T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE GELENEĞİ: RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ DİVANI VE HAYRABOLULU HASÎB DİVANI ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ

BURSA-2021

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBYATI BİLİM DALI

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE GELENEĞİ: RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ DİVANI VE HAYRABOLULU HASÎB DİVANI ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ

Danışman:

Doç. Dr. Özlem ERCAN

BURSA-2021

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	: Eski Türk Edebiyatı
Tezin Niteliği	: Doktora Tezi
Sayfa Sayısı	: xvi+3317
Mezuniyet Tarihi	:
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Özlem ERCAN

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE GELENEĞİ: RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ DİVANI VE HAYRABOLULU HASÎB DİVANI ÖRNEĞİ

Klasik Türk edebiyatında müşâ'are türüne ait ele geçen metinlerin ve dolayısıyla çalışmaların azlığı, bu türde yazılmış manzumelerin nazire, müşterek şiir, münazara vb. türlerle karıştırılmasına sebep olmuş ve müşâ'arenin nitelikleri konusunda birliğe varılamamıştır. Çalışma giriş, dört bölüm, sonuç ve ek bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Klasik Türk edebiyatında hamilik geleneği, şair ve patron ilişkisi, şairlerin içinde bulunduğu edebî çevre ve bu bağlamda şiirlerin -yahut çalışmanın kapsamı gereği müşâ'arenin- söylendiği ortamlar üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde öncelikle "Müşâ'are Nedir?" başlığı altında sözlükler ve tezkirelerde müşâ'arenin tanımına ve örneklerine yer verilmiştir. Klasik Türk edebiyatındaki örnekler incelenmeden önce "Arap Edebiyatında Müşâ'are" ve "Fars Edebiyatında Müşâ'are" başlıkları oluşturulmuştur. İkinci bölümde "Müşâ'are Benzeri Nazım Türleri" başlığı altında özellikle müşâ'are ile kavram olarak karıştırılan türler hakkında bilgi verilerek bu türler arasındaki benzerlik ve farklılıklara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde müşâ'arede bulunan iki şairin, Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî ve Hayrabolulu Hasîb Efendi, hayatları hakkında bilgiler verilmiş, edebî kişilikleri üzerinde durulmuş ve söz konusu şairlerin müşâ'areleri karşılaştırılmıştır. Dördüncü bölüm, *FennîDivanı* ve *Hasîb Divanı*'nın transkripsiyonlu metnini içermektedir. Çalışmanın sonunda yer alan ek bölümde divanların TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) üzerinden yapılan veri girişinin çıktıları yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Klasik Türk Edebiyatı, Müşâ'are, Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî, Hayrabolulu Hasîb.

ABSTRACT

Name and Surname	: Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ
University	: Bursa Uludag University
Institution	: Social Science Institution
Field	: Turkish Language and Literature
Branch	: Former Turkish Literature
Degree Awarded	: PhD
Page Number	: xvi+3317
Degree Date	:
Supervisor	: Asst. Prof. Dr. Özlem ERCAN

The Tradition of Müşâ'are Classical Turkish Literature: Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divanı and Hayrabolulu Hasîb Divanı

In the Classical Turkish literature, obtained texts belong to the müşaare type and therefore the scarcity of studies, caused confusion between verse of the poem, joint poetry, debate and so on and could not be reached unity on müşaare qualities. The thesis consists of introduction, four parts, conclusion and additional parts. In the introduction, the tradition of patronage in Classical Turkish literature, the relationship between the poet and the boss, the literary environment the poets are in, and in this context, the environments in which the poems or the müşaare are told are discussed. In the first chapter, first of all, the definition and examples of the müşaare are given in dictionaries and tezkires under the heading "What is Müşaare" Before examining the examples in Classical Turkish literature, the titles of "Müşaare in Arabic Literature" and "Müşaare in Persian Literature" were created. In the second chapter information is given about types which is confused with müşaare as a concept, and the similarities and differences between these species are included under the title of "Verse types like müşaare". In the third chapter, information about the lives of two poets who involved in müşaare, Rodosçuklu Kömürkayazade Fenni and Hayrabolulu Hasib Efendi, were given, their literary personalities were emphasized and their müşaare's compared. The fourth section contains the transcribed text FenniDivanı and Hasib Divanı. In the additional section at the end of the study, the outputs of the data entry made through TEBDİZ (Contextual Index for History and Literature Texts and Functional Dictionary) of the divan's are included.

Keywords: Classical Turkish Literature, Müşaare, Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî, Hayrabolulu Hasîb.

ÖNSÖZ

Klasik Türk edebiyatı -yahut daha dar kapsamda değerlendirildiğinde Klasik Türk şiiri- üzerine yapılan çalışmalar, metin neşri ya da tenkidinin yanı sıra tür, kavram yahut döneme ait bir meselenin aydınlatılabilmesi üzerine odaklanmaktadır. Klasik Türk edebiyatında müşâ'are türüne ait ele geçen metinlerin ve dolayısıyla çalışmaların azlığı, bu türde yazılmış manzumelerin nazire, müşterek şiir, münazara vb. türlerle karıştırılmasına sebep olmuş ve müşâ'arenin nitelikleri konusunda birliğe varılamamıştır. Zaman içerisinde alana kazandırılan her metnin ve tespit edilen her müşâ'are örneğinin çalışmanın kapsamını genişleteceği ve katkı sunacağı muhakkaktır. Hazırlanan doktora tez çalışması kapsamında tespit edilebilen metinlerden yola çıkılarak "Klasik Türk Edebiyatında Müşâ'are"nin tanımı, diğer türler ile benzerlik ve farklılıklarının tespiti ve eldeki mevcut örneklerin toplu şekilde tek bir çalışmada yer alması amaçlanmıştır.

Çalışma giriş, dört bölüm, sonuç ve ek bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Klasik Türk edebiyatında hamilik geleneği, şair ve patron ilişkisi, şairlerin içinde bulunduğu edebî çevre ve bu bağlamda şiirlerin -yahut çalışmanın kapsamı gereği müşâ'arenin- söylendiği ortamlar üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde öncelikle "Müşâ'are Nedir?" başlığı altında sözlükler ve tezkirelerde müşâ'arenin tanımına ve örneklerine yer verilmiştir. Klasik Türk edebiyatındaki örnekler incelenmeden önce "Arap Edebiyatında Müşâ'are" ve "Fars Edebiyatında Müşâ'are" başlıkları oluşturulmuştur. İkinci bölümde "Müşâ'are Benzeri Nazım Türleri" başlığı altında özellikle müşâ'are ile kavram olarak karıştırılan türler hakkında bilgi verilerek bu türler arasındaki benzerlik ve farklılıklara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde müşâ'arede bulunan iki şairin, Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî ve Hayrabolulu Hasîb Efendi, hayatları hakkında bilgiler verilmiş, edebî kişilikleri üzerinde durulmuş ve söz konusu şairlerin müşâ'areleri karşılaştırılmıştır. Dördüncü bölüm, *FennîDivanı* ve *Hasîb Divanı*'nın transkripsiyonlu metnini içermektedir. Çalışmanın sonunda yer alan ek bölümde divanların TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) üzerinden yapılan veri girişinin sonucu yer almaktadır.

TÜBİTAK BİDEB 2211-E Doğrudan Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında 2014/2 bursiyeri olarak aldığım bursun çalışmalarımdaki katkısından dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da bir takım eksiklik ve hataların bulunması muhtemeldir. Çalışmanın her aşamasında karşılaştığım güçlükleri yenebilmem için birçok

hocamın desteğiyle karşılaştım. Öncelikle tez konusunu tespit etme ve hazırlama aşamasında ilgi ve desteğini her zaman hissettiğim değerli danışman hocam Doç. Dr. Özlem ERCAN'a, çalışmanın her aşamasında bilgi ve donanımıyla desteğini gördüğüm Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a, Arap Edebiyatı ile ilgili kaynakların temini ve tespitinde yardımını gördüğüm Dr. Abdulsattar ELHAJHAMED'e, Fars edebiyatındaki kaynakların tespiti ve çevirisi konusunda yardımda bulunan Prof. Dr. Mehmet ATALAY ve Doç. Dr. Mehmet ÇELENK'e, Tez İzleme Komitesi'nde bulunarak çalışmama değerli katkıları olan hocalarım Prof. Dr. Hasan Basri ÖCALAN, Doç. Dr. Sadettin EĞRİ ve Doç. Dr. Gülay DURMAZ'a, TEBDİZ sisteminde emeği geçen, yardımlarını gördüğüm Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nden arkadaşlarım ve meslektaşlarım Arş. Gör. Bilal GÜZEL, Arş. Gör. Hanım YILMAZ, Esra KILIÇ'a ve lisans eğitiminden doktora sürecimin sonuna kadar kendilerinden aldığım teşvik ve destekten dolayı Bursa Uludağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki kıymetli hocalarıma ve başta oda arkadaşım Arş. Gör. Burcu KAYA ÇAKI olmak üzere asistan arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca uzun çalışma saatleri içeren bu zorlu süreçte sabırla yanımda olan, her zaman desteğini hissettiren eşim Alper ALAGÖZ ve kızım Gökçe ALAGÖZ'e; kardeşim Erhan HOCAOĞLU başta olmak üzere tüm aileme müteşekkirim.

Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ

Bursa / Mart 2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU vi

ÖZET vii

ABSTRACT viii

ÖNSÖZ ix

İÇİNDEKİLER xi

TABLOLAR LİSTESİ xiv

KISALTMALAR xv

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ TABLOSU xvi

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜŞÂ'ARE NEDİR?

1. SÖZLÜKLERDE MÜŞÂ'ARE 7

1.1. TÜRKİYE TÜRKÇESİ'NDEKİ SÖZLÜKLERDE MÜŞÂ'ARE TANIMLARI 7

1.1.1. Eski Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinde Müşâ'are 7

1.1.2. Yeni Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinde Müşâ'are 8

1.1.3. Yabancı Sözlüklerde Müşâ'are 10

2. TEZKİRELERDE MÜŞÂ'ARE 11

3. ARAP EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE 18

3.1. CAHİLİYE DÖNEMİ ARAP ŞİİRİ 19

3.2. İSLÂMÎ DÖNEM ARAP ŞİİRİ 24

3.3. OSMANLI DÖNEMİ ARAP ŞİİRİ 29

4. FARS EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE 30

5. TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE 35

5.1. HALK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE 35
5.2. TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE ÖRNEKLERİ 40

İKİNCİ BÖLÜM

MÜŞÂ'ARE BENZERİ NAZIM TÜRLERİ

1. MÜŞÂ'AREYE BENZER ŞİİRLER 67

1.1. TEHZİL 67
1.2. TAZMİN 69
1.3. EKLEMELİ NAZIM ŞEKİLLERİ (TERBÎ, TAHMÎS, TESDÎS VD.) 70
1.4. MÜŞTEREK ŞİİR 71
1.5. NAZİRE 73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜŞÂ'ARE ŞAİRLERİ VE ŞİİRLERİ

1. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ EFENDİ, HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVANÇE'Sİ VE DİVANÇE'SİNİN NÜSHA TAVSİFİ 77

1.1. HAYATI 77
1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ 79
1.3. DİVANÇE'NİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ 85
1.3.1. Kasideler 85
1.3.2. Tarih Manzumeleri / Kıtalar 86
1.3.3. Musammatlar 86
1.3.4. Müstezatlar 87
1.3.5. Gazeller 87
1.4. AHENK UNSURLARI (VEZİN, KAFİYE VE REDİF) 88
1.5. DİVANÇE'NİN NÜSHA TAVSİFLERİ 91

2. HAYRABOLULU HASÎB EFENDİ, HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVANÇESİ 92

2.1. HAYATI 92
2.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ 94

2.3. ESERLERİ 107
2.4. DİVAN'IN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ 108
2.5. AHENK UNSURLARI (VEZİN, KAFİYE VE REDİF) 110
2.6. DİVAN'IN NÜSHA TAVSİFLERİ 112

3. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ İLE HAYRABOLULU HASÎB'İN MÜŞÂ'ARELERİ 114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİVANLARIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

1. METİNLERİN TERTİBİYLE İLGİLİ HUSUSLAR 121

2. VEZİNLE İLGİLİ HUSUSLAR 123

3. TRANSKRİPSİYONLU METİN 124

3.1. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ 124
3.2. HAYRABOLULU HASÎB DİVANI 385

SONUÇ 554

KAYNAKLAR 562

ÖZGEÇMİŞ 3316

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: *Fennî Divançesi* nazım şekillerinin dağılımı……..….99
Tablo 2: Kıtaların *Fennî Divançesi*'deki dağılımı ve özellikleri……...100
Tablo 3: Musammatların *Fennî Divançesi*'ndeki dağılımı ve özellikleri……..…100
Tablo 4: Müstezatların *Fennî Divançesi*'ndeki dağılımı……....101
Tablo 5: Gazellerin beyit sayılarının kullanım sıklığı……... 101
Tablo 6: *Fennî Divançesi* elifbâya göre gazel sayıları……...101
Tablo 7: *Fennî Divançesi* nazım şekillerinin vezin dağılımı……..…..102
Tablo 8: *Hasîb Divanı* nazım şekillerinin dağılımı……...122
Tablo 9: *Hasîb Divanı'*ndaki gazellerin beyit sayılarının kullanım sıklığı……123
Tablo 10: *Hasîb Divanı* elifbâya göre gazel sayıları…….123
Tablo 11: *Hasîb Divanı* vezin dağılımı……..124
Tablo 12: Fennî ve Hasîb *Divan*'larındaki müşâ'arelerin matla beyitleri…….....129
Tablo 13: Fennî ve Hasîb *Divan*'larındaki müşâ'arelerin kafiye-redif ve vezin tablosu...130

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
a.g.a.	Adı Geçen Ansiklopedi
a.g.b.	Adı Geçen Bildiri
a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.t.	Adı Geçen Tez
AKM	Atatürk Kültür Merkezi
Bkz. bkz.	Bakınız
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
düz.	Düzenleyen
G.	Gazel
haz.	Hazırlayan
Hz.	Hazret-i
K.	Kaside
Kt.	Kıta
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Mus.	Musammat
ö.	Ölüm Tarihi
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Aralığı
T.	Tarih
t.y.	Tarih yok
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
vr.	Varak
Yay.	Yayınları
y.y.	Yayım yeri yok

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ TABLOSU

ا	a, e, ā	ص	ṣ
ب	b	ض	ḍ, ż
پ	p	ط	t
ت	t	ظ	ẓ
ث	s̲	ع	ʿ
ج	c	غ	ġ
ح	ḥ	ف	f
خ	ḫ	ق	ḳ
د	d	ك	k, ñ
ذ	z̲	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
ژ	j	و	v (o, ö, u, ü, ū),[v]
س	s	ي	h (a,e)
ش	ş	ء	ʾ

GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatında müşâ'are ile ilgili değerlendirmelerde bulunabilmek için öncelikle şairlerin bir araya geldiği ve müşâ'arelerin ortaya çıktığı ortamların, daha doğru bir ifadeyle edebî muhitlerin idrak edilmesi gereklidir. "*Öyle zannediyoruz ki müşâ'are eden iki şair; birbirini tanıyan, takdir ve taltif eden, hatta birbirine şakası geçen iki dosttur. Gerek birbirleriyle, gerekse diğer dostlarıyla, kendi devirlerinde hayatın bizatihi içinde olan şiiri merkeze koyarak amacını aşmış şaka ve sataşmalardan mümkün mertebe uzak; onur kırıcı, küçük düşürücü… olmayan bir üsluptaki şiirle sohbet etmiş, eğlenmiş, hoşça vakit geçirmiş… iki dostun müşâ'areleri, kendilerinin takdir edeceği uzunluk, tür ve muhtevada olacaktır.*"[1] Bu bağlamda Osmanlı toplumu ve idari yapısında şair ve şiirin konumu, şairleri şiir yazmaya yönelten sebepler, eserlerin ortaya konma ve geniş kitlelere yayılma süreci -tabii olarak- bugünün toplumundan farklıdır ve dönemin şartları içerisinde değerlendirilmeye tabi tutulmalıdır. Mustafa İsen'in "*Şair, söz ülkelerini fethedendir; iki âlemin hazinesini sözle açandır; arşın bülbülüdür; şiirlerini ilham alarak söylediği için değer bakımından peygamberlerin hemen ardından gelir; onlar, fesahat bahçesinin güzel sesli bülbülleri, belagat şeker kamışlığının mergûb-makâl tûtîleridir.*"[2] şeklindeki ifadesi, şairlerin toplum nezdindeki karşılığını yansıtır. Osmanlı toplumunda sanatçının / şairin asıl görevi, devletin devamlılığını sağlayacak unsurları gelecek kuşaklara aktarmaktır.[3] Sanatçı, bunu yaparken geleneğin getirdiği unsurlardan hareket eder ve ne söylediğinden ziyade nasıl söylediği ile ilgilenir.

Sarayın merkezde olduğu, tüm düzenin bu merkezden başlayarak yayıldığı bir toplumda, şairin sanatını icra etmesi ve sanatı ölçüsünde de takdir görmeyi beklemesi olağandır. Hem Doğu'da hem Batı'da imparatorluk dönemlerinde sanatkârların / şairlerin sanatını teşvik ve himaye eden bir hamiye bağlanmaları söz konusudur. Osmanlı İmparatorluğu'nda bu durumun İslâmî geleneğin devamı olarak görülmesi, ayrıca başta padişah olmak üzere devletin ileri gelenlerinin ilim ve sanattan anlayacak

[1] Ali İhsan Öbek, *Klasik Türk Edebiyatında Müşâare (Fâiz-Sâfî),*İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları, 2005, s. 46-47.
[2] Mustafa İsen, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997, s. 287.
[3] a.g.e., s. 288.

hatta değerlendirmelerde bulunacak şekilde donanımlı yetişmelerine önem verilmesi, şair için üstünlüktür. Konuya tezin kapsamı gereği bakıldığında ise hamilerinin himayesinde şairlerin sanatlarını icra ettikleri saraydaki işret meclisleri, bir paşanın konağındaki şair meclisleri, şairlerin bir araya gelerek oluşturdukları edebî meclisler, meyhaneler, aynı zamanda şairin geçimini sağladığı dükkânlar, şairlerin müşâ'arede bulundukları mekânlar olmaları ve bir kültür ortamını yansıtmaları hasebiyle önemlidir. Bu bağlamda müşâ'are ortamlarının şairlerin iletişimde bulundukları, sanatlarını / şiirlerini icra edebildikleri bir padişahın sarayından başlayarak bir şehzadenin sancağına, bir paşanın konağından bir dost meclisine kadar her mekânda gerçekleştirebileceğini söylemek mümkündür.

Osmanlı'nın kuruluşundan itibaren başta padişah olmak üzere devletin ileri gelenlerinin sadece şairler ve müellifler değil, tüm ilim ve sanat erbabını teşvik ve himaye etmesi, hem ilmin-sanatın hem de devletin devamlılığı için şart görülmüştür. Bu temayül sadece Osmanlı toplumuna ait olmamakla birlikte Türk-İslâm geleneğinde öteden beri mevcuttu[4] ve hamilik kavramını ön plana çıkarmıştı. "*Hanedanlar arasında rekabet ve üstünlük yarışı, yalnız muhteşem saraylar, hadem ve haşemde değil; ilim ve sanatın hamiliğinde de kendini gösterirdi.*" [5] Hamilik kavramının, "himaye eden, koruyan, koruyucu, sahip çıkan, gözeten"[6] anlamları, devlet-sanat birlikteliğinin hem saltanat hem de sanatçı boyutunu ihtiva eder. Başta hükümdar olmak üzere devletin ileri gelenleri için sanatçıların yaptıkları işler, ortaya koydukları eserler, isimlerinin sonraki yüzyıllara aktarılması ve ölümsüzleştirilmesi için birer araçtır. Aynı şekilde sanatçı da himaye gördüğü hamisinin desteği ile sanatını rahatça icra edebileceği bir ortam bulmuş olur.[7]

İmparatorluk coğrafyasının en uzak noktasında dahi idarecilerin ilim ve sanat erbabını teşvik ve himaye etmesi, böyle bir gelenek içinde saraydan başlayarak birçok vilayette edebî muhitlerin oluşmasını sağlamıştır. Bu noktada hükümdar yahut hami, âdeta bir hakem rolü üstlenerek edebî muhitlerdeki sanatsal faaliyetleri yönetmekteydi. Hükümdarın sanatın koruyucusu olabilmesi, hakemlik görevini hakkıyla yerine

[4] Cemal Kurnaz, *Halk Şiiri ve Divan Şiirinin Müşterekleri*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2011, s. 47.
[5] Halil İnalcık, *Şâir ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2005, s. 10.
[6] Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, 26.b., Ankara: Aydın Kitabevi, s. 369.
[7] Tuba Işınsu İsen Durmuş, *II. Selim Dönemi Sonuna Kadar Osmanlı Edebî Hamilik Geleneği,*(Doktora Tezi), Ankara: Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s. 1.

getirebilmesi için kendisinin de ilim ve sanat konusunda donanımlı olması şarttı. Osmanlı sultanlarının söz konusu alanlardaki donanımları, şehzadelik döneminde seçkin hocalardan aldıkları derslerden ve yetiştiklere yüksek kültürden kaynaklanmaktaydı. "*Her biri şehzadeliğinde seçkin hocalardan 'fenn-i şiir'de yetişen, şiirleri mürettep bir divan dolduran Osmanlı padişahları, gerçekten, iyi şiiri heyecanla takdir edebilen yetenekli patronlardı. Yalnız müşâ'are meclislerinde dinleyerek değil, elden ele dolaşan şiirleri okur ve sahibine ihsan ve atâ da bulunurlardı."*[8] İlim ve sanatta donanımlı yetişen padişahın hamiliğindeki sanatkârın hamisinin beğeneceği eserler icra etmeye çalışması sanatın gelişmesine de katkı sağlar. "*Hatta diyebiliriz ki sanat ve bilim eserinin kalitesini ve sanatkârın şöhretini, çok kez hükümdar belirlerdi. Bir eserin 'makbul ve muteber olması' her şeyden önce sultanın iltifatına bağlı idi*."[9] Ayrıca padişahların kimi zaman şairlere çeşitli konularda eserler yazmaları için sipariş vermeleri, kimi zaman da kendilerine sunulan eserlerin çeşitli şekillerde değiştirilmelerini istemeleri, padişahın söz konusu yönlendirmeler ile sanat ortamını şekillendirdiğini hatta değiştirdiğinin gösterir.[10] Bu durum Osmanlı'daki şiir üretiminde haminin rolünün, aynı zamanda şiir ortamının ve şairin üslubunun belirlenmesi konusundaki etkisinin göstergesidir. Kültürel bağlamda söz konusu devlet-sanat-sanatçı ilişkisi hem Doğu hem de Batı dünyasında özellikle imparatorluk dönemlerinde yaygın olarak görülür ancak Doğu toplumunda / geleneğinde saltanat mensuplarının sanatı desteklemelerinin yanında sanatla da aktif olarak uğraşmaları, başta padişahlar olmak üzere şair, hattat, musikişinas vs. olmaları bir farklılık olarak değerlendirilebilir.[11]

Osmanlı'da oluşan edebî muhitlere bakıldığında ilk olarak saray etrafındaki şairler topluluğu, Çelebi Sultan Mehmed (ö. 824 / 1421) ve Sultan II. Murad (ö. 855 / 1451) devirlerinde Edirne sarayı etrafında görülür. Devletin merkezinin İstanbul'a nakledilmesi sonucu, şairlerin İstanbul sarayı etrafında kümelenmeye başlaması ve edebiyatın merkezinin de İstanbul olması sonucunu doğurur.[12] İstanbul'da saray çevresindeki muhitin yanı sıra devrin sadrazamları, vezirleri, yüksek memurlarının sarayları ve konakları da edipler ve şairler için birer sığınak ve toplantı yeri olmuştu.

[8] Halil İnalcık, *Has-Bağçede Ayş u Tarab: Nedîmler, Şâirler, Mutribler,*4.b., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018, s. 371.
[9] İnalcık, *Şâir ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*, s. 15.
[10] Durmuş, a.g.t.,s. 43.
[11] a.g.t., s. 1.
[12] Haluk İpekten, *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul: MEB Yayınları, 1996, s. 15.

"*Zenginlik ve ihtişamları dillere destan olan âdeta padişahın sarayı ile boy ölçüşen bu vezir saraylarında, ekâbir konaklarında sık sık çeşitli vesilelerle eğlenceler, toplantılar yapılır; içki âlemleri, musiki veya sohbet toplantıları olurdu. Şairler de buralarda yerlerini alırlar, şiirler okunur, edebiyat üzerinde münakaşalar yapılırdı. Sahiplerinin zenginliği ve cömertliğine göre bazen pek kalabalık bir şair topluluğu bu konakların etrafında toplanır, bir kısmı buralarda yatar kalkar, daimî misafiri olurdu."*[13] Sarayda yahut devlet büyüklerinin konaklarında tertip edilen ve şairlerin de hazır bulunduğu içki ve şiir meclislerinin yanında şairlerin de kendi aralarında toplandığı meclisler vakidir. Buralarda şairler birbirleriyle tanışırlar, şiirlerini okurlar, sanatını daha geniş bir topluluğa gösterme imkânı bulurlar ve edebî münakaşalarını yaparlardı. Bu çeşit şair meclislerinin yapıldığı evlerden birinin Necati Bey (ö. 914 / 1509)'in Vefa'daki evi olduğu bilinir.[14] Ayrıca Kanunî Sultan Süleyman (ö. 974 / 1566) dönemi şairlerinden Kara Bâlî-zâde (ö. 944 / 1537)'nin konağı da devrin şairlerin rağbet ettiği mekânlardandır.[15]

Anadolu sahası tezkire yazarlarından Kınalızâde Hasan Çelebi (ö. 1012 / 1604), 998-1002 / 1590-1594 yılları arasında Halep'te kadılık yapmış ve kadılık görevi sırasında oradaki şairlerle yakından görüşmüş, onlara meclislerinde yer vermiş ve çevresinde bir şairler topluluğu oluşmuştur.[16] Şairlerin buluştuğu önemli mekânlarından biri de Koca Ragıp Paşa (ö. 1176-77 / 1763) konağıdır.[17] Paşa'nın evi, dönemin şairlerinin uğrak yeridir. Konaktaki edebî sohbetlere katılan Haşmet (ö. 1181-82 / 1768) ve Fıtnat Hanım (ö. 1194 / 1780) hem edebî birliktelik hem de paşayla olan yakınlıkları çerçevesinde tanınan şairlerdendir.[18]

Şiir meclislerinin veya edebî muhitlerin sadece saray ve devletin / dönemin ileri gelenlerinin konakları ile sınırlı kalmayıp bu meclislerin dışında içki meraklısı şairlerin devam ettikleri meyhanelerinde yer yer aynı işlevi kazandığı görülür. İstanbul'da

[13] İpekten, a.g.e., s. 135.
[14] a.g.e., s. 229.
[15] a.g.e., s. 243.
[16] Halil Çeltik, "Halep'te Kınalızâde Hasan Çelebi'nin Şairler Meclisi", *Gazi Türkiyat,* 1(2007), ss. 137-147, s. 139.
[17] "Klasik Türk şiiri tarihinde Koca Ragıp Paşa edebî kişiliğinin yanı sıra bir sanat koruyucusu olarak da kimlik kazanmıştır. Koca Ragıp Paşa'nın evi bu dönem şairlerinin uğrak yerlerindendir. Bu özelliğiyle yüzyılın edebî muhitleri arasında sayılabilecek olan konak dönemin pek çok şairine ev sahipliği yapmış önemli edebiyat mekânlarından biridir." Sevda Önal Kılıç,"XVIII. Yüzyılda Bir Edebî Muhit Olarak Koca Ragıp Paşa Konağı", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 25, 4(2016), s. 151.
[18] a.g.t., s. 147.

Tahtakale ve Balık Pazarı'nda, Beyoğlu tarafında da Galata'da şairlerin toplandığı meyhaneler yaygındır. Yazın deniz kenarlarında da açık meyhaneler kurulur ve söz konusu mekânlar şairlerin yer yer atışmalarına sahne olur.[19]

İstanbul'dan uzakta yaşamak zorunda kalan ilim ve sanat erbabını da sancak merkezlerinde şehzadelerin sarayları, sancak beyliklerine çıkmış vali paşalar, İstanbul'dan sürülmüş vezirler, sınırları korumakla görevli uç beyleri veya her vilayette hali vakti yerinde olan defterdar, muhasebeci gibi memurlar korumuştur.[20] Osmanlı kültür ve edebiyatının asıl merkezi İstanbul olmakla birlikte Kütahya, Manisa, Konya, Amasya, Trabzon gibi şehzade sarayları,[21] küçük birer başkent görüntüsü içinde sanatı besleyen ve sanatçıların korunup kollandığı önemli şehirlerdir.[22] Aynı edebî muhit içinde sanatını icra eden şairlere örnek vermek gerekirse hayatlarının büyük bölümünü XV. yüzyılda geçirmiş ve XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde vefat etmiş üç şairden bahsedilebilir: Mihrî Hatun (ö. 920 / 1514-15), Münîrî (ö. 927-28 / 1521 ?) ve Lâdikli Mûsâ Medhî (ö. 952-53'ten önce / 1546'dan önce), II. Bayezid (ö. 918/1512) ve Şehzade Ahmed (ö. 917 / 1513)'in Amasya'da teşekkül eden edebî muhiti içinde yetişmiş şairlerdir. Amasya'da özellikle 27 yıl şehzadelik yapan II. Bayezid (858-885 / 1454-1481), 30 yıl şehzadelik yapan Şehzade Ahmed (885-916 / 1481-1511) ve 13 yıl şehzadelik yapan Şehzade Mustafa'nın (946-960 / 1540-1553) çevresinde önemli sayıda kültür ve sanat adamının yetişmiş olması İstanbul dışında da edebî muhitlerinin canlılığını gösterir.[23]

Osmanlı İmparatorluğu'nda uç beyleri olan Mihaloğulları, Turhanlı ve Yahyalı beyleri âlim ve şairleri korumakla da tanınmışlardır.[24] Mustafa İsen, *Akıncılığın Türk Kültür ve Edebiyatına Katkıları* adlı makalesinde akıncı beylerinin çevrelerinde sanatçıları bulundurmaya özen gösterdiklerini belirtmektedir. Böylece akıncılık İsen, özellikle akıncılık sisteminin ortadan kalkmasıyla yöredeki şair sayısının azalması arasındaki ilişkiye değinerek akıncılığın aynı zamanda kültür ve sanatı besleyen önemli

[19] İpekten, a.g.e., s. 244.
[20] a.g.e.,s. 218.
[21] Şehzade saraylarındaki edebî çevre hakkındaki ayrıntılı bilgi için bkz. a.g.e., s. 162-217.
[22] a.g.e., s. 11.
[23] Avni Erdemir, "Aynı Edebî Muhit İçinde Üç Şair: Mihrî Hatun, Münîrî, Mûsâ Medhî ve Lâdik Methiyeleri", *Turkish Studies,* Volume 13/28(2018), ss. 341-379, s. 341.
[24] Durmuş, a.g.t., s. 69.

bir kaynak olduğunu vurgular.[25] "*İstanbul'da ve Anadolu vilayetlerinde padişah ve şehzadelerin yakın muhitlerine giremeyen, hayatları çetin şartlar içinde fakr u zaruretle geçen bir kısım şairler, dostlar meclisinde toplanıp veya meyhanelerde dolaşırken bu arada bazı şairlerin geçinebilmek için işlettikleri dükkânlarda toplanmışlar, buralarda birbirlerini tanımışlar, şiirlerini okuyup münakaşasını yapmışlardır. Bunlar İstanbul'da Zâtî'nin remilce dükkânı, Sübûtî'nin Karaman pazarındaki sahaf dükkânıdır. İstanbul dışında ise Edirne'de Nasûhî ve Safâyî'nin attar, Bursa'da Şeyhi'nin çakşırcı dükkânı vardı."*[26]

[25] Mustafa İsen, "Akıncılığın Türk Kültür ve Edebiyatına Katkıları", *Türkiye Günlüğü*, 49(1998), ss. 80-86, s. 49.
[26] İpekten, a.g.e., s. 238.

BİRİNCİ BÖLÜM
MÜŞÂ'ARE NEDİR?

1. SÖZLÜKLERDE MÜŞÂ'ARE

Arapça "şi'r" kökünden türeyen "müşâ'are" kelimesi, müfâ'ale kalıbındadır. Bu kalıbın kelimeye yüklediği anlam işteşliktir. Müşâ'arenin Türk edebiyatında nasıl başladığı, özellikleri ve kapsamı üzerinde ayrıntılı bir değerlendirme yapmadan önce kelimenin sözlüklerdeki anlamları üzerinde durmak, müşâ'are üzerine yapılacak çalışmaları temellendirmek açısından faydalı olacaktır.

1.1. TÜRKİYE TÜRKÇESİ'NDEKİ SÖZLÜKLERDE MÜŞÂ'ARE TANIMLARI

1.1.1. Eski Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinde Müşâ'are

Müşâ'arenin tanımı, eski harfli Osmanlı Türkçesi sözlüklerinden *Mükemmel Osmanlı Lügati*'nde "*Şiir söyleşme*."[27] olarak geçer. *Lügat-ı Nâcî*'de "*İki şair birbirine şiir söylemek. Şiir söyleşmek.*"[28] tanımlanan müşâ'areye Ahmet Vefik Paşa (ö. 1 Nisan 1891), nazire anlamını da ekleyerek kelimeyi, "*Nazîre; şiir söyleşme*."[29]olarak tanımlar. Tahirü'l-Mevlevî (ö. 1951), *Edebiyat Lügati*'nde müşâ'areyi nazire ile bir tutmuş ve dört maddede tanımlamıştır:

1. Karşılıklı şiir söylemek ve okumak.
2. Divan şairlerinden birinin bir manzumesine diğer bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede olmak üzere nazire yazılması.
3. Halk şairleri arasında yapılan şiir yarışında biri tarafından okunan beyte, kıtaya öbürleri tarafından vezin ve ayak uydurularak cevap verilmesi.
4. Edebiyat meraklıları tarafından muayyen bir mevzua göre, mesela dudak ve yanak mazmunlarını havi olmak üzere beyitler okunması yahut birinin okuduğu beytin son kelimesi ile başlamak üzere diğerinin bir beyit okuması.[30]

[27] Ali Nazima, Faik Reşad, *Mükemmel Osmanlı Lügati,*(haz. Necat Birinci vd.), İstanbul: TDK Yayınları, 2009. s.351.
[28] Muallim Nâcî, *Lûgat-ı Nâcî,* (haz. Ahmet Kartal), Ankara: TDK Yayınları, 2009, s. 494.
[29] Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmânî*, Dersaâdet: Mahmut Bey Matbaası, 1317, s.1385.
[30] Tahirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati,* (haz. Kemal Edib Kürkçüoğlu), İstanbul: Enderun Kitabevi, 1973, s.111.

Tüm bu tanımlamalara ek olarak *Lügat-ı Remzî*'de, müsabaka anlamının da eklendiği görülür: "*Bir kimse ile müsabaka eylemek, yarış etmek veyahut sebk eylemek, geçmek, ileri geçmek manasına*."[31]

1.1.2. Yeni Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlüklerinde Müşâ'are

Yeni harfli Osmanlı Türkçesi sözlükler öncelikle "müşâ'are"nin karşılıklı şiir söyleme anlamına odaklanmıştır. Buna göre, "*Karşılıklı şiir söyleme*."[32]; "*Şiir söyleşme, iki şairin birbirine şiir söylemesi.*"[33]; "*Mütekâbilen şiir söylemek*."[34]; "*Şiir söyleşme; şiir yazışma.*[35]; "*Karşılıklı şiir söyleme, şiir söyleşme; şiir yazışma*."[36]olarak sözlüklerde anlamlandırılmıştır.

Karşılıklı şiir söyleme anlamına ek olarak "şairler arası yarış"ı da tanımlamaya dâhil eden sözlükler bulunmaktadır: "*Karşılıklı şiir söyle(ş)me, birbirine şiir söyleme, şiir yarışı.*" [37] ; "*Şiir söyleme. Şiir söylemede yarışma.*" [38] ; "*Karşılıklı olarak şiir söyleme. Bu şekilde yapılan şiir yarışması*."[39]; "*Şiir söyleşme, şiir ile birbirine cevap verme veya şiir söylemede yarışa girişme.*"[40]; "*Karşılıklı şiir söyleme; şiirle yazışma, yarışma.*" [41] ; "*(ed.) şiirleşme, birbirine şiir söyleme; şiir yarışması yapma.*" [42] ; "*Karşılıklı olarak birbirine şiir söylemek. Şiir yarışı.*" [43] ; "*Karşılıklı şiir okuma yarışması.*"[44]

Pars Tuğlacı, *20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük*'te söz konusu yarışın şairler arasında nasıl yapıldığına dair şöyle bir tanımlamaya yer vermiştir: "*Karşılıklı şiir söyleme; bu tarz yapılan yarış. (Sözlü ve yazılı yapılırdı. Sözlü müşâ'arede, sırası*

---

[31] Hüseyin Remzi, *Lûgat-ı Remzî*, (haz. Ali Birinci), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018, s. 345.
[32] İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, 5.b., Ankara: Yargı Yayınevi, 2012, s. 1206.; Ahmet Mermer, Neslihan Koç Keskin, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, 2.b., Ankara: Akçağ Yayınları,2011, s.80.
[33] Mehmed Bahaeddin [Toven], *Yeni Türkçe Lûgat*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997, s. 684.
[34] Hüseyin Kâzım Kadri, *[Büyük] Türk Lûgati: Türk Dillerinin İştikâkî ve Edeî Lûgatleri*, C. III, İstanbul: Devlet Matbaası, 1943, s.230.
[35] Mustafa Nihat Özön, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1989, s.614.
[36] Heyet, *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, İstanbul: Yeni Asya Neşriyatı, 2001, s. 951.
[37] Devellioğlu, a.g.e., s. 881.
[38] Ali Rıza Alp, Sabahat Alp, *Büyük Osmanlı Lûgati*, C. 3, Ercan Matbaası(?), 1961(?), s.1143.
[39] Necat Birinci, *Tercüman Türk Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, Şahıslar, Akımlar, Türler, Şekiller, Terimler,* İstanbul: Tercüman Yayınları, 1985, s.2061.
[40] Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, (haz. Ömer Faruk Akün), İstanbul: Kapı Yayınları 2011, s. 1349.
[41] Arif Hikmet Par, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, İstanbul: Serhat Yayınları, 1984, s. 315.
[42] Mehmet Kanar, *Arap Harfli Alfabetik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü,* İstanbul: Say Yayınları, 2012, s.1059.
[43] Abdullah Yeğin vd., *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat,*İstanbul: Türdav A.Ş., 1990, s. 729.
[44] Mehmet Kanar, *Farsça Türkçe Büyük Sözlük*, İstanbul: Birim Yayınları, 1998, s.591.

geldiğinde bir beyti okumayı unutan yenik sayılırdı. Halkın ilgisini çok çeken müşâ'are sonunda kazanana ödül de verilirdi. Yarışma aynı ayakta söylenen dörtlüklerle iki âşık tarafından sürdürülür, karşılık veremeyen yenik sayılırdı). Müşâ'are etmek: Karşılıklı şiir söylemek."[45]

Kelimenin "atışma" anlamı üzerine odaklanan sözlükler ise şöyledir: "*(İki şair) karşılıklı şiir söyleme, şiirle söyleşme, atışma.*"[46]; "*Şiir ile birbirine cevap verme veya şiir söylemede yarışa girme, şiirle atışma. Müşâ'are etmek: Şiirle atışmak*."[47]

Müşâ'arenin nazire ile karıştırıldığına dair örnekler, sözlük tanımlamalarında da görülmektedir: "*Karşılıklı şiir söylemek ve okumak; şairlerinden birinin bir manzumesine diğer bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede olmak üzere nazire yazmak anlamına gelir.*"[48]; "*Karşılıklı şiir söylemek ve okumak yerinde kullanılır bir tabirdir. Divan şairlerinden birinin manzumesine diğer biri tarafından aynı vezin ve kafiyede olmak üzere yazılan "nazire"ye de bu ad verildiği gibi halk şairleri arasında yapılan şiir yarışlarında da birinin okuduğu beyte öbürü tarafından vezin ve ayak uydurmasına da müşâ'are denilir."*[49]; "*Şiir söyleme. Divan şairlerinin manzumesine diğer bir şairin aynı vezin ve kafiye ile nazire yazması. Karşılıklı şiir söyleme yarışı ki sırası gelince bir beyit hatırına getirip okuyamayan yenilmiş kabul edilir. Bu yarışma halk şairleri arasında da vardır.*"[50]

Yapılan tanımlamalara ilave olarak *Edebiyat Ansiklopedisi*'nde müşâ'are üç başlık altında ele alınmıştır: "*Karşılıklı şiir söylemeye denir. Edebiyat araştırmacıları müşâ'areyi üçe ayırırlar: 1. Bir divan şairinin manzum eserine diğer bir şairin aynı vezin ve kafiyede nazire yazması. 2. Âşıklar arasında karşılıklı şiir söyleme. Bir âşığın okuduğu beyit veya kıtaya diğer bir şair aynı vezin ve kafiyede şiir söyleyerek cevap verir. 3. Edebiyat meraklılarının şiir okumaları, herhangi bir mazmunu ihtiva eden*

[45] Pars Tuğlacı, *Okyanus: 20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük,* C.3, İstanbul: Pars Yayınevi, 1974, s. 2068.
[46] Mertol Tulum, *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2013, s.562.
[47] Ahmet Fidan vd., *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1996, s. 2061.
[48] Mehmet Vanlıoğlu, Mehmet Atalay, *Edebiyat Lügati,* Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1994, s.216.
[49] Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.2, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993, s. 634-635.
[50] Seyit Kemal Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1983, s.528.

beyitler okunur veya birinin okuduğu beyte karşılık onun son kelimesiyle başlayan bir beyti başkası okur."[51]

1.1.3. Yabancı Sözlüklerde Müşâ'are

Arapça-Türkçe sözlükler incelendiğinde müşâ'are kelimesinin yer almadığı dikkat çeker. Müşâ'are teriminin yanı sıra fiil kökü olan "şâ'ere"de kullanılır. Şâ'ere, "*Şiirde yarıştı*."[52]; el-muşâ'aret, "*İki şair birbiriyle şiir söyleşmek manasınadır ve bâb-ı mübalağada isti'mâl olunur*."[53] şeklinde sözlüklerde yer alır.

İngilizce sözlüklerden F. Steıngass (ö. 1903)'da müşâ'are, "*Contending with, or excelling in poetry; lying or sleeping together under one iner garment; a meeting of poets.*[54]"[55]; Redhouse'da ise "*Contending or excelling in poetry; poetic contest*.[56]"[57] olarak tanımlanmaktadır.

Farsça sözlüklerden Muin (ö. 1971)'de "[58].زبرشعرخواندندركردنمسابقه"[59] şeklinde tanımlanan müşâ'are, Ali Ekber Dihhudâ (ö. 1955)'nın Farsça sözlüğünde "müşâ'are kerden" çekimiyle "[60] .زبرشعرخواندندركردنمسابقه.شودمشاعرةبهورجوع
.كردنمشاعره:شعرردكردننبرد."[61] yer alır. Hasan Amîd (ö. 1979)'in sözlüğünde ise müşâ'arenin okunuş biçimine dair bilgi de bulunmaktadır: "[62] .ميخواندبهترياببرداردازشعربيشتركداميككهمسابقهبطريفيكديكرمقابلدراشعارخواندن،خواندنشعرهمبا
(راوعينفتحوميمبضم)"مشاعره:[63]

---

[51] [Heyet], *[Milliyet] Edebiyat Ansiklopedisi*, İstanbul: Milliyet Matbaası, 1991, s.232.
[52] Abdülhalîm Müntasır, Atıyye es-Savâlihî, *el-Muʿcemü'l-vasît*, 4.b., (haz. İbrahim Enis, Muhammed Halefullah Ahmed), Kahire: Mektebetü'ş-Şuruk, 2004, s. 484.
[53] Mütercim Âsım Efendi, *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*, (haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), C. 2, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013, s. 2062.
[54] Şiirle rekabet etmek veya şiirle üstünlük sağlamak; şairlerin buluşması.
[55] Francis Steıngass, *A ComprAÜensive Persian-English Dictionary*, Beirut: Librarie du Liban, 1975.
[56] Şiirde çekişme veya üstünlük; şiirsel yarışma.
[57] James W. Redhouse, *Türkçe/Osmanlıca–İngilizce Sözlük*, İstanbul: Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, 2011, s.836.
[58] Ezber şiir okuma müsabakası.
[59] Muhammed Muîn, *Ferheng-i Fârisî: Mütevassıl: A Persian Dictionary*, Cild-i Süvvüm, Tahran: Müessese-i Çâp u İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1345, s. 4128.
[60] Müşâ'are kerden: Şiirde mücadele/rekabet etmek. Ezber şiir okuma müsabakası.
[61] [Ali Ekber] Dihhudâ, *Lûgatnâme*, (zîr-i nazar: Muhammed Muîn, Seyid Cafer ŞAÜîdî), Dânişgâh-ı Tahran: Dânişkede-i Edebiyât ü Ulûm-ı İnsânî, t.y.,s. 462.
[62] Müşâ'are: Mimin dammeli, ayn ve ra'nın fethalı okunmasıyla okunur. Birlikte şiir okumak. Karşılıklı, birbirine bakarak şiir okuyarak kimin daha çok ezbere şiir bildiğini ve daha iyi şiir okuduğunu müsabaka yoluyla (anlamak).
[63] Hasan Amîd, *Ferheng-i Amîd*, Tahran: Müessese-i İntişrat Emir Kebir, 1362, s. 958.

Sonuç olarak "Eski Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlükleri", "Yeni Harfli Osmanlı Türkçesi Sözlükleri" ve "Yabancı Sözlükler"de olmak üzere üç başlık altında ele alınan müşâ'are kavramının tanımlamasında karşılıklı şiir söyleme / yazma; şiir yarışı ve atışma anlamlarının öne çıktığı görülmektedir. Sayıları az olmakla birlikte bazı sözlüklerde de müşâ'arenin nazire ile eş anlamlı tutulması söz konusudur.

2. TEZKİRELERDE MÜŞÂ'ARE

Klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından biri olan şair tezkireleri incelendiğinde müelliflerin müşâ'are kelimesini hem bir tür adı olarak andıkları hem de bu türün örneklerine eserlerinde yer verdikleri görülür. Bu açıdan müşâ'arelerin Anadolu sahasındaki gelişimini değerlendirmeye çalışırken özellikle şair tezkirelerindeki örneklerin tespiti önemlidir. XVI. yüzyıl şairi ve Anadolu sahası ilk tezkire yazarı olan Sehî Bey (ö. 955 / 1548-49), *Heşt Bihişt* adlı eserinin "Sultan Mehemmed Han" maddesinde, padişahın Arap ve Acem illerinden "ehl-i marifet" sahibi şairleri getirip huzurunda müşâ'are ettirdiğine ve sonsuz hürmet gösterdiğine değinir:

> Bu sebeb ile her kişi 'ilme tâlib ü râgıb olup okumaga cânlar virürdi. Ve şu'arâ zümresine ol itdügi i'tibârı ve ol virdügi iştihârı bir pâdişâh dahı itmemişdür. Anuñ devrinde cem' olan şu'arâ bir vaktde dahı olmamışdur. Her birine ulu ulu dirlikler eyleyüp her gâh huzûr-ı şerîfine getürdüp **müşâ'are itdürürdi**. 'Arabdan ve 'Acemden ehl-i ma'rifet adına olan kimesneleri buldurup getürdüp fevka'l-had ri'âyet itdürürdi.[64]

Heşt Bihişt'in "Mevlânâ Ahmedî" maddesinde Sehî Bey, Ahmedî (ö. 815 / 1412-13)'nin padişahın isteği üzerine *İskender-nâme*adlı eseri tercüme edip bu eserin çevirisinde ne kadar başarılı olduğuna değinir. Şairin nazmettiği diğer bir eser *Cemşîd ü Hûrşîd*'deise "ma'rifet ve letâfet" açısından *İskender-nâme*'de olduğu kadar başarılı olmadığını vurgular. Ayrıca Mîr Süleymân'ın Şeyhî (ö. 832'den sonra / 1429'dan sonra) ile Ahmedî'yi müşâ'are ettirip onlara şiir söylettiğine dair bilgi Sehî'nin tezkiresinde yer alır:

> *İskender-nâme* adlu bir kitâbı Sultân Mîr Süleymân adına tercüme idüp Türkîye döndürmişdür. Bunca ma'ârif ü letâyif ki ol kitâba derc ü hârc eylemişdür degme kimseye müyesser olmamışdur. Ve *Cemşîd ü Hurşîd* adlu bir kitâb dahı

[64] Sehî Beg, *Heşt-Bihişt*, (haz. Haluk İpekten vd.), Ankara, 2017, s.15. https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56165,hestbihistpdf.pdf?0&_tag1=03EE5380B678F1063BF0A9ED54D2FA0DD771F0E5&crefer=E2AF7DEBB335C6F3841D784258B7681C3E57096448A22462F60A471B09D7F545, s.15. (02.03.2021).

nazm itmişdür. Evet*İskender-nâme*de olan ma‘rifet ü letâfet anda yokdur. İskender-nâmeyi gâyet güzel eylemişdür. Her gâh Mîr Süleymân Şeyhî ile **müşâ‘are itdürüp** eş‘âr didürdür idi.[65]

XVI. yüzyılın bir diğer şair tezkiresi, *Kınalızade Hasan Çelebi Tezkiresi* yahut *Tezkiretü’ş-Şu’arâ* ismiyle bilinen eserdir. Hasan Çelebi, “Tâli’î (ö. 925 / 1519)” maddesinde şairin, çağdaşı Necâtî (ö. 914 / 1509) ve Sun’î (ö. ?) ile müşâ’arede bulunduğuna yer vermiştir: *“Necâtî ve Sun‘î ile* ***mu‘âsır biri biriyle dâ‘imâ müşâ‘arede*** *musâhib ü mu‘âşır olup aralarında meclis-i muvânesetde sâgar-ı hullet ü mahabbet-müdâm dâ’ir idi.”*[66]

Tezkiredeoğluyla müşâ’are bulunduğu belirtilen şair, “Mahvî (ö. 988 / 1580)”dir. Hasan Çelebi şairin oğluyla müşâ’are zamanlarında [şiirde] yarışa girdiklerine ve söz kılıcını çekerek atıştıklarına değinir: *“Vâris-i ‘ilm ü hüneri yaşı benzemesün tamâm başı berâberi bir ferzend-i latîfü’l-muhbiri vardur. Dâ’imâ dem-i mübâhase ve* ***hengâm-ı müşâ‘arede*** *anunla münâfese vü muhâveresi olup mu‘âraza bi’l-kelâm ve’l-hurûfdan mukâra’a bi’r-rimâh ve’s-seyf makâmına varurlar idi.”*[67]

Hasan Çelebi, “Monlâ Çelebi (ö. ?)” maddesinde meclislerde özel ve nadir söylenen bir söz / şiir söylendiğinde diğer şairlerin benzerini yazmak için yüzlerce kez bu sözü / şiiri tekrar ettiğini; şairlerden birisi “zemîn-i müşâ’are”ye bir inci saçsa nice itibar sahiplerinin de hemen cevherlerini döktüklerini belirtmiştir: *“Meclis-i sipihr-i intizâmda bir ma‘nâyı hâss ve nâdir kelâm söylense hezâr nazîr ü misâlini fi’l-hâl tekrâr iderler ve ihvân u yârândan biri* ***zemîn-i müşâ‘are*** *vü muhâvereye bir gevher ilkâ eylese derhâl niçe cevâhir-i pür-i‘tibârı nisâr u îsâr iderler.”*[68]

Sultan Murad Han dönemi şairlerinden olan “Hümâmî (ö. 823-854? / 1420-1451?)” maddesinde ise şairin çağdaşı Şeyhî ve Ahmedî ile meclislerde “muhâvere ve müşâ’are” de bulunduğuna vurgu yapılmıştır: *“Sultân Murâd Hân-ı Gâzî devrinde bu ‘âlem-i fânîden mülk-i bâkîye cevâzi olan şu‘arâdandur. Şeyhî ve Ahmedî ile mu‘âsır olup biribiriyle mu‘ârız u menâzir-i müdâm meclis-i ünslerinde tâ dem-i âhir-i sâgar* ***muhâvere vü müşâ‘are*** *turmayup dâ’ir idi.”*[69]

---

[65] a.g.e., s. 71.
[66] Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*, (haz. Aysun Sungurhan), Ankara, 2017, **https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0**, s.521. (02.03.2021).
[67] a.g.e.,s.761.
[68] a.g.e., s.804.
[69] a.g.e., s.924.

Beyânî'nin *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*'sı XVI. yüzyılın son tezkiresidir. Beyânî tezkiresinde, Kara Fazlî (ö. 971 / 1564) lakabıyla bilinen "Fazlî-i Sânî"yi tanıtırken Molla Zâtî ile müşâ'arede bulunduğuna değinir. Müellif, şairin zamanını Zâtî ile sohbet ederek geçirdiğini, şiiriyle müşâ'arenin dışına çıkmayıp Zâtî'nin çırağı olmakla da iftihar ettiğini nakletmektedir: *"İstanbuldandur. Kara Fazlî dimekle ma'rûfdur. Nazm-ı eş'âra sarf-ı enzâr idüp evkâtı musâhabet-i Mollâ Zâtîye mahsûr ve* ***şi'riyle müşâ'areye maksûrdur.*** *Zâtînüñ tilmîz-i hâssı geçinüp anunla müfâhare iderdi."*[70]

XVI. yüzyıl müelliflerinden Gelibolulu Mustafa Âlî (ö. 1008 / 1600), *Künhü'l-Ahbâr*'da "Sırrî (ö. 990 / 1582)"nin bir dost meclisinde "Ve lehû bahr-ı hüsn içre zevrâk-ı çeşmüm / Sırrîyâ zülf-i yâr kancasıdur" maktaılı manzumesini okuduğu bilgisine ve dönemin şairlerinden Mevlânâ Bâkî (ö. 1008 / 1600), Rûhî (ö. 1014 / 1605-06) ve Rumûzî (ö. 990'dan önce / 1582'den önce)'nin bu hususta müşâ'arelerine yer verir. Buna göre Sırrî'nin bu maktaına karşılık Rumûzî, saldırgan bir dille "*Bu kanca neyin kancasıdır.*" diye sorarak şairi alaya alır. Diğer şairlerin gülmesi kesilmeyince ve Sırrî cevap vermeye muktedir olamayınca onun yerine Âlî, Bâkî'nin o dönemde söylediği "Pâdişâhuñ micmer-i 'adlinde sandal yakdılar" mısraını hatırlatarak "*Bâkî Çelebi'nin sandalının kancasıdır.*" cevabını verir. Böylelikle Âlî, o dönemde ilim adamları tarafından Bâkî'nin bu mısraına yapılan "*Sandal micmerde yanmaz*." söylemini ve eleştirilerini hatırlatır. Şairler arasındaki bu müşâ'are hem bir atışmanın olması hem de meclislerde zaman zaman görülebilen alaycı tavrı gözler önüne sermesi açısından dikkate değerdir:

> Sırrî:
> Ve lehû bahr-ı hüsn içre zevrâk-ı çeşmüm
> Sırrîyâ zülf-i yâr kancasıdur
> makta'-ı birle temâm eyledi. Ol esnâlarda ki zümre-i müste'iddândan idük. Mevlânâ Bâkî ve Rûhî ve Rumûzî bir tarafdan bu hakîrle Monlâ Sırrî bir cânibden oturup bir meclisde safâlar sürdük ve nev-güftelerimüz okıyup **müşâ'areye ragbet gösterdük**. Hemân ki Sırrî merhûm bu makta'ını okıdı. Rumûzî zebân-ı ta'arruzî-dirâz idüp bu kanca nenüñ kancasıdur diyü bâña sordı. Cümlesi istihzâya meyl idüp içlerinde bir gülüşme kopdı ki dinmez. Hakîr ki nazar itdüm. Sırrî-i derdmendi cevâbda 'âciz gördüm. Ne gülişürsüz ki bu kanca Bâkî Çelebinüñ sandalı kancasıdur cevâbın virdüm. Ya'ni ki ol esnâlarda "Pâdişâhuñ micmer-i 'adlinde sandal yakdılar" mısrâ'ınuñ şi'r-i temâmın dimiş idi. Ve ba'z-ı 'ulemâ sandal micmerde yanmaz. Bâ-husûs micmer-i pâdişâhî ola

[70] Beyânî Mustafa bin Carullah, *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, (haz. İbrahim Kutluk), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997, s.205.

diyü dahl eylemişler idi. Bu kere haclet ol tarafa ‘â’id oldı. Sırrî bu sırdan haberdâr olup galebe bu cânibe düşüp Sırrî mesrûr olup ‘azîm safâlar buldı.[71]

Mirza-zâde Mehmet Sâlim (ö. 1156 / 1743), XVIII. yüzyıl tezkire yazarlarındandır. Tezkire yazarlığının yanı sıra şairliği de bulunan müellif, *Tezkiretü’ş-Şu’arâ* adlı eserinin “Reşîd” maddesinde bir latîfeye yer verir. Buna göre kendini şair zanneden bazı “nev-heves” şairlerin müşâ’are esnasında hüner gösterdiklerini zannederken “ârî” kelimesinin imlası üzerine düştükleri yanlışa değinir:

Latîfe: ‘asrımızda tertîb-i tezkiretü’ş-şu’arâ eyleyen Safâyîniñ utrûfetü’l-istigrâb olan tertîb-i nâ-mürettebü’l-ebvâbında mütercem-i sâlifü’z-zikriñ rûz-nâmçe-i hâlin takrîr etdigi mahalde bu lugâzı kitâbet ü tastîr, (mısra‘):
Cevfi gerd-i gubârdan ‘ârî
mısra‘ın ketb ü imlâ eyledikde ‘ârî lafzını nakle delâlet etmek vechi üzre evvel-i hurûf-ı hecâ olan harfi elifle tahrîr etmesini mehâric-i hurûfa ri‘âyet eyleyen ba‘zı nev-heves müteşâ‘irleriñ **esnâ-yı müşâ‘arede** elifle Âlî Efendiniñ yok ‘ayn ile ‘Âlî Efendiniñ şi‘ri deyü ‘arz-ı hüner etdiklerinden bedter idigi rûz-ı rûşenden azherdir.[72]

Tezkire-i Şu’arâ-yıMevleviyye’nin “Dervîş Hulûs (ö. 1220 / 1805-06)” maddesinde Hulûs’un bir şiirine yer veren Esrar Dede (ö. 1211 / 1797), dönemin şairlerinden Seyyid Pertev Efendi (ö. 1253 / 1837) ve diğer şairlerin bu şiire “müşâ’are ve mülâtefe”de bulunduğuna değinir:

Şi‘r: Neylesün bâm-ı temâşâ-yı nukûş-ı dehri
Kûşe-i vahdetedür ragbet-i erbâb-ı hulyâ
Rûy-ı gerdân-ı kem ü pîş-i tekellüf olmaz
Birbiriyle şeker ü şîrdür ahbâb-ı Hulûs
mazmûnınca muhibbân-ı Mevlevîden Seyyid Pertev Efendi vesâ’ir şu‘arâ-i ‘asr ile ekser vaktleri **müşâ‘are vü mülâtefe** ile güzerân idüp hattâ ‘urefâ-i merkûmîn ile olan letâyif ü nezâ’irleri tahrîrine bu muhtasaruñ müsâ‘adesi olmayup mecmû‘a-i mahsûsa cem‘ine şâyândur.[73]

“Dervîş Hasan Zihnî (ö. 1128 / 1715)” maddesinde ise şairin Arap ve Acem illerine sefer eylediği sırada İranlı şairlerden Molla Ehlî ve dengindeki şairlerle müşâ’arede bulunduğuna değinilmiştir:

---

[71] Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, (haz. Mustafa İsen), Ankara, 2017, **https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739,kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0**, s. 247. (02.03.2021)

[72] Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi, *Tezkiretü’ş-Şu‘arâ (İnceleme - Metin)*,(haz. Adnan İnce), Ankara, 2018,https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57124,mirza-zade-mAÜmed-salim-tezkiretu39s su39arapdf.pdf?0, s. 217. (02.03.2021)

[73] Esrâr Dede, *Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye (İnceleme-Metin*), (haz. İlhan Genç), Ankara, 2018, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57762,tezkire-i-suara-yi-mevleviyyepdf.pdf?0, s. 104. (02.03.2021)

> Dâru's-saltanatü'l-'aliyyeden zuhûr ve Kâsım Paşada seccâde-zîb-i hilâfet-i Mevleviyye olan Cenâb-ı Seyyid Fâzıl Halîl Dede Hazretlerinüñ peymânçe-i hizmet-i pür-himmetlerinde nâ'il-i nazar-ı mevfûr ve terbiyye-i 'aliyyeleriyle şi'r ü inşâda müsellem ü meşhûr olup ba'de-zamânin memâlik-i Rûm u 'Arab u 'Acem'e sefer ü seyâhat husûsâ mahmiyye-i Tebrîzde kâ'in zâviye-i Hazret-i Dede Sâ'ibde bûriyâ-endâz-ı ikâmet ve nice dem hem-dem olup suhan-verân-ı İrândan Monlâ Ehli ve emsâliyle **müşâ'are** ve elsine-i selâsede müsellemü'l-kül olmışlardur.[74]

*Tezkire-i Şuara-yı Mevleviyye'*de "Dervîş Sâmî (ö. 1097 / 1685-86)", Dede Sa'ib (ö. ?) ile bir mecliste müşâ'arede bulunması ve şairi yenmedeki başarıyla anılmıştır: *"Ve Dede Sa'ib Hazretleriyle **müşâ'are idüp** elsine-i selâsede meydân-gîr-i münâzara olmagla müşârün-ileyh insâf u teslîm itdigi meşhûrdur."*[75]

Esrar Dede, "Dede Sâ'ib-i Tebrîzî (ö. ?)"nin Zihnî Dede (ö. 1073 / 1663) ve Sâmî Yûnus Dede (ö. 1097 / 1685) ile müşâ'arede bulunduğunu ve Türkî dildeki acemiliğinden dolayı Sâmî Yûnus Dede ile olan atışmasında teslim olduğunu belirtir:

> Ve dahi şu'arâ-yı Şî'a metânet-i tab'-ı 'âlem-gîrlerine ri'âyeten 'adâvet-i sünniyyeti ber-tarâf idüp kendülerden telemmüz-i suhan ve Zihnî Dede ile dahi **müşâ'are-i kesîreeyleyüp** tarafeynden münâferet zuhûr idecegi 'Azîz-i Mütercemüñ mefhûmı oldukda
> Beyt: Ser behem âverde dîdem berghâ-yı gonce râ
> İctimâ-ı dustân-ı yek-dilen âmed be yâd
> beytiyle beyne-hümâyı sîne-i sâff-ı meveddet ve nev'an cem'iyyet-i sûrî ile müttehid-i bezm-i mahabbet itmişdür. Ve dahi bâlâda mestûr olan Sâmî Yûnus Dede ile dahi elsine-i selâsede **müşâ'are eyleyüp** lâkin Türkîde vüs'at ta'bîrleri olmadıgından Sâmî hazretlerine teslîm oldıgını tahrîr iderler[76]

XIX. yüzyıl müelliflerinden Çaylak Tevfik ya da Çopur Tevfik adıyla anılan Mehmet Tevfik (ö. 1310 / 1892-93)'in *Kâfile-i Şu'arâ* adlı eseri, yarım kalmış bir tezkire olmasına rağmen müşâ'are örneklerini ihtiva etmesi açısından kayda değerdir. Mehmet Tevfik'in "Birrî (ö. 1125 / 1713-14)" maddesinde şair Birrî'nin Seyyid Vehbî (ö. 1149 / 1736) ilenazire söyledikleri müşâ'arede söyledikleri gazellerin matla beyitlerine yer verir:

> Sâhib-i terceme Magnisada Sultân Câmi'-i Şerîfinin dârü'ş-şifâsı tabîbi Ahmed Efendiden bir mikdâr ulûm-ı nâfi'a ta'lîm edip 'asrının melikü'ş-şu'arâsı olan meşhûr şâ'ir Nâbî Efendiyle kesb-i âşinâlık ederek yek-diğerine irsâl-i nâme ederlermiş ve meşâhîrden Seyyid Vehbî Efendiyle dahi birçok **müşâ'are**leri vardır. 1125 senesi vefât eylemişdir. Vehbî merhûmla nazîre-gûne etdikleri müşâ'arede söyleşdikleri gazellerin matla' beytleri tahrîr kılındı:

[74] a.g.e., s. 130.
[75] a.g.e., s. 149.
[76] a.g.e., s.171.

Vehbî
El-hakk o meh-i evc-i kemâle yetişilmez
Ol şem‘-i şebistân-ı hayâle yetişilmez
Birrî
Bu fikret ile ma‘nî-i hâle yetişilmez
Bu gaflet ile seyr-i cemâle yetişilmez
Vehbî
Visâlî ile telâfî-i fürkat olmaz mı
Bu mihnetin ‘akabi bir meserret olmaz mı
Birrî
O yâre hâlimizi arza ruhsat olmaz mı
Safâ-yı vuslata bir vakt-i fursat olmaz mı[77]

Hasköy ahâlisinden olan şair "Hâkî (ö. 1078 / 1667-68)"nin şiire heves ettikten kısa bir süre sonra dönemin meşhur şairleriyle müşâ'are ettiği bilgisi ve yine dönemin meşhur şairlerinden olan Bahâyî Efendi (ö. 1064 / 1654) ile müşâ'arede bulunmak için sık sık buluştuğu *Kâfile-i Şu'arâ*'da kayıtlı bir başka bilgidir:

> Sâhib-i tercemenin hâli pek mü‘essir pek garîbdir. Mûmâ ileyh Hâsköy ahâlîsinden ve evâ'il-i hâlinde Yahûdî hahamlarından ve fakat Tevrâtın dekâ'ikına vâsıl olmak ve hakâ'ik-ı Arabiyyi dahi tahsîl etmek gibi meziyyetleri hâ'iz imiş. Şi‘re dahi heves eylediğinden az vakt içinde ‘asrının meşâhîr-i şu‘arâsıyla **müşâ‘are edecek dereceye gelmişdir**.
> Merhûmun asrı Sultân Murâd-ı Râbi‘ ahdidir. Ol zemânlar müfti'l-enâm olan sâlifü't-terceme şâ‘ir-i meşhûr Bahâyî Efendiyle eksiksiz birleşirler ve dâ'imâ **müşâ‘are ederler imiş.** Yine bir gün sâhib-i terceme müftî[-i] müşârün ileyhin meclisine duhûl ârzûsuyla konağına gider, fakat kapıcının şerrinden duhûl-i meclis-i mahdûma imkân müsâ‘id olamamasıyla kendisine kapıda istiskâl olduğunu müş‘ir bir gazel inşâd edip gönderir. Gazelde istiskâli işrâb eden beyt ber-vech-âtî tahrîr kılındı:
> Beyt
> Varınca südde-i devlet-me‘âb-ı yâre derbânı
> İlâhî mübtelâ-yı südde olsun sedd-i bâb eyler[78]

XIX. yüzyılın tezkire yazarlarından biri de Esâd Mehmed Efendi (ö. 1918)'dir. *Bâğçe-i Safâ-Endûz* adlı tezkiresini Sâlim Tezkiresi'ne zeyl olarak yazan müellifin eserini tamamlayamadığı ve eserin günümüze ulaşan iki nüshasına bakılarak müsvedde olduğu söylenilebilir.[79] Eserin eksikliklerine rağmen "Edîb (Âmidî Mehmed Efendi) (ö. 1149 / 1737)" maddesinde Edîb'in şair Sâmî (ö. ?) ve Vâlî (ö. 1151 / 1738-39) ile müşâ'arede bulunduğu bilgisine, *Esâd Efendi Tezkiresi*'nden ulaşılmaktadır: "*Seyyid Mehmed Edîb ise ne'ûz ü bi'llâhi te'âlâ 'illet-i 'amâ ile mübtelâ ve beldesinde*

[77] Mehmed Tevfik, *Kâfile-i Şu'arâ*, (haz. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, Müjgân Çakır, Hanife Koncu), Ankara, 2017, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56163,mehmed-tevfik-kafile-i-su39arapdf.pdf?0, s. 115. (02.03.2021).
[78] a.g.e., s. 277.
[79] Haluk İpekten, *Şair Tezkireleri*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2001, s. 137.

müteveccih-i semt-i dâr-ı bekâ olan ***Sâmî ve Vâlî ile müşâ'are*** *ve tetebbu'ları meşhûr 'Âmidî Edîbdir fe'l-yü'temen."*[80]

XX. yüzyıl müelliflerinden Diyarbakırlı Ali Emîrî (ö. 1924), maliye müfettişi olarak gittiği İşkodra'da şiir ortamlarına tanıklık etmiş; oradaki şiir söyleme geleneğini öğrenmesi üzerine *İşkodra Vilâyeti Osmânlı Şâ'irleri* adlı tezkiresini kaleme almıştır. Söz konusu eser, müşâ'are örneklerini ihtiva etmesi açısından da önemlidir. Müellif eserini yazma sebebini açıklarken İşkodra'da birçok müşâ'areye şahit olduğunu şu satırlarla dile getirir:

> Buldugum şu mikdâr ise gerek İşkodrada ve gerek havâlîsinde topu üç aylık bir geşt ü güzâr neticesidir. Bununla beraber o kadar sâhib-dîvân şâ'irleri, o kadar metin sözler, o kadar içtimâ'î **müşâ'areler** gördüm ki Arnavutların 'Osmânlı Edebiyyâtı husûsunda memâlik-i sâ'ire-i 'Osmâniyye'den hîçbir fark olmayacak derecede terakkî ettiklerine mütehayyir kaldım. Bilmedigim, me'mûl etmedigim bir hâl olduğu için kitâbımın ismini 'Osmânlı Edebiyyâtı 'Âleminde Yeni Zuhûr Eden Bir Hazîne ve İşkodra Vilâyeti 'Osmânlı Şâ'irleri tevsîm etmeyi münâsib gördüm. Hurûf-ı hecâ ile tertîb eyledim. Ve min Allâhi'l-i'âneti ve't-tevfîk[81]

Ali Emîrî'nin "İşkodralı İbrâhîm Halîlî Paşa (ö. 1223 / 1808-09)" maddesinde Halîlî mahlaslı şairin kendisini tanıtmak ve dönemin şairleri arasında yer edinmek için müşâ'arelerde bulunduğunu söylemesi ilginçtir:

> *"Merkez-i vilâyete cem' eylediği şu'arâ ve üdebâ ile* ***müşâ'areler edip*** *bu vesîle ile edebiyyât-ı 'Osmâniyyenin teksîr ve ta'mîmine muvaffak olmuşdur. Kıymetdâr âsârı o havâlîde mu'âsırı bulunan birçok şu'arânın nazîreleriyle birlikte olarak İşkodra ile mülhakâtındaki şehirlerde gördüğüm mecmû'alarda mevcûddur."*[82]

"İşkodralı Ahmedî (ö. 1149-50 / 1737)" maddesinde Ahmedî'nin, İşkodralı Vefkî (ö. 1149-50 / 1737) ve İşkodralı Murtazâ Râcî Efendi (ö. ?) ile müşâ'arede bulundukları bilgisi ve söz konusu şiir örnekleri de *İşkodra Vilâyeti Osmânlı Şâ'irleri*'nde yer alır:

> Mu'âsırı bulunan İşkodra şu'arâsıyla birçok **müşâ'aresi** olduğu gibi ahlâfı da ba'zı eş'ârını tetebbu' etmiştir. Nümûne olarak birkaç nezâ'ir tahrîr olunur:
> **Sâhib-tercüme Ahmedî**
> Tavâf-ı Ka'be-i kalbe o hoş-reftâr gelmez mi

---

[80] Esad Mehmed Efendi, *Bâğçe-i Safâ-endûz*, (haz. Rıza Oğraş), Ankara, 2018, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59393,esad-mAÜmed-efendi-bagce-i-safa-enduzpdf.pdf?0, s. 37. (02.03.2021).

[81] Ali Emîrî, *İşkodra Vilâyeti Osmanlı Şâirleri*,(haz. Hakan T. Karateke), Ankara, 2018, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57434,iskodra-vilayeti-osmanli-sairleripdf.pdf?0, s. 9. (02.03.2021).

[82] a.g.e., s. 12.

Nazargâh-ı Hudâya ol perî-ruhsâr gelmez mi
İşkodralı Vefkî
Gönül mülkün harâb etti o şûhun fitnesi Vefkî
'Aceb insâf edip lutf etmege ol yâr gelmez mi
Ahmedî, sâhib-tercüme
Bismi'llâhi'rrahmânirrahîm
Mecma'-ı esrâr-ı Kelâm-ı kadîm
İşkodralı Murtazâ Râcî Efendi
Bismi'llâhi'rrahmânirrahîm
Menba'-ı eltâf-ı Latîf u Kerîm
Ahmedî sâhib-tercüme
Bismi'llâhi'rrahmânirrahîm
Râhber-i vahy-i kelâm-ı 'azîm
İşkodralı Murtazâ Râcî Efendi
Bismi'llâhi'rrahmânirrahîm
Fâtih-i ebvâb-ı cinân-ı Na'îm[83]

3. ARAP EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE

İlk Arap şiirinin ne zaman söylendiği tam olarak bilinmemekle birlikte Arap kültüründe şiir, daima önemli bir yere sahiptir. Hatta şiir o kadar önemlidir ki eski Araplar böyle bir dile ulaşmak için büyük medenî hamleler yapmalarına rağmen şiir sanatından tecrit edilirse kaba, haşin ve basit bir topluluk hâline dönüşürler.[84]

Araplar ve Arap kültürü hakkında bilgi edinilmesini sağlayan, mazideki başarı veya başarısızlıklarını unutulmaktan kurtaran şiir ve şairleridir. Arapların eski tarihleri, kültürü, gelenek ve görenekleri şiir aracılığıyla günümüze aktarılmıştır.[85]

Hz. Âdem yahut Hz. İsmail zamanından Arapça gazellerin olduğunu ileri süren araştırmacılar[86] olmakla birlikte genel görüş Arap şiirinin İslâmîyet'in ortaya çıkışından birkaç yüzyıl önce başladığı yönündedir.[87] Başlangıçta sözlü geleneğin hâkim olması söz konusu iken özellikle Suriye civarında ve Yemen bölgesinde bazı yazıtların bulunması Arapların yazılı geleneklerinin olmadığı görüşünü de çürütmektedir.[88] Çetin, durumu şöyle açıklamaktadır: "*Eski Arabistan'da yazının mütedavil olmayışı, eski ve uzun bir devrenin edebî mahsullerinin unutulup gitmesine sebep olmuş ve bugün,*

[83] a.g.e., s. 16-17.
[84] Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri,* 2.b., İstanbul: Kapı Yayınları, 2011, s.1.
[85] a.g.e.,s.11.
[86] Ebü'l-Hasan Ali b. Hüseyin b. Ali el-Mes'udi, *Murûcu'z-Zeheb*, 4.b., (çev. Muhammed Muhyiddîn Adülhamîd), C. I, Kahire: Matbaatu's-Saâde, 1964, s. 65; Ebü'l-Ferec Ali b. Hüseyin el-İsfahânî, *el-Ağânî,* C. 13, Beyrut: Dâru İhyâ'i't-Turâsi'l-'Arabî, 1995, s. 104.
[87] Davıd Samuel Margolıouth, *Arap Şiirinin Kökeni*, (çev. Nurettin Ceviz), Ankara: Aktif Yayınevi, 2004, s.18.
[88] Nejdet Gürkan, *Şiir ve Dil Arap Edebiyatı*, İstanbul: Nobel Yayınevi, 2005, s.74.

birdenbire gelişmiş, işlenmiş, büyük eserler vermiş bir dille karşılaşmamızı neticelendirmiş, bu dilin gelişme safhalarını takip ve tespit imkânlarını elimizden almıştır."[89]

Müşâ'are kavramının incelenmesi, kronolojik açıdan müşâ'are örneklerinin tespit edilebilmesi için Arap şiirinin geçirmiş olduğu edebî devirlerin takip edilmesi gerekmektedir. Ancak Arap edebiyatının devirlere ayrılması hususunda birçok tasnif yapılmış olmasına karşın[90] söz konusu dönemlerdeki edebî faaliyetlerin hepsini takip etmek ve çalışmanın bu bölümünde değerlendirmek konunun kapsam ve amacına uygun değildir. Bu sebeple müşâ'are konusu Câhiliye dönemi, İslâmî dönem ve Osmanlı dönemi (Mısır ve Biladü'ş-Şam bölgesi) Arap şiiri içinde incelenmeye tabi tutularak müşâ'are kavramının çıkış noktası tayin edilmeye çalışıldı.[91]

3.1. CAHİLİYE DÖNEMİ ARAP ŞİİRİ

Arapların edebî devirlerinden ilki "el-Câhiliyye", "el-Asru'l-Câhilî", "Asru mâ kable'l-İslâm" gibi isimlerle anılan Câhiliye dönemidir. Pek çok edebiyatta söz konusu olduğu gibi Eski Arap şiiri de yazıya aktarılana dek sözlü rivayet şeklinde devam etmiştir. Bu durum, bazı edebî ürünlerin unutulması ve sözlü gelenekle nakli sırasında bazı değişikliklere uğraması sonucunu doğurmuştur.[92] "*Bugün güvenilir olarak kabul edilebilecek en eski Arap şiirleri M. V. asrın sonları ve daha ihtiyatlı bir tahmin ile M. VI. asrın başlarına kadar çıkar. Bu numuneler mevcut hâlleri, dil ve üslup hususiyetleri, nazım tekniği vb. gibi bakımlardan uzun bir süreçte gelişmiş bir sanat ananesi zemini üzerine bina edilmiş olduklarını kabul ettirecek olgunluktadır.*"[93]

---

[89] Çetin, a.g.e., s. 4.

[90]
1. Câhiliye dönemi
2. İslâmî dönem
   a. Sadru'l-İslâm dönemi
   b. Emeviler dönemi
3. Abbasiler dönemi
4. İnhitat dönemi
5. Yeni dönem (Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi I Câhiliye Dönemi*, 3.b., Kayseri: Fenomen Yayınları, 2014, s.11-12).

[91] Farklı tasnif denemeleri için bkz: Çetin, a.g.e., s. 5-6; Ignace Goldziher, *Klasik Arap Literatürü*, (çev. Azmi Yüksel, Rahmi Er), 3.b., İstanbul: Vadi Yayınları, 2016, s.26.

[92] Çetin, a.g.e., s. 18.

[93] Demirayak, a.g.e., s. 71; Çetin, a.g.e., s. 8.

Arapça جَهِل (cehl) kökünden gelen "Câhiliye"[94] kavramı, sözlüklerde bilgisizlik, kabalık ve akılsızlık, haksızlık, yanlışlık ve tencerenin şiddetli kaynaması anlamlarıyla yer almaktadır.[95] Câhiliye kavramının tam olarak ne zaman yerleştiği üzerine kesin bir yargıya varmak da zordur. Medine döneminde nazil olan 4 ayette[96]Câhiliye kelimesinin geçmesi ve Mekke dönemindeki ayetlerde bu kelimenin yer almaması özellikle *Kur'ân-ı Kerîm*'in nazil olmaya başladığı zamanlarda Câhiliye kavramının henüz yerleşmediğini göstermektedir. Eski sözlüklerde Câhiliye kavramı genellikle ilmin zıddı, bilgisizlik anlamında kullanılmaktadır.[97]"*Erken dönemdeki Müslümanlar için cehalet kelimesinin anlamı -bilgisiz olma durumundan ziyade- vahyin ikaz, işaret ve yönlendirmeleri dışında oluşan tasavvur ve amelleri içeriyordu. Bu tasavvur ve amellerin sahipleri 'cahil', sürdürmekte oldukları hayat biçimi de 'Câhiliye' adını alıyordu.*[98]

---

[94] "Câhiliye" kavramının hangi anlamda ve hangi amaçla kullanıldığına dair araştırmalar mevcuttur. Levent Çavuş, "Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Câhiliye" adlı makalesinde konuyu ayrıntılı olarak ele alır ve şu sonuca varır:

> Peygamberin içinde yaşadığı toplumun İslâm öncesi ne olduğunun doğru anlaşılması, İslâm'ın da doğru anlaşılmasına en temel katkıyı yapacaktır. Bu tespit bile "Câhiliye" kavramının doğru anlaşılmasının zaruretini ortaya koymaktadır. Kelimenin kök anlamının ne olduğu konusunda farklı görüşler ortaya atılmıştır. Kelimeyi semantik ve filolojik bir zaviyeden tetkik ettiğimiz takdirde, onun (ilim ve marifetin zıddı olan) bilgisizlikle yakın bir ilgisinin olmadığını görürüz. "Câhiliye" kelimesinin "bilgisizlik" manasını tazammun eden "cAÜile" kökünden gelmeyip, aynı kökün "zorbalık" manasından türediğine dair açıklamaların İslâmiyet'ten önceki Araplara "cahil-bilgisiz" demenin tutarsızlığını ifade etmek için söylendiği düşünülebilir. İslâmi bir taassup ile müşrik Araplara "cahil-bilgisiz" anlamında "Câhiliye" demenin tutarsızlığına karşılık, kök anlamın "zorba" temelinden geldiğine dair açıklamalar da kavramın anlamını belirleme açısından sadece zorlamadır. Bu kök-anlam ilişkisinden kalkarak "Câhiliye" kavramına "bilgisiz" anlamı vererek "cahil"e indirgemek, iddia olarak tutarlı olmadığı gibi İslâm öncesi Arap toplumunu ifade açısından da hakikati dile getirmiş olmaz. Esasen İslâm öncesi Arap toplumu, Türkçe'deki anlamıyla "cahil-bilgisiz" olarak vasıflandırılamaz. Dinî bir taassupla müşrik Arapları "cahil-bilgisiz" olarak yaftalamak, İslâm'ın doğru anlaşılmadığının ve dolayısıyla doğru ifade edilmediğinin alametidir. Bu tutarsız durumdan kaçınmak için kavramın geldiği kök anlamın "kaba" ve "zorba" sıfatlarını içerdiği iddiasını savunmak da aynı şekilde "Câhiliye" kavramının anlamını "zorbalık" ile ilişkilendirdiği için başka bir zorlamayı ifade etmektedir." Levent Çavuş, "Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Câhiliye", Milel ve Nihal, 13, S.1 (2016), s. 50.
>
> "Kanaatimizce "Câhiliye" kavramının erken dönem Müslümanların dilinde, daha önce zikrettiğimiz bilgisizler topluluğu veya zorbalık anlamlarına gelmemekteydi. "Câhiliye" kavramı tefakkuhun tersine vahyi bilgiden mahrum kalma veya ona direnme hâli olarak kabul edilmekteydi. Kur'an'da zikredilen ifadeyle de "Câhiliye", vahyi dikkate almaksızın idame edilen yaşam tarzıdır." Levent Çavuş, "Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Câhiliye", *Milel ve Nihal*, 13, 1(2016), s. 55.

[95] a.g.m., s. 48.

[96] Al-İmran 154, Maide 50, Ahzab 23, Fetih 26.

[97] Mustafa Fayda, "Câhiliye", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. 7, s.17.

[98] Çavuş, a.g.m., s. 45.

Araplar kabileler[99] hâlinde yaşarlardı ve kabileyi teşkil eden ailelerin kalabalık olması son derece önemliydi. Eyyâmü'l-'Arab adıyla bilinen kabile savaşları Câhiliye döneminde şiir kültürünün oluşmasına katkıda bulunmuştur. Şairler, savaşlarda kaybettikleri kimseler için mersiyeler söylemişler; kabilelerinin başarılarını veya başarısızlıklarını şiirleri aracılığıyla dile getirmişlerdir. Bu durum bir yandan dönemin hafızasının muhafaza edilmesini, bir yandan da dönemin gelenek ve görenekleri hakkındaki bilgilerin sonraki nesillere aktarılmasını sağlamıştır.[100]

Câhiliye dönemi şiirinin en önemli özelliği, kabileler arasındaki rekabetlerin şiir ekseninde cereyan etmesidir. Şair, siyasî müzakerelere katılan heyetlerde bulunmakla birlikte mensubu olduğu kabilenin de sözcüsüdür. Hangi toplumda olursa olsun şairi yahut sanatkârı, yaşadığı toplumdan ayrı düşünmek söz konusu değildir. Câhiliye döneminde de şair, yaşadığı toplumun nakledicisidir. Arapların başlarından geçen hadiselerden savaşlara, kabileler arası çatışmalardan günlük hayatlarındaki ritüellere kadar pek çok bilgi, Câhiliye dönemi şairinin şiirinden öğrenilmektedir. Şairler sadece kabile üyelerinden değil, kabile reislerinden veya kabilenin ileri gelenlerinden de olabilmekte[101]; bir kabilenin iyi şairler yetiştirmiş olması gurur vesilesi sayılırken kabilenin şairlerinden mahrum olması ayıp ve utanılacak bir şey olarak addedilmektedir. "*Kabilenin şaire olan ihtiyacı, hasım kabilenin şairinin açtığı yaranın ancak ona aynı tarzda mukabelede bulunmakla onulabileceği hususundaki inanış o derece kuvvetliydi ki bu yüzden müştereken şiir nazmetmek zaruretini duyan kabileler bile olmuştur.*"[102] Kabileler için şairlerin bu kadar önemli olması, diğer kabileden şiir yoluyla gelen saldırıların yine şiir aracılığıyla bertaraf edileceğine dair inanç sebebiyledir. Savaşta bir şair esir düştüğünde serbest kalabilmesi için diğer kabile tarafından kendilerini hicvetmeyeceğine dair söz alınır;[103] düşmanlardan alınan ganimetlerin bölüşülmesinde de şairler etkin rol oynardı.[104] Ayrıca kadın şairlerin söyledikleri şiirlerle erkekleri

[99] Araplardaki kabile isimleri için bkz: Ahmet Subhi Furat, *Arap Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan XVI. Asra Kadar),* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1996, s.21.
[100] Demirayak, a.g.e., s.82-83.
[101] Demirayak, a.g.e., s.72.
[102] Demirayak, a.g.e., 74; Çetin, a.g.e., s. 10.
[103] Salih Tur, *Ahtal, Ferezdak ve Cerîr'in Şiirlerinde Mediv ve Hiciv,* (Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, 1997, s.1.
[104] Clement Huart, *Arab ve İslâm Edebiyatı,* (çev. Cemal Sezgin), Ankara: TİSA Matbaacılık, 1971, s.15.

savaşmaya sevk etmeleri toplum içindeki rolleri açısından son derece önemli görülmüştür.[105]

Edebî muhit olarak değerlendirilebilecek panayırlarda gerçekleştirilen edebî müsabakalar şairlerin birbirlerine meydan okudukları atışmalara sahne oluyordu. Ukâz, el-Muşakkar, Zu'l-Mecâz, Mecenne, Dûmetü'l-Cendel, Hacer, Suhâr vs. gibi her yıl belirli günlerde kurulan panayırlarda[106] şiir müsabakalarının da belli günleri ve ritüeli bulunmaktaydı. Şairlerin şık kıyafetler giyerek donatılmış binek hayvanlarıyla alana gelmeleri de ritüelin bir parçasıydı. "*Bir şair kendine ancak buralarda isim yapabilir, başka hiçbir yerde bu mümkün olmazdı. Bu yıllık panayırlar savaşma ve çarpışmanın kesin bir şekilde yasaklandığı ve bu yasağı çiğneyenin herkesçe kınandığı mukaddes aylarda (eşhuru'l-hurum) tertiplenirdi.*"[107] Halkın ortasında edebî münakaşaya girecek iki şair, bir hakemin huzurunda şiirlerini söyler ve şiirdeki başarısına göre birinci seçilirdi. Hakem, zamanın en büyük şairi olarak tayin edilen kimseydi.[108] Aslında alışveriş için toplanılan bu panayırlar, şairlere yeni şiirlerini takdim etmek için bir fırsat sunuyordu. Kabile fertleri her zaman kabilesinden çıkan şairin çevresinde yerlerini alır ve onu desteklerdi. Başarılı bulunan şairler diğer kabile fertleri tarafından da tebrik edilir ve develer kesilerek onlara ikram edilirdi.[109]

> Bu panayırlarda rakipleriyle karşılaşma imkânı bulan bedevî şairleri muhtelif amillerle çeken, VI. asırdan her hâlde daha eski bir tarihten itibaren bazı şairler kabilelerinden ayrılarak birtakım hamilerinin yanında, gezgin mâdihler hâline gelmişlerdi. Bu şartlar altında da şair, büyük nüfuz sahibi bir kimsenin yanında, yine tamamen bağlarını kesmediği kabilesinin menfaatlerini korurdu.[110]

Câhiliye dönemi şiirinin en güzel örnekleri olarak nitelendirilen "el-muallakatu's-seb'a" yani "yedi askı" şiirleridir. Rivayete göre söz konusu şiirler, Câhiliye döneminde kurulan 'Ukâz panayırında gerçekleşen şiir müsabakalarında

---

[105] Demirayak, a.g.e., s. 82.
[106] Panayırlar hakkında geniş bilgi için bkz: İbrahim Yılmaz, *Panayırlar ve Arap Dili ve Edebiyatının Gelişmesinde Oynadığı Rol,* (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı, 1997, s. 44-186.
[107] Demirayak, a.g.e., 75.
[108] Çetin, a.g.e., s. 13-14.
[109] Abdülkerim Özaydın, "İslâm'dan Önce Araplarda Sosyal ve İktisadi Hayat",*DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1991, C. 3, s.322.
[110] Çetin, a.g.e., s. 14.

seçilmiştir. Seçilen şiirlerin mısır, keten bezinden yapılmış tomarlara altın suyu ile yazılarak Kâbe'nin duvarına asılması da günümüze ulaşan rivayetlerdendir.[111]

Panayırlarda şairlerin karşılıklı söyledikleri şiirler, oluşacak müşâ'are geleneğinin ilk adımı ve örnekleri olarak değerlendirilebilir. Arap yarımadasında edebî mahsullerin -özellikle de şiirin- gelişip daha büyük halk kitlelerine ulaşmasını sağlamada önemli bir araç olan panayırların üstlenmiş olduğu iki önemli görev bulunmaktadır. İlk önemli etki, şiirlerin bir topluluk önünde okunması ve hatta yer yer dinleyiciler / diğer şairler tarafından tenkite uğrayacağının bilinmesi, şairleri şekil ve içerik açısından daha olgun eserler vermeye sevk etmiş olmasıdır. İkinci olarak ise panayırlar, Araplar arasındaki iletişimi hızlandırarak dil ve edebiyatla ilgili pek çok eserin ortaya çıkmasını, böylelikle de müşterek şiir ve nesir dilinin oluşmasını sağlamıştır.[112] Ayrıca Arabistan'da şiiri teşvik eden bir başka husus, şairlerin destek görüp himaye edilmesi ve oluşan edebî tenkit ortamında şiirin bir kazanç vasıtası olarak görülmesidir.[113] Gerçi Câhiliye döneminde şiirle kazanç sağlama, şairlerin mal için başkalarına boyun eğmesi olarak değerlendirilmiş; tenkitçiler ile seçkin kişiler arasında bu durum tepki ile karşılandığından söz konusu dönemde daha ziyade hitabet gelişmiş dolayısıyla da hatipler ön plana çıkmışlardır.[114] Şiirin bir kazanç aracı olarak görülmesi Câhiliye döneminin sonlarında başlamıştır. Demirayak'ın aktardığına göre İbn Reşik "*Araplar şiirle kazanmazdı; ta ki en-Nâbiğa*[115] *geldi, kralları medhedip Numân'ın emrine girdi, sonuçta bir şair olarak değeri düştü ve o, altın ve gümüş kaplardan yiyip içecek kadar çok mal kazandı."* demektedir.[116]

Câhiliye dönemi Arap şiirini yahut -diğer bir adlandırmaya göre- Klasik Arap şiirini gelecek nesillere aktaran sözlü gelenektir. Sözlü gelenek, şairlerin birbirlerinin

---

[111] Nurettin Ceviz, Kenan Demirayak, Nevzat H.Yanık, *Yedi Askı Arap Edebiyatının Harikaları*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2004, s.23.
[112] İbrahim Yılmaz, a.g.t., s. 328.
[113] Demirayak, a.g.e., s. 75.
[114] a.g.e., s. 93.
[115] "Saray şairlerinin en seçkini, daha ziyade En-Nâbiga Ez-Zubyânî takma adıyla tanınan Ziyâd ibn Mu'âviye'dir. Nâbiga, yetenek ve ilhamından daha çok, dayanıklılığı ve gayreti ile sivrilmiş şaire verilen bir lakaptır. Kendisi İslâm'ın ortaya çıkışından hemen önce yaşamıştır. Başlangıçta Hıra'daki Lahmî sarayının nimetlerinden yararlanmış ancak kendisini kıskanan kimselerin entrikalarından korkarak Suriye'deki Gassânî sarayına sığınmıştır. Oradan Hıra'ya özür dileyen bir şiir (itizar) göndermiş ve suçsuz olduğunda ısrar ederek kendisine yapılan suçlamaları reddetmiştir. Daha sonra kralla barışıp Hıra sarayına geri dönmeye muvaffak olmuştur. Kasidelerinin amacı prensleri övmektir ancak onun kasidelerinin bazıları, Dâhis-Gabrâ savaşları ve çölde bitmek tükenmek bilmeyen akınlar gibi, Zubyân kabilesinin tutuştuğu savaşlara, bu kabilenin iç işlerine ve müttefiklerine de ışık tutmaktadır. Nâbiga'nın şiirleri, ciddi ve aristokratik tonları dolayısıyla, sıradan Câhiliye şiirleri seviyesinden yüksektir."Goldziher, a.g.e., s. 36.
[116] a.g.e., s.92

şiirine rivayeti, kabilelerin kendi şairlerinin şiirlerini rivayeti ve çeşitli kabilelerden şiir ve ravilerinin meclislerde ezberledikleri bazı şiirleri rivayet etmeleri olmak üzere üç şekilde gerçekleşmiştir.[117] Ravilerin üstlendikleri görev, sözlü kültür içerisinde önemli addedilmiştir. Rakip iki şairin birbirleri hakkında söyledikleri şiirlerin naklinin sağlanması, herhangi bir şairin söylediği şiirin kaydedilmesi raviler aracılığıyla sağlanmıştır. Raviler tarafından aktarılan eserlerde bazı yanlışlar ya da eksiklikler mümkün olmakla birlikte bu durumu tam olarak tespit ve tayin edebilmek mümkün değildir.

3.2. İSLÂMÎ DÖNEM ARAP ŞİİRİ

İslâmîyet'in kabulünden sonra toplumda görülen değişimler şiire de yansımış, birçok konuda değişiklik yahut yenilik yapılmıştır. Bu durum Câhiliye dönemi şiiri ileİslâmî dönem şiirinin tamamen ayrı değerlendirilmesi gerektiği sonucunu doğurmamıştır. İslâmîyet'ten önceki dönemde de Arap toplumunda şiire kutsal bir gözle bakıldığını gösteren uygulamalar mevcuttur. "*Sanat değeri yüksek şiirleri kendine özgü ibadetlerde okumaları, meşhur şairlerinden el-Mütelemmis (ö. M. 569)'in bir beytini okumak isterlerken abdest almaları, dinledikleri şiirlerden çok etkilendiklerinde secdeye varmaları ve şairlere başka milletlerin peygamberlere baktıkları bir gözle bakmaları bu kudsiyetin birer göstergesi sayılmaktadır.*"[118] Ancak yeni bir dinin kabul edilmesiyle özellikle kelime ve anlamlar üzerinde bazı yenilikler oluşmuş, bazı eski kavramlar ve inançlar şiirin anlam dünyasından çıkarılmıştır.[119] "*Meselâ klasik Arap şiirinin ilk dönemi Câhiliyede övgü, yergi, mersiye, aşk/gazel, tasvir, övünme, kahramanlık, özür dileme ve sitem, dinî ve ahlaki konular çerçevesinde şiir söyleme hedefleri yer alırken daha sonraki dönemlerde zühd ve tasavvuf, Hz Peygamber'e övgü ve bediiyat, felsefe, ihvaniyyat (kardeşlik, dostluk), mizah, müstehcenlik, özlem, şikâyet, didaktik bilmece ve muamma, hikâye ve temsil ile siyasi amaçlar taşıyan şiirler ortaya çıkmıştır.*"[120]

[117] Demirayak, a.g.e., s. 96.
[118] Kadri Yıldırım, "Hz. Peygamber ve Şiir", *Diyanet İlmi Dergi Peygamberimiz Hz. Muhammed (SAV) Özel Sayı,* Ankara, 2000, s. 547.
[119] Gürkan, a.g.e.,s. 78.
[120] a.g.e., s. 88-89.

İslâmîyet'in şaire ve şiire bakışı konusunda birçok görüş ortaya atılmış ve özellikle *Kur'an-ı Kerim*'de bu konuda geçen ayetlerde[121] müşriklerin şair olarak nitelendirdikleri Hz. Muhammed, bu durumdan tenzih edilmiştir. Bunun yanı sıra Hz. Muhammed'in şiir ve sanattan iyi anladığı ve ailesinin birçok ferdinin şiir söylediği ve bildiği kaynaklarda yer almaktadır.[122]"*O, zaman zaman ashabına şiir söyletir, dinlediği şiirin doğru olup olmadığını da anlardı. Dinlediği şiirlerden sonra yaptığı yorumlar şiir konusunda bilgili olduğunu bize göstermektedir. Ancak o, beyitleri vezne uygun şekilde tamamlayamamakta bununla birlikte kafiyesi değiştirilen şiirleri farketmektedir. Meşhur şiirleri bilir, rastladığı şairlere beğendiği şiirin baş tarafını söyleyerek okumasını isterdi.*"[123]

Hz. Peygamber ve dört halife dönemini içine alan ve Sadru'l-İslâm dönemi edebiyatı, Muhadram Edebiyat; bu dönem şairleri de Muhadram Şair olarak adlandırılır. Çünkü bu dönem edebiyatçıları hem Câhiliye hem İslâmî dönemi idrak etmişlerdir.[124] "*İslâmîyet, Sadru'l-İslâm toplumunun hayat tarzında köklü değişikliklere sebep olmuş; Araplar inanç, fikir, kültür hatta özel yaşantılarında değişime uğramışlardır. Ancak İslâm'ın Arap yarımadasındaki putperest toplum içerisinde gerçekleştirdiği büyük devrimin yanında şiirde meydana gelen değişim kısmîdir. Çünkü İslâm'ın getirdiği yeni mefhum, değer ve düşüncelerin özümsenmesi, kabullenilmesi ve bu değer ve düşüncelerin şiire ve nesre yansıtılması da birdenbire gerçekleşecek bir husus değildir.*"[125] Bu dönemde şiirde bir zayıflama ya da duraklama olduğunu söyleyen araştırmacıların aksine değişen dine ve bunun getirdiği kültürel değişikliklere bağlı olarak şiirin farklı bir içerik kazandığını söylemek mümkündür. Söz konusu döneme ait şiirler incelendiğinde üslup açısından Câhiliye döneminden çok da farklı olmadığı

---

[121] Söz konusu ayetler için bkz: İbrahim Sarmış, "İslâm'ın Şiire Bakışı", Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 3, 3(1990), s.141.
"Kur'an-ı Kerim'de şiir ve şair kelimeleri altı ayette zikredilmektedir. Bu ayetlerin muhtevasında müşriklerin Hz. Peygamberi şair, mecnun ve kâhin olarak nitelemiş olmaları, yine müşriklerin Kur'an-ı Kerim'i bir şiir olarak değerlendirmiş olmaları ve nihayet şairlerin genel anlamda hayat tarzı ele alınır. Enbiyâ suresi 5; Sâffât suresi 36; Tûr süresi 30; Hâkka suresi 41; Yâsîn suresi 69; Şu'arâ suresi 224-226." Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi Osmanlı Dönemi (Mısır ve Bilâdu'ş-Şam Bölgesi)*, Erzurum: Fenomen Yayınları, 2015, s. 88.

[122] İsmail Güleç, "Hz. Peygamber'in Şiire Karşı Tutumu", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 19(2017), s. 124.

[123] Güleç, a.g.m., s.126;Yusuf Sancak, *Hz. Peygamber Devrinde Şiir*, Erzurum: Şafak Yay., 1999, s. 228.

[124] Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi II Sadru'l-İslâm Dönemi*, 3.b., Erzurum: Fenomen Yayınları, 2017, s. 21.

[125] a.g.e., s. 73.

görülür ancak konulardaki değişiklikler olağandır.[126]Ayrıca şiirin yaygınlığının ya da miktar olarak sayısının azalması söz konusu değildir. "*Emevi döneminde vuku bulan siyasî ve mezhep kavgaları edebî hareketin müspet bir şekilde gelişmesine vesile olmuştur. Her mezhep kendi siyasi ideolojisini savunmak amacıyla diğer mezheplerle uzun uzun tartışma ve münazaralar düzenlemiştir.*"[127] Bu dönemde sanatsal açıdan en önemli durum; savaş, fetih ve cihat şiirleri ile nakida gibi yeni türlerin ortaya çıkmasıdır.[128]

Câhiliye dönemi hiciv şiirlerinin bir uzantısı olarak görülebilecek nakidalar, şairler arası karşılıklı atışmayı içeren şiirler olması sebebiyle önemlidir. Bir şairin söylediği şiire karşı, başka bir şairin aynı vezin ve kafiyeye bağlı kalarak karşılık verdiği nakidalar, müşrik şairler tarafından Hz. Muhammed ve ashabının hicvedilmesi ve onlara cevap olarak söylenen şiirlerle kültür hayatına dâhil olmuştur. Bu açıdan Bedir ve Uhud savaşları, nakida türünün gelişimi için önemli birer kaynaktır.[129] Nakida türünde amaç, iki şairin birbirlerinin şiirlerinde söylediklerini çürütmeye (nakzetmeye) çalışmasıdır. "*Bu durum gerçekte şiirde yeni bir gelişmeyi doğurmuştur, bu da ilk defa Müslüman şairlerle müşrik şairler arasında teati edilen ve Emeviler döneminde Cerîr*[130]*, el-Ferezdak*[131] *ve el-Ahtal*[132] *gibi şairlerin dilinde mükemmel şeklini alan nakida şiirleridir.*"[133]

> Emevilerin halkı siyasetten uzak tutma ve insanların birbirleriyle meşgul olmalarını sağlama politikaları, kişisel husumetler ve kabileler arası mücadeleler nakida türünün Emeviler döneminde gelişmesinin başlıca siyasal nedenini oluşturur. Öte yandan hilafet üzerindeki haklılık konusunun tartışılması, mezhepler ve İslâm hukuku üzerine tartışmaların da nakida türünü geliştiren düşünsel faktörler arasında olduğu muhakkaktır. Bu açıdan bakıldığında nakida türünün hiciv, siyaset ve fahr konularını içinde barındıran kötü sözler, hayal zenginliği, belagat,

[126] Gürkan, a.g.e., s. 89.
[127] Tur, a.g.t., s.50.
[128] Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi II Sadru'l-İslâm Dönemi*, s. 86.
[129] a.g.e., s. 139.
[130] Cerîr hakkında bilgi için bkz: İbrahim Yılmaz, a.g.t., s. 252.; Salih Tur, a.g.t., s. 74.; Zülfikar Tüccar, "Cerîr b. Atıyye", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. 7, s. 412-413.
[131] Ferezdak hakkında bilgi için bkz: Salih Tur, a.g.t., s. 60.; Ali Şakir Ergin, "Ferezdak", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1995, C. 12, s. 373-375.
[132] Ahtal hakkında bilgi için bkz: Salih Tur, a.g.t., s. 91.; Azmi Yüksel, "Ahtal", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1989, C. 2, s. 183-184.
[133] Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi II Sadru'l-İslâm Dönemi*, s. 138-139.

> birbirine uygun kalıplardaki mana bütünlüğü ve terkip uygunluğu ile temayüz eden bir tür olduğu görülmektedir.[134]

Nakidalar iki ana tema üzerinde teşekkül eder. Birincisi, fahr ve kabile hicvi; ikincisi ise anne, eş, kız kardeş ve kabilenin kadınlarının namuslarını dile dolayan kötü sözlerdir. Bu temaların yanı sıra eğlence, alaya alma da nakidaların konuları arasındadır. "*Denilebilir ki içerisinde bazen siyaseti de barındırmakla birlikte nakida türü şiirlerin malzemesini kabilecilik, hasep-nesep, savaşlar, övünülebilecek ya da eleştirilebilecek özellikler, gelenek ve görenekler ve namus gibi hususlar oluşturmaktadır. Bu düşüncelerin kökenleri de Câhiliye Dönemine kadar uzandığından, nakida şiirlerinde Câhiliye Dönemi şiirlerinde olduğu gibi sert bir üslup hâkimdir.*"[135]

Nakidaların icra ortamı -Câhiliye Döneminde olduğu gibi- panayırlardır. Üç büyük Emevi şairinin atışmaları da büyük çoğunlukla Mirbed panayırında gerçekleşmiştir. Mirbed panayırı, Hulâfâ-yı Raşîdîn döneminden itibaren kurulan panayırlardan bir tanesidir ancak Emeviler döneminde en parlak zamanını yaşamıştır. Bu panayırla özellikle Câhiliye dönemindekine benzer bir kültür ve yaşam diriltilmeye çalışılmıştır.[136] "*Emevi halifeleri de siyaseten istifade edeceklerini umduklarından dolayı Câhiliye asabiyetinin ihyasını desteklemişlerdir. Netice itibariyle bu gibi faaliyetler, edebiyat ve şiire büyük oranda yansımış; Emevi asrında Mirbed, hiciv ve müfârede bulunan şairlerle dolup taşmıştır.*"[137]

Mirbed panayırındaki şiir ortamı ise şu şekildedir: Dönemin ünlü şairleri el-Ferezdak ve Cerîr, kendilerine özgü giydikleri elbiselerle alana gelirler; orada farklı mekânlarda fahr (kendileriyle övünme) ve (karşıyı) hicvetmeye dair kasidelerini halkın huzurunda söylerlerdi. Bu noktada her şair, şiirini söylerken şiir ravileri hazır bulunurdu.[138] Panayırlarda yaygın görülen bir diğer durum ise her şairin etrafında ona ait bir halkasının olmasıdır. Şair, kendisini çevreleyen ve dinleyen bu halka içerisinde şiirlerini söyler ve aldığı beğeni ve tezahüratlarla sanatını icra ederdi.[139] Bu açıdan değerlendirildiğinde nakidaların şairler arası hicivde bulunmak için bir araç olmasından ziyade bir sanat çekişmesi olarak değerlendirmek mümkündür. Ayrıca Mirbed

---

[134] Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi III Emeviler Dönemi*, Erzurum: Fenomen Yayıncılık, 2017, s.148.
[135] a.g.e., s.148-149.
[136] İbrahim Yılmaz, a.g.t., s. 312.
[137] a.g.t., s. 244.
[138] a.g.t., s. 245.
[139] a.g.t., s. 254.

panayırında gerçekleşen atışmaların Basra'da bulunan modern toplumun ihtiyacını karşılayan bir eğlence unsuru hâline geldiği de dikkatlerden kaçmamalıdır.[140]

Dönemin şairleri Cerîr, el-Ferezdak ve Ahtal'ın atışmaları bu türün gelişmesinde büyük öneme sahiptir. Cerîr ve Ahtal'ın atışmalarının yirmi sene, Cerîr ve Ferezdak'ı atışmalarının ise kırk beş sene kadar sürdüğü bilinmektedir. Söz konusu atışmalarda bir şairin diğerine üstün geldiğini söylemek pek mümkün değildir ancak atışmaların uzun yıllar devam etmesi nekâizlerin sayıca fazla ve sanatsal açıdan olgun eserler ortaya çıkmasına vesile olmuştur. "*Ayrıca nekâiz şairlerin atışmalarında hasmına üstün gelebilmeleri ve hiciv sanatının en mükemmel bir şekilde icra edebilmeleri, kabile tarihini çok iyi bilmelerine bağlıydı. Bu yüzden Ahtal ve Cerîr gerek müdafaa ettikleri kabilelerin gerekse hicvettikleri kabilelerin tarihine vâkıf olabilmek için geniş bir tarihî araştırma yapmışlardır. Bundan dolayı Cerîr, Ferezdak ve Ahtal'ın atışmaları Arap şiir tarihi için birer belge olduğu gibi kendine özgü yeni bir hiciv türünü Arap edebiyatına kazandırmıştır.*"[141] Yer yer sert bir üslupla kaleme alınan nakida şairlerini birbirine düşman görmek doğru değildir, Cerîr'in el-Ferezdak'ın ölümü üzerine söylediği mersiye bunun en güzel örneğidir.[142] "*Bu dönemde nekâiz şiirleri Câhiliye Döneminde nazmedilen hicviyeler gibi yalnız övgü ve yergi temalarını ihtiva etmeyip aynı zamanda medeni ve çağdaş siyasi konuları da içermektedir. Bu da Emevi dönemine has yeni bir kaside türünün ortaya çıkışını gösterir.*"[143]

Emevi devrinde Cerîr, el-Ferezdak ve Ahtal arasında uzun yıllar devam eden atışmalar, şairlerin belli bir kültürel çevrede atışarak söyledikleri şiir örneklerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Söz konusu atışmaların kişisel husumetlerden ziyade Câhiliye Dönemi ve İslâmî Dönem Arap kabilelerinin tarihini, örf ve adetlerini ayrıntılı olarak içermesi ve bu konuda tarihî belgelerle desteklemesi, nekâiz şiirlerinin eski Arap toplumunun hayatı ve kültürüyle ilgili yapılan araştırmalarda dikkate alınmasına sebep olmuştur.

[140] Tur, a.g.t., s. 106.
[141] a.g.t., s. 145.
[142] Söz konusu şiir için bkz: a.g.t., s. 114.
[143] a.g.t., s.138.

3.3. OSMANLI DÖNEMİ ARAP ŞİİRİ

Abbasiler döneminin sonlarına diğer bir ifadeyle Bağdat'ın 656 / 1258 tarihinde Moğolların eline geçtiği tarihe kadar Arap edebiyatının devirleri hakkında bir tereddüt bulunmazken, bu dönemden sonra adlandırma ve zaman dilimlerinin belirlenmesinde araştırmacılar tarafından farklılıklar söz konusudur.[144] Bu açıdan Osmanlı dönemindeki Arap şiirinin gelişimi ve varlığıyla ilgili tam bir sınır belirlemek zordur. Yapılan araştırmalara ve tartışmalara, bu çalışmanın kapsamı gereği yer verilmeyip Demirayak'ın belirlediği çerçevede özellikle Mısır ve Biladü'ş-Şam bölgesindeki Arap edebiyatı -daha doğru bir ifadeyle Arap şiiri- incelenmiştir. Bu dönemde edebî sanatların kullanıldığı şekle dayalı bazı şiirler ortaya çıkmıştır. Karşılıklı şiirleşmenin devamı olarak görülebilecek et-tezyîl örnekleri bu açıdan önemlidir. Tezyîl, bir şairin başka bir şairin şiirinden bir beyti veya beyitleri alıp kendisinin aynı ve vezin kafiye ile kaleme aldığı şiirin sonunda kullanmasıyla oluşan şiirlerdir. Tezyîl örneklerinde aynı dönemde yaşayan ya da aynı mekânda yaşayan iki şairin bir arada bulunma zorunluluğu yoktur. Şair, beğendiği ya da sanatsal açıdan geçmeyi hedeflediği bir şairin şiirine de tezyîl nazmedebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde müşâ'are benzeri türlerden olduğunu söylemek mümkündür.[145]

Sonuç olarak Arap tarihinin ve dolayısıyla Arap şiirinin geçirdiği devirler, şairler arası karşılıklı şiirleşme ve atışmaların başlaması açısından incelendiğinde en eski örneklere, Câhiliye dönemi Arap panayırlarında rastlanmaktadır. Câhiliye dönemi ile İslâmî dönemde kurulan Arap panayırları, lehçe birliğinin oluşmasından Klasik Arapçaya ait edebî mahsullerin sergilenmesine kadar pek çok önemli hadiseye şahit olmuştur. Bu çerçevede müşâ'are geleneğinin Arap edebiyatından mı yahut Fars edebiyatından mı Klasik Türk şiirine geçmiş olabileceğine dair kesin bir delil bulmak zordur ancak tarihsel olarak Arap kültüründe panayırlarda başlayan karşılıklı şiirleşme / atışmalar, müşâ'are geleneğinin temellerinin burada atıldığına dair önemli ve dikkate değer vesikalardır.

[144] Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi Osmanlı Dönemi (Mısır ve Biladü'ş-Şam Bölgesi),* s. 29.
[145] Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: a.g.e., s. 403-405.

4. FARS EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE

Türkler, özellikle Büyük Selçuklu ve Gazneliler döneminde Fars kültürünü büyük oranda etkilemiş, buna mukabil Fars kültüründen de etkilenmişlerdir. Ayrıca dil, edebiyat ve kültür alanları başta olmak üzere pek çok alanda Türkler ve İranlılar (Farslar), tarih boyunca aynı coğrafyada yaşamış olmanın getirdiği birtakım ortak unsurlara da sahip olmuşlardır.[146] Öte yandan gerek Arap edebiyatı gerek Fars edebiyatı arasında on asrı aşkın bir dönem boyunca devam eden ilişkilerin tarihî, dinî ve siyasî boyutlardaki derinliğinden dolayı söz konusu edebiyatların sistemli bir şekilde ele alınıp araştırılması da oldukça güçtür.[147] Buna karşın Arap edebiyatında karşılıklı şiirleşmenin yani müşâ'arenin başlangıcı ve tarihsel seyri incelendikten sonra Fars edebiyatındaki gelişiminin takip edilmesi konuya açıklık getirilmesi açısından önemlidir.

İran edebiyatı ile ilgili araştırmalar, genellikle İslâmiyet öncesi ve İslâmiyet sonrası olmak üzere iki döneme ayrılarak yapılır. İslâmiyet öncesi dönem, bu coğrafyada egemenlik kurmuş değişik hanedanların isimleriyle (Medler, Selevkîler, Eşkânîler, Sâsânîler) adlandırılır. Bu dönemden günümüze ulaşan yazılı edebî mirasın büyük bir bölümü Zerdüştîlik, Budizm, Maniheizm ve Hıristiyanla ilgilidir. Söz konusu dinler kapsamındaki eserler, İslâmiyet öncesi İran edebiyatının önemli bir bölümünü oluşturur. Ayrıca bu döneme ait metinlerin büyük çoğunluğu sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılan ulusal kahramanlık anlatıları ile efsanelerdir. *"İranlı kabilelerin İran topraklarına gelip yerleştikleri dönemlerde oluşturdukları ilk yazılı eserleri, ilk kültür ve uygarlık merkezleriyle kültürel ürünleri hakkında bilgi çok azdır. Bu yüzden İran edebiyatı ve kültürel değerlerinin ilk ortaya çıkış aşamaları konusunda belli ölçülerde diğer Hint-Avrupa uluslarının yazılı eserlerinden yararlanılarak bir takım karşılaştırmalarla bazı verilere ulaşılmaktadır. Hint-Avrupa ulusları yeni yerleştikleri bölgelerde belli dönemlere kadar yazılı eserler oluşturamadılar. İran Aryaları, dinsel-kültürel eserlerini uzun süre sözlü olarak aktardılar."*[148] İran tarihinin[149] önemli eseri *Avesta* bile yüzyıllarca varlığını sözlü olarak sürdürmüş, Sâsânîler döneminde yazıya

[146] Ozan Yılmaz, "Gelenekten Deyişe Klasik Türk ve Fars Edebiyatlarının Ortak İfade Biçimlerinden 'Başa Toprak Saçmak'", *TürükDil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2013), s.336.
[147] Adnan Karaismailoğlu, "Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Açısından Klasik Türk Edebiyatı ile İran Edebiyatı", *Bilig*, 23(2002), s. 142.
[148] Nimet Yıldırım, *İran Edebiyatı Başlangıçtan İslâmiyet'e Kadar*, İstanbul: Pinhan Yayınları, 2017, s. 207.
[149] İran ulusal tarihinin dönemleri için bkz: Nimet Yıldırım, a.g.e., s. 163-165.

aktarılmıştır.[150] *Avesta*'nın yazıya geçirilmesinden sonra da dinî törenler esnasında genellikle ezberden okunduğu için yazılı şekilleri pek önemsenmemiştir.[151] İran'da şiirin İran'ın tarihi dönemlerindeki ilk hanedan olarak kabul edilen Medler zamanında söylendiği bilinmektedir ancak bu eserlerin hiçbiri günümüze ulaşmamıştır.[152]

İran edebiyat tarihçileri ve tezkirecileri, genellikle İran şiir tarihini İslâmî dönemle birlikte başlatırlar. Bunun sebebi, İslâmiyet öncesi İran edebiyatında musiki eşliğinde söylenen şarkılar, ilahiler ve mensur eserlerin yaygın olmasıdır. M.Ö. VI. yüzyıldan daha erken bir zamana ait olan *Avesta*'da hece vezniyle yazılmış şiirler ile Sâsânîler devrinden kalan mensur eserlerin içinde yine hece vezniyle kaleme alınmış kafiyeli ya da yarım kafiyeli şiirlerin olduğu da bilinmektedir.[153] Mürsel Öztürk, *İslâmîyetten Önceki İran Şiiri* adlı eserinde tür olarak bu metinleri üç başlık altında toplamaktadır:

a. Yalnız padişahlar ve mubidlerin huzurunda, ateşkede denilen tapınaklarda ve çalgı eşliğinde okunan ilahiler,
b. Padişahların, din adamlarının ve devlet büyüklerinin kahramanlık, büyüklük ve menkıbelerini anlatan veya devlet büyüklerinin huzurunda yapılan halka açık toplantılarda, milli bayramlarda oyun ve spor sahalarında saz ve sözle okunan efsane veya münazaralardan oluşan destanlar,
c. Daha çok halk arasında yaygın olan şarkılar (teraneler).[154]

İran'da ilk şiir söyleyen kişi[155], yaygın olarak, Sâsânî padişahı Behrâm-ı Gûr (ö. 438)[156]'ü kabul edilir. Muhammed 'Avfî (ö. 635 / 1238) padişahın gençliğinde Hire'de bir Arap melikinin sarayında bulunduğunu, burada Arap şiirini öğrendiğini, İran'a dönünce sarayında Âzâde adlı güzel bir ud çalgıcısı ile birlikte yaşadığını ve bu kadınla karşılıklı şiirler söylediğini yazar.[157] Ayrıca Devletşah (ö. 900 / 1238) da ilk Farsça şiir söyleyen kişinin Behrâm-ı Gûr olduğundan bahsetmekle birlikte, onun Dilârâm-ı Çengî

[150] a.g.e., s. 161-162.
[151] a.g.e., s. 210.
[152] a.g.e., s. 254.
[153] Mürsel Öztürk, *İslâmiyetten Önceki İran Şiiri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1983, s. 193.
[154] a.g.e., s. 203-204.
[155] İlk Farsça şiiri söyleyen kişinin kim olduğu ile ilgili bilgiler için bkz: Mehmet Atalay, *İran Edebiyatı Tarihi Başlangıçtan Gaznelilere Kadar,*İstanbul: Demavend Yayınları, 2018, s. 66; Nimet Yıldırım, a.g.e., s. 508.
[156] Bahrâm-ı Gûr hakkında geniş bilgi için bkz: Enver Konukçu, "Behrâm-ı Gûr", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1992, C. 5, s. 356.
[157] Mehmet Atalay, a.g.e., s. 54-55; Mürsel Öztürk, a.g.e., s. 193.

adlı nüktedan, zarif bir sevgilisiyle atıştığı şiirinden söz eder. Söz konusu şiirde, Behrâm'ın söylediği her mısraın ardından sevgilisinin ona vermiş olduğu cevabın yer alması, karşılıklı şiirleşmenin Fars edebiyatındaki ilk örneği olarak değerlendirilebilir.[158]

İslâmiyet öncesi İran edebiyatında -birebir müşâ'are olarak değerlendirmek mümkün değilse de- münazara türü eserler yaygın ve çalışmanın kapsamı gereği dikkat çekicidir. Soru-cevap tarzında Pehlevîce kaleme alınmış, 121 beyitten oluşan ve bir keçi ile hurma ağacı arasındaki sohbeti esas alan *Dıreht-i Asurik,* bu alanda bilinen eserlerin en önemlilerinden kabul edilir.[159]

Arap edebiyatında Câhiliye Döneminde kurulan panayırlarda şairlerin karşılıklı atışmalarıyla başlayan müşâ'are geleneği, özellikle İslâmî kültüre bağlı olarak, Fars şiirini de etkilemiş[160], müşâ'are türünün yaygın olarak Fars edebiyatında da görülmesine sebep olmuştur. "Müşâ'are / Müşâ'ire", Farslar arasında genellikle "*ezberden şiir okuma yarışması.*" [161] olarak görülmekte ve yaygın bir gelenek şeklinde varlığını günümüze kadar sürdürmektedir. Genellikle iki yahut daha fazla kişinin katılımı ile gerçekleşen bu yarışmada katılımcılardan ilki bir beyit okur ve karşı tarafın da onun beytinin son harfi ile başlayacak bir beyit okumasını ister. Yarışma bu tarzda devam eder ve kurallara göre şiir okuyamayan kişiler mağlup sayılırlar. İran, Tacikistan[162] ve Hindistan'ın Farsları tarafından bir eğlence olarak görülen yarışmanın kurallarından biri de başkaları tarafından okunmuş bir beyti okuyamamaktır.[163]

Müşâ'arenin farklı türleri vardır. Örneğin bir türünde bir şahıs bir beyit okur, öteki şahsın da buna ilk kelimesi okunan beytin son kelimesi ile başlayan bir beyitle cevap vermesi gerekir. Müşâ'are bazen de beyitlerin başı ve sonuna dair söylenene ilave olarak bir kelime ve konuyla da ilgili olabilir. Kişinin okunan beytin son harfi veya

---

[158] Nimet Yıldırım, a.g.e., s. 507.
[159] a.g.e., s. 480.
[160] Tüm bu bilgiler ışığında gelişimini büyük ölçüde İslâmî kültüre bağlı olarak tamamlayan Fars şiirinin gelişiminde başlıca üç faktörün etkili olduğunu söylemek mümkündür:
1. İslâmiyet öncesi İran kültürüne ait edebî gelenek
2. İslâmiyet sonrası Arap kültür ve şiirinden etkilenen edebî gelenek
3. İslâmiyet öncesi Arap kültür ve şiirinden etkilenen edebî gelenek. (Asım, a.g.t., s. 24.)

[161] Hasen-i Enûşe, *Ferhengnâme-i Edeb-i Fârsî Dânişnâme-i Edeb-i Fârsî 2, (Gozîde-i Istılâhât, Mezâmîn ve Mevzû'ât-ı Edeb-i Fârsî),* Tahran: Sâzmân-ı Çâp ve İntişârât-ı Vizâret-i Ferheng ve İrşâd-ı İslâmî, 1376, s. 1251. (Müşâ'are maddesinin çevirisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Atalay tarafından yapılmıştır.)
[162] Tacikistan Farsçasında bu yarışmaya "Beyt Berek" denilir.
[163] Hasen-i Enûşe, a.g.e., s. 1251.

kelimesiyle başlaması zaruretine ilaveten aynı zamanda müşâ'areye konu olan mevzu ve kelimeye de şiirinde yer vermesi gerekir. Müşâ'arenin bir başka türü de iki veya daha fazla kişinin ezberden şiir okumaları ama okudukları şiirin ötekilere cevap olarak söylenmesidir. Bu durumda birinci kişi bir şiir okur, ardından da ikinci kişi bir şiir okur ve okuduğu şiir birinci şiire cevap mahiyetinde olur; bu şekilde şiirle birbirlerine cevap vererek devam ederler. Müşâ'arenin bu türünde irticalen şiir okuma yeteneği olanlar daha başarılı olur. Müşâ'arenin bir diğer türü ise iki şair arasındaki şiir mübadelesidir[164] Edebî olarak bahsedilebilecek olan müşâ'are de bu gruptandır. Fars edebiyatında bu hususta dikkat çeken bir durum da müşâ'are ve münazaranın yer yer birbirine karşılık kullanılmasıdır. Öbek'in de belirttiği üzere, "*Klasik müşâ'areyi özetle ilmî yönü ağır basan münâzaranın şaircesi diye tanımlamanın yerinde olacağı kanısındayız*."[165] Bu açıdan değerlendirildiğinde müşâ'are ile birlikte Farsların "münazara" terimini nasıl kullandığını ele almak önemlidir.

Arapça nazar kökünden gelen münazaranın sözlüklerdeki anlamı, "*Kaideye uygun olarak karşılıklı konuşma; ilmî münakaşa, ilmî tartışma.*"[166] şeklindedir. *"Bütün dünya edebiyatlarında görülen, ta İlkçağlardan günümüze dek yaşamını sürdüren münazaraya Yunanlılar, synkrisis; Romalılar comparationes, altercationes, conflictus, dialogi disputationes; Fransızlar tenson, jeu-parti, partimen, parture, debat; İngilizler estrif ve Almanlar streitdichtung adını vermişlerdir. Bu değişik ülkelerde yazılmış olan münazaraların hangilerinin hangilerini etkilediği konusunda kesin bir karara varmak oldukça güçtür."*[167] Dünya tarihinde münazara türünde yazılan ilk eser olarak, Esop hayvan masallarında bulunan İlkbahar ve Kış'ın atışmasını saymak mümkündür.[168] İran edebiyatında ise ilk münazaranın[169] kaside nazım türünde Esedî-yi Tûsî tarafından yazıldığı söylenmektedir.[170] Edebî tür olarak münazara; "*Mensur veya manzum bir*

[164] Meymenet Mîrsâdıkî, *Vâjenâme-i Huner-i Şâ'irî Ferheng-i Tafsîlî-yi Istılâhât-ı Fenn-i Şi'r ve Sebkhâ ve Mektebhâ-yı Ân,* Tahran: Kitâb-ı Mehnâz, 1376, s. 244. (Çeviri, Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü İslâm Mezhepleri Tarihi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Dr. Mehmet ÇELENK ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü Doktora öğrencisi Mesud Sadrmohammadi tarafından yapılmıştır.)
[165] Öbek, a.g.e., s. 48.
[166] Devellioğlu, a.g.e., s. 849.
[167] Mürsel Öztürk, *Klasik Türk ve İran Edebiyatlarında Münazaralar*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2019, s. 224.
[168] a.g.e., s. 224.
[169] Ethe, Esedî'nin Gece ile Gündüz ve Ok ile Yay; Mu'izzi'nin Kılıç ile Kalem; Arifî'nin Yer ile Gök ve Hilâlî-yi Çağatayî'nin Ok ile Yay münazaralarının edisyon kritiklerini yapmış ve onları Almancaya çevirmiştir. Bkz: Öztürk, *Klasik Türk ve İran Edebiyatlarında Münazaralar,* s. 18.
[170] a.g.e., s. 17.

eserde iki veya çok ender olarak daha fazla şahısların, şahıslandırılmış şeylerin veya mücerret varlıkların herhangi bir amaçla tartışmalarıdır."[171] Müşâ'arede olduğu gibi münazarada da tartışan taraflardan biri üstün gelmek istemektedir ancak münazarada deliller genellikle ayet, hadis, atasözleri, efsane veya yaşam tecrübelerinden alınır. Farklı olan yönlerinden biri de münazaralarda yazarın hangi tarafı tuttuğunu açıkça belirtmesi yahut şair veya yazarın tarafsız görünerek kararı okuyucunun vermesini istemesidir.[172]

> Münazaralar, genellikle iki tür konuşma şeklinde olur. Birincisinde taraflardan biri, uzun bir konuşma yaptıktan sonra sözü öteki alır ve rakibin sözlerine cevap vererek kendi düşüncesini, dolayısıyla kendisini savunmaya, rakibinden daha bilgili olduğunu ve meziyetlerinin onunkinden daha üstün olduğunu kanıtlamaya çalışır. Manzum ve mensur İran edebiyatında bu çeşit münazaralar daha fazladır. İkinci şekil tartışma ise, karşılıklı konuşmadır. Bu çeşit münazaralarda, bir mısra veya beyitte taraflardan birisi konuşur, öteki ona müteakip mısra veya beyitte cevap verir. Amacı, bir gerçeğe ulaşmak değil de rakibi yenmek ve zafer kazanmak olan polemiğe benzeyen münazaralar, İran edebiyatında çoğunluktadır. Bu tür münazaralarda dil bir savaş aracı olur. Suni ve mantıkî deliller, rakibi yıpratmak ve küçük düşürmek için kullanılır.[173]

Sonuç olarak ilk ve en eski örnekleri, Arap edebiyatında Câhiliye döneminde kurulan panayırlarda görülen müşâ'are, özellikle İslâmî kültüre bağlı olarak, Fars şiirini de etkilemiş, müşâ'are türünün yaygın olarak Fars edebiyatında da görülmesine sebep olmuştur. Fars edebiyatında "müşâ'are" teriminin zamanla anlam genişlemesine giderek her türlü şiirleşmeyi karşıladığı görülmektedir. Edebî anlamda şairlerin atışmalarının yanı sıra ezberden bir yarışma havasında şiirler terennüm edilerek eğlencelerin düzenlenmesi de müşâ'are olarak değerlendirilmiştir. Zamanın eğlence aracı olan müşâ'are geleneği, günümüzde medyanın da etkisiyle işlevini kaybetmiştir.[174] Sonraki dönemlerde özellikle münazara tarzı atışmalarda canlı / cansız tüm varlıkların karşılıklı konuşturulması ve "müşâ'are" ile "münazara"nın birbiri yerine kullanılıyor olması sonucunu doğurmuştur.

---

[171] a.g.e., s. 23.
[172] a.g.e.,s. 23-24.
[173] a.g.e.,s. 25.
[174] Abdullah Nâsirî, *Müşâ'are bâ-Ebyât-ı Nâb ve Mesâri'-i Kemyâb Büzürgân-ı Şi'r ve Edeb-i Fârisî*, http://www.ketab.ir/ (06.03.2021).

5. TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE

5.1. HALK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE

Klasik Türk edebiyatında şiir veya dost meclislerinde söylenilen müşâ'are örneklerini yahut biçim ve içerik açısından bu manzumelerin benzerlerini, halk edebiyatında âşıkların karşılıklı atıştığı şiirlerde görmek mümkündür. *"Âşıkların sistemli deyişlerinden. Atışma, deyişme, karşılıklı şiir söyleme."*[175] şeklinde tanımlanan müşâ'are, halk kültürünün önemli kaynaklarındandır. Bir kişinin usta âşık sayılabilmesi için, bu töreyi bilmesi ve bu konuda başarılı olması gerekmektedir.[176] Bilindiği üzere gerek âşık tarzı halk şiirinde gerekse anonim tarzı halk şiirinde karşılıklı şiir söyleme esastır. Âşıklık geleneğinin icrası, genel olarak iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, belirli bir formal düzenden nispeten uzak şekilde serbest deyişlerin icrasına dayanmakta; diğeri ise özellikle belirli icra basamaklarına dayanan sistemli deyişler şeklinde yapılmaktadır.[177]

Âşıklık şiir geleneği içerisinde önemli bir yer tutan sistemli deyişmeler, günümüzde hâlen özellikle Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan âşıklar arasında devam etmektedir. Atışma, karşılama, karşılaşma, tekellüm, deyişme, söyleşi, bağlama, karşıberi, kovalama, münazara gibi adlarla da anılan müşâ'are, halk edebiyatındaki sistemli deyişlerdendir. Âşık yahut şair karşılaşmaları için bu kadar çok ve farklı adlandırmanın yapılması, bir çeşitlilik ve karışıklık olduğunu göstermektedir. Tüm bu adlandırmalar, âşık karşılaşmaları için kullanılsa da aralarında ufak da olsa farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıklar, biçim yönünden ziyade içerik açısındandır."*Atışma, âşıkların dinleyenler karşısında deyişme sırasında birbirini iğneleyici fakat mizah çerçevesi içinde söyleşmeleridir. Karşılaşma, âşıkların rakibine üstün gelmek için soru cevaplı tarzı seçmesi yahut dar ayakla onu mat etmenin yollarını aramasıdır."*[178] Karşılaşmanın bir alt başlığı olan deyişmede ise iki veya daha fazla âşığın herhangi bir konuda manzum olarak söyleşmeleri söz konusudur. Bu bakımdan deyişme de ne galip gelme ne de rakibe takılma ne de laf atma vardır. "*Kısacası karşılaşmada mat etme; atışma da eğlendirme; deyişmede ise sohbet esastır.*"[179]Taşlama özelliğiyle öne çıkan

[175] İbrahim Erşahin, *Halk Kültürü ve Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2011,s.253.
[176] Erman Artun, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2005, s.75.
[177] Mehmet Aça vd.,*Türk Halk Edebiyatı*, Ankara:Nobel Yayınevi, 2019, s.341.
[178] Mehmet Yardımcı, *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri*, Ankara: Ürün Yayınları, 2002, s.227.
[179] Doğan Kaya, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2000, s. 28; Artun, a.g.e.,s.80.

karşılaşmalarda ise rakibi hedef alan, zaman zaman onun şairliğine yönelik tahkir ve tezyifte bulunan şiirler dikkat çekmektedir.[180]

İçerik yönünden söz konusu âşık karşılaşmaları incelendiğinde üç grup şiir örneğinden bahsetmek mümkündür: Birinci grup nazireler, ikinci grup atışmalar, üçüncü grup ise sorulan soruya doğru cevap verebilme yeteneğinin ölçüldüğü şiirlerdir.[181]

Klasik Türk şiirindeki müşâ'are örneklerinin halk edebiyatındaki karşılığı olarak değerlendirilebilecek olan atışmalar, şairin karşısındaki rakibi hedef alan, onun âşıklık konusunda yeterliliğini yer yer test eden, bazen de onu aşağılayan şiirlerden oluşur. Bu noktada atışma örneklerinin Klasik Türk şiirindeki müşâ'are örneklerinden ayrıldığını söylemek mümkündür. Atışma türündeki şiirlerde saldırı ve savunma anlayışının egemen olması, âşıklardan birinin üstün gelme çabası ön plandadır. Karşılıklı etkileşim yoluyla söylenilen ve hüner gösterme yahut üstünlük sağlamanın amaçlandığı bu tarz şiirlerin yanı sıra bazen âşıkların sevgilisi ile konuşur gibi yaparak şiirlerini söylemesi ya da cansız bir varlıkla atışmaya girmesi, bu bağlamda değerlendirilecek örneklerden değildir.[182]

Turgut Günay, *Türk Halk Şiirinde İlk Deyişme (Müşâ'are) Örnekleri* adlı çalışmasında "müşâ'are" terimiyle aynı kapsamda "deyişme" teriminide kullanmış ve deyişme geleneğinin Pir Sultan Abdal'a, Karacaoğlan'a hatta Yunus Emre'ye kadar götürülebileceğini belirtmiştir.[183] Özellikle *Divanu Lügati't-Türk*'te yer alan karşılık vermeyi gerektiren şiirler ile ortak kafiye düzeni ile yazılmış sekiz dörtlükte yer alan yaz ile kış mevsimi arasında geçen söz çekişmeleri bu türün ilk örneklerini teşkil etmektedir.[184] Söz konusu örnekleri, birebir müşâ'are olarak değerlendirmek mümkün olmasa da karşılıklı atışmaların yer aldığı ve bu tarz söyleyişlerin Türk edebiyatında ne kadar eski olduğunu göstermesi açısından önemlidir. "Goftem-gofte" yani "dedim-dedi" tarzındaki şiirlerin İranlı şairler tarafından da çokça denenmesi bu türün İran edebiyatından Türk edebiyatına geçmiş olabileceğine dair görüşleri arttırmıştır. Bu konudaki en eski örneğin yine *Divanu Lügati't-Türk*'te yer alması, Türkler arasında bu

[180] M. Öcal Oğuz vd.,*Türk Halk Edebiyatı El Kitabı,* 10.b. Ankara: Grafiker Yayınları, 2013, s.332-333.
[181] Artun, a.g.e, s. 83.
[182] Umay Günay, "Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Sistemli Deyişler", *Şükrü Elçin Armağanı,* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eddebiyat Fakültesi Yayınları, 1983, s. 43.
[183] a.g.m. s.43.
[184] a.g.m. s.45.

geleneğin önceden de yaygın olduğuna dair bir delildir ki bu durumu İran edebî geleneğine bağlamak konusunda kesin bir yargıya varmayı engellemektedir.[185] "*Bugünkü deyişmelerin ilkel biçimleri olarak dikkati çeken bu şiirlerin gerçek bir derleme ürünü olmayıp Kaşgarlı Mahmut tarafından yaratıldıkları düşünülse bile geleneğin en azından XI. yüzyıla kadar uzanabileceğini gösteren deliller olarak büyük birer değer taşımaktadırlar.*"[186]

Atışma türünün ilk örnekleriyle ilgili kesin değerlendirmelerde bulunmak zor olsa da özellikle XVI. yüzyıldan itibaren bir yandan Pir Sultan Abdal yani saz şairleri ile bir yandan da halk hikâyeleri ile bu türde bir artışın olduğunu görmek mümkündür.[187] Özellikle de kaynaklarda XIX. ve XX. yüzyıldan sonra iki âşığın karşılaşması veya karşılıklı soru-cevap şeklinde şiirleşmesi yaygın olarak yer almaktadır.[188]

Umay Günay, *Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Sistemli Deyişler* adlı makalesinde sistemli deyişleri şu şekilde tasnif etmektedir:[189]

1. Hoşlama, merhabalaşma. (Hoş geldiniz bölümü).
2. Hatırlatma, canlandırma denilen eski usta âşıkları anma.
3. Tekellüm
    a. Ayak açma
    b. Öğütleme
    c. Bağlama (Muamma)
    d. Sicilleme
    e. Yalanlama
    f. Taşlama-Takılma
    g. Tüketmece-Daraltma
    h. Uğurlama-Methiye

Günay'ın özellikle Doğu Anadolu'daki âşık kahvehanelerindeki karşılıklı atışmalara yönelik yapmış olduğu bu tasnifin tam olarak uygulanmadığına dair itirazlar

[185] a.g.m. s.44.
[186] a.g.m. s.46.
[187] Muhan Bali, "Âşık Karşılaşmaları-Atışmalar ve Bugünkü Durumu I", *Türk Folklor Araştırmaları*,314(1975), s. 7433.
[188] a.g.m., s. 7457.
[189] Günay, a.g.m.,s. 37-39.

olmuş ve bu durumdan yola çıkarak yeni tasnifler de yapılmıştır. Mehmet Yardımcı'nın oluşturduğu bir diğer tasnif denemesi ise şöyledir:[190]

1. Hoş geldiniz
2. Canlandırma
3. Atışma
    a. Ayak açma
    b. Taşlama-takılma
    c. Soru-cevap (Atışmalı çözümlü muamma)
    d. Lebdeğmez
    e. Barışma- Övme ve uğurlama

Tasnif denemelerinden yola çıkarak şunu söylemek mümkündür ki âşık karşılaşmaları bir düzen ve sistem içerisinde gerçekleşmektedir. Bu durum, halk edebiyatındaki atışmaların klasik şiirdeki uygulamadan farklı olduğunu da gözler önüne sermektedir.

Halk edebiyatındaki karşılaşmalarda âşıkların bir bilirkişi topluluğu ya da seyirci önünde sazıyla karşılaşması söz konusudur. Bir gelenek çerçevesinde ilerleyen bu karşılaşma da öncelikle söze yaşlı, üstat yahut misafir olan âşık, diğer âşıklardan birinin yahut topluluğun verdiği ayak (kafiye) üzerinde kendisinin seçtiği bir konu hakkında şiirini söyleyerek başlar; sonra aynı ayakla diğer âşıklarşiirlerini icra eder.[191]

Günümüz âşık kahvehanelerindeki karşılaşmalarda da zorunluluk taşımasa da uyulması gerekenbazı kurallar vardır. Kahvehanede yüksekçe bir yere oturan âşık, dörtlüklerden oluşan bir şiir söyleyerek orada bulunan âşıklardan yaş ve sanatsal olgunluk bakımından kendine denk gördüğü bir diğer âşığı karşılaşmaya çağırır. Çağrıyı alan âşık, sazı ile birlikte kendisine ayrılan yere geçer ve dinleyicilere iyi dileklerde bulunarak söze başlar. Bu durum, "boğaz ısıtma" olarak anılır. Âşığın boğazı ısındıktan sonra karşılaşmaya başlanır. Aynı anda karşılaşma yapan âşıkların sayısı üç ya da dört olabilir.[192]

Âşık karşılaşmalarında karşılaşan âşıklar kadar dinleyici kitlesi de önemlidir. Dinleyicilerin bazen âşıklara ayak verdiği görülür. Âşıklar, verilen ayağa (kafiyeye)

[190] Yardımcı, a.g.e.,s.228.
[191] Şükrü Elçin, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1998, s.402.
[192] Artun, a.g.e.,s. 83-84.

uygun şiirler söylerler. Ayak verme uygulamasında amaç, âşıkların hazırlıksız şiir söyleme yeteneklerini ölçmektir. Topluluk içerisinde ayak verecek kişiler, usta âşıklar, yönetici ve araştırıcı konumunda olanlar ve bilim adamlarıdır.[193] Karşılaşmalarda dinleyicinin etkisi sadece ayak vermekle sınırlı değildir. Dinleyicinin başarılı bulduğu âşığı takdir etmesi ve beğenisini tezahüratta bulunarak göstermesi olağandır. Bu durumla ilgili halk arasında bazı rivayetler de oluşmuştur. Söz konusu karşılaşmalarda, karşısındaki âşığa göre daha zayıf olan âşığın sazınırakibinin önüne koyduğu ve âşıklık mesleğini bıraktığı bu rivayetlerden bir tanesidir. Bir karşılaşmada sergilediği yeteneğibeğenilmeyen ya da yeterince iyi olmadığı düşünülen âşığın meslekten men edilmesi yahut sazını kendi rızasıyla bırakması söz konusu değildir. Buradaki saz bırakma eylemi semboliktir ve Fuat Köprülü'den aktarıldığına göre bu konuda şu bilgileryer alır: "*Herhangi bir âşık, sualine cevap vermezse herkesin elinin ortasında elinden çöğürü alınır ve bir latife olmak üzere geçici olarak âşıklık yapması yasaklanırdı. Pek eğlenceli cihette bazen suni olarak yapılırdı.*"[194]

Günümüzde başarısız olan âşığın cezalandırılması yerine başarılı olan âşığın ödüllendirilmesi ön plandadır. Bu uygulama aslında geçmişte olduğu gibi devam etmektedir. Eskiden kahvehanelerde yapılan ödüllendirme, âşığı övme yahut bahşiş verme biçiminde iken bugün belirli kuruluşlar tarafından da düzenlenen karşılaşmalarda maddi ödüllendirmelerin yanı sıra plaket, şilt, onur belgesi, takdirname verme gibi ödüllendirme yollarına başvurulmaktadır.[195]

İki âşığın birbirlerinden üstün olduklarını göstermek için karşılaşabilecekleri gibi düğün veya benzeri toplantılarda, kahvehanelerde; dinleyicileri eğlendirmek ya da sanatlarını icra etmek için karşılaşmaları da mümkündür. Tüm bunların dışında iki âşığın sohbet tarzında seyircisiz olarak deyişmeleri de olağandır.[196]

Âşıkların karşılaşmalarda takip ettikleri düzen ve uygulamalara bakıldığında klasik edebiyattaki şairlerin uyguladıkları bu tarz kural ve yöntemlerin olmadığı görülmektedir. Dinleyicinin takdirini yahut beğenisini kazanma iki edebiyatta da ortak iken klasik edebiyatta karşılaşma sonucunda maddî bir ödüllendirmenin yapılması ve bunun topluluk önünde gerçekleşmesi söz konusu değildir.

[193] a.g.e.,s. 84.
[194] a.g.e., s. 84.
[195] a.g.e.,s. 84.
[196] a.g.e., s. 85.

5.2. TÜRK EDEBİYATINDA MÜŞÂ'ARE ÖRNEKLERİ

Arapça "şi'r" kökünden türeyen "müşâ'are"nin sözlük ve edebiyat nazariyelerindeki anlamı "*İki şairin birbirine şiir söylemesi, şiir söyleşmek*"[197] üzerine odaklanmaktadır. "Müşâ'are"nin müfâ'ale kalıbından olması, kelimeye işteşlik anlamı yüklemektedir.

Müşâ'arenin tarihî temellerini ve bu alanda söylenen ilk şiiri tespit ve tayin edebilmek zor olmakla birlikte Arap edebiyatında Câhiliye döneminde gerçekleşen büyük panayırlarda şairlerin topluluk önünde karşılıklı söyledikleri şiirler, bu türün temelini ve ilk örneklerini oluşturmaktadır. [198] Tarihsel seyir açısından değerlendirildiğinde Arap edebiyatından Fars edebiyatına geçen müşâ'are için Farsçada "müşâ'are kerden" fiili kullanılmış ve bu fiil, "müşterek şiir söylemek" anlamında kaynaklarda yer almıştır. Bugün İran'da hâlâ söz konusu geleneğin yaygın olarak devam ettiği bilinmektedir.[199]

Bir şairin başka bir şairin şiirini beğenip takdir etmesi, onun sanatına benzer hatta daha üstün bir şiir nazmetme isteği insanoğlunun var olduğu tüm dönemlerde ve coğrafyalarda görülmektedir. Şairlerin bazen bir dost evinde bazen bir kahvehanede bazen de bir haminin konağında bir araya gelerek sohbetlerde bulundukları ve karşılıklı şiirler söyledikleri de vakidir. Söz konusu edebî sohbetlerde sık sık müşâ'areler tertiplenir, sırası gelen kişinin bir beyit bulup okuması beklenirdi; okuyamayan kişi ise mağlup sayılmış olurdu. [200] Müşâ'areler bazen şairlerin bir arada bulundukları ortamlarda icra ediliyorken bazen de mektup aracılığıyla nazmın diğer şaire ulaşmasıyla sürdürülüyordu. Bu noktada müşâ'areyle ilgili ele geçen metinlerin ve dolayısıyla çalışmaların azlığı, bu türde yazılmış manzumelerin yaygın olarak nazire ya da müşterek şiir ile karıştırılmasına sebep olmuş ve müşâ'arenin nitelikleri ve esasları konusunda birliğe varılamamıştır.[201] Müşâ'arede bulunan şairlerin genellikle irticalen tanzirde bulunmaları söz konusudur ancak müşâ'aredeki işteşlik (karşılıklı şiir söyleme) durumundan dolayı her nazire, müşâ'are sayılamaz. Buradaki temel farklardan biri de

---

[197] Muallim Nâcî, a.g.e.,s. 495.
[198] Bu konuda ayrıntılı bilgi, "Arap Edebiyatında Müşâ'are" başlığı altında verilmiştir.
[199] İsmail Hakkı Aksoyak, "Müşterek Şiir Söyleme Geleneği", *Türklük Bilimi Araştırmaları,* VIII(1999), s. 249.
[200] *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, İstanbul: Dergâh Yayınları, C.6,s. 484.
[201] Fars edebiyatındaki "müşâ'are kerden" fiilinin müşterek şiirin tanımıyla örtüşmesi de bu açıdan değerlendirilebilir.

zaman dolayısıyladır. Bir şair kendinden önce yaşamış ya da çağdaşı bir şaire hatta kendi şiirine bile nazire söyleyebilirken ancak çağdaşı bir şairle müşâ'arede bulunabilir.[202] Bu yönü ile müşâ'are, nazirenin yaşanan zamandaki canlı örneği olarak değerlendirilebilir.[203] Müşâ'arede karşıdaki şaire cevap verme ve şiirleşmenin ön plana çıktığı unutulmamalıdır. *"Müşâ'areler genellikle bir olay veya şaire laf atılması vs. gibi sebeplerle yazıldığı için yoğun zihnî temrinlere dayanan sanatlar ve söz oyunlarıyla dolu manzumelerdir."*[204]

Turgut Günay, *Türk Halk Şiirinde İlk Deyişme (Müşâ'are) Örnekleri* adlı çalışmasında "müşâ'are" terimiyle aynı kapsamda "deyişme" terimini de kullanmış ve deyişme geleneğinin Pir Sultan Abdal'a, Karacaoğlan'a hatta Yunus Emre'ye kadar götürülebileceğini belirtmiştir.[205] Özellikle *Divanu Lügati't-Türk*'te yer alan karşılık vermeyi gerektiren şiirler ile ortak kafiye düzeni ile yazılmış sekiz dörtlükte yer alan yaz ile kış mevsimi arasında geçen söz çekişmeleri bu türün ilk örneklerini teşkil etmektedir.[206] Söz konusu örnekleri birebir müşâ'are olarak değerlendirmek mümkün olmasa da karşılıklı atışmaların yer aldığı ve bu tarz söyleyişlerin Türk edebiyatında ne kadar eski olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Müşâ'arelerin Türk edebiyatındaki tarihsel seyri incelendiğinde tespit edilen örneklerin XV. yüzyıldan sonra artmaya başladığını, özellikle XVIII. ve XIX. yüzyılda şairler arasında daha yaygın olduğunu söylemek mümkündür.

Klasik Türk edebiyatı içinde şairlerin birbirlerine yazdıkları şiirlere ilişkin anlatılara da rastlanır ki bu bilgiler, müşâ'are konusunda oluşacak fikirlere katkı sağlar niteliktedir. Bu örneklerden biri de Molla Kırımî (ö. 879 / 1474) ile Avnî mahlaslı Fatih Sultan Mehmed arasında geçen bir hadisedir. XV. yüzyılda yaşayan Molla Kırımî, haşiye ve şerh türünde eserler kaleme alan, günümüze bir gazeli ve Avnî ile müşâ'aresi sırasında söylediği bilinen bir mısraı intikal eden şairdir.[207] Ali Emîrî, söz konusu müşâ'arenin ne şekilde söylendiği konusunda şu bilgileri verir: *"İşte yukarıda zikri*

---

[202] M. Fatih Köksal, "Nazire Kavramı ve Klâsik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı", *Diriözler Armağanı - Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz Hatıra Kitabı,* Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2003, s. 245-247.
[203] Kemal Yavuz, Türk Şiirinde Nazire, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10(2013), s. 363.
[204] M. Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz: Divan Şiirinde Nazire*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2006, s. 57.
[205] Günay, a.g.m. s.43.
[206] a.g.m. s.45.
[207] İsmail Avcı, Fatih'in Musahiplerinden Âlim ve Şair Molla Kırımî ve Bir Şiiri, *OTAM*, 40(2016), s. 122.

geçen Mevlânâ-yı Kırımî hazretleri dahi Kırım şu'arâsından oldığı hâlde Der-sa'âdete gelmiş ve bi'z-zât Fâtih Sultân Mehmed Hân hazretleriyle de müşâ'arede bulunmuşdur. Bir yegâne-i kâ'inât olarak Millet Kütüb-hânesinde mevcûd olan dîvân-ı belîg-i Fâtihde cenâb-ı pâdişâhın ve gerek sâ'ir vükelâ, vüzerâ ve fuzalâ ve şu'arânın Mevlânâ-yı Kırımî ile müşâ'areleri mevcûddur. Bu müşâ'are cenâb-ı Fâtihin bir mısra' inşâd buyurması ve o mısra'-i şâhâneye gerek Kırımînin ve gerek sâ'ir vüzerâ ve 'ulemâ ve şu'arâ-yı 'Osmâniyyenin i'tâ-yı cevâb itmeleri sûretiyledir. Dîvân-ı hümâyûnlarına kabûl buyurılan şu kıymetli müşâ'are şöylece zînet-sâz-ı sutûrdur."[208] Ali Emîrî, bu bilginin ardından dipnotta otuzdan fazla şairin mısra söyleyerek Fatih'in şiirini tamamladığını belirttir ancak toplam 11 şairin mısrasını alır.[209]Kemal Edip Ünsel ise *Fâtih'in Şiirleri* adlı çalışmasında toplam 30 şairin mısraını vermiştir.[210] İsmail Hakkı Aksoyak, *Müşterek Şiirler Divanı* adlı çalışmasında *Fatih Divanı*'nın Ankara Milli Kütüphane nüshasındaki 20 şaire ait mısraları günümüz Türkçesine aktarır.[211]

Molla Kırımî'den başka beyti tamamlayan diğer şairler şunlardır: Sadrazam Mahmud Paşa (ö. 878 / 1474), Molla Gürânî (ö. 893 / 1488), Efdalzâde Molla Hamîdüddîn (ö. 908 / 1503), Molla Muslihiddîn Kastalânî (ö. 893 / 1488), Hacı Hasanzâde Molla Mehemmed (ö. 911 / 1506), Molla Hocazâde (ö. 893 / 1488), Molla Hızır Bey (ö. 863 / 1459), Hayâlî (ö. 964 / 1556), Hatîbzâde Molla Muhyiddîn Mehemmed (ö. 901 / 1496), Şerîfî-i Âmidî (ö. 930 / 1523), Dâvûd-ı Gûyende (ö. ?), Bâlî Paşa (ö. 900 / 1494), Ahmed Paşa (ö. 902 / 1496), Aşkî (ö. 888'den sonra / 1483'den sonra), Kadı Ayâzmendî (ö. ?), Sâbirî (ö. ?), Sâbirî Îsâ (ö. ?), Kadızâde Serez/Siroz (ö. ?), Sâhibî (ö. ?), Tâlibî (ö. ?), Hayrân-ı Mudhik (ö. ?), Ayâzmendî-i Mudhik (ö.?), Molla Kestelî (ö. 901 / 1496), Ebherî (ö. ?), Yahyâ (ö. ?), Şeyh Firâkî (ö. ?), Bâkî (ö. ?), Lâedrî (2).[212]

Li-Sultân Muhammed:	Hattuñ hadüñ yüzini tutdı nitekim ey cân
Hızır Beg:	Âyîne-i vücûdı dûd-ı dil-i muhibbân
Gürânî:	La'lin tabak içinde pîrûze-rîze lerzân
Dâvud-ı gûyende:	Cennet çemenlerini bitürdi ebr-i nîsân

[208] Ali Emîrî, "Kırım", *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası,* 1/3(31 Mayıs 1334), s. 49; Avcı, a.g.m.,s. 122.
[209] Ali Emîrî, a.g.m., s. 50.
[210] Kemal Edip Ünsel, *Fâtih'in Şiirleri*, Ankara: TTK Yay., 1946, s. 74-5, İsmail Hakkı Aksoyak, *Müşterek Şiirler Divanı*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017, s. 39; Avcı, a.g.m., s. 123.
[211] Aksoyak, a.g.e.,s. 39.
[212] Ali Emîrî, a.g.m.,s. 50; Ünsel, a.g.e., s. 74-5; Avcı, a.g.m., s. 123.

Hayâlî Çelebi:	Saf saf sipâh-i Zengî etrâf-i Rûmı yek-sân
Bâlî Paşa:	Levh-i kamerde yazdı satr-i hurûfı Yezdân
Ahmet Paşa:	Mûra müsellem itdi emlâkini Süleymân
Hâcı Hasanoğlı:	Yâkût safhasını hatt-ı gubâr-ı reyhân
Mevlana Kırımî:	Levh üzre yazdı hâmen âyât-ı nazm-ı Kur‘ân
Hâcezâde:	Etrâf-ı gül-sitânı itdi benefşe gerdân
‘Işkî:	Bâg-ı Behişt içinde gül çevresini reyhân
‘Ulvî:	Devr-i kamerde Rûmî tugra-yı şâh-ı devrân
Kâdî Ayâzmendî:	Misk-i Hoten çerisi gül milketini yek-sân
Mahmûd Paşa:	Rûm iklimine zencîr gösterdi nazm-ı dîvân
Sâbirî:	Gül safhasında olmış miskin benefşe-efşân
Sâbirî ‘İsâ:	Hüccâc-ı Hind dolmış Mekke içinde ‘uryân
Kâdî-zâde-i Serez:	Hindûya itdi teslîm Rûm mülkin ibn-i ‘Osmân
Sâhibî:	San mûrçe irişüp Firdevse oldı mihmân
Tâlibî:	Geldi Habeş ilinden Rûm içre buldı îmân
Hayrân-ı mudhik:	Kara çalu böğürtlen igde dükânı sencân
Ayâzmendî-i mudhik:	Yaşıl yaprag içinde hoş yaraşur batıncân[213]

Fatih’in ölümü üzerine oğulları Bayezid (ö. 918 / 1512) ve Cem (ö. 900 / 1495) arasındaki taht kavgası şair olan iki şehzadenin mısralarına da yansımış ve müşâ’are örnekleri ortaya çıkmıştır. Bayezid, Cem hacca gidip döndükten sonra saltanat davasına devam edince ona şu mısraları göndermiştir:

Çün rûz-ı ezel kısmet olınmış bize devlet
Takdîre rızâ vermeyesin buna sebeb ne
Haccü’l-haremeynem diyü ben da‘vî kılursın
Bu saltanat-ı dünye içün bunca taleb ne

Cem Sultan ise şu beyit ile karşılık verir:

Sen bister-i gülde yatasın şevk ile handân
Cem hecr ile bâlîn edine hân sebeb ne[214]

[213] Ünsel, a.g.e., s. 74-5, Muhammed Nur Doğan, *Fatih Divanı ve Şerhi*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi, 2007, s. 257; Aksoyak, a.g.e., s. 39-40; İbrahim Akyol, “Fatih Sultan Mehmet Dönemindeki Edebî Çevreler”, *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD),* 2(2013), s. 97.
[214] Günay Kut, “Payitaht İstanbul’un Sultan Şairleri (Seyf ve’l Kalem Sahipleri)”, *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, 9(2000), s. 164-165.

XVI. yüzyılda ise hükümdar şairlerden Şah Tahmasb (ö. 984 / 1576)ile Kanunî Sultan Süleyman (ö. 974 / 1566) arasındaki müşâ'arelerden kaynaklarda bahsedilir. *"Tahmasb'ın şiir yazdığı ile ilgili bilgi verilmesine rağmen Türkçe şiir yazdığına dair ilk malumat Fuat Köprülü'nün Edebiyat Araştırmaları II adlı kitabında verilir. Köprülü, kitabında Şah Tahmasb'ın Farsça dışında Türkçe şiirler de yazdığını bazı nadir numunelerden öğrendiğini belirterek şahsi kütüphanesinde bulunan bir mecmuada Şah Tahmasb'ın Kanunî Sultan Süleyman ile bir müşâ'aresinin varlığından bahseder."* [215] Mehmet Nuri Çınarcı, *Safevi Sarayında Türk Şiirinin Müdavimleri* makalesinde Milli Kütüphane Yazma Eserler Koleksiyonu 06 Mil Yz 1701/1 (v. 13a), 06 Mil Yz 1826/1 (v. 197a) ve 06 Mil Yz 3291 (v. 50a-b) numaralarda kayıtlı üç farklı mecmuada bahsi geçen müşâ'are örneklerini tespit etmiştir. Tahmasb'ın yazdığı şiir:

Şâh-ı merdân devletinde giydügim nârencidür
Nâra karşu varmazam zîrâ beni nâr incidür

Han Süleymân geldi kim bizden vilâyet isteye
Biz anı yola koduk yollar anı zâr incidür

Bu cihâna kim ki geldi yolla gelmiş durur
Bir kadem taşra çıkanı bî-gümân hâr incidür

Hânesinden taşra çıkup taglara düşen kişi
Bâd eser bârân olur zahmet çeker kar incidür

Şâh Tahmasım cihândâ şâh-ı şâh nesli 'Âlî
Yâr ile yâr olmuşam sanma ki agyâr incidür

Kanunî Sultan Süleyman'ın cevabı:

Şâh Süleymânım cihânda giydügim nârencidür
Sebb-i ashâb eyleyenleri yakar nâr incidür

Ol Resûl-i kibriyânun yâri vü ashâbına

[215] Mehmet Nuri Çınarcı, "Safevi Sarayında Türk Şiirinin Müdavimleri", *Mertol Tulum Kitabı*, İstanbul: Sivrihisar Belediyesi Kültür Yayınları, 2017, s. 206; Fuat Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları II*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2004, s. 55.

Ger sen ikrâr eylemezsen belki inkâr incidür

Cümle ‘âlem bu cihâna yolla gelmiş durur
Yoldan azgun oluben çıkanları hâr incidür

Berr ü bahrun şâhıyam seyrân diler gönlüm benim
Pes misâfir evini yevmü’l-şitâ kar incidür

Âl-i‘Osmânam cihânda tâli‘im kuvvetlidür
Saltanat sadrında sanma beni agyâr incidür[216]

XVI. yüzyılda müşâ’arede bulunan şairler arasında Surûrî (ö. 969 / 1562) ile Gubârî (ö. 973 / 1566) yer alır. Yıl 941 / 1534 yılında Kanunî Sultan Süleyman’ın Irakeyn seferine gitmesi üzerine Molla Gubârî bir gazel söyleyip devrin şairlerine göndermiştir:[217] *“Sene ihdâ ve erba‘în ve tis‘amie târîhindeki Süleymân Han ‘Irakeyn seferine gitdi (K.415a) Monlâ Gubârî bu gazeli diyüp şu‘arâya gönderdi.”*[218]

Nazm:

Ne bilür ‘ışkı her Mecnûn sen ol ahvâli benden sor
Ne anlar kıssa-i Şîrîn ü Husrev kûhkenden sor

Gubârî makdem-i şâhîden istersen haber almak
Gubâr ol yollar üstinde gelenden sor gidenden sor

Görelüm ey sabâ bu şi‘r-i sihr-âmîze ‘âlemde
Nazîr olur mı her bir şâ‘ir-i şîrîn-suhandan sor

Surûrî de bu gazeli görmüş ve Gubârî’yi ayıplayarak ona cevap göndermiştir: “*Surûrî merhûm ki bu makta‘ı görmiş Gubârî cânibine ta‘nla bu cevâbı göndermiş*.”[219]

Nigârun bâr-ı cevrin ey gönül anı çekenden sor
Çeken bilür dimişlerdür n’idersin gayrı benden sor

[216] Çınarcı, a.g.m., s. 206-207
[217] Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, (Haz. Mustafa İsen), 2017, s.154-157. https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739,kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0 [12.01.2021]; Aksoyak, a.g.e., s. 36; Köksal, a.g.e, s.58.
[218] Gelibolulu Mustafa Âlî, a.g.e.,s.154.
[219] a.g.e., s. 155.

Geçüp zülfi başumdan boynuma kat kat kemend oldı
Sen ol çok başlınun bendini başından geçenden sor

Musâhib olmayan bilmez nice terdür ten-i yâri
Anun nâzüklügün bilmek dilersen pîrehenden sor

Rakîb ana karîb oldukda ben pür-âteş oldugum
Bilür hem-hâl olan sen bunı şem‘-i encümenden sor

Ne vakt irür seferden şeh Surûrî bilmek istersen
Ayagı tozı ile yel gibi yoldan gelenden sor

Bir iki Türkî beyt ile gurûr itmek revâ mıdur
Sen insâf eylemezsen bârî bir ehl-i suhandan sor[220]

Gubârî, Surûrî'nin ayıplayıcı tavırda gönderdiği bu gazeli unutmamış; Mekke'deyken Surûrî'nin şehzade Mustafa'nın hocalığını kabul ettiğini öğrenince kendisini ayıplayan ve eleştiren bu şiiri göndermiştir: *"Gubârî meger bu lokma-i ta‘n-âmîzi iltikâm itmemiş. Mesnevî tarîkında bir mektûb-ı manzûm gönderüp kasd-ı intikâm eylemiş. Ya‘nî ki Mevlânâ Surûrî bir zamân tarîk-i tedrîsden ferâgat ve tarîk-i nakşîbendiyye şeyhi Mahmûd Efendiden inâbet itdükden sonra tekrâr Sultân Mustafâya Hâcelige tâlib u teklîf olındukda teneffüri vâcib iken hezâr tazarru‘la râgıb oldugını Mekke-i mükerremede ki işitdi teşnî‘an bu tarîkla nâme irsâline müsâra‘at itdi."*[221]

Nazm:
Ey sidre-nişîn-i ‘arş- pervâz
Vey tâ'ir-i kuds-i ‘âlem-i râz

Billâh digil nedür bu hâlün
Kat‘ oldı meger ki perr ü bâlün

Terk eyleyüp âşiyân-ı kudsî

[220] Niyazi Ünver, *Gelibolulu Surûrî ve Divanı*, (Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edbiyatı Ana Bilim Dalı, 2010, s. 11-12.
[221] Gelibolulu Mustafa Âlî, a.g.e., s. 155.

Dilden çıkarup mecâl-i ünsî

Rif‘atde iken tenezzül itdüñ
‘İzzetde iken tezellül itdüñ

Kim itdi seni bu vech ile sayd
Ne bend ile oldı sana bu kayd

Boynuñda senüñ bu bâg n’eyler
Pâyuñda senüñ duzag n’eyler

Beñzer seni hâb-ı gaflet aldı
Sayyâd-ı emel bu dâma saldı

Hey hey gözün aç bu hâbdan sen
Kurtar seni bu hicâbdan sen

Sermâyen olup hebâ-yı menşûr
Oldun yine bir gedâ-yı makhûr

Surûrî’de bu şiire karşılık aynı tarikatta bulunduklarından dolayı barıştıklarını içeren bir şiirle cevap vermiştir: “*Merhûm Surûrî Efendi dahi ana cevâb yazmış göndermiş. Tarîk-i Nakşîbendiyyede hem-pîr oldukları haysiyetle latîfeleri baruşdugın rumûzla göstermiş.”*[222]

Nazm:
Ey yâr-ı nasîh-i nush-güftâr
Nazm ile iden cevâhir-îsâr

Hem baña diyen nedür bu hâlüñ
Kat‘ oldı mı yoksa perr ü bâlüñ

Gûş eyle gel imdi vasf-ı hâlüm

[222] a.g.e., s. 156.

Sanma ki kırıldı perr ü bâlüm

Şehzâde-i a‘zam u mu‘azzam
Nev-bâve-i efham u müfahham

Evsâfumı çünki gûş kılmış
Deryâ gibi kalbi cûş kılmış

‘Azm-i sefer eyledükde sultân
Oldukda ana mülâkî ol han

Gûş eyledüginde pend-i pîri
Kılmış taleb anda ben fakîri

Nâ-geh bana hükm-i şâh geldi
Derd ile dilümden âh geldi

Çün emr ile oldı bende me’mûr
Nâ-çâr ola döndi gitdi çün mûr

Ey Ka‘be mücâviri ‘azîzüm
Zann itme ki olmaya temîzüm

Nef‘um baña vü ‘avâma idi
Sanma ki kamu enâma idi

Şimdi kamu halka oldı nef‘um
Her vech ile oldı kadr u ref‘um

Sizden umaruz du‘â vü himmet
Bu şâha müyesser ola devlet

‘Adliyle cihânı ide pür-nûr

Ola bu Surûrî sırrı mesrûr[223]

Vezin, kafiye ve redif açısından aynı olan mülâtefe ve müşâ’areler şekil bakımından bir çeşit nazire sayılabilir ancak nazire de örnek alınan şiirden daha iyisini ortaya koymak, ondaki eda ve konu güzelliğini yakalayabilmek esasken mülâtefe ve müşâ’arelerde münazara gibi karşıdakine daha zeki buluşlarla cevap verebilmek ön plandadır. [224] XVII. yüzyılda Nef’î (ö. 1044/1635) ile Şeyhülİslâm Yahyâ (ö. 1088/1678) arasındaki mülâtefe bu alandaki en meşhur örneklerdendir.

Yahyâ:

Şimdi hayl-i suhanverân içre

Nef‘î mânendi var mı bir şâ‘ir

Sözleri seb‘a-i muallakadur

İmrü’l-Kays kendidür kâfir

Nef’î:

Bize kâfir demiş müftî efendi

Tutalum ben diyem ona müselmân

Varıldıkda yarın rûz-ı cezâya

İkimüz de çıkaruz anda yalan[225]

Sultan IV. Mehmed (ö. 1104 / 1693) ile Afife Kadın (ö. ?) arasında geçen müşâ’areler, edebiyat tarihindeki önemli örneklerdendir. İki şairin arasındaki atışmalara mecmualarda rastlamakla birlikte Ali Emîrî tarafından *Şâhâne Bir Fıkra-i Târihiyye ve Edebiyye* adıyla *Târîh-i Osmânî Encümeni Mecmû’ası*’nda 1 Ağustos 1330 tarihinde yayımlanmış ve söz konusu eser Sadettin Eğri tarafından yeni harflere aktarılmıştır:

Kıt‘a-i Sultan Mehmed Han-ı Râbî‘:

Beyâzlar giydigince bir dürr-i yektâya beñzersin

Siyehler giydigince sen hemân Leylâya beñzersin

Yeşiller giydigince tûtî-i gûyâya beñzersin

Benim hoş-bû Afîfem sen gül-i ra‘nâya beñzersin

Cevâb-ı Afife Kadın:

---

[223] a.g.e., s.156-157.

[224] Aksoyak, a.g.e., s. 38; Köksal, a.g.e., s.59.

[225] Aksoyak, a.g.e., s. 36; Köksal, a.g.e., s.58-59; Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1984, s.536.

Beyâzlar giydigince pâdişâhım aya beñzersin
Siyehler giydigince Ka‘be-i ‘ulyâya beñzersin
Kızıllar giydigince cevher-i hamrâya beñzersin
Benim heyetlü Hünkârum hemân deryâya beñzersin[226]

Nâbî (ö. 1124 /1712)’nin Seyyid Vehbî (ö. 1149 / 1736), Nedîm (ö. 1143 / 1730) ve Mustafa Sâmi Bey (ö. 1146 / 1734) gibi şairlerle müşâ’arede bulunduğu bilgisi kaynaklarda yer almaktadır.[227]

XVIII. yüzyılda müşâ’arelerin düzenlendiği mekânlardan biri, Koca Râgıp Paşa (ö. 1176 /1763)’nın konağıdır. Koca Râgıp Paşa’nın evinde şairlerin toplandığımüşâ’are ve mübahase ettikleri bilinmektedir.[228] Râgıp Paşa’nın Türkçe ve Arapça yazdığı eserlerle birlikte Fıtnat Hanım (ö. 1194 / 1780) ve Haşmet (ö. 1182 / 1768) ile müşâ’are ve mülâtefeleri meşhurdur.[229] “*Fıtnat Hanım’ın şöhret ve istidadının Koca Râgıp Paşa’nın sadareti zamanında parladığının söylenmesinin yanı sıra paşa ve onun yakın çevresinden şair Haşmet ile kendisi arasında geçtiği belirtilen latife ve fıkralar da nakledilir. Ayrıca birbirleriyle müşâ’areleri bulunduğundan da daima bahsedilir. Bunun gibi aralarındaki şakalaşmalara dair çeşitli fıkralar nakledilmektedir. (...) Divanında Fıtnat’ın Râgıp Paşa’ya olan nazirelerinin beş manzumeden öteye geçmemesi, bahis konusu müşâ’arelerini gösteren metinlerin mevcut olmayışı ilgili rivayetlerde mübalağa payı olduğunu göstermektedir.”*[230]

XVIII. yüzyılda müşâ’are örnekleri açısından bir diğer zengin eser, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi*’nde yer almaktadır. *Divançe*’nin sonunda yer alan “*hem-‘asrî olan mahrûse-i Edirnede es-Seyyid Mehemmed Kesbî Efendi ile Hayrabolu sâkinlerinden Çorumî-zâde es-Seyyid Mehemmed Hasîb Efendi vesâ’ir gazellerinde mezkûrü’l-esâmî-ikesân-ı ‘urefâ ile müşâ‘are eyledigi gazeliyâtıdır ki sebt ü kayd olunur.”*[231] kaydında müşâ’are kavramı özellikle vurgulanmaktadır.

---

[226] Sadettin Eğri, “Şâhâne Bir Edebî ve Tarihî Müşâare: Sultan IV. Mehmed ve Afife Sultan Şiirleri Vesilesiyle”, *Âb-ı Hayât’ı Aramak Gönül Tekin’e Armağan,* İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2018, s. 331.
[227] Abülkadir Karahan, “Nâbî”, *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C. 32, s.259.
[228] İsmail Hikmet, *Koca Ragıp Paşa ve Fıtnat,* İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1933, s. 17.
[229] Sedit Yüksel, “Koca Râgıp Paşa’nın Ramazaniyyesi”, *Türkoloji Dergisi*, 7(1977), s. 41; Ertaylan, a.g.e., s. 17-19.
[230] Ömer Faruk Akün, “Fıtnat Hanım”, *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 13.cilt, s.40.
[231] Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî, *Divan,* Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Bölümü “E. H. 1633”, vr. 46a.

"*Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî'nin müşâ'arede bulunduğu şairler ile arkadaş yahut dost olduğu tahmin edilmektedir. Böyle bir durumda şairlerin birbirlerini takdir ve taltif etmeleri de kaçınılmazdır*."[232] Hayrabolulu Hasîb (ö. 1199 / 1784-85) ile Fennî (ö. ?)'nin divanlarında aynı vezin, kafiye ve aynı nazım şekliyle yazılmış müşâ'are örneklerinden biri şöyledir:

Hayrabolulu Hasîb:[233]

Habâb-ı âb-ı revân sû-be-sû çemen-be-çemen
Nehâr tâze kılar cüst ü cû çemen-be-çemen

Durur o şûh-ı mey-âşâma lâleler güller
Ayag elinde surâhîtolu çemen-be-çemen

Fâsıl fâsıl varak-ı gülsitân olur bülbül
Eder tuyûr-ı sebak-hân gulû çemen-be-çemen

Bu rûzgârda bir serv-kadd hevâsınadır
Nesîmde eser-i ârzû çemen-be-çemen

O mest-i nâzik eder seyre çıkdıgın ifşâ
Sadâ-yı na'ra-i gül-bâng-ı hû çemen-be-çemen

'Arûs-ı goncaya meşşâta oldugonce-i ter
Misâl-i gâze verir reng [u] bû çemen-be-çemen

Hasîb vasf-ı hat-ı yâre gel müşâ'areye
Bahârdır edelim güft u gû çemen-be-çemen

Fennî:[234]

Çekildi meclise sâkî sebûçemen-be-çemen

[232] Kadriye Hocaoğlu Alagöz, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Müşâ'are Divançesi*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2016, s. 28.
[233] Ramazan Ekinci, Suat Donuk, *Hayrabolulu Hasîb Dîvânı*, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi, 2015, s. 159-160.
[234] Hocaoğlu Alagöz, a.g.e., s.162-163.

Pür oldu ‘işve ki mâh-rûçemen-be-çemen

Şükûfeler gibi zeyn oldu zülf-i mug-beçegân
Açıldı ‘âşıkına müşk-bûçemen-be-çemen

Türâb-ı pâyına yüz sürdü eşk ile zâhid
Gehi teyemmüm edip geh vuzûçemen-be-çemen

Hırâm-ı nâzenîni diller görünce kâmetin
Salındı serve hezârân kedûçemen-be-çemen

Hasîbî ister imiş Fenniyâ müşâ‘areye
Hezâr-ı gonçe-dehen sû-be-sûçemen-be-çemen

Fennî Efendî’nin *Divançe*’sinde yer alan şiirlerden birinin makta beytinde “müşâ’are” kelimesi kullanılmıştır. Şiire yazılan cevap ise tespit edilememiştir:

Hayâl-i zülfün ile dil hevâdadır şimdi
Hümâ gibi o sehâb-ı sa’âdadır şimdi

Hadeng-i sûzen-i gamzenle çeşm-i bülbülveş
Tenimde penbe-i dâgım kebâdedir şimdi

Mücâvir oldu gönül Ka‘be-i visâlinde
Tavâfa sa‘y ederiz isr-i safâdadır şimdi

Görünce yâr ile agyârı bezm-i mahfîde
Figân-ı âh ile derdim ziyâdedir şimdi

Yürü ziyâretine ‘âşıkân ile turma
O şeh-süvâr-ı cefâ-cû vefâdadır şimdi

Müşâ‘are ile zebân-ı mücessem Fennî

Refî‘ Efendiye dâ’im senâdadır şimdi[235]

Fennî’nin bir gazelinde “sohbet-i müşâ’are” tamlamasının şair tarafından kullanılması, edebî sohbetin gerçekleştiği ortama da işaret etmekle birlikte aynı vezin, kafiye ve redifteki cevaba Pertev (ö. 1222 / 1807)’in *Divan*’ında da rastlanmaktadır:

Fennî:

Beyt-i derûnu vuslat u hicrân açar kapar
Haccâc [u] Âsafa anı merdân açar kapar

Âteş saçıp nigeh-be-nigeh çeşmi âfetin
Câdû-yı pileverîn o fettân açar kapar

Kasd eyledikçe neşter-i gamze ile çâk edip
Âmâc-ı dâg şîşe-i cânân açar kapar

Belkîs-ı ‘ışka sanma ki taklîb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serâ-yı Süleymân açar kapar

Geh sohbet-i müşâ‘are gâhî sükût ile
Mecmû‘a-i tabî‘î yârân açar kapar

Tahrîr içün nazîre-i manzûm-ı Pertevi
Fennî devât-ı şi‘rini her ân açar kapar[236]

Pertev:

Ruhsâr-ı yâri kâkül-i cânân açar kapar
Bâb-ı harîm-i cenneti Rıdvân açar kapar

Şol tügmeler ki ‘ukde-i dil idi çok zamân
Dest-i hayâl-i şerm ile el-ân açar kapar

Sermâye-i sirişki düketmiş mi dîdeler
Haylî dem oldu bir kurı dükkân açar kapar

[235] Hocaoğlu Alagöz, a.g.e., s.190.
[236] a.g.e., s.99.

İşgûfezârı gice safâdır cemâl-i yâr
Yüzden nikâbını şeb ü rûzân açar kapar

Pertev açar kapar saded-i vaslı yâr ile
Enbân-ı mekr ü âli rakîbân açar kapar[237]

XVIII. yüzyıl şairlerinden Şeyh Gâlib (ö. 1213 / 1799)'in divan nüshaları arasında yer almayan şiirleri Erdoğan Taştan tarafından Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Bölümü 776 numarada kayıtlı olan bir şiir mecmuası tespit edilmiş ve *Şeyh Galib ve Yayımlanmamış Şiirleri*[238] adlı makalede yayımlanmıştır. Burada yer alan şiirlerden bir tanesi dikkat çekicidir. Makta beytinde Gâlib'in şiirini Nûrî'ye ithâf ettiğini belirtmesi ve aynı yüzyılda yaşamış Halil Nûrî (ö. 1213 / 1799)'nin *Divan*'ında da aynı vezin, kafiye ve redifte bir şiirin olması bu durumun bir müşâ'are örneği olduğunu düşündürmektedir. Halil Nûrî'nin şiirinin makta beytinde "eyler ise hazret-i Gâlib tanzîr" ifadesi şairin şiirinin Gâlib tarafından tanzir edilmesini ve kendi şiirine bir cevap verilmesini istediğini göstermektedir. Bu çağrıyı geri çevirmeyen Gâlib, yazdığı manzumenin makta beytinde de şiirini Halil Nûrî'ye ithâf etmiştir. Aynı ortamda bulundukları bir zamanda mı yoksa birbirlerine şiirleri ulaştırılarak mı iki şairin bu şiirleri söylediğini tespit etmek oldukça zordur. Ancak *Şeyh Gâlib Divanı*'nda söz konusu şiirin yer almayışı, bir edebî mecliste Gâlib tarafından şiirin söylenmiş ve orada kayıt altına alınmış olabileceği ihtimalini de düşündürmektedir. Unutulmamalıdır ki müşâ'are, şairler arasındaki her türlü şiirleşmenin adıdır. Bu bağlamda nazire üst başlığında da değerlendirilebilecek olan manzumeleri, çağdaş iki şairin karşılıklı şiirleşmesini veya cevabını barındırmasından dolayı müşâ'are örneği olarak da ele almak uygundur:

Halil Nûrî:[239]

Turmayıp sâgar-ı rindân tolaşır elden ele
Dest-hûş-ı Cem-i 'irfân tolaşır elden ele

[237] Mehmet Ulucan, *Muvakkit-zâde Mehmed Pertev-Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili*, (Doktora Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2005, s. 567-568.
[238] Erdoğan Taştan, "Şeyh Galib ve Yayımlanmamış Şiirleri", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,7/4(2012), s. 2825-2855.
[239] Mehmet Güler, *Halil Nuri Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme,* (Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 343.

Gûy-veş lu‘b ile tıflân-ı zamâne bir bir
Aldılar gönlümü el-ân tolaşır elden ele

Hisse-yâb olmag-içün bûy-ı rûhundan yârân
Turma meclisde gülâb-dân tolaşır elden ele

İstemez almaga bir bûseye hûbân-ı cihân
Kâle-i mu‘teber-i cân tolaşır elden ele

Yine dilberler elinde dil-i pür-dâgımı gör
Şîşe-i lâle gibi san tolaşır elden ele

Şem‘-i ikbâline bak mel‘abe-i devrânın
Sanki bir çûb-ı fürûzân tolaşır elden ele

Nûriyâ eyler ise hazret-i Gâlib tanzîr
Nazar eyler buna yârân tolaşır elden ele

Şeyh Gâlib:[240]

Gördüm ol sîm-i zenehdân tolaşır elden ele
Sanki nakdîne-i devrân tolaşır elden ele

‘Aşkımız ellere bir sohbet-i şîrîn oldı
Top helvâ gibi el-ân tolaşır elden ele

Hâtem-i Cem dahı girse eline aldanma
Mühr-i bâzîçe-i fincân tolaşır elden ele

Hüsn-i hat bâ’is-i şöhretdir o gül-ruhsâra
Kıt‘a-i pâk-nüvisân tolaşır elden ele

Tıfl-ı bed-hû gibidir devlet-i dünyâ hâlâ

[240] Taştan, a.g.m., s. 2839.

Halk ile dest ü girîbân tolaşır elden ele

Verme nakd-i dili hercâyî-meniş dildâra
Berber âyînesidir san tolaşır elden ele

Ehl-i ma‘nâyı el üstünde tutar bây u gedâ
Hem-çü mecmû‘a-i ‘irfân tolaşır elden ele

Gâlibe eylemiş ithâf cenâb-ı Nûrî
Şi‘r-i nev-güfte-i yârân tolaşır elden ele

Müşâ’are ve müşterek şiirlerin bazı şehirlerde daha yaygın olduğu, şairlerin kendi aralarındaki şiirleşmeyi sağlayabilmek adına kendilerine bir edebî muhit yarattıkları bilinmektedir. “*Karşılıklı şiir söylemenin Antakya’da yaygın bir gelenek olduğu şu pasajdan anlaşılıyor: Yahyâ Efendi (1241-1314), Antakya’da bir Divan edebiyatı sevenler muhiti yaratmıştı. Anadolu’dan diğer bazı mıntıkalarından bazı şairler Yahyâ ile müşâ’areler yaparlarmış. Bu edebî meclislerin birisinde Hâfız isminde tanınmış bir şairle Yahyâ Efendi arasında şöyle müşâ’are olmuştur*”:[241]

Hâfız: Hâfız kulunu hıfz eden ol hâfız-ı dâna
Yahyâ: Yahyâyı da ihyâ eden ol hayy ü tüvânâ

XIX. yüzyılda ise Antepli Aynî (ö. 1253 / 1837)’nin *Divanı*’ndaki müşâ’are terimi ve örnekleri dikkat çekicidir. *Antepli Aynî Divanı*’nda Keçeci-zâde İzzet Molla (ö. 1245 / 1829) ile müşâ’areler yer alırken bu şiirlerin cevaplarına *Keçeci-zâde İzzet Molla Divanı*’nda rastlanmamıştır. Matlaları “kaparız” redifiyle başlayan 20 gazelin sonunda 1240 / 1824-25 tarihi de yer almaktadır.[242] İlk gazelden sonra gelen ve birbirine nazire olarak yazılan 19 gazelin taparız, saparız, çaparız, yaparız kafiyeleri ortaktır ve Aynî bu gazelleri beş kafiyede yazdığını “Bu yigirmi gazeli işte bu beş kâfiyede / Ayniyâ zûr-ı tabî‘atle hemân biz yaparız” beytinde belirtmiştir.[243] “Keçeci-zâde ‘İzzet Molla Merhûm İle “Müşâ‘are-i İmtihânü’ş-Şu‘arâ” Nâmında Yirmi ‘Aded Gazeldir ki

[241] Ahmet Fâik Türkmen, *Mufassal Hatay I Coğrafya*, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1937, s. 153; Aksoyak, a.g.e, s. 37.
[242] “İmtihânü’ş-şu‘arâ oldu tamâm ey ‘Aynî” (1240 / 1824-25). Mehmet Arslan, *Antepli Aynî Divanı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2004, s. 140.
[243] Aksoyak, a.g.e, s. 36-37.

Ancak Matla‘ Kâfiyesi Lafzen Bir ve Ma‘nen İki ve Birbirine Nazîre Olarak Tanzîm ve Kâfiyesi Kâfiyesine Tertîb ve Terkîm Olunmuşdur” başlığı altında bahsi geçen 20 manzumenin matla beyitleri şöyledir:

Sıra No	Matla Beyti
1	Gideriz mekteb-i ehl-i dile feyzi kaparız Okuruz mes’ele-i ‘aşkı kitâbı kaparız
2	Hâce-i ‘aşka varup mektebi erken kaparız Ögredip fergabı tıfl-ı dile takye kaparız
3	Pençe-i ‘aşk ile şâhîni hevâdan kaparız Nice ‘ankâları biz lâne-i Kâfa kaparız
4	Dîde-i kalbi açup çeşm-i havâsı kaparız Hüsn-i dil-dâra bakup nûr-ı tecellî kaparız
5	Nâle-i âh ile âvâze-i ra‘dı kaparız Pençe-i sûziş ile şu‘le-i berki kaparız
6	Dûd-ı nâr-ı gam ile dîde-i mihri kaparız Şevk-i hâlinle gice subha dek encüm kaparız
7	Ne zamân dest-i kaderden bir iki şey kaparız Sedd edip bâb-ı gamı revzen-i kâmı kaparız
8	Ne zamân hân-ı felekden bir iki nân kaparız Ederiz kat‘-ı lisân işte dehânı kaparız
9	Vasf-ı ebrû vü dehenden iki bûse kaparız Kalemi kesr ederiz sonra devâtı kaparız
10	Yâri tenhâca bulup bezm-i şarâba kaparız Sırra dâ’ir deheninden bir iki söz kaparız
11	Dâm-ı gîsûsına murg-ı dili muhkem kaparız Dâne-i hâlini minkâr-ı nigehle kaparız
12	Reşk-i ruhsârın ile bülbüli bâga kaparız Gül-i terden seherî kuşkulanıp nem kaparız
13	Nûr-ı dîdem seni agyârın elinden kaparız Görmesinler deyü göz habsine alıp kaparız
14	Zagar agyârı tutup bir yere muhkem kaparız Bir iki saçma atıp sayd-ı visâli kaparız
15	Kebg-i nâzım seni şehbâz-ı himemle kaparız Mâkiyân-veş rukabâyı kümes içre kaparız
16	Sanma me’yûs olarak kışla-i kâmı kaparız Biz kuluz bâb-ı İlâhîde ‘ulûfe kaparız
17	Gice pervâneyi fânûsına muhkem kaparız Nâr-ı ‘aşka yanarak dilberi tenhâ kaparız
18	Heves-i hâlin ile nakd-i visâli kaparız Biz hisâbı görürüz defteri sonra kaparız
19	Cân verip kâle-i vaslın eger erzân kaparız Biz de şimden girü dükkânçe-i kâmı kaparız
20	At sürüp sahn-ı sühandan bir iki dil kaparız Şu‘arâyı kaçırıp kal‘a-i nazma kaparız

XIX. yüzyıl Kerkük şairlerinden Sâfî (ö. 1316 / 1898), edebî münazara, muhavere ve müşâ'arelere açık bir şair olarak bilinmektedir. Fâiz (ö. 1315 / 1897) ile müşâ'areleri yayımlanan şairin ayrıca Mehmet Emin ağa (ö. ?)[244], Kâbil (ö. 1327 / 1909-10), Kudsî (ö. 1332 / 1914)[245], Mazhar Paşa (ö. 1309 / 1892)… gibi diğer çağdaşlarıyla da atışmaları ve müşterek şiirleri olmuştur.[246]

Fâiz:[247]

Ey Sâfî-yi râh-ı vefâ ey teşne-i bezm-i safâ
Dün yazdıgın geldi bana ol penc beyt-i âbdâr

Elfâzı hep dürr u güher mazmûnu hep şehd u şeker
Her beytine bin kîse zer olsaydı eylerdim nisâr

Her şi'ri bir beytü'l-gazel bî-naks u bî-'ayb u halel
Pâkîze sâf u bî-dagal mânend-i ruhsâr-ı nigâr

Cânım gözüm da'vâ niçün bu ceng ü bu gavgâ içün
Hurşîd-i tâbânın bile âlemde bin hirbâsı var

Ben tâlib isem sen de ol ben câlib isem sen de ol
Ben câzib isem sen de ol ben 'âşıkım 'aşka ne çâr

Va'z eyleme agyâra sen eyle nasihat yâre sen
Söyle ki o hunhâra sen halkın dilin etme şikâr

Ben tâlibim câlib odur ben tâcirim sâlib odur
Hem câzib u gâlib odur o kehrübâ ben kâh var

Sen vâris isen yâ ahî buhl etme olsam ben dahî
ان كنت تبخل يا سخى البخل عار والعار نار

[244] Mehmet Emin Ağa ile Sâfî'nin müşterek şiirleri için bkz: Öbek, a.g.e., s. 186-207.
[245] Kudsî ile Sâfî arasındaki müşterek şiir için bkz: Öbek, a.g.e., s. 61.
[246] a.g.e., s. 60.
[247] a.g.e.,s. 136-138.

Aldı karârım ol sanem etdi beni bîmâr-ı gam
Ger sende vardır bende hem vardır gözüm hakku'l-karâr

Etme ta'assub zînhâr olmaz ta'assub pâyidâr
Bu hey'etin emsâli var birdir Ali Şî'a hezâr

يا كوكب البرج الشرف بالله منى لاتخف
بحق سلطان النجف gelmez bana şimdi o yâr

Sen de efendim hazreti gel eyleme bu niyeti
Bu lokma-i pür-lezzeti bize yedirmez rûzigâr

Sâfî:[248]

Şeyhim efendim Fâ'izim ruhûm azîzim râ'izim
Mızmâr-ı evsâfında dil cevlâna fırsat mı bulur

Vasfında ebkemdir zebân medhinde eklendir lisân
Bitmez tükenmez bî-gümân vasfında yok hadd ü sügûr

Sen Hüsrev-i şîrîn-sühan ben bir fakîr-i Kûhken
Haddi mi var açsın dehen pîş-i Süleymânında mûr

Sen nâzımâna muktedâ sen şâ'irâna pîşvâ
Şi'rin *ale'l-'arş istevâ*[249]nesrin nisârından nüsûr

Kaç beyt kim tanzîm edip hayr u şerin tasmîm edip
Ol hazrete takdîm edip aldım cevâbın bî-fütûr

Aldımsa da baktım ana ta'n eylemişsin her yana
Hem ol habîbe hem bana geh özr gördüm gâh zûr

[248] a.g.e., s. 140-144.
[249] "(Emri) arş üzerine egemendir." A'râf 7/54; Yûnus 10/13; Ra'd 13/2; Tâhâ 20/5; Secde 32/4; Hadîd 57/4.

Zûr olsa yoktur kudretim özr olsa kalmaz kuvvetim
Şirketçe yok hîç tâkatim da‘vâmı terk etsem n’olur

Geh şirket etmişsin ayân geh özr kılmışsın beyân
Geh ân ü în geh în ü ân geh sûr gördüm gâh şûr

Geh eylemişsin i‘tizâr ben ‘âşıkım ‘aşka ne çâr
Geh da‘vi-yi hakku’l-karâr geh da‘vi-yi haku’l-mürûr

Ben tâlib isem sen de ol bu şirkete vermekde yol
Ben tâlib isem sen de ol bu zûrdur zûr ise zûr

Ne Sâm idi ne Hâm idi da‘vâ bir istirhâm idi
Maksûdum isti‘lâm idi ey âfitâb-ı çerhâ nûr

Bildim ki ‘âşıksın ana gördüm ki sâdıksın ana
‘Aşk içre fâ’iksin bana çün nûr-ı mâh u nûr-ı hûr

Ben bir fakîrim münzevî Ferhâdveş sen Husrevi
Ferhâda Husrevdir kavî çün gûy-ı zer câm-ı bilûr

XIX. yüzyıl Azerbaycan sahası edebiyatında da müşâ’are örnekleri dikkat çekicidir. Şair Vidâdî (ö. 1223 / 1809)’nin Vâkıf (ö. ?) ve çağdaşlarından Akkızoğlu Piri (ö. ?) ile müşâ’areleri halk arasında yaygındır.[250] Aynı dönemde Fuzûlî mektebinin tanınmış temsilcilerinden kabul edilen şair Hurşîd Bânû Nâtevân (ö. 1314 / 1897), şairleri ve sanatçıları korumuş, konağını onlara açmıştır. Karabağ’da kurulmuş olan Meclis-i Üns adlı şairler cemiyetini 1288 / 1872’de himayesine alarak cemiyetin başına geçmiştir. Bu meclisteki şairlerin Azerbaycan’ın başka yerlerindeki diğer şair topluluklarıyla müşâ’arede bulunduğu; şehir ve bölgeler arasındaki yarışma havasının

[250] Yavuz Akpınar, “Vidâdî”, *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 43.cilt, s.103.

Azerbaycan klasik şiirinde bir canlanmaya ve yeni şairlerin yetişmesine imkân hazırladığı kaynaklarda yer alan bilgilerdendir.[251]

XIX. yüzyılda Çağatay sahası edebiyatında ise şair Mahzûne (ö. ?) ile Fazlî (ö. ?)'nin atışmaları / müşâ'areleri meşhurdur.[252] "*Sözlü rivayetlerin ağırlıkta olduğu sınırlı sayıdaki kaynakların bildirdiğine göre, Mahzûne'nin babası Mulla Bâşmân, döneminin okumuş, aydın ve ileri görüşlü bir kişisi olarak, kızı Mahzûne'ye çok iyi bir eğitim aldırmıştır. İleriki dönemlerde cereyan edecek olan manzum atışmalarda tezahür eden hazır cevaplılığının altında yatan sebeplerin başında, almış olduğu bu kapsamlı eğitimin rolü gelmektedir. Şairenin mükemmel derecedeki hazır cevaplılığı, dönemin saray şairlerinden olan Fazlî'yi, kendisine hayran bırakmıştır. İşte Mahzûne ile Fazlî'nin birlikte anılmasına sebep olan ve şairenin söz ustalığını ifade eden manzum parça şöyledir:"*[253]

Fazlî:

Yüz âferîn sözingge lubb-i lubâb körmey
Arz-ı cemâl itermu ay âftâb körmey

Mahzûne:

Kimden çıkar bu sözler bağrım kebâb körmey
Genç olmagay müyesser hâlin harâb körmey

Fazlî:

Mestûre-i suhenge pûşîdelik münâsib
Ma'nî arusını bes min bi-nikâb körmey

Mahzûne:

Yok aybı sözlerimni ger bolmasa mü'ebbed
Andag ki ot kökergey hiç âfitâb körmey

Fazlî:

Mey-gûn lebing hadisi mest itdi gâyibâne
Keyfiyet oldı zâhir câm-ı şarâb körmey

Mahzûne:

---

[251] Yavuz Akpınar, "Hurşîd Bânû Nâtevân", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 18.cilt, s.397.
[252] Fatma SabihaKutlar Oğuz,"Mahzûne", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahzune (19.01.2021).
[253] Recai Kızıltunç, "Çağatay Edebiyatında Kadın Şairler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7/2(2012), s. 747; Aziz Kayumov, *Hokand Edebi Muhiti (XVIII-XIX. Asırlar),* Taşkent: Özbekistan Fen Akademisi Neşriyatı, 1961, s. 239-240.

Bir veçhi bu ki tab‘ım hâm esremiş zamâne

Çerh-i sipihridin ol hiç pîçitâb körmey

Fazlî:

Mundag ki nüktedansın kim irdi üstâdıng

Ay kesbi nûr kılmas tâ âfitâb körmey

Mahzûne:

Köp nehirler yığılsa deryâ-yı pür-dür olgay

İlm ehlidin bu miskin bir şeyh ü şâb körmey

Fazlî:

Bir nükte eyle zâhir Fazlîyni koyma mahzun

Tâ kitmegey Nemengan sindin cevâb körmey

Mahzûne:

Beytü’l-hazan içinde uzlet tutıp bu Mahzûn

Fazlî ilâhîdür bu yoksa kitâb körmey[254]

XIX. yüzyılın sonunda Hasîrcı-zâde (ö. 1304 / 1887)’nin, İrfan Paşa (ö. 1306 / 1888) ve Safvet Paşa (ö. 1301 / 1883) ile olan müşâ’arelerine Hasîrcı-zâde’ninşiirleri [255] arasında rastlanmaktadır. [256] “Hasırcı-zâde'nin değişik nazım şekilleriyle yazılmış olan manzumeleri ile bazı nesirlerlerini ihtivaeden *Külliyât’*ında toplam olarak 23 fıkra, 45 mensur mektup, 8 manzum mektup, 34 kaside, 39 gazel, 3

[254] Kızıltunç, a.g.m., s. 747-748; Kayumov, a.g.e., s. 239-240; Kutlar Oğuz, “Mahzûne”, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahzune (19.01.2021).

[255] “*Külliyât*'ın dört nüshası mevcuttur: 1. Süleymaniye Kütüphanesi Nazif Paşa-Zühdü Bey Nu.: 541’de bulunan nüsha 261 varaktır. Nüshada Hasırcı-zâde hakkında Sâmî Efendi’nin yazdığı üç varaklık biyografi, şairle ilgili hikâyeler, manzum ve mensur mektuplar, na't-ı şerif, Nâbî’ye tahmis, medhiye, ariza, yeni yıl tebrikleri, 24 kaside, tarihler, İrfan Paşa ile müşaareler, 11 tahmis, 31 Türkçe gazel, 1 Farsça gazel, dualar, manzum mektup, mersiye ve karışık yazılar bulunmaktadır. 2. Millet Kütüphanesi MNZ 93’te kayıtlı nüsha 92 varaktır ve rika ile yazılmıştır. Mensur kısım bulunmamaktadır. Yazmada 25 gazel, 25 kaside, 5 tarih, 11 nazire, 1 şarkı, 1 kıta, 1 taştir, 13 tahmis, 1 lugaz, 1 müşaare, 110 tarih, 30 beyitlik mesnevi vardır. 3. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi MNZ 491’te bulunan nüsha 213 varaktır. Kütüphane tadilatta olduğu için maalesef münderecatı hakkında malumat edinilememiştir. 4. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Nu.: 3474’te bulunan nüsha 218, Nu.: 3475’te bulunan nüsha ise 117 varaktır. Hasırcı-zâde’nin bütün Külliyât'ını havi bu iki nüshayı Ömer Asım Aksoy bir araya getirmiştir. Aksoy, kendi zamanında ulaşabildiği nüshalardan hareketle manzum ve mensur olmak üzere en geniş muhtevalı Hasırcı-zâde Külliyât'ını oluşturmuştur. Gaziantep Halkevi nüshası olarak bilinen yazmalar, Kültür Bakanlığı kararıyla 1996 yılında Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesine gönderilmiştir.” Halil İbrahimYakar, “Hâfiz, Hasırcı-zâde Hâfiz Mehmed Ağa”, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hafiz-hasircizade-hafiz-mehmed (21.01.2021).

mersiye, 14 tahmis, 195 tarih, 5 müşâ'are, 20 hicviyye ve 25 müteferrik manzume mevcuttur."[257]

Müşâ'are[258]

mefâ'îlün fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün

İrfan Paşa Hasîrcı-zâde tel ehliyse ülfet eyleyelim
Tel ehli olmayıp o tel kırarsa neyleyelim
Hasîrcı-zâde zemîn-güster-i tevâzu imiş
O zât ile edelim nesc-i kâle-i ülfet

Hasîrcı-zâde Hasîrcı-zâde tel eylese de kasabadır
Ana yakışmayacak nesc-i kâle-i irfân
Tevâzu etse zarûrî eder anın hûyudur
O süflî bezm-i münîfe olur mu hîç şâyân

İrfan Paşa Zekâ vü ilm ü sühan-sencî vü sebük-rûhî
Hasîrcı-zâde Mehemmed Ağadadır mevcûd
Bu çâr …….iledir hesâb-ı terbî'i
Zirâ'-ı tâze çekip eylemekde bey'-i vücûd

Safvet Efendi ile Müşâ'are[259]

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün

Hasîrcı-zâde Safvet Efendi revnakıdır ehl-i dillerin
Mir'ât-ı tab'a bak da görürsün bu sûreti
Sahbâ-yı sâf nazmını Câmî göreydi ger
Nâbîye derdi seyr et efendi bu Safvetî

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Safvet Paşa Bayılıp kaldım görünce kâlini 'uşşâkveş
Verdi âsârı bana hayret Hasîrcı-zâdenin
Atlâs-ı çarh benim olsa gelince hâneme
Ferş ederdim pâyına Safvet Hasîrcı-zâdenin

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün

---

[256] Aksoyak, a.g.e., s. 38.

[257] Yakar, "Hâfiz, Hasırcı-zâde Hâfiz Mehmed Ağa", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hafiz-hasircizade-hafiz-mehmed (21.01.2021).

[258] Aksoyak, a.g.e., s. 262; İrfan Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan,* 34 AE Manzum 93, 44b.

[259] Aksoyak, a.g.e., s. 262-263; Safvet Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan,* 34AEManzum93, 44b.

Hasîrcı-zâde İzzet memâtı verdi küdûret gönüllere
Safvet hayâtı şimdi safâ ehl-i dillere
(2 beyit mevcut değildir)[260]
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
Safvet Paşa Keçeci-zâde Efendi görse derdi âferin
Mürtecil nazm ettigi bir mısrâ-ı âzâdeyi
Okuyanlar bu riyâdır deseler kezzâbdır
Eylesem tatvîl evsâf-ı Hasîrcı-zâdeyi[261]

Hasîrcı-zâde Muammer Paşa'ya[262]

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Ederler sâilânın lutfla dünyâsın âbâdân
Müşîrân-ı izâmın böyledir âyîn ü erkânı
Semiyy-i fahr-i 'âlem bu müşîr-i merhamet-tev'em
Muammer ola ma'mûr eyledi dünyâyı 'ukbâyı

Adanalı Abdünnâfi Efendi'den Hasîrcı-zâde'ye[263]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Ayntâbî biliriz sâdece bekmezci soyu
Sendeki kand-i hüner Mısrî mi Efrencî midir

Hasîrcı-zâde'den Mumâileyhe[264]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Bu riyâyı yine sükkerli deyü zevk oluyor
Boş yere etme kulundan bu suâli acırım
Adana halkı bütün gözleri pamuklu soyu
Nesc-i Hindî mi aceb sende kumâş-ı 'irfân

[260] Aksoyak, a.g.e., s. 263; Safvet Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.
[261] Aksoyak, a.g.e., s. 263; Safvet Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.
[262] Aksoyak, a.g.e., s. 263; Muammer Paşa-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum 93, 45a.
[263] Aksoyak, a.g.e., s. 263; Adanalı Abdünnâfi Efendi-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.
[264] Aksoyak, a.g.e., s. 264; Adanalı Abdünnâfi İffet Efendi-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.

Hasîrcı-zâde'den Antakyalı Yahyâ Efendi'ye[265]

Yahyâyı bir hayâta ede ol Hayyü'l-enâm
Her dem selâmet üzre ola eylerim selâm

Mumâileyhden Hasîrcı-zâde'ye[266]

Aldım Hasîırcı-zâde nesc-i tahsînin
'Arş-ı hulûsa ferş ederim bu riyâ mıdır
Ratbu'l-lisân olup ve aleyhi's-selâm ile
Her dem senâsın eyler isen nâ-be-câ mıdır

Tanzimat'ın ilanından sonra müşâ'are terimi bir tür adı olmaktan ziyade şairler arasındaki her tür şiirleşmeyi içeren bir kelime olarak kullanılmıştır. *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin 1302 / 1885 yılında yayımlanan 2155 numaralı sayısında "Müşâ'are" başlıklı bir yazı, "A(yn)" rumuzlu bir müellif tarafından kaleme alınmıştır.[267] Müşâ'arenin kelime anlamı ve edebiyattaki yeri hakkında bilgi veren yazıya karşılık aynı yıl yayımlanan 2158 numaralı sayıda başlıksız olarak, "A(yın)" imzasıyla söz konusu yazıyı yazan kişinin edebî yönüne ve ismini gizliyor olmasına değinen bir eleştiri yazısı yayımlanır. Bu sayıda sayfa yırtık olduğu için isim okunmamakla birlikte M(im) imzası bulunmaktadır.[268]

II. Abdülhamid devrinde yayımlanan ilmî, fennî ve edebî muhtevalı haftalık dergilerden olan Ma'lûmât 28 Eylül 1311 / 1893-94 tarihli 16. sayısında[269] ". Emirgân'da Kanlıkavak çeşmesi! Halil Ersöz'ün Çınarlı kahvesi. Kahvede oturanlar sessiz sedasız Boğaziçi'ni seyretmektedirler. O sırada rıhtımda şair üstadımızla Fuat Şemsi, Hüseyin Pektaş, Saffet Şav ve Nâmıku'l-hurûf görünür. Beşi birden bir masanın etrafından halka olur." açıklamasıyla söz konusu şairler arasındaki müşâ'are yer alır.[270]

Türk edebiyatında müşâ'are örneklerinin ilkini tespit ve tayin edebilmek elbette zordur ancak tarih sıralamasına göre eldeki örnekler değerlendirildiğinde birebir müşâ'are olarak nitelemek mümkün olmasa da karşılıklı atışmaların yer aldığı ilk eser,

---

[265] Aksoyak, a.g.e., s. 264; Antakyalı Yahya Efendi-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.
[266] Aksoyak, a.g.e., s. 264; Antakyalı Yahya Efendi-Hasîrcı-zâde, Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AEManzum93, 45a.
[267] Sedef Bozpolat, *Tercüman-ı Hakikat Gazetesi (2001-2500. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler,* (Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2013, s. 148.
[268] a.g.t.,s. 189.
[269] Ömer Lütfî, Ahmet Kemal, "Çınar Dibinde Müşâ'are", *Malumat*, nr: 16, 28 Eylül 1311, s. 328.
[270] Söz konusu atışma için bkz: Aksoyak, a.g.e., s. 260.

Divanu Lügati't-Türk'tür. Müşâ'arelerin Türk edebiyatındaki tarihsel seyri incelendiğinde ise tespit edilen örneklerin XV. yüzyıldan sonra artmaya başladığı, -özellikle de- XVIII. ve XIX. yüzyılda daha yaygın olduğu görülmektedir. Bu bölümde yapılmak istenen, tarihî sıralama içerisinde tespit edilen müşâ'are örneklerini ortaya koymaktır; -elbette ki- söz konusu örnekler burada yer alan manzumelerle sınırlı değildir. Yeni çalışmaların yapılması, mecmua ve divanların neşri, şairler arasındaki iletişimi ve şiirleşmeyi ortaya koymaya devam edecektir.

İKİNCİ BÖLÜM
MÜŞÂ'ARE BENZERİ NAZIM TÜRLERİ

1. MÜŞÂ'AREYE BENZER ŞİİRLER

Bu bölümde müşâ'are ile "yazılış gerekçesi"ve "yazılış şekli" açısından benzeyen nazım şekilleri ve türleri incelenecektir. "Yazılış şekli"nden kasıt, şairlerin karşılıklı söyleşmesi, birbirlerinin şiirlerine cevap vermesi ya da şiirlere eklemeler yapılmasıdır. Karşılıklı söylenen şiirlerin temelinde özenme / öykünme yahut hırs ve üstünlük iddiası bulunabilmektedir. Bu doğrultuda kendi döneminde yaşayan ya da daha önce yaşamış bir şairin şiirine benzer yahut üstün bir şiir yazma düşüncesiyle hareket edilmesi şair açısından olağandır. "Yazılış gerekçesi" ise şairi, cevap verecek bir şiir yazmaya iten etkenlerdir.[271] Bu doğrultuda müşâ'are ile benzerliği görülen tehzil, tazmin, eklemeli nazım şekilleri (terbî, tahmîs, tesdîs vd.), müşterek şiir ve nazire ele alınmış; ortaklıkları olmakla birlikte selh[272], nakiza[273] ve mülatefe[274] gerek Türk edebiyatındaki yaygınlığının olmayışı gereksetarz olarak icralarının farklılığından dolayı değerlendirmeye alınmamıştır.

1.1. TEHZİL

Arapça hezl kelimesi, "*eğlence, alay, şaka, latife*"[275] anlamlarındadır. "*Ebû Abdullah İbnü'l-A'râbî'nin, kelimenin sözlük anlamını açıklarken "sert sözün yumuşak ve rahat bir biçimde ifade edilmesi, sözün değişik anlatım tarzlarıyla dile getirilmesi" şeklinde verdiği mâna (Lisânü'l-'Arab, "hzl" md.) hezlin terim anlamına*

[271] Köksal, a.g.e., s. 49.
[272] "Başkasının bir beytindeki kelimeleri değiştirmek, fakat manayı ibka etmek suretiyle benimsemek" (Tâhirü'l-Mevlevî 1984: 134) olarak edebî anlamda tanımlanan selh, bir çeşit intihal olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak bir manzume de yer alan alıntının selh mi tevarüd mü olduğunu tespit ve tayin edebilmek kolay olmadığından ve burada bir öykünme / özenme durumundan ya da cevap verme durumundan ziyade haber vermeden alma söz konusu olduğundan bu bölümde ayrı bir başlıkla değerlendirmeye gidilmemiştir.
[273] "Nakiza"lar, "Arap Edebiyatında Müşâ'are" bölümünde değerlendirilmiş olup bu bölümde tekrar ele alınmamıştır.
[274] "Mülâtefe"ler, müşâ'are üst başlığı altında değerlendirilmesi uygun olduğundan "Türk Edebiyatında Müşâ'are" bölümünde ele alınmıştır.
[275] Devellioğlu, a.g.e.,s. 415.

yakındır."[276]Tehzilin sözlük anlamı ise "Ciddi bir esere latife tarzında nazire yazma"[277] şeklindedir. Hezl ve tehzil kavramları sıklıkla birbiri yerine kullanılmaktadır ancak hezl, üslup; tehzil ise hezl tarzında yazılan bir edebî türdür. Nazirenin bir çeşidi olarak değerlendirilen tehzil, aynı vezin ve kafiye ile şiir söylenmesi açısından şeklî olarak nazire ile ortak ancak konu ve eda bakımından mizah unsurunu barındırması gerektirdiğinden nazirelerden farklıdır. Hezl ile tehzil terimlerinin kullanımı ile ilgili M. Fatih Köksal, *İki Kültür Arasında Bir Tür: Tehzil*başlıklı yazısında Güftî (ö. 1088 / 1677)'nin *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ*'sından yola çıkarak şunları söylemektedir:*"Manzum bir şairler tezkiresi olan Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ'da Güftî'nin şairleri tanıtırken yer yer kaba sözler ve küfürler sarf ettiği doğrudur. Fakat buradaki şiirler başka bir şiire nazire tarzında olmadığı için eseri veya eserdeki parça parça hezlleri "tehzil" addetmek imkân haricidir."*[278]

Türk edebiyatına İran'dan geçen hezl, birini yermek ve ona hak etmediği bir şeyi yakıştırmak üzere genel ahlâk kurallarını zorlayıcı tarzda söylenmiş sözlere denir.[279] "*Belli bir amaca yönelik olması ve kişileri hedef alarak onları gülünç duruma düşürmesi açısından latifeden daha ağır, sövme ve müstehcenlikten arınmış olduğu için de hicivden daha hafif bir mizah türüdür.*" [280] Tehzilin hiciv ve yer yer yergi barındırması ince hayaller ve zarif nüktelerden mahrum olduğu anlamına gelmemekte; aksine mizahi açıdan olgunlaşmamış bir tehzil makbul sayılmamaktadır."*Tehzilde esas olan, konu bakımından ciddî şiirler mizahi bir duruma sokulurken bayağılıktan uzak ve zarif olması gerektiğidir.*"[281]

Konu bakımından incelendiğinde şairin kendisini anlattığı, önemli kişiler hakkında söylenen, kurumları konu edinen, sosyal olaylar üzerine yazılan, karışık konulu (serbest) tehziller bulunmaktadır.[282] XV. yüzyıldan itibaren hezl örnekleri

[276] İsmail Durmuş, "Hezl", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 17, s. 304.
[277] Tahirü'l-Mevlevî, a.g.e.,s. 114.
[278] M. Fatih Köksal, "İki Kültür Arasında Bir Tür: Tehzil", *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2012, s. 296.
[279] İskender Pala, "Hezl", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 17, s. 305.
[280] Pala, a.g.a., s. 305.
[281] Cem Dilçin, *Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983, s. 273; Köksal, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, s. 294.
[282] İskender Pala, "Türk Edebiyatında Tehziller ve Argo Kelimelerin Edebiyata Yansıması", *Uluslar arası Türk Dili Kongresi*, Ankara: TDK Yayınları, 1996, s. 364.

görülse de tespit edilebilen ilk tehzil örnekleri XVII. yüzyıla aittir.[283] XVII. yüzyılın ve Klasik Türk edebiyatının ilk tehzil şairi, Küfrî-i Bahâyî (ö. 1070-71? / 1660?)'dir. XVIII. yüzyıl[284], tehzil örneklerinin arttığı bir dönemdir. Bu dönemde Mürekkepçi Hevâyî (ö.1127 / 1715) ile Sürûrî (ö. 1229-30 / 1814)'nin tehzilleri meşhurdur. M. Fatih Köksal, XVIII. yüzyıl heccav şairlerinden Tırsî (ö. 1179-80 / 1766) ve Hevâyî'nin şiirleriyle ilgili şu değerlendirmeyi yapmakta ve müşâ'are ile tehzil / hezl ilgisine dikkat çekmektedir: "*Esasında bu şairlerin ürünlerini "müşâ'are" (karşılıklı şiirleşme) olarak adlandırmak gerekir. Bize göre bu şairlerin mizah vadisini tercih etmeleri başka sebeplere de bağlı olmakla beraber söyleyecek yeni şeyler bulamamaları ile de yakından alakalıdır.*"[285] Bu durumda söz konusu çağdaş iki şairin, dönemin önde gelen şairlerinden olmamaları, söyledikleri tehzil ve hezllerde müstehcen bir söyleyişi tercih etmeleri, karşılıklı şiirleşme yoluna giderek sanatlarını icra etmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Tehzil örneklerine Millî Edebiyat döneminde çıkarılan mizah dergilerinde ve Cumhuriyet döneminde şairlerinin eserlerinde rastlamak mümkündür.[286] Özellikle Cumhuriyet döneminde siyasi içerikli yahut toplumsal yergi bulunduran şiirlerin bu türde kaleme alındığı görülmektedir.[287]

Tehzil ile müşâ'are terimleri incelendiğinde iki temel noktada birleştikleri ve ayrıldıkları görülmektedir. Birincisi, müşâ'arenin sadece aynı iki dönemde yaşamış iki şair arasında gerçekleşmesi mümkün iken; şairin kendinden önce yaşamış bir şaire de tehzilde bulunması söz konusudur. İkincisi ise tehzilde hicv, alaya alma ve yer yer yergi bulunma zorunluluğu söz konusu iken; müşâ'arede konu ve eda bakımından böyle bir sınırlandırma yoktur.

1.2. TAZMİN

Arapça damn kökünden türeyen tadmin (tazmin), "*bir şeyi başka bir şeyin içine koymak, ona dâhil etmek*"[288] demektir. Arap edebiyatında tazmin hakkında nazmı ve

[283] İrem Işıl Altun, *Klasik Türk Şiirindeki TAÜzile Türev İlişkileri Üzerinden Metinlerarası Bir Yaklaşım*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2018, s. 32.
[284] Bu dönemde tehzil yazan şairler için bkz: İrem Işıl Altun, a.g.t.,s. 33.
[285] Köksal, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, s. 297.
[286] Bu dönemde tehzil türünde şiir söyleyen şairler için bkz: Pala, a.g.b., s. 366. Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 51.
[287] Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 50.
[288] İsmail Durmuş, "Tazmin", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2011, C. 40, s. 204.

nesri kapsayacak biçimde "*söze, başkalarının sözlerinden alıntılama yapıp katma*"[289] şeklinde tanımlamalar yapılmıştır. Edebiyat nazariyesi ve belagat kitaplarında tazmin, "*Bir şairin bir mısra veya beytini şiirine katmak*"[290] olarak tanımlanır.Cem Dilçin, *Türk Şiir Bilgisi*'nde "*Bir dize ya da beytin, başka bir şairce herhangi bir nazım biçimine tamamlanmasına ve böylece yazılan şiire denir*."[291] şeklinde tazmini tanımlar. Dilçin'in yaptığı bu tanımdan yola çıkarak M. Fatih Köksal, *"Birşairin bir mısraı veya beytini ele alarak onun her bentte tekrarlanması suretiyle 'terbi, tesdis, temsin…' türünden musammatlar yapmak da 'tazmin etmek' olarak adlandırılmıştır ki bunlar aslında aynı zamanda mütekerrir musammatlardır.*"[292] değerlendirmesinde bulunur.

Tazminde, tazmin edilen şiirin sahibinin isminin anılması zorunluluğu vardır ancak çok bilinen bir mısraın ya da beytin alınması halinde isme yer verilmemesi de kusur sayılmamaktadır.[293] Özellikle gazel ve kaside de uygulanan tazmin, muhammes, müseddes, tahmis, tesdis, tercî-bend, müstezat gibi nazım şekillerinde de olabilir.[294] Klasik Türk edebiyatında tazmin kavramı, nazım ve nesri kapsarken özellikle Tanzimat döneminde -gazeteciliğin yaygınlaşmasıyla- bu durum değişmiştir; tazmin nazma, iktibas ise nesre ait bir terim halini almıştır.[295]

Müşâ'are-tazmnin ilişkisi değerlendirildiğinde, tazminde alınan bir mısra ya da beytin üzerine yeni bir şiirin inşa edilmesinden dolayı vezin, kafiye ve redif birliği söz konusu iken müşâ'arede vezin, kafiye ve redif birliği yaygın olmakla birlikte şart değildir. Ayrıca müşâ'arede eş zamanlılığın ön şart olmasından dolayı şair, kendinden önce yaşamış bir şairin şiirine tazminde bulunabilir ancak müşâ'are söyleyemez.

1.3. EKLEMELİ NAZIM ŞEKİLLERİ (TERBÎ, TAHMÎS, TESDÎS VD.)

Terbî', tahmîs, tesdîs vb. nazım şekillerinde ortak nokta, bir şairin başka bir şairin şiirine yeni mısralar eklemesi suretiyle bentlerden oluşan yeni bir şiir nazmetmesidir. Bu sebeple eklemeli nazım şekilleri olarak değerlendirilebilecek olan terbî' (dört mısra eklenmesiyle), tahmîs (beş mısra eklenmesiyle), tesdîs (altı mısra

[289] a.g.a., s. 204.
[290] Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 51.
[291] Dilçin, a.g.e.,s. 276.
[292] Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 52.
[293] İskender Pala, "Türk Edebiyatında Tazmin", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2011, C. 40, s. 206; Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s.53.
[294] Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire,* s.52.
[295] Pala, *Türk Edebiyatında Tazmin,* s. 206.

eklenmesiyle), tesbî' (yedi mısra eklenmesiyle), tesmîn (sekiz mısra eklenmesiyle), tetsî' (dokuz mısra eklenmesiyle) ve ta'şîr (on mısra eklenmesiyle), "musammat" ana başlığı altında toplanan nazım şekillerindendir. Şiirin her beyti için bir bend oluşturulması mümkün olduğu gibi sadece matla' beytinin alınmak suretiyle mütekerrir musammatlar hâlinde de nazmedilmesi söz konusudur. Bu noktada esas alınan şiirin sadece matla' beyti alındığında söz konusu şiir, tazmin de edilmiş olmaktadır.[296]

Eklemeli nazım şekillerinde amaç, bir başkasının eserini tamamlamak, onunla bütünleşmek, aynı ustalıkla hatta daha güzelini yazarak kendi şairlik gücünü göstermek ve seçilen şiiri ve şairi beğendiğini söylemektir.[297] Bu açıdan bakıldığında nazire ile benzerliği daha çok olan terbî, tahmîs, tesdîs vd. nazım şekillerinin müşâ'are ile benzerliği, karşılıklı söylenmesi ile sınırlı kalmaktadır.

1.4. MÜŞTEREK ŞİİR

"Gazel-i müşterek" ve "müşterek" terimleriyle de anılan müşterek şiirler, birden fazla şairin katılımıyla oluşturulan manzumelerin genel adıdır. Her türlü nazım şeklinde söylenmekle birlikte mevcut örneklerin daha çok gazel nazım şekliyle kaleme alınmış olması "gazel-i müşterek" kullanımını yaygınlaştırmıştır. [298] Burada bir anlam genişlemesinden söz edebilmekle birlikte müşterek manzumelerin beyit, kıta, murabba-ı müzdevic, terbi, şarkı, muhammes, tahmis, müşterek gazele tahmis, müseddes, hatta kaside ve kısa mesnevi nazım şekilleri ile de yazıldığını söylemek mümkündür.[299]

Anadolu sahasındaki ilk müşterek gazele Ahî (ö. 923 / 1517) ile Vasfi (ö. ?) divanlarında rastlanmaktadır. İkinci müşterek şiir örneği ise Nişancı Abdurrahman Paşa (ö. 1102 / 1691) ile Nâbî (ö. 1124 / 1712)'ye aittir.Müşterek şiir yazmaya Bayburtlu Zihnî (ö. 1276 / 1859) ve Üsküdarlı Râzî (ö. ?) gibi halk şairlerinin katıldığı da bilinmektedir.[300] "*Bu uygulama bir yandan divan kültürünün halka intikalini sağlarken diğer yandan da aynı kaynaktan beslenen divan ve halk edebiyatlarının müşterek yönlerinden birini ortaya koymaktadır. Müşterek gazeller gerek bu yönüyle gerekse*

[296] Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 54-55.
[297] Halil Erdoğan Cengiz, "Divan Şiirinde Musammatlar",*Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri),*1986, s. 335.
[298] İsmail Hakkı Aksoyak, "Ara Nesil Şairi Mehmet Celâl'in Müşterek Şiirleri", *Türkiyat Araştırmaları, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 3(2005), s. 71.
[299] a.g.m., s. 72.
[300] a.g.m., s. 72.

diyalog tarzında yazılması bakımından âşık tarzı şiir geleneğindeki âşık karşılaşmalarını hatırlatmaktadır.''[301]

XVII. yüzyıldan itibaren oldukça rağbet gördüğü tespit edilen bu geleneğin XIX. yüzyılda[302] bir moda haline geldiği görülmektedir. Hazine-i Fünûn, Ma'lûmât ve Maârif gibi dönemin meşhur dergilerinde bu şiirlerin yer alması, söz konusu geleneğin ne kadar güçlü olduğunun da bir göstergesidir.[303]

Müşterek şiiri oluşturan şair sayısı en az iki, en fazla altı olabilmekle birlikte söz konusu şiirler genellikle irticalen söylenir. Şairlerden biri manzumeyi bir mısra ya da beyitle başlatır; mecliste kaç şair bulunuyorsa sırayla ilk söylenen mısra ya da beyte ekleme yapılır. Şairler arasında şiire en son başlayan şair, son mısraya da beyti söyleyerek manzumeyi tamamlar. Müşterek şiirlerde her mısra ya da beytin başına şairlerin isimlerinin veya isimlerinin baş harflerinin kaydedilmesi önemlidir. Böylece irticalen söylenen mısralarda bir karışıklık olmaz, bir bakıma her mısraın hangi şaire ait olduğu tescil edilmiş olur.[304]"*Sırası gelen şair, kendine düşen mısra veya beyti kısa sürede ve en iyi şekilde yerine getirmek kaygısında olmuştur. Böylece şairler arasında bir yarışma ruhu doğar. Sırasıgeldiğinde gerekli katkıyı yapamayan şaire arkadaşlarının takılması da doğaldır. Bu durum da yarışma heyecanının yanında eğlenceli bir ortama da neden olur*." [305] Dost meclislerinde yahut meyhane ve kahvehanelerde bir araya gelen şairler âdeta şiirdeki hünerlerini göstermek için fırsat bulmuş olurlar. Dostluk, akrabalık, aynı meyhaneye / kahvehaneye devam etmek, aynı dairede çalışmak, aynı okulda okumak veya hemşehri olmakmüşterek şiirde bulunan şairler arasındaki bağlantılardır. İstanbul'da Fertek Meyhanesi, Yenikapı meyhaneleri, Bursa'da teferrüc mesireleri bilinen müşterek şiir mekânlarındandır. Ayrıca Ordu, Amasya, Trabzon, Yozgat, Bursa, Hatay ve Antalya gibi şehirlerde söz konusu geleneğin yaygınlığı da bilinmektedir.[306]

Müşterek şiir söyleyen şairler arasında en çok müşterek gazele sahip olan isim, Ordulu Tıflî (ö. 1323 / 1905)'dir. Tıflî'nin bu tarzda tespit edilebilen 29 gazeli

[301] Lütfi Alıcı, "Süleyman Senîh ve Müşterek Gazelleri", *İlmi Araştırmalar*, 15(2003), s.18.
[302] XIX. yüzyılda müşterek şiir söyleyen şairler için bkz: Aksoyak, *Müşterek Şiirler Divanı,* s. 20-21.
[303] Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 63; Aksoyak,"Müşterek Şiir Söyleme Geleneği", s. 247.
[304] İsmail Hakkı Aksoyak, "Eşref Paşa'nın Müşterek Şiirlerinde Ehl-i Beyt ve On İki İmam Sevgisi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi,* 30(2004), s. 362.
[305] Aksoyak, "Eşref Paşa'nın Müşterek Şiirlerinde Ehl-i Beyt ve On İki İmam Sevgisi", s. 362.
[306] Aksoyak, "Ara Nesil Şairi Mehmet Celâl'in Müşterek Şiirleri", s. 73.

mevcuttur. Trabzonlu Hilmi (ö. 1302 / 1884) 21, Benlizâde Mehmet İzzet (ö. 1224 / 1809) 11, Namık Kemal (ö. 1305 / 1888) 8, Eşref Paşa (ö. 1312 / 1894) 8 ve Mehmet Celal (ö. 1300 / 1882) 7 tane manzume kaleme almıştır.[307] XIX. yüzyılda müşterek gazel yazan şairlerden biri de Süleyman Senîh (ö. 1318 / 1900)'dir.[308]*Senîh Divanı*'nda da beş müşterek gazel, bir müşterek matla bulunmaktadır.[309] Ayrıca tespit edilen müşterek şiirlerin toplandığı müstakil bir çalışma da İsmail Hakkı Aksoyak tarafından *Müşterek Şiirler Divanı* adıyla yayımlanmıştır.

Tespit edilen müşterek şiirler incelendiğinde bir mecliste irticalen söylenmesi dolayısıyla yazıldığı dönemdeki edebî muhitleri ve o dönemin şiir anlayışını yansıtan önemli vesikalar olduğu görülmektedir. Ayrıca müşterek şiir söyleyen şairlerin birbirleri ile olan irtibatları da edebiyat tarihi araştırmaları için önem taşımaktadır. "Müşâ'are benzeri türler" arasında müşâ'areye en yakın ve benzer bağlantı müşterek şiirde görülmektedir. En az iki şairin karşılıklı şiirleşmede bulunması iki tür arasındaki temel ortaklıktır. Bunun yanı sıra iki türün icrası da bir mecliste yahut topluluk önünde gerçekleşmektedir. Müşterek şiirler genellikle irticalen söylenmekle birlikte müşâ'arelerde mektupla ya da daha sonra bir manzume gönderilerek cevap verme durumu söz konusudur. İki türde de yer yer atışma havası görülmekte; karşıdaki şairden daha başarılı bir şiir söyleme arzusu sezilmektedir. Ancak müşterek şiirlerde genellikle mısra yahut beyit söylenirken, müşâ'arede müstakil bir manzume ile cevap verilmesi daha yaygındır. Son olarak iki türde de bir anlam genişlemesinden söz edilebilmektedir: Gazel nazım şekliyle yaygın olarak söylenen müşterek şiirler, müşterek gazel adıyla anılırken; karşılıklı her türlü şiirleşme de müşâ'are olarak değerlendirilmiştir.

1.5. NAZİRE

Arap edebiyatında "muâraza", "ihtiza" ya da "muhâkât" terimleriyle karşılanan nazirenin yerine sonraki dönemlerde "taklîd, nazîr ve mesîl" kullanılmaya başlanmıştır. Muâraza, "bir işi birinin yaptığı gibi yapmak, taklit etmek"anlamında kullanılmıştır. Hatta vezin, kafiye ve redif birliği sebebiyle Arap edebiyatındaki nazirelerle nekâiz türü arasında benzerlik dikkat çekmiş ancak "nekâiz"lerde atışma gayesi ön planda

[307] İsmail Hakkı Aksoyak, "Ara Nesil Şairi Mehmet Celâl'in Müşterek Şiirleri", s. 73.
[308] Alıcı, a.g.m.,s.7.
[309] a.g.m., s.10.

olduğundan nazirelerden ayrı değerlendirilmiştir.[310] Fars edebiyatında ise "cevâb", "istikbâl" ve "tazmîn" terimlerinin kullanımı nazirenin işlevi ile alakalıdır.[311] Türk edebiyatına Fars şiirinden intikal eden nazire için -özellikle Timurlular devrinde- "tetebbu'" ve "istikbâl" kelimeleri de kullanılmıştır. Anadolu sahası Türk şairleri ve tezkire yazarlarında da bu iki tabirin yer yer kullanıldığı görülmektedir.[312]

Nazire türünün ilk örneklerine, Türk edebiyatında XII. yüzyılda Ahmet Yesevî'nin şiirinin "zemin şiir" olarak kullanıldığı manzumelerde rastlanmaktadır. Türk şiirindezaman içinde gelişen nazire söyleme geleneği, Ahmet Yesevî'nin şiirlerine Yunus Emre ile başlayan nazirelerle Anadolu'da Ahmedî, Nesîmî, Şeyhoğlu Mustafa ve Ahmed-i Dâî gibi şairlerle gitgide yayılmış ve zenginleşmiştir.[313]

Bir şairin şiirine, başka bir şair veya şairin kendisi tarafından, kafiyeleri veya kafiye ve redifleri aynı olan, aynı vezin ve konuda yazılan benzer şiirlere "nazire" veya "cevap" denir. Nazirelerde vezin, kafiye ve redif birliğinden söz edilmekle birlikte söz konusu duruma uymayan pek çok nazire örneği edebiyat tarihinde mevcuttur. "Edebiyatta şairlerin yetişmeleri, güzel şiirlerin taklit edilmesi ve sanatkârın kendini her yönüyle geliştirerek ortaya özgün eserler koymasıyla sağlanmıştır. Bu açıdan bakınca nazirelerin edebiyatta büyük bir itici güç olduğunu görürüz"[314] Bu noktada şairin öykündüğü / özendiği yahut sanatsal açıdan geçmeyi hedeflediği şiirlerekarşılık bir bakıma cevap vermesi "nazire yazmak" veya "tanzîr etmek" demektir. Yazılan şiir "nazire", nazireyi yazan şair de "nazîre-gû" veya "nazîre-perdâz" olarak adlandırılır. Nazire yazan şairler -özellikle XVI. yüzyıldan sonra- hangi şairin şiirini tanzir ettiklerini, genellikle makta beytinde zikrederler.[315]

Nazireler hemen hemen bütün nazım şekillerinde yazılabilmekle birlikte özellikle gazel ve mesnevi nazım şekliyle yazılan nazireler yaygındır. "Öyle gazeller vardır ki kendisine sadece bir devir değil asırlar boyunca nazireler söylenegelmiştir. Nazire demek o gazelin, şiir dünyasının aktüelinde kalması demektir. Nazire bir bakıma, üstüne geniş takdir çekmiş güzel bir gazelin bu güzelliğiyle cevapsız kalmamış,

[310] İsmail Durmuş, "Nazire", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C. 32, s. 455.
[311] Yavuz, a.g.m., s. 359.
[312] M. Fatih Köksal, "Nazire", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C.32, s. 456.
[313] Yavuz, a.g.m., s. 418.
[314] a.g.m.,s. 360.
[315] a.g.m.,s. 361.

getirdiği davetle kendisine yetişilmek, kendisini aşmak yolunda başlamış bir yarışı ifade eder. Bu istikamette asırlar sonrasına gidiş, öncelerden başlamış bir ilginin devam üzere kalışını haber verir."[316]Bir gazelin kaside ile tanzir edilmesi mümkün olduğu gibi ilk şiir hangi nazım şekli ile yazılmışsa ona nazire yazan şairin de aynı nazım şeklini kullanarak cevap vermesi de söz konusudur. "Nazirelerin gazel üzerine yoğunlaşmasının sebebini gazelin klasik dönem şairlerinin şiir kudretini ispata en yatkın tarz olmasında, mesnevide ise bilhassa Nizâmî-i Gencevî'nin *Hamse*'sine nazire yazmanın Türk şairleri arasında âdeta bir gelenek haline gelmesinde aramak gerekir."[317]

Şairleri nazire yazmaya iten saikler arasında zemin şiiri geçme arzusu, meydan okumalara cevap verme ihtiyacı, üstat şairleri izlemek, bir dostluk nişanesi olarak nazireleşmek, genç şairleri teşvik için nazire yazmak ve nazirelerin sağladığı hazır kalıplardan yararlanmak yer alır.[318] Bu noktada nazirelerin önemli işlevlerinden bir tanesi de şairlerin yetişmesinde mektep olma işlevi taşımasıdır.[319]*"Yeni bir redif (nev-zemin) bulan şair, ya diğer şairlere meydan okuyor ya da ona nazire yazmaları için ricacı oluyordu. Nazire yazanları da, ister bu 'salâ'lara karşılık olsun diye, isterse sadece beğenip takdir ettikleri için olsun selefleri veya çağdaşı şairlerin şiirlerini tanzir ederek onlardan geri kalmadıklarını ispatlamaya çalışıyorlardı. Gelenek, bu manada tam bir 'söz meydanı' idi."*[320]

Nazirelerin Klasik Türk şiirinin kuruluş devresinden itibaren yaygın olarak işlevini sürdürmesi, edebiyattaki süreklilik ve muhtevanın çok fazla değişmemesi ile alakalıdır. Bu konuda Mustafa İsen, *"Şairler şiire konu bakımından yenilik getiremeyince aynı konuyu daha güzel işlemenin yollarını aramışlar, bunun sonucu olarak da bir kuyumcu titizliğiyle işlenmiş, her kelimesi üzerinde ayrı ayrı durulmuş, manaca olgun, fazlalıklardan arınmış şiirler ortaya çıkmıştır."*[321]değerlendirmesinde bulunur.

Nazire-müşâ'are arasındaki benzerlik ve farklılıklara bakıldığında müşâ'are terimindeki işteşlik ayırt edici unsur olarak öne çıkmaktadır. Müşâ'arede bulunan

---

[316] Ömer Faruk Akün, "Divan Edebiyatı", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1994, C. 9, s. 406.
[317] Köksal, a.g.a., s. 456.
[318] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 97-109.
[319] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: Cemal Kurnaz, *Osmanlı Şair Okulu*, Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi, 2007.
[320] Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 9.
[321] İsen, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, s. 326.

şairlerin genellikle bir dost yahut şiir meclisinde irticalen tanzirde bulunmaları söz konusudur ancak müşâ'aredeki işteşlik (karşılıklı şiir söyleme) durumundan dolayı her nazire, müşâ'are sayılamaz. Buradaki temel farklardan biri de zaman dolayısıyladır. Bir şair kendinden önce yaşamış ya da çağdaşı bir şaire hatta kendi şiirine bile nazire söyleyebiliyorken ancak çağdaşı bir şairle müşâ'arede bulunabilir. Bu yönü ile müşâ'are, nazirenin yaşanan zamandaki canlı örneği olarak görülebilir.[322]

Müşâ'are-nazire ilgisinde temel özellik, nazirelerde -bu duruma uymayan örnekler mevcut olmakla birlikte- vezin, kafiye ve redif birliğinin olması iken müşâ'arelerde farklı vezin, kafiye ve redif kullanılabilmektedir. [323] Bu noktada müşâ'arede karşıdaki şaire cevap verme ve şiirleşmenin ön plana çıktığı unutulmamalıdır.

[322] Yavuz, a.g.m., s. 363.
[323] Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 57.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MÜŞÂ'ARE ŞAİRLERİ VE ŞİİRLERİ

1. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ EFENDİ, HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE *DİVANÇE*'Sİ VE *DİVANÇE*'SİNİN NÜSHA TAVSİFİ

1.1. HAYATI

Fennî [324] mahlasına sahip şairin adı ve hayatı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Hakkında elde edilen bilgiler, tek eseri *Divançe*'si aracılığıyladır. Rodosçuklu (Tekirdağ) Fennî'nin ağalar zümresine mensup bir zat olduğu bilgisi, eserinin sonundaki kayıtta yer alır.[325] Doğum ve ölüm tarihi tam olarak bilinmeyen şairin yazdığı tarih manzumelerinden anlaşıldığı üzere XVIII. yüzyılın ikinci yarısı ile XIX. yüzyılın başında yaşadığını söylemek mümkündür. Ayrıca *Divançe*'sindeki tarihlerden bir kızı ile oğlu olduğu bilgisine ulaşılır. Kızı Fatma'nın doğumu ve ölümü üzerine yazdığı iki tarih manzumesi mevcuttur. "Târîh-i Velâdet-i Duhter-i Hod" başlıklı manzumedeki "Gelip mevlûduna Fennî dedi bir târîh-i zîbâ / Görigel Fâtımam dehre kadem basdın safâ-yâb ol" beytinden yola çıkarak kızının doğum tarihi 1197 / 1782-83'dir. "Fâtıma-i Mezbûreniñ Târîh-i Fevti" başlıklı diğer manzumede ise tarih düşürülen beyitten ölüm tarihi tespit edilememekle birlikte söz konusu beyit şöyledir:

Fenniyâ rûhuna bir Fâtiha dedim târîh
Fâtıma bülbülveş uçdu fenâdan gitdi (Kıt. 11 / 2)

Eserde lafzen tarihe hiç yer verilmemiştir. Müstensihin eseri istinsah ederken titiz davranmaması sonucu unutulan atlanan ya da değiştirilen kimi harfler sebebiyle, tarih mısraındaki hesaplamalarda makul olmayan sonuçlar çıkmaktadır. Ayrıca diğer bazı eserlerde görülen tarih mısraı ya da beytinin yanına düşülen tarihin rakamla da

[324] Fennî mahlasını kullanan diğer şairler için bkz: Kadriye Hocaoğlu, *Fennî Dîvânı (İnceleme-Metin),*(Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2014, s. 9-12; Hacı İbrahim Demirkazık, "18. Yüzyıl Şairlerinden Kömürkayazâde Fennî ve Divançesi," *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi,*43(2016), s. 148-149; Hacı İbrahim Demirkazık, *18. Yüzyıl Şairi Mustafa Fennî, Divan (İnceleme-Metin-Dizin) I-II,* (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2009, s. 9-12.
[325] Fennî, *Divançe,* T. 46a.

yazılması ameliyesine *Fennî Divançesi*'nde yer verilmemesi eserdeki bazı tarih manzumelerinde ortaya çıkan sonuca itimat edilmesini güçleştirmektedir.[326]

Fennî, oğlunun sünneti için düşürdüğü "Dedi bir ehl-i sühan gonçe külâhın açdı / Fenniyâ sûr-ı hıtânına o tıflıñ târîh" makta beyitli gazelinde 1182 / 1768-69 tarihini işaret eder.[327]

2 kaside, 14 tarih / kıta, 3 murabba, 1 muhammes, 3 müstezat ve 245 gazel olmak üzere toplam 268 manzume bulunan *Divançe*'de başka şairlerin adının sıklıkla anılmış olması[328] ile müşâ'are ve nazire örneklerinin çokluğu dikkat çeker.[329]Eserde ismi en çokgeçen şair, Zîver Efendi (ö. 1202 / 1787-88)"dir. Zîver Efendi, Fennî'nin arkadaşı olup aynı zamanda Fennî ve arkadaşlarının akıl hocası olduğu *Divançe*'deki şu beyitlerden anlaşılır:

Mevc-i deryâveş erilmez Fenni şi'r-i Zîvere
Sen şinâver ol diler bülbül bâl aç da uc (G. 22 / 5)

Fenniyâ'arz eyle eş'ârıñ cenâb-ı Zîvere
Kim bu nazmı okur ise 'izz ile zî-şân olur (G. 78 / 6)

Yazdıkça vird-i şi'r-i Hasîbâyı Fenniyâ
Evrâk-ı Zîver ile pür oldu külâhımız (G. 107 / 5)

Zîver gibi bir vâdîye pey-rev-i zebân olur
Ey dil kümeyt-i hâmeñe Düldül gerek seniñ (G. 164 / 7)

Çıkıp sahn-ı belâgatda salâ etsem n'ola Fennî
Velî ben küşt-gîr-i Zîvere te'kîd edip çıkmam (G. 176 / 7)

Fenniyâ sâhib-zemîn-i Zîver-i bülbül gibi
Gülşen-i bâg-ı sühanda böyle bir fem görmedim (G. 183 / 8)

'Arz et bu nazmı Zîver Efendiye Fenniyâ

[326] Demirkazık, a.g.m., s. 158.
[327] Hocaoğlu Alagöz, a.g.e., s. 9-10.
[328] *Divançe'*de anılan şairlerin ismi için bkz: Demirkazık, a.g.m., s. 152; Hocaoğlu Alagöz, a.g.e.,s. 11.
[329] Hocaoğlu Alagöz, a.g.e.,s. 11.

‘Afv eylesin kusûrunu temyîz gerekse de (G. 203 / 9)

Fennî saña şâ‘ir der idim ben dahı ammâ
Zîver gibi eş‘âr-ı lezîziñ ‘asel olsa (G. 208 / 6)

Fenniyâ Zîver Efendiye bu nazmı ‘arz et
Söyler ol hâlis-‘ayârı saña zergercesine (G. 225 / 6)

Fenniyâ temyîz içün ‘arz et bu nazmı Zîvere
Ol sefîd eyler imiş eş‘ârı çün erziz gibi (G. 232 / 7)

Makâm-ı şi‘r-i Zîver Fenniyâ ihsâna lâyıkdır
Sezâdır eylese ‘uşşâka mutrib bûselik hey hey (G. 244 / 5)

“Fennî Efendi merhûmuñ işbu dîvânına Zîver Efendi’niñ inşâd eyledigi târîhi” başlığıyla Zîver Efendi tarafından kaleme alınan manzume, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi’*nin tertip tarihini verir ve şairler arasındaki yakınlığı gösteren bir diğer örnek olması açısından önemlidir:

Oldu bu dîvânçe târîhine
İnne mine’ş-şi‘ri le-sihreñ nasîb (1193 / 1799-80)

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Nâbî ile Nedim, Fennî Efendi’nin şiirlerinde etkisi görülen iki büyük şairdir. *Divançe*’de yer alan “Hafî mey nûş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh / Ne rengîn hoş-sühan bu ne ‘acâ’ib bir su’âl ammâ” beyti Nedim’in “Ol büt-i tersâ saña mey nûş eder misin demiş / El amân ey dil ne müşkilter su’âl olmuş saña”[330] beytini anımsatır.[331] Nâbî’nin şair üzerindeki etkisi ise özellikle *Divançe’*nin ilk manzumesi olan miraciye de ön plana çıkar. Söz konusu manzumede Fennî, Nâbî’nin adını anarak şiirindeki etkisini vurgular:

Sühan-ı Nâbî Efendiyi te’emmül eyle
Mütesellîdir o müjde ile dil-i ser-gerdân (K. 1 / 74)

[330] Abdülbâkî Gölpınarlı, *Nedim Divanı*, İstanbul: İnkilap ve Aka Kitabevleri, 1972, s. 250.
[331] Hocaoğlu Alagöz, a.g.e., s.14.

Yaygın olarak kullanılmayan kelimelere yer verilmesi, Fennî'nin şiirinin bir özelliğidir:

Bilekcek: Kelepçe.

Tutmuş yine gör sâ'id-i sîmînini hayfâ
Urmuş o mehiñ destine […] **bilekcek** (G. 162 / 3)

Baba Finka: Yelkenli bir teknede eğer direk üç kısımdan ibaret ise, en üstteki parçaya verilen ad. Büyüklük ve gemideki pozisyonlarına göre "pruva babafingo", "kontra babafingo", "mizena babafingo" ve "grandi babafingo" gibi adlar alır.

Geldikde yem-i bezme o mestâne tırınka
Diñ zevrak-ı müste'min-i vasla **baba finka** (G. 202 / 1)

Gezlik: I. Eğri kılıcın ağzı. II. Kesici âletlerin keskin tarafı.

Nigeh **gezlik** benân hâme dehânıñ hücredir ey meh
Hatıñ âyet mi yazdıñ mushaf-ı kırtâs-ı ruhsâra (G. 205 / 3)

Lepişka: Sarı parlak renkte, uzun yumuşak, ipek gibi (saç).

Ma'hûda visâlin çıkarıp dedi **lepişka**
Bey' etdi mezâka (Müs. 3 / 4)

Mâr-pîç-i gurgur: Gurgur sesi çıkaran nargilenin marpucu.

Ne sevdâdır bu kim vassâf-ı dûd-ı kâkül-i cânân
Feminden dil bırakmaz mübtelâ**mâr-pîç-i gurguru** (G. 241 / 4)

Pişţov: Silah.

Görüp alayda meh-pâreleri âh edemem
Hış[ı]mla üstüme sad **pişţov**-ı hûbân sıkılır (G. 66 / 5)

Üslup özelliği olarak nitelendirilebilecek bir diğer kullanım da argo kelimelerin yer aldığı beyitlerde şairin anlamı sezdirerek vermesi, açık bir dille bu durumu dile getirmemesidir:

Âgûşa al-: Kucaklamak.

Âgûşuma alsam n'ola gâhîce o tıflı
Gehvâre-i sînemde gelip eylese râhat (G. 14 / 2)

Bikrin izâle et-: I. Bakireliğini bozmak. II. Bir şeyi (şarabı) ilk kez içmek.

Ba'd-ez-în **bikrin izâle edemez** bint-i reziñ
Kaldı zühhâdıñ riyâsı erligiñ turunc-ı bâg (G. 147 / 3)

Belini koc-: Belini sarmak.

Belini koçmaga meyl etdi göñül ol mâhıñ

Başımız üzre gelen bak şevkiñde hâle (G. 228 / 2)

Şair, Eski Anadolu Türkçesinden gelen kelimelerisıklıkla kullanmakla birlikte Türkçe ve Farsça kelimelerle oluşturulan tamlamaları da ön plana çıkarır:

Ag-: Çıkmak, yükselmek.

Etrâfı fiten basdı **agıp** gitmede mîzân

Halk düşdü bogaz derdine dirhemde havâdis (G. 16 / 2)

Egin: Sırt, arka.

Sîm-bâzuñdur felekde ‘âşıka cânâ revâ

Egnimeşâl olsa makbûlüm degil kavs-i kuzah (G. 30 / 4)

Söyün-: Sönmek, parlaklığı gitmek.

Söyünmez sûziş-i ‘ışkam dem-â-dem bâd-ı âhımla

Dil-i vîrânemi verdim şerâra her çi bâd-âbâd (G. 37 / 2)

Tutuk: Başörtüsü.

Hacle-i bezm içre ta‘zîmen bize bintü’l-‘ineb

Başına bir âl **tutuk**asmış ayag üstündedir (G. 75 / 3)

Divançe’de yer alan deyim ve atasözleri ise şunlardır:

Âgûşa çek-: Yanına, tarafına çekmek, kendi safına çekmek.

Çekmekdiler **âgûşuna** ammâ seni agyâr

Hîç kutn ede mi âteş-i sûzâna tekarrüb (G. 8 / 3)

Aklını al-: Etkileme, kendinden geçirme.

‘Âşıkıñ **‘aklın alır** reftârıñ

Serv [ü] ‘ar‘ar gibi kaddi mevzûn (G. 196 / 4)

Ayağını denk al-: Dikkatli davranmak.

Usûliyle **ayagın denk alıp** bu hân-kâh içre

Gelip devrâna girsen zâhidâ olma sakın rakkâs(G. 124 / 2)

Bağrına bas-: Kucaklamak.

Alıp âgûşuma Meryem gibi ben ol sanemi

Tıfl iken **bagrıma basd**ı anı mâdercesine (G. 225 / 4)

Bağrını del-: Acı ve üzüntü vermek.

Dem-â-dem ney gibi **bağrım deler**âgâzelendikçe

Açılsın ‘andelîbe gülşen-i dil tâzelendikçe (G. 213 / 1)

Bağrı yan-: Çok ıztırap çekmek, çok kederlenmek.

Nazar kıl halka halka cân-güdâz-ı sîne-i Fennî

Efendim sûz-ı ‘ışkıñla hemîşe **bagrı yanıkdır** (G. 56 / 5)

Başdan çık-:I. Baştan dışarı doğru çıkmak II. Kötü yola sapmak, doğru yoldan ayrılıp uygunsuz işlere yönelmek.

Yüz bulup **çıkdı** o **başdan** eder elbette hatâ

Leşker-i Çîn-i Hoten turre-i Tâtârıdır (G. 46 / 2)

Bin canla kurban ol-:Bin can ile kurban olmak.

Devr-i vaslıñda sunup bendeñi bâri öldür

Tekye-i ‘ışkıña **biñ cânla kurbân olayım**(Mus. 1 / 2)

Binde bir bulun-: Bulunma ihtimali çok az olmak.

Ne deñlü iddihâr etseñ **bulunmaz biñde bir** dînâr

Zer-mahbûb vasl-ı dil-rübââsâ temâmlıkda(G. 219 / 5)

Boğaz derdine düş-: Geçim için uğraşma, kazanç sağlama kaygısı.

Etrâfı fiten basdı agıp gitmede mîzân

Halk**düşdü bogaz derdine** dirhemde havâdis (G. 16 / 2)

Can at-:I. Şiddetle arzu etmek, çok istemek. II. Ölmek, can vermek.

Âteş ile yanmak dil-i vîrâneye mahsûs

Cân atmak o şem‘-i ruha pervâneye mahsûs (G. 123 / 1)

Can bahş et-: Can bağışlamak, can vermek.

Su’âl eylerse la‘lin bûs ederken hâb-ı gafletde

Beni katl et ya **cân bahş et** deyü yâre cevâbım bu (G. 199 / 2)

Can bul-: Dirilmek, canlanmak.

Kim nûş âb-ı vaslın eder teşne **cân bulur**

Kim fikr-i hecrin etdi hemîşe ‘atâş olur (G. 62 / 2)

Canı sıkıl-: İçi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek.

Fikr-i zülfüñle merâk-âver olup **cân sıkılır**

Hâzıkâ hecr ile dem-be-dem insân sıkılır (G. 66 / 1)

Canını teslim eyle-: Ruhunu teslim etmek, can vermek, canını feda etmek, ölmek.

Ses çıkarmaz **cân teslîm eyleyip** dil vechiñe

Muhterik oldukça eyler şem‘den pervâne haz (G. 135 / 4)

Can ver-: Ölmek.

Dürr-i visâlini kenz-i derûnuñda hıfz eden

Fennî o ser-gevhere ser-rişte-i **cân verir** (G. 73 / 6)

Çanına ot tıka-: Sesini çıkaramayacak, kötülük edemeyecek bir duruma getirmek, susturmak.

Zâhidâ rîş-i dırâz ile gelip bezm içre sen

Çañına ot tıkma mînânıñ kelâm-ı ta‘nı kes (G. 108 / 3)

Çeşmine uyhu gelme-:Gözüne uyku girmemek, uyuyamamak.

Sayyâdına vahşî ise ol gözleri âhû

Varma katına **gelmeyicek çeşmine uyhu** (G. 197 / 1)

Dü-dîdem açsam: I.İki gözünü açmak. II. Dikkatli bakmak.

Şi‘r-i Hamdiye **dü-dîdem** n’ola **açsam** Fennî

Tab‘-ı mahmûr olanı bir iki peymâne yapar (G. 72 / 6)

Dü-dil olunca: İki gönül bir olunca samanlık seyran olur.

Bu meseldir ki denir **dü-dil olunca** yek şehâ

‘Âşık-ı şeydâya ol dem **kâhgeh seyrân olur** (G. 78 / 5)

El çek-:İlgisini kesmek, vazgeçmek.

Meclis-i dilde hayâl-i câm-ı la‘l-i yâr ile

El çekip peymâne vü mey-hâneden etdim ferâg (G. 143 / 2)

El öp-: I. (Birinin) elini öpmek. II. Bir işi yaptırmak için çok yalvarmak; dalkavukluk etmek.

Girse elime ben dahı bûs eyler idim lîk

Bir penbe gibi **öpmege**şâyeste**el** olsa (G. 208 / 3)

El uzat-: Karışmak, müdahele etmek, saldırmak.

El uzatmış zâhid-i şeydâ yine bint-i reze

Oldu meclisde bu şeb beyne’l-ehibbâ güft gû (G. 198 / 4)

El ver-: Yardımda bulunmak.

Sen hân-kâh-ı mey-kededen çıkma rind iseñ

Düş ayagına pîr-i mugân saña **el verir** (G. 59 / 3)

Eline gir-: Eline geçmek, elde etmek, ulaşmak, sahip olmak.

Girse elime ben dahı bûs eyler idim lîk

Bir penbe gibi öpmege şâyeste el olsa (G. 208 / 3)

Havadan nem kap-: En küçük şeyden alınmak; çok alıngan olmak.

'Ârızıñ hoy-kerde sanma güldür ol şeb-nem kapar

Öyle nâzikdir ki bûs olsa **hevâdan nem kapar** (G. 82 / 1)

İpliğini pazara çıkar-:Kötü özellikleri ortaya çıkmak.

Mestûr olamaz kıymet-i maktû'a-i vuslat

Bâzâra çıkar ipligi bî-çâre kumâşıñ (G. 169 / 4)

Kabağı dikil-:İşaret koymak.

Zâhidiñ döndür serin meydân-ı meyde sâkiyâ

Lu'bet-i masnû'-ı tıflâsâ**kabagı dikilsin** (G. 189 / 4)

Kan dökül-: Kan dökmek, ölüme yol açmak, cana kıymak.

Gör bahr içre seni ey semek-i sîm-endâm

Fülk-i tenden yem-i 'ışka nice biñ **kan dökülür** (G. 88 / 3)

Kana boyan-: Acı ve keder içerisinde bırakmak.

Bıçagıyla beni katl eyleyip ol şûh-ı mestâne

Boyandıhançer-i tîg-ı nigâh-ı dîdesi**kana** (G. 209 / 1)

Kana kana iç-: Kanıncaya, doyuncaya değin, bol bol, doyasıya içmek.

El çekip câm-ı Cem-i ser şâr-ı meyden Fenniyâ

Cennet-i vaslında yâriñ **kana kana** kevser **iç** (G. 24 / 6)

Kanına ekmek doğra-: Birinin ölümüne yol açarak sevinmek, birini küçük düşürmek, zarar vermek.

La'lin 'uşşâkına cân-bahş eder ammâ ki o meh

Hulf-ı va'dinde benim **kanıma etmek tograr** (G. 76 / 2)

Ömrünü çürüt-: Uzun süre bir şey için emek vermek ya da boşuna zaman harcamak.

Nahl-i emel üzre heves-i hâma düşenler

'Ömrün çürüdür mîve-i maksûdu bulunca (G. 218 / 3)

Şeref bul-: Onurlanmak.

Fenniyâ yok idi bezm-i rind içre neşât

Sâki teşrîf edecek meclisimiz **buldu şeref** (G. 151 / 6)

Yüz bul-: I. Yüz bulmak. Kendisine gösterilen hoşgörüden yararlanma yoluna gidip şımarmak, hoşa gitmeyen davranışlarda bulunmak. II. ilgi ve yakınlık görmek.

Yüz bulup çıkdı o başdan eder elbette hatâ

Leşker-i Çîn-i Hoten turre-i Tâtârıdır (G. 46 / 2)

Yüz döndür-:Yüz çevirmek, terk etmek.

Hat gelince tab‘-ı dil **yüz döndürür** senden dirîg

Vak[i]t-i ‘azl mansıb-ı hüsnüñde kapu çevrilir (G. 81 / 4)

Yüz sür-: Baş eğmek, (huzurunda) yere kapanmak, ayaklara kapanmak (saygı bağlamında).

Yüz sür‘arûs-ı bint-i reziñ var huzûruna

Yohsa bez[i]mde muntazar olma zuhûruna (G. 223 / 1)

1.3. *DİVANÇE*’NİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

*Fennî Divançesi’*nde 268 manzume bulunmaktadır.Manzumelerin nazım şekillerinegöre dağılımı şöyledir:

Nazım Şekli	Sayılar
Kasideler	2
Tarihler / Kıtalar	14
Musammatlar	4
Müstezadlar	3
Gazeller	245
Toplam	**268**

Tablo 1: *Fennî Divançesi* nazım şekillerinin dağılımı.

1.3.1. Kasideler

*Divançe’*de, biri miraciye diğeri tarih manzumesiolmak üzere iki kaside yer alır. Aruzun “*fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün*” kalıbıyla yazılmış olan 80 beyitlik miraciyede Nâbî etkisi görülür.

Eserdeki ikinci kaside ise *Divançe*’de yer alan tek padişah, Sultan I. Abdülhâmit’in 1437 / 1774 tarihinde tahta çıkışı üzerine yazılan tarih manzumesidir. Aruzun “fâ’ilâtün / fâ’ilâtün /fâ’ilâtün / fâ’ilün” kalıbıyla yazılmış olan 15 beyitlik manzumenin başlığı “Târîh-i Cülûs-ı Hümâyûn Hazret-i Sultân ‘Abdû’l-hamîd Han” şeklindedir.

1.3.2. Tarih Manzumeleri / Kıtalar

Eserde on dört manzumenin kıta nazım şekliyle yazıldığı tespit edilmiştir:

Tarih Manzumesinin Başlığı	Nazım Şekli	Met. Yeri	Beyit Sayısı	Vezni
Târîh-i Velâdet-i Şeh-zâde Sultân Süleymân bin Sultân ‘Abdûl-hamîd Han	Kıta-i Kebire	T. 1	11	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
Târîh-i Mevlûd-ı Râbi’a Sultân binti Sultân ‘Abdûl-hamîd Han	Kıta-i Kebire	T. 2	12	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün
Târîh-i Havż-ı Esmâ Sultân	Kıta-i Kebire	T. 3	4	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
Târîh-i Mustafâ Paşa Vâlî-i Bosna	Kıta-i Kebire	T. 4	13	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
Târîh-i Müftî’s-Seyyid Mustafâ Efendi	Kıta-i Kebire	T. 5	6	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
Târîh-i Zâde-i Müftî-i Mûmâ-ileyh	Kıta-i Kebire	T. 6	4	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
Rodosçuk Ḳurbunda Hayrabolu ḲasabasındaMehmed Hasîb Begiñ Oglu Rıżâya Târîhdir	Kıta-i Kebire	T. 7	10	müfte’ilün fâ’ilün müfte’ilün fâ’ilün
Târîh-i Velâdet-i Ferzend-i Remzî Efendi	Kıta-i Kebire	T. 8	10	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
Târîh-i Ferzend-i Râmiz Hasan Efendi	Kıta-i Kebire	T. 9	9	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
Târîh-i Velâdet-i Duhter-i Hod	Kıta-i Kebire	T. 10	16	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
Fâtıma-i Mezbûreniñ Târîh-i Fevti	Kıta	T. 11	2	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
Târîh-i Tezvîc-i ‘Alemdâr İsmâ’îl Aga	Kıta-i Kebire	T. 12	17	müfte’ilün fâ’ilün müfte’ilün fâ’ilün
Târîh-i Kâşâne-i Hamza Pâşâ-zâde	Kıta-i Kebire	T. 13	10	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
Târîh-i Kâşâne-i Seyyid Mehemmed Hasîb Beg der-Ḳasaba-i Hayrabolu	Kıta-i Kebire	T. 14	12	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün

Tablo 2: Kıtaların *Fennî Divançesi*’deki dağılımı ve özellikleri.

1.3.3. Musammatlar

Fennî Divançesi’nde üçü murabba biri muhammes olmak üzere dört musammat bulunur. Musammatların eserdeki bent sayısı, kafiye şeması ve vezni şu şekildedir:

Metindeki Yeri	Nazım Şekli	Bent Sayısı	Kafiye Şeması	Vezin

1.	Musammat	Murabba	5	aaaa, bbba, ccca…	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
2.	Musammat	Murabba	5	aaaa, bbba, ccca…	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
3.	Musammat	Murabba	6	aaxa, bbba, ccca…	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
4.	Musammat	Muhammes	7	aaaaa, bbbba, cccca…	mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Tablo 3: Musammatların *Fennî Divançesi*'ndeki dağılımı ve özellikleri.

1.3.4. Müstezatlar

Divançe'deki üç müstezatla ilgili bilgiler şöyledir:

Metindeki Yeri	Bent Sayısı	Vezin
1. Müstezat	7	mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün mef'ûlü fe'ûlün
2. Müstezat	7	mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün mef'ûlü fe'ûlün
3. Müstezat	5	mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün mef'ûlü fe'ûlün

Tablo 4: Müstezatların*Fennî Divançesi*'ndeki dağılımı.

1.3.5. Gazeller

*Divançe'*nin büyük çoğunluğunu oluşturan gazellerin sadece bir tanesi nâ-tamam (G. 11) gazeldir. Şair, iki gazelde tecdîd-i matla beş gazelde de redd-i matla yapar. Şair, en çok 5 beyitli gazelleri, ikinci olarak 6 beyitli gazelleri tercih eder. 10 beyitli sadece bir gazel söylemiş olması da dikkat çeker:

Beyit Sayıları	Kaç Gazelde Bulunduğu	Beyit Sayıları	Kaç Gazelde Bulunduğu
4	9	8	5
5	128	9	3
6	70	10	1
7	29		

Tablo 5: Gazellerin beyit sayılarının kullanım sıklığı.

Fennî, alfabenin her harfiyle gazel yazmıştır. En çok "râ, hâ ve zâ" harfleriyle gazel nazmeden Fennî, "bâ, sâ, hı, sâd, zâd, zâ ve vâv" harflerini ise en az tercih etmiştir:

Elifbâ	Gazel Sayıları	Elifbâ	Gazel Sayıları
Fi Harfü'l-Elif	6	Fi Harfü'z-Zâd	4
Fi Harfü'l-Bâ / Pâ	4	Fi Harfü't-Tâ	5
Fi Harfü't-Tâ	5	Fi Harfü'z-Zâ	4
Fi Harfü's-Sâ	4	Fi Harfü'l-'Ayn	5
Fi Harfü'l-Cim / Çim	6	Fi Harfü'l-Gayn	5

Fi Harfü'l-Hâ	5	Fi Harfü'l-Fâ	6
Fi Harfü'l-Hı	4	Fi Harfü'l-Kâf	5
Fi Harfü'd-Dâl	6	Fi Harfü'l-Kef	11
Fi Harfü'z-Zâl	4	Fi Harfü'l-Lâm	6
Fi Harfü'r-Râ	46	Fi Harfü'l-Mim	10
Fi Harfü'z-Zâ	17	Fi Harfü'n-Nûn	11
Fi Harfü's-Sin	5	Fi Harfü'l-Vâv	4
Fi Harfü'ş-Şin	8	Fi Harfü'l-Hâ	29
Fi Harfü's-Sad	4	Fi Harfü'l-Yâ	16

Tablo 6:*Fennî Divançesi* elifbâya göre gazel sayıları.

1.4. AHENK UNSURLARI (VEZİN, KAFİYE VE REDİF)

Eserde kullanılan aruz kalıpları, bahirler ve bunların kullanıldığı şiirlerin tablosu şu şekildedir:

Bahirler	**Vezinler**	**Kas.**	**Kıt.**	**Mur.**	**Muh.**	**Müs.**	**G.**	**Toplam**
Remel	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	1	1	2			50	54
	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	1	2	1			35	39
	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün						1	1
	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün						3	3
Hezec	mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün		8		1		53	62
	mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün					3	39	42
	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün		1				49	50
Müctes	mefâ'îlün fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün						13	13
Muzari	mef'ûlüfâ'ilâtünmef'ûlü fâ'ilâtün						1	1
Münserih	müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün		2					2
Cedîd	fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün						1	1

Tablo 7:*Fennî Divançesi* nazım şekillerinin vezin dağılımı.

Tablodan daanlaşılacağı üzere*Fennî Divançesi*'nde vezin çeşidinin sınırlıdır. Metinde aruz tasarrufuna yer yer başvurulmuştur:

Fikr-i **neş'küfte**-i tebhâleñ ile seyr eyle

Tarh-ı sînemde benim gonçe-i çigdem gibisin (G. 160/2)

Kömürkayazâde Fennî'nin *Divançesi'*nde veznin sağlanması için Türkçe kelimede medd yapıldığı da görülmektedir:

Kulzüm-i vechiñde cünbân olsa diller tañ mıdır

Çîn-i zülfüñ **kıl**mış ol mâh ile peyveste ag(G. 145/4)

*Fennî Divançesi'*nde izafet-i maktû' örneklerine de yer verilir:

Beste-i ser > beste-ser

Elimde hâme-i lâlim ki bir **beste-ser** sırdır

Merâm 'arz etmede yâre zebânı olmamak üzre (G. 217/4)

Manzumelerde harflerine göre mücerred, mürdef, mukayyedve müesses kafiyeye rastlanır. İltizam örneği ise Fennî Divanı'nda sınırlıdır:

Jâjhâ-yı hecr ile zâhid[e] eş olma dilâ

Kârbân[ı] düzd-i dâgîye haber verir ce**res** (G. 108 / 4)

Fenniyâ pey-rev olan nazm-ı Fasîhe gûyiyâ

Evc-i 'âlîde hümâya per açar bâl-ı me**ges**(G. 108 / 5)

1. Mücerred Kafiye:

Vaz' eden miftâh-ı zikrin kufl-ı maksûda

Feth eder bâb-ı gülistân-ı cinânı bî-riy**â**(G. 3 / 5)

Fenniyâ bu sırr-ı fendir kim bu ebyât-ı sühan

Okuyup fehm edemez mazmûn-ı terkîb-âşin**â**(G. 3 / 6)

2. Mürekkeb Kafiye:

a. Mürdef Kafiye:

Mey-i la'lin sunup rindâne sâkî-i tal'at mehtâb

Ne keyfiyyet anı nûş eyleyenler zanneder vişn-**âb**(G. 9 / 1)

Kemâliyle olup gûyâ nihâl-i bâg-ı 'âlemde

Temâşâkıl muhannâ ol benânı dâne-i 'un**âb**(G. 9 / 2)

b. Mukayyed Kafiye:

Ra'd-ı âhım berk-i çeşmiñ ey kamer zülfüñ burûc

Ebr-i gam-ı çerh deme eyler nüzûl geh 'u**rûc**(G. 22 / 1)

Püşt-i dildâra n'ola vaz' etse ibrâm-ı visâl

Yekke-tâz elbet salar esb-i Harûn üzre sü**rûc**(G. 22 / 2)

c. Müesses Kafiye:

Kâlâ-yı visâliñ gibi ‘uşşâka hayâl iş

Yokdur bu cihân içre şehâ böyle nüm**â**yiş(G. 115 / 1)

İftâr-ı lebiñ verdi gınâsanma ki cânâ

Hîç kalmadı nân-pâre-i mebzûluña h**â**hiş(G. 115 / 2)

Fennî Efendi, genellikle Türkçe isim ve fiillerle redif yapmaktadır. Rediflerin kullanımı; ek hâlinde olan redifler, kelime hâlinde olan redifler, ek - kelime hâlinde olan redifler, iki kelime hâlinde olan redifler, ek - iki kelime hâlinde olan redifler, üç kelime hâlinde olan redifler, dört kelime hâlinde olan redifler şeklindedir.*Divançe*’de redifsiz manzumelerde mevcuttur:

a. Ek Halinde Olan Redifler:

Sırrıñ ifşâ edip ol râzıña dil-beste olur

Şimdi dünyâda dilâ kalmadı bir ad**ımız**(G. 102 / 5)

Dürr-i güftârı n’ola dizse kenâr-ı bahre

Fenniyâ hâme-i eş‘ârımız oldu yem**imiz**(G. 102 / 5)

b. Kelime Halinde Olan Redifler:

Kaddiñ gibi Mansûr-ı dile dâr bulunmaz

Zülfüñ gibi salb olmag içün târ **bulunmaz**(G. 101 / 1)

Hem-meclis olursa n’ola agyâr ile ol yâr

Gülzâr-ı cihânda gül-i bî-hâr **bulunmaz**(G. 101 / 2)

c. Ek-Kelime Halinde Olan Redifler:

Tahrîr edemem ‘ışkı fem-i hâmeye sıgmaz

Bir şerh-i me‘ânîdir o kim nâme**ye sıgmaz**(G. 100 / 1)

Seyl-âb-ı zülâl-ı sühan-ı nazm-ı belâgat

Mîzâb-ı zebân-ı ‘allâme**ye sıgmaz**(G. 100 / 2)

d. İki Kelime Halinde Olan Redifler:

Gurûb-ı dilden ol ebrû hilâlâsâ çıkar çıkmaz

Olur pür-tâb-ı ‘âlem gurre-i garrâ **çıkar çıkmaz** (G. 105 / 1)

Görünce ser-fürû eyler göñül mâhî-i cânânı
Yem-i vuslatdan ol gavvâs-ı bî-hem-tâ **çıkar çıkmaz** (G. 105 / 2)

e. Ek-İki Kelime Halinde Olan Redifler:

Vasl-ı dildâra niyâz-ı sühanım kıldı nüfûz
Gonçe-i gülşene murg-ı çemen**im kıldı nüfûz** (G. 44 / 1)
Alıp âgûşuma olma hey dilâ hâle gibi
Ten-i pâkîzesine pîrehen**im kıldı nüfûz** (G. 44 / 2)

f. Üç Kelime Halinde Olan Redifler:

Çekip tîg-ı nigâhın günde yüz biñ kan eder ol şûh
Hezârân lâ-cerem itlâf-ı ceyş-i cân **eder ol şûh** (G. 33 / 1)

Cevf-i hattı olsa dilde gam mı zulmet-i ‘âleme
Cemâlin ba’d-ez-în dehre meh-i tâbân **eder ol şûh** (G. 33 / 2)

g. Dört Kelime Halinde Olan Redifler:

Mahsûl lebiñ piyâle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lâle **hem olsun hem olmasın** (G. 187 / 1)

Fikr-i hatıñla hüsnüñe bârân olur sirişk
Devr-i kamerde hâle **hem olsun hem olmasın** (G. 187 / 2)

1.5. *DİVANÇE*’NİN NÜSHA TAVSİFLERİ

Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi’nin Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Bölümü “E. H. 1633” ve Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları “60 Mü 193” numarada olmak üzere tespit edilebilen iki nüshası bulunmaktadır. Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları Bölümünde bulunan nüshanın ilk sayfası eksiktir. Bu sebeple *Divançe*’deki ilk manzume olan miraciyeninilk beyitlerindeki eksiklik dışında iki nüshadaki manzume sayılarında farklılık söz konusu değildir. “Eserin oluşturmasında tespit edilebilen ve tam / eksiksiz nüsha olmasının yanı

sıra istinsah tarihi olarak da daha eski nüsha olan Topkapı Sarayı Türkçe Yazmaları Bölümündeki nüsha esas alınmıştır."[332]

Topkapı Sarayı Müzesindeki nüshanın telif tarihi 1193 / 1779 olup aharlı sarı kâğıt üzerine ta'lik hatla kaleme alınmıştır. Serlevhası müzehhep, cetveller yaldızlı olan eser, 255x145 - 185x92 mm ölçülerinde ve 46 varaktır. Cildi, miklepli vişneçürüğü deridir.[333] Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları'ndaki[334] nüshanın telif tarihi 1214 / 1799-1800 olup sarı renkli kâğıt üzerine ta'lik hatla kaleme alınmıştır. 220x135 - 185x90 mm ölçülerinde ve 43 varak olan eserin sırtı bordo bez, kapakları mor kâğıt kaplı mukavva cilt, cetvelleri ise yaldızlıdır.[335]

2. HAYRABOLULU HASÎB EFENDİ, HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVANÇESİ

2.1. HAYATI

"Baba tarafından gelen şeref, asillik, soy temizliği."[336] manasındaki "haseb" kelimesinden sıfat-ı müşebbehe olan Hasîb, "zatı zikr ve kadri olan, meziyet-i şahsiyye sahibi"[337] demektir. Kaynaklarda "Değerli, itibarlı, soyu temiz, muhterem, saygın, şahsî meziyet sahibi [kimse]."[338]için kullanılan Hasîb[339] mahlasını tercih etmiş birçok şair bulunmaktadır. Bu şairlerden biri de biyografilerde anılan şekliyle Çorumîzâde Seyyid Mehmed Hasîb ya da Hayrabolulu Seyyid Mehmed Hasîb'dir.[340]

---

[332] Hocaoğlu Alagöz, a.g.e., s.34.
[333] a.g.e., s.34.
[334] Nüshanın [45b] varağında, söz konusu eserin Sarracoğlu Mehmet Ali adlı bir kişi tarafından Tokat Müzesine 31.12.1931 tarihinde hediye edildiğini belirten bir bilgi bulunmaktadır.
[335] a.g.e., s.34.
[336] Devellioğlu, a.g.e., s. 384.
[337] Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Dersa'âdet, 1317, s. 549.
[338] Devellioğlu, a.g.e., s. 385.
[339] Hasîb mahlaslı şairler hakkında bilgi için bkz: Ramazan Ekinci, Suat Donuk, *Hayrabolulu Hasîb Dîvânı,* Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi, 2015, s. 9-17; Ramazan Ekinci, "Hayrabolulu Hasîb ve Eserlerinden Örnekler", C. 2, *Yeni Türkiye Balkanlar ve Rumeli Özel Sayısı,* s. 2383-2385; Komisyon, "Hasîb", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1980, C. 4, s. 136-137.
[340] Hayrabolulu Seyyid Mehmed Hasîb'in hayatı hakkında bkz: Komisyon, "Hasîb", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi,* İstanbul: Dergâh Yayınları, C. 4, 1980, s. 136; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî* ,(haz. Mustafa Keskin, Ayhan Öztürk, Ramazan Tosun), İstanbul: Sebil Yayınevi, 1996, s. 196; Arif Hikmet, *Tezkire-i Şu'arâ İnceleme-Çeviriyazı-İndeksli Tıpkıbasım,* (haz. Erdem Sadık), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014, s. 62; Şefkat, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Şefkat-i Bağdadî,* (haz. Filiz Kılıç), s. 29-31. https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55753,sefkat-tezkiresi-pdf.pdf?0 (14.10.2020); Silâhdâr-zâde, *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*, (haz. Furkan Öztürk), s. 84, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58902,tezkire-i-silahdar-zadepdf.pdf?0 (14.10.2020); Zülfikar Güngör, "Osmanlı Döneminde Çorumlu Dîvân Şâirleri", Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1-2(2005), s. 60; Kürşat Şamil Şahin, "Hasîb, Çorumîzâde Seyyid Mehmed Hasîb Efendi" http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasib-corumizade-

Asıl adı Mehmet olan Hasîb'in hayatı hakkında bilinenler sınırlıdır. Peygamber soyundan gelmesi sebebiyle "Seyyid" olarak anılır. Çorumlu Kethüdâzâde Mustafa Bey'in ailesindendir. Çorumlu Hasîb, Hayrabolu ayanındandır.[341] Kanlıca'da bulunan Ata Efendi Tekkesi'nin[342] kurucusu Nakşî Şeyhi Seyyid Mehmed Ata'ullâh Efendi'nin dervişlerindendir.[343] Biyografik kaynaklarda şairin hayatı hakkındaki bilgiler sınırlı ve birbirinin tekrarı olmakla birlikte *Divan*'ında da hayatıyla ilgili önemli bilgiler yer alır. "Mîr Mehemmed Hasîb Mevlid-i Hod-çün Güft" başlıklı tarih kıtasına göre Hasîb, 1124 / 1712-1713 yılında doğdu.

Dediler çün öksüz oglan göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pâki mevlidiñ sen dahi yaz (68 / 1)

Ben dahi etdim du'â dedim hemân târîhimi
Ola bu Seyyid Mehemmed 'âlem içre ser-firâz (68 / 2)

Şeyh Mehmed Ata'ullâh Efendi'nin kızıyla evlenmesi[344]; oğulları Rıza ve Ziya'nın doğumu *Hasîb Divanı*'ndan edinilen diğer bilgilerdir. Rıza'nın doğumu üzerine *Divan*'da iki tarih manzumesi yer alır. İlk manzume, "Mîr Hasîbiñ Oglu Rıżâ içün Târîhi" başlığıyla "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır:

Kâmilen hüsn-iedâ ile dedim târîhini
Âl-i Zehrâ hem şerîf ü hem necîb ü hem hasen (114 / 5)

Rıza'nın doğumu üzerine yazılan ikinci manzume ise, müfrettir. "Bunu Dahi Mîr-i Mûmâ İleyh Bilâ-tekellüf Güft" başlığıyla "mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün" kalıbında yazılan tarih şöyledir:

Nâm-ı şerîfini işit âl-i Resûlden
Târîh-i mevlidin dedi "Âmed Rızâ Hasan"[345] (115 / 1)

---

seyyid-mehmed (14.10.2020); Fatih Yıldırım, *Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâilî'si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 101–200).* (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2009.

[341] Kılıç (haz.), a.g.e., s. 29-31; Keskin, Öztürk, Tosun (haz.), a.g.e., s. 196; Öztürk (haz.), a.g.e., s. 84.

[342] Kanlıca'daki Ata Efendi Tekkesi hakkındaki bilgi için bkz: M. Bahâ Tanman, "Atâ Efendi Tekkesi", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1991,C. 4, s. 36-37.

[343] Komisyon, "Hasîb", s. 136; Keskin Mustafa, Öztürk Ayhan, Tosun Ramazan (haz.), a.g.e., s. 196; Sadık (haz.), a.g.e., s. 62; Kılıç (haz.), a.g.e., s. 29-31; Öztürk (haz.), a.g.e., s. 84, Güngör, a.g.m., s. 60. Yıldırım, *a.g.e.*, s. 244.

[344] Bu bilgi, E.H. nüshası vr. 28b de yer alan manzumenin başlık kısmında yer alır.

[345] Bu ibare, ebced hesabına göre 1164 / 1750-51tarihini vermektedir.

Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Efendi'de nazire ve müşâ'arelerde bulunduğu arkadaşı Hasîb'in oğlunun doğumu için *Divançe'*sinde bir tarih manzumesi kaleme alır. 10 beyitten oluşan bu manzume, iki şair arasındaki yakınlığı göstermesi bakımından da önemlidir. "Rodosçuk Kurbunda Hayrabolu Kasabasında Mehmed Hasîb Begiñ Oglu Rızâya Târîhdir" başlığıyla"müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün" kalıbında yazılan tarih beyitleri şöyledir:

Mevlidi târîhini müjde edip Fenniyâ
Dedim o mahdûm içün bu sühan-ı efdali (Kıt. 7 / 9)

Togdu cihân içinde bir burc-ı sa'âdetde kim
Eşref-i nûr-ı Hasan âl-i Muhammed 'Alî (Kıt. 7 / 10)

Hasîb Efendi'nin oğlu Ziya'nın doğumu için düştüğü tarih beyti ise 1182 / 1768-69 tarihini verir:

Mevlidi târîhini dedim Hasîb
'Âleme ân geldi 'Alî Ziyâ (7 / 1)

Şairin eğitimi hakkında bilgi bulunmamakla birlikte eserinde bir beyitlik Arapça-Farsça tarih bulunmaktadır. Günümüze ulaşan tek örnek olması sebebiyle şairin Arapça ve Farsça eğitimi ve bilgisi hakkında kesin bir sonuca varmak zordur.

Hasîb ile ilgili bütün biyografik kaynaklarda tekrar edilen ortak bilgi, ölüm tarihidir. Buna göre şair, 1199 / 1784-85'te Hayrabolu'da ölür. Ayrıca ölüm tarihiyle ilgili bir diğer önemli durum, yaşarken ölüm tarihini içeren bir tarih düşürmesidir. "Rıhletiniñ târîhidir şübhesiz / Mâte mine'l-'ışkı Mehemmed Hasîb" şeklindeki beytin ikinci mısraı ebced hesabına göre 1204 tarihini verir. Tarihin yanına yazılan notta[346], şüphe kelimesindeki "he" harfinin değeri olan 5'in düşürülmesiyle şairin vefat tarihinin elde edileceği belirtilir. Buna göre Hasîb'in ölüm tarihi, 1199 elde edilir. Şairin mezarı Hayrabolu'da Çorumî Mustafa Paşa Cami (Hayrabolu Merkez Cami) avlusundadır ve mezar taşında ölümü için düşürdüğü bu beyit de yer alır.[347]

2.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

[346] Hasîb, *Divan*, M.Ö. 33b.
[347] Şairin medfûn olduğu yer ile ilgili ayrıntılı bilgi ve görseller Dr. Ramazan Ekinci ve Dr. Suat Donuk'un hazırladığı *Hayrabolulu Hasîb Dîvânı*'nda yer alır. Bkz: Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 21-27.

Biyografik kaynaklar incelendiğinde Hasîb Efendi'nin edebî kişiliği ile ilgili değerlendirmelerin sınırlı olduğu dikkat çeker. Hüseyin Vassâf, "Gâyet latîf ve zarîf eş'ârı vardır." [348] değerlendirmesinde bulunurken; *Arif Hikmet Tezkiresi*'nde "Muhtasarca Divanı vardır. Bazen muvâfık-ı mazâmîni var ise de sekâmet-i ibâreden hâlî değildir."[349] cümleleriyle Hasîb'in küçük bir divanının olduğunu ve şiirlerinin güzel olmakla birlikte bazı kusurları ihtiva ettiğini belirtir.[350]

Hayrabolulu Hasîb Efendi'nin günümüze ulaşan iki eseri vardır: *Divan*'ı ve *Gülşen-i Ebrâr* adlı manzum mesnevisi. Söz konusu iki eser, dil-üslûp ve konu bakımından birbirinden farklıdır. Gülşenî hilâfetine bağlı olan Hasîb'in mutasavvıf kişiliğini ve tasavvufî unsurları *Divan*'ındaki manzumelere yansıtmaması dikkat çeker. [351] *"Hasîb'in şiirleri incelendiğinde, şairin XVIII. yüzyıldaki mahallileşme akımından etkilendiği ve temiz bir İstanbul Türkçesi kullandığı görülür. Gazelleri çoğunlukla âşıkânedir. Dîvân edebiyatının mazmunlarını başarılı bir şekilde kullanan Hasîb'in şiirlerinin bir kısmı naziredir."*[352]

Nâbî ve Nedim etkisi, Hasîb ve arkadaşı Fennî Efendi'nin şiirlerinde ortaktr. *Fennî Divançe*si'nde yer alan "Hafî mey nûş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh / Ne rengîn hoş-sühan bu ne 'acâ'ib bir su'âl ammâ" beyti Nedim'in "Ol büt-i tersâ saña mey nûş eder misin demiş / El amân ey dil ne müşkilter su'âl olmuş saña"[353] beytini anımsatır. Aynı beyti anımsatan söyleyiş *Hasîb Divanı*'nda da "Mühreden geçmiş fürûg-ı meh cemâl olmuş baña / Mihr 'aks etmiş şafak ruhsâr-ı âl olmuş baña" şeklindedir. Nedim'in "Tahammül mülkünü yıkdın Hülâgû Han mısın kâfir / Amân dünyâyı yakdın âteş-i sûzân mısın kâfir"[354] matlaılı gazeline karşılık Hasîb'in "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbıyla söylediği gazeli şöyledir:

Yıkarsıñ mülk-i sabrım fitne-i devrân mısın kâfir
Yakarsın 'âlemi nâr-ı şerâr-efşân mısın kâfir

Reviş merdâne ammâ'aks-i mey destinde hınnâdır

[348] Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, (haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), C. 3, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011, s. 227.
[349] Erdem, a.g.e., s. 62.
[350] Güngör, a.g.m., s. 60.
[351] Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 28.
[352] Hiclâl Demir, "Çorumlu İki Dîvân şairi: Keyfî ve Çorumî-zâde Hasîb", *Çorum ve Kültür*, Çorum: Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2013, s. 203.
[353] Gölpınarlı, a.g.e., s. 250.
[354] a.g.e.,s. 267.

Kız oglan meşreb olduñ kız mısın oglan mısın kâfir

Edip rakkâslıklar şevk-ı şem‘i sâgar-ı meyle
Ki fânûs-ı hayâl-i meclis-i mestân mısın kâfir

Hayât-ı câvidândır la’l-i nâbıñ şûh-ı dil-cûsun
‘Aceb bilsem tabîb-i cân mısın cânân mısın kâfir

Eliñden câm düşmez ‘aks-i ruhsârıñ temâşâda
Meger ‘aksiñ saña sen ‘aksine hayrân mısın kâfir
Hasîb-i zâra mahż-ı lutf u şefkat eylerim dersin
Tutup sen gizli dîn bir sâhib-i îmân mısın kâfir

Boğaz sefalarına, İstanbul’a, Sadabad gezilerine şiirlerinde yer veren Hasîb’in, Nedîm’in üslûbunu anımsattığı da görülür:

Gül mevsimi de geldi Bogaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şûh-ı gonce-leb (11 / 4)

Nev-bahâr erdi güzeller çözdü gerden bendini
Çıkdı Bogaz seyrine sâhib-safâlar semt semt (13 / 2)

La‘lin emdim gerdenin bûs eyledim erince hat
‘İşret-i meyle Bogaz zevkında ahşâm eyledim (99 / 2)

Divan’ın 87. Manzumesi, “ânı Sitânbuluñ” redifiyle kaleme alınmıştır:

mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün

[1] Artıp bahârile yine şânı Sitânbuluñ
Oldu şitâdan emn ü emânı Sitânbuluñ

Çâk etdi çözdü mâhveşân bend-i gerdenin
Geldi bogaz seyri zamânı Sitânbuluñ

Etmiş çenârcıgıla kavak müsellemi gâlibâ
Salındı yine serv-i revânı Sitânbuluñ

Seyr-i kemerde etdi akın teşne-dillere
Su gibi elde deşne cüvânı Sitânbuluñ

[5] Şerbet-fürûşları yine fıskiyyeler düzüp
Gülşende kasra döndü dükânı Sitânbuluñ

Olmuş harîk yerleri verd-i kusûr ile
Tag üstü bâg cümle mekânı Sitânbuluñ

Gül-bün menârelerle gülistân cevâmi‘i
Feryâd-ı ‘andelîbdir ezânı Sitânbuluñ

Güller gibi bahâra münâsib gazelleri
Eyler hediyye tâze zebânı Sitânbuluñ

Olsun Hasîb sâkin olan gül gibi güşâd
Mâdâm olur bahâr u hazânı Sitânbuluñ

Hayrabolulu Hasîb'in "sözüm" redifli 18 beyitlik bir gazel kaleme alması ve söz konusu gazelde de Nâbî'yi anması, şiirinde etkisi olan bir diğer şairin Nâbî olduğunu gösterir:

Bî-nazîrim ben selâsetle belâgatde bugün
Nazm-i pâk-i Nâbî-i dânâdan efzûndur sözüm (108 / 16)

Hasîb Efendi şiirlerinde -özellikle de şekil olarak- yenilik arayışındadır. Aynı manzume içerisinde farklı vezinlerin bir arada kullanılması bu durumun en bariz göstergesidir:

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Senâ vü minnet ü şükr ü sipâs-ı Yezdânî
Cihâna eyledi lutf-ı‘amîmi erzânî (166 / 1)

Mukaddem olmuşidi şevketile hân-ı Ḳırım
Müşerref etdi yine dehri def‘a-i sânî (166 / 2)

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Hurûf-ı cevherîlerle Hasîbâ söyledim târîh

Mübârek feth ile mesrûr ede Bârî Selîm Hânı (166 / 8)

Hasîb hurûf-ı mücevherle söyledim târîh

Bu da'vet ede mübârek kadem-i Selîm Hânı (166 / 9)

Mesnevi nazım şekliyle yazılmış, 27 beyitlik "Mazmûn-ı Şütürân" başlıklı manzumede vezin, 16 kez değişir. Söz konusu manzume, birden çok veznin bir arada bulunması açısından şairin farklılık arayışına örnek gösterilebilir:

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Leylî-i nâka-süvârı görüp oldu meftûn

Hayretinden deve söylerse 'aceb mi Mecnûn (178 / 1)

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Rakîb nâka-i Leylâdan etdi âvâre

Kuduz dalar deveye binse Kays-ı bî-çâre (178 / 5)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

İstedim bir bûse hattından tutup ol yârdan

Dedi deveyi bir tutam otdur yârdan uçuran (178 / 6)

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Göricek dil-beri üştürde 'âşık-ı nâ-çâr

Alıp kucaga dedi deveden büyük fîl var (178 / 8)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Şüt(ü)rbânzâde katâr içre ederdi işrâk

Ya deve ya deveci dedi gürûh-ı 'uşşâk (178 / 9)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Dil-ber-i üştür-süvâra yalvarır agyâr-ı seg

Ol gözü âhû dedi kim deveye urmaz köpek (178 / 10)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Çeker agyâr zimâmıyla katârın çün har

Deve gördüñ mi diyene yiden olsun derler (178 / 12)

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

İmâm efendi bugün toydu hep ribâ yemeden

Lisân-ı nâsda derler yarar deveye diken (178 / 13)

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün

'Âşık varamaz râkib olup kûy-ı nigâra

Yâr ardına siñmek gibidir nâka-süvâra (178 / 14)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Yügrük at gibi geçer 'âşıksırâtı zâhidâ

Handek atlatmak gibidir deveye tefhîm(i) saña (178 / 15)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Ḳat' eder arpasın acından olur yüregi kan

Cigeriçün deveyi zebh eder oldu sârbân (178 / 18)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

'Âşıkam dâmen sürer dîvânelik gam mı baña

Cezbeli şüt(ü)rüñ çulu egri gerekdir dil-berâ (178 / 23)

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Rakîb ile ber-â-ber bey' ederler 'aşk-ı meftûnı

Deve ucuz ceresveş olmasa boynında mel'ûnı (178 / 24)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Bîm-i zenden varamaz şevher-i kâhiller eve

Kuş olur yük deseleruçmaga geldikde deve (178 / 25)

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Yutar deveyi havuduyla tob gibi fi'l-hâl

Geçirdi ipli elekden emîn-i beytü'l-mâl (178 / 26)

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Sârbân-zâde süvârî gelir olsa da'vet

Deveciyle görüşen kapıda lâzım vüs'at (178 / 27)

Hasîb, Rodosçuklu Fennî Efendi'nin de şiirinde olduğu gibi argo kelimelerin yer aldığı beyitlerde anlamı sezdirme yoluna gitmiş, açık bir dille ifade etmemiştir:

Âgûşa al-: Kucaklamak.

Nice reşk etmeyem âyîne-i endâma bakdıkca

Alıp âgûşına ol servi ser-tâ-pâsıgışdırmış (72 / 7)

Koynuna al-: Koynuna almak; kucaklamak.

Ben **alayım koyuna** bir kuzucagı tenhâ

Ser-i kûyında tolanmagı rakîbâ sen et (15 / 5)

"XVIII. asır divan şiirinin önemli özelliklerinden birisi de deyim ve atasözlerinin şiir dilinde geçmiş dönemlere nazaran oldukça fazla yer bulmasıdır." [355] *Hayrabolulu HasîbDivan*'ı atasözü ve deyim kullanımı açısından dönemin zengin eserlerinden biri olarak nitelendirilebilir:

Âh çek-: Derin bir keder veya özlemle içten gelerek ah demek.

Hüsnünü gördükde kimdir gerden-i **âh** u emân **çekmez**

Ki gamzeñ çekdigi hançerleri gerden-keşân çekmez (64 / 1)

Âh et-: Feryat etmek, inlemek, beddua etmek.

Zülf-i dil-ber kara pörçeklerini tagıtmış

Hâcî lebiñ göricek **âh edip**'aklı gitmiş (179 / 21)

Akla sığma-: İnanılacak gibi olmamak, akla uygun gelmemek.

Vasf-ı zâtıñ ki sıgışmaz 'akle

Sıgmayan 'akle gelir mi nakle (28 / 4)

Aklını al-: Etkileme, kendinden geçirme.

Görünce **'aklım aldıñ** ey cüvân v'allâhi bi'llâhi

Beni dîvâne kıldıñ el-amân v'allâhi bi'llâhi (164 / 1)

Al takke ver külah: I.Uzun bir çekişmeden sonra, çekişe çekişe. II. Aralarındaki senli benli ilişkiyi sürdürerek.

Sûk-ı çemende âbile lâleye nigâh

Kârı nesîm-i subh ile **al tâkye ver külâh** (157 / 1)

Âteş ile pamuğun oyunu olmaz: Önemli, mutlaka yapılması gereken işler üzerinde ciddiyetle durulmalı; bu tür işlerde en küçük bir ihmalkârlığa dahi göz yumulmamalıdır.

Denilir **penbe ile âteşiñ oyunuolmazmış**

Beyâz fesde meger gül-penbe şâlın görmemiş hâlâ (4 / 3)

Bağrını yak-: Çok ıztırap çekmek, çok kederlenmek.

Dag üstü n'ola bâg olsa 'uşşâka Edirne

Çok**bagrı yanık** ehl-i kerâmet var içinde (137 / 2)

Başına belâ ol-: Başını derde sokmak.

Müşevveş etmişiken kâkül-i dili bilmem

Hevâ-yı zülfi dahi **başıma belâ mı olur**(33 / 3)

[355] Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 51.

Başına bir kayd al-: Bir bela üstlenmek.

Kâkül-i sevdâsına olma heves-kâr ey göñül

Başıña bir kayd alıphâliñ dîger-gûn eyleme (140 / 5)

Başını eğ-: Direnmek, buyruk altına girmemek.

Kim olur kâse-i deryûze-be-dest-i der-i ‘ışk

Dâver-i dehre **başın egmez** olan kemter-i ‘ışk (80 / 1)

Baş üstünde yer eyle-:Büyük bir saygı ve ilgi ile karşılanmak veya ağırlanmak.

Gülgüli yüzle gül açıl **eyle baş üstünde yer**

Meclise olmak dilerseñ çün gül-i ter mu‘teber (35 / 4)

Boyun eğ-: (Bir şeye) isteyerek veya istemeyerek uymak, katlanmak.

Ṭurma **boynuñ egip** et gibi çalış al mâli

Ṣuñ peşîmânlıgı bî-fâ’idedir bil hâli(180 / 2)

Buluttan nem kap-:Çok alıngan olmak.

Kâkül-i hûy-gerdesinden gülleri şebnem kapar

Öyle nâzikdir ‘izârıñ kim **bulutdan nem kapar** (31 / 1)

Cân alıp cân ver-:Ölüm sıkıntısı ve acısı içinde bunalmak.

Bûs-ı leb-i cân-bahşına cân nakdini ister

Cân almada cân vermede ne alış verişdir (52 / 2)

Cân at-:I. Şiddetle arzu etmek, çok istemek. II. Ölmek, can vermek.

Şehîd-i gamzeñ olam diyü **cân atar** göñlüm

Müjeñ hadengini ey kaşı yâ helâkime çek (81 / 2)

Cân bul-: Dirilmek, canlanmak.

Kim zikr-i la‘l-i nâbıñ eder tâze **cân bulur**

Kim fikr-i çeşmiñ etdi esîr-i firâş olur (32 / 2)

Cânı sıkıl-: İçi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek.

Cânım sıkılır mutribe sâzı düzülince

Keyfim kırılır rişte-i târı üzülince (161 / 1)

Cânı feda ol-: Canını vermek, uğruna ölmek.

Hancer-be-dest şâl gelû-beste dîde-mest

Cânlar‘aceb mi **olsa fedâ** bu edâlara (154 / 6)

Dağa çık-:I. Eşkıyalık etmek. II. Yönetime karşı gelmek için dağlara çekilmek.

Ser-keş ü bâgî olup **taglara çıkdı** her biri

Boy begi olmuş dıraht-ı müntehâlar semt semt (13 / 3)

Dağ üstü bağ ol-: I. Bir sıkıntıdan kurtulup mutluluğa ulaşmak. II. Her iş, her yerde yapılmaz. (Ayrıca kollara dâğ vurmak suretiyle açılan yaraya sarılan sargıya da bağ denildiği için yara üzerindeki sargı yerine "dâğ üstü bâğ" tabiri de kullanılır.)

Gül gibi yârelerim üzre açar yâreleri

Baña yâr etdi Hasîbâ yine **dag üstüne bâg** (78 / 4)

Dâma gel-: Oyuna gelmek; kandırılmak.

Hâl ü hattıñ üzre cevlân eyleyen kâkülleri

Şol kebûterdir per açmış **dâma gelmiş** yem kapar (31 / 2)

Davete icâbet kıl-: Davete icabet etmek; çağrıldığı yere gitmek.

Vuslata dâ'ir hitâbı cânib-i cânâneden

Gûş edince **kıldı** sür'atle **icâbet da'vete** (127 / 6)

Deve dişi: I. İri görünüşlü. II. Sıradan olmayan, tanınmış, güçlü.

Ḳatır arpası ta'yîni ister her ay

Verdi san vâ'iz efendi **deve dişi** bugdayı (178 / 17)

Deve kulağından aksamaz: Kişi mesleğini yürütmek için en çok hangi uzvuyla çalışıyorsa o uzvundan rahatsızlanır.

'Âşıkam lagzîde olmam gam baña kılsa nidâ

Bu meseldir **deve kulagından aksamaz** şehâ (178 / 11)

Devede kulak: I. Çok az önemi olmak, söz etmeye değer bulmamak. II. Yetersiz, çok küçük veya az olmak.

Der idi Leylîye Mecnûn ayagıñ altına bak

Yutdu nâkayı [.] göstermedi **devede kulak** (178 / 3)

Deveden büyük fil var: Kimse bulunduğu makam ve yetkiden dolayı gururlanmamalıdır, çünkü ondan daha büyük, daha yetkili biri mutlaka vardır.

Göricek dil-beri üştürde 'âşık-ı nâ-çâr

Alıp kucaga dedi **deveden büyük fîl var** (178 / 8)

Deveye diken yarar: Deveyi yola getirmede diken nasıl etkiliyse insanı yola getirmede de kötülük etkilidir.

İmâm efendi bugün toydu hep ribâ yemeden

Lisân-ı nâsda derler **yarar deveye diken** (178 / 13)

Deveye hendek atlat-:Yapılması hemen hemen imkansız olan işleri bir kimseye yaptırmak.

Yügrük at gibi geçer ‘âşıksırâtı zâhidâ

Handek atlatmak gibidir deveye tefhîm(i) saña (178 / 15)

Deveyi havuduyla yut-: Eline geçen ve hakkı olmayan şeyleri kendi menfaati için kullanmak, hiç çekinmeden suistimal etmek.

Yutar deveyi havuduylatob gibi fi’l-hâl

Geçirdi ipli elekden emîn-i beytü’l-mâl (178 / 26)

Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur: Gözü doymayan kişiler, küçük bir çıkar için bütün varlığını tehlikeye atar.

İstedim bir bûse hattından tutup ol yârdan

Dedi **deveyi bir tutam otdur yârdan uçuran** (178 / 6)

Dost yüzünden, (düşman gözünden belli) olur: İnsan dostunu yüzünden tanıyabilir.

Mâni‘-i seyr-i cemâl olmakda zülf-i kâfiri

Dost yüzünden görünür ol rû-siyeh düşmen baña (2 / 4)

Elekten geçir-: I. Elemek. II. Ayıklamak. III. Araştırma sonunda iyiyi kötüyü, doğruyu yanlışı ayırmak.

Yutar deveyi havuduyla tob gibi fi’l-hâl

Geçirdi ipli **elekden** emîn-i beytü’l-mâl (178 / 6)

El öp-: I. (Birinin) elini öpmek. II. Bir işi yaptırmak için çok yalvarmak; dalkavukluk etmek.

Hâceden çıkmış zerâfetle ‘alîm olmuş baña

Şîve üstâddan **el öpmüş**hoş hisâl olmuş baña (3 / 2)

Esîr kıl-: I. Tutsak konumuna getirmek. II. Alıkoymak, meşgul etmek.

Kıldı beni selâset-i güftâr ile **esîr**

Nev-reste şûh-ı tuhfe-lisânım çıtır pıtır (51 / 11)

Esrik devenin çulu eğri gerek: Kişinin davranışı içinde bulunduğu duruma uygundur.

‘Âşıkam dâmen sürer dîvânelik gam mı baña

Cezbeli şüt(ü)rüñ çulu egri gerekdir dil-berâ (178 / 23)

Ev (bark) yık-: Evin içindeki huzuru bozmak; karı-kocayı ayırmak.

Harâbâta düşer sûfîde fetvâyı verir görse

O zâlim **ev yıkan** bir pâr-çedir semti fenâyî[dir] (29 / 3)

Gam ye-: Dertlenmek.

Mihmân olursa derd ü belâ**gam yeme**Hasîb

Hûn-ı cigerle mâ-hazarıñ yok mudur seniñ (83 / 8)

Gönül ver-: I. Sevmek, âşık olmak. II. Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek. III. Düşkün olmak.

Göñül vermezkocamaz ruhsârı bu kadar ‘uşşâkıñ

Hasîbâ nev-leheb nev-reste sevsem tâzeden tâze (133 / 7)

Haddini bil-: Kendi değer ve yeteneğini olduğundan üstün görmemek.

Bilmeyen dâ’ire-i **haddin** eder mahv-ı vücûd

Hakk olur sıfr-ı rakam kim çıka pergârından (121 / 7)

Hatrına getir-: Hatırlamak; hatırlanmasına yol açmak.

Cem [ü] İskenderi la‘l [ü] ruhuñ yâr olmayan añmaz

Getirmez câmı kimse **hâtır**a kim fâmdır mir’ât (14 / 4)

Havadan nem kap-: En küçük şeyden alınmak; çok alıngan olmak.

‘Ârızıñ hûy-gerde sanma güldür ol şebnem kapar

Öyle nâzikdir ki pûs olsa **hevâdan nem kapar** (30 / 1)

Hayrette kal-: Şaşkınlık içinde kalmak, ne yapacağını bilememek.

Mücessem nakş-ı gûn-â-gûn ile tezyîn olan tâkın

Kalır endîşe vü **hayret**de görse Mâni vü Bihzâd (23 / 5)

Hayat bul-: Canlanmak.

Cânın eden İmâm ‘Alî yoluna fedâ

Buldu hayât-ı Hıżr gibi ‘ömr-i sermedî (181 / 2)

Hile kat-: Hile yapmak; aldatmak.

Şarâbı âb ile âmîhte eder de satar

Görüñ o pîr-i mugânı harâma **hîle katar** (60 / 1)

İdrâk et-: Akıl erdirmek, anlamak, kavramak.

Mihr-i ruhsârın gören mâhiyyetin **idrâk eder**

Gel tamâm eksikligin bildir bugün meh-rûlara (138 / 3)

İki cânbâz bir ip üzerinde: Kurnaz, hileci iki kişi, bir iş üzerinde karşılaşırlarsa birbirlerini aldatmak, atlatmak için bütün hünerlerini harcarlar.

Murg-ı İshâkca dil ü ‘aklıña zülfüñ asa san

İki cân-bâzı bir ip üzre ederdi cünbân (180 / 5)

İmdâdına yet-: Çok zor ve tehlikeli bir anda yardım etmek.

Yörügü soymaga başladı Sarıca Sekbân

Yetdi imdâdına Hızr oldu Tâtâr aña hemân (180 / 11)

Kadrini bil-: Değerini bilmek, yararlanmak.

Kadriñ bilip leyâlî-i vaslıñda bekledi

Bîdâr olup göñül tek ü tenhâsabâha dek (86 /5)

Kan eyle-: Başkasının kanını dökmek, cinayet işlemek

Şevk-ı ruhuñla bâde-i gül-reng nûş edip

Kan üstüne begüm yine **kan eyledim** bugün (110 / 4)

Kazdığı kuyuya kendi düş-: Başkası için hazırladığı kötü duruma kendisi düşmek.

Gerçi **kuyu kazar**‘uşşâka kuyucu agyâr

Yine gözsüz gibi **kendü düşer** âhir-i kâr (180 / 10)

Keyfi kırıl-: Canı sıkılmak, rahatı kaçmak.

Cânım sıkılır mutribe sâzı düzülince

Keyfim kırılır rişte-i târı üzülince (161 / 1)

Kısmeti ayağına gel-: Çabalamadan ya da beklenmeyen bir nedenle kazançlı bir durumla karşılaşmak.

Çekip desti sebûveş sâkiyâ bezm-i ta‘allukdan

Müdâm **ayagıña gelsin nasîbiñ** iddi‘âdan gec (18 / 2)

Kıymetini bil-: Önemini, değerini bilmek.

A‘lâ**bilindi kıymeti**kıldık müzâyede

Pîri mi etdi bezmde mugbeçe harâc (19 / 2)

Mâlı azîz olan, kendi rezîl olur: Malına gereğinden fazla değer veren kişi, değersiz olur.

Cânâna cân vermeyen ‘âşıkzelîl olur

Mâlı ‘azîz olan kişi kendi rezîl olur (44 / 1)

Muradına er-: İsteği kavuşmak, dileği gerçekleşmek, arzusu yerine getirmek.

Ölmek yazuk degil mi **murâdıma ermedin**

‘Ömrüm benim sürûr-ı dilim cânım el-vedâ‘ (74 / 2)

Murad bul-: İsteğine ulaşmak.

Her ekini ekip Allaha tevekkül olasın

Olmayıp soñra yüzü kara **murâdıñ bulasın** (180 / 17)

Öksüz oğlan göbeğini kendi keser: Annesi ya da manevî anlamda koruyup kollayanı olmayan kimse, kendi işini kendi görür.

Dediler çün **öksüz oglan göbegin kendi keser**

Destiñe al kilk-i pâki mevlidiñ sen dahi yaz (68 / 1)

Seyre çık-: I. Bir yerden başka bir yere gitmek için yola çıkmak. II. Gözlemlemek, bakmak.

Gam-ı haddiñle bu gülşende bir dem **seyre çık** lutf et

Göründü tende zahm-ı hûn-feşânım gül zamânıdır (34 / 2)

Sıklet ver-: (Birine) sıkıntı vermek.

Yüklenir bâr-ı riyâyı meclise **sıklet verir**

Zâhidiñ hilm-i himârîsi beni igzâb eder (55 / 3)

Şeref bul-: Onurlanmak.

Ser-bülend oldu **şeref buldu** giyin sikke Hasîb

Erdi ‘âlemde külâhıyla minâre şerefe (128 /2)

Şeref ver-: Onurlandırmak.

Mustafâ Hâfız Efendi-i ma‘ârif-perver

zâtına lihye-i pâkîze ile **verdi şeref** (79 / 1)

Şeytana uy-: Kötü bir şey yapma isteğine kapılmak.

Uyma **şeytâna olup** saña karaca kulagız

Uçurur çâha seni işte per uça sana söz (179 / 16)

Rıza göster-: Razı olmak; uygun bulmak.

Hasîb emîn olalım **gösterip**kazâya **rıżâ**

Ne fâla şûm edelim dehre [ne] şütûm edelim (102 / 5)

Tenhâ kal-: Yalnız kalmak.

Hasîbâ vâdî-i firkatde **kaldım** bî-kes ü **tenhâ**

Ki ne bir reh-nümâya mâlikim nekarındaşım var (42 / 5)

Yalın ayak başı kabak: Çok perişan bir halde.

Merhamet kıl der-i hâssıñda baña sultânım

Rûz u şeb **yalıñ ayakbaşı kabak** nâlânım (180 / 9)

Yanıp yakıl-: (Bir konu hakkında) sürekli şikayette bulunmak.

Rakîb yâra dürûg eyleyip **yanar yakılır**

Güvâh-ı zûr gibi cânını cahîme atar (60 / 3)

Yarasına merhem ol-: Zor durumdayken (karşısındaki kişinin) ihtiyacını karşılamak.

İsterse yâre **<u>yarasına merhem olmasın</u>**

'Uşşâkhâlin 'arz eder elbette lâ-'ilâc (19 / 3)

Yer et-: I. Yer etmek; yerleşmek. II. İz bırakmak.

<u>Yer etdi</u> dâgım üzre gamzeler ser-tâ-be-pâ cismim

Libâs-ı 'ışkla yok minnetim gazzâza bezzâza (132 / 4)

Yıldızı düş-: I. Yıldızın gökyüzünde hızla yer değiştirmesi. II. Ününü yitirmek.

Zamân geçdi şeb-i hicrân erişdi **<u>yıldızım düşdi</u>**

O meh-rû gün gibi gözden nihân olsun mu derdim ben (113 / 2)

Yüregi kan ol-:Yüreği kanamak; aşırı üzüntüden sarsılmak.

Kat' eder arpasın acından **<u>olur yüregi kan</u>**

Cigeriçün deveyi zebh eder oldu sârbân (178 / 18)

Yüz sür-: Baş eğmek, (huzurunda) yere kapanmak, ayaklara kapanmak (saygı bağlamında).

<u>Yüz sürer</u> dergeh-i sultâna garîb

'Arz-ı hâl eyledi bî-çâre Hasîb (28 / 8)

Zevk sür-: Eğlenmek, eğlenmeye devam etmek.

Zahm-ı çerâgı üzre ki kor penbe-i devâ

Yâ Rab firâkile **<u>zevk sür</u>** ten fetîl olur (44 / 2)

2.3. ESERLERİ

2.3.1. Divan: Eser hakkında ayrıntılı bilgi "*Divan*'ın Nüsha Tavsifleri" ile "*Divan*'ın Şekil ve Muhteva Özellikleri" bölümünde verilecektir.

2.3.2. Silsilenâme-i Gülşenî yahut Gülşen-i Ebrâr: Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan eser, Gülşenî silsilesini anlatır. 88 beyitten oluşan manzum silsilenâme, aruzun *"fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün"* kalıbıyla kaleme alınmıştır. Eserin müstakil bir nüshasına ulaşılamamıştır. Gülşen-i Ebrâr'ın günümüze ulaşan metni, iki eser aracılığıyladır. Bunlardan ilki, Ahmet Müsellem Efendi'nin (ö. 1167 / 1754-55), "*Şerh-i Kasîde-i Şümu'-ı Lâmi' fî Beyânî Etvâr-ı Sâbi'"* adlı eserinin sonuna *"Silsile-nâme-yi Gülşenî li-Hasîb Beğefendi 'An Hulefâ-yı Sezâyî Efendi Kuddise*

Sırrıhumâ"[356] başlığıyla *Gülşen-i Ebrâr*'ı eklemesidir. İkincisi ise Hüseyin Vassâf'ın *Sefîne-i Evliyâ*[357] adlı eserinde Hasîb'den bahsederken bu esere yer vermesidir.[358]

2.4. *DİVAN*'IN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

*Hasîb Divanı'*nda 182 manzume bulunmaktadır. Mürettep olmayan *Divan*'ın nazım şekillerine göre dağılımı şöyledir:[359]

Nazım Şekli	Sayılar
Mesneviler	5
Kıtalar	23
Gazeller	142
Müfredler	12
Toplam	**182**

Tablo 8: *Hasîb Divanı* nazım şekillerinin dağılımı.

> Hüseyin Vassâf, Hasîb'in Gülşenî pîri Sezâyî Efendi'nin bazı gazellerini tahmis ettiğini bildirmiştir. Ancak divanın her iki nüshasında da ne Sezâyî Efendi'nin gazellerine ne de başka bir şairin şiirlerine yapılmış tahmis bulunmaktadır. Ayrıca mutasavvıf bir şahsiyetin divanında tasavvufun temel öğretilerinden bahsetmemesi, kendi tarikatının düşüncelerini başta bu tarikatın müntesipleri olmak üzere bağlı bulunduğu toplumun diğer fertlerine aksettirecek şiirlere rastlanmaması dikkat çekicidir.
> Divan nüshalarındaki şiirlerin nazım şekilleri göz önünde tutulduğunda sanki şairin kaside, rubai, musammat (muhammes, tahmis, murabba, terbi', terkîb-i bend, terci'-i bend vb) gibi nazım şekilleriyle kaleme alınmış şiirlerin bulunmadığı görülecektir. Hüseyin Vassâf'ın şairin dinî nitelikteki tahmislerini gördüğünü dikkate alırsak mevcut divan nüshalarının eksik ve muhtasar nüshalar olduğu sonucuna ulaşılabilir.[360]

Eserde 23 manzumenin kıta nazım şekliyle yazıldığı tespit edilmiştir. Bu manzumelerin 14 tanesinde şair, tarih düşürmüştür: "Hânkâh-ı Şeyh Mehemmed 'Atâ'u'llâh Efendi'de Medfûn Çorumî Sakkâ Dervîş Bekiriñ Târîhi", "Hûbân-ı Sitânbûl'dan Hammâmcılar Kethudâsı-zâdeye", "Şeyh Mehemmed 'Atâ'u'llâh Efendiniñ Hânkâhında Dervîşi Târîhidir", "Mîr Hasîb'iñ Berberi Zâdesine Târîhi", "Mîr

[356] Ahmed Müsellem Efendi. *Şerh-i Kasîde-i Şümu-ı Lâmi' fî Beyânî Etvâr-ı Sâbi'*, y.y., 1314, s. 75-83.
[357] Osmânzâde Hüseyin Vassâf , a.g.e., s. 229-235.
[358] Kürşat Şamil Şahin, "Hasîb, Çorumîzâde Seyyid Mehmed Hasîb Efendi" http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasib-corumizade-seyyid-mAÜmed (14.10.2020); Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 29.
[359] Hasîb Efendi'nin *Divan*'ında yer almamasına rağmen biyografik kaynaklardan tespit edilen 5 manzumesi de Dr. Ramazan Ekinci ve Dr. Suat Donuk'un ortak çalışmasında yer almaktadır. Bkz: Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 41-45.
[360] Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 41.

Mehemmed Hasîb Mevlid-i Hod-çün Güft”, “Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan Kîsedâr-ı Defterî ve Mektûbî-i DefterîHâfız Mustafâ Efendi Pederine Târîh”, “Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûn’dan Ellinci-zâde Hâfız Mustafâ Efendi’ye Tebrîk-i Lihye Târîhi”, “Esîrî-zâde Mîr-i Mûmâ İleyhiñ Hakkında Hilâf-ı Şer‘ İ‘lâm Etmekle Tescîl Eyledigi”, “Sitanbulda Küçük Ayasofyada Çeşme Târîhidir”, “Bâzirgânbaşı-zâde İbrâhîm Agaya Târîh”, “Mîr Hasîbiñ Oglu Rızâ içün Târîhî”, “Tosyavî Şeyh Mehemmede”, “Nezd-i îşânda Sikke-pûş Oldugu Anda”, “Meddâh Şekerci Ṣâlih’iñ Üstâdı Olup îşân-ı Müşârün İleyhiñ Hânkâhında Medfûna”, “Sûret-i Mektûbı Benim Oglum Mesmû‘ımız Oldu ki İrsâl-i Lihye Buyurmışsuz Memnûn Oldum Allah Ber-hûrdâr Eyleye”.

Hasîb Divanı’ndaki bir diğer nazım şekli, müfrettir. Toplam 12 müfretin bulunduğu eserde, bir tanesi Arapça-Farsça mülemma-tarihtir. Söz konusu müfretlerin 7 tanesi tarihtir.

Divan’da en az kullanılan nazım şekli, mesnevidir. Şair tarafından en hacimlisi 27 beyit olmak üzere 5 mesnevi kaleme alınmıştır.

Eserin büyük çoğunluğunu oluşturan gazellerin 13 tanesi nâ-tamam gazeldir. Şair, en çok 5 beyitli gazelleri, ikinci olarak 6 beyitli gazelleri tercih eder. 10 beyitli sadece bir gazel söylemiş olması da dikkat çeker:

Beyit Sayıları	Kaç Gazelde Bulunduğu	Beyit Sayıları	Kaç Gazelde Bulunduğu
4	9	8	5
5	128	9	3
6	70	10	1
7	29		

Tablo 9: *Hasîb Divanı*’ndaki gazellerin beyit sayılarının kullanım sıklığı.

Hasîb, alfabenin her harfiyle gazel yazmıştır. En çok “râ, hâ ve zâ” harfleriyle gazel nazmeden Fennî, “bâ, sâ, hı, sâd, zâd, zâ ve vâv” harflerini ise en az tercih etmiştir:

Elifbâ	Gazel Sayıları	Elifbâ	Gazel Sayıları
Fi Harfü’l-Elif	6	Fi Harfü’z-Zâd	4
Fi Harfü’l-Bâ / Pâ	4	Fi Harfü’t-Tâ	5
Fi Harfü’t-Tâ	5	Fi Harfü’z-Zâ	4
Fi Harfü’s-Sâ	4	Fi Harfü’l-‘Ayn	5
Fi Harfü’l-Cim / Çim	6	Fi Harfü’l-Gayn	5
Fi Harfü’l-Hâ	5	Fi Harfü’l-Fâ	6
Fi Harfü’l-Hı	4	Fi Harfü’l-Kâf	5
Fi Harfü’d-Dâl	6	Fi Harfü’l-Kef	11
Fi Harfü’z-Zâl	4	Fi Harfü’l-Lâm	6
Fi Harfü’r-Râ	46	Fi Harfü’l-Mim	10
Fi Harfü’z-Zâ	17	Fi Harfü’n-Nûn	11

Fi Harfü's-Sin	5	Fi Harfü'l-Vâv	4
Fi Harfü'ş-Şin	8	Fi Harfü'l-Hâ	29
Fi Harfü's-Sad	4	Fi Harfü'l-Yâ	16

Tablo 10:*Hasîb Divanı* elifbâya göre gazel sayıları.

2.5. AHENK UNSURLARI (VEZİN, KAFİYE VE REDİF)

Hasîb Divanı'ndaki 182 şiirin, birer beyitlik iki tarih manzumesinde vezin tespit edilememiştir. Hasîb, *Dîvân*'ının 165. Manzumesinde iki farklı vezin kullanmıştır. Ayrıca mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış 178. manzumede 16 kez vezin değiştirmiştir. Eserde kullanılan aruz kalıpları ve bunların sayısı ile bahirler tablosu şu şekildedir:

Bahirler	**Vezinler**	
Remel	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	52
	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	30
	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	4
	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	5
Hezec	mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün	45
	mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün	8
	mef'ûlü mefâ'îlü fe'ûlün	1
Mücteb	mefâ'îlün fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün	22
Muzari	mef'ûlüfâ'ilâtümef'ûlü fâ'ilün	26
Münserih	müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün	1

Tablo 11:*Hasîb Divanı* vezin dağılımı.

Manzumelerde harflerine göre mücerred, mürdef, mukayyed ve müesses kafiyeye rastlanır:

1. Mücerred Kafiye:

Beyâz fes üzre sarmış kırmızı şâl ol melek-sîmâ
Şu'â-ı nûr-ı şem' ü şu'le-i cevvâledir gûy**<u>â</u>** (4 / 1)

Beyâz fes kırmızı şâlı gören mestâne zann eyler

Şarâb-ı nâba düşmüş ‘aks-i hûrşîd-i cihân-ârâ (4 / 2)

2. Mürekkeb Kafiye:

a. Mürdef Kafiye:

Cenâb-ı zâde-i Arslan Girây Hân-ı kerem-mu‘tâd

Celâdetlü o sultân-ı mübârek eyledi bünyâd (23 / 1)

Bu beyt-i râsihu’l-bünyân kıldı şâmihu’l-akrân

Musanna‘ dil-güşâ zîbende vâlâ-tarh nev-îcâd (23 / 2)

b. Mukayyed Kafiye:

Dil-haste bûs-ı la’l-i lebiñ müşterîsidir

Buhrân-ı hicr ki eşribeniñ sükkerîsidir (47 / 1)

Etdi bedî‘-i hüsnüñ ma‘ânîsin beyân

Hatt-ı ruh[ı] meger kütübüñ Ahterîsidir (47 / 2)

c. Müesses Kafiye:

Ruh [u] hâliñ ya al Bengâli ya gül-gûn sevâyîdir

Muhallâhûyларıñ kâkülleri telli Hıtâyîdir (29 / 1)

Ḳalemkâr-ı kumâş-ı nev-zuhûrîdir hat-ı sebziñ

Ser-i zülfüñ aña pûşîde hârâ-yı hevâyîdir (29 / 2)

Hayrabolulu Hasîb Divanı’nda rediflerin kullanımı; ek hâlinde olan redifler, kelime hâlinde olan redifler, ek-kelime hâlinde olan redifler, iki kelime hâlinde olan redifler, ek-iki kelime hâlinde olan redifler şeklindedir.*Divan*’da az sayıda redifsiz manzume de mevcuttur:

Gitdikce germ olmasına meclis-i tarab

Sâkî-i nerm-meşreb-i gül-çihredir sebeb (11 / 1)

Ratl-i girânı mugbeçe agırlık eyledi

Olmuş meger ki nâmzed-i duhter-i ‘ineb (11 / 2)

a. Ek Halinde Olan Redifler:

Ya zahm ur sîneme bi'llâh ya hancer-be-kef turma
Levendim tîg yakanda gerek yâhûd niyâm**ında** (159 / 1)

Bilir mâhiyyet-i noksân-ı hüsnin gurre-i garrâ
Mukâbil olsa şems-i 'ârızıñla bedr-i tâm**ında** (159 / 2)

b. Kelime Halinde Olan Redifler:

Açar kebûter ol'azme per ü bâl saña
Yazınca levha-i cân üzre 'arz-ı hâl **saña** (1 / 1)

Hayâl-i elf kadiñle hayâle dönmüşler
Hamîde-kâmet-i 'âşık degil mü dâl **saña** (1 / 2)

c. Ek-Kelime Halinde Olan Redifler:

Libâs-ı sebzler giy ey perî-peyker meleklik yap
Cihânda hüsn-i gılmân ü behişte müşterek**lik yap** (12 / 1)

Ser-â-ser şerha vü zahmile nakş-ı tâzedir sînem
Efendim al kumaşı nev-zuhûrîdir döşek**lik yap** (12 / 2)

d. İki Kelime Halinde Olan Redifler:

Mühreden geçmiş fürûg-ı meh cemâl olmuş baña
Mihr 'aks etmiş şafak ruhsâr-ı âl **olmuş baña** (3 / 1)

Hâceden çıkmış zerâfetle 'alîm olmuş baña
Şîve üstâddan el öpmüş hoş hisâl **olmuş baña** (3 / 2)

e. Ek-İki Kelime Halinde Olan Redifler:

Şâh-ı nev-rûzı bilip geldi sabâlar semt semt
Döşedi ezhâr ile gülşen-serâ**lar semt semt** (13 / 1)

Nev-bahâr erdi güzeller çözdü gerden bendini
Çıkdı bogaz seyrine sâhib-safâ**lar semt semt** (13 / 2)

2.6. *DİVAN*'IN NÜSHA TAVSİFLERİ

Hayrabolulu Hasîb Divanı'nın "Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü 1617" ve "Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1" numarada olmak üzere tespit edilebilen iki nüshası bulunmaktadır.

Topkapı Sarayı Müzesindeki nüshanın sonunda yer alan istinsah kaydına göre, müstensih Ahmed Hulûsî et-Tarsûsî tarafında istinsah edilen metnin istinsah tarihi 1214 / 1799-1800'dür. Eser, 310x160 mm ölçülerinde aharlı sarı kâğıt üzerine ta'lik hatla yazılmıştır. Altın yaldızla çizilmiş çerçevenin içine yerleştirilen metinde başlıklar ve mahlaslar kırmızı mürekkep; manzumeler ise siyah mürekkeple kaleme alınmıştır. 24 varak olan nüshanın satır sayıları her sayfada değişiklik gösterir. Cildi, miklepli vişneçürüğü deridir. Üzerine altın yaldızlı çerçeveler çizilmiş ve çerçevelerin içine de mavi canfes kumaş yapıştırılmış; mavi kısmın üzerine de altın yaldızla bir çiçek motifi çizilmiştir. Mıklepte de benzer uygulama görülmektedir.[361]

"Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1"numarada kayıtlı nüshanın ölçüleri kayıtlarda yer almamaktadır. Müstensihi ve instinsah kaydı bilinmeyen söz konusu nüsha, aharlı kağıt üzerine ta'lik hatla yazılmıştır. 1b ve 2a varaklarında altın yaldızla, diğer varaklarda ise kırmızı mürekkeple çizilmiş çerçevenin içine yerleştirilen metinde başlıklar ve mahlaslar kırmızı mürekkep; manzumeler ise siyah mürekkeple kaleme alınmıştır. Cildi, miklepli vişneçürüğü deridir. Cilt ve mıklep üzerine yapıştırılmış ebrulu bir kağıt mevcuttur. 1b varağında altın sarısı renkle boyanmış çiçek motifli, tîğlı bir ser-levha yer alır. Bu nüshada Hasîb Divanı, 33b'de tamamlanır. Tamamı 36 varak olan nüshanın satır sayıları, sayfadan sayfaya değişiklik gösterir. "Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1"numaralı nüshanın farklı varaklarında der-kenarlar mevcuttur. Buna göre nüshada yer alan kayıtlar şu şekildedir:[362]

a. Zahriye kısmında Rüşdî mahlaslı bir şaire ait "Yâ Hû" başlıklı 5 bentlik bir muhammes.
b. 2a varağının der-kenarında Fâtıma Leylâ Hanım adında birinin doğum ve ölüm tarihleri.
c. 2b varağının der-kenarında Yûsuf Kâmil, Râbiâ Ferîde, Âtiye ve Ahmed isimli şahısların vilâdet kayıtları.

[361] Ekinci, Donuk, a.g.e., s. 39.
[362] a.g.e., s. 40.

d. 11a varağının der-kenârında kime ait olduğu belirtilmeyen 3 beyitlik bir müstezat ve 3 beyitlik bir mesnevi.
e. 35b varağında Hanyâlı Nûrî'nin Kâmî Yahyâ Efendi için kaleme aldığı 11 beyitlik bir gazel.
f. 36a da 13 beyitlik bir gazel.
g. 36b de 13 beyitlik bir kıta.
h. Nüshanın arka kapağının içinde 5 beyitlik bir tarih kıtası.

"Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü 1617" numaralı yazmada toplam 182 manzume yer alırken "Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1" numaralı yazmada 4 gazel eksiktir ve toplam 178 manzume bulunur.

3. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ İLE HAYRABOLULU HASÎB'İN MÜŞÂ'ARELERİ

Klasik Türk edebiyatında müşâ'are üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olması, konuyla ilgili ele geçen metinlerin azlığı ve bu türdeki şiirlerin kapsamının belirlenmesindeki belirsizliklerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca şairlerin müşâ'are olarak söyledikleri manzumelerin nazire, müşterek şiir, münazara vb. türlerle karıştırılması yahut daha doğru bir ifadeyle söz konusu türler arasında sınırların keskin olarak ayrılmasının zorluğu, müşâ'arenin nitelikleri konusunda birliğe varılmasını da zorlaştırmıştır. Çalışmanın amacı, müşâ'arede bulunan iki şairin divanlarını inceleyerek müşâ'arenin şekil ve içerik açısından ne olduğunu ve hangi yönlerden diğer türlerden ayrıldığını netleştirebilmektir. Bu doğrultuda öncelikle *Fennî Divanı* ve *Hasîb Divanı*'ndaki manzumelerin TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)[363]'de metin girişi yapılmıştır. İki divanda da yer alan ortak şiirlerin sayısı, 32'dir. Söz konusu şiirlerin bazılarında şairler, müşâ'are terimini (Fennî'de G. 192, Hasîb'de 120. manzume) kullanırken bazılarında ise özellikle bunu belirtme ihtiyacı duymamışlardır. *Fennî Divanı*'ndaki 82. ve 143. gazellere karşılık *Hasîb Divanı*'nda iki farklı manzume bulunmaktadır. Ayrıca 223. gazelde Fennî'nin "'Arz et bu nev-zemîni [.] üstâda Fenniyâ / Bakmaz Hasîb Efendi o deñlü kusûruna" makta

[363] TEBDİZ hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Fatih Özer, "Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü Sistemi (TEBDİZ)", *Bilig*, 86(2018), ss. 219-221; Mete Bülent Değer, "Edebî Metinlerin İncelenmesinde Yardimci Bir Yöntem Olarak 'Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük': Mezâkî Divani Örneği" 16(2019), ss. 249-275; Diba Bahadıroğlu, "Bir Dil Uğraşırı Gözünden TEBDİZ", *Journal of Turkish Language and Literature*, 3(2017), ss. 38-43.

beytinde Hasîb'in adının geçmesine karşın, bu şiire karşılık Hasîb'in yazdığı bir şiir *Divan*'ında bulunmamaktadır:

Fennî'nin Şiiri	**Hasîb'in Şiiri**
Şerer-efşân-ı gamzeñle gelip bezme fişeklik yap Çerâgâna müşâbih sahn-ı sînem bir çiçeklik yap (G. 7 / 1)	Libâs-ı sebzler giy ey perî-peyker meleklik yap Cihânda hüsn-i gılmân ü behişte müştereklik yap (12 / 1)
Bir kavl-i esah yok mu bu 'âlemde havâdis Güftâr-ı dürûg oldu o her femde havâdis (G. 16 / 1)	Câm al ele nakl et kısas-ı Cemde havâdis Sâkî tarab-efzâ ola her demde havâdis (16 / 1)
Haddiñ mi riyâz-ı dil-i şâhâneye bâ'is Mânend-i serây içre o gül-hâneye bâ'is (G. 18 / 1)	Gedâya vaslıñ ola bî-bahâne nedir bâ'is 'Atâ-yı şâha hemân bir bahânedir bâ'is (17 / 1)
Vechiñ hayâl-i dilde şehâ lem'a-i sirâc Tâb-âver olmada ser-i kaddiñde şekl-i tâc (G. 21 / 1)	Hûbân ile mübâhaseye var mı ihtiyâc Mir'ât eliñde hüsnüñe eylerken ihticâc (19 / 1)
Meclis-i gülşende hoş-bû verd-i ra'nâdır kadeh Dest-i sâkîde hoşâ gül-berg-i zîbâdır kadeh (G. 26 / 1)	Bir güzel yüzlü açık meşrebli yârândır kadeh Neş'e-bahşâ-yı meşâmm-ı tab'-ı rindândır kadeh (20 / 1)
Dilde fânûs-ı hayâlin ki ziyâsıyla döner O şeb-ârâ-yı cihâna şem'i likâsıyla döner (G. 74 / 1)	Rükn-i kûyunda dil ümmîd-i visâliñle döner Nitekim sa'y-i tavâf etse safâsıyla döner (62 / 1)
'Ârızıñ hoy-kerde sanma güldür ol şeb-nem kapar Öyle nâzikdir ki bûs olsa hevâdan nem kapar (G. 82 / 1)	'Ârızıñ hûy-gerde sanma güldür ol şebnem kapar Öyle nâzikdir ki pûs olsa hevâdan nem kapar (30 / 1)
'Ârızıñ hoy-kerde sanma güldür ol şeb-nem kapar Öyle nâzikdir ki bûs olsa hevâdan nem kapar (G. 82 / 1)	Kâkül-i hûy-gerdesinden gülleri şebnem kapar Öyle nâzikdir 'izârıñ kim bulutdan nem kapar (31 / 1)
Şanma hâl-i 'ârızında hatt-ı 'anber(â)sâ biter Gülsitân içre dil-i bîmâra hindûbâ biter (G. 85 / 1)	'Ârız-ı âlinde hâl ü hatt-ı 'anber-sâ biter Bâg-ı hüsninde gül üzre habbetü's-sevdâ biter (57 / 1)
Dil bezm-i meyde yâr ile mahfî kes istemez Bu sahn-ı gülde bülbüle gayrı ses istemez (G. 95 / 1)	Sevdâ-yı zülf-i yâre düşen dilkes istemez Gayrıñ perend-i kayd-ı hevâsın kes istemez (66 / 1)
Kulkul-i câmı bez[i]mde nefesinden biliriz Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz (G. 99 / 1)	Görmedin dil-beri şîrîn nefesinden biliriz Nutk-ı tûtî-i şeker-rîzi sesinden biliriz (69 / 1)
Ders-i ebrûsunu ol dil-bere takrîr ederiz Okuyup besmele-i mushafı tefsîr ederiz (G. 104 / 1)	Fasl-ı bâb-ı ser-i gîsûñı takrîr ederiz Kıl ile mes'ele-i müşkile tefsîr ederiz (67 / 1)
Tâ'ir-i kudsam behişt-i lâneden etdim ferâg Kendimi bildim bileli dâneden etdim ferâg (G. 143 / 1)	Men hümâ-yı evc-i nâzım lâneden etdim ferâg Bâde-perest-i niyâzım dâneden etdim ferâg (76 / 1)
Tâ'ir-i kudsam behişt-i lâneden etdim ferâg Kendimi bildim bileli dâneden etdim ferâg (G. 143 / 1)	Eylemem fundukçılık kestâneden etdim ferâg Köfte-hor olmam hele küfegâneden (?) etdim ferâg (77/1)
Hîç mey-âşâma olur mu 'ıyş-ı mahfîde yasâg Bûs-ı la'liñçün bez[i]mde sâkiyâ vardır mesâg (G. 145/1)	Cism-i sûzânımı cânân eyledi bir penbe dâg Giydirip câm neylerem gül-bendini etdi çerâg (78 / 1)
Cefâya var ise sabrıñ benim ne pâkime çek Getir o şûhı sen ey dil huzûr-ı hâkime çek (G. 166 / 1)	Bu cân tende iken şerh edem hâkime çek O kanlu tîgi şehâ cism-i şerhnâkime çek (81 / 1)
Cefâya var ise sabrıñ benim ne pâkime çek Getir o şûhı sen ey dil huzûr-ı hâkime çek (G. 166 / 1)	Hadeng-i gamzeleriñ cism-i [zahm]nâkime çek O kanlı leşkeri ey kaşı yâ helâkime çek (82 / 1)
Mısr-ı dil içre Nîl-i sirişkim sebîl bil Şeh-râh-ı 'işka oldu bevâb mîl sil (G. 170 / 1)	Kûyuñda eşk-i çeşmüm seyl bil Ey şûh vermesin seni gark-âbe seyl sil (96 / 1)
Fehm etmesin hayâl-i hatıñda me'âl il Zîrâ olur me'âni beyânında kâl u kîl (G. 175 / 1)	Kûyuñda eşk-i çeşmüm seyl bil Ey şûh vermesin seni gark-âbe seyl sil (96 / 1)
Vasf-ı hatıñda kâ'id-i râzdır sözüm Ders-i Hayâli şerh eder îcâzdır sözüm (G. 181 / 1)	Şâh-ı taht-ı mülk-i nazm[ım] şer' ükânûndur sözüm Lâyık-ı pâkîze-i tab'-ı hümâyûndur sözüm (108 / 1)
Kebk olur gıbta-fezâ cünbiş-i reftârından Tûtiye şukka gelir şîve-i güftârından (G. 186 / 1)	Tûti lüknet-zededir lezzet-i güftârından Serv pâ-beste olur şîve-i reftârından (121 / 1)
Mahsûl lebiñ piyâle hem olsun hem olmasın Gül meclis[in]de lâle hem olsun hem olmasın (G. 187 /1)	Besdir lebiñ piyâle hem olsun hem olmasın Gül devri geldi lâle hem olsun hem olmasın (122 / 1)
Şâhım 'ulûfe vermez ise bûse sîneden Kılsın 'atiyye la'l-i lebin tış hazîneden (G. 191 / 1)	'Iyd oldu aç fütâdeñi ver bûse sîneden Şâhım lezez mevâcibidir iç hazîneden (116 / 1)
Çekildi meclise sâkî sebû çemen-be-çemen Pür oldu 'işve ki mâh-rû çemen-be-çemen (G. 192 / 1)	Habâb-ı âb-ı revân sû-be-sû çemen-be-çemen Nehâr tâze kılar cüst ü cû çemen-be-çemen (120 / 1)
Açarsa yelkeni kıçdan fırışka ten suyuna Yürüt melekseyi kullan pûpâ dümen suyuna (G. 201 / 1)	Melekseci güzeli çekdirirse ten suyına Kenâra sal yeke yek kullanıp dümen suyına (146 / 1)
Ey kaşı yâ egilme hezâr âşnâlara Kaddiñ hamîde etme begim merhabâlara (G. 207 / 1)	Nakd-i niyâzı etme telef nâ-sezâlara Tasvîr-i nakş-ı zer gibi muzlim binâlara (154 / 1)
Çekdikçe tîg-ı gamzeñi sen dil-berâ bere Teng oldu havfım ile bu gülşen ser-â-sere (G. 214 / 1)	Kâfir hisâr-ı nâzda asmış der-â-dere Ceyş-i niyâza olmaya mı mâ-verâ vere (150 / 1)
Bir mürşidiñ ol bendesi 'âlemde bulunca Leylâyı fedâ eyleme Mevlâyı bulunca (G. 218 / 1)	Cânım sıkılır mutribe sâzı düzülince Keyfim kırılır rişte-i târı üzülince (161 / 1)
Yüz sür 'arûs-ı bint-i reziñ var huzûruna Yohsa bez[i]mde muntazar olma zuhûruna (G. 223 / 1)	Yok.

Gelir ise hatıñla dîdeye tem-tâzeden tâze Olur şebnem-nemâ gül gibi her dem tâzeden tâze(G. 227/1)	‘Arakla ‘ârızıñ olmakda pür-nem tâzeden tâze Düşer gûyâ gül-i âl üzre şebnem tâzeden tâze (133 / 1)
Âteşâsâ merâk var dilde Dûd-ı âh-ı firâk var dilde (G. 229 / 1)	Kûy-ı yâre şitâb var dilde Hâhiş-i intisâb var dilde (134 / 1)
Fikr-i hattıñdır şehâ seyr-i çemen dedikleri Def’-i gamdır sebze-i bâg-ı Hoten dedikleri (G. 238 / 1)	Hadd ü kadd-iyârdır serv-i semen dedikleri Turredir zîr-i külehde feslegen dedikleri (170 / 1)

Tablo 12: Fennî ve Hasîb *Divan*’larındaki müşâ’arelerin matla beyitleri.

“Klasik şiirimizin en çok rağbet gören şekli olan gazel, nazirecilik geleneğinde de en öndedir. Bu, gazel türünün diğer nazım şekillerine göre kullanış sıklığıyla da ilgilidir.”[364] Fennî ve Hasîb arasındaki müşâ’arelerde gazel nazım biçimiyle yazılmıştır. Ayrıca söz konusu müşâ’arelerin kafiye-redif ve vezin açısından incelenmesi de şekil olarak şiirlerdeki ortak ve farklı noktaların tespitini sağlayacaktır:

Fennî Divanı’nda Kafiye-Redif	**Hasîb Divanı’nda Kafiye-Redif**	**Fennî Divanı’ndaki Vezin**	**Hasîb Divanı’ndaki Vezin**
-eklik yap	-eklik yap	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
-emde havâdis	-emde havâdis	mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûlün	mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûlün
-âneye bâ’is	-ânedir bâ’is	mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûlün	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
-âc	-âc	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün
-âdır kadeh	-ândır kadeh	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
-âsıyla döner	-âsıyla döner	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
-em kapar	-em kapar	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
-em kapar	-em kapar (2)	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
-â biter	-â biter	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
-es istemez	-es istemez	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün
-esinden biliriz	-esinden biliriz	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
-îr ederiz	-îr ederiz	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
-âneden etdim ferâg	-âneden etdim ferâg	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
-âneden etdim ferâg	-âneden etdim ferâg (2)	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
-âg	-âg	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
-âkime çek	-âkime çek	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
-âkime çek	-âkime çek (2)	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
-îl?	-îl?	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün
-îl?	-îl?	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün
-âzdır sözüm	-ûndur sözüm	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
-ârından	-ârından	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
-âle hem olsun hem olmasın	-âle hem olsun hem olmasın	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün
-îneden	-îneden	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün
-û çemen-be-çemen	-û çemen-be-çemen	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
-en suyuna	-en suyuna	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
-âlara	-âlara	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün
-ere	-ere	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün
-ulunca	-ulunca	mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûlün	mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûlün
-ûruna	-	mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün	-
-em tâzeden tâze	-em tâzeden tâze	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün	mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün
-âk var dilde	-âb var dilde	fe’ilâtün mefâ’îlün fe’ilün	fe’ilâtün mefâ’îlün fe’ilün

[364] Köksal, “Nazire Kavramı ve Klâsik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı”, s. 226.

-en dedikleri	-en dedikleri	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Tablo 13: Fennî ve Hasîb *Divan*'larındaki müşâ'arelerin kafiye-redif ve vezin tablosu.

Müşâ'arede bulunan şairlerin arkadaş yahut dost olması, en azından benzer muhitlerde bulundukları ve bu sebeple birbirlerini tanıdıkları tahmin edilmektedir. *"Öyle zannediyoruz ki müşâ'are eden iki şair; birbirini tanıyan, takdir ve taltif eden, hatta birbirine şakası geçen iki dosttur. Gerek birbirleriyle, gerekse diğer dostlarıyla, kendi devirlerinde hayatın bizatihi içinde olan şiiri merkeze koyarak, amacını aşmış şaka ve sataşmalardan mümkün mertebe uzak; onur kırıcı, küçük düşürücü… olmayan bir üsluptaki şiirle sohbet etmiş, eğlenmiş, hoşça vakit geçirmiş… iki dostun müşâ'areleri, kendilerinin takdir edeceği uzunluk, tür ve muhtevada olacaktır*."[365] Böyle bir durumda şairlerin birbirlerini takdir ve taltif etmeleri de kaçınılmazdır. Fennî, "tûtî gibi sözler söyleyen, konuşan Hasîb"in âdeta meftunu olduğunu şöyle dile getirmekte ve arkadaşını övmektedir:

Okuyup Fenniyâ eş'ârını mâh-ı şekerâsâ

Hasîb-i tûtî-i gûyânıñ oldum bende meftûnu (G. 231/5)

Hasîb'in düğünü için Fennî'nin söylediği "Sûr-ı Hasîbe sâde bu bir tuhfedir dilâ / Nessâc-ı tab'-ı Fennî 'abd-i kemîneden"[366] beytine karşılık *Hasîb Divanı*'nda da aynı redif ve kafiyede bir şiir yer almakta ve şair, dostlarına taze şiirini âdeta bir sebze yaprağı gibi takdim etmektedir. Bu müşâ'are, iki şair arasındaki dostluk ve yakınlığı gösteren bir başka örnektir:

Ahbâba berg-i sebzdir ey dil bu şi'r-i ter

Mahsûl-i bâg-ı tab'-ı Hasîb-i kemîneden (116 / 5)

Müşâ'arede bulunan şairlerde dikkat çeken özelliklerden ilki, özellikle makta beyitlerinde birbirlerini şiir söylemeye davet etmeleridir. Fennî'nin Hasîb'i müşâ'areye davet ettiği beyitlerden biri şöyledir:

Hasîbî ister imiş Fenniyâ müşâ'areye

Hezâr-ı gonçe-dehen sû-be-sû çemen-be-çemen (G. 192 / 5)

Fennî'nin bu davetine Hasîb Efendi'de "sevgilinin ayva tüylerinin vasıflarını" müşâ'are etmek isteyerek karşılık verir:

Hasîb vasf-ı hat-ı yâre gel müşâ'areye

[365] Öbek, s. 46-47.
[366] Fennî, *Divançe*, T. 36a, M. 36a-36b.

Bahârdır edelim güft ü gû çemen-be-çemen (120 / 7)

Şiirlerde müşâ'are yerine "cevâb" kelimesinin kullanımı da dikkat çekicidir. Fennî'nin "Bâzâr-ı zîb-i silk-i selâsetde Fenniyâ / Verdim bu vezn ile dür-i manzûmuma revâc"[367] beytine karşılık Hasîb Efendi, "[Ey] Hasîb, şeyhe cevâbı kulaç kulaç verdim" diyerek "cevâb" kelimesini "müşâ'are"nin yerine kullanmış ve Fennî'nin adını anlamayarak "şeyh" diye nitelemiştir. Bu noktada şairlerin eserlerini incelerken dönemindeki şairlerle karşılıklı iletişimleri, varsa müşâ'arede bulundukları şairlerin şiirleri de önem kazanmaktadır. *Fennî Divanı*'nda söz konusu zemin şiir olmasa ve müşâ'areleri sayesinde bunu bilinmeseydi *Hasîb Divanı*'ndaki 19. gazelin bir şaire yazıldığı bilgisine ulaşılamayacaktı.

Kılmış mesâ'il-i ser-i zülfüñde kâl ü kîl
Verdim Hasîb şeyhe cevâbı kulac kulac (19 / 5)

Müşâ'arenin şairler için atışabilme ve şiir söylemedeki yeteneklerini kıyaslama imkânı bulmaları, iki divanda da ön plana çıkmıştır. Fennî'nin "Dîbâc-ı nazm-ı zeylini seyr eyle Fenniyâ / Olmaz nazîre böyle metâ'-ı zirâ zere"[368] beytine karşılık Hasîb'in "Ey Hasîb, ben nazım pehlivanını yendim. Fennî ile Zînet Efendi berabere kaldı" manasındaki beyti şöyledir:

Ben küşt-gîr-i nazma Hasîbâ bes eyledim
Fennîyle kaldı Zînet Efendi ber-â-bere (150 / 5)

Çalışmanın kapsamı gereği ele alınan iki divanda dikkat çeken önemli bir özellik mevcuttur: Tarih manzumesi olmadığı halde bir gazelin makta beytinden sonra şair / müellif tarafından tarihe yer verilmiştir. Bu durum, acaba şairlerin müşâ'arede bulundukları tarih mi sorusunu akla getirmektedir:

Kesb-i selâset ile Hasîb Begle Fenniyâ
Sûk-i naz[ı]mda şi'rini sen yâl u bâl bil (G. 175 / 5)

Nazmıñ cilâ-yı dîde-i ma'nâ mıdır (ey) Hasîb
Oldu devât mükahhil ü kilk-i 'amîl mîl (96 / 7)(Fî 29 Rebî'u'l-âhir 1187)[369]

[367] Fennî, *Divançe,* T. 12b, M. 12a.
[368] Fennî, *Divançe,* T. 40b, M. 40a.
[369] *Hasîb Divanı*'nda yer alan bu tarih, 20 Temmuz 1773'e tekâmül etmektedir.

Şairler, müşâ'arede bulunurken bazen bire-bir aynı kelimeleri kullanarak karşısındaki şaire cevap vermiştir. Bu bağlamda *Fennî Divanı*'ndaki 82. gazel ile *Hasîb Divanı*'ndaki 30. manzume dikkat çekicidir:

Fennî Efendi:

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

'Ârızıñ hoy-kerde sanma güldür ol şeb-nem kapar
Öyle nâzikdir ki bûs olsa hevâdan nem kapar

Turre-i tarrârıña yakın getirme ey perî
Şâne birçok başlı şeydir korkarım perçem kapar

La'lin 'uşşâka o meh bahş eyledikçe tıfl-ı dil
Şîşe-i billûrdan san sükkerî bâdâm kapar

Bu tenim zahmın kaparsa ey tabîb-i cân yine
Âb-ı vasl-ı yâr ile terkîb olan merhem kapar

Fenniyâ feth etse gâhî gülşen-i tab'ın Hasîb
Dahı böyle çok nühüfte nükte-i gül-fem kapar

Hasîb Efendi:

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

'Ârızıñ hoy-kerde sanma güldür ol şebnem kapar
Öyle nâzikdir ki pûs olsa hevâdan nem kapar

Turre-i tarrârıña yakın getirme dostum
Şâne birçok başlıdır şâyed femi perçem kapar

Ol perî sundukca la'lin agzıma bu tıfl-ı dil
Hokka-i billûrdan san sükkerî bâdem kapar

Bu tenim zahmın kaparsa bu tabîb-i cân yine
Âb-ı vasl-ı yâr ile terkîb olan merhem kapar

Fennîye feth etse gâhî gülşen-i tab‘ın Hasîb

Dahi böyle çok nühüfte nükte-i gül-fem kapar

Şiirler arasındaki benzerliğin beyit çerçevesinde örneği de mevcutur. Fennî’nin “Kulkul-i câmı bez[i]mde nefesinden biliriz / Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz”[370] beytine karşılık *Hasîb Divanı*’nda da “Görmedin dil-beri şîrîn nefesinden biliriz / Nutk-ı tûtî-i şeker-rîzi sesinden biliriz”[371] yer alır.

Fennî ve Hasîb’in arkadaş olmaları, aynı ortamlarda bulunmaları sebebiyle nazirede veya müşâ’arede bulundukları ortak isimler de mevcuttur. Hayrî (ö. 1204 / 1789-90)’ye yazdıkları nazireler şöyledir:

Fennî Efendi:

Fenniyâ Hayri Efendiye ne mümkin tanzîr

Dür nisâr etmede kenz-i fem-i esrârından (G. 186 / 7)

Hasîb Efendi:

Hazret-i Hayrîye mümkin mi Hasîbâ tanzîr

Kadri ma‘lûm sühan-dân olur eş‘ârından (121 / 8)[372]

Sabîh (ö. 1198 / 1783)’in “Hecr-i lebinle lâle hem olsun hem olmasın / Meysiz olan piyâle hem olsun hem olmasın”[373] matla beyitli gazeline karşılık Fennî ve Hasîb’in cevabı şöyledir:

Fennî Efendi:

Yazdım nazîre nazmım Sabîhâya Fenniyâ

Tanzîr içün havâle hem olsun hem olmasın (G. 187 / 7)

Hasîb Efendi:

Fennî Sabîha oldu Hasîb-i nazîre-gû

Pey-revlik-i ihâle hem olsun hem olmasın (G. 122 / 7)

[370] Fennî, *Divançe*, T. 24a, M. 23a-23b.
[371] Hasîb, *Divan*, E.H. 11b, M.Ö. 11a.
[372] Söz konusu şiirlerin karşılığı *Hayrî Divanı*’nda tespit edilememiştir.
[373] Vicdan Özdingiş, *Sabîh Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 1998, s. 728.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DİVANLARIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

1. METİNLERİN TERTİBİYLE İLGİLİ HUSUSLAR[374]

1. *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi*'nin Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü "E. H. 1633" ve Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları "60 Mü 193" numarada olmak üzere tespit edilebilen iki nüshası bulunmaktadır. Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları Bölümünde bulunan nüshanın ilk sayfası eksiktir. Bu sebeple *Divançe*'deki ilk manzume olan miraciyenin ilk beyitlerindeki eksiklik dışında iki nüshadaki manzume sayılarında farklılık söz konusu değildir. Metnin oluşturulmasında tespit edilebilen ve tam / eksiksiz nüsha olmasının yanı sıra istinsah tarihi olarak da daha eski nüsha olan Topkapı Sarayı Türkçe Yazmaları Bölümündeki nüsha esas alınmıştır.

2. *Fennî Divançesi*'nin metni oluşturulurken dipnotta nüsha farklarını gösterebilmek için Topkapı Sarayı'nda yer alan nüsha T., Ankara Milli Kütüphane'deki nüsha ise M. olarak kısaltılmıştır.

3. *Hayrabolulu Hasîb Divanı*'nın "Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü 1617" ve "Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1" numarada olmak üzere tespit edilebilen iki nüshası bulunmaktadır. Metnin oluşturulmasında daha özenli bir imlayla yazılan ve daha çok şiir barındıran nüsha olduğu için Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü'ndeki nüsha esas alınmıştır.

4. *Hasîb Divanı*'nın dipnotlarında nüsha farklarını gösterebilmek için Topkapı Sarayı'nda yer alan nüsha T, Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesindeki nüsha ise AÜ olarak kısaltılmıştır.

5. Metinler, nazım şekillerine göre bölümlenmiş ve her bölümün başına köşeli parantez içinde bölüm adı yazılmıştır: [Gazeller].

6. Metinlerdeher manzumeden önce sıra numarası verilmiştir.

[374] Bu bölüm için "M. Fatih Köksal, "Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespitler ve Teklifler", *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2012, s. 63-81." arasındaki görüşlerden faydalanılmıştır.

7. Nüshanın varak numarası, metin içerisinde gösterilmiştir. Varak numarası metinde [34a], [41b] şeklinde yazılmıştır.

8. Metinlerde geçen başlıklar ve özel isimlerin ilk harfleri büyük yazılmış olup özel isimlere gelen ekler, kesme işareti ile ayrılmamıştır.

9. Metinlerde geçen ayet ve hadisler tırnak içerisine alınarak eğik (italik) karakterle yazılmıştır. Arapça, Farsça ibarelerin, ayet ve hadislerin Türkçe karşılıkları dipnotta gösterilmiştir.

10. Farsçadaki vâv-ı ma'dûleler "h^{v}âh" örneğindeki şekliyle gösterilmiştir.

11.Metinlerde okunamayan kelimelerin fotoğrafı metin içerisine yerleştirilmiştir. Okunuşundan emin olamadığımız kelimelerin yanına ise soru işareti (?) konulmuş, dipnotta kelimenin fotoğrafı verilmiştir.

12. Metinlerde yer alan yazım yanlışları düzeltilmiş ancak her yanlışı dipnotta belirtme yoluna gidilmemiştir. Her iki nüshada da okuma yanlışının önüne geçebilmek amacıyla bazı kelimelerin harekelendiği görülmüştür. Metin oluşturulurken bu kelimeler, harekeler esas alınarak okunmuştur.

13. *Fennî Divançesi* Milli Kütüphane nüshasında "tolaşıp, toldu" şekliyle kelime başında "t" ile yazılan kelimeler, Topkapı Sarayı Kütüphanesindeki nüsha esas alındığı ve bu yüzyılın imla özellikleriyle uyum göstermesi açısından metinde "dolaşıp, doldu" biçimleriyle yer almıştır.

14. Her iki nüshada da kelimelere getirilen yükleme durumu eki, yer yer hemze (ʾ) ile gösterilmiştir. Hemze (ʾ) bazen de tamlama ekini göstermek için kullanılmıştır. Bu duruma metin oluştururken dikkat edilmiştir.

15. Arapça, Farsça ön ve son eklerle, birleşik isim ve sıfatların yazımındaProf. Dr. İsmail Ünver'in makalesi esas alınmıştır.[375]

16. XVIII. ve XIX. yüzyıl Türkçesi ile ilgili yapılan çalışmalardaünlülerde normalleşmeye gidilmiş, ünsüzlerde ise metne bağlı kalınmıştır.(gördü, etdi, yapdı vb.) Ayrıca "içün, fürkat vb." kelimelerin aslına bağlı kalınmış, günümüz Türkçesine göre bir düzenleme yapılmamıştır.

[375] İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* 3/6(2008), ss. 51-89.

2. VEZİNLE İLGİLİ HUSUSLAR

1. Vezin, metin içerisinde manzumelerin başında italik olarak verilmiştir.

2. Bazı manzumelerde birden fazla vezin kullanılmıştır; böyle durumlarda kalıbın değiştiği beyitlerin başına vezni de belirtilmiştir.

3. Vezinde görülen her türlü bozukluk ve eksiklik mümkün olduğunca giderilmeye çalışılmış, yapılan düzeltmeler veya müdahaleler dipnotta gösterilmiştir.

4. Metinlerde bir mısrada eksik ya da fazla hecenin olduğu durumlarda metin içerisinde dipnotta açıklama vermek yerine mısraın yanına yıldız (*) işareti konmuş, mısrada vezin sorunu olduğuna bu yolla dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

5. Metinlerde vezin tasarrufu sebebiyleçıkartılması gereken hece veya kelimeler parantez ( ) içine alınmıştır. Bazı beyitlerde ise eksik bir hece ya da kelime bulunmaktadır. İlâve edilen hece veya kelimeler köşeli parantez [ ] içinde gösterilmiştir. Ayrıca vezin gereği yapılan ses türemelerini belirtmek için de aynı yola başvurulmuştur.

6. Vezin gereği yapılan hece düşmelerinde iki kelimenin arasına kesme işareti konmuştur.

7. Bazı kelimelerin yazılışı vezin gereği okunuşları dikkate alınarak verilmiştir.

8. “i-” fiilinin bulunduğu, metinde sıklıkla karşılaşılan “ile, ise” kelimelerinin yazımında veznin gerektirdiği şekle bağlı kalınmıştır.

9. Elif-i maksûreler, vezin gereği uzun okunması gereken yerlerde “ʿĪsī, Leylī, maʿnī”, kısa okunması gereken yerlerde ise “ʿĪsi, Leyli, maʿni”şeklinde yazılmıştır.

10. Şeddeli kelimelerin yazılması hususunda vezne bağlı kalınmştır: hatt / hat-ı gibi.

3. TRANSKRİPSİYONLU METİN

3.1. RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ

[KASİDELER]

1

[T. 1b] Naʿt-ı Şerîf ü Miʿrâciyye-i Fennî

Bismillahirraḥmanirrāḥim

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Gel ey bülbül-i kilk gül-i eşʿār-ı beyān
Ṭūṭi-i muʿcize-gū pīçe-i şīrīn-dehān

Bermekī-nuṭḳ-ı dehen kāşif-i gencīne-i fen
Gevher-efşān-ı süḫan mevce-i baḫr-i ʿummān

Kāşif-i rāz-ı derūn dāfiʿ-i sevdā-yı cünūn
Merd-i kaḥḥāl-ı ʿuyūn ḥāẕıḳ-ı miṣl-i Loḳmān

Luṭf edip āb-ı medārıñ ile iṭfā eyle
Düşdi bir āteş-i ʿışḳa ciger oldu biryān

[5] Başla evṣāf[ıña] ol ẕāt-ı şerîfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil ammā seniñ ey şîfte-zebān

Seyyid-i mefḫar-ı kevneyn Resūl-ı ṣaḳaleyn

Mihr-i pür-tāb-ı cihān maṭlaʿ-ı nūr-ı Yezdān

Eşref-i cümle-i ārā o ḫıdīv-i Dārā

Cedd-ı sıbteyn dürü'n-nesl-i Ḫalīlü'l-Raḥmān

Hāşimī vü Ḳureşī-nām ḥabīb-i Ekrem

Levḥ-i şāh beyt-i risāletde nebiyy-i ẕī-şān

Ṣāḥib-i tāc-ı *le-ʿamruk*[376] şāhān-ı güzīn

Mülket-ārā-yı cihān pādişeh-i ʿālemiyān

[10] Dest-gīr-i ʿulemā kār-güẕār-ı fuḳarā

Dāniş-āmūz-ı der-i şāfiʿ-i ehl-i ʿişyān

Nice vaṣf eyleyeyim ẕāt-ı şerīfin āyā

Nice taʿbīr edeyim ḫulḳını ey rūḥ-ı revān

Sensin ol remz-i *ev ednā*[377]da fehm-i müşkil

Sensin ol vāḳıf-ı fermān-ber-i rūy-ı ġufrān

[376] "(Ey Resûlüm), senin ömrüne andolsun." (Hicr, 15 / 72).
[377] "(Böylece Peygamber'e olan mesafesi, iki yay aralığı kadar) yahut daha az (kaldı)." (Necm, 53/9).

Sensin ol ravża-i ḥasretgeh-i ḳalb-i ümmet

Sensin ol mīve-i ḫāṣiyyet-i naḫl-i pinhān

Sensin ol ʿālem-i maʿnā-yı kemāl-i īzed

Sensin ol ṣāḥib-i Ḳurʾān-ı mübīn-i bürhān

[15] Ḫademiñ olmaġ ile buldu şeref ḳapıñda

Yüz sürüp ḳapıña Fārūḳ u ʿAlī vü ʿOs̱mān [T. 2a]

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā

Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

Ḥüccet-i ḥükm-i nübüvvet idigüñ ʿālemde

Ẓahr-i pākiñde yeter faṣṣ-ı nigīn-i deyyān [M. 2a]

Fehm eden maʿni-i levlākı bilir mertebeñi

Ne bilir anı gürūh-ı fużelā-yı imʿān

Ẓulmet-i küfre şafaḳ gibi ẓuhūruñ[378] kim edip

Ḳıldı tābende o dem ʿālemi nūr-ı imān

[378] ẓuhūruñ] ẓuhūr et, M.

[20] Feṭḥ edip muʿcizeyi genc-i muṭalsamāsā

İki şaḳḳ oldu parmaġıñ ile māh-tābān

Yüzü ṣuyuña seniñ ʿālemi ḫalḳ etdi Ḫudā

Parmaġında n'ola ırmaḳ gibi āb olsa revān

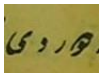
ʿĀlemi ḫākle ḳılmazdı teyemmüm ṭāhir

Başmasa rūy-ı zemīne ḳademiñ mihr-i cihān

ʿAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd

Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

Bāb-ı ġārıñda nigāhbānlıġa taʿyīn olıcaḳ

Şişirirbeyże ile ḳapıñda arslan

[25] Dehre teşrīf edicek vażʿ-ı ḳudūmuñla o şeb

Yere geçdi yıḳılıp niçe kilīsā-yı muġān

Bindi şeyṭān atına dedi ʿAzāzil eyvāh

Urup ol kendini yerden yere ḳıldı efġān

Bu maḳāma gelicek güftemiz oldu beste

Girelim ġayra nühüfte bir uṣūl ile hemān

Ṭıflveş bī-edeb olma yeter ey kilk-i raḳam

Eyle miʿrācınıñ esrārında cevzā ʿayān

Ümmühānīye[379] gidip bir gece ol devletle

Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

[30] Buyuruñ deyü gelip daʿvete Cibrīl-i emīn

Nigerāndır dedi teşrīfiñe Rabb-i Mennān

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb

Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

Şöyle bir raḫş-ı müzeyyen idi ol eşheb kim

Encümen boncuġu ḥınnāsı şafaḳ pür-elvān

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre

Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaʿbān

Ḳuyruġu aḫter-i dümbāle licāmı hāle

[379] Ümmühānīye] Ümmühānī, T.

Çīn-i zülf-i siyehi ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān

[35] O sahīl-āverīn ādem işideydi ṣavtın
Dil verip ʿāşıḳ olurdu aña şāh-ı mīrān

Şeh-süvār oldu saʿādetle o esbi göricek
ʿAzm edip Mescid-i Aḳṣāya cenāb-ı sulṭān

Enbiyāya o imām oldu geçip miḥrāba
Bülbül-i ḳāri-i āyāt-ı mübīn-i Ḳurʾān

Eyledi cāy-ı mübārekde ṣalāt ile selām
Müstecāb oldu merām üzre duʿālar ol ān [T. 2b]

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā gibi gūyā ecvef
Ṣaḥn-ı meʾvāya ʿurūc eyledi mānende-i cān

[40] Ṭabl-ı çerḫi dögerek berḳ ile güm güm o şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi maḳdem-i raḫşān

Reh-güẕār oldu düşüp pāyına sürʿatle şihāb
Māh-ı tābānı aña meşʿale çekdi Keyvān [M. 2b]

Raḳṣa çıḳdı zeyl-i raḫşān ile o şeb Zühre

Yürüdü ʿarż-ı hüner eyleyerek ḫayli zemān

Keh-keşān ṣanma anı[380] esbine ḳum çekdi felek

Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

Çıḳdılar ḳarşı aña cümle ehāli-i behişt

Ṭurdular dest-i kemer-beste gürūh-ı ġılmān

[45] Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer

Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

Encümen ṣanma riyāż içre çerāġān etdi

Cemʿ edip şevḳ ile ṣad şemʿ-i fürūġı rıḍvān

Vaʿẕ edip kürsiye çıḳdı o gece şeyḫ-i rüsl

Ḳıldı mirʾāt-ı nikātına Mesīḥī ḥayrān

Aṭlas-ı çerḫi Ḫudā ḳıldı aña pāy-endāz

Oldu ol pāye-i sulṭān ile faḫre şāyān

[380] anı] -, M.

ʿAzm edip sürʿat ile Sidrede ṭurdu Cibrīl

Ayrı düşdü gül-i pākinden olup berg-i ḫazān

[50] Ḳaldı zīrinde şehiñ raḫşīde ol menzilde

Yetişip geldi aña refref-i nā-dīde revān

Geçdi anıñla niçe perde-i nūr u ẓulmet

Ḳaldı refrefde o dem eyledi ol ṭayy-ı mekān

Bir yere erdigi yoḳ şeş-cihet [ü] çār-ʿunṣur

Dīdeden oldu dilā cümle ʿavālim pinhān

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir

Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol şehe ednā mennī

Her ḳademde geçer idi niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

[55] *Ḳābe ḳavseyn*[381]e duḫūl eyledi bu ḥālet ile

Vāṣıl oldu ḥarem-i ḫāṣa o ṣāḥib-i ʿirfān

[381] "Onunla arasındaki mesafe, iki yay arası kadar yahut daha az (kaldı)."(Necm, 53/9).

Erdi maḳṣūduna ser-menzil-i *ev ednā*[382]da

Ḳıldı ışġā o ḫiṭāb-ı Ḥaḳı bī-ḥarf ü zebān

Başladı ġonçe o dem bülbülveş güftāra *

Feyż alıp nūr-ı tecellīden o verd-i ḫandān

Ne idi ol gece āyā o suʾāl [ü] o cevāb

Neydi ol beynehümā nāz u niyāz-ı ḫūbān

Añlanılmaz bu ne ṣoḥbet bu ne keyfiyyetdir

ʿAḳl ile fehm edemez künhünü zihn-i insān

[60] Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey

Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

Künc-i raḥmetden alıp ḳıyye-be-ḳıyye lüʾlüʾ

Rūy-ı arża o nüzūl eyledi miṣl-i mīzān [T. 3a]

Evvelen işte biri ḫamse mübārekdir kim

Pençe-i mihr-i nübüvvet o şeb oldu iḥsān

[382] "(Böylece Peygamber'e olan mesafesi, iki yay aralığı kadar) yahut daha az (kaldı)." (Necm, 53/9).

N’ola ihdāʾ-i tuḥaf eylese miʿrācından

Kaʿbeden gelse verir dostuna ḥacı fincān

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda

Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb-i Raḥmān[383]

[65] Ey Ḫudāvend-i kerem şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem

Ey kār-ı himem mevc-i yem dür-efşān [M. 3a]

Fenni-i rū-siyehiñ bir kes deryūzeñdir

Ḥāline merḥamet eyle anıñ ey şāh-ı cihān

Küşt-gīr-i heves fiʿl-i menāhīlerle

Eyledi nefsini maġlūb hevā-yı şeyṭān

Nefs-i emmāre ṣoyup aldı libāsın cümle

Düzd-i bī-merḥamet etdi anı ḥayfā ʿuryān

Mūr u faḫd [u] melaḥāsā yürüyüp maḳdemiñe

Yüz sürer naʿt-ı şerīfiñ ile çeşm-i giryān

[383] Rabb-i Raḥmān] Rabbü’r-Raḥmān, M.

[70] Der-i luṭfuñda ṭurur gitmez āyā kān-ı kerem

Sā’il-i naḳd-i şefāʿatdir o ʿuryān-ı biryān

Nice olur ḥāli faḳīriñ ʿacebā maḥşerde

Ş̲evrveş gelse gerek üstüne ḫ̲alḳıñ nīrān

ʿAbd-i memlūkıñı ḥıfẓ ile livā-i ḥamdda[384]

Anı tā görmeye çeşm-i saḳar-ı aḫ̲kerdān

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ise de sulṭānım

Dāmen-i ʿafv ile ʿiṣyānını setr eyle amān

Der-i beytinde çerāġ olmaġa saʿy et ey dil

Ḫ̲ādim-i pādişeh elbette olur nā’il-i nān

[75] Süḫ̲an-ı Nābī Efendiyi te’emmül eyle

Mütesellīdir o müjde ile dil-i ser-gerdān

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan

Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

[384] livā-i ḥamdda] livāu’l-ḥamdda, M.

Şübhe yoḳdur seniñ ey Seyyid-i Kevneyn elbet

Yüz süren ḳabriñe āzād olur ehl-i ʿiṣyān

Gelip üçler dedi tārīḫini bu manẓūmuñ

Şeb-i miʿrācına dil-i micmer ʿūd-ı sūzān

Ravża-i rūḥuna ʿıṭr-āver ola ṣubḥ u mesā

Būy-ı ezhār ṣalāt ile selām-ı Sübḥān

[80] Āl u evlādınıñ aṣḥābınıñ ervāḥıçün

Gül-i ḫoş-būy-ı hedāyā ola ẕikr-i Ḳurʾān

2

Tārīḫ-i Cülūs-ı Hümāyūn Ḥażret-i Sulṭān ʿAbdūl-ḥamīd Ḫan

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Pādişāh-ı ʿādil-i baḥr ü ber ü ẓıll-ı Ḥamīd

Şehryār-ı dāver-i ṣadr-āver-ārā-yı ferīd [T. 3b]

Vāriṯ-i mülk-i Süleymān āl-i ʿOṯmān-cihān

Ḫüsrev-i fermān-ber İskender-i dānā-reşīd

Yoḳ nihāyet luṭfuña ey pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā

Reşk ederdi cūd-ı pākiñ görse sulṭān Bā-yezīd

Ḥāẕıḳ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti

Ḥaḳ kerem ḳıldı seni kevne şehenşāh-ı cedīd

[5] Mehdī-i ṣāḥib-zemān olduġuna bī-şübhe kim

İsm-i evfāḳü'n-nebī olmuşdu defterden resīd

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā

Ḥamdü lillāh ḳıldı üşküfte seni Rabb-i mecīd[385]

Pīşgāhıñda livā'ı eyledikçe reh-nümā

Ekl eder düşmen yine ḫavfıñla ḳışr-ı naḫl-i bīd [M. 3b]

Mā'-i cārī olsa da ceyş-i fiten şimden gerü

Kem eder baḥr-i siyāhı ḳaʿr-ı deryā-yı sefīd

Nār-ı tedbīriñle ḳāl edip zer-i nā-ḫāliṣi

Maḥv ḳıl tīz-āb-ı ḫışmıñla anı miṣl-i ḥadīd

[10] Hīç ne mümkindir seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān

[385] Rabb-i mecīd] Rabbü'l-mecīd, M.

ʿAzm-i medḥiñde naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

Yazdılar taʿmiyye ammā tārīḫiñde şāʿirān

Bedr olur mu zāʿid-i noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

Ḳāʾilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn

Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

Besdir ey ḫāme yeter ḥaddiñ degildir ḳıl edeb

Olmasın taṣdīʿe bāʿiṣ güfte-i naẓmıñ medīd

Fenniyā ḫatm et kelāmı ḳıl duʿā-yı devletin

Ḥaḳ Teʿālā eylesin ʿömr-i hümāyunun[386] mezīd

[15] Mürde-i dünyā olup iḥyā edip tārīḫini

Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna şāh-ı nev ʿAbdūl-ḥamīd

[386] ʿömr-i hümāyunun]ʿömr ü hümāyunun, M.

[KITALAR]

1

Tārīḫ-i Velādet Şeh-zāde Sulṭān Süleymān bin Sulṭān ʿAbdūl-ḥamīd Ḫan

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Gel ey bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

Felek bāzīçe ḳılsa encümen mehdine lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile dest-i s̲üreyyāya

ʿAceb mi rūz u şeb gehvāresin pāyende eylerse
Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

[5] Nikāl-i necm-i gīsūdār porseşdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

N'ola teşrīfine ins ü melek şād olsa ser-tā-pā
ʿUrūc etdi ṣadā-yı müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

Nice vaṣf eyleyem ben siyemmā[387] ẓıll-ı Yezdānı

Zebānım ḳaṭredir[388] deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya [T. 4a]

Ḫıdiv-i maʿdelet-perver seciʿ-i tevʾem-i Dāver

Şeh-i Dārā-yı İskender-i cihān-tāb ile hem-sāye

Yeter ḥaddiñ degildir ḳıl edeb ey ḫāme-i lüknet

Muṭavvel naẓm ile taṣdiʿe bāʿiş olma bālāya

[10] Ḫaṭādan ḥıfẓ edip ẕāt–ı şerīfiñ tā-be-rūst-ā-ḫīz

Emānet olsun ol şeh-zāde-i meh-pāre Mevlāya

Müdellil ʿāleme tārīḫi besdir Fenniyā rāḥat

Erişdi ṣulḥ ile sulṭān Süleymān geldi dünyāya

2

Tārīḫ-i Mevlūd-ı Rābiʿa Sulṭān binti Sulṭān ʿAbdūl-ḥamīd Ḫan

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ey ʿandelīb-i ḫāme-i gülzār-ı maʿrifet

Üşküfte oldu ṭurma gül-i ṭabʿ-ı pādişāh

[387] ben siyemmā] ben o siyemmā, M.
[388] ḳaṭredir] ḳaṭre, M.

ʿAbdūl-ḥamīd Ḫan cihān-tāba luṭf edip

Nā-dīde verdi pür-güher-i maʿdeni ilāh [M. 4a]

Gehvāresine olmaġa āvīze teşnedir

Ḳılmaz felekde līk s̲üreyyāya ol nigāh

Olsa ʿaceb mi dāyesi ḫ̲ūrşīd-i āsmān

Tābende eyler ol gül-i zībā-yı pāki gāh

[5] Ninni-serālıḳ etme sen ey ʿandelīb-i zār

Ol ḫ̲ᵛāb-ı nāza ʿārıż olur şāyed intibāh

Devrān eder cemālini rüʾyet içün felek

Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

Besdir delīli şāh-ı cihān oldu tā aña

Āḫ̲ir-i veliyye olmasına yoḳdur iştibāh

Diger ṭarīḳa gitme dilā ẓıll-ı ʿİzediñ

Deryā-yı cūd-ı dergehīdir bī-kesāna rāh

Oldumsa midḥatımla çerāġ olmaġa sezā

Ver bir mülāzemet beni etme şehā sipāh

[10] Ḥaddiñ degildir ey dehenin ḫāme ḳıl edeb

Setr et midād-ı micbereñi miṣl-i āb-ı çāh

Ḥıfẓ eyleyip ḫaṭādan o sulṭān-ı pāki Ḥaḳ

Ḳılsın hemīşe ṭalʿatı nūr-ı ṣubḥgāh

Tārīḫ-i mevlidin[389] oḳuyan Fenniyā desin

El-ḥaḳ rebīʿde Rābiʿa sulṭān göründü māh

3

Tārīḫ-i Ḥavż-ı Esmā Sulṭān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Esmā Sulṭān-ı celādetli keremkār-ı cihān

Yapmaġa bu ḥavżı sevḳ etdi dil-i sitāresi

Dür-feşān olsa n'ola nīsān ābı dem-be-dem

Baḥr-i rīzān olmada ṣan ḳaṭre-i ṣad-pāresi

Gülşen-i vaṣfın tefekkür eyler iken nāgehān

[389] İki nüshada da "mevlūdun" olarak yazılan kelime vezin gereği "mevlidin" okunmuştur.

Güş etdi bu ṣadā-yı Fenni-i bī-çāresi [T. 4b]

Tāriḫin üçler gelip der ḥarf-i cevherdārla

Cennet içre ʿaynıdır bu kevs̱erin fevvāresi [Sene 1191]

4

Tārīḫ-i Muṣṭafā Paşa Vālī-i Bosna

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Gel ey Fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār

Hüner seyr etdirip ṣaḥn-ı belāġat içre ol ʿālī

Sezādır ṭurma vaṣf et ol vezir-i z̲āt-ı z̲īşānı

Seḫādetde ʿadīl-i Bermekīdir cümle efʿāli

Ne devletdir olup dāmād-ı şehryār-ı ʿālemde

Murād üzre naẓar-perverdelikde yoḳdur ems̱āli

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān

ʿAceb mi tevʾemen bir şāhiniñ olsa per ü bāli

[5] Bu es̱nāda gerçi olmayaydı bu iki Şīrān

Niye müneccer olurdu devletiñ āyā ki aḥvāli

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl gelip ālāyını zāhid

Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkāli

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb

Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli [M. 4b]

Felek gūş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et

Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

Sezādır her ne deñli medḥ edersem bāġ-ı ʿālemde

Gül-ʿaraḳü'l- beniyye ḳāmet-i bālāsıdır vālī

[10] Ne mümkin vaṣfın etmek böyle bir vālā-yı ẕī-şānıñ

senāver bendesiniñ dem-be-dem maḳṣūr-ı aʿmāli

Naẓardan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfin tā-be-rūst-ā-ḫīz

Emānet olsun Allahu ʿaẓīmü'ş-şāna her ḥāli

Eger oldumsa lāyıḳ ḫilʿate vaṣfımla sulṭānım

Ḳıyem baḫş et efendim şimdi ḳışdır olmasın şālı

Deme bir eksigim var ʿaẓm edip ṣun Fenniyā tārīḫ

Nişāncı Muṣṭafā Paşa çü oldu Bosnaya vālī

5

Tārīḫ-i Müftī's-Seyyid Muṣṭafā Efendi

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Semiyy-i faḫr-i ʿālem Muṣṭafā Seyyid Efendi kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i Rodosçuḳda be-kām oldu

Ne mümkin baʿż-ı ḥükkāmān çıḳmaḳ rāh-ı şerʿīden
Anıñ destinde fetvā[390] eşheb-i ḥükme zaḥm oldu

Fünūn-ı ʿilm-i Şettāyı n'ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tedrīs-i fıḳıhda müctehidāsā imām oldu

Kimi dāniş-peẕīr-i müddeʿi kimi eḥibbādan
Aña tebrīge varmaḳ Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

[5] Maḳām-ı ḥürmetinde eyleyip dāmānını irḫā
Niçe dest-i kemer-beste ḥużūrunda ġulām oldu [T. 5a]

Ehāli şükr edip der Fennīyā tārīḫini gūş et

[390] fetvā] fetvā-yı, M.

Revā Ḥaḳ beldeye ʿallāme müftī-i enām oldu

6

Tārīḫ-i Zāde-i Müftī-i Mūmā-ileyh

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Be-nām-ı Muṣṭafā Seyyid Efendi āl-i ṭāhir kim

O müftī-i Rodosçuḳ fāżıl-ı ʿallāme-i āgāh

Hümāāsā cihāna şimdi bir ferzend per ṣaldı

Seḥāb-ı zülfi içün ẓanneder vechin görenler māh

Naẓardan dāʾimā ḥıfẓ eyleyip bāri o maḫdūmı

Oḳuyup nüsḫayı tekmīlen olsun şāriḥ-i eşbāh

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ

Ṭulūʿ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ʿAṭāullah

7

Rodosçuḳ Ḳurbunda Ḫayrabolu Ḳaṣabasındaمehmed Ḥasīb Begiñ Oġlu Rıżāya Tārīḫdir

müfteʾilün fāʿilün müfteʾilün fāʿilün

[1] Ḥażret-i Seyyid Rıżā bende-i şeyḫ-i ʿaṭā

Sālik-i rāh-ı Ḫudā ehl-i dil-i müncelī

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip

Pīri nefes ḳıldı ʿālemde aña çün velī

Şāʿir-i Nābī-zemān nüktever-i dür-feşān

Olsa n’ola bī-gümān sırr-ı ʿaṭādan eli

Şimdi Ḫudā bir oġul verdi aña kim dilā

Muṣḥaf-ı ḥüsnündeki ebrūları ḫaṭṭ-ı celī [M. 5a]

[5] Ġonce-i zibādır ol tāb-ı gül-i Hāşimī

Ravża-i faḫrin n’ola olsa dilā meşʿāli

Tuḥfe açıp nev-bahār dürlü çiçek yir gök

Mehdine çekse sezā aḳmişe-i sünbüli

Şām-ı ḫaṭında duʿā ḳılsa ʿaceb mi dilā

Çār-ı meẕāhib aña Şāfiʿ vü Ḥanbelī

Ḥaḳ ede ʿömrin mezīd-i rıfʿatla ser-medīd

Muʿammer ola ol reşīd āḫiri vü evveli

Mevlidi tārīḫini müjde edip Fenniyā

Dedim o maḫdūm içün bu süḫan-ı efḍali

[10] Ṭoġdu cihān içinde bir burc-ı saʿādetde kim

Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i Muḥammed ʿAlī

8

Tārīḫ-i Velādet-i Ferzend-i Remzī Efendi

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Cenāb-ı ḥażret-i pür-maʿrifet Remzi Efendi kim[391]

ʿUṭārid görse taḥrīrin olurdu reşk ile sūzān

Ne merkezdir ṭarīḳatde o sırr-ı Ḥaḳḳa yol buldu

Mürīd-i Ḫalvetīdir çile-dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān [T. 5b]

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl

Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per ṣaldı

Ḳudūmun gūş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

[5] O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et

[391] Cenāb-ı ḥażret-i pür-maʿrifet] Cenāb-ı pür-maʿrifet, M.

Eder āvīze aḫẕ-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

Ne rifʿatdir aña māder peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

Mürūr ile velī olmasına ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

Daḫı çoḳdur kenār-ı baḥr-i naẓmım söylese ammā
Yeter taṣdīʿe bāʿiṯ olma ey kilk-i güher-efşān

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme
O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

[10] Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī nesli Benī ʿAdnān[392]

9

Tārīḫ-i Ferzend-i Rāmiz Ḥasan Efendi

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Nedīm-i ehl-i ʿirfān ḥażret-i Rāmiz Efendi kim

[392] fī-nesli Benī ʿAdnān] min nesli Benī ʿAdnān, M.

Müşārün bi'l-benān emsāli içre sālik-i āgāh

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin

Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫᵛāh

Bu devrāna ne mümkin böyle bir ḳalb-i żiyā gelmek

Ḫayāl-i dīdesi dāʾim anıñ nūr-ı Cemālullah

Süḫān-dān-ı belāġat hem-zebān-ı Ṣāʾib ü ʿÖrfī

Sebaḳ-āmūz sıbyān ü müfaḫḫim fāʾiḳü'l-eşbāh

[5] Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip dāʾim Ḫudā efzūn ede ʿömrün

Ṭulūʿ etdi cihāna şimdi bir ferzend misl-i māh [M. 5b]

Zemānında görünce ḥüsn-i ḫaṭṭın ḳāḍi-i ʿasker

 ʿāşıḳ olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

Bilā-şübhe devāzdeh-sāle olduḳda o meh-talʿat

Cemālin seyr eden mecnūn olur cümle gedā hem şāh

Ġınā-āver olunca şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan

Aña emdürme yā Rab mehd-i gerdūn istikrāh

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī

Bu nām ile ṭulūᶜ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

10

Tārīḫ-i Velādet-i Duḫter-i Ḫod

mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün

[1] Gel ey tāb-āver-i kilk-i ᶜUṭārid başla evṣāfa

Ṭulūᶜ etdi o şeb necm[393]

O māhıñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim

Yazıp dīvān-ı şiᶜrin defter-i aḳlāma küttāb ol [T. 6a]

Muḳārinolmaġa saᶜy et tevāżuᶜ ile olunan

Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakkı da ögren

Rüsūm-ı ᶜilmi taḥsīl eyleyip ḥükkāma nüvvāb ol

[5] Ḫaber ver mübtedāya şerḥ edip maᶜnā-yı maḳṣūdı

Binā-yı ṣarf u naḥv vāḳıf-ı tefsīr ü iᶜrāb ol

[393] Bu mısra, metinde eksiktir.

Ṭulūᶜ etdi o ẕātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya

Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

Felekde ṭāliᶜiñ var ise Keyvān olmaġa saᶜy et

Müheyyā dāmeniñ irḫā edip bābında tevvāb ol

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-seḥer devr etmede gerdūnı

Bulunmaz böyle bir ṭalᶜat çi sūd ᶜālemde bī-tāb ol[394]

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye

Miyān giryesinden ol nigāre baᶜiṣ-i ḫᵛāb ol

[10] Revān et dīdeden eşk-i devāzdeh-sāle olduḳda

Ṭarīḳ-i ᶜaḳdine meyl eyleyip seyl-āb-ı mīzāb ol

Hezārān zīver-i kālāyı ḥıfẓ et naḳş edip dilde

Cihāz[395]-ı ḥaclegāh-ı sūrına āmāde dūlāb ol

Uçup cādū gibi ᶜazm et yürü ey pīrezen sen de

Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında şeb-tāb ol

[394] bir] -, M.

[395] Metinde şeklinde yazılan kelime anlam gereği “cihāz” olarak okunmuştur.

Görünce ol müḥennā dāne-i engüşt-i zībāyı

Teng-i pür-dāġ edip bāġ-ı cihānda naḫl-i ʿunnāb ol

Ṣafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı

Revā mı gülşen-i aġūşuña sen elde aġżāb ol

[15] Duʿā ḳıl cāmiʿ-i cismiñde ṣūfī çāk edip sīnen

Ṣalāt-ı ḫamsede ol duḫtere dāʿī-i miḥrāb ol

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḫ-i zībā

Görigel Fāṭımam dehre ḳadem başdın ṣafā-yāb ol

11

Fāṭıma-i Mezbūreniñ Tārīḫ-i Fevti

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ki rūşen yaşını gül-ġonçecigim efendi

Ravża-i cennete ʿazm edip o ārām etdi [M. 6a]

Fenniyā rūhuna bir Fātiḥa dedim tārīḫ

Fāṭıma bülbülveş uçdu fenādan gitdi

12

Tārīḫ-i Tezvīc-i ʿAlemdār İsmāʿīl Aġa

müfteʾilün fāʿilün müfteʾilün fāʿilün

[1] Fehmi-i nām Ḥācı İbrāhim Aġā-zāde kim

Merd-i ʿAlemdār İsmāʿīl Aġa nev-cevān

Ẕāt-ı şecīʿü'ş-şiyem ṭabʿ-ı laṭīf-i himem

Ġonçe-i leb-beste-fem nuṭḳ-ı edībü'l-lisān

Buña töhmet-i mey deyü elsine-i nāsda *

El-veledü sırru ebīh(i)[396] nāṭıḳa-i ekberān [T. 6b]

Şāʿir-i ṣāḥib-süḫandır peder-i ʿāzimi

Tevʾem-i Nābī-dehen mevc-i yem-i dürr-i feşān

[5] Sālik-i nā-dīdedir der-i ṭarīḳ-i Ḫalvetī

ʿIşḳla şeb-tā-seḥer ṣūfī-i çille-keşān

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip

Vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa n'ola bī-gümān

[396] "Oğul, babaya (kız anaya) çeker. Bu sözün, asılsız ve uydurma bir hadis olduğu bildirilmiştir. (Aclunî, Keşfü'l-hafâ, 2/338)." Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Âyet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük),* İstanbul: Kesit Yayınları, 2013, s.686.

Zādesine ʿaḳd edip şimdi o bir duḫteri

Sūrınıñ ālāyını görmemiş idi cihān

ʿIrḳ-ı şerīfü'l-benī ṣu gibi meyl eyleyip

OlduTekirṭaġına Ḫayraboludan revān

Aḫẕına Keyvān gibi mihr-i cihān Şāma dek

Zühreniñ olsa n'ola maḥfeline sāyebān

[10] Oldu müzeyyen niçe seyre cevān ṣaf-be-ṣaf

Çıḳdılar ālāyına nev-çerī-i zīverān

Ṭāḳī-i elvānını ḳavs-i ḳuzaḥ seyr edip

Ṣaḥn-ı felekde ṭulūʿ eylemez ol çoḳ zemān

Bayraḳ açıp reh-nümā çār-āġā-yı ʿalem

Kimi süvār-ı feres kimi piyāde hemān

Ṭablınıñ āhengiñi gūş edip eflākde

Aḫter-i dümbāle ʿarż etdi nihāl-i benān

Ḫaclegehiniñ eger görse cihān ẕātını

Ġıbṭ eder idi aña ravża-i bāġ-ı cinān

[15] Mehd-i felekde gelip bir veled-i mehveşi

Gevher-i bāzīçesi olsun anıñ Ferḳadān

Bikr-i meżāmīn ile bu süḫan-ı nekreyi

Gūşına dūşīzeniñ söyledi berāy-nihān

Tārīḫin üçler gelip sūrına der Fenniyā

Ṭāliʿi meh-tāb ile eyledi ṣanki ḳırān

13

Tārīḫ-i Kāşāne-i Ḥamza Pāşā-zāde

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Semiyy-i [faḫr-i] ʿālem Aḥmed Beg Efendi kim *

Muvaffaḳ oldu bünyādına bu kāşāneniñ nāgāh

O ẕāt-ı ʿırḳ-ı pāk-i āl-i Tāhā-zāde-i Pāşā

Kibār-ı devlet-i maḳbūl-i ḳalb-i şāh-ı ẓıllullāh

Bināya ṣarf edip zer gibi ẕihnin erdi maḳṣūda

Müderris-i ʿālim ü fāżıl müʾellif-i şāriḥ-i eşbāh [M. 6b]

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā

Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

[5] N’ola encüm gibi revnaḳ verirse çerḫ-i ṭāḳında

O maʿkūs-ı ser-miʿmāra dīvān-ḫāne-i dergāh

ʿAceb mi ölseler engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān

Temāşā eyleyenler naḳşını bay u gedā hem şāh

İçen āb-ı laṭīf çeşmesārından ḳıyās eyler

Aña olmaḳ gerek Nīl-i mübārekden ḫafī bir rāh [T. 7a]

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır

Hevāsı ḫoş-zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

Derūnunda ṣafā-yāb eyleyip pāyını dāʾim

Anā etdirme yā Rab tā-be-rustā-ḫīz istikrāh

[10] Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde Fenni der tārīḫ

Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

14

Tārīḫ-i Kāşāne-i Seyyid Meḥemmed Ḥasīb Beg der-Ḳaṣaba-i Ḫayrabolu

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Mefḫar-ı ẕāt-ı şerīf āl-i Resūl-i Ekrem
Nāmver-i ṣāḥib-i güftār ḥasīb-i ʿuşşāḳ

Bermekī-cūd u seḫā-ṭabʿ [u] melāẕ-ı fuḳarā
ʿIrḳ-ı pāk-ı vüzerā ʿabd-ı kerīm-i Rezzāḳ

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o ẕāt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

Dāḫiliyyeyle temām etdi behiştāsāyı
Ṣarf edip sīm ü zeri eyledi meẕāḳ

[5] Güş eden naḳşını Mānī gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle temāşāsına ʿālem müştāḳ

Çerḫ-i ṭāḳına n'ola encümveş ʿaks ise
Ser-miʿmār-ı muḥallā-yı dīvān-ḫāne vü ṭāḳ

Rūzunu nāẓir-i gülşeniñe cennetāsā

Dil-i pür-ġam ola ne dāfiʿ-i sevdā-yı merāḳ

Āb-ı germ-ābesine Nīl-i mübārek der idim

Olsa ḳurbiyyeti mevḳıfınıñ iḳlīm-i ʿIrāḳ

Kilk-i Vaṣṣāfın alıp çıḳsa n'ola meydāna

Yekke-tāz-ı süḫana ḥavlısı ṣaḥn-ı mızrāḳ

[10] Ḥıfẓ edip āteş-i iḥrāḳdan [anı] dāʾim

Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iḥrāḳ

Ferāḥ u şevḳ ile yā Rabb ṣafā-yāb eyle

Neşter-i ġamla dil-i bānīsini ḳılma şiḳāḳ

Fenni ver ṣāḥib-i ebnāsına bu tārīḫi

Eylediñ ṣan İremi cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

[MUSAMMATLAR]

1

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Fikr-i zülfüñle şehā tār-ı şebistān olayım
Şemʿa-i ḥüsnüñe pervāne-i sūzān olayım
Ṣıġınıp ravza-i ruḫsārıña pinhān olayım
Ġonçe-i ʿārıżıña bülbül-i nālān olayım [M. 7a]

[2] Baḫş edip vaṣlıñı ben ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi hecriñle sezā mı ṣoldur [T. 7b]
Devr-i vaṣlıñda ṣunup bendeñi bāri öldür
Tekye-i ʿışḳıña biñ cānla ḳurbān olayım

[3] ʿAcebā tīġ-ı müjeñle nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu perīşān-ḥālim
Saña lāyıḳ mı baña böyle iş et[397] sulṭānım
Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı ḫadeng ile ḳızıl ḳan olayım

[4] Niʿmet-i vaṣlına ṣabr etme[398] ḥamāḳatdendir
Düzd deme ʿuşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫᵛāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

[397] et] etmek, M.
[398] etme] etmege, M.

Būs edip laʿl-i lebiñ dehre Süleymān olayım

[5] Gerd-i ḫāṭırla ḳuluñ eyleme yābāna sezā

Zīr-i eşikde begim ḫāk ile yeksān olayım

Manṣıb-ı vaṣlıñı ver Fenniye iḥsān sezā

Ḥükm-i faẓlıñda efendiligi dīvāne sezā

2

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Rāʾiż-i bezmiñ piyāle ġonçe-i raʿnāsıdır

Bāde-i laʿl-i leb-i sāḳī gül-i ḫamrāsıdır

Ḳulḳul-ı cām-ı ṣürāḥī bülbül-i şeydāsıdır

Şimdi dil bu bezmgāhıñ ṭūtī-i gūyāsıdır

[2] İmtizāc etmekde yoḳ aṣla kemāli zāhidiñ

Dem-be-dem mest-i ḫarāb elde ṣaḳalı zāhidiñ

Bezm-i ʿişretgāhda ceng ü cidāli zāhidiñ

Gūyiyā bī-hūde segle hirreniñ ġavġāsıdır

[3] Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın

Çīn edip ebrūsunu ʿuşşāḳa ġılmān çatmasın

Ravża-i ruḫsārına ādem nice cān atmasın

ʿĀşıḳ-ı şeydāsının ol cennetü'l-meʾvāsıdır

[4] Geşt edip ṣaḥrālara düşsem ʿaceb mi sū-be-sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ edip ey şīrīn-rū [M. 7b]
Ḳaysveş Mecnūnuñ olmaḳ ya nedir derseñ sen o
ʿUḳde-i zencīr-i zülf ü ṭurreniñ sevdāsıdır

[5] Baḥr-i dür-feşān meʾvā-yı süḫan olsa n'ola
Naẓm-ı üstāda naẓīre beyne'l-arżı ve's-semā [T. 8a]
Ḳaṭreyem nezdinde bi'llāhi anıñ ben Fenniyā
Hātif-i ṣāḥib-belāġat maʿrifet deryāsıdır

3

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Raʿdāsā āh u efġānım benim ṭaġ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim dilde ırmaġ oynadır
Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

[2] Zülf cünbān-ı telāṭum etse ṭañ mı dilleri
Ẓāhir olmaḳda yem-i ġam üzre mevc-i serseri
Bend olup müjgānıma ḳılmış gerdānın seri

Baḥr-i çeşmimde niheng-i mārveş āġ oynadır

[3] Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā
Şeh-süvārım ṣanma eyle iki yaña merḥabā
Ḫışm-ı neẕẕār ile ol ʿāşıḳa ḳalpaġ oynadır

[4] Penbe-i vaṣlın müheyyā ḳılmaġa ol dil-beri
Ḫᵛābda fetḥ etmek içün uçḳur-ı şevḳ-āveri
Düzd-i dest-i ʿāşıḳı dīvāne-i ḫᵛāhişgeri
Bir mülāyim ṭarz ile yoḳlaşdırıp bāġ oynadır

[5] Cenge ṭurmuş ġamzesi ṣan kāfir-i āteş-feşān
Birr-i tengdir ḳıl ḥaẕer sen ḳarşılıḳ ṭurma amān
Ẓanneder seyr eyleyen taḳlīb eder çeşmin hemān
Ol tüfengin eyleyip peyveste çaḳmaġ oynadır

[6] Fenniyā alsa Leẕīẕī dest-i pākine ḳalem
Esb-i ṭabʿına süvār olmaġa hīç çekmez elem
Şāʿirān içre hüner seyr etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat içre mızrāġ oynadır [M. 8a]

4

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Meleklerle felekde etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde şimdi ol ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās
Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās [T. 8b]

[2] Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın *
Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın
Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı seng ile ḳaṭʿ etmede elmās

[3] Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid
Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid
Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās

[4] Dil-i ʿuşşāḳı köhne menzil-i üftāde ẓannetme
Münaḳḳaş dār-ı Ḥamdī Şeyḫ-zāde ẓannetme *

Bulunmaz zāhidā mis̲li anıñ dünyāda ẓannetme

Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūrü'n-nās

[5] Ne ālāt-ı müheyyādır anı ḫalḳ eylemiş Fettāḥ

Tefehhüm eyle ey Keyvān çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ

Esip ṣavurmada sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi eryāḥ

Felek(de) hāle-i ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās

[6] Baḫīl olma kerem ḳıl ʿāleme iḥsānıñı var et

Devā mı ʿaksine devrānla böyle yürü çıḳ git

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet

Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

Yetiş bir kerre bāri sen bize mis̲l-i Ḫıż[ı]r İlyās

[7] Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

Mücessem eyleyip mānende-i İslāmbol-ı s̲ānī

Ne deñlü iḫtirāz etsem yanar bā-ḥükm-i Rabbānī

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī

Medār-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

[MÜSTEZADLAR]

1

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

mefʿūlü feʿūlün

[1] Ben jende-i pür-dāġımı dībāya degişmem

Ey ḫ̬ʷāce-i kālā

Bu câme ile faḫrimi Dārāya degişmem

Pinhān u hüveydā

[2] Cān baḫş eder ol mürde-i maḫmūra ezelden

Ṣun sāḳī biz'elden [M. 8b]

Laʿl-i lebiñi sāġar-ı ṣahbāya degişmem

Ey ṭıfl-ı Mesīḥā [T. 9a]

[3] Ṣan micmer-i sīm içre verir meclise ḫ̬oş-bū

Māverd mi nedir bu

Zülf-i siyehiñ ʿanber-i sārāya degişmem

Yaḳma beni cānā

[4] Dil gitse n'ola çeşmiñe kuḥl-ı Ṣıfahāna

Semt-i Hemedāna

İḳlīm-i lebiñ ḳand-i Buḫ̬āraya degişmem

Derlerse de şeydā

[5] Pālūde midir vuṣlatıñ ey Fāris-i niʿmet

Nā-dīde bu leẕẕet

Ḫᵛān-ı keremiñ sükker-i ḥalvāya degişmem

Ṣoḥbet deme cānā

[6] Pīrāye-i destārım edip ʿārif-i ẕātın

Evrāḳ-ı nikātın

Ṣad-deste gül ü sünbül-i ġarrāya degişmem

Bilmem ne bu sevdā

[7] Fenni güher-efşā yem-i ṭabʿ[ıñ] ile şiʿriñ

Dür-dāne-i fikriñ

Gencīne-i pür-lüʾlüʾ [ü] lālāya degişmem

Ey mevce-i deryā

2

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

mefʿūlü feʿūlün

[1] Gül destiñe zāhid der-i mey-ḫānede cām al

Merdāne hüveydā

Ḳıl ceyş-i ġamı sebḳat-ı mücellā ile nām al

Ḫavf eyleme aṣlā

[2] Bir nīm-nigehi yoḳ ise ʿuşşāḳına ḳand ey dil

Bu ṭoġrusu müşkil

Ṭur reh-güẕārıñda o şehiñ bāri selām al

Ey ʿāşıḳ-ı şeydā

[3] Sünbül gibi ne-şüküfte ḳaranfül gibi ṭop ṭop

Dilden dile maṭlūb

Zülf-i siyehiñ maġz-ı dile būy-ı meşām al

Tā defʿ ola sevdā

[4] Eksik verir ise zer-maḥbūb-ı viṣālin

ʿUşşāḳına mālın

Ḳoy vezne-i aġūşuña sen çekde temām al

Noḳṣān ise alma

[5] Bend etmek içün kendiñe ol eşheb-i cānı

Boş ḳoyma sen anı

İḳdāʾ-i viṣālin yedi ki misl-i zimām al

Yemle anı tenhā

[6] Meclisde serinden düşicek kisve-i zāhid

ʿİsā ile ʿābid

Al destiñe öp ki başıña ʿörf-i ʿiẓām al [M. 9a]

Ey nüsḫa-i kübrā [T. 9b]

[7] Sırrīye ṣunup bu süḫan-ı āyīne-i Fennī

Esrārıñı maḫfī

Ṭūṭī deheninden femiñe ḳand-i kelām al

Māʾ-ı şekerāsā

3

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

mefʿūlü feʿūlün

[1] Ḳıçdan açalım yelkeni ey mūçū fırışḳa

Çekdirme firāḳa

Ḳullan dümeni orsapoça gitme dimīşḳa

Deryā-yı ʿarāḳa

[2] Diñle süḫan-ı Arnebūd-ı pīr-i ʿalīliñ

Ol cild-i saḳīliñ

Eşidet monem boḳı mora vallah'ı dıbışḳa

Luṭf eyle beyāḳa

[3] ʿUşşāḳa āh edip aġyār içün eder

Ġavġāya bu peydā

Çün inne'l-emr duḫūlu ḳulzum-ı ʿışḳa

Cumhūr-ı ʿalāka

[4] Sini şīn oḳur muġ-beçe ol ṭıfl-ı fiten-cū

Lüknet-zede gül-rū

Maʿhūda viṣālin çıḳarıp dedi lepişḳa

Beyʿ etdi meẓāḳa

[5] Fennīye edip tente feragāhī tırınḳa

Degdir baba finḳa

Ḳıçdan açalım yelkeni ey mūçū fırışḳa

Çekdirme firāḳa

[GAZELLER]

Ḥarfü'l-Elif

1

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

Kūyuñda ṭutduġum iş olur zer-ʿayār-ı ḫāṣ
Ḫāk-i rehiñdir ʿāşıḳ-ı şeydāya kīmyā

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

Beş vaḳti ḳılmasın yeter ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ altında būriyā

[5] Fennī Celāliye n'ola ʿarż etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı manẓūmı cā-be-cā

2

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı baña

Maṭlaʿımdan ṭāliʿim *şemsü'd-ḍuḥā*[399] ḳıldı baña

Men ʿaref[400]sırrın edip mirʾāt-ı ḳalbimde ʿayān

Kenz-i lā-yefnā[401]sını luṭf u ʿaṭā ḳıldı baña [M. 9b]

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi

Ṭabʿıma āb-ı ḥayāt[ı] mā-cerā ḳıldı baña [T. 10a]

Ḫayli dem vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār olup

Ḫāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtiyā ḳıldı baña

[5] Āb-ı vaṣlın eyleyip bīmāra terkīb-i devā

Şerbet-i laʿlin ṭabīb-i cān şifā ḳıldı baña

Fenniyā ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ ḳıl naẓar maṣnūʿına

Penbe-i dāġ-ı vücūdum bir ḳabā ḳıldı baña

3

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eşʿāra dilā

399 "Kuşluk vaktinin güneşi, (Hz. Muhammed)"
400 "Kendini bilen, (kuşkusuz Rabbini de bilir)."
401 "(Kanaat), tükenmez bir hazinedir."

Ver ḫaber remz-i meʿānīden bedīʿi mübtedā

Yāre telḫīṣ eyle sen faṣl-ı ser-encām-ı dili

Şerḥ edip metn-i ḫayāl-i vaṣlını gāhī aña

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline

Vechin iṣbāt eyler ol İbn-i Melek āḫir saña

Ehl-i iḥsān etmede māżī vü müstaḳbel kerem

Görmedik bir naḳd-i ḥāżır ṣarf edip eyler binā

[5] Vażʿ eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda *

Fetḥ eder bāb-ı gülistān-ı cinānı bī-riyā

Fenniyā bu sırr-ı fendir kim bu ebyāt-ı süḫan

Oḳuyup fehm edemez mażmūn–ı terkīb-āşinā

4

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā

Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh

Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

Esip savursa da nīm-bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka

Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl ammā

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ

Kimi ḳand u kimi kevs̲er dedi āb-ı zülāl ammā

[5] Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ o teslīm-i rıżāsında

Yerin ḫākister eyler bārveş ehl-i kemāl ammā

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et

Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

5

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Manṣūr-ı dil-āvīze olur zülfüñe şeydā

Ḳıldıḳ anı Mecnūn-ṣıfat ey ṣaçı Leylā

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ḥayātı

Nūş eyler idi laʿliñi İskender [ü] Dārā

Zülfüñ müdür ol tār-ı ruḫuñ üzre siyeh-dūd

Ṣan micmer-i sīm içre yanar ʿanber-i sārā

Reşk-āver olup āteş-i laʿliñle erirdi

Görse lebiñi şehd-i Semerḳand u Buḫārā [M. 10a]

[5] Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ

Tātār-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā [T. 10b]

Ṭıġ-ı nigehiñ ḳatlime ol hükm-i ḳażā līk

Daʿvā-yı deme ḥüsn-i ḫaṭıñ ḥüccet-i ibrā

Aġız aġıza sāġar ile meclis-i meyde

Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī

Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḥınnā

Dürr-i süḫan-efşānım olsa n'ola Fennī

Ṣaḥn-ı dehen-i sāḥil [ü] mevc-i leb-i deryā

6

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Dendān-ı ṣāfi dürr-i ʿAden söylerim saña
Laʿl-i ʿaḳīḳi reşk-i Yemen söylerim saña

Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı sebze-i bāġ-ı cinān mıdır
Ṣaḥrā-yı dilde seyr-i çemen söylerim saña

Seyr et beyāż fes ile ol şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze semen söylerim saña

Cünbiş-i çeşm [ü] ḫaṭṭıñ şeh cemāl[402]
İḳlīm-i Rūmı başdı fiten söylerim saña

[5] Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

Pey-rev olunca güfte-i İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre süḫan söylerim saña

[402] Dize, metinde eksiktir.

7

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Şerer-efşān-ı ġamzeñle gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih ṣaḥn-ı sīnem bir çiçeklik yap

Seni āzürde eylerse nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ
Cemāl-i pākle zülf-i girih-gīriñ sineklik yap

Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān
Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır câme-i Cemden mücessem al eteklik yap

[5] Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

Alıp kālā-yı naẓmı ḫᵛāce-i ṭabʿ-ı Fürūġīden
Vücūd-ı dil-ber-i eşʿārıña Fennī yeleklik yap

8

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Zāhid edecek meclis-i rindāna teḳarrüb
Bintü'l-ʿinebe eyledi bīgāne teḳarrüb

Bāl açsa n'ola zülfüne zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü] reyḥāna teḳarrüb

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb [T. 11a / M. 10b]

Tīġ-ı müjeñe sīnesini feṯḥ eden ʿāşıḳ
Dīvāne eder ḫançer-i bürrāna teḳarrüb

[5] Bu naẓm-ı meżāmīn ile ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫan-dāna teḳarrüb

9

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

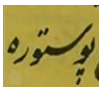
[1] Mey-i laʿlin ṣunup rindāne sāḳī-i ṭalʿat mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ẓanneder vişn-āb

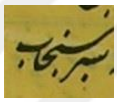
Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāġ-ı ʿālemde

Temāşā ḳıl muḥannā ol benānı dāne-i ʿunāb

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā

O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

Naẓar ḳıl ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕār-ı şūḫ

A gül-gūn câme-i pākīzeye duḫte

[5] Sirişk-i dānişim zāhid görünce şīşe-i dilde

Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ

Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanẓīr eyle Fennī

Kenār-ı baḥr-i naẓmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

10

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Kilkiñ silicek laʿliñe ey kūdek-i mekteb

Sürḫ oldu sefīdiñ ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

Ebrūlarıña fevḳ-ı cemāliñde naẓar ḳıl

Ser-levḥadır ol muṣḥaf-ı ruḫsāra müẕehheb

Meclisde edip perde-i dāmeniñ irḫā *

Söz yok seniñ ʿirfānıña ey şūḫ-ı müʾeddeb

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse n'ola kūyuña aġyār

Elbette gider Kaʿbeye hüccāc ile merkeb

[5] Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre

Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

Ḥarfü't-Tā

11

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Şehā sen būse ver kim câme-ḫᵛāb içre baña ḳat ḳat

Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāġ-ı ḥüsnüñde

O çīn-i berg-i zībā ġabġabıñ mı dil-berā ḳat ḳat

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde

Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

Müşābih bād-zehre dīde-i mestāne-i dil-ber

Nigāh-ı iltifātı ḫasteye ʿayn-ı şifā ḳat ḳat

12

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Pervāne-ṣıfat şemʿ-i cemāliñ cevelān et

Sūzān olup ol envere baḫş-ı dil ü cān et [T. 11b / M. 11a]

Teşrīf edicek ḫāneñe her maḳdem-i pākin

Ḫāk-i rehini çeşmiñe ḳuḥl-ı Ṣıfahān et

Cünbān ederek raḳsa diye cānı

Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp ḫūn-ı sirişki

Zaḫm-ı teniñe merhem-i dühün belesān et

[5] Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli

Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiʿri

Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ʿayān et

13

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Pençe-i şāhīn-i ġamzeñden ne mümkindir necāt

Dāne-i ḫāliñ çün eyler murġ-ı dil āḫir vefāt

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi

Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña

Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

Sāḥil-i baḥr-i sefīd-i raḥmete seyl-āb olup

Kim olur yek ḳaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyiʾāt

[5] Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān

Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

14

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet

Āġūşuma alsam n'ola gāhīce o ṭıflı

Gehvāre-i sīnemde gelip eylese rāḥat

Şāhīn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im

Murġ-ı dilimiz ḥażret-i Allaha emānet

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır

Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

[5] Vaṣf eyleyemem lebini ben Zīvere Fennī

Baḫş etmege ḳoymaz güheri ṭabʿıma ḫisset

15

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Baḫş-ı mey-i laʿliñ iledir sen de mürüvvet

Ḫūn-rīz-i nigāhıñla şehā ḳanda mürüvvet

Vaṣlıñla şināverlik edip gāhi kerem ḳıl

Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña her ḳanda mürüvvet

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu

Baḫş-ı dil ü cāndır saña bu bende mürüvvet

Deryā-yı göñül kişt-i cemālinde o māhī

Bir sīm semek eyledi zībende mürüvvet

[5] Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī [T. 12a]

Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet [M. 11b]

Ḥarfü’s-sā

16

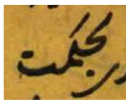
mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādis

Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādis

Eṭrāfı fiten başdı aġıp gitmede mīzān

Ḫalḳ düşdü boġaz derdine dirhemde ḥavādis

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı

Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādiṯ

Cāʾiz ki ola kūy-ı viṣālinde iṯr çün

Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül [ü] perçemde ḥavādiṯ

[5] Aġyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī

Ebkem olurum gāhice açsam da ḥavādiṯ

17

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabeṯ

Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabeṯ

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip cismi ṣūfiyā *

Bu ṭarz-ı nev-verāʿla saña būriyā ʿabeṯ

Besdir mizāca ḥāl-i ʿaraḳ-rīziñ ey ṭabīb

Buhrān-ı ʿışḳa mā-ı ter-i hindibā ʿabeṯ

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf baña

Ḳavs-i ḳuzaḥ riḳābıma olsa revā ʿabes

[5] Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün

Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt [ü] pā ʿabes

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime

Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ʿabes

18

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i şāhāneye bāʿis

Mānend-i serāy içre o gül-ḫāneye bāʿis

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān

Oldu nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿis

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid

Āvīze-be-dest sübḥa-i ṣad-dāneye bāʿis

Bih-zādımın oldu yine himmeti sāḳī

Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāneye bāʿis

[5] Şimdi fem-i ṭabʿımda zebānım baña Fennī

Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḫāneye bāʿiṣ

19

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Ḥamd ola ki yoḳ bende o sevdā-yı müʿenneṣ

Mecnūn edemez herkesi leylā-yı müʿenneṣ

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ

Mezmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿenneṣ * [T. 12b]

Merdümiye tesmiye-i duḫter ne ʿaceb kim

Yıḳar bir ayaġla nice ber-pāy-ı müʿenneṣ [M. 12a]

Giydir laḳabı cāme diyü ümm-i ḫabīṣe

Güldür o żamīri aña kālā-yı müʿenneṣ

[5] Bint-i rezi gör ḥacle-i bezminde o Fennī

ʿAyş etdi bu şeb zāhide ḫünṣā-yı müʿenneṣ

20

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Mey-i laʿliñ içün meclisde zāhid oldu(r) ḳanzīl tuc
Efendi işret etmez sāḳi-i gül-çehreniñdir ṣuc

Serīḳa eyledi düzd-i müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-rişte zülfüñde verir ol uc

O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭṭ-ı ʿārıż-ı ruḫsārını seyr et
Ḳıyāmetden ʿalāmetdir yürüdü ʿāleme Yeʿcüc

Görünce şaḫneyi zāhid bez[i]mde ṣıçrayıp birden
O mestiñ bü’l-ʿaceb oldu iki ayaġına pabuc

[5] Bu şeb rind ile ḫır mır etmedi ol bezm-i ʿişretde
Hevāmm-ı meşreb-i żıddeyni gör hirre ile seg memzūc

Celālīden naẓīre isteyip bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā eyle olmazsa miyānın ḳoc

21

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Vechiñ ḫayāl-i dilde şehā lemʿa-i sirāc

Tāb-āver olmada ser-i ḳaddiñde şekl-i tāc

Aġyār ile münāfese var mā-beyn-i yārda *

Hīç āteş ile penbe niçe ide imtizāc

Düşnām [u] cevriñ eşribe ṣun teşnegāna *

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı rūḥ-ı zāc

Versin leẕeẕ mevācibin ey şāh sīneden

Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

[5] Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc

Bāzār-ı zīb[403]-i silk-i selāsetde Fenniyā

Verdim bu vezn ile dür-i manẓūmuma revāc

[403] Her iki nüshada da kelime "zīnet" yazılmıştır ancak vezin ve anlam gereği "zīb" okunmuştur.

22

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

Püşt-i dildāra n'ola vażʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu hevesden ḳatl olur ṣāḥib-ḫurūc [T. 13a]

[5] Mevc-i deryāveş erilmez Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler bülbül bāl aç da uc * [M. 12b]

23

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Çekince üstüme tīġ-ı nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḫ sūrāḫ eyledi ol mec

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i düşnāmıñ ṣun ey ḥāz̲ıḳ

Aña āb-ı viṣāliñle şifā ver şerbet-i emlec

Gör nice ḫ̲ʷāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna

Ṭolaşıp istiʿāz̲eyle civārından hemān sen gec

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl

Ruḫ̲un açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

[5] Ne̲sirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda

Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

24

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Būs edip laʿl-i leb-i dildār şerbet-sükker iç

Ḫ̲ūb ḫ̲ayāl-i ʿārızından ḳahve-i bā-ʿanber iç

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı me̲z̲āḳ

İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

Tāb-ı ḥasretden çekip ḫ̲ūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi

ʿīd-ı vaṣlında o māhıñ şerbet-i nilūfer iç

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince sāḳiyā billūrdan

Bāde-i engūr ile ālūde ḳand-i aḥmer iç

[5] Nūş edip māʿ-ı vużūʾın zāhid-i bezm-i şeddeyn

Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber iç

El çekip cām-ı Cem-i ser-şār-ı meyden Fenniyā

Cennet-i vaṣlında yāriñ ḳana ḳana kevs̲er iç

25

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ẓuhūr etse ʿaceb mi raʿd-ı āhımla nigāhıñda

Seḥāb-ı çerḫ̲-i dilde āteşzār-ı pīç-ā-pīç *

Hevā-yı āh ile olduḳça zülf-i ʿanber-bū *

Perīşān eyler ʿaḳlım ol ḫ̲ayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

Naẓar ḳıl micmer-i ḥüsnünde gūyā zülfü ol şūḫ̲uñ

Ṣuʿūd eyler hevāya dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç

Metāʿ-ı vuṣlatın nessāc-ı ʿāşıḳ niçe nesc etsin

Perend-i tār [u] pūd-ı perçem-i dildār-ı pīç-ā-pīç

[5] Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla

O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde

Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

Naẓīrim Fenniyā bāġ-ı süḫanda naẓm-ı Reʾfetle

Ṣarıldı yasemenveş gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç[T. 13b]

Ḥarfü'l-Ḥā

26

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Meclis-i gülşende ḫoş-bū verd-i raʿnādır ḳadeḥ

Dest-i sāḳīde ḫoşā gül-berg-i zībādır ḳadeḥ [M. 13a]

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda

Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿĪsādır ḳadeḥ

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü

Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

Etdirir her mey-keş-i ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū

Ṣu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır ḳadeḥ

[5] ʿAks-i rūy-ı sāḳi-i meh-pāre ile Fenniyā

Vech-i billūr-ı secencelveş muṣaffādır ḳadeḥ

27

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ

Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

Seyr-i Bebek de ṣaf ṣaf olup ceyş-i ġamzesi

Çıḳmış o kāfir-i müje meydāna pür-silāḥ

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi ur bir binā aña

Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat ise ezber et Merāḥ

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş

Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

[5] Ṣayyāda hīç ḥarām ola mı ṭā'ir-i viṣāl

Fennīye murġ-ı būse-i laʿliñ şehā mubāḥ

28

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ

Refʿ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-ı güẕār

Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

Laʿl-i ümīdiñ eden sāʾil-i deryūzeleriñ

Geçinir niʿmet-i vaṣlınla faḳīrān ferīḥ

O perī dūd-ı firāḳın içirip ʿuşşāḳa

Ḥayf kim sūḳ-ı maḥabbetde eder kesb-i ḳabīḥ

[5] Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb

Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

29

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ

Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ıṣlāḥ

Bu mu sebeb vaḳ[i]tinden mi ġıdā aḫẕ eyler

Evc-i ʿalāda hümā-perde cemīʿ-i ervāḥ

Mūceb-i hikmet-i *lā-yüsʾelü ammā yefʿalü*[404]

Nā-peder kevne Mesīḥāyı getirdi fettāḥ

Resenin bilmeyeniñ seniñ şikāf eyledigi

Saʿy-ı āhenger ile tesmiye oldu miftāḥ [T. 14a]

[5] Fenniyā düşe diyü zülfünü dāmen mi ṭutar

Ẕeḳanı bāġ-ı cemālinde o şāhıñ tuffāḥ [M. 13b]

30

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣaḥ

Noḳṭa-i ḫāl-i lebānıñ ḥarf-i daʿvāt-ı ḳadeḥ

Berg-i nevr-ā-nevriñdir yāsemen ḳaddiñ nihāl

Ravża-i ḥüsn-i cemāliñ sāḥa-i bāġ-ı ferāḥ

Meh-cebīniñdir berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel

[404] "Allah, yaptığından sorumlu tutulmaz; onlar ise sorguya çekileceklerdir." (Enbiyâ, 21/23).

Kilk-i ḳudretle çekilmiş ebruvānıñ anda ṣaḥ

Sīm-bāzuñdur felekde ʿāşıḳa cānā revā

Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

[5] Fenni-i bī-çārenīñ baḥsinde ḳīl ü ḳāl yoḳ

Ḥüsn-i ḫaṭṭındır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣāḥ

Ḥarfü'l-Ḫı

31

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ

Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḥāẕıḳ

Gül-i terden mürebbā āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün

Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek içün nāmı

Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme ʿibret-nümādır yaḫ

[5] Reh-i mesdūde sengāsā olup pā-māl hemvāre

Güẕergāh-ı ḫarāb-ābāda cisr-i muḳteżādır yaḫ

Niçün beyʿ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ʿālem

Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

32

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ

Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ ẕikr et kim

Eyle sen anı nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n'ola ʿālemde

Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören

Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

[5] Jende-i ḫūn ile dil olsa n'ola zībende

Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ [T. 14b]

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme *
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

Şümār-ı būs-ı laʿlin tekye-i miḥnetde şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde sübḥa-i mercān eder ol şūḫ [M. 14a]

N'ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

[5] Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sūrāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol şūḫ

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

34

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ

Ḳılmış āmāde o laḥm-ı cigere ālet-i sīḫ

Nice sīḫ olmaya bu sūziş-i ʿışḳıñla hezār

Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı maḥabbetde tabīḫ

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında

Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-ı göñül zerd olsa

Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīḫ

[5] Dedi bir ehl-i süḫan ġonçe külāhın açdı

Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o ṭıflıñ tārīḫ

Ḥarfü'd-Dāl

35

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ḫayāl-i ʿārıżıñ bir kaṣr-ı nev-bünyād edip zühhād

Müzeyyen eyledi bāġ-ı İremāsā anı Şeddād

N’ola cismimde ʿışḳıñla hezārān şerḥalar olsa

Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa

Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür

Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

[5] Ne māniʿ ebruvānıñ ḫūn ile taṣvīr-i seyf etse

Derūn-ı menzil-i kāşānesine naḳş edip Bih-zād

Çemen-zāra müşābih sebze-i tanẓīr ile Fennī

Kenār-ı baḥr-i naẓmım eylesin yārān-ı Saʿd-ābād

36

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ʿāşıḳa vaʿd-i vaʿīd

Rūze-dārāna ġurūb oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip

Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

Düşdü dil çeşmiñe ey şāh-ı Süleymān-ı zemān

Eyleme mūr-ı żaʿīfi şīşede ḥabs-i medīd [T. 15a]

Ceyş-i ʿuşşāḳı yine seyr-i Bebekde kāfir

Yürüyüp leşker-i müjgānı ile ḳıldı şehīd

[5] Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr

Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd [M. 14b]

37

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Hümāāsā dil uçdu zülf-i yāre her çi bād-ābād

Per açdı āşiyān rūzgāra her çi bād-ābād

Söyünmez sūziş-i ʿışḳım dem-ā-dem bād-ı āhımla

Dil-i vīrānemi verdim şerāra her çi bād-ābād

Eṣer yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden

ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

Bebekden aḫẕ edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı

Muṣādif rūzgār ile Ḥiṣāra her çi bād-ābād

[5] Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda

Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

38

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd

Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

Semt-i taḳvāyı mey-i engūr ile ıṣlāḥ edip

Zāhidiñ terkībi oldu şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

Nār-ı hecriyle o meh-tābın seḥābāsā dilā

Dūd-ı āhım āsmāna eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir meyli ammā sāḳiyā

Ḫaclegāh-ı meclis-i rindān degil tenhā çi sūd

[5] Nāʾil olmaḳsa metāʿ-ı vaṣla ḳasdıñ Fenniyā

Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ʿışḳa tār u pūd

39

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd

Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā

Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda

Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān

Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr-ı dilā ferd

[5] Āh eyleyecek Fenni ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre

Olsa o nesīm ile n'ola vech-i şomā gerd

40

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Bintü'l-ʿinebiñ būs edicek laʿlini zāhid

Telḫ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsid

Taḥrīr edemem sūziş-i ʿışḳı ben o yāre

Ḫāmem olup āteş ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd [T. 15b]

Daʿvā-yı deme beyyine isterse nigāhı

Ḳāḍī-i cemālinde dür-i çeşmim añа şāhid *

Ṣun nuḳle bedel nūş edicek bāde-i sāḳī

Meclisde ḳadeḥ başına bir būsedir ʿāʾid [M. 15a]

[5] Rengīn ola mı saʿy ile hīç naẓm-ı belāġat

Fennīya neşāṭ ola ya bir vaḳt-i müsāʿid

Ḥarfü'z-Ẕel

41

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Laʿl-i nābıñdır şehā ʿuşşāḳa sükkerden leẕīẕ

Bādedir dil-teşne-i maḫmūra kevṡerden leẕīẕ

Daʿvet-i bezminde sen niʿmet-fürūş olma şehā

Vuṣlatıñdır ʿāşıḳa pālūde-i terden leẕīẕ

Menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt olsa ʿaceb mi ṭalʿatıñ

Ḫoy-ı pākiñ çeşme-i ḫūrşīd-i enverden leẕīẕ

Fenniyā bāġ-ı cemālinde o şāhıñ ġabġabı

Bir turunc-ı tāzedir tüffāḥ-ı aḥmerden leẕīẕ

42

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāẕ

Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫᵛāra şāẕ

Ḫᵛāb-ı ġafletden telef oldu dirīġā ʿömrümüz

Gerçi vāḳiʿ oldu ammā vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā

Ṣunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ bir meh-i tābāna kim

Hāle-i āġūşa teslīm olmadıḳ meh-pāre şāẕ

[5] Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña

Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāẕ *

43

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Degil şemʿ āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervāneden meʾhūẕ
Muḥaḳḳakdır denir ʿuşşāḳa cānāneden meʾhūẕ *

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raʿnā neden meʾhūẕ

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

Müzeyyen olsa zaḫmım penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden meʾhūẕ

[5] Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol ẕī-ḳıyem (?) dür-dāneden meʾhūẕ

44

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Vaṣl-ı dildāra niyāz-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ
Ġonçe-i gülşene murġ-ı çemenim ḳıldı nüfūẕ [T. 16a]

Alıp āġūşuma olma hey dilā hāle gibi

Ten-i pākīzesine pīrehenim ḳıldı nüfūẕ

Ḫaṭṭ ber-āverde iken fürḳatine cān naḳdin

Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

Feṯḥ edip ʿarż-ı cemāl[405] eyleme aġyāra diyü

Ġonçeye ḫār-ı nikāt-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ [M. 15b]

[5] Fenniyā saʿy ederek ṣaḥn-ı belāġat içre

Güç ile şiʿr-i beyāna dehenim ḳıldı nüfūẕ

Ḥarfü'r-Rā

45

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var

Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre baġı var

Sāḳī bez[i]mde cāmı ṭutuşdurdu meclise

Ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ṣıcaġı var

[405] ʿarż-ı cemāl]ʿarż-ı cemālin, M.

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol perī

Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

Gird-i siyāh-ı sīnede gör sūz-ı dağını

Efʿi-i dīdebān-ı ġamıñ şeb-çerāġı var

[5] Beñzer hilāle ʿarż eder ol ḫırmenindeki

Maḥṣūl-ı ʿömrü biçmege çerḫiñ oraġı var

Naẓm-ı Edībi söyle Leẕīẕīye Fenniyā

Pāyında esb-i cāmesiniñ çınḳıraġı var

46

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Çerḫ-i ḥüsnünde şafaḳ ʿārıż-ı ruḫsārıdır

Kevkeb-i ḥāline nūr-ı meh-i ruḫ sarıdır

Yüz bulup çıḳdı o başdan eder elbette ḫaṭā

Leşker-i Çīn-i Ḫoten ṭurre-i Tātārridir

Dāne-i ḫāl-i siyehkārıdır aġa-yı nebāt

Nigeh-i çeşmi şehiñ aṣaf-ı ġaddārıdır

Edip āġāza uṣūliyle bize şeh-nāzım

Būselik ḳılmadı ʿuşşāḳa nev-ā-kārıdır

[5] Beyʿ ederken dür-i vaṣlın ḳo tehevvür etsin

Sūd eden biri lüknet-i güftārıdır *

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ

Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

Fenniyā şevket-i şiʿrinde Cenābın gūş et

Emr-i ẕī-şān-ı nikāt-ı femi ḥünkārıdır

47

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] O ṭīġ-ı ġamze-i mestāne cān behāsınadır

Şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli ḳan behāsınadır

Feżā-yı sūḳ-ı maḥabbetde çıkdı ol ebrū

Ḳarār-dādesi şimdi kemān behāsınadır [T. 16b]

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna

Revān kuḥlı anıñ Iṣfahān behāsınadır

Serinde ṭutsa n’ola gevher-i viṣāli dil

O naḳd-i eşk ile tāc-ı Keyān behāsınadır

[5] Gelip ayaġına ol şehd-i vaṣl kendiden

Ziyāde verme ṣaḳın rāygān behāsınadır

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı Fennīyā ʿarż et

Felek ister ise bādbān behāsınadır [M. 16a]

48

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Laʿ lin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gün güşād olur

Ḥavfım budur ḳażā ile diller şehīd olup

Tīġ-ı müjeñle seyr-i Bebekde fesād olur

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ

Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile bir murād olur

Laʿl-i mücevheriñ ki nadire-i pīşedir

Naḳş-ı ḫaṭıñla ḫātem-i gevher sevād olur

[5] Gelmez ḥaṭ-ı niẓāmına şol beldeniñ hemān

Beyne'l-ehāli cümlede ki ittiḥād olur

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā

Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

49

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Devā-yı viṣāl-i yāre mest-i pūşt-pā derler *

Bu renc-i rūzgār-ı āsmānīye belā derler

Hedefāsā nice sūrāḫ olmasın sīnem *

O tīġ-ı ġamze-i mestāneye tīr-i każā derler

Seḥāb-ı zülfüñe murġ-ı hümāveş per açan ʿışḳa

Feżā-yı evc-i dilde ṭā'ir-i sürūr hevā derler

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı

Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aṣlā derler

[5] ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī

Ṣırāṭ-ı ebruvānından güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā derler

50

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] ʿArūs-ı bāde cihānıñ şevāʾiʿindendir
Şırā-yı vuṣlatı ʿaṣrıñ mübāyaʿındandır

Ḫusūf-ı ḫaṭṭı n'ola ẓulmet-i cihān olsa
ʿAlāyim-i ḳameriñ ol vekāyiʿindendir

Büt-i mücāmaʿatı der-i dilde ḥıfẓ etmek
O Sāmīrīyi raḳībiñ ṣınāyiʿindendir

Gelince maḥkeme-i ḥüsn-i yāre şāhid-i ḫaṭ
Beyān eder o bedīʿī bedāyiʿindendir

[5] Dedim görünce zemīn-i Celāliyi Fennī [T. 17a]
Bu güfte-ṭabʿ-ı Belīġiñ żevāyiʿindendir

51

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Dil ol beyāż fesle seni yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi feslegen bilir

Āvīze olmada dil-i sevdā-zede hemān

Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü özge resen bilir

Nessāc-ı ʿışḳa nice ketān olmasın bu ten

Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

Fennī maḳām-ı Şermiyi gülzār-ı naġmede

Ancaḳ bilirse Fehmiyi murġ-ı çemen bilir [M. 16b]

52

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Āteş-i dāġ-ı dili ṣarṣar-ı hicrān büyüdür

İḥtirāḳ-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

Veled-i ḳalbi baġ[ı]rında naẓar ḳıl sālik

Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i ʿirfān büyüdür

Berḳ-i nezẓāre-i ḫūbān ile çerḫ-i dilde

Raʿd-ı āhı muṭarā şekk-i firāvān büyüdür

Nigeh-i ʿāşıḳa feṭḥ etse n'ola sīnesini

Nūr-ı ḫūrşīd ile ol penbe-i būstān büyüdür

[5] Sāḳiyā dāʾire-i meclis-i Cem ḳıl peydā

Şevket ü salṭanatı āṣaf-ı Şāhān büyüdür

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile maʿmūr

Pençe-i yevm-i ġamı lāne-i vīrān büyüdür

Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda Ḥasīb-i Rüstem

Küşt-gīr-i süḫan-ı nāẓım-ı meydān büyüdür

53

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳapar

Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳapar

Aġyār ile dü-çār olıcaḳ kūy-ı yārda

Gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel ḳapar

Şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl ile gülrūzeden[406] hezār

Berg-i ḫazān tevbe-i zühd-i ḫiyel ḳapar

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil

[406] gülrūzeden] rūzeden, T.

Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳapar

[5] Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip

Kendi dilān-ı tāzeden ey dil ʿasel ḳapar

Fennī bu nev-zemīni Leẕīẕiye ʿarż edip

Seng-i Ḥiṣārı ṭabʿ-ı hünerden temel ḳapar

54

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez iʿtibār

Naḳd-i vuṣlat sūd eder Eryāle[407] etmez iʿtibār

El çekip ẕeyl-i kibār-ı ġırreden şimdi göñül

Bī-mürüvvet ker ü fer cühhāle etmez iʿtibār [T. 17b]

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın

Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

Dūşına almaz revā olsa aña ḳavs-i ḳuzaḥ

Bī-riyā ṣūfī felekde şāla etmez iʿtibār

[407] Eryāle] Riyāle, M.

[5] Eyleyen ṭūl-ı emel kisvesin ol cānāneniñ

Çerḫ-i dilde aḫter-i dümbāle etmez iʿtibār

Buldu leẕẕet ḳand-i şiʿr-i Niʿmet ile Fenniyā

Baʿd-ez-īn zenbūr-ı ṭabʿım bala etmez iʿtibār [M. 17a]

55

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Teşrīf-i sūḳ-ı meclise ʿöẕrüñ şehā nedir

Ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣlıñ ise bu behā nedir

Gülgūn-ı ʿārıżında seniñ ḫāl-i ʿanberīn

Necm-i seḥerdir ol ki şafaḳdan nişānedir

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān

Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ bańa nedir

Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çi ġam

O müşk-būy-ı çīne sezā tuḥfe şānedir

[5] Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo bi'llāh Fenniyā

Şāʿir ḳatında böyle süḫanlar fesānedir

56

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Gören necm-i seḥer derse o ḫāl-i yāre lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı vech-i pāki ṣubḥ-ı ṣādıḳdır

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder derd-i derūnum ṭabʿı ḥāẕıḳdır

[5] Naẓar ḳıl ḥalḳa ḥalḳa cān-güdāz-ı sīne-i Fennī
Efendim sūz-ı ʿışḳıñla hemīşe baġrı yanıḳdır

57

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Nārın ṣafā-yı şuʿlesi her geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ḳahve-i pey-der-peyindedir

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı ʿuşşāḳa şāh-nāz *

Muṭrib uṣūl-i būseligin hey heyindedir

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir

Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

Baḫş eyle naḳd-i varıñı ol māha sen dilā

Maḥbūbunuñ fütādeye meyli şebindedir

[5] ʿAzm etdi künc-i laʿline dil beyt-i būseden

Kendi efendi ʿişret eder mā-beyndedir

Mażmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı Refīʿā ki Fenniyā [T. 18a]

Sāʿat gibi ṣınāyiʿ-i şiʿri lebindedir

58

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Fikr-i ḫoy-ı ʿārızıñla çeşm-i dilden ṣu aḳar

Jāle [vü] güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar

Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā ẓuhūr

Mıṣr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar

Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

Ḳāʿe-i ʿuşşāḳına ol ḳāmet-i dil-cū aḳar

Geç nigāh-ı yārdan aġyār olup ālūde-ġam

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā aġu aḳar [M. 17b]

[5] Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i dārū[408] aḳar

Pür-güher olsa varaḳ içre ʿaceb mi Fenniyā

ʿĀrifiñ zīrā midād-ı ḫāmesi lülü aḳar

59

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Başṣa rikāb-ı vuṣlata cānāne bel verir

Meydān-ı yekke-tāze-i fürs böyle el verir

Öpsem o laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi gül gibi

Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe dehānım ʿasel verir

Sen ḫān-ḳāh-ı mey-kededen çıḳma rind iseñ

[408] "Dārū" kelimesi her iki metinde de "ض" harfi ile yazılmıştır.

Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

Bezm-i ḥacāle maḥrem rāz etme zāhidi

Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol ḫalel verir

[5] Maḥbūb ile işin bitirip baʿż-ı bī-vefā

Ṣoñra metāʿ-ı vuṣlata naḳd-i daġal verir

Fennīyi gör ki şiʿr-i Leẕīẕīye gūyiyā

Bu nā-sezā nikātı naẓīre ġazel verir

60

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Dil ebr-i zülf-i ʿārıż-ı yāriñ hümāsıdır

Ḫoş-būy-ı sīb-i ġabġabı rūḥum ġıdāsıdır

Maṣṣ eyleyince gerden-i kāfūru baʿd-ez-īn

İnʿām-ı būs-ı laʿl gibi diş kirāsıdır

Zāhid varıp ayaġını öpse ʿaceb midir

Pīr-i muġān tekke-i Cem öz babasıdır

Devrān ederse āh-ı sirişkimle dil çi ġam

Ol āsiyāb-ı ʿāşıḳıñ āb-ı hevāsıdır

[5] Baḥr-i naẓ[ı]mda şiʿr-i Refīʿā ki Fenniyā

Keştī-i ṭabʿ-ı nev-hevesiñ nāḫüdāsıdır

61

müstefʿilün feʿūlün müstefʿilün feʿūlün

[1] Fehm eyleyen meʿādı sāḥib-elem degildir

Fikr eyleyen meʿāşı ferḫūnde Cem degildir

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk

Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste-fem degildir [T. 18b]

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ

Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

Ḥayrān ederdi görse İskenderi mehāsā

Āyīne-i felekden ruḫsārı kem degildir

[5] Fennī Celāli olma gūş eyleyip dürūġı

Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

62

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur [M. 18a]

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

Ceyş-i müjeyle dilleri yaġmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i Cingīze baş olur

Māh-ı felekde ẓāhir olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr göñülde telāş olur

[5] Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne güne ḳumāş olur

Zuʿmınca esb-i ṭab-ı Ḥasībāya Fenniyā
Ṣaḥn-ı süḫanda eşheb-i dil rāh-dāş olur

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Viṣāliñ sükkeri pālūdeveş cānā şekerdendir
Mürebbā būse-i laʿl-i lebiñ gül-berg-i terdendir

N'ola devr-i ḫaṭıñla çerḫ-i fikrimde ḫusūf olsa
Benim baḫt-ı siyāhım tāliʿ-i ḥüsn-i ḳamerdendir

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

Dü-çār olsam n'ola ʿaynımda bostān-ı dil-ārāya
Güẕergāhım benim ol sīne-i nevʿ-i memerrdendir

[5] Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

64

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Dil-i şehenşāh-ı ṭūl-ı emelde bataḳlıdır *

Ol bu binā-yı fitne-i kākülde ṣaḳlıdır

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā

Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

Düzd[409]-i nigāhı kūşe-i tār-ı ġamzede *

Ol ser-hezār ceyş-i fiten-cū bucaḳlıdır

Ey çeşm-i āhu yāri ṣaḳın bāġ-ı ʿāşıḳa

Ṣaḥrā-yı sīne çāk-ı ġamıñla çataḳlıdır

[5] Zāhid ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna ḫar olup

Ṣīt–i derāy-ı reh-berimiz çınḳıraḳlıdır [T. 19a]

Meclisde ẓarf-ı mey gibi āġūş-ı rind ile

Mūy-ı miyān rūy-ı nigārān ḳuşaḳlıdır

Yaḳdı cihānı nār-ı taḥassürle sū-be-sū

[409] Metinde ”درو ” şeklinde yazılmıştır ancak anlam gereği “düzd” okunmuştur.

Ol nev-çerī-i āteş-i sūzān ocaḳlıdır

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār

Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

Ezhār-ı naẓm-ı s̱ābit ü Esʿadla Fenniyā

Şehd-i lez̲īz̲-i güfte-i ṭabʿım revāḳlıdır [M. 18b]

65

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Ḳalem-keşīde-i ebrūlarıñ taḫayyül eder

Yazıp o besmele-i muṣḥafı teʾemmül eder

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine

Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i gerdeniñ ʿuşşāḳ

O pāsbānını kāfūra vażʿ-ı fülfül eder

Tehī reh mi açar bezm-i gülşende *

O dūd-ı āhını nār-ı Ḫalīle sünbül eder

[5] Vücūd-ı pākin eden ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ

Pür eyleyip dem-i mīnāyı sāḳī bülbül eder

Mey-i mecāzı süzünce sifāl-i taḥḳīḳe

Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı ʿışḳ ḳulḳul eder

Mesīḥ-güfte-i Esʿad-cūdur zemīn-i Fennī

Naẓīre-i süḫan-iʿcāza kim tenezzül eder

66

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır

Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh

Düşmüş ol mengene-i dillere her ān ṣıḳılır

Menzil-i pīr-i muġāna gelicek rūy-ı nigār

Rinde ruḫsārını ʿarż etmege cānān ṣıḳılır

Dem-i vaṣlında hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş

Olsa da ḳāʿide evvel deme gerdān ṣıḳılır

[5] Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem

Ḫışş[ı]mla üstüme ṣad pişţov-ı ḫūbān ṣıḳılır

Fenniyā ebr-i felekveş bu zemīn-i pāki

Fikr-i ter ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān ṣıḳılır

67

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Neccār-ı şūḫı dār-ı dili hem yapar yıḳar

Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i ʿālem yapar yıḳar

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū

Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar *

Yoḳdur esāsı tevbe vü ʿahdinde zāhidiñ

Ḥışn-i ḥaṣīni gāhīce yapar yıḳar[410] [T. 19b]

Bih-zād-ı dil o şehle donanma-yı vuṣlatı

Sūḳ-ı emelde mi<u>s</u>l-i mücessem yapar yıḳar

[5] Seyr et binā-yı gendüm ü ʿömrin devāmını

[410] Dize eksiktir.

Ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i ādem yapar yıḳar

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye

Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar [M. 19a]

68

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Her ḳaçan ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār kendin gösterir

Ṣafvet-i āyīneden esrār kendin gösterir

Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫᵛār kendin gösterir

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn eylese hüsnün n'ola

Nev-bahār-ı eyyāmı çün ezhār kendin gösterir

Yāre ʿarż etse n'ola derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil

Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere bīmār kendin gösterir

[5] Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile rengīn olur mu Fenniyā

Zīver-i mażmūn ile eşʿār kendin gösterir

69

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Beyt-i derūnu vuṣlat u hicrān açar ḳapar

Ḥaccāc [u] Āṣafa anı merdān açar ḳapar

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ

Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

Ḳaṣd eyledikçe neşter-i ġamze ile çāk edip

Āmāc-ı dāġ şīşe-i cānān açar ḳapar

Belḳīs-ı ʿışḳa ṣanma ki taḳlīb-i çeşm eder

Ol rev-zen-i serā-yı Süleymān açar ḳapar

[5] Geh ṣoḥbet-i müşāʿare gāhī sükūt ile

Mecmūʿa-i ṭabīʿī yārān açar ḳapar

Taḥrīr içün naẓīre-i manẓūm-ı Pertevi

Fennī devāt-ı şiʿrini her ān açar ḳapar

70

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Būs-ı laʿlin ṭaleb etdikçe sitiġnāya çeker
Gūyiyā mevce-i luṭfun leb-i deryāya çeker

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

Çekme tīġ-ı nigehiñ ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıña
Er olan ālet-i şemşīrini aʿdāya çeker

Giyicek cāmeleri duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege zāhid anı tenhāya çeker

[5] Fenniyā nükte-i eşʿārını Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep ṣūret-i maʿnāya çeker [T. 20a]

71

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler

Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

Taḥt-ı ebrūda ẓuhūr etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ

Ḳatline ʿuşşāḳınıñ ṭuġrālı fermānıñ mı var [M. 19b]

Ṭalʿatıñ olsa n'ola āyīne-i ʿĀlem-nümā

Şāh-ı İskender gibi ʿālemde aḳrānıñ mı var

[5] Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil

Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem

Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā

Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

72

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar

Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

Dil-i sevdā-zede ḳaldıḳça temāşā seyr et

Zülf-i pür-çīniñe ḫār-ı müjesin şāne yapar

Vaʿd edip ġonçe-i vaṣlın o Çiçekçi-zāde

Enderūn-ı dil-i ʿuşşāḳını gül-ḫāne yapar

Zāhirā zāhid ayaḳ almaġı bilmez ammā

Der-i mey-ḫāne-i bāṭında o şeyḫāne yapar

[5] Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan

Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

Şiʿr-i Ḥamdiye dü dīdem n'ola açsam Fennī

Ṭabʿ-ı maḥmūr olanı bir iki peymāne yapar

73

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḫdan nişān verir

Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze dillere

Maġlūp olunca Müslime kāfir imān verir

Āh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe

Mirʾāt-ı ḳalb-i pākine şāyed ṭuman verir

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş olsa ʿaceb midir

Ḥısn-i ḥaṣīni feṭḥ eden elbet ez̲ān verir

[5] Niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş ol ki sen şehā

Çoḳ imtināndа ḫ̲ᵛāhiş-i vaṣla girān verir

Dürr-i viṣālini kenz-i derūnunda ḥıfẓ eden

Fennī o ser-gevhere ser-rişte-i cān verir *

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Dilde fānūs-ı ḫ̲ayālin ki żiyāsıyla döner

O şeb-ārā-yı cihāna şemʿi liḳāsıyla döner [T. 20b]

Bād-ı āhımla sirişkim bаña besdir ey dil

Āsiyāb-ı emelim āb u hevāsıyla döner

Ḫ̲ātem-i cāmını sāḳīye verir meclisde

Şāh-ı Cemşīdiñ umūru vüzerāsıyla döner

Çerḫ-i devvāre kiriş olsa çi ġam raḳḳāṣa

Raḳam-ı vuṣlata ᶜaḳreb ruḳabāsıyla döner [M. 20a]

[5] Yümn-i elṭāf ile Fennīye nigāh-ı Rāᵓif

Fülk-i baḥr-i keremi ḳıble-nümāsıyla döner

75

fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün

[1] Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir

Şol fetīl-i lemᶜa tābāsā çerāġ üstündedir

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū

Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

Ḫacle-i bezm içre ṭaᶜẓīmen bize bintü'l-ᶜineb

Başına bir āl tutuḳ aşmış ayaġ üstündedir

Ḫilᶜat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā

Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

[5] Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye naẓīre Fennī

Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṭaraġ üstündedir

76

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] İnfiṣāl ile edip cāh-ı viṣālin iḳrār[411]

Ne çeker Zāde-i Mollānıñ elinden dil-i zār

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh

Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

Ṣıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār

Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i ẕeḳandan tekrār

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi

Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

[5] Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim

Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

77

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ravża-i ḥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur

Bülbül ʿuşşāḳ-ı dile ġonçe-i ḫoş-bū bulunur

[411] cāh-ı viṣālin iḳrār] cāh-ı viṣālinden al iḳrār, M.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vaḥşī-nigehi

Deşt-i ḫayālimde benim niçe āhū bulunur

Şermle ruḫsārı n'ola pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ

Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarṣu bulunur

Cismini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḫar

Kimdir o kāfūr-ten muġ-beçede mū bulunur

[5] Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi

Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n'ola* [T. 21a]

Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

78

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḳılmayan ey dil teʾehhül ṣanma bī-ʿünvān olur

ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mıṣr ol sulṭān olur

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter

Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur [M. 20b]

Mıṣr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs etmesin ol şāh-nāz

Yūsufam çāh-ı zenāẖdānında ser-gerdān olur

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech

Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

[5] Bu meseldir ki denir dü-dil olunca yek şehā

ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere

Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile z̲ī-şān olur

79

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Ol kūdek-i mihr-i cihān-ārā küçücekdir *

Gehvāre-i çeşmimde hemān ʿayn-ı Bebekdir

Dām ḳurmuş o murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına[412] dekdir

Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne çiçekdir

Ḥāl-i lebini bu dil-i şeydāya ṣorarsıñ

[412] murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına] murġ-ı dilim, M.

Düşmüş lebeni kevs̲er-i ḥavż içre siñekdir

Sīnem ne ʿaceb eylesem ol yāre çerāġān

Efşān-şerer-i ġamze-i cādūsu fişekdir

[5] Ḳāḍī-i cemālinde gelip şāhid-i ḫaṭṭı

Maḳṣūd-ı beyānında anı İbn-i Melekdir

Ḍarb-ḫāne-i dilde ḥacer-i ṭabʿ ile Fennī

Sīm-i süḫen-i Esʿadı tamġāya meḥekdir

80

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser

Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

Çeşm-i bülbül cāmelerle yārı seyr edip göñül

Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini bulmuş donanmış pā vü ser

Mıṣr-ı dilde bād-ı semm-i āhım esdikçe o şūḫ

Eşk-i çeşmimde çiçek ṣolmuş bulanmış nīlūfer

Laʿl-i nābıñda görüp tebḫāle ṣanma sen şehā

Tāze varrāḳīleriñ olmuş ṣulanmış bār-ı ter

[5] Ten-bürehne feṯḥ edip ʿuşşāḳına āġūşını

Fenni-i zārı o dem görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

81

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Āh u zār et câme-ḫᵛāb içre o meh-rū çevrilir

Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla be-her-sū çevrilir

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm

Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir [T. 21b]

Ol ġazāliñ bāde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayāl

Sīḫ-i ümmīd ile nār-ı dilde āhū çevrilir

Ḫaṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ

Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

[5] Rind evrād eyleyip dendānıñı pīr-i muġān

Sübḥa-i câm elde sāḳī reng-i lülü çevrilir [M. 21a]

Fenniyā pergār-ı tanẓīrimle naẓm-ı Sırriye

Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-levḥa-miṣl-i çīn-i ebrū çevrilir

82

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar

Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

Ṭurre-i ṭarrārıña yaḳın getirme ey perī

Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil

Şīşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine

Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

[5] Fenniyā feṭḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb

Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

83

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Neşāṭ-ı bāde leb-i laʿl-i yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rūy-ı nigāra ḳalmışdır

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş[413] ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

Ḳarışdı dāne-i ḫālile ḫāṣılı zülfü
Ümīd-i ḫırmen-i dil rūzgāra ḳalmışdır

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde ʿayāra ḳalmışdır

[5] Ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı ol āfetiñ Fennī
Ḫarāb edip cigerim pāre pāre ḳalmışdır

84

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Meclisde bāde cāmeler ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i pīr-i muġān olur

[413] meyl etdirmiş] meyl eder mi, M.

Pā-māl eder zemīne nice puşt [u] ser-keşi

Meydān-ı meyde duḫter-i rez pehlevān olur

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı

Leb-ber-leb olma yār ile bi'llahi ḳan olur

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine

Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

[5] Naḫl-i zebān-ı Şehri Efendiyle Fenniyā

Bāġ-ı süḫanda bülbülveş imtiḥān olur * [T. 22a]

85

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Şanma ḫāl-i ʿārızında ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter

Gülsitān içre dil-i bīmāra hindūbā biter

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim dīde-i iksīr olup

Rūy-ı ʿarżda cūybār olduḳça hep kīmyā biter

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb

Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter [M. 21b]

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde çerāġān etmege

Sīne de bir suḫte gūyā lāle-i ḥamrā biter

[5] Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ

Āsiyāb içre meseldir rıfḳ ile ġavġā biter

Fenniyā taḥrīr içün maʿnā-yı şiʿr-i Seyyidi

Ḳāf-ı ṭabʿımda benim kilk-i per-i ʿanḳā biter

86

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır

Hümā misāli görünmez o rūzgār mıdır

Ederseñ ʿāleme māh-ı viṣāliñi noḳṣān

Ṭulūʿ-ı mihr ü vefāsında zerre var mıdır

Maḳām-ı būseligi devr-i küll eder muṭrib

O şāh-nāz-ʿAcemde nühüftekār mıdır

ʿAceb mi daʿvet-i bezme icābet etmez ise

Baṣar mı telleye ol öyle yādigār mıdır

[5] Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde

Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

Nihāl-i naẓm [u] belāġatde Esʿadıñ Fennī

Bahār-ı güfte-i mażmūnu tāze bār mıdır

87

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar

Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören

Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ

Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān

Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

[5] Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā

Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

88

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Fikr-i dendānıñ ile[414] eşk-i firāvān dökülür
Ṣadef-i baḥr-i dile ṣan dür-i nisān dökülür

Yüz bulup başdan eder ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

Gör baḥr içre seni ey semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i ʿışḳa nice biñ ḳan dökülür [T. 22b]

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḥayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

[5] Fenniyā Sebzi Efendiye ne mümkün tanẓīr
Fem-i kilkinden anıñ laʿl-i bedeḫşān dökülür [M. 22a]

89

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārıdır

[414] ile] -, M.

Ḫayāl-i ṭurre-i ṭarrārı eşk-i çeşm-i dillerde

Hezārān ḥabbeler mānend-i āb-ı belde cārıdır

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān

Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ keşkülde yārıdır

Gelince meclis-i şeh-nāz ile mīnāyı seyr eyle

Nühüfte būselik ḳılmaḳ anıñ ḳulḳulde kārıdır

[5] Boyandı laʿl-i sāḳī reng-i ḫūn-āb-ı sirişkimle

Sirāyet eylemez eşyāya ammā mülde sārīdir

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ eyler ey perī iṭfā

Vücūdum olsa nār-ı fürḳatiñle gül de nārıdır

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī

Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

90

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir

Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

Āmādedir umūruna şāyeste dem-be-dem

Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i şeydā perīsidir

Ḳılsa n’ola kitāb-ı cemālin müṭālaʿa

Ḫaṭṭı ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ aḫterīsidir

Ṭurmaz ġurūb-ı ḫaṭṭına ol meh ṭulūʿ eder

Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ gerisidir

[5] Baş gösteren o sīm-beden üzre kākülü

Ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıżınıñ nev-çerīsidir

ʿArż et bu naẓmı Neşʾet Efendiye Fenniyā

Cevher-fürūş-ı pey-revin ol cevherīsidir

Ḥarfü’z-Zā

91

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā ki görüp ʿīd ederiz

Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

Şerḥ edip şāhid-i maḳsūd-ı viṣāl-i yārı

Varaḳ-ı sīneye tanẓīm ile tesvīd ederiz

Ṣanma ṣūfī bizi sen ḥalḳa-i meclisde görüp

Sübḥa-i bāde-i mercān ile tevḥīd ederiz

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn

Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz [T. 23a]

[5] Gūş edip Şāʿiriniñ gülşen-i tabʿın Fennī

Bülbülāsā per açıp ʿazm-i Zinikmid ederiz

92

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz

Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḳar aḳmaz [M. 22b]

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda

Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

Naẓar ḳıl kūdek-i cevher-fürūş-ı ẕī-ḳıyem-kāra

Atar mengūş-ı vaʿdin duḫter-i vaṣla ṭaḳar ṭaḳmaz

Yürü ḫavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā

O meh bāb-ı viṣālin feṭḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

[5] Ḳaçınma Fenniyā tīr-i nigāhından o dil-dūzuñ

Hedef-mi<u>s</u>li siper ḳıl sīneñi cānıñ yaḳar yaḳmaz

93

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz

O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

Helāke bāʿi<u>s</u> olursa begim ḫadeng-i müjeñ

<u>s</u>ebāt-ı daʿviye çeşmiñ iki güvāh ederiz

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh

Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

Düşüp o şāh zeneḫdāna baʿd-ez-īn ey dil

Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı Kenʿān ne meyl-i cāh ederiz

[5] Bu bī-çāre nuḳūd-ı sirişki biz Fennī *

Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuṣlata ḫarc-ı rāh ederiz

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle dil-i maḫmūrdur sensiz
Ḫumār-ālūd olanlar sāḳiyā mehcūrdur sensiz

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım tehī faġfūrdur sensiz

Dehānına çalıp bir engübīn ezhār-ı vaṣlından
Ṭolanır ber-hevā dil-teşne-i zenbūrdur sensiz

Sirişkim mey kebābım mā-ḥażar ḫūn-ı ciger puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-āteş-i tennūrdur sensiz

[5] Raḳībā bezm-i meyde yār ile maḫfīce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn ile dūr-ā-dūrdur sensiz

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] feṭḥ eder ammā
Açılmaz verd-i şiʿrim Fenniyā mestūrdur sensiz

95

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

ʿUşşāḳa bāb-ı vaṣf-ı cinān açma vāʿiẓā
Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı ezel melbes istemez [T. 23b]

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre Ḫıṭādır fes istemez

ʿUşşāḳa būselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

[5] Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez [M. 23a]

96

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā

Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān

Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım

Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

[5] Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḫalāṣ-ı cān ey Fennī

Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān olduġum bilmez

97

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] O māha kilk-i dili verme ḳaṭʿ edip yaramaz

Daḫı ḳatı küçücekdir ḳapar a(r)tar yaramaz

Oḳur ḫayāl-i dili muḫtaṣar geçer aramaz

Binā-yı ʿāşıḳına ṣarf-ı ẕihn edip varamaz

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān

Ṣunar āyā rec-i düşnāmını yerer yeremez

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm

Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

[5] Felekde dönmededir Müşterī olup Keyvān

O māhı hāle-i āġūşa kimseler ṣaramaz

Yem-i süḫanda reʾīs-i Celālīveş Fennī

Nūḥ yelken mażmūnı böyle aḳdaramaz *

98

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz

Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim üstüḫᵛānım eyleyip minber

Nüzūl eyler ser-i bālāya ol şeydā çıḳar çıḳmaz

Yıḳar ḥısn-ı ʿadūyı gülle-i ʿāşıḳ olup vāṣıl

Feminden ṣavt-ı ṭūb-ı āh-ı bī-pervā çıḳar çıḳmaz

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī

Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

[5] N’ola meydānı alsa eşheb-i Fennī bu vādīde

Feżā-yı naẓma esb-i reh-rev-i hem-pā çıḳar çıḳmaz [T. 24a]

99

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz

Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz

Nālelerle geçicek zülfüñüñ üftādeleri

Kārbān-ı reh-i Şāmı çeresinden biliriz

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb

Būy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

Yoḳlayıp farḳ ederiz añla yaḳın olduġunu

Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı sīnesinden biliriz * [M. 23b]

[5] Cismi āyīne-ṣıfat olmalı ki maʿnāda

Güfte-i ṭūṭi-i naẓmı ḳafesinden biliriz

Fenniyā mısṭar-ı mecmūʿa-i ṭabʿ-ı şiʿri

Dehen-i cedvel-i cūy-ı Aresinden biliriz

100

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Taḥrīr edemem ʿışḳı fem-i ḫāmeye ṣıġmaz

Bir şerḥ-i meʿānīdir o kim nāmeye ṣıġmaz

Seyl-āb-ı ẕülāl-ı süḫan-ı naẓm-ı belāġat

Mīzāb-ı zebān-ı ʿallāmeye ṣıġmaz *

ʿUşşāḳa n’ola sīnesini ḳılsa nümāyān

Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣıġmaz

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī

İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

[5] Fennī ḳo yeter zühd-i ledün sırrını fehm et

Bu kenz-i ḫafī merkez-i levvāmeye ṣıġmaz

101

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz

Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

Hem-meclis olursa n’ola aġyār ile ol yār

Gülzār-ı cihānda gül-i bī-ḫār bulunmaz

Bir kez[415] şehā sen de bu benden dile varam

Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde olan dāfiʿ-i ġam kim

Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i çemenzār bulunmaz

[5] Fennī baña bu dāʾire-i ʿışḳa muvāfiḳ

Ebrū-yı nigārım gibi bir kār bulunmaz

102

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz

Jāleler oldu ṣaçıldı gözümüzden nemimiz

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh

Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt

[415] kez] kerre, M.

Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña dil-beste olur

Şimdi dünyāda dilā ḳalmadı bir adımız [T. 24b]

[5] Dürr-i güftārı n'ola dizse kenār-ı baḥre

Fenniyā ḫāme-i eşʿārımız oldu yemimiz

103

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Laʿl-i lebiñ mi ḥüccet-i vaṣla niġīniñiz

Kilk-i ḳaderi yazdı o ḫaṭṭ-ı güzīniñiz

Būs eyledikçe ʿārıżıñ üzre sefīd olur

Açılsa bāġ-ı gülde n'ola yaseminiñiz[M. 24a]

Şām-ı ḫaṭıñda seyr eden ebrūñı ʿīd eder

Beñzer hilāl-ı Naḫşebe māh-ı mubīniñiz

Daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ içün istemez güvāh

Bes ḥużūr-ı ḥākim-i dilde yemīniñiz

[5] İlḳā-yı toḫm sırr-ı meżāmīn-i naẓm içün

Āmāde yoḳ mu Fenniye bir nev-zemīniñiz

104

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ders-i ebrūsunu ol dil-bere taḳrīr ederiz

Oḳuyup besmele-i muṣḥafı tefsīr ederiz

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil içre gūyā

Ruḫ-ı ḫoy-kerdesini gül gibi taḳṭīr ederiz

Zülfün ʿuşşāḳa uṣūliyle edip bir beste

Naġme-sāz-ı dil-i şeydālara zencīr ederiz

Ne ʿaceb bint-i rezi görse kimi rūʾyāda

Ekseriyyā bu düşü zāhide taʿbīr ederiz

[5] Eyleyip sīnede ṣad dāġ-ı hezārān peydā

Āteş-i ʿışḳı Sitanbūl gibi taṣvīr ederiz

Düşme iflās ile ey ṣūfi ṭarīḳ-i vaḳfa

Sīm ü zer ile bu sīmīn-teni tesḫīr ederiz

Ġāʿibāne nedir āyā bu meveddet Fennī

Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda da tanẓīr ederiz

105

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ġurūb-ı dilden ol ebrū hilālāsā çıḳar çıḳmaz

Olur pür-tāb-ı ʿālem ġurre-i ġarrā çıḳar çıḳmaz

Görünce ser-fürū eyler göñül māhī-i cānānı

Yem-i vuṣlatdan ol ġavvāṣ-ı bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān

Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra

Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿĪsā çıḳar çıḳmaz

[5] Temāşā eyleyip kālā-yı gīsūsun dedi ḫayyāṭ

O ḳadd-i ʿarʿara bir câme-i dībā çıḳar çıḳmaz

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden

Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif olanlar Fenniyā nuṭḳın [T. 25a]

Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz [M. 24b]

106

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Ẓāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz *

İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

Bir mürde-i maḫmūru n'ola eyleseñ iḥyā

ʿĪsā-nefes [ü] ḳulḳul-ı mīnāda gelūyuz

Ẓāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen

Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

Ẓāhirde ser [ü] cānı dirīġ etmeyiz ammā

Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü] dostāne ʿadūyuz

[5] Pūşīdesini refʿ edip ʿuşşāḳa Fennī *

Şimdi o secencel ile biz rū-be-rūyuz

107

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız

Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāliz ki ey göñül

Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız[416]*

Ġammı helāk ederse bizi çeşm-i aʿveri

Nergis biter ḳubūrumuz üzre giyāhımız

Ḳatl etse tīġ-ı ġamzesi daʿvā-yı ẕüllüne

Ḳāḍī-i ṭalʿatında dü-çeşmi güvāhımız

[5] Yazdıḳça vird-i şiʿr-i Ḥasībāyı[417] Fenniyā

Evrāḳ-ı Zīver ile pür oldu külāhımız

Ḥarfü's- Sīn

108

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses

[416] ṭulūʿ eder bir gün] ṭulūʿ ederiz [.] bir gün, M.

[417] vird-i şiʿr-i Ḥasībāyı] vird-i Ḥasībāyı, T.

Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem

Üstüḫ^{v}ānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen

Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā

Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

[5] Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā

Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

109

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Düşdü sevdāsına dil perçemin[iñ] ḳıldı heves

Etme şeydā anı ey pādişeh-i mülket-i Fes

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır

Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

Mey-i ṣahbāyı ṣunar pīr-i muġān elbette

Sālik-i ṣādıḳına mürşidi etdik de nefes [T. 25b]

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde

Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

[5] Fenniyā ṭabʿ-ı ḥurūfuñla çıḳıp meydāna

Fāris-i güfte-i İḥsānla oynatma feres

110

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās

Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫıred ecnās

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ

Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās [M. 25a]

Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānıñ ḥürmeten zāhid

Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās

Derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı beyt-i sāde ẓannetme

Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūru'n-nās

[5] Felekde hāle ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḥıż[ı]r İlyās

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī

Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

111

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Būsedir ḳaṣdı eden ʿārıż-ı cānāna heves

Şemʿ-i ruḫsārıña pervāne-i dil yā ne heves

İçerem ḳanını billāh anıñ ben sāḳī

Etmesin laʿl-i leb-i dil-bere peymāne heves

Ḳulḳul-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda

Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

Ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-berle heme āvīze

Zāhidān elde eder sübḥa-i mercāna heves

[5] Āb-ı laʿliñle edip būse-i laʿliñ terkīb

Ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil dil-i bīmārıña dermān heves

Oḳuyup ḥüsn-i ḫaṭ-ı muṣḥaf-ı vech-i pākiñ

Etse zāhid ne ʿaceb āyet-i Ḳurʾāna heves

Māt eder ādemi satranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl

Fenniyā ḳılma fem-i Zīver-i ferzāne heves

112

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Nev-şüküfte gül gibi şāh-ı cānāna fes *

Naġme-sāz-ı āh u zār bülbül-i nālāna bes

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül[418] maʿşūḳ ol maḫfīce kim

İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaʿn ederek

Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı cevr ile üftādeniñ

[418] gül] gül gibi, M.

Erse eflāke dilā ne mi<u>s</u>l-i gülbāng-ı ceres [T. 26a]

[5] Vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā

Yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā gehī yārāna es

Ḥarfü'ş-Şın

113

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-ġamdaki āteş *

Ṭut ḥilye-i vechiñ aña ey ʿārıż-ı mehveş

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ[419]

Keyfiyyet-i bengīye nice beñzeye[420] ḥaşḥaş

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn

Pā-māl olur elvān ile ʿālemde münaḳḳaş [M. 25b]

Ḳıl mūy-ı miyānında temāşāyı o şāhıñ

Sūrāḫ-ı hezārān ile dil sürmeyi terkeş

[419] Dize de yazılmış olan "pür-ġamda" kelimesi çıkarıldığında vezin doğru çıkmaktadır. Bir önceki beyitte yazılan "pür-ġamda" kelimesi müstensih tarafından yanlışlıkla bu beyitte tekrar yazılmış olmalıdır.

[420] Metinde "bikrine" şeklinde yazılmıştır ancak anlam, "beñzeye" kelimesiyle uygun düşmektedir.

[5] Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā

Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

Bir bir çıḳarırlarsa münādīde viṣāliñ

ʿIşḳıñla o dem bende verem çaġırıp on beş

Fennīye yine etmese bir ġonçe-i zībā

Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i dem-keş

114

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣıġındırmış

ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣıġındırmış

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender

Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā ṣıġındırmış

O ṭıfl-ı tevʾemānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān

İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣıġındırmış

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā

Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣıġındırmış

[5] İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ

Dü-biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde

Nevāt içre Ḫudā naḫl-i ḳad-i bālā ṣıġındırmış

Behişt-i dilde Fennī ḳadd-i dildārı edip taṣvīr

Secencel içre ol ṭūbāyı ser-tā-pā ṣıġındırmış

115

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Kālā-yı viṣāliñ gibi ʿuşşāḳa ḫayāl iş

Yoḳdur bu cihān içre şehā böyle nümāyiş

İfṭār-ı lebiñ verdi ġınā ṣanma ki cānā

Hīç ḳalmadı nān-pāre-i mebẕūluña ḫᵛāhiş

Ebrusu n'ola çār ise miḥrābı yerinde

Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile baḫş eyle viṣāliñ

Olduydu aña şāyeste şehā zīver-i bāliş * [T. 26b]

[5] Bir dürlü muvāfiḳ olamaz ṭabʿıma Fennī

Bir vażʿ-ı redīdir benim ʿindimde sipāriş

116

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş

Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa ʿarż etmiş ruḫuñ ammā

Düyūn-ı būseden baʿde'l-ḥisāb terḳīm göstermiş

Helāke ḳaṣd edince ġamze-i cellād-ı ḫūn-rīziñ

Şehīd-i tīġ-ı ʿışḳıñ gerden-i teslīm göstermiş

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān

Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş [M. 26a]

[5] Çıḳarmış ṭaylesānın kūşe-i destārdan Fennī

Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-pāre serv-i sīm göstermiş

117

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Fikr-i İncīl ḫaṭ-ı ḫaddiñ ile kāfir-kīş
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-i cemāliñde keşīş

Naẓar et[421] ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i tüfengine müjgānını şiş

Çīn-i ebrūsu aḫ-ı tevʾem-i ḳavs-i Tātār
Meç-i Efrencle tīġ-ı nigeh-i dīdesi ḫᵛīş

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

[5] Fenniyā luʿbet-i şaṭranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-i ṭabʿım ile kīş

118

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Baḳışıñla sīneme müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sūrāḫ sūrāḫ hedef-i kef-gīrveş

[421] Naẓar et] Naẓar -, M.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān

Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege

Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

Baḫş edip ʿuşşāḳına tīmār-ı vaṣlın ol perī

İftiḫār eyler sipāh-ı bendesine mīrveş

[5] Şerbet-i laʿli şifā derken dil-i dīvāneye

Ḥalḳa-i zülfüñ geçirdi boynuma zencīrveş

Fenniyā Rāmiz Efendi ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri

Şerḫ edip nūr āyetin taḳrīr eder tefsīrveş

119

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Viṣāl āteş firāḳ āteş mey āteş laʿl-i yār āteş

Bahār āteş ḫazān āteş neşāṭ āteş ḫumār āteş

N’ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā

Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş [T. 27a]

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle

Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

N’ola şeb-tā-seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde

Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāġdār āteş

[5] Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler

Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et

O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde

Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī

Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş [M. 26b]

120

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] O meh āb-ı viṣāliyle ʿaṭāş-ı ʿışḳı ḳandırmış

Sebīl-i Nīl-i pāk-i Kerbelā-yı Mıṣrı andırmış

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip s̲ābit

O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

Kemāliyle olup naḫl-i ḳadi bālāda seyr eyle

Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā ṣulandırmış

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā

Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i laʿline ol meh dadandırmış

[5] Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā

Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde

Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

Verip sermāye-i Bāḳī-i naẓmı Fenniye Ḥüsnī

Aña yek-sāʿat içre māl-i Ḳārūn ḳazandırmış

Ḥarfü'ṣ-Ṣād

121

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ

Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ

Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca

Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o] niʿmet-i vaṣla

Ḳıldıḳça keremkārına cerrār tabaṣbuṣ

[5] Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe

Fennī ḥaẕer et eyleme zīnhār tabaṣbuṣ

122

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ol büt-i ʿĪsā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aṣ

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri

Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaṣ [T. 27b]

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ

Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāze merd iseñ

Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

[5] Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā

Ol büt-i ʿĪsā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

123

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Āteş ile yanmaḳ dil-i vīrāneye maḫṣūṣ

Cān atmaḳ o şemʿ-i ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

ʿUşşāḳı helāk eylemek ʿālemde nühüfte

Tīġ-ı nigehi dīde-i mestāneye maḫṣūṣ [M. 27a]

Şemm eyleyeyim müşk otunu bāġ-ı ruḫundan

Zülfüñe teḳarrüb o şehiñ[422] şāneye maḫṣūṣ

Bulmaz hele maḫmūr şifā vü işfāda *

[422] şehiñ] mehiñ, M.

Dil-ḫasteye ṣıḥḥat der-i mey-ḫāneye maḫṣūṣ

[5] Ḫāl-i ruḫunu telle-i zülfünde naẓar ḳıl

Murġ-ı dili ṣayd eylemek ol dāneye maḫṣūṣ

Envāᶜ-ı durūġ vaᶜd-i muṣannaᶜ ile Fennī

Ferdālara ṣalmaḳ bizi cānāneye maḫṣūṣ

124

mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün

[1] Uzandıḳça leb-i dildāra mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ

O şemᶜ-i ḥüsnü yoḳdur ḳorḳaram andan dilā ḫalāṣ

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre

Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

Ḳulaḳ ur nükte-i taᶜrīżi teşḫīṣ eyleyip fehm et

Maḥallinde sürer mażmūn-ı taḥḳīḳi saña raḳḳāṣ

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān

Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

[5] Eger esrār-ı vaṣlından verirse yāda ser-rişte

Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aṣ *

Yem-i ṭabʿından iḫrāc eyleyip şāʿir olan Fennī

Kenār-ı baḥr-i naẓma zīb-i silk eyler idi ġavvāṣ

Ḥarfü'l-Ḍād

125

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Zāhid sen umūruñ idegör Ḫālıḳa tefvīż

Geldikçe nedir ḥāliñi maḫlūḳa bu taʿrīż

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā

Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

Sevdā-yı ḫaṭıñ bu dil-i şeydāyı ṭabībim

Ḳıldı leheb-i sūziş-i buhrān ile temrīż

Zāhid ne bilir ḥālet-i devrānı ḥaḳīḳat

Besdir aña beş vaḳti Ḫudā eyledi tefrīż [T. 28a]

[5] ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī

Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

126

mefᶜūlü fāᶜilātü mefāᶜīlü fāᶜilün

[1] Yek-noḳṭadır ᶜil[i]m ki o deryā-yı bī-ḥażīż

Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i sūydı bī-ḥażīż

ᶜīd oldu dilden ᶜarż edip ebrūsun ol perī

Ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i ġarrā-yı bī-ḥażīż

Ḳaᶜr-ı derūn-ı ᶜāşıḳınıñ yoḳ nihāyeti

Nīrān-ı nār velvele-ārā-yı bī-ḥażīż

Bir gün görürseñiz o hemān ser-nigūn olur

Ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muᶜallā-yı bī-ḥażīż

[5] Ḍārū-yı rūḫı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā

Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż [M. 27b]

127

mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün

[1] Edip ḥükkām-ı yāra ḥüccet-i ᶜışḳ-ı dili maᶜrūż

Görünce naḳd-i eşkim ḳıldı tecrīm eyleyip maḳbūż

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir

Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et[423]

Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre

Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūż

[5] Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī

Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

128

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Zenbūr-ı göñül verd-i ruḫ-ı dil-bere ʿārıż

Üşküfte hezārān-ı şükūfe aña fāʾiż

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile baḫş etmede ʿuşşāḳ

Elbette olur ders-i menāṣıbda muʿārıż

[423] seyr et] -, T.

Beyt-i dil-i mevrūs̲ısın [sen] ʿāşıḳ ey ḥākim

Ḳıl ḥişşesin ol dil-bere taḳsīm-i ferā’iż

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre

Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

[5] Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī

ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

Ḥarfü’ṭ-Ṭā

129

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ rabbāṭ

Celī yazmış anı levḥ-i cemāle mūlaruñ ḫaṭṭāṭ

Hevāyī perçemiñi rūzgār-ı çīn-i zülfüñü

Dimāġ-ı cānı müşk-ālūd eder şebbūların ifrāṭ [T. 28b]

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş

Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

Dür-i dendān u laʿliñ görse cānā āb-ı vaslıñla

Anı terkīb ederdi vaṣf edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

[5] Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et

Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cūlarıñ bisāṭ

130

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ

Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

Bintü'l-ʿinebi pīr-i muġān zāhide sāḳī

ʿAḳd etmek içün eyledi şeyḫāne tavassuṭ

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç *

Beyʿ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

Fennī[yi] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ [M. 28a]

131

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Aḳıp Baġdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim muḳteżādır Şāṭ

Döner Ceyḥūna ol laʿl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

Hezārān teşnegān-ı beldeyi seyr eyler ʿālemde

Ki meyl-i menbaʿ-ı āb-ı behişt-i dil-güşādır Şāṭ

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba nisbet bī-ṣadā pā-māl

Ḥaṣīr-i zāhidāsā mevc-i naḳş-ı būriyādır Şaṭ

Meşaḳḳat çekdirir ʿazminde keştī-i dil ü cāna

Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şaṭ

[5] Bürehne dil-rübālar ṣuyın[ı] buldurmuş ʿālemde

Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Şāṭ

N'ola pāyine yüz sürse ʿAcem-şeh-nāzını Fennī

Ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa ḳarīb-i evliyādır Şāṭ

132

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ

Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

Peyveste rāh-ı mūy-ı cinān-ı cemāle baḳ

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda teşbīh ile ṣırāṭ[424]

Gürbeyle seg-mi<u>s</u>āl olur meclis-i ṣafā

Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

Ḫ^{v}ān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb

Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

[5] Erbāb-ı naẓm içünde ʿaceb var mı Fenniyā

Mażmūn ile nikāta verir böyle irtibāṭ

133

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Laʿl-i lebi maʿcūn-ı cevāhir ile maḫlūṭ

Ḫāl-i siyehi ḥabb-ı muʿanber ile merbūṭ [T. 29a]

Āvīzesi olsa n'ola ol zülf-i cemāliñ

Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūṭ

Meşḳ-i ḫaṭı(nı) taʿlīm edip kātib-i ḳudret

[424] Her iki nüshada da"mahşerde" yazılan kelimenin vezin gereği "ḥaşr" okunması gerekmektedir.

Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı pür-ḫālle menḳūṭ[425]

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid

īrādına eklendi anıñ maṣrafı maẓbūṭ

[5] Fennī yine gör mey-kede-i dilleri sāḳī

Ḳālīçe-i keyfiyyet ile eyledi mebsūṭ

Ḥarfü'ẕ-Ẓā

134

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ *

Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

Neşāṭ-ı vaṣlla lüknet-i zebānın eyleme taʿyīb

Mey-i laʿliñle sāḳī şuḳḳa-i mestānedir elfāẓ

Lebiñ ẕikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında

Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẓ [M. 28b]

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl

[425] Metinde "ḫayālle" şeklinde yazılan kelimenin vezin ve anlam gereği "ḫālle" okunması gerekmektedir.

O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

[5] Görünce şerbet-i laʿlin tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya kendini dīvānedir elfāẓ

135

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḥaẓ
Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḥaẓ

Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-ʿinebden eylemez bīgāne ḥaẓ

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā[426]
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẓ

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḥteriḳ olduḳça eyler şemʿden pervāne ḥaẓ

[5] Ḳand-i naẓmım seyr edip āyīne-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭabʿ-ı ṭūṭi-i yārāna ḥaẓ

[426] zāhidā] zāhid, M.

136

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

Sürüp mażmūn-ı naḳdi meclise sāʾil-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda kendini teşbīh eder vāʿiẓ

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ eyle(ye)mem derken meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım bendini zencīr eder vāʿiẓ

[5] Ṭarīḳa daḫl edip nefsāniyyetle bī-ḫurd Fennī [T. 29b]
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-be-dem tekdīr eder vāʿiẓ

137

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

Şemm eyleyemez müşk otunu kimse ruḫunda

Būy-ı ḫaṭı minḳār-ı ser-i şānede maḥfūẓ

İmᶜān ile eşyāya naẓar eyle cihānda

Her māye-i ecsām-ı nevāt dānede maḥfūẓ

Ẓāhirde yanar şemᶜ-i cemāline o yāriñ

ᶜIşḳ āteşi ammā dil-i pervānede maḥfūẓ

[5] Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī *

Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

Ḥarfü'l-ᶜAyn

138

fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün

[1] Bezm-i aġyār-ı şehā ᶜazmiñ edince istimāᶜ

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāᶜ

Ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ olsa ᶜaceb mi ᶜāşıḳān

Beyt-i dillerde ḫayāl-i ṭalᶜatiñ nūr-ı şuᶜāᶜ [M. 29a]

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubᶜ-ı dāᵓire

Rūze-dārān aḫz eder mihr-i ruḫuñdan irtifāᶜ

Sen Müfīd [ü] Muḫtaṣar ḳıl Fenniyā eşᶜārıñı

Olmasın naẓmıñ Muṭavvel bāᶜiṣ-i renc-i ṣudāᶜ

139

feᶜilātün feᶜilātün feᶜilātün feᶜilün

[1] Manṣıb-ı vaṣlın edip Zāde-i Mollā maḳṭūᶜ

İnfiṣālinde dili maṭlab-ı vaᶜdi memnūᶜ

Mübtedādan ḫaber al ḳāᶜide-i maᶜnāyı

Nev-terāş yāre deme lafẓen [ü maᶜnen] merfūᶜ

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā

Bir kitāb içre degil beyᶜ ü şirāsı meşrūᶜ

Ne ᶜaceb aça hezārān-ı şükūfe-elvān

Toḫm-ı şiᶜr-i ter ile sāḥa-i ṭabᶜım mezrūᶜ

[5] Ṣūret-i melᶜabe-i ṭıfl-ı meżāmīn-i hüner

Fenniyā ṭabᶜ-ı Leẕīẕīde şekerden maṣnūᶜ

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Zaḥmımda dilā penbelerim mülemmaʿ *
Pür-naḫle dönüp oldu lemʿ-i müşemmaʿ *

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk üzre münaḳḳaʿ

Ṣāʾimlere ifṭār-ı viṣālinde cefā-cū
Āheste yürür sāʿat-i mevʿūd-ı muṣannaʿ

Ḳaddi dü-şikāf olsa n’ola hem-ser-i maḳṭūʿ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaʿ [T. 30a]

[5] Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ʿaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaʿ

Kim verdi ḫaber bu ġazeli vaḳʿa-nüvīse
Fennī dedi baʿżıları taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Şeb-i hecriñde eyā şemʿ-i cemāl-i lāmiʿ
Perde-i zülfüñ olur tāb-ı dilāna māniʿ

Geçdi ḳāḍī-i göñül manṣıb-ı mevʿūdundan
Rütbe-i maṭlab-ı vaṣlıñ ile oldu ḳāniʿ

Yazmış altun ḥal ile maʿrifet-i ḳadrini gör
Levḥ-i ebrūlarıñı muṣḥaf-ı ḥüsne sāniʿ

Fikr-i ḫaṭṭıñ ile sevdā-yı dil-i bīmārı
Şerbet-i būse-i laʿliñ gibi olmaz dāfiʿ

[5] Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

Yürise ḫaṭṭ-ı İmām-zāde n'ola ʿārıżına
Fenniyā cemʿ-i cemāʿat eder elbet cāmiʿ [M. 29b]

142

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden edip ey meh tercīʿ

Vaḳf edip mescid-i ruḫsārıña ver yevmiyye
Naḳd-i būs-ı lebiñi eyleme bizden taḳṭīʿ

Şeb-i hecrinde ṭulūʿ etmez ise māh-ı felek
Şemʿine ḥüsnüñ eder ḫāne-i ḳalbi telmīʿ

Çār ebrūsunu ṣan defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o ḥisāb-ı terbīʿ

[5] Fenniyā sāḥil-āver aḳa yem-i ṭabʿıñdan
Mevc-i naẓmıñla dür-i sirişki ḳılma taẓyīʿ *

Ḥarfü'l-Ġayın

143

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ṭāʾir-i ḳudsam behişt-i lāneden etdim ferāġ
Kendimi bildim bileli dāneden etdim ferāġ

Meclis-i dilde ḫayāl-i cām-ı laʿl-i yār ile

El çekip peymāne vü mey-ḫāneden etdim ferāġ

Yıḳdı beyt-i ḳalbimi seyl-āb-ı eşk etdi ḫarāb

Ḳaṭʿ-ı ümmīd eyleyip vīrāneden etdim ferāġ

Mürtefiʿ ḳaṣr-ı cinān-ı vaṣl-ı yāre nāʾilim

Zīr-i ṣaḥn-ı ṣuffe-i kāşāneden etdim ferāġ

[5] Esb-i mażmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān

Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāġ

Fenniyā maḥrem edip Kenzīyi sırr-ı naẓmıma [T. 30b]

Nā-şināsān-ı hüner bīgāneden etdim ferāġ

144

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ

Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

Bāġ-ı ruḫuñda zülfüñ o meh-pāre şemm içün

Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil

Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār

Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

[5] Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍīya ḥükm içün

Daʿvā-yı demde sebte bu çeşmim güvāh dirīġ

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāṭa luṭf edip *

Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirīġ *

Ḫʷāb içre sen de fırṣatı fevt etme Fenniyā

Bī-dār olunca vuṣlatın eyler o şāh dirīġ

145

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ

Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ [M. 30a]

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti vechiñ varaḳ

Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ

Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

Ḳulzüm-i vechiñde cünbān olsa diller ṭañ mıdır

Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol māh ile peyveste aġ

[5] Maṭlabında infiṣāl-ı vaʿd ile Fennīyā seni

Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı Zāde-i Mollā çerāġ

146

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri ṣaġ

Eyledi ġamzelerim murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

Nüzhet-i ẕātı mıdır zülf-i girihgīrinde

ʿIṭr-ı şāhī midir āyā nedir ol sürdügü yaġ

Sūz-ı pür-sūz edip Allahı severseñ diyerek

Ḳıldı bāzūlarımı bezm-i ḫafīde pür-dāġ

Bāde-i laʿlini nūş etmege meʾẕūn olsam

Cān ḥalḳıma degin etmez idim anı ferāġ

[5] Sürme-i çeşmi helāk etse n’ola ʿuşşāḳı

Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

147

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ

Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

Sāḳiyā bezm-i ḥaḳīḳatde (biz) seniñle ʿıyş edip

ʿAks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş ıraġ [T. 31a]

Baʿd-ez-īn bikrin izāle edemez bint-i reziñ

Ḳaldı zühhādıñ riyāsı erligiñ turunc-ı bāġ

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen

Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

[5] Künc-i çeşminde o çeyş-i ġamze-i kūr Fenniyā

Mülket-i ʿaḳlımı tārāc etdi Tātār-ı Bucaġ

148

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] ʿAzm etdi siphr-i māh-ı dil-ārā ṭaraf ṭaraf[427]

Çıḳdı yem-i boġaza şeb-ārā ṭaraf ṭaraf

Bend oldu serv ḳadlere diller ḫırām edip

Ṣaḥn-ı çemende meh-i muṣaffā ṭaraf ṭaraf

Bülbül miṣāli başladı gülşende ʿışḳ ile

Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı mīnā ṭaraf ṭaraf

Teşrīfine o serviñ edip bīd ser-fürū

Yüz sürdü ḫāk-i pāyına şeydā ṭaraf ṭaraf

[5] Mirʾat-ı vech-i yār ile Luṭfīde Fenniyā

Güftāra geldi ṭūṭi-i gūyā ṭaraf ṭaraf [M. 30b]

149

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Diyemem mūy-ı miyān-ı ḳad-i cānāneye üf

[427] Metinde "sipihr"kelimesi, vezin gereği "siphr" okunmaktadır.

Maḥv eder bāde verip cismini bir dāneye üf

Zülf-i cānānı feşān edip o pā-māl eyler

Ḥayf kim Köçek Süleymān der imiş şāneye üf *

Ṭabʿ-ı dil ḫaste-i ʿuşşāḳa ḥaḳīḳat besdir

ʿİllet-i yek-şeş-i sāʿat-i virāneye üf

ʿAks-i ḫāl-i ruḫunu cām-ı Cem içre sāḳī

Meges-i mürde ṣanıp der-mey-i peymāneye üf

[5] Fenni[428] bī-şübhe uçar misl-i ḥabāb-ı ṣabun

Sırri der ise eger bu süḫan efsāneye üf

150

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ṣaḥn-ı emelde fürḳat-ı vuṣlat telef şeref

Mihr ü ḳamer felekde olurlar ḫalef selef

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i nigāhıyla dīdesi

Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

[428] Fenni] Fennīyā, T.

Ḫāl-i ʿiẕārı raḳṣa çıḳıp Zühre güyiyā

Bezm-i felekde ḳılmış o meh-tābı def-be-kef

Söz yoḳ metāʿ-ı ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalʿatıñ

Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol ṭaraf tuḥaf

[5] Tīr-i nigāh-ı Zīvere şāyeste Fenniyā

Oldu naẓīre-i süḫanım bī-şefef hedef [T. 31b]

151

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ḳıldı Mecnūn beni ṣaḥrā-yı maḥabbetde ḫalef

Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

Nāʾil olmadı göñül vaṣlına ḥayfā o mehiñ

Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

Cān-güdāz olsa ʿaceb mi nigeh-i pür-sūzı

Dil-i üftādeleri yaḳmada mānend-i Necef

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz

Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

[5] Zāhid ʿaḳlın şaşırıp zühdi perīşān etdi

Ṣaḥn-ı meclisde görüp muġ-beçeyi kāse-be-kef

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ *

Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

152

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf

Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

Telef etdi hezārān naḳd-i cānı reh-i ʿışḳıñda

Tereḥḥum eyleyip bir kerre cānā etmediñ inṣāf

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid

Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf [M. 31a]

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız gūş eyleyip

Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

[5] Nemā verme yeter naḳd-i viṣāle Fenniyā cānı

Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bir gece olsaḳ n’ola cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

Nice ʿāzim olmasın diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir zeneḫdānıñ şehā ḫaddiñ meṭāf

ṣebtine tercīʿ eder laʿliñ Necefle seyr eden
Ol ḫayāl-i mū-miyānı ʿāşıḳān-ı mū-şikāf

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

[5] Zāhide ʿakd eyleyip rez-duḫteri pīr-i muġān
Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

154

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

Nūş eyle mey-i cām-ı Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-i dilde yataḳtaḳ [T. 32a]

Çarpılma ṣaḳın meyl edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma yem-i ġamda açıḳçıḳ

ʿAzmgehi ṣuṣaya ammā dile āsā *
Ṣıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

[5] Ḫ͗āhişle hemān uçḳur-ı şevḳ-āvere düşme
Ṣun destiñi bir kere uṣūliyle ḳāṣaḳṣak

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār-ı nigehi cāna ʿışḳşaḳ

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

Dāʾim taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd
Zīrā ki devr[429]-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

Ṣayyād-ı āhu olma yeter püşt ü pā urup
Deşt-i ḫayāl-i murġ-ı viṣāliñ şikārı yoḳ

Ḫavfım budur ki ġarḳ eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i fenānıñ ḳarārı yoḳ

[5] Heb tār u mār[430] oldu dilā ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı cihānıñ medārı yoḳ *

Meydān-ı yekke-tāza Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tabʿ-ı pākine Rāġıb süvārı yoḳ [M. 31b]

[429] devr] döner, T.
[430] tār u mār] tār mār, T.

156

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

Cevr ü cefāya lāne-i fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili vīrānemiz mi yoḳ

ʿArż etse gāhī diller[i] ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

Āsār [u] nesrimizde bulunmazsa Fenniyā
Mecmūʿalarda böyle ṣad-efsānemiz mi yoḳ

157

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

Yeñi çıḳmış ocaḳdan āteş-i sūzānı seyr eyle
Vire āhen-dilān-ı ʿāşıḳ-ı şeydāsına ḳanıḳ

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi'l-ḥāl

Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş bedūḳ

Bular varın yoġın furṣat bulunca

Uyuz-meşreb olan aḥbāba bāri vermesin ṭırnaḳ

[5] Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ şöyle lezzet verdigim Fennī

Bu bābda niʿmet-i pāk-i nikātın bal ile ḳaymaḳ [T. 32b]

158

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] ʿĀyīne-i ʿālemde dilā şimdi nemā yoḳ

Bī-hūde naẓar eyleme dünyāya ṣafā yoḳ

Ġarḳ olmada keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ

Duş oldu yem-i fürḳata ḥayfā ki rehā yoḳ

ʿĀlīye gelir ḳısmeti bābına hümāveş

Muḥtāc-ı gedā-pīşelere bād-ı hevā yoḳ

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā *

Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

[5] Vechinde ḥusūf oldığıçün şerm ile Fennī

Lāyıḳ mıdır ol māha demek sende vefā yoḳ

Ḥarfü'l-Kāf

159

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bezm-i meyde cām-ı laʿl-i yāri gül-fām eyledik

ʿAndelīb-i ʿāşıḳāna gonçeyi rām eyledik

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī mey-āşām eyledik

Būs edip laʿl-i lebin şevḳine bayram eyledik

Kaʿbe-i ḥüsnünde saʿy edip metaʿ-ı vuṣlatın

Zāʾir-i ḥüccāc-ı ʿışḳa anı iḥrām eyledik

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ Rūm-ı vechiñ ey ṣanem

Zülfüñe sevdā-yı fikri ʿāzim-i Şām eyledik

[5] Ḳılmadıḳ ifṭār o dem ḳand-i lebiñle bü'l-ʿaceb

Bekledik ḥayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik [M. 32a]

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri ser-ā-pā resm edip

Ṭabʿ-ı Hātifle dili mirʾāta iḳdām eyledik

160

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Būs-ı laʿliñle bez[i]mde ḳadeḥ-i Cem gibisin

Bermekī-ṭabʿ [u] süḫan-meşreb-i Ḫātem gibisin

Fikr-i neş'küfte-i tebḫāleñ ile seyr eyle

Ṭarḥ-ı sīnemde benim ġonçe-i çigdem gibisin

Kūzeler mi ḳodıñ eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ

Naẓar et çāh-ı zeneḫdānıña zemzem gibisin

Zāhidā ḳaçma buyur ḫaclegeh-i mey-kedeye

Rindveş sende ʿarūs-ı meye maḥrem gibisin

[5] Fāżılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın

Bāġ-ı naẓmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

161

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek

Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

Şevḳ-i vaṣlında tebessüm edicek seyr etdim

Ḫurde-gevher gibi dendān-ı leʾāli küçücek

Görünür ġurre-i ebrūsu ṭulūʿ etdi ḫayāl

Çerḫ-i ḥüsnüñde naẓar eyle hilāli küçücek [T. 33a]

Merdüm-i vaṣlı biñ misli ḥarām etse n'ola *

Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

[5] Var mı zülf-i ʿiẕārıñ ile cevlān eyler

O hümā-misl-i felekde per ü bālı küçücek

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āġūş etsem

Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

Fenniyā Neşʾet Efendi'den alıp ḫayr duʿā

Eyledik noḳta naẓīreñde meʾāli küçücek

162

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Kim der saña fevt eyle de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı viṣāl içre yedek çek

Māhī-i viṣāline atıp şişi o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde dilā sīm-semek çek

Ṭutmuş yine gör sāʾid-i sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine [...] bilekcek

ʿĀzim olup eylerse nīş-i ṣaḥn-ı vefāya *
Esb-i dili sende o şehenşāha yedek çek

[5] Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

163

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ġurre-i ebrūña şaʿbān-ı ʿArabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāẓır-ı māh-ı Recebdir perçemiñ [M. 32b]

Ol helāk etmekde Gök Meydānı içre gūyiyā

Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā ceyş-i Ḥalebdir perçemiñ

Ḫ^{v}āb-ı ġafletde çıkıp fesden eder elbet ẓuhūr

Meh yüzüñ māhiyyetiçün tār-ı şebdir perçemiñ

Yüz bulup çıḳdı yine başdan uzandı ḫāline

ʿĀşıḳān ekl-i ḥabb-ı ẕehebdir perçemiñ *

[5] Şerbet-i tebḫāle-i laʿl-i lebiñ ṣun ḥāẕıḳā

ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye buhrān u buñdur perçemiñ

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip Selmān-ı pāk

Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

Zīveri ʿāşıḳ edip Fennīyi mecnūn etmede

İsm-i Leylāya teşebbühle laḳabdır perçemiñ

164

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Tebḫāle-i lebānıñı būs eylesek seniñ

Dil ārzū eder ʿaseliñe çiçek seniñ

Seyr-i Boġaza düşe n’ola çeşm-i ʿāşıḳān

Oldu ḫayāl-i ḥāl-i riḳābıñ Bebek seniñ

Bu rūzgār-ı çerḫ-i fenā içre ġarḳ olur

Gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña düşen melek seniñ

Farḳ eylemez ʿayārı zer-i ḳalb-i muḫlişi

Ey şūḫ-ı zerger olsa [da] ṭabʿıñ meḥek seniñ [T. 33b]

[5] ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġān-ı vaṣl ile

Eflāke çıḳdı āteş-i cevriñ fişek seniñ

Fennī bu esbāba düşüp sāʿat-i hezār *

Döndü daḳīḳa seng-i ġamıñla felek seniñ

Zīver gibi bir vādīye pey-rev-i zebān olur *

Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe Düldül gerek seniñ

165

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ

Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

Mey-i ʿışḳ-ı ezelden zāhidā bir cām nūş et kim

Nevāl-i süfre-i bezm-i elestden lez̲z̲et isterseñ

Sikenderveş cihānı gezme mirʾāt-ı taḫayyülde

Cemāsā sāġar-ı billūra meyl et ṣafvet isterseñ

Müheyyādır müşerraḥ zaḫm-ı sīnem daʿvi-yi ʿışḳa

Ḥużūr-ı ḳāḍī-i ḥüsnüñde cānā ḥüccet isterseñ

[5] Taḫayyül eyle dilde Fenniyā bu maʿni-yi bikri

Zifāf-ı nev-ʿarūs naẓ[ı]m-ı pāk-i Fıṭnat isterseñ

166

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek

Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

Çü aḫz olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden

Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek [M. 33a]

Helāke ḳaṣd ise yā ḳaşlarıñ edip pür-çīn

Ḫadeng-i ġamzeleriñ zaḫm-ı sīne-çākime çek

Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek

167

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin

Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

Gerdende dāne dāne görüp ḫāl-i ʿanberīn

Kāfūr içünde ḥabbe-i fülfül demez misin

Bāġ-ı serinde seyr edip o şāl-ı ʿanberi

Sīmīn-sifāl içünde ḳaranfül demez misin

Cān baḫş ederseñ ey dem-i mīnā-yı cām-ı Cem

Teşrīf edince meclise ḳulḳul demez misin

[5] Ḫʷānde[431]-i güle ülfetimiz yoḳsa Fenniyā

Bāġ-ı süḫanda naẓmıma bülbül demez misin

[431] خوانندهٔ İki nüshada da "Ḫʷānende" şeklinde yazılan kelime, vezin ve anlam gereği "Ḫʷānde" okunmuştur.

168

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ey tīr-i ġamze āteş-i dil-dūz-ı cān mısın
Yā nāvek-i naẓmı pūte-i ḳażādan nişān mısın

Ol nev-ẓuhūr-ı ḫaṭṭ-ı leb-i gevheriñ ile
Naḳş-ı nigīn-i mihr-i zemīn ü zemān mısın [T. 34a]

Bezm-i ḥafīde yār ile ey ḳulḳul-ı şerāb
Beyʿ ü şirāya bī-hem-tāda tercemān mısın *

Dāʾim güşāde-bād-ı taḥassürle pür-dilā
Keştī-i baḥr-i fikr-i ġama bādbān mısın

[5] Ey nev-zemīn-i Fennī gülistān-ı dil iseñ
Bıṭṭīḫ-i küfteler ile sen būstān mısın

169

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Nūş-ı mey-i laʿliñ ṭaleb etdikçe ʿaṭāşıñ
Çīn eyleme ey māh-ı cebīnim aña ḳaşıñ

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf olsa ʿaceb mi

Ruḫsārıña revnaḳ verir elbette terāşıñ

Tā olmayıcaḳ sırr-ı meʿād ile ṣafā-yāb

Zaḥmet verir ʿālemde saña ḳayd-ı meʿāşıñ

Mestūr olamaz ḳıymet-i maḳṭūʿa-i vuṣlat

Bāzāra çıḳar ipligi bī-çāre ḳumāşıñ

[5] Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ

Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

Ḥarfü'l-Lām

170

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Mıṣr-ı dil içre Nīl-i sirişkim sebīl bil

Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu bevvāb mīl sil *

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ

Tefsīr eder o sūre-i Nemli naḳīl ḳıl [M. 33b]

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol ḫāk-i pāk ile

Çeşm-i ʿalīl-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ʿamīl mīl

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi

Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

[5] Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i ḥasretle Fenniyā

Olsa Ḥicāz-ı dilde n'ola ber-kenīl (?) Nil

171

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḫaṭṭıñ ebr-i māh-ı tābān olsa da mānic degil

Eşk-i çeşmim dilde bārān olsa da mānic degil

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña

Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da mānic degil

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña

Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da mānic degil

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī

Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da mānic degil

[5] Ben bu limegāh-ı ġamda keştigi ḫᵛāhem şehā

Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

Câme-i diller Sitānbul-mi<u>s</u>li cānā ser-be-ser

Āteş-i ʿışḳıñla sūzān olsa da māniʿ degil [T. 34b]

Fenniyā pür-nev-edā tanẓīr-i Hātifden baña

Nice zer taḥsīn [ü] iḥsān olsa da māniʿ degil

172

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bezm-i gülşen rind-i sāḳī encümen-pīrā degil

Böyledir bāġ-ı cihān şimdi neşāṭ-efzā degil

Būs-ı laʿliñ tāze mażmūndur şehā ʿuşşāḳıña

Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ lafẓ-ı müstesnā degil

Dil hümāāsā n'ola per aça ebr-i zülfüñe

Ṭā'ir-i ser der-hevādır sākin-i ber-cā degil

Zāhidiñ meyli zifāf-ı bint-i rez ammā çi sūd

Ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān tenhā degil

[5] Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā

Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

173

feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ḫār-ı aġyāra açıldıḳça o gül

Āh edip murġ-ı dil oldu bülbül

Ḥıfẓ içün gerden-i kāfūrunda

Pāsbānīdir o ḫāl-i fülfül

Dāġ-ı dillerde ḫayāl-i zülfüñ

Lāle-zār içre şüküfte sünbül

ʿAnberiyyeyle çıḳıp raḳṣ ederek

Ṣaḥn-ı meclisde mey oldu Düldül

[5] Fenniyā ṣundu muʿammāāsā

Süḫan-ı nükre-i Feṯḥī müşkil[M. 34a]

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Şimdi bez[i]mde sāġar u mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü ḳamer rū-be-rū degil

Yüz buldu çıḳdı ser-keş-i zülfüñ ḫaṭā eder
Bīd-i cünūn-ı Çīn ü Ḫoten ser-fürū degil

Ḫurşīd ü meh de olsa dilā ol şināverīn
Mūy-ı miyān-ı pākine lāyıḳ girū degil

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar ḳıl gelū degil

[5] Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

ʿIṭr-ı nikāt-ı naẓm ile Fennī Celāliniñ
Gül-ġonçe-i dehen eder şem-i müşk-bū degil *

175

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Fehm etmesin ġayāl-i ġaṭıñda meʾāl il
Zīrā olur meʿāni beyānında ḳāl u ḳīl

Bārān-ı eşkim ile ġarāb oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i Bārī bu sāl sil [T. 35a]

Zāhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad pür-sifāl fil

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı viṣāliñ ʿalīl olan
Çekdi dü-dīdesine o ehl-i kemāl mīl

[5] Kesb-i selāset ile Ḥasīb Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓ[ı]mda şiʿrini sen yāl u bāl bil

Ḥarfü'l-Mīm

176

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Girip devrān-ı bezm-i vuṣlata tevḥīd edip çıḳmam
Duġūl etsem ṭarīḳa manṣıbım teʾyīd edip çıḳmam

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫāne içre intiẓār ile

O şūḫuñ meclise teşrīfini nev-ʿīd edip çıḳmam

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme *

O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil

Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

[5] Cemāl[i] olıcaḳ kürsiyi neyler ʿāşıḳ-ı şeydā

Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa da temcīd edip çıḳmam

Derūnundan çıḳarmaḳ ḳaṣd ederse bendesin ol meh

Kirāyı ṣāḥib-i beyte hemān tezyīd edip çıḳmam

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī

Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

177

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Meyi destiñde sāḳī şerbet-i gül-fām ẓannetdim

Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram ẓannetdim [M. 34b]

Ṣıyāmım açdım ifṭār-ı nebāt-ı laʿl-i nābıñla

Seḥāb-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ruḫuñ aḫşam ẓannetdim

Ṭutuldum bend olup zülf-i girihgīrine dildārıñ

Firengistān-ı Çīni ḳalʿa-i İslām ẓannetdim

Liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre ġarḳ oldum yine Fennī

Ṣalıp baḥr-i ġama fülk-i dili eyyām ẓannetdim

178

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Nice bir fikr-i ġamıñla mey-i zehr-āb içelim

Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

Neş'e vermez efendim size bu sekr-i ḥudūs

Tevbe-i sāḳıṭ edip bāde-i nā-yāb içelim

Dil-i bīmāra şifā ṣun lebiñ ey ḥāẕıḳ-ı cān

Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ anı muġlāb içelim

Bün-nişīn-i ḫum-ı mey-ḫāneye sāḳī açma

Ṭursun Allahı severseñ meyi yab yab içelim

[5] Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı giderirmiş Fennī [T. 35b]

O çiçek ṣuyunu ṣunsun bize gül-āb içelim

179

feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Naḫl-i ḳaddiñ olalı serv-i ḫırām

Murġ-ı dil oldu şehā bī-ārām

Perçemiñden ederiz ey gül-i ter

Feslegen rāyiḥasın istişmām

Bize gerdāniyeden būselige

Muṭribā kār-ı nühüft olsa maḳām

Dāne-i ḫāl ile murġ-ı dile

Ḥalḳa-i zülfünü ḳılmış ol dām

[5] Ḳand-i laʿli ile ifṭār eyle

Fenniyā ḫaṭṭı ġurūb oldu temām

180

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Dese ʿĪsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem

Eşkim içre ṣunar ol dem beni deryem Meryem

Ne ʿaceb zāʾir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl

İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem (?)

Naġme-i şuḳḳa zebān ile eder āzürde

Ṭabʿ-ı şeh-bāzımı āġāza cestem mestem

Zāhidā bint-i rezin bikrin edip ḫūn-ālūd

Ḫaclegāh-ı der-i mey-ḫānede her dem merdem

[5] Olsa ʿAnḳā gibi naẓīrem nā-dīde ne ʿaceb

Fenniyā ser-süḫan-ı Hāşime naġzem maġzem

181

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Vaṣf-ı ḫaṭıñda ḳāʿid-i rāzdır sözüm

Ders-i Ḫayāli şerḥ eder īcāzdır sözüm [M. 35a]

Laʿliñden aldı var ise rengin nüktesi

Mażmūn-şinās-ı dil-ber-i ṭannāzdır sözüm

ʿUşşāḳa faṣl-ı devr-i gülü būselik edip

Kār-ı nühüfte bülbül-i dem-sāzdır sözüm

Evṣāf-ı meyle mürde-i maḫmūre cāmveş

Ḳulḳul-zebān-ı ʿīsī-i iʿcāzdır sözüm

[5] Āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya Fenniyā

Üstād-ṭabʿ Nehriye enbāzdır sözüm

182

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Zāhidā şemʿ-i cemāle yana gelmişlerdenim

Sūz-ı ten pervāneyem devrāna gelmişlerdenim

Ceẕb-i ʿālī verdi Bārī eyleyip ser-der-hevā

Ben hümā-yı ʿışḳ olup cevlāna gelmişlerdenim

Kāşif-i esrāra münkir olsa ġam mı zāhidān

Ol hidāyetsizlere efsāne gelmişlerdenim

Gülşen-i rūz-ı elestden bir güle ʿāşıḳ olup

Bülbül-i şūrīdeyem efġāna gelmişlerdenim [T. 36a]

[5] *Mūtū ḳable en-temūtū*[432]dan ḫaber al ḥāletim

Ölmeden evvel ölüp meydāna gelmişlerdenim

Ḥāmid-i mürşid gibi sulṭāna Fennī yüz sürüp

Ḳaṭreyem mevc-i yem-i ʿummāna gelmişlerdenim

183

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Mā-sivāyı terk eden şol kimsede ġam görmedim

Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

Seng-i cevr ile dili ṣad-pāre etmekde felek

Bezm-i ġamda bī-girān-ı sāġar-ı Cem görmedim

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ

Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

Merḥametden düzd ü ṭāġīde eşer meʾmūldur

[432] "Ölmeden önce ölünüz."

Şıḥne-i ġaddārveş dehr içre iḳlīm görmedim

[5] Mürşidiñ tiryāk eger eyleyip evrādını

Nefs-i emmāremde zehr-i mārveş sem görmedim

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni

Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

Zāhidiñ dāʾim bükā ile riyāsı sāḫtedir

Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

Fenniyā ṣāḥib-zemīn-i Zīver-i bülbül gibi

Gülşen-i bāġ-ı süḫanda böyle bir fem görmedim

184

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Bülbül gibi feryād ederek vaḳt-i seḥerde

Ol verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya mı gitsem

Şām-ı ḫaṭıña olmuş iken cāzim-i şeydā

Laʿliñ işidip ḳand-i Buḫārāya mı gitsem [M. 35b]

Yıḳdıñ dil-i vīrānemi ey muġ-beçe senden

Şekvāya ʿaceb ḥażret-i ʿĪsāya mı gitsem

Ṭanẓīr içün āyā ki bu manẓūmemi Fennī

Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

185

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Neşāṭ-ı pīrezen-i bint-i rezden el çekelim

ʿAraḳla rūy-ı nigārı derūna ḥal çekelim

Ḫadeng-i ġamzesi sūrāḫ ederse ṣaḥn-ı dili

Ḫayāl-i ḥaddeden ol mū-miyān tel çekelim

Bez[i]mde meclise ser-ḥalḳa ol ki ey zāhid

Seniñle sübḥa-i cām-ı Cem-i ezel çekelim

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı hemīşe ṣarf ederek

Binā-yı vaʿd-i viṣāle begim temel çekelim

[5] Kenār-ı ḳulzüm-i ṭabʿ-ı Leẕīẕīye Fennī

Melek deyü bu manẓūmu bir ġazel çekelim [T. 36b]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Kebk olur ġıbṭa-fezā cünbiş-i reftārından
Ṭūṭiye şuḳḳa gelir şīve-i güftārından

Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi cemālinde olunca ẓāhir
Gösterir sırrını āyīne-i ruḫsārından

Gelip üftādesine müjde eder nev-rūzu
Sünbül-i zülfü çıḳar kūşe-i destārından

Sırrın ifşā edip ʿuşşāḳa verir ser-rişte
Til ḳırār şāne-i dil ṭurre-i ṭarrārından

[5] Pāsbānı mıdır fülfül-i ḫāl-i Hindū *
Baḳamam gerden-i kāfūra nigehdārından

ʿAḳreb-i sāʿat devvāre çerḫ-i kec-rev *
Heb muḫālif yürür ʿuşşāḳa o pergārından

Fenniyā Ḥayri Efendiye ne mümkin tanẓīr
Dür niṣār etmede kenz-i fem-i esrārından

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Maḥṣūl lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

Erdi ḫazāna gülşen-i ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem olsun hem olmasın

[5] Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

Ḥīn-i ṭalebde būseyi aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle hem olsun hem olmasın [M. 36a]

Yazdım naẓīre naẓmım Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr içün ḥavāle hem olsun hem olmasın

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Mükerrer pür-ʿaraḳ mı gül-ʿiẕārıñ teşne-i mülden
Hezārān mest olur nīm-nigāhıñla teġāfülden

Miyān-ı güft ü gūda ehl-i vaḳ[i]t ḳīl u ḳāl eyler
Necefle mū-miyānıñ seyr eden ʿayn-ı taḫayyülden

Dimāġ-ı cānı[433] ʿıṭr-ālūd eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş dühn-i ḫoş-bū tāze-sünbülden

Seḥerde vaż[ʿ] eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Der-i bāġ-ı cinānı feṭḥ eder bāb-ı tevekkülden

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı güş eyler
Ṣımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

Yürü beyt-i ʿarūs-ı Fıṭnata tanẓīrin et Fennī
Zifāf-ı ḫacle-i naẓma dürer āh-ı teʾemmülden [T. 37a]

[433] Dimāġ-ı] Dimāġı, M.

189

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Nār-ı hecr-i yār ile bīmār olan dil añlasın

Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

Ola mı noḳṣān yeñ ile ser-hezārān fitne-cū

Ceyş-i ʿuşşāḳın şeciʿyem bendesiyle iñlesin

Raʿdveş-i hecriñle bir āh edeyim ki o perī

Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

Zāhidiñ döndür serin meydān-ı meyde sāḳiyā

Luʿbet-i maṣnūʿ-ı ṭıflāsā ḳabaġı dikilsin

[5] Fenniyā sırrın güşād edip ṭabīb-i yāre dil

Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

190

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Riyāsı mı aḳar zühhād-ı sālūsuñ sebūsundan

Geçilmez sāḥa-i meclisde seyl-āb-ı vużūsundan

O ṣāf-ı ṭıynetiñ eczā-yı kāfūr olduġun ey dil

Feh[i]m ḳıl pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i gelūsundan

Degil ḫoy-kerde ṣanma olur [.] ruḫsārına rīzān

Nihāl-i bīd-i çīn-i ṭurresiniñ ser-fürūsundan

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim

Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳībiñ cāblūsundan

[5] Bulunmaz Kesbiye pey-rev olur Fennī gibi ammā

Naẓīre iltimās etmiş süḫan-dānıñ ḳamusundan

191

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Şāhım ʿulūfe vermez ise būse sīneden

Ḳılsın ʿatiyye laʿl-i lebin ṭış ḫazīneden

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn

Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden [M. 36b]

Ġavvāṣ-ı dil görünce o dür-dāne heykeli

Atdı vücūdunu yem-i ʿışḳa sefīneden

Ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ olan añlar bu nükteyi

Yoḳ farḳı lafẓ-ı güher-i naẓmıñ defīneden

[5] Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir tuḥfedir dilā

Nessāc-ı ṭabʿ-ı Fennī ʿabd-i kemīneden *

192

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Çekildi meclise sāḳī sebū çemen-be-çemen

Pür oldu ʿişve ki māh-rū çemen-be-çemen

Şükūfeler gibi zeyn oldu zülf-i muġ-beçegān

Açıldı ʿāşıḳına müşk-bū çemen-be-çemen

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid

Gehi teyemmüm edip geh vużū çemen-be-çemen

Ḫırām-ı nāzenīni diller görünce ḳāmetiñ

Ṣalındı serve hezārān kedū çemen-be-çemen

[5] Ḥasībī ister imiş Fenniyā müşāʿareye [T. 37b]

Hezār-ı ġonçe-dehen sū-be-sū çemen-be-çemen

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ḳo zülfüñle göñül tüccārveş ṭūl-ı emellensin
Binā-yı şeh-nişīn-i vaʿde-i vaṣlıñ temellensin

ʿArūs olsun ṣıḳılsın şerm ile dāmād-ı rindāna
ʿAraḳla duḫter-i rez ḥacle-i meclisde tellensin

Ḥadīd-i ālet-i neẕẕāre-i dü-çeşm-i ʿāşıḳla
Hemīşe ʿarṣa-i zīr-kürūm-ı vaṣlı bellensin

Bürūtuñ ol büt-i tersā-yı ḫayyāṭa verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı girībānın teyellensin

[5] Naẓargāh-ı secencelveş ṣununca dest-i üstāda
Nikāt-ı ṭūṭi-i māh-ı şeker naẓmıñ sülellensin

Leẕīzīye dem-ā-dem nev-süḫan ʿarż eyleyip Fennī
Kitāb-ı ṣafḥa-i mecmūʿa-i ṭabʿī ġazellensin

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Teslīm-i cāna yār-ı güzīni olanlarıñ
Ẓāyiʿ olur mu naḳdi emīni olanlarıñ

Eflāke çıḳdı nāle vü efġān ey perī
Tīġ-ı müjeñle āh u enīni olanlarıñ

Diller ḫayāl-i ḫaddiñ ile mürtefiʿ olur
Mānend-i ḳaṣr-ı ʿadn-i berīni olanlarıñ

Hedm oldu ṭūp-ı ḳulḳul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde ḥışn-ı ḥaṣīni olanlarıñ

[5] Heb vāsıṭayla nāʾil-i vaṣl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya yaḳīnı olanlarıñ

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu) anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe muʿīni olanlarıñ [M. 37a]

Bāġ-ı süḫanda mīve-i mażmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze zemīni olanlarıñ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ṣaḳın esb-i viṣāliñ yekke-tāz-ı merd-i zengīden *
Hele pek iḥtirāz eyle begim ḍarb-ı üzengīden

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

Gelir ḫançer-be-kef āteş miṡāli ṭalʿat-ı pür-ḥāl
Ḥaẕer ḳıl mest-i şeydā nev-çerī-i şūḫ-ı bengīden

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

[5] Degilṡābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḥaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf etmek ol ṭıfl-ı tüfengīden [T. 38a]

196

feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Sāḳiyā cilveñe oldum meftūn

Luṭf edip ḳılma dü-dīdem Ceyḥūn

Zülfüñüñ fikri başımdan aşdı

Mevc-i deryā gibi ḥadden bīrūn

Bezm-i rindāna gelip cilve ile

Raḳṣ et ʿuşşāḳ[ıñ]a ey pür-efsūn

ʿĀşıḳıñ ʿaḳlın alır reftārıñ

Serv [ü] ʿarʿar gibi ḳaddi mevzūn

[5] Būs edip vechiñi ḳılsa tezyīn

Zer-i nıṣfiye ile pür-altūn

Saña ṭavşan diyen olsun rūbāh

Ẓürefā-nām gürūh-ı gerdūn

Dem-i ʿĪsā gibi cān baḫş eyle

Mürde-i ʿāşıḳa laʿl-i mey-gūn

Meyl et āġūşuna bir kez ey meh

Fenni-i zārıñı ḳılma maḥzūn

Ḥarfü'l-Vāv

197

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Ṣayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū

Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḫu

ʿUşşāḳ-ı hezārānı helāk etse ʿaceb mi

Yek-naẓrada ṣad kes ḳapar ol nā-dīde-i cādū *

Rindāna n'ola vaṣlını sevḳ etse bez[i]mde

īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

Ġırbale dönüp ʿışḳ ile sūrāḫ-ı vücūdum

Ḫūnum dökülür pāyıma ṣan dāne-i ḍārū

[5] Defʿ etmege sevdā-yı merāḳı baña Fennī

Yā ḳulḳul-ı mīnā ola yāḫūd bir aḳar ṣu [M. 37b]

198

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] ʿAzm et ol māha bu şeb maḫfîce ey dil ḫavfı ḳo

Ġūlaġyārı görürseñ Āyete'l-kürsī oḳu

Ḫāk-i pāy-ı yāre yüz eşkiñ edersin revān *

Geh teyemmüm eyleyip gāh eyle tecdīd-i vużū

Derd-i āh-ı ʿāşıḳāndır çīn-i mūy [u] ḫāl-i yār

Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-nāme-i ḳırṭās-ı ruḫsārında hū

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze

Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft [u] gū

[5] Ḳo götürsün zāhid āb-dest ibrīġin edip riyā

Bezm-i ʿişretgāhda rindāna lāzımdır sebū

Fenniyā deryāya girmiş ġusl içün ol māhı gör

Mū miyānına şināver bend edip iki kedū [T. 38b]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫ̲ᵛāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

Edip erḳām-ı ḥüsn-i ḫ̲aṭṭ u ḫ̲ālin būsına tezyīl
Tefekkür defter-i hecr-i viṣālinde ḥisābım bu

Revān olsa n'ola fikr-i ruḥ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḫ̲ūrşīd-i ʿālem-tāba ābım bu

[5] Nice vezn eyleyem ṭāġ-ı zebūnum vaṣf-ı ḫ̲āliñle
Dehān-ı ʿandelīb-i dilde yek-dāne sevābım bu

Ḫ̲ayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫ̲ᵛābım bu

200

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳībe-rev

Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

Ḥasret-i laʿl-i lebiñle ey ṭabīb-i cān yine

Dilde buhrān-ı firāḳıñ ṭutuşup oldu ʿalev

Beyt-i ḳalbim seng-i cevriñle yıḳılsa ġam degil

Baʿd-ez-īn tecdīd olur luṭfuñ ile vīrāne ev

Dām-ı ḫāl-i yāre ey murġ-ı göñül meyl eyleme

Ādemi başdan çıḳarır ḫᵛāhiş-i yek-dāne cev

[5] Hāle ḫırmen dāne-i gendüm kevākib ḥāṣılı[434]

Pīr-i çerḫa keşkül-i zerdir muṣannaʿ māh-ı nev

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder

Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

[434] Metinde "hāle" kelimesinden sonra tamlama yazılmıştır ancak anlam ve vezin gereği "hāle ḫırmen" şekli tercih edilmiştir.

201

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilātün

[1] Açarsa yelkeni ḳıçdan fırışḳa ten ṣuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan pūpā dümen ṣuyuna [M. 38a]

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen ṣuyuna

O çīn-i perçem-i ḫoy-kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı feslegen ṣuyuna

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

[5] Celāli ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

202

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Geldikde yem-i bezme o mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla baba finḳa

Meclisde ṣımāḫ-ı dem-i mīnā ile zāhid

Döndürdü kedū-yı serini luʿbet-i vınḳa [T. 39a]

Germ-ābede vaṣlın edip ol dil-bere be-rām

Dedi baña Arnebūd meh-pāre muṣinḳa

Dür-naḳd-i sirişkim görüp aġyāra o meh-rū

Verdimse dür-i vaṣl-ı yemi ḳıymeti ṭınḳa

[5] Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḥāẕıḳ-ı perver

Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḳa

Fennī ne ʿacāyib ki süḫan-dān-ı Sitānbul

Feṭḥīye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

203

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de

Leẕẕet verir dimāġa şeker bī-nemekse de

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġan-ı vuṣlatı

Zī-bendedir ne deñlü hevāyī fişekse de

Mehd-i emelde ḫāl-i ʿiẕārı o mehveşiñ

Ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihāndır bebekse de

Çekdirme baḥr-i fürḳate bu rūzgār ile

Çat keşti-i viṣāline yāriñ melekse de

[5] Gül-geşt ü bedi ne fehm edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ

Teşmīm eder o māhı ne deñlü çiçekse de

Nīk ü bedi feh[i]m edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ

Farḳ eylemez ʿayār-ı ḳulūbu meḥekse de

Bī-iştibāh helāk olur elbette mār-nefes

Tiryāḳ-ı vird-i mürşid ile engerekse de

Şimdi zemāne furṣatı fevt eylemez ṣaḳın

Ġāfil bulunma düşmeniñ ey dil siñekse de

ʿArż et bu naẓmı Zīver Efendiye Fenniyā

ʿAfv eylesin ḳuṣūrunu temyīz gerekse de

204

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı eyler ḫusūf-ı meh

Ḳılmazsa burc-ı ʿışḳa teveccüh o pādişeh [M. 38b]

İmlā-yı mūy-ı ḫayāl-i ruḫun dilde gūyiyā

Yazmış kitāb-ı ḥüsn-i ḫaṭ-ı pākine veleh

Āġūşa çekse ʿāşıḳ-ı şeydā ʿaceb midir

Ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini seyr-i Bebekde geh

Şemm eylediyse zülfünü inkār etmesin

Zīrā olur bu kez bile aġyār-ı rū-siyeh

[5] Seyr eyle naẓm(ım) Zīver Efendiyi Fenniyā

Vermiş kenār-ı baḥr-i maḳālāta dürri bih

205

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Yine dil māʾil oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre

ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

Görünce süfre-i mefrūş-ı vaṣlın şām-ı ḫaṭṭında

Gürūh-ı rūze-dār-ı ʿāşıḳān ʿazm etdi ifṭāra [T. 39b]

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh

Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

Hümāāsā n'ola cevlān ederse evc-i ḥüsnüñde

Hevā-yı perçemiñle murġ-ı diller oldu āvāre

[5] Yetiş Loḳmānveş buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip defʿ et

Şifādır şerbet-i laʿl-i lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

Ṭabībim merhem-i vaslın eger ṣarmazsa müşkildir

Vücūdum oldu tīġ-ı ġamzesiyle zaḫm-ı ṣad-pāre

Naẓīre ʿarż eder ʿĀrif Efendiye bu manẓūmu

ʿAcāyib ṣaçmalar taḥrīr eder Fennī-i bī-çāre

206

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Zāhid uzadır nuṭḳını daʿvāya gelince

Leb-beste olur ḥükmüme maʿnāya gelince

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk

İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

Meyl eyleyemem tekye-i ʿışḳ içre ḳudūme

Baġrım delinir līk dem-i nāya gelince

Ṭıfl-ı dile pistānını ṣunduḳça meh-rū

Sākin olur efġānı aña dāye gelince

[5] Fennī ne ḳadar bilse de zāhid yine ḥaḳḳı

İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

207

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ey ḳaşı yā egilme hezār āşnālara

Ḳaddiñ ḫamīde etme begim merḥabālara

Ḳālīçe-i münaḳḳaşa beñzetme cismiñi

Pā-māl olur müzeyyen olan zīr [ü] pālara

Dillerde vaʿd-i būs-ı lebiñ cūybār olur

Mey neşv eder ḳoyunca şehā tevānālara

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ

Verir rüsūm-ı ʿilmi ḫaber mübtedālara [M. 39a]

[5] Der-bend-i zülfü kalʿe-i ḥüsnünde ṣad-hezār

Bārī ʿināyet ede esīr-i ʿanālara

Deşt-i ḫayāl-i dilde fem-i yāre ʿazm eden

Rāh-ı ʿademde pey-rev olur püşt [ü] pālara

Zemzem verirse kevs̲ere ḥüccācveş Ḥasīb

Fennī verir nikātını ʿūd āşnālara[435] *

208

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Zülfüñ ne ʿaceb dilde ḫayāl-i daḫīl olsa

Şeb tā-be-seḥer ʿāşıḳa ṭūl-ı emel olsa

Olmazdı behā ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi ey meh

Zeylinde eger aḳmişeniñ çevre tel olsa

Girse elime ben daḫı būs eyler idim līk

[435] Fennī] -, T.

Bir penbe gibi öpmege şāyeste el olsa [T. 40a]

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā

Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

[5] ʿĀlemde esāsı gibi şol ḥışn-ı ḥaṣīniñ

Hedm olmaz idi tevbede zāhid temel olsa

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā

Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

209

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Bıçaġıyla beni ḳatl eyleyip ol şūḫ-ı mestāne

Boyandı ḫancer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

Taḫayyül eyledikçe Köçek Süleymānı çeşmimde

Eder dil zülfüne müjgānımız o tīre bir şāne

Yürü ḫançer-be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh

Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāna

ʿİẕārında o şūḫuñ zülfüdür ẓannetme pīç-ā-pīç

Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

[5] Bugün seyr-i Bebekde ḳatl edip ʿuşşāḳını Fennī

Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

210

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ tūtiyādır çeşmime

Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ āşnādır çeşmime

İntiẓārıñla ʿaceb mi alsa defʿ-i remed

Ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ eczā-yı devādır çeşmime

Gösterir İskendere eşyāyı cümle bī-dirīġ

ʿĀrıżıñ āyīne-i ʿālem-nümādır çeşmime

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa ʿarż etme sen ṣūfī gelip

Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

[5] Neşʾetiñ Fennī ġubār-ı ḫaṭ-ı şiʿr-i Zīveri

Kuḥl-ı pāk-i Iṣfahān-ı bī-behādır çeşmime [M. 39b]

211

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne

Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

Eyleyip tebdīl-i câme sāḳiyā bintü'l-ʿineb

Giysin ol kāfir ḳızı fistān fistān üstüne

Feslegen mi perçemiñ şebbūya beñzer kākülüñ

Eylediñ teşmīm-i ḫoş reyḥān reyḥān üstüne

Seyr ḳıl çāk-ı girībānımda ḫūn-ı eşkimi

Zīb-i silk olmuş nice mercān mercān üstüne

[5] Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni yücedir kim Fenniyā

Çerḫa çıḳmış gūyiyā eyvān eyvān üstüne

212

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i tenhāya ḳarışma

Leb-ber-leb olup yār ile ḥelvāya ḳarışma [T. 40b]

Gevher gibi terkīb-i mülūk-ı Ceme meyl et

Keyfiyet-i maʿcūn-ı murabbāya ḳarışma

Ḥall ile sirişdiñ leheb-i ʿışḳ ile zāhid

Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya ḳarışma

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd

Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

[5] Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī

Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

213

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Dem-ā-dem ney gibi baġrım deler āġāzelendikçe

Açılsın ʿandelībe gülşen-i dil tāzelendikçe

Kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına ḫaṭṭ gelse dillerde

Olur cildi ḫayāli muʿteber şīrāzelendikçe

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm ederse gāhi ol meh-rū

Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

Ṣaḳın ʿarż etmesin bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra

Olur fersūde ḳuṭn-ı vuṣlatı endāzelendikçe

[5] Bugün kürsīde gör kim ḫᵛāba vardı Fenniyā vāʿiẓ

Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

214

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere

Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār içün çi ġam

Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

Ḫavfım budur ḥışn-ı dili ḥüsn ü rıfḳla *

Ol ceyş-i kāfir-i müjeye mā-verā-vere

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż ol yetimeye

Yevmiyye naḳd būsesidir mā-cerā-cere [M. 40a]

[5] Dībāc-ı naẓm-ı zeylini seyr eyle Fenniyā

Olmaz naẓīre böyle metāʿ-ı zirā zere

215

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Bülbül gibi feryād ederem yāri görünce
Ṭabʿım açılır ġonçe-i gülzārı görünce

Rengin degişip āteş-i laʿl ile imāma
Beñzi ṣararır laʿl-i güher bārı görünce

Düzd-i nigehinden n'ola dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki Tātārı görünce

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb *
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

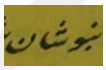
[5] Dil-ẖasteniñ ol ḥāẕıḳ-ı cān nabżına baḳmaz
Tefhīm eder ālāmını bīmārı görünce

Fennīyi neşāṭ-āver edip naẓm-ı Celālī [T. 41a]
Tanẓīr eder ol güfte-i hūşyārı görünce

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ġarḳ oldu āb-ı zevraḳ-ı dil siyyemā yeme
Ṭāḳat mı gelir cūşiş-i eşk-i dem-ā-deme

Ben renc-i vaʿd-i būseye meyl eylemem dilā
Vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat olunca nemā neme

Sāḳī ṣubūḥı meclis-i zühhāda ʿarż edip
Vermiş o teşnegāna şeme şeme

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı göñül beste māteme

[5] Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña aġlama māteme

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

Tā çerḫa çıḳdı āh u fiġānıña Fenniyā
Tanẓīrim ile oldu zemīn u semā seme

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] O meh-rūnuñ ʿazm-i çāh-ı dehānı olmamaḳ üzre *
Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı lebānı olmamaḳ üzre

Çekilmiş ebruvānı iki ṭuġrā-yı şehenşāhı
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ nişānı olmamaḳ üzre

Kimi mūya kimisi ʿankebūta eyleyip teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim miyānı olmamaḳ üzre

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

[5] N'ola dil-murġveş per aça çīn-i ṭurre-i yāre
Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamaḳ üzre

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre [M. 40b]

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Bir mürşidiñ ol bendesi ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme Mevlāyı bulunca

Deryā-yı mecāz elbet olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i mübārek ṭurulunca

Naḫl-i emel üzre heves-i ḫāma düşenler
ʿÖmrün çürüdür mīve-i maḳṣūdu bulunca

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

[5] Pek bāġla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

Mümkin mi güle mis̱li anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca [T. 41b]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳda

ʿİbādetle ḳabāḥat zāhidā maḫfī gerek ammā
Ṣaḳadır rinde bezm içre mey içmek izdiḥāmlıḳda

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar zāhid *
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

[5] Ne deñlü iddiḫār etseñ bulunmaz biñde bir dīnār
Zer-maḥbūb vaṣl-ı dil-rübāāsā temāmlıḳda

Temāşā ḳıl rikābında olan ālā-yı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur naẓīri iḥtişāmlıḳda

220

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

Hevā-yı āhla ḳıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb
Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ aḫker isterse

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū ḫᵛāba varsın pister isterse

Müheyyādır reh-i beyt-i viṣāl-i yār içün aġyār
Ḳaṭār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḥmil ḫar isterse

[5] Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

221

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Meclisde ḫafī yār ile fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye dermān elimizde

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān

Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde [M. 41a]

Evrād edip ol laʿl-i leb zāde-i şeyḫi

Görseñ ne çeker sübḥa-i mercān elimizde

Kūyunda raḳīb içün o māhıñ n'ola ṭursaḳ

Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

[5] Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī

Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

222

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bih-zādıma *

Sefīddir māniʿ degil beyt içre ol cellādıma *

Ṣarf edip cānı ʿaḳār-ı vaṣl-ı cānı yoluna

Ben ḥavāle eyledim bu maṣrafı īrādıma

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ içre ey dil dem-be-dem

Naḫl-i güller üzre bülbül reşk eder feryādıma

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek

Ḫaṣırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma * [T. 42a]

[5] Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm

Yā degil ḥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

Bu müferriḥ-i nev-zemīni Fenniyā ʿarż eyleyip

Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

223

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Yüz sür ʿarūs-ı bint-i reziñ var ḥużūruna

Yoḫsa bez[i]mde muntaẓar olma ẓuhūruna

Sūr-ı viṣāle ṣaçıverip naḳd-i eşkiñi

Ṣarf et cemīʿ-i varıñı yāriñ umūruna

Bir resm-i elf-i āh ile dil ṣanma lāl olur

Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn ṭaraf-ı ṭūruna

Kūyuñda rūz u şeb n'ola āh etse ʿāşıḳān

Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i viṣāliñ mürūruna

[5] ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā

Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuṣūruna

224

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce

O dem bintü'l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna

Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

Ṣaḳın vehm eyleyip rāh-ı ʿadūdan iḥtirāz etme

Yürü baʿde'l-ʿişā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

Ḫafīce bāde nūş olduḳça zāhid mest olup ol meh

Bize teslīm-i vaṣl olsa ʿaceb mi sīm ü zersizce

[5] Ṣoyup bir cāme-ḫʷāb içre felekde hāleveş Fennī

Der-āġūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce [M. 41b]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ẕü'l-feḳār eyleriz ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i dile Ḥaydercesine

Refʿ edip ḫaṭṭıñı cinbistire-i dendānım
Siler āyīne-i ruḫsārını berbercesine

Ṣarf edip sīm ü zer-i vuṣlatın ol şūḫ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili İbrāhim [ü] Āzercesine

Alıp āġūşuma Meryem gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken baġrıma başdı anı mādercesine

[5] Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde[436] sāḳī
Ṭabl-ı perçem döküp ol vechine efsercesine

Fenniyā Zīver Efendiye bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı saña zergercesine

[436] meclis-i meyde] meclis-i Cemde, M.

226

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Dāġ-ı berden bere-i vaṣlı aman ürkütme

Anı ḳoynuñda ṣaḳın ḫayl-i zemān ürkütme [T. 42b]

Dām-ı bezm-i meye yoḳ meyli deyü cānānıñ

O tezervī-i ḥırāmānı hemān ürkütme

Bāl-ı zülfün göricek ʿārızı üzre o mehiñ

Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı cinān ürkütme

Cennet isterseñ eger mār-ı raḳībi ḳatl et

Ġarażıñ rüʾyet-i dīdār ise cān ürkütme

[5] Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda hüner-i ʿÖrfīveş

Ḥışt-ı ḫāmeñle yeter esb-i zebān ürkütme

227

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze

Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

Buyursun meclise zāhid riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

[5] Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

228

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Naẓar et ol ḫaṭ-ı ḫoy-kerde-i ḫadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā da müzeyyen jāle

Belini ḳoçmaġa meyl etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ şevḳiñde ḫāle *

Zaḫ[ı]m-ı pür-daġı sīnemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle [M. 42a]

Zerger-i mürşid eder ḫāliṣ-ʿayār elbette

Daġal-ı zühdü ḳoyup pūte-i vird-i ḳāle

[5] Fenniyā gülşen-i ṭabʿıñda esen bād-ı nikāt

Ḳondurur murġ-ı hezārānları daldan dala

229

feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Āteşāsā merāḳ var dilde

Dūd-ı āh-ı firāḳ var dilde

Nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı cānānı

Görmege iştiyāḳ var dilde

Nār-ı şehr-i Sitānbulu seyr et

Böyle bir iḥtirāḳ var dilde

Nice āh etmeyem müjeñle şehā

Ṣad hezārān işfāḳ var dilde

[5] Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n'ola

Āteşāsā merāḳ var dilde [T. 43a]

230

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Kenār-ı cūda ʿarż et serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

Hezārān dilleri ḥayrān eder bu maṭlaʿı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ mirʾāt-ı mażmūnu

Firāḳ-ı laʿl-i dil-berle dü-çeşmim ḳulzum-i dilden
Neşāṭ-ı ḳalb-i ʿuşşāḳa efendi seyl-i Ceyḥūnu

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

[5] Oḳuyup Fenniyā eşʿārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ oldum bende meftūnu

231

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿīd olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

Nefy ü iṯbāt-ı Necefle baḥṯ edip üftādegān

Ḳīl u ḳāl oldu miyānında ḫayāl-i diḳḳati

Rüʾyet-i nūr-ı cemāl-i pākine üftādedir

Yaḳdı heb dünyā vü māfīhāyı nār-ı ḥasreti

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı zülfü ḫavfım ġarḳ eder

Baḥr-i fikrimde vezān olduḳça bād-ı fürḳatı

[5] Dürr-i vaṣlın beyʿ ederken ʿāṣıḳ-ı şeydāsına

Bir yeñi sevdā eder ol ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

Verme mirʾāt-ı dili sen ol büt-i tersālara

ʿAks-i vech ile ḳabūl etmez maḥabbet şirketi

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb

Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

Bulmaḳ isterseñ Sikenderveş dilā āb-ı ḥayāt

Şiʿr-i Tevfīḳı ḳırāʾat eyleyip bul ṣıḥḥati [M. 42b]

Sū-be-sū nā-dīdedir ol Fāżıl-ı ehl-i kemāl

Murġ-ı ʿanḳāveş cihānı ṭutdu nām-ı şöhreti

[10] Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda Nāşide tevfīḳ olup

Nāẓımānıñ ʿĀkif oldu bāʿiṯ-i cemʿiyyeti

232

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince ḳız gibi

Eyledi zāhid izāle bikrini saḳız gibi

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi

Ḥüsnünü görmek efendi sizlere cāʾiz gibi

Mā-ḥażar ḳıldım cigerden ben de bir loḳma kebāb

Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa cız bız gibi

Leyl-i hecriñde n'ola kevn-i dile etse ṭulūʿ

Dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ yıldız gibi

[5] Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-ı cevāhir mi seniñ

Büse-i laʿliñ girer terkībe ol ḳırmız gibi [T. 43b]

Köhne mażmūn ile ilbās eyleyip manẓūmeñi

Ṭıfl-ı şiʿriñ ḳılma maḥzūn câme-i nevsiz gibi

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere

Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

233

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı

Āb-ı ṭabʿımda ʿayān oldu bu şeb māhiyyeti

Tīġ-ı müjgānı helāk-i câna bā-ḥükm-i ḳażā

Ḥüsn-i ḫaṭṭı ṣūret-i daʿvāya ibrā ḥücceti

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise n'ola āb-ı viṣāl

Baʿd-ez-īn teskīn olur germ-ābeniñ germiyyeti

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb

Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

[5] Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā

Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū *
Delik delik cigerim naḳş-ı dest-māliñ mi

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Faṣıl faṣıl yine bu ders ḳīl ü ḳāliñ mi

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sīnem üzre her dāġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-nāme-i viṣāliñ mi

[5] Parıl parıl ṭutuşup şemʿveş derūnumda
Ṣanem ṣanem cevelān eyleyen ḫayāliñ mi

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi [M. 43a]

İçip içip bize rez-duḫteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol zāhidā hilāliñ mi

Saṭır saṭır oḳuyup şiʿr-i Nehrīyi Fennī

Ḳalem ḳalem dedi bevvāb nev-dilānıñ mı

235

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Arż seyrin olsa n’ola māh-ı nūru *

Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

Cüyān olur miyānına ḳıldıḳça naẓar *

Bir āb-ı ṣāfdır kemeri içre ḫançeri

Laʿlin nigīne ṣanʿat-ı teşbīhle vażʿ edip

Alsam dehānıma ol şūḫ-ı zergeri *

Rūy-ı nigārın açmaḳ içün rinde bint-i rezi *

Atdı serinden āteş-i ʿışḳ ile çenberi

[5] Bī-dār eder fiġān ile yārı raḳīb-i zāġ

Ḳuşluḳ zemānı pister-i sīnemde dil-beri [T. 44a]

Bu yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġatle Fenniyā

ʿÖrfī n’ola reh-i süḫānıñ olsa reh-beri *

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Perçem çıḳarma fesden o şāhıñ nezāketi
İḳlīm-i çīn-i ülfete ṭūġ-ı melāḥati

Yazdıḳça ḥüsn-i ḫaṭṭına zāhid ḥasen deyip
İʿrābı sahv edince şaşardı iżāfeti

Pīr-i muġān ayaġına çekse ʿaceb midir
Bāy u gedāya ẓāhir olunca ʿalāmeti

Dil-ḫaste cān bulurdu devā viṣāli *
Bir laḥẓacıḳ olaydı anıñ istirāḥati

[5] ʿİndimde nev-zemīn deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice ṣunayım bu rekāketi

Üstādıma ki miṯl-i Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı ḥayāt-ı selāseti

Ol ẕāt-ı beyt-i maḳtaʿmı feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ yoḳ nihāyeti *

Cevher-fürūş-ı ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā

ʿArż et bu dürr-i rişte-i naẓm-ı belāġati

237

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Būsesi maʿcūn-ı ḳırmız mı ya laʿl-i sāde mi

Berg-i gül mü laʿli eczā-yı Ḥayāt-zāde mi

Dāne-i engūru misket mi kenār-ı cāmda

Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi ol ḥabāb-ı bāde mi

Ebruvānıñ meyli Oḳ Meydānıdır ya sīne-çāk

Bu reviş ey tīr-i ġamze seyr-i Saʿd-ābāda mı

Bilmeyen sırr-ı ledünni olamaz sūzān-ı ʿışḳ

Lemʿi ḳandīl-i tehī ẓāhirde mi iḫfāda mı [M. 43b]

[5] Penbe-i dāġ-ı serim başıma bir berf-i belā

Aṭlas-ı çerḫiñ cihāna verdigi aḳ sāde mi

ʿAḳd edip rez-duḫterin rindān-ı ʿişretgāhda

Şimdi ey pīr-i muġān ʿazmiñ mübārek-bāde mi

Fenniyā lüknet-zebān ile bu tanẓīriñ ʿaceb

Zīver-i manẓūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda mı

238

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Fikr-i ḫaṭṭıñdır şehā seyr-i çemen dedikleri

Defʿ-i ġamdır sebze-i bāġ-ı Ḫoten dedikleri

ʿĪd-i vaṣlıñda mevācib-i būs-ı laʿliñdir leẕīẕ

Baḫş-i bostānıñdır ol ḳasṭ-ı reşen dedikleri

Rūz u şeb eyler der-āġūş āh kim cānā seni

Āteş-i ʿışḳıña yansın pīrehen dedikleri

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa

Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri [T. 44b]

[5] Çıḳdı fesden zeyn olup nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi

Sīm-sifāl içre ḳaranfül feslegen dedikleri

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb

ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

239

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Āyā bize bir Ḥıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i peydābulunur mu

Ṣalb olmaġa āmāde saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe ber-dār bulunur mu

Yaġım eridi āteş-i laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i żiyādār bulunur mu

[5] Dil dest-i münādīde gezer Yūsufveş līk *
Mıṣr içre ʿaceb anı ḫarīdār bulunur mu

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım *
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl[437] gibi*

Çerḫ-i ruḫuñda ḫāliñ eder gāhice ṭulūʿ
Dehr-i ḫayāl-i dillere necm-i seḥer gibi

İʿrāb-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ bī-ḫaber gelip
Ol ḳalb-i mübtedāyı çeker ḥarf-i cerr gibi

[5] Meydān-ı lāle-zār-ı dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse ʿaceb mi şerer gibi [M. 44a]

Müflislik ile düşme vaḳfa ṣūfiyā *
Tesḫīr olur mu dil-beri hīç sīm ü zer gibi

Fennī cenāb-ı ḥażret-i Zīver Efendiniñ

[437] Nīl] -, T.

Çekmez feminde güfte-i naẓmın şeker gibi

241

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru *

Yem-i vuṣlatda çıḳdı ṣaydanıñ bezme ṣaḳınḳuru *

N'ola tīġ-ı nigāhı dīdesi ṣad-pāre eylerse

Çekince üstüne ʿuşşāḳınıñ şemşīre ṣunḳuru

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis zāhidiñ bāsūrun incitmiş

Ġınā-āver olup ekl eylemez ol şimdi bulġuru

Ne sevdādır bu kim vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān

Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

[5] Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir [T. 45a]

Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

242

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Siḥr-i sūz-ı āh ile dil yārı tesḫīr eyledi

Rūzgār ile hümā-yı çerḫi zencīr eyledi

Ḫamr içün nāzil olan āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ

Ḥürmeten baḳdıḳça vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

Her neye ḳılsam naẓar ruḫsārın ʿarż eyler baña

Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi taṣvīr eyledi

Ḳatl edip ʿuşşāḳını rüʾyāda ammā baʿd-ez-īn

Vuṣlat ile ol muʿabbir ḥüsn-i taʿbīr eyledi

[5] Fenni-i bī-çāre gūyā Zīvere fermūd eder

Güfte-i manẓūmunu zuʿmınca tanẓīr eyledi

243

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi

Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

Ḫadeng-i sūzen-i ġamzeñle çeşm-i bülbülveş

Tenimde penbe-i dāġım kebādedir şimdi

Mücāvir oldu göñül Kaʿbe-i viṣāliñde

Ṭavāfa saʿy ederiz iṣr-i ṣafādadır şimdi *

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde

Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

[5] Yürü ziyāretine ʿāşıḳān ile ṭurma

O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

Müşāʿare ile zebān-ı mücessem Fennī

Refīʿ Efendiye dāʾim ṣenādadır şimdi

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney

Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay [M. 44b]

Lebiñ ṣun sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ içre rindāna *

Yürüt gül mevsiminde sāḳiyā ṣahbāyı pey-der-pey

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā

Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid

Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

[5] Maḳām-ı şiʿr-i Zīver Fenniyā iḥsāna lāyıḳdır

Sezādır eylese ʿuşşāḳa muṭrib būselik hey hey

245

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü

Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

Feth olunmaz bir ṭılsım-ı müşkil-i āmādedir

Daḫme-i vuṣlatda ejderhā miṣāli kākülü

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār

Esb-i dilde ḳıl temāşā sīne bend-i Düldülü [T. 45b]

ʿIyşa vārıdır mey-āşāmānıñ ol tebḫāle leb

Ditredir maḫmūru hecr-i būse-i laʿli mülü

[5] Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān

Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā

Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

Fennī Efendi merḥūmuñ işbu dīvānına Zīver Efendiniñ inşād eyledigi tārīḫi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bāġ-ı dile ġonçe-i şuʿarā verdi zīb *

Şāʿir olan olsa n'ola ʿandelīb

Olmaya pāyında şitā-yı sükūn

Ṣayf-ı süḫan fi'l-meşel olsa ḳarīb

Ḫayr-ı tekellümde şitābı bilen

Şerr-i ḫumūş üzre eder mi şekīb

Şāhid-i şiʿr ü şuʿarā-yı beyyine

Kimseye rūzī degil olmaḳ raḳīb

Her birine ḥüsne rumūzun velī

Ehl-i süḫandan biri olmuş ṭabīb

Fenni Efendi ki sezādır aña

Nesl-i belāġatda denirse Ḥasīb

Ḫāmesidir naḫl-i riyāż-ı hüner[438]

Her süḫanı maʿnada maḥsūd-ı sīb

Siḥr-i ḥelāl-ı kelimāt ile ol

Eyledi Hārūt-ı ḳulūbu firīb

Cemʿe getirdi ġazeliyātını

Eyledi bu vaʿż ile ṭarz-ı ġarīb

O şeh-i dil görmedi Āṣaf daḫı

Böylece dīvān-ı laṭīf u mehīb

Rüʾyet-i dīvān-ı mebdeʾ-i dībācesin

Temmet-i şevḳ(ı) ḳılalar aña ʿaḳīb [M. 45a]

Geşt ü güẕār eyler iken Zīverā

Reʾsiye-i fikri firāz u nişīb

Oldu bu dīvānçe tārīḫine

İnne mine'ş-şiʿri le-siḥreñ naṣīb [Sene 1193]

[438] riyāż-ı] riyāżı, M.

[T. 46a]

İş bu dīvānçe ṣāḥibi Rodoscuḳda zümre-i aġavātdan Kömürḳayā-zāde Fennī Efendi denmekle maʿrūf ẕāt-ı maʿārif-simāt-i nükte-dāndır ki hem-ʿaṣrı olan maḥrūse-i Edirnede es-Seyyid Meḥemmed Kesbī Efendi ile Ḫayrabolu sākinlerinden Çorumī-zāde es-Seyyid Meḥemmed Ḥasīb Efendi vesāʾir ġazellerinde meẕkūrü'l-esāmī-i kesān-ı ʿurefā ile müşāʿare eyledigi ġāzeliyātıdır ki ṡebt ü ḳayd olunur.

3.2. HAYRABOLULU HASÎB DİVANI

[Ḥarfü'l-Elif]

1

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Açar kebūter ol[439] ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

Ḫayāl-i elf ḳadiñle ḫayāle dönmüşler
Ḥamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ degil mü dāl saña

Kitāb-ı ḥüsnüñ eder tār-ı kākülüñ iʿrāb
Görüp bu vechile kim etdi ḳīl ü ḳāl saña

Ḥarāmī ġamzeleriñ al süyūfa ursunlar
Biz eyledik güzelim ḳanımız ḥelāl saña

[5] Döner Ḥasīb dil-i vīrāne beyt-i maʿmūra
Ṣunarsa pīr-i muġān köhne bir sifāl saña

2

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [. .] baña

[439] kebūter ol T] kebūter-i dil AÜ

Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

Sevdigim çīn-i cebīn etdikçe aʿdā ḫandedir

Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden baña

Cismim ol deñlü żaʿīf oldu ki olur bār-girān

Olsa tār-ı ʿankebūt egnimde pīrāhen baña

Māniʿ-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri

Dost yüzünden görünür ol rū-siyeh düşmen baña

[5] Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldım Ḥasībā ol şehiñ

Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

3

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmuş baña

Mihr ʿaks etmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmuş baña

Ḫᵛāceden çıḳmış ẓerāfetle ʿalīm olmuş baña

Şīve üstāddan el öpmüş ḫoş ḫiṣāl olmuş baña

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā tekrīr olup leẕẕāt-ı ḳand

Birisi reftār birisi maḳāl olmuş baña

Devr-i bende merdüm-i çeşmiñ geçip her naẓrası

Eylemiş ruḫsārıñı āzürde ḫāl olmuş baña

[5] Tār ü pūd etmiş niyāz u nāzı cūlāh-ı şekīb

Eylemiş nesc-i fitende dūş-şāl olmuş baña

Şöyle sīr olmuş dehānıñ kim güẕār etmiş nefes

Nuṭḳ ṣarf etmek muḥāl-ender-muḥāl olmuş baña

Vāḳıʿā rüʾyā mı ya ḫulyā mı söylersin Ḥasīb

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmuş baña

4

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Beyāż fes üzre ṣarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā

Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledir gūyā

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓann eyler

Şarāb-ı nāba düşmüş ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

Denilir penbe ile āteşiñ oyunu[440] olmazmış

Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde

Ṣanırlar dürce yāḳūt içre ḳonmuş dürr-i yektā

[5] Beyāż fes ḳırmızı şāl içre gülzār-ı leṭāfetde

Derūn-ı ġonce-i ḥamrāda olmuş ḳarṭopı peydā

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm

Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿliñ ile ṭuġra

Beyāż fes ḫāli ḳaldı çeşmüm[. .] ḫaclegāhında

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarile müzeyyen nev-ʿarūsāsā

Miyān-ı şālda at ḳapdı fesin ḥaddi ʿuşşāḳa

Ḳurulmış lālezāra yāsemende ḫayme-i zībā

Beyāż çıḳdı [. . .] şāl oyunu şimdi ḫūbānıñ

Fes üzre şālıñı seyr eyledikde ʿāşıḳ-ı şeydā[441]

[440] oynunı T] oynunı AÜ
[441] ʿāşıḳ-ı T]ʿāşıḳı AÜ

[10] Beyāż fes ḳırmızı şālile derler sūḳ-ı ʿışḳ içre

Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

Beyāż fes [ḳırmızı] şāl ṣandılar ol pençe-i mihriñ

Şafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā

Ḥasībā der görenler ḳırmızı şālı beyāz ile

Gül-i sürḫde sefīd olmuş yine ol gülşenī raʿnā

5

ʿAbdu'r-raḥīm Efendi-zāde'niñ Ḥaleb'de Ayaḳ Nāʿibi Tābī Efendi'niñ Ġazeline Naẓīre-i Ḥasīb

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Olınca yek nigeh çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā

Esīr etdi beni zülf-i dü-tā-yı duḫter-i tersā

Mükaḥḥal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret

Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

Ṣurāḥī gerden-i billūr mey leb şeftalū ġabġab

ʿAceb mi olsa göñlüm mübtelā-yı duḫter-i tersā

Müşevveş eyledi ḫᵛāb-ı perīşānım gibi ḥālim

Hevā-yı gīsuvān-ı müşg-bār-ı duḫter-i tersā

[5] Eder cā deyr-i ʿışḳı Tābī-i ṣūret-perest āḫir

Ne kāfirce belādır ibtilā-yı duḫter-i tersā

6

feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Bikr-i mażmūn-ı şiʿr-i mevżūnum

Bir mütellā ʿarūsdur gūyā

Kātib-i māşıṭa naẓīri Ḥasīb

Ḫaṭṭına zer-feşān olursa sezā

7

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Mevlidi tārīḫini dedim Ḥasīb

ʿĀleme ān geldi ʿAlī Żiyā[442]*

[442] Bu mısra ebced hesabına göre 1182 / 1768 tarihini vermektedir.

8

Şeyḫ Meḥemmed ʿAṭāu'llāh Efendiniñ Kerīmesine Tārīḫi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Müjde birle dedi hātif mevlidi tārīḫini

Eyledi nāzik Nefīse Ḫānımı Allah ʿaṭā[443]

Ḥarfü'l-Bā

9

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i zencīr eder meh-tāb

Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı dile taḳrīr eder meh-tāb

Sühā der-eşheb-i ebr olmuş elde sīm çevgānı

Gürūh-ı aḫterān alayını tesyīr eder meh-tāb

Benātü'n-naʿşı[444] ḳılmış bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa *

Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫᵛābla tesḫīr eder meh-tāb

Ṭarīḳ-i ḥacda meşʿal-keş midir āyā ki yandırmış

Miyān-ı kārbān-ı encümü tenvīr eder meh-tāb

[443] Bu mısra ebced hesabına göre 1185 / 1771 tarihini vermektedir.
[444] Benātu'n-na'şı T] Cennātü'n-naḳşını AÜ

[5] Ḥasīb altun midād ü sīm kilkile bu tanẓīri

Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr eder meh-tāb

10

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḫaṭlanır dökem yolunda eşk-i ḫūn-ālūd heb

Sevdigim manḳır ḳuşudur aḳçedir maḳṣūd heb

Olmuşına ḫāmına baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ

Bāġbān bir dāne ḳoymaz düşürür emrūd heb

Ṣoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ n'ola

Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd heb

Naʿra ile birbirine derler ormatus gerus (?)

Uñudup çengāneler yollardaġı ḥaydūd heb

[5] Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl

Aṭlas-ı naẓmın doḳurken ḳırdılar tār (u) pūd heb

11

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Gitdikce germ olmasına meclis-i ṭarab
Sāḳī-i nerm-meşreb-i gül-çihredir sebeb

Raṭl-i girānı muġbeçe aġırlıḳ eyledi
Olmuş meger ki nāmzed-i duḫter-i ʿineb

Dest-i ṭaleble ayaġı taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyiñ duʿā-yı ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

Gül mevsimi de geldi Boġaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şūḫ-ı ġonce-leb

[5] ʿIyd üstü beş ḥisābınadır bu ġazel Ḥasīb
Taḫmīse raġbet etse eḥibbā degil ʿaceb

12

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Libās-ı sebzler giy ey perī-peyker meleklik yap
Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müştereklik yap

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫmile naḳş-ı tāzedir sīnem

Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdir döşeklik yap

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz eder ʿuşşāḳ

Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdir eteklik yap

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildik

Teẕervim cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

[5] N'ider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb

Şikest et cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-zemīne āzmāyişdir

Bu tanẓīri Ḥasībā gül gibi ʿarż eylemeklik yap

Ḥarfü't-Tā

13

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Şāh-ı nev-rūzı bilip geldi ṣabālar semt semt

Döşedi ezhār ile gülşen-serālar semt semt

Nev-bahār erdi güzeller çözdü gerden bendini

Çıḳdı Boġaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri

Boy begi olmuş dıraḫt-ı müntehālar semt semt

Açılup göñlüñde gül gibi hezārān ġonceler

Aġlamaḳda ʿandelīb-i bī-nevālar semt semt

[5] Berg-i sebziñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne ṣun daḫi

Çün gül ʿarż eyler Ḥasībā nev-edālar semt semt

14

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Miṯāl-i çerḫ ʿibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt

Anuñçün her kese ṣūret-nümā-yı tāmdır mirʾāt

Cemāl-i tāb-nākin seyr eder ḫūbān-ı devrānıñ

Naẓar ḳıldıḳca her dem bāʿiṯ-i düşnāmdır mirʾāt

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şehr-āşūb

ʿİẕār-ı ṣāfıña nisbetle seniñ cāmdır mirʾāt

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz

Getirmez cāmı kimse ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

[5] Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna

Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

15

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit

Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit

Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ

Verd-i ter üzre nice oldu benefşe sābit

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek

Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

[5] Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā

Ser-i kūyunda ṭolanmaġı raḳībā sen et

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra

Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel

Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet

Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr

Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı s̲ābit

Ḥarfü’s̲-s̲ā

16

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Cām al ele naḳl et ḳıṣaṣ-ı Cemde ḥavādis̲

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādis̲

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret

Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādis̲

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā

Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde[445] ḥavādiṯ

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫilek

Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṯ

[5] Şimdi kim oḳur menḳabe-i Şāh u Gedāyı

Ol şūḫ Ḥasībā ile ʿālemde ḥavādiṯ (Fi Ġurre-i Şaʿbān Sene 1198)

17

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Gedāya vaṣlıñ ola bī-bahāne nedir bāʿiṯ

ʿAṭā-yı şāha hemān bir bahānedir bāʿiṯ

Lebiñle ḫāliñ olur ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa sebeb

Seyāḥate ṭaleb-i āb u dānedir bāʿiṯ

Dem-i viṣāle ṣafā-baḫş olur enīn-i niyāz

Sürūr-ı sūra ṣadā-yı çeġānedir bāʿiṯ

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz

O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bāʿiṯ

[445] Her iki nüshada “ḫātemde” biçiminde yazılan bu kelime anlam gereği “Ḥātemde” olarak okundu.

[5] Hezār şevḳıle dil böyle olmaġa pür-gū

Ḥasīb [ü] ṭabʿ-ı Naẓīf-i yegānedir bāʿiş

Ḥarfü'l-Cīm

18

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ḫaṭā etme göñül sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec

Edip ṭūl-ı emel olma perīşān bu hevādan gec

Çekip desti sebūveş sāḳiyā bezm-i taʿalluḳdan

Müdām ayaġıña gelsin naṣībiñ iddiʿādan gec

Ṭabībe etme şerḥ-i şerḥa muḥtāc-ı ʿilāc olma

Yüri şāfī cevāb al derdi dermān bil devādan gec

Cebīniñ ferş edip dergāh-ı Ḥaḳḳa künc-i ʿuzletde

Teniñ naḳş-ı ḥaṣīr et bī-riyā ol būriyādan gec

[5] Ḥasībā ḥażret-i Sālim Efendi şiʿriñi görse

Ḳuṣūruñ ʿafv ile tekmīl eder ġayra recādan gec

19

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ḫūbān ile mübāḥaṣeye var mı iḥtiyāc
Mirʾāt eliñde ḥüsnüñe eylerken iḥticāc

Aʿlā bilindi ḳıymeti ḳıldıḳ müzāyede
Pīri mi etdi bezmde muġbeçe ḫarāc

İsterse yāre yarasına merhem olmasın
ʿUşşāḳ ḥālin ʿarż eder elbette lā-ʿilāc

Ḳıldı ḳanāʿat[i]le hümā menzilin ʿalā
Esfelde ḥırṣ-ı dāne ile ḥabs olur decāc

[5] Ḳılmış mesāʾil-i ser-i zülfüñde ḳāl ü ḳīl
Verdim Ḥasīb şeyḫe cevābı ḳulac ḳulac

Ḥarfü'l-Ḥā

20

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bir güzel yüzlü açıḳ meşrebli yārāndır ḳadeḥ
Neşʿe-baḫşā-yı meşāmm-ı ṭabʿ-ı rindāndır ḳadeḥ

Ṣaḥn-ı gülşen bezm-i mey ḳulḳul[446] ṣadā-yı ʿandelīb

Sāḳi-i gül-çehre gül-bün verd-i ḫandāndır ḳadeḥ

Ḫaymelerdir lālezār üzre degil meyde ḥabāb

Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

Bir ayaġ ile yıḳar Rüstem gibi biñ ser-keşi

Bir deliḳanlu civāndır merd-i meydāndır ḳadeḥ

[5] Şuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine

Şevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

Ḥarfü'l-Ḫā

21

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ

Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

Bī-nemekdir vāʿiẓ-i nā-puḫte pend eylerse de

Sükker-ālūd olsa da elbet olur her ḫām telḫ

[446] ġulġul T] ḳulḳul AÜ

Çāşnī-i ʿışḳı idrāk etmese zāhid n’ola

Fehm eder mi leẕẕet-i ḳandi olunca kām telḫ

Nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-i dildār olsa ger

ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye olmaz mı ol bayram telḫ

[5] Zehr olur ol mihr ü meh ruḫsārsız dār-ı felek

Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i zāra ṣubḥ u[447]şām telḫ

Ḥarfü’d-Dāl

22

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Göñül[448]āyīne[449] imiş bilmez idim ḳıldım ʿadd

İkisi geldi müsāvī be-ḥisāb-ı ebced

Naḳş-bend[450]oldu bu remz ile ṭarīḳ-i irşād[451]

Mālik-i ḳalb-i selīm olan eder mi anı redd

Eyleye ʿabd[452] günāh[453] ola çün ʿafüvv[454] Ḳayyūm[455]

[447] ṣubḥ u ṣām T] ṣubḥ ṣām AÜ
[448] Bu kelime ebced hesabına göre 76 etmektedir.
[449] Bu kelime ebced hesabına göre 76 etmektedir.
[450] Bu kelime ebced hesabına göre 506 etmektedir.
[451] Bu kelime ebced hesabına göre 506 etmektedir.
[452] Bu kelime ebced hesabına göre 76 etmektedir.

Ḫār u ḫas hīç ola mı baḥr-i muḥīt öñine sedd

ʿIşḳ-ı[456] pākden ʿāşıḳ-ı maʿşūḳıla dost[457]

Nāʿil-i vuṣlat olur fehm eden erbāb-ı ḫıred

[5] Ezelī bende-i dergāh-ı ʿaṭā[458]oldu Ḥasīb[459]

Eyledi bu ġazeliñ maḳṭaʿını aña sened

23

Mübārek Girāy Sulṭānıñ Ḳaṣrına Tārīḫi

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Cenāb-ı zāde-i Arslan Girāy Ḫān-ı kerem-muʿtād

Celādetlü o sulṭān-ı mübārek eyledi bünyād

Bu beyt-i rāsiḫu'l-bünyān ḳıldı şāmiḫu'l-aḳrān[460]

Muṣannaʿ dil-güşā zībende vālā-ṭarḥ nev-īcād

Naẓar ḳıl çeşm-i inṣāfile var mı mi<u>s</u>l-i <u>s</u>ānīsi

---

[453] Bu kelime ebced hesabına göre 76 etmektedir.
[454] Bu kelime ebced hesabına göre 156 etmektedir.
[455] Bu kelime ebced hesabına göre 156 etmektedir.
[456] Bu kelime ebced hesabına göre 470 etmektedir.
[457] Bu kelime ebced hesabına göre 470 etmektedir.
[458] Bu kelime ebced hesabına göre 80 etmektedir.
[459] Bu kelime ebced hesabına göre 80 etmektedir.
[460] şāmiḫu'l-aḳrān T] şāmiḫu'l-erkān AÜ

Ne ḥācet ṣarf-ı maḳdūr-ı suḫanla eylemek īrād

Hezārān āferīnler ṭabʿ-ı miʿmārına ṣad taḥsīn

Taḫayyül etmemişdir böyle resmi daḫi bir üstād

[5] Mücessem naḳş-ı gūn-ā-gūn ile tezyīn olan ṭāḳın

Ḳalır endīşe vü ḥayretde görse Māni vü Bihzād

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā

Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

İlāhī[461] eyle bānīsin muʿammer ḫānesin maʿmūr

Derinden ḥalḳa gibi ṭaşra ḳalsun dīde-i ḥussād

Ḥasībā mıṣraʿ-ı vāḥidle der tārīḫ-i tebrīki

Zihī kāşāne-i şāyāne-i sulṭān mübārek-bād[462]

24[463]

Tārīḫ-i Cülūs-ı Sulṭān ʿAbdu'l-ḥamīd Ḫān

[1] Bu duʿā iclāsına tārīḫdir

[461] […] T[İlāhī AÜ
[462] Bu mısra ebced hesabına göre 1189 / 1775-76 tarihini vermektedir.
[463] Beyitin vezni bulunamamıştır.

Ola heft iḳlīme şeh ʿAbdu'l-ḥamīd-i (ġāzī)[464]

25[465]

[1] Ḫāḳān-ı heft kişver taḫta cülūs edince

ʿĀḳil u kāmil şehenşāh-ı cihān ʿAbdu'l-ḥamīd[466]

26

Boġazḥiṣārī-zāde'ye Mīr Ḥasībiñ Naẓīresi

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Olsa elfāẓ-ı dürer-bārıña maẓhar kāġıd

Ṣadef-i dürr-i girān-ḳıymet olur her kāġıd

Vaṣf-ı ruḫṣārıña gülşende edersem āġāz

Ġonce-i lāle ṣunar ḫāme gül-i ter kāġıd

Eşki rīzān ederek ʿārıżımı ʿarż edeyim

Söylesin ḥālimi ber-vech-i muḥarrer kāġıd

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım

Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

[464] Bu mısra ebced hesabına göre "ġāzī (غازی)" kelimesi dâhil edilmediğinde Sultan I. Abdülhamit'in tahta çıkış senesi olan 1187 / 1773-74 tarihini vermektedir.

[465] Beyitin vezni bulunamamıştır.

[466] Bu mısra ebced hesabına göre 1187 / 1773-74 tarihini vermektedir.

[5] Ġazel-i ʿİzzete mümkin mi Ḥasībā tanẓīr

Yeridir kūşe-i destāra ede yer kāġıd

27

mefʿūlü mefāʿīlü feʿūlün

تاريخ اين سال جدي

هو الغنى الحميد[467]

28

İstanbul'da Boġaziçi'nde Ḳanlıca'da es-Seyyid eş-Şeyḫ Meḥemmed ʿAṭāʿu'llāh Efendi'ye Olan ʿArż-ı Ḥāl[468]

feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Maʿnā-yı ḥüsn-i edā deryādır

Midḥatiñ anda dür-i yektādır

Ḫāme mümkin mi ola ġavvāṣı

Bula ol gevher-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣı

Eyleye silk-i beyāna tanẓīm

Ede taʿbīrde farṭ-ı taʿẓīm

[467] " 'O, varlıklı ve övülmeye değerdir.' ifadesi bu yeni yılın tarihidir." Bu mısra ebced hesabına göre 1195 / 1780-81 tarihini vermektedir.

[468] Ḥāl T] Ḥāli AÜ

Vaṣf-ı ẕātıñ ki ṣıġışmaz ʿaḳle

Ṣıġmayan ʿaḳle gelir mi naḳle

[5] Sen veliyyü'l-niʿam-ı ʿālemsin

Sırr-ı aḥvālime [.] maḥremsin

Nuṭḳ-ı pākiñ dil-i bīmāra şifā

Her nefes mürdeler eyler iḥyā

Āl ü[469] aṣḥāba taḥiyyāt ü selām

Ehl-i beyt üzre daḫi bi'l-ikrām

Yüz sürer dergeh-i sulṭāna ġarīb

ʿArż-ı ḥāl eyledi bī-çāre Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene 1186)[470]

Ḥarfü'r-Rā

29

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ruḫ [u] ḫāliñ ya al Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir

Muḥallā ḫūyları̇ñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

[469] ü T] - AÜ

[470] Bu tarih T nüshasında bulunmamaktadır.

Ḳalemkār-ı ḳumāş-ı nev-ẓuhūrīdir ḫaṭ-ı sebziñ

Ser-i zülfüñ aña pūşīde ḫārā-yı hevāyīdir

Ḫarābāta düşer ṣūfīde fetvāyı verir görse

O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyī[dir]

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ

Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

[5] Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ

Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm aña dād-ı hevāyīdir

30

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde ṣanma güldür ol şebnem ḳapar

Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

Ṭurre-i ṭarrārıña yaḳın getirme dostum

Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

Ol perī ṣunduḳca laʿlin aġzıma bu ṭıfl-ı dil

Ḥoḳḳa-i billūrdan ṣan sükkerī bādem ḳapar

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine

Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

[5] Fennīye feṭḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb

Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

31

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Kākül-i ḫūy-gerdesinden gülleri şebnem ḳapar

Öyle nāzikdir ʿiẕārıñ kim bulutdan nem ḳapar

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri

Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

Böyle sāḥir-i fiten-cū[471] çeşm-i cādū görmedim

Kim nigāh-ı yekde ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

Ḫᵛābda laʿl-i leb-i dildārı būs etmiş raḳīb

Dīv-i bed-ḫūdur Süleymāndan ḫafī ḫātem ḳapar

[5] Feṭḥ-i bāb etme zemīn-i aḫare yoḫsa Ḥasīb

[471] Her iki nüshada "fitne- cū" şeklinde yazılan bu kelime vezin gereği "fiten-cū" olarak okundu.

Şāʿirān dīvānçesin mecmūʿasın ʿālem ḳapar

32

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ruḫsārım üzre çeşm-i terim ḳaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol[472] vechle dildāra fāş olur

Kim ẕikr-i laʿl-i nābıñ eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi esīr-i firāş olur

Nessāc-ı ʿışḳ cān ü dili tār u[473]pūd eden
Añlar metāʿ-ı vaṣlı ne gūne ḳumāş olur

Ermez ṣafāya vāṣıl-ı sırr-ı maʿād olup
Bir dilde ki küdūret-i ḳayd-ı maʿāş olur

[5] Bir nev-zemīn vādiye meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i ṭabʿıña kim rāhdaş olur

[472] Her iki nüshada "ol" şeklinde yazılan bu kelime vezin gereği "o" olarak okundu.
[473] tār u pūd T] tār pūd AÜ

33

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Ḫaṭ-ı ʿiẕārıña ḳıymet demek revā mı olur

Efendi muṣḥaf-ı ḥüsn-i ḫaṭa bahā mı olur

Dem[i]keş-i ġam-ı hicrānıña gözüm nūrı

Ġubār-ı reh-güẕeriñ gibi tūtiyā mı olur

Müşevveş etmişiken kākül-i dili bilmem

Hevā-yı zülfi daḫi başıma belā mı olur

Ġazāl-i müşke ḫaṭ u çeşmiñ eylemiş teşbīh

Ġazelde şāʿire bundan büyük ḫaṭā mı olur

[5] Ḥasīb nev-heves üstāda şiʿrin ʿarż etmeñ

Ḳuṣūra muʿterif olunca nā-sezā mı olur

34

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Güşād et bend-i sīneñ mihr-bānım gül zamānıdır

Açıl gül gibi gel ġonce-dehānım gül zamānıdır

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et

Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

Açıl gülzāra ṣalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle

Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

Hezār-ı ḫasteyem ṣun şerbet-i vaṣlıñ cemāl ʿarż et

Ṭabībim derde dermānım civānım gül zamānıdır

[5] Ḥasībā ḥāṣılı bir deste güllerde degil tanẓīr

Ola ṣāḥib-zemīne armaġanım gül zamānıdır

35

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Pür-ʿaraḳ olmazsa da ebrū-yı dil-ber muʿteber

Olmaz ammā olmasa ḫançerde cevher muʿteber

Ḳıl taḥammül seng-i cevre ḳadr-i rūy-ı zerdi bul

Kim muḥakkā imtiḥān ile olur zer muʿteber

Eyledim tamġa-i būsiş sīm-i ḫām-endāmını

Sevdigim ser-tā-be-pā oldu mükerrer muʿteber

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer

Meclise olmaḳ dilerseñ çün gül-i ter muʿteber

[5] İstiḳāmetle olur ādem cihānda ser-bülend

Olmasa ger müstaḳīm olmazdı ʿarʿar muʿteber

Pey-rev ol Raḥmīye Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb

Devlete çün intisāb ile olurlar muʿteber

36

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ġamzeler çeşminde elde tīġ-ı āteş-tāb uyur

Der-kemīn olmuş gürūh-ı leşker-i nehhāb uyur

Cān merāḳıdır meyān-ı ebruvān-ı dil-bere

Ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür hemān miḥrāb uyur

Nuḳl-i bezm olduġunu keyfiyyeti işrāb eder

Mest-i mey mirʾāt-i sāġar sāḳī-i mey-nāb uyur

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ

Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫʷāb uyur

[5] Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūn(e) mi Ḥasībā mest olup aḥbāb uyur

37

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Meclis-i aġyārda ser-mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir gūyā ki der-gird-āb uyur

Fitne-i devr-i ḳamer nāʿimdir īḳāẓ olmasın
Sīne-i māderde ol ḫūrşīd-i ʿālem-tāb uyur

Bār-ı zād olmuş ʿiẕār-ı yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar mescidde bī-ādāb uyur

Bülbüle ḳuş uyḳusı vermişdi şāh-ı nev-bahār
Anıñ içün nāb[474] [u] ḳandı ġonce-i şādāb uyur

[5] Añladıḳ bildik seniñ leb-beste-i nāz olduġuñ

[474] nāb T[nāb u AÜ

Çeşm-i ebrūyıda olsun luṭf-ı istiġnāb uyur

38

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Elde ḫançer dīdeler mest-i şarāb-ı nāb uyur

Saʿy-i īḳāẓ etme gördük fitne-cūydur ḫᵛāb uyur

Zāde-i ṭabʿım yatar gehvāre-i endīşede

Bāb-ı mehdi vāridātıñ eylemez işrāb uyur

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ġonceler

Nergisiñ başı ʿaṣāsında nite bevvāb uyur

Ser-be-ceyb-i ḫırḳadır seyyāḥ-ı baḫt [u] ṭāliʿim

Vermeyip bir dem nefes şöyle ṣafā-yāb uyur

[5] Ṣubḥ olunca etmedi bu şeb ẓuhūr eyā kimiñ

Hāle-i[475] bālīn-i āġūşında ol meh-tāb uyur

Şöyle vaṣf etdim mey-i laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb

Oḳuduḳca lez̲z̲etinden mest olup aḥbāb uyur

[475] Her iki nüshada "Ḥāle" biçiminde yazılan bu kelime anlam gereği "Hāle" olarak okundu.

39

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Bu çār ebrū yazılmış ḳıl ḳalemle çār mıṣraʿdır

Oḳunūr levḥa-i vechinde ol māhıñ dü-maṭlaʿdır

N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rubʿ-ı meskūnı

Maḳām-ı būselikde beste olmuş bir murabbaʿdır

40

Ḫānḳāh-ı Şeyḫ Meḥemmed ʿAṭāʿu'llāh Efendi'de Medfūn Çorumī Saḳḳā Dervīş Bekir'iñ Tārīḫi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Sālik-i silk-i edeb-i Naḳş-bend

Ẕikr-i ḫafī ile edip ketm-i sırr

Tekyede saḳḳālıḳ ederdi müdām

Kevs̱eri nūş etmege şāyestedir

Söylediler rıḥleti tārīḫini

Rāh-ı cinān ʿāzimi Dervīş Bekir[476]

[476] Bu mısra ebced hesabına göre 1180 / 1766-67 tarihini vermektedir.

41

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Gerçi kim ḫalḳıñ nigāhı dāfiʿ-i ġamdır diyü
Ṣaḥn-ı ṣaḥrā māʾ-i cārī ṣūret-i zībādadır

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde göñlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

42

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] ʿAḳār-ı dehrden ancaḳ dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir ḳutlu başım var

Dem-i aġyāra ġarḳ olmazdı[477] tīġ-i balġamı ḳabżam
Ne baḫtım var benim ʿālemde ne bir ḳanlu ṭaşım var

Helāk eyler nigeh ber-dār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaṣl-ı cānān etmege ḳaç cān u başım var

Zemīni[478] ḳaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḥāṣılı vāfirce īrād-ı maʿāşım var

[477]olmazdı T] olmadı AÜ
[478] Her iki nüshada "Zemīne" biçiminde yazılan bu kelime anlam gereği "Zemīni" olarak okundu.

[5] Ḥasībā vādī-i firḳatde ḳaldım bī-kes ü tenhā

Ki ne bir reh-nümāya mālikim ne[479] ḳarındaşım var

43

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Dökmezse naḳd-i eşkini ʿāşıḳ ẕelīl olur

Mālı ʿazīz olan kişiniñ kendi reẕīl olur *

Etdikce ḫum-ı çeşm-i dili daʿvā-yı işrāb

Çīn-i cebīni ayru vekīl olur *

Ber-dār ederse düzd-i nigāhım [..] muḥāl

Gīsūlarile zülfü güvāh-ı aṣīl olur

Etsem Ḥasīb ʿazm-i [reh-i] Kaʿbe-i viṣāl

Sīnemde dāġ-ı meşʿal ü āhım delīl olur

44

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Cānāna cān vermeyen ʿāşıḳ ẕelīl olur

Mālı ʿazīz olan kişi kendi reẕīl olur

[479] ne bir T[ne AÜ

Zaḫm-ı çerāġı üzre ki ḳor penbe-i devā

Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür ten fetīl olur

Açdıḳca bārlar ten-i sūzānım üzre yār

Her biri verd-i gülşen-i nār-ı Ḫalīl olur

Añdıḳca Kerbelāda aḳan ḫūn-ı ʿāşıḳı

Şeh-rāh-ı ʿışḳa çeşm-i Ḥüseynim sebīl olur

[5] Ḫaṭṭıñ kitāb-ı ḥüsnüñü iʿrāb eder Ḥasīb

Ders-i ḫayāle başladı çoḳ ḳāl u ḳīl olur

45

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Yıḳarsıñ mülk-i ṣabrım fitne-i devrān mısın kāfir

Yaḳarsın ʿālemi nār-ı şerār-efşān mısın kāfir

Reviş merdāne ammā ʿaks-i mey destinde ḥınnādır

Ḳız oġlan meşreb olduñ ḳız mısın oġlan mısın kāfir

Edip raḳḳāṣlıḳlar şevḳ-ı şemʿi sāġar-ı meyle

Ki fānūs-ı ḫayāl-i meclis-i mestān mısın kāfir

Ḥayāt-ı cāvidāndır laʿl-i nābıñ şūḫ-ı dil-cūsun

ʿAceb bilsem ṭabīb-i cān mısın cānān mısın kāfir

[5] Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda

Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḥayrān mısın kāfir

Ḥasīb-i zāra maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim dersin

Ṭutup sen gizli dīn bir ṣāḥib-i īmān mısın kāfir

46

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Bir dil ki kār-ı nesc-i ḫayāl-i ḥuleldedir

Ser-rişte-i maḳāṣıdı sevḳ-ı ḫaleldedir

Ḥüccet olur mu ḥakk-ı tedebbür muḳaddere

Ḥükm-i ḳażā ki ḳayd-ı sicill-i ezeldedir

Dest-i ṭamaʿ ḫarāba verir ḳaṣr-ı rifʿatin

Ẓann eyler ʿizz ü cāhını çāh-ı zeleldedir

Ḫāṣṣiyyet-i sülūki bilür ehl-i derd olan

Teşḫīṣ-i ḳadr-i edviye ṣāḥib-ʿileldedir

[5] Pāk ede ṭaşt-ı tevbede ṣābūn-ı maġfiret

Şol kelleler ki kāle-i sūʾ-i ʿileldedir

Mest olmadan ḫumāra düşüp keşf-i rāz[ı] ḳo

ʿAyş u ṣafā-yı bezm-i emel mā-ḥaṣaldadır

Terk eyle evc-i naḫveti meyl et tevāżuʿa

Şükb-i miyāh-ı sūy-ı ḥażīż-i cebeldedir

Şemşīr-i ḥışm-ı çeşmine dil sīnesin gerer

Ġayret-gerde-i yeʾse maḥall-i veceldedir

Der-bend-i mū-miyānı beli gördügüm gibi

Şeh-rāh-ı vaṣl añladım ol ince beldedir

[10] Ḳıl vaṣf-ı ʿaḳd-i ṭurre-i ġaẓālini *

Nüzhet Ḥasīb şiʿrde luġazla ġazeldedir

47

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ṣūret-i sırr-ı meẓāhir sīret-i lālimdedir

Bī-telaffuẓ ḳāl-i maʿnā ḥālet-i lālimdedir

Ṭıynetim bir beyt-i süflīdir kesāfetde velī

Kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt saʿy-i necā[480] elimdedir

Sebʿa-i seyyāreden ṭāḳdır pervānesi *

Nūr-ı s̲ābit kim fetīl-i şemʿ-i iḳbālimdedir

Muḫtaṣar bir nüsḫayam ammā mufaṣṣal olmuşam

Kāʿinātıñ saʿd[481] u naḥsı levḥa-i ḳālimdedir

[5] Kevkeb-i ʿışḳıñ bürūc-ı maṭlaʿı oldum Ḥasīb

Kim şümūs-i tāb-der-z̲errāt dü elimdedir

48

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Dil-ḫaste būs-ı laʿl-i lebiñ müşterīsidir

Buḥrān-ı hicr ki eşribeniñ sükkerīsidir

Etdi bedīʿ-i ḥüsnüñ maʿānīsin beyān *

Ḫaṭṭ-ı ruḫ[ı] meger kütübüñ Aḫterīsidir

Çeşm-i terimden olmadı ḫālī ḫayāl-i yār

[480] Her iki nüshada "necvā" biçiminde yazılan bu kelime vezin gereği "necā" olarak okundu.

[481] saʿd T]saʿdı AÜ

Ol çeşmesārı cilvegeh etmiş birisidir

Kūy-ı viṣāle ṭālib olan ṣaymaz ötesin

īs̲ār-ı naḳd-i cān yoluna eñ berisidir

[5] Nessāc-ı ṭabʿ-ı Neşʿete ṣad āferīn Ḥasīb

Kālā-yı naẓm-ı emtiʿanıñ ʿabḳarīsidir

49

feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Zīr-meşḳ etdi dil-i ʿuşşāḳı

Rīgdān olsa n'ola dīde-i ter

Edeyazdı beni dīvāne hemān

O ḳalem kātibi ḥaḳḳā dil-ber

50

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Bir ṭabʿ kim zülāl-i maʿārifle sīr olur

Gülzār-ı naẓma verd-i ṭarāvet-pez̲īr olur

Bir z̲āta mihr-i nūr-ı süḫan feyż-yāb ola

Çün māh-ı bedr ʿārif-i rūşen-żamīr olur

ʿUşşāḳ uṣūl-i dāʾire-i rāstdan çıḳıp

Rāz-ı nühüft miyānesi[i]le ḫabīr olur

Ḳānūn-ı ḳayda baḳsa ol ḳaşı kemān *

Āġāz(e)-i būselikde maḳām-ı ʿasīr olur

[5] Kim cāh-ı ʿizzet[i]le çıḳa burc-ı delvden

Çāh-ı meẕellete düşüp ḫor u[482]ḥaḳīr olur *

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām

Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

Ḫāk-i tevāżuʿ ola şolki bu bāzārda *

Bī-şekk cenāb-ı ḥażret-i Ḥaḳ dest-gīr ola

Bīhūde bu riyā[i]le zāhid sücūd eder

Çīn-i cebīn ṣafḥa-i naḳş-ı ḥaṣīr olur

Naḳş-ı Emīniñ olmaya tanẓīri ey Ḥasīb

[482] ḫor u ḥaḳīr T] ḫor u ḥaḳīr AÜ

Dürr-i yetīme ol güheriñ bī-naẓīr olur

51

mefᶜūlü fāᶜilātü mefāᶜīlü fāᶜilün

[1] Bendini çāk ede cüvānım çıtır pıtır

Oldu şikeste rişte-i cānım çıtır pıtır

Pā-māl-i esb-i ᶜişve eder serv-i gülşeni

Gülzāra gelse tāze fidānım çıtır pıtır

Olduḳca tāb pertev-i mihr-i ruḫuñla germ

Eyler zücāc-ı ḳalb-i nihānım çıtır pıtır

Yıḳdı ten-i nizār[ı] dirīġā çü ḫār u[483] ḫas

Sūz-ı dil-i şerāre-feşānım çıtır pıtır

[5] Ḥarf-i taᶜalluḳı geh eder nesḫ geh celī

Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

Der-ḫufte yāre dest-res-i raᶜşe-rīz iken

Ḫalḫāl-i sāḳi kesdi emānım çıtır pıtır

[483] ḫār u ḫas T] ḫār ḫas AÜ

Sāʿat çeker gibi heves-i ceyb-i vuṣlata

İşler derūnı nāle-künānım çıtır pıtır

Olmuş meze meẕāḳi-i nuḳl-i ṣafā-yı ʿayş

Bādām çeşm ü piste dehānım çıtır pıtır

Seccāde ferş-i nükte-i ʿışḳın şümār eder

Nesīc-i şeyḫ-zād-ı zemānım çıtır pıtır

[10] Bāzīçe-bāz-ı mihr-i ḫırāmān nāz eder

Ḳundaḳdan ibn-i vaḳt-i cihānım çıtır pıtır

Ḳıldı beni selāset-i güftār ile esīr

Nev-reste şūḫ-ı tuḥfe-lisānım çıtır pıtır

Taʿbīr n'ola ḳuş dilin[i] söyleye Ḥasīb

Ṭabʿ-ı Ṣabīḥ-i tāze-zebānım çıtır pıtır

52

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Çeşmile ḫiṭāb eyleme maḫfīce bir işdir

ʿUşşāḳa işāretler ile iş bitirişdir

Būs-ı leb-i cān-baḫşına cān naḳdini ister

Cān almada cān vermede ne alış verişdir *

Peş-revde ḥişār ile eder rişte nigār hey

ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

Būs eylemede destini ol muṭrib-i nāzik

Var ise meger perde-i ṭanbūra kirişdir

[5] Pey-revlik eder ḳanı Emīnāya Ḥasībā

Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu naẓmı erişdir *

53

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Naḳd-i istiʿdād olunca kār kendin gösterir

Kesb eden sermāyesi miʿyār kendin gösterir

Nīk ü bed iẓhār eder naḳş-ı derūn-ı cām-ı mey

Zişt ü ḫūb āyīnede hemvār kendin gösterir

Ḳılmayan deyr-i dili eṣnām-ı hestīden ḫalāṣ

Çün teṣāvīr-i der [ü] dīvār kendin gösterir

Būstān-ı dil ṭarāvet-yāb olur iḫlāṣla

Naḫle feyż erdikce berg [ü] bār kendin gösterir

[5] Ādeme mürşid-i maḥkī ḳābiliyyetdir Ḥasīb

Ḫāliṣ ü kem-māyeye miʿyār kendin gösterir

54

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Gülşenī dervīşi tācında ser-i gīsū mudur

Kūşe-i destārına sünbül mü yā şeb-bū mudur

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż

Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-i ḫoş-bū mudur *

Ceẕbe ile ʿāşıḳān ḳuçduḳca Gümüş Dedeyi

Naʿra-i Yā Ḥayy mıdır çekdikleri Yā Hū mudur

Dest-būsından revān ḫūbāne-i üftādegān

Şemse-i mercān-nişāne sübḥa-i lüʾlüʾ müdür

[5] Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı o sulṭānım küçük

Naḫl-i gül gibi ʿaṣā üşküfte gül ya bū mudur

55

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Kākülüñ şerḥi[ni] gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yāb eder

Hicr-i gīsū-yı girih-gīrüñle eşk-i dīdeden
Nīm-ḳaṭre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

Yüklenir bār-ı riyāyı meclise sıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi beni iġżāb eder

Bāde-i rūy-ı nigār etmiş ʿiẕār[ı] pür-ʿaraḳ
ʿİşretiñ keyfiyyetin bu vechle işrāb eder

[5] Menʿe saʿy eyler bizi vāʿiẓ mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini tażyīʿ edip nefes ʿabes itʿāb eder

Āb-ı şiʿrin etse cārī lüʾlüʾ-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı ʿışḳ[ı] hep sīr-āb eder

56

Ḫūbān-ı Sitānbūl'dan Ḥammāmcılar Ketḫudāsı-zāde'ye

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Cenāb-ı mefḫar-ı küttāb İsmāʿīl Efendi kim
Edip irsāl-i liḥye vaḳr-ı z̲ātın eyledi iẓhār

Çekip ṭuġra-i tevḳīʿ-i refīʿü'ş-şān-ı ḫāḳānī
Eṭaʿnā[484] resmin icrā etdi cümle ʿāşıḳ-ı nā-çār

Edip sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat mülkini teʾbīd
Beyāż üzre yine ḫaṭṭ-ı hümāyūn eyledi ışdār

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ ās̲ār

[5] Yazıldı Sūre-i Ve'l-leyl levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād oḳur tebrīkine erbāb-ı dil her bār

Ḥasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tārīḫ[485]
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār[486]

[484] *Kur'ân-ı Kerîm*, *Bakara Sûresi* 285. âyete telmih yapılmıştır.

[485] tārīḫ T] tārīḫini AÜ

[486] Bu mısra ebced hesabına göre 1184 / 1770-71 tarihini vermektedir.

57

Pesendīde-i Neşʿet ü İḥsān Olan Ġazelidir

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] ʿĀrıż-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā biter

Bāġ-ı ḥüsninde gül üzre ḥabbetü’s-sevdā biter

Hep şaḳāyıḳlar ḳaranfüller açar mecrāsına

Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i çeşm-i pür-ḫūna biter

Seyr-i gülzāra ṣalındıḳca o bālā ḳadd[i]le

Ṣanıram her ḫaṭvede bir serv-i müstesnā biter

Defʿ-i sıḳlet eylesin söyleñ raḳīb-i kāfire

Ol şeh-i ḫūbānla zīrā işim tenhā biter

[5] Naḫl-bend-i ravża-i maʿīn midir bilmem Ḥasīb

Her ḳalemde mīve-i mażmūn-ı bī-hemtā biter

58

Şeyḫ Meḥemmed ʿAṭāʾu’llāh Efendi’niñ Ḫānḳāhında Dervīşi Tārīḫidir

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Sālik-i pāk-i ṭarīḳ-i Naḳş-bend

Pīr-i perver merdüm-i ṣāḥib-hüner

ʿĀḳıbet ḳıldı seyāḥat ārzū

Eyledi bāḳīye fānīden sefer

Rıḥleti tārīḫini dedim budur

Ḥaḳḳ yolunda cān fedā Dervīş ʿÖmer[487]

59

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Sögmek gibidir anasına ehl-i meclisiñ

Lüknet tekerrür eyledigi nūn-ı nesneler

60

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Şarābı āb ile āmīḫte eder de ṣatar

Görüñ o pīr-i muġānı ḥarāma ḥīle ḳatar

Şerāre-pāş-ı donanmayı/-i baḥr-i ʿişret olur

Piyāle zevraḳ-ı āteş gibi sebūya çatar

[487] Bu mısra ebced hesabına göre 1182 / 1776-69 tarihini vermektedir.

Raḳīb yāra dürūġ eyleyip yanar yaḳılır

Güvāh-ı zūr gibi cānını caḥīme atar

Eder naṣīḥati vāʿiẓ efendiniñ teʾsīr

Zehr[i] ḥadīd-lisān kim kelāmı ḫalḳa saṭar

[5] Ḥasīb ʿārif-i men lem-yezuḳ[488]degil ẓāhid

Bilir leẕāyiẕ-i şīrīn-i ʿışḳı kim ki ṭatar

61

Mīr Ḥasīb'iñ Berberi Zādesine Tārīḫi

feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ser-tirāş-kār Süleymān Çelebi

Aña luṭf etdi cenāb-ı Ḳādir

Geldi dünyāya bir evlādı ẕükūr

Ġurre-i meh gibi oldu ẓāhir

Şuʿle-tāb oldu çerāġ-ı Selmān

Kendi Müslim pederi pek kāfir

[488] "Men lem-yezuk lem-yaʻrif", "Tatmayan bilmez" anlamındaki Arapça özdeyişe telmih yapılmıştır. Bkz. Mehmet Yılmaz, a.g.e., s. 657.

Çeşm-i estere nigāhı nīş-ter

Müşterī necm-i sitāre ṭāhir

[5] Dedi tebrīke Ḥasībā tārīḫ

Geldi ʿizzetle Meḥemmed Şākir[489]

62

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Rükn-i kūyunda dil ümmīd-i viṣāliñle döner

Nitekim saʿy-i ṭavāf etse ṣafāsıyla döner

Āteşī fermene tābende ʿiẕār-ı raḳḳāṣ

Şemʿ fānūs-ı ḫayāl oldu żiyāsıyla döner

Murġ-ı ʿışḳda ḳıla ḥāṣıl[ı] gīsūya heves

Mültezim dāʾiresi bād-ı hevāsıyla döner

Bī-baṣar devr-i ḫadiñ etse de seyyāḥ olmaz

Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i ʿamāsıyla döner

[489] Bu mısra ebced hesabına göre 1189 / 1775-76 tarihini vermektedir.

[5] Ḳılsa ebrūña teveccüh ne ʿaceb ḳalb-i Ḥasīb

Sūy-ı miḥrāba kişi ḳıble-nümāsıyla döner

63

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Rūyuna māʾil olan girye-i ḫūn-ābımdır

Baña düşmenlik edenler yine aḥbābımdır

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma [ki] ferdāya sebeb

Naḥb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

Ḳīl ü ḳāl etmedeyim baḥs-i ser-i zülfüñde

Faṣl olunmaz bir uzun mesʾelede bābımdır

Ġarażım raṭl-i girān-keşligimi işrāba

Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsine iġżābımdır

[5] Beni pā-bend ile çūl-pūşe-i derd [ü] ġam eden

Ḳıl ʿaybsız o güzel-zāde-i mūy-tābımdır

Ḥükm-i taḳvīm-i şebān-rūz taḫallüf etmez

Rubʿ-ı ceybim meh-i nev mihr sütürlābımdır

N’ola ʿarż eyledise ʿĀrife tanẓīr Ḥasīb

Ḫāk-i pāyına niṯār-ı dür-i nā-yābımdır

64

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ḥüsnünü gördükde kimdir gerden-i āh u emān çekmez *

Ki ġamzeñ çekdigi ḫançerleri gerden-keşān çekmez

Ser-i zülfüñ ġamın ṣanma hemān ben nā-tüvān çekmez

Belā zencīrini ādem degil şīr-i zamān çekmez

Olan mest-i mey-i raṭl-i girān mı ʿāḳıbet-endīş

Bu bezm-i pür-miḥende sāġar-ı bār-ı girān çekmez

Bu ʿālemde taḥammülle gören nīk ü bedi yeksān

Olup öz[inde] dil-āzār yaḫşi vü yaman çekmez

[5] Ruḫ [u] zülfüñ ġamıyla eşk ü āhım baḥr ü berr etdik

Bu yerden göge dek ẓulmı zemīn ü āsumān çekmez

Olup zinde Ḥasībā mevtden olan āgāh *

Bu dehr-i bī-beḳāda ġayret-i nām ü nişān çekmez

65

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Açılamaz gelemeziz saḳī-i ġonce-lebsiz biz

Mey içdik ʿişret etdik etmedik meşrebsiz biz

Ġam-ı zülfüñle olduḳ keşmekeş serdī-i hicriñde

Şitā hengāmı gelse olmazız āheng-i şebsiz biz

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre

Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr eyle hep siz biz

66

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez

Ġayrıñ perend-i ḳayd-ı hevāsın kes istemez

Her sū nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı yār olur

Bīniş-künān-ı vuṣlata pīş ü pes istemez

Şāh-ı cihāndır eyledi ḫūrşīd tāc-ı zer

Dervīş-i ser-bürehne ḫaṭādır fes istemez

Ṣıdḳ u maḥabbete dil-i bī-ġıll u ġış gerek

Gülşen-serāy-ı cennete ḫār u ḫas istemez

[5] Naḳşın çıḳarma kār-ı nühüftüñ ḥabībine

Ṭut mūsiḳī sükūtuñu muṭrib ses istemez

Ḳalmaz o ṭıflı görse Ḥasībāda iḫtiyār

Pīrān-ı ʿışḳ olan dimeñiz nev-res istemez

67

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Faṣl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı taḳrīr ederiz

Ḳıl ile mesʾele-i müşkile tefsīr ederiz

Vāḳıʿā rüʾyada da misliñi seyr etmiş yoḳ

Midḥet-i ḥüsnüñü bilmem nice taḳrīr ederiz

Fikrimiz vuṣlat-ı dildār ü helāk-i aġyār

Hele taḳrīre muvāfıḳ bunu tedbīr ederiz

Naḳd yoḳ elde döküp eşk-i teri ruḫsāra

Vech-i taḥrīr ile ol dil-beri tesḫīr ederiz

[5] Eyleyip raḫşıña kālā-yı dile pāy-endāz

Şeh-süvārım seni biñ cānla tevḳīr ederiz

Ḳalb-i vīrānı ʿimār etmege vaʿd etmişidi

Bu tesellī ile ʿāşıḳları taʿmīr ederiz

Fennīniñ Ḫayrīye pey-revligine beyt iledir

Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı tanẓīr ederiz

68

Mīr Meḥemmed Ḥasīb Mevlid-i Ḫod-çün Güft

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Dediler çün öksüz oġlan göbegin kendi keser

Destiñe al kilk-i pāki mevlidiñ sen daḫi yaz

Ben daḫi etdim duʿā dedim hemān tārīḫimi

Ola bu Seyyid Meḥemmed ʿālem içre ser-firāz

69

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Görmedin dil-beri şīrīn nefesinden biliriz

Nuṭḳ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi sesinden biliriz

Dāʾire-i kūyuñ eder nāle vü zār elbette

Bizde muḥibb-i Ḫudāyı ceresinden biliriz

Ḫaṭṭ ẓuhūr etdi dem-i şevḳ-ı viṣāl etdi yine

Ẕevḳ-ı seyr-i çemeni tāze-resinden biliriz

Feslegen rāyiḥasın eyleyicek istişmām

Kākülü olduġunu zīr-i fesinden biliriz

[5] Ol ḳadar tecrübemiz geçdi der-i meykedeye

Şaḥne baṣdıġını daḳḳ-ı ʿasesinden biliriz

Olsa da gizlice gerdūne-i zerrīne süvār

Biz o ḳumriveşi altun ḳafesinden biliriz

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere

Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

Ḥarfü'ş-Şīn

70

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Girihler meşḳ-ı ruḫsārıñda kāf-hā mīm göstermiş

Düzülmüş noḳṭa-i ḫāl-i siyeh taʿlīm göstermiş

Ḳad [u] zülf [ü] dehānı hīç degil ḫālī ḫayālimden

Bu ḳāl-i[490] muṣḥaf-ı ḥüsnüñ elif lām mīm göstermiş *

Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳāmla bir ṣūret-i defter

Ḫaṭıñ cemʿa yekūn ḥüsnüñ [..] taḳsīm göstermiş

Lebiñ ḫaṭṭ-ı hümāyūn mı getirdi şāh-ı ḥüsnüñden

Müjeñ leşkerleri ṣıḳ ṣıḳ dizip taʿlīm göstermiş

[5] Ḥasībā mekteb-i ʿirfānda ʿarż etdikde üstāda

Bu sözde hep şerīkim üstüne taḳvīm göstermiş

71

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] O [ṭū]ṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış

Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

ʿAceb mi sirkelense vāʿiẓ-i pīr-i muġān sāḳī

Şarāb-ı ḫoş-güvāra etmemiş ḥürmet nemek ḳatmış

[490] ḳāl-i T] ḳalem-i AÜ

Cemālinde ruḫ-ı gül-günla çeşmin görenler der

Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḫoten yatmış

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh ẓann eyler

Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

[5] Ḥasībā Rāʾif-i şīrīn-edā evṣāf-ı nükhetle

Aġız miski gibi yārāna naẓm-ı sükkerīn ṣatmış

72

Fıṭnat Ḫānım'ıñ Ġazel-i Naẓīresi fī 12 Receb Sene 1284

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā ṣıġışdırmış

ʿAceb taṣvīr-i şāmı ḥabbe-i yektā ṣıġışdırmış

Bir enbān-ı kerāmetdir derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ

Ki her bir kūşesinde *kenz-i lā-yefnā*[491] ṣıġışdırmış

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḫayāl-i gīsuvānıñla

Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā ṣıġışdırmış

[491] "(Kanaat) tükenmez (bir hazinedir)."

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ

Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣıġışdırmış

[5] Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim

Mücessem naḳşa gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣıġışdırmış

Göñülde ebruvānıñ ʿışḳını pinhān eden ʿāşıḳ

İki tīġı niyām-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣıġışdırmış

Nice reşk etmeyem āyīne-i endāma baḳdıḳca

Alıp āġūşına ol servi ser-tā-pā ṣıġışdırmış

Meşeldir çün ġılāfa nīze ṣıġmaz derler ammā kim

Müjeñ almış ḫayāle ʿāşıḳ-ı şeydā ṣıġışdırmış

Ḥasīb üstād-ı şiʿr-i bī-naẓīriñ eyleyip tanẓīr

Dehān-ı mūr-ı aḥḳar loḳma-i ʿanḳā ṣıġışdırmış

73

Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan Kīsedār-ı Defterī ve Mektūbī-i Defterī Ḥāfıẓ Muṣṭafā Efendi Pederine Tārīḫ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ocaġıñ iḫtiyārı idi ellinci cemāʿatde
Sefer ḳıldı beḳāya çeşm-i aḥbāb oldular ḫūn-pāş

Ḥabību'llāh şefāʿat eylesin rūz-ı ḳıyāmetde
Olup ḫayra mübeddel ḳılmasınlar seyyiʿātın fāş

Ḫudā pür-nūr ede ḳabrin maḳāmın cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu çün duʿā-yı ḫayr içün bu ṭaş

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melāʾik geldiler yoldaş[492]

Ḥarfü'l-ʿAyn

74

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Gitdim diyār-ı ġurbete cānım el-vedāʿ *
Düşdüm ʿanā-yı firḳate sulṭānım el-vedāʿ

[492] Bu mısra ebced hesabına göre 1177 / 1763-64tarihini vermektedir.

Ölmek yazuḳ degil mi murādıma ermedin

ʿÖmrüm benim sürūr-ı dilim cānım el-vedāʿ

Pāy-ı şerīfiñe sür[er]em ābveş yüzüm

Bāġ-ı cihānda ey gül-i ḫandānım el-vedāʿ

Dāmānıña el urmasın arada ol ʿadū

Ey bāġ-ı ḥüsn serv-i ḫırāmānım el-vedāʿ

[5] Yaʿḳūb gibi külbe-i aḥzānı beklerem

Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı Kenʿānım el-vedāʿ

75

Zuʿamādan ʿAlī Şāh Aġa Maʿrifetiyle Cānib-i Mīrīden Yanıḳḥiṣār Panḳasında İnşā Olan Cāmiʿ-i Şerīfe

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ḥażret-i Ḫān Ḥamīd ol şeh-i ẓıll-ı Ṣāniʿ

ʿAdli ḥırz-ı żuʿafā düşmene seyf-i ḳāṭıʿ

Var mıdır işte tevārīḫ-i selef inṣāf et

Böyle ḫāḳān-ı kerem ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ

Ḳıldı iḫlāṣla bu maʿbedi iḥyā ḥaḳḳā

Çıḳsa şādurvān-ı kevs̱er baḥs̱-i ṭāliʿ *

Oldu devletde gedüklü zuʿamādan meʾmūr

ʿAlī Aġa ki ṣadāḳatle şehīr ü şāyiʿ

[5] Eyledi ez-dil ü cān ṣarf-ı nuḳūd-ı himmet

Ḫıdmeti olmaya dergāh-ı Ḫudāda żāyiʿ

Serv gül-deste-i şümūʿı imāmı bülbül

Ravża-i cennete beñzer ḥaremi fi'l-vāḳiʿ

Minberi burc-ı semā ʿarş-ı muʿallā kürsī

Maḥfili māh-ı celī revzeni mihr-i lāmiʿ

Ḥaḳḳa duʿā āḫiri hātifden işit tārīḫin *

Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-ı mübārek cāmiʿ[493]

[493] Bu mısra ebced hesabına göre 1191 / 1777-78 tarihini vermektedir.

Ḥarfü'l-Ġayn

76

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Men hümā-yı evc-i nāzım lāneden etdim ferāġ
Bāde-perest-i niyāzım dāneden etdim ferāġ

Ḳıldım ilḳā-yı yemi vaḥdet ḥaşīş-i keşreti
Āşinā oldum heme dīvāneden etdim ferāġ

Āsitān-ı künc-i ʿuzletdir serīr-i salṭanat
Şeh-nişīn-i kūşe-i kāşāneden etdim ferāġ

Ḳaṭʿ edip ḳayd-ı rehādan rişte-i ümmīdimi
Bend-i zülfüñdür velī dīvāneden etdim ferāġ

[5] Şimdi mest-i cām u çeşm-i laʿl-i dildārım Ḥasīb
Ülfet-i mey-ḫāne vü peymāneden etdim ferāġ

77

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Eylemem funduḳçılıḳ kestāneden etdim ferāġ
Köfte-ḫor olmam hele kefgāneden etdim ferāġ

Aġzıma aldım leb-i şīrīniñi ḥelvā gibi

Çaşnī-i leẕẕet-i ḳayıġāneden etdim ferāġ

Ḫoş ġıdādır mercümek ṣāḥib-riyāżāt olmuşam

Gerçi çorbası ile tārḫāneden etdim ferāġ

Bend edip fitrākime yaġmurlıġıle heybeyi

Ḳayd-ı ḫurc-ı pāldüm-i seksāneden etdim ferāġ

[5] Ben Hevāyī şimdi ṭaġlarda köçekciyim bugün

Çirke-i çengāne-i ʿörfāneden etdim ferāġ

78

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ

Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

Ḫaṭṭ-ı laʿli gelicek būsesini menʿ etdi

Nehy olup āyetle nūş-ı meye oldu çün yasaġ

Cereyān etmede kūyunda sirişk-i çeşmim

Eyleme anı gözüm ḫāk-i rehiñde ırmaġ

Gül gibi yārelerim üzre açar yāreleri

Baña yār etdi Ḥasībā yine daġ üstüne bāġ

79

Ḫ̲ᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan Ellinci-zāde Ḥāfıẓ Muṣṭafā Efendi'ye Tebrīk-i Liḥye Tārīḫ̲i

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Muṣṭafā Ḥāfıẓ Efendi-i maʿārif-perver

Ẕ̲ātına liḥye-i pākīze ile verdi şeref

Sünnet-i Ḥażret-i Peyġamberi ḳıldı icrā

Levḥa-i nūrda bir ḳıṭʿa-i nā-dīde tuḥaf

Ḫ̲āl ü ḫ̲aṭṭ noḳṭa-i müşgīn-i muʿanber iʿrāb

Ḥaḳ mübārek ede hemvāre ola ḫ̲ayr-ı ḫ̲alef

Çekdi āyīne-i elmāsa zümürrüd pervāz

Oldu mīnā-yı mücevher dür-i deryā-yı Necef

[5] Mihrdir hāle-i burca uf[u]ḳ-ı behcetdir

Eyler ihdā meh-i nev şāne-i zībā-yı ṣadef

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ

Ḥüsn-i ḫaṭṭile cemālinde yazıldı muṣḥaf[494]

Ḥarfü'l-Ḳāf

80

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Kim olur kāse-i deryūze-be-dest-i der-i ʿışḳ

Dāver-i dehre başın egmez olan kemter-i ʿışḳ

Varaḳ-ı mihr ü[495] vefādan oḳudup[496] maʿşūḳa

İmtiḥān ile eder ʿāşıḳı ser-defter-i ʿışḳ

Senge ṣaymaz güheri künci degişmez gence

Eder elbetde luṭf u ʿaṭā ser-defter-i ʿışḳ *

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceyş-i hevādan taṭhīr

Seyf-i ḳāṭıʿdır o ẕātında ki var cevher-i ʿışḳ

[5] Bād-ı himmetle olur nüh felege peyveste

Āteş-i ġayret ile kim ola ḫākister-i ʿışḳ

[494] Bu mısra ebced hesabına göre 1185 / 1771-72 tarihini vermektedir.

[495] ü T] - AÜ

[496] oḳudup T] oḳudur hep: AÜ

Kim Ḥasībā işigünde ola ṣıdḳile muḳīm

Anı maḥrūm ede ḥāşā ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

Ḥarfü'l-Kāf

81

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Bu cān tende iken şerḥ edem ḥākime çek

O ḳanlu tīġi şehā cism-i şerḥnākime çek

Şehīd-i ġamzeñ olam diyü cān atar göñlüm

Müjeñ ḫadengini ey ḳaşı yā helākime çek

Uymadım ez-dil ü cān ebruvān [u] müjgāna

Ḫilāf söylemem isterse ṭoġrı ḥākime çek

Marīż-i ʿışḳ olana sāḳiyā nedir ʿilāc

Ki şīşe-i meyi sen raḥm-i sīne-çākime çek

[5] Midād-ı ḫāme-i Sırrīyi sürme fetīl et

Ḥasīb-i dīde-i mā-ʿaynı nāẓım-pākime çek

82

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Ḫadeng-i ġamzeleriñ cism-i [zaḫm]nākime çek

O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı yā helākime çek

Çü māʿ-ı ṭīnım almışidi kūy-ı dil-berden

Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek *

Doyurma ġamze vü ebrūña baġla zülfüñle

Ne ehl-i ʿörfe beni ġamz edip ne ḥākime çek

Levendim olmayasın baḥr-i eşk-i firḳate ġarḳ

Ki fülk-i vaṣlıñı liman-ı sīne-çākime çek

[5] Görem[497]cenāb-ı maʿānī-i şiʿr-i Tevfīḳı

Ḥasīb gerd-rehin cism-i ḳālıb-pākime çek *

83

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Ey dil şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur seniñ

Ey bülbül-i sipihr (siḥr-i) seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

[497] Görem T] Gördüm AÜ

Bāġ-ı emelde ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ

Ey bād-ı āh hīç eserīñ yoḳ mudur seniñ

Devr oldu ey sitāre-i baḫt etmediñ ṭulūᶜ

Çerḫ-i felekde yoḫsa (bir) yeriñ yoḳ mudur seniñ

Şerḥ eyle eski demleri yād eyle nev-be-nev

Aç yāre ḳanlu şerḥalarıñ yoḳ mudur seniñ

[5] ᶜArż eyle ḫāk-i pāyına hep mā-cerāları

Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ yoḳ mudur seniñ

Sırr-ı Ḫudā vücūd-ı maẓāhirde müstetir

Ey nūr-ı çeşm-i cān baṣarıñ yoḳ mudur seniñ

Ḫavf etme [..] tīr-i ḳażādan sen ol ḳadar

ᶜĀşıḳ Rıżā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

Mihmān olursa derd ü belā ġam yeme Ḥasīb

Ḫūn-ı cigerle mā-ḥażarıñ yoḳ mudur seniñ

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

Şevḳ-ı ruḫuñla ṭurmaġa bezmiñde mūmveş
Yandı yaḳıldı şemʿ-i şeb-ārā ṣabāḥa dek

Sūzān edince meşʿale-i mihr-i dāġını
Döndü bahāra kūy-ı dil-ārā ṣabāḥa dek

Meclisde raḳṣa girdi ḫayāli fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı ṣahbā ṣabāḥa dek

[5] Rez duḫterini muġbeçeye eyleyip zifāf
Sāḳiyā eyledik şeb-i ḥınnā ṣabāḥa dek

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i Şiʿrā ṣabāḥa dek

85

Esīrī-zāde Mīr-i Mūmā İleyhiñ Ḥaḳḳında Ḫilāf-ı Şerʿ İʿlām Etmekle Tescīl Eyledigi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Nāʿib-i Tekfūr Esīrī-zāde cānlı ḳaragöz

ʿAzl olup gitdi vaḳāyiʿ kātibi etdi felek

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?) demiş verā-yı perdeden

Gerçi maʿzūl olduñ ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ köpek

86

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek

Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā ṣabāḥa dek

ʿArż eyleyip cemālini ol māh-tābımız

Çıḳmaz mı ebr-i nāzdan āyā ṣabāḥa dek

Tesbīḥ çekdi Zühreyi tesḫīr içün meger

Bu mādeyi çeşm-i necm-i s̲üreyyā ṣabāḥa dek

Mecnūn gibi yildüm o Leylī hevāsına

Etdim tesehhür-i şeb-i yeldā ṣabāḥa dek

[5] Ḳadriñ bilip leyālī-i vaṣlıñda bekledi

Bīdār olup göñül tek ü tenhā ṣabāḥa dek

Gösterdi ḫaṭṭ-ı yār gelip leylī-i berāt

Çekdi hilāl ḳaşları ṭuġra ṣabāḥa dek

Ṭañ sökünceye dek şafaḳ bend-i sīnesin

Yalvara yatsa ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek

Dāġımla şerḥa-i lāle çerāġāndır Ḥasīb

Etsin o verd-i tāze temāşā ṣabāḥa dek

87

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Artıp bahārile yine şānı Sitānbuluñ

Oldu şitādan emn ü emānı Sitānbuluñ

Çāk etdi çözdü māhveşān bend-i gerdenin

Geldi Boġaz seyri zamānı Sitānbuluñ

Etmiş çenārcıġıla ḳavaḳ müsellemi ġālibā *

Ṣalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

Seyr-i kemerde etdi aḳın teşne-dillere

Ṣu gibi elde deşne cüvānı Sitānbuluñ

[5] Şerbet-fürūşları yine fısḳiyyeler düzüp

Gülşende ḳaṣra döndü dükānı Sitānbuluñ

Olmuş ḥarīḳ yerleri verd-i ḳuṣūr ile

Ṭaġ üstü bāġ cümle mekānı Sitānbuluñ

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi

Feryād-ı ʿandelībdir eẕānı Sitānbuluñ

Güller gibi bahāra münāsib ġazelleri

Eyler hediyye tāze zebānı Sitānbuluñ

Olsun Ḥasīb sākin olan gül gibi güşād

Mādām olur bahār u ḫazānı Sitānbuluñ

Ḥarfü'l-Lām

88

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

Reşk edip laʿl-i leb-i yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḫazān ile zevāl üstüne gül

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā[be]-i şāḫ üstüne gül

Ḳurdu bir taḫt-ı muraṣṣaʿ varaḳ-ı ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-miṯāl üstüne gül

[5] Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşe(ne) bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

Nev-ʿarūsāne döküp[498]ʿārıżına sürḫīze
Ḫaclegāh-ı çemene geldi o ḥāl üstüne gül

[498] dönüp T [döküp AÜ

Yine neşr ü dehenim ḳırmıza ḳanmış ʿanber

Ne müferraḥ oluyor dāne-i ḫāl üstüne gül

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meşelā

Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

Müje-i çeşmi döküp ṣafḥa-i ruḫsār üzre

Yazdı bir tāze ġazel vaṣf-ı ġazāl üstüne gül

[10] Ṭıfl-i nev-resdir aġacdan ata binmiş gūyā

Seyr-i bāġ etse süvār olmada dal üstüne gül

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā

Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

Mey-i gül-fāmla pür-sāġar-ı billūra döner

Sāyevār olsa o mirʾāt-i cemāl üstüne gül

Ṣoḳunup ḫancer-i ḫār eyledi ḳasd-ı bülbül

Ḳızarıp çıḳdı hemān rūy-ı celāl üstüne gül

Şerḥalar dāġ-ı serimde baña ṭaġ üstüne bāġ

Oldu zībende güşāyişle ḫayāl üstüne gül

[15] Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer

Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

Muṣḥaf-ı ʿārıż-ı dil-dāra yemīn etdi meger

Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

Nice ṣad girye ederiz firāḳıñda hezārān *

Bāri bir nīm-tebessümle viṣāl üstüne gül

Gül redīfinde düzüp şiʿr-i selīsin üstād

Dizdiler ṣanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

89

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül

Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül

Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

Nev fidancıḳdır eyā bād-ı sebük-rev luṭf et

sıḳlet-i bār-girān olmasın al üstüne gül

Yāsemen lāleye ʿaḳd [etmek] içün jāle degil

Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

[5] Bāde-nūş ol gel açıl refʿ-i ḥicāb eyle dedim

Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege[499]

Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

90

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül

Düşürdü ʿāşıḳı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

Yine taḫrīb-i ʿālem ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-ḫū

ʿAceb ser-rişte verdi kūşe-i destārdan kākül

Güşāde-bāl olur ṣan bülbül-i naḫl-i gül-i terde

[499] Etmege T] eylemege AÜ

Gelip cünbāna bād-ı ṣabā ki ruḫsārdan kākül

Ḥasībā gerçi püsküllü belādır ʿāşıḳa ammā

Eder pūşīde rūyın (ṣubḥgāh) dīde-i aġyārdan kākül

91

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] O nāzenīn ġazel almaz yalan zamānı degil

Niyāza başlayalım imtinān zamānı degil

Güẕeştelendi olur şimdi ṭālib-i āġūş

Ki derd-i şīve edip bu zamān zamānı degil

Kirās-ı laʿlini şeftālu almaġa ṣundum

O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degil

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā

O bī-emānıñ elinden emān zamānı degil

[5] Bu bābda mesʾele faṣl ol(un)maz etme ḳīl ü ḳāl

Ḥasīb şiʿri bıraḳ imtiḥān zamānı degil

92

Hemşīre-zāde-i Şeyḫ ʿAṭāʾu'llāh Medfūn-ı Ḫānḳāh-ı Ū

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ez-neseb-i ṭāhir-i āl-i Resūl

Zübde-i evlād-ı cenāb-ı Betūl

Bülbül-i ṣaḥn-ı çemen-i Naḳş-bend

Ḳıldı gülistān-ı cināna duḫūl

Rıḥleti tārīḫini dedim Ḥasīb

Rūḥ-ı Ḫalīl eyledi Ḥaḳḳa vuṣūl[500]

93

Merḳūm Ḫalīliñ Birāderi Seyyid Meḥemmed Ḳurb-i Medfen-i Ū

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Daḫi nev-resken edip emr-i Ḫüdāya imtiṯāl

Eyleyip terk-i fenā ḳıldı beḳāya irtiḥāl

Oldu āḫir dāderi Seyyid Ḫalīle hem-civār

Bir yere cemʿiyyet etdi ol iki tāze nihāl

[500] Bu mısra ebced hesabına göre 1184 / 1770-71 tarihini vermektedir.

Eylesin ol ṭāʿir-i ḳudsīye uçmaġın naṣīb

Nāʿil-i vuṣlat olup Ḥaḳḳ eyleye ʿarż-ı cemāl

Naḳş-bendīden erenler dediler tārīḫini

Rāh-ı ḥaḳda eyledi Seyyid Meḥemmed irtiḥāl[501]

94

Cānib-i īşān-ı Müşārün İleyhe Mektūbī Ser-nāmesi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] İbtedeʿtü biʿsmike yā ẕe'l-celāli ve'l-cemāl

Levḥa-i cān üzre taḥrīr eyleyince ʿarż-ı ḥāl

Bī-zebāndır nice taʿbīr eylesin nevk-i ḳalem

Çün kebūter oldu dil ʿazme güşāde per ü bāl

ʿÖẕr-ḫᵛāhem dergeh-i ḥażrā zi-taḳṣīrāt-ı men

Kāʿināta vaṣf-ı pākiñ eylemek emr-i muḥāl

Aḥḳar ü efḳar ġarībiñdir Ḥasīb-i pür-ḳuṣūr

Ṣad selām ile taḥiyyāt ola ber aṣḥāb ü āl

[501] Bu mısra ebced hesabına göre 1185 / 1771-72 tarihini vermektedir.

95

Ḫayraboluda Muḥibb-i Ḥasīb İsmāʿīl Aġaya

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Ḳabāda āl-i ʿabā ḥubbını ḳılıp taḥṣīl
Kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi eyledi tekmīl

Seyāḥat eyledi āḫir beḳāya fānīden
Civār-ı raḥmet[in]e vāṣıl ede Rabb-i cemīl

Ṭarīḳ-i ḥakda olup Naḳş-bend o ẕāt-ı celīl
Reh-i Ḳalenderīde ḳıldı saʿy-i cezīl *

Dedim vefātını gūş eyleyince tārīḫin
Göçüp cināna revān oldu Dervīş İsmāʿīl[502]

96

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Kūyuñda eşk-i çeşmüm seyl bil
Ey şūḫ virmesün seni ġarḳ-ābe seyl sil

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile

[502] Bu mısra ebced hesabına göre 1186 / 1772-73 tarihini vermektedir.

Taḳvīmimizde yazdı şedāyid bu yıl yil

Buldu licām-ı rāma uyan rāh-ı intibāh

Çengāl-i zaḫm-ı zūrile oldı sefīl fil

Vāʿiẓ görünce raḳṣa çıḳar duḫter-i rezi

Ziller ṭaḳıp benānına geldi rezīl zil (?)

[5] Terk-i cedelle oldu sebük-rūḥ ehl-i ḥāl

Erbāb-ı ḳāli ḳıldı gürūh-ı saḳīl ḳıl

Esbāba intimāyı bıraḳ pāk-dāmen ol

Dīvāne ser-be-ceyb-i ferāġ-ı ʿaḳīl ḳıl

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır (ey) Ḥasīb

Oldu devāt mükaḫḫil ü kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29 Rebīʿu'l-āḫir 1187)[503]

97

Sitanbulda Küçük Ayaṣofyada Çeşme Tārīḫidir

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Menbaʿ-ı cūd u seḫā meşreb-efendi-i cemīl

[503] Bu tarih kaydı AÜ nüshasında bulunmamaktadır.

Kātib-i sānī-i cebḫāne Ḥüseyn-i ḫoş-ḥāl

Zevce-i pāk-i melek-ḫaşlet Ḫadīce-ʿişmeti

Ṭāʾir-i ḳudsī gibi açdı behişte per ü bāl

Rūḥına ihdā binā ḳıldı bu ʿayn-ı kevseri

Ola maḳbūlī-i dergāh-ı cenāb-ı Ẕü'l-celāl

Söyledim işrāb edip ʿaṭşāna tārīḫin Ḥasīb

Oldu cārī nūra beñzer çeşmeye āb-ı zülāl[504]

Ḥarfü'l-Mīm

98

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Olur şebīh dehān [ü] zebān devāt ü ḳalem

Ki oldu rāz-ı dile tercemān devāt ü ḳalem

Kemān [ü] tīridir ehl-i maʿārifiñ gūyā

Derūn-ı ḥāsidi etmiş nişān devāt ü ḳalem

ʿArūs-ı maʿnāya şan mīl-i sürmedān olmuş

[504] Bu mısra ebced hesabına göre 1186 / 1772-73 tarihini vermektedir.

Hemīşe vermededir ḥüsn ü ān devāt ü ḳalem

Feżāʾil-i hüneriñ oldu ḳufl ü miftāḥı

Eder mi cāhil-i dūna ʿayān devāt ü ḳalem

[5] Ḥasīb olup yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ

Bu naẓmı eyledi çün rāyegān devāt ü ḳalem

99

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Sīnemi hicriñle[505] pür-dāġ [u] siyeh-fām eyledim

Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

Laʿlin emdim gerdenin būs eyledim erince ḫaṭṭ[506]

ʿİşret-i meyle Boġaz z̲evḳında aḫşām eyledim

Her lebin emdikce būs etdim ʿiz̲ār-ı şemmini

Nūş-ı meyle nuḳl-i şeftālū vü bādām eyledim

Ḳaṭl edip aġyārı aldım būse-i ruḫsārını

Yine bir günde efendi iki bayram eyledim

[505] Hicriñle T] hicr ile AÜ

[506] ḫaṭṭ T] ḫaṭṭı AÜ

[5] Mühr-i mihrile derūna dāġlar baṣdım Ḥasīb

Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

100

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş ten añladıġım

Bu çārsū-yı fenāda hemān ben añladıġım

Bisāṭ-ı ʿayşıñı bād-ı ḳażā eder tārāc

Budur dehān-ı perīşān-ı gülden añladıġım

Taḥammül eylemedir seng-i ṭaʿn-ı aġyāra

Ṭarīḳ-ı ehl-i maḥabbetde ehven añladıġım

Baña kiẕb ü[507] riyāʾile etmiş pür-ḫūn *

Duyuldu vāʿiẓ-i pākīze-dāmen añladıġım

[5] Ṣafā-yı ḫāṭıra reşk-i ʿadū olur bāʿiṣ

Ḥasīb dostum imiş baña düşmen añladıġım

[507] ü T] - AÜ

101

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Tekye-i ʿışḳda gördükce o dervīş-beçeyi

Büd ü yede ṣarılıp āhū m[ı] yā hū mı desem

Dil-i[508]bīmārıma emdikce şifā-baḫş eyler

Laʿl-i āliñe ya ḳırmız mı ya tenzū mı desem

O mehiñ gülşen-i ḥüsninde açılmış gördüm

Yāsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlū mı desem

Ḫāl-i ġarbīlerine gerden-i şarḳīsinde

Ḥabeşī tāze mi ya dil-ber-i Hindū mı desem

[5] Böyle berrāḳ sefīde[509]ne der āyā şuʿarā

Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb

Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

[508] Dil-i T] Dili AÜ

[509] Sefīde T] -seyfinde AÜ

102

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Bisāṭ-ı bezme mey-i ʿayşla hücūm edelim

Fütūḥ-ı rezmiñe [.] leşkeri hümūm edelim

Ṣununca cāmı[510] birer būse lāzım ey sāḳī

Unutma devr-i Cemi raġbet-i rüsūm edelim

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid

Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāz[ı] bir gicecik

Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

[5] Ḥasīb emīn olalım gösterip ḳażāya rıżā

Ne fāla şūm edelim dehre [ne] şütūm edelim

103

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Büt-i taṣvīr-i vaṣlı ʿaks-i mirʾāt-ı ḫayāl etmem

Velī İskenderi meyyāl-i maʿdūmü'l-miṣāl etmem

[510] Cāmı T] cām AÜ

ʿArūs-ı kām-ı zīb-i ḫaclegāhı iḥtimāl etmem

Derūn-ı merd-i āzād[ım] ṭaleb-cūy-ı muḥāl etmem

Benānıñla Benātü'n-naʿşı mīzān eylemem hemçün

Şebān-ı ġayra çeşmim ḫīredārī-i hilāl etmem

Ne deñlü noḳṭa-i necmi dögerse levḥa-i burca

Döner ṭurmaz çü remmāl-i felek ʿahdine fāl etmem

[5] ʿAceb ser-mest-i ʿışḳam sāḳiyā şām u seḥer bilmem

Sipihr-i mihr ü māhıñ meclise köhne sifāl etmem

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı himmetem dünyā vü ʿuḳbāda

Feżā-yı ʿālemi cevlāngehimde per ü bāl etmem

Ḥasībā eylerüm ehl-i kemāle ʿarż-ı ḥāl ammā

Muʿārıż-ṭabʿ olan dānāya tażyīʿ-i maḳāl etmem

104

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Devlet ü iḳbāli maʿzūl olmadıḳca bilmedim

Miḥnet ü idbārı manẓūr olmadıḳca bilmedim

Rifʿat-i cāh u celāliñ luṭfı ẓāhirken yine

Ẕillet-i ʿazlile maḳhūr olmadıḳca bilmedim

Olmada āṩār-ı ḫaṭṭile ʿiẕārıñ şuʿle-tāb

Ḳadr-i nūr-ı şemʿi rencūr olmadıḳca bilmedim

Dergehinde olmadım ʿuşşāḳ(ıñ) ẓiḥāmından cüdā

Āfeti ben böyle meşhūr olmadıḳca bilmedim

[5] ʿİzzet-i ādāb-ı tevażuʿla ʿāşıḳmış Ḥasīb

Dil-şikest-i hezl-i maġrūr olmadıḳca bilmedim

105

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan ṣundu dem gördüm

Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

Benim her zaḥmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır

Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

Temür-i hestī-i mevhūm imiş cism-i fenā resmüm

Ki cān āyīnesinde ṣūret-i rengi ʿadem gördüm

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş

Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

[5] Selāsetle ġarīḳ-i lücce-i fenn eyledi Fennī

Ḥasībā ḳaṭre-i nā-çīz-i ʿācizānı yem gördüm

106

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Pāyıña eşk-i güher-bārımı dökdüm ṣaçdım

Yoluña pādişehim varımı dökdüm ṣaçdım

Bezm-i ʿışḳ içre şikest olalı cām-ı nāmūs

Āb-ı rūyumla mey-i ʿārımı dökdüm ṣaçdım

Müjde-i vaṣlıñ ile almaġa bir şāfī cevāb

Naḳd-i cān u dil-i bīmārımı dökdüm ṣaçdım

Ḥāṣılı yaḳsa cihānı n'ola āhım şereri

Micmer-i dilde nihān nārımı dökdüm ṣaçdım

[5] Bāb-ı gencīne-i ṭabʿım yine feṭḥ oldu Ḥasīb

Zer ü sīm ü dür-i eşʿārımı dökdüm ṣaçdım

107

Bāzirgānbaşı-zāde İbrāhīm Aġaya Tārīḫ

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ḫilʿat-i ḫāṣṣ-ı hümāyūn-ser-i bāzirgānī

Nāmver ḥażret-i Ḥācī Ḥasan Aġa-yı kerīm

Yaʿni maḫdūm-ı mükerremleri faḫrü'l-aḳrān

Cedd-i Peyġamber-i ẕī-şānla hem-nām-ı ʿaẓīm

Eyledi sünnet-i āyīn-i Resūlʾi icrā

Liḥye irsāli ile ḳıldı vaḳārı tetmīm

Reng-i cennet-çemeni aḳmişe-i tāze-ẓuhūr

Oldu pūşīde-i zer-kārī-i āyīne-i sīm

[5] Ṭūṭi-i sebze-bahār etdi cenāḥeyni güşād

Eyler eṭrāf-ı gülistānı ṭavāfa taʿlīm

Oldu rīş-i nev ile çāh-ı zenaḫdānı muḥīṭ

Hem-çünīn sünbül-i pīrāmen-i ḥavż-ı nesīm

Dest-i ḫaṭṭāṭ-ı cemāl eyledi vażʿ-ı ketebe

Ḳıl ḳalemlerle edip Sūre-i Nemli tanẓīm

Rüʾyet-i ġaymiledir sebt-i sübūt-i ġurre

Ḳıldı bu mesʾeleyi ḫaṭṭ-ı ʿizārı tefhīm

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı maḥall-i ḫūrşīd

Ḳıldı taḥrīr şeb ü rūzı müsāvī taḳvīm

[10] Der-kenār oldu beyāż üzre berāt-ı ḥüsni

Ḫaṭṭ-keşīde ola olmaz mı o nāme telsīm

Daḫi ḥüccetle beyān etdi hilāl-i ʿıydi

Bārekallāh zihī ḳāʾime-i müjde-raḳīm

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ

Yazdı ḫaṭṭ levḥına geldikde ṣuḥuf İbrāhīm[511](Fī Ramażān 1186)[512]

108

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Şāh-ı taḫt-ı mülk-i naẓm[ım] şerʿ ü[513]ḳānūndur sözüm

[511] Bu mısranın ebced hesabında aksaklık vardır. Mısranın harfleri toplandığında ortaya çıkan rakam 1260'tır.

[512] Bu tarih AÜ nüshasında bulunmamaktadır.

[513] u T] - AÜ

Lāyıḳ-ı pākīze-i ṭabʿ-ı hümāyūndur sözüm

Her ne deñlü eylesem noḳṣān erişmez beẕl ü[514] ṣarf

Mālik-i kenz-i ʿulūmum māl-i Ḳārūndur sözüm

Niceler etmez ḥased iblīs-i pür-telbīsveş

Laʿnet-i deḫḫāl-i melʿūn ibn melʿūndur sözüm

Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-i Ḫüdādır cümlesi

Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-ı meknūndur sözüm

[5] Ben bir ʿummānım ki yoḳdur ḥadd ü pāyānım benim

ʿĀrif-i Nīl ü Fırāt [u] Şaṭṭ u Ceyḥūndur sözüm

Rīze-i elmāsveş zaḫmı ḳabūl etmez ʿilāc

Deşne-i zehr-āb-ı ṣadr-ı düşmen-i dūndur sözüm

Ermişim taḳlīd ile taḥḳīḳa dervīşem bugün

Derd edindim Ḥażret-i Yezdān bī-çūndur sözüm

Noḳṭa noḳṭa nükte-i mevhūm-ı taḥrīr-i evc

[514] u T] - AÜ

Ġālibā bir gerden-i pür-ḫāle meftūndur sözüm

Sāʾil-i dehr-i denīye vermede naḳd-i cevāb

Şāʿir[em] bu ʿāleme gūyā ki medyūndur sözüm

[10] Vezn-i ṭabʿī tā ezel vehb-i İlāhīdir baña

Anıñ içün böyle pür-maʿnā vü mażmūndur sözüm

Cāna urdum bir aġızdan ben tüfeng-i ṭabʿla

Reşk eden ḥāsidleriñ bağrına ḳurşundur sözüm

Ṣarf-ı maḳdūr eyledim cümle taṣavvuf söyledim

Ḥikmet ü naḥv ü maʿānīden de bīrūndur sözüm

Mıṣraʿ-ı ebyātıma māʾildir erbāb-ı süḫan

Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā ki mevzūndur sözüm

Revnaḳ-ı mecmūʿa-i ʿālemdir eşʿārım benim

Ser-te-ser meşhūr-ı ʿāmm-ı rubʿ-ı meskūndur sözüm

[15] Mıṣraʿ-ı naẓmile tesḫīr-i cüvānān eylerem

Hep musaḫḫardır[515] baña çün siḥr [ü] efsündur sözüm

Bī-naẓīrim ben selāsetle belāġatde bugün

Naẓm-i pāk-i Nābī-i dānādan efzündur sözüm

Eyle bir kerre miḥekk-i ṭabʿ-ı ḫālişle ʿayār

ʿAyn-ı ʿibretle naẓar ḳıl ṣāfī altundur sözüm

Güş edince mürdeye baḫş-ı ḥayāt eyler o dem

Ben Ḥasībem muʿciz-i ʿĪsāya maḳrūndur sözüm

109

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ

Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

Ṣıfr-ı ḫālī raḳamı ḫaṭṭı degildir ḫāli

Naḳd-ı cān [u] dili ʿuşşāḳı eder cemʿa yekūn

[515] Musaḫḫardır T] siḥrdir AÜ

110

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

Açdım o yāre şerḥa-i pür-ḫūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūn[ı] şerḥ ü beyān eyledim bugün

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

Şevḳ-ı ruḫuñla bāde-i gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine ḳan eyledim bugün

[5] Bāʿiṣ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

111

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Niḳāb etdikce ruḫsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn

Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

Sebū [vü] ḫumveş āmāde bulur rızḳın gelūsunda

Taʿalluḳ bezmgāhından çekenler dest ü dāmānın

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim

Açar keştī-ṣıfat bāb-ı Ḥaḳa her dest ü dāmānın

[5] Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maḥrūm

Ḫulāṣa çāre bulmaz rūz-ı maḥşer dest ü dāmānın

Ḥasībā bād-ı ḫūrşīd elimden olmaz āsūde

Çü ḫayme etmeyen ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın

112

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Meşāmm-ı cāna ṣabā etdi baḫş-ı būy-ı vaṭan

Derūna düşdü yine şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi

Baña melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

Aña ne sūd olur seyr-i sūḳ-ı mercānıñ

Yanında gevher ola seng-i çārsū-yı vaṭan

Ṣafā verir mi temāşā-yı nehr-i Saʿd-ābād

Göñülde cārī iken mā-cerā-yı cūy-ı vaṭan

[5] Bu bī-bedel bedelüñ yoḳ naẓīri gerçi baña

Miṡāl-i bāġ-ı İremdir feżā-yı kūy-ı vaṭan

Alır cevābın oḳuyunca beyt-i maḳṭadan

Ederse daẖl-i taʿarruż baña ʿadū-yı vaṭan

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün eṡerle ṡābitdür

Bu naẓm olur sebeb-i ẕikri güft ü gūy-ı vaṭan

113

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben

Saña rāzım o vechile ʿayān olsun mu derdim ben

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi

O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

Niṣār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuṣṣāḳı

O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

Viṣāliñle beni bir kerre mesrūr etmediñ gitdi

Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı zamān olsun mu derdim ben

[5] Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu

Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

114

Mīr Ḥasībiñ Oġlu Rıżā İçün Tārīḫī

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bārekallāh ṭāliʿ-i saʿdile etdi nev-ẓuhūr

İlticā-yı naḫl-i ümmīdim verā-yı perdeden

Ġonce-i gülzār-ı bāġ-ı ʿālem-i mülk-i vücūd

Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-ı Ḫudādır cümleten

Ger vizān olsa aña olmaz bahā dürr-i semīn

ʿIrḳ-ı ṭāhir maḫzen-i ġayb-ı hüviyyetdir gelen

Şāhid-i baḫt u saʿādet ʿizzet ü ʿömr-i[516] dırāz

Ol velīdi ḳılsın erzānī cenāb-ı Ẕü'l-minen

[5] Kāmilen ḥüsn-i[517] edā ile dedim tārīḫini

Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥasen[518]

115

Bunu Daḫi Mīr-i Mūmā İleyh Bilā-tekellüf Güft

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Nām-ı şerīfini işit āl-i Resūlden

Tārīḫ-i mevlidin dedi "Āmed Rıżā Ḥasan"[519]

116

Tābī[520] Efendiye Mīr-i Mūmā İleyh İrsāl Eyledigi

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] ʿIyd oldu aç fütādeñi ver būse sīneden

Şāhım leẕeẕ mevācibidir iç ḫazīneden

Ḫaylī tekellüf oldu kemer-bend-i yārda

---

516 'ömr-i T] 'ömr ü AÜ

517 ḥüsn-i T] ḥüsn ü AÜ

518 Bu mısra ebced hesabına göre 1164 / 1750-51 tarihini vermektedir.

519 Bu ibare ebced hesabına göre 1164 / 1750-51 tarihini vermektedir.

520 Tābī T] Nābī AÜ

Verdi nişāne feṯḥ-i muṭalsam defīneden

İṭfā eder mi āteş-i ʿışḳ-ı dil[i] sirişk

Yoḳ farḳı yemde muḥteriḳ olan sefīneden

Olmaz göñül ḫayāl-i viṣāliyle muġtenem

Būs-ı nevāl eyleme dürr-i āb-gīneden

[5] Aḥbāba berg-i sebzdir ey dil bu şiʿr-i ter

Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı Ḥasīb-i kemīneden

117

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-i riyā künc-i ḫarābīden

Ferāḥdır ḫānḳāh-ı pey-i nev [ol] künc-i ḥesābīden

Tenāvül etdigi miḳdārdır sıḳlet şikem-ḫʷāra

Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ʿiṣyān-ı cābīden

Ḥelālīden eder ifṭār kebābı setresin ṣūfī

Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

Dil-i dīvāneme sevdā-yı gīsū-yı girih-gīriñ

Bu nice ḫilʿata şāyestedir zencīr-i bābīden

[5] Zihī nā-pāk-ṭıynet raḥmet-i Ḥaḳdan müberrādır

Edenler ḳaṭʿ-ı mā [....] āl-i türābīden

118

Arslan Girāy Ḫāneye Geldikde Ḳarındaşına Verdigi Ḳıṭʿadır

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Cenāb-ı kān-ı celādet Ḳırım Girāy Sulṭan

Ki şān-ı şevketidir reşk-i ḫusrev ü ḫāḳān

Ḥasīb ḫāk-i ḳudūmuna ʿarż-ı ḥāl eyler

Eder efendilik elbet gedālara şāhān

119

Mīr-i Mūmā İleyhiñ Aḳribāsından Emīn Ḳadına

müfteʿilün fāʿilün müfteʿilün fāʿilün

[1] ʿİffeti ẕikri enām ʿişmeti verdi zebān

Ḫalḳ pesendīdesi olmuşidi rāy-gān

Mülk-i fenādan göçüp eyledi ʿazm-i beḳā

Ede cenāb-ı Ḫüdā ḳaṣr-ı cinānı mekān

Hātif-i ġaybī dedi rıḥleti tārīḫini

Rūḥ-ı Emīn Ḳadına Fātiḥa oḳu hemān[521]

120

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-be-sū çemen-be-çemen

Nehār tāze ḳılar cüst ü cū çemen-be-çemen

Durur o şūḫ-ı mey-āşāma lāleler güller

Ayaġ elinde ṣurāḥī ṭolu çemen-be-çemen

Faṣ[ı]l faṣ[ı]l varaḳ-ı gülsitān olur bülbül

Eder ṭuyūr-ı sebaḳ-ḫᵛān ġulū çemen-be-çemen

Bu rūzgārda bir serv-ḳadd hevāsınadır

Nesīmde e<u>ş</u>er-i ārzū çemen-be-çemen

[5] O mest-i nāzik eder seyre çıḳdıġın ifşā

Ṣadā-yı naʿra-i gül-bāng-ı hū çemen-be-çemen

[521] Bu mısra ebced hesabına göre 1192 / 1778-79 tarihini vermektedir.

ʿArūs-ı ġonçeye meşşāṭa oldu ġonce-i ter

Miṡāl-i ġāze verir reng [ü] bū çemen-be-çemen

Ḥasīb vaṣf-ı ḫaṭ-ı yāre gel müşāʿareye

Bahārdır edelim güft ü gū çemen-be-çemen

121

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ṭūṭi lüknet-zededir leẕẕet-i güftārından

Serv pā-beste olur şīve-i reftārından

Reşkle mevce-i deryāları gird-āb eyler

Her girih kim çözile ṭurre-i ṭarrārından

Ḫum-ı cūşīdeye elbette ziyānı derkār

Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

Vefḳ-ı maḳṣūdını eyler şeref-i şemse ḳarīn

Noḳṭa-i ḫāli gören ṣafḥa-i ruḫsārından

[5] Dil urulmuş yine bir dil-ber-i çār-ebrūya

ʿĀfiyet mi bula ol şerḥa-i nā-çārından

Būsına ḫaṭṭ-ı ruḫa bīm-i nigehdir māniᶜ

ᶜArż-ı ḥāl eyleyemem şāha silaḥdārından

Bilmeyen dāᶜire-i ḥaddin eder maḥv-ı vücūd

Ḥakk olur ṣıfr-ı raḳam kim çıḳa pergārından

Ḥażret-i Ḫayrīye mümkin mi Ḥasībā tanẓīr

Ḳadri maᶜlūm süḫan-dān olur eşᶜārından

122

mefᶜūlü fāᶜilātü mefāᶜīlü fāᶜilün

[1] Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın

Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

Ḫūbān-ı sīm-ten zer-i maḥbūba seslenir

ᶜĀşıḳda āh u nāle hem olsun hem olmasın

Ḫūy-gerde ḳılma şermle ruḫsār-ı āliñi

Verd-i ter üzre jāle hem olsun hem olmasın

Ol mest-i nāz şāl-be-gerden degilse de

Mihr-i münīr hāle hem olsun hem olmasın

[5] Olmaz niḳābdan ḫaṭ [u] ḫāliñ müṭālaʿa

Mektūm olan risāle hem olsun hem olmasın

Bir şeb firāş-ı vuṣlatı beyʿ eylesin hemān

Ferdāya ġam iḳāle hem olsun hem olmasın

Fennī Ṣabīḥa oldu Ḥasīb-i naẓīre-gū

Pey-revlik-i iḥāle hem olsun hem olmasın

123

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Degildir seyr-i ḫāliñ żaʿf-ı çeşmimle cüdā benden

Eder Hindi temāşā rind-i ʿāşıḳ çeşm-i sūzenden

N'ola düşsem ḫayāl-i cām-ı laʿliñle ḫarābāta

Ṣafādır Lāy-ḫvāra künc-i külḫen ṣaḥn-ı gülşenden

Ṣarılsam rişte-i gīsūya sevdā-yı viṣāliñle

Şehā ḫaṭṭ ṣādır olsa ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem senden

Sirişk-i dīdeme cān zaḫm-ı sīnemden nigāh eyler

Neẓāret defʿ-i ġamdır sāḥil-i deryāya revzenden

[5] Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna

Bez[i]mde mīve-çīn-i şeftālū olduḳca gerdenden

Meger vāʿiẓ yürütmüş giñ yaḳadan zevraḳ-ı ẕevḳı

Sebū-yı mey açıldı çıḳdı zīr-i ẕeyl-i dāmenden

Ṭalebkār-ı naẓīre olduġum kesb-i maʿārifdir

Ḥasībā Rātib-i üstād-ı ṣāḥib-ṭabʿ-ı pür-fenden

124

Mīr-i Mūmā İleyhiñ Aḳribāsından Ḫazīnedār Aġaya

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[1] Ḫazīnedār Meḥemmed Aġaya ṣad taḥsīn

Cemālin eyledi ḫaṭṭ-ı şerīf ile tezyīn

Edip liḥāyla icrā-yı sünnet-i Nebevī

Vaḳār-ı ẕātına verdi o vechle temkīn

Seḥābda meh-i nevdir ya mihrdir hāle

Ya burc-ı sünbüledir oldu maṭlaʿ-ı Pervīn

Ya gerü lāle-i ḥamrāda berg-i ḫaḍrādır

Benefşedir ki ola yāsemenle teşḫīn

[5] Ya rabṭ-ı faṣṣ-ı zümürrüdle ḫātem-i elmās

Ya sīm āyīne pervāzı kāşī-i zerrīn

O leb ki kāġıd-ı āl üzre ḫaṭṭ-ı yāḳūtī

Ya mühr-i laʿle ḳazılmış ola zemān ü zemīn

Kitāb-ı ḥüsnüne ya ʿanberīn şīrāze

Ya cild-i muṣḥaf-ı ruḫsāra mıḳleb-i miskīn

Oḳursa bülbül-i gūyā ʿaceb mi tārīḫin

Gül-i Meḥemmede ḫaṭṭ yazdı Sūre-i Yāsīn

125

Rātib Efendi-zāde İskender Efendiye

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḥażret-i Rātib Efendi-i müşārün bi'l-benān

Āmidī-i ḫvācegān ʿallāme-i naẓm-ı beyān

Feylesūf-ı ḥikmete ḥayret verir endīşesi

Rüşdine teslīm olur Soḳraṭ olaydı imtiḥān

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu meserret rū-nümā

Verdi bir maḫdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def

Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

[5] Olsa şāyeste Benātü'n-naʿş anıñ bāzīçesi

Rişte-i āvīzeye nūr-ı eşiʿa rīsmān

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl

Bāliş [ü] pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

Ẕātı mirʾāt-ı celī pervāzı mihr-i ʿanberīn

Ya seḥāb-ı müşg-fām içre hilāl olmuş ʿayān

Ya dür-i yek-tā vücūdudur ṣadef gehvāresi

Şeb-çerāġ olmuş ya ṭarf-ı dürc-i yāḳūta nihān

Ḥüsnünü görse olur sevdāda bānū dāyesi

Ḫıdmet-i lālālıġın eyler Siyāvūş-ı keyān

[10] Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh

Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

Etmesin ḥācet degil ʿazm-i seyāḥat ẓulmüne

Aña sedy-i dāyeden āb-ı ḥayāt olmuş revān

Nice merd olur o ṭıfl-i sedd-i İskender-vaḳār

Ṭūl-i ʿömr ile muʿammer eyleye Mevlā hemān

Müjde ḳıl ser-tā-be-pā āfāḳa tārīḫin Ḥasīb

Geldi İskender Meḥemmed zümre-i ṣāḥib-ḳırān[522]

126

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ *

Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

İdeyazdı beni dīvāne Kāġıd-ḫāne seyrinde

Ḳalem kātiblerinden bir güzel gördüm efendim hū

[522] Bu mısra ebced hesabına göre 1196 / 1781-82 tarihini vermektedir.

127

Tosyavī Şeyḫ Meḥemmede

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Menbaʿ-ı ḥilm ü ḥayā Mollā Meḥemmed kim *
Fikri maṣrūf idi dāʾim ehl-i Ḥaḳḳa ḫıdmete

Bī-tekellüf keşf olup kendüye sırr-ı "men ʿaref"[523]
Maẓhar oldu Ḥaḳḳ bu kim feyż-i ʿaṭā-yı Ḥażrete

Olmadı her naḳş bende etdi bend[e] her nuḳūş
Naḳş-bend olup ḥaḳīḳatle serāy-ı vaḥdete

Sırr-ı Mevlānā żiyā-pāş-ı ʿaṭā olup aña
Ẕerre iken oldu vāṣıl şems-i çarḫ-ı rifʿate

[5] Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çāḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

Vuṣlata dāʾir ḫiṭābı cānib-i cānāneden
Güş edince ḳıldı sürʿatle icābet daʿvete

[523] Burada "Nefsini bilen Rabb'ini bilir." biçimindeki hadîs-i şerîfe (el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, 2, 262.) telmih yapılmıştır.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile maḥbūb-ı āl olmuş idi

Şübhesiz anlarla cennetde[524] irer her niʿmete

Yazdı tārīḫin imāmeyn emr-i ceddile anıñ

Eyledi miʿrāc-ı rūḥānī Meḥemmed cennete[525] (1192)[526]

128

Nezd-i īşānda Sikke-pūş Olduġu Anda

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ṣıdḳile bendesi ol Ḥażret-i Mevlānānıñ

Der iseñ vāṣıl olam sırr-ı dile "men ʿarefe"[527]

Ser-bülend oldu şeref buldu giyin sikke Ḥasīb

Erdi ʿālemde külāhıyla mināre şerefe

129

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Fikr-i şādī cāy-gīr olmaz dil-i maġdūrda[528]

Mey nice eyler temekkün şīşe-i meksūrda

[524] Cennetde T] cennete AÜ

[525] Bu mısra ebced hesabına göre 1192 / 1778-79 tarihini vermektedir.

[526] Bu rakam AÜ nüshasında bulunmamaktadır.

[527] Burada "Nefsini bilen Rabb'ini bilir." biçimindeki hadîs-i şerîfe (el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ,* 2, 262.) telmih yapılmıştır.

[528] Maġdūrda T] maʿẕūrda AÜ

Āb-ı raḥmet-beste nāzildir firāz-ı kūhdan

Bulmadım luṭf-ı tevāżuᶜdan eşer maġrūrda

Eylesem bālīn [ü] pisterde ᶜaceb mi ıżṭırāb

Ferş-i rāḥat ḫārzār olur ten-i rencūrda

Yār aġyārı ġam-ı gīsūñla farḳ etmedim

Nīk ü bed olmaz irāde merdüm-i mesḥūrda

[5] Başıma bilmem ne sevdādır hevā-yı kākülüñ

Düşdü teşvīşe göñül bu fikr-i dūr-ā-dūrda

Rūy-ı aᶜdā dāġdār olmuş şerār-ı āhdan

Seyr ediñ tamġa-i pīşānī güvāh-ı zūrda

Sīne-i ṣāfında bostānın temāşā ḳıl Ḥasīb

Ḫūb ᶜaks etmiş turunc āyīne-i billūrda

130

mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūlün

[1] Būs eyle (laᶜl-i) lebin zülfüne etdiñse ᶜalāḳa

Maᶜcūn-ı müferraḥla ᶜilāc eyle merāḳa

Mescidde varup yaġ ḳoma ḳandīle mürāyī

Mey-ḫānede dök[529]cām-ı gül icrā-yı meẕāḳa

Şarṭ etdi ḳadeḥ ʿıyd u bahār u leb-i cūda

Bint-i rezi görmezse s̲elās̲eyle ṭalāḳa

Ḫalḫālı mı ey serv-i sehī[530] ḳumrī-i cānıñ

Ya ṭavḳ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāḳa

[5] Ḫālī mi bulur Leylīyi ḥālī diye Mecnūn

Aġzını deper miydi raḳīb olmasa nāḳa

Rāst geldim o şeh-nāza Ṣıfāhāna ʿAcemde

ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā evc-i ʿIrāḳa

Ṭavr-ı ġazel-i ṭarz-ı meżāmīn-i mes̲elde

Ṭarḥıñda sebāḳ etme Ḥasībā bu siyāḳa

131

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bir ḳalem ḳaşlı mürekkeb ṣaçlı kātib dil-beri

529 dök T] gök AÜ

530 sehī T] şehī AÜ

Ḫalḳı Mecnūn ideyazdı ṣaḥn-ı Kāġıd-ḫānede[531]

132

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Gül-i terler gibi tāb-ı ʿaraḳla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿārıż-ı gül-bīnesinde ġāze mümtāze

Ten-i pālūdesin raḳṣ eyledikce ditredir dir dir
Doyulmaz şūḫ-ı şīrīn-kār-ı luʿbet-bāza pür-tāze

Viṣāliñle ʿadūyı şād u ḫandān eylediñ her-dem
Firāḳıñla revā mı ʿāṣıḳ-ı hem-rāza ḫum-bāze

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

[5] Ṭabīʿatler açıldı gül gibi evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül başlasa pervāza yelpāze

Maḳām-ı büselikde peş-rev-i cevrin dırāz eyler

[531] Bu beyit her iki nüshada, sonrasında gelen beyitlerle aynı manzumeymiş gibi yazılmıştır. Fakat vezin ve kafiyelerinin tamamen farklı olmasından dolayı diğer şiirden ayrılarak ayrı bir manzume biçiminde divan metnine dâhil edilmiştir.

Edip ʿuşşāḳa gerdāniyyede şeh-nāza āġāze

Şikeste-dār-ı reftārıñ öldürdü beni besdir

Ne zaḥmet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun

Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

Ḥasībā nice mümkindir cenāb-ı şeyḫe pey-revlik

ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

133

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda pür-nem tāzeden tāze

Düşer gūyā gül-i āl üzre şebnem tāzeden tāze

İçenler şerbet-i laʿlin çü zemzem tāzeden tāze

ʿİlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzeden tāze

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzeden tāze

Ki tecdīd-i maḥabbet eyler ʿālem tāzeden tāze

Güẕeşte demleri yād eylemek ḳalbe ṣafā vermez

Gelirken ḫāṭır-ı maḥzūnına ġam tāzeden tāze

[5] Yeñiler eski derdin çeşm-i bīmārın gören ʿāşıḳ

Ne deñlü dest-i luṭfı ḫoşa merhem tāzeden tāze

Çürümez rızḳa verdim naḳd-ı fenni bāġ-ı vuṣlatda

Alup şeftālūler ser-tā-be-pā hem tāzeden tāze

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar[532] ʿuşşāḳıñ

Ḥasībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

134

feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Kūy-ı yāre şitāb var dilde

Ḫᵛāhiş-i intisāb var dilde

Edemem ilticā-yı refᶜ-i niḳāb

Meh-cebīnim ḥicāb var dilde

N'ola yār sitemiyle ḫam ḳaddim

[532] bu ḳadar T] yoḳdur AÜ

Ḳuvvet-i ʿışḳ-ı şāb var dilde

Zülfi sevdāsı geh ḫayāl-i ruḫı

Hem hevā vü hem āb var dilde

[5] Ruḫı dāġı ile pür oldu Ḥasīb

Bend-i bī-ḥadd (ü) ḥisāb var dilde

135

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḫaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı rūy-ı yār oldu yine

Gülsitān-ı ḥüsnde evvel bahār oldu yine

Bāġ-ı ruḫsārında güller üzre sünbüller biter[533]

Kim ġazāl-i çeşmine bir sebzezār oldu yine

Etmege yāḫūd melāḥat gülşen[in] şādāb-ı ter

Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

Geldi bir ḳara ḫaberle ʿālemi ḳıldı ḫarāb

Fitne-i devr-i ḳamer pür-iştihār oldu yine

[533] Her iki nüshada “biten” biçiminde yazılan bu kelime anlam gereği “biter” olarak okundu.

[5] Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā

Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

136

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı gül-gūnla

Etdi ordu-yı dili yaġmā yine şeb-ḫūnla

Diş kirāsı ṣanma bāġından yemişdir şeftālū

Leylīye cān Ḳaysı olmuşdur[534] ġam-ı Mecnūnla

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḫāl-i lebiñdendir devā

Ḫoş gelir maʿcūn-ı ḳırmız ḥabb-i eftimūnla

137

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde

Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

Daġ üstü n'ola bāġ olsa ʿuşşāḳa Edirne

Çoḳ baġrı yanıḳ ehl-i kerāmet var içinde

[534] olmışdır T] olmışdı AÜ

Ādāb ile taḳbīl ederim muṣḥaf-ı rūyın

Gördüm ki nice ḥüsn-i ḫaṭ āyet var içinde

Gel pīr-i ḫarābātıñ ayaġına yıḳıl düş

Vīrāne ol ey dil ki ʿimāret var içinde

[5] Mümkin mi Ḥasīb ola faḳīrāne nāzīre

ʿÖrfī ġazeli gibi nezāket var içinde

138

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara

Yoḫsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara

Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

Mihr-i ruḫsārın gören māhiyyetin idrāk eder

Gel tamām eksikligin bildir bugün meh-rūlara

Rubʿ-ı meskūn içre eyler dāʾimā devr[535] üzre ẕevḳ

[535] devr T] durur AÜ

Dil veren üftādeler bi'llāh çār ebrūlara

[5] Nār-ı āhımla benim cān u dilimdir bend olan

Sevdigim ṣanma ḥamāʾil bağlamış bāzūlara

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb

Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir seniñ pür-gūlara

139

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız[536]

Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı viṣāliz gedā göñül

Elbet ṭulūʿ eder bize ol ḥüsn-i māhımız

Şāh-ı cis[i]m mi pāyıñ [.] Hindū mudur ʿaceb

İḳlīm-i Çīn-i dilde o zülf-i siyāhımız

[536] Kafiyesinin son harfi itibariyle "Harfü'z-ze" bölümünde olması gereken bu manzume divan metnine fazla müdahale etmemek adına burada tutuldu.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Dīde-i cādūlarıñla siḥr ü[537]efsūn eyleme
Bu dil-i dīvāneyi ġamzeñle meftūn eyleme

Gezme māʿī nīm-tenle cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl ü Ceyhūn eyleme

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [....]
Yaḳma baġrım çün kebāb eşki[mi][538]mey-gūn eyleme

Tek raḳībe verme yol ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i[539]mülk-i vefā ḳan eyle ḳānūn eyleme

[5] Kākül-i sevdāsına olma heves-kār ey göñül
Başıña bir ḳayd alıp ḥāliñ dīger-gūn eyleme

Kūşe-i destārı sebze tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt [ü] hāmūn eyleme

[537]siḥr ü T] siḥri AÜ
[538] eşkimi T] eşki AÜ
[539] şeh-i T] şehi AÜ

141

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

Ne deñlü zen-perestān meyl-i maḥbūb eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk ile berber ḫuṣūsında

O āteş-pāreniñ şehr-i dili[n] ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır żarar aḫker ḫuṣūsında

Ṣaḳīl-i bezm olanlar eylemezse celse-i ḫiffet
ʿAceb rindāna istiḳbāl olur micmer ḫuṣūsında

[5] O ber-dāʾim Ḥasībā ʿāşıḳıñ çoḳ olduġun ister
Taḳayyüd eyler elbet şāhdır leşker ḫuṣūsında

142

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḥālimi ḥayret gelir endīşeme taḳrīrde
Micmerim leb-beste kilkim lāl olur taʿbīrde

Bāb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳīl ü ḳāl

Faṣl olunmaz mesʾele geldi yine tefsīrde

Mest eder ruḫsār-ı pür-ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ beni

ʿAnberiyye ḥāletin gördüm gül-i taṣvīrde

Gāh nīş ü ġam gelir gāh bu bezme nūş-ı sürūr *

Etme ümmīd-i neşāṭı ʿālem-i tedvīrde

[5] Ḳılmayan iksīr-i ʿışḳıla derūnın kīmyā

Bilse de teʾsīr-i eşyāyı ḳalır tedbīrde

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı nāfiẕi iʿcāzdır

Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā neylesin tanẕīrde

143

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe

Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye ülfet güççe

Ān gerek ḥüsn-i dil-ārāda (ki) ola çārūb dil

Bize ānsız güzele meyl ü maḥabbet güççe

İntisāb etse de ṣoñra olamaz kāşif-i rāz

Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

Cevr-i bī-ġāyet-i dildāra taḥammül āsān

Ruḳabānıñ sitem ü ṭaʿnına ṭāḳat güççe

[5] Oldu mevzūn u[540]muḳaffā bu ġazel gerçi Ḥasīb

Līk ʿarż etmege üstāda cesāret güççe

144

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde

Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

Hevā-yı[541]zülfüñe dūş eyledim lā-ḳayd iken başım

ʿAceb sevdāya düşdüm rūzgārile esenlikde

Helāk eyler hezārān ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti

Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīġ-zenlikde

Maḳām-ı būselikden ederek ʿuşşāḳa ol şehnāz

[540] u T] - AÜ

[541] Hevā-yı T] HevāyīAÜ

Ḥüseynīye çıḳardı naġme-i ḥüsni ḥasenlikde

[5] Bu beyt-i penci ḳıldıñ ʿarż-ı ḥāl o pençe-i mihre

Ḥasīb olduñ müşārün bi'l-benān ehl-i suḫenlikde

145

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Erişdi dest-i gül-çīn-i ḫayālim şāh-ı maḳṣūda

Yetişmişlerdenim[542]şimdi bu bāġ-ı dehr-i dil-cūda

Viṣāliñ ʿahd [ü] peymāne edip peymāne nūş etdik

Unutma içdigiñ andı[543]vefā ḳıl vaʿd-ı maʿhūda

Girift-i dār-ı Manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan

Nefīr olsam enīnim neyle ruḫsār ola Dāvuda

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı][544][.] ṭamaʿkārī

Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

[5] Vebāl-i nehş-i nīş-i cevr eden mānende-i zünbūr

[542] Yetişmişlerdenim T] Bişmişlerdenim AÜ

[543] andı T] atdı AÜ

[544] Bāz[ı] T] bāzī AÜ

Şikeste-bāl olup bulmaz ṣafā-yı bāl kendüde

Bulur āmāde āb u dānesin murġ-ı ḳafes bī-ḳayd

Muḳīm-i künc-i ʿuzlet rızḳ içün ġam yer mi bīhūde

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı tevekkül evveli tābān

Kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüs oldu fersūde

146

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Melekseci güzeli çekdirirse ten ṣuyına

Kenāra ṣal yeke yek ḳullanıp dümen ṣuyına

Şaşırdı puṣılasın gördükde pür-ʿaraḳ ḫaṭṭın

Göñül ḳażāyile düşdü yine Ḫoten ṣuyına

Zülāl-i laʿlini nūş eyle tāzeden tāze

Temāyül eyleme cām-ı Cemiñ kühen ṣuyına

Bu āb-ı nābla sen ol ġonce-i ḫūy-gerde *

Ḳanar mı teşne-dehenler çeh-i zeḳan ṣuyına

[5] Oyunca neşʿe-i mey çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḫaten ṣuyına

Firāḳ-ı laʿl-i ʿaḳīḳiñle döndü Ceyḥūna
Yem-i sirişkim aḳın eyledi Yemen ṣuyına

Ṣoyunca varmadı eşʿār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

147

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir [kim] yāsemīn üzre

Dökülmüş kākül-i müşgīn ḫaṭṭ-ı ʿanberīn üzre
Ḳomuşlar ḳıl ḳalem iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn üzre

Ser-i gīsūda seyr et ḫāl-i [bī]-ḥadd [ü] bī-ʿadedin[545]
Çekilmiş leşker-i Hindūstān iḳlīm-i Çīn üzre

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḫᵛābın

[545] ʿadedin T] ḥadd-i ʿaddin AÜ

Durur iki kemend-endāzdır ceyş-i kemīn üzre

[5] Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı Fennī nev-zemīn üzre

148

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Dil-i āvāre ṣayda bir püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe meyl etdi kedersizce

Ciger pīrāhen üzre mā-hażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

Ne berzaḫdır belā-yı bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīḳ [.] līk olur maḥbūb [u] dostānıñ ḫaṭarsızca

[5] Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaṣā ḳıldım ḥaẕersizce

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Gözüm gelse açılsa gül mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey heylerini şeh-nāza āġāze

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab gelse vaḳt-i yaza yelpāze

Şeker-pālūde-i cism-i laṭīfin ditredir dir dir
Ṭuyulmaz būs-ı laʿl-i dil-ber-i mümtāza hem-rāza

Ruḫ-ı ḫūn-pāşı par par parlasa mest-i ʿaraḳ olsa
Ṣarılsam mū-miyān-ı ṭıfl-i luʿbet-bāza pür-tāze

[5] Eder yer yer tenimde şerḥa şerḥa ḫancer-i ebrū
Ne ḥācet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

Zemistān gitse nev-rūz etse bülbül ötse gül bitse
Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa muṭrib sāza āġāza

Ḥasībā māhir oldu şeyḫe pey-revlik ne mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

150

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Kāfir ḥişār-ı nāzda aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya mı mā-verā vere

Zülf-i siyehle ʿārıż-ı āliñ nümāyişi
Semmūr ḳaplamış gibi gül-gūn ser-ā-sere

Mihr ü meh oldu rāh-güẕārında çehre-sā
Ol sīm-ten[546]girince libās-ı zer-ā-zere

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

[5] Ben küşt-gīr-i naẓma Ḥasībā bes eyledim
Fennīyle ḳaldı Zīnet Efendi ber-ā-bere

151

Müderris ʿOs̱mān Paşaya Ḥasbīce Tārīḫ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Mücevher ḥarfle tebrīke yazdı kilk-i zer tārīḫ

[546] sīm-ten T] sīm AÜ

Mora manṣıb ḳılındı nīk-nām ʿOs̲mān Paşaya[547]

152

Meddāḥ Şekerci Ṣāliḥ'iñ Üstādı Olup īşān-ı Müşārün İleyhiñ Ḫānḳāhında Medfūna

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Şehr-i ṣubḥa ḥālet-i mevtile düşdü zelzele

ʿAzm-i firdevs eyledi ḥūriyle oldu el ele[548]

Naḳş-bendī mesleki üzre geçirdi sāl ü māh

Ḳıldı fānīden beḳā mülkine āḫir ʿazm-i rāh

Meclis-i naḳl-i Ebā Müslimle olmuşdu nedīm

Rūz-ı maḥşer şāfiʿi Āl-i Resūl olsun İlāh

Girye vü zārile aḥbābı dedi tārīḫini

Dehre verdi velvele Dervīş Meḥemmed göçdü āh[549]

[547] Bu mısra ebced hesabına göre 1184 / 1770-71 tarihini vermektedir.

[548] Bu manzumenin ilk beyti kafiye itibariyle farklı bir şiirin matla'ı intiba'ı uyandırmaktadır. Fakat ilk beyit ile sonraki beyitlerde vezin kalıbı ve konu birliği bulunduğu için aynı manzumenin parçaları biçiminde metne alındı. Şairin divan şiiri kurallarına uymayan böyle bir uygulamaya gitmesinin nedeni yenilik çabası olabilir.

[549] Bu mısra ebced hesabına göre 1183 / 1769-70 tarihini vermektedir.

153

Ṣūret-i Mektūbı

Benim Oġlum Mesmūʿımız Oldu ki İrsāl-i Liḥye Buyurmışsuz Memnūn Oldum Allah Ber-ḫūrdār Eyleye, Āmin

feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Mīr Dervīş Rıżā ḫatn-i Ḥasan

Pür-vaḳār oldu o ẕāt-ı āgāh

Eyledi liḥye-i ḫoş-bū irsāl

Ḳıldı çün sünbül-i ter-zīr-külāh

Geldi ruḫsāra ḫaṭ-ı ʿanber-fām

Bitdi gülzārda ya[550] müşgīn giyāh

Mihrdir hāle-i burc-ı behcet

Pür seḥāb oldu ya[551] pīrāmen-i māh

[5] Etmege verd-i ʿiẕārın şādāb

ʿIṭr-bār oldu meger ebr-i siyāh

Berg-i sebzile ne ḫoşdur gül-i āl

[550] ya T] yine AÜ

[551] Her iki nüshada “yine” biçiminde yazılan bu kelime vezin gereği “ya” olarak okundu.

Ḫaṭṭ-ı ruḫsāra naẓar ḳıl her gāh

Eyledi ḫaṭṭ-ı hümāyūn ışdār

Maşrıḳa şāh-ı ʿArab çekdi sipāh

Yazıla defteriñe biñ ḥüsne

Eyle vech-i Ḥasana pāk-nigāh

Oḳu tebrīkine tārīḫ Ḥasīb

Ḥüsn-i ḫaṭṭ levḥa-i māşaʿallāh[552](1184)[553]

154

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Naḳd-i niyāzı etme telef nā-sezālara

Taṣvīr-i naḳş-ı zer gibi muẓlim binālara

Vāʿiẓ ḫulūṣ-ı ḳalb gerekdir tażarruʿa

Ḥācet mi refʿ-i ṣavt-ı muḳaffā duʿālara

Olmaz meẕāḳ-ı hāżıma-i tāze-devletān

Mey vażʿ olunca ḥāmıż olur nev otalara

[552] Bu mısra ebced hesabına göre 1184 / 1770-71 tarihini vermektedir.

[553] Bu rakam AÜ nüshasında bulunmamaktadır.

ʿUşşāḳa rāst rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir

Bir gül-ʿiẕār ḳılsa nevā ten-tenālara

[5] Dil mū-miyān-ı yāri bilin eylemiş ḫayāl

Rāh-ı ʿademde düşdü görünmez belālara

Ḫancer-be-dest şāl gelū-beste dīde-mest

Cānlar ʿaceb mi olsa fedā bu edālara

Kevs̱er Efendi naẓmına naẓīreñ ey Ḥasīb

Zemzem hediyyesi ola rūḥ-āşnālara

155

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Meger her gice bir ʿavret ḳaparmış ḫalvet-i ḫāṣṣa

ʿAses baṣmış cenāb-ı vāʿiẓi rüsvā-yı ʿāmm etmiş

O şūḫı daʿvet etmiş dāḫiliyye ḥücreye tenhā

ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı ḫāriciyye eylemiş peydā

156

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Bir dürr-i Necef mühr-i ṣadef içre nefîse

Nefs şems şeref burcu oldu gehvāre *

157

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Sūḳ-ı çemende ābile lāleye nigāh

Kārı nesīm-i ṣubḥ ile al ṭāḳye ver külāh

158

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ne leẕẕet var zülāl-i būs-ı laʿl-i ġonce-fāmında

Ne ʿaynın buldu İskender ne Cem derk etdi cāmında

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü zeriñ devr eylesin sāḳī

Degil rindān sipihriñ mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında

Eder pür[554] delvi rīz olduḳca bālā gerdiş-i dolāb

Tevāżuʿdur ḳulūbı ceẕb eden rifʿat maḳāmında

[554] pür T] bir AÜ

159

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Ya zaḫm ur sīneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma

Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

Bilir māhiyyet-i noḳṣān-ı ḥüsnin ġurre-i ġarrā

Muḳābil olsa şems-i ʿārıżıñla bedr-i tāmında

Nihānīce[555] edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā

Yine bir düzd peydā oldu derler ġamze nāmında

Cenāb-ı Rātibe bu naẓm-ı bī-tertībi ʿarż eyle

Dirīġ etmez Ḥasībā kilk-i taṣḥīḥin niẓāmında

160

Ve Lehū[556]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Cāmiʿ-i ḥışn-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd

Ḳıldı Ḥaḳ mülhem o şāhenşeh-i ʿālī-şāna

Oldu meʾmūr ʿAlī Aġa-yı zaʿīm-i dergāh

[555] Nihānīce T] Nihāyetce AÜ

[556] Ve Lehū T] - AÜ

İmtiṣāl etdi aṭaʿnā[557]diyerek fermāna

Ḳıldı rükn-i der [ü] dīvār suṭūḥuñ ābād

Ṣarf-ı maḳdūr yed-i ġayret edip bünyāna

Görse taṣvīrini ḥayretde ḳalırdı Bihzād

Ṭabʿ-ı miʿmārī-i Mānīyi ḳodu ḫüsrāna

[5] Görmedi miṣlini seyyāh-ı felek devrinde

Bu resāḫatde binā şānı çıḳa eyvāna

Rifʿat-i ḳullesi bādī-i ẓafer İslāma

Ḫandeḳ-ı ʿumḳı[558] olur ḳaʿr-ı saḳar düşmāna

Bedeni sīne-i āfāḳa ḳılır istiġnā

Nāz eder ṭābyaları mihr ü meh-i tābāna

Dediler çend melek burc-ı felekden tārīḫ

Seyr-i bārūyı geliñ ḳalʿa-i Aḳkirmāna[559]

[557] Burada *Bakarâ Sûresi*, 285. âyete telmih yapılmıştır.

[558] Ḫandeḳ-ı ʻumḳı T] Ḫandeḳı ʻumḳ AÜ

[559] Bu mısra ebced hesabına göre 1191 / 1777-78 tarihini vermektedir.

161

Ve Lehū[560]

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] Cānım ṣıḳılır muṭribe sāzı düzülince
Keyfim ḳırılır rişte-i tārı üzülince

İrād edip uçḳura yaḳayın ḳıṣṣa vü metn *
Ṣarf etdim olan varımı ṭonu çözülince

Şāyeste mi nā-bikr olana ġāze vü vesme
Ārāyişe ḥācet mi donanma bozulınca

Yegdir ölüsünden dirisi baña raḳībiñ
Rūbāhıñ olur luṭf derisi yüzülince

[5] Ẓann eyleme aġyār başını ḫırḳaya çekdi
Ḫarpüşte-ṣıfat yāriñ öñünde bozulınca

Şemşīr niyāmında gerek yoḫsa Ḥasib[ā]
Ṭāḳat mi gelir ġamze-i mesti süzülince

[560] Ve Lehū T] - AÜ

162

Ve Lehū[561]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Baḳ ser-i ṭurre ile ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı maḥbūba

Döndü ser-nāmesi hū yazılan mektūba

Emerek leblerini ġabġaba ṭoġrı yürürüz

Geçeriz Südliceden ḳaymaḳ içün Eyyūba

Her seḥer silmede süpürmede reh-güẕerin[562]

Dīde saḳḳāya miṡāl oldu müje çārūba

Yazdı çün ḫaṭṭ-ı şerīfin dil-i dīvāne[ye]

N'eyler ebrūsı(n) daḫi var mı ḳalem mecẕūba

[5] Tevsen-i ḫāmeñe meydān gerek ey naẓm-ı Ḥasīb

Eyle irḫā-yı ʿināna var mı vādī nev-üslūba *

[561] Ve Lehū T] - AÜ

[562] reh-güẕerin T] reh-i güzīn AÜ

Ḥarfü’l-Yā[563]

163

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Tenimden derd-i ḥasret cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfiʿ-i baḥsla dergāh-ı bī-enbāza dek gitdi

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre ʿışḳı eyledim isbāt
Bu daʿvā ḥüccet-i iḫlāṣımı ibrāza dek gitdi

Dedikde çıḳmasın kār-ı nühüfte naḳş-ı ʿuşşāḳıñ
Maḳām-ı būselikde naġmeler şeh-nāza dek gitdi

Ḫaṭ-āver olmadıḳca ibtidā-yı vaṣla yoḳ destūr
Niyāzım ḥayflar kim intihā-yı nāza dek gitdi

[5] Kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında bāb-ı zülfi şerḥ olmaz
Bu faṣlıñ ḳīl ü ḳāli baḥsle Şīrāza dek gitdi

Eder cān rīsmān-ı kākül-i cānān ile cünbān
Dil-i āvāremizde seyre ol cān-bāza dek gitdi

[563] Ḥarfü’l-yā T] - AÜ

Yine pīrāne ʿazm etdi ṭarīḳ-ı maʿnāye ṭabʿım

ʿAṣā-yı ḫāme ile kişver-i iʿcāza dek gitdi

Maḥabbet-nāmeyi[564] taḥrīr edince levḥa-i cāna

Kebūterveş göñül bār-ı Hümā-pervāza dek gitdi

Ḥasībā beste-leb ol ḳıl edeb üstāddan zīrā

Naẓīreñ semʿ-i Feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi

164

Ve Lehū[565]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi

Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

Uruldu boş bögürden seyr edince tīr-i müjgānıñ

Dil-i[566] bī-çāre ey ḳaşı kemān v'allāhi bi'llāhi

Hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle düşdüm baḫş-ı sevdāya

Ki aḥvāl-i perīşānım yaman v'allāhi bi'llāhi

[564] Maḥabbet-nāmeyi T] Maḥabbet-nāmeye AÜ

[565] Ve Lehū T] - AÜ

[566] Dil-i T] Dili AÜ

Ciger pür-ḫūn olur derdiñle aġlar dīde-i giryān

Cihānı iñledir āh ü fiġān v'allāhi bi'llāhi

[5] Düşelden ʿışḳıña şöyle żaʿīf ü[567] nā-tüvān oldum

Ḳomadı bende hīç tāb ü tüvān v'allāhi bi'llāhi

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ ḳarārı ey gül-i raʿnā

Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

165

Ve Lehū[568]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Görmedik tā ṣubḥ olunca[569]ey meh-i ġarrā seni

Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār

Tīz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

Ey göñül ḥālim perīşāndır ḫayāl-i zülfle

Bī-ḫaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

[567] ü T] - AÜ
[568] Ve Lehū T] - AÜ
[569] olunca T] ola AÜ

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe

Kim bu ṣūretle[570] beşer der ey perī ḥāşā seni

[5] Fitne-i devrān mı ya efʿī-i sāḥir misin

Görse bi'llāh dōstum Mecnūn olur Leylā seni

Şehrimizde gerçi çoḳdur şūḫ-ı müstes̲nā velī

Āh kim ey māh-rū illā seni illā seni

Merhemiñ ḳand-i leb-i āyīne-i ruḫsārdır

Eyleyen şimdi Ḥasībā ṭūṭī-i gūyā seni

166

Ve Lehū[571]

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] s̲enā vü minnet ü şükr ü sipās-ı Yezdānī

Cihāna eyledi luṭf-ı[572] ʿamīmi erzānī

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḫān-ı Ḳırım

Müşerref etdi yine dehri defʿa-i s̲ānī

[570] ṣūretle T] ṣūretde AÜ

[571] Ve Lehū T] - AÜ

[572] luṭf-ı T] luṭfı AÜ

Sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı pāk-i Cengīzī

O ḫānedāna denilmek sezā kerem kānı

Şecāʿat-i nigehi Ḳahramānı ḳahr eyler

ʿİnāyet-i suḫanı nerm eder Nerīmānı

[5] Seḫā vü luṭf u kerem ḥüsn-i ḫulḳ hep mevcūd

Verir ʿadāleti iḳlīm-i hefte ʿünvānı

Ebü'l-fetḥ ola yā Rabb fetḥ-i ḫān-zāde

Ġazāya eyle muvaffaḳ o z̲āt-ı z̲ī-şānı

Sitānbula medʿuvven eyledi teşrīf *

Ki pādişāhıñ ola devlet ile mihmānı

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tārīḫ

Mübārek fetḥ ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḫānı[573]

Ḥasīb ḥurūf-ı mücevherle söyledim tārīḫ

Bu daʿvet ede mübārek ḳadem-i Selīm Ḫānı[574]

[573] Bu mısra ebced hesabına göre 1174 / 1760-61 tarihini vermektedir.

167

İstanbulda Boġaziçinde Ḳanlıca Ḳaryesinde Meşāyiḫ-i Kirām-ı Naḳş-bendiyyeden Mīr-i Mūmā-ileyhiñ Ḳayınpederi es-Seyyid Şeyḫ Meḥemmed ʿAṭāʿu'llāh Efendi Ḳuddise Sırruhü'l-ʿālī Ḥażretleriniñ Dervīşānından Sābıḳān ʿAbdī Paşa Süfrecibaşısı iken Terk-i Cāh-ı Dünyā Edip Ḥālā Ḫān-ḳāh Olan Maḥalli Mübāyaʿa ve Fuḳarā-yı Dervīşāna Vaḳf u Hibe ve Maḥall-i Merḳūmda Medfūn Olan es-Seyyid ʿAlī Dede Efendiniñ Tārīḫidir

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Nāy-zen-i ṣāḥib-nefes bir ẕāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemīʿ-i mā-sivā'llāhdan eli

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı pür-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīḳ-ı Naḳş-bendīye demiş idi belī

Rıḥlet-i dār-ı beḳā edince tārīḫin dedim
Göçdü fānīden muḥibb-i ḫānedān Seyyid ʿAlī[575]

168

Ve Lehū[576]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Her gören ḥayrān olur dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin iẓhāra mı ḫalḳ eylemiş Mevlā seni

[574] Bu mısra ebced hesabına göre 1174 / 1760-61 tarihini vermektedir.
[575] Bu mısra ebced hesabına göre 1178 / 1764-65 tarihini vermektedir.
[576] Ve Lehū T] - AÜ

(Bir) meh mi ṭoġduñ (ki)[577]miṣlini görmüş yoḳ ey mihr-i münīr

Ḳande peydā eyledi (ā)yā māder-i dünyā seni

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-gerdān olurdu ey perī

Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede

Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

[5] Ġonce-i laʿl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin

Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

169

Ve Lehū[578]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[1] O meh bir şeb bize hem-cāme-ḫᵛāb olsa kim aġlardı

Felekde necm-i baḫtım şuʿle-tāb olsa kim aġlardı

Dil-i aʿdā ābādī-i ferāḥla olmasa ābād

Mücerred ḫāṭır-ı ʿāşıḳ ḫarāb olsa kim aġlardı

[577] "Sadece T nüshasında bulunan manzumenin bu mısrası 'Bir meh mi doġduñ ki' ibaresiyle başlamaktadır. Vezin ve anlam dolayısıyla bu ibare sadeleştirilerek metne alındı."

[578] Ve Lehū T] - AÜ

Mey içsek inşirāḥ-ı ṣadrile bendin yine çözsek

Açılsaḳ gül gibi refʿ-i ḥicāb olsa kim aġlardı

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i nāzım

Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim aġlardı

[5] Ṭabībim şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ vaʿde etmekle

Dil-i bīmāra bir şāfī cevāb olsa kim aġlardı

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi ḥasbeten li'llāh

Ṣayılsa rūze-i hicrim ḥisāb olsa kim aġlardı

170

Ve Lehū[579]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḫadd ü ḳadd-i[580]yārdır serv-i semen dedikleri

Ṭurredir zīr-i külehde feslegen dedikleri

Defʿ-i ġam reftār-ı dīdār ḫaṭ-ı dildārdır

Mā ʾ-ı cārī ḫūb-rū seyr-i çemen dedikleri

[579] Ve Lehū T] - AÜ

[580] Nüshada "ḳadd ü" biçiminde yazılan bu ibare, anlam icabı "ḳadd-i" olarak metne alındı.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır bendine çāk-i sīnesi

ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu nīm-ten dedikleri

Gel uzatma ḳāmeti reşk-i ḫırām-ı yārdan

Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

[5] Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır külbe-i şādī baña

Firḳatiñdir dostum beytü'l-ḥazen dedikleri

Er odur dünyāda terk ile ede taḥṣīl-i kām

Ādeme meyl-i sivādır mekr-i zen dedikleri

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir Kesbi Efendiye Ḥasīb

Kim dedi efsānedir fenn-i suḫan dedikleri

171

Ṣāmī[581]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Temīz-i nīk ü bed ʿayn-ı żarardır ḫurde-bīnāna

Bu diḳḳat cismini sūrāḫ sūrāḫ etdi ġırbāliñ[582]

[581] Ve Lehū T] - AÜ

[582] Fatma Sabiha Kutlar (haz.), *Arpaemîni-zâde Mustafa Sâmî Dîvânı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004, s. 345.

Ḥasīb[583]

Eder sūrāḫı aʿdādı ḳadar zaḫm-ı sitem peydā

Bu ʿālemde temelluḳ eyleyen cürmünce ġırbāliñ

172

Ve Lehū[584]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Laʿliñ ey sāḳī eder yek-demde iḥyā ādemi

Neşʾe-i cān-baḫşı bilmem rūḥ-ı ʿĪsā-zāde mi

Farḳ eder mi ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ

Lāle mi gül mi ḳaranfül mi ruḫuñ mı bāde mi

Zevraḳ-ı sāġar süvārı baḥr-i ʿişretsin yine

Niyyetiñ ey dil neşāṭ-ābāde (mi) şevḳ-ābāde mi

Nāmzed olmuş gibi muġbeçeye bintü'l-ʿineb

Geldiñ ey pīr-i muġān ḳaṣdıñ mübārek-bāde mi

[5] Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı

Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

583 Ve Lehū T] - AÜ

584 Ve Lehū T] - AÜ

Çerḫ-i aṭlas ṣubḥ-dem çāk-i girībān etmede

Dāmen-i ālūde-i ḫūn-ı şafaḳ mı sāde mi

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte bürehne gerdenim

Bī-vefā ḳanı mürüvvet ḫanceriñ āmāde mi

173

Ve Lehū[585]

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

[1] ʿAceb ol meh bize hem-ṣoḥbet olur mı *

Çün ḥāldir āġūşda furṣat olur mı*

Bir pīrehen içre olalım laḥmüke laḥmī

Hīç ṭon üzerinden güzelim ülfet olur mı

Berrāḳ u beyāż ola mevzūn [ü] müdevver

Hīç öyle dür-i nādireye ḳıymet olur mı

Bārān-ı sirişkiñ göricek şefḳat edermiş

ʿĀşıḳlara bundan ileri raḥmet olur mı

[585] Ve Lehū T] - AÜ

[5] Sulṭānıma var bir sözü maḫfīce Ḥasībiñ

Eṭrāfı biraz eyleseñiz ḫalvet olur mı

174

Dervīş-i īşāndan Ḥüseyn Bayḳaraya

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

[1] Maḥāsin-i şiyemiñ cāmiʿi Ḥüseyn Aġa

Mürüvvet ehline vaḳtinde pīşvā oldı

Egerçi ol ḫademe zümresinden idi velī

Mi<u>s</u>āl-i şöhreti himmetde Bayḳara oldı

Ḳalender idi kerīm idi şūḫ-meşreb idi

ʿAṭāda varını iḫvāna muḳtedā oldı

Nühüfte olmuş idi ol ḳabā-yı ʿizzetde

Aña velāyet-i Ḥaḳḳ şübhesiz ʿaṭā oldı

[5] Serāy-ı vaḥdetüñ ol naḳş-bendi olmaġla

Göñülde maḥv-kün-i naḳş-ı mā-sivā oldı

Degildi gerçi o dervīş ṣūretā libās

Cüneyd ü Şiblīye maʿnāda reh-nümā oldı

Ḥüseyn idi velī anda idi ḫulḳ-ı Ḥasen

ʿAlī vü Aḥmed ü āline ḫāk-i pā oldı

Uyandırıp anı dest-i ʿaṭā-yı Mevlānā

Miṣāl-i Şems anıñ şemʿi pür-żiyā oldı

Çıḳıp bu tārīḫi dedi bir abdālıñ *

Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn vāṣıl-ı Ḫudā oldı

175

Ve Lehū[586]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi

İddiḫār olmaġa lāyıḳ zer-i maḥbūb gibi

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda

Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

Ḥıfẓ-ı esrāra kişi gizli ḳapalı lāzım

[586] Ve Lehū T] - AÜ

İʿtibārı ola tā kīseli mektūb gibi

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz[587]

Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

[5] Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb

Güftedir söyledigi güfte-i mecẕūb gibi

176

Tārīḫ[588]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Ḳanda kim ʿazm eyleye ḳılsun Ḫudāy

Ṭāliʿ ü tevfīḳ ü baḫtı reh-nümāy

Eyle cevherlerle tārīḫin ḥisāb

Oldu iḳbāl ile ḫān Devlet Girāy[589](1182)[590]

[587] rīş-i niyāz T] rīş ü niyāz AÜ

[588] Tārīḫ T] - AÜ

[589] Bu mısra ebced hesabına göre 1182 / 1768-69 tarihini vermektedir.

[590] Bu rakam AÜ nüshasında bulunmamaktadır.

177

Ve Lehū

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Naḳş-bendī Mevlevī Veysī Rufāʿī Ḫalvetī

Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī Cibāvī Celvetī

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı baṣar

Rütbe-i aʿdādda oldu tamām İsnā ʿAşer[591]

178

Mażmūn-ı Şütürān

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Leylī-i nāḳa-süvārı görüp oldu meftūn

Ḥayretinden deve söylerse ʿaceb mi Mecnūn

Göricek Leylīyi hevdecde olur efgende

Ḳaysıñ aḥvāline şimdi deve eyler ḫande

Der idi Leylīye Mecnūn ayaġıñ altına baḳ

Yuṭdu nāḳayı [.] göstermedi devede ḳulaḳ

[591] Bu manzume şairin *Gülşen-i Ebrâr* adlı silsilenâmesinin 78 ve 79. beyitleridir.

Niçün ʿarż etmedi Leylīye dil-i maḥzūnı

Deve depmiş idi ya dehen-i Mecnūnı

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

[5] Raḳīb nāḳa-i Leylādan etdi āvāre

Ḳuduz dalar deveye binse Ḳays-ı bī-çāre

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

İstedim bir būse ḫaṭṭından ṭutup ol yārdan

Dedi deveyi bir ṭutam otdur yārdan uçuran *

Deveye düzden yoḳuşdan ḥaẕẕın etdiler suʾāl

Dedi yük ṣırtımda olsa ikisi daḫi melāl

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Göricek dil-beri üştürde ʿāşıḳ-ı nā-çār[592]

Alıp ḳucaġa dedi deveden büyük fīl var

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Şüt(ü)rbān[593]-zāde ḳaṭār içre ederdi işrāḳ

Ya deve ya deveci dedi gürūh-ı ʿuşşāḳ

[592] Bu mısrada "Göricek" kelimesinin son hecesinde vezin kusuru bulunmaktadır.

[593] Aslı "şütürbān" olan bu kelime vezin icabı "şütrbān" olarak metne alındı.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[10] Dil-ber-i üştür-süvāra yalvarır aġyār-ı seg

Ol gözü āhū dedi kim deveye urmaz köpek

ʿĀşıḳam laġzīde olmam ġam baña ḳılsa nidā

Bu meseldir deve ḳulaġından aḳsamaz şehā

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Çeker aġyār zimāmıyla ḳaṭārın çün ḫar

Deve gördüñ mi diyene yiden olsun derler

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

İmām efendi bugün ṭoydu hep ribā yemeden

Lisān-ı nāsda derler yarar deveye diken

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

ʿĀşıḳ varamaz rākib olup kūy-ı nigāra

Yār ardına siñmek gibidir nāḳa[594]-süvāra

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[15] Yügrük at gibi geçer ʿāşıḳ ṣırāṭı zāhidā

[594] nāḳa T] baḳa AÜ

Ḫandeḳ atlatmaḳ gibidir deveye tefhīm(i) saña

Āşikāra nehy eder vāʿiẓ ḥarāmī gizli yer

Ḫavf eder gündüz deveden gice yuların çeler

Ḳaṭır arpası taʿyīni ister her ay *

Verdi ṣan vāʿiẓ efendi deve dişi buġdayı

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ḳaṭʿ eder arpasın acından olur yüregi ḳan

Cigeriçün deveyi z̲ebḥ eder oldu sārbān

Kaʿbeyi ḫān-ı Ḫalīl ṣandı ticāretde gözi

Ehl-i sūḳa devesi ḥācī diyen ṭoġru sözi

[20] Yaġır etdigi ḳalır deveyi olmaz nācī

Ṭoġrudur peşīmāne yalancı ḥācī *

Rāh-ı ḥacda deveniñ iki bahāsında kirā

Deveden deve ticāret mi olur ḥācī baba

Oldu zengīnle zügürtlüge mi s̲āl her rūz

Deve bir[595] aḳçeye ḳıymetlü biñ aḳçeye ucuz

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

ʿĀşıḳam dāmen sürer dīvānelik ġam mı baña

Ceẕbeli şüt(ü)rüñ çulu egri gerekdir dil-berā

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Raḳīb ile ber-ā-ber beyʿ ederler ʿaşḳ-ı meftūnı

Deve ucuz ceresveş olmasa boynında melʿūnı

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[25] Bīm-i zenden varamaz şevher-i kāhiller eve

Ḳuş olur yük deseler[596]uçmaġa geldikde deve

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

Yuṭar deveyi ḥavuduyla ṭob gibi fi'l-ḥāl

Geçirdi ipli elekden emīn-i beytü'l-māl

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Sārbān-zāde süvārī gelir olsa daʿvet

Deveciyle görüşen ḳapıda lāzım vüsʿat

[595] bir T] biň AÜ

[596] deseler T] dese AÜ

179

Ḳurāʿiyye-i Ḥasīb Der-ḳaṣaba-i Ḫayrabolı

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Ḫayrı bol şāh-ı melek ḥażret-i Ḳāsım Paşa
Āṣaf-ı ḫāṣṣı olup etdi vezāret ḥaḳḳā

Yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ Evren begi *
Ḫaṭṭ edip hep dediler ʿadlile meşhūr özi

Ḳarşu ḳor[ı]sa Macarlar ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar ura ol güm-rāha

Bir yavaşca kişidir Ḥācī Ḫalīl Parmaḳsız
Deli Bedrile ṣavaş etmege anı ḳomazız

[5] Ḥavlı obasını çit yap(dır)dı boz aġacı faḳīr
Raḥm edip etmeye tecrīm müsellim-i ṣaġīr

Bācdāra buluşunca ḳara bāzirgānı
Ordı Tata[r] begisi gibi soydu anı

Bir aḳıncılı kişidir o Tātār bācdārı

Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı *

Çünki Tātārlı Yörükler ile etdi ġavġā

Bir yamanlıḳ ḳomayıp eyledi mālın yaġmā

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda ṣanır

Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

[10] Ḫᵛāceye aydın çeşmi çerāġ elbet *

Kimle aṣḥāb-ı kemālleriñe hem-ṣoḥbet

Ḳara ḳārī-i kebīr [ü] Ḳara ḳārī-i ṣaġīr

Alaca oġluna ʿaḳd oldu münāsib tedbīr

Bir hediyyeli müsāfir gelicek bī-daʿvet

Mīrḫān olsa daḫi ḳondurur eyler ʿizzet

Ḳand imiş ġayra gibi ṣormaġa yoḳdur ḥācet

Çeñe eyler baña būs gelse nevbet *

Derdi ḳapuṣġada şalġamlı ṭaʿāma ṣunmaz

Sevdigim Bosnalı imiş laḥanadan dönmez

[15] Sil ṣarın(?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın

Yüriyecek żabṭıña al nefs atın *

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġız

Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

Demür az lebine[597] aġyāra içir feyż olsun

Şu [ki] doġunca eşek gibi gebersin ölsün

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler

İʿtimād etme ġayrı ḳazancı süsler *

Yine bir körpe ḳuzu tekyeye ḳurbān geldi

Cānı Ḫıżr oldu teni mürdemize cān geldi

[20] Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-i Şāh-ı Mārān

Ārzūlı iseñ anı varıp eyle seyrān *

Zülf-i dil-ber ḳara pörçeklerini ṭaġıtmış

Ḥācī lebiñ göricek āh edip ʿaḳlı gitmiş

[597] Her iki nüshada “lebinet” biçiminde yazılan bu kelime vezin icabı “lebine” olarak metne alındı.

Ḫānı oġlu güleci eyledi bir ṣubaşı

Olımaz iken o şāhıñ eşegi firāşı

Ḳaraca körlüge ḳaçmadı hele oldu şikār

Kesdirince başını eyledi ṣaḥrāya firār

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı *

Ḳo hemān ḳoynuña[598] altun gibi ṣarı yārı

[25] Aldı mıżrābı ele ḫışmla cellād-ı cihān

Etdi ṭoḳuz yörügüñ başını birden ġalṭān

180

Ḳurāʿiyye-i Malġara Güft Ḥasīb

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

[1] Bu se-Mālġāre-gīre Bū ʿAlī Sīnā gibi heb

Eylemezdi der-i paşa vü begi kimse ṭaleb

Ṭurma boynuñ egip et gibi çalış al māli

Ṣoñ peşīmānlıġı bī-fāʾidedir bil ḥāli[599]

[598] ḳoynuña T] boynuña AÜ

[599] ḥāli T] māli AÜ

Ger miyānın ḳoçan ol sevdigi[ni] dünyāda

Erdi maḳṣūda ḳamu ġamdan olup āzāde

Ṭolu ḳıl ibricegiñ etmege tecdīd-i vużūʾ

Ṣūfīce eyle ʿibādātı naṣīḥatdir bu

[5] Murġ-ı İsḥāḳca dil ü ʿaḳlıña zülfüñ aṣa ṣan

İki cān-bāzı bir ip üzre ederdi cünbān

Eyledim cānımı cānāna teberrük teslīm

Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu begüm etsin taʿẓīm

Ṣaldı doġancı balabanı şikāra imdi

Ḳondu ḳaraaġaca oḳu yañılmaz şimdi

Üç dere ṭaşḳın olup şimdi geçilmez dereler

Aḫī Evranla refīḳız ederiz ġārı maḳarr

Merḥamet ḳıl der-i ḫāṣṣıñda baña sulṭānım

Rūz u şeb yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ nālānım

[10] Gerçi ḳuyu ḳazar ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü düşer āḫir-i kār

Yörügü ṣoymaġa başladı Ṣarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ḫıżr oldu Tātār aña hemān

Bir yılanlı ḳayaġan ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

Yayıla sīne-i yāri ki raḳīb-i ḫar ala
Günīler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

[15] ʿUlemā zümresiniñ kim ola dānişmendi
Olmaya ḫıdmeti żāyiʿ ola ḳāḍī kendi

Alsa Dāvud eline tīġi [vü] gitse sefere
Ola fi'n-nārı cehennem nice acı kefere

Her ekini ekip Allaha tevekkül olasın

Olmayıp ṣoñra yüzü ḳara murādıñ bulasın

Ṣatmamış[600] Ḳara Ḫalīl ḥalıcımız hep çürümüş

Ol yüzü ḳara ṣatıvermemiş yürümüş *

Bilse her Ḳıbti demircilig[i] ḳalmaz idi aç

Geçinirler(i)di ʿiyāli ile bulġur bulamaç

[20] Olmuş iki Yeñice nāmlı töredi peydā

Kürd ilini urup eylerler imiş vāveylā

Nişādır ile ḳalay penbe olunca ey yār

Bir hemān çalḳamaḳdan ġayrı ḳalaycıya ne var *

Çün ḳurāʾiyye-i Maġalġara oldu inşā

Ola aḥbāba faḳīrāne Ḥasībā ihdā

181

Düvāzdeh İmāmīn İsnā ʿAşer

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[1] Her kim şehādet etdi bilip ḥaḳḳ Muḥammedi

[600] Ṣatmamış T] Ṣanmamış AÜ

Ṣıdḳ u maḥabbet ile sever āl-i Aḥmedi

Cānın eden İmām ʿAlī yoluna fedā

Buldu ḥayāt-ı Ḫıżr gibi ʿömr-i sermedī

Ḫulḳ-ı ḥasen rıżāsına ḳıl zehr-i dehri nūş

Dāʾim ola ṣalāt ü selām ebb ü cedi

Şāh Ḥüseyin mātemini nüh felek ṭutar *

Eyler Yezīde laʿnet-i bī-ḥadd ü bī-ʿadi

[5] Ol nükte-dān-ı pāk ʿAlī Zeyne'l-ʿĀbidīn

Bir noḳṭa ile kāmil eder ṭıfl-ı ebcedi

İksīr eder Muḥammed-i Bāḳır vücūduñı

Sür āstān-ı ravżasına rūy-ı esvedi

Caʿfer cünān ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olanlarıñ

Ḳullāb-ı ʿışḳdır ser-i zülf-i mücaʿadı

Mūsā cenāb-ı Kāẓımıñ ol ḫāk-i pāyı kim

Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ʿarş-ı muʿallāda mesnedi

Mūsi’r-Rıżā ʿAlī ki düşen derd-i ʿışḳına

Buldu ṣafā-yı ṣadrı odur ḫalḳıñ erşedi

[10] Dāʾim göñülde ḥubb-i Muḥammed Taḳīyi ṭut

Tā ümmet içre sen olasın merd-i esʿadi

Bir dil ki istinādı ʿAlī-i Naḳīyedir

Buldu ṣafā-yı vuṣlatı ẕevḳ-ı müʿeyyedi

Sulṭān-ı ceyş-i dīn Ḥasan ʿAskerī saña

İskān eder fütūḥ-ı rümūz-ı muʿaḳḳadı

Mehdī saña hidāyet [ede] der iseñ Ḥasīb

Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

182

İşbu Maḥalle Degin Eşʿārı Meẕkūr Olan Ḫayrabolu Sākinlerinden Çorumī Ketḫudā-zāde es-Seyyid Meḥemmed Ḥasīb Efendi Ḥāl-i Ḥayātında Fevt-i Ḫodı İçün İnşā Eyledigi [Tārīḫdir]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[1] Āl-i Nebī mesned-i ẕāt-ı nesīb

Eyledi ʿuḳbāya güẕer ol edīb

Rıḥletiniñ tārīḫidir şübhesiz

Māte mine'l-ʿışḳı Meḥemmed Ḥasīb[601]

[601] Bu mısra ebced hesabına göre 1199 / 1784-85 tarihini vermektedir.

SONUÇ

Arapça "şi'r" kökünden türeyen "müşâ'are"nin sözlük ve edebiyat nazariyelerindeki anlamı "İki şairin birbirine şiir söylemesi, şiir söyleşmek"[602] üzerine odaklanmaktadır. "Müşâ'are"nin müfâ'ale kalıbından olması, kelimeye işteşlik anlamı yüklemektedir.

Müşâ'arenin tarihî temellerini ve bu alanda söylenen ilk şiiri tespit ve tayin edebilmek zor olmakla birlikte Câhiliye döneminde gerçekleşen büyük panayırlarda şairlerin topluluk önünde karşılıklı söyledikleri şiirler, bu noktada önemli birer kaynaktır. Arap tarihinin ve dolayısıyla Arap şiirinin geçirdiği devirler, şairler arası karşılıklı şiirleşme ve atışmaların başlaması açısından incelendiğinde en eski örneklere, Câhiliye dönemi Arap panayırlarında rastlanmaktadır. Câhiliye dönemi ile İslâmî dönemde kurulan Arap panayırları, lehçe birliğinin oluşmasından Klasik Arapçaya ait edebî mahsullerin sergilenmesine kadar pek çok önemli hadiseye şahit olmuştur. Bu çerçevede müşâ'are geleneğinin Arap edebiyatından mı yahut Fars edebiyatından mı Klasik Türk şiirine geçmiş olabileceğine dair kesin bir delil bulmak zordur ancak tarihsel olarak Arap kültüründe panayırlarda başlayan karşılıklı şiirleşme / atışmalar, müşâ'are geleneğinin temellerinin burada atıldığına dair önemli ve dikkate değer vesikalardır. Tarihsel seyir açısından değerlendirildiğinde Arap edebiyatından Fars edebiyatına geçen müşâ'are için Farsçada "müşâ'are kerden" fiili kullanılmış ve bu fiil, "müşterek şiir söylemek" anlamında kaynaklarda yer almıştır. Bugün İran'da hâlâ söz konusu geleneğin yaygın olarak devam ettiği de bilinmektedir.[603]

Hem Doğu'da hem Batı'da imparatorluk dönemlerinde sanatkârların / şairlerin, sanatını teşvik ve himaye eden bir hamiye bağlanmaları olağandır. Osmanlı imparatorluğunda bu durumun İslâmî geleneğin devamı olarak görülmesi, ayrıca başta padişah olmak üzere devletin ileri gelenlerinin ilim ve sanattan anlayacak hatta değerlendirmelerde bulunacak şekilde donanımlı yetişmelerine önem verilmesi, şair için kazanımdır. Konuya tezin kapsamı gereği bakıldığında ise hamilerinin himayesinde şairlerin, sanatlarını icra ettikleri saraydaki işret meclisleri, bir paşanın konağındaki şu'arâ meclisleri, şairlerin bir araya gelerek oluşturdukları edebî meclisler, meyhaneler,

[602] Muallim Nâcî, a.g.e., s. 495.
[603] Aksoyak, "Müşterek Şiir Söyleme Geleneği", s. 249.

aynı zamanda şairin geçimini sağladığı dükkânlar, şairlerin müşâ'arede bulundukları mekânlar olmaları ve bir kültür ortamını yansıtmaları hasebiyle önemlidir.

Bir şairin başka bir şairin şiirini beğenip takdir etmesi, onun sanatına benzer hatta daha üstün bir şiir nazmetme isteği insanoğlunun var olduğu tüm dönemlerde ve coğrafyalarda görülmektedir. Şairlerin bazen bir dost evinde bazen bir kahvehanede bazen de bir haminin konağında bir araya gelerek sohbetlerde bulundukları ve karşılıklı şiirler söyledikleri de vakidir. Söz konusu edebî sohbetlerde sık sık müşâ'areler tertiplenir, sırası gelen bir kimsenin bir beyit bulup okuması beklenirdi; okuyamayan kişi ise mağlup sayılmış olurdu.[604] Müşâ'areler bazen şairlerin bir arada bulundukları ortamlarda icra ediliyorken bazen de mektup aracılığıyla nazmın diğer şaire ulaşmasıyla sürdürülüyordu. Müşâ'areyle ilgili ele geçen metinlerin ve dolayısıyla çalışmaların azlığı, bu türde yazılmış manzumelerin yaygın olarak nazire, münazara, müşterek şiir, tehzil, tazmin ve eklemeli nazım şekilleri (terbî, tahmîs, tesdîs vd.) ile karıştırılmasına sebep olmuş; müşâ'arenin nitelikleri ve esasları konusunda birliğe varılamamıştır.[605]

Tehzil ile müşâ'are terimleri incelendiğinde iki temel noktada birleştikleri ve ayrıldıkları görülmektedir. Birincisi, müşâ'arenin sadece aynı iki dönemde yaşamış iki şair arasında gerçekleşmesi mümkün iken; şairin kendinden önce yaşamış bir şaire de tehzilde bulunması söz konusudur. İkincisi ise tehzilde hicv, alaya alma ve yer yer yergi bulunma zorunluluğu söz konusu iken; müşâ'arede konu ve eda bakımından böyle bir sınırlandırma yoktur.

Müşâ'are - tazmin ilişkisi değerlendirildiğinde ise tazminde alınan bir mısra ya da beytin üzerine yeni bir şiirin inşa edilmesinden dolayı vezin, kafiye ve redif birliği söz konusu iken müşâ'arede vezin, kafiye ve redif birliği yaygın olmakla birlikte şart değildir. Ayrıca müşâ'arede eş zamanlılığın ön şart olmasından dolayı şair, kendinden önce yaşamış bir şairin şiirine tazminde bulunabilir ancak müşâ'are söyleyemez.

Eklemeli nazım şekillerinde amaç, bir başkasının eserini tamamlamak, onunla bütünleşmek, aynı ustalıkla hatta daha güzelini yazarak kendi şairlik gücünü göstermek ve seçilen şiiri ve şairi beğendiğini söylemektir.[606] Bu açıdan bakıldığında nazire ile

---

[604] *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, s. 484.

[605] Fars edebiyatındaki "müşâ'are kerden" fiilinin müşterek şiirin tanımıyla örtüşmesi de bu açıdan değerlendirilebilir.

[606] Halil Erdoğan Cengiz, a.g.m., s. 335.

benzerliği daha çok olan terbî, tahmîs, tesdîs vd. nazım şekillerinin müşâ'are ile benzerliği, karşılıklı söylenmesi ile sınırlı kalmaktadır.

Tespit edilen müşterek şiirler incelendiğinde bir mecliste irticalen söylenmesi dolayısıyla yazıldığı dönemdeki edebî muhitleri ve o dönemin şiir anlayışını yansıtan önemli vesikalar olduğu görülmektedir. Ayrıca müşterek şiir söyleyen şairlerin birbirleri ile olan irtibatları da edebiyat tarihi araştırmaları için önem taşımaktadır. "Müşâ'are benzeri türler" arasında müşâ'areye en yakın ve benzer bağlantı müşterek şiirde görülmektedir. En az iki şairin karşılıklı şiirleşmede bulunması iki tür arasındaki temel ortaklıktır. Bunun yanı sıra iki türün icrası da bir mecliste yahut topluluk önünde gerçekleşmektedir. Müşterek şiirler genellikle irticalen söylenmekle birlikte müşâ'arelerde mektupla ya da daha sonra bir manzume gönderilerek cevap verme durumu söz konusudur. İki türde de yer yer atışma havası görülmekte; karşıdaki şairden daha başarılı bir şiir söyleme arzusu sezilmektedir. Ancak müşterek şiirlerde genellikle mısra yahut beyit söylenirken, müşâ'arede müstakil bir manzume ile cevap verilmesi daha yaygındır. Son olarak iki türde de bir anlam genişlemesinden söz edilebilmektedir: Gazel nazım şekliyle yaygın olarak söylenen müşterek şiirler, müşterek gazel adıyla anılırken; karşılıklı her türlü şiirleşme de müşâ'are olarak değerlendirilmiştir.

Nazire - müşâ'are arasındaki benzerlik ve farklılıklara bakıldığında müşâ'are terimindeki işteşlik ayırt edici unsur olarak öne çıkmaktadır. Müşâ'arede bulunan şairlerin genellikle bir dost yahut şiir meclisinde irticalen tanzirde bulunmaları söz konusudur ancak müşâ'aredeki işteşlik (karşılıklı şiir söyleme) durumundan dolayı her nazire, müşâ'are sayılamaz. Buradaki temel farklardan biri de zaman dolayısıyladır. Bir şair kendinden önce yaşamış ya da çağdaşı bir şaire hatta kendi şiirine bile nazire söyleyebiliyorken ancak çağdaşı bir şairle müşâ'arede bulunabilir. Bu yönü ile müşâ'are, nazirenin yaşanan zamandaki canlı örneği olarak görülebilir.[607]Müşâ'arede karşıdaki şaire cevap verme ve şiirleşmenin ön plana çıktığı unutulmamalıdır. "Müşâ'areler genellikle bir olay veya şaire laf atılması vs. gibi sebeplerle yazıldığı için yoğun zihnî temrinlere dayanan sanatlar ve söz oyunlarıyla dolu manzumelerdir."[608]

"Müşâ'are" terimine karşılık halk edebiyatında "deyişme" terimi de kullanılmış ve bu geleneğin Pir Sultan Abdal'a, Karacaoğlan'a hatta Yunus Emre'ye kadar

[607] Kemal Yavuz, a.g.m., s. 363.
[608] M. Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, s. 57.

götürülebileceği kaynaklarda belirtilmiştir.[609] Özellikle Divanu Lügati't-Türk'te yer alan karşılık vermeyi gerektiren şiirler ile ortak kafiye düzeni ile yazılmış sekiz dörtlükte yer alan yaz ile kış mevsimi arasında geçen söz çekişmeleri bu türün ilk örneklerini teşkil etmektedir.[610] Söz konusu örnekleri, birebir müşâ'are olarak değerlendirmek mümkün olmasa da karşılıklı atışmaların yer aldığı ve bu tarz söyleyişlerin Türk edebiyatında ne kadar eski olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Müşâ'arelerin Türk edebiyatındaki tarihsel seyri incelendiğinde tespit edilen örneklerin XV. yüzyıldan sonra artmaya başladığını, -özellikle- XVIII. ve XIX. yüzyılda şairler arasında daha yaygın olduğunu söylemek mümkündür.

Klasik Türk edebiyatında müşâ'are üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olması, konuyla ilgili ele geçen metinlerin azlığı ve bu türdeki şiirlerin kapsamının belirlenmesindeki belirsizliklerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca şairlerin müşâ'are olarak söyledikleri manzumelerin nazire, müşterek şiir, münazara vb. türlerle karıştırılması yahut daha doğru bir ifadeyle söz konusu türler arasında sınırların keskin olarak ayrılmasının zorluğu, müşâ'arenin nitelikleri konusunda birliğe varılmasını da zorlaştırmıştır. Çalışmanın amacı, müşâ'arede bulunan iki şairin (Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî ve Hayrabolulu Hasîb) divanlarını inceleyerek müşâ'arenin şekil ve içerik açısından ne olduğunu ve hangi yönlerden diğer türlerden ayrıldığını netleştirebilmektir.

Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi, tarafımızdan 2016 yılında, *Hayrabolulu Hasîb Divanı* ise Ramazan Ekinci ve Suat Donuk tarafından 2015 yılında yayımlanmıştır. Ancak her çalışmada olduğu gibi iki eserin yayımında da bir takım eksiklik ve hataların bulunması muhtemeldir. Bu kapsamda *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Divançesi*ve *Hayrabolulu Hasîb Divanı*tekrar okunmuş; "tamlama eksikliği", "tamlamanın yanlış kullanılması", "transkripsiyon hatası" ve "kelimelerdeki okuma hataları" gibi tespit edilen eksiklik ve yanlışlar düzeltilmiştir. İki divandaki manzumelerin TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)'e metin girişi yapılıp anlamlandırması tamamlanarak okuma yanlışlarının en aza indirgenmesi amaçlanmıştır.

[609] Günay, a.g.m. s.43.
[610] Günay, a.g.m. s.45.

İki divanda da yer alan müşâ'are örneği, 32'dir. Söz konusu iki şairin müşâ'arelerinin ayrıntılı incelenmesinden ve klasik Türk edebiyatında tespit edilebilen diğer müşâ'are örneklerinden yola çıkarak müşâ'arenin özellikleri ile ilgili şu maddeler tespit edilmiştir:

1. Şairler, müşâ'arede bulunurken şiirlerinde müşâ'are terimine (Fennî'de G. 192, Hasîb'de 120. manzume) bazen yer verirken bazen de özellikle müşâ'are olduğunu belirtme ihtiyacı duymamışlardır.
2. Bir şairin söylediği bir şiire karşılık iki şiirin de söylenmesi mümkündür. *Fennî Divanı*'ndaki 82. ve 143. gazellere karşılık *Hasîb Divanı*'nda iki farklı manzume bulunmaktadır. Bu noktada kesin bir şey söylemek zor olmakla birlikte şairin, karşılık verdiği şiiri beğenmeyip sonrasında bir şiir daha kaleme ama ihtiyacı duyması da muhtemeldir. Müşâ'are üzerine yapılan çalışmalar ve tespit edilen örnekler arttıkça bu konunun netleşeceği düşüncesindeyiz.
3. Şairlerden birinin diğer şairi müşâ'areye davet ettiği örneklerde bazen bu şiirin karşılığına diğer divanda yahut kayıtta ulaşılmamaktadır. Bu durum, cevabın verilmemiş olmasından kaynaklanacağı gibi günümüze ulaşmamış olma ihtimalini de akla getirmektedir.
4. Nazirecilik geleneğinde de olduğu gibi müşâ'arede de rağbet gören nazım şekli gazeldir. Bu, gazel türünün diğer nazım şekillerine göre kullanış sıklığının fazla olması, şairlik hünerini gösterme olanağının daha fazla olmasıyla da ilgilidir. Ancak şairlerin hemen hemen tüm nazım türlerinde müşâ'arede bulunduğu da bilinmektedir.
5. Müşâ'arede bulunan şairlerin arkadaş yahut dost olması, en azından benzer muhitlerde bulundukları ve bu sebeple birbirlerini tanıdıkları tahmin edilmektedir. Böyle bir durumda şairlerin birbirlerini takdir ve taltif etmeleri de kaçınılmazdır.
6. Müşâ'arede bulunan şairlerde dikkat çeken özelliklerden biri, - özellikle makta beyitlerinde - birbirlerini şiir söylemeye davet etmeleridir.
7. Şiirlerde "müşâ'are" yerine "cevâb" kelimesinin kullanımı da dikkat çekicidir.

8. Şairler, müşâ'arede bulundukları şairin adını / mahlasını bazen şiirlerinde anmakta bazen de bu isme yer vermemektedir. Hasîb Efendi'nin, Fennî'nin adını anmayıp "şeyh" diye hitap ettiği bir müşâ'are vakidir. (19 / 5). Bu noktada şairlerin eserlerini incelerken dönemindeki şairlerle iletişimleri, varsa müşâ'arede bulundukları şairlerin şiirleri de önem kazanmaktadır. *Fennî Divanı*'nda söz konusu zemin şiir olmasa ve müşâ'areleri sayesinde bu durum bilinmeseydi *Hasîb Divanı*'ndaki 19. gazelin bir şaire yazıldığı bilgisine ulaşılamayacaktı.
9. Tespit edilen örnekler incelendiğinde müşâ'arenin şairler için atışabilme ve şiir söylemedeki yeteneklerini kıyaslama imkânı bulmalarına zemin hazırladığı görülmektedir.
10. Çalışmanın kapsamı gereği ele alınan iki divanda da dikkat çeken önemli bir özellik mevcuttur: Tarih manzumesi olmadığı halde bir gazelin makta beytinden sonra şair / müellif tarafından tarihe yer verilmesi. Bu durum, acaba şairlerin müşâ'arede bulundukları tarih mi sorusunu akla getirmektedir. Mevcut çalışmaların artmasıyla bu konunun da netlik kazanacağı inancındayız.
11. Şairler, müşâ'arede bulunurken bazen bire-bir aynı kelimeleri kullanarak karşısındaki şaire cevap vermiştir. Bu bağlamda *Fennî Divanı*'ndaki 82. gazel ile *Hasîb Divanı*'ndaki 30. manzume dikkat çekicidir. Şiirler arasındaki benzerliğin beyit çerçevesinde kaldığı örnekler de mevcuttur.
12. Arkadaş yahut dost olan müşâ'are şairlerinin aynı ortamlarda da bulunmaları sebebiyle nazire veya müşâ'are bulundukları ortak isimler de mevcuttur. Örneğin Fennî ve Hasîb'in, Hayrî (ö. 1204 / 1789-90) ve Sabîh (ö. 1198 / 1783)'e cevapları divanlarında yer almaktadır.
13. Şekilsel açıdan müşâ'areler incelendiğinde aynı kafiye-redif ve vezinde yazılma durumları yaygın olmakla birlikte bir zorunluluk değildir. *Fennî Divanı*'ndaki "mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün" vezniyle yazılmış "Haddiñ mi riyâz-ı dil-i şâhâneye bâ'is / Mânend-i serây içre o gül-hâneye bâ'is" (G. 18 / 1) matla beyitli gazeline karşılık Hasîb, "mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" vezninde "Gedâya vaslıñ ola bî-bahâne nedir bâ'is / 'Atâ-yı şâha

hemân bir bahânedir bâ'is" (17 / 1) matla beyitli gazeliyle cevap vermiştir. Söz konusu şiirlerde vezin ve kafiye-redif birliğinin olmadığı görülmektedir.

14. Müşâ'areler bazen şairlerin bir arada bulundukları ortamlarda icra edilirken bazen de mektup aracılığıyla devam etmiştir.
15. Bazı örneklerde müşâ'arelerin gerçekleştiği mekânlara da vurgu yapılmaktadır. (Fennî'nin 69. gazelinde "sohbet-i müşâ'are" tamlamasını kullanması, edebî sohbetin gerçekleştiği ortama işaret etmekle birlikte aynı vezin, kafiye ve redifteki cevaba Pertev (ö. 1222 / 1807)'in *Divan*'ında da rastlanmaktadır.) Bu bağlamda müşâ'are ve müşterek şiirlerin bazı şehirlerde daha yaygın olduğu, şairlerin kendi aralarındaki şiirleşmeyi sağlayabilmek adına kendilerine bir edebî muhit yarattıklarını söylemek mümkündür.
16. Müşâ'arelerde konu ve eda bakımından herhangi bir sınırlandırma yoktur.
17. Müşâ'arelerde yer yer atışma havası görülmekte; karşıdaki şairden daha başarılı bir şiir söyleme arzusu sezilmektedir. Bu noktada müşterek şiirle bir benzerlik söz konusudur ancak müşterek şiirde genellikle mısra yahut beyit söylenirken, müşâ'arede müstakil bir manzume ile cevap verilmesi daha yaygındır.
18. Bir meclisteki (Meclis-i Üns) şairlerin -özellikle de Azerbaycan klasik şiiri özelinde incelenirse- başka yerlerdeki diğer şair topluluklarıyla müşâ'arede bulunması, şehir ve bölgeler arasındaki yarışma havasının Azerbaycan klasik şiirinde bir canlanmaya ve yeni şairlerin yetişmesine imkân hazırladığını söylemek mümkündür.
19. Tanzimat'ın ilanından sonra müşâ'are terimi bir tür adı olmaktan ziyade şairler arasındaki her tür şiirleşmeyi içeren bir kelime olarak kullanılmıştır.

Sonuç olarak "müşâ'are" kelimesinin kullanımında, bir anlam genişlemesinin olduğunu söyleyebiliriz. Gazel nazım şekliyle yaygın olarak söylenen müşterek şiirler, nasıl ki müşterek gazel adıyla anılıyorsa, karşılıklı her türlü şiirleşme de müşâ'are olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın amacı, tarihî seyir içerisinde tespit edilen müşâ'are örneklerini ortaya koymaktır; -elbette ki- söz konusu örnekler burada yer alan manzumelerle sınırlı değildir. Yeni çalışmaların yapılması, mecmua ve divanların neşri, şairler arasındaki iletişimi ve şiirleşmeyi ortaya koymaya devam edecektir. Çalışmanın bir diğer amacı da, müşâ'arede bulunan iki şairin divanından yola çıkarak müşâ'arenin

şekil-içerik özelliklerinin tespiti ve diğer türlerle olan faklılıklarının netleştirilebilmesidir. Muhakkak ki, şairler arası edebî ilişkiler içerisinde müşâ'arenin önemli bir yeri vardır ve bu doğrultuda sadece iki şair üzerinde yapılan bir çalışmanın sınırlı kalmasıda söz konusudur. Ancak tezin kapsamı gereği, tespit edilen tüm şairler için aynı yöntemin uygulanması zordur. Bu doğrultuda yapılacak yeni çalışmalar, hatta bulunacak yeni metinlerle müşâ'arenin özellikleri konusunda daha net bilgilere sahip olunması muhtemeldir.

KAYNAKLAR

Abdullah Nâsirî, *Müşâ'are bâ-Ebyât-ı Nâb ve Mesâri'-i Kemyâb Büzürgân-ı Şi'r ve Edeb-i Fârisî*, http://www.ketab.ir/ (06.03.2021).

Abdülhalîm Müntasır, Atıyye es-Savâlihî, *el-Muʿcemü'l-vasît*, 4.b., (haz. İbrahim Enis, Muhammed Halefullah Ahmed), Kahire: Mektebetü'ş-Şuruk, 2004.

AÇA Mehmet vd.,*Türk Halk Edebiyatı*, Ankara: Nobel Yayınevi, 2019.

Ahmed Müsellem Efendi. *Şerh-i Kasîde-i Şümu-ı Lâmi' fî Beyân-ı Etvâr-ı Sâbi'*, y.y., 1314.

Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmânî*, Dersaâdet: Mahmut Bey Matbaası, 1317.

AKPINAR Yavuz, "Hurşîd Bânû Nâtevân", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 18, ss. 396-397.

AKPINAR Yavuz, "Vidâdî", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2013, C. 43, ss. 102-103.

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Ara Nesil Şairi Mehmet Celâl'in Müşterek Şiirleri", *Türkiyat Araştırmaları, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 3(2005), ss. 71-81.

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Eşref Paşa'nın Müşterek Şiirlerinde Ehl-i Beyt ve On İki İmam Sevgisi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi,* 30(2004), ss. 363-381.

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Müşterek Şiir Söyleme Geleneği", *Türklük Bilimi Araştırmaları,* VIII(1999), ss. 239-254.

AKSOYAK İsmail Hakkı, *Müşterek Şiirler Divanı*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017.

AKÜN Ömer Faruk, "Divan Edebiyatı", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1994, C. 9, ss. 389-427.

AKÜN Ömer Faruk, "Fıtnat Hanım", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1996, C. 13, ss. 39-46.

AKYOL İbrahim, "Fatih Sultan Mehmet Dönemindeki Edebî Çevreler", *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD),* 2(2013), ss. 93-122.

ALICI Lütfi, "Süleyman Senîh ve Müşterek Gazelleri", *İlmi Araştırmalar,* 15(2003), ss. 7-18.

Ali Emîrî, "Kırım", *Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası,* 1/3(31 Mayıs 1334).

Ali Emîrî, *İşkodra Vilâyeti Osmanlı Şâirleri,*(haz. Hakan T. Karateke), Ankara, 2018, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57434,iskodra-vilayeti-osmanli-sairleripdf.pdf?0(02.03.2021).

Ali Nazima, Faik Reşad, *Mükemmel Osmanlı Lügati,*(haz. Necat Birinci vd.), İstanbul: TDK Yayınları, 2009.

ALP Ali Rıza, Sabahat Alp, *Büyük Osmanlı Lûgati*, C. 3, Ercan Matbaası(?), 1961(?).

ALTUN İrem Işıl, *Klasik Türk Şiirindeki Tehzile Türev İlişkileri Üzerinden Metinlerarası Bir Yaklaşım*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2018.

AMÎD Hasan, *Ferheng-i Amîd*, Tahran: Müessese-i İntişrat Emir Kebir, 1362.

Arif Hikmet, *Tezkire-i Şu'arâ İnceleme-Çeviriyazı-İndeksli Tıpkıbasım,* (haz. Erdem Sadık), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.

ARSLAN Mehmet, *Antepli Aynî Divanı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2004.

ARTUN Erman, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2005.

Âsım Efendi (Mütercim), *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*, (haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), C. 2, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.

ATALAY Mehmet, *İran Edebiyatı Tarihi Başlangıçtan Gaznelilere Kadar,* İstanbul: Demavend Yayınları, 2018.

AVCI İsmail, "Fatih'in Musahiplerinden Âlim ve Şair Molla Kırımî ve Bir Şiiri", *OTAM*, 40(2016), ss. 111-127.

BAHADIROĞLU Diba, "Bir Dil Uğraşırı Gözünden TEBDİZ", *Journal of Turkish Language and Literature*, 3(2017), ss. 38-43.

BALİ Muhan, "Âşık Karşılaşmaları-Atışmalar ve Bugünkü Durumu I", *Türk Folklor Araştırmaları,* 314(1975), ss. 7432-7435.

Beyânî Mustafa bin Carullah, *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, (haz. İbrahim Kutluk), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997.

BİRİNCİ Necat, *Tercüman Türk Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, Şahıslar, Akımlar, Türler, Şekiller, Terimler,* İstanbul: Tercüman Yayınları, 1985.

BOZPOLAT Sedef, *Tercüman-ı Hakikat Gazetesi (2001-2500. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler,* (Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 2013.

CENGİZ Halil Erdoğan, "Divan Şiirinde Musammatlar", *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri),* 1986.

CEVİZ Nurettin, Kenan Demirayak, Nevzat H.Yanık, *Yedi Askı Arap Edebiyatının Harikaları*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2004.

ÇAVUŞ Levent, "Kavramsal ve Tarihsel Açıdan Câhiliye", *Milel ve Nihal*, 13(2016).

ÇELTİK Halil, "Halep'te Kınalızâde Hasan Çelebi'nin Şairler Meclisi", *Gazi Türkiyat,* 1(2007), ss. 137-147.

ÇETİN Nihad M., *Eski Arap Şiiri,* 2.b., İstanbul: Kapı Yayınları, 2011.

ÇINARCI Mehmet Nuri, "Safevi Sarayında Türk Şiirinin Müdavimleri", *Mertol Tulum Kitabı*, İstanbul: Sivrihisar Belediyesi Kültür Yayınları, 2017.

DEĞER Mete Bülent, "Edebî Metinlerin İncelenmesinde Yardimci Bir Yöntem Olarak 'Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük': Mezâkî Divani Örneği" 16(2019), ss. 249-275.

DEMİR Hiclâl, "Çorumlu İki Dîvân Şairi: Keyfî ve Çorumî-zâde Hasîb", *Çorum ve Kültür*, Çorum: Çorum Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2013.

DEMİRAYAK Kenan, *Arap Edebiyatı Tarihi I Câhiliye Dönemi,* 3.b., Kayseri: Fenomen Yayınları, 2014.

DEMİRAYAK Kenan, *Arap Edebiyatı Tarihi II Sadru'l-İslâm Dönemi*, 3.b., Erzurum: Fenomen Yayınları, 2017.

DEMİRAYAK Kenan, *Arap Edebiyatı Tarihi III Emeviler Dönemi*, Erzurum: Fenomen Yayıncılık, 2017.

DEMİRAYAK Kenan, *Arap Edebiyatı Tarihi Osmanlı Dönemi (Mısır ve Bilâdu'ş-Şam Bölgesi)*, Erzurum: Fenomen Yayınları, 2015.

DEMİRKAZIK Hacı İbrahim, "18. Yüzyıl Şairlerinden Kömürkayazâde Fennî ve Divançesi," *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 43(2016).

DEMİRKAZIK Hacı İbrahim, *18. Yüzyıl Şairi Mustafa Fennî, Divan (İnceleme-Metin-Dizin) I-II*, (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2009.

DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, 26.b., Ankara: Aydın Kitabevi.

DİHHUDÂ [Ali Ekber], *Lûgatnâme*, (zîr-i nazar: Muhammed Muîn, Seyid Cafer Şehîdî), Dânişgâh-ı Tahran: Dânişkede-i Edebiyât ü Ulûm-ı İnsânî, t.y.

DİLÇİN Cem, *Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.

DOĞAN Muhammed Nur, *Fatih Divanı ve Şerhi*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi, 2007.

DURMUŞ İsmail, "Hezl", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 17, ss. 304-305.

DURMUŞ İsmail, "Nazire", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C. 32, ss. 455-456.

DURMUŞ İsmail, "Tazmin", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2011, C. 40, ss. 204-206.

Ebü'l-Hasan Ali b. Hüseyin b. Aliel-Mes'udi, *Murûcu'z-Zeheb*, 4.b., (çev. Muhammed Muhyiddîn Adülhamîd), C. I, Kahire: Matbaatu's-Saâde, 1964.

EĞRİ Sadettin, "Şâhâne Bir Edebî ve Tarihî Müşâare: Sultan IV. Mehmed ve Afife Sultan Şiirleri Vesilesiyle", *Âb-ı Hayât'ı Aramak Gönül Tekin'e Armağan,* İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2018.

EKİNCİ Ramazan, "Hayrabolulu Hasîb ve Eserlerinden Örnekler", C. 2, *Yeni Türkiye Balkanlar ve Rumeli Özel Sayısı*, s. 2383-2385.

EKİNCİ Ramazan, Suat Donuk, *Hayrabolulu Hasîb Dîvânı*, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi, 2015.

ELÇİN Şükrü, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1998.

ERDEMİR Avni, "Aynı Edebî Muhit İçinde Üç Şair: Mihrî Hatun, Münîrî, Mûsâ Medhî ve Lâdik Methiyeleri", *Turkish Studies,* Volume 13/28(2018), ss. 341-379.

ERGİN Ali Şakir, "Ferezdak", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1995, C. 12, ss. 373-375.

ERŞAHİN İbrahim, *Halk Kültürü ve Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2011.

ERTAYLAN İsmail Hikmet, *Koca Ragıp Paşa ve Fıtnat,* İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1933.

Esad Mehmed Efendi, *Bâğçe-i Safâ-endûz*, (haz. Rıza Oğraş), Ankara, 2018, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59393,esad-mehmed-efendi-bagce-i-safa-enduzpdf.pdf?0 (02.03.2021).

Esrâr Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye (İnceleme-Metin*), (haz. İlhan Genç), Ankara, 2018, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57762,tezkire-i-suara-yi-mevleviyyepdf.pdf?0 (02.03.2021).

FAYDA Mustafa, "Câhiliye", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. 7, s. 17-19.

Fennî, *Divançe,* Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Bölümü Emanet Hazinesi 1633.

Fennî, *Divançe,* Ankara Milli Kütüphane Tokat Müzesi Yazmaları, 60 Mü 193.

FİDAN Ahmet vd., *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1996.

FURAT Ahmet Subhi, *Arap Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan XVI. Asra Kadar)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1996.

Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, (haz. Mustafa İsen), Ankara, 2017,**https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739,kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0** (02.03.2021).

GOLDZİHER Ignace*, Klasik Arap Literatürü*, (çev. Azmi Yüksel, Rahmi Er), 3.b., İstanbul: Vadi Yayınları, 2016.

GÖLPINARLI Abdülbâkî, Nedim Divanı, İstanbul: İnkilap ve Aka Kitabevleri, 1972.

GÜLEÇ İsmail, "Hz. Peygamber'in Şiire Karşı Tutumu", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi,* 19(2017), ss. 123-149.

GÜLER Mehmet, *Halil Nuri Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme*, (Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

GÜNAY Umay, "Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Sistemli Deyişler", *Şükrü Elçin Armağanı*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eddebiyat Fakültesi Yayınları, 1983.

GÜNGÖR Zülfikar, "Osmanlı Döneminde Çorumlu Dîvân Şâirleri", *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. IV, 1-2(2005), ss. 59-76.

GÜRKAN Nejdet, *Şiir ve Dil Arap Edebiyatı*, İstanbul: Nobel Yayınevi, 2005.

Hasen-i Enûşe, *Ferheng-i Edebî-yi Fârsî (Gozîde-i Istılâhât, Mezâmîn ve Mevzû'ât-ı Edeb-i Fârsî),* Tahran: Sâzmân-ı Çâp ve İntişârât-ı Vizâret-i Ferheng ve İrşâd-ı İslâmî, 1376.

Hasîrcı-zâde, Hâfız Mehmed, *Divan*, 34AE Manzum 93.

Hasîb, *Divan,* Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Emanet Hazinesi Bölümü 1617.

Hasîb, *Divan,* Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Muzaffer Özak Yazmaları 232/1.

Heyet, *[Milliyet] Edebiyat Ansiklopedisi*, İstanbul: Milliyet Matbaası, 1991.

Heyet, *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, İstanbul: Yeni Asya Neşriyatı, 2001.

HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Müşâ'are Divançesi*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2016.

HOCAOĞLU Kadriye, *Fennî Dîvânı (İnceleme-Metin),* (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2014.

HUART Clement, *Arab ve İslâm Edebiyatı*, (çev. Cemal Sezgin), Ankara: TİSA Matbaacılık, 1971.

Hüseyin Kâzım Kadri, *[Büyük] Türk Lûgati: Türk Dillerinin İştikâkî ve Edeî Lûgatleri*, C. III, İstanbul: Devlet Matbaası, 1943.

Hüseyin Remzi, *Lûgat-ı Remzî*, (haz. Ali Birinci), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018.

İNALCIK Halil, *Has-Bağçede 'Ayş u Tarab: Nedîmler, Şâirler, Mutribler,* 4.b., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.

İNALCIK Halil, *Şâir ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2005.

İPEKTEN Haluk, *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul: MEB Yayınları, 1996.

İPEKTEN Haluk, *Şair Tezkireleri*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2001.

İSEN DURMUŞ Tuba Işınsu, *II. Selim Dönemi Sonuna Kadar Osmanlı Edebî Hamilik Geleneği,* (Doktora Tezi), Ankara: Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

İSEN Mustafa, "Akıncılığın Türk Kültür ve Edebiyatına Katkıları", *Türkiye Günlüğü*, 49(1998), ss. 80-86.

İSEN Mustafa, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.

KANAR Mehmet, *Arap Harfli Alfabetik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü,* İstanbul: Say Yayınları, 2012.

KANAR Mehmet, *Farsça Türkçe Büyük Sözlük*, İstanbul: Birim Yayınları, 1998.

KARAALİOĞLU Seyit Kemal, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 1983.

KARAHAN Abülkadir, "Nâbî", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2006, C. 32, ss. 258-260.

KARAİSMAİLOĞLU Adnan, "Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Açısından Klasik Türk Edebiyatı ile İran Edebiyatı",*Bilig*, 23(2002), ss. 141-156.

KAYA Doğan, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2000.

KAYUMOV Aziz, *Hokand Edebî Muhiti (XVIII-XIX. Asırlar),* Taşkent: Özbekistan Fen Akademisi Neşriyatı, 1961.

Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, (haz. Aysun Sungurhan), Ankara, 2017, **https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0** (02.03.2021).

KIZILTUNÇ Recai, "Çağatay Edebiyatında Kadın Şairler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7/2(2012), ss. 731-759.

Komisyon, "Hasîb", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.4, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1980.

KONUKÇU Enver, "Behrâm-ı Gûr", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. 5, s. 356.

KÖKSAL M. Fatih, "Nazire", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. 32, ss. 456-458.

KÖKSAL M. Fatih, "İki Kültür Arasında Bir Tür: Tehzil", *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2012, ss. 293-304.

KÖKSAL M. Fatih, "Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespitler ve Teklifler", *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori,* İstanbul: Kesit Yayınları, 2012, ss. 63-81.

KÖKSAL M. Fatih, "Nazire Kavramı ve Klâsik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı", *Diriözler Armağanı - Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz Hatıra Kitabı,* Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2003.

KÖKSAL M. Fatih, *Sana Benzer Güzel Olmaz: Divan Şiirinde Nazire*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.

KÖPRÜLÜ M. Fuad, *Edebiyat Araştırmaları II*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.

KURNAZ Cemal, *Halk Şiiri ve Divan Şiirinin Müşterekleri,* Ankara: Berikan Yayınevi, 2011.

KURNAZ Cemal, *Osmanlı Şair Okulu,* Ankara: Birleşik Dağıtım Kitabevi, 2007.

KUT Günay, "Payitaht İstanbul'un Sultan Şairleri (Seyf ve'l Kalem Sahipleri)", *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, 9(2000), ss. 161-178.

KUTLAR OĞUZ Fatma Sabiha, "Mahzûne", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahzune (19.01.2021).

LEVEND Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1984.

MARGOLIOUTH Davıd Samuel, *Arap Şiirinin Kökeni*, (çev. Nurettin Ceviz), Ankara: Aktif Yayınevi, 2004.

Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî,*(haz. Mustafa Keskin, Ayhan Öztürk, Ramazan Tosun), İstanbul: Sebil Yayınevi, 1996.

Mehmed Tevfik, *Kâfile-i Şu'arâ*, (haz. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, Müjgân Çakır, Hanife Koncu), Ankara, 2017, **https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56163,mehmed-tevfik-kafile-i-su39arapdf.pdf?0** (02.03.2021).

MERMER Ahmet, Neslihan Koç Keskin, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü,* 2.b., Ankara: Akçağ Yayınları, 2011.

Meymenet Mîrsâdıkî, *Vâjenâme-i Huner-i Şâ'irî Ferheng-i Tafsîlî-yi Istılâhât-ı Fenn-i Şi'r ve Sebkhâ ve Mektebhâ-yı Ân,* Tahran: Kitâb-ı Mehnâz, 1376.

Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ (İnceleme - Metin),*(haz. Adnan İnce), Ankara, 2018,https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/57124,mirza-zade-mehmed-salim-tezkiretu39s su39arapdf.pdf?0 (02.03.2021).

Muallim Nâcî, *Lûgat-ı Nâcî*, (haz. Ahmet Kartal), Ankara: TDK Yayınları, 2009.

MUÎN Muhammed, *Ferheng-i Fârisî: Mütevassıl: A Persian Dictionary,* Cild-i Süvvüm, Tahran: Müessese-i Çâp u İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, 1345.

MUTÇALI Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Dağarcık Yayınları, 1995.

Mütercim Âsım Efendi, el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît, (haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), C. 2, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.

OĞUZ M. Öcal vd.,*Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, 10.b. Ankara: Grafiker Yayınları, 2013.

Osmânzâde Hüseyin Vassâf, Sefîne-i Evliyâ, (haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), C. 3, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2011.

ÖBEK Ali İhsan, *Klasik Türk Edebiyatında Müşâare (Fâiz-Sâfi),* İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları, 2005.

Ömer Lütfî, Ahmet Kemal, "Çınar Dibinde Müşâ'are", *Malumat*, nr: 16, 28 Eylül 1311.

ÖNAL KILIÇ Sevda, "XVIII. Yüzyılda Bir Edebî Muhit Olarak Koca Ragıp Paşa Konağı", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 25, 4(2016), ss. 147-158.

ÖZAYDIN Abdülkerim, "İslâm'dan Önce Araplarda Sosyal ve İktisadi Hayat", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1991, C. 3.

ÖZDİNGİŞ Vicdan, *Sabîh Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkidli Metni*, (Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 1998.

ÖZER Fatih, "Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü Sistemi (TEBDİZ)", *Bilig,* 86(2018), ss. 219-221.

ÖZÖN Mustafa Nihat, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1989.

ÖZTÜRK Mürsel, *İslâmîyetten Önceki İran Şiiri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1983.

ÖZTÜRK Mürsel, *Klasik Türk ve İran Edebiyatlarında Münazaralar*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2019.

PAKALIN Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.2, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993.

PALA İskender, "Hezl", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 17, ss. 305-306.

PALA İskender, "Türk Edebiyatında Tazmin", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. 40, s. 206.

PALA İskender, "Türk Edebiyatında Tehziller ve Argo Kelimelerin Edebiyata Yansıması", *Uluslar arası Türk Dili Kongresi*, Ankara: TDK Yayınları, 1996.

PAR Arif Hikmet, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, İstanbul: Serhat Yayınları, 1984.

PARLATIR İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, 5.b., Ankara: Yargı Yayınevi, 2012.

REDHOUSE James W.,*Türkçe/Osmanlıca–İngilizce Sözlük*, İstanbul: Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, 2011.

SANCAK Yusuf, *Hz. Peygamber Devrinde Şiir*, Erzurum: Şafak Yay., 1999.

SARMIŞ İbrahim, "İslâm'ın Şiire Bakışı", Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 3, 3(1990), ss. 133-163.

Sehî Beg, *Heşt-Bihişt*, (haz. Haluk İpekten vd.), Ankara, 2017, s.15. https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56165,hestbihistpdf.pdf?0&_tag1=03EE5380B678F1063BF0A9ED54D2FA0DD771F0E5&crefer=E2AF7DEBB335C6F3841D784258B7681C3E57096448A22462F60A471B09D7F545 (02.03.2021).

Silâhdâr-zâde, *Tezkire-i Silâhdâr-zâde*, (haz. Furkan Öztürk), https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58902,tezkire-i-silahdar-zadepdf.pdf?0 (14.10.2020).

STEINGASS Francis, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut:Librarie du Liban, 1975.

ŞAHİN Kürşat Şamil, "Hasîb, Çorumîzâde Seyyid Mehmed Hasîb Efendi" http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasib-corumizade-seyyid-mehmed (14.10.2020).

Şefkat, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Şefkat-i Bağdadî*, (haz. Filiz Kılıç), https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55753,sefkat-tezkiresi-pdf.pdf?0 (14.10.2020).

Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, (haz. Ömer Faruk Akün), İstanbul: Kapı Yayınları 2011.

Tahirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügati*, (haz. Kemal Edib Kürkçüoğlu), İstanbul: Enderun Kitabevi, 1973.

TANMAN M. Bahâ, "Atâ Efendi Tekkesi", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), C. 4, 1991.

TAŞTAN Erdoğan, "Şeyh Galib ve Yayımlanmamış Şiirleri", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* 7/4(2012), ss. 2825-2855.

TOVEN Mehmed Bahaeddin, *Yeni Türkçe Lûgat*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.

TUĞLACI Pars, *Okyanus: 20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük,* C.3, İstanbul: Pars Yayınevi, 1974.

TULUM Mertol, *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2013.

TUR Salih, *Ahtal, Ferezdak ve Cerîr'in Şiirlerinde Mediv ve Hiciv,* (Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, 1997.

TÜCCAR Zülfikar, "Cerîr b. Atıyye", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1993, C. 7, ss. 412-413.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler, C.6., İstanbul: Dergâh Yayınları, 1977.

TÜRKMEN Ahmet Fâik, *Mufassal Hatay I Coğrafya*, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1937.

ULUCAN Mehmet, *Muvakkit-zâde Mehmed Pertev-Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili*, (Doktora Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2005.

ÜNSEL Kemal Edip, *Fâtih'in Şiirleri*, Ankara: TTK Yay., 1946.

ÜNVER İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/6(2008), ss. 51-89.

ÜNVER Niyazi, *Gelibolulu Surûrî ve Divanı*, (Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edbiyatı Ana Bilim Dalı, 2010.

VANLIOĞLU Mehmet, Mehmet Atalay, *Edebiyat Lügati*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1994.

YAKAR Halil İbrahim, "Hâfız, Hasırcı-zâde Hâfız Mehmed Ağa", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hafiz-hasircizade-hafiz-mehmed (21.01.2021).

YARDIMCI Mehmet, *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri*, Ankara: Ürün Yayınları, 2002.

YAVUZ Kemal, Türk Şiirinde Nazire, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10(2013), ss. 359-424.

YEĞİN Abdullah vd.,*Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat,* İstanbul: Türdav A.Ş., 1990.

YILDIRIM Fatih, *Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâilî'si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 101–200),* (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2009.

YILDIRIM Kadri, "Hz. Peygamber ve Şiir", *Diyanet İlmi Dergi Peygamberimiz Hz. Muhammed (SAV) Özel Sayı,* Ankara, 2000.

YILDIRIM Nimet, *İran Edebiyatı Başlangıçtan İslâmîyet'e Kadar*, İsatnbul: Pinhan Yayınları, 2017.

YILMAZ İbrahim, *Panayırlar ve Arap Dili ve Edebiyatının Gelişmesinde Oynadığı Rol,* (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı, 1997.

YILMAZ Mehmet, *Kültürümüzde Âyet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük),* İstanbul: Kesit Yayınları, 2013.

YILMAZ Ozan, "Gelenekten Deyişe Klasik Türk ve Fars Edebiyatlarının Ortak İfade Biçimlerinden 'Başa Toprak Saçmak'", *TürükDil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2013), ss. 336-350.

YÜKSEL Azmi, "Ahtal", *DİA,* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1989, C. 2, ss. 183-184.

YÜKSEL Sedit, "Koca Râgıp Paşa'nın Ramazaniyyesi", *Türkoloji Dergisi*, 7(1977), ss. 35-39.

Ek-1: RODOSÇUKLU KÖMÜRKAYAZÂDE FENNÎ DİVANÇESİ BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

<u>āb-ı vaṣl:</u>

1. **[5] āb-ı vaṣl:**-*ın*
   Gazel 2
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Vuslat suyu.

Şerbet-i laʿlin ṭabīb-i cān şifā ḳıldı baña
Fenniyā ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ ḳıl naẓar maṣnūʿına

<u>a:</u>

1. **a:**
   Gazel 9
   Mısra: **8**
   Ey.

Naẓar ḳıl ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕār-ı şūḫ
A gül-gūn câme-i pākīzeye duḫte

2. **a:**
   Gazel 121
   Mısra: **2**
   "Ey" anlamında seslenme edatı.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

3. **a:**
   Gazel 121
   Mısra: **2**
   Be!, bre!; buyruk bildiren eylemlerden sonra anlamı pekiştirmek ve yapılan işin doğallığını belirtmek için; bkz. TULUM, s. 243.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

4. **anda:**-*nda*
   Kaside 1
   Mısra: **105**
   "O" 3. tekil şahıs zamiri.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

5. **aña:**-*na*
   Gazel 169
   Mısra: **2**
   O II Sevgilinin kaşları.

Nūş-ı mey-i laʿliñ ṭaleb etdikçe ʿaṭāşıñ
Çīn eyleme ey māh-cebīnim aña ḳaşıñ

6. **anıñ:**-*nıñ*
   Kıt'a 9
   Mısra: **6**
   "O" üçüncü teklik şahıs zamiri, onun.

Bu devrāna ne mümkin böyle bir ḳalb-i żiyā gelmek
Ḫayāl-i dīdesi dā'im anıñ nūr-ı Cemālullah

7. **anıñ:**-*nıñ*
   Kıt'a 10
   Mısra: **12**
   "O" üçüncü teklik şahıs zamiri, onun.

Ṭulūʿ etdi o ẕātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey

kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

8. **anıñ:** *-nıñ*
Kaside 1
Mısra: **90**
"O" üçüncü teklik şahıs zamiri.

Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

9. **anıñla:** *-nıñ, -la*
Kaside 1
Mısra: **101**
"O" üçüncü teklik şahıs zamiri.

Geçdi anıñla niçe perde-i nūr u ẓulmet
Ḳaldı refrefde o dem eyledi ol ṭayy-ı mekān

10. **anlar:** *-n, -lar*
Kaside 1
Mısra: **152**
"O" üçüncü teklik şahıs zamiri.

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

11. **anıñ:** *-nıñ*
Kıt'a 5
Mısra: **4**
"O" üçüncü teklik şahıs zamiri.

Ne mümkin baʿż-ı ḥükkāmān çıḳmaḳ rāh-ı şerʿīden
Anıñ destinde fetvā eşheb-i ḥükme zaḥm oldu

12. **anıñ:** *-nıñ*
Kıt'a 12
Mısra: **30**
"O" üçüncü teklik şahıs zamiri.

Mehd-i felekde gelip bir veled-i mehveşi
Gevher-i bāzīçesi olsun anıñ Ferḳadān

13. **anıñ:** *-nıñ*
Muhammes 1
Mısra: **5**
"O" üçüncü teklik şahıs zamiri.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın

14. **anıñ:** *-nıñ*
Muhammes 1
Mısra: **18**
"O" üçüncü teklik şahıs zamiri.

Münaḳḳaş dār-ı Ḥamdī Şeyḫ-zāde ẓannetme
Bulunmaz zāhidā miṯli anıñ dünyāda ẓannetme

15. **anıñ:** *-nıñ*
Murabba 2
Mısra: **19**
"O" üçüncü teklik şahıs zamiri.

Ḳaṭreyem nezdinde bi'llāhi anıñ ben Fenniyā
Hātif-i ṣāḥib-belāġat maʿrifet deryāsıdır

16. **anı:** *-n, -ı*
Gazel 244
Mısra: **6**
"O" işaret zamiri.

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

17. **andan:** *-n, -dan*
Kıt'a 10
Mısra: **7**
" O" işaret zamiri.

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥṣīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

āb:

1. **ābım:** *-ım*
Gazel 199
Mısra: **8**
Su (gözyaşı bağlamında).

Revān olsa n'ola fikr-i ruḫ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ʿālem-tāba ābım bu

āb u hevā:

1. **āb u hevā:**
Gazel 74
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Su ve hava.

Bād-ı āhımla sirişkim baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u hevāsıyla döner

ābdest ibriġin:

1. **ābdest ibriġin:** *-n*
Gazel 198
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Abdest ibriği.

Ḳo götürsün zāhid ābdest ibriġin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda rindāna lāzımdır sebū

ʿabd-i kemīne:

1. **ʿabd-i kemīne:** *-den*
Gazel 191
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Zavallı köle.

Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭabʿ-ı Fennī ʿabd-i kemīneden

ʿabd-ı kerīm-i rezzāḳ:

1. **ʿabd-ı kerīm-i rezzāḳ:**
Kıt'a 14
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cömert Rezzak'ın kölesi.

Bermekī-cūd u seḫā-ṭabʿ [u] melāẕ-ı fuḳarā
ʿIrḳ-ı pāk-ı vüzerā ʿabd-ı kerīm-i Rezzāḳ

ʿabd-i memlūkıñı:

1. **ʿabd-i memlūkıñı:** *-ıñ, -ı*
Kaside 1
Mısra: **143**
Kelime Tipi: **-**
Sahiplenmiş kölesi.

ʿAbd-i memlūkıñı ḥıfẓ ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i saḳar-ı aḫkerdān

ʿabdūl-ḥamīd:

1. **ʿabdūl-ḥamīd:**
Kaside 2
Mısra: **30**
I. Abdülhamid, Osmanlı padişahı (1774-1789).

Mürde-i dünyā olup iḥyā edip tārīḫini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna şāh-ı nev ʿAbdūl-ḥamīd

2. **ʿabdūl-ḥamīde:** *-e*
Kıt'a 1
Mısra: **3**
I. Abdülhamid, Osmanlı padişahı (1774-1789).

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

3. **ʿabdūl-ḥamīde:**-*e*
Kıt'a 4
Mısra: **7**
I. Abdülhamid, Osmanlı padişahı (1774-1789).

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
ʿAceb mi tevʾemen bir şāhiniñ olsa per ü bāli

ʿabdūl-ḥamīd ḫan:

1. **ʿabdūl-ḥamīd ḫan:**
Kıt'a 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
I. Abdülhamid Han hazretleri.

ʿAbdūl-ḥamīd Ḫan cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pür-güher-i maʿdeni ilāh

ʿabes:

1. **ʿabes:**
Gazel 17
Mısra: **1**
Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabes
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabes

2. **ʿabes:**
Gazel 17
Mısra: **2**
Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabes
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabes

3. **ʿabes:**
Gazel 17
Mısra: **6**
Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.

Besdir mizāca ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ʿışḳa mā-ı ter-i hindibā ʿabes

4. **ʿabes:**
Gazel 17
Mısra: **8**
Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzaḥ riḳābıma olsa revā ʿabes

5. **ʿabes:**
Gazel 17
Mısra: **10**
Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ʿabes

6. **ʿabes:**
Gazel 17
Mısra: **12**
Boş, anlamsız, saçma, gereksiz.

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ʿabes

7. **ʿabes:**
Gazel 17
Mısra: **4**
Boş, anlamsız, gereksiz.

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip cismi ṣūfiyā
Bu ṭarz-ı nev-verāʿla saña būriyā ʿabeş

āb-ı cāh:

1. **āb-ı cāh:**
Gazel 144
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Su kuyusu.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

āb-ı dilde:

1. **āb-ı dilde:** *-de*
Gazel 240
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül suyu.

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl gibi

āb-ı germ-ābesine:

1. **āb-ı germ-ābesine:** *-si, -n, -e*
Kıt'a 14
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Hamamın sıcaklığı II hamamda kurulan samimiyet.

Āb-ı germ-ābesine Nīl-i mübārek der idim
Olsa ḳurbiyyeti mevḳıfınıñ iḳlīm-i ʿIrāḳ

āb-ı ḥayāt:

1. **āb-ı ḥayāt:**
Gazel 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

2. **āb-ı ḥayāt:**
Gazel 102
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt
Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

3. **āb-ı ḥayāt:**
Gazel 231
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.

Bulmaḳ isterseñ Sikenderveş dilā āb-ı ḥayāt
Şiʿr-i Tevfīḳı ḳırāʾat eyleyip bul ṣıḥḥati

4. **āb-ı ḥayāt:**
Gazel 5
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan efsanevi su.

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ḥayātı
Nūş eyler idi laʿliñi İskender [ü] Dārā

āb-ı ḥayāt[ı]:

1. **āb-ı ḥayāt[ı]:**
Gazel 2
Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Ölümsüzlük verdiğine inanılan efsanevî kutsal su.

Ṭabʿıma āb-ı ḥayāt[ı] mā-cerā ḳıldı baña
Ḫayli dem vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār olup

āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya:

1. **āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya:** *-y, -a*
Gazel 181
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Mevcut sözün ölümsüzlük suyu.

Āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya Fenniyā
Üstād-ṭabʿ Nehriye enbāzdır sözüm

āb-ı ḥayāt-ı selāseti:

1. **āb-ı ḥayāt-ı selāseti:** *-i*
Gazel 236
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Akıcı ölümsüzlük suyu.

Üstādıma ki misl-i Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı ḥayāt-ı selāseti

āb-ı ḥayvān:

1. **āb-ı ḥayvān:**
Gazel 78
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan hayat suyu.

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

āb-ı hevāsı:

1. **āb-ı hevāsı:** *-sı, -dır*
Gazel 60
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Arzu ve istek uykusu.

Devrān ederse āh-ı sirişkimle dil çi ġam
Ol āsiyāb-ı ʿāşıḳıñ āb-ı hevāsıdır

āb-ı laʿliñle:

1. **āb-ı laʿliñle:** *-iñle*
Gazel 111
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Lal (kırmızı, değerli taş) renkli su II Kırmızı şarap.

Āb-ı laʿliñle edip būse-i laʿliñ terkīb
Ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil dil-i bīmāriña dermān heves

āb-ı laṭīf içen:

1. **āb-ı laṭīf içen:** *-en*
Kıt'a 13
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
İçimi güzel su içmek.

İçen āb-ı laṭīf çeşmesārından ḳıyās eyler
Aña olmaḳ gerek Nīl-i mübārekden ḫafī bir rāh

āb-ı medārıñ:

1. **āb-ı medārıñ:** *-ıñ*
Kaside 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Akan su.

Luṭf edip āb-ı medārıñ ile iṭfā eyle
Düşdi bir āteş-i ʿışḳa ciger oldu biryān

āb-ı ṣāf:

1. **āb-ı ṣāf:**
Gazel 63
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Saf su.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

2. **āb-ı ṣāf:***-dır*
Gazel 235
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Saf su.

Cūyān olur miyānına ḳıldıḳça naẓar
Bir āb-ı ṣāfdır kemeri içre ḫançeri

āb-ı saṭl[ı]:

1. **āb-ı saṭl[ı]:***-[ı]*
Gazel 24
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
(bir) tas su.

Nūş edip māʿ-ı vużūʾın zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber iç

āb-ı sirişkim:

1. **āb-ı sirişkim:***-im*
Gazel 127
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

āb-ı ṭabʿımda:

1. **āb-ı ṭabʿımda:***-ım, -da*
Gazel 233
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yaratılış suyu.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān oldu bu şeb māhiyyeti

āb-ı vasl:

1. **āb-ı vasl:**
Gazel 129
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma, ulaşma suyu.

Dür-i dendān u laʿliñ görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaṣf edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

āb-ı vaṣl-ı yār:

1. **āb-ı vaṣl-ı yār:**
Gazel 82
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma suyu.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

āb-ı vaṣlın:

1. **āb-ı vaṣlın:***-ın*
Gazel 62
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma, ulaşma suyu.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

2. **āb-ı vaṣlıñ:** *-ıñ*

Gazel 89

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Kavuşma, ulaşma suyu.

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

āb-ı viṣāl:

1. **āb-ı viṣāl:**

Gazel 23

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Kavuşmanın suyu.

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i düşnāmıñ ṣun ey ḥāẕıḳ
Aña āb-ı viṣāliñle şifā ver şerbet-i emlec

2. **āb-ı viṣāl:**

Gazel 233

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Kavuşmanın suyu.

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise n'ola āb-ı viṣāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur germ-ābeniñ germiyyeti

3. **āb-ı viṣāl:**

Gazel 120

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Vuslat suyu, kavuşma suyu.

O meh āb-ı viṣāliyle ʿaṭāş-ı ʿışḳı ḳandırmış
Sebīl-i Nīl-i pāk-i Kerbelā-yı Mışrı andırmış

āb-ı zevraḳ-ı dil:

1. **āb-ı zevraḳ-ı dil:**

Gazel 216

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Gönül kayığının suyu.

Ġarḳ oldu āb-ı zevraḳ-ı dil siyyemā yeme
Ṭāḳat mı gelir cūşiş-i eşk-i dem-ā-deme

āb-ı zülāl:

1. **āb-ı zülāl:**

Gazel 4

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Berrak su. // Sevgili'nin çok değerli ağız suyu, hayat suyu: âb-ı hayat.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevs̱er dedi āb-ı zülāl ammā

ʿābid:

1. **ʿābid:**

Muhammes 1

Mısra: **13**

Allah'ın emirlerine titizlikle uyan, ibâdete düşkün, takvâ sâhibi kimse.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

2. **ʿābid:**

Müstezad 2

Mısra: **22**

Allah'ın emirlerine titizlikle uyan, ibâdete düşkün, takvâ sâhibi kimse.

Meclisde serinden düşicek kisve-i zāhid
ʿİsā ile ʿābid

aç:

1. **açma:**-*ma*
Gazel 95
Mısra: **3**
Kapalı şeyi açık hâle getirmek.

ʿUşşāḳa bāb-ı vaṣf-ı cinān açma vāʿiẓā
Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı ezel melbes istemez

2. **açmaz:**-*maz*
Gazel 22
Mısra: **5**
Açmak, göstermek.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

3. **açmaz:**-*maz*
Gazel 23
Mısra: **8**
Açmak, göstermek.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

4. **açmam:**-*mam*
Gazel 180
Mısra: **1**
Açmak (ağız bağlamında).

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

5. **açsam:**-*sam*
Gazel 16
Mısra: **10**
Açmak // Göstermek.

Aġyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice açsam da ḥavādiṣ

aç-:

1. **açıp:**-*-ıp*
Gazel 112
Mısra: **9**
Açmak, göstermek.

Vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā
Yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā gehī yārāna es

2. **aç:**
Gazel 22
Mısra: **10**
Açmak.

Mevc-i deryāveş irilmez Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler bülbül bāl aç da uc

3. **açar:**-*ar*
Gazel 98
Mısra: **2**
(Bir şeyi) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

4. **açma:**-*ma*
Gazel 178
Mısra: **7**
(Bir şeyi) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

Bün-nişīn-i ḫum-ı mey-ḫāneye sāḳī açma
Ṭursun Allahı severseñ meyi yab yab içelim

ʿacāʾib:

1. **ʿacāʾib:**
Gazel 4
Mısra: **4**

Garip, tuhaf; hayret verici.

Ḫafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

açar ḳapar:

1. **açar ḳapar:** *-ar*
Gazel 69
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Açar kapar.

Beyt-i derūnu vuṣlat u hicrān açar ḳapar
Ḥaccāc [u] āṣafa anı merdān açar ḳapar

2. **açar ḳapar:** *-ar*
Gazel 69
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Açar kapar.

Beyt-i derūnu vuṣlat u hicrān açar ḳapar
Ḥaccāc [u] āṣafa anı merdān açar ḳapar

3. **açar ḳapar:** *-ar*
Gazel 69
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Açar kapar.

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

4. **açar ḳapar:**
Gazel 69
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Açar kapar.

Ḳaṣd eyledikçe neşter-i ġamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāġ şīşe-i cānān açar ḳapar

5. **açar ḳapar:** *-ar*
Gazel 69
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Açar kapar.

Belḳīs-ı ʿışḳa şanma ki taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı Süleymān açar ḳapar

6. **açar ḳapar:**
Gazel 69
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Açar kapar.

Geh ṣoḥbet-i müşāʿare gāhī sükūt ile
Mecmūʿa-i ṭabīʿi yārān açar ḳapar

7. **açar ḳapar:** *-ar*
Gazel 69
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Açar kapar.

Taḥrīr içün naẓīre-i manẓūm-ı Pertevi
Fennī devāt-ı şiʿrini her ān açar ḳapar

ʿacāyib:

1. **ʿacāyib:**
Gazel 202
Mısra: **11**
İlginç, şaşırtıcı.

Fennī ne ʿacāyib ki süḫandān-ı Sitānbul
Fetḥīye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

2. **ʿacāyib:**
Gazel 205
Mısra: **14**
Hayret verici. II bambaşka.

Naẓīre ʿarż eder ʿĀrif Efendiye bu manẓūmu ʿAcāyib ṣaçmalar taḥrīr eder Fennī-i bī-çāre

3. **ʿacāyib:**
Gazel 161
Mısra: **1**
Hayret verici, şaşırtıcı.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

4. **ʿacāyib:**
Gazel 162
Mısra: **9**
Acayip, garip, tuhaf.

Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

ʿaceb:

1. **ʿaceb:**
Gazel 79
Mısra: **7**
Acaba.

Sīnem ne ʿaceb eylesem ol yāre çerāġān
Efşān-şerer-i ġamze-i cādūsu fişekdir

2. **ʿaceb:**
Gazel 208
Mısra: **1**
Şaşırtan, hayrette bırakan, tuhaf.

Zülfüñ ne ʿaceb dilde ḫayāl-i daḫīl olsa
Şeb tā-be-seḥer ʿāşıḳa ṭūl-ı emel olsa

3. **ʿaceb:**
Gazel 16
Mısra: **6**
Acaba.

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādiṯ

4. **ʿaceb:**
Gazel 19
Mısra: **5**
Acaba.

Merdümiye tesmiye-i duḫter ne ʿaceb kim
Yıḳar bir ayaġla nice ber-pāy-ı müʿenneṯ

5. **ʿaceb:**
Gazel 39
Mısra: **5**
Acaba.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

6. **ʿaceb:**
Gazel 55
Mısra: **5**
Acaba.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

7. **ʿaceb:**
Gazel 76
Mısra: **5**
Acaba.

Ṣıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i ẕeḳandan tekrār

8. **ʿaceb:**
Gazel 84
Mısra: **7**
Acaba.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

9. **ʿaceb:**
Gazel 92
Mısra: **3**
Acaba.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

10. **ʿaceb:**
Gazel 132
Mısra: **9**
Acaba.

Erbāb-ı naẓm içünde ʿaceb var mı Fenniyā
Mażmūn ile nikāta verir böyle irtibāṭ

11. **ʿaceb:**
Gazel 139
Mısra: **7**
Acaba.

Ne ʿaceb aça hezārān-ı şükūfe-elvān
Toḫm-ı şiʿr-i ter ile sāḥa-i ṭabʿım mezrūʿ

12. **ʿaceb:**
Gazel 144
Mısra: **8**
Acaba.

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

13. **ʿaceb:**
Gazel 158
Mısra: **8**
Acaba.

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

14. **ʿaceb:**
Gazel 169
Mısra: **9**
Acaba.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

15. **ʿaceb:**
Gazel 184
Mısra: **6**
Acaba.

Yıḳdıñ dil-i vīrānemi ey muġ-beçe senden
Şekvāya ʿaceb ḥażret-i ʿīsāya mı gitsem

16. **ʿaceb:**
Gazel 237
Mısra: **13**
Acaba.

Fenniyā lüknet-zebān ile bu tanẓīriñ ʿaceb
Zīver-i manẓūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda mı

17. **ʿaceb:**
Gazel 239
Mısra: **10**
Acaba.

Dil dest-i münādīde gezer Yūsufveş līk
Mışr içre ʿaceb anı ḫarīdār bulunur mu

18. **ʿaceb:**
Gazel 114
Mısra: **2**
Öyle bir, şaşırtıcı.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣıġındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣıġındırmış

19. **ʿaceb:**
Gazel 23
Mısra: **10**
Şaşırtıcı.

Nesirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

20. **ʿaceb:**
Gazel 138
Mısra: **3**
Şaşırtıcı.

Ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ olsa ʿaceb mi ʿāṣıḳān
Beyt-i dillerde ḫayāl-i ṭalʿatiñ nūr-ı şuʿāʿ

21. **ʿaceb:**
Gazel 140
Mısra: **9**
Şaşırtıcı.

Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ʿaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaʿ

22. **ʿaceb:**
Gazel 151
Mısra: **5**
Şaşırtıcı.

Cān-güdāz olsa ʿaceb mi nigeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri yaḳmada mānend-i Necef

23. **ʿaceb:**
Gazel 169
Mısra: **3**
Şaşırtıcı.

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf olsa ʿaceb mi
Ruḫsārıña revnaḳ verir elbette terāşıñ

24. **ʿaceb:**
Gazel 180
Mısra: **3**
Şaşırtıcı.

Ne ʿaceb zāʾir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl
İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem

25. **ʿaceb:**
Gazel 197
Mısra: **3**
Şaşırtıcı.

ʿUşşāḳ-ı hezārānı helāk etse ʿaceb mi
Yek-naẓrada ṣad kes ḳapar ol nā-dīde-i cādū

26. **ʿaceb:**
Gazel 204
Mısra: **5**
Şaşırtıcı.

Āġūşa çekse ʿāşıḳ-ı şeydā ʿaceb midir
Ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini seyr-i Bebekde geh

27. **ʿaceb:**
Gazel 205
Mısra: **2**
Şaşırtıcı.

Yine dil māʾil oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre
ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

28. **ʿaceb:**
Gazel 206
Mısra: **3**
Şaşırtıcı.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

29. **ʿaceb:**
Gazel 210
Mısra: **3**
Şaşırtıcı.

İntiẓārıñla ʿaceb mi alsa defʿ-i remed
Ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ eczā-yı devādır çeşmime

30. **ʿaceb:**
Gazel 213
Mısra: **5**
Şaşırtıcı.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

31. **ʿaceb:**
Gazel 217
Mısra: **11**
Şaşırtıcı.

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

32. **ʿaceb:**
Gazel 218
Mısra: **7**
Şaşırtıcı.

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

33. **ʿaceb:**
Gazel 224
Mısra: **8**
Şaşırtıcı.

Ḫafīce bāde nūş olduḳça zāhid mest olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa ʿaceb mi sīm ü zersizce

34. **ʿaceb:**
Gazel 236
Mısra: **5**
Şaşırtıcı.

Pīr-i muġān ayaġına çekse ʿaceb midir
Bāy u gedāya ẓāhir olunca ʿalāmeti

35. **ʿaceb:**
Gazel 245
Mısra: **12**
Şaşırtıcı.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

36. **ʿaceb:**
Gazel 41
Mısra: **5**
Tuhaf.

Menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt olsa ʿaceb mi ṭalʿatıñ
Ḫoy-ı pākiñ çeşme-i ḫūrşīd-i enverden leẕīẕ

37. **ʿaceb:**
Gazel 56
Mısra: **7**
Tuhaf.

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder derd-i derūnum ṭabʿı ḥāẕıḳdır

38. **ʿaceb:**
Gazel 58
Mısra: **12**
Tuhaf.

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i

dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ
içre ʿaceb mi Fenniyā

39. **ʿaceb:**
Gazel 60
Mısra: **5**
Tuhaf.

Zāhid varıp ayaġını
öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i
Cem öz babasıdır

40. **ʿaceb:**
Gazel 73
Mısra: **7**
Tuhaf.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş
olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feth eden
elbet ezān verir

41. **ʿaceb:**
Gazel 94
Mısra: **3**
Tuhaf.

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle
irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım
tehī faġfūrdur sensiz

42. **ʿaceb:**
Gazel 104
Mısra: **7**
Tuhaf.

Ne ʿaceb bint-i rezi
görse kimi rūʾyāda
Ekseriyyā bu düşü
zāhide taʿbīr ederiz

43. **ʿaceb:**
Gazel 240
Mısra: **10**
Tuhaf.

Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
ʿaceb mi şerer gibi

44. **ʿaceb:**
Gazel 25
Mısra: **1**
Şaşırtıcı, acayip.

Ẓuhūr etse ʿaceb mi
raʿd-ı āhımla nigāhıñda
Seḥāb-ı çerḫ-i dilde
āteşzār-ı pīç-ā-pīç

45. **ʿaceb:**
Gazel 111
Mısra: **12**
Şaşırtan II hayrette bırakan.

Oḳuyup ḥüsn-i ḫaṭ-ı
muṣḥaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ʿaceb
āyet-i Ḳurʾāna heves

46. **ʿaceb:**
Gazel 245
Mısra: **12**
Acaba, şaşırtıcı.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi
cennetiñ nāzik gülü

ʿaceb mi:

1. **ʿaceb mi:**
Gazel 86
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

ʿAceb mi daʿvet-i bezme
icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle
yādigār mıdır

2. **ʿaceb mi:**
Kıt'a 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

ʿAceb mi rūz u şeb
gehvāresin pāyende

eylerse
Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

3. **ʿaceb mi:**
Kıt'a 7
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

Şām-ı ḫaṭında duʿā ḳılsa ʿaceb mi dilā
Çār meẕāhib aña Şāfiʿ vü Ḥanbelī

4. **ʿaceb mi:**
Kıt'a 13
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

ʿAceb mi olsalar engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāşā eyleyenler naḳşını bay u gedā hem şāh

5. **ʿaceb mi:**
Murabba 2
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

Geşt edip ṣaḥrālara düşsem ʿaceb mi sū-be-sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ edip ey şīrīn-rū

6. **ʿaceb mi:**
Kıt'a 4
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı, tuhaf mı.

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
ʿAceb mi tevʾemen bir şāhiniñ olsa per ü bāli

7. **ʿaceb mi:**
Kıt'a 4
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı, tuhaf mı.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

ʿacebā:

1. **ʿacebā:**
Kaside 1
Mısra: **141**
Acaba.

Nice olur ḥāli faḳīriñ ʿacebā maḥşerde Sevrveş gelse gerek üstüne ḫalḳıñ nīrān

2. **ʿacebā:**
Murabba 1
Mısra: **9**
Acaba.

ʿAcebā tīġ-ı müjeñle nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu perīşān ḥālim

3. **ʿacebā:**
Gazel 5
Mısra: **12**
Acaba.

Aġız aġıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

ʿacem:

1. **ʿacemde:***-de*
Gazel 86
Mısra: **6**
İran; musiki makamlarından biri.

Maḳām-ı būseligi devr-i gül eder muṭrib
O şāh-nāz ʿAcemde nühüftekār mıdır

ʿacem-şeh-nāz:

1. **ʿacem-şeh-nāzını:** *-ını*
Gazel 131
Mısra: **11**
Acem güzeli.

N'ola pāyine yüz sürse ʿAcem-şeh-nāzını Fennī
Ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa ḳarīb-i evliyādır Şāṭ

açıḳçıḳ:

1. **açıḳçıḳ:**
Gazel 154
Mısra: **6**
?.

Çarpılma şaḳın meyl edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma yem-i ġamda açıḳçıḳ

açıl:

1. **açılıp:** *-ıp*
Gazel 102
Mısra: **1**
Açık hale gelmek, çiçeklenmek; neşelenmek.

Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı gözümüzden nemimiz

2. **açıldıḳça:** *-dıḳ, -ça*
Gazel 173
Mısra: **1**
Açık hale gelmek, çiçeklenmek; neşelenmek.

Ḫār-ı aġyāra açıldıḳça o gül
Āh edip murġ-ı dil oldu bülbül

3. **açılsın:** *-sın*
Gazel 213
Mısra: **2**
İçini dökmek, derdini paylaşmak.

Dem-ā-dem ney gibi baġrım deler āġāzelendikçe
Açılsın ʿandelībe gülşen-i dil tāzelendikçe

4. **açılmazsın:** *-maz, -sın*
Gazel 160
Mısra: **9**
Açık hâle gelmek II içini dökmek.

Fāżılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

5. **açılsa:** *-sa*
Gazel 103
Mısra: **4**
(çiçek için) büyüyüp gonca halinden çıkmak, açmak.

Būs eyledikçe ʿārıżıñ üzre sefīd olur
Açılsa bāġ-ı gülde n'ola yaseminiñiz

6. **açılmaz:** *-maz*
Gazel 94
Mısra: **12**
(çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] feth eder ammā
Açılmaz verd-i şiʿrim Fenniyā mestūrdur sensiz

açıl-:

1. **açılmadı:** *-ma, -dı*
Gazel 39
Mısra: **4**
Açık hale gelmek, çiçeklenmek.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

2. **açılmış:** *-mış*
Gazel 227
Mısra: **6**
(Ağaç için) çiçeklenmek, (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

ad:

1. **adımız:** *-ımız*
Gazel 102
Mısra: **8**
Isim, şan, şöhret.

Sırrıñ ifşā edip ol rāziña dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā ḳalmadı bir adımız

aʿdā:

1. **aʿdāya:** *-y, -a*
Gazel 70
Mısra: **6**
Düşman(lar) // rakip(ler).

Çekme tīġ-ı nigehiñ ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıña
Er olan ālet-i şemşīrini aʿdāya çeker

ādāb:

1. **ādāb:**
Gazel 9
Mısra: **6**
Ahlak ve terbiyenin gerektirdiği konuşma ve hareket tarzı.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

ʿadāt-ı dil-ber:

1. **ʿadāt-ı dil-ber:**
Gazel 83
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül alan (sevgilinin) âdetleri, alışkanlıkları.

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde ʿayāra ḳalmışdır

ʿadd eyle:

1. **ʿadd eyle:** *-y, -ip*
Gazel 236
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Saymak.

ʿİndimde nev-zemīn deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice ṣunayım bu rekāketi

ādem:

1. **ādemde:** *-de*
Gazel 16
Mısra: **6**
Insan // Hz. Âdem.

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādiṯ

2. **ādem:**
Kaside 1
Mısra: **69**
A. insan, kişi.

O sahīl-āverīn ādem işideydi ṣavtın
Dil verip ʿāşıḳ olurdu aña şāh-ı mīrān

3. **ādem:**
Gazel 43
Mısra: **3**
1. Hz. Âdem, 2. insan.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raʿnā neden meʾhūẕ

4. **ādem:**
Murabba 2
Mısra: **11**
1. Hz. Âdem, 2. insan.

Ravża-i ruḫsārına ādem nice cān atmasın
ʿĀşıḳ-ı şeydāsının ol cennetü'l-meʾvāsıdır

ādemi:

1. **ādemi:**
Gazel 111
Mısra: **13**
Ademoğlu, insanlar.

Māt eder ādemi şatranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Fenniyā ḳılma fem-i Zīver-i ferzāne heves

2. **ādemi:**
Gazel 43
Mısra: **5**
Adam.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

ādemi başdan çıḳarır:

1. **ādemi başdan çıḳarır:**
Gazel 200
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Adamı baştan çıkarır.

Dām-ı ḫāl-i yāre ey murġ-ı göñül meyl eyleme
Ādemi başdan çıḳarır ḫvāhiş-i yek-dāne cev

ʿadīl-i bermekīdir:

1. **ʿadīl-i bermekīdir:** *-dir*
Kıt'a 4
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Bermekî'nin adaleti. II Emevi Devleti'nin yıkılışı ve Abbasi Devleti'nin kurulmasında etkili olup Harunnurreşid'in zamanına kadar sırasıyla vezirlik etmiş bir ailedir. Halit, Yahya, Fazıl ve Cafer adlarında dört kişi olup içlerinden en ünlü olanı Cafer-i Bermeki'dir. Harunnurreşid'in veziri olan Cafer hem saygınlığı ve yönetimi, hem de zenginliği ile meşhur olmuştur.

Sezādır ṭurma vaṣf et ol vezir-i ẕāt-ı zīşānı
Seḫādetde ʿadīl-i Bermekīdir cümle efʿāli

ʿadū:

1. **ʿadūyuz:** *-yuz*
Gazel 106
Mısra: **8**
Düşman.

Ẓāhirde ser [ü] cānı dirīġ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü] dostāne ʿadūyuz

āfet:

1. **āfetiñ:** *-iñ*
Gazel 69

Mısra: **3**
Güzel, sevgili.

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

2. **āfetiñ:** *-iñ*
Gazel 83
Mısra: **9**
Güzel, sevgili.

Ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı ol āfetiñ Fennī
Ḫarāb edip cigerim pāre pāre ḳalmışdır

3. **āfet:**
Gazel 217
Mısra: **11**
Afet. II Güzel, sevgili.

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

āfet-i devrān:

1. **āfet-i devrān:**
Gazel 116
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dünya güzeli, bütün herkesi kendine hayran bırakan güzel.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

ʿafv etmesin:

1. **ʿafv etmesin:** *-me, -sin*
Gazel 129
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Affetmek, bağışlamak.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et
Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cūlarıñ bisāṭ

ʿafv eyle:

1. **ʿafv eyle:** *-sin*
Gazel 203
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Affetmek, bağışlamak.

ʿArż et bu naẓmı Zīver Efendiye Fenniyā
ʿAfv eylesin ḳuṣūrunu temyīz gerekse de

aġ:

1. **aġı:** *-ı*
Gazel 45
Mısra: **6**
Ağ, tuzak.

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

āġ oynadır:

1. **āġ oynadır:** *-ır*
Murabba 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Balık ağı oynatmak.

Bend olup müjgānıma ḳılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde niheng-i mārveş āġ oynadır

aġa-yı nebāt:

1. **aġa-yı nebāt:**
Gazel 46
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bitkilerin ağası.

Dāne-i ḫāl-i siyehkārıdır aġa-yı

nebāt
Nigeh-i çeşmi şehiñ aṣaf-ı ġaddārıdır

āġāz:

1. **āġāza:** *-a*
Gazel 46
Mısra: **7**
Başlangıç, başlama.

Edip āġāza uṣūliyle bize şeh-nāzım
Būselik ḳılmadı ʿuşşāḳa nev-ā-kārıdır

2. **āġāza:** *-a*
Gazel 180
Mısra: **6**
Başlangıç, başlama.

Naġme-i şuḳḳa zebān ile eder āzürde
Ṭabʿ-ı şeh-bāzımı āġāza cestem mestem

āġāze-i ninniyi:

1. **āġāze-i ninniyi:** *-y, -i*
Kıt'a 10
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Ninni sesi.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿiṣ-i ḫvāb ol

āġāzelen:

1. **āġāzelendikçe:** *-dik, -çe*
Gazel 213
Mısra: **1**
Başlamak.

Dem-ā-dem ney gibi baġrım deler āġāzelendikçe
Açılsın ʿandelībe gülşen-i dil tāzelendikçe

ağıp gitmede:

1. **ağıp gitmede:** *-mede*
Gazel 16
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yükselmek.

Eṭrāfı fiten başdı ağıp gitmede mīzān
Ḫalḳ düşdü boġaz derdine dirhemde ḥavādiṣ

ağız ağıza:

1. **ağız ağıza:**
Gazel 5
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kadehin sevgilinin dudağına değmesi sebebiyle âşıkta sevgili ile ağız ağıza verme düşüncesi oluşmuştur.

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḥınnā

ağla:

1. **ağlama:** *-ma*
Gazel 216
Mısra: **10**
Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.

Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña ağlama māteme

ağu:

1. **ağu:**
Gazel 58
Mısra: **9**
T. is. Zehir. ağu ağacı zakkum ağacı. ağu otu baldıran.

Bed-liḳānıñ
çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

āġūş:

1. **āġūşmuza:** *-muza*
Gazel 77
Mısra: **10**
Kucak.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

2. **āġūşını:** *-ını*
Gazel 80
Mısra: **9**
Kucak.

Ten-bürehne fetḥ edip ʿuşşāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

3. **āġūşuna:** *-u, -n, -a*
Gazel 196
Mısra: **15**
Kucak.

Meyl et āġūşuna bir kez ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma maḥzūn

āġūşa çek:

1. **āġūşa çek:** *-se, -m*
Gazel 27
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Koynuna çekmek II kucaklamak.

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

āġūşa çekmek:

1. **āġūşa çekmek:** *-mek*
Gazel 8
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **Deyim**
Yanına, tarafına çekmek, kendi safına çekmek.

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb

āġūşa çekse:

1. **āġūşa çekse:** *-se*
Gazel 204
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Koynuna çekmek II kucaklamak.

Āġūşa çekse ʿāşıḳ-ı şeydā ʿaceb midir
Ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini seyr-i Bebekde geh

āġūş-ı rind:

1. **āġūş-ı rind:**
Gazel 64
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Rindin kucağı.

Meclisde ẓarf-ı mey gibi āġūş-ı rind ile
Mūy-ı miyān rūy-ı nigārān ḳuşaḳlıdır

āġūş-ı vuṣlat:

1. **āġūş-ı vuṣlat:** *-da*
Gazel 220
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma kucağı.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū ḫvāba varsın pister isterse

āġūşuma alıp:

1. **āġūşuma alıp:***-ıp*
Gazel 44
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kucaklamak.

Alıp āġūşuma olma hey dilā hāle gibi
Ten-i pākīzesine pīrehenim ḳıldı nüfūz̲

2. **āġūşuma alıp:***-ıp*
Gazel 225
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kucaklamak.

Alıp āġūşuma Meryem gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken bağrıma başdı anı mādercesine

<u>āġūşuma alsam:</u>

1. **āġūşuma alsam:***-sam-u, -m, -a*
Gazel 14
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kucaklamak.

Āġūşuma alsam n'ola gāhīce o ṭıflı
Gehvāre-i sīnemde gelip eylese rāḥat

<u>aġyār:</u>

1. **aġyār:**
Gazel 53
Mısra: **3**
Ar. 1. Gayr'lar, başkaları, diğerleri. 2. Yabancılar, bildik olmayanlar. 3. Âşıkların rakipleri. 4. Rakipler.

Aġyār ile dü-çār olıcaḳ kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel ḳopar

2. **aġyār:**
Gazel 58
Mısra: **8**
Ar. 1. Gayr'lar, başkaları, diğerleri. 2. Yabancılar, bildik olmayanlar. 3. Âşıkların rakipleri. 4. Rakipler.

Ḳāʿe-i ʿuşşāḳına ol ḳāmet-i dil-cū aḳar
Geç nigāh-ı yārdan aġyār olup ālūde-ġam

3. **aġyār:**
Gazel 10
Mısra: **7**
Rakip, el gün (sevgilinin dost edindiği kimseler).

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye hüccāc ile merkeb

4. **aġyāra:***-a*
Gazel 16
Mısra: **9**
Ar. 1. Gayr'lar, başkaları, diğerleri. 2. Yabancılar, bildik olmayanlar. 3. Âşıkların rakipleri. 4. Rakipler.

Aġyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice açsam da ḥavādiṯ

5. **aġyāra:***-a*
Gazel 42
Mısra: **1**
Ar. 1. Gayr'lar, başkaları, diğerleri. 2. Yabancılar, bildik olmayanlar. 3. Âşıkların rakipleri. 4. Rakipler.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāz̲
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāz̲

6. **aġyāra:***-a*
Gazel 42

Mısra: **6**

Ar. 1. Gayr'lar, başkaları, diğerleri. 2. Yabancılar, bildik olmayanlar. 3. Âşıkların rakipleri. 4. Rakipler.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Şunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

7. **aġyāra:** *-a*

Gazel 44

Mısra: **7**

Ar. 1. Gayr'lar, başkaları, diğerleri. 2. Yabancılar, bildik olmayanlar. 3. Âşıkların rakipleri. 4. Rakipler.

Feṭḥ edip ʿarż-ı cemāl eyleme aġyāra diyü
Ġonçeye ḫār-ı nikāt-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ

8. **aġyāra:** *-a*

Gazel 113

Mısra: **9**

Ar. 1. Gayr'lar, başkaları, diğerleri. 2. Yabancılar, bildik olmayanlar. 3. Âşıkların rakipleri. 4. Rakipler.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

9. **aġyār:**

Gazel 8

Mısra: **5**

(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler [Tekil anlamında da kullanılır].

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb

10. **aġyār:**

Gazel 101

Mısra: **3**

(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler [Tekil anlamında da kullanılır].

Hem-meclis olursa n'ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i bī-ḫār bulunmaz

11. **aġyār:**

Gazel 128

Mısra: **3**

(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler [Tekil anlamında da kullanılır].

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile baḫş etmede ʿuşşāḳ
Elbette olur ders-i menāṣıbda muʿārıż

12. **aġyār:**

Gazel 147

Mısra: **1**

(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler [Tekil anlamında da kullanılır].

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

13. **aġyār:**

Gazel 171

Mısra: **8**

(Âşığa göre) Sevgilisinin dost

edindiği kimseler, rakipler [Tekil anlamında da kullanılır].

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da māniʿ degil

14. **aġyārı:**-*ı*
Gazel 198
Mısra: **2**
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler [Tekil anlamında da kullanılır].

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

15. **aġyāra:**-*a*
Gazel 202
Mısra: **7**
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler [Tekil anlamında da kullanılır].

Dür-naḳd-i sirişkim görüp aġyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaṣl-ı yemi ḳıymeti ṭınḳa

16. **aġyār:**
Gazel 220
Mısra: **7**
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler [Tekil anlamında da kullanılır].

Müheyyādır reh-i beyt-i viṣāl-i yār içün aġyār
Ḳaṭār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḥmil ḫar isterse

17. **aġyārıñ:**-*ın*
Gazel 110
Mısra: **3**
Rakip, başkaları, yabancılar.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

18. **aġyārın:**-*ın*
Muhammes 1
Mısra: **9**
Gayrılar, başkaları II dost olmayanlar, düşmanlar II (âşığa göre) sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı seng ile ḳaṭʿ etmede elmās

19. **aġyārı:**-*ı*
Gazel 243
Mısra: **7**
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler; başkaları.

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde
Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

20. **aġyār:**
Müstezad 3
Mısra: **9**
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler.

ʿUşşāḳa āh edip aġyār içün eder
Ġavġāya bu peydā

aġyār ile mā-beyn-i yārda:

1. **aġyār ile mā-beyn-i yārda:** *-da*
Gazel 21
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Rakipler ile sevgili arasında.

Aġyār ile münāfese var mā-beyn-i yārda
Hīç āteş ile penbe niçe ide imtizāc

aġyārān:

1. **aġyārān:**
Gazel 124
Mısra: **7**
Rakipler.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

aġyār-ı pīç-ā-pīç:

1. **aġyār-ı pīç-ā-pīç:**
Gazel 25
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Birbirine girmiş rakipler.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

aġyār-ı rū-siyeh:

1. **aġyār-ı rū-siyeh:**
Gazel 204
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Günahkâr rakipler.

Şemm eylediyse zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile aġyār-ı rū-siyeh

aġżāb ol:

1. **aġżāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Daha gazaplı olmak.

Ṣafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı
Revā mı gülşen-i aġūşuña sen elde aġżāb ol

āh:

1. **āh:**
Gazel 17
Mısra: **11**
Hüzün, sürur, yas, ümit gibi derunî ahvale delâlet eder bir edat.

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ʿabeş

2. **āh:**
Gazel 39
Mısra: **1**
'Âşığın keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi // Âh ederek inlemek.

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

3. **āhımız:** *-ımız*
Gazel 107
Mısra: **2**
Feryat, inilti.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

4. **āhım:**-*ım*
Gazel 96
Mısra: **7**
Aşığın keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi, inleme.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

5. **āh:**
Gazel 85
Mısra: **6**
Acı bildiren bir ünlem.

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

6. **āhım:**-*ım*
Gazel 206
Mısra: **3**
'Âşığın keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

7. **āh:**
Gazel 238
Mısra: **5**
"Ah!" üzüntü bildiren ünlem.

Rūz u şeb eyler der-āġūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışḳıña yansın pīrehen dedikleri

āh ed:

1. **āh ed:**
Gazel 66
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Acı ile içini çekmek.

Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Ḫışmıla üstüme ṣad piştov-ı ḫūbān ṣıḳılır

2. **āh ed:**-*ip*
Gazel 173
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Feryat etmek, inlemek, beddua etmek (bk. âh).

Ḫār-ı aġyāra açıldıḳça o gül
Āh edip murġ-ı dil oldu bülbül

3. **āh ed:**-*eyim*
Gazel 189
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Feryat etmek, inlemek, beddua etmek (bk. âh).

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

āh edip:

1. **āh edip:**-*ip*
Müstezad 3
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Feryâd etmek.

ʿUşşāḳa āh edip aġyār içün eder
Ġavġāya bu peydā

āh et:

1. **āh et:**-*me, -y, -m*
Gazel 229
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Feryat etmek,

inlemek, beddua etmek (bk. âh).

Nice āh etmeyem müjeñle şehā
Ṣad hezārān işfāḳ var dilde

āh etse:

1. **āh etse:** *-se*
   Gazel 223
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Feryat etmek, inlemek, beddua etmek (bk. âh).

Kūyuñda rūz u şeb n'ola āh etse ʿāşıḳān
Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i viṣāliñ mürūruna

āh eyle:

1. **āh eyle:**
   Gazel 39
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Ah etmek.

Āh eyleyecek Fenni ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola vech-i şomā gerd

2. **āh eyle:**
   Gazel 73
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Ah etmek.

Āh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe
Mirʾāt-ı ḳalb-i pākine şāyed ṭuman verir

āh eyler:

1. **āh eyler:**
   Gazel 119
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Feryat etmek.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

āh eyleyip:

1. **āh eyleyip:**
   Gazel 38
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Ah etmek.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

āh u efġānım:

1. **āh u efġānım:**
   Murabba 3
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Ah ve feryat etme.

Raʿdāsā āh u efġānım benim ṭaġ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim dilde ırmaġ oynadır

āh u enīni:

1. **āh u enīni:** *-i*
   Gazel 194
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Âh çekip inleme.

Eflāke çıḳdı nāle vü efġān ey perī
Tīġ-ı müjeñle āh u enīni olanlarıñ

āh u fiġānıña:

1. **āh u fiġānıña:** *-ı, -ñ, -a*
   Gazel 216
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Ağlayıp inlemek.

Tā çerḫa çıḳdı āh u fiġānıña Fenniyā

Tanẓīrim ile oldu zemīn u semā seme

āh u zār et:

1. **āh u zār et:**
Gazel 81
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ağlayıp inlemek.

Āh u zār et câme-ḫvāb içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla be-her-sū çevrilir

āh-āver:

1. **āh-āver:**
Gazel 52
Mısra: **2**
Ah getiren.

Āteş-i dāġ-ı dili ṣarṣar-ı hicrān büyüdür
İḥtirāḳ-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

aḥbāb:

1. **aḥbāb[a]:***-[a]*
Gazel 106
Mısra: **8**
Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.

Ẓāhirde ser [ü] cānı dirīġ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü] dostāne ʿadūyuz

2. **aḥbāba:***-a*
Gazel 157
Mısra: **8**
Dostlar, bildik, tanıdık.

Bular varın yoġın furṣat bulunca
Uyuz-meşreb olan aḥbāba bāri vermesin ṭırnaḳ

aḥbāb eylesin:

1. **aḥbāb eylesin:***-sin*
Gazel 9
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Dost kılmak, tanıdık bildik eylemek.

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanẓīr eyle Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

aḥbāb ol:

1. **aḥbāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dostluk kurmak.

Muḳārin olmaġa saʿy et tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

āhen:

1. **āhen:**
Gazel 98
Mısra: **7**
Demir // demir gibi katı, sert.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

āhen-dilān-ı ʿāşıḳ-ı şeydā:

1. **āhen-dilān-ı ʿāşıḳ-ı şeydā:**
Gazel 157
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın âşığın demir gönüllüleri.

Yeñi çıḳmış ocaḳdan āteş-i sūzānı seyr eyle
Vire āhen-dilān-ı ʿāşıḳ-ı şeydāsına ḳanıḳ

āheng:

1. **āhengini:** *-in, -i*
Kıt'a 4
Mısra: **15**
Güzel ve uyumlu ses.

Felek güş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et
Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

2. **āhengiñi:** *-in, -i*
Kıt'a 12
Mısra: **25**
Güzel ve uyumlu ses.

Ṭablınıñ āhengiñi güş edip eflākde
Aḫter-i dümbāle ʿarż etdi nihāl-i benān

ahenk:

1. **āhenk:**
Gazel 18
Mısra: **5**
Uyum.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i ṣad dāneye bāʿis

āheste yürür:

1. **āheste yürür:** *-ür*
Gazel 140
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yavaş yavaş yürümek.

Ṣāʾimlere ifṭār-ı vişālinde cefā-cū
Āheste yürür sāʿat-i mevʿūd-ı muṣannaʿ

āh-ı sirişk:

1. **āh-ı sirişk:** *-im, -le*
Gazel 60
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşı ahı.

Devrān ederse āh-ı sirişkimle dil çi ġam
Ol āsiyāb-ı ʿāşıḳın āb-ı hevāsıdır

āh-ı teʾemmül:

1. **āh-ı teʾemmül:** *-den*
Gazel 188
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
İyice ve etraflıca düşünerek iç çekme.

Yürü beyt-i ʿarūs-ı Fıṭnata tanẓīrin et Fennī
Zifāf-ı ḫacle-i naẓma dürer āh-ı teʾemmülden

aḫ-ı tevʾem-i ḳavs-i tātār:

1. **aḫ-ı tevʾem-i ḳavs-i tātār:**
Gazel 117
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tatatr'ın kaşının çift âhı.

Çīn-i ebrūsu aḫ-ı tevʾem-i ḳavs-i Tātār
Meç-i Efrencle tīġ-ı nigeh-i dīdesi ḫvīş

āḫir:

1. **āḫir:**
Gazel 3
Mısra: **6**
(□□□□) sıf. (Ar. aḫir) Son, sonuncu, en sonra olan.

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline
Vechin isbāt eyler ol İbn-i Melek āḫir saña

2. **āḫir:**

Gazel 13

Mısra: **2**

(□□□□) sıf. (Ar. aḫir) Son, sonuncu, en sonra olan.

Pençe-i şāhīn-i ġamzeñden ne mümkindür necāt
Dāne-i ḫāliñ çün eyler murġ-ı dil āḫir vefāt

āḫir-i veliyye olmasına:

1. **āḫir-i veliyye olmasına:** *-ma, -sı, -n, -a*

Kıt'a 2

Mısra: **14**

Kelime Tipi: **-**

Veliliğin sonu olmak.

Besdir delīli şāh-ı cihān oldu tā aña
Āḫir-i veliyye olmasına yoḳdur iştibāh

āḫiri vü evveli:

1. **āḫiri vü evveli:**

Kıt'a 7

Mısra: **16**

Kelime Tipi: **-**

Başlangıç ve son.

Ḥaḳ ede ʿömrin mezīd-i rıfʿatla ser-medīd
Muʿammer ola ol reşīd āḫiri vü evveli

aḫker:

1. **aḫker:**

Gazel 220

Mısra: **4**

Ateş koru.

Hevā-yı āhla ḳıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb
Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ aḫker isterse

aḥmed beg efendi:

1. **aḥmed beg efendi:**

Kıt'a 13

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Ahmed Bey Efendi.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffaḳ oldu bünyādına bu kāşāneniñ nāgāh

aḫşām:

1. **aḫşam:**

Gazel 177

Mısra: **4**

Akşam II akşam vakti.

Ṣıyāmım açdım ifṭār-ı nebāt-ı laʿl-i nābıñla
Seḥāb-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ruḫuñ aḫşam ẓannetdim

aḫşam eyledik:

1. **aḫşam eyledik:** *-dik*

Gazel 159

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Gecelemek. Akşamlamak.

Ḳılmadıḳ ifṭār o dem ḳand-i lebiñle bü'l-ʿaceb
Bekledik ḥayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik

aḫter:

1. **aḫter:**

Kıt'a 4

Mısra: **14**

Yıldız.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

aḫterī:

1. **aḫterīsidir:** *-sidir*

Gazel 90

Mısra: **6**
Bir yıldız.

Ḳılsa n’ola kitāb-ı cemālin müṭālaʿa
Ḫaṭṭı ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ aḫterīsidir

aḫter-i dümbāle:

1. **aḫter-i dümbāle:**
Gazel 54
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ahter-i dünbâle, kuyruklu yıldız.

Eyleyen ṭūl-ı emel kisvesin ol cānāneniñ
Çerḫ-i dilde aḫter-i dümbāle etmez iʿtibār

2. **aḫter-i dümbāle:**
Kaside 1
Mısra: **67**
Kelime Tipi: **-**
Ahter-i dünbâle, kuyruklu yıldız.

Ḳuyruġu aḫter-i dümbāle licāmı hāle
Çīn-i zülf-i siyehi ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān

3. **aḫter-i dümbāle:**
Kıt'a 12
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Ahter-i dünbâle, kuyruklu yıldız.

Ṭablınıñ āhengiñi gūş edip eflākde
Aḫter-i dümbāle ʿarż etdi nihāl-i benān

āhū:

1. **āhū:**
Gazel 77
Mısra: **4**
Ceylan.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vaḥşī-nigehi
Deşt-i ḫayālimde benim niçe āhū bulunur

2. **āhū:**
Gazel 81
Mısra: **6**
Ceylan.

Ol ġazāliñ bāde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayāl
Sīḫ-i ümmīd ile nār-ı dilde āhū çevrilir

3. **āhū:**
Gazel 197
Mısra: **1**
Ceylan.

Ṣayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū
Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḫu

ahvāl:

1. **aḥvāli:** *-i*
Gazel 220
Mısra: **9**
"hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.

Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

2. **aḥvāli:** *-i*
Kıt'a 4
Mısra: **10**
"hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.

Bu esnāda gerçi olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu devletiñ āyā ki aḥvāli

aḥvālim nice olur:

1. **aḥvālim nice olur:**
Murabba 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Durumum nasıl olmak.

ʿAcebā tīġ-ı müjeñle nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu perīşān ḥālim

aḫz:

1. **aḫzına:***-ı, -n, -a*
Kıt'a 12
Mısra: **17**
Almak. alınmak.

Aḫzına Keyvān gibi mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola maḥfeline sāyebān

aḫz ed:

1. **aḫz ed:**
Gazel 37
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kabul etmek // Tercih etmek.

Bebekden aḫz edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥişāra her çi bād-ābād

aḫz eder:

1. **aḫz eder:***-er*
Gazel 138
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Almak.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫz eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

aḫz et:

1. **aḫz et:**
Gazel 76
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Almak.

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫz etdi
Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

aḫz eyle:

1. **aḫz eyle:**
Gazel 29
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Almak, kabul etmek.

Bu mu sebeb vaḳ[i]tinden mi ġıdā aḫz eyler
Evc-i ʿalāda hümā-perde cemīʿ-i ervāḥ

2. **aḫz eyle:**
Gazel 187
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Almak, kabul etmek.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi aḫz eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle hem olsun hem olmasın

aḫz olun:

1. **aḫz olun:***-u, -n, -duk*
Gazel 166
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Alma, ele geçirme.

Çü aḫz olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

aḫz [u] beyʿ etme:

1. **aḫz [u] beyʿ etme:***-me*
Gazel 81
Mısra: **3**

Kelime Tipi: -
Alışveriş yapmak.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

aḫz-ı nūr:

1. **aḫz-ı nūr:**
Kıt'a 8
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Nurun kendisi.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫz-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

ʿāʾid:

1. **ʿāʾid:**
Gazel 40
Mısra: **8**
Birine veya bir şeye mahsus, ona ayrılmış, tahsis edilmiş.

Ṣun nuḳle bedel nūş edicek bāde-i sāḳī
Meclisde ḳadeḥ başına bir būsedir ʿāʾid

aḳ:

1. **aḳa:**-*a*
Gazel 142
Mısra: **9**
Akmak, dökülmek.

Fenniyā sāḥil-āver aḳa yem-i ṭabʿıñdan
Mevc-i naẓmıñla dür-i sirişki ḳılma taẓyīʿ

2. **aḳıp:**-*ıp*
Gazel 131
Mısra: **1**
(Sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

3. **aḳıdıp:**-*ıd, -ıp*
Gazel 12
Mısra: **7**
Gözyaşı dökmek.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe merhem-i dühün belesān et

4. **aḳar:**-*ar*
Gazel 58
Mısra: **1**
(sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

Fikr-i ḫoy-ı ʿārıżıñla çeşm-i dilden ṣu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar

5. **aḳar:**-*ar*
Gazel 58
Mısra: **3**
(sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

Jāle-i güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā ẓuhūr

6. **aḳar:**-*ar*
Gazel 58
Mısra: **5**
(sıvılar veya ufak tâneli maddeler için)

bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

Mıṣr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

7. **aḳar:**-*ar*
Gazel 58
Mısra: **7**
(sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

Ḳāʿe-i ʿuşşāḳına ol ḳāmet-i dil-cū aḳar
Geç nigāh-ı yārdan aġyār olup ālūde-ġam

8. **aḳar:**-*ar*
Gazel 58
Mısra: **9**
(sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

9. **aḳar:**-*ar*
Gazel 58
Mısra: **11**
(sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ içre ʿaceb mi Fenniyā

10. **aḳar:**-*ar*
Gazel 58
Mısra: **13**
(sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

ʿĀrifiñ zīrā midād-ı ḫāmesi lülü aḳar

11. **aḳar:**-*ar*
Gazel 63
Mısra: **6**
(sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

12. **aḳar:**-*ar*
Gazel 58
Mısra: **2**
Akar, dökülür.

Fikr-i ḫoy-ı ʿārıżıñla çeşm-i dilden ṣu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar

aḳ sāde mi:

1. **aḳ sāde mi:**-*mi*
Gazel 237
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Bir tür kumaş II
Beyaz ve desensiz kumaştan dikilmiş bir cins gömlek.

Penbe-i dāġ-ı serim
başıma bir berf-i belā
Aṭlas-ı çerḫiñ cihāna
verdigi aḳ sāde mi

aḳar aḳmaz:

1. **aḳar aḳmaz:**
Gazel 92
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
(gözyaşının) boşaldığı anda.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i
çeşmi ol māhıñ çaḳar
çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur
bārānveş eşkim aḳar
aḳmaz

aḳar ṣu:

1. **aḳar ṣu:**
Gazel 197
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Akarsu.

Defʿ etmege sevdā-yı
merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola
yāḫūd bir aḳar ṣu

ʿaḳār-ı vaṣl-ı cānı:

1. **ʿaḳār-ı vaṣl-ı cānı:***-ı*
Gazel 222
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Canın kavuşma geliri.

Ṣarf edip cānı ʿaḳār-ı
vaṣl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu
maṣrafı īrādıma

aḳarsu:

1. **aḳarṣu:**
Gazel 77
Mısra: **6**
Akarsu.

Şermle ruḫsārı n'ola
pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān
içre aḳarṣu bulunur

ʿaḳd edip:

1. **ʿaḳd edip:***-ip*
Gazel 237
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yemin etmek, bağlılık göstermek.

ʿAḳd edip rez-duḫterin
rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān
ʿazmiñ mübārek-bāde
mi

2. **ʿaḳd edip:***-ip*
Kıt'a 12
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Nikahlamak.

Zādesine ʿaḳd edip
şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını
görmemiş idi cihān

ʿaḳd etmek:

1. **ʿaḳd etmek:***-mek*
Gazel 130
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yemin etmek, bağlılık göstermek.

Bintü'l-ʿinebi pīr-i
muġān zāhide sāḳī
ʿAḳd etmek içün eyledi
şeyḫāne tavassuṭ

ʿakd eyle:

1. **ʿakd eyle:**
Gazel 153
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Nikahlanmak.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez
duḫteri pīr-i muġān

ʿakd eyleyip:

1. **ʿakd eyleyip:** *-y, -ip*
   Gazel 153
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Nikahlanmak.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez duḫteri pīr-i muġān

aḳdar:

1. **aḳdaramaz:** *-amaz*
   Gazel 97
   Mısra: **12**
   Aktarmak, anlatmak // Bir yerden başka bir yere naklolunmak.

Yem-i süḫanda reʾīs-i Celālīveş Fennī
"Nūḥ yelken" mażmūnı böyle aḳdaramaz

akdem:

1. **aḳdem:**
   Gazel 110
   Mısra: **11**
   Önce, evvel.

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḥıż[ı]r İlyās

2. **aḳdem:**
   Muhammes 1
   Mısra: **28**
   Çok (daha, en, pek) eski, daha önce, en önce olan.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet
Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

ʿāḳif:

1. **ʿāḳif:**
   Gazel 231
   Mısra: **20**
   Özel isim.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda Nāşide tevfīḳ olup
Nāẓımānıñ ʿĀkif oldu bāʿiṣ-i cemʿiyyeti

ʿāḳil iseñ:

1. **ʿāḳil iseñ:** *-i, -señ*
   Muhammes 1
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Akıllı kimse.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

ʿaḳl:

1. **ʿaḳlım:** *-ım*
   Gazel 25
   Mısra: **4**
   Akıl, us, düşünme ve anlama yeteneği.

Hevā-yı āh ile olduḳça zülf-i ʿanber-bū
Perīşān eyler ʿaḳlım ol ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

2. **ʿaḳl:**
   Kaside 1
   Mısra: **106**
   Akıl.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

3. **ʿaḳlımı:** *-ım, -ı*
   Gazel 5
   Mısra: **8**
   Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

ʿaḳlın al:

1. **ʿaḳlın al:** *-ır*
   Gazel 196
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Delirmek, meftun olmak, hayrete düşmek; bkz. TULUM, s. 324.

ʿĀşıḳıñ ʿaḳlın alır reftārıñ
Serv ü ʿarʿar gibi ḳaddi mevzūn

ʿaḳlın şaşırıp:

1. **ʿaḳlın şaşırıp:** *-ır, -ıp*
   Gazel 151
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Aklını kaybedecek kadar hayrete düşmek.

Zāhid ʿaḳlın şaşırıp zühdi perīşān etdi
Ṣaḥn-ı meclisde görüp muġ-beçeyi kāse be-kef

aḳmişe:

1. **aḳmişeniñ:** *-niñ*
   Gazel 208
   Mısra: **4**
   Kumaş.

Olmazdı behā ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger aḳmişeniñ çevre tel olsa

aḳmişe-i sünbüli:

1. **aḳmişe-i sünbüli:** *-i*
   Kıt'a 7
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Sünbül kumaşı.

Tuḥfe açıp nev-bahār dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā aḳmişe-i sünbüli

akrān:

1. **aḳrānıñ:** *-ın*
   Gazel 71
   Mısra: **8**
   Eş ve benzer olanlar.

Ṭalʿatıñ olsa n'ola āyīne-i ʿĀlem-nümā
Şāh-ı İskender gibi ʿālemde aḳrānıñ mı var

ʿaḳreb ruḳabāsıyla döner:

1. **ʿaḳreb ruḳabāsıyla döner:** *-er*
   Gazel 74
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Akrep rakipleriyle aynı yönde dönmek.

Çerḫ-i devvāre kiriş olsa çi ġam raḳḳāṣa
Raḳam-ı vuṣlata ʿaḳreb ruḳabāsıyla döner

ʿaḳreb-i sāʿat:

1. **ʿaḳreb-i sāʿat:**
   Gazel 186
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Saatin akrebi.

ʿAḳreb-i sāʿat devvāre çerḫ-i kec-rev
Heb muḫālif yürür ʿuṣṣāḳa o pergārından

ʿaḳreb-i ümmīd:

1. **ʿaḳreb-i ümmīd:**
   Gazel 155
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Ümit akrebi.

Dāʾim taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd

Zīrā ki devr-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

ʿaks ed:

1. **ʿaks ed:**
Gazel 24
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yansımak, tesir etmek.

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince sāḳiyā billūrdan
Bāde-i engūr ile ālūde ḳand-i aḥmer iç

ʿaks ise:

1. **ʿaks ise:***-ise*
Kıt'a 14
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Işık veya ses dalgalarının yansıtıcı bir yüzeye çarparak geri dönmesi, yansıma.

Çerḫ-i ṭāḳına n'ola encümveş ʿaks ise
Ser-miʿmār-ı muḥallā-yı dīvān-ḫāne vü ṭāḳ

ʿaks olunca:

1. **ʿaks olunca:***-unca*
Gazel 131
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yansımak.

Meşaḳḳat çekdirir ʿazminde keştī-i dil ü cāna
Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şaṭ

ʿaks-i dūr-bīn:

1. **ʿaks-i dūr-bīn:**
Gazel 94
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dürbinin yansıması.

Raḳībā bezm-i meyde yār ile maḫfīce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn ile dūr-ā-dūrdur sensiz

2. **ʿaks-i dūr-bīn:**
Gazel 147
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dürbinin yansıması.

Sāḳiyā bezm-i ḥaḳīḳatde (biz) seniñle ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş ırağ

ʿaks-i ḫāl-i ruḫunu:

1. **ʿaks-i ḫāl-i ruḫunu:***-u, -n, -u*
Gazel 149
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Güzellerin yanağındaki benin aksi / yansıması.

ʿAks-i ḫāl-i ruḫunu cām-ı Cem içre sāḳī
Meges-i mürde şanıp der-mey-i peymāneye üf

ʿaks-i rūy-ı sāḳi-i meh-pāre:

1. **ʿaks-i rūy-ı sāḳi-i meh-pāre:**
Gazel 26
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ay parçası gibi güzel sakinin yüzünün yansıması.

ʿAks-i rūy-ı sāḳi-i meh-pāre ile Fenniyā
Vech-i billūr-ı secencelveş muṣaffādır ḳadeḥ

ʿaks-i vech:

1. **ʿaks-i vech:**
Gazel 231
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüzünün görünümü, yansıması.

Verme mirʾāt-ı dili sen ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl etmez maḥabbet şirketi

ʿaksine devrānla:

1. **ʿaksine devrānla:** *-la*
Muhammes 1
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Olayların, kişinin arzu ettiği şekilde gerçekleşmemesi.

Baḫīl olma kerem ḳıl ʿāleme iḥsānıñı var et
Devā mı ʿaksine devrānla böyle yürü çıḳ git

al-:

1. **alıp:** *-ıp*
Kaside 1
Mısra: **121**
Almak, satın almak.

Künc-i raḥmetden alıp ḳıyye-be-ḳıyye lüʾlüʾ
Rūy-ı arża o nüzūl eyledi miṣl-i mīzān

al:

1. **āl:**
Gazel 195
Mısra: **10**
Hile, düzen, aldatma.

Degil ṣābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

2. **āl:**
Gazel 75
Mısra: **6**
Açık kırmızı renk.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aşmış ayaġ üstündedir

3. **alıp:** *-ıp*
Kıt'a 5
Mısra: **2**
Almak ll elde etmek.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Muṣṭafā Seyyid Efendi kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i Rodosçuḳda be-kām oldu

4. **alıp:** *-ıp*
Gazel 7
Mısra: **11**
Almak, ele almak.

Alıp kālā-yı naẓmı ḫvāce-i ṭabʿ-ı Fürūġīden
Vücūd-ı dil-ber-i eşʿārıña Fennī yeleklik yap

āl u evlādınıñ:

1. **āl u evlādınıñ:** *-ı, -nıñ*
Kaside 1
Mısra: **159**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Muhammed'in ailesi, çocukları.

Āl u evlādınıñ aṣḥābınıñ ervāḥıçün
Gül-i ḫoş-būy-ı hedāyā ola ẕikr-i Ḳurʾān

aʿlā:

1. **aʿlā:**
Gazel 157
Mısra: **2**
(daha, en, pek) yüksek.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra
versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol
daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

ālām:

1. **ālāmını:** *-ı, -nı*
Gazel 215
Mısra: **10**
Ar. is. Elemler, kederler, acılar.

Dil-ḫasteniñ ol ḥāẕıḳ-ı
cān nabżına baḳmaz
Tefhīm eder ālāmını
bīmārı görünce

ʿalāmet:

1. **ʿalāmeti:** *-i*
Gazel 236
Mısra: **6**
Belirti, işaret, iz, nişan II delil.

Pīr-i muġān ayaġına
çekse ʿaceb midir
Bāy u gedāya ẓāhir
olunca ʿalāmeti

âlât:

1. **ālātı:** *-ı*
Muhammes 1
Mısra: **7**
Aletler.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur
seniñde buña inkārın

ālāt-ı müheyyādır:

1. **ālāt-ı müheyyādır:** *-dır*
Muhammes 1
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Hazır aletler.

Muḥallādır mey-i engūr
ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır
anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

ālāy:

1. **alayda:** *-da*
Gazel 66
Mısra: **9**
Topluluk, kalabalık.

Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Ḫışmıla üstüme ṣad pişṭov-ı ḫūbān ṣıḳılır

2. **ālāyını:** *-ı, -n, -ı*
Kıt'a 4
Mısra: **11**
I. Bir merasimde, bir gösteride yer alan kalabalık, kortej II. Kalabalık, topluluk, cemaat, güruh III. Belirli günlerde veya belli bir maksat için düzenlenen merasim.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkāli

ālāy-ı ʿuşşāḳı:

1. **ālāy-ı ʿuşşāḳı:** *-ı*
Gazel 219
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Âşıklar topluluğu.

Temāşā ḳıl rikābında olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur naẓīri iḥtişāmlıḳda

ʿalāyim-i ḳamer:

1. **ʿalāyim-i ḳamer:**
Gazel 50
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayın işaretleri, izleri.

Ḫusūf-ı ḫaṭṭı n'ola ẓulmet-i cihān olsa
ʿAlāyim-i ḳameriñ ol vekāyiʿindendir

ālāyına çıḳdılar:

1. **ālāyına çıḳdılar:** *-dı, -lar*
   Kıt'a 12
   Mısra: **20**
   Kelime Tipi: **-**
   Geçit törenine çıkmak.

Oldu müzeyyen niçe seyre cevān ṣaf-be-ṣaf
Çıḳdılar ālāyına nev-çerī-i zīverān

ālāyiş:

1. **ālāyişinden:** *-i, -n, -den*
   Gazel 31
   Mısra: **7**
   Gösteriş.

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme ʿibret-nümādır yaḫ

ʿālem:

1. **ʿālemde:** *-de*
   Gazel 109
   Mısra: **3**
   Ar. Evren, kainat.

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır
Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

2. **ʿālemde:** *-de*
   Gazel 123
   Mısra: **3**
   Ar. Evren, kainat.

ʿUşşāḳı helāk eylemek ʿālemde nühüfte
Tīġ-ı nigehi dīde-i mestāneye maḫṣūṣ

3. **ʿālemde:** *-de*
   Gazel 16
   Mısra: **1**
   (fânî) dünyâ.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṣ
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṣ

4. **ʿālem:**
   Gazel 31
   Mısra: **11**
   (fânî) dünyâ.

Niçün beyʿ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ʿālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

5. **ʿālemde:** *-de*
   Gazel 32
   Mısra: **5**
   (fânî) dünyâ.

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n'ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

6. **ʿālemde:** *-de*
   Gazel 131
   Mısra: **3**
   (fânî) dünyâ.

Hezārān teşnegān-ı beldeyi seyr eyler ʿālemde
Ki meyl-i menbaʿ-ı āb-ı behişt-i dil-güşādır Şāṭ

7. **ʿālemde:** *-de*
   Gazel 131
   Mısra: **9**
   (fânî) dünyâ.

Bürehne dil-rübālar ṣuyını buldurmuş ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Şāṭ

8. **ʿālemde:** *-de*
   Gazel 169

Mısra: **6**
(fânî) dünyâ.

Tā olmayıcaḳ sırr-ı meʿād ile ṣafā-yāb
Zaḥmet verir ʿālemde saña ḳayd-ı meʿāşıñ

9. **ʿāleme:**-*e*
Kıt'a 1
Mısra: **21**
(fânî) dünyâ.

Müdellel ʿāleme tārīḫi besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi ṣulḥ ile sulṭān Süleymān geldi dünyāya

10. **ʿālem:**
Kıt'a 14
Mısra: **10**
(fânî) dünyâ.

Güş eden naḳşını Mānī gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle temāşāsına ʿālem müştāḳ

11. **ʿāleme:**-*e*
Gazel 86
Mısra: **3**
Dünya || dünyadaki insanlar, herkes, ahali.

Ederseñ ʿāleme māh-ı viṣāliñi noḳṣān
Ṭulūʿ-ı mihr ü vefāsında ẕerre var mıdır

12. **ʿālemde:**-*de*
Gazel 71
Mısra: **8**
Alem, dünya, cihan.

Ṭalʿatıñ olsa n'ola āyīne-i ʿĀlem-nümā
Şāh-ı İskender gibi ʿālemde aḳrānıñ mı var

13. **ʿālemi:**-*i*
Gazel 95
Mısra: **9**
Alem, dünya, cihan, kainat, evren.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

14. **ʿālemde:**-*de*
Gazel 113
Mısra: **6**
Alem, dünya, cihan, kainat, evren.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile ʿālemde münaḳḳaş

15. **ʿāleme:**-*e*
Gazel 78
Mısra: **2**
Alem, dünya, cihan; kainat, evren.

Ḳılmayan ey dil teʾehhül ṣanma bī-ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mışr ol sulṭān olur

16. **ʿālemde:**-*de*
Gazel 114
Mısra: **11**
Alem, dünya, cihan; kainat, evren.

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣığındırmış

17. **ʿālemde:**-*de*
Gazel 119
Mısra: **13**
Alem, dünya, cihan; kainat, evren.

Hevāyī-meşreb olduñ
ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş
ʿiẕārıñ lālezār āteş

18. **ʿāleme:**-*e*
Gazel 158
Mısra: **7**
Dünya, âlem, herkes.

Şekvā eder ʿāleme
imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı
ḳanāʿatde ġınā yoḳ

19. **ʿālemde:**-*de*
Kıt'a 8
Mısra: **11**
Alem, dünya.

Ne rifʿatdir aña māder
peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı
ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

20. **ʿālemi:**-*i*
Kaside 1
Mısra: **38**
Âlem kelimesi II dünya.

Ẓulmet-i küfre şafaḳ
gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem
ʿālemi nūr-ı imān

21. **ʿālemde:**-*de*
Gazel 208
Mısra: **9**
(Fâni, geçici) Dünya.

ʿĀlemde esāsı gibi şol
ḥışn-ı ḥaşīniñ
Hedm olmaz idi
tevbede zāhid temel
olsa

22. **ʿālemde:**-*de*
Gazel 218
Mısra: **1**
(Fâni, geçici) Dünya.

Bir mürşidiñ ol bendesi
ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

23. **ʿālemde:**-*de*
Kaside 1
Mısra: **33**
(Fâni, geçici) Dünya.

Ḥüccet-i ḥükm-i
nübüvvet idigüñ
ʿālemde
Ẓahr-i pākiñde yeter
faṣṣ-ı nigīn-i deyyān

24. **ʿālemde:**-*de*
Kıt'a 4
Mısra: **5**
(Fâni, geçici) Dünya.

Ne devletdir olup
dāmād-ı şehryār
ʿālemde
Murād üzre naẓar-
perverdelikde yoḳdur
emsāli

25. **ʿālemde:**-*de*
Kıt'a 7
Mısra: **4**
(Fâni, geçici) Dünya.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-
ı merātib edip
Pīri nefes ḳıldı ʿālemde
aña çün velī

26. **ʿālemde:**-*de*
Kıt'a 10
Mısra: **16**
(Fâni, geçici) Dünya.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-
seḥer devr etmede

gerdūnı
Bulunmaz böyle bir ṭalʿat çi sūd ʿālemde bī-tāb ol

ʿāleme iḥsānıñı var et:

1. **ʿāleme iḥsānıñı var et:**
Muhammes 1
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Dünyaya varlığını göstermek.

Baḫīl olma kerem ḳıl ʿāleme iḥsānıñı var et
Devā mı ʿaksine devrānla böyle yürü çıḳ git

ʿâlemi:

1. **ʿālemi:**
Gazel 13
Mısra: **3**
Alem, dünya.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

2. **ʿālemi:**
Kaside 1
Mısra: **43**
Alem, dünya.

ʿĀlemi ḫākle ḳılmazdı teyemmüm ṭāhir
Başmasa rūy-ı zemīne ḳademiñ mihr-i cihān

ʿālemi ḫalḳ etdi:

1. **ʿālemi ḫalḳ etdi:***-di*
Kaside 1
Mısra: **41**
Kelime Tipi: **-**
Dünyayı yaratmak.

Yüzü ṣuyuña seniñ ʿālemi ḫalḳ etdi Ḫudā
Parmaġında n'ola ırmaḳ gibi āb olsa revān

ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna:

1. **ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna:***-a*
Gazel 117
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sultanın gözyaşı çocuğunun aleti.

Naẓar et ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i tüfengine müjgānını şiş

ālet-i şemşīr:

1. **ālet-i şemşīr:**
Gazel 70
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kılıç.

Çekme tīġ-ı nigehiñ ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıña
Er olan ālet-i şemşīrini aʿdāya çeker

ālet-i sīḫ:

1. **ālet-i sīḫ:**
Gazel 34
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Demir şiş.

Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ
Ḳılmış āmāde o laḥm-ı cigere ālet-i sīḫ

ʿalev oldu:

1. **ʿalev oldu:***-du*
Gazel 200
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ateşten çıkan parlak ve yanar kıvılcım.

Ḥasret-i laʿl-i lebiñle ey ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāḳıñ ṭutuşup oldu ʿalev

ʿālī:

1. **ʿālī:**
Kıt'a 4
Mısra: **2**
Yüce, ulu.

Gel ey Fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār
Hüner seyr etdirip ṣaḥn-ı belāġat içre ol ʿālī

2. **ʿālīye:**-*ye*
Gazel 158
Mısra: **5**
Yüce, ulu.

ʿĀlīye gelir ḳısmeti bābına hümāveş
Muḥtāc-ı gedā-pīşelere bād-ı hevā yoḳ

āl-i muḥammed ʿalī:

1. **āl-i muḥammed ʿalī:**
Kıt'a 7
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Muhammet Ali sülalesi.

Ṭoġdu cihān içinde bir burc-ı saʿādetde kim
Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i Muḥammed ʿAlī

āl-i ʿosmān-cihān:

1. **āl-i ʿosmān-cihān:**
Kaside 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cihanın Osmanlı sülalesi.

Vāriṣ-i mülk-i Süleymān āl-i ʿOsmān-cihān
Ḫüsrev-i fermān-ber İskender-i dānā-reşīd

āl-i resūl-i ekrem:

1. **āl-i resūl-i ekrem:**
Kıt'a 14
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Muhammed' in sülâlesi.

Mefḫar-ı ẕāt-ı şerīf āl-i Resūl-i Ekrem
Nāmver-i ṣāḥib-i güftār ḥasīb-i ʿuşşāḳ

āl-i ṭāhir:

1. **āl-i ṭāhir:**
Kıt'a 6
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Temiz yaradılışlı.

Be-nām-ı Muṣṭafā Seyyid Efendi āl-i ṭāhir kim
O müftī-i Rodosçuḳ fāżıl-ı ʿallāme-i āgāh

ʿalīl olan:

1. **ʿalīl olan:**-*an*
Gazel 175
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hastalıklı, problemli olmak.

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı viṣāliñ ʿalīl olan
Çekdi dü dīdesine o ehl-i kemāl mīl

ʿālim-i maʿnā-yı kemāl-i īzed:

1. **ʿālim-i maʿnā-yı kemāl-i īzed:**
Kaside 1
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın kemal sıfatının özünü bilen.

Sensin ol ʿālim-i maʿnā-yı kemāl-i īzed
Sensin ol ṣāḥib-i Ḳurʾān-ı mübīn-i bürhān

alıp meydāna çıḳsa:

1. **alıp meydāna çıḳsa:**-*sa*

Kıt'a 14
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Alıp (kalemi) hüner meydanına çıkmak.

Kilk-i Vaṣṣāfın alıp çıḳsa n'ola meydāna
Yekke-tāz-ı süḫana ḥavlısı ṣaḥn-ı mızrāḳ

allāh:

1. **allahı:***-ı*
Gazel 146
Mısra: **5**
Allah, her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık.

Sūz-ı pür-sūz edip
Allahı severseñ diyerek
Ḳıldı bāzūlarımı bezm-i
ḫafīde pür-dāġ

allaha emānet olsun:

1. **allaha emānet olsun:***-sun*
Kıt'a 4
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Allah'a emanet olmak.

Naẓardan ḥıfẓ edip ẕāt-ı
şerīfin tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun Allaha
ʿaẓīmü'ş-şāna her ḥāli

allahı severseñ ṭursun:

1. **allahı severseñ ṭursun:***-sun*
Gazel 178
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ı seversen tursun.

Bün-nişīn-i ḫum-ı mey-ḫāneye sāḳī açma
Ṭursun Allahı severseñ meyi yab yab içelim

ʿallāme:

1. **ʿallāme:**
Kıt'a 5
Mısra: **12**
Çok âlim, çok bilgili, her şeyi bilen, her ilimde üstat olan kimse.

Ehāli şükr edip der
Fennīyā tārīḫini gūş et
Revā Ḥaḳ beldeye
ʿallāme müftī-i enām oldu

almaġı:

1. **almaġı:**
Gazel 72
Mısra: **7**
Ele almak.

Zāhirā zāhid ayaḳ almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i bāṭında o şeyḫāne yapar

alt edip:

1. **alt edip:***-ip*
Gazel 17
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Altına almak, üzerine oturmak.

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip cismi ṣūfiyā
Bu ṭarz-ı nev-verāʿla saña būriyā ʿabeş

altında:

1. **altında:**
Gazel 1
Mısra: **8**
Alt, altında.

Beş vaḳti ḳılmasın yeter ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ altında būriyā

altun:

1. **altun:**
Gazel 64
Mısra: **4**
Altın.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

2. **altun:**
Kıt'a 1
Mısra: **10**
"Altın"; değerli bir maden // Değerli, kıymetli.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

altun ḥal:

1. **altun ḥal:**
Gazel 141
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ezilmiş altın suyu.

Yazmış altun ḥal ile maʿrifet-i ḳadrini gör
Levḥ-i ebrūlarıñı muṣḥaf-ı ḥüsne sāniʿ

ālūde:

1. **ālūde:**
Gazel 24
Mısra: **8**
Far. Bulaşmış, bulaşık.

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince sāḳiyā billūrdan
Bāde-i engūr ile ālūde ḳand-i aḥmer iç

ālūde-ġam:

1. **ālūde-ġam:**
Gazel 58
Mısra: **8**
Gama bulaşmış; gamlı, dertli.

Ḳāʿe-i ʿuşşāḳına ol ḳāmet-i dil-cū aḳar
Geç nigāh-ı yārdan aġyār olup ālūde-ġam

āmāc-ı dāġ:

1. **āmāc-ı dāġ:**
Gazel 69
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yaraların amacı, hedefi.

Ḳaṣd eyledikçe neşter-i ġamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāġ şīşe-i cānān açar ḳapar

āmāde:

1. **āmāde:**
Gazel 11
Mısra: **5**
Far. Hazır, hazırlanmış, müheyya.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

2. **āmādedir:**
Gazel 61
Mısra: **3**
Far. Hazır, hazırlanmış, müheyya.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

3. **āmāde:**
Gazel 85
Mısra: **7**
Far. Hazır, hazırlanmış, müheyya.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā lāle-i ḥamrā biter

4. **āmādedir:**
Gazel 90
Mısra: **3**
Far. Hazır, hazırlanmış, müheyya.

Āmādedir umūruna şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i şeydā perīsidir

5. **āmāde:**
Gazel 103
Mısra: **10**
Far. Hazır, hazırlanmış, müheyya.

İlḳā-yı toḫm sırr-ı meżāmīn-i naẓm içün
Āmāde yoḳ mu Fenniye bir nev-zemīniñiz

6. **āmāde:**
Gazel 239
Mısra: **5**
Hazır, hazırlanmış.

Ṣalb olmaġa āmāde saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe ber-dār bulunur mu

āmāde dūlāb ol:

1. **āmāde dūlāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Hazır dönme dolap olmak.

Hezārān zīver-i kālāyı ḥıfẓ et naḳş edip dilde
Cihāz-ı ḥaclegāh-ı sürına āmāde dūlāb ol

āmāde ed:

1. **āmāde ed:**
Gazel 36
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hazırlamak, hazır hale getirmek.

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

āmāde edip:

1. **āmāde edip:***-ip*
Gazel 151
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hazırlamak, hazır hale getirmek.

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

āmāde ḳılmış:

1. **āmāde ḳılmış:***-mış*
Gazel 34
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Emrine hazır hale getirmek.

Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ
Ḳılmış āmāde o laḥm-ı cigere ālet-i sīḫ

amân:

1. **aman:**
Gazel 222
Mısra: **7**
Yardım istenildiğini anlatan söz, imdat.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫızırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

2. **aman:**
Gazel 226
Mısra: **1**
Dikkat çekme, tembih, uyarı.

Dāġ-ı berden bere-i vaṣlı aman ürkütme

Anı ḳoynuñda ṣaḳın
ḫayl-i zemān ürkütme

3. **amān:**

Murabba 3

Mısra: **18**

"Dikkat çekme, tembih, uyarı" amacıyla kullanılan bir ünlem.

Cenge ṭurmuş ġamzesi
ṣan kāfir-i āteş-feşān
ḳıl ḥaẕer sen ḳarşılıḳ
ṭurma amān

4. **amān:**

Kaside 1

Mısra: **146**

"Aman, medet" anlamlarında kullanılan yardım isteme sözü.

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile ʿiṣyānını setr eyle amān

ʿāmil:

1. **ʿamīl:**

Gazel 170

Mısra: **6**

Amel eden, işleyen, icrâ eden kimse.

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol ḫāk-i pāk ile
Çeşm-i ʿalīl-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ʿamīl mīl

ammā:

1. **ammā:**

Gazel 4

Mısra: **1**

Ancak, ama.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

2. **ammā:**

Gazel 4

Mısra: **2**

Ancak, ama.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

3. **ammā:**

Gazel 4

Mısra: **6**

Ancak, ama.

Esip savursa da nīm-bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka
Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl ammā

4. **ammā:**

Gazel 4

Mısra: **8**

Ancak, ama.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevṣer dedi āb-ı zülāl ammā

5. **ammā:**

Gazel 4

Mısra: **10**

Ancak, ama.

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ o teslīm-i rıżāsında
Yerin ḫākister eyler bārveş ehl-i kemāl ammā

6. **ammā:**

Gazel 8

Mısra: **5**

Ancak, ama.

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār

Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb

7. **ammā:**
Gazel 38
Mısra: **7**
Ancak, ama.

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir meyli ammā sāḳiyā
Ḫaclegāh-ı meclis-i rindān degil tenhā çi sūd

8. **ammā:**
Gazel 39
Mısra: **3**
Ancak, ama.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

9. **ammā:**
Gazel 42
Mısra: **4**
Ancak, ama.

Ḫvāb-ı ġafletden telef oldu dirīġā ʿömrümüz
Gerçi vāḳiʿ oldu ammā vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

10. **ammā:**
Gazel 53
Mısra: **8**
Ancak, ama.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

11. **ammā:**
Gazel 63
Mısra: **10**
Ancak, ama.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

12. **ammā:**
Gazel 72
Mısra: **7**
Ancak, ama.

Zāhirā zāhid ayaḳ almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i bāṭında o şeyḫāne yapar

13. **ammā:**
Gazel 76
Mısra: **3**
Ancak, ama.

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh
Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

14. **ammā:**
Gazel 89
Mısra: **8**
Ancak, ama.

Boyandı laʿl-i sāḳī reng-i ḫūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya ammā mülde sārīdir

15. **ammā:**
Gazel 94
Mısra: **11**
Ancak, ama.

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] feth eder ammā
Açılmaz verd-i şiʿrim Fenniyā mestūrdur sensiz

16. **ammā:**
Gazel 106
Mısra: **7**
Ancak, ama.

Ẓāhirde ser [ü] cānı
dirīġ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü]
dostāne ʿadūyuz

17. **ammā:**
Gazel 115
Mısra: **6**
Ancak, ama.

Ebrūsu n'ola çār ise
miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi
evḳātı güẕāriş

18. **ammā:**
Gazel 116
Mısra: **3**
Ancak, ama.

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa
ʿarż etmiş ruḫuñ ammā
Düyūn-ı būseden
baʿde'l-ḥisāb terḳīm
göstermiş

19. **ammā:**
Gazel 120
Mısra: **6**
Ancak, ama.

Kemāliyle olup naḫl-i
ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-
res nihāl ammā
ṣulandırmış

20. **ammā:**
Gazel 135
Mısra: **3**
Ancak, ama.

Geldi bezme zāhidā nā-
maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-
ʿinebden eylemez
bīgāne ḥaẕ

21. **ammā:**
Gazel 137
Mısra: **8**
Ancak, ama.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i
cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i
pervānede maḥfūẓ

22. **ammā:**
Gazel 139
Mısra: **5**
Ancak, ama.

Verdi varını o māha dil-
i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ
ü şirāsı meşrūʿ

23. **ammā:**
Gazel 154
Mısra: **7**
Ancak, ama.

ʿAzmgehi ṣuṣaya ammā
dile āsā
Ṣıḳdıḳda riḳābın
demesin saña ṭadaḳdaḳ

24. **ammā:**
Gazel 172
Mısra: **7**
Ancak, ama.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı
bint-i rez ammā çi sūd
Ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-
i muġān tenhā degil

25. **ammā:**
Gazel 190
Mısra: **9**
Ancak, ama.

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennī gibi
ammā
Naẓīre iltimās etmiş
süḫan-dānıñ
ḳamusundan

26. **ammā:**
Gazel 208

Mısra: **7**
Ancak, ama.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

27. **ammā:**
Gazel 208
Mısra: **11**
Ancak, ama.

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

28. **ammā:**
Gazel 219
Mısra: **3**
Ancak, ama.

ʿİbādetle ḳabāḥat zāhidā maḫfī gerek ammā
Şaḳadır rinde bezm içre mey içmek izdiḥāmlıḳda

29. **ammā:**
Gazel 231
Mısra: **13**
Ancak, ama.

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

30. **ammā:**
Gazel 242
Mısra: **7**
Ancak, ama.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını rüʾyāda ammā baʿd-ez-īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir ḥüsn-i taʿbīr eyledi

31. **ammā:**
Gazel 244
Mısra: **5**
Ancak, ama.

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

32. **ammā:**
Gazel 4
Mısra: **4**
Sözü pekiştirmek, kuvvetlendirmek için.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

33. **ammā:**
Gazel 4
Mısra: **12**
Bundan ötürü.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

34. **ammā:**
Gazel 20
Mısra: **3**
Ama ne yazık ki.

Serīḳa eyledi düzd-i müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn serrişte zülfüñde verir ol uc

35. **ammā:**
Gazel 29
Mısra: **5**
"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Mūceb-i hikmet-i lā-yüsʾelü ammā yefʿalü
Nā-peder kevne Mesīḥāyı getirdi fettāḥ

36. **ammā:**
Kaside 1
Mısra: **31**
"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

37. **ammā:**
Kaside 2
Mısra: **21**
"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Yazdılar taʿmiyye ammā tāriḫiñde şāʿirān
Bedr olur mu zāʿid-i noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

38. **ammā:**
Kıt'a 8
Mısra: **15**
"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Daḫı çoḳdur kenār-ı baḥr-i naẓmım söylese ammā
Yeter taṣdīʿe bāʿiṣ olma ey kilk-i güher-efşān

39. **ammā:**
Kaside 1
Mısra: **10**
"Ama, fakat, lakin, ancak, ne çare ki" anlamlarında bir bağlaç.

Başla evṣāfa [.] ol ẕāt-ı şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil ammā seniñ ey şīfte-zebān

ān:

1. **ān:**
Gazel 66
Mısra: **4**
Vakit, zaman.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh
Düşmüş ol mengene-i dillere her ān ṣıḳılır

2. **ān:**
Gazel 69
Mısra: **12**
Vakit, zaman.

Taḥrīr içün naẓīre-i manẓūm-ı Pertevi Fennī devāt-ı şiʿrini her ān açar ḳapar

aña:

1. **aña:**
Gazel 3
Mısra: **4**
T. Ona.

Yāre telḫīṣ eyle sen faṣl-ı ser-encām-ı dili Şerḥ edip metn-i ḫayāl-i vaṣlını gāhī aña

2. **aña:**
Gazel 23
Mısra: **4**
T. Ona.

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i düşnāmiñ ṣun ey ḥāẕıḳ Aña āb-ı viṣāliñle şifā ver şerbet-i emlec

3. **aña:**
Gazel 27
Mısra: **5**
T. Ona.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi
ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat
ise ezber et Merāḥ

4. **aña:**
Gazel 34
Mısra: **6**
T. Ona.

Görse encüm gibi bir
ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-
şübhe felekde Mirrīḫ

5. **aña:**
Gazel 34
Mısra: **8**
T. Ona.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-
ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı
nigārım aña cevrin
zīrnīḫ

6. **aña:**
Gazel 39
Mısra: **4**
T. Ona.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe
feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı
cemāliñde aña verd

7. **aña:**
Gazel 40
Mısra: **6**
T. Ona.

Daʿvā-yı deme beyyine
isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dür-i
çeşmim aña şāhid

8. **aña:**
Gazel 54
Mısra: **7**
T. Ona.

Dūşına almaz revā olsa
aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā ṣūfī felekde şāla
etmez iʿtibār

9. **aña:**
Gazel 86
Mısra: **10**
T. Ona.

Düşünce zāhid ayaġ
üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña
pāy-dār mıdır

10. **aña:**
Gazel 113
Mısra: **2**
T. Ona.

Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-
ġamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ aña
ey ʿārıż-ı mehveş

11. **aña:**
Gazel 115
Mısra: **8**
T. Ona.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile
baḫş eyle viṣāliñ
Olduydu aña şāyeste
şehā zīver-i bāliş

12. **aña:**
Gazel 120
Mısra: **14**
T. Ona.

Verip sermāye-i Bāḳī-i
naẓmı Fenniye Ḥüsnī
Aña yek-sāʿat içre māl-i
Ḳārūn ḳazandırmış

13. **aña:**
Gazel 125
Mısra: **8**
T. Ona.

Zāhid ne bilir ḥālet-i
devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti
Ḫüdā eyledi tefrīż

14. **aña:**
Gazel 128
Mısra: **2**
T. Ona.

Zenbūr-ı göñül verd-i ruḫ-ı dil-bere ʿārıż
Üşküfte hezārān-ı şükūfe aña fāʾiż

15. **aña:**
Gazel 140
Mısra: **10**
T. Ona.

Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ʿaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaʿ

16. **aña:**
Gazel 151
Mısra: **8**
T. Ona.

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

17. **aña:**
Gazel 202
Mısra: **10**
T. Ona.

Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḥāẕıḳ-ı perver
Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḳa

18. **aña:**
Gazel 206
Mısra: **8**
T. Ona.

Ṭıfl-ı dile pistānını ṣunduḳça meh-rū
Sākin olur efġānı aña dāye gelince

19. **aña:**
Gazel 216
Mısra: **10**
T. Ona.

Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña aġlama māteme

20. **aña:**
Gazel 244
Mısra: **8**
T. Ona.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

21. **aña:**
Gazel 19
Mısra: **8**
Ona.

Giydir laḳabı câme diyü ümm-i ḫabīṣe
Güldür o żamīri aña kālā-yı müʿennes

aña kim:

1. **aña kim:**
Kıt'a 7
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ona ki, o kimseye ki.

Şimdi Ḫudā bir oġul verdi aña kim dilā
Muṣḥaf-ı ḥüsnündeki ebrūları ḫaṭṭ-ı celī

ʿanber-i sārā:

1. **ʿanber-i sārā:**
Gazel 5
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Halis, saf anber.

Reşk-āver olup āteş-i laʿliñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i Semerḳand u Buḫārā

ʿanber-i sārāya:

1. **ʿanber-i sārāya:** *-y, -a*
Müstezad 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Halis, saf anber.

Zülf-i siyehiñ ʿanber-i sārāya degişmem
Yaḳma beni cānā

ʿanberiyye:

1. **ʿanberiyyeyle:** *-y, -le*
Gazel 173
Mısra: **7**
Rakı.

ʿAnberiyyeyle çıḳıp raḳṣ ederek
Ṣaḥn-ı meclisde mey oldu Düldül

ancaḳ:

1. **ancaḳ:**
Gazel 51
Mısra: **8**
Yalnızca, sadece.

Fennī maḳām-ı Şermiyi gülzār-ı naġmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi murġ-ı çemen bilir

anda:

1. **anda:**
Gazel 30
Mısra: **6**
T. Orada.

Meh-cebīniñdir berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i ḳudretle çekilmiş ebruvānıñ anda ṣaḥ

2. **anda:**
Gazel 200
Mısra: **12**
T. Orada.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

3. **anda:**
Gazel 12
Mısra: **10**
O zaman.

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

4. **anda:**
Kaside 1
Mısra: **58**
"Orada" işaret zamiri.

Ümmühānīye gidip bir gece ol devletle
Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

andan:

1. **andan:**
Gazel 124
Mısra: **2**
Ondan.

Uzandıḳça leb-i dildāra mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur ḳorḳaram andan dilā ḫalāṣ

2. **andan:**
Gazel 144
Mısra: **2**
Ondan.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

ʿandelib:

1. **ʿandelībe:** *-e*
Gazel 213
Mısra: **2**
Ar. Bülbül.

Dem-ā-dem ney gibi baġrım deler

āġāzelendikçe
Açılsın ʿandelībe gülşen-i dil tāzelendikçe

2. **ʿandelībīn:** *-iñ*
Gazel 61
Mısra: **4**
Bülbül II âşık.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

ʿandelīb-i ʿāşıḳa:

1. **ʿandelīb-i ʿāşıḳa:** *-a*
Gazel 112
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın bülbülü.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

ʿandelīb-i ʿāşıḳāna:

1. **ʿandelīb-i ʿāşıḳāna:** *-a*
Gazel 159
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların bülbülleri.

Bezm-i meyde cām-ı laʿl-i yāri gül-fām eyledik
ʿAndelīb-i ʿāşıḳāna gonçeyi rām eyledik

ʿandelīb-i ḫāme-i gülzār-ı maʿrifet:

1. **ʿandelīb-i ḫāme-i gülzār-ı maʿrifet:**
Kıt'a 2
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bilgi gül bahçesi kaleminin bülbülü.

Ey ʿandelīb-i ḫāme-i gülzār-ı maʿrifet
Üşküfte oldu ṭurma gül-i ṭabʿ-ı pādişāh

ʿandelīb-i zār:

1. **ʿandelīb-i zār:**
Kıt'a 2
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ağlayan, feryat eden bülbül.

Ninni-serālıḳ etme sen ey ʿandelīb-i zār
Ol ḫvāb-ı nāza ʿārıż olur şāyed intibāh

andır:

1. **andırmış:** *-mış*
Gazel 120
Mısra: **2**
Andırmak, hatırlatmak.

O meh āb-ı viṣāliyle ʿaṭāş-ı ʿışḳı ḳandırmış
Sebīl-i Nīl-i pāk-i Kerbelā-yı Mışrı andırmış

anı:

1. **anı:**
Gazel 5
Mısra: **2**
Onu.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat ey ṣaçı Leylā

2. **anı:**
Gazel 9
Mısra: **2**
Onu.

Mey-i laʿlin ṣunup rindāne sāḳī-i ṭalʿat mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ẓanneder vişn-āb

3. **anı:**
Gazel 9
Mısra: **12**
Onu.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

4. **anı:**
Gazel 22
Mısra: **5**
Onu.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

5. **anı:**
Gazel 31
Mısra: **11**
Onu.

Niçün beyʿ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ʿālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

6. **anı:**
Gazel 32
Mısra: **4**
Onu.

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ ẕikr et kim
Eyle sen anı nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

7. **anı:**
Gazel 32
Mısra: **7**
Onu.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

8. **anı:**
Gazel 35
Mısra: **2**
Onu.

Ḫayāl-i ʿārıżıñ bir kaṣr-ı nev-bünyād edip zühhād
Müzeyyen eyledi bāġ-ı İremāsā anı Şeddād

9. **anı:**
Gazel 36
Mısra: **4**
Onu.

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

10. **anı:**
Gazel 67
Mısra: **12**
Onu.

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

11. **anı:**
Gazel 70
Mısra: **8**
Onu.

Giyicek cāmeleri duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege zāhid anı tenhāya çeker

12. **anı:**
Gazel 72
Mısra: **2**
Onu.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

13. **anı:**
Gazel 76
Mısra: **6**
Onu.

Ṣıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i ẕeḳandan tekrār

14. **anı:**
Gazel 79
Mısra: **10**
Onu.

Ḳāḍī-i cemālinde gelip şāhid-i ḫaṭṭı
Maḳṣūd-ı beyānında anı İbn-i Melekdir

15. **anı:**
Gazel 89
Mısra: **9**
Onu.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı fürḳatiñle gül de nārıdır

16. **anı:**
Gazel 93
Mısra: **6**
Onu.

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

17. **anı:**
Gazel 109
Mısra: **2**
Onu.

Düşdü sevdāsına dil perçemin[iñ] ḳıldı heves
Etme şeydā anı ey pādişeh-i mülket-i Fes

18. **anı:**
Gazel 109
Mısra: **8**
Onu.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

19. **anı:**
Gazel 122
Mısra: **4**
Onu.

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri
Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaṣ

20. **anı:**
Gazel 129
Mısra: **2**
Onu.

Dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ rabbāṭ
Celī yazmış anı levḥ-i cemāle mūlaruñ ḫaṭṭāṭ

21. **anı:**
Gazel 129
Mısra: **8**
Onu.

Dür-i dendān u laʿliñ görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaṣf edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

22. **anı:**
Gazel 133
Mısra: **6**
Onu.

Meşḳ-i ḫaṭı(nı) taʿlīm edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı pür-ḫālle menḳūṭ

23. **anı:**
Gazel 146
Mısra: **8**
Onu.

Bāde-i laʿlini nūş
etmege meʾẕūn olsam
Cān ḥalḳıma degin
etmez idim anı ferāġ

24. **anı:**
Gazel 159
Mısra: **6**
Onu.

Kaʿbe-i ḥüsnünde saʿy
edip metaʿ-ı vuṣlatın
Zāʾir-i ḥüccāc-ı ʿışḳa anı
iḥrām eyledik

25. **anı:**
Gazel 178
Mısra: **6**
Onu.

Dil-i bīmāra şifā ṣun
lebiñ ey ḥāẕıḳ-ı cān
Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ
anı muġlāb içelim

26. **anı:**
Gazel 200
Mısra: **2**
Onu.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde
luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

27. **anı:**
Gazel 225
Mısra: **8**
Onu.

Alıp āġūşuma Meryem
gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken baġrıma başdı
anı mādercesine

28. **anı:**
Gazel 226
Mısra: **2**
Onu.

Dāġ-ı berden bere-i
vaṣlı aman ürkütme
Anı ḳoynuñda ṣaḳın
ḫayl-i zemān ürkütme

29. **anı:**
Gazel 239
Mısra: **10**
Onu.

Dil dest-i münādīde
gezer Yūsufveş līk
Mıṣr içre ʿaceb anı
ḫarīdār bulunur mu

30. **anı:**
Gazel 242
Mısra: **4**
Onu.

Ḫamr içün nāzil olan
āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça
vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

31. **anı:**
Gazel 69
Mısra: **2**
1. Onu.

Beyt-i derūnu vuṣlat u
hicrān açar ḳapar
Ḫaccāc [u] āṣafa anı
merdān açar ḳapar

32. **anı:**
Gazel 126
Mısra: **2**
1. Onu.

Yek-noḳṭadır ʿil[i]m ki o
deryā-yı bī-ḥaẕīż
Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i
sūy-ı bī-ḥaẕīż

ʿanīd:

1. **ʿanīd:**
Kaside 2
Mısra: **20**
İnatçı.

Hīç ne mümkindir
seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān
ʿAzm-i medḥiñde naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

anıñ:

1. **anıñ:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Onun.

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

2. **anıñ:**
Gazel 47
Mısra: **6**
Onun.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna
Revān kuḥlı anıñ Iṣfahān behāsınadır

3. **anıñ:**
Gazel 88
Mısra: **10**
Onun.

Fenniyā Sebzi Efendiye ne mümkün tanẓīr
Fem-i kilkinden anıñ laʿl-i bedeḫşān dökülür

4. **anıñ:**
Gazel 89
Mısra: **6**
Onun.

Gelince meclis-i şeh-nāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik ḳılmaḳ anıñ ḳulḳulde kārıdır

5. **anıñ:**
Gazel 111
Mısra: **3**
Onun.

İçerem ḳanını billāh anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-bere peymāne heves

6. **anıñ:**
Gazel 133
Mısra: **8**
Onun.

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ maṣrafı maẓbūṭ

7. **anıñ:**
Gazel 183
Mısra: **14**
Onun.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

8. **anıñ:**
Gazel 194
Mısra: **11**
Onun.

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu) anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe muʿīni olanlarıñ

9. **anıñ:**
Gazel 195
Mısra: **7**
Onun.

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

10. **anıñ:**
Gazel 218

Mısra: **11**
Onun.

Mümkin mi güle mis̲li anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

11. **anıñ:**
Gazel 236
Mısra: **8**
Onun.

Dil-ḫaste cān bulurdu devā viṣāli
Bir laḥẓacıḳ olaydı anıñ istirāḥati

anıñla:

1. **anıñla:**
Gazel 176
Mısra: **5**
Onunla.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

ʿanḳā:

1. **ʿanḳā:**
Gazel 158
Mısra: **7**
Anka kuşu, Simurg.

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

2. **ʿanḳā:**
Gazel 180
Mısra: **9**
Anka kuşu, Simurg.

Olsa ʿanḳā gibi naẓīrem nā-dīde taʿaccüb
Fenniyā ser-süḫan-ı Hāşime naġzem maġzem

ʿankebūt:

1. **ʿankebūt:**
Kaside 1
Mısra: **45**
Örümcek.

ʿAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

2. **ʿankebūta:**-*a*
Gazel 217
Mısra: **5**
Örümcek.

Kimi mūya kimisi ʿankebūta eyleyip teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim miyānı olmamaḳ üzre

añla:

1. **añlanılmaz:**-*ñılmaz*
Kaside 1
Mısra: **117**
Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.

Añlanılmaz bu ne ṣoḥbet bu ne keyfiyyetdir
ʿAḳl ile fehm edemez künhünü z̲ihn-i insān

2. **añla:**
Gazel 99
Mısra: **7**
Onla.

Yoḳlayıp farḳ ederiz añla yaḳın olduġunu
Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı sīnesinden biliriz

3. **añlamazsın:**-*maz, -sın*
Gazel 147
Mısra: **7**
Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen
Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

4. **añlasın:**-*sın*
Gazel 189
Mısra: **1**
Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

Nār-ı hecr-i yār ile bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

anlar:

1. **anlar:**
Gazel 49
Mısra: **8**
T. Üçüncü çokluk şahıs zamiri, onlar.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aṣlā derler

2. **anlarıñ:**
Gazel 118
Mısra: **4**
T. Üçüncü çokluk şahıs zamiri, onlar.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

anuñçün:

1. **anuñçün:**
Gazel 195
Mısra: **4**
Bu nedenle.

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

ara:

1. **aramaz:**-*maz*
Gazel 97
Mısra: **3**
Aramak, bir şeyi bulmaya çalışmak, araştırmak.

Oḳur ḫayāl-i dili muḫtaṣar geçer aramaz
Binā-yı ʿāşıḳına ṣarf-ı ẕihn edip varamaz

ʿaraḳ:

1. **ʿaraḳı:**-*ı*
Gazel 95
Mısra: **8**
Rakı.

ʿUşşāḳa būselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

2. **ʿaraḳla:**-*la*
Gazel 185
Mısra: **2**
Rakı.

Neşāṭ-ı pīrezen-i bint-i rezden el çekelim
ʿAraḳla rūy-ı nigārı derūna ḥal çekelim

3. **ʿaraḳla:**-*la*
Gazel 193
Mısra: **4**
Rakı.

ʿArūs olsun ṣıḳılsın şerm ile dāmād-ı rindāna
ʿAraḳla duḫter-i rez ḥacle-i meclisde tellensin

ʿaraḳ mı ḳatdıñ:

1. **ʿaraḳ mı ḳatdıñ:**-*dıñ*
Gazel 201

Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Rakı mı eklemek.

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen ṣuyuna

ʿaraḳ-çīn:

1. **ʿaraḳ-çīn:**
Gazel 95
Mısra: **5**
Takke.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre Ḫıṭādır fes istemez

ārām etdi:

1. **ārām etdi:***-di*
Kıt'a 11
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dinlenmek, yerleşmek.

Ki rūşen yaşını gül-ġonçecigim efendi
Ravża-i cennete ʿazm edip o ārām etdi

arasında:

1. **arasında:**
Gazel 32
Mısra: **3**
İçinde.

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ z̲ikr et kim
Eyle sen anı nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

2. **arasında:**
Gazel 134
Mısra: **5**
İçinde.

Lebiñ z̲ikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında
Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẓ

aʿrec:

1. **aʿrec:**
Gazel 23
Mısra: **10**
Ar. Anadan doğma aksaklık, topal.

Ne̲sirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

ʿarif:

1. **ʿārifiñ:***-īn*
Gazel 58
Mısra: **13**
Zihni olgunluğa ve sezgi gücüne sahip bilge kişi, ma 'rifet ehli.

ʿĀrifiñ zīrā midād-ı ḫāmesi lülü aḳar

2. **ʿārif:**
Gazel 105
Mısra: **13**
Âlim, bilgin, marifet ehli.

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif olanlar Fenniyā nuṭḳın
Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz

ʿārif efendiye:

1. **ʿārif efendiye:***-ye*
Gazel 4
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Rodosçuklu Fennî'nin çağdaşı olan şair.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

2. **ʿārif efendiye:** *-ye*
Gazel 205
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Rodosçuklu Fennî'nin çağdaşı olan şair.

Naẓīre ʿarż eder ʿĀrif Efendiye bu manẓūmu
ʿAcāyib ṣaçmalar taḥrīr eder Fennī-i bī-çāre

ʿārifā:

1. **ʿārifā:**
Gazel 71
Mısra: **13**
1. Divan şairi. 2. Ey ârifler.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

ʿārif-i z̲ātın:

1. **ʿārif-i z̲ātın:** *-ı, -n*
Müstezad 1
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Zatın (Allah'ın) özünü ve sıfatlarını bilen.

Pīrāye-i destārım edip ʿārif-i z̲ātın
Evrāḳ-ı nikātın

ʿārıż:

1. **ʿārıżıñ:** *-ın*
Gazel 82
Mısra: **1**
Yanak.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

2. **ʿārıżıñ:** *-ın*
Gazel 103
Mısra: **3**
Yanak.

Būs eyledikçe ʿārıżıñ üzre sefīd olur
Açılsa bāġ-ı gülde n'ola yaseminiñiz

3. **ʿārıżına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 141
Mısra: **11**
Yanak.

Yürise ḫaṭṭ-ı İmām-zāde n'ola ʿārıżına
Fenniyā cemʿ-i cemāʿat eder elbet cāmiʿ

4. **ʿārıż:**
Gazel 42
Mısra: **2**
Gelip geçici olan şey.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāz̲
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāz̲

5. **ʿārıżıña:** *-ına*
Gazel 88
Mısra: **4**
(sevgilinin) yanak.

Yüz bulup başdan eder ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

6. **ʿārıż:**
Gazel 128
Mısra: **1**
Gelen.

Zenbūr-ı göñül verd-i ruḫ-ı dil-bere ʿārıż
Üşküfte hezārān-ı şükūfe aña fāʾiż

7. **ʿārızı:** *-ı*
Gazel 226
Mısra: **5**
(Sevgilinin) yanağı.

Bāl-ı zülfün göricek
ʿārızı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

8. **ʿārıżıñ:** *-ı, -n*
Gazel 210
Mısra: **6**
(Sevgilinin) yanağı.

Gösterir İskendere
eşyāyı cümle bī-dirīġ
ʿĀrıżıñ āyīne-i ʿālem-
nümādır çeşmime

ʿārıż olur:

1. **ʿārıż olur:** *-ur*
Kıt'a 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Görülmeye başlamak, gelip çatmak, musallat olmak.

Ninni-serālıḳ etme sen
ey ʿandelīb-i zār
Ol ḫvāb-ı nāza ʿārıż olur
şāyed intibāh

ʿārıż-ı cānāna:

1. **ʿārıż-ı cānāna:** *-a*
Gazel 111
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağı.

Būsedir ḳaṣdı eden
ʿārıż-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḫsārıña
pervāne-i dil yā ne
heves

ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi:

1. **ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi:** *-ñ, -i*
Gazel 208
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Terlemiş yanak.

Olmazdı behā ʿārıż-ı
ḫoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger
aḳmişeniñ çevre tel
olsa

ʿārıż-ı mehveş:

1. **ʿārıż-ı mehveş:**
Gazel 113
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağı.

Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-
ġamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ aña
ey ʿārıż-ı mehveş

ʿārıż-ı ruḫsār:

1. **ʿārıż-ı ruḫsār:** *-ı, -dur*
Gazel 46
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki yanak.

Çerḫ-i ḥüsnünde şafaḳ
ʿārıż-ı ruḫsārıdır
Kevkeb-i ḥāline nūr-ı
meh-i ruḫ sarıdır

arnebūd:

1. **arnebūd:**
Gazel 202
Mısra: **6**
Arnavut.

Germ-ābede vaṣlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muṣinḳa

ʿarṣa-i zīr-kürūm-ı vaṣlı:

1. **ʿarṣa-i zīr-kürūm-ı vaṣlı:** *-ı*
Gazel 193
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın üzüm çubukları arsası.

Ḥadīd-i ālet-i neẕẕāre-i
dü-çeşm-i ʿāşıḳla
Hemīşe ʿarṣa-i zīr-
kürūm-ı vaṣlı bellensin

ʿarş-ı muʿallāya:

1. **ʿarş-ı muʿallāya:** *-y, -a*
   Kıt'a 1
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Yüce, yüksek arş.

N'ola teşrīfine ins ü
melek şād olsa ser-tā-pā
ʿUrūc etdi ṣadā-yı
müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

arslan:

1. **arslan:**
   Kaside 1
   Mısra: **48**
   Afrika ve Batı Asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli hayvan.

Bāb-ı ġārıñda
nigāhbānlıġa taʿyīn
olıcaḳ
Şişirir beyże ile ḳapıñda
arslan

ʿarūs olsun:

1. **ʿarūs olsun:** *-sun*
   Gazel 193
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Gelin olmak.

ʿArūs olsun ṣıḳılsın
şerm ile dāmād-ı
rindāna
ʿAraḳla duḫter-i rez
ḥacle-i meclisde
tellensin

ʿarūs-ı bāde:

1. **ʿarūs-ı bāde:**
   Gazel 50
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap gelini.

ʿArūs-ı bāde cihānıñ
şevāʾiʿindendir
Şırā-yı vuṣlatı ʿaṣrıñ
mübāyaʿındandır

ʿarūs-ı bint-i reziñ:

1. **ʿarūs-ı bint-i reziñ:** *-iñ*
   Gazel 223
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap gelini.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i
reziñ var ḥużūruna
Yoḫsa bez[i]mde
muntaẓar olma
ẓuhūruna

ʿarūs-ı mey:

1. **ʿarūs-ı mey:**
   Gazel 232
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap gelini.

Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı
mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle
bikrini saḳız gibi

ʿarūs-ı meye:

1. **ʿarūs-ı meye:** *-e*
   Gazel 160
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap gelini.

Zāhidā ḳaçma buyur
ḫaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı
meye maḥrem gibisin

ʿarūs-ı vaṣla:

1. **ʿarūs-ı vaṣla:** *-a*
   Gazel 220
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma düğünü.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

ʿarż:

1. **ʿarż:**
Gazel 214
Mısra: **7**
Göstermek II sunmak.

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż ol yetimeye
Yevmiyye naḳd büsesidir mā-cerā-cere

arz:

1. **arż:**
Gazel 235
Mısra: **1**
Toprak, yer. II Sevgilinin bastığı yer.

Arż seyrin olsa n'ola māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

ʿarż ed:

1. **ʿarż ed:**
Gazel 45
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak.

Beñzer hilāle ʿarż eder ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü biçmege çerḫiñ oraġı var

2. **ʿarż ed:**
Gazel 126
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak.

ʿ×d oldu dilden ʿarż edip ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i ġarrā-yı bī-ḥażīż

3. **ʿarż ed:***-ip*
Gazel 216
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Sāḳī ṣubūḥı meclis-i zühhāda ʿarż edip
Vermiş o teşnegāna şeme şeme

4. **ʿarż ed:**
Gazel 53
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Söylemek, açıklamak, sunmak, bildirmek.

Fennī bu nev-zemīni Leẕīẕiye ʿarż edip
Seng-i Ḥişārı ṭabʿ-ı hünerden temel ḳopar

arż et:

1. **arż et:**
Gazel 4
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

ʿarż et:

1. **ʿarż et:**
Gazel 116
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa ʿarż etmiş ruḫuñ ammā
Düyūn-ı büseden baʿde'l-ḥisāb terḳīm göstermiş

2. **ʿarż et:**-*se*
Gazel 156
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

3. **ʿarż et:**
Gazel 203
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

ʿArż et bu naẓmı Zīver Efendiye Fenniyā
ʿAfv eylesin ḳuṣūrunu temyīz gerekse de

4. **ʿarż et:**-*me, -sin*
Gazel 213
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Ṣaḳın ʿarż etmesin bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra
Olur fersūde ḳuṭn-ı vuṣlatı endāzelendikçe

5. **ʿarż et:**-*me, -de*
Gazel 217
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

6. **ʿarż et:**
Gazel 223
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā
Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuṣūruma

7. **ʿarż et:**
Gazel 225
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Fenniyā Zīver Efendiye bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı saña zergercesine

8. **ʿarż et:**
Gazel 232
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

9. **ʿarż et:**
Gazel 236
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Cevher-fürūş-ı ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā
ʿArż et bu dürr-i rişte-i naẓm-ı belāġati

10. **ʿarż et:**
Kıt'a 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Gel ey bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

11. **ʿarż et:**
Gazel 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Fennī Celāliye n'ola ʿarż etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı manẓūmı cā-be-cā

12. **ʿarż et:**
Gazel 37
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

13. **ʿarż et:**
Gazel 47
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Felek ister ise bādbān behāsınadır

14. **ʿarż et:**
Gazel 62
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne gūne ḳumāş olur

15. **ʿarż et:**
Gazel 63
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

16. **ʿarż et:**
Gazel 66
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Menzil-i pīr-i muġāna gelicek rūy-ı nigār
Rinde ruḫsārını ʿarż etmege cānān ṣıḳılır

17. **ʿarż et:**
Gazel 68
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Yāre ʿarż etse n'ola derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil
Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere bīmār kendin gösterir

18. **ʿarż et:**
Gazel 71
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir zerre īmānıñ mı var

19. **ʿarż et:**
Gazel 90
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

ʿArż et bu naẓmı Neşʾet Efendiye Fenniyā
Cevher-fürūş-ı pey-revin ol cevherīsidir

20. **ʿarż et:**
Gazel 129
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et
Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cūlarıñ bisāṭ

21. **ʿarż et:**
Gazel 230
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Arz etmek,sunmak.

Kenār-ı cūda ʿarż et serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

ʿarż etdi:

1. **ʿarż etdi:***-di*
Kıt'a 12
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Ṭablınıñ āhengiñi güş edip eflākde
Aḫter-i dümbāle ʿarż etdi nihāl-i benān

ʿarż etme:

1. **ʿarż etme:***-me*
Gazel 210
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa ʿarż etme sen ṣūfī gelip
Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

ʿarż etmez iseñ:

1. **ʿarż etmez iseñ:***-mez, -iseñ*
Gazel 171
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da māniʿ degil

ʿarż eyle:

1. **ʿarż eyle:**
Gazel 78
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek, takdim etmek.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile ẕī-şān olur

2. **ʿarż eyle:**
Gazel 125
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

3. **ʿarż eyle:**
Gazel 171
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da māniʿ degil

4. **ʿarż eyle:** *-y, -ip*
Gazel 193
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Leẕīzīye dem-ā-dem nev-süḫan ʿarż eyleyip Fennī
Kitāb-ı ṣafḥa-i mecmūʿa-i ṭabʿī ġazellensin

5. **ʿarż eyle:** *-y, -ip*
Gazel 222
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Bu müferriḥ-i nev-zemīni Fenniyā ʿarż eyleyip
Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

ʿarż eylediğiñ:

1. **ʿarż eylediğiñ:**
Gazel 28
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-güẕār Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

ʿarż eyler:

1. **ʿarż eyler:** *-r*
Gazel 242
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Her neye ḳılsam naẓar ruḫsārın ʿarż eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi taṣvīr eyledi

ʿarż-ı cemāl:

1. **ʿarż-ı cemāl:**
Gazel 44
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünü göstermek.

Feṭḥ edip ʿarż-ı cemāl eyleme aġyāra diyü
Ġonçeye ḫār-ı nikāt-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ

ʿarż-ı hüner eyleyerek yürüdü:

1. **ʿarż-ı hüner eyleyerek yürüdü:** *-dü*
Kaside 1
Mısra: **84**
Kelime Tipi: **-**
Hüner göstererek yürümek.

Raḳṣa çıḳdı zeyl-i raḫşān ile o şeb Zühre
Yürüdü ʿarż-ı hüner eyleyerek ḫayli zemān

ʿarż-ı vaʿd-i vaṣl:

1. **ʿarż-ı vaʿd-i vaṣl:**
Gazel 81
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma vadinde bulunma.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

ārzū:

1. **ārzū:**
Gazel 174
Mısra: **10**
Ar. İstek, gönül meyli.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

ārzū ed:

1. **ārzū ed:**-*er*
Gazel 164
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Arzulamak, istemek.

Tebḫāle-i lebānıñı būs eylesek seniñ
Dil ārzū eder ʿaseliñe çiçek seniñ

aş:

1. **aşmış:**-*mış*
Gazel 75
Mısra: **6**
Asmak.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aşmış ayaġ üstündedir

2. **aş:**
Gazel 122
Mısra: **2**
Asmak, bir yere tutturmak. // Bir kimseyi boğazına ip geçirip ayaklarını yerden keserek sallandırmak suretiyle öldürmek, idam etmek.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaş
Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aş

3. **aş:**
Gazel 124
Mısra: **10**
Asmak, bir yere tutturmak. // Bir kimseyi boğazına ip geçirip ayaklarını yerden keserek sallandırmak suretiyle öldürmek, idam etmek.

Eger esrār-ı vaşlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aş

āsā:

1. **āsā:**
Gazel 154
Mısra: **7**
?.

ʿAzmgehi şuşaya ammā dile āsā
Şıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

ʿāṣā:

1. **ʿaṣā:**
Gazel 17
Mısra: **2**
Ar. Uzun çomak, el değneği.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabeş
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabeş

āṣaf:

1. **āṣafa:**-*a*
Gazel 69
Mısra: **2**
Hz. Süleyman'ın veziri.

Beyt-i derūnu vuṣlat u hicrān açar ḳapar
Ḥaccāc [u] āṣafa anı merdān açar ḳapar

aṣaf-ı ġaddār:

1. **aṣaf-ı ġaddār:**
Gazel 46
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gaddar vezir.

Dāne-i ḫāl-i siyehkārıdır aġa-yı nebāt
Nigeh-i çeşmi şehiñ aṣaf-ı ġaddārıdır

āṣaf-ı şāhān:

1. **āṣaf-ı şāhān:**
Gazel 52
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Padişahların veziri.

Sāḳiyā dāʾire-i meclis-i Cem ḳıl peydā
Şevket ü salṭanatı āṣaf-ı Şāhān büyüdür

āsār u nesrimizde:

1. **āsār u nesrimizde:**-*imiz, -de*
Gazel 156
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Eserler ve nesir.

Āsār u nesrimizde bulunmazsa Fenniyā Mecmūʿalarda böyle ṣad-efsānemiz mi yoḳ

ʿaṣāyı dikdi:

1. **ʿaṣāyı dikdi:**-*di*
Gazel 223
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Asayı dikmek. Asayı dik duruma getirmek; asayla gezmek.

Bir resm-i elf-i āh ile dil ṣanma lāl olur
Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn ṭaraf-ı ṭūruna

ʿasel:

1. **ʿaseliñe:**-*i, -n, -e*
Gazel 164
Mısra: **2**
Bal II Dünya nimetleri.

Tebḫāle-i lebānıñı būs eylesek seniñ
Dil ārzū eder ʿaseliñe çiçek seniñ

2. **ʿasel:**
Gazel 53
Mısra: **10**
Bal; dünya nimetleri.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden ey dil ʿasel ḳopar

3. **ʿasel:**
Gazel 59
Mısra: **4**
Bal.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe dehānım ʿasel verir

ʿasel olsa:

1. **ʿasel olsa:**-*sa*
Gazel 208
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Bal olmak.

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

ʿases:

1. **ʿases:**
Gazel 152
Mısra: **8**
Gece bekçisi.

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız güş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

aṣḥāb:

1. **aṣḥābınıñ:**-*ı, -nın*
Kaside 1
Mısra: **159**
Hz. Muhammed'in arkadaşları, onun sohbetinde bulunan Müslümanlar.

Āl u evlādınıñ
aṣḥābınıñ ervāḥıçün
Gül-i ḫoş-būy-ı hedāyā
ola ẕikr-i Ḳurʾān

ʿāṣī-i mücrim:

1. **ʿāṣī-i mücrim:**
   Kaside 1
   Mısra: **145**
   Kelime Tipi: **-**
   Günahkâr.

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim
ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile
ʿiṣyānını setr eyle amān

ʿāşıḳ:

1. **ʿāşıḳa:***-a*
   Gazel 30
   Mısra: **7**
   'âşık.

Sīm-bāzuñdur felekde
ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa
maḳbūlüm degil ḳavs-i
ḳuzaḥ

2. **ʿāşıḳa:***-a*
   Gazel 77
   Mısra: **9**
   'âşık.

Ḥavż bir ʿāşıḳa
döşenmez ise fevvāre
gibi
Meyl eder āġūşmuza bir
ḳadd-i dil-cū bulunur

3. **ʿāşıḳıñ:**
   Gazel 48
   Mısra: **5**
   Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile
bir murād olur

4. **ʿāşıḳ:**
   Gazel 128
   Mısra: **5**
   Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Beyt-i dil-i mevrūs̱ısın
[sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥiṣṣesin ol dil-bere
taḳsīm-i ferāʾiż

5. **ʿāşıḳ:**
   Gazel 152
   Mısra: **5**
   Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u
taḥammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim refʿ olunca
nāfeden pīrāhen-i şeffāf

6. **ʿāşıḳ:**
   Gazel 8
   Mısra: **7**
   'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Tīġ-ı müjeñe sīnesini
feṭḥ eden ʿāşıḳ
Dīvāne eder ḫançer-i
bürrāna teḳarrüb

7. **ʿāşıḳı:***-ı*
   Gazel 14
   Mısra: **1**
   'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı
kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı
ṣayd avına raġbet

8. **ʿāşıḳıñ:***-ıñ*
   Gazel 89
   Mısra: **4**

'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ keşkülde yārıdır

9. **ʿāşıḳa:** *-a*
Gazel 134
Mısra: **1**
'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

10. **ʿāşıḳ:**
Gazel 114
Mısra: **9**
A. aşırı seven, tutkun.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

11. **ʿāşıḳa:** *-a*
Murabba 3
Mısra: **12**
Âşık , seven kişi.

Şeh-süvārım ṣanma eyle iki yaña merḥabā
Ḫışm-ı neẕẕār ile ol ʿāşıḳa ḳalpaġ oynadır

ʿāşıḳ ed:

1. **ʿāşıḳ ed:** *-ip*
Gazel 163
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Aşık olmak, muhabbet duymak.

Zīveri ʿāşıḳ edip Fennīyi mecnūn etmede
İsm-i Leylāya teşebbühle laḳabdır perçemiñ

ʿāşıḳ olup:

1. **ʿāşıḳ olup:** *-up*
Gazel 182
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Âşık olmak: Aşka tutulmak, yoğun sevgiye kapılmak, bağlanmak.

Gülşen-i rūz-ı elestden bir güle ʿāşıḳ olup Bülbül-i şūrīdeyem efġāna gelmişlerdenim

2. **ʿāşıḳ olup:** *-up*
Kıt'a 9
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Âşık olmak: Aşka tutulmak, yoğun sevgiye kapılmak, bağlanmak.

Zemānında görünce ḥüsn-i ḫaṭṭın ḳāḍi-ʿasker
ʿāşıḳ olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

ʿāşıḳ olurdu:

1. **ʿāşıḳ olurdu:** *-ur, -du*
Kaside 1
Mısra: **70**
Kelime Tipi: **-**
Âşık olmak: Aşka tutulmak, yoğun sevgiye kapılmak, bağlanmak.

O sahīl-āverīn ādem işideydi ṣavtın
Dil verip ʿāşıḳ olurdu aña şāh-ı mīrān

ʿāşıḳa:

1. **ʿāşıḳa:**

Gazel 36

Mısra: **1**

Aşka düşmüş, aşk derdine tutulmuş, bir güzele gönül vermiş, seven, tutkun.

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ʿāşıḳa vaʿd-i vaʿīd
Rūze-dārāna ġurūb oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

2. **ʿāşıḳa:**

Gazel 41

Mısra: **4**

Aşka düşmüş, aşk derdine tutulmuş, bir güzele gönül vermiş, seven, tutkun.

Daʿvet-i bezminde sen niʿmet-fürūş olma şehā
Vuṣlatıñdır ʿāşıḳa pālūde-i terden leẕīẕ

3. **ʿāşıḳa:**

Gazel 71

Mısra: **11**

Aşka düşmüş, aşk derdine tutulmuş, bir güzele gönül vermiş, seven, tutkun.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

4. **ʿāşıḳa:**

Gazel 88

Mısra: **3**

Aşka düşmüş, aşk derdine tutulmuş, bir güzele gönül vermiş, seven, tutkun.

Yüz bulup başdan eder ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

5. **ʿāşıḳa:**

Gazel 144

Mısra: **4**

Aşka düşmüş, aşk derdine tutulmuş, bir güzele gönül vermiş, seven, tutkun.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

6. **ʿāşıḳa:**

Gazel 208

Mısra: **2**

Birine, bir şeye tutkun; seven kişi.

Zülfüñ ne ʿaceb dilde ḫayāl-i daḫīl olsa
Şeb tā-be-seḥer ʿāşıḳa ṭūl-ı emel olsa

ʿāşıḳān:

1. **ʿāşıḳān:**

Gazel 87

Mısra: **7**

Aşıklar.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

2. **ʿāşıḳān:**

Gazel 87

Mısra: **7**

Aşıklar.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

3. **ʿāşıḳān:**

Gazel 138

Mısra: **3**

Aşıklar.

Ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ olsa ʿaceb mi ʿāşıḳān
Beyt-i dillerde ḫayāl-i ṭalʿatiñ nūr-ı şuʿāʿ

4. **ʿāşıḳān:**
Gazel 163
Mısra: **8**
Aşıklar.

Yüz bulup çıḳdı yine başdan uzandı ḫāline
ʿĀşıḳān ekl-i ḥabbü'l-zehebdir perçemiñ

5. **ʿāşıḳān:**
Gazel 223
Mısra: **7**
Aşıklar.

Kūyuñda rūz u şeb n'ola āh etse ʿāşıḳān
Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i viṣāliñ mürūruna

6. **ʿāşıḳān:**
Gazel 243
Mısra: **9**
Aşıklar.

Yürü ziyāretine ʿāşıḳān ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

ʿāşıḳān-ı mū-şikāf:

1. **ʿāşıḳān-ı mū-şikāf:**
Gazel 153
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kılı kırk yaran âşıklar.

Sebtine tercīʿ eder laʿliñ Necefle seyr eden
Ol ḫayāl-i mū-miyānı ʿāşıḳān-ı mū-şikāf

ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste:

1. **ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste:**
Gazel 97
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül hastası âşık.

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān
Ṣunar āyā rec-i düşnāmını yerer yeremez

ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteye:

1. **ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteye:** *-y, -e*
Gazel 163
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönüllü âşık.

Şerbet-i tebḫāle-i laʿl-i lebiñ ṣun ḥāẕıḳā
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye buhrān u buñdur perçemiñ

ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ:

1. **ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ:**
Gazel 70
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sadık âşık II hakiki âşık.

Çekme tīġ-ı nigehiñ ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıña
Er olan ālet-i şemşīrini aʿdāya çeker

ʿāşıḳ-ı şeydā:

1. **ʿāşıḳ-ı şeydā:**
Gazel 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Divane âşık.

Kūyuñda ṭutduġum iş olur zer-ʿayār-ı ḫāṣ
Ḫāk-i rehiñdir ʿāşıḳ-ı şeydāya kīmyā

2. **ʿāşıḳ-ı şeydā:**
Gazel 204
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Divane âşık.

Āġūşa çekse ʿāşıḳ-ı şeydā ʿaceb midir
Ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini seyr-i Bebekde geh

3. **ʿāşıḳ-ı şeydā:**
Gazel 78
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın âşık.

Bu meşeldir ki denir dü-dil olunca yek şehā
ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

4. **ʿāşıḳ-ı şeydā:**
Gazel 176
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın âşık.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi neyler ʿāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa da temcīd edip çıḳmam

5. **ʿāşıḳ-ı şeydā:**
Müstezad 2
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın âşık.

Ṭur reh-güẕārıñda o şehiñ bāri selām al
Ey ʿāşıḳ-ı şeydā

ʿāşıḳ-ı şeydāsına:

1. **ʿāşıḳ-ı şeydāsına:** *-sı, -n, -a*
Gazel 231
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın âşık.

Dürr-i vaṣlın beyʿ ederken ʿāşıḳ-ı şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

ʿāşıḳ-ı şeydāsının:

1. **ʿāşıḳ-ı şeydāsının:** *-sı, -nın*
Murabba 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Divane âşık.

Ravża-i ruḫsārına ādem nice cān atmasın
ʿĀşıḳ-ı şeydāsının ol cennetü'l-meʾvāsıdır

ʿāşıḳ-ı zārıñ:

1. **ʿāşıḳ-ı zārıñ:** *-ıñ*
Murabba 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ağlayan aşık.

Baḫş edip vaṣlıñı ben ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi hecriñle sezā mı ṣoldur

ʿāşıḳıñ:

1. **ʿāşıḳıñ:**
Gazel 196
Mısra: **7**
Âşık, seven kişi.

ʿĀşıḳıñ ʿaḳlın alır reftārıñ
Serv ü ʿarʿar gibi ḳaddi mevzūn

ʿāşıḳına açıldı:

1. **ʿāşıḳına açıldı:** *-ıl, -dı*
Gazel 192
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilisine sevgisini söylemek.

Şükūfeler gibi zeyn oldu zülf-i muġ-beçegān
Açıldı ʿāşıḳına müşk-bū çemen be-çemen

āsiyāb:

1. **āsiyāb:**
Gazel 85
Mısra: **10**
Değirmen, su değirmeni.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir rıfḳ ile ġavġā biter

āsiyāb-ı ʿāşıḳ:

1. **āsiyāb-ı ʿāşıḳ:** *-ıñ*
Gazel 60
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın değirmeni.

Devrān ederse āh-ı sirişkimle dil çi ġam
Ol āsiyāb-ı ʿāşıḳıñ āb-ı hevāsıdır

āsiyāb-ı emel:

1. **āsiyāb-ı emel:**
Gazel 74
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Emellerimin değirmeni.

Bād-ı āhımla sirişkim baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u hevāsıyla döner

āşiyān:

1. **āşiyānı:** *-ı*
Gazel 217
Mısra: **10**
Yuva.

Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamaḳ üzre
N'ola dil murġveş per aça çīn-i ṭurre-i yāre

2. **āşiyān:**
Gazel 37
Mısra: **2**
Yuva II Gönül kuşunun yuvası.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra her çi bād-ābād

aslâ:

1. **aṣlā:**
Gazel 49
Mısra: **8**
Asla, hiç bir zaman.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aṣlā derler

2. **aṣla:**
Murabba 2
Mısra: **5**
"Hiçbir şekilde" anlamında kullanılan durum zarfı.

İmtizāc etmekde yoḳ aṣla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i ḫarāb elde ṣaḳalı zāhidiñ

3. **aṣlā:**
Müstezad 2
Mısra: **4**
"Hiçbir şekilde" anlamında kullanılan durum zarfı.

Ḳıl ceyş-i ġamı şebḳat-ı mücellā ile nām al
Ḫavf eyleme aṣlā

āsmāna:

1. **āsmāna:**
Gazel 38
Mısra: **6**
Far. Gökyüzü, sema.

Nār-ı hecriyle o mehtābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

āşnā:

1. **āşnālara:** *-lar, -a*
Gazel 207
Mısra: **1**
Aşina, bildik, tanıdık.

Ey ḳaşı yā egilme hezār āşnālara
Ḳaddiñ ḫamīde etme begim merḥabālara

2. **āşnādır:** *-dır*
Gazel 210
Mısra: **2**
Aşina, bildik, tanıdık.

Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ tūtiyādır çeşmime
Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ āşnādır çeşmime

ʿaṣr:

1. **ʿaṣrıñ:** *-ıñ*
Gazel 50
Mısra: **2**
Devr, zaman, çağ.

ʿArūs-ı bāde cihānıñ şevāʾiʿindendir
Şırā-yı vuṣlatı ʿaṣrıñ mübāyaʿındandır

ʿaṭā:

1. **ʿaṭāşıñ:** *-sın*
Gazel 169
Mısra: **1**
Bağış, ihsan, bahşiş.

Nūş-ı mey-i laʿliñ ṭaleb etdikçe ʿaṭāşıñ
Çīn eyleme ey māh-cebīnim aña ḳaşıñ

ʿataş:

1. **ʿaṭāş:**
Gazel 62
Mısra: **4**
Susuzluk, hararet.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

ʿaṭāş-ı ʿışḳı:

1. **ʿaṭāş-ı ʿışḳı:** *-ı*
Gazel 120
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın harareti.

O meh āb-ı viṣāliyle ʿaṭāş-ı ʿışḳı ḳandırmış
Sebīl-i Nīl-i pāk-i Kerbelā-yı Mışrı andırmış

atdıḳça urur:

1. **atdıḳça urur:** *-ur*
Gazel 154
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Her atışta isabet kaydetmek.

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi cāna ʿışḳşaḳ

āteş:

1. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **2**
1. Ateş. 2. Hiddetli, şiddetli.

Viṣāl āteş firāḳ āteş mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş neşāṭ āteş ḫumār āteş

2. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **4**
1. Ateş. 2. Hiddetli, şiddetli.

N'ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş

3. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **4**
1. Ateş. 2. Hiddetli, şiddetli.

N’ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş

4. **āteş:**
Gazel 69
Mısra: **3**
Ateş.

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

5. **āteş:**
Gazel 40
Mısra: **4**
Yanıcı maddelerin tutuşmasıyla ortaya çıkan ısı ve ışık, od, nar; aşığa aşkın verdiği hararet durumu.

Taḥrīr edemem sūziş-i ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

6. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **1**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

7. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **1**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

8. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **1**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

9. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **1**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

10. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **2**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

11. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **2**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

12. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **2**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

13. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **4**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

N'ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş

14. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **6**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

15. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **8**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

N'ola şeb tā seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāġdār āteş

16. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **8**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

N'ola şeb tā seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāġdār āteş

17. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

18. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

19. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

20. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

21. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **12**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

22. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **14**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

23. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **14**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

24. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **14**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

25. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **16**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

26. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **16**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

27. **āteş:**
Gazel 119
Mısra: **16**
Ateş II Yakıcı, kırmızı.

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

28. **āteş:**
Gazel 123
Mısra: **1**
Alev, od; gönül yangını, aşk.

Āteş ile yanmaḳ dil-i vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

29. **āteşi:** *-i*
Gazel 137
Mısra: **8**
Aşk ateşi.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i pervānede maḥfūẓ

30. **āteş:**
Gazel 113
Mısra: **1**
Alev, od.

Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-ġamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ aña ey ʿārıż-ı mehveş

<u>āteş misāli:</u>

1. **āteş misāli:**
Gazel 195
Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Ateş gibi.

Gelir ḫançer be-kef āteş miṣāli ṭalʿat-ı pür-ḥāl
Ḥaẕer ḳıl mest-i şeydā nev-çerī-i şūḫ-ı bengīden

āteşāsā:

1. **āteşāsā:**
Gazel 229
Mısra: **1**
Ateş gibi.

Āteşāsā merāḳ var dilde
Dūd-ı āh-ı firāḳ var dilde

2. **āteşāsā:**
Gazel 229
Mısra: **10**
Ateş gibi.

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n'ola
Āteşāsā merāḳ var dilde

āteş-i cevriñ:

1. **āteş-i cevriñ:** *-iñ*
Gazel 164
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Eziyet ateşi.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġān-ı vaṣl ile
Eflāke çıḳdı āteş-i cevriñ fişek seniñ

āteş-i dāġ-ı dili:

1. **āteş-i dāġ-ı dili:** *-i*
Gazel 52
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Gönül yarasının ateşi.

Āteş-i dāġ-ı dili şarşar-ı hicrān büyüdür
İḫtirāḳ-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

āteş-i dil-dūz-ı cān mısın:

1. **āteş-i dil-dūz-ı cān mısın:**
Gazel 168
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Canın gönül yakıcı ateşi.

Ey tīr-i ġamze āteş-i dil-dūz-ı cān mısın
Yā nāvek-i naẓmı pūte-i ḳażādan nişān mısın

āteş-i iḫrāḳdan:

1. **āteş-i iḫrāḳdan:** *-dan*
Kıt'a 14
Mısra: **19**
Kelime Tipi: -
Yakıcı ateş.

Ḥıfẓ edip āteş-i iḫrāḳdan [anı] dāʾim
Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iḫrāḳ

āteş-i ʿışḳ:

1. **āteş-i ʿışḳ:**
Gazel 31
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Aşk ateşi.

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḥāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

2. **āteş-i ʿışḳ:**
Gazel 32
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Aşk ateşi.

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n'ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

3. **āteş-i ʿışḳ:** *-ıñ, -la*
Gazel 171
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Aşk ateşi.

Câme-i diller Sitânbul-
miṣli cânâ ser-be-ser
Âteş-i ʿışḳıñla sûzân
olsa da mâniʿ degil

4. **āteş-i ʿışḳ:**
Gazel 235
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Aşk ateşi.

Rûy-ı nigârın açmaḳ
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden âteş-i ʿışḳ
ile çenberi

<u>āteş-i ʿışḳa düşdi:</u>

1. **āteş-i ʿışḳa düşdi:** *-di*
Kaside 1
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Aşk ateşine düşen (kimse). II Âşık.

Luṭf edip âb-ı medârıñ
ile iṭfâ eyle
Düşdi bir âteş-i ʿışḳa
ciger oldu biryân

<u>āteş-i ʿışḳı:</u>

1. **āteş-i ʿışḳı:** *-ı*
Gazel 104
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Aşk ateşi.

Eyleyip sînede ṣad dâġ-ı
hezârân peydâ
Âteş-i ʿışḳı Sitanbûl gibi
taṣvîr ederiz

<u>āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervâne:</u>

1. **āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervâne:**
Gazel 43
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Pervanenin gönülden aşkının ateşi.

Degil şemʿ âteş-i ʿışḳ-ı
dil-i pervâneden
meʾhûz
Muḥaḳḳakdır denir
ʿuşşâḳa cânâneden
meʾhûz

<u>āteş-i ʿışḳıña:</u>

1. **āteş-i ʿışḳıña:** *-ı, -ñ, -a*
Gazel 238
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşk ateşi.

Rûz u şeb eyler der-
âġûş âh kim cânâ seni
Âteş-i ʿışḳıña yansın
pîrehen dedikleri

<u>āteş-i laʿl:</u>

1. **āteş-i laʿl:**
Gazel 215
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Lâl taşının ateşi.

Rengin degişip âteş-i
laʿl ile imâma
Beñzi şararır laʿl-i
güher-bârı görünce

<u>āteş-i laʿliñle:</u>

1. **āteş-i laʿliñle:** *-iñ, -le*
Gazel 239
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Lâl taşının ateşi.

Yaġım eridi âteş-i
laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i
żiyâdâr bulunur mu

2. **āteş-i laʿliñle:** *-iñle*
Gazel 5
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dudağın ateşi.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

āteş-i sūzān:

1. **āteş-i sūzān:** *-a*
Gazel 8
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yakıcı ateş.

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb

2. **āteş-i sūzān:**
Gazel 211
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yakıcı ateş.

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

āteş-i sūzānı:

1. **āteş-i sūzānı:** *-ı*
Gazel 157
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yakıcı ateş.

Yeñi çıḳmış ocaḳdan āteş-i sūzānı seyr eyle
Vire āhen-dilān-ı ʿāşıḳ-ı şeydāsına ḳanıḳ

āteş-i ʿuşşaḳ:

1. **āteş-i ʿuşşaḳ:**
Gazel 21
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşıkların ateşi.

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ eşribe ṣun teşnegāna

āteş-pāre:

1. **āteş-pāreyi:**
Gazel 220
Mısra: **3**
Ateş parçası II sevgili.

Hevā-yı āhla ḳıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb
Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ aḫker isterse

āteşzār-ı pīç-ā-pīç:

1. **āteşzār-ı pīç-ā-pīç:**
Gazel 25
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kıvrım kıvrım ateşlik.

Ẓuhūr etse ʿaceb mi raʿd-ı āhımla nigāhıñda
Seḥāb-ı çerḫ-i dilde āteşzār-ı pīç-ā-pīç

ʿatiyye ḳılsın:

1. **ʿatiyye ḳılsın:** *-sın*
Gazel 191
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İhsan etmek.

Şāhım ʿulūfe vermez ise būse sīneden
Ḳılsın ʿatiyye laʿl-i lebin ṭış ḫazīneden

aṭlas:

1. **aṭlas:**
Gazel 75
Mısra: **7**
İpekten sık dokunmuş, yüzü parlak, dâima düz renkli, üstünde motif bulunmayan, sertçe, tüysüz, makbul bir kumaş çeşidi.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı

ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ
üstündedir

2. **aṭlas:**
Kıt'a 1
Mısra: **9**
Dokuzuncu felek olan atlas feleği. Cisimden arınmış olan ve bütün felekleri saran en büyük, en yüksek felektir. İçinde hiçbir yıldız veya herhangi bir nokta ve nişan olmadığı ve bu hâliyle desensiz bir kumaşı andırdığı için bu adla anılır.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

aṭlas-ı çerḫi:

1. **aṭlas-ı çerḫi:** *-í*
Kaside 1
Mısra: **95**
Kelime Tipi: **-**
Felek atlası, gökyüzü.

Aṭlas-ı çerḫi Ḫudā ḳıldı aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile faḫre şāyān

aṭlas-ı çerḫiñ:

1. **aṭlas-ı çerḫiñ:** *-íñ*
Gazel 237
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Felek atlası, gökyüzü.

Penbe-i dāġ-ı serim başıma bir berf-i belā
Aṭlas-ı çerḫiñ cihāna verdigi aḳ sāde mi

aṭlas-ı felek:

1. **aṭlas-ı felek:**
Kaside 1
Mısra: **65**
Kelime Tipi: **-**
Feleğin atlası II gökyüzü.

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre
Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaʿbān

av:

1. **avına:** *-ına*
Gazel 14
Mısra: **1**
Av.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

ʿavālim:

1. **ʿavālim:**
Kaside 1
Mısra: **104**
Ar. is. "Âlem"in cem'i.

Bir yere irdigi yoḳ şeş-cihet [ü] çār-ʿunṣur
Dīdeden oldu dilā cümle ʿavālim pinhān

āvāre:

1. **āvāre:**
Gazel 205
Mısra: **8**
Perişan, derbeder, zavallı.

Hümāāsā n'ola cevlān ederse evc-i ḥüsnüñde
Hevā-yı perçemiñle murġ-ı diller oldu āvāre

2. **āvāre:**
Gazel 188
Mısra: **10**
Başıboş.

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı güş eyler

Ṣımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

āvāz-ı girye:

1. **āvāz-ı girye:**
Gazel 96
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşının sesleri.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḫalāṣ-ı cān ey Fennī
Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān olduġum bilmez

āvīze:

1. **āvīze:**
Gazel 51
Mısra: **3**
Avize, billûr vesaireden yapılan asma şamdan, askı.

Āvīze olmada dil-i sevdā-zede hemān
Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü özge resen bilir

2. **āvīze:**
Gazel 109
Mısra: **8**
Avize, billûr vesaireden yapılan asma şamdan, askı.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

3. **āvīze:**
Gazel 111
Mısra: **7**
Avize, billûr vesaireden yapılan asma şamdan, askı.

Ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-berle heme āvīze
Zāhidān elde eder sübḥa-i mercāna heves

4. **āvīzesi:***-si*
Gazel 133
Mısra: **3**
Tavana asılan, önceleri mum ve hava gazı, sonraları elektrikle ışık veren pirinç, tunç, tahta, cam vb. şeylerden, en güzelleri ise kristalden yapılmış süslü aydınlatma aracı. II sevgilinin aşıkları asması bağlamında.

Āvīzesi olsa n'ola ol zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūṭ

5. **āvīze:**
Gazel 31
Mısra: **8**
Tavana asılan, şamdanlı, lambalı, cam veya metal süslü aydınlatma aracı.

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme ʿibret-nümādır yaḫ

6. **āvīzedir:***--dir*
Gazel 140
Mısra: **4**
Tavana asılan, şamdanlı, lambalı, cam veya metal süslü aydınlatma aracı.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk üzre münaḳḳaʿ

āvīze be-dest:

1. **āvīze be-dest:**
Gazel 18
Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Ele takılmış, elde çevrilen.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i ṣad dāneye bāʿiş

āvīze eder:

1. **āvīze eder:***-er*
Kıt'a 4
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Asmak.

Felek güş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et
Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

2. **āvīze eder:***-er*
Kıt'a 8
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Asmak.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫz-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

āvīze olmaġa:

1. **āvīze olmaġa:***-maḳ, -a*
Kıt'a 2
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Asılmak, asılı olmak.

Gehvāresine olmaġa āvīze teşnedir
Ḳılmaz felekde līk Süreyyāya ol nigāh

2. **āvīze olmaġa:***-maḳ, -a*
Kıt'a 13
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Asılmak, asılı olmak.

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

āvīze olsa:

1. **āvīze olsa:***-sa*
Gazel 55
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Asılmak, asılı olmak.

Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çīne sezā tuḥfe şānedir

ay:

1. **ay:**
Gazel 119
Mısra: **13**
Ay, aya benzer, ay şeklinde; mec. sevgili.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

āyā:

1. **āyā:**
Gazel 71
Mısra: **3**
Acaba anlamında tereddüt edatı.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

2. **āyā:**
Gazel 104
Mısra: **13**
Acaba anlamında tereddüt edatı.

Ġāʿibāne nedir āyā bu meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda da tanẓīr ederiz

3. **āyā:**
Gazel 91
Mısra: **1**
Acaba?.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā
ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
ġurreye teşbīh ederiz

4. **āyā:**
Gazel 17
Mısra: **11**
Acaba.

Āh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā
revā ʿabeş

5. **āyā:**
Gazel 97
Mısra: **6**
Acaba.

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-
ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān
Ṣunar āyā rec-i
düşnāmını yerer
yeremez

6. **āyā:**
Gazel 146
Mısra: **4**
Acaba.

Nüzhet-i ẕātı mıdır
zülf-i girihgīrinde
ʿIṭr-ı şāhī midir āyā
nedir ol sürdügü yaġ

7. **āyā:**
Gazel 169
Mısra: **10**
Acaba.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ
ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

8. **āyā:**
Gazel 184
Mısra: **7**
Acaba.

Ṭanẓīr içün āyā ki bu
manẓūmemi Fennī
Şermī-i süḫan-perver-i
ġarrāya mı gitsem

9. **āyā:**
Gazel 232
Mısra: **9**
Acaba.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-
ı cevāhir mi seniñ
Büse-i laʿliñ girer
terkībe ol ḳırmız gibi

10. **āyā:**
Gazel 239
Mısra: **1**
Acaba.

Āyā bize bir Ḫıżr-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici
yār bulunur mu

11. **āyā:**
Kaside 1
Mısra: **21**
"Acaba" manasına gelen, şaşkınlık ve merak bildiren edat.

Nice vaṣf eyleyeyim
ẕāt-ı şerīfin āyā
Nice taʿbīr edeyim
ḫulḳını ey rūḥ-ı revān

12. **āyā:**
Kaside 1
Mısra: **115**
"Acaba" manasına gelen, şaşkınlık ve merak bildiren bir zarf.

Ne idi ol gece āyā o
sūʾāl [ü] o cevāb

Neydi ol beynehümā
nāz u niyāz-ı ḫūbān

13. **āyā:**
Kaside 1
Mısra: **139**
"Acaba" manasına gelen, şaşkınlık ve merak bildiren bir zarf.

Der-i luṭfuñda ṭurur gitmez āyā kān-ı kerem
Sā'il-i naḳd-i şefāʿatdir o ʿuryān-ı biryān

<u>āyā ki:</u>

1. **āyā ki:**
Kıt'a 4
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Acaba ki.

Bu es<u>n</u>āda gerçi olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu devletiñ āyā ki aḥvāli

<u>ayaġ:</u>

1. **ayaġına:** *-ına*
Gazel 5
Mısra: **14**
Ayak, kadeh.

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḥınnā

2. **ayaġla:** *-la*
Gazel 6
Mısra: **10**
Ayak, kadeh.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

3. **ayaġla:** *-la*
Gazel 19
Mısra: **6**
Ayak, kadeh.

Merdümiye tesmiye-i duḫter ne ʿaceb kim
Yıḳar bir ayaġla nice ber-pāy-ı müʿenne<u>s</u>

4. **ayaġ:**
Gazel 75
Mısra: **6**
1. İnsan uzvu olan ayak. 2. kadeh.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aşmış ayaġ üstündedir

5. **ayaġ:**
Gazel 86
Mısra: **9**
1. İnsan uzvu olan ayak. 2. kadeh.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

6. **ayaġına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 59
Mısra: **6**
Ayak.

Sen ḫān-ḳāh-ı mey-kededen çıḳma rind iseñ
Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

7. **ayaġına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 7
Mısra: **7**
1. Ayak. 2. Kadeh.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

8. **ayaġın:** *-ın*
Gazel 110

Mısra: **5**
1. Ayak. 2. Kadeh.

Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānıñ ḥürmeten zāhid
Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās

9. **ayaġın:** *-ın*
Gazel 121
Mısra: **3**
1. Ayak. 2. Kadeh.

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

10. **ayaġı:** *-ı*
Gazel 45
Mısra: **1**
Ayak II Kadeh, şarap.

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre bağı var

ayaġıñ baṣ:

1. **ayaġıñ baṣ:**
Gazel 124
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ayak basmak: Bir yere ulaşmak, erişmek. II kadehin gelmesi bağlamında da kullanılmıştır.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

ayaġın denk al:

1. **ayaġın denk al:**
Gazel 124
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **Deyim**
Dikkatli davranmak.

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

ayaġın elde ṭut:

1. **ayaġın elde ṭut:**
Muhammes 1
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Kadehini elde tutmak.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

ayaġına çekse:

1. **ayaġına çekse:** *-se*
Gazel 236
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şarap kadehine çekse. II Huzuruna getirse.

Pīr-i muġān ayaġına çekse ʿaceb midir
Bāy u gedāya ẓāhir olunca ʿalāmeti

ayaġına gelip:

1. **ayaġına gelip:** *-ip*
Gazel 47
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yanına, huzuruna gelmek.

Gelip ayaġına ol şehd-i vaṣl kendiden
Ziyāde verme ṣaḳın rāygān behāsınadır

ayaġını öpse:

1. **ayaġını öpse:**-*se*
Gazel 60
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yalvarmak anlamında.

Zāhid varıp ayaġını öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i Cem öz babasıdır

ayaḳ:

1. **ayaḳ:**
Gazel 72
Mısra: **7**
Far. is. Kadeh, ayaklı kadeh.

Zāhirā zāhid ayaḳ almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i bāṭında o şeyḫāne yapar

ayaḳlı:

1. **ayaḳlıdır:**-*dır*
Gazel 64
Mısra: **16**
Gezgin, seyyar. (?).

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

ʿayān:

1. **ʿayān:**
Gazel 2
Mısra: **3**
Açık, âşikâr, gözle görülür, belli.

Men ʿaref sırrın edip mirʾāt-ı ḳalbimde ʿayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf u ʿaṭā ḳıldı baña

ʿayān et:

1. **ʿayān et:**
Gazel 12
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, ortaya koymak, âşikâr etmek.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiʿri
Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ʿayān et

ʿayān eyle:

1. **ʿayān eyle:**
Kaside 1
Mısra: **56**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, ortaya koymak, âşikâr etmek.

Ṭıflveş bī-edeb olma yeter ey kilk-i raḳam
Eyle miʿrācınıñ esrārında ʿayān

ʿayān oldu:

1. **ʿayān oldu:**-*du*
Gazel 233
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Açık ,aşikar, gözle görünür olmak.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān oldu bu şeb māhiyyeti

ʿayār:

1. **ʿayār:**
Gazel 54
Mısra: **5**
Altının, gümüşün ve başka kıymetli mâdenlerin karışma derecesi. II Ölçü.

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

2. **ʿayārı:**-*ı*
Gazel 164

Mısra: **7**
Altının, gümüşün ve başka kıymetli mâdenlerin karışma derecesi.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-i ḳalb-i muḫliṣi
Ey şūḫ-ı zerger olsa [da] ṭabʿıñ meḥek seniñ

3. **ʿayāra:** *-a*
Gazel 83
Mısra: **8**
Ayar (saatin ayarı bağlamında).

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde ʿayāra ḳalmışdır

4. **ʿayārı:** *-i*
Gazel 155
Mısra: **4**
Düzeni.

Dāʾim taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd
Zīrā ki devr-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

ʿayār-ı ḳulūbu:

1. **ʿayār-ı ḳulūbu:** *-u*
Gazel 203
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kalplerin ayarını.

Nīk ü bedi fehim edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Farḳ eylemez ʿayār-ı ḳulūbu meḥekse de

āyāt ile medḥ eyledi:

1. **āyāt ile medḥ eyledi:** *-di*
Kaside 1
Mısra: **128**
Kelime Tipi: **-**
Ayet ile övmek.

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb ü Raḥmān

āyet:

1. **āyet:**
Gazel 14
Mısra: **8**
1. Kur'ân-ı Kerim'deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri. 2. Kimsenin inkâr edemeyeceği alâmet, işâret, nişan.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

āyet mi yazdıñ:

1. **āyet mi yazdıñ:** *-dıñ*
Gazel 205
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ayet yazmak.

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

āyete'l-kürsī:

1. **āyete'l-kürsī:**
Gazel 198
Mısra: **2**
Kur'an-ı Kerim'in Bakara Suresindeki 255. ayeti.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

āyet-i ḳurʾāna:

1. **āyet-i ḳurʾāna:** *-a*
Gazel 111

Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kur'an ayeti.

Oḳuyup ḥüsn-i ḫaṭ-ı
muṣḥaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ʿaceb
āyet-i Ḳurʾāna heves

ʿāyīne-i ʿālem:

1. **ʿāyīne-i ʿālem:**
Gazel 158
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cihanı gösteren ayna, İskender'in aynası.

ʿĀyīne-i ʿālemde dilā
şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde naẓar eyleme
dünyāya ṣafā yoḳ

āyīne-i ʿālem-nümā:

1. **āyīne-i ʿālem-nümā:**
Gazel 71
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Cihanı gösteren ayna, İskender'in aynası.

Ṭalʿatıñ olsa n'ola
āyīne-i ʿĀlem-nümā
Şāh-ı İskender gibi
ʿālemde aḳrānıñ mı var

2. **āyīne-i ʿālem-nümā:** *-dır*
Gazel 210
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Cihanı gösteren ayna, İskender'in aynası.

Gösterir İskendere
eşyāyı cümle bī-dirīġ
ʿĀrıżıñ āyīne-i ʿālem-
nümādır çeşmime

āyīne-i evrāḳ:

1. **āyīne-i evrāḳ:**
Gazel 135
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Varakların, sayfaların aynası.

Ḳand-i naẓmım seyr
edip āyīne-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭabʿ-
ı ṭūṭi-i yārāna ḥaẓ

āyīne-i felek:

1. **āyīne-i felek:**
Gazel 61
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Felek aynası.

Ḥayrān ederdi görse
İskenderi mehāsā
Āyīne-i felekden
ruḫsārı kem degildir

āyīne-i ḫūrşīdi:

1. **āyīne-i ḫūrşīdi:** *-i*
Gazel 242
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Güneş aynası.

Her neye ḳılsam naẓar
ruḫsārın ʿarż eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi
taṣvīr eyledi

āyīne-i ruḫsārından:

1. **āyīne-i ruḫsārından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 186
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yanak aynası.

Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi
cemālinde olunca ẓāhir
Gösterir sırrını āyīne-i
ruḫsārından

āyīne-i ruḫsārını:

1. **āyīne-i ruḫsārını:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 225
Mısra: **4**

Kelime Tipi: -
Yüz aynası (bk. āyīne).*

Refᶜ edip ḫaṭṭıñı cinbistire-i dendānım
Siler āyīne-i ruḫsārını berbercesine

āyīne-ṣıfat:

1. **āyīne-ṣıfat:**
Gazel 12
Mısra: **11**
Ayna gibi.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiᶜri
Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ᶜayān et

āyįneṣıfat:

1. **āyīne-ṣıfat:**
Gazel 99
Mısra: **9**
Ayna gibi.

Cismi āyīne-ṣıfat olmalı ki maᶜnāda
Güfte-i ṭūṭi-i naẓmı ḳafesinden biliriz

āyīn-i ᶜarab:

1. **āyīn-i ᶜarab:**
Kaside 1
Mısra: **151**
Kelime Tipi: -
Arap töresi.

Budur āyīn-i ᶜArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

ᶜayn:

1. **ᶜaynımda:** *-ım, -da*
Gazel 63
Mısra: **7**
Göz.

Dü-çār olsam n'ola ᶜaynımda bostān-ı dil-ārāya
Güẕergāhım benim ol sīne-i nevᶜ-i memerrdendir

2. **ᶜaynıdır:** *-ı, -dır*
Kıt'a 3
Mısra: **8**
Kaynak, memba II çeşme.

Tārīḫin üçler gelip der ḥarf-i cevherdārla
Cennet içre ᶜaynıdır bu kevṣerin fevvāresi
[Sene 1191]

ᶜayn-ı bebek:

1. **ᶜayn-ı bebek:**
Gazel 79
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Bebek semtinin kendisi. II Göz bebeğinin gözü.

Ol kūdek-i mihr-i cihān-ārā küçücekdir
Gehvāre-i çeşmimde hemān ᶜayn-ı Bebekdir

ᶜayn-ı kemer:

1. **ᶜayn-ı kemer:**
Gazel 63
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Kemer çesmesi // kemerin kendisi.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ᶜayn-ı kemerdendir

ᶜayn-ı şifā:

1. **ᶜayn-ı şifā:**
Gazel 11
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Şifa kaynağıdır.

Müşābih bād-zehre dīde-i mestāne-i dil-ber

Nigāh-ı iltifātı ḫasteye
ʿayn-ı şifā ḳat ḳat

ʿayn-ı taḫayyül:

1. **ʿayn-ı taḫayyül:***-den*
Gazel 188
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hayal etme gözü.

Miyān-ı güft ü gūda
ehl-i vaḳ[i]t ḳīl u ḳāl
eyler
Necefle mū-miyānıñ
seyr eden ʿayn-ı
taḫayyülden

ayrı düşdi:

1. **ayrı düşdi:***-di*
Kaside 1
Mısra: **98**
Kelime Tipi: **-**
Ayrı kalmak, uzak kalmak.

ʿAzm edip sürʿat ile
Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i
pākinden olup berg-i
ḫazān

ʿayş etdi:

1. **ʿayş etdi:***-di*
Gazel 19
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yemek, içmek, yaşamak.

Bint-i rezi gör ḥacle-i
bezminde o Fennī
ʿAyş etdi bu şeb zāhide
ḫünsā-yı müʿennes

āzād olmaḳ:

1. **āzād olmaḳ:**
Gazel 35
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kurtulmak.

Süzülüp urmasun şāhīn
gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i
ġamzeñden olmaḳ ey
perī āzād

āzād olur:

1. **āzād olur:***-ur*
Kaside 1
Mısra: **154**
Kelime Tipi: **-**
Kötü bir şeyin etkisinden kurtulmak.

Şübhe yoḳdur seniñ ey
seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād
olur ehl-i ʿiṣyān

ʿazāzil:

1. **ʿazāzil:**
Kaside 1
Mısra: **51**
İblis'in (şeytan'ın) melek bulunduğu sıradaki esas adı.

Bindi şeyṭān atına dedi
ʿazāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden
yere ḳıldı efġān

ʿāzim ol:

1. **ʿāzim ol:***-ma, -sın*
Gazel 153
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Niyet etmek, karar vermek; yola çıkmak, hareket etmek.

Nice ʿāzim olmasın
diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir
zeneḫdānıñ şehā
ḫaddiñ meṭāf

2. **ʿāzim ol:***-up*
Gazel 162
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Niyet etmek, karar vermek; yola çıkmak, hareket etmek.

ʿĀzim olup eylerse nīş-i ṣaḥn-ı vefāya
Esb-i dili sende o şehenşāha yedek çek

ʿazīmet eyle:

1. **ʿazīmet eyle:**
Gazel 37
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yola çıkmak.

Eser yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

ʿāzim-i şām:

1. **ʿāzim-i şām:**
Gazel 159
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Şam'a niyetlenen.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ Rūm-ı vechiñ ey ṣanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri ʿāzim-i Şām eyledik

ʿaẕīmü'ş-şān:

1. **ʿaẕīmü'ş-şāna:***-a*
Kıt'a 4
Mısra: **22**

Şan ve şerefi yüce olan.

Naẓardan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfin tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun Allaha ʿaẕīmü'ş-şāna her ḥāli

ʿazīzim:

1. **ʿazīzim:**
Gazel 110
Mısra: **6**
Ey azizim, ey sevgili.

Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānıñ ḥürmeten zāhid
Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās

2. **ʿazīzim:**
Muhammes 1
Mısra: **15**
"(Ey) değerli sevgilim!" anlamında (sevgili için) bir seslenme sözü.

Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʿuşşāḳı köhne menzil-i üftāde ẓannetme

ʿazm:

1. **ʿazmiñ:***-in*
Gazel 237
Mısra: **12**
Kasıt, niyet, karar; gitme, yönelme.

ʿAḳd edip rez-duḫterin rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān ʿazmiñ mübārek-bāde mi

2. **ʿazminde:***-in, -de*
Gazel 131
Mısra: **7**
Kasıt, niyet, karar.

Meşaḳḳat çekdirir ʿazminde keştī-i dil ü cāna
Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şaṭ

ʿazm ed:

1. **ʿazm ed:**
Gazel 12
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yönelmek.

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

ʿazm eden:

1. **ʿazm eden:**-*en*
Gazel 207
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.

Deşt-i ḫayāl-i dilde fem-i yāre ʿazm eden
Rāh-ı ʿademde pey-rev olur püşt ü pālara

ʿazm edip:

1. **ʿazm edip:**-*ip*
Kaside 1
Mısra: **72**
Kelime Tipi: **-**
Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.

Şeh-süvār oldu saʿādetle o esbi göricek
ʿAzm edip Mescid-i Aḳṣāya cenāb-ı sulṭān

2. **ʿazm edip:**-*ip*
Kaside 1
Mısra: **97**
Kelime Tipi: **-**
Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.

ʿAzm edip sürʿat ile Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i pākinden olup berg-i ḫazān

3. **ʿazm edip:**-*ip*
Kıt'a 11
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.

Ki rūşen yaşını gül-ġonçecigim efendi
Ravża-i cennete ʿazm edip o ārām etdi

4. **ʿaẓm edip:**-*ip*
Kıt'a 4
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Kararlılıkla gayret göstermek.

Deme bir eksigim var ʿaẓm edip ṣun Fenniyā tārīḫ
Nişāncı Muṣṭafā Paşa çü oldu Bosnaya vālī

ʿazm et:

1. **ʿazm et:**
Gazel 37
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Niyet etmek.

Bebekden aḫẕ edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥiṣāra her çi bād-ābād

2. **ʿazm et:**
Gazel 57
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Karar vermek, kararlılıkla gayret göstermek.

ʿAzm etdi künc-i laʿline dil beyt-i būseden
Kendi efendi ʿişret eder mā-beyndedir

3. **ʿazm et:**
Kıt'a 10
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Gitmek, yönelmek.

Uçup cādū gibi ʿazm et yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḫınnāsında şeb-tāb ol

4. **ʿazm et:**-*di*

Gazel 148

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Bir hususu yerine getirmek için gösterilen kararlılık ve mücadele.

ʿAzm etdi siphr-i māh-ı dil-ārā ṭaraf ṭaraf
Çıḳdı yem-i boġaza şeb-ārā ṭaraf ṭaraf

5. **ʿazm et:**

Gazel 198

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Kararlılıkla gayret göstermek.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

ʿazm etdi:

1. **ʿazm etdi:**-*di*

Gazel 205

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.

Görünce süfre-i mefrūş-ı vaṣlın şām-ı ḫaṭṭında
Gürūh-ı rūze-dār-ı ʿāşıḳān ʿazm etdi ifṭāra

ʿazm etse:

1. **ʿazm etse:**-*ıñ-se*

Gazel 10

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Gitmek, yönelmek.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye hüccāc ile merkeb

ʿazmgeh:

1. **ʿazmgehi:**-*i*

Gazel 154

Mısra: **7**

Kararlılık gösterme yeri.

ʿAzmgehi ṣuṣaya ammā dile āsā
Ṣıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

ʿazm-i çāh-ı dehānı:

1. **ʿazm-i çāh-ı dehānı:**-*ı*

Gazel 217

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Ağız kuyusuna yönelmek.

O meh-rūnuñ ʿazm-i çāh-ı dehānı olmamaḳ üzre
Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı lebānı olmamaḳ üzre

ʿazm-i dildāra:

1. **ʿazm-i dildāra:**-*a*

Gazel 131

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Sevgiliye yönelmek, meyletmek.

Meşaḳḳat çekdirir ʿazminde keştī-i dil ü cāna
Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şaṭ

ʿazm-i medḥiñde:

1. **ʿazm-i medḥiñde:**-*iñ, -de*

Kaside 2

Mısra: **20**

Kelime Tipi: **-**

Övgü şiirleri.

Hīç ne mümkindir seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān
ʿAzm-i medḥiñde naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

ʿazm-i zinikmid:

1. **ʿazm-i zinikmid:**
Gazel 91
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İznik'e yönelmek.

Gūş edip Şāʿiriniñ gülşen-i tabʿın Fennī
Bülbülāsā per açıp ʿazm-i Zinikmid ederiz

ʿazmin:

1. **ʿazmiñ:**
Gazel 138
Mısra: **1**
Azim, gayret.

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāʿ
Bezm-i aġyār şehā ʿazmiñ edince istimāʿ

ʿazmiyyet:

1. **ʿazmiyyet:**
Murabba 1
Mısra: **16**
Kararlılık.

Düzd deme ʿuşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

āzürde:

1. **āzürde:**
Gazel 56
Mısra: **5**
Far. İncitilmiş, incitilen.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

āzürde eder:

1. **āzürde eder:***-er*
Gazel 180
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İncitmek.

Naġme-i şuḳḳa zebān ile eder āzürde
Ṭabʿ-ı şeh-bāzımı āġāza cestem mestem

āzürde eyle:

1. **āzürde eyle:**
Gazel 7
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Incitmek.

Seni āzürde eylerse nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ
Cemāl-i pākle zülf-i girih-gīriñ sineklik yap

āzürde-cān:

1. **āzürde-cān:**
Gazel 129
Mısra: **5**
Canını inciten.

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

bāb:

1. **bāba:***-a*
Gazel 131
Mısra: **5**
Bölüm, fasıl, kapı.

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba nisbet bī-ṣadā pā-māl
Ḥaṣīr-i zāhidāsā mevc-i naḳş-ı būriyādır Şaṭ

2. **bābında:***-ı, -n, -da*
Kıt'a 10
Mısra: **14**
Bölüm, konu, mesele.

Felekde ṭāliʿiñ var ise Keyvān olmaġa saʿy et
Müheyyā dāmeniñ irḫā edip bābında tevvāb ol

3. **bābına:** *-ıñ, -a*
Gazel 158
Mısra: **5**
Kapı, huzur, eşik.

ʿĀlīye gelir ḳısmeti
bābına hümāveş
Muḥtāc-ı gedā-pīşelere
bād-ı hevā yoḳ

4. **bābda:** *-da*
Gazel 157
Mısra: **10**
Husus, mesele, konu.

Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ
şöyle leẕẕet verdigim
Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i
nikātın bal ile ḳaymaḳ

baba:

1. **babasıdır:**
Gazel 60
Mısra: **6**
Baba.

Zāhid varıp ayaġını
öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i
Cem öz babasıdır

baba finḳa:

1. **baba finḳa:**
Gazel 202
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yelkenli bir teknede eğer direk üç kısımdan ibaret ise, en üstteki parçaya verilen ad. Büyüklük ve gemideki pozisyonlarına göre "pruva babafingo", "kontra babafingo", "mizena babafingo" ve "grandi babafingo" gibi adlar alır.

Geldikde yem-i bezme o
mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı
müsteʾmin-i vaṣla baba
finḳa

2. **baba finḳa:**
Müstezad 3
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Yelkenli bir teknede eğer direk üç kısımdan ibaret ise, en üstteki parçaya verilen ad. Büyüklük ve gemideki pozisyonlarına göre "pruva babafingo", "kontra babafingo", "mizena babafingo" ve "grandi babafingo" gibi adlar alır.

Fennīye edip tente
feragāhī tırınḳa
Degdir baba finḳa

babalıḳlıḳ:

1. **babalıḳlıḳ:**
Gazel 154
Mısra: **2**
?.

Bir kerre meye başlada
mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize
gel ḳıl babalıḳlıḳ

bāb-ı ġārıñda:

1. **bāb-ı ġārıñda:** *-ıñ, -da*
Kaside 1
Mısra: **47**
Kelime Tipi: **-**
Mağra kapısı.

Bāb-ı ġārıñda
nigāhbānlıġa taʿyīn
olıcaḳ
Şişirir beyże ile ḳapıñda
arslan

bāb-ı gülistān-ı cinān:

1. **bāb-ı gülistān-ı cinān:**
Gazel 3
Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Cennetlerin gül bahçelerinin kapısı.

Vaż^{c} eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Feth eder bāb-ı gülistān-ı cinānı bī-riyā

bāb-ı tevekkül:

1. **bāb-ı tevekkül:***-den*
Gazel 188
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Kadere razı olma, kederden kurtulma kapısı II aktif eşcinsel erkek olarak ilişkide bulunma emeline ulaşma (Kapı için bkz. TBAS, 163).

Seḥerde vaż^{c} eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Der-i bāġ-ı cinānı fetḥ eder bāb-ı tevekkülden

bāb-ı vaṣf-ı cinān:

1. **bāb-ı vaṣf-ı cinān:**
Gazel 95
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Cennetlerin vasıflarının kapısı.

^{c}Uşşāḳa bāb-ı vaṣf-ı cinān açma vā^{c}iẓā
Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ^{c}ışḳ-ı ezel melbes istemez

bāb-ı vaṣlın:

1. **bāb-ı vaṣlın:***-ı, -n*
Murabba 2
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Gönül alan sevgilinin vuslat kapısı.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu ^{c}uşşāḳa ġılmān çatmasın

bāb-ı viṣālin:

1. **bāb-ı viṣālin:***-in*
Gazel 92
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Kavuşma kapısı.

Yürü ḫavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā
O meh bāb-ı viṣālin fetḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

bādām:

1. **bādām:**
Gazel 82
Mısra: **6**
Badem.

La^{c}lin ^{c}uşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil Şīşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

2. **bādāmı:***-ı*
Gazel 114
Mısra: **6**
Badem.

O ṭıfl-ı tev^{ɔ}emānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣığındırmış

bādbān:

1. **bādbān:**
Gazel 47
Mısra: **12**
Yelken.

Re^{ɔ}is-i Fāżıla bu naẓmı Fennīyā ^{c}arż et
Felek ister ise bādbān behāsınadır

bādbān mısın:

1. **bādbān mısın:***-mı, -sın*
Gazel 168
Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Yelken.

Keştī-i baḥr-i fikr-i ġama bādbān mısın
Dāʾim güşāde-bād-ı taḥassürle pür dilā

bāde:

1. **bādeyi:**
Gazel 106
Mısra: **6**
Far. Şarap.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

2. **bādedir:**-*dir*
Gazel 41
Mısra: **2**
Kadeh.

Laʿl-i nābıñdır şehā ʿuşşāḳa sükkerden leẕīẕ
Bādedir dil-teşne-i maḫmūra kevṯerden leẕīẕ

3. **bādedir:**-*dir*
Gazel 155
Mısra: **1**
Kadeh.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

4. **bādeyi:**-*y, -i*
Gazel 76
Mısra: **7**
Şarap.

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

5. **bāde:**
Gazel 24
Mısra: **4**
Kadeh, şarap.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

6. **bāde:**
Gazel 28
Mısra: **4**
Kadeh, şarap.

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-güẕār
Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

7. **bāde:**
Gazel 84
Mısra: **1**
Kadeh, şarap.

Meclisde bāde cāmeler ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i pīr-i muġān olur

8. **bāde:**
Gazel 132
Mısra: **7**
Kadeh, şarap.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

9. **bādeden:**-*den*
Gazel 135
Mısra: **2**
Kadeh, şarap. II Aşk şarabı.

Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḥaẓ
Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḥaẓ

10. **bāde:**
Gazel 224

Mısra: **7**
Içki, şarap.

Ḫafîce bâde nûş
olduḳça zâhid mest
olup ol meh
Bize teslîm-i vaṣl olsa
ʿaceb mi sîm ü zersizce

bâde verip:

1. **bâde verip:***-ip*
Gazel 149
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yele vermek II savurmak, boşa harcamak.

Diyemem mûy-ı miyân-ı ḳad-i cânâneye üf
Maḥv eder bâde verip cismini bir dâneye üf

bâde-i engûr:

1. **bâde-i engûr:**
Gazel 24
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm şarabı.

Laʿl-i nâbıñ ʿaks edince sâḳiyâ billûrdan
Bâde-i engûr ile âlûde ḳand-i aḥmer iç

bâde-i laʿl:

1. **bâde-i laʿl:**
Gazel 81
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) la'l (gibi kırmızı) dudağının şarabı.

Ol ġazâliñ bâde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayâl
Sîḫ-i ümmîd ile nâr-ı dilde âhû çevrilir

bâde-i laʿl-i leb-i sâḳî:

1. **bâde-i laʿl-i leb-i sâḳî:**
Murabba 2
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İçki dağıtıcısının lal gibi dudağının şarabı.

Râʾiż-i bezmiñ piyâle ġonçe-i raʿnâsıdır
Bâde-i laʿl-i leb-i sâḳî gül-i ḥamrâsıdır

bâde-i laʿlini:

1. **bâde-i laʿlini:***-i, -n, -i*
Gazel 146
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kırmızı dudağı II şarap kadehi.

Bâde-i laʿlini nûş etmege meʾẕûn olsam
Cân ḥalḳıma degin etmez idim anı ferâġ

bâde-i nâ-yâb:

1. **bâde-i nâ-yâb:**
Gazel 178
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Eşsiz şarap.

Neşʾe vermez efendim size bu sekr-i ḥudûs
Tevbe-i sâḳıṭ edip bâde-i nâ-yâb içelim

bâde-i ṣad:

1. **bâde-i ṣad:**
Gazel 175
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yüz kadeh şarap.

Zâhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-în dilâ
Nûş etdi niçe bâde-i ṣad pür-sifâl fil

bâde-i sâḳî:

1. **bâde-i sâḳî:**
Gazel 40
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İçki sunanın kadehi.

Ṣun nuḳle bedel nūş edicek bāde-i sāḳī
Meclisde ḳadeḥ başına bir būsedir ʿāʾid

baʿde'l-ḥisāb:

1. **baʿde'l-ḥisāb:**
Gazel 116
Mısra: **4**
Hesaptan sonra.

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa ʿarż etmiş ruḫuñ ammā
Düyūn-ı būseden baʿde'l-ḥisāb terḳīm göstermiş

baʿde'l-ʿişā:

1. **baʿde'l-ʿişā:**
Gazel 224
Mısra: **6**
Akşamla yatsı arasındaki zamandan sonra.

Ṣaḳın vehm eyleyip rāh-ı ʿadūdan iḥtirāz etme
Yürü baʿde'l-ʿişā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

baʿd-ez-īn:

1. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 20
Mısra: **4**
Bundan sonra, bundan böyle.

Serīḳa eyledi düzd-i müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-rişte zülfüñde verir ol uc

2. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 147
Mısra: **5**
Bundan sonra, bundan böyle.

Baʿd-ez-īn bikrin izāle edemez bint-i reziñ
Ḳaldı zühhādıñ riyāsı erligiñ turunc-ı bāġ

3. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 242
Mısra: **7**
Bundan sonra, bundan böyle.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını rüʾyāda ammā baʿd-ez-īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir ḥüsn-i taʿbīr eyledi

4. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 33
Mısra: **4**
Bundan sonra, budan böyle.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

5. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 54
Mısra: **12**
Bundan sonra, budan böyle.

Buldu lezzet ḳand-i şiʿr-i Niʿmet ile Fenniyā
Baʿd-ez-īn zenbūr-ı ṭabʿım bala etmez iʿtibār

6. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 60
Mısra: **3**
Bundan sonra, budan böyle.

Maṣṣ eyleyince gerden-i kāfūru baʿd-ez-īn
İnʿām-ı būs-ı laʿl gibi diş kirāsıdır

7. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 93
Mısra: **7**

Bundan sonra,
budan böyle.

Düşüp o şāh zeneḫdāna
baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı
Kenʿān ne meyl-i cāh
ederiz

8. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 175
Mısra: **5**
Bundan sonra,
budan böyle.

Zāhid bezimde mest
olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad
pür-sifāl fil

9. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 176
Mısra: **6**
Bundan sonra,
budan böyle.

Ki çıḳsa yār anıñla bir
kere girsem ḫalvet-i
bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir
iki nev-ʿīd edip çıḳmam

10. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 200
Mısra: **6**
Bundan sonra,
budan böyle.

Beyt-i ḳalbim seng-i
cevriñle yıḳılsa ġam
degil
Baʿd-ez-īn tecdīd olur
luṭfuñ ile vīrāne ev

11. **baʿd-ez-īn:**
Gazel 233
Mısra: **6**
Bundan sonra,
budan böyle.

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise
n'ola āb-ı viṣāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur
germ-ābeniñ
germiyyeti

bād-ı āh:

1. **bād-ı āh:**
Gazel 74
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ah rüzgarı.

Bād-ı āhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

2. **bād-ı āh:**
Gazel 183
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ah rüzgarı.

Ġarḳ eder ḫavfım budur
fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe
cūşiş-i yem görmedim

bād-ı āhımla:

1. **bād-ı āhımla:** *-ımla*
Gazel 37
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ah rüzgarı.

Söyünmez sūziş-i ʿışḳım
dem-ā-dem bād-ı
āhımla
Dil-i vīrānemi verdim
şerāra her çi bād-ābād

bād-ı āhıñla:

1. **bād-ı āhıñla:** *-ı, -ıñ, -la*
Gazel 226
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ah rüzgarı.

Bāl-ı zülfün göricek
ʿārıżı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

bād-ı fenā:

1. **bād-ı fenā:**
Gazel 39
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yokluk rüzgarı, ölüm.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

bād-ı fürḳati:

1. **bād-ı fürḳati:** *-i*
Gazel 231
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık rüzgarı.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı zülfü ḫavfım ġarḳ eder
Baḥr-i fikrimde vezān olduḳça bād-ı fürḳati

bād-ı ḥased:

1. **bād-ı ḥased:** *-im*
Gazel 155
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kıskançlık rüzgârı.

Ḫavfım budur ki ġarḳ eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i fenānıñ ḳarārı yoḳ

bād-ı hevā:

1. **bād-ı hevā:**
Gazel 158
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bedava.

ʿĀlīye gelir ḳısmeti bābına hümāveş
Muḥtāc-ı gedā-pīşelere bād-ı hevā yoḳ

2. **bād-ı hevā:**
Gazel 31
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Bedava; arzu, istek yeli (Dileğe ulaştıran şey, kimse bağlamında).

Niçün beyʿ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ʿālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

bād-ı nikāt:

1. **bād-ı nikāt:**
Gazel 228
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İncelikler rüzgârı.

Fenniyā gülşen-i ṭabʿıñda esen bād-ı nikāt
Ḳondurur murġ-ı hezārānları daldan dala

bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl:

1. **bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl:**
Gazel 4
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mutedil, ılıman sabah rüzgarı.

Esip savursa da nīm-bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka
Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl ammā

bād-ı semm-i āh:

1. **bād-ı semm-i āh:**
Gazel 80
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Âhın zehirli rüzgarı.

Mışr-ı dilde bād-ı semm-i āhım esdikçe o şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek ṣolmuş bulanmış nīlüfer

bādiye:

1. **bādiye:**
Gazel 14

Mısra: **8**
Ar. is. Çöl, ova, kır, sahra.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

bād-zehr:

1. **bād-zehre:***-e*
Gazel 11
Mısra: **7**
Far. Panzehir.

Müşābih bād-zehre dīde-i mestāne-i dil-ber
Nigāh-ı iltifātı ḫasteye ʿayn-ı şifā ḳat ḳat

bāġ:

1. **bağı:***-ı*
Gazel 45
Mısra: **2**
Bağ, bahçe.

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayağı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre bağı var

bāġ oynadır:

1. **bāġ oynadır:***-ır*
Murabba 3
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
?.

Düzd-i dest-i ʿāşıḳı dīvāne-i ḫvāhişgeri
Bir mülāyim ṭarz ile yoḳlaşdırıp bāġ oynadır

bağdād-ı vaṣla:

1. **bağdād-ı vaṣla:***-a*
Gazel 131
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma Bağdadı.

Aḳıp Bağdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim
muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

bāġ-ı ʿālemde:

1. **bāġ-ı ʿālemde:***-de*
Kıt'a 4
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Dünya bahçesi.

Sezādır her ne deñli medḥ edersem bāġ-ı ʿālemde
Gül-ʿaraḳü'l-beniyye ḳāmet-i bālāsıdır vālī

bāġ-ı ʿāşıḳa:

1. **bāġ-ı ʿāşıḳa:***-a*
Gazel 64
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların bağı.

Ey çeşm-i āhu yāri ṣaḳın bāġ-ı ʿāşıḳa
Ṣaḥrā-yı sīne çāk-ı ġamıñla çataḳlıdır

bāġ-ı cemāl:

1. **bāġ-ı cemāl:**
Gazel 29
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik bağı.

Fenniyā düşe diyü zülfünü dāmen mi ṭutar
Ẕeḳanı bāġ-ı cemālinde o şāhıñ tuffāḥ

2. **bāġ-ı cemāl:**
Gazel 41
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik bağı.

Fenniyā bāġ-ı cemālinde o şāhıñ ġabġabı
Bir turunc-ı tāzedir tüffāḥ-ı aḥmerden leẕīẕ

bāġ-ı cihān:

1. **bāġ-ı cihān:**
Gazel 172
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dünya bahçesi, cennet.

Bezm-i gülşen rind-i sāḳī encümen-pīrā degil
Böyledir bāġ-ı cihān şimdi neşāṭ-efzā degil

2. **bāġ-ı cihān:**
Kaside 2
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Dünya bahçesi, cennet.

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh ḳıldı üşküfte seni Rabb-i mecīd

bāġ-ı cihānda:

1. **bāġ-ı cihānda:***-da*
Kıt'a 10
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Dünya bahçesi.

Görünce ol müḥennā dāne-i engüşt-i zībāyı
Tenüñ pür-dāġ edip bāġ-ı cihānda naḫl-i ʿunnāb ol

bāġ-ı dil:

1. **bāġ-ı dil:**
Gazel 127
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül bahçesi.

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

bāġ-ı gülde:

1. **bāġ-ı gülde:***-de*
Gazel 103
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesi.

Būs eyledikçe ʿārıżıñ üzre sefīd olur
Açılsa bāġ-ı gülde n'ola yaseminiñiz

bāġ-ı ḥüsnüñde:

1. **bāġ-ı ḥüsnüñde:***-üñde*
Gazel 11
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik bahçesi.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāġ-ı ḥüsnüñde
O çīn-i berg-i zībā ġabġabıñ mı dil-berā ḳat ḳat

bāġ-ı irem:

1. **bāġ-ı irem:**
Gazel 61
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Cennet bahçesi // İrem bağları.

Fennī Celāli olma güş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

bāġ-ı iremāsā:

1. **bāġ-ı iremāsā:***-āsā*
Gazel 35
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Cennet bahçesi // İrem bağları.

Ḫayāl-i ʿārıżıñ bir kaṣr-ı nev-bünyād edip zühhād
Müzeyyen eyledi bāġ-ı İremāsā anı Şeddād

bāġ-ı naẓm:

1. **bāġ-ı naẓm:** *-ıñ, -da*
Gazel 160
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şiirin bağı,bahçesi.

Fāżılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

bāġ-ı ruḫ:

1. **bāġ-ı ruḫ:** *-u, -n, -da*
Gazel 144
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanak bahçesi.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

2. **bāġ-ı ruḫ:**
Gazel 123
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) yanağının bahçesi.

Şemm eyleyeyim müşk otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o şehiñ şāneye maḫṣūṣ

3. **bāġ-ı ruḫ:** *-m*
Gazel 245
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) yanağının bahçesi.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

bāg-ı ser:

1. **bāg-ı ser:**
Gazel 51
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin köyünün) başının bahçesi.

Dil ol beyāż fesle seni yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi feslegen bilir

bāġ-ı serinde:

1. **bāġ-ı serinde:** *-i, -n, -de*
Gazel 167
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin köyünün) başının bahçesi.

Bāġ-ı serinde seyr edip o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içünde ḳaranfül demez misin

bāġ-ı süḫan:

1. **bāġ-ı süḫan:**
Gazel 25
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Söz, kelam bahçesi.

Naẓīrim Fenniyā bāġ-ı süḫanda naẓm-ı Reʾfetle
Ṣarıldı yasemenveş gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç

2. **bāġ-ı süḫan:** *-da*
Gazel 167
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Söz bahçesi.

Bāġ-ı süḫanda naẓmıma bülbül demez misin
Ḫvānde-i güle ülfetimiz yoḳsa Fenniyā

3. **bāġ-ı süḫan:**
Gazel 84
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Söz baçesi, şiir meclisi.

Naḫl-i zebān-ı Şehri Efendiyle Fenniyā
Bāġ-ı süḫanda bülbülveş imtiḥān olur

bāġ-ı süḫanda:

1. **bāġ-ı süḫanda:** *-da*
   Gazel 194
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel söz bağı.

Bāġ-ı süḫanda mīve-i mażmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze zemīni olanlarıñ

bāġ-ı ümmīd:

1. **bāġ-ı ümmīd:**
   Gazel 71
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Umut bahçesi.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

bağ[ı]r:

1. **bağ[ı]rında:** *-ında*
   Gazel 52
   Mısra: **3**
   Göğüs, sine.

Veled-i ḳalbi bağ[ı]rında naẓar ḳıl sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i ʿirfān büyüdür

bağr:

1. **bağrı:** *-ı*
   Gazel 56
   Mısra: **10**
   Bağır, kalp, gönül.

Naẓar ḳıl ḥalḳa ḥalḳa cān-güdāz-ı sīne-i Fennī
Efendim sūz-ı ʿışḳıñla hemīşe bağrı yanıḳdır

bağra baṣ:

1. **bağra baṣ:** *-dı*
   Gazel 225
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Kucaklamak.

Alıp āġūşuma Meryem gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken bağrıma başdı anı mādercesine

bağrım deler:

1. **bağrım deler:** *-er*
   Gazel 213
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Acı ve üzüntü vermek.

Dem-ā-dem ney gibi bağrım deler āġāzelendikçe
Açılsın ʿandelībe gülşen-i dil tāzelendikçe

bağrım delinir:

1. **bağrım delinir:** *-ir*
   Gazel 206
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   İçine işlemek, ıztırap vermek.

Meyl eyleyemem tekye-i ʿışḳ içre ḳudūme
Bağrım delinir līk dem-i nāya gelince

bahār:

1. **bahār:**
   Gazel 119
   Mısra: **2**
   Bahar mevsimi.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

2. **bahār:**
Gazel 4
Mısra: **2**
Bahar mevsimi; güzellik, gençlik.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

bahāra ḳalmışdır:

1. **bahāra ḳalmışdır:***-a-mışdır*
Gazel 83
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bahara kalmak.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

bahār-ı güfte-i mażmūn:

1. **bahār-ı güfte-i mażmūn:***-u*
Gazel 86
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Bahar mazmununu söyleme.

Nihāl-i naẓm [u] belāġatde Esʿadıñ Fennī Bahār-ı güfte-i mażmūnu tāze bār mıdır

baḫīl olma:

1. **baḫīl olma:***-ma*
Muhammes 1
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Cimri olmak.

Baḫīl olma kerem ḳıl ʿāleme iḥsānıñı var et
Devā mı ʿaksine devrānla böyle yürü çıḳ git

baḥr:

1. **baḥr:**
Gazel 88
Mısra: **5**
Deniz.

Gör baḥr içre seni ey semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i ʿışḳa nice biñ ḳan dökülür

baḥr-i çeşmimde:

1. **baḥr-i çeşmimde:***-im, -de*
Murabba 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Göz denizi (gözyaşı).

Bend olup müjgānıma ḳılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde niheng-i mārveş āġ oynadır

baḥr-i dür-feşān:

1. **baḥr-i dür-feşān:**
Murabba 2
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
İnci denizi.

Baḥr-i dür-feşān meʾvā-yı süḫan olsa n'ola
Naẓm-ı üstāda naẓīre beyne'l-arżı ve's-semā

baḥr-i fenānıñ:

1. **baḥr-i fenānıñ:***-nıñ*
Gazel 155
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yokluk denizi.

Ḫavfım budur ki ġarḳ eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i fenānıñ ḳarārı yoḳ

baḥr-i fikr:

1. **baḥr-i fikr:** *-im, -de*
Gazel 231
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Düşünce denizi.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı zülfü ḫavfım ġarḳ eder
Baḥr-i fikrimde vezān olduḳça bād-ı fürḳati

baḥr-i fürḳate:

1. **baḥr-i fürḳate:** *-e*
Gazel 203
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık denizi.

Çekdirme baḥr-i fürḳate bu rūzgār ile
Çat keşti-i viṣāline yāriñ melekse de

baḥr-i ġama ṣalıp:

1. **baḥr-i ġama ṣalıp:** *-ıp*
Gazel 177
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntü denizine göndermek.

Liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre ġarḳ oldum yine Fennī
Ṣalıp baḥr-i ġama fülk-i dili eyyām ẓannetdim

baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña:

1. **baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña:** *-ıña*
Gazel 15
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların gam denizi.

Vaṣlıñla şināverlik edip gāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña her ḳanda mürüvvet

baḥr-i ḥaḳīḳat:

1. **baḥr-i ḥaḳīḳat:**
Gazel 218
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hakikat denizi.

Deryā-yı mecāz elbet olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i mübārek ṭurulunca

baḥr-i ʿışḳa:

1. **baḥr-i ʿışḳa:** *-a*
Gazel 222
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Aşk denizi.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫıżırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

baḥr-i naẓ[ı]mda:

1. **baḥr-i naẓ[ı]mda:** *-da*
Gazel 60
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şiir denizi.

Baḥr-i naẓ[ı]mda şiʿr-i Refīʿā ki Fenniyā
Keştī-i ṭabʿ-ı nev-hevesiñ nāḫüdāsıdır

baḥr-i rīzān olmada:

1. **baḥr-i rīzān olmada:** *-ma, -da*
Kıt'a 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dökülen deniz olmak.

Dür-feşān olsa n'ola nīsān ābı dem-be-dem
Baḥr-i rīzān olmada ṣan ḳaṭre-i ṣad-pāresi

baḥr-i siyāh:

1. **baḥr-i siyāh:** *-ı, -*
Gazel 36

Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Karadeniz.

Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd

baḥr-i siyāhı:

1. **baḥr-i siyāhı:***-ı*
Kaside 2
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Karadeniz.

Mā'-i cārī olsa da ceyş-i fiten şimden gerü
Kem eder baḥr-i siyāhı ḳaʿr-ı deryā-yı sefīd

baḥr-i sūy-ı bī-ḥażīż:

1. **baḥr-i sūy-ı bī-ḥażīż:**
Gazel 126
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
En yüksek kötülük denizi.

Yek-noḳṭadır ʿil[i]m ki o deryā-yı bī-ḥażīż
Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i sūy-ı bī-ḥażīż

baḥr-i vuṣlat:

1. **baḥr-i vuṣlat:**
Gazel 102
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma denizi.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

baḥs:

1. **baḥsinde:***-i, -n, -de*
Gazel 30
Mısra: **9**
Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

Fenni-i bī-çāreniñ baḥsinde ḳīl ü ḳāl yoḳ
Ḥüsn-i ḫaṭṭındır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣāḥ

baḫş ed:

1. **baḫş ed:**
Gazel 4
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, bağışlamak.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

2. **baḫş ed:**
Gazel 118
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, bağışlamak.

Baḫş edip ʿuşşāḳına tīmār-ı vaṣlın ol perī
İftiḫār eyler sipāh-ı bendesine mīrveş

3. **baḫş ed:**
Gazel 128
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, bağışlamak.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

baḫş eder:

1. **baḫş eder:***-er*
Gazel 227
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bağışlamak, ihsan etmek.

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

baḫş edip:

1. **baḫs edip:** *-ip*
Gazel 231
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Vermek,bağışlamak,ihsan etmek.

Nefy ü iṣbāt-ı Necefle baḫs edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu miyānında ḫayāl-i diḳḳati

2. **baḫş edip:** *-ip*
Murabba 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Vermek,bağışlamak,ihsan etmek.

Baḫş edip vaṣlıñı ben ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi hecriñle sezā mı ṣoldur

baḫş et:

1. **baḫş et:**
Gazel 14
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.

Vaṣf eyleyemem lebini ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz güheri ṭabʿıma ḫisset

2. **baḫş et:**
Gazel 31
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḥāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

3. **baḫş et:**
Gazel 56
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder derd-i derūnum ṭabʿı ḥāẕıḳdır

4. **baḫş et:**
Gazel 128
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile baḫş etmede ʿuşşāḳ
Elbette olur ders-i menāṣıbda muʿārıż

baḫş eyle:

1. **baḫş eyle:**
Gazel 82
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

2. **baḫş eyle:**
Gazel 115

Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bir konu üzerinde konuşulmuş olmak; söz konusu edilmek.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile baḫş eyle viṣāliñ
Olduydu aña şāyeste şehā zīver-i bāliş

3. **baḫş eyle:**
Gazel 220
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Konuşmak, çekişmek, bahse tutuşmak.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

4. **baḫş eyle:**
Gazel 4
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Vermek, bağışlamak, ihsan etmek.

Esip savursa da nīm-bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka
Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl ammā

5. **baḫş eyle:**
Gazel 57
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Vermek, bağışlamak, ihsan etmek.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye meyli şebindedir

6. **baḫş eyle:**
Gazel 125
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ihsan etmek; bağışlamak.

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

baḫş-i bostān:

1. **baḫş-i bostān:** *-ıñ, -dır*
Gazel 238
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bostan bağışlamak.

ʿīd-i vaṣlıñda mevācib-i būs-ı laʿliñdir leẕīẕ
Baḫş-i bostānıñdır ol ḳasṭ-ı reşen dedikleri

baḫş-ı būs-ı laʿliñi:

1. **baḫş-ı būs-ı laʿliñi:** *-i, -ñ, -i*
Gazel 177
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Lal gibi dudağın öpücük bağışlaması.

Meyi destiñde sāḳī şerbet-i gül-fām ẓannetdim
Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram ẓannetdim

baḫş-ı dil ü cān:

1. **baḫş-ı dil ü cān:**
Gazel 15
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül bağışlamak.

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

baḫş-ı dil ü cān et:

1. **baḫş-ı dil ü cān et:**
Gazel 12
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül bağışlamak.

Pervāne-ṣıfat şemʿ-i cemāliñ cevelān et
Sūzān olup ol envere baḫş-ı dil ü cān et

baḫş-ı mey-i laʿliñ:

1. **baḫş-ı mey-i laʿliñ:** *-iñ*
Gazel 15
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı şarabın bahşı.

Baḫş-ı mey-i laʿliñ iledir sen de mürüvvet
Ḫūn-rīz-i nigāhıñla şehā ḳanda mürüvvet

baḫt:

1. **baḫtım:** *-ım*
Gazel 2
Mısra: **1**
Kader, kısmet, talih.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı baña
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı baña

baḫt-ı siyāh:

1. **baḫt-ı siyāh:**
Gazel 63
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kötü talih, kara yazı.

N'ola devr-i ḫaṭıñla çerḫ-i fikrimde ḫusūf olsa
Benim baḫt-ı siyāhım tāliʿ-i ḥüsn-i ḳamerdendir

bā-ḥükm-i ḳażā:

1. **bā-ḥükm-i ḳażā:**
Gazel 233
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kaza hükmünde (her hususta Allah tarafından önceden verilmiş hüküm).

Tīġ-ı müjgānı helāk-i cāna bā-ḥükm-i ḳażā
Ḥüsn-i ḫaṭṭı ṣūret-i daʿvāya ibrā ḥücceti

2. **bā-ḥükm-i ḳażā:**
Murabba 3
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kaza hükmünde (her hususta Allah tarafından önceden verilmiş hüküm).

Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā

bā-ḥükm-i rabbānī:

1. **bā-ḥükm-i rabbānī:**
Muhammes 1
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın hükümleri ile.

Mücessem eyleyip mānende-i İslāmbol-ı sānī
Ne deñlü iḥtirāz etsem yanar bā-ḥükm-i Rabbānī

bāʿis:

1. **bāʿis:**
Gazel 18
Mısra: **1**
I. Sebep. II. Vesile. III. Vasıta.

Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i şāhāneye bāʿiṣ
Mānend-i serāy içre o gül-ḫāneye bāʿiṣ

2. **bāʿiṣ:**
Gazel 18
Mısra: **2**
I. Sebep. II. Vesile. III. Vasıta.

Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i şāhāneye bāʿiṣ
Mānend-i serāy içre o gül-ḫāneye bāʿiṣ

3. **bāʿiṣ:**
Gazel 18
Mısra: **4**
I. Sebep. II. Vesile. III. Vasıta.

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿiṣ

4. **bāʿiṣ:**
Gazel 18
Mısra: **6**
I. Sebep. II. Vesile. III. Vasıta.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i ṣad dāneye bāʿiṣ

5. **bāʿiṣ:**
Gazel 18
Mısra: **8**
I. Sebep. II. Vesile. III. Vasıta.

Bih-zādımın oldu yine himmeti sāḳī
Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāneye bāʿiṣ

6. **bāʿiṣ:**
Gazel 18
Mısra: **10**
I. Sebep. II. Vesile. III. Vasıta.

Şimdi fem-i ṭabʿımda zebānım baña Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḫāneye bāʿiṣ

bāʿis olursa:

1. **bāʿiṣ olursa:** *-ursa*
Gazel 93
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sebep olmak.

Helāke bāʿiṣ olursa begim ḫadeng-i müjeñ
Sebāt-ı daʿviye çeşmiñ iki güvāh ederiz

bāʿis-i cemʿiyyeti:

1. **bāʿiṣ-i cemʿiyyeti:** *-i*
Gazel 231
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Toplanma, düzelme vesilesi olmak.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda Nāşide tevfīḳ olup
Nāẓımānıñ ʿĀkif oldu bāʿiṣ-i cemʿiyyeti

baʿis-i ḫvāb ol:

1. **baʿiṣ-i ḫvāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Uykuya sebep olmak.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿiṣ-i ḫvāb ol

bāʿis-i renc-i ṣudāʿ:

1. **bāʿiṣ-i renc-i ṣudāʿ:**
Gazel 138
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**

Baş ağrısının sebebi.

Olmasın naẓmıñ
Muṭavvel bāʿiṯ-i renc-i ṣudāʿ
Sen Müfīd ü Muḥtaṣar ḳıl Fenniyā eşʿārıñı

baḳ:

1. **baḳıp:** *-ıp*
Gazel 166
Mısra: **7**
Bak-: Bakma, bakmak eylemi.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

2. **baḳıp:** *-ıp*
Gazel 136
Mısra: **1**
Bakışı bir şey üzerine çevirmek, bakmak.

Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

3. **baḳdıḳça:** *-dıḳça*
Gazel 242
Mısra: **4**
Bakmak, seyretmek.

Ḫamr içün nāzil olan āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

4. **baḳ:**
Gazel 132
Mısra: **3**
1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmak, nazarıîtibâra almak.

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda teşbīh ile ṣırāṭ
Peyveste-rāh-ı mūy-ı cinān-ı cemāle baḳ

5. **baḳ:**
Gazel 46
Mısra: **11**
Anlamak, farkına varmak.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

6. **baḳma:** *-ma*
Gazel 23
Mısra: **5**
Aldırış etmek, ilgilenmek, değer vermek.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

7. **baḳ:**
Gazel 228
Mısra: **4**
"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Bilini ḳoçmaġa meyl etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ şevḳiñde ḫāle

8. **baḳdıḳça:** *-dıḳça*
Gazel 222
Mısra: **1**
Bakışı bir şey üzerine çevirmek, nazar etmek. II Seyretmek.

Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bih-zādıma
Sefīddir māniʿ degil beyt içre ol cellādıma

baḳ-:

1. **baḳamam:** *-a, -ma, -m*
Gazel 186
Mısra: **10**
Bakışı bir şey üzerine çevirmek, seyretmek.

Pāsbānı mıdır fülfül-i ḫāl-i Hindū
Baḳamam gerden-i kāfūra nigehdārından

baḳar baḳmaz:

1. **baḳar baḳmaz:**
Gazel 92
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
(doktorun hastayı iyileştirmek için) bakma eylemini gerçekleştirir gerçekleştirmez.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

bakış:

1. **baḳışıñla:** *-ıñla*
Gazel 118
Mısra: **1**
Bakış, nazar.

Baḳışıñla sīneme müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sūrāḫ sūrāḫ hedef-i kef-gīrveş

bāl:

1. **bāl:**
Gazel 22
Mısra: **10**
Far. 1. Kanat: 2. Kol.

Mevc-i deryāveş irilmez Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler bülbül bāl aç da uc

bāl açsa:

1. **bāl açsa:** *-sa*
Gazel 8
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak; uçmaya yeltenmek.

Bāl açsa n'ola zülfüne zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü] reyḥāna teḳarrüb

bal ile ḳaymaḳ:

1. **bal ile ḳaymaḳ:**
Gazel 157
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bal ile kaymak (yenir ama her keseye göre değil) atasözünün kısaltması: Zenginlik içinde yaşamayı, güzel şeyler yemeyi, şık kıyafetler giymeyi herkes ister (ancak bunları maddi gücü, parası bol olanlar gerçekleştirebilir.).

Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ şöyle lezzet verdigim Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i nikātın bal ile ḳaymaḳ

bālā:

1. **bala:**
Gazel 54
Mısra: **12**
Bal, arının yaptığı tatlı yiyecek.

Buldu lezzet ḳand-i şiʿr-i Niʿmet ile Fenniyā
Baʿd-ez-īn zenbūr-ı ṭabʿım bala etmez iʿtibār

2. **bālāda:** *-da*
Gazel 120
Mısra: **5**
Farsça Yüksek. Yukarı. Yüce. Yüksek kat.

Kemāliyle olup naḫl-i ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā ṣulandırmış

3. **bālāya:** *-y, -a*
Kıt'a 1
Mısra: **18**
Bir şeyin yüksek yeri, yukarı, üst.

Yeter ḥaddüñ degildir ḳıl edeb ey ḫāme-i lüknet
Muṭavvel naẓm ile taṣdiʿe bāʿiṣ olma bālāya

bālā-nişīn ol:

1. **bālā-nişīn ol:**
Gazel 165
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yükseklerde oturmak.

Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

bāl-ı meges:

1. **bāl-ı meges:**
Gazel 108
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sineğin kanadı.

Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

bāl-i müje:

1. **bāl-i müje:**
Gazel 14
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kirpiğin kanadı.

Şāhīn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im
Murġ-ı dilimiz ḥażret-i Allaha emānet

bāl-ı zülfün:

1. **bāl-ı zülfün:** *-ü, -n*
Gazel 226
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Saçların kanadı.

Bāl-ı zülfün göricek ʿārıżı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı cinān ürkütme

baña:

1. **baña:**
Gazel 2
Mısra: **1**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı baña
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı baña

2. **baña:**
Gazel 2
Mısra: **2**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı baña
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı baña

3. **baña:**

Gazel 2

Mısra: **5**

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Ṭabʿıma āb-ı ḥayāt[ı]
mā-cerā ḳıldı baña
Ḫayli dem vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār olup

4. **baña:**

Gazel 2

Mısra: **7**

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Ḫāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtiyā ḳıldı baña
[5] Āb-ı vaṣlın eyleyip bīmāra terkīb-i devā

5. **baña:**

Gazel 2

Mısra: **9**

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Şerbet-i laʿlin ṭabīb-i cān şifā ḳıldı baña
Fenniyā ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ ḳıl naẓar maṣnūʿına

6. **baña:**

Gazel 2

Mısra: **11**

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Penbe-i dāġ-ı vücūdum bir ḳabā ḳıldı baña

7. **baña:**

Gazel 11

Mısra: **1**

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Şehā sen būse ver kim cāme-ḫvāb içre baña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

8. **baña:**

Gazel 17

Mısra: **7**

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzaḥ riḳābıma olsa revā ʿabes

9. **baña:**

Gazel 18

Mısra: **9**

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Şimdi fem-i ṭabʿımda zebānım baña Fennī Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḫāneye bāʿis

10. **baña:**

Gazel 55

Mısra: **6**

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

11. **baña:**

Gazel 74

Mısra: **3**

Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Bād-ı āhımla sirişkim baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u hevāsıyla döner

12. **baña:**
Gazel 101
Mısra: **6**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

13. **baña:**
Gazel 101
Mısra: **9**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Fennī baña bu dāʾire-i ʿışḳa muvāfıḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir kār bulunmaz

14. **baña:**
Gazel 143
Mısra: **9**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Esb-i mażmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān
Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāġ

15. **baña:**
Gazel 171
Mısra: **5**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da māniʿ degil

16. **baña:**
Gazel 171
Mısra: **13**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Fenniyā pür-nev-edā tanẓīr-i Hātifden baña
Nice zer taḥsīn ü iḥsān olsa da māniʿ degil

17. **baña:**
Gazel 197
Mısra: **9**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Defʿ etmege sevdā-yı merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola yāḫūd bir aḳar ṣu

18. **baña:**
Gazel 202
Mısra: **6**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Germ-ābede vaṣlın edip ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd meh-pāre muṣinḳa

19. **baña:**
Gazel 219
Mısra: **1**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳdan

20. **baña:**
Gazel 242
Mısra: **5**
Birinci teklik şahıs

zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Her neye ḳılsam naẓar ruḫsārın ʿarż eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi taṣvīr eyledi

bāni-i rüstem:

1. **bāni-i rüstem:**
Gazel 67
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Rüstem'in binası.

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

bār:

1. **bāre:***-e*
Gazel 42
Mısra: **10**
Yük, ağırlık.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāẕ

2. **bār:**
Gazel 86
Mısra: **12**
Yük (Meyve).

Nihāl-i naẓm [u] belāġatde Esʿadıñ Fennī
Bahār-ı güfte-i mażmūnu tāze bār mıdır

3. **bār:**
Gazel 121
Mısra: **6**
Eziyet, keder, üzüntü.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

bārān:

1. **bārān:**
Gazel 187
Mısra: **3**
Yağmur.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

bārān olsa da:

1. **bārān olsa da:***-sa, -da*
Gazel 171
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yağmur ol.

Ḫaṭṭıñ ebr-i māh-ı tābān olsa da māniʿ degil
Eşk-i çeşmim dilde bārān olsa da māniʿ degil

bārān-ı eşkim:

1. **bārān-ı eşkim:***-im*
Gazel 175
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı yağmuru.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i Bārī bu sāl sil

bārānveş:

1. **bārānveş:**
Gazel 92
Mısra: **2**
Yağmur gibi.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḳar aḳmaz

bārī:

1. **bāri:**
Gazel 110

Mısra: **12**

Bari, en azından, hiç olmazsa.

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās

2. **bāri:**

Gazel 157

Mısra: **8**

"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.

Bular varın yoġın furṣat bulunca
Uyuz-meşreb olan aḥbāba bāri vermesin ṭırnaḳ

3. **bārī:**

Gazel 207

Mısra: **10**

"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.

Der-bend-i zülfü kalʿa-ı ḥüsnünde ṣad-hezār
Bārī ʿināyet ede esīr-i ʿanālara

4. **bāri:**

Kıt'a 14

Mısra: **20**

"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.

Ḥıfẓ edip āteş-i iḥrāḳdan [anı] dāʾim
Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iḥrāḳ

5. **bāri:**

Muhammes 1

Mısra: **29**

"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.

Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

6. **bāri:**

Müstezad 2

Mısra: **7**

"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.

Ṭur reh-güẕārıñda o şehiñ bāri selām al
Ey ʿāşıḳ-ı şeydā

7. **bāri:**

Gazel 222

Mısra: **8**

"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bir zarf.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫıżırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

8. **bāri:**

Kıt'a 6

Mısra: **5**

"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bir zarf.

Naẓardan dāʾimā ḥıfẓ eyleyip bāri o maḫdūmı
Oḳuyup nüsḫayı tekmīlen olsun şāriḥ-i eşbāh

9. **bāri:**

Murabba 1

Mısra: **7**

"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bir zarf.

Devr-i vaṣlıñda ṣunup bendeñi bāri öldür

Tekye-i ʿışḳıña biñ cānla ḳurbān olayım

10. **bārī:**
Gazel 182
Mısra: **3**
"Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden.

Ceẕb-i ʿālī verdi Bārī eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʿışḳ olup cevlāna gelmişlerdenim

bār-ı miḥneti:

1. **bār-ı miḥneti:***-i*
Gazel 65
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dert, sıkıntı yükü.

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

bār-ı nihālān:

1. **bār-ı nihālān:**
Gazel 88
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Taze fidanların yükü, meyvesi.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḥayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

bār-ı ter:

1. **bār-ı ter:**
Gazel 80
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Taze meyve.

Laʿl-i nābıñda görüp tebḫāle ṣanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş ṣulanmış bār-ı ter

bārid:

1. **bārid:**
Gazel 31
Mısra: **1**
Soğuk, tatsız, nahoş.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

bārveş:

1. **bārveş:**
Gazel 4
Mısra: **10**
Yük gibi.

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ o teslīm-i rıżāsında
Yerin ḫākister eyler bārveş ehl-i kemāl ammā

baş:

1. **başında:***-da, -n, -ı*
Gazel 32
Mısra: **8**
Baş.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

2. **başdı:***-dı*
Gazel 159
Mısra: **7**
Alt etmek, yenmek.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ Rūm-ı vechiñ ey ṣanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri ʿāzim-i Şām eyledik

3. **başına:***-ın, -a*
Gazel 75

Mısra: **6**
Baş.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aşmış ayaġ üstündedir

4. **başıma:** *-ım, -a*
Gazel 237
Mısra: **9**
Baş, kafa, ser.

Penbe-i dāġ-ı serim başıma bir berf-i belā
Aṭlas-ı çerḫiñ cihāna verdigi aḳ sāde mi

5. **başıña:** *-ı, -n, -a*
Müstezad 2
Mısra: **23**
Baş. II Üst, tepe.

Al destiñe öp ki başıña ʿörf-i ʿiẓām al
Ey nüsḫa-i kübrā

6. **başma:** *-ma*
Gazel 211
Mısra: **2**
Bastırmak. II Yöneltmek.

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

baş gösteren:

1. **baş gösteren:** *-en*
Gazel 90
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Belirmek, meydana çıkmak.

Baş gösteren o sīm-beden üzre kākülü
Ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıżınıñ nev-çerīsidir

baş olur:

1. **baş olur:** *-ur*
Gazel 62
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Önde gelmek, lider olmak.

Ceyş-i müjeyle dilleri yaġmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i Cingīze baş olur

başdan aş:

1. **başdan aş:** *-dı*
Gazel 196
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **Deyim**
Çok fazla, haddinden fazla.

Zülfüñüñ fikri başımdan aşdı
Mevc-i deryā gibi ḥadden bīrūn

başdan çıḳ:

1. **başdan çıḳ:** *-dı*
Gazel 163
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **Deyim**
Baştan dışarı doğru çıkmak II Kötü yola sapmak, doğru yoldan ayrılıp uygunsuz işlere yönelmek.

Yüz bulup çıḳdı yine başdan uzandı ḫāline
ʿĀşıḳān ekl-i ḥabbü'l-zehebdir perçemiñ

başdan çıḳar:

1. **başdan çıḳar:**
Gazel 97
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayartmak, doğru yoldan çıkarmak, kötüyola sürüklemek.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm

Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

başdan çıḳdı:

1. **başdan çıḳdı:**-*dı*
Gazel 46
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **Deyim**
Baştan dışarı doğru çıkmak II Kötü yola sapmak, doğru yoldan ayrılıp uygunsuz işlere yönelmek.

Yüz bulup çıḳdı o başdan eder elbette ḫaṭā
Leşker-i Çīn-i Ḫoten ṭurre-i Tatarıdır

başdan eder:

1. **başdan eder:**-*er*
Gazel 88
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Baştan etmek, ölmesine sebep olmak.

Yüz bulup başdan eder ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

başıl:

1. **başıldı:**-*dı*
Gazel 113
Mısra: **1**
Sönmek.

Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-ġamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ aña ey ʿārıż-ı mehveş

başıña ṭaş urur:

1. **başıña ṭaş urur:**-*ur*
Gazel 195
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Başına taş vurmak. II Aşırı üzülmek.

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

başla:

1. **başladırıñ:**-*dırıñ*
Gazel 12
Mısra: **5**
Başlamak.

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

2. **başla:**
Gazel 3
Mısra: **1**
Başlamak, bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eşʿāra dilā
Ver ḫaber remz-i meʿānīden bedīʿi mübtedā

3. **başladı:**-*dı*
Gazel 148
Mısra: **5**
(Okumaya) başlamak, girişmek, harekete geçmek.

Bülbül miṣāli başladı gülşende ʿışḳ ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı mīnā ṭaraf ṭaraf

başlı:

1. **başlı:**
Gazel 82
Mısra: **4**
Başlı // dişli.

Ṭurre-i ṭarrāruña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

baṣsa:

1. **baṣṣa:**
Gazel 59
Mısra: **1**
Ayağı yere koymak, adım atmak.

Baṣṣa rikāb-ı vuṣlata cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i fürs böyle el verir

basṭ oḳuyup:

1. **basṭ oḳuyup:** *-y, -up*
Gazel 129
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bir yazıda anlatılmak istenen anlamı genişçe anlamak, öğrenmek.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et
Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cūlarıñ bisāṭ

bāsūrun incitmiş:

1. **bāsūrun incitmiş:** *-miş*
Gazel 241
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Basurunu incitmek.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis zāhidiñ bāsūrun incitmiş
Ġınā-āver olup ekl eylemez ol şimdi bulġuru

bataḳlı:

1. **bataḳlıdır:** *-dır*
Gazel 64
Mısra: **1**
Basıldığı zaman içine batılan, cıvık, çamurlu, çok sulak arazi.

Dil-i şehenşāh-ı ṭūl-ı emelde bataḳlıdır
Ol bu binā-yı fitne-i kākülde ṣaḳlıdır

baṭ-ı vāḥide:

1. **baṭ-ı vāḥide:**
Gazel 114
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kaz şeklinde bir kap.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāṣıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

bāṭın:

1. **bāṭında:** *-da*
Gazel 106
Mısra: **1**
İç, iç yüz, görünmeyen taraf, sır.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

bay u gedā:

1. **bay u gedā:**
Kıt'a 13
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Zengin ve fakir.

ʿAceb mi olsalar engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāşā eyleyenler naḳşını bay u gedā hem şāh

bāy u gedāya:

1. **bāy u gedāya:** *-y, -a*
Gazel 236
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Zengin ve fakir.

Pīr-i muġān ayaġına çekse ʿaceb midir
Bāy u gedāya ẓāhir olunca ʿalāmeti

bayāḳa:

1. **bayāḳa:**
Müstezad 3
Mısra: **8**
?.

Eşidet monem boḳı
mora vallah'ı dıbışḳa
Luṭf eyle bayāḳa

bayraḳ açıp:

1. **bayraḳ açıp:***-ıp*
Kıt'a 12
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Bayrak açmak.

Bayraḳ açıp reh-nümā
çār-āġā-yı ʿalem
Kimi süvār-ı feres kimi
piyāde hemān

bayram:

1. **bayram:**
Gazel 177
Mısra: **2**
Bayram // çok mutlu olunan gün ve zaman.

Meyi destiñde sāḳī
şerbet-i gül-fām
ẓannetdim
Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram
ẓannetdim

bayram eyle:

1. **bayram eyle:***-dik*
Gazel 159
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bayram etmek (yapmak): Çok sevinmek.

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī
mey-āşām eyledik
Būs edip laʿl-i lebin
şevḳine bayram eyledik

bāzār-ı zīb -i silk-i selāset:

1. **bāzār-ı zīb -i silk-i selāset:**
Gazel 21
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Selaset (akıcılık) ipliğinin süsünü satmak.

Bāzār-ı zīb -i silk-i
selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-i manẓūmuma revāc

baʿżı:

1. **baʿżıları:**
Gazel 140
Mısra: **12**
Bazı, bir kısım.

Kim verdi ḫaber bu
ġazeli vaḳʿa-nüvīse
Fennī dedi baʿżıları
taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

baʿż-ı bī-vefā:

1. **baʿż-ı bī-vefā:**
Gazel 59
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Vefasız bazı kimseler.

Maḥbūb ile işin bitirip
baʿż-ı bī-vefā
Şoñra metāʿ-ı vuṣlata
naḳd-i daġal verir

baʿż-ı ḥükkāmān:

1. **baʿż-ı ḥükkāmān:**
Kıt'a 5
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hâkimlerin bazısı.

Ne mümkin baʿż-ı
ḥükkāmān çıḳmaḳ rāh-ı
şerʿīden
Anıñ destinde fetvā
eşheb-i ḥükme zaḥm
oldu

bāzīçe ḳılsa:

1. **bāzīçe ḳılsa:** *-sa*
Kıt'a 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Oyuncak haline getirmek.

Felek bāzīçe ḳılsa encümen mehdine lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile dest-i Süreyyāya

bāzīçe-i ferzāne:

1. **bāzīçe-i ferzāne:** *-den*
Gazel 143
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Vezir oyunu. II Vezir ve şahın yer değiştirerek şahın korumaya alınması..

Esb-i mażmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān
Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāġ

bāzū:

1. **bāzūlarındır:** *-larındır*
Gazel 17
Mısra: **7**
Kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı.

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzaḥ riḳābıma olsa revā ʿabes

2. **bāzūlarıñ:** *-lar, -ıñ*
Gazel 129
Mısra: **6**
Pazı, kol (güç kudret).

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

bāzūlarımı pür-dāġ ḳıldı:

1. **bāzūlarımı pür-dāġ ḳıldı:** *-dı*
Gazel 146
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Pazılarını dağlarla doldurmak.

Sūz-ı pür-sūz edip Allahı severseñ diyerek
Ḳıldı bāzūlarımı bezm-i ḫafīde pür-dāġ

bāzū-yı yār:

1. **bāzū-yı yār:**
Gazel 245
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin pazısı.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā sīne-bend-i Düldülü

bebek:

1. **bebekden:** *-den*
Gazel 37
Mısra: **7**
İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde, Boğaziçi'nin Avrupa yakasında bulunan semtin adı.

Bebekden aḫz edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥişāra her çi bād-ābād

2. **bebek:**
Gazel 164
Mısra: **4**
İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde, Boğaziçi'nin Avrupa yakasında bulunan semtin adı.

Seyr-i Boġaza düşe n'ola çeşm-i ʿāşıḳān
Oldu ḫayāl-i ḥāl-i riḳābıñ Bebek seniñ

3. **bebekse:** *-se*
Gazel 203
Mısra: **6**
Güzelliği tarif için kullanılan bir seslenme sözü.

Mehd-i emelde ḫāl-i ʿiẕārı o mehveşiñ
Ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihāndır bebekse de

bebeklik:

1. **bebeklik:**
Gazel 7
Mısra: **10**
Oyuncak.

Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

bedāyiʿ:

1. **bedāyiʿindendir:** *-indendir*
Gazel 50
Mısra: **8**
Eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.

Gelince maḥkeme-i ḥüsn-i yāre şāhid-i ḫaṭ Beyān eder o bedīʿī bedāyiʿindendir

bedel:

1. **bedel:**
Gazel 40
Mısra: **7**
Karşılık, denk, eş.

Ṣun nuḳle bedel nūş edicek bāde-i sāḳī
Meclisde ḳadeḥ başına bir būsedir ʿāʾid

bedīʿ:

1. **bedīʿī:** *-i*
Gazel 50
Mısra: **8**
Benzeri olmayan, mükemmel bir şey yaratan (Allah).

Gelince maḥkeme-i ḥüsn-i yāre şāhid-i ḫaṭ Beyān eder o bedīʿī bedāyiʿindendir

bedīʿi:

1. **bedīʿi:**
Gazel 3
Mısra: **2**
1. Belagat terimi. 2.Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri. II Örneği ve benzeri bulunmayan bir şeyi icat etmek, iş yapmak; ilk olmak, eşsiz ve benzersiz olmak anlamındaki bed' kökünden türeyen bedî', "bir şeyi yoktan var eden, bir işi ilk defa yapan; benzeri bulunmayan ilk varlık ve yaratılan şey" manalarına gelir.

Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eşʿāra dilā
Ver ḫaber remz-i meʿānīden bedīʿi mübtedā

bed-liḳā:

1. **bed-liḳānıñ:** *-nıñ*
Gazel 58
Mısra: **9**
Sevimsiz, çirkin yüzlü II rakip.

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

bedr olur mu:

1. **bedr olur mu:** *-ur , -mu*
Kaside 2
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Talih yüzünü göstermek, talih yüzüne gülmek.

Yazdılar taʿmiyye ammā tārīḫiñde şāʿirān
Bedr olur mu zāʿid-i noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

beg:

1. **begim:** *-im*
Gazel 207
Mısra: **2**
Bey, efendi.

Ey ḳaşı yā egilme hezār āşnālara
Ḳaddiñ ḫamīde etme begim merḥabālara

2. **begim:** *-im*
Gazel 93
Mısra: **3**
Bey, efendi (Sevgili anlamında kullanılmıştır.).

Helāke bāʿiṣ olursa begim ḫadeng-i müjeñ
Ṣebāt-ı daʿviye çeşmiñ iki güvāh ederiz

3. **begim:** *-im*
Murabba 1
Mısra: **19**
Bey ifadesi yüce anlamı kazandırmak amacıyla kullanılmıştır.

Zīr-i eşikde begim ḫāk ile yeksān olayım
Manṣıb-ı vaṣlıñı ver Fenniye iḥsān sezā

4. **begim:** *-im*
Gazel 185
Mısra: **8**
Bey, efendi II Sevgili.

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı hemīşe ṣarf ederek
Binā-yı vaʿd-i viṣāle begim temel çekelim

begen:

1. **begendim:** *-di, -m*
Gazel 222
Mısra: **9**
Beğenmek.

Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

begim:

1. **begim:**
Gazel 195
Mısra: **2**
Bey, efendi II Sevgili.

Ṣaḳın esb-i viṣāliñ yekke-tāz-ı merd-i zengīden
Hele pek iḥtirāz eyle begim ḍarb-ı üzengīden

behā:

1. **behā:**
Gazel 55
Mısra: **2**
Şirin ve lâtif olmak.

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise ʿöẕrüñ şehā nedir
Ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣlıñ ise bu behā nedir

2. **behāları:** *-ları*
Gazel 47
Mısra: **5**
Paha; değer, kıymet.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna

Revān kuḥlı anıñ
Iṣfahān behāsınadır

3. **behāsınadır:**-*sınadır*
Gazel 47
Mısra: **1**
Paha; değer, kıymet.

O ṭīġ-ı ġamze-i mestāne cān behāsınadır
Şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli ḳan behāsınadır

4. **behāsınadır:**-*sınadır*
Gazel 47
Mısra: **2**
Paha; değer, kıymet.

O ṭīġ-ı ġamze-i mestāne cān behāsınadır
Şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli ḳan behāsınadır

5. **behāsınadır:**-*sınadır*
Gazel 47
Mısra: **4**
Paha; değer, kıymet.

Feżā-yı sūḳ-ı maḥabbetde çıkdı ol ebrū
Ḳarār-dādesi şimdi kemān behāsınadır

6. **behāsınadır:**-*sınadır*
Gazel 47
Mısra: **6**
Paha; değer, kıymet.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna
Revān kuḥlı anıñ
Iṣfahān behāsınadır

7. **behāsınadır:**-*sınadır*
Gazel 47
Mısra: **8**
Paha; değer, kıymet.

Serinde ṭutsa n'ola gevher-i viṣāli dil
O naḳd-i eşk ile tāc-ı
Keyān behāsınadır

8. **behāsınadır:**-*sınadır*
Gazel 47
Mısra: **12**
Paha; değer, kıymet.

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı
Fennīyā ʿarż et
Felek ister ise bādbān behāsınadır

9. **behāsınadır:**-*sınadır*
Gazel 47
Mısra: **10**
Paha, karşılık, ücret.

Gelip ayaġına ol şehd-i vaṣl kendiden
Ziyāde verme ṣaḳın rāygān behāsınadır

10. **behā:**
Gazel 1
Mısra: **6**
1.kıymet 2) güzellik, letafet.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsāriña behā

11. **behā:**
Gazel 208
Mısra: **3**
Değer, fiyat, eder.

Olmazdı behā ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger aḳmişeniñ çevre tel olsa

behcet:

1. **behcete:**-*e*
Gazel 77
Mısra: **11**
Divan şairi.

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

be-her-sū:

1. **be-her-sū:**
Gazel 81
Mısra: **2**
Her tarafa, her yöne.

Āh u zār et cāme-ḫvāb içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla be-her-sū çevrilir

be-ḥikmet:

1. **be-ḥikmet:**
Gazel 16
Mısra: **5**
Hikmet için.

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādiṯ

behiştāsā:

1. **behiştāsāyı:**-*y, -ı*
Kıt'a 14
Mısra: **7**
Cennet gibi.

Dāḫiliyyeyle temām etdi behiştāsāyı
Ṣarf edip sīm ü zeri eyledi meẕāḳ

behişt-i dil:

1. **behişt-i dil:**
Gazel 114
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Gönül cenneti.

Behişt-i dilde Fennī ḳadd-i dildārı edip taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı ser-tā-pā ṣıġındırmış

behişt-i lāne:

1. **behişt-i lāne:**
Gazel 143
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yuva cenneti.

Ṭā'ir-i ḳudsam behişt-i lāneden etdim ferāġ
Kendimi bildim bileli dāneden etdim ferāġ

bekā:

1. **beḳāya:**-*(y)a*
Gazel 116
Mısra: **3**
Ölmezlik, ölümsüzlük, ebediyet, ebedîlik, bâkîlik.

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa ʿarż etmiş ruḫuñ ammā
Düyūn-ı būseden baʿde'l-ḥisāb terḳīm göstermiş

be-kām oldu:

1. **be-kām oldu:**-*du*
Kıt'a 5
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Arzusuna, isteğine kavuşmak, mesut ve bahtiyar olmak.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Muṣṭafā Seyyid Efendi kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i Rodosçuḳda be-kām oldu

bekle:

1. **bekledik:**-*di, -k*
Gazel 159
Mısra: **10**
Beklemek, durmak.

Ḳılmadıḳ iftār o dem ḳand-i lebiñle bü'l-ʿaceb
Bekledik ḥayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik

bel verir:

1. **bel verir:** *-ir*
Gazel 59
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ortası aşağıya doğru sarkmak.

Baṣṣa rikāb-ı vuṣlata cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i fürs böyle el verir

belā:

1. **belādır:** *-dır*
Gazel 131
Mısra: **8**
Ar. Felaket, afet.

Meşaḳḳat çekdirir ʿazminde keştī-i dil ü cāna
Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şaṭ

2. **belā:**
Gazel 39
Mısra: **2**
A. içinden çıkılması zor, sakıncalı durum.

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

3. **belā:**
Gazel 49
Mısra: **2**
A. içinden çıkılması zor, sakıncalı durum.

Devā-yı viṣāl-i yāre mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rūzgār-ı āsmānīye belā derler

belāġat:

1. **belāġat:**
Gazel 6
Mısra: **12**
Düzgün, kusursuz ve yerinde söz söyleme.

Pey-rev olunca güfte-i İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre süḫan söylerim saña

belāġat-ı manẓūm:

1. **belāġat-ı manẓūm:**
Gazel 1
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Nâzım şeklinde söz söyleme // nazire söylemeye davet.

Fennī Celāliye n'ola ʿarż etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı manẓūmı cā-be-cā

belde:

1. **beldeniñ:** *-niñ*
Gazel 48
Mısra: **9**
Belde, şehir.

Gelmez ḥaṭ-ı niẓāmına şol beldeniñ hemān
Beyne'l-ehāli cümlede ki ittiḥād olur

belesān:

1. **belesān:**
Gazel 12
Mısra: **8**
Ar. Peleseng ağacı yağı.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe merhem-i dühün belesān et

belī:

1. **belī:**
Gazel 217
Mısra: **6**
Evet.

Kimi mūya kimisi
ʿankebūta eyleyip teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim miyānı olmamaḳ üzre

belḳīs-ı ʿışḳa:

1. **belḳīs-ı ʿışḳa:***-a*
Gazel 69
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Aşk Belkıs'ı.

Belḳīs-ı ʿışḳa şanma ki taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı Süleymān açar ḳapar

belle:

1. **bellensin:***-n, -sin*
Gazel 193
Mısra: **6**
Bel, çapa gibi âletlerle toprağı kazmak, altüst etmek, işlemek.

Ḥadīd-i ālet-i neẕẕāre-i dü-çeşm-i ʿāşıḳla
Hemīşe ʿarṣa-i zīr-kürūm-ı vaṣlı bellensin

belli:

1. **bellidir:***-dir*
Kaside 1
Mısra: **90**
Açık.

Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

ben:

1. **ben:**
Gazel 14
Mısra: **9**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Vaṣf eyleyemem lebini ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz güheri ṭabʿıma ḫisset

2. **ben:**
Gazel 39
Mısra: **8**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

3. **ben:**
Gazel 40
Mısra: **3**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Taḥrīr edemem sūziş-i ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

4. **ben:**
Gazel 73
Mısra: **5**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Āh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe
Mirʾāt-ı ḳalb-i pākine şāyed ṭuman verir

5. **ben:**
Gazel 108
Mısra: **3**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

6. **ben:**

Gazel 110

Mısra: **13**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

7. **ben:**

Gazel 111

Mısra: **3**

Birinci teklik şahıs zamiri.

İçerem ḳanını billāh anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-bere peymāne heves

8. **ben:**

Gazel 119

Mısra: **15**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

9. **ben:**

Gazel 125

Mısra: **3**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

10. **ben:**

Gazel 128

Mısra: **7**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

11. **ben:**

Gazel 147

Mısra: **8**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen
Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

12. **ben:**

Gazel 153

Mısra: **11**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

13. **ben:**

Gazel 157

Mısra: **1**

Birinci teklik şahıs zamiri.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n’ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

14. **ben:**

Gazel 171

Mısra: **9**

Birinci teklik şahıs zamiri.

Ben bu limegāh-ı ġamda kestigi ḫvāhem şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

15. **ben:**
Gazel 176
Mısra: **8**
Birinci teklik şahıs zamiri.

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

16. **ben:**
Gazel 176
Mısra: **14**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

17. **ben:**
Gazel 183
Mısra: **12**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

18. **ben:**
Gazel 208
Mısra: **5**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Girse elime ben daḫı būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege şāyeste el olsa

19. **ben:**
Gazel 208
Mısra: **11**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

20. **ben:**
Gazel 216
Mısra: **3**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Ben renc-i vaʿd-i būseye meyl eylemem dilā
Vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat olunca nemā neme

21. **ben:**
Gazel 217
Mısra: **6**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Kimi mūya kimisi ʿankebūta eyleyip teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim miyānı olmamaḳ üzre

22. **ben:**
Gazel 222
Mısra: **4**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Ṣarf edip cānı ʿaḳār-ı vaṣl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu maṣrafı īrādıma

23. **ben:**
Gazel 222
Mısra: **9**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

24. **ben:**
Gazel 225
Mısra: **7**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Alıp āġūşuma Meryem gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken baġrıma başdı anı mādercesine

25. **ben:**
Gazel 230
Mısra: **10**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Oḳuyup Fenniyā eşʿārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ oldum ben de meftūnu

26. **ben:**
Gazel 232
Mısra: **5**
Birinci teklik şahıs zamiri.

Mā-ḥażar ḳıldım cigerden ben de bir loḳma kebāb
Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa cız bız gibi

27. **bende:**-*de*
Gazel 17
Mısra: **11**
Ben, 1. tekil şahıs zamiri.

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ʿabeş

28. **baña:**-*a*
Gazel 2
Mısra: **4**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Men ʿaref sırrın edip mirʾāt-ı ḳalbimde ʿayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf u ʿaṭā ḳıldı baña

29. **benden:**-*den*
Gazel 101
Mısra: **5**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

30. **ben:**
Gazel 108
Mısra: **3**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

31. **bende:**-*de*
Gazel 113
Mısra: **12**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Bir bir çıḳarırlarsa münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende verem çağırıp on beş

32. **ben:**
Muhammes 1
Mısra: **33**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri (âşık, şair Fennî).

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

33. **ben:**
Murabba 2

Mısra: **19**

"Ben" birinci tekil şahıs zamiri (âşık, şair Fennî).

Ḳaṭreyem nezdinde bi'llāhi anıñ ben Fenniyā
Hātif-i ṣāḥib-belāġat maʿrifet deryāsıdır

34. **benim:** *-im*

Murabba 3

Mısra: **1**

"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Raʿdāsā āh u efġānım benim ṭaġ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim dilde ırmaġ oynadır

35. **ben:**

Kıt'a 1

Mısra: **13**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Nice vaṣf eyleyem ben siyemmā ẓıll-ı Yezdānı Zebānım ḳaṭredir deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya

36. **ben:**

Müstezad 1

Mısra: **1**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben jende-i pür-dāġımı dībāya degişmem
Ey ḫvāce-i kālā

37. **ben:**

Gazel 244

Mısra: **6**

" Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

38. **ben:**

Kıt'a 6

Mısra: **7**

" Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūʿ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ʿAṭāullah

39. **ben:**

Murabba 2

Mısra: **14**

" Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Geşt edip ṣaḥrālara düşsem ʿaceb mi sū-be-sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ edip ey şīrīn-rū

40. **baña:** *-a*

Murabba 1

Mısra: **12**

" Ben" birinci tekil kişi zamiri .

Pārelendi cigerim oldu perīşān-ḥālim
Saña lāyıḳ mı baña böyle iş et sulṭānım

41. **ben:**

Gazel 182

Mısra: **4**

" Ben" birinci tekil şahıs zamiri .

Ceẕb-i ʿālī verdi Bārī eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʿışḳ olup cevlāna gelmişlerdenim

42. **ben:**
Murabba 1
Mısra: **5**
" Ben " birinci tekil şahıs zamiri .

Baḫş edip vaṣlıñı ben
ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı ṣoldur

43. **beni:***-i*
Kıt'a 2
Mısra: **18**
" Ben " birinci teklik şahıs zamiri.

Oldumsa midḥatımla
çerāġ olmaġa sezā
Ver bir mülāzemet beni
etme şehā sipāh

44. **beni:***-i*
Müstezad 1
Mısra: **12**
" Ben " birinci teklik şahıs zamiri.

Zülf-i siyehiñ ʿanber-i
sārāya degişmem
Yaḳma beni cānā

be-nām-ı muṣṭafā seyyid efendi:

1. **be-nām-ı muṣṭafā seyyid efendi:**
Kıt'a 6
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mustafa Seyyid Efendi adına.

Be-nām-ı Muṣṭafā
Seyyid Efendi āl-i ṭāhir
kim
O müftī-i Rodosçuḳ
fāżıl-ı ʿallāme-i āgāh

benān:

1. **benān:**
Gazel 205
Mısra: **5**
Ar. Parmak veya parmak ucu, parmaklar veya uçları. (Elden dahi kinâye olur. müşârun bi'l benân: Parmakla gösterilir, meşhur ve mümtaz.

Nigeh gezlik benān
ḫāme dehānıñ ḥücredir
ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ
muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı
ruḫsāra

2. **benānı:***-ı*
Gazel 9
Mısra: **4**
Parmak.

Kemāliyle olup gūyā
nihāl-i bāġ-ı ʿālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol
benānı dāne-i ʿunāb

bend:

1. **bend:**
Gazel 49
Mısra: **9**
Bağ, ip // sevgilinin saçının kıvrımı.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün
bend edip esb-i dile
Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından
güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā
derler

2. **bendini:***-i, -n, -i*
Gazel 136
Mısra: **8**
Bağ, düğüm.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ
eyle(ye)mem derken
meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım
bendini zencīr eder
vāʿiẓ

bend edip:

1. **bend edip:** *-ip*
Gazel 198
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Bağlamak.

Fenniyā deryāya girmiş ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver bend edip iki kedū

bend etmek:

1. **bend etmek:** *-mek*
Müstezad 2
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Bağlamak.

Bend etmek içün kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş ḳoyma sen anı

bend ol:

1. **bend ol:**
Gazel 111
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bağlanmak, bağlı bulunmak II teslim olmak, boyun eğmek.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

bend oldu:

1. **bend oldu:** *-du*
Gazel 148
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bağlanmak, tutulmak II Âşığın gönlünün sevgilininboyuna tutulması.

Ṣaḥn-ı çemende meh-i muṣaffā ṭaraf ṭaraf
Bend oldu serv-ḳadlere diller ḫırām edip

bend olup:

1. **bend olup:** *-up*
Gazel 177
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bağlanmak, bağlı bulunmak II teslim olmak, boyun eğmek.

Ṭutuldum bend olup zülf-i girihgīrine dildārıñ
Firengistān-ı Çīni ḳalʿa-i İslām ẓannetdim

2. **bend olup:** *-up*
Murabba 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bağlı, düğümlü olmak.

Bend olup müjgānıma ḳılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde niheng-i mārveş āġ oynadır

bende:

1. **bendeñ:**
Gazel 84
Mısra: **8**
Kul, köle.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

2. **bendesiyle:** *-si, -y, -le*
Gazel 189
Mısra: **4**
Kul, köle.

Ola mı noḳṣān yeñ ile ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ʿuşşāḳın şeciʿyem bendesiyle iñlesin

3. **bendesiniñ:** *-si, -nin*
Kıt'a 4

Mısra: **20**
Kul, köle.

Ne mümkin vaṣfın etmek böyle bir vālā-yı ẕī-şānıñ
Senāver bendesiniñ dem-be-dem maḳṣūr-ı aʿmāli

4. **bende:**
Gazel 15
Mısra: **6**
Kul, köle, hizmetkâr ('âşığın yerine).

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

5. **bendesi:**
Gazel 218
Mısra: **1**
Kul, köle, hizmetkâr ('âşığın yerine).

Bir mürşidiñ ol bendesi ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme Mevlāyı bulunca

6. **bendesinden:** *-si, -n, -den*
Gazel 144
Mısra: **8**
Kül, köle // Aşık.

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

7. **bende:**
Gazel 19
Mısra: **1**
Birinci tekil şahıs zamiri bulunma eki almış hâli.

Ḥamd ola ki yoḳ bende o sevdā-yı müʿennes
Mecnūn edemez herkesi leylā-yı müʿennes

8. **bendesin:** *-si, -n*
Gazel 117
Mısra: **8**
Kul, köle II âşık.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

9. **bendesin:**
Gazel 176
Mısra: **11**
Kul, köle II âşık.

Derūnundan çıḳarmaḳ ḳaṣd ederse bendesin ol meh
Kirāyı ṣāḥib-i beyte hemān tezyīd edip çıḳmam

10. **bendeñi:** *-ñ, -i*
Murabba 1
Mısra: **7**
Birinci teklik şahıs zamiri, kendini. II âşık (şâir).

Devr-i vaṣlıñda ṣunup bendeñi bāri öldür
Tekye-i ʿışḳıña biñ cānla ḳurbān olayım

bende-i şeyḫ-i ʿaṭā:

1. **bende-i şeyḫ-i ʿaṭā:**
Kıt'a 7
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cömert şeyhin kölesi.

Ḥażret-i Seyyid Rıżā bende-i şeyḫ-i ʿaṭā
Sālik-i rāh-ı Ḫudā ehl-i dil-i müncelī

bendesin:

1. **bendesin:**
Gazel 33
Mısra: **8**
Kul, köle II âşık.

N'ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

bend-i zülf:

1. **bend-i zülf:**
Gazel 75
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saçın bağı.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

beni:

1. **beni:**
Gazel 127
Mısra: **3**
Birinci teklik şahıs zamirinin belirtme hali.

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir
Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

2. **beni:**
Gazel 151
Mısra: **1**
Birinci teklik şahıs zamirinin belirtme hali.

Ḳıldı Mecnūn beni ṣaḥrā-yı maḥabbetde ḫalef
Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

3. **beni:**
Gazel 180
Mısra: **2**
Birinci teklik şahıs zamirinin belirtme hali.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

4. **beni:**
Gazel 183
Mısra: **11**
Birinci teklik şahıs zamirinin belirtme hali.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

5. **beni:**
Gazel 199
Mısra: **4**
Birinci teklik şahıs zamirinin belirtme hali.

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

6. **beni:**
Gazel 209
Mısra: **1**
Birinci teklik şahıs zamirinin belirtme hali.

Bıçaġıyla beni ḳatl eyleyip ol şūḫ-ı mestāne
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

benim:

1. **benim:**
Gazel 5
Mısra: **8**

Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

2. **benim:**
Gazel 35
Mısra: **4**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

N'ola cismimde ʿışḳıñla hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

3. **benim:**
Gazel 43
Mısra: **8**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Müzeyyen olsa zaḫmım penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden meʾhūẕ

4. **benim:**
Gazel 63
Mısra: **4**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

N'ola devr-i ḫaṭıñla çerḫ-i fikrimde ḫusūf olsa
Benim baḫt-ı siyāhım tāliʿ-i ḥüsn-i ḳamerdendir

5. **benim:**
Gazel 63
Mısra: **8**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Dü-çār olsam n'ola ʿaynımda bostān-ı dil-ārāya
Güẕergāhım benim ol sīne-i nevʿ-i memerrdendir

6. **benim:**
Gazel 76
Mısra: **4**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh
Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

7. **benim:**
Gazel 77
Mısra: **4**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vaḥşī-nigehi
Deşt-i ḫayālimde benim niçe āhū bulunur

8. **benim:**
Gazel 85
Mısra: **12**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Fenniyā taḥrīr içün maʿnā-yı şiʿr-i Seyyidi Ḳāf-ı ṭabʿımda benim kilk-i per-i ʿanḳā biter

9. **benim:**
Gazel 96
Mısra: **1**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

10. **benim:**
Gazel 115
Mısra: **10**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Bir dürlü muvāfıḳ olamaz ṭabʿıma Fennī
Bir vażʿ-ı redīdir benim ʿindimde sipāriş

11. **benim:**
Gazel 141
Mısra: **10**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

12. **benim:**
Gazel 160
Mısra: **4**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Fikr-i neş'küfte-i tebḫāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim ġonçe-i çigdem gibisin

13. **benim:**
Gazel 166
Mısra: **1**
Birinci teklik şahıs zamiri ilgi hali.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

beñze-:

1. **beñzeye:** *-ye*
Gazel 113
Mısra: **4**
Bazı taraflarıyla veya bütünüyle başka bir şeyi andırmak, uygunluk göstermek.

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ
Keyfiyyet-i bengīye nice beñzeye ḥaşḥaş

2. **beñzer:** *-r*
Gazel 103
Mısra: **6**
(Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.

Şām-ı ḫaṭıñda seyr eden ebrūñı ʿīd eder
Beñzer hilāl-ı Naḫşebe māh-ı mubīniñiz

3. **beñzer:** *-r*
Gazel 211
Mısra: **5**
(Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak, gibi olmak.

Feslegen mi perçemiñ şebbūya beñzer kākülüñ
Eylediñ teşmīm-i ḫoş reyḥān reyḥān üstüne

beñzer:

1. **beñzer:**
Gazel 45
Mısra: **9**
Benzemek.

Beñzer hilāle ʿarż eder ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü biçmege çerḫiñ oraġı var

beñzet:

1. **beñzetme:** *-me*
Gazel 207
Mısra: **3**

(bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.

Ḳālīçe-i münaḳḳaşa beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen olan zīr ü pālara

beñzi şararır:

1. **beñzi şararır:***-ır*
Gazel 215
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sıkıntıdan, üzüntüden veya korkudan yüzünün rengi değişmek.

Rengin degişip āteş-i laʿl ile imāma
Beñzi şararır laʿl-i güher-bārı görünce

ber:

1. **bere:***-e*
Gazel 214
Mısra: **1**
Göğüs, sine.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

be-rām edip:

1. **be-rām edip:***-ip*
Gazel 202
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İsteğine uydurumak.

Germ-ābede vaṣlın edip ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd meh-pāre muṣinḳa

berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel:

1. **berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel:**
Gazel 30
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sonsuzluk padişahının buyruğu.

Meh-cebīniñdir berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i ḳudretle çekilmiş ebruvānıñ anda ṣaḥ

ber-āverde:

1. **ber-āverde:**
Gazel 76
Mısra: **9**
Serpilmiş, yetişmiş, büyümüş.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

berber:

1. **berber:**
Gazel 220
Mısra: **10**
Berber; saç ve sakal kesmeyi meslek edinmiş kimse.

Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

berbercesine:

1. **berbercesine:**
Gazel 225
Mısra: **4**
Berber gibi.

Refʿ edip ḫaṭṭıñı cinbistire-i dendānım
Siler āyīne-i ruḫsārını berbercesine

ber-dār:

1. **ber-dār:**
Gazel 239
Mısra: **6**
Asılmış, idam edilmiş; sevgilinin

saçına asılmış, tutkun olma.

Ṣalb olmaġa āmāde saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe ber-dār bulunur mu

ber-dār ol:

1. **ber-dār ol:** *-maḳ, -a*
   Gazel 238
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Asılmak, asılı vaziyette olmak.

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri

berdü'l-ʿacūze:

1. **berdü'l-ʿacūze:**
   Gazel 31
   Mısra: **6**
   Kocakarı soğuğu.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

bereber:

1. **bereber:**
   Gazel 24
   Mısra: **10**
   Beraber.

Nūş edip māʿ-ı vużūʾın zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber iç

bere-i vaṣlı:

1. **bere-i vaṣlı:** *-ı*
   Gazel 226
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma ceylanı.

Dāġ-ı berden bere-i vaṣlı aman ürkütme
Anı ḳoynuñda ṣaḳın ḫayl-i zemān ürkütme

be-rev:

1. **be-rev:**
   Gazel 200
   Mısra: **1**
   Git, gitmek.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

berf-i belā:

1. **berf-i belā:**
   Gazel 237
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Bela karı.

Penbe-i dāġ-ı serim başıma bir berf-i belā
Aṭlas-ı çerḫiñ cihāna verdigi aḳ sāde mi

berg-i gül mü:

1. **berg-i gül mü:** *-mü*
   Gazel 237
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül yaprağı.

Būsesi maʿcūn-ı ḳırmız mı ya laʿl-i sāde mi
Berg-i gül mü laʿli eczā-yı Ḥayāt-zāde mi

berg-i ḫazān:

1. **berg-i ḫazān:**
   Gazel 53
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Sonbahar yaprağı.

Şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl ile gülrūzeden hezār
Berg-i ḫazān tevbe-i zühd-i ḫiyel ḳopar

berg-i ḫazān olup:

1. **berg-i ḫazān olup:** *-up*
Kaside 1
Mısra: **98**
Kelime Tipi: **-**
Sonbahar yaprağına dönmek, sararıp solmak.

ʿAzm edip sürʿat ile Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i pākinden olup berg-i ḫazān

berg-i nevr-ā-nevr:

1. **berg-i nevr-ā-nevr:** *-iñ, -dir*
Gazel 30
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Çiçekli yaprak.

Berg-i nevr-ā-nevriñdir yāsemen ḳaddiñ nihāl
Ravża-i ḥüsn-i cemāliñ sāḥa-i bāġ-ı feraḥ

ber-hevā:

1. **ber-hevā:**
Gazel 94
Mısra: **6**
Kaybolmuş, havaya gitmiş.

Dehānına çalıp bir engübīn ezhār-ı vaṣlından
Ṭolanır ber-hevā dil-teşne-i zenbūrdur sensiz

berḳ:

1. **berḳ:**
Kaside 1
Mısra: **79**
Şimşek, parıltı.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek berḳ ile güm güm o şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi maḳdem-i raḫşān

berḳ olup:

1. **berḳ olup:** *-up*
Gazel 96
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şimşek olmak.

Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

ber-kenīl:

1. **ber-kenīl:**
Gazel 170
Mısra: **10**
?.

Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i ḥasretle Fenniyā
Olsa Ḥicāz-ı dilde n'ola ber-kenīl Nil

berḳ-i çeşm:

1. **berḳ-i çeşm:**
Gazel 22
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gözünün şimşeği.

Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

berḳ-i çeşmi:

1. **berḳ-i çeşmi:** *-i*
Gazel 92
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gözünün şimşeği.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḳar aḳmaz

berḳ-i nezẓāre-i ḫūbān:

1. **berḳ-i neẕẕāre-i ḫūbān:**
Gazel 52
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzellerin bakış şimşeği.

Berḳ-i neẕẕāre-i ḫūbān ile çerḫ-i dilde
Raʿd-ı āhı muṭarā şekk-i firāvān büyüdür

bermekī-cūd u seḫā-ṭabʿ [u] melāẕ-ı fuḳarā:

1. **bermekī-cūd u seḫā-ṭabʿ [u] melāẕ-ı fuḳarā:**
Kıt'a 14
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yoksulların sığınağı, Bermeki gibi cömert, cömert tabiatlı.

Bermekī-cūd u seḫā-ṭabʿ [u] melāẕ-ı fuḳarā
ʿIrḳ-ı pāk-ı vüzerā ʿabd-ı kerīm-i Rezzāḳ

bermekī-nuṭḳ-ı dehen:

1. **bermekī-nuṭḳ-ı dehen:**
Kaside 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ağzın Bermekî söyleyişlisi.

Bermekī-nuṭḳ-ı dehen kāşif-i gencīne-i fen
Gevher-efşān-ı süḫan mevce-i baḫr-i ʿummān

bermekī-ṭabʿ:

1. **bermekī-ṭabʿ:**
Gazel 160
Mısra: **2**
Bermeki yaratılışlı. II Abbasî halifesi Harun Reşid'in önde gelen devlet adamlarından Cafer el-Bermekî (Ö.187/803), üstün bir alim, zarif bir edib ve pek cömert bir zengin olarak tanınıp sevilmişti.

Būs-ı laʿliñle bez[i]mde ḳadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭabʿ u süḫan-meşreb-i Ḫātem gibisin

ber-pāy-ı müʿennes:

1. **ber-pāy-ı müʿennes:**
Gazel 19
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kadının ayağa kalkması.
Merdümiye tesmiye-i duḫter ne ʿaceb kim
Yıḳar bir ayaġla nice ber-pāy-ı müʿennes

berrāḳ olunca:

1. **berrāḳ olunca:**-*unca*
Kıt'a 14
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çok parlak olmak. II göz alıcı olmak.

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o ẕāt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

bes:

1. **besdir:**-*dir*
Gazel 17
Mısra: **5**
Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

Besdir mizāca ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ʿışḳa mā-ı ter-i hindibā ʿabes

2. **besdir:**-*dir*
Gazel 74
Mısra: **3**

Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

Bād-ı āhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

3. **besdir:**-*dir*
Gazel 125
Mısra: **8**
Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

Zāhid ne bilir ḥālet-i
devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti
Ḫüdā eyledi tefrīż

4. **besdir:**-*dir*
Gazel 149
Mısra: **5**
Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

ʿİllet-i yek-şeş-i sāʿat-i
virāneye üf
Ṭabʿ-ı dil-ḫaste-i
ʿuşşāḳa ḥaḳīḳat besdir

5. **besdir:**-*dir*
Kaside 2
Mısra: **25**
Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

Besdir ey ḫāme yeter
ḥaddiñ degildir ḳıl edeb
Olmasın taṣdīʿe bāʿiṣ
güfte-i naẓmıñ medīd

6. **besdir:**-*dir*
Kıt'a 1
Mısra: **21**
Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

Müdellel ʿāleme tārīḫi
besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi ṣulḥ ile sulṭān
Süleymān geldi
dünyāya

7. **bes:**
Gazel 103
Mısra: **8**
(□□) sıf. (Fars. bes) Yeter, yetişir, elverir, kâfi:.

Daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ
içün istemez güvāh
Bes ḥużūr-ı ḥākim-i
dilde yemīniñiz

8. **bes:**
Gazel 112
Mısra: **2**
(□□) sıf. (Fars. bes) Yeter, yetişir, elverir, kâfi:.

Nev-şüküfte gül gibi
şāh-ı cānāna fes
Naġme-sāz-ı āh u zār
bülbül-i nālāna bes

beş vaḳti:

1. **beş vaḳti:**
Gazel 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Beş vakit namaz.

Beş vaḳti ḳılmasın yeter
ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ
altında būriyā

2. **beş vaḳti:**
Gazel 125
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Beş vakit namaz.

Zāhid ne bilir ḥālet-i
devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti
Ḫüdā eyledi tefrīż

besmele:

1. **besmeleyle:**
Gazel 3
Mısra: **1**
Ar. 1. Bismillâh demek 2. Bismillâh veya

bismillâhirrahmanirrahim kelâm-ı şerîfi.

Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eşʿāra dilā
Ver ḫaber remz-i meʿānīden bedīʿi mübtedā

2. **besmeleyle:** *-ile*
Gazel 219
Mısra: **7**
"Bismillahirrahmanirrahim" sözünü söylemek.

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

3. **besmele:**
Gazel 14
Mısra: **7**
"Bağışlayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla" anlamına gelen "Bismillâhirrahmânirrahim" sözünün ismi.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

besmele-i muṣḥafı:

1. **besmele-i muṣḥafı:** *-ı*
Gazel 65
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mushafın besmelesi, ilk harfi.

Ḳalem-keşīde-i ebrūlarıñ taḫayyül eder
Yazıp o besmele-i muṣḥafı teʾemmül eder

2. **besmele-i muṣḥafı:** *-ı*
Gazel 104
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mushafın besmelesi, ilk harfi.

Ders-i ebrūsunu ol dil-bere taḳrīr ederiz
Oḳuyup besmele-i muṣḥafı tefsīr ederiz

beste:

1. **beste:**
Gazel 104
Mısra: **5**
Bir makam ve usul içinde düzenlenmiş nağmeler bütünü II şiir.

Zülfün ʿuşşāḳa uṣūliyle edip bir beste
Naġme-sāz-ı dil-i şeydālara zencīr ederiz

2. **beste:**
Gazel 216
Mısra: **8**
Bağlanmış, bağlı.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı göñül beste māteme

beste-ser:

1. **beste-ser:**
Gazel 217
Mısra: **7**
Başı bağlı.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

bevāb:

1. **bevāb:**
Gazel 170
Mısra: **2**
?.

Mışr-ı dil içre Nīl-i sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu bevāb mīl sīl

bevvāb:

1. **bevvāb:**
Gazel 234
Mısra: **16**
Kapıcı.

Saṭır saṭır oḳuyup şiʿr-i Nehrīyi Fennī
Ḳalem ḳalem dedi bevvāb nev-dilānıñ mı

beyᶜ:

1. **beyᶜ:**
Gazel 130
Mısra: **6**
Satış, alışveriş.

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç
Beyᶜ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

2. **beyᶜ:**
Gazel 231
Mısra: **9**
Satış, alışveriş.

Dürr-i vaṣlın beyᶜ ederken ᶜāşıḳ-ı şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

beyᶜ ederken:

1. **beyᶜ ederken:***-erken*
Gazel 46
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Satmak.

Beyᶜ ederken dür-i vaṣlın ḳo tehevvür etsin
Sūd eden biri lüknet-i güftārıdır

beyᶜ etdi:

1. **beyᶜ etdi:***-di*
Müstezad 3
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Satmak.

Maʿhūda viṣālin çıḳarıp dedi lepişḳa
Beyᶜ etdi meẕāḳa

beyᶜ ü şirāḫ:

1. **beyᶜ ü şirāḫ:**
Gazel 31
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Alış veriş.

Niçün beyᶜ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ᶜālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

beyᶜ ü şirāsı:

1. **beyᶜ ü şirāsı:***-sı*
Gazel 139
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Satın almak.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyᶜ ü şirāsı meşrūᶜ

beyᶜ ü şirāya:

1. **beyᶜ ü şirāya:***-y, -a, -*
Gazel 168
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Alım satım, alış-veriş.

Bezm-i ḥafīde yār ile ey ḳulḳul-ı şerāb
Beyᶜ ü şirāya bī-hem-tāda tercemān mısın

beyān:

1. **beyānında:***-ı, -(n)da*
Gazel 175
Mısra: **2**
Belâgatın teşbih, mecaz, kinâye, istiâre gibi anlatım yollarını, sanatlarını gösteren bölümü.

Fehm etmesin ḫayāl-i ḫaṭıñda meʾāl il

Zīrā olur meʿāni
beyānında ḳāl u ḳīl

beyān ed:

1. **beyān ed:**
Gazel 50
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak.

Gelince maḥkeme-i
ḥüsn-i yāre şāhid-i ḫaṭ
Beyān eder o bedīʿī
bedāyiʿindendir

beyāż:

1. **beyāż:**
Gazel 51
Mısra: **1**
Beyaz II renk.

Dil ol beyāż fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

2. **beyāż:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Ak, beyaz; bu renkte olan.

Seyr et beyāż fes ile ol
şāl-ı aḥmeri

Gül-ġonçe üzre tāze
semen söylerim saña

beyn:

1. **beynimizde:** *-imiz, -de*
Gazel 78
Mısra: **4**
Ara (Sevgili ve aşığın arasında gerçekleşenler).

Öpme laʿl-i yāri ey cām-
ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı
yoḫsa beynimizde ḳan
olur

beynehümā:

1. **beynehümā:**
Kaside 1
Mısra: **116**
O ikisinin arasındadır.

Ne idi ol gece āyā o
sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā
nāz u niyāz-ı ḫūbān

beyne'l-arżı ve's-semā:

1. **beyne'l-arżı ve's-semā:**
Murabba 2
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Gök ile yer arasında.

Baḥr-i dür-feşān meʾvā-
yı süḫan olsa n'ola
Naẓm-ı üstāda naẓīre
beyne'l-arżı ve's-semā

beyne'l-ehāli:

1. **beyne'l-ehāli:**
Gazel 48
Mısra: **10**
Halk arasında.

Gelmez ḥaṭ-ı niẓāmına
şol beldeniñ hemān
Beyne'l-ehāli cümlede
ki ittiḥād olur

beyne'l-eḥibbā:

1. **beyne'l-eḥibbā:**
Gazel 198
Mısra: **8**
Dostlar arasında.

El uzatmış zāhid-i şeydā
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne'l-eḥibbā güft gū

beyninde:

1. **beyninde:**
Gazel 118
Mısra: **4**
Arasında II içinde.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

beyt:

1. **beyt:**
Gazel 222
Mısra: **2**
Ar. Ev, oda.

Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bih-zādıma
Sefīddir mānic degil beyt içre ol cellādıma

beyti:

1. **beyti:**
Gazel 67
Mısra: **11**
İki mısradan oluşan nazım birimi II ev.

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

beyt-i ʿarūs-ı fiṭnata:

1. **beyt-i ʿarūs-ı fiṭnata:***-a*
Gazel 188
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Fıtnat'ın gelin gibi şiiri.

Yürü beyt-i ʿarūs-ı Fıṭnata tanẓīrin et Fennī
Zifāf-ı ḫacle-i naẓma dürer āh-ı teʾemmülden

beyt-i būseden:

1. **beyt-i būseden:***-den*
Gazel 57
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Öpücük evi.

ʿAzm etdi künc-i laʿline dil beyt-i būseden
Kendi efendi ʿişret eder mā-beyndedir

beyt-i derūnu:

1. **beyt-i derūnu:***-u*
Gazel 69
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın gönül evi.

Beyt-i derūnu vuṣlat u hicrān açar ḳapar
Ḥaccāc [u] āṣafa anı merdān açar ḳapar

beyt-i dili:

1. **beyt-i dili:***-i*
Gazel 93
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül evi.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

beyt-i dil-i mevrūsısın:

1. **beyt-i dil-i mevrūsısın:***-ı, -sın*
Gazel 128
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Miras kalan gönül evi.

Beyt-i dil-i mevrūsısın [sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥişşesin ol dil-bere taḳsīm-i ferāʾiż

beyt-i dili yapdı:

1. **beyt-i dili yapdı:***-dı-i*
Gazel 225
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönül evini yapmak.

Ṣarf edip sīm ü zer-i vuṣlatın ol şūḫ-ı cihān

Yapdı beyt-i dili
İbrāhim [ü] Āzercesine

beyt-i dili yapmaġa:

1. **beyt-i dili yapmaġa:** *-i-maḳ, -a*
   Gazel 239
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül evini yapmak.

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

beyt-i diller:

1. **beyt-i diller:** *-ler, -de*
   Gazel 138
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül evi.

Ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ olsa ʿaceb mi ʿāşıḳān
Beyt-i dillerde ḫayāl-i ṭalʿatiñ nūr-ı şuʿāʿ

beyt-i ḥüsn:

1. **beyt-i ḥüsn:**
   Gazel 102
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzellik kapısı.

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt
Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

beyt-i ʿışḳ-ı pür-ġam:

1. **beyt-i ʿışḳ-ı pür-ġam:**
   Gazel 113
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Üzüntüyle dolu aşk evi.

Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-ġamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ aña ey ʿārıż-ı mehveş

beyt-i ḳalbim:

1. **beyt-i ḳalbim:** *-im*
   Gazel 200
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Yıkık/harap kalp evi.

Beyt-i ḳalbim seng-i cevriñle yıḳılsa ġam degil
Baʿd-ez-īn tecdīd olur luṭfuñ ile vīrāne ev

beyt-i ḳalbimi yıḳdı:

1. **beyt-i ḳalbimi yıḳdı:** *-dı*
   Gazel 143
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kalp evi yıkmak.

Yıḳdı beyt-i ḳalbimi seyl-āb-ı eşk etdi ḫarāb
Ḳaṭʿ-ı ümmīd eyleyip vīrāneden etdim ferāġ

beyt-i sāde:

1. **beyt-i sāde:**
   Gazel 110
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Sade ve boş bir ev.

Derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı beyt-i sāde ẓannetme
Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūru'n-nās

beyt-i siyāh:

1. **beyt-i siyāh:**
   Gazel 32
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Siyah ev.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

beyyine:

1. **beyyine:**
   Gazel 40
   Mısra: **5**
   Apaçık delil.

Daʿvā-yı deme beyyine isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dür-i çeşmim aña şāhid

beyże:

1. **beyże:**
   Kaside 1
   Mısra: **48**
   Yumurta.

Bāb-ı ġārıñda nigāhbānlıġa taʿyīn olıcaḳ
Şişirir beyże ile ḳapıñda arslan

bez[i]m:

1. **bez[i]mde:**-*de*
   Gazel 21
   Mısra: **10**
   Bezm, meclis.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

2. **bez[i]mde:**-*de*
   Gazel 45
   Mısra: **3**
   Bezm, meclis.

Sāḳī bez[i]mde cāmı ṭutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ṣıcaġı var

3. **bez[i]mde:**-*de*
   Gazel 99
   Mısra: **1**
   Bezm, meclis.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz

4. **bez[i]mde:**-*de*
   Gazel 110
   Mısra: **1**
   Bezm, meclis.

Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫıred ecnās

5. **bez[i]mde:**-*de*
   Gazel 132
   Mısra: **8**
   Bezm, meclis.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

6. **bez[i]mde:**-*de*
   Gazel 145
   Mısra: **2**
   Bezm, meclis.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

7. **bez[i]mde:**-*de*
   Gazel 152
   Mısra: **2**
   Bezm, meclis.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

8. **bez[i]mde:**-*de*
   Gazel 160
   Mısra: **1**
   Bezm, meclis.

Būs-ı laʿliñle bez[i]mde ḳadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭabʿ u süḫan-meşreb-i Ḫātem gibisin

9. **bez[i]mde:**-*de*
Gazel 174
Mısra: **1**
Bezm, meclis.

Şimdi bez[i]mde sāġar u mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü ḳamer rū-be-rū degil

10. **bez[i]mde:**-*de*
Gazel 177
Mısra: **2**
Bezm, meclis.

Meyi destiñde sāḳī şerbet-i gül-fām ẓannetdim
Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram ẓannetdim

11. **bez[i]mde:**-*de*
Gazel 185
Mısra: **5**
Bezm, meclis.

Bez[i]mde meclise ser-ḥalḳa ol ki ey zāhid
Seniñle sübḥa-i cām-ı Cem-i ezel çekelim

12. **bez[i]mde:**-*de*
Gazel 197
Mısra: **5**
Bezm, meclis.

Rindāna n'ola vaṣlını sevḳ etse bez[i]mde īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

13. **bez[i]mde:**-*de*
Gazel 216
Mısra: **11**
Bezm, meclis.

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

14. **bez[i]mde:**-*de*
Gazel 223
Mısra: **2**
Bezm, meclis.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i reziñ var ḥużūruna
Yoḫsa bez[i]mde muntaẓar olma ẓuhūruna

15. **bez[i]mde:**-*de*
Gazel 244
Mısra: **1**
Bezm, meclis.

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

16. **bez[i]mde:**-*de*
Muhammes 1
Mısra: **4**
Bezm, meclis.

Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş eyleyince zāhid-i ḫannās

bezim:

1. **bezimde:**-*de*
Gazel 175
Mısra: **5**
Bezm, meclis.

Zāhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad pür-sifāl fil

bez[i]mde:

1. **bez[i]mde:**
Gazel 6
Mısra: **9**
Bezm, meclis.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

bezm:

1. **bez[i]m:**
Gazel 26
Mısra: **5**
Sohbet, yaran sohbeti // ziyafet, işret sohbeti.

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

2. **bezm:**
Gazel 124
Mısra: **7**
Far. is. Muhabbet, ayş ve işret meclisi.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

3. **bezme:**-*e*
Gazel 7
Mısra: **1**
Eğlence meclisi.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih ṣaḥn-ı sīnem bir çiçeklik yap

4. **bezme:**-*e*
Gazel 18
Mısra: **3**
Eğlence meclisi.

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿiṣ

5. **bezme:**-*e*
Gazel 24
Mısra: **3**
Eğlence meclisi.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

6. **bezme:**-*e*
Gazel 36
Mısra: **3**
Eğlence meclisi.

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

7. **bezme:**-*e*
Gazel 105
Mısra: **5**
Eğlence meclisi.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

8. **bezm:**
Gazel 108
Mısra: **5**
Eğlence meclisi.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

9. **bezme:**-*e*
Gazel 135
Mısra: **3**
Eğlence meclisi.

Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā

Ḳorḳaram bintü'l-ʿinebden eylemez bīgāne ḥaẕ

10. **bezme:**-*e*
Gazel 135
Mısra: **5**
Eğlence meclisi.

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẕ

11. **bezm:**
Gazel 156
Mısra: **2**
Eğlence meclisi.

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

12. **bezm:**
Gazel 214
Mısra: **3**
Eğlence meclisi.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār içün çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

13. **bezm:**
Gazel 219
Mısra: **4**
Eğlence meclisi.

ʿİbādetle ḳabāḥat zāhidā maḫfī gerek ammā
Ṣaḳadır rinde bezm içre mey içmek izdiḥāmlıḳda

14. **bezme:**-*e*
Gazel 132
Mısra: **2**
İçki meclisi, dostlar toplantısı, meclis.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

15. **bezme:**-*e*
Gazel 241
Mısra: **2**
İçki meclisi, dostlar toplantısı.

Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru
Yem-i vuṣlatda çıḳdı ṣīdanıñ bezme ṣaḳınḳuru

16. **bezme:**-*e*
Gazel 209
Mısra: **6**
1-Fa. Sohbet ve muhabbet meclisi, iş ü işret mecmaı. 2- İçkili, eğlenceli yiyip içme ve sohbet meclisi.

Yürü ḫançer be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh
Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāne

bezme:

1. **bezme:**-*e*
Gazel 83
Mısra: **3**
Içki meclisi, eğlence meclisi.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

2. **bezme:**
Gazel 151
Mısra: **7**
İçki, eğlence meclisi. II Aşk meclisi.

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

bezmgāh:

1. **bezmgāhıñ:**-*ın*
Murabba 2
Mısra: **4**
Dost sohbeti, işret meclisi.

Ḳulḳul-ı cām-ı şürāḥī bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ ṭūtī-i gūyāsıdır

bezm-i aġyār:

1. **bezm-i aġyār:**
Gazel 138
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ağyar meclisi. // Rakipler meclisi.

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāʿ
Bezm-i aġyār şehā ʿazmiñ edince istimāʿ

bezm-i bāġ-ı cihān:

1. **bezm-i bāġ-ı cihān:**
Gazel 48
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cihan bağının meclisi.

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gūn güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

bezm-i çemen:

1. **bezm-i çemen:**
Gazel 45
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çimenlik meclisi; seyir, toplanma yeri.

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre baġı var

bezm-i felek:

1. **bezm-i felek:**-*de*
Gazel 150
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzü meclisi.

Ḫāl-i ʿiẕārı raḳṣa çıḳıp Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde ḳılmış o meh-tābı def-be-kef

bezm-i ġamda:

1. **bezm-i ġamda:**-*da*
Gazel 183
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gam, keder meclisi.

Seng-i cevr ile dili ṣad-pāre etmekde felek
Bezm-i ġamda bī-girān-ı sāġar-ı Cem görmedim

bezm-i gülşen:

1. **bezm-i gülşen:**
Gazel 65
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gülbahçesi.

Tehī reh mi açar bezm-i gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı Ḫalīle sünbül eder

2. **bezm-i gülşen:**
Gazel 172
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesindeki meclis.

Bezm-i gülşen rind-i sāḳī encümen-pīrā degil
Böyledir bāġ-ı cihān şimdi neşāṭ-efzā degil

bezm-i ḥacāle:

1. **bezm-i ḥacāle:**
Gazel 59
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Utanma meclisi.

Bezm-i ḥacāle maḥrem rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol ḫalel verir

bezm-i ḫafī:

1. **bezm-i ḫafī:***-de*
Gazel 146
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Özel meclis.

Sūz-ı pür-sūz edip
Allahı severseñ diyerek
Ḳıldı bāzūlarımı bezm-i ḫafīde pür-dāġ

2. **bezm-i ḫafī:***-de*
Gazel 168
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Özel meclis.

Bezm-i ḥafīde yār ile ey ḳulḳul-ı şerāb
Beyʿ ü şirāya bī-hem-tāda tercemān mısın

bezm-i ḥaḳīḳat:

1. **bezm-i ḥaḳīḳat:***-de*
Gazel 147
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hakikat meclisi.

Sāḳiyā bezm-i ḥaḳīḳatde (biz) seniñle ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş ırağ

bezm-i ʿişret:

1. **bezm-i ʿişret:**
Gazel 20
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Içki meclisi.

2. **bezm-i ʿişret:**
Gazel 219
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Içki meclisi.

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar zāhid
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

bezm-i ʿişretgāh:

1. **bezm-i ʿişretgāh:***-da*
Gazel 198
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Rindin eğlence yeri olan meclis.

Ḳo götürsün zāhid ābdest ibriġin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda rindāna lāzımdır sebū

bezm-i ʿişretgāhda:

1. **bezm-i ʿişretgāhda:***-da*
Murabba 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Eğlence yeri olan meclis.

Bezm-i ʿişretgāhda ceng ü cidāli zāhidiñ
Gūyiyā bī-hūde segle hirreniñ ġavġāsıdır

bezm-i ʿişretgāh-ı rinde:

1. **bezm-i ʿişretgāh-ı rinde:***-e*
Gazel 200
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Rindin eğlence yeri olan meclis.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

bezm-i maḫfī:

1. **bezm-i maḫfī:**-*de*
Gazel 243
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gizli meclis.

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde
Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

bezm-i mey:

1. **bezm-i mey:**
Gazel 94
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şarap meclisi.

Raḳībā bezm-i meyde yār ile maḫfice ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn ile dūr-ā-dūrdur sensiz

2. **bezm-i mey:**
Gazel 95
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şarap meclisi.

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

3. **bezm-i mey:**
Gazel 98
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şarap meclisi.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

bezm-i meyde:

1. **bezm-i meyde:**-*de*
Gazel 159
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şarap meclisi.

Bezm-i meyde cām-ı laʿl-i yāri gül-fām eyledik
ʿAndelīb-i ʿāşıḳāna gonçeyi rām eyledik

bezm-i rind:

1. **bezm-i rind:**
Gazel 151
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kalenderlerin meclisi. Dünya işlerini hoş görenlerin topluluğu.

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

bezm-i rindān:

1. **bezm-i rindān:**
Gazel 80
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Rindler meclisi.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

bezm-i rindāna:

1. **bezm-i rindāna:**-*a*
Gazel 196
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kalenderlerin meclisi. Dünya işlerini hoş görenlerin topluluğu.

Bezm-i rindāna gelip cilve ile
Raḳṣ et ʿuşşāḳ[ıñ]a ey pür-efsūn

bezm-i vaḥdet:

1. **bezm-i vaḥdet:** *-de*
Gazel 233
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Vahdet, birlik meclisi.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

bī-ārām:

1. **bī-ārām:**
Gazel 179
Mısra: **2**
Rahatsız, huzursuz.

Naḫl-i ḳaddiñ olalı serv-i ḫırām
Murġ-ı dil oldu şehā bī-ārām

bī-bāk ü bī-pervā:

1. **bī-bāk ü bī-pervā:**
Gazel 224
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çekinmeden ve korkusuz.

Ṣaḳın vehm eyleyip rāh-ı ʿadūdan iḥtirāz etme
Yürü baʿde'l-ʿişā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

bī-bedel:

1. **bī-bedel:**
Gazel 91
Mısra: **8**
Benzersiz.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz

bī-behā:

1. **bī-behā:**
Kıt'a 6
Mısra: **7**
Kıymetsiz, değersiz.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūʿ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ʿAṭāullah

bıçaġ:

1. **bıçağıyla:** *-ı, -y, -la*
Gazel 209
Mısra: **1**
Bıçak. ll Sevgilinin keskin bakışı.

Bıçaġıyla beni ḳatl eyleyip ol şūḫ-ı mestāne
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

bıcaḳlı:

1. **bıcaḳlıdır:** *-dır*
Gazel 64
Mısra: **4**
Bıçağı olan.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

bī-çāre:

1. **bī-çāre:**
Gazel 169
Mısra: **8**
1. Çaresiz. 2. Düşkün, zavallı.

Mestūr olamaz ḳıymet-i maḳṭūʿa-i vuṣlat
Bāzāra çıḳar ipligi bī-çāre ḳumāşıñ

2. **bī-çāre:**
Gazel 93
Mısra: **9**
Çaresiz, düşkün, zavallı.

Bu bī-çāre nuḳūd-ı sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuṣlata ḫarc-ı rāh ederiz

biçme:

1. **biçmege:***-ge*
Muhammes 1
Mısra: **24**
Biçmek; ortadan kaldırmak.

Felekde hāle-i ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās

biçmek:

1. **biçmege:***-e*
Gazel 45
Mısra: **10**
Hasat etmek; temin etmek.

Beñzer hilāle ʿarż eder ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü biçmege çerḫiñ oraġı var

2. **biçmege:***-e*
Gazel 110
Mısra: **10**
Hasat etmek; temin etmek.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās
Felekde hāle ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

bīd:

1. **bīd:**
Gazel 148
Mısra: **7**
Far. is. Söğüt ağacı.

Teşrīfine o serviñ edip bīd ser-fürū
Yüz sürdü ḫāk-i pāyına şeydā ṭaraf ṭaraf

bī-dār:

1. **bī-dāra:**
Gazel 42
Mısra: **4**
Far. sf. Uyanık, uykusuz.

Ḫvāb-ı ġafletden telef oldu dirīġā ʿömrümüz Gerçi vāḳiʿ oldu ammā vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

2. **bī-dār:**
Gazel 235
Mısra: **9**
Far. sf. Uyanık, uykusuz.

Bī-dār eder fiġān ile yārı raḳīb-i zāġ
Ḳuşluḳ zemānı pister-i sīnemde dil-beri

3. **bī-dār:**
Gazel 239
Mısra: **4**
Far. sf. Uyanık, uykusuz.

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i peydā bulunur mu

bī-dār ol:

1. **bī-dār ol:***-unca, -*
Gazel 144
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Uyanmak.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı fevt etme Fenniyā

Bī-dār olunca vuṣlatın
eyler o şāh dirīġ

bīd-i cünūn-ı çīn ü ḫoten:

1. **bīd-i cünūn-ı çīn ü ḫoten:**
Gazel 174
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çin ve Hoten'in delilik söğüdü.

Yüz buldu çıḳdı ser-keş-i zülfüñ ḫaṭā eder
Bīd-i cünūn-ı Çīn ü Ḫoten ser-fürū degil

bīd-i mecnūnu:

1. **bīd-i mecnūnu:***-u*
Gazel 230
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mecnûn'un söğüdü, söğüt ağacına benzeyen Mecnûn (Leylâ ile Mecnûn hikayesinin erkek kahramanıdır) II ağlayan söğüt, salkımsöğüdü (OTAL, 100); Mecnûn'un karışık saçları; Mecnûn'un ağlaması.

Kenār-ı cūda ʿarż et serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

bī-dirīġ:

1. **bī-dirīġ:**
Gazel 210
Mısra: **5**
Esirgemeden, cömertçe.

Gösterir İskendere eşyāyı cümle bī-dirīġ
ʿĀrıżıñ āyīne-i ʿālem-nümādır çeşmime

bī-edeb olma:

1. **bī-edeb olma:***-ma*
Kaside 1
Mısra: **55**
Kelime Tipi: **-**
Edepsiz olmak.

Ṭıflveş bī-edeb olma yeter ey kilk-i raḳam
Eyle miʿrācınıñ esrārında ʿayān

bī-gāne:

1. **bī-ġāne:**
Gazel 122
Mısra: **6**
Yabancı II rakip.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

bīgāne:

1. **bīgāneden:***-den*
Gazel 143
Mısra: **12**
Far. Yabancı, ecnebi, aşina değil.

Fenniyā maḥrem edip Kenzīyi sırr-ı naẓmıma
Nā-şināsān-ı hüner bīgāneden etdim ferāġ

2. **bīgāne:**
Gazel 8
Mısra: **2**
Boşuna, imkansız.

Zāhid edecek meclis-i rindāna teḳarrüb
Bintü'l-ʿinebe eyledi bīgāne teḳarrüb

bīgāne eylemez:

1. **bīgāne eylemez:***-mez*
Gazel 135
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kayıtsız kalmak, ilgilenmemek.

Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-ʿinebden eylemez bīgāne ḥaẓ

bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra:

1. **bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra:***-a*
Gazel 213
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Zavallı, işi bilmeyen, tanımadık terzi.

Şaḳın ʿarż etmesin bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra
Olur fersūde ḳuṭn-ı vuṣlatı endāzelendikçe

bī-girān-ı sāġar-ı cem:

1. **bī-girān-ı sāġar-ı cem:**
Gazel 183
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cem'in şarap kadehinin hafifliği.

Seng-i cevr ile dili ṣad-pāre etmekde felek
Bezm-i ġamda bī-girān-ı sāġar-ı Cem görmedim

bī-gümān:

1. **bī-gümān:**
Kıt'a 7
Mısra: **6**
Şüphesiz, kuşkusuz.

Şāʿir-i Nābī-zemān-ı nüktever-i dür-feşān
Olsa n'ola bī-gümān sırr-ı ʿaṭādan eli

2. **bī-gümān:**
Kıt'a 12
Mısra: **12**
Şüphesiz, kuşkusuz.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa n'ola bī-gümān

bih vermiş:

1. **bih vermiş:***-miş*
Gazel 204
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik vermek.

Seyr eyle naẓmım Zīver Efendiyi Fenniyā
Vermiş kenār-ı baḥr-i maḳālāta dürri bih

bī-ḫaber:

1. **bī-ḫaber:**
Muhammes 1
Mısra: **3**
Bilgisiz // cahil; vurdumduymaz.

Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş eyleyince zāhid-i ḫannās

2. **bī-ḫaber:**
Gazel 129
Mısra: **6**
Habersiz II bilgisiz.

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

bī-ḫaber gelip:

1. **bī-ḫaber gelip:**
Gazel 240
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Haber vermeden gelmek. II Arapça cümle bilgisinde kelâmın sonu olan kelime, "mübteda" mukabili.

İʿrāb-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ bī-ḫaber gelip

Ol ḳalb-i mübtedāyı
çeker ḥarf-i cerr gibi

bī-ḫalāṣ-ı cān:

1. **bī-ḫalāṣ-ı cān:**
Gazel 96
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Candan kurtulmak.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḫalāṣ-ı cān ey Fennī
Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān olduġum bilmez

bī-ḥarf ü zebān:

1. **bī-ḥarf ü zebān:**
Kaside 1
Mısra: **112**
Kelime Tipi: **-**
Harfsiz ve dil II konuşma.

Erdi maḳṣūduna ser-menzil-i ev ednā da
Ḳıldı ışġā o ḫiṭāb-ı Ḥaḳı bī-ḥarf ü zebān

bī-hem-tā:

1. **bī-hem-tā:**
Gazel 130
Mısra: **5**
Eşi benzeri olmayan.

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

2. **bī-hem-tāda:***-da*
Gazel 168
Mısra: **6**
Eşsiz, benzersiz.

Bezm-i ḥafīde yār ile ey ḳulḳul-ı şerāb
Beyʿ ü şirāya bī-hem-tāda tercemān mısın

bī-ḫıred:

1. **bī-ḫıred:**
Gazel 110
Mısra: **2**
Akılsız, fikirsiz.

Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫıred ecnās

bī-hūde:

1. **bī-hūde:**
Gazel 121
Mısra: **2**
Beyhude, boşuna.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

2. **bī-hūde:**
Gazel 158
Mısra: **2**
Beyhude, boşuna.

ʿĀyīne-i ʿālemde dilā şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde naẓar eyleme dünyāya ṣafā yoḳ

3. **bī-hūde:**
Gazel 162
Mısra: **10**
Beyhude, boş yere.

Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

4. **bī-hūde:**
Murabba 2
Mısra: **8**
Beyhude, boş yere.

Bezm-i ʿişretgāhda ceng ü cidāli zāhidiñ
Gūyiyā bī-hūde segle hirreniñ ġavġāsıdır

bī-ḫurd:

1. **bī-ḫurd:**
Gazel 136
Mısra: **9**
Yiyeceksiz.

Ṭarīḳa daḫl edip nefsāniyyetle bī-ḫurd Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-be-dem tekdīr eder vāʿiẓ

bī-ḫuṭūṭ:

1. **bī-ḫuṭūṭ:**
Gazel 187
Mısra: **7**
Çizgiler.

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem olsun hem olmasın

bih-zād:

1. **bih-zādımın:** *-ımın*
Gazel 18
Mısra: **7**
İran tarihinde meşhur bir ressam ve minyatür sanatkârı, Ferhat u Şirin mesnevilerinde Ferhat'ın babası.

Bih-zādımın oldu yine himmeti sāḳī
Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāneye bāʿis

2. **bih-zād:**
Gazel 35
Mısra: **10**
İran tarihinde meşhur bir ressam ve minyatür sanatkarı.

Ne māniʿ ebruvānıñ ḫūn ile taṣvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i kāşānesine naḳş edip Bih-zād

bih-zād-ı dil:

1. **bih-zād-ı dil:**
Gazel 67
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül Behzâd'ı.

Bih-zād-ı dil o şehle donanma-yı vuṣlatı
Sūḳ-ı emelde misl-i mücessem yapar yıḳar

bih-zād-ı nigār:

1. **bih-zād-ı nigār:** *-ım*
Gazel 34
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Behzat gibi sevgili.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīḫ

bī-iştibāh:

1. **bī-iştibāh:**
Gazel 203
Mısra: **13**
Şüphesiz II. Korkusuzca.

Bī-iştibāh helāk olur elbette mār-nefes
Tiryāḳ-ı vird-i mürşid ile engerekse de

bī-kār:

1. **bī-kār:**
Gazel 121
Mısra: **2**
Herhangi bir meşguliyeti olmayan, işsiz, başıboş.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

bıḳdır:

1. **bıḳdırma:** *-ma*
Gazel 154

Mısra: **6**
Bıktırmak.

Çarpılma ṣaḳın meyl edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma yem-i ġamda açıḳçıḳ

bī-kesān:

1. **bī-kesāna:***-a*
Kıt'a 2
Mısra: **16**
Kimsesizler.

Diger ṭarīḳa gitme dilā ẓıll-ı ʿİzediñ
Deryā-yı cūd-ı dergehīdir bī-kesāna rāh

bikr-i meżāmīn:

1. **bikr-i meżāmīn:**
Kıt'a 12
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Başka biri tarafından söylenmemiş olan mazmunlar.

Bikr-i meżāmīn ile bu süḫan-ı nekreyi
Güşına dūşīzeniñ söyledi

bikrin ḫūn-ālūd edip:

1. **bikrin ḫūn-ālūd edip:***-ip*
Gazel 180
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şarabı ilk kez içmek.

Zāhidā bint-i rezin bikrin edip ḫūn-ālūd
Ḫaclegāh-ı der-i mey-ḫānede her dem merdem

bikrin izāle edemez:

1. **bikrin izāle edemez:***-mez*
Gazel 147
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakireliğini bozmak. II Bir şeyi (şarabı) ilk kez içmek.

Baʿd-ez-īn bikrin izāle edemez bint-i reziñ
Ḳaldı zühhādıñ riyāsı erliğiñ turunc-ı bāġ

bikrini izāle eyledi:

1. **bikrini izāle eyledi:***-di*
Gazel 232
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
El değmemişliğini ortadan kaldırmak.

Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle bikrini saḳız gibi

bil:

1. **bilmeyeniñ:***-meyeniñ*
Gazel 29
Mısra: **7**
İdrak etmek, kavramak.

Resenin bilmeyeniñ seniñ şikāf eyledigi
Saʿy-ı āhenger ile tesmiye oldu miftāḥ

2. **bilmez:***-mez*
Gazel 72
Mısra: **7**
1. Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak. 3. Bir şeye yeteneği olmak, başarmak, muktedir olmak.

Zāhirā zāhid ayaḳ almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i bāṭında o şeyḫāne yapar

3. **biliriz:**
Gazel 99
Mısra: **1**
Farkında olmak, tanımak.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz

4. **biliriz:**
Gazel 99
Mısra: **2**
Tanımak.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz

5. **biliriz:**
Gazel 99
Mısra: **4**
Tanımak.

Nālelerle geçicek zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı çeresinden biliriz

6. **biliriz:**
Gazel 99
Mısra: **6**
Tanımak.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb
Būy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

7. **biliriz:**
Gazel 99
Mısra: **8**
Tanımak.

Yoḳlayıp farḳ ederiz añla yaḳın olduġunu
Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı sīnesinden biliriz

8. **biliriz:**
Gazel 99
Mısra: **10**
Tanımak.

Cismi āyīne-ṣıfat olmalı ki maʿnāda
Güfte-i ṭūṭi-i naẓmı ḳafesinden biliriz

9. **biliriz:**
Gazel 99
Mısra: **12**
Tanımak.

Fenniyā mıṣṭar-ı mecmūʿa-i ṭabʿ-ı şiʿri
Dehen-i cedvel-i cūy-ı Aresinden biliriz

10. **bil:**
Gazel 170
Mısra: **1**
... olarak görmek, kabul etmek, farz etmek.

Mışr-ı dil içre Nīl-i sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu bevāb mīl sīl

11. **bilir:** *-ir*
Gazel 9
Mısra: **6**
Anlamak, farkında olmak.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

12. **bil:**
Gazel 175
Mısra: **10**
"Anla, kavra, idrak et" anlamında bir söz.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb
Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓımda şiʿrini
sen yāl u bāl bil

13. **bilmeyen:** *-me, -yen*
Gazel 237
Mısra: **7**
Anlamayan, haberdar olmayan.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī
ẓāhirde mi iḫfāda mı

14. **bilir:** *-ir*
Gazel 236
Mısra: **13**
Anlama / kavrama / idrak etme.

Ol ẕāt-ı beyt-i maḳtaʿmı
feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ
yoḳ nihāyeti

bilā-şübhe:

1. **bilā-şübhe:**
Kıt'a 9
Mısra: **13**
Şüphesiz.

Bilā-şübhe devāzdeh-
sāle olduḳda o meh-
talʿat
Cemālin seyr eden
mecnūn olur cümle
gedā hem şāh

bi'l-cümle:

1. **bi'l-cümle:**
Gazel 114
Mısra: **4**
Tümden, tamamen.

Ne ḥikmetdir ḳamu
eşyāyı bir mirʾāta
İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-
cümle müstevfā
ṣıġındırmış

bile:

1. **bile:**
Gazel 204
Mısra: **8**
"-dA, dahi" anlamlarındaki bağlaç.

Şemm eylediyse
zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile
aġyār-ı rū-siyeh

bilekcek:

1. **bilekcek:**
Gazel 162
Mısra: **6**
Kelepçe.

Ṭutmuş yine gör sāʾid-i
sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

bilini ḳoçmaġa:

1. **bilini ḳoçmaġa:** *-maḳ, -a*
Gazel 228
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Belini sarmak.

Bilini ḳoçmaġa meyl
etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ
şevḳiñde ḫāle

bilir:

1. **bilir:**
Gazel 51
Mısra: **8**
İdrak etmek, kavramak, bilebilmek.

Fennī maḳām-ı Şermiyi
gülzār-ı naġmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi
murġ-ı çemen bilir

2. **bilirse:**
Gazel 51
Mısra: **8**
İdrak etmek, kavramak, bilebilmek.

Fennī maḳām-ı Şermiyi
gülzār-ı naġmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi
murġ-ı çemen bilir

3. **bilir:**
Gazel 125
Mısra: **7**
İdrak etmek, kavramak, bilebilmek.

Zāhid ne bilir ḥālet-i
devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti
Ḫüdā eyledi tefrīż

4. **bilir:**
Gazel 51
Mısra: **1**
Kabul etmek.

Dil ol beyāż fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

5. **bilir:**
Gazel 51
Mısra: **2**
Kabul etmek.

Dil ol beyāż fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

6. **bilir:**
Gazel 51
Mısra: **4**
Kabul etmek.

Āvīze olmada dil-i
sevdā-zede hemān
Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü
özge resen bilir

7. **bilir:**
Gazel 51
Mısra: **6**
Kabul etmek.

Nessāc-ı ʿışḳa nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehen bilir

bi'llāh:

1. **bi'llāh:**
Gazel 55
Mısra: **9**
Allah için, Allah'a yemin ederim. .

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo
bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle
süḫanlar fesānedir

billāh:

1. **billāh:**
Gazel 111
Mısra: **3**
Allah için, Allah aşkına.

İçerem ḳanını billāh
anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-
bere peymāne heves

bi'llāhi:

1. **bi'llāhi:**
Murabba 2
Mısra: **19**
Allah için.

Ḳaṭreyem nezdinde
bi'llāhi anıñ ben
Fenniyā
Hātif-i ṣāḥib-belāġat
maʿrifet deryāsıdır

2. **bi'llahi:**
Gazel 84
Mısra: **6**
İnan olsun, inan ki anlamında yemin sözü.

Ey cām-ı Cem ḳurutma
yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi ḳan olur

billūr:

1. **billūr:**
Gazel 25
Mısra: **11**
Billûr, şeffaf cam. Şeffaf bir cevher.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

2. **billūra:** *-a*
Gazel 218
Mısra: **4**
Billûr, şeffaf cam. Şeffaf bir cevher.

Deryā-yı mecāz elbet olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i mübārek ṭurulunca

3. **billūrdan:** *-dan*
Gazel 24
Mısra: **7**
Çok parlak, şeffaf, duru ve temiz (cam) ve bu camdan yapılmış (nesne), kristal, elmastıraş.

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince sāḳiyā billūrdan
Bāde-i engūr ile ālūde ḳand-i aḥmer iç

bilme:

1. **bilmem:** *-m*
Gazel 158
Mısra: **8**
(Sonucu) bilememek, tahmin edememek; kararsız kalmak.

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

2. **bilmem:** *-m*
Müstezad 1
Mısra: **24**
... bilgisine sahip olmama; anlamama.

Ṣad-deste gül ü sünbül-i ġarrāya degişmem
Bilmem ne bu sevdā

bilmez:

1. **bilmez:**
Gazel 33
Mısra: **11**
İdrak etmek, kavramak.

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

2. **bilmez:**
Gazel 96
Mısra: **6**
İdrak etmemek, kavramamak.

Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

3. **bilmez:**
Gazel 96
Mısra: **1**
Bilmemek // (herhengi bir bilgiyi) hiç öğrenmemek, hiç tecrübe etmemek.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

4. **bilmez:**
Gazel 96
Mısra: **2**
Bilmemek // (herhengi bir bilgiyi) hiç öğrenmemek, hiç tecrübe etmemek.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

5. **bilmez:**
Gazel 96
Mısra: **4**
Bilmemek // (herhengi bir bilgiyi) hiç öğrenmemek, hiç tecrübe etmemek.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

6. **bilmez:**
Gazel 96
Mısra: **8**
Bilmemek // (herhengi bir bilgiyi) hiç öğrenmemek, hiç tecrübe etmemek.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

7. **bilmez:**
Gazel 96
Mısra: **10**
Bilmemek // (herhengi bir bilgiyi) hiç öğrenmemek, hiç tecrübe etmemek.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḫalāṣ-ı cān ey Fennī
Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān olduġum bilmez

bi'l-muvācehe:

1. **bi'l-muvācehe:**
Gazel 73
Mısra: **5**
Ar. Yüz yüze, karşı karşıya gelerek.

Āh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe
Mirʾāt-ı ḳalb-i pākine şāyed ṭuman verir

bilse:

1. **bilse:**
Gazel 206
Mısra: **9**
Bilmek, idrak etmek.

Fennī ne ḳadar bilse de zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

bīm:

1. **bīm:**
Gazel 116
Mısra: **8**
Korku.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

bī-mār:

1. **bī-māra:** *-a*
Gazel 1
Mısra: **2**
Far. Hasta.

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bī-māra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

bīmār-:

1. **bīmāra:** *-a*
Gazel 1

Mısra: **2**

Hasta II aşk hastası: âşık.

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

bīmār:

1. **bīmāra:***-a*

Gazel 2

Mısra: **8**

Far. Hasta.

Ḫāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtiyā ḳıldı baña
[5] Āb-ı vaṣlın eyleyip bīmāra terkīb-i devā

2. **bīmāra:***-a*

Gazel 29

Mısra: **1**

Far. Hasta.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ıṣlāḥ

3. **bīmār:**

Gazel 68

Mısra: **8**

Hasta; sayrı.

Yāre ʿarż etse n'ola derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil
Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere bīmār kendin gösterir

4. **bīmār:**

Gazel 121

Mısra: **4**

Hasta, dertli II (Göz için) baygın bakışlı.

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

5. **bīmāra:**

Gazel 130

Mısra: **2**

Hasta, dertli.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

6. **bīmārı:***-ı*

Gazel 215

Mısra: **10**

Hasta (aşık bağlamında kullanılmıştır.).

Dil-ḫasteniñ ol ḥāẕıḳ-ı cān nabżına baḳmaz
Tefhīm eder ālāmını bīmārı görünce

bīmār olan:

1. **bīmār olan:***-an*

Gazel 189

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Hasta olmak II keder vermek.

Nār-ı hecr-i yār ile bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

bīmār-ı dil:

1. **bīmār-ı dil:**

Gazel 71

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Hasta gönül, yaralı, kırgın gönül.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

bīm-i şıḥne-i aġyār:

1. **bīm-i şıḥne-i aġyār:**

Gazel 214

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Rakip bekçisinin korkusu.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār içün çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

bī-mürüvvet:

1. **bī-mürüvvet:**
Gazel 54
Mısra: **4**
İnsafsız, hayırsız.

El çekip ẕeyl-i kibār-ı ġırreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer cühhāle etmez iʿtibār

biñ:

1. **biñ:**
Gazel 111
Mısra: **6**
Bin, pek çok.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

2. **biñ:**
Gazel 125
Mısra: **10**
Bin, pek çok.

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

3. **biñ:**
Gazel 76
Mısra: **7**
Binlerce, pek çok.

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

4. **biñ:**
Gazel 88
Mısra: **6**
Binlerce, pek çok.

Gör baḥr içre seni ey semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i ʿışḳa nice biñ ḳan dökülür

5. **biñ:**
Gazel 171
Mısra: **4**
Binlerce, pek çok.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da māniʿ degil

6. **biñ:**
Gazel 218
Mısra: **10**
Binlerce, pek çok.

Pek bağla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

7. **biñ:**
Gazel 161
Mısra: **7**
Bin sayısı.

Merdüm-i vaṣlı biñ miṣli ḥarām etse n'ola
Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

biñ cānla bir cāh:

1. **biñ cānla bir cāh:**
Kıt'a 9
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Bin cana karşılık bir makam.

Zemānında görünce ḥüsn-i ḫaṭṭın ḳāḍi-ʿasker

ʿāşıḳ olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

biñ cānla ḳurbān olayım:

1. **biñ cānla ḳurbān olayım:** *-ayım*
Murabba 1
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bin can ile kurban olmak.

Devr-i vaṣlıñda ṣunup bendeñi bāri öldür
Tekye-i ʿışḳıña biñ cānla ḳurbān olayım

binā:

1. **binā:**
Gazel 27
Mısra: **5**
Bina, yapı. II Arapça fiil çatısını konu edinen bilim ve kitap; çatı.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat ise ezber et Merāḥ

binā eyle:

1. **binā eyle:**
Gazel 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
1. İnşa etmek, yapmak. 2. Bina kelimesi aynı zamanda medrese kitaplarından birinin adıdır.

Ehl-i iḥsān etmede māżī vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i ḥāżır ṣarf edip eyler binā

binā-yı ʿāşıḳ:

1. **binā-yı ʿāşıḳ:** *-ı, -n, -a*
Gazel 97
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın binası. II Âşığın Bina adlı kitabı.

Oḳur ḫayāl-i dili muḫtaṣar geçer aramaz
Binā-yı ʿāşıḳına ṣarf-ı ẕihn edip varamaz

binā-yı fitne-i kākül:

1. **binā-yı fitne-i kākül:**
Gazel 64
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Perçem fitnesinin binası.

Dil-i şehenşāh-ı ṭūl-ı emelde bataḳlıdır
Ol bu binā-yı fitne-i kākülde ṣaḳlıdır

binā-yı gendüm:

1. **binā-yı gendüm:**
Gazel 67
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Buğdaydan yapılmış bina.

Seyr et binā-yı gendüm ü ʿömrin devāmını
Ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i ādem yapar yıḳar

binā-yı nev:

1. **binā-yı nev:**
Kıt'a 13
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Yeni bina.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

2. **binā-yı nev:**
Kıt'a 13
Mısra: **20**

Kelime Tipi: -
Yeni bina.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde
Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

binā-yı şarf u naḥv:

1. **binā-yı ṣarf u naḥv:**
Kıt'a 10
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Sarf ve nahvin binası.

Ḫaber ver mübtedāya şerḥ edip maʿnā-yı maḳṣūdı
Binā-yı ṣarf u naḥv vāḳıf-ı tefsīr ü iʿrāb ol

binā-yı şeh-nişīn-i vaʿde-i vaṣlıñ:

1. **binā-yı şeh-nişīn-i vaʿde-i vaṣlıñ:** *-ıñ*
Gazel 193
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Kavuşma vadesinin balkonlu binası.

Ḳo zülfüñle göñül tüccārveş ṭūl-ı emellensin
Binā-yı şeh-nişīn-i vaʿde-i vaṣlıñ temellensin

binā-yı vaʿd-i viṣāle:

1. **binā-yı vaʿd-i viṣāle:** *-e*
Gazel 185
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Kavuşma vaadinin binası.

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı hemīşe ṣarf ederek
Binā-yı vaʿd-i viṣāle begim temel çekelim

biñde bir bulunmaz:

1. **biñde bir bulunmaz:** *-maz*
Gazel 219
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Bulunma ihtimali çok az olmak.

Ne deñlü iddiḫār etseñ bulunmaz biñde bir dīnār
Zer-maḥbūb vaṣl-ı dil-rübāāsā temāmlıḳda

bī-nemek:

1. **bī-nemekse:** *-se*
Gazel 203
Mısra: **2**
Far. Tuzsuz, tadı tuzu yok.

Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de
Lezzet verir dimāġa şeker bī-nemekse de

bīnī:

1. **bīni:**
Gazel 118
Mısra: **3**
Burun.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür zih-gīrveş

bint-i rez:

1. **bint-i rez:** *-in*
Gazel 7
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Üzümün kızı, şarap.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

2. **bint-i rez:**
Gazel 11
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızı, şarap.

Degilse sāḳiyā bint-i
reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile
ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

3. **bint-i rez:**
Gazel 227
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızı, şarap.

Buyursun meclise zāhid
riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez
cümle ṭarab hem
tāzeden tāze

bint-i reze:

1. **bint-i reze:** *-e*
Gazel 198
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızı, şarap.

El uzatmış zāhid-i şeydā
yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb
beyne'l-eḥibbā güft gū

bint-i rezi:

1. **bint-i rezi:** *-i*
Gazel 19
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızı, şarap.

Bint-i rezi gör ḥacle-i
bezminde o Fennī
ʿAyş etdi bu şeb zāhide
ḫünsā-yı müʿennes

2. **bint-i rezi:** *-i*
Gazel 104
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızı, şarap.

Ne ʿaceb bint-i rezi
görse kimi rūʾyāda
Ekseriyyā bu düşü
zāhide taʿbīr ederiz

3. **bint-i rezi:** *-i*
Gazel 201
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızı, şarap.

Ne çekdi pīr-i muġān
raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı
ḳoyunca zen ṣuyuna

4. **bint-i rezi:** *-i*
Gazel 235
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızı, şarap.

Rūy-ı nigārın açmaḳ
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ʿışḳ
ile çenberi

bint-i reziñ:

1. **bint-i reziñ:** *-iñ*
Gazel 147
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızı, şarap.

Baʿd-ez-īn bikrin izāle
edemez bint-i reziñ
Ḳaldı zühhādıñ riyāsı
erliğiñ turunc-ı bāġ

2. **bint-i rezin:** *-i, -n*
Gazel 180
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızı, şarap.

Zāhidā bint-i rezin
bikrin edip ḫūn-ālūd
Ḫaclegāh-ı der-i mey-
ḫānede her dem
merdem

bintü'l-ʿineb:

1. **bintü’l-ʿinebe:** *-e*
Gazel 8
Mısra: **2**
Üzümün kızı II şarap.

Zāhid edecek meclis-i rindāna teḳarrüb
Bintü’l-ʿinebe eyledi bīgāne teḳarrüb

2. **bintü’l-ʿinebdir:** *-dir*
Gazel 38
Mısra: **7**
Üzümün kızı II şarap.

Zāhidiñ bintü’l-ʿinebdir meyli ammā sāḳiyā
Ḫaclegāh-ı meclis-i rindān degil tenhā çi sūd

3. **bintü’l-ʿinebiñ:** *-iñ*
Gazel 40
Mısra: **1**
Üzümün kızı II şarap.

Bintü’l-ʿinebiñ būs edicek laʿlini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsid

4. **bintü’l-ʿineb:**
Gazel 75
Mısra: **5**
Üzümün kızı II şarap.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü’l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aṣmış ayaġ üstündedir

5. **bintü’l-ʿinebi:** *-i*
Gazel 130
Mısra: **3**
Üzümün kızı II şarap.

Bintü’l-ʿinebi pīr-i muġān zāhide sāḳī
ʿAḳd etmek içün eyledi şeyḫāne tavassuṭ

6. **bintü’l-ʿinebden:** *-den*
Gazel 135
Mısra: **4**
Üzümün kızı II şarap.

Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü’l-ʿinebden eylemez bīgāne ḥaẓ

7. **bintü’l-ʿineb:**
Gazel 211
Mısra: **3**
Üzümün kızı II şarap.

Eyleyip tebdīl-i cāme sāḳiyā bintü’l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı fistān fistān üstüne

8. **bintü’l-ʿineb:**
Gazel 224
Mısra: **2**
Üzümün kızı II şarap.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü’l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

bir:

1. **bir:**
Gazel 15
Mısra: **10**
Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet

2. **bir:**

Gazel 34

Mısra: **9**

Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Dedi bir ehl-i süḫan ġonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o ṭıflıñ tārīḫ

3. **bir:**

Gazel 2

Mısra: **11**

Bir, belgisiz sıfat.

Penbe-i dāġ-ı vücūdum bir ḳabā ḳıldı baña

4. **bir:**

Gazel 3

Mısra: **8**

Bir, belgisiz sıfat.

Ehl-i iḥsān etmede māżī vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i ḥāżır ṣarf edip eyler binā

5. **bir:**

Gazel 4

Mısra: **4**

Bir, belgisiz sıfat.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

6. **bir:**

Gazel 6

Mısra: **10**

Bir, belgisiz sıfat.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

7. **bir:**

Gazel 7

Mısra: **2**

Bir, belgisiz sıfat.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih ṣaḥn-ı sīnem bir çiçeklik yap

8. **bir:**

Gazel 7

Mısra: **10**

Bir, belgisiz sıfat.

Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

9. **bir:**

Gazel 13

Mısra: **10**

Bir, belgisiz sıfat.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

10. **bir:**

Gazel 15

Mısra: **8**

Bir, belgisiz sıfat.

Deryā-yı göñül kişt-i cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi zībende mürüvvet

11. **bir:**

Gazel 16

Mısra: **1**

Bir, belgisiz sıfat.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṯ
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṯ

12. **bir:**
Gazel 17
Mısra: **2**
Bir, belgisiz sıfat.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabeş
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabeş

13. **bir:**
Gazel 34
Mısra: **5**
Bir, belgisiz sıfat.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

14. **bir:**
Gazel 35
Mısra: **1**
Bir, belgisiz sıfat.

Ḫayāl-i ʿārıżıñ bir kaṣr-ı nev-bünyād edip zühhād
Müzeyyen eyledi bāġ-ı İremāsā anı Şeddād

15. **bir:**
Gazel 40
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Rengīn ola mı saʿy ile hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir vaḳt-ı müsāʿid

16. **bir:**
Gazel 41
Mısra: **8**
Bir, belgisiz sıfat.

Fenniyā bāġ-ı cemālinde o şāhıñ ġabġabı
Bir turunc-ı tāzedir tüffāḥ-ı aḥmerden leẕīẕ

17. **bir:**
Gazel 42
Mısra: **7**
Bir, belgisiz sıfat.

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm olmadıḳ meh-pāre şāẕ

18. **bir:**
Gazel 43
Mısra: **5**
Bir, belgisiz sıfat.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

19. **bir:**
Gazel 48
Mısra: **6**
Bir, belgisiz sıfat.

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile bir murād olur

20. **bir:**
Gazel 63
Mısra: **6**
Bir, belgisiz sıfat.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

21. **bir:**
Gazel 63
Mısra: **12**
Bir, belgisiz sıfat.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

22. **bir:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Bir, belgisiz sıfat.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

23. **bir:**
Gazel 71
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

24. **bir:**
Gazel 75
Mısra: **1**
Bir, belgisiz sıfat.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

25. **bir:**
Gazel 75
Mısra: **6**
Bir, belgisiz sıfat.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aşmış ayaġ üstündedir

26. **bir:**
Gazel 75
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṭaraġ üstündedir

27. **bir:**
Gazel 76
Mısra: **8**
Bir, belgisiz sıfat.

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

28. **bir:**
Gazel 77
Mısra: **9**
Bir, belgisiz sıfat.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

29. **bir:**
Gazel 77
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

30. **bir:**
Gazel 78
Mısra: **4**
Bir, belgisiz sıfat.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

31. **bir:**
Gazel 82
Mısra: **4**
Bir, belgisiz sıfat.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

32. **bir:**
Gazel 85
Mısra: **8**
Bir, belgisiz sıfat.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde
çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā
lāle-i ḥamrā biter

33. **bir:**
Gazel 87
Mısra: **4**
Bir, belgisiz sıfat.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i
pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir
sünbül-i ġarrā çıḳar

34. **bir:**
Gazel 87
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa
ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

35. **bir:**
Gazel 94
Mısra: **5**
Bir, belgisiz sıfat.

Dehānına çalıp bir
engübīn ezhār-ı
vaṣlından
Ṭolanır ber-hevā dil-
teşne-i zenbūrdur
sensiz

36. **bir:**
Gazel 96
Mısra: **3**
Bir, belgisiz sıfat.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i
firūzān olduġum bilmez

37. **bir:**
Gazel 100
Mısra: **2**
Bir, belgisiz sıfat.

Taḥrīr edemem ʿışḳı
fem-i ḫāmeye ṣıġmaz
Bir şerḥ-i meʿānīdir o
kim nāmeye ṣıġmaz

38. **bir:**
Gazel 101
Mısra: **8**
Bir, belgisiz sıfat.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde
olan dāfiʿ-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

39. **bir:**
Gazel 101
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Fennī baña bu dāʾire-i
ʿışḳa muvāfıḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir
kār bulunmaz

40. **bir:**
Gazel 102
Mısra: **8**
Bir, belgisiz sıfat.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
ḳalmadı bir adımız

41. **bir:**
Gazel 103
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

İlḳā-yı toḫm sırr-ı
meżāmīn-i naẓm içün
Āmāde yoḳ mu Fenniye
bir nev-zemīniñiz

42. **bir:**
Gazel 104
Mısra: **5**
Bir, belgisiz sıfat.

Zülfün ʿuşşāḳa uṣūliyle edip bir beste
Naġme-sāz-ı dil-i şeydālara zencīr ederiz

43. **bir:**
Gazel 105
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Temāşā eyleyip kālā-yı gīsūsun dedi ḫayyāṭ
O ḳadd-i ʿarʿara bir cāme-i dībā çıḳar çıḳmaz

44. **bir:**
Gazel 106
Mısra: **3**
Bir, belgisiz sıfat.

Bir mürde-i maḫmūru n'ola eyleseñ iḥyā
ʿ×sā-nefes [ü] ḳulḳul-ı mīnāda gelūyuz

45. **bir:**
Gazel 107
Mısra: **3**
Bir, belgisiz sıfat.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız

46. **bir:**
Gazel 114
Mısra: **8**
Bir, belgisiz sıfat.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣıġındırmış

47. **bir:**
Gazel 114
Mısra: **9**
Bir, belgisiz sıfat.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

48. **bir:**
Gazel 115
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Bir dürlü muvāfıḳ olamaz ṭabʿıma Fennī
Bir vażʿ-ı redīdir benim ʿindimde sipāriş

49. **bir:**
Gazel 137
Mısra: **2**
Bir, belgisiz sıfat.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

50. **bir:**
Gazel 144
Mısra: **4**
Bir, belgisiz sıfat.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

51. **bir:**
Gazel 144
Mısra: **11**
Bir, belgisiz sıfat.

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāṭa luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirīġ

52. **bir:**
Gazel 155
Mısra: **1**
Bir, belgisiz sıfat.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

53. **bir:**
Gazel 155
Mısra: **2**
Bir, belgisiz sıfat.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

54. **bir:**
Gazel 155
Mısra: **12**
Bir, belgisiz sıfat.

Meydān-ı yekke-tāza Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tabʿ-ı pākine Rāġıb süvārı yoḳ

55. **bir:**
Gazel 164
Mısra: **13**
Bir, belgisiz sıfat.

Zīver gibi bir vādīye pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe Düldül gerek seniñ

56. **bir:**
Gazel 169
Mısra: **9**
Bir, belgisiz sıfat.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

57. **bir:**
Gazel 178
Mısra: **1**
Bir, belgisiz sıfat.

Nice bir fikr-i ġamıñla mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

58. **bir:**
Gazel 182
Mısra: **7**
Bir, belgisiz sıfat.

Gülşen-i rūz-ı elestden bir güle ʿāşıḳ olup
Bülbül-i şūrīdeyem efġāna gelmişlerdenim

59. **bir:**
Gazel 183
Mısra: **16**
Bir, belgisiz sıfat.

Fenniyā ṣāḥib-zemīn-i Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāġ-ı süḫanda böyle bir fem görmedim

60. **bir:**
Gazel 185
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Kenār-ı ḳulzüm-i ṭabʿ-ı Leẕīẕīye Fennī
Melek deyü bu manẓūmu bir ġazel çekelim

61. **bir:**
Gazel 187
Mısra: **9**
Bir, belgisiz sıfat.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

62. **bir:**
Gazel 191
Mısra: **9**
Bir, belgisiz sıfat.

Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir tuḥfedir dilā

Nessāc-ı ṭabʿ-ı Fennī
ʿabd-i kemīneden

63. **bir:**
Gazel 197
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Defʿ etmege sevdā-yı merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola yāḫūd bir aḳar ṣu

64. **bir:**
Gazel 205
Mısra: **1**
Bir, belgisiz sıfat.

Yine dil māʾil oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre
ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

65. **bir:**
Gazel 208
Mısra: **6**
Bir, belgisiz sıfat.

Girse elime ben daḫı būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege şāyeste el olsa

66. **bir:**
Gazel 208
Mısra: **8**
Bir, belgisiz sıfat.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

67. **bir:**
Gazel 209
Mısra: **4**
Bir, belgisiz sıfat.

Taḫayyül eyledikçe Köçek Süleymānı çeşmimde
Eder dil zülfüne müjgānımız o tīre bir şāne

68. **bir:**
Gazel 217
Mısra: **7**
Bir, belgisiz sıfat.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

69. **bir:**
Gazel 218
Mısra: **11**
Bir, belgisiz sıfat.

Mümkin mi güle mi̱sli anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

70. **bir:**
Gazel 223
Mısra: **5**
Bir, belgisiz sıfat.

Bir resm-i elf-i āh ile dil ṣanma lāl olur
Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn ṭaraf-ı ṭūruna

71. **bir:**
Gazel 224
Mısra: **9**
Bir, belgisiz sıfat.

Ṣoyup bir câme-ḫvāb içre felekde hāleveş Fennī
Der-āġūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce

72. **bir:**
Gazel 227
Mısra: **5**
Bir, belgisiz sıfat.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

73. **bir:**
Gazel 229
Mısra: **6**
Bir, belgisiz sıfat.

Nār-ı şehr-i Sitānbulu seyr et
Böyle bir iḥtirāḳ var dilde

74. **bir:**
Gazel 231
Mısra: **10**
Bir, belgisiz sıfat.

Dürr-i vaṣlın beyʿ ederken ʿāşıḳ-ı şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

75. **bir:**
Gazel 235
Mısra: **4**
Bir, belgisiz sıfat.

Cūyān olur miyānına ḳıldıḳça naẓar
Bir āb-ı ṣāfdır kemeri içre ḫançeri

76. **bir:**
Gazel 237
Mısra: **9**
Bir, belgisiz sıfat.

Penbe-i dāġ-ı serim başıma bir berf-i belā
Aṭlas-ı çerḫiñ cihāna verdigi aḳ sāde mi

77. **bir:**
Gazel 239
Mısra: **1**
Bir, belgisiz sıfat.

Āyā bize bir Ḫıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

78. **bir:**
Gazel 239
Mısra: **4**
Bir, belgisiz sıfat.

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i peydā bulunur mu

79. **bir:**
Gazel 239
Mısra: **8**
Bir, belgisiz sıfat.

Yaġım eridi āteş-i laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i żiyādār bulunur mu

80. **bir:**
Gazel 245
Mısra: **3**
Bir, belgisiz sıfat.

Feṭḥ olunmaz bir ṭılsım-ı müşkil-i āmādedir
Daḫme-i vuṣlatda ejderhā miṯāli kākülü

81. **bir:**
Gazel 19
Mısra: **6**
Bir, sayı sıfatı.

Merdümiye tesmiye-i duḫter ne ʿaceb kim
Yıḳar bir ayaġla nice ber-pāy-ı müʿenneṯ

82. **bir:**
Gazel 27
Mısra: **5**
Bir, sayı sıfatı.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi
ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat
ise ezber et Merāḥ

83. **bir:**
Gazel 40
Mısra: **8**
Bir, sayı sıfatı.

Ṣun nuḳle bedel nūş
edicek bāde-i sāḳī
Meclisde ḳadeḥ başına
bir būsedir ʿāʾid

84. **bir:**
Gazel 48
Mısra: **5**
Bir, sayı sıfatı.

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile
bir murād olur

85. **bir:**
Gazel 48
Mısra: **12**
Bir, sayı sıfatı.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice
ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı
bir iʿtimād olur

86. **bir:**
Gazel 72
Mısra: **12**
Bir, sayı sıfatı.

Şiʿr-i Ḥamdiye dü
dīdem n'ola açsam
Fennī
Ṭabʿ-ı maḥmūr olanı bir
iki peymāne yapar

87. **bir:**
Gazel 92
Mısra: **7**
Bir, sayı sıfatı.

Yürü ḫavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṭḥ
eder ḳaḳar ḳaḳmaz

88. **bir:**
Gazel 101
Mısra: **5**
Bir, sayı sıfatı.

Bir kez şehā sen de bu
benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme
baña var bulunmaz

89. **bir:**
Gazel 105
Mısra: **6**
Bir, sayı sıfatı.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī
mül-i ṣahbā çıḳar
çıḳmaz

90. **bir:**
Gazel 105
Mısra: **8**
Bir, sayı sıfatı.

Nüzūl eylerse ḥayfā
sīnemizden şām-ı
aġyāra
Semavāt diyemem bir
kez daḫı ʿ×sā çıḳar
çıḳmaz

91. **bir:**
Gazel 110
Mısra: **12**
Bir, sayı sıfatı.

Yem-i giryāna ġarḳ
olmazdan aḳdem ey
felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize miṣl-i Ḥıż[ı]r İlyās

92. **bir:**
Gazel 111

Mısra: **6**
Bir, sayı sıfatı.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

93. **bir:**
Gazel 113
Mısra: **13**
Bir, sayı sıfatı.

Fennīye yine etmese bir ġonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i dem-keş

94. **bir:**
Gazel 114
Mısra: **3**
Bir, sayı sıfatı.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā ṣıġındırmış

95. **bir:**
Gazel 121
Mısra: **5**
Bir, sayı sıfatı.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

96. **bir:**
Gazel 139
Mısra: **6**
Bir, sayı sıfatı.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

97. **bir:**
Gazel 144
Mısra: **8**
Bir, sayı sıfatı.

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

98. **bir:**
Gazel 149
Mısra: **2**
Bir, sayı sıfatı.

Diyemem mūy-ı miyān-ı ḳad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip cismini bir dāneye üf

99. **bir:**
Gazel 152
Mısra: **4**
Bir, sayı sıfatı.

Telef etdi hezārān naḳd-i cānı reh-i ʿışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir kerre cānā etmediñ inṣāf

100. **bir:**
Gazel 153
Mısra: **1**
Bir, sayı sıfatı.

Bir gece olsaḳ n'ola cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

101. **bir:**
Gazel 154
Mısra: **1**
Bir, sayı sıfatı.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

102. **bir:**
Gazel 154

Mısra: **10**
Bir, sayı sıfatı.

Ḫvāhişle hemān uçḳur-ı şevḳ-āvere düşme
Ṣun destiñi bir kere uṣūliyle ḳāṣaḳṣak

103. **bir:**
Gazel 154
Mısra: **11**
Bir, sayı sıfatı.

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi cāna ʿışḳṣaḳ

104. **bir:**
Gazel 162
Mısra: **9**
Bir, sayı sıfatı.

Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

105. **bir:**
Gazel 165
Mısra: **3**
Bir, sayı sıfatı.

Mey-i ʿışḳ-ı ezelden zāhidā bir cām nūş et kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i elestden leẕẕet isterseñ

106. **bir:**
Gazel 176
Mısra: **5**
Bir, sayı sıfatı.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

107. **bir:**
Gazel 176
Mısra: **6**
Bir, sayı sıfatı.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

108. **bir:**
Gazel 189
Mısra: **5**
Bir, sayı sıfatı.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

109. **bir:**
Gazel 196
Mısra: **15**
Bir, sayı sıfatı.

Meyl et āġūşuna bir kez ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma maḥzūn

110. **bir:**
Gazel 199
Mısra: **2**
Bir, sayı sıfatı.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

111. **bir:**
Gazel 200
Mısra: **12**
Bir, sayı sıfatı.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

112. **bir:**
Gazel 222
Mısra: **8**
Bir, sayı sıfatı.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫıżırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

113. **bir:**
Gazel 227
Mısra: **5**
Bir, sayı sıfatı.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

114. **bir:**
Gazel 227
Mısra: **10**
Bir, sayı sıfatı.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

115. **bir:**
Gazel 232
Mısra: **5**
Bir, sayı sıfatı.

Mā-ḥażar ḳıldım cigerden ben de bir loḳma kebāb
Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa cız bız gibi

116. **bir:**
Gazel 233
Mısra: **10**
Bir, sayı sıfatı.

Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

117. **bir:**
Gazel 236
Mısra: **8**
Bir, sayı sıfatı.

Dil-ḫaste cān bulurdu devā viṣāli
Bir laḥẓacıḳ olaydı anıñ istirāḥati

118. **bir:**
Gazel 218
Mısra: **1**
Bir, sayı sıfatı.

Bir mürşidiñ ol bendesi ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme Mevlāyı bulunca

119. **bir:**
Gazel 87
Mısra: **4**
1. Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. 2. Tek.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

120. **bir:**
Gazel 245
Mısra: **3**
Belgisiz sıfat.

Feṭḥ olunmaz bir ṭılsım-ı müşkil-i āmādedir
Daḫme-i vuṣlatda ejderhā miṣāli kākülü

121. **bir:**
Gazel 102
Mısra: **4**
"Bir" sayı sıfatı.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

122. **bir:**
Gazel 121
Mısra: **5**
"Bir" sayı sıfatı.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

123. **biri:** *-i*
Kaside 1
Mısra: **46**
" Bir " belgisiz sıfat.

ʿAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

124. **biri:** *-i*
Kaside 1
Mısra: **46**
" Bir " belgisiz sıfat.

ʿAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

125. **bir:**
Kıt'a 2
Mısra: **18**
" Bir " belgisiz sıfat.

Oldumsa midḥatımla çerāġ olmaġa sezā
Ver bir mülāzemet beni etme şehā sipāh

126. **bir:**
Gazel 205
Mısra: **10**
" Bir " belgisiz sıfat.

Yetiş Loḳmānveş buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip defʿ et
Şifādır şerbet-i laʿl-i lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

127. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **8**
" Bir " belgisiz sıfat.

Luṭf edip āb-ı medārıñ ile iṭfā eyle
Düşdi bir āteş-i ʿışḳa ciger oldu biryān

128. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **31**
" Bir " belgisiz sıfat.

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

129. **bir:**
Kaside 1
Mısra: **61**
" Bir " belgisiz sıfat.

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

130. **bir:**
Kaside 2
Mısra: **11**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh ḳıldı üşküfte seni Rabb-i mecīd

131. **bir:**
Kaside 2
Mısra: **23**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḳāʾilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

132. **bir:**
Kıt'a 1

Mısra: **4**
" Bir " belgisiz sıfat.

Şehenşāh-ı cihān
ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

133. **bir:**
Kıt'a 4
Mısra: **8**
" Bir " belgisiz sıfat.

Şehenşāh-ı cihān
ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
ʿAceb mi tevʾemen bir şāhiniñ olsa per ü bāli

134. **bir:**
Kıt'a 4
Mısra: **16**
" Bir " belgisiz sıfat.

Felek güş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et
Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

135. **bir:**
Kıt'a 6
Mısra: **3**
" Bir " belgisiz sıfat.

Hümāāsā cihāna şimdi bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün ẓanneder vechin görenler māh

136. **bir:**
Kıt'a 7
Mısra: **19**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ṭoġdu cihān içinde bir burc-ı saʿādetde kim
Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i Muḥammed ʿAlī

137. **bir:**
Kıt'a 8
Mısra: **5**
" Bir " belgisiz sıfat.

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

138. **bir:**
Kıt'a 8
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per ṣaldı
Ḳudūmun güş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

139. **bir:**
Kıt'a 8
Mısra: **19**
" Bir " belgisiz sıfat.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

140. **bir:**
Kıt'a 9
Mısra: **4**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

141. **bir:**
Kıt'a 9
Mısra: **10**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip dāʾim Ḫudā efzūn ede ʿömrün

Ṭulūᶜ etdi cihāna şimdi
bir ferzend miṣl-i māh

142. **bir:**
Kıt'a 9
Mısra: **17**
" Bir " belgisiz sıfat.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūᶜ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

143. **bir:**
Kıt'a 10
Mısra: **11**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ṭulūᶜ etdi o ẕātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

144. **bir:**
Kıt'a 10
Mısra: **31**
" Bir " belgisiz sıfat.

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḫ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre ḳadem başdın ṣafā-yāb ol

145. **bir:**
Kıt'a 12
Mısra: **13**
" Bir " belgisiz sıfat.

Zādesine ᶜaḳd edip şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını görmemiş idi cihān

146. **bir:**
Kıt'a 12
Mısra: **29**
" Bir " belgisiz sıfat.

Mehd-i felekde gelip bir veled-i mehveşi
Gevher-i bāzīçesi olsun anıñ Ferḳadān

147. **bir:**
Muhammes 1
Mısra: **5**
" Bir " belgisiz sıfat.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın

148. **bir:**
Murabba 3
Mısra: **16**
" Bir " belgisiz sıfat.

Düzd-i dest-i ᶜāşıḳı dīvāne-i ḫvāhişgeri
Bir mülāyim ṭarz ile yoḳlaşdırıp bāġ oynadır

149. **bir:**
Müstezad 2
Mısra: **5**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise ᶜuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

bir bir:

1. **bir bir:**
Gazel 28
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Tek tek, Birer birer.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

2. **bir bir:**
Gazel 113
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Tek tek, Birer birer.

Bir bir çıḳarırlarsa münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende verem çağırıp on beş

bir dürlü:

1. **bir dürlü:**
Gazel 115
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bir çeşit.

Bir dürlü muvāfıḳ olamaz ṭabʿıma Fennī
Bir vażʿ-ı redīdir benim ʿindimde sipāriş

bir eksigim var deme:

1. **bir eksigim var deme:***-me*
Kıt'a 4
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Bir eksiğim var demek.

Deme bir eksigim var ʿaẓm edip ṣun Fenniyā tārīḫ
Nişāncı Muṣṭafā Paşa çü oldu Bosnaya vālī

bir ġarīb ʿālem:

1. **bir ġarīb ʿālem:**
Kaside 1
Mısra: **105**
Kelime Tipi: **-**
Bir garip dünya.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

bir gece:

1. **bir gece:**
Kaside 1
Mısra: **57**
Kelime Tipi: **-**
Bir gece.

Ümmühānīye gidip bir gece ol devletle
Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

bir gün:

1. **bir gün:**
Gazel 126
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bir gün, bir zaman.

Bir gün görürseñiz o hemān ser-nigūn olur
Ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muʿallā-yı bī-ḥażīż

2. **bir gün:**
Gazel 107
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız

bir kes:

1. **bir kes:**
Kaside 1
Mısra: **131**
Kelime Tipi: **-**
Tek bir kimse.

Fenni-i rū-siyehiñ bir kes deryūzeñdir
Ḥāline merḥamet eyle anıñ ey şāh-ı cihān

bir rā çıḳar:

1. **bir rā çıḳar:***-ar*
Gazel 87
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ra harfine benzeyen harf çıkmak.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

bir uṣūl ile:

1. **bir uṣūl ile:**
Kaside 1
Mısra: **54**
Kelime Tipi: **-**
Bir yol ile. II Musikideki usul.

Bu maḳāma gelicek güftemiz oldu beste
Girelim ġayra nühüfte bir uṣūl ile hemān

bir yere irdigi yoḳ:

1. **bir yere irdigi yoḳ:**
Kaside 1
Mısra: **103**
Kelime Tipi: **-**
Bir yere ulaştığı yok.

Bir yere irdigi yoḳ şeş-cihet [ü] çār-ʿunṣur
Dīdeden oldu dilā cümle ʿavālim pinhān

bırak-:

1. **bıraḳmaz:** *-maz*
Gazel 241
Mısra: **8**
Bir alışkanlıktan veya bir işten vazgeçmek.

Ne sevdādır bu kim vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān
Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

birāz:

1. **birāz:**
Gazel 115
Mısra: **6**
Biraz, kısa bir süre.

Ebrūsu n'ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

biri:

1. **biri:**
Gazel 46
Mısra: **10**
Bilinmeyen bir kimse.

Beyʿ ederken dür-i vaṣlın ḳo tehevvür etsin
Sūd eden biri lüknet-i güftārıdır

2. **biri:**
Muhammes 1
Mısra: **7**
"Bir tanesi" anlamında belgisiz zamir.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

3. **biri:**
Muhammes 1
Mısra: **7**
"Bir tanesi" anlamına gelen belgisiz zamir.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

bī-riyā:

1. **bī-riyā:**
Gazel 3
Mısra: **10**
Riyasız, yalansız.

Vażʿ eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Feṭḥ eder bāb-ı gülistān-ı cinānı bī-riyā

2. **bī-riyā:**
Gazel 54
Mısra: **8**
Riyasız, yalansız.

Dūşına almaz revā olsa aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā ṣūfī felekde şāla etmez iʿtibār

bī-rūḥ:

1. **bī-rūḥ:**
Gazel 63
Mısra: **9**
Ruhsuz, cansız.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

bī-ṣadā:

1. **bī-ṣadā:**
Gazel 131
Mısra: **5**
Sessiz, sedasız.

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba nisbet bī-ṣadā pā-māl
Ḥaṣīr-i zāhidāsā mevc-i naḳş-ı būriyādır Şaṭ

bisāṭ:

1. **bisāṭ:**
Gazel 129
Mısra: **10**
Halı, kilim, keçe, minder gibi yere yayılan şey, yaygı.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et
Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cūlarıñ bisāṭ

bī-şefef:

1. **bī-şefef:**
Gazel 150
Mısra: **10**
?.

Tīr-i nigāh-ı Zīvere şāyeste Fenniyā
Oldu naẓīre-i süḫanım bī-şefef hedef

bī-şübhe:

1. **bī-şübhe:**
Gazel 34
Mısra: **6**
Şüphesiz, kesin, tereddütsüz.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

2. **bī-şübhe:**
Gazel 149
Mısra: **9**
Kesin, şüphesiz, tereddütsüz.

Fenni bī-şübhe uçar miṣl-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırri der ise eger bu süḫan-efsāneye üf

3. **bī-şübhe:**
Kaside 2
Mısra: **9**
Kesin, şüphesiz, tereddütsüz.

Mehdī-i ṣāḥib-zemān olduġuna bī-şübhe kim
İsm-i evfāḳü'l-nebī olmuşdu defterden resīd

bit:

1. **biter:***-er*
Gazel 107
Mısra: **6**
(Tohum için) Filizlenip topraktan dışarıya çıkmak, yeşermek, yetişmek, büyümek.

Ġammı helāk ederse bizi çeşm-i aʿveri
Nergis biter ḳubūrumuz üzre giyāhımız

2. **biter:**-*er*
Gazel 85
Mısra: **1**
Belirmek, hasıl olmak.

Ṣanma ḫāl-i ʿārızında ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i bīmāra hindibā biter

3. **biter:**-*er*
Gazel 85
Mısra: **2**
Belirmek, hasıl olmak.

Ṣanma ḫāl-i ʿārızında ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i bīmāra hindibā biter

4. **biter:**-*er*
Gazel 85
Mısra: **4**
Belirmek, hasıl olmak.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ʿarżda cūybār olduḳça hep kīmyā biter

5. **biter:**-*er*
Gazel 85
Mısra: **12**
Belirmek, hasıl olmak.

Fenniyā taḥrīr içün maʿnā-yı şiʿr-i Seyyidi Ḳāf-ı ṭabʿımda benim kilk-i per-i ʿanḳā biter

bit-:

1. **biter:**-*er*
Gazel 85
Mısra: **8**
Bitmek, yetişmek.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā lāle-i ḥamrā biter

2. **biter:**-*er*
Gazel 85
Mısra: **10**
Bitmek, sona ermek.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir rıfḳ ile ġavġā biter

bī-tāb ol:

1. **bī-tāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Çok yorulmak, bitkin duruma gelmek, gücü kalmamak.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-seḥer devr etmede gerdūnı
Bulunmaz böyle bir ṭalʿat çi sūd ʿālemde bī-tāb ol

biter:

1. **biter:**
Gazel 85
Mısra: **6**
Oluşmak, meydana gelmek.

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

bıṭṭīḫ-i küfteler:

1. **bıṭṭīḫ-i küfteler:**-*ler*
Gazel 168
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ezilmiş kavun.

Ey nev-zemīn-i Fennī gülistān-ı dil iseñ

Bıṭṭīḫ-i küfteler ile sen būstān mısın

bī-ʿünvān:

1. **bī-ʿünvān:**
   Gazel 78
   Mısra: **1**
   Ünvansız, isimsiz.

Ḳılmayan ey dil teʾehhül ṣanma bī-ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mıṣr ol sulṭān olur

bī-vefā:

1. **bī-vefādır:**-*dır*
   Gazel 31
   Mısra: **1**
   Vefasız.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

biz:

1. **bizim:**
   Gazel 83
   Mısra: **4**
   Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

2. **biz:**
   Gazel 91
   Mısra: **2**
   Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

3. **biz:**
   Gazel 93
   Mısra: **9**
   Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Bu bī-çāre nuḳūd-ı sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuṣlata ḫarc-ı rāh ederiz

4. **biz:**
   Gazel 106
   Mısra: **10**
   Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Pūşīdesini refʿ edip ʿuşşāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz rū-be-rūyuz

5. **biz:**
   Gazel 127
   Mısra: **7**
   Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūż

6. **biz:**
   Gazel 151
   Mısra: **8**
   Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

7. **biz:**
   Gazel 159
   Mısra: **3**
   Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī mey-āşām eyledik

Būs edip laʿl-i lebin
şevḳine bayram eyledik

8. **biz:**
Gazel 214
Mısra: **4**
Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār içün çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

9. **bize:***-e*
Gazel 108
Mısra: **2**
"Biz" birinci çoğul şahıs zamiri.

Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

10. **bize:***-e*
Muhammes 1
Mısra: **29**
"Bir" birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

(biz):

1. **(biz):**
Gazel 147
Mısra: **3**
Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Sāḳiyā bezm-i ḥaḳīḳatde (biz) seniñle ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş ırağ

bizden:

1. **bizden:**
Gazel 142
Mısra: **4**
Birinci çokluk şahıs zamirinin ayrılma hali.

Vaḳf edip mescid-i ruḫsārıña ver yevmiyye
Naḳd-i būs-ı lebiñi eyleme bizden taḳṭīʿ

bize:

1. **bize:**
Gazel 28
Mısra: **10**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

2. **bize:**
Gazel 46
Mısra: **7**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Edip āġāza uṣūliyle bize şeh-nāzım
Būselik ḳılmadı ʿuşşāḳa nev-ā-kārıdır

3. **bize:**
Gazel 75
Mısra: **5**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aṣmış ayaġ üstündedir

4. **bize:**
Gazel 108
Mısra: **2**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān
eyler bize zāhid nefes

5. **bize:**
Gazel 110
Mısra: **12**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Yem-i giryāna ġarḳ
olmazdan aḳdem ey
felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās

6. **bize:**
Gazel 113
Mısra: **10**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū
ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec
nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

7. **bize:**
Gazel 127
Mısra: **8**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ
bize de Kaʿbedir mefrūż

8. **bize:**
Gazel 154
Mısra: **2**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Bir kerre meye başlada
mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize
gel ḳıl babalıḳlıḳ

9. **bize:**
Gazel 178
Mısra: **10**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı
giderirmiş Fennī
O çiçek ṣuyunu ṣunsun
bize gül-āb içelim

10. **bize:**
Gazel 179
Mısra: **5**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Bize gerdāniyeden
būselige
Muṭribā kār-ı nühüft
olsa maḳām

11. **bize:**
Gazel 208
Mısra: **7**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini
sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza
bir meḥel olsa

12. **bize:**
Gazel 224
Mısra: **8**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Ḫafîce bāde nūş
olduḳça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa
ʿaceb mi sīm ü zersizce

13. **bize:**
Gazel 234
Mısra: **13**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

İçip içip bize rez-
duḫteri etme ḥarām

Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol zāhidā hilāliñ mi

14. **bize:**
Gazel 239
Mısra: **1**
"Biz" zamirinin yönelme eki almış şekli.

Āyā bize bir Ḥıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

biz'elden:

1. **biz'elden:**
Müstezad 1
Mısra: **6**
Bize elden.

Cān baḫş eder ol mürde-i maḫmūra ezelden
Ṣun sāḳī biz'elden

bizi:

1. **bizi:**
Gazel 21
Mısra: **8**
Birinci çoğul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış şekli.

Versin leẕeẕ mevācibin ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

2. **bizi:**
Gazel 91
Mısra: **5**
Birinci çoğul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış şekli.

Ṣanma ṣūfī bizi sen ḥalḳa-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān ile tevḥīd ederiz

3. **bizi:**
Gazel 106
Mısra: **5**
Birinci çoğul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış şekli.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

4. **bizi:**
Gazel 107
Mısra: **5**
Birinci çoğul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış şekli.

Ġammı helāk ederse bizi çeşm-i aʿveri
Nergis biter ḳubūrumuz üzre giyāhımız

5. **bizi:**
Gazel 123
Mısra: **12**
Birinci çoğul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış şekli.

Ferdālara ṣalmaḳ bizi cānāneye maḫṣūṣ
Envāʿ-ı dürūġ vaʿd-i muṣannaʿ ile Fennī

6. **bizi:**
Gazel 152
Mısra: **1**
Birinci çoğul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış şekli.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

7. **bizi:**
Gazel 221
Mısra: **3**
Birinci çoğul şahıs

zamirinin belirtme durum eki almış şekli.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān
Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde

8. **bizi:**
Gazel 239
Mısra: **3**
Birinci çoğul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış şekli.

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i peydā bulunur mu

bizimle:

1. **bizimle:**
Gazel 224
Mısra: **1**
Biz ile birlikte, bizim yanımızda.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

boġaz:

1. **boġaz:**
Gazel 37
Mısra: **7**
Boğaz.

Bebekden aḫẕ edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥiṣāra her çi bād-ābād

boġaz derdine düş:

1. **boġaz derdine düş:**-*dü*
Gazel 16
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **Deyim**
Geçim için uğraşma, kazanç sağlama kaygısı.

Eṭrāfı fiten başdı aġıp gitmede mīzān
Ḫalḳ düşdü boġaz derdine dirhemde ḥavādiṣ

boġup:

1. **boġup:**
Gazel 128
Mısra: **9**
Bir şeyin çevresini ip veya elle sararak sıkmak, daraltmak.

Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

boş ḳoyma:

1. **boş ḳoyma:**-*ma*
Müstezad 2
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Boş bırakmak.

Bend etmek içün kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş ḳoyma sen anı

boşla:

1. **boşla:**
Gazel 95
Mısra: **8**
Ehemmiyet vermemek.

ʿUşşāḳa būselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

bosnaya vālī oldu:

1. **bosnaya vālī oldu:**-*du*
Kıt'a 4
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Bosna'ya vali olmak.

Deme bir eksigim var ʿaẓm edip ṣun Fenniyā tārīḫ
Nişāncı Muṣṭafā Paşa çü oldu Bosnaya vālī

bostān-ı dil-ārā:

1. **bostān-ı dil-ārā:**
Gazel 63
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül alan, gönül okşayan bahçe.

Dü-çār olsam n'ola ʿaynımda bostān-ı dil-ārāya
Güẕergāhım benim ol sīne-i nevʿ-i memerrdendir

boyan:

1. **boyandı:***-dı*
Gazel 89
Mısra: **7**
Boyalı, ...renk ile boyalanmak.

Boyandı laʿl-i sāḳī reng-i ḫūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya ammā mülde sārīdir

böyle:

1. **böyle:**
Gazel 55
Mısra: **10**
Aynıyla, bu tarzda.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle süḫanlar fesānedir

2. **böyle:**
Gazel 59
Mısra: **2**
Aynıyla, bu tarzda.

Başşa rikāb-ı vuṣlata cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i fürs böyle el verir

3. **böyle:**
Gazel 82
Mısra: **10**
Aynıyla, bu tarzda.

Fenniyā feth etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

4. **böyle:**
Gazel 97
Mısra: **12**
Aynıyla, bu tarzda.

Yem-i süḫanda reʾīs-i Celālīveş Fennī
"Nūḥ yelken" maẓmūnı böyle aḳdaramaz

5. **böyle:**
Gazel 132
Mısra: **10**
Aynıyla, bu tarzda.

Erbāb-ı naẓm içünde ʿaceb var mı Fenniyā
Maẓmūn ile nikāta verir böyle irtibāṭ

6. **böyle:**
Gazel 156
Mısra: **8**
Aynıyla, bu tarzda.

Āṯār u neṯrimizde bulunmazsa Fenniyā
Mecmūʿalarda böyle ṣad-efsānemiz mi yoḳ

7. **böyle:**
Gazel 9
Mısra: **5**
Aynıyla, bu şekilde.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

8. **böyle:**
Gazel 183
Mısra: **16**
Aynıyla, bu şekilde.

Fenniyā ṣāḥib-zemīn-i
Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāġ-ı süḫanda
böyle bir fem
görmedim

9. **böyle:**
Gazel 229
Mısra: **6**
Aynıyla, bu şekilde.

Nār-ı şehr-i Sitānbulu
seyr et
Böyle bir iḫtirāḳ var
dilde

10. **böyle:**
Gazel 194
Mısra: **14**
Böyle, bu şekilde.

Bāġ-ı süḫanda mīve-i
mażmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze
zemīni olanlarıñ

11. **böyle:**
Gazel 214
Mısra: **10**
Böyle, bu şekilde.

Dībāc-ı naẓm-ı zeylini
seyr eyle Fenniyā
Olmaz naẓīre böyle
metāʿ-ı zirā zere

12. **böyle:**
Gazel 115
Mısra: **2**
"böyle, bu şekilde" anlamlarına gelen durum zarfı.

Kālā-yı viṣāliñ gibi
ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

13. **böyle:**
Muhammes 1
Mısra: **26**
"böyle, bu şekilde" anlamlarına gelen durum zarfı.

Baḫīl olma kerem ḳıl
ʿāleme iḥsānıñı var et
Devā mı ʿaksine
devrānla böyle yürü çıḳ
git

14. **böyledir:**-*dir*
Gazel 172
Mısra: **2**
"Böyle, bu şekilde, buna benzer" anlamına gelen bir durum zarfı.

Bezm-i gülşen rind-i
sāḳī encümen-pīrā
degil
Böyledir bāġ-ı cihān
şimdi neşāṭ-efzā degil

böyle bir:

1. **böyle bir:**
Kıt'a 4
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Bu tarzda, bu şekilde, çok güzel.

Ne mümkin vaṣfın
etmek böyle bir vālā-yı
ẕī-şānıñ
Senāver bendesiniñ
dem-be-dem maḳṣūr-ı
aʿmāli

2. **böyle bir:**
Kıt'a 9
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bu tarzda, bu şekilde, çok güzel.

Bu devrāna ne mümkin
böyle bir ḳalb-i żiyā
gelmek
Ḫayāl-i dīdesi dā'im
anıñ nūr-ı Cemālullah

böyle bir ṭalʿat bulunmaz:

1. **böyle bir ṭalʿat bulunmaz:** *-un, -maz*
Kıt'a 10
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Böyle bir yüz (çocuk) bulunmaz.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-seḥer devr etmede gerdūnı
Bulunmaz böyle bir ṭalʿat çi sūd ʿālemde bī-tāb ol

böyle iş et:

1. **böyle iş et:**
Murabba 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Böyle bir iş et.

Pārelendi cigerim oldu perīşān-ḥālim
Saña lāyıḳ mı baña böyle iş et sulṭānım

boynuma geçirdi:

1. **boynuma geçirdi:** *-di*
Gazel 118
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Boyna dolamak // idam etmeye hazırlanmak.

Şerbet-i laʿli şifā derken dil-i dīvāneye
Ḥalḳa-i zülfüñ geçirdi boynuma zencīrveş

bu:

1. **bu:**
Gazel 3
Mısra: **11**
Bu, işaret zamiri.

Fenniyā bu sırr-ı fendir kim bu ebyāt-ı süḫan
Oḳuyup fehm edemez maẕmūn–ı terkīb-āşinā

2. **bu:**
Gazel 4
Mısra: **4**
Bu, işaret zamiri.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

3. **bu:**
Gazel 29
Mısra: **3**
Bu, işaret zamiri.

Bu mu sebeb vaḳ[i]tinden mi ġıdā aḫẕ eyler
Evc-i ʿalāda hümā-perde cemīʿ-i ervāḥ

4. **bu:**
Gazel 71
Mısra: **3**
Bu, işaret zamiri.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

5. **bu:**
Gazel 78
Mısra: **9**
Bu, işaret zamiri.

Bu meṣeldir ki denir dü-dil olunca yek şehā
ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

6. **bu:**
Gazel 153
Mısra: **7**
Bu, işaret zamiri.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir

bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ġılāf

7. **budur:**
Gazel 155
Mısra: **7**
Bu, işaret zamiri.

Ḫavfım budur ki ġarḳ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i
fenānıñ ḳarārı yoḳ

8. **bu:**
Gazel 191
Mısra: **9**
Bu, işaret zamiri.

Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir
tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭabʿ-ı Fennī
ʿabd-i kemīneden

9. **bu:**
Gazel 199
Mısra: **1**
Bu, işaret zamiri.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe
ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir
loḳma cānāna kebābım
bu

10. **bu:**
Gazel 199
Mısra: **2**
Bu, işaret zamiri.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe
ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir
loḳma cānāna kebābım
bu

11. **bu:**
Gazel 199
Mısra: **4**
Bu, işaret zamiri.

Suʾāl eylerse laʿlin būs
ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş
et deyü yāre cevābım
bu

12. **bu:**
Gazel 199
Mısra: **6**
Bu, işaret zamiri.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i
ḫaṭṭ u ḫālin būsına
tezyil
Tefekkür defter-i hecr-i
viṣālinde ḥisābım bu

13. **bu:**
Gazel 199
Mısra: **8**
Bu, işaret zamiri.

Revān olsa n’ola fikr-i
ruḫ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-
i ʿālem-tāba ābım bu

14. **bu:**
Gazel 199
Mısra: **10**
Bu, işaret zamiri.

Nice vezn eyleyem ṭāġ-ı
zebūnum vaṣf-ı ḫāliñle
Dehān-ı ʿandelīb-i dilde
yek-dāne ş̲evābım bu

15. **bu:**
Gazel 199
Mısra: **12**
Bu, işaret zamiri.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o
māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat
ẓuhūr eylerse ḫvābım
bu

16. **bu:**
Gazel 241
Mısra: **7**
Bu, işaret zamiri.

Ne sevdādır bu kim
vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i

cānān
Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

17. **bu:**
Gazel 3
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā bu sırr-ı fendir kim bu ebyāt-ı süḫan
Oḳuyup fehm edemez maẕmūn–ı terkīb-āşinā

18. **bu:**
Gazel 4
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Bu naẕmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

19. **bu:**
Gazel 6
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

20. **bu:**
Gazel 8
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Bu naẕm-ı meżāmīn ile ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫan-dāna teḳarrüb

21. **bu:**
Gazel 9
Mısra: **13**
Bu, işaret sıfatı.

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanẕīr eyle Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẕmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

22. **bu:**
Gazel 12
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiʿri
Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ʿayān et

23. **bu:**
Gazel 15
Mısra: **6**
Bu, işaret sıfatı.

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

24. **bu:**
Gazel 15
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet

25. **bu:**
Gazel 16
Mısra: **1**
Bu, işaret sıfatı.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṯ
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṯ

26. **bu:**
Gazel 19
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Bint-i rezi gör ḥacle-i bezminde o Fennī
ʿAyş etdi bu şeb zāhide ḫünṯā-yı müʿenneṯ

27. **bu:**
Gazel 20
Mısra: **7**
Bu, işaret sıfatı.

Celālīden naẓīre isteyip bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā eyle olmazsa miyānın ḳoc

28. **bu:**
Gazel 21
Mısra: **12**
Bu, işaret sıfatı.

Bāzār-ı zīb -i silk-i selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-i manẓūmuma revāc

29. **bu:**
Gazel 28
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

30. **bu:**
Gazel 31
Mısra: **6**
Bu, işaret sıfatı.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

31. **bu:**
Gazel 32
Mısra: **1**
Bu, işaret sıfatı.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

32. **bu:**
Gazel 32
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Jende-i ḫūn ile dil olsa n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

33. **bu:**
Gazel 34
Mısra: **3**
Bu, işaret sıfatı.

Nice sīḫ olmaya bu sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı maḥabbetde tabīḫ

34. **bu:**
Gazel 36
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd

35. **bu:**
Gazel 37
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

36. **bu:**
Gazel 42
Mısra: **6**
Bu, işaret sıfatı.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Ṣunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

37. **bu:**
Gazel 43
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

Müzeyyen olsa zaḫmım penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden meʾhūẕ

38. **bu:**
Gazel 47
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Felek ister ise bādbān behāsınadır

39. **bu:**
Gazel 49
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Devā-yı viṣāl-i yāre mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rūzgār-ı āsmānīye belā derler

40. **bu:**
Gazel 51
Mısra: **5**
Bu, işaret sıfatı.

Nessāc-ı ʿışḳa nice ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

41. **bu:**
Gazel 53
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

42. **bu:**
Gazel 53
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Fennī bu nev-zemīni Leẕīẕiye ʿarż edip
Seng-i Ḥişārı ṭabʿ-ı hünerden temel ḳopar

43. **bu:**
Gazel 55
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise ʿöẕrüñ şehā nedir
Ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣlıñ ise bu behā nedir

44. **bu:**
Gazel 59
Mısra: **12**
Bu, işaret sıfatı.

Fennīyi gör ki şiʿr-i Leẕīẕīye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre ġazel verir

45. **bu:**
Gazel 61
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Fennī Celāli olma güş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

46. **bu:**
Gazel 63
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

47. **bu:**
Gazel 64
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Dil-i şehenşāh-ı ṭūl-ı emelde bataḳlıdır
Ol bu binā-yı fitne-i kākülde ṣaḳlıdır

48. **bu:**
Gazel 65
Mısra: **4**
Bu, işaret sıfatı.

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

49. **bu:**
Gazel 66
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā ebr-i felekveş bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān ṣıḳılır

50. **bu:**
Gazel 67
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

51. **bu:**
Gazel 78
Mısra: **12**
Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile ẕī-şān olur

52. **bu:**
Gazel 79
Mısra: **5**
Bu, işaret sıfatı.

Ḥāl-i lebini bu dil-i şeydāya ṣorarsıñ
Düşmüş lebeni kevs̱er-i ḥavż içre siñekdir

53. **bu:**
Gazel 80
Mısra: **1**
Bu, işaret sıfatı.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

54. **bu:**
Gazel 80
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

55. **bu:**
Gazel 82
Mısra: **7**
Bu, işaret sıfatı.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

56. **bu:**
Gazel 83
Mısra: **4**
Bu, işaret sıfatı.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh

Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

57. **bu:**
Gazel 90
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

ʿArż et bu naẓmı Neşʾet Efendiye Fenniyā
Cevher-fürūş-ı pey-revin ol cevherīsidir

58. **bu:**
Gazel 91
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz

59. **bu:**
Gazel 92
Mısra: **3**
Bu, işaret sıfatı.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

60. **bu:**
Gazel 93
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Bu bī-çāre nuḳūd-ı sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuṣlata ḫarc-ı rāh ederiz

61. **bu:**
Gazel 95
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

62. **bu:**
Gazel 95
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

ʿUşşāḳa büselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

63. **bu:**
Gazel 96
Mısra: **6**
Bu, işaret sıfatı.

Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

64. **bu:**
Gazel 101
Mısra: **5**
Bu, işaret sıfatı.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

65. **bu:**
Gazel 101
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Fennī baña bu dāʾire-i ʿışḳa muvāfıḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir kār bulunmaz

66. **bu:**
Gazel 102
Mısra: **1**
Bu, işaret sıfatı.

Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz

Jāleler oldu ṣaçıldı
gözümüzden nemimiz

67. **bu:**
Gazel 104
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

Ne ʿaceb bint-i rezi
görse kimi rūʾyāda
Ekṣeriyyā bu düşü
zāhide taʿbīr ederiz

68. **bu:**
Gazel 104
Mısra: **12**
Bu, işaret sıfatı.

Düşme iflās ile ey ṣūfi
ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-
teni tesḫīr ederiz

69. **bu:**
Gazel 104
Mısra: **13**
Bu, işaret sıfatı.

Ġāʿibāne nedir āyā bu
meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda
da tanẓīr ederiz

70. **bu:**
Gazel 109
Mısra: **7**
Bu, işaret sıfatı.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı
anı āvīze çeres

71. **bu:**
Gazel 112
Mısra: **4**
Bu, işaret sıfatı.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül
maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

72. **bu:**
Gazel 113
Mısra: **14**
Bu, işaret sıfatı.

Fennīye yine etmese bir
ġonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe
dehen-i bülbül-i dem-
keş

73. **bu:**
Gazel 115
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Kālā-yı viṣāliñ gibi
ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

74. **bu:**
Gazel 116
Mısra: **7**
Bu, işaret sıfatı.

Bu şeb meclisde ṭaş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i
cebīnin bīm göstermiş

75. **bu:**
Gazel 124
Mısra: **3**
Bu, işaret sıfatı.

Uṣūliyle ayaġın denk
alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen
zāhidā olma ṣaḳın
raḳḳāṣ

76. **bu:**
Gazel 125
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Zāhid sen umūruñ
idegör Ḫālıḳa tefvīż

Geldikçe nedir ḥāliñi
maḫlūḳa bu taʿrīż

77. **bu:**
Gazel 125
Mısra: **5**
Bu, işaret sıfatı.

Sevdā-yı ḫaṭıñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i
buhrān ile temrīż

78. **bu:**
Gazel 126
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Ḍārū-yı rūḫı ḳılsa telef
ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü
milḳā-yı bī-ḥażīż

79. **bu:**
Gazel 129
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī
Efendiye yürü ʿarż et
Oḳuyup basṭ ʿafv
etmesin nikāt-cūlarıñ
bisāṭ

80. **bu:**
Gazel 130
Mısra: **1**
Bu, işaret sıfatı.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra
ḥekīmāne tavassuṭ

81. **bu:**
Gazel 132
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb
u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu
şeb rinde çoḳ simāṭ

82. **bu:**
Gazel 136
Mısra: **4**
Bu, işaret sıfatı.

Meyi nūş eylemek
maʿnāda cāʾizdir deyü
rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek
güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

83. **bu:**
Gazel 140
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Kim verdi ḫaber bu
ġazeli vaḳʿa-nüvīse
Fennī dedi baʿżıları
taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

84. **bu:**
Gazel 144
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi
ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde ṣebte
bu çeşmim güvāh dirīġ

85. **bu:**
Gazel 153
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey
içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez
duḫteri pīr-i muġān

86. **bu:**
Gazel 157
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ
şöyle leẕẕet verdigim
Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i
nikātın bal ile ḳaymaḳ

87. **bu:**
Gazel 164
Mısra: **5**
Bu, işaret sıfatı.

Bu rūzgār-ı çerḫ-i fenā içre ġarḳ olur
Gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña düşen melek seniñ

88. **bu:**
Gazel 164
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Fennī bu esbāba düşüp sāʿat-i hezār
Döndü daḳīḳa seng-i ġamıñla felek seniñ

89. **bu:**
Gazel 165
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Taḫayyül eyle dilde Fenniyā bu maʿni-i bikri
Zifāf-ı nev-ʿarūs-ı naẓm-ı pāk-i Fıṭnat isterseñ

90. **bu:**
Gazel 166
Mısra: **4**
Bu, işaret sıfatı.

Çü aḫẕ olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

91. **bu:**
Gazel 166
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

92. **bu:**
Gazel 169
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

93. **bu:**
Gazel 171
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Ben bu limegāh-ı ġamda kestigi ḫvāhem şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

94. **bu:**
Gazel 174
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

95. **bu:**
Gazel 175
Mısra: **4**
Bu, işaret sıfatı.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i Bārī bu sāl sil

96. **bu:**
Gazel 178
Mısra: **3**
Bu, işaret sıfatı.

Neşʾe vermez efendim size bu sekr-i ḥudūs̲
Tevbe-i sāḳıṭ edip bāde-i nā-yāb içelim

97. **bu:**
Gazel 183
Mısra: **6**
Bu, işaret sıfatı.

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

98. **bu:**
Gazel 183
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

99. **bu:**
Gazel 183
Mısra: **12**
Bu, işaret sıfatı.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

100. **bu:**
Gazel 184
Mısra: **7**
Bu, işaret sıfatı.

Ṭanẓīr içün āyā ki bu manẓūmemi Fennī
Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

101. **bu:**
Gazel 185
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Kenār-ı ḳulzüm-i ṭabʿ-ı Leẕīẕīye Fennī
Melek deyü bu manẓūmu bir ġazel çekelim

102. **bu:**
Gazel 191
Mısra: **7**
Bu, işaret sıfatı.

Ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ olan añlar bu nükteyi
Yoḳ farḳı lafẓ-ı güher-i naẓmıñ defīneden

103. **bu:**
Gazel 198
Mısra: **1**
Bu, işaret sıfatı.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

104. **bu:**
Gazel 198
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft gū

105. **bu:**
Gazel 201
Mısra: **4**
Bu, işaret sıfatı.

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen ṣuyuna

106. **bu:**
Gazel 203
Mısra: **7**
Bu, işaret sıfatı.

Çekdirme baḥr-i fürḳate bu rūzgār ile
Çat keşti-i viṣāline yāriñ melekse de

107. **bu:**
Gazel 203
Mısra: **17**
Bu, işaret sıfatı.

ʿArż et bu naẓmı Zīver Efendiye Fenniyā
ʿAfv eylesin ḳuṣūrunu temyīz gerekse de

108. **bu:**
Gazel 204
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

Şemm eylediyse zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile aġyār-ı rū-siyeh

109. **bu:**
Gazel 205
Mısra: **13**
Bu, işaret sıfatı.

Naẓīre ʿarż eder ʿĀrif Efendiye bu manẓūmu
ʿAcāyib ṣaçmalar taḥrīr eder Fennī-i bī-çāre

110. **bu:**
Gazel 212
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

111. **bu:**
Gazel 214
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

112. **bu:**
Gazel 215
Mısra: **7**
Bu, işaret sıfatı.

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

113. **bu:**
Gazel 216
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı göñül beste māteme

114. **bu:**
Gazel 222
Mısra: **4**
Bu, işaret sıfatı.

Ṣarf edip cānı ʿaḳār-ı vaṣl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu maṣrafı īrādıma

115. **bu:**
Gazel 222
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Bu müferriḥ-i nev-zemīni Fenniyā ʿarż eyleyip
Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

116. **bu:**
Gazel 223
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā
Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuṣūruma

117. **bu:**
Gazel 225

Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā Zīver Efendiye bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı saña zergercesine

118. **bu:**
Gazel 227
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

119. **bu:**
Gazel 228
Mısra: **6**
Bu, işaret sıfatı.

Zaḫ[ı]m-ı pür-dağı sīnemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

120. **bu:**
Gazel 230
Mısra: **3**
Bu, işaret sıfatı.

Hezārān dilleri ḥayrān eder bu maṭlaʿı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ mirʾāt-ı mażmūnu

121. **bu:**
Gazel 232
Mısra: **13**
Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

122. **bu:**
Gazel 233
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān oldu bu şeb māhiyyeti

123. **bu:**
Gazel 234
Mısra: **6**
Bu, işaret sıfatı.

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Faṣıl faṣıl yine bu ders ḳīl ü ḳāliñ mi

124. **bu:**
Gazel 234
Mısra: **12**
Bu, işaret sıfatı.

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi

125. **bu:**
Gazel 235
Mısra: **11**
Bu, işaret sıfatı.

Bu yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġatle Fenniyā
ʿÖrfī n'ola reh-i süḫānıñ olsa reh-beri

126. **bu:**
Gazel 236
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

ʿİndimde nev-zemīn deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice ṣunayım bu rekāketi

127. **bu:**
Gazel 236
Mısra: **16**
Bu, işaret sıfatı.

Cevher-fürūş-ı ṭabʿ-ı
Ḥasībāya Fenniyā
ʿArż et bu dürr-i rişte-i
naẓm-ı belāġati

128. **bu:**
Gazel 237
Mısra: **6**
Bu, işaret sıfatı.

Ebruvānıñ meyli Oḳ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze
seyr-i Saʿd-ābāda mı

129. **bu:**
Gazel 237
Mısra: **13**
Bu, işaret sıfatı.

Fenniyā lüknet-zebān
ile bu tanẓīriñ ʿaceb
Zīver-i manẓūm-ı pāk-i
cāzim-i üstāda mı

130. **bu:**
Gazel 239
Mısra: **3**
Bu, işaret sıfatı.

Bu nevm-i teġāfülde
bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

131. **bu:**
Gazel 239
Mısra: **12**
Bu, işaret sıfatı.

İbrāhime teşbīh ile
Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa
miʿmār bulunur mu

132. **bu:**
Gazel 245
Mısra: **12**
Bu, işaret sıfatı.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi
cennetiñ nāzik gülü

133. **bu:**
Kıt'a 3
Mısra: **2**
Bu, işaret sıfatı.

Esmā Sulṭān-ı celādetli
keremkār-ı cihān
Yapmaġa bu ḥavżı sevḳ
etdi dil-i sitāresi

134. **bu:**
Kıt'a 9
Mısra: **18**
Bu, işaret sıfatı.

Gelip bir tārīḫ-i zībā
dedim mevlūduna
Fennī
Bu nām ile ṭulūʿ etdi
Meḥemmed Rıżāʾullah

135. **bu:**
Gazel 98
Mısra: **9**
İşaret sıfatı.

N'ola meydānı alsa
eşheb-i Fennī bu vādīde
Feżā-yı naẓma esb-i
reh-rev-i hem-pā çıḳar
çıḳmaz

136. **bu:**
Gazel 5
Mısra: **13**
Bu, işaret sıfatı.

Raḳṣ eyleyerek geldi bu
şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-
duḫteri ayaġına ḥınnā

137. **bu:**
Gazel 22
Mısra: **8**
Bu, işaret sıfatı.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra
cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu

hevesden ḳatl olur ṣāḥib-ḫurūc

138. **bu:**
Gazel 39
Mısra: **7**
Bu, işaret sıfatı.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

139. **bu:**
Gazel 100
Mısra: **10**
Bu, işaret sıfatı.

Fennī ḳo yeter zühd-i ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i levvāmeye ṣıġmaz

140. **būyuz:** *-yuz*
Gazel 106
Mısra: **1**
Koku.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

141. **bu:**
Gazel 245
Mısra: **12**
"Bu" işaret sıfatı.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

142. **bu:**
Gazel 17
Mısra: **4**
"Bu" işaret sıfatı.

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip cismi ṣūfiyā
Bu ṭarz-ı nev-verāʿla saña būriyā ʿabeṣ

143. **bu:**
Gazel 58
Mısra: **5**
Koku.

Mıṣr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

144. **bu:**
Kıt'a 7
Mısra: **18**
"Bu" işaret sıfatı.

Mevlidi tārīḫini müjde edip Fenniyā
Dedim o maḫdūm içün bu süḫan-ı efḍali

145. **buña:** *-n, -a*
Muhammes 1
Mısra: **8**
"Bu" işaret sıfatı.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

146. **bu:**
Gazel 50
Mısra: **10**
"Bu" işaret sıfatı.

Dedim görünce zemīn-i Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭabʿ-ı Belīġiñ żevāyiʿindendir

147. **bu:**
Gazel 149
Mısra: **10**
"Bu" işaret sıfatı.

Fenni bī-şübhe uçar miṣl-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırri der ise eger bu süḫan-efsāneye üf

148. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **53**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu maḳāma gelicek güftemiz oldu beste
Girelim ġayra nühüfte bir uṣūl ile hemān

149. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **62**
"Bu" işaret sıfatı.

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

150. **bu:**
Kaside 1
Mısra: **155**
"Bu" işaret sıfatı.

Gelip üçler dedi tārīḫini bu manẓūmeñ
Şeb-i miʿrācına dil-i micmer ʿūd-ı sūzān

151. **budur:** *-dur*
Kaside 1
Mısra: **151**
"Bu" işaret sıfatı.

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

152. **bu:**
Kaside 2
Mısra: **24**
"Bu" işaret sıfatı.

Ḳāʾilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

153. **bu:**
Kıt'a 3
Mısra: **6**
"Bu" işaret sıfatı.

Gülşen-i vaṣfın tefekkür eyler iken nāgehān
Güş etdi bu ṣadā-yı Fenni-i bī-çāresi

154. **bu:**
Kıt'a 3
Mısra: **8**
"Bu" işaret sıfatı.

Tārīḫin üçler gelip der ḥarf-i cevherdārla
Cennet içre ʿaynıdır bu kevs̱erin fevvāresi
[Sene 1191]

155. **bu:**
Kıt'a 6
Mısra: **7**
"Bu" işaret sıfatı.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūʿ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ʿAṭāullah

156. **bu:**
Kıt'a 8
Mısra: **11**
"Bu" işaret sıfatı.

Ne rifʿatdir aña māder peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

157. **bu:**
Kıt'a 9
Mısra: **5**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu devrāna ne mümkin böyle bir ḳalb-i żiyā gelmek
Ḫayāl-i dīdesi dāʾim anıñ nūr-ı Cemālullah

158. **bu:**
Kıt'a 12
Mısra: **31**
"Bu" işaret sıfatı.

Bikr-i meżāmīn ile bu süḫan-ı nekreyi
Gūşına dūşīzeniñ söyledi

159. **bu:**
Kıt'a 13
Mısra: **2**
"Bu" işaret sıfatı.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffaḳ oldu bünyādına bu kāşāneniñ nāgāh

160. **bu:**
Kıt'a 13
Mısra: **7**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

161. **bu:**
Kıt'a 13
Mısra: **20**
"Bu" işaret sıfatı.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde
Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

162. **bu:**
Kıt'a 14
Mısra: **5**
"Bu" işaret sıfatı.

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o ẕāt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

163. **bu:**
Kıt'a 14
Mısra: **20**
"Bu" işaret sıfatı.

Ḥıfẓ edip āteş-i iḥrāḳdan [anı] dāʾim
Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iḥrāḳ

164. **bu:**
Kıt'a 14
Mısra: **23**
"Bu" işaret sıfatı.

Fenni ver ṣāḥib-i ebnāsına bu tārīḫi
Eylediñ ṣan İremi cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

165. **bu:**
Muhammes 1
Mısra: **8**
"Bu" işaret sıfatı.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

166. **bu:**
Muhammes 1
Mısra: **13**
"Bu" işaret sıfatı.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

167. **bu:**
Murabba 1
Mısra: **16**
"Bu" işaret sıfatı.

Düzd deme ʿuṣṣāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

168. **bu:**
Murabba 2
Mısra: **4**
"Bu" işaret sıfatı.

Ḳulḳul-ı cām-ı ṣürāḥī
bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ
ṭūtī-i gūyāsıdır

169. **bu:**
Müstezad 1
Mısra: **3**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu câme ile faḫrimi
Dārāya degişmem
Pinhān u hüveydā

170. **bu:**
Müstezad 1
Mısra: **18**
"Bu" işaret sıfatı.

Pālūde midir vuṣlatıñ
ey Fāris-i niʿmet
Nā-dīde bu lezzet

171. **bu:**
Müstezad 2
Mısra: **25**
"Bu" işaret sıfatı.

Sırrīye ṣunup bu süḫan-
ı āyīne-i Fennī
Esrārıñı maḫfī

172. **buña:**-*na*
Kıt'a 12
Mısra: **5**
"Bu" işaret zamiri.

Buña töhmet-i mey
deyü elsine-i nāsda
El-veledü sirri ebīh
nāṭıḳa-i ekberān

173. **bu:**
Müstezad 2
Mısra: **6**
"Bu" işaret adılı (zamir).

Bir nīm-nigehi yoḳ ise
ʿuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

bu esnāda:

1. **bu esnāda:**
Kıt'a 4
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bu sırada.

Bu esnāda gerçi
olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aḥvāli

bu ḥāl üzre:

1. **bu ḥāl üzre:**
Gazel 220
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Bu şekilde, bu şekil üzere.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne
miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū
ḫvāba varsın pister isterse

bu ḥālet ile:

1. **bu ḥālet ile:**
Kaside 1
Mısra: **109**
Kelime Tipi: **-**
Bu şekilde, böylece.

Ḳābe ḳavseyn e duḫūl
eyledi bu ḥālet ile
Vāṣıl oldu ḥarem-i ḫāṣa
o ṣāḥib-i ʿirfān

bu iki:

1. **bu iki:**
Kıt'a 4
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bu iki.

Bu esnāda gerçi
olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aḥvāli

bu kim:

1. **bu kim:**
Kıt'a 9
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bu ki.

Ne merkezdir bu kim o
mehde ṣaf eyleyip
ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu
saʿy ile o bir dil-ḫvāh

bu ne:

1. **bu ne:**
Kaside 1
Mısra: **117**
Kelime Tipi: **-**
Bu ne kadar güzel.

Añlanılmaz bu ne
ṣoḥbet bu ne
keyfiyyetdir
ʿAḳl ile fehm edemez
künhünü zihn-i insān

2. **bu ne:**
Kaside 1
Mısra: **117**
Kelime Tipi: **-**
Bu ne kadar güzel.

Añlanılmaz bu ne
ṣoḥbet bu ne
keyfiyyetdir
ʿAḳl ile fehm edemez
künhünü zihn-i insān

bu ne sevdā:

1. **bu ne sevdā:**
Müstezad 1
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Bu nasıl bir sevdadır.

Ṣad-deste gül ü sünbül-i
ġarrāya degişmem
Bilmem ne bu sevdā

bu peydā:

1. **bu peydā:**
Müstezad 3
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bu meydana geliş.

ʿUşşāḳa āh edip aġyār
içün eder
Ġavġāya bu peydā

bucaḳ:

1. **bucaḳlıdır:** *-lıdır*
Gazel 64
Mısra: **6**
Bucak, köşe, yer.

Düzd -i nigāhı kūşe-i
tār-ı ġamzede
Ol ser-hezār ceyş-i
fiten-cū bucaḳlıdır

2. **bucaġa:** *-a*
Gazel 215
Mısra: **5**
Bucak, kenar, köşe, yer.

Düzd-i nigehinden n'ola
dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce

budur:

1. **budur:**
Gazel 48
Mısra: **3**
Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret.

Ḥavfım budur ḳażā ile
diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

2. **budur:**
Gazel 183
Mısra: **5**

Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret.

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

3. **budur:**
Gazel 214
Mısra: **5**
Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret.

Ḫavfım budur ḥışn-ı dili ḥüsn ü rıfḳla
Ol ceyş-i kāfir-i müjeye mā-verā-vere

4. **budur:**
Gazel 233
Mısra: **8**
Üzerinde durulan, hakkında söz söylenileni işaret.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

bugün:

1. **bugüne:**-*e*
Gazel 195
Mısra: **10**
Bugün.

Degil s̱ābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

2. **bugün:**
Gazel 213
Mısra: **9**
Bugün.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

3. **bugün:**
Gazel 209
Mısra: **9**
Bugün.

Bugün seyr-i Bebekde ḳatl edip ʿuşşāḳını Fennī
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

4. **bugün:**
Gazel 4
Mısra: **7**
İçinde bulunulan zaman, gün.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevs̱er dedi āb-ı zülāl ammā

5. **bugün:**
Gazel 62
Mısra: **1**
İçinde bulunulan zaman, gün.

Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur

buhrān u buñ:

1. **buhrān u buñ:**-*dur*
Gazel 163
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Buhran ve sıkıntı.

Şerbet-i tebḫāle-i laʿl-i lebiñ ṣun ḥāz̤ıḳā
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye buhrān u buñdur perçemiñ

buhrān-ı firāḳıñ:

1. **buhrān-ı firāḳıñ:** *-ıñ*
Gazel 200
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık buhranı.

Ḥasret-i laʿl-i lebiñle ey ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāḳıñ ṭutuşup oldu ʿalev

buhrān-ı ʿışḳa:

1. **buhrān-ı ʿışḳa:** *-a*
Gazel 17
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşk buhranı // aşk derdi.

Besdir mizāca ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ʿışḳa mā-ı ter-i hindibā ʿabes

buhrān-ı ʿışḳı:

1. **buhrān-ı ʿışḳı:** *-ı*
Gazel 205
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Aşk buhranı // aşk derdi.

Yetiş Loḳmānveş buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip defʿ et
Şifādır şerbet-i laʿl-i lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

bükā:

1. **bükā:**
Gazel 183
Mısra: **13**
Ağlama, ağlayış.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

buḳrāṭ:

1. **buḳrāṭ:**
Gazel 129
Mısra: **8**
Eski Yunan hekimi Hipokratis (Hipokrat).

Dür-i dendān u laʿliñ görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaṣf edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

bul:

1. **bulmuş:** *-muş*
Gazel 80
Mısra: **2**
Elde etmek, ulaşmak.
Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

2. **buldu:** *-du*
Gazel 236
Mısra: **12**
Arayarak temin etmek.

Üstādıma ki misl-i Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı ḥayāt-ı selāseti

3. **bulmuş:** *-muş*
Gazel 80
Mısra: **4**
Var olmak, mevcut olmak.

Çeşm-i bülbül cāmelerle yārı seyr edip göñül
Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini bulmuş donanmış pā vü ser

4. **bulmuşken:** *-muşken*
Gazel 122
Mısra: **9**

Var olmak, mevcut olmak.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

5. **bulunmazsa:**-*un, -maz, -sa*
Gazel 156
Mısra: **7**
Var olmak, mevcut olmak.

Āsār u nesrimizde bulunmazsa Fenniyā
Mecmūʿalarda böyle ṣad-efsānemiz mi yoḳ

6. **bulmuş:**-*muş*
Gazel 80
Mısra: **1**
Görmek, denk gelmek.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

7. **bulunmaz:**-*un, -maz*
Gazel 190
Mısra: **9**
Arayarak temin etmek; ermek, ulaşmak.

Bulunmaz Kesbiye peyrev olur Fennī gibi ammā
Naẓīre iltimās etmiş süḫan-dānıñ ḳamusundan

8. **bulmadı:**-*ma, -dı*
Gazel 13
Mısra: **4**
Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak; elde etmek, kavuşmak.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

9. **bulunca:**-*unca*
Gazel 218
Mısra: **1**
(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Bir mürşidiñ ol bendesi ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme Mevlāyı bulunca

10. **bulunca:**-*unca*
Gazel 218
Mısra: **2**
(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Bir mürşidiñ ol bendesi ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme Mevlāyı bulunca

11. **bulmaḳ:**-*mak*
Gazel 231
Mısra: **15**
(Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak II ermek, elde etmek, ulaşmak.

Bulmaḳ isterseñ Sikenderveş dilā āb-ı ḥayāt
Şiʿr-i Tevfīḳı ḳırāʾat eyleyip bul ṣıḥḥati

bula:

1. **bula:**
Gazel 132
Mısra: **2**
Bulsun.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

bü'l-ʿaceb:

1. **bü'l-ʿacebdir:**
Gazel 91
Mısra: **7**
Şaşılacak şey, acayip.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz

2. **bü'l-ʿaceb:**
Gazel 112
Mısra: **7**
Şaşılacak şey, acayip.

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mi̱sl-i gülbāng-ı ceres

3. **bü'l-ʿaceb:**
Gazel 159
Mısra: **9**
Acayipliklerle dolu, çok şaşırtıcı, çok garip, çok tuhaf.

Ḳılmadıḳ ifṭār o dem ḳand-i lebiñle bü'l-ʿaceb
Bekledik ḥayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik

bulan:

1. **bulanmış:**-*mış*
Gazel 80
Mısra: **6**
1. T. sf. Karışık, saf ve berrak olmayan. 2. Kirlenmek.

Mıṣr-ı dilde bād-ı semm-i āhım esdikçe o şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek ṣolmuş bulanmış nīlüfer

bular:

1. **bular:**
Gazel 157
Mısra: **7**
Bunlar.

Bular varın yoġın furṣat bulunca
Uyuz-meşreb olan aḥbāba bāri vermesin ṭırnaḳ

bülbül:

1. **bülbülüñ:**-*ün*
Gazel 109
Mısra: **4**
Ar. Maruf güzel sesli kuş, hezar.

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır
Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

2. **bülbüle:**-*e*
Gazel 160
Mısra: **10**
Ar. Maruf güzel sesli kuş, hezar.

Fāżılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

3. **bülbül:**
Gazel 234
Mısra: **11**
Ar. Maruf güzel sesli kuş, hezar.

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla ey bülbül

Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi

4. **bülbül:**
Gazel 215
Mısra: **1**
Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşık.

Bülbül gibi feryād ederem yāri görünce
Ṭabʿım açılır ġonçe-i gülzārı görünce

5. **bülbül:**
Gazel 39
Mısra: **3**
Bülbül.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

6. **bülbül:**
Gazel 148
Mısra: **5**
Bülbül.

Bülbül miṣāli başladı gülşende ʿışḳ ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı mīnā ṭaraf ṭaraf

7. **bülbülü:***-ü*
Gazel 245
Mısra: **1**
Güzel sesiyle bilinen kuş, aşık.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

8. **bülbülden:***-den*
Gazel 188
Mısra: **10**
Bülbül. // Aşık.

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı gūş eyler
Ṣımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

9. **bülbüle:***-e*
Gazel 95
Mısra: **2**
Bülbül.

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

10. **bülbül:**
Gazel 22
Mısra: **10**
Bülbül II âşık.

Mevc-i deryāveş irilmez Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler bülbül bāl aç da uc

11. **bülbül:**
Gazel 184
Mısra: **1**
Bülbül II âşık.

Bülbül gibi feryād ederek vaḳt-i seḥerde
Ol verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya mı gitsem

12. **bülbül:**
Gazel 35
Mısra: **7**
Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

13. **bülbül:**
Gazel 96
Mısra: **1**

Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

14. **bülbülü:***-ü*
Gazel 99
Mısra: **2**
Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz

15. **bülbül:**
Gazel 65
Mısra: **10**
1. Güzel sesli kuş, 2.Aşık.

Vücūd-ı pākin eden ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ
Pür eyleyip dem-i mīnāyı sāḳī bülbül eder

16. **bülbül:**
Gazel 77
Mısra: **2**
1. Güzel sesli kuş, 2.Aşık.

Ravża-i ḥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur
Bülbül ʿuşşāḳ-ı dile ġonçe-i ḫoş-bū bulunur

17. **bülbül:**
Gazel 167
Mısra: **10**
1. Güzel sesli kuş, 2.Aşık.

Bāġ-ı süḫanda naẓmıma bülbül demez misin
Ḫvānde-i güle ülfetimiz yoḳsa Fenniyā

18. **bülbül:**
Gazel 222
Mısra: **6**
Bülbül II Aşık.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre bülbül reşk eder feryādıma

bülbül oldu:

1. **bülbül oldu:***-du*
Gazel 173
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bülbül gibi olan; aşık kimse.

Ḫār-ı aġyāra açıldıḳça o gül
Āh edip murġ-ı dil oldu bülbül

bülbülāsā:

1. **bülbülāsā:**
Gazel 71
Mısra: **2**
Bülbül gibi.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

2. **bülbülāsā:**
Gazel 91
Mısra: **10**
Bülbül gibi.

Gūş edip Şāʿiriniñ gülşen-i tabʿın Fennī
Bülbülāsā per açıp ʿazm-i Zinikmid ederiz

3. **bülbülāsā:**
Gazel 108

Mısra: **3**
Bülbül gibi.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüẖvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

4. **bülbülāsā:**
Gazel 209
Mısra: **8**
Bülbül gibi.

ʿİẕārında o şūẖuñ zülfüdür ẓannetme pīç-ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

5. **bülbülāsā:**
Kıt'a 10
Mısra: **27**
Bülbül gibi.

Ṣafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı
Revā mı gülşen-i aġūşuña sen elde aġżāb ol

bülbül-i dem-sāz:

1. **bülbül-i dem-sāz:***-dır*
Gazel 181
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sırdaş olan bülbül II yakın arkadaş olan âşık.

ʿUşşāḳa faṣl-ı devr-i gülü būselik edip
Kār-ı nühüfte bülbül-i dem-sāzdır sözüm

bülbül-i ḳāri-i āyāt-ı mübīn-i ḳurʾān:

1. **bülbül-i ḳāri-i āyāt-ı mübīn-i ḳurʾān:**
Kaside 1
Mısra: **74**
Kelime Tipi: **-**
Kuran'ın kutlu ayetlerini okuyan bülbül.

Enbiyāya o imām oldu geçip miẖrāba
Bülbül-i ḳāri-i āyāt-ı mübīn-i Ḳurʾān

bülbül-i kilk:

1. **bülbül-i kilk:**
Kaside 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzel sesli, bülbül gibi olan kalem.

Gel ey bülbül-i kilk gül-i eşʿār-ı beyān
Ṭūṭi-i muʿcize-gū pīçe-i şīrīn-dehān

bülbül-i nālān olayım:

1. **bülbül-i nālān olayım:***-ayım*
Murabba 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İnleyen bülbül olmak.

Ṣıġınıp ravza-i ruẖsārıña pinhān olayım
Ġonçe-i ʿārıẓıña bülbül-i nālān olayım

bülbül-i nālāna:

1. **bülbül-i nālāna:***-a*
Gazel 112
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İnleyen bülbül. // Aşık.

Nev-şüküfte gül gibi şāh-ı cānāna fes
Naġme-sāz-ı āh u zār bülbül-i nālāna bes

2. **bülbül-i nālāna:**
Gazel 130

Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İnleyen bülbül. // Aşık.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

3. **bülbül-i nālāna:** *-a*
Gazel 130
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İnleyen bülbül.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

bülbül-i şeydāsıdır:

1. **bülbül-i şeydāsıdır:** *-sı, -dır*
Murabba 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın aşık.

Ḳulḳul-ı cām-ı ṣürāḥī bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ ṭūtī-i gūyāsıdır

bülbül-i şūrīde:

1. **bülbül-i şūrīde:** *-y, -em*
Gazel 182
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın bülbül.

Gülşen-i rūz-ı elestden bir güle ʿāşıḳ olup
Bülbül-i şūrīdeyem efġāna gelmişlerdenim

bülbül-i ʿuşşāḳa:

1. **bülbül-i ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 147
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların bülbülü.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

bülbülveş:

1. **bülbülveş:**
Gazel 84
Mısra: **10**
Bülbül gibi.

Naḫl-i zebān-ı Şehri Efendiyle Fenniyā Bāġ-ı süḫanda bülbülveş imtiḥān olur

2. **bülbülveş:**
Kaside 1
Mısra: **113**
Bülbül gibi.

Başladı ġonçe o dem bülbülveş güftāra
Feyż alıp nūr-ı tecellīden o verd-i ḫandān

3. **bülbülveş:**
Kıt'a 11
Mısra: **4**
Bülbül gibi.

Fenniyā rūḥuna bir Fātiḥa dedim tārīḫ
Fāṭıma bülbülveş uçdu fenādan gitdi

bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver:

1. **bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver:**
Kıt'a 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şairin kalen tutisinin bülbül dillisi.

Gel ey bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

bulġur:

1. **bulġuru:**-*u*
Gazel 241
Mısra: **6**
T. is. Pirinç gibi pilâv pişirmeye yarayan buğday.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis zāhidiñ bāsūrun incitmiş
Ġınā-āver olup ekl eylemez ol şimdi bulġuru

bulun:

1. **bulunur:**-*ur*
Gazel 77
Mısra: **1**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Ravża-i ḥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur
Bülbül ʿuşşāḳ-ı dile ġonçe-i ḫoş-bū bulunur

2. **bulunur:**-*ur*
Gazel 77
Mısra: **2**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Ravża-i ḥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur
Bülbül ʿuşşāḳ-ı dile ġonçe-i ḫoş-bū bulunur

3. **bulunur:**-*ur*
Gazel 77
Mısra: **4**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vaḥşī-nigehi
Deşt-i ḫayālimde benim niçe āhū bulunur

4. **bulunur:**-*ur*
Gazel 77
Mısra: **6**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Şermle ruḫsārı n'ola pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarṣu bulunur

5. **bulunur:**-*ur*
Gazel 77
Mısra: **8**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Cismini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten muġ-beçede mū bulunur

6. **bulunur:**-*ur*
Gazel 77
Mısra: **10**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

7. **bulunmazsa:**-*maz, -sa*
Gazel 102
Mısra: **5**
Var olmak, mevcut olmak.

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt
Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

8. **bulunmaz:** *-maz*
Gazel 101
Mısra: **6**
Bulunmak, mevcut olmak.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

9. **bulunmaz:** *-maz*
Gazel 101
Mısra: **10**
Bulunmak, mevcut olmak.

Fennī baña bu dā'ire-i ʿışḳa muvāfıḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir kār bulunmaz

bulun-:

1. **bulunur:** *-(u)r*
Gazel 77
Mısra: **12**
(İçerisinde) var olmak.

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

bulunca:

1. **bulunca:**
Gazel 218
Mısra: **6**
Bulmak II erişmek II ulaşmak.

Naḫl-i emel üzre heves-i ḫāma düşenler
ʿÖmrün çürüdür mīve-i maḳṣūdu bulunca

bulunmaz:

1. **bulunmaz:**
Gazel 101
Mısra: **1**
Yoktur.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

2. **bulunmaz:**
Gazel 101
Mısra: **2**
Yoktur.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

3. **bulunmaz:**
Gazel 101
Mısra: **4**
Yoktur.

Hem-meclis olursa n'ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i bī-ḫār bulunmaz

4. **bulunmaz:**
Gazel 101
Mısra: **8**
Yoktur.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde olan dāfiʿ-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i çemenzār bulunmaz

bulunur:

1. **bulunur:**
Gazel 239
Mısra: **1**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Āyā bize bir Ḫıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

2. **bulunur:**
Gazel 239
Mısra: **2**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Āyā bize bir Ḥıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

3. **bulunur:**
Gazel 239
Mısra: **4**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i peydā bulunur mu

4. **bulunur:**
Gazel 239
Mısra: **6**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Ṣalb olmaġa āmāde saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe ber-dār bulunur mu

5. **bulunur:**
Gazel 239
Mısra: **8**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Yaġım eridi āteş-i laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i żiyādār bulunur mu

6. **bulunur:**
Gazel 239
Mısra: **10**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

Dil dest-i münādīde gezer Yūsufveş līk
Mıṣr içre ʿaceb anı ḫarīdār bulunur mu

7. **bulunur:**
Gazel 239
Mısra: **12**
Bulunmak, yer almak, mevcut olmak.

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

buña:

1. **buña:**
Gazel 152
Mısra: **5**
Bu, işaret zamirinin yönelme eki almış hali.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

bunda:

1. **bunda:**
Gazel 147
Mısra: **7**
Burada.

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen
Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

bundan:

1. **bundan:**
Gazel 71
Mısra: **14**
Bu zamirinin çıkma durum eki almış biçimi.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

bün-nişīn-i ḫum-ı mey-ḫāneye:

1. **bün-nişīn-i ḫum-ı mey-ḫāneye:**
Gazel 178
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -

Meyhanenin küpünün dibine oturmak.

Bün-nişīn-i ḫum-ı mey-ḫāneye sāḳī açma
Ṭursun Allahı severseñ meyi yab yab içelim

bünyād:

1. **bünyādına:** *-ı, -n, -a*
Kıt'a 13
Mısra: **2**
Esas, temel II yapı, binâ.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffaḳ oldu bünyādına bu kāşāneniñ nāgāh

burc-ı ʿışḳa:

1. **burc-ı ʿışḳa:** *-a*
Gazel 204
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Aşk burcu.

Ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı eyler ḫusūf-ı meh
Ḳılmazsa burc-ı ʿışḳa teveccüh o pādişeh

burc-ı niyāz:

1. **burc-ı niyāz:**
Gazel 27
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yalvarma burcu.

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

burc-ı saʿādetde:

1. **burc-ı saʿādetde:** *-de*
Kıt'a 7
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Mutluluk burcu.

Ṭoġdu cihān içinde bir burc-ı saʿādetde kim
Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i Muḥammed ʿAlī

bürehne:

1. **bürehne:**
Gazel 131
Mısra: **9**
Çıplak.

Bürehne dil-rübālar ṣuyını buldurmuş ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Şāṭ

būriyā:

1. **būriyādır:** *-dır*
Gazel 210
Mısra: **8**
Hasır.

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa ʿarż etme sen ṣūfī gelip
Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

2. **būriyā:**
Gazel 1
Mısra: **8**
Hasır (fakirlik alameti olarak değerlendirilir.).

Beş vaḳti ḳılmasın yeter ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ altında būriyā

3. **būriyā:**
Gazel 17
Mısra: **4**
Hasır, hasırdan yapılmış giysi; yokluğu ifade eden hasır giysi.

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip cismi ṣūfiyā
Bu ṭarz-ı nev-verāʿla saña būriyā ʿabes

bürūc:

1. **burūc:**

Gazel 22

Mısra: **1**

Burçlar. (Herhangi bir şekil gösterilen ve kendisine özel bir ad verilen hareketsiz yıldızlar kümesi).

Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

bürūt:

1. **bürūtuñ:***-un*

Gazel 193

Mısra: **7**

Bıyık.

Bürūtuñ ol büt-i tersā-yı ḫayyāṭa verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı girībānın teyellensin

būs:

1. **būsına:***-ı, -n, -a*

Gazel 199

Mısra: **5**

Öpmek.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ u ḫālin būsına tezyil
Tefekkür defter-i hecr-i viṣālinde ḥisābım bu

2. **būsına:***-ı, -n, -a*

Gazel 134

Mısra: **1**

Öpücük.

Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

3. **būs:**

Gazel 82

Mısra: **2**

Öpme.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

būs ed:

1. **būs ed:**

Gazel 40

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Öpmek.

Bintü'l-ʿinebiñ būs edicek laʿlini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsid

2. **būs ed:**

Gazel 135

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Öpmek.

Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḥaẓ
Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḥaẓ

3. **būs ed:**

Gazel 24

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Öpmek.

Būs edip laʿl-i leb-i dildār şerbet-sükker iç
Ḫūb ḫayāl-i ʿārıżından ḳahve-i bā-ʿanber iç

4. **būs ed:***-ip*

Gazel 159

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Öpmek.

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī mey-āşām eyledik

Būs edip laʿl-i lebin
şevḳine bayram eyledik

5. **būs ed:***-er, -ken*
Gazel 199
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Suʾāl eylerse laʿlin būs
ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş
et deyü yāre cevābım
bu

būs edip:

1. **būs edip:***-ip*
Gazel 196
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Būs edip vechiñi ḳılsa
tezyīn
Zer-i nıṣfiye ile pür-
altūn

2. **būs edip:***-ip*
Murabba 1
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Düzd deme ʿuşşāḳa
ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda
ʿazmiyyet bu
şecāʿatdendir

būs eyle:

1. **būs eyle:**
Gazel 87
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Ruḫların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā
ġonçe-i ḥamrā çıḳar

2. **būs eyle:**
Gazel 87
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Ruḫların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā
ġonçe-i ḥamrā çıḳar

3. **būs eyle:***-sek*
Gazel 164
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Tebḫāle-i lebānıñı būs
eylesek seniñ
Dil ārzū eder ʿaseliñe
çiçek seniñ

būs eyledikçe:

1. **būs eyledikçe:***-dikçe*
Gazel 103
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Būs eyledikçe ʿārıżıñ
üzre sefīd olur
Açılsa bāġ-ı gülde n'ola
yaseminiñiz

būs eyler idim:

1. **būs eyler idim:***-r, -i, -dim*
Gazel 208
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Girse elime ben daḫı
būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege
şāyeste el olsa

būse:

1. **būse:**
Gazel 11
Mısra: **1**
Öpme, öpücük.

Şehā sen büse ver kim
cāme-ḫvāb içre baña
ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni
örtdüklerim leyl-i şitā
ḳat ḳat

2. **büse:**
Gazel 191
Mısra: **1**
Öpme, öpücük.

Şāhım ʿulūfe vermez ise
büse sīneden
Ḳılsın ʿatiyye laʿl-i lebin
ṭış ḫazīneden

3. **büsesi:***-si*
Gazel 162
Mısra: **9**
Öpme, öpücük.

Bir büsesi yoḳ Fennīye
İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-
hūde emek çek

4. **büsesi:***-si*
Gazel 237
Mısra: **1**
Öpme, öpücük.

Büsesi maʿcūn-ı ḳırmız
mı ya laʿl-i sāde mi
Berg-i gül mü laʿli eczā-
yı Ḥayāt-zāde mi

5. **büsedir:***-dir*
Gazel 40
Mısra: **8**
Öpücük.

Ṣun nuḳle bedel nūş
edicek bāde-i sāḳī
Meclisde ḳadeḥ başına
bir büsedir ʿāʾid

6. **büsedir:***-dir*
Gazel 111
Mısra: **1**
Öpücük.

Büsedir ḳaṣdı eden
ʿārıż-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḫsārıña
pervāne-i dil yā ne
heves

7. **büse:**
Gazel 124
Mısra: **8**
Öpücük.

Gelip ibrām ederse
sāḳiyā bezm içre
aġyārān
Kerem ḳıl büse verme
merd-i rindāna ayaġıñ
baṣ

8. **büsesidir:***-si, -dir*
Gazel 214
Mısra: **8**
Öpücük.

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż
ol yetimeye
Yevmiyye naḳd
büsesidir mā-cerā-cere

9. **büseyi:***-y, -i*
Gazel 187
Mısra: **11**
Öpme, öpücük.

Ḥīn-i ṭalebde büseyi
aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle
hem olsun hem olmasın

<u>büse-i laʿl-i lebiñ:</u>

1. **büse-i laʿl-i lebiñ:***-iñ*
Gazel 63
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı dudağın öpücüğü.

Viṣāliñ sükkeri
pālūdeveş cānā
şekerdendir
Mürebbā büse-i laʿl-i
lebiñ gül-berg-i
terdendir

<u>būse-i laʿliñ:</u>

1. **būse-i laʿliñ:** *-iñ*
Gazel 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) kırmızı dudağını öpmek.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

2. **būse-i laʿliñ:** *-iñ*
Gazel 155
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) kırmızı dudağını öpmek.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

3. **būse-i laʿliñ:** *-iñ*
Gazel 232
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) kırmızı dudağını öpmek.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer terkībe ol ḳırmız gibi

4. **būse-i laʿliñ:** *-iñ*
Gazel 111
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Lalin öpücüğü II sevgilinin lal gibi kırmızı dudağını öpme.

Āb-ı laʿliñle edip būse-i laʿliñ terkīb
Ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil dil-i bīmārıña dermān heves

<u>būselik:</u>

1. **būselik:**
Gazel 46
Mısra: **8**
Öpücük, öpüş II Mûsikîmizde bûselik beşlisiyle hüseynîde hicaz dörtlüsü veya kürdî dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelen ve dügâh (la) perdesinde karar kılan, iki numaralı basit makamdır.

Edip āġāza uṣūliyle bize şeh-nāzım
Būselik ḳılmadı ʿuşşāḳa nev-ā-kārıdır

2. **būselikde:** *-de*
Gazel 95
Mısra: **7**
Klasik Türk mûsikîsinde bûselik beşlisiyle hüseynîde hicaz dörtlüsü veya kürdî dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelen ve dügâh (la) perdesinde karar kılan, iki numaralı basit makamdır; öpücük, öpüş.

ʿUşşāḳa būselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

3. **būselige:** *-e*
Gazel 179
Mısra: **5**
Musikide bir makam; öpülecek yer II dudak.

Bize gerdāniyeden būselige
Muṭribā kār-ı nühüft olsa maḳām

4. **būselik:**
Gazel 244

Mısra: **10**

Klasik Türk müziğinde bir makam..

Maḳām-ı şiʿr-i Zīver
Fenniyā İḥsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese ʿuşşāḳa
muṭrib būselik hey hey

<u>būselik edip:</u>

1. **būselik edip:** *-ip*
Gazel 181
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Buselik makamını icra etmek.

ʿUşşāḳa faṣl-ı devr-i gülü būselik edip
Kār-ı nühüfte bülbül-i dem-sāzdır sözüm

<u>būselik ḳılmaḳ:</u>

1. **būselik ḳılmaḳ:** *-maḳ*
Gazel 89
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
1) Buselik makamında çalmak 2) Buse vermek.

Gelince meclis-i şehnāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik ḳılmaḳ anıñ ḳulḳulde kārıdır

<u>būs-i laʿl:</u>

1. **būs-ı laʿl:** *-iñ, -le*
Gazel 160
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilini lal gibi dudağını öpmek.

Būs-ı laʿliñle bez[i]mde ḳadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭabʿ u süḫan-meşreb-i Ḥātem gibisin

2. **būs-i laʿl:**
Gazel 37
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yakut renkli ağzının öpücüğü.

E<u>ş</u>er yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

3. **būs-ı laʿl:**
Gazel 42
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yakut renkli ağzının öpücüğü.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şā<u>z</u>
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şā<u>z</u>

<u>būs-ı laʿlin:</u>

1. **būs-ı laʿlin:**
Gazel 70
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dudağını öpmek.

Būs-ı laʿlin ṭaleb etdikçe sitiġnāya çeker
Gūyiyā mevce-i luṭfun leb-i deryāya çeker

2. **būs-ı laʿliñ:** *-iñ*
Gazel 172
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dudağın öpücüğü.

Būs-ı laʿliñ tāze maẓmūndur şehā ʿuşşāḳıña
Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ lafẓ-ı müstesnā degil

<u>būs-ı laʿliñçün:</u>

1. **būs-ı laʿliñçün:** *-iñ, -çün*
Gazel 145
Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Sevgilinin lal taşına benzeyen kırmızı dudağını öpme.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

büs-ı lebānı:

1. **büs-ı lebānı:** *-ı*
Gazel 217
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Dudakları öpme.

O meh-rūnuñ ʿazm-i çāh-ı dehānı olmamaḳ üzre
Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı lebānı olmamaḳ üzre

būstān mısın:

1. **būstān mısın:** *-mısın*
Gazel 168
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Bahçe.

Ey nev-zemīn-i Fennī gülistān-ı dil iseñ
Bıṭṭīḫ-i küfteler ile sen būstān mısın

būstān-ı dilde:

1. **būstān-ı dilde:** *-de*
Gazel 203
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Gönül gülbahçesi.

Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de
Leẕẕet verir dimāġa şeker bī-nemekse de

büt-i mücāmaʿatı:

1. **büt-i mücāmaʿatı:** *-ı*
Gazel 50
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Sevgiliyle kavuşmak.

Büt-i mücāmaʿatı der-i dilde ḥıfẓ etmek
O Sāmīrīyi raḳībiñ ṣınāyiʿindendir

büt-i tersā:

1. **büt-i tersā:**
Gazel 46
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
İmansız güzel. Hristiyan güzeli; Hristiyanların putu. / Sevgili.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

2. **büt-i tersā:**
Gazel 120
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
İmansız güzel. Hristiyan güzeli; Hristiyanların putu. / Sevgili.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

büt-i tersālara:

1. **büt-i tersālara:** *-lar, -a*
Gazel 231
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
İmansız güzel.

Verme mirʾāt-ı dili sen ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl etmez maḥabbet şirketi

büt-i tersā-yı ḫayyāṭa verip:

1. **büt-i tersā-yı ḫayyāṭa verip:** *-ip*
Gazel 193
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Terzi kâfir çocuğu.

Bürūtuñ ol büt-i tersā-yı ḫayyāṭa verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı girībānın teyellensin

büt-i tersā-yı hūşyāre:

1. **büt-i tersā-yı hūşyāre:** *-e*
Gazel 205
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Akıllı, Hristiyan putu, güzeli.

Yine dil māʾil oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre
ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

büt-i ʿ×sā:

1. **büt-i ʿ×sā:**
Gazel 122
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İsa'nın putu // sevgili.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ
Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aṣ

2. **büt-i ʿ×sā:**
Gazel 122
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İsa'nın putu // sevgili.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

büy-ı ezhār:

1. **büy-ı ezhār:**
Kaside 1
Mısra: **158**
Kelime Tipi: **-**
Çiçeklerin kokusu.

Ravża-i rūḥuna ʿıṭr-āver ola ṣubḥ u mesā
Büy-ı ezhār ṣalāt ile selām-ı Sübḥān

büy-ı ḫaṭı:

1. **büy-ı ḫaṭı:** *-ı*
Gazel 137
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüyünün kokusu.

Şemm eyleyemez müşk otunu kimse ruḫunda
Büy-ı ḫaṭı minḳār-ı ser-i şānede maḥfūẓ

büy-ı meşām al:

1. **büy-ı meşām al:**
Müstezad 2
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Burun kokusu, koklamak, koku almak.

Zülf-i siyehiñ maġz-ı dile büy-ı meşām al
Tā defʿ ola sevdā

büy-ı perçem:

1. **büy-ı perçem:**
Gazel 99
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Perçeminin kokusu.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb
Büy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

2. **büy-ı perçem:**
Gazel 227
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**

Perçeminin kokusu.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

buyur:

1. **buyursun:** *-sun*
Gazel 222
Mısra: **12**
Gelmek; şereflendirmek.

Bu müferriḥ-i nev-zemīni Fenniyā ʿarż eyleyip
Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

2. **buyur:**
Gazel 178
Mısra: **2**
"buyurun!" anlamında kullanılan bir seslenme sözü.

Nice bir fikr-i ġamıñla mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

buyur!:

1. **buyur:**
Gazel 160
Mısra: **7**
"Gel, hadi!" anlamında, bir şeyi yapmaya teşvik için kullanılan bir davet, çağırma sözü.

Zāhidā ḳaçma buyur ḫaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı meye maḥrem gibisin

2. **buyur:**
Gazel 224
Mısra: **4**
"Gel, hadi!" anlamında, bir şeyi yapmaya teşvik için kullanılan bir davet, çağırma sözü.

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna
Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

buyuruñ deyü:

1. **buyuruñ deyü:**
Kaside 1
Mısra: **59**
Kelime Tipi: **-**
Buyurun diyerek.

Buyuruñ deyü gelip daʿvete Cibrīl-i emīn
Nigerāndır dedi teşrīfiñe Rabb-i mennān

büyüt:

1. **büyüdür:** *-ür*
Gazel 52
Mısra: **14**
Büyütmek, genişletmek.

Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda Ḥasīb-i Rüstem
Küşt-gīr-i süḫan-ı nāẓım-ı meydān büyüdür

2. **büyüdür:** *-ür*
Gazel 52
Mısra: **1**
Büyütmek, genişletmek.

Āteş-i dāġ-ı dili ṣarṣar-ı hicrān büyüdür
İḥtirāḳ-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

3. **büyüdür:**
Gazel 52
Mısra: **2**
Büyütmek, genişletmek.

Āteş-i dāġ-ı dili şarṣar-ı hicrān büyüdür
İḥtirāḳ-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

4. **büyüdür:***-ür*
Gazel 52
Mısra: **12**
Büyütmek, genişletmek.

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile maʿmūr
Pençe-i yevm-i ġamı lāne-i vīrān büyüdür

5. **büyüdür:***-ür*
Gazel 52
Mısra: **4**
Büyütmek, genişletmek.

Veled-i ḳalbi baġ[ı]rında naẓar ḳıl sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i ʿirfān büyüdür

6. **büyüdür:***-ür*
Gazel 52
Mısra: **6**
Büyütmek, genişletmek.

Berḳ-i neẕẕāre-i ḫūbān ile çerḫ-i dilde
Raʿd-ı āhı muṭarā şekk-i firāvān büyüdür

7. **büyüdür:***-ür*
Gazel 52
Mısra: **10**
Büyütmek, genişletmek.

Sāḳiyā dāʾire-i meclis-i Cem ḳıl peydā
Şevket ü salṭanatı āṣaf-ı Şāhān büyüdür

8. **büyüdür:***-ür*
Gazel 52
Mısra: **8**
Büyütmek, genişletmek.

Nigeh-i ʿāşıḳa feṭḥ etse n’ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşīd ile ol penbe-i būstān büyüdür

cā-be-cā:

1. **cā-be-cā:**
Gazel 1
Mısra: **10**
Far. Yer yer, mahal-be-mahal.

Fennī Celāliye n’ola ʿarż etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı manẓūmı cā-be-cā

cāblūs:

1. **cāblūsundan:***-undan, -, -*
Gazel 190
Mısra: **8**
Dalkavuk, el etek öpen.

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳībiñ cāblūsundan

çabuḳ baḳ:

1. **çabuḳ baḳ:**
Gazel 154
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çabuk bak.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

cādū gibi uçup:

1. **cādū gibi uçup:** *-up*
   Kıt'a 10
   Mısra: **23**
   Kelime Tipi: **-**
   Cadı gibi uçmak.

Uçup cādū gibi ʿazm et yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında şeb-tāb ol

cādū-yı pileverīn:

1. **cādū-yı pileverīn:**
   Gazel 69
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Çerçilik cadısı.

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

çağır-:

1. **çağırıp:** *-ıp*
   Gazel 113
   Mısra: **12**
   Çağırmak, seslenmek.

Bir bir çıḳarırlarsa münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende verem çağırıp on beş

çāh:

1. **çāhı:** *-ı*
   Gazel 102
   Mısra: **6**
   Çukur.

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt
Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

çāh-ı dilde:

1. **çāh-ı dilde:** *-de*
   Gazel 233
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül kuyusu.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān oldu bu şeb māhiyyeti

çāh-ı ruḫuñdan:

1. **çāh-ı ruḫuñdan:** *-uñ, -dan*
   Gazel 144
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanak kuyusu.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

cāh-ı viṣālin:

1. **cāh-ı viṣālin:** *-in*
   Gazel 76
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma makamı.

İnfiṣāl ile edip cāh-ı viṣālin iḳrār
Ne çeker Zāde-i Mollānıñ elinden dil-i zār

çāh-ı ẕeḳan:

1. **çāh-ı ẕeḳan:**
   Gazel 105
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Çene çukuru.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

çāh-ı zemzem:

1. **çāh-ı zemzem:** *-dir*
   Gazel 153

Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Zemzem kuyusu.

Nice ʿāzim olmasın diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir zeneḫdānıñ şehā ḫaddiñ meṭāf

çāh-ı zenaḫdān:

1. **çāh-ı zenaḫdān:**
Gazel 33
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Çene çukuru.

N'ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

2. **çāh-ı zenāḫdān:**
Gazel 78
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çene çukuru.

Mıṣr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı zenāḫdānında ser-gerdān olur

çāh-ı zeneḫdān:

1. **çāh-ı zeneḫdān:** *-ıñ, -a*
Gazel 160
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çene çukuru.

Kūzeler mi ḳodıñ eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ
Naẓar et çāh-ı zeneḫdānıña zemzem gibisin

cā'iz:

1. **cā'iz:**
Gazel 16
Mısra: **7**
Ar. 1. İşlenilmesinde beis olmayan, icrasına ruhsat verilmiş olan, 2. Olabilir: câiz ki: Olabilir ki.

Cā'iz ki ola kūy-ı viṣālinde işr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül [ü] perçemde ḥavādiṣ

2. **cā'iz:**
Gazel 232
Mısra: **4**
Dinî ve yasal yönden yapılmasında herhangi bir sakınca bulunmayan.

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek efendi sizlere cā'iz gibi

3. **cā'izdir:** *-dir*
Gazel 136
Mısra: **3**
Uygun, mümkün, olabilir.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cā'izdir deyü rinde
Bu rü'yāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

çaḳ:

1. **çaḳdıḳça:** *-dıḳça*
Gazel 98
Mısra: **8**
Çakmak, tutuşturmak.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

çaḳ çaḳ:

1. **çaḳ çaḳ:**
Gazel 18
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Parça parça.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i ṣad dāneye bāʿis

çāk ed:

1. **çāk ed:**
Gazel 68
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yırtmak, parçalamak.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār kendin gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

çāk edip:

1. **çāk edip:**
Gazel 69
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yaralar çizmek, parçalamak.

Ḳaṣd eyledikçe neşter-i ġamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāġ şīşe-i cānān açar ḳapar

2. **çāk edip:** *-ip*
Gazel 68
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yırtmak, parçalamak.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār kendin gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

çāk eyledi:

1. **çāk eyledi:**
Gazel 35
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yırtmak.

N'ola cismimde ʿışḳıñla hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

çaḳar çaḳmaz:

1. **çaḳar çaḳmaz:**
Gazel 92
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(şimşeğin) çaktığı anda.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḳar aḳmaz

çāk-ı ġam:

1. **çāk-ı ġam:**
Gazel 64
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kederden parça parça olmak.

Ey çeşm-i āhu yāri ṣaḳın bāġ-ı ʿāşıḳa
Ṣaḥrā-yı sīne çāk-ı ġamıñla çataḳlıdır

çāk-ı girībān:

1. **çāk-ı girībān:** *-ım, -da*
Gazel 211
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yaka yırtmak.

Seyr ḳıl çāk-ı girībānımda ḫūn-ı eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice mercān mercān üstüne

çāk-ı girībānın:

1. **çāk-ı girībānın:** *-ı, -n*
Gazel 193
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yaka yırtmak.

Bürūtuñ ol büt-i tersā-
yı ḫayyāṭa verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı
girībānın teyellensin

çaḳmaġ oynadır:

1. **çaḳmaġ oynadır:** *-ır*
Murabba 3
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
?.

Ẓanneder seyr eyleyen
taḳlīb eder çeşmin
hemān
Ol tüfengin eyleyip
peyveste çaḳmaġ
oynadır

cām:

1. **cāmı:** *-ı*
Gazel 45
Mısra: **3**
Ar. 1. Kadeh.

Sāḳī bez[i]mde cāmı
ṭutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı
zārıñ ṣıcaġı var

cām nūş et:

1. **cām nūş et:**
Gazel 165
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şarap içmek.

Mey-i ʿışḳ-ı ezelden
zāhidā bir cām nūş et
kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i
elestden lezzet isterseñ

cāme:

1. **cāmeler:** *-ler*
Gazel 6
Mısra: **9**
Elbise.

Rez-duḫteri bez[i]mde
bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla
zen söylerim saña

2. **cāme:**
Gazel 19
Mısra: **7**
Elbise.

Giydir laḳabı cāme diyü
ümm-i ḫabīse
Güldür o żamīri aña
kālā-yı müʿennes

3. **cāmeleri:** *-ler, -i*
Gazel 70
Mısra: **7**
Elbise.

Giyicek cāmeleri
duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege
zāhid anı tenhāya çeker

4. **cāme:**
Müstezad 1
Mısra: **3**
Elbise.

Bu cāme ile faḫrimi
Dārāya degişmem
Pinhān u hüveydā

5. **cāmelerle:** *-lerle*
Gazel 80
Mısra: **3**
Libas, elbise.

Çeşm-i bülbül
cāmelerle yārı seyr edip
göñül
Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini
bulmuş donanmış pā vü
ser

6. **cāmeye:** *-ye*
Gazel 100
Mısra: **6**
Libas, elbise.

ʿUşşāḳa n’ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣıġmaz

7. **cāmeler:** *-ler*
Gazel 84
Mısra: **1**
Libas, elbise, giyecek şey.

Meclisde bāde cāmeler ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i pīr-i muġān olur

cāme-ḫvāb:

1. **cāme-ḫvāb:**
Gazel 11
Mısra: **1**
Yatak.

Şehā sen būse ver kim cāme-ḫvāb içre baña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

2. **cāme-ḫvāb:**
Gazel 81
Mısra: **1**
Yatak.

Āh u zār et cāme-ḫvāb içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla be-her-sū çevrilir

3. **cāme-ḫvāb:**
Gazel 224
Mısra: **9**
Yatak.

Ṣoyup bir cāme-ḫvāb içre felekde hāleveş Fennī
Der-āġūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce

cāme-i dībā:

1. **cāme-i dībā:**
Gazel 105
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ipekli elbise.

Temāşā eyleyip kālā-yı gīsūsun dedi ḫayyāṭ
O ḳadd-i ʿarʿara bir cāme-i dībā çıḳar çıḳmaz

cāme-i diller:

1. **cāme-i diller:** *-ler*
Gazel 171
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gönül elbisesi.

Cāme-i diller Sitānbul-miṣli cānā ser-be-ser
Āteş-i ʿışḳıñla sūzān olsa da māniʿ degil

cāme-i nevsiz:

1. **cāme-i nevsiz:** *-siz*
Gazel 232
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yeni giysi.

Köhne mażmūn ile ilbās eyleyip manẓūmeñi
Ṭıfl-ı şiʿriñ ḳılma maḥzūn cāme-i nevsiz gibi

cāme-i pākīze:

1. **cāme-i pākīze:**
Gazel 9
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Temiz, latif elbise.

Naẓar ḳıl ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕār-ı şūḫ
A gül-gūn cāme-i pākīzeye duḫte

cām-ı cem:

1. **cām-ı cem:**
Gazel 72
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

2. **cām-ı cem:**
Gazel 84
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile bi'llahi ḳan olur

3. **cām-ı cem:**
Gazel 149
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Cemşid'in kadehi.

ʿAks-i ḫāl-i ruḫunu cām-ı Cem içre sāḳī
Meges-i mürde ṣanıp der-mey-i peymāneye üf

cām-ı cemden:

1. **cām-ı cemden:***-den*
Gazel 7
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Şarabın mucidi eski İran padişahlarından Cem'in içki kadehi.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

cām-ı cem-i ser şār-ı meyden:

1. **cām-ı cem-i ser şār-ı meyden:***-den*
Gazel 24
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ağzına kadar şarapla dolu Cem'in kadehi.

El çekip cām-ı Cem-i ser şār-ı meyden Fenniyā
Cennet-i vaṣlında yāriñ ḳana ḳana kevşer iç

cāmiʿ eder:

1. **cāmiʿ eder:***-er*
Gazel 141
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Toplanmak.

Yürise ḫaṭṭ-ı İmām-zāde n'ola ʿārıżına
Fenniyā cemʿ-i cemāʿat eder elbet cāmiʿ

cām-ı laʿl-i lebiñ:

1. **cām-ı laʿl-i lebiñ:***-iñ*
Gazel 216
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı şarap.

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

cām-ı laʿl-i yāri:

1. **cām-ı laʿl-i yāri:***-i*
Gazel 159
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin dudağının şarabı.

Bezm-i meyde cām-ı laʿl-i yāri gül-fām eyledik
ʿAndelīb-i ʿāşıḳāna gonçeyi rām eyledik

cām-ı mey içip:

1. **cām-ı mey içip:** *-ip*
Muhammes 1
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kadehteki şarap içmek.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

cām-ı mey-i sahbā:

1. **cām-ı mey-i sahbā:**
Gazel 78
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı şarap kadehi.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

cāmiʿ-i cismiñde:

1. **cāmiʿ-i cismiñde:** *-iñ, -de*
Kıt'a 10
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Cismінin tamamı.

Duʿā ḳıl cāmiʿ-i cismiñde ṣūfī çāk edip sīnen
Ṣalāt-ı ḫamsede ol duḫtere dāʿī-i miḥrāb ol

cāmveş:

1. **cāmveş:**
Gazel 181
Mısra: **7**
Kadeh gibi II gönül gibi.

Evṣāf-ı meyle mürde-i maḫmūre cāmveş
Ḳulḳul-zebān-ı ʿīsī-i iʿcāzdır sözüm

cān:

1. **cān:**
Gazel 111
Mısra: **6**
Can, ruh, gönül.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

2. **cān:**
Gazel 44
Mısra: **5**
Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.

Ḫaṭṭ ber-āverde iken fürḳatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

3. **cānıñ:** *-ın*
Gazel 71
Mısra: **10**
Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

4. **cāna:** *-a*
Gazel 154
Mısra: **12**
Aşığın canı.

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi cāna ʿışḳşaḳ

5. **cānı:** *-ı*
Gazel 12
Mısra: **5**
(f.i.) : 1. can, ruh.

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

6. **cānıma:** *-ım, -a*
Gazel 70
Mısra: **4**
Can, gönül.

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

7. **cān:**
Gazel 47
Mısra: **1**
Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı; gönül, yürek.

O ṭīġ-ı ġamze-i mestāne cān behāsınadır
Şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli ḳan behāsınadır

8. **cān:**
Gazel 52
Mısra: **2**
Beden II gönül, yürek, kalp, dil.

Āteş-i dāġ-ı dili ṣarṣar-ı hicrān büyüdür
İḫtirāḳ-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

9. **cān:**
Gazel 226
Mısra: **8**
(Aşığın) canı.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rüʾyet-i dīdār ise cān ürkütme

10. **cān:**
Gazel 241
Mısra: **10**
"Cān" kelimesi. II Âşığın canı, kendi varlığı.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

11. **cān:**
Gazel 146
Mısra: **8**
1-Far. Ruh, asl-ı hayat. 2-Arkadaş, dost; kişi; ruh, gönül. 3-Sevgili.

Bāde-i laʿlini nūş etmege meʾẕūn olsam
Cān ḥalḳıma degin etmez idim anı ferāġ

cān atmaḳ:

1. **cān atmaḳ:** *-maḳ*
Gazel 123
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Şiddetle arzu etmek, çok istemek. // Ölmek, can vermek.

Āteş ile yanmaḳ dil-i vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

cān atmasın:

1. **cān atmasın:** *-ma, -sın*
Murabba 2
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Çok sevinmek.

Ravża-i ruḫsārına ādem nice cān atmasın
ʿĀşıḳ-ı şeydāsının ol cennetü'l-meʾvāsıdır

cān baḫş ed:

1. **cān baḫş ed:** *-er, -señ*
Gazel 167
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Can bağışlamak, can vermek.

Cān baḫş ederseñ ey dem-i mīnā-yı cām-ı Cem
Teşrīf edince meclise ḳulḳul demez misin

cān baḫş eder:

1. **cān baḫş eder:** *-er*
Gazel 156
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Can bağışlamak, can vermek.

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

2. **cān baḫş eder:** *-er*
Müstezad 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Can bağışlamak, can vermek.

Cān baḫş eder ol mürde-i maḫmūra ezelden
Ṣun sāḳī biz'elden

cān baḫş et:

1. **cān baḫş et:**
Gazel 26
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Can bağışlamak, can vermek.

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿīsādır ḳadeḥ

2. **cān baḫş et:**
Gazel 199
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Can bağışlamak, can vermek.

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

cān baḫş eyle:

1. **cān baḫş eyle:**
Gazel 196
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
Can bağışlayan.

Dem-i ʿīsā gibi cān baḫş eyle
Mürde-i ʿāşıḳa laʿl-i mey-gūn

cān bulur:

1. **cān bulur:** *-ur*
Gazel 62
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Dirilmek, canlanmak.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

cān devā bulurdu:

1. **cān devā bulurdu:** *-ur, -du*
Gazel 236
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Gönül şifa bulmak.

Dil-ḫaste cān bulurdu devā viṣāli
Bir laḥẓacıḳ olaydı anıñ istirāḥati

cān ṣıḳılır:

1. **cān ṣıḳılır:** *-ır*
Gazel 66
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
1) içi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik

duymak. 2) öfkelenmek. 3) üzülmek.

Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır
Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

cān teslīm eyleyip:

1. **cān teslīm eyleyip:**-*yip*
Gazel 135
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ruhunu teslim etmek, can vermek, canını feda etmek, ölmek.

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḥteriḳ olduḳça eyler şemʿden pervāne ḥaẓ

cān u dil:

1. **cān u dil:***-i*
Gazel 20
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül.

Serīḳa eyledi düzd-i müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-rişte zülfüñde verir ol uc

cān u dili:

1. **cān u dili:**
Gazel 36
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül.

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

2. **cān u dili:**
Gazel 38
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül.

Nāʾil olmaḳsa metāʿ-ı vaṣla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ʿışḳa tār u pūd

3. **cān u dili:**
Gazel 151
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül.

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

4. **cān u dili:***-i*
Gazel 132
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ruh ve gönül.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

cānā:

1. **cānā:**
Gazel 58
Mısra: **4**
Sevgilim, canım, ey dost.

Jāle-i güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā ẓuhūr

2. **cānā:**
Gazel 30
Mısra: **7**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Sīm-bāzuñdur felekde ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

3. **cānā:**
Gazel 63
Mısra: **1**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Viṣāliñ sükkeri pālūdeveş cānā şekerdendir
Mürebbā būse-i laʿl-i lebiñ gül-berg-i terdendir

4. **cānā:**
Gazel 72
Mısra: **2**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

5. **cānā:**
Gazel 87
Mısra: **1**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

6. **cānā:**
Gazel 98
Mısra: **1**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

7. **cānā:**
Gazel 114
Mısra: **1**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣıġındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣıġındırmış

8. **cānā:**
Gazel 114
Mısra: **7**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣıġındırmış

9. **cānā:**
Gazel 115
Mısra: **3**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

İfṭār-ı lebiñ verdi ġınā ṣanma ki cānā
Hīç ḳalmadı nān-pāre-i mebẕūluña ḫvāhiş

10. **cānā:**
Gazel 129
Mısra: **7**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Dür-i dendān u laʿliñ görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaṣf edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

11. **cānā:**
Gazel 152
Mısra: **4**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Telef etdi hezārān naḳd-i cānı reh-i ʿışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir kerre cānā etmediñ inṣāf

12. **cānā:**
Gazel 153
Mısra: **1**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Bir gece olsaḳ n'ola cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

13. **cānā:**
Gazel 165
Mısra: **8**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Müheyyādır müşerraḥ zaḫm-ı sīnem daʿvi-i ʿışḳa
Ḥużūr-ı ḳāḍī-i ḥüsnüñde cānā ḥüccet isterseñ

14. **cānā:**
Gazel 171
Mısra: **11**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Cāme-i diller Sitānbul-miṣli cānā ser-be-ser
Āteş-i ʿışḳıñla sūzān olsa da māniʿ degil

15. **cānā:**
Gazel 183
Mısra: **11**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

16. **cānā:**
Gazel 200
Mısra: **2**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

17. **cānā:**
Gazel 238
Mısra: **5**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Rūz u şeb eyler der-āġūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışḳıña yansın pīrehen dedikleri

18. **cānā:**
Gazel 239
Mısra: **5**
Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Ṣalb olmaġa āmāde saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe ber-dār bulunur mu

19. **cānā:**
Gazel 87
Mısra: **1**
Ey can (sevgili)!.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

20. **cānā:**
Müstezad 1
Mısra: **12**
"Ey can, ey sevgili!" anlamlarında sevgiliye bir hitap şekli.

Zülf-i siyehiñ ʿanber-i sārāya degişmem
Yaḳma beni cānā

21. **cānā:**
Müstezad 1

Mısra: **20**

"Ey can, ey sevgili!" anlamlarında sevgiliye bir hitap şekli.

Ḫvān-ı keremiñ sükker-i ḥalvāya degişmem
Ṣoḥbet deme cānā

cānān:

1. **cānān:**
Gazel 66
Mısra: **6**
Far. sf. Maşuka, dilber, sevilen kadın.

Menzil-i pīr-i muġāna gelicek rūy-ı nigār
Rinde ruḫsārını ʿarż etmege cānān ṣıḳılır

2. **cānāne:***-e*
Gazel 122
Mısra: **8**
Far. sf. Maşuka, dilber, sevilen kadın.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

3. **cānānıñ:**
Gazel 4
Mısra: **7**
Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevser dedi āb-ı zülāl ammā

4. **cānānıñ:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

5. **cānānıñ:***-ıñ*
Gazel 226
Mısra: **3**
Gönül verilmiş, sevgili. II Dost.

Dām-ı bezm-i meye yoḳ meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ḥırāmānı hemān ürkütme

6. **cānān:**
Murabba 2
Mısra: **9**
Dilber,sevgili.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu ʿuşşāḳa ġılmān çatmasın

cānāna:

1. **cānāna:**
Gazel 130
Mısra: **1**
Sevgili, dost.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

2. **cānāna:***-+a*
Gazel 199
Mısra: **2**
Gönül verilmiş, sevgili. II Dost.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

cānāne:

1. **cānāneden:***-den*
Gazel 43
Mısra: **2**
Sevgili, yâr.

Degil şemʿ āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervāneden meʾhūẕ
Muḥaḳḳakdır denir ʿuşşāḳa cānāneden meʾhūẕ

2. **cānāneniñ:** *-niñ*
Gazel 54
Mısra: **9**
Sevgili, yâr.

Eyleyen ṭūl-ı emel kisvesin ol cānāneniñ
Çerḫ-i dilde aḫter-i dümbāle etmez iʿtibār

3. **cānāneye:**
Gazel 123
Mısra: **12**
Sevgili, yâr.

Ferdālara ṣalmaḳ bizi cānāneye maḫṣūṣ
Envāʿ-ı dürūġ vaʿd-i muṣannaʿ ile Fennī

4. **cānāne:**
Gazel 59
Mısra: **1**
Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.

Baṣṣa rikāb-ı vuṣlata cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i fürs böyle el verir

cān-baḫş ed:

1. **cān-baḫş ed:**
Gazel 76
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Can bağışlamak.

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh
Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

cān-güdāz olsa:

1. **cān-güdāz olsa:** *-sa*
Gazel 151
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Can eritici olmak.

Cān-güdāz olsa ʿaceb mi nigeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri yaḳmada mānend-i Necef

cān-güdāz-ı sīne-i fennī:

1. **cān-güdāz-ı sīne-i fennī:**
Gazel 56
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Fennî'nin sinesindeki canı eriten.

Naẓar ḳıl ḥalḳa ḥalḳa cān-güdāz-ı sīne-i Fennī
Efendim sūz-ı ʿışḳıñla hemīşe baġrı yanıḳdır

cānı:

1. **cānı:** *-ı*
Gazel 152
Mısra: **9**
(Âşığın) canı, gönlü.

Nemā verme yeter naḳd-i viṣāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

cānı ṣarf edip:

1. **cānı ṣarf edip:** *-ip*
Gazel 222
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Canını harcamak. II Kendini öldürmek.

Ṣarf edip cānı ʿaḳār-ı vaṣl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu maṣrafı īrādıma

cānib-i bārī:

1. **cānib-i bārī:**
Gazel 31
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Varlıklara biçim verip şekillendiren ve onları mükemmel bir surette yaratan Allah'ın yanı, O'na göre.

Niçün beyʿ ü şirāḫ
eylerler anı Fenniyā ʿālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

cānib-i ḥaḳdan:

1. **cānib-i ḥaḳdan:***-dan*
Kaside 1
Mısra: **61**
Kelime Tipi: **-**
Hak/Allah tarafı/canibi.

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

cānıñ yaḳar yaḳmaz:

1. **cānıñ yaḳar yaḳmaz:***-ar yaḳmaz*
Gazel 92
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Üzmek, acı vermek. (ADS).

Ḳaçınma Fenniyā tīr-i nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-miṣli siper ḳıl sīneñi cānıñ yaḳar yaḳmaz

çañına ot tıḳma:

1. **çañına ot tıḳma:***-ma*
Gazel 108
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sesini çıkaramayacak, kötülük edemeyecek bir duruma getirmek, susturmak.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

2. **çañına ot ṭıḳma:***-ma*
Gazel 112
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sesini çıkaramayacak, kötülük edemeyecek bir duruma getirmek, susturmak.

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaʿn ederek
Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

çapul:

1. **çapul:**
Gazel 5
Mısra: **7**
Yağma etmek.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

çār:

1. **çār:**
Gazel 115
Mısra: **5**
Dört.

Ebrūsu n'ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

çār ebrūsunu:

1. **çār ebrūsunu:***-su, -n, -u*
Gazel 142
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**

Bıyığı yeni terlemiş (delikanlı).

Çār ebrūsunu ṣan
defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o
ḥisāb-ı terbīʿ

çār meẕāhib:

1. **çār meẕāhib:**
Kıt'a 7
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Dört mezhep.

Şām-ı ḫaṭında duʿā ḳılsa
ʿaceb mi dilā
Çār meẕāhib aña Şāfiʿ
vü Ḥanbelī

çār-āġā-yı ʿalem:

1. **çār-āġā-yı ʿalem:**
Kıt'a 12
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
?.

Bayraḳ açıp reh-nümā
çār-āġā-yı ʿalem
Kimi süvār-ı feres kimi
piyāde hemān

çarpıl:

1. **çarpılıp:***-ıp*
Gazel 102
Mısra: **4**
1. Çarpma işine konu olmak. 2. (-e) Çarpık duruma gelmek.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirīġā gemimiz

2. **çarpılma:***-ma*
Gazel 154
Mısra: **5**
Çarpık duruma gelmek.

Çarpılma ṣaḳın meyl
edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma
yem-i ġamda açıḳçıḳ

çat:

1. **çat:**
Gazel 203
Mısra: **8**
Çarpmak, değmek.

Çekdirme baḥr-i
fürḳate bu rūzgār ile
Çat keşti-i viṣāline
yāriñ melekse de

2. **çatmasın:***-ma, -sın*
Murabba 2
Mısra: **10**
Sataşmak.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem
açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu
ʿuṣṣāḳa ġılmān
çatmasın

çataḳlı:

1. **çataḳlıdır:***-dır*
Gazel 64
Mısra: **8**
Birbirine karşı gelmiş olan. (?).

Ey çeşm-i āhu yāri
ṣaḳın bāġ-ı ʿāṣıḳa
Ṣaḥrā-yı sīne çāk-ı
ġamıñla çataḳlıdır

cāy-gīr:

1. **cāy-gīr:**
Gazel 80
Mısra: **2**
Yerleşen, yer tutan.

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş ṭolanmış ol
püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa
bulmuş utanmış bu
sefer

cāy-ı mübārekde:

1. **cāy-ı mübārekde:** *-de*
Kaside 1
Mısra: **75**
Kelime Tipi: **-**
Mübârek yer.

Eyledi cāy-ı mübārekde ṣalāt ile selām
Müstecāb oldu merām üzre duʿālar ol ān

cāzim-i şeydā:

1. **cāzim-i şeydā:**
Gazel 184
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kesin karar veren âşık.

Şām-ı ḫaṭıña olmuş iken cāzim-i şeydā
Laʿliñ işidip ḳand-i Buḫārāya mı gitsem

cedd:

1. **ceddi:** *-i*
Kıt'a 8
Mısra: **13**
Ata, cet.

Mürūr ile velī olmasına ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

cedd-i sıbteyn:

1. **cedd-i sıbteyn:**
Kaside 1
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
İki torun (Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin) dedesi.

Eşref-i cümle-i ārā o ḫıdīv-i Dārā
Cedd-i sıbteyn dürü'n-nesl-i Ḫalīlü'l-Raḥmān

cefā:

1. **cefāya:** *-ya*
Gazel 166
Mısra: **1**
Cefa, eziyet, incitme.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḫużūr-ı ḫākime çek

cefā-cū:

1. **cefā-cū:**
Gazel 140
Mısra: **5**
Cefa edecek kişi arayan; zalim, gaddar, insafsız; cefa eden, üzen.

Ṣā'imlere ifṭār-ı viṣālinde cefā-cū
Āheste yürür sāʿat-i mevʿūd-ı muṣannaʿ

çehre:

1. **çehresinden:** *-(s)i, -(n)den*
Gazel 58
Mısra: **9**
Yüz, sima.

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

çek:

1. **çekip:** *-ip*
Gazel 33
Mısra: **1**
Çekmek.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

2. **çekde:** *-de*
Müstezad 2
Mısra: **15**
Çekmek.

Ḳoy vezne-i aġūşuña
sen çekde temām al
Noḳṣān ise alma

3. **çekip:** *-ip*
Gazel 225
Mısra: **2**
Bağlamak.

Ẕü'l-feḳār eyleriz
ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i
dile Ḥaydercesine

4. **çeker:** *-er*
Gazel 70
Mısra: **2**
(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Būs-ı laʿlin ṭaleb
etdikçe sitiġnāya çeker
Gūyiyā mevce-i luṭfun
leb-i deryāya çeker

5. **çek:**
Gazel 162
Mısra: **4**
(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Māhī-i viṣāline atıp şişi
o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde
dilā sīm-semek çek

6. **çek:**
Gazel 166
Mısra: **1**
(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Cefāya var ise ṣabrıñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil
ḥużūr-ı ḥākime çek

7. **çek:**
Gazel 166
Mısra: **2**
(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Cefāya var ise ṣabrıñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil
ḥużūr-ı ḥākime çek

8. **çek:**
Gazel 166
Mısra: **4**
(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Çü aḫz olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey
nesīm-i ḥākime çek

9. **çek:**
Gazel 166
Mısra: **8**
(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise
Fenniyā baḳıp ḥüsnü

10. **çekdikçe:** *-dikçe*
Gazel 214
Mısra: **1**
(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu
gülşen ser-ā-sere

11. **çekdi:** *-di*
Gazel 201
Mısra: **7**
Katlanmak, üzüntü ve sıkıntıya göğüs germek.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

12. **çeker:** *-er*
Gazel 70
Mısra: **6**
Çekmek, kılıç çekmek.

Çekme tīġ-ı nigehiñ ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıña
Er olan ālet-i şemşīrini aʿdāya çeker

13. **çekip:** *-ip*
Gazel 24
Mısra: **5**
Katlanmak, üzüntü ve sıkıntıya göğüs germek.

Tāb-ı ḥasretden çekip ḫūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi
ʿ×d-ı vaṣlında o māhıñ şerbet-i nilūfer iç

14. **çekmiş:** *-miş*
Gazel 118
Mısra: **6**
(Kılıç, bıçak, tabanca vb. şeyler) Kullanılmak üzere ele alınmak.

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

15. **çek:**
Gazel 122
Mısra: **2**
Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek; asmak (GTS).

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaş
Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aş

16. **çek:**
Gazel 124
Mısra: **10**
Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek; asmak (GTS).

Eger esrār-ı vaşlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aş

17. **çekdim:** *-di, -m*
Gazel 227
Mısra: **10**
Dizmek, sıralamak.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

18. **çek:**
Gazel 166
Mısra: **6**
(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Helāke ḳaṣd ise yā ḳaşlarıñ edip pür-çīn
Ḫadeng-i ġamzeleriñ zaḫm-ı sīne-çākime çek

19. **çeker:** *-er*
Gazel 70
Mısra: **10**
Çekmek, dizmek, sıralamak.

Fenniyā nükte-i eşʿārını
Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep
ṣūret-i maʿnāya çeker

20. **çekme:**-*me*
Gazel 70
Mısra: **5**
Çekmek (yay çekmek bağlamında).

Çekme tīġ-ı nigehiñ
ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıña
Er olan ālet-i şemşīrini
aʿdāya çeker

21. **çekdi:**-*di*
Gazel 76
Mısra: **6**
1. çekmek; süzmek, damıtmak. 2. içmek.

Şıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne
ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i
ẕeḳandan tekrār

22. **çekilmiş:**-*il, -miş*
Gazel 217
Mısra: **3**
Çekilmek; Çizgi durumunda uzatılmak.

Çekilmiş ebruvānı iki
ṭuġrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ
nişānı olmamaḳ üzre

<u>çekdir:</u>

1. **çekdirir:**-*ir*
Gazel 131
Mısra: **7**
Sıkıntılı bir duruma sokmak.

Meşaḳḳat çekdirir
ʿazminde keştī-i dil ü
cāna
Revānı ʿaks olunca
ʿazm-i dildāra belādır
Şaṭ

2. **çekdirme:**-*me*
Gazel 203
Mısra: **7**
Sıkıntılı bir duruma sokmak.II Kayık.

Çekdirme baḥr-i
fürḳate bu rūzgār ile
Çat keşti-i viṣāline
yāriñ melekse de

<u>çeker:</u>

1. **çeker:**
Gazel 70
Mısra: **4**
Çekmek (yay çekmek bağlamında).

Şanma çīn etmede
ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

<u>çekil:</u>

1. **çekilmiş:**-*miş*
Gazel 30
Mısra: **6**
Yazılmak, çizilmek.

Meh-cebīniñdir berāt-ı
pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i ḳudretle çekilmiş
ebruvānıñ anda ṣaḥ

2. **çekildi:**-*di*
Gazel 192
Mısra: **1**
(Bir şey bir şeyin) Yanına doğru getirilmek, yaklaştırılmak.

Çekildi meclise sāḳī
sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-
rū çemen be-çemen

<u>çekilip gitdi:</u>

1. **çekilip gitdi:**
Kaside 1
Mısra: **80**
Kelime Tipi: **Kalıp**

İfade

Bırakıp gitmek.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek berḳ ile güm güm o şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi maḳdem-i raḫşān

çekmez:

1. **çekmez:**

Gazel 240

Mısra: **14**

Katlanmak, tahammül etmek.

Fennī cenāb-ı ḥażret-i Zīver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i naẓmın şeker gibi

celāli:

1. **celāliye:***-ye*

Gazel 1

Mısra: **9**

Asıl adı Ebubekir Celâleddin'dir. Abdullah Efendizâde diye tanındı. Rumeli Kazaskeri Yıldız lâkaplı Abdullah Efendi'nin en büyük oğlu, Halep muvakkıtı iken vefat eden Süleyman Molla'nın büyük kardeşidir. Medrese öğrenimi gördü. Aydın'da kethüdalık yaptı. Sivas'ta naip iken kadı olarak Tokat'a atandı. 1219/1805'ten sonra İstanbul'da yaşadı. 1233/1817-18 yılında altmış yaşını aşmış bir şekilde İstanbul'da vefat etti. Mezarı, Edirnekapısı haricinde Zülâli Çeşmesi civarındadır.

Fennī Celāliye n'ola ʿarż etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı manẓūmı cā-be-cā

2. **celāliye:***-ye*

Gazel 67

Mısra: **11**

Asıl adı Ebubekir Celâleddin'dir. Abdullah Efendizâde diye tanındı. Rumeli Kazaskeri Yıldız lâkaplı Abdullah Efendi'nin en büyük oğlu, Halep muvakkıtı iken vefat eden Süleyman Molla'nın büyük kardeşidir. Medrese öğrenimi gördü. Aydın'da kethüdalık yaptı. Sivas'ta naip iken kadı olarak Tokat'a atandı. 1219/1805'ten sonra İstanbul'da yaşadı. 1233/1817-18 yılında altmış yaşını aşmış bir şekilde İstanbul'da vefat etti. Mezarı, Edirnekapısı haricinde Zülâli Çeşmesi civarındadır.

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

3. **celālīden:***-den*

Gazel 20

Mısra: **7**

Celâlî (öl. 1233/1817-18) mahlaslı şair.

Celālīden naẓīre isteyip bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā eyle olmazsa miyānın ḳoc

4. **celāli:**

Gazel 61

Mısra: **9**

Celâlî (öl. 1233/1817-18) mahlaslı şair.

Fennī Celāli olma gūş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

5. **celāliniñ:** *-niñ*
Gazel 174
Mısra: **11**
Celâlî (öl. 1233/1817-18) mahlaslı şair.

ʿIṭr-ı nikāt-ı naẓm ile Fennī Celāliniñ
Gül-ġonçe-i dehen eder şem-i müşk-bū degil

celāl-i ḥüsnüne:

1. **celāl-i ḥüsnüne:** *-ü, -n, -e*
Gazel 201
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğinin büyüklüğü.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

celī:

1. **celī:**
Gazel 129
Mısra: **2**
Bir yazı çeşidi II Açık, zahir, aşikâr, ayan, parlak.

Dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ rabbāṭ
Celī yazmış anı levḥ-i cemāle mūlaruñ ḫaṭṭāṭ

cellād:

1. **cellādıma:** *-ı, -m, -a*
Gazel 222
Mısra: **2**
İdama çarptırılan hükümlülerin ve eskiden örfen katli iktiza edenlerin ölüm işlemini terine getiren görevli kimse II Merhametsiz.

Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bih-zādıma
Sefīddir mānīʿ degil beyt içre ol cellādıma

2. **cellādım:** *-ım*
Gazel 118
Mısra: **6**
İdam cezasına çarptırılan hükümlülerin katliyle görevli kimse II sevgilinin merhametsiz gözü.

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

cem:

1. **cem:**
Gazel 61
Mısra: **2**
İran hükümdarlarından şarabın mucidi sayılan Cem.

Fehm eyleyen meʿādı sāḥib-elem degildir
Fikr eyleyen meʿāşı ferḫūnde Cem degildir

cemʿ edip:

1. **cemʿ edip:** *-ip*
Gazel 163
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Toplamak, bir araya getirmek.

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

2. **cemʿ edip:** *-ip*
Kaside 1
Mısra: **92**
Kelime Tipi: **-**
Toplamak, bir araya getirmek.

Encümen şanma riyāż içre çerāġān etdi
Cemʿ edip şevḳ ile ṣad şemʿ-i fürūġı rıḍvān

cemāʿat:

1. **cemāʿat:**
Gazel 213
Mısra: **10**
Bir imama uyup namaz kılan kişiler.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

cemāl:

1. **cemālinde:** *-i, -n, -de*
Gazel 186
Mısra: **3**
Güzellik, hüsn ü ân. Güzel yüz.

Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi cemālinde olunca ẓāhir
Gösterir sırrını āyīne-i ruḫsārından

2. **cemālin:** *-iñ*
Gazel 33
Mısra: **4**
Ar. yüz güzelliği, yüz.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

3. **cemāl:**
Gazel 171
Mısra: **5**
Güzel yüz.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da māniʿ degil

4. **cemālini:** *-i, -n, -i*
Kıt'a 2
Mısra: **11**
Güzel yüz, yüz güzelliği.

Devrān eder cemālini rüʾyet içün felek
Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

5. **cemāliñ:** *-(i)n*
Gazel 234
Mısra: **1**
(Sevgilinin) eşsiz güzelliği.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

6. **cemāli:** *-i*
Gazel 176
Mısra: **9**
(Sevgilinin) güzelliği, güzel yüzü.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi neyler ʿāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa da temcīd edip çıḳmam

cemāl-i pākle:

1. **cemāl-i pākle:** *-le*
Gazel 7
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin güzel, temiz yüzü.

Seni āzürde eylerse nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ

Cemāl-i pākle zülf-i girih-gīriñ sineklik yap

cemāl-i yāre:

1. **cemāl-i yāre:** *-e*
   Gazel 174
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin güzelliği.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

cemālin seyr eden:

1. **cemālin seyr eden:** *-en*
   Kıt'a 9
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Yüzünü seyretmek.

Bilā-şübhe devāzdeh-sāle olduḳda o meh-talʿat
Cemālin seyr eden mecnūn olur cümle gedā hem şāh

cemāsā:

1. **cemāsā:**
   Gazel 165
   Mısra: **6**
   Cem gibi.

Sikenderveş cihānı gezme mirʾāt-ı taḫayyülde
Cemāsā sāġar-ı billūra meyl et ṣafvet isterseñ

çemen be-çemen:

1. **çemen be-çemen:**
   Gazel 192
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Bütün çimenlikler.

Çekildi meclise sāḳī sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-rū çemen be-çemen

2. **çemen be-çemen:**
   Gazel 192
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Bütün çimenlikler.

Çekildi meclise sāḳī sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-rū çemen be-çemen

3. **çemen be-çemen:**
   Gazel 192
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Bütün çimenlikler.

Şükūfeler gibi zeyn oldu zülf-i muġ-beçegān
Açıldı ʿāşıḳına müşk-bū çemen be-çemen

4. **çemen be-çemen:**
   Gazel 192
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Bütün çimenlikler.

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip geh vużū çemen be-çemen

5. **çemen be-çemen:**
   Gazel 192
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Bütün çimenlikler.

Ḫırām-ı nāzenīni diller görünce ḳāmetiñ
Ṣalındı serve hezārān kedū çemen be-çemen

6. **çemen be-çemen:**
   Gazel 192
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Bütün çimenlikler.

Ḥasībī ister imiş
Fenniyā müşāʿareye
Hezār-ı ġonçe-dehen
sū-be-sū çemen be-
çemen

çemen-zāra:

1. **çemen-zāra:**
Gazel 35
Mısra: **11**
Bahçe, çimenlik.

Çemen-zāra müşābih
sebze-i tanẓīr ile Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmım
eylesin yārān-ı Saʿd-
ābād

cemʿ-i cemāʿat:

1. **cemʿ-i cemāʿat:**
Gazel 141
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Cemaatin tamamı.

Yürise ḫaṭṭ-ı İmām-
zāde n'ola ʿārızına
Fenniyā cemʿ-i cemāʿat
eder elbet cāmiʿ

cemīʿ-i ervāḥ:

1. **cemīʿ-i ervāḥ:**
Gazel 29
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ruhların tamamı.

Bu mu sebeb
vaḳ[i]tinden mi ġıdā
aḫẕ eyler
Evc-i ʿalāda hümā-
perde cemīʿ-i ervāḥ

cemīʿ-i varıñı:

1. **cemīʿ-i varıñı:***-ı, -ñ, -ı*
Gazel 223
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bütün varlığını.

Sūr-ı viṣāle ṣaçıverip
naḳd-i eşkiñi
Ṣarf et cemīʿ-i varıñı
yāriñ umūruna

cenāb:

1. **cenābın:***-ı, -n*
Gazel 46
Mısra: **13**
Cenap adlı şair. II Huzur, şeref.

Fenniyā şevket-i
şiʿrinde Cenābın gūş et
Emr-i ẕī-şān-ı nikāt-ı
femi ḥünkārıdır

cenāb-ı ḥażret-i pür-maʿrifet:

1. **cenāb-ı ḥażret-i pür-maʿrifet:**
Kıt'a 8
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bilgi dolu beyefendi.

Cenāb-ı ḥażret-i pür-
maʿrifet Remzi Efendi
kim
ʿUṭārid görse taḥrīrin
olurdu reşk ile sūzān

cenāb-ı ḥażret-i zīver efendiniñ:

1. **cenāb-ı ḥażret-i zīver efendiniñ:***-niñ*
Gazel 240
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Ziver Efendi hazretinin katı.

Fennī cenāb-ı ḥażret-i
Zīver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i
naẓmın şeker gibi

cenāb-ı mey-i şersārı:

1. **cenāb-ı mey-i şersārı:**
Gazel 215
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ağzına kadar dolu şarap hazreti.

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

cenāb-ı sulṭān:

1. **cenāb-ı sulṭān:**
Kaside 1
Mısra: **72**
Kelime Tipi: **-**
Sultan hazreti. II Peygamber.

Şeh-süvār oldu saʿādetle o esbi göricek
ʿAzm edip Mescid-i Aḳṣāya cenāb-ı sulṭān

cenāb-ı yekke-tāza:

1. **cenāb-ı yekke-tāza:***-a*
Gazel 89
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yiğidin etrafı, çevresi.

cenāb-ı zīvere:

1. **cenāb-ı zīvere:***-e*
Gazel 78
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ahmed Zîver Efendi (öl. 1202/1787-88)'nin çevresi, nahiyesi.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile z̲ī-şān olur

çenberi serinden atdı:

1. **çenberi serinden atdı:***-dı*
Gazel 235
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çanberi başından atmak.

Rūy-ı nigārın açmaḳ içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ʿışḳ ile çenberi

ceng ü cidāli:

1. **ceng ü cidāli:***-i*
Murabba 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Savaş ve mücadele.

Bezm-i ʿişretgāhda ceng ü cidāli zāhidiñ
Gūyiyā bī-hūde segle hirreniñ ġavġāsıdır

cenge ṭurmuş:

1. **cenge ṭurmuş:***-muş*
Murabba 3
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Savaşmak.

Cenge ṭurmuş ġamzesi ṣan kāfir-i āteş-feşān
ḳıl ḥaz̲er sen ḳarşılıḳ ṭurma amān

cennet:

1. **cennetde:***-de*
Gazel 16
Mısra: **6**
Ağaçlık bahçe; iman edip Salih ameller işleyenlere, ahirette vaat edilen nimet ve mükâfat yurdu.

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādi<u>s</u>

2. **cennete:***-e*
Kıt'a 14
Mısra: **24**
Ağaçlık bahçe; iman edip Salih ameller işleyenlere, ahirette vaat edilen nimet ve mükâfat yurdu.

Fenni ver ṣāḥib-i ebnāsına bu tārīḫi
Eylediñ ṣan İremi cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

3. **cennet:**
Gazel 226
Mısra: **7**
1. Îmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nîmetlerle dolu yer 2. mec. Çok güzel, iç açıcı, huzur verici yer.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rüʾyet-i dīdār ise cān ürkütme

4. **cennetiñ:***-i, -n*
Gazel 171
Mısra: **6**
Ahirette müminlere Allah tarafından va'dedilen ebedî hayat, yaşanacak yer.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da māniʿ degil

cennet içre:

1. **cennet içre:**
Kıt'a 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Cennet içinde.

Tārīḫin üçler gelip der ḥarf-i cevherdārla
Cennet içre ʿaynıdır bu kevs̱erin fevvāresi
[Sene 1191]

cennetāsā:

1. **cennetāsā:**
Kıt'a 14
Mısra: **13**
Cennet gibi.

Rūzunu nāẓir-i gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ġam ola ne dāfiʿ-i sevdā-yı merāḳ

cennet-i vaṣl:

1. **cennet-i vaṣl:**
Gazel 24
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgiliye) kavuşma cenneti.

El çekip cām-ı Cem-i ser şār-ı meyden Fenniyā
Cennet-i vaṣlında yāriñ ḳana ḳana kevs̱er iç

cennetiñ nāzik gülü:

1. **cennetiñ nāzik gülü:**
Gazel 245
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Cennetin ince gülü. II Fennî'nin şiiri.

cennetü'l-meʾvā:

1. **cennetü'l-meʾvāsıdır:***-sıdır*
Murabba 2
Mısra: **12**
Meva Cenneti. II "İman edip güzel amel işleyenlere gelince, onlar için Me`vâ Cennetleri vardır. " (Secde, 32/19 ve En-Necm, 53/15).

Ravża-i ruḫsārına ādem nice cān atmasın
ʿĀşıḳ-ı şeydāsının ol cennetü'l-meʾvāsıdır

çerâġ:

1. **çerāġ:**
Gazel 75

Mısra: **2**
Çıra, kandil, mum.

Zaḫm-ı sînem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

çerāġ eyler:

1. **çerāġ eyler:** *-r*
Kaside 2
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Kandil yapmak (Aşıkların gönlündeki ateş bağlamında).

Ḳāʾilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

çerāġ ḳıldı:

1. **çerāġ ḳıldı:** *-dı*
Gazel 145
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Aydınlatmak, nimetlendirmek.

Maṭlabında infiṣāl-ı vaʿd ile Fennīyā seni
Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı Zāde-i Mollā çerāġ

çerāġ olmaġa:

1. **çerāġ olmaġa:** *-maḳ, -a*
Kaside 1
Mısra: **147**
Kelime Tipi: **-**
Çıra (mum) olmak. // Aşığın sevgili için yanıp tutuşması.

Der-i beytinde çerāġ olmaġa saʿy et ey dil
Ḫādim-i pādişeh elbette olur nāʾil-i nān

çerāġ olmaġa sezā oldumsa:

1. **çerāġ olmaġa sezā oldumsa:** *-dum, -sa*
Kıt'a 2
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Çırak olmak için layık olmak.

Oldumsa midḥatımla çerāġ olmaġa sezā
Ver bir mülāzemet beni etme şehā sipāh

çerāġān:

1. **çerāġān:**
Gazel 79
Mısra: **7**
Bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği, donanma.

Sînem ne ʿaceb eylesem ol yāre çerāġān
Efşān-şerer-i ġamze-i cādūsu fişekdir

2. **çerāġān:**
Gazel 85
Mısra: **7**
Bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği, donanma.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde çerāġān etmege
Sîne de bir suḫte gūyā lāle-i ḥamrā biter

3. **çerāġāna:** *-a*
Gazel 228
Mısra: **6**
Bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği, donanma.

Zaḫ[ı]m-ı pür-daġı sînemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

4. **çerāġāna:** *-a*
Gazel 7
Mısra: **2**

Bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih ṣaḥn-ı sīnem bir çiçeklik yap

çerāġān etdi:

1. **çerāġān etdi:** *-di*
Kaside 1
Mısra: **91**
Kelime Tipi: **-**
Aydınlanmak // Aşığın gönlündeki aşk derdiyle yanması.

Encümen ṣanma riyāż içre çerāġān etdi
Cemᶜ edip şevḳ ile ṣad şemᶜ-i fürūġı rıḍvān

çerāġān-ı vaṣl:

1. **çerāġān-ı vaṣl:**
Gazel 164
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma eğlenceleri.

ᶜUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġān-ı vaṣl ile
Eflāke çıḳdı āteş-i cevriñ fişek seniñ

çerāġan-ı vuṣlatı:

1. **çerāġan-ı vuṣlatı:** *-ı*
Gazel 203
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma şenliği.

ᶜUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġan-ı vuṣlatı
Zībendedir ne deñlü hevāyī fişekse de

cerek cerek:

1. **cerek cerek:**
Gazel 234
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sırık sırık, direk direk.

Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim naḳş-ı dest-māliñ mi

çeres:

1. **çeresinden:** *-inden*
Gazel 99
Mısra: **4**
Ar. is. Hayvanın boynuna asılan çıngırak.

Nālelerle geçicek zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı çeresinden biliriz

2. **ceres:**
Gazel 108
Mısra: **8**
Ar. is. Hayvanın boynuna asılan çıngırak.

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

3. **çeres:**
Gazel 109
Mısra: **8**
Ar. is. Hayvanın boynuna asılan çıngırak.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

çerḫ:

1. **çerḫiñ:** *-iñ*
Gazel 15
Mısra: **9**
Felek, gökyüzü, sema.

Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet

2. **çerḫ:**
Gazel 25
Mısra: **10**
Felek, gökyüzü, sema.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

3. **çerḫiñ:***-iñ*
Gazel 45
Mısra: **10**
Felek, gökyüzü, sema.

Beñzer hilāle ʿarż eder ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü biçmege çerḫiñ oraġı var

çerḫa çıḳdı:

1. **çerḫa çıḳdı:***-dı*
Gazel 216
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Göğe çıkmak, yükselmek.

Tā çerḫa çıḳdı āh u fiġānıña Fenniyā
Tanżīrim ile oldu zemīn u semā seme

çerḫa çıḳmış:

1. **çerḫa çıḳmış:***-mış*
Gazel 211
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Göğe çıkmak, yükselmek.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā eyvān eyvān üstüne

çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ:

1. **çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ:**
Muhammes 1
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
?.

Tefehhüm eyle ey Keyvān çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ
Esip ṣavurmada sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi eryāḥ

çerḫ-i devvāre:

1. **çerḫ-i devvāre:**
Gazel 74
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Durmadan dönen felek.

Çerḫ-i devvāre kiriş olsa çi ġam raḳḳāṣa
Raḳam-ı vuṣlata ʿaḳreb ruḳabāsıyla döner

çerḫ-i dil:

1. **çerḫ-i dil:***-de*
Gazel 52
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül göğü.

Berḳ-i nezẓāre-i ḫūbān ile çerḫ-i dilde
Raʿd-ı āhı muṭarā şekk-i firāvān büyüdür

2. **çerḫ-i dil:***-de*
Gazel 54
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül göğü.

Eyleyen ṭūl-ı emel kisvesin ol cānāneniñ
Çerḫ-i dilde aḫter-i dümbāle etmez iʿtibār

çerḫ-i fikr:

1. **çerḫ-i fikr:** *-im, -de*
Gazel 63
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Düşünce feleği.

N'ola devr-i ḫaṭıñla çerḫ-i fikrimde ḫusūf olsa
Benim baḫt-ı siyāhım tāliʿ-i ḥüsn-i ḳamerdendir

çerḫ-i gerdūn:

1. **çerḫ-i gerdūn:**
Gazel 189
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dönen felek. II Dönek.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

çerḫ-i ḥüsn:

1. **çerḫ-i ḥüsn:**
Gazel 46
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik seması.

Çerḫ-i ḥüsnünde şafaḳ ʿārıż-ı ruḫsārıdır
Kevkeb-i ḥāline nūr-ı meh-i ruḫ sarıdır

2. **çerḫ-i ḥüsn:** *-üñ, -de*
Gazel 161
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik seması.

Görünür ġurre-i ebrūsu ṭulūʿ etdi ḫayāl
Çerḫ-i ḥüsnüñde naẓar eyle hilāli küçücek

çerḫ-i kec-rev:

1. **çerḫ-i kec-rev:**
Gazel 186
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Feleğin yanlış yoldan gitmesi, eğri eğri dönmesi.

ʿAḳreb-i sāʿat devvāre çerḫ-i kec-rev
Heb muḫālif yürür ʿuşşāḳa o pergārından

çerḫ-i ruḫ:

1. **çerḫ-i ruḫ:** *-uñ, -da*
Gazel 240
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının gökyüzü, yuvarlaklığı.

Çerḫ-i ruḫuñda ḫāliñ eder gāhice ṭulūʿ
Dehr-i ḫayāl-i dillere necm-i seḥer gibi

çerḫ-i ṭāḳına:

1. **çerḫ-i ṭāḳına:** *-ı, -n, -a*
Kıt'a 14
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Tâkın etrafı.

Çerḫ-i ṭāḳına n'ola encümveş ʿaks ise
Ser-miʿmār-ı muḥallā-yı dīvān-ḫāne vü ṭāḳ

çerḫ-i ṭāḳında:

1. **çerḫ-i ṭāḳında:** *-ı, -n, -da*
Kıt'a 13
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Tâkın etrafı.

N'ola encüm gibi revnaḳ verirse çerḫ-i ṭāḳında
O maʿkūs-ı ser-miʿmāra dīvān-ḫāne-i dergāh

cerr:

1. **cerr:**
Gazel 53

Mısra: **9**
Dilenme.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden
ey dil ʿasel ḳopar

cerrār:

1. **cerrār:**
Gazel 76
Mısra: **8**
Çokça toplayan II Dilenci.

Nūş edip bādeyi hem
biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i
bīgāne gibi bir cerrār

2. **cerrār:**
Gazel 121
Mısra: **8**
Dilenci.

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o]
niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına
cerrār tabaṣbuṣ

cesāmet:

1. **cesāmet:**
Gazel 170
Mısra: **7**
Büyüklük.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā
sefīl fil

cesaret:

1. **cesāret:**
Gazel 153
Mısra: **7**
Cesurluk.

Çoḳ taḥammül çoḳ
cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir
bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ġılāf

çeşm:

1. **çeşmiñ:***-in*
Gazel 93
Mısra: **4**
Göz.

Helāke bāʿiş olursa
begim ḫadeng-i müjeñ
Şebāt-ı daʿviye çeşmiñ
iki güvāh ederiz

2. **çeşminde:***-i, -n, -de*
Gazel 183
Mısra: **14**
Göz.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile
riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

3. **çeşmimde:***-im, -de*
Gazel 209
Mısra: **3**
Göz.

Taḫayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tīre bir
şāne

4. **çeşmime:***-im, -e*
Gazel 210
Mısra: **1**
Göz.

Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ
tūtiyādır çeşmime
Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ
āşnādır çeşmime

5. **çeşmime:***-im, -e*
Gazel 210
Mısra: **2**
Göz.

Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ
tūtiyādır çeşmime
Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ
āşnādır çeşmime

6. **çeşmime:** *-ime, -e*
Gazel 210
Mısra: **4**
Göz.

İntiẓārıñla ʿaceb mi alsa defʿ-i remed
Ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ eczā-yı devādır çeşmime

7. **çeşmime:** *-ime, -e*
Gazel 210
Mısra: **6**
Göz.

Gösterir İskendere eşyāyı cümle bī-dirīġ
ʿĀrıżıñ āyīne-i ʿālem-nümādır çeşmime

8. **çeşmime:** *-ime, -e*
Gazel 210
Mısra: **8**
Göz.

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa ʿarż etme sen ṣūfī gelip
Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

9. **çeşmime:** *-ime, -e*
Gazel 210
Mısra: **10**
Göz.

Neşʾetiñ Fennī ġubār-ı ḫaṭ-ı şiʿr-i Zīveri
Kuḥl-ı pāk-i Iṣfahān-ı bī-behādır çeşmime

10. **çeşmiñe:** *-i, -n, -e*
Gazel 12
Mısra: **4**
(Fa.) Göz.

Teşrīf edicek ḫāneñe her maḳdem-i pākin
Ḫāk-i rehini çeşmiñe ḳuḥl-ı Ṣıfahān et

11. **çeşmine:** *-i, -n, -e*
Gazel 33
Mısra: **9**
(Fa.) Göz.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sūrāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol şūḫ

12. **çeşmiñe:** *-i, -n, -e*
Gazel 36
Mısra: **5**
(Fa.) Göz.

Düşdü dil çeşmiñe ey şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı żaʿīfi şīşede ḥabs-i medīd

13. **çeşmiñe:** *-i, -n, -e*
Müstezad 1
Mısra: **13**
(Fa.) Göz.

Dil gitse n'ola çeşmiñe kuḥl-ı Ṣıfahāna
Semt-i Hemedāna

14. **çeşmi:** *-i, -*
Gazel 69
Mısra: **3**
Far. Göz, dide, ayn.

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

15. **çeşmin:** *-i, -n*
Gazel 29
Mısra: **1**
Görme organı, dide, ayn.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ıṣlāḥ

16. **çeşmiñ:** *-i, -n*
Gazel 118
Mısra: **4**
Görme organı, dide, ayn.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

17. **çeşmim:** *-im*
Gazel 144
Mısra: **10**
Görme organı, dide, ayn.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde sebte bu çeşmim güvāh dirīġ

18. **çeşminde:** *-i, -n, -de*
Gazel 191
Mısra: **3**
Bakış, görüş, nazar II Algılama biçimi, fikir, düşünce, anlayış.

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

19. **çeşmim:** *-im*
Gazel 199
Mısra: **1**
Görme organı, dide, ayn.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

20. **çeşmin:** *-i, -n*
Murabba 3
Mısra: **19**
(Sevgilinin) bakışı II Göz.

Ẓanneder seyr eyleyen taḳlīb eder çeşmin hemān
Ol tüfengin eyleyip peyveste çaḳmaġ oynadır

çeşme-i ḫūrşīd-i enver:

1. **çeşme-i ḫūrşīd-i enver:** *-den*
Gazel 41
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Güneşin en parlak çeşmesi.

Menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt olsa ʿaceb mi ṭalʿatıñ Ḫoy-ı pākiñ çeşme-i ḫūrşīd-i enverden leẕīẕ

çeşmesār:

1. **çeşmesārından:** *-ın, -dan*
Kıt'a 13
Mısra: **13**
Çeşmesi çok olan yer.

İçen āb-ı laṭīf çeşmesārından ḳıyās eyler
Aña olmaḳ gerek Nīl-i mübārekden ḫafī bir rāh

çeşm-i āhu:

1. **çeşm-i āhu:**
Gazel 64
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ahu gözlü.

Ey çeşm-i āhu yāri ṣaḳın bāġ-ı ʿāşıḳa
Ṣaḥrā-yı sīne çāk-ı ġamıñla çataḳlıdır

çeşm-i ʿalīl-i ʿāşıḳ-ı zārıñ:

1. **çeşm-i ʿalīl-i ʿāşıḳ-ı zārıñ:**
Gazel 170

Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İnleyen âşığın kör gözü.

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol ḫāk-i pāk ile
Çeşm-i ʿalīl-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ʿamīl mīl

çeşm-i ʿāşıḳān:

1. **çeşm-i ʿāşıḳān:**
Gazel 164
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların gözleri.

Seyr-i Boġaza düşe n'ola çeşm-i ʿāşıḳān
Oldu ḫayāl-i ḥāl-i riḳābıñ Bebek seniñ

çeşm-i aʿveri:

1. **çeşm-i aʿveri:***-i*
Gazel 107
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bir gözü kör II Tek gözlü.

Ġammı helāk ederse bizi çeşm-i aʿveri
Nergis biter ḳubūrumuz üzre giyāhımız

çeşm-i bülbül:

1. **çeşm-i bülbül:**
Gazel 80
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bülbülün gözü.

Çeşm-i bülbül cāmelerle yārı seyr edip göñül
Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini bulmuş donanmış pā vü ser

çeşm-i bülbülveş:

1. **çeşm-i bülbülveş:***-veş*
Gazel 243
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bir çeşit renkli ve tahrirli kumaş.

Ḫadeng-i sūzen-i ġamzeñle çeşm-i bülbülveş
Tenimde penbe-i dāġım lebādedir şimdi

çeşm-i cāna:

1. **çeşm-i cāna:***-a*
Gazel 2
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül gözü // ibret gözü.

Ḫāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtiyā ḳıldı baña
[5] Āb-ı vaṣlın eyleyip bīmāra terkīb-i devā

çeşm-i cānāna:

1. **çeşm-i cānāna:***-a*
Gazel 47
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin gözü, nazarı.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna
Revān kuḥlı anıñ Iṣfahān behāsınadır

çeşm-i dil:

1. **çeşm-i dil:**
Gazel 58
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül gözü.

Fikr-i ḫoy-ı ʿārıżıñla çeşm-i dilden ṣu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar

çeşm-i ġazāl:

1. **çeşm-i ġazāl:**
Gazel 14
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**

Ceylan göz // ceylan gözlü güzel.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

çeşm-i giryān:

1. **çeşm-i giryān:**
Kaside 1
Mısra: **138**
Kelime Tipi: **-**
Ağlayan göz.

Mūr u faḫd [u] melaḥāsā yürüyüp maḳdemiñe
Yüz sürer naʿt-ı şerīfiñ ile çeşm-i giryān

çeşm-i kebūd:

1. **çeşm-i kebūd:**
Gazel 38
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mavi göz.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

çeşm-i saḳar-ı aḫkerdān:

1. **çeşm-i saḳar-ı aḫkerdān:**
Kaside 1
Mısra: **144**
Kelime Tipi: **-**
Ateşliğin olduğu cehennemin gözü.

ʿAbd-i memlūkıñı ḥıfẓ ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i saḳar-ı aḫkerdān

çeşmine uyḫu gelmeyicek:

1. **çeşmine uyḫu gelmeyicek:** *-me, -y, -icek*
Gazel 197
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gözüne uyku girmemek, uyuyamamak.

Ṣayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū
Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḫu

cestem mestem:

1. **cestem mestem:**
Gazel 180
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Atılsam matılsam.

Naġme-i şuḳḳa zebān ile eder āzürde
Ṭabʿ-ı şeh-bāzımı āġāza cestem mestem

cevāb:

1. **cevābım:** *-ım*
Gazel 199
Mısra: **4**
Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt.

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

cevān:

1. **cevān:**
Kıt'a 12
Mısra: **19**
Genç II Sevgili.

Oldu müzeyyen niçe seyre cevān ṣaf-be-ṣaf
Çıḳdılar ālāyına nev-çerī-i zīverān

cevelān et:

1. **cevelān et:**
Gazel 12
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dolaşmak, gezinmek.

Pervāne-ṣıfat şemʿ-i cemāliñ cevelān et
Sūzān olup ol envere baḫş-ı dil ü cān et

cevelān eyle:

1. **cevelān eyle:** *-y, -en*
Gazel 234
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gezmek, dolaşmak.

Parıl parıl ṭutuşup şemʿveş derūnumda
Ṣanem ṣanem cevelān eyleyen ḫayāliñ mi

cevf-i ḫaṭṭı:

1. **cevf-i ḫaṭṭı:** *-ı*
Gazel 33
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hattın boşluğu.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

çevgān:

1. **çevgān:**
Gazel 221
Mısra: **10**
Cirit oyununda hayvan üstünden topu tutup almaya mahsus ucu eğri değnek.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

cevher:

1. **cevheri:** *-ī*
Muhammes 1
Mısra: **6**
Cevher.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın

cevher-fürūş-ı pey-revin:

1. **cevher-fürūş-ı pey-revin:** *-i, -n-in*
Gazel 90
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Takipçisinin cevher satması.

ʿArż et bu naẓmı Neş'et Efendiye Fenniyā
Cevher-fürūş-ı pey-revin ol cevherīsidir

cevher-fürūş-ı ṭabʿ-ı ḥasībāya:

1. **cevher-fürūş-ı ṭabʿ-ı ḥasībāya:** *-y, -a*
Gazel 236
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Hasip adlı şairin mücevher satması. II Mücevher kadar değerli sözler söylemesi.

Cevher-fürūş-ı ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā
ʿArż et bu dürr-i rişte-i naẓm-ı belāġati

cevherī:

1. **cevherīsidir:** *-si, -dir*
Gazel 90
Mısra: **12**
Mücevher satan.

ʿArż et bu naẓmı Neş'et Efendiye Fenniyā

Cevher-fürūş-ı pey-
revin ol cevherīsidir

cevlān ed:

1. **cevlān ed:***-er, -se*
Gazel 205
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dolaşmak, gidip gelmek, gezip dolaşmak.

Hümāāsā n'ola cevlān
ederse evc-i ḥüsnüñde
Hevā-yı perçemiñle
murġ-ı diller oldu āvāre

cevlān eyler:

1. **cevlān eyler:***-r*
Gazel 161
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gezinmek.

Var mı zülf-i ʿiz̲ārıñ ile
cevlān eyler
O hümā-mis̲l felekde
per ü bālı küçücek

cevlāna gelmişlerdenim:

1. **cevlāna gelmişlerdenim:***-miş, -ler, -den, -im*
Gazel 182
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dolaşmak II gezmeye gelmek.

Ceẕb-i ʿālī verdi Bārī
eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʿışḳ olup
cevlāna gelmişlerdenim

cevr:

1. **cevrin:***-in*
Gazel 34
Mısra: **8**
Ar. Eza, sitem.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-
ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı
nigārım aña cevrin
zīrnīḫ

2. **cevri:**
Gazel 203
Mısra: **1**
Ar. Eza, sitem.

Būstān-ı dilde cevri o
māhıñ kelekse de
Lez̲z̲et verir dimāġa
şeker bī-nemekse de

3. **cevriñ:***-iñ*
Gazel 21
Mısra: **5**
Ar. is. Haksızlık edip incitme, eziyet, cefa.

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı
rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ
eşribe ṣun teşnegāna

4. **cevri:***-i*
Gazel 65
Mısra: **3**
Ar. is. Haksızlık edip incitme, eziyet, cefa.

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı
göñül taḥammül eder

5. **cevr:**
Gazel 112
Mısra: **7**
Ar. is. Haksızlık edip incitme, eziyet, cefa.

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mis̲l-
i gülbāng-ı ceres

cevr ü cefāya:

1. **cevr ü cefāya:***-y, -a*
Gazel 156

Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İncitici söz veya davranışlar (sevgiliden gelen).

Cevr ü cefāya lāne-i fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili vīrānemiz mi yoḳ

çevre tel olsa:

1. **çevre tel olsa:***-sa*
Gazel 208
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Her tarafı tel ile (süs) ile çevrilmiş olmak.

Olmazdı behā ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger aḳmişeniñ çevre tel olsa

çevril:

1. **çevrilir:***-ir*
Gazel 81
Mısra: **1**
Döndürülmek.

Āh u zār et cāme-ḫvāb içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla be-her-sū çevrilir

2. **çevrilir:***-ir*
Gazel 81
Mısra: **2**
Döndürülmek.

Āh u zār et cāme-ḫvāb içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla be-her-sū çevrilir

3. **çevrilir:***-ir*
Gazel 81
Mısra: **4**
Döndürülmek.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

4. **çevrilir:***-ir*
Gazel 81
Mısra: **6**
Döndürülmek.

Ol ġazāliñ bāde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayāl
Sīḫ-i ümmīd ile nār-ı dilde āhū çevrilir

5. **çevrilir:***-ir*
Gazel 81
Mısra: **8**
Döndürülmek.

Ḫaṭṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

6. **çevrilir:***-ir*
Gazel 81
Mısra: **10**
Döndürülmek.

Rind evrād eyleyip dendānıñı pīr-i muġān Sübḥa-i cām elde sāḳī reng-i lülü çevrilir

7. **çevrilir:***-ir*
Gazel 81
Mısra: **12**
Döndürülmek.

Fenniyā pergār-ı tanẓīrimle naẓm-ı Sırriye
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-levḥa miṣl-i çīn-i ebrū çevrilir

ceyḥūn:

1. **ceyḥūn:**
Gazel 196
Mısra: **2**
Amuderya'nın orta bölümüdür.Suları çok ve azgın bir biçimde aktığı için göz

yaşlarının akışı Ceyhun'a benzetilir.

Sāḳiyā cilveñe oldum meftūn
Luṭf edip ḳılma dü-dīdem Ceyḥūn

2. **ceyḥūna:** *-a*
Gazel 131
Mısra: **2**
Ceyhun nehri.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim
muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

ceyḥūn-ı sirişkiñ:

1. **ceyḥūn-ı sirişkiñ:** *-iñ*
Gazel 212
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşı Ceyhun'u.

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd
Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

ceyş-i cāndır:

1. **ceyş-i cāndır:** *-dır*
Murabba 3
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Can askeri.

Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā

ceyş-i fiten:

1. **ceyş-i fiten:**
Kaside 2
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Fitneler ordusu.

Māʾ-i cārī olsa da ceyş-i fiten şimden gerü
Kem eder baḥr-i siyāhı ḳaʿr-ı deryā-yı sefīd

ceyş-i fiten-cū:

1. **ceyş-i fiten-cū:**
Gazel 64
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Fitne arayan ordu; asker.

Düzd -i nigāhı kūşe-i tār-ı ġamzede
Ol ser-hezār ceyş-i fiten-cū bucaḳlıdır

ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ:

1. **ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ:**
Gazel 159
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Fitneci hattın askeri.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ Rūm-ı vechiñ ey ṣanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri ʿāzim-i Şām eyledik

ceyş-i ġamı:

1. **ceyş-i ġamı:** *-ı*
Gazel 26
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gam askeri.

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

2. **ceyş-i ġamı:** *-ı*
Müstezad 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Keder askeri II üzüntü veren şey.

Ḳıl ceyş-i ġamı sebḳat-ı mücellā ile nām al
Ḫavf eyleme aṣlā

ceyş-i ġamze:

1. **ceyş-i ġamze:** *-si*
Gazel 27
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Etkili bakış askeri.

Seyr-i Bebek de ṣaf ṣaf olup ceyş-i ġamzesi
Çıḳmış o kāfir-i müje meydāna pür-silāḥ

<u>çeyş-i ġamze-i kūr:</u>

1. **çeyş-i ġamze-i kūr:**
Gazel 147
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kör gamzenin askeri.

Künc-i çeşminde o çeyş-i ġamze-i kūr Fenniyā
Mülket-i ʿaḳlımı tārāc etdi Tātār-ı Bucaġ

<u>ceyş-i ḥaleb:</u>

1. **ceyş-i ḥaleb:** *-dir*
Gazel 163
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Halep askeri.

Ol helāk etmekde Gök Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā ceyş-i Ḥalebdir perçemiñ

<u>ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını:</u>

1. **ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını:** *-ını*
Gazel 20
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) yanağındaki ayva tüyleri ordusu.

Hivām-meşreb żıddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

<u>ceyş-i kāfir-i müjeye:</u>

1. **ceyş-i kāfir-i müjeye:** *-y, -e*
Gazel 214
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik kâfirinin askeri.

Ḫavfım budur ḥışn-ı dili ḥüsn ü rıfḳla
Ol ceyş-i kāfir-i müjeye mā-verā-vere

<u>ceyş-i medīde:</u>

1. **ceyş-i medīde:**
Gazel 191
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Uzun ordu.

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

<u>ceyş-i müje:</u>

1. **ceyş-i müje:**
Gazel 62
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik ordusu // kirpik askeri.

Ceyş-i müjeyle dilleri yaġmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i Cingīze baş olur

<u>ceyş-i ṭurresi:</u>

1. **ceyş-i ṭurresi:** *-si*
Gazel 155
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Saçın öne dökülen kısmının askeri.

Heb tār u mār oldu dilā ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı cihānıñ medārı yoḳ

ceyş-i ʿuşşāḳı:

1. **ceyş-i ʿuşşāḳı:** *-ı*
   Gazel 36
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Âşıklar ordusu.

Ceyş-i ʿuşşāḳı yine seyr-i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i müjgānı ile ḳıldı şehīd

ceyş-i ʿuşşāḳın:

1. **ceyş-i ʿuşşāḳın:** *-ı, -n*
   Gazel 189
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Âşıklar ordusu.

Ola mı noḳṣān yeñ ile ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ʿuşşāḳın şeciʿyem bendesiyle iñlesin

ceẕb-i ʿālī verdi:

1. **ceẕb-i ʿālī verdi:** *-di*
   Gazel 182
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Yüce bir çekiş vermek.

Ceẕb-i ʿālī verdi Bārī eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʿışḳ olup cevlāna gelmişlerdenim

çi:

1. **çi:**
   Gazel 55
   Mısra: **7**
   (Fa.) Ne.

Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çīne sezā tuḥfe şānedir

2. **çi:**
   Gazel 60
   Mısra: **7**
   (Fa.) Ne.

Devrān ederse āh-ı sirişkimle dil çi ġam
Ol āsiyāb-ı ʿāşıḳıñ āb-ı hevāsıdır

3. **çi:**
   Gazel 74
   Mısra: **7**
   (Fa.) Ne.

Çerḫ-i devvāre kiriş olsa çi ġam raḳḳāṣa
Raḳam-ı vuṣlata ʿaḳreb ruḳabāsıyla döner

4. **çi:**
   Gazel 121
   Mısra: **2**
   (Fa.) Ne.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

5. **çi:**
   Gazel 214
   Mısra: **3**
   (Fa.) Ne.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār içün çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

çi ġam:

1. **çi ġam:**
   Gazel 105
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Ne gam; gam değil ki.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i

zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

2. **çi ġam:**
Gazel 121
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ne gam; gam değil ki.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

<u>çi sūd:</u>

1. **çi sūd:**
Gazel 96
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ne fayda.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḫalāṣ-ı cān ey Fennī
Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān olduġum bilmez

2. **çi sūd:**
Gazel 172
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ne fayda.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı bint-i rez ammā çi sūd
Ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān tenhā degil

3. **çi sūd:**
Kıt'a 10
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Ne fayda.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-seḥer devr etmede gerdūnı
Bulunmaz böyle bir ṭalʿat çi sūd ʿālemde bī-tāb ol

4. **çi sūd:**
Gazel 38
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ne fayda?.

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir meyli ammā sāḳiyā
Ḫaclegāh-ı meclis-i rindān degil tenhā çi sūd

<u>cibrīl:</u>

1. **cibrīl:**
Kaside 1
Mısra: **97**
Cebrail, Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevlendirilen ve dört büyük melekten biri olan melek.

ʿAzm edip sürʿat ile Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i pākinden olup berg-i ḫazān

<u>cibrīl-i emīn:</u>

1. **cibrīl-i emīn:**
Kaside 1
Mısra: **59**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Cebrail. Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen, dört büyük melekten biri.

Buyuruñ deyü gelip daʿvete Cibrīl-i emīn
Nigerāndır dedi teşrīfiñe Rabb-i mennān

<u>çiçek:</u>

1. **çiçekdir:***-dir*
Gazel 79
Mısra: **4**
Çiçek.

Dām ḳurmuş o murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne çiçekdir

2. **çiçek:**
Gazel 80
Mısra: **6**
Çiçek.

Mıṣr-ı dilde bād-ı semm-i āhım esdikçe o şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek ṣolmuş bulanmış nīlüfer

3. **çiçekse:** *-se*
Gazel 203
Mısra: **10**
Çiçek.

Gül-geşt ü bedi ne fehm edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne deñlü çiçekse de

4. **çiçek:**
Gazel 164
Mısra: **2**
Bir bitkinin, üreme kısımlarını taşıyan çoğu güzel kokulu olan renkli bölümü.

Tebḫāle-i lebānıñı būs eylesek seniñ
Dil ārzū eder ʿaseliñe çiçek seniñ

çiçek ṣuyunu:

1. **çiçek ṣuyunu:** *-n, -u*
Gazel 178
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Çiçek suyu.

Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı giderirmiş Fennī
O çiçek ṣuyunu ṣunsun bize gül-āb içelim

çiçekçi-zāde:

1. **çiçekçi-zāde:**
Gazel 72
Mısra: **5**
Özel isim.

Vaʿd edip ġonçe-i vaṣlın o Çiçekçi-zāde
Enderūn-ı dil-i ʿuşşāḳını gül-ḫāne yapar

çiçeklik:

1. **çiçeklik:**
Gazel 7
Mısra: **2**
Yaraları arttırmaya devam etme.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih ṣaḥn-ı sīnem bir çiçeklik yap

ciğer:

1. **cigerim:** *-im*
Gazel 83
Mısra: **10**
Ciğer, bağır, yürek II aşığın yüreği.

Ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı ol āfetiñ Fennī
Ḫarāb edip cigerim pāre pāre ḳalmışdır

2. **cigerden:** *-den*
Gazel 199
Mısra: **2**
Bağır, iç, yürek.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

3. **cigerden:** *-den*
Gazel 232
Mısra: **5**
Bağır, iç, yürek.

Mā-ḥażar ḳıldım
cigerden ben de bir
loḳma kebāb
Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı
ʿāşıḳa cız bız gibi

4. **cigerim:** *-im*
Gazel 234
Mısra: **4**
Akciğerlerle karaciğerin ortak adı; yürek, gönül II acı, keder.

Cerek cerek müjeniñ
sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim
naḳş-ı dest-māliñ mi

5. **cigerim:** *-im*
Murabba 1
Mısra: **10**
Akciğerlerle karaciğerin ortak adı; yürek, gönül II acı, keder.

ʿAcebā tīġ-ı müjeñle
nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu
perīşān ḥālim

ciger biryān oldu:

1. **ciger biryān oldu:** *-du*
Kaside 1
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yürek kebap olmak, yüreği yanmak, çok acı ve ızdırap çekmek.

Luṭf edip āb-ı medārıñ
ile iṭfā eyle
Düşdi bir āteş-i ʿışḳa
ciger oldu biryān

cigerden ḳan geçer:

1. **cigerden ḳan geçer:** *-er*
Gazel 33
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ciğerin içten kanaması.

Cigerden ḳan geçer
bilmez ṭabībim Fenniyā
derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin
ṭıflveş giryān eder ol
şūḫ

cigerim pārelendi:

1. **cigerim pārelendi:** *-ndi*
Murabba 1
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ciğeri parçalanmak.

ʿAcebā tīġ-ı müjeñle
nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu
perīşān ḥālim

cihān:

1. **cihānıñ:** *-ın*
Gazel 50
Mısra: **1**
Dünya.

ʿArūs-ı bāde cihānıñ
şevāʾiʿindendir
Şırā-yı vuṣlatı ʿaṣrıñ
mübāyaʿındandır

2. **cihāna:** *-a*
Kıt'a 6
Mısra: **3**
Dünya.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün
ẓanneder vechin
görenler māh

3. **cihāna:** *-a*
Kıt'a 9
Mısra: **10**
Alem, dünya, dünya halkı.

Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip
dāʾim Ḫudā efzūn ede

ʿömrün
Ṭulūʿ etdi cihāna şimdi
bir ferzend miṣl-i māh

4. **cihānı:** *-ı*
Gazel 119
Mısra: **5**
Ar. Dünya, kâinat.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

5. **cihānda:** *-da*
Gazel 48
Mısra: **12**
Âlem, kâinat, dünya; yeryüzü, zemin.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

6. **cihānı:** *-ı*
Gazel 64
Mısra: **13**
Âlem, kâinat.

Yaḳdı cihānı nār-ı taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i sūzān ocaḳlıdır

7. **cihānı:** *-ı*
Gazel 99
Mısra: **5**
Âlem, kâinat.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb
Būy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

8. **cihānda:** *-da*
Gazel 136
Mısra: **6**
1. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat 2. Dünya, yeryüzü 3. teşmil. Bütün insanlar, dünyâda yaşayan herkes.

Sürüp mażmūn-ı naḳdi meclise sāʾil-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda kendini teşbīh eder vāʿiẓ

9. **cihānda:** *-da*
Gazel 137
Mısra: **5**
1. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat 2. Dünya, yeryüzü 3. teşmil. Bütün insanlar, dünyâda yaşayan herkes.

İmʿān ile eşyāya naẓar eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı nevāt dānede maḥfūẓ

10. **cihān:**
Gazel 13
Mısra: **9**
1. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat 2. Dünya, yeryüzü.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

11. **cihān:**
Gazel 31
Mısra: **7**
1. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat 2. Dünya, yeryüzü.

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme ʿibret-nümādır yaḫ

12. **cihāna:**-*a*
Gazel 43
Mısra: **4**
1. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat 2. Dünya, yeryüzü.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raʿnā neden meʾhūẕ

13. **cihāna:**-*a*
Gazel 76
Mısra: **10**
1. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat 2. Dünya, yeryüzü.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

14. **cihān:**
Gazel 92
Mısra: **2**
1. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat 2. Dünya, yeryüzü.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḳar aḳmaz

15. **cihān:**
Gazel 115
Mısra: **2**
1. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat 2. Dünya, yeryüzü.

Kālā-yı viṣāliñ gibi ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre şehā böyle nümāyiş

16. **cihāna:**-*a*
Gazel 31
Mısra: **12**
Dünya, âlem, kâinat.

Niçün beyʿ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ʿālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

17. **cihāna:**-*a*
Kaside 2
Mısra: **30**
Âlem, kâinat, dünya.

Mürde-i dünyā olup iḥyā edip tārīḫini Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna şāh-ı nev ʿAbdūl-ḥamīd

18. **cihānda:**-*da*
Muhammes 1
Mısra: **11**
Alem, dünya.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

<u>cihān içinde ṭoġdu:</u>

1. **cihān içinde ṭoġdu:**-*du*
Kıt'a 7
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Dünya içinde doğmak.

Ṭoġdu cihān içinde bir burc-ı saʿādetde kim Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i Muḥammed ʿAlī

<u>cihān sürınıñ ālāyını görmemiş idi:</u>

1. **cihān sūrınıñ ālāyını görmemiş idi:**-*me, -miş, -i, -di*
Kıt'a 12
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Cihan şenliğinin alayını görmek.

Zādesine ʿaḳd edip şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını görmemiş idi cihān

cihān ẕātını görse:

1. **cihān ẕātını görse:**-*se*
Kıt'a 12
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Cihan kendisini görmek.

Ḫaclegehiniñ eger görse cihān ẕātını
Ġıbṭ eder idi aña ravża-i bāġ-ı cinān

cihāna per ṣaldı:

1. **cihāna per ṣaldı:**-*dı*
Kıt'a 8
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dünyaya kanat açmak. II Doğmak.

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per ṣaldı
Ḳudūmun güş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

cihāna verdigi:

1. **cihāna verdigi:**-*dik, -i*
Gazel 237
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dünyaya verdiği.

Penbe-i dāġ-ı serim başıma bir berf-i belā
Aṭlas-ı çerḫiñ cihāna verdigi aḳ sāde mi

cihānı gezme:

1. **cihānı gezme:**-*me*
Gazel 165
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dünyayı dolaşmak.

Sikenderveş cihānı gezme mirʾāt-ı taḫayyülde
Cemāsā sāġar-ı billūra meyl et ṣafvet isterseñ

cihānı ṭutdu:

1. **cihānı ṭutdu:**-*du*
Gazel 231
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Her tarafa yayılmak, dünyayı tutmak.

Sū-be-sū nā-dīdedir ol Fāżıl-ı ehl-i kemāl
Murġ-ı ʿanḳāveş cihānı ṭutdu nām-ı şöhreti

cihānı yıḳdı:

1. **cihānı yıḳdı:**-*dı*
Gazel 175
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **Deyim**
Dünyayı yıkmak II Aşığın, aşk yüzünden attığı feryadını mübalağalı bir şekilde anlatmak için söylenmiş bir deyim.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i Bārī bu sāl sil

cihān-tāb:

1. **cihān-tāba:**-*a*
Kıt'a 2
Mısra: **3**
Cihanı aydınlatan.

ʿAbdūl-ḥamīd Ḫan cihān-tāba luṭf edip

Nā-dīde verdi pür-güher-i maʿdeni ilāh

cihāzāt-ı lüzūmun:

1. **cihāzāt-ı lüzūmun:**
Gazel 11
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gerekli alet edevat; çeyizler.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

2. **cihāzāt-ı lüzūmun:** *-un*
Gazel 11
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gerekli alet edevat; çeyizler.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

cihāz-ı ḥaclegāh-ı sürına:

1. **cihāz-ı ḥaclegāh-ı sürına:** *-ı, -n, -a*
Kıt'a 10
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Düğün gelin evinin cehizi.

Hezārān zīver-i kālāyı ḥıfẓ et naḳş edip dilde
Cihāz-ı ḥaclegāh-ı sürına āmāde dūlāb ol

çihresin sürdü:

1. **çihresin sürdü:** *-dü*
Kaside 1
Mısra: **89**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünü sürmek.

Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

çıḳ:

1. **çıḳmadıḳ:** *-madıḳ*
Gazel 71
Mısra: **10**
Ayrılmak II can ve ten bağlamında bedenin ölüp ruhun vücudu terketmesi.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

2. **çıḳmış:** *-mış*
Gazel 119
Mısra: **6**
Çıkmak, gelmek.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

3. **çıḳdı:** *-dı*
Gazel 174
Mısra: **3**
Belirmek, görünmek.

Yüz buldu çıḳdı ser-keş-i zülfüñ ḫaṭā eder
Bīd-i cünūn-ı Çīn ü Ḫoten ser-fürū degil

4. **çıḳmam:** *-ma, -m*
Gazel 176
Mısra: **2**
Dışarı çıkmak II ayrılmak.

Girip devrān-ı bezm-i vuṣlata tevḥīd edip çıḳmam
Duḫūl etsem ṭarīḳa manṣıbım teʾyīd edip çıḳmam

5. **çıḳmam:** *-ma, -m*
Gazel 176
Mısra: **4**
Dışarı çıkmak II ayrılmak.

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫāne içre intiẓār ile
O şūḫuñ meclise teşrīfini nev-ʿīd edip çıḳmam

6. **çıḳmam:** *-ma, -m*
Gazel 176
Mısra: **6**
Dışarı çıkmak II ayrılmak.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

7. **çıḳmam:** *-ma, -m*
Gazel 176
Mısra: **8**
Dışarı çıkmak II ayrılmak.

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

8. **çıḳmam:** *-ma, -m*
Gazel 176
Mısra: **10**
Dışarı çıkmak II ayrılmak.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi neyler ʿāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa da temcīd edip çıḳmam

9. **çıḳıp:** *-ıp*
Gazel 176
Mısra: **13**
Meydana/ortaya çıkmak.

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

10. **çıḳar:** *-ar*
Gazel 87
Mısra: **1**
(Ortaya) çıkmak.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

11. **çıḳar:** *-ar*
Gazel 87
Mısra: **2**
(Ortaya) çıkmak.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

12. **çıḳar:** *-ar*
Gazel 87
Mısra: **10**
(Ortaya) çıkmak.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

13. **çıḳar:** *-ar*
Gazel 87
Mısra: **1**
(Ortaya) çıkmak.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

14. **çıḳar:** *-ar*
Gazel 87

Mısra: **2**
(Ortaya) çıkmak.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

15. **çıḳdı:**-*dı*
Gazel 241
Mısra: **2**
(bulunduğu yerden) dışarı çıkmak, kurtulmak.

Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru
Yem-i vuṣlatda çıḳdı ṣīdanıñ bezme ṣaḳınḳuru

<u>çıḳ-:</u>

1. **çıḳar:**-*ar*
Gazel 87
Mısra: **4**
Belli olmak, ortaya çıkmak.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

2. **çıḳar:**-*ar*
Gazel 87
Mısra: **8**
Belli olmak, ortaya çıkmak.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

3. **çıḳar:**-*ar*
Gazel 87
Mısra: **8**
Belli olmak, ortaya çıkmak.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

4. **çıḳar:**-*ar*
Gazel 87
Mısra: **6**
Belli olmak, anlaşılmak.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

5. **çıḳdı:**-*dı*
Gazel 47
Mısra: **3**
Açığa çıkmak, görünmek.

Feżā-yı sūḳ-ı maḥabbetde çıḳdı ol ebrū
Ḳarār-dādesi şimdi kemān behāsınadır

6. **çıḳmam:**-*ma, -m*
Gazel 176
Mısra: **1**
Dışarıya doğru ayrılma eylemi.

Girip devrān-ı bezm-i vuṣlata tevḥīd edip çıḳmam
Duḫūl etsem ṭarīḳa manṣıbım teʾyīd edip çıḳmam

<u>çıḳar:</u>

1. **çıḳarırlarsa:**-*ır, -lar, -sa*
Gazel 113
Mısra: **11**
Ortaya koymak.

Bir bir çıḳarırlarsa münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende verem çağırıp on beş

2. **çıḳarmış:** *-mış*
Gazel 116
Mısra: **9**
Dışarıya çıkarmak. (Saç bağlamında).

Çıḳarmış ṭaylesānın kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-pāre serv-i sīm göstermiş

3. **çıḳar:**
Gazel 13
Mısra: **10**
(bir şeyi) ortaya çıkarmak.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

4. **çıḳar:**
Gazel 87
Mısra: **4**
(Bulunduğu yerden) Dışarı çıkmasını sağlamak.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

5. **çıḳar:**
Gazel 87
Mısra: **6**
(Bulunduğu yerden) Dışarı çıkmasını sağlamak.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

çıḳar çıḳmaz:

1. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 98
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(kınından) çıktığı anda.

Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

2. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 98
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
(bulunduğu şeyin içinden) çıktığı anda.

Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

3. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 105
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
(bulunduğu şeyin içinden) çıktığı anda.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

4. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 98
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
(bulunduğu şeyin içinden yahut bulunduğu yerden) çıktığı anda.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim üstüḫvānım eyleyip minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya ol şeydā çıḳar çıḳmaz

5. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 98

Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
(bulunduğu şeyin içinden yahut bulunduğu yerden) çıktığı anda.

Yıḳar ḥısn-ı ʿadūyı gülle-i ʿāşıḳ olup vāṣıl
Feminden ṣavt-ı ṭūb-ı āh-ı bī-pervā çıḳar çıḳmaz

6. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 98
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
(bulunduğu şeyin içinden yahut bulunduğu yerden) çıktığı anda.

N'ola meydānı alsa eşheb-i Fennī bu vādīde
Feżā-yı naẓma esb-i reh-rev-i hem-pā çıḳar çıḳmaz

7. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 105
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
(bulunduğu şeyin içinden yahut bulunduğu yerden) çıktığı anda.

Görünce ser-fürū eyler göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuṣlatdan ol ġavvāṣ-ı bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

8. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 105
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
(bulunduğu şeyin içinden yahut bulunduğu yerden) çıktığı anda.

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra
Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿ×sā çıḳar çıḳmaz

9. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 105
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
(bulunduğu şeyin içinden yahut bulunduğu yerden) çıktığı anda.

Temāşā eyleyip kālā-yı gīsūsun dedi ḫayyāṭ
O ḳadd-i ʿarʿara bir cāme-i dībā çıḳar çıḳmaz

10. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 105
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
(bulunduğu şeyin içinden yahut bulunduğu yerden) çıktığı anda.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

11. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 98
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
(kavga) başlar başlamaz.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

12. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 105
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(ayın) doğması

anlamında. Bulunduğu yerden çıkar çıkmaz, çıktığı anda.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū hilālāsā çıḳar çıḳmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem ġurre-i ġarrā çıḳar çıḳmaz

13. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 105
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
(ayın) doğması anlamında. Bulunduğu yerden çıkar çıkmaz, çıktığı anda.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū hilālāsā çıḳar çıḳmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem ġurre-i ġarrā çıḳar çıḳmaz

14. **çıḳar çıḳmaz:**
Gazel 105
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
(ağızdan) çıktığı anda.

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif olanlar Fenniyā nuṭḳın
Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz

çıkıp:

1. **çıḳıp:** *-ıp*
Gazel 173
Mısra: **7**
Meydana çıkmak, görünmek.

ʿAnberiyyeyle çıḳıp raḳṣ ederek
Ṣaḥn-ı meclisde mey oldu Düldül

çıḳma:

1. **çıḳma:**
Gazel 59
Mısra: **5**
Dışarı çıkmamak II ayrılmamak.

Sen ḫān-ḳāh-ı mey-kededen çıḳma rind iseñ
Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

çıksa:

1. **çıḳsa:** *-sa*
Gazel 176
Mısra: **5**
Ayrılmak,dışarı çıkmak.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

cilā:

1. **cilāsı:** *-sı*
Gazel 57
Mısra: **2**
Parlaklık; ışıltı.

Nārın ṣafā-yı şuʿlesi her geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ḳahve-i pey-der-peyindedir

cild:

1. **cildi:**
Gazel 213
Mısra: **4**
Cilt.

Kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına ḫaṭṭ gelse dillerde
Olur cildi ḫayāli muʿteber şīrāzelendikçe

cild-dār-ı pīç-ā-pīç:

1. **cild-dār-ı pīç-ā-pīç:**
Gazel 25
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Karışık ciltleri tutan.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

cild-i saḳīliñ:

1. **cild-i saḳīliñ:** *-iñ*
Müstezad 3
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ağır cilt; çirkin yüz II sıkıntı veren, bunaltıcı kimse (Tanıkta, düşman, rakip kastedilir).

Diñle süḫan-ı Arnebūd-ı pīr-i ʿalīliñ
Ol cild-i saḳīliñ

çile-dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān:

1. **çile-dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān:**
Kıt'a 8
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İrfan sahibi çile çeken.

Ne merkezdir ṭarīḳatde o sırr-ı Ḥaḳḳa yol buldu
Mürīd-i Ḫalvetīdir çile-dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān

cilve:

1. **cilve:**
Gazel 196
Mısra: **5**
1. salınarak gezme 3. işvelenme.

Bezm-i rindāna gelip cilve ile
Raḳṣ et ʿuşşāḳ[ıñ]a ey pür-efsūn

2. **cilveñe:** *-ñ, -e*
Gazel 196
Mısra: **1**
Naz, işve, eda.

Sāḳiyā cilveñe oldum meftūn
Luṭf edip ḳılma dü-dīdem Ceyḥūn

cīm:

1. **cīm:**
Gazel 116
Mısra: **1**
Cim (□) Arap alfabesinin beşinci harfi. // Sevgilinin cim harfi gibi kıvrımlı saçı.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

çīn:

1. **çīn:**
Gazel 70
Mısra: **3**
Buruşukluk, çatıklık, kırışıklık.

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

çīn edip:

1. **çīn edip:** *-ipo*
Murabba 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kaşlarını çatmak.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu ʿuşşāḳa ġılmān çatmasın

çīn eyleme:

1. **çīn eyleme:** *-me*
Gazel 169
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Buruşturmak, çatmak.

Nūş-ı mey-i laʿliñ ṭaleb etdikçe ʿaṭāşıñ
Çīn eyleme ey māh-cebīnim aña ḳaşıñ

çīn [ü] māçīne:

1. **çīn [ü] māçīne:***-e*
Gazel 94
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Çin ve Maçin (Çin ülkesinin güney bölgesine verilen bir ad).

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım tehī faġfūrdur sensiz

cinān:

1. **cinān:**
Gazel 174
Mısra: **10**
Cennetler.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

cinbistire-i dendānım:

1. **cinbistire-i dendānım:***-ım*
Gazel 225
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
?.

Refʿ edip ḫaṭṭıñı cinbistire-i dendānım
Siler āyīne-i ruḫsārını berbercesine

çīn-i berg-i zībā:

1. **çīn-i berg-i zībā:**
Gazel 11
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik çiçeğinin kıvrımı.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāġ-ı ḥüsnüñde
O çīn-i berg-i zībā ġabġabıñ mı dil-berā ḳat ḳat

çīn-i cebīnin:

1. **çīn-i cebīnin:***-in*
Gazel 116
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Alın buruşukluğu‖ kızma, surat asma.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

çīn-i ebrūsu:

1. **çīn-i ebrūsu:***-su*
Gazel 117
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kaşın kıvrımı // çatık kaş.

Çīn-i ebrūsu aḫ-ı tevʾem-i ḳavs-i Tātār
Meç-i Efrencle tīġ-ı nigeh-i dīdesi ḫvīş

çīn-i mülket:

1. **çīn-i mülket:**
Gazel 95
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çin ülkesi.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre Ḫıṭādır fes istemez

çīn-i mūy [u] ḫāl-i yār:

1. **çīn-i mūy [u] ḫāl-i yār:**
Gazel 198
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**

Sevgilinin beni ve saçının kıvrımı.

Derd-i āh-ı ʿāşıḳāndır çīn-i mūy [u] ḫāl-i yār
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-nāme-i ḳırṭās-ı ruḫsārında hū

çīn-i perçem:

1. **çīn-i perçem:**
Gazel 97
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kaküllerin kıvrımı.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

çīn-i perçem-i ḫoy-kerde:

1. **çīn-i perçem-i ḫoy-kerde:**
Gazel 201
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Islak perçeminin kıvrımı.

O çīn-i perçem-i ḫoy-kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı feslegen ṣuyuna

çīn-i pür-çīn:

1. **çīn-i pür-çīn:** *-iñ*
Gazel 87
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Çok bükülmüş ve karışık kıvrım.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

çīn-i pür-çīniñ:

1. **çīn-i pür-çīniñ:**
Gazel 87
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Çok bükülmüş ve karışık kıvrım.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

çīn-i ṭurre-i yāre:

1. **çīn-i ṭurre-i yāre:**
Gazel 217
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin alna dökülen saçının kıvrımı.

Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamaḳ üzre
N'ola dil murġveş per aça çīn-i ṭurre-i yāre

2. **çīn-i ṭurre-i yāre:** *-e*
Gazel 217
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin alna dökülen saçının kıvrımı.

Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamaḳ üzre
N'ola dil murġveş per aça çīn-i ṭurre-i yāre

çīn-i zülf-i siyehi:

1. **çīn-i zülf-i siyehi:** *-i*
Kaside 1
Mısra: **68**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) siyah ipe benzeyen saçlarının kıvrımı.

Ḳuyruġu aḫter-i dümbāle licāmı hāle
Çīn-i zülf-i siyehi ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān

çīn-i zülf-i ṭurreye:

1. **çīn-i zülf-i ṭurreye:** *-y, -e*

Gazel 167
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Alna düşen saç, kıvırcık saç lülesinin kıvrımı.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

çīn-i zülfüñ:

1. **çīn-i zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 145
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Saçının kıvrımı.

Ḳulzüm-i vechiñde cünbān olsa diller ṭañ mıdır
Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol māh ile peyveste aġ

çınḳıraḳ:

1. **çınḳıraḳlıdır:** *-lı, -dır*
Gazel 64
Mısra: **10**
İçindeki tanelerin hareketiyle ses çıkaran metal nesne.

Ṣīt–i derāy-ı reh-berimiz çınḳıraḳlıdır
Zāhid ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna ḫar olup

2. **çınḳırağı:** *-ı*
Gazel 45
Mısra: **12**
İçindeki tanelerin hareketiyle ses çıkaran metal nesne II sümbülün çiçek kısmı (Halka halka oluşu nedeniyle çıngırağa benzetilir); saç lülesi.

Naẓm-ı Edībi söyle Leẕīẕīye Fenniyā
Pāyında esb-i cāmesiniñ çınḳırağı var

cism:

1. **cismi:** *-i*
Gazel 99
Mısra: **9**
Ar. Gövde.

Cismi āyīne-ṣıfat olmalı ki maʿnāda
Güfte-i ṭūṭi-i naẓmı ḳafesinden biliriz

2. **cismim:** *-im*
Gazel 239
Mısra: **8**
Ar. Gövde.

Yaġım eridi āteş-i laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i żiyādār bulunur mu

3. **cismim[i]:** *-im[i]*
Gazel 43
Mısra: **8**
Cisim, vücut.

Müzeyyen olsa zaḫmım penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden meᵓhūẕ

4. **cismimde:** *-im, -de*
Gazel 35
Mısra: **3**
Beden, gövde.

N'ola cismimde ʿışḳıñla hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

5. **cismimde:** *-im, -de*
Gazel 119
Mısra: **3**
Beden, gövde.

N'ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā

Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ḳarār āteş

6. **cismi:** *-i*
Gazel 17
Mısra: **3**
Beden, gövde, vücut.

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip cismi ṣūfiyā
Bu ṭarz-ı nev-verāᶜla saña būriyā ᶜabeş

7. **cismimi:** *-i, -, -i*
Murabba 1
Mısra: **6**
Beden, gövde, vücut.

Baḫş edip vaṣlıñı ben ᶜāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi hecriñle sezā mı ṣoldur

cism-i pāki:

1. **cism-i pāki:** *-i*
Gazel 56
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Temiz beden.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

cism-i ter:

1. **cism-i ter:** *-i*
Gazel 51
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Taze beden.

Nessāc-ı ᶜışḳa nice ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

cismim:

1. **cismim:**
Gazel 127
Mısra: **4**
Beden, gövde.

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir
Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

cismini:

1. **cismini:** *-+i, -+n, -+i*
Gazel 77
Mısra: **7**
Beden II varlık.

Cismini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten muġ-beçede mū bulunur

2. **cismiñi:** *-+i, -+n, -+i*
Gazel 113
Mısra: **5**
Beden II varlık.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile ᶜālemde münaḳḳaş

3. **cismini:** *-+i, -+n, -+i*
Gazel 149
Mısra: **2**
Beden II varlık.

Diyemem mūy-ı miyān-ı ḳad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip cismini bir dāneye üf

4. **cismiñi:** *-+i, -+n, -+i*
Gazel 207
Mısra: **3**
Beden II varlık.

Ḳālīçe-i münaḳḳaşa beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen olan zīr ü pālara

cisr-i muḳteżā:

1. **cisr-i muḳteżā:**-*dır*
   Gazel 31
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Geçilmesi gereken köprü.

Reh-i mesdūde sengāsā olup pā-māl hemvāre
Güẕergāh-ı ḫarāb-ābāda cisr-i muḳteżādır yaḫ

civār:

1. **civārından:**-*ından*
   Gazel 23
   Mısra: **6**
   Yakın yer, çevre, yöre, etraf.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

cız bız:

1. **cız bız:**
   Gazel 232
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Cız bız kebabı (Etin pişirilirken çıkardığı ses ile gönlün kızgın demirle dağlanırken, acı duyarken çıkardığı ses arasında bağlantı kurulur).

Mā-ḥażar ḳıldım cigerden ben de bir loḳma kebāb
Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa cız bız gibi

çoḳ:

1. **çoḳ:**
   Gazel 55
   Mısra: **9**
   Miktarı ziyade olan.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle süḫanlar fesānedir

2. **çok:**
   Gazel 73
   Mısra: **2**
   Miktarı ziyade olan.

Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḫdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

3. **çoḳ:**
   Gazel 73
   Mısra: **10**
   Miktarı ziyade olan.

Niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtinānda ḫvāhiş-i vaṣla girān verir

4. **çoḳ:**
   Gazel 82
   Mısra: **10**
   Miktarı ziyade olan.

Fenniyā feṭḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

5. **çoḳ:**
   Gazel 132
   Mısra: **8**
   Miktarı ziyade olan.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

6. **çoḳ:**
   Gazel 144

Mısra: **5**
Miktarı ziyade olan.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

7. **çoḳ:**
Gazel 153
Mısra: **7**
Miktarı ziyade olan.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

8. **çoḳ:**
Gazel 153
Mısra: **7**
Miktarı ziyade olan.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

9. **çoḳ:**
Gazel 153
Mısra: **7**
Miktarı ziyade olan.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

10. **çoḳ:**
Gazel 195
Mısra: **10**
Miktarı ziyade olan.

Degil sābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

11. **çoḳ:**
Gazel 82
Mısra: **4**
Miktarı ziyade olan.Çok. Az karşıtı.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

çoḳ zemān:

1. **çoḳ zemān:**
Kıt'a 12
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Uzun zaman, epey.

Ṭāḳī-i elvānını ḳavs-i ḳuzaḥ seyr edip
Ṣaḥn-ı felekde ṭulūʿ eylemez ol çoḳ zemān

çoş:

1. **çoşmazdı:***-maz, -dı*
Gazel 113
Mısra: **14**
Duygu ve düşünceleri güçlü bir tepki ile dışarı vurmak, galeyan etmek.

Fennīye yine etmese bir ġonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i dem-keş

çöz:

1. **çözme:***-me*
Gazel 152
Mısra: **1**
Çözmek, açmak.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl

mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

çözülünce:

1. **çözülünce:**
Gazel 218
Mısra: **10**
Yerinden ayrılmak.

Pek baġla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

çü:

1. **çü:**
Gazel 96
Mısra: **10**
"-dığında, -dığı zaman" anlamında.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḫalāṣ-ı cān ey Fennī
Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān olduġum bilmez

2. **çü:**
Gazel 53
Mısra: **7**
"Gibi" edatı.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

3. **çü:**
Kıt'a 4
Mısra: **26**
"Çünkü", sebep-sonuç anlamı katan bağlaç.

Deme bir eksigim var ʿaẓm edip ṣun Fenniyā tārīḫ
Nişāncı Muṣṭafā Paşa çü oldu Bosnaya vālī

4. **çü:**
Gazel 166
Mısra: **3**
"-dığı zaman, -dığında" anlamı katan bağlaç. II -dığı gibi.

Çü aḫẕ olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

cūd-ı pākiñ:

1. **cūd-ı pākiñ:** *-iñ*
Kaside 2
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Temiz beden.
Yoḳ nihāyet luṭfuña ey pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā
Reşk ederdi cūd-ı pākiñ görse sulṭān Bā-yezīd

cühhāle:

1. **cühhāle:**
Gazel 54
Mısra: **4**
Câhiller.

El çekip ẕeyl-i kibār-ı ġırreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer cühhāle etmez iʿtibār

cülūs:

1. **cülūs:**
Gazel 22
Mısra: **7**
Tahta geçen padişahlar için yapılan tören.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu hevesden ḳatl olur ṣāḥib-ḫurūc

cumhūr-ı ʿalāka:

1. **cumhūr-ı ʿalāka:**
Müstezad 3
Mısra: **12**

Kelime Tipi: -
İlgili topluluk.

Çün inne'l-emr duḫūlu ḳulzum-ı ʿışḳa
Cumhūr-ı ʿalāka

<u>cümle:</u>

1. **cümlede:***-de*
Gazel 48
Mısra: **10**
Ar. Bütün, hep, müstesnası olmayarak.

Gelmez ḥaṭ-ı niẓāmına şol beldeniñ hemān
Beyne'l-ehāli cümlede ki ittiḥād olur

2. **cümlesi:***-si*
Gazel 202
Mısra: **12**
Ar. Bütün, hep, müstesnası olmayarak.

Fennī ne ʿacāyib ki süḫandān-ı Sitānbul
Fetḥīye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

3. **cümlesi:***-si*
Kaside 1
Mısra: **31**
Ar. Bütün, hep, müstesnası olmayarak.

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

4. **cümleye:***-y, -e*
Gazel 127
Mısra: **10**
Bütün herkes.

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

5. **cümle:**
Gazel 117
Mısra: **8**
Bütün, hep, tüm.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

6. **cümle:**
Kaside 1
Mısra: **87**
A. bütün, hep, herkes.

Çıḳdılar ḳarşı aña cümle ehāli-i behişt
Ṭurdular dest-i kemer-beste gürūh-ı ġılmān

7. **cümle:**
Gazel 227
Mısra: **8**
"Bütün, her" anlamında belgisiz sıfat (cümle suḫan-sencān).

Buyursun meclise zāhid riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

8. **cümle:**
Kaside 1
Mısra: **104**
"Bütün, her" anlamında belgisiz sıfat.

Bir yere irdigi yoḳ şeş-cihet [ü] çār-ʿunṣur
Dīdeden oldu dilā cümle ʿavālim pinhān

9. **cümle:**
Kaside 1
Mısra: **135**
"Bütün, her" anlamında belgisiz sıfat.

Nefs-i emmāre ṣoyup
aldı libāsın cümle
Düzd-i bī-merḥamet
etdi anı ḥayfā ʿuryān

10. **cümle:**
Kıt'a 4
Mısra: **12**
"Bütün, her" anlamında belgisiz sıfat (cümle benī Ādem).

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl
gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkāli

11. **cümle:**
Kıt'a 14
Mısra: **10**
"Bütün, her" anlamında belgisiz sıfat (cümle benī Ādem).

Güş eden naḳşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına ʿālem
müştāḳ

cümle efʿāli:

1. **cümle efʿāli:** *-i*
Kıt'a 4
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bütün fiilleri.

Sezādır ṭurma vaṣf et ol
vezir-i zāt-ı zīşānı
Seḫādetde ʿadīl-i
Bermekīdir cümle efʿāli

cümle eşyāyı:

1. **cümle eşyāyı:** *-y, -ı*
Gazel 210
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Baştan sona bütün nesneler, varlıklar.

Gösterir İskendere
eşyāyı cümle bī-dirīġ
ʿĀrıżıñ āyīne-i ʿālem-
nümādır çeşmime

cümle gedā hem şāh:

1. **cümle gedā hem şāh:**
Kıt'a 9
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Bütün yoksul ve de padişah.

Bilā-şübhe devāzdeh-
sāle olduḳda o meh-
talʿat
Cemālin seyr eden
mecnūn olur cümle
gedā hem şāh

çün:

1. **çün:**
Gazel 16
Mısra: **7**
Çünkü, nedeniyle.

Cāʾiz ki ola kūy-ı
viṣālinde işr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül
[ü] perçemde ḥavādiş

2. **çün:**
Gazel 68
Mısra: **6**
Çünkü, nedeniyle.

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhār kendin
gösterir

3. **çün:**
Gazel 13
Mısra: **2**
Için.

Pençe-i şāhīn-i
ġamzeñden ne
mümkindür necāt
Dāne-i ḫāliñ çün eyler
murġ-ı dil āḫir vefāt

4. **çün:**
Gazel 232
Mısra: **14**
"Gibi" edatı.

Fenniyā temyīz içün
ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı
çün erziz gibi

5. **çün:**
Kıt'a 7
Mısra: **4**
"Çünkü" anlamında edat.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Pīri nefes ḳıldı ʿālemde aña çün velī

6. **çün:**
Müstezad 3
Mısra: **11**
"-dığı için" anlamında kullanılan bağlaç.

Çün inne'l-emr duḫūlu ḳulzum-ı ʿışḳa
Cumhūr-ı ʿalāka

cünbān:

1. **cünbān:**
Gazel 12
Mısra: **5**
Sallanan.

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

cünbān olsa:

1. **cünbān olsa:***-sa*
Gazel 145
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sallanmak, kımıldanmak.

Ḳulzüm-i vechiñde cünbān olsa diller ṭañ mıdır
Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol māh ile peyveste aġ

cünbān-ı bāl:

1. **cünbān-ı bāl:**
Gazel 75
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kanadını oynatan.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

cünbān-ı telāṭum etse:

1. **cünbān-ı telāṭum etse:***-se*
Murabba 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dalgalanmaya başlamak.

Zülf cünbān-ı telāṭum etse ṭañ mı dilleri
Ẓāhir olmaḳda yem-i ġam üzre mevc-i serseri

cünbiş ü nāz:

1. **cünbiş ü nāz:**
Gazel 28
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Eğlence ve naz.

Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ
Refʿ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

cünbiş-i çeşm [ü] ḫaṭṭıñ:

1. **cünbiş-i çeşm [ü] ḫaṭṭıñ:***-ıñ*
Gazel 6
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüyü ve gözlerin kımıldaması, hareket etmesi.

İḳlīm-i Rūmı başdı fiten söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ü] ḫaṭṭıñ şeh-cemāl

cünbiş-i ḳalb:

1. **cünbiş-i ḳalb:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kalp atışı.

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

cünbiş-i reftārından:

1. **cünbiş-i reftārından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 186
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Salınarak hareket etme/nazlanma.

Kebk olur ġıbṭa-fezā cünbiş-i reftārından
Ṭūṭiye şuḳḳa gelir şīve-i güftārından

çünki:

1. **çünki:**
Gazel 127
Mısra: **10**
Çünkü, zira.

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

çünkü:

1. **çünkü:**
Gazel 63
Mısra: **12**
Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zîrâ.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

cūşiş-i eşk-i dem-ā-deme:

1. **cūşiş-i eşk-i dem-ā-deme:** *-e*
Gazel 216
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Arka arkaya gelen göz yaşı coşkusu.

Ġarḳ oldu āb-ı zevraḳ-ı dil siyyemā yeme
Ṭāḳat mı gelir cūşiş-i eşk-i dem-ā-deme

cūşiş-i yem:

1. **cūşiş-i yem:**
Gazel 183
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Denizin coşkunluğu.

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

cūyān olur:

1. **cūyān olur:** *-ur*
Gazel 235
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aramak, sormak. // Özlemek.

Cūyān olur miyānına ḳıldıḳça naẓar
Bir āb-ı ṣāfdır kemeri içre ḫançeri

cūybār:

1. **cūybār:**
Gazel 85
Mısra: **4**
Akarsu, ırmak.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim dīde-i iksīr olup

Rūy-ı ʿarżda cūybār
olduḳça hep kīmyā
biter

cūybār olur:

1. **cūybār olur:** *-ur*
Gazel 207
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Irmak olmak, ırmak gibi akmak; çok akmak.

Dillerde vaʿd-i būs-ı
lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder ḳoyunca
şehā tevānālara

cüzʾ-i felek:

1. **cüzʾ-i felek:**
Gazel 83
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Feleğin bir kısmı.

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır
ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde
ʿayāra ḳalmışdır

[da]:

1. **[da]:**
Gazel 164
Mısra: **8**
De, da bağlacı.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-
i ḳalb-i muḫliṣi
Ey şūḫ-ı zerger olsa [da]
ṭabʿıñ meḥek seniñ

da:

1. **da:**
Gazel 4
Mısra: **5**
De, da bağlacı.

Esip savursa da nīm-
bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka
Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı
ṣabā-yı iʿtidāl ammā

2. **da:**
Gazel 16
Mısra: **10**
De, da bağlacı.

Aġyāra nice fāş edeyim
sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice
açsam da ḥavādiṣ

3. **da:**
Gazel 22
Mısra: **10**
De, da bağlacı.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

4. **da:**
Gazel 55
Mısra: **9**
De, da bağlacı.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo
bi’llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle
süḫanlar fesānedir

5. **da:**
Gazel 66
Mısra: **8**
De, da bağlacı.

Dem-i vaṣlında hemān
uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳāʿide evvel
deme gerdān ṣıḳılır

6. **da:**
Gazel 104
Mısra: **14**
De, da bağlacı.

Ġāʿibāne nedir āyā bu
meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda
da tanẓīr ederiz

7. **da:**
Gazel 171
Mısra: **1**
De, da bağlacı.

Ḫaṭṭıñ ebr-i māh-ı tābān olsa da mānic degil
Eşk-i çeşmim dilde bārān olsa da mānic degil

8. **da:**
Gazel 171
Mısra: **4**
De, da bağlacı.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i cuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da mānic degil

9. **da:**
Gazel 171
Mısra: **8**
De, da bağlacı.

Vaṣlıñ carż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da mānic degil

10. **da:**
Gazel 176
Mısra: **10**
De, da bağlacı.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi neyler cāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i carş-ı aclā olsa da temcīd edip çıḳmam

11. **da:**
Gazel 228
Mısra: **2**
De, da bağlacı.

Naẓar et ol ḫaṭ-ı ḫoy-kerde-i ḫadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā da müzeyyen jāle

dād:

1. **dād:**
Gazel 222
Mısra: **7**
İnsaf, insaf etmek.

Baḥr-i cışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫıżırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

dadan:

1. **dadandırmış:***-dır, -mış*
Gazel 120
Mısra: **8**
Alışmak; müptelası olmak.

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā
Ṭufeyl-i cışḳ ḳand-i lacline ol meh dadandırmış

dāfic olmaz:

1. **dāfic olmaz:***-maz*
Gazel 141
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Def etmek, kovmak.

Fikr-i ḫaṭṭıñ ile sevdā-yı dil-i bīmārı
Şerbet-i būse-i lacliñ gibi olmaz dāfic

dāfic-i ġam:

1. **dāfic-i ġam:**
Gazel 101
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntüyü gideren.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde olan dāfic-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i çemenzār bulunmaz

dāfic-i sevdā-yı cünūn:

1. **dāfic-i sevdā-yı cünūn:**
Kaside 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**

Delilik sevdasını yok eden.

Kāşif-i rāz-ı derūn dāfiʿ-i sevdā-yı cünūn
Merd-i kaḥḥāl-ı ʿuyūn ḥāẕıḳ-ı miṣl-i Loḳmān

dāfiʿ-i sevdā-yı merāḳ ola:

1. **dāfiʿ-i sevdā-yı merāḳ ola:**-*a*
Kıt'a 14
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Merak yoğunluğundan kaçmak.

Rūzunu nāẓir-i gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ġam ola ne dāfiʿ-i sevdā-yı merāḳ

dāġ:

1. **dāġ:**
Gazel 75
Mısra: **1**
(Ar.) Yara, yanık yarası, aşk yarası.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

2. **dāġlar:**-*lar*
Gazel 119
Mısra: **3**
Aşk, elem, keder vb. içe işleyen duyguların verdiği yanıklık, yara.

N'ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş

3. **dāġım:**--*ım*
Gazel 234
Mısra: **7**
Far. yara, yanık yarası.

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sīnem üzre her dāġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-nāme-i viṣāliñ mi

dāġ üstü bāġ:

1. **dāġ üstü bāġ:**
Gazel 145
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Sinedeki açık ve kanlı yara. (Bu yara görüntüsünden dolayı çiçek açmış bir bağa benzetilmiştir).

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

daġal-ı zühdü:

1. **daġal-ı zühdü:**-*ü*
Gazel 228
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Zühdün hilesi, hıyaneti. II Zühdün kalp parası.

Zerger-i mürşid eder ḫāliṣ-ʿayār elbette
Daġal-ı zühdü ḳoyup pūte-i vird-i ḳāle

dāġdāġ:

1. **dāġdāġım:**-*ım*
Gazel 240
Mısra: **3**
Kargaşa, gürültü ve patırdı. II Gayret, mücadele, çaba.

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl gibi

dāġ-ı berden:

1. **dāġ-ı berden:** *-den*
Gazel 226
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Göğüs yarası.

Dāġ-ı berden bere-i vaṣlı aman ürkütme
Anı ḳoynuñda ṣaḳın ḫayl-i zemān ürkütme

dāġ-ı berīn:

1. **dāġ-ı berīn:**
Gazel 223
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Pek yüksek, yüce dağ.

Bir resm-i elf-i āh ile dil ṣanma lāl olur
Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn ṭaraf-ı ṭūruna

dāġ-ı dil:

1. **dāġ-ı dil:**
Gazel 99
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül yarası.

Yoḳlayıp farḳ ederiz añla yaḳın olduġunu
Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı sīnesinden biliriz

2. **dāġ-ı dil:** *-ler, -de*
Gazel 173
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül yarası.

Dāġ-ı dillerde ḫayāl-i zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte sünbül

dāġ-ı ġam:

1. **dāġ-ı ġam:**
Gazel 96
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gam/keder yarası.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

dāġ-ı hezārān:

1. **dāġ-ı hezārān:**
Gazel 104
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yüzlerce yara.

Eyleyip sīnede ṣad dāġ-ı hezārān peydā
Āteş-i ʿışḳı Sitanbūl gibi taṣvīr ederiz

dāġ-ı pür-dāġ:

1. **dāġ-ı pür-dāġ:**
Gazel 145
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dağlarla dolu dağ.

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

daḫı:

1. **daḫı:**
Gazel 8
Mısra: **9**
De, bir de.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫandāna teḳarrüb

2. **daḫı:**
Gazel 71
Mısra: **14**
De, bir de.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

3. **daḫı:**
Gazel 63
Mısra: **10**
Bile, da/de.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

4. **daḫı:**
Gazel 208
Mısra: **5**
Bile, da/de.

Girse elime ben daḫı būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege şāyeste el olsa

5. **daḫı:**
Gazel 208
Mısra: **11**
Bile, da/de.

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

6. **daḫı:**
Gazel 78
Mısra: **4**
Daha.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

7. **daḫı:**
Gazel 82
Mısra: **10**
Daha.

Fenniyā feṯḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

8. **daḫı:**
Gazel 105
Mısra: **8**
Daha.

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra
Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿ×sā çıḳar çıḳmaz

9. **daḫı:**
Gazel 157
Mısra: **2**
Daha.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

10. **daḫı:**
Gazel 195
Mısra: **10**
Daha.

Degil s̲ābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

11. **daḫı:**
Gazel 218
Mısra: **11**
Daha.

Mümkin mi güle mi̲s̲li anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

12. **daḫı:**
Kaside 1
Mısra: **46**
"Bile" anlamında edat.

ʿAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd

Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

13. **daḫı:**
Kıt'a 6
Mısra: **7**
"Bile" anlamında edat.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūᶜ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ᶜAṭāullah

14. **daḫı:**
Muhammes 1
Mısra: **5**
"Bile" anlamında edat.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın

15. **daḫı:**
Gazel 97
Mısra: **2**
"Bile" anlamında bağlaç.

O māha kilk-i dili verme ḳaṭᶜ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir ḳapar artar yaramaz

16. **daḫı:**
Gazel 150
Mısra: **8**
"Bile" anlamında bağlaç.

Söz yoḳ metāᶜ-ı ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalᶜatıñ
Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol ṭaraf tuḥaf

daḫı çoḳdur:

1. **daḫı çoḳdur:**
Kıt'a 8
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Ayrıca pek çoktur.

Daḫı çoḳdur kenār-ı baḥr-i naẓmım söylese ammā
Yeter taṣdīᶜe bāᶜiş olma ey kilk-i güher-efşān

dāḫiliyye:

1. **dāḫiliyyeyle:** *-y, -le*
Kıt'a 14
Mısra: **7**
İç taraf.

Dāḫiliyyeyle temām etdi behiştāsāyı
Ṣarf edip sīm ü zeri eyledi meẕāḳ

daḫl ed:

1. **daḫl ed:**
Gazel 136
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Karışmak // Dil uzatmak.

Ṭarīḳa daḫl edip nefsāniyyetle bī-ḫurd Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-be-dem tekdīr eder vāᶜiẓ

daḫme-i vuṣlat:

1. **daḫme-i vuṣlat:**
Gazel 245
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma mezarı II sevgiliye kavuşma problemi; sevgiliye kavuşma ihtimali.

Feṭḥ olunmaz bir ṭılsım-ı müşkil-i āmādedir
Daḫme-i vuṣlatda ejderhā miṣāli kākülü

dāʾi:

1. **dāʾi:**
Gazel 233
Mısra: **9**
Çağıran, davet eden.

Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

dāʿī-i miḥrāb ol:

1. **dāʿī-i miḥrāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Mihraba çağıran olmak.

Duʿā ḳıl cāmiʿ-i cismiñde ṣūfī çāk edip sīnen
Ṣalāt-ı ḫamsede ol duḫtere dāʿī-i miḥrāb ol

dāʾim:

1. **dāʾim:**
Gazel 56
Mısra: **5**
Daima, her zaman.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

2. **dāʾīm:**
Gazel 97
Mısra: **7**
Daima, her zaman.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

3. **dāʾim:**
Gazel 155
Mısra: **3**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Dāʾim taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd
Zīrā ki devr-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

4. **dāʾim:**
Gazel 168
Mısra: **7**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Keştī-i baḥr-i fikr-i ġama bādbān mısın
Dāʾim güşāde-bād-ı taḥassürle pür dilā

5. **dāʾim:**
Gazel 183
Mısra: **13**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

6. **dāʾim:**
Gazel 243
Mısra: **12**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Müşāʿare ile zebān-ı mücessem Fennī
Refīʿ Efendiye dāʾim senādadır şimdi

7. **dāʾim:**
Kıt'a 9
Mısra: **6**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Bu devrāna ne mümkin böyle bir ḳalb-i żiyā gelmek
Ḫayāl-i dīdesi dāʾim anıñ nūr-ı Cemālullah

8. **dāʾim:**
Kıt'a 9
Mısra: **9**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip dāʾim Ḫudā efzūn ede ʿömrün
Ṭulūʿ etdi cihāna şimdi bir ferzend mis̱l-i māh

9. **dāʾim:**
Kıt'a 13
Mısra: **17**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Derūnunda ṣafā-yāb eyleyip pāyını dāʾim
Aña etdirme yā Rab tā-be-rustā-ḫīz istikrāh

10. **dāʾim:**
Kıt'a 14
Mısra: **19**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Ḥıfẓ edip āteş-i iḥrāḳdan [anı] dāʾim
Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iḥrāḳ

dā'im:

1. **dā'im:**
Gazel 14
Mısra: **5**
Daima, her zaman.

Şāhīn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im
Murġ-ı dilimiz ḥażret-i Allaha emānet

dāʾimā:

1. **dāʾimā:**
Kıt'a 6
Mısra: **5**
Ar. Sürekli.

Naẓardan dāʾimā ḥıfẓ eyleyip bāri o maḫdūmı
Oḳuyup nüsḫayı tekmīlen olsun şāriḥ-i eşbāh

dāʾire-i ʿışḳa:

1. **dāʾire-i ʿışḳa:***-a*
Gazel 101
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Aşk çemberi, halkası.

Fennī baña bu dāʾire-i ʿışḳa muvāfıḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir kār bulunmaz

dāʾire-i meclis-i cem:

1. **dāʾire-i meclis-i cem:**
Gazel 52
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Cem meclisinin dairesi.

Sāḳiyā dāʾire-i meclis-i Cem ḳıl peydā
Şevket ü salṭanatı āṣaf-ı Şāhān büyüdür

daḳīḳ ol:

1. **daḳīḳ ol:**
Gazel 85
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
1. Düzenli işleyen, aksamayan. 2. mec. Zamanı kullanmada çok dikkatli olan, her şeyi zamanında yapmaya özen gösteren.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meş̱eldir rıfḳ ile ġavġā biter

daḳīḳa döndü:

1. **daḳīḳa döndü:** *-dü*
   Gazel 164
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Una dönmek.

Fennī bu esbāba düşüp sāʿat-i hezār
Döndü daḳīḳa seng-i ġamıñla felek seniñ

dal:

1. **dāl:**
   Gazel 95
   Mısra: **5**
   Çıplak.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre Ḫıṭādır fes istemez

2. **dal:**
   Gazel 209
   Mısra: **5**
   Çıplak.

Yürü ḫançer be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh
Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāne

daldan dala ḳondurur:

1. **daldan dala ḳondurur:** *-dur, -ur*
   Gazel 228
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Bir yerden başka bir yere gitmek II bir yerde karar kılmamak II şıpsevdi olmak.

Fenniyā gülşen-i ṭabʿıñda esen bād-ı nikāt
Ḳondurur murġ-ı hezārānları daldan dala

dām:

1. **dāmıma:** *-ı, -m, -a*
   Gazel 146
   Mısra: **1**
   Tuzak, ağ.

Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri ṣaġ
Eyledi ġamzelerim murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

dām ḳılmış:

1. **dām ḳılmış:** *-mış*
   Gazel 179
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Tuzak yapmak.

Dāne-i ḫāl ile murġ-ı dile
Ḥalḳa-i zülfünü ḳılmış ol dām

dām ḳurmuş:

1. **dām ḳurmuş:** *-muş*
   Gazel 79
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Tuzak kurmak: 1) bir şeyi yakalamak için düzenek hazırlamak; 2) mec. birini güç ve tehlikeli bir duruma düşürmek için düzen hazırlamak, komplo kurmak.

Dām ḳurmuş o murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne çiçekdir

dāmād-ı rindāna:

1. **dāmād-ı rindāna:** *-a*
   Gazel 193
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Rintlerin damadı.

ʿArūs olsun ṣıḳılsın şerm ile dāmād-ı rindāna
ʿAraḳla duḫter-i rez

ḥacle-i meclisde
tellensin

dāmād-ı şehryār olup:

1. **dāmād-ı şehryār olup:**-*up*
Kıt'a 4
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Padişahın damadı olmak.

Ne devletdir olup dāmād-ı şehryār ʿālemde
Murād üzre naẓar-perverdelikde yoḳdur emsāli

dāmān:

1. **dāmānını:**-*ın, -ı*
Kıt'a 5
Mısra: **9**
Elbise kenarı, etek.

Maḳām-ı ḥürmetinde eyleyip dāmānını irḫā
Niçe dest-i kemer-beste ḥużūrunda ġulām oldu

dāmān-ı jendeñle:

1. **dāmān-ı jendeñle:**-*ñle*
Gazel 122
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Eski, yamalı etek.

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri
Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaṣ

dāmen:

1. **dāmenin:**-*in*
Gazel 9
Mısra: **5**
Etek.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

2. **dāmeniñ:**-*i, -n*
Kıt'a 10
Mısra: **14**
Elbise, etek II etek, uç, kenar.

Felekde ṭāliʿiñ var ise Keyvān olmaġa saʿy et
Müheyyā dāmeniñ irḫā edip bābında tevvāb ol

dāmen-i ʿafv:

1. **dāmen-i ʿafv:**
Kaside 1
Mısra: **146**
Kelime Tipi: **-**
Merhamet eteği // bağışlayıcılık.

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile ʿiṣyānını setr eyle amān

dām-ı bezm-i meye:

1. **dām-ı bezm-i meye:**
Gazel 226
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şarap meclisinin tuzağı.

Dām-ı bezm-i meye yoḳ meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ḥırāmānı hemān ürkütme

dām-ı ḫāl-i yāre:

1. **dām-ı ḫāl-i yāre:**-*e*
Gazel 200
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ben tuzağı.

Dām-ı ḫāl-i yāre ey murġ-ı göñül meyl eyleme
Ādemi başdan çıḳarır ḫvāhiş-i yek-dāne cev

dāne:

1. **dāne:**
Gazel 111
Mısra: **6**
Ben tanesi.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

2. **dānede:***-de*
Gazel 137
Mısra: **6**
Far. 1. Arpa, buğday gibi ürünleri oluşturan ufacık meyve.

İmʿān ile eşyāya naẓar eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı nevāt dānede maḥfūẓ

3. **dāneye:***-(y)e*
Gazel 149
Mısra: **2**
Arpa, buğday gibi ürünleri oluşturan ufacık yiyecek.

Diyemem mūy-ı miyān-ı ḳad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip cismini bir dāneye üf

4. **dāneden:***-den*
Gazel 143
Mısra: **2**
Adet, miktar, tane; tohum.

Ṭāʾir-i ḳudsam behişt-i lāneden etdim ferāġ
Kendimi bildim bileli dāneden etdim ferāġ

5. **dāne:**
Gazel 245
Mısra: **9**
Adet, tane.

Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

dāne dāne:

1. **dāne dāne:**
Gazel 167
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Tane tane.

Gerdende dāne dāne görüp ḫāl-i ʿanberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i fülfül demez misin

dāne-i dārū:

1. **dāne-i dārū:**
Gazel 58
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ilaç tanesi.

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

2. **dāne-i ḍārū:**
Gazel 197
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ilaç tanesi.

Ġırbale dönüp ʿışḳ ile sūrāḫ-ı vücūdum
Ḫūnum dökülür pāyıma ṣan dāne-i ḍārū

dāne-i engūru:

1. **dāne-i engūru:***-u*
Gazel 237
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm tanesi.

Dāne-i engūru misket mi kenār-ı cāmda
Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi ol ḥabāb-ı bāde mi

dāne-i engüşt-i zībāyı:

1. **dāne-i engüşt-i zībāyı:** *-y, -ı*
Kıt'a 10
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Süslü parmak tanesi.

Görünce ol müḥennā dāne-i engüşt-i zībāyı
Tenüñ pür-dāġ edip bāġ-ı cihānda naḫl-i ʿunnāb ol

dāne-i ervāḥ:

1. **dāne-i ervāḥ:**
Gazel 110
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ruhların tanesi.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās
Felekde hāle ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

2. **dāne-i ervāḥ:**
Muhammes 1
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Ruhların tanesi.

Felekde hāle-i ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās

dāne-i gendüm:

1. **dāne-i gendüm:**
Gazel 200
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Buğday tanesi.

Hāle ḫırmen dāne-i gendüm kevākib ḥāṣılı
Pīr-i çerḫa keşkül-i zerdir muṣannaʿ māh-ı nev

dāne-i ḫāl:

1. **dāne-i ḫāl:**
Gazel 83
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ben tanesi.

Ḳarışdı dāne-i ḫālile ḥāṣılı zülfü
Ümīd-i ḫırmen-i dil rūzgāra ḳalmışdır

2. **dāne-i ḫāl:** *-i*
Gazel 179
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ben tanesi.

Dāne-i ḫāl ile murġ-ı dile
Ḥalḳa-i zülfünü ḳılmış ol dām

dāne-i ḫāli:

1. **dāne-i ḫāli:** *-i*
Gazel 161
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ben tanesi.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ:

1. **dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ:** *-ıñ*
Gazel 232
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Parlak gökteki ben tanesi.

Leyl-i hecriñde n'ola kevn-i dile etse ṭulūʿ
Dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ yıldız gibi

dāne-i ḫāl-i siyehkār:

1. **dāne-i ḫāl-i siyehkār:**
Gazel 46
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Siyah ben tanesi.

Dāne-i ḫāl-i siyehkārıdır aġa-yı nebāt
Nigeh-i çeşmi şehiñ aṣaf-ı ġaddārıdır

dāne-i ḫāliñ:

1. **dāne-i ḫāliñ:***-iñ*
Gazel 13
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ben tanesi.

Pençe-i şāhīn-i ġamzeñden ne mümkindür necāt
Dāne-i ḫāliñ çün eyler murġ-ı dil āḫir vefāt

2. **dāne-i ḫāliñ:***-iñ*
Gazel 113
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ben tanesi.

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ
Keyfiyyet-i bengīye nice beñzeye ḥaṣḥaṣ

dāne-i ʿunāb:

1. **dāne-i ʿunāb:**
Gazel 9
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hünnap; kabuğu kırmızı ve çekirdeği pek sert bir cins küçük meyve, çiğde tanesi.

Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāġ-ı ʿālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol benānı dāne-i ʿunāb

dāneye:

1. **dāneye:**
Gazel 123
Mısra: **10**
Far. 1. Arpa, buğday gibi ürünleri oluşturan ufacık meyve. 2. kuş yemi.

Murġ-ı dili ṣayd eylemek ol dāneye maḫṣūṣ
Ḫāl-i ruḫunu tele-i zülfünde naẓar ḳıl

dāniş-āmūz-ı der-i şāfiʿ-i ehl-i ʿişyān:

1. **dāniş-āmūz-ı der-i şāfiʿ-i ehl-i ʿişyān:**
Kaside 1
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
İsyankâlara şefaat etme kapısının bilgisini öğreten.

Dest-gīr-i ʿulemā kār-güẕār-ı fuḳarā
Dāniş-āmūz-ı der-i şāfiʿ-i ehl-i ʿişyān

dāniş-peẕīr-i müddeʿi:

1. **dāniş-peẕīr-i müddeʿi:**
Kıt'a 5
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İddiacının bilgi sahibi olması.

Kimi dāniş-peẕīr-i müddeʿi kimi eḥibbādan
Aña tebrīge varmaḳ Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

dār:

1. **dār:**
Gazel 101
Mısra: **1**
Darağacı, insanların asıldığı yer.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz

Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

dārā:

1. **dārāya:** *-(y), -a*
   Müstezad 1
   Mısra: **3**
   Eski İran'ın meşhur bir şahı olup mecazen hükümdar manasına da gelir.

Bu câme ile faḫrimi Dārāya degişmem
Pinhān u hüveydā

ḍarb-ḫāne-i dil:

1. **ḍarb-ḫāne-i dil:**
   Gazel 79
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül darphanesi.

Ḍarb-ḫāne-i dilde ḥacer-i ṭabᶜ ile Fennī
Sīm-i süḫen-i Esᶜadı tamġāya meḥekdir

ḍarb-ı üzengī:

1. **ḍarb-ı üzengī:** *-den*
   Gazel 195
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Üzengiye vurmak.

Ṣaḳın esb-i viṣāliñ yekke-tāz-ı merd-i zengīden
Hele pek iḥtirāz eyle begim ḍarb-ı üzengīden

dār-ı dili:

1. **dār-ı dili:** *-i*
   Gazel 67
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül evi.

Neccār-ı şūḫı dār-ı dili hem yapar yıḳar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i ᶜālem yapar yıḳar

dār-ı ḥamdī:

1. **dār-ı ḥamdī:**
   Muhammes 1
   Mısra: **17**
   Kelime Tipi: **-**
   Hamdi'nin evi.

Münaḳḳaş dār-ı Ḥamdī Şeyḫ-zāde ẓannetme
Bulunmaz zāhidā miṣli anıñ dünyāda ẓannetme

dārü'ş-şifā:

1. **darü'ş-şifāya:** *-y, -a*
   Gazel 134
   Mısra: **10**
   Şifahane, hastahane II (aşk derdinin) derman merkezi.

Görünce şerbet-i laᶜlin tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya kendini dīvānedir elfāẓ

ḍārū-yı rūḫı:

1. **ḍārū-yı rūḫı:** *-ı, -*
   Gazel 126
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanak ilacı.

Ḍārū-yı rūḫı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż

dās:

1. **dās:**
   Muhammes 1
   Mısra: **24**
   Orak.

Felekde hāle-i ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ᶜömrü māh-ı nevdir dās

2. **dās:**

Gazel 110

Mısra: **10**

1. Orak. 2. mec. Yeni ay, hilal.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās
Felekde hāle ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

daʿvā:

1. **daʿvāya:***-ya*

Gazel 206

Mısra: **1**

Ar. Bu böyledir yahut değildir veya şu şey benim hakkımdır diye iddia. 2. Bu yolda iki kişi beyninde peyda olan iddia. (Ekseriya müennes itibar olunur. Nazımda üslûb-ı Farisî üzre vav'ın kesir ve meddiyle de kullanılır).

Zāhid uzadır nuṭḳını daʿvāya gelince
Leb-beste olur ḥükmüme maʿnāya gelince

daʿvā-yı dem:

1. **daʿvā-yı dem:***-de*

Gazel 144

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Kan davası.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde sebte bu çeşmim güvāh dirīġ

daʿvā-yı deme:

1. **daʿvā-yı deme:**

Gazel 5

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Kan davası.

Aġız aġıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

2. **daʿvā-yı deme:**

Gazel 40

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Kan davası.

Daʿvā-yı deme beyyine isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dür-i çeşmim aña şāhid

daʿvā-yı eşkimiz:

1. **daʿvā-yı eşkimiz:***-imiz*

Gazel 214

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Göz yaşı iddiamız.

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż ol yetimeye
Yevmiyye naḳd būsesidir mā-cerā-cere

daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ:

1. **daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ:**

Gazel 119

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Aşk ateşinin davası.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ:

1. **daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ:***-ıñ*

Gazel 103

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Kavuşma vadinin davası.

Daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ içün istemez güvāh
Bes ḥużūr-ı ḥākim-i dilde yemīniñiz

daʿvā-yı ẕüllüne:

1. **daʿvā-yı ẕüllüne:** *-üne*
   Gazel 107
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Alçalma, hakirlik davası.

Ḳatl etse tīġ-ı ġamzesi daʿvā-yı ẕüllüne
Ḳāḍī-i ṭalʿatında dü-çeşmi güvāhımız

daʿvete gelip:

1. **daʿvete gelip:** *-ip*
   Kaside 1
   Mısra: **59**
   Kelime Tipi: **-**
   Davete katılmak.

Buyuruñ deyü gelip daʿvete Cibrīl-i emīn
Nigerāndır dedi teşrīfiñe Rabb-i mennān

daʿvet-i bezm:

1. **daʿvet-i bezm:** *-i, -n, -de*
   Gazel 41
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Meclise davet.

Daʿvet-i bezminde sen niʿmet-fürūş olma şehā
Vuṣlatıñdır ʿāşıḳa pālūde-i terden leẕīẕ

daʿvet-i bezme:

1. **daʿvet-i bezme:** *-e*
   Gazel 86
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Meclisin daveti.

ʿAceb mi daʿvet-i bezme icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle yādigār mıdır

daʿvi-i ʿışḳa:

1. **daʿvi-i ʿışḳa:** *-a*
   Gazel 165
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşk davası.

Müheyyādır müşerraḥ zaḫm-ı sīnem daʿvi-i ʿışḳa
Ḥużūr-ı ḳāḍī-i ḥüsnüñde cānā ḥüccet isterseñ

dāye:

1. **dāyesine:** *-si, -n, -e*
   Kıt'a 10
   Mısra: **27**
   Dadı, çocuk bakıcısı.

Ṣafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı
Revā mı gülşen-i aġūşuña sen elde aġżāb ol

2. **dāye:**
   Gazel 206
   Mısra: **8**
   Bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı (Tanıkta içki dağıtan, sâkî bağlamında kullanılır).

Ṭıfl-ı dile pistānını ṣunduḳça meh-rū
Sākin olur efġānı aña dāye gelince

3. **dāye:**
   Kıt'a 1
   Mısra: **8**
   Bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı (Tanıkta içki dağıtan, sâkî bağlamında kullanılır).

ʿAceb mi rūz u şeb gehvāresin pāyende eylerse

Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

4. **dāyesi:** *-s, -i*
Kıt'a 2
Mısra: **7**
Bir çocuğa süt veren ve bakan cariye, dadı.

Olsa ʿaceb mi dāyesi ḫūrşīd-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i zībā-yı pāki gāh

5. **dāye:**
Kıt'a 10
Mısra: **17**
Bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı II içki sunan, sâkî.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿiṣ-i ḫvāb ol

de:

1. **de:**
Gazel 27
Mısra: **3**
Dahi, de (bağlaç).

Seyr-i Bebek de ṣaf ṣaf olup ceyş-i ġamzesi Çıḳmış o kāfir-i müje meydāna pür-silāḥ

2. **de:**
Gazel 101
Mısra: **5**
Dahi, de (bağlaç).

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

3. **de:**
Gazel 109
Mısra: **6**
Dahi, de (bağlaç).

Mey-i ṣahbāyı ṣunar pīr-i muġān elbette
Sālik-i ṣādıḳına mürşidi etdik de nefes

4. **de:**
Gazel 127
Mısra: **8**
Dahi, de (bağlaç).

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūż

5. **de:**
Gazel 137
Mısra: **10**
Dahi, de (bağlaç).

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

6. **de:**
Gazel 144
Mısra: **5**
Dahi, de (bağlaç).

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

7. **de:**
Gazel 144
Mısra: **13**
Dahi, de (bağlaç).

Ḫvāb içre sen de fırṣatı fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın eyler o şāh dirīġ

8. **de:**
Gazel 153
Mısra: **11**
Dahi, de (bağlaç).

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

9. **de:**
Gazel 174
Mısra: **5**
Dahi, de (bağlaç).

Ḫurşīd ü meh de olsa dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine lāyıḳ girū degil

10. **de:**
Gazel 174
Mısra: **9**
Dahi, de (bağlaç).

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

11. **de:**
Gazel 183
Mısra: **1**
Dahi, de (bağlaç).

Mā-sivāyı terk eden şol kimse de ġam görmedim
Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

12. **de:**
Gazel 200
Mısra: **2**
Dahi, de (bağlaç).

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

13. **de:**
Gazel 200
Mısra: **12**
Dahi, de (bağlaç).

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥḥ̇ne olmuş zāhid-i şeydā velev

14. **de:**
Gazel 203
Mısra: **1**
Dahi, de (bağlaç).

Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de
Leẕẕet verir dimāġa şeker bī-nemekse de

15. **de:**
Gazel 203
Mısra: **2**
Dahi, de (bağlaç).

Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de
Leẕẕet verir dimāġa şeker bī-nemekse de

16. **de:**
Gazel 203
Mısra: **4**
Dahi, de (bağlaç).

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġan-ı vuṣlatı
Zībendedir ne deñlü hevāyī fişekse de

17. **de:**
Gazel 203
Mısra: **6**
Dahi, de (bağlaç).

Mehd-i emelde ḫāl-i ʿiẕārı o mehveşiñ
Ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihāndır bebekse de

18. **de:**
Gazel 203
Mısra: **8**
Dahi, de (bağlaç).

Çekdirme baḥr-i
fürḳate bu rūzgār ile
Çat keşti-i viṣāline
yāriñ melekse de

19. **de:**
Gazel 203
Mısra: **10**
Dahi, de (bağlaç).

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

20. **de:**
Gazel 203
Mısra: **12**
Dahi, de (bağlaç).

Nīk ü bedi fehim edecek
ṭabʿ-ı zāhidiñ
Farḳ eylemez ʿayār-ı
ḳulūbu meḥekse de

21. **de:**
Gazel 203
Mısra: **14**
Dahi, de (bağlaç).

Bī-iştibāh helāk olur
elbette mār-nefes
Tiryāḳ-ı vird-i mürşid
ile engerekse de

22. **de:**
Gazel 203
Mısra: **16**
Dahi, de (bağlaç).

Şimdi zemāne furṣatı
fevt eylemez ṣaḳın
Ġāfil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

23. **de:**
Gazel 203
Mısra: **18**
Dahi, de (bağlaç).

ʿArż et bu naẓmı Zīver
Efendiye Fenniyā
ʿAfv eylesin ḳuṣūrunu
temyīz gerekse de

24. **de:**
Gazel 206
Mısra: **9**
Dahi, de (bağlaç).

Fennī ne ḳadar bilse de
zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

25. **de:**
Gazel 209
Mısra: **8**
Dahi, de (bağlaç).

ʿİẕārında o şūḫuñ
zülfüdür ẓannetme pīç-
ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış
bülbülāsā murġ-ı dil
lāne

26. **de:**
Gazel 217
Mısra: **6**
Dahi, de (bağlaç).

Kimi mūya kimisi
ʿankebūta eyleyip
teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim
miyānı olmamaḳ üzre

27. **de:**
Gazel 230
Mısra: **10**
Dahi, de (bağlaç).

Oḳuyup Fenniyā
eşʿārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ
oldum ben de meftūnu

28. **de:**
Gazel 232
Mısra: **5**
Dahi, de (bağlaç).

Mā-ḥażar ḳıldım
cigerden ben de bir

loḳma kebāb
Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı
ʿāşıḳa cız bız gibi

29. **de:**
Gazel 15
Mısra: **1**
" de" eki.

Baḫş-ı mey-i laʿliñ
iledir sen de mürüvvet
Ḫūn-rīz-i nigāhıñla
şehā ḳanda mürüvvet

30. **de:**
Gazel 72
Mısra: **1**
" de" eki.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā
ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār
anı cānā ne yapar

31. **de:**
Gazel 85
Mısra: **8**
" de" eki.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde
çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā
lāle-i ḥamrā biter

32. **de:**
Gazel 89
Mısra: **10**
" de" eki.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ
eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürḳatiñle gül de
nārıdır

33. **de:**
Gazel 65
Mısra: **3**
"de" bağlacı.

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı
göñül taḥammül eder

34. **de:**
Gazel 89
Mısra: **1**
"de" bağlacı.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın
ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-
i bülbülde zārīdir

35. **de:**
Gazel 92
Mısra: **7**
"de" bağlacı.

Yürü ḫavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṭḥ
eder ḳaḳar ḳaḳmaz

36. **de:**
Gazel 95
Mısra: **9**
"de" bağlacı.

Pek tāzeniñ de ʿālemi
yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa
göñül nev-res istemez

37. **demek:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Demek, söylemek.

Ḳıymet demek revā mı
seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı
ruḫsārıña behā

38. **der:**
Gazel 38
Mısra: **2**
Demek, söylemek.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın
yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer

gök der ol dem yā Vedūd

39. **der:**
Gazel 61
Mısra: **10**
Demek, söylemek.

Fennī Celāli olma gūş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

40. **demem:**
Gazel 84
Mısra: **8**
Demek, söylemek.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

41. **deme:**
Gazel 101
Mısra: **6**
Demek, söylemek.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

42. **dedi:**
Gazel 105
Mısra: **9**
Demek, söylemek.

Temāşā eyleyip kālā-yı gīsūsun dedi ḫayyāṭ
O ḳadd-i ʿarʿara bir cāme-i dībā çıḳar çıḳmaz

43. **dedi:**
Gazel 140
Mısra: **12**
Demek, söylemek.

Kim verdi ḫaber bu ġazeli vaḳʿa-nüvīse
Fennī dedi baʿżıları taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

44. **demesin:**
Gazel 154
Mısra: **8**
Demek, söylemek.

ʿAzmgehi ṣuṣaya ammā dile āsā
Ṣıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

45. **der:**
Gazel 162
Mısra: **1**
Demek, söylemek.

Kim der saña fevt eyle de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı viṣāl içre yedek çek

46. **demez:**
Gazel 167
Mısra: **1**
Demek, söylemek.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

47. **demez:**
Gazel 167
Mısra: **4**
Demek, söylemek.

Gerdende dāne dāne görüp ḫāl-i ʿanberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i fülfül demez misin

48. **demez:**
Gazel 167
Mısra: **6**
Demek, söylemek.

Bāġ-ı serinde seyr edip o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içünde ḳaranfül demez misin

49. **demez:**
Gazel 167
Mısra: **8**
Demek, söylemek.

Cān baḫş ederseñ ey dem-i mīnā-yı cām-ı Cem
Teşrīf edince meclise ḳulḳul demez misin

50. **demez:**
Gazel 167
Mısra: **10**
Demek, söylemek.

Bāġ-ı süḫanda naẓmıma bülbül demez misin
Ḫvānde-i güle ülfetimiz yoḳsa Fenniyā

51. **dese:**
Gazel 180
Mısra: **1**
Demek, söylemek.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

52. **demez:**
Gazel 216
Mısra: **10**
Demek, söylemek.

Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña aġlama māteme

53. **demez:**
Gazel 167
Mısra: **2**
Demek, söylemek.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

54. **desin:** *-sın*
Kıt'a 2
Mısra: **23**
Demek, söylemek.

Tārīḫ-i mevlidin oḳuyan Fenniyā desin
El-ḥaḳ rebīʿde Rābiʿa sulṭān göründü māh

55. **derseñ:** *-r, -se, -ñ*
Kıt'a 10
Mısra: **6**
Demek, söylemek.

Muḳārin olmaġa saʿy et tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

56. **der:** *-r*
Gazel 195
Mısra: **4**
Demek, söylemek.

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

57. **deme:** *-me*
Murabba 1
Mısra: **15**
Demek, söylemek.

Düzd deme ʿuşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

58. **dedikleri:** *-dik, -leri*
Gazel 238
Mısra: **1**
Demek, söylemek.

Fikr-i ḫaṭṭıñdır şehā seyr-i çemen dedikleri
Defʿ-i ġamdır sebze-i bāġ-ı Ḫoten dedikleri

59. **dedikleri:** *-dik, -leri*
Gazel 238

Mısra: **2**
Demek, söylemek.

Fikr-i ḫaṭṭıñdır şehā seyr-i çemen dedikleri
Defʿ-i ġamdır sebze-i bāġ-ı Ḫoten dedikleri

60. **dedikleri:***-dik, -leri*
Gazel 238
Mısra: **4**
Demek, söylemek.

ʿīd-i vaṣlıñda mevācib-i būs-ı laʿliñdir leẕīẕ
Baḫş-i bostānıñdır ol ḳasṭ-ı reşen dedikleri

61. **dedikleri:***-dik, -leri*
Gazel 238
Mısra: **6**
Demek, söylemek.

Rūz u şeb eyler der-āġūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışḳıña yansın pīrehen dedikleri

62. **dedikleri:***-dik, -leri*
Gazel 238
Mısra: **8**
Demek, söylemek.

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri

63. **dedikleri:***-dik, -leri*
Gazel 238
Mısra: **10**
Demek, söylemek.

Çıḳdı fesden zeyn olup nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül feslegen dedikleri

64. **dedikleri:***-dik, -leri*
Gazel 238
Mısra: **12**
Demek, söylemek.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

65. **dedi:***-di*
Kaside 1
Mısra: **60**
Demek, denilmek.

Buyuruñ deyü gelip daʿvete Cibrīl-i emīn
Nigerāndır dedi teşrīfiñe Rabb-i mennān

66. **dedi:***-di*
Kıt'a 10
Mısra: **31**
Demek, denilmek.

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḫ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre ḳadem başdın ṣafā-yāb ol

67. **de:**
Kaside 1
Mısra: **145**
" dahi, de (bağlaç)".

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile ʿışyānını setr eyle amān

68. **de:**
Kıt'a 10
Mısra: **7**
" dahi, de (bağlaç)".

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥsīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

de-:

1. **dedim:** *-di, -m*
Kıt'a 7
Mısra: **18**
Demek, söylemek.

Mevlidi tārīḫini müjde edip Fenniyā
Dedim o maḫdūm içün bu süḫan-ı efḍali

2. **dedim:** *-di, -m*
Kıt'a 9
Mısra: **17**
Demek, söylemek.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūᶜ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

3. **deme:** *-me*
Gazel 66
Mısra: **8**
Deme, söyleme!.

Dem-i vaṣlında hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳāᶜide evvel deme gerdān ṣıḳılır

4. **deme:** *-me*
Müstezad 1
Mısra: **20**
Deme, söyleme!.

Ḫvān-ı keremiñ sükker-i ḥalvāya degişmem
Ṣoḥbet deme cānā

decāc:

1. **decāc:**
Gazel 21
Mısra: **10**
Tavuk.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naᶜralarla ne muḍḥik imiş meger

dedi:

1. **dedi:**
Gazel 4
Mısra: **8**
Söylemek, adlandırmak.

Bugün tebḫāle-i laᶜl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevşer dedi āb-ı zülāl ammā

2. **dedi:**
Gazel 228
Mısra: **6**
Söylemek, adlandırmak.

Zaḫ[ı]m-ı pür-daġı sīnemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

3. **dedi:**
Gazel 56
Mısra: **4**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

4. **dedi:**
Gazel 145
Mısra: **6**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

5. **dedi:**
Gazel 202
Mısra: **6**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Germ-ābede vaṣlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muṣinḳa

6. **dedi:**
Gazel 234
Mısra: **16**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Satır satır oḳuyup şiʿr-i
Nehrīyi Fennī
Ḳalem ḳalem dedi
bevvāb nev-dilānıñ mı

7. **dedi:**
Kaside 1
Mısra: **51**
Demek, söylemek.

Bindi şeyṭān atına dedi
ʿazāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden
yere ḳıldı efġān

8. **dedi:**
Müstezad 3
Mısra: **15**
Demek, söylemek.

Maʿhūda viṣālin çıḳarıp
dedi lepişḳa
Beyʿ etdi meẕāḳa

9. **dedi:**
Gazel 34
Mısra: **9**
Demek, söylemek.

Dedi bir ehl-i süḫan
ġonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o
ṭıflıñ tārīḫ

dedim:

1. **dedim:**
Gazel 50
Mısra: **9**
Demek, söylemek.

Dedim görünce zemīn-i
Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭabʿ-ı Belīġiñ
żevāyiʿindendir

defʿ et:

1. **defʿ et:***-mek, -e*
Gazel 197
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kovmak, uzak durmak.

Defʿ etmege sevdā-yı
merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola
yāḫūd bir aḳar ṣu

2. **defʿ et:**
Gazel 205
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kovmak, uzak durmak.

Yetiş Loḳmānveş
buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip
defʿ et
Şifādır şerbet-i laʿl-i
lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

defʿ etmesin:

1. **defʿ etmesin:***-me, -sin*
Kıt'a 13
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Kovmak, uzak durmak.

Nice defʿ etmesin
sevdāyı kim deryāya
nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni
mürtefiʿ nā-dīde
seyrāngāh

defʿ ola:

1. **defʿ ola:***-a*
Müstezad 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yok olmak, ortadan kalkmak; uzak durmak, uzaklaşmak.

Zülf-i siyehiñ maġz-ı dile būy-ı meşām al
Tā defʿ ola sevdā

def-be-kef:

1. **def-be-kef:**
Gazel 150
Mısra: **6**
Def elde.

Ḫāl-i ʿiẕārı raḳṣa çıḳıp Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde ḳılmış o meh-tābı def-be-kef

defʿ-i ġamdır:

1. **defʿ-i ġamdır:***-dır*
Gazel 238
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntüyü uzaklaştırma. sıkıntıyı savma.

Fikr-i ḫaṭṭıñdır şehā seyr-i çemen dedikleri
Defʿ-i ġamdır sebze-i bāġ-ı Ḫoten dedikleri

defʿ-i remed alsa:

1. **defʿ-i remed alsa:***-sa*
Gazel 210
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Göz ağrısını gidermek.

İntiẓārıñla ʿaceb mi alsa defʿ-i remed
Ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ eczā-yı devādır çeşmime

defîne:

1. **defîneden:***-den*
Gazel 191
Mısra: **8**
Hazine.

Ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ olan añlar bu nükteyi
Yoḳ farḳı lafẓ-ı güher-i naẓmıñ defîneden

defter:

1. **defterin:***-iñ*
Gazel 116
Mısra: **3**
Defter II Amel defteri; gözyüzü.

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa ʿarż etmiş ruḫuñ ammā
Düyūn-ı būseden baʿde'l-ḥisāb terḳīm göstermiş

defterden resīd olmuşdu:

1. **defterden resīd olmuşdu:***-muş, -du*
Kaside 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Defterden resit (?) olmak.

Mehdī-i ṣāḥib-zemān olduġuna bī-şübhe kim
İsm-i evfāḳü'l-nebī olmuşdu defterden resīd

defter-i aḳlāma:

1. **defter-i aḳlāma:***-a*
Kıt'a 10
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Aklam defteri.

O māhıñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şiʿrin defter-i aḳlāma küttāb ol

defter-i hecr-i viṣāl:

1. **defter-i hecr-i viṣāl:***-i, -n, -de*
Gazel 199
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın ayrılık defteri.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ u ḫālin būsına tezyil
Tefekkür defter-i hecr-i viṣālinde ḥisābım bu

defter-i ruḫsāra:

1. **defter-i ruḫsāra:** *-a*
Gazel 142
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) yanağının defteri.

Çār ebrūsunu ṣan defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o ḥisāb-ı terbīʿ

degdir:

1. **degdir:**
Müstezad 3
Mısra: **18**
Ulaştırmak, eriştirmek, dokundurmak, isabet ettirmek.

Fennīye edip tente feragāhī tırınḳa
Degdir baba finḳa

degil:

1. **degildir:**
Gazel 61
Mısra: **2**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Fehm eyleyen meʿādı sāḥib-elem degildir
Fikr eyleyen meʿāşı ferḫūnde Cem degildir

2. **degildir:**
Gazel 61
Mısra: **4**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

3. **degildir:**
Gazel 61
Mısra: **6**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

4. **degildir:**
Gazel 61
Mısra: **8**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Ḥayrān ederdi görse İskenderi mehāsā
Āyīne-i felekden ruḫsārı kem degildir

5. **degildir:**
Gazel 61
Mısra: **10**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Fennī Celāli olma gūş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

6. **degil:**

Gazel 63

Mısra: **12**

Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

7. **degildir:**

Gazel 108

Mısra: **1**

Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

8. **degil:**

Gazel 110

Mısra: **4**

Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

9. **degildir:**

Gazel 137

Mısra: **10**

Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

10. **degil:**

Gazel 139

Mısra: **6**

Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

11. **degil:**

Gazel 144

Mısra: **5**

Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

12. **degil:**

Gazel 172

Mısra: **1**

Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Bezm-i gülşen rind-i sāḳī encümen-pīrā degil
Böyledir bāġ-ı cihān şimdi neşāṭ-efzā degil

13. **degil:**

Gazel 172

Mısra: **2**

Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk

anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Bezm-i gülşen rind-i sāḳī encümen-pīrā degil
Böyledir bāġ-ı cihān şimdi neşāṭ-efzā degil

14. **degil:**
Gazel 172
Mısra: **4**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Būs-ı laʿliñ tāze mażmūndur şehā ʿuşşāḳıña
Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ lafẓ-ı müstesnā degil

15. **degil:**
Gazel 172
Mısra: **6**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Dil hümāāsā n'ola per aça ebr-i zülfüñe
Ṭāʾir-i ser der-hevādır sākin-i ber-cā degil

16. **degil:**
Gazel 172
Mısra: **8**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı bint-i rez ammā çi sūd
Ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān tenhā degil

17. **degil:**
Gazel 172
Mısra: **10**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

18. **degil:**
Gazel 174
Mısra: **1**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Şimdi bez[i]mde sāġar u mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü ḳamer rū-be-rū degil

19. **degil:**
Gazel 174
Mısra: **2**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Şimdi bez[i]mde sāġar u mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü ḳamer rū-be-rū degil

20. **degil:**
Gazel 174
Mısra: **4**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Yüz buldu çıḳdı ser-keş-i zülfüñ ḫaṭā eder

Bīd-i cünūn-ı Çīn ü
Ḫoten ser-fürū degil

21. **degil:**
Gazel 174
Mısra: **6**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Ḫurşīd ü meh de olsa
dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine
lāyıḳ girū degil

22. **degil:**
Gazel 174
Mısra: **8**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün
etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar
ḳıl gelū degil

23. **degil:**
Gazel 174
Mısra: **10**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip
sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre
cinān ārzū degil

24. **degil:**
Gazel 174
Mısra: **12**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

ʿIṭr-ı nikāt-ı naẓm ile
Fennī Celāliniñ
Gül-ġonçe-i dehen eder
şem-i müşk-bū degil

25. **degil:**
Gazel 190
Mısra: **5**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Degil ḫoy-kerde ṣanma
olur [.] ruḫsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i
ṭurresiniñ ser-
fürūsundan

26. **degil:**
Gazel 195
Mısra: **9**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Degil s̱ābit-ḳadem ḥayfā
döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre
saña bugüne rengīden

27. **degil:**
Gazel 30
Mısra: **8**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Sīm-bāzuñdur felekde
ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa
maḳbūlüm degil ḳavs-i
ḳuzaḥ

28. **degil:**
Gazel 38
Mısra: **8**

Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir meyli ammā sāḳiyā
Ḫaclegāh-ı meclis-i rindān degil tenhā çi sūd

29. **degil:**
Gazel 43
Mısra: **1**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Degil şemʿ āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervāneden meʾhūz̲
Muḥaḳḳakdır denir ʿuşşāḳa cānāneden meʾhūz̲

30. **degil:**
Gazel 53
Mısra: **7**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

31. **degildir:**
Gazel 61
Mısra: **1**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Fehm eyleyen meʿādı sāḥib-elem degildir
Fikr eyleyen meʿāşı ferḫūnde Cem degildir

32. **degil:**
Gazel 75
Mısra: **3**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

33. **degilse:**
Gazel 11
Mısra: **5**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

34. **degildir:**
Gazel 17
Mısra: **2**
Isim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabes̲
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabes̲

degildir:

1. **degildir:**
Gazel 108
Mısra: **1**
Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi,

aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklemin olumsuz çekimini sağlayan kelime.

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān
eyler bize zāhid nefes

degin:

1. **degin:**
Gazel 146
Mısra: **8**
Bir işin sona erdiği zamânı ve yeri gösterir, -e kadar, -e dek II değin, dek, kadar.

Bāde-i laʿlini nūş
etmege meʾẕūn olsam
Cān ḥalḳıma degin
etmez idim anı ferāġ

degiş:

1. **degişmem:** *-me, -m*
Müstezad 1
Mısra: **1**
Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek. Sevād-ı çeşm-i ḥavrāya degişmez ādem ey ṣofī.

Ben jende-i pür-dāġımı
dībāya degişmem
Ey ḫvāce-i kālā

2. **degişmem:** *-me, -m*
Müstezad 1
Mısra: **3**
Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek. Sevād-ı çeşm-i ḥavrāya degişmez ādem ey ṣofī.

Bu cāme ile faḫrimi
Dārāya degişmem
Pinhān u hüveydā

3. **degişmem:** *-me, -m*
Müstezad 1
Mısra: **7**
Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek. Sevād-ı çeşm-i ḥavrāya degişmez ādem ey ṣofī.

Laʿl-i lebiñi sāġar-ı
ṣahbāya degişmem
Ey ṭıfl-ı Mesīḥā

4. **degişmem:** *-me, -m*
Müstezad 1
Mısra: **11**
Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek. Sevād-ı çeşm-i ḥavrāya degişmez ādem ey ṣofī.

Zülf-i siyehiñ ʿanber-i
sārāya degişmem
Yaḳma beni cānā

5. **degişmem:** *-me, -m*
Müstezad 1
Mısra: **15**
Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek. Sevād-ı çeşm-i ḥavrāya degişmez ādem ey ṣofī.

İḳlīm-i lebiñ ḳand-i
Buḫāraya degişmem
Derlerse de şeydā

6. **degişmem:** *-me, -m*
Müstezad 1
Mısra: **19**
Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek. Sevād-ı çeşm-i ḥavrāya degişmez ādem ey ṣofī.

Ḫvān-ı keremiñ sükker-
i ḥalvāya degişmem
Ṣoḥbet deme cānā

7. **degişmem:***-me, -m*
Müstezad 1
Mısra: **23**
Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek. Sevād-ı çeşm-i ḥavrāya degişmez ādem ey ṣofī.

Ṣad-deste gül ü sünbül-i ġarrāya degişmem
Bilmem ne bu sevdā

8. **degişmem:***-me, -m*
Müstezad 1
Mısra: **27**
Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek. Sevād-ı çeşm-i ḥavrāya degişmez ādem ey ṣofī.

Gencīne-i pür-lüʾlüʾ ü lālāya degişmem
Ey mevce-i deryā

dehān:

1. **dehānım:***-ım*
Gazel 59
Mısra: **4**
Far. is. Ağız.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe dehānım ʿasel verir

2. **dehānından:***-ın, -dan*
Gazel 105
Mısra: **14**
(Sevgili'nin) ağzı.

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif olanlar Fenniyā nuṭḳın
Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz

3. **dehānıñ:***-ın*
Gazel 116
Mısra: **1**
(Sevgili'nin) ağzı.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

4. **dehānıñ:***-ın*
Gazel 205
Mısra: **5**
(Sevgilinin) ağzı.

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

dehān-ı ʿandelīb-i dil:

1. **dehān-ı ʿandelīb-i dil:***-de*
Gazel 199
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşunun ağzı.

Nice vezn eyleyem ṭāġ-ı zebūnum vaṣf-ı ḫāliñle
Dehān-ı ʿandelīb-i dilde yek-dāne ṣevābım bu

dehānıma alsam:

1. **dehānıma alsam:***-sam*
Gazel 235
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ağzıma alsam.

Laʿlin nigīne ṣanʿat-ı teşbīhle vażʿ edip
Alsam dehānıma ol şūḫ-ı zergeri

dehānına engübīn çalıp:

1. **dehānına engübīn çalıp:***-ıp*
Gazel 94
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ağzına bal çalmak // Amacına ulaşmak için birini tatlı sözlerle bir süre oyalamak, kandırmak; umut verip

ikna ederek işini yaptırmak.

Dehānına çalıp bir engübīn ezhār-ı vaṣlından
Ṭolanır ber-hevā dil-teşne-i zenbūrdur sensiz

dehen:

1. **dehendedir:** *-dedir*
Gazel 57
Mısra: **1**
Dudak.

Nārın ṣafā-yı şuʿlesi her geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ḳahve-i pey-der-peyindedir

2. **dehenim:** *-im*
Gazel 44
Mısra: **10**
Ağız, dudak.

Fenniyā saʿy ederek ṣaḥn-ı belāġat içre
Güç ile şiʿr-i beyāna dehenim ḳıldı nüfūẕ

3. **dehenin:** *-in*
Kıt'a 2
Mısra: **19**
Ağız, dudak.

Ḥaddiñ degildir ey dehenin ḫāme ḳıl edeb
Setr et midād-ı micbereñi miṣl-i āb-ı çāh

4. **deheninden:** *-i, -n, -den*
Müstezad 2
Mısra: **27**
Ağız, dudak.

Ṭūṭī deheninden femiñe ḳand-i kelām al
Māʾ-ı şekerāsā

5. **deheni:** *-i*
Gazel 137
Mısra: **10**
Ağız II sevgilinin gözle görünmeyecek kadar küçük ağzı.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

dehen-i bülbül-i demkeş:

1. **dehen-i bülbül-i demkeş:**
Gazel 113
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoş bülbülün ağzı.

Fennīye yine etmese bir ġonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i demkeş

dehen-i cedvel-i cūy-ı ares:

1. **dehen-i cedvel-i cūy-ı ares:** *-i*
Gazel 99
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Aras nehrinin su kanalının ağzı.

Fenniyā mısṭar-ı mecmūʿa-i ṭabʿ-ı şiʿri
Dehen-i cedvel-i cūy-ı Aresinden biliriz

dehr:

1. **dehr:**
Gazel 183
Mısra: **8**
Dünya, âlem.

Merḥametden düzd ü ṭāġīde eser meʾmūldur
Şıḥne-i ġaddārveş dehr içre iḳlīm görmedim

2. **dehre:**-*e*
Gazel 33
Mısra: **4**
1. Dünya, cihan, âlem. 2. Zaman, kesintisiz zaman, devir.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

3. **dehr:**
Gazel 62
Mısra: **8**
1. zamane (insanlar). 2. devir, dönem.

Māh-ı felekde ẓāhir olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr göñülde telāş olur

dehre:

1. **dehre:**
Gazel 93
Mısra: **6**
Dünya.

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

2. **dehre:**
Kaside 1
Mısra: **49**
Dünya.

Dehre teşrīf edicek vażʿ-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıḳılıp niçe kilīsā-yı muġān

3. **dehre:**
Kıt'a 8
Mısra: **20**
Dünya.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

dehre ḳadem başdın:

1. **dehre ḳadem başdın:**-*dın*
Kıt'a 10
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Dünyaya ayak basmak. II Doğmak.

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḫ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre ḳadem başdın ṣafā-yāb ol

dehre süleymān olayım:

1. **dehre süleymān olayım:**-*ayım*
Murabba 1
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Dünyaya hükmetmek.

Düzd deme ʿuşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

dehr-i ḫayāl-i dillere:

1. **dehr-i ḫayāl-i dillere:**-*ler, -e*
Gazel 240
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün hayal dünyası.

Çerḫ-i ruḫuñda ḫāliñ eder gāhice ṭulūʿ
Dehr-i ḫayāl-i dillere necm-i seḥer gibi

dek:

1. **dek:**
Gazel 105
Mısra: **12**
Kadar, dek.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

2. **dekdir:** *-dir*
Gazel 79
Mısra: **3**
Kadar, değin, dek.

Dām ḳurmuş o murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne çiçekdir

delik delik:

1. **delik delik:**
Gazel 234
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Boşluk, yara bere, iz.

Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim naḳş-ı dest-māliñ mi

delīli besdir:

1. **delīli besdir:** *-dir*
Kıt'a 2
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Delil olarak yeter.

Besdir delīli şāh-ı cihān oldu tā aña
Āḫir-i veliyye olmasına yoḳdur iştibāh

delve-i saḳḳā:

1. **delve-i saḳḳā:**
Gazel 105
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sucunun kovası.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

dem:

1. **dem:**
Gazel 224
Mısra: **2**
Zaman.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

2. **dem:**
Gazel 38
Mısra: **2**
Zaman, an.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

3. **dem:**
Gazel 42
Mısra: **6**
Zaman, an.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Şunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

4. **dem:**
Gazel 80
Mısra: **10**
Zaman, an.

Ten-bürehne feṭḥ edip ʿuşşāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

5. **dem:**
Gazel 86

Mısra: **10**
Zaman, an.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

6. **dem:**
Gazel 113
Mısra: **12**
Zaman, an.

Bir bir çıḳarırlarsa münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende verem çaġırıp on beş

7. **dem:**
Gazel 159
Mısra: **9**
Zaman, an.

Ḳılmadıḳ iftār o dem ḳand-i lebiñle bü'l-ʿaceb
Bekledik ḥayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik

8. **dem:**
Gazel 180
Mısra: **2**
Zaman, an.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

9. **dem:**
Gazel 180
Mısra: **8**
Zaman, an.

Zāhidā bint-i rezin bikrin edip ḫūn-ālūd
Ḫaclegāh-ı der-i mey-ḫānede her dem merdem

10. **dem:**
Gazel 191
Mısra: **3**
Zaman, an.

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

11. **dem:**
Gazel 227
Mısra: **2**
Zaman, an.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

12. **dem:**
Gazel 78
Mısra: **10**
Zaman, an.

Bu meṣeldir ki denir dü-dil olunca yek şehā
ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

13. **dem:**
Gazel 2
Mısra: **6**
Zaman, an; nefes.

Ṭabʿıma āb-ı ḥayāt[ı] mā-cerā ḳıldı baña
Ḫayli dem vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār olup

14. **dem:**
Gazel 57
Mısra: **6**
An, zaman, lahza, vakit. || dem - meyhâne ilişkisi kurularak "şaraba" atıf yapılmıştır.

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

15. **demi:** *-i*

Gazel 31

Mısra: **1**

Nefes. II Konuşma.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

<u>dem-ā-dem:</u>

1. **dem-ā-dem:**

Gazel 58

Mısra: **5**

Her zaman, daima, her an.

Mıṣr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

2. **dem-ā-dem:**

Gazel 213

Mısra: **1**

Her zaman, daima, her an.

Dem-ā-dem ney gibi baġrım deler āġāzelendikçe
Açılsın ʿandelībe gülşen-i dil tāzelendikçe

3. **dem-ā-dem:**

Gazel 37

Mısra: **3**

Her vakit, dâima, her an.

Söyünmez sūziş-i ʿışḳım dem-ā-dem bād-ı āhımla
Dil-i vīrānemi verdim şerāra her çi bād-ābād

4. **dem-ā-dem:**

Gazel 61

Mısra: **6**

Her vakit, dâima, her an.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

5. **dem-ā-dem:**

Gazel 193

Mısra: **11**

Her zaman, sık sık.

Leẕīzīye dem-ā-dem nev-süḫan ʿarż eyleyip Fennī
Kitāb-ı ṣafḥa-i mecmūʿa-i ṭabʿī ġazellensin

<u>dem-be-dem:</u>

1. **dem-be-dem:**

Gazel 136

Mısra: **10**

Sürekli.

Ṭarīḳa daḫl edip nefsāniyyetle bī-ḫurd Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-be-dem tekdīr eder vāʿiẓ

2. **dem-be-dem:**

Gazel 222

Mısra: **5**

Sürekli.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre bülbül reşk eder feryādıma

3. **dem-be-dem:**

Gazel 66

Mısra: **2**

Ara sıra, vakit vakit.

Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır
Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

4. **dem-be-dem:**
Gazel 90
Mısra: **3**
Ara sıra, zaman zaman.

Āmādedir umūruna şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i şeydā perīsidir

5. **dem-be-dem:**
Gazel 108
Mısra: **3**
Ara sıra, zaman zaman.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüẖvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

6. **dem-be-dem:**
Gazel 120
Mısra: **7**
Ara sıra, zaman zaman.

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i laʿline ol meh dadandırmış

7. **dem-be-dem:**
Gazel 240
Mısra: **9**
Her an, her zaman, sık sık, sürekli.

Meydān-ı lāle-zār-ı dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse ʿaceb mi şerer gibi

8. **dem-be-dem:**
Kıt'a 4
Mısra: **20**
An be an, her zaman.

Ne mümkin vaṣfın etmek böyle bir vālā-yı ẕī-şānıñ
Senāver bendesiniñ dem-be-dem maḳṣūr-ı aʿmāli

9. **dem-be-dem:**
Muhammes 1
Mısra: **12**
An be an, her zaman.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

10. **dem-be-dem:**
Murabba 2
Mısra: **6**
An be an, her zaman.

İmtizāc etmekde yoḳ aṣla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i ẖarāb elde ṣaḳalı zāhidiñ

11. **dem-be-dem:**
Murabba 3
Mısra: **23**
An be an, her zaman.

Şāʿirān içre hüner seyr etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat içre mızrāġ oynadır

12. **dem-be-dem:**
Kıt'a 3
Mısra: **3**
An be an.

Dür-feşān olsa n'ola nīsān ābı dem-be-dem
Baḥr-i rīzān olmada ṣan ḳaṭre-i ṣad-pāresi

deme:

1. **deme:**
Gazel 139
Mısra: **4**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Mübtedādan ḫaber al
ḳāʿide-i maʿnāyı
Nev-terāş yāre deme
lafẓen ü maʿnen merfūʿ

2. **deme:**
Gazel 22
Mısra: **2**
Deme, söyleme!.

Raʿd-ı āhım berḳ-i
çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ
burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme
eyler nüzūl geh ʿurūc

demek:

1. **demek:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Ḳıymet demek revā mı
seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı
ruḫsārıña behā

2. **demek:**
Gazel 158
Mısra: **10**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Vechinde ḥusūf
oldıġıçün şerm ile
Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha
demek sende vefā yoḳ

dem-i ʿīsā:

1. **dem-i ʿīsā:**
Gazel 196
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Hz. İsa' nın nefesi.

Dem-i ʿīsā gibi cān baḫş
eyle
Mürde-i ʿāşıḳa laʿl-i
mey-gūn

dem-i mīnāyı:

1. **dem-i mīnāyı:** *-y, -ı-yı*
Gazel 65
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şişenin sesi.

Vücūd-ı pākin eden
ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sāḳī bülbül eder

dem-i mīnā-yı cām-ı cem:

1. **dem-i mīnā-yı cām-ı cem:**
Gazel 167
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Cem'in kadehindeki şarabın rengi.

Cān baḫş ederseñ ey
dem-i mīnā-yı cām-ı
Cem
Teşrīf edince meclise
ḳulḳul demez misin

dem-i nāya:

1. **dem-i nāya:** *-a*
Gazel 206
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ney sesi.

Meyl eyleyemem tekye-
i ʿışḳ içre ḳudūme
Baġrım delinir līk dem-i
nāya gelince

dem-i vaṣl:

1. **dem-i vaṣl:**
Gazel 66
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Kavuşma zamanı.

Dem-i vaṣlında hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳāʿide evvel
deme gerdān ṣıḳılır

demiş:

1. **demiş:**
Gazel 4
Mısra: **3**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

dendân:

1. **dendānıñı:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 81
Mısra: **9**
Diş.

Rind evrād eyleyip dendānıñı pīr-i muġān
Sübḥa-i cām elde sāḳī reng-i lülü çevrilir

2. **dendān:**
Gazel 77
Mısra: **11**
Diş.

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

3. **dendānına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 43
Mısra: **9**
Sevgilinin inci tanesi gibi olan dişleri.

Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol ẕī-ḳıyam dür-dāneden meʾhūẕ

dendāne:

1. **dendāne:**
Gazel 112
Mısra: **6**
Diş tanesi. Çark vesaire dişi.

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaʿn ederek
Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

dendān-ı leʾāli:

1. **dendān-ı leʾāli:** *-l*
Gazel 161
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
İnci gibi dişler.

Şevḳ-i vaṣlında tebessüm edicek seyr etdim
Ḫurde-gevher gibi dendān-ı leʾāli küçücek

dendān-ı ṣāfi:

1. **dendān-ı ṣāfi:** *-i*
Gazel 6
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Saf beyaz dişler.

Dendān-ı ṣāfi dürr-i
ʿAden söylerim saña
Laʿl-i ʿaḳīḳi reşk-i
Yemen söylerim saña

denir:

1. **denir:**
Gazel 43
Mısra: **2**
Denmek, adlandırmak.

Degil şemʿ āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervāneden meʾhūẕ
Muḥaḳḳakdır denir

ʿuşşāḳa cānāneden meʾhūẕ

2. **denir:**
Gazel 78
Mısra: **9**
Denmek, adlandırmak.

Bu meṡeldir ki denir dü-dil olunca yek şehā
ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

<u>deñlü:</u>

1. **deñlü:**
Gazel 56
Mısra: **4**
Kadar, derece.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

2. **deñlü:**
Gazel 64
Mısra: **15**
Kadar, derece.

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

3. **deñlü:**
Gazel 65
Mısra: **3**
Kadar, derece.

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

4. **deñlü:**
Gazel 81
Mısra: **4**
Kadar, derece.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

5. **deñlü:**
Gazel 203
Mısra: **4**
Kadar, derece.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġan-ı vuṣlatı
Zībendedir ne deñlü hevāyī fişekse de

6. **deñlü:**
Gazel 203
Mısra: **10**
Kadar, derece.

Gül-geşt ü bedi ne fehm edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne deñlü çiçekse de

7. **deñlü:**
Gazel 219
Mısra: **9**
Kadar, derece.

Ne deñlü iddiḫār etseñ bulunmaz biñde bir dīnār
Zer-maḥbūb vaṣl-ı dil-rübāāsā temāmlıḳda

8. **deñlü:**
Gazel 223
Mısra: **10**
Kadar, derece.

ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā
Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuṣūruma

9. **deñlü:**
Gazel 238
Mısra: **11**
Kadar, derece.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb

ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

dér:

1. **der:**
Gazel 149
Mısra: **4**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Zülf-i cānānı feşān edip o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek Süleymān der imiş şāneye üf

2. **der:**
Gazel 208
Mısra: **11**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

3. **der:**
Gazel 32
Mısra: **7**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

4. **derler:***-ler*
Gazel 49
Mısra: **8**
Demek söylemek.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aṣlā derler

5. **der:**
Kıt'a 5
Mısra: **11**
Demek söylemek.

Ehāli şükr edip der Fennīyā tārīḫini gūş et
Revā Ḥaḳ beldeye ʿallāme müftī-i enām oldu

der ʿaḳab:

1. **der ʿaḳab:**
Muhammes 1
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Hemen, hemen arkasından, arkası sıra, akabinde.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet
Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

der idim:

1. **der idim:***-r , -i, -dim*
Kıt'a 14
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Dahi, de (bağlaç).

Āb-ı germ-ābesine Nīl-i mübārek der idim
Olsa ḳurbiyyeti mevḳıfınıñ iḳlīm-i ʿIrāḳ

der ise:

1. **der ise:***-r, -se*
Gazel 149
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Söylemek.

Fenni bī-şübhe uçar miṣl-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırri der ise eger bu süḫan-efsāneye üf

der-ā-der:

1. **der-ā-dere:***-e*
Gazel 214
Mısra: **4**
Kapı kapı.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār içün çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

der-āġūş:

1. **der-āġūş:**
Gazel 56
Mısra: **5**
Far. is. Kucaklama.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki şıḳma yazıḳdır

der-āġūş etsem:

1. **der-āġūş etsem:***-sem*
Gazel 161
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kucaklamak.

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āġūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

der-āġūş eyle:

1. **der-āġūş eyle:***-dim*
Gazel 224
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kuçaklamak.

Ṣoyup bir cāme-ḫvāb içre felekde hāleveş Fennī
Der-āġūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce

der-āġūş eyler:

1. **der-āġūş eyler:***-r*
Gazel 238
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kuçaklamak.

Rūz u şeb eyler der-āġūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışḳıña yansın pīrehen dedikleri

derbān oldu:

1. **derbān oldu:***-du*
Kaside 1
Mısra: **46**
Kelime Tipi: **-**
Kapı bekçisi, kapıya bakan kişi olmak.

ʿAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

der-bend-i zülfü:

1. **der-bend-i zülfü:***-ü*
Gazel 207
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Saç geçidi, derbendi.

Der-bend-i zülfü kalʿa-ı ḥüsnünde ṣad-hezār
Bārī ʿināyet ede esīr-i ʿanālara

derd:

1. **derdim:***-im*
Gazel 33
Mısra: **11**
1. dert, gam 2. yas 3. illet, hastalık.

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

2. **derd:**
Gazel 39
Mısra: **2**
(□□□) i. (Fars. derd) 1. İnsana ıztırap veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü.

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

derde:

1. **derde:**
Gazel 241
Mısra: **9**
Acı, üzüntü.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

derde mi düşdüñ:

1. **derde mi düşdüñ:**-*düñ*
Gazel 169
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Derde düşmek. II Âşık olmak.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

derd-i āh-ı ʿāşıḳān:

1. **derd-i āh-ı ʿāşıḳān:**
Gazel 198
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların âh derdi.

Derd-i āh-ı ʿāşıḳāndır çīn-i müy [u] ḫāl-i yār
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-nāme-i ḳırṭās-ı ruḫsārında hū

derd-i derūn:

1. **derd-i derūn:**
Gazel 28
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kaygısı, tasası.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

2. **derd-i derūn:**
Gazel 56
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kaygısı, tasası.

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder derd-i derūnum ṭabʿı ḫāẕıḳdır

derd-i derūnu:

1. **derd-i derūnu:**
Gazel 68
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül derdi.

Yāre ʿarż etse n'ola derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil
Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere bīmār kendin gösterir

derd-i derūnun:

1. **derd-i derūnun:***-u, -n*
Gazel 189
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül derdi.

Nār-ı hecr-i yār ile bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

2. **derd-i derūnun:***-u, -n*
Gazel 189
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül derdi.

Fenniyā sırrın güşād edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

derdim:

1. **derdim:** *-im*
Gazel 243
Mısra: **8**
Dert, üzüntü, keder, sıkıntı.

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde
Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

der-i bāġ-ı cinānı:

1. **der-i bāġ-ı cinānı:** *-ı*
Gazel 188
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dünya bağının kapısı.

Seḥerde vażʿ eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Der-i bāġ-ı cinānı fetḥ eder bāb-ı tevekkülden

der-i beytinde:

1. **der-i beytinde:** *-i, -n, -de*
Kaside 1
Mısra: **147**
Kelime Tipi: **-**
Kabe'nin kapısı.

Der-i beytinde çerāġ olmaġa saʿy et ey dil
Ḫādim-i pādişeh elbette olur nāʾil-i nān

der-i dil:

1. **der-i dil:** *-de*
Gazel 50
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kapısı.

Büt-i mücāmaʿatı der-i dilde ḥıfẓ etmek
O Sāmīrīyi raḳībiñ ṣınāyiʿindendir

der-i luṭfuñda:

1. **der-i luṭfuñda:** *-uñ, -da*
Kaside 1
Mısra: **139**
Kelime Tipi: **-**
Lütuf/ iyilik kapısı.

Der-i luṭfuñda ṭurur gitmez āyā kān-ı kerem
Sāʾil-i naḳd-i şefāʿatdir o ʿuryān-ı biryān

der-i mey-ḫāne:

1. **der-i mey-ḫāne:**
Gazel 109
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Meyhane kapısı.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

der-i mey-ḫānede:

1. **der-i mey-ḫānede:** *-de*
Müstezad 2
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Meyhane kapısı.

Gel destiñe zāhid der-i mey-ḫānede cām al
Merdāne hüveydā

der-i mey-ḫāne-i bāṭın:

1. **der-i mey-ḫāne-i bāṭın:**
Gazel 72
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gizli meyhanenin kapısı.

Zāhirā zāhid ayaḳ almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i bāṭında o şeyḫāne yapar

der-i mey-ḫāneye:

1. **der-i mey-ḫāneye:** *-ye*
Gazel 123
Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Meyhane kapısı, eşiği; tas. tekke, dergâh (ABTS, 243).

Bulmaz hele maḫmūr şifā vü işfāda
Dil-ḫasteye ṣıḥḥat der-i mey-ḫāneye maḫṣūṣ

der-i ṭarīḳ-i ḫalvetī:

1. **der-i ṭarīḳ-i ḫalvetī:**
Kıt'a 12
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Halvetilik yolunun kapısı.

Sālik-i nā-dīdedir der-i ṭarīḳ-i Ḫalvetī
ʿIşḳla şeb-tā-seḥer ṣūfī-i çille-keşān

derken:

1. **derken:**
Gazel 118
Mısra: **9**
Söylerken.

Şerbet-i laʿli şifā derken dil-i dīvāneye
Ḥalḳa-i zülfüñ geçirdi boynuma zencīrveş

2. **derken:**
Gazel 136
Mısra: **7**
Söylerken.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ eyle(ye)mem derken meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım bendini zencīr eder vāʿiẓ

der-kenār:

1. **der-kenār:**
Gazel 119
Mısra: **12**
Kenara yazılmış olan yazı, çıkma yazı; kenar, kıyı, yan.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

derler:

1. **derler:**
Gazel 49
Mısra: **1**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Devā-yı viṣāl-i yāre mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rūzgār-ı āsmānīye belā derler

2. **derler:**
Gazel 49
Mısra: **2**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Devā-yı viṣāl-i yāre mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rūzgār-ı āsmānīye belā derler

3. **derler:**
Gazel 49
Mısra: **4**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Hedefāsā nice sūrāḫ olmasın sīnem
O tīġ-ı ġamze-i mestāneye tīr-i każā derler

4. **derler:**
Gazel 49
Mısra: **6**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Seḥāb-ı zülfüñe murġ-ı hümāveş per açan ʿışḳa

Feżā-yı evc-i dilde ṭā'ir-i sürūr hevā derler

5. **derler:**
Gazel 49
Mısra: **10**
Demek, söylemek, dile getirmek.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā derler

dermān:

1. **dermān:**
Gazel 111
Mısra: **10**
1. İlâç, çare, 2. Kuvvet, takat.

Āb-ı laʿliñle edip būse-i laʿliñ terkīb
Ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil dil-i bīmārıña dermān heves

2. **dermān:**
Gazel 221
Mısra: **2**
1. İlâç, çare, 2. Kuvvet, takat.

Meclisde ḫafī yār ile fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye dermān elimizde

der-mey-i peymāne:

1. **der-mey-i peymāne:**
Gazel 149
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kadehin şarabında.

ʿAks-i ḫāl-i ruḫunu cām-ı Cem içre sāḳī
Meges-i mürde ṣanıp der-mey-i peymāneye üf

ders:

1. **ders:**
Gazel 234
Mısra: **6**
Ders.

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Faṣıl faṣıl yine bu ders ḳīl ü ḳāliñ mi

derse:

1. **derse:**
Gazel 56
Mısra: **1**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Gören necm-i seḥer derse o ḫāl-i yāre lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı vech-i pāki ṣubḥ-ı ṣādıḳdır

ders-i ebrūsunu:

1. **ders-i ebrūsunu:** *-sunu*
Gazel 104
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) kaşının dersi.

Ders-i ebrūsunu ol dil-bere taḳrīr ederiz
Oḳuyup besmele-i muṣḥafı tefsīr ederiz

ders-i ḫayāli:

1. **ders-i ḫayāli:**
Gazel 181
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hayalî adlı eserin okunduğu ders.

Vaṣf-ı ḫaṭıñda ḳāʿid-i rāzdır sözüm
Ders-i Ḫayāli şerḥ eder īcāzdır sözüm

ders-i menāṣıb:

1. **ders-i menāṣıb:**
Gazel 128
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mansıpların dersi.

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile baḫş etmede ʿuşşāḳ
Elbette olur ders-i menāṣıbda muʿārıż

dert:

1. **derdime:** *-i, -me*
Gazel 17
Mısra: **11**
Dert: Acı, üzüntü, keder, tasa; sıkıntı.

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ʿabeş

derūn:

1. **derūnuñ:** *-uñ*
Gazel 27
Mısra: **1**
Gönül.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

2. **derūnunda:** *-un, -da*
Kıt'a 13
Mısra: **17**
Gönül, insanın iç alemi.

Derūnunda ṣafā-yāb eyleyip pāyını dāʾim
Aña etdirme yā Rab tā-be-rustā-ḫīz istikrāh

3. **derūnumda:** *-um, -da*
Gazel 234
Mısra: **9**
Gönül, kalp.

Parıl parıl ṭutuşup şemʿveş derūnumda
Ṣanem ṣanem cevelān eyleyen ḫayāliñ mi

derūna:

1. **derūna:**
Gazel 185
Mısra: **2**
Gönül, kalp, yürek.

Neşāṭ-ı pīrezen-i bint-i rezden el çekelim
ʿAraḳla rūy-ı nigārı derūna ḥal çekelim

derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı:

1. **derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı:** *-ı*
Gazel 110
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Âşık rintlerin gönlü.

Derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı beyt-i sāde ẓannetme
Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūru'n-nās

derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ʿālem-tāba:

1. **derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ʿālem-tāba:** *-a*
Gazel 199
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dünyayı aydınlatan güneş çeşmesinin içi.

Revān olsa n'ola fikr-i ruḫ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ʿālem-tāba ābım bu

derūn-i ehl-i ḥāli:

1. **derūn-i ehl-i ḥāli:** *-i*
Gazel 136
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Halden anlayanların gönlü.

Ṭarīḳa daḫl edip nefsāniyyetle bī-ḫurd

Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-be-dem tekdīr eder vāʿiẓ

derūn-ı menzil-i kāşāne:

1. **derūn-ı menzil-i kāşāne:**
Gazel 35
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Köşk menzilinin içi.

Ne māniʿ ebruvānıñ ḫūn ile taṣvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i kāşānesine naḳş edip Bih-zād

derūn-ı sīne:

1. **derūn-ı sīne:**
Gazel 58
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Göğsün, yüreğin içi; kalp, gönül.

Mıṣr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

derūn-ı sīneden:

1. **derūn-ı sīneden:**
Gazel 68
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kalp, gönül.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār kendin gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

2. **derūn-ı sīneden:***-den*
Gazel 68
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kalp, gönül.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār kendin gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

derūn-ı sūzişim:

1. **derūn-ı sūzişim:***-im*
Gazel 94
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yüreğin yanması.

Sirişkim mey kebābım mā-ḥażar ḫūn-ı ciger puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-āteş-i tennūrdur sensiz

derūnundan çıḳarmaḳ:

1. **derūnundan çıḳarmaḳ:***-maḳ*
Gazel 176
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gönlünden çıkarmak. II Aşkından vaz geçme.

Derūnundan çıḳarmaḳ ḳaṣd ederse bendesin ol meh
Kirāyı ṣāḥib-i beyte hemān tezyīd edip çıḳmam

dervīş:

1. **dervīş:**
Gazel 117
Mısra: **8**
1. Tarikata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslah eden, varlık iddiasından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinatta görerek kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarikat müntesibi. 2. Hakikat yolcusunun niteliklerini taşıyan, kanaatkâr, saf, alçak gönüllü, her şeyi hoş gören kimse.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

deryā:

1. **deryā:**
Gazel 114
Mısra: **2**
Deniz.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣığındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣığındırmış

2. **deryāya:** *-y, -a*
Gazel 212
Mısra: **8**
Deniz II Gözyaşının çok olması.

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd
Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

3. **deryāya:** *-ya*
Gazel 206
Mısra: **4**
Bahr, deniz.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

deryāya girmiş:

1. **deryāya girmiş:** *-miş*
Gazel 198
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Denize girmek.

Fenniyā deryāya girmiş ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver bend edip iki kedū

deryāya nāẓırdır:

1. **deryāya nāẓırdır:** *-dır*
Kıt'a 13
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Denize bakmak.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

deryā-yı bī-ḥażīż:

1. **deryā-yı bī-ḥażīż:**
Gazel 126
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
En yüce deniz.

Yek-noḳṭadır ʿil[i]m ki o deryā-yı bī-ḥażīż
Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i sūy-ı bī-ḥażīż

deryā-yı cūd-ı dergehīdir:

1. **deryā-yı cūd-ı dergehīdir:** *-i, -dir*
Kıt'a 2
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Dergâhının cömert denizi.

Diger ṭarīḳa gitme dilā ẓıll-ı ʿİzediñ
Deryā-yı cūd-ı dergehīdir bī-kesāna rāh

deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya:

1. **deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya:** *-y, -a*
Kıt'a 1
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Büyüklük ile süslü cömert deniz.

Nice vaṣf eyleyem ben siyemmā ẓıll-ı Yezdānı
Zebānım ḳaṭredir deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya

deryā-yı göñül:

1. **deryā-yı göñül:**
Gazel 15
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül denizi.

Deryā-yı göñül kişt-i cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi zībende mürüvvet

deryā-yı ʿirāḳa:

1. **deryā-yı ʿirāḳa:** *-a*
Müstezad 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Irak denizi.

Ḳullan dümeni orsapoça gitme dimīşḳa
Deryā-yı ʿIrāḳa

deryā-yı ʿışḳ:

1. **deryā-yı ʿışḳ:**
Gazel 183
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşk denizi.

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

deryā-yı maḥabbet:

1. **deryā-yı maḥabbet:** *-de*
Gazel 162
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgi denizi.

Māhī-i viṣāline atıp şişi o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde dilā sīm-semek çek

deryā-yı mecāz:

1. **deryā-yı mecāz:**
Gazel 218
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mecaz denizi.

Deryā-yı mecāz elbet olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i mübārek ṭurulunca

deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ:

1. **deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ:** *-iñ*
Gazel 236
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Coşkun kabiliyet deryası.

Ol z̲āt-ı beyt-i maḳtaʿmı feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ yoḳ nihāyeti

der-yem:

1. **der-yem:**
Gazel 180
Mısra: **2**
Denizde.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

deryūze:

1. **deryūzeñdir:** *-ñ, -dir*
Kaside 1
Mısra: **131**
Far. is. Dilencilik.

Fenni-i rū-siyehiñ bir kes deryūzeñdir
Ḥāline merḥamet eyle anıñ ey şāh-ı cihān

dese:

1. **dese:**
Gazel 43
Mısra: **3**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raʿnā neden meʾhūẕ

desem:

1. **desem:**
Gazel 157
Mısra: **2**
Demek, söylemek, dile getirmek.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

2. **desem:**
Gazel 222
Mısra: **10**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

dest:

1. **destine:***-ine*
Gazel 12
Mısra: **11**
El.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiʿri
Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ʿayān et

2. **destimde:***-im, -de*
Gazel 172
Mısra: **10**
El.

Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

3. **destinde:***-de, -in*
Gazel 85
Mısra: **5**
El.

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

4. **destinde:***-i, -n, -de*
Kıt'a 5
Mısra: **4**
El (hakimiyet bağlamında).

Ne mümkin baʿż-ı ḥükkāmān çıḳmaḳ rāh-ı şerʿīden
Anıñ destinde fetvā eşheb-i ḥükme zaḥm oldu

5. **destiñde:***-i, -n, -de*
Gazel 177
Mısra: **1**
(Sevgilinin) eli.

Meyi destiñde sāḳī şerbet-i gül-fām ẓannetdim
Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram ẓannetdim

6. **destinde:***-i, -n, -de*
Muhammes 1
Mısra: **6**
(Sevgilinin) eli.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın

destār:

1. **destārdan:***-dan*
Gazel 87
Mısra: **4**
Far. Sarık, imame.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

2. **destārdan:** *-dan*
Gazel 87
Mısra: **4**
Far. Sarık, imame.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

deste:

1. **deste:**
Gazel 227
Mısra: **5**
Demet.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

2. **deste:**
Gazel 227
Mısra: **10**
Demet.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

dest-gīr-i ʿulemā:

1. **dest-gīr-i ʿulemā:**
Kaside 1
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Bilginlerin elinden tutan.

Dest-gīr-i ʿulemā kār-güẕār-ı fuḳarā
Dāniş-āmūz-ı der-i şāfiʿ-i ehl-i ʿişyān

deşt-i dilānı:

1. **deşt-i dilānı:** *-ı*
Gazel 230
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönüller çölü.

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

deşt-i ḫayāl:

1. **deşt-i ḫayāl:**
Gazel 77
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hayal çölü.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vaḥşī-nigehi
Deşt-i ḫayālimde benim niçe āhū bulunur

deşt-i ḫayāl-i dil:

1. **deşt-i ḫayāl-i dil:**
Gazel 17
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün hayalinin çölü.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ʿabes

2. **deşt-i ḫayāl-i dil:** *-de*
Gazel 207
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün hayalinin çölü.

Deşt-i ḫayāl-i dilde fem-i yāre ʿazm eden
Rāh-ı ʿademde pey-rev olur püşt ü pālara

deşt-i ḫayāl-i murġ-ı viṣāliñ:

1. **deşt-i ḫayāl-i murġ-ı viṣāliñ:** *-iñ*
Gazel 155
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma kuşunun hayal çölü.

Ṣayyād-ı āhu olma yeter püşt ü pā urup
Deşt-i ḫayāl-i murġ-ı viṣāliñ şikārı yoḳ

deşt-i iḳlīm:

1. **deşt-i iḳlīm:**
Gazel 7
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Iklim çölü.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

deşt-i iḳlīm-i velāyı:

1. **deşt-i iḳlīm-i velāyı:** *-yı*
Gazel 7
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Velilik ikliminin çölü.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

dest-i kemer-beste:

1. **dest-i kemer-beste:**
Kıt'a 5
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hazır el.

Maḳām-ı ḥürmetinde eyleyip dāmānını irḫā
Niçe dest-i kemer-beste ḥużūrunda ġulām oldu

dest-i kemer-beste ṭurdular:

1. **dest-i kemer-beste ṭurdular:** *-du, -lar*
Kaside 1
Mısra: **88**
Kelime Tipi: **-**
Elleri önlerinde bağlı şekilde durmak.

Çıḳdılar ḳarşı aña cümle ehāli-i behişt
Ṭurdular dest-i kemer-beste gürūh-ı ġılmān

dest-i münādī:

1. **dest-i münādī:** *-de*
Gazel 239
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Tellalin eli.

Dil dest-i münādīde gezer Yūsufveş līk
Mıṣr içre ʿaceb anı ḫarīdār bulunur mu

dest-i pākine:

1. **dest-i pākine:** *-i, -n, -e*
Murabba 3
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Temiz el.

Fenniyā alsa Leẕīẕī dest-i pākine ḳalem
Esb-i ṭabʿına süvār olmaġa hīç çekmez elem

dest-i sāḳī:

1. **dest-i sāḳī:**
Gazel 26
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sakinin eli.

Meclis-i gülşende ḫoş-bū verd-i raʿnādır ḳadeḥ
Dest-i sāḳīde ḫoşā gül-berg-i zībādır ḳadeḥ

dest-i süreyyāya:

1. **dest-i süreyyāya:** *-y, -a*
Kıt'a 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Süreyya yıldızının eli.

Felek bāzīçe ḳılsa encümen mehdine lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile dest-i Süreyyāya

dest-i üstāda:

1. **dest-i üstāda:** *-a*
Gazel 193
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Üstat eli.

Naẓargāh-ı secencelveş ṣununca dest-i üstāda
Nikāt-ı ṭūṭi-i māh-ı şeker naẓmıñ sülellensin

destiñe al:

1. **destiñe al:**
Müstezad 2
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Eline almak, tutmak.

Al destiñe öp ki başıña ʿörf-i ʿiẓām al
Ey nüsḫa-i kübrā

destiñe cām al:

1. **destiñe cām al:**
Müstezad 2
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Eline kadeh almak.

Gel destiñe zāhid der-i mey-ḫānede cām al
Merdāne hüveydā

destine ṣun:

1. **destine ṣun:**
Gazel 212
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Eline sunmak, eline vermek.

Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

destine urmuş:

1. **destine urmuş:** *-muş*
Gazel 162
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Eline bağlamak.

Ṭutmuş yine gör sāʾid-i sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine bilekcek

destiñi ṣun:

1. **destiñi ṣun:**
Gazel 154
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Elini uzatmak.

Ḫvāhişle hemān uçḳur-ı şevḳ-āvere düşme
Ṣun destiñi bir kere uṣūliyle ḳāṣaḳṣak

devā mı:

1. **devā mı:** *-mı*
Muhammes 1
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Ilaç.

Baḫīl olma kerem ḳıl ʿāleme iḥsānıñı var et
Devā mı ʿaksine devrānla böyle yürü çıḳ git

devām:

1. **devāmını:** *-ını*
Gazel 67
Mısra: **9**
Bir durum üzere

sürüp gitme, sürme, kesilmeme.

Seyr et binā-yı gendüm ü ʿömrin devāmını
Ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i ādem yapar yıḳar

devāt:

1. **devāt:**
Gazel 221
Mısra: **10**
Divit, içine mürekkep konan ufak hokka, kap.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

devāt-ı şiʿr:

1. **devāt-ı şiʿr:**
Gazel 69
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şiirin yazıldığı divit, kalem II mürekkep; şiir üslubu, tarzı.

Taḥrīr içün naẓīre-i manẓūm-ı Pertevi
Fennī devāt-ı şiʿrini her ān açar ḳapar

devā-yı viṣāl-i yār:

1. **devā-yı viṣāl-i yār:***-e*
Gazel 49
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma tedavisi.

Devā-yı viṣāl-i yāre mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rūzgār-ı āsmānīye belā derler

devāzdeh-sāle olduḳda:

1. **devāzdeh-sāle olduḳda:***-duḳ, -da*
Kıt'a 9
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
On iki yaşında olmak.

Bilā-şübhe devāzdeh-sāle olduḳda o meh-talʿat
Cemālin seyr eden mecnūn olur cümle gedā hem şāh

devlet:

1. **devletle:***-le*
Kaside 1
Mısra: **57**
Baht, talih, büyük saadet, kut, büyük mutluluk.

Ümmühānīye gidip bir gece ol devletle
Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

2. **devletiñ:***-i, -n*
Kıt'a 4
Mısra: **10**
Bağımsız idare olunan hükumet ve ülke; bir hükumet idaresince teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.

Bu esnāda gerçi olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu devletiñ āyā ki aḥvāli

devr:

1. **devrāndan:***-ān, -dan*
Muhammes 1
Mısra: **5**
Bir müddet, zaman, vakit, mevsim.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın

devrān:

1. **devrāna:***-a*
   Kıt'a 9
   Mısra: **5**
   Devir, zaman, çağ.

Bu devrāna ne mümkin böyle bir ḳalb-i żiyā gelmek
Ḫayāl-i dīdesi dāʾim anıñ nūr-ı Cemālullah

devrān eder:

1. **devrān eder:***-er*
   Kıt'a 2
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Dönmek, dolaşmak.

Devrān eder cemālini rüʾyet içün felek
Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

devrān ederse:

1. **devrān ederse:***-erse*
   Gazel 60
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Dönmek.

Devrān ederse āh-ı sirişkimle dil çi ġam
Ol āsiyāb-ı ʿāşıḳıñ āb-ı hevāsıdır

devrān etsin:

1. **devrān etsin:***-sin*
   Kıt'a 8
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Dönmek, dolaşmak.

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per ṣaldı
Ḳudūmun güş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

devrāna:

1. **devrāna:**
   Gazel 124
   Mısra: **4**
   1. Dervişlerin halka teşkil ederek dönmek suretiyle yaptıkları zikir. 2. zaman, çağ, devir.

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

devrāna gelmişlerdenim:

1. **devrāna gelmişlerdenim:***-miş, -ler, -den, -im*
   Gazel 182
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Dünyaya gelmek.

Zāhidā şemʿ-i cemāle yana gelmişlerdenim
Sūz-ten pervāneyem devrāna gelmişlerdenim

devrān-ı bezm-i vuṣlata:

1. **devrān-ı bezm-i vuṣlata:***-a*
   Gazel 176
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma meclisi devranı.

Girip devrān-ı bezm-i vuṣlata tevḥīd edip çıḳmam
Duḫūl etsem ṭarīḳa manṣıbım teʾyīd edip çıḳmam

devrān-ı ʿışḳı:

1. **devrān-ı ʿışḳı:***-ı*
   Muhammes 1
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşk devranı, devri.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

devr-i gül:

1. **devr-i gül:**
Gazel 86
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İlkbahar.

Maḳām-ı būseligi devr-i gül eder muṭrib
O şāh-nāz ʿAcemde nühüftekār mıdır

devr-i ḫaṭ:

1. **devr-i ḫaṭ:**
Gazel 63
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüyün zamanı, devri .II Sevgilinin dudağının üzerindeki tüylerin çıkmaya başlaması.

N'ola devr-i ḫaṭıñla çerḫ-i fikrimde ḫusūf olsa
Benim baḫt-ı siyāhım tāliʿ-i ḥüsn-i ḳamerdendir

devr-i ḳamerde:

1. **devr-i ḳamerde:***-de*
Gazel 187
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ay devri.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

devr-i sāʿat-i çerḫiñ:

1. **devr-i sāʿat-i çerḫiñ:** *-iñ*
Gazel 155
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çarh saatinin dönmesi.

Dāʾim taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd
Zīrā ki devr-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

devr-i vaṣlıñda:

1. **devr-i vaṣlıñda:***-ıñ, -da*
Murabba 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma zamanı.

Devr-i vaṣlıñda ṣunup bendeñi bāri öldür
Tekye-i ʿışḳıña biñ cānla ḳurbān olayım

devvār:

1. **devvāre:**
Gazel 186
Mısra: **11**
Çok devreden, daima dönen.

ʿAḳreb-i sāʿat devvāre çerḫ-i kec-rev
Heb muḫālif yürür ʿuşşāḳa o pergārından

devvār ed:

1. **devvār ed:**
Gazel 26
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Durmayıp dönen, devreden. Devredip gezen.

Etdirir her mey-keş-i ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū
Şu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır ḳadeḥ

deyn:

1. **deynin:***-in*
Gazel 127

Mısra: **9**

Belli bir zaman sonunda ödenmek üzere alınan para, borç.

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

deyr:

1. **deyr:**
Gazel 106
Mısra: **6**
Kilise, manastır.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

deyr-i cemāl:

1. **deyr-i cemāl:**
Gazel 117
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik kilisesi.

Fikr-i İncīl ḫaṭ-ı ḫaddiñ ile kāfir-kīş
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-i cemāliñde keşīş

deyr-i ḳalbim:

1. **deyr-i ḳalbim:** *-im*
Gazel 205
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kalp kilisesi.

Yine dil māʾil oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre
ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

deyr-i ḳalbiñ:

1. **deyr-i ḳalbiñ:** *-iñ*
Gazel 71
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kalp kilisesi.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

deyü:

1. **deyü:**
Gazel 91
Mısra: **8**
Diye.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz

2. **deyü:**
Gazel 97
Mısra: **7**
Diye.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

3. **deyü:**
Gazel 199
Mısra: **4**
Diye.

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫvāb-ı ġafletde Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

4. **deyü:**
Gazel 212
Mısra: **10**
Diye.

Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

5. **deyü:**
Gazel 226

Mısra: **3**
Diye.

Dām-ı bezm-i meye yoḳ meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ḥırāmānı hemān ürkütme

6. **deyü:**
Gazel 236
Mısra: **9**
Diye.

ʿİndimde nev-zemīn deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice ṣunayım bu rekāketi

7. **deyü:**
Gazel 185
Mısra: **10**
Sanarak, diyerek.

Kenār-ı ḳulzüm-i ṭabʿ-ı Leẕīẕīye Fennī
Melek deyü bu manẓūmu bir ġazel çekelim

8. **deyü:**
Gazel 136
Mısra: **3**
Diye. diyerek.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

9. **deyü:**
Kıt'a 12
Mısra: **5**
"Diye"; ..... olduğunu söyleyerek.

Buña töhmet-i mey deyü elsine-i nāsda
El-veledü sirri ebīh nāṭıḳa-i ekberān

di-:

1. **diñ:** *-ñ*
Gazel 202
Mısra: **2**
"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Geldikde yem-i bezme o mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla baba finḳa

di:

1. **diyemem:**
Gazel 105
Mısra: **8**
1. Demek, söylemek.

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra
Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿ×sā çıḳar çıḳmaz

2. **diyerek:** *-erek*
Gazel 146
Mısra: **5**
1. Demek, söylemek.

Sūz-ı pür-sūz edip Allahı severseñ diyerek
Ḳıldı bāzūlarımı bezm-i ḫafīde pür-dāġ

3. **diyemem:**
Gazel 113
Mısra: **3**
Demek, söylemek.

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ
Keyfiyyet-i bengīye nice beñzeye ḥaşḥaş

4. **diyecek:** *-yecek*
Gazel 117
Mısra: **7**
Demek, söylemek.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

dībā:

1. **dībāya:** *-ya*
Müstezad 1
Mısra: **1**
Desenli, ağır dokuma ipekli kumaş.

Ben jende-i pür-dāġımı dībāya degişmem
Ey ḫvāce-i kālā

dībāc-ı naẓm-ı zeylini:

1. **dībāc-ı naẓm-ı zeylini:** *-i, -n, -i*
Gazel 214
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ek /etek şiirinin kumaşı.

Dībāc-ı naẓm-ı zeylini seyr eyle Fenniyā
Olmaz naẓīre böyle metāʿ-ı zirā zere

dīde:

1. **dīde:**
Gazel 233
Mısra: **7**
Göz.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

2. **dīdesi:** *-si*
Gazel 241
Mısra: **3**
Göz.

N'ola tīġ-ı nigāhı dīdesi ṣad-pāre eylerse
Çekince üstüne ʿuşşāḳınıñ şemşīre ṣunḳuru

3. **dīdesi:** *-s, -i*
Kaside 1
Mısra: **65**
Görme organı, göz, çeşm.

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre
Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaʿbān

4. **dīdesi:** *-si*
Gazel 150
Mısra: **3**
Görme organı; göz, çeşm, ayn.

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i nigāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

5. **dīdeye:** *-ye*
Gazel 114
Mısra: **1**
Göz, görme organı.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣıġındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣıġındırmış

6. **dīdeye:** *-y, -e*
Gazel 227
Mısra: **1**
Göz, çeşm, ayn.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

7. **dīdeden:** *-den*
Gazel 199
Mısra: **7**
(Âşığın) gözü.

Revān olsa n'ola fikr-i ruḫ ile dīdeden eşkim

Derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ʿālem-tāba ābım bu

dīdeden pinhān oldu:

1. **dīdeden pinhān oldu:**-*du*
Kaside 1
Mısra: **104**
Kelime Tipi: -
Gözden kaybolmak.

Bir yere irdigi yoḳ şeş-cihet [ü] çār-ʿunṣur
Dīdeden oldu dilā cümle ʿavālim pinhān

dīdeden revān et:

1. **dīdeden revān et:**
Kıt'a 10
Mısra: **19**
Kelime Tipi: -
Gözden akıtmak.

Revān et dīdeden eşk-i devāzdeh-sāle olduḳda
Ṭarīḳ-i ʿaḳdine meyl eyleyip seyl-āb-ı mīzāb ol

dīde-i bülbülde:

1. **dīde-i bülbülde:**-*de*
Gazel 89
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Bülbül(aşık)ün gözü.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

dīde-i iksīr:

1. **dīde-i iksīr:**
Gazel 85
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Iksirin gözü, gözbebeği.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ʿarżda cūybār olduḳça hep kīmyā biter

dīde-i mestāne-i dil-ber:

1. **dīde-i mestāne-i dil-ber:**
Gazel 11
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Sevgilinin baygın bakışlı gözleri.

Müşābih bād-zehre dīde-i mestāne-i dil-ber
Nigāh-ı iltifātı ḫasteye ʿayn-ı şifā ḳat ḳat

dīde-i mestāneye:

1. **dīde-i mestāneye:**-*ye*
Gazel 123
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Kendinden geçmiş göz.

ʿUşşāḳı helāk eylemek ʿālemde nühüfte
Tīġ-ı nigehi dīde-i mestāneye maḫṣūṣ

dīde-i pervāne:

1. **dīde-i pervāne:**
Gazel 32
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Pervanenin gözü.

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n'ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

dīde-i vaḥşī-nigehi:

1. **dīde-i vaḥşī-nigehi:**
Gazel 77
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Vahşî bakışlı göz.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vaḥşī-nigehi

Deşt-i ḫayālimde benim niçe āhū bulunur

dīdesine çek:

1. **dīdesine çek:**
   Gazel 144
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Gözüne çekmek.

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāṭa luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirīġ

diger:

1. **diger:**
   Gazel 195
   Mısra: **7**
   Başka.

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

diger ṭarīḳa gitme:

1. **diger ṭarīḳa gitme:***-me*
   Kıt'a 2
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Diğer yola gitmek.

Diger ṭarīḳa gitme dilā ẓıll-ı ʿİzediñ
Deryā-yı cūd-ı dergehīdir bī-kesāna rāh

diker ise:

1. **diker ise:***-er, -i, -se*
   Gazel 140
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek.

Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ʿaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaʿ

diḳḳat et:

1. **diḳḳat et:**
   Gazel 42
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Herhangi bir eylemi gerektiği gibi gerçekleştirmek.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāẕ

dil:

1. **dil:**
   Gazel 4
   Mısra: **3**
   Gönül.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

2. **dil:**
   Gazel 8
   Mısra: **3**
   Gönül.

Bāl açsa n'ola zülfüne zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü] reyḥāna teḳarrüb

3. **dillere:***-lere*
   Gazel 9
   Mısra: **12**
   Gönül.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

4. **dil:**

Gazel 12

Mısra: **7**

Gönül.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe merhem-i dühün belesān et

5. **dil:**

Gazel 13

Mısra: **4**

Gönül.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

6. **dil:**

Gazel 25

Mısra: **9**

Gönül.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

7. **dil:**

Gazel 32

Mısra: **5**

Gönül.

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n’ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

8. **dil:**

Gazel 32

Mısra: **9**

Gönül.

Jende-i ḫūn ile dil olsa n’ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

9. **dil:**

Gazel 33

Mısra: **7**

Gönül.

N’ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

10. **dil:**

Gazel 36

Mısra: **5**

Gönül.

Düşdü dil çeşmiñe ey şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı żaʿīfi şīşede ḥabs-i medīd

11. **dil:**

Gazel 37

Mısra: **1**

Gönül.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra her çi bād-ābād

12. **dil:**

Gazel 37

Mısra: **6**

Gönül.

Eṣer yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

13. **dil:**

Gazel 47

Mısra: **7**

Gönül.

Serinde ṭutsa n’ola gevher-i viṣāli dil
O naḳd-i eşk ile tāc-ı Keyān behāsınadır

14. **dil:**
Gazel 51
Mısra: **1**
Gönül.

Dil ol beyāż fesle seni yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi feslegen bilir

15. **dil:**
Gazel 53
Mısra: **10**
Gönül.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden ey dil ʿasel ḳopar

16. **dil:**
Gazel 54
Mısra: **1**
Gönül.

Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez iʿtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder Eryāle etmez iʿtibār

17. **dil:**
Gazel 57
Mısra: **9**
Gönül.

ʿAzm etdi künc-i laʿline dil beyt-i būseden
Kendi efendi ʿişret eder mā-beyndedir

18. **dil:**
Gazel 60
Mısra: **1**
Gönül.

Dil ebr-i zülf-i ʿārıż-ı yāriñ hümāsıdır
Ḫoş-būy-ı sīb-i ġabġabı rūḥum ġıdāsıdır

19. **dil:**
Gazel 60
Mısra: **7**
Gönül.

Devrān ederse āh-ı sirişkimle dil çi ġam
Ol āsiyāb-ı ʿāşıḳıñ āb-ı hevāsıdır

20. **dilleri:** *-ler, -i*
Gazel 62
Mısra: **5**
Gönül.

Ceyş-i müjeyle dilleri yaġmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i Cingīze baş olur

21. **dilde:** *-de*
Gazel 71
Mısra: **1**
Gönül.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

22. **dil:**
Gazel 74
Mısra: **3**
Gönül.

Bād-ı āhımla sirişkim baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u hevāsıyla döner

23. **dilde:** *-de*
Gazel 74
Mısra: **1**
Gönül.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna şemʿi liḳāsıyla döner

24. **dil:**
Gazel 77
Mısra: **3**
Gönül.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vaḥşī-nigehi
Deşt-i ḫayālimde benim niçe āhū bulunur

25. **dil:**
Gazel 78
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül.

Ḳılmayan ey dil teʾehhül ṣanma bī-ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mıṣr ol sulṭān olur

26. **dili:***-i*
Gazel 78
Mısra: **5**
Gönül.

Mıṣr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı zenāḫdānında ser-gerdān olur

27. **dil:**
Gazel 83
Mısra: **4**
Gönül.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

28. **dilde:***-de*
Gazel 89
Mısra: **12**
Gönül.

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

29. **dil:**
Gazel 90
Mısra: **1**
Gönül.

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

30. **dil:**
Gazel 93
Mısra: **7**
Gönül.

Düşüp o şāh zeneḫdāna baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı Kenʿān ne meyl-i cāh ederiz

31. **dil:**
Gazel 95
Mısra: **1**
Gönül.

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

32. **dile:***-e*
Gazel 101
Mısra: **5**
Gönül.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

33. **dil:**
Gazel 114
Mısra: **7**
Gönül.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣıġındırmış

34. **dil:**
Gazel 118
Mısra: **5**
Gönül.

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

35. **dil:**
Gazel 121
Mısra: **7**
Gönül.

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o] niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına cerrār tabaṣbuṣ

36. **dil:**
Gazel 130
Mısra: **5**
Gönül.

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

37. **dil:**
Gazel 133
Mısra: **4**
Gönül.

Āvīzesi olsa n'ola ol zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūṭ

38. **dil:**
Gazel 136
Mısra: **5**
Gönül.

Sürüp mażmūn-ı naḳdi meclise sāʾil-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda kendini teşbīh eder vāʿiẓ

39. **dil:**
Gazel 140
Mısra: **8**
Gönül.

Ḳaddi dü-şikāf olsa n'ola hem-ser-i maḳṭūʿ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaʿ

40. **dil:**
Gazel 153
Mısra: **8**
Gönül.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

41. **dil:**
Gazel 164
Mısra: **2**
Gönül.

Tebḫāle-i lebānıñı būs eylesek seniñ
Dil ārzū eder ʿaseliñe çiçek seniñ

42. **dil:**
Gazel 164
Mısra: **14**
Gönül.

Zīver gibi bir vādīye pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe Düldül gerek seniñ

43. **dilde:** *-de*
Gazel 165
Mısra: **9**
Gönül.

Taḫayyül eyle dilde Fenniyā bu maʿni-i bikri
Zifāf-ı nev-ʿarūs-ı naẓm-ı pāk-i Fıṭnat isterseñ

44. **dil:**
Gazel 166
Mısra: **2**
Gönül.

Cefāya var ise ṣabrıñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil
ḥużūr-ı ḥākime çek

45. **dil:**
Gazel 176
Mısra: **7**
Gönül.

N'ola kürsüye çıḳsam
şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-
puḫteyi taḳlīd edip
çıḳmam

46. **dil:**
Gazel 189
Mısra: **9**
Gönül.

Fenniyā sırrın güşād
edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i
derūnun ḥāẕıḳ-ı cān
diñlesin

47. **diller:** *-ler*
Gazel 194
Mısra: **5**
Gönül.

Diller ḫayāl-i ḫaddiñ ile
mürtefiʿ olur
Mānend-i ḳaṣr-ı ʿadn-ı
berīni olanlarıñ

48. **dil:**
Gazel 198
Mısra: **1**
Gönül.

ʿAzm et ol māha bu şeb
maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek
Āyete'l-kürsī oḳu

49. **dil:**
Gazel 201
Mısra: **6**
Gönül.

O çīn-i perçem-i ḫoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı
feslegen ṣuyuna

50. **dil:**
Gazel 203
Mısra: **16**
Gönül.

Şimdi zemāne furṣatı
fevt eylemez ṣaḳın
Ġāfil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

51. **dil:**
Gazel 205
Mısra: **1**
Gönül.

Yine dil māʾil oldu bir
büt-i tersā-yı hūşyāre
ʿAceb mi deyr-i ḳalbim
içre taṣvīr olsa dīvāre

52. **dil:**
Gazel 215
Mısra: **5**
Gönül.

Düzd-i nigehinden n'ola
dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce

53. **dil:**
Gazel 219
Mısra: **2**
Gönül.

Baña ol şeh-süvārım
merḥabā ḳıldı
selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev
aldı ey dil
iḫtirāmlıḳdan

54. **dil:**
Gazel 222

Mısra: **5**
Gönül.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ
içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

55. **dil:**
Gazel 231
Mısra: **14**
Gönül.

Sīneye çekmek diler ol
dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

56. **dil:**
Gazel 233
Mısra: **7**
Gönül.

Nāle neydir mey
sirişkim dīde ṣāġar dil
kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i
vaḥdetde budur
keyfiyyeti

57. **dil:**
Gazel 238
Mısra: **7**
Gönül.

Resimā ne eylesin dil
şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra
zülfüñdür resen
dedikleri

58. **dil:**
Gazel 239
Mısra: **3**
Gönül.

Bu nevm-i teġāfülde
bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

59. **dil:**
Gazel 239
Mısra: **5**
Gönül.

Ṣalb olmaġa āmāde
saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe
ber-dār bulunur mu

60. **dil:**
Gazel 239
Mısra: **9**
Gönül.

Dil dest-i münādīde
gezer Yūsufveş līk
Mışr içre ʿaceb anı
ḫarīdār bulunur mu

61. **dil:**
Gazel 243
Mısra: **1**
Gönül.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil
hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı
saʿādadır şimdi

62. **dillerde:***-ler, -de*
Gazel 137
Mısra: **1**
Gönül, kalp, yürek.

Dillerde ḫayāli o mehiñ
lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o
kim ḫānede maḥfūẓ

63. **dilden:**
Gazel 126
Mısra: **3**
(□□) i. (Fars. dil)
Gönül, yürek.

ʿ×d oldu dilden ʿarż edip
ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i
ġarrā-yı bī-ḥażīż

64. **diller:***-ler*
Gazel 156
Mısra: **5**
(□□) i. (Fars. dil) Gönül, yürek.

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

65. **dilde:***-de*
Gazel 204
Mısra: **3**
(□□) i. (Fars. dil) Gönül, yürek.

İmlā-yı mūy-ı ḫayāl-i ruḫun dilde gūyiyā
Yazmış kitāb-ı ḥüsn-i ḫaṭ-ı pākine veleh

66. **dilleri:***-ler, -i*
Murabba 3
Mısra: **5**
(□□) i. (Fars. dil) Gönül, yürek.

Zülf cünbān-ı telāṭum etse ṭañ mı dilleri
Ẓāhir olmaḳda yem-i ġam üzre mevc-i serseri

67. **dillerde:***-ler, -de*
Gazel 207
Mısra: **5**
Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan organ,.

Dillerde vaʿd-i būs-ı lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder ḳoyunca şehā tevānālara

68. **dil:**
Gazel 113
Mısra: **8**
(Aşığın) gönlü.

Ḳıl mūy-ı miyānında temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḫ-ı hezārān ile dil sürmeyi terkeş

69. **dile:***-e*
Gazel 154
Mısra: **7**
(Aşığın) gönlü.

ʿAzmgehi ṣuṣaya ammā dile āsā
Ṣıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

70. **dil:**
Gazel 167
Mısra: **1**
(Aşığın) gönlü.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

71. **dil:**
Gazel 170
Mısra: **3**
(Aşığın) gönlü.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Tefsīr eder o sūre-i Nemli naḳīl ḳıl

72. **dil:**
Gazel 172
Mısra: **5**
(Aşığın) gönlü.

Dil hümāāsā n'ola per aça ebr-i zülfüñe
Ṭā'ir-i ser der-hevādır sākin-i ber-cā degil

73. **dil:**
Gazel 180
Mısra: **3**
(Aşığın) gönlü.

Ne ʿaceb zā'ir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl
İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem

74. **dil:**
Gazel 187
Mısra: **5**
(Aşığın) gönlü.

Erdi ḫazāna gülşen-i
ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle
hem olsun hem olmasın

75. **dil:**
Gazel 189
Mısra: **1**
(Aşığın) gönlü.

Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derūnun ḥāẕıḳ-ı cān
diñlesin

76. **dil:**
Gazel 190
Mısra: **3**
(Aşığın) gönlü.

Feh[i]m ḳıl pāsbān-ı
ḳulḳul-i ḥāl-i
gelūsundan
O ṣāf-ṭıynetiñ eczā-yı
kāfūr olduġun ey dil

77. **diller:***-ler*
Gazel 192
Mısra: **7**
(Aşığın) gönlü.

Ḫırām-ı nāzenīni diller
görünce ḳāmetiñ
Ṣalındı serve hezārān
kedū çemen be-çemen

78. **dil:**
Gazel 207
Mısra: **7**
(Aşığın) gönlü.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i
ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Verir rüsūm-ı ʿilmi
ḫaber mübtedālara

79. **dil:**
Gazel 209
Mısra: **4**
(Aşığın) gönlü.

Taḫayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tīre bir
şāne

80. **dillerde:***-ler, -de*
Gazel 213
Mısra: **3**
(Aşığın) gönlü.

Kenār-ı muṣḥaf-ı
ruḫsārına ḫaṭṭ gelse
dillerde
Olur cildi ḫayāli
muʿteber
şīrāzelendikçe

81. **dil:**
Gazel 217
Mısra: **9**
(Aşığın) gönlü.

Hümā-yı ber-hevādır
āşiyānı olmamaḳ üzre
N'ola dil murġveş per
aça çīn-i ṭurre-i yāre

82. **dil:**
Gazel 223
Mısra: **5**
(Aşığın) gönlü.

Bir resm-i elf-i āh ile dil
ṣanma lāl olur
Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn
ṭaraf-ı ṭūruna

83. **dile:***-e*
Gazel 234
Mısra: **5**
(Aşığın) gönlü.

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i
ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ

Faṣıl faṣıl yine bu ders
ḳīl ü ḳāliñ mi

84. **dil:**
Gazel 241
Mısra: **8**
(Aşığın) gönlü.

Ne sevdādır bu kim vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān
Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

85. **dil:**
Gazel 242
Mısra: **1**
(Aşığın) gönlü.

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil yārı tesḫīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı çerḫi zencīr eyledi

86. **dil:**
Kaside 1
Mısra: **147**
(Aşığın) gönlü.

Der-i beytinde çerāġ olmaġa saʿy et ey dil
Ḫādim-i pādişeh elbette olur nāʾil-i nān

87. **dil:**
Murabba 2
Mısra: **4**
(Aşığın) gönlü.

Ḳulḳul-ı cām-ı ṣürāḥī bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ ṭūtī-i gūyāsıdır

88. **dil:**
Murabba 3
Mısra: **3**
(Aşığın) gönlü.

Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

89. **dil:**
Müstezad 1
Mısra: **13**
(Aşığın) gönlü.

Dil gitse n'ola çeşmiñe kuḥl-ı Ṣıfahāna
Semt-i Hemedāna

90. **dil:**
Müstezad 2
Mısra: **5**
(Aşığın) gönlü.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise ʿuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

91. **dilden:***-den*
Gazel 142
Mısra: **2**
Aşk ve sevginin kaynağı, gönül, kalp.

Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden edip ey meh tercīʿ

92. **dil:**
Gazel 16
Mısra: **5**
(□□) i. (Fars. dil) Gönül, yürek.

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādiṯ

93. **dil:**
Gazel 39
Mısra: **3**
(□□) i. (Fars. dil) Gönül, yürek.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā

Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

94. **dil:**

Gazel 73

Mısra: **7**

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feth eden elbet ez̲ān verir

95. **dil:**

Gazel 94

Mısra: **1**

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Ḫumār-ālūd olanlar sāḳiyā mehcūrdur sensiz
Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle dil maḫmūrdur sensiz

96. **dil:**

Gazel 98

Mısra: **2**

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz

Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

97. **dil:**

Gazel 102

Mısra: **3**

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

98. **dil:**

Gazel 105

Mısra: **11**

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Düşüp çāh-ı z̲eḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

99. **dil:**

Gazel 109

Mısra: **1**

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Düşdü sevdāsına dil perçemin[iñ] ḳıldı

heves
Etme şeydā anı ey pādişeh-i mülket-i Fes

100. **dil:**

Gazel 120

Mısra: **3**

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip s̲ābit
O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

101. **dil:**

Gazel 121

Mısra: **7**

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o] niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına cerrār tabaṣbuṣ

102. **dil:**

Gazel 135

Mısra: **7**

(□□) i. (Fars. dil)

Gönül, yürek.

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe

Muḥteriḳ olduḳça eyler
şemʿden pervāne ḥaẓ

103. **dili:**-*i*
Gazel 139
Mısra: **2**
(Âşığın) gönlü.

Manṣıb-ı vaṣlın edip
Zāde-i Mollā maḳṭūʿ
İnfiṣālinde dili maṭlab-ı
vaʿdi memnūʿ

104. **dili:**-*i*
Gazel 156
Mısra: **4**
(Âşığın) gönlü.

Cevr ü cefāya lāne-i
fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili
vīrānemiz mi yoḳ

105. **dili:**-*i*
Gazel 159
Mısra: **12**
(Âşığın) gönlü.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri
ser-ā-pā resm edip
Ṭabʿ-ı Hātifle dili
mirʾāta iḳdām eyledik

106. **dilleri:**-*ler, -i*
Gazel 230
Mısra: **3**
Dil II gönül.

Hezārān dilleri ḥayrān
eder bu maṭlaʿı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-
femiñ mirʾāt-ı
mażmūnu

107. **diller:**-*ler*
Gazel 145
Mısra: **7**
Dil II (Aşığın)
gönlü.

Ḳulzüm-i vechiñde
cünbān olsa diller ṭañ
mıdır
Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol
māh ile peyveste aġ

108. **dilde:**-*de*
Gazel 169
Mısra: **10**
(Âşığın) gönlü.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ
ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

109. **dilde:**-*de*
Gazel 208
Mısra: **1**
(Âşığın) gönlü.

Zülfüñ ne ʿaceb dilde
ḫayāl-i daḫīl olsa
Şeb tā-be-seḥer ʿāşıḳa
ṭūl-ı emel olsa

110. **dilde:**-*de*
Gazel 171
Mısra: **2**
Aşığın, aşkıyla ilgili her türlü gelişmenin algılandığı yer; iman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek, dil. || [tas.] Cenâb-ı Hakk'ın insanda tecellî ettiği yer, tasavvufî aşkın kaynağı.

Ḫaṭṭıñ ebr-i māh-ı
tābān olsa da māniʿ
degil
Eşk-i çeşmim dilde
bārān olsa da māniʿ
degil

111. **dil:**
Kıt'a 9
Mısra: **12**
(Âşığın) gönlü,
kalbi.

Zemānında görünce ḥüsn-i ḫaṭṭın ḳāḍi-ʿasker
ʿāşıḳ olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

dil ḫarāb oldu:

1. **dil ḫarāb oldu:** *-du*
   Gazel 175
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül harap olmak.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i Bārī bu sāl sil

dil verip:

1. **dil verip:** *-ip*
   Kaside 1
   Mısra: **70**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül vermek.

O sahīl-āverīn ādem işideydi ṣavtın
Dil verip ʿāşıḳ olurdu aña şāh-ı mīrān

dilā:

1. **dilā:**
   Gazel 3
   Mısra: **1**
   F. Ey gönül.

Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eşʿāra dilā
Ver ḫaber remz-i meʿānīden bedīʿi mübtedā

2. **dilā:**
   Gazel 13
   Mısra: **6**
   F. Ey gönül.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

3. **dilā:**
   Gazel 21
   Mısra: **10**
   F. Ey gönül.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

4. **dilā:**
   Gazel 38
   Mısra: **5**
   F. Ey gönül.

Nār-ı hecriyle o meh-tābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

5. **dilā:**
   Gazel 44
   Mısra: **3**
   F. Ey gönül.

Alıp āġūşuma olma hey dilā hāle gibi
Ten-i pākīzesine pīrehenim ḳıldı nüfūẕ

6. **dilā:**
   Gazel 57
   Mısra: **7**
   F. Ey gönül.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye meyli şebindedir

7. **dilā:**
   Gazel 88
   Mısra: **7**
   F. Ey gönül.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḫayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

8. **dilā:**
   Gazel 102
   Mısra: **8**
   F. Ey gönül.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
ḳalmadı bir adımız

9. **dilā:**
Gazel 108
Mısra: **7**
F. Ey gönül.

Jājḫā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye
ḫaber verir ceres

10. **dilā:**
Gazel 112
Mısra: **4**
F. Ey gönül.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül
maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

11. **dilā:**
Gazel 112
Mısra: **8**
F. Ey gönül.

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mis̱l-
i gülbāng-ı ceres

12. **dilā:**
Gazel 124
Mısra: **2**
F. Ey gönül.

Uzandıḳça leb-i dildāra
mıḳrażı-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur
ḳorḳaram andan dilā
ḫalāṣ

13. **dilā:**
Gazel 140
Mısra: **1**
F. Ey gönül.

Zaḥmımda dilā
penbelerim mülemmaʿ
Pür-naḫle dönüp oldu
lemʿ-i müşemmaʿ

14. **dilā:**
Gazel 155
Mısra: **9**
F. Ey gönül.

Heb tār u mār oldu dilā
ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı
cihānıñ medārı yoḳ

15. **dilā:**
Gazel 158
Mısra: **1**
F. Ey gönül.

ʿĀyīne-i ʿālemde dilā
şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde naẓar eyleme
dünyāya ṣafā yoḳ

16. **dilā:**
Gazel 162
Mısra: **4**
F. Ey gönül.

Māhī-i viṣāline atıp şişi
o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde
dilā sīm-semek çek

17. **dilā:**
Gazel 165
Mısra: **1**
F. Ey gönül.

Dilā ser-nāmeveş bālā-
nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda
mühr ol raġbet isterseñ

18. **dilā:**
Gazel 174
Mısra: **5**
F. Ey gönül.

Ḫurşīd ü meh de olsa
dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine
lāyıḳ girū degil

19. **dilā:**
Gazel 175
Mısra: **5**
F. Ey gönül.

Zāhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad pür-sifāl fil

20. **dilā:**
Gazel 187
Mısra: **11**
F. Ey gönül.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle hem olsun hem olmasın

21. **dilā:**
Gazel 191
Mısra: **9**
F. Ey gönül.

Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭabʿ-ı Fennī ʿabd-i kemīneden

22. **dilā:**
Gazel 212
Mısra: **7**
F. Ey gönül.

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd
Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

23. **dilā:**
Gazel 216
Mısra: **3**
F. Ey gönül.

Ben renc-i vaʿd-i būseye meyl eylemem dilā
Vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat olunca nemā neme

24. **dilā:**
Gazel 231
Mısra: **15**
F. Ey gönül.

Bulmaḳ isterseñ Sikenderveş dilā āb-ı ḥayāt
Şiʿr-i Tevfīḳı ḳırāʾat eyleyip bul ṣıḥḥati

25. **dilā:**
Gazel 236
Mısra: **9**
F. Ey gönül.

ʿİndimde nev-zemīn deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice ṣunayım bu rekāketi

26. **dilā:**
Gazel 108
Mısra: **7**
Ey gönül.

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

27. **dilā:**
Gazel 39
Mısra: **8**
"Ey gönül!" anlamında şairin gönlüne hitabı (tecrid).

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

28. **dilā:**
Gazel 168
Mısra: **7**
"Ey gönül!" anlamında şairin gönlüne hitabı (tecrid).

Keştī-i baḥr-i fikr-i ġama bādbān mısın

Dāʾim güşāde-bād-ı taḥassürle pür dilā

29. **dilā:**
Kaside 1
Mısra: **104**
"Ey gönül!" anlamında şairin gönlüne hitabı.

Bir yere irdigi yoḳ şeş-cihet [ü] çār-ʿunṣur
Dīdeden oldu dilā cümle ʿavālim pinhān

30. **dilā:**
Kıt'a 2
Mısra: **15**
"Ey gönül!" anlamında şairin gönlüne hitabı.

Diger ṭarīḳa gitme dilā ẓıll-ı ʿİzediñ
Deryā-yı cūd-ı dergehīdir bī-kesāna rāh

31. **dilā:**
Kıt'a 7
Mısra: **7**
"Ey gönül!" anlamında şairin gönlüne hitabı.

Şimdi Ḫudā bir oġul verdi aña kim dilā
Muṣḥaf-ı ḥüsnündeki ebrūları ḫaṭṭ-ı celī

32. **dilā:**
Kıt'a 7
Mısra: **10**
"Ey gönül!" anlamında şairin gönlüne hitabı.

Ġonce-i zibādır ol tāb-ı gül-i Hāşimī
Ravża-i faḫrin n'ola olsa dilā meşʿāli

33. **dilā:**
Kıt'a 7
Mısra: **13**
"Ey gönül!" anlamında şairin gönlüne hitabı.

Şām-ı ḫaṭında duʿā ḳılsa ʿaceb mi dilā
Çār meẕāhib aña Şāfiʿ vü Ḥanbelī

dilān-ı tāz:

1. **dilān-ı tāz:** *-den*
Gazel 53
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Genç gönüller.
Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden ey dil ʿasel ḳopar

dil-āzār:

1. **dil-āzār:**
Gazel 110
Mısra: **3**
Far. Gönül incitici.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

dil-ber:

1. **dil-beri:** *-i*
Gazel 240
Mısra: **12**
Gönül alan, güzel.

Müflislik ile düşme vaḳfa ṣūfiyā
Tesḫīr olur mu dil-beri hīç sīm ü zer gibi

2. **dil-bere:**
Gazel 128
Mısra: **6**
Gönül alan, gönül çeken, güzel.

Beyt-i dil-i mevrūs̱ısın [sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥişşesin ol dil-bere taḳsīm-i ferāʾiż

3. **dil-bere:**
Gazel 202
Mısra: **5**
Gönül alan, gönül çeken, güzel.

Germ-ābede vaṣlın edip ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd meh-pāre muṣinḳa

4. **dil-beri:**
Gazel 231
Mısra: **13**
Gönül alan, gönül çeken, güzel.

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

5. **dil-beri:**
Gazel 235
Mısra: **10**
Gönül alan, gönül çeken, güzel.

Bī-dār eder fiġān ile yārı raḳīb-i zāġ
Ḳuşluḳ zemānı pister-i sīnemde dil-beri

6. **dil-berle:***-le*
Gazel 71
Mısra: **1**
Gönül alan güzel || Sevgili.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

7. **dil-beriñ:***-iñ*
Gazel 87
Mısra: **5**
Gönül alan güzel || Sevgili.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

8. **dil-beriñ:***-iñ*
Gazel 87
Mısra: **5**
Gönül alan güzel || Sevgili.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

9. **dil-bere:***-e*
Gazel 104
Mısra: **1**
Gönlü alıp götüren, gönlü kendine çeken güzel//sevgili.

Ders-i ebrūsunu ol dil-bere taḳrīr ederiz
Oḳuyup besmele-i muṣḥafı tefsīr ederiz

10. **dil-bere:***-e*
Gazel 121
Mısra: **1**
Gönlü alıp götüren, gönlü kendine çeken güzel//sevgili.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

11. **dil-beri:***-i*
Murabba 3
Mısra: **13**
Dilber, güzel.

Penbe-i vaṣlın müheyyā ḳılmaġa ol dil-beri

Ḫvābda feṯḥ etmek içün uçḳur-ı şevḳ-āveri

dil-berā:

1. **dil-berā:**
Gazel 11
Mısra: **4**
Ey gönül alıp götüren (sevgili).

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāġ-ı ḥüsnüñde
O çīn-i berg-i zībā ġabġabıñ mı dil-berā ḳat ḳat

2. **dil-berā:**
Gazel 214
Mısra: **1**
Ey dilber! Ey gönlü cezbeden sevgili! Ey gönlü kendine çeken güzel; sevgili!.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

dil-berden:

1. **dil-berden:**
Gazel 31
Mısra: **1**
Gönül alan, sevgili.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

dil-ber-i cānāna:

1. **dil-ber-i cānāna:** *-a*
Gazel 195
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül alan sevgili.

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

dil-ber-i raʿnā:

1. **dil-ber-i raʿnā:**
Gazel 87
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güzel, latif sevgili.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

2. **dil-ber-i raʿnā:**
Gazel 87
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güzel, latif sevgili.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

dil-beste olur:

1. **dil-beste olur:**
Gazel 102
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül bağlamak, gönül vermek, kendini kaptırmak.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā ḳalmadı bir adımız

dildār:

1. **dildārıñ:** *-ın*
Gazel 177
Mısra: **5**
Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.

Ṭutuldum bend olup zülf-i girihgīrine dildārıñ
Firengistān-ı Çīni ḳalʿa-i İslām ẓannetdim

dilde:

1. **dilde:**
   Gazel 27
   Mısra: **2**
   Gönül.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

2. **dilde:**
   Gazel 28
   Mısra: **3**
   Gönül.

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-güẕār
Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

3. **dilde:**
   Gazel 33
   Mısra: **3**
   Gönül.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

4. **dilde:**
   Gazel 96
   Mısra: **3**
   Gönül.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

5. **dilde:**
   Gazel 229
   Mısra: **1**
   Gönül.

Āteşāsā merāḳ var dilde
Dūd-ı āh-ı firāḳ var dilde

6. **dilde:**
   Gazel 229
   Mısra: **2**
   Gönül.

Āteşāsā merāḳ var dilde
Dūd-ı āh-ı firāḳ var dilde

7. **dilde:**
   Gazel 229
   Mısra: **4**
   Gönül.

Nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı cānānı
Görmege iştiyāḳ var dilde

8. **dilde:**
   Gazel 229
   Mısra: **6**
   Gönül.

Nār-ı şehr-i Sitānbulu seyr et
Böyle bir iḥtirāḳ var dilde

9. **dilde:**
   Gazel 229
   Mısra: **8**
   Gönül.

Nice āh etmeyem müjeñle şehā
Ṣad hezārān işfāḳ var dilde

10. **dilde:**
    Gazel 229
    Mısra: **10**
    Gönül.

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n'ola
Āteşāsā merāḳ var dilde

11. **dilde:**
    Gazel 187
    Mısra: **7**
    (Âşığın) gönlü.

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ
dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

12. **dilde:**
Gazel 200
Mısra: **4**
(Âşığın) gönlü.

Ḥasret-i laʿl-i lebiñle ey
ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāḳıñ
ṭutuşup oldu ʿalev

13. **dilde:**
Gazel 210
Mısra: **2**
(Âşığın) gönlü.

Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ
tūtiyādır çeşmime
Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ
āşnādır çeşmime

14. **dilde:**
Murabba 3
Mısra: **2**
(Âşığın) gönlü.

Raʿdāsā āh u efġānım
benim ṭaġ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim
dilde ırmaġ oynadır

dilde naḳş edip:

1. **dilde naḳş edip:** *-ip*
Kıt'a 10
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Gönülde nakış olmak.

Hezārān zīver-i kālāyı ḥıfẓ et naḳş edip dilde
Cihāz-ı ḥaclegāh-ı sürına āmāde dūlāb ol

dilden:

1. **dilden:**
Gazel 53
Mısra: **2**
Gönül.

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

dilden dile:

1. **dilden dile:**
Müstezad 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönülden gönüle.

Sünbül gibi ne-şüküfte ḳaranfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlūb

dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāh:

1. **dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāh:**
Gazel 55
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bakışın keskin okunun gönül deliciliği.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

dil-dūzuñ:

1. **dil-dūzuñ:**
Gazel 92
Mısra: **9**
Gönül delen (sevgili).

Ḳaçınma Fenniyā tīr-i nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-mişli siper ḳıl sīneñi cānıñ yaḳar yaḳmaz

dile:

1. **diler:**
Gazel 22
Mısra: **10**
Istemek, arzulamak.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

2. **dilerse:**
Gazel 200
Mısra: **2**
Istemek, arzulamak.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

3. **diler:**
Gazel 231
Mısra: **13**
Istemek, arzulamak.

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

dile-:

1. **diler:***-r*
Gazel 8
Mısra: **5**
Arzu etmek, istemek, talep etmek.

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb

dil-ḫaste:

1. **dil-ḫasteye:***-ye*
Gazel 92
Mısra: **4**
Gönlü hasta, hasta gönüllü II âşık.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

2. **dil-ḫasteye:***-ye*
Gazel 123
Mısra: **8**
Gönlü hasta, hasta gönüllü II âşık.

Bulmaz hele maḫmūr şifā vü işfāda
Dil-ḫasteye ṣıḥḥat der-i mey-ḫāneye maḫṣūṣ

3. **dil-ḫaste:**
Gazel 236
Mısra: **7**
Gönlü hasta, hasta gönüllü II âşık.

Dil-ḫaste cān bulurdu devā viṣāli
Bir laḥẓacıḳ olaydı anıñ istirāḥati

dil-ḫasten:

1. **dil-ḫasteniñ:***-iñ*
Gazel 215
Mısra: **9**
Gönlü yaralı, gönlü kırılmış aşık.

Dil-ḫasteniñ ol ḥāẕıḳ-ı cān nabżına baḳmaz
Tefhīm eder ālāmını bīmārı görünce

dil-ḫvāh:

1. **dil-ḫvāh:**
Kıt'a 9
Mısra: **4**
Gönlün arzu ettiği, gönlün istediği, arzu edilen.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

dili:

1. **dili:**
Gazel 23

Mısra: **2**
Gönlü.

Çekince üstüme tīġ-ı nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḫ sūrāḫ eyledi ol mec

2. **dili:**
Gazel 183
Mısra: **3**
Gönlü.

Seng-i cevr ile dili ṣad-pāre etmekde felek
Bezm-i ġamda bī-girān-ı sāġar-ı Cem görmedim

dil-i bānīsini:

1. **dil-i bānīsini:** *-si, -n, -i*
Kıt'a 14
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Binayı yapanın gönlü.

Feraḥ u şevḳ ile yā Rabb ṣafā-yāb eyle
Neşter-i ġamla dil-i bānīsini ḳılma şiḳāḳ

dil-i bī-çāre:

1. **dil-i bī-çāre:**
Gazel 56
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Çaresiz gönül.

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder derd-i derūnum ṭabʿı ḥāẕıḳdır

dil-i bih-zādıma:

1. **dil-i bih-zādıma:** *-ı, -m, -a*
Gazel 222
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bihzat gönül.

Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bih-zādıma
Sefīddir mānīʿ degil beyt içre ol cellādıma

dil-i bīmār:

1. **dil-i bīmār:**
Gazel 23
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i düşnāmıñ ṣun ey ḥāẕıḳ
Aña āb-ı viṣāliñle şifā ver şerbet-i emlec

2. **dil-i bīmār:**
Gazel 31
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḥāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

3. **dil-i bīmār:**
Gazel 42
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Ṣunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

4. **dil-i bīmār:**
Gazel 111
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Āb-ı laʿliñle edip būse-i laʿliñ terkīb
Ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil dil-i bīmārıña dermān heves

dil-i bīmāra:

1. **dil-i bīmāra:**
Gazel 85
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Ṣanma ḫāl-i ʿārızında
ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

2. **dil-i bīmāra:***-a*
Gazel 85
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Ṣanma ḫāl-i ʿārızında
ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

3. **dil-i bīmāra:***-a*
Gazel 178
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Dil-i bīmāra şifā ṣun
lebiñ ey ḥāẕıḳ-ı cān
Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ
anı muġlāb içelim

dil-i bīmārına:

1. **dil-i bīmārına:***-ı, -n, -a*
Gazel 241
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Şifādır Fenniyā
düşnām-ı Luṭfī derde
kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun
ṭabībim olma cān ḳuru

dil-i dīvāne:

1. **dil-i divāne:**
Gazel 135
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Divane gönül.

Būs edip laʿl-i lebiñ
eyler dil-i divāne ḥaẕ
Bādeden elbet eder
maḫmūr olan mestāne
ḥaẕ

2. **dil-i dīvāne:**
Gazel 43
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Deli gönül.

Müzeyyen olsa zaḫmım
penbelerle ġam mı ser-
tā-pā
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden meʾhūẕ

dil-i dīvāneye:

1. **dil-i dīvāneye:***-ye*
Gazel 118
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Divane gönül.

Şerbet-i laʿli şifā derken
dil-i dīvāneye
Ḥalḳa-i zülfüñ geçirdi
boynuma zencīrveş

2. **dil-i dīvāneye:**
Gazel 32
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Deli gönül.

Jende-i ḫūn ile dil olsa
n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu
dil-i dīvāneye sürḫ

dil-i ġam-ḫvāra:

1. **dil-i ġam-ḫvāra:***-a*
Gazel 42
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dertli, kederli gönül.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāẕ
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāẕ

dil-i kāşāne:

1. **dil-i kāşāne:**
Gazel 32
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Büyük, süslü ve gösterişli gönül.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

dil-i micmer:

1. **dil-i micmer:**
Kaside 1
Mısra: **156**
Kelime Tipi: **-**
Gönül buhurdanı/tütsü kabı.

Gelip üçler dedi tārīḫini bu manẓūmeñ
Şeb-i miʿrācına dil-i micmer ʿūd-ı sūzān

dil-i pervāne:

1. **dil-i pervāne:**
Gazel 137
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Pervane (geceleri ışık etrafında dönerek uçan küçük kelebek) gibi olan gönül.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i pervānede maḥfūẓ

dil-i pür-ġam:

1. **dil-i pür-ġam:**
Kıt'a 14
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Keder dolu gönül.

Rūzunu nāẓir-i gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ġam ola ne dāfiʿ-i sevdā-yı merāḳ

dil-i şehenşāh-ı ṭūl-ı emel:

1. **dil-i şehenşāh-ı ṭūl-ı emel:**
Gazel 64
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Uzun emellerde padişahlar padişahının gönlü.

Dil-i şehenşāh-ı ṭūl-ı emelde bataḳlıdır
Ol bu binā-yı fitne-i kākülde ṣaḳlıdır

dil-i ser-gerdān:

1. **dil-i ser-gerdān:**
Kaside 1
Mısra: **150**
Kelime Tipi: **-**
Başı dönen gönül.

Süḫan-ı Nābī Efendiyi teʾemmül eyle
Mütesellīdir o müjde ile dil-i ser-gerdān

dil-i sevdā-zede:

1. **dil-i sevdā-zede:**
Gazel 72
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevdalı, âşık gönül.

Dil-i sevdā-zede ḳaldıḳça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çīniñe ḫār-ı müjesin şāne yapar

2. **dil-i sevdā-zede:**
Gazel 51
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevdaya tutulmuş gönül.

Āvīze olmada dil-i sevdā-zede hemān
Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü özge resen bilir

dil-i şeydā:

1. **dil-i şeydā:**
Gazel 79
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın gönül.

Ḥāl-i lebini bu dil-i şeydāya ṣorarsıñ
Düşmüş lebeni kevs̱er-i ḥavż içre siñekdir

2. **dil-i şeydā:**
Gazel 139
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın gönül.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

3. **dil-i şeydā:**
Gazel 90
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Deli gönül.
DEVELLİOĞLU, 185.

Āmādedir umūruna şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i şeydā perīsidir

4. **dil-i şeydā:**
Gazel 92
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Deli gönül.
DEVELLİOĞLU, 185.

Yürü ḳavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṯḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

dil-i şeydā ise:

1. **dil-i şeydā ise:** *-, -ise*
Kaside 2
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın gönül.

Ḳāʾilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

dil-i şeydāyı:

1. **dil-i şeydāyı:** *-yı*
Gazel 124
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Deli gönül.
DEVELLİOĞLU, 185.

Eger esrār-ı vaṣlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aṣ

2. **dil-i şeydāyı:** *-yı*
Gazel 125
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Deli gönül.
DEVELLİOĞLU, 185.

Sevdā-yı ḫaṭıñ bu dil-i şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i buhrān ile temrīż

dil-i sitāresi:

1. **dil-i sitāresi:** *-si*
Kıt'a 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yıldız gönlü.

Esmā Sulṭān-ı celādetli keremkār-ı cihān
Yapmaġa bu ḥavżı sevḳ etdi dil-i sitāresi

dil-i üftādeleri:

1. **dil-i üftādeleri:** *-ler, -i*
Gazel 151
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
-Düşkün gönül II aşığın gönlü.

Cān-güdāz olsa ʿaceb mi nigeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri yaḳmada mānend-i Necef

dil-i ʿuşşāḳı:

1. **dil-i ʿuşşāḳı:** *-ı*
Muhammes 1
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Aşıkların gönlü.

Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʿuşşāḳı köhne menzil-i üftāde ẓannetme

dili verdim:

1. **dili verdim:** *-dim*
Gazel 154
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Aşığın sevgiliye gönül vermesi, sevgiliye feda etmesi.

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi cāna ʿışḳşaḳ

dil-i vīrānemi:

1. **dil-i vīrānemi:** *-mi*
Gazel 37
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yıkık, harap gönül.

Söyünmez sūziş-i ʿışḳım dem-ā-dem bād-ı āhımla
Dil-i vīrānemi verdim şerāra her çi bād-ābād

dil-i vīrānemi yıḳdıñ:

1. **dil-i vīrānemi yıḳdıñ:** *-dıñ*
Gazel 184
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Harap olmuş gönlü yıkmak.

Yıḳdıñ dil-i vīrānemi ey muġ-beçe senden
Şekvāya ʿaceb ḥażret-i ʿīsāya mı gitsem

dil-i vīrāneye:

1. **dil-i vīrāneye:** *-ye*
Gazel 123
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yıkık, harap gönül.

Āteş ile yanmaḳ dil-i vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

dil-i zār:

1. **dil-i zār:**
Gazel 76
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ağlayan, inleyen gönül.

İnfiṣāl ile edip cāh-ı viṣālin iḳrār
Ne çeker Zāde-i Mollānıñ elinden dil-i zār

dil-i zār [u] zebān-ı yār:

1. **dil-i zār [u] zebān-ı yār:**
Muhammes 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İnleyen gönül ve sevgilinin konuşması.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı

seng ile ḳaṭʿ etmede elmās

diliñ:

1. **diliñ:**
Gazel 35
Mısra: **7**
Konuşmaya yarayan organ.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

diller:

1. **diller:**
Gazel 148
Mısra: **3**
Gönül.

Ṣaḥn-ı çemende meh-i muṣaffā ṭaraf ṭaraf
Bend oldu serv-ḳadlere diller ḫırām edip

2. **diller:**
Gazel 48
Mısra: **3**
Gönül(ler) || âşık(lar).

Ḥavfım budur ḳażā ile diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i Bebekde fesād olur

3. **diller:**
Gazel 153
Mısra: **3**
Gönül(ler) || âşık(lar).

Nice ʿāzim olmasın diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir zeneḫdānıñ şehā ḫaddiñ meṭāf

dillere:

1. **dillere:**
Gazel 73
Mısra: **3**
Gönül II âşık.

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze dillere
Maġlūp olunca Müslime kāfir imān verir

dil-rübā:

1. **dil-rübālar:***-lar*
Gazel 131
Mısra: **9**
Gönül kapan, gönül alan II sevgili.

Bürehne dil-rübālar ṣuyını buldurmuş ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Şāṭ

dil-teşne:

1. **dil-teşneyi:***-y, -i*
Gazel 239
Mısra: **2**
Bağrı yanık, susamış gönül.

Āyā bize bir Ḥıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

dil-teşne-i maḫmūr:

1. **dil-teşne-i maḫmūr:***-a*
Gazel 41
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hafif sarhoşun gönlünün susaması.

Laʿl-i nābıñdır şehā ʿuşşāḳa sükkerden leẕīẕ
Bādedir dil-teşne-i maḫmūra kevṯerden leẕīẕ

dil-teşne-i zenbūrdur:

1. **dil-teşne-i zenbūrdur:***-dur*

Gazel 94
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Arının gönül susaması.

Dehānına çalıp bir engübīn ezhār-ı vaṣlından
Ṭolanır ber-hevā dil-teşne-i zenbūrdur sensiz

dimāġ:

1. **dimāġa:***-a*
Gazel 61
Mısra: **5**
Akıl, fikir.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker şunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

dimāġa leẕẕet verir:

1. **dimāġa leẕẕet verir:***-ir*
Gazel 203
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dimağa lezzet vermek.

Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de
Leẕẕet verir dimāġa şeker bī-nemekse de

dimāġ-ı cāna:

1. **dimāġ-ı cāna:***-a*
Gazel 157
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Can dimağı.

Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ şöyle leẕẕet verdigim Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i nikātın bal ile ḳaymaḳ

dimāġ-ı cānı:

1. **dimāġ-ı cānı:***-ı*
Gazel 129
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İnsanın, hayatın, şuuru, zihni.

Hevāyī perçemiñi rūzgār-ı çīn-i zülfüñü
Dimāġ-ı cānı müşk-ālūd eder şebbūların ifrāṭ

2. **dimāġ-ı cānı:***-ı*
Gazel 188
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Insanın şuuru, zihni.

Dimāġ-ı cānı ʿıṭr-ālūd eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş dühn-i ḫoş-bū täze-sünbülden

dimīşḳ:

1. **dimīşḳa:***-a*
Müstezad 3
Mısra: **3**
Şam.

Ḳullan dümeni orsapoça gitme dimīşḳa
Deryā-yı ʿIrāḳa

dīnār:

1. **dīnār:**
Gazel 219
Mısra: **9**
Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para // mal; mülk; servet; zenginlik.

Ne deñlü iddiḫār etseñ bulunmaz biñde bir dīnār
Zer-maḥbūb vaṣl-ı dil-rübāāsā temāmlıḳda

diñle:

1. **diñlesin:***-sin*
Gazel 189
Mısra: **2**

Kulak vermek, dinlemek.

Nār-ı hecr-i yār ile bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

2. **diñlesin:**-*sin*
Gazel 189
Mısra: **10**
Kulak vermek, dinlemek.

Fenniyā sırrın güşād edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

3. **diñle:**
Gazel 72
Mısra: **9**
Dinle, kulak ver.

Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

4. **diñle:**
Müstezad 3
Mısra: **5**
Dinlemek, duymak, işitmek, kulak vermek.

Diñle süḫan-ı Arnebūd-ı pīr-i ʿalīliñ
Ol cild-i ṣaḳīliñ

dir(h)em:

1. **dir(h)em[i]:**-*[i]*
Gazel 76
Mısra: **7**
(Fa.) Gümüş sikke 2. Eski bir para birimi.

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

dirhem:

1. **dirhemde:**-*de*
Gazel 16
Mısra: **4**
(Fa.) Dirhem, okkanın dört yüzde biri.

Eṭrāfı fiten başdı aġıp gitmede mīzān
Ḫalḳ düşdü boġaz derdine dirhemde ḥavādiṣ

dirīġ:

1. **dirīġ:**
Gazel 81
Mısra: **7**
Çok yazık!.

Ḫaṭṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

2. **dirīġ:**
Gazel 144
Mısra: **1**
"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

3. **dirīġ:**
Gazel 144
Mısra: **2**
"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

4. **dirīġ:**
Gazel 144
Mısra: **4**

"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

5. **dirīġ:**
Gazel 144
Mısra: **6**
"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

6. **dirīġ:**
Gazel 144
Mısra: **10**
"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde sebte bu çeşmim güvāh dirīġ

7. **dirīġ:**
Gazel 144
Mısra: **12**
"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāṭa luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirīġ

dirīġ etmeyiz:

1. **dirīġ etmeyiz:** *-meyiz*
Gazel 106
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Esirgeme, menetmek.

Ẓāhirde ser [ü] cānı dirīġ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü] dostāne ʿadūyuz

dirīġ eyler:

1. **dirīġ eyler:** *-r*
Gazel 144
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Esirgemek.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın eyler o şāh dirīġ

dirīġ eyler mi:

1. **dirīġ eyler mi:** *-r, -mi*
Gazel 144
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Esirgemek.

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

dirīġā:

1. **dirīġā:**
Gazel 42
Mısra: **3**
Yazık, eyvah, yazıklar olsun.

Ḫvāb-ı ġafletden telef oldu dirīġā ʿömrümüz
Gerçi vāḳiʿ oldu ammā vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

2. **dirīġā:**
Gazel 17
Mısra: **12**
Yazık, eyvahlar olsun!.

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ʿabeş

3. **dirīġā:**
Gazel 96
Mısra: **4**
"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

4. **dirīġā:**
Gazel 102
Mısra: **4**
"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

5. **dirīġā:**
Gazel 110
Mısra: **10**
"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās
Felekde hāle ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

6. **dirīġā:**
Muhammes 1
Mısra: **24**
"Çok yazık, eyvahlar olsun" anlamlarına gelir.

Felekde hāle-i ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās

diş kirāsıdır:

1. **diş kirāsıdır:** *-dır*
Gazel 60
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Osmanlı döneminde bir çok evde, özellikle de köşk veya konaklarda iftara davet edilen misafirlerin yanı sıra, çat kapı gelen Allah misafiri de geri çevrilmez, içeriye alınır,onlar içinde sofralar hazırlanırdı. Misafirler iftarını yapıp teraviye gitmek üzereyken hane sahibi tarafından "yemek yiyip dişleriniz yoruldu" diyerek, kadife keseler içerisinde gümüş tabaklar, kehribar tesbihler, oltu taşlı ağızlıklar, gümüş yüzükler gibi hediyelikler, diş kirası olarak hediye edilirdi.

Maṣṣ eyleyince gerden-i kāfūru baʿd-ez-īn
İnʿām-ı būs-ı laʿl gibi diş kirāsıdır

ditre:

1. **ditreyip:** *-y, -ip*
Gazel 189
Mısra: **6**
Titremek // birinden veya bir şeyden korkmak, korkuya kapılmak.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

ditred:

1. **ditredir:** *-(i)r*
Gazel 245
Mısra: **8**
Titremeye neden olmak, hafif sallandırmak. II Âşığın heyecanlanması, sevinmesi.

ʿIyşa vārıdır mey-āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru hecr-i būse-i laʿli mülü

dīv:

1. **dīv:**
Muhammes 1
Mısra: **1**
Cin, ifrit.

Meleklerle felekde etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde şimdi ol ḫannās

dīvān:

1. **dīvāne:***-e*
Murabba 1
Mısra: **21**
Büyük meclis.

Ḥükm-i fażlıñda efendiligi dīvāne sezā

dīvāne:

1. **dīvānedir:***-dir*
Gazel 134
Mısra: **10**
Divane. II Aşık.

Görünce şerbet-i laʿlin tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya kendini dīvānedir elfāẓ

2. **dīvāne:**
Gazel 8
Mısra: **8**
Aşk ile kendinden geçmiş,deli, mecnun.

Tīġ-ı müjeñe sīnesini feṭḥ eden ʿāşıḳ
Dīvāne eder ḫançer-i bürrāna teḳarrüb

dīvāne-i ḫvāhişgeri:

1. **dīvāne-i ḫvāhişgeri:***-i*
Murabba 3
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
İstek divanesi.

Düzd-i dest-i ʿāşıḳı dīvāne-i ḫvāhişgeri
Bir mülāyim ṭarz ile yoḳlaşdırıp bāġ oynadır

dīvān-ḫāne-i dergāh:

1. **dīvān-ḫāne-i dergāh:**
Kıt'a 13
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dergâhın divanhanesi.

N'ola encüm gibi revnaḳ verirse çerḫ-i ṭāḳında
O maʿkūs-ı ser-miʿmāra dīvān-ḫāne-i dergāh

dīvān-ı şiʿrin:

1. **dīvān-ı şiʿrin:**
Kıt'a 10
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şiir meclisi.

O māhıñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şiʿrin defter-i aḳlāma küttāb ol

dīvāre taṣvīr olsa:

1. **dīvāre taṣvīr olsa:***-sa*
Gazel 205
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Duvara resmi yapılmak.

Yine dil mā'il oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre
ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

diye:

1. **diye:**
Gazel 12
Mısra: **5**
Diyerek, deyip.

Cünbān ederek raḳsa
diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i
ḳalb ḥafeḳān et

2. **diye:**
Gazel 154
Mısra: **4**
Diyecek, söyleyecek.

Nūş eyle mey-i cām-ı
Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yataḳtaḳ

diyen:

1. **diyen:**
Gazel 196
Mısra: **11**
Diyen, söyleyen.

Saña ṭavşan diyen olsun
rūbāh
Ẓürefā-nām gürūh-ı
gerdūn

diyü:

1. **diyü:**
Gazel 19
Mısra: **7**
Diyerek, deyip.

Giydir laḳabı câme diyü
ümm-i ḫabīṯe
Güldür o żamīri aña
kālā-yı müʿennes

2. **diyü:**
Gazel 29
Mısra: **9**
Diyerek, deyip.

Fenniyā düşe diyü
zülfünü dāmen mi ṭutar
Ẓeḳanı bāġ-ı cemālinde
o şāhıñ tuffāḥ

3. **diyü:**
Gazel 44
Mısra: **7**
Diyerek, deyip.

Feṯḥ edip ʿarż-ı cemāl
eyleme aġyāra diyü
Ġonçeye ḫār-ı nikāt-ı
süḫanım ḳıldı nüfūẕ

diz:

1. **dizse:** *-se*
Gazel 102
Mısra: **9**
Nesneleri yan yana veya tek tek sıralamak.

Dürr-i güftārı n'ola
dizse kenār-ı baḥre
Fenniyā ḫāme-i
eşʿārımız oldu yemimiz

dök:

1. **döküp:** *-üp*
Gazel 31
Mısra: **5**
Akıtmak, dökmek.

Döküp ol ḫān-ḳāh
şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim
berdü'l-ʿacūze
mübtelādır yaḫ

dökül:

1. **dökülür:** *-ür*
Gazel 88
Mısra: **1**
Dökülmek, akmak, saçılmak.

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i
firāvān dökülür
Ṣadef-i baḥr-i dile ṣan
dür-i nisān dökülür

2. **dökülür:** *-ür*
Gazel 88
Mısra: **2**
Dökülmek, akmak, saçılmak.

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i
firāvān dökülür
Ṣadef-i baḥr-i dile ṣan
dür-i nisān dökülür

3. **dökülür:**-*ür*
Gazel 88
Mısra: **4**
Dökülmek, akmak, saçılmak.

Yüz bulup başdan eder
ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i
perīşān dökülür

4. **dökülür:**-*ür*
Gazel 88
Mısra: **8**
Dökülmek, akmak, saçılmak.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ
yeri ḥayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı
nihālān dökülür

5. **dökülür:**-*ür*
Gazel 88
Mısra: **10**
Dökülmek, akmak, saçılmak.

Fenniyā Sebzi Efendiye
ne mümkün tanẓīr
Fem-i kilkinden anıñ
laʿl-i bedeḫşān dökülür

don:

1. **dönmededir:**-*mededir*
Gazel 97
Mısra: **9**
Dönmek, kendi ekseninde hareket etmek.

Felekde dönmededir
Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa
kimseler ṣaramaz

2. **döner:**-*er*
Gazel 74
Mısra: **1**
(Bir şeyin etrafında) dolaşmak.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki
żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şemʿi liḳāsıyla döner

3. **döner:**-*er*
Gazel 74
Mısra: **2**
(Bir şeyin etrafında) dolaşmak.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki
żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şemʿi liḳāsıyla döner

4. **döner:**-*er*
Gazel 74
Mısra: **4**
(Bir şeyin etrafında) dolaşmak.

Bād-ı āhımla sirişkim
bāña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

5. **döndü:**-*dü*
Gazel 71
Mısra: **9**
...gibi olmak, benzemek.

Ḫāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıḳmadıḳ cānıñ mı var

6. **döner:**-*er*
Gazel 131
Mısra: **2**
...gibi olmak, benzemek.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla
eşk-i çeşmim
muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i
lebiñle mā-cerādır Şāṭ

7. **donu:**-*u*
Kaside 1
Mısra: **65**
Elbise.

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre
Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaʿbān

8. **döner:**-*er*
Gazel 74
Mısra: **10**
Devretmek, dolaşmak.

Yümn-i elṭāf ile Fennīye nigāh-ı Rāʾif
Fülk-i baḥr-i keremi ḳıble-nümāsıyla döner

9. **döner:**-*er*
Gazel 74
Mısra: **6**
(bir iş veya konuyu) yeniden ele almak // (bir iş veya konuyu) çözmek.

Ḫātem-i cāmını sāḳīye verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru vüzerāsıyla döner

dön-:

1. **döner:**-*er*
Gazel 218
Mısra: **4**
Başka bir şey halini almak, dönüşmek, değişmek.

Deryā-yı mecāz elbet olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i mübārek ṭurulunca

2. **döner:**-*er*
Gazel 195
Mısra: **9**
Caymak, vazgeçmek, bırakmak.

Degil sābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

donan:

1. **donanmış:**-*mış*
Gazel 80
Mısra: **4**
Donanmak; giyinip kuşanmak, süslenmek.

Çeşm-i bülbül cāmelerle yārı seyr edip göñül
Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini bulmuş donanmış pā vü ser

donanma-yı vuṣlatı:

1. **donanma-yı vuṣlatı:**-*ı*
Gazel 67
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Kavuşma donanması.

Bih-zād-ı dil o şehle donanma-yı vuṣlatı
Sūḳ-ı emelde misl-i mücessem yapar yıḳar

döndür:

1. **döndürdü:**-*dü*
Gazel 202
Mısra: **4**
Döndürmek, geri çevirmek.

Meclisde ṣımāḫ-ı dem-i mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı serini luʿbet-i vınḳa

döndürdü:

1. **döndürdü:**
Gazel 67
Mısra: **3**
Döndürmek.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū

Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar

dönse:

1. **dönse:**
Gazel 39
Mısra: **5**
Dönmek, dönüşmek.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

döşen:

1. **döşenmez:***-mez*
Gazel 77
Mısra: **9**
Süslenmek.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

dostān:

1. **dostāne:***-a*
Gazel 106
Mısra: **8**
Dostlar.

Ẓāhirde ser [ü] cānı dirīġ etmeyiz ammā Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü] dostāne ʿadūyuz

dostluḳ:

1. **dostluġu:***-u, -*
Gazel 141
Mısra: **9**
Dostluk, arkadaşlık.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

dü biṭṭīḥ:

1. **dü biṭṭīḥi:***-i*
Gazel 114
Mısra: **10**
İki kavun.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

dü dīdem açsam:

1. **dü dīdem açsam:***-m-sa, -m*
Gazel 72
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İki gözünü açmak. II Dikkatli bakmak.

Şiʿr-i Ḥamdiye dü dīdem n'ola açsam Fennī
Ṭabʿ-ı maḥmūr olanı bir iki peymāne yapar

dü dīdesine mīl çekdi:

1. **dü dīdesine mīl çekdi:***-di*
Gazel 175
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İki gözüne mil çekerek kör etmek.

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı viṣāliñ ʿalīl olan
Çekdi dü dīdesine o ehl-i kemāl mīl

duʿā ḳıl:

1. **duʿā ḳıl:**
Kıt'a 8
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Ar. is. Allah'a yalvarma, niyaz.

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme
O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

2. **duʿā ḳıl:**
Kıt'a 10
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Ar. is. Allah'a yalvarma, niyaz.

Duʿā ḳıl cāmiʿ-i cismiñde ṣūfī çāk edip sīnen
Ṣalāt-ı ḫamsede ol duḫtere dāʿī-i miḥrāb ol

duʿā ḳılsa:

1. **duʿā ḳılsa:***-sa*
Kıt'a 7
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Allah'a yalvarma, niyaz.

Şām-ı ḫaṭında duʿā ḳılsa ʿaceb mi dilā
Çār meẕāhib aña Şāfiʿ vü Ḥanbelī

duʿālar müstecāb oldu:

1. **duʿālar müstecāb oldu:***-du*
Kaside 1
Mısra: **76**
Kelime Tipi: **-**
Duaların kabul edilmesi.

Eyledi cāy-ı mübārekde ṣalāt ile selām
Müstecāb oldu merām üzre duʿālar ol ān

duʿā-yı devletin ḳıl:

1. **duʿā-yı devletin ḳıl:**
Kaside 2
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Devletine dua et.

Fenniyā ḫatm et kelāmı ḳıl duʿā-yı devletin
Ḥaḳ Teʿālā eylesin ʿömr-i hümāyunun mezīd

dü-çār:

1. **dü-çār:**
Gazel 53
Mısra: **3**
Uğramış, yakalanmış, tutulmuş.

Aġyār ile dü-çār olıcaḳ kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel ḳopar

2. **dü-çār:**
Gazel 63
Mısra: **7**
Uğramış, yakalanmış, tutulmuş.

Dü-çār olsam n'ola ʿaynımda bostān-ı dil-ārāya
Güẕergāhım benim ol sīne-i nevʿ-i memerrdendir

dü-çeşm:

1. **dü-çeşmim:**
Gazel 96
Mısra: **8**
Iki göz.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

2. **dü-çeşmim:**
Gazel 230
Mısra: **5**
Iki göz.

Firāḳ-ı laʿl-i dil-berle dü-çeşmim ḳulzum-i dilden
Neşāṭ-ı ḳalb-i ʿuşşāḳa efendi seyl-i Ceyḥūnu

3. **dü-çeşmi:***-i*
Gazel 107
Mısra: **8**
İki göz.

Ḳatl etse tīġ-ı ġamzesi
daʿvā-yı z̲üllüne
Ḳāḍī-i ṭalʿatında dü-
çeşmi güvāhımız

dūd-ı āh:

1. **dūd-ı āh:**
Gazel 65
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ah dumanı.

Tehī reh mi açar bezm-i
gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı
Ḫalīle sünbül eder

dūd-ı āh-ı firāḳ:

1. **dūd-ı āh-ı firāḳ:**
Gazel 229
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık ateşinin dumanı.

Āteşāsā merāḳ var dilde
Dūd-ı āh-ı firāḳ var
dilde

dūd-ı āhım:

1. **dūd-ı āhım:** *-ım*
Gazel 38
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çekilen ateşli ahlardan çıkan duman // yürek yangını.

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna
eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç:

1. **dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç:**
Gazel 25
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kıvrım kıvrım anber yağdıran duman.

Naẓar ḳıl micmer-i
ḥüsnünde gūyā zülfü ol
şūḫuñ
Ṣuʿūd eyler hevāya
dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-
ā-pīç

dūd-ı firāḳ:

1. **dūd-ı firāḳ:**
Gazel 28
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık ateşinin dumanı.

O perī dūd-ı firāḳın
içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ḳabīḥ

dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā:

1. **dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā:**
Gazel 87
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Benzersiz öd ağacı (sevgilinin beni) dumanı.

Ṣanma ḫaddiñ üzre
cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā
çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

dü-dīde:

1. **dü-dīdem:**
Gazel 196
Mısra: **2**
İki göz.

Sāḳiyā cilveñe oldum
meftūn
Luṭf edip ḳılma dü-
dīdem Ceyḥūn

dü-dil olunca yek:

1. **dü-dil olunca yek:**
Gazel 78
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**

İki gönül bir olunca.

Bu meşeldir ki denir dü-dil olunca yek şehā
ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

dühn-i gülveş:

1. **dühn-i gülveş:**
Gazel 66
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gül yağı gibi.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh
Düşmüş ol mengene-i dillere her ān ṣıḳılır

dühn-i ḫoş-bū:

1. **dühn-i ḫoş-bū:**
Gazel 188
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hoş kokulu yağ.

Dimāġ-ı cānı ʿıṭr-ālūd eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş dühn-i ḫoş-bū tāze-sünbülden

dühn-i zer-i meskūk:

1. **dühn-i zer-i meskūk:**
Gazel 212
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Altın sikke yağı.

Ḥall ile siriştiñ leheb-i ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya ḳarışma

dūḫte:

1. **duḫte:**
Gazel 9
Mısra: **8**
İğne ile dikilmiş.

Naẓar ḳıl ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕār-ı şūḫ
A gül-gūn câme-i pākīzeye duḫte

duḫter:

1. **duḫtere:** *-e*
Kıt'a 10
Mısra: **30**
Kız.

Duʿā ḳıl cāmiʿ-i cismiñde ṣūfī çāk edip sīnen
Ṣalāt-ı ḫamsede ol duḫtere dāʿī-i miḥrāb ol

2. **duḫteri:** *-i*
Kıt'a 12
Mısra: **13**
Kız.

Zādesine ʿaḳd edip şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını görmemiş idi cihān

duḫter-i rez:

1. **duḫter-i rez:**
Gazel 70
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm kızı ll şarap.

Giyicek câmeleri duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege zāhid anı tenhāya çeker

2. **duḫter-i rez:**
Gazel 84
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm kızı ll şarap.

Pā-māl eder zemīne nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde duḫter-i rez pehlevān olur

3. **duḫter-i rez:**
Gazel 193
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm kızı ll şarap.

ʿArūs olsun şıḳılsın şerm ile dāmād-ı rindāna
ʿAraḳla duḫter-i rez ḥacle-i meclisde tellensin

duḫter-i vaṣla:

1. **duḫter-i vaṣla:***-a*
Gazel 92
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma kız kardeşi.

Naẓar ḳıl kūdek-i cevher-fürūş-ı ẕī-ḳıyem-kāra
Atar mengūş-ı vaʿdin duḫter-i vaṣla ṭaḳar ṭaḳmaz

duḫūl eyledi:

1. **duḫūl eyledi:***-di*
Kaside 1
Mısra: **109**
Kelime Tipi: **-**
Girmek.

Ḳābe ḳavseyn e duḫūl eyledi bu ḥālet ile
Vāṣıl oldu ḥarem-i ḫāṣa o ṣāḥib-i ʿirfān

düldül:

1. **düldül:**
Gazel 164
Mısra: **14**
At. II Düldül: Hazreti Ali'nin atının ismi.

Zīver gibi bir vādīye pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe Düldül gerek seniñ

düldül oldu:

1. **düldül oldu:***-du*
Gazel 173
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Ali'nin atı olmak.

ʿAnberiyyeyle çıḳıp raḳṣ ederek
Ṣaḥn-ı meclisde mey oldu Düldül

dümen ṣuyuna:

1. **dümen ṣuyuna:***-n, -a*
Gazel 201
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gemi giderken arkasında oluşan karışık su, köpüklü iz.

Açarsa yelkeni ḳıçdan firişḳa ten ṣuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan pūpā dümen ṣuyuna

dümeni ḳullan:

1. **dümeni ḳullan:**
Müstezad 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dümeni kullanmak.

Ḳullan dümeni orsapoça gitme dimīşḳa
Deryā-yı ʿIrāḳa

dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ:

1. **dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ:***-ıñ*
Gazel 129
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Düzgün kaşlar şiirinin iki dizesi.

Dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ rabbāṭ
Celī yazmış anı levḥ-i cemāle mūlaruñ ḫaṭṭāṭ

dünyā:

1. **dünyā:**
Kaside 1
Mısra: **77**
(fani ve güven olmaz) dünya.

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā gibi gūyā ecvef
Ṣaḥn-ı meʾvāya ʿurūc eyledi mānende-i cān

2. **dünyāya:***-ya*
Kıt'a 10
Mısra: **11**
Alem, cihan.

Ṭulūʿ etdi o z̲ātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

3. **dünyāyı:***-y, -ı*
Gazel 217
Mısra: **11**
Âlem, cihan, yeryüzü.

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

dünyā vü māfīhāyı:

1. **dünyā vü māfīhāyı:***-y, -ı*
Gazel 231
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dünya ve içindekiler.

Rüʾyet-i nūr-ı cemāl-i pākine üftādedir
Yaḳdı heb dünyā vü māfīhāyı nār-ı ḥasreti

dünyāda:

1. **dünyāda:**
Gazel 102
Mısra: **8**
Ar. dünya.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā ḳalmadı bir adımız

dünyāda misli bulunmaz:

1. **dünyāda mis̲li bulunmaz:***-un, -maz*
Muhammes 1
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Dünyada benzeri bulmak.

Münaḳḳaş dār-ı Ḥamdī Şeyḫ-zāde ẓannetme
Bulunmaz zāhidā mis̲li anıñ dünyāda ẓannetme

dünyāya geldi:

1. **dünyāya geldi:***-di*
Kıt'a 1
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Doğmak.

Müdellel ʿāleme tārīḫi besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi ṣulḥ ile sulṭān Süleymān geldi dünyāya

dünyāya naẓar eyleme:

1. **dünyāya naẓar eyleme:***-me*
Gazel 158
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dünyaya önem vermek.

ʿĀyīne-i ʿālemde dilā şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde naẓar eyleme dünyāya ṣafā yoḳ

dür:

1. **dürer:** *-er*
Gazel 188
Mısra: **12**
Dürmek.

Yürü beyt-i ʿarūs-ı Fıṭnata tanẓīrin et Fennī
Zifāf-ı ḫacle-i naẓma dürer āh-ı teʾemmülden

dür nisār etmede:

1. **dür nis̱ār etmede:** *-me, -de*
Gazel 186
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
İnci saçmak.

Fenniyā Ḥayri Efendiye ne mümkin tanẓīr
Dür nis̱ār etmede kenz-i fem-i esrārından

dūr-ā-dūr:

1. **dūr-ā-dūrdur:** *-dur*
Gazel 94
Mısra: **10**
Uzaktan uzağa.

Raḳībā bezm-i meyde yār ile maḫfice ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn ile dūr-ā-dūrdur sensiz

dür-dāne:

1. **dür-dāneden:** *-den*
Gazel 43
Mısra: **10**
İnci tanesi.

Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol z̤ī-ḳıyam dür-dāneden meʾhūz̤

2. **dür-dāne:**
Gazel 191
Mısra: **5**
İnci tanesi.

Ġavvāṣ-ı dil görünce o dür-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i ʿışḳa sefīneden

3. **dür-dāne:**
Kıt'a 1
Mısra: **4**
İnci tanesi.

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

dür-dāne-i fikriñ:

1. **dür-dāne-i fikriñ:** *-iñ*
Müstezad 1
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Düşüncenin iri incisi.

Fenni güher-efşā yem-i ṭabʿıñ ile şiʿriñ
Dür-dāne-i fikriñ

dür-efşān:

1. **dür-efşān:**
Kaside 1
Mısra: **130**
İnci saçan.

Ey Ḫudāvend-i kerem şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i yem dür-efşān

dür-feşān olsa:

1. **dür-feşān olsa:** *-sa*
Kıt'a 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cevher saçmak.

Dür-feşān olsa n'ola nīsān ābı dem-be-dem
Baḥr-i rīzān olmada ṣan ḳaṭre-i ṣad-pāresi

dür-i çeşm:

1. **dür-i çeşm:** *-im*
Gazel 40
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Göz incisi, göz yaşı.

Daʿvā-yı deme beyyine isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dür-i çeşmim aña şāhid

dür-i dendān u laʿliñ:

1. **dür-i dendān u laʿliñ:** *-iñ*
Gazel 129
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dudağını ve dişinin incisini görse.

Dür-i dendān u laʿliñ görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaṣf edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

dür-i manẓūm:

1. **dür-i manẓūm:**
Gazel 21
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Inci dizisi.

Bāzār-ı zīb -i silk-i selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-i manẓūmuma revāc

dür-i nikātıñ:

1. **dür-i nikātıñ:** *-ıñ*
Gazel 71
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Nükte incileri.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

dür-i nisān:

1. **dür-i nisān:**
Gazel 88
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Nisan incileri.

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i firāvān dökülür
Ṣadef-i baḥr-i dile ṣan dür-i nisān dökülür

dür-i sirişki:

1. **dür-i sirişki:** *-i*
Gazel 142
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı incisi.

Fenniyā sāḥil-āver aḳa yem-i ṭabʿıñdan Mevc-i naẓmıñla dür-i sirişki ḳılma tażyīʿ

dür-i vaṣl:

1. **dür-i vaṣl:**
Gazel 46
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma incisi.

Beyʿ ederken dür-i vaṣlın ḳo tehevvür etsin
Sūd eden biri lüknet-i güftārıdır

dür-i vaṣl-ı yemi:

1. **dür-i vaṣl-ı yemi:** *-i*
Gazel 202
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Denizin kavuşma incisi.

Dür-naḳd-i sirişkim görüp aġyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaṣl-ı yemi ḳıymeti ṭınḳa

dürlü çiçek:

1. **dürlü çiçek:**
Kıt'a 7
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Türlü (türlü) çiçek.

Tuḥfe açıp nev-bahār dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā aḳmişe-i sünbüli

dür-naḳd-i sirişkim:

1. **dür-naḳd-i sirişkim:** *-im*
Gazel 202
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşı parasının incisi.

Dür-naḳd-i sirişkim görüp aġyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaṣl-ı yemi ḳıymeti ṭınḳa

dürr:

1. **dürri:** *-i*
Gazel 204
Mısra: **10**
Ar. İnci.

Seyr eyle naẓmım Zīver Efendiyi Fenniyā
Vermiş kenār-ı baḥr-i maḳālāta dürri bih

2. **dürrin:** *-i, -n*
Gazel 77
Mısra: **11**
Inci.

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

dürr-i ʿaden:

1. **dürr-i ʿaden:**
Gazel 6
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aden incileri.

Dendān-ı ṣāfi dürr-i ʿAden söylerim saña
Laʿl-i ʿaḳīḳi reşk-i Yemen söylerim saña

dürr-i güftārı:

1. **dürr-i güftārı:** *-ı*
Gazel 102
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Söz incisi.

Dürr-i güftārı n'ola dizse kenār-ı baḥre Fenniyā ḫāme-i eşʿārımız oldu yemimiz

dürr-i rişte-i naẓm-ı belāġati:

1. **dürr-i rişte-i naẓm-ı belāġati:** *-i*
Gazel 236
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Belagatli şiir ipliğinin incisi.

Cevher-fürūş-ı ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā
ʿArż et bu dürr-i rişte-i naẓm-ı belāġati

dürr-i süḫan:

1. **dürr-i süḫan:**
Gazel 137
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Söz incisi.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

dürr-i süḫan-efşān:

1. **dürr-i süḫan-efşān:**
Gazel 5
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Söz incileri saçan.

dürr-i vaṣlın:

1. **dürr-i vaṣlın:** *-ı, -n*
Gazel 231
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**

Kavuşma/buluşma incisi.

Dürr-i vaṣlın beyʿ ederken ʿāşıḳ-ı şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

dürr-i viṣāl:

1. **dürr-i viṣāl:**
Gazel 73
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) vuslat / kavuşma incisi.

Dürr-i viṣālini kenz-i derūnunda ḥıfẓ eden
Fennī o ser-gevhere ser-rişte-i cān verir

dūr-ṣūret:

1. **dūr-ṣūret:**
Gazel 106
Mısra: **8**
Uzak yüzlü; mesafeli.

Ẓāhirde ser [ü] cānı dirīġ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü] dostāne ʿadūyuz

dürūġ:

1. **dürūġı:**-*ı*
Gazel 61
Mısra: **9**
Yalan.

Fennī Celāli olma gūş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

dürūġ-āmīz:

1. **dürūġ-āmīz:**
Gazel 120
Mısra: **10**
Yalanla karışık.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

dürü'n-nesl-i ḫalīlü'l-raḥmān:

1. **dürü'n-nesl-i ḫalīlü'l-raḥmān:**
Kaside 1
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
İbrahim peygamberin neslinin incisi.

Eşref-i cümle-i ārā o ḫıdīv-i Dārā
Cedd-i sıbteyn dürü'n-nesl-i Ḫalīlü'l-Raḥmān

düş:

1. **düşe:**-*e*
Gazel 29
Mısra: **9**
Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihtiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.

Fenniyā düşe diyü zülfünü dāmen mi ṭutar
Ẕeḳanı bāġ-ı cemālinde o şāhıñ tuffāḥ

2. **düş:**
Gazel 59
Mısra: **6**
Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihtiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.

Sen ḫān-ḳāh-ı mey-kededen çıḳma rind iseñ
Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

3. **düşünce:**-*ünce*
Gazel 86

Mısra: **9**
Düşmek.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

4. **düşürmüş:***-ür, -müş*
Gazel 33
Mısra: **9**
Aksetmek, yansımak.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sürāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol ṣūḫ

5. **düşmüş:***-müş*
Gazel 79
Mısra: **6**
Bir nesnenin yukarıdan aşağıya inmesi.

Ḥāl-i lebini bu dil-i şeydāya ṣorarsıñ
Düşmüş lebeni kevs̱er-i ḥavż içre siñekdir

6. **düşü:***--ü*
Gazel 104
Mısra: **8**
Rüya.

Ne ʿaceb bint-i rezi görse kimi rūʾyāda
Eks̱eriyyā bu düşü zāhide taʿbīr ederiz

7. **düşe:***-e*
Gazel 164
Mısra: **3**
Denk düşmek II düşmek.

Seyr-i Boġaza düşe n'ola çeşm-i ʿāṣıḳān
Oldu ḫayāl-i ḥāl-i riḳābıñ Bebek seniñ

8. **düşme:***-me*
Gazel 104
Mısra: **11**
(Düşünceye, telaşeye) Kapılmak.

Düşme iflās ile ey ṣūfi ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-teni tesḫīr ederiz

9. **düşmez:***-mez*
Gazel 91
Mısra: **7**
Aksetmek, yansımak.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz

10. **düşdü:***-dü*
Gazel 102
Mısra: **4**
Düşmek, yerle bir olmak.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

11. **düşüp:***-üp*
Gazel 93
Mısra: **7**
Bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.

Düşüp o şāh zeneḫdāna baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı Kenʿān ne meyl-i cāh ederiz

12. **düşüp:***-üp*
Gazel 105
Mısra: **11**
... içine düşmek.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

13. **düşdü:**-*tü*
Gazel 36
Mısra: **5**
(gönül) düşmek, aşık olmak.

Düşdü dil çeşmiñe ey şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı żaʿīfi şīşede ḥabs-i medīd

düş-:

1. **düşer:**-*er*
Gazel 146
Mısra: **1**
(Bir şey veya kimse) Dengesini kaybederek yıkılmak, dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek.

Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri ṣaġ
Eyledi ġamzelerim murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

2. **düşünce:**-*ünce*
Gazel 201
Mısra: **10**
Aksetmek, vurmak, yansımak.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

duş ol:

1. **duş ol:**-*duñ*
Gazel 169
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Tutulmak, uğramak.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

duş oldu:

1. **duş oldu:**-*du*
Gazel 158
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Rast gelmek, karşılaşmak.

Ġarḳ olmada keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ
Duş oldu yem-i fürḳata ḥayfā ki rehā yoḳ

dü-şikāf olsa:

1. **dü-şikāf olsa:**-*sa*
Gazel 140
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İki parçaya ayrılmak.

Ḳaddi dü-şikāf olsa n'ola hem-ser-i maḳṭūʿ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaʿ

dūşına almaz:

1. **dūşına almaz:**-*maz*
Gazel 54
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Omzuna almak, omuzunda taşımak.

Dūşına almaz revā olsa aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā ṣūfī felekde şāla etmez iʿtibār

dūşīzeniñ gūşına söyledi:

1. **dūşīzeniñ gūşına söyledi:**-*di*
Kıt'a 12
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**

Genç kızın kulağına söylemek.

Bikr-i meżāmīn ile bu süḫan-ı nekreyi
Gūşına dūşīzeniñ söyledi

düşmen:

1. **düşmen:**
Kaside 2
Mısra: **14**
Birbirleriyle savaşan devletler ve bu devletlerin asker, sivil bütün uyrukları.

Pīşgāhıñda livāʾı eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine ḫavfıñla ḳışr-ı naḫl-i bīd

düşmeniñ siñekse:

1. **düşmeniñ siñekse:**
Gazel 203
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Düşmanın sinek gibi zayıf olsa bile.

Şimdi zemāne furṣatı fevt eylemez ṣaḳın
Ġāfil bulunma düşmeniñ ey dil siñekse de

düşmüş:

1. **düşmüş:** *-müş*
Gazel 66
Mısra: **4**
(Duruma) düşmek,kapılmak.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh
Düşmüş ol mengene-i dillere her ān ṣıḳılır

düşnām:

1. **düşnām:**
Gazel 21
Mısra: **5**
Sövme, sövüp sayma II düşmanlık.

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ eşribe ṣun teşnegāna

2. **dūşnāma:** *-a*
Gazel 61
Mısra: **5**
Sövme, ayıplama.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

düşnām-ı luṭfī:

1. **düşnām-ı luṭfī:**
Gazel 241
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Luṭfī'nin sövmesi.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

düşse:

1. **düşse:** *--se*
Gazel 78
Mısra: **7**
Düşmek. II Meyletmek.

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

düyūn-ı būse:

1. **düyūn-ı būse:**
Gazel 116
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Öpücük borçları.

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa ʿarż etmiş ruḫuñ ammā

Düyūn-ı büseden
baʿde'l-ḥisāb terḳīm göstermiş

düzd:

1. **düzd:**
   Murabba 1
   Mısra: **15**
   Hırsız, çalan kimse.

Düzd deme ʿuşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

düzd -i nigāhı:

1. **düzd -i nigāhı:***-ı*
   Gazel 64
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Bakış hırsızı.

Düzd -i nigāhı kūşe-i tār-ı ġamzede
Ol ser-hezār ceyş-i fiten-cū bucaḳlıdır

düzd ü ṭāġīde:

1. **düzd ü ṭāġīde:***-de*
   Gazel 183
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Hırsızlık ve azgınlık.

Merḥametden düzd ü ṭāġīde eser meʾmūldur
Şıḥne-i ġaddārveş dehr içre iḳlīm görmedim

düzd-i bī-merḥamet:

1. **düzd-i bī-merḥamet:**
   Kaside 1
   Mısra: **136**
   Kelime Tipi: **-**
   Acımasız hırsız.

Nefs-i emmāre ṣoyup aldı libāsın cümle
Düzd-i bī-merḥamet etdi anı ḥayfā ʿuryān

düzd-i dāġīye:

1. **düzd-i dāġīye:***-ye*
   Gazel 108
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Azgın hırsız.

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

düzd-i dest-i ʿāşıḳı:

1. **düzd-i dest-i ʿāşıḳı:**
   Murabba 3
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Âşığın el çabukluğu.

Düzd-i dest-i ʿāşıḳı dīvāne-i ḫvāhişgeri
Bir mülāyim ṭarz ile yoḳlaşdırıp bāġ oynadır

düzd-i müjeñ:

1. **düzd-i müjeñ:***-ñ*
   Gazel 20
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Kirpik hırsızı.

Serīḳa eyledi düzd-i müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-rişte zülfüñde verir ol uc

düzd-i nigāhı:

1. **düzd-i nigāhı:***-ı*
   Gazel 62
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Bakış hırsızı.

Ceyş-i müjeyle dilleri yaġmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i Cingīze baş olur

düzd-i nigeh:

1. **düzd-i nigeh:** *-i, -n, -den*

Gazel 215
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakış hırsızı.

Düzd-i nigehinden n'ola dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki Tātārı görünce

ebced ḥisābın:

1. **ebced ḥisābın:** *-n*

Gazel 147
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ebced hesabı.

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen
Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

ebkem ol:

1. **ebkem ol:**

Gazel 16
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dilsiz olmak, konuşmamak.

Aġyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice açsam da ḥavādiṯ

ebr-i felekveş:

1. **ebr-i felekveş:** *-veş*

Gazel 66
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzü bulutu.

Fenniyā ebr-i felekveş bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān ṣıḳılır

ebr-i ġam-ı çerḫ:

1. **ebr-i ġam-ı çerḫ:**

Gazel 22
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Feleğin gam bulutu.

Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

ebr-i māh-ı tābān:

1. **ebr-i māh-ı tābān:**

Gazel 171
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Parlak aydaki bulut.

Ḫaṭṭıñ ebr-i māh-ı tābān olsa da māniʿ degil
Eşk-i çeşmim dilde bārān olsa da māniʿ degil

ebr-i zülf-i ʿārıż-ı yār:

1. **ebr-i zülf-i ʿārıż-ı yār:**

Gazel 60
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağına sarkan saç bulutu.

Dil ebr-i zülf-i ʿārıż-ı yāriñ hümāsıdır
Ḫoş-būy-ı sīb-i ġabġabı rūḥum ġıdāsıdır

ebr-i zülfüñe:

1. **ebr-i zülfüñe:** *-üñ, -e*

Gazel 172
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Saç bulutu.

Dil hümāāsā n'ola per aça ebr-i zülfüñe
Ṭā'ir-i ser der-hevādır sākin-i ber-cā degil

ebrū:

1. **ebrūlarıña:** *-lar, -ı, -n, -a*
Gazel 10
Mısra: **3**
Kaş.

Ebrūlarıña fevḳ-ı cemāliñde naẓar ḳıl
Ser-levḥadır ol muṣḥaf-ı ruḫsāra müẕehheb

2. **ebrūsun:** *-sun*
Gazel 118
Mısra: **6**
Kaş.

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

3. **ebrūsun:** *-sun*
Gazel 126
Mısra: **3**
Kaş.

ʿ×d oldu dilden ʿarż edip ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i ġarrā-yı bī-ḥażīż

4. **ebrūsun:** *-sun*
Gazel 222
Mısra: **1**
Kaş.

Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bih-zādıma
Sefīddir mānic degil beyt içre ol cellādıma

5. **ebrūsu:** *-su*
Gazel 14
Mısra: **7**
Kaş.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

6. **ebrūsu:** *-su*
Gazel 115
Mısra: **5**
Kaş.

Ebrūsu n'ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

7. **ebrūñu:** *-ñ, -u*
Gazel 225
Mısra: **1**
Kaş.

Ẕü'l-feḳār eyleriz ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i dile Ḥaydercesine

8. **ebrū:**
Gazel 47
Mısra: **3**
Kaş.

Feżā-yı sūḳ-ı maḥabbetde çıkdı ol ebrū
Ḳarār-dādesi şimdi kemān behāsınadır

9. **ebrū:**
Gazel 105
Mısra: **1**
Kaş.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū hilālāsā çıḳar çıḳmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem ġurre-i ġarrā çıḳar çıḳmaz

10. **ebrū:**
Gazel 118
Mısra: **3**
Kaş.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

11. **ebrūsunu:** *-su, -n, -u*
Gazel 70
Mısra: **3**
Kaş.

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

12. **ebrūsu:** *-su*
Gazel 132
Mısra: **4**
Kaş.

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda teşbīh ile ṣırāṭ
Peyveste-rāh-ı mūy-ı cinān-ı cemāle baḳ

13. **ebrūsunu:** *-su, -n, -u*
Murabba 2
Mısra: **10**
Kaş.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu ʿuşşāḳa ġılmān çatmasın

14. **ebrūñı:** *-ñ, -ı*
Gazel 103
Mısra: **5**
Kaş.

Şām-ı ḫaṭıñda seyr eden ebrūñı ʿīd eder
Beñzer hilāl-ı Naḫşebe māh-ı mubīniñiz

15. **ebrūların:** *-lar, -ın*
Gazel 73
Mısra: **1**
(Sevgilinin yaya benzeyen) kaşları.

Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḫdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

16. **ebrūları:** *-lar, -ı*
Kıt'a 7
Mısra: **8**
(Sevgilinin yaya benzeyen) kaşları.

Şimdi Ḫudā bir oġul verdi aña kim dilā
Muṣḥaf-ı ḥüsnündeki ebrūları ḫaṭṭ-ı celī

ebruvān:

1. **ebruvānıñ:** *-ın*
Gazel 30
Mısra: **6**
Far. Ebru'lar, kaşlar.

Meh-cebīniñdir berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i ḳudretle çekilmiş ebruvānıñ anda ṣaḥ

2. **ebruvānıñ:** *-ın*
Gazel 35
Mısra: **9**
Far. Ebru'lar, kaşlar.

Ne māniʿ ebruvānıñ ḫūn ile taṣvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i kāşānesine naḳş edip Bih-zād

3. **ebruvānı:** *-ı*
Gazel 217
Mısra: **3**
Kaşlar.

Çekilmiş ebruvānı iki ṭuġrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ nişānı olmamaḳ üzre

4. **ebruvānıñ:** *-ıñ*
Gazel 237
Mısra: **5**
Kaşlar.

Ebruvānıñ meyli Oḳ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze
seyr-i Saʿd-ābāda mı

ebrū-yı cemāle:

1. **ebrū-yı cemāle:** *-e*
   Gazel 127
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel kaş.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ
bize de Kaʿbedir mefrūż

ebrū-yı murabbaʿ:

1. **ebrū-yı murabbaʿ:**
   Gazel 140
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Dört unsur veya dört parçadan meydana gelen kaş.

Nev-resteye meyl
etmez ise zāhid ʿaceb
mi
Diker ise lāzım aña
ebrū-yı murabbaʿ

ebrū-yı nigārım:

1. **ebrū-yı nigārım:** *-ım*
   Gazel 101
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin kaşı.

Fennī baña bu dāʾire-i
ʿışḳa muvāfıḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir
kār bulunmaz

ebyāt-ı süḫan:

1. **ebyāt-ı süḫan:**
   Gazel 3
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel söze ait beyitler.

Fenniyā bu sırr-ı fendir
kim bu ebyāt-ı süḫan
Oḳuyup fehm edemez
mażmūn–ı terkīb-āşinā

ecnās:

1. **ecnās:**
   Gazel 110
   Mısra: **2**
   Türler, cinsler.

Bez[i]mde mesti tesvīs
eyleyince zāhid-i
ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi
hezārān bī-ḫıred ecnās

2. **ecnās:**
   Muhammes 1
   Mısra: **3**
   Türler, cinsler.

Mey-i ṣahbādan el çekdi
hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş
eyleyince zāhid-i
ḫannās

ecvef ḳaldı:

1. **ecvef ḳaldı:** *-dı*
   Kaside 1
   Mısra: **77**
   Kelime Tipi: **-**
   Boş kalmak.

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā
gibi gūyā ecvef
Ṣaḥn-ı meʾvāya ʿurūc
eyledi mānende-i cān

eczā ḳalır:

1. **eczā ḳalır:** *-ır*
   Gazel 187
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Parçaları kalmak.

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ
dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

eczāʾ-i düşnām:

1. **eczāʾ-i düşnām:**
Gazel 23
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sövüp sayma, ayıplama ilacı.

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i düşnāmıñ ṣun ey ḥāẕıḳ
Aña āb-ı viṣāliñle şifā ver şerbet-i emlec

eczā-yı cān-fezā:

1. **eczā-yı cān-fezā:**
Gazel 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönle ferahlık veren, can arttıran ilaçlar.

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

eczā-yı devā:

1. **eczā-yı devā:***-dır*
Gazel 210
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Deva olan ilaç.

İntiẓārıñla ʿaceb mi alsa defʿ-i remed
Ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ eczā-yı devādır çeşmime

eczā-yı ḥayāt-zāde mi:

1. **eczā-yı ḥayāt-zāde mi:***-mi*
Gazel 237
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hayatzâde'nin ilaçları.

Būsesi maʿcūn-ı ḳırmız mı ya laʿl-i sāde mi
Berg-i gül mü laʿli eczā-yı Ḥayāt-zāde mi

eczā-yı kāfūr olduġun:

1. **eczā-yı kāfūr olduġun:***-duḳ, -u, -n*
Gazel 190
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kâfur parçaları olmak.

Feh[i]m ḳıl pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i gelūsundan
O ṣāf-ṭıynetiñ eczā-yı kāfūr olduġun ey dil

eczā-yı viṣāl:

1. **eczā-yı viṣāl:**
Gazel 29
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma ilacı.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ıṣlāḥ

ed:

1. **eder:***-er*
Müstezad 3
Mısra: **9**
Etme, eylemek.

ʿUşşāḳa āh edip aġyār içün eder
Ġavġāya bu peydā

2. **edip:**
Gazel 2
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Men ʿaref sırrın edip mirʾāt-ı ḳalbimde ʿayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf u ʿaṭā ḳıldı baña

3. **eder:**
Gazel 8
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

Tīġ-ı müjeñe sīnesini
feṯḥ eden ʿāşıḳ
Dīvāne eder ḫançer-i
bürrāna teḳarrüb

4. **edip:**
Gazel 15
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Vaṣlıñla şināverlik edip
gāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña
her ḳanda mürüvvet

5. **edem:**
Gazel 17
Mısra: **11**
Etmek, yapmak.

Āh bende Fenniyā ne
edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā
revā ʿabes

6. **edemez:**
Gazel 19
Mısra: **2**
Etmek, yapmak.

Ḥamd ola ki yoḳ bende
o sevdā-yı müʿennes
Mecnūn edemez
herkesi leylā-yı
müʿennes

7. **eder:**
Gazel 23
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

N'ola māt eylese yek
luʿb ile şāhı gelip fi'l-
ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile
eder ol māh-ı tābān lec

8. **edip:**
Gazel 34
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip
ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ
Ḳılmış āmāde o laḥm-ı
cigere ālet-i sīḫ

9. **edip:**
Gazel 35
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

Ḫayāl-i ʿārıżıñ bir kaṣr-ı
nev-bünyād edip
zühhād
Müzeyyen eyledi bāġ-ı
İremāsā anı Şeddād

10. **eder:**
Gazel 36
Mısra: **10**
Etmek, yapmak.

Fenniyā eylese bu
naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı
fem-i deryā-yı sefīd

11. **edip:**
Gazel 49
Mısra: **9**
Etmek, yapmak.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün
bend edip esb-i dile
Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından
güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā
derler

12. **edip:**
Gazel 71
Mısra: **13**
Etmek, yapmak.

Zīb-i silk edip gehī dür-i
nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde
daḫı iḥsānıñ mı var

13. **ederseñ:**
Gazel 86
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Ederseñ ʿāleme māh-ı
viṣāliñi noḳṣān
Ṭulūʿ-ı mihr ü
vefāsında ẕerre var
mıdır

14. **ederse:**
Gazel 89
Mısra: **9**
Etmek, yapmak.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ
eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürḳatiñle gül de
nārıdır

15. **ederiz:**
Gazel 91
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā
ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
ġurreye teşbīh ederiz

16. **ederiz:**
Gazel 91
Mısra: **4**
Etmek, yapmak.

Şerḥ edip şāhid-i
maḳsūd-ı viṣāl-i yārı
Varaḳ-ı sīneye tanẓīm
ile tesvīd ederiz

17. **ederiz:**
Gazel 91
Mısra: **10**
Etmek, yapmak.

Gūş edip Şāʿiriniñ
gülşen-i tabʿın Fennī
Bülbülāsā per açıp
ʿazm-i Zinikmid ederiz

18. **ederiz:**
Gazel 93
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ
naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

19. **ederiz:**
Gazel 93
Mısra: **2**
Etmek, yapmak.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ
naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i
dili siyāh ederiz

20. **ederiz:**-*eriz*
Gazel 93
Mısra: **4**
Etmek, yapmak.

Helāke bāʿiṣ olursa
begim ḫadeng-i müjeñ
Ṣebāt-ı daʿviye çeşmiñ
iki güvāh ederiz

21. **ederiz:**
Gazel 93
Mısra: **6**
Etmek, yapmak.

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ
ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile
dehre māh ederiz

22. **ederiz:**
Gazel 93
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

Düşüp o şāh zeneḫdāna
baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı
Kenʿān ne meyl-i cāh
ederiz

23. **ederiz:**
Gazel 93
Mısra: **10**
Etmek, yapmak.

Bu bī-çāre nuḳūd-ı sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuṣlata ḫarc-ı rāh ederiz

24. **edip:**
Gazel 97
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

25. **edip:**
Gazel 104
Mısra: **5**
Etmek, yapmak.

Zülfün ʿuşşāḳa uṣūliyle edip bir beste
Naġme-sāz-ı dil-i şeydālara zencīr ederiz

26. **ederse:**
Gazel 144
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

27. **eder:**
Gazel 152
Mısra: **10**
Etmek, yapmak.

Nemā verme yeter naḳd-i viṣāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

28. **eder:**
Gazel 174
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Yüz buldu çıḳdı ser-keş-i zülfüñ ḫaṭā eder
Bīd-i cünūn-ı Çīn ü Ḫoten ser-fürū degil

29. **eder:**
Gazel 174
Mısra: **12**
Etmek, yapmak.

ʿIṭr-ı nikāt-ı naẓm ile Fennī Celāliniñ
Gül-ġonçe-i dehen eder şem-i müşk-bū degil

30. **ederiz:**
Gazel 179
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Perçemiñden ederiz ey gül-i ter
Feslegen rāyiḥasın istişmām

31. **ederse:**
Gazel 185
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Ḫadeng-i ġamzesi sūrāḫ ederse ṣaḥn-ı dili
Ḫayāl-i ḥaddeden ol mū-miyān tel çekelim

32. **eder:**
Gazel 187
Mısra: **5**
Etmek, yapmak.

Erdi ḫazāna gülşen-i ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

33. **edici:**
Gazel 239
Mısra: **4**
Etmek, yapmak.

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil

Bī-dār edici bir er-i peydā bulunur mu

34. **edince:**
Gazel 7
Mısra: **5**
Etmek, eylemek.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

35. **edecek:**
Gazel 8
Mısra: **1**
Etmek, eylemek.

Zāhid edecek meclis-i rindāna teḳarrüb
Bintü'l-ʿinebe eyledi bīgāne teḳarrüb

36. **edip:**
Gazel 10
Mısra: **5**
Etmek, eylemek.

Meclisde edip perde-i dāmeniñ irḫā
Söz yok seniñ ʿirfānıña ey şūḫ-ı müʾeddeb

37. **ederek:**
Gazel 12
Mısra: **5**
Etmek, eylemek.

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

38. **edicek:**
Gazel 18
Mısra: **3**
Etmek, eylemek.

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿiṣ

ede:

1. **eder:**
Gazel 121
Mısra: **4**
Etmek, eylemek.

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

edeb ḳıl:

1. **edeb ḳıl:**
Kaside 2
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Terbiyeli olmak.

Besdir ey ḫāme yeter ḥaddiñ degildir ḳıl edeb
Olmasın taṣdīʿe bāʿiṣ güfte-i naẓmıñ medīd

2. **edeb ḳıl:**
Kıt'a 1
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Terbiyeli olmak.

Yeter ḥaddüñ degildir ḳıl edeb ey ḫāme-i lüknet
Muṭavvel naẓm ile taṣdiʿe bāʿiṣ olma bālāya

3. **edeb ḳıl:**
Kıt'a 2
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Terbiyeli olmak.

Ḥaddiñ degildir ey dehenin ḫāme ḳıl edeb
Setr et midād-ı micbereñi miṣl-i āb-ı çāh

eden:

1. **eden:**
Gazel 28
Mısra: **5**
Yapan.

Laʿl-i ümmīdiñ eden
sāʾil-i deryūzeleriñ
Geçinir niʿmet-i
vaṣlınla faḳīrān ferīḥ

2. **eden:**
Gazel 46
Mısra: **10**
Yapan.

Beyʿ ederken dür-i
vaṣlın ḳo tehevvür etsin
Sūd eden biri lüknet-i
güftārıdır

3. **eden:**
Gazel 65
Mısra: **9**
Yapan.

Vücūd-ı pākin eden
ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sāḳī bülbül eder

eder:

1. **eder:**
Gazel 5
Mısra: **7**
Etmek, eylemek.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı
ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı
benim ʿaḳlımı yaġmā

2. **eder:**
Gazel 8
Mısra: **4**
Etmek, eylemek.

Bāl açsa n'ola zülfüne
zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü]
reyḥāna teḳarrüb

3. **eder:**
Gazel 9
Mısra: **5**
Etmek, eylemek.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde
böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad
āferin İbn-i Melek ādāb

4. **eder:**
Gazel 28
Mısra: **8**
Etmek, eylemek.

O perī dūd-ı firāḳın
içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ḳabīḥ

5. **eder:**
Gazel 33
Mısra: **4**
Etmek, eylemek.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde
ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn
dehre meh-i tābān eder
ol şūḫ

6. **eder:**
Gazel 33
Mısra: **6**
Etmek, eylemek.

Şümār-ı būs-ı laʿlin
tekye-i miḥnetde
şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde
sübḥa-i mercān eder ol
şūḫ

7. **eder:**
Gazel 33
Mısra: **8**
Etmek, eylemek.

N'ola çāh-ı
zenaḫdānında dil ḥabs-i
medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla
bendesin sulṭān eder ol
şūḫ

8. **eder:**

Gazel 43

Mısra: **5**

Etmek, eylemek.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

9. **eder:**

Gazel 54

Mısra: **2**

Etmek, eylemek.

Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez iʿtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder Eryāle etmez iʿtibār

10. **eder:**

Gazel 65

Mısra: **6**

Etmek, eylemek.

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i gerdeniñ ʿuşşāḳ
O pāsbānını kāfūra vażʿ-ı fülfül eder

11. **eder:**

Gazel 65

Mısra: **8**

Etmek, eylemek.

Tehī reh mi açar bezm-i gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı Ḫalīle sünbül eder

12. **eder:**

Gazel 65

Mısra: **10**

Etmek, eylemek.

Vücūd-ı pākin eden ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ
Pür eyleyip dem-i mīnāyı sāḳī bülbül eder

13. **eder:**

Gazel 65

Mısra: **12**

Etmek, eylemek.

Mey-i mecāzı süzünce sifāl-i taḥḳīḳe
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı ʿışḳ ḳulḳul eder

14. **eder:**

Gazel 69

Mısra: **7**

Etmek, eylemek.

Belḳīs-ı ʿışḳa ṣanma ki taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı Süleymān açar ḳapar

15. **eder:**

Gazel 86

Mısra: **5**

Etmek, eylemek.

Maḳām-ı būseligi devr-i gül eder muṭrib
O şāh-nāz ʿAcemde nühüftekār mıdır

16. **eder:**

Gazel 100

Mısra: **8**

Etmek, eylemek.

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

17. **eder:**

Gazel 121

Mısra: **6**

Etmek, eylemek.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

18. **eder:**
Gazel 129
Mısra: **4**
Etmek, eylemek.

Hevāyī perçemiñi
rūzgār-ı çīn-i zülfüñü
Dimāġ-ı cānı müşk-ālūd
eder şebbūların ifrāṭ

19. **eder:**
Gazel 135
Mısra: **2**
Etmek, eylemek.

Būs edip laʿl-i lebiñ
eyler dil-i divāne ḥaẕ
Bādeden elbet eder
maḫmūr olan mestāne
ḥaẕ

20. **eder:**
Gazel 195
Mısra: **10**
Etmek, eylemek.

Degil sābit-ḳadem ḥayfā
döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre
saña bugüne rengīden

21. **eder:**
Gazel 209
Mısra: **4**
Etmek, eylemek.

Taḫayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tīre bir
şāne

22. **eder:**
Gazel 228
Mısra: **7**
Etmek, eylemek.

Zerger-i mürşid eder
ḫāliṣ-ʿayār elbette
Daġal-ı zühdü ḳoyup
pūte-i vird-i ḳāle

23. **eder:**
Gazel 231
Mısra: **10**
Etmek, eylemek.

Dürr-i vaṣlın beyʿ
ederken ʿāşıḳ-ı
şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

24. **eder:**
Gazel 235
Mısra: **9**
Etmek, eylemek.

Bī-dār eder fiġān ile
yārı raḳīb-i zāġ
Ḳuşluḳ zemānı pister-i
sīnemde dil-beri

25. **eder:**
Gazel 242
Mısra: **9**
Etmek, eylemek.

Fenni-i bī-çāre gūyā
Zīvere fermūd eder
Güfte-i manẓūmunu
zuʿmınca tanẓīr eyledi

ederken:

1. **ederken:**
Gazel 231
Mısra: **9**
Etmek, eylemek.

Dürr-i vaṣlın beyʿ
ederken ʿāşıḳ-ı
şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

edip:

1. **edip:**
Gazel 46
Mısra: **7**
Yapmak, eylemek.

Edip āġāza uṣūliyle bize
şeh-nāzım
Būselik ḳılmadı ʿuşşāḳa
nev-ā-kārıdır

2. **edip:**
Gazel 53
Mısra: **9**
Yapmak, eylemek.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden ey dil ʿasel ḳopar

3. **edip:**
Gazel 63
Mısra: **11**
Yapmak, eylemek.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

4. **edip:**
Gazel 76
Mısra: **1**
Yapmak, eylemek.

İnfiṣāl ile edip cāh-ı viṣālin iḳrār
Ne çeker Zāde-i Mollānıñ elinden dil-i zār

5. **edip:**
Gazel 98
Mısra: **7**
Yapmak, eylemek.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

6. **edip:**
Gazel 198
Mısra: **9**
Yapmak, eylemek.

Ḳo götürsün zāhid ābdest ibriġin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda rindāna lāzımdır sebū

7. **edip:**
Gazel 215
Mısra: **11**
Yapmak, eylemek.

Fennīyi neşāṭ-āver edip naẓm-ı Celālī
Tanẓīr eder ol güfte-i hūşyārı görünce

8. **edip:**
Gazel 230
Mısra: **7**
Yapmak, eylemek.

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

9. **edip:**
Kıt'a 10
Mısra: **17**
Edip.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿiṣ-i ḫvāb ol

ednā mennī:

1. **ednā mennī:**
Kaside 1
Mısra: **107**
Kelime Tipi: **-**
"Bana yaklaşto, yakın oldu".

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol şehe ednā mennī
Her ḳademde geçer idi niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

efendi:

1. **efendi:**
Gazel 57
Mısra: **10**
Efendi!.

ʿAzm etdi künc-i laʿline dil beyt-i būseden
Kendi efendi ʿişret eder mā-beyndedir

2. **efendi:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Efendi. || Sevgili.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

3. **efendi:**
Gazel 20
Mısra: **2**
Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse; erkekler için kullanılan bir seslenme sözü II ey sevgili!.

Efendi işret etmez sāḳi-i gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün meclisde zāhid oldur ḳanzīl tuc

4. **efendim:** *-m*
Gazel 178
Mısra: **3**
Bey, efendi. II Sevgili.

Neş'e vermez efendim size bu sekr-i ḥudūs
Tevbe-i sāḳıṭ edip bāde-i nā-yāb içelim

5. **efendim:** *-m*
Kıt'a 4
Mısra: **24**
Bey, efendi. II Sevgili.

Eger oldumsa lāyıḳ ḫilʿate vaṣfımla sulṭānım
Ḳıyem baḫş et efendim şimdi ḳışdır olmasın şālı

6. **efendi:**
Gazel 230
Mısra: **6**
Bir hitap sözü, efendi.

Firāḳ-ı laʿl-i dil-berle dü-çeşmim ḳulzum-i dilden
Neşāṭ-ı ḳalb-i ʿuşşāḳa efendi seyl-i Ceyḥūnu

7. **efendi:**
Gazel 232
Mısra: **4**
Bir hitap sözü, efendi.

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi Ḥüsnünü görmek efendi sizlere cā'iz gibi

8. **efendi:**
Kıt'a 11
Mısra: **1**
Bir hitap sözü, efendi.

Ki rūşen yaşını gül-ġonçecigim efendi
Ravża-i cennete ʿazm edip o ārām etdi

efendilik:

1. **efendiliği:** *-i*
Murabba 1
Mısra: **21**
Efendice davranmak.

Ḥükm-i fażlıñda efendiliği dīvāne sezā

efendim:

1. **efendim:**
Gazel 56
Mısra: **10**
Sevgilim.

Naẓar ḳıl ḥalḳa ḥalḳa cān-güdāz-ı sīne-i Fennī

Efendim sūz-ı ʿışḳıñla
hemīşe baġrı yanıḳdır

efġān:

1. **efġānıñ:***-ın*
Gazel 71
Mısra: **2**
Bağırmak, feryat etmek.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

2. **efġānı:***-ı*
Gazel 206
Mısra: **8**
Acı ile bağırıp çağırma, inleme, feryat.

Ṭıfl-ı dile pistānını ṣunduḳça meh-rū
Sākin olur efġānı aña dāye gelince

efġān ḳıldı:

1. **efġān ḳıldı:***-dı*
Kaside 1
Mısra: **52**
Kelime Tipi: **-**
Bağırıp çağırmak, feryat etmek.

Bindi şeyṭān atına dedi ʿazāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden yere ḳıldı efġān

efġāna gelmişlerdenim:

1. **efġāna gelmişlerdenim:***-miş, -ler, -den, -im*
Gazel 182
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Feryada etmeye gelmek.

Gülşen-i rūz-ı elestden bir güle ʿāşıḳ olup
Bülbül-i şūrīdeyem efġāna gelmişlerdenim

efʿi-i dīdebān-ı ġamıñ:

1. **efʿi-i dīdebān-ı ġamıñ:**
Gazel 45
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gam bekçilerinin yılanı.

Gird-i siyāh-ı sīnede gör sūz-ı dağını
Efʿi-i dīdebān-ı ġamıñ şeb-çerāġı var

eflāk:

1. **eflāke:***-e*
Gazel 112
Mısra: **8**
Felekler, gökler, gökyüzü.

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mi̱sl-i gülbāng-ı ceres

2. **eflākde:***-de*
Kıt'a 12
Mısra: **25**
Felekler, gökler, gökyüzü.

Ṭablınıñ āhengiñi gūş edip eflākde
Aḫter-i dümbāle ʿarż etdi nihāl-i benān

eflāke çıḳdı:

1. **eflāke çıḳdı:***-dı*
Gazel 164
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Göklere çıkarmak, yükseltmek.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġān-ı vaṣl ile
Eflāke çıḳdı āteş-i cevriñ fişek seniñ

2. **eflāke çıḳdı:***-dı*

Gazel 194

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Göklere çıkarmak, yükseltmek.

Eflāke çıḳdı nāle vü efġān ey perī
Tīġ-ı müjeñle āh u enīni olanlarıñ

eflāke uçmāġ oynadır:

1. **eflāke uçmāġ oynadır:***-ır*

Murabba 3

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Gökyüzüne uçmak oynatmak (?).

Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

efsāne:

1. **efsāne:**

Gazel 72

Mısra: **10**

Dillere düşmüş, meşhur olmuş hâdise.

Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

efsāne gelmişlerdenim:

1. **efsāne gelmişlerdenim:***-miş, -ler, -den, -im*

Gazel 182

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Efsane gibi ortaya çıkmak.

Kāşif-i esrāra münkir olsa ġam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne gelmişlerdenim

efşān-şerer-i ġamze-i cādū:

1. **efşān-şerer-i ġamze-i cādū:**

Gazel 79

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Cadı gamzesinin kıvılcımlar saçması.

Sīnem ne ʿaceb eylesem ol yāre çerāġān
Efşān-şerer-i ġamze-i cādūsu fişekdir

efser:

1. **efsercesine:**

Gazel 225

Mısra: **10**

Padişah tacı gibicesine.

Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde sāḳī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol vechine efsercesine

efyūna:

1. **efyūna:**

Gazel 113

Mısra: **3**

Afyon, haşhaştan çıkan uyutucu bir madde.

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ
Keyfiyyet-i bengīye nice beñzeye ḥaşḥaş

eger:

1. **eger:**

Gazel 4

Mısra: **12**

Şart edatı, şayet.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

2. **eger:**

Gazel 5

Mısra: **3**

Şart edatı, şayet.

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ḥayātı
Nūş eyler idi laʿliñi İskender [ü] Dārā

3. **eger:**

Gazel 89

Mısra: **12**

Şart edatı, şayet.

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

4. **eger:**

Gazel 124

Mısra: **9**

Şart edatı, şayet.

Eger esrār-ı vaṣlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aṣ

5. **eger:**

Gazel 183

Mısra: **9**

Şart edatı, şayet.

Mürşidiñ tiryāk eger eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde zehr-i mārveş sem görmedim

6. **eger:**

Gazel 205

Mısra: **11**

Şart edatı, şayet.

Ṭabībim merhem-i vaslın eger ṣarmazsa müşkildir
Vücūdum oldu tīġ-ı ġamzesiyle zaḫm-ı ṣad-pāre

7. **eger:**

Gazel 208

Mısra: **4**

Şart edatı, şayet.

Olmazdı behā ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger aḳmişeniñ çevre tel olsa

8. **eger:**

Gazel 224

Mısra: **3**

Şart edatı, şayet.

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna
Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

9. **eger:**

Gazel 226

Mısra: **7**

Şart edatı, şayet.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rüʾyet-i dīdār ise cān ürkütme

10. **eger:**

Gazel 149

Mısra: **10**

"Eğer" edatı.

Fenni bī-şübhe uçar miṣl-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırri der ise eger bu süḫan-efsāneye üf

11. **eger:**

Kıt'a 4

Mısra: **23**

"Eğer" edatı.

Eger oldumsa lāyıḳ ḫilʿate vaṣfımla sulṭānım

Ḳıyem baḫş et efendim şimdi ḳışdır olmasın şālı

12. **eger:**
Kıt'a 10
Mısra: **6**
"Eğer" edatı.

Muḳārin olmaġa saʿy et tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

13. **eger:**
Kıt'a 12
Mısra: **27**
"Eğer" edatı.

Ḫaclegehiniñ eger görse cihān z̲ātını
Ġıbṭ eder idi aña ravża-i bāġ-ı cinān

14. **eger:**
Muhammes 1
Mısra: **11**
"Eğer" edatı.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

15. **eger:**
Gazel 166
Mısra: **7**
"Eğer" edatının nazımda kullanılan biçimidir. // "Eğer, şayet" anlamındaki şart edatı.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

egil:

1. **egilme:***-me*
Gazel 207
Mısra: **1**
Bir yana doğru eğik duruma gelmek; vücudunun belden yukarısını aşağıya doğru eğmek; karşısındakinin baskısına teslim olmak, pes etmek, boyun eğmek.

Ey ḳaşı yā egilme hezār āşnālara
Ḳaddiñ ḫamīde etme begim merḥabālara

egn:

1. **egnime:***-i, -m, -e*
Gazel 30
Mısra: **8**
Sırt, üst, beden.

Sīm-bāzuñdur felekde ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

ehālī:

1. **ehāli:**
Kıt'a 5
Mısra: **11**
Halk.

Ehāli şükr edip der Fennīyā tārīḫini gūş et
Revā Ḥaḳ beldeye ʿallāme müftī-i enām oldu

ehāli-i behişt:

1. **ehāli-i behişt:**
Kaside 1
Mısra: **87**
Kelime Tipi: **-**
Cennette yaşayanlar.

Çıḳdılar ḳarşı aña cümle ehāli-i behişt
Ṭurdular dest-i kemer-beste gürūh-ı ġılmān

eḥibbā:

1. **eḥibbādan:** *-dan*
Kıt'a 5
Mısra: **7**
Dostlar, tanıdıklar, arkadaşlar.

Kimi dāniş-peẕīr-i müddeʿi kimi eḥibbādan
Aña tebrīge varmaḳ Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

2. **eḥibbādan:** *-dan*
Kıt'a 5
Mısra: **7**
Dostlar, tanıdıklar, arkadaşlar. II Âşıklar.

Kimi dāniş-peẕīr-i müddeʿi kimi eḥibbādan
Aña tebrīge varmaḳ Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

ehl-i dil-i müncelī:

1. **ehl-i dil-i müncelī:**
Kıt'a 7
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Parlak gönül ehli.

Ḥażret-i Seyyid Rıżā bende-i şeyḫ-i ʿaṭā
Sālik-i rāh-ı Ḫudā ehl-i dil-i müncelī

ehl-i hüner:

1. **ehl-i hüner:**
Gazel 63
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hüner sahipleri, marifetliler.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

ehl-i iḥsān:

1. **ehl-i iḥsān:**
Gazel 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Iyilik, bağış sahipleri, iyilik yapanlar, bağışta bulunanlar.

Ehl-i iḥsān etmede māżī vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i ḥāżır ṣarf edip eyler binā

ehl-i ʿirfāna:

1. **ehl-i ʿirfāna:** *-a*
Gazel 227
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
'ârifler.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

ehl-i ʿişyān:

1. **ehl-i ʿişyān:**
Kaside 1
Mısra: **154**
Kelime Tipi: **-**
İsyankar, isyan eden.

Şübhe yoḳdur seniñ ey seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād olur ehl-i ʿişyān

ehl-i kemāl:

1. **ehl-i kemāl:**
Gazel 4
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ilim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ o teslīm-i rıżāsında
Yerin ḫākister eyler bārveş ehl-i kemāl ammā

2. **ehl-i kemāl:**
Gazel 88
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ilim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḥayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

3. **ehl-i kemāl:**
Gazel 175
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ilim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı viṣāliñ ʿalīl olan
Çekdi dü dīdesine o ehl-i kemāl mīl

ehl-i süḫan:

1. **ehl-i süḫan:**
Gazel 34
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Söz sahipleri. // Şiir erbabı, şairler.

Dedi bir ehl-i süḫan ġonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o ṭıflıñ tārīḫ

ehl-i vaḳ[i]t:

1. **ehl-i vaḳ[i]t:**
Gazel 188
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Zamanın gerektirdiği şekilde hareket eden, zamana uyan, mizaca ve duruma göre konuşan kimse.

Miyān-ı güft ü gūda ehl-i vaḳ[i]t ḳīl u ḳāl eyler
Necefle mū-miyānıñ seyr eden ʿayn-ı taḫayyülden

ejderhā:

1. **ejderhā:**
Gazel 245
Mısra: **4**
Bin tane başı olan efsanevî, korkunç ve pek büyük bir hayvan, büyük yılan.

Feṭḥ olunmaz bir ṭılsım-ı müşkil-i āmādedir
Daḫme-i vuṣlatda ejderhā miṣāli kākülü

ekl:

1. **ekli:***-i*
Gazel 187
Mısra: **9**
(Ar.) i. yiyecek, gıda.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

ekl ed:

1. **ekl ed:***-er, -señ*
Gazel 219
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yemek yeme.

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

ekl eder:

1. **ekl eder:***-er*
Kaside 2
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yemek yeme.

Pīşgāhıñda livāʾı eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine ḫavfıñla ḳışr-ı naḫl-i bīd

ekl et:

1. **ekl et:**
Gazel 24
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yemek yeme.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

ekl eylemez:

1. **ekl eylemez:** *-mez*
Gazel 241
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyi yemek.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis zāhidiñ bāsūrun incitmiş
Ġınā-āver olup ekl eylemez ol şimdi bulġuru

eklen:

1. **eklendi:** *-di*
Gazel 133
Mısra: **8**
Eklenmek, ilave edilmek.

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ maṣrafı maẕbūṭ

ekl-i ḥabbü'l-zeheb:

1. **ekl-i ḥabbü'l-zeheb:** *-dir*
Gazel 163
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Altın sarısı hapı tutmak.

Yüz bulup çıḳdı yine başdan uzandı ḫāline
ʿĀşıḳān ekl-i ḥabbü'l-zehebdir perçemiñ

ekseriyyā:

1. **ekseriyyā:**
Gazel 104
Mısra: **8**
Genelde, çoğu zaman.

Ne ʿaceb bint-i rezi görse kimi rūʾyāda
Ekseriyyā bu düşü zāhide taʿbīr ederiz

eksik verir ise:

1. **eksik verir ise:**
Müstezad 2
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Eksik verir ise.

Eksik verir ise zer-maḥbūb-ı viṣālin
ʿUşşāḳına mālın

el:

1. **elimizde:**
Gazel 221
Mısra: **1**
İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.

Meclisde ḫafī yār ile fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye dermān elimizde

2. **elimizde:**
Gazel 221
Mısra: **4**
İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān
Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde

3. **elimizde:**
Gazel 221
Mısra: **6**
İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.

Evrād edip ol laʿl-i leb zāde-i şeyḫi
Görseñ ne çeker sübḥa-i mercān elimizde

4. **elimizde:**
Gazel 221
Mısra: **8**
İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.

Kūyunda raḳīb içün o māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

5. **elimizde:**
Gazel 221
Mısra: **10**
İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

6. **eli:**-*i*
Kıt'a 7
Mısra: **6**
Bedenin bir uzvu.

Şāʿir-i Nābī-zemān-ı nüktever-i dür-feşān
Olsa n'ola bī-gümān sırr-ı ʿaṭādan eli

7. **elimizde:**
Gazel 221
Mısra: **2**
İrade, iktidar.

Meclisde ḫafī yār ile fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye dermān elimizde

8. **elde:**-*de*
Gazel 81
Mısra: **10**
Bedenin bir uzvu, el.

Rind evrād eyleyip dendānıñı pīr-i muġān
Sübḥa-i cām elde sāḳī reng-i lülü çevrilir

9. **elde:**-*de*
Gazel 95
Mısra: **9**
El II Güç, iktidar, irade.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

10. **elimde:**-*im, -de*
Gazel 217
Mısra: **7**
El, yed. Sahiplik, mülkiyet.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

11. **elde:**-*de*
Kıt'a 10
Mısra: **28**
1. Bedenin bir uzvu; el, yed. 2. Bir şeye sahip olmak.

Ṣafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı
Revā mı gülşen-i aġūşuña sen elde aġżāb ol

el çek:

1. **el çek:**
Gazel 31
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Vaz geçmek.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

2. **el çek:***-elim*
Gazel 185
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **Deyim**
Ilgisini kesmek, dünyadan el etek çekmek.

Neşāṭ-ı pīrezen-i bint-i rezden el çekelim
ʿAraḳla rūy-ı nigārı derūna ḥal çekelim

3. **el çek:***-ip*
Gazel 143
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ilgisini kesmek, vaz geçmek.

Meclis-i dilde ḫayāl-i cām-ı laʿl-i yār ile
El çekip peymāne vü mey-ḫāneden etdim ferāġ

el çekdi:

1. **el çekdi:***-di*
Muhammes 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Vaz geçmek.

Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş eyleyince zāhid-i ḫannās

2. **el çekdi:***-di*
Gazel 110
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ilgisini kesmek, dünyadan el etek çekmek.

Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫıred ecnās

el çekip:

1. **el çekip:**
Gazel 24
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Vaz geçmek.

El çekip cām-ı Cem-i ser şār-ı meyden Fenniyā Cennet-i vaṣlında yāriñ ḳana ḳana kevs̱er iç

2. **el çekip:**
Gazel 54
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Vaz geçmek.

El çekip ẕeyl-i kibār-ı ġırreden şimdi göñül Bī-mürüvvet ker ü fer cühhāle etmez iʿtibār

el öpmege:

1. **el öpmege:***-mek, -e*
Gazel 208
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
(Birinin) elini öpmek II bir işi yaptırmak için çok yalvarmak; dalkavukluk etmek.

Girse elime ben daḫı būs eyler idim līk

Bir penbe gibi öpmege şāyeste el olsa

el uzatmış:

1. **el uzatmış:** *-mış*
   Gazel 198
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Karışmak, müdahele etmek, saldırmak.

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft gū

el verir:

1. **el verir:** *-ir*
   Gazel 59
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Yardımda bulunma.

Sen ḫān-ḳāh-ı mey-kededen çıḳma rind iseñ
Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

2. **el verir:** *-ir*
   Gazel 59
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   İmkanı olmak, mümkün olmak, uygun olmak.

Baṣṣa rikāb-ı vuṣlata cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i fürs böyle el verir

elan:

1. **elān:**
   Kaside 1
   Mısra: **90**
   Şimdi, şu anda, halen.

Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

elbet:

1. **elbet:**
   Gazel 146
   Mısra: **1**
   Ar. e. Mutlaka. Behemehâl: Elbette gider gelen cihana.

Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri ṣaġ
Eyledi ġamzelerim murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

2. **elbet:**
   Gazel 22
   Mısra: **4**
   Mutlaka, muhakkak ki.

Püşt-i dildāra n'ola vażʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

3. **elbet:**
   Gazel 73
   Mısra: **8**
   Mutlaka, muhakkak ki.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feṭḥ eden elbet ez̲ān verir

4. **elbet:**
   Gazel 107
   Mısra: **4**
   Mutlaka, muhakkak ki.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız

5. **elbet:**
   Gazel 135

Mısra: **2**

Mutlaka, muhakkak ki.

Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḥaẓ
Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḥaẓ

6. **elbet:**

Gazel 141

Mısra: **12**

Mutlaka, muhakkak ki.

Yürise ḫaṭṭ-ı İmām-zāde n'ola ʿārižına
Fenniyā cemʿ-i cemāʿat eder elbet cāmiʿ

7. **elbet:**

Gazel 163

Mısra: **5**

Mutlaka, muhakkak ki.

Ḫvāb-ı ġafletde çıkıp fesden eder elbet ẓuhūr
Meh yüzüñ māhiyyetiçün tār-ı şebdir perçemiñ

8. **elbet:**

Gazel 218

Mısra: **3**

Mutlaka, muhakkak ki.

Deryā-yı mecāz elbet olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i mübārek ṭurulunca

9. **elbet:**

Kaside 1

Mısra: **153**

Elbet, mutlaka.

Şübhe yoḳdur seniñ ey seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād olur ehl-i ʿiṣyān

elbette:

1. **elbette:**

Gazel 8

Mısra: **4**

Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

Bāl açsa n'ola zülfüne zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü] reyḥāna teḳarrüb

2. **elbette:**

Gazel 10

Mısra: **8**

Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye hüccāc ile merkeb

3. **elbette:**

Gazel 46

Mısra: **3**

Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

Yüz bulup çıḳdı o başdan eder elbette ḫaṭā
Leşker-i Çīn-i Ḫoten ṭurre-i Tatarıdır

4. **elbette:**

Gazel 109

Mısra: **5**

Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

Mey-i ṣahbāyı ṣunar pīr-i muġān elbette
Sālik-i ṣādıḳına mürşidi etdik de nefes

5. **elbette:**

Gazel 121

Mısra: **4**

Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

6. **elbette:**
Gazel 128
Mısra: **4**
Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile baḫş etmede ʿuşşāḳ
Elbette olur ders-i menāṣıbda muʿārıż

7. **elbette:**
Gazel 169
Mısra: **4**
Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf olsa ʿaceb mi
Ruḫsārıña revnaḳ verir elbette terāşıñ

8. **elbette:**
Gazel 203
Mısra: **13**
Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

Bī-iştibāh helāk olur elbette mār-nefes
Tiryāḳ-ı vird-i mürşid ile engerekse de

9. **elbette:**
Gazel 228
Mısra: **7**
Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

Zerger-i mürşid eder ḫāliṣ-ʿayār elbette
Daġal-ı zühdü ḳoyup pūte-i vird-i ḳāle

10. **elbette:**
Gazel 121
Mısra: **4**
Elbette, şüphesiz, mutlaka.

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

11. **elbette:**
Kaside 1
Mısra: **148**
"Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında kullanılan kelime.

Der-i beytinde çerāġ olmaġa saʿy et ey dil
Ḫādim-i pādişeh elbette olur nāʾil-i nān

elde eder:

1. **elde eder:***-er*
Gazel 111
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Elde etmek.

Ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-berle heme āvīze
Zāhidān elde eder sübḥa-i mercāna heves

elde ṭut:

1. **elde ṭut:**
Gazel 110
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Elinde tutmak, bulundurmak.

Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānıñ ḥürmeten zāhid
Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās

ele gir:

1. **ele gir:***-mez*
Gazel 218
Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Ele geçmek.

Pek bağla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

ele girmez:

1. **ele girmez:** *-mez*
Gazel 238
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Ele geçmek.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

elfāẓ:

1. **elfāẓ:**
Gazel 134
Mısra: **1**
Kelimeler, lafızlar.

Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

2. **elfāẓ:**
Gazel 134
Mısra: **2**
Kelimeler, lafızlar.

Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

3. **elfāẓ:**
Gazel 134
Mısra: **4**
Kelimeler, lafızlar.

Neşāṭ-ı vaṣlla lüknet-i zebānın eyleme taʿyīb
Mey-i laʿliñle sāḳī şuḳḳa-i mestānedir elfāẓ

4. **elfāẓ:**
Gazel 134
Mısra: **6**
Kelimeler, lafızlar.

Lebiñ ẕikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında
Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẓ

5. **elfāẓ:**
Gazel 134
Mısra: **8**
Kelimeler, lafızlar.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

6. **elfāẓ:**
Gazel 134
Mısra: **10**
Kelimeler, lafızlar.

Görünce şerbet-i laʿlin tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya kendini dīvānedir elfāẓ

7. **elfāẓı:** *-ı*
Gazel 110
Mısra: **3**
Kelimeler, sözler.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

8. **elfāẓı:** *-ı*
Muhammes 1
Mısra: **9**
Kelimeler, sözler.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār
ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı
seng ile ḳaṭᶜ etmede
elmās

el-ḥaḳ:

1. **el-ḥaḳ:**
Kıt'a 2
Mısra: **24**
"Hak ve gerçek olan budur" anlamına gelen ifade.

Tārīḫ-i mevlidin
oḳuyan Fenniyā desin
El-ḥaḳ rebīᶜde Rābiᶜa
sulṭān göründü māh

2. **el-ḥaḳ:**
Kıt'a 14
Mısra: **24**
"Hak ve gerçek olan budur" anlamına gelen ifade.

Fenni ver ṣāḥib-i
ebnāsına bu tārīḫi
Eylediñ ṣan İremi
cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

elif:

1. **elif:**
Gazel 107
Mısra: **2**
Arap alfabesinin ilk harfi II Sevgilinin boyu.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı
żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif
ḳaddim āhımız

2. **elif:**
Gazel 116
Mısra: **1**
Arap alfabesinin ilk harfi II Sevgilinin boyu.

Elif ḳaddiñ dehānıñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret
saña taᶜlīm göstermiş

elime girse:

1. **elime girse:***-se*
Gazel 208
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **Deyim**
Eline geçmek, elde etmek, ulaşmak, sahip olmak.

Girse elime ben daḫı
būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege
şāyeste el olsa

elin būs et:

1. **elin būs et:**
Gazel 20
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Elini öpmek.

elinden çeker:

1. **elinden çeker:***-er*
Gazel 76
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bir kimse yüzünden sıkıntı çekmek, bunalmak.

İnfiṣāl ile edip cāh-ı
viṣālin iḳrār
Ne çeker Zāde-i
Mollānıñ elinden dil-i
zār

elma:

1. **elma:**
Gazel 114
Mısra: **8**
Elma.

Ne nā-dīde fen īcād
eyleyip dil ġabġabıñ
cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine
bir elma ṣıġındırmış

elmās:

1. **elmās:**

Gazel 110

Mısra: **4**

Billûrlaşmış saf karbondan ibâret, çok sert, çok kıymetli parlak taş.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

elmās ḳaṭʿ etmede:

1. **elmās ḳaṭʿ etmede:** *-me, -de*

Muhammes 1

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Elmas kesmek.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı seng ile ḳaṭʿ etmede elmās

elsine-i nāsda:

1. **elsine-i nāsda:** *-da*

Kıt'a 12

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Halk dili.

Buña töhmet-i mey deyü elsine-i nāsda
El-veledü sirri ebīh nāṭıḳa-i ekberān

elṭāf:

1. **elṭāf:**

Gazel 152

Mısra: **2**

Lütuflar, iyilikler, cömertlikler.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

elvān:

1. **elvān:**

Gazel 113

Mısra: **6**

Birkaç renkli, alacalı, rengârenk.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile ʿālemde münaḳḳaş

elvān-ı bengāli:

1. **elvān-ı bengāli:** *-i*

Kıt'a 4

Mısra: **16**

Kelime Tipi: **-**

Bengâl şehrinin renkleri.

Felek güş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et
Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

el-veledü sirri ebīh:

1. **el-veledü sirri ebīh:**

Kıt'a 12

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Çocuk babasının sırrıdır.

Buña töhmet-i mey deyü elsine-i nāsda
El-veledü sirri ebīh nāṭıḳa-i ekberān

elyaḳ:

1. **elyaḳ:**

Gazel 157

Mısra: **2**

Daha münasip, daha layık.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

em:

1. **emdürme:** *-dür, -me*
Kıt'a 9
Mısra: **16**
Dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek.(TDK) // Sormak.

Ġınā-āver olunca şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan
Aña emdürme yā Rab mehd-i gerdūn istikrāh

emānet:

1. **emānet:**
Gazel 14
Mısra: **6**
Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.

Şāhīn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im
Murġ-ı dilimiz ḥażret-i Allaha emānet

emek çek:

1. **emek çek:**
Gazel 162
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bir işte çok çalışarak yorulmak; zahmet çekmek.

Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

emel:

1. **emel:**
Gazel 25
Mısra: **11**
Ar. is. Şiddetli arzu. Ümit. tûl-i emel bitmez tükenmez hırs.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

emīn:

1. **emīniñ:** *-iñ*
Gazel 172
Mısra: **9**
Fennî'nin beğendiği çağdaşı şair.

Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

emr-i ḥüsnü:

1. **emr-i ḥüsnü:** *-ü*
Gazel 119
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik emri.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

emr-i ruḫunda:

1. **emr-i ruḫunda:** *-u, -n, -da*
Gazel 217
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yanağın emri.

Çekilmiş ebruvānı iki ṭuġrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ nişānı olmamaḳ üzre

emr-i zī-şān-ı nikāt-ı femi:

1. **emr-i zī-şān-ı nikāt-ı femi:** *-ı*
Gazel 46
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Dudağının inceliklerinin şanlı emri.

Fenniyā şevket-i şiʿrinde Cenābın gūş et
Emr-i z̲ī-şān-ı nikāt-ı femi ḥünkārıdır

emsāli içre:

1. **emsāli içre:**
Kıt'a 9
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Akranı yanında.

Nedīm-i ehl-i ʿirfān ḥażret-i Rāmiz Efendi kim
Müşārün bi'l-benān emsāli içre sālik-i āgāh

emsāli yoḳdur:

1. **emsāli yoḳdur:** *-dur*
Kıt'a 4
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Emsalsiz, eşsiz ve benzersiz.

Ne devletdir olup dāmād-ı şehryār ʿālemde
Murād üzre naẓar-perverdelikde yoḳdur emsāli

emvāc:

1. **emvācı:** *-ı*
Gazel 206
Mısra: **4**
Dalga. (Hakikat yolcusunun bağrındaki yaralar bağlamında).

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

enbāz:

1. **enbāzdır:** *-dır*
Gazel 181
Mısra: **10**
Ortak, eş.

Āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya Fenniyā
Üstād-ṭabʿ Nehriye enbāzdır sözüm

enbiyā:

1. **enbiyā:**
Kaside 1
Mısra: **31**
Ar. Nebi'ler, peygamberler.

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

2. **enbiyāya:** *-y, -a*
Kaside 1
Mısra: **73**
Peygamberler.

Enbiyāya o imām oldu geçip miḥrāba
Bülbül-i ḳāri-i āyāt-ı mübīn-i Ḳurʾān

encüm:

1. **encüm:**
Gazel 34
Mısra: **5**
Ar. is. "Necm"in cem'i. Yıldızlar. Kevkebler, sitâreler.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

2. **encümidir:** *-i, -dir*
Kıt'a 4
Mısra: **12**
Yıldız.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkāli

3. **encüm:**
Kıt'a 13

Mısra: **9**

Arapça "yıldız" anlamına gelen "necm"in çoğulu.

N'ola encüm gibi revnaḳ verirse çerḫ-i ṭāḳında
O maʿkūs-ı ser-miʿmāra dīvān-ḫāne-i dergāh

encümen:

1. **encümen:**

Kaside 1

Mısra: **91**

Meclis II içki meclisi; içki içenler.

Encümen ṣanma riyāż içre çerāġān etdi
Cemʿ edip şevḳ ile ṣad şemʿ-i fürūġı rıḍvān

2. **encümen:**

Kıt'a 1

Mısra: **5**

Meclis II içki meclisi; içki içenler.

Felek bāzīçe ḳılsa encümen mehdine lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile dest-i Süreyyāya

encümen boncuġu:

1. **encümen boncuġu:**

Kaside 1

Mısra: **64**

Kelime Tipi: **-**

Topluluk boncuğu.

Şöyle bir raḫş-ı müzeyyen idi ol eşheb kim
Encümen boncuġu ḥınnāsı şafaḳ pür-elvān

encümen-pīrā:

1. **encümen-pīrā:**

Gazel 172

Mısra: **1**

Meclisi süsleyen.

Bezm-i gülşen rind-i sāḳī encümen-pīrā degil
Böyledir bāġ-ı cihān şimdi neşāṭ-efzā degil

encümveş:

1. **encümveş:**

Kıt'a 14

Mısra: **11**

Yıldız gibi.

Çerḫ-i ṭāḳına n'ola encümveş ʿaks ise Ser-miʿmār-ı muḥallā-yı dīvān-ḫāne vü ṭāḳ

endāzelen:

1. **endāzelendikçe:***-dik, -çe*

Gazel 213

Mısra: **8**

Ölçmek (Güzellik kumaşı bağlamında).

Ṣaḳın ʿarż etmesin bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra
Olur fersūde ḳuṭn-ı vuṣlatı endāzelendikçe

endek:

1. **endek:**

Gazel 48

Mısra: **2**

Az, eksik.

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gün güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

enderūn-ı dil-i ʿuşşāḳ:

1. **enderūn-ı dil-i ʿuşşāḳ:**

Gazel 72

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Âşıkların gönlünün içi.

Vaʿd edip ġonçe-i vaṣlın o Çiçekçi-zāde
Enderūn-ı dil-i ʿuşşāḳını gül-ḫāne yapar

enderūnuñ ac:

1. **enderūnuñ ac:**
Gazel 21
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İçini açmak.

Versin leẕeẕ mevācibin ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

engerek:

1. **engerekse:***-se*
Gazel 203
Mısra: **14**
Engerekgillerden, başı üç köşeli, rengi siyah veya siyaha yakın, taşlık ve güneşli yerlerde yaşayan zehirli bir yılan. (vipera aspis).

Bī-iştibāh helāk olur elbette mār-nefes
Tiryāḳ-ı vird-i mürşid ile engerekse de

engübīne:

1. **engübīneden:***-den*
Gazel 191
Mısra: **4**
Bal.

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

engūr:

1. **engūru:***-u*
Gazel 120
Mısra: **4**
Üzüm. II ḫūm-ḫāne bağlamında şarabın ham maddesi, sevgilinin aşk sarhoşu eden şarabının özü.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip sābit
O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

engüşt ber-leb olsalar:

1. **engüşt ber-leb olsalar:***-sa, -lar*
Kıt'a 13
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Parmağı ağzında olmak. II Şaşırmak.

ʿAceb mi olsalar engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāşā eyleyenler naḳşını bay u gedā hem şāh

envāʿ-ı çiçek:

1. **envāʿ-ı çiçek:***-den*
Gazel 163
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Çiçek türleri.

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

envāʿ-ı dürūġ:

1. **envāʿ-ı dürūġ:**
Gazel 123
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yalan çeşitleri.

Ferdālara ṣalmaḳ bizi cānāneye maḫṣūṣ
Envāʿ-ı dürūġ vaʿd-i muṣannaʿ ile Fennī

enver:

1. **envere:***-e*
Gazel 12
Mısra: **2**
Aydınlık, ışıklı, parlak.

Pervāne-ṣıfat şemʿ-i cemāliñ cevelān et

Sūzān olup ol envere
baḫş-ı dil ü cān et

er:

1. **erse:** *-se*
Gazel 112
Mısra: **8**
Ermek, ulaşmak.

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı
cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne miṣl-
i gülbāng-ı ceres

2. **ermeden:**
Gazel 244
Mısra: **8**
Ermek, ulaşmak.

Ḫumār-ı meyle varmış
ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḫfī gelip sen sāḳiyā
ṣun mey

3. **er:**
Gazel 70
Mısra: **6**
Erkek; yiğit, kahraman kimse.

Çekme tīġ-ı nigehiñ
ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıña
Er olan ālet-i şemşīrini
aʿdāya çeker

erbāb-ı naẓm:

1. **erbāb-ı naẓm:**
Gazel 132
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Nazm erbabı, şairler.

Erbāb-ı naẓm içünde
ʿaceb var mı Fenniyā
Mażmūn ile nikāta verir
böyle irtibāṭ

ercesine:

1. **ercesine:**
Gazel 225
Mısra: **1**
Erkek gibi.

Ẕü'l-feḳār eyleriz
ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i
dile Ḥaydercesine

eri:

1. **erirdi:** *-r, -di*
Gazel 5
Mısra: **5**
Eriyip azalmak II yok olmak.

Reşk-āver olup āteş-i
laʿliñle erirdi

Görse lebiñi şehd-i
Semerḳand u Buḫārā

er-i peydā:

1. **er-i peydā:**
Gazel 239
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mevcut bir yiğit (?).

Bu nevm-i teġāfülde
bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

eriş:

1. **erişir:** *-ir*
Kıt'a 1
Mısra: **6**
Erişmek, ulaşmak.

Felek bāzīçe ḳılsa
encümen mehdine
lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile
dest-i Süreyyāya

erḳām-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ u ḫālin:

1. **erḳām-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ u ḫālin:** *-i, -n*
Gazel 199
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yanağındaki ayva

tüylerinin ve benin güzel rakamları.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ u ḫālin būsına tezyil
Tefekkür defter-i hecr-i viṣālinde ḥisābım bu

erlig:

1. **erligiñ:**-*in*
Gazel 147
Mısra: **6**
Erlik, yiğitlik.

Baʿd-ez-īn bikrin izāle edemez bint-i reziñ
Ḳaldı zühhādıñ riyāsı erligiñ turunc-ı bāġ

ervāḥıçün:

1. **ervāḥıçün:**
Kaside 1
Mısra: **159**
Ruhu için, ... hürmetine.

Āl u evlādınıñ aṣḥābınıñ ervāḥıçün
Gül-i ḫoş-būy-ı hedāyā ola ẕikr-i Ḳurʾān

eryāḥ:

1. **eryāḥ:**
Muhammes 1
Mısra: **22**
?.

Tefehhüm eyle ey Keyvān çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ
Esip ṣavurmada sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi eryāḥ

eryāl:

1. **eryāle:**-*e*
Gazel 54
Mısra: **2**
Riyal, para birimi.

Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez iʿtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder Eryāle etmez iʿtibār

erziz:

1. **erziz:**
Gazel 232
Mısra: **14**
Kalay maddesi.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

es:

1. **esdikçe:**-*dikce*
Gazel 80
Mısra: **5**
Esmek.

Mışr-ı dilde bād-ı semm-i āhım esdikçe o şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek ṣolmuş bulanmış nīlüfer

2. **es:**
Gazel 112
Mısra: **10**
Esmek.

Vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā
Yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā gehī yārāna es

3. **esen:**-*en*
Gazel 228
Mısra: **9**
(hava için) bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek.

Fenniyā gülşen-i ṭabʿıñda esen bād-ı nikāt
Ḳondurur murġ-ı hezārānları daldan dala

es-:

1. **eser:** *-er*
Gazel 39
Mısra: **6**
(Hava için) Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek, esmek.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

eş olma:

1. **eş olma:** *-ma*
Gazel 108
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yâr, dost, arkadaş, hemhal olmak.

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

esʿad:

1. **esʿadıñ:** *-ıñ*
Gazel 86
Mısra: **11**
Esad (özel isim).

Nihāl-i naẓm [u] belāġatde Esʿadıñ Fennī
Bahār-ı güfte-i mażmūnu tāze bār mıdır

eşʿār:

1. **eşʿār:**
Gazel 68
Mısra: **10**
Şiirler, manzum olarak kaleme alınmış eserler.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile eşʿār kendin gösterir

2. **eşʿārını:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 162
Mısra: **10**
Şiirler, manzum olarak kaleme alınmış eserler.

Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

3. **eşʿārıñ:** *-ın*
Gazel 78
Mısra: **11**
Şiirler.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile z̲ī-şān olur

4. **eşʿārıñı:** *-ıñ, -ı*
Gazel 138
Mısra: **7**
Şiirler.

Olmasın naẓmıñ Muṭavvel bāʿiṣ̲-i renc-i ṣudāʿ
Sen Müfīd ü Muḥtaṣar ḳıl Fenniyā eşʿārıñı

5. **eşʿārıñı:** *-ı, -ñ, -ı*
Gazel 212
Mısra: **9**
Şiirler.

Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

6. **eşʿārı:** *-ı*
Gazel 232
Mısra: **14**
Şiirler.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

7. **eşʿārını:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 230
Mısra: **9**
Şiirler.

Oḳuyup Fenniyā
eşʿārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ
oldum ben de meftūnu

eşʿār-ı leẕīẕiñ:

1. **eşʿār-ı leẕīẕiñ:** *-iñ*
Gazel 208
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Lezzetli şiirler.

Fennī saña şāʿir der
idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ
ʿasel olsa

esās:

1. **esāsı:**
Gazel 67
Mısra: **5**
Temel, asıl, hakikat.

Yoḳdur esāsı tevbe vü
ʿahdinde zāhidiñ
Ḥışn-i ḥaṣīni gāhīce
yapar yıḳar

2. **esāsı:** *-ı*
Gazel 208
Mısra: **9**
Esas, temel(su kemeri inşaatının temeli, esası).

ʿĀlemde esāsı gibi şol
ḥışn-ı ḥaṣīniñ
Hedm olmaz idi
tevbede zāhid temel
olsa

esb:

1. **esbine:** *-in, -e*
Kaside 1
Mısra: **85**
Far. At, feres.

Keh-keşān ṣanma anı
esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-
güẕerinde ʿunvān

2. **esbi:** *-i*
Kaside 1
Mısra: **71**
At, beygir.

Şeh-süvār oldu
saʿādetle o esbi göricek
ʿAzm edip Mescid-i
Aḳṣāya cenāb-ı sulṭān

esbāba düşüp:

1. **esbāba düşüp:** *-üp*
Gazel 164
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sebeplere düşüp.

Fennī bu esbāba düşüp
sāʿat-i hezār
Döndü daḳīḳa seng-i
ġamıñla felek seniñ

esb-i câme:

1. **esb-i câme:** *-si, -niñ*
Gazel 45
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Elbise atı.

Naẓm-ı Edībi söyle
Leẕīẕīye Fenniyā
Pāyında esb-i
cāmesiniñ çınḳıraġı var

esb-i dilde:

1. **esb-i dilde:** *-de*
Gazel 245
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönül atı; at gibi olan dil, saatin hareketli bir parçası II coşkun, istekli gönül; coşkun, istekli kimse; âşık.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī
olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā
sīne-bend-i Düldülü

esb-i dile:

1. **esb-i dile:** *-e*
   Gazel 49
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül atı.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā derler

2. **esb-i dile:** *-e*
   Gazel 225
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Can ve gönül atı.

Ẕü'l-feḳār eyleriz ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i dile Ḥaydercesine

esb-i dili:

1. **esb-i dili:** *-i*
   Gazel 162
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül atı.

ʿĀzim olup eylerse nīş-i ṣaḥn-ı vefāya
Esb-i dili sende o şehenşāha yedek çek

esb-i ḥarūn:

1. **esb-i ḥarūn:**
   Gazel 22
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Huysuz at.

Püşt-i dildāra n'ola vażʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

esb-i mażmūnun:

1. **esb-i mażmūnun:** *-un*
   Gazel 143
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Mazmun atı.

Esb-i mażmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān
Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāġ

esb-i mey:

1. **esb-i mey:** *-iñ*
   Gazel 45
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap atı.

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre bağı var

esb-i naẓmı:

1. **esb-i naẓmı:** *-ı*
   Gazel 166
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Nazım atı.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

esb-i niyāz:

1. **esb-i niyāz:**
   Gazel 64
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Yalvarma, dilek atı.

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

esb-i pāk-i ṭabʿ:

1. **esb-i pāk-i ṭabʿ:**
Gazel 23
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yaratılışın temiz, pâk atı.

Neşirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

esb-i reh-rev-i hem-pā:

1. **esb-i reh-rev-i hem-pā:**
Gazel 98
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yol arkadaşının atı.

N'ola meydānı alsa eşheb-i Fennī bu vādīde
Feżā-yı naẓma esb-i reh-rev-i hem-pā çıḳar çıḳmaz

esb-i ṭabʿ-ı ḥasībāya:

1. **esb-i ṭabʿ-ı ḥasībāya:** *-ya*
Gazel 62
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Hasîb'in yaratılış atı.

Ṣaḥn-ı süḫanda eşheb-i dil rāh-dāş olur
Zuʿmınca esb-i ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā

esb-i tabʿ-ı pāk:

1. **esb-i tabʿ-ı pāk:**
Gazel 155
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Temiz kabiliyetli at.

Meydān-ı yekke-tāza Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tabʿ-ı pākine Rāġıb süvārı yoḳ

esb-i ṭabʿına:

1. **esb-i ṭabʿına:** *-ı, -n, -a*
Murabba 3
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
1) Mizaç atı 2) Şairin şiirlerinde görülen mizacı.

Fenniyā alsa Leẕīẕī dest-i pākine ḳalem
Esb-i ṭabʿına süvār olmaġa hīç çekmez elem

esb-i viṣāliñ:

1. **esb-i viṣāliñ:** *-iñ*
Gazel 195
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma atı.

Ṣaḳın esb-i viṣāliñ yekke-tāz-ı merd-i zengīden
Hele pek iḥtirāz eyle begim ḍarb-ı üzengīden

esb-i zebān:

1. **esb-i zebān:**
Gazel 226
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dil atı.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda hüner-i ʿÖrfīveş
Ḥışt-ı ḫāmeñle yeter esb-i zebān ürkütme

eşcār-ı pīç-ā-pīç:

1. **eşcār-ı pīç-ā-pīç:**
Gazel 25
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Karma karışık, dolaşık ağaçlar.

Naẓīrim Fenniyā bāġ-ı süḫanda naẓm-ı Reʾfetle

Ṣarıldı yasemenveş gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç

eser:

1. **eser:**
Gazel 183
Mısra: **7**
(Bir şeyin varlığını gösteren) Belirti, alâmet, işaret, iz.

Merḥametden düzd ü ṭāġīde eser meʾmūldur
Şıḥne-i ġaddārveş dehr içre iḳlīm görmedim

eser yoḳ:

1. **eser yoḳ:**
Gazel 37
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Eser yok ll emare/işaret yok.

Eser yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

eşheb:

1. **eşheb:**
Gazel 218
Mısra: **10**
Kır at.

Pek baġla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

2. **eşheb:**
Kaside 1
Mısra: **63**
Kır at.

Şöyle bir raḫş-ı müzeyyen idi ol eşheb kim
Encümen boncuġu ḥınnāsı şafaḳ pür-elvān

eşheb götürüp:

1. **eşheb götürüp:***-üp*
Kaside 1
Mısra: **61**
Kelime Tipi: **-**
Kır at götürmek.

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

eşheb-i cānı:

1. **eşheb-i cānı:***-ı*
Müstezad 2
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Gönül atı.

Bend etmek içün kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş ḳoyma sen anı

eşheb-i dil:

1. **eşheb-i dil:**
Gazel 62
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gönül atı.

Ṣaḥn-ı süḫanda eşheb-i dil rāh-dāş olur
Zuʿmınca esb-i ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā

eşheb-i fennī:

1. **eşheb-i fennī:**
Gazel 98
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Fennî'nin atı.

N'ola meydānı alsa eşheb-i Fennī bu vādīde Feżā-yı naẓma esb-i reh-rev-i hem-pā çıḳar çıḳmaz

eşheb-i ḥükme:

1. **eşheb-i ḥükme:** *-e*
Kıt'a 5
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hüküm atı.

Ne mümkin baʿż-ı ḥükkāmān çıḳmaḳ rāh-ı şerʿīden
Anıñ destinde fetvā eşheb-i ḥükme zaḥm oldu

eşidet monem boḳı mora vallah'ı dıbışḳa:

1. **eşidet monem boḳı mora vallah'ı dıbışḳa:**
Müstezad 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
?.

Eşidet monem boḳı mora vallah'ı dıbışḳa
Luṭf eyle bayāḳa

esip ṣavurmada:

1. **esip ṣavurmada:**
Muhammes 1
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Esip savurma.

Tefehhüm eyle ey
Keyvān çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ
Esip ṣavurmada sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi eryāḥ

esip savursa:

1. **esip savursa:** *-sa*
Gazel 4
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Esip savurmak; rüzgarı esmesi.

Esip savursa da nīm-bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka
Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl ammā

esīr-i ʿanālara:

1. **esīr-i ʿanālara:** *-lar, -a*
Gazel 207
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Eziyete esir olanlara.

Der-bend-i zülfü kalʿa-ı ḥüsnünde ṣad-hezār
Bārī ʿināyet ede esīr-i ʿanālara

eşk:

1. **eşkim:** *-im*
Gazel 92
Mısra: **2**
Göz yaşı.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḳar aḳmaz

2. **eşkim:** *-im*
Gazel 180
Mısra: **2**
Göz yaşı.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

3. **eşkim:** *-im*
Gazel 199
Mısra: **1**
Göz yaşı.

Ḳadeḥ çeşmim iki şişe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

4. **eşkim:** *-im*
Gazel 199
Mısra: **7**
Göz yaşı.

Revān olsa n'ola fikr-i ruḫ ile dīdeden eşkim

Derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ʿālem-tāba ābım bu

5. **eşkime:** *-im, -e*
Gazel 240
Mısra: **3**
Göz yaşı.

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl gibi

6. **eşk:**
Gazel 192
Mısra: **5**
Aşk, sevgi.

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip geh vużū çemen be-çemen

eşkāl:

1. **eşkāli:** *-i*
Kıt'a 4
Mısra: **12**
Görüntü, görünüm.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkāli

eşk-i çeşm:

1. **eşk-i çeşm:**
Gazel 80
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

Mışr-ı dilde bād-ı semm-i āhım esdikçe o şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek ṣolmuş bulanmış nīlüfer

eşk-i çeşmim:

1. **eşk-i çeşmim:** *-im*
Gazel 131
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

2. **eşk-i çeşmim:** *-im*
Gazel 171
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

Ḫaṭṭıñ ebr-i māh-ı tābān olsa da māniʿ degil
Eşk-i çeşmim dilde bārān olsa da māniʿ degil

eşk-i devāzdeh-sāle olduḳda:

1. **eşk-i devāzdeh-sāle olduḳda:** *-duḳ, -da*
Kıt'a 10
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
On iki yıllık göz yaşı olmak.

Revān et dīdeden eşk-i devāzdeh-sāle olduḳda
Ṭarīḳ-i ʿaḳdine meyl eyleyip seyl-āb-ı mīzāb ol

eşk-i firāvān:

1. **eşk-i firāvān:**
Gazel 88
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bol göz yaşı.

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i firāvān dökülür
Ṣadef-i baḥr-i dile ṣan dür-i nisān dökülür

eşk-i teriñ:

1. **eşk-i teriñ:** *-iñ*
Gazel 144
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Taze gözyaşı.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

esmā sulṭān-ı celādetli:

1. **esmā sulṭān-ı celādetli:**
Kıt'a 3
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yürekli Esma Sultan.

Esmā Sulṭān-ı celādetli keremkār-ı cihān
Yapmaġa bu ḥavżı sevḳ etdi dil-i sitāresi

esrār:

1. **esrārında:** *-ında*
Kaside 1
Mısra: **56**
Sırlar, gizler.

Ṭıflveş bī-edeb olma yeter ey kilk-i raḳam
Eyle miʿrācınıñ esrārında ʿayān

2. **esrārını:**
Gazel 28
Mısra: **9**
Gizlenilen ve bilinmeyen şeyler, aklın ermeyeceği işler, gizli hususlar, sırr'ın çoğulu.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

3. **esrār:**
Gazel 68
Mısra: **2**
Ar. sırlar, gizler.

Her ḳaçan Ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār kendin gösterir
Ṣafvet-i āyīneden esrār kendin gösterir

4. **esrār:**
Gazel 76
Mısra: **10**
Ar. sırlar, gizler.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

5. **esrārıñı:** *-ı, -n, -ı*
Müstezad 2
Mısra: **26**
Sırlar. II Sırlar. II [tas.] İlahî hakikatler.

Sırrīye ṣunup bu süḫan-ı āyīne-i Fennī
Esrārıñı maḫfī

esrār-ı çīn-i perçemi:

1. **esrār-ı çīn-i perçemi:** *-i*
Gazel 62
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) perçeminin kıvrımının sırları.

Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur

esrār-ı ʿışḳı:

1. **esrār-ı ʿışḳı:** *-ı*
Gazel 48
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın sırları.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

esrār-ı vaṣlından:

1. **esrār-ı vaṣlından:**-*ından*

Gazel 124

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Kavuşmanın sırları.

Eger esrār-ı vaṣlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aṣ

eşref-i cümle-i ārā:

1. **eşref-i cümle-i ārā:**

Kaside 1

Mısra: **13**

Kelime Tipi: **-**

Ortak kararın en şereflisi.

Eşref-i cümle-i ārā o ḫıdīv-i Dārā
Cedd-i sıbteyn dürü'n-nesl-i Ḫalīlü'l-Raḥmān

eşref-i nūr-ı ḥasan:

1. **eşref-i nūr-ı ḥasan:**

Kıt'a 7

Mısra: **20**

Kelime Tipi: **-**

Hasan'ın nurunun sülalesi.

Ṭoġdu cihān içinde bir burc-ı saʿādetde kim Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i Muḥammed ʿAlī

eşribe:

1. **eşribe:**

Gazel 21

Mısra: **5**

İçilecek şeyler; "şerâb"ın cem'idir: eşribe-i lezîze.

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ eşribe ṣun teşnegāna

eşyā:

1. **eşyāyı:**-*yı*

Gazel 114

Mısra: **3**

Ar. 1. Şeyler, mevcudat.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā ṣığındırmış

2. **eşyāya:**-*ya*

Gazel 137

Mısra: **5**

Ar. 1. Şeyler, mevcudat.

İmʿān ile eşyāya naẓar eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı nevāt dānede maḥfūẓ

3. **eşyāya:**-*ya*

Gazel 89

Mısra: **8**

Mevcudat, yaratılmış olan her şey.

Boyandı laʿl-i sāḳī reng-i ḫūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya ammā mülde sārīdir

4. **eşyāsı:**-*sı*

Gazel 11

Mısra: **5**

Türlü amaçlarla kullanılan, insan yapısı, taşınabilir cansız nesnelerin bütünü. Kaynak:Tdk.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

et:

1. **etmede:**

Gazel 3

Mısra: **7**

Etmek, eylemek.

Ehl-i iḥsān etmede māżī vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i ḥāżır ṣarf edip eyler binā

2. **edip:**
Gazel 9
Mısra: **10**
Etmek, eylemek.

Sirişk-i dānişim zāhid görünce şişe-i dilde
Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

3. **et:**
Gazel 12
Mısra: **4**
Etmek, eylemek.

Teşrīf edicek ḫāneñe her maḳdem-i pākin
Ḫāk-i rehini çeşmiñe ḳuḥl-ı Ṣıfahān et

4. **et:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Etmek, eylemek.

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

5. **et:**
Gazel 12
Mısra: **8**
Etmek, eylemek.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe merhem-i dühün belesān et

6. **et:**
Gazel 12
Mısra: **10**
Etmek, eylemek.

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

7. **etmege:**
Gazel 12
Mısra: **9**
Etmek, eylemek.

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

8. **etdirir:**
Gazel 26
Mısra: **7**
Etmek, eylemek.

Etdirir her mey-keş-i ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū
Ṣu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır ḳadeḥ

9. **etdi:**
Gazel 62
Mısra: **4**
Etmek, eylemek.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

10. **etmege:**
Gazel 85
Mısra: **7**
Etmek, eylemek.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā lāle-i ḥamrā biter

11. **edip:** *-ip*
Gazel 97
Mısra: **4**
Etmek, eylemek.

Oḳur ḫayāl-i dili muḫtaṣar geçer aramaz

Binā-yı ʿāşıḳına ṣarf-ı ẕihn edip varamaz

12. **etmede:** *-me, -de*
Gazel 97
Mısra: **7**
Etmek, eylemek.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

13. **etdik:**
Gazel 109
Mısra: **6**
Etmek, eylemek.

Mey-i ṣahbāyı ṣunar pīr-i muġān elbette
Sālik-i ṣādıḳına mürşidi etdik de nefes

14. **etmese:** *-me, -se*
Gazel 113
Mısra: **13**
Etmek, eylemek.

Fennīye yine etmese bir ġonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i dem-keş

15. **etmiş:**
Gazel 129
Mısra: **5**
Etmek, eylemek.

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

16. **etmededir:**
Gazel 155
Mısra: **3**
Etmek, eylemek.

Dāʾim taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd
Zīrā ki devr-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

17. **etmiş:**
Gazel 174
Mısra: **7**
Etmek, eylemek.

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar ḳıl gelū degil

18. **et:**
Gazel 230
Mısra: **2**
Etmek, eylemek.

Kenār-ı cūda ʿarż et serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

19. **eder:** *-er*
Gazel 128
Mısra: **8**
Etmek, eylemek, yapmak.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

20. **edip:** *-i, -p*
Kaside 1
Mısra: **37**
Etmek II Olarak.

Ẓulmet-i küfre şafaḳ gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem ʿālemi nūr-ı imān

etdi:

1. **etdi:**
Gazel 40
Mısra: **2**
Etmek, eylemek II yapmak.

Bintü'l-ʿinebiñ būs edicek laʿlini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsid

2. **etdi:**
Gazel 117
Mısra: **8**
Etmek, eylemek II yapmak.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

eteklik:

1. **eteklik:**
Gazel 7
Mısra: **8**
Eteklik, elbisenin belden aşağıda kalan kısmına giyilen kıyafet.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

etme:

1. **etme:**
Gazel 21
Mısra: **8**
Yapmak , etmek.

Versin leẕeẕ mevācibin ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

2. **etme:**
Gazel 109
Mısra: **2**
Yapmak , etmek.

Düşdü sevdāsına dil perçemin[iñ] ḳıldı heves
Etme şeydā anı ey pādişeh-i mülket-i Fes

3. **etme:**
Gazel 59
Mısra: **7**
Etmek, eylemek, yapmak.

Bezm-i ḥacāle maḥrem rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol ḫalel verir

etmede:

1. **etmede:**
Gazel 70
Mısra: **3**
Yapmak, etmek.

Şanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

etmek:

1. **etmekde:**
Gazel 144
Mısra: **6**
Yapmak, etmek.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

etmez:

1. **etmez:**
Gazel 135
Mısra: **6**
Etmemek, yapmamak.

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẕ

2. **etmez:**
Gazel 146
Mısra: **8**
Etmemek, yapmamak.

Bāde-i laʿlini nūş etmege meʾẕūn olsam

Cān ḥalḳıma degin
etmez idim anı ferāġ

eṭrāf:

1. **eṭrāfına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 160
Mısra: **5**
Ar. Taraf'lar, yanlar, canipler.

Kūzeler mi ḳodıñ
eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ
Naẓar et çāh-ı
zeneḫdānıña zemzem
gibisin

2. **eṭrāfı:** *-ı*
Gazel 16
Mısra: **3**
Bir yer veya şeyi kuşatan, çevreleyen yerler, çevre.

Eṭrāfı fiten başdı aġıp
gitmede mīzān
Ḫalḳ düşdü boġaz
derdine dirhemde
ḥavādiṣ

3. **eṭrāf:**
Gazel 152
Mısra: **8**
Bir yer veya şeyi kuşatan, çevreleyen yerler, çevre.

O meh-pāre ile maḫfī
ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen
meclise ʿases ile eṭrāf

eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde:

1. **eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde:**
Muhammes 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kulların yanlış yola sapma yönleri.

Meleklerle felekde
etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı
ʿibāde şimdi ol ḫannās

etse:

1. **etse:**
Gazel 240
Mısra: **10**
Etmek, eylemek, yapmak.

Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
ʿaceb mi şerer gibi

etsin:

1. **etsin:**
Gazel 46
Mısra: **9**
Yapmak, etmek.

Beyʿ ederken dür-i
vaṣlın ḳo tehevvür etsin
Sūd eden biri lüknet-i
güftārıdır

evc-i ʿalā:

1. **evc-i ʿalā:**
Gazel 29
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
En yüce zirve.

Bu mu sebeb
vaḳ[i]tinden mi ġıdā
aḫẕ eyler
Evc-i ʿalāda hümā-
perde cemīʿ-i ervāḥ

evc-i ʿālīde:

1. **evc-i ʿālīde:** *-de*
Gazel 108
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ulu zirve.

Fenniyā pey-rev olan
naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per
açar bāl-ı meges

evc-i ḫüsn:

1. **evc-i ḫüsn:** *-üñ, -de*
Gazel 205
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**

Naz ve güzelliğin en yüksek yeri.

Hümāāsā n'ola cevlān ederse evc-i ḥüsnüñde
Hevā-yı perçemiñle murġ-ı diller oldu āvāre

evḳāt:

1. **evḳātı:** *-ı*
Gazel 115
Mısra: **6**
Ar. Vakt'lar, zamanlar.

Ebrūsu n'ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

evlā:

1. **evlādır:** *-dır*
Gazel 109
Mısra: **3**
Daha uygun, daha iyi, daha lâyık.

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır
Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

evliyā olduñ:

1. **evliyā olduñ:** *-duñ*
Gazel 219
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Evliya geçinmek:.

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar zāhid
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

evrād edip:

1. **evrād edip:** *-ip*
Gazel 221
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sürekli zilretmek, dua etmek.

Evrād edip ol laʿl-i leb zāde-i şeyḫi
Görseñ ne çeker sübḥa-i mercān elimizde

evrād eyleyip:

1. **evrād eyleyip:** *-yip*
Gazel 81
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Çokça anmak, dilinden düşürmemek, sürekli zikretmek.

Rind evrād eyleyip dendānıñı pīr-i muġān
Sübḥa-i cām elde sāḳī reng-i lülü çevrilir

evrādını tiryāk eyleyip:

1. **evrādını tiryāk eyleyip:** *-yip, -*
Gazel 183
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Duaları şifa saymak.

Mürşidiñ tiryāk eger eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde zehr-i mārveş sem görmedim

evrāḳ-ı nikātın:

1. **evrāḳ-ı nikātın:** *-ı, -n*
Müstezad 1
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
İncelikler sayfası.

Pīrāye-i destārım edip ʿārif-i ẕātın
Evrāḳ-ı nikātın

evrāḳ-ı zīver:

1. **evrāḳ-ı zīver:**
Gazel 107
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Zîver (öl. 1202/1787-88)'in kağıtları, şiirleri.

Yazdıḳça vird-i şiʿr-i Ḥasībāyı Fenniyā
Evrāḳ-ı Zīver ile pür oldu külāhımız

evṣāf:

1. **evṣāfın:** *-ın*
Gazel 13
Mısra: **5**
Ar. Vasıfʾlar, sıfatlar, tarifler.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

2. **evṣāfiñ:** *-ı , -ı*
Kaside 2
Mısra: **19**
Ar. Nitelikler; nitelemeler.

Hīç ne mümkindir seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān
ʿAzm-i medḥiñde naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

evṣāfa başla:

1. **evṣāfa başla:**
Kaside 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Niteliklerini anlatmaya başlamak.

Başla evṣāfa [.] ol ẕāt-ı şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil ammā seniñ ey şīfte-zebān

2. **evṣāfa başla:**
Kıt'a 10
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Niteliklerini anlatmaya başlamak.

Gel ey tāb-āver-i kilk-i ʿUṭārid başla evṣāfa
Ṭulūʿ etdi o şeb necm

evṣāf-ı dendānıñ:

1. **evṣāf-ı dendānıñ:** *-ıñ*
Gazel 134
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dişlerin vasıfları.

Lebiñ ẕikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında
Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẕ

evṣāf-ı meyle:

1. **evṣāf-ı meyle:** *-le*
Gazel 181
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şarapın özellikleri (vasıfları).

Evṣāf-ı meyle mürde-i maḫmūre cāmveş
Ḳulḳul-zebān-ı ʿīsī-i iʿcāzdır sözüm

evṣāfın yaz:

1. **evṣāfın yaz:**
Kıt'a 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Niteliklerini yazmak.

Gel ey bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

evvel:

1. **evvel:**
Gazel 66
Mısra: **8**
Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak, önce.

Dem-i vaṣlında hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş

Olsa da ḳāʿide evvel
deme gerdān ṣıḳılır

evvel aḫir yoḳ:

1. **evvel aḫir yoḳ:**
   Kaside 1
   Mısra: **105**
   Kelime Tipi: **-**
   Öncesi sonrası yok.

Bir ġarīb ʿālem o kim
anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var
ne kelām u ne lisān

evvelen:

1. **evvelen:**
   Kaside 1
   Mısra: **123**
   İlk önce, ilkin, birinci olarak.

Evvelen işte biri ḫamse
mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i
nübüvvet o şeb oldu
iḥsān

ey:

1. **ey:**
   Gazel 64
   Mısra: **7**
   Far. Edat-ı nida.

Ey çeşm-i āhu yāri
ṣaḳın bāġ-ı ʿāşıḳa
Ṣaḥrā-yı sīne çāk-ı
ġamıñla çataḳlıdır

2. **ey:**
   Gazel 4
   Mısra: **3**
   Seslenme edatı.

Ḫafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu
ne ʿacāʾib bir suʾāl
ammā

3. **ey:**
   Gazel 5
   Mısra: **2**
   Seslenme edatı.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur
zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat
ey ṣaçı Leylā

4. **ey:**
   Gazel 7
   Mısra: **6**
   Seslenme edatı.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey
şeh-i ġamze yemeklik
yap

Edince deşt-i iḳlīm-i
velāyı sū-be-sū seyrān

5. **ey:**
   Gazel 10
   Mısra: **1**
   Seslenme edatı.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey
kūdek-i mekteb
Sürḫ oldu sefīdiñ
ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

6. **ey:**
   Gazel 10
   Mısra: **6**
   Seslenme edatı.

Meclisde edip perde-i
dāmeniñ irḫā
Söz yok seniñ ʿirfānıña
ey şūḫ-ı müʾeddeb

7. **ey:**
   Gazel 12
   Mısra: **7**
   Seslenme edatı.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp
ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesān et

8. **ey:**
Gazel 17
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Besdir mizāca ḫāl-i
ʿaraḳ-rīziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ʿışḳa mā-ı ter-
i hindibā ʿabeş

9. **ey:**
Gazel 17
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Bāzūlarındır ey meh-i
tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzaḥ riḳābıma
olsa revā ʿabeş

10. **ey:**
Gazel 21
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Versin leẕeẕ mevācibin
ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi
ġayra muḥtāc

11. **ey:**
Gazel 22
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

Raʿd-ı āhım berḳ-i
çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ
burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme
eyler nüzūl geh ʿurūc

12. **ey:**
Gazel 23
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i
düşnāmıñ şun ey ḥāẕıḳ
Aña āb-ı viṣāliñle şifā
ver şerbet-i emlec

13. **ey:**
Gazel 31
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Dil-i bīmāra baḫş et
şerbet-i dūşnāmıñ ey
ḥāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā
āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

14. **ey:**
Gazel 35
Mısra: **6**
Seslenme edatı.

Süzülüp urmasun şāhīn
gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i
ġamzeñden olmaḳ ey
perī āzād

15. **ey:**
Gazel 36
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ʿāşıḳa
vaʿd-i vaʿīd
Rūze-dārāna ġurūb
oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

16. **ey:**
Gazel 36
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Düşdü dil çeşmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı żaʿīfi
şīşede ḥabs-i medīd

17. **ey:**
Gazel 37
Mısra: **6**
Seslenme edatı.

Eser yoḳ hīç feminden
var ḫaber al būs-i
laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil
Ḳandehāra her çi bād-
ābād

18. **ey:**
Gazel 39
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Kūyuñda raḳīb āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ
ey meh ne belā derd

19. **ey:**
Gazel 42
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

Būs-ı laʿliñ ey perī
olmaḳ gerek aġyāra şāẕ
Şübhe ʿārıż olmada zīrā
dil-i ġam-ḫvāra şāẕ

20. **ey:**
Gazel 48
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile
bir murād olur

21. **ey:**
Gazel 53
Mısra: **10**
Seslenme edatı.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ
ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden
ey dil ʿasel ḳopar

22. **ey:**
Gazel 55
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne
ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i
nigāhıñ baña nedir

23. **ey:**
Gazel 56
Mısra: **6**
Seslenme edatı.

Der-āġūş eyleyip dāʾim
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o
cism-i pāki ṣıḳma
yazıḳdır

24. **ey:**
Gazel 66
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı
ḫoy-kerde-i pākiñ ey
meh
Düşmüş ol mengene-i
dillere her ān ṣıḳılır

25. **ey:**
Gazel 71
Mısra: **9**
Seslenme edatı.

Ḫāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıḳmadıḳ cānıñ mı var

26. **ey:**
Gazel 71
Mısra: **11**
Seslenme edatı.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege
mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir
ẕerre īmānıñ mı var

27. **ey:**
Gazel 73
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Mū deñlü yoḳ mu
ruḫṣatıñ ey ġamze
dillere
Maġlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

28. **ey:**

Gazel 74

Mısra: **3**

Seslenme edatı.

Bād-ı āhımla sirişkim baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u hevāsıyla döner

29. **ey:**

Gazel 75

Mısra: **3**

Seslenme edatı.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

30. **ey:**

Gazel 78

Mısra: **1**

Seslenme edatı.

Ḳılmayan ey dil teʾehhül ṣanma bī-ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mıṣr ol sulṭān olur

31. **ey:**

Gazel 78

Mısra: **3**

Seslenme edatı.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

32. **ey:**

Gazel 81

Mısra: **3**

Seslenme edatı.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

33. **ey:**

Gazel 82

Mısra: **3**

Seslenme edatı.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

34. **ey:**

Gazel 82

Mısra: **7**

Seslenme edatı.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

35. **ey:**

Gazel 83

Mısra: **4**

Seslenme edatı.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

36. **ey:**

Gazel 84

Mısra: **5**

Seslenme edatı.

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile bi’llahi ḳan olur

37. **ey:**

Gazel 86

Mısra: **1**

Seslenme edatı.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır

Hümā mis̲āli görünmez
o rūzgār mıdır

38. **ey:**
Gazel 88
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Gör baḥr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
ʿışḳa nice biñ ḳan
dökülür

39. **ey:**
Gazel 89
Mısra: **9**
Seslenme edatı.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ
eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürḳatiñle gül de
nārıdır

40. **ey:**
Gazel 92
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Yürü ḫavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i
şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṯḥ
eder ḳaḳar ḳaḳmaz

41. **ey:**
Gazel 93
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Düşüp o şāh zeneḫdāna
baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı
Kenʿān ne meyl-i cāh
ederiz

42. **ey:**
Gazel 96
Mısra: **9**
Seslenme edatı.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-
ḫalāṣ-ı cān ey Fennī
Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı
zeneḫdān olduġum
bilmez

43. **ey:**
Gazel 104
Mısra: **11**
Seslenme edatı.

Düşme iflās ile ey ṣūfi
ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-
teni tesḫīr ederiz

44. **ey:**
Gazel 107
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı
viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün
o māhımız

45. **ey:**
Gazel 109
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Düşdü sevdāsına dil
perçemin[iñ] ḳıldı
heves
Etme şeydā anı ey
pādişeh-i mülket-i Fes

46. **ey:**
Gazel 110
Mısra: **11**
Seslenme edatı.

Yem-i giryāna ġarḳ
olmazdan aḳdem ey
felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize mis̲l-i Ḫıż[ı]r İlyās

47. **ey:**
Gazel 113
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-ġamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ aña ey ʿārıż-ı mehveş

48. **ey:**
Gazel 113
Mısra: **10**
Seslenme edatı.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

49. **ey:**
Gazel 128
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Beyt-i dil-i mevrūs̱ısın [sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥişşesin ol dil-bere taḳsīm-i ferāʾiż

50. **ey:**
Gazel 130
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

51. **ey:**
Gazel 136
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Sürüp mażmūn-ı naḳdi meclise sāʾil-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda kendini teşbīh eder vāʿiẓ

52. **ey:**
Gazel 138
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāʿ
Bezm-i aġyār şehā ʿazmiñ edince istimāʿ

53. **ey:**
Gazel 141
Mısra: **9**
Seslenme edatı.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

54. **ey:**
Gazel 142
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden edip ey meh tercīʿ

55. **ey:**
Gazel 147
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

56. **ey:**
Gazel 152
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

57. **ey:**
Gazel 153
Mısra: **8**
Seslenme edatı.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim

İki tīġ-ı ebruvāne olduñ
ey dil yek-ġılāf

58. **ey:**
Gazel 154
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Bir kerre meye başlada
mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize
gel ḳıl babalıḳlıḳ

59. **ey:**
Gazel 159
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey ṣanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
ʿāzim-i Şām eyledik

60. **ey:**
Gazel 164
Mısra: **8**
Seslenme edatı.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-i ḳalb-i muḫliṣi
Ey şūḫ-ı zerger olsa [da] ṭabʿıñ meḥek seniñ

61. **ey:**
Gazel 164
Mısra: **14**
Seslenme edatı.

Zīver gibi bir vādīye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe
Düldül gerek seniñ

62. **ey:**
Gazel 166
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Cefāya var ise ṣabrıñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil
ḥużūr-ı ḥākime çek

63. **ey:**
Gazel 166
Mısra: **4**
Seslenme edatı.

Çü aḫẕ olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

64. **ey:**
Gazel 167
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

65. **ey:**
Gazel 167
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Cān baḫş ederseñ ey dem-i mīnā-yı cām-ı Cem
Teşrīf edince meclise ḳulḳul demez misin

66. **ey:**
Gazel 168
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

Ey tīr-i ġamze āteş-i dil-dūz-ı cān mısın
Yā nāvek-i naẓmı pūte-i ḳażādan nişān mısın

67. **ey:**
Gazel 168
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Bezm-i ḥafīde yār ile ey ḳulḳul-ı şerāb
Beyʿ ü şirāya bī-hem-tāda tercemān mısın

68. **ey:**
Gazel 168
Mısra: **9**
Seslenme edatı.

Ey nev-zemīn-i Fennī gülistān-ı dil iseñ
Bıṭṭīḫ-i küfteler ile sen būstān mısın

69. **ey:**
Gazel 171
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da mānīʿ degil

70. **ey:**
Gazel 176
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

71. **ey:**
Gazel 178
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Dil-i bīmāra şifā ṣun lebiñ ey ḥāẕıḳ-ı cān
Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ anı muġlāb içelim

72. **ey:**
Gazel 179
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Perçemiñden ederiz ey gül-i ter
Feslegen rāyiḥasın istişmām

73. **ey:**
Gazel 184
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Yıḳdıñ dil-i vīrānemi ey muġ-beçe senden
Şekvāya ʿaceb ḥażret-i ʿīsāya mı gitsem

74. **ey:**
Gazel 185
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Bez[i]mde meclise ser-ḥalḳa ol ki ey zāhid
Seniñle sübḥa-i cām-ı Cem-i ezel çekelim

75. **ey:**
Gazel 190
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳībiñ cāblūsundan

76. **ey:**
Gazel 194
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Eflāke çıḳdı nāle vü efġān ey perī
Tīġ-ı müjeñle āh u enīni olanlarıñ

77. **ey:**
Gazel 196
Mısra: **6**
Seslenme edatı.

Bezm-i rindāna gelip cilve ile
Raḳṣ et ʿuşşāḳ[ıñ]a ey pür-efsūn

78. **ey:**
Gazel 196
Mısra: **15**
Seslenme edatı.

Meyl et āġūşuna bir kez ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma maḥzūn

79. **ey:**
Gazel 198
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

80. **ey:**
Gazel 200
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Ḥasret-i laʿl-i lebiñle ey ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāḳıñ ṭutuşup oldu ʿalev

81. **ey:**
Gazel 200
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Dām-ı ḫāl-i yāre ey murġ-ı göñül meyl eyleme
Ādemi başdan çıḳarır ḫvāhiş-i yek-dāne cev

82. **ey:**
Gazel 201
Mısra: **4**
Seslenme edatı.

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen ṣuyuna

83. **ey:**
Gazel 202
Mısra: **9**
Seslenme edatı.

Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḥāẕıḳ-ı perver
Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḳa

84. **ey:**
Gazel 203
Mısra: **16**
Seslenme edatı.

Şimdi zemāne furṣatı fevt eylemez ṣaḳın
Ġāfil bulunma düşmeniñ ey dil siñekse de

85. **ey:**
Gazel 205
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

86. **ey:**
Gazel 207
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

Ey ḳaşı yā egilme hezār āşnālara
Ḳaddiñ ḫamīde etme begim merḥabālara

87. **ey:**
Gazel 208
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Olmazdı behā ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger aḳmişeniñ çevre tel olsa

88. **ey:**
Gazel 209
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Yürü ḫançer be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh
Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāne

89. **ey:**
Gazel 219
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳdan

90. **ey:**
Gazel 222
Mısra: **5**
Seslenme edatı.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre bülbül reşk eder feryādıma

91. **ey:**
Gazel 222
Mısra: **7**
Seslenme edatı.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫıżırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

92. **ey:**
Gazel 230
Mısra: **2**
Seslenme edatı.

Kenār-ı cūda ʿarż et serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

93. **ey:**
Gazel 230
Mısra: **8**
Seslenme edatı.

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

94. **ey:**
Gazel 231
Mısra: **14**
Seslenme edatı.

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

95. **ey:**
Gazel 234
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim naḳş-ı dest-māliñ mi

96. **ey:**
Gazel 234
Mısra: **11**
Seslenme edatı.

Ḫazīn ḫazīn loḳmalarla ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi

97. **ey:**
Gazel 237
Mısra: **6**
Seslenme edatı.

Ebruvānıñ meyli Oḳ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze
seyr-i Saʿd-ābāda mı

98. **ey:**
Gazel 237
Mısra: **12**
Seslenme edatı.

ʿAḳd edip rez-duḫterin
rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān
ʿazmiñ mübārek-bāde
mi

99. **ey:**
Gazel 239
Mısra: **3**
Seslenme edatı.

Bu nevm-i teġāfülde
bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i
peydā bulunur mu

100. **ey:**
Gazel 240
Mısra: **1**
Seslenme edatı.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey
şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde
ẓulmet-i ġamdan keder
gibi

101. **ey:**
Murabba 2
Mısra: **14**
Nida edatı.

Geşt edip ṣaḥrālara
düşsem ʿaceb mi sū-be-
sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ
edip ey şīrīn-rū

102. **ey:**
Gazel 48
Mısra: **2**
Edat-ı nida.

Endek ḫumārı ey leb-i
mey-gūn güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı
cihān içre yād olur

103. **ey:**
Kaside 1
Mısra: **55**
*Seslenme ünlemi,
ey!.*

Ṭıflveş bī-edeb olma
yeter ey kilk-i raḳam
Eyle miʿrācınıñ
esrārında ʿayān

104. **ey:**
Müstezad 2
Mısra: **8**
Seslenme edatı.
Ey!.

Ṭur reh-güẕārıñda o
şehiñ bāri selām al
Ey ʿāşıḳ-ı şeydā

105. **ey:**
Kaside 1
Mısra: **22**
Ey seslenme edatı.

Nice vaṣf eyleyeyim
ẕāt-ı şerīfin āyā
Nice taʿbīr edeyim
ḫulḳını ey rūḥ-ı revān

106. **ey:**
Kaside 1
Mısra: **129**
Ey seslenme edatı.

Ey Ḫudāvend-i kerem
şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i
yem dür-efşān

107. **ey:**
Kıt'a 1
Mısra: **1**
Ey seslenme edatı.

Gel ey bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

108. **ey:**
Kıt'a 2
Mısra: **1**
Ey seslenme edatı.

Ey ʿandelīb-i ḫāme-i gülzār-ı maʿrifet
Üşküfte oldu ṭurma gül-i ṭabʿ-ı pādişāh

109. **ey:**
Kıt'a 10
Mısra: **23**
Ey seslenme edatı.

Uçup cādū gibi ʿazm et yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında şeb-tāb ol

110. **ey:**
Müstezad 2
Mısra: **24**
Ey seslenme edatı.

Al destiñe öp ki başıña ʿörf-i ʿiẓām al
Ey nüsḫa-i kübrā

111. **ey:**
Kıt'a 9
Mısra: **12**
Ey, seslenme edatı.

Zemānında görünce ḥüsn-i ḫaṭṭın ḳāḍi-ʿasker
ʿāşıḳ olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

112. **ey:**
Müstezad 3
Mısra: **19**
Ey, seslenme edatı.

Ḳıçdan açalım yelkeni ey mūço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

113. **ey:**
Kaside 1
Mısra: **10**
"Ey" ünlem edatı.

Başla evṣāfa [.] ol ẕāt-ı şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil ammā seniñ ey şīfte-zebān

114. **ey:**
Kaside 1
Mısra: **153**
Ey, seslenme ünlemi.

Şübhe yoḳdur seniñ ey seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād olur ehl-i ʿiṣyān

115. **ey:**
Kaside 2
Mısra: **19**
Ey, seslenme ünlemi.

Hīç ne mümkindir seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān
ʿAzm-i medḥiñde naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

116. **ey:**
Muhammes 1
Mısra: **28**
Ey, seslenme ünlemi.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet
Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

117. **ey:**
Kıt'a 2

Mısra: **9**
"Ey" seslenme ünlemi.

Ninni-serālıḳ etme sen ey ʿandelīb-i zār
Ol ḫvāb-ı nāza ʿārıż olur şāyed intibāh

118. **ey:**
Muhammes 1
Mısra: **13**
"Ey" seslenme ünlemi.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

119. **ey:**
Müstezad 3
Mısra: **1**
"Ey" seslenme ünlemi.

Ḳıçdan açalım yelkeni ey müço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

120. **ey:**
Müstezad 1
Mısra: **2**
"Ey" seslenme ünlemi.

Ben jende-i pür-dāġımı dībāya degişmem
Ey ḫvāce-i kālā

121. **ey:**
Müstezad 1
Mısra: **17**
"Ey" seslenme ünlemi.

Pālūde midir vuṣlatıñ ey Fāris-i niʿmet
Nā-dīde bu lezzet

122. **ey:**
Müstezad 1
Mısra: **8**
Ey, ünlem.

Laʿl-i lebiñi sāġar-ı ṣahbāya degişmem
Ey ṭıfl-ı Mesīḥā

123. **ey:**
Müstezad 1
Mısra: **28**
Ey, ünlem.

Gencīne-i pür-lüʾlüʾ ü lālāya degişmem
Ey mevce-i deryā

124. **ey:**
Kıt'a 10
Mısra: **12**
Ey" seslenme ünlemi.

Ṭulūʿ etdi o ẕātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

125. **ey:**
Kaside 1
Mısra: **132**
"Ey" seslenme ünlem.

Fenni-i rū-siyehiñ bir kes deryūzeñdir
Ḥāline merḥamet eyle anıñ ey şāh-ı cihān

126. **ey:**
Murabba 3
Mısra: **3**
"Ey" seslenme ünlem.

Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

127. **ey:**
Kaside 2
Mısra: **25**
"Ey" seslenme ünlemi (Fennî'nin kalemi, şairlik yeteneği için).

Besdir ey ḫāme yeter ḥaddiñ degildir ḳıl edeb
Olmasın taṣdīʿe bāʿiṣ güfte-i naẓmıñ medīd

128. **ey:**
Kıt'a 1
Mısra: **17**
"Ey" seslenme ünlemi (Fennî'nin kalemi, şairlik yeteneği için).

Yeter ḥaddüñ degildir ḳıl edeb ey ḫāme-i lüknet
Muṭavvel naẓm ile taṣdiʿe bāʿiṣ olma bālāya

129. **ey:**
Kıt'a 2
Mısra: **19**
"Ey!" seslenme ünlemi.

Ḥaddiñ degildir ey dehenin ḫāme ḳıl edeb
Setr et midād-ı micbereñi miṣl-i āb-ı çāh

130. **ey:**
Muhammes 1
Mısra: **21**
Bir varlığa seslenme ünlemi (Ey!).

Tefehhüm eyle ey Keyvān çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ
Esip ṣavurmada sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi eryāḥ

131. **ey:**
Gazel 190
Mısra: **3**
"Bir varlığa seslenme ünlemi (gönül).

Feh[i]m ḳıl pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i gelūsundan
O ṣāf-ṭıynetiñ eczā-yı kāfūr olduġun ey dil

132. **ey:**
Kaside 1
Mısra: **147**
"Bi-dada seslenme ünlemi (Ey!).

Der-i beytinde çerāġ olmaġa saʿy et ey dil
Ḫādim-i pādişeh elbette olur nāʾil-i nān

133. **ey:**
Kaside 1
Mısra: **130**
Bir varlığa seslenme ünlemi.

Ey Ḫudāvend-i kerem şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i yem dür-efşān

134. **ey:**
Kaside 2
Mısra: **5**
Bir varlığa seslenme ünlemi.

Yoḳ nihāyet luṭfuña ey pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā
Reşk ederdi cūd-ı pākiñ görse sulṭān Bā-yezīd

135. **ey:**
Kıt'a 10
Mısra: **17**
Bir varlığa seslenme ünlemi.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye

Miyān giryesinden ol
nigāre baʿiṣ-i ḫvāb ol

136. **ey:**
Müstezad 2
Mısra: **5**
Bir varlığa seslenme ünlemi.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise
ʿuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

137. **ey:**
Kıt'a 10
Mısra: **1**
" Bir varlığa (ahu) seslenme ünlemi (Ey!)".

Gel ey tāb-āver-i kilk-i
ʿUṭārid başla evṣāfa
Ṭulūʿ etdi o şeb necm

138. **ey:**
Gazel 169
Mısra: **2**
" Bir varlığa (dilber) seslenme ünlemi (Ey!).".

Nūş-ı mey-i laʿliñ ṭaleb
etdikçe ʿaṭāşıñ
Çīn eyleme ey māh-
cebīnim aña ḳaşıñ

139. **ey:**
Kıt'a 4
Mısra: **1**
Bir varlığa seslenme ünlemi (Ey!).".

Gel ey Fāris-zebān-ı
yekke-tāz-ı ḫāme-i
eşʿār
Hüner seyr etdirip
ṣaḥn-ı belāġat içre ol
ʿālī

140. **ey:**
Kıt'a 8
Mısra: **16**
Bir varlığa seslenme ünlemi (Ey!).".

Daḫı çoḳdur kenār-ı
baḥr-i naẓmım söylese
ammā
Yeter taṣdīʿe bāʿiṣ olma
ey kilk-i güher-efşān

eyā:

1. **eyā:**
Gazel 141
Mısra: **1**
Seslenme edatı, ey.

Şeb-i hecriñde eyā
şemʿ-i cemāl-i lāmiʿ
Perde-i zülfüñ olur tāb-
ı dilāna māniʿ

eyle:

1. **eyleyip:**
Gazel 2
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

Ḫāk-i pāyın çeşm-i cāna
tūtiyā ḳıldı baña
[5] Āb-ı vaṣlın eyleyip
bīmāra terkīb-i devā

2. **eyledi:**
Gazel 8
Mısra: **2**
Etmek, yapmak.

Zāhid edecek meclis-i
rindāna teḳarrüb
Bintü'l-ʿinebe eyledi
bīgāne teḳarrüb

3. **eylerse:**
Gazel 22
Mısra: **5**
Etmek, yapmak.

Açmaz eylerse ruḫun
fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol
şāh ile olma lecūc

4. **eyledi:**

Gazel 23

Mısra: **2**

Etmek, yapmak.

Çekince üstüme tīġ-ı nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḫ sūrāḫ eyledi ol mec

5. **eyledi:**

Gazel 28

Mısra: **10**

Etmek, yapmak.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

6. **eylerler:**

Gazel 31

Mısra: **11**

Etmek, yapmak.

Niçün beyᶜ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ᶜālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

7. **eyle:**

Gazel 32

Mısra: **4**

Etmek, yapmak.

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ ẕikr et kim
Eyle sen anı nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

8. **eylesin:**

Gazel 35

Mısra: **12**

Etmek, yapmak.

Çemen-zāra müşābih sebze-i tanẓīr ile Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmım eylesin yārān-ı Saᶜd-ābād

9. **eyleseñ:**

Gazel 38

Mısra: **10**

Etmek, yapmak.

Nāʾil olmaḳsa metāᶜ-ı vaṣla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ᶜışḳa tār u pūd

10. **eyle:**

Gazel 52

Mısra: **11**

Etmek, yapmak.

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile maᶜmūr
Pençe-i yevm-i ġamı lāne-i vīrān büyüdür

11. **eylerdi:**

Gazel 54

Mısra: **5**

Etmek, yapmak.

Zerger-i mürşid ᶜayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ᶜışḳ içre zāhid ḳāla etmez iᶜtibār

12. **eyleyen:**

Gazel 54

Mısra: **9**

Etmek, yapmak.

Eyleyen ṭūl-ı emel kisvesin ol cānāneniñ
Çerḫ-i dilde aḫter-i dümbāle etmez iᶜtibār

13. **eyleyip:**

Gazel 56

Mısra: **5**

Etmek, yapmak.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

14. **eylese:**
Gazel 68
Mısra: **5**
Etmek, yapmak.

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı çün ezhār kendin gösterir

15. **eyleyip:**
Gazel 96
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

16. **eyleyip:**
Gazel 98
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim üstüḫvānım eyleyip minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya ol şeydā çıḳar çıḳmaz

17. **eyleyip:**
Gazel 104
Mısra: **9**
Etmek, yapmak.

Eyleyip sīnede ṣad dāġ-ı hezārān peydā
Āteş-i ʿışḳı Sitanbūl gibi taṣvīr ederiz

18. **eyler:**
Gazel 105
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Görünce ser-fürū eyler göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuṣlatdan ol ġavvāṣ-ı bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

19. **eyler:**
Gazel 108
Mısra: **2**
Etmek, yapmak.

Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

20. **eyledi:**
Gazel 115
Mısra: **6**
Etmek, yapmak.

Ebrūsu n'ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

21. **eyledim:**
Gazel 117
Mısra: **10**
Etmek, yapmak.

Fenniyā luʿbet-i şaṭranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-i ṭabʿım ile kīş

22. **eylemiş:**
Gazel 117
Mısra: **4**
Etmek, yapmak.

Naẓar et ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i tüfengine müjgānını şiş

23. **eyler:**
Gazel 121
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

24. **eyler:**
Gazel 124
Mısra: **12**
Etmek, yapmak.

Yem-i ṭabʿından iḫrāc
eyleyip şāʿir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓma
zīb-i silk eyler idi
ġavvāṣ

25. **eyleyip:**
Gazel 145
Mısra: **5**
Etmek, yapmak.

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-
dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf
eyleme dāġ üstü bāġ

26. **eyledi:**
Gazel 146
Mısra: **2**
Etmek, yapmak.

Düşer elbet o perī
dāmıma olsun seri ṣaġ
Eyledi ġamzelerim
murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

27. **eyledik:**
Gazel 151
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

Bezme teşrīfine āmāde
edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz
aña kālā-yı tuḥaf

28. **eyledik:**
Gazel 159
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

Bezm-i meyde cām-ı
laʿl-i yāri gül-fām
eyledik
ʿAndelīb-i ʿāşıḳāna
gonçeyi rām eyledik

29. **eyledik:**
Gazel 159
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey ṣanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
ʿāzim-i Şām eyledik

30. **eyledik:**
Gazel 161
Mısra: **14**
Etmek, yapmak.

Fenniyā Neşʾet
Efendi'den alıp ḫayr
duʿā
Eyledik noḳta
naẓīreñde meʾāli
küçücek

31. **eylerse:**
Gazel 162
Mısra: **7**
Etmek, yapmak.

ʿĀzim olup eylerse nīş-i
ṣaḥn-ı vefāya
Esb-i dili sende o
şehenşāha yedek çek

32. **eyleyip:**
Gazel 182
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Ceẕb-i ʿālī verdi Bārī
eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʿışḳ olup
cevlāna gelmişlerdenim

33. **eyler:**
Gazel 188
Mısra: **3**
Etmek, yapmak.

Miyān-ı güft ü gūda
ehl-i vaḳ[i]t ḳīl u ḳāl
eyler
Necefle mū-miyānıñ
seyr eden ʿayn-ı
taḫayyülden

34. **eyle:**
Gazel 202
Mısra: **10**
Etmek, yapmak.

Ḳıl zāhid-i bīmāra sen
ey ḥāẕıḳ-ı perver
Lāzımdır aña eyle
tedāvī-i şırınḳa

35. **eyler:**
Gazel 204
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

Ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı
eyler ḫusūf-ı meh
Ḳılmazsa burc-ı ʿışḳa
teveccüh o pādişeh

36. **eyleriz:**
Gazel 225
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

Ẕü'l-feḳār eyleriz
ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i
dile Ḥaydercesine

37. **eyle:**
Gazel 230
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

Ḫayāliñle edip deşt-i
dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım
tāb-āver eyle ṣaḥn-ı
hāmūnu

38. **eylesin:**
Gazel 238
Mısra: **7**
Etmek, yapmak.

Resimā ne eylesin dil
şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra
zülfüñdür resen
dedikleri

39. **eyler:***-r*
Gazel 22
Mısra: **2**
Etmek II eylemek.

Raʿd-ı āhım berḳ-i
çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ
burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme
eyler nüzūl geh ʿurūc

40. **eylesem:***-sem*
Gazel 79
Mısra: **7**
Etmek II eylemek.

Sīnem ne ʿaceb eylesem
ol yāre çerāġān
Efşān-şerer-i ġamze-i
cādūsu fişekdir

41. **eyler:***-r*
Gazel 108
Mısra: **2**
Etmek II eylemek.

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān
eyler bize zāhid nefes

42. **eyler:***-r*
Gazel 121
Mısra: **1**
Etmek II eylemek.

O dil-bere eyler seg-i
aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a
bī-kār tabaṣbuṣ

eyledi:

1. **eyledi:**
Gazel 15
Mısra: **8**
Yapmak, etmek.

Deryā-yı göñül kişt-i
cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi
zībende mürüvvet

2. **eyledi:**
Gazel 127
Mısra: **6**
Yapmak, etmek.

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

3. **eyledi:**
Gazel 130
Mısra: **4**
Yapmak, etmek.

Bintü'l-ʿinebi pīr-i muġān zāhide sāḳī
ʿAḳd etmek içün eyledi şeyḫāne tavassuṭ

4. **eyledi:**
Gazel 133
Mısra: **10**
Eylemek, yapmak.

Fennī yine gör mey-kede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile eyledi mebsūṭ

eyleme:

1. **eyleme:**
Gazel 36
Mısra: **6**
Yapma.
(Olumsuzluk bildirir.).

Düşdü dil çeşmiñe ey şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı żaʿīfi şīşede ḥabs-i medīd

2. **eyleme:**
Gazel 44
Mısra: **7**
Yapma.
(Olumsuzluk bildirir.).

Feṭḥ edip ʿarż-ı cemāl eyleme aġyāra diyü
Ġonçeye ḫār-ı nikāt-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ

3. **eyleme:**
Gazel 121
Mısra: **10**
Yapma.
(Olumsuzluk bildirir.).

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe
Fennī ḥaẕer et eyleme zīnhār tabaṣbuṣ

4. **eyleme:**
Gazel 122
Mısra: **4**
Yapma.
(Olumsuzluk bildirir.).

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri
Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaṣ

5. **eyleme:**
Gazel 134
Mısra: **3**
Yapmamak II etmemek.

Neşāṭ-ı vaṣlla lüknet-i zebānın eyleme taʿyīb
Mey-i laʿliñle sāḳī şuḳḳa-i mestānedir elfāẓ

eylemez:

1. **eylemez:**
Gazel 58
Mısra: **4**
Etmek. eylemek.

Jāle-i güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā ẓuhūr

eyler:

1. **eyler:**
Gazel 13
Mısra: **2**
Etmek, yapmak.

Pençe-i şāhīn-i ġamzeñden ne mümkindür necāt
Dāne-i ḫāliñ çün eyler murġ-ı dil āḫir vefāt

2. **eyler:**
Gazel 13
Mısra: **5**
Etmek, yapmak.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

3. **eylersiñ:**
Gazel 56
Mısra: **5**
Etmek, yapmak.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

4. **eyler:**
Gazel 75
Mısra: **4**
Etmek, yapmak.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

5. **eyler:**
Gazel 89
Mısra: **9**
Etmek, yapmak.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı fürḳatiñle gül de nārıdır

6. **eyler:**
Gazel 135
Mısra: **1**
Etmek, yapmak.

Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḥaẓ
Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḥaẓ

7. **eyler:**
Gazel 135
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḥteriḳ olduḳça eyler şemʿden pervāne ḥaẓ

eylerse:

1. **eylerse:**
Gazel 241
Mısra: **3**
Yaparsa, ederse.

N'ola tīġ-ı nigāhı dīdesi ṣad-pāre eylerse
Çekince üstüne ʿuşşāḳınıñ şemşīre ṣunḳuru

eylese:

1. **eylese:**
Gazel 244
Mısra: **10**
Yapmak, etmek.

Maḳām-ı şiʿr-i Zīver Fenniyā İḥsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese ʿuşşāḳa muṭrib būselik hey hey

2. **eylese:**
Gazel 36
Mısra: **9**
Etmek,eylemek.

Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd

eyleyip:

1. **eyleyip:**
Gazel 127
Mısra: **2**
Yapmak, etmek.

Edip ḥükkām-ı yāra ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili maʿrūż
Görünce naḳd-i eşkim ḳıldı tecrīm eyleyip maḳbūż

eyvāh:

1. **eyvāh:**
Gazel 102
Mısra: **3**
Kötü bir haber veya olay karşısında duyulan üzüntüyü, korku, panik, pişmanlık, esef, hayıflanma gibi duyguları ifâde etmek için kullanılır, yazık.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

2. **eyvāh:**
Kaside 1
Mısra: **51**
"Yazık" anlamında, kötü bir haber veya olay karşısında duyulan üzüntüyü, korku, panik, pişmanlık, esef, hayıflanma gibi duyguları ifade etmek için kullanılan bir ünlem.

Bindi şeyṭān atına dedi ʿazāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden yere ḳıldı efġān

eyvān:

1. **eyvān:**
Gazel 211
Mısra: **10**
Saray, köşk.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā eyvān eyvān üstüne

2. **eyvān:**
Gazel 211
Mısra: **10**
Saray, köşk.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā eyvān eyvān üstüne

eyvān-ı derūnuñ:

1. **eyvān-ı derūnuñ:** *-uñ*
Gazel 52
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gönül eyvanı.

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile maʿmūr
Pençe-i yevm-i ġamı lāne-i vīrān büyüdür

eyyām:

1. **eyyām:**
Gazel 177
Mısra: **8**
(Rüzgarın gemilerin seyrine elverişli olduğu zaman için) uygun ve elverişli zaman.

Liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre ġarḳ oldum yine Fennī
Ṣalıp baḥr-i ġama fülk-i dili eyyām ẓannetdim

eyyāmı fevt eyle de:

1. **eyyāmı fevt eyle de:** *-de-ı*
Gazel 162
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Günlerin fırsatını kaçırmak.

Kim der saña fevt eyle de eyyāmı kürek çek

Düş fürḳate liman-ı viṣāl içre yedek çek

ezān:

1. **ezān:**
Gazel 73
Mısra: **8**
İslamlıkta, namaz vaktinin geldiğini bildirmek ve Müslümanları namaz kılmaya çağırmak için müezzinin yüksek sesle okuduğu kutsal sözler.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaşīni feth eden elbet ezān verir

ezber et:

1. **ezber et:**
Gazel 27
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ezberlemek.

Ṣarf eyle zihn-i pākiñi ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat ise ezber et Merāḥ

ezel:

1. **ezelden:***-den*
Gazel 114
Mısra: **11**
1. Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman. 2. Ruhlar âleminin başlangıcı. ● Ezelden (Ayrılma hâli ekinin kalıplaşmasıyle) *1. Yaratılışından îtibâren, yaratıldığından beri. 2. Çok eskiden beri, başından beri:.*

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣığındırmış

2. **ezelden:***-den*
Gazel 127
Mısra: **10**
1. Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman. 2. Ruhlar âleminin başlangıcı. ● Ezelden (Ayrılma hâli ekinin kalıplaşmasıyle) *1. Yaratılışından îtibâren, yaratıldığından beri. 2. Çok eskiden beri, başından beri:.*

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

3. **ezelden:***-den*
Müstezad 1
Mısra: **5**
1. Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman. 2. Ruhlar âleminin başlangıcı. ● Ezelden (Ayrılma hâli ekinin kalıplaşmasıyle) *1. Yaratılışından îtibâren, yaratıldığından beri. 2. Çok eskiden beri, başından beri:.*

Cān baḫş eder ol mürde-i maḫmūra ezelden
Ṣun sāḳī biz'elden

ezelden:

1. **ezelden:**
Gazel 210
Mısra: **1**
Çok eskiden beri II başlangıcı belli

olmayan zaman, öncesizlik.

Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ tūtiyādır çeşmime
Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ āşnādır çeşmime

ezhār:

1. **ezhār:**
Gazel 68
Mısra: **6**
Çiçekler.

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı çün ezhār kendin gösterir

ezhār-ı naẓm-ı sābit ü esʿad:

1. **ezhār-ı naẓm-ı sābit ü esʿad:***-la*
Gazel 64
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Esat ve Sabit'in şiir çiçekleri.

Ezhār-ı naẓm-ı Sābit ü Esʿadla Fenniyā
Şehd-i leẕīẕ-i güfte-i ṭabʿım revāḳlıdır

ezhār-ı vaṣl:

1. **ezhār-ı vaṣl:**
Gazel 94
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma çiçekleri.

Dehānına çalıp bir engübīn ezhār-ı vaṣlından
Ṭolanır ber-hevā dil-teşne-i zenbūrdur sensiz

faġfūr:

1. **faġfūrdur:***-dur*
Gazel 94
Mısra: **4**
Çin'de porselenden yapılan kapkacak II Kadeh.

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım tehī faġfūrdur sensiz

faḫr:

1. **faḫre:***-e*
Kaside 1
Mısra: **89**
A. Övünme, büyüklenme.

Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

2. **faḫrimi:***-im, -i*
Müstezad 1
Mısra: **3**
A. Övünme, büyüklenme.

Bu câme ile faḫrimi Dārāya degişmem
Pinhān u hüveydā

faḫre şāyān oldu:

1. **faḫre şāyān oldu:***-du*
Kaside 1
Mısra: **96**
Kelime Tipi: **-**
Övünmeye layık olmak.

Aṭlas-ı çerḫi Ḫudā ḳıldı aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile faḫre şāyān

faḫr-i süleymān:

1. **faḫr-i süleymān:**
Gazel 56
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Süleyman'ın övüncü.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i
Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yoḳ farḳı
muṭābıḳdır

fā'iz:

1. **fā'iż:**
Gazel 128
Mısra: **2**
Başarılı olan, merâmına eren.

Zenbūr-ı göñül verd-i
ruḫ-ı dil-bere ʿārıż
Üşküfte hezārān-ı
şükūfe aña fā'iż

faḳīr:

1. **faḳīriñ:** *-iñ*
Kaside 1
Mısra: **141**
Bir kişinin tevazu işareti olarak kendisini takdim için kullandığı kelime.

Nice olur ḥāli faḳīriñ
ʿacebā maḥşerde
Sevrveş gelse gerek
üstüne ḫalḳıñ nīrān

faḳīrān:

1. **faḳīrān:**
Gazel 28
Mısra: **6**
Yoksullar.

Laʿl-i ümmīdiñ eden
sā'il-i deryūzeleriñ
Geçinir niʿmet-i
vaṣlınla faḳīrān ferīḥ

fānūs-ı ḫayāl:

1. **fānūs-ı ḫayāl:**
Gazel 74
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hayali fener. İçinde mum yanan, üstü tabiat resimleriyle işlenmiş döner fener II bedenen ayakta olsa da içi boş olma, açlık hâli.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki
żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şemʿi liḳāsıyla döner

fāriġ:

1. **fāriġ:**
Gazel 22
Mısra: **8**
Vazgeçmiş olmak.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra
cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu
hevesden ḳatl olur
ṣāḥib-ḫurūc

fāris:

1. **fāris:**
Gazel 13
Mısra: **10**
Farsça.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña
Fennī pesend etsin
cihān
Günde bir Fāris ġazel
naẓm et çıḳar meydāna
at

fāris-i güfte-i iḥsānla:

1. **fāris-i güfte-i iḥsānla:** *-la*
Gazel 109
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İhsan/Azîz (öl. 1220/1805-06)'in güftelerinin, sözlerinin süvarisi.

Fenniyā ṭabʿ-ı
ḥurūfuñla çıḳıp
meydāna
Fāris-i güfte-i İḥsānla
oynatma feres

fāris-i niʿmet:

1. **fāris-i niʿmet:**
Müstezad 1
Mısra: **17**

Kelime Tipi: -
Nimet at binicisi.

Pālūde midir vuṣlatıñ ey Fāris-i niʿmet
Nā-dīde bu leẕẕet

fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār:

1. **fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār:**
Kıt'a 4
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Şiirler kaleminin tek başına ilerleyen Fars dili uzmanı.

Gel ey Fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār
Hüner seyr etdirip ṣaḥn-ı belāġat içre ol ʿālī

farḳ ed:

1. **farḳ ed:**
Gazel 63
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Anlamak, sezmek, bilmek.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

farḳ eder:

1. **farḳ eder:** *-er*
Gazel 244
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Farkına varmak, idrak etmek, sezmek.

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

farḳ ederiz:

1. **farḳ ederiz:** *-eriz*
Gazel 99
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Var olduğunu görmek, ayırt etmek, seçmek.

Yoḳlayıp farḳ ederiz añla yaḳın olduġunu
Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı sīnesinden biliriz

farḳ etmez:

1. **farḳ etmez:** *-mez*
Gazel 122
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Fark etmek, farkına varmak.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāṣıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

farḳ eyle:

1. **farḳ eyle:** *-mez*
Gazel 164
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Farkına varmak, fark etmek.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-i ḳalb-i muḫlişi
Ey şūḫ-ı zerger olsa [da] ṭabʿıñ meḥek seniñ

farḳ eylemez:

1. **farḳ eylemez:** *-mez*
Gazel 141
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Farkına varmak, fark etmek.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

2. **farḳ eylemez:** *-mez*
Gazel 203
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Farkına varmak, fark etmek.

Nīk ü bedi fehim edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Farḳ eylemez ʿayār-ı ḳulūbu meḥekse de

farḳı:

1. **farḳı:**
Gazel 56
Mısra: **4**
Fark, ayrım.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

farḳı yoḳ:

1. **farḳı yoḳ:**
Gazel 191
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Farksız.

Ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ olan añlar bu nükteyi
Yoḳ farḳı lafẓ-ı güher-i naẓmıñ defīneden

fārūḳ u ʿalī vü ʿosmān:

1. **fārūḳ u ʿalī vü ʿosmān:**
Kaside 1
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Faruk, Hz. Ali ve Hz. Osman.

Ḫademiñ olmaġ ile buldu şeref ḳapıñda
Yüz sürüp ḳapıña Fārūḳ u ʿAlī vü ʿOsmān

fāş:

1. **fāş:**
Gazel 62
Mısra: **2**
Açmak,herkesçe bilinir hale getirmek.

Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur

2. **fāş:**
Gazel 76
Mısra: **10**
Açığa çıkarmak, belirgin hale getirmek.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

fāş edeyim:

1. **fāş edeyim:** *-eyim*
Gazel 16
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Açmak,herkesçe bilinir hale getirmek.

Aġyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice açsam da ḥavādiṯ

fāsid:

1. **fāsid:**
Gazel 40
Mısra: **2**
Bozuk, yanlış, fesat, karıştırıcı.

Bintü'l-ʿinebiñ būs edicek laʿlini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsid

faṣıl faṣıl:

1. **faṣıl faṣıl:**
Gazel 234
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bölüm bölüm, kısım kısım.

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Faṣıl faṣıl yine bu ders ḳīl ü ḳāliñ mi

faṣl-ı devr-i gülü:

1. **faṣl-ı devr-i gülü:** *-ü*
Gazel 181
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İlkbahar mevsimi.

ʿUşşāḳa faṣl-ı devr-i gülü būselik edip
Kār-ı nühüfte bülbül-i dem-sāzdır sözüm

faṣl-ı ser-encām-ı dil:

1. **faṣl-ı ser-encām-ı dil:**
Gazel 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
1. Gönül olaylarının bölümü. 2. Gönül olaylarının noktası.

Yāre telḫīṣ eyle sen faṣl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḫayāl-i vaṣlını gāhī aña

faṣṣ-ı nigīn-i deyyān yeter:

1. **faṣṣ-ı nigīn-i deyyān yeter:**
Kaside 1
Mısra: **34**
Kelime Tipi: **-**
Herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren Allah'ın yüzük taşının oturduğu yer.

Ḥüccet-i ḥükm-i nübüvvet idigüñ ʿālemde
Ẓahr-i pākiñde yeter faṣṣ-ı nigīn-i deyyān

fāṭıma:

1. **fāṭıma:**
Kıt'a 11
Mısra: **4**
Özel isim.

Fenniyā rūhuna bir Fātiḥa dedim tārīḫ
Fāṭıma bülbülveş uçdu fenādan gitdi

2. **fāṭımam:** *-m*
Kıt'a 10
Mısra: **32**
Fatma (özel isim).

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḫ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre ḳadem baṣdın ṣafā-yāb ol

fāżılā:

1. **fāżılā:**
Gazel 160
Mısra: **9**
Ey Fâzıl. II Şair Fennî ile çağdaş olan şair.

Fāżılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

fāżıl-ı ʿallāme-i āgāh:

1. **fāżıl-ı ʿallāme-i āgāh:**
Kıt'a 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Algısı açık, bilgili ve erdemli.

Be-nām-ı Muṣṭafā Seyyid Efendi āl-i ṭāhir kim
O müftī-i Rodosçuḳ fāżıl-ı ʿallāme-i āgāh

fāżıl-ı ehl-i kemāl:

1. **fāżıl-ı ehl-i kemāl:**
Gazel 231
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
İrfan sahibi şair Fâzıl.

Sū-be-sū nā-dīdedir ol
Fāżıl-ı ehl-i kemāl
Murġ-ı ʿanḳāveş cihānı
ṭutdu nām-ı şöhreti

fedā eyleme:

1. **fedā eyleme:** *-me*
   Gazel 218
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Feda etmek.

Bir mürşidiñ ol bendesi
ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

fehim edecek:

1. **fehim edecek:** *-ecek*
   Gazel 203
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlamak.

Nīk ü bedi fehim edecek
ṭabʿ-ı zāhidiñ
Farḳ eylemez ʿayār-ı
ḳulūbu meḥekse de

feh[i]m eder:

1. **feh[i]m eder:** *-er*
   Gazel 236
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlamak.

Ol ẕāt-ı beyt-i maḳtaʿmı
feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ
yoḳ nihāyeti

feh[i]m ḳıl:

1. **feh[i]m ḳıl:**
   Gazel 190
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlamak.

Feh[i]m ḳıl pāsbān-ı
ḳulḳul-i ḥāl-i
gelūsundan
O ṣāf-ṭıynetiñ eczā-yı
kāfūr olduġun ey dil

fehm ed:

1. **fehm ed:** *-ecek*
   Gazel 203
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlamak.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

2. **fehm ed:**
   Gazel 56
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Dil-i bī-çāre baḫş etse
ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder
derd-i derūnum ṭabʿı
ḥāẕıḳdır

3. **fehm ed:**
   Gazel 62
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Zāhid metāʿ-ı zühdini
ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi
ne güne ḳumāş olur

4. **fehm ed:**
   Gazel 3
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlama, kavrama, idrak.

Fenniyā bu sırr-ı fendir
kim bu ebyāt-ı süḫan
Oḳuyup fehm edemez
mażmūn–ı terkīb-āşinā

fehm eden:

1. **fehm eden:** *-en*
Kaside 1
Mısra: **35**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Fehm eden maʿni-i levlākı bilir mertebeñi
Ne bilir anı gürūh-ı fużelā-yı imʿān

fehm eder:

1. **fehm eder:** *-er*
Gazel 105
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Anlama, kavrama, idrak.

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif olanlar Fenniyā nuṭḳın
Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz

fehm et:

1. **fehm et:**
Gazel 63
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

2. **fehm et:**
Gazel 100
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Fennī ḳo yeter zühd-i ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i levvāmeye ṣıġmaz

3. **fehm et:**
Gazel 124
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Ḳulaḳ ur nükte-i taʿrīżi teşḫīṣ eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer mażmūn-ı taḥḳīḳi saña raḳḳāṣ

4. **fehm et:** *-me, -sin*
Gazel 175
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Fehm etmesin ḫayāl-i ḫaṭıñda meʾāl il
Zīrā olur meʿāni beyānında ḳāl u ḳīl

fehm etdiñ:

1. **fehm etdiñ:** *-diñ*
Kaside 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Ḥāẓıḳ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem ḳıldı seni kevne şehenşāh-ı cedīd

fehm eyle:

1. **fehm eyle:**
Gazel 61
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Fehm eyleyen meʿādı sāḥib-elem degildir
Fikr eyleyen meʿāşı ferḫūnde Cem degildir

fehmi:

1. **fehmī:**
Gazel 70
Mısra: **9**
Divan şairi. Fehmî (öl. 1189/1775).

Fenniyā nükte-i eşʿārını
Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep
ṣüret-i maʿnāya çeker

2. **fehmiyi:** *-y, -i*
Gazel 51
Mısra: **8**
Divan şairi. Fehmî (öl. 1189/1775).

Fennī maḳām-ı Şermiyi
gülzār-ı naġmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi
murġ-ı çemen bilir

3. **fehmīye:** *-ye*
Gazel 130
Mısra: **7**
Divan şairi. Fehmî (öl. 1189/1775).

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i
nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup
ġonçeyi Fehmīye
secencel

fehm-i müşkil:

1. **fehm-i müşkil:**
Kaside 1
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Zor anlama.

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehm-i müşkil
Sensin ol vāḳıf-ı
fermān-ber-i rūy-ı
ġufrān

fehmi-i nām:

1. **fehmi-i nām:**
Kıt'a 12
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ünlü Fehmi.

Fehmi-i nām Ḥācı
İbrāhim Aġā-zāde kim
Merd-i ʿAlemdār İsmāʿīl
Aġa nev-cevān

fehmi-i üstādıma:

1. **fehmi-i üstādıma:** *-ım, -a*
Gazel 222
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Üstad Fehmi (18. yy (?) Osmanlı sahası divan şairi).

Ben begendim ṭoġrusu
tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki
desem Fehmi-i
üstādıma

felek:

1. **felek:**
Gazel 9
Mısra: **12**
Devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya.

Tehī ṣanma görüp zülf-i
girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek
dillere ḳılmış anı gird-
āb

2. **felekde:** *-de*
Gazel 89
Mısra: **4**
Ar. Gök, asuman.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem
olmasın olma hele
Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ
keşkülde yārıdır

3. **felekde:** *-de*
Gazel 97
Mısra: **9**
Ar. Gök, asuman.

Felekde dönmededir
Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa
kimseler ṣaramaz

4. **felekde:**-*de*
Gazel 161
Mısra: **10**
Gökyüzü.

Var mı zülf-i ʿiẕārıñ ile cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde per ü bālı küçücek

5. **felekde:**-*de*
Gazel 30
Mısra: **7**
1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Sīm-bāzuñdur felekde ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

6. **felekde:**-*de*
Gazel 86
Mısra: **1**
1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır
Hümā miṣāli görünmez o rūzgār mıdır

7. **felek:**
Gazel 110
Mısra: **11**
1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās

8. **felekde:**-*de*
Gazel 110
Mısra: **9**
1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās
Felekde hāle ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

9. **felekde:**-*de*
Gazel 120
Mısra: **11**
1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde
Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

10. **felek:**
Gazel 183
Mısra: **3**
1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Seng-i cevr ile dili ṣad-pāre etmekde felek
Bezm-i ġamda bī-girān-ı sāġar-ı Cem görmedim

11. **felek:**
Kaside 1
Mısra: **85**
1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Keh-keşān ṣanma anı esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

12. **felek:**
Kıt'a 2

Mısra: **11**

1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Devrān eder cemālini rüʾyet içün felek
Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

13. **felek:**

Kıt'a 4

Mısra: **15**

1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Felek güş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et
Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

14. **felekde:**-*de*

Muhammes 1

Mısra: **1**

1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) || dünya 2. gökyüzü.

Meleklerle felekde etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde şimdi ol ḫannās

15. **felek:**

Gazel 47

Mısra: **12**

1. Gökyüzü, semâ. 2. Dünya, âlem, devran. 3. Gök katlarında yer alan yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki, kadere hâkim olduğuna inanılan güç, tâlih, baht.

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Felek ister ise bādbān behāsınadır

16. **felek:**

Muhammes 1

Mısra: **28**

1. Gökyüzü, semâ. 2. Dünya, âlem, devran. 3. Gök katlarında yer alan yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki, kadere hâkim olduğuna inanılan güç, tâlih, baht.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet
Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

17. **felekde:**-*de*

Gazel 150

Mısra: **2**

Gökyüzü II felek.

Ṣaḥn-ı emelde fürḳat-ı vuṣlat telef şeref
Mihr ü ḳamer felekde olurlar ḫalef selef

18. **felekde:**-*de*

Gazel 54

Mısra: **8**

Âlem, dünya, felek.

Dūşına almaz revā olsa aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā ṣūfī felekde şāla etmez iʿtibār

19. **felekde:**-*de*

Gazel 34

Mısra: **6**

Felek, gökyüzü.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

20. **felek:**
Kıt'a 1
Mısra: **5**
Âlem, dünya.

Felek bāzīçe ḳılsa encümen mehdine lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile dest-i Süreyyāya

21. **felekde:***-de*
Gazel 224
Mısra: **9**
Dünya, gökyüzü, sema.

Ṣoyup bir câme-ḫvāb içre felekde hāleveş Fennī
Der-āġūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce

22. **felekde:***-de*
Muhammes 1
Mısra: **23**
Gök, gökyüzü.

Felekde hāle-i ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās

23. **felek:**
Gazel 164
Mısra: **12**
Âlem, dünya, gökyüzü.

Fennī bu esbāba düşüp sāʿat-i hezār
Döndü daḳīḳa seng-i ġamıñla felek seniñ

24. **felekde:***-de*
Kıt'a 13
Mısra: **8**
Gökyüzü, âlem.

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

25. **felek:**
Kıt'a 1
Mısra: **9**
Gök yüzü.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

26. **felek:**
Gazel 222
Mısra: **7**
Âlem, dünya, cihan; herkes.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫıżırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

felekde:

1. **felekde:***-/de*
Gazel 240
Mısra: **2**
Âlem, dünya, felek.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

2. **felekde:***-/de*
Kıt'a 2
Mısra: **6**
Âlem, dünya, felek.

Gehvāresine olmaġa āvīze teşnedir
Ḳılmaz felekde līk Süreyyāya ol nigāh

felekde ṭāliʿiñ var ise:

1. **felekde ṭāliʿiñ var ise:**
Kıt'a 10
Mısra: **13**

Kelime Tipi: -
Kaderinde varsa.

Felekde ṭāliʿiñ var ise
Keyvān olmaġa saʿy et
Müheyyā dāmeniñ irḫā edip bābında tevvāb ol

fem:

1. **femde:** *--de*
Gazel 16
Mısra: **2**
Ağız.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṯ
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṯ

2. **fem:**
Gazel 20
Mısra: **6**
Ağız.

Hivām-meşreb żiddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

3. **feminden:** *-i, -n, -den*
Gazel 37
Mısra: **5**
Ağız.

Eṯer yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

4. **feminden:** *-i, -n, -den*
Gazel 98
Mısra: **6**
Ağız.

Yıḳar ḥısn-ı ʿadūyı gülle-i ʿāşıḳ olup vāṣıl
Feminden ṣavt-ı ṭūb-ı āh-ı bī-pervā çıḳar çıḳmaz

5. **fem:**
Gazel 183
Mısra: **16**
Ağız.

Fenniyā ṣāḥib-zemīn-i Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāġ-ı süḫanda böyle bir fem görmedim

6. **feminden:** *-i, -n, -den*
Gazel 241
Mısra: **8**
Ağız.

Ne sevdādır bu kim vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān
Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

7. **femiñe:** *-i, -ne*
Müstezad 2
Mısra: **27**
Ağız.

Ṭūṭī deheninden femiñe ḳand-i kelām al
Mā'-ı şekerāsā

8. **feme:** *-e*
Gazel 216
Mısra: **12**
Ağız.

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

9. **fem:**
Gazel 61
Mısra: **4**
Ağız.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

10. **feminde:** *-i, -n, -de*
Gazel 240
Mısra: **14**
Ağız.

Fennī cenāb-ı ḥażret-i Zīver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i naẓmın şeker gibi

fem-i āli:

1. **fem-i āli:** *-i*
Gazel 161
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı ağız. II Hilekâr ağız.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

fem-i deryā-yı sefīd:

1. **fem-i deryā-yı sefīd:**
Gazel 36
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Akdeniz'in ağzı gibi.

Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd

fem-i ḫāme:

1. **fem-i ḫāme:**
Gazel 100
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kalemin ağzı.

Taḥrīr edemem ʿışḳı fem-i ḫāmeye ṣıġmaz
Bir şerḥ-i meʿānīdir o kim nāmeye ṣıġmaz

fem-i kilk:

1. **fem-i kilk:**
Gazel 88
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kalemin ağzı.

Fenniyā Sebzi Efendiye ne mümkün tanẓīr
Fem-i kilkinden anıñ laʿl-i bedeḫşān dökülür

fem-i süllāk-ı rind:

1. **fem-i süllāk-ı rind:** *-e*
Gazel 33
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bir yola, bir tarîkata girmiş olanlar, sâliklerin ağzı, başlangıcı.

Şümār-ı būs-ı laʿlin tekye-i miḥnetde şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde sübḥa-i mercān eder ol şūḫ

fem-i ṭabʿ:

1. **fem-i ṭabʿ:**
Gazel 18
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yaradılışımın ağzı.

Şimdi fem-i ṭabʿımda zebānım baña Fennī Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḫāneye bāʿis

fem-i yāre:

1. **fem-i yāre:** *-e*
Gazel 207
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ağzı.

Deşt-i ḫayāl-i dilde fem-i yāre ʿazm eden
Rāh-ı ʿademde pey-rev olur püşt ü pālara

fem-i zīver-i ferzāne:

1. **fem-i zīver-i ferzāne:**
Gazel 111
Mısra: **14**

Kelime Tipi: -
Bilge kişi Zîver'in dudağı //sözleri.

Māt eder ādemi şatranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Fenniyā ḳılma fem-i Zīver-i ferzāne heves

fen:

1. **fen:**
Gazel 114
Mısra: **7**
Herhangi bir konuya âit olan ilim, bir ilim kolu, hüner, marifet, sanat.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣıġındırmış

fenādan uçdu gitdi:

1. **fenādan uçdu gitdi:** *-di*
Kıt'a 11
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Bu dünyadan uçup gitmek. II Vefat etmek.

Fenniyā rūhuna bir Fātiḥa dedim tārīḫ
Fāṭıma bülbülveş uçdu fenādan gitdi

fenersizce:

1. **fenersizce:**
Gazel 224
Mısra: **6**
Fenersizce.

Ṣaḳın vehm eyleyip rāh-ı ʿadūdan iḥtirāz etme
Yürü baʿde'l-ʿişā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

fennī:

1. **fennī:**
Gazel 1
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī Celāliye n'ola ʿarż etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı manẓūmı cā-be-cā

2. **fennī:**
Gazel 5
Mısra: **15**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Dürr-i süḫan-efşānım olsa n'ola Fennī
Ṣaḥn-ı dehen-i sāḥil [ü] mevc-i leb-i deryā

3. **fennī:**
Gazel 7
Mısra: **12**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Alıp kālā-yı naẓmı ḫvāce-i ṭabʿ-ı Fürūġīden
Vücūd-ı dil-ber-i eşʿārıña Fennī yeleklik yap

4. **fennī:**
Gazel 9
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanẓīr eyle Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

5. **fennī:**
Gazel 10
Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre
Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

6. **fennī:**

Gazel 12

Mısra: **11**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiʿri
Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ʿayān et

7. **fennī:**

Gazel 13

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

8. **fennī:**

Gazel 14

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Vaṣf eyleyemem lebini ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz güheri ṭabʿıma ḫisset

9. **fennī:**

Gazel 15

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet

10. **fennī:**

Gazel 16

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Aġyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice açsam da ḥavādiṯ

11. **fennī:**

Gazel 18

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Şimdi fem-i ṭabʿımda zebānım baña Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḫāneye bāʿiṯ

12. **fennī:**

Gazel 19

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bint-i rezi gör ḥacle-i bezminde o Fennī
ʿAyş etdi bu şeb zāhide ḫünṯā-yı müʿenneṯ

13. **fennī:**

Gazel 20

Mısra: **7**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Celālīden naẓīre isteyip bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā eyle olmazsa miyānın ḳoc

14. **fenni:**
Gazel 22
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Mevc-i deryāveş irilmez Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler bülbül bāl aç da uc

15. **fennīye:**
Gazel 27
Mısra: **10**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ṣayyāda hīç ḥarām ola mı ṭāʾir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i laʿliñ şehā mubāḥ

16. **fennī:**
Gazel 35
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Çemen-zāra müşābih sebze-i tanẓīr ile Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmım eylesin yārān-ı Saʿd-ābād

17. **fenni:**
Gazel 37
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

18. **fenni:**
Gazel 39
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Āh eyleyecek Fenni ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola vech-i şomā gerd

19. **fennī:**
Gazel 49
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā derler

20. **fennī:**
Gazel 50
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Dedim görünce zemīn-i Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭabʿ-ı Belīġiñ żevāyiʿindendir

21. **fennī:**
Gazel 51
Mısra: **7**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī maḳām-ı Şermiyi gülzār-ı naġmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi murġ-ı çemen bilir

22. **fennī:**
Gazel 53
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī bu nev-zemīni
Leẕīẕiye ʿarż edip
Seng-i Ḥişārı ṭabʿ-ı
hünerden temel ḳopar

23. **fennīyi:**
Gazel 59
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennīyi gör ki şiʿr-i
Leẕīẕiye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre
ġazel verir

24. **fennī:**
Gazel 61
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī Celāli olma gūş
eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne
Bāġ-ı İrem degildir

25. **fennī:**
Gazel 67
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī naẓīre verme bu
beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem
yapar yıḳar

26. **fennī:**
Gazel 69
Mısra: **12**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Taḥrīr içün naẓīre-i
manẓūm-ı Pertevi
Fennī devāt-ı şiʿrini her
ān açar ḳapar

27. **fenniye:**
Gazel 71
Mısra: **14**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Zīb-i silk edip gehī dür-i
nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde
daḫı iḥsānıñ mı var

28. **fennī:**
Gazel 72
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Şiʿr-i Ḥamdiye dü
dīdem n'ola açsam
Fennī
Ṭabʿ-ı maḥmūr olanı bir
iki peymāne yapar

29. **fennī:**
Gazel 73
Mısra: **12**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Dürr-i viṣālini kenz-i
derūnunda ḥıfẓ eden
Fennī o ser-gevhere
ser-rişte-i cān verir

30. **fennīye:**
Gazel 74
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Yümn-i elṭāf ile
Fennīye nigāh-ı Rā'if
Fülk-i baḥr-i keremi
ḳible-nümāsıyla döner

31. **fennī:**

Gazel 75

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṭaraġ üstündedir

32. **fennī:**

Gazel 79

Mısra: **11**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḍarb-ḫāne-i dilde ḥacer-i ṭabʿ ile Fennī
Sīm-i süḫen-i Esʿadı tamġāya meḥekdir

33. **fennī:**

Gazel 83

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı ol āfetiñ Fennī
Ḫarāb edip cigerim pāre pāre ḳalmışdır

34. **fennī:**

Gazel 86

Mısra: **11**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Nihāl-i naẓm [u] belāġatde Esʿadıñ Fennī
Bahār-ı güfte-i mażmūnu tāze bār mıdır

35. **fennī:**

Gazel 89

Mısra: **11**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

36. **fennī:**

Gazel 91

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Gūş edip Şāʿiriniñ gülşen-i tabʿın Fennī
Bülbülāsā per açıp ʿazm-i Zinikmid ederiz

37. **fennī:**

Gazel 93

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bu bī-çāre nuḳūd-ı sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuṣlata ḫarc-ı rāh ederiz

38. **fennī:**

Gazel 95

Mısra: **10**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

39. **fennī:**

Gazel 96

Mısra: **9**

18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḫalāṣ-ı cān ey Fennī
Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı

zeneḫdān olduġum bilmez

40. **fennī:**
Gazel 97
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Yem-i süḫanda reʾīs-i Celālīveş Fennī
"Nūḥ yelken" mażmūnı böyle aḳdaramaz

41. **fennī:**
Gazel 100
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī ḳo yeter zühd-i ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i levvāmeye ṣıġmaz

42. **fennī:**
Gazel 101
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī baña bu dāʾire-i ʿışḳa muvāfıḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir kār bulunmaz

43. **fenniye:**
Gazel 103
Mısra: **10**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

İlḳā-yı toḫm sırr-ı meżāmīn-i naẓm içün
Āmāde yoḳ mu Fenniye bir nev-zemīniñiz

44. **fennī:**
Gazel 104
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ġāʿibāne nedir āyā bu meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda da tanẓīr ederiz

45. **fennī:**
Gazel 106
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Pūşīdesini refʿ edip ʿuşşāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz rū-be-rūyuz

46. **fennī:**
Gazel 110
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

47. **fennīye:**
Gazel 113
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennīye yine etmese bir ġonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i dem-keş

48. **fennī:**
Gazel 114
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Behişt-i dilde Fennī ḳadd-i dildārı edip taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı ser-tā-pā ṣıġındırmış

49. **fennī:**
Gazel 115
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bir dürlü muvāfıḳ olamaz ṭabʿıma Fennī
Bir vażʿ-ı redīdir benim ʿindimde sipāriş

50. **fennī:**
Gazel 116
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Çıḳarmış ṭaylesānın kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-pāre serv-i sīm göstermiş

51. **fennī:**
Gazel 119
Mısra: **15**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

52. **fenniye:**
Gazel 120
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Verip sermāye-i Bāḳī-i naẓmı Fenniye Ḥüsnī
Aña yek-sāʿat içre māl-i Ḳārūn ḳazandırmış

53. **fennī:**
Gazel 121
Mısra: **10**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe Fennī ḥaẕer et eyleme zīnhār tabaṣbuṣ

54. **fennī:**
Gazel 121
Mısra: **10**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe Fennī ḥaẕer et eyleme zīnhār tabaṣbuṣ

55. **fennī:**
Gazel 123
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ferdālara ṣalmaḳ bizi cānāneye maḫṣūṣ
Envāʿ-ı dürūġ vaʿd-i muṣannaʿ ile Fennī

56. **fennī:**
Gazel 124
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Yem-i ṭabʿından iḫrāc eyleyip şāʿir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓma

zīb-i silk eyler idi ġavvāṣ

57. **fennī:**
Gazel 125
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

58. **fennī:**
Gazel 127
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

59. **fennī:**
Gazel 128
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

60. **fennī:**
Gazel 131
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

N'ola pāyine yüz sürse ʿAcem-şeh-nāzını Fennī
Ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa ḳarīb-i evliyādır Şāṭ

61. **fennī:**
Gazel 133
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī yine gör meykede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile eyledi mebsūṭ

62. **fennī:**
Gazel 134
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Görünce şerbet-i laʿlin tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya kendini dīvānedir elfāẓ

63. **fennī:**
Gazel 136
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ṭarīḳa daḫl edip nefsāniyyetle bī-ḫurd Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-be-dem tekdīr eder vāʿiẓ

64. **fennī:**
Gazel 137
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

65. **fennī:**
Gazel 140
Mısra: **12**
18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Kim verdi ḫaber bu ġazeli vaḳʿa-nüvīse
Fennī dedi baʿżıları taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

66. **fenni:**
Gazel 149
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenni bī-şübhe uçar mis̲l-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırri der ise eger bu süḫan-efsāneye üf

67. **fennī:**
Gazel 154
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi cāna ʿışḳṣaḳ

68. **fennī:**
Gazel 157
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ şöyle lez̲z̲et verdigim Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i nikātın bal ile ḳaymaḳ

69. **fennī:**
Gazel 158
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Vechinde ḥusūf oldıġıçün şerm ile Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha demek sende vefā yoḳ

70. **fennīye:**
Gazel 162
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

71. **fennīyi:**
Gazel 163
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Zīveri ʿāşıḳ edip Fennīyi mecnūn etmede
İsm-i Leylāya teşebbühle laḳabdır perçemiñ

72. **fennī:**
Gazel 164
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī bu esbāba düşüp sāʿat-i hezār
Döndü daḳīḳa seng-i ġamıñla felek seniñ

73. **fennī:**
Gazel 169
Mısra: **10**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

74. **fennī:**
Gazel 174
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

ʿIṭr-ı nikāt-ı naẓm ile Fennī Celāliniñ
Gül-ġonçe-i dehen eder şem-i müşk-bū degil

75. **fennī:**
Gazel 176
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

76. **fennī:**
Gazel 177
Mısra: **7**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre ġarḳ oldum yine Fennī
Ṣalıp baḥr-i ġama fülk-i dili eyyām ẓannetdim

77. **fennī:**
Gazel 178
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı giderirmiş Fennī
O çiçek ṣuyunu ṣunsun bize gül-āb içelim

78. **fennī:**
Gazel 182
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḥāmid-i mürşid gibi sulṭāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i ʿummāna gelmişlerdenim

79. **fennī:**
Gazel 184
Mısra: **7**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ṭanẓīr içün āyā ki bu manẓūmemi Fennī
Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

80. **fennī:**
Gazel 185
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Kenār-ı ḳulzüm-i ṭabʿ-ı Leẕīẕīye Fennī
Melek deyü bu manẓūmu bir ġazel çekelim

81. **fennī:**
Gazel 188
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Yürü beyt-i ʿarūs-ı Fıṭnata tanẓīrin et Fennī
Zifāf-ı ḫacle-i naẓma dürer āh-ı teʾemmülden

82. **fennī:**
Gazel 190
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bulunmaz Kesbiye pey-rev olur Fennī gibi ammā
Naẓīre iltimās etmiş süḫan-dānıñ ḳamusundan

83. **fennī:**
Gazel 193
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Leẕīzīye dem-ā-dem nev-süḫan ʿarż eyleyip Fennī
Kitāb-ı ṣafḥa-i mecmūʿa-i ṭabʿī ġazellensin

84. **fennī:**
Gazel 197
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Defʿ etmege sevdā-yı merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola yāḫūd bir aḳar ṣu

85. **fennī:**
Gazel 201
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

86. **fennī:**
Gazel 202
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī ne ʿacāyib ki süḫandān-ı Sitānbul
Feṭḥīye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

87. **fennī:**
Gazel 206
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī ne ḳadar bilse de zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

88. **fennī:**
Gazel 207
Mısra: **14**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Zemzem verirse kevs̱ere ḥüccācveş Ḥasīb
Fennī verir nikātını ʿūd-āşnālara

89. **fennī:**
Gazel 208
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

90. **fennī:**
Gazel 209
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bugün seyr-i Bebekde ḳatl edip ʿuşşāḳını Fennī

Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

91. **fennī:**
Gazel 210
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Neş'etiñ Fennī ġubār-ı ḫaṭ-ı şiʿr-i Zīveri
Kuḥl-ı pāk-i Iṣfahān-ı bī-behādır çeşmime

92. **fennī:**
Gazel 212
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

93. **fennīyi:**
Gazel 215
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennīyi neşāṭ-āver edip naẓm-ı Celālī
Tanẓīr eder ol güfte-i hūşyārı görünce

94. **fennī:**
Gazel 218
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Mümkin mi güle miṯli anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

95. **fennīniñ:**
Gazel 220
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

96. **fennī:**
Gazel 221
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

97. **fennī:**
Gazel 224
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ṣoyup bir câme-ḫvāb içre felekde hāleveş Fennī
Der-āġūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce

98. **fenni:**
Gazel 229
Mısra: **9**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n'ola
Āteşāsā merāḳ var dilde

99. **fennī:**
Gazel 234
Mısra: **15**
18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Satır satır oḳuyup şiʿr-i Nehrīyi Fennī
Ḳalem ḳalem dedi bevvāb nev-dilānıñ mı

100. **fennī:**
Gazel 239
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

101. **fennī:**
Gazel 240
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī cenāb-ı ḥażret-i Zīver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i naẓmın şeker gibi

102. **fennī:**
Gazel 243
Mısra: **11**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Müşāʿare ile zebān-ı mücessem Fennī
Refīʿ Efendiye dāʾim s̲enādadır şimdi

103. **fennī:**
Kıt'a 9
Mısra: **17**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūʿ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

104. **fenni:**
Kıt'a 13
Mısra: **19**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

105. **fenniye:**
Murabba 1
Mısra: **20**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Zīr-i eşikde begim ḫāk ile yeksān olayım
Manṣıb-ı vaṣlıñı ver Fenniye iḥsān sezā

106. **fenni:**
Müstezad 1
Mısra: **25**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenni güher-efşā yem-i ṭabʿıñ ile şiʿriñ
Dür-dāne-i fikriñ

107. **fennīye:**
Müstezad 3
Mısra: **17**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennīye edip tente feragāhī tırınḳa
Degdir baba finḳa

108. **fennī:**
Gazel 8
Mısra: **9**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫan-dāna teḳarrüb

109. **fennī:**
Kıt'a 6
Mısra: **7**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūᶜ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ᶜAṭāullah

110. **fennī:**
Kıt'a 10
Mısra: **31**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḫ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre ḳadem baṣdın ṣafā-yāb ol

111. **fenni:**
Kıt'a 14
Mısra: **23**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Fenni ver ṣāḥib-i ebnāsına bu tārīḫi
Eylediñ ṣan İremi cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

112. **fennī:**
Muhammes 1
Mısra: **33**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Nice ben yāre nār-ı ᶜışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

<u>fennī efendiniñ:</u>

1. **fennī efendiniñ:***-niñ*
Kıt'a 10
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

O māhıñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şiᶜrin defter-i aḳlāma küttāb ol

<u>fennī-i bī-çāre:</u>

1. **fennī-i bī-çāre:**
Gazel 205
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Çaresiz, dertli Fennî.

Naẓīre ᶜarż eder ᶜĀrif Efendiye bu manẓūmu
ᶜAcāyib şaçmalar taḥrīr eder Fennī-i bī-çāre

2. **fenni-i bī-çāre:**
Gazel 242

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Çaresiz, dertli Fennî.

Fenni-i bī-çāre gūyā
Zīvere fermūd eder
Güfte-i manẓūmunu
zuʿmınca tanẓīr eyledi

fenni-i bī-çāreniñ:

1. **fenni-i bī-çāreniñ:** *-niñ*
Gazel 30
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Çaresiz, dertli Fennî.

Fenni-i bī-çāreniñ
baḥsinde ḳīl ü ḳāl yoḳ
Ḥüsn-i ḫaṭṭındır şehā
nūr āyeti ḳavl-i eṣāḥ

fenni-i rū-siyehiñ:

1. **fenni-i rū-siyehiñ:** *-iñ*
Kaside 1
Mısra: **131**
Kelime Tipi: **-**
Günahkâr Fennî.

Fenni-i rū-siyehiñ bir
kes deryūzeñdir
Ḥāline merḥamet eyle
anıñ ey şāh-ı cihān

fenni-i zāra:

1. **fenni-i zāra:** *-a*
Gazel 160
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Inleyen Fennî.

Fāżılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

fenni-i zārı:

1. **fenni-i zārı:** *-ı*
Gazel 80
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Inleyen Fennî.

Ten-bürehne feth edip
ʿuşşāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem
görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

fenni-i zārıñı:

1. **fenni-i zārıñı:** *-ı, -ñ, -ı*
Gazel 196
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Inleyen Fennî.

Meyl et āġūşuna bir kez
ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma
maḥzūn

fennīyā:

1. **fenniyā:**
Gazel 2
Mısra: **10**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Şerbet-i laʿlin ṭabīb-i
cān şifā ḳıldı baña
Fenniyā ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ
ḳıl naẓar maṣnūʿına

2. **fenniyā:**
Gazel 4
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif
Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ
edip olma melāl ammā

3. **fenniyā:**
Gazel 6
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Pey-rev olunca güfte-i İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre süḫan söylerim saña

4. **fenniyā:**
Gazel 17
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ᶜabeş

5. **fenniyā:**
Gazel 21
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bāzār-ı zīb -i silk-i selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-i manẓūmuma revāc

6. **fenniyā:**
Gazel 23
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Neşirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ᶜaceb mi esb-i pāk-i ṭabᶜına aᶜrec

7. **fenniyā:**
Gazel 24
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

El çekip cām-ı Cem-i ser şār-ı meyden Fenniyā
Cennet-i vaṣlında yāriñ ḳana ḳana kevşer iç

8. **fenniyā:**
Gazel 25
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Naẓīrim Fenniyā bāġ-ı süḫanda naẓm-ı Reʾfetle
Ṣarıldı yasemenveş gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç

9. **fenniyā:**
Gazel 26
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

ᶜAks-i rūy-ı sāḳi-i meh-pāre ile Fenniyā
Vech-i billūr-ı secencelveş muṣaffādır ḳadeḥ

10. **fenniyā:**
Gazel 28
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

11. **fenniyā:**
Gazel 29

Mısra: **9**

Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā düşe diyü zülfünü dāmen mi ṭutar
Ẕeḳanı bāġ-ı cemālinde o şāhıñ tuffāḥ

12. **fenniyā:**

Gazel 31

Mısra: **11**

Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Niçün beyʿ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ʿālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

13. **fenniyā:**

Gazel 32

Mısra: **10**

Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Jende-i ḫūn ile dil olsa n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

14. **fenniyā:**

Gazel 33

Mısra: **11**

Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

15. **fenniyā:**

Gazel 34

Mısra: **10**

Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Dedi bir ehl-i süḫan ġonçe külāhın açdı Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o ṭıflıñ tārīḫ

16. **fenniyā:**

Gazel 36

Mısra: **9**

Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd

17. **fenniyā:**

Gazel 38

Mısra: **9**

Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Nā'il olmaḳsa metāʿ-ı vaṣla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ʿışḳa tār u pūd

18. **fennīya:**

Gazel 40

Mısra: **10**

Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Rengīn ola mı saʿy ile hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir vaḳt-ı müsāʿid

19. **fenniyā:**
Gazel 41
Mısra: **7**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā bāġ-ı cemālinde o şāhiñ ġabġabı
Bir turunc-ı tāzedir tüffāḥ-ı aḥmerden leẕīẕ

20. **fenniyā:**
Gazel 42
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāẕ

21. **fenniyā:**
Gazel 43
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol zī-ḳıyam dür-dāneden meʾhūẕ

22. **fenniyā:**
Gazel 44
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā saʿy ederek ṣaḥn-ı belāġat içre
Güç ile şiʿr-i beyāna dehenim ḳıldı nüfūẕ

23. **fenniyā:**
Gazel 45
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Naẓm-ı Edībi söyle Leẕīẕīye Fenniyā
Pāyında esb-i cāmesiniñ çınḳırağı var

24. **fenniyā:**
Gazel 46
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā şevket-i şiʿrinde Cenābın gūş et
Emr-i ẕī-şān-ı nikāt-ı femi ḥünkārıdır

25. **fennīyā:**
Gazel 47
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Felek ister ise bādbān behāsınadır

26. **fenniyā:**
Gazel 48
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

27. **fenniyā:**
Gazel 52
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda Ḥasīb-i Rüstem
Küşt-gīr-i süḫan-ı nāẓım-ı meydān büyüdür

28. **fenniyā:**
Gazel 54
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Buldu leẕẕet ḳand-i şiʿr-i Niʿmet ile Fenniyā
Baʿd-ez-īn zenbūr-ı ṭabʿım bala etmez iʿtibār

29. **fenniyā:**
Gazel 55
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle süḫanlar fesānedir

30. **fenniyā:**
Gazel 57
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Maẓmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı Refīʿā ki Fenniyā
Sāʿat gibi ṣınāyiʿ-i şiʿri lebindedir

31. **fenniyā:**
Gazel 58
Mısra: **12**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ içre ʿaceb mi Fenniyā

32. **fenniyā:**
Gazel 60
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Baḥr-i naẓ[ı]mda şiʿr-i Refīʿā ki Fenniyā
Keştī-i ṭabʿ-ı nev-hevesiñ nāḫüdāsıdır

33. **fenniyā:**
Gazel 62
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ṣaḥn-ı süḫanda eşheb-i dil rāh-dāş olur
Zuʿmınca esb-i ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā

34. **fennīyā:**
Gazel 63
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et

Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

35. **fenniyā:**
Gazel 64
Mısra: **17**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ezhār-ı naẓm-ı Sābit ü Esʿadla Fenniyā
Şehd-i leẕīẕ-i güfte-i ṭabʿım revāḳlıdır

36. **fenniyā:**
Gazel 66
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā ebr-i felekveş bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān ṣıḳılır

37. **fenniyā:**
Gazel 68
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile eşʿār kendin gösterir

38. **fenniyā:**
Gazel 70
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā nükte-i eşʿārını Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep ṣūret-i maʿnāya çeker

39. **fenniyā:**
Gazel 76
Mısra: **10**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

40. **fenniyā:**
Gazel 78
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile ẕī-şān olur

41. **fenniyā:**
Gazel 81
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā pergār-ı tanẓīrimle naẓm-ı Sırriye
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-levḥa miṣl-i çīn-i ebrū çevrilir

42. **fenniyā:**
Gazel 82
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā fetḥ etse gāhī
gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte
nükte-i gül-fem ḳapar

43. **fenniyā:**
Gazel 84
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Naḫl-i zebān-ı Şehri
Efendiyle Fenniyā
Bāġ-ı süḫanda
bülbülveş imtiḥān olur

44. **fenniyā:**
Gazel 85
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā taḥrīr içün
maʿnā-yı şiʿr-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭabʿımda benim
kilk-i per-i ʿanḳā biter

45. **fenniyā:**
Gazel 87
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa
ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

46. **fenniyā:**
Gazel 87
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa
ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

47. **fenniyā:**
Gazel 88
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā Sebzi Efendiye
ne mümkün tanẓīr
Fem-i kilkinden anıñ
laʿl-i bedeḫşān dökülür

48. **fenniyā:**
Gazel 90
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

ʿArż et bu naẓmı Neş'et
Efendiye Fenniyā
Cevher-fürūş-ı pey-
revin ol cevherīsidir

49. **fenniyā:**
Gazel 92
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḳaçınma Fenniyā tīr-i
nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-miṣli siper ḳıl
sīneñi cānıñ yaḳar
yaḳmaz

50. **fenniyā:**
Gazel 94
Mısra: **12**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] fetḥ eder ammā
Açılmaz verd-i şiʿrim Fenniyā mestūrdur sensiz

51. **fenniyā:**
Gazel 99
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā mısṭar-ı mecmūʿa-i ṭabʿ-ı şiʿri
Dehen-i cedvel-i cūy-ı Aresinden biliriz

52. **fenniyā:**
Gazel 102
Mısra: **10**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Dürr-i güftārı n'ola dizse kenār-ı baḥre
Fenniyā ḫāme-i eşʿārımız oldu yemimiz

53. **fenniyā:**
Gazel 105
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif olanlar Fenniyā nuṭḳın
Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz

54. **fenniyā:**
Gazel 107
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Yazdıḳça vird-i şiʿr-i Ḥasībāyı Fenniyā
Evrāḳ-ı Zīver ile pür oldu külāhımız

55. **fenniyā:**
Gazel 108
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

56. **fenniyā:**
Gazel 108
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

57. **fenniyā:**
Gazel 109
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā ṭabʿ-ı ḥurūfuñla çıḳıp meydāna
Fāris-i güfte-i İḥsānla oynatma feres

58. **fenniyā:**
Gazel 111
Mısra: **14**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Māt eder ādemi şatranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Fenniyā ḳılma fem-i Zīver-i ferzāne heves

59. **fenniyā:**
Gazel 112
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā
Yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā gehī yārāna es

60. **fenniyā:**
Gazel 117
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā luʿbet-i şaṭranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-i ṭabʿım ile kīş

61. **fenniyā:**
Gazel 118
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā Rāmiz Efendi ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri Şerḫ edip nūr āyetin taḳrīr eder tefsīrveş

62. **fenniyā:**
Gazel 122
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

63. **fenniyā:**
Gazel 126
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḍārū-yı rūḫı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż

64. **fenniyā:**
Gazel 129
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cūlarıñ bisāṭ

65. **fenniyā:**
Gazel 132
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Erbāb-ı naẓm içünde ʿaceb var mı Fenniyā Mażmūn ile nikāta verir böyle irtibāṭ

66. **fenniyā:**
Gazel 135
Mısra: **10**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḳand-i naẓmım seyr edip āyīne-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭabʿ-ı ṭūṭi-i yārāna ḥaẓ

67. **fenniyā:**
Gazel 139
Mısra: **10**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ṣūret-i melʿabe-i ṭıfl-ı meżāmīn-i hüner
Fenniyā ṭabʿ-ı Leẕīẕīde şekerden maṣnūʿ

68. **fenniyā:**
Gazel 141
Mısra: **12**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Yürise ḫaṭṭ-ı İmāmzāde n'ola ʿārıżına
Fenniyā cemʿ-i cemāʿat eder elbet cāmiʿ

69. **fenniyā:**
Gazel 142
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā sāḥil-āver aḳa yem-i ṭabʿıñdan
Mevc-i naẓmıñla dür-i sirişki ḳılma tażyīʿ

70. **fenniyā:**
Gazel 143
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā maḥrem edip Kenzīyi sırr-ı naẓmıma
Nā-şināsān-ı hüner bīgāneden etdim ferāġ

71. **fenniyā:**
Gazel 144
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın eyler o şāh dirīġ

72. **fennīyā:**
Gazel 145
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Maṭlabında infiṣāl-ı vaʿd ile Fennīyā seni
Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı Zāde-i Mollā çerāġ

73. **fenniyā:**
Gazel 147
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Künc-i çeşminde o çeyş-i ġamze-i kūr Fenniyā
Mülket-i ʿaḳlımı tārāc etdi Tātār-ı Bucaġ

74. **fenniyā:**
Gazel 148
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci

yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Mirʾat-ı vech-i yār ile Luṭfîde Fenniyā
Güftāra geldi ṭūṭi-i gūyā ṭaraf ṭaraf

75. **fenniyā:**
Gazel 150
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Tīr-i nigāh-ı Zīvere şāyeste Fenniyā
Oldu naẓīre-i süḫanım bī-şefef hedef

76. **fenniyā:**
Gazel 151
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

77. **fenniyā:**
Gazel 152
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Nemā verme yeter naḳd-i viṣāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

78. **fenniyā:**
Gazel 153
Mısra: **12**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

79. **fenniyā:**
Gazel 155
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Meydān-ı yekke-tāza Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tabʿ-ı pākine Rāġıb süvārı yoḳ

80. **fenniyā:**
Gazel 156
Mısra: **7**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Āṯār u neṯrimizde bulunmazsa Fenniyā
Mecmūʿalarda böyle ṣad-efsānemiz mi yoḳ

81. **fenniyā:**
Gazel 159
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri ser-ā-pā resm edip
Ṭabʿ-ı Hātifle dili mirʾāta iḳdām eyledik

82. **fenniyā:**
Gazel 161
Mısra: **13**
Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā Neşʾet Efendi'den alıp ḫayr duʿā
Eyledik noḳta naẓīreñde meʾāli küçücek

83. **fenniyā:**
Gazel 165
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Taḫayyül eyle dilde Fenniyā bu maʿni-i bikri
Zifāf-ı nev-ʿarūs-ı naẓm-ı pāk-i Fıṭnat isterseñ

84. **fenniyā:**
Gazel 166
Mısra: **7**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

85. **fenniyā:**
Gazel 170
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i ḥasretle Fenniyā
Olsa Ḥicāz-ı dilde n'ola ber-kenīl Nil

86. **fenniyā:**
Gazel 171
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā pür-nev-edā tanẓīr-i Hātifden baña
Nice zer taḥsīn ü iḥsān olsa da māniʿ degil

87. **fenniyā:**
Gazel 172
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

88. **fenniyā:**
Gazel 173
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā ṣundu muʿammāāsā Süḫan-ı nükre-i Fetḥī müşkil

89. **fenniyā:**
Gazel 175
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓımda şiʿrini sen yāl u bāl bil

90. **fenniyā:**
Gazel 179
Mısra: **10**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḳand-i laʿli ile ifṭār eyle Fenniyā ḫaṭṭı ġurūb oldu temām

91. **fenniyā:**
Gazel 180
Mısra: **10**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Olsa ʿanḳā gibi naẓīrem nā-dīde taʿaccüb Fenniyā ser-süḫan-ı Hāşime naġzem maġzem

92. **fenniyā:**
Gazel 181
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya Fenniyā Üstād-ṭabʿ Nehriye enbāzdır sözüm

93. **fenniyā:**
Gazel 183
Mısra: **15**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā ṣāḥib-zemīn-i Zīver-i bülbül gibi Gülşen-i bāġ-ı süḫanda böyle bir fem görmedim

94. **fenniyā:**
Gazel 186
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā Ḥayri Efendiye ne mümkin tanẓīr Dür niṯār etmede kenz-i fem-i esrārından

95. **fenniyā:**
Gazel 187
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Yazdım naẓīre naẓmım Ṣabīḥāya Fenniyā Tanẓīr içün ḥavāle hem olsun hem olmasın

96. **fenniyā:**
Gazel 189
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā sırrın güşād edip ṭabīb-i yāre dil Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

97. **fenniyā:**
Gazel 192
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḥasībī ister imiş Fenniyā müşāʿareye Hezār-ı ġonçe-dehen sū-be-sū çemen be-çemen

98. **fenniyā:**
Gazel 194
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bāġ-ı süḫanda mīve-i mażmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze zemīni olanlarıñ

99. **fenniyā:**
Gazel 195
Mısra: **12**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḥaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf etmek ol ṭıfl-ı tüfengīden

100. **fenniyā:**
Gazel 198
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā deryāya girmiş ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver bend edip iki kedū

101. **fenniyā:**
Gazel 199
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

102. **fenniyā:**
Gazel 200
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

103. **fenniyā:**
Gazel 203
Mısra: **17**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

ʿArż et bu naẓmı Zīver Efendiye Fenniyā
ʿAfv eylesin ḳuṣūrunu temyīz gerekse de

104. **fenniyā:**
Gazel 204
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Seyr eyle naẓmım Zīver Efendiyi Fenniyā
Vermiş kenār-ı baḥr-i maḳālāta dürri bih

105. **fenniyā:**
Gazel 211
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā eyvān eyvān üstüne

106. **fenniyā:**
Gazel 213
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

107. **fenniyā:**
Gazel 214
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Dībāc-ı naẓm-ı zeylini seyr eyle Fenniyā
Olmaz naẓīre böyle metāʿ-ı zirā zere

108. **fenniyā:**
Gazel 216
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Tā çerḫa çıḳdı āh u fiġānıña Fenniyā
Tanẓīrim ile oldu zemīn u semā seme

109. **fenniyā:**
Gazel 217
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

110. **fenniyā:**
Gazel 219
Mısra: **12**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Temāşā ḳıl rikābında olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur naẓīri iḥtişāmlıḳda

111. **fenniyā:**
Gazel 222
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bu müferriḥ-i nev-zemīni Fenniyā ʿarż eyleyip
Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

112. **fenniyā:**
Gazel 223
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā
Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuṣūruma

113. **fenniyā:**
Gazel 225
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā Zīver Efendiye bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı saña zergercesine

114. **fenniyā:**
Gazel 226
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda hüner-i ʿÖrfîveş
Ḥışt-ı ḫāmeñle yeter esb-i zebān ürkütme

115. **fenniyā:**
Gazel 227
Mısra: **10**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

116. **fenniyā:**
Gazel 228
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā gülşen-i ṭabʿıñda esen bād-ı nikāt
Ḳondurur murġ-ı hezārānları daldan dala

117. **fenniyā:**
Gazel 230
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Oḳuyup Fenniyā eşʿārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ oldum ben de meftūnu

118. **fenniyā:**
Gazel 231
Mısra: **19**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda Nāşide tevfîḳ olup
Nāẓımānıñ ʿĀkif oldu bāʿiṣ-i cemʿiyyeti

119. **fenniyā:**
Gazel 232
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefîd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

120. **fenniyā:**
Gazel 233
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

121. **fenniyā:**
Gazel 235
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Bu yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġatle Fenniyā
ʿÖrfī n'ola reh-i süḫānıñ olsa reh-beri

122. **fenniyā:**
Gazel 236
Mısra: **15**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Cevher-fürūş-ı ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā
ʿArż et bu dürr-i rişte-i naẓm-ı belāġati

123. **fenniyā:**
Gazel 237
Mısra: **13**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā lüknet-zebān ile bu tanẓīriñ ʿaceb
Zīver-i manẓūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda mı

124. **fenniyā:**
Gazel 238
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

125. **fenniyā:**
Gazel 241
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

126. **fenniyā:**
Gazel 244
Mısra: **9**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Maḳām-ı şiʿr-i Zīver Fenniyā İḥsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese ʿuşşāḳa muṭrib būselik hey hey

127. **fenniyā:**
Gazel 245
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

128. **fenniyā:**
Gazel 245
Mısra: **11**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

129. **fenniyā:**
Kıt'a 2
Mısra: **23**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Tārīḫ-i mevlidin oḳuyan Fenniyā desin
El-ḥaḳ rebīʿde Rābiʿa sulṭān göründü māh

130. **fenniyā:**
Kıt'a 4
Mısra: **25**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Deme bir eksigim var ʿaẕm edip ṣun Fenniyā tārīḫ
Nişāncı Muṣṭafā Paşa çü oldu Bosnaya vālī

131. **fenniyā:**
Kıt'a 8
Mısra: **17**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

132. **fenniyā:**
Kıt'a 12
Mısra: **33**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Tārīḫin üçler gelip sūrına der Fenniyā Ṭāliʿi meh-tāb ile eyledi ṣanki ḳırān

133. **fenniyā:**
Murabba 3
Mısra: **21**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fenniyā alsa Leẕīẕī dest-i pākine ḳalem Esb-i ṭabʿına süvār olmaġa hīç çekmez elem

134. **fenniyā:**
Gazel 3
Mısra: **11**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Fenniyā bu sırr-ı fendir kim bu ebyāt-ı süḫan Oḳuyup fehm edemez maẓmūn–ı terkīb-āşinā

135. **fenniyā:**
Gazel 138
Mısra: **7**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Olmasın naẓmıñ Muṭavvel bāʿiṣ-i renc-i ṣudāʿ
Sen Müfīd ü Muḫtaṣar ḳıl Fenniyā eşʿārıñı

136. **fenniyā:**
Gazel 146
Mısra: **10**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Sürme-i çeşmi helāk etse n'ola ʿuşşāḳı Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

137. **fenniyā:**
Gazel 167
Mısra: **9**
1. Ey Fennî.18.

yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Bāġ-ı süḫanda naẓmıma bülbül demez misin
Ḫvānde-i güle ülfetimiz yoḳsa Fenniyā

138. **fenniyā:**
Kaside 2
Mısra: **27**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Fenniyā ḫatm et kelāmı ḳıl duʿā-yı devletin
Ḥaḳ Teʿālā eylesin ʿömr-i hümāyunun mezīd

139. **fennīyā:**
Kıt'a 5
Mısra: **11**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Ehāli şükr edip der Fennīyā tārīḫini gūş et
Revā Ḥaḳ beldeye ʿallāme müftī-i enām oldu

140. **fenniyā:**
Kıt'a 7
Mısra: **17**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Mevlidi tārīḫini müjde edip Fenniyā
Dedim o maḫdūm içün bu süḫan-ı efḍali

141. **fenniyā:**
Kıt'a 11
Mısra: **3**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Fenniyā rūhuna bir Fātiḥa dedim tārīḫ
Fāṭıma bülbülveş uçdu fenādan gitdi

142. **fenniyā:**
Murabba 2
Mısra: **19**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2. Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Ḳaṭreyem nezdinde bi'llāhi anıñ ben Fenniyā
Hātif-i ṣāḥib-belāġat maʿrifet deryāsıdır

143. **fenniyā:**
Kıt'a 1
Mısra: **21**
Şairin kendisine hitabı; "ey Fennî!".

Müdellel ʿāleme tārīḫi besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi ṣulḥ ile sulṭān Süleymān geldi dünyāya

fennī[yā]:

1. **fennī[yā]:**
Gazel 130
Mısra: **7**
Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

ferâğ:

1. **ferāġ:**
Gazel 146
Mısra: **8**
Ar. 1. Bırakma, terk etme, fâriğ olma, vaz geçme. 2. İşten çekilmek, terk-i iştigal, 3. Bir mülkün hakk-ı tasarrufu ahire terk etme, kasr-ı yed.

Bāde-i laʿlini nūş etmege meʾẕūn olsam
Cān ḥalḳıma degin etmez idim anı ferāġ

ferāġ et:

1. **ferāġ et:**-*dim*
Gazel 143
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Ṭāʾir-i ḳudsam behişt-i lāneden etdim ferāġ
Kendimi bildim bileli dāneden etdim ferāġ

2. **ferāġ et:**-*dim*
Gazel 143
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Ṭāʾir-i ḳudsam behişt-i lāneden etdim ferāġ
Kendimi bildim bileli dāneden etdim ferāġ

3. **ferāġ et:**-*dim*
Gazel 143
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Meclis-i dilde ḫayāl-i cām-ı laʿl-i yār ile
El çekip peymāne vü mey-ḫāneden etdim ferāġ

4. **ferāġ et:**-*dim*
Gazel 143
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Yıḳdı beyt-i ḳalbimi seyl-āb-ı eşk etdi ḫarāb
Ḳaṭʿ-ı ümmīd eyleyip vīrāneden etdim ferāġ

5. **ferāġ et:**-*dim*
Gazel 143
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Mürtefiʿ ḳaṣr-ı cinān-ı vaṣl-ı yāre nāʾilim
Zīr-i ṣaḥn-ı ṣuffe-i kāşāneden etdim ferāġ

6. **ferāġ et:**-*dim*
Gazel 143
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Esb-i mażmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān
Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāġ

ferāġ etdim:

1. **ferāġ etdim:**-*dim*
Gazel 143
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Fenniyā maḥrem edip Kenzīyi sırr-ı naẓmıma
Nā-şināsān-ı hüner bīgāneden etdim ferāġ

ferāġ ḳıldım:

1. **ferāġ ḳıldım:** *-dım*
Gazel 147
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek, bırakmak.

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen
Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

feragāhī edip:

1. **feragāhī edip:** *-ip*
Müstezad 3
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
?.

Fennīye edip tente feragāhī tırınḳa
Degdir baba finḳa

feraḥ u şevḳ:

1. **feraḥ u şevḳ:**
Kıt'a 14
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Ferahlık ve arzu.

Feraḥ u şevḳ ile yā Rabb ṣafā-yāb eyle
Neşter-i ġamla dil-i bānīsini ḳılma şiḳāḳ

ferā'iż oḳuyup:

1. **ferā'iż oḳuyup:** *-y, -up*
Kıt'a 10
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın farz kıldığı ibadetler, yapılması mecburi olan din emirlerini okumak.

Ferā'iż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥṣīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

ferd:

1. **ferd:**
Gazel 39
Mısra: **8**
Fert, kişi.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

ferdālara ṣalmaḳ:

1. **ferdālara ṣalmaḳ:** *-maḳ*
Gazel 123
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gelecek için vaatte bulunmak.

Ferdālara ṣalmaḳ bizi cānāneye maḫṣūṣ
Envāʿ-ı dürūġ vaʿd-i muṣannaʿ ile Fennī

ferdi:

1. **ferdi:**
Gazel 216
Mısra: **7**
Fert, kişi.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı göñül beste māteme

feres oynatma:

1. **feres oynatma:** *-ma*
Gazel 109
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
At oynatma: 1.Bildiği ve istediği gibi davranmak. 2. Belli bir alanda üstünlük kurmak.

Fenniyā ṭabʿ-ı ḥurūfuñla çıḳıp meydāna
Fāris-i güfte-i İḥsānla oynatma feres

ferḫunde:

1. **ferḫūnde:**
   Gazel 61
   Mısra: **2**
   Uğurlu, kutlu.

Fehm eyleyen meʿādı sāḥib-elem degildir
Fikr eyleyen meʿāşı ferḫūnde Cem degildir

ferīḥ:

1. **ferīḥ:**
   Gazel 28
   Mısra: **6**
   Mutlu ve neşeli.

Laʿl-i ümmīdiñ eden sāʾil-i deryūzeleriñ
Geçinir niʿmet-i vaṣlınla faḳīrān ferīḥ

ferḳadān olsun:

1. **ferḳadān olsun:***-sun*
   Kıt'a 12
   Mısra: **30**
   Kelime Tipi: **-**
   Dübb-i asgar (Küçükayı) denilen yıldız kümesinin en parlak yıldızlan olmak.

Mehd-i felekde gelip bir veled-i mehveşi
Gevher-i bāzīçesi olsun anıñ Ferḳadān

fermān:

1. **fermānıñ:***-ıñ*
   Gazel 71
   Mısra: **6**
   Buyruk, emir.

Taḫt-ı ebrūda ẓuhūr etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ
Ḳatline ʿuşşāḳınıñ ṭuġrālı fermānıñ mı var

fermūd:

1. **fermūd:**
   Gazel 242
   Mısra: **9**
   Emir, ferman.

Fenni-i bī-çāre gūyā Zīvere fermūd eder
Güfte-i manẓūmunu zuʿmınca tanẓīr eyledi

fersūde:

1. **fersūde:**
   Gazel 213
   Mısra: **8**
   Eskimiş, yıpranmış.

Ṣaḳın ʿarż etmesin bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra
Olur fersūde ḳuṭn-ı vuṣlatı endāzelendikçe

feryād:

1. **feryādıma:***-ım, -a*
   Gazel 222
   Mısra: **6**
   Bağırıp çağırma. Yüksek sesle yardım istemek.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre bülbül reşk eder feryādıma

2. **feryād:**
   Gazel 21
   Mısra: **9**
   Bağırıp çağırma. II yüksek sesle yardım istemek.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

feryād ed:

1. **feryād ed:**
   Gazel 39
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**

Bağırıp çağırmak, yardım istemek.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

2. **feryād ed:** *-erek*
Gazel 184
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yüksek sesle bağırmak, haykırmak.

Bülbül gibi feryād ederek vaḳt-i seḥerde
Ol verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya mı gitsem

feryād ederem:

1. **feryād ederem:** *-er, -em*
Gazel 215
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yüksek sesle haykırmak.

Bülbül gibi feryād ederem yāri görünce
Ṭabʿım açılır ġonçe-i gülzārı görünce

feryād etmeyem:

1. **feryād etmeyem:** *-meyem*
Gazel 108
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yüksek sesle haykırmak.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

feryād-res:

1. **feryād-resi:** *-i*
Gazel 39
Mısra: **2**
Feryat edenin imdadına yetişen, yardım eden (kimse).

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

ferzāne:

1. **ferzānedir:** *-dir*
Gazel 134
Mısra: **8**
Satrançta vezir; bütün tanıklarda, satrançtaki şah-vezir terimleri göz önünde tutulmalıdır. âlim, bilgin // şair.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

ferzāne-i ṭabʿım:

1. **ferzāne-i ṭabʿım:** *-ım*
Gazel 117
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yaradılışımın (söz söyleme kabiliyeti) veziri // yaradılışımın (söz söyleme kabiliyeti) bilge kişisi.

Fenniyā luʿbet-i şaṭranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-i ṭabʿım ile kīş

ferzend:

1. **ferzend:**
Kıt'a 6
Mısra: **3**
Çocuk.

Hümāāsā cihāna şimdi bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün

ẓanneder vechin
görenler māh

2. **ferzendi:** *-i*
Kıt'a 8
Mısra: **7**
Çocuk.

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
ṣaldı
Ḳudūmun gūş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrān

3. **ferzend:**
Kıt'a 9
Mısra: **10**
Çocuk, oğul.

Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip
dāʾim Ḫudā efzūn ede
ʿömrün
Ṭulūʿ etdi cihāna şimdi
bir ferzend misl-i māh

fes:

1. **fes:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Seyr et beyāż fes ile ol
şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze
semen söylerim saña

2. **fesle:** *-le*
Gazel 51
Mısra: **1**
Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Dil ol beyāż fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

3. **fes:**
Gazel 112
Mısra: **1**
Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Nev-şüküfte gül gibi
şāh-ı cānāna fes
Naġme-sāz-ı āh u zār
bülbül-i nālāna bes

4. **fes:**
Gazel 95
Mısra: **6**
Şapka yerine kullanılan, kırmızı, kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde başlık.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn
ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre
Ḫıṭādır fes istemez

fesād:

1. **fesād:**
Gazel 48
Mısra: **4**
Fenalık, kötülük, karışıklık; arabozanlık, anlaşmazlık.

Ḫavfım budur ḳażā ile
diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

feşān edip:

1. **feşān edip:** *-ip*
Gazel 149
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Canı dağıtmak.

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Ḫayf kim Köçek

Süleymān der imiş şāneye üf

fesāne:

1. **fesānedir:**
Gazel 55
Mısra: **10**
Asılsız, hayal mahsulü hikaye, söylence, masal.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle süḫanlar fesānedir

fesden çıḳdı:

1. **fesden çıḳdı:** *-dı*
Gazel 238
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Festen dışarı çıkmak.

Çıḳdı fesden zeyn olup nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül feslegen dedikleri

fesden çıḳıp:

1. **fesden çıḳıp:** *-ıp*
Gazel 163
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Festen dışarı çıkmak.

Ḫvāb-ı ġafletde çıḳıp fesden eder elbet ẓuhūr
Meh yüzüñ māhiyyetiçün tār-ı şebdir perçemiñ

fesden perçem çıḳarma:

1. **fesden perçem çıḳarma:** *-ma*
Gazel 236
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Festen kâkül çıkarma.

Perçem çıḳarma fesden o şāhıñ nezāketi
İḳlīm-i çīn-i ülfete ṭūġ-ı melāḥati

fesleğen:

1. **feslegen:**
Gazel 51
Mısra: **2**
Ballıbabagillerden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik gibi bahar ve koku verici olarak kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki.

Dil ol beyāż fesle seni yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi feslegen bilir

2. **feslegen:**
Gazel 99
Mısra: **5**
Ballıbabagillerden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik gibi bahar ve koku verici olarak kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb
Būy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

3. **feslegen:**
Gazel 163
Mısra: **11**
Ballıbabagillerden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik gibi bahar ve koku verici olarak kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki.

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

4. **feslegen:**
Gazel 179
Mısra: **4**
Ballıbabagillerden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik gibi bahar ve koku verici olarak kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki.

Perçemiñden ederiz ey gül-i ter
Feslegen rāyiḥasın istişmām

5. **feslegen:**
Gazel 201
Mısra: **6**
Ballıbabagillerden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik gibi bahar ve koku verici olarak kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki.

O çīn-i perçem-i ḫoy-kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı feslegen ṣuyuna

6. **feslegen:**
Gazel 238
Mısra: **10**
Ballıbabagillerden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik gibi bahar ve koku verici olarak kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki.

Çıḳdı fesden zeyn olup nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül feslegen dedikleri

<u>feslegen mi:</u>

1. **feslegen mi:***-mi*
Gazel 211
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Fesleğen II
Sevgilinin saçı.

Feslegen mi perçemiñ şebbūya beñzer kākülüñ
Eylediñ teşmīm-i ḫoş reyḥān reyḥān üstüne

<u>feṯḥ ed:</u>

1. **feṯḥ ed:**
Gazel 3
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Fethetmek, ele geçirmek.

Vaż̇ʿ eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Feṯḥ eder bāb-ı gülistān-ı cinānı bī-riyā

2. **feṯḥ ed:**
Gazel 8
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Fethetmek, ele geçirmek.

Tīġ-ı müjeñe sīnesini feṯḥ eden ʿāşıḳ
Dīvāne eder ḫançer-i bürrāna teḳarrüb

3. **feṯḥ ed:**
Gazel 44
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Fethetmek, ele geçirmek.

Feṯḥ edip ʿarż̇-ı cemāl eyleme aġyāra diyü

Ġonçeye ḫār-ı nikāt-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ

4. **feṭḥ ed:**
Gazel 80
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Fethetmek, ele geçirmek.

Ten-bürehne feṭḥ edip ʿuşşāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

5. **feṭḥ ed:**
Gazel 92
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Fethetmek, ele geçirmek.

Yürü ḫavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṭḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

6. **feṭḥ ed:**
Gazel 94
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Fethetmek, ele geçirmek.

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] feṭḥ eder ammā
Açılmaz verd-i şiʿrim Fenniyā mestūrdur sensiz

feṭḥ eden:

1. **feṭḥ eden:***-en*
Gazel 73
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Fethetmek, ele geçirmek.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feṭḥ eden elbet ezān verir

feṭḥ eder:

1. **feṭḥ eder:***-er*
Gazel 188
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Açmak.

Seḥerde vażʿ eden miftāḥ-ı zikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Der-i bāġ-ı cinānı feṭḥ eder bāb-ı tevekkülden

feṭḥ edip:

1. **feṭḥ edip:***-ip*
Kaside 1
Mısra: **39**
Kelime Tipi: **-**
Açmak.

Feṭḥ edip muʿcizeyi genc-i muṭalsamāsā
İki şaḳḳ oldu parmaġıñ ile māh-tābān

feṭḥ et:

1. **feṭḥ et:**
Gazel 52
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Fethetmek, ele geçirmek.

Nigeh-i ʿāşıḳa feṭḥ etse n'ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşīd ile ol penbe-i būstān büyüdür

2. **feṭḥ et:**
Gazel 82
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Fethetmek, ele geçirmek.

Fenniyā feṭḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

fetḥ etmek içün:

1. **fetḥ etmek içün:** *-mek, -içün*
   Murabba 3
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Açmak.

Penbe-i vaṣlın müheyyā ḳılmaġa ol dil-beri
Ḫvābda fetḥ etmek içün uçḳur-ı şevḳ-āveri

fetḥ olun:

1. **fetḥ olun:** *-un*
   Gazel 245
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Ele geçirilmek, zaptedilmek.

Fetḥ olunmaz bir ṭılsım-ı müşkil-i āmādedir
Daḫme-i vuṣlatda ejderhā miṣāli kākülü

fetḥī:

1. **fetḥīye:** *-y, -e*
   Gazel 202
   Mısra: **12**
   Şair Fennî'nin örnek aldığı şair.

Fennī ne ʿacāyib ki süḫandān-ı Sitānbul
Fetḥīye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

fetīl-i lemʿa:

1. **fetīl-i lemʿa:** *-a*
   Gazel 75
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Parlama fitili.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

fetīl-i penbeler:

1. **fetīl-i penbeler:** *-ler*
   Gazel 119
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Pamuk fitili (yaralara konulan tiftik).

N'ola şeb tā seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāġdār āteş

fettāḥ:

1. **fettāḥ:**
   Gazel 29
   Mısra: **6**
   Ar. Kullarının kapalı işlerini açan Cenabıhak: fettâh-ı kerîm.

Mūceb-i hikmet-i lā-yüsʾelü ammā yefʿalü
Nā-peder kevne Mesīḥāyı getirdi fettāḥ

2. **fettāḥ:**
   Muhammes 1
   Mısra: **20**
   Açan, açıcı. II Kullarının kapalı işlerini açan Cenabıhak.

Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

fettān:

1. **fettān:**
   Gazel 105
   Mısra: **5**
   (Ar.) Çekici, gönül alıcı.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī

mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

2. **fettān:**
Gazel 69
Mısra: **4**
Fitne çıkaran, gönül çelen. II sevgili.

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

fetvā:

1. **fetvā:**
Kıt'a 5
Mısra: **4**
Bir hâdise, bir muâmele hakkındaki hükm-ü şer'îyi ehli olanın haber vermesi ve o hükme dair verilen mâlumat, bilgi.

Ne mümkin baʿż-ı ḥükkāmān çıḳmaḳ rāh-ı şerʿīden
Anıñ destinde fetvā eşheb-i ḥükme zaḥm oldu

fetvā-yı eş-şehr-i rodosçuḳda:

1. **fetvā-yı eş-şehr-i rodosçuḳda:***-da*
Kıt'a 5
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Rodosçuk şehrinin müftüsü.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Muṣṭafā Seyyid Efendi kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i Rodosçuḳda be-kām oldu

fevḳ-ı cemāl:

1. **fevḳ-ı cemāl:**
Gazel 10
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğin zirvesi.

Ebrūlarıña fevḳ-ı cemāliñde naẓar ḳıl
Ser-levḥadır ol muṣḥaf-ı ruḫsāra müẕehheb

fevt olsa:

1. **fevt olsa:***-sa*
Kaside 1
Mısra: **151**
Kelime Tipi: **-**
Elden çıkarmak, yitirmek, elden kaçırmak.

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

fevvāre:

1. **fevvāre:**
Gazel 77
Mısra: **9**
Fıskiye.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

2. **fevvāreveş:**
Gazel 58
Mısra: **6**
Fıskiye misali.

Mışr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

feyż alıp:

1. **feyż alıp:***-ıp*
Kaside 1
Mısra: **114**
Kelime Tipi: **-**
Ders almak II manevi haz almak.

Başladı ġonçe o dem bülbülveş güftāra
Feyż alıp nūr-ı tecellīden o verd-i ḫandān

feżā-yı evc-i dilde:

1. **feżā-yı evc-i dilde:** *-de*
   Gazel 49
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönlün en üst boşluğu.

Seḥāb-ı zülfüñe murġ-ı hümāveş per açan ʿışḳa
Feżā-yı evc-i dilde ṭā'ir-i sürūr hevā derler

feżā-yı naẓm:

1. **feżā-yı naẓm:**
   Gazel 98
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Şiir alanı.

N'ola meydānı alsa eşheb-i Fennī bu vādīde
Feżā-yı naẓma esb-i reh-rev-i hem-pā çıḳar çıḳmaz

feżā-yı sūḳ-ı maḥabbet:

1. **feżā-yı sūḳ-ı maḥabbet:** *-de*
   Gazel 47
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgi sokağı meydanı.

Feżā-yı sūḳ-ı maḥabbetde çıkdı ol ebrū
Ḳarār-dādesi şimdi kemān behāsınadır

feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ:

1. **feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ:**
   Gazel 220
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Kalp kanununun karanlık boşuğu.

Hevā-yı āhla ḳıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb
Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ aḫker isterse

fiġān:

1. **fiġān:**
   Gazel 235
   Mısra: **9**
   Acı ile haykırma.

Bī-dār eder fiġān ile yārı raḳīb-i zāġ
Ḳuşluḳ zemānı pister-i sīnemde dil-beri

fiġān u zār ed:

1. **fiġān u zār ed:**
   Gazel 120
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Ağlayıp inlemek.

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i laʿline ol meh dadandırmış

fiġān-ı āh:

1. **fiġān-ı āh:**
   Gazel 243
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Ah, hüzün feryadı.

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde
Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

fikr:

1. **fikri:** *-i*
   Gazel 196
   Mısra: **3**
   (Ar.) Düşünce.

Zülfüñüñ fikri
başımdan aşdı
Mevc-i deryā gibi
ḥadden bīrūn

fikr eyle:

1. **fikr eyle:**
Gazel 61
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Düşün, tefekkür et.

Fehm eyleyen meʿādı
sāḥib-elem degildir
Fikr eyleyen meʿāşı
ferḫūnde Cem degildir

fikr-i dendān:

1. **fikr-i dendān:**
Gazel 88
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) İnci tanesi gibi olan dişlerinin düşüncesi.

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i firāvān dökülür
Ṣadef-i baḥr-i dile ṣan dür-i nisān dökülür

fikr-i ġamıñla:

1. **fikr-i ġamıñla:***-ıñ, -la*
Gazel 178
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntü düşüncesiyle.

Nice bir fikr-i ġamıñla mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

fikr-i ḫaddi:

1. **fikr-i ḫaddi:***-i*
Gazel 71
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yanak ve benin düşüncesi, hayali.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

fikr-i ḫaṭıñla:

1. **fikr-i ḫaṭıñla:***-ıñ, -la*
Gazel 187
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ayva tüyünün fikri.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

fikr-i ḫaṭṭ:

1. **fikr-i ḫaṭṭ:**
Gazel 85
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüylerinin düşüncesi.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ʿarżda cūybār olduḳça hep kīmyā biter

fikr-i ḫaṭṭıñ:

1. **fikr-i ḫaṭṭıñ:***-ıñ*
Gazel 141
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüylerinin düşüncesi.

Fikr-i ḫaṭṭıñ ile sevdā-yı dil-i bīmārı
Şerbet-i būse-i laʿliñ gibi olmaz dāfiʿ

fikr-i ḫaṭṭıñdır:

1. **fikr-i ḫaṭṭıñdır:***-ıñ, -dır*
Gazel 238
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüylerinin düşüncesi.

Fikr-i ḫaṭṭıñdır şehā seyr-i çemen dedikleri
Defʿ-i ġamdır sebze-i bāġ-ı Ḫoten dedikleri

fikr-i hecr:

1. **fikr-i hecr:**
Gazel 62
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık fikri.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

fikr-i ḫoy-ı ʿārıż:

1. **fikr-i ḫoy-ı ʿārıż:**
Gazel 58
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) yanak terinin düşüncesi.

Fikr-i ḫoy-ı ʿārıżıñla çeşm-i dilden ṣu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar

fikr-i incīl:

1. **fikr-i incīl:**
Gazel 117
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İncil fikri, İncil düşüncesi.

Fikr-i İncīl ḫaṭ-ı ḫaddiñ ile kāfir-kīş
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-i cemāliñde keşīş

fikr-i müjeñle:

1. **fikr-i müjeñle:***-le*
Gazel 175
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kirpiğinin hayali, düşüncesi.

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı viṣāliñ ʿalīl olan
Çekdi dü dīdesine o ehl-i kemāl mīl

fikr-i neş'küfte-i tebḫāleñ:

1. **fikr-i neş'küfte-i tebḫāleñ:***-ñ*
Gazel 160
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dudağın etrafındaki uçuğun açılmamış fikri.

Fikr-i neş'küfte-i tebḫāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim ġonçe-i çigdem gibisin

fikr-i ruḫ:

1. **fikr-i ruḫ:**
Gazel 199
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağı.

Revān olsa n'ola fikr-i ruḫ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ʿālem-tāba ābım bu

fikr-i ter:

1. **fikr-i ter:**
Gazel 66
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Taze fikir.

Fenniyā ebr-i felekveş bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān ṣıḳılır

fikr-i zülf:

1. **fikr-i zülf:**
Gazel 66
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Saçın düşüncesi; saçın hayali; saçın arzusu.

Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır
Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

2. **fikr-i zülf:**
Gazel 94
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saçın düşüncesi; saçın hayali; saçın arzusu.

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım tehī faġfūrdur sensiz

fikr-i zülfüñle:

1. **fikr-i zülfüñle:** *-üñ, -le*
Murabba 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Saçın düşüncesi; saçın hayali; saçın arzusu.

Fikr-i zülfüñle şehā tār-ı şebistān olayım
Şemʿa-i ḥüsnüñe pervāne-i sūzān olayım

fil:

1. **fil:**
Gazel 170
Mısra: **8**
Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan II çok yemek yiyen, şişman kimse.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

2. **fil:**
Gazel 175
Mısra: **6**
Fil.

Zāhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad pür-sifāl fil

fi'l-ḥāl:

1. **fi'l-ḥāl:**
Gazel 22
Mısra: **5**
Bu halde, bu durumda.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

2. **fi'l-ḥāl:**
Gazel 23
Mısra: **7**
Bu halde, bu durumda.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

3. **fi'l-ḥāl:**
Gazel 111
Mısra: **13**
Bu halde, bu durumda.

Māt eder ādemi şatranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Fenniyā ḳılma fem-i Zīver-i ferzāne heves

4. **fi'l-ḥāl:**
Gazel 117
Mısra: **9**
Bu halde, bu durumda.

Fenniyā luʿbet-i şaṭranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-i ṭabʿım ile kīş

5. **fi'l-ḥāl:**

Gazel 134

Mısra: **7**

Bu halde, bu durumda.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

6. **fi'l-ḥāl:**

Gazel 157

Mısra: **5**

Bu anda, hemen, şimdi. II Tanıkta satrançtaki fil taşını hatırlatacak şekilde kullanılmıştır.

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi'l-ḥāl
Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş

fiʿl-i menāhīlerle:

1. **fiʿl-i menāhīlerle:** *-ler, -le*

Kaside 1

Mısra: **133**

Kelime Tipi: **-**

Kötü işler.

Küşt-gīr-i heves fiʿl-i menāhīlerle
Eyledi nefsini maġlūb hevā-yı şeyṭān

fincān:

1. **fincān:**

Gazel 211

Mısra: **1**

Çay, kahve vb. sıcak şeyler içmekte kullanılan, genellikle kulplu, porselen veya camdan yapılmış küçük kap II afyon şurubu içme (Kahvehanelerde, kahveden önce bir fincan afyon şurubu verilmesi âdetine işaret edilir. ONAY, 77).

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

2. **fincān:**

Gazel 211

Mısra: **1**

Çay, kahve vb. sıcak şeyler içmekte kullanılan, genellikle kulplu, porselen veya camdan yapılmış küçük kap II afyon şurubu içme (Kahvehanelerde, kahveden önce bir fincan afyon şurubu verilmesi âdetine işaret edilir. ONAY, 77).

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

3. **fincān:**

Gazel 221

Mısra: **1**

Çay, kahve vb. sıcak şeyler içmekte kullanılan, genellikle kulplu, porselen veya camdan yapılmış küçük kap II afyon şurubu içme (Kahvehanelerde, kahveden önce bir fincan afyon şurubu verilmesi âdetine işaret edilir. ONAY, 77).

Meclisde ḫafī yār ile fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye dermān elimizde

fī-nesl-i benī ʿadnān:

1. **fī-nesl-i benī ʿadnān:**

Kıt'a 8

Mısra: **20**

Kelime Tipi: **-**

Adnan oğlu nesli. II Hz. İbrâhim'in oğlu İsmâil'in soyundan olup

Hz. İbrâhim'e ve ondan da Hz. Âdem'e kadar uzanan nesebine dair çok farklı rivayetler vardır.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

firāk:

1. **firāḳ:**
Gazel 119
Mısra: **1**
Ar. Ayrılık, hicran.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

firāḳa çekdirme:

1. **firāḳa çekdirme:***-dir, -me*
Müstezad 3
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılığa çekmek.

Ḳıçdan açalım yelkeni
ey müço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

2. **firāḳa çekdirme:***-dir, -me*
Müstezad 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılığa çekmek.

Ḳıçdan açalım yelkeni
ey müço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

firāḳ-ı laʿl-i dil-berle:

1. **firāḳ-ı laʿl-i dil-berle:***-le*
Gazel 230
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin lal gibi dudağının ayrılığı.

Firāḳ-ı laʿl-i dil-berle
dü-çeşmim ḳulzum-i dilden
Neşāṭ-ı ḳalb-i ʿuşşāḳa efendi seyl-i Ceyḥūnu

firāḳ-ı yār:

1. **firāḳ-ı yār:**
Gazel 220
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliden ayrılık.

Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

firengî:

1. **firengī:***-siyah*
Gazel 127
Mısra: **4**
Frenk işi, Frenk'e özgü II kırmızı.

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir
Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

firengistān-ı çīni:

1. **firengistān-ı çīni:***-i*
Gazel 177
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çin kâfirler ülkesi.

Ṭutuldum bend olup zülf-i girihgīrine dildārıñ
Firengistān-ı Çīni ḳalʿa-i İslām ẓannetdim

fırışḳa:

1. **firişḳa:**
Gazel 201
Mısra: **1**
?.

Açarsa yelkeni ḳıçdan
firişḳa ten ṣuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan
pūpā dümen ṣuyuna

2. **fırışḳa:**
Müstezad 3
Mısra: **1**
?.

Ḳıçdan açalım yelkeni
ey mūço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

3. **fırışḳa:**
Müstezad 3
Mısra: **19**
?.

Ḳıçdan açalım yelkeni
ey mūço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

fırṣatı fevt etme:

1. **fırṣatı fevt etme:** *-me*
Gazel 144
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Fırsatı kaçırmak.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın
eyler o şāh dirīġ

firūzān:

1. **firūzān:**
Gazel 18
Mısra: **3**
Parlak, yanan, alevlenen, tutuşan.

Şem-i ruḫun ol māh
edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i
pervāneye bāʿis

fişek:

1. **fişek:**
Gazel 164
Mısra: **10**
Fişek.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra
çerāġān-ı vaṣl ile
Eflāke çıḳdı āteş-i
cevriñ fişek seniñ

2. **fişekdir:** *-dir*
Gazel 79
Mısra: **8**
Donanma ve şenliklerde kullanılan çeşitli yanıcı veya patlayıcı maddeler.

Sīnem ne ʿaceb eylesem
ol yāre çerāġān
Efşān-şerer-i ġamze-i
cādūsu fişekdir

fişeklik:

1. **fişeklik:**
Gazel 7
Mısra: **1**
Kışkırtmak; bir şeyin başlamasına sebep olmak.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih
ṣaḫn-ı sīnem bir
çiçeklik yap

2. **fişeklik:**
Gazel 240
Mısra: **10**
Kışkırtmak; bir şeyin başlamasına sebep olmak.

Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
ʿaceb mi şerer gibi

fistān:

1. **fistān:**
Gazel 211
Mısra: **4**
Çeşitli biçimde kırmalı ve süslü kadın entarisi.

Eyleyip tebdīl-i câme sāḳiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı fistān fistān üstüne

2. **fistān:**
Gazel 211
Mısra: **4**
Çeşitli biçimde kırmalı ve süslü kadın entarisi.

Eyleyip tebdīl-i câme sāḳiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı fistān fistān üstüne

fiten başdı:

1. **fiten başdı:***-dı*
Gazel 6
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
(etrafı) fitne kaplaması.

İḳlīm-i Rūmı başdı fiten söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ü] ḫaṭṭıñ şeh-cemāl

2. **fiten başdı:***-dı*
Gazel 16
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
(etrafı) fitne kaplaması.

Eṭrāfı fiten başdı ağıp gitmede mīzān
Ḫalḳ düşdü boġaz derdine dirhemde ḥavādiṣ

fiten-i cāmī:

1. **fiten-i cāmī:**
Gazel 26
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şarap kadehinin fitnesine uğramış.

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

fitne-cū:

1. **fitne-cū:**
Gazel 189
Mısra: **3**
Fitne arayan.

Ola mı noḳṣān yeñ ile ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ʿuşşāḳın şeciʿyem bendesiyle iñlesin

2. **fitne-cū:**
Gazel 67
Mısra: **3**
Fitne arayan, fesatçı, fitneci.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū
Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar

fitne-i ʿālem:

1. **fitne-i ʿālem:**
Gazel 67
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dünya fitnesi.

Neccār-ı şūḫı dār-ı dili hem yapar yıḳar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i ʿālem yapar yıḳar

fülfül-i ḫāl-i hindū:

1. **fülfül-i ḫāl-i hindū:**
Gazel 186
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hintli ben fülfülü.

Pāsbānı mıdır fülfül-i ḫāl-i Hindū
Baḳamam gerden-i kāfūra nigehdārından

fülfül-i ḫālini:

1. **fülfül-i ḫālini:** *-ini*
Gazel 111
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Karabibere benzeyen ben.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

fülk-i baḥr-i keremi:

1. **fülk-i baḥr-i keremi:**
Gazel 74
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik denizinin gemisi.

Yümn-i elṭāf ile Fennīye nigāh-ı Rāʾif
Fülk-i baḥr-i keremi ḳıble-nümāsıyla döner

fülk-i dili:

1. **fülk-i dili:** *-i*
Gazel 154
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönül gemisi.

Çarpılma ṣaḳın meyl edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma yem-i ġamda açıḳçıḳ

2. **fülk-i dili:** *-i*
Gazel 177
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül gemisi.

Liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre ġarḳ oldum yine Fennī
Ṣalıp baḥr-i ġama fülk-i dili eyyām ẓannetdim

3. **fülk-i dili:** *-i*
Gazel 183
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül gemisi.

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

fülk-i dilleri:

1. **fülk-i dilleri:** *-ler, -i*
Gazel 155
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül gemisi.

Ḫavfım budur ki ġarḳ eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i fenānıñ ḳarārı yoḳ

fülk-i idrāk-ı hevā-yı zülfü:

1. **fülk-i idrāk-ı hevā-yı zülfü:** *-ü*
Gazel 231
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Zülf arzusunun idrak gemisi.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı zülfü ḫavfım ġarḳ eder
Baḥr-i fikrimde vezān olduḳça bād-ı fürḳati

fülk-i ten:

1. **fülk-i ten:**
Gazel 88
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Beden gemisi.

Gör baḥr içre seni ey semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i ʿışḳa nice biñ ḳan dökülür

fülk-i vuṣlat:

1. **fülk-i vuṣlat:**
Gazel 81
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma gemisi.

Āh u zār et câme-ḫvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla
be-her-sū çevrilir

fünūn-ı ʿilm-i şettāyı:

1. **fünūn-ı ʿilm-i şettāyı:** *-y, -ı*
   Kıt'a 5
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Çeşitli ilimlerin konuları.

Fünūn-ı ʿilm-i Şettāyı
n'ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tedrīs-i fıḳıhda
müctehidāsā imām oldu

fürḳat:

1. **fürḳatine:** *-i, -(n)e*
   Gazel 44
   Mısra: **5**
   Ayrılık, hicran.

Ḫaṭṭ ber-āverde iken
fürḳatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı
ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

fürḳate füş:

1. **fürḳate füş:**
   Gazel 162
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayrılığa uğramak. II Küçük gemiye binme.

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı
viṣāl içre yedek çek

fürḳat-ı vuṣlat:

1. **fürḳat-ı vuṣlat:**
   Gazel 150
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşmanın ayrılığı.

Ṣaḥn-ı emelde fürḳat-ı
vuṣlat telef şeref
Mihr ü ḳamer felekde
olurlar ḫalef selef

furṣat bul:

1. **furṣat bul:** *-unca*
   Gazel 157
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Herhangi bir şey için en uygun zamanı, imkanı bulmak.

Bular varın yoġın furṣat
bulunca
Uyuz-meşreb olan
aḥbāba bāri vermesin
ṭırnaḳ

furṣatı fevt eylemez:

1. **furṣatı fevt eylemez:** *-mez*
   Gazel 203
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Fırsatı kaçırmak.

Şimdi zemāne furṣatı
fevt eylemez ṣaḳın
Ġāfil bulunma
düşmeniñ ey dil siñekse
de

fütāde:

1. **fütādeye:** *-y, -e*
   Gazel 57
   Mısra: **8**
   Düşkün, biçare II âşık.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı
ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

2. **fütādesine:** *-si, -n, -e*
   Gazel 65
   Mısra: **3**
   Düşkün, biçare II âşık.

Ne deñlü cevri girān ise
de fütādesine

Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

ġabġab:

1. **ġabġabıñ:**
Gazel 35
Mısra: **8**
Çene altı; gerdan.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

2. **ġabġabı:** *-ı*
Gazel 41
Mısra: **7**
Çene altı; gerdan.

Fenniyā bāġ-ı cemālinde o şāhıñ ġabġabı
Bir turunc-ı tāzedir tüffāḥ-ı aḥmerden leẕīẕ

3. **ġabġabıñ:**
Gazel 114
Mısra: **7**
Çene altı; gerdan.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣığındırmış

4. **ġabġabıñ:** *-ın*
Gazel 11
Mısra: **4**
Çene altı; gerdan.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāġ-ı ḥüsnüñde
O çīn-i berg-i zībā ġabġabıñ mı dil-berā ḳat ḳat

ġaddār:

1. **ġaddārıñ:** *-ın*
Gazel 43
Mısra: **3**
Merhametsiz, zalim.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raʿnā neden meʾhūẕ

ġaddār-ı felek:

1. **ġaddār-ı felek:**
Gazel 96
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Acımasız felek.
Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

ġāfil bulunma:

1. **ġāfil bulunma:** *-ma*
Gazel 203
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Gafil olmak, hazırlıksız olmak.

Şimdi zemāne furṣatı fevt eylemez ṣaḳın Ġāfil bulunma düşmeniñ ey dil siñekse de

gāh:

1. **gāh:**
Gazel 144
Mısra: **6**
Bazen.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

2. **gāh:**
Gazel 198

Mısra: **4**
Bazen.

Ḫāk-ı pāy-ı yāre yüz eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip gāh eyle tecdīd-i vużū

3. **gāh:**
Kıt'a 2
Mısra: **8**
Bazen, ara sıra II bazen de, ara sıra da.

Olsa ʿaceb mi dāyesi ḫūrşīd-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i zībā-yı pāki gāh

gāhī:

1. **gāhī:**
Gazel 58
Mısra: **6**
Ara sıra, bazen, zaman olur.

Mıṣr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

2. **gāhice:***-ce*
Gazel 16
Mısra: **10**
Bazen, zaman zaman.

Aġyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice açsam da ḥavādiṯ

3. **gāhī:**
Gazel 69
Mısra: **9**
Bazen, zaman zaman.

Geh ṣoḥbet-i müşāʿare gāhī sükūt ile
Mecmūʿa-i ṭabīʿi yārān açar ḳapar

4. **gāhi:**
Gazel 213
Mısra: **5**
Bazen, zaman zaman.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

5. **gāhī:**
Gazel 82
Mısra: **9**
Ara sıra, bâzan, bâzı defa.

Fenniyā feṯḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

6. **gāhi:**
Gazel 15
Mısra: **3**
Ara sıra, bazen, bazı defa.

Vaṣlıñla şināverlik edip gāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña her ḳanda mürüvvet

7. **gāhī:**
Gazel 3
Mısra: **4**
Ara sıra, bazen.

Yāre telḫīṣ eyle sen faṣl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḫayāl-i vaṣlını gāhī aña

8. **gāhī:**
Gazel 156
Mısra: **5**
"Gâh ... gâh ..." bağlacı. Bazen, ara sıra.

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī

Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

9. **gāhice:**-*ce*
Gazel 240
Mısra: **5**
Bazen, ara sıra, kimi zaman.

Çerḫ-i ruḫuñda ḫāliñ eder gāhice ṭulūʿ
Dehr-i ḫayāl-i dillere necm-i seḥer gibi

gāhice:

1. **gāhice:**
Gazel 91
Mısra: **7**
Bazen, ara sıra.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz

2. **gāhīce:**
Gazel 14
Mısra: **3**
Bazen. ara sıra. yer yer.

Āġūşuma alsam n'ola gāhīce o ṭıflı
Gehvāre-i sīnemde gelip eylese rāḥat

3. **gāhice:**
Gazel 48
Mısra: **11**
Bazen. ara sıra. yer yer.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

4. **gāhīce:**
Gazel 67
Mısra: **6**
Bazen. ara sıra. yer yer.

Yoḳdur esāsı tevbe vü ʿahdinde zāhidiñ
Ḥışn-i ḥaṣīni gāhīce yapar yıḳar

ġāʿibāne:

1. **ġāʿibāne:**
Gazel 104
Mısra: **13**
Yüze karşı olmayarak, gizliden.

Ġāʿibāne nedir āyā bu meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda da tanẓīr ederiz

ġam:

1. **ġam:**
Gazel 43
Mısra: **7**
Ar. Kaygı, tasa, endûh, gussa.

Müzeyyen olsa zaḫmım penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden meʾhūẕ

2. **ġammı:**-*mı*
Gazel 49
Mısra: **7**
Ar. Kaygı, tasa, endûh, gussa.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aṣlā derler

3. **ġam:**
Gazel 53
Mısra: **7**
Ar. Kaygı, tasa, endûh, gussa.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil

Ammā bu sürʿat ile
licām-ı cemel ḳopar

4. **ġam:**
Gazel 55
Mısra: **7**
Ar. Kaygı, tasa, endûh, gussa.

Āvīze olsa zülfüñe
müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çīne sezā
tuḥfe şānedir

5. **ġam:**
Gazel 74
Mısra: **7**
Ar. Kaygı, tasa, endûh, gussa.

Çerḫ-i devvāre kiriş
olsa çi ġam raḳḳāṣa
Raḳam-ı vuṣlata ʿaḳreb
ruḳabāsıyla döner

6. **ġammı:** *-mı*
Gazel 107
Mısra: **5**
Ar. Kaygı, tasa, endûh, gussa.

Ġammı helāk ederse
bizi çeşm-i aʿveri
Nergis biter ḳubūrumuz
üzre giyāhımız

7. **ġam:**
Gazel 119
Mısra: **4**
Ar. Kaygı, tasa, endûh, gussa.

N'ola cismimde olsa
şerḥa şerḥa dāġlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ḳarār āteş

8. **ġam:**
Gazel 60
Mısra: **7**
Kaygı, tasa,.

Devrān ederse āh-ı
sirişkimle dil çi ġam
Ol āsiyāb-ı ʿāşıḳıñ āb-ı
hevāsıdır

9. **ġam:**
Gazel 33
Mısra: **3**
Kaygı, tasa, keder.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde
ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn
dehre meh-i tābān eder
ol şūḫ

10. **ġam:**
Gazel 64
Mısra: **3**
Kaygı, tasa, keder.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i
rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki]
altun bıcaḳlıdır

11. **ġam:**
Gazel 214
Mısra: **3**
Kaygı, tasa, keder.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i
aġyār içün çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi
ḳıldıḳ der-ā-dere

12. **ġam:**
Gazel 183
Mısra: **1**
Acı, dert, keder, üzüntü.

Mā-sivāyı terk eden şol
kimse de ġam
görmedim
Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

<u>ġam degil:</u>

1. **ġam degil:**
Gazel 200
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Zararı yok, önemi yok, aldırma!.

Beyt-i ḳalbim seng-i cevriñle yıḳılsa ġam degil
Baʿd-ez-īn tecdīd olur luṭfuñ ile vīrāne ev

ġam mı:

1. **ġam mı:**
Gazel 182
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Keder mi, dert mi.

Kāşif-i esrāra münkir olsa ġam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne gelmişlerdenim

ġam-ālūd:

1. **ġam-ālūd:**
Gazel 212
Mısra: **7**
Üzüntülü.

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd
Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

ġamze:

1. **ġamzelerim:***-ler, -im*
Gazel 146
Mısra: **2**
Ar. Güzel gözde, hususiyle kuyruğunda görülen dil-firîb harekât: gamze-i fettân.

Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri ṣaġ
Eyledi ġamzelerim murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

2. **ġamzeñ:***-ñ*
Gazel 118
Mısra: **3**
Dilberce bir eda ile kirpik süzerek bakma.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

3. **ġamze:**
Gazel 73
Mısra: **3**
(Sevgilinin) süzerek göz ucu ile yan bakışı.

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze dillere
Maġlūp olunca Müslime kāfir imān verir

4. **ġamzesin:**
Gazel 34
Mısra: **1**
Ar. süzgün bakış, çene, yanak çukurluğu.

Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ
Ḳılmış āmāde o laḥm-ı cigere ālet-i sīḫ

5. **ġamzesi:***-si*
Murabba 3
Mısra: **9**
(Sevgilinin) yan bakışı.

Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā

6. **ġamzesi:***-si*
Murabba 3
Mısra: **17**
(Sevgilinin) yan bakışı.

Cenge ṭurmuş ġamzesi ṣan kāfir-i āteş-feşān

ḳıl ḥaẕer sen ḳarşılıḳ ṭurma amān

7. **ġamzeñ:**-*ñ*
Gazel 240
Mısra: **10**
(Sevgilinin) süzerek göz ucu ile yan bakışı.

Meydān-ı lāle-zār-ı dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse ʿaceb mi şerer gibi

ġamze-i cādū:

1. **ġamze-i cādū:**
Gazel 218
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Cadı gamzesi.

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

ġamze-i cellād-ı ḫūn-rīziñ:

1. **ġamze-i cellād-ı ḫūn-rīziñ:**-*iñ*
Gazel 116
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kan dökücü cellâdın yan bakışı.

Helāke ḳaṣd edince ġamze-i cellād-ı ḫūn-rīziñ
Şehīd-i tīġ-ı ʿışḳıñ gerden-i teslīm göstermiş

ġaraż:

1. **ġarażıñ:**-*ın*
Gazel 226
Mısra: **8**
Gaye, maksat, amaç.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rü'yet-i dīdār ise cān ürkütme

ġarḳ eder:

1. **ġarḳ eder:**-*er*
Gazel 155
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Batırmak, boğmak.

Ḫavfım budur ki ġarḳ eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i fenānıñ ḳarārı yoḳ

2. **ġarḳ eder:**-*er*
Gazel 183
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Batırmak, boğmak.

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

3. **ġarḳ eder:**-*er*
Gazel 231
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Batırmak, boğmak.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı zülfü ḫavfım ġarḳ eder
Baḥr-i fikrimde vezān olduḳça bād-ı fürḳati

ġarḳ ol:

1. **ġarḳ ol:**
Gazel 110
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Boğulmak, batmak.

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize mis̲l-i Ḫıż[ı]r İlyās

2. **ġarḳ ol:**-*ma, -da*
Gazel 158
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Boğulmak, batmak.

Ġarḳ olmada keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ
Duş oldu yem-i fürḳata ḥayfā ki rehā yoḳ

3. **ġarḳ ol:**-*dum*
Gazel 177
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Boğulmak, batmak.

Liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre ġarḳ oldum yine Fennī
Ṣalıp baḥr-i ġama fülk-i dili eyyām ẓannetdim

4. **ġarḳ ol:**-*up*
Gazel 222
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Boğulmak, batmak.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫıżırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

ġarḳ oldu:

1. **ġarḳ oldu:**-*du*
Gazel 216
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Boğulmak, batmak.

Ġarḳ oldu āb-ı zevraḳ-ı dil siyyemā yeme
Ṭāḳat mı gelir cūşiş-i eşk-i dem-ā-deme

ġarḳ olmazdan:

1. **ġarḳ olmazdan:**-*maz, -dan*
Muhammes 1
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Boğulmak, batmak.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet
Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

ġarḳ olur:

1. **ġarḳ olur:**-*ur*
Gazel 164
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Boğulmak, batmak.

Bu rūzgār-ı çerḫ-i fenā içre ġarḳ olur
Gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña düşen melek seniñ

ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān:

1. **ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān:**
Gazel 96
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Çene çukuru kuyusunun suyunda boğulmak.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḫalāṣ-ı cān ey Fennī
Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān olduġum bilmez

ġavġā:

1. **ġavġā:**
Gazel 98
Mısra: **8**
Far. Döğüşme, gürültü.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

2. **ġavġāya:**-*ya*
Müstezad 3

Mısra: **10**
Döğüşme, gürültü.

ʿUşşāḳa āh edip aġyār içün eder
Ġavġāya bu peydā

3. **ġavġā:**
Gazel 85
Mısra: **10**
Düşmanca davranış ve sözlerle ortaya çıkan çekişme veya dövüş; mücadele; savaş.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meseldir rıfḳ ile ġavġā biter

4. **ġavġāsıdır:** *-s, -ı, -dır*
Murabba 2
Mısra: **8**
Mücadele / kavga.

Bezm-i ʿişretgāhda ceng ü cidāli zāhidiñ
Gūyiyā bī-hūde segle hirreniñ ġavġāsıdır

ġavġā-yı müʿennes:

1. **ġavġā-yı müʿennes:**
Gazel 19
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kadın kavgası.

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ
Meẕmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿennes

ġavvāṣ:

1. **ġavvāṣ:**
Gazel 124
Mısra: **12**
Dalgıç // şair.

Yem-i ṭabʿından iḫrāc eyleyip şāʿir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓma zīb-i silk eyler idi ġavvāṣ

ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı ezel:

1. **ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı ezel:**
Gazel 95
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ezelden beri aşk denizinin dalgıcı.

ʿUşşāḳa bāb-ı vaṣf-ı cinān açma vāʿiẓā
Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı ezel melbes istemez

ġavvāṣ-ı bī-hem-tā:

1. **ġavvāṣ-ı bī-hem-tā:**
Gazel 105
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Eşsiz, benzersiz dalgıç.

Görünce ser-fürū eyler göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuṣlatdan ol ġavvāṣ-ı bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

ġavvāṣ-ı dil:

1. **ġavvāṣ-ı dil:**
Gazel 191
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül dalgıcı.

Ġavvāṣ-ı dil görünce o dür-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i ʿışḳa sefīneden

ġayr:

1. **ġayr:**
Gazel 39
Mısra: **8**
Başka bir kimse veya şey, başkası.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

ġayra:

1. **ġayra:**
   Gazel 21
   Mısra: **8**
   Başkası/başkaları.

Versin leẕeẕ mevācibin ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

2. **ġayra:**
   Kaside 1
   Mısra: **54**
   Başka bir kimse, başkası.

Bu maḳāma gelicek güftemiz oldu beste
Girelim ġayra nühüfte bir uṣūl ile hemān

ġayrı:

1. **ġayrı:**
   Gazel 95
   Mısra: **2**
   Başka.

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

2. **ġayrı:**
   Gazel 112
   Mısra: **4**
   -den başka.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

ġazāl:

1. **ġazāliñ:** *-iñ*
   Gazel 81
   Mısra: **5**
   Ahu, ceylan II Sevgili.

Ol ġazāliñ bāde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayāl
Sīḫ-i ümmīd ile nār-ı dilde āhū çevrilir

2. **ġazāli:** *-i*
   Gazel 161
   Mısra: **8**
   Ahu, ceylan II Sevgili.

Merdüm-i vaṣlı biñ mis̱li ḥarām etse n'ola
Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

ġazel:

1. **ġazel:**
   Gazel 13
   Mısra: **10**
   Beyit sayısı 5-10 arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

2. **ġazel:**
   Gazel 91
   Mısra: **7**
   Beyit sayısı 5-10 arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn

Bu ḳadar bī-bedel olsun
deyü teʾkīd ederiz

3. **ġazeli:**-*i*
Gazel 140
Mısra: **11**
Beyit sayısı 5-10 arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.

Kim verdi ḫaber bu
ġazeli vaḳʿa-nüvīse
Fennī dedi baʿżıları
taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

ġazel çekelim:

1. **ġazel çekelim:**-*elim*
Gazel 185
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gazel yazmak.

Kenār-ı ḳulzüm-i ṭabʿ-ı
Leẕīẕīye Fennī
Melek deyü bu
manẓūmu bir ġazel
çekelim

ġazel verir:

1. **ġazel verir:**-*ir*
Gazel 59
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gazel yazmak. II Yazılan gazele nazire istemek.

Fennīyi gör ki şiʿr-i
Leẕīẕīye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre
ġazel verir

ġazel-i ṣabriyi:

1. **ġazel-i ṣabriyi:**-*yi*
Gazel 104
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Sabrî'nin gazeli.

Ġāʿibāne nedir āyā bu
meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda
da tanẓīr ederiz

ġazellensin:

1. **ġazellensin:**
Gazel 193
Mısra: **12**
Gazelle dolsun.

Leẕīzīye dem-ā-dem
nev-süḫan ʿarż eyleyip
Fennī
Kitāb-ı ṣafḥa-i
mecmūʿa-i ṭabʿī
ġazellensin

geç:

1. **geç:**
Gazel 58
Mısra: **8**
Vazgeçmek.

Ḳāʿe-i ʿuşşāḳına ol
ḳāmet-i dil-cū aḳar
Geç nigāh-ı yārdan
aġyār olup ālūde-ġam

2. **geç:**
Gazel 130
Mısra: **5**
(bir şeyden) vazgeçmek, (bir şeye) yüz çevirmek.

Ḳılma saḳın ey dil
göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile ḫarīdār-ı
peşīmāne tavassuṭ

3. **geçicek:**-*icek*
Gazel 99
Mısra: **3**
Geçmek, yayılmak.

Nālelerle geçicek
zülfüñüñ üftādeleri

Kārbān-ı reh-i Şāmı çeresinden biliriz

4. **gec:**
Gazel 23
Mısra: **6**
Bir yerden başka bir yere gitmek.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

5. **geçdi:***-di*
Kaside 1
Mısra: **101**
Bir yerden başka bir yere gitmek // Dünyadan göçmek, ölmek // Son bulmak, hükmü ve etkisi kalmamak, ortadan kalkmak.

Geçdi anıñla niçe perde-i nūr u ẓulmet
Ḳaldı refrefde o dem eyledi ol ṭayy-ı mekān

6. **geçilmez:***-il, -mez*
Gazel 190
Mısra: **2**
Aşmak, geçmek. // Vazgeçmek.

Riyāsı mı aḳar zühhād-ı sālūsuñ sebūsundan
Geçilmez sāḥa-i meclisde seyl-āb-ı vużūsundan

geçe:

1. **gece:**
Gazel 153
Mısra: **1**
Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman.

Bir gece olsaḳ n'ola cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

geçer idi:

1. **geçer idi:***-er, -i, -di*
Kaside 1
Mısra: **108**
Kelime Tipi: **-**
Bir nesnenin bir tarafından girip öbür tarafından çıkmak.

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol şehe ednā mennī
Her ḳademde geçer idi niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

geçin:

1. **geçinir:***-ir*
Gazel 28
Mısra: **6**
Yaşamak, hayatını devam ettirmek.

Laʿl-i ümmīdiñ eden sāʾil-i deryūzeleriñ
Geçinir niʿmet-i vaṣlınla faḳīrān ferīḥ

gedā:

1. **gedā:**
Gazel 15
Mısra: **5**
(□□□) i. (Fars. gedā) Dilenci, yoksul, fakir: Kul, köle.

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

geh:

1. **geh:**
Gazel 69
Mısra: **9**
Bazen, Ara sıra.

Geh ṣoḥbet-i müşāʿare gāhī sükūt ile

Mecmūʿa-i ṭabīʿi yārān açar ḳapar

2. **geh:**
Gazel 144
Mısra: **6**
Bazen, Ara sıra.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

3. **geh:**
Gazel 192
Mısra: **6**
Bazen, Ara sıra.

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip geh vużū çemen be-çemen

4. **geh:**
Gazel 198
Mısra: **4**
Bazen, Ara sıra.

Ḫāk-ı pāy-ı yāre yüz eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip gāh eyle tecdīd-i vużū

5. **geh:**
Gazel 204
Mısra: **6**
Bazen.

Āġūşa çekse ʿāşıḳ-ı şeydā ʿaceb midir
Ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini seyr-i Bebekde geh

6. **geh:**
Gazel 22
Mısra: **2**
"Geh ... gâh ..." bağlacı. Bazen, kimi zaman.

Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

7. **geh:**
Gazel 57
Mısra: **1**
An, zaman.

Nārın ṣafā-yı şuʿlesi her geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ḳahve-i pey-der-peyindedir

gehī:

1. **gehī:**
Gazel 71
Mısra: **13**
Bazen, ara sıra.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

2. **gehī:**
Gazel 112
Mısra: **10**
Bazen, ara sıra.

Vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā
Yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā gehī yārāna es

3. **gehi:**
Gazel 192
Mısra: **6**
Bazen, ara sıra.

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip geh vużū çemen be-çemen

gehvāre:

1. **gehvāre:**
Gazel 7

Mısra: **10**
Beşik.

Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

2. **gehvāresin:** *-si, -n*
Kıt'a 1
Mısra: **7**
Beşik.

ʿAceb mi rūz u şeb gehvāresin pāyende eylerse
Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

3. **gehvāresine:** *-si, -n, -e*
Kıt'a 2
Mısra: **5**
Beşik.

Gehvāresine olmaġa āvīze teşnedir
Ḳılmaz felekde līk
Süreyyāya ol nigāh

gehvāre-i çeşm:

1. **gehvāre-i çeşm:**
Gazel 79
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşı beşiği.

Ol kūdek-i mihr-i cihān-ārā küçücekdir
Gehvāre-i çeşmimde hemān ʿayn-ı Bebekdir

gehvāre-i sīnemde:

1. **gehvāre-i sīnemde:** *-de*
Gazel 14
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sîne beşiği.

Āġūşuma alsam n'ola gāhīce o ṭıflı
Gehvāre-i sīnemde gelip eylese rāḥat

gehvāre-i ṭıfl-ı dile:

1. **gehvāre-i ṭıfl-ı dile:** *-e*
Gazel 115
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül çocuğunun beşiği.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile baḫş eyle viṣāliñ
Olduydu aña şāyeste şehā zīver-i bāliş

gel:

1. **gelip:** *-ip*
Gazel 142
Mısra: **7**
Gelmek.

Çār ebrūsunu ṣan defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o ḥisāb-ı terbīʿ

2. **gelip:** *-ip*
Gazel 23
Mısra: **7**
Gelmek, ortaya çıkmak.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

3. **gelip:** *-ip*
Gazel 3
Mısra: **5**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline
Vechin isbāt eyler ol İbn-i Melek āḫir saña

4. **gelip:** *-ip*
Gazel 7
Mısra: **1**

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih ṣaḥn-ı sīnem bir çiçeklik yap

5. **gelip:** *-ip*
Gazel 7
Mısra: **6**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

6. **gelip:** *-ip*
Gazel 14
Mısra: **4**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Āġūşuma alsam n'ola gāhīce o ṭıflı
Gehvāre-i sīnemde gelip eylese rāḥat

7. **gelip:** *-ip*
Gazel 79
Mısra: **9**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Ḳāḍī-i cemālinde gelip şāhid-i ḫaṭṭı
Maḳṣūd-ı beyānında anı İbn-i Melekdir

8. **gelip:** *-ip*
Gazel 108
Mısra: **5**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

9. **gelip:** *-ip*
Gazel 112
Mısra: **5**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaʿn ederek
Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

10. **gelip:** *-ip*
Gazel 120
Mısra: **9**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

11. **gelip:** *-ip*
Gazel 124
Mısra: **4**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

12. **gel:**
Gazel 230
Mısra: **2**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Kenār-ı cūda ʿarż et serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

13. **gel:**
Gazel 230
Mısra: **8**
Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

14. **gelir:***-ir*
Gazel 92
Mısra: **4**
Buyurmak, şereflendirmek.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

15. **gelir:***-ir*
Gazel 133
Mısra: **7**
Buyurmak, şereflendirmek.

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ maṣrafı maẓbūṭ

16. **gel:**
Gazel 56
Mısra: **6**
Gel hele! || hadi.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

17. **gelip:***-i, -p*
Gazel 72
Mısra: **9**
Gelmek, ulaşmak, varmak.

Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

18. **geldikçe:***-dikçe*
Gazel 125
Mısra: **2**
Belli bir zamana ulaşmak.

Zāhid sen umūruñ idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi maḫlūḳa bu taʿrīż

19. **geldikde:***-dik, -de*
Gazel 202
Mısra: **1**
Belli bir zamana ulaşmak.

Geldikde yem-i bezme o mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla baba finḳa

20. **gelince:***--ince*
Gazel 89
Mısra: **5**
Bir yerden bir yere ulaşmak, varmak.

Gelince meclis-i şeh-nāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik ḳılmaḳ anıñ ḳulḳulde kārıdır

21. **gelince:***--ince*
Gazel 105
Mısra: **5**
Bir yerden bir yere ulaşmak, varmak.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

22. **gelince:***-ince*
Gazel 81
Mısra: **7**
Çıkmak, sâdır olmak, sudur etmek.

Ḫaṭṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

23. **gelip:***-ip*
Gazel 124
Mısra: **7**
Gelmek, uğramak.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

24. **geldi:***-+di*
Gazel 5
Mısra: **13**
(Bir maksatla) Bir yere uğramak,gelmek, ziyâret etmek.

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḥınnā

25. **gel:**
Gazel 3
Mısra: **1**
Beri gel, yaklaş.

Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eşʿāra dilā
Ver ḫaber remz-i meʿānīden bedīʿi mübtedā

26. **gel:**
Gazel 117
Mısra: **7**
(Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyâret etmek.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

27. **gelmez:***-mez*
Gazel 135
Mısra: **10**
(Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyâret etmek.

Ḳand-i naẓmım seyr edip āyīne-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭabʿ-ı ṭūṭi-i yārāna ḥaẓ

28. **gelip:***-ip*
Gazel 188
Mısra: **9**
Bir yere varmak, ulaşmak, erişmek.

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı gūş eyler
Ṣımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

29. **gel:**
Gazel 171
Mısra: **5**
"Buyur, haydi gel" anlamlarında bir davet sözü.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da mānīʿ degil

30. **geldin:***-di, -ñ*
Kıt'a 8
Mısra: **20**
Doğma / dünyaya gelme / yaratılma.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim

dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

31. **gel:**
Gazel 154
Mısra: **2**
"Bırak, dön" anlamında bir söz.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

32. **gel:**
Kıt'a 10
Mısra: **1**
"Bırak, dön" anlamında bir söz.

Gel ey tāb-āver-i kilk-i ʿUṭārid başla evṣāfa
Ṭulūʿ etdi o şeb necm

33. **gel:**
Müstezad 2
Mısra: **1**
"Bırak, dön" anlamında bir söz.

Gel destiñe zāhid der-i mey-ḫānede cām al
Merdāne hüveydā

34. **gel:**
Kıt'a 1
Mısra: **1**
"Buyur / haydi".

Gel ey bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

35. **gel:**
Kıt'a 4
Mısra: **1**
"Buyur / haydi".

Gel ey Fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār
Hüner seyr etdirip ṣaḥn-ı belāġat içre ol ʿālī

gel-:

1. **geldi:***-di*
Gazel 135
Mısra: **3**
(Bir maksatla) Bir yere uğramak.

Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-ʿinebden eylemez bīgāne ḥaẓ

2. **gelince:***-ince*
Gazel 50
Mısra: **7**
Bir mesafe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.

Gelince maḥkeme-i ḥüsn-i yāre şāhid-i ḫaṭ
Beyān eder o bedīʿī bedāyiʿindendir

3. **gelip:***-ip*
Gazel 174
Mısra: **9**
(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

4. **gelip:***-ip*
Gazel 196
Mısra: **5**
(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Bezm-i rindāna gelip cilve ile
Raḳṣ et ʿuşşāḳ[ıñ]a ey pür-efsūn

5. **gelse:**-*se*

Gazel 224

Mısra: **2**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

6. **gelir:**-*(i)r*

Gazel 227

Mısra: **1**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

7. **gelip:**-*ip*

Gazel 244

Mısra: **8**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

8. **gelip:**-*ip*

Kaside 1

Mısra: **155**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelip üçler dedi tārīḫini bu manẓūmeñ
Şeb-i miʿrācına dil-i micmer ʿūd-ı sūzān

9. **gelip:**-*ip*

Kıt'a 4

Mısra: **11**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkāli

10. **gelip:**-*ip*

Kıt'a 8

Mısra: **19**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

11. **gelip:**-*ip*

Kıt'a 9

Mısra: **17**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūʿ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

12. **gelip:**-*ip*

Muhammes 1

Mısra: **13**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

13. **gelip:** *-ip*

Gazel 210

Mısra: **7**

Belirmek, görünmek, ortaya çıkmak; uğramak.

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa
ʿarż etme sen ṣūfī gelip
Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā
būriyādır çeşmime

gel ey:

1. **gel ey:**

Kaside 1

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Nida, sesleniş.

Gel ey bülbül-i kilk gül-i
eşʿār-ı beyān
Ṭūṭi-i muʿcize-gū pīçe-i
şīrīn-dehān

geldik de:

1. **geldik de:**

Gazel 39

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Gelince, geldiğinde.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile
vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

geldikde:

1. **geldikde:**

Gazel 132

Mısra: **2**

Gelince, geldiğinde.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāṭ

gelen başımız üzre:

1. **gelen başımız üzre:**

Gazel 228

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Başına geleni kabullenmek.

Bilini ḳoçmaġa meyl
etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ
şevḳiñde ḫāle

gelicek:

1. **gelicek:**

Gazel 66

Mısra: **5**

Geldiği zaman.

Menzil-i pīr-i muġāna
gelicek rūy-ı nigār
Rinde ruḫsārını ʿarż
etmege cānān ṣıḳılır

gelince:

1. **gelince:**

Gazel 206

Mısra: **1**

"-e gelince; sıra gelince" anlamlarında bir söz.

Zāhid uzadır nuṭḳını
daʿvāya gelince
Leb-beste olur
ḥükmüme maʿnāya
gelince

2. **gelince:**

Gazel 206

Mısra: **2**

"-e gelince; sıra gelince" anlamlarında bir söz.

Zāhid uzadır nuṭḳını
daʿvāya gelince
Leb-beste olur
ḥükmüme maʿnāya
gelince

3. **gelince:**

Gazel 206

Mısra: **4**

"-e gelince; sıra

gelince" anlamlarında bir söz.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

4. **gelince:**
Gazel 206
Mısra: **6**
"-e gelince; sıra gelince" anlamlarında bir söz.

Meyl eyleyemem tekye-i ʿışḳ içre ḳudūme
Baġrım delinir līk dem-i nāya gelince

5. **gelince:**
Gazel 206
Mısra: **8**
"-e gelince; sıra gelince" anlamlarında bir söz.

Ṭıfl-ı dile pistānını ṣunduḳça meh-rū
Sākin olur efġānı aña dāye gelince

6. **gelince:**
Gazel 206
Mısra: **10**
"-e gelince; sıra gelince" anlamlarında bir söz.

Fennī ne ḳadar bilse de zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

7. **gelince:**
Gazel 232
Mısra: **1**
"-e gelince; sıra gelince" anlamlarında bir söz.

Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle bikrini saḳız gibi

gelū:

1. **gelū:**
Gazel 174
Mısra: **8**
Boğaz.

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar ḳıl gelū degil

2. **gelūyuz:** *-yuz*
Gazel 106
Mısra: **4**
Boğaz II şişe, güğüm vb. kaplarda ağza yakın dar bölüm; soluk.

Bir mürde-i maḫmūru n'ola eyleseñ iḥyā
ʿ×sā-nefes [ü] ḳulḳul-ı mīnāda gelūyuz

gemi:

1. **gemimiz:** *-miz*
Gazel 102
Mısra: **4**
Su üstünde giden büyük taşıt, gemi.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

genc:

1. **gencīne:** *-i, -n, -e*
Gazel 137
Mısra: **10**
Far. Hazine, define, kenz.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

genc-i muṭalsamāsā:

1. **genc-i muṭalsamāsā:**-*āsā*

Kaside 1

Mısra: **39**

Kelime Tipi: **-**

Tılsımlı define.

Feṭḥ edip muʿcizeyi
genc-i muṭalsamāsā
İki şaḳḳ oldu parmaġıñ
ile māh-tābān

gencīne-i pür-lüʾlüʾ ü lālāya:

1. **gencīne-i pür-lüʾlüʾ ü lālāya:**

Müstezad 1

Mısra: **27**

Kelime Tipi: **-**

Lalaya (?) ve dolu inci hazinesine değişmem.

Gencīne-i pür-lüʾlüʾ ü
lālāya degişmem
Ey mevce-i deryā

gendüm:

1. **gendüm:**

Gazel 245

Mısra: **9**

Buğday tanesi.

Hāle ḫırmendir kevākib
dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir
muṣannaʿ māh-ı nevdir
keşkülü

gerçi:

1. **gerçi:**

Gazel 42

Mısra: **4**

Aslına bakılırsa, aslında.

Ḫvāb-ı ġafletden telef
oldu dirīġā ʿömrümüz
Gerçi vāḳiʿ oldu ammā
vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

2. **gerçi:**

Kıt'a 4

Mısra: **9**

"Aslına bakılırsa, aslında" anlamında zarf.

Bu esnāda gerçi
olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu
devletiñ āyā ki aḥvāli

gerçi ḥaddiñ degil:

1. **gerçi ḥaddiñ degil:**

Kaside 1

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Gerçi haddin değil.

Başla evṣāfa [.] ol ẕāt-ı
şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil
ammā seniñ ey şīfte-
zebān

gerd olsa:

1. **gerd olsa:***-sa*

Gazel 39

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Toz,toprak olmak.

Āh eyleyecek Fenni
ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola
vech-i şomā gerd

gerdān:

1. **gerdānın:***-ı, -n*

Murabba 3

Mısra: **7**

Boyun.

Bend olup müjgānıma
ḳılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde
niheng-i mārveş āġ
oynadır

2. **gerdān:**

Gazel 66

Mısra: **8**

Boyun, gövdenin başla omuz arasında

kalan kısmı; sevgilinin boynu.

Dem-i vaṣlında hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳāʿide evvel deme gerdān ṣıḳılır

gerdāniye:

1. **gerdāniyeden:** *-den*
   Gazel 179
   Mısra: **5**
   Türk müziğinde bir makam.

Bize gerdāniyeden büselige
Muṭribā kār-ı nühüft olsa maḳām

gerden:

1. **gerdende:** *--de*
   Gazel 167
   Mısra: **3**
   Boyun, gerdan.

Gerdende dāne dāne görüp ḫāl-i ʿanberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i fülfül demez misin

gerden-i kāfūra:

1. **gerden-i kāfūra:** *-a*
   Gazel 186
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Bembeyaz boyun.

Pāsbānı mıdır fülfül-i ḫāl-i Hindū
Baḳamam gerden-i kāfūra nigehdārından

gerden-i kāfūru:

1. **gerden-i kāfūru:** *-u*
   Gazel 60
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   (sevgilinin) kâfur kokulu gerdanı.

Maṣṣ eyleyince gerden-i kāfūru baʿd-ez-īn
İnʿām-ı būs-ı laʿl gibi diş kirāsıdır

gerden-i kāfūrunda:

1. **gerden-i kāfūrunda:** *-u, -n, -da*
   Gazel 173
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Bembeyaz boyun.

Ḥıfẓ içün gerden-i kāfūrunda
Pāsbānıdır o ḫāl-i fülfül

gerden-i teslīm:

1. **gerden-i teslīm:**
   Gazel 116
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Boyun eğme gerdanı.

Helāke ḳaṣd edince ġamze-i cellād-ı ḫūn-rīziñ
Şehīd-i tīġ-ı ʿışḳıñ gerden-i teslīm göstermiş

gerd-i cismi:

1. **gerd-i cismi:** *-i*
   Gazel 166
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Beden tozu.

Çü aḫẕ olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

gerd-i ḫāṭırla:

1. **gerd-i ḫāṭırla:** *-la*
   Murabba 1
   Mısra: **17**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül tozu.

Būs edip laʿl-i lebiñ dehre Süleymān olayım

Gerd-i ḫāṭırla ḳuluñ eyleme yābāna sezā

gerdūnı devr etmede:

1. **gerdūnı devr etmede:** *-me, -de*
Kıt'a 10
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzü dönmek.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-seḥer devr etmede gerdūnı
Bulunmaz böyle bir ṭalʿat çi sūd ʿālemde bī-tāb ol

gerek:

1. **gerek:**
Gazel 42
Mısra: **1**
Lazım, elzem.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāẕ
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāẕ

2. **gerek:**
Gazel 164
Mısra: **14**
Gerek.

Zīver gibi bir vādīye pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe Düldül gerek seniñ

gerekdir:

1. **gerekdir:**
Gazel 195
Mısra: **12**
Gerekli, lazım.

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḫaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf etmek ol ṭıfl-ı tüfengīden

gerisi:

1. **gerisidir:** *-dir*
Gazel 90
Mısra: **8**
Bir şeyin sonrası, devâmı, arkadan gelen kısmı.

Ṭurmaz ġurūb-ı ḫaṭṭına ol meh ṭulūʿ eder
Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ gerisidir

germ-ābe:

1. **germ-ābeniñ:** *-niñ*
Gazel 233
Mısra: **6**
Sıcak su hamamı.

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise n'ola āb-ı viṣāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur germ-ābeniñ germiyyeti

2. **germ-ābede:** *-de*
Gazel 77
Mısra: **7**
Hamam, ılıca.

Cismini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten muġ-beçede mū bulunur

3. **germ-ābede:** *-de*
Gazel 202
Mısra: **5**
Hamam, ılıca.

Germ-ābede vaṣlın edip ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd meh-pāre muṣinḳa

germ-ābe-i bād-ı hevā:

1. **germ-ābe-i bād-ı hevā:**
Gazel 131
Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Hevâ ve heves; eğlence hamamı.

Bürehne dil-rübālar ṣuyını buldurmuş ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Ṣāṭ

germiyyet:

1. **germiyyeti:***-i*
Gazel 233
Mısra: **6**
Hararet, sıcaklık.

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise n'ola āb-ı viṣāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur germ-ābeniñ germiyyeti

geşt edip:

1. **geşt edip:***-ip*
Murabba 2
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
Dolaşmak.

Geşt edip ṣaḥrālara düşsem ʿaceb mi sū-be-sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ edip ey şīrīn-rū

geşt eyle:

1. **geşt eyle:**
Gazel 2
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Dolaşmak, gezmek.

Ṭabʿıma āb-ı ḥayāt[ı] mā-cerā ḳıldı baña
Ḫayli dem vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār olup

2. **geşt eyle:**
Gazel 13
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Dolaşmak, gezmek.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

geşt-i bī-pervā:

1. **geşt-i bī-pervā:**
Gazel 230
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Korkusuzca dolaşma.

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

getir:

1. **getir:**
Gazel 166
Mısra: **2**
Gelmesini sağlamak.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

getir-:

1. **getirdi:***-di*
Gazel 29
Mısra: **6**
Gelmesini sağlamak.

Mūceb-i hikmet-i lā-yüsʾelü ammā yefʿalü
Nā-peder kevne Mesīḥāyı getirdi fettāḥ

gevher:

1. **gevher:**
Gazel 212
Mısra: **3**
Cevher.

Gevher gibi terkīb-i mülūk-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i maʿcūn-ı murabbāya ḳarışma

2. **gevher:**
Gazel 220
Mısra: **2**
Cevher.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

gevher-efşān-ı süḫan:

1. **gevher-efşān-ı süḫan:**
Kaside 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Söz incileri saçan.

Bermekī-nuṭḳ-ı dehen kāşif-i gencīne-i fen
Gevher-efşān-ı süḫan mevce-i baḫr-i ʿummān

gevher-i bāzīçesi:

1. **gevher-i bāzīçesi:** *-si*
Kıt'a 12
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Oyuncağın mücevheri.

Mehd-i felekde gelip bir veled-i mehveşi
Gevher-i bāzīçesi olsun anıñ Ferḳadān

gevher-i iʿṭā:

1. **gevher-i iʿṭā:**
Gazel 15
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bağışlama mücevheri.

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

gevher-i viṣāli:

1. **gevher-i viṣāli:** *-i*
Gazel 47
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma cevheri.

Serinde ṭutsa n'ola gevher-i viṣāli dil
O naḳd-i eşk ile tāc-ı Keyān behāsınadır

gez:

1. **gezme:** *-me*
Gazel 122
Mısra: **9**
(Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaş

2. **gezer:** *-er*
Gazel 239
Mısra: **9**
(Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.

Dil dest-i münādīde gezer Yūsufveş līk
Mışr içre ʿaceb anı ḫarīdār bulunur mu

gezlik:

1. **gezlik:**
Gazel 140
Mısra: **8**
Eğri kılıcın ağzı. II. Kesici âletlerin keskin tarafı.

Ḳaddi dü-şikāf olsa n'ola hem-ser-i maḳṭūʿ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaʿ

2. **gezlik:**
Gazel 205

Mısra: **5**

Eğri kılıcın ağzı. II. Kesici âletlerin keskin tarafı.

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

gibi:

1. **gibi:**

Gazel 8

Mısra: **10**

Benzetme edatı.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫan-dāna teḳarrüb

2. **gibi:**

Gazel 13

Mısra: **4**

Benzetme edatı.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

3. **gibi:**

Gazel 14

Mısra: **5**

Benzetme edatı.

Şāhīn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im
Murġ-ı dilimiz ḥażret-i Allaha emānet

4. **gibi:**

Gazel 26

Mısra: **8**

Benzetme edatı.

Etdirir her mey-keş-i ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū
Ṣu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır ḳadeḥ

5. **gibi:**

Gazel 34

Mısra: **5**

Benzetme edatı.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

6. **gibi:**

Gazel 35

Mısra: **5**

Benzetme edatı.

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

7. **gibi:**

Gazel 39

Mısra: **3**

Benzetme edatı.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

8. **gibi:**

Gazel 44

Mısra: **3**

Benzetme edatı.

Alıp āġūşuma olma hey dilā hāle gibi
Ten-i pākīzesine pīrehenim ḳıldı nüfūẕ

9. **gibi:**

Gazel 57

Mısra: **5**

Benzetme edatı.

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

10. **gibi:**
Gazel 57
Mısra: **12**
Benzetme edatı.

Mażmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı
Refīʿā ki Fenniyā
Sāʿat gibi ṣınāyiʿ-i şiʿri
lebindedir

11. **gibi:**
Gazel 59
Mısra: **3**
Benzetme edatı.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı
ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe
dehānım ʿasel verir

12. **gibi:**
Gazel 60
Mısra: **4**
Benzetme edatı.

Maṣṣ eyleyince gerden-
i kāfūru baʿd-ez-īn
İnʿām-ı būs-ı laʿl gibi
diş kirāsıdır

13. **gibi:**
Gazel 64
Mısra: **11**
Benzetme edatı.

Meclisde ẓarf-ı mey gibi
āġūş-ı rind ile
Mūy-ı miyān rūy-ı
nigārān ḳuşaḳlıdır

14. **gibi:**
Gazel 71
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Ṭalʿatıñ olsa n'ola
āyīne-i ʿĀlem-nümā
Şāh-ı İskender gibi
ʿālemde aḳrānıñ mı var

15. **gibi:**
Gazel 76
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Nūş edip bādeyi hem
biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i
bīgāne gibi bir cerrār

16. **gibi:**
Gazel 76
Mısra: **10**
Benzetme edatı.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

17. **gibi:**
Gazel 77
Mısra: **9**
Benzetme edatı.

Ḥavż bir ʿāşıḳa
döşenmez ise fevvāre
gibi
Meyl eder āġūşmuza bir
ḳadd-i dil-cū bulunur

18. **gibi:**
Gazel 96
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Benim bülbül gibi ol
ġonçe nālān olduġum
bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre
gülistān olduġum
bilmez

19. **gibi:**
Gazel 96
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle
hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduġum
bilmez

20. **gibi:**
Gazel 101
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

21. **gibi:**
Gazel 101
Mısra: **2**
Benzetme edatı.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

22. **gibi:**
Gazel 101
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde olan dāfiʿ-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i çemenzār bulunmaz

23. **gibi:**
Gazel 101
Mısra: **10**
Benzetme edatı.

Fennī baña bu dāʾire-i ʿışḳa muvāfıḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir kār bulunmaz

24. **gibi:**
Gazel 104
Mısra: **4**
Benzetme edatı.

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil içre gūyā
Ruḫ-ı ḫoy-kerdesini gül gibi taḳṭīr ederiz

25. **gibi:**
Gazel 104
Mısra: **10**
Benzetme edatı.

Eyleyip sīnede ṣad dāġ-ı hezārān peydā
Āteş-i ʿışḳı Sitanbūl gibi taṣvīr ederiz

26. **gibi:**
Gazel 112
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Nev-şüküfte gül gibi şāh-ı cānāna fes
Naġme-sāz-ı āh u zār bülbül-i nālāna bes

27. **gibi:**
Gazel 113
Mısra: **5**
Benzetme edatı.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile ʿālemde münaḳḳaş

28. **gibi:**
Gazel 115
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Kālā-yı viṣāliñ gibi ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre şehā böyle nümāyiş

29. **gibi:**
Gazel 122
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaş
Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aş

30. **gibi:**
Gazel 122
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

31. **gibi:**
Gazel 122
Mısra: **10**
Benzetme edatı.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

32. **gibi:**
Gazel 133
Mısra: **4**
Benzetme edatı.

Āvīzesi olsa n'ola ol zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūṭ

33. **gibi:**
Gazel 141
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Fikr-i ḫaṭṭıñ ile sevdā-yı dil-i bīmārı
Şerbet-i būse-i laʿliñ gibi olmaz dāfiʿ

34. **gibisin:**
Gazel 160
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Būs-ı laʿliñle bez[i]mde ḳadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭabʿ u süḫan-meşreb-i Ḥātem gibisin

35. **gibisin:**
Gazel 160
Mısra: **2**
Benzetme edatı.

Būs-ı laʿliñle bez[i]mde ḳadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭabʿ u süḫan-meşreb-i Ḥātem gibisin

36. **gibisin:**
Gazel 160
Mısra: **4**
Benzetme edatı.

Fikr-i neş'küfte-i tebḫāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim ġonçe-i çigdem gibisin

37. **gibisin:**
Gazel 160
Mısra: **6**
Benzetme edatı.

Kūzeler mi ḳodıñ eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ
Naẓar et çāh-ı zeneḫdānıña zemzem gibisin

38. **gibisin:**
Gazel 160
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Zāhidā ḳaçma buyur ḫaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı meye maḥrem gibisin

39. **gibisin:**
Gazel 160
Mısra: **10**
Benzetme edatı.

Fāżılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

40. **gibi:**
Gazel 161
Mısra: **4**
Benzetme edatı.

Şevḳ-i vaṣlında tebessüm edicek seyr etdim

Ḫurde-gevher gibi
dendān-ı leʾāli küçücek

41. **gibi:**
Gazel 164
Mısra: **13**
Benzetme edatı.

Zīver gibi bir vādīye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe
Düldül gerek seniñ

42. **gibi:**
Gazel 169
Mısra: **3**
Benzetme edatı.

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf
olsa ʿaceb mi
Ruḫsārıña revnaḳ verir
elbette terāşıñ

43. **gibi:**
Gazel 180
Mısra: **9**
Benzetme edatı.

Olsa ʿanḳā gibi naẓīrem
nā-dīde taʿaccüb
Fenniyā ser-süḫan-ı
Hāşime naġzem
maġzem

44. **gibi:**
Gazel 182
Mısra: **11**
Benzetme edatı.

Ḥāmid-i mürşid gibi
sulṭāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i
ʿummāna
gelmişlerdenim

45. **gibi:**
Gazel 183
Mısra: **15**
Benzetme edatı.

Fenniyā ṣāḥib-zemīn-i
Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāġ-ı süḫanda
böyle bir fem
görmedim

46. **gibi:**
Gazel 184
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Bülbül gibi feryād
ederek vaḳt-i seḥerde
Ol verd-i ruḫ-ı ġonçe-i
zībāya mı gitsem

47. **gibi:**
Gazel 190
Mısra: **9**
Benzetme edatı.

Bulunmaz Kesbiye pey-
rev olur Fennī gibi
ammā
Naẓīre iltimās etmiş
süḫan-dānıñ
ḳamusundan

48. **gibi:**
Gazel 192
Mısra: **3**
Benzetme edatı.

Şükūfeler gibi zeyn
oldu zülf-i muġ-
beçegān
Açıldı ʿāşıḳına müşk-bū
çemen be-çemen

49. **gibi:**
Gazel 196
Mısra: **4**
Benzetme edatı.

Zülfüñüñ fikri
başımdan aşdı
Mevc-i deryā gibi
ḥadden bīrūn

50. **gibi:**
Gazel 196
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

ʿĀşıḳıñ ʿaḳlın alır reftārıñ
Serv ü ʿarʿar gibi ḳaddi mevzūn

51. **gibi:**
Gazel 196
Mısra: **13**
Benzetme edatı.

Dem-i ʿīsā gibi cān baḫş eyle
Mürde-i ʿāşıḳa laʿl-i mey-gūn

52. **gibi:**
Gazel 201
Mısra: **10**
Benzetme edatı.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

53. **gibi:**
Gazel 208
Mısra: **6**
Benzetme edatı.

Girse elime ben daḫı būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege şāyeste el olsa

54. **gibi:**
Gazel 208
Mısra: **9**
Benzetme edatı.

ʿĀlemde esāsı gibi şol ḥışn-ı ḥaşīniñ
Hedm olmaz idi tevbede zāhid temel olsa

55. **gibi:**
Gazel 208
Mısra: **12**
Benzetme edatı.

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

56. **gibi:**
Gazel 212
Mısra: **3**
Benzetme edatı.

Gevher gibi terkīb-i mülūk-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i maʿcūn-ı murabbāya ḳarışma

57. **gibi:**
Gazel 213
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Dem-ā-dem ney gibi baġrım deler āġāzelendikçe
Açılsın ʿandelībe gülşen-i dil tāzelendikçe

58. **gibi:**
Gazel 215
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Bülbül gibi feryād ederem yāri görünce
Ṭabʿım açılır ġonçe-i gülzārı görünce

59. **gibi:**
Gazel 218
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

60. **gibi:**
Gazel 225
Mısra: **7**
Benzetme edatı.

Alıp āġūşuma Meryem gibi ben ol ṣanemi

Ṭıfl iken bağrıma başdı anı mādercesine

61. **gibi:**
Gazel 227
Mısra: **2**
Benzetme edatı.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

62. **gibi:**
Gazel 232
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle bikrini saḳız gibi

63. **gibi:**
Gazel 232
Mısra: **2**
Benzetme edatı.

Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle bikrini saḳız gibi

64. **gibi:**
Gazel 232
Mısra: **4**
Benzetme edatı.

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek efendi sizlere cāʾiz gibi

65. **gibi:**
Gazel 232
Mısra: **6**
Benzetme edatı.

Mā-ḥażar ḳıldım cigerden ben de bir loḳma kebāb
Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa cız bız gibi

66. **gibi:**
Gazel 232
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Leyl-i hecriñde n'ola kevn-i dile etse ṭulūʿ
Dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ yıldız gibi

67. **gibi:**
Gazel 232
Mısra: **10**
Benzetme edatı.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer terkībe ol ḳırmız gibi

68. **gibi:**
Gazel 232
Mısra: **12**
Benzetme edatı.

Köhne mażmūn ile ilbās eyleyip manẓūmeñi
Ṭıfl-ı şiʿriñ ḳılma maḥzūn cāme-i nevsiz gibi

69. **gibi:**
Gazel 232
Mısra: **14**
Benzetme edatı.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

70. **gibi:**
Gazel 239
Mısra: **5**
Benzetme edatı.

Ṣalb olmaġa āmāde saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe ber-dār bulunur mu

71. **gibi:**
Gazel 239
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

Yaġım eridi āteş-i laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i żiyādār bulunur mu

72. **gibi:**
Gazel 239
Mısra: **11**
Benzetme edatı.

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

73. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: **1**
Benzetme edatı.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

74. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: **2**
Benzetme edatı.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

75. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: **4**
Benzetme edatı.

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl gibi

76. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: **6**
Benzetme edatı.

Çerḫ-i ruḫuñda ḫāliñ eder gāhice ṭulūʿ
Dehr-i ḫayāl-i dillere necm-i seḥer gibi

77. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: **8**
Benzetme edatı.

İʿrāb-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ bī-ḫaber gelip
Ol ḳalb-i mübtedāyı çeker ḥarf-i cerr gibi

78. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: **10**
Benzetme edatı.

Meydān-ı lāle-zār-ı dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse ʿaceb mi şerer gibi

79. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: **12**
Benzetme edatı.

Müflislik ile düşme vaḳfa ṣūfiyā
Tesḫīr olur mu dil-beri hīç sīm ü zer gibi

80. **gibi:**
Gazel 240
Mısra: **14**
Benzetme edatı.

Fennī cenāb-ı ḥażret-i Zīver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i naẓmın şeker gibi

81. **gibi:**

Gazel 243

Mısra: **2**

Benzetme edatı.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

82. **gibi:**

Kıt'a 12

Mısra: **15**

"Gibi" edatı.

ʿIrḳ-ı şerīfü'n-nebī ṣu gibi meyl eyleyip
Oldu Tekirṭağına Ḫayraboludan revān

83. **gibi:**

Müstezad 2

Mısra: **9**

"Gibi" edatı.
Benzerlik anlamı verir.

Sünbül gibi ne-şüküfte ḳaranfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlūb

84. **gibi:**

Kaside 1

Mısra: **37**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ẓulmet-i küfre şafaḳ gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem ʿālemi nūr-ı imān

85. **gibi:**

Kaside 1

Mısra: **77**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā gibi gūyā ecvef
Ṣaḥn-ı meʾvāya ʿurūc eyledi mānende-i cān

86. **gibi:**

Kaside 2

Mısra: **7**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ḥāẕıḳ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem ḳıldı seni kevne şehenşāh-ı cedīd

87. **gibi:**

Kıt'a 8

Mısra: **7**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per ṣaldı
Ḳudūmun güş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

88. **gibi:**

Kıt'a 10

Mısra: **15**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-seḥer devr etmede gerdūnı
Bulunmaz böyle bir ṭalʿat çi sūd ʿālemde bī-tāb ol

89. **gibi:**

Kıt'a 12

Mısra: **17**

"-e benzer bir şekilde" anlamında

kullanılan bir benzetme edatı.

Aḫẕına Keyvān gibi
mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola
maḥfeline sāyebān

90. **gibi:**
Kıt'a 13
Mısra: **5**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Bināya ṣarf edip zer gibi
ẕihnin erdi maḳṣūda
Müderris-i ʿālim ü fāżıl
müʾellif-i şāriḥ-i eşbāh

91. **gibi:**
Kıt'a 13
Mısra: **9**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

N'ola encüm gibi
revnaḳ verirse çerḫ-i
ṭāḳında
O maʿkūs-ı ser-miʿmāra
dīvān-ḫāne-i dergāh

92. **gibi:**
Kıt'a 14
Mısra: **9**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Güş eden naḳşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına ʿālem
müştāḳ

93. **gibi:**
Muhammes 1
Mısra: **5**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Anıñ gibi devrāndan
daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr
eyle destinde şişe-i
vārın

94. **gibi:**
Müstezad 2
Mısra: **9**
"Gibi" edatı.

Sünbül gibi ne-şüküfte
ḳaranfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlūb

ġıbṭ eder idi:

1. **ġıbṭ eder idi:***-er, -i, -di*
Kıt'a 12
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Özenmek.

Ḫaclegehiniñ eger
görse cihān ẕātını
Ġıbṭ eder idi aña ravża-i
bāġ-ı cinān

gıbta-fezâ:

1. **ġıbṭa-fezā:**
Gazel 186
Mısra: **1**
Imrenmeyi arttıran.

Kebk olur ġıbṭa-fezā
cünbiş-i reftārından
Ṭūṭiye şuḳḳa gelir şīve-i
güftārından

gid:

1. **gider:***-er*
Gazel 10
Mısra: **8**
Gitmek.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse
n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye
hüccāc ile merkeb

2. **gider:** *-er*
Gazel 92
Mısra: **4**
(Devamlı veya geçici bir süre kalmak üzere) Bulunduğu yerden ayrılmak.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

ġıdā:

1. **ġıdāsıdır:** *-sı, -dır*
Gazel 60
Mısra: **2**
Yemek, nimet.

Dil ebr-i zülf-i ʿārıż-ı yāriñ hümāsıdır
Ḫoş-būy-ı sīb-i ġabġabı rūḥum ġıdāsıdır

2. **ġıdā:**
Gazel 29
Mısra: **3**
(Ar.) Besin.

Bu mu sebeb vaḳ[i]tinden mi ġıdā aḫẕ eyler
Evc-i ʿalāda hümā-perde cemīʿ-i ervāḥ

ġılmān:

1. **ġılmān:**
Murabba 2
Mısra: **10**
Cennette hizmet gördüğüne inanılan delikanlılar.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu ʿuşşāḳa ġılmān çatmasın

ġınā:

1. **ġınā:**
Gazel 158
Mısra: **8**
1. Zenginlik.

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

ġınā verdi:

1. **ġınā verdi:** *-di*
Gazel 115
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Zenginlik kazandırmak, tok gözlülük.

İfṭār-ı lebiñ verdi ġınā ṣanma ki cānā
Hīç ḳalmadı nān-pāre-i mebẕūluña ḫvāhiş

ġınā-āver:

1. **ġınā-āver:**
Gazel 241
Mısra: **6**
Doygunluk getiren.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis zāhidiñ bāsūrun incitmiş
Ġınā-āver olup ekl eylemez ol şimdi bulġuru

ġınā-āver olunca:

1. **ġınā-āver olunca:** *-unca*
Kıt'a 9
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Doymak.

Ġınā-āver olunca şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan
Aña emdürme yā Rab mehd-i gerdūn istikrāh

gir:

1. **girsen:** *-se, -n*
Gazel 124
Mısra: **4**
1. Girmek, dahil olmak.

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

2. **girip:** *-ip*
Gazel 176
Mısra: **1**
1. Girmek, dahil olmak.

Girip devrān-ı bezm-i vuṣlata tevḥīd edip çıḳmam
Duḫūl etsem ṭarīḳa manṣıbım teʾyīd edip çıḳmam

3. **girelim:** *--e, --lim*
Kaside 1
Mısra: **54**
Bir yere,mekana girmek, gitmek.

Bu maḳāma gelicek güftemiz oldu beste
Girelim ġayra nühüfte bir uṣūl ile hemān

girān:

1. **girān:**
Gazel 47
Mısra: **5**
(Tartıda) ağır, (kıymeti) fazla, (değeri) çok olan.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna
Revān kuḥlı anıñ Iṣfahān behāsınadır

2. **girān:**
Gazel 65
Mısra: **3**
Ağır, sert.

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

3. **girān:**
Gazel 73
Mısra: **10**
Yüklü, ağır.

Niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtinānda ḫvāhiş-i vaṣla girān verir

ġırbale dönüp:

1. **ġırbale dönüp:** *-üp*
Gazel 197
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kalbura benzemek.

Ġırbale dönüp ʿışḳ ile sūrāḫ-ı vücūdum
Ḫūnum dökülür pāyıma ṣan dāne-i ḍārū

gird-āb:

1. **gird-āb:**
Gazel 9
Mısra: **12**
Denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli yer, anafor, su çevrintisi; tehlikeli yer.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña düşen:

1. **gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña düşen:** *-en*
Gazel 164
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşk denizi girdabına düşen.

Bu rūzgār-ı çerḫ-i fenā içre ġarḳ olur
Gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña düşen melek seniñ

gird-āb-ı deryā:

1. **gird-āb-ı deryā:**
Gazel 26
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Denizin girdabı.

Etdirir her mey-keş-i ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū
Ṣu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır ḳadeḥ

gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel:

1. **gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel:**
Gazel 53
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mücadele göğünün ateş rüzgârının toplanması.

Aġyār ile dü-çār olıcaḳ kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel ḳopar

gird-i siyāh-ı sīne:

1. **gird-i siyāh-ı sīne:***-de*
Gazel 45
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sinede toplanan siyahı.

Gird-i siyāh-ı sīnede gör sūz-ı daġını
Efʿi-i dīdebān-ı ġamıñ şeb-çerāġı var

girip çıḳdı:

1. **girip çıḳdı:***-dı*
Gazel 16
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliyle halvet olmak.

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādiṯ

girizgāhı,:

1. **girizgāhı:***-ı*
Gazel 95
Mısra: **7**
Başlangıcı.

ʿUşşāḳa būselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

ġırre:

1. **ġırre:**
Gazel 195
Mısra: **10**
Gururlu, kibirli.

Degil ṣābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

girū:

1. **girū:**
Gazel 174
Mısra: **6**
Tekrar.

Ḫurşīd ü meh de olsa dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine lāyıḳ girū degil

giryān:

1. **giryān:**
Gazel 96
Mısra: **8**
Ağlamaklı.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

giryān ed:

1. **giryān ed:**
Gazel 33
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ağlatma, üzme.

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

git:

1. **gitse:***-se*
Müstezad 1
Mısra: **13**
(Bir şeyden bir şeye, bir kimseden bir kimseye) gitmek, geçmek, intikal etmek; uzaklaşmak.

Dil gitse n'ola çeşmiñe kuḥl-ı Ṣıfahāna
Semt-i Hemedāna

2. **gidip:***-ip*
Kaside 1
Mısra: **57**
Ayrılmak, terk etmek // ölmek, dünyadan göçmek.

Ümmühānīye gidip bir gece ol devletle
Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

3. **gitmez:***-mez*
Kaside 1
Mısra: **139**
Ayrılmak, gitmek.

Der-i luṭfuñda ṭurur gitmez āyā kān-ı kerem
Sāʾil-i naḳd-i şefāʿatdir o ʿuryān-ı biryān

4. **gitdim:***-di, -m*
Gazel 222
Mısra: **7**
Gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫızırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

git-:

1. **gitsem:***-se, -m*
Gazel 184
Mısra: **2**
(Belli bir maksat için) bir yerde bulunmak; yönelmek, meyletmek.

Bülbül gibi feryād ederek vaḳt-i seḥerde
Ol verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya mı gitsem

2. **gitsem:***-se, -m*
Gazel 184
Mısra: **4**
(Belli bir maksat için) bir yerde bulunmak; yönelmek, meyletmek.

Şām-ı ḫaṭıña olmuş iken cāzim-i şeydā
Laʿliñ işidip ḳand-i Buḫārāya mı gitsem

3. **gitsem:***-se, -m*
Gazel 184
Mısra: **6**
(Belli bir maksat için) bir yerde bulunmak; yönelmek, meyletmek.

Yıḳdıñ dil-i vīrānemi ey muġ-beçe senden
Şekvāya ʿaceb ḥażret-i ʿīsāya mı gitsem

4. **gitsem:***-se, -m*
Gazel 184
Mısra: **8**
(Belli bir maksat

için) bir yerde bulunmak; yönelmek, meyletmek.

Ṭanẓīr içün āyā ki bu manẓūmemi Fennī Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

5. **giden:** *-en*
Gazel 119
Mısra: **9**
(Bir şeyden bir şeye, bir kimseden bir kimseye) gitmek, geçmek, intikal etmek; uzaklaşmak.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

6. **gitdim:** *-di, -m*
Gazel 39
Mısra: **8**
Gitmek.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

gitdikçe:

1. **gitdikçe:**
Gazel 119
Mısra: **13**
Zaman ilerledikçe, gitgide, giderek II daha çok, çok fazla.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

giy-:

1. **giyicek:** *-icek*
Gazel 70
Mısra: **7**
Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

Giyicek cāmeleri duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege zāhid anı tenhāya çeker

giy:

1. **giysin:** *-sin*
Gazel 211
Mısra: **4**
Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

Eyleyip tebdīl-i cāme sāḳiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı fistān fistān üstüne

2. **giyip:** *-ip*
Gazel 6
Mısra: **9**
Giymek.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

giyāh:

1. **giyāh:**
Gazel 144
Mısra: **4**
Ot.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

2. **giyāhımız:** *-ımız*
Gazel 107
Mısra: **6**
Bitki, nebat. II Aşk.

Ġammı helāk ederse bizi çeşm-i aʿveri
Nergis biter ḳubūrumuz üzre giyāhımız

giydir:

1. **giydir:**
Gazel 19
Mısra: **7**
Giydirmek.

Giydir laḳabı câme diyü ümm-i ḫabīṯe
Güldür o żamīri aña kālā-yı müʿenneṯ

gök:

1. **gökde:** *-de*
Gazel 122
Mısra: **9**
Âsmân, semâ.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

2. **gök:**
Gazel 38
Mısra: **2**
Gökyüzü, sema.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

gök meydānı:

1. **gök meydānı:** *-ı*
Gazel 163
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şam'da bulunan bir meydan.

Ol helāk etmekde Gök Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā ceyş-i Ḥalebdir perçemiñ

ġonce:

1. **ġonçe:**
Gazel 96
Mısra: **1**
Gonca II sevgili.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

2. **gonçeyi:** *-yi*
Gazel 159
Mısra: **2**
Gonca II sevgili.

Bezm-i meyde cām-ı laʿl-i yāri gül-fām eyledik
ʿAndelīb-i ʿāşıḳāna gonçeyi rām eyledik

3. **ġonçeye:** *-y, -e*
Gazel 44
Mısra: **8**
Gonca; henüz açılmamış gül tomurcuğu.

Feṯḥ edip ʿarż-ı cemāl eyleme aġyāra diyü Ġonçeye ḫār-ı nikāt-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ

4. **ġonçe:**
Gazel 59
Mısra: **4**
Gonca; henüz açılmamış gül tomurcuğu.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe dehānım ʿasel verir

5. **ġonçe:**
Gazel 61
Mısra: **3**
Gonca; henüz açılmamış gül tomurcuğu.// sevgili.

Āmādedir o ġonçe
üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn
leb-beste fem degildir

6. **ġonçe:**
Kaside 1
Mısra: **113**
Açılmamış gül.

Başladı ġonçe o dem
bülbülveş güftāra
Feyż alıp nūr-ı
tecellīden o verd-i
ḫandān

ġonçe külāhın açdı:

1. **ġonçe külāhın açdı:** *-dı*
Gazel 34
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gonca yaprak açtı.
II Düğün tamamlanmak.

Dedi bir ehl-i süḫan
ġonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o
ṭıflıñ tārīḫ

ġonçe-i ʿārıẓıña:

1. **ġonçe-i ʿārıẓıña:** *-ıñ, -a*
Murabba 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yanak goncası.

Ṣıġınıp ravza-i
ruḫsārıña pinhān
olayım
Ġonçe-i ʿārıẓıña bülbül-
i nālān olayım

ġonçe-i çigdem:

1. **ġonçe-i çigdem:**
Gazel 160
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çiğdem goncası.

Fikr-i neş'küfte-i
tebḫāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim
ġonçe-i çigdem gibisin

ġonçe-i gülşen:

1. **ġonçe-i gülşen:**
Gazel 44
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesinin açılmamış gülü.

Vaṣl-ı dildāra niyāz-ı
süḫanım ḳıldı nüfūẕ
Ġonçe-i gülşene murġ-ı
çemenim ḳıldı nüfūẕ

ġonçe-i gülzārı:

1. **ġonçe-i gülzārı:** *-ı*
Gazel 215
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesinin goncası.

Bülbül gibi feryād
ederem yāri görünce
Ṭabʿım açılır ġonçe-i
gülzārı görünce

ġonçe-i ḥamrā:

1. **ġonçe-i ḥamrā:**
Gazel 87
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı gonca.

Ruḫların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā
ġonçe-i ḥamrā çıḳar

2. **ġonçe-i ḥamrā:**
Gazel 87
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı gonca.

Ruḫların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā
ġonçe-i ḥamrā çıḳar

ġonçe-i ḫoş-bū:

1. **ġonçe-i ḫoş-bū:**
Gazel 77
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hoş kokulu açmamış güller.

Ravża-i ḥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur
Bülbül ʿuşşāḳ-ı dile ġonçe-i ḫoş-bū bulunur

ġonçe-i leb-beste-fem:

1. **ġonçe-i leb-beste-fem:**
Kıt'a 12
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dudağı kapalı gonca.

Ẕāt-ı şecīʿü'ş-şiyem ṭabʿ-ı laṭīf-i himem
Ġonçe-i leb-beste-fem nuṭḳ-ı edībü'l-lisān

ġonçe-i raʿnāsıdır:

1. **ġonçe-i raʿnāsıdır:** *-sı, -dır*
Murabba 2
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İki renkli gül II güzel,parlak gül.

Rāʾiż-i bezmiñ piyāle ġonçe-i raʿnāsıdır
Bāde-i laʿl-i leb-i sāḳī gül-i ḥamrāsıdır

ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı]:

1. **ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı]:** *-[ı]-ı*
Gazel 94
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Açık ve serbest yaratılışlı gonca.

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] feṭḥ eder ammā
Açılmaz verd-i şiʿrim Fenniyā mestūrdur sensiz

ġonçe-i vaṣlın:

1. **ġonçe-i vaṣlın:** *-ın*
Gazel 72
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma goncası.

Vaʿd edip ġonçe-i vaṣlın o Çiçekçi-zāde
Enderūn-ı dil-i ʿuşşāḳını gül-ḫāne yapar

ġonçe-i zībā:

1. **ġonçe-i zībā:**
Gazel 113
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Güzel gonca II sevgili.

Fennīye yine etmese bir ġonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i dem-keş

ġonce-i zibādır:

1. **ġonce-i zibādır:** *-dır*
Kıt'a 7
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzel gonca.

Ġonce-i zibādır ol tāb-ı gül-i Hāşimī
Ravża-i faḫrin n'ola olsa dilā meşʿāli

ġonceveş:

1. **ġonçeveş:**
Gazel 68
Mısra: **3**
Gonca gibi.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār kendin gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

ġonçeyi:

1. **ġonçeyi:**
Gazel 130
Mısra: **7**
Gonca; henüz açılmamış gül tomurcuğu // mısra; şiir.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

göñül:

1. **göñüldür:** *-dür*
Gazel 245
Mısra: **1**
İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

2. **göñül:**
Gazel 54
Mısra: **3**
Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

El çekip ẕeyl-i kibār-ı ġırreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer cühhāle etmez iʿtibār

3. **göñül:**
Gazel 80
Mısra: **3**
Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Çeşm-i bülbül cāmelerle yārı seyr edip göñül
Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini bulmuş donanmış pā vü ser

4. **göñül:**
Gazel 95
Mısra: **10**
Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

5. **göñül:**
Gazel 105
Mısra: **3**
Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Görünce ser-fürū eyler göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuṣlatdan ol ġavvāṣ-ı bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

6. **göñül:**
Gazel 107
Mısra: **3**
Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-i viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız

7. **göñül:**
Gazel 114
Mısra: **1**
Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣıġındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣıġındırmış

8. **gönül:**

Gazel 151

Mısra: **3**

Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Nāʾil olmadı gönül vaṣlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

9. **gönül:**

Gazel 228

Mısra: **3**

Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Bilini ḳoçmaġa meyl etdi gönül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ şevḳiñde ḫāle

10. **gönül:**

Gazel 243

Mısra: **5**

Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Mücāvir oldu gönül Kaʿbe-i viṣāliñde
Ṭavāfa saʿy ederiz iṣr-i ṣafādadır şimdi

11. **gönüldür:**

Gazel 245

Mısra: **1**

Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ gönüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

12. **gönülde:***-de*

Gazel 62

Mısra: **8**

Aşk ve sevginin kaynağı, dil, kalp.

Māh-ı felekde ẓāhir olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr gönülde telāş olur

13. **gönül:**

Gazel 193

Mısra: **1**

(Âşığın) duygu merkezi.

Ḳo zülfüñle gönül tüccārveş ṭūl-ı emellensin
Binā-yı şeh-nişīn-i vaʿde-i vaṣlıñ temellensin

gör-:

1. **gördüm:***-dü, -m*

Gazel 62

Mısra: **1**

Bir şeyin vaziyetini gör-, tanık ol-.

Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur

2. **göricek:***-icek*

Gazel 130

Mısra: **5**

(Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek.

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

3. **görünce:***-ünce*

Gazel 215

Mısra: **1**

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, müşahede etmek.

Bülbül gibi feryād ederem yāri görünce

Ṭabʿım açılır ġonçe-i gülzārı görünce

4. **görünce:**-*ünce*
Gazel 215
Mısra: **2**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, müşahede etmek.

Bülbül gibi feryād ederem yāri görünce
Ṭabʿım açılır ġonçe-i gülzārı görünce

5. **görünce:**-*ünce*
Gazel 215
Mısra: **6**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, müşahede etmek.

Düzd-i nigehinden n'ola dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki Tātārı görünce

6. **görünce:**-*ünce*
Gazel 215
Mısra: **8**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, müşahede etmek.

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

7. **görünce:**-*ünce*
Gazel 191
Mısra: **5**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Ġavvāṣ-ı dil görünce o dür-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i ʿışḳa sefīneden

8. **görünce:**-*ünce*
Gazel 205
Mısra: **3**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görünce süfre-i mefrūş-ı vaṣlın şām-ı ḫaṭṭında
Gürūh-ı rūze-dār-ı ʿāşıḳān ʿazm etdi ifṭāra

9. **görünce:**-*ünce*
Gazel 215
Mısra: **4**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Rengin degişip āteş-i laʿl ile imāma
Beñzi şararır laʿl-i güher-bārı görünce

10. **görünce:**-*ünce*
Gazel 228
Mısra: **5**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Zaḫ[ı]m-ı pür-daġı sīnemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

11. **görünce:**-*ünce*
Gazel 243
Mısra: **7**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde

Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

12. **görünce:**-*ünce*
Kıt'a 10
Mısra: **25**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görünce ol müḥennā dāne-i engüşt-i zībāyı
Tenüñ pür-dāġ edip bāġ-ı cihānda naḫl-i ʿunnāb ol

13. **görmege:**-*meg, -e*
Gazel 229
Mısra: **4**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak. II Yaşamak, tecrübe etmek.

Nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı cānānı
Görmege iştiyāḳ var dilde

gör:

1. **görürseñiz:**-*ürseñiz*
Gazel 126
Mısra: **7**
Görmek.

Bir gün görürseñiz o hemān ser-nigūn olur
Ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muʿallā-yı bī-ḥażīż

2. **görürsek:**-*ür, -sek*
Gazel 198
Mısra: **2**
Görmek.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

3. **görseñ:**-*señ*
Gazel 221
Mısra: **6**
İdrak etmek, düşünmek.

Evrād edip ol laʿl-i leb zāde-i şeyḫi
Görseñ ne çeker sübḥa-i mercān elimizde

4. **görse:**-*se*
Gazel 5
Mısra: **3**
Bakmak, görmek.

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ḥayātı
Nūş eyler idi laʿliñi İskender [ü] Dārā

5. **görse:**-*se*
Gazel 34
Mısra: **5**
Bakmak, görmek.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

6. **görse:**-*se*
Gazel 61
Mısra: **7**
Bakmak, görmek.

Ḥayrān ederdi görse İskenderi mehāsā
Āyīne-i felekden ruḫsārı kem degildir

7. **görmüş:**-*müş*
Gazel 80
Mısra: **10**
Bakmak, görmek.

Ten-bürehne feṭḥ edip ʿuşşāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

8. **görünce:***-ünce*
Gazel 192
Mısra: **7**
Bakmak, görmek.

Ḫırām-ı nāzenīni diller görünce ḳāmetiñ
Ṣalındı serve hezārān kedū çemen be-çemen

9. **görüp:***-üp*
Gazel 9
Mısra: **11**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, tanıklık etmek.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

10. **görmedik:***-me, -dik*
Gazel 3
Mısra: **8**
Bir şeyin vaziyetini gör-, tanık ol-.

Ehl-i iḥsān etmede māżī vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i ḥāżır ṣarf edip eyler binā

11. **görünce:***-ünce*
Gazel 50
Mısra: **9**
Bakmak, tanık olmak.

Dedim görünce zemīn-i Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭabʿ-ı Belīġiñ żevāyiʿindendir

12. **görmedik:***-me, -dik*
Gazel 48
Mısra: **5**
Görmek, rast gelmek, şahit olmak.

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile bir murād olur

13. **görmeyem:***-meyem*
Gazel 78
Mısra: **4**
Görmek, şahit olmak.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

14. **görünce:***-ünce*
Gazel 9
Mısra: **9**
..... olduğunu görmek, ...ğuna şahit olmak.

Sirişk-i dānişim zāhid görünce şīşe-i dilde
Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

15. **görünce:***-ünce*
Gazel 97
Mısra: **5**
..... olduğunu görmek, ...ğuna şahit olmak.

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān
Ṣunar āyā rec-i düşnāmını yerer yeremez

16. **görünce:***-ünce*
Gazel 105
Mısra: **3**
..... olduğunu görmek, ...ğuna şahit olmak.

Görünce ser-fürū eyler göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuṣlatdan ol

ġavvāṣ-ı bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

17. **görünce:**-*ünce*
Gazel 127
Mısra: **2**
..... olduğunu görmek, ...ğuna şahit olmak.

Edip ḥükkām-ı yāra ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili maʿrūż
Görünce naḳd-i eşkim ḳıldı tecrīm eyleyip maḳbūż

18. **görünce:**-*ünce*
Gazel 134
Mısra: **9**
..... olduğunu görmek, ...ğuna şahit olmak.

Görünce şerbet-i laʿlin tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya kendini dīvānedir elfāẓ

19. **görünce:**-*ünce*
Gazel 215
Mısra: **10**
..... olduğunu görmek, ...ğuna şahit olmak.

Dil-ḫasteniñ ol ḥāẕıḳ-ı cān nabżına baḳmaz
Tefhīm eder ālāmını bīmārı görünce

20. **görünce:**-*ünce*
Gazel 215
Mısra: **12**
..... olduğunu görmek, ...ğuna şahit olmak.

Fennīyi neşāṭ-āver edip naẓm-ı Celālī
Tanẓīr eder ol güfte-i hūşyārı görünce

21. **görünen:**-*ün, -en*
Gazel 234
Mısra: **2**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

22. **gör:**
Gazel 23
Mısra: **5**
Anlamak II idrak etmek.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

23. **gör:**
Gazel 19
Mısra: **9**
1. -i Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Bint-i rezi gör ḥacle-i bezminde o Fennī
ʿAyş etdi bu şeb zāhide ḫünsā-yı müʿennes

24. **gör:**
Gazel 20
Mısra: **6**
1. -i Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Hivām-meşreb żıddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

25. **görüp:**-*üp*
Gazel 66

Mısra: **9**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Ḫışmıla üstüme ṣad piştov-ı ḫūbān ṣıḳılır

26. **görmedim:** *-me, -di, -m*

Gazel 76

Mısra: **8**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

27. **görüp:** *-üp*

Gazel 80

Mısra: **7**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Laʿl-i nābıñda görüp tebḫāle ṣanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş ṣulanmış bār-ı ter

28. **görüp:** *-üp*

Gazel 91

Mısra: **1**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

29. **görüp:** *-üp*

Gazel 91

Mısra: **5**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Ṣanma ṣūfī bizi sen ḥalḳa-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān ile tevḥīd ederiz

30. **görüp:** *-üp*

Gazel 106

Mısra: **5**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

31. **görüp:** *-üp*

Gazel 151

Mısra: **10**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Zāhid ʿaḳlın şaşırıp zühdi perīşān etdi
Ṣaḥn-ı meclisde görüp muġ-beçeyi kāse be-kef

32. **görüp:** *-üp*

Gazel 167

Mısra: **3**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Gerdende dāne dāne görüp ḫāl-i ʿanberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i fülfül demez misin

33. **görmedim:** *-me, -di, -m*

Gazel 183

Mısra: **1**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Mā-sivāyı terk eden şol kimse de ġam görmedim
Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

34. **görmedim:** *-me, -di, -m*

Gazel 183

Mısra: **2**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Mā-sivāyı terk eden şol kimse de ġam görmedim
Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

35. **görmedim:** *-me, -di, -m*

Gazel 183

Mısra: **4**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Seng-i cevr ile dili ṣad-pāre etmekde felek
Bezm-i ġamda bī-girān-ı sāġar-ı Cem görmedim

36. **görmedim:** *-me, -di, -m*

Gazel 183

Mısra: **6**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

37. **görmedim:** *-me, -di, -m*

Gazel 183

Mısra: **8**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Merḥametden düzd ü ṭāġīde eser meʾmūldur
Şıḥne-i ġaddārveş dehr içre iḳlīm görmedim

38. **görmedim:** *-me, -di, -m*

Gazel 183

Mısra: **10**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Mürşidiñ tiryāk eger eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde zehr-i mārveş sem görmedim

39. **görmedim:** *-me, -di, -m*

Gazel 183

Mısra: **12**

(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

40. **görmedim:** *-me, -di, -m*

Gazel 183
Mısra: **14**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Zāhidiñ dā'im bükā ile riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

41. **görmedim:***-me, -di, -m*
Gazel 183
Mısra: **16**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Fenniyā ṣāḥib-zemīn-i Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāġ-ı süḫanda böyle bir fem görmedim

42. **görüp:***-üp*
Gazel 202
Mısra: **7**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Dür-naḳd-i sirişkim görüp aġyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaṣl-ı yemi ḳıymeti ṭınḳa

43. **gören:***-en*
Gazel 56
Mısra: **1**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Gören necm-i seḥer derse o ḫāl-i yāre lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı vech-i pāki ṣubḥ-ı ṣādıḳdır

44. **göricek:***-icek*
Gazel 65
Mısra: **5**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i gerdeniñ ʿuşşāḳ
O pāsbānını kāfūra vażʿ-ı fülfül eder

45. **gören:***-en*
Gazel 87
Mısra: **3**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

46. **gören:***-en*
Gazel 87
Mısra: **3**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

47. **gören:***-en*
Gazel 89
Mısra: **1**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

48. **gören:** *-en*
Gazel 201
Mısra: **9**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

49. **göricek:** *-icek*
Gazel 226
Mısra: **5**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Bāl-ı zülfün göricek ʿārıżı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı cinān ürkütme

50. **göricek:** *-icek*
Kaside 1
Mısra: **71**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Şeh-süvār oldu saʿādetle o esbi göricek
ʿAzm edip Mescid-i Aḳṣāya cenāb-ı sulṭān

51. **gör:**
Gazel 59
Mısra: **11**
Anla!, İdrak et!.

Fennīyi gör ki şiʿr-i Leẕīẕīye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre ġazel verir

52. **görse:** *-se*
Gazel 5
Mısra: **6**
Bakmak, dikkat etmek, tanık olmak.

Reşk-āver olup āteş-i laʿliñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i Semerḳand u Buḫārā

53. **görse:** *-se*
Gazel 104
Mısra: **7**
Bakmak, dikkat etmek, tanık olmak.

Ne ʿaceb bint-i rezi görse kimi rūʾyāda
Ekṣeriyyā bu düşü zāhide taʿbīr ederiz

54. **görmege:** *-meg, -e*
Gazel 70
Mısra: **8**
Görmek, bakmak, seyretmek.

Giyicek cāmeleri duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege zāhid anı tenhāya çeker

55. **görmesin:** *-me, -sin*
Gazel 72
Mısra: **2**
Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

56. **görmeden:** *-meden*
Gazel 99
Mısra: **2**
Bakmak, fark etmek, tanık olmak.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü

gülşende sesinden biliriz

57. **gör:**
Gazel 88
Mısra: **5**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Gör baḥr içre seni ey semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i ʿışḳa nice biñ ḳan dökülür

58. **gör:**
Gazel 133
Mısra: **9**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Fennī yine gör mey-kede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile eyledi mebsūṭ

59. **gördüm:** *-dü, -m*
Gazel 153
Mısra: **11**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

60. **göricek:** *-icek*
Gazel 201
Mısra: **5**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

O çīn-i perçem-i ḫoy-kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı feslegen ṣuyuna

61. **görüp:** *-üp*
Gazel 233
Mısra: **1**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān oldu bu şeb māhiyyeti

62. **görse:** *-se*
Gazel 129
Mısra: **7**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Dür-i dendān u laʿliñ görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaṣf edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

63. **görmek:** *-mek*
Gazel 232
Mısra: **4**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi Ḥüsnünü görmek
efendi sizlere cāʾiz gibi

64. **görse:** *-se*
Kaside 2
Mısra: **6**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Yoḳ nihāyet luṭfuña ey pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā

Reşk ederdi cūd-ı pākiñ
görse sulṭān Bā-yezīd

65. **görmeye:** *-me, -y, -e*
Kaside 1
Mısra: **144**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak. II Yaşamak, tecrübe etmek.

ʿAbd-i memlūkıñı ḥıfẓ
ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i
saḳar-ı aḫkerdān

66. **görse:** *-se*
Kıt'a 8
Mısra: **2**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak. II Yaşamak, tecrübe etmek.

Cenāb-ı ḥażret-i pür-
maʿrifet Remzi Efendi
kim
ʿUṭārid görse taḥrīrin
olurdu reşk ile sūzān

67. **gör:**
Gazel 162
Mısra: **5**
"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Ṭutmuş yine gör sā'id-i
sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

68. **gör:**
Gazel 45
Mısra: **7**
"Bak!" anlamında bir ünlem.

Gird-i siyāh-ı sīnede
gör sūz-ı dağını
Efʿi-i dīdebān-ı ġamıñ
şeb-çerāġı var

69. **gör:**
Gazel 141
Mısra: **5**
"Bak!" anlamında bir ünlem.

Yazmış altun ḥal ile
maʿrifet-i ḳadrini gör
Levḥ-i ebrūlarıñı
muṣḥaf-ı ḥüsne sāniʿ

70. **gör:**
Gazel 198
Mısra: **11**
"Bak!" anlamında bir ünlem.

Fenniyā deryāya girmiş
ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

71. **gör:**
Gazel 201
Mısra: **3**
"Bak!" anlamında bir ünlem.

Gör nice mest eder
ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī
bu yāsemen ṣuyuna

72. **gör:**
Gazel 213
Mısra: **9**
"Bak!" anlamında bir ünlem.

Bugün kürsīde gör kim
ḫvāba vardı Fenniyā
vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat
ḳaṣd edip
ḫamyāzelendikçe

gör kim:

1. **gör kim:**
Gazel 98
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gör ki.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim üstüḫvānım eyleyip minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya ol şeydā çıḳar çıḳmaz

gören:

1. **gören:**
Gazel 32
Mısra: **7**
Bakan, gören, şahit olan.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

görigel:

1. **görigel:**
Kıt'a 10
Mısra: **32**
Haydi gör.

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḫ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre ḳadem başdın ṣafā-yāb ol

görün:

1. **görünür:***-+ür*
Gazel 161
Mısra: **5**
Anlaşılmak, sezilmek.

Görünür ġurre-i ebrūsu ṭulūʿ etdi ḫayāl
Çerḫ-i ḥüsnüñde naẓar eyle hilāli küçücek

2. **görünür:***-ür*
Gazel 32
Mısra: **6**
..... şeklinde algılanmak, yorumlanmak.

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n'ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

3. **görünür:***-ür*
Gazel 118
Mısra: **4**
..... şeklinde algılanmak, yorumlanmak.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür z̲ih-gīrveş

görünmez:

1. **görünmez:**
Gazel 86
Mısra: **2**
Gizli.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır
Hümā mi̲şāli görünmez o rūzgār mıdır

göster:

1. **gösterir:***-ir*
Gazel 68
Mısra: **2**
Görülmesini sağlamak, görülmesine yol açmak; bir şeyden numune olmak üzere örnek vermek, sergilemek.

Her ḳaçan ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār kendin gösterir
Ṣafvet-i āyīneden esrār kendin gösterir

2. **gösterir:***-ir*
Gazel 68
Mısra: **4**
Görülmesini sağlamak, görülmesine

yol açmak; bir şeyden numune olmak üzere örnek vermek, sergilemek.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār kendin gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

3. **gösterir:** *-ir*
Gazel 68
Mısra: **6**
Görülmesini sağlamak, görülmesine yol açmak; bir şeyden numune olmak üzere örnek vermek, sergilemek.

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı çün ezhār kendin gösterir

4. **gösterir:** *-ir*
Gazel 68
Mısra: **8**
Görülmesini sağlamak, görülmesine yol açmak; bir şeyden numune olmak üzere örnek vermek, sergilemek.

Yāre ʿarż etse n'ola derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil
Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere bīmār kendin gösterir

5. **gösterir:** *-ir*
Gazel 68
Mısra: **10**
Görülmesini sağlamak, görülmesine yol açmak; bir şeyden numune olmak üzere örnek vermek, sergilemek.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile eşʿār kendin gösterir

6. **gösterir:** *-ir*
Gazel 68
Mısra: **1**
Ortaya koymak II göstermek.

Her ḳaçan ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār kendin gösterir
Ṣafvet-i āyīneden esrār kendin gösterir

7. **göstermiş:** *-miş*
Gazel 116
Mısra: **1**
Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek II yansıtmak, aksettirmek.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

8. **göstermiş:** *-miş*
Gazel 116
Mısra: **2**
Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek II yansıtmak, aksettirmek.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

9. **göstermiş:** *-miş*
Gazel 116
Mısra: **6**
Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek II yansıtmak, aksettirmek.

Helāke ḳaṣd edince ġamze-i cellād-ı ḫūn-rīziñ
Şehīd-i tīġ-ı ʿışḳıñ

gerden-i teslīm göstermiş

10. **göstermiş:** *-miş*
Gazel 116
Mısra: **8**
Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek II yansıtmak, aksettirmek.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

11. **göstermiş:** *-miş*
Gazel 116
Mısra: **10**
Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek II yansıtmak, aksettirmek.

Çıḳarmış ṭaylesānın kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-pāre serv-i sīm göstermiş

gösterir:

1. **gösterir:**
Gazel 210
Mısra: **5**
Görülmesini sağlamak, görülmesine yol açmak.

Gösterir İskendere eşyāyı cümle bī-dirīġ
ʿĀrıżıñ āyīne-i ʿālem-nümādır çeşmime

götür:

1. **götürsün:** *-sün*
Gazel 198
Mısra: **9**
Kaldırmak, toplamak, taşımak.

Ḳo götürsün zāhid ābdest ibriġin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda rindāna lāzımdır sebū

göz:

1. **gözümüzden:** *-ü, -müz, -den*
Gazel 102
Mısra: **2**
Göz, görme organı.

Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı gözümüzden nemimiz

göz-:

1. **gözleri:** *-ler, -i*
Gazel 197
Mısra: **1**
(Sevgilinin) gözü.

Ṣayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū
Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḫu

göz açdı:

1. **göz açdı:** *-dı*
Gazel 215
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Baygın halden çıkmak, kendine gelmek.

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

gū:

1. **gū:**
Gazel 198
Mısra: **8**
Konuşma.

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft gū

ġubār-ı ḫaṭ-ı şiʿr-i zīveri:

1. **ġubār-ı ḫaṭ-ı şiʿr-i zīveri:**
Gazel 210
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ziver'in şiirindeki yazının tozu.II Ziver'in şiirindeki gubari denilen yazı çeşidi.

Neşʾetiñ Fennī ġubār-ı ḫaṭ-ı şiʿr-i Zīveri
Kuḥl-ı pāk-i Iṣfahān-ı bī-behādır çeşmime

ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre:

1. **ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre:***-e*
Gazel 39
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin (yanağındaki) ayva tüylerinin tozu (Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri çok ince olduğu için "gubârî" denilen yazıya benzetilir. Gubârî hattın özelliği de toz gibi ince bir yazı olmasındandır.).

Āh eyleyecek Fenni ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola vech-i şomā gerd

güç:

1. **güç:**
Gazel 44
Mısra: **10**
Ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin, müşkül, kolay karşıtı II imkansız.

Fenniyā saʿy ederek ṣaḥn-ı belāġat içre
Güç ile şiʿr-i beyāna dehenim ḳıldı nüfūẕ

güft:

1. **güft:**
Gazel 198
Mısra: **8**
Söz.

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft gū

güft gū:

1. **güft gū:**
Gazel 174
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Konuştukça konuşmak.

Şimdi bez[i]mde sāġar u mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü ḳamer rū-be-rū degil

güftāra başladı:

1. **güftāra başladı:***-dı*
Kaside 1
Mısra: **113**
Kelime Tipi: **-**
Söze başlamak.

Başladı ġonçe o dem bülbülveş güftāra
Feyż alıp nūr-ı tecellīden o verd-i ḫandān

güftāra geldi:

1. **güftāra geldi:***-di*
Gazel 148
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dile düşmek; konuşmaya başlamak.

Mirʾat-ı vech-i yār ile Luṭfīde Fenniyā
Güftāra geldi ṭūṭi-i gūyā ṭaraf ṭaraf

güftār-ı dürūġ:

1. **güftār-ı dürūġ:**
Gazel 16
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yalan sözler.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṣ
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṣ

güfte:

1. **güfte:**
Gazel 50
Mısra: **10**
Söz.

Dedim görünce zemīn-i Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭabʿ-ı Belīġiñ żevāyiʿindendir

güfte-i hūşyārı:

1. **güfte-i hūşyārı:** *-ı*
Gazel 215
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Akıllının sözü.

Fennīyi neşāṭ-āver edip naẓm-ı Celālī
Tanẓīr eder ol güfte-i hūşyārı görünce

güfte-i iḥsāna:

1. **güfte-i iḥsāna:** *-a*
Gazel 6
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İhsan/Azîz (öl. 1220/1805-06)'in sözleri // besteleri.

Pey-rev olunca güfte-i İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre süḫan söylerim saña

güfte-i manẓūmunu:

1. **güfte-i manẓūmunu:** *-u, -n, -u*
Gazel 242
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Manzum söz.

Fenni-i bī-çāre gūyā Zīvere fermūd eder
Güfte-i manẓūmunu zuʿmınca tanẓīr eyledi

güfte-i naẓmıñ:

1. **güfte-i naẓmın:** *-ı, -n*
Gazel 240
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Nazım şiiri.

Fennī cenāb-ı ḥażret-i Zīver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i naẓmın şeker gibi

2. **güfte-i naẓmıñ:** *-ıñ*
Kaside 2
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Nazım şiiri.

Besdir ey ḫāme yeter ḥaddiñ degildir ḳıl edeb
Olmasın taṣdīʿe bāʿiṣ güfte-i naẓmıñ medīd

güfte-i ṭūṭi-i naẓmı:

1. **güfte-i ṭūṭi-i naẓmı:** *-ı*
Gazel 99
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şiir papağanının güftesi.

Cismi āyīne-ṣıfat olmalı ki maʿnāda
Güfte-i ṭūṭi-i naẓmı ḳafesinden biliriz

güftemiz beste oldu:

1. **güftemiz beste oldu:** *-du*
Kaside 1
Mısra: **53**
Kelime Tipi: **-**
Sözümüz

hazırlanmak. II Sözümüz bestelenmek.

Bu maḳāma gelicek güftemiz oldu beste
Girelim ġayra nühüfte bir uṣūl ile hemān

güft-i lezīz:

1. **güft-i leẕīẕ:**
Gazel 53
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hoş söz.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden ey dil ʿasel ḳopar

güher:

1. **güheri:***-i*
Gazel 14
Mısra: **10**
Cevher, inci II Güzel söz.

Vaṣf eyleyemem lebini ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz güheri ṭabʿıma ḫisset

güher-efşā:

1. **güher-efşā:**
Müstezad 1
Mısra: **25**
İnci saçan.

Fenni güher-efşā yem-i ṭabʿıñ ile şiʿriñ
Dür-dāne-i fikriñ

gül:

1. **gül:**
Gazel 59
Mısra: **3**
Far. Çiçeklerin ser-firâzı olan maruf hoş-bû çiçek, verd.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe dehānım ʿasel verir

2. **güldür:***-dür*
Murabba 1
Mısra: **5**
Gül.

Baḫş edip vaṣlıñı ben ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi hecriñle sezā mı ṣoldur

3. **güle:***-e*
Gazel 234
Mısra: **12**
Çiçek.

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi

4. **ġül:**
Gazel 198
Mısra: **2**
Ahmak, safdil.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġül aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

5. **güle:***-e*
Gazel 182
Mısra: **7**
Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek II sevgili.

Gülşen-i rūz-ı elestden bir güle ʿāşıḳ olup
Bülbül-i şūrīdeyem efġāna gelmişlerdenim

6. **gül:**
Gazel 68
Mısra: **3**
(□□) i. (Fars. gul) 1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi

bulunan çok makbul çiçeği.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār kendin gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

7. **gül:**
Gazel 89
Mısra: **1**
(□□) i. (Fars. gul)
1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

8. **gül:**
Gazel 89
Mısra: **10**
(□□) i. (Fars. gul)
1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı fürḳatiñle gül de nārıdır

9. **gül:**
Gazel 104
Mısra: **4**
(□□) i. (Fars. gul)
1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil içre gūyā
Ruḫ-ı ḫoy-kerdesini gül gibi taḳṭīr ederiz

10. **gül:**
Gazel 106
Mısra: **1**
(□□) i. (Fars. gul)
1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

11. **gül:**
Gazel 112
Mısra: **1**
(□□) i. (Fars. gul)
1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

Nev-şüküfte gül gibi şāh-ı cānāna fes
Naġme-sāz-ı āh u zār bülbül-i nālāna bes

12. **güldür:** *-dür*
Gazel 82
Mısra: **1**
Bilinen çiçek, gül çiçeği; gül ağacı.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

13. **gül:**
Gazel 35
Mısra: **7**
1.Çiçek 2.Bilinen çiçek,gül çiçeği,gül ağacı.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

14. **güle:***-e*
Gazel 218
Mısra: **11**
1.Çiçek 2.Bilinen çiçek,gül çiçeği,gül ağacı.

Mümkin mi güle mis̲li anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

15. **gül:**
Gazel 112
Mısra: **3**
1. gülmek 2. gül çiçeği.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

16. **gül:**
Gazel 167
Mısra: **1**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "insanlar" kastedilir.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

17. **gül:**
Gazel 173
Mısra: **1**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "insanlar" kastedilir.

Ḫār-ı aġyāra açıldıḳça o gül
Āh edip murġ-ı dil oldu bülbül

18. **gül:**
Gazel 227
Mısra: **2**
Çiçek, gül çiçeği.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

gül-:

1. **gülmedi:***-me, -di*
Gazel 102
Mısra: **1**
Gülmek, mutlu olmak.

Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı gözümüzden nemimiz

gül meclis[in]de:

1. **gül meclis[in]de:***-n, -de*
Gazel 187
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gül meclisi (bezm).

Maḥṣūl lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

gül mevsiminde:

1. **gül mevsiminde:***-n, -de*
Gazel 244
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bahar.

Lebiñ ṣun sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde sāḳiyā ṣahbāyı pey-der-pey

gül üzre jāle:

1. **gül üzre jāle:**
Gazel 157

Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gül üzre jale.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

gül-āb:

1. **gül-āb:**
Gazel 106
Mısra: **2**
F. Gül suyu.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

2. **gül-āb:**
Gazel 178
Mısra: **10**
F. Gül suyu.

Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı giderirmiş Fennī
O çiçek ṣuyunu ṣunsun bize gül-āb içelim

ġulām oldu:

1. **ġulām oldu:***-du*
Kıt'a 5
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kul, köle olmak.

Maḳām-ı ḥürmetinde eyleyip dāmānını irḫā
Niçe dest-i kemer-beste ḥużūrunda ġulām oldu

gül-ʿaraḳü'l-beniyye:

1. **gül-ʿaraḳü'l-beniyye:**
Kıt'a 4
Mısra: **18**
Oğulların gül damlası.

Sezādır her ne deñli medḥ edersem bāġ-ı ʿālemde
Gül-ʿaraḳü'l-beniyye ḳāmet-i bālāsıdır vālī

gül-bāngı erişip:

1. **gül-bāngı erişip:***-ip*
Murabba 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gülbang erişmek.

Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

gül-berg-i ter:

1. **gül-berg-i ter:**
Gazel 63
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül yaprağı.

Viṣāliñ sükkeri pālūdeveş cānā şekerdendir
Mürebbā būse-i laʿl-i lebiñ gül-berg-i terdendir

gül-berg-i zībā:

1. **gül-berg-i zībā:**
Gazel 26
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzel olan gül yaprağı.

Meclis-i gülşende ḫoş-bū verd-i raʿnādır ḳadeḥ
Dest-i sāḳīde ḫoşā gül-berg-i zībādır ḳadeḥ

güldür-:

1. **güldür:**
Gazel 19
Mısra: **8**
Bir kimsenin gülmesine, mutlu olmasına, neşelenmesine neden olmak.

Giydir laḳabı câme diyü ümm-i ḥabīşe
Güldür o żamīri aña kālā-yı müʿenneş

gül-fām:

1. **gül-fām:**
Gazel 159
Mısra: **1**
Gül renkli.

Bezm-i meyde cām-ı laʿl-i yāri gül-fām eyledik
ʿAndelīb-i ʿāşıḳāna gonçeyi rām eyledik

gül-fem:

1. **gül-femimiz:** *-imiz*
Gazel 102
Mısra: **1**
Gül dudaklı, kırmızı dudaklı sevgili.

Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı gözümüzden nemimiz

2. **gül-fem:**
Gazel 160
Mısra: **10**
Gül ağız; gül gibi güzel ve kırmızı ağız.

Fāżılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

gül-geşt ü bedi:

1. **gül-geşt ü bedi:** *-i*
Gazel 203
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gezmeyi ve kötüyü.

Gül-geşt ü bedi ne fehm edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne deñlü çiçekse de

gül-ġonce:

1. **gül-ġonçe:**
Gazel 6
Mısra: **6**
Far. Gül goncesi, henüz açılmamış gül.

Seyr et beyāż fes ile ol şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze semen söylerim saña

2. **gül-ġonçecigim:** *-cigim*
Kıt'a 11
Mısra: **1**
Far. Gül goncesi, henüz açılmamış gül.

Ki rūşen yaşını gül-ġonçecigim efendi
Ravża-i cennete ʿazm edip o ārām etdi

gül-ġonçe-i dehen:

1. **gül-ġonçe-i dehen:**
Gazel 174
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ağız gül goncası.

ʿIṭr-ı nikāt-ı naẓm ile Fennī Celāliniñ
Gül-ġonçe-i dehen eder şem-i müşk-bū degil

gülgūn:

1. **gülgūn:**
Gazel 75
Mısra: **8**
Gül renkli.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

gül-gūn:

1. **gül-gūn:**
Gazel 9
Mısra: **8**
Gül renkli.

Naẓar ḳıl ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕār-ı şūḫ
A gül-gūn cāme-i pākīzeye duḫte

gülgūn-ı ʿārıż:

1. **gülgūn-ı ʿārıż:** *-ı, -n, -da*
Gazel 55
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanağın gül rengi.

Gülgūn-ı ʿārıżında seniñ ḫāl-i ʿanberīn
Necm-i seḥerdir ol ki şafaḳdan nişānedir

gül-ḫāne:

1. **gül-ḫāne:**
Gazel 72
Mısra: **6**
Gül evi.

Vaʿd edip ġonçe-i vaṣlın o Çiçekçi-zāde
Enderūn-ı dil-i ʿuşşāḳını gül-ḫāne yapar

2. **gül-ḫāneye:** *-ye*
Gazel 18
Mısra: **2**
1. Gül bahçesi, gül evi. 2.İstanbulda Sarayburnu'ndan Topkapı Sarayı'nın duvarlarına ve bir taraftan Çizme Kapısı hizasına kadar devam eden saha. Bunun deniz tarafında, şimdiki hat boyunun batısında vaktiyle sıra ile gül bahçeleri bulunduğundan bu isim verilmiştir.

Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i şāhāneye bāʿiṣ
Mānend-i serāy içre o gül-ḫāneye bāʿiṣ

gül-i bī-ḫār:

1. **gül-i bī-ḫār:**
Gazel 101
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dikensiz gül.

Hem-meclis olursa n'ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i bī-ḫār bulunmaz

gül-i eşʿār-ı beyān:

1. **gül-i eşʿār-ı beyān:**
Kaside 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şiirlerin beyan gülü.

Gel ey bülbül-i kilk gül-i eşʿār-ı beyān
Ṭūṭi-i muʿcize-gū pīçe-i şīrīn-dehān

gül-i ḥamrāsıdır:

1. **gül-i ḥamrāsıdır:** *-sı, -dır*
Murabba 2
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı gül.

Rāʾiż-i bezmiñ piyāle ġonçe-i raʿnāsıdır
Bāde-i laʿl-i leb-i sāḳī gül-i ḥamrāsıdır

gül-i ḫoş-būy-ı hedāyā:

1. **gül-i ḫoş-būy-ı hedāyā:**
Kaside 1
Mısra: **160**
Kelime Tipi: **-**
Hediyelerin hoş kokulu gülü.

Āl u evlādınıñ aṣḥābınıñ ervāḥıçün
Gül-i ḫoş-būy-ı hedāyā ola ẕikr-i Ḳurʾān

gül-i mestūr idiñ:

1. **gül-i mestūr idiñ:** *-i, -diñ*

Kaside 2
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kapalı gül.

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh ḳıldı üşküfte seni Rabb-i mecīd

gül-i pākinden:

1. **gül-i pākinden:** *-i, -n, -den*
Kaside 1
Mısra: **98**
Kelime Tipi: **-**
Temiz gül II İffetli sevgili.

ʿAzm edip sürʿat ile Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i pākinden olup berg-i ḫazān

gül-i ṭabʿ-ı pādişāh:

1. **gül-i ṭabʿ-ı pādişāh:**
Kıt'a 2
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Padişahın yaratılışının gülü.

Ey ʿandelīb-i ḫāme-i gülzār-ı maʿrifet
Üşküfte oldu ṭurma gül-i ṭabʿ-ı pādişāh

gül-i ter:

1. **gül-i ter:**
Gazel 31
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül.

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḥāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

2. **gül-i ter:**
Gazel 179
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül.

Perçemiñden ederiz ey gül-i ter
Feslegen rāyiḥasın istişmām

gül-i zībā-yı pāki:

1. **gül-i zībā-yı pāki:** *-i*
Kıt'a 2
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Temiz güzel gül.

Olsa ʿaceb mi dāyesi ḫūrşīd-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i zībā-yı pāki gāh

gülistān:

1. **gülistānıñ:** *-ıñ*
Gazel 71
Mısra: **1**
Gül bahçesi // Sevgili yurdu.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

2. **gülistān:**
Gazel 96
Mısra: **2**
Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

gülistān-ı dil iseñ:

1. **gülistān-ı dil iseñ:** *-i, -señ*
Gazel 168
Mısra: **9**

Kelime Tipi: -
Gönlün gül bahçesi.

Ey nev-zemīn-i Fennī gülistān-ı dil iseñ
Bıṭṭīḫ-i küfteler ile sen būstān mısın

gül-ʿizār:

1. **gül-ʿiẕārıñ:** *-ın*
Gazel 188
Mısra: **1**
Gül yanaklı II sevgili.

Mükerrer pür-ʿaraḳ mı gül-ʿiẕārıñ teşne-i mülden
Hezārān mest olur nīm-nigāhıñla teġāfülden

gülle-i ʿāşıḳ:

1. **gülle-i ʿāşıḳ:**
Gazel 98
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Âşığın güllesi.

Yıḳar ḥısn-ı ʿadūyı gülle-i ʿāşıḳ olup vāṣıl
Feminden ṣavt-ı ṭūb-ı āh-ı bī-pervā çıḳar çıḳmaz

gül-nār:

1. **gül-nāra:** *-a*
Gazel 4
Mısra: **2**
Nar çiçeği II Sevgilinin yanağı.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

gül-penbe:

1. **gül-penbeveş:** *-veş*
Gazel 51
Mısra: **6**
Pembe gül II pembe, kırmızı gül desenli; güzel, gösterişli.

Nessāc-ı ʿışḳa nice ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

gül-rū:

1. **gül-rū:**
Müstezad 3
Mısra: **14**
Gül yüzlü.

Sini şīn oḳur muġ-beçe ol ṭıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

gülrūze:

1. **gülrūzeden:** *-den*
Gazel 53
Mısra: **5**
?.

Şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl ile gülrūzeden hezār
Berg-i ḫazān tevbe-i zühd-i ḫiyel ḳopar

gülşen:

1. **gülşende:** *-de*
Gazel 148
Mısra: **5**
Gül bahçesi.

Bülbül miṣāli başladı gülşende ʿışḳ ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı mīnā ṭaraf ṭaraf

2. **gülşen:**
Gazel 147
Mısra: **2**
Gül bahçesi.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

3. **gülşende:** *-de*

Gazel 99

Mısra: **2**

Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz

4. **gülşen:**

Gazel 214

Mısra: **2**

1) gül bahçesi 2 sevgilinin yüzü.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

gülşen-i aġūşuña:

1. **gülşen-i aġūşuña:** *-uñ, -a*

Kıt'a 10

Mısra: **28**

Kelime Tipi: **-**

Gül bahçesi kucağı.

Ṣafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı
Revā mı gülşen-i aġūşuña sen elde aġżāb ol

gülşen-i bāġ-ı süḫan:

1. **gülşen-i bāġ-ı süḫan:** *-da*

Gazel 183

Mısra: **16**

Kelime Tipi: **-**

Söz bağının gül bahçesi.

Fenniyā ṣāḥib-zemīn-i Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāġ-ı süḫanda böyle bir fem görmedim

gülşen-i dāġ:

1. **gülşen-i dāġ:**

Gazel 222

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Yara gülbahçesi.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre bülbül reşk eder feryādıma

gülşen-i dil:

1. **gülşen-i dil:**

Gazel 213

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Gönlün gül bahçesi.

Dem-ā-dem ney gibi bağrım deler āġāzelendikçe
Açılsın ʿandelībe gülşen-i dil tāzelendikçe

gülşen-i ḥüsn:

1. **gülşen-i ḥüsn:**

Gazel 245

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Güzelliğin gül bahçesi; sevgilinin mekanı.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

gülşen-i meydāna:

1. **gülşen-i meydāna:** *-a*

Gazel 112

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Meydanın gülbahçesi; meydan.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

gülşen-i rūz-ı elest:

1. **gülşen-i rūz-ı elest:**-*den*

Gazel 182

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Elest gününün gül bahçesi.

Gülşen-i rūz-ı elestden bir güle ʿāşıḳ olup
Bülbül-i şūrīdeyem efġāna gelmişlerdenim

gülşen-i ṭabʿ:

1. **gülşen-i ṭabʿ:**-*ı, -n, -da*

Gazel 228

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Yaratılışın gül bahçesi.

Fenniyā gülşen-i ṭabʿıñda esen bād-ı nikāt
Ḳondurur murġ-ı hezārānları daldan dala

gülşen-i ṭabʿın:

1. **gülşen-i ṭabʿın:**-*ın*

Gazel 82

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Mizacımın gül bahçesi (Şairlik tabiatı bağlamında).

Fenniyā fetḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

2. **gülşen-i tabʿın:**-*ın*

Gazel 91

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Mizacımın gül bahçesi (Şairlik tabiatı bağlamında).

Gūş edip Şāʿiriniñ gülşen-i tabʿın Fennī
Bülbülāsā per açıp ʿazm-i Zinikmid ederiz

gülşen-i ten:

1. **gülşen-i ten:**

Gazel 187

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Ten gül bahçesi.

Erdi ḫazāna gülşen-i ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

gülşen-i vaṣfın:

1. **gülşen-i vaṣfın:**-*ı, -n*

Kıt'a 3

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Methedilen gül bahçesi.

Gülşen-i vaṣfın tefekkür eyler iken nāgehān
Gūş etdi bu ṣadā-yı Fenni-i bī-çāresi

gülsitān:

1. **gülsitān:**

Gazel 85

Mısra: **2**

Gül bahçesi II güller.

Ṣanma ḫāl-i ʿārızında ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i bīmāra hindibā biter

gülzār:

1. **gülzāra:**-*a*

Gazel 227

Mısra: **4**

Gül bahçesi.

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

gülzār-ı cemāl:

1. **gülzār-ı cemāl:**
Gazel 39
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin güzel yüzündeki gül bahçesi; sevgilinin yüzü.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

gülzār-ı cihān:

1. **gülzār-ı cihān:**
Gazel 101
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dünyanın gül bahçesi.

Hem-meclis olursa n'ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i bī-ḫār bulunmaz

gülzār-ı naġme:

1. **gülzār-ı naġme:***-de*
Gazel 51
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Nağme gülbahçesi.

Fennī maḳām-ı Şermiyi gülzār-ı naġmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi murġ-ı çemen bilir

güm güm dögerek:

1. **güm güm dögerek:***-erek*
Kaside 1
Mısra: **79**
Kelime Tipi: **-**
Güm güm döğmek.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek berḳ ile güm güm o şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi maḳdem-i raḫşān

gün:

1. **gün:**
Gazel 88
Mısra: **3**
Açık, apaçık.

Yüz bulup başdan eder ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

2. **gün:**
Gazel 76
Mısra: **10**
Gün, gündüz.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

gün ṭoġrısına:

1. **gün ṭoġrısına:***-n, -a*
Gazel 46
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güneşe karşı. Kemanların kuruması için güneşe karşı konulması bağlamında.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

günde:

1. **günde:**
Gazel 33
Mısra: **1**
Bir gün içinde.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

2. **günde:**
Gazel 171
Mısra: **4**
Bir gün içinde.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da mānīʿ degil

3. **günde:**
Gazel 13
Mısra: **10**
Bir gün içinde; her gün.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

<u>güne:</u>

1. **güne:**
Gazel 62
Mısra: **10**
Far. Gûn, türlü: gûne gûne: Rengârenk, türlü türlü.

Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne güne ḳumāş olur

<u>gürbe:</u>

1. **gürbeyle:** *-yle*
Gazel 132
Mısra: **5**
Kedi.

Gürbeyle seg-mi<u>s</u>āl olur meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

<u>ġurre:</u>

1. **ġurreye:** *-y, -e*
Gazel 91
Mısra: **2**
Arap takviminde her ayın birinci günü ve gecesi (Ramazan ayından sonraki zaman bağlamında).

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

<u>ġurre-i ebrūña:</u>

1. **ġurre-i ebrūña:** *-ñ, -a*
Gazel 163
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) yeni doğan bir günlük ay şeklindeki kaşı.

Ġurre-i ebrūña şaʿbān-ı ʿArabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāẓır-ı māh-ı Recebdir perçemiñ

<u>ġurre-i ebrūsu:</u>

1. **ġurre-i ebrūsu:** *-su*
Gazel 161
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) yeni doğan bir günlük ay şeklindeki kaşı.

Görünür ġurre-i ebrūsu ṭulūʿ etdi ḫayāl
Çerḫ-i ḥüsnüñde naẓar eyle hilāli küçücek

<u>ġurre-i ġarrā:</u>

1. **ġurre-i ġarrā:**
Gazel 105
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Şatafatlı parlaklık. II "îd" bağlamında "parlak hilal.".

Ġurūb-ı dilden ol ebrū hilālāsā çıḳar çıḳmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem ġurre-i ġarrā çıḳar çıḳmaz

<u>ġurūb oldu:</u>

1. **ġurūb oldu:** *-du*
Gazel 36
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**

Batmak. II Ortadan kaybolmak.

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ʿāşıḳa vaʿd-i vaʿīd
Rūze-dārāna ġurūb oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

2. **ġurūb oldu:** *-du*
Gazel 179
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Batmak. II Ortadan kaybolmak.

Ḳand-i laʿli ile ifṭār eyle Fenniyā ḫaṭṭı ġurūb oldu temām

ġurūb-ı dil:

1. **ġurūb-ı dil:**
Gazel 105
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün batışı.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū hilālāsā çıḳar çıḳmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem ġurre-i ġarrā çıḳar çıḳmaz

ġurūb-ı ḫaṭṭ:

1. **ġurūb-ı ḫaṭṭ:**
Gazel 90
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüylerinin kaybolması.

Ṭurmaz ġurūb-ı ḫaṭṭına ol meh ṭulūʿ eder
Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ gerisidir

ġurūb-ı ḫaṭṭıñ:

1. **ġurūb-ı ḫaṭṭıñ:** *-ıñ*
Gazel 159
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüylerinin kaybolması.

Ḳılmadıḳ ifṭār o dem ḳand-i lebiñle bü'l-ʿaceb
Bekledik ḫayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik

gürūh-ı fużelā-yı imʿān:

1. **gürūh-ı fużelā-yı imʿān:**
Kaside 1
Mısra: **36**
Kelime Tipi: **-**
Aşırı dikkatli erdemliler topluluğu.

Fehm eden maʿni-i levlākı bilir mertebeñi
Ne bilir anı gürūh-ı fużelā-yı imʿān

gürūh-ı gerdūn:

1. **gürūh-ı gerdūn:**
Gazel 196
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kuru kalabalık (?).

Saña ṭavşan diyen olsun rūbāh
Ẓürefā-nām gürūh-ı gerdūn

gürūh-ı ġılmān:

1. **gürūh-ı ġılmān:**
Kaside 1
Mısra: **88**
Kelime Tipi: **-**
Cennetteki erkekler topluluğu.

Çıḳdılar ḳarşı aña cümle ehāli-i behişt
Ṭurdular dest-i kemer-beste gürūh-ı ġılmān

gürūh-ı rūze-dār-ı ʿāşıḳān:

1. **gürūh-ı rūze-dār-ı ʿāşıḳān:**
Gazel 205
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**

Âşıkların oruçlu topluluğu.

Görünce süfre-i mefrūş-ı vaṣlın şām-ı ḫaṭṭında
Gürūh-ı rūze-dār-ı ʿāşıḳān ʿazm etdi ifṭāra

gūş:

1. **gūşı:** *-ı*
   Kaside 1
   Mısra: **66**
   Kulak.

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre
Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaʿbān

gūş ed:

1. **gūş ed:**
   Gazel 91
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   İşitmek, dinlemek.

Gūş edip Şāʿiriniñ gülşen-i tabʿın Fennī
Bülbülāsā per açıp ʿazm-i Zinikmid ederiz

gūş eden:

1. **gūş eden:** *-en*
   Kıt'a 14
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Dinlemek, kulak kesilmek.

Gūş eden naḳşını Mānī gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle temāşāsına ʿālem müştāḳ

gūş edip:

1. **gūş edip:** *-ip*
   Kıt'a 8
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Dinlemek, kulak kesilmek.

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per ṣaldı
Ḳudūmun gūş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

2. **gūş edip:** *-ip*
   Kıt'a 12
   Mısra: **25**
   Kelime Tipi: **-**
   Dinlemek, kulak kesilmek.

Ṭablınıñ āhengiñi gūş edip eflākde
Aḫter-i dümbāle ʿarż etdi nihāl-i benān

gūş et:

1. **gūş et:**
   Gazel 46
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Dinlemek, kulak kesilmek.

Fenniyā şevket-i şiʿrinde Cenābın gūş et
Emr-i ẕī-şān-ı nikāt-ı femi ḥünkārıdır

gūş etdi:

1. **gūş etdi:** *-di*
   Kıt'a 3
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Dinlemek, kulak kesilmek.

Gülşen-i vaṣfın tefekkür eyler iken nāgehān
Gūş etdi bu ṣadā-yı Fenni-i bī-çāresi

gūş eyle:

1. **gūş eyle:** *-y, -ip*
   Gazel 152
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Dinlemek, kulak vermek.

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız güş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

güş eyler:

1. **güş eyler:** *-r*
Gazel 188
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dinlemek, kulak vermek.

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı güş eyler
Ṣımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

güş eyleyince:

1. **güş eyleyince:** *-y, -ince*
Kıt'a 4
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Dinlemek, kulak vermek.

Felek güş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et
Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

güş eyleyip:

1. **güş eyleyip:**
Gazel 61
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dinlemek, kulak vermek.

Fennī Celāli olma güş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

güşād:

1. **güşād:**
Gazel 48
Mısra: **2**
Açık, açılmış.

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gün güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

güşād ed:

1. **güşād ed:** *-ip*
Gazel 189
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Açmak.

Fenniyā sırrın güşād edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

güşāde-bād-ı taḥassürle:

1. **güşāde-bād-ı taḥassürle:** *-le*
Gazel 168
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntünün esen rüzgârı.

Keştī-i baḥr-i fikr-i ġama bādbān mısın
Dā'im güşāde-bād-ı taḥassürle pür dilā

ġusl:

1. **ġusl:**
Gazel 198
Mısra: **11**
Dînin gerekli kıldığı durumlarda ve şekilde bütün vücûdu yıkamak sûretiyle alınan abdest, boy abdesti.

Fenniyā deryāya girmiş ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver bend edip iki kedū

güvāh:

1. **güvāhımız:** *-ım, -ız*
Gazel 107
Mısra: **8**
Şahit, tanık; delil.

Ḳatl etse tīġ-ı ġamzesi daʿvā-yı z̲üllüne
Ḳāḍī-i ṭalʿatında dü-çeşmi güvāhımız

2. **güvāh:**
Gazel 144
Mısra: **10**
Şahit, tanık; delil.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde s̲ebte bu çeşmim güvāh dirīġ

3. **güvāh:**
Gazel 93
Mısra: **4**
Far. şahit, tanık; delil.

Helāke bāʿi̲s olursa begim ḫadeng-i müjeñ
S̲ebāt-ı daʿviye çeşmiñ iki güvāh ederiz

4. **güvāh:**
Gazel 103
Mısra: **7**
Far. şahit, tanık; delil.

Daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ içün istemez güvāh
Bes ḥużūr-ı ḥākim-i dilde yemīniñiz

gūy:

1. **gūyiyā:** *-iyā*
Gazel 75
Mısra: **7**
Far. Sanki, faraza, sözde.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

2. **gūyiyā:** *-iyā*
Gazel 108
Mısra: **9**
Far. Sanki, faraza, sözde.

Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

3. **gūyiyā:** *-iyā*
Gazel 118
Mısra: **3**
Far. Sanki, faraza, sözde.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür z̲ih-gīrveş

gūyā:

1. **gūyā:**
Gazel 87
Mısra: **6**
Far. Sanki, faraza, sözde.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

2. **gūyā:**
Gazel 25
Mısra: **5**
Sanki, âdeta.

Naẓar ḳıl micmer-i ḥüsnünde gūyā zülfü ol şūḫuñ
Ṣuʿūd eyler hevāya dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç

3. **gūyā:**
Gazel 87

Mısra: **6**
Sanki, âdeta.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

4. **gūyā:**
Gazel 104
Mısra: **3**
Sanki, âdeta.

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil içre gūyā
Ruḫ-ı ḫoy-kerdesini gül gibi taḳṭīr ederiz

5. **gūyā:**
Gazel 119
Mısra: **6**
Sanki, âdeta.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

6. **gūyā:**
Gazel 242
Mısra: **9**
Sanki, âdeta.

Fenni-i bī-çāre gūyā
Zīvere fermūd eder
Güfte-i manẓūmunu zuʿmınca tanẓīr eyledi

7. **gūyā:**
Gazel 9
Mısra: **3**
Âdeta.

Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāġ-ı ʿālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol benānı dāne-i ʿunāb

8. **gūyā:**
Gazel 85
Mısra: **8**
Âdeta.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā lāle-i ḥamrā biter

9. **gūyā:**
Gazel 63
Mısra: **6**
Sanki, âdeta, zannedersin ki.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

10. **gūyā:**
Gazel 219
Mısra: **8**
"Güya, sanki, âdeta, zannedersin ki" anlamlarında zarf.

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

11. **gūyā:**
Kaside 1
Mısra: **65**
"Güya, sanki, âdeta, zannedersin ki" anlamlarında zarf.

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre
Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaʿbān

12. **gūyā:**
Kaside 1
Mısra: **77**
"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā gibi gūyā ecvef
Ṣaḥn-ı meʾvāya ʿurūc eyledi mānende-i cān

gūyiyā:

1. **gūyiyā:**
Gazel 25
Mısra: **14**
Sanki.

Naẓīrim Fenniyā bāġ-ı
süḫanda naẓm-ı
Reʾfetle
Ṣarıldı yasemenveş
gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç

2. **gūyiyā:**
Gazel 59
Mısra: **11**
Sanki.

Fennīyi gör ki şiʿr-i
Leẕīẕīye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre
ġazel verir

3. **gūyiyā:**
Gazel 62
Mısra: **7**
Sanki.

Māh-ı felekde ẓāhir
olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr
göñülde telāş olur

4. **gūyiyā:**
Gazel 70
Mısra: **2**
Sanki.

Būs-ı laʿlin ṭaleb
etdikçe sitiġnāya çeker
Gūyiyā mevce-i luṭfun
leb-i deryāya çeker

5. **gūyiyā:**
Gazel 163
Mısra: **3**
Sanki.

Ol helāk etmekde Gök
Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā
ceyş-i Ḥalebdir
perçemiñ

6. **gūyiyā:**
Gazel 204
Mısra: **3**
Sanki.

İmlā-yı mūy-ı ḫayāl-i
ruḫun dilde gūyiyā
Yazmış kitāb-ı ḥüsn-i
ḫaṭ-ı pākine veleh

7. **gūyiyā:**
Gazel 211
Mısra: **10**
Sanki.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni
yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā
eyvān eyvān üstüne

8. **gūyiyā:**
Gazel 58
Mısra: **9**
Sanki.

Bed-liḳānıñ
çehresinden gūyiyā aġu
aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı
zaḫmı ṣanma zāhidiñ

9. **gūyiyā:**
Gazel 150
Mısra: **5**
Güya, sanki.

Ḫāl-i ʿiẕārı raḳṣa çıḳıp
Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde ḳılmış o
meh-tābı def-be-kef

10. **gūyiyā:**
Murabba 2
Mısra: **8**
Güya, sanki.

Bezm-i ʿişretgāhda ceng
ü cidāli zāhidiñ
Gūyiyā bī-hūde segle
hirreniñ ġavġāsıdır

11. **gūyiyā:**
Murabba 3

Mısra: **24**
Adeta, sanki.

Şāʿirān içre hüner seyr etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat içre mızrāġ oynadır

güzāriş:

1. **güẕāriş:**
Gazel 115
Mısra: **6**
Geçme, geçiş.

Ebrūsu n'ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

güzel:

1. **güzel:**
Gazel 136
Mısra: **4**
Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

güzel resm oldu:

1. **güzel resm oldu:** *-du*
Kıt'a 13
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Güzel resm olunmak. II Güzel bina edilmek.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

güzel taʿbīr edip:

1. **güzel taʿbīr edip:** *-ip*
Gazel 183
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Rüyayı güzel yorumlamak.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

güẕer:

1. **güẕer:**
Gazel 49
Mısra: **10**
(Fa.) Geçme, geçiş.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā derler

güẕergāh:

1. **güẕergāhım:** *-ım*
Gazel 63
Mısra: **8**
Geçit, yol.

Dü-çār olsam n'ola ʿaynımda bostān-ı dil-ārāya
Güẕergāhım benim ol sīne-i nevʿ-i memerrdendir

güẕergāh-ı ḫarāb-ābāda:

1. **güẕergāh-ı ḫarāb-ābāda:** *-a*
Gazel 31
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meyhane yolu.

Reh-i mesdūde sengāsā olup pā-māl hemvāre
Güẕergāh-ı ḫarāb-ābāda cisr-i muḳteżādır yaḫ

ḫabāb-ı bāde:

1. **ḥabāb-ı bāde:**
Gazel 237
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şarabın üzerindeki hava kabarcığı.

Dāne-i engūru misket mi kenār-ı cāmda
Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi ol ḥabāb-ı bāde mi

ḥabbe-i fülfül:

1. **ḥabbe-i fülfül:**
Gazel 167
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Fülfül tanesi. II Yüzdeki ben.

Gerdende dāne dāne görüp ḫāl-i ʿanberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i fülfül demez misin

ḥabb-ı ʿanber:

1. **ḥabb-ı ʿanber:**
Gazel 161
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Amber tanesi.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

ḥabb-ı fülfülün:

1. **ḥabb-ı fülfülün:***-ün*
Gazel 174
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Karabiber tanesi. (Sevgilinin beni).

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar ḳıl gelū degil

ḥabb-ı muʿanber:

1. **ḥabb-ı muʿanber:**
Gazel 133
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin amber kokulu beni.

Laʿl-i lebi maʿcūn-ı cevāhir ile maḫlūṭ
Ḫāl-i siyehi ḥabb-ı muʿanber ile merbūṭ

ḫaber al:

1. **ḫaber al:**
Gazel 37
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Öğrenmek, bilgi edinmek.

Eser yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

2. **ḫaber al:**
Gazel 182
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.

Mūtū ḳable en-temūtū dan ḫaber al ḥāletim
Ölmeden evvel ölüp meydāna gelmişlerdenim

3. **ḫaber al:**
Gazel 139
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Haber almak. II Cümlenin sonundaki kelime.

Mübtedādan ḫaber al ḳāʿide-i maʿnāyı
Nev-terāş yāre deme lafẓen ü maʿnen merfūʿ

ḫaber ver:

1. **ḫaber ver:**
Gazel 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Haber vermek, bilgi vermek.

Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eşʿāra dilā
Ver ḫaber remz-i meʿānīden bedīʿi mübtedā

2. **ḫaber ver:***-di*
Gazel 140
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Haber vermek, bilgi vermek.

Kim verdi ḫaber bu ġazeli vaḳʿa-nüvīse
Fennī dedi baʿżıları taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

3. **ḫaber ver:**
Kıt'a 10
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Haber vermek, bilgi vermek.

Ḫaber ver mübtedāya şerḥ edip maʿnā-yı maḳṣūdı
Binā-yı ṣarf u naḥv vāḳıf-ı tefsīr ü iʿrāb ol

ḫaber verir:

1. **ḫaber verir:***-ir*
Gazel 108
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bildirmek, haber ulaştırmak.

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

2. **ḫaber verir:***-ir*
Gazel 207
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Haber vermek, bilgi vermek. II Arapça dil bilgisinde isim cümlelerinin yüklemi.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Verir rüsūm-ı ʿilmi ḫaber mübtedālara

ḥabīb-i ekrem:

1. **ḥabīb-i ekrem:**
Kaside 1
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
En Değerli Sevgili (Hz. Muhammet).

Hāşimī vü Ḳureşī-nām ḥabīb-i Ekrem
Levḥ-i şāh beyt-i risāletde nebiyy-i z̲ī-şān

ḫabs et:

1. **ḥabs et:**
Gazel 78
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hapsetmek.

Mıṣr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı zenāḫdānında ser-gerdān olur

ḥabs-i medīd:

1. **ḥabs-i medīd:**
Gazel 33
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Uzun hapis.

N'ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

2. **ḥabs-i medīd:**

Gazel 36

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Uzun hapis.

Düşdü dil çeşmiñe ey şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı żaʿīfi şīşede ḥabs-i medīd

ḥaccāc:

1. **ḥaccāc:**

Gazel 69

Mısra: **2**

Çok eskiden Irakta vâlilik yapan fakat, Hz. Muhammed'in soyundan gelenlere ve onlara taraftar olanlara çok zulmeden bir zâlimin ünvânı. Asıl ismi Yusuf bin Sakafi'dir. Haccac-ı Zâlim diye de anılır.

Beyt-i derūnu vuṣlat u hicrān açar ḳapar
Ḥaccāc [u] āṣafa anı merdān açar ḳapar

ḥacer:

1. **ḥacerle:***-le*

Muhammes 1

Mısra: **6**

Taş, kaya.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın

ḥacer-i ṭabʿ:

1. **ḥacer-i ṭabʿ:**

Gazel 79

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Yaratılış taşı.

Ḍarb-ḫāne-i dilde ḥacer-i ṭabʿ ile Fennī Sīm-i süḫen-i Esʿadı tamġāya meḥekdir

ḥācı ibrāhim aġā-zāde:

1. **ḥācı ibrāhim aġā-zāde:**

Kıt'a 12

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Hacı ibrahim Ağazade.

Fehmi-i nām Ḥācı İbrāhim Aġā-zāde kim
Merd-i ʿAlemdār İsmāʿīl Aġa nev-cevān

ḫaclegāh-ı bezm-i mey:

1. **ḫaclegāh-ı bezm-i mey:**

Gazel 153

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Şarap meclisinin gelin odası.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez duḫteri pīr-i muġān

ḫaclegāh-ı der-i mey-ḫāne:

1. **ḫaclegāh-ı der-i mey-ḫāne:**

Gazel 180

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Meyhane kapısının gelin odası.

Zāhidā bint-i rezin bikrin edip ḫūn-ālūd
Ḫaclegāh-ı der-i mey-ḫānede her dem merdem

ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān:

1. **ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān:**

Gazel 172

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

İhtiyar meyhaneci meclisinin gelin odası.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı bint-i rez ammā çi sūd
Ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān tenhā degil

ḫaclegāh-ı meclis-i rindān:

1. **ḫaclegāh-ı meclis-i rindān:**
Gazel 38
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Rintler meclisinin zifaf odası.

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir meyli ammā sāḳiyā
Ḫaclegāh-ı meclis-i rindān degil tenhā çi sūd

ḫaclegeh:

1. **ḫaclegehiniñ:** *-i, -niñ*
Kıt'a 12
Mısra: **27**
Gelin odası.

Ḫaclegehiniñ eger görse cihān z̲ātını
Ġıbṭ eder idi aña ravża-i bāġ-ı cinān

ḫaclegeh-i mey-kedeye:

1. **ḫaclegeh-i mey-kedeye:** *-y, -e*
Gazel 160
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Meyhanenin gelin odası.

Zāhidā ḳaçma buyur ḫaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı meye maḥrem gibisin

ḫacle-i bezm:

1. **ḥacle-i bezm:**
Gazel 19
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Meclisin gelin odası.

Bint-i rezi gör ḥacle-i bezminde o Fennī
ʿAyş etdi bu şeb zāhide ḫünsā-yı müʿenneṣ

2. **ḫacle-i bezm:**
Gazel 75
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meclisin gelin odası.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aṣmış ayaġ üstündedir

ḫacle-i bezme:

1. **ḫacle-i bezme:** *-e*
Gazel 232
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Meclisin gelin odası.

Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle bikrini saḳız gibi

ḫacle-i meclis:

1. **ḥacle-i meclis:**
Gazel 193
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Meclis gelin odası.

ʿArūs olsun ṣıḳılsın şerm ile dāmād-ı rindāna
ʿAraḳla duḫter-i rez ḥacle-i meclisde tellensin

ḫad:

1. **ḫaddiñ:** *-in*
Gazel 87
Mısra: **1**
Yanak, ruh, ruhsar.

Şanma ḫaddiñ üzre
cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

2. **ḫaddiñ:** *-in*
Gazel 87
Mısra: **1**
Yanak, ruh, ruhsar.

Şanma ḫaddiñ üzre
cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

ḫadd:

1. **ḫaddiñe:** *-in, -e*
Gazel 39
Mısra: **3**
1. Sınır. 2. Derece, mertebe.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

2. **ḫaddiñ:** *-in*
Gazel 153
Mısra: **4**
(Sevgilinin) yanağı.

Nice ʿāzim olmasın diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir zeneḫdānıñ şehā ḫaddiñ meṭāf

3. **ḫaddiñ:** *-iñ*
Gazel 18
Mısra: **1**
(Ayva tüyleriyle güzellik bulan) Yanak ll Sevgilinin yanağı.

Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i şāhāneye bāʿis
Mānend-i serāy içre o gül-ḫāneye bāʿis

ḫadden bīrūn:

1. **ḫadden bīrūn:**
Gazel 196
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sınırı aşmış.

Zülfüñüñ fikri başımdan aşdı
Mevc-i deryā gibi ḫadden bīrūn

ḫaddiñ degil:

1. **ḫaddiñ degil:**
Gazel 222
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **Kalıp**
İfade
Haddin değil.

Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḫaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

ḫaddiñ degildir:

1. **ḫaddiñ degildir:** *-dir*
Kaside 2
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Haddin değil.

Besdir ey ḫāme yeter ḫaddiñ degildir ḳıl edeb
Olmasın taṣdīʿe bāʿis güfte-i naẓmıñ medīd

2. **ḫaddiñ degildir:**
Kıt'a 2
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Haddin değildir.

Ḫaddiñ degildir ey dehenin ḫāme ḳıl edeb
Setr et midād-ı micbereñi misl-i āb-ı çāh

ḫaddüñ degildir:

1. **ḥaddüñ degildir:** *-dir*
Kıt'a 1
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Haddin değil.

Yeter ḥaddüñ degildir ḳıl edeb ey ḫāme-i lüknet
Muṭavvel naẓm ile taṣdiᶜe bāᶜiş olma bālāya

ḫademiñ olmaġ ile:

1. **ḫademiñ olmaġ ile:** *-maḳ, -ile*
Kaside 1
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Hizmet olmak.

Ḫademiñ olmaġ ile buldu şeref ḳapıña
Yüz sürüp ḳapıña Fārūḳ u ᶜAlī vü ᶜOsmān

ḫadeng-i ġamzeleriñ:

1. **ḫadeng-i ġamzeleriñ:** *-ler, -iñ*
Gazel 166
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yan bakış oku.

Helāke ḳaṣd ise yā ḳaşlarıñ edip pür-çīn
Ḫadeng-i ġamzeleriñ zaḫm-ı sīne-çākime çek

ḫadeng-i ġamzesi:

1. **ḫadeng-i ġamzesi:** *-si*
Gazel 185
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yan bakış oku.

Ḫadeng-i ġamzesi sūrāḫ ederse ṣaḥn-ı dili
Ḫayāl-i ḥaddeden ol mū-miyān tel çekelim

ḫadeng-i müjeñ:

1. **ḫadeng-i müjeñ:** *-ñ*
Gazel 93
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik oku.

Helāke bāᶜiş olursa begim ḫadeng-i müjeñ
Şebāt-ı daᶜviye çeşmiñ iki güvāh ederiz

ḫadeng-i sūzen-i ġamzeñle:

1. **ḫadeng-i sūzen-i ġamzeñle:** *-ñ, -le*
Gazel 243
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gamzenin iğne oku.

Ḫadeng-i sūzen-i ġamzeñle çeşm-i bülbülveş
Tenimde penbe-i dāġım lebādedir şimdi

ḥadīd-i ālet-i neẕẕāre-i dü-çeşm-i ᶜāşıḳla:

1. **ḥadīd-i ālet-i neẕẕāre-i dü-çeşm-i ᶜāşıḳla:** *-la*
Gazel 193
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın iki göz penceresinin aletinin demiri.

Ḥadīd-i ālet-i neẕẕāre-i dü-çeşm-i ᶜāşıḳla
Hemīşe ᶜarṣa-i zīr-kürūm-ı vaṣlı bellensin

ḫādim-i pādişeh:

1. **ḫādim-i pādişeh:**
Kaside 1
Mısra: **148**
Kelime Tipi: **-**
Padişahın hizmetçisi.

Der-i beytinde çerāġ olmaġa saᶜy et ey dil

Ḫādim-i pādişeh elbette olur nāʾil-i nān

ḥafeḳān:

1. **ḥafeḳān:**
   Gazel 12
   Mısra: **6**
   Çakış (şimşeğin çakması bağlamında).

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

ḫafī:

1. **ḫafī:**
   Gazel 4
   Mısra: **3**
   Gizli.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

2. **ḥafī:**
   Gazel 208
   Mısra: **8**
   Gizli.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

3. **ḫafī:**
   Gazel 221
   Mısra: **1**
   Gizli.

Meclisde ḫafī yār ile fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye dermān elimizde

4. **ḫafīce:***-ce*
   Gazel 224
   Mısra: **7**
   Gizli.

Ḫafīce bāde nūş olduḳça zāhid mest olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa ʿaceb mi sīm ü zersizce

ḫafī bir rāh olmaḳ gerek:

1. **ḫafī bir rāh olmaḳ gerek:**
   Kıt'a 13
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Gizli bir yol olması gerekmek.

İçen āb-ı laṭīf çeşmesārından ḳıyās eyler
Aña olmaḳ gerek Nīl-i mübārekden ḫafī bir rāh

hak:

1. **ḫākle:***-le*
   Kaside 1
   Mısra: **43**
   Toprak.

ʿĀlemi ḫākle ḳılmazdı teyemmüm ṭāhir
Başmasa rūy-ı zemīne ḳademiñ mihr-i cihān

2. **ḥaḳa:***-a*
   Kaside 1
   Mısra: **120**
   "Varlığı ezelden ebede sabit olan, hiçbir değişikliğe uğramadan var ve daimi olan, batıl olmayan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir.

Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey
Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

3. **ḥaḳ:**
Kıt'a 7
Mısra: **15**
Allah (c.c.).

Ḥaḳ ede ʿömrin mezīd-i rıfʿatla ser-medīd
Muʿammer ola ol reşīd āḫiri vü evveli

4. **ḥaḳ:**
Kıt'a 2
Mısra: **21**
"Varlığı ezelden ebede sabit olan, hiçbir değişikliğe uğramadan var ve daimi olan, batıl olmayan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindendir || Allah, Cenabıhak.

Ḥıfẓ eyleyip ḫaṭādan o sulṭān-ı pāki Ḥaḳ
Ḳılsın hemīşe ṭalʿatı nūr-ı ṣubḥgāh

ḥaḳ beldeye:

1. **ḥaḳ beldeye:***-y, -e*
Kıt'a 5
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gerçek yere.

Ehāli şükr edip der Fennīyā tārīḫini güş et
Revā Ḥaḳ beldeye ʿallāme müftī-i enām oldu

ḫāk ile yeksān ol:

1. **ḫāk ile yeksān ol:**
Gazel 87
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **Deyim**
1. Yerle bir olmak. 2 Toprak olmak.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

2. **ḫāk ile yeksān ol:**
Gazel 87
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **Deyim**
1. Yerle bir olmak. 2 Toprak olmak.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

ḫāk ile yeksān olayım:

1. **ḫāk ile yeksān olayım:***-ayım*
Murabba 1
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
1. Yerle bir olmak. 2 Toprak olmak.

Būs edip laʿl-i lebiñ dehre Süleymān olayım
Gerd-i ḫāṭırla ḳuluñ eyleme yābāna sezā

ḫaḳ ḳatında:

1. **ḫaḳ ḳatında:**
Gazel 141
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Allah katı, Allah indinde.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

ḫaḳ kerem ḳıldı:

1. **ḫaḳ kerem ḳıldı:***-dı*
Kaside 2
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Allah cömertlik göstermek.

Ḥāẕıḳ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem ḳıldı seni kevne şehenşāh-ı cedīd

ḫāk olur:

1. **ḫāk olur:** *-ur*
Gazel 88
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Toprak olma // Ölmek.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḥayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

ḫaḳ teʿālā:

1. **ḥaḳ teʿālā:**
Kaside 2
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Yüce Allah.

Fenniyā ḫatm et kelāmı ḳıl duʿā-yı devletin
Ḥaḳ Teʿālā eylesin ʿömr-i hümāyunun mezīd

ḫāk-i pāk:

1. **ḫāk-i pāk:**
Gazel 170
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Temiz toprak.

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol ḫāk-i pāk ile
Çeşm-i ʿalīl-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ʿamīl mīl

ḫāk-i pāy:

1. **ḫāk-i pāy:**
Gazel 2
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ayak toprağı.

Ḫāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtiyā ḳıldı baña
[5] Āb-ı vaṣlın eyleyip bīmāra terkīb-i devā

ḫāk-ı pāy-ı yāre:

1. **ḫāk-ı pāy-ı yāre:** *-e*
Gazel 198
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ayağının toprağı.

Ḫāk-ı pāy-ı yāre yüz eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip gāh eyle tecdīd-i vużū

ḫāk-i pāyıñ:

1. **ḫāk-i pāyıñ:** *-ıñ*
Gazel 210
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ayak toprağı.

Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ tūtiyādır çeşmime
Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ āşnādır çeşmime

ḫāk-i pāyına yüz sürdü:

1. **ḫāk-i pāyına yüz sürdü:** *-dü*
Gazel 148
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ayağının topağına yüz sürmek II birinin huzurunda aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek; eşiğine yüz sürmek.

Teşrīfine o serviñ edip bīd ser-fürū
Yüz sürdü ḫāk-i pāyına şeydā ṭaraf ṭaraf

ḫāk-i reh:

1. **ḫāk-i reh:**
Gazel 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) yolunun toprağı.

Kūyuñda ṭutduġum iş olur zer-ʿayār-ı ḫāṣ
Ḫāk-i rehiñdir ʿāşıḳ-ı şeydāya kīmyā

2. **ḫāk-i reh:**
Gazel 12
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) yolunun toprağı.

Teşrīf edicek ḫāneñe her maḳdem-i pākin
Ḫāk-i rehini çeşmiñe ḳuḥl-ı Ṣıfahān et

ḥaḳīḳat:

1. **ḥaḳīḳat:**
Gazel 125
Mısra: **7**
1. Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl, künh. 2. Var olan, gerçekleşmiş bulunan, fikir, tasavvur veya hayal olmayıp fiilî olarak var olan şey, vâkıa.

Zāhid ne bilir ḥālet-i devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti Ḫüdā eyledi tefrīż

2. **ḥaḳīḳat:**
Gazel 136
Mısra: **4**
1. Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl, künh. 2. Var olan, gerçekleşmiş bulunan, fikir, tasavvur veya hayal olmayıp fiilî olarak var olan şey, vâkıa.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

3. **ḥaḳīḳat:**
Gazel 149
Mısra: **5**
"Doğrulukla, gerçekten" anlamında zarf.

ʿİllet-i yek-şeş-i sāʿat-i virāneye üf
Ṭabʿ-ı dil-ḫaste-i ʿuşşāḳa ḥaḳīḳat besdir

hakīm:

1. **ḥākim:**
Gazel 128
Mısra: **5**
Akıllı, bilgili, hükümleri sağlam II yargıç.

Beyt-i dil-i mevrūs̱ısın [sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥiṣṣesin ol dil-bere taḳsīm-i ferāʾiż

ḫākister eyler:

1. **ḫākister eyler:** *-r*
Gazel 4
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yakıp kül etmek, ortadan kaldırmak.

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ o teslīm-i rıżāsında
Yerin ḫākister eyler bārveş ehl-i kemāl ammā

hakk:

1. **ḥaḳḳ:** *-ı*
Gazel 206
Mısra: **9**
"Gerçek, doğru ve sabit olmak, gerekli ve layık olmak, olabilirlik niteliği taşımak, sürekli var olmak, gerçeğe uygun bulunmak; bir şeyi sabit ve gerekli kılmak" anlamlarında mastar ve bu anlamlara dayalı bir sıfat olup Allah'a nispet edildiğinde "bizzat ve sürekli olarak var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve uluhiyyeti fiilen

tahakkuk eden" manasına gelen; Allah.

Fennī ne ḳadar bilse de zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

ḥaḳḳā:

1. **ḥaḳḳā:**
Gazel 114
Mısra: **6**
Doğrusu.

O ṭıfl-ı tevʾemānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣığındırmış

ḥaḳḳ-ı ṭapu:

1. **ḥaḳḳ-ı ṭapu:**
Gazel 81
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tapu hakkı.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

ḫāl:

1. **ḫālini:***-i, -n, -i*
Gazel 34
Mısra: **5**
Ben, vücuttaki siyah noktalar.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

2. **ḫāle:***-e*
Gazel 228
Mısra: **4**
Ben, vücuttaki siyah noktalar.

Bilini ḳoçmaġa meyl etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ şevḳiñde ḫāle

3. **hāle:***-e*
Kaside 1
Mısra: **67**
1. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum. 2. Davranış, tutum, tavır. 3. Geçmiş ile gelecek arasındaki içinde bulunulan, yaşanmakta olan zaman.

Ḳuyruġu aḫter-i dümbāle licāmı hāle
Çīn-i zülf-i siyehi ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān

4. **ḫāliñi:***-i, -n, -i*
Gazel 125
Mısra: **2**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum.

Zāhid sen umūruñ idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi maḫlūḳa bu taʿrīż

5. **ḫāliñ:***-in*
Gazel 240
Mısra: **5**
Bedende olan siyah nokta, ben.

Çerḫ-i ruḫuñda ḫāliñ eder gāhice ṭulūʿ
Dehr-i ḫayāl-i dillere necm-i seḥer gibi

ḫal çekelim:

1. **ḫal çekelim:***-elim*
Gazel 185
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Açık renk kağıda yapılan halkârlarda desenlerin dış kenarına koyu altından tahrir çekmek.

Neşāṭ-ı pīrezen-i bint-i rezden el çekelim
ʿAraḳla rūy-ı nigārı derūna ḥal çekelim

ḫalāṣ:

1. **ḫalāṣ:**
Gazel 124
Mısra: **2**
Ar. 1. Kurtarma. 2. kurtuluş. 3. Kurtulmuş, kurtulan. (Bu manada yalnız olmak maddesiyle kullanılır. halâs olmak: Kurtulmak).

Uzandıḳça leb-i dildāra mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur ḳorḳaram andan dilā ḫalāṣ

ḫalāṣ ol:

1. **ḫalāṣ ol:***-sa*
Gazel 138
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kurtulmak.

Ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ olsa ʿaceb mi ʿāṣıḳān
Beyt-i dillerde ḫayāl-i ṭalʿatiñ nūr-ı şuʿāʿ

hāle:

1. **hāle:**
Gazel 187
Mısra: **4**
Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

2. **hāle:**
Gazel 44
Mısra: **3**
Ar. ay çevresindeki parlaklık.

Alıp āġūşuma olma hey dilā hāle gibi
Ten-i pākīzesine pīrehenim ḳıldı nüfūẕ

3. **hāle:**
Gazel 110
Mısra: **9**
Ar. ay çevresindeki parlaklık.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās
Felekde hāle ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

4. **hāle:**
Gazel 200
Mısra: **9**
Ar. ay çevresindeki parlaklık.

Hāle ḫırmen dāne-i gendüm kevākib ḥāṣılı
Pīr-i çerḫa keşkül-i zerdir muṣannaʿ māh-ı nev

5. **hāle:**
Gazel 245
Mısra: **9**
Ar. ay çevresindeki parlaklık.

Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

ḫalef:

1. **ḫalef:**
Gazel 151
Mısra: **1**
Birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse, ardıl, selef karşıtı.

Ḳıldı Mecnūn beni ṣaḥrā-yı maḥabbetde

ḫalef
Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

ḫalef selef olurlar:

1. **ḫalef selef olurlar:** *-ur, -lar*
Gazel 150
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İki kişi birbirini izleyerek bir göreve gelmiş olmak, biri ötekinin yerine geçmek.

Ṣaḥn-ı emelde fürḳat-ı vuṣlat telef şeref
Mihr ü ḳamer felekde olurlar ḫalef selef

hāle-i āġūş:

1. **hāle-i āġūş:**
Gazel 97
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kucağın içine almak, kucaklamak. // Güneşin doğup gecenin sona ermesiyle ayın ortadan kaybolması.

Felekde dönmededir Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa kimseler ṣaramaz

hāle-i āġūşa:

1. **hāle-i āġūşa:** *-a*
Gazel 42
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kucağın çevresi - Kucağın içi,kucak-.

Müşkil oldu nā'il olmaḳ bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm olmadıḳ meh-pāre şāẕ

hāle-i ḫırmendir:

1. **hāle-i ḫırmendir:** *-dir*
Muhammes 1
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Ay ağılı şeklindeki harman.

Felekde hāle-i ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās

ḫalel verir:

1. **ḫalel verir:** *-ir*
Gazel 59
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bozmak, zarar vermek.

Bezm-i ḥacāle maḥrem rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol ḫalel verir

ḫālet:

1. **ḫāletdir:**
Gazel 31
Mısra: **6**
Nitelik, durum, hal.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḫāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

2. **ḫāletim:** *-im*
Gazel 182
Mısra: **9**
Nitelik, durum, hal.

Mūtū ḳable en-temūtū dan ḫaber al ḫāletim
Ölmeden evvel ölüp meydāna gelmişlerdenim

ḫālet-i devrānı:

1. **ḫālet-i devrānı:** *-ı*
Gazel 125
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Devir, felek, zaman, deveran, dünyanın halleri.

Zāhid ne bilir ḥālet-i devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti Ḫüdā eyledi tefrīż

ḥālet-i nezʿe:

1. **ḥālet-i nezʿe:***-e*
Gazel 244
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Çekip çıkarma, koparma; can çekişme durumu II içme, içip bitirme; kurtulma durumu.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

hāleveş:

1. **hāleveş:**
Gazel 27
Mısra: **7**
Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire gibi.

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

2. **hāleveş:**
Gazel 224
Mısra: **9**
Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire gibi.

Ṣoyup bir cāme-ḫvāb içre felekde hāleveş Fennī
Der-āġūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce

ḫāl-i ʿanberīn:

1. **ḫāl-i ʿanberīn:**
Gazel 55
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Anber kokulu ben.

Gülgūn-ı ʿārıżında seniñ ḫāl-i ʿanberīn
Necm-i seḥerdir ol ki şafaḳdan nişānedir

2. **ḫāl-i ʿanberīn:**
Gazel 167
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Anber kokulu ben.

Gerdende dāne dāne görüp ḫāl-i ʿanberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i fülfül demez misin

ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ:

1. **ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ:***-iñ*
Gazel 17
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Terliyen, ter döken ben.

Besdir mizāca ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ʿışḳa mā-ı ter-i hindibā ʿabeş

ḫāl-i ʿārıżında:

1. **ḫāl-i ʿārıżında:***-ında*
Gazel 85
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Yanak beni.

Ṣanma ḫāl-i ʿārıżında ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i bīmāra hindibā biter

ḫāli ʿarż eylemek:

1. **ḥāli ʿarż eylemek:** *-mek*
Muhammes 1
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Durumu arz etmek.

Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḥıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

ḫāl-i fülfül:

1. **ḫāl-i fülfül:**
Gazel 173
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Karabiber gibi siyah olan ben.

Ḥıfẓ içün gerden-i kāfūrunda
Pāsbānıdır o ḫāl-i fülfül

ḫāl-i gerdeniñ:

1. **ḫāl-i gerdeniñ:** *-iñ*
Gazel 65
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Boyundaki ben.

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i gerdeniñ ʿuşşāḳ
O pāsbānını kāfūra vażʿ-ı fülfül eder

ḫāl-i ḫaddin:

1. **ḫāl-i ḫaddin:** *-in*
Gazel 33
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yanağın beni/yanaktaki ben.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sūrāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol şūḫ

ḫāl-i ʿiẕārı:

1. **ḫāl-i ʿiẕārı:** *-ı*
Gazel 150
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki ben(siyah nokta).

Ḫāl-i ʿiẕārı raḳṣa çıḳıp Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde ḳılmış o meh-tābı def-be-kef

2. **ḫāl-i ʿiẕārı:** *-ı*
Gazel 203
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki ben(siyah nokta).

Mehd-i emelde ḫāl-i ʿiẕārı o mehveşiñ
Ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihāndır bebekse de

ḫāl-i lebini:

1. **ḫāl-i lebini:** *-ini*
Gazel 79
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dudağın vaziyeti, durumu.

Ḥāl-i lebini bu dil-i şeydāya ṣorarsıñ
Düşmüş lebeni kevṣer-i ḥavż içre siñekdir

ḫāl-i müşgīn-i lebiñ:

1. **ḫāl-i müşgīn-i lebiñ:** *-iñ*
Gazel 237
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dudağının kenarında misk kokulu ben.

Dāne-i engūru misket mi kenār-ı cāmda
Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi ol ḥabāb-ı bāde mi

ḫāli nice olur:

1. **ḥāli nice olur:**
Kaside 1
Mısra: **141**
Kelime Tipi: **-**
Hali nasıl olur.

Nice olur ḥāli faḳīriñ
ʿacebā maḥşerde
Sevrveş gelse gerek
üstüne ḫalḳıñ nīrān

ḫāl-i ruḫ:

1. **ḫāl-i ruḫ:**
Gazel 123
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki, yanaktaki ben.

Murġ-ı dili ṣayd eylemek ol dāneye maḫṣūṣ
Ḫāl-i ruḫunu tele-i zülfünde naẓar ḳıl

ḫāl-i ruḫunu:

1. **ḫāl-i ruḫunu:***-unu*
Gazel 123
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki, yanaktaki ben.

Murġ-ı dili ṣayd eylemek ol dāneye maḫṣūṣ
Ḫāl-i ruḫunu tele-i zülfünde naẓar ḳıl

ḫāl-i siyehi:

1. **ḫāl-i siyehi:***-i*
Gazel 133
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin siyah tane gibi olan beni.

Laʿl-i lebi maʿcūn-ı cevāhir ile maḫlūṭ
Ḫāl-i siyehi ḥabb-ı muʿanber ile merbūṭ

ḫāl-i siyehiñ:

1. **ḫāl-i siyehiñ:***-iñ*
Gazel 160
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin siyah tane gibi olan beni.

Kūzeler mi ḳodıñ eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ
Naẓar et çāh-ı zeneḫdānıña zemzem gibisin

ḫāl-i yāre:

1. **ḫāl-i yāre:***-e*
Gazel 56
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin beni.

Gören necm-i seḥer derse o ḫāl-i yāre lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı vech-i pāki ṣubḥ-ı ṣādıḳdır

ḫālıḳ:

1. **ḫālıḳa:**
Gazel 125
Mısra: **1**
Halk eden, yaratan, yaratıcı (Allah).

Zāhid sen umūruñ idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi maḫlūḳa bu taʿrīż

ḫālim perīşān oldu:

1. **ḫālim perīşān oldu:***-du*
Murabba 1
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Perişan, dağınık durumda olmak.

ʿAcebā tīġ-ı müjeñle nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu perīşān ḥālim

ḥālimi:

1. **ḥālimi:** *-im, -i*
   Gazel 10
   Mısra: **10**
   Hal, durum. ahval.

Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre
Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

ḥāline merḥamet eyle:

1. **ḥāline merḥamet eyle:**
   Kaside 1
   Mısra: **132**
   Kelime Tipi: **-**
   Durumuna merhamet etmek.

Fenni-i rū-siyehiñ bir kes deryūzeñdir
Ḥāline merḥamet eyle anıñ ey şāh-ı cihān

ḥāline uzandı:

1. **ḥāline uzandı:** *-dı*
   Gazel 163
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Benine uzanmak.

Yüz bulup çıḳdı yine başdan uzandı ḫāline
ʿĀşıḳān ekl-i ḥabbü'l-zehebdir perçemiñ

ḫāliṣ-ʿayār:

1. **ḫāliṣ-ʿayārı:** *-ı*
   Gazel 225
   Mısra: **12**
   Hâlis ayarlı altın.

Fenniyā Zīver Efendiye bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı saña zergercesine

2. **ḫāliṣ-ʿayār:**
   Gazel 228
   Mısra: **7**
   Hâlis ayarlı altın.

Zerger-i mürşid eder ḫāliṣ-ʿayār elbette
Daġal-ı zühdü ḳoyup pūte-i vird-i ḳāle

ḫalḳ:

1. **ḫalḳ:**
   Gazel 16
   Mısra: **4**
   Ahali // insanlar.

Eṭrāfı fiten başdı aġıp gitmede mīzān
Ḫalḳ düşdü boġaz derdine dirhemde ḥavādiṯ

2. **ḫalḳıñ:** *-ın*
   Kaside 1
   Mısra: **142**
   Ahali // insanlar.

Nice olur ḥāli faḳīriñ ʿacebā maḥşerde
Ṣevrveş gelse gerek üstüne ḫalḳıñ nīrān

3. **ḫalḳı:** *-ı*
   Murabba 3
   Mısra: **10**
   Ahali İnsanlar.

Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā

4. **ḫalḳıma:** *-ım, -a, -*
   Gazel 146
   Mısra: **8**
   Boğaz, boyun.

Bāde-i laʿlini nūş etmege meʾẕūn olsam
Cān ḫalḳıma degin etmez idim anı ferāġ

ḫalḳ eylemiş:

1. **ḫalḳ eylemiş:** *-miş*
   Muhammes 1

Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Yaratmak.

Muḥallādır mey-i engūr
ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır
anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

ḥalḳa ḥalḳa:

1. **ḥalḳa ḥalḳa:**
Gazel 56
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Halka halka.

Naẓar ḳıl ḥalḳa ḥalḳa
cān-güdāz-ı sīne-i
Fennī
Efendim sūz-ı ʿışḳıñla
hemīşe baġrı yanıḳdır

ḥalḳa-i meclis:

1. **ḥalḳa-i meclis:**
Gazel 91
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meclis halkası, çember şeklinde dizilmiş topluluk.

Ṣanma ṣūfī bizi sen
ḥalḳa-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān
ile tevḥīd ederiz

ḥalḳa-i zülfüñ:

1. **ḥalḳa-i zülfüñ:***-üñ*
Gazel 118
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Saç halkası; sevgilinin saçındaki bukleler.

Şerbet-i laʿli şifā derken
dil-i dīvāneye
Ḥalḳa-i zülfüñ geçirdi
boynuma zencīrveş

ḥalḳa-i zülfünü:

1. **ḥalḳa-i zülfünü:***-ü, -n, -ü*
Gazel 179
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Zülüf halkaları.

Dāne-i ḫāl ile murġ-ı
dile
Ḥalḳa-i zülfünü ḳılmış
ol dām

ḥall:

1. **ḥall:**
Gazel 212
Mısra: **5**
Bağlı bir şeyi, bir düğümü açma; eritme; eritilmiş maden (TETTL, II/242); ince yaldız (TTAS).

Ḥall ile siriştiñ leheb-i
ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile
kīmyāya ḳarışma

ḫalvet-i bezme girsem:

1. **ḫalvet-i bezme girsem:***-sem*
Gazel 176
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mecliste yalnız kalmak.

Ki çıḳsa yār anıñla bir
kere girsem ḫalvet-i
bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir
iki nev-ʿīd edip çıḳmam

ḫām:

1. **ḫam:**
Gazel 120
Mısra: **4**
Ham.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı
ḥasretle edip s̱ābit
O yek-sāle ḫam içre
tāze engūru
ṭayandırmış

ḥamāḳat:

1. **ḥamāḳatdendir:** *-den, -dir*

Murabba 1
Mısra: **14**
Ahmaklık.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı ḫadeng ile ḳızıl ḳan olayım
Niʿmet-i vaṣlına ṣabr etme ḥamāḳatdendir

ḥamd ola:

1. **ḥamd ola:** *-a*

Gazel 2
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şükürler olsun.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı baña
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı baña

2. **ḥamd ola:** *-a*

Gazel 19
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şükürler olsun.

Ḥamd ola ki yoḳ bende o sevdā-yı müʿennes Mecnūn edemez herkesi leylā-yı müʿennes

ḥamdü lillāh:

1. **ḥamdü lillāh:**

Gazel 151
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hamd, ancak Allah'adır.

Ḳıldı Mecnūn beni ṣaḥrā-yı maḥabbetde ḫalef
Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

2. **ḥamdü lillāh:**

Kaside 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hamd, ancak Allah'adır.

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh ḳıldı üşküfte seni Rabb-i mecīd

ḫāme:

1. **ḫāmeye:** *-ye*

Gazel 71
Mısra: **9**
Yontulmuş kalem.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

2. **ḫāme:**

Gazel 205
Mısra: **5**
Kalem.

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

3. **ḫāmem:** *-m*

Gazel 40
Mısra: **4**
Kalem.

Taḥrīr edemem sūziş-i ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

4. **ḫāme:**

Kaside 2
Mısra: **25**
I. Kalem II. Şairlik yeteneği.

Besdir ey ḫāme yeter ḥaddiñ degildir ḳıl edeb

Olmasın taṣdīʿe bāʿiṣ
güfte-i naẓmıñ medīd

5. **ḫāme:**
Kıt'a 2
Mısra: **19**
I. Kalem II. Şairlik yeteneği.

Ḥaddiñ degildir ey dehenin ḫāme ḳıl edeb
Setr et midād-ı micbereñi miṣl-i āb-ı çāh

ḫāme-i eşʿārımız:

1. **ḫāme-i eşʿārımız:**-*ımız*
Gazel 102
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şiirlerin kalemi.

Dürr-i güftārı n'ola dizse kenār-ı baḥre
Fenniyā ḫāme-i eşʿārımız oldu yemimiz

ḫāme-i lālim:

1. **ḫāme-i lālim:***-im*
Gazel 217
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Parlak kırmızı kalem II elin beş parmağı; el, avuç.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

ḫāme-i lüknet:

1. **ḫāme-i lüknet:**
Kıt'a 1
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Bir tarafı yazmayan kalem.

Yeter ḥaddüñ degildir ḳıl edeb ey ḫāme-i lüknet
Muṭavvel naẓm ile taṣdiʿe bāʿiṣ olma bālāya

ḫāmem:

1. **ḫāmem:**
Gazel 172
Mısra: **10**
I. Kalem. ll. Şiir yazma sanatı.

Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

ḥamīd:

1. **ḥāmid:**
Muhammes 1
Mısra: **12**
Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri. II Kendisine hiçbir yerginin yönelmediği varlık, dıştan bir sebep olmaksızın zâtıyla övgüye lâyık bulunan, Allah.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

2. **ḥāmid:**
Gazel 239
Mısra: **11**
Hamid II Mahlas.

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

ḥāmid-i mürşid:

1. **ḥāmid-i mürşid:**
Gazel 182
Mısra: **11**

Kelime Tipi: -
Mürşidin hamdi.

Ḥāmid-i mürşid gibi sulṭāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i ʿummāna gelmişlerdenim

ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı zār:

1. **ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı zār:** *-ıñ*
Gazel 45
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
İnleyen âşığın kalp hamamı.

Sāḳī bez[i]mde cāmı ṭutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ṣıcaġı var

ḫamr:

1. **ḫamr:**
Gazel 242
Mısra: **3**
Bâde, sahbâ, şarâb.

Ḫamr içün nāzil olan āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

ḫamse mübārekdir:

1. **ḫamse mübārekdir:** *-dir*
Kaside 1
Mısra: **123**
Kelime Tipi: -
Elleriyle yemek (Araplarda "beş mübarek parmak" anlamında bir deyim. Bkz. Ali Bey Lehçetü'l Hakayık, s. 205).

Evvelen işte biri ḫamse mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i nübüvvet o şeb oldu iḥsān

ḫamyāzelen:

1. **ḫamyāzelendikçe:** *-dik, -çe*
Gazel 213
Mısra: **10**
Esnemek.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

ḫancer:

1. **ḫançeri:** *-i*
Gazel 235
Mısra: **4**
Hançer.

Cūyān olur miyānına ḳıldıḳça naẓar
Bir āb-ı ṣāfdır kemeri içre ḫançeri

ḫançer be-kef:

1. **ḫançer be-kef:**
Gazel 209
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Hançer elde.

Yürü ḫançer be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh
Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāne

ḫançer be-kef gelir:

1. **ḫançer be-kef gelir:** *-ir*
Gazel 195
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Elinde hançer ile gelmek.

Gelir ḫançer be-kef āteş miṣāli ṭalʿat-ı pür-ḥāl
Ḥaẕer ḳıl mest-i şeydā nev-çerī-i şūḫ-ı bengīden

ḫancer-i bürrān:

1. **ḫancer-i bürrān:**
Gazel 221
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Keskin kılıç, hançer.

Kūyunda raḳīb içün o māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

ḫançer-i bürrāna:

1. **ḫançer-i bürrāna:** *-a*
Gazel 8
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Keskin kılıç, hançer.

Tīġ-ı müjeñe sīnesini feṭḥ eden ʿāşıḳ
Dīvāne eder ḫançer-i bürrāna teḳarrüb

ḫançer-i pāki:

1. **ḫançer-i pāki:** *-i*
Gazel 63
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Temiz, saf hançer.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi:

1. **ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi:** *-si*
Gazel 209
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gözün bakış kılıcının hançeri.

Bugün seyr-i Bebekde ḳatl edip ʿuşşāḳını Fennī
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

2. **ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi:** *-s, -i-si*
Gazel 209
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gözün bakış kılıcının hançeri.

Bıçaġıyla beni ḳatl eyleyip ol şūḫ-ı mestāne
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

ḫāne:

1. **ḫānede:** *-de*
Gazel 137
Mısra: **2**
Ev.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

2. **ḫāneñe:** *-ñ, -e*
Gazel 12
Mısra: **3**
Ev, mesken.

Teşrīf edicek ḫāneñe her maḳdem-i pākin
Ḫāk-i rehini çeşmiñe ḳuḥl-ı Şıfahān et

ḫāne-i ḳalbi:

1. **ḫāne-i ḳalbi:** *-i*
Gazel 142
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönül evi.

Şeb-i hecrinde ṭulūʿ etmez ise māh-ı felek
Şemʿine ḥüsnüñ eder ḫāne-i ḳalbi telmīʿ

ḫan-ı vālāya:

1. **ḫan-ı vālāya:** *-y, -a*
Kıt'a 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yüce hakana.

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

ḫān-ḳah:

1. **ḫān-ḳāh:**
Gazel 31
Mısra: **5**
Tekke, dergâh.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

2. **ḫān-ḳāh:**
Gazel 124
Mısra: **3**
Tekke, dergâh.

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna:

1. **ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna:** *-a*
Gazel 224
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Rintler meclisinin tekkesi.

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna
Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

ḫān-ḳāh-ı dilde:

1. **ḫān-ḳāh-ı dilde:** *-de*
Gazel 210
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül tekkesi, evi.

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa ʿarż etme sen ṣūfī gelip
Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm:

1. **ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm:**
Muhammes 1
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Meclis halkasının tekkesi.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa:

1. **ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa:** *-a*
Gazel 174
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Aşk tekkesi.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

ḫān-ḳāh-ı mey-kede:

1. **ḫān-ḳāh-ı mey-kede:**
Gazel 59
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meyhane tekkesi.

Sen ḫān-ḳāh-ı mey-kededen çıḳma rind iseñ
Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

ḫannās olur:

1. **ḫannās olur:**-*ur*
   Muhammes 1
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Şeytan olmak.

Meleklerle felekde etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde şimdi ol ḫannās

ḫar:

1. **ḫārıñ:**-*ın*
   Gazel 89
   Mısra: **2**
   Far. Diken.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

2. **ḫar:**
   Gazel 53
   Mısra: **7**
   Eşek.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

3. **ḫar:**
   Gazel 77
   Mısra: **7**
   Ateş, hararet.

Cismini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten muġ-beçede mū bulunur

4. **ḫar:**
   Gazel 220
   Mısra: **8**
   Eşek.

Müheyyādır reh-i beyt-i viṣāl-i yār içün aġyār
Ḳaṭār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḥmil ḫar isterse

ḫar olup:

1. **ḫar olup:**-*up*
   Gazel 64
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Diken olmak II Rakip olmak.

Ṣīt–i derāy-ı reh-berimiz çınḳıraḳlıdır
Zāhid ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna ḫar olup

ḫarāb ed:

1. **ḫarāb ed:**
   Gazel 83
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Yıkmak, mahvetmek.

Ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı ol āfetiñ Fennī
Ḫarāb edip cigerim pāre pāre ḳalmışdır

ḫarāb et:

1. **ḫarāb et:**-*di*
   Gazel 143
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Yıkmak, viran etmek.

Yıḳdı beyt-i ḳalbimi seyl-āb-ı eşk etdi ḫarāb
Ḳaṭʿ-ı ümmīd eyleyip vīrāneden etdim ferāġ

ḫarām:

1. **ḫarām:**
   Gazel 27
   Mısra: **9**
   Şerîatçe, dince yasak edilmiş şey.

Ṣayyāda hīç ḫarām ola mı ṭāʾir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i laʿliñ şehā mubāḥ

2. **ḥarāmlıḳda:** *-lık, -da*
Gazel 219
Mısra: **8**
Din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı; yasak.

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

ḥarām et:

1. **ḥarām et:** *-se*
Gazel 161
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Uzak tutmak.

Merdüm-i vaṣlı biñ miṣli ḥarām etse n'ola
Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

ḥarām etme:

1. **ḥarām etme:** *-me*
Gazel 234
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Helale uygun olmayacak şekilde davranmak.

İçip içip bize rez-duḫteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol zāhidā hilāliñ mi

ḫārc:

1. **ḫārcın:** *-ı, -n*
Gazel 54
Mısra: **5**
Harcanan şey/para.

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

ḫarc-ı rāh:

1. **ḫarc-ı rāh:**
Gazel 93
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yol giderleri.

Bu bī-çāre nuḳūd-ı sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuṣlata ḫarc-ı rāh ederiz

ḫarem-i ḫāṣa:

1. **ḥarem-i ḫāṣa:** *-a*
Kaside 1
Mısra: **110**
Kelime Tipi: **-**
Hususi harem.

Ḳābe ḳavseyn e duḫūl eyledi bu ḥālet ile
Vāṣıl oldu ḥarem-i ḫāṣa o ṣāḥib-i ʿirfān

ḫarf-i cerr çeker:

1. **ḥarf-i cerr çeker:** *-er*
Gazel 240
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Cer harfi gibi kelimelerin harekesini değiştirmek.

İʿrāb-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ bī-ḫaber gelip
Ol ḳalb-i mübtedāyı çeker ḥarf-i cerr gibi

ḫarf-i cevherdārla:

1. **ḥarf-i cevherdārla:** *-la*
Kıt'a 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Mücevherden harf.

Tārīḫin üçler gelip der ḥarf-i cevherdārla
Cennet içre ʿaynıdır bu kevṣerin fevvāresi
[Sene 1191]

ḫarf-i daʿvāt-ı ḳadeḥ:

1. **ḥarf-i daʿvāt-ı ḳadeḥ:**
Gazel 30

Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kadehin ileri sürdüğü sesler.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣaḥ
Noḳṭa-i ḫāl-i lebānıñ ḥarf-i daʿvāt-ı ḳadeḥ

ḫār-ı aġyāra:

1. **ḫār-ı aġyāra:***-a*
Gazel 173
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
1) rakibin dikeni 2) rakib.

Ḫār-ı aġyāra açıldıḳça o gül
Āh edip murġ-ı dil oldu bülbül

ḫār-ı müje:

1. **ḫār-ı müje:**
Gazel 72
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Diken (gibi olan) kirpik.

Dil-i sevdā-zede ḳaldıḳça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çīniñe ḫār-ı müjesin şāne yapar

ḫār-ı nikāt-ı süḫan:

1. **ḫār-ı nikāt-ı süḫan:***-ım*
Gazel 44
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Söz inceliklerimin dikeni.

Feṭḥ edip ʿarż-ı cemāl eyleme aġyāra diyü
Ġonçeye ḫār-ı nikāt-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ

ḫarīdār:

1. **ḫarīdāra:***-a*
Gazel 220
Mısra: **2**
Satın alıcı.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

2. **ḫarīdār:**
Gazel 239
Mısra: **10**
Alıcı, müşteri.

Dil dest-i münādīde gezer Yūsufveş līk
Mıṣr içre ʿaceb anı ḫarīdār bulunur mu

ḫarīdār-ı peşīmāne:

1. **ḫarīdār-ı peşīmāne:***-e*
Gazel 130
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Pişman satıcı.

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

ḫarīdār-ı raḥmnākime:

1. **ḫarīdār-ı raḥmnākime:***-im, -e*
Gazel 166
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Merhametli satıcı.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

ḫāṣ:

1. **ḫāṣ:**
Gazel 122
Mısra: **6**
Bir şeye veya bir kimseye âit olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan, özgü //

Bir şeye veya bir kimseye ayrılmış olan, herkese âit olmayan, husûsî, özel.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

ḥasen deyip:

1. **ḥasen deyip:** *-y, -ip*
Gazel 236
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzel, iyi demek. II Takdir etmek, aferin demek.

Yazdıḳça ḥüsn-i ḫaṭṭına zāhid ḥasen deyip
İʿrābı sahv edince şaşırdı iżāfeti

ḫaşḫaş:

1. **ḫaşḫaş:**
Gazel 113
Mısra: **4**
Gelincikgillerden, uzun bir sapın ucunda beyaz veya mor tek bir büyük çiçek açan, kapsül biçimindeki meyvesi olgunlaşmadan çizildiğinde akan sütten afyon elde edilen, Asya ve Afrika'nın ılık ve sıcak bölgelerinde pek çok türü bulunan bir yıllık otsu bitki.

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ
Keyfiyyet-i bengīye nice beñzeye ḥaşḥaş

ḥasīb:

1. **ḥasīb:**
Gazel 82
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Fenniyā fetḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

2. **ḥasīb:**
Gazel 207
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Zemzem verirse kevşere ḥüccācveş Ḥasīb
Fennī verir nikātını ʿūd-āşnālara

3. **ḥasīb:**
Gazel 238
Mısra: **11**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

ḥasīb begle:

1. **ḥasīb begle:** *-le*
Gazel 175
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şair Hasib.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓımda şiʿrini sen yāl u bāl bil

ḥasīb efendi:

1. **ḥasīb efendi:**
Gazel 223
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
(ö. 1166/1752-53) Mü'minzâde adıyla da tanınan Ahmed Hasîb Efendi Bursa'da doğmuştur.. Silkü'l-leâli Âli Osmân adlı manzum Osmanlı tarihi ile

tanınan âlim ve müderristir.

ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuṣūruma

ḥasībī:

1. **ḥasībī:**
   Gazel 192
   Mısra: **9**
   Şairin mahlası.

Ḥasībī ister imiş Fenniyā müşāʿareye
Hezār-ı ġonçe-dehen sū-be-sū çemen be-çemen

ḥasīb-i rüstem:

1. **ḥasīb-i rüstem:**
   Gazel 52
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Rüstem gibi kuvvetli şair Hasib.

Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda Ḥasīb-i Rüstem
Küşt-gīr-i süḫan-ı nāẓım-ı meydān büyüdür

ḥasīb-i rūze-dār:

1. **ḥasīb-i rūze-dār:***-a*
   Gazel 37
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Oruç tutan şair Hasip.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ:

1. **ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ:***-ıñ*
   Gazel 230
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Papağan gibi güzel sözler söyleyen Hasip.

Oḳuyup Fenniyā eşʿārını māh-ı şekerāsā Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ oldum ben de meftūnu

ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ:

1. **ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ:***-iñ*
   Gazel 230
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Tatlı sözler söyleyen papağan Hasip.

Hezārān dilleri ḥayrān eder bu maṭlaʿı seyr et Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ mirʾāt-ı maẓmūnu

ḥasīb-i ʿuşşāḳ:

1. **ḥasīb-i ʿuşşāḳ:**
   Kıt'a 14
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Âşıkların asili, soyu temizi.

Mefḫar-ı ẕāt-ı şerīf āl-i Resūl-i Ekrem
Nāmver-i ṣāḥib-i güftār ḥasīb-i ʿuşşāḳ

ḥāsid olma:

1. **ḥāsid olma:***-ma*
   Muhammes 1
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Kıskanmak, haset etmek.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

ḥāṣıl:

1. **ḥāṣılı:** *-ı*
Gazel 200
Mısra: **9**
Kazanç, elde edilen, kar.

Hāle ḡırmen dāne-i gendüm kevākib ḥāṣılı
Pīr-i çerḫa keşkül-i zerdir muṣannaʿ māh-ı nev

ḥāṣıl ḳılsa:

1. **ḥāṣıl ḳılsa:** *-sa*
Kıt'a 8
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Elde etmek, kazanmak.

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

ḥāṣılı:

1. **ḥāṣılı:**
Gazel 83
Mısra: **5**
Doğrusu, sözün kısası, kısacası.

Ḳarışdı dāne-i ḫālile ḥāṣılı zülfü
Ümīd-i ḫırmen-i dil rūzgāra ḳalmışdır

hāşimī vü ḳureşī-nām:

1. **hāşimī vü ḳureşī-nām:**
Kaside 1
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Haşimî ve Kureyşi adlı.

Hāşimī vü Ḳureşī-nām ḥabīb-i Ekrem
Levḥ-i şāh beyt-i risāletde nebiyy-i ẕī-şān

ḥaşīr-i zāhidāsā:

1. **ḥaşīr-i zāhidāsā:**
Gazel 131
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Zâhidin hasırı gibi.

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba nisbet bī-ṣadā pā-māl
Ḥaşīr-i zāhidāsā mevc-i naḳş-ı būriyādır Şaṭ

ḥāṣiyetim düşdü:

1. **ḥāṣiyetim düşdü:** *-dü*
Gazel 195
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Özelliğini yitirmek.

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

ḥaşr:

1. **ḥaşre:** *-e*
Gazel 105
Mısra: **12**
Mahşer günü, kıyamet.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

ḥasret-i laʿl-i lebiñle:

1. **ḥasret-i laʿl-i lebiñle:** *-iñ, -le*
Gazel 200
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin lal dudağının hasreti.

Ḥasret-i laʿl-i lebiñle ey ṭabīb-i cān yine

Dilde buhrān-ı firāḳıñ ṭutuşup oldu ʿalev

ḫaste:

1. **ḫasteye:** *-y, -e*
   Gazel 11
   Mısra: **8**
   Hasta II Aşık.

Müşābih bād-zehre dīde-i mestāne-i dil-ber
Nigāh-ı iltifātı ḫasteye ʿayn-ı şifā ḳat ḳat

ḫaṭ:

1. **ḫaṭıñla:** *-ıñ, -la*
   Gazel 227
   Mısra: **1**
   Sevgilinin yüzündeki ince ayva tüyleri.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

2. **ḫaṭ:**
   Gazel 138
   Mısra: **5**
   (sevgilinin yanağındaki) ayva tüyü.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫẕ eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

3. **ḫaṭıñ:** *-ı, -n*
   Gazel 36
   Mısra: **2**
   (Sevgilinin yanağındaki) ayva tüyleri.

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ʿāşıḳa vaʿd-i vaʿīd
Rūze-dārāna ġurūb oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

4. **ḫaṭıñ:** *-ı, -n*
   Gazel 205
   Mısra: **6**
   (Sevgilinin yanağındaki) ayva tüyleri.

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

ḫaṭ başdı:

1. **ḫaṭ başdı:** *-dı*
   Gazel 140
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yanaklarının ayva tüyleriyle dolması.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk üzre münaḳḳaʿ

ḫaṭā:

1. **ḫaṭā:**
   Gazel 49
   Mısra: **10**
   1. Yanlış, yanlışlık. 2. Yanılma.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā derler

2. **ḫaṭā:**
   Gazel 174
   Mısra: **3**
   1. Yanlış, yanlışlık. 2. Yanılma.

Yüz buldu çıḳdı ser-keş-i zülfüñ ḫaṭā eder
Bīd-i cünūn-ı Çīn ü Ḫoten ser-fürū degil

3. **ḫatā:**

Gazel 88

Mısra: **3**

1. Yanlış, yanlışlık;yanılma 2. Kabahat, kusur.

Yüz bulup başdan eder
ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

4. **ḫaṭā:**

Gazel 97

Mısra: **8**

1. Yanlış, yanlışlık;yanılma 2. Kabahat, kusur.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

ḫaṭā eder:

1. **ḫaṭā eder:** *-er*

Gazel 46

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Yanlışlık yapmak, yanılgıya düşmek.

Yüz bulup çıḳdı o başdan eder elbette ḫaṭā
Leşker-i Çīn-i Ḫoten ṭurre-i Tatarıdır

ḫaṭādan ḥıfẓ edip:

1. **ḫaṭādan ḥıfẓ edip:** *-ip*

Kıt'a 1

Mısra: **19**

Kelime Tipi: **-**

Yanlıştan koruyup.

Ḫaṭādan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfiñ tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun ol şeh-zāde-i meh-pāre Mevlāya

ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip:

1. **ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip:** *-y, -ip*

Kıt'a 2

Mısra: **21**

Kelime Tipi: **-**

Hatadan korumak.

Ḥıfẓ eyleyip ḫaṭādan o sulṭān-ı pāki Ḥaḳ
Ḳılsın hemīşe ṭalʿatı nūr-ı ṣubḥgāh

2. **ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip:** *-y, -ip*

Kıt'a 9

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Hatadan korumak.

Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip dāʾim Ḫudā efzūn ede ʿömrün
Ṭulūʿ etdi cihāna şimdi bir ferzend miṣl-i māh

ḫaṭ-āver:

1. **ḫaṭ-āver:**

Gazel 95

Mısra: **10**

Ayva tüyleri yeni bitmeye başlamış (güzeller).

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

2. **ḫaṭ-āver:**

Gazel 4

Mısra: **1**

Ayva tüyleri yeni bitmeye başlamış.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

3. **ḫaṭ-āver:**

Gazel 83

Mısra: **3**

Ayva tüyleri yeni bitmeye başlamış.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

ḫātem-i cāmını:

1. **ḫātem-i cāmını:** *-ını*
   Gazel 74
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kadehin mührü.

Ḫātem-i cāmını sāḳīye verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru vüzerāsıyla döner

ḫātem-i gevher:

1. **ḫātem-i gevher:**
   Gazel 48
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Mücevher yüzük.

Laʿl-i mücevheriñ ki nādire-i pīşedir
Naḳş-ı ḫaṭıñla ḫātem-i gevher sevād olur

ḫaṭ-ı ḫaddiñ:

1. **ḫaṭ-ı ḫaddiñ:** *-iñ*
   Gazel 117
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   (sevgilinin) yanağındaki ayva tüyü.

Fikr-i İncīl ḫaṭ-ı ḫaddiñ ile kāfir-kīş
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-i cemāliñde keşīş

ḫaṭ-ı ḫoy-kerde-i ḫadd-i āle:

1. **ḫaṭ-ı ḫoy-kerde-i ḫadd-i āle:**
   Gazel 228
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kırmızı yanağın üzerindeki terlemiş ayva tüyü.

Naẓar et ol ḫaṭ-ı ḫoy-kerde-i ḫadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā da müzeyyen jāle

ḫaṭ-ı niẓāmına gelmez:

1. **ḫaṭ-ı niẓāmına gelmez:** *-mez*
   Gazel 48
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Düzen çizgisine gelmek.

Gelmez ḫaṭ-ı niẓāmına şol beldeniñ hemān
Beyne'l-ehāli cümlede ki ittiḥād olur

ḫaṭīb-i ʿışḳı:

1. **ḫaṭīb-i ʿışḳı:** *-ı*
   Gazel 98
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşk hatibi.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim üstüḫvānım eyleyip minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya ol şeydā çıḳar çıḳmaz

hātif:

1. **hātife:** *-e*
   Gazel 117
   Mısra: **10**
   Hâtif (öl. 1239/1823) divan şairi.

Fenniyā luʿbet-i şaṭranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-i ṭabʿım ile kīş

hātif-i ṣāḥib-belāġat:

1. **hātif-i ṣāḥib-belāġat:**
   Murabba 2
   Mısra: **20**

Kelime Tipi: -
Belagat sahibi gizliden haber veren.

Ḳaṭreyem nezdinde bi'llāhi anıñ ben
Fenniyā
Hātif-i ṣāḥib-belāġat maʿrifet deryāsıdır

ḫaṭṭ:

1. **ḫaṭṭ:**
Gazel 76
Mısra: **9**
(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

2. **ḫaṭṭ:**
Gazel 81
Mısra: **7**
(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.

Ḫaṭṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

3. **ḫaṭṭı:** *-ı*
Gazel 90
Mısra: **6**
(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.

Ḳılsa n'ola kitāb-ı cemālin müṭālaʿa
Ḫaṭṭı ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ aḫterīsidir

4. **ḫaṭṭı:** *-ı*
Gazel 179
Mısra: **10**
(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.

Ḳand-i laʿli ile iftār eyle Fenniyā ḫaṭṭı ġurūb oldu temām

5. **ḫaṭṭ:**
Gazel 217
Mısra: **4**
(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.

Çekilmiş ebruvānı iki ṭuġrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ nişānı olmamaḳ üzre

6. **ḫaṭṭıñ:** *-ın*
Gazel 242
Mısra: **3**
(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.

Ḫamr içün nāzil olan āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

7. **ḫaṭṭıñ:** *-ın*
Gazel 101
Mısra: **8**
(Sevgilinin yanağındaki) ayva tüyleri.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde olan dāfiʿ-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i çemenzār bulunmaz

8. **ḫaṭṭıñı:** *-ı, -nı*
Gazel 225
Mısra: **3**
1. Çizgi. 2. Yazı. 3. eski. Gençlerde yeni beliren sakal ve bıyık.

Refʿ edip ḫaṭṭıñı cinbistire-i dendānım
Siler āyīne-i ruḫsārını berbercesine

9. **ḫaṭṭıñ:** *-ıñ*
Gazel 171
Mısra: **1**

Yeni beliren sakal ve bıyık/ayva tüyü, sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

Ḫaṭṭıñ ebr-i māh-ı tābān olsa da māniʿ degil
Eşk-i çeşmim dilde bārān olsa da māniʿ degil

ḫaṭṭ ber-āverde:

1. **ḫaṭṭ ber-āverde:**
Gazel 44
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sakalı yeni biten.

Ḫaṭṭ ber-āverde iken fürḳatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

ḫaṭṭ edip:

1. **ḫaṭṭ edip:***-ip*
Gazel 4
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yazıya geçmek, yazmak.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

ḫaṭṭ gelse:

1. **ḫaṭṭ gelse:***-se*
Gazel 213
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yüzde ayva tüyü çıkmak.

Kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına ḫaṭṭ gelse dillerde
Olur cildi ḫayāli muʿteber şīrāzelendikçe

ḫaṭṭāt:

1. **ḫaṭṭāṭ:**
Gazel 129
Mısra: **2**
(Ar.) Güzel yazı yazan, meşk ve saire yazmakla iştigal eden adam.

Dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ rabbāṭ
Celī yazmış anı levḥ-i cemāle mūlaruñ ḫaṭṭāṭ

ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā:

1. **ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā:**
Gazel 85
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Anber kokulu ayva tüyü.

Ṣanma ḫāl-i ʿārıżında ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i bīmāra hindibā biter

ḫaṭṭ-ı ʿanbersā:

1. **ḫaṭṭ-ı ʿanbersā:**
Gazel 87
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Amber kokulu ayva tüy.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

2. **ḫaṭṭ-ı ʿanbersā:**
Gazel 87
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Amber kokulu ayva tüy.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

ḫaṭṭ-ı celī:

1. **ḫaṭṭ-ı celī:**
Kıt'a 7
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bir yazı çeşidi II Açık, zahir, aşikâr, ayan, parlak II Sadrazam, vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, mutasarrıf, ve darüssaade ağalarının yazılarında imza yerine koydukları işaret II sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

Şimdi Ḫudā bir oġul verdi aña kim dilā
Muṣḥaf-ı ḥüsnündeki ebrūları ḫaṭṭ-ı celī

ḫaṭṭ-ı giyāh:

1. **ḫaṭṭ-ı giyāh:**
Gazel 233
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ot(lar)ın yazısı.

Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

ḫaṭṭ-ı güzīn:

1. **ḫaṭṭ-ı güzīn:**
Gazel 103
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Seçilmiş, beğenilmiş yazı.

Laʿl-i lebiñ mi ḥüccet-i vaṣla niġīniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o ḫaṭṭ-ı güzīniñiz

ḫaṭṭ-ı imām-zāde:

1. **ḫaṭṭ-ı imām-zāde:**
Gazel 141
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İmamzade hattı.

Yürise ḫaṭṭ-ı İmām-zāde n'ola ʿārıżına
Fenniyā cemʿ-i cemāʿat eder elbet cāmiʿ

ḫaṭṭ-ı ʿiẕār:

1. **ḫaṭṭ-ı ʿiẕār:**
Gazel 6
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanağındaki ayva tüyü.

Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı sebze-i bāġ-ı cinān mıdır
Ṣaḥrā-yı dilde seyr-i çemen söylerim saña

ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı:

1. **ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı:**
Gazel 62
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yanağındaki ayva tüyü.

Māh-ı felekde ẓāhir olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr göñülde telāş olur

2. **ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı:** *-ı*
Gazel 62
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yanağındaki ayva tüyü.

Māh-ı felekde ẓāhir olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr göñülde telāş olur

ḫaṭṭ-ı leb:

1. **ḫaṭṭ-ı leb:**
Gazel 14
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**

Dudağın üzerindeki ayva tüyü.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

ḫaṭṭ-ı nev:

1. **ḫaṭṭ-ı nev:**
Gazel 147
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yeni çıkan ayva tüyleri.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi:

1. **ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi:***-i*
Gazel 186
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yeni yeni çıkmaya başlayan ayva tüyleri.

Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi cemālinde olunca ẓāhir
Gösterir sırrını āyīne-i ruḫsārından

ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕār-ı şūḫ:

1. **ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕār-ı şūḫ:**
Gazel 9
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağında yeni belirmeye başlamış ayva tüyü.

Naẓar ḳıl ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕār-ı şūḫ
A gül-gūn câme-i pākīzeye duḫte

ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār:

1. **ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār:**
Gazel 68
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağının tüyü.

Her ḳaçan ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār kendin gösterir
Ṣafvet-i āyīneden esrār kendin gösterir

ḫaṭṭ-ı ruḫuñ:

1. **ḫaṭṭ-ı ruḫuñ:**
Gazel 28
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki ayva tüyleri.

Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ
Refʿ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

ḫaṭṭ-ı siyehkār:

1. **ḫaṭṭ-ı siyehkār:**
Gazel 89
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Siyah ayva tüyleri, sevgilinin yüzündeki belli belirsiz tüyler.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

ḫaṭve-i reftārına:

1. **ḫaṭve-i reftārına:***-ı, -n, -a*
Kaside 1
Mısra: **62**
Kelime Tipi: **-**
Yürüyüşteki adım.

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

ḥavādis:

1. **ḥavādis:**
Gazel 16
Mısra: **2**
Hadiseler, olaylar; bela, felaket (TULUM, 811).

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādis
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādis

2. **ḥavādis:**
Gazel 16
Mısra: **4**
Hadiseler, olaylar; bela, felaket (TULUM, 811).

Eṭrāfı fiten başdı aġıp gitmede mīzān
Ḫalḳ düşdü boġaz derdine dirhemde ḥavādis

3. **ḥavādis:**
Gazel 16
Mısra: **6**
Hadiseler, olaylar; bela, felaket (TULUM, 811).

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādis

4. **ḥavādis:**
Gazel 16
Mısra: **8**
Hadiseler, olaylar; bela, felaket (TULUM, 811).

Cāʾiz ki ola kūy-ı viṣālinde iṣr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül [ü] perçemde ḥavādis

5. **ḥavādis:**
Gazel 16
Mısra: **1**
Hadiseler, olaylar.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādis
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādis

6. **ḥavādis:**
Gazel 16
Mısra: **10**
Hadiseler, olaylar.

Aġyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice açsam da ḥavādis

ḥavāle:

1. **ḥavāle:**
Gazel 187
Mısra: **14**
Ismarlamak, sipariş.

Yazdım naẓīre naẓmım Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr içün ḥavāle hem olsun hem olmasın

ḥavāle eyle:

1. **ḥavāle eyle:***-dim*
Gazel 222
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Göndermek, sevk etmek, yönlendirmek.

Ṣarf edip cānı ʿaḳār-ı vaṣl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu maṣrafı īrādıma

ḫāver:

1. **ḫāver:**
Gazel 127
Mısra: **8**
Güneşin doğduğu taraf, doğu, şark.

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre

Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ
bize de Kaʿbedir mefrūż

ḫavf:

1. **ḫavfını:** *-ı, -n, -ı*
   Gazel 142
   Mısra: **2**
   Korku.

Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl
meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden
edip ey meh tercīʿ

2. **ḫavfıñla:** *-ıñ, -la*
   Kaside 2
   Mısra: **14**
   Korku.

Pīşgāhıñda livāʾı
eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine
ḫavfıñla ḳışr-ı naḫl-i
bīd

3. **ḥavfım:** *-ım*
   Gazel 48
   Mısra: **3**
   Korku, endişe.

Ḥavfım budur ḳażā ile
diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

4. **ḫavfım:** *-ım*
   Gazel 155
   Mısra: **7**
   Korku, endişe.

Ḫavfım budur ki ġarḳ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i
fenānıñ ḳarārı yoḳ

5. **ḫavfım:** *-ım*
   Gazel 183
   Mısra: **5**
   Korku, endişe.

Ġarḳ eder ḫavfım budur
fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe
cūşiş-i yem görmedim

6. **ḫavfım:** *-ım*
   Gazel 214
   Mısra: **2**
   Korku, endişe.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi
sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu
gülşen ser-ā-sere

7. **ḫavfım:** *-ım*
   Gazel 214
   Mısra: **5**
   Korku, endişe.

Ḫavfım budur ḥışn-ı dili
ḥüsn ü rıfḳla
Ol ceyş-i kāfir-i müjeye
mā-verā-vere

8. **ḫavfım:** *-ım*
   Gazel 231
   Mısra: **7**
   Korku, endişe.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı
zülfü ḫavfım ġarḳ eder
Baḥr-i fikrimde vezān
olduḳça bād-ı fürḳati

ḫavf et:

1. **ḫavf et:**
   Gazel 118
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Korkmak.

Dil nice ḫavf etmesin
ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım
ebrūsun vurur
şemşīrveş

ḫavf etmek:

1. **ḫavf etmek:** *-mek*
   Gazel 195
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Korkmak.

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḥaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf etmek ol ṭıfl-ı tüfengīden

ḫavf eyle:

1. **ḫavf eyle:**
   Gazel 92
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Korkmak.

Yürü ḫavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṯḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

ḫavf eyleme:

1. **ḫavf eyleme:** *-me*
   Müstezad 2
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Korkmak.

Ḳıl ceyş-i ġamı ṣebḳat-ı mücellā ile nām al
Ḫavf eyleme aṣlā

ḫavfı:

1. **ḫavfı:**
   Gazel 198
   Mısra: **1**
   Korku, endişe.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣl:

1. **ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣl:** *-ıñ*
   Gazel 55
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma metaının korkusu.

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise ʿöẕrüñ şehā nedir
Ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣlıñ ise bu behā nedir

ḥavlı:

1. **ḥavlısı:** *-sı*
   Kıt'a 14
   Mısra: **18**
   Etraf, Çevre.

Kilk-i Vaṣṣāfın alıp çıḳsa n'ola meydāna
Yekke-tāz-ı süḫana ḥavlısı ṣaḥn-ı mızrāḳ

ḥavż:

1. **ḥavż:**
   Gazel 77
   Mısra: **9**
   Havuz II gönül.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

ḥavżı yapmaġa:

1. **ḥavżı yapmaġa:** *-maḳ, -a*
   Kıt'a 3
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Havuzu yapmak.

Esmā Sulṭān-ı celādetli keremkār-ı cihān
Yapmaġa bu ḥavżı sevḳ etdi dil-i sitāresi

ḫay:

1. **ḫay:**
   Gazel 244
   Mısra: **2**
   Diri olan Hz. Allah.

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

ḫayāl:

1. **ḫayāl:**
Gazel 115
Mısra: **1**
Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş.

Kālā-yı viṣāliñ gibi ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre şehā böyle nümāyiş

2. **ḫayāl:**
Gazel 161
Mısra: **5**
Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş.

Görünür ġurre-i ebrūsu ṭulūʿ etdi ḫayāl
Çerḫ-i ḥüsnüñde naẓar eyle hilāli küçücek

3. **ḫayālim:***-im*
Gazel 94
Mısra: **10**
Hayal, fikir.

Raḳībā bezm-i meyde yār ile maḫfīce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn ile dūr-ā-dūrdur sensiz

4. **ḫayāliñle:***-iñ, -le*
Gazel 230
Mısra: **7**
Hayal - Sevgiliyi düşünmek-.

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

5. **ḫayāli:***-i*
Gazel 213
Mısra: **4**
(Sevgilinin) hayali, düşüncesi.

Kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına ḫaṭṭ gelse dillerde
Olur cildi ḫayāli muʿteber şīrāzelendikçe

ḫayāl et:

1. **ḫayāl et:***-mez, -se*
Gazel 180
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyi zihinde tasarlayıp canlandırmak, hayallemek.

Ne ʿaceb zāʾir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl
İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem

2. **ḫayāl et:***-dim*
Gazel 217
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyi zihinde tasarlayıp canlandırmak, hayallemek.

Kimi mūya kimisi ʿankebūta eyleyip teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim miyānı olmamaḳ üzre

ḫayāl ḳıldıḳça:

1. **ḫayāl ḳıldıḳça:***-dıḳça*
Gazel 81
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyi gerçekmiş gibi düşünerek zihinde tasarlayıp canlandırmak.

Ol ġazāliñ bāde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayāl
Sīḫ-i ümmīd ile nār-ı dilde āhū çevrilir

hayāli:

1. **ḫayāli:**
   Gazel 137
   Mısra: **1**
   (onun) hayali.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

ḫayāl-i ʿārıż:

1. **ḫayāl-i ʿārıż:**
   Gazel 24
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yanağının hayali.

Būs edip laʿl-i leb-i dildār şerbet-sükker iç
Ḫūb ḫayāl-i ʿārızından ḳahve-i bā-ʿanber iç

ḫayāl-i ʿārıżıñ:

1. **ḫayāl-i ʿārıżıñ:***-ıñ*
   Gazel 35
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   (Sevgilinin) yanağının hayali.

Ḫayāl-i ʿārıżıñ bir kaṣr-ı nev-bünyād edip
zühhād
Müzeyyen eyledi bāġ-ı İremāsā anı Şeddād

ḫayāl-i bāde-i laʿliñle:

1. **ḫayāl-i bāde-i laʿliñle:***-iñle*
   Gazel 94
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Dudak şarabının hayali.

Ḫumār-ālūd olanlar sāḳiyā mehcūrdur sensiz
Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle dil maḫmūrdur sensiz

ḫayāl-i cām-ı laʿl-i yār:

1. **ḫayāl-i cām-ı laʿl-i yār:**
   Gazel 143
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin lal rengindeki kadehinin hayali.

Meclis-i dilde ḫayāl-i cām-ı laʿl-i yār ile
El çekip peymāne vü mey-ḫāneden etdim ferāġ

ḫayāl-i çeşm:

1. **ḫayāl-i çeşm:**
   Gazel 93
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Gözünün hayali.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

ḫayāl-i çeşmiñ:

1. **ḫayāl-i çeşmiñ:***-iñ*
   Gazel 7
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Gözünün hayali.

Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

ḫayāl-i daḫīl olsa:

1. **ḫayāl-i daḫīl olsa:**
   Gazel 208
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Hayal sınırları içinde olmak.

Zülfüñ ne ʿaceb dilde ḫayāl-i daḫīl olsa

Şeb tā-be-seḥer ʿāşıḳa ṭūl-ı emel olsa

ḫayāl-i dīdesi:

1. **ḫayāl-i dīdesi:***-si*
   Kıt'a 9
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Gözün hayali.

Bu devrāna ne mümkin böyle bir ḳalb-i żiyā gelmek
Ḫayāl-i dīdesi dāʾim anıñ nūr-ı Cemālullah

ḫayāl-i dikḳati:

1. **ḫayāl-i dikḳati:***-i*
   Gazel 231
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Kılı kırk yarıyorum hayali ile (zannı ile).

Nefy ü iṣbāt-ı Necefle baḥṣ edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu miyānında ḫayāl-i dikḳati

ḫayāl-i dilde:

1. **ḫayāl-i dilde:***-de*
   Gazel 21
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönlün hayali.

Vechiñ ḫayāl-i dilde şehā lemʿa-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i ḳaddiñde şekl-i tāc

ḫayāl-i dili:

1. **ḫayāl-i dili:***-i*
   Gazel 97
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül alan sevgilinin hayali.

Oḳur ḫayāl-i dili muḫtaṣar geçer aramaz
Binā-yı ʿāşıḳına ṣarf-ı ẕihn edip varamaz

ḫayāl-i ebr-i zülf:

1. **ḫayāl-i ebr-i zülf:**
   Gazel 96
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   (sevgilinin kara) saç bulutunun hayali, fikri.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

2. **ḫayāl-i ebr-i zülf:**
   Gazel 199
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   (sevgilinin kara) saç bulutunun hayali, fikri.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

ḫayāl-i ḥadde:

1. **ḫayāl-i ḥadde:***-den*
   Gazel 185
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Demir oluk hayali.

Ḫadeng-i ġamzesi sūrāḫ ederse ṣaḥn-ı dili
Ḫayāl-i ḥaddeden ol mū-miyān tel çekelim

ḫayāl-i ḫaddiñ:

1. **ḫayāl-i ḫaddiñ:***-iñ*
   Gazel 194
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Saç ve yanak hayali II sevgilinin saç ve yanağının hayali.

Diller ḫayāl-i ḫaddiñ ile mürtefiʿ olur
Mānend-i ḳaṣr-ı ʿadn-ı berīni olanlarıñ

ḫayāl-i ḥāl-i riḳābıñ:

1. **ḫayāl-i ḥāl-i riḳābıñ:** *-ıñ*
Gazel 164
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ata binme halini tutma.

Seyr-i Boġaza düşe n'ola çeşm-i ʿāşıḳān
Oldu ḫayāl-i ḥāl-i riḳābıñ Bebek seniñ

ḫayāl-i ḫaṭ:

1. **ḫayāl-i ḫaṭ:** *-ıñ, -da*
Gazel 175
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ayva tüylerinin hayali.

Fehm etmesin ḫayāl-i ḫaṭıñda meʾāl il
Zīrā olur meʿāni beyānında ḳāl u ḳīl

ḫayāl-i ḫaṭıñ:

1. **ḫayāl-i ḫaṭıñ:** *-ıñ*
Gazel 170
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ayva tüylerinin hayali.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Tefsīr eder o sūre-i Nemli naḳīl ḳıl

2. **ḫayāl-i ḫaṭıñ:** *-ıñ*
Gazel 207
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ayva tüylerinin hayali.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Verir rüsūm-ı ʿilmi ḫaber mübtedālara

ḫayāl-i laʿlini:

1. **ḫayāl-i laʿlini:** *-ini*
Gazel 120
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı dudağının hayali (sevgilinin).

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip sābit
O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç:

1. **ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç:**
Gazel 25
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kıvrım kıvrım yılanın hayali.

Hevā-yı āh ile olduḳça zülf-i ʿanber-bū
Perīşān eyler ʿaḳlım ol ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

ḫayāl-i mū-miyānı:

1. **ḫayāl-i mū-miyānı:** *-ı*
Gazel 153
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ince belinin hayali.

Sebtine tercīʿ eder laʿliñ
Necefle seyr eden
Ol ḫayāl-i mū-miyānı
ʿāşıḳān-ı mū-şikāf

ḫayāl-i ruḫuñ:

1. **ḫayāl-i ruḫuñ:** *-uñ*
Gazel 187
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağının hayali.

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem olsun hem olmasın

ḫayāl-i ṭalʿat:

1. **ḫayāl-i ṭalʿat:**
Gazel 96
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüzünün hayali.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

ḫayāl-i ṭalʿatiñ:

1. **ḫayāl-i ṭalʿatiñ:** *-iñ*
Gazel 138
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Parlak yüzün hayali.

Ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ olsa ʿaceb mi ʿāşıḳān
Beyt-i dillerde ḫayāl-i ṭalʿatiñ nūr-ı şuʿāʿ

ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ:

1. **ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ:** *-iñ*
Gazel 90
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönül çocuğunun hayali.

Ḳılsa n'ola kitāb-ı cemālin müṭālaʿa
Ḫaṭṭı ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ aḫterīsidir

ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı:

1. **ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı:** *-ı*
Gazel 83
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) bakış kılıcının hayali.

Ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı ol āfetiñ Fennī
Ḫarāb edip cigerim pāre pāre ḳalmışdır

ḫayāl-i vechiñe:

1. **ḫayāl-i vechiñe:** *-iñ, -e*
Gazel 153
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yüzün hayali.

Nice ʿāzim olmasın diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir zeneḫdānıñ şehā ḫaddiñ meṭāf

ḫayāl-i zülfüñ:

1. **ḫayāl-i zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 173
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin zülüflerinin hayali.

Dāġ-ı dillerde ḫayāl-i zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte sünbül

2. **ḫayāl-i zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 243
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) saçının hayali.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

ḫayāliñ mi:

1. **ḫayāliñ mi:** *-iñ, -mi, -*
Gazel 234
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hayal.

Parıl parıl ṭutuşup şemʿveş derūnumda
Ṣanem ṣanem cevelān eyleyen ḫayāliñ mi

ḥayāt:

1. **ḥayātında:** *-ı, -n, -da*
   Kıt'a 8
   Mısra: **14**
   Dirilik, sağlık.

Mürūr ile velī olmasına ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

ḥaydercesine:

1. **ḥaydercesine:**
   Gazel 225
   Mısra: **2**
   Hz. Ali gibi.

Ẕü'l-feḳār eyleriz ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i dile Ḥaydercesine

ḥayf:

1. **ḥayf:**
   Gazel 28
   Mısra: **8**
   Eyvah!, Yazık!.

O perī dūd-ı firāḳın içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı maḥabbetde eder kesb-i ḳabīḥ

2. **ḥayfā:** *-a*
   Gazel 105
   Mısra: **7**
   Eyvah!, Yazık!.

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra
Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿ×sā çıḳar çıḳmaz

3. **ḥayf:**
   Gazel 149
   Mısra: **4**
   "Eyvah! Yazık!" anlamlarına gelen ünlem.

Zülf-i cānānı feşān edip o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek Süleymān der imiş şāneye üf

ḥayfā:

1. **ḥayfā:**
   Gazel 88
   Mısra: **7**
   Ne yazık ki!.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḥayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

2. **ḥayfā:**
   Gazel 129
   Mısra: **5**
   Ne yazık ki!.

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

3. **ḥayfā:**
   Gazel 120
   Mısra: **7**
   Eyvah, yazık, heyhat anlamlarında kullanılan bir söz. (GTS).

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i laʿline ol meh dadandırmış

4. **ḥayfā:**
   Gazel 128
   Mısra: **10**
   Yazık!, yazıklar olsun!.

Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

5. **ḥayfā:**
Gazel 195
Mısra: **9**
"eyvah, yazık" anlamlarında kullanılan acınma, üzülme sözü.

Degil s̲ābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

6. **ḥayfā:**
Kaside 1
Mısra: **136**
"eyvah, yazık" anlamlarında kullanılan acınma, üzülme sözü.

Nefs-i emmāre ṣoyup aldı libāsın cümle
Düzd-i bī-merḥamet etdi anı ḥayfā ʿuryān

7. **ḥayfā:**
Gazel 145
Mısra: **5**
"Eyvah, yazık!" anlamında ünlem.

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

8. **ḥayfā:**
Gazel 151
Mısra: **3**
"Eyvah, yazık!" anlamında ünlem.

Nāʾil olmadı göñül vaṣlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

9. **ḥayfā:**
Gazel 159
Mısra: **10**
"Eyvah, yazık!" anlamında ünlem.

Ḳılmadıḳ ifṭār o dem ḳand-i lebiñle bü'l-ʿaceb
Bekledik ḥayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik

10. **ḥayfā:**
Gazel 162
Mısra: **5**
"Eyvah, yazık!" anlamında ünlem.

Ṭutmuş yine gör sāʾid-i sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine bilekcek

ḥayfā ki:

1. **ḥayfā ki:**
Gazel 158
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yazık ki.

Ġarḳ olmada keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ
Duş oldu yem-i fürḳata ḥayfā ki rehā yoḳ

ḫaylī:

1. **ḫayli:**
Gazel 2
Mısra: **6**
Birçok, çok fazla.

Ṭabʿıma āb-ı ḥayāt[ı] mā-cerā ḳıldı baña
Ḫayli dem vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār olup

ḫayl-i zemān:

1. **ḫayl-i zemān:**
Gazel 226
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çok uzun zamandan beri.

Dāġ-ı berden bere-i vaṣlı aman ürkütme
Anı ḳoynuñda ṣaḳın ḫayl-i zemān ürkütme

ḫayli zemān:

1. **ḫayli zemān:**
Kaside 1
Mısra: **84**
Kelime Tipi: **-**
Çok uzun zamandan beri.

Raḳṣa çıḳdı zeyl-i raḫşān ile o şeb Zühre
Yürüdü ʿarż-ı hüner eyleyerek ḫayli zemān

ḫayme-i viṣālini:

1. **ḫayme-i viṣālini:***-ini*
Gazel 67
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma çadırı.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū
Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar

ḫayr duʿā al:

1. **ḫayr duʿā al:**
Gazel 161
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Hayır duası almak.

Fenniyā Neş'et Efendi'den alıp ḫayr duʿā
Eyledik noḳta naẓīreñde meʾāli küçücek

ḫayraboludan tekirṭağına revān oldu:

1. **ḫayraboludan tekirṭağına revān oldu:***-du*
Kıt'a 12
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Hayraboludan Tekirdağı'na gitmek.

ʿIrḳ-ı şerīfü'n-nebī ṣu gibi meyl eyleyip
Oldu Tekirṭağına Ḫayraboludan revān

ḫayrān eder:

1. **ḫayrān eder:***-er*
Gazel 230
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hayranlık duygusu uyandırmak, çok beğenilmek.

Hezārān dilleri ḥayrān eder bu maṭlaʿı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ mirʾāt-ı mażmūnu

ḫayrān ederdi:

1. **ḫayrān ederdi:***-erdi*
Gazel 61
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Çok beğenilmek, kendisine hayran bırakmak.

Ḥayrān ederdi görse İskenderi mehāsā
Āyīne-i felekden ruḫsārı kem degildir

ḫayrān ḳıldı:

1. **ḫayrān ḳıldı:***-dı*
Kaside 1
Mısra: **94**
Kelime Tipi: **-**
Kendinden geçirmek ve kendine hayran bırakmak.

Vaʿẓ edip kürsiye çıḳdı o gece şeyḫ-i rüsül
Ḳıldı mirʾāt-ı nikātına Mesīḥī ḥayrān

ḫayrān ol:

1. **ḫayrān ol:***-sa*
Gazel 171
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hayran olmak.

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da māniʿ degil

ḥayrān olur:

1. **ḥayrān olur:** *-ur*
   Gazel 201
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Hayran olmak.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

ḥayri efendiye:

1. **ḥayri efendiye:** *-y, -e*
   Gazel 186
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Hayrullah Hayrî Efendi (d. ?/? - ö. 1722-23/1135), divan şairi.

Fenniyā Ḥayri Efendiye ne mümkin tanẓīr
Dür niṣār etmede kenz-i fem-i esrārından

ḫayṭ:

1. **ḫayṭ:**
   Gazel 138
   Mısra: **5**
   Iplik.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫẕ eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

ḫayyāṭ:

1. **ḫayyāṭ:**
   Gazel 105
   Mısra: **9**
   Dikici, terzi.

Temāşā eyleyip kālā-yı gīsūsun dedi ḫayyāṭ
O ḳadd-i ʿarʿara bir cāme-i dībā çıḳar çıḳmaz

2. **ḫayyāṭ:**
   Gazel 129
   Mısra: **6**
   Dikici, terzi.

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ:

1. **ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ:** *-ıñ*
   Gazel 2
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşk terzisi.

Penbe-i dāġ-ı vücūdum bir ḳabā ḳıldı baña

ḫaẕ:

1. **ḫaẕ:**
   Gazel 135
   Mısra: **1**
   Hoşa gitme, zevk, hoşlanma.

Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḫaẕ
Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḫaẕ

2. **ḫaẕ:**
   Gazel 135
   Mısra: **2**
   Hoşa gitme, zevk, hoşlanma.

Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḫaẕ
Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḫaẕ

3. **ḫaẕ:**
   Gazel 135
   Mısra: **4**

Hoşa gitme, zevk, hoşlanma.

Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-ʿinebden eylemez bīgāne ḥaẓ

4. **ḥaẓ:**
Gazel 135
Mısra: **6**
Hoşa gitme, zevk, hoşlanma.

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẓ

5. **ḥaẓ:**
Gazel 135
Mısra: **8**
Hoşa gitme, zevk, hoşlanma.

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḥteriḳ olduḳça eyler şemʿden pervāne ḥaẓ

6. **ḥaẓ:**
Gazel 135
Mısra: **10**
Hoşa gitme, zevk, hoşlanma.

Ḳand-i naẓmım seyr edip āyīne-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭabʿ-ı ṭūṭi-i yārāna ḥaẓ

ḫazān:

1. **ḫazān:**
Gazel 119
Mısra: **2**
Güz, sonbahar.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

ḫazāna erdi:

1. **ḫazāna erdi:***-di*
Gazel 187
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sonbahara ulaşmak // Gönülde isteklerin gerçekleşmemesi.

Erdi ḫazāna gülşen-i
ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle
hem olsun hem olmasın

ḫaẕef-pāre:

1. **ḫaẕef-pāreyi:***-yi*
Gazel 125
Mısra: **10**
Çanak parçası, çömlek kırığı.

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

ḫaẕer et:

1. **ḫaẕer et:**
Gazel 121
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sakınmak, çekinmek.

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe
Fennī ḫaẕer et eyleme zīnhār tabaṣbuṣ

ḫaẕer eyle:

1. **ḫaẕer eyle:**
Gazel 195
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sakınmak, kaçınmak.

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḫaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf

etmek ol ṭıfl-ı tüfengīden

ḫazer ḳıl:

1. **ḫaẕer ḳıl:**
   Gazel 195
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Sakınmak, çekinmek.

Gelir ḫançer be-kef āteş miṣāli ṭalʿat-ı pür-ḥāl
Ḥaẕer ḳıl mest-i şeydā nev-çerī-i şūḫ-ı bengīden

2. **ḫaẕer ḳıl:**
   Murabba 3
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Sakınmak, çekinmek.

Cenge ṭurmuş ġamzesi ṣan kāfir-i āteş-feşān
ḳıl ḫaẕer sen ḳarşılıḳ ṭurma amān

ḫāẕıḳ:

1. **ḫāẕıḳ:**
   Gazel 12
   Mısra: **7**
   İşinin ehli.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe merhem-i dühün belesān et

2. **ḫāẕıḳā:** *-ā*
   Gazel 66
   Mısra: **2**
   Hâzık (a.s.c. huzzâk) hazakatli, işinin ehli, usta, eli uz. [dilimizde, en çok doktorlar kullanılır.].

Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır
Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

3. **ḫāẕıḳa:** *-ā*
   Gazel 121
   Mısra: **4**
   Hâzık (a.s.c. huzzâk) hazakatli, işinin ehli, usta, eli uz. [dilimizde, en çok doktorlar kullanılır.].

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḫāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

4. **ḫāẕıḳ:**
   Gazel 23
   Mısra: **3**
   (Ar. ḫaẕāḳat "mâhir olmak"tan ḫaẕiḳ) Usta, mahâretli, işinin ehli. [Bilhassa hekimler için kullanılır].

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i düşnāmıñ ṣun ey ḫāẕıḳ
Aña āb-ı viṣāliñle şifā ver şerbet-i emlec

5. **ḫāẕıḳ:**
   Gazel 31
   Mısra: **3**
   (Ar. ḫaẕāḳat "mâhir olmak"tan ḫaẕiḳ) Usta, mahâretli, işinin ehli. [Bilhassa hekimler için kullanılır].

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḫāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

6. **ḫāẕıḳ:**
   Gazel 92
   Mısra: **4**
   (Ar. ḫaẕāḳat "mâhir olmak"tan ḫaẕiḳ) Usta, mahâretli, işinin ehli.

[Bilhassa hekimler için kullanılır].

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

7. **ḥāẕıḳdır:** *-dır*
Gazel 56
Mısra: **8**
Usta, mahir, işinin ehli.

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder derd-i derūnum ṭabʿı ḥāẕıḳdır

ḥāẕıḳā:

1. **ḥāẕıḳā:**
Gazel 163
Mısra: **9**
Ey tabip. II Ey sevgili.

Şerbet-i tebḫāle-i laʿl-i lebiñ ṣun ḥāẕıḳā
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye buhrān u buñdur perçemiñ

ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil:

1. **ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil:**
Gazel 111
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Âkil kimselerin ustası.

Āb-ı laʿliñle edip būse-i laʿliñ terkīb
Ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil dil-i bīmārıña dermān heves

ḥāẕıḳ-ı cān:

1. **ḥāẕıḳ-ı cān:**
Gazel 97
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Can ustası (doktor).

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān
Ṣunar āyā rec-i düşnāmını yerer yeremez

2. **ḥāẕıḳ-ı cān:**
Gazel 178
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Can ustası (doktor).

Dil-i bīmāra şifā ṣun lebiñ ey ḥāẕıḳ-ı cān
Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ anı muġlāb içelim

3. **ḥāẕıḳ-ı cān:**
Gazel 189
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Can ustası (doktor).

Nār-ı hecr-i yār ile bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

4. **ḥāẕıḳ-ı cān:**
Gazel 189
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Can ustası (doktor).

Fenniyā sırrın güşād edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

5. **ḥāẕıḳ-ı cān:**
Gazel 215
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Can ustası (doktor).

Dil-ḫasteniñ ol ḥāẕıḳ-ı cān nabżına baḳmaz
Tefhīm eder ālāmını bīmārı görünce

6. **ḥāẕıḳ-ı cān:**
Kaside 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Can ustası (doktor).

Ḥāẕıḳ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem ḳıldı seni kevne şehenşāh-ı cedīd

ḥāẕıḳ-ı cān-pervere:

1. **ḥāẕıḳ-ı cān-pervere:**
Gazel 68
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Canı ferahlatan, ruha hoş gelen usta.

Yāre ʿarż etse n'ola derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil
Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere bīmār kendin gösterir

ḥāẕıḳ-ı misl-i loḳmān:

1. **ḥāẕıḳ-ı misl-i loḳmān:**
Kaside 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Lokman gibi doktor.

Kāşif-i rāz-ı derūn dāfiʿ-i sevdā-yı cünūn
Merd-i kaḥḥāl-ı ʿuyūn ḥāẕıḳ-ı misl-i Loḳmān

ḥāẕıḳ-ı perver:

1. **ḥāẕıḳ-ı perver:**
Gazel 202
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Usta tabip.

Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḥāẕıḳ-ı perver
Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḳa

ḥazīn ḥazīn:

1. **ḥazīn ḥazīn:**
Gazel 234
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Hazin hazin hazin, gamlı gamlı, kederli bir biçimde, yanık yanık ADİL.

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi

ḥażret:

1. **ḥażretiñ:** *-iñ*
Kaside 1
Mısra: **58**
Adı söylenmeyen bir kimseden söz edilirken kullanılan bir söz; saygı ifadesi.

Ümmühānīye gidip bir gece ol devletle
Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

ḥażret-i allah:

1. **ḥażret-i allah:**
Gazel 14
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yüce ALLAH.

Şāhīn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im
Murġ-ı dilimiz ḥażret-i Allaha emānet

ḥażret-i ʿīsāya mı:

1. **ḥażret-i ʿīsāya mı:** *-ya, -mı*
Gazel 184
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hazret-i İsa.

Yıḳdıñ dil-i vīrānemi ey muġ-beçe senden
Şekvāya ʿaceb ḥażret-i ʿīsāya mı gitsem

ḥażret-i rāmiz efendi kim:

1. **ḥażret-i rāmiz efendi kim:**

Kıt'a 9

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Ramiz efendi hazretleri.

Nedīm-i ehl-i ʿirfān ḥażret-i Rāmiz Efendi kim
Müşārün bi'l-benān emsāli içre sālik-i āgāh

ḥażret-i seyyid rıżā:

1. **ḥażret-i seyyid rıżā:**

Kıt'a 7

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Hz. Seyyit Rıza.

Ḥażret-i Seyyid Rıżā bende-i şeyḫ-i ʿaṭā
Sālik-i rāh-ı Ḫudā ehl-i dil-i müncelī

heb:

1. **heb:**

Gazel 13

Mısra: **6**

Bütün, tüm, hepsi.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

2. **heb:**

Gazel 186

Mısra: **12**

Bütün, tüm, hepsi.

ʿAḳreb-i sāʿat devvāre çerḫ-i kec-rev
Heb muḫālif yürür ʿuşşāḳa o pergārından

3. **heb:**

Gazel 194

Mısra: **9**

Bütün, tüm, hepsi.

Heb vāsıṭayla nāʾil-i vaṣl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya yaḳīnı olanlarıñ

4. **heb:**

Gazel 231

Mısra: **6**

Bütün, tüm, hepsi.

Rüʾyet-i nūr-ı cemāl-i pākine üftādedir
Yaḳdı heb dünyā vü māfīhāyı nār-ı ḥasreti

5. **heb:**

Gazel 155

Mısra: **9**

Bütün, tüm, hepsi, tamamen.

Heb tār u mār oldu dilā ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı cihānıñ medārı yoḳ

hecr:

1. **hecriñle:** *-in, -le*

Gazel 189

Mısra: **5**

Ayrılık.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

2. **hecriñle:** *-in, -le*

Murabba 1

Mısra: **6**

Ayrılık.

Baḫş edip vaṣlıñı ben ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi hecriñle sezā mı ṣoldur

3. **hecr:**

Gazel 66

Mısra: **2**

Ayrılık, hicran.

Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır
Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

hecr-i būse-i laʿli mül:

1. **hecr-i būse-i laʿli mül:**
Gazel 245
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin lal gibi dudağını öpmenin ayrılığı şarabı.

ʿIyşa vārıdır mey-āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru hecr-i būse-i laʿli mülü

hecr-i yār:

1. **hecr-i yār:**
Gazel 119
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ayrılığı, sevgiliden ayrı kalma.

N'ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş

hedef:

1. **hedef:**
Gazel 150
Mısra: **10**
Hedef, nişangah.

Tīr-i nigāh-ı Zīvere şāyeste Fenniyā
Oldu naẓīre-i süḫanım bī-şefef hedef

hedefāsā:

1. **hedefāsā:**
Gazel 23
Mısra: **2**
Hedef gibi - Aşığın, sevgilinin ok gibi kirpiklerine kendisini hedef etmesi-.

Çekince üstüme tīġ-ı nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḫ sūrāḫ eyledi ol mec

2. **hedefāsā:**
Gazel 49
Mısra: **3**
Hedef gibi.

Hedefāsā nice sūrāḫ olmasın sīnem
O tīġ-ı ġamze-i mestāneye tīr-i każā derler

hedef-i kef-gīrveş:

1. **hedef-i kef-gīrveş:**
Gazel 118
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kevgir gibi hedef.

Baḳışıñla sīneme müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sūrāḫ sūrāḫ hedef-i kef-gīrveş

hedef-misli:

1. **hedef-miṣli:**
Gazel 92
Mısra: **10**
Hedef gibi.

Ḳaçınma Fenniyā tīr-i nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-miṣli siper ḳıl sīneñi cānıñ yaḳar yaḳmaz

hediyye:

1. **hediyye:**
Gazel 227
Mısra: **10**
Armağan.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

hedm oldu:

1. **hedm oldu:**-*du*
Gazel 194
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yıkılma, tahrip edilme.

Hedm oldu ṭūp-ı ḳulḳul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde ḥışn-ı ḥaşīni olanlarıñ

hedm olmaz idi:

1. **hedm olmaz idi:**-*maz, -idi, -*
Gazel 208
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yıkılma, tahrip edilme.

ʿĀlemde esāsı gibi şol ḥışn-ı ḥaşīniñ
Hedm olmaz idi tevbede zāhid temel olsa

ḥekīmāne:

1. **ḥekīmāne:**
Gazel 130
Mısra: **2**
Tabib olarak; tabibe yakışır surette.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

helāk:

1. **helāke:**-*e*
Gazel 166
Mısra: **5**
Öldürme.

Helāke ḳaṣd ise yā ḳaşlarıñ edip pür-çīn
Ḫadeng-i ġamzeleriñ zaḫm-ı sīne-çākime çek

helāk ed:

1. **helāk ed:**
Gazel 107
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ölmek; ölme, mahv ve ma'dûm olma.

Ġammı helāk ederse bizi çeşm-i aʿveri
Nergis biter ḳubūrumuz üzre giyāhımız

2. **helāk ed:**-*ip*
Gazel 183
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yok etmek, öldürmek.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

helāk et:

1. **helāk et:**-*mek, -de*
Gazel 163
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mahvetmek,öldürmek.

Ol helāk etmekde Gök Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā ceyş-i Ḥalebdir perçemiñ

2. **helāk et:**
Gazel 128
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Aşırı derecede yormak, bitkin duruma getirmek.

Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

3. **helāk et:**-*se*
Gazel 197

Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ölme, helak, yok olma.

ʿUşşāḳ-ı hezārānı helāk etse ʿaceb mi
Yek-naẓrada ṣad kes ḳapar ol nā-dīde-i cādū

helāk etse:

1. **helāk etse:***-se*
Gazel 217
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ölme, helak, yok olma.

Helāk etse ʿaceb mi
Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

2. **helāk etse:***-se*
Gazel 218
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ölme, helak, yok olma.

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

3. **helāk etse:***-se*
Gazel 146
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Mahvetmek, perişan etmek, öldürmek.

Sürme-i çeşmi helāk etse n'ola ʿuşşāḳı
Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

helāk eylemek:

1. **helāk eylemek:***-mek*
Gazel 123
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mahvetmek, perişan etmek.

ʿUşşāḳı helāk eylemek ʿālemde nühüfte
Tīġ-ı nigehi dīde-i mestāneye maḥṣūṣ

helāk olur:

1. **helāk olur:***-ur*
Gazel 203
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Mahvolmak, perişan hale gelmek; ölmek.

Bī-iştibāh helāk olur elbette mār-nefes
Tiryāḳ-ı vird-i mürşid ile engerekse de

helāke:

1. **helāke:**
Gazel 93
Mısra: **3**
Mahvolma, öldürme.

Helāke bāʿis olursa begim ḫadeng-i müjeñ
Sebāt-ı daʿviye çeşmiñ iki güvāh ederiz

2. **helāke:**
Gazel 116
Mısra: **5**
Mahvolma, öldürme.

Helāke ḳaṣd edince ġamze-i cellād-ı ḫūn-rīziñ
Şehīd-i tīġ-ı ʿışḳıñ gerden-i teslīm göstermiş

helāk-i cāna:

1. **helāk-i cāna:***-a*
Gazel 233
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**

Canın yok olması; Ölüm.

Tīġ-ı müjgānı helāk-i cāna bā-ḥükm-i ḳażā
Ḥüsn-i ḫaṭṭı ṣūret-i daʿvāya ibrā ḥücceti

ḥelāl olsun:

1. **ḥelāl olsun:**
Gazel 11
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yapılmasında veya kullanılmasında dinen sakınca bulunmamak, uygun ve yerinde olmak.

Şehā sen būse ver kim cāme-ḫvāb içre baña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

hele:

1. **hele:**
Gazel 195
Mısra: **2**
Özellikle, mademki.

Ṣaḳın esb-i viṣāliñ yekke-tāz-ı merd-i zengīden
Hele pek iḥtirāz eyle begim ḍarb-ı üzengīden

2. **hele:**
Gazel 89
Mısra: **3**
Hele, ayrıca, özellikle.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ keşkülde yārıdır

3. **hele:**
Gazel 19
Mısra: **4**
Bilhassa, özellikle.

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ
Meẕmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿenneṣ

4. **hele:**
Gazel 123
Mısra: **7**
Artık (TULUM, 839).

Bulmaz hele maḫmūr şifā vü işfāda
Dil-ḫasteye ṣıḥḥat der-i mey-ḫāneye maḫṣūṣ

5. **hele:**
Gazel 141
Mısra: **9**
"Biraz bekle, dur bakalım!" anlamında cümlelerin başına getirilen bir kelime.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

ḥelvā:

1. **ḥelvāya:** *-y, -a*
Gazel 212
Mısra: **2**
Helva.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile ḥelvāya ḳarışma

hem:

1. **hem:**
Gazel 76
Mısra: **7**
Ayrıca, ilave olarak.

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

2. **hem:**

Gazel 227

Mısra: **8**

Ayrıca, ilave olarak.

Buyursun meclise zāhid riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

3. **hem:**

Gazel 187

Mısra: **1**

Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Maḥṣūl lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

4. **hem:**

Gazel 187

Mısra: **1**

Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Maḥṣūl lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

5. **hem:**

Gazel 187

Mısra: **2**

Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Maḥṣūl lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

6. **hem:**

Gazel 187

Mısra: **2**

Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Maḥṣūl lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

7. **hem:**

Gazel 187

Mısra: **4**

Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

8. **hem:**

Gazel 187

Mısra: **4**

Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya

karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

9. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **6**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Erdi ḫazāna gülşen-i ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

10. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **6**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Erdi ḫazāna gülşen-i ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

11. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **8**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem olsun hem olmasın

12. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **8**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem olsun hem olmasın

13. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **10**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

14. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **10**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

15. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **12**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle hem olsun hem olmasın

16. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **12**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle hem olsun hem olmasın

17. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **14**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Yazdım naẓīre naẓmım Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr için ḥavāle hem olsun hem olmasın

18. **hem:**
Gazel 187
Mısra: **14**
Hem ... hem ... biçiminde tekrarlanarak görevdeş sözleri, cümleleri eşitlik, pekiştirme, birlikte olma veya karşıtlık anlamlarıyla bağlayan bir söz.

Yazdım naẓīre naẓmım Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr için ḥavāle hem olsun hem olmasın

19. **hem:**
Gazel 67
Mısra: **1**
Üstelik, bir de.

Neccār-ı şūḫ-ı dār-ı dili hem yapar yıḳar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i ʿālem yapar yıḳar

20. **hem:**
Gazel 67
Mısra: **4**
Üstelik, bir de.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū
Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar

21. **hem:**
Gazel 157
Mısra: **2**
Üstelik, bir de.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

22. **hem:**
Gazel 219
Mısra: **5**
Aynı.

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar

zāhid
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

23. **hem:**
Kıt'a 1
Mısra: **2**
"Aynı zamanda" anlamında bağlaç.

Gel ey bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

24. **hem:**
Kıt'a 13
Mısra: **12**
"Aynı zamanda" anlamında kullanılan bağlaç.

ʿAceb mi olsalar engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāşā eyleyenler naḳşını bay u gedā hem şāh

hemān:

1. **hemān:**
Gazel 126
Mısra: **7**
Ancak, sadece, yalnızca.

Bir gün görürseñiz o hemān ser-nigūn olur
Ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muʿallā-yı bī-ḥażīż

2. **hemān:**
Gazel 79
Mısra: **2**
Çabucak.

Ol kūdek-i mihr-i cihān-ārā küçücekdir
Gehvāre-i çeşmimde hemān ʿayn-ı Bebekdir

3. **hemān:**
Kaside 1
Mısra: **54**
Çabucak.

Bu maḳāma gelicek güftemiz oldu beste
Girelim ġayra nühüfte bir uṣūl ile hemān

4. **hemān:**
Gazel 48
Mısra: **9**
Ancak, sadece, yalnız; fakat, illa.

Gelmez ḥaṭ-ı niẓāmına şol beldeniñ hemān
Beyne'l-ehāli cümlede ki ittiḥād olur

5. **hemān:**
Murabba 3
Mısra: **19**
Daima, sadece.

Ẓanneder seyr eyleyen taḳlīb eder çeşmin hemān
Ol tüfengin eyleyip peyveste çaḳmaġ oynadır

6. **hemān:**
Gazel 83
Mısra: **8**
Birden.

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde ʿayāra ḳalmışdır

7. **hemān:**
Gazel 176
Mısra: **12**
Birden.

Derūnundan çıḳarmaḳ ḳaṣd ederse bendesin ol meh
Kirāyı ṣāḥib-i beyte hemān tezyīd edip çıḳmam

8. **hemān:**
Gazel 1
Mısra: **7**
Ancak, sadece, yalnız.

Beş vaḳti ḳılmasın yeter ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ altında būriyā

9. **hemān:**
Gazel 23
Mısra: **6**
Ancak, sadece, yalnız.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

10. **hemān:**
Gazel 51
Mısra: **3**
Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden.

Āvīze olmada dil-i sevdā-zede hemān
Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü özge resen bilir

11. **hemān:**
Gazel 66
Mısra: **7**
Ancak, yalnızca; daima, her zaman; çabucak, derhâl.

Dem-i vaṣlında hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳāʿide evvel deme gerdān ṣıḳılır

12. **hemān:**
Gazel 154
Mısra: **9**
Çabucak; daima.

Ḫvāhişle hemān uçḳur-ı şevḳ-āvere düşme
Ṣun destiñi bir kere uṣūliyle ḳāṣaḳṣak

13. **hemān:**
Kıt'a 12
Mısra: **24**
Birden.

Bayraḳ açıp reh-nümā çār-āġā-yı ʿalem
Kimi süvār-ı feres kimi piyāde hemān

14. **hemān:**
Gazel 226
Mısra: **4**
Derhal, hemen, çarçabuk, o anda.

Dām-ı bezm-i meye yoḳ meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ḥırāmānı hemān ürkütme

15. **hemān:**
Kaside 1
Mısra: **120**
Aksine, ancak anlamlarında zarf.

Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey
Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

heme:

1. **heme:**
Gazel 111
Mısra: **7**
Bütün, hep, cümle.

Ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-berle heme āvīze
Zāhidān elde eder sübḥa-i mercāna heves

hemīşe:

1. **hemīşe:**
Gazel 56
Mısra: **10**

Her zaman, hep, devamlı.

Naẓar ḳıl ḥalḳa ḥalḳa
cān-güdāz-ı sīne-i Fennī
Efendim sūz-ı ʿışḳıñla hemīşe baġrı yanıḳdır

2. **hemīşe:**
Gazel 219
Mısra: **7**
Her zaman, daima.

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

3. **hemīşe:**
Gazel 62
Mısra: **4**
Daima, her vakit, her zaman.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

4. **hemīşe:**
Gazel 96
Mısra: **7**
Daima, her vakit, her zaman.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

5. **hemīşe:**
Gazel 121
Mısra: **9**
Daima, her vakit, her zaman.

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe
Fennī ḥaẕer et eyleme zīnhār tabaṣbuṣ

6. **hemīşe:**
Gazel 193
Mısra: **6**
Daima / sürekli.

Ḥadīd-i ālet-i neẕẕāre-i dü-çeşm-i ʿāşıḳla
Hemīşe ʿarṣa-i zīr-kürūm-ı vaṣlı bellensin

hemīşe:

1. **hemīşe:**
Gazel 185
Mısra: **7**
Daima.

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı hemīşe ṣarf ederek
Binā-yı vaʿd-i viṣāle begim temel çekelim

2. **hemīşe:**
Gazel 194
Mısra: **12**
Daima.

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu) anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe muʿīni olanlarıñ

3. **hemīşe:**
Kıt'a 2
Mısra: **22**
Daima.

Ḥıfẓ eyleyip ḫaṭādan o sulṭān-ı pāki Ḥaḳ
Ḳılsın hemīşe ṭalʿatı nūr-ı ṣubḥgāh

hem-meclis:

1. **hem-meclis:**
Gazel 101
Mısra: **3**
Sohbet arkadaşı.

Hem-meclis olursa n'ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i bī-ḫār bulunmaz

2. **hem-meclis:**
Gazel 120
Mısra: **9**
Sohbet arkadaşı.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

hem-sāye:

1. **hem-sāye:**
Kıt'a 1
Mısra: **16**
Far. Komşu.

Ḫıdiv-i maʿdelet-perver seciʿ-i tevʾem-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i cihān-tāb ile hem-sāye

hem-ser-i maḳṭūʿ:

1. **hem-ser-i maḳṭūʿ:**
Gazel 140
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kesilmiş arkadaş.

Ḳaddi dü-şikāf olsa n'ola hem-ser-i maḳṭūʿ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaʿ

hemvāre:

1. **hemvāre:**
Gazel 31
Mısra: **9**
Daima, devamlı.

Reh-i mesdūde sengāsā olup pā-māl hemvāre
Güẕergāh-ı ḫarāb-ābāda cisr-i muḳteżādır yaḫ

hem-zebān-ı ṣāʾib ü ʿörfī:

1. **hem-zebān-ı ṣāʾib ü ʿörfī:**
Kıt'a 9
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Saip ve Örfi ile aynı dili konuşan, dost.

Süḫān-dān-ı belāġat hem-zebān-ı Ṣāʾib ü ʿÖrfī
Sebaḳ-āmūz-ı sübyān ü müfaḫḫim-i fāʾiḳü'l-eşbāh

hep:

1. **hep:**
Gazel 122
Mısra: **6**
Tamamen, hep.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

2. **hep:**
Gazel 58
Mısra: **5**
Sürekli olarak, her zaman, daima.

Mışr-ı dilde Nīl-i ʿışḳın hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

3. **hep:**
Gazel 85
Mısra: **4**
Sürekli olarak, her zaman, daima.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ʿarżda cūybār olduḳça hep kīmyā biter

4. **hep:**
Gazel 70
Mısra: **10**
Bütün, tamamen.

Fenniyā nükte-i eşʿārını Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep ṣūret-i maʿnāya çeker

her:

1. her:
Gazel 43
Mısra: 5
Tüm.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

2. her:
Gazel 66
Mısra: 4
Tüm.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh
Düşmüş ol mengene-i dillere her ān ṣıḳılır

3. her:
Gazel 81
Mısra: 4
Her.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

4. her:
Gazel 242
Mısra: 5
Her.

Her neye ḳılsam naẓar ruḫsārın ʿarż eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi taṣvīr eyledi

5. her:
Gazel 26
Mısra: 7
Hep, bütün.

Etdirir her mey-keş-i ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū
Ṣu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır ḳadeḥ

6. her:
Gazel 180
Mısra: 8
Hep, bütün.

Zāhidā bint-i rezin bikrin edip ḫūn-ālūd
Ḫaclegāh-ı der-i mey-ḫānede her dem merdem

7. her:
Gazel 227
Mısra: 2
Hep, bütün.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

8. her:
Gazel 12
Mısra: 3
Her, her bir.

Teşrīf edicek ḫāneñe her maḳdem-i pākin
Ḫāk-i rehini çeşmiñe ḳuḥl-ı Ṣıfahān et

9. her:
Gazel 15
Mısra: 4
Her, her bir.

Vaṣlıñla şināverlik edip gāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña her ḳanda mürüvvet

10. her:
Gazel 16
Mısra: 2
Her, her bir.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṣ

Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṯ

11. **her:**
Gazel 42
Mısra: **6**
Her, her bir.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Ṣunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

12. **her:**
Gazel 42
Mısra: **10**
Her, her bir.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāẕ

13. **her:**
Gazel 57
Mısra: **1**
Her, her bir.

Nārın ṣafā-yı ṣuʿlesi her geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ḳahve-i pey-der-peyindedir

14. **her:**
Gazel 69
Mısra: **12**
Her, her bir.

Taḥrīr içün naẓīre-i manẓūm-ı Pertevi
Fennī devāt-ı şiʿrini her ān açar ḳapar

15. **her:**
Gazel 75
Mısra: **1**
Her, her bir.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

16. **her:**
Gazel 121
Mısra: **6**
Her, her bir.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

17. **her:**
Gazel 137
Mısra: **6**
Her, her bir.

İmʿān ile eşyāya naẓar eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı nevāt dānede maḥfūẓ

18. **her:**
Gazel 234
Mısra: **7**
Her, her bir.

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sīnem üzre her dāġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-nāme-i viṣāliñ mi

19. **her:**
Gazel 68
Mısra: **1**
Hangi.

Her ḳaçan ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār kendin gösterir
Ṣafvet-i āyīneden esrār kendin gösterir

20. **her:**
Gazel 88
Mısra: **4**
Hangi.

Yüz bulup başdan eder ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

21. **her:**

Gazel 121

Mısra: **6**

(□□) sıf. (Fars. her) Bütün, hep, tamamen.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

her ān:

1. **her ān:**

Kaside 1

Mısra: **152**

Kelime Tipi: **-**

Her an.

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

her çi bād-ābād:

1. **her çi bād-ābād:**

Gazel 37

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Her ne olursa olsun. İster istemez.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra her çi bād-ābād

2. **her çi bād-ābād:**

Gazel 37

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Her ne olursa olsun. İster istemez.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra her çi bād-ābād

3. **her çi bād-ābād:**

Gazel 37

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Her ne olursa olsun. İster istemez.

Eşer yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

4. **her çi bād-ābād:**

Gazel 37

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Her ne olursa olsun. İster istemez.

Bebekden aḫz edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥişāra her çi bād-ābād

5. **her çi bād-ābād:**

Gazel 37

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Her ne olursa olsun. İster istemez.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

6. **her çi bād-ābād:**

Gazel 37

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Her ne olursa olsun. İster istemez.

Söyünmez sūziş-i ʿışḳım dem-ā-dem bād-ı āhımla
Dil-i vīrānemi verdim şerāra her çi bād-ābād

her ḥāli:

1. **her ḥāli:**

Kıt'a 4

Mısra: **22**

Kelime Tipi: **-**

Her durum. II Bütün tavır ve hareketler, yaşantı.

Naẓardan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfin tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun Allaha ʿaẓīmü'ş-şāna her ḥāli

her ḳaçan:

1. **her ḳaçan:**
Murabba 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Her ne zaman.

Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

her ḳademde:

1. **her ḳademde:**
Kaside 1
Mısra: **108**
Kelime Tipi: **-**
Her adımda.

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol şehe ednā mennī
Her ḳademde geçer idi niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

her ne deñli:

1. **her ne deñli:**
Kıt'a 4
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Her ne kadar.

Sezādır her ne deñli medḥ edersem bāġ-ı ʿālemde
Gül-ʿaraḳü'l-beniyye ḳāmet-i bālāsıdır vālī

herkesi:

1. **herkesi:**
Gazel 19
Mısra: **2**
Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

Ḥamd ola ki yoḳ bende o sevdā-yı müʿennes
Mecnūn edemez herkesi leylā-yı müʿennes

hevā:

1. **hevāya:** *-ya*
Gazel 25
Mısra: **6**
Hava ll gökyüzü.

Naẓar ḳıl micmer-i ḥüsnünde gūyā zülfü ol şūḫuñ
Ṣuʿūd eyler hevāya dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç

2. **hevādadır:** *-da, -dır*
Gazel 243
Mısra: **1**
Hava ll gökyüzü.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

3. **hevā:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Hava boşluğu, hava.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

4. **hevā:**
Gazel 49
Mısra: **6**
Hava II istek, arzu, heves, meyil II aşk, sevgi, tutkunluk.

Seḥāb-ı zülfüñe murġ-ı hümāveş per açan ʿışḳa
Feżā-yı evc-i dilde ṭā'ir-i sürūr hevā derler

5. **hevāsı:**
Kıt'a 13
Mısra: **16**
Atmosferdeki gaz tabakasının belli bir yerde canlılar üzerindeki etkisine göre olan niteliği.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

hevādan nem ḳapar:

1. **hevādan nem ḳapar:**-*ar*
Gazel 82
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Havadan nem kapmak; en küçük bir şeyden alınmak, çok alıngan olmak.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

hevāyī:

1. **hevāyī:**
Gazel 129
Mısra: **3**
Aşk arzusu ile dolu olan.

Hevāyī perçemiñi rūzgār-ı çīn-i zülfüñü Dimāġ-ı cānı müşk-ālūd eder şebbūların ifrāṭ

hevā-yı āh:

1. **hevā-yı āh:**
Gazel 25
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ah hevesi, arzusu.

Hevā-yı āh ile olduḳça zülf-i ʿanber-bū
Perīşān eyler ʿaḳlım ol ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

2. **hevā-yı āh:**
Gazel 53
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ah hevesi, arzusu.

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

3. **hevā-yı āh:**
Gazel 58
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Âh rüzgarı.

Fikr-i ḫoy-ı ʿārıżıñla çeşm-i dilden ṣu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar

hevā-yı āh ile ḫoş-bū:

1. **hevā-yı āh ile ḫoş-bū:**
Gazel 58
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ah sesi ile güzel koku.

Fikr-i ḫoy-ı ʿārıżıñla çeşm-i dilden ṣu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar

hevā-yı āhla:

1. **hevā-yı āhla:***-la*
Gazel 220
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Âh rüzgarı.

Hevā-yı āhla ḳıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb
Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ aḫker isterse

hevāyī fişekse:

1. **hevāyī fişekse:** *-se*
   Gazel 203
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Havai fişek.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġan-ı vuṣlatı
Zībendedir ne deñlü hevāyī fişekse de

hevā-yı perçemiñle:

1. **hevā-yı perçemiñle:** *-iñ, -le*
   Gazel 205
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Perçemin havası.

Hümāāsā n'ola cevlān ederse evc-i ḥüsnüñde
Hevā-yı perçemiñle murġ-ı diller oldu āvāre

hevā-yı şeyṭān:

1. **hevā-yı şeyṭān:**
   Kaside 1
   Mısra: **134**
   Kelime Tipi: **-**
   Şeytanın arzusu.

Küşt-gīr-i heves fiʿl-i menāhīlerle
Eyledi nefsini maġlūb hevā-yı şeyṭān

hevāyī-meşreb:

1. **hevāyī-meşreb:**
   Gazel 119
   Mısra: **13**
   Nefsine düşkün olan II arzularının peşinden giden.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

heves:

1. **heves:**
   Gazel 111
   Mısra: **2**
   Arzu, istek.

Būsedir ḳaṣdı eden ʿārıż-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḫsārıña pervāne-i dil yā ne heves

2. **heves:**
   Gazel 111
   Mısra: **6**
   Arzu, istek.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

3. **heves:**
   Gazel 111
   Mısra: **8**
   Arzu, istek.

Ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-berle heme āvīze
Zāhidān elde eder sübḥa-i mercāna heves

4. **heves:**
   Gazel 111
   Mısra: **10**
   Arzu, istek.

Āb-ı laʿliñle edip būse-i laʿliñ terkīb
Ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil dil-i bīmāriña dermān heves

5. **heves:**
   Gazel 111
   Mısra: **14**
   Arzu, istek.

Māt eder ādemi şatranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Fenniyā ḳılma fem-i Zīver-i ferzāne heves

6. **hevesden:***-den*
Gazel 22
Mısra: **8**
Arzu, istek, meyil.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu hevesden ḳatl olur ṣāḥib-ḫurūc

heves ed:

1. **heves ed:**
Gazel 111
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak.

Būsedir ḳaṣdı eden ʿārıż-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḫsārıña pervāne-i dil yā ne heves

heves et:

1. **heves et:**
Gazel 111
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Heves etmek. Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak II yönelmek, yönünü bir tarafa doğru çevirmek.

Oḳuyup ḥüsn-i ḫaṭ-ı muṣḥaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ʿaceb āyet-i Ḳurʾāna heves

2. **heves et:**
Gazel 111
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Heves etmek. Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak II yönelmek, yönünü bir tarafa doğru çevirmek.

İçerem ḳanını billāh anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-bere peymāne heves

heves ḳıldı:

1. **heves ḳıldı:***-dı*
Gazel 109
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Heveslenmek.

Düşdü sevdāsına dil perçemin[iñ] ḳıldı heves
Etme şeydā anı ey pādişeh-i mülket-i Fes

heves-i ḫāma düşenler:

1. **heves-i ḫāma düşenler:***-en, -ler*
Gazel 218
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Olmayacak hevese kapılanlar.

Naḫl-i emel üzre heves-i ḫāma düşenler
ʿÖmrün çürüdür mīve-i maḳṣūdu bulunca

hey:

1. **hey:**
Gazel 44
Mısra: **3**
Ey!.

Alıp āġūşuma olma hey dilā hāle gibi
Ten-i pākīzesine pīrehenim ḳıldı nüfūẕ

hey hey:

1. **hey hey:**
Gazel 244
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şaşkınlık bildiren bir ikilemedir.

Maḳām-ı şiʿr-i Zīver
Fenniyā İḥsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese ʿuşşāḳa
muṭrib būselik hey hey

hey heyindedir:

1. **hey heyindedir:**
Gazel 57
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hey hey deme. II Coşma.

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı
ʿuşşāḳa şāh-nāz
Muṭrib uṣūl-i būseligin
hey heyindedir

heyʾet:

1. **heyʾetle:** *-le*
Gazel 9
Mısra: **6**
Şekil, görünüş, durum.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde
böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad
āferin İbn-i Melek ādāb

heykel:

1. **heykeli:** *-i*
Gazel 191
Mısra: **5**
İnsana benzer cansız yapılar.

Ġavvāṣ-ı dil görünce o
dür-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i
ʿışḳa sefīneden

hezār:

1. **hezār:**
Gazel 53
Mısra: **5**
Bin.

Şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl ile
gülrūzeden hezār
Berg-i ḫazān tevbe-i
zühd-i ḫiyel ḳopar

2. **hezār:**
Gazel 207
Mısra: **1**
1. Bin sayısı 2. Bülbül 3. Aşık.

Ey ḳaşı yā egilme hezār
āşnālara
Ḳaddiñ ḫamīde etme
begim merḥabālara

3. **hezār:**
Gazel 34
Mısra: **3**
Bin sayısı; bülbül II binlerce, pek çok; âşık.

Nice sīḫ olmaya bu
sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı
maḥabbetde tabīḫ

hezārān:

1. **hezārān:**
Gazel 131
Mısra: **3**
Binlerce, pek çok.

Hezārān teşnegān-ı
beldeyi seyr eyler
ʿālemde
Ki meyl-i menbaʿ-ı āb-ı
behişt-i dil-güşādır Ṣāṭ

2. **hezārān:**
Gazel 152
Mısra: **3**
Binlerce, pek çok.

Telef etdi hezārān
naḳd-i cānı reh-i
ʿışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir
kerre cānā etmediñ
inṣāf

3. **hezārān:**
Gazel 245
Mısra: **9**
Binlerce, pek çok.

Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

4. **hezārān:**
Gazel 96
Mısra: **2**
Binlerce pek çok II. Bülbül(aşık).

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

5. **hezārān:**
Gazel 245
Mısra: **9**
Binlerce pek çok II. Bülbül(aşık).

Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

6. **hezārān:**
Gazel 188
Mısra: **2**
1. Binlerce, pek çok 2. Bülbüller.

Mükerrer pür-ʿaraḳ mı gül-ʿiẕārıñ teşne-i mülden
Hezārān mest olur nīm-nigāhıñla teġāfülden

7. **hezārān:**
Gazel 192
Mısra: **8**
1. Binlerce, pek çok 2. Bülbüller.

Ḫırām-ı nāzenīni diller görünce ḳāmetiñ
Ṣalındı serve hezārān kedū çemen be-çemen

8. **hezārān:**
Gazel 94
Mısra: **11**
Bin, binlerce, pek çok.

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] feth eder ammā
Açılmaz verd-i şiʿrim Fenniyā mestūrdur sensiz

9. **hezārān:**
Gazel 110
Mısra: **2**
Bin, binlerce, pek çok.

Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫıred ecnās

10. **hezārān:**
Gazel 230
Mısra: **3**
Bin, binlerce, pek çok.

Hezārān dilleri ḥayrān eder bu maṭlaʿı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ mirʾāt-ı mażmūnu

11. **hezārān:**
Kıt'a 10
Mısra: **21**
Bin, binlerce, pek çok.

Hezārān zīver-i kālāyı ḥıfẓ et naḳş edip dilde
Cihāz-ı ḥaclegāh-ı sūrına āmāde dūlāb ol

12. **hezārān:**
Gazel 33

Mısra: **2**
Binler II binlerce, çokça.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

13. **hezārān:**
Gazel 35
Mısra: **3**
Binler II binlerce, çokça.

N'ola cismimde ʿışḳıñla hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

hezārān-ı şükūfe:

1. **hezārān-ı şükūfe:**
Gazel 128
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çiçeğin binlercesi.

Zenbūr-ı göñül verd-i ruḫ-ı dil-bere ʿārıż
Üşküfte hezārān-ı şükūfe aña fāʾiż

hezārān-ı şükūfe-elvān açа:

1. **hezārān-ı şükūfe-elvān açа:***-a*
Gazel 139
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Binlerce renkli çiçek açmak.

Ne ʿaceb açа hezārān-ı şükūfe-elvān
Toḫm-ı şiʿr-i ter ile sāḥa-i ṭabʿım mezrūʿ

hezār-ı ġonçe-dehen:

1. **hezār-ı ġonçe-dehen:**
Gazel 192
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gonca ağızlı bülbüller.

Ḥasībī ister imiş Fenniyā müşāʿareye
Hezār-ı ġonçe-dehen sū-be-sū çemen be-çemen

hezārān:

1. **hezārān:**
Muhammes 1
Mısra: **3**
Binlerce.

Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş eyleyince zāhid-i ḫannās

hīç:

1. **hīç:**
Gazel 37
Mısra: **5**
Katiyen, asla.

Eser yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

2. **hīç:**
Gazel 231
Mısra: **14**
Katiyen, asla.

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

3. **hīç:**
Gazel 8
Mısra: **6**
Hiç edatı.

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār

Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb

4. **hīç:**
Gazel 15
Mısra: **5**
Hiç edatı.

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

5. **hīç:**
Gazel 27
Mısra: **2**
Hiç edatı.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

6. **hīç:**
Gazel 27
Mısra: **9**
Hiç edatı.

Ṣayyāda hīç ḥarām ola mı ṭāʾir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i laʿliñ şehā mubāḥ

7. **hīç:**
Gazel 40
Mısra: **9**
Hiç edatı.

Rengīn ola mı saʿy ile hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir vaḳt-ı müsāʿid

8. **hīç:**
Gazel 137
Mısra: **9**
Hiç edatı.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

9. **hīç:**
Gazel 145
Mısra: **1**
Hiç edatı.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

10. **hīç:**
Gazel 223
Mısra: **8**
Hiç edatı.

Kūyuñda rūz u şeb n'ola āh etse ʿāşıḳān
Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i viṣāliñ mürūruna

11. **hīç:**
Gazel 240
Mısra: **12**
Hiç edatı.

Müflislik ile düşme vaḳfa ṣūfiyā
Tesḫīr olur mu dil-beri hīç sīm ü zer gibi

12. **hīç:**
Gazel 115
Mısra: **4**
Hiç // başka.

İfṭār-ı lebiñ verdi ġınā ṣanma ki cānā
Hīç ḳalmadı nān-pāre-i mebẕūluña ḫvāhiş

13. **hīç:**
Kaside 2
Mısra: **19**
"Asla" anlamında zarf.

Hīç ne mümkindir seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān
ʿAzm-i medḥiñde

naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

14. **hīç:**
Kaside 2
Mısra: **22**
"Asla" anlamında zarf.

Yazdılar taʿmiyye ammā tārīḫiñde şāʿirān
Bedr olur mu zāʿid-i noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

hīç āteş ile penbe imtizāc ide:

1. **hīç āteş ile penbe imtizāc ide:***-e*
Gazel 21
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ateş ile pamuk hiç kaynaşır mı?.

Aġyār ile münāfese var mā-beyn-i yārda
Hīç āteş ile penbe niçe ide imtizāc

hīç elem çekmez:

1. **hīç elem çekmez:***-mez*
Murabba 3
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Hiç üzüntü çekmek.

Fenniyā alsa Leẕīẕī dest-i pākine ḳalem
Esb-i ṭabʿına süvār olmaġa hīç çekmez elem

ḥicāz-ı dil:

1. **ḥicāz-ı dil:**
Gazel 170
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül Hicaz'ı.

Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i ḥasretle Fenniyā
Olsa Ḥicāz-ı dilde n'ola ber-kenīl Nil

hīçbir şey:

1. **hīçbir şey:**
Kaside 1
Mısra: **119**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyin hiç olmadığını ifade eden söz.

Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey
Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

hidāyet:

1. **hidāyetsizlere:***-siz, -ler, -e*
Gazel 182
Mısra: **6**
Doğru yolu bulamayan.

Kāşif-i esrāra münkir olsa ġam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne gelmişlerdenim

ḫıdīv-i dārā:

1. **ḫıdīv-i dārā:**
Kaside 1
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Padişahın veziri.

Eşref-i cümle-i ārā o ḫıdīv-i Dārā
Cedd-i sıbteyn dürü'n-nesl-i Ḫalīlü'l-Raḥmān

ḫıdiv-i maʿdelet-perver:

1. **ḫıdiv-i maʿdelet-perver:**
Kıt'a 1
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Adaletli vezir.

Ḫıdiv-i maʿdelet-perver seciʿ-i tevʾem-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i cihān-tāb ile hem-sāye

ḥıfẓ:

1. **ḥıfẓ:**
Gazel 173
Mısra: **3**
Koruma, muhafaza etme.

Ḥıfẓ içün gerden-i kāfūrunda
Pāsbānıdır o ḫāl-i fülfül

2. **ḥıfẓ:**
Kaside 1
Mısra: **143**
Ar. Koruma.

ʿAbd-i memlūkıñı ḥıfẓ ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i saḳar-ı aḫkerdān

ḥıfẓ ed:

1. **ḥıfẓ ed:**
Gazel 73
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Korumak, koruma altında tutmak.

Dürr-i vişālini kenz-i derūnunda ḥıfẓ eden
Fennī o ser-gevhere ser-rişte-i cān verir

ḥıfẓ edip:

1. **ḥıfẓ edip:***-ip*
Kıt'a 14
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Korumak, koruma altına almak.

Ḥıfẓ edip āteş-i iḥrāḳdan [anı] dāʾim
Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iḥrāḳ

ḥıfẓ et:

1. **ḥıfẓ et:**
Kıt'a 10
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Korumak,koruma altına almak (Allah'ın kulunu koruması bağlamında).

Hezārān zīver-i kālāyı ḥıfẓ et naḳş edip dilde
Cihāz-ı ḥaclegāh-ı sūrına āmāde dūlāb ol

2. **ḥıfẓ et:**
Gazel 106
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sakınmak, korumak.

Zāhid bizi mey nūş ediyor şanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

ḥıfẓ etmek:

1. **ḥıfẓ etmek:***-mek*
Gazel 50
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sakınmak, korumak.

Büt-i mücāmaʿatı der-i dilde ḥıfẓ etmek
O Sāmīrīyi raḳībiñ ṣınāyiʿindendir

ḥıfẓ eyle:

1. **ḥıfẓ eyle:***-y, -en*
Gazel 188
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı güş eyler
Şımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

ḥıfẓ eyler:

1. **ḥıfẓ eyler:**
Gazel 126
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

Yek-noḳṭadır ʿil[i]m ki o deryā-yı bī-ḥażīż
Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i sūy-ı bī-ḥażīż

2. **ḥıfẓ eyler:***-r*
Gazel 126
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

Yek-noḳṭadır ʿil[i]m ki o deryā-yı bī-ḥażīż
Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i sūy-ı bī-ḥażīż

ḥıfẓ eyleyip:

1. **ḥıfẓ eyleyip:***-y, -ip*
Kıt'a 6
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

Naẓardan dāʾimā ḥıfẓ eyleyip bāri o maḫdūmı
Oḳuyup nüsḫayı tekmīlen olsun şāriḥ-i eşbāh

hikmet:

1. **ḥikmetdir:***-dir*
Gazel 92
Mısra: **3**
Hakikat sırrı, bilgelik.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

2. **ḥikmetdir:***-dir*
Gazel 114
Mısra: **3**
Hakikat sırrı, bilgelik.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā şıġındırmış

3. **ḥikmet:**
Gazel 42
Mısra: **5**
1. Bilgelik. 2) Gizli sebep.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Şunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

ḥikmet-i bārī:

1. **ḥikmet-i bārī:**
Gazel 175
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın hikmeti.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i Bārī bu sāl sil

ḫikmet-i yezdān:

1. **ḫikmet-i yezdān:**
Kıt'a 8
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yezdan'ın hikmeti.

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

ḫilāf:

1. **ḫilāf:**
Gazel 43
Mısra: **3**
Aksi, yalan, yanlış.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raʿnā neden meʾhūẕ

hilāl:

1. **hilāle:** *-e*
Gazel 45
Mısra: **9**
Ar. 1. Yeni ay.

Beñzer hilāle ʿarż eder ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü biçmege çerḫiñ oraġı var

2. **hilāli:** *-i*
Gazel 12
Mısra: **9**
(Kaşun) hilale benzer hali.

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭṭıña ʿazm edip anda ramażān et

3. **hilāli:** *-i*
Gazel 161
Mısra: **6**
(Kaşun) hilale benzer hali.

Görünür ġurre-i ebrūsu ṭulūʿ etdi ḫayāl
Çerḫ-i ḥüsnüñde naẓar eyle hilāli küçücek

4. **hilāliñ:** *-in*
Gazel 231
Mısra: **2**
Ayın evrelerinden dolayı aldığı ilk şekli, sevgilinin kaşının şekli.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

5. **hilāliñ:** *-in*
Gazel 234
Mısra: **2**
Ayın evrelerinden dolayı aldığı ilk şekli, sevgilinin kaşının şekli.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

hilālāsā:

1. **hilālāsā:**
Gazel 89
Mısra: **4**
Yeni ay gibi.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ keşkülde yārıdır

2. **hilālāsā:**
Gazel 105
Mısra: **1**
Yeni ay gibi.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū hilālāsā çıḳar çıḳmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem ġurre-i ġarrā çıḳar çıḳmaz

hilāl-ebrū:

1. **hilāl-ebrūyı:** *-y, -ı*
Gazel 159
Mısra: **3**
Hilal kaşlı. II Sevgili.

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī mey-āşām eyledik
Būs edip laʿl-i lebin şevḳine bayram eyledik

hilāli başına giymiş:

1. **hilāli başına giymiş:** *-miş*
Kıt'a 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hilal gibi külâhı başına giymek.

Devrān eder cemālini rüʾyet içün felek
Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

hilāl-ı naḫşebe:

1. **hilāl-ı naḫşebe:** *-e*
Gazel 103
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Nahşeb ayı. (Mukanna' adlı ve Horasanlı bir şahsın Nahşeb (Nesef) şehrinde Siyam Dağının eteğinde, maharet ve san'atle kuyu içinden doğar halde gösterdiği ay şekli).

Şām-ı ḫaṭıñda seyr eden ebrūñı ʿīd eder
Beñzer hilāl-ı Naḫşebe māh-ı mubīniñiz

hilāl-i şaʿbān:

1. **hilāl-i şaʿbān:**
Kaside 1
Mısra: **66**
Kelime Tipi: **-**
Şaban ayı.

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre
Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaʿbān

hilāliñ mi:

1. **hilāliñ mi:** *-iñ, -mi*
Gazel 234
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Ar. 1. Yeni ay.

İçip içip bize rez-duḫteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol zāhidā hilāliñ mi

ḫilʿat:

1. **ḫilʿate:** *-e*
Kıt'a 4
Mısra: **23**
Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükafat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.

Eger oldumsa lāyıḳ ḫilʿate vaṣfımla sulṭānım
Ḳıyem baḫş et efendim şimdi ḳışdır olmasın şālı

ḫilʿat-ı nā-dīde:

1. **ḫilʿat-ı nā-dīde:**
Gazel 75
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Benzersiz kaftan.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

ḫilye-i pāk:

1. **ḫilye-i pāk:**
Gazel 140
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Temiz, pâk hilye.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk üzre münaḳḳaʿ

ḫilye-i vechiñ:

1. **ḫilye-i vechiñ:** *-iñ*
Gazel 113

Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünün özellikleri.

Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-ġamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ aña ey ʿārıż-ı mehveş

himem-i meclis:

1. **himem-i meclis:**
Gazel 121
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meclisin himmetleri.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

himmet:

1. **himmeti:***-i*
Gazel 18
Mısra: **7**
1. Yardım, ihsan 2. Çalışma, gayret, emek.

Bih-zādımın oldu yine himmeti sāḳī
Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāneye bāʿiṣ

himmet-i pīr-i muġān:

1. **himmet-i pīr-i muġān:**
Gazel 84
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Meyhânecilerin yardımı.

Meclisde bāde cāmeler ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i pīr-i muġān olur

hindibâ:

1. **hindibā:**
Gazel 85
Mısra: **2**
Hindiba bitkisi.

Ṣanma ḫāl-i ʿārızında ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i bīmāra hindibā biter

hindūstān:

1. **hindūstān:**
Gazel 33
Mısra: **10**
Hindistan.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sūrāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol şūḫ

hindūstān-ı dilde:

1. **hindūstān-ı dilde:***-de*
Gazel 174
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül Hindistan'ı.

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar ḳıl gelū degil

ḫīn-i ṭalebde:

1. **ḫīn-i ṭalebde:***-de*
Gazel 187
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İstek esnası.

Ḫīn-i ṭalebde būseyi aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle hem olsun hem olmasın

ḫınnā:

1. **ḫınnāsı:***-sı*
Kaside 1
Mısra: **64**
Kına.

Şöyle bir raḫş-ı müzeyyen idi ol eşheb kim

Encümen boncuġu
ḥınnāsı şafaḳ pür-elvān

ḥınnā yaḳmış:

1. **ḥınnā yaḳmış:** *-mış*
Gazel 5
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Kına yakmak.

Dürr-i süḫan-efşānım
olsa n'ola Fennī
Ṣaḥn-ı dehen-i sāḥil [ü]
mevc-i leb-i deryā

ḫırām edip:

1. **ḫırām edip:** *-ip*
Gazel 148
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Salına salına yürümek.

Ṣaḥn-ı çemende meh-i
muṣaffā ṭaraf ṭaraf
Bend oldu serv-ḳadlere
diller ḫırām edip

ḫırām-ı nāzenīni:

1. **ḫırām-ı nāzenīni:** *-i*
Gazel 192
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Nazlı nazlı salınarak yürümek.

Ḫırām-ı nāzenīni diller
görünce ḳāmetiñ
Ṣalındı serve hezārān
kedū çemen be-çemen

ḫīrelendir:

1. **ḫīrelendirme:** *-me*
Kıt'a 8
Mısra: **17**
Bulandırmak, karıştırmak.

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm
et kelāmı ḫīrelendirme
O māhı mehd-i gerdūn
içre maḥfūẓ eylesin
Mennān

ḫırmen:

1. **ḫırmendir:** *-dir*
Gazel 245
Mısra: **9**
Harman.

Hāle ḫırmendir kevākib
dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir
muṣannaʿ māh-ı nevdir
keşkülü

2. **ḫırmendir:** *-dir*
Gazel 110
Mısra: **9**
Harman. II Dünya.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-
ı ʿömrü māh-ı nevdir
dās
Felekde hāle ḫırmendir
kevākib dāne-i ervāḥ

3. **ḫırmen:**
Gazel 200
Mısra: **9**
Harman.

Hāle ḫırmen dāne-i
gendüm kevākib ḥāṣılı
Pīr-i çerḫa keşkül-i
zerdir muṣannaʿ māh-ı
nev

4. **ḫırmenindeki:** *-indeki*
Gazel 45
Mısra: **9**
Biçildikten sonra tahıl demetlerinin üzerinden düven geçirilerek tanelerin başaklarından ayrılması işleminin yapıldığı yer, harman II gönül.

Beñzer hilāle ʿarż eder
ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü
biçmege çerḫiñ oraġı
var

hirre:

1. **hirreniñ:** *-niñ*
Murabba 2
Mısra: **8**
Kedi.

Bezm-i ʿişretgāhda ceng ü cidāli zāhidiñ
Gūyiyā bī-hūde segle hirreniñ ġavġāsıdır

hirre ile seg:

1. **hirre ile seg:**
Gazel 20
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kedi ile köpek.

hirre-i mey-ḫāne:

1. **hirre-i mey-ḫāne:**
Gazel 135
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Meyhanenin kedisi.

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẕ

ḥisāb:

1. **ḥisābım:** *-ım*
Gazel 199
Mısra: **6**
Hesap.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ u ḫālin būsına tezyil
Tefekkür defter-i hecr-i viṣālinde ḥisābım bu

ḥisāb-ı terbīʿ:

1. **ḥisāb-ı terbīʿ:**
Gazel 142
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yıldız bilimi hesabı.

Çār ebrūsunu ṣan defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o ḥisāb-ı terbīʿ

ḥiṣār:

1. **ḥiṣāra:** *-a*
Gazel 37
Mısra: **8**
Kale; İstanbul'da bulunan Anadolu Hisarı ve Rumeli Hisarı, gezinti ve eğlence mekanlarıdır.

Bebekden aḫẕ edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥiṣāra her çi bād-ābād

ḫışm:

1. **ḫışmıla:** *-ıla*
Gazel 66
Mısra: **10**
Öfke, kızgınlık, gazap.

Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Ḫışmıla üstüme ṣad piştov-ı ḫūbān ṣıḳılır

ḫışm ed:

1. **ḫışm ed:**
Gazel 116
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Öfkelenmek, gazaplanmak.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

ḫışm-ı neẓẓār:

1. **ḫışm-ı neẓẓār:**
Murabba 3
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Bakışların kızgınlığı.

Şeh-süvārım ṣanma eyle iki yaña merḥabā

Ḫışm-ı nezẓār ile ol
ʿāşıḳa ḳalpaġ oynadır

ḥısn-ı ʿadū:

1. **ḥısn-ı ʿadū:**
Gazel 98
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Düşman kalesi.

Yıḳar ḥısn-ı ʿadūyı
gülle-i ʿāşıḳ olup vāṣıl
Feminden ṣavt-ı ṭūb-ı
āh-ı bī-pervā çıḳar
çıḳmaz

ḥışn-ı dili:

1. **ḥışn-ı dili:** *-i*
Gazel 214
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kalesi.

Ḫavfım budur ḥışn-ı dili
ḥüsn ü rıfḳla
Ol ceyş-i kāfir-i müjeye
mā-verā-vere

ḥışn-i ḥaṣīni:

1. **ḥışn-i ḥaṣīni:** *-i*
Gazel 67
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kuvvetli, sağlam muhafaza edilen kale.

Yoḳdur esāsı tevbe vü
ʿahdinde zāhidiñ
Ḥışn-i ḥaṣīni gāhīce
yapar yıḳar

2. **ḥısn-i ḥaṣīni:** *-i*
Gazel 73
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kuvvetli, sağlam muhafaza edilen kale.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş
olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feṭḥ eden
elbet eẕān verir

3. **ḥışn-ı ḥaṣīni:** *-i*
Gazel 194
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kuvvetli, sağlam muhafaza edilen kale.

Hedm oldu ṭūp-ı
ḳulḳul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde ḥışn-ı
ḥaṣīni olanlarıñ

ḥışn-ı ḥaṣīniñ:

1. **ḥışn-ı ḥaṣīniñ:** *-iñ*
Gazel 208
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sağlam muhafaza eden kale.

ʿĀlemde esāsı gibi şol
ḥışn-ı ḥaṣīniñ
Hedm olmaz idi
tevbede zāhid temel
olsa

ḥişṣe:

1. **ḥişṣesin:** *-si, -n*
Gazel 128
Mısra: **6**
Hisse, pay, nasip.

Beyt-i dil-i mevrūs̱ısın
[sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥişṣesin ol dil-bere
taḳsīm-i ferāʾiż

hisset:

1. **ḫisset:**
Gazel 14
Mısra: **10**
Cimrilik.

Vaṣf eyleyemem lebini
ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz
güheri ṭabʿıma ḫisset

ḥışt-ı ḫāmeñle:

1. **ḥışt-ı ḫāmeñle:** *-ñ, -le*
Gazel 226
Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Kalem oku.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda hüner-i ʿÖrfîveş
Ḥışt-ı ḫāmeñle yeter esb-i zebān ürkütme

ḫıṭā:

1. **ḫıṭādır:** *-dır*
Gazel 95
Mısra: **6**
Çin,Çinli.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre Ḫıṭādır fes istemez

ḫitāb:

1. **ḫiṭāb:**
Kaside 1
Mısra: **107**
Bir veya birçok kimseye ağızdan veya yazı ile söyleme.

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol şehe ednā mennī
Her ḳademde geçer idi niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

ḫiṭāb-ı ḥaḳı:

1. **ḫiṭāb-ı ḥaḳı:** *-ı*
Kaside 1
Mısra: **112**
Kelime Tipi: -
Allah'ın kelamı.

Erdi maḳṣūduna ser-menzil-i ev ednā da
Ḳıldı ışġā o ḫiṭāb-ı Ḥaḳı bī-ḥarf ü zebān

hivām-meşreb:

1. **hivām-meşreb:**
Gazel 20
Mısra: **6**
Böcek meşrepli.

Hivām-meşreb żıddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

ḫıżır:

1. **ḫıżırveş:** *-veş*
Gazel 222
Mısra: **8**
Ab-ı hayatı içtiği için ölümsüzlüğe kavuşan Peygamber ya da veli.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫıżırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

ḫıżır-ı keremkār:

1. **ḫıżır-ı keremkār:**
Gazel 239
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Kerem işleyen Hızır.

Āyā bize bir Ḥıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

hoş:

1. **ḫoş:**
Gazel 188
Mısra: **6**
Hoş, güzel.

Dimāġ-ı cānı ʿıṭr-ālūd eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş dühn-i ḫoş-bū tāze-sünbülden

2. **ḫoş:**
Gazel 32
Mısra: **10**
F. ne güzel, ne iyi, ne hoş.

Jende-i ḫūn ile dil olsa n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

3. **ḫoş:**
Kıt'a 13
Mısra: **16**
Güzel.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

ḫoşā:

1. **ḫoşā:**
Gazel 26
Mısra: **2**
Ne hoş!, ne iyi!, ne güzel!.

Meclis-i gülşende ḫoş-bū verd-i raʿnādır ḳadeḥ
Dest-i sāḳīde ḫoşā gül-berg-i zībādır ḳadeḥ

2. **ḫoşā:**
Gazel 116
Mısra: **10**
Ne hoş!, ne iyi!, ne güzel!.

Çıḳarmış ṭaylesānın kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-pāre serv-i sīm göstermiş

3. **ḫoşā:**
Gazel 227
Mısra: **5**
Ne hoş!.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

4. **ḫoşā:**
Kıt'a 1
Mısra: **4**
Ne hoş!.

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

5. **ḫoşā:**
Kıt'a 8
Mısra: **19**
Ne hoş!.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

ḫoş-bū:

1. **ḫoş-bū:**
Gazel 58
Mısra: **3**
Güzel koku.

Jāle-i güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā ẓuhūr

2. **ḫoş-bū:**
Gazel 26
Mısra: **1**
Güzel koku(lu).

Meclis-i gülşende ḫoş-bū verd-i raʿnādır ḳadeḥ
Dest-i sāḳīde ḫoşā gül-berg-i zībādır ḳadeḥ

ḫoş-bū verir:

1. **ḫoş-bū verir:** *-ir*
Müstezad 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hoş koku vermek.

Ṣan micmer-i sīm içre verir meclise ḫoş-bū
Māverd mi nedir bu

ḫoş-būy-ı ṣabā:

1. **ḫoş-būy-ı ṣabā:**
Gazel 16
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sabah rüzgarının hoş kokusu.

Cāʾiz ki ola kūy-ı viṣālinde iṣr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül [ü] perçemde ḥavādiṣ

2. **ḫoş-būy-ı ṣabā:**
Gazel 16
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sabah rüzgarının hoş kokusu.

Cāʾiz ki ola kūy-ı viṣālinde iṣr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül [ü] perçemde ḥavādiṣ

ḫoş-būy-ı sīb-i ġabġabı:

1. **ḫoş-būy-ı sīb-i ġabġabı:** *-ı*
Gazel 60
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Elmaya benzeyen çene çukurunun güzel kokusu.

Dil ebr-i zülf-i ʿārıż-ı yāriñ hümāsıdır
Ḫoş-būy-ı sīb-i ġabġabı rūḥum ġıdāsıdır

ḫoş-süḫan:

1. **ḫoş-süḫan:**
Gazel 4
Mısra: **4**
Hoş, güzel söz.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

ḫoy:

1. **ḫoyuñ:** *-uñ*
Gazel 144
Mısra: **1**
Ter.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra:

1. **ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra:**
Gazel 157
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağının teri.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ:

1. **ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ:**
Gazel 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) yanağının beninin teri.

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

ḫoy-ı pāk:

1. **ḫoy-ı pāk:** *-iñ*
Gazel 41
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Taze ter.

Menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt olsa ʿaceb mi ṭalʿatıñ
Ḫoy-ı pākiñ çeşme-i ḫūrşīd-i enverden leẕīẕ

ḫoy-ı ruḫsārı:

1. **ḫoy-ı ruḫsārı:** *-ı*
Gazel 178
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yanağın teri.

Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı giderirmiş Fennī
O çiçek ṣuyunu ṣunsun bize gül-āb içelim

ḫoy-ı ruḫsārıñ:

1. **ḫoy-ı ruḫsārıñ:** *-ıñ*
Gazel 201
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanağın teri.

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen ṣuyuna

hoy-kerde:

1. **ḫoy-kerde:**
Gazel 82
Mısra: **1**
Terlemiş.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

2. **ḫoy-kerde:**
Gazel 190
Mısra: **5**
Terlemiş.

Degil ḫoy-kerde ṣanma olur [.] ruḫsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i ṭurresiniñ ser-fürūsundan

3. **ḫoy-kerde:**
Gazel 227
Mısra: **3**
Terlemiş.

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

hū:

1. **hū:**
Gazel 198
Mısra: **6**
"Sana söylüyorum" manası taşıyan ünlem.

Derd-i āh-ı ʿāşıḳāndır çīn-i mūy [u] ḫāl-i yār
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-nāme-i ḳırṭās-ı ruḫsārında hū

hū çek:

1. **hū çek:**
Gazel 174
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Allah adını art arda tekrar etmek; zikir yapmak.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

hū çekse:

1. **hū çekse:** *-se*
Murabba 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Allah adını art arda tekrar etmek; zikir yapmak.

Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

ḫūb:

1. **ḫūbınıñ:** *-ınıñ*
Gazel 49
Mısra: **7**
Güzel, sevgili.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı

Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi
ṣaḥrāda aṣlā derler

2. **ḫūb:**
Gazel 24
Mısra: **2**
Güzel II güzelce.

Būs edip laʿl-i leb-i
dildār şerbet-sükker iç
Ḫūb ḫayāl-i ʿārıżından
ḳahve-i bā-ʿanber iç

3. **ḫūb:**
Gazel 188
Mısra: **5**
Çok iyi.

Dimāġ-ı cānı ʿıṭr-ālūd
eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş
dühn-i ḫoş-bū tāze-
sünbülden

ḫūb-ṭalʿat:

1. **ḫūb-ṭalʿatıñ:** *-ıñ*
Gazel 150
Mısra: **7**
Güzel.

Söz yoḳ metāʿ-ı
ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalʿatıñ
Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol
ṭaraf tuḥaf

huccac:

1. **hüccāc:**
Gazel 10
Mısra: **8**
Hacılar.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse
n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye
hüccāc ile merkeb

2. **ḥüccācveş:** *-veş*
Gazel 207
Mısra: **13**
Hacılar.

Zemzem verirse
kevşere ḥüccācveş
Ḥasīb
Fennī verir nikātını
ʿūd-āşnālara

ḫuccet:

1. **ḥücceti:** *-i*
Gazel 233
Mısra: **4**
Delil, belge.

Tīġ-ı müjgānı helāk-i
cāna bā-ḥükm-i ḳażā
Ḥüsn-i ḫaṭṭı ṣūret-i
daʿvāya ibrā ḥücceti

2. **ḫüccet:**
Gazel 165
Mısra: **8**
Ar. 1. Delil, burhan.

Müheyyādır müşerraḥ
zaḫm-ı sīnem daʿvi-i
ʿışḳa
Ḥużūr-ı ḳāḍī-i
ḥüsnüñde cānā ḥüccet
isterseñ

3. **ḫüccet:**
Gazel 212
Mısra: **10**
Ar. 1. Delil, burhan.

Sen Ziver Efendiye bu
eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun
destine imżāya ḳarışma

ḫüccet-i ḥükm-i nübüvvet:

1. **ḫüccet-i ḥükm-i nübüvvet:**
Kaside 1
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Peygamberlik hükmünün belgesi.

Ḥüccet-i ḥükm-i
nübüvvet idigüñ
ʿālemde

Ẓahr-i pākiñde yeter
faṣṣ-ı nigīn-i deyyān

ḥüccet-i ibrā:

1. **ḥüccet-i ibrā:**
Gazel 5
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Temize çıkarmaya delil olmak.

Ağız ağıza sāġar ile
meclis-i meyde
Rindāne ne söyler
ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili:

1. **ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili:***-i*
Gazel 127
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün aşk belgesi.

Edip ḥükkām-ı yāra
ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili
maʿrūż
Görünce naḳd-i eşkim
ḳıldı tecrīm eyleyip
maḳbūż

ḥüccet-i vaṣla:

1. **ḥüccet-i vaṣla:***-a*
Gazel 103
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma delili, şahidi.

Laʿl-i lebiñ mi ḥüccet-i vaṣla niġīniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o ḫaṭṭ-ı güzīniñiz

ḥücre:

1. **ḥücredir:***-dir*
Gazel 205
Mısra: **5**
Küçük oda.

Nigeh gezlik benān
Ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

hücūm et:

1. **hücūm et:***-di*
Gazel 152
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Saldırmak.

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

Ḫudā:

1. **Ḫüdā:**
Gazel 114
Mısra: **12**
Far. 1. Allahü azîm'ü-şan.

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣığındırmış

2. **Ḫüdā:**
Gazel 125
Mısra: **8**
Far. 1. Allahü azîm'ü-şan.

Zāhid ne bilir ḥālet-i devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti Ḫüdā eyledi tefrīż

3. **Ḫudā:**
Kaside 1
Mısra: **41**
Allah.

Yüzü ṣuyuña seniñ ʿālemi ḫalḳ etdi Ḫudā
Parmaġında n'ola ırmaḳ gibi āb olsa revān

4. **Ḫudā:**
Kaside 1

Mısra: **95**
Allah.

Aṭlas-ı çerḫi Ḫudā ḳıldı aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile faḫre şāyān

Ḫudā bir oġul verdi:

1. **Ḫudā bir oġul verdi:***-di*
Kıt'a 7
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Allah bir oğul vermek.

Şimdi Ḫudā bir oġul verdi aña kim dilā
Muṣḥaf-ı ḥüsnündeki ebrūları ḫaṭṭ-ı celī

Ḫudā ʿömrün efzūn ede:

1. **Ḫudā ʿömrün efzūn ede:***-e*
Kıt'a 9
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Allah ömrünü arttırmak.

Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip dāʾim Ḫudā efzūn ede ʿömrün
Ṭulūʿ etdi cihāna şimdi bir ferzend mis̱l-i māh

Ḫudāvend-i kerem:

1. **Ḫudāvend-i kerem:**
Kaside 1
Mısra: **129**
Kelime Tipi: **-**
Lütfu bol olan hükümdar.

Ey Ḫudāvend-i kerem şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i yem dür-efşān

ḥükkām:

1. **ḥükkāma:***-a*
Kıt'a 10
Mısra: **8**
Hakimler.

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥsīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

ḥükkām-ı yāra:

1. **ḥükkām-ı yāra:***-a*
Gazel 127
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevginin hâkimleri.

Edip ḥükkām-ı yāra ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili maʿrūż
Görünce naḳd-i eşkim ḳıldı tecrīm eyleyip maḳbūż

ḥükm:

1. **ḥükmüme:***-üm, -e*
Gazel 206
Mısra: **2**
Emir, buyruk.

Zāhid uzadır nuṭḳını daʿvāya gelince
Leb-beste olur ḥükmüme maʿnāya gelince

2. **ḥükm:**
Gazel 144
Mısra: **9**
Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde s̱ebte bu çeşmim güvāh dirīġ

ḥükm ed:

1. **ḥükm ed:***-er, -se*
Gazel 213
Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Hükmetmek, karar vermek.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

ḥükm-i fażlıñda:

1. **ḥükm-i fażlıñda:** *-ıñ, -da*
Murabba 1
Mısra: **20**
Kelime Tipi: -
Fazilet hükmü.

Zīr-i eşikde begim ḫāk ile yeksān olayım
Manṣıb-ı vaṣlıñı ver Fenniye iḥsān sezā

hükm-i ḳażā:

1. **hükm-i ḳażā:**
Gazel 5
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
1. her hususta Allah tarafından önceden verilmiş hüküm. 2. mahkeme hükmü.

Ağız ağıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

ḫulf-ı vaʿd:

1. **ḫulf-ı vaʿd:**
Gazel 76
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Vaadini yerine getirmeme.

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh
Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

ḫulḳ:

1. **ḫulḳını:** *-ı, -n, -ı*
Kaside 1
Mısra: **22**
Doğuştan gelen huy / tabiat.

Nice vaṣf eyleyeyim ẕāt-ı şerīfin āyā
Nice taʿbīr edeyim ḫulḳını ey rūḥ-ı revān

hümā:

1. **hümāsıdır:** *-sı, -dır*
Gazel 60
Mısra: **1**
Devlet kuşu, talih kuşu. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş.

Dil ebr-i zülf-i ʿārıż-ı yāriñ hümāsıdır
Ḫoş-būy-ı sīb-i ġabġabı rūḥum ġıdāsıdır

2. **hümāya:** *-ya*
Gazel 108
Mısra: **10**
Devlet kuşu, talih kuşu. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş.

Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

3. **hümā:**
Gazel 86
Mısra: **2**
A. saadet, mutluluk kuşu.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır
Hümā miṣāli görünmez o rūzgār mıdır

4. **hümāāsā:**-*āsā*

Gazel 37

Mısra: **1**

Devlet kuşu, talih kuşu gibi. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş gibi.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra her çi bād-ābād

5. **hümāāsā:**-*āsā*

Gazel 172

Mısra: **5**

Devlet kuşu, talih kuşu gibi. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş gibi.

Dil hümāāsā n'ola per aça ebr-i zülfüñe
Ṭā'ir-i ser der-hevādır sākin-i ber-cā degil

6. **hümāāsā:**-*āsā*

Gazel 205

Mısra: **7**

Devlet kuşu, talih kuşu gibi. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş gibi.

Hümāāsā n'ola cevlān ederse evc-i ḥüsnüñde
Hevā-yı perçemiñle murġ-ı diller oldu āvāre

7. **hümāāsā:**-*āsā*

Kıt'a 6

Mısra: **3**

Devlet kuşu, talih kuşu gibi. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş gibi.

Hümāāsā cihāna şimdi bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün ẓanneder vechin görenler māh

8. **hümāāsā:**-*āsā*

Kıt'a 8

Mısra: **7**

Devlet kuşu, talih kuşu gibi. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş gibi.

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per ṣaldı
Ḳudūmun gūş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

9. **hümā:**

Gazel 243

Mısra: **2**

Devlet kuşu, hükümdarlık alameti. II saadet, mutluluk veren, sevgili.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

hümā-misl:

1. **hümā-misl:**

Gazel 161

Mısra: **10**

Hüma misal.

Var mı zülf-i ʿiẕārıñ ile cevlān eyler
O hümā-misl felekde per ü bālı küçücek

hümā-perde:

1. **hümā-perde:**

Gazel 29

Mısra: **4**

Hüma perdeli. II Kanadı hüma kanadı gibi olan.

Bu mu sebeb vaḳ[i]tinden mi ġıdā aḫẕ eyler
Evc-i ʿalāda hümā-perde cemīʿ-i ervāḥ

ḫumār:

1. **ḫumār:**
Gazel 119
Mısra: **2**
(içkiden sonra gelen) baş ağrısı, mahmurluk.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

2. **ḫumārı:** *-ı*
Gazel 48
Mısra: **2**
Baş ağrısı, mahmurluk.

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gūn güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

3. **ḫumārı:** *-ı*
Gazel 155
Mısra: **1**
Baş ağrısı, mahmurluk.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

ḫumār-ālūd:

1. **ḫumār-ālūd:**
Gazel 94
Mısra: **2**
*Süzgün ve baygın göz. * Kendinden geçmiş, şaşkın.*

Ḫumār-ālūd olanlar sāḳiyā mehcūrdur sensiz
Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle dil maḫmūrdur sensiz

ḫumār-ı mey:

1. **ḫumār-ı mey:** *-le*
Gazel 244
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şarap mahmuru.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

hümāveş:

1. **hümāveş:**
Gazel 158
Mısra: **5**
Hüma kuşu gibi.

ʿĀlīye gelir ḳısmeti bābına hümāveş
Muḥtāc-ı gedā-pīşelere bād-ı hevā yoḳ

hümā-yı ber-hevā:

1. **hümā-yı ber-hevā:** *-dır*
Gazel 217
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Havadaki kuş.

Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamaḳ üzre
N'ola dil murġveş per aça çīn-i ṭurre-i yāre

hümā-yı çerḫi:

1. **hümā-yı çerḫi:** *-i*
Gazel 242
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gök yüzü hüması.

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil yārı tesḫīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı çerḫi zencīr eyledi

hümā-yı ʿışḳ olup:

1. **hümā-yı ʿışḳ olup:** *-up*
Gazel 182
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Aşk hüması olmak.

Ceẕb-i ʿālī verdi Bārī eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʿışḳ olup cevlāna gelmişlerdenim

ḫūn:

1. **ḫūn:**
Gazel 35
Mısra: **9**
Kan II şarap; üzüntü, acı.

Ne māniʿ ebruvānıñ ḫūn ile taṣvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i kāşānesine naḳş edip Bih-zād

ḫūn-āb-ı eşk-i çeşm:

1. **ḫūn-āb-ı eşk-i çeşm:**
Gazel 24
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gözünün kan dolu gözyaşı.

Tāb-ı ḥasretden çekip ḫūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi ʿ×d-ı vaṣlında o māhıñ şerbet-i nilūfer iç

hüner:

1. **hüner:**
Gazel 37
Mısra: **10**
1. Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, mahâret 2. Bir şeyi iyi bilmekten, iyi yapabilmekten gelen üstün hal, mârifet.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

hüner seyr etdirip:

1. **hüner seyr etdirip:** *-dir, -ip*
Kıt'a 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hüner göstermek.

Gel ey Fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār
Hüner seyr etdirip ṣaḥn-ı belāġat içre ol ʿālī

hüner seyr etdirir:

1. **hüner seyr etdirir:** *-ir*
Murabba 3
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Hüner göstermek.

Şāʿirān içre hüner seyr etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat içre mızrāġ oynadır

hüner-i ʿörfīveş:

1. **hüner-i ʿörfīveş:**
Gazel 226
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Örfi adlı şairin kabiliyeti gibi.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda hüner-i ʿÖrfīveş
Ḥışt-ı ḫāmeñle yeter esb-i zebān ürkütme

ḫūn-feşān-ı zaḫmı:

1. **ḫūn-feşān-ı zaḫmı:**
Gazel 58
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**

Kan saçan, fışkıran yara.

Bed-liḳānıñ
çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı
zaḫmı ṣanma zāhidiñ

ḫūn-ı ʿāşıḳı:

1. **ḫūn-ı ʿāşıḳı:** *-ı*
   Gazel 84
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşığın kanı.

Ey cām-ı Cem ḳurutma
yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi ḳan olur

ḫūn-ı ciger:

1. **ḫūn-ı ciger:**
   Gazel 94
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Yürek kanı, ciğer kanı.

Sirişkim mey kebābım
mā-ḥażar ḫūn-ı ciger puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-
āteş-i tennūrdur sensiz

ḫūn-ı eşk:

1. **ḫūn-ı eşk:** *-im, -i*
   Gazel 211
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Kanlı gözyaşı.

Seyr ḳıl çāk-ı
girībānımda ḫūn-ı eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

ḫūn-ı sirişk:

1. **ḫūn-ı sirişk:**
   Gazel 12
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Kanlı gözyaşı.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp
ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe
merhem-i dühün
belesān et

ḫūn-ı sirişklikle:

1. **ḫūn-ı sirişklikle:** *-likle*
   Gazel 7
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Kanlı gözyaşı.

Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş
eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde
gehvāre bebeklik yap

ḫünkār:

1. **ḫünkārıdır:** *-ı, -dır*
   Gazel 46
   Mısra: **14**
   Sultan II Sevgili.

Fenniyā şevket-i
şiʿrinde Cenābın gūş et
Emr-i ẕī-şān-ı nikāt-ı
femi ḫünkārıdır

ḫūn-rīz-i nigāh:

1. **ḫūn-rīz-i nigāh:**
   Gazel 15
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Bakışın kan dökücülüğü.

Baḫş-ı mey-i laʿliñ
iledir sen de mürüvvet
Ḫūn-rīz-i nigāhıñla
şehā ḳanda mürüvvet

ḫünsā-yı müʿennes:

1. **ḫünsā-yı müʿenneṣ:**
   Gazel 19
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Kadınsı davranışlar gösteren erkek.

Bint-i rezi gör ḥacle-i
bezminde o Fennī

ʿAyş etdi bu şeb zāhide ḫünsā-yı müʿenneṣ

ḫurde-gevher:

1. **ḫurde-gevher:**
Gazel 161
Mısra: **4**
Küçük mücevher.

Şevḳ-i vaṣlında tebessüm edicek seyr etdim
Ḫurde-gevher gibi dendān-ı leʾāli küçücek

ḫürmet:

1. **ḫürmete:***-e*
Muhammes 1
Mısra: **14**
Ar. 1. Haysiyet, şeref 2. İhtiram.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

ḫürmeten:

1. **ḥürmeten:**
Gazel 110
Mısra: **5**
Hürmet olsun diye; hürmet, saygı ve ikram maksadıyla.

Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānıñ ḥürmeten zāhid
Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās

2. **ḥürmeten:**
Gazel 242
Mısra: **4**
Saygı göstermek maksadıyla.

Ḫamr içün nāzil olan āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

ḫurşīd ü meh:

1. **ḫurşīd ü meh:**
Gazel 174
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güneş ve ay.

Ḫurşīd ü meh de olsa dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine lāyıḳ girū degil

ḫūrşīd-i āsmān:

1. **ḫūrşīd-i āsmān:**
Kıt'a 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gök yüzü güneşi.

Olsa ʿaceb mi dāyesi ḫūrşīd-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i zībā-yı pāki gāh

ḫūrşīd-i cemāliñ:

1. **ḫūrşīd-i cemāliñ:***-iñ*
Gazel 210
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğin güneşi.

Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ tūtiyādır çeşmime
Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ āşnādır çeşmime

ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı:

1. **ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı:***-ı*
Gazel 204
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Işık yansıtan güneş.

Ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı eyler ḫusūf-ı meh
Ḳılmazsa burc-ı ʿışḳa teveccüh o pādişeh

ḫüseyn:

1. **ḥüseynim:** *-im*
Kıt'a 8
Mısra: **20**
Özel isim.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini:

1. **ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini:**
Gazel 80
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Vücudun yaralarının kuruluğu, kabuğu.

Çeşm-i bülbül cāmelerle yārı seyr edip göñül
Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini bulmuş donanmış pā vü ser

ḥüsn:

1. **ḥüsnünü:** *-ün, -ü*
Gazel 70
Mısra: **8**
Ar. Güzellik.

Giyicek cāmeleri duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege zāhid anı tenhāya çeker

2. **ḥüsnüñ:**
Gazel 142
Mısra: **6**
Ar. Güzellik.

Şeb-i hecrinde ṭulūʿ etmez ise māh-ı felek
Şemʿine ḥüsnüñ eder ḫāne-i ḳalbi telmīʿ

3. **ḥüsnü:** *-ü*
Gazel 166
Mısra: **7**
Ar. Güzellik.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

4. **ḥüsnüñe:** *-üñ, -e*
Gazel 171
Mısra: **8**
Ar. Güzellik.

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da mānīʿ degil

5. **ḥüsnüñe:** *-üñ, -e*
Gazel 187
Mısra: **3**
Ar. Güzellik.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

6. **ḥüsnünü:** *-ü, -n, -ü*
Gazel 232
Mısra: **4**
Güzellik.

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek efendi sizlere cāʾiz gibi

7. **hüsnün:** *-üñ*
Gazel 68
Mısra: **5**
(Sevgilinin) güzelliği.

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı çün ezhār kendin gösterir

8. **ḥüsnün:** *-üñ*
Gazel 118
Mısra: **5**

Güzellik // Sevgilinin güzelliği.

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

ḥüsn ü rıfḳla:

1. **ḥüsn ü rıfḳla:***-la*
   Gazel 214
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzellik ve yumuşaklık, naziklik.

Ḫavfım budur ḥışn-ı dili ḥüsn ü rıfḳla
Ol ceyş-i kāfir-i müjeye mā-verā-vere

ḥüsnī:

1. **ḥüsnī:**
   Gazel 120
   Mısra: **13**
   Divan şairi.

Verip sermāye-i Bāḳī-i naẓmı Fenniye Ḥüsnī
Aña yek-sāʿat içre māl-i Ḳārūn ḳazandırmış

ḥüsn-i ḫaṭ-ı muṣḥaf-ı vech-i pākiñ:

1. **ḥüsn-i ḫaṭ-ı muṣḥaf-ı vech-i pākiñ:**
   Gazel 111
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Temiz yüz kitabının yazısının güzelliği.

Oḳuyup ḥüsn-i ḫaṭ-ı muṣḥaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ʿaceb āyet-i Ḳurʾāna heves

ḥüsn-i ḫaṭıñ:

1. **ḥüsn-i ḫaṭıñ:***-ıñ*
   Gazel 5
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel yazı // Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

Aġız aġıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

2. **ḥüsn-i ḫaṭın:***-ın*
   Gazel 128
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel yazı // Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile baḫş etmede ʿuşşāḳ
Elbette olur ders-i menāṣıbda muʿārıż

3. **ḥüsn-i ḫaṭıñ:***-ıñ*
   Gazel 136
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

Bakıp ruḫsārıña ḥüsn-i ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

ḥüsn-i ḫaṭṭ:

1. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
   Gazel 30
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel yazı.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣaḥ
Noḳṭa-i ḫāl-i lebānıñ ḥarf-i daʿvāt-ı ḳadeḥ

2. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
   Gazel 30
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel yazı.

Fenni-i bī-çāreniñ baḥsinde ḳīl ü ḳāl yoḳ
Ḥüsn-i ḫaṭṭındır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣāḥ

3. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
Gazel 68
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile eşʿār kendin gösterir

4. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
Gazel 81
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Fenniyā pergār-ı tanẓīrimle naẓm-ı Sırriye
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-levḥa misl-i çīn-i ebrū çevrilir

5. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
Gazel 81
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Fenniyā pergār-ı tanẓīrimle naẓm-ı Sırriye
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-levḥa misl-i çīn-i ebrū çevrilir

6. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
Gazel 87
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

7. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:** *-ıñ, -dır*
Gazel 145
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti vechiñ varaḳ
Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

8. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
Gazel 198
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Derd-i āh-ı ʿāşıḳāndır çīn-i mūy [u] ḫāl-i yār
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-nāme-i ḳırṭās-ı ruḫsārında hū

9. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüyleri.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

10. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
Gazel 87
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı/ayva tüyleri.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

ḥüsn-i ḫaṭṭı:

1. **ḥüsn-i ḫaṭṭı:** *-ı*
Gazel 233
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Tīġ-ı müjgānı helāk-i cāna bā-ḥükm-i ḳażā
Ḥüsn-i ḫaṭṭı ṣūret-i daʿvāya ibrā ḥücceti

ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri:

1. **ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri:** *-i*
Gazel 118
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gönül alan sevgilinin yazısının güzelliği.

Fenniyā Rāmiz Efendi ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri
Şerḥ edip nūr āyetin taḳrīr eder tefsīrveş

ḥüsn-i ḫaṭṭın:

1. **ḥüsn-i ḫaṭṭın:** *-ı, -n*
Kıt'a 9
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Zemānında görünce ḥüsn-i ḫaṭṭın ḳāḍi-ʿasker
ʿāşıḳ olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

ḥüsn-i ḫaṭṭına:

1. **ḥüsn-i ḫaṭṭına:** *-ına*
Gazel 236
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Yazdıḳça ḥüsn-i ḫaṭṭına zāhid ḥasen deyip
İʿrābı sahv edince şaşırdı iżāfeti

ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i ġarrā-yı bī-ḥażīż:

1. **ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i ġarrā-yı bī-ḥażīż:**
Gazel 126
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
En yüksekteki parlak Nahşep hilâlinin güzelliği.

ʿ×d oldu dilden ʿarż edip ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i ġarrā-yı bī-ḥażīż

ḥüsn-i manṣūrāsā:

1. **ḥüsn-i manṣūrāsā:**
Gazel 124
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Mansûr'un güzelliği gibi.

Eger esrār-ı vaṣlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aṣ

ḥüsn-i secencel:

1. **ḥüsn-i secencel:**
Gazel 220
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ayna güzeli.

Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

ḥüsn-i taʿbīr eyle:

1. **ḥüsn-i taʿbīr eyle:** *-di*
Gazel 242
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yorumlamak.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını rüʾyāda ammā baʿd-ez-īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir ḥüsn-i taʿbīr eyledi

ḥüsn-i yūsuf-ı kenʿān:

1. **ḥüsn-i yūsuf-ı kenʿān:**
Gazel 93
Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Ken'ânlı Yûsuf'un güzelliği.

Düşüp o şāh zeneḫdāna
baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı
Kenʿān ne meyl-i cāh
ederiz

ḥüsn-i yūsufveş:

1. **ḥüsn-i yūsufveş:**
Gazel 233
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Yusuf gibi güzel.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i
Yūsufveş görüp ol
ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān
oldu bu şeb māhiyyeti

ḫüsrev-i fermān-ber:

1. **ḫüsrev-i fermān-ber:**
Kaside 2
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Aldığı emri yerine getiren padişah.

Vāriṣ-i mülk-i
Süleymān āl-i ʿOṣmān-
cihān
Ḫüsrev-i fermān-ber
İskender-i dānā-reşīd

ḫusūf:

1. **ḫusūf:**
Gazel 62
Mısra: **7**
Ay tutulması.

Māh-ı felekde ẓāhir
olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr
göñülde telāş olur

2. **ḫusūf:**
Gazel 63
Mısra: **3**
Ay tutulması.

N'ola devr-i ḫaṭıñla
çerḫ-i fikrimde ḫusūf
olsa
Benim baḫt-ı siyāhım
tāliʿ-i ḥüsn-i
ḳamerdendir

ḥusūf oldıġıçün:

1. **ḥusūf oldıġıçün:** *-dıḳ, -ıçün*
Gazel 158
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Ay tutulması.

Vechinde ḥusūf
oldıġıçün şerm ile
Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha
demek sende vefā yoḳ

ḫusūf-ı ḫaṭṭı:

1. **ḫusūf-ı ḫaṭṭı:** *-ı-ṭı*
Gazel 50
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Hattın kaybolması.

Ḫusūf-ı ḫaṭṭı n'ola
ẓulmet-i cihān olsa
ʿAlāyim-i ḳameriñ ol
vekāyiʿindendir

ḫusūf-ı meh:

1. **ḫusūf-ı meh:**
Gazel 204
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Ayın kaybolması.

Ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı
eyler ḫusūf-ı meh
Ḳılmazsa burc-ı ʿışḳa
teveccüh o pādişeh

ḫüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ:

1. **ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ:** *-ıñ*
Gazel 71
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Ayva tüyleri.

Taḥt-ı ebrūda ẓuhūr etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ
Ḳatline ʿuşşāḳınıñ ṭuġrālı fermānıñ mı var

hüveydā:

1. **hüveydā:**
Müstezad 2
Mısra: **2**
Apaçık,belli,aşikâr.

Gel destiñe zāhid der-i mey-ḫānede cām al
Merdāne hüveydā

ḫūy:

1. **ḫūyuz:***-uz*
Gazel 106
Mısra: **2**
Ter.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

ḥużûr:

1. **ḥużūrunda:***-uñ, -da*
Gazel 121
Mısra: **9**
Bir kimsenin karşısında olma durumu.

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe
Fennī ḥaẕer et eyleme zīnhār tabaṣbuṣ

2. **ḥużūrunda:***-uñ, -da*
Gazel 213
Mısra: **10**
Bir kimsenin karşısında olma durumu.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

3. **ḥużūrunda:***-uñ, -da*
Kıt'a 5
Mısra: **10**
Bir kimsenin karşısında olma durumu.

Maḳām-ı ḥürmetinde eyleyip dāmānını irḫā
Niçe dest-i kemer-beste ḥużūrunda ġulām oldu

ḥużūr-ı ḥākime:

1. **ḥużūr-ı ḥākime:***-e*
Gazel 166
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hâkimin huzuruna, karşısına.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

ḫużūr-ı ḥākim-i dil:

1. **ḫużūr-ı ḥākim-i dil:**
Gazel 103
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül hâkiminin huzurunda, karşısında.

Daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ içün istemez güvāh
Bes ḫużūr-ı ḥākim-i dilde yemīniñiz

ḫużūr-ı ḳāḍī-i ḫüsn:

1. **ḫużūr-ı ḳāḍī-i ḫüsn:***-üñ, -de*
Gazel 165
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik kadısının huzuru.

Müheyyādır müşerraḥ zaḫm-ı sīnem daʿvi-i ʿışḳa
Ḥużūr-ı ḳāḍī-i

ḥüsnüñde cānā ḥüccet isterseñ

ḫużūruna:

1. **ḫużūruna:**
   Gazel 223
   Mısra: **1**
   Kat.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i reziñ var ḫużūruna
Yoḫsa bez[i]mde muntaẓar olma ẓuhūruna

ḫvāb:

1. **ḫvāb:**
   Gazel 144
   Mısra: **13**
   Uyku.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın eyler o şāh dirīġ

2. **ḫvābım:***-ım*
   Gazel 199
   Mısra: **12**
   Uyku.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

3. **ḫvābda:***-da*
   Murabba 3
   Mısra: **14**
   Uyku.

Penbe-i vaṣlın müheyyā ḳılmaġa ol dil-beri
Ḫvābda feth etmek içün uçḳur-ı şevḳ-āveri

ḫvāba var:

1. **ḫvāba var:***-sın*
   Gazel 220
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Uykuya varmak, uyumak; sessizlik, hareketsizlik içine girmek.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū ḫvāba varsın pister isterse

ḫvāba vardı:

1. **ḫvāba vardı:***-dı*
   Gazel 213
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Uykuya varmak, uyumak; sessizlik, hareketsizlik içine girmek.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḫużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

ḫvāb-ı ġaflet:

1. **ḫvāb-ı ġaflet:**
   Gazel 23
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Gaflet uykusu.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

2. **ḫvāb-ı ġaflet:***-de*
   Gazel 163
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Gaflet uykusu.

Ḫvāb-ı ġafletde çıkıp fesden eder elbet ẓuhūr
Meh yüzüñ māhiyyetiçün tār-ı şebdir perçemiñ

3. **ḫvāb-ı ġaflet:** *-de*
Gazel 199
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gaflet uykusu.

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

ḫvāb-ı ġafletden:

1. **ḫvāb-ı ġafletden:**
Gazel 42
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gaflet uykusu.

Ḫvāb-ı ġafletden telef oldu dirīġā ʿömrümüz
Gerçi vāḳiʿ oldu ammā vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

ḫvāb-ı nāza:

1. **ḫvāb-ı nāza:** *-a*
Kıt'a 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Naz uykusu.

Ninni-serālıḳ etme sen ey ʿandelīb-i zār
Ol ḫvāb-ı nāza ʿārıż olur şāyed intibāh

ḫvāb-ı nāzıñda:

1. **ḫvāb-ı nāzıñda:** *-ıñ, -da*
Murabba 1
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Naz uykusu.

Düzd deme ʿuşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

ḫvāce-i kālā:

1. **ḫvāce-i kālā:**
Müstezad 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kumaş taciri.

Ben jende-i pür-dāġımı dībāya degişmem
Ey ḫvāce-i kālā

ḫvāce-i ṭabʿ-ı fürūġīden:

1. **ḫvāce-i ṭabʿ-ı fürūġīden:** *-den*
Gazel 7
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Fürûgî'nin (öl. 1757-1774 arası) yaratılışının hocası.

Alıp kālā-yı naẓmı ḫvāce-i ṭabʿ-ı Fürūġīden
Vücūd-ı dil-ber-i eşʿārıña Fennī yeleklik yap

ḫvāhem:

1. **ḫvāhem:**
Gazel 171
Mısra: **9**
İsteğim.

Ben bu limegāh-ı ġamda kestigi ḫvāhem şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

ḫvāhiş:

1. **ḫvāhiş:**
Gazel 115
Mısra: **4**
İstek, arzu.

İfṭār-ı lebiñ verdi ġınā ṣanma ki cānā
Hīç ḳalmadı nān-pāre-i mebẕūluña ḫvāhiş

2. **ḫvāhişle:** *-le*
Gazel 154
Mısra: **9**
İstek, arzu.

Ḫvāhişle hemān uçḳur-ı şevḳ-āvere düşme
Ṣun destiñi bir kere uṣūliyle ḳāṣaḳṣak

ḫvāhiş-i vaṣla:

1. **ḫvāhiş-i vaṣla:** *-a*
   Gazel 73
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma isteği.

Niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtināında ḫvāhiş-i vaṣla girān verir

ḫvāhiş-i yek-dāne cev:

1. **ḫvāhiş-i yek-dāne cev:**
   Gazel 200
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir tane arpa isteği.

Dām-ı ḫāl-i yāre ey murġ-ı göñül meyl eyleme
Ādemi başdan çıḳarır ḫvāhiş-i yek-dāne cev

ḫvānde-i güle:

1. **ḫvānde-i güle:** *-e*
   Gazel 167
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Gülün gülmesi. II Sevgilinin gülümsemesi.

Bāġ-ı süḫanda naẓmıma bülbül demez misin
Ḫvānde-i güle ülfetimiz yoḳsa Fenniyā

ḫvān-ı keremiñ:

1. **ḫvān-ı keremiñ:** *-iñ*
   Müstezad 1
   Mısra: **19**
   Kelime Tipi: **-**
   Cömertlik sofrası.

Ḫvān-ı keremiñ sükker-i ḥalvāya degişmem
Ṣoḥbet deme cānā

ḫvān-ı viṣāl:

1. **ḫvān-ı viṣāl:**
   Gazel 132
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma sofrası.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

ḫvīş:

1. **ḫvīş:**
   Gazel 117
   Mısra: **6**
   Akraba.

Çīn-i ebrūsu aḫ-ı tevʾem-i ḳavs-i Tātār
Meç-i Efrencle tīġ-ı nigeh-i dīdesi ḫvīş

i:

1. **idi:** *-di*
   Gazel 5
   Mısra: **4**
   "İ" ek-fiilinin görülen geçmiş zaman çekimi.

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ḥayātı
Nūş eyler idi laʿliñi İskender [ü] Dārā

2. **imiş:** *-miş*
   Gazel 21
   Mısra: **9**
   "-i" ek fiili (duyulan geçmiş zaman çekimi).

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

ʿibādetle ḳabāḥat maḫfī gerek:

1. **ʿibādetle ḳabāḥat maḫfī gerek:**

Gazel 219

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

İbadet de kabahat de gizli olmalı.

ʿİbādetle ḳabāḥat
zāhidā maḫfī gerek ammā
Ṣaḳadır rinde bezm içre mey içmek
izdiḥāmlıḳda

ibn-i melek:

1. **ibn-i melek:**

Gazel 3

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Hanefî mezhebi fıkıh âlimlerinden. İsmi, Abdüllatîf bin Abdülazîz bin Emînüddîn'dir. Lakabı İzzüddîn'dir. İbn-i Melek veya İbn-i Ferişte künyesiyle meşhûr oldu. İzmir yakınlarında bulunan Tire'dendir. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. 801 (M. 1399) senesinde Tire'de vefât etti.

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline
Vechin iṣbāt eyler ol İbn-i Melek āḫir saña

2. **ibn-i melek:**

Gazel 9

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Hanefî mezhebi fıkıh âlimlerinden. İsmi, Abdüllatîf bin Abdülazîz bin Emînüddîn'dir. Lakabı İzzüddîn'dir. İbn-i Melek veya İbn-i Ferişte künyesiyle meşhûr oldu. İzmir yakınlarında bulunan Tire'dendir. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. 801 (M. 1399) senesinde Tire'de vefât etti.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

3. **ibn-i melek:**

Gazel 79

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Hanefî mezhebi fıkıh âlimlerinden. İsmi, Abdüllatîf bin Abdülazîz bin Emînüddîn'dir. Lakabı İzzüddîn'dir. İbn-i Melek veya İbn-i Ferişte künyesiyle meşhûr oldu. İzmir yakınlarında bulunan Tire'dendir. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. 801 (M. 1399) senesinde Tire'de vefât etti.

Ḳāḍī-i cemālinde gelip şāhid-i ḫaṭṭı
Maḳṣūd-ı beyānında anı İbn-i Melekdir

ibra:

1. **ibrā:**

Gazel 233

Mısra: **4**

1. Berî kılmak, kılınmak, kurtarmak, kurtarılmak: İbrâ-yı zimmeti, zimmetin ibrası. 2. Hastayı iyi etmek, hasta iyi edilmek: İbrâ-yı marazî.

Tīġ-ı müjgānı helāk-i cāna bā-ḥükm-i ḳażā

Ḥüsn-i ḫaṭṭı ṣüret-i daʿvāya ibrā ḥücceti

ibrāhīm:

1. **ibrāhime:**-*e*
   Gazel 239
   Mısra: **11**
   Hz. İbrahim peygamber.

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

ibrāhim [ü] āzercesine:

1. **ibrāhim [ü] āzercesine:**
   Gazel 225
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Haz. İbrahim ve babası Hz. Âzer gibi.

Ṣarf edip sīm ü zer-i vuṣlatın ol şūḫ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili İbrāhim [ü] Āzercesine

ibrām ed:

1. **ibrām ed:**
   Gazel 124
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Bıktıracak derecede ricada ısrar etme, zorlama.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

ibrām-ı viṣāl:

1. **ibrām-ı viṣāl:**
   Gazel 22
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma ısrarı.

Püşt-i dildāra n'ola vażʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

ʿibret-nümā:

1. **ʿibret-nümādır:**-*dır*
   Gazel 31
   Mısra: **8**
   Ibret gösteren, ibret veren.

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme ʿibret-nümādır yaḫ

iç:

1. **iç:**
   Gazel 24
   Mısra: **1**
   Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Būs edip laʿl-i leb-i dildār şerbet-sükker iç
Ḫūb ḫayāl-i ʿārıżından ḳahve-i bā-ʿanber iç

2. **iç:**
   Gazel 24
   Mısra: **2**
   Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Būs edip laʿl-i leb-i dildār şerbet-sükker iç
Ḫūb ḫayāl-i ʿārıżından ḳahve-i bā-ʿanber iç

3. **iç:**
   Gazel 24
   Mısra: **4**
   Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

4. **iç:**
   Gazel 24

Mısra: **6**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Tāb-ı ḥasretden çekip ḫūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi
ʿ×d-ı vaṣlında o māhıñ şerbet-i nilūfer iç

5. **iç:**

Gazel 24

Mısra: **8**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince sāḳiyā billūrdan
Bāde-i engūr ile ālūde ḳand-i aḥmer iç

6. **iç:**

Gazel 24

Mısra: **10**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Nūş edip māʿ-ı vużūʾın zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber iç

7. **içerem:**

Gazel 111

Mısra: **3**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

İçerem ḳanını billāh anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-bere peymāne heves

8. **içelim:**

Gazel 178

Mısra: **1**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Nice bir fikr-i ġamıñla mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

9. **içelim:**

Gazel 178

Mısra: **2**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Nice bir fikr-i ġamıñla mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

10. **içelim:**

Gazel 178

Mısra: **4**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Neşʾe vermez efendim size bu sekr-i ḥudūṣ
Tevbe-i sāḳıṭ edip bāde-i nā-yāb içelim

11. **içelim:**

Gazel 178

Mısra: **6**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Dil-i bīmāra şifā ṣun lebiñ ey ḥāẕıḳ-ı cān
Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ anı muġlāb içelim

12. **içelim:**

Gazel 178

Mısra: **8**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Bün-nişīn-i ḫum-ı mey-ḫāneye sāḳī açma
Ṭursun Allahı severseñ meyi yab yab içelim

13. **içelim:**

Gazel 178

Mısra: **10**

Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı giderirmiş Fennī

O çiçek ṣuyunu ṣunsun bize gül-āb içelim

icābet et:

1. **icābet et:**
Gazel 86
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Karşılıkta bulunma, kabul etme.

ʿAceb mi daʿvet-i bezme icābet etmez ise
Baṣar mı telleye ol öyle yādigār mıdır

īcād eyle:

1. **īcād eyle:**
Gazel 114
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yeni bir şey ortaya çıkarmak, var etmek, yeni bir şeyler yapmak.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣığındırmış

īcāz:

1. **īcāzdır:** *-dır*
Gazel 181
Mısra: **2**
Mucize.

Vaṣf-ı ḫaṭıñda ḳāʿid-i rāzdır sözüm
Ders-i Ḫayāli şerḥ eder īcāzdır sözüm

içip içip:

1. **içip içip:**
Gazel 234
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
İçip içip.

İçip içip bize rez-duḫteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol zāhidā hilāliñ mi

içir:

1. **içirip:**
Gazel 28
Mısra: **7**
İçmesini sağlamak; yaşatmak.

O perī dūd-ı firāḳın içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı maḥabbetde eder kesb-i ḳabīḥ

icrā-yı meẕāḳ:

1. **icrā-yı meẕāḳ:**
Gazel 24
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Zevk almak.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

içre:

1. **içre:**
Gazel 23
Mısra: **5**
Içinde.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

2. **içre:**
Gazel 27
Mısra: **1**
Içinde.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

3. **içre:**
Gazel 32
Mısra: **2**
İçinde.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

4. **içre:**
Gazel 32
Mısra: **7**
İçinde.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

5. **içre:**
Gazel 45
Mısra: **2**
İçinde.

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre bağı var

6. **içre:**
Gazel 45
Mısra: **6**
İçinde.

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

7. **içre:**
Gazel 54
Mısra: **6**
İçinde.

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

8. **içre:**
Gazel 58
Mısra: **12**
İçinde.

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ içre ʿaceb mi Fenniyā

9. **içre:**
Gazel 71
Mısra: **2**
İçinde.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistāniñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġāniñ mı var

10. **içre:**
Gazel 71
Mısra: **12**
İçinde.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

11. **içre:**
Gazel 75
Mısra: **5**
İçinde.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aşmış ayaġ üstündedir

12. **içre:**
Gazel 77
Mısra: **6**
İçinde.

Şermle ruḫsārı n'ola pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarṣu bulunur

13. **içre:**
Gazel 78
Mısra: **5**
İçinde.

Mıṣr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı zenāẖdānında ser-gerdān olur

14. **içre:**
Gazel 81
Mısra: **1**
İçinde.

Āh u zār et câme-ẖvāb içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla be-her-sū çevrilir

15. **içre:**
Gazel 85
Mısra: **10**
İçinde.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meṣeldir rıfḳ ile ġavġā biter

16. **içre:**
Gazel 87
Mısra: **2**
İçinde.

Ṣanma ẖaddiñ üzre cānā ẖaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

17. **içre:**
Gazel 87
Mısra: **6**
İçinde.

Ruẖların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

18. **içre:**
Gazel 88
Mısra: **5**
İçinde.

Gör baḥr içre seni ey semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i ʿışḳa nice biñ ḳan dökülür

19. **içre:**
Gazel 96
Mısra: **2**
İçinde.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

20. **içre:**
Gazel 104
Mısra: **3**
İçinde.

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil içre gūyā
Ruẖ-ı ẖoy-kerdesini gül gibi taḳṭīr ederiz

21. **içre:**
Gazel 106
Mısra: **6**
İçinde.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

22. **içre:**
Gazel 108
Mısra: **5**
İçinde.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

23. **içre:**
Gazel 114
Mısra: **12**
İçinde.

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣıġındırmış

24. **içre:**
Gazel 120
Mısra: **4**
İçinde.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip s̱ābit
O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

25. **içre:**
Gazel 120
Mısra: **14**
İçinde.

Verip sermāye-i Bāḳī-i naẓmı Fenniye Ḥüsnī
Aña yek-sāʿat içre māl-i Ḳārūn ḳazandırmış

26. **içre:**
Gazel 124
Mısra: **3**
İçinde.

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

27. **içre:**
Gazel 124
Mısra: **7**
İçinde.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

28. **içre:**
Gazel 139
Mısra: **6**
İçinde.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

29. **içre:**
Gazel 144
Mısra: **13**
İçinde.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın eyler o şāh dirīġ

30. **içre:**
Gazel 147
Mısra: **2**
İçinde.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

31. **içre:**
Gazel 149
Mısra: **7**
İçinde.

ʿAks-i ḫāl-i ruḫunu cām-ı Cem içre sāḳī
Meges-i mürde ṣanıp der-mey-i peymāneye üf

32. **içre:**
Gazel 151
Mısra: **11**
İçinde.

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

33. **içre:**
Gazel 153
Mısra: **10**
İçinde.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez duḫteri pīr-i muġān

34. **içre:**
Gazel 156
Mısra: **2**
İçinde.

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

35. **içre:**
Gazel 162
Mısra: **2**
İçinde.

Kim der saña fevt eyle de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı viṣāl içre yedek çek

36. **içre:**
Gazel 163
Mısra: **3**
İçinde.

Ol helāk etmekde Gök Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā ceyş-i Ḥalebdir perçemiñ

37. **içre:**
Gazel 170
Mısra: **1**
İçinde.

Mıṣr-ı dil içre Nīl-i sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu bevāb mīl sīl

38. **içre:**
Gazel 180
Mısra: **2**
İçinde.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

39. **içre:**
Gazel 183
Mısra: **8**
İçinde.

Merḥametden düzd ü ṭāġīde e͟ser meʾmūldur
Şıḥne-i ġaddārveş dehr içre iḳlīm görmedim

40. **içre:**
Gazel 205
Mısra: **2**
İçinde.

Yine dil māʾil oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre
ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

41. **içre:**
Gazel 206
Mısra: **5**
İçinde.

Meyl eyleyemem tekye-i ʿışḳ içre ḳudūme
Baġrım delinir līk dem-i nāya gelince

42. **içre:**
Gazel 214
Mısra: **3**
İçinde.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār içün çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

43. **içre:**
Gazel 219
Mısra: **4**
İçinde.

ʿİbādetle ḳabāḥat
zāhidā maḫfī gerek
ammā
Ṣaḳadır rinde bezm içre
mey içmek
izdiḥāmlıḳda

44. **içre:**
Gazel 222
Mısra: **2**
Içinde.

Naḳş etdi baḳdıḳça
ebrūsun dil-i Bih-
zādıma
Sefīddir māniʿ degil
beyt içre ol cellādıma

45. **içre:**
Gazel 222
Mısra: **5**
Içinde.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ
içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

46. **içre:**
Gazel 224
Mısra: **9**
Içinde.

Ṣoyup bir cāme-ḫvāb
içre felekde hāleveş
Fennī
Der-āġūş eyledim ol
māh-ı tābānı
kemersizce

47. **içre:**
Gazel 235
Mısra: **4**
Içinde.

Cüyān olur miyānına
ḳıldıḳça naẓar
Bir āb-ı ṣāfdır kemeri
içre ḫançeri

48. **içre:**
Gazel 238
Mısra: **10**
Içinde.

Çıḳdı fesden zeyn olup
nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül
feslegen dedikleri

49. **içre:**
Gazel 238
Mısra: **11**
Içinde.

Sūḳ-ı naẓm içre ne
deñlü Fenniyā olsañ
Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-
i süḫan dedikleri

50. **içre:**
Gazel 239
Mısra: **10**
Içinde.

Dil dest-i münādīde
gezer Yūsufveş līk
Mıṣr içre ʿaceb anı
ḫarīdār bulunur mu

51. **içre:**
Gazel 240
Mısra: **9**
Içinde.

Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
ʿaceb mi şerer gibi

52. **içre:**
Gazel 244
Mısra: **3**
Içinde.

Lebiñ ṣun sebze-zār-ı
ḫaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde
sāḳiyā ṣahbāyı pey-der-
pey

53. **içre:**
Gazel 245
Mısra: **11**
İçinde.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

54. **içre:**
Gazel 106
Mısra: **2**
İçinde.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

55. **içre:**
Gazel 18
Mısra: **2**
İçinde, arasında.

Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i şāhāneye bāʿiṣ
Mānend-i serāy içre o gül-ḫāneye bāʿiṣ

56. **içre:**
Gazel 78
Mısra: **8**
İçinde, arasında.

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

57. **içre:**
Gazel 87
Mısra: **6**
İçinde, arasında.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

58. **içre:**
Gazel 44
Mısra: **9**
İçinde.

Fenniyā saʿy ederek ṣaḥn-ı belāġat içre
Güç ile şiʿr-i beyāna dehenim ḳıldı nüfūẕ

59. **içre:**
Gazel 108
Mısra: **5**
-a/-e, içine.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

60. **içre:**
Gazel 11
Mısra: **1**
-da/-de, içinde.

Şehā sen būse ver kim câme-ḫvāb içre baña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

61. **içre:**
Gazel 48
Mısra: **1**
-da/-de, içinde.

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gūn güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

62. **içre:**
Gazel 79
Mısra: **6**
-da/-de, içinde.

Ḥāl-i lebini bu dil-i şeydāya ṣorarsıñ
Düşmüş lebeni kevṣer-i ḥavż içre siñekdir

63. **içre:**
Gazel 85

Mısra: **2**
-da/-de, içinde.

Ṣanma ḫāl-i ʿārızında
ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i
bīmāra hindibā biter

64. **içre:**
Gazel 115
Mısra: **2**
-da/-de, içinde.

Kālā-yı viṣāliñ gibi
ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

65. **içre:**
Gazel 164
Mısra: **5**
-da/-de, içinde.

Bu rūzgār-ı çerḫ-i fenā
içre ġarḳ olur
Gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña
düşen melek seniñ

66. **içre:**
Gazel 171
Mısra: **5**
-da/-de, içinde.

Sen cemāl ʿarż eyle gel
tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa
zindān olsa da māniʿ
degil

67. **içre:**
Gazel 173
Mısra: **6**
-da/-de, içinde.

Dāġ-ı dillerde ḫayāl-i
zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte
sünbül

68. **içre:**
Gazel 26
Mısra: **5**
-a/-e, içine.

Olma maġlūb fiten-i
cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı
seyf-i mücellādır ḳadeḥ

69. **içre:**
Gazel 6
Mısra: **12**
İçinde, dahilinde.

Pey-rev olunca güfte-i
İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre
süḫan söylerim saña

70. **içre:**
Gazel 114
Mısra: **14**
(iç'ten yön eki ile iç-re) E.T. Türk. İçinde, arasında.

Behişt-i dilde Fennī
ḳadd-i dildārı edip
taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı
ser-tā-pā ṣığındırmış

71. **içre:**
Gazel 87
Mısra: **2**
-da/-de, içinde.

Ṣanma ḫaddiñ üzre
cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā
çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

72. **içre:**
Gazel 245
Mısra: **11**
"İçinde" arasında.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi
cennetiñ nāzik gülü

73. **içre:**
Muhammes 1
Mısra: **13**
"İçinde" arasında.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

74. **içre:**
Murabba 3
Mısra: **24**
"İçinde" arasında.

Şāʿirān içre hüner seyr etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat içre mızrāġ oynadır

75. **içre:**
Gazel 227
Mısra: **5**
"İçinde" arasında.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

76. **içre:**
Kıt'a 4
Mısra: **2**
"İçinde" arasında.

Gel ey Fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār
Hüner seyr etdirip ṣaḥn-ı belāġat içre ol ʿālī

77. **içre:**
Kaside 2
Mısra: **11**
" İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh ḳıldı üşküfte seni Rabb-i mecīd

78. **içre:**
Kıt'a 8
Mısra: **18**
" İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme
O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

79. **içre:**
Murabba 3
Mısra: **23**
" İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

Şāʿirān içre hüner seyr etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat içre mızrāġ oynadır

80. **içre:**
Müstezad 1
Mısra: **9**
"İçinde, arasında, de/da".

Ṣan micmer-i sīm içre verir meclise ḫoş-bū
Māverd mi nedir bu

<u>için:</u>

1. **için:**
Gazel 1
Mısra: **10**
İçin.

Fennī Celāliye n'ola ʿarż etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı manẓūmı cā-be-cā

2. **için:**
Gazel 7
Mısra: **7**
İçin.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

3. **için:**
Gazel 9
Mısra: **13**
İçin.

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanẓīr eyle Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

4. **için:**
Gazel 12
Mısra: **9**
İçin.

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

5. **için:**
Gazel 14
Mısra: **8**
İçin.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

6. **için:**
Gazel 17
Mısra: **9**
İçin.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ʿabes̲

7. **için:**
Gazel 25
Mısra: **10**
İçin.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

8. **için:**
Gazel 31
Mısra: **5**
İçin.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

9. **için:**
Gazel 31
Mısra: **7**
İçin.

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme ʿibret-nümādır yaḫ

10. **için:**
Gazel 55
Mısra: **5**
İçin.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

11. **için:**
Gazel 69
Mısra: **11**
İçin.

Taḥrīr içün naẓīre-i
manẓūm-ı Pertevi
Fennī devāt-ı şiʿrini her
ān açar ḳapar

12. **için:**
Gazel 85
Mısra: **11**
İçin.

Fenniyā taḥrīr içün
maʿnā-yı şiʿr-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭabʿımda benim
kilk-i per-i ʿanḳā biter

13. **için:**
Gazel 101
Mısra: **2**
İçin.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı
dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ
içün tār bulunmaz

14. **için:**
Gazel 103
Mısra: **7**
İçin.

Daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ
içün istemez güvāh
Bes ḥużūr-ı ḥākim-i
dilde yemīniñiz

15. **için:**
Gazel 103
Mısra: **9**
İçin.

İlḳā-yı toḫm sırr-ı
meżāmīn-i naẓm içün
Āmāde yoḳ mu Fenniye
bir nev-zemīniñiz

16. **için:**
Gazel 119
Mısra: **11**
İçin.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı
nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış
kilk-i ḳudret der-kenār
āteş

17. **için:**
Gazel 130
Mısra: **4**
İçin.

Bintü'l-ʿinebi pīr-i
muġān zāhide sāḳī
ʿAḳd etmek içün eyledi
şeyḫāne tavassuṭ

18. **için:**
Gazel 134
Mısra: **2**
İçin.

Lebiñ būsına vaʿdiñ
ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek
vaṣlıñ içün şeh-dānedir
elfāẓ

19. **için:**
Gazel 144
Mısra: **3**
İçin.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o
meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa
bir tel giyāh dirīġ

20. **için:**
Gazel 144
Mısra: **9**
İçin.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi
ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde sebte
bu çeşmim güvāh dirīġ

21. **için:**
Gazel 156
Mısra: **4**
İçin.

Cevr ü cefāya lāne-i
fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili
vīrānemiz mi yoḳ

22. **için:**
Gazel 158
Mısra: **7**
İçin.

Şekvā eder ʿāleme imdād için ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

23. **için:**
Gazel 173
Mısra: **3**
İçin.

Ḥıfẓ için gerden-i kāfūrunda
Pāsbānıdır o ḫāl-i fülfül

24. **için:**
Gazel 184
Mısra: **7**
İçin.

Ṭanẓīr için āyā ki bu manẓūmemi Fennī
Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

25. **için:**
Gazel 187
Mısra: **14**
İçin.

Yazdım naẓīre naẓmım Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr için ḥavāle hem olsun hem olmasın

26. **içündir:**
Gazel 190
Mısra: **7**
İçin.

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳībiñ cāblūsundan

27. **için:**
Gazel 198
Mısra: **11**
İçin.

Fenniyā deryāya girmiş ġusl için ol māhı gör
Mū miyānına şināver bend edip iki kedū

28. **için:**
Gazel 214
Mısra: **3**
İçin.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār için çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

29. **için:**
Gazel 220
Mısra: **7**
İçin.

Müheyyādır reh-i beyt-i viṣāl-i yār içün aġyār
Ḳaṭār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḥmil ḫar isterse

30. **için:**
Gazel 221
Mısra: **7**
İçin.

Kūyunda raḳīb için o māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

31. **için:**
Gazel 232
Mısra: **13**
İçin.

Fenniyā temyīz için ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

32. **için:**
Gazel 235

Mısra: **7**

İçin.

Rūy-ı nigārın açmaḳ
içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ʿışḳ
ile çenberi

33. **içün:**

Gazel 238

Mısra: **8**

İçin.

Resimā ne eylesin dil
şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra
zülfüñdür resen
dedikleri

34. **içün:**

Gazel 242

Mısra: **3**

İçin.

Ḫamr için nāzil olan
āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça
vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

35. **içün:**

Kıt'a 8

Mısra: **10**

"Amaç" anlamı katmıştır.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı
felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫẕ-ı nūr
içün şeb-tā-seḥer mīzān

36. **içün:**

Kıt'a 7

Mısra: **18**

"Amacıyla" anlamında edat.

Mevlidi tārīḫini müjde
edip Fenniyā
Dedim o maḫdūm içün
bu süḫan-ı efḍali

37. **içün:**

Gazel 20

Mısra: **1**

"-dAn dolayı" anlamında edat.

Efendi işret etmez sāḳi-i
gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün
meclisde zāhid oldur
ḳanzīl tuc

38. **içün:**

Müstezad 2

Mısra: **17**

"-dAn dolayı" anlamında edat.

Bend etmek içün
kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş ḳoyma sen anı

39. **içün:**

Kaside 1

Mısra: **32**

" Sebebiyle, -den dolayı" anlamlarında edat.

Enbiyā cümlesi bir
sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış
imāmesini aña Ṣübḥān

40. **içün:**

Kıt'a 2

Mısra: **11**

" Sebebiyle, -den dolayı" anlamlarında edat.

Devrān eder cemālini
rüʾyet içün felek
Giymiş hilāli başına ol
peykveş külāh

41. **içün:**

Kıt'a 6

Mısra: **4**

" Sebebiyle, -den dolayı" anlamlarında edat.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün
ẓanneder vechin
görenler māh

42. **içün:**
Müstezad 3
Mısra: **9**
" Sebebiyle, -den dolayı" anlamlarında edat.

ʿUşşāḳa āh edip aġyār
içün eder
Ġavġāya bu peydā

içünde:

1. **içünde:**
Gazel 132
Mısra: **9**
Içinde.

Erbāb-ı naẓm içünde
ʿaceb var mı Fenniyā
Mażmūn ile nikāta verir
böyle irtibāṭ

2. **içünde:**
Gazel 167
Mısra: **4**
Içinde.

Gerdende dāne dāne
görüp ḫāl-i ʿanberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i
fülfül demez misin

3. **içünde:**
Gazel 167
Mısra: **6**
Içinde.

Bāġ-ı serinde seyr edip
o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içünde
ḳaranfül demez misin

ʿīd:

1. **ʿīd:**
Gazel 91
Mısra: **1**
Bayram.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā
ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
ġurreye teşbīh ederiz

2. **ʿīd:**
Gazel 12
Mısra: **9**
Bayram.

Rüʾyet içün ʿīd etmege
ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḥaṭıña ʿazm edip
anda ramażān et

ʿīd eder:

1. **ʿīd eder:***-er*
Gazel 103
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bayram etmek, çok sevinmek.

Şām-ı ḥaṭıñda seyr
eden ebrūñı ʿīd eder
Beñzer hilāl-ı Naḫşebe
māh-ı mubīniñiz

iddiḫār et:

1. **iddiḫār et:***-señ*
Gazel 219
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Biriktirmiş olmak.

Ne deñlü iddiḫār etseñ
bulunmaz biñde bir
dīnār
Zer-maḥbūb vaṣl-ı dil-
rübāāsā temāmlıḳda

idegör:

1. **idegör:**
Gazel 125
Mısra: **1**
Yapıp görmek.

Zāhid sen umūruñ
idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi
maḫlūḳa bu taʿrīż

idi:

1. **idi:**

Gazel 32

Mısra: **7**

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman üçüncü tekil şahıs çekimi.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

2. **idi:**

Gazel 39

Mısra: **7**

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman üçüncü tekil şahıs çekimi.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

3. **idi:**

Gazel 39

Mısra: **8**

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman üçüncü tekil şahıs çekimi.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

4. **idi:**

Gazel 124

Mısra: **12**

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman üçüncü tekil şahıs çekimi.

Yem-i ṭabʿından iḫrāc eyleyip şāʿir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓma zīb-i silk eyler idi ġavvāṣ

5. **idi:**

Gazel 151

Mısra: **11**

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman üçüncü tekil şahıs çekimi.

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

6. **idi:**

Gazel 166

Mısra: **3**

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman üçüncü tekil şahıs çekimi.

Çü aḫẕ olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

7. **idi:**

Gazel 215

Mısra: **7**

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman üçüncü tekil şahıs çekimi.

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

ʿīd-i vaṣlıñda:

1. **ʿīd-i vaṣlıñda:** *-ı, -ñ, -da*

Gazel 238

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Kavuşma bayramı; bir araya gelinecek gün.

ʿīd-i vaṣlıñda mevācib-i būs-ı laʿliñdir leẕīẕ
Baḫş-i bostānıñdır ol ḳasṭ-ı reşen dedikleri

idigüñ:

1. **idigüñ:**

Kaside 1

Mısra: **33**
Olduğun.

Ḥüccet-i ḥükm-i nübüvvet idigüñ ʿālemde
Ẓahr-i pākiñde yeter faṣṣ-ı nigīn-i deyyān

idim:

1. **idim:**
Gazel 146
Mısra: **8**
Ek fiilin görülen geçmiş zaman çekimi.

Bāde-i laʿlini nūş etmege meʾẕūn olsam
Cān ḥalḳıma degin etmez idim anı ferāġ

2. **idim:**
Gazel 208
Mısra: **11**
Ek fiilin görülen geçmiş zaman çekimi.

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

idügi:

1. **idügi:**
Gazel 99
Mısra: **6**
Olduğu.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb
Būy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

iflâs:

1. **iflās:**
Gazel 104
Mısra: **11**
Bitme, tükenme.

Düşme iflās ile ey ṣūfi ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-teni tesḫīr ederiz

ifrāṭ:

1. **ifrāṭ:**
Gazel 129
Mısra: **4**
Haddinden geçmek, pek ileri gitmek.

Hevāyī perçemiñi rūzgār-ı çīn-i zülfüñü
Dimāġ-ı cānı müşk-ālūd eder şebbūların ifrāṭ

ifrāṭ-ı neşāṭ:

1. **ifrāṭ-ı neşāṭ:**
Gazel 212
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevinç coşkunluğu, sevinçten dolayı çoşma.

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd
Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

ifşā:

1. **ifşāya:** *-y, -a*
Gazel 48
Mısra: **11**
Gizli bir şeyi veya konuyu açığa çıkarma, yayma.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

ifşā ed:

1. **ifşā ed:**
Gazel 102
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Duyurmak, meydana çıkarmak.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā ḳalmadı bir adımız

ifsād:

1. **ifsād:**
Gazel 100
Mısra: **8**
Kargaşa, düzen bozma.

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

ifṭār:

1. **ifṭāra:***-a*
Gazel 205
Mısra: **4**
Oruç açma, bozma (Tanıkta, oruç bozma anlamıyla söz konusu edilir); iftar vakti II kederin, mutsuzluk durumunun sona ermesi; ramazandan sonraki yiyip içip eğlenme zamanı.

Görünce süfre-i mefrūş-ı vaṣlın şām-ı ḫaṭṭında
Gürūh-ı rūze-dār-ı ʿāşıḳān ʿazm etdi ifṭāra

ifṭār eyle:

1. **ifṭār eyle:**
Gazel 179
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Oruç açmak, iftar yemeği yemek.

Ḳand-i laʿli ile ifṭār eyle Fenniyā ḫaṭṭı ġurūb oldu temām

ifṭār ḳılmadıḳ:

1. **ifṭār ḳılmadıḳ:***-ma, -dıḳ*
Gazel 159
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Oruç açmak. II Sevgilinin dudağını öpmek.

Ḳılmadıḳ ifṭār o dem ḳand-i lebiñle bü'l-ʿaceb
Bekledik ḫayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik

ifṭār-ı lebiñ:

1. **ifṭār-ı lebiñ:***-iñ*
Gazel 36
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) dudağının iftarı.

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ʿāşıḳa vaʿd-i vaʿīd
Rūze-dārāna ġurūb oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

2. **ifṭār-ı lebiñ:***-iñ*
Gazel 115
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) dudağının iftarı.

İfṭār-ı lebiñ verdi ġınā ṣanma ki cānā
Hīç ḳalmadı nān-pāre-i mebẕūluña ḫvāhiş

ifṭār-ı nebāt-ı laʿl-i nābıñla:

1. **ifṭār-ı nebāt-ı laʿl-i nābıñla:***-ıñ, -la*
Gazel 177
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saf dudağının şekeriyle iftar etmek.

Ṣıyāmım açdım ifṭār-ı nebāt-ı laʿl-i nābıñla
Seḥāb-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ruḫuñ aḫşam ẓannetdim

ifṭār-ı viṣāl:

1. **ifṭār-ı viṣāl:***-i, -n, -de*
Gazel 140
Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Kavuşma iftarı.

Şāʾimlere ifṭār-ı viṣālinde cefā-cū
Āheste yürür sāʿat-i mevʿūd-ı muṣannaʿ

iftiḫār:

1. **iftiḫārı:** *-ı*
Gazel 55
Mısra: **9**
Övünme, övünç.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle süḫanlar fesānedir

iftiḫār eyler:

1. **iftiḫār eyler:** *-r*
Gazel 118
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
İftihar etmek, kıvanç duymak, övünmek.

Baḫş edip ʿuşşāḳına tīmār-ı vaṣlın ol perī
İftiḫār eyler sipāh-ı bendesine mīrveş

ihdāʾ-i tuḥaf eylese:

1. **ihdāʾ-i tuḥaf eylese:** *-se*
Kaside 1
Mısra: **125**
Kelime Tipi: -
Hediyeler bağışlamak.

N'ola ihdāʾ-i tuḥaf eylese miʿrācından
Kaʿbeden gelse verir dostuna ḥacı fincān

iḫfā:

1. **iḫfāda:** *-da*
Gazel 237
Mısra: **8**
Gizleme, saklama.

Bilmeyen sırr-ı ledünni olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī ẓāhirde mi iḫfāda mı

iḫrāc eyle:

1. **iḫrāc eyle:**
Gazel 124
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Dışarı atma, çıkarma.

Yem-i ṭabʿından iḫrāc eyleyip şāʿir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓma zīb-i silk eyler idi ġavvāṣ

iḥrāḳ göstermeye:

1. **iḥrāḳ göstermeye:** *-me, -y, -e*
Kıt'a 14
Mısra: **20**
Kelime Tipi: -
Yangın göstermek.

Ḥıfẓ edip āteş-i iḥrāḳdan [anı] dāʾim
Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iḥrāḳ

iḥrām eyledik:

1. **iḥrām eyledik:** *-dik*
Gazel 159
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Hacı elbisesi olarak giydirmek.

Kaʿbe-i ḥüsnünde saʿy edip metaʿ-ı vuṣlatın
Zāʾir-i ḥüccāc-ı ʿışḳa anı iḥrām eyledik

iḥsān:

1. **iḥsānıñ:** *-ıñ*
Gazel 71
Mısra: **14**
Cömertlik, lutuf // bağış, hediye.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

2. **iḥsānıñ:** *-ıñ*
Gazel 162
Mısra: **9**
İhsan adlı şair. II Cömertlik, lutuf // Öpücük.

Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

iḥsān oldu:

1. **iḥsān oldu:** *-du*
Kaside 1
Mısra: **124**
Kelime Tipi: **-**
Bağışlanmak.

Evvelen işte biri ḫamse mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i nübüvvet o şeb oldu iḥsān

iḥsān ver:

1. **iḥsān ver:**
Murabba 1
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Iyilik yapmak, lütufta bulunmak.

Zīr-i eşikde begim ḫāk ile yeksān olayım
Manṣıb-ı vaṣlıñı ver Fenniye iḥsān sezā

iḥsāna lāyıḳdır:

1. **iḥsāna lāyıḳdır:** *-dır*
Gazel 244
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik ve lutfa layık // bağış, hediye (Fennî'den/sevgiliden beklenen iyilik).

Maḳām-ı şiʿr-i Zīver Fenniyā İḥsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese ʿuşşāḳa muṭrib būselik hey hey

iḫtilāṭ ede:

1. **iḫtilāṭ ede:**
Gazel 132
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ar. Karışmak, karışıp görüşmek (bir arada olmak).

Gürbeyle seg-miṣāl olur meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

iḥtirāḳ:

1. **iḥtirāḳ:**
Gazel 229
Mısra: **6**
Tutuşma, yanma.

Nār-ı şehr-i Sitānbulu seyr et
Böyle bir iḥtirāḳ var dilde

iḥtirāḳ-ı gamı:

1. **iḥtirāḳ-ı gamı:** *-ı*
Gazel 52
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gam ateşinde yanıp kül olmak.

Āteş-i dāġ-ı dili ṣarṣar-ı hicrān büyüdür
İḥtirāḳ-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

iḫtirāmlıḳ:

1. **iḫtirāmlıḳdan:** *-dan*
Gazel 219
Mısra: **2**
Saygı göstermede.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev

aldı ey dil
iḫtirāmlıḳdan

iḫtirāz et:

1. **iḫtirāz et:** *-me*
Gazel 224
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Çekinmek, kaçınmak.

Ṣaḳın vehm eyleyip rāh-ı ʿadūdan iḫtirāz etme
Yürü baʿde'l-ʿişā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

iḫtirāz etsem:

1. **iḫtirāz etsem:** *-se, -m*
Muhammes 1
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Çekinmek, kaçınmak.

Mücessem eyleyip mānende-i İslāmbol-ı sānī
Ne deñlü iḫtirāz etsem yanar bā-ḥükm-i Rabbānī

iḫtirāz eyle:

1. **iḫtirāz eyle:**
Gazel 195
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kaçınmak, uzak durmak, çekinmek, geri durmak.

Ṣaḳın esb-i viṣāliñ yekke-tāz-ı merd-i zengīden
Hele pek iḫtirāz eyle begim ḍarb-ı üzengīden

iḫtişām:

1. **iḫtişāmlıḳda:** *-lıḳ, -da*
Gazel 219
Mısra: **12**
Gösteriş.

Temāşā ḳıl rikābında olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur naẓīri iḫtişāmlıḳda

iḥyā:

1. **iḥyā:**
Gazel 216
Mısra: **11**
1. Diriltmek, diriltilmek. 2. Rızaenlillah vücuda getirmek, getirilmek. 3. Taze hayat verircesine iyilik, lütfetmek, edilmek.

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

iḥyā eyleseñ:

1. **iḥyā eyleseñ:** *-señ*
Gazel 106
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
1.Diriltme, canlandırma. 2.Yeniden canlılık kazandırma, canlandırma, ortaya çıkarma.

Bir mürde-i maḫmūru n'ola eyleseñ iḥyā ʿ×sā-nefes [ü] ḳulḳul-ı mīnāda gelūyuz

iḥyā eyleyip:

1. **iḥyā eyleyip:** *-y, -ip*
Kıt'a 13
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Canlandırmak.

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

iḥyā olup:

1. **iḥyā olup:** *-up*
Kaside 2
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Daha iyi bir duruma gelmek.

Mürde-i dünyā olup
iḥyā edip tārīḫini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna
şāh-ı nev ʿAbdūl-ḥamīd

iḳdāʾ-i viṣālin:

1. **iḳdāʾ-i viṣālin:** *-i, -n*
Müstezad 2
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma ıkdaı (?):.

İḳdāʾ-i viṣālin yediñe
misl-i zimām al
Yemle anı tenhā

iḳdām eyledik:

1. **iḳdām eyledik:** *-dik*
Gazel 159
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Başlamak.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri
ser-ā-pā resm edip
Ṭabʿ-ı Hātifle dili
mirʾāta iḳdām eyledik

iken:

1. **iken:**
Gazel 44
Mısra: **5**
Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Ḫaṭṭ ber-āverde iken
fürḳatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı
ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

2. **iken:**
Gazel 63
Mısra: **9**
Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ
eder bī-rūḥ iken fehm
et
Mehekkdir ismi ammā
ol daḫı nevʿ-i
ḥacerdendir

3. **iken:**
Gazel 102
Mısra: **3**
Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun
bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir
pāre dirīġā gemimiz

4. **iken:**
Gazel 184
Mısra: **3**
Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Şām-ı ḫaṭıña olmuş
iken cāzim-i şeydā
Laʿliñ işidip ḳand-i
Buḫārāya mı gitsem

5. **iken:**
Gazel 225
Mısra: **8**
Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Alıp āġūşuma Meryem
gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken bağrıma başdı
anı mādercesine

iki:

1. **iki:**
Gazel 72
Mısra: **12**
İki, sayı sıfatı.

Şiʿr-i Ḥamdiye dü
dīdem n'ola açsam
Fennī
Ṭabʿ-ı maḥmūr olanı bir
iki peymāne yapar

2. **iki:**

Gazel 93

Mısra: **4**

İki, sayı sıfatı.

Helāke bāʿiṣ olursa begim ḫadeng-i müjeñ
Ṣebāt-ı daʿviye çeşmiñ iki güvāh ederiz

3. **iki:**

Gazel 114

Mısra: **6**

İki, sayı sıfatı.

O ṭıfl-ı tevʾemānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḫaḳḳā ṣığındırmış

4. **iki:**

Gazel 114

Mısra: **9**

İki, sayı sıfatı.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāṣıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣığındırmış

5. **iki:**

Gazel 153

Mısra: **8**

İki, sayı sıfatı.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

6. **iki:**

Gazel 176

Mısra: **6**

İki, sayı sıfatı.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

7. **iki:**

Gazel 199

Mısra: **1**

İki, sayı sıfatı.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

8. **iki:**

Gazel 217

Mısra: **3**

İki, sayı sıfatı.

Çekilmiş ebruvānı iki ṭuġrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ nişānı olmamaḳ üzre

<u>iki kedū:</u>

1. **iki kedū:**

Gazel 198

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

İki kabak.

Fenniyā deryāya girmiş ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver bend edip iki kedū

<u>iki şaḳḳ oldu:</u>

1. **iki şaḳḳ oldu:***-du*

Kaside 1

Mısra: **40**

Kelime Tipi: **-**

İki parça olmak.

Feṭḥ edip muʿcizeyi genc-i muṭalsamāsā
İki şaḳḳ oldu parmaġıñ ile māh-tābān

<u>iki yaña merḥabā eyle:</u>

1. **iki yaña merḥabā eyle:**

Murabba 3

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

İki tarafa merhaba eylemek.

Şeh-süvārım ṣanma
eyle iki yaña merḥabā
Ḫışm-ı neẕẕār ile ol
ʿāşıḳa ḳalpaġ oynadır

Perçem çıḳarma fesden
o şāhıñ nezāketi
İḳlīm-i çīn-i ülfete ṭūġ-ı
melāḥati

İḳlīm-i Rūmı başdı fiten
söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ü] ḫaṭṭıñ
şeh-cemāl

iklīm:

1. **iḳlīmini:** *-i, -n, -i*
   Gazel 33
   Mısra: **10**
   Memleket, diyar.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin
çeşmine sūrāḫ-ı
sūzından
Ki ṣan Hindūstān
iḳlīmini seyrān eder ol
şūḫ

2. **iḳlīm:**
   Gazel 183
   Mısra: **8**
   İklim II Diyar.

Merḥametden düzd ü
ṭāġīde eser meʾmūldur
Şıḥne-i ġaddārveş dehr
içre iḳlīm görmedim

iḳlīm-i çīn-i ülfete:

1. **iḳlīm-i çīn-i ülfete:** *-e*
   Gazel 236
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Samimiyetin Çin ülkesi.

iḳlīm-i ʿirāḳ olsa:

1. **iḳlīm-i ʿirāḳ olsa:** *-sa*
   Kıt'a 14
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Irak iklimi olmak.

Āb-ı germ-ābesine Nīl-i
mübārek der idim
Olsa ḳurbiyyeti
mevḳıfınıñ iḳlīm-i ʿIrāḳ

iḳlīm-i lebiñ:

1. **iḳlīm-i lebiñ:** *-iñ*
   Müstezad 1
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Dudak iklimi.

İḳlīm-i lebiñ ḳand-i
Buḫāraya degişmem
Derlerse de şeydā

iḳlīm-i rūm:

1. **iḳlīm-i rūm:** *-ı*
   Gazel 6
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Anadolu diyarı.

iḳrār:

1. **iḳrār:**
   Gazel 76
   Mısra: **1**
   Gizlemeyip açıklama, söz verme, kabul etme.

İnfiṣāl ile edip cāh-ı
viṣālin iḳrār
Ne çeker Zāde-i
Mollānıñ elinden dil-i
zār

il:

1. **il:**
   Gazel 175
   Mısra: **1**
   El, başkaları.

Fehm etmesin ḫayāl-i
ḫaṭıñda meʾāl il
Zirā olur meʿāni
beyānında ḳāl u ḳīl

ilāh:

1. **ilāh:**
   Kıt'a 2
   Mısra: **4**
   Allah, Rab.

ʿAbdūl-ḥamīd Ḫan
cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pür-
güher-i maʿdeni ilāh

ilbās eyleyip:

1. **ilbās eyleyip:** *-y, -ip*
Gazel 232
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Giydirmek, giydirip kuşatmak.

Köhne mażmūn ile ilbās
eyleyip manẓūmeñi
Ṭıfl-ı şiʿriñ ḳılma
maḥzūn câme-i nevsiz
gibi

ile:

1. **ile:**
Gazel 1
Mısra: **9**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Fennī Celāliye n'ola ʿarż
etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı
manẓūmı cā-be-cā

2. **ile:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Seyr et beyāż fes ile ol
şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze
semen söylerim saña

3. **ile:**
Gazel 8
Mısra: **9**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile
ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫan-
dāna teḳarrüb

4. **ile:**
Gazel 10
Mısra: **7**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse
n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye
hüccāc ile merkeb

5. **ile:**
Gazel 10
Mısra: **8**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse
n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye
hüccāc ile merkeb

6. **ile:**
Gazel 21
Mısra: **12**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Bāzār-ı zīb -i silk-i
selāsetde Fenniyā

Verdim bu vezn ile dür-i manẓūmuma revāc

7. **ile:**

Gazel 22

Mısra: **6**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

8. **ile:**

Gazel 23

Mısra: **7**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

9. **ile:**

Gazel 23

Mısra: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

10. **ile:**

Gazel 24

Mısra: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince sāḳiyā billūrdan
Bāde-i engūr ile ālūde ḳand-i aḥmer iç

11. **ile:**

Gazel 25

Mısra: **3**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Hevā-yı āh ile olduḳça zülf-i ʿanber-bū
Perīşān eyler ʿaḳlım ol ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

12. **ile:**

Gazel 25

Mısra: **10**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

13. **ile:**

Gazel 26

Mısra: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

ʿAks-i rūy-ı sāḳi-i meh-pāre ile Fenniyā
Vech-i billūr-ı secencelveş muṣaffādır ḳadeḥ

14. **ile:**

Gazel 27

Mısra: **7**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

15. **ile:**

Gazel 28

Mısra: **1**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ
Refʿ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

16. **ile:**

Gazel 29

Mısra: **2**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ıṣlāḥ

17. **ile:**

Gazel 29

Mısra: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Resenin bilmeyeniñ seniñ şikāf eyledigi
Saʿy-ı āhenger ile tesmiye oldu miftāḥ

18. **ile:**

Gazel 32

Mısra: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Jende-i ḫūn ile dil olsa n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

19. **ile:**

Gazel 35

Mısra: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ne māniʿ ebruvānıñ ḫūn ile taṣvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i kāşānesine naḳş edip
Bih-zād

20. **ile:**

Gazel 35

Mısra: **11**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Çemen-zāra müşābih sebze-i tanẓīr ile Fennī Kenār-ı baḥr-i naẓmım eylesin yārān-ı Saʿd-ābād

21. **ile:**

Gazel 36

Mısra: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ceyş-i ʿuşşāḳı yine seyr-i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i müjgānı ile ḳıldı şehīd

22. **ile:**

Gazel 37

Mısra: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Bebekden aḫẕ edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥiṣāra her çi bād-ābād

23. **ile:**

Gazel 38

Mısra: **2**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

24. **ile:**

Gazel 38

Mısra: **3**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Semt-i taḳvāyı mey-i engūr ile ıṣlāḥ edip
Zāhidiñ terkībi oldu şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

25. **ile:**

Gazel 39

Mısra: **1**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

26. **ile:**

Gazel 39

Mısra: **5**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

27. **ile:**

Gazel 39

Mısra: **7**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Yār ile bu şeb şemʿ idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ġayr dilā ferd

28. **ile:**

Gazel 39

Mısra: **10**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Āh eyleyecek Fenni
ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola
vech-i şomā gerd

29. **ile:**

Gazel 40

Mısra: **2**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Bintü'l-ʿinebiñ būs
edicek laʿlini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḥ-i
lebānı ile fāsid

30. **ile:**

Gazel 40

Mısra: **9**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Rengīn ola mı saʿy ile
hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir
vaḳt-ı müsāʿid

31. **ile:**

Gazel 44

Mısra: **6**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ḫaṭṭ ber-āverde iken
fürḳatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı
ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

32. **ile:**

Gazel 44

Mısra: **10**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Fenniyā saʿy ederek
ṣaḥn-ı belāġat içre
Güç ile şiʿr-i beyāna
dehenim ḳıldı nüfūẕ

33. **ile:**

Gazel 47

Mısra: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Serinde ṭutsa n'ola
gevher-i viṣāli dil
O naḳd-i eşk ile tāc-ı
Keyān behāsınadır

34. **ile:**

Gazel 48

Mısra: **3**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ḥavfım budur ḳażā ile
diller şehīd olup

Tīġ-ı müjeñle seyr-i
Bebekde fesād olur

35. **ile:**
Gazel 48
Mısra: **6**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile bir murād olur

36. **ile:**
Gazel 52
Mısra: **4**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Veled-i ḳalbi baġ[ı]rında naẓar ḳıl sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i ʿirfān büyüdür

37. **ile:**
Gazel 52
Mısra: **5**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Berḳ-i neẕẕāre-i ḫūbān ile çerḫ-i dilde
Raʿd-ı āhı muṭarā şekk-i firāvān büyüdür

38. **ile:**
Gazel 52
Mısra: **8**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Nigeh-i ʿāşıḳa fetḥ etse n'ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşīd ile ol penbe-i būstān büyüdür

39. **ile:**
Gazel 52
Mısra: **11**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile maʿmūr
Pençe-i yevm-i ġamı lāne-i vīrān büyüdür

40. **ile:**
Gazel 53
Mısra: **3**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Aġyār ile dü-çār olıcaḳ kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel ḳopar

41. **ile:**
Gazel 53
Mısra: **5**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl ile gülrūzeden hezār
Berg-i ḫazān tevbe-i zühd-i ḫiyel ḳopar

42. **ile:**
Gazel 53
Mısra: **8**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

43. **ile:**
Gazel 53
Mısra: **9**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden ey dil ʿasel ḳopar

44. **ile:**
Gazel 54
Mısra: **11**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Buldu leẕẕet ḳand-i şiʿr-i Niʿmet ile Fenniyā
Baʿd-ez-īn zenbūr-ı ṭabʿım bala etmez iʿtibār

45. **ile:**
Gazel 58
Mısra: **3**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Jāle-i güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā ẓuhūr

46. **ile:**
Gazel 59
Mısra: **9**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Maḥbūb ile işin bitirip baʿż-ı bī-vefā
Ṣoñra metāʿ-ı vuṣlata naḳd-i daġal verir

47. **ile:**
Gazel 64
Mısra: **4**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

48. **ile:**
Gazel 64
Mısra: **11**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Meclisde ẓarf-ı mey gibi
āġūş-ı rind ile
Mūy-ı miyān rūy-ı
nigārān ḳuşaḳlıdır

49. **ile:**

Gazel 65

Mısra: **12**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Mey-i mecāzı süzünce
sifāl-i taḥḳīḳe
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı
ʿışḳ ḳulḳul eder

50. **ile:**

Gazel 66

Mısra: **2**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır
Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

51. **ile:**

Gazel 68

Mısra: **10**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile
rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile
eşʿār kendin gösterir

52. **ile:**

Gazel 101

Mısra: **3**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Hem-meclis olursa
n'ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i
bī-ḫār bulunmaz

53. **ile:**

Gazel 106

Mısra: **10**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Pūşīdesini refʿ edip
ʿuşşāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rūyuz

54. **ile:**

Gazel 107

Mısra: **10**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Yazdıḳça vird-i şiʿr-i
Ḥasībāyı Fenniyā
Evrāḳ-ı Zīver ile pür
oldu külāhımız

55. **ile:**

Gazel 108

Mısra: **5**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Zāhidā rīş-i dırāz ile
gelip bezm içre sen

Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

56. **ile:**

Gazel 108

Mısra: **7**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

57. **ile:**

Gazel 110

Mısra: **3**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

58. **ile:**

Gazel 110

Mısra: **4**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

59. **ile:**

Gazel 110

Mısra: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı beyt-i sāde ẓannetme
Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūru'n-nās

60. **ile:**

Gazel 110

Mısra: **14**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

61. **ile:**

Gazel 111

Mısra: **6**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

62. **ile:**

Gazel 112

Mısra: **7**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Bü'l-ʿaceb mi şıyt-ı āhı cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne miṣl-i gülbāng-ı ceres

63. **ile:**
Gazel 113
Mısra: **6**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile ʿālemde münaḳḳaş

64. **ile:**
Gazel 113
Mısra: **8**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ḳıl mūy-ı miyānında temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḫ-ı hezārān ile dil sürmeyi terkeş

65. **ile:**
Gazel 113
Mısra: **9**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

66. **ile:**
Gazel 117
Mısra: **1**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Fikr-i İncīl ḫaṭ-ı ḫaddiñ ile kāfir-kīş
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-i cemāliñde keşīş

67. **ile:**
Gazel 117
Mısra: **10**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Fenniyā luʿbet-i şaṭranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-i ṭabʿım ile kīş

68. **ile:**
Gazel 119
Mısra: **11**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

69. **ile:**
Gazel 125
Mısra: **6**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Sevdā-yı ḫaṭıñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i
buhrān ile temrīż

70. **ile:**

Gazel 130

Mısra: **2**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra
ḥekīmāne tavassuṭ

71. **ile:**

Gazel 130

Mısra: **6**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ḳılma saḳın ey dil
göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile ḫarīdār-ı
peşīmāne tavassuṭ

72. **ile:**

Gazel 132

Mısra: **4**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda
teşbīh ile ṣırāṭ
Peyveste-rāh-ı mūy-ı
cinān-ı cemāle baḳ

73. **ile:**

Gazel 132

Mısra: **6**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Gürbeyle seg-miṣāl olur
meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin
ede zāhid iḫtilāṭ

74. **ile:**

Gazel 134

Mısra: **6**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Lebiñ ẕikr eyle kim
evṣāf-ı dendānıñ
arasında
Nişān mercān ile o
sübḥa-i dür-dānedir
elfāẓ

75. **ile:**

Gazel 137

Mısra: **5**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

İmʿān ile eşyāya naẓar
eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı
nevāt dānede maḥfūẓ

76. **ile:**

Gazel 212

Mısra: **8**

Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd
Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

77. **ile:**
Gazel 229
Mısra: **9**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n'ola
Āteşāsā merāḳ var dilde

78. **ile:**
Gazel 221
Mısra: **10**
İle bağlacı.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

79. **ile:**
Gazel 221
Mısra: **10**
İle bağlacı.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

80. **ile:**
Gazel 5
Mısra: **11**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Aġız aġıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

81. **ile:**
Gazel 14
Mısra: **2**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

82. **ile:**
Gazel 15
Mısra: **9**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet

83. **iledir:**
Gazel 15
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Baḫş-ı mey-i laʿliñ iledir sen de mürüvvet
Ḫūn-rīz-i nigāhıñla şehā ḳanda mürüvvet

84. **ile:**
Gazel 53
Mısra: **2**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

85. **ile:**
Gazel 68
Mısra: **9**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile eşʿār kendin gösterir

86. **ile:**
Gazel 69
Mısra: **5**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ḳaṣd eyledikçe neşter-i ġamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāġ şīşe-i cānān açar ḳapar

87. **ile:**
Gazel 69
Mısra: **9**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Geh ṣoḥbet-i müşāʿare gāhī sükūt ile
Mecmūʿa-i ṭabīʿi yārān açar ḳapar

88. **ile:**
Gazel 70
Mısra: **10**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Fenniyā nükte-i eşʿārını Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep ṣūret-i maʿnāya çeker

89. **ile:**
Gazel 74
Mısra: **9**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Yümn-i elṭāf ile Fennīye nigāh-ı Rāʾif
Fülk-i baḥr-i keremi ḳıble-nümāsıyla döner

90. **ile:**
Gazel 76
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

İnfiṣāl ile edip cāh-ı viṣālin iḳrār
Ne çeker Zāde-i Mollānıñ elinden dil-i zār

91. **ile:**
Gazel 78
Mısra: **12**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile ẕī-şān olur

92. **ile:**
Gazel 79
Mısra: **11**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ḍarb-ḫāne-i dilde ḥacer-i ṭabʿ ile Fennī
Sīm-i süḫen-i Esʿadı tamġāya meḥekdir

93. **ile:**
Gazel 81
Mısra: **6**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ol ġazāliñ bāde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayāl
Sīḫ-i ümmīd ile nār-ı dilde āhū çevrilir

94. **ile:**
Gazel 82
Mısra: **8**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

95. **ile:**
Gazel 83
Mısra: **7**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır
ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde
ʿayāra ḳalmışdır

96. **ile:**
Gazel 84
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Meclisde bāde cāmeler ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i pīr-i muġān olur

97. **ile:**
Gazel 84
Mısra: **6**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile bi'llahi ḳan olur

98. **ile:**
Gazel 85
Mısra: **6**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

99. **ile:**
Gazel 88
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i firāvān dökülür
Ṣadef-i baḥr-i dile ṣan dür-i nisān dökülür

100. **ile:**
Gazel 89
Mısra: **5**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Gelince meclis-i şeh-nāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik ḳılmaḳ anıñ ḳulḳulde kārıdır

101. **ile:**
Gazel 90
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

102. **ile:**
Gazel 91
Mısra: **4**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Şerḥ edip şāhid-i maḳsūd-ı viṣāl-i yārı
Varaḳ-ı sīneye tanẓīm ile tesvīd ederiz

103. **ile:**
Gazel 91
Mısra: **6**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ṣanma ṣūfī bizi sen ḥalḳa-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān ile tevḥīd ederiz

104. **ile:**
Gazel 93
Mısra: **2**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

105. **ile:**
Gazel 93
Mısra: **6**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

106. **ile:**
Gazel 94
Mısra: **9**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Raḳībā bezm-i meyde yār ile maḫfîce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn ile dūr-ā-dūrdur sensiz

107. **ile:**
Gazel 94
Mısra: **10**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Raḳībā bezm-i meyde yār ile maḫfîce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn ile dūr-ā-dūrdur sensiz

108. **ile:**
Gazel 95
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfî kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

109. **ile:**
Gazel 96
Mısra: **3**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

110. **ile:**
Gazel 104
Mısra: **3**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil içre gūyā
Ruḫ-ı ḫoy-kerdesini gül gibi taḳṭīr ederiz

111. **ile:**
Gazel 104
Mısra: **11**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Düşme iflās ile ey ṣūfi ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-teni tesḫīr ederiz

112. **ile:**
Gazel 104
Mısra: **12**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Düşme iflās ile ey ṣūfi ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-teni tesḫīr ederiz

113. **ile:**
Gazel 123
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Āteş ile yanmaḳ dil-i vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

114. **ile:**
Gazel 125
Mısra: **4**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

115. **ile:**
Gazel 125
Mısra: **10**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

116. **ile:**
Gazel 128
Mısra: **3**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile baḫş etmede ʿuşşāḳ
Elbette olur ders-i menāṣıbda muʿārıż

117. **ile:**
Gazel 128
Mısra: **9**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

118. **ile:**
Gazel 129
Mısra: **5**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

119. **ile:**
Gazel 130
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

120. **ile:**
Gazel 132
Mısra: **10**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Erbāb-ı naẓm içünde ʿaceb var mı Fenniyā
Mażmūn ile nikāta verir böyle irtibāṭ

121. **ile:**
Gazel 133
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Laʿl-i lebi maʿcūn-ı cevāhir ile maḫlūṭ
Ḫāl-i siyehi ḥabb-ı muʿanber ile merbūṭ

122. **ile:**
Gazel 133
Mısra: **2**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Laʿl-i lebi maʿcūn-ı cevāhir ile maḫlūṭ
Ḫāl-i siyehi ḥabb-ı muʿanber ile merbūṭ

123. **ile:**
Gazel 133
Mısra: **7**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Yek māhi-i ḫuşk ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maşrafı maẓbūṭ

124. **ile:**
Gazel 133
Mısra: **10**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Fennī yine gör mey-
kede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsūṭ

125. **ile:**
Gazel 139
Mısra: **8**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ne ʿaceb aça hezārān-ı
şükūfe-elvān
Toḫm-ı şiʿr-i ter ile
sāḥa-i ṭabʿım mezrūʿ

126. **ile:**
Gazel 141
Mısra: **4**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Geçdi ḳāḍī-i göñül
manşıb-ı mevʿūdundan
Rütbe-i maṭlab-ı vaşlıñ
ile oldu ḳāniʿ

127. **ile:**
Gazel 141
Mısra: **5**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Yazmış altun ḥal ile
maʿrifet-i ḳadrini gör
Levḥ-i ebrūlarıñı
muṣḥaf-ı ḥüsne sāniʿ

128. **ile:**
Gazel 141
Mısra: **7**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Fikr-i ḫaṭṭıñ ile sevdā-
yı dil-i bīmārı
Şerbet-i būse-i laʿliñ
gibi olmaz dāfiʿ

129. **ile:**
Gazel 142
Mısra: **8**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Çār ebrūsunu ṣan
defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o
ḥisāb-ı terbīʿ

130. **ile:**
Gazel 152
Mısra: **7**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

O meh-pāre ile maḫfī
ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen
meclise ʿases ile eṭrāf

131. **ile:**
Gazel 156
Mısra: **3**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Cevr ü cefāya lāne-i
fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili
vīrānemiz mi yoḳ

132. **ile:**
Gazel 160
Mısra: **3**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Fikr-i neş'küfte-i
tebḫāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim
ġonçe-i çigdem gibisin

133. **ile:**
Gazel 161
Mısra: **9**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Var mı zülf-i ʿiẕārıñ ile cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde per ü bālı küçücek

134. **ile:**
Gazel 164
Mısra: **9**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġān-ı vaṣl ile
Eflāke çıḳdı āteş-i cevriñ fişek seniñ

135. **ile:**
Gazel 168
Mısra: **3**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ol nev-ẓuhūr-ı ḫaṭṭ-ı leb-i gevheriñ ile
Naḳş-ı nigīn-i mihr-i zemīn ü zemān mısın

136. **ile:**
Gazel 168
Mısra: **5**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Bezm-i ḥafīde yār ile ey ḳulḳul-ı şerāb
Beyʿ ü şirāya bī-hem-tāda tercemān mısın

137. **ile:**
Gazel 168
Mısra: **10**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ey nev-zemīn-i Fennī gülistān-ı dil iseñ
Bıṭṭīḫ-i küfteler ile sen būstān mısın

138. **ile:**
Gazel 170
Mısra: **5**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol ḫāk-i pāk ile
Çeşm-i ʿalīl-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ʿamīl mīl

139. **ile:**
Gazel 170
Mısra: **7**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

140. **ile:**
Gazel 176
Mısra: **3**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫāne içre intiẓār ile
O şūḫuñ meclise teşrīfini nev-ʿīd edip çıḳmam

141. **ile:**
Gazel 179
Mısra: **7**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Dāne-i ḫāl ile murġ-ı dile
Ḥalḳa-i zülfünü ḳılmış ol dām

142. **ile:**
Gazel 183
Mısra: **6**

Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

143. **ile:**
Gazel 183
Mısra: **13**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Zāhidiñ dāʾim bükā ile riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

144. **ile:**
Gazel 196
Mısra: **5**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Bezm-i rindāna gelip cilve ile
Raḳṣ et ʿuşşāḳ[ıñ]a ey pür-efsūn

145. **ile:**
Gazel 215
Mısra: **3**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Rengin degişip āteş-i laʿl ile imāma
Beñzi ṣararır laʿl-i güher-bārı görünce

146. **ile:**
Gazel 218
Mısra: **10**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Pek baġla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

147. **ile:**
Gazel 219
Mısra: **8**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

148. **ile:**
Gazel 221
Mısra: **1**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Meclisde ḫafī yār ile fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye dermān elimizde

149. **ile:**
Gazel 243
Mısra: **7**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde
Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

150. **ile:**
Gazel 243
Mısra: **8**
Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde
Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

151. **ile:**
Gazel 56
Mısra: **3**
Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ

Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

152. **ile:**
Gazel 158
Mısra: **9**
Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Vechinde ḥusūf oldıġıçün şerm ile Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha demek sende vefā yoḳ

153. **ile:**
Gazel 169
Mısra: **5**
Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Tā olmayıcaḳ sırr-ı meʿād ile ṣafā-yāb
Zaḥmet verir ʿālemde saña ḳayd-ı meʿāşıñ

154. **ile:**
Gazel 212
Mısra: **6**
Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Ḥall ile siriştiñ leheb-i ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya ḳarışma

155. **ile:**
Gazel 221
Mısra: **9**
Bağlama edatı,ile, bilikte, beraber.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

156. **ile:**
Gazel 175
Mısra: **9**
Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓımda şiʿrini sen yāl u bāl bil

157. **ile:**
Gazel 140
Mısra: **8**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ḳaddi dü-şikāf olsa n'ola hem-ser-i maḳṭūʿ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaʿ

158. **ile:**
Gazel 143
Mısra: **3**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Meclis-i dilde ḫayāl-i cām-ı laʿl-i yār ile
El çekip peymāne vü mey-ḫāneden etdim ferāġ

159. **ile:**
Gazel 145
Mısra: **8**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ḳulzüm-i vechiñde cünbān olsa diller ṭañ mıdır
Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol māh ile peyveste aġ

160. **ile:**

Gazel 145

Mısra: **9**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Maṭlabında infiṣāl-ı vaʿd ile Fennīyā seni
Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı Zāde-i Mollā çerāġ

161. **ile:**

Gazel 145

Mısra: **10**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Maṭlabında infiṣāl-ı vaʿd ile Fennīyā seni
Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı Zāde-i Mollā çerāġ

162. **ile:**

Gazel 147

Mısra: **4**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Sāḳiyā bezm-i ḥaḳīḳatde (biz) seniñle
ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş
ırağ

163. **ile:**

Gazel 148

Mısra: **5**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Bülbül miṣāli başladı gülşende ʿışḳ ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı mīnā ṭaraf ṭaraf

164. **ile:**

Gazel 148

Mısra: **9**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Mirʾat-ı vech-i yār ile Luṭfīde Fenniyā
Güftāra geldi ṭūṭi-i gūyā ṭaraf ṭaraf

165. **ile:**

Gazel 152

Mısra: **8**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

166. **ile:**

Gazel 157

Mısra: **5**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi'l-ḥāl
Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş

167. **ile:**

Gazel 170

Mısra: **8**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

168. **ile:**

Gazel 174

Mısra: **11**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

ʿIṭr-ı nikāt-ı naẓm ile
Fennī Celāliniñ
Gül-ġonçe-i dehen eder
şem-i müşk-bū degil

169. **ile:**

Gazel 175

Mısra: **3**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb
oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i
Bārī bu sāl sil

170. **ile:**

Gazel 179

Mısra: **9**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ḳand-i laʿli ile ifṭār eyle
Fenniyā ḫaṭṭı ġurūb
oldu temām

171. **ile:**

Gazel 180

Mısra: **5**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Naġme-i şuḳḳa zebān
ile eder āzürde
Ṭabʿ-ı şeh-bāzımı āġāza
cestem mestem

172. **ile:**

Gazel 183

Mısra: **3**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Seng-i cevr ile dili ṣad-
pāre etmekde felek
Bezm-i ġamda bī-girān-
ı sāġar-ı Cem görmedim

173. **ile:**

Gazel 183

Mısra: **14**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile
riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

174. **ile:**

Gazel 189

Mısra: **1**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Nār-ı hecr-i yār ile
bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i
derūnun ḥāẕıḳ-ı cān
diñlesin

175. **ile:**

Gazel 189

Mısra: **3**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ola mı noḳṣān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ʿuşşāḳın şeciʿyem
bendesiyle iñlesin

176. **ile:**

Gazel 192

Mısra: **5**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip geh vużū çemen be-çemen

177. **ile:**

Gazel 193

Mısra: **8**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Bürūtuñ ol büt-i tersā-yı ḫayyāṭa verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı girībānın teyellensin

178. **ile:**

Gazel 194

Mısra: **5**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Diller ḫayāl-i ḫaddiñ ile mürtefiᶜ olur
Mānend-i ḳaṣr-ı ᶜadn-ı berīni olanlarıñ

179. **ile:**

Gazel 196

Mısra: **10**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Būs edip vechiñi ḳılsa tezyīn
Zer-i nıṣfiye ile pür-altūn

180. **ile:**

Gazel 197

Mısra: **7**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ġırbale dönüp ᶜışḳ ile sūrāḫ-ı vücūdum
Ḫūnum dökülür pāyıma ṣan dāne-i ḍārū

181. **ile:**

Gazel 199

Mısra: **7**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Revān olsa n'ola fikr-i ruḫ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ᶜālem-tāba ābım bu

182. **ile:**

Gazel 199

Mısra: **11**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāᶜat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

183. **ile:**

Gazel 200

Mısra: **6**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Beyt-i ḳalbim seng-i cevriñle yıḳılsa ġam degil
Baᶜd-ez-īn tecdīd olur luṭfuñ ile vīrāne ev

184. **ile:**
Gazel 202
Mısra: **3**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Meclisde ṣımāḫ-ı dem-i mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı serini luʿbet-i vınḳa

185. **ile:**
Gazel 203
Mısra: **7**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Çekdirme baḥr-i fürḳate bu rūzgār ile
Çat keşti-i viṣāline yāriñ melekse de

186. **ile:**
Gazel 203
Mısra: **14**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Bī-iştibāh helāk olur elbette mār-nefes
Tiryāḳ-ı vird-i mürşid ile engerekse de

187. **ile:**
Gazel 212
Mısra: **2**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile ḥelvāya ḳarışma

188. **ile:**
Gazel 212
Mısra: **5**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ḥall ile siriştiñ leheb-i ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya ḳarışma

189. **ile:**
Gazel 212
Mısra: **5**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ḥall ile siriştiñ leheb-i ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya ḳarışma

190. **ile:**
Gazel 212
Mısra: **7**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd
Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

191. **ile:**
Gazel 214
Mısra: **2**
"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

192. **ile:**

Gazel 214

Mısra: **7**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż ol yetimeye
Yevmiyye naḳd būsesidir mā-cerā-cere

193. **ile:**

Gazel 216

Mısra: **7**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı göñül beste māteme

194. **ile:**

Gazel 216

Mısra: **14**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Tā çerḫa çıḳdı āh u fiġānıña Fenniyā
Tanẓīrim ile oldu zemīn u semā seme

195. **ile:**

Gazel 223

Mısra: **5**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Bir resm-i elf-i āh ile dil ṣanma lāl olur
Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn ṭaraf-ı ṭūruna

196. **ile:**

Gazel 231

Mısra: **12**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Verme mirʾāt-ı dili sen ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl etmez maḥabbet şirketi

197. **ile:**

Gazel 232

Mısra: **11**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Köhne mażmūn ile ilbās eyleyip manẓūmeñi
Ṭıfl-ı şiʿriñ ḳılma maḥzūn cāme-i nevsiz gibi

198. **ile:**

Gazel 233

Mısra: **9**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

199. **ile:**

Gazel 235

Mısra: **8**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Rūy-ı nigārın açmaḳ içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ʿışḳ ile çenberi

200. **ile:**

Gazel 235

Mısra: **9**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Bī-dār eder fiġān ile yārı raḳīb-i zāġ
Ḳuşluḳ zemānı pister-i sīnemde dil-beri

201. **ile:**

Gazel 237

Mısra: **13**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Fenniyā lüknet-zebān ile bu tanẓīriñ ʿaceb
Zīver-i manẓūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda mı

202. **ile:**

Gazel 238

Mısra: **12**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ
Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

203. **ile:**

Gazel 239

Mısra: **3**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i peydā bulunur mu

204. **ile:**

Gazel 239

Mısra: **11**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

205. **ile:**

Gazel 240

Mısra: **11**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Müflislik ile düşme vaḳfa ṣūfiyā
Tesḫīr olur mu dil-beri hīç sīm ü zer gibi

206. **ile:**

Gazel 242

Mısra: **1**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil yārı tesḫīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı çerḫi zencīr eyledi

207. **ile:**

Gazel 242

Mısra: **2**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil yārı tesḫīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı çerḫi zencīr eyledi

208. **ile:**

Gazel 242

Mısra: **8**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını rüʾyāda ammā baʿd-ez-īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir ḥüsn-i taʿbīr eyledi

209. **ile:**

Gazel 243

Mısra: **1**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

210. **ile:**

Gazel 243

Mısra: **9**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Yürü ziyāretine ʿāşıḳān ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

211. **ile:**

Gazel 243

Mısra: **11**

"Birlikte, beraber; vesilesiyle" anlamında kullanılmış "ile" bağlacı.

Müşāʿare ile zebān-ı mücessem Fennī
Refīʿ Efendiye dāʾim senādadır şimdi

212. **ile:**

Gazel 11

Mısra: **6**

" birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

213. **ile:**

Gazel 18

Mısra: **5**

" birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i ṣad dāneye bāʿis

214. **ile:**

Gazel 85

Mısra: **10**

" birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meseldir rıfḳ ile ġavġā biter

215. **ile:**

Gazel 108

Mısra: **7**

" birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Jājḥā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

216. **ile:**

Gazel 123

Mısra: **11**

" birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Ferdālara ṣalmaḳ bizi cānāneye maḫṣūṣ

Envāᶜ-ı dürūġ vaᶜd-i muṣannaᶜ ile Fennī

217. **ile:**
Gazel 130
Mısra: **8**
"birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

218. **ile:**
Gazel 108
Mısra: **5**
"Birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaᶜnı kes

219. **ile:**
Gazel 220
Mısra: **9**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

220. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **7**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Luṭf edip āb-ı medārıñ ile iṭfā eyle
Düşdi bir āteş-i ᶜışḳa ciger oldu biryān

221. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **40**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Feṯḥ edip muᶜcizeyi genc-i muṭalsamāsā
İki şaḳḳ oldu parmaġıñ ile māh-tābān

222. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **45**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

ᶜAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

223. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **48**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bāb-ı ġārıñda nigāhbānlıġa taᶜyīn olıcaḳ
Şişirir beyże ile ḳapıñda arslan

224. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **79**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek berḳ ile güm güm o şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi maḳdem-i raḫşān

225. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **83**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Raḳṣa çıḳdı zeyl-i raḫşān ile o şeb Zühre
Yürüdü ᶜarż-ı hüner eyleyerek ḫayli zemān

226. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **92**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Encümen ṣanma riyāż içre çerāġān etdi
Cemʿ edip şevḳ ile ṣad şemʿ-i fürūġı rıḍvān

227. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **96**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Aṭlas-ı çerḫi Ḫudā ḳıldı aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile faḫre şāyān

228. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **97**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

ʿAzm edip sürʿat ile Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i pākinden olup berg-i ḫazān

229. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **138**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Mūr u faḫd [u] melaḥāsā yürüyüp maḳdemiñe
Yüz sürer naʿt-ı şerīfiñ ile çeşm-i giryān

230. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **143**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

ʿAbd-i memlūkıñı ḥıfẓ ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i saḳar-ı aḫkerdān

231. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **146**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile ʿişyānını setr eyle amān

232. **ile:**
Kaside 1
Mısra: **150**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Süḫan-ı Nābī Efendiyi teʾemmül eyle
Mütesellīdir o müjde ile dil-i ser-gerdān

233. **ile:**
Kaside 2
Mısra: **22**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Yazdılar taʿmiyye ammā tāriḫiñde şāʿirān
Bedr olur mu zāʿid-i noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

234. **ile:**
Kıt'a 1
Mısra: **6**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Felek bāzīçe ḳılsa encümen mehdine lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile dest-i Süreyyāya

235. **ile:**
Kıt'a 1
Mısra: **16**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḫıdiv-i maʿdelet-perver seciʿ-i tevʾem-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i cihān-tāb ile hem-sāye

236. **ile:**
Kıt'a 1
Mısra: **18**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Yeter ḥaddüñ degildir ḳıl edeb ey ḫāme-i lüknet
Muṭavvel naẓm ile taṣdiʿe bāʿiş olma bālāya

237. **ile:**
Kıt'a 1
Mısra: **22**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Müdellel ʿāleme tārīḫi besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi ṣulḥ ile sulṭān Süleymān geldi dünyāya

238. **ile:**
Kıt'a 8
Mısra: **5**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

239. **ile:**
Kıt'a 8
Mısra: **13**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Mürūr ile velī olmasına ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

240. **ile:**
Kıt'a 8
Mısra: **19**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

241. **ile:**
Kıt'a 9
Mısra: **4**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

242. **ile:**
Kıt'a 9
Mısra: **18**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūʿ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

243. **ile:**
Kıt'a 10
Mısra: **5**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Muḳārin olmaġa saʿy et tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

244. **ile:**
Kıt'a 10
Mısra: **17**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿiṯ-i ḫvāb ol

245. **ile:**
Kıt'a 12
Mısra: **31**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bikr-i meżāmīn ile bu süḫan-ı nekreyi
Gūşına dūşīzeniñ söyledi

246. **ile:**
Kıt'a 12
Mısra: **34**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Tārīḫin üçler gelip sūrına der Fenniyā
Ṭāliʿi meh-tāb ile eyledi ṣanki ḳırān

247. **ile:**
Kıt'a 14
Mısra: **21**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Feraḥ u şevḳ ile yā Rabb ṣafā-yāb eyle
Neşter-i ġamla dil-i bānīsini ḳılma şiḳāḳ

248. **ile:**
Muhammes 1
Mısra: **8**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

249. **ile:**
Muhammes 1
Mısra: **9**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı seng ile ḳaṭʿ etmede elmās

250. **ile:**
Muhammes 1
Mısra: **10**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı seng ile ḳaṭʿ etmede elmās

251. **ile:**
Muhammes 1
Mısra: **11**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

252. **ile:**
Muhammes 1
Mısra: **19**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

253. **ile:**
Muhammes 1
Mısra: **34**

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

254. **ile:**
Murabba 1
Mısra: **13**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı ḫadeng ile ḳızıl ḳan olayım
Niʿmet-i vaṣlına ṣabr etme ḥamāḳatdendir

255. **ile:**
Murabba 3
Mısra: **12**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Şeh-süvārım ṣanma eyle iki yaña merḥabā
Ḫışm-ı neẕẕār ile ol ʿāşıḳa ḳalpaġ oynadır

256. **ile:**
Murabba 3
Mısra: **16**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Düzd-i dest-i ʿāşıḳı dīvāne-i ḫvāhişgeri
Bir mülāyim ṭarz ile yoḳlaşdırıp bāġ oynadır

257. **ile:**
Müstezad 1
Mısra: **3**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bu cāme ile faḫrimi Dārāya degişmem
Pinhān u hüveydā

258. **ile:**
Müstezad 1
Mısra: **25**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Fenni güher-efşā yem-i ṭabʿıñ ile şiʿriñ
Dür-dāne-i fikriñ

259. **ile:**
Müstezad 2
Mısra: **3**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḳıl ceyş-i ġamı ṣebḳat-ı mücellā ile nām al
Ḫavf eyleme aṣlā

260. **ile:**
Müstezad 2
Mısra: **22**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Meclisde serinden düşicek kisve-i zāhid
ʿİsā ile ʿābid

ilḥāḳ eylediñ:

1. **ilḥāḳ eylediñ:** *-diñ*
Kıt'a 14
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Dâhil etmek, katılmak || Bir topluluğa dâhil olmak.

Fenni ver ṣāḥib-i ebnāsına bu tārīḫi
Eylediñ ṣan İremi cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

ʿil[i]m:

1. **ʿil[i]m:**
Gazel 126
Mısra: **1**
Bilme, biliş // Belli bir konuya âit bilgilerin bütünü.

Yek-noḳṭadır ʿil[i]m ki o deryā-yı bī-ḥażīż
Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i sūy-ı bī-ḥażīż

ilḳā-yı toḫm:

1. **ilḳā-yı toḫm:**
Gazel 103
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Tohum atmak, bırakmak.

İlḳā-yı toḫm sırr-ı meżāmīn-i naẓm içün
Āmāde yoḳ mu Fenniye bir nev-zemīniñiz

ʿillet-i yek-şeş-i sāʿat-i virāne:

1. **ʿillet-i yek-şeş-i sāʿat-i virāne:**
Gazel 149
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yıkık saatin çeyrek olmasının sebebi.

ʿİllet-i yek-şeş-i sāʿat-i virāneye üf
Ṭabʿ-ı dil-ḫaste-i ʿuşşāḳa ḥaḳīḳat besdir

ʿilm:

1. **ʿilm:**
Gazel 238
Mısra: **12**
"İlim"; Bilgi, biliş || Kesbî ilim, akıl yolu ile Şeriat-ı Garrâ'yı bilmeyi hedef alan bir usûlün mahsûlüdür. Bununla helal, haram, iyiliği emir, kötülüğü nehy gibi hususların arasını ayırmak esas alınır || Allah'ı tanıma, ibadet.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

iltimās:

1. **iltimās:**
Gazel 63
Mısra: **11**
Talep, rica.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

iltimās et:

1. **iltimās et:***-miş*
Gazel 190
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Birine herhangi bir konuda öncelik ve ayrıcalık tanımak; rica etmek.

Bulunmaz Kesbiye peyrev olur Fennī gibi ammā
Naẓīre iltimās etmiş süḫan-dānıñ ḳamusundan

ilzām oldu:

1. **ilzām oldu:***-du*
Kıt'a 5
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Susturmak.

Kimi dāniş-peẕīr-i müddeʿi kimi eḥibbādan
Aña tebrīge varmaḳ Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

īmā ed:

1. **īmā ed:**
Gazel 113
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Açıkça söylemeden üstü kapalı olarak anlatma, dokundurma.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

īmā eder:

1. **īmā eder:** *-er*
Gazel 197
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İşaret etmek, sezdirmek.

Rindāna n'ola vaṣlını sevḳ etse bez[i]mde īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

imām:

1. **imāma:** *-a*
Gazel 215
Mısra: **3**
Namazda kendisine iktidâ olunan zat.

Rengin degişip āteş-i laʿl ile imāma
Beñzi ṣararır laʿl-i güher-bārı görünce

imām oldu:

1. **imām oldu:** *-du*
Kaside 1
Mısra: **73**
Kelime Tipi: **-**
İmamlık etmek.

Enbiyāya o imām oldu geçip miḥrāba
Bülbül-i ḳāri-i āyāt-ı mübīn-i Ḳurʾān

2. **imām oldu:** *-du*
Kıt'a 5
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Rehber, öncü, kılavuz olmak.

Fünūn-ı ʿilm-i Şettāyı n'ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tedrīs-i fıḳıhda müctehidāsā imām oldu

imāme:

1. **imāmesini:** *-si, -n, -i*
Kaside 1
Mısra: **32**
İmame, başlık. II Sarık.

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

imāmlıḳ:

1. **imāmlıḳda:** *-da*
Gazel 219
Mısra: **6**
İmamlık.

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar zāhid
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

īmān:

1. **īmānıñ:** *-ıñ*
Gazel 71
Mısra: **12**
Allah'a inanma, dînî inanç.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

imʿān:

1. **imʿān:**
Gazel 137
Mısra: **5**
Allah'a inanma, dînî inanç.

İmʿān ile eşyāya naẓar eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı nevāt dānede maḥfūẓ

imān verir:

1. **imān verir:** *-ir*
Gazel 73
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İman vermek. II Eminlik sağlamak.

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze dillere
Maġlūp olunca Müslime kāfir imān verir

imdād:

1. **imdād:**
Gazel 158
Mısra: **7**
Yardım.

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

imdādıma yetiş:

1. **imdādıma yetiş:**
Gazel 222
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yardımıma yetiş.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫızırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

imdādına gelip:

1. **imdādına gelip:** *-ip*
Muhammes 1
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Yardımına yetişmek, yardım etmek.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet
Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

imiş:

1. **imiş:**
Gazel 149
Mısra: **4**
Ek fiilin duyulan geçmiş zaman şekli.

Zülf-i cānānı feşān edip o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek Süleymān der imiş şāneye üf

2. **imiş:**
Gazel 232
Mısra: **14**
Ek fiilin duyulan geçmiş zaman şekli.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

3. **imiş:**
Gazel 192
Mısra: **9**
Ek fiilin duyulan geçmiş zaman eki almış şekli.

Ḥasībī ister imiş Fenniyā müşāʿareye
Hezār-ı ġonçe-dehen sū-be-sū çemen be-çemen

imlā-yı mūy-ı ḫayāl-i ruḫun:

1. **imlā-yı mūy-ı ḫayāl-i ruḫun:**
Gazel 204
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının hayal gibi olan kılını yazmak.

İmlā-yı mūy-ı ḫayāl-i ruḫun dilde gūyiyā
Yazmış kitāb-ı ḥüsn-i ḫaṭ-ı pākine veleh

imtiḥān olur:

1. **imtiḥān olur:** *-ur*
Gazel 84
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bilgisi ölçülmek; denenmek, sınanmak.

Naḫl-i zebān-ı Şehri Efendiyle Fenniyā
Bāġ-ı süḫanda bülbülveş imtiḥān olur

imtinān:

1. **imtinānda:** *-da*
Gazel 73
Mısra: **10**
Başa kakma, minnet.

Niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtinānda ḫvāhiş-i vaṣla girān verir

imtizāc etmekde:

1. **imtizāc etmekde:** *-mek, -de*
Murabba 2
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kaynaşma / birbiriyle uygun hale gelme.

İmtizāc etmekde yoḳ aṣla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i ḫarāb elde ṣaḳalı zāhidiñ

imżā:

1. **imżāya:** *-ya*
Gazel 212
Mısra: **10**
İmza II İspat.

Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

inʿām-ı būs-ı laʿl:

1. **inʿām-ı būs-ı laʿl:**
Gazel 60
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dudağı öpmedeki nimetlenme.

Maṣṣ eyleyince gerden-i kāfūru baʿd-ez-īn
İnʿām-ı būs-ı laʿl gibi diş kirāsıdır

inandır:

1. **inandırmış:** *-mış*
Gazel 120
Mısra: **10**
Gerçek ya da doğru olmayan bir şeyin varlığına inanmasını sağlamak.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

ʿinān-ı çīn-i zülf:

1. **ʿinān-ı çīn-i zülf:** *-ün*
Gazel 49
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Saçın kıvrımlı dizgini.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā derler

ʿināyet ede:

1. **ʿināyet ede:** *-e*
Gazel 207
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yardım etmek.

Der-bend-i zülfü kalʿa-ı ḥüsnünde ṣad-hezār
Bārī ʿināyet ede esīr-i ʿanālara

inbiḳ-i dil:

1. **inbiḳ-i dil:**
Gazel 104
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gönül inbiki.

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil içre gūyā
Ruḫ-ı ḫoy-kerdesini gül gibi taḳṭīr ederiz

inbīḳ-i felek:

1. **inbīḳ-i felek:**
Gazel 106
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Feleğin inbiği.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

inbīḳ-i zeḳan:

1. **inbīḳ-i zeḳan:**
Gazel 76
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çenenin inbiği.

Ṣıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i zeḳandan tekrār

incü:

1. **incü:**
Gazel 77
Mısra: **12**
"İnci"; değerli bir taş // Değerli, kıymetli.

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

ʿind:

1. **ʿindimde:** *-im, -de*
Gazel 115
Mısra: **10**
Ar. Yan, nezd, kat, huzur.

Bir dürlü muvāfıḳ olamaz ṭabʿıma Fennī
Bir vaż'-ı redīdir benim ʿindimde sipāriş

2. **ʿindimde:** *-i, -m, -de*
Gazel 236
Mısra: **9**
Kat.

ʿİndimde nev-zemīn deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice ṣunayım bu rekāketi

ʿinde'l-ḥaḳ:

1. **ʿinde'l-ḥaḳ:**
Gazel 4
Mısra: **9**
Hak mevzu bahis olunca.

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ o teslīm-i rıżāsında
Yerin ḫākister eyler bārveş ehl-i kemāl ammā

infirāḥ:

1. **infirāḥ:**
Gazel 27
Mısra: **1**
Ferahlık.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

infiṣāl:

1. **infiṣāl:**
Gazel 76
Mısra: **1**
Ar. 1. Ayrılmak, yerinden kesilmek. 2. Mazûl, münfasıl olmak. Cem'i: infisâlât.

İnfiṣāl ile edip cāh-ı viṣālin iḳrār
Ne çeker Zāde-i Mollānıñ elinden dil-i zār

2. **infiṣālinde:** *-i, -n, -de*
Gazel 139
Mısra: **2**
Memuriyetten ayrılma, azledilme.

Manṣıb-ı vaṣlın edip Zāde-i Mollā maḳṭūᶜ
İnfiṣālinde dili maṭlab-ı vaᶜdi memnūᶜ

infiṣāl-ı vaᶜd:

1. **infiṣāl-ı vaᶜd:**
Gazel 145
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Vadesine ara verme.

Maṭlabında infiṣāl-ı vaᶜd ile Fennīyā seni
Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı Zāde-i Mollā çerāġ

inkār eder:

1. **inkār eder:** *-er, -*
Gazel 206
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kabul ve tasdik etmemek, tanımamak.

Fennī ne ḳadar bilse de zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

inkār et:

1. **inkār et:** *-sin*
Gazel 204
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kabul ve tasdik etmemek, tanımamak.

Şemm eylediyse zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile aġyār-ı rū-siyeh

inkārın yoḳdur:

1. **inkārın yoḳdur:** *-dur*
Muhammes 1
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İnkârın yok.

Biri kāse biri ḳāṭıᶜdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

inḳıṭāᶜ etdi:

1. **inḳıṭāᶜ etdi:** *-di*
Gazel 138
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kesilmek.

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāᶜ
Bezm-i aġyār şehā ᶜazmiñ edince istimāᶜ

iñle:

1. **iñlesin:** *-sin*
Gazel 189
Mısra: **4**
Inlemek II yakınmak.

Ola mı noḳṣān yeñ ile ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ᶜuşşāḳın şeciᶜyem bendesiyle iñlesin

inne'l-emr duḫūlu:

1. **inne'l-emr duḫūlu:**
Müstezad 3
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Esas mesele girmektir.

Çün inne'l-emr duḫūlu ḳulzum-ı ᶜışḳa
Cumhūr-ı ᶜalāka

ins ü melek:

1. **ins ü melek:**
Kıt'a 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İnsanlar ve melekler.

N'ola teşrîfine ins ü melek şâd olsa ser-tâ-pâ
ʿUrūc etdi ṣadâ-yı müjdesi ʿarş-ı muʿallâya

inṣâf et:

1. **inṣâf et:***-me, -diñ*
Gazel 152
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Merhamet etmek, acımak.

Telef etdi hezârân naḳd-i cânı reh-i ʿışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir kerre cânâ etmediñ inṣâf

insân:

1. **insân:**
Gazel 66
Mısra: **2**
Kişi, şahıs, ademoğlu.

Fikr-i zülfüñle merâḳ-âver olup cân ṣıḳılır
Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insân ṣıḳılır

inşirâḥ:

1. **inşirâḥ:**
Gazel 27
Mısra: **2**
Açılma. açıklık. ferahlık. iç açılması.

Yoḳdur derûnuñ içre seniñ zâhid infirâḥ
Mey içmeyicek hîç ola mı dilde inşirâḥ

intibâh:

1. **intibâh:**
Kıt'a 2
Mısra: **10**
Uyanmak.

Ninni-serâlıḳ etme sen ey ʿandelîb-i zâr
Ol ḫvâb-ı nâza ʿârıż olur şâyed intibâh

intiẓâr:

1. **intiẓâr:**
Gazel 176
Mısra: **3**
(Ar.) Bekleme.

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫâne içre intiẓâr ile
O şûḫuñ meclise teşrîfini nev-ʿîd edip çıḳmam

2. **intiẓârıñla:***-ın, -la*
Gazel 210
Mısra: **3**
Beklemek, bekleyiş, birinin yolunu gözlemek.

İntiẓârıñla ʿaceb mi alsa defʿ-i remed
Ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ eczâ-yı devâdır çeşmime

ipligi bâzâra çıḳ:

1. **ipligi bâzâra çıḳ:***-ar*
Gazel 169
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **Deyim**
Kötü özellikleri ortaya çıkmak.

Mestûr olamaz ḳıymet-i maḳṭûʿa-i vuṣlat
Bâzâra çıḳar ipligi bî-çâre ḳumâşıñ

ir-:

1. **irilmez:***-il, -mez*
Gazel 22
Mısra: **9**
Erişmek, ulaşmak.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

iʿrābı:

1. **iʿrābı:**
Gazel 236
Mısra: **4**
Düzgün konuşmak ve hakikatı açıklamak // Kelime ve fiillerin sonunda bulunan harf veya harekelerin değişmesi ve bu değişikliği ve sebeblerini öğreten ilim.

Yazdıḳça ḥüsn-i ḫaṭṭına
zāhid ḥasen deyip
İʿrābı sahv edince
şaşırdı izāfeti

iʿrāb-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ:

1. **iʿrāb-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ:** *-uñ*
Gazel 240
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının üstündeki ayva tüylerinin şekli. II İrap, Arapça kelimelerin sonunda değişen hareke veya harf, süs.

İʿrāb-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ bī-ḫaber gelip
Ol ḳalb-i mübtedāyı çeker ḥarf-i cerr gibi

irād:

1. **īrādıma:** *-ı, -m, -a*
Gazel 222
Mısra: **4**
Kazanç.

Ṣarf edip cānı ʿaḳār-ı vaṣl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu maṣrafı īrādıma

2. **×rādına:** *-ına*
Gazel 133
Mısra: **8**
(□□□□□) i. (Ar. vurūd "gelmek"ten irād) 1. Gelir, vârîdat,kazanç, 2. Gelir getiren mülk:.

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ maṣrafı maẓbūṭ

ırag̈ olmuş:

1. **ırag̈ olmuş:** *-muş*
Gazel 147
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Uzaklaşmak.

Sāḳiyā bezm-i ḥaḳīḳatde (biz) seniñle ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş ırag̈

irem:

1. **iremi:** *-i*
Kıt'a 14
Mısra: **24**
İrem bağı, cennet bahçesi.

Fenni ver ṣāḥib-i ebnāsına bu tārīḫi
Eylediñ ṣan İremi cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

ʿirfān:

1. **ʿirfānıña:** *-ı, -n, -a*
Gazel 10
Mısra: **6**
Manevi ve ruhi tecrübeyle edinilen sezgisel bilgi.

Meclisde edip perde-i dāmeniñ irḫā

Söz yok seniñ ʿirfānıña
ey şūḫ-ı müʾeddeb

irḫā:

1. **irḫā:**
Gazel 9
Mısra: **5**
Salıvermek, bırakıvermek, gevşetmek.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

2. **irḫā:**
Gazel 10
Mısra: **5**
Salıvermek, bırakıvermek, gevşetmek.

Meclisde edip perde-i dāmeniñ irḫā
Söz yok seniñ ʿirfānıña
ey şūḫ-ı müʾeddeb

3. **irḫā:**
Gazel 122
Mısra: **4**
Salıvermek, bırakıvermek, gevşetmek.

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri
Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaṣ

irḫā edip:

1. **irḫā edip:** *-ip*
Kıt'a 10
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Koyvermek, bırakıvermek, salıvermek; bir şeyi oluruna bırakmak.

Felekde ṭāliʿiñ var ise Keyvān olmaġa saʿy et
Müheyyā dāmeniñ irḫā edip bābında tevvāb ol

irḫā eyleyip:

1. **irḫā eyleyip:** *-y, -ip*
Kıt'a 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Koymak, eklemek.

Maḳām-ı ḥürmetinde eyleyip dāmānını irḫā
Niçe dest-i kemer-beste ḥużūrunda ġulām oldu

irişe:

1. **irişe:**
Gazel 94
Mısra: **3**
Erişme, ulaşma.

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım tehī faġfūrdur sensiz

ʿırḳ-ı hāşimī:

1. **ʿırḳ-ı hāşimī:**
Kıt'a 8
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hâşimî soyu.

Ne rifʿatdir aña māder peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

ʿirḳ-ı pāk-ı vüzerā:

1. **ʿirḳ-ı pāk-ı vüzerā:**
Kıt'a 14
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Vezirlerin temiz soyu.

Bermekī-cūd u seḫā-ṭabʿ [u] melāẕ-ı fuḳarā
ʿIrḳ-ı pāk-ı vüzerā ʿabd-ı kerīm-i Rezzāḳ

ʿirḳ-ı şerīfü'n-nebī:

1. **ʿirḳ-ı şerīfü'n-nebī:**
Kıt'a 12
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Peygamberin şerefli soyu.

ʿIrḳ-ı şerīfü'n-nebī ṣu gibi meyl eyleyip
Oldu Tekirṭaġına Ḫayraboludan revān

ırmaġ oynadır:

1. **ırmaġ oynadır:***-ırır*
Murabba 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Irmak oynamak.

Raʿdāsā āh u efġānım benim ṭaġ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim dilde ırmaġ oynadır

irtibāṭ verir:

1. **irtibāṭ verir:***-ir*
Gazel 132
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bağlantı, alaka, ilgi.

Erbāb-ı naẓm içünde ʿaceb var mı Fenniyā
Mażmūn ile nikāta verir böyle irtibāṭ

irtifāʿ:

1. **irtifāʿ:**
Gazel 138
Mısra: **6**
Yükseklik.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫẕ eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

iş:

1. **iş:**
Gazel 115
Mısra: **1**
1.Durum, mesele.

Kālā-yı viṣāliñ gibi ʿuṣṣāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre şehā böyle nümāyiş

iş ṭutduġum:

1. **iş ṭutduġum:***-duġum*
Gazel 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İş yapmak, herhangi bir işi sonuca ulaştırmak için çalışmak.

Kūyuñda ṭutduġum iş olur zer-ʿayār-ı ḫāṣ
Ḫāk-i rehiñdir ʿāṣıḳ-ı şeydāya kīmyā

ʿisā:

1. **ʿīsādır:***-dır*
Gazel 26
Mısra: **4**
Hz. İsa peygamber.

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿīsādır ḳadeḥ

2. **ʿisā:**
Müstezad 2
Mısra: **22**
Hz. Îsâ.

Meclisde serinden düşicek kisve-i zāhid
ʿİsā ile ʿābid

ʿīsā-ṣıfat:

1. **ʿīsā-ṣıfat:**
Gazel 180
Mısra: **1**
Hz. isa gibi.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

isbāt eyle:

1. **iṣbāt eyle:**
Gazel 3
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kanıtlamak, doğrulamak.

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline
Vechin iṣbāt eyler ol
İbn-i Melek āḫir saña

ise:

1. **ise:**
Gazel 27
Mısra: **6**
Koşul edatı.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat ise ezber et Merāḥ

2. **ise:**
Gazel 47
Mısra: **12**
Koşul edatı.

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Felek ister ise bādbān behāsınadır

3. **ise:**
Gazel 55
Mısra: **2**
Koşul edatı.

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise ʿöẕrüñ şehā nedir
Ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣlıñ ise bu behā nedir

4. **ise:**
Gazel 65
Mısra: **3**
Koşul edatı.

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

5. **ise:**
Gazel 77
Mısra: **9**
Koşul edatı.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

6. **ise:**
Gazel 78
Mısra: **12**
Koşul edatı.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile ẕī-şān olur

7. **ise:**
Gazel 86
Mısra: **7**
Koşul edatı.

ʿAceb mi daʿvet-i bezme icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle yādigār mıdır

8. **ise:**
Gazel 106
Mısra: **1**
Koşul edatı.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

9. **ise:**
Gazel 115
Mısra: **5**
Koşul edatı.

Ebrūsu n'ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

10. **ise:**

Gazel 127

Mısra: **8**

Koşul edatı.

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūż

11. **ise:**

Gazel 140

Mısra: **9**

Koşul edatı.

Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ʿaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaʿ

12. **ise:**

Gazel 142

Mısra: **5**

Koşul edatı.

Şeb-i hecrinde ṭulūʿ etmez ise māh-ı felek
Şemʿine ḥüsnüñ eder ḫāne-i ḳalbi telmīʿ

13. **ise:**

Gazel 144

Mısra: **5**

Koşul edatı.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

14. **ise:**

Gazel 166

Mısra: **1**

Koşul edatı.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

15. **ise:**

Gazel 166

Mısra: **5**

Koşul edatı.

Helāke ḳaṣd ise yā ḳaşlarıñ edip pür-çīn
Ḫadeng-i ġamzeleriñ zaḫm-ı sīne-çākime çek

16. **ise:**

Gazel 191

Mısra: **1**

Koşul edatı.

Şāhım ʿulūfe vermez ise būse sīneden
Ḳılsın ʿatiyye laʿl-i lebin ṭış ḫazīneden

17. **ise:**

Gazel 197

Mısra: **1**

Koşul edatı.

Ṣayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū
Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḫu

18. **ise:**

Gazel 224

Mısra: **3**

Koşul edatı.

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna
Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

19. **ise:**

Gazel 225

Mısra: **9**

Koşul edatı.

Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde sāḳī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol vechine efsercesine

20. **ise:**

Gazel 226

Mısra: **8**

Koşul edatı.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rü'yet-i dīdār ise cān ürkütme

21. **ise:**

Gazel 227

Mısra: **1**

Koşul edatı.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

22. **ise:**

Gazel 233

Mısra: **5**

Koşul edatı.

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise n'ola āb-ı viṣāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur germ-ābeniñ germiyyeti

23. **ise:**

Gazel 166

Mısra: **7**

"-e rağmen" anlamında edat.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

24. **ise:**

Kaside 1

Mısra: **145**

"-e rağmen" anlamında edat.

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile ʿışyānını setr eyle amān

iseñ:

1. **iseñ:**

Gazel 12

Mısra: **7**

Ek fiil şart kipi ikinci teklik şahıs.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe merhem-i dühün belesān et

2. **iseñ:**

Gazel 59

Mısra: **5**

Ek fiil şart kipi ikinci teklik şahıs.

Sen ḫān-ḳāh-ı meykededen çıḳma rind iseñ
Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

3. **iseñ:**

Gazel 85

Mısra: **9**

Ek fiil şart kipi ikinci teklik şahıs.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir rıfḳ ile ġavġā biter

4. **iseñ:**

Gazel 122

Mısra: **7**

Ek fiil şart kipi ikinci teklik şahıs.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

5. **iseñ:**

Gazel 141

Mısra: **9**

Ek fiil şart kipi ikinci teklik şahıs.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

işfahān:

1. **işfahān:**
Gazel 47
Mısra: **6**
İran'da Şiraz'la Tahran arasında nüfusu kalabalık bir şehirdir.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna
Revān kuḫlı anıñ Iṣfahān behāsınadır

işfāḳ:

1. **işfāḳ:**
Gazel 229
Mısra: **8**
İnayet, merhamet: Sezâ-vâr-ı işfâktır.

Nice āh etmeyem müjeñle şehā
Ṣad hezārān işfāḳ var dilde

ıṣġā ḳıldı:

1. **ıṣġā ḳıldı:***-dı*
Kaside 1
Mısra: **112**
Kelime Tipi: **-**
Kulak vermek, dinlemek. II Değer vermek, önemsemek.

Erdi maḳṣūduna ser-menzil-i ev ednā da
Ḳıldı ıṣġā o ḫiṭāb-ı Ḥaḳı bī-ḥarf ü zebān

işid:

1. **işidip:***-ip*
Gazel 184
Mısra: **4**
Duymak, dinlemek.

Şām-ı ḫaṭıña olmuş iken cāzim-i şeydā
Laʿliñ işidip ḳand-i Buḫārāya mı gitsem

işin bitirip:

1. **işin bitirip:***-ip*
Gazel 59
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İlişkisini kesmek. II Ayrılmak.

Maḥbūb ile işin bitirip baʿż-ı bī-vefā
Ṣoñra metāʿ-ı vuṣlata naḳd-i daġal verir

ʿişḳ:

1. **ʿışḳı:***-ı*
Gazel 154
Mısra: **3**
A. Aşırı sevgi.

Nūş eyle mey-i cām-ı Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-i dilde yataḳtaḳ

2. **ʿışḳa:***-a*
Gazel 169
Mısra: **9**
A. Aşırı sevgi.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

3. **ʿişḳ:**
Gazel 137
Mısra: **8**
Aşırı sevgi, şiddetli istek, tutku.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i pervānede maḥfūẓ

4. **ʿışḳa:***-a*
Gazel 49

Mısra: **5**

Aşk, aşırı sevgi, gönül verme.

Seḥāb-ı zülfüñe murġ-ı hümāveş per açan ʿışḳa
Feżā-yı evc-i dilde ṭāʾir-i sürūr hevā derler

5. **ʿışḳıñla:** *-ıñla*

Gazel 35

Mısra: **3**

Aşk, yoğun sevgi.

N'ola cismimde ʿışḳıñla hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

6. **ʿışḳ:**

Gazel 197

Mısra: **7**

Aşk, yoğun sevgi.

Ġırbale dönüp ʿışḳ ile sürāḫ-ı vücūdum
Ḫūnum dökülür pāyıma ṣan dāne-i ḍārū

7. **ʿişḳla:** *-la*

Kıt'a 12

Mısra: **10**

Aşk, yoğun sevgi.

Sālik-i nā-dīdedir der-i ṭarīḳ-i Ḫalvetī
ʿIşḳla şeb-tā-seḥer ṣūfī-i çille-keşān

8. **ʿişḳıñla:** *-ıñla*

Gazel 113

Mısra: **12**

Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu.

Bir bir çıḳarırlarsa münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende verem çağırıp on beş

9. **ʿışḳ:**

Gazel 148

Mısra: **5**

Aşk, aşırı sevgi, gönül verme.

Bülbül miṣāli başladı gülşende ʿışḳ ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı mīnā ṭaraf ṭaraf

iskān-ı būm:

1. **iskān-ı būm:**

Gazel 156

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Yarasa yuvası.

Cevr ü cefāya lāne-i fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili vīrānemiz mi yoḳ

iskender:

1. **iskenderi:** *-i*

Gazel 61

Mısra: **7**

1. Padişah.2. M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan.

Ḥayrān ederdi görse İskenderi mehāsā
Āyīne-i felekden ruḫsārı kem degildir

2. **iskendere:** *-e*

Gazel 210

Mısra: **5**

M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan, İskender.

Gösterir İskendere eşyāyı cümle bī-dirīġ
ʿĀrıżıñ āyīne-i ʿālem-nümādır çeşmime

3. **iskender:**

Gazel 114

Mısra: **3**

İskender-i Zül-karneyn (iki boynuz sahibi İskender). M.Ö. 3000 yıllarında yaşamış olan peygamber. Sedd-i İskender denilen şeddi yapan; Yec'üc Mec'üc kavmini engelleyen ve Kur'an'da peygamber olduğu bildirilen ulu kişi. Hızır ve İlyas'la yola çıkıp âb-ı hayat (ölümsüzlük suyunu) arayan kimse. Hızır ve İlyas, bu suyu bulup içmişler, fakat İskender yolunu kaybedip ülkesine dönmüştür.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā ṣığındırmış

<u>iskender [ü] dārā:</u>

1. **iskender [ü] dārā:**

Gazel 5

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

İskender ve Dârâ. (Tarihte iki İskender vardır. Biri hem Peygamber hem de padişah olan İskender, diğeri İran'ı baştan başa zapteden Makedonyalı İskender. Dârâ ise İran'ın Keyaniyan sülâlesinin dokuzuncu ve sonuncu hükümdarıdır. Mecazen büyük hükümdarlara da Dârâ derler. Dârâ İskender'le yaptığı büyük muharebede mağlup olmuş ve kaçarken ölmüştür.).

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ḥayātı
Nūş eyler idi laʿliñi İskender [ü] Dārā

<u>iskenderāsā:</u>

1. **iskenderāsā:**

Gazel 13

Mısra: **3**

İskender gibi.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

2. **iskenderāsā:**

Gazel 78

Mısra: **7**

İskender gibi.

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

<u>iskender-i dānā-reşīd:</u>

1. **iskender-i dānā-reşīd:**

Kaside 2

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Doğru yolu gösteren bilgili İskender.

Vāriṣ-i mülk-i Süleymān āl-i ʿOṣmān-cihān
Ḫüsrev-i fermān-ber İskender-i dānā-reşīd

<u>ʿışḳ:</u>

1. **ʿışḳ:**

Gazel 100

Mısra: **1**

Aşk, aşırı sevgi, muhabbet.

Taḥrīr edemem ʿışḳı fem-i ḫāmeye ṣığmaz
Bir şerḥ-i meʿānīdir o kim nāmeye ṣığmaz

2. **ʿışḳı:**
Gazel 206
Mısra: **3**
Aşk, aşırı sevgi, muhabbet.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

ʿışḳ-ı dil:

1. **ʿışḳ-ı dil:**
Gazel 68
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül aşkı.

Yāre ʿarż etse n'ola derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil
Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere bīmār kendin gösterir

ʿışḳşaḳ:

1. **ʿışḳşaḳ:**
Gazel 154
Mısra: **12**
?.

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi cāna ʿışḳşaḳ

ıṣlāḥ:

1. **ıṣlāḥ:**
Gazel 29
Mısra: **2**
İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ıṣlāḥ

ıṣlāḥ ed:

1. **ıṣlāḥ ed:**
Gazel 38
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İyileştirmek, düzeltmek, kusurları gidermek.

Semt-i taḳvāyı mey-i engūr ile ıṣlāḥ edip
Zāhidiñ terkībi oldu şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

ism:

1. **ismi:** *-i*
Gazel 63
Mısra: **10**
İsim, ad, nam.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

ism-i evfāḳü'l-nebī:

1. **ism-i evfāḳü'l-nebī:**
Kaside 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Peygamberin en uygun ismi.

Mehdī-i ṣāḥib-zemān olduġuna bī-şübhe kim
İsm-i evfāḳü'l-nebī olmuşdu defterden resīd

ism-i leylā:

1. **ism-i leylā:** *-y, -a*
Gazel 163
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Leyla ismi.

Zīveri ʿāşıḳ edip Fennīyi mecnūn etmede
İsm-i Leylāya teşebbühle laḳabdır perçemiñ

isr:

1. **isr:**
Gazel 16
Mısra: **7**
Gidiş, tutulan yol.

Cāʾiz ki ola kūy-ı
viṣālinde iṣr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül
[ü] perçemde ḥavādiṣ

ʿişret:

1. **ʿişretde:***-de*
   Gazel 94
   Mısra: **9**
   Içki içme, eğlenme.

Raḳībā bezm-i meyde
yār ile maḫfīce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dūrdur sensiz

ʿişret eder:

1. **ʿişret eder:***-er*
   Gazel 57
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   (Ar.) İçmek.

ʿAzm etdi künc-i laʿline
dil beyt-i būseden
Kendi efendi ʿişret eder
mā-beyndedir

işret etmez:

1. **işret etmez:***-mez*
   Gazel 20
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Yemek içmek.

Efendi işret etmez sāḳi-i
gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün
meclisde zāhid oldur
ḳanzīl tuc

ʿişretgāh:

1. **ʿişretgāhda:***-da*
   Gazel 237
   Mısra: **11**
   Eğlence yeri, meyhane.

ʿAḳd edip rez-duḫterin
rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān
ʿazmiñ mübārek-bāde
mi

isr-i ṣafā:

1. **iṣr-i ṣafā:***-da, -dır*
   Gazel 243
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Mutluluk yolu. II Mekke dolaylarında hac ibadetinin yapıldığı yerlerden biri olup hacıların burası ile Merve adı verilen yer arasında Hz. Hacer'in o dönemde yapmış olduğu gidiş ve geliş hareketini dört gidiş, üç geliş olarak aynen uygulanan yerin yolu.

Mücāvir oldu göñül
Kaʿbe-i viṣāliñde
Ṭavāfa saʿy ederiz iṣr-i
ṣafādadır şimdi

iste:

1. **isteyip:**
   Gazel 20
   Mısra: **7**
   Talep etmek.

Celālīden naẓīre isteyip
bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā
eyle olmazsa miyānın
ḳoc

2. **ister:**
   Gazel 22
   Mısra: **7**
   Talep etmek.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra
cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu
hevesden ḳatl olur
ṣāḥib-ḫurūc

3. **isterse:**
   Gazel 40
   Mısra: **5**
   Talep etmek.

Daʿvā-yı deme beyyine
isterse nigāhı

Ḳāḍī-i cemālinde dür-i çeşmim aña şāhid

4. **ister:**
Gazel 105
Mısra: **5**
Talep etmek.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

5. **istemez:**
Gazel 103
Mısra: **7**
Gerekmek.

Daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ içün istemez güvāh
Bes ḥużūr-ı ḥākim-i dilde yemīniñiz

6. **işte:**
Gazel 24
Mısra: **4**
Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

7. **işte:**
Gazel 24
Mısra: **4**
Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

8. **ister:***-r*
Gazel 47
Mısra: **12**
(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Felek ister ise bādbān behāsınadır

9. **ister:**
Gazel 200
Mısra: **2**
Arzu etmek, dilemek, talep etmek.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

10. **ister:***-r*
Gazel 192
Mısra: **9**
(Bir şeye karşı) istek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek || gönülden ve samimiyetle istemek.

Ḥasībī ister imiş Fenniyā müşāʿareye
Hezār-ı ġonçe-dehen sū-be-sū çemen be-çemen

11. **istemez:***-mez*
Gazel 112
Mısra: **4**
(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

12. **istemez:***-mez*
Gazel 180
Mısra: **4**

(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Ne ʿaceb zāʾir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl
İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem

işte biri:

1. **işte biri:**
Kaside 1
Mısra: **123**
Kelime Tipi: **-**
İşte biri.

Evvelen işte biri ḫamse mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i nübüvvet o şeb oldu iḥsān

istemedi:

1. **istemedi:** *-me, -di*
Kaside 1
Mısra: **119**
Talep etmek, istemek, arzulamak.

Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey
Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

istemez:

1. **istemez:**
Gazel 95
Mısra: **1**
Dilememek, arzulamamak.

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

2. **istemez:**
Gazel 95
Mısra: **2**
Dilememek, arzulamamak.

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

3. **istemez:**
Gazel 95
Mısra: **4**
Dilememek, arzulamamak.

ʿUşşāḳa bāb-ı vaṣf-ı cinān açma vāʿiẓā
Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı ezel melbes istemez

4. **istemez:**
Gazel 95
Mısra: **6**
Dilememek, arzulamamak.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre Ḫıṭādır fes istemez

5. **istemez:**
Gazel 95
Mısra: **8**
Dilememek, arzulamamak.

ʿUşşāḳa būselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

6. **istemez:**
Gazel 95
Mısra: **10**
Dilememek, arzulamamak.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

ister:

1. **ister:**
Gazel 24

Mısra: **4**
İstersen.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

2. **ister:**
Gazel 24
Mısra: **4**
İstersen.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

isterse:

1. **isterse:**
Gazel 220
Mısra: **1**
İstemek, talep etmek, dilemek.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

2. **isterse:**
Gazel 220
Mısra: **2**
İstemek, talep etmek, dilemek.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

3. **isterse:**
Gazel 220
Mısra: **4**
İstemek, talep etmek, dilemek.

Hevā-yı āhla ḳıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb
Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ aḫker isterse

4. **isterse:**
Gazel 220
Mısra: **6**
İstemek, talep etmek, dilemek.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū ḫvāba varsın pister isterse

5. **isterse:**
Gazel 220
Mısra: **8**
İstemek, talep etmek, dilemek.

Müheyyādır reh-i beyt-i viṣāl-i yār içün aġyār
Ḳaṭār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḥmil ḫar isterse

6. **isterse:**
Gazel 220
Mısra: **10**
İstemek, talep etmek, dilemek.

Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

isterseñ:

1. **isterseñ:**
Gazel 165
Mısra: **1**
İstemek, talep etmek.

Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

2. **isterseñ:**
Gazel 165
Mısra: **2**

İstemek, talep etmek.

Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

3. **isterseñ:**
Gazel 165
Mısra: **4**
İstemek, talep etmek.

Mey-i ʿışḳ-ı ezelden zāhidā bir cām nūş et kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i elestden leẕẕet isterseñ

4. **isterseñ:**
Gazel 226
Mısra: **7**
İstemek, talep etmek.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rüʾyet-i dīdār ise cān ürkütme

5. **isterseñ:**
Gazel 231
Mısra: **15**
İstemek, talep etmek.

Bulmaḳ isterseñ
Sikenderveş dilā āb-ı ḥayāt
Şiʿr-i Tevfīḳı ḳırāʾat eyleyip bul ṣıḥḥati

6. **isterseñ:**
Gazel 165
Mısra: **6**
Dilemek, arzulamak.

Sikenderveş cihānı gezme mirʾāt-ı taḫayyülde
Cemāsā sāġar-ı billūra meyl et ṣafvet isterseñ

7. **isterseñ:**
Gazel 165
Mısra: **8**
Dilemek, arzulamak.

Müheyyādır müşerraḥ zaḫm-ı sīnem daʿvi-i ʿışḳa
Ḥużūr-ı ḳāḍī-i ḥüsnüñde cānā ḥüccet isterseñ

8. **isterseñ:**
Gazel 165
Mısra: **10**
Dilemek, arzulamak.

Taḫayyül eyle dilde Fenniyā bu maʿni-i bikri
Zifāf-ı nev-ʿarūs-ı naẓm-ı pāk-i Fıṭnat isterseñ

<u>istiʿāze:</u>

1. **istiʿāẕeyle:** *-y, -le*
Gazel 23
Mısra: **6**
Sığınmak, penâh.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

<u>iştibāh yoḳdur:</u>

1. **iştibāh yoḳdur:** *-dur*
Kıt'a 2
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Şüphe yok, şüphesiz.

Besdir delīli şāh-ı cihān oldu tā aña

Āḫir-i veliyye olmasına yoḳdur iştibāh

istidāne:

1. **istidāneyle:***-y, -le*
Gazel 152
Mısra: **10**
Borç alınma, ödünç alınma.

Nemā verme yeter naḳd-i viṣāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

istikrāh:

1. **istikrāh:***-r*
Kıt'a 9
Mısra: **16**
Tiksinmek, iğrenmek.

Ġınā-āver olunca şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan
Aña emdürme yā Rab mehd-i gerdūn istikrāh

istikrāh etdirme:

1. **istikrāh etdirme:***-dir, -me*
Kıt'a 13
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Tiksinmek, iğrenmek.

Derūnunda ṣafā-yāb eyleyip pāyını dāʾim
Aña etdirme yā Rab tā-be-rustā-ḫīz istikrāh

istimāʿ edince:

1. **istimāʿ edince:***-ince*
Gazel 138
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İşitmek, duymak.

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāʿ
Bezm-i aġyār şehā ʿazmiñ edince istimāʿ

istinās etmiş iken:

1. **istinās etmiş iken:***-miş, -iken*
Muhammes 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Alışmak. Ünsiyetli olmak.

Meleklerle felekde etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde şimdi ol ḫannās

istirāḥat:

1. **istirāḥati:***-i*
Gazel 236
Mısra: **8**
Rahat etme, dinlenme.

Dil-ḫaste cān bulurdu devā viṣāli
Bir laḥẓacıḳ olaydı anıñ istirāḥati

istişmām:

1. **istişmām:**
Gazel 179
Mısra: **4**
Koklama, koku alma.

Perçemiñden ederiz ey gül-i ter
Feslegen rāyiḥasın istişmām

iştiyāḳ:

1. **iştiyāḳ:**
Gazel 229
Mısra: **4**
Arzu.

Nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı cānānı
Görmege iştiyāḳ var dilde

ʿişve:

1. **ʿişve:**
Gazel 192
Mısra: **2**
Cilve, işve.

Çekildi meclise sāḳī sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-rū çemen be-çemen

ʿişyān:

1. **ʿişyānını:** *-ı, -n, -ı*
Kaside 1
Mısra: **146**
Emre uymama, itaat etmeme, itaatsizlik etme, başkaldırma.

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile ʿişyānını setr eyle amān

it:

1. **eder:** *-er*
Gazel 121
Mısra: **4**
Etmek, eylemek.

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

2. **eder:** *-er*
Gazel 121
Mısra: **6**
Etmek, eylemek.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

iṭfā:

1. **iṭfā:**
Gazel 89
Mısra: **9**
Söndürme II Dindirme, bastırma.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı fürḳatiñle gül de nārıdır

iṭfā eder:

1. **iṭfā eder:** *-er*
Gazel 21
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Söndürmek.

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ eşribe ṣun teşnegāna

iṭfā eyle:

1. **iṭfā eyle:**
Kaside 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Söndürmek; dindirmek, yatıştırmak.

Luṭf edip āb-ı medārıñ ile iṭfā eyle
Düşdi bir āteş-i ʿışḳa ciger oldu biryān

iʿtibār et:

1. **iʿtibār et:**
Gazel 54
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Değer vermek, dikkate almak, saygı göstermek.

El çekip ẕeyl-i kibār-ı ġırreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer cühhāle etmez iʿtibār

2. **iʿtibār et:**
Gazel 54
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Değer vermek, dikkate almak, saygı göstermek.

Dūşına almaz revā olsa aña ḳavs-i ḳuzaḥ

Bī-riyā ṣūfī felekde şāla etmez iʿtibār

3. **iʿtibār et:**
Gazel 54
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Değer vermek, dikkate almak, saygı göstermek.

Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez iʿtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder Eryāle etmez iʿtibār

4. **iʿtibār et:**
Gazel 54
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Değer vermek, dikkate almak, saygı göstermek.

Eyleyen ṭūl-ı emel kisvesin ol cānāneniñ
Çerḫ-i dilde aḫter-i dümbāle etmez iʿtibār

5. **iʿtibār et:**
Gazel 54
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Değer vermek, dikkate almak, saygı göstermek.

Buldu lezzet ḳand-i şiʿr-i Niʿmet ile Fenniyā
Baʿd-ez-īn zenbūr-ı ṭabʿım bala etmez iʿtibār

<u>iʿtibār etmez:</u>

1. **iʿtibār etmez:**
Gazel 54
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Değer vermek, dikkate almak, saygı göstermek.

Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez iʿtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder Eryāle etmez iʿtibār

2. **iʿtibār etmez:** *-mez*
Gazel 54
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Değer vermek, dikkate almak, saygı göstermek.

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

<u>iʿtimād:</u>

1. **iʿtimād:**
Gazel 48
Mısra: **12**
Güven.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

<u>itlāf-ı ceyş-i cān eder:</u>

1. **itlāf-ı ceyş-i cān eder:** *-er*
Gazel 33
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Can askerini yok etmek.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

<u>ıṭnāb ol:</u>

1. **ıṭnāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sözü uzatmak.

Ṭulūᶜ etdi o z̲ātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle ıṭnāb
ol

ᶜıṭr-ālūd eden:

1. **ᶜıṭr-ālūd eden:** *-e*
Gazel 188
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Koku bulaştırmak.

Dimāġ-ı cānı ᶜıṭr-ālūd
eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş
dühn-i ḫoş-bū tāze-
sünbülden

ᶜıṭr-āver ola:

1. **ᶜıṭr-āver ola:** *-a*
Kaside 1
Mısra: **157**
Kelime Tipi: **-**
Güzel koku getirmek.

Ravża-i rūḥuna ᶜıṭr-
āver ola ṣubḥ u mesā
Būy-ı ezhār ṣalāt ile
selām-ı Sübḥān

ᶜiṭr-ı nikāt-ı naẓm:

1. **ᶜiṭr-ı nikāt-ı naẓm:**
Gazel 174
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Nazmının incelikler kokusu.

ᶜIṭr-ı nikāt-ı naẓm ile
Fennī Celāliniñ
Gül-ġonçe-i dehen eder
şem-i müşk-bū degil

ᶜiṭr-ı şāhī midir:

1. **ᶜiṭr-ı şāhī midir:** *-mi, -dir*
Gazel 146
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Padişahlığa ait güzel koku II ıtırşahî; baklagillerden, çok kokulu, çeşitli renkte çiçekler açan bir yıllık tırmanıcı süs bitkisinin kokusu.

Nüzhet-i z̲ātı mıdır
zülf-i girihgīrinde
ᶜIṭr-ı şāhī midir āyā
nedir ol sürdügü yaġ

ittiḥād:

1. **ittiḥād:**
Gazel 48
Mısra: **10**
Birleşmek. Birlik üzere âmil olmak. Birlik. Aynı fikirde olmak.

Gelmez ḥaṭ-ı niẓāmına
şol beldeniñ hemān
Beyne'l-ehāli cümlede
ki ittiḥād olur

ᶜiyd:

1. **ᶜ×d:**
Gazel 126
Mısra: **3**
Bayram.

ᶜ×d oldu dilden ᶜarż edip
ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i
ġarrā-yı bī-ḥażīż

2. **ᶜ×d:**
Gazel 231
Mısra: **2**
Bayram.

Şām-ı ḫaṭṭında
müzeyyen-tāb olunca
ṭalᶜati
ᶜ×d olur ḳaşı hilāliñ
vāḳıᶜ olsa rüʾyeti

iyliklerim:

1. **iyliklerim:**
Gazel 141
Mısra: **10**

Yaptığım iyiliklerim.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

ʿıyş:

1. **ʿıyşımız:** *-ımız*
Gazel 83
Mısra: **4**
Eğlence.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

2. **ʿıyşımız:** *-ımız*
Gazel 152
Mısra: **7**
Eğlence.

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

3. **ʿiyşa:** *-a*
Gazel 245
Mısra: **7**
Eğlence.

ʿIyşa vārıdır mey-āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru hecr-i būse-i laʿli mülü

4. **ʿıyşımıza:** *-ımız, -a, -*
Gazel 208
Mısra: **8**
İşret, eğlence, yaşama.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

ʿıyş edip:

1. **ʿıyş edip:** *-ip*
Gazel 147
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yaşamak.

Sāḳiyā bezm-i ḥaḳīḳatde (biz) seniñle ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş ırağ

ʿıyş-ı maḫfī:

1. **ʿıyş-ı maḫfī:** *-de*
Gazel 145
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gizli içme.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

iżāfeti şaşırdı:

1. **iżāfeti şaşırdı:** *-dı*
Gazel 236
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tamlamanın okunuşunu karıştırmak.

Yazdıḳça ḥüsn-i ḫaṭṭına zāhid ḥasen deyip
İʿrābı sahv edince şaşırdı iżāfeti

izāle eylerdi:

1. **izāle eylerdi:** *-r, -di*
Gazel 233
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gidermek; yok etmek.

Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

ʿiẕār:

1. **ʿiẕārıñ:** *-ın*
   Gazel 119
   Mısra: **14**
   Ar. Yanak.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

2. **ʿiẕārında:** *-ı, -n, -da*
   Gazel 209
   Mısra: **7**
   Yüz, yanak.

ʿİẕārında o şūḫuñ zülfüdür ẓannetme pīç-ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

izdiḥāmlıḳ:

1. **izdiḥāmlıḳda:** *-da*
   Gazel 219
   Mısra: **4**
   Kalabalık yer.

ʿİbādetle ḳabāḥat zāhidā maḫfī gerek ammā
Ṣaḳadır rinde bezm içre mey içmek izdiḥāmlıḳda

iẓhār eder:

1. **iẓhār eder:** *-er*
   Gazel 206
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Gösterme.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

iẓhār edip:

1. **iẓhār edip:** *-ip*
   Gazel 227
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Göstermek.

Buyursun meclise zāhid riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

ʿizz:

1. **ʿizz:**
   Gazel 78
   Mısra: **12**
   1. Değer, kıymet. 2. Yücelik, ululuk. 3. Güçlülük.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile ẕī-şān olur

ʿizz ü rifʿat:

1. **ʿizz ü rifʿat:**
   Gazel 27
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Azizlik ve yücelik.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat ise ezber et Merāḥ

ʿizzet:

1. **ʿizzet:**
   Gazel 165
   Mısra: **1**
   Büyüklük, yücelik ve ululuk.

Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

jājḫā-yı hecr:

1. **jājḫā-yı hecr:**
   Gazel 108
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayrılık sözleri.

Jājḫā-yı hecr ile
zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye
ḫaber verir ceres

jāle:

1. **jāleler:** *-ler*
Gazel 102
Mısra: **2**
Çiy tanesi. II Aşığın göz yaşı.

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı
gözümüzden nemimiz

2. **jāle:**
Gazel 228
Mısra: **2**
Çiğ tanesi.

Naẓar et ol ḫaṭ-ı ḫoy-
kerde-i ḫadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā
da müzeyyen jāle

jāle vü güldür:

1. **jāle vü güldür:** *-dür*
Gazel 58
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çiğ tanesi ve gül.

Fikr-i ḫoy-ı ʿārıżıñla
çeşm-i dilden ṣu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı
āh ile ḫoş-bū aḳar

jāle-i güldür:

1. **jāle-i güldür:** *-dür*
Gazel 58
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gülün üzerindeki çiğ tanesi.

Fikr-i ḫoy-ı ʿārıżıñla
çeşm-i dilden ṣu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı
āh ile ḫoş-bū aḳar

jende:

1. **jende:**
Gazel 43
Mısra: **8**
Eski, eski püskü, yamalı, hırka.

Müzeyyen olsa zaḫmım
penbelerle ġam mı ser-
tā-pā
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden meʾhūẕ

2. **jende:**
Gazel 15
Mısra: **10**
Far. Yamalı, eski, eski püskü.

Çerḫiñ keremi ḳıldı
niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña
bir jende mürüvvet

jende-i ḫūn:

1. **jende-i ḫūn:**
Gazel 32
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kanlı hırka.

Jende-i ḫūn ile dil olsa
n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu
dil-i dīvāneye sürḫ

jende-i pür-dāġımı:

1. **jende-i pür-dāġımı:** *-ım, -ı*
Müstezad 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yanık yaraları ile dolu hırka.

Ben jende-i pür-dāġımı
dībāya degişmem
Ey ḫvāce-i kālā

jeng-i mübhem:

1. **jeng-i mübhem:**
Gazel 183
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mübhem toz.

Mā-sivāyı terk eden şol kimse de ġam görmedim
Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

ḳabā ḳıldı:

1. **ḳabā ḳıldı:***-dı*
Gazel 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Elbise yapmak // vücutta oluşan yaralardan elbise meydana getirmek.

Penbe-i dāġ-ı vücūdum bir ḳabā ḳıldı baña

ḳabaġı dikilsin:

1. **ḳabaġı dikilsin:***-il, -sin*
Gazel 189
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kabak dikmek. II İşaret koymak.

Zāhidiñ döndür serin meydān-ı meyde sāḳiyā Luʿbet-i maṣnūʿ-ı ṭıflāsā ḳabaġı dikilsin

ḳabāḥat:

1. **ḳabāḥatdendir:***-den, -dir*
Murabba 1
Mısra: **15**
Ar. Kabihlik, çirkin iş, cünha, suç.

Düzd deme ʿuşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

kaʿbe:

1. **kaʿbeye:***-y, -e*
Gazel 10
Mısra: **8**
Bütün müslümanların kıblesi ve ziyâret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes binâ, beytullah.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye hüccāc ile merkeb

2. **kaʿbedir:***-dir*
Gazel 127
Mısra: **8**
Ar. Kıble-i ehl-i İslâm olan Beytullahü'l-harâm.

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūż

ḳābe ḳavseyn e:

1. **ḳābe ḳavseyn e:***-e*
Kaside 1
Mısra: **109**
Kelime Tipi: **-**
"Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı", Necm suresi, 9. ayet.

Ḳābe ḳavseyn e duḫūl eyledi bu ḥālet ile
Vāṣıl oldu ḥarem-i ḫāṣa o ṣāḥib-i ʿirfān

kaʿbeden gelse ḥacı dostuna fincān verir:

1. **kaʿbeden gelse ḥacı dostuna fincān verir:**
Kaside 1
Mısra: **126**
Kelime Tipi: **Kelam-ı Kibar**
Hacı Kabe'den gelse dostuna fincan vermek.

N'ola ihdāʾ-i tuḥaf
eylese miʿrācından
Kaʿbeden gelse verir
dostuna ḥacı fincān

kaʿbe-i ḥüsn:

1. **kaʿbe-i ḥüsn:** *-i, -n, -de*
Gazel 159
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik Kaʿbe'si; sevgilinin güzelliği, güzel olan bütün vücudu.

Kaʿbe-i ḥüsnünde saʿy
edip metaʿ-ı vuṣlatın
Zāʾir-i ḥüccāc-ı ʿışḳa anı
iḥrām eyledik

kaʿbe-i vaṣlına:

1. **kaʿbe-i vaṣlına:** *-ına*
Gazel 119
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma Ka'be'si; sevgilinin mekanı, yanı.

Giden şām-ı ḫaṭından
Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rūzgār āteş

kaʿbe-i viṣāl:

1. **kaʿbe-i viṣāl:** *-iñ, -e*
Gazel 243
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma Kabesi.

Mücāvir oldu göñül
Kaʿbe-i viṣāliñde
Ṭavāfa saʿy ederiz işr-i
ṣafādadır şimdi

ḳabriñe yüz süren:

1. **ḳabriñe yüz süren:** *-en*
Kaside 1
Mısra: **154**
Kelime Tipi: **-**
Kabrine yüz sürmek.

Şübhe yoḳdur seniñ ey
seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād
olur ehl-i ʿişyān

ḳabūl et:

1. **ḳabūl et:**
Gazel 231
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kabul etmek.

Verme mirʾāt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl
etmez maḥabbet şirketi

ḳaç:

1. **ḳaçma:** *-ma*
Gazel 227
Mısra: **7**
(Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

Buyursun meclise zāhid
riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez
cümle ṭarab hem
tāzeden tāze

2. **ḳaçınma:** *-ın, -ma*
Gazel 92
Mısra: **9**
Çekinmek, uzak durmak, sakınmak.

Ḳaçınma Fenniyā tīr-i
nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-misli siper ḳıl
sīneñi cānıñ yaḳar
yaḳmaz

3. **ḳaçma:** *-ma*
Gazel 160
Mısra: **7**
(Bir şeyi) Yapmayı istememek, geri durmak, kaçınmak, korkup çekinmek; korkmak.

Zāhidā ḳaçma buyur ḫaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı meye maḥrem gibisin

ḳaça:

1. **ḳaça:**
Gazel 215
Mısra: **5**
Kaçmak. II Uzaklaşmak.

Düzd-i nigehinden n'ola dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki Tātārı görünce

ḳaçaḳ:

1. **ḳaçaḳ:**
Gazel 64
Mısra: **15**
Gizlice kaçırılmış olan mal veya madde.

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

ḳaçan:

1. **ḳaçan:**
Gazel 68
Mısra: **1**
Ne zaman.

Her ḳaçan ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār kendin gösterir
Ṣafvet-i āyīneden esrār kendin gösterir

2. **ḳaçan:**
Gazel 88
Mısra: **4**
Ne zaman.

Yüz bulup başdan eder ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

3. **ḳaçan:**
Gazel 152
Mısra: **6**
Ne zaman.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

4. **ḳaçan:**
Kaside 1
Mısra: **151**
Her ne zaman.

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

5. **ḳaçan:**
Gazel 87
Mısra: **8**
Her ne zaman ki.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

6. **ḳaçan:**
Gazel 87
Mısra: **8**
Nasıl, ne suretle.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

ḳad:

1. **ḳadiñ:** *-iñ*
Gazel 93
Mısra: **1**
Boy.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

ḳadar:

1. **ḳadar:**
Gazel 91
Mısra: **8**

Ölçüsünde, derecesinde, gibi, dek, miktarda.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz

2. **ḳadar:**
Gazel 206
Mısra: **9**
Ölçüsünde, derecesinde.

Fennī ne ḳadar bilse de zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

ḳadd:

1. **ḳaddiñ:** *-iñ*
Gazel 30
Mısra: **3**
Boy, kamet.

Berg-i nevr-ā-nevriñdir yāsemen ḳaddiñ nihāl
Ravża-i ḥüsn-i cemāliñ sāḥa-i bāġ-ı feraḥ

2. **ḳaddim:** *-im*
Gazel 107
Mısra: **2**
Boy, endam.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

3. **ḳaddi:** *-i*
Gazel 140
Mısra: **7**
Boy II sevgilinin boyu.

Ḳaddi dü-şikāf olsa n'ola hem-ser-i maḳṭūʿ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaʿ

4. **ḳaddiñ:** *-in*
Gazel 101
Mısra: **1**
(Sevgilinin) boyu.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

5. **ḳaddiñ:** *-in*
Gazel 116
Mısra: **1**
(Sevgilinin) boyu.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

ḳaddi:

1. **ḳaddi:**
Gazel 46
Mısra: **12**
Boy.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

2. **ḳaddi:**
Gazel 196
Mısra: **8**
Boy.

ʿĀşıḳıñ ʿaḳlın alır reftārıñ
Serv ü ʿarʿar gibi ḳaddi mevzūn

ḳadd-i ʿarʿara:

1. **ḳadd-i ʿarʿara:** *-a*
Gazel 105
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Selvi boy.

Temāşā eyleyip kālā-yı gīsūsun dedi ḫayyāṭ
O ḳadd-i ʿarʿara bir

câme-i dībā çıḳar çıḳmaz

ḳadd-i dil-cū:

1. **ḳadd-i dil-cū:**
Gazel 77
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül çeken boy. Gönül alan boy.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

ḳadd-i dildārı:

1. **ḳadd-i dildārı:** *-ı*
Gazel 114
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin boyu.

Behişt-i dilde Fennī ḳadd-i dildārı edip taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı ser-tā-pā ṣıġındırmış

ḳaddiñ ḫamīde etme:

1. **ḳaddiñ ḫamīde etme:** *-me*
Gazel 207
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Boyun eğmek. II Âcizlik göstermek.

Ey ḳaşı yā egilme hezār āşnālara
Ḳaddiñ ḫamīde etme begim merḥabālara

ḳadeḥ:

1. **ḳadeḥ:**
Gazel 105
Mısra: **6**
1. Büyük kâse, üskûre 2. Kulpsuz su bardağı, piyâle.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

2. **ḳadeḥ:**
Gazel 26
Mısra: **1**
İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyâle.

Meclis-i gülşende ḫoş-bū verd-i raʿnādır ḳadeḥ
Dest-i sāḳīde ḫoşā gül-berg-i zībādır ḳadeḥ

3. **ḳadeḥ:**
Gazel 26
Mısra: **2**
İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyâle.

Meclis-i gülşende ḫoş-bū verd-i raʿnādır ḳadeḥ
Dest-i sāḳīde ḫoşā gül-berg-i zībādır ḳadeḥ

4. **ḳadeḥ:**
Gazel 26
Mısra: **4**
İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyâle.

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿīsādır ḳadeḥ

5. **ḳadeḥ:**
Gazel 26
Mısra: **6**
İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyâle.

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü

Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

6. **ḳadeḥ:**
Gazel 26
Mısra: **8**
İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyâle.

Etdirir her mey-keş-i ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū Ṣu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır ḳadeḥ

7. **ḳadeḥ:**
Gazel 26
Mısra: **10**
İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyâle.

ʿAks-i rūy-ı sāḳi-i meh-pāre ile Fenniyā Vech-i billūr-ı secencelveş muṣaffādır ḳadeḥ

8. **ḳadeḥ:**
Gazel 199
Mısra: **1**
Bardak, piyale.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

ḳadeḥ başına:

1. **ḳadeḥ başına:**
Gazel 40
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Her bir kadeh için.

Ṣun nuḳle bedel nūş edicek bāde-i sāḳī Meclisde ḳadeḥ başına bir būsedir ʿāʾid

ḳadeḥ duʿāsı:

1. **ḳadeḥ duʿāsı:**
Gazel 86
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İçkilerin, boğazı dar şişeden, sürahiden kadehe dökülürken duyulan kul-kul sesini ayyaşlar duaya benzetmiş ve harâbât âlemlerinde kadehler doldurulurken rintlerin aldıkları ihtimam ve haz, duayı dinlemek ve duaya iştirak etmek manzarası olarak sunulmuştur. Bunun yanı sıra, kadeh duasının şerhi olarak telif edilen birtakım eserlerde, Hz. Peygamber'in Miraç gecesi Burak'a binip Allah'a ulaşma yolunda ilerlerken yeşil bir kadeh görmesi ve onun mahiyetini döndükten sonra sorması, Cebrail Aleyhisselam'ın O'na ve ümmetine kadeh duasının gönderildiğini söylemesi, bu duayı okuyanın günahlarının affedileceği, hastaya okunması hâlinde hastanın şifa bulacağı, bu duanın bir kimsenin kefenine yazılması veya suya okunup mezarına dökülmesi durumunda onun kabir azabı duymayacağı, duayı okuyanın kıyamette huzurlu olacağı, dileğinin kabul olacağı vb. faziletleri olduğu söz konusu edilmiştir. Detaylı bilgi ve divan şiirine yansımaları için bkz. CEYLAN, 182-193; ONAY, 228-229.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde

Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

ḳadeḥ ḳadeḥ:

1. **ḳadeḥ ḳadeḥ:**
Gazel 234
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Kadeh kadeh.

İçip içip bize rez-duḫteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol zāhidā hilāliñ mi

ḳadeḥ-i cem:

1. **ḳadeḥ-i cem:**
Gazel 160
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cemşid'in şarap kadehi (bk. cām-ı Cem).

Būs-ı laʿliñle bez[i]mde ḳadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭabʿ u süḫan-meşreb-i Ḫātem gibisin

ḳāḍī:

1. **ḳāḍīya:** *-ya*
Gazel 144
Mısra: **9**
Hâkim, şeriat hükümlerine göre davalara bakan kimse.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde sebte bu çeşmim güvāh dirīġ

ḳad-i ser-keş:

1. **ḳad-i ser-keş:**
Gazel 113
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Baş kaldıran boy.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

ḳāḍi-ʿasker görünce:

1. **ḳāḍi-ʿasker görünce:** *-ünce*
Kıt'a 9
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kazasker görünce.

Zemānında görünce ḥüsn-i ḫaṭṭın ḳāḍi-ʿasker
ʿāşıḳ olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

ḳāḍī-i cemāl:

1. **ḳāḍī-i cemāl:** *-i, -n, -de*
Gazel 40
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik kadısı.

Daʿvā-yı deme beyyine isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dür-i çeşmim aña şāhid

2. **ḳāḍī-i cemāl:**
Gazel 79
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik kadısı.

Ḳāḍī-i cemālinde gelip şāhid-i ḫaṭṭı
Maḳṣūd-ı beyānında anı İbn-i Melekdir

ḳāḍī-i göñül:

1. **ḳāḍī-i göñül:**
Gazel 141
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kadısı.

Geçdi ḳāḍī-i göñül manṣıb-ı mevʿūdundan
Rütbe-i maṭlab-ı vaṣlıñ ile oldu ḳāniʿ

ḳāḍī-i hüsn-i ḫāl:

1. **ḳāḍī-i hüsn-i ḫāl:**
Gazel 3
Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Ben güzelliğinin kadısı.

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline
Vechin iṣbāt eyler ol İbn-i Melek āḫir saña

ḳāḍī-i ṭalʿat:

1. **ḳāḍī-i ṭalʿat:**
Gazel 107
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Yaratılış kadısı.

Ḳatl etse tīġ-ı ġamzesi daʿvā-yı ẕüllüne
Ḳāḍī-i ṭalʿatında dü-çeşmi güvāhımız

ḳādir:

1. **kādir:**
Gazel 15
Mısra: **5**
Bir işe gücü yeten, o işi yapacak güç ve bilgiye sahip olan.

Hīç gevher-i iʿtāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

ḳāḍī-zāde:

1. **ḳāḍī-zāde:**
Gazel 9
Mısra: **5**
Osmanlı alimlerinden. Edirne'de yetişen Hanefi mezhebi fıkıh alimlerinden olup, Osmanlı şeyhülislamlarının on altıncısıdır. İsmi, Ahmed bin Mahmud el Edirnevi er-Rumi olup, lakabı Şemseddin'dir. Kadızade diye tanınır. 1512 (M.918) senesinde dünyaya geldi. 1580 (M.988) senesinde İstanbul'da vefat etti.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

ḳāʿe-i ʿuşşāḳ:

1. **ḳāʿe-i ʿuşşāḳ:** *-ı, -n, -a*
Gazel 58
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Âşıkların kaesi (?).

Mıṣr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

ḳafes:

1. **ḳafesinden:** *-i, -n, -den*
Gazel 99
Mısra: **10**
Hayvanlar için aralıklı tel, metal veya ağaç çubuklardan yapılmış taşınabilir bölme.

Cismi āyīne-ṣıfat olmalı ki maʿnāda
Güfte-i ṭūṭi-i naẓmı ḳafesinden biliriz

2. **ḳafes:**
Gazel 108
Mısra: **4**
Kafes ll içinde can bulunan beden.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

kāfi:

1. **kāfidir:** *-dir*
Gazel 241
Mısra: **9**
Yeterli, kâfi.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfidir

Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

ḳāf-ı ḳanāʿat:

1. **ḳāf-ı ḳanāʿat:** *-de*
   Gazel 158
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Kanaat Kaf'ı.

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

ḳāf-ı ṭabʿ:

1. **ḳāf-ı ṭabʿ:**
   Gazel 85
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Yaratılış, tabiat dağı.

Fenniyā taḥrīr içün maʿnā-yı şiʿr-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭabʿımda benim kilk-i per-i ʿanḳā biter

ḳāf-ı ṭabʿın:

1. **ḳāf-ı ṭabʿın:** *-ı, -n*
   Gazel 172
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Yaratılış, tabiat dağı.

Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

kāfir:

1. **kāfir:**
   Gazel 71
   Mısra: **12**
   Allah'ın varlığını inkar eden.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

2. **kāfir:**
   Gazel 36
   Mısra: **7**
   Allah'ın varlığını inkar eden II Sevgili.

Ceyş-i ʿuşşāḳı yine seyr-i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i müjgānı ile ḳıldı şehīd

3. **kāfir:**
   Gazel 120
   Mısra: **10**
   Allah'ın varlığını inkar eden II Sevgili.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

4. **kāfir:**
   Gazel 211
   Mısra: **4**
   Kafir. // Sevgili.

Eyleyip tebdīl-i cāme sāḳiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı fistān fistān üstüne

5. **kāfir:**
   Gazel 216
   Mısra: **10**
   Kafir. // Sevgili.

Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña aġlama māteme

6. **kāfir:**
   Gazel 73
   Mısra: **4**
   Allah'a inanmayan, Müslüman olmayan.

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze

dillere
Maġlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

kāfir-i āteş-feşān:

1. **kāfir-i āteş-feşān:**
Murabba 3
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Ateş saçan kâfir.

Cenge ṭurmuş ġamzesi
ṣan kāfir-i āteş-feşān
ḳıl ḥaẕer sen ḳarşılıḳ
ṭurma amān

kāfir-i müje:

1. **kāfir-i müje:**
Gazel 27
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik kâfiri.

Seyr-i Bebek de ṣaf ṣaf
olup ceyş-i ġamzesi
Çıḳmış o kāfir-i müje
meydāna pür-silāḥ

kāfir-kīş:

1. **kāfir-kīş:**
Gazel 117
Mısra: **1**
Kâfir dinli // zalim, gaddar.

Fikr-i İncīl ḫaṭ-ı ḫaddiñ
ile kāfir-kīş
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-
i cemāliñde keşīş

kāfūr:

1. **kāfūra:***-a*
Gazel 174
Mısra: **7**
1.Beyaz ve sert kokulu câmid bir darıdır ki Hindistan taraflarında nebat, bir nevi ağaçtan istihsal olunur zamktır. 2. Cennette bir pınar.

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün
etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar
ḳıl gelū degil

2. **kāfūra:***-a*
Gazel 65
Mısra: **6**
Kâfûr ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan beyaz ve yarı saydam güzel kokulu bir madde.

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i
gerdeniñ ʿuşşāḳ
O pāsbānını kāfūra
vażʿ-ı fülfül eder

3. **kāfūr:**
Gazel 167
Mısra: **4**
(Ar.) Hekimlikte kullanılan bir madde; kara pelin, misk otu. (artemisia abrotanum).

Gerdende dāne dāne
görüp ḫāl-i ʿanberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i
fülfül demez misin

kāfūr-ten:

1. **kāfūr-ten:**
Gazel 77
Mısra: **8**
Kafur kokulu ten.

Cismini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten
muġ-beçede mū
bulunur

kāhgeh seyrān olur:

1. **kāhgeh seyrān olur:**
Gazel 78
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Samanlık seyran olur.

Bu meseldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā

ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

ḳahve-i bā-ʿanber:

1. **ḳahve-i bā-ʿanber:**
Gazel 24
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Anber kokulu kahve.

Būs edip laʿl-i leb-i dildār şerbet-sükker iç
Ḫūb ḫayāl-i ʿārıżından ḳahve-i bā-ʿanber iç

ḳahve-i pey-der-peyindedir:

1. **ḳahve-i pey-der-peyindedir:***-indedir*
Gazel 57
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yavaş yavaş, azar azar içilen kahve.

Nārın ṣafā-yı şuʿlesi her geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ḳahve-i pey-der-peyindedir

ḳāʿide:

1. **ḳāʿide:**
Gazel 66
Mısra: **8**
Kaide, kural, nizam.

Dem-i vaṣlında hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳāʿide evvel deme gerdān ṣıḳılır

ḳāʿide-i maʿnāyı:

1. **ḳāʿide-i maʿnāyı:***-y, -ı*
Gazel 139
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Anlamın kuralı.

Mübtedādan ḫaber al ḳāʿide-i maʿnāyı
Nev-terāş yāre deme lafẓen ü maʿnen merfūʿ

ḳāʿid-i rāz:

1. **ḳāʿid-i rāz:***-dır.*
Gazel 181
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yakın dost, birlikte oturup kalkan, hem-dem.

Vaṣf-ı ḫaṭıñda ḳāʿid-i rāzdır sözüm
Ders-i Ḫayāli şerḥ eder īcāzdır sözüm

ḳāʾil:

1. **ḳāʾilem:***-em*
Kaside 2
Mısra: **23**
Rıza gösteren, boyun eğen, kabullenen.

Ḳāʾilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

ḳaḳar ḳaḳmaz:

1. **ḳaḳar ḳaḳmaz:**
Gazel 92
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Vurmak. II İteklemek.

Yürü ḫavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṯḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

kākül:

1. **kākülü:***-ü*
Gazel 90
Mısra: **9**
Far. 1. Perçem.

Baş gösteren o sīm-beden üzre kākülü
Ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıżınıñ nev-çerīsidir

2. **kākül:**
Gazel 16
Mısra: **8**
Alna düşen kısa kesilmiş saç, perçem.

Cāʾiz ki ola kūy-ı viṣālinde isr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül [ü] perçemde ḥavādis

3. **kākülü:**-*ü*
Gazel 245
Mısra: **4**
Alna düşen kısa saç demeti, perçem.

Feth olunmaz bir ṭılsım-ı müşkil-i āmādedir
Daḫme-i vuṣlatda ejderhā misāli kākülü

4. **kākülüñ:**-*(ü)ñ*
Gazel 211
Mısra: **5**
(Sevgilinin) kâkülü.

Feslegen mi perçemiñ şebbūya beñzer kākülüñ
Eylediñ teşmīm-i ḫoş reyḥān reyḥān üstüne

kākül-i ḥūr-i cinān:

1. **kākül-i ḥūr-i cinān:**
Gazel 13
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Cennetlerin güzellerinin kâkülü.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

ḳāl:

1. **ḳalmışdır:**-*mış, -dır*
Gazel 83
Mısra: **1**
Durumunu korumak, bir halde bulunmaya devam etmek, sürmek II Olduğu yerde durmak.

Neşāṭ-ı bāde leb-i laʿl-i yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rūy-ı nigāra ḳalmışdır

2. **ḳalmışdır:**-*mış, -dır*
Gazel 83
Mısra: **2**
Durumunu korumak, bir halde bulunmaya devam etmek, sürmek II Olduğu yerde durmak.

Neşāṭ-ı bāde leb-i laʿl-i yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rūy-ı nigāra ḳalmışdır

3. **ḳalmış:**-*mış*
Gazel 111
Mısra: **6**
(bir yerde veya bir şeyin içinde) kalmak.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

4. **ḳāl:**
Gazel 9
Mısra: **10**
Maden külçesinin eritilip tasfiye olunması.

Sirişk-i dānişim zāhid görünce şīşe-i dilde
Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

5. **ḳāla:**-*a*
Gazel 54
Mısra: **6**
Maden külçesinin

eritilip tasfiye olunması.

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

6. **ḳalmış:** *-mış*
Gazel 147
Mısra: **2**
(Bir bütünden) Artmak, artakalmak.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

7. **ḳalmadı:** *-ma, -dı*
Gazel 102
Mısra: **8**
(bir yerde) bulunmak.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā ḳalmadı bir adımız

8. **ḳaldı:** *-dı*
Gazel 105
Mısra: **11**
(Bir şey içerisinde bir parçası) kalmak, bulunmak.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

9. **ḳaldıḳça:** *-dıḳça*
Gazel 72
Mısra: **3**
Kalmak; bir yerde durmak.

Dil-i sevdā-zede ḳaldıḳça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çiniñe ḫār-ı müjesin şāne yapar

10. **ḳalmışdır:** *-mışdır*
Gazel 83
Mısra: **6**
Bırakılmış.

Ḳarışdı dāne-i ḫālile ḥāṣılı zülfü
Ümīd-i ḫırmen-i dil rūzgāra ḳalmışdır

11. **ḳalmışdır:** *-mışdır*
Gazel 83
Mısra: **8**
Bırakılmış.

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde ʿayāra ḳalmışdır

12. **ḳaldı:** *-dı*
Gazel 147
Mısra: **6**
"...içinde olmak" anlamında kullanılan kelime.

Baʿd-ez-īn bikrin izāle edemez bint-i reziñ
Ḳaldı zühhādıñ riyāsı erligiñ turunc-ı bāġ

13. **ḳalmış:** *-mış*
Gazel 142
Mısra: **8**
(Bir hesaptan) Artmak, artakalmak.

Çār ebrūsunu ṣan defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o ḥisāb-ı terbīʿ

ḳāl edip:

1. **ḳāl edip:** *-ip*
Kaside 2
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Eritmek, birbirinden ayırmak.

Nār-ı tedbīriñle ḳāl edip
zer-i nā-ḫāliṣi
Maḥv ḳıl tīz-āb-ı
ḫışmıñla anı mi<u>s</u>l-i
ḥadīd

<u>ḳāl u ḳīl:</u>

1. **ḳāl u ḳīl:**
Gazel 175
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dedikodu.

Fehm etmesin ḫayāl-i
ḫaṭıñda meʾāl il
Zīrā olur meʿāni
beyānında ḳāl u ḳīl

<u>kalʿa-ı ḥüsnünde:</u>

1. **kalʿa-ı ḥüsnünde:** *-ü, -n, -de*
Gazel 207
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik kalesi.

Der-bend-i zülfü kalʿa-ı
ḥüsnünde ṣad-hezār
Bārī ʿināyet ede esīr-i
ʿanālara

<u>ḳalʿa-i islām:</u>

1. **ḳalʿa-i islām:**
Gazel 177
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Müslüman kalesi.

Ṭutuldum bend olup
zülf-i girihgīrine
dildārıñ
Firengistān-ı Çīni ḳalʿa-
i İslām ẓannetdim

<u>kālā-yı cedīd:</u>

1. **kālā-yı cedīd:**
Gazel 36
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yeni kumaş.

Bezme teşrīfiñe cān u
dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe
saña kālā-yı cedīd

<u>kālā-yı gīsū:</u>

1. **kālā-yı gīsū:**
Gazel 105
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Uzun saç kumaşı.

Temāşā eyleyip kālā-yı
gīsūsun dedi ḫayyāṭ
O ḳadd-i ʿarʿara bir
cāme-i dībā çıḳar
çıḳmaz

<u>kālā-yı ḫaddi:</u>

1. **kālā-yı ḫaddi:** *-i*
Gazel 150
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yanak kumaşı.

Söz yoḳ metāʿ-ı
ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalʿatıñ
Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol
ṭaraf tuḥaf

<u>kālā-yı müʿennes:</u>

1. **kālā-yı müʿenne<u>s</u>:**
Gazel 19
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kadın kumaşı.

Giydir laḳabı cāme diyü
ümm-i ḫabī<u>s</u>e
Güldür o żamīri aña
kālā-yı müʿenne<u>s</u>

<u>kālā-yı naẓm:</u>

1. **kālā-yı naẓm:**
Gazel 7
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Nazmın kumaşı.

Alıp kālā-yı naẓmı
ḫvāce-i ṭabʿ-ı
Fürūġīden
Vücūd-ı dil-ber-i
eşʿārıña Fennī yeleklik
yap

kālā-yı tuḥaf:

1. **kālā-yı tuḥaf:**
Gazel 151
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hediyelik elbise.

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

kālā-yı viṣāl:

1. **kālā-yı viṣāl:**
Gazel 115
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma kumaşı.

Kālā-yı viṣāliñ gibi ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre şehā böyle nümāyiş

ḳalb:

1. **ḳalb:**
Gazel 54
Mısra: **5**
Ayarı bozuk para.

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

2. **ḳalbime:** *-im, -e*
Gazel 242
Mısra: **6**
Gönül, yürek; insanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü, sevginin kaynağı; beşerî ve ilahi aşkın bulunduğu yer.

Her neye ḳılsam naẓar ruḫsārın ʿarż eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi taṣvīr eyledi

3. **ḳalbinde:** *-i, -n, -de*
Kıt'a 8
Mısra: **5**
Gönül, yürek, sine, kalp.

N’ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

ḳalb-i mübtedāyı:

1. **ḳalb-i mübtedāyı:** *-y, -ı*
Gazel 240
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Başlayanın kalbi. II Cümlenin başı olan kelimenin ortası.

İʿrāb-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ bī-ḫaber gelip
Ol ḳalb-i mübtedāyı çeker ḥarf-i cerr gibi

ḳalb-i żiyā gelmek:

1. **ḳalb-i żiyā gelmek:** *-mek*
Kıt'a 9
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gerçek ışık gelmek.

Bu devrāna ne mümkin böyle bir ḳalb-i żiyā gelmek
Ḫayāl-i dīdesi dā’im anıñ nūr-ı Cemālullah

ḳalbin ṣaf eyleyip:

1. **ḳalbin ṣaf eyleyip:** *-y, -ip*
Kıt'a 9
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kalbini temiz tutmak, arındırmak.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

ḳalem:

1. **ḳalem:**
Gazel 119
Mısra: **16**
Aşı yapmak amacıyla ağaçlardan kesilen ince dal parçası.

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

ḳalem alsa:

1. **ḳalem alsa:** *-sa*
Murabba 3
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Yazı yazmak, kalem tutmak.

Fenniyā alsa Leẕīẕī dest-i pākine ḳalem
Esb-i ṭabʿına süvār olmaġa hīç çekmez elem

ḳalem ḳalem:

1. **ḳalem ḳalem:**
Gazel 234
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Kalem kalem, satır satır.

Saṭır saṭır oḳuyup şiʿr-i Nehrīyi Fennī
Ḳalem ḳalem dedi bevvāb nev-dilānıñ mı

ḳalem-i laʿl-i mürekkeb:

1. **ḳalem-i laʿl-i mürekkeb:**
Gazel 10
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı mürekkepli kalem.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey kūdek-i mekteb
Sürḫ oldu sefīdiñ ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

ḳalem-keşīde-i ebrūlar:

1. **ḳalem-keşīde-i ebrūlar:** *-lar*
Gazel 65
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kaşları kalem ile boyama.

Ḳalem-keşīde-i ebrūlarıñ taḫayyül eder
Yazıp o besmele-i muṣḥafı teʾemmül eder

kālīçe:

1. **ḳālīçe:**
Gazel 113
Mısra: **5**
Küçük halı.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile ʿālemde münaḳḳaş

ḳālīçe-i keyfiyyet:

1. **ḳālīçe-i keyfiyyet:**
Gazel 133
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Keyfiyyet kumaşı.

Fennī yine gör mey-kede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile eyledi mebsūṭ

ḳālīçe-i münaḳḳaşa:

1. **ḳālīçe-i münaḳḳaşa:** *-a*
Gazel 207
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Nakışlı halı.

Ḳālīçe-i münaḳḳaşa beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen olan zīr ü pālara

ḳalma:

1. **ḳalmadı:**-*dı*
   Gazel 48
   Mısra: **12**
   Artık bulunmamak.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

ḳalma-:

1. **ḳalmadı:**-*dı*
   Gazel 115
   Mısra: **4**
   (başka inisiyatif) bulunmamak.

İfṭār-ı lebiñ verdi ġınā ṣanma ki cānā
Hīç ḳalmadı nān-pāre-i mebẕūluña ḫvāhiş

ḳalpaġ oynadır:

1. **ḳalpaġ oynadır:**-*dırt, -*
   Murabba 3
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Kızgınlığını belli etmek.

Şeh-süvārım ṣanma eyle iki yaña merḥabā
Ḫışm-ı neẕẕār ile ol ʿāşıḳa ḳalpaġ oynadır

ḳamer:

1. **ḳamer:**
   Kıt'a 1
   Mısra: **8**
   Ar. Ay, mâh.

ʿAceb mi rūz u şeb gehvāresin pāyende eylerse
Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

2. **ḳamer:**
   Gazel 240
   Mısra: **1**
   Ay.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

3. **ḳamer:**
   Kaside 1
   Mısra: **89**
   Ay.

Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

4. **ḳamer:**
   Gazel 22
   Mısra: **1**
   Ay II Sevgilinin yüzü.

Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

ḳāmet:

1. **ḳāmetiñ:**-*iñ*
   Gazel 192
   Mısra: **7**
   Boy, endam.

Ḫırām-ı nāzenīni diller görünce ḳāmetiñ
Ṣalındı serve hezārān kedū çemen be-çemen

2. **ḳāmetiñ:**-*in*
   Gazel 122
   Mısra: **8**
   (sevgilinin düzgün) boyu posu.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

ḳāmet-i bālāsıdır:

1. **ḳāmet-i bālāsıdır:** *-sı, -dır*

Kıt'a 4

Mısra: **18**

Kelime Tipi: **-**

Uzun boy.

Sezādır her ne deñli medḥ edersem bāġ-ı ʿālemde
Gül-ʿaraḳü'l-beniyye ḳāmet-i bālāsıdır vālī

ḳāmet-i dil-cū:

1. **ḳāmet-i dil-cū:**

Gazel 58

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Gönül çeken boy.

Mıṣr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

ḳāmet-i yāri:

1. **ḳāmet-i yāri:** *-i*

Gazel 159

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Sevgilinin boyu, endamı.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri ser-ā-pā resm edip
Ṭabʿ-ı Hātifle dili mirʾāta iḳdām eyledik

ḳamu:

1. **ḳamu:**

Gazel 114

Mısra: **3**

Hep, bütün.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā ṣığındırmış

2. **ḳamusundan:** *-ṣu, -n, -dan, -*

Gazel 190

Mısra: **10**

Hep, bütün.

Bulunmaz Kesbiye peyrev olur Fennī gibi ammā
Naẓīre iltimās etmiş süḫan-dānıñ ḳamusundan

ḳan:

1. **ḳanını:** *-ın, -ı*

Gazel 111

Mısra: **3**

Damarlarda gezen kırmızı renkli canlılık sıvısı.

İçerem ḳanını billāh anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dilbere peymāne heves

2. **ḳan:**

Gazel 47

Mısra: **2**

Damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

O ṭīġ-ı ġamze-i mestāne cān behāsınadır
Şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli ḳan behāsınadır

3. **ḳan:**

Gazel 78

Mısra: **4**

1. Vücuttaki kırmızı renkli sıvı,kan.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

4. **ḳan:**

Gazel 84

Mısra: **6**

1. Vücuttaki kırmızı renkli sıvı,kan.

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile bi'llahi ḳan olur

ḳan dökülür:

1. **ḳan dökülür:***-ür*

Gazel 88

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Kan dökmek, ölüme yol açmak, cana kıymak.

Gör baḥr içre seni ey semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i ʿışḳa nice biñ ḳan dökülür

ḳan eder:

1. **ḳan eder:***-er*

Gazel 33

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Kana bulamak.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

ḳana boyan:

1. **ḳana boyan:***-dı*

Gazel 209

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Acı ve keder içerisinde bırakmak.

Bıçaġıyla beni ḳatl eyleyip ol şūḫ-ı mestāne
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

2. **ḳana boyan:***-dı*

Gazel 209

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Kan içinde bırakmak.

Bugün seyr-i Bebekde ḳatl edip ʿuşşāḳını Fennī
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

ḳana ḳana iç:

1. **ḳana ḳana iç:**

Gazel 24

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Kanıncaya, doyuncaya değin, bol bol, doyasıya içmek.

El çekip cām-ı Cem-i ser şār-ı meyden Fenniyā Cennet-i vaṣlında yāriñ ḳana ḳana kevs̱er iç

ḳand:

1. **ḳand:**

Gazel 4

Mısra: **8**

Ar. Şeker; şeker kamışının donmuş usaresi.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevs̱er dedi āb-ı zülāl ammā

2. **ḳand:**

Müstezad 2

Mısra: **5**

Ar. Şeker; şeker kamışının donmuş usaresi.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise ʿuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

ḳanda:

1. **ḳanda:**
Gazel 15
Mısra: **2**
Nerede.

Baḫş-ı mey-i laʿliñ iledir sen de mürüvvet
Ḫūn-rīz-i nigāhıñla şehā ḳanda mürüvvet

2. **ḳanda:**
Gazel 15
Mısra: **4**
Nerede.

Vaṣlıñla şināverlik edip gāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña her ḳanda mürüvvet

3. **ḳanda:**
Kaside 1
Mısra: **127**
"Nerede, nasıl" anlamlarına gelen soru zarfı.

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb ü Raḥmān

4. **ḳanda:**
Kaside 1
Mısra: **127**
"Nerede" soru zamiri.

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb ü Raḥmān

ḳande:

1. **ḳande:**
Gazel 85
Mısra: **6**
Nerede.

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

ḳandehār:

1. **ḳandehāra:** *-a*
Gazel 37
Mısra: **6**
Bugün Afganistan sınırları içinde kalan bir şehirdir. Rivayete göre, bu şehri İskender kurmuştur. Birçok milletler tarafından fethedilmiştir. Divan şiirinde, önemli bir coğrafya olmasının yanı sıra kand (şeker) kelimesi ile iştikak ve cinas yapılarak kullanılır.

Eṣer yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

ḳand-i aḥmer:

1. **ḳand-i aḥmer:**
Gazel 24
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı şeker.

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince sāḳiyā billūrdan
Bāde-i engūr ile ālūde ḳand-i aḥmer iç

ḳand-i buḫāraya:

1. **ḳand-i buḫārāya:** *-y, -a*
Gazel 184
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Buhara şekeri.

Şām-ı ḫaṭıña olmuş iken cāzim-i şeydā
Laʿliñ işidip ḳand-i Buḫārāya mı gitsem

2. **ḳand-i buḫāraya:** *-y, -a*
Müstezad 1
Mısra: **15**

Kelime Tipi: -
Buhara şekeri.

İḳlīm-i lebiñ ḳand-i Buḫāraya degişmem
Derlerse de şeydā

ḳand-i kelām al:

1. **ḳand-i kelām al:**
Müstezad 2
Mısra: **27**
Kelime Tipi: -
Söz şekeri almak.

Ṭūṭī deheninden femiñe ḳand-i kelām al
Mā'-ı şekerāsā

ḳand-i laʿli:

1. **ḳand-i laʿli:** *-i*
Gazel 179
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Kırmızı şeker (Sevgilinin kırmızı dudağı).

Ḳand-i laʿli ile ifṭār eyle Fenniyā ḫaṭṭı ġurūb oldu temām

ḳand-i laʿline:

1. **ḳand-i laʿline:** *-ine*
Gazel 120
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Sevgilinin şeker dudağı.

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i laʿline ol meh dadandırmış

ḳand-i leb:

1. **ḳand-i leb:** *-iñ, -le*
Gazel 159
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Dudağın şekeri II Dudağın tatlılığı.

Ḳılmadıḳ ifṭār o dem ḳand-i lebiñle bü'l-ʿaceb
Bekledik ḥayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik

ḳand-i naẓmım:

1. **ḳand-i naẓmım:** *-ım*
Gazel 135
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Şiirin şekeri.

Ḳand-i naẓmım seyr edip āyīne-i evrāḳda Fenniyā gelmez mi ṭabʿ-ı ṭūṭi-i yārāna ḥaẓ

ḳand-i şiʿr-i niʿmet:

1. **ḳand-i şiʿr-i niʿmet:**
Gazel 54
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Nimet adlı şairin şiirinin şekeri.

Buldu lezzet ḳand-i şiʿr-i Niʿmet ile Fenniyā Baʿd-ez-īn zenbūr-ı ṭabʿım bala etmez iʿtibār

ḳandīl:

1. **ḳandīli:** *-i*
Kıt'a 13
Mısra: **8**
Çerağ, meşale.

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

ḳandīl-i münevver:

1. **ḳandīl-i münevver:**
Gazel 133
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Nurlandırılmış kandil.

Āvīzesi olsa n'ola ol zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūṭ

ḳandīl-i tehī:

1. **ḳandīl-i tehī:**
Gazel 237
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Boş kandil.

Bilmeyen sırr-ı ledünni olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī ẓāhirde mi iḫfāda mı

ḳandīli uçurup:

1. **ḳandīli uçurup:** *-up*
Gazel 37
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sabun köpüğünden meydana gelen baloncukları üfleyerek uçurmak; ramazan gecelerinde, minare ile cami avlusundaki 1-2 metre yükseklikte bir yer arasına gerilmiş bir ip üzerinde kandil kaydırarak gösteri yapmak II şarap üzerindeki kabarcıkların hareket etmesi; yıldız kaymak.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

ḳandır:

1. **ḳandırmış:** *-mış*
Gazel 120
Mısra: **1**
Kandırmak, (suya) doyurmak.

O meh āb-ı viṣāliyle ʿaṭāş-ı ʿışḳı ḳandırmış
Sebīl-i Nīl-i pāk-i Kerbelā-yı Mışrı andırmış

ḳanı:

1. **ḳanı:**
Gazel 219
Mısra: **5**
Hani, nerede.

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar zāhid
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

2. **ḳanı:**
Gazel 14
Mısra: **2**
Hani.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

kān-ı kerem:

1. **kān-ı kerem:**
Kaside 1
Mısra: **139**
Kelime Tipi: **-**
Kerem, bağış kaynağı.

Der-i luṭfuñda ṭurur gitmez āyā kān-ı kerem
Sāʾil-i naḳd-i şefāʿatdir o ʿuryān-ı biryān

ḳāniʿ oldu:

1. **ḳāniʿ oldu:** *-du*
Gazel 141
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İnanmak, kanmak.

Geçdi ḳāḍī-i göñül manṣıb-ı mevʿūdundan
Rütbe-i maṭlab-ı vaṣlıñ ile oldu ḳāniʿ

ḳanıḳ vire:

1. **ḳanıḳ vire:**-*e*
Gazel 157
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kandırma vermek. II Kana kandırma vermek..

Yeñi çıḳmış ocaḳdan āteş-i sūzānı seyr eyle
Vire āhen-dilān-ı ʿāşıḳ-ı şeydāsına ḳanıḳ

ḳanına ekmek doğramak:

1. **ḳanına ekmek doğramak:**
Gazel 76
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Birinin ölümüne yol açarak sevinmek, birini küçük düşürmek, zarar vermek.

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh
Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

ḳanḳı:

1. **ḳanḳı:**
Gazel 135
Mısra: **5**
Hangi.

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẕ

ḳanzil:

1. **ḳanzīl:**
Gazel 20
Mısra: **1**
Kendinden geçmek, körkütük sarhoş olmak.

Efendi işret etmez sāḳi-i gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün meclisde zāhid oldur ḳanzīl tuc

ḳap:

1. **ḳapar:**-*ar*
Gazel 82
Mısra: **6**
Birdenbire yakalayarak çekerek almak.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

2. **ḳapar:**-*ar*
Gazel 82
Mısra: **1**
Yakalamak II toplamak.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

3. **ḳaparsa:**-*arsa*
Gazel 82
Mısra: **7**
Kapatmak.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

4. **ḳapar:**-*ar*
Gazel 82
Mısra: **4**
Birdenbire çekip almak, yakalayıp tutmak.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

5. **ḳapar:** *-ar*
Gazel 82
Mısra: **10**
Yakalamak.

Fenniyā feṯḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

6. **ḳapar:** *-ar*
Gazel 82
Mısra: **8**
Kapmak, çalmak, yakalamak.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

ḳapar artar:

1. **ḳapar artar:**
Gazel 97
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kapıp artar ?.

O māha kilk-i dili verme ḳaṭʿ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir ḳapar artar yaramaz

ḳapı:

1. **ḳapıñda:** *-ñ, -da*
Kaside 1
Mısra: **48**
Eşik; makam, huzur.

Bāb-ı ġārıñda nigāhbānlıġa taʿyīn olıcaḳ
Şişirir beyże ile ḳapıñda arslan

ḳapıña yüz sürüp:

1. **ḳapıña yüz sürüp:** *-üp*
Kaside 1
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Kapına yüz sürmek.

Ḫademiñ olmaġ ile buldu şeref ḳapıñda
Yüz sürüp ḳapıña Fārūḳ u ʿAlī vü ʿOs̱mān

ḳapıñda şeref buldu:

1. **ḳapıñda şeref buldu:** *-du*
Kaside 1
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Kapında şeref bulmak.

Ḫademiñ olmaġ ile buldu şeref ḳapıñda
Yüz sürüp ḳapıña Fārūḳ u ʿAlī vü ʿOs̱mān

ḳapla:

1. **ḳaplamış:** *-mış*
Gazel 75
Mısra: **8**
1. Kaplamak 2. Üzerini örtmek.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

ḳapu:

1. **ḳapu:**
Gazel 81
Mısra: **8**
Kapı II Makam, huzur.

Ḫaṭṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

kār:

1. **kārıdır:** *-ı, -dır*
Gazel 89
Mısra: **6**
Fayda, kazanç.

Gelince meclis-i şeh-nāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik ḳılmaḳ anıñ ḳulḳulde kārıdır

2. **kār:**
Gazel 101
Mısra: **10**
Bir işin, zahmetin karşılığı, kazanç.

Fennī baña bu dāʾire-i ʿışḳa muvāfıḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir kār bulunmaz

kār ḳaldı:

1. **kār ḳaldı:**-*dı*
Gazel 57
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kâr kalmak. II Musiki makamlarının sonuna gelen kâr ekini de hjatırlatıyor.

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı ʿuşşāḳa şāh-nāz
Muṭrib uṣūl-i būseligin hey heyindedir

ḳaranfül:

1. **ḳaranfül:**
Gazel 32
Mısra: **7**
Karanfilgillerden, karşılıklı biçimde ensiz sivri yapraklı, boğumlu ince saplı, hoş kokulu ya da kokusuz, beyaz, pembe, kırmızı renkli güzel çiçekler açan, birçok türü bulunan otsu bir süs bitkisi.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

2. **ḳaranfül:**
Gazel 163
Mısra: **11**
(Far.) Karanfilgiller familyasından otsu bir süs bitkisi. (dianthus caryophyllus).

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

3. **ḳaranfül:**
Gazel 167
Mısra: **6**
(Far.) Karanfilgiller familyasından otsu bir süs bitkisi. (dianthus caryophyllus).

Bāġ-ı serinde seyr edip o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içünde ḳaranfül demez misin

4. **ḳaranfül:**
Gazel 238
Mısra: **10**
(Far.) Karanfilgiller familyasından otsu bir süs bitkisi. (dianthus caryophyllus).

Çıḳdı fesden zeyn olup nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül feslegen dedikleri

5. **ḳaranfül:**
Müstezad 2
Mısra: **9**
(Far.) Karanfilgiller familyasından otsu bir süs bitkisi. (dianthus caryophyllus).

Sünbül gibi ne-şüküfte ḳaranfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlūb

ḳarār kıl:

1. **ḳarārı:**
Gazel 155
Mısra: **8**
Değişmez olma,

devamlı ve sürekli olma, sebat, istikrar.

Ḫavfım budur ki ġarḳ eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i fenānıñ ḳarārı yoḳ

ḳarār-dāde:

1. **ḳarār-dādesi:** *-si*
   Gazel 47
   Mısra: **4**
   Karar verilmiş, kararlaşmış.

Feżā-yı sūḳ-ı maḥabbetde çıkdı ol ebrū
Ḳarār-dādesi şimdi kemān behāsınadır

kārbān:

1. **kārbān[ı]:** *-[ı]*
   Gazel 108
   Mısra: **8**
   Kârvan, kervan, tüccar ve yolcu kafilesi.

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

kārbān-ı reh-i şāmı:

1. **kārbān-ı reh-i şāmı:** *-ı*
   Gazel 99
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Şam yolunun kervanları.

Nālelerle geçicek zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı çeresinden biliriz

kār-güẕār-ı fuḳarā:

1. **kār-güẕār-ı fuḳarā:**
   Kaside 1
   Mısra: **19**
   Kelime Tipi: **-**
   Yoksullara yardımcı olan.

Dest-gīr-i ʿulemā kār-güẕār-ı fuḳarā
Dāniş-āmūz-ı der-i şāfiʿ-i ehl-i ʿişyān

ḳaʿr-ı derūn-ı ʿāşıḳınıñ:

1. **ḳaʿr-ı derūn-ı ʿāşıḳınıñ:** *-ı, -nıñ*
   Gazel 126
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Âşığın gönlündeki derinlik.

Ḳaʿr-ı derūn-ı ʿāşıḳınıñ yoḳ nihāyeti
Nīrān-ı nār velvele-ārā-yı bī-ḥażīż

ḳaʿr-ı deryā-yı sefīd:

1. **ḳaʿr-ı deryā-yı sefīd:**
   Kaside 2
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Akdeniz'in dibi.

Māʾ-i cārī olsa da ceyş-i fiten şimden gerü
Kem eder baḥr-i siyāhı ḳaʿr-ı deryā-yı sefīd

kār-ı himem:

1. **kār-ı himem:**
   Kaside 1
   Mısra: **130**
   Kelime Tipi: **-**
   Himmetlerin işi.

Ey Ḫudāvend-i kerem şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i yem dür-efşān

kār-ı nühüft:

1. **kār-ı nühüft:**
   Gazel 179
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Gizli beste olmak.

Bize gerdāniyeden büselige
Muṭribā kār-ı nühüft olsa maḳām

kār-ı nühüfte:

1. **kār-ı nühüfte:**
    Gazel 181
    Mısra: **6**
    Kelime Tipi: **-**
    Gizli iş.

ʿUşşāḳa faṣl-ı devr-i gülü büselik edip
Kār-ı nühüfte bülbül-i dem-sāzdır sözüm

ḳarīb:

1. **ḳarīb:**
    Gazel 22
    Mısra: **5**
    Yakın.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

ḳarīb-i evliyā:

1. **ḳarīb-i evliyā:**
    Gazel 131
    Mısra: **12**
    Kelime Tipi: **-**
    Evliyalara yakın, hısım.

N'ola pāyine yüz sürse ʿAcem-şeh-nāzını Fennī
Ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa ḳarīb-i evliyādır Şāṭ

ḳarīn olsa:

1. **ḳarīn olsa:***-sa*
    Kaside 2
    Mısra: **23**
    Kelime Tipi: **-**
    Yakın olmak; bir şeye nail olmak, bir şeye sahip olmak.

Ḳā'ilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

ḳarış-:

1. **ḳarışdı:***-dı*
    Gazel 83
    Mısra: **5**
    Karışmak.

Ḳarışdı dāne-i ḫālile ḫāṣılı zülfü
Ümīd-i ḫırmen-i dil rūzgāra ḳalmışdır

ḳarışma:

1. **ḳarışma:**
    Gazel 212
    Mısra: **8**
    Bir araya gelmek, katılmak.

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd
Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

2. **ḳarışma:**
    Gazel 212
    Mısra: **1**
    Birinin işine veya sözüne müdahale etmek; engellemek, araya girmek.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile ḥelvāya ḳarışma

3. **ḳarışma:**
    Gazel 212
    Mısra: **2**
    Birinin işine veya sözüne müdahale etmek; engellemek, araya girmek.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile ḥelvāya ḳarışma

4. **ḳarışma:**
Gazel 212
Mısra: **4**
Birinin işine veya sözüne müdahale etmek; engellemek, araya girmek.

Gevher gibi terkīb-i mülūk-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i maʿcūn-ı murabbāya ḳarışma

5. **ḳarışma:**
Gazel 212
Mısra: **6**
Birinin işine veya sözüne müdahale etmek; engellemek, araya girmek.

Ḥall ile siriştiñ leheb-i ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya ḳarışma

6. **ḳarışma:**
Gazel 212
Mısra: **10**
Birinin işine veya sözüne müdahale etmek; engellemek, araya girmek.

Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

ḳarşı çıḳdılar:

1. **ḳarşı çıḳdılar:** *-dı, -lar*
Kaside 1
Mısra: **87**
Kelime Tipi: **-**
Karşılamak.

Çıḳdılar ḳarşı aña cümle ehāli-i behişt
Ṭurdular dest-i kemer-beste gürūh-ı ġılmān

ḳarşılıḳ sürme:

1. **ḳarşılıḳ sürme:** *-me*
Gazel 195
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Silahla karşılık vermekten sakınmak.

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḥaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf etmek ol ṭıfl-ı tüfengīden

ḳarşılıḳ ṭurma:

1. **ḳarşılıḳ ṭurma:** *-ma*
Murabba 3
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Karşı çıkmak.

Cenge ṭurmuş ġamzesi ṣan kāfir-i āteş-feşān
ḳıl ḥaẕer sen ḳarşılıḳ ṭurma amān

ḳarż-ı ḥasenim:

1. **ḳarż-ı ḥasenim:** *-im*
Gazel 44
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Güzel borç.

Ḫaṭṭ ber-āverde iken fürḳatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

ḳaş:

1. **ḳaşıñ:** *-ıñ*
Gazel 169
Mısra: **2**
Kaş.

Nūş-ı mey-i laʿliñ ṭaleb etdikçe ʿaṭāşıñ
Çīn eyleme ey māh-cebīnim aña ḳaşıñ

2. **ḳaşı:** *-ı*
Gazel 12
Mısra: **9**
Göz çukuru

üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı II sevgilinin kaşı.

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

3. **ḳaşı:** *-ı*
Gazel 87
Mısra: **10**
Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı II sevgilinin kaşı.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

4. **ḳaşı:** *-ı*
Gazel 234
Mısra: **2**
Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı II sevgilinin kaşı.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

5. **ḳaşıñ:** *-ın*
Gazel 91
Mısra: **1**
Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı II sevgilinin kaşları.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

6. **ḳaşıñ:** *-ın*
Gazel 119
Mısra: **13**
Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı II sevgilinin kaşları.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

7. **ḳaşı:** *-ı*
Gazel 231
Mısra: **2**
Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı II Sevgilinin kaşları.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

8. **ḳaşı:** *-ı*
Gazel 207
Mısra: **1**
Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı.

Ey ḳaşı yā egilme hezār āşnālara
Ḳaddiñ ḫamīde etme begim merḥabālara

9. **ḳaş:**
Gazel 122
Mısra: **4**
Dizgini çekmek.

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri
Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaş

ḳāṣaḳṣak:

1. **ḳāṣaḳṣak:**
Gazel 154
Mısra: **10**
?.

Ḫvāhişle hemān uçḳur-ı şevḳ-āvere düşme
Ṣun destiñi bir kere uṣūliyle ḳāṣaḳṣak

kāşāne:

1. **kāşāneniñ:** *-niñ*
Kıt'a 13
Mısra: **2**
Büyük, süslü köşk, mükellef ev.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffaḳ oldu bünyādına bu kāşāneniñ nāgāh

2. **kāşāneniñ:** *-niñ*
Kıt'a 14
Mısra: **5**
Büyük, süslü köşk, mükellef ev.

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o ẕāt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

ḳaṣd:

1. **ḳaṣd:**
Gazel 166
Mısra: **5**
Amaç.

Helāke ḳaṣd ise yā ḳaşlarıñ edip pür-çīn
Ḫadeng-i ġamzeleriñ zaḫm-ı sīne-çākime çek

2. **ḳasdıñ:** *-ıñ*
Gazel 38
Mısra: **9**
Amaç, niyet.

Nāʾil olmaḳsa metāʿ-ı vaṣla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ʿışḳa tār u pūd

3. **ḳaṣdı:** *-ı*
Gazel 111
Mısra: **1**
Amaç, niyet.

Būsedir ḳaṣdı eden ʿārıż-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḫsārıña pervāne-i dil yā ne heves

ḳaṣd ed:

1. **ḳaṣd ed:**
Gazel 70
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cana kasdetmek. Öldürmek.

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

2. **ḳaṣd ed:**
Gazel 116
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Amaçlamak.

Helāke ḳaṣd edince ġamze-i cellād-ı ḫūn-rīziñ
Şehīd-i tīġ-ı ʿışḳıñ gerden-i teslīm göstermiş

3. **ḳaṣd ed:** *-er, -se*
Gazel 176
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Niyet etmek.

Derūnundan çıḳarmaḳ ḳaṣd ederse bendesin ol meh
Kirāyı ṣāḥib-i beyte

hemān tezyīd edip çıḳmam

4. **ḳaṣd ed:** *-ip*
Gazel 213
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bir amaç güderek bir işe girişmek, niyet etmek.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

ḳaṣd eyle:

1. **ḳaṣd eyle:**
Gazel 69
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Niyetlenmek; öldürmeye çalışmak.

Ḳaṣd eyledikçe neşter-i ġamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāġ şīşe-i cānān açar ḳapar

kāse:

1. **kāse:**
Muhammes 1
Mısra: **7**
Cam, çini, toprak vb.nden yapılmış derince çanak.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

kāse be-kef:

1. **kāse be-kef:**
Gazel 151
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kâse elde.

Zāhid ʿaḳlın şaşırıp zühdi perīşān etdi
Ṣaḥn-ı meclisde görüp muġ-beçeyi kāse be-kef

ḳaşı:

1. **ḳaşı:**
Gazel 55
Mısra: **5**
Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

ḳaşı kemān:

1. **ḳaşı kemān:**
Gazel 70
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Keman kaşlı dilber (kaşı kavisli ve düzgün olması yönüyle).

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

ḳaṣīde:

1. **ḳaṣīdeyle:** *-(y)le*
Gazel 136
Mısra: **8**
Klasik Türk şiiri nazım şekillerindendir // şiir, övgü.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ eyle(ye)mem derken meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım bendini zencīr eder vāʿiẓ

kāşif-i esrāra:

1. **kāşif-i esrāra:** *-a*
Gazel 182
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sırların keşfedilmesi.

Kāşif-i esrāra münkir olsa ġam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne gelmişlerdenim

kāşif-i gencīne-i fen:

1. **kāşif-i gencīne-i fen:**
Kaside 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sanat hazinesini keşfeden.

Bermekī-nuṭḳ-ı dehen kāşif-i gencīne-i fen
Gevher-efşān-ı süḫan mevce-i baḫr-i ʿummān

kāşif-i rāz-ı derūn:

1. **kāşif-i rāz-ı derūn:**
Kaside 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül sırrını keşfeden.

Kāşif-i rāz-ı derūn dāfiʿ-i sevdā-yı cünūn
Merd-i kaḥḥāl-ı ʿuyūn ḥāẕıḳ-ı miṯl-i Loḳmān

ḳaşlarıñ pür-çīn edip:

1. **ḳaşlarıñ pür-çīn edip:***-ip*
Gazel 166
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kaşlarını kırıştırmak.

Helāke ḳaṣd ise yā ḳaşlarıñ edip pür-çīn
Ḫadeng-i ġamzeleriñ zaḫm-ı sīne-çākime çek

ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muʿallā-yı bī-ḥaẕīż:

1. **ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muʿallā-yı bī-ḥaẕīż:**
Gazel 126
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yüksekteki yüce arz binasının köşkü.

Bir gün görürseñiz o hemān ser-nigūn olur
Ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muʿallā-yı bī-ḥaẕīż

ḳaṣr-ı cinān-ı vaṣl-ı yāre:

1. **ḳaṣr-ı cinān-ı vaṣl-ı yāre:**
Gazel 143
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kavuşma cennetinin köşkü.

Mürtefiʿ ḳaṣr-ı cinān-ı vaṣl-ı yāre nāʾilim
Zīr-i ṣaḥn-ı ṣuffe-i kāşāneden etdim ferāġ

ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i ādem:

1. **ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i ādem:**
Gazel 67
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İnsanlık harmanındaki ilahi takdir köşkü.

Seyr et binā-yı gendüm ü ʿömrin devāmını
Ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i ādem yapar yıḳar

kaṣr-ı nev-bünyād:

1. **kaṣr-ı nev-bünyād:**
Gazel 35
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yeni yapılı bir köşk.

Ḫayāl-i ʿārızıñ bir kaṣr-ı nev-bünyād edip zühhād
Müzeyyen eyledi bāġ-ı İremāsā anı Şeddād

ḳaṣr-ı nev-zemīni:

1. **ḳaṣr-ı nev-zemīni:** *-i*
Kıt'a 13
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yeni tarz saray, köşk.

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

ḳaṣr-ı zemīni:

1. **ḳaṣr-ı zemīni:** *-i*
Gazel 211
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Köşke benzeyen zemin şiiri.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā eyvān eyvān üstüne

ḳaṣṭ-ı reşen:

1. **ḳaṣṭ-ı reşen:**
Gazel 238
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
?.

ʿīd-i vaṣlıñda mevācib-i būs-ı laʿliñdir leẕīẕ
Baḫş-i bostānıñdır ol ḳaṣṭ-ı reşen dedikleri

ḳat:

1. **ḳat:**
Gazel 171
Mısra: **4**
Kat, üst üste.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da māniʿ degil

2. **ḳatına:** *-ı, -(n)a*
Gazel 197
Mısra: **2**
Huzur, kat, nezd.

Ṣayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū
Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḫu

3. **ḳatında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 156
Mısra: **1**
Huzur, yan, makam. II Karşısında.

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

ḳaṭʿ ed:

1. **ḳaṭʿ ed:**
Gazel 26
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kesmek.

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

ḳaṭʿ edip:

1. **ḳaṭʿ edip:** *-ip*
Gazel 97
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kesmek.

O māha kilk-i dili verme ḳaṭʿ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir ḳapar artar yaramaz

ḳaṭʿ etmede:

1. **ḳaṭʿ etmede:** *-mede*
Gazel 110
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**

Kesmemek, bırakmamak.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

ḳat ḳat:

1. **ḳat ḳat:**
Gazel 11
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çok, pek çok.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

2. **ḳat ḳat:**
Gazel 38
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çok, pek çok.

Nār-ı hecriyle o meh-tābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

3. **ḳat ḳat:**
Gazel 11
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çok, pek çok.

Müşābih bād-zehre dīde-i mestāne-i dil-ber
Nigāh-ı iltifātı ḫasteye ʿayn-ı şifā ḳat ḳat

4. **ḳat ḳat:**
Gazel 11
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çok, pek çok II Üst üste.

Şehā sen būse ver kim cāme-ḫvāb içre bāña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

5. **ḳat ḳat:**
Gazel 11
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çok, pek çok II Üst üste.

Şehā sen būse ver kim cāme-ḫvāb içre bāña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

6. **ḳat ḳat:**
Gazel 11
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çok, pek çok II Üst üste.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāġ-ı ḥüsnüñde
O çīn-i berg-i zībā ġabġabıñ mı dil-berā ḳat ḳat

katar:

1. **ḳaṭarında:** *-ında*
Gazel 53
Mısra: **7**
Katar, sıra, dizi.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

2. **ḳaṭār:**
Kıt'a 4
Mısra: **14**
Arka arkaya, sırayla.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

ḳaṭār-ı ḳudsiyāne:

1. **ḳaṭār-ı ḳudsiyāne:** *-e*
   Gazel 220
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Melekler kataı.

Müheyyādır reh-i beyt-i viṣāl-i yār içün aġyār
Ḳaṭār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḥmil ḫar isterse

ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna:

1. **ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna:**
   Gazel 64
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Rindlerin naralarının sürüsü, çokluğu.

Ṣīt–i derāy-ı reh-berimiz çınḳıraḳlıdır
Zāhid ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna ḫar olup

2. **ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna:**
   Gazel 64
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Rindlerin naralarının sürüsü, çokluğu.

Ṣīt–i derāy-ı reh-berimiz çınḳıraḳlıdır
Zāhid ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna ḫar olup

ḳāṭıʿ:

1. **ḳāṭıʿdır:** *-dır*
   Muhammes 1
   Mısra: **7**
   Sert.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

ḳatı küçücekdir:

1. **ḳatı küçücekdir:** *-dir*
   Gazel 97
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Oldukça küçük.

O māha kilk-i dili verme ḳaṭʿ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir ḳapar artar yaramaz

ḳaṭʿ-ı merātib edip:

1. **ḳaṭʿ-ı merātib edip:** *-ip*
   Kıt'a 7
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Yeni makamlara yükselmek.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Pīri nefes ḳıldı ʿālemde aña çün velī

2. **ḳaṭʿ-ı merātib edip:** *-ip*
   Kıt'a 12
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Yeni makamlara yükselmek.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa n'ola bī-gümān

ḳaṭʿ-ı ümmīd eyleyip:

1. **ḳaṭʿ-ı ümmīd eyleyip:** *-y, -ip, -*
   Gazel 143
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Ümidini kesmek.

Yıḳdı beyt-i ḳalbimi seyl-āb-ı eşk etdi ḫarāb
Ḳaṭʿ-ı ümmīd eyleyip vīrāneden etdim ferāġ

kātib-i ḳudret:

1. **kātib-i ḳudret:**
Gazel 133
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kudret sahibi kâtip, Allah.

Meşḳ-i ḫaṭı(nı) taʿlīm edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı pür-ḫālle menḳūṭ

2. **kātib-i ḳudret:**
Gazel 116
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kudret yazıcısı. II Allah.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

ḳatında:

1. **ḳatında:**
Gazel 55
Mısra: **10**
Huzurunda,nezdinde.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle süḫanlar fesānedir

ḳaṭʿiyye:

1. **ḳaṭʿiyyesi:***-si*
Gazel 144
Mısra: **5**
Kati olarak, kesinlikle.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

ḳatl:

1. **ḳatl:**
Gazel 55
Mısra: **5**
Katletmek, öldürmek.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

2. **ḳatline:***-i, -n, -e*
Gazel 71
Mısra: **6**
(Ar.) Öldürme.

Taḫt-ı ebrūda ẓuhūr etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ
Ḳatline ʿuşşāḳınıñ ṭuġrālı fermānıñ mı var

3. **ḳatlime:***-im, -e*
Gazel 5
Mısra: **9**
Öldürme, katletme.

Ṭıġ-ı nigehiñ ḳatlime ol hükm-i ḳażā līk
Daʿvā-yı deme ḥüsn-i ḫaṭıñ ḥüccet-i ibrā

4. **ḳatlimi:***-i, -m, -i*
Gazel 144
Mısra: **9**
Öldürme.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde sebte bu çeşmim güvāh dirīġ

ḳatl edip:

1. **ḳatl edip:***-ip*
Gazel 242
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Öldürmek.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını rüʾyāda ammā baʿd-ezīn
Vuṣlat ile ol muʿabbir ḥüsn-i taʿbīr eyledi

2. **ḳatl edip:** *-ip*
Gazel 209
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Katletmek:İnsan öldürmek.

Bugün seyr-i Bebekde ḳatl edip ʿuşşāḳını Fennī
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

ḳatl et:

1. **ḳatl et:**
Gazel 107
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Öldürmek.

Ḳatl etse tīġ-ı ġamzesi daʿvā-yı ẕüllüne
Ḳāḍī-i ṭalʿatında dü-çeşmi güvāhımız

2. **ḳatl et:**
Gazel 199
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Öldürmek.

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

3. **ḳatl et:**
Gazel 226
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Öldürmek.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rüʾyet-i dīdār ise cān ürkütme

ḳatl eyle:

1. **ḳatl eyle:** *-y, -ip*
Gazel 209
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Öldürmek.

Bıçaġıyla beni ḳatl eyleyip ol şūḫ-ı mestāne
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

ḳatl ol:

1. **ḳatl ol:**
Gazel 22
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ölmek, yok olmak, mahvolmak.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu hevesden ḳatl olur ṣāḥib-ḫurūc

ḳaṭre:

1. **ḳaṭreyem:** *-y, -em*
Gazel 182
Mısra: **12**
Damla.

Ḥāmid-i mürşid gibi sulṭāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i ʿummāna gelmişlerdenim

2. **ḳaṭredir:** *-dir*
Kıt'a 1
Mısra: **14**
Damla.

Nice vaṣf eyleyem ben siyemmā ẓıll-ı Yezdānı
Zebānım ḳaṭredir deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya

3. **ḳaṭreyem:** *-y, -em*
Murabba 2
Mısra: **19**
Damla.

Ḳaṭreyem nezdinde bi’llāhi anıñ ben Fenniyā

Hātif-i ṣāḥib-belāġat maʿrifet deryāsıdır

ḳaṭre ḳaṭre:

1. **ḳaṭre ḳaṭre:**
   Gazel 58
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Damla damla.

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

ḳaṭre-i ṣad-pāresi:

1. **ḳaṭre-i ṣad-pāresi:** *-si*
   Kıt'a 3
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Yüz parçası damla.

Dür-feşān olsa n'ola nīsān ābı dem-be-dem
Baḥr-i rīzān olmada ṣan ḳaṭre-i ṣad-pāresi

ḳavl-i eṣaḥ:

1. **ḳavl-i eṣaḥ:**
   Gazel 16
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Doğru söz.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṯ
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṯ

2. **ḳavl-i eṣaḥ:**
   Gazel 30
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Doğru söz.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣaḥ
Noḳṭa-i ḫāl-i lebānıñ ḥarf-i daʿvāt-ı ḳadeḥ

3. **ḳavl-i eṣāḥ:**
   Gazel 30
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Doğru söz.

Fenni-i bī-çāreniñ baḥṣinde ḳīl ü ḳāl yoḳ
Ḥüsn-i ḫaṭṭındır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣāḥ

ḳavs-i ḳuzaḥ:

1. **ḳavs-i ḳuzaḥ:**
   Gazel 17
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Gökkuşağı.

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf bańa
Ḳavs-i ḳuzaḥ rikābıma olsa revā ʿabeṣ

2. **ḳavs-i ḳuzaḥ:**
   Gazel 30
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Gökkuşağı.

Sīm-bāzuñdur felekde ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

3. **ḳavs-i ḳuzaḥ:**
   Gazel 54
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Gökkuşağı.

Dūşına almaz revā olsa aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā ṣūfī felekde şāla etmez iʿtibār

4. **ḳavs-i ḳuzaḫ:**
   Gazel 73
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Gökkuşağı.

Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḥdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

5. **ḳavs-i ḳuzaḥ:**
Kıt'a 4
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Gökkuşağı.

Felek güş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et
Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

6. **ḳavs-i ḳuzaḥ:**
Kıt'a 12
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Gökkuşağı.

Ṭāḳī-i elvānını ḳavs-i ḳuzaḥ seyr edip
Ṣaḥn-ı felekde ṭulūʿ eylemez ol çoḳ zemān

ḳayd-ı meʿāşıñ:

1. **ḳayd-ı meʿāşıñ:** *-ıñ*
Gazel 169
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yaşam kaydı.

Tā olmayıcaḳ sırr-ı meʿād ile ṣafā-yāb
Zaḥmet verir ʿālemde saña ḳayd-ı meʿāşıñ

ḳaysveş mecnūnuñ olmaḳ:

1. **ḳaysveş mecnūnuñ olmaḳ:** *-maḳ*
Murabba 2
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Kays gibi Mecnunu olmak.

Ḳaysveş Mecnūnuñ olmaḳ ya nedir derseñ sen o
ʿUḳde-i zencīr-i zülf ü ṭurreniñ sevdāsıdır

ḳażā:

1. **ḳażā:**
Gazel 48
Mısra: **3**
Hata, yanlışlık.

Ḥavfım budur ḳażā ile diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i Bebekde fesād olur

ḳazandır:

1. **ḳazandırmış:** *-mış*
Gazel 120
Mısra: **14**
Kazanamasını, temin etmesini sağlamak.

Verip sermāye-i Bāḳī-i naẓmı Fenniye Ḥüsnī
Aña yek-sāʿat içre māl-i Ḳārūn ḳazandırmış

kebāb:

1. **kebāb:**
Gazel 233
Mısra: **7**
Ateşe karşı kızartılmış et, büryân.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

2. **kebābım:** *-ım*
Gazel 199
Mısra: **2**
1.Ateşte alazlanarak veya kavrularak pişirilen her türlü nesne. 2. Doğrudan doğruya ateşte veya kap içerisinde pişirilen et.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

3. **kebābım:** *-ım*
Gazel 94
Mısra: **7**
Yanmış, kavrulmuş; acı ve keder ile dolu olan. Kebap gibi kavrulmuş gönül.

Sirişkim mey kebābım mā-ḥażar ḫūn-ı ciger puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-āteş-i tennūrdur sensiz

4. **kebāb:**
Gazel 232
Mısra: **5**
"Ateşle kızartılmış et".

Mā-ḥażar ḳıldım cigerden ben de bir loḳma kebāb
Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa cız bız gibi

kebbād:

1. **kebbād:**
Gazel 35
Mısra: **8**
Reçeli yapılan, meyvesi acı bir nârenciye çeşidi.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

kebk:

1. **kebk:**
Gazel 186
Mısra: **1**
Keklik.

Kebk olur ġıbṭa-fezā cünbiş-i reftārından
Ṭūṭiye şuḳḳa gelir şīve-i güftārından

kebūter:

1. **kebūter:**
Kaside 1
Mısra: **45**
F. Güvercin.

ʿAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

kec:

1. **kec:**
Gazel 113
Mısra: **10**
Eğri, çarpık II namuslu, güvenilir olmayan.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

keder:

1. **keder:**
Gazel 240
Mısra: **2**
Acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ızdırap, tasa, gam.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

kedersizce:

1. **kedersizce:**
Gazel 224
Mısra: **1**
Kedersizce.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb

raḳs eyleyip gelse
żararsızca

kedū:

1. **kedū:**
Gazel 192
Mısra: **8**
Kabak (Kafatası).

Ḫırām-ı nāzenīni diller görünce ḳāmetiñ
Ṣalındı serve hezārān kedū çemen be-çemen

kedū-yı serini:

1. **kedū-yı serini:** *-i, -n, -i*
Gazel 202
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Baş kadehi.

Meclisde ṣımāḫ-ı dem-i mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı serini luʿbet-i vınḳa

kehf-i gerd:

1. **kehf-i gerd:**
Kaside 1
Mısra: **45**
Kelime Tipi: **-**
Toprağa sığınma.

ʿAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

keḥīl-i siyāh:

1. **keḥīl-i siyāh:**
Gazel 144
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Siyah sürme.

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāṭa luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirīġ

keh-keşān ṣanma:

1. **keh-keşān ṣanma:** *-ma*
Kaside 1
Mısra: **85**
Kelime Tipi: **-**
Samanyolu zannetme.

Keh-keşān ṣanma anı esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

kelām:

1. **kelām:**
Kaside 1
Mısra: **106**
Dil, söyleyiş.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

2. **kelāmım:** *-ım*
Gazel 136
Mısra: **8**
Söz, kavl.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ eyle(ye)mem derken meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım bendini zencīr eder vāʿiẓ

kelāmı ḫatm et:

1. **kelāmı ḫatm et:**
Kaside 2
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Sözü tamamlamak.

Fenniyā ḫatm et kelāmı ḳıl duʿā-yı devletin
Ḥaḳ Teʿālā eylesin ʿömr-i hümāyunun mezīd

2. **kelāmı ḫatm et:**
Kıt'a 8
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Sözü tamamlamak.

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

kelām-ı ṭaʿnı:

1. **kelām-ı ṭaʿnı:***-ı*
   Gazel 108
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayıplama sözleri.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

kelām-ı ṭūṭi-i gūyā:

1. **kelām-ı ṭūṭi-i gūyā:**
   Gazel 105
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Konuşan papağanın sözleri.

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif olanlar Fenniyā nuṭḳın Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz

kelb-i pīrānī:

1. **kelb-i pīrānī:**
   Gazel 135
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Ihtiyar köpek.

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẓ

kelek:

1. **kelekse:***-se*
   Gazel 203
   Mısra: **1**
   Yeterli derecede olgunlaşmamış, ham.

Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de Leẕẕet verir dimāġa şeker bī-nemekse de

kem:

1. **kem:**
   Gazel 61
   Mısra: **8**
   1. değersiz 2. kötü, fena.

Ḥayrān ederdi görse İskenderi mehāsā Āyīne-i felekden ruḫsārı kem degildir

2. **kem:**
   Gazel 183
   Mısra: **12**
   1. değersiz 2. kötü, fena.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

kem eder:

1. **kem eder:***-er*
   Kaside 2
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Kötülük yapmak.

Māʾ-i cārī olsa da ceyş-i fiten şimden gerü Kem eder baḥr-i siyāhı ḳaʿr-ı deryā-yı sefīd

kemāl:

1. **kemāliyle:***-i, -ile*
   Gazel 120
   Mısra: **5**
   Ar. Erginilik, olgunluk, pişkinlik.

Kemāliyle olup naḫl-i ḳadi bālāda seyr eyle Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā ṣulandırmış

2. **kemāliyle:** *-i, -y, -le*
Gazel 9
Mısra: **3**
Olgunluk, yetkinlik, bilgi ve tecrübede yeterli olma durumu.

Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāġ-ı ʿālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol benānı dāne-i ʿunāb

kemāli yoḳ:

1. **kemāli yoḳ:**
Murabba 2
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Olgunluğu olmamak.

İmtizāc etmekde yoḳ aṣla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i ḫarāb elde ṣaḳalı zāhidiñ

kemān:

1. **kemān:**
Gazel 47
Mısra: **4**
Kavis, yay II Kaş.

Feżā-yı sūḳ-ı maḥabbetde çıkdı ol ebrū
Ḳarār-dādesi şimdi kemān behāsınadır

2. **kemān:**
Gazel 55
Mısra: **5**
Yay biçiminde - Sevgilinin kaşları için kullanılmıştır-.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-düz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

3. **kemān:**
Gazel 118
Mısra: **3**
Yay (sevgilinin yay gibi kaşı).

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

4. **kemānı:** *-ı*
Gazel 217
Mısra: **12**
Keman.

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

kemānvār:

1. **kemānvārıdır:** *-ıdır*
Gazel 46
Mısra: **12**
Yay gibi.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

kemend-i sırrına:

1. **kemend-i sırrına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 155
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sır kemendi.

Heb tār u mār oldu dilā ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı cihānıñ medārı yoḳ

kemer:

1. **kemeri:** *-i*
Gazel 235
Mısra: **4**
Bel kuşağı.

Cūyān olur miyānına ḳıldıḳça naẓar

Bir āb-ı ṣāfdır kemeri içre ḫançeri

kemersizce:

1. **kemersizce:**
   Gazel 224
   Mısra: **10**
   Kemersizce.

Ṣoyup bir câme-ḫvāb içre felekde hāleveş Fennī
Der-āġūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce

kemḫā:

1. **kemḫāyı:***-yı*
   Gazel 62
   Mısra: **10**
   İpek kumaş; havsız kadife.

Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne güne ḳumāş olur

kenār:

1. **kenārı:***-ı*
   Gazel 155
   Mısra: **2**
   Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı. II Sahil.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

kenār-ı baḥre:

1. **kenār-ı baḥre:***-e*
   Gazel 102
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Deniz kenarı.

Dürr-i güftārı n'ola dizse kenār-ı baḥre Fenniyā ḫāme-i eşʿārımız oldu yemimiz

kenār-ı baḥr-i maḳālāta:

1. **kenār-ı baḥr-i maḳālāta:***-a*
   Gazel 204
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Sözler denizinin sahili.

Seyr eyle naẓmım Zīver Efendiyi Fenniyā Vermiş kenār-ı baḥr-i maḳālāta dürri bih

kenār-ı baḥr-i naẓm:

1. **kenār-ı baḥr-i naẓm:**
   Gazel 35
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Nazım denizinin kenarı.

Çemen-zāra müşābih sebze-i tanẓīr ile Fennī Kenār-ı baḥr-i naẓmım eylesin yārān-ı Saʿd-ābād

kenār-ı baḥr-i naẓma:

1. **kenār-ı baḥr-i naẓma:***-a*
   Gazel 124
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Nazım denizinin kenarı.

Yem-i ṭabʿından iḫrāc eyleyip şāʿir olan Fennī Kenār-ı baḥr-i naẓma zīb-i silk eyler idi ġavvāṣ

kenār-ı baḥr-i naẓmım:

1. **kenār-ı baḥr-i naẓmım:***-ım*
   Kıt'a 8
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Nazım denizinin kenarı.

Daḫı çoḳdur kenār-ı baḥr-i naẓmım söylese

ammā
Yeter taṣdīᶜe bāᶜiş olma ey kilk-i güher-efşān

kenār-ı baḥr-i naẓmıma:

1. **kenār-ı baḥr-i naẓmıma:** *-ıma*
Gazel 9
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Nazım denizinin kenarı.

Bu şiᶜr-i nev-zemīni seyr içün tanẓīr eyle Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmıma Saᶜd-ābād eylesin aḥbāb

kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında:

1. **kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında:** *-sı, -n, -da*
Kıt'a 10
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Kına gecesi oturumunun kenarı.

Uçup cādū gibi ᶜazm et yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında şeb-tāb ol

kenār-ı cāmda:

1. **kenār-ı cāmda:** *-da*
Gazel 237
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kadehin kenarı.

Dāne-i engūru misket mi kenār-ı cāmda
Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi ol ḥabāb-ı bāde mi

kenār-ı cūda:

1. **kenār-ı cūda:** *-da*
Gazel 230
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Nehir kıyısı.

Kenār-ı cūda ᶜarż et serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

kenār-ı ḳulzüm-i ṭabᶜ-ı leẕīẕīye:

1. **kenār-ı ḳulzüm-i ṭabᶜ-ı leẕīẕīye:** *-y, -e*
Gazel 185
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Lezizî'nin tabiat denizinin sahili.

Kenār-ı ḳulzüm-i ṭabᶜ-ı Leẕīẕīye Fennī
Melek deyü bu manẓūmu bir ġazel çekelim

kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına:

1. **kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 213
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüz sayfasının kenarı.

Kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına ḫaṭṭ gelse dillerde
Olur cildi ḫayāli muᶜteber şīrāzelendikçe

kendi:

1. **kendi:**
Gazel 53
Mısra: **10**
Kişinin öz varlığı, zâtı.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip

Kendi dilān-ı tāzeden
ey dil ʿasel ḳopar

2. **kendiñi:** *-ni*
Gazel 122
Mısra: **2**
Kendi, zat; cisim, varlık.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen
sīne-i ʿuryāna yaṣ
Zülfüne Manṣūrveş çek
kendiñi meydāna aṣ

3. **kendi:**
Gazel 57
Mısra: **10**
"Kendi" dönüşlülük zamiri.

ʿAzm etdi künc-i laʿline
dil beyt-i būseden
Kendi efendi ʿişret eder
mā-beyndedir

4. **kendiñe:** *-n, -e*
Müstezad 2
Mısra: **17**
"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Bend etmek içün
kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş ḳoyma sen anı

kendiden:

1. **kendiden:** *-den*
Gazel 47
Mısra: **9**
Kendinden. kendisinden.

Gelip ayaġına ol şehd-i
vaṣl kendiden
Ziyāde verme ṣaḳın
rāygān behāsınadır

kendimi bildim bileli:

1. **kendimi bildim bileli:**
Gazel 143
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Öteden beri, eskiden beri.

Ṭā'ir-i ḳudsam behişt-i
lāneden etdim ferāġ
Kendimi bildim bileli
dāneden etdim ferāġ

kendin:

1. **kendin:**
Gazel 68
Mısra: **1**
Kendisini.

Her ḳaçan ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı
dildār kendin gösterir
Ṣafvet-i āyīneden esrār
kendin gösterir

2. **kendin:**
Gazel 68
Mısra: **2**
Kendisini.

Her ḳaçan ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı
dildār kendin gösterir
Ṣafvet-i āyīneden esrār
kendin gösterir

3. **kendin:**
Gazel 68
Mısra: **4**
Kendisini.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i
ġam-ḫvār kendin
gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı
sīneden gül ġonçeveş

4. **kendin:**
Gazel 68
Mısra: **6**
Kendisini.

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhār kendin
gösterir

5. **kendin:**
Gazel 68
Mısra: **8**
Kendisini.

Yāre ʿarż etse n'ola
derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil
Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere
bīmār kendin gösterir

6. **kendin:**
Gazel 68
Mısra: **10**
Kendisini.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile
rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile
eşʿār kendin gösterir

kendini:

1. **kendini:**
Gazel 136
Mısra: **6**
Kendi dönüşlülük zamiri.

Sürüp mażmūn-ı naḳdi
meclise sāʾil-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda
kendini teşbīh eder
vāʿiẓ

kendini atar:

1. **kendini atar:***-ar*
Gazel 134
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **Deyim**
Bile bile tehlikeli bir işe girişmek.

Görünce şerbet-i laʿlin
tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya
kendini dīvānedir elfāẓ

kendini yerden yere urup:

1. **kendini yerden yere urup:***-up*
Kaside 1
Mısra: **52**
Kelime Tipi: **-**
Kendini yerden yere vurmak.

Bindi şeyṭān atına dedi
ʿazāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden
yere ḳıldı efġān

kenzī:

1. **kenzīyi:***-y, -i*
Gazel 143
Mısra: **11**
Şair çocuk.

Fenniyā maḥrem edip
Kenzīyi sırr-ı naẓmıma
Nā-şināsān-ı hüner
bīgāneden etdim ferāġ

kenz-i dehān:

1. **kenz-i dehān:***-ı, -n, -da*
Gazel 43
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ağız hazinesi.

Naẓar ḳıl Fenniyā
dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol ẕī-
ḳıyam dür-dāneden
meʾhūẕ

kenz-i derūn:

1. **kenz-i derūn:**
Gazel 73
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Iç hazinesi // kalp hazinesi.

Dürr-i viṣālini kenz-i
derūnunda ḥıfẓ eden
Fennī o ser-gevhere
ser-rişte-i cān verir

kenz-i fem-i esrārından:

1. **kenz-i fem-i esrārından:***-ı, -n, -dan*
Gazel 186

Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Sırlı dudağın hazinesi.

Fenniyā Ḥayri Efendiye ne mümkin tanẓīr
Dür niṣār etmede kenz-i fem-i esrārından

kenz-i fünūna:

1. **kenz-i fünūna:***-a*
Kıt'a 10
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dağınık fenlerin hazinesi // Farklı ilimlerde bilgi sahibi olmak.

Muḳārin olmaġa saʿy et tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

kenz-i ḫafī:

1. **kenz-i ḫafī:**
Gazel 100
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gizli hazine II Kenz-i ḫafī: Ben gizli bir hazine idim, bilinmeye muhabbet ettim, bilineyim diye mahlûkatı yarattım.” hadisine gönderme yapılmaktadır.

Fennī ḳo yeter zühd-i ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i levvāmeye ṣıġmaz

kenz-i lā-yefnāsını:

1. **kenz-i lā-yefnāsını:**-*sını*
Gazel 2
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sonu olmaz, tükenmez bir hazine.

Men ʿaref sırrın edip mirʾāt-ı ḳalbimde ʿayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf u ʿaṭā ḳıldı baña

kepāze:

1. **kepāze:**
Gazel 122
Mısra: **7**
Utanılacak bir duruma düşmek.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

ker ü fer:

1. **ker ü fer:**
Gazel 54
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Savaşta, bir aralık geriledikten veya geriler gibi göründükten sonra tekrar saldırma.

El çekip ẕeyl-i kibār-ı ġırreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer cühhāle etmez iʿtibār

kere:

1. **kere:**
Gazel 154
Mısra: **10**
Defa.

Ḫvāhişle hemān uçḳur-ı şevḳ-āvere düşme
Ṣun destiñi bir kere uṣūliyle ḳāṣaḳṣak

2. **kere:**
Gazel 176
Mısra: **5**
Defa.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

3. **kerecik:**
Gazel 222
Mısra: **8**
Defa.

Baḥr-i ʿışḳa ġarḳ olup gitdim aman dād ey felek
Ḫızırveş bir kerecik bāri yetiş imdādıma

kerem:

1. **kerem:**
Gazel 3
Mısra: **7**
Ar. 1. Nefâset, izzet, şeref. 2. İhsân, alicenâbane inayet.

Ehl-i iḥsān etmede māżī vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i ḥāżır ṣarf edip eyler binā

2. **keremi:** *-i*
Gazel 15
Mısra: **9**
(Ar.) Cömertlik, iyilik, bağış, ihsan.

Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet

kerem ḳıl:

1. **kerem ḳıl:**
Muhammes 1
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik etmek, asalet göstermek.

Baḫīl olma kerem ḳıl ʿāleme iḥsānıñı var et
Devā mı ʿaksine devrānla böyle yürü çıḳ git

2. **kerem ḳıl:**
Gazel 15
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Lutfet, cömertlik göster.

Vaṣlıñla şināverlik edip gāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña her ḳanda mürüvvet

3. **kerem ḳıl:**
Gazel 124
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kerem göstermek, lütfetmek.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

keremkār:

1. **keremkārına:** *-ına*
Gazel 121
Mısra: **8**
Kerem sahibi, cömert (kimse).

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o] niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına cerrār tabaṣbuṣ

keremkār-ı cihān:

1. **keremkār-ı cihān:**
Kıt'a 3
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dünyanın cömerdi/bağışlayanı.

Esmā Sulṭān-ı celādetli keremkār-ı cihān
Yapmaġa bu ḥavżı sevḳ etdi dil-i sitāresi

kerr ü ferriñi:

1. **kerr ü ferriñi:** *-iñ, -i*
Gazel 170
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**

Güç ve kuvvet, görkem ve heybet.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

kerre:

1. **kerre:**
Gazel 92
Mısra: **7**
Defa, kez.

Yürü ḫavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṯḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

2. **kerre:**
Gazel 110
Mısra: **12**
Defa, kez.

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās

3. **kerre:**
Gazel 121
Mısra: **5**
Defa, kez.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

4. **kerre:**
Gazel 121
Mısra: **5**
Defa, kez.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

5. **kerre:**
Gazel 152
Mısra: **4**
Defa, kez.

Telef etdi hezārān naḳd-i cānı reh-i ʿışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir kerre cānā etmediñ inṣāf

6. **kerre:**
Gazel 154
Mısra: **1**
Defa, kez.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

kes:

1. **kestigi:***-tik, -i*
Gazel 171
Mısra: **9**
T. Kesici bir aletle ayırmak.

Ben bu limegāh-ı ġamda kestigi ḫvāhem şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

2. **kes:**
Gazel 112
Mısra: **6**
Ayırmak, koparmak.

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaʿn ederek
Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

3. **kes:**
Gazel 95
Mısra: **1**
Far. Kimse, kişi, şahıs.

Dil bezm-i meyde yār
ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle
ġayrı ses istemez

kes-:

1. **kes:**
Gazel 108
Mısra: **6**
Bırakmak, vaz geçmek.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

kesbi:

1. **kesbiye:** *-y, -e*
Gazel 190
Mısra: **9**
Şair Kesbî.

Bulunmaz Kesbiye pey-rev olur Fennī gibi ammā
Naẓīre iltimās etmiş süḫan-dānıñ ḳamusundan

kesb-i ḳabīḥ:

1. **kesb-i ḳabīḥ:**
Gazel 28
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kötü kazanç.

O perī dūd-ı firāḳın içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı maḥabbetde eder kesb-i ḳabīḥ

kesb-i selāset:

1. **kesb-i selāset:**
Gazel 175
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Akıcılık kazanmak ve incelik edinmek.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓımda şiʿrini sen yāl u bāl bil

kesb-i süḫan:

1. **kesb-i süḫan:**
Gazel 238
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güzel şiirler söylemek.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

keşiş:

1. **keşīş:**
Gazel 117
Mısra: **2**
Papaz, rahip.

Fikr-i İncīl ḫaṭ-ı ḫaddiñ ile kāfir-kīş
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-i cemāliñde keşīş

keşkül:

1. **keşkülde:** *-de*
Gazel 89
Mısra: **4**
Eskiden gezginci Kalenderî dervişlerin halktan aldıkları yiyecekleri karışık olarak içine koydukları, Hindistan cevizi kabuğu veya abanozdan yapılmış, 20 – 30 santim boyunda, iki yanından geçirilmiş bir zincirle omuza asılan kayık biçiminde kap, keçkül. Kaynak:Kubbealtı Lugatı.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ keşkülde yārıdır

2. **keşkülü:**-*ü*
Gazel 245
Mısra: **10**
Eskiden gezginci Kalenderî dervişlerin halktan aldıkları yiyecekleri karışık olarak içine koydukları, Hindistan cevizi kabuğu veya abanozdan yapılmış, 20 – 30 santim boyunda, iki yanından geçirilmiş bir zincirle omuza asılan kayık biçiminde kap, keçkül. Kaynak:Kubbealtı Lugatı.

Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

keşkül-i zer:

1. **keşkül-i zer:**-*dir*
Gazel 200
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Altın keşkül.

Hāle ḫırmen dāne-i gendüm kevākib ḥāṣılı
Pīr-i çerḫa keşkül-i zerdir muṣannaʿ māh-ı nev

keştī-i baḥr-i fikr-i ġama:

1. **keştī-i baḥr-i fikr-i ġama:**
Gazel 168
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntünün fikir denizindeki gemisi.

Keştī-i baḥr-i fikr-i ġama bādbān mısın
Dāʾim güşāde-bād-ı taḥassürle pür dilā

keştī-i dil ü cāna:

1. **keştī-i dil ü cāna:**-*a*
Gazel 131
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül gemisi.

Meşaḳḳat çekdirir ʿazminde keştī-i dil ü cāna
Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şaṭ

keştī-i ṭabʿ-ı nev-heves:

1. **keştī-i ṭabʿ-ı nev-heves:**
Gazel 60
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Aceminin yaratılış gemisi.

Baḥr-i naẓ[ı]mda şiʿr-i Refīʿā ki Fenniyā
Keştī-i ṭabʿ-ı nev-hevesiñ nāḫüdāsıdır

keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ:

1. **keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ:**
Gazel 158
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların gönül ümidinin gemisi.

Ġarḳ olmada keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ
Duş oldu yem-i fürḳata ḥayfā ki rehā yoḳ

keşti-i viṣāline:

1. **keşti-i viṣāline:**-*i, -n, -e*
Gazel 203
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma gemisi.

Çekdirme baḥr-i fürḳate bu rūzgār ile

Çat keşti-i viṣāline yāriñ melekse de

ketān:

1. **ketān:**
   Gazel 51
   Mısra: **5**
   Keten.

Nessāc-ı ʿışḳa nice ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

kevākib:

1. **kevākib:**
   Gazel 110
   Mısra: **9**
   Yıldızlar.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās
Felekde hāle ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

2. **kevākib:**
   Gazel 200
   Mısra: **9**
   Yıldızlar.

Hāle ḫırmen dāne-i gendüm kevākib ḥāṣılı
Pīr-i çerḫa keşkül-i zerdir muṣannaʿ māh-ı nev

3. **kevākib:**
   Gazel 245
   Mısra: **9**
   Yıldızlar.

Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

4. **kevākib:**
   Muhammes 1
   Mısra: **23**
   Yıldızlar.

Felekde hāle-i ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās

kevkeb-i dümbāle:

1. **kevkeb-i dümbāle:**
   Kıt'a 10
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Kuyruklu yıldız.

Ṭulūʿ etdi o ẕātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

kevkeb-i ḥāl:

1. **kevkeb-i ḥāl:**
   Gazel 46
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Dudağın beninin yıldızı.

Çerḫ-i ḥüsnünde şafaḳ ʿārıż-ı ruḫsārıdır
Kevkeb-i ḥāline nūr-ı meh-i ruḫ sarıdır

kevn:

1. **kevne:***-e*
   Gazel 29
   Mısra: **6**
   Varlık âlemi // dünya.

Mūceb-i hikmet-i lā-yüsʾelü ammā yefʿalü
Nā-peder kevne Mesīḥāyı getirdi fettāḥ

2. **kevne:***-e*
   Kaside 2
   Mısra: **8**
   Dünya ve ahiret.

Ḥāẕıḳ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem ḳıldı seni kevne şehenşāh-ı cedīd

kevn ü mekān:

1. **kevn ü mekān:**
Kaside 1
Mısra: **62**
Kelime Tipi: **-**
Varlık âlemi // dünya.

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

kevn-i dile:

1. **kevn-i dile:***-e*
Gazel 232
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül vücudu.

Leyl-i hecriñde n'ola kevn-i dile etse ṭulūʿ
Dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ yıldız gibi

kevser:

1. **kevs̱ere:***-e*
Gazel 207
Mısra: **13**
Cennette bir nehir ismi.

Zemzem verirse kevs̱ere ḥüccācveş Ḥasīb
Fennī verir nikātını ʿūd-āşnālara

2. **kevs̱er:**
Gazel 4
Mısra: **8**
Cennette bir nehir ismi.II Sevgilinin dudağı.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevs̱er dedi āb-ı zülāl ammā

3. **kevs̱er:**
Gazel 24
Mısra: **12**
Cennette bir nehir ismi.II Sevgilinin dudağı.

El çekip cām-ı Cem-i ser şār-ı meyden Fenniyā
Cennet-i vaṣlında yāriñ ḳana ḳana kevs̱er iç

4. **kevs̱erden:***-den*
Gazel 41
Mısra: **2**
Cennette olduğuna inanılan içenin bir daha susuzluk hissi yaşamayacağı kutsal su.

Laʿl-i nābıñdır şehā ʿuşşāḳa sükkerden leẕīẕ
Bādedir dil-teşne-i maḫmūra kevs̱erden leẕīẕ

kevser-i ḥavż:

1. **kevs̱er-i ḥavż:**
Gazel 79
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kevser havuzu.

Ḥāl-i lebini bu dil-i şeydāya ṣorarsıñ
Düşmüş lebeni kevs̱er-i ḥavż içre siñekdir

kevserin fevvāresi:

1. **kevs̱erin fevvāresi:**
Kıt'a 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kevser suyunun fıskıyesi.

Tārīḫin üçler gelip der ḥarf-i cevherdārla

Cennet içre ʿaynıdır bu kevs̲erin fevvāresi
[Sene 1191]

keyf:

1. **keyfiñ:** *-i, -n*
Gazel 57
Mısra: **2**
Ferahlık, rahatlık, huzur duygusu, gönül açıklığı.

Nārın ṣafā-yı şuʿlesi her geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ḳahve-i pey-der-peyindedir

keyfemā:

1. **keyfemā:**
Gazel 216
Mısra: **12**
Her nasıl.

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

keyfiyet-i maʿcūn-ı murabbāya:

1. **keyfiyet-i maʿcūn-ı murabbāya:** *-y, -a*
Gazel 212
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Reçel macununun lezzeti. hali.

Gevher gibi terkīb-i mülūk-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i maʿcūn-ı murabbāya ḳarışma

keyfiyyet:

1. **keyfiyyetdir:** *-dir*
Kaside 1
Mısra: **117**
Nitelik, hal.

Añlanılmaz bu ne ṣoḥbet bu ne keyfiyyetdir
ʿAḳl ile fehm edemez künhünü z̲ihn-i insān

2. **keyfiyyeti:** *-i*
Gazel 233
Mısra: **8**
Durum, hal.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

3. **keyfiyyet:**
Gazel 9
Mısra: **2**
Keyfiyyet, neşe.

Mey-i laʿlin ṣunup rindāne sāḳī-i ṭalʿat mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ẓanneder vişn-āb

keyfiyyet-i bengīye:

1. **keyfiyyet-i bengīye:** *-ye*
Gazel 113
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Esrarkeşin niteliği // esrarkeşin maddesi.

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ
Keyfiyyet-i bengīye nice beñzeye ḥaşḥaş

keyfiyyet-i dil-i ḫasteye:

1. **keyfiyyet-i dil-i ḫasteye:** *-y, -e*
Gazel 221
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönlün durumu.

Meclisde ḫafī yār ile fincān elimizde

Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye dermān elimizde

keyvān:

1. **keyvān:**
Gazel 89
Mısra: **3**
Far. Zuhal yıldızı.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ keşkülde yārıdır

2. **keyvān:**
Gazel 97
Mısra: **9**
Far. Zuhal yıldızı.

Felekde dönmededir Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa kimseler ṣaramaz

3. **keyvān:**
Kaside 1
Mısra: **82**
Far. Zuhal yıldızı.

Reh-güẕār oldu düşüp pāyına sürʿatle şihāb
Māh-ı tābānı aña meşʿale çekdi Keyvān

4. **keyvān:**
Kıt'a 12
Mısra: **17**
Far. Zuhal yıldızı.

Aḫẕına Keyvān gibi mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola maḥfeline sāyebān

5. **keyvān:**
Muhammes 1
Mısra: **21**
Far. Zuhal yıldızı.

Tefehhüm eyle ey Keyvān çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ
Esip ṣavurmada sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi eryāḥ

keyvān olmaġa:

1. **keyvān olmaġa:** *-maḳ, -a*
Kıt'a 10
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Keyvan olmak.

Felekde ṭāliʿiñ var ise Keyvān olmaġa saʿy et
Müheyyā dāmeniñ irḫā edip bābında tevvāb ol

keyvān-ı felekde:

1. **keyvān-ı felekde:** *-de*
Kıt'a 8
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzünün Zühal yıldızı.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫẕ-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

kez:

1. **kez:**
Gazel 101
Mısra: **5**
Defa, kere.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

2. **kez:**
Gazel 105
Mısra: **8**
Defa, kere.

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra
Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿ×sā çıḳar çıḳmaz

3. **kez:**

Gazel 196

Mısra: **15**

Defa, kere.

Meyl et āġūşuna bir kez ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma maḥzūn

4. **kez:**

Gazel 204

Mısra: **8**

Defa, kere.

Şemm eylediyse zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile aġyār-ı rū-siyeh

ki:

1. **ki:**

Gazel 16

Mısra: **7**

T. Ki bağlacı.

Cāʾiz ki ola kūy-ı viṣālinde iṣr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül [ü] perçemde ḥavādiṣ

2. **ki:**

Gazel 19

Mısra: **1**

T. Ki bağlacı.

Ḥamd ola ki yoḳ bende o sevdā-yı müʿenneṣ
Mecnūn edemez herkesi leylā-yı müʿenneṣ

3. **ki:**

Gazel 25

Mısra: **12**

T. Ki bağlacı.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

4. **ki:**

Gazel 33

Mısra: **10**

T. Ki bağlacı.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sūrāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol şūḫ

5. **ki:**

Gazel 45

Mısra: **1**

T. Ki bağlacı.

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre baġı var

6. **ki:**

Gazel 48

Mısra: **7**

T. Ki bağlacı.

Laʿl-i mücevheriñ ki nādire-i pīşedir
Naḳş-ı ḫaṭıñla ḫātem-i gevher sevād olur

7. **ki:**

Gazel 48

Mısra: **10**

T. Ki bağlacı.

Gelmez ḫaṭ-ı niẓāmına şol beldeniñ hemān
Beyne'l-ehāli cümlede ki ittiḥād olur

8. **ki:**

Gazel 53

Mısra: **1**

T. Ki bağlacı.

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

9. **ki:**

Gazel 55

Mısra: **4**

T. Ki bağlacı.

Gülgūn-ı ʿārızında seniñ ḫāl-i ʿanberīn
Necm-i seḥerdir ol ki şafaḳdan nişānedir

10. **ki:**

Gazel 57

Mısra: **11**

T. Ki bağlacı.

Mażmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı Refīʿā ki Fenniyā
Sāʿat gibi ṣınāyiʿ-i şiʿri lebindedir

11. **ki:**

Gazel 59

Mısra: **11**

T. Ki bağlacı.

Fennīyi gör ki şiʿr-i Leẕīẕīye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre ġazel verir

12. **ki:**

Gazel 69

Mısra: **7**

T. Ki bağlacı.

Belḳīs-ı ʿışḳa ṣanma ki taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı Süleymān açar ḳapar

13. **ki:**

Gazel 73

Mısra: **1**

T. Ki bağlacı.

Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḫdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

14. **ki:**

Gazel 73

Mısra: **9**

T. Ki bağlacı.

Niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtinānda ḫvāhiş-i vaṣla girān verir

15. **ki:**

Gazel 74

Mısra: **1**

T. Ki bağlacı.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna şemʿi liḳāsıyla döner

16. **ki:**

Gazel 76

Mısra: **3**

T. Ki bağlacı.

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh
Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

17. **ki:**

Gazel 78

Mısra: **9**

T. Ki bağlacı.

Bu meseldir ki denir dü-dil olunca yek şehā
ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

18. **ki:**

Gazel 82

Mısra: **2**

T. Ki bağlacı.

ʿĀrızıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

19. **ki:**

Gazel 84

Mısra: **8**
T. Ki bağlacı.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

20. **ki:**
Gazel 88
Mısra: **7**
T. Ki bağlacı.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḥayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

21. **ki:**
Gazel 90
Mısra: **2**
T. Ki bağlacı.

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

22. **ki:**
Gazel 91
Mısra: **1**
T. Ki bağlacı.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

23. **ki:**
Gazel 91
Mısra: **7**
T. Ki bağlacı.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz

24. **ki:**
Gazel 99
Mısra: **9**
T. Ki bağlacı.

Cismi āyīne-ṣıfat olmalı ki maʿnāda
Güfte-i ṭūṭi-i naẓmı ḳafesinden biliriz

25. **ki:**
Gazel 107
Mısra: **3**
T. Ki bağlacı.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız

26. **ki:**
Gazel 115
Mısra: **3**
T. Ki bağlacı.

İfṭār-ı lebiñ verdi ġınā ṣanma ki cānā
Hīç ḳalmadı nān-pāre-i mebẕūluña ḫvāhiş

27. **ki:**
Gazel 115
Mısra: **6**
T. Ki bağlacı.

Ebrūsu n'ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

28. **ki:**
Gazel 126
Mısra: **1**
T. Ki bağlacı.

Yek-noḳṭadır ʿil[i]m ki o deryā-yı bī-ḥaẕīẕ
Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i sūy-ı bī-ḥaẕīẕ

29. **ki:**
Gazel 131
Mısra: **4**
T. Ki bağlacı.

Hezārān teşnegān-ı beldeyi seyr eyler ʿālemde
Ki meyl-i menbaʿ-ı āb-ı behişt-i dil-güşādır Şāṭ

30. **ki:**
Gazel 132
Mısra: **2**
T. Ki bağlacı.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

31. **ki:**
Gazel 152
Mısra: **10**
T. Ki bağlacı.

Nemā verme yeter naḳd-i viṣāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

32. **ki:**
Gazel 154
Mısra: **11**
T. Ki bağlacı.

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi cāna ʿışḳşaḳ

33. **ki:**
Gazel 155
Mısra: **1**
T. Ki bağlacı.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

34. **ki:**
Gazel 155
Mısra: **2**
T. Ki bağlacı.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

35. **ki:**
Gazel 155
Mısra: **4**
T. Ki bağlacı.

Dāʾim taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd
Zīrā ki devr-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

36. **ki:**
Gazel 155
Mısra: **7**
T. Ki bağlacı.

Ḫavfım budur ki ġarḳ eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i fenānıñ ḳarārı yoḳ

37. **ki:**
Gazel 176
Mısra: **5**
T. Ki bağlacı.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

38. **ki:**
Gazel 184
Mısra: **7**
T. Ki bağlacı.

Ṭanẓīr içün āyā ki bu manẓūmemi Fennī
Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

39. **ki:**
Gazel 185
Mısra: **5**
T. Ki bağlacı.

Bez[i]mde meclise ser-ḥalḳa ol ki ey zāhid
Seniñle sübḥa-i cām-ı Cem-i ezel çekelim

40. **ki:**
Gazel 189
Mısra: **5**
T. Ki bağlacı.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

41. **ki:**
Gazel 191
Mısra: **3**
T. Ki bağlacı.

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

42. **ki:**
Gazel 192
Mısra: **2**
T. Ki bağlacı.

Çekildi meclise sāḳī sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-rū çemen be-çemen

43. **ki:**
Gazel 202
Mısra: **11**
T. Ki bağlacı.

Fennī ne ʿacāyib ki süḫandān-ı Sitānbul
Fetḥīye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

44. **ki:**
Gazel 217
Mısra: **2**
T. Ki bağlacı.

O meh-rūnuñ ʿazm-i çāh-ı dehānı olmamaḳ üzre
Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı lebānı olmamaḳ üzre

45. **ki:**
Gazel 217
Mısra: **7**
T. Ki bağlacı.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

46. **ki:**
Gazel 222
Mısra: **10**
T. Ki bağlacı.

Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

47. **ki:**
Gazel 227
Mısra: **5**
T. Ki bağlacı.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

48. **ki:**
Gazel 232
Mısra: **9**
T. Ki bağlacı.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer terkībe ol ḳırmız gibi

49. **ki:**
Gazel 236
Mısra: **11**
T. Ki bağlacı.

Üstādıma ki mis̲l-i
Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı
ḥayāt-ı selāseti

50. [ki]:
Gazel 64
Mısra: **4**
Ki bağlacı.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i
rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki]
altun bıcaḳlıdır

51. ki:
Gazel 48
Mısra: **1**
"K"i bağlacı.

Endek ḫumārı ey leb-i
mey-gūn güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı
cihān içre yād olur

52. ki:
Gazel 60
Mısra: **9**
"K"i bağlacı.

Baḥr-i naẓ[ı]mda şiʿr-i
Refīʿā ki Fenniyā
Keştī-i ṭabʿ-ı nev-
hevesiñ nāḫüdāsıdır

53. ki:
Kıt'a 5
Mısra: **6**
"Ki bağlacı".

Fünūn-ı ʿilm-i Şettāyı
n'ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tedrīs-i fıḳıhda
müctehidāsā imām oldu

54. ki:
Kıt'a 11
Mısra: **1**
"Ki bağlacı".

Ki rūşen yaşını gül-
ġonçecigim efendi
Ravża-i cennete ʿazm
edip o ārām etdi

55. ki:
Müstezad 2
Mısra: **23**
"Ki bağlacı".

Al destiñe öp ki başıña
ʿörf-i ʿiẓām al
Ey nüsḫa-i kübrā

kibārāne:

1. kibārāne:
Gazel 121
Mısra: **9**
Büyük adamlara, ince, nazik, görgülü kimselere yakışacak surette. (Ferit Devellioğlu).

Vardıḳça kibārāne
ḥużūrunda hemīşe
Fennī ḥaz̲er et eyleme
zīnhār tabaṣbuṣ

kibār-ı devlet-i maḳbūl-i ḳalb-i şāh-ı ẓıllullāh:

1. kibār-ı devlet-i maḳbūl-i ḳalb-i şāh-ı ẓıllullāh:
Kıt'a 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Allah'ın padişahının kalbinin beğendiği devletin önde geleni.

O z̲āt-ı ʿırḳ-ı pāk-i āl-i
Tāhā-zāde-i Pāşā
Kibār-ı devlet-i maḳbūl-
i ḳalb-i şāh-ı ẓıllullāh

ḳible:

1. ḳibleñ: *-ñ*
Gazel 127
Mısra: **8**
(Ar.) Namaz kılarken dönülen Kâbe.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre

Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ
bize de Kaʿbedir mefrūż

ḳıble-nümā:

1. ḳıble-nümāsıyla:*-sıyla*
Gazel 74
Mısra: **10**
Kıbleyi gösteren alet, pusula.

Yümn-i elṭāf ile
Fennīye nigāh-ı Rāʾif
Fülk-i baḥr-i keremi
ḳıble-nümāsıyla döner

ḳıc:

1. ḳıçdan:*-dan*
Gazel 201
Mısra: **1**
Teknenin geri tarafı.

Açarsa yelkeni ḳıçdan firişḳa ten ṣuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan pūpā dümen ṣuyuna

2. ḳıçdan:*-dan*
Müstezad 3
Mısra: **1**
Teknenin geri tarafı.

Ḳıçdan açalım yelkeni ey müço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

3. ḳıçdan:*-dan*
Müstezad 3
Mısra: **19**
Teknenin geri tarafı.

Ḳıçdan açalım yelkeni ey müço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

ḳıl:

1. ḳıldı:*-dı*
Gazel 2
Mısra: **1**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı baña
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı baña

2. ḳılmadı:
Gazel 46
Mısra: **8**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Edip āġāza uṣūliyle bize şeh-nāzım
Būselik ḳılmadı ʿuşşāḳa nev-ā-kārıdır

3. ḳıl:
Gazel 52
Mısra: **9**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Sāḳiyā dāʾire-i meclis-i Cem ḳıl peydā
Şevket ü salṭanatı āṣaf-ı Şāhān büyüdür

4. ḳılmayan:*-mayan*
Gazel 78
Mısra: **1**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Ḳılmayan ey dil teʾehhül ṣanma bī-ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mıṣr ol sulṭān olur

5. ḳılsa:
Gazel 90
Mısra: **5**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Ḳılsa n’ola kitāb-ı cemālin müṭālaʿa
Ḫaṭṭı ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ aḫterīsidir

Fikr-i İncīl ḫaṭ-ı ḫaddiñ ile kāfir-kīş
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-i cemāliñde keşīş

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

6. **ḳılsa:**
Gazel 100
Mısra: **5**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

ʿUṣṣāḳa n’ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣıġmaz

9. **ḳılmış:**
Gazel 119
Mısra: **12**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

12. **ḳıldı:**
Gazel 127
Mısra: **2**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Edip ḥükkām-ı yāra ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili maʿrūż
Görünce naḳd-i eşkim ḳıldı tecrīm eyleyip maḳbūż

7. **ḳılma:**
Gazel 111
Mısra: **14**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Māt eder ādemi şatranc-ı süḫanda fi’l-ḥāl
Fenniyā ḳılma fem-i Zīver-i ferzāne heves

10. **ḳılsın:** *-sın*
Gazel 121
Mısra: **2**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

13. **ḳıl:**
Gazel 128
Mısra: **6**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Beyt-i dil-i mevrūs̱ısın [sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥiṣṣesin ol dil-bere taḳsīm-i ferāʾiż

8. **ḳıldıñ:** *-dı, -ñ*
Gazel 117
Mısra: **2**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

11. **ḳılsın:**
Gazel 121
Mısra: **2**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

14. **ḳıl:**
Gazel 132
Mısra: **1**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

15. **ḳıl:**
Gazel 147
Mısra: **2**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

16. **ḳılmış:**
Gazel 150
Mısra: **6**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Ḫāl-i ʿiẕārı raḳṣa çıḳıp Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde ḳılmış o meh-tābı def-be-kef

17. **ḳıldı:**
Gazel 151
Mısra: **1**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Ḳıldı Mecnūn beni ṣaḥrā-yı maḥabbetde ḫalef
Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

18. **ḳıl:**
Gazel 152
Mısra: **2**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

19. **ḳıl:**
Gazel 154
Mısra: **2**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

20. **ḳıl:**
Gazel 170
Mısra: **4**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Tefsīr eder o sūre-i Nemli naḳīl ḳıl

21. **ḳıl:**
Gazel 194
Mısra: **11**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu) anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe muʿīni olanlarıñ

22. **ḳıl:**
Gazel 202
Mısra: **9**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḥāẕıḳ-ı perver
Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḳa

23. **ḳıl:**
Gazel 220
Mısra: **3**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Hevā-yı āhla ḳıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb

Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-
ı ḳalbiñ aḫker isterse

24. **ḳılmasın:** *-masın*
Gazel 1
Mısra: **7**
Yapmak, etmek, eylemek, işlemek. Yardımcı fiil olarak kullanılır. .

Beş vaḳti ḳılmasın yeter ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ altında būriyā

25. **ḳılmaz:** *-maz*
Gazel 14
Mısra: **1**
Etmek, eylemek, yapmak.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

26. **ḳıldı:** *-dı*
Gazel 2
Mısra: **2**
Etmek, eylemek, yapmak.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı
baña
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı
baña

27. **ḳıldı:** *-dı*
Gazel 2
Mısra: **4**
Etmek, eylemek, yapmak.

Men ʿaref sırrın edip mirʾāt-ı ḳalbimde ʿayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf u ʿaṭā ḳıldı baña

28. **ḳıldı:** *-dı*
Gazel 2
Mısra: **7**
Etmek, eylemek, yapmak.

Ḫāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtiyā ḳıldı baña
[5] Āb-ı vaṣlın eyleyip bīmāra terkīb-i devā

29. **ḳıldı:** *-dı*
Gazel 5
Mısra: **8**
Etmek, eylemek, yapmak.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

30. **kıldı:** *-dı*
Gazel 28
Mısra: **2**
Etmek, eylemek, yapmak.

Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ
Refʿ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

31. **ḳıldı:** *-dı*
Gazel 29
Mısra: **2**
Etmek, eylemek, yapmak.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ıṣlāḥ

32. **ḳıldı:** *-dı*
Gazel 36
Mısra: **4**
Etmek, eylemek, yapmak.

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

33. **ḳıldı:** *-dı*
Gazel 109
Mısra: **8**
Etmek, eylemek, yapmak.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

34. **ḳıldı:** *-dı*
Gazel 125
Mısra: **10**
Etmek, eylemek, yapmak.

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

35. **ḳılmış:** *-mış*
Kaside 1
Mısra: **32**
Etmek, eylemek, yapmak.

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

36. **ḳılmış:** *-mış*
Murabba 3
Mısra: **7**
Etmek, eylemek, yapmak.

Bend olup müjgānıma ḳılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde niheng-i mārveş āġ oynadır

37. **ḳılma:** *-ma*
Gazel 22
Mısra: **5**
Etmek, eylemek, yapmak.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

38. **ḳılmış:** *-mış*
Gazel 9
Mısra: **12**
Kılmak, etmek, yapmak.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

39. **ḳılmış:** *-mış*
Gazel 45
Mısra: **5**
Kılmak, etmek, yapmak.

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

40. **ḳıl:**
Gazel 8
Mısra: **9**
Etmek, eylemek.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫan-dāna teḳarrüb

kıl-:

1. **ḳıl:**
Gazel 24
Mısra: **3**
Etmek, eylemek, yapmak.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

2. **ḳıl:**

Gazel 130

Mısra: **8**

Etmek, eylemek, yapmak.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

3. **ḳıldı:**-*dı*

Kaside 1

Mısra: **86**

"Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiildir.

Keh-keşān ṣanma anı esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

4. **ḳılma:**-*ma*

Gazel 36

Mısra: **1**

"Etmek, eylemek, yapmak" anlamında yardımcı fiil.

Ḳılma iftār-ı lebiñ ʿāşıḳa vaʿd-i vaʿīd
Rūze-dārāna ġurūb oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

ḳīl ü ḳāl:

1. **ḳīl ü ḳāl:**

Gazel 30

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Dedikodu.

Fenni-i bī-çāreniñ baḥsinde ḳīl ü ḳāl yoḳ
Ḥüsn-i ḫaṭṭındır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣāḥ

2. **ḳīl u ḳāl:**

Gazel 188

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Dedikodu.

Miyān-ı güft ü gūda ehl-i vaḳ[i]t ḳīl u ḳāl eyler
Necefle mū-miyānıñ seyr eden ʿayn-ı taḫayyülden

3. **ḳīl u ḳāl:**

Gazel 231

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Dedikodu.

Nefy ü isbāt-ı Necefle baḥs edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu miyānında ḫayāl-i diḳḳati

ḳīl ü ḳāliñ:

1. **ḳīl ü ḳāliñ:**

Gazel 234

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Dedikodu.

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Faṣıl faṣıl yine bu ders ḳīl ü ḳāliñ mi

ḳıldı:

1. **ḳıldı:**

Gazel 130

Mısra: **1**

Yapmak, etmek.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

2. **ḳıldı:**

Gazel 57

Mısra: **3**

Yapmak, etmek, eylemek.

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı ʿuşşāḳa şāh-nāz

Muṭrib uṣūl-i būseligin hey heyindedir

3. **ḳıldı:**
Gazel 125
Mısra: **6**
Yapmak, etmek, eylemek.

Sevdā-yı ḫaṭıñ bu dil-i şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i buhrān ile temrīż

ḳıldıḳ:

1. **ḳıldıḳ:**
Gazel 5
Mısra: **2**
Yapmak.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat ey ṣaçı Leylā

2. **ḳıldıḳça:**
Gazel 121
Mısra: **8**
Yapmak.

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o] niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına cerrār tabaṣbuṣ

3. **ḳıldıḳ:**
Gazel 214
Mısra: **4**
Yapmak.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār içün çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

kīl-i cism-i köhne:

1. **kīl-i cism-i köhne:**
Gazel 58
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Eski vücudundaki kil maddesi.

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

2. **kīl-i cism-i köhne:**
Gazel 126
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Eski vücudundaki kil maddesi.

Ḍārū-yı rūḫı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż

kilīsā-yı muġān:

1. **kilīsā-yı muġān:**
Kaside 1
Mısra: **50**
Kelime Tipi: **-**
Ateşe tapanların kilisesi.

Dehre teşrīf edicek vażʿ-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıḳılıp niçe kilīsā-yı muġān

kilk:

1. **kilk:**
Gazel 221
Mısra: **10**
Far. Kalem, kamış kalem.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

2. **kilkiñ:** *-in*
Gazel 10
Mısra: **1**
Kalem, kamış kalem.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey kūdek-i mekteb
Sürḫ oldu sefīdiñ ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

3. **kilkim:** *-im*
Kaside 2
Mısra: **20**
Kalem // Şairlik yeteneği.

Hīç ne mümkindir seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān
ʿAzm-i medḥiñde naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

kilk-i dili:

1. **kilk-i dili:** *-i*
Gazel 97
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kalemi.

O māha kilk-i dili verme ḳaṭʿ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir ḳapar artar yaramaz

kilk-i güher-efşān:

1. **kilk-i güher-efşān:**
Kıt'a 8
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
İnci saçan kalem II güzel, değerli şiir.

Daḫı çoḳdur kenār-ı baḥr-i naẓmım söylese ammā
Yeter taṣdīʿe bāʿiṣ olma ey kilk-i güher-efşān

kilk-i ḳaderi:

1. **kilk-i ḳaderi:** *-i*
Gazel 103
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kader kalemi.

Laʿl-i lebiñ mi ḥüccet-i vaṣla niġīniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o ḫaṭṭ-ı güzīniñiz

kilk-i ḳudret:

1. **kilk-i ḳudret:**
Gazel 30
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kudret kalemi.

Meh-cebīniñdir berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i ḳudretle çekilmiş ebruvānıñ anda ṣaḥ

2. **kilk-i ḳudret:**
Gazel 119
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kudret kalemi; Allah'ın kullarının kaderini yazdığı kalem.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

kilk-i muḳaṭṭaʿ:

1. **kilk-i muḳaṭṭaʿ:**
Gazel 140
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kesilmiş, kesik, ayrılmış kalem.

Ḳaddi dü-şikāf olsa n'ola hem-ser-i maḳṭūʿ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaʿ

kilk-i per-i ʿanḳā:

1. **kilk-i per-i ʿanḳā:**
Gazel 85
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Anka kuşunun kanadından bir kalem.

Fenniyā taḥrīr içün maʿnā-yı şiʿr-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭabʿımda benim kilk-i per-i ʿanḳā biter

kilk-i raḳam:

1. **kilk-i raḳam:**
Kaside 1

Mısra: **55**
Kelime Tipi: **-**
Kalem, yazı kalemi, yazı yazan kalem.

Ṭıflveş bī-edeb olma yeter ey kilk-i raḳam
Eyle miʿrācınıñ esrārında ʿayān

kilk-i vaṣṣāfın:

1. **kilk-i vaṣṣāfın:** *-ı, -n*
Kıt'a 14
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
İranlı tarihçi ve edip Abdullah bin Fazlullah eş-Şirâzî (ö. 730/1329-30)'nin kalemi; (Bir şey veya kimsenin) niteliklerini sayarak anlatan kimsenin kalemi II övgü şiiri yazan şairin kalemi ve şiiri.

Kilk-i Vaṣṣāfın alıp çıḳsa n'ola meydāna
Yekke-tāz-ı süḫana ḥavlısı ṣaḥn-ı mızrāḳ

ḳılma:

1. **ḳılma:**
Gazel 130
Mısra: **5**
Yapmamak.

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

2. **ḳılma:**
Gazel 144
Mısra: **2**
Yapmamak.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

3. **ḳılma:**
Gazel 153
Mısra: **2**
Yapmamak.

Bir gece olsaḳ n'ola cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ ʿuṣṣāḳa lāf ile güẕāf

4. **ḳılma:**
Gazel 122
Mısra: **8**
Etmemek, yapmamak.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

5. **ḳılma:**
Gazel 196
Mısra: **2**
Etmemek, yapmamak.

Sāḳiyā cilveñe oldum meftūn
Luṭf edip ḳılma dü-dīdem Ceyḥūn

6. **ḳılma:**
Gazel 196
Mısra: **16**
Etmemek, yapmamak.

Meyl et āġūşuna bir kez ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma maḥzūn

7. **ḳılma:**
Gazel 221
Mısra: **3**
Etmemek, yapmamak.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān
Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde

ḳılmaḳ:

1. **ḳılmaḳ:**

Gazel 49

Mısra: **10**

Yapmak, Etmek, Eylemek, Gerçekleştirmek.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā derler

2. **ḳılmaḳ:**

Gazel 144

Mısra: **4**

Yapmak, Etmek, Eylemek, Gerçekleştirmek.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

ḳılmış:

1. **ḳılmış:**

Gazel 133

Mısra: **6**

Kılmak, etmek, yapmak.

Meşḳ-i ḫaṭı(nı) taʿlīm edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı pür-ḫālle menḳūṭ

ḳılsa:

1. **ḳılsa:**

Gazel 126

Mısra: **9**

Yapmak, etmek, eylemek.

Ḍārū-yı rūḫı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż

ḳılsın:

1. **ḳılsın:**

Gazel 216

Mısra: **11**

Eylemek.

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

kim:

1. **kim:**

Gazel 3

Mısra: **11**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Fenniyā bu sırr-ı fendir kim bu ebyāt-ı süḫan
Oḳuyup fehm edemez mażmūn–ı terkīb-āşinā

2. **kim:**

Gazel 11

Mısra: **1**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Şehā sen būse ver kim cāme-ḫvāb içre baña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

3. **kim:**

Gazel 13

Mısra: **8**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Sāḥil-i baḥr-i sefīd-i raḥmete seyl-āb olup
Kim olur yek ḳaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyiʾāt

4. **kim:**

Gazel 19

Mısra: **5**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Merdümiye tesmiye-i duḫter ne ʿaceb kim

Yıḳar bir ayaġla nice ber-pāy-ı müʿennes̲

5. **kim:**

Gazel 28

Mısra: **8**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

O perī dūd-ı firāḳın içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı maḥabbetde eder kesb-i ḳabīḥ

6. **kim:**

Gazel 31

Mısra: **6**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

7. **kim:**

Gazel 32

Mısra: **3**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ z̲ikr et kim
Eyle sen anı nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

8. **kim:**

Gazel 36

Mısra: **10**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd

9. **kim:**

Gazel 42

Mısra: **7**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm olmadıḳ meh-pāre şāz̲

10. **kim:**

Gazel 42

Mısra: **9**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāz̲

11. **kim:**

Gazel 42

Mısra: **10**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāz̲

12. **kim:**

Gazel 75

Mısra: **7**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

13. **kim:**

Gazel 100

Mısra: **2**

"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Taḥrīr edemem ʿışḳı fem-i ḫāmeye ṣıġmaz

Bir şerḥ-i meʿānīdir o kim nāmeye ṣıġmaz

14. **kim:**
Gazel 101
Mısra: **7**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde olan dāfiʿ-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i çemenzār bulunmaz

15. **kim:**
Gazel 112
Mısra: **3**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

16. **kim:**
Gazel 114
Mısra: **2**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣıġındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣıġındırmış

17. **kim:**
Gazel 134
Mısra: **5**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Lebiñ ẕikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında
Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẓ

18. **kim:**
Gazel 137
Mısra: **2**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

19. **kim:**
Gazel 149
Mısra: **4**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Zülf-i cānānı feşān edip o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek Süleymān der imiş şāneye üf

20. **kim:**
Gazel 152
Mısra: **6**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

21. **kim:**
Gazel 153
Mısra: **7**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

22. **kim:**
Gazel 165
Mısra: **3**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Mey-i ʿışḳ-ı ezelden zāhidā bir cām nūş et

kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i elestden leẕẕet isterseñ

23. **kim:**
Gazel 211
Mısra: **9**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā eyvān eyvān üstüne

24. **kim:**
Gazel 213
Mısra: **9**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

25. **kim:**
Gazel 238
Mısra: **5**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Rūz u şeb eyler der-āġūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışḳıña yansın pīrehen dedikleri

26. **kim:**
Gazel 241
Mısra: **7**
"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ne sevdādır bu kim vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān
Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

27. **kim:**
Gazel 61
Mısra: **10**
Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.

Fennī Celāli olma gūş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

28. **kim:**
Gazel 62
Mısra: **3**
Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

29. **kim:**
Gazel 62
Mısra: **4**
Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

30. **kim:**
Gazel 65
Mısra: **14**
Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.

Mesīḫ-güfte-i Esʿad-cūdur zemīn-i Fennī

Naẓīre-i süḫan-iʿcāza
kim tenezzül eder

31. **kim:**
Gazel 78
Mısra: **12**
Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.

Fenniyā ʿarż eyle
eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise
ʿizz ile ẕī-şān olur

32. **kim:**
Gazel 140
Mısra: **11**
Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.

Kim verdi ḫaber bu
ġazeli vaḳʿa-nüvīse
Fennī dedi baʿżıları
taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

33. **kim:**
Gazel 162
Mısra: **1**
Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.

Kim der saña fevt eyle
de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı
viṣāl içre yedek çek

34. **kim:**
Gazel 200
Mısra: **2**
Hangi kişi?" anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde
luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

35. **kimdir:** *-dir*
Gazel 77
Mısra: **8**
Hangi kişi, kim?.

Cismini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten
muġ-beçede mū
bulunur

36. **kim:**
Gazel 190
Mısra: **7**
" Ki" bağlacı.

Merāmı ṣayd içündir
murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi
kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı
raḳībiñ cāblūsundan

37. **kim:**
Kaside 1
Mısra: **37**
" Ki" bağlacı.

Ẓulmet-i küfre şafaḳ
gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem
ʿālemi nūr-ı imān

38. **kim:**
Kaside 1
Mısra: **63**
" Ki" bağlacı.

Şöyle bir raḫş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuġu
ḫınnāsı şafaḳ pür-elvān

39. **kim:**
Kaside 1

Mısra: **123**
"Ki" bağlacı.

Evvelen işte biri ḫamse mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i nübüvvet o şeb oldu iḥsān

40. **kim:**
Kaside 2
Mısra: **9**
"Ki" bağlacı.

Mehdī-i ṣāḥib-zemān olduġuna bī-şübhe kim
İsm-i evfāḳü'l-nebī olmuşdu defterden resīd

41. **kim:**
Kıt'a 5
Mısra: **1**
"Ki" bağlacı.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Muṣṭafā Seyyid Efendi kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i Rodosçuḳda be-kām oldu

42. **kim:**
Kıt'a 6
Mısra: **1**
"Ki" bağlacı.

Be-nām-ı Muṣṭafā Seyyid Efendi āl-i ṭāhir kim
O müftī-i Rodosçuḳ fāżıl-ı ʿallāme-i āgāh

43. **kim:**
Kıt'a 7
Mısra: **19**
"Ki" bağlacı.

Ṭoġdu cihān içinde bir burc-ı saʿādetde kim
Eşref-i nūr-ı Ḥasan āl-i Muḥammed ʿAlī

44. **kim:**
Kıt'a 8
Mısra: **1**
"Ki" bağlacı.

Cenāb-ı ḥażret-i pür-maʿrifet Remzi Efendi kim
ʿUṭārid görse taḥrīrin olurdu reşk ile sūzān

45. **kim:**
Kıt'a 12
Mısra: **1**
"Ki" bağlacı.

Fehmi-i nām Ḥācı İbrāhim Aġā-zāde kim
Merd-i ʿAlemdār İsmāʿīl Aġa nev-cevān

46. **kim:**
Kıt'a 13
Mısra: **1**
"Ki" bağlacı.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffaḳ oldu bünyādına bu kāşāneniñ nāgāh

47. **kim:**
Kıt'a 13
Mısra: **15**
"Ki" bağlacı.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

kimi:

1. **kimi:**
Gazel 104
Mısra: **7**
Kimse, kim.

Ne ʿaceb bint-i rezi görse kimi rūʾyāda
Ekşeriyyā bu düşü zāhide taʿbīr ederiz

2. **kimi:**
Gazel 4
Mısra: **8**
Bazısı.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevşer dedi āb-ı zülāl ammā

3. **kimi:**
Gazel 4
Mısra: **8**
Bazısı.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevşer dedi āb-ı zülāl ammā

4. **kimi:**
Gazel 217
Mısra: **5**
Bazısı.

Kimi mūya kimisi ʿankebūta eyleyip teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim miyānı olmamaḳ üzre

kimi kimi:

1. **kimi kimi:**
Kıt'a 5
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Belgisizlik anlamında kullanılan ikileme.

Kimi dāniş-peẕīr-i müddeʿi kimi eḥibbādan
Aña tebrīge varmaḳ Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

2. **kimi kimi:**
Kıt'a 12
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Belgisizlik anlamında kullanılan ikileme.

Bayraḳ açıp reh-nümā çār-āġā-yı ʿalem
Kimi süvār-ı feres kimi piyāde hemān

kimisi:

1. **kimisi:**
Gazel 217
Mısra: **5**
Kimisi, bazısı.

Kimi mūya kimisi ʿankebūta eyleyip teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim miyānı olmamaḳ üzre

kimse:

1. **kimse:**
Gazel 137
Mısra: **3**
Hiç kimse.

Şemm eyleyemez müşk otunu kimse ruḫunda
Būy-ı ḫaṭı minḳār-ı ser-i şānede maḥfūẓ

2. **kimse:**
Gazel 183
Mısra: **1**
Kişi, birey, şahıs anlamlarında belgesiz zamir.

Mā-sivāyı terk eden şol kimse de ġam görmedim
Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

3. **kimseler:** *-ler*

Gazel 97

Mısra: **10**

1. Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs 2. (Olumsuz cümlelerde) Hiçbir şahıs, hiçbir insan.

Felekde dönmededir Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa kimseler ṣaramaz

kīmyā:

1. **kīmyāya:** *-y, -a*

Gazel 212

Mısra: **6**

Bakır, kurşun vb. âdî mâdenleri iksir denilen maddeyi ilâve ederek gümüş veya altına dönüştürme ilmi, simyâ.

Ḥall ile sirişтiñ leheb-i ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya ḳarışma

2. **kīmyā:**

Gazel 1

Mısra: **4**

Bakır, kurşun vb. adi madenleri iksir denilen maddeyi ilave ederek gümüş veya altına dönüştürme ilmi, simya II tanıkta sevgilinin ayak toprağına/tozuna atfen kullanılmıştır.

Kūyuñda ṭutduġum iş olur zer-ʿayār-ı ḫāṣ
Ḫāk-i rehiñdir ʿāşıḳ-ı şeydāya kīmyā

3. **kīmyā:**

Gazel 85

Mısra: **4**

Iksir, toprağı ve madenleri altın yaptığına inanılan mevhum sıvı.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ʿarżda cūybār olduḳça hep kīmyā biter

ḳırāʾat eyle:

1. **ḳırāʾat eyle:** *-y, -ip*

Gazel 231

Mısra: **16**

Kelime Tipi: **-**

Okumak.

Bulmaḳ isterseñ Sikenderveş dilā āb-ı ḥayāt
Şiʿr-i Tevfīḳı ḳırāʾat eyleyip bul ṣıḥḥati

ḳırān eyledi:

1. **ḳırān eyledi:** *-di*

Kıt'a 12

Mısra: **34**

Kelime Tipi: **-**

Yakınlık kurmak.

Tārīḫin üçler gelip sūrına der Fenniyā
Ṭāliʿi meh-tāb ile eyledi ṣanki ḳırān

kirāyı tezyīd edip çıḳmam:

1. **kirāyı tezyīd edip çıḳmam:** *-mam*

Gazel 176

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

.

Derūnundan çıḳarmaḳ ḳaṣd ederse bendesin ol meh
Kirāyı ṣāḥib-i beyte hemān tezyīd edip çıḳmam

kiriş olsa:

1. **kiriş olsa:** *-sa*

Gazel 74

Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yay kirişi olmak.

Çerḫ-i devvāre kiriş olsa çi ġam raḳḳāṣa
Raḳam-ı vuṣlata ʿaḳreb ruḳabāsıyla döner

ḳırmız:

1. **ḳırmız:**
Gazel 232
Mısra: **10**
Kırmızı; eskiden soğuk algınlığı, sıtma gibi hastalıklara karşı kullanılan ev yapımı ilaç, şurup II şarap.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer terkībe ol ḳırmız gibi

ḳırṭās:

1. **ḳırṭās:**
Gazel 110
Mısra: **14**
Kağıt, sayfa.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

2. **ḳırṭās:**
Muhammes 1
Mısra: **34**
Kağıt, sayfa.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

ḳış:

1. **ḳışdır:**-*dır*
Kıt'a 4
Mısra: **24**
22 Aralık'ta başlayıp 21 Mart'ta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi.

Eger oldumsa lāyıḳ ḫilʿate vaṣfımla sulṭānım
Ḳıyem baḫş et efendim şimdi ḳışdır olmasın şālı

2. **kīş:**
Gazel 117
Mısra: **10**
Satranç oyununda def' etmek II Def etmek.

Fenniyā luʿbet-i şaṭranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-i ṭabʿım ile kīş

ḳısmeti gelir:

1. **ḳısmeti gelir:**-*ir*
Gazel 158
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kısmeti gelmek.

ʿĀlīye gelir ḳısmeti bābına hümāveş
Muḥtāc-ı gedā-pīşelere bād-ı hevā yoḳ

ḳışr:

1. **ḳışrın:**-*ın*
Gazel 68
Mısra: **3**
Kabuk.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār kendin gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

ḳışr-ı naḫl-i bīd:

1. **ḳışr-ı naḫl-i bīd:**
Kaside 2
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Söğüt fidanının kabuğu.

Pīşgāhıñda livāʾı eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine ḫavfıñla ḳışr-ı naḫl-i bīd

ḳışr-ı vāḥide:

1. **ḳışr-ı vāḥide:**
   Gazel 114
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir kabuğa.

O ṭıfl-ı tevʾemānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣığındırmış

kişt-i cemāl:

1. **kişt-i cemāl:**
   Gazel 15
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzellik gemisi.

Deryā-yı göñül kişt-i cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi zībende mürüvvet

kisve:

1. **kisvesin:** *-sin*
   Gazel 54
   Mısra: **9**
   Elbise, kıyafet.

Eyleyen ṭūl-ı emel kisvesin ol cānāneniñ
Çerḫ-i dilde aḫter-i dümbāle etmez iʿtibār

kisve-i zāhid:

1. **kisve-i zāhid:**
   Müstezad 2
   Mısra: **21**
   Kelime Tipi: **-**
   Zahidin elbisesi.

Meclisde serinden düşicek kisve-i zāhid
ʿİsā ile ʿābid

kitāb:

1. **kitāb:**
   Gazel 139
   Mısra: **6**
   Yazılmış ve basılmış eser, kitap II Dîvân.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

kitāb-ı cemāl:

1. **kitāb-ı cemāl:**
   Gazel 90
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzellik kitabı.

Ḳılsa n'ola kitāb-ı cemālin müṭālaʿa
Ḫaṭṭı ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ aḫterīsidir

kitāb-ı ḥüsn-i ḫaṭ-ı pākine:

1. **kitāb-ı ḥüsn-i ḫaṭ-ı pākine:** *-i, -n, -e*
   Gazel 204
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Temiz hattının güzellik kitabı.

İmlā-yı mūy-ı ḫayāl-i ruḫun dilde gūyiyā
Yazmış kitāb-ı ḥüsn-i ḫaṭ-ı pākine veleh

kitāb-ı ṣafḥa-i mecmūʿa-i ṭabʿī:

1. **kitāb-ı ṣafḥa-i mecmūʿa-i ṭabʿī:**
   Gazel 193
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Şairce mecmuanın kitap sayfası.

Leẕīzīye dem-ā-dem nev-süḫan ʿarż eyleyip Fennī
Kitāb-ı ṣafḥa-i mecmūʿa-i ṭabʿī ġazellensin

ḳıṭı ḳıṭ:

1. **ḳıṭı ḳıṭ:**
Gazel 21
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Tavuğun çıkardığı ses.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

ḳıyās eder:

1. **ḳıyās eder:** *-er*
Gazel 65
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Karşılaştırmak, kıyas etmek.

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i gerdeniñ ʿuşşāḳ
O pāsbānını kāfūra vaż̧ʿ-ı fülfül eder

ḳıyās eyle:

1. **ḳıyās eyle:** *-me*
Gazel 140
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk üzre münaḳḳaʿ

ḳıyās eyler:

1. **ḳıyās eyler:** *-r*
Kıt'a 13
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Mukayese etmek, karşılaştırmak.

İçen āb-ı laṭīf çeşmesārından ḳıyās eyler
Aña olmaḳ gerek Nīl-i mübārekden ḫafī bir rāh

ḳıyem baḫş et:

1. **ḳıyem baḫş et:**
Kıt'a 4
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Çok kıymetler bağışlamak.

Eger oldumsa lāyıḳ ḫilʿate vaṣfımla sulṭānım
Ḳıyem baḫş et efendim şimdi ḳışdır olmasın şālı

ḳıymet:

1. **ḳıymet:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Değerli.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

2. **ḳıymet:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Ar. 1. Değer, bir malın hakîkî bahası 2. Şeref, kadr, itibar. zî-kıymet: değerli.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

3. **ḳıymeti:** *-i*
Gazel 202
Mısra: **8**
Bir şey veya kimsenin taşıdığı üstün nitelik, yüksek vasıf ve meziyet; değer.

Dür-naḳd-i sirişkim görüp aġyāra o meh-rū

Verdimse dür-i vaṣl-ı yemi ḳıymeti ṭınḳa

ḳıymet-i maḳṭūʿa-i vuṣlat:

1. **ḳıymet-i maḳṭūʿa-i vuṣlat:**
Gazel 169
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın kesin kıymeti.

Mestūr olamaz ḳıymet-i maḳṭūʿa-i vuṣlat
Bāzāra çıḳar ipligi bī-çāre ḳumāşıñ

ḳıyye-be-ḳıyye:

1. **ḳıyye-be-ḳıyye:**
Kaside 1
Mısra: **121**
Okka okka.

Künc-i raḥmetden alıp ḳıyye-be-ḳıyye lüʾlüʾ
Rūy-ı arża o nüzūl eyledi miṣl-i mīzān

ḳız:

1. **ḳız:**
Gazel 232
Mısra: **1**
Kız, sevgili.

Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle bikrini saḳız gibi

ḳızı:

1. **ḳızı:**
Gazel 211
Mısra: **4**
Kız; güzel.

Eyleyip tebdīl-i câme sāḳiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı fistān fistān üstüne

2. **ḳızı:**
Gazel 216
Mısra: **10**
Kız; güzel.

Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña aġlama māteme

ḳızıl ḳan olayım:

1. **ḳızıl ḳan olayım:** *-ayım*
Murabba 1
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kızıl kan olmak. II Çok üzülmek.

Pārelendi cigerim oldu perīşān-ḥālim
Saña lāyıḳ mı bana böyle iş et sulṭānım

ḳızıl ḳızıl:

1. **ḳızıl ḳızıl:**
Gazel 234
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Parlak kırmızı renk.

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sînem üzre her dāġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-nāme-i viṣāliñ mi

ḳo:

1. **ḳo:**
Gazel 46
Mısra: **9**
Bırakmak.

Beyʿ ederken dür-i vaṣlın ḳo tehevvür etsin
Sūd eden biri lüknet-i güftārıdır

2. **ḳo:**
Gazel 55
Mısra: **9**
Bırakmak.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo
bi’llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle
süḫanlar fesānedir

3. **ḳo:**
Gazel 100
Mısra: **9**
Bırakmak.

Fennī ḳo yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i
levvāmeye ṣığmaz

4. **ḳo:**
Gazel 193
Mısra: **1**
Bırakmak.

Ḳo zülfüñle göñül
tüccārveş ṭūl-ı
emellensin
Binā-yı şeh-nişīn-i
vaʿde-i vaṣlıñ
temellensin

5. **ḳo:**
Gazel 198
Mısra: **1**
Bırakmak.

ʿAzm et ol māha bu şeb
maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek
Āyete’l-kürsī oḳu

6. **ḳo:**
Gazel 198
Mısra: **9**
Bırakmak.

Ḳo götürsün zāhid
ābdest ibriğin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda
rindāna lāzımdır sebū

7. **ḳo:**
Gazel 170
Mısra: **7**
Komak, bırakmak.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile
kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā
sefīl fil

8. **ḳodıñ:**
Gazel 160
Mısra: **5**
Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.

Kūzeler mi ḳodıñ
eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ
Naẓar et çāh-ı
zeneḫdānıña zemzem
gibisin

ḳoc:

1. **ḳoc:**
Gazel 20
Mısra: **8**
Kucaklamak, sarılmak.

Celālīden naẓīre isteyip
bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā
eyle olmazsa miyānın
ḳoc

köçek süleymān:

1. **köçek süleymān:**
Gazel 149
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Köçek Süleyman.

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

köçek süleymāna:

1. **köçek süleymāna:***-a*
Gazel 24
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Köçek Süleyman.

Nūş edip māʿ-ı vużūʾın zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber iç

köçek süleymānı:

1. **köçek süleymānı:** *-ı*
   Gazel 209
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Köçek Süleyman.

Taḫayyül eyledikçe Köçek Süleymānı çeşmimde
Eder dil zülfüne müjgānımız o tīre bir şāne

köhne:

1. **köhne:**
   Muhammes 1
   Mısra: **16**
   Eski II değersiz, önemsiz.

Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʿuşşāḳı köhne menzil-i üftāde ẓannetme

köhne mażmūn:

1. **köhne mażmūn:**
   Gazel 232
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Eskimiş ifadeler. II Şiirde geçerliliğini yitirmiş ifadeler.

Köhne mażmūn ile ilbās eyleyip manẓūmeñi
Ṭıfl-ı şiʿriñ ḳılma maḥzūn cāme-i nevsiz gibi

kop:

1. **ḳopar:** *-ar*
   Gazel 53
   Mısra: **8**
   Ayrılmak.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

2. **ḳopar:** *-ar*
   Gazel 53
   Mısra: **6**
   (Gürültü veya tehlikeli bir olay) Birdenbire patlak vermek, ortaya çıkmak, birden başlamak.

Şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl ile gülrūzeden hezār
Berg-i ḫazān tevbe-i zühd-i ḫiyel ḳopar

ḳopar:

1. **ḳopar:**
   Gazel 53
   Mısra: **4**
   Meydana gelmek, oluşmak.

Aġyār ile dü-çār olıcaḳ kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel ḳopar

2. **ḳopar:**
   Gazel 53
   Mısra: **2**
   Çıkarmak.

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

3. **ḳopar:**
   Gazel 53
   Mısra: **1**
   Kopmak, kırılıp ayrılmak.

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

4. **ḳopar:**
Gazel 53
Mısra: **10**
Meydana çıkmak, Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden ey dil ʿasel ḳopar

ḳorḳ-:

1. **ḳorḳaram:** *-ar, -am*
Gazel 124
Mısra: **2**
Çekinmek, cesaret edememek.

Uzandıḳça leb-i dildāra mıḳrażı-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur ḳorḳaram andan dilā ḫalāṣ

2. **ḳorḳaram:** *-ar, -am*
Gazel 135
Mısra: **4**
Herhangi bir kötülük gelme ihtimalinin yarattığı korku, endişe, üzüntü içinde olmak.

Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-ʿinebden eylemez bīgāne ḥaẕ

ḳorḳ:

1. **ḳorḳarım:** *-ar, -ım*
Gazel 82
Mısra: **4**
Herhangi bir kötülük gelmesi ihtimalinin yarattığı tedirginlik, kaygı, üzüntü, endişe.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

ḳoy-:

1. **ḳoyunca:** *-unca*
Gazel 201
Mısra: **8**
Yerleştirmek, bırakmak.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

2. **ḳoyunca:** *-unca*
Gazel 207
Mısra: **6**
Yerleştirmek, bırakmak.

Dillerde vaʿd-i būs-ı lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder ḳoyunca şehā tevānālara

ḳoymaz:

1. **ḳoymaz:**
Gazel 14
Mısra: **10**
Bırakmak.

Vaṣf eyleyemem lebini ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz güheri ṭabʿıma ḫisset

2. **ḳoymaz:**
Gazel 240
Mısra: **2**
Bırakmak.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

ḳoyn:

1. **ḳoynuñda:** *-un, -da*
Gazel 226
Mısra: **2**
Kollar arası, kucak.

Dāġ-ı berden bere-i vaṣlı aman ürkütme
Anı ḳoynuñda ṣaḳın ḫayl-i zemān ürkütme

ḳoyup:

1. **ḳoyup:**
Gazel 228
Mısra: **8**
Bırakıp gitmek, terketmek.

Zerger-i mürşid eder ḫāliṣ-ʿayār elbette
Daġal-ı zühdü ḳoyup pūte-i vird-i ḳāle

ḳubūr:

1. **ḳubūrumuz:** *-umuz*
Gazel 107
Mısra: **6**
Mezarlar, kabirler.

Ġammı helāk ederse bizi çeşm-i aʿveri
Nergis biter ḳubūrumuz üzre giyāhımız

kūçe:

1. **kūçedir:** *-dir*
Gazel 14
Mısra: **2**
Dar sokak, çarşı.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

küçücek:

1. **küçücekdir:** *-dir*
Gazel 79
Mısra: **1**
Küçücük.

Ol kūdek-i mihr-i cihān-ārā küçücekdir
Gehvāre-i çeşmimde hemān ʿayn-ı Bebekdir

2. **küçücek:**
Gazel 161
Mısra: **1**
Küçücük.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

3. **küçücek:**
Gazel 161
Mısra: **2**
Küçücük.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

4. **küçücek:**
Gazel 161
Mısra: **4**
Küçücük.

Şevḳ-i vaṣlında tebessüm edicek seyr etdim
Ḫurde-gevher gibi dendān-ı leʾāli küçücek

5. **küçücek:**
Gazel 161
Mısra: **6**
Küçücük.

Görünür ġurre-i ebrūsu ṭulūʿ etdi ḫayāl
Çerḫ-i ḥüsnüñde naẓar eyle hilāli küçücek

6. **küçücek:**
Gazel 161
Mısra: **8**
Küçücük.

Merdüm-i vaṣlı biñ miṣli ḥarām etse n'ola
Mehd-i sīnemde

uyutdum o ġazāli küçücek

7. **küçücek:**
Gazel 161
Mısra: **10**
Küçücük.

Var mı zülf-i ʿiẕārıñ ile cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde per ü bālı küçücek

8. **küçücek:**
Gazel 161
Mısra: **12**
Küçücük.

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āġūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

9. **küçücek:**
Gazel 161
Mısra: **14**
Küçücük.

Fenniyā Neşʾet Efendi'den alıp ḫayr duʿā
Eyledik noḳta naẓīreñde meʾāli küçücek

kūdek-i cevher-fürūş-ı zī-ḳıyem-kāra:

1. **kūdek-i cevher-fürūş-ı zī-ḳıyem-kāra:** *-a*
Gazel 92
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kıymetli mücevherler satan küçük çocuk.

Naẓar ḳıl kūdek-i cevher-fürūş-ı zī-ḳıyem-kāra
Atar mengūş-ı vaʿdin duḫter-i vaṣla ṭaḳar ṭaḳmaz

kūdek-i esvec:

1. **kūdek-i esvec:**
Gazel 23
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
?.

Çekince üstüme tīġ-ı nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḫ sūrāḫ eyledi ol mec

kūdek-i mekteb:

1. **kūdek-i mekteb:**
Gazel 10
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mektep çocuğu.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey kūdek-i mekteb
Sürḫ oldu sefīdiñ ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

kūdek-i mihr-i cihān-ārā:

1. **kūdek-i mihr-i cihān-ārā:**
Gazel 79
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cihanı süsleyen güneş çocuğu.

Ol kūdek-i mihr-i cihān-ārā küçücekdir
Gehvāre-i çeşmimde hemān ʿayn-ı Bebekdir

ḳudret-i yezdān:

1. **ḳudret-i yezdān:**
Gazel 114
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın gücü.

O ṭıfl-ı tevʾemānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣığındırmış

ḳudūm:

1. **ḳudūmuñla:** *-uñ, -la*
Gazel 224
Mısra: **4**
1.gelme, geliş.

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna
Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

2. **ḳudūmun:** *-uñ*
Kıt'a 8
Mısra: **8**
1.gelme, geliş.

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per ṣaldı
Ḳudūmun güş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

3. **ḳudūme:** *-e*
Gazel 206
Mısra: **5**
Muz. Türk müziğine mahsus usul vurma âletlerindendir. En çok mevlevîhânelerde olmak üzere, tekkelerde kullanılmış, lâdînî müzikte az kullanılmıştır;.

Meyl eyleyemem tekye-i ʿışḳ içre ḳudūme
Bağrım delinir līk dem-i nāya gelince

4. **ḳudūm:**
Gazel 244
Mısra: **2**
Muz. Türk müziğine mahsus usul vurma âletlerindendir. En çok mevlevîhânelerde olmak üzere, tekkelerde kullanılmış, lâdînî müzikte az kullanılmıştır;.

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

ḳufl-ı maḳṣūda:

1. **ḳufl-ı maḳṣūda:** *-a*
Gazel 3
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kasd olunan, istenen şeyin kilidi.

Vażʿ eden miftāḥ-ı zikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Fetḥ eder bāb-ı gülistān-ı cinānı bī-riyā

2. **ḳufl-ı maḳṣūda:** *-a*
Gazel 188
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kasd olunan, istenen şeyin kilidi.

Seḥerde vażʿ eden miftāḥ-ı zikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Der-i bāġ-ı cinānı fetḥ eder bāb-ı tevekkülden

kuḥl:

1. **kuḥlı:** *-ı*
Gazel 47
Mısra: **6**
Göz ilacı, sürme.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna
Revān kuḥlı anıñ Iṣfahān behāsınadır

kuḥl-ı pāk-i iṣfahān-ı bī-behā:

1. **kuḥl-ı pāk-i iṣfahān-ı bī-behā:** *-dır*
Gazel 210
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Isfahan'ın çok

kıymetli ve temiz sürmesi.

Neşʾetiñ Fennī ġubār-ı ḫaṭ-ı şiʿr-i Zīveri
Kuḥl-ı pāk-i Iṣfahān-ı bī-behādır çeşmime

ḳuḥl-ı ṣıfahān:

1. **ḳuḥl-ı ṣıfahān:**
Gazel 12
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Isfahan sürmesi; 'sürme: Isfahan'da bir köydür ki, sürme madeni oradadır. Meşhur olan sürme-i safâhây o madendir.

Teşrīf edicek ḫāneñe her maḳdem-i pākin
Ḫāk-i rehini çeşmiñe ḳuḥl-ı Ṣıfahān et

kuḥl-ı ṣıfahāna:

1. **kuḥl-ı ṣıfahāna:***-a*
Müstezad 1
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Isfahan sürmesi; 'sürme: Isfahan'da bir köydür ki, sürme madeni oradadır. Meşhur olan sürme-i safâhây o madendir.

Dil gitse n'ola çeşmiñe kuḥl-ı Ṣıfahāna
Semt-i Hemedāna

kuḥl-ı viṣāliñ:

1. **kuḥl-ı viṣāliñ:***-iñ*
Gazel 175
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sürmesi.

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı viṣāliñ ʿalīl olan
Çekdi dü dīdesine o ehl-i kemāl mīl

ḳul:

1. **ḳuluñ:***-(u)ñ*
Murabba 1
Mısra: **18**
Köle, esir, tutsak. II Âşık.

Būs edip laʿl-i lebiñ dehre Süleymān olayım
Gerd-i ḫāṭırla ḳuluñ eyleme yābāna sezā

ḳul āzād eder:

1. **ḳul āzād eder:***-er*
Kaside 1
Mısra: **152**
Kelime Tipi: **-**
Kul azat etmek.

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

ḳul ḳul:

1. **ḳulḳul:**
Gazel 167
Mısra: **8**
Sürahinin çıkardığı ses ve "söyle söyle" anlamları tevriyeli.

Cān baḫş ederseñ ey dem-i mīnā-yı cām-ı Cem
Teşrīf edince meclise ḳulḳul demez misin

külāh:

1. **külāhımız:***-ımız*
Gazel 107
Mısra: **10**
Keçeden yapılmış ucu sivri veya yüksek başlık.

Yazdıḳça vird-i şiʿr-i Ḥasībāyı Fenniyā
Evrāḳ-ı Zīver ile pür oldu külāhımız

2. **külāh:**
Kıt'a 2
Mısra: **12**

Askerler ve her tabakadan halk tarafından asırlar boyunca giyilmiş olan, genellikle tepesi sivri, dikişsiz, tek parça keçeden baş giyeceği.

Devrān eder cemālini rü'yet içün felek
Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

ḳulaḳ ur:

1. **ḳulaḳ ur:**
Gazel 124
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kulak vermek, dinlemek.

Ḳulaḳ ur nükte-i taʿrīżi teşḫīṣ eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer mażmūn-ı taḥḳīḳi saña raḳḳāṣ

ḳulḳul:

1. **ḳulḳul:**
Gazel 65
Mısra: **12**
Ağzı dar sürahi veya kabaktan dökülürken çıkan ses.

Mey-i mecāzı süzünce sifāl-i taḥḳīḳe
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı ʿışḳ ḳulḳul eder

2. **ḳulḳulde:***-de*
Gazel 89
Mısra: **6**
Ağzı dar sürahi veya kabaktan dökülürken çıkan ses; bkz. ONAY, s. 301-302. ('kulkul, gulgul md.).

Gelince meclis-i şeh-nāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik ḳılmaḳ anıñ ḳulḳulde kārıdır

ḳulḳul-i cāmı:

1. **ḳulḳul-i cāmı:***-ı*
Gazel 99
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kadehin sesi.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz

ḳulḳul-ı cām-ı ṣürāḥī:

1. **ḳulḳul-ı cām-ı ṣürāḥī:**
Murabba 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sürahinin kadeh dolarken çıkardığı kulkul sesi.

Ḳulḳul-ı cām-ı ṣürāḥī bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ ṭūtī-i gūyāsıdır

ḳulḳul-i mīnā:

1. **ḳulḳul-ı mīnā:**
Gazel 106
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şişenin sesi (şişeden bir şey dökülürken çıkan ses.).

Bir mürde-i maḫmūru n'ola eyleseñ iḥyā
ʿ×sā-nefes [ü] ḳulḳul-ı mīnāda gelūyuz

2. **ḳulḳul-i mīnā:**
Gazel 5
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Şişenin sesi (şişeden bir şey dökülürken çıkan ses.).

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī

Yaḳmış yine rez-
duḫteri ayaġına ḥınnā

3. **ḳulḳul-i mīnā:**
Gazel 108
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şişenin sesi (şişeden bir şey dökülürken çıkan ses.).

Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

4. **ḳulḳul-ı mīnā:**
Gazel 148
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Şişenin sesi (şişeden bir şey dökülürken çıkan ses.).

Bülbül miṣāli başladı gülşende ʿışḳ ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı mīnā ṭaraf ṭaraf

5. **ḳulḳul-ı mīnā:**
Gazel 197
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şişenin sesi (şişeden bir şey dökülürken çıkan ses.).

Defʿ etmege sevdā-yı merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola yāḫūd bir aḳar ṣu

6. **ḳulḳul-ı mīnā:**
Gazel 244
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şişenin sesi (şişeden bir şey dökülürken çıkan ses.).

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

ḳulḳul-ı mīnāyı:

1. **ḳulḳul-ı mīnāyı:** *-y, -ı*
Gazel 188
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şişenin sesi (şişeden bir şey dökülürken çıkan ses.).

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı gūş eyler
Ṣımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

ḳulḳul-ı şerāb:

1. **ḳulḳul-ı şerāb:**
Gazel 168
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ağzı dar sürahiden şarap dökülürken çıkan ses.

Bezm-i ḥafīde yār ile ey ḳulḳul-ı şerāb
Beyʿ ü şirāya bī-hem-tāda tercemān mısın

ḳulḳul-zebān-ı ʿīsī-i iʿcāzdır:

1. **ḳulḳul-zebān-ı ʿīsī-i iʿcāzdır:** *-dır*
Gazel 181
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hz. İsa'nın insanı acze düşüren ahenkli söyleyişi.

Evṣāf-ı meyle mürde-i maḫmūre cāmveş
Ḳulḳul-zebān-ı ʿīsī-i iʿcāzdır sözüm

ḳulzum-i dilden:

1. **ḳulzum-i dilden:** *-den*
Gazel 230
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül denizi.

Firāḳ-ı laʿl-i dil-berle dü-çeşmim ḳulzum-i dilden
Neşāṭ-ı ḳalb-i ʿuşşāḳa efendi seyl-i Ceyḥūnu

ḳulzum-ı ʿışḳa:

1. **ḳulzum-ı ʿışḳa:** *-a*
Müstezad 3
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Aşk denizi.

Çün inne'l-emr duḫūlu ḳulzum-ı ʿışḳa
Cumhūr-ı ʿalāka

ḳulzüm-i vech:

1. **ḳulzüm-i vech:** *-iñ, -de*
Gazel 145
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünün denizi.

Ḳulzüm-i vechiñde cünbān olsa diller ṭañ mıdır
Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol māh ile peyveste aġ

ḳum çekdi:

1. **ḳum çekdi:** *-di*
Kaside 1
Mısra: **85**
Kelime Tipi: **-**
Kum getirmek.

Keh-keşān ṣanma anı esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

ḳumāş:

1. **ḳumāş:**
Gazel 62
Mısra: **10**
Ipek, yün, keten vesaireden yapılan ağır dokuma.

Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne güne ḳumāş olur

2. **ḳumāşıñ:** *-ı, -n*
Gazel 169
Mısra: **8**
İpek, yün, keten vesaireden yapılan ağır dokuma ll Gül.

Mestūr olamaz ḳıymet-i maḳṭūʿa-i vuṣlat
Bāzāra çıḳar ipligi bī-çāre ḳumāşıñ

kümeyt-i ḫāmeñe:

1. **kümeyt-i ḫāmeñe:** *-ñ, -e*
Gazel 164
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Kalemin koyu doru atı II çok hızlı yazan kalem.

Zīver gibi bir vādīye pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe Düldül gerek seniñ

kümeyt-i naẓmıñı:

1. **kümeyt-i naẓmıñı:** *-ıñı*
Gazel 89
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Nazım atı.

künc-i çeşm:

1. **künc-i çeşm:** *-i, -n, -de*
Gazel 147
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gamzeli kenarın köşesi.

Künc-i çeşminde o çeyş-i ġamze-i kūr Fenniyā
Mülket-i ʿaḳlımı tārāc etdi Tātār-ı Bucaġ

künc-i laʿl:

1. **künc-i laʿl:** *-i, -n, -e*
   Gazel 57
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Lal taşının köşesi.

ʿAzm etdi künc-i laʿline dil beyt-i būseden
Kendi efendi ʿişret eder mā-beyndedir

künc-i raḥmetden:

1. **künc-i raḥmetden:** *-den*
   Kaside 1
   Mısra: **121**
   Kelime Tipi: **-**
   Rahmet köşesi.

Künc-i raḥmetden alıp ḳıyye-be-ḳıyye lüʾlüʾ
Rūy-ı arża o nüzūl eyledi miṣl-i mīzān

künhünü ʿaḳl ile fehm edemez:

1. **künhünü ʿaḳl ile fehm edemez:** *-e, -mez*
   Kaside 1
   Mısra: **118**
   Kelime Tipi: **-**
   Özünü akıl anlamaz.

Añlanılmaz bu ne ṣoḥbet bu ne keyfiyyetdir
ʿAḳl ile fehm edemez künhünü ẕihn-i insān

ḳurbān olayım:

1. **ḳurbān olayım:** *-ayım*
   Gazel 117
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, canından vazgeçmek.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

ḳurbiyyet:

1. **ḳurbiyyeti:** *-i*
   Kıt'a 14
   Mısra: **16**
   Yakınlık.

Āb-ı germ-ābesine Nīl-i mübārek der idim
Olsa ḳurbiyyeti mevḳıfınıñ iḳlīm-i ʿIrāḳ

kürek çek:

1. **kürek çek:**
   Gazel 162
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kayık, sandal vb. deniz teknelerini yürütmek için küreği suya daldırarak tekneyi ileri ittirme biçimindeki hareketi art arda yapmak; kürek hareketi ile sandalı yürütmek.

Kim der saña fevt eyle de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı viṣāl içre yedek çek

kürsī:

1. **kürsiyi:** *-(y)i*
   Gazel 176
   Mısra: **9**
   Bütün alem.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi neyler ʿāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa da temcīd edip çıḳmam

2. **kürsīde:***-de*
Gazel 213
Mısra: **9**
Camilerde vaizlerin birkaç basamaklı bir merdivenle üstüne çıkıp vaaz ettikleri, oturulan yerinin önünde kitap koymaya mahsus raf bulunan yüksekçe yer.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

kürsiye çıḳdı:

1. **kürsiye çıḳdı:***-dı*
Kaside 1
Mısra: **93**
Kelime Tipi: **-**
.

Vaʿẓ edip kürsiye çıḳdı o gece şeyḫ-i rüsül
Ḳıldı mirʾāt-ı nikātına Mesīḥī ḥayrān

kürsīye çıḳıp:

1. **kürsīye çıḳıp:***-ıp*
Gazel 136
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yüksek yere çıkmak.

Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

kürsüye çıḳsam:

1. **kürsüye çıḳsam:***-sam*
Gazel 176
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kürsüye çıkmak.

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

ḳuru:

1. **ḳuru:**
Gazel 241
Mısra: **10**
Beyhude, boş, faydasız, gereksiz, değersiz.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

ḳurut:

1. **ḳurutma:***-ma*
Gazel 84
Mısra: **5**
Devâmını bırakmayacak şekilde tüketmek, tamâmen bitirmek, yok etmek.

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile bi'llahi ḳan olur

ḳuşaḳlı:

1. **ḳuşaḳlıdır:***-dır*
Gazel 64
Mısra: **12**
Kuşağı olan.

Meclisde ẓarf-ı mey gibi āġūş-ı rind ile
Mūy-ı miyān rūy-ı nigārān ḳuşaḳlıdır

ḳuşat:

1. **ḳuşatmış:***-mış*
Gazel 80
Mısra: **10**
Çevresini sarmak, çevrelemek.

Ten-bürehne feth edip ʿuşşāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

kūşe-i çeşm:

1. **kūşe-i çeşm:** *-i, -n, -de, -ki*
Gazel 215
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Göz ucuyla bakış.

Düzd-i nigehinden n'ola dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki Tātārı görünce

kūşe-i destār:

1. **kūşe-i destār:**
Gazel 116
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sarığın köşesi.

Çıḳarmış ṭaylesānın kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-pāre serv-i sīm göstermiş

kūşe-i destārından çıḳar:

1. **kūşe-i destārından çıḳar:** *-ar*
Gazel 186
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sarığın köşesinden çıkmak.

Gelip üftādesine müjde eder nev-rūzu
Sünbül-i zülfü çıḳar kūşe-i destārından

kūşe-i ebrū:

1. **kūşe-i ebrū:**
Gazel 113
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kaşın köşesi, kenarı.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

2. **kūşe-i ebrū:**
Gazel 197
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kaşın köşesi, kenarı.

Rindāna n'ola vaṣlını sevḳ etse bez[i]mde īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

kūşe-i tār-ı ġamze:

1. **kūşe-i tār-ı ġamze:**
Gazel 64
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yan bakışın karanlığının köşesi.

Düzd -i nigāhı kūşe-i tār-ı ġamzede
Ol ser-hezār ceyş-i fiten-cū bucaḳlıdır

ḳuşluḳ zemānı:

1. **ḳuşluḳ zemānı:**
Gazel 235
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Günün sabahla öğle arasındaki bölümü, kuşluk vakti; kuşlara yem verilen zaman (GTS).

Bī-dār eder fiġān ile yārı raḳīb-i zāġ
Ḳuşluḳ zemānı pister-i sīnemde dil-beri

küşt-gīr-i heves:

1. **küşt-gīr-i heves:**
Kaside 1
Mısra: **133**
Kelime Tipi: **-**
Arzu pehlivanı.

Küşt-gīr-i heves fiʿl-i menāhīlerle
Eyledi nefsini maġlūb hevā-yı şeyṭān

küşt-gīr-i süḫan-ı nāẓım-ı meydān:

1. **küşt-gīr-i süḫan-ı nāẓım-ı meydān:**
Gazel 52
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Meydan şairinin söz pehlivanı.

Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda Ḥasīb-i Rüstem
Küşt-gīr-i süḫan-ı nāẓım-ı meydān büyüdür

küşt-gīr-i zīvere:

1. **küşt-gīr-i zīvere:***-e*
Gazel 176
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Pehlivan gibi Ziver.

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

ḳuşūruma baḳmaz:

1. **ḳuşūruma baḳmaz:***-maz*
Gazel 223
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kusuruna bakmak.

ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā
Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuşūruma

ḳuşūrunu temyīz gerekse:

1. **ḳuşūrunu temyīz gerekse:***-se*
Gazel 203
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Kusurunu düzeltmeyi gerektirmek.

ʿArż et bu naẓmı Zīver Efendiye Fenniyā
ʿAfv eylesin ḳuşūrunu temyīz gerekse de

ḳuṭn ede:

1. **ḳuṭn ede:***-e*
Gazel 8
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Pamuk veya ipekle karışık pamuktan dokunmuş kalın, ensiz kumaş türü II yumuşak.

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb

ḳuṭn-ı vuṣlatı:

1. **ḳuṭn-ı vuṣlatı:***-ı*
Gazel 213
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın kutnu kumaşı.

Ṣaḳın ʿarż etmesin bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra
Olur fersūde ḳuṭn-ı vuṣlatı endāzelendikçe

küttāb ol:

1. **küttāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Reisülküttap, divan katibi olmak.

O māhiñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şiʿrin

defter-i aḳlāma küttāb ol

ḳuvvet-i ḳudsī:

1. **ḳuvvet-i ḳudsī:**
Kıt'a 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mukaddes güç II ilham.

Felek bāzīçe ḳılsa encümen mehdine lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile dest-i Süreyyāya

kuy:

1. **kūyuñda:** *-uñ, -*
Gazel 223
Mısra: **7**
(sevgilinin bulunduğu) mahalle.

Kūyuñda rūz u şeb n'ola āh etse ʿāşıḳān
Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i viṣāliñ mürūruna

2. **kūyuñda:** *-uñ, -*
Gazel 1
Mısra: **3**
(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Kūyuñda ṭutduġum iş olur zer-ʿayār-ı ḫāṣ
Ḫāk-i rehiñdir ʿāşıḳ-ı şeydāya kīmyā

3. **kūyuña:** *-uña*
Gazel 10
Mısra: **7**
(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye hüccāc ile merkeb

4. **kūyuñda:** *-uñ, -*
Gazel 39
Mısra: **1**
(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

5. **kūyuñda:** *-uñ, -*
Gazel 48
Mısra: **5**
(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile bir murād olur

6. **kūyunda:** *-uñ, -*
Gazel 96
Mısra: **6**
(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

7. **kūyunda:** *-uñ, -*
Gazel 221
Mısra: **7**
(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Kūyunda raḳīb içün o māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

kūy-ı viṣāl:

1. **kūy-ı viṣāl:**
Gazel 16
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma semti.

Cāʾiz ki ola kūy-ı
viṣālinde iṣr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül
[ü] perçemde ḥavādiṣ

kūy-ı yār:

1. **kūy-ı yār:**
Gazel 53
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin semti.

Aġyār ile dü-çār olıcaḳ
kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i
çerḫ-i cedel ḳopar

kuyruġ:

1. **ḳuyruġu:** *-u*
Kaside 1
Mısra: **67**
Kuyruk.

Ḳuyruġu aḫter-i
dümbāle licāmı hāle
Çīn-i zülf-i siyehi ṭurre-
i ṭāvūs-ı cinān

kūze:

1. **kūzeler:** *-ler*
Gazel 160
Mısra: **5**
Testi, su testisi.

Kūzeler mi ḳodıñ
eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ
Naẓar et çāh-ı
zeneḫdānıña zemzem
gibisin

lā-cerem:

1. **lā-cerem:**
Gazel 33
Mısra: **2**
Ar. Şüphesiz, besbelli, elbette.

Çekip tīġ-ı nigāhın
günde yüz biñ ḳan eder
ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı
ceyş-i cān eder ol şūḫ

lāf ile güẕāf:

1. **lāf ile güẕāf:**
Gazel 153
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Laf ile söz.

Bir gece olsaḳ n'ola
cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ
ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

lafẓen ü maʿnen:

1. **lafẓen ü maʿnen:**
Gazel 139
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Söz ve mana bakımından; sözle ifade ederek ve manevi olarak.

Mübtedādan ḫaber al
ḳāʿide-i maʿnāyı
Nev-terāş yāre deme
lafẓen ü maʿnen merfūʿ

lafẓ-ı güher-i naẓmıñ:

1. **lafẓ-ı güher-i naẓmıñ:** *-ıñ*
Gazel 191
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Nazım mücevherinin sözü.

Ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ olan
añlar bu nükteyi
Yoḳ farḳı lafẓ-ı güher-i
naẓmıñ defīneden

lafẓ-ı müstesnā:

1. **lafẓ-ı müstesnā:**
Gazel 172
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Müstesna lafz.

Būs-ı laʿliñ tāze
mażmūndur şehā
ʿuşşāḳıña
Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i

vaṣlıñ lafẓ-ı müstesnā degil

laḥm-ı cigere:

1. **laḥm-ı cigere:** *-e*
   Gazel 34
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Ciğerin içi.

Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ
Ḳılmış āmāde o laḥm-ı cigere ālet-i sīḫ

laḥẓa:

1. **laḥẓacıḳ:**
   Gazel 236
   Mısra: **8**
   An, bakacak kadar zaman.

Dil-ḫaste cān bulurdu devā viṣāli
Bir laḥẓacıḳ olaydı anıñ istirāḥati

laḳab:

1. **laḳabı:** *-ı*
   Gazel 19
   Mısra: **7**
   Birisine gerçek adının dışında sonradan isim verme.

Giydir laḳabı câme diyü ümm-i ḫabīse
Güldür o żamīri aña kālā-yı müʿennes

2. **laḳabdır:** *-dır*
   Gazel 163
   Mısra: **14**
   Birisine gerçek adının dışında sonradan isim verme.

Zīveri ʿāşıḳ edip Fennīyi mecnūn etmede
İsm-i Leylāya teşebbühle laḳabdır perçemiñ

lakin:

1. **lakin:**
   Gazel 224
   Mısra: **4**
   Ama, ancak, fakat.

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna
Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

lal:

1. **laʿliñ:** *-iñ*
   Gazel 1
   Mısra: **1**
   Dudak.

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bī-māra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

laʿl:

1. **laʿliñe:** *-ine*
   Gazel 10
   Mısra: **1**
   Kırmızı renkli değerli bir taş, halis yakut. Dudak.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey kūdek-i mekteb
Sürḫ oldu sefīdiñ ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

2. **laʿlini:** *-i, -n, -i*
   Gazel 40
   Mısra: **1**
   Kırmızı renkli değerli bir taş, halis yakut. Dudak.

Bintü'l-ʿinebiñ būs edicek laʿlini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsid

3. **laʿliñ:** *-iñ*
   Gazel 153

Mısra: **5**

Kırmızı renkli değerli bir taş, halis yakut. Dudak.

Sebtine tercīᶜ eder laᶜliñ
Necefle seyr eden
Ol ḫayāl-i mū-miyānı
ᶜāşıḳān-ı mū-şikāf

4. **laᶜliñ:** *-iñ*

Gazel 1

Mısra: **1**

La'l (kırmızı ve değerli) dudak || Sevgili dudağı.

Laᶜliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

5. **laᶜliñi:** *-ini*

Gazel 32

Mısra: **1**

Yakut gibi kırmızı renkli bir tür kıymetli taş II dudak.

Naḳş edip laᶜliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

6. **laᶜliñi:** *-i, -n, -i*

Gazel 5

Mısra: **4**

Kırmızı değerli bir taş (sevgilinin dudağı).

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ḥayātı
Nūş eyler idi laᶜliñi İskender [ü] Dārā

7. **laᶜliñi:** *-i, -n, -i*

Gazel 100

Mısra: **8**

Kırmızı değerli bir taş (sevgilinin dudağı).

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laᶜliñi zīrā meye ṣıġmaz

8. **laᶜli:** *-i*

Gazel 237

Mısra: **2**

(Sevgilinin) kırmızı dudağı.

Būsesi maᶜcūn-ı ḳırmız mı ya laᶜl-i sāde mi
Berg-i gül mü laᶜli eczā-yı Ḥayāt-zāde mi

9. **laᶜlin:** *-in*

Gazel 4

Mısra: **1**

(Sevgilinin kırmızı) dudağı.

Ḫaṭ-āver olsa laᶜlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

10. **laᶜlin:** *-in*

Gazel 33

Mısra: **12**

(Sevgilinin kırmızı) dudağı.

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laᶜlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

11. **laᶜlin:** *-in*

Gazel 76

Mısra: **3**

(Sevgilinin kırmızı) dudağı.

Laᶜlin ᶜuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh
Ḫulf-ı vaᶜdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

12. **laʿlin:** *-in*
Gazel 82
Mısra: **5**
(Sevgilinin kırmızı) dudağı.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

13. **laʿliñ:** *-in*
Gazel 184
Mısra: **4**
(Sevgilinin kırmızı) dudağı.

Şām-ı ḫaṭıña olmuş iken cāzim-i şeydā
Laʿliñ işidip ḳand-i Buḫārāya mı gitsem

14. **laʿlin:** *-in*
Gazel 235
Mısra: **5**
(Sevgilinin kırmızı) dudağı.

Laʿlin nigīne ṣanʿat-ı teşbīhle vażʿ edip
Alsam dehānıma ol şūḫ-ı zergeri

15. **laʿliñden:** *-i, -n, -den*
Gazel 181
Mısra: **3**
(Sevgilinin) kırmızı dudağı.

Laʿliñden aldı var ise rengin nüktesi
Maẕmūn-şinās-ı dil-ber-i ṭannāzdır sözüm

16. **laʿlin:** *-i, -n*
Gazel 199
Mısra: **3**
Kırmızı ve değerli bir süs taşı.Yakuta benzermiş. Rivayete göre aslında ak bir taş olduğu halde ciğer kanıyla boyanıp güneşe bırakılır ve güneşin etkisiyle kırmızı renge bürünürmüş. Bunların en güzeli Bedahşan dağlarında bulunurmuş.Edebiyatta en çok sevgilinin dudağı için benzeyen bulunur. Bazen aşığın gözü ve gözyaşları da benzer. Kıymetli oluşu nedeniyle şairler kendi şiirlerini de eşdeğerde gösterirler.

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

lāl olur:

1. **lāl olur:** *-ur*
Gazel 223
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dilsiz olmak.

Bir resm-i elf-i āh ile dil ṣanma lāl olur
Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn ṭaraf-ı ṭūruna

lālā:

1. **lālāsıdır:** *-sı, -dır*
Kıt'a 1
Mısra: **8**
Bakıcı, koruma, öğretmen.

ʿAceb mi rūz u şeb gehvāresin pāyende eylerse
Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

lāle:

1. **lāle:**
Gazel 187
Mısra: **2**
Çiçekleri kadeh şeklinde, yaprakları uzun ve farklı

renklerde olabilen bir çeşit süs bitkisi.

Maḥṣūl lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

lāle-i ḥamrā:

1. **lāle-i ḥamrā:**
Gazel 85
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı lale.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde
çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā
lāle-i ḥamrā biter

lāle-zār:

1. **lāle-zār:**
Gazel 173
Mısra: **6**
Lale bahçesi II gezinti, seyir yeri.

Dāġ-ı dillerde ḫayāl-i zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte sünbül

lālezār:

1. **lālezār:**
Gazel 119
Mısra: **14**
1. lale bahçesi 2. lale bahçesi // kan gölü.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

laʿl-i ʿaḳīḳi:

1. **laʿl-i ʿaḳīḳi:***-i*
Gazel 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı akik taşı. Yemen diyarında bulunan bu kırmızı taş, rengini gûyâ Süheyl yıldızının ziyası tesiriyle almıştır.

Dendān-ı ṣāfi dürr-i ʿAden söylerim saña
Laʿl-i ʿaḳīḳi reşk-i Yemen söylerim saña

laʿl-i bedeḫşān:

1. **laʿl-i bedeḫşān:**
Gazel 88
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bedehşan yakutu, kırmızı renkte değerli bir taş.

Fenniyā Sebzi Efendiye ne mümkün tanẓīr
Fem-i kilkinden anıñ laʿl-i bedeḫşān dökülür

laʿl-i güher-bārı:

1. **laʿl-i güher-bārı:***-ı*
Gazel 215
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin cevherler saçan la'l renkli dudağı.

Rengin degişip āteş-i laʿl ile imāma
Beñzi ṣararır laʿl-i güher-bārı görünce

laʿl-i leb:

1. **laʿl-i leb:**
Gazel 221
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dudağının kırmızılığı.

Evrād edip ol laʿl-i leb zāde-i şeyḫi
Görseñ ne çeker sübḥa-i mercān elimizde

laʿl-i lebi:

1. **laʿl-i lebi:***-i*
Gazel 133

Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dudağının kırmızılığı.

Laʿl-i lebi maʿcūn-ı cevāhir ile maḫlūṭ
Ḫāl-i siyehi ḥabb-ı muʿanber ile merbūṭ

laʿl-i leb-i dil-bere:

1. **laʿl-i leb-i dil-bere:** *-e*
Gazel 111
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin dudağının kırmızılığı.

İçerem ḳanını billāh anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-bere peymāne heves

laʿl-i leb-i dildār:

1. **laʿl-i leb-i dildār:**
Gazel 24
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kırmızı dudağı.

Būs edip laʿl-i leb-i dildār şerbet-sükker iç
Ḫūb ḥayāl-i ʿārıżından ḳahve-i bā-ʿanber iç

laʿl-i lebiñ:

1. **laʿl-i lebiñ:** *-iñ*
Murabba 1
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Dudağın saflığı, parlaklığı.

Düzd deme ʿuşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

2. **laʿl-i lebiñ:** *-iñ*
Gazel 103
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dudağının kırmızılığı.

Laʿl-i lebiñ mi ḥüccet-i vaṣla niġīniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o ḫaṭṭ-ı güzīniñiz

3. **laʿl-i lebin:** *-n, -n*
Gazel 191
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dudağının kırmızılığı.

Şāhım ʿulūfe vermez ise būse sīneden
Ḳılsın ʿatiyye laʿl-i lebin ṭış ḫazīneden

4. **laʿl-i lebiñ:** *-iñ*
Gazel 43
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Lal taşına benzeyen kırmızı dudak.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

5. **laʿl-i lebiñ:** *-iñ*
Gazel 135
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Lal taşına benzeyen kırmızı dudak.

Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḥaẓ
Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḥaẓ

6. **laʿl-i lebin:** *-i, -n*
Gazel 159
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**

Lal taşına benzeyen kırmızı dudak.

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī mey-āşām eyledik
Būs edip laʿl-i lebin şevḳine bayram eyledik

laʿl-i lebiñi:

1. **laʿl-i lebiñi:** *-iñ, -i*
Müstezad 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dudağının kırmızılığı.

Laʿl-i lebiñi sāġar-ı ṣahbāya degişmem
Ey ṭıfl-ı Mesīḥā

laʿl-i lebiñle:

1. **laʿl-i lebiñle:** *-iñle*
Gazel 131
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yakut renkli, kırmızı dudak.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

laʿl-i mey-gūn:

1. **laʿl-i mey-gūn:**
Gazel 196
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı şarap.

Dem-i ʿīsā gibi cān baḫş eyle
Mürde-i ʿāşıḳa laʿl-i mey-gūn

laʿl-i mücevher:

1. **laʿl-i mücevher:** *-iñ*
Gazel 48
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Mücevher lal.

Laʿl-i mücevheriñ ki nādire-i pīşedir
Naḳş-ı ḫaṭıñla ḫātem-i gevher sevād olur

laʿl-i nāb:

1. **laʿl-i nāb:**
Gazel 41
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) saf dudağı.

Laʿl-i nābıñdır şehā ʿuşşāḳa sükkerden leẕīẕ
Bādedir dil-teşne-i maḫmūra kevṯerden leẕīẕ

2. **laʿl-i nāb:**
Gazel 80
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) saf dudağı.

Laʿl-i nābıñda görüp tebḫāle şanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş ṣulanmış bār-ı ter

3. **laʿl-i nāb:**
Gazel 132
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) saf dudağı.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

laʿl-i nābıñ:

1. **laʿl-i nābıñ:** *-ıñ*
Gazel 24
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Saf, kırmızı lal taşı II saf, kırmızı dudak.

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince sāḳiyā billūrdan

Bāde-i engūr ile ālūde ḳand-i aḥmer iç

laʿl-i sāde:

1. **laʿl-i sāde:**
Gazel 237
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Saf, halis dudaklı.

Būsesi maʿcūn-ı ḳırmız mı ya laʿl-i sāde mi
Berg-i gül mü laʿli eczā-yı Ḥayāt-zāde mi

laʿl-i sāḳī:

1. **laʿl-i sāḳī:**
Gazel 89
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sakinin sunduğu lal (kırmızı renkli) şarap II sakinin lal dudağı.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı fürḳatiñle gül de nārıdır

laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi:

1. **laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi:***-i*
Gazel 59
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ter damlayan parlak dudak.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe dehānım ʿasel verir

laʿl-i ümmīdiñ:

1. **laʿl-i ümmīdiñ:***-iñ*
Gazel 28
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ümit lali, dudağı.

Laʿl-i ümmīdiñ eden sāʾil-i deryūzeleriñ
Geçinir niʿmet-i vaṣlınla faḳīrān ferīḥ

laʿl-i yār:

1. **laʿl-i yār:**
Gazel 119
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kırmızı dudağı.

Viṣāl āteş firāḳ āteş mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş neşāṭ āteş ḫumār āteş

laʿl-i yāri:

1. **laʿl-i yāri:***-i*
Gazel 78
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kırmızı dudağı.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

laʿlin:

1. **laʿlin:**
Gazel 48
Mısra: **1**
(sevgilinin) kırmızı dudağı.

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gūn güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

lāne:

1. **lāne:**
Gazel 72
Mısra: **1**
Yuva, ev.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

2. **lānede:**-*de*
Gazel 137
Mısra: **1**
Yuva, ev.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

lāne yapmış:

1. **lāne yapmış:**-*mış*
Gazel 209
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yuva yapmak.

ʿİẕārında o şūḫuñ zülfüdür ẓannetme pīç-ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

lāne-i fikr-i viṣāl:

1. **lāne-i fikr-i viṣāl:**
Gazel 156
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma düşüncesinin yuvası.

Cevr ü cefāya lāne-i fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili vīrānemiz mi yoḳ

lāne-i vīrān:

1. **lāne-i vīrān:**
Gazel 52
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yıkılmış kuş evi.

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile maʿmūr
Pençe-i yevm-i ġamı lāne-i vīrān büyüdür

lā-şey:

1. **lā-şey:**
Gazel 244
Mısra: **6**
Çok önemsiz, çok basit ve değersiz.

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

lāyıḳ:

1. **lāyıḳ:**
Gazel 113
Mısra: **10**
Yakışır, münasip, şâyân.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

2. **lāyıḳdır:**
Gazel 56
Mısra: **1**
Yakışır, münasip.

Gören necm-i seḥer derse o ḫāl-i yāre lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı vech-i pāki ṣubḥ-ı ṣādıḳdır

3. **lāyıḳ:**
Gazel 178
Mısra: **6**
Layık, uygun, yakışır.

Dil-i bīmāra şifā ṣun lebiñ ey ḫāẕıḳ-ı cān
Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ anı muġlāb içelim

4. **lāyıḳdır:**-*dır*
Kıt'a 1
Mısra: **5**
Layık, uygun, yakışır.

Felek bāzīçe ḳılsa encümen mehdine lāyıḳdır

Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile
dest-i S̲üreyyāya

5. **lāyıḳ:**
Gazel 174
Mısra: **6**
Bir kimseye uygun olan, yaraşan.

Ḫurşīd ü meh de olsa dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine lāyıḳ girū degil

lāyıḳ mı:

1. **lāyıḳ mı:**
Murabba 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Değer mi?.

Pārelendi cigerim oldu perīşān-ḥālim
Saña lāyıḳ mı baña böyle iş et sulṭānım

lāyıḳ mıdır:

1. **lāyıḳ mıdır:***-mı, -dır*
Gazel 158
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yakışır, münasip, şâyân.

Vechinde ḫusūf oldığıçün şerm ile Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha demek sende vefā yoḳ

lāyıḳ oldumsa:

1. **lāyıḳ oldumsa:***-dum, -sa*
Kıt'a 4
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Layık olmak, yaraşmak.

Eger oldumsa lāyıḳ ḫilʿate vaṣfımla sulṭānım
Ḳıyem baḫş et efendim şimdi ḳışdır olmasın şālı

lāzım:

1. **lāzımdır:***-dır*
Gazel 198
Mısra: **10**
Gerekli, elzem.

Ḳo götürsün zāhid ābdest ibriġin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda rindāna lāzımdır sebū

2. **lāzımdır:***-dır*
Gazel 202
Mısra: **10**
Gerekli, elzem.

Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḥāz̲ıḳ-ı perver
Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḳa

3. **lāzım:**
Gazel 140
Mısra: **10**
Gerekli.

Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ʿaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaʿ

leb:

1. **lebiñ:***-iñ*
Gazel 187
Mısra: **1**
F. Dudak.

Maḥṣūl lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

2. **lebiñ:***-iñ*
Gazel 242
Mısra: **3**
F. Dudak.

Ḫamr içün nāzil olan
āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça
vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

3. **lebiñi:** *-i, -n, -i*
Gazel 5
Mısra: **6**
Dudak.

Reşk-āver olup āteş-i
laʿliñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i
Semerḳand u Buḫārā

4. **lebini:** *-i, -n, -i*
Gazel 14
Mısra: **9**
Dudak.

Vaṣf eyleyemem lebini
ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz
güheri ṭabʿıma ḫisset

5. **lebiñ:** *-in*
Gazel 178
Mısra: **5**
Dudak.

Dil-i bīmāra şifā ṣun
lebiñ ey ḥāẕıḳ-ı cān
Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ
anı muġlāb içelim

6. **lebleriñ:**
Gazel 35
Mısra: **7**
Dudak.

Diliñ bülbül ṣaçıñ
sünbül ruḫuñ gül
lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ
turuncdur ġabġabıñ
kebbād

7. **lebiñi:** *-i, -n, -i*
Gazel 100
Mısra: **7**
Dudak.

Ṣunma lebiñi milḥ-i
dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā
meye ṣıġmaz

8. **lebin:** *-in*
Gazel 56
Mısra: **3**
Dudak II sevgilinin dudağı.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i
Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yoḳ farḳı
muṭābıḳdır

9. **lebin:** *-in*
Gazel 120
Mısra: **6**
Dudak II sevgilinin dudağı.

Kemāliyle olup naḫl-i
ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-
res nihāl ammā
ṣulandırmış

10. **leb:**
Gazel 245
Mısra: **7**
Dudak.

ʿIyşa vārıdır mey-
āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru
hecr-i būse-i laʿli mülü

11. **lebindedir:** *-iñ, -de, -dir*
Gazel 57
Mısra: **12**
Dudak II öpücük.

Mażmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı
Refīʿā ki Fenniyā
Sāʿat gibi ṣınāyiʿ-i şiʿri
lebindedir

lebāde:

1. **lebādedir:** *-dir*
Gazel 243
Mısra: **4**
?.

Ḫadeng-i sūzen-i ġamzeñle çeşm-i bülbülveş
Tenimde penbe-i dāġım lebādedir şimdi

leb-ā-leb:

1. **leb-ā-leb:**
Gazel 220
Mısra: **5**
Ağzına kadar dolu.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū ḫvāba varsın pister isterse

leb-ber-leb:

1. **leb-ber-leb:**
Gazel 84
Mısra: **6**
Dudak dudağa.

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile bi'llahi ḳan olur

2. **leb-ber-leb:**
Gazel 212
Mısra: **2**
Bir şeyin ağzına kadar dolu olması.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile ḥelvāya ḳarışma

leb-beste:

1. **leb-beste:**
Gazel 61
Mısra: **4**
Dilsiz, suskun.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

leb-beste olur:

1. **leb-beste olur:** *-ur*
Gazel 206
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Konuşamamak.

Zāhid uzadır nuṭḳını daʿvāya gelince
Leb-beste olur ḥükmüme maʿnāya gelince

leben:

1. **lebeni:** *-i*
Gazel 79
Mısra: **6**
Süt.

Ḥāl-i lebini bu dil-i şeydāya ṣorarsıñ
Düşmüş lebeni kevs̱er-i ḥavż içre siñekdir

leb-i deryā:

1. **leb-i deryā:**
Gazel 70
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Deniz kenarı, kıyı, sahil.

Būs-ı laʿlin ṭaleb etdikçe sitiġnāya çeker
Gūyiyā mevce-i luṭfun leb-i deryāya çeker

leb-i dildāra:

1. **leb-i dildāra:** *-a*
Gazel 124
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin dudağı.

Uzandıḳça leb-i dildāra mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur ḳorḳaram andan dilā ḫalāṣ

leb-i laʿl-i yāre:

1. **leb-i laʿl-i yāre:**-*e*
Gazel 83
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin lal taşı gibi kırmızı dudakları.

Neşāṭ-ı bāde leb-i laʿl-i yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rūy-ı nigāra ḳalmışdır

leb-i mey-gūn:

1. **leb-i mey-gūn:**
Gazel 48
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Şarap renginde olan dudak (sevgilinin dudağı).

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gūn güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

lebiñ:

1. **lebiñ:**
Gazel 134
Mısra: **1**
(Sevgilinin) dudağı.

Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

2. **lebiñ:**
Gazel 134
Mısra: **5**
(Sevgilinin) dudağı.

Lebiñ ẕikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında
Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẓ

3. **lebiñ:**
Gazel 32
Mısra: **3**
Dudak, sevgilinin dudağı.

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ ẕikr et kim
Eyle sen anı nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

lebiñ şun:

1. **lebiñ şun:**
Gazel 244
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin dudağını sunmak.

Lebiñ şun sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde sāḳiyā ṣahbāyı pey-der-pey

lec:

1. **lec:**
Gazel 23
Mısra: **8**
Düşmanlıkta inat etme, ayak direme, çekişme.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

leclācveş:

1. **leclācveş:**
Gazel 22
Mısra: **6**
Satranç oyununun icatçısı gibi.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

2. **leclācveş:**
Gazel 157
Mısra: **5**
Satranç oyununun icatçısı gibi.

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi'l-ḥāl
Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş

lecūc:

1. **lecūc:**
Gazel 22
Mısra: **6**
Çok inatçı, çok çekişen.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

ledün sırrına:

1. **ledün sırrına:***-n, -a*
Kıt'a 9
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İlâhî sırlara âit ilim; sâdece Cenâb-ı Hakk'a mâlûm olan, ancak dilediği peygamber ve velîlerine öğrettiği ilâhî sırlara vukuf ilmi, gayb ilmi, ilm-i bâtın, ilm-i ledün sırrı.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

lehçem mehçem:

1. **lehçem mehçem:**
Gazel 180
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ağzımı mağzımı.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

leheb-i ʿışḳ:

1. **leheb-i ʿışḳ:**
Gazel 212
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşk ateşi.

Ḥall ile siriştiñ leheb-i ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya ḳarışma

leheb-i sūziş-i buhrān:

1. **leheb-i sūziş-i buhrān:***-ıñ*
Gazel 125
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sıkıntı, darlık ateşinin alevlenmesi.

Sevdā-yı ḫaṭıñ bu dil-i şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i buhrān ile temrīż

lem:

1. **lemʿi:***-ʿí*
Gazel 237
Mısra: **8**
Parlama, parıltı.

Bilmeyen sırr-ı ledünni olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī ẓāhirde mi iḫfāda mı

lemʿa-i sirāc:

1. **lemʿa-i sirāc:**
Gazel 21
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kandilin parlaklığı.

Vechiñ ḫayāl-i dilde şehā lemʿa-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i ḳaddiñde şekl-i tāc

lemʿ-i müşemmaʿ:

1. **lemʿ-i müşemmaʿ:**
Gazel 140

Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Muşammadan dışarıya çıkan ışık.

Zaḥmımda dilā penbelerim mülemmaʿ
Pür-naḫle dönüp oldu lemʿ-i müşemmaʿ

leng:

1. **leng:**
Gazel 23
Mısra: **9**
Topal, aksak.

Neşirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

lepişḳa:

1. **lepişḳa:**
Müstezad 3
Mısra: **15**
Sarı parlak renkte, uzun yumuşak, ipek gibi (saç).

Maʿhūda viṣālin çıḳarıp dedi lepişḳa
Beyʿ etdi meẓāḳa

leşker:

1. **leşkeriniñ:***-i, -niñ*
Kıt'a 4
Mısra: **12**
Asker.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkāli

leşker-i cingīze:

1. **leşker-i cingīze:***-e*
Gazel 62
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Cengiz'in askeri.

Ceyş-i müjeyle dilleri yaġmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i Cingīze baş olur

leşker-i çīn-i ḫoten:

1. **leşker-i çīn-i ḫoten:**
Gazel 46
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çin'deki Hoten bölgesinin askeri.

Yüz bulup çıḳdı o başdan eder elbette ḫaṭā
Leşker-i Çīn-i Ḫoten ṭurre-i Tatarıdır

leşker-i müjgān:

1. **leşker-i müjgān:**
Gazel 36
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kirpiklerinden oluşan askerler.

Ceyş-i ʿuşşāḳı yine seyr-i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i müjgānı ile ḳıldı şehīd

leşker-i ʿuşşāḳıña:

1. **leşker-i ʿuşşāḳıña:***-ı, -ñ, -a*
Gazel 171
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aşıkların askerleri.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da māniʿ degil

levendāne:

1. **levendāneye:***-ye*
Gazel 32
Mısra: **8**
Levent olana yakışacak şekilde.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

levḥ-i cemāle:

1. **levḥ-i cemāle:***-e*
Gazel 129
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Cemal (güzellik) levhası.

Dü-mışraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ rabbāṭ
Celī yazmış anı levḥ-i cemāle mūlaruñ ḫaṭṭāṭ

levḥ-i cemāliñ:

1. **levḥ-i cemāliñ:***-iñ*
Gazel 107
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Cemal (güzellik) levhası.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

levḥ-i ebrūlarıñı:

1. **levḥ-i ebrūlarıñı:***-ı, -ñ, -ı-lar, -ı, -ñ, -ı*
Gazel 141
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kaş levhası.

Yazmış altun ḥal ile maʿrifet-i ḳadrini gör
Levḥ-i ebrūlarıñı muṣḥaf-ı ḥüsne sāniʿ

levḥ-i şāh beyt-i risāletde:

1. **levḥ-i şāh beyt-i risāletde:***-de*
Kaside 1
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Peygamberliğin büyük ayının levhası.

Hāşimī vü Ḳureşī-nām ḥabīb-i Ekrem
Levḥ-i şāh beyt-i risāletde nebiyy-i z̤ī-şān

leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle:

1. **leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle:***-e*
Gazel 93
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma bayramının geceleri.

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

leylā:

1. **leylā:**
Gazel 5
Mısra: **2**
Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı II Sevgili.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat ey ṣaçı Leylā

2. **leylāyı:***-y, -ı*
Gazel 218
Mısra: **2**
Aşk kahramanı Mecnun'un uğruna çöllere düştüğü kadın, Leyla. II Sevgili.

Bir mürşidiñ ol bendesi ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme Mevlāyı bulunca

leylā-yı müʿennes:

1. **leylā-yı müʿennes:**
Gazel 19
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**

Dişi Leyla, kadın Leyla.

Ḥamd ola ki yoḳ bende o sevdā-yı müʿenneṯ
Mecnūn edemez herkesi leylā-yı müʿenneṯ

leyl-i hecr:

1. **leyl-i hecr:**
   Gazel 119
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayrılık gecesinde.

N'ola şeb tā seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāġdār āteş

2. **leyl-i hecr:** *-iñ, -de*
   Gazel 232
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayrılık gecesinde.

Leyl-i hecriñde n'ola kevn-i dile etse ṭulūʿ
Dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ yıldız gibi

leyl-i şitā:

1. **leyl-i şitā:**
   Gazel 11
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Kış gecesi.

Şehā sen būse ver kim cāme-ḫvāb içre baña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

lezez:

1. **lezez:**
   Gazel 21
   Mısra: **7**
   Lezzet, tatlılık.

Versin lezez mevācibin ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

lezīz:

1. **lezīz:**
   Gazel 41
   Mısra: **1**
   Lezzetli, tatlı.

Laʿl-i nābıñdır şehā ʿuşşāḳa sükkerden lezīz
Bādedir dil-teşne-i maḫmūra kevserden lezīz

2. **lezīz:**
   Gazel 41
   Mısra: **2**
   Lezzetli, tatlı.

Laʿl-i nābıñdır şehā ʿuşşāḳa sükkerden lezīz
Bādedir dil-teşne-i maḫmūra kevserden lezīz

3. **lezīz:**
   Gazel 41
   Mısra: **4**
   Lezzetli, tatlı.

Daʿvet-i bezminde sen niʿmet-fürūş olma şehā
Vuṣlatıñdır ʿāşıḳa pālūde-i terden lezīz

4. **lezīz:**
   Gazel 41
   Mısra: **8**
   Lezzetli, tatlı.

Fenniyā bāġ-ı cemālinde o şāhıñ ġabġabı
Bir turunc-ı tāzedir tüffāḥ-ı aḥmerden lezīz

5. **lezīz:**
   Gazel 41

Mısra: **6**

Güzel, hoş.

Menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt olsa ʿaceb mi ṭalʿatıñ
Ḫoy-ı pākiñ çeşme-i ḫūrşīd-i enverden leẕīẕ

6. **leẕīẕ:**

Gazel 238

Mısra: **3**

Daha lezzetli, daha tatlı, daha hoş (olan).

ʿīd-i vaṣlıñda mevācib-i būs-ı laʿliñdir leẕīẕ
Baḫş-i bostānıñdır ol ḳasṭ-ı reşen dedikleri

leẕīẕī:

1. **leẕīẕīye:** *-y, -e*

Gazel 45

Mısra: **11**

Lezîzî mahlaslı şair, Rodosçuklu Fennî'nin çağdaşıdır.

Naẓm-ı Edībi söyle Leẕīẕīye Fenniyā
Pāyında esb-i cāmesiniñ çınḳıraġı var

2. **leẕīẕiye:** *-y, -e*

Gazel 53

Mısra: **11**

Lezîzî mahlaslı şair, Rodosçuklu Fennî'nin çağdaşıdır.

Fennī bu nev-zemīni Leẕīẕiye ʿarż edip
Seng-i Ḥiṣārı ṭabʿ-ı hünerden temel ḳopar

3. **leẕīẕī:**

Gazel 63

Mısra: **12**

Lezîzî mahlaslı şair, Rodosçuklu Fennî'nin çağdaşıdır.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

4. **leẕīẕīye:** *-y, -e*

Gazel 193

Mısra: **11**

Lezîzî mahlaslı şair, Rodosçuklu Fennî'nin çağdaşıdır.

Leẕīẕīye dem-ā-dem nev-süḫan ʿarż eyleyip Fennī
Kitāb-ı ṣafḥa-i mecmūʿa-i ṭabʿī ġazellensin

5. **leẕīẕī:**

Murabba 3

Mısra: **21**

Lezîzî mahlaslı şair, Rodosçuklu Fennî'nin çağdaşıdır.

Fenniyā alsa Leẕīẕī dest-i pākine ḳalem
Esb-i ṭabʿına süvār olmaġa hīç çekmez elem

lezzet:

1. **lezzeti:** *-i*

Gazel 88

Mısra: **8**

Ağızla duyulan tat, çeşni // Herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, safâ.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḥayfā ki dilā
Lezzeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

2. **lezzet:**

Gazel 165

Mısra: **4**

Ağızla duyulan tat, çeşni, herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, safa.

Mey-i ʿışḳ-ı ezelden zāhidā bir cām nūş et kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i elestden lezzet isterseñ

3. **lezzet:**
Müstezad 1
Mısra: **18**
Ağızla duyulan tat, çeşni, herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, safa.

Pālūde midir vuṣlatıñ ey Fāris-i niʿmet
Nā-dīde bu lezzet

lezzet buldu:

1. **lezzet buldu:** *-du*
Gazel 54
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Tat almak II hoşlanmak.

Buldu lezzet ḳand-i şiʿr-i Niʿmet ile Fenniyā
Baʿd-ez-īn zenbūr-ı ṭabʿım bala etmez iʿtibār

lezzet verdigim:

1. **lezzet verdigim:** *-dik, -im, -*
Gazel 157
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dimağa lezzet vermek.

Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ şöyle lezzet verdigim Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i nikātın bal ile ḳaymaḳ

lezzet verir:

1. **lezzet verir:** *-ir*
Gazel 61
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tat vermek, lezzetlenmesini sağlamak.

Lezzet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

libās-ı teng:

1. **libās-ı teng:**
Gazel 129
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dar elbise.

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ şıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

libāsın ṣoyup aldı:

1. **libāsın ṣoyup aldı:** *-dı*
Kaside 1
Mısra: **135**
Kelime Tipi: **-**
Elbisesini soyup almak.

Nefs-i emmāre ṣoyup aldı libāsın cümle
Düzd-i bī-merḥamet etdi anı ḥayfā ʿuryān

licām:

1. **licāmı:** *-ı*
Kaside 1
Mısra: **67**
Hayvan ağzına vurulan gem.

Ḳuyruġu aḫter-i dümbāle licāmı hāle
Çīn-i zülf-i siyehi ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān

licām-ı cemel:

1. **licām-ı cemel:**
Gazel 53
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Devenin gemi.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

līk:

1. **līk:**
Gazel 61
Mısra: **3**
Lâkin, ancak, ama.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

2. **līk:**
Gazel 5
Mısra: **9**
Ancak, sadece.

Ṭıġ-ı nigehiñ ḳatlime ol hükm-i ḳażā līk
Daʿvā-yı deme ḥüsn-i ḫaṭıñ ḥüccet-i ibrā

3. **līk:**
Gazel 150
Mısra: **8**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarında bağlaç.

Söz yoḳ metāʿ-ı ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalʿatıñ Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol ṭaraf tuḥaf

4. **līk:**
Gazel 206
Mısra: **6**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarında bağlaç.

Meyl eyleyemem tekye-i ʿışḳ içre ḳudūme
Baġrım delinir līk dem-i nāya gelince

5. **līk:**
Gazel 208
Mısra: **5**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarında bağlaç.

Girse elime ben daḫı būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege şāyeste el olsa

6. **līk:**
Gazel 239
Mısra: **9**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarında bağlaç.

Dil dest-i münādīde gezer Yūsufveş līk
Mıṣr içre ʿaceb anı ḫarīdār bulunur mu

7. **līk:**
Kıt'a 2
Mısra: **6**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarında bağlaç.

Gehvāresine olmaġa āvīze teşnedir
Ḳılmaz felekde līk
Süreyyāya ol nigāh

liḳā:

1. **liḳāsıyla:** *-sı, -y, -la*
Gazel 74
Mısra: **2**
İs mürekkebi hokkalarına konulan ham ipek.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna şemʿi liḳāsıyla döner

liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre:

1. **liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre:** *-e*
Gazel 177
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Sevgiliye kavuşma düşüncesinin limanı.

Liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre ġarḳ oldum yine

Fennī
Ṣalıp baḥr-i ġama fülk-i dili eyyām ẓannetdim

liman-ı viṣāl:

1. **liman-ı viṣāl:**
Gazel 162
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Erişilmek istenen liman II birlikte olunan sevgili ve onun vücudu.

Kim der saña fevt eyle de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı viṣāl içre yedek çek

limegāh-ı ġam:

1. **limegāh-ı ġam:** *-da, -*
Gazel 171
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntünün lime lime olduğu yerde.

Ben bu limegāh-ı ġamda kestigi ḫvāhem şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

lisān:

1. **lisān:**
Kaside 1
Mısra: **106**
Dil.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

lisān-ı ḥāl:

1. **lisān-ı ḥāl:**
Gazel 65
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gönül dili (sözle değil hâl ve davranışla anlatma).

Mey-i mecāzı süzünce sifāl-i taḥḳīḳe
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı ʿışḳ ḳulḳul eder

livāʾ:

1. **livāʾı:** *-ı*
Kaside 2
Mısra: **13**
Ar. Sancak, bayrak.

Pīşgāhıñda livāʾı eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine ḫavfıñla ḳışr-ı naḫl-i bīd

livā-i ḥamdda:

1. **livā-i ḥamdda:** *-da*
Kaside 1
Mısra: **143**
Kelime Tipi: **-**
Hamd sancağı; kıyamet günü insanların altında toplanacakları sanck.

ʿAbd-i memlūkıñı ḥıfẓ ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i saḳar-ı aḫkerdān

loḳma:

1. **loḳmalarla:** *-lar, -la*
Gazel 234
Mısra: **11**
Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek.

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi

2. **loḳma:**
Gazel 232
Mısra: **5**

(Tekke dilinde) Yemek.

Mā-ḥażar ḳıldım cigerden ben de bir loḳma kebāb
Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa cız bız gibi

3. **loḳma:**
Gazel 199
Mısra: **2**
Ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum // Ekmek, yemek.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

<u>loḳmān:</u>

1. **loḳmānveş:**-*veş*
Gazel 205
Mısra: **9**
Hikmetli sözleri ve hikayeleri ile efsaneleşip her derdin devasını bildiği rivayet edilen hekim. // Doktor, hekim.

Yetiş Loḳmānveş buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip defʿ et
Şifādır şerbet-i laʿl-i lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

<u>luʿb:</u>

1. **luʿbla:**-*la*
Gazel 134
Mısra: **8**
Oyun, hile.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

2. **luʿb:**
Gazel 23
Mısra: **7**
Oyun II hile.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

<u>luʿbet-i maṣnūʿ-ı ṭıflāsā:</u>

1. **luʿbet-i maṣnūʿ-ı ṭıflāsā:**
Gazel 189
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çocukların yapma oyuncağı gibi.

Zāhidiñ döndür serin meydān-ı meyde sāḳiyā
Luʿbet-i maṣnūʿ-ı ṭıflāsā ḳabaġı dikilsin

<u>luʿbet-i şaṭranc-ı süḫan:</u>

1. **luʿbet-i şaṭranc-ı süḫan:**
Gazel 117
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Söz satrancının oyuncağı.

Fenniyā luʿbet-i şaṭranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Eyledim Hātife ferzāne-i ṭabʿım ile kīş

<u>luʿbet-i vınḳa:</u>

1. **luʿbet-i vınḳa:**
Gazel 202
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Vınka (?) oyunu.

Meclisde şımāḫ-ı dem-i mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı serini luʿbet-i vınḳa

<u>lüknet:</u>

1. **lükneti:**-*i*
Gazel 231

Mısra: **10**
Pelteklik.

Dürr-i vaṣlın beyᶜ ederken ᶜāşıḳ-ı şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

lüknet-i güftār:

1. **lüknet-i güftār:** *-ı, -dır*
Gazel 46
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Konuşma peltekliği.

Beyᶜ ederken dür-i vaṣlın ḳo tehevvür etsin
Sūd eden biri lüknet-i güftārıdır

lüknet-i zebān:

1. **lüknet-i zebān:**
Gazel 134
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dilin peltekliği.

Neşāṭ-ı vaṣlla lüknet-i zebānın eyleme taᶜyīb
Mey-i laᶜliñle sāḳī şuḳḳa-i mestānedir elfāẓ

lüknet-zebān:

1. **lüknet-zebān:**
Gazel 237
Mısra: **13**
Kekeme dil.

Fenniyā lüknet-zebān ile bu tanẓīriñ ᶜaceb
Zīver-i manẓūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda mı

lüknet-zede:

1. **lüknet-zede:**
Müstezad 3
Mısra: **14**
Peltek ailesinden.

Sini şīn oḳur muġ-beçe ol ṭıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

lülü:

1. **lülü:**
Gazel 58
Mısra: **13**
İnci.

ᶜĀrifiñ zīrā midād-ı ḫāmesi lülü aḳar

lüʾlüʾ:

1. **lüʾlüʾ:**
Kaside 1
Mısra: **121**
Inci (diş bağlamında).

Künc-i raḥmetden alıp ḳıyye-be-ḳıyye lüʾlüʾ
Rūy-ı arża o nüzūl eyledi miṣl-i mīzān

2. **lüʾlüʾleriñ:** *-leriñ*
Gazel 129
Mısra: **8**
Inci II sevgilinin dişleri.

Dür-i dendān u laᶜliñ görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaṣf edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

luṭf:

1. **luṭfuñ:** *-uñ*
Gazel 200
Mısra: **6**
Bağış, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik.

Beyt-i ḳalbim seng-i cevriñle yıḳılsa ġam degil
Baᶜd-ez-īn tecdīd olur luṭfuñ ile vīrāne ev

luṭf ed:

1. **luṭf ed:** *-ip*
Gazel 196
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**

Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Sāḳiyā cilveñe oldum meftūn
Luṭf edip ḳılma dü-dīdem Ceyḥūn

2. **luṭf ed:**-*ip*
Gazel 200
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

3. **luṭf ed:**-*ip*
Gazel 205
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Yetiş Loḳmānveş buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip defʿ et
Şifādır şerbet-i laʿl-i lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

luṭf edip:

1. **luṭf edip:**-*ip*
Gazel 144
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāṭa luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirīġ

2. **luṭf edip:**-*ip*
Kaside 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Luṭf edip āb-ı medārıñ ile iṭfā eyle
Düşdi bir āteş-i ʿışḳa ciger oldu biryān

3. **luṭf edip:**-*ip*
Kıt'a 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

4. **luṭf edip:**-*ip*
Kıt'a 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

ʿAbdūl-ḥamīd Ḫan cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pür-güher-i maʿdeni ilāh

luṭf et:

1. **luṭf et:**
Muhammes 1
Mısra: **28**
Kelime Tipi: -
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet
Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

2. **luṭf et:**
Gazel 110
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
İyilikte bulunmak, lütuf göstermek.

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey

felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḥıż[ı]r İlyās

luṭf eyle:

1. **luṭf eyle:**
Müstezad 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yardımda bulunmak.

Eşidet monem boḳı mora vallah'ı dıbışḳa
Luṭf eyle bayāḳa

luṭf u ʿaṭā:

1. **luṭf u ʿaṭā:**
Gazel 2
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Lütuf ve bağış/ihsan.

Men ʿaref sırrın edip mirʾāt-ı ḳalbimde ʿayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf u ʿaṭā ḳıldı baña

luṭfī:

1. **luṭfī:**
Gazel 8
Mısra: **10**
Lutfî mahlaslı şair.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫandāna teḳarrüb

2. **luṭfîde:***-de*
Gazel 148
Mısra: **9**
Fennî'nin arkadaşı, şair.

Mirʾat-ı vech-i yār ile Luṭfîde Fenniyā
Güftāra geldi ṭūṭi-i gūyā ṭaraf ṭaraf

luṭf-ı aḥmed-i bī-cān:

1. **luṭf-ı aḥmed-i bī-cān:**
Kıt'a 8
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Ahmet-i Bican'ın lutfu.

Mürūr ile velī olmasına ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı]:

1. **luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı]:***-ı, -n, -ı*
Gazel 144
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma parasının cömertliği.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

luṭfuña nihāyet yoḳ:

1. **luṭfuña nihāyet yoḳ:**
Kaside 2
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Lutfuna son yok.

Yoḳ nihāyet luṭfuña ey pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā
Reşk ederdi cūd-ı pākiñ görse sulṭān Bā-yezīd

mā-beyn:

1. **mā-beyndedir:***-de, -dir*
Gazel 57
Mısra: **10**
Eski saray ve konaklarda haremle selamlık bölümleri arasında bulunan ve her iki tarafa da kapısı olan daire veya oda; iki şeyin arası ara II el, avuç; sahiplik, mülkiyet.

ʿAzm etdi künc-i laʿline
dil beyt-i büseden
Kendi efendi ʿişret eder
mā-beyndedir

mā-cerā:

1. **mā-cerādır:**-*dır*
Gazel 131
Mısra: **2**
Baştan geçmiş olay.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla
eşk-i çeşmim
muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i
lebiñle mā-cerādır Şāṭ

mā-cerā ḳıldı:

1. **mā-cerā ḳıldı:**-*dı*
Gazel 2
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
1. hikaye anlatmak.
2. başından geçmek.

Ṭabʿıma āb-ı ḥayāt[ı]
mā-cerā ḳıldı baña
Ḫayli dem vaḥdet-
nişīn-i vuṣlat-ı dildār
olup

mā-cerā-cer:

1. **mā-cerā-cere:**-*e*
Gazel 214
Mısra: **8**
Macera çeken.

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż
ol yetimeye
Yevmiyye naḳd
būsesidir mā-cerā-cere

maʿcūn-ı cevāhir:

1. **maʿcūn-ı cevāhir:**
Gazel 133
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cevherlerin macunu; afyon karıştırılarak elde edilen macun.

Laʿl-i lebi maʿcūn-ı
cevāhir ile maḫlūṭ
Ḫāl-i siyehi ḥabb-ı
muʿanber ile merbūṭ

2. **maʿcūn-ı cevāhir:**
Gazel 232
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Cevherlerin macunu; afyon karıştırılarak elde edilen macun.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-
ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer
terkībe ol ḳırmız gibi

maʿcūn-ı ḳırmız:

1. **maʿcūn-ı ḳırmız:**
Gazel 237
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı macun; nevruziyye ("Nevrûz-ı Sultanî" şeklinde de isimlendirilen ilkbaharın başlangıcı olan 21 Mart günü çeşitli eğlenceler tertip edilir; eczahanelerde yapılan, kuvvet ve şifa verdiğine inanılan "nevrûziyye" denilen bir macun yenirdi. Hekimbaşılar her sene nevrûz gecesi hazırladıkları kırmızı renkli ve kokulu bu macunu porselen kaplar içerisinde padişaha, şehzadelere, sultanlara, kadın efendilere, vezir-i âzama ve devlet ricaline takdim ederler, buna karşılık çeşitli hediyeler alırlardı).

Būsesi maʿcūn-ı ḳırmız
mı ya laʿl-i sāde mi
Berg-i gül mü laʿli eczā-
yı Ḥayāt-zāde mi

māder peder olmaḳ:

1. **māder peder olmaḳ:**-*maḳ*
Kıt'a 8
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Baba anne olmak.

Ne rifʿatdir aña māder peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

mādercesine:

1. **mādercesine:**
Gazel 225
Mısra: **8**
Anne gibi.

Alıp āġūşuma Meryem gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken bağrıma başdı anı mādercesine

maġfiret:

1. **maġfiretin:**-*in*
Kaside 1
Mısra: **120**
Yarlıgamak, günahı setr ve affetmek: ümîd-i mağfiret.

Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey
Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

maġlūb:

1. **maġlūb:**
Gazel 26
Mısra: **5**
Yenilmiş, kaybetmiş, mağlup.

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

maġlūp ol:

1. **maġlūp ol:**
Gazel 73
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mağlup olmak, yenilmek.

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze dillere
Maġlūp olunca Müslime kāfir imān verir

maġz-ı dile:

1. **maġz-ı dile:**-*e*
Müstezad 2
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün ağzı.

Zülf-i siyehiñ maġz-ı dile būy-ı meşām al
Tā defʿ ola sevdā

māh:

1. **māhımız:**-*ımız*
Gazel 107
Mısra: **4**
Ay, kamer.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız

2. **māh:**
Kıt'a 6
Mısra: **4**
Ay.

Hümāāsā cihāna şimdi bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün ẓanneder vechin görenler māh

3. **māhıñ:**
Gazel 92
Mısra: **1**
Ay yüzlü güzel.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur

bārānveş eşkim aḳar aḳmaz

4. **māhı:**
Gazel 203
Mısra: **10**
Ay yüzlü güzel.

Gül-geşt ü bedi ne fehm edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne deñlü çiçekse de

5. **māhı:** *-ı*
Gazel 37
Mısra: **7**
1. ay 2. ay yüzlü güzel.

Bebekden aḫẕ edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥişāra her çi bād-ābād

6. **māh:**
Gazel 93
Mısra: **6**
1. ay 2. ay yüzlü güzel.

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

7. **māha:** *-a*
Gazel 97
Mısra: **1**
1. ay 2. ay yüzlü güzel.

O māha kilk-i dili verme ḳaṭʿ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir ḳapar artar yaramaz

8. **māhı:** *-ı*
Gazel 97
Mısra: **10**
1. ay 2. ay yüzlü güzel.

Felekde dönmededir Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa kimseler ṣaramaz

9. **māha:**
Gazel 139
Mısra: **5**
Ay, ay yüzlü güzel.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

10. **māh:**
Gazel 144
Mısra: **1**
Ay, ay yüzlü güzel.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

11. **māh:**
Gazel 145
Mısra: **8**
Ay, ay yüzlü güzel.

Ḳulzüm-i vechiñde cünbān olsa diller ṭañ mıdır
Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol māh ile peyveste aġ

12. **māha:**
Gazel 158
Mısra: **10**
Ay, ay yüzlü güzel.

Vechinde ḥusūf oldıġıçün şerm ile Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha demek sende vefā yoḳ

13. **māhıñ:**
Gazel 162
Mısra: **3**
Ay, ay yüzlü güzel.

Māhī-i viṣāline atıp şişi o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde dilā sīm-semek çek

14. **māhı:**
Gazel 198
Mısra: **11**
Ay, ay yüzlü güzel.

Fenniyā deryāya girmiş ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver bend edip iki kedū

15. **māhıñ:**
Gazel 203
Mısra: **1**
Ay, ay yüzlü güzel.

Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de
Lez̲z̲et verir dimāġa şeker bī-nemekse de

16. **māhıñ:**
Gazel 221
Mısra: **7**
Ay, ay yüzlü güzel.

Kūyunda raḳīb içün o māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

17. **māhıñ:**
Gazel 228
Mısra: **3**
Ay, ay yüzlü güzel.

Bilini ḳoçmaġa meyl etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ şevḳiñde ḫāle

18. **māh:**
Gazel 18
Mısra: **3**
Ay (sevgili).

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿis̲

19. **māh:**
Kıt'a 13
Mısra: **8**
Ay, kamer.

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

20. **māhıñ:**-*ın*
Gazel 24
Mısra: **6**
Ay,Ay yüzlü güzel,Sevgili.

Tāb-ı ḥasretden çekip ḫūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi ʿ×d-ı vaṣlında o māhıñ şerbet-i nilūfer iç

21. **māhıñ:**-*ıñ*
Kıt'a 10
Mısra: **3**
Ay. II Çocuk.

O māhıñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şiʿrin defter-i aḳlāma küttāb ol

22. **māhı:**-*ı*
Kıt'a 8
Mısra: **18**
Ay II Yeni doğan çocuk.

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme
O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

<u>māh göründü:</u>

1. **māh göründü:**-*dü*
Kıt'a 2
Mısra: **24**

Kelime Tipi: -
Ay görünmek. II Şair Fennî'nin kızının doğması.

Tārīḫ-i mevlidin oḳuyan Fenniyā desin
El-ḥaḳ rebīʿde Rābiʿa sulṭān göründü māh

māha:

1. **māha:**
Gazel 57
Mısra: **7**
Ay yüzlü sevgili.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye meyli şebindedir

2. **māha:**
Gazel 198
Mısra: **1**
Ay yüzlü sevgili.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

3. **māha:**
Gazel 199
Mısra: **11**
Ay yüzlü sevgili.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

maḥabbet:

1. **maḥabbet:**
Gazel 231
Mısra: **12**
Aşk, sevda.

Verme mirʾāt-ı dili sen ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl etmez maḥabbet şirketi

maḥall:

1. **maḥallinde:***--i, --(n)de*
Gazel 124
Mısra: **6**
Yer II alan.

Ḳulaḳ ur nükte-i taʿrīżi teşḫīṣ eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer mażmūn-ı taḥḳīḳi saña raḳḳāṣ

mā-ḥażar:

1. **mā-ḥażar:**
Gazel 199
Mısra: **2**
(Ar.) Önceden hazırlanan, hemen.

Ḳadeḥ çeşmim iki şişe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

2. **mā-ḥażar:**
Gazel 94
Mısra: **7**
Daha önceden hazır olan, hazır bulunan şey, hazır olarak her ne varsa, hâli hazırda mevcut olan.

Sirişkim mey kebābım mā-ḥażar ḫūn-ı ciger puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-āteş-i tennūrdur sensiz

mā-ḥażar ḳıldım:

1. **mā-ḥażar ḳıldım:***-dım*
Gazel 232
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Hazırda bekletmek, hazırlamak.

Mā-ḥażar ḳıldım cigerden ben de bir loḳma kebāb

Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa cız bız gibi

māhbūb:

1. **maḥbūbunuñ:** *-u, -nuñ*
Gazel 57
Mısra: **8**
Sevilen, sevgili.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye meyli şebindedir

2. **maḥbūb:**
Gazel 59
Mısra: **9**
(Ar. ḥubb "sevmek, sevgi"den maḥbūb)
Sevilen kimse, sevgili.

Maḥbūb ile işin bitirip baʿż-ı bī-vefā
Ṣoñra metāʿ-ı vuṣlata naḳd-i daġal verir

maḥbūba:

1. **maḥbūba:**
Gazel 64
Mısra: **4**
Sevilen kimseler, sevgililer.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

māh-cebīn:

1. **māh-cebīnim:** *-im*
Gazel 169
Mısra: **2**
(Ay alınlı) mec. alnı açık, namuslu, temiz.

Nūş-ı mey-i laʿliñ ṭaleb etdikçe ʿaṭāşıñ
Çīn eyleme ey māh-cebīnim aña ḳaşıñ

maḥcūb-ı sengī:

1. **maḥcūb-ı sengī:** *-den*
Gazel 195
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Taştan mahcup olma.

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

maḫdūm:

1. **maḫdūmı:** *-ı*
Kıt'a 6
Mısra: **5**
Erkek evlat, oğul.

Naẓardan dāʾimā ḥıfẓ eyleyip bāri o maḫdūmı
Oḳuyup nüsḫayı tekmīlen olsun şārih-i eşbāh

2. **maḫdūm:**
Kıt'a 7
Mısra: **18**
Erkek evlât, oğul [Kelime bu anlamı Türkçe'de kazanmış olup daha çok saygıya değer insanların erkek çocukları için hürmet ifâdesi olarak kullanılırdı].

Mevlidi tārīḫini müjde edip Fenniyā
Dedim o maḫdūm içün bu süḫan-ı efḍali

maḥfel:

1. **maḥfeline:** *-i, -n, -e*
Kıt'a 12
Mısra: **18**
Oturulacak, görüşülecek yer, dernek yeri.

Aḫẕına Keyvān gibi mihr-i cihān Şāma dek

Zühreniñ olsa n'ola
maḥfeline sāyebān

maḫfī:

1. **maḫfī:**
Gazel 244
Mısra: **8**
Gizlice.

Ḫumār-ı meyle varmış
ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḫfī gelip sen sāḳiyā
ṣun mey

2. **maḫfī:**
Gazel 95
Mısra: **1**
Gizlenmiş, gizli, saklı.

Dil bezm-i meyde yār
ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle
ġayrı ses istemez

3. **maḫfī:**
Gazel 152
Mısra: **7**
Ar. Gizli, gizlice.

O meh-pāre ile maḫfī
ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen
meclise ʿases ile eṭrāf

4. **maḫfī:**
Gazel 224
Mısra: **1**
Ar. Gizli, gizlice.

Bizimle meclis olsa
sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb
raḳs eyleyip gelse
żararsızca

5. **maḫfī:**
Müstezad 2
Mısra: **26**
Ar. Gizli, gizlice.

Sırrīye ṣunup bu süḫan-
ı āyīne-i Fennī
Esrārıñı maḫfī

maḫfīce:

1. **maḫfīce:**
Gazel 12
Mısra: **12**
Gizlice.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat
Fennī bu şiʿri
Maḫfīce varıp Sırrī
Efendiye ʿayān et

2. **maḫfīce:**
Gazel 198
Mısra: **1**
Gizlice.

ʿAzm et ol māha bu şeb
maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek
Āyete'l-kürsī oḳu

3. **maḫfīce:**
Gazel 94
Mısra: **9**
Gizlice.

Raḳībā bezm-i meyde
yār ile maḫfīce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dūrdur sensiz

4. **maḫfīce:**
Gazel 112
Mısra: **3**
Gizlice.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül
maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu
gülşen-i meydāna ses

5. **maḫfīce:**
Gazel 114
Mısra: **9**
Gizlice.

İki pistānı şūḫun ṣayd
edip maḫfīce bir ʿāşıḳ

Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣığındırmış

6. **maḫfīce:**
Gazel 161
Mısra: **11**
Gizlice.

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āğūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

maḥfūẓ:

1. **maḥfūẓ:**
Gazel 137
Mısra: **1**
Saklanmış, korunmuş, muhâfaza edilmiş.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

2. **maḥfūẓ:**
Gazel 137
Mısra: **2**
Saklanmış, korunmuş, muhâfaza edilmiş.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

3. **maḥfūẓ:**
Gazel 137
Mısra: **4**
Saklanmış, korunmuş, muhâfaza edilmiş.

Şemm eyleyemez müşk otunu kimse ruḫunda
Būy-ı ḫaṭı minḳār-ı ser-i şānede maḥfūẓ

4. **maḥfūẓ:**
Gazel 137
Mısra: **6**
Saklanmış, korunmuş, muhâfaza edilmiş.

İmʿān ile eşyāya naẓar eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı nevāt dānede maḥfūẓ

5. **maḥfūẓ:**
Gazel 137
Mısra: **8**
Saklanmış, korunmuş, muhâfaza edilmiş.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i pervānede maḥfūẓ

6. **maḥfūẓ:**
Gazel 137
Mısra: **10**
Saklanmış, korunmuş, muhâfaza edilmiş.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

maḥfūẓ eylesin:

1. **maḥfūẓ eylesin:** *-sin*
Kıt'a 8
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Korumak, gizlemek.

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme
O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

māhī:

1. **māhī:**
Gazel 15

Mısra: **7**
Balık.

Deryā-yı göñül kişt-i cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi zībende mürüvvet

māh-ı felek:

1. **māh-ı felek:**
Gazel 142
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Felek(Gökyüzünün) kameri.

Şeb-i hecrinde ṭulūʿ etmez ise māh-ı felek
Şemʿine ḥüsnüñ eder ḫāne-i ḳalbi telmīʿ

2. **māh-ı felek:**
Gazel 62
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzünün ayı.

Māh-ı felekde ẓāhir olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr göñülde telāş olur

māh-ı ḥüsne:

1. **māh-ı ḥüsne:***-e*
Kıt'a 8
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik ayı.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫẕ-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

māh-ı ʿīd:

1. **māh-ı ʿīd:**
Kaside 2
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Bayram ayı (Bayramın habercisi hilal).

Yazdılar taʿmiyye ammā tāriḫiñde şāʿirān
Bedr olur mu zāʿid-i noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

māh-ı mubīn:

1. **māh-ı mubīn:**
Gazel 103
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hayrı, şerri, iyiyi ve kötüyü ayıran ay. // açık, aşikar ay.

Şām-ı ḫaṭıñda seyr eden ebrūñı ʿīd eder
Beñzer hilāl-ı Naḫşebe māh-ı mubīniñiz

māh-ı münevverdir:

1. **māh-ı münevverdir:***-dir*
Kıt'a 1
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Parlak ay.

ʿAceb mi rūz u şeb gehvāresin pāyende eylerse
Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

māh-ı nev:

1. **māh-ı nev:**
Gazel 200
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hilâl, yeni ay.

Hāle ḫırmen dāne-i gendüm kevākib ḥāṣılı
Pīr-i çerḫa keşkül-i zerdir muṣannaʿ māh-ı nev

2. **māh-ı nev:***-dir*
Gazel 245
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hilâl, yeni ay.

Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān

Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

3. **māh-ı nev:**
Kıt'a 1
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hilâl, yeni ay.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

māh-ı nevdir:

1. **māh-ı nevdir:** *-dir*
Gazel 110
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hilâl, yeni ay.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās
Felekde hāle ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ

2. **māh-ı nevdir:** *-dir*
Muhammes 1
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Hilâl, yeni ay.

Felekde hāle-i ḫırmendir kevākib dāne-i ervāḥ
Dirīġā biçmege maḥṣūl-ı ʿömrü māh-ı nevdir dās

māh-ı nūru:

1. **māh-ı nūru:** *-u*
Gazel 235
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ay ışığı.

Arż seyrin olsa n'ola māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

māh-ı şekerāsā:

1. **māh-ı şekerāsā:**
Gazel 230
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şeker gibi ay.

Oḳuyup Fenniyā eşʿārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ oldum ben de meftūnu

māh-ı tābān:

1. **māh-ı tābān:**
Gazel 23
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Parlak ay II sevgili.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

māh-ı tābānı:

1. **māh-ı tābānı:** *-ı*
Gazel 224
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ay ışığı.

Ṣoyup bir câme-ḫvāb içre felekde hāleveş Fennī
Der-āġūş eyledim ol māh-ı tābānı kemersizce

2. **māh-ı tābānı:** *-ı*
Kaside 1
Mısra: **82**
Kelime Tipi: **-**
Ay ışığı.

Reh-güẕār oldu düşüp pāyına sürʿatle şihāb
Māh-ı tābānı aña meşʿale çekdi Keyvān

3. **māh-ı tābānı:** *-ı*
Gazel 120
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Parlak ay II sevgili.

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde
Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

māh-ı viṣāl:

1. **māh-ı viṣāl:**
Gazel 86
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma ayı.

Ederseñ ʿāleme māh-ı viṣāliñi noḳṣān
Ṭulūʿ-ı mihr ü vefāsında ẕerre var mıdır

māhī-dil:

1. **māhī-dillere:** *-ler, -e*
Gazel 45
Mısra: **6**
Balık gönüllü.

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

māhī-i cānānı:

1. **māhī-i cānānı:** *-ı*
Gazel 105
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin parlaklığı.

Görünce ser-fürū eyler göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuṣlatdan ol ġavvāṣ-ı bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

māhi-i ḫuşk:

1. **māhi-i ḫuşk:**
Gazel 133
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kuru balık.

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ maṣrafı maẕbūṭ

māhī-i viṣāline:

1. **māhī-i viṣāline:** *-i, -n, -e*
Gazel 162
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma balığı.

Māhī-i viṣāline atıp şişi o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde dilā sīm-semek çek

māhiyyet:

1. **māhiyyeti:** *-i*
Gazel 233
Mısra: **2**
Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü (Burada kelime "mâh+iyyet" şeklinde düşünülürse "Ay"ın Dünya'dan bir yüzünün görülmesine işaret edilerek sevgilinin "mâh+iyyet" yani Ay olarak değerlendirildiği söylenebilir.).

Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān oldu bu şeb māhiyyeti

māhiyyetiçün:

1. **māhiyyetiçün:**
Gazel 163
Mısra: **6**
Güzellik için.

Ḫvāb-ı ġafletde çıkıp
fesden eder elbet ẓuhūr
Meh yüzüñ
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

maḥkeme-i ḥüsn-i yār:

1. **maḥkeme-i ḥüsn-i yār:**
Gazel 50
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin güzellik mahkemesi.

Gelince maḥkeme-i
ḥüsn-i yāre şāhid-i ḫaṭ
Beyān eder o bedīʿī
bedāyiʿindendir

maḫlûḳ:

1. **maḫlūḳa:** *-a*
Gazel 125
Mısra: **2**
Ar. Halk olunmuş, yaratılmış.

Zāhid sen umūruñ
idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi
maḫlūḳa bu taʿrīż

maḫlūṭ:

1. **maḫlūṭ:**
Gazel 133
Mısra: **1**
Karışmış, karışık.

Laʿl-i lebi maʿcūn-ı
cevāhir ile maḫlūṭ
Ḫāl-i siyehi ḥabb-ı
muʿanber ile merbūṭ

maḫmūr:

1. **maḫmūrdur:** *-dur*
Gazel 94
Mısra: **1**
Sarhoş, kendinden geçmiş.

Ḫumār-ālūd olanlar
sāḳiyā mehcūrdur
sensiz
Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle
dil maḫmūrdur sensiz

2. **maḫmūru:** *-u*
Gazel 245
Mısra: **8**
Sarhoşluktan veya uykudan sersem, sarhoş‖ sarhoş gözü gibi süzerek bakan göz, mestane.

ʿIyşa vārıdır mey-
āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru
hecr-i būse-i laʿli mülü

3. **maḫmūr:**
Gazel 123
Mısra: **7**
Kendinden geçmiş, baygınlaşmış, sersemlemiş.

Bulmaz hele maḫmūr
şifā vü işfāda
Dil-ḫasteye ṣıḥḥat der-i
mey-ḫāneye maḫṣūṣ

4. **maḫmūr:**
Gazel 135
Mısra: **2**
Kendinden geçmiş, baygınlaşmış, sersemlemiş.

Būs edip laʿl-i lebiñ
eyler dil-i divāne ḥaẓ
Bādeden elbet eder
maḫmūr olan mestāne
ḥaẓ

maḥrem:

1. **maḥrem:**
Gazel 59
Mısra: **7**
Gizli, saklı.

Bezm-i ḥacāle maḥrem
rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol
ḫalel verir

2. **maḥremi:** *-i*
Gazel 122
Mısra: **6**
Gizli, saklı. II Dost, sırdaş.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

3. **maḥrem:**
Gazel 160
Mısra: **8**
Aşina.

Zāhidā ḳaçma buyur ḫaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı meye maḥrem gibisin

maḥrem edip:

1. **maḥrem edip:** *-ip*
Gazel 143
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sırdaş etmek.

Fenniyā maḥrem edip Kenzīyi sırr-ı naẓmıma
Nā-şināsān-ı hüner bīgāneden etdim ferāġ

mâh-rû:

1. **māh-rū:**
Gazel 86
Mısra: **1**
Ay yüzlü güzel, dilber.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır
Hümā miṣāli görünmez o rūzgār mıdır

2. **māh-rū:**
Gazel 192
Mısra: **2**
Ay yüzlü güzel, dilber.

Çekildi meclise sāḳī sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-rū çemen be-çemen

3. **māh-rū:**
Gazel 75
Mısra: **3**
Ay yüzlü, yüzü ay gibi parlayan güzel.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

4. **māh-rū:**
Murabba 3
Mısra: **3**
Ay gibi parlak yüzlü olan. II Sevgili.

Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

maḥşer:

1. **maḥşerde:** *-de*
Kaside 1
Mısra: **141**
Âhiret hayâtında bütün insanların, dünyâda yaptıklarının hesâbını Allah huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.

Nice olur ḥāli faḳīriñ ʿacebā maḥşerde
Sevrveş gelse gerek üstüne ḫalḳıñ nīrān

maḥṣūl:

1. **maḥṣūl:**
Gazel 187
Mısra: **1**
Hasıl olan, verim, kazanç, kar.

Maḥṣūl lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

maḥṣūl-ı ʿömr:

1. **maḥṣūl-ı ʿömr:**
Gazel 45
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ömrün mahsûlü.

Beñzer hilāle ʿarż eder
ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü
biçmege çerḫiñ oraġı
var

maḥṣūl-ı ʿömrü:

1. **maḥṣūl-ı ʿömrü:** *-ü*
Gazel 110
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ömrün mahsûlü.

Dirīġā biçmege maḥṣūl-
ı ʿömrü māh-ı nevdir
dās
Felekde hāle ḫırmendir
kevākib dāne-i ervāḥ

2. **maḥṣūl-ı ʿömrü:** *-ü*
Muhammes 1
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Ömrün mahsûlü.

Felekde hāle-i
ḫırmendir kevākib
dāne-i ervāḥ
Dirīġā biçmege maḥṣūl-
ı ʿömrü māh-ı nevdir
dās

maḫṣūṣ:

1. **maḫṣūṣ:**
Gazel 123
Mısra: **10**
Özel, has.

Murġ-ı dili ṣayd
eylemek ol dāneye
maḫṣūṣ
Ḫāl-i ruḫunu tele-i
zülfünde naẓar ḳıl

2. **maḫṣūṣ:**
Gazel 123
Mısra: **12**
Özel, has.

Ferdālara ṣalmaḳ bizi
cānāneye maḫṣūṣ
Envāʿ-ı dürūġ vaʿd-i
muṣannaʿ ile Fennī

3. **maḫṣūṣ:**
Gazel 123
Mısra: **1**
1. Birine ayrılmış olan. 2. Layık. 3. Özel.

Āteş ile yanmaḳ dil-i
vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i
ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

4. **maḫṣūṣ:**
Gazel 123
Mısra: **2**
1. Birine ayrılmış olan. 2. Layık. 3. Özel.

Āteş ile yanmaḳ dil-i
vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i
ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

5. **maḫṣūṣ:**
Gazel 123
Mısra: **4**
1. Birine ayrılmış olan. 2. Layık. 3. Özel.

ʿUşşāḳı helāk eylemek
ʿālemde nühüfte
Tīġ-ı nigehi dīde-i
mestāneye maḫṣūṣ

6. **maḫṣūṣ:**
Gazel 123
Mısra: **6**
1. Birine ayrılmış olan. 2. Layık. 3. Özel.

Şemm eyleyeyim müşk otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o şehiñ şāneye maḫṣūṣ

7. **maḫṣūṣ:**
Gazel 123
Mısra: **8**
1. Birine ayrılmış olan. 2. Layık. 3. Özel.

Bulmaz hele maḫmūr şifā vü işfāda
Dil-ḫasteye ṣıḥḥat der-i mey-ḫāneye maḫṣūṣ

māh-tābān:

1. **māh-tābān:**
Kaside 1
Mısra: **40**
Dolunay, parlak ay ll Ay ışığı kadar güzel sevgili.

Feth edip muʿcizeyi genc-i muṭalsamāsā
İki şaḳḳ oldu parmaġıñ ile māh-tābān

maʿhūd:

1. **maʿhūda:***-a*
Müstezad 3
Mısra: **15**
Ar. bilinen, sözü geçen.

Maʿhūda viṣālin çıḳarıp dedi lepişḳa
Beyʿ etdi meẓāḳa

maḥv eder:

1. **maḥv eder:***-er*
Gazel 149
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mahvetmek, yok etmek.

Diyemem mūy-ı miyān-ı ḳad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip cismini bir dāneye üf

maḥv ḳıl:

1. **maḥv ḳıl:**
Kaside 2
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
İşe yaramaz duruma getirmek, zarar vermek, perişan etmek.

Nār-ı tedbīriñle ḳāl edip zer-i nā-ḫāliṣi
Maḥv ḳıl tīz-āb-ı ḫışmıñla anı miṣl-i ḥadīd

māhveş:

1. **māhveş:**
Kıt'a 6
Mısra: **8**
Ay gibi.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūʿ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ʿAṭāullah

maḥyā:

1. **māhya:**
Gazel 37
Mısra: **9**
Ramazan'da birden çok minaresi olan camilerin minareleri arasına gerilen iplere kandil veya elektrik ampulleriyle yazılan yazılar, yapılan resimler.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

maḥzūn:

1. **maḥzūn:**
Gazel 196
Mısra: **16**
Hüzünlü, kederli.

Meyl et āġūşuna bir kez ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma maḥzūn

maḥzūn ḳılma:

1. **maḥzūn ḳılma:** *-ma*
Gazel 232
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hüzünlendirmek.

Köhne mażmūn ile ilbās eyleyip manẓūmeñi
Ṭıfl-ı şiʿriñ ḳılma maḥzūn câme-i nevsiz gibi

māʾ-i cārī olsa da:

1. **māʾ-i cārī olsa da:** *-sa, -da*
Kaside 2
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Akarsu olmak.

Māʾ-i cārī olsa da ceyş-i fiten şimden gerü
Kem eder baḥr-i siyāhı ḳaʿr-ı deryā-yı sefîd

mā-ı hindibā:

1. **mā-ı hindibā:**
Gazel 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hindiba suyu. (Hindiba Otu, papatyagiller familyasında sebze olarak tüketilen bir bitki türüdür. Kökeni Endonezya ve Mısır olarak bilinmektedir. Yaygın olarak yabani hindibanın yaprakları ilkbaharda toplanarak hastalıklara şifa için kullanılır.).

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

māʾ-ı şekerāsā:

1. **māʾ-ı şekerāsā:**
Müstezad 2
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Şekerli su gibi.

Ṭūṭī deheninden femiñe ḳand-i kelām al
Māʾ-ı şekerāsā

mā-ı ter-i hindibā:

1. **mā-ı ter-i hindibā:**
Gazel 17
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hindibâ bitkisinin taze suyu.

Besdir mizāca ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ʿışḳa mā-ı ter-i hindibā ʿabeş

māʿ-ı vużūʾın:

1. **māʿ-ı vużūʾın:** *-ın*
Gazel 24
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Abdest suyu.

Nūş edip māʿ-ı vużūʾın zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber iç

māʾil oldu:

1. **māʾil oldu:** *-du*
Gazel 205
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hevesli, istekli olmak.

Yine dil māʾil oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre
ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

maḳām olsa:

1. **maḳām olsa:** *-sa*
Gazel 179
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Musikide makam olmak.

Bize gerdāniyeden büselige
Muṭribā kār-ı nühüft olsa maḳām

maḳāma gelicek:

1. **maḳāma gelicek:** *-icek*
Kaside 1
Mısra: **53**
Kelime Tipi: **-**
Bu makama gelmeye, bu mevkiye ulaşmaya.

Bu maḳāma gelicek güftemiz oldu beste
Girelim ġayra nühüfte bir uṣūl ile hemān

maḳām-ı büseligi:

1. **maḳām-ı büseligi:** *-i*
Gazel 86
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Buselik makamı.

Maḳām-ı büseligi devr-i gül eder muṭrib
O şāh-nāz ʿAcemde nühüftekār mıdır

maḳām-ı ḥürmetinde:

1. **maḳām-ı ḥürmetinde:** *-i, -n, -de*
Kıt'a 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hürmet makamı.

Maḳām-ı ḥürmetinde eyleyip dāmānını irḫā
Niçe dest-i kemer-beste ḥużūrunda ġulām oldu

maḳām-ı şermiyi:

1. **maḳām-ı şermiyi:** *-y, -i*
Gazel 51
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şermî'nin makamı.

Fennī maḳām-ı Şermiyi gülzār-ı naġmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi murġ-ı çemen bilir

maḳām-ı şiʿr-i zīver:

1. **maḳām-ı şiʿr-i zīver:**
Gazel 244
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ziver'in şiirinin konumu.

Maḳām-ı şiʿr-i Zīver Fenniyā İḥsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese ʿuşşāḳa muṭrib būselik hey hey

maḳbūl:

1. **maḳbūlüm:** *-üm*
Gazel 30
Mısra: **8**
Kabul edilen II Mûteber II Beğenilen.

Sīm-bāzuñdur felekde ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

maḳbūl olur:

1. **maḳbūl olur:**
Gazel 4
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Makbul olmak, kabul görmek, beğenilmek.

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ o teslīm-i rızāsında
Yerin ḫākister eyler bārveş ehl-i kemāl ammā

maḳbūż:

1. **maḳbūż:**
Gazel 127
Mısra: **2**
Ar. Kabzolunmuş, el ile alınmış. Makbuz senedi, makbûz ilmühaber: Paranın vesair bir şeyin kabz olunduğuna dair kabz eden tarafından verilen mühürlü kağıt. makbûzât: Me'hûzât.

Edip ḥükkām-ı yāra ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili maʿrūż
Görünce naḳd-i eşkim ḳıldı tecrīm eyleyip maḳbūż

2. **maḳbūż:**
Gazel 127
Mısra: **6**
Kabzolunmuş, el ile alınmış.

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

maḳdem-i pāk:

1. **maḳdem-i pāk:**
Gazel 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mübarek, kutsal adımlar (Sevgilinin aşığın hanesine teşrifi).

Teşrīf edicek ḫāneñe her maḳdem-i pākin
Ḫāk-i rehini çeşmiñe ḳuḥl-ı Ṣıfahān et

maḳdem-i raḫşān:

1. **maḳdem-i raḫşān:**
Kaside 1
Mısra: **80**
Kelime Tipi: **-**
Parlak geliş.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek berḳ ile güm güm o şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi maḳdem-i raḫşān

maḳdemiñe yürüyüp:

1. **maḳdemiñe yürüyüp:** *-y, -üp*
Kaside 1
Mısra: **137**
Kelime Tipi: **-**
Gelişine yürümek.

Mūr u faḫd [u] melaḥāsā yürüyüp maḳdemiñe
Yüz sürer naʿt-ı şerīfiñ ile çeşm-i giryān

maḳrūż:

1. **maḳrūż:**
Gazel 127
Mısra: **10**
Borçlu.

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

maḳṣad:

1. **maḳṣadı:** *-ı*
Kaside 1
Mısra: **58**
Amaç, niyet.

Ümmühānīye gidip bir gece ol devletle
Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

maḳṣūd:

1. **maḳṣūduñ:** *-uñ*
Gazel 27
Mısra: **6**
Amaç II istek.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat ise ezber et Merāḥ

maḳṣūda erdi:

1. **maḳṣūda erdi:***-di*
   Kıt'a 13
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Amacına ulaşmak.

Binâya ṣarf edip zer gibi ẕihnin erdi maḳṣūda
Müderris-i ʿālim ü fāżıl müʾellif-i şāriḥ-i eşbāh

maḳṣūd-ı beyān:

1. **maḳṣūd-ı beyān:**
   Gazel 79
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Açıklamadan kastedilen şey; gaye.

Ḳāḍī-i cemālinde gelip şāhid-i ḫaṭṭı
Maḳṣūd-ı beyānında anı İbn-i Melekdir

maḳṣūduna erdi:

1. **maḳṣūduna erdi:***-di*
   Kaside 1
   Mısra: **111**
   Kelime Tipi: **-**
   Maksadına erişmek.

Erdi maḳṣūduna ser-menzil-i ev ednā da
Ḳıldı ışġā o ḫiṭāb-ı Ḥaḳı bī-ḥarf ü zebān

maḳṣūr-ı aʿmāli:

1. **maḳṣūr-ı aʿmāli:***-i*
   Kıt'a 4
   Mısra: **20**
   Kelime Tipi: **-**
   İşlerinin kısalması.

Ne mümkin vaṣfın etmek böyle bir vālā-yı ẕī-şānıñ
Senāver bendesiniñ dem-be-dem maḳṣūr-ı aʿmāli

maḳṭūʿ edip:

1. **maḳṭūʿ edip:***-ip*
   Gazel 139
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kesmek. II Bir görevden ayrılmak.

Manṣıb-ı vaṣlın edip Zāde-i Mollā maḳṭūʿ
İnfiṣālinde dili maṭlab-ı vaʿdi memnūʿ

maʿkūs-ı ser-miʿmāra:

1. **maʿkūs-ı ser-miʿmāra:**
   Kıt'a 13
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Baş mimarın uğursuzluğu.

N'ola encüm gibi revnaḳ verirse çerḫ-i ṭāḳında
O maʿkūs-ı ser-miʿmāra dīvān-ḫāne-i dergāh

māl:

1. **mālın:***-ı, -n*
   Müstezad 2
   Mısra: **14**
   Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.

Eksik verir ise zer-maḥbūb-ı viṣālin
ʿUşşāḳına mālın

2. **māla:***-a*
   Gazel 54
   Mısra: **1**
   Mal, mülk, varlık.

Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez iʿtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder Eryāle etmez iʿtibār

māl-i ḳārūn:

1. **māl-i ḳārūn:**
Gazel 120
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Karun'un serveti, Karun'un sahip olduğu varlık.

Verip sermāye-i Bāḳī-i naẓmı Fenniye Ḥüsnī
Aña yek-sāʿat içre māl-i Ḳārūn ḳazandırmış

mālik olam:

1. **mālik olam:** *-am*
Kıt'a 10
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sahip olmak II kavuşmak, erişmek.

Muḳārin olmaġa saʿy et tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

maʿmūr:

1. **maʿmūr:**
Gazel 52
Mısra: **11**
Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile maʿmūr
Pençe-i yevm-i ġamı lāne-i vīrān büyüdür

maʿnā:

1. **maʿnāda:** *-da*
Gazel 104
Mısra: **14**
Gerçek, hakikat; anlam.

Ġāʿibāne nedir āyā bu meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda da tanẓīr ederiz

2. **maʿnāya:** *-y, -a*
Gazel 206
Mısra: **2**
Anlam // Hakikat.

Zāhid uzadır nuṭḳını daʿvāya gelince
Leb-beste olur ḥükmüme maʿnāya gelince

3. **maʿnāda:** *-da*
Gazel 136
Mısra: **3**
Asıl, gerçek, hakîkat, marifet.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

4. **maʿnāda:** *-da*
Gazel 99
Mısra: **9**
Asıl, öz, hakikat, gerçek.

Cismi āyīne-ṣıfat olmalı ki maʿnāda
Güfte-i ṭūṭi-i naẓmı ḳafesinden biliriz

maʿnā-yı maḳṣūdı:

1. **maʿnā-yı maḳṣūdı:** *-ı*
Kıt'a 10
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kastedilen mana.

Ḫaber ver mübtedāya şerḥ edip maʿnā-yı maḳṣūdı
Binā-yı ṣarf u naḥv vāḳıf-ı tefsīr ü iʿrāb ol

maʿnā-yı şiʿr-i seyyidi:

1. **maʿnā-yı şiʿr-i seyyidi:** *-i*
Gazel 85
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Seyyid'in şiirinin anlamı.

Fenniyā taḥrīr içün
maʿnā-yı şiʿr-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭabʿımda benim
kilk-i per-i ʿanḳā biter

mānende-i cān:

1. **mānende-i cān:**
Kaside 1
Mısra: **78**
Kelime Tipi: **-**
Can gibi.

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā
gibi gūyā ecvef
Ṣaḥn-ı meʾvāya ʿurūc
eyledi mānende-i cān

mānende-i islāmbol-ı sānī:

1. **mānende-i islāmbol-ı sānī:**
Muhammes 1
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
İkinci İstanbul gibi.

Mücessem eyleyip
mānende-i İslāmbol-ı
sānī
Ne deñlü iḥtirāz etsem
yanar bā-ḥükm-i
Rabbānī

mānend-i ḳaṣr-ı ʿadn-ı berīni:

1. **mānend-i ḳaṣr-ı ʿadn-ı berīni:**
Gazel 194
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ferahlık veren cennet bahçesinin köşkü gibi.

Diller ḫayāl-i ḫaddiñ ile
mürtefiʿ olur
Mānend-i ḳaṣr-ı ʿadn-ı
berīni olanlarıñ

mānend-i necef:

1. **mānend-i necef:**
Gazel 151
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Necef gibi.

Cān-güdāz olsa ʿaceb mi
nigeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri
yaḳmada mānend-i
Necef

mānend-i serāy:

1. **mānend-i serāy:**
Gazel 18
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Saray gibi; saraya eş, benzer olan.

Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i
şāhāneye bāʿis
Mānend-i serāy içre o
gül-ḫāneye bāʿis

mānī:

1. **mānī:**
Kıt'a 14
Mısra: **9**
Çinli bir nakkaş ve ressamdır. Aynı zamanda Mani dininin kurucusudur.

Güş eden naḳşını Mānī
gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle
temāşāsına ʿālem
müştāḳ

māniʿ degil:

1. **māniʿ degil:**
Gazel 171
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Engel değil.

Ḫaṭṭıñ ebr-i māh-ı
tābān olsa da māniʿ
degil
Eşk-i çeşmim dilde
bārān olsa da māniʿ
degil

2. **māniʿ degil:**
Gazel 171
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Engel değil.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da māniʿ degil

3. **māniʿ degil:**
Gazel 171
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Engel değil.

Ḫaṭṭıñ ebr-i māh-ı tābān olsa da māniʿ degil
Eşk-i çeşmim dilde bārān olsa da māniʿ degil

4. **māniʿ degil:**
Gazel 171
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Engel değil.

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da māniʿ degil

5. **māniʿ degil:**
Gazel 171
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Engel değil.

Câme-i diller Sitānbulmişli cānā ser-be-ser
Āteş-i ʿışḳıñla sūzān olsa da māniʿ degil

6. **māniʿ degil:**
Gazel 171
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Engel değil.

Ben bu limegāh-ı ġamda kestigi ḫvāhem şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

7. **māniʿ degil:**
Gazel 171
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Engel değil.

Fenniyā pür-nev-edā tanẓīr-i Hātifden baña
Nice zer taḥsīn ü iḥsān olsa da māniʿ degil

8. **māniʿ degil:**
Gazel 171
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Engel değil.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da māniʿ degil

9. **māniʿ degil:**
Gazel 222
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Engel değil.

Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bihzādıma
Sefîddir māniʿ degil beyt içre ol cellādıma

<u>māniʿ olur:</u>

1. **māniʿ olur:***-ur*
Gazel 141
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Engel olmak.

Şeb-i hecriñde eyā şemʿ-i cemāl-i lāmiʿ
Perde-i zülfüñ olur tāb-ı dilāna māniʿ

maʿni-i bikri:

1. **maʿni-i bikri:** *-i*
Gazel 165
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İlk defa verilmiş,temiz, mana.

Taḫayyül eyle dilde Fenniyā bu maʿni-i bikri
Zifāf-ı nev-ʿarūs-ı naẓm-ı pāk-i Fıṭnat isterseñ

maʿni-i levlākı:

1. **maʿni-i levlākı:** *-ı*
Kaside 1
Mısra: **35**
Kelime Tipi: **-**
"Levlak" Manası ("Levlâke levlâke Lema halaktül-eflâk" Sen olmasaydın, sen olmasaydın, Ben âlemleri yaratmazdım hadisine atfen. Kaynak; Keşfü'l-Hafâ, 2/164, H. No: 2123).

Fehm eden maʿni-i levlākı bilir mertebeñi
Ne bilir anı gürūh-ı fużelā-yı imʿān

manṣıb:

1. **manṣıbım:** *-ım*
Gazel 176
Mısra: **2**
(Ar.) Makam,rütbe, derece.

Girip devrān-ı bezm-i vuṣlata tevḥīd edip çıḳmam
Duḫūl etsem ṭarīḳa manṣıbım teʾyīd edip çıḳmam

manṣıb-ı ḥüsn:

1. **manṣıb-ı ḥüsn:**
Gazel 81
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik makamı.

Ḫaṭṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

manṣıb-ı mevʿūdundan geçdi:

1. **manṣıb-ı mevʿūdundan geçdi:** *-di*
Gazel 141
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Söz verilmiş makamdan vaz geçmek.

Geçdi ḳāḍī-i göñül manṣıb-ı mevʿūdundan
Rütbe-i maṭlab-ı vaṣlıñ ile oldu ḳāniʿ

manṣıb-ı vaṣl:

1. **manṣıb-ı vaṣl:**
Gazel 145
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Vasıl makamı, buluşma makamı.

Maṭlabında infiṣāl-ı vaʿd ile Fennīyā seni
Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı Zāde-i Mollā çerāġ

manṣıb-ı vaṣlın:

1. **manṣıb-ı vaṣlın:** *-lı, -n*
Gazel 139
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Vasıl makamı, buluşma makamı.

Manṣıb-ı vaṣlın edip Zāde-i Mollā maḳṭūʿ
İnfiṣālinde dili maṭlab-ı vaʿdi memnūʿ

manṣıb-ı vaṣlıñı:

1. **manṣıb-ı vaṣlıñı:***-ıñ, -ı*
Murabba 1
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmak makamına ulaşmak.

Zīr-i eşikde begim ḫāk ile yeksān olayım
Manṣıb-ı vaṣlıñı ver Fenniye iḥsān sezā

manṣūbe-i ʿışḳı ḳurup:

1. **manṣūbe-i ʿışḳı ḳurup:***-up*
Gazel 157
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşk oyunu kurmak.

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi'l-ḥāl
Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş

manṣūbe-i vaṣlı ḳurup:

1. **manṣūbe-i vaṣlı ḳurup:***-up*
Gazel 134
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma tuzağı hazırlamak.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

manṣūr:

1. **manṣūra:***-a*
Gazel 238
Mısra: **8**
"Ena'l-hak" "ben Allah'ım" dediği için 922'de asılarak öldürülen ünlü mutasavvuf.

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri

manṣūr-ı dil-āvīze:

1. **manṣūr-ı dil-āvīze:**
Gazel 5
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönüle asılan, gönül çeken Mansur.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat ey ṣaçı Leylā

manṣūr-ı dile:

1. **manṣūr-ı dile:***-e*
Gazel 101
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül Mansur'u.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

manṣūr-ı ʿışḳ:

1. **manṣūr-ı ʿışḳ:**
Gazel 51
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın Mansur'u (âşık yerine kullanılmıştır. Mansûr: Mansur İran'ın Tûr kasabasında doğdu (M. 857). Genç yaşta tasavvuf yoluna intisap etti. Civar coğrafyalarda İslam'ı yaymaya çalıştı. Hallac lakabı ona, bir dostunun hallâc dükkanındaki işleri bir parmak haraketiyle düzenlemesi neticesinde verilir. Tasavvuf yolunda katettiği mesafeler sonrası fenafi'llaha ulaştı ve "Ene'l-Hak" (ben Hakk'ım) demeye

başladı. Bu sözünden dolayı hapse atıldı ve sekiz yıl zindan hayatı yaşadı. Sekiz yıl sonra katline hüküm verildi ve darağacına çekilerek idam edildi. Ölümünden günümüze kadar Hallac-ı Mansur ile ilgili pek çok menkıbe üretilir. Özellikle tasavvuf çevrelerinde Hallac-ı Mansur, Allah aşkı ve inancı uğruna ölümü göze alabilme kararlılığını sembolize etmektedir. Şiirlerde çoğunlukla darağacı ve ene'l-hak kelimeleri ile beraber kullanılır. Yer yer Hallac-ı Mansur ile ilgili oluşturulan menkıbelere göndermede bulunulur.).

Āvīze olmada dil-i sevdā-zede hemān
Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü özge resen bilir

<u>manṣūr-ṣıfat:</u>

1. **manṣūr-ṣıfat:**
Gazel 239
Mısra: **6**
Mansur gibi. // Hallac-ı Mansur edebiyatça çokça anılan ünlü bir sufidir.Hind ve Türk memleketlerinde dolaşarak İslam'ı yaymaya çalıştı.Tasavvuf yolunda ilerleyince fenafillah'a ulaştı ve Ene'l Hakk der, bu sözün batını manasını değil de zahiri manasını alanlar onu münkir olarak kabul ettiler, sonra darağacına çekilerek teşhir edildi. // Edebiyatta darağacı ve Ene'l Hakk münasebetiyle sıkça anılan Mansur, inancı uğruna her şeye göğüs germe ve ölmenin sembolü olarak bilinir.Sevgilinin saçları darağacına benzetilince ,Mansur da aşk şehidi olup bu dara asılır.

Ṣalb olmaġa āmāde saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe ber-dār bulunur mu

<u>manṣūrveş:</u>

1. **manṣūrveş:**
Gazel 122
Mısra: **2**
"Ene'l-Hak" sözü sebebiyle idam edilen Hallac-ı Mansur gibi.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ
Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aṣ

<u>manẓūm:</u>

1. **manẓūmemi:** *-em, -i*
Gazel 184
Mısra: **7**
.

Ṭanẓīr içün āyā ki bu manẓūmemi Fennī Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

2. **manẓūmu:** *-u*
Gazel 185
Mısra: **10**
Uyaklı, ölçülü söz; şiir.

Kenār-ı ḳulzüm-i ṭabʿ-ı Leẕīẕīye Fennī
Melek deyü bu manẓūmu bir ġazel çekelim

3. **manẓūmu:** *-u*
Gazel 205
Mısra: **13**

Uyaklı, ölçülü söz; şiir.

Naẓīre ʿarż eder ʿĀrif Efendiye bu manẓūmu
ʿAcāyib ṣaçmalar taḥrīr eder Fennī-i bī-çāre

4. **manẓūmem:** *-em*
Kaside 2
Mısra: **23**
Uyaklı, ölçülü söz; şiir.

Ḳāʾilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

manẓūme:

1. **manẓūmeñi:** *-ñ, -i*
Gazel 232
Mısra: **11**
Şiir.

Köhne mażmūn ile ilbās eyleyip manẓūmeñi
Ṭıfl-ı şiʿriñ ḳılma maḥzūn câme-i nevsiz gibi

2. **manẓūmeñ:** *-ñ*
Kaside 1
Mısra: **155**
Şiir.

Gelip üçler dedi tārīḫini bu manẓūmeñ
Şeb-i miʿrācına dil-i micmer ʿūd-ı sūzān

mār:

1. **mārıdır:** *-ıdır*
Gazel 89
Mısra: **1**
Yılan.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

mār raḳībi:

1. **mār raḳībi:** *-i*
Gazel 226
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yılan rakibi.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rüʾyet-i dīdār ise cān ürkütme

mār-ı müjgāna:

1. **mār-ı müjgāna:** *-a*
Gazel 23
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik yılanı.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

maʿrifet deryāsıdır:

1. **maʿrifet deryāsıdır:** *-dır*
Murabba 2
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Bilgi denizi.

Ḳaṭreyem nezdinde bi'llāhi anıñ ben Fenniyā
Hātif-i ṣāḥib-belāġat maʿrifet deryāsıdır

maʿrifet-i ḳadrini:

1. **maʿrifet-i ḳadrini:** *-i, -n, -i*
Gazel 141
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kudret bilgisi.

Yazmış altun ḫal ile maʿrifet-i ḳadrini gör
Levḥ-i ebrūlarıñı muṣḥaf-ı ḥüsne sāniʿ

mār-nefes:

1. **mār-nefes:**
Gazel 203
Mısra: **13**
Yılan nefesli.

Bī-iştibāh helāk olur elbette mār-nefes
Tiryāḳ-ı vird-i mürşid ile engerekse de

mār-pīç-i ġurġuru:

1. **mār-pīç-i ġurġuru:***-u*
Gazel 241
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gurgur sesi çıkaran nargilenin marpucu.

Ne sevdādır bu kim vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān
Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

mār-pīç-i muṣannaʿ:

1. **mār-pīç-i muṣannaʿ:***-dır*
Gazel 25
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sanatlı ve süslü marpuç.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

maʿrūż edip:

1. **maʿrūż edip:***-ip*
Gazel 127
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Maruz bırakmak.

Edip ḥükkām-ı yāra ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili maʿrūż
Görünce naḳd-i eşkim ḳıldı tecrīm eyleyip maḳbūż

maşallah:

1. **māşāllāh:**
Kıt'a 13
Mısra: **20**
"Ne güzel, Allah nazardan saklasın" anlamlarında beğenme duyguları bildiren bir söz.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

mā-sivā:

1. **mā-sivāyı:***-yı*
Gazel 54
Mısra: **1**
Allah'tan başka her şey.

Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez iʿtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder Eryāle etmez iʿtibār

mā-sivādan geçip:

1. **mā-sivādan geçip:***-ip*
Kaside 1
Mısra: **119**
Kelime Tipi: **-**
Allah'tan başka her şeyden vazgeçmek.

Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey
Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

mā-sivāyı terk eden:

1. **mā-sivāyı terk eden:***-en*
Gazel 183
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dünyadan başka geri kalan şeyleri terk etmek.

Mā-sivāyı terk eden şol kimse de ġam görmedim
Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

maṣnūʿ:

1. **maṣnūʿına:** *-ına*
Gazel 2
Mısra: **10**
Sanatla yapılmış şeyler.

Şerbet-i laʿlin ṭabīb-i cān şifā ḳıldı baña
Fenniyā ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ ḳıl naẓar maṣnūʿına

2. **maṣnūʿ:**
Gazel 139
Mısra: **10**
(Sanatla) yapılmak.

Ṣūret-i melʿabe-i ṭıfl-ı meżāmīn-i hüner
Fenniyā ṭabʿ-ı Leylīde şekerden maṣnūʿ

maṣraf:

1. **maṣrafı:** *-ı*
Gazel 133
Mısra: **8**
Harcanan para, gider.

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ maṣrafı maẓbūṭ

2. **maṣrafı:** *-ı*
Gazel 222
Mısra: **4**
Harcama.

Ṣarf edip cānı ʿaḳār-ı vaṣl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu maṣrafı īrādıma

maşş eyleyince:

1. **maşş eyleyince:** *-yince*
Gazel 60
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Emmek.

Maşş eyleyince gerden-i kāfūru baʿd-ez-īn
İnʿām-ı būs-ı laʿl gibi diş kirāsıdır

maʿşūḳ:

1. **maʿşūḳ:**
Gazel 112
Mısra: **3**
Âşık olunan, sevilen, sevilmiş.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

māt ed:

1. **māt ed:**
Gazel 111
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yenmek, mağlup etmek.

Māt eder ādemi şatranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Fenniyā ḳılma fem-i Zīver-i ferzāne heves

māt eder:

1. **māt eder:** *-er*
Gazel 157
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yenmek, mağlup etmek II satranç oyununda yenmek.

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi'l-ḥāl
Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş

2. **māt eder:** *-er*
Gazel 134

Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yenmek, mağlup etmek.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

māt eyle:

1. **māt eyle:**
Gazel 23
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Satranç oyununda karşısındaki kişiyi kıpırdayamaz duruma getirmek, yenmek.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

māt ol:

1. **māt ol:**
Gazel 22
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yenilmek.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

māt olup:

1. **māt olup:**-*up*
Gazel 143
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
1. Muhatabına cevap veremez hâle gelip yenik duruma düşmek, 2. satrançta yenilmek.

Esb-i mażmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān
Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāġ

mātem:

1. **māteme:**-*e*
Gazel 216
Mısra: **8**
Keder, üzüntü II yas.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı göñül beste māteme

2. **māteme:**-*e*
Gazel 216
Mısra: **10**
Keder, üzüntü II yas.

Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña aġlama māteme

maṭlaʿ:

1. **maṭlaʿımdan:**-*ımdan*
Gazel 2
Mısra: **2**
Doğuş yeri II Şiirin (gazel, kaside gibi) ilk beyiti.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı baña
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı baña

2. **maṭlaʿı:**-*ı*
Gazel 230
Mısra: **3**
Bir kasîde veya gazelin mısrâları birbirine kâfiyeli olan ilk beyti.

Hezārān dilleri ḥayrān eder bu maṭlaʿı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ mirʾāt-ı mażmūnu

maṭlab:

1. **maṭlabında:** *-ın, -da*
   Gazel 145
   Mısra: **9**
   İstek, istenilen şey.

Maṭlabında infiṣāl-ı
vaʿd ile Fennīyā seni
Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı
Zāde-i Mollā çerāġ

maṭlab-ı vaʿdi:

1. **maṭlab-ı vaʿdi:** *-i*
   Gazel 139
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Vaat isteği.

Manṣıb-ı vaṣlın edip
Zāde-i Mollā maḳṭūʿ
İnfiṣālinde dili maṭlab-ı
vaʿdi memnūʿ

maṭlaʿ-ı nūr-ı yezdān:

1. **maṭlaʿ-ı nūr-ı yezdān:**
   Kaside 1
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Allah'ın nurunun doğuş yeri.

Seyyid-i mefḫar-ı
kevneyn resūl-ı
ṣaḳaleyn
Mihr-i pür-tāb-ı cihān
maṭlaʿ-ı nūr-ı Yezdān

maṭlûb:

1. **maṭlūb:**
   Müstezad 2
   Mısra: **10**
   İstek, istenilen şey.

Sünbül gibi ne-şüküfte
ḳaranfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlūb

mā-verā:

1. **mā-verā-vere:** *-e*
   Gazel 214
   Mısra: **6**
   Bir şeyin ötesinde, arkasında, gerisinde bulunan yer, zaman vb., öte. II. . Görülen âlemin ötesine benzeyen.

Ḫavfım budur ḥışn-ı dili
ḥüsn ü rıfḳla
Ol ceyş-i kāfir-i müjeye
mā-verā-vere

māverd mi:

1. **māverd mi:** *-mi*
   Müstezad 1
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Gülsuyu.

Ṣan micmer-i sīm içre
verir meclise ḫoş-bū
Māverd mi nedir bu

māye-i ecsām-ı nevāt:

1. **māye-i ecsām-ı nevāt:**
   Gazel 137
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Hurma çekirdeği cisimlerinin özü.

İmʿān ile eşyāya naẓar
eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı
nevāt dānede maḥfūẓ

māye-i feyż-i gül-i raʿnā:

1. **māye-i feyż-i gül-i raʿnā:**
   Gazel 43
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   İki renkli gülün açmasının mayası.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ
vird-i cennetdir dese
ādem
Cihāna māye-i feyż-i
gül-i raʿnā neden
meʾhūẕ

maẓbūṭ:

1. **maẕbūṭ:**

Gazel 133

Mısra: **8**

Yazılmış. Kaydedilmiş. Hatırda tutulmuş.

Yek māhi-i ḫuşk ile
gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ
maṣrafı maẕbūṭ

māżī vü müstaḳbel:

1. **māżī vü müstaḳbel:**

Gazel 3

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Geçmiş ve gelecek.

Ehl-i iḥsān etmede māżī
vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i
ḥāżır ṣarf edip eyler
binā

mażmūn:

1. **mażmūnı:***-ı*

Gazel 97

Mısra: **12**

Kastedilen asıl anlam, kavram; nükte ve cinaslarla süslenen ve asıl manayı dolaylı olarak anlatan güzel söz.

Yem-i süḫanda reʾīs-i
Celālīveş Fennī
"Nūḥ yelken" mażmūnı
böyle aḳdaramaz

2. **mażmūn:**

Gazel 132

Mısra: **10**

Nükte ve cinaslarla süslenen ve asıl manayı dolaylı olarak anlatan güzel söz II siyahlık ; yazılacak veya söylenecek söz, şiir.

Erbāb-ı naẓm içünde
ʿaceb var mı Fenniyā
Mażmūn ile nikāta verir
böyle irtibāṭ

mażmūn-ı naḳdi sürüp:

1. **mażmūn-ı naḳdi sürüp:***-üp*

Gazel 136

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Para mazmununu ileri sürüp, anlatıp.

Sürüp mażmūn-ı naḳdi
meclise sāʾil-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda
kendini teşbīh eder
vāʿiẓ

mażmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı refīʿā:

1. **mażmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı refīʿā:**

Gazel 57

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Refîâ'nın şiir kabiliyetinin şiirindeki gizli anlam.

Mażmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı
Refīʿā ki Fenniyā
Sāʿat gibi ṣınāyiʿ-i şiʿri
lebindedir

mażmūn-ı taḥḳīḳi:

1. **mażmūn-ı taḥḳīḳi:***-i*

Gazel 124

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Gerçek mazmun.

Ḳulaḳ ur nükte-i taʿrīżi
teşḫīṣ eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer
mażmūn-ı taḥḳīḳi saña
raḳḳāṣ

mażmūn-şinās-ı dil-ber-i ṭannāz:

1. **mażmūn-şinās-ı dil-ber-i ṭannāz:**

Gazel 181

Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cilveli dilberin gizli anlamları bilmesi.

Laʿliñden aldı var ise rengin nüktesi
Mażmūn-şināsı dil-ber-i ṭannāzdır sözüm

<u>mażmūn–ı terkīb-āşinā:</u>

1. **mażmūn–ı terkīb-āşinā:**
Gazel 3
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Terkiplerden oluşan mazmun.

Fenniyā bu sırr-ı fendir kim bu ebyāt-ı süḫan
Oḳuyup fehm edemez mażmūn–ı terkīb-āşinā

<u>meʿād:</u>

1. **meʿādı:** *-ı*
Gazel 61
Mısra: **1**
Son, nihayet.

Fehm eyleyen meʿādı sāḥib-elem degildir
Fikr eyleyen meʿāşı ferḫūnde Cem degildir

<u>meʾāl:</u>

1. **meʾāl:**
Gazel 175
Mısra: **1**
Anlam, açıklama.

Fehm etmesin ḫayāl-i ḫaṭıñda meʾāl il
Zīrā olur meʿāni beyānında ḳāl u ḳīl

2. **meʾāli:** *-i*
Gazel 161
Mısra: **14**
Anlam.

Fenniyā Neşʾet Efendi'den alıp ḫayr duʿā
Eyledik noḳta naẓīreñde meʾāli küçücek

3. **meʾāli:** *-i*
Gazel 136
Mısra: **7**
Mana, anlam.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ eyle(ye)mem derken meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım bendini zencīr eder vāʿiẓ

<u>meʿānī:</u>

1. **meʿāni:**
Gazel 175
Mısra: **2**
(Ar.) Anlam ve sözdizimi bilimi.

Fehm etmesin ḫayāl-i ḫaṭıñda meʾāl il
Zīrā olur meʿāni beyānında ḳāl u ḳīl

2. **meʿānīde:** *-de*
Gazel 136
Mısra: **7**
Manalar.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ eyle(ye)mem derken meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım bendini zencīr eder vāʿiẓ

<u>meʿāş:</u>

1. **meʿāşı:** *-ı*
Gazel 61
Mısra: **2**
Geçinilecek şey; yaşayış.

Fehm eyleyen meʿādı sāḥib-elem degildir
Fikr eyleyen meʿāşı ferḫūnde Cem degildir

<u>mebāl:</u>

1. **mebāli:***-i*
Kıt'a 4
Mısra: **14**
?.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

mebāle:

1. **mebāle:**
Kıt'a 4
Mısra: **14**
?.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

mebsūṭ:

1. **mebsūṭ:**
Gazel 133
Mısra: **10**
Açılmış, yayılmış, serilmiş.

Fennī yine gör mey-kede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile eyledi mebsūṭ

mec:

1. **mec:**
Gazel 23
Mısra: **2**
Keskin olmayan, yalnızca süngü gibi batırılarak yaralamaya yarayan, düz ve ensiz kılıç.

Çekince üstüme tīġ-ı nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḫ sūrāḫ eyledi ol mec

mecāz-ı ʿışḳı:

1. **mecāz-ı ʿışḳı:***-ı*
Murabba 2
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Hakîkî, gerçek olmayan aşk (İlâhi aşkın zıttı). II Dünyadaki güzelleri ve dolayısıyla Allah'ı sevmek.

Geşt edip ṣaḥrālara düşsem ʿaceb mi sū-be-sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ edip ey şīrīn-rū

meç-i efrencle:

1. **meç-i efrencle:***-le*
Gazel 117
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Efrenc'in kılıcı.

Çīn-i ebrūsu aḫ-ı tevʾem-i ḳavs-i Tātār
Meç-i Efrencle tīġ-ı nigeh-i dīdesi ḫvīş

meclis:

1. **meclisimiz:***-i, -miz*
Gazel 151
Mısra: **12**
Oturulacak, toplanılacak yer.

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

2. **meclise:***-e*
Gazel 5
Mısra: **13**
Sohbet etmek ve eğlenmek amacıyle bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḫınnā

3. **meclisde:***-de*
Gazel 109

Mısra: **7**

Cemiyet, zevk ve sefa toplantısı.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla
bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı
anı āvīze çeres

4. **meclisde:**-*de*

Gazel 20

Mısra: **1**

Eğlence yeri, zevk ve safa için toplanılan yer.

Efendi işret etmez sāḳi-i
gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün
meclisde zāhid oldur
ḳanzīl tuc

5. **meclisde:**-*de*

Gazel 40

Mısra: **8**

Eğlence yeri, zevk ve safa için toplanılan yer.

Ṣun nuḳle bedel nūş
edicek bāde-i sāḳī
Meclisde ḳadeḥ başına
bir būsedir ʿāʾid

6. **meclise:**-*e*

Gazel 45

Mısra: **3**

Eğlence yeri, zevk ve safa için toplanılan yer.

Sāḳī bez[i]mde cāmı
ṭutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı
zārıñ ṣıcaġı var

7. **meclisde:**-*de*

Gazel 64

Mısra: **11**

Eğlence yeri, zevk ve safa için toplanılan yer.

Meclisde ẓarf-ı mey gibi
āġūş-ı rind ile
Mūy-ı miyān rūy-ı
nigārān ḳuşaḳlıdır

8. **meclisde:**-*de*

Gazel 95

Mısra: **5**

Eğlence yeri, zevk ve safa için toplanılan yer.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn
ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre
Ḫıṭādır fes istemez

9. **meclisde:**-*de*

Gazel 10

Mısra: **5**

Eğlence yeri II zevk ve safa toplantısı.

Meclisde edip perde-i
dāmeniñ irḫā
Söz yok seniñ ʿirfānıña
ey şūḫ-ı müʾeddeb

10. **meclisde:**-*de*

Gazel 70

Mısra: **7**

Eğlence yeri II zevk ve safa toplantısı.

Giyicek cāmeleri
duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege
zāhid anı tenhāya çeker

11. **meclise:**-*e*

Gazel 72

Mısra: **10**

Eğlence yeri II zevk ve safa toplantısı.

Cām-ı Cem menḳabesin
diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r
meclise efsāne yapar

12. **meclisde:**-*de*

Gazel 84

Mısra: **1**

Eğlence yeri II zevk ve safa toplantısı.

Meclisde bāde cāmeler ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i pīr-i muġān olur

13. **meclisde:**-*de*

Gazel 102

Mısra: **1**

Eğlence yeri II zevk ve safa toplantısı.

Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı gözümüzden nemimiz

14. **meclise:**-*e*

Gazel 133

Mısra: **7**

Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ maṣrafı maẕbūṭ

15. **meclise:**-*e*

Gazel 136

Mısra: **5**

Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Sürüp maẕmūn-ı naḳdi meclise sā'il-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda kendini teşbīh eder vāʿiẓ

16. **meclise:**-*e*

Gazel 176

Mısra: **4**

Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫāne içre intiẓār ile
O şūḫuñ meclise teşrīfini nev-ʿīd edip çıḳmam

17. **meclise:**-*e*

Gazel 178

Mısra: **2**

Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Nice bir fikr-i ġamıñla mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

18. **meclisde:**-*de*

Gazel 198

Mısra: **8**

Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft gū

19. **meclisde:**-*de*

Gazel 202

Mısra: **3**

Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Meclisde ṣımāḫ-ı dem-i mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı serini luʿbet-i vınḳa

20. **meclise:**-*e*

Gazel 211

Mısra: **1**

Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

21. **meclisde:**-*de*
Gazel 215
Mısra: **7**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

22. **meclis:**
Gazel 224
Mısra: **1**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

23. **meclise:**-*e*
Müstezad 1
Mısra: **9**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Ṣan micmer-i sīm içre verir meclise ḫoş-bū
Māverd mi nedir bu

24. **meclise:**-*e*
Gazel 152
Mısra: **8**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve sefa toplantısı.

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız güş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

25. **meclise:**-*e*
Gazel 185
Mısra: **5**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve sefa toplantısı.

Bez[i]mde meclise ser-ḥalḳa ol ki ey zāhid
Seniñle sübḥa-i cām-ı Cem-i ezel çekelim

26. **meclise:**-*e*
Gazel 192
Mısra: **1**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve sefa toplantısı.

Çekildi meclise sāḳī sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-rū çemen be-çemen

27. **meclisde:**-*de*
Gazel 116
Mısra: **7**
Ar. Toplanılan yer.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

28. **meclisde:**-*de*
Gazel 147
Mısra: **4**
Ar. Toplanılan yer.

Sāḳiyā bezm-i ḥaḳīḳatde (biz) seniñle ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş ıraġ

29. **meclisde:**-*de*
Gazel 188
Mısra: **9**
Ar. Toplanılan yer.

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı güş eyler
Ṣımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

30. **meclisde:**-*de*
Gazel 221
Mısra: **1**
Ar. Toplanılan yer.

Meclisde ḫafī yār ile fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye dermān elimizde

31. **meclisde:**-*de*
Müstezad 2
Mısra: **21**
Ar. Toplanılan yer.

Meclisde serinden düşicek kisve-i zāhid
ʿİsā ile ʿābid

meclisde:

1. **meclisde:**--*de*
Gazel 74
Mısra: **5**
Eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Ḫātem-i cāmını sāḳīye verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru vüzerāsıyla döner

meclise:

1. **meclise:**-*e*
Gazel 39
Mısra: **6**
1. Oturulacak, toplanılacak yer. 2. Görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

2. **meclise:**-*e*
Gazel 142
Mısra: **1**
1. Oturulacak, toplanılacak yer. 2. Görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu.

Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden edip ey meh tercīʿ

meclise buyursun:

1. **meclise buyursun:**-*sun*
Gazel 227
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Meclise buyurmak.

Buyursun meclise zāhid riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

meclise teşrīf edince:

1. **meclise teşrīf edince:**-*ince*
Gazel 167
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dostların bulunduğu meclise gelmek.

Cān baḫş ederseñ ey dem-i mīnā-yı cām-ı Cem
Teşrīf edince meclise ḳulḳul demez misin

meclis-i dil:

1. **meclis-i dil:**-*de*
Gazel 143
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzellerin topladığı yer.

Meclis-i dilde ḫayāl-i cām-ı laʿl-i yār ile
El çekip peymāne vü mey-ḫāneden etdim ferāġ

meclis-i gülşen:

1. **meclis-i gülşen:**
Gazel 26
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güllerin meclisi,gülbahcesinin meclisi.

Meclis-i gülşende ḫoş-bū verd-i raʿnādır ḳadeḥ
Dest-i sāḳīde ḫoşā gül-berg-i zībādır ḳadeḥ

meclis-i meyde:

1. **meclis-i meyde:***-de*
Gazel 5
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Bezm (şarap meclisi).

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḥınnā

2. **meclis-i meyde:***-de*
Gazel 225
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şarap, içki meclisi.

Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde sāḳī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol vechine efsercesine

meclis-i rindān:

1. **meclis-i rindān:**
Gazel 8
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dünya işlerini önemsemeyenlerin toplantı, uğrak yeri.

Zāhid edecek meclis-i rindāna teḳarrüb
Bintü'l-ʿinebe eyledi bīgāne teḳarrüb

meclis-i ṣafā:

1. **meclis-i ṣafā:**
Gazel 132
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Eğlence meclisi.

Gürbeyle seg-miṣāl olur meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

meclis-i şeh-nāz:

1. **meclis-i şeh-nāz:**
Gazel 89
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin meclisi.
Boyandı laʿl-i sāḳī reng-i ḫūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya ammā mülde sārīdir

meclis-i zühhāda:

1. **meclis-i zühhāda:***-a*
Gazel 216
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kuru ibadetle meşgul kaba sofuların meclisi.

Sāḳī ṣubūḥı meclis-i zühhāda ʿarż edip
Vermiş o teşnegāna şeme şeme

mecmūʿa:

1. **mecmūʿalarda:***-lar, -da*
Gazel 156
Mısra: **8**
İçinde şiirler, seçilmiş söz ve yazılar bulunan el yazması kitap.

Āṣār u neṣrimizde bulunmazsa Fenniyā
Mecmūʿalarda böyle ṣad-efsānemiz mi yoḳ

mecmūʿa-i ṭabīʿi:

1. **mecmūʿa-i ṭabīʿi:** *-i*
Gazel 69
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Her zamanki, alışılmış mecmua.

Geh ṣoḥbet-i müşāʿare gāhī sükūt ile
Mecmūʿa-i ṭabīʿi yārān açar ḳapar

mecnūn:

1. **mecnūn:**
Gazel 151
Mısra: **1**
1. Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı Kays. 2. Deli; divane. 3. Delice seven, tutkun.

Ḳıldı Mecnūn beni ṣaḥrā-yı maḥabbetde ḫalef
Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

2. **mecnūn:**
Gazel 19
Mısra: **2**
Aşk yüzünden deli divane olmuş, aklı başından gitmiş kimse; Leyla ile Mecnun hikâyelerinin erkek kahramanı, Kays'ın lakabı.

Ḥamd ola ki yoḳ bende o sevdā-yı müʿennes
Mecnūn edemez herkesi leylā-yı müʿennes

mecnūn et:

1. **mecnūn et:** *-me, -de*
Gazel 163
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Deliye, çılgına çevirmek; Mecnun'a (Kays) döndürmek.

Zīveri ʿāşıḳ edip Fennīyi mecnūn etmede
İsm-i Leylāya teşebbühle laḳabdır perçemiñ

mecnūn olur:

1. **mecnūn olur:** *-ur*
Kıt'a 9
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Mecnun gibi olmak, delirmek.

Bilā-şübhe devāzdeh-sāle olduḳda o mehtalʿat
Cemālin seyr eden mecnūn olur cümle gedā hem şāh

mecnūn-ṣıfat:

1. **mecnūn-ṣıfat:**
Gazel 5
Mısra: **2**
Mecnun gibi / Mecnun misali.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat ey ṣaçı Leylā

mecrūḥ eden:

1. **mecrūḥ eden:** *-en*
Gazel 127
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yaralamak.

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir
Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

medār:

1. **medārı:** *-ı*
Gazel 155
Mısra: **10**
Dayanak, dönülecek yer.

Heb tār u mār oldu dilā ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı cihānıñ medārı yoḳ

medār-ı sūziş-i naẓmım:

1. **medār-ı sūziş-i naẓmım:** *-ım*
Muhammes 1
Mısra: **34**
Kelime Tipi: **-**
Şiirin yanma yeri.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

medd ed:

1. **medd ed:** *-er, -señ*
Gazel 232
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Uzatmak.

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek efendi sizlere cāʾiz gibi

medd-i ḳaş:

1. **medd-i ḳaş:**
Gazel 107
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kaşın uzunluğu.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

medḥ edersem:

1. **medḥ edersem:** *-er, -sem*
Kıt'a 4
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Methetmek, övmek, yüceltmek.

Sezādır her ne deñli medḥ edersem bāġ-ı ʿālemde
Gül-ʿaraḳü'l-beniyye ḳāmet-i bālāsıdır vālī

medīd:

1. **medīd:**
Kaside 2
Mısra: **26**
Uzun.

Besdir ey ḫāme yeter ḥaddiñ degildir ḳıl edeb
Olmasın taṣdīʿe bāʿis güfte-i naẓmıñ medīd

medyūn:

1. **medyūn:**
Gazel 127
Mısra: **9**
Borçlu.

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

mefḫar-ı ẕāt-ı şerīf:

1. **mefḫar-ı ẕāt-ı şerīf:**
Kıt'a 14
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Değerli kişiliğinin övüncü.

Mefḫar-ı ẕāt-ı şerīf āl-i Resūl-i Ekrem
Nāmver-i ṣāḥib-i güftār ḥasīb-i ʿuṣṣāḳ

mefrūż:

1. **mefrūż:**
Gazel 127
Mısra: **8**
Farz olunan, lâzım.

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūż

meftūn:

1. **meftūnu:** *-u*
Gazel 230
Mısra: **10**
Gönül vermiş, tutkun, vurgun.

Oḳuyup Fenniyā eşʿārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ oldum ben de meftūnu

meftūn oldum:

1. **meftūn oldum:**
Gazel 196
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül vermek, vurulmak, tutulmak.

Sāḳiyā cilveñe oldum meftūn
Luṭf edip ḳılma dü-dīdem Ceyḥūn

meger:

1. **meger:**
Gazel 195
Mısra: **3**
"Meğer"; aslında, işin aslı anlamlarında bağlaç.

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

2. **meger:**
Gazel 21
Mısra: **9**
"Meğer"; aslında, işin aslı anlamlarında bağlaç.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

meges-i cānı:

1. **meges-i cānı:** *-ı*
Gazel 201
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Can sineği.

O çīn-i perçem-i ḫoy-kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı feslegen ṣuyuna

meges-i mürde:

1. **meges-i mürde:**
Gazel 149
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ölmüş sinek.

ʿAks-i ḫāl-i ruḫunu cām-ı Cem içre sāḳī
Meges-i mürde ṣanıp der-mey-i peymāneye üf

meh:

1. **mehle:**
Gazel 208
Mısra: **8**
Ay II Sevgili, dilber.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

2. **meh:**
Gazel 209
Mısra: **5**
Ay II Sevgili, dilber.

Yürü ḫançer be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh
Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāne

3. **mehde:** *-de*
Kıt'a 9

Mısra: **3**
Ay II Sevgili, dilber.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

4. **meh:**
Gazel 39
Mısra: **2**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

5. **meh:**
Gazel 48
Mısra: **5**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile bir murād olur

6. **meh:**
Gazel 66
Mısra: **3**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh
Düşmüş ol mengene-i dillere her ān ṣıḳılır

7. **meh:**
Gazel 76
Mısra: **3**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh
Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

8. **meh:**
Gazel 90
Mısra: **7**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Ṭurmaz ġurūb-ı ḫaṭṭına ol meh ṭulūʿ eder
Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ gerisidir

9. **mehiñ:**
Gazel 90
Mısra: **1**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

10. **meh:**
Gazel 92
Mısra: **8**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Yürü ḫavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṭḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

11. **meh:**
Gazel 93
Mısra: **5**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

12. **meh:**
Gazel 120
Mısra: **1**
Ay, ay yüzlü sevgili.

O meh āb-ı viṣāliyle ʿaṭāş-ı ʿışḳı ḳandırmış
Sebīl-i Nīl-i pāk-i Kerbelā-yı Mışrı andırmış

13. **meh:**
Gazel 120

Mısra: **8**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i laʿline ol meh dadandırmış

14. **mehiñ:**
Gazel 137
Mısra: **1**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

15. **meh:**
Gazel 138
Mısra: **2**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāʿ
Bezm-i aġyār şehā ʿazmiñ edince istimāʿ

16. **meh:**
Gazel 142
Mısra: **2**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden edip ey meh tercīʿ

17. **mehiñ:**
Gazel 151
Mısra: **3**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Nāʾil olmadı göñül vaṣlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

18. **mehiñ:**
Gazel 162
Mısra: **6**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Ṭutmuş yine gör sāʾid-i sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine bilekcek

19. **meh:**
Gazel 176
Mısra: **11**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Derūnundan çıḳarmaḳ ḳaṣd ederse bendesin ol meh
Kirāyı ṣāḥib-i beyte hemān tezyīd edip çıḳmam

20. **mehle:**
Gazel 176
Mısra: **6**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

21. **meh:**
Gazel 196
Mısra: **15**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Meyl et āġūşuna bir kez ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma maḥzūn

22. **meh:**
Gazel 205
Mısra: **5**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

23. **meh:**
Gazel 208
Mısra: **3**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Olmazdı behā ʿārıż-ı
ḫoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger
aḳmişeniñ çevre tel
olsa

24. **meh:**
Gazel 224
Mısra: **7**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Ḫafîce bāde nūş
olduḳça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa
ʿaceb mi sīm ü zersizce

25. **mehiñ:**
Gazel 226
Mısra: **5**
Ay, ay yüzlü sevgili.

Bāl-ı zülfün göricek
ʿārıżı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

26. **mehiñ:** *-iñ*
Gazel 77
Mısra: **5**
(ay yüzlü) güzel, dilber.

Şermle ruḫsārı n'ola
pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān
içre aḳarṣu bulunur

27. **meh:**
Gazel 83
Mısra: **3**
(ay yüzlü) güzel, dilber.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ
bezme meyl etdirmiş ol
meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil
bahāra ḳalmışdır

28. **meh:**
Gazel 163
Mısra: **6**
(ay yüzlü) güzel, dilber.

Ḫvāb-ı ġafletde çıkıp
fesden eder elbet ẓuhūr
Meh yüzüñ
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

29. **meh:**
Gazel 4
Mısra: **3**
1. Ay 2. Ay gibi güzel sevgili.

Ḫafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu
ne ʿacā'ib bir su'āl
ammā

30. **meh:**
Gazel 82
Mısra: **5**
1. Ay 2. Ay gibi güzel sevgili.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh
baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billūrdan ṣan
sükkerī bādām ḳapar

mehāsā:

1. **mehāsā:**
Gazel 61
Mısra: **7**
Ay gibi.

Ḥayrān ederdi görse
İskenderi mehāsā
Āyīne-i felekden
ruḫsārı kem degildir

meh-cebīn:

1. **meh-cebīniñdir:**-*iñdir*
Gazel 30
Mısra: **5**
Açık alınlı, alnı açık, temiz.

Meh-cebīniñdir berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i ḳudretle çekilmiş ebruvānıñ anda ṣaḥ

mehcūr:

1. **mehcūrdur:**-*dur*
Gazel 94
Mısra: **2**
Ar. Hicr ve firâka uğramış, ayrı düşmüş, gurbette olan.

Ḫumār-ālūd olanlar sāḳiyā mehcūrdur sensiz
Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle dil maḫmūrdur sensiz

mehdi:

1. **mehdine:**-*n, -e*
Kıt'a 1
Mısra: **5**
Beşik.

Felek bāzīçe ḳılsa encümen mehdine lāyıḳdır
Erişir ḳuvvet-i ḳudsī ile dest-i S̱üreyyāya

2. **mehdine:**-*n, -e*
Kıt'a 1
Mısra: **10**
Beşik.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

3. **mehdine:**-*n, -e*
Kıt'a 10
Mısra: **12**
Beşik.

Ṭulūʿ etdi o z̲ātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

mehd-i emel:

1. **mehd-i emel:**-*de*
Gazel 203
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Arzu beşiği.

Mehd-i emelde ḫāl-i ʿiz̲ārı o mehveşiñ
Ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihāndır bebekse de

mehd-i felekde:

1. **mehd-i felekde:**-*de*
Kıt'a 12
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Felek, gökyüzü beşiği.

Mehd-i felekde gelip bir veled-i mehveşi
Gevher-i bāzīçesi olsun anıñ Ferḳadān

mehd-i gerdūn:

1. **mehd-i gerdūn:**
Kıt'a 8
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Gök yüzü beşiği.

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme
O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

2. **mehd-i gerdūn:**
Kıt'a 9
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Gök yüzü beşiği.

Ġınā-āver olunca şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan

Aña emdürme yā Rab
mehd-i gerdūn istikrāh

mehd-i sīne:

1. **mehd-i sīne:***-m, -de*
Gazel 161
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sine beşiği.

Merdüm-i vaṣlı biñ mis̲li ḥarām etse n'ola
Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

mehdī-i ṣāḥib-zemān olduġuna:

1. **mehdī-i ṣāḥib-zemān olduġuna:***-duḳ, -u, -n, -a*
Kaside 2
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Zaman sahibi Mehdi olmak.

Mehdī-i ṣāḥib-zemān olduġuna bī-şübhe kim
İsm-i evfāḳü'l-nebī olmuşdu defterden resīd

mehdine çekse:

1. **mehdine çekse:***-se*
Kıt'a 7
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Beşiğine örtmek.

Tuḥfe açıp nev-bahār dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā aḳmişe-i sünbüli

meḥek:

1. **meḥekse:***-se*
Gazel 203
Mısra: **12**
Değerli taşların ayarını ölçmeye yarayan taş.

Nīk ü bedi fehim edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Farḳ eylemez ʿayār-ı ḳulūbu meḥekse de

2. **meḥekdir:***-dir*
Gazel 79
Mısra: **12**
Bir kimse veya nesnenin değerini ölçmeye, anlamaya yarayan şey, ölçü, mîyar, mîzan.

Ḍarb-ḫāne-i dilde ḥacer-i ṭabʿ ile Fennī
Sīm-i süḫen-i Esʿadı tamġāya meḥekdir

3. **meḥek:**
Gazel 164
Mısra: **8**
Mihenk taşı, ayar taşı.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-i ḳalb-i muḫlişi
Ey şūḫ-ı zerger olsa [da] ṭabʿıñ meḥek seniñ

mehekk:

1. **mehekkdir:***-dir*
Gazel 63
Mısra: **10**
Bir kimse veya nesnenin değerini ölçmeye, anlamaya yarayan şey, ölçü, mîyar, mîzan.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

meḥel olsa:

1. **meḥel olsa:**
Gazel 208
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yerinde, uygun, layık, münasip olma. II

Mahal sözünün halk ağzındaki bir söylenişi.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

meḥemmed rıżāʾullah:

1. **meḥemmed rıżāʾullah:**
Kıt'a 9
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Mehemmet Rızaullah.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūʿ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

mehemmed seyyid ʿaṭāullah:

1. **mehemmed seyyid ʿaṭāullah:**
Kıt'a 6
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Mehmet Seyyid Aṭaullah.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūʿ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ʿAṭāullah

meh-i her-cāyı:

1. **meh-i her-cāyı:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hercâi, kararsız ay.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

meh-i ʿīd:

1. **meh-i ʿīd:**
Gazel 36
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Eski kültürde Ramazan ayının sona erdiği ve bayramın gelişi hilalin görünmesi ile anlaşılırdı. Yukarıdaki kelime grubu bu bağlamda kullanılmıştır.

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ʿāşıḳa vaʿd-i vaʿīd
Rūze-dārāna ġurūb oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

meh-i muṣaffā:

1. **meh-i muṣaffā:**
Gazel 148
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Saf, duru ay. II Sevgili.

Ṣaḥn-ı çemende meh-i muṣaffā ṭaraf ṭaraf
Bend oldu serv-ḳadlere diller ḫırām edip

meh-i nev:

1. **meh-i nev:**
Gazel 91
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hilâl.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

meh-i tābān:

1. **meh-i tābān:**
Gazel 17
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Parlak ay.

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf baña

Ḳavs-i ḳuzaḥ riḳābıma olsa revā ʿabes̲

2. **meh-i tābān:**
Gazel 33
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Parlak ay.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

3. **meh-i tābān:** *-ı*
Gazel 27
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Parlak ay // sevgili.

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

meh-i tābāna:

1. **meh-i tābāna:**
Gazel 42
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Parlak ay.

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm olmadıḳ meh-pāre şāz̲

meh-pāre:

1. **meh-pāre:**
Gazel 144
Mısra: **3**
Ay parçası. // güzel, sevgili.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

2. **meh-pāre:**
Gazel 152
Mısra: **7**
Ay parçası. // güzel, sevgili.

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

3. **meh-pāre:**
Gazel 241
Mısra: **1**
Ay parçası. // güzel, sevgili.

Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru
Yem-i vuṣlatda çıḳdı ṣīdanıñ bezme ṣaḳınḳuru

4. **meh-pāreleri:** *-leri*
Gazel 66
Mısra: **9**
Ay parçası II Ay gibi parlak ve güzel yüzlü sevgili.

Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Ḫışmıla üstüme ṣad piştov-ı ḫūbān ṣıḳılır

5. **meh-pāre:**
Gazel 39
Mısra: **8**
Ay parçası // ay gibi parlak ve güzel yüzlü sevgili.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

6. **meh-pāre:**
Gazel 42
Mısra: **8**
Ay parçası // ay gibi parlak ve güzel yüzlü sevgili.

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm
olmadıḳ meh-pāre şāẕ

7. **meh-pāre:**
Gazel 116
Mısra: **10**
Ay parçası. II Güzel, sevgili.

Çıḳarmış ṭaylesānın
kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-
pāre serv-i sīm
göstermiş

8. **meh-pāre:**
Gazel 202
Mısra: **6**
Ay parçası II ay gibi parlak ve güzel yüzlü sevgili.

Germ-ābede vaṣlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muṣinḳa

meh-pāre-i ḫaffāf:

1. **meh-pāre-i ḫaffāf:**
Gazel 152
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ayakkabıcı ay parçası.

Bizi tīr-i müjeñle çözme
ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl
mest olup ʿuşşāḳına
elṭāf

meh-rū:

1. **meh-rūda:**
Gazel 92
Mısra: **3**
Ay yüzlü güzel/dilber.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu
şīve-i ḥikmet o meh-
rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-
ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar
baḳmaz

2. **meh-rū:**
Gazel 213
Mısra: **5**
Ay yüzlü güzel/dilber.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm
ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

3. **meh-rūnuñ:**
Gazel 217
Mısra: **1**
Ay yüzlü güzel/dilber.

O meh-rūnuñ ʿazm-i
çāh-ı dehānı olmamaḳ
üzre
Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı
lebānı olmamaḳ üzre

4. **meh-rū:**
Gazel 220
Mısra: **6**
Ay yüzlü güzel/dilber.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne
miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū
ḫvāba varsın pister
isterse

5. **meh-rū:**
Gazel 202
Mısra: **7**
Ay yüzlü II sevgili.

Dür-naḳd-i sirişkim
görüp aġyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaṣl-ı
yemi ḳıymeti ṭınḳa

6. **meh-rū:**
Gazel 234
Mısra: **3**
Ay yüzlü II sevgili.

Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim naḳş-ı dest-māliñ mi

7. **meh-rū:**
Gazel 81
Mısra: **1**
Ay yüzlü güzel (sevgili).

Āh u zār et cāme-ḫvāb içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla be-her-sū çevrilir

8. **meh-rū:**
Gazel 206
Mısra: **7**
Ay gibi güzel parlak yüz; ay yüzlü sevgili.

Ṭıfl-ı dile pistānını ṣunduḳça meh-rū
Sākin olur efġānı aña dāye gelince

meh-tāb:

1. **meh-tābın:** *-ın*
Gazel 38
Mısra: **5**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Nār-ı hecriyle o meh-tābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

2. **meh-tābı:** *-ı*
Gazel 150
Mısra: **6**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Ḫāl-i ʿiẕārı raḳṣa çıḳıp Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde ḳılmış o meh-tābı def-be-kef

3. **meh-tābı:** *-ı*
Kıt'a 10
Mısra: **11**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Ṭulūʿ etdi o ẕātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

4. **meh-tāb:**
Kıt'a 12
Mısra: **34**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Tārīḫin üçler gelip sūrına der Fenniyā
Ṭāliʿi meh-tāb ile eyledi ṣanki ḳırān

mehtāb:

1. **mehtāb:**
Gazel 9
Mısra: **1**
Ay ışığı.

Mey-i laʿlin ṣunup rindāne sāḳī-i ṭalʿat mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ẓanneder vişn-āb

meh-talʿat:

1. **meh-ṭalʿatım:**
Gazel 230
Mısra: **8**
Ay yüzlü // Sevgili.

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

2. **meh-talʿat:**
Kıt'a 9

Mısra: **13**
Ay yüzlü.

Bilā-şübhe devāzdeh-sāle olduḳda o meh-talʿat
Cemālin seyr eden mecnūn olur cümle gedā hem şāh

meʾhūẕ:

1. **meʾhūẕ:**
Gazel 43
Mısra: **1**
Alınmış, alınan.

Degil şemʿ āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervāneden meʾhūẕ
Muḥaḳḳakdır denir ʿuşşāḳa cānāneden meʾhūẕ

2. **meʾhūẕ:**
Gazel 43
Mısra: **2**
Alınmış, alınan.

Degil şemʿ āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervāneden meʾhūẕ
Muḥaḳḳakdır denir ʿuşşāḳa cānāneden meʾhūẕ

3. **meʾhūẕ:**
Gazel 43
Mısra: **4**
Alınmış, alınan.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raʿnā neden meʾhūẕ

4. **meʾhūẕ:**
Gazel 43
Mısra: **6**
Alınmış, alınan.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

5. **meʾhūẕ:**
Gazel 43
Mısra: **8**
Alınmış, alınan.

Müzeyyen olsa zaḫmım penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden meʾhūẕ

6. **meʾhūẕ:**
Gazel 43
Mısra: **10**
Alınmış, alınan.

Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol ẕī-ḳıyam dür-dāneden meʾhūẕ

mehveş:

1. **mehveşiñ:** *-in*
Gazel 203
Mısra: **5**
Ay gibi güzel, sevgili.

Mehd-i emelde ḫāl-i ʿizārı o mehveşiñ
Ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihāndır bebekse de

mekīn:

1. **mekīn:**
Gazel 191
Mısra: **3**
Bir yere veya bir makama oturan, yerleşen (kimse). II Oturaklı, güçlü, itibarlı, vakar ve nüfuz sahibi (kimse).

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

melāl ol:

1. **melāl ol:**
Gazel 4
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Üzülmek, üzüntülü olmak.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

melbes:

1. **melbes:**
Gazel 95
Mısra: **4**
Ar. Giyecek şey, libas, câme.

ʿUşşāḳa bāb-ı vaṣf-ı cinān açma vāʿiẓā
Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı ezel melbes istemez

melek:

1. **melekse:***-se*
Gazel 154
Mısra: **5**
Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.

Çarpılma ṣaḳın meyl edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma yem-i ġamda açıḳçıḳ

2. **melekse:***-se*
Gazel 203
Mısra: **8**
Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.

Çekdirme baḥr-i fürḳate bu rūzgār ile
Çat keşti-i viṣāline yāriñ melekse de

3. **melek:**
Gazel 164
Mısra: **6**
Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan günahsız varlıkların her biri II sevgili.

Bu rūzgār-ı çerḫ-i fenā içre ġarḳ olur
Gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña düşen melek seniñ

4. **melek:**
Gazel 185
Mısra: **10**
Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan günahsız varlıkların her biri II sevgili.

Kenār-ı ḳulzüm-i ṭabʿ-ı Leẕīẕīye Fennī
Melek deyü bu manẓūmu bir ġazel çekelim

5. **meleklerle:***-ler, -le*
Muhammes 1
Mısra: **1**
Melek, Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.

Meleklerle felekde etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde şimdi ol ḫannās

melekse:

1. **melekseyi:***-y, -i*
Gazel 201
Mısra: **2**
Kısa kavak ağaçlarından yapılan ve etrafına kalın kamış ve

hasırlar örülen küçük bir yelkenli gemi.

Açarsa yelkeni ḳıçdan firişḳa ten ṣuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan pūpā dümen ṣuyuna

memnūᶜ:

1. **memnūᶜ:**
Gazel 139
Mısra: **2**
Yasak.

Manṣıb-ı vaṣlın edip Zāde-i Mollā maḳṭūᶜ
İnfiṣālinde dili maṭlab-ı vaᶜdi memnūᶜ

memrūż:

1. **memrūż:**
Gazel 127
Mısra: **4**
Yaralı.

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir
Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

meᵓmūl:

1. **meᵓmūldur:**
Gazel 183
Mısra: **7**
Emel edinilen, ümit olunan, umulan beklenilen.

Merḥametden düzd ü ṭāġīde eser meᵓmūldur
Şıḥne-i ġaddārveş dehr içre iḳlīm görmedim

men ᶜaref sırrın:

1. **men ᶜaref sırrın:**
Gazel 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
"Nefsini bilen Rabbini bilir." sırrını bilmek.

Men ᶜaref sırrın edip mirᵓāt-ı ḳalbimde ᶜayān
Kenz-i lā-yefnāsını luṭf u ᶜaṭā ḳıldı baña

menāre-i ᶜarş-ı aᶜlā:

1. **menāre-i ᶜarş-ı aᶜlā:**
Gazel 176
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzünün en üstündeki minare.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi neyler ᶜāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i ᶜarş-ı aᶜlā olsa da temcīd edip çıḳmam

menbaᶜ-ı āb-ı ḥayāt:

1. **menbaᶜ-ı āb-ı ḥayāt:**
Gazel 41
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ölümsüzlük suyu kaynağı.

Menbaᶜ-ı āb-ı ḥayāt olsa ᶜaceb mi ṭalᶜatıñ
Ḫoy-ı pākiñ çeşme-i ḫūrşīd-i enverden leẕīẕ

menbaᶜ-ı ceyḥūna:

1. **menbaᶜ-ı ceyḥūna:***-a*
Gazel 114
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ceyhûn nehrinin kaynağı.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣıġındırmış
ᶜAceb kim menbaᶜ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣıġındırmış

mengene-i dillere:

1. **mengene-i dillere:***-lere*
Gazel 66
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül mengenesi.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh
Düşmüş ol mengene-i dillere her ān ṣıḳılır

mengūş-ı vaʿdin atar:

1. **mengūş-ı vaʿdin atar:**-*ar*
Gazel 92
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Vade kulağını uzatmak.

Naẓar ḳıl kūdek-i cevher-fürūş-ı ẕī-ḳıyem-kāra
Atar mengūş-ı vaʿdin duḫter-i vaṣla ṭaḳar ṭaḳmaz

menḳabe:

1. **menḳabesin:**-*sin*
Gazel 72
Mısra: **9**
Hikâye, menkıbe.

Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

menḳūṭ:

1. **menḳūṭ:**
Gazel 133
Mısra: **6**
Noktalı (harf).

Meşḳ-i ḫaṭı(nı) taʿlīm edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı pür-ḫālle menḳūṭ

mennān:

1. **mennān:**
Kıt'a 8
Mısra: **18**
Çok lütuf ve ihsan eden (Allah).

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme
O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

menzil:

1. **menzilde:**-*de*
Kaside 1
Mısra: **99**
Konak yeri. II Dünya.

Ḳaldı zīrinde şehiñ raḫşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-i nā-dīde revān

menzīl-i pāke:

1. **menzīl-i pāke:**-*e*
Kıt'a 14
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Temiz menzil.

Ḥıfẓ edip āteş-i iḥrāḳdan [anı] dāʾim
Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iḥrāḳ

menzil-i pīr-i muġāna:

1. **menzil-i pīr-i muġāna:**-*a*
Gazel 66
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meyhanecilerin menzili, yeri.

Menzil-i pīr-i muġāna gelicek rūy-ı nigār
Rinde ruḫsārını ʿarż etmege cānān ṣıḳılır

menzil-i üftāde:

1. **menzil-i üftāde:**
Muhammes 1
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Üftade menzil.

Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʿuşşāḳı köhne

menzil-i üftāde ẕannetme

merāḥ:

1. **merāḥ:**
Gazel 27
Mısra: **6**
Arapça nahv cümlesinden meşhur eser.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat ise ezber et Merāḥ

merāḳ:

1. **merāḳ:**
Gazel 229
Mısra: **1**
Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek.

Āteşāsā merāḳ var dilde
Dūd-ı āh-ı firāḳ var dilde

2. **merāḳ:**
Gazel 229
Mısra: **10**
Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek.

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n'ola
Āteşāsā merāḳ var dilde

merāḳ-āver:

1. **merāḳ-āver:**
Gazel 66
Mısra: **1**
Meraklı.

Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır
Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

merāḳı giderirmiş:

1. **merāḳı giderirmiş:***-ir, -miş*
Gazel 178
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Merakı gidermek.

Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı giderirmiş Fennī
O çiçek ṣuyunu ṣunsun bize gül-āb içelim

merām:

1. **merāmı:***-ı*
Gazel 190
Mısra: **7**
Arzu, istek, maksat.

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳībiñ cāblūsundan

2. **merām:**
Gazel 217
Mısra: **8**
Arzu, istek, maksat.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

3. **merām:**
Kaside 1
Mısra: **76**
Arzu, istek, maksat.

Eyledi cāy-ı mübārekde ṣalāt ile selām
Müstecāb oldu merām üzre duʿālar ol ān

merbūṭ:

1. **merbūṭ:**
Gazel 133
Mısra: **2**
Bağlı, bağlanmış; var olması başka bir şeyin varlığına bağlı.

Laʿl-i lebi maʿcūn-ı
cevāhir ile maḫlūṭ
Ḫāl-i siyehi ḥabb-ı
muʿanber ile merbūṭ

mercān:

1. **mercān:**
Gazel 134
Mısra: **6**
(Ar.) Mercan.

Lebiñ ẕikr eyle kim
evṣāf-ı dendānıñ
arasında
Nişān mercān ile o
sübḥa-i dür-dānedir
elfāẓ

2. **mercān:**
Gazel 211
Mısra: **8**
"Mercan" Denizden çıkan kırmızı cevher.

Seyr ḳıl çāk-ı
girībānımda ḫūn-ı
eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

3. **mercān:**
Gazel 211
Mısra: **8**
"Mercan" Denizden çıkan kırmızı cevher.

Seyr ḳıl çāk-ı
girībānımda ḫūn-ı
eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

merd:

1. **merdem:***-em*
Gazel 180
Mısra: **8**
Yiğit,cesur, kahraman.

Zāhidā bint-i rezin
bikrin edip ḫūn-ālūd
Ḫaclegāh-ı der-i mey-
ḫānede her dem
merdem

2. **merd:**
Gazel 122
Mısra: **7**
Cesur, yiğit, sözüne sadık.

Tīr-i yāre zāhid olma ya
kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma
ḳāmetiñ cānāne yaṣ

merdān:

1. **merdān:**
Gazel 69
Mısra: **2**
Insan olana yakışır sûrette, mertçe // sözünün eri bir biçimde, özü sözü doğru bir biçimde (TDK).

Beyt-i derūnu vuṣlat u
hicrān açar ḳapar
Ḥaccāc [u] āṣafa anı
merdān açar ḳapar

merdāne:

1. **merdāne:**
Müstezad 2
Mısra: **2**
Ere, erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe.

Gel destiñe zāhid der-i
mey-ḫānede cām al
Merdāne hüveydā

merd-i ʿalemdār ismāʿīl aġa:

1. **merd-i ʿalemdār ismāʿīl aġa:**
Kıt'a 12
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Alemdar İsmail Ağa.

Fehmi-i nām Ḥācı
İbrāhim Aġā-zāde kim

Merd-i ʿAlemdār İsmāʿīl Aġa nev-cevān

merd-i kaḥḥāl-ı ʿuyūn:

1. **merd-i kaḥḥāl-ı ʿuyūn:**
Kaside 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gözlere sürme çeken.

Kāşif-i rāz-ı derūn dāfiʿ-i sevdā-yı cünūn
Merd-i kaḥḥāl-ı ʿuyūn ḥāẕıḳ-ı miṣl-i Loḳmān

merd-i rindāna:

1. **merd-i rindāna:** *-a*
Gazel 124
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Rind kimseler.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

merdümi:

1. **merdümiye:** *-ye*
Gazel 19
Mısra: **5**
Far. İnsan, adam. merdümî: Merdümlük, insanlık.

Merdümiye tesmiye-i duḫter ne ʿaceb kim
Yıḳar bir ayaġla nice ber-pāy-ı müʿenneṣ

merdüm-i vaṣlı:

1. **merdüm-i vaṣlı:** *-ı*
Gazel 161
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma göz bebeği. II Kavuşma insanı.

Merdüm-i vaṣlı biñ miṣli ḥarām etse n'ola
Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

merfūʿ:

1. **merfūʿ:**
Gazel 139
Mısra: **4**
Hükümsüz bırakılmış.

Mübtedādan ḫaber al ḳāʿide-i maʿnāyı
Nev-terāş yāre deme lafẓen ü maʿnen merfūʿ

merḥabā:

1. **merḥabālara:** *-lar, -a*
Gazel 207
Mısra: **2**
Selam, nazımda metholunan kimseye hitâb olarak kullanılır.

Ey ḳaşı yā egilme hezār āşnālara
Ḳaddiñ ḫamīde etme begim merḥabālara

merḥabā ḳıldı:

1. **merḥabā ḳıldı:**
Gazel 219
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Merhaba demek, selamlamak II yansımak, aksetmek.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳdan

merhamet:

1. **merḥametden:** *-den*
Gazel 183
Mısra: **7**

Acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.

Merḥametden düzd ü ṭāġīde eser meʾmūldur
Şıḥne-i ġaddārveş dehr içre iḳlīm görmedim

merhem:

1. **merhem:**
Gazel 82
Mısra: **8**
Ar. Yara üzerine konulan yumuşak devâ.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

merhem-i dühün:

1. **merhem-i dühün:**
Gazel 12
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Merhem, ilaç.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe merhem-i dühün belesān et

merhem-i vaslın:

1. **merhem-i vaslın:***-ı, -n*
Gazel 205
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma merhemi, ilacı.

Ṭabībim merhem-i vaslın eger ṣarmazsa müşkildir
Vücūdum oldu tīġ-ı ġamzesiyle zaḫm-ı ṣad-pāre

merīd:

1. **merīddir:***-dir*
Gazel 138
Mısra: **5**
Azgın şeytan.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫẕ eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

merḳadi:

1. **merḳadi:**
Kaside 1
Mısra: **152**
Mezar, kabir.

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

merkeb:

1. **merkeb:**
Gazel 10
Mısra: **8**
Ar. 1. Binilecek şey. 2. Matiyye. 3. Gemi ve kayık. 4. Himâr.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye hüccāc ile merkeb

merkez-i levvāme:

1. **merkez-i levvāme:**
Gazel 100
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kendini kınayan nefsin merkezi.

Fennī ḳo yeter zühd-i ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i levvāmeye ṣıġmaz

merkezini buldu:

1. **merkezini buldu:***-du*
Kıt'a 7
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gerçek yerini bulmak.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Pīri nefes ḳıldı ʿālemde aña çün velī

2. **merkezini buldu:** *-du*
Kıt'a 12
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gerçek yerini bulmak.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa n'ola bī-gümān

mertebeñi bilir:

1. **mertebeñi bilir:** *-ir*
Kaside 1
Mısra: **35**
Kelime Tipi: **-**
Mertebesini anlamak.

Fehm eden maʿni-i levlākı bilir mertebeñi
Ne bilir anı gürūh-ı fużelā-yı imʿān

meryem:

1. **meryem:**
Gazel 180
Mısra: **2**
Ar. Hz. İsâ Aleyhisselâmın vâlideleri ismi, Hz. Meryem binti Umrân.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

2. **meryem:**
Gazel 225
Mısra: **7**
Ar. Hz. İsâ Aleyhisselâmın vâlideleri ismi, Hz. Meryem binti Umrân.

Alıp āġūşuma Meryem gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken baġrıma başdı anı mādercesine

mesāġ:

1. **mesāġ:**
Gazel 145
Mısra: **2**
İzin, müsâade, cevaz, ruhsat.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

meşaḳḳat:

1. **meşaḳḳat:**
Gazel 131
Mısra: **7**
Zahmet, sıkıntı.

Meşaḳḳat çekdirir ʿazminde keştī-i dil ü cāna
Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şaṭ

meşʿale çekdi:

1. **meşʿale çekdi:** *-di*
Kaside 1
Mısra: **82**
Kelime Tipi: **-**
Meşale yaklmak.

Reh-güẕār oldu düşüp pāyına sürʿatle şihāb
Māh-ı tābānı aña meşʿale çekdi Keyvān

meşʿāli olsa:

1. **meşʿāli olsa:** *-sa*
Kıt'a 7
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meşali olmak.

Ġonce-i zibādır ol tāb-ı gül-i Hāşimī
Ravża-i faḫrin n'ola olsa dilā meşʿāli

meşāṭ:

1. **meşāṭa:**-*a*
Gazel 144
Mısra: **11**
Tarak. ll Bezekçi, süsleyen kadın.

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāṭa luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirīġ

mescid:

1. **mescide:**-*e*
Gazel 133
Mısra: **4**
Mescid, namaz kılınan yer.

Āvīzesi olsa n'ola ol zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūṭ

mescid-i aḳṣāya:

1. **mescid-i aḳṣāya:**-*y, -a*
Kaside 1
Mısra: **72**
Kelime Tipi: **-**
Kudüs'te bulunan kutsal mabed; Hz. Peygamberin miraca çıktığı mekân.

Şeh-süvār oldu saʿādetle o esbi göricek
ʿAzm edip Mescid-i Aḳṣāya cenāb-ı sulṭān

mescid-i ruḫsārıña:

1. **mescid-i ruḫsārıña:**-*ıñ, -a*
Gazel 142
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanak mescidi.

Vaḳf edip mescid-i ruḫsārıña ver yevmiyye
Naḳd-i būs-ı lebiñi eyleme bizden taḳṭīʿ

mesel:

1. **meṣeldir:**-*dir*
Gazel 78
Mısra: **9**
Atasözü, darb-ı mesel.

Bu meṣeldir ki denir dü-dil olunca yek şehā
ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

2. **meṣeldir:**-*dir*
Gazel 85
Mısra: **10**
Atasözü.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meṣeldir rıfḳ ile ġavġā biter

mesīḥā:

1. **mesīḥāyı:**-*yı*
Gazel 29
Mısra: **6**
Hz. İsa peygamberin lâkabı, elini sürdüğü hastaları iyileştirmesinden dolayı bu adı almıştır.

Mūceb-i hikmet-i lā-yüsʾelü ammā yefʿalü
Nā-peder kevne Mesīḥāyı getirdi fettāḥ

mesīḥāsā:

1. **mesīḥāsā:**
Kıt'a 13
Mısra: **7**
Hz. İsa gibi.

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

mesīḥ-güfte-i esʿad-cū:

1. **mesīḥ-güfte-i esʿad-cū:**-*dur*
Gazel 65

Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Esat'ı arayan (eğlenceli sözler) arayan, Hz. isa sözlü.

Mesīḥ-güfte-i Esʿad-cūdur zemīn-i Fennī
Naẓīre-i süḫan-iʿcāza kim tenezzül eder

mesīḥī:

1. **mesīḥī:**
Kaside 1
Mısra: **94**
Hristiyan.

Vaʿẓ edip kürsiye çıḳdı o gece şeyḫ-i rüsül
Ḳıldı mirʾāt-ı nikātına Mesīḥī ḥayrān

mesīḥveş:

1. **mesīḥveş:**
Gazel 216
Mısra: **11**
Hz. İsa gibi.

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

meşḳ-i ḫaṭı(nı):

1. **meşḳ-i ḫaṭı(nı):** *-ı(nı)*
Gazel 133
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yazı çalışması örneği.

Meşḳ-i ḫaṭı(nı) taʿlīm edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı pür-ḫālle menḳūṭ

meşḳ-i vech:

1. **meşḳ-i vech:** *-i*
Gazel 87
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yüz çizme.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

meşkūk:

1. **meşkūk:**
Gazel 128
Mısra: **8**
Şüphe uyandıran, şüpheli.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

meşrūʿ:

1. **meşrūʿ:**
Gazel 139
Mısra: **6**
Ar. Şer'an cevâz verilmiş şey, muvâfık-ı şer': emel-i meşru'. meşru'iyyet: Meşrû'luk.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

meşrūṭ:

1. **meşrūṭ:**
Gazel 133
Mısra: **4**
Şarta bağlı, koşullu.

Āvīzesi olsa n'ola ol zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūṭ

mest:

1. **mesti:** *-i*
Gazel 200
Mısra: **11**
Sarhoş.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder

Bir de anda şıḥne olmuş
zāhid-i şeydā velev

2. **mesti:** *-i*
Muhammes 1
Mısra: **4**
Aşk sarhoşu II kendinden geçmiş II âşık.

Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş eyleyince zāhid-i ḫannās

mest eder:

1. **mest eder:** *-er*
Gazel 201
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kendinden geçirmek II sarhoş etmek.

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen ṣuyuna

mest ol:

1. **mest ol:** *-ıcaḳ*
Gazel 175
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Zāhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad pür-sifāl fil

mest olup:

1. **mest olup:**
Gazel 224
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoş olmak, kendinden geçmek.

Ḫafīce bāde nūş olduḳça zāhid mest olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa ʿaceb mi sīm ü zersizce

2. **mest olup:** *-up*
Gazel 152
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

mest olur:

1. **mest olur:**
Gazel 188
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mutluluktan ve zevkten sarhoş olmak, kendinden geçmek.

Mükerrer pür-ʿaraḳ mı gül-ʿiẕārıñ teşne-i mülden
Hezārān mest olur nīm-nigāhıñla teġāfülden

mestāne:

1. **mestāne:**
Gazel 26
Mısra: **4**
Aşk ile kendinden geçmiş, aşk sarhoşu olmuş.

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿīsādır ḳadeḥ

2. **mestāne:**
Gazel 135
Mısra: **2**
Aşk ile kendinden geçmiş, aşk sarhoşu olmuş.

Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḥaẓ

Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḥaẕ

3. **mestāne:**
Gazel 241
Mısra: **1**
Aşk ile kendinden geçmiş, aşk sarhoşu olmuş.

Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru
Yem-i vuṣlatda çıḳdı ṣīdanıñ bezme ṣaḳınḳuru

4. **mestāne:**
Gazel 28
Mısra: **9**
Kendinden geçmiş gibi, sarhoşça.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

5. **mestāne:**
Gazel 202
Mısra: **1**
(Aşkın sarhoşluğuyla) Aklı başından gitmiş, kendinden geçmiş (gönül).

Geldikde yem-i bezme o mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla baba finḳa

mesti:

1. **mesti:**
Gazel 110
Mısra: **1**
Sarhoşluk.

Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫıred ecnās

mest-i ḫarāb:

1. **mest-i ḫarāb:**
Murabba 2
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yıkılmış, viran sarhoş.

İmtizāc etmekde yoḳ aṣla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i ḫarāb elde ṣaḳalı zāhidiñ

mest-i lā-yaʿḳıl:

1. **mest-i lā-yaʿḳıl:**
Gazel 43
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Akılsız sarhoş.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

mest-i pūşt-pā:

1. **mest-i pūşt-pā:**
Gazel 49
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Koşan mest.

Devā-yı viṣāl-i yāre mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rūzgār-ı āsmānīye belā derler

mest-i şeydā:

1. **mest-i şeydā:**
Gazel 195
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın sarhoş (âşık).

Gelir ḫançer be-kef āteş miṣāli ṭalʿat-ı pür-ḥāl
Ḥaẕer ḳıl mest-i şeydā

nev-çerī-i şūḫ-ı bengīden

mesṭūr:

1. **mestūrdur:** *-dur*
Gazel 94
Mısra: **12**
Örtülü, kapalı, gizli, saklı.

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] feṭḥ eder ammā
Açılmaz verd-i şiʿrim Fenniyā mestūrdur sensiz

mestūr ol:

1. **mestūr ol:** *-a, -maz*
Gazel 169
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gizlenmek.

Mestūr olamaz ḳıymet-i maḳṭūʿa-i vuṣlat
Bāzāra çıḳar ipligi bī-çāre ḳumāşıñ

meṭāf:

1. **meṭāf:**
Gazel 153
Mısra: **4**
Kâbe veya Kâbe gibi etrâfında dönülerek ziyâret edilen, tavaf edilen yer.

Nice ʿāzim olmasın diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir zeneḫdānıñ şehā ḫaddiñ meṭāf

metāʿ-ı ḥüsnüne:

1. **metāʿ-ı ḥüsnüne:** *-ü, -n, -e*
Gazel 150
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Güzel ve zarif mal, eşya II arg. güzel, çekici sevgili (TBAS, 204).

Söz yoḳ metāʿ-ı ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalʿatıñ
Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol ṭaraf tuḥaf

metāʿ-ı vaṣl:

1. **metāʿ-ı vaṣl:**
Gazel 38
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sermayesi, malı.

Nāʾil olmaḳsa metāʿ-ı vaṣla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ʿışḳa tār u pūd

metāʿ-ı vuṣlat:

1. **metāʿ-ı vuṣlat:**
Gazel 25
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma malı, eşyası.

Metāʿ-ı vuṣlatın nessāc-ı ʿāşıḳ niçe nesc etsin
Perend-i tār u pūd-ı perçem-i dildār-ı pīç-ā-pīç

2. **metāʿ-ı vuṣlat:**
Gazel 59
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma malı, eşyası.

Maḥbūb ile işin bitirip baʿż-ı bī-vefā
Ṣoñra metāʿ-ı vuṣlata naḳd-i daġal verir

metaʿ-ı vuṣlatın:

1. **metaʿ-ı vuṣlatın:** *-ı, -n*
Gazel 159
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sermayesi.

Kaʿbe-i ḥüsnünde saʿy edip metaʿ-ı vuṣlatın
Zāʾir-i ḥüccāc-ı ʿışḳa anı iḥrām eyledik

metāʿ-ı zirā:

1. **metāʿ-ı zirā:**
Gazel 214
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
60 engüşt, 24 parmak ya da 6 kabzalık 757.728 mm uzunluğundaki arşın metaı.

Dībāc-ı naẓm-ı zeylini seyr eyle Fenniyā
Olmaz naẓīre böyle metāʿ-ı zirā zere

metāʿ-ı zühd:

1. **metāʿ-ı zühd:**
Gazel 62
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İbadet sermayesi, malı.

Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne güne ḳumāş olur

metn-i ḫayāl-i vaṣlın:

1. **metn-i ḫayāl-i vaṣlın:**
Gazel 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma hayalinin metni // kavuşma hayalinin zorluğu.

Yāre telḫīṣ eyle sen faṣl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḫayāl-i vaṣlını gāhī aña

mevācib-i būs-ı laʿliñdir:

1. **mevācib-i būs-ı laʿliñdir:***-iñ, -dir*
Gazel 238
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Lal gibi dudağı öpmenin maaşı.

ʿīd-i vaṣlıñda mevācib-i būs-ı laʿliñdir leẕīẕ
Baḫş-i bostānıñdır ol ḳasṭ-ı reşen dedikleri

mevācibin versin:

1. **mevācibin versin:***-sin*
Gazel 21
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Maaş vermek.

Versin leẕeẕ mevācibin ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

mevāliñ mi:

1. **mevāliñ mi:***-iñ, -mi*
Gazel 234
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yalan.

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi

meʾvā-yı süḫan olsa:

1. **meʾvā-yı süḫan olsa:***-sa*
Murabba 2
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Söz sığınağı olmak.

Baḥr-i dür-feşān meʾvā-yı süḫan olsa n'ola
Naẓm-ı üstāda naẓīre beyne'l-arżı ve's-semā

mevce-i baḫr-i ʿummān:

1. **mevce-i baḫr-i ʿummān:**
Kaside 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**

Büyük denizin dalgası.

Bermekī-nuṭḳ-ı dehen kāşif-i gencīne-i fen
Gevher-efşān-ı süḫan mevce-i baḫr-i ʿummān

mevce-i deryā:

1. **mevce-i deryā:**
Müstezad 1
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Denizin dalgası.

Gencīne-i pür-lüʾlüʾ ü lālāya degişmem
Ey mevce-i deryā

mevce-i luṭfun:

1. **mevce-i luṭfun:***-un*
Gazel 70
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bir lutuf dalgası.

Būs-ı laʿlin ṭaleb etdikçe sitiġnāya çeker
Gūyiyā mevce-i luṭfun leb-i deryāya çeker

mevc-i deryā:

1. **mevc-i deryā:**
Gazel 196
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Deniz dalgası.

Zülfüñüñ fikri başımdan aşdı
Mevc-i deryā gibi ḥadden bīrūn

mevc-i deryāveş:

1. **mevc-i deryāveş:***-veş*
Gazel 22
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Deniz dalgası gibi.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler bülbül bāl aç da uc

mevc-i kem-ḫā-yı verʿa:

1. **mevc-i kem-ḫā-yı verʿa:**
Gazel 210
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kâinat kumaşının dalgası, çizgisi.

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa ʿarż etme sen ṣūfī gelip
Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

mevc-i leb-i deryā:

1. **mevc-i leb-i deryā:**
Gazel 5
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Denizin kıyısının dalgası.

mevc-i naḳş-ı būriyā:

1. **mevc-i naḳş-ı būriyā:**
Gazel 131
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hasırdaki nakış dalgası.

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba nisbet bī-ṣadā pā-māl
Ḥaṣīr-i zāhidāsā mevc-i naḳş-ı būriyādır Şaṭ

mevc-i naẓm:

1. **mevc-i naẓm:***-ıñ, -la*
Gazel 142
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Nazm dalgası.

Fenniyā sāḥil-āver aḳa yem-i ṭabʿıñdan
Mevc-i naẓmıñla dür-i sirişki ḳılma tażyīʿ

mevc-i serseri:

1. **mevc-i serseri:**
Murabba 3
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ne yapacağı bilinmez dalga.

Zülf cünbān-ı telāṭum etse ṭañ mı dilleri
Ẓāhir olmaḳda yem-i ġam üzre mevc-i serseri

mevc-i yem:

1. **mevc-i yem:**
Kaside 1
Mısra: **130**
Kelime Tipi: **-**
Denizin dalgaları.

Ey Ḫudāvend-i kerem şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i yem dür-efşān

mevc-i yem-i dür-feşān:

1. **mevc-i yem-i dür-feşān:**
Kıt'a 12
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İnciler saçan denizin dalgası.

Şāʿir-i ṣāḥib-süḫandır peder-i ʿāzamı
Tevʾem-i Nābī-dehen mevc-i yem-i dür-feşān

mevc-i yem-i ʿummāna gelmişlerdenim:

1. **mevc-i yem-i ʿummāna gelmişlerdenim:***-miş, -ler, -den, -im*
Gazel 182
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ummanın ve denizin dalgasına gelmek.

Ḥāmid-i mürşid gibi sulṭāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i ʿummāna gelmişlerdenim

meveddet:

1. **meveddet:**
Gazel 104
Mısra: **13**
Sevgi.

Ġāʿibāne nedir āyā bu meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda da tanẓīr ederiz

mevḳıf:

1. **mevḳıfınıñ:***-ı, -nıñ*
Kıt'a 14
Mısra: **16**
Durak, istasyon.

Āb-ı germ-ābesine Nīl-i mübārek der idim
Olsa ḳurbiyyeti mevḳıfınıñ iḳlīm-i ʿIrāḳ

mevlā-:

1. **mevlāyı:***-(y)ı*
Gazel 218
Mısra: **2**
Allah.

Bir mürşidiñ ol bendesi ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme Mevlāyı bulunca

mevlāya emānet olsun:

1. **mevlāya emānet olsun:***-sun*
Kıt'a 1
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Allah'a emanet olmak.

Ḫaṭādan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfiñ tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun ol şeh-zāde-i meh-pāre Mevlāya

mevlide:

1. **mevlide:**
Kıt'a 6
Mısra: **7**
Doğum.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūᶜ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ᶜAṭāullah

mevlidi tārīḫini:

1. **mevlidi tārīḫini:** *-n, -i*
Kıt'a 7
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Doğum tarihi.

Mevlidi tārīḫini müjde edip Fenniyā
Dedim o maḫdūm içün bu süḫan-ı efḍali

mevlūd:

1. **mevlūduna:** *-u, -n, -a*
Kıt'a 8
Mısra: **19**
Doğmuş.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ᶜAdnān

2. **mevlūduna:** *-u, -n, -a*
Kıt'a 9
Mısra: **17**
Doğmuş.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūᶜ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

mevlūduna gelip:

1. **mevlūduna gelip:** *-ip*
Kıt'a 10
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Mevlidi için gelmek.

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḫ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre ḳadem başdın ṣafā-yāb ol

mevsim:

1. **mevsimi:** *-i*
Gazel 4
Mısra: **2**
Senenin dört kısmından biri II Vakit, zaman.

Ḫaṭ-āver olsa laᶜlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

mevt:

1. **mevt:**
Gazel 244
Mısra: **8**
Ölüm, ecel.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezᶜe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

mevt ermiş:

1. **mevt ermiş:** *-miş*
Gazel 215
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ölüm gelmek.

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

mevzūn:

1. **mevzūn:**
Gazel 196
Mısra: **8**
Ahenkli, düzgün, biçimli.

ʿĀşıḳıñ ʿaḳlın alır reftārıñ
Serv ü ʿarʿar gibi ḳaddi mevzūn

mey:

1. **meyindedir:**-*indedir*
Gazel 57
Mısra: **6**
Far. Şarap, bâde.

Mīnāyı şanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

2. **meyiñ:**-*in*
Gazel 83
Mısra: **2**
Far. Şarap, bâde.

Neşāṭ-ı bāde leb-i laʿl-i yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rūy-ı nigāra ḳalmışdır

3. **meye:**-*e*
Gazel 100
Mısra: **8**
Far. Şarap, bâde.

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

4. **meyi:**-*i*
Gazel 136
Mısra: **3**
Far. Şarap, bâde.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

5. **mey:**
Gazel 233
Mısra: **7**
Far. Şarap, bâde.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

6. **mey:**
Gazel 4
Mısra: **3**
(□□) i. (Fars. mey)
1. Şarap, bâde.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

7. **mey:**
Gazel 85
Mısra: **6**
(□□) i. (Fars. mey)
1. Şarap, bâde.

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

8. **mey:**
Gazel 94
Mısra: **7**
(□□) i. (Fars. mey)
1. Şarap, bâde.

Sirişkim mey kebābım mā-ḥażar ḫūn-ı ciger puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-āteş-i tennūrdur sensiz

9. **mey:**
Gazel 105

Mısra: **5**

(□□) i. (Fars. mey)

1. Şarap, bâde.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

10. **mey:**

Gazel 106

Mısra: **5**

(□□) i. (Fars. mey)

1. Şarap, bâde.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

11. **mey:**

Gazel 119

Mısra: **1**

(□□) i. (Fars. mey)

1. Şarap, bâde.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

12. **mey:**

Gazel 130

Mısra: **1**

(□□) i. (Fars. mey)

1. Şarap, bâde.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

13. **mey:**

Gazel 173

Mısra: **8**

Far. Şarap, bâde.

ʿAnberiyyeyle çıḳıp raḳṣ ederek
Ṣaḥn-ı meclisde mey oldu Düldül

14. **meyi:***-i*

Gazel 177

Mısra: **1**

Far. Şarap, bâde.

Meyi destiñde sāḳī şerbet-i gül-fām ẓannetdim
Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram ẓannetdim

15. **meyi:***-i*

Gazel 178

Mısra: **8**

Far. Şarap, bâde.

Bün-nişīn-i ḫum-ı mey-ḫāneye sāḳī açma
Ṭursun Allahı severseñ meyi yab yab içelim

16. **mey:**

Gazel 207

Mısra: **6**

Far. Şarap, bâde.

Dillerde vaʿd-i būs-ı lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder ḳoyunca şehā tevānālara

mey iç:

1. **mey iç:***-me, -y, -icek*

Gazel 27

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Şarap içmek, içki içmek; [tas.] aşkın galebe çalması.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

mey içerken:

1. **mey içerken:***-er, -ken*

Gazel 153

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Şarap içmek, içki içmek.

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

mey içmek:

1. **mey içmek:** *-mek*
Gazel 219
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şarap içmek, içki içmek.

ʿİbādetle ḳabāḥat zāhidā maḫfī gerek ammā
Ṣaḳadır rinde bezm içre mey içmek izdiḥāmlıḳda

mey ṣun:

1. **mey ṣun:**
Gazel 244
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İçki vermek, ikram etmek.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

mey-āşām:

1. **mey-āşāma:**
Gazel 145
Mısra: **1**
Şarap içen.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

mey-āşām eyledik:

1. **mey-āşām eyledik:** *-dik*
Gazel 159
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şarap içirmek.

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī mey-āşām eyledik
Būs edip laʿl-i lebin şevḳine bayram eyledik

mey-āşāmān:

1. **mey-āşāmānıñ:** *-ıñ*
Gazel 245
Mısra: **7**
Şarap içenler, sarhoşlar.

ʿIyşa vārıdır mey-āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru hecr-i būse-i laʿli mülü

meydān:

1. **meydāna:** *-a*
Gazel 122
Mısra: **2**
Düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan, sâha II bir şeyin, bir husûsun ortaya döküldüğü, cereyan ettiği yer.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaş
Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aş

meydāna at:

1. **meydāna at:**
Gazel 13
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meydana, ortaya atmak II ortaya çıkarmak.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

meydāna çıḳıp:

1. **meydāna çıḳıp:** *-ıp*
   Gazel 109
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Belli olmak, belirmek, anlaşılmak; ortaya çıkmak; ortada kendini göstermek.

Fenniyā ṭabʿ-ı ḥurūfuñla çıḳıp meydāna
Fāris-i güfte-i İḥsānla oynatma feres

meydāna çıḳmış:

1. **meydāna çıḳmış:** *-mış*
   Gazel 27
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Ortaya çıkmak, belirtmek, kendini göstermek.

Seyr-i Bebek de ṣaf ṣaf olup ceyş-i ġamzesi
Çıḳmış o kāfir-i müje meydāna pür-silāḥ

meydāna gelmişlerdenim:

1. **meydāna gelmişlerdenim:** *-miş, -ler, -den, -im*
   Gazel 182
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Belli bir alana varmak, ortalıkta dolaşmak; mec. Dünyaya gelmek, doğmak.

Mūtū ḳable en-temūtū dan ḫaber al ḥāletim
Ölmeden evvel ölüp meydāna gelmişlerdenim

meydānı alsa:

1. **meydānı alsa:** *-sa*
   Gazel 98
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Meydanı kaplamak, yayılmak II ele geçirmek, hakim olmak.

N'ola meydānı alsa eşheb-i Fennī bu vādīde
Feżā-yı naẓma esb-i reh-rev-i hem-pā çıḳar çıḳmaz

meydān-ı bezm:

1. **meydān-ı bezm:**
   Gazel 73
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Meclis meydanı.

Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḫdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

meydān-ı lāle-zār-ı dilān:

1. **meydān-ı lāle-zār-ı dilān:**
   Gazel 240
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönüllerin lale bahçesinin meydanı.

Meydān-ı lāle-zār-ı dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse ʿaceb mi şerer gibi

meydān-ı mey:

1. **meydān-ı mey:**
   Gazel 84
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Meyhane.

Pā-māl eder zemīne nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde duḫter-i rez pehlevān olur

2. **meydān-ı mey:**-*de*
Gazel 189
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Meyhane.

Zāhidiñ döndür serin meydān-ı meyde sāḳiyā
Luʿbet-i maṣnūʿ-ı ṭıflāsā ḳabaġı dikilsin

meydān-ı meyde:

1. **meydān-ı meyde:**-*de*
Gazel 194
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Meyhane.

Hedm oldu ṭūp-ı ḳulḳul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde ḥışn-ı ḥaṣīni olanlarıñ

meydān-ı süḫanda:

1. **meydān-ı süḫanda:**-*da*
Gazel 221
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Söz meydanı.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

meydān-ı yekke-tāza:

1. **meydān-ı yekke-tāza:**-*a*
Gazel 155
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İyi ata binen tek başına düşmana hücum etme meydanı.

Meydān-ı yekke-tāza Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tabʿ-ı pākine Rāġıb süvārı yoḳ

meydān-ı yekke-tāze-i fürs:

1. **meydān-ı yekke-tāze-i fürs:**
Gazel 59
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İyi ata binen tek başına düşmana hücum etme meydanı.

Baṣṣa rikāb-ı vuṣlata cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i fürs böyle el verir

meye başlada:

1. **meye başlada:**-*a*
Gazel 154
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şaraba başlatmak.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

mey-ḫāne:

1. **mey-ḫānede:**-*de*
Gazel 153
Mısra: **11**
İçki içilen yer.

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

2. **mey-ḫānede:**-*de*
Gazel 200
Mısra: **11**
İçki içilen yer.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

mey-ḫāne içre ʿömrümü geçirdim:

1. **mey-ḫāne içre ʿömrümü geçirdim:**-*dim*

Gazel 176
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bütün zamanını meyhanede harcamak.

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫāne içre intiẓār ile
O şūḫuñ meclise teşrīfini nev-ʿīd edip çıḳmam

mey-i cām-ı cem:

1. **mey-i cām-ı cem:**
Gazel 154
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cem kadehinin şarabı.

Nūş eyle mey-i cām-ı Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-i dilde yataḳtaḳ

mey-i engūr:

1. **mey-i engūr:**
Gazel 38
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm şarabı.

Semt-i taḳvāyı mey-i engūr ile ıṣlāḥ edip
Zāhidiñ terkībi oldu şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

2. **mey-i engūr:**
Gazel 110
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm şarabı.

Derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı beyt-i sāde ẓannetme
Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūru'n-nās

3. **mey-i engūr:**
Muhammes 1
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm şarabı.

Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

mey-i ʿışḳ-ı ezel:

1. **mey-i ʿışḳ-ı ezel:***-den*
Gazel 165
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ezel aşkının şarabı.

Mey-i ʿışḳ-ı ezelden zāhidā bir cām nūş et kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i elestden lezzet isterseñ

mey-i laʿlin:

1. **mey-i laʿliñ:**
Gazel 20
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Lal renkli kırmızı şarap II sevgilinin dudağı.

Efendi işret etmez sāḳi-i gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün meclisde zāhid oldur ḳanzīl tuc

2. **mey-i laʿliñ:***-iñ*
Gazel 20
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Lal renkli kırmızı şarap II sevgilinin dudağı.

Efendi işret etmez sāḳi-i gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün meclisde zāhid oldur ḳanzīl tuc

3. **mey-i laʿlin:***-in*
Gazel 9
Mısra: **1**

Kelime Tipi: -
Kırmızı şarap. // Sevgilinin dudağı.

Mey-i laʿlin ṣunup rindāne sāḳī-i ṭalʿat mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ẓanneder vişn-āb

mey-i laʿlini:

1. **mey-i laʿlini:** *-i, -n, -i*
Gazel 208
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Lal renkli kırmızı şarap II sevgilinin dudağı.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

mey-i laʿliñle:

1. **mey-i laʿliñle:** *-iñle*
Gazel 134
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Lal renkli kırmızı şarap II sevgilinin dudağı.

Neşāṭ-ı vaṣlla lüknet-i zebānın eyleme taʿyīb
Mey-i laʿliñle sāḳī şuḳḳa-i mestānedir elfāẓ

mey-i mecāzı:

1. **mey-i mecāzı:** *-ı*
Gazel 65
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Mecaz şarabı.

Mey-i mecāzı süzünce sifāl-i taḥḳīḳe
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı ʿışḳ ḳulḳul eder

mey-i milḥ-i lebānı:

1. **mey-i milḥ-i lebānı:** *-ı*
Gazel 40
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Dudakların tuzlu şarabı.

Bintü'l-ʿinebiñ būs edicek laʿlini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsid

mey-i peymāneden:

1. **mey-i peymāneden:** *-den*
Gazel 43
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Kadehteki şarap.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

mey-i ṣahbādan:

1. **mey-i ṣahbādan:** *-dan*
Gazel 110
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Kızıl şarap.

Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫıred ecnās

2. **mey-i ṣahbādan:** *-dan*
Muhammes 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Kırmızı şarap.

Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş eyleyince zāhid-i ḫannās

mey-i ṣahbāyı:

1. **mey-i ṣahbāyı:** *-yı*
Gazel 109
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kızıl şarap.

Mey-i ṣahbāyı ṣunar
pīr-i muġān elbette
Sālik-i ṣādıḳına mürşidi
etdik de nefes

mey-i zehr-āb:

1. **mey-i zehr-āb:**
Gazel 178
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Zehirli şarap.

Nice bir fikr-i ġamıñla
mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i laʿliñle buyur
meclise vīşn-āb içelim

mey-kede-i dil:

1. **mey-kede-i dil:** *-de*
Gazel 154
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül meyhanesi.

Nūş eyle mey-i cām-ı
Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yataḳtaḳ

mey-kede-i dilleri:

1. **mey-kede-i dilleri:** *-leri*
Gazel 133
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gönül meyhanesi.

Fennī yine gör mey-
kede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile
eyledi mebsūṭ

mey-keş-i ġavvāṣ-ı rind:

1. **mey-keş-i ġavvāṣ-ı rind:**
Gazel 26
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Rindin dalgıç gibi şarap içeni.

Etdirir her mey-keş-i
ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū
Ṣu gibi devvār eder
gird-āb-ı deryādır
ḳadeḥ

meyl:

1. **meyli:** *-i*
Gazel 38
Mısra: **7**
Eğilim, ilgi, alaka.

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir
meyli ammā sāḳiyā
Ḫaclegāh-ı meclis-i
rindān degil tenhā çi
sūd

2. **meyli:** *-i*
Gazel 226
Mısra: **3**
Eğilim, ilgi, alaka.

Dām-ı bezm-i meye yoḳ
meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ḥırāmānı
hemān ürkütme

3. **meyli:** *-i*
Gazel 237
Mısra: **5**
Eğilim, ilgi, alaka.

Ebruvānıñ meyli Oḳ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze
seyr-i Saʿd-ābāda mı

4. **meyliñ:** *-iñ*
Gazel 224
Mısra: **3**
Eğilim, ilgi gösterme, düşkünlük.

Eger var ise meyliñ
ḫān-ḳāh-ı bezm-i
rindāna
Ḳudūmuñla müşerref
ḳıl buyur lakin
pedersizce

5. **meyli:**-*i*
Gazel 57
Mısra: **8**
Bir kimse veya şeye diğerlerinden fazla eğilim, sevgi, istek ve ilgi gösterme, temâyül.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye meyli şebindedir

6. **meyli:**-*i*
Gazel 172
Mısra: **7**
Bir kimse veya şeye diğerlerinden fazla eğilim, sevgi, istek ve ilgi gösterme, temâyül.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı bint-i rez ammā çi sūd
Ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān tenhā degil

meyl ed:

1. **meyl ed:**
Gazel 77
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meyletmek, gönül vermek, yönelmek.

Ḥavż bir ʿāşıḳa döşenmez ise fevvāre gibi
Meyl eder āġūşmuza bir ḳadd-i dil-cū bulunur

2. **meyl ed:**
Gazel 127
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Meyletmek, gönül vermek, yönelmek.

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūż

meyl edip:

1. **meyl edip:**-*ip*
Gazel 154
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Çarpılma ṣaḳın meyl edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma yem-i ġamda açıḳçıḳ

2. **meyl edip:**-*ip*
Gazel 58
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meyletmek, gönül vermek, yönelmek.

Mışr-ı dilde Nīl-i ʿışḳıñ hep dem-ā-dem bu aḳar
Meyl edip fevvāreveş gāhī derūn-ı sīneye

meyl et:

1. **meyl et:**-*mez*
Gazel 140
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ʿaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaʿ

2. **meyl et:**
Gazel 165
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Sikenderveş cihānı gezme mirʾāt-ı taḫayyülde
Cemāsā sāġar-ı billūra meyl et ṣafvet isterseñ

3. **meyl et:**
Gazel 196
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Meyl et āġūşuna bir kez ey meh
Fenni-i zārıñı ḳılma maḥzūn

4. **meyl et:**
Gazel 212
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Gevher gibi terkīb-i mülūk-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i maʿcūn-ı murabbāya ḳarışma

meyl etdi:

1. **meyl etdi:***-di*
Gazel 228
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Bilini ḳoçmaġa meyl etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ şevḳiñde ḫāle

meyl etdir:

1. **meyl etdir:***-dir*
Gazel 83
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

meyl eyle:

1. **meyl eyle:***-y, -e, -me, -m*
Gazel 206
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yönelmek, eğilimli olmak.

Meyl eyleyemem tekye-i ʿışḳ içre ḳudūme
Baġrım delinir līk dem-i nāya gelince

2. **meyl eyle:***-me, -m*
Gazel 216
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yönelmek, eğilimli olmak.

Ben renc-i vaʿd-i būseye meyl eylemem dilā
Vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat olunca nemā neme

meyl eyleme:

1. **meyl eyleme:**
Gazel 200
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yönelmek, eğilimli olmak.

Dām-ı ḫāl-i yāre ey murġ-ı göñül meyl eyleme
Ādemi başdan çıḳarır ḫvāhiş-i yek-dāne cev

meyl eyleyip:

1. **meyl eyleyip:***-y, -ip*
Kıt'a 10
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Yönelmek, eğilimli olmak.

Revān et dīdeden eşk-i devāzdeh-sāle olduḳda
Ṭarīḳ-i ʿaḳdine meyl eyleyip seyl-āb-ı mīzāb ol

2. **meyl eyleyip:** *-y, -ip*
Kıt'a 12
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Yönelmek, eğilimli olmak.

ʿIrḳ-ı şerīfü'n-nebī ṣu gibi meyl eyleyip
Oldu Tekirṭaġına Ḫayraboludan revān

meyl-i cāh:

1. **meyl-i cāh:**
Gazel 93
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Makam tutkunu, makama meyilli.

Düşüp o şāh zeneḫdāna baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı Kenʿān ne meyl-i cāh ederiz

meyl-i menbaʿ-ı āb-ı behişt-i dil-güşā:

1. **meyl-i menbaʿ-ı āb-ı behişt-i dil-güşā:** *-dır*
Gazel 131
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül açan cennet suyunun kaynağına meyletme.

Hezārān teşnegān-ı beldeyi seyr eyler ʿālemde
Ki meyl-i menbaʿ-ı āb-ı behişt-i dil-güşādır Şāṭ

meẕāḳ eyledi:

1. **meẕāḳ eyledi:** *-di*
Kıt'a 14
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Lezzetini tatlı eylemek, tatlandırmak.

Dāḫiliyyeyle temām etdi behiştāsāyı
Ṣarf edip sīm ü zeri eyledi meẕāḳ

meẕāḳa:

1. **meẕāḳa:**
Müstezad 3
Mısra: **16**
Damak; zevk alma, tatma II zevk sahibi kimse.

Maʿhūda viṣālin çıḳarıp dedi lepişḳa
Beyʿ etdi meẕāḳa

mezīd-i rıfʿatla:

1. **mezīd-i rıfʿatla:** *-la*
Kıt'a 7
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Yücelik fazlalığı.

Ḥaḳ ede ʿömrin mezīd-i rıfʿatla ser-medīd
Muʿammer ola ol reşīd āḫiri vü evveli

meẕmūm:

1. **meẕmūm:**
Gazel 19
Mısra: **4**
Kötülenmiş.

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ
Meẕmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿennes

mezrūʿ:

1. **mezrūʿ:**
Gazel 139
Mısra: **8**
Ekilmiş.

Ne ʿaceb aça hezārān-ı şükūfe-elvān
Toḫm-ı şiʿr-i ter ile sāḥa-i ṭabʿım mezrūʿ

meʾẕūn ol:

1. **meʾẕūn ol:** *-sam*
Gazel 146
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
İcazet almak.

Bāde-i laʿlini nūş etmege meʾz̲ūn olsam
Cān ḥalḳıma degin etmez idim anı ferāġ

mı:

1. **mı:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Soru edatı.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsāriña behā

2. **mı:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Soru edatı.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsāriña behā

3. **midir:**
Gazel 1
Mısra: **1**
Soru edatı.

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

4. **mi:**
Gazel 8
Mısra: **6**
Soru edatı.

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb

5. **mi:**
Gazel 9
Mısra: **5**
Soru edatı.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

6. **mı:**
Gazel 11
Mısra: **4**
Soru edatı.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāġ-ı ḥüsnüñde
O çīn-i berg-i zībā ġabġabıñ mı dil-berā ḳat ḳat

7. **mi:**
Gazel 18
Mısra: **1**
Soru edatı.

Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i şāhāneye bāʿiṣ
Mānend-i serāy içre o gül-ḫāneye bāʿiṣ

8. **mi:**
Gazel 23
Mısra: **10**
Soru edatı.

Neṣirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

9. **mi:**
Gazel 25
Mısra: **1**
Soru edatı.

Ẓuhūr etse ʿaceb mi raʿd-ı āhımla nigāhıñda
Seḥāb-ı çerḫ-i dilde āteşzār-ı pīç-ā-pīç

10. **mı:**
Gazel 26
Mısra: **3**
Soru edatı.

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿīsādır ḳadeḥ

11. **mı:**
Gazel 27
Mısra: **2**
Soru edatı.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

12. **mı:**
Gazel 27
Mısra: **9**
Soru edatı.

Ṣayyāda hīç ḥarām ola mı ṭāʾir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i laʿliñ şehā mubāḥ

13. **mi:**
Gazel 29
Mısra: **3**
Soru edatı.

Bu mu sebeb vaḳ[i]tinden mi ġıdā aḫz eyler
Evc-i ʿalāda hümā-perde cemīʿ-i ervāḥ

14. **mı:**
Gazel 33
Mısra: **3**
Soru edatı.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

15. **mı:**
Gazel 40
Mısra: **9**
Soru edatı.

Rengīn ola mı saʿy ile hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir vaḳt-ı müsāʿid

16. **mi:**
Gazel 41
Mısra: **5**
Soru edatı.

Menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt olsa ʿaceb mi ṭalʿatıñ
Ḫoy-ı pākiñ çeşme-i ḫūrşīd-i enverden leẕīẕ

17. **mi:**
Gazel 43
Mısra: **5**
Soru edatı.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

18. **mı:**
Gazel 43
Mısra: **7**
Soru edatı.

Müzeyyen olsa zaḫmım penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden meʾhūẕ

19. **mi:**
Gazel 56
Mısra: **7**
Soru edatı.

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder

derd-i derūnum ṭabʿı ḥāẕıḳdır

20. **mi:**
Gazel 58
Mısra: **12**
Soru edatı.

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ içre ʿaceb mi Fenniyā

21. **mı:**
Gazel 64
Mısra: **3**
Soru edatı.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

22. **mı:**
Gazel 71
Mısra: **1**
Soru edatı.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

23. **mı:**
Gazel 71
Mısra: **2**
Soru edatı.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

24. **mı:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Soru edatı.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

25. **mı:**
Gazel 71
Mısra: **6**
Soru edatı.

Taḫt-ı ebrūda ẓuhūr etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ
Ḳatline ʿuşşāḳınıñ ṭuġrālı fermānıñ mı var

26. **mı:**
Gazel 71
Mısra: **8**
Soru edatı.

Ṭalʿatıñ olsa n'ola āyīne-i ʿĀlem-nümā
Şāh-ı İskender gibi ʿālemde aḳrānıñ mı var

27. **mı:**
Gazel 71
Mısra: **10**
Soru edatı.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

28. **mı:**
Gazel 71
Mısra: **12**
Soru edatı.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

29. **mı:**
Gazel 71
Mısra: **14**
Soru edatı.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

30. **mi:**
Gazel 84
Mısra: **7**
Soru edatı.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

31. **mıdır:**
Gazel 86
Mısra: **1**
Soru edatı.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır
Hümā miṯāli görünmez o rūzgār mıdır

32. **mıdır:**
Gazel 86
Mısra: **2**
Soru edatı.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır
Hümā miṯāli görünmez o rūzgār mıdır

33. **mıdır:**
Gazel 86
Mısra: **4**
Soru edatı.

Ederseñ ʿāleme māh-ı viṣāliñi noḳṣān
Ṭulūʿ-ı mihr ü vefāsında ẕerre var mıdır

34. **mıdır:**
Gazel 86
Mısra: **8**
Soru edatı.

ʿAceb mi daʿvet-i bezme icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle yādigār mıdır

35. **mıdır:**
Gazel 86
Mısra: **10**
Soru edatı.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

36. **mıdır:**
Gazel 86
Mısra: **12**
Soru edatı.

Nihāl-i naẓm [u] belāġatde Esʿadıñ Fennī
Bahār-ı güfte-i mażmūnu tāze bār mıdır

37. **mi:**
Gazel 91
Mısra: **1**
Soru edatı.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

38. **mi:**
Gazel 94
Mısra: **3**
Soru edatı.

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım tehī faġfūrdur sensiz

39. **mi:**
Gazel 103
Mısra: **1**
Soru edatı.

Laʿl-i lebiñ mi ḥüccet-i vaṣla niġīniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o ḫaṭṭ-ı güzīniñiz

40. **mi:**
Gazel 112
Mısra: **7**
Soru edatı.

Bü'l-ᶜaceb mi şıyt-ı āhı cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne miṣl-i gülbāng-ı ceres

41. **mı:**
Gazel 113
Mısra: **10**
Soru edatı.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

42. **mı:**
Gazel 132
Mısra: **9**
Soru edatı.

Erbāb-ı naẓm içünde ᶜaceb var mı Fenniyā
Mażmūn ile nikāta verir böyle irtibāṭ

43. **mi:**
Gazel 135
Mısra: **10**
Soru edatı.

Ḳand-i naẓmım seyr edip āyīne-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭabᶜ-ı ṭūṭi-i yārāna ḥaẓ

44. **mi:**
Gazel 137
Mısra: **9**
Soru edatı.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

45. **mi:**
Gazel 138
Mısra: **3**
Soru edatı.

Ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ olsa ᶜaceb mi ᶜāşıḳān
Beyt-i dillerde ḫayāl-i ṭalᶜatiñ nūr-ı şuᶜāᶜ

46. **mi:**
Gazel 140
Mısra: **9**
Soru edatı.

Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ᶜaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaᶜ

47. **mi:**
Gazel 151
Mısra: **5**
Soru edatı.

Cān-güdāz olsa ᶜaceb mi nigeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri yaḳmada mānend-i Necef

48. **mi:**
Gazel 154
Mısra: **1**
Soru edatı.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

49. **mi:**
Gazel 156
Mısra: **1**
Soru edatı.

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

50. **mi:**
Gazel 156

Mısra: **2**
Soru edatı.

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

51. **mi:**
Gazel 156
Mısra: **6**
Soru edatı.

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

52. **mi:**
Gazel 156
Mısra: **8**
Soru edatı.

Āṯār u neṯrimizde bulunmazsa Fenniyā
Mecmūʿalarda böyle ṣad-efsānemiz mi yoḳ

53. **mi:**
Gazel 160
Mısra: **5**
Soru edatı.

Kūzeler mi ḳodıñ eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ
Naẓar et çāh-ı zeneḫdānıña zemzem gibisin

54. **mi:**
Gazel 161
Mısra: **2**
Soru edatı.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

55. **mı:**
Gazel 161
Mısra: **12**
Soru edatı.

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āġūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

56. **mi:**
Gazel 169
Mısra: **3**
Soru edatı.

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf olsa ʿaceb mi
Ruḫsārıña revnaḳ verir elbette terāşıñ

57. **mı:**
Gazel 169
Mısra: **9**
Soru edatı.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

58. **mı:**
Gazel 184
Mısra: **2**
Soru edatı.

Bülbül gibi feryād ederek vaḳt-i seḥerde
Ol verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya mı gitsem

59. **mı:**
Gazel 184
Mısra: **4**
Soru edatı.

Şām-ı ḫaṭıña olmuş iken cāzim-i şeydā
Laʿliñ işidip ḳand-i Buḫārāya mı gitsem

60. **mı:**
Gazel 184
Mısra: **8**
Soru edatı.

Ṭanẓīr içün āyā ki bu manẓūmemi Fennī Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

61. **mı:**
Gazel 189
Mısra: **3**
Soru edatı.

Ola mı noḳṣān yeñ ile ser-hezārān fitne-cū Ceyş-i ʿuşşāḳın şeciʿyem bendesiyle iñlesin

62. **mı:**
Gazel 194
Mısra: **14**
Soru edatı.

Bāġ-ı süḫanda mīve-i maʾmūnu Fenniyā Olmaz mı böyle tāze zemīni olanlarıñ

63. **mi:**
Gazel 197
Mısra: **3**
Soru edatı.

ʿUşşāḳ-ı hezārānı helāk etse ʿaceb mi Yek-naẓrada ṣad kes ḳapar ol nā-dīde-i cādū

64. **mi:**
Gazel 205
Mısra: **2**
Soru edatı.

Yine dil māʾil oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

65. **mi:**
Gazel 210
Mısra: **3**
Soru edatı.

İntiẓārıñla ʿaceb mi alsa defʿ-i remed Ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ eczā-yı devādır çeşmime

66. **mi:**
Gazel 213
Mısra: **5**
Soru edatı.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm ederse gāhi ol meh-rū Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

67. **mi:**
Gazel 217
Mısra: **11**
Soru edatı.

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

68. **mi:**
Gazel 218
Mısra: **7**
Soru edatı.

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

69. **mi:**
Gazel 218
Mısra: **11**
Soru edatı.

Mümkin mi güle mis̱li anıñ bir daḫı Fennī Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

70. **mi:**
Gazel 224
Mısra: **8**
Soru edatı.

Ḫafīce bāde nūş olduḳça zāhid mest olup ol meh Bize teslīm-i vaṣl olsa ʿaceb mi sīm ü zersizce

71. **mi:**
Gazel 232
Mısra: **9**
Soru edatı.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer terkībe ol ḳırmız gibi

72. **mi:**
Gazel 234
Mısra: **1**
Soru edatı.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

73. **mi:**
Gazel 234
Mısra: **2**
Soru edatı.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

74. **mi:**
Gazel 234
Mısra: **4**
Soru edatı.

Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim naḳş-ı dest-māliñ mi

75. **mi:**
Gazel 234
Mısra: **6**
Soru edatı.

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Faṣıl faṣıl yine bu ders ḳīl ü ḳāliñ mi

76. **mi:**
Gazel 234
Mısra: **8**
Soru edatı.

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sīnem üzre her dāġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-nāme-i viṣāliñ mi

77. **mı:**
Gazel 234
Mısra: **16**
Soru edatı.

Saṭır saṭır oḳuyup şiʿr-i Nehrīyi Fennī
Ḳalem ḳalem dedi bevvāb nev-dilānıñ mı

78. **mi:**
Gazel 237
Mısra: **1**
Soru edatı.

Būsesi maʿcūn-ı ḳırmız mı ya laʿl-i sāde mi
Berg-i gül mü laʿli eczā-yı Ḥayāt-zāde mi

79. **mi:**
Gazel 237
Mısra: **3**
Soru edatı.

Dāne-i engūru misket mi kenār-ı cāmda
Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi ol ḥabāb-ı bāde mi

80. **mi:**
Gazel 237
Mısra: **4**
Soru edatı.

Dāne-i engūru misket mi kenār-ı cāmda
Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi ol ḥabāb-ı bāde mi

81. **mi:**
Gazel 237
Mısra: **4**
Soru edatı.

Dāne-i engūru misket
mi kenār-ı cāmda
Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi
ol ḥabāb-ı bāde mi

82. **mi:**
Gazel 237
Mısra: **8**
Soru edatı.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī
ẓāhirde mi iḫfāda mı

83. **mi:**
Gazel 237
Mısra: **12**
Soru edatı.

ʿAḳd edip rez-duḫterin
rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān
ʿazmiñ mübārek-bāde
mi

84. **mı:**
Gazel 237
Mısra: **1**
Soru edatı.

Būsesi maʿcūn-ı ḳırmız
mı ya laʿl-i sāde mi
Berg-i gül mü laʿli eczā-
yı Ḥayāt-zāde mi

85. **mı:**
Gazel 237
Mısra: **6**
Soru edatı.

Ebruvānıñ meyli Oḳ
Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze
seyr-i Saʿd-ābāda mı

86. **mı:**
Gazel 237
Mısra: **8**
Soru edatı.

Bilmeyen sırr-ı ledünni
olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī
ẓāhirde mi iḫfāda mı

87. **mı:**
Gazel 237
Mısra: **14**
Soru edatı.

Fenniyā lüknet-zebān
ile bu tanẓīriñ ʿaceb
Zīver-i manẓūm-ı pāk-i
cāzim-i üstāda mı

88. **mi:**
Gazel 240
Mısra: **10**
Soru edatı.

Meydān-ı lāle-zār-ı
dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse
ʿaceb mi şerer gibi

89. **mi:**
Gazel 245
Mısra: **12**
Soru edatı.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi
cennetiñ nāzik gülü

90. **mı:**
Gazel 11
Mısra: **3**
Soru edatı.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı
cinān mı bāġ-ı
ḥüsnüñde
O çīn-i berg-i zībā
ġabġabıñ mı dil-berā
ḳat ḳat

91. **mi:**
Gazel 245
Mısra: **12**
Mi, soru edatı.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā

Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

92. **mı:**
Gazel 126
Mısra: **9**
Mı, soru edatı.

Ḍārū-yı rūḫı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż

93. **mi:**
Gazel 156
Mısra: **4**
" Mi " soru eki.

Cevr ü cefāya lāne-i fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili vīrānemiz mi yoḳ

micmer-i ḥüsn:

1. **micmer-i ḥüsn:**
Gazel 25
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik buhurdanı.

Naẓar ḳıl micmer-i ḥüsnünde gūyā zülfü ol şūḫuñ
Ṣuʿūd eyler hevāya dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç

micmer-i sīm:

1. **micmer-i sīm:**
Gazel 5
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gümüş içinde tütsü yakılan bakır yahut bronzdan küçük şamdan şeklindeki aletin adıdır.

Reşk-āver olup āteş-i laʿliñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i Semerḳand u Buḫārā

2. **micmer-i sīm:**
Müstezad 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gümüşten buhurdan.

Ṣan micmer-i sīm içre verir meclise ḫoş-bū
Māverd mi nedir bu

midād-ı cūybār:

1. **midād-ı cūybār:**
Gazel 119
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Akarsuyun mürekkebi.

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

midād-ı ḫāme:

1. **midād-ı ḫāme:**
Gazel 58
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kalemin mürekkebi.

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ içre ʿaceb mi Fenniyā

midād-ı laʿl:

1. **midād-ı laʿl:**
Gazel 119
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı mürekkep.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

midād-ı micbereñi:

1. **midād-ı micbereñi:** *-ñ, -i*
   Kıt'a 2
   Mısra: **20**
   Kelime Tipi: **-**
   Buhurluk kalemi.

Ḥaddiñ degildir ey dehenin ḫāme ḳıl edeb
Setr et midād-ı micbereñi mis̲l-i āb-ı çāh

midād-ı sūziş-i naẓmım:

1. **midād-ı sūziş-i naẓmım:** *-ım*
   Gazel 110
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Şiirimin yakma, tesir etme mürekkebi.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

midḥat:

1. **midḥatımla:** *-ım, -la*
   Kıt'a 2
   Mısra: **17**
   Medhetme, övme.

Oldumsa midḥatımla çerāġ olmaġa sezā
Ver bir mülāzemet beni etme şehā sipāh

midir:

1. **midir:**
   Gazel 1
   Mısra: **1**
   Midir?.

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bī-māra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

2. **midir:**
   Gazel 73
   Mısra: **7**
   Midir?.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feṭḥ eden elbet ez̲ān verir

3. **midir:**
   Gazel 236
   Mısra: **5**
   Midir?.

Pīr-i muġān ayaġına çekse ʿaceb midir
Bāy u gedāya ẓāhir olunca ʿalāmeti

4. **mıdır:**
   Gazel 6
   Mısra: **3**
   Soru eki.

Ḫaṭṭ-ı ʿiz̲ārı sebze-i bāġ-ı cinān mıdır
Ṣaḥrā-yı dilde seyr-i çemen söylerim saña

5. **midir:**
   Gazel 18
   Mısra: **5**
   Soru eki.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i ṣad dāneye bāʿis̲

6. **midir:**
   Gazel 60
   Mısra: **5**
   Soru eki.

Zāhid varıp ayaġını öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i Cem öz babasıdır

7. **midir:**
   Gazel 204
   Mısra: **5**
   Soru eki.

Āġūşa çekse ʿāşıḳ-ı şeydā ʿaceb midir
Ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini seyr-i Bebekde geh

miftāḥ:

1. **miftāḥ:**
Gazel 29
Mısra: **8**
Anahtar.

Resenin bilmeyeniñ seniñ şikāf eyledigi
Saʿy-ı āhenger ile tesmiye oldu miftāḥ

miftāḥ-ı ẕikrin:

1. **miftāḥ-ı ẕikrin:** *-in*
Gazel 3
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Zikir anahtarı.

Vażʿ eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Fetḥ eder bāb-ı gülistān-ı cinānı bī-riyā

2. **miftāḥ-ı ẕikrin:** *-i, -n*
Gazel 188
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Zikir anahtarı.

Seḥerde vażʿ eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Der-i bāġ-ı cinānı fetḥ eder bāb-ı tevekkülden

mīḫ:

1. **mīḫ:**
Gazel 34
Mısra: **1**
Çivi.

Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ
Ḳılmış āmāde o laḥm-ı cigere ālet-i sīḫ

mih[i]r:

1. **mih[i]rden:** *-den*
Gazel 219
Mısra: **2**
Mihr, güneş.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳdan

mihmān olmaḳ idi:

1. **mihmān olmaḳ idi:** *-maḳ, -i, -di*
Kaside 1
Mısra: **58**
Kelime Tipi: **-**
Misafir olmak.

Ümmühānīye gidip bir gece ol devletle
Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

mihr:

1. **mihre:** *-e*
Gazel 127
Mısra: **7**
1. Güneş. 2. Sevgi.

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūż

mihr ü ḳamer:

1. **mihr ü ḳamer:**
Gazel 150
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güneş ve ay.

Ṣaḥn-ı emelde fürḳat-ı vuṣlat telef şeref
Mihr ü ḳamer felekde olurlar ḫalef selef

2. **mihr ü ḳamer:**
Gazel 174
Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Güneş ve ay.

Şimdi bez[i]mde sāġar u mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü ḳamer rū-be-rū degil

mihr ü meh:

1. **mihr ü meh:**
Kıt'a 8
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Güneş ve ay.

Hümāāsā gibi cihāna şimdi bir ferzendi per ṣaldı
Ḳudūmun gūş edip mihr ü meh etsin şevkle devrān

miḥrāba geçip:

1. **miḥrāba geçip:** *-ip*
Gazel 219
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Mihraba geçmek. II. Namaz kılınan yere yönelme.

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar zāhid
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

2. **miḥrāba geçip:** *-ip*
Kaside 1
Mısra: **73**
Kelime Tipi: -
Mihraba geçmek. II. Namaz kılınan yere yönelme.

Enbiyāya o imām oldu geçip miḥrāba
Bülbül-i ḳāri-i āyāt-ı mübīn-i Ḳurʾān

miḥrābı yerinde:

1. **miḥrābı yerinde:**
Gazel 115
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Mihrabı yerinde. II Güzelliğini kaybetmemiş.

Ebrūsu n'ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

mihr-i cemāline:

1. **mihr-i cemāline:** *-i, -n, -e*
Gazel 235
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Güzelliğin güneşi.

Arż seyrin olsa n'ola māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

mihr-i cihān:

1. **mihr-i cihān:**
Kaside 1
Mısra: **44**
Kelime Tipi: -
Cihan, dünya güneşi.

ʿĀlemi ḫākle ḳılmazdı teyemmüm ṭāhir
Başmasa rūy-ı zemīne ḳademiñ mihr-i cihān

2. **mihr-i cihān:**
Kıt'a 12
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Cihan, dünya güneşi.

Aḫẕına Keyvān gibi mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola maḥfeline sāyebān

mihr-i ʿiẕār:

1. **mihr-i ʿiẕār:**
Gazel 71
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -

Sevgilinin yanağının güneşi II
Sevgilinin yanağının parlaklığı.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

mihr-i pür-tāb-ı cihān:

1. **mihr-i pür-tāb-ı cihān:**
Kaside 1
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Cihanı aydınlatan cihan.

Seyyid-i mefḫar-ı kevneyn resūl-ı ṣaḳaleyn
Mihr-i pür-tāb-ı cihān maṭlaʿ-ı nūr-ı Yezdān

2. **mihr-i pür-tāb-ı cihān:**
Kaside 1
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Cihanı aydınlatan cihan.

Seyyid-i mefḫar-ı kevneyn resūl-ı ṣaḳaleyn
Mihr-i pür-tāb-ı cihān maṭlaʿ-ı nūr-ı Yezdān

mihr-i ruḫ:

1. **mihr-i ruḫ:***-uñ, -dan*
Gazel 138
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yanak güneşi.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫẕ eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

mihr-i ruḫsār:

1. **mihr-i ruḫsār:***-ıñ, -ı*
Gazel 28
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yanak güneşi.

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-güẕār
Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ:

1. **mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ:**
Gazel 124
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şahısların ağız makası.

Uzandıḳça leb-i dildāra mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur ḳorḳaram andan dilā ḫalāṣ

mīl:

1. **mīl:**
Gazel 170
Mısra: **6**
(Ar.) Mil, çelik kalem.Göze sürme çekmeye mahsûs âlet.

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol ḫāk-i pāk ile
Çeşm-i ʿalīl-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ʿamīl mīl

2. **mīl:**
Gazel 170
Mısra: **2**
Nehir yatağındaki çamur.

Mışr-ı dil içre Nīl-i sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu bevāb mīl sīl

milḥ-i dehen:

1. **milḥ-i dehen:**
Gazel 100
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Ağzın tuzu.

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

mīl-i mukaḥḥal:

1. **mīl-i mukaḥḥal:**
Gazel 144
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Sürmeli mil.

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāṭa luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirīġ

milḳā-yı bī-ḥażīż:

1. **milḳā-yı bī-ḥażīż:**
Gazel 126
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
?.

Ḍārū-yı rūḥı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż

mīm:

1. **mīm:**
Gazel 116
Mısra: **1**
Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfi II sevgilinin mim harfi gibi küçücük olan ağzı.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

miʿmār:

1. **miʿmār:**
Gazel 239
Mısra: **12**
İmar eden,yapan.

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

mīnā:

1. **mīnānıñ:** *-nıñ*
Gazel 108
Mısra: **6**
Şişe.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

2. **mīnānıñ:** *-nıñ*
Gazel 112
Mısra: **6**
Şişe.

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaʿn ederek
Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

3. **mīnāyı:** *-y, -ı*
Gazel 57
Mısra: **5**
Şarap şişesi II mineden yapılan veya mine renginde olan kadeh.

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

4. **mīnāyı:** *-y, -ı*
Gazel 89
Mısra: **5**
Şarap şişesi II mineden yapılan veya mine renginde olan kadeh.

Gelince meclis-i şeh-nāz ile mīnāyı seyr eyle

Nühüfte būselik ḳılmaḳ anıñ ḳulḳulde kārıdır

mīnādan:

1. **mīnādan:**
Gazel 72
Mısra: **9**
Şişe, cam, şarap şişesi.

Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

mīnā-yı ʿışḳ:

1. **mīnā-yı ʿışḳ:**
Gazel 65
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Aşk şişesi, kadehi.

Mey-i mecāzı süzünce sifāl-i taḥḳīḳe
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı ʿışḳ ḳulḳul eder

mīnā-yı rakīb:

1. **mīnā-yı rakīb:**
Gazel 85
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Rakibin kadehi.

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

minber:

1. **minber:**
Gazel 98
Mısra: **3**
Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim üstüḫvānım eyleyip minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya ol şeydā çıḳar çıḳmaz

minḳār-ı ser-i şāne:

1. **minḳār-ı ser-i şāne:**
Gazel 137
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tarağın ucundaki gaga.

Şemm eyleyemez müşk otunu kimse ruḫunda
Būy-ı ḫaṭı minḳār-ı ser-i şānede maḥfūẓ

min-vech:

1. **min-vech:**
Gazel 78
Mısra: **7**
Bir bakımdan, bir yönden.

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

miʿrāc:

1. **miʿrācından:** *-ı, -n, -dan*
Kaside 1
Mısra: **125**
Yükseliş, göğe çıkma // yücelme.

N'ola ihdāʾ-i tuḥaf eylese miʿrācından
Kaʿbeden gelse verir dostuna ḥacı fincān

2. **miʿrācınıñ:** *-ı, -nıñ*
Kaside 1
Mısra: **56**
Yükseliş, göğe çıkma // yücelme.

Ṭıflveş bī-edeb olma yeter ey kilk-i raḳam
Eyle miʿrācınıñ esrārında ʿayān

mirʾāt:

1. **mirʾāta:** *-a*
Gazel 114
Mısra: **3**
Ayna.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā şıġındırmış

2. **mirʾāta:** *-a*
Gazel 159
Mısra: **12**
Ayna.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri ser-ā-pā resm edip
Ṭabʿ-ı Hātifle dili mirʾāta iḳdām eyledik

mirʾāt-ı cemāl:

1. **mirʾāt-ı cemāl:**
Gazel 120
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik aynası, yüz güzelliğinin aynası.

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde
Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

mirʾāt-ı dil:

1. **mirʾāt-ı dil:** *-den*
Gazel 171
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül aynası.

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḫayrān olsa da māniʿ degil

mirʾāt-ı dilde:

1. **mirʾāt-ı dilde:** *-de*
Gazel 183
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül aynası.

Mā-sivāyı terk eden şol kimse de ġam görmedim
Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

mirʾāt-ı dili:

1. **mirʾāt-ı dili:** *-i*
Gazel 231
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gönül aynası.

Verme mirʾāt-ı dili sen ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl etmez maḥabbet şirketi

mirʾāt-ı ḳalb:

1. **mirʾāt-ı ḳalb:**
Gazel 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gönül aynası.

Men ʿaref sırrın edip mirʾāt-ı ḳalbimde ʿayān Kenz-i lā-yefnāsını luṭf u ʿaṭā ḳıldı baña

mirʾāt-ı ḳalb-i pāk:

1. **mirʾāt-ı ḳalb-i pāk:**
Gazel 73
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kalbin temiz aynası.

Āh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe Mirʾāt-ı ḳalb-i pākine şāyed ṭuman verir

mirʾāt-ı mażmūnu:

1. **mirʾāt-ı mażmūnu:** *-u*
Gazel 230
Mısra: **4**

Kelime Tipi: -
Mazmun aynası.

Hezārān dilleri ḥayrān eder bu maṭlaʿı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ mirʾāt-ı mażmūnu

mirʾāt-ı mey:

1. **mirʾāt-ı mey:**
Gazel 78
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Meyin aynası (kadeh).

Düşse mirʾāt-ı meye
İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

mirʾāt-ı mücellā:

1. **mirʾāt-ı mücellā:**
Gazel 169
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Parlak ayna.

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf olsa ʿaceb mi
Ruḫsārıña revnaḳ verir elbette terāşıñ

mirʾāt-ı nikātına:

1. **mirʾāt-ı nikātına:** *-ı, -n, -a*
Kaside 1
Mısra: **94**
Kelime Tipi: -
İncelikler aynası.

Vaʿẓ edip kürsiye çıḳdı o gece şeyḫ-i rüsül
Ḳıldı mirʾāt-ı nikātına Mesīḥī ḥayrān

mirʾāt-ı taḫayyül:

1. **mirʾāt-ı taḫayyül:** *-de*
Gazel 165
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Hayal aynası.

Sikenderveş cihānı gezme mirʾāt-ı taḫayyülde
Cemāsā sāġar-ı billūra meyl et ṣafvet isterseñ

mirʾat-ı vech-i yār:

1. **mirʾat-ı vech-i yār:**
Gazel 148
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Sevgilinin yüz aynası.

Mirʾat-ı vech-i yār ile Luṭfīde Fenniyā
Güftāra geldi ṭūṭi-i gūyā ṭaraf ṭaraf

mirrīḫ:

1. **mirrīḫ:**
Gazel 34
Mısra: **6**
Mars gezegeni.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

mīrveş:

1. **mīrveş:**
Gazel 118
Mısra: **8**
Bey gibi, emir gibi.

Baḫş edip ʿuşşāḳına tīmār-ı vaṣlın ol perī
İftiḫār eyler sipāh-ı bendesine mīrveş

misāl:

1. **miṣāli:** *-i*
Gazel 245
Mısra: **4**
Benzer; eş, denk.

Feṭḥ olunmaz bir ṭılsım-ı müşkil-i āmādedir

Daḫme-i vuṣlatda
ejderhā miṣāli kākülü

2. **miṣāli:** *-i*
Gazel 86
Mısra: **2**
1. Örnek olarak alınabilen, gösterilen şey, örnek; 2.Benzer.

Felekde vuṣlatıñ ey
māh-rū şikār mıdır
Hümā miṣāli görünmez
o rūzgār mıdır

misāli:

1. **miṣāli:**
Gazel 148
Mısra: **5**
Gibi, benzer şekilde.

Bülbül miṣāli başladı
gülşende ʿışḳ ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı
mīnā ṭaraf ṭaraf

2. **miṣāli:**
Gazel 245
Mısra: **4**
Gibi, benzer şekilde.

Feṭḥ olunmaz bir
ṭılsım-ı müşkil-i
āmādedir
Daḫme-i vuṣlatda
ejderhā miṣāli kākülü

misiñ:

1. **misin:**
Gazel 167
Mısra: **1**
Ikinci tekil şahıs soru.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen
gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye
sünbül demez misin

2. **misin:**
Gazel 167
Mısra: **2**
Ikinci tekil şahıs soru.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen
gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye
sünbül demez misin

3. **misin:**
Gazel 167
Mısra: **4**
Ikinci tekil şahıs soru.

Gerdende dāne dāne
görüp ḫāl-i ʿanberīn
Kāfūr içünde ḥabbe-i
fülfül demez misin

4. **misin:**
Gazel 167
Mısra: **6**
Ikinci tekil şahıs soru.

Bāġ-ı serinde seyr edip
o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içünde
ḳaranfül demez misin

5. **misin:**
Gazel 167
Mısra: **8**
Ikinci tekil şahıs soru.

Cān baḫş ederseñ ey
dem-i mīnā-yı cām-ı
Cem
Teşrīf edince meclise
ḳulḳul demez misin

6. **misin:**
Gazel 167
Mısra: **10**
Ikinci tekil şahıs soru.

Bāġ-ı süḫanda naẓmıma
bülbül demez misin

Ḫvānde-i güle ülfetimiz yoḳsa Fenniyā

7. **misiñ:**
Gazel 4
Mısra: **3**
Ikinci teklik şahıs soru edatı.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

misket:

1. **misket:**
Gazel 237
Mısra: **3**
Bir cins elma.

Dāne-i engūru misket mi kenār-ı cāmda
Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi ol ḥabāb-ı bāde mi

misl:

1. **miṯli:** *-i*
Gazel 218
Mısra: **11**
1. Örnek olarak alınabilen, gösterilen şey, örnek; 2.Benzer.

Mümkin mi güle miṯli anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

misli:

1. **miṯli:**
Gazel 161
Mısra: **7**
Benzer, kat.

Merdüm-i vaṣlı biñ miṯli ḥarām etse n'ola
Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

misl-i āb-ı çāh:

1. **miṯl-i āb-ı çāh:**
Kıt'a 2
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Su kuyusu gibi.

Ḥaddiñ degildir ey dehenin ḫāme ḳıl edeb
Setr et midād-ı micbereñi miṯl-i āb-ı çāh

misl-i çīn-i ebrū:

1. **miṯl-i çīn-i ebrū:**
Gazel 81
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kaşın kıvrımı gibi.

Fenniyā pergār-ı tanẓīrimle naẓm-ı Sırriye
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-levḥa miṯl-i çīn-i ebrū çevrilir

misl-i gülbāng-ı ceres:

1. **miṯl-i gülbāng-ı ceres:**
Gazel 112
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çan tekbirlerine, seslerine benzer.

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne miṯl-i gülbāng-ı ceres

misl-i ḥabāb-ı ṣabun uçar:

1. **miṯl-i ḥabāb-ı ṣabun uçar:** *-ar*
Gazel 149
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sabun kabarcığı gibi uçmak.

Fenni bī-şübhe uçar miṯl-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırri der ise eger bu süḫan-efsāneye üf

misl-i ḥadīd:

1. **miṣl-i ḥadīd:**
Kaside 2
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Demir gibi.

Nār-ı tedbīriñle ḳāl edip zer-i nā-ḫāliṣi
Maḥv ḳıl tīz-āb-ı ḫışmıñla anı miṣl-i ḥadīd

misl-i ḥıż[ı]r ilyās:

1. **mišl-i ḥıż[ı]r ilyās:**
Gazel 110
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hızır ve İlyas'a benzer, eş.

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḥıż[ı]r İlyās

2. **miṣl-i ḥıż[ı]r ilyās:**
Muhammes 1
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Hızır ve İlyas'a benzer, eş.

Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḥıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

misl-i māh:

1. **miṣl-i māh:**
Kıt'a 9
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Mehtabın benzeri,eşi.

Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip dāʾim Ḫudā efzūn ede ʿömrün
Ṭulūʿ etdi cihāna şimdi bir ferzend miṣl-i māh

misl-i mīzān:

1. **miṣl-i mīzān:**
Kaside 1
Mısra: **122**
Kelime Tipi: **-**
Mizan gibi.

Künc-i raḥmetden alıp ḳıyye-be-ḳıyye lüʾlüʾ
Rūy-ı arża o nüzūl eyledi miṣl-i mīzān

misl-i mücessem:

1. **miṣl-i mücessem:**
Gazel 67
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Cisimleşmiş gibi.

Bih-zād-ı dil o şehle donanma-yı vuṣlatı
Sūḳ-ı emelde miṣl-i mücessem yapar yıḳar

misl-i sikender-cihān:

1. **miṣl-i sikender-cihān:**
Gazel 236
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Dünyayı alan İskender gibi.

Üstādıma ki miṣl-i Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı ḥayāt-ı selāseti

misl-i zimām al:

1. **miṣl-i zimām al:**
Müstezad 2
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Dizgin gibi olmak.

İḳdāʾ-i viṣālin yediñe miṣl-i zimām al
Yemle anı tenhā

mışr:

1. **mıṣr:**
Gazel 78
Mısra: **2**
A. Mısır, ülke adı.

Ḳılmayan ey dil
teʾehhül ṣanma bī-
ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān
Mıṣr ol sulṭān olur

2. **mıṣr:**
Gazel 239
Mısra: **10**
A. Mısır, ülke adı.

Dil dest-i münādīde
gezer Yūsufveş līk
Mıṣr içre ʿaceb anı
ḫarīdār bulunur mu

mıṣr-ı dil:

1. **mıṣr-ı dil:**
Gazel 170
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül Mısrı.

Mıṣr-ı dil içre Nīl-i
sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu
bevāb mīl sīl

2. **mıṣr-ı dil:**
Gazel 58
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül Mısrı; gönül ülkesi.

Jāle-i güldür hevā-yı āh
ile ḫoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı viṣāliñ
eylemez cānā ẓuhūr

3. **mıṣr-ı dil:**
Gazel 80
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül Mısrı; gönül ülkesi.

Mıṣr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek
ṣolmuş bulanmış
nīlüfer

mıṣr-ı ʿışḳ:

1. **mıṣr-ı ʿışḳ:**
Gazel 78
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşk Mısr'ı. II Aşk ülkesi.

Mıṣr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs
etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı
zenāḫdānında ser-
gerdān olur

mıṣr-ı vaṣl:

1. **mıṣr-ı vaṣl:***-a*
Gazel 33
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın Mısır ülkesi.

N'ola çāh-ı
zenaḫdānında dil ḥabs-i
medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla
bendesin sulṭān eder ol
şūḫ

mıṣṭar-ı mecmūʿa-i ṭabʿ-ı şiʿri:

1. **mıṣṭar-ı mecmūʿa-i ṭabʿ-ı şiʿri:**
Gazel 99
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Şiir kabiliyetinin toplandığı mecmuanın satır çizgisi.

Fenniyā mıṣṭar-ı
mecmūʿa-i ṭabʿ-ı şiʿri
Dehen-i cedvel-i cūy-ı
Aresinden biliriz

mīve-i ḫāṣiyyet-i naḫl-i pinhān:

1. **mīve-i ḫāṣiyyet-i naḫl-i pinhān:**
Kaside 1
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Gizli fidanın özel meyvesi.

Sensin ol ravża-i ḥasretgeh-i ḳalb-i ümmet
Sensin ol mīve-i ḫāṣiyyet-i naḫl-i pinhān

mīve-i maḳṣūdu:

1. **mīve-i maḳṣūdu:** *-u*
Gazel 218
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Maksat, istek meyvesi, ulaşılmak istenen şey.

Naḫl-i emel üzre heves-i ḫāma düşenler
ʿÖmrün çürüdür mīve-i maḳṣūdu bulunca

mīve-i mażmūnu:

1. **mīve-i mażmūnu:** *-u*
Gazel 194
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Mazmun meyvesi.

Bāġ-ı süḫanda mīve-i mażmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze zemīni olanlarıñ

miyān:

1. **miyān:**
Gazel 220
Mısra: **5**
Bel.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū ḫvāba varsın pister isterse

2. **miyānında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 231
Mısra: **4**
Ara, orta.

Nefy ü iṣbāt-ı Necefle baḥṣ edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu miyānında ḫayāl-i diḳḳati

3. **miyānında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 63
Mısra: **5**
Orta.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

4. **miyānına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 235
Mısra: **3**
1. bel, kemer yeri, 2. orta.

Cūyān olur miyānına ḳıldıḳça naẓar
Bir āb-ı ṣāfdır kemeri içre ḫançeri

5. **miyānın:** *-ı, -n*
Gazel 20
Mısra: **8**
Vücudun orta yeri, bel II sevgilinin ince beli.

Celālīden naẓīre isteyip bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā eyle olmazsa miyānın ḳoc

6. **miyānı:** *-ı*
Gazel 217

Mısra: **6**
Ara, orta II bel.

Kimi mūya kimisi ʿankebūta eyleyip teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim miyānı olmamaḳ üzre

miyān giryesinden:

1. **miyān giryesinden:** *-n, -den*
Kıt'a 10
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Ortalık ağlaması.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿiṣ-i ḫvāb ol

miyān-ı güft ü gūda:

1. **miyān-ı güft ü gūda:** *-da*
Gazel 188
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dedikodu arası/dedikodu esnasında.

Miyān-ı güft ü gūda ehl-i vaḳ[i]t ḳīl u ḳāl eyler
Necefle mū-miyānıñ seyr eden ʿayn-ı taḫayyülden

miyān-ı sāʿat-i vaṣl:

1. **miyān-ı sāʿat-i vaṣl:**
Gazel 25
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma saatinin arasında.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

mīzāb-ı zebān-ı ʿallāme:

1. **mīzāb-ı zebān-ı ʿallāme:**
Gazel 100
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Allamenin dilindeki su oluğu.

Seyl-āb-ı ẕülāl-ı süḫan-ı naẓm-ı belāġat
Mīzāb-ı zebān-ı ʿallāmeye ṣıġmaz

mizāc:

1. **mizāca:** *-a*
Gazel 17
Mısra: **5**
Ar. Tabiat, huy.

Besdir mizāca ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ʿışḳa mā-ı ter-i hindibā ʿabeş

mizāc-ı devleti:

1. **mizāc-ı devleti:** *-i*
Kaside 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Devletin tabiatı.

Ḥāẕıḳ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem ḳıldı seni kevne şehenşāh-ı cedīd

mīzān:

1. **mīzān:**
Kıt'a 8
Mısra: **10**
Ar. 1. Terazi. 2. Terazi mahalli. 3. Dâire-i mıntakatü'l-bürûc üzerinde bir burçtur ki sünbüle ile akrep burçları beyninde vâki' olarak şemsin ona duhûlü eylülün dokuzuna tesadüf eder. 4. Ameliyyât-ı hesâbiyyenin doğru olup olmadığını anlamak için başkaca yapılan hesap.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫẕ-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

2. **mīzān:**
Gazel 16
Mısra: **3**
Mizan, terazi, ölçü.

Eṭrāfı fiten başdı ağıp gitmede mīzān
Ḫalḳ düşdü boġaz derdine dirhemde ḥavādiṯ

mızrāġ oynadır:

1. **mızrāġ oynadır:** *-ır*
Murabba 3
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Mızrak oynatmak.

Şāʿirān içre hüner seyr etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat içre mızrāġ oynadır

mu:

1. **mu:**
Gazel 29
Mısra: **3**
Soru eki.

Bu mu sebeb vaḳ[i]tinden mi ġıdā aḫẕ eyler
Evc-i ʿalāda hümā-perde cemīʿ-i ervāḥ

2. **mu:**
Gazel 68
Mısra: **9**
Soru eki.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile eşʿār kendin gösterir

3. **mu:**
Gazel 73
Mısra: **3**
Soru eki.

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze dillere
Maġlūp olunca Müslime kāfir imān verir

4. **mu:**
Gazel 145
Mısra: **1**
Soru eki.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

5. **mu:**
Gazel 191
Mısra: **4**
Soru eki.

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

6. **mu:**
Gazel 194
Mısra: **2**
Soru eki.

Teslīm-i cāna yār-ı güzīni olanlarıñ
Ẓāyiʿ olur mu naḳdi emīni olanlarıñ

7. **mūlaruñ:** *-laruñ*
Gazel 129
Mısra: **2**
Saç.

Dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ rabbāṭ
Celī yazmış anı levḥ-i cemāle mūlaruñ ḫaṭṭāṭ

8. **mū:**
Gazel 77
Mısra: **8**
Ayva tüyleri.

Cismini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten muġ-beçede mū bulunur

9. **mu:**
Gazel 5
Mısra: **7**
Soru edatı.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

10. **mu:**
Gazel 15
Mısra: **5**
Soru edatı.

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

11. **mu:**
Gazel 16
Mısra: **1**
Soru edatı.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṯ
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṯ

12. **mu:**
Gazel 103
Mısra: **10**
Soru edatı.

İlḳā-yı toḫm sırr-ı meżāmīn-i naẓm içün
Āmāde yoḳ mu Fenniye bir nev-zemīniñiz

13. **mu:**
Gazel 239
Mısra: **1**
Soru edatı.

Āyā bize bir Ḫıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

14. **mu:**
Gazel 239
Mısra: **2**
Soru edatı.

Āyā bize bir Ḫıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

15. **mu:**
Gazel 239
Mısra: **4**
Soru edatı.

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i peydā bulunur mu

16. **mu:**
Gazel 239
Mısra: **6**
Soru edatı.

Ṣalb olmaġa āmāde saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe ber-dār bulunur mu

17. **mu:**
Gazel 239
Mısra: **8**
Soru edatı.

Yaġım eridi āteş-i laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i żiyādār bulunur mu

18. **mu:**
Gazel 239
Mısra: **10**
Soru edatı.

Dil dest-i münādīde
gezer Yūsufveş līk
Mıṣr içre ʿaceb anı
ḫarīdār bulunur mu

19. **mu:**
Gazel 239
Mısra: **12**
Soru edatı.

İbrāhime teşbīh ile
Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa
miʿmār bulunur mu

20. **mu:**
Gazel 240
Mısra: **12**
Soru edatı.

Müflislik ile düşme
vaḳfa ṣūfiyā
Tesḫīr olur mu dil-beri
hīç sīm ü zer gibi

21. **mū:**
Gazel 56
Mısra: **4**
(Sevgilinin) saç teli.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i
Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yoḳ farḳı
muṭābıḳdır

mū deñlü:

1. **mū deñlü:**
Gazel 73
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kıl kadar. II Çok az.

Mū deñlü yoḳ mu
ruḫṣatıñ ey ġamze
dillere
Maġlūp olunca Müslime
kāfir imān verir

mū miyānına:

1. **mū miyānına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 198
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kıl gibi ince olan bel.

Fenniyā deryāya girmiş
ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

muʿabbir:

1. **muʿabbir:**
Gazel 242
Mısra: **8**
Rüya tabir eden.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını
rüʾyāda ammā baʿd-ez-
īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir
ḥüsn-i taʿbīr eyledi

muʿaḳḳad:

1. **muʿaḳḳad:**
Gazel 97
Mısra: **7**
Ince ve müşkil olan, zor anlaşılan söz; ukdeli, düğümlü.

Muʿaḳḳad etmede
başdan çıḳar deyü
dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i
perçemin ṭaramaz

muʿammā:

1. **muʿammāāsā:** *-āsā*
Gazel 173
Mısra: **9**
Anlaşılmayan, bilinmeyen şey, bilmece.

Fenniyā şundu
muʿammāāsā
Süḫan-ı nükre-i Feṭḥī
müşkil

muʿammer ola:

1. **muʿammer ola:** *-a*
Kıt'a 7
Mısra: **16**

Kelime Tipi: -
Uzun ve mutlu bir hayat sürmek.

Ḥaḳ ede ʿömrin mezīd-i rıfʿatla ser-medīd
Muʿammer ola ol reşīd āḫiri vü evveli

muʿanber:

1. **muʿanber:**
Gazel 227
Mısra: **6**
(Ar.) Amber kokulu.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

muʿārıż:

1. **muʿārıż:**
Gazel 128
Mısra: **4**
Karşı gelmek.

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile baḫş etmede ʿuşşāḳ
Elbette olur ders-i menāṣıbda muʿārıż

2. **muʿārıż:**
Gazel 128
Mısra: **8**
Karşı gelmek.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

muʿazzez:

1. **muʿazzez:**
Gazel 33
Mısra: **8**
Çok aziz. muhterem. çok sevgili, kıymettâr, izzetlendirilmiş.

N'ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

mubāḥ:

1. **mubāḥ:**
Gazel 27
Mısra: **10**
İşlenmesinde sevab ve günah olmayan şey.

Ṣayyāda hīç ḥarām ola mı ṭā'ir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i laʿliñ şehā mubāḥ

mübārek-bād:

1. **mübārek-bāde:***-e*
Gazel 237
Mısra: **12**
F. Kutlu olsun, mübarek olsun.

ʿAḳd edip rez-duḫterin rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān ʿazmiñ mübārek-bāde mi

mübāyaʿ:

1. **mübāyaʿındandır:**-*ındandır*
Gazel 50
Mısra: **2**
1. Satın almak. 2. Biat etmek.

ʿArūs-ı bāde cihānıñ şevā'iʿindendir
Şırā-yı vuṣlatı ʿaṣrıñ mübāyaʿındandır

mübtedā:

1. **mübtedāya:***-y, -a*
Kıt'a 10
Mısra: **9**
Arabçada isim cümlesinde fâilin

bulunduğu kısım, bu, isimden veya isim yerine geçen fiilden de olabilir.

Ḫaber ver mübtedāya şerḥ edip maʿnā-yı maḳṣūdı
Binā-yı ṣarf u naḥv vāḳıf-ı tefsīr ü iʿrāb ol

2. **mübtedā:***-i*
Gazel 3
Mısra: **2**
1.Ar. Kelâmın başı olan kelime, "haber" mukabili. Meselâ "mektup geldi" kelâmında "mektup" kelimesi mübtedâ, "geldi" kelimesi haberdir.) 2. Başlangıç, baş.

Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eşʿāra dilā
Ver ḫaber remz-i meʿānīden bedīʿi mübtedā

3. **mübtedālara:***-lar, -a*
Gazel 207
Mısra: **8**
Yeni başlayan. II Arapçada isim cümlesinde fâilin bulunduğu kısım, bu, isimden veya isim yerine geçen fiilden de olabilir.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Verir rüsūm-ı ʿilmi ḫaber mübtedālara

4. **mübtedādan:***-dan*
Gazel 139
Mısra: **3**
Sözün başındaki kelime.

Mübtedādan ḫaber al ḳāʿide-i maʿnāyı
Nev-terāş yāre deme lafẓen ü maʿnen merfūʿ

mübtelā:

1. **mübtelādır:***-dır*
Gazel 31
Mısra: **6**
İptilâlı, düşkün II Aşık.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

2. **mübtelā:**
Gazel 241
Mısra: **8**
Düşkün II alışkın.

Ne sevdādır bu kim vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān
Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

mücāvir oldu:

1. **mücāvir oldu:***-du*
Gazel 243
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Komşu olmak.

Mücāvir oldu göñül Kaʿbe-i viṣāliñde
Ṭavāfa saʿy ederiz işr-i ṣafādadır şimdi

müceb-i hikmet-i lā-yüs'elü:

1. **müceb-i hikmet-i lā-yüs'elü:***-ü*
Gazel 29
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
"Yaptığından sorumlu tutulamaz." (Kur'an, Enbiyâ 21:23) ın hikmetinin gerektirdiği.

Müceb-i hikmet-i lā-yüsʾelü ammā yefʿalü
Nā-peder kevne Mesīḥāyı getirdi fettāḥ

mücessem al:

1. **mücessem al:**
Gazel 7
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Cisimlenmek, cisme bürünmek.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

mücessem eyleyip:

1. **mücessem eyleyip:** *-y, -ip*
Muhammes 1
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Cisim vermek; gözle görülür, elle tutulur hâle getirmek.

Mücessem eyleyip mānende-i İslāmbol-ı sānī
Ne deñlü iḫtirāz etsem yanar bā-ḥükm-i Rabbānī

muʿcize:

1. **muʿcizeyi:** *-y, -i*
Kaside 1
Mısra: **39**
Hârikulâde hal ve davranış.

Feth edip muʿcizeyi genc-i muṭalsamāsā
İki şaḳḳ oldu parmaġıñ ile māh-tābān

mūço:

1. **mūço:**
Müstezad 3
Mısra: **1**
Gemici çırağı.

Ḳıçdan açalım yelkeni ey mūço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

2. **mūço:**
Müstezad 3
Mısra: **19**
Gemici çırağı.

Ḳıçdan açalım yelkeni ey mūço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

müctehidāsā:

1. **müctehidāsā:**
Kıt'a 5
Mısra: **6**
Müctehit gibi.

Fünūn-ı ʿilm-i Şettāyı n'ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tedrīs-i fıḳıhda müctehidāsā imām oldu

müdellel:

1. **müdellel:**
Kıt'a 1
Mısra: **21**
Ar. Delil ile sabit. müdellelen: Müdellel olarak.

Müdellel ʿāleme tārīḫi besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi ṣulḥ ile sulṭān Süleymān geldi dünyāya

2. **müdelleldir:** *-dir*
Kıt'a 8
Mısra: **13**
Ar. Delil ile sabit. müdellelen: Müdellel olarak.

Mürūr ile velī olmasına ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

müderris-i ʿālim ü fāżıl:

1. **müderris-i ʿālim ü fāżıl:**
Kıt'a 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bilgili ve erdemli müderris.

Bināya ṣarf edip zer gibi ẕihnin erdi maḳṣūda
Müderris-i ʿālim ü fāżıl müʾellif-i şāriḥ-i eşbāh

muḍḥik:

1. **muḍḥik:**
Gazel 21
Mısra: **9**
Güldürücü, tuhaf.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

mudur:

1. **mudur:**
Gazel 16
Mısra: **6**
Soru edatı.

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādiṯ

müʾellif-i şāriḥ-i eşbāh:

1. **müʾellif-i şāriḥ-i eşbāh:**
Kıt'a 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Değerli yorumların yazarı.

Bināya ṣarf edip zer gibi ẕihnin erdi maḳṣūda
Müderris-i ʿālim ü fāżıl müʾellif-i şāriḥ-i eşbāh

müfaḫḫim-i fāʾiḳü'l-eşbāh:

1. **müfaḫḫim-i fāʾiḳü'l-eşbāh:**
Kıt'a 9
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Akranlarından üstün olan.

Süḫān-dān-ı belāġat hem-zebān-ı Ṣāʾib ü ʿÖrfī
Sebaḳ-āmūz-ı sübyān ü müfaḫḫim-i fāʾiḳü'l-eşbāh

müferriḥ-i nev-zemīni:

1. **müferriḥ-i nev-zemīni:***-i*
Gazel 222
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Fennî'nin yeni zeminli gazelinin rahatlatması.

Bu müferriḥ-i nev-zemīni Fenniyā ʿarż eyleyip
Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

müfīd ü muḫtaṣar ḳıl:

1. **müfīd ü muḫtaṣar ḳıl:**
Gazel 138
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Faydalı ve öz kıl. II Müfit ve Muhtasar adlı kitaplar gibi yap.

Olmasın naẓmıñ Muṭavvel bāʿiṯ-i renc-i ṣudāʿ
Sen Müfīd ü Muḫtaṣar ḳıl Fenniyā eşʿārıñı

müflis:

1. **müflislik:***-lik*
Gazel 240
Mısra: **11**
İflâs eden, parasız

pulsuz kalmış, sermayesini kaybetmiş.

Müflislik ile düşme vaḳfa ṣūfiyā
Tesḫīr olur mu dil-beri hīç sīm ü zer gibi

2. **müflis:**
Gazel 152
Mısra: **10**
İflas eden.

Nemā verme yeter naḳd-i viṣāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

müftī-i enām oldu:

1. **müftī-i enām oldu:** *-du*
Kıt'a 5
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
İnsanların müftüsü olmak. II Şeyhülislâm olmak.

Ehāli şükr edip der Fennīyā tārīḫini gūş et Revā Ḥaḳ beldeye ʿallāme müftī-i enām oldu

müftī-i rodosçuḳ:

1. **müftī-i rodosçuḳ:**
Kıt'a 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Rodoscuk müftüsü.

Be-nām-ı Muṣṭafā Seyyid Efendi āl-i ṭāhir kim
O müftī-i Rodosçuḳ fāżıl-ı ʿallāme-i āgāh

muġ-beçe:

1. **muġ-beçede:** *-de*
Gazel 77
Mısra: **8**
Meyhaneci çırağı; saki II sevgili.

Cismini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḫar Kimdir o kāfūr-ten muġ-beçede mū bulunur

2. **muġ-beçeyi:**
Gazel 151
Mısra: **10**
Meyhaneci çırağı; saki II sevgili.

Zāhid ʿaḳlın şaşırıp zühdi perīşān etdi Ṣaḫn-ı meclisde görüp muġ-beçeyi kāse be-kef

3. **muġ-beçe:**
Gazel 184
Mısra: **5**
Mecusi çocuğu II meyhaneci çırağı.

Yıḳdıñ dil-i vīrānemi ey muġ-beçe senden Şekvāya ʿaceb ḥażret-i ʿīsāya mı gitsem

4. **muġ-beçe:**
Müstezad 3
Mısra: **13**
Mecusi çocuğu II meyhaneci çırağı.

Sini şīn oḳur muġ-beçe ol ṭıfl-ı fiten-cū Lüknet-zede gül-rū

muġlāb:

1. **muġlāb:**
Gazel 178
Mısra: **6**
Bir çeşit şurup.

Dil-i bīmāra şifā ṣun lebiñ ey ḫāẕıḳ-ı cān Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ anı muġlāb içelim

muḥaḳḳaḳ:

1. **muḥaḳḳakdır:** *-dır*
Gazel 43

Mısra: **2**

Tahkîk olunmuş, doğruluğu anlaşılmış, belli, müspet.

Degil şemʿ āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervāneden meʾhūẕ
Muḥaḳḳakdır denir ʿuşşāḳa cānāneden meʾhūẕ

muḥāl:

1. **muḥāl:**
Gazel 4
Mısra: **2**
Gerçekleşmesi mümkün olmayan, imkansız.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

muḫālif yürür:

1. **muḫālif yürür:**-*r*
Gazel 186
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Tersine gitmek.

ʿAḳreb-i sāʿat devvāre çerḫ-i kec-rev
Heb muḫālif yürür ʿuşşāḳa o pergārından

muḥallā:

1. **muḥallādır:**-*dır*
Gazel 110
Mısra: **8**
Süslenmiş, donatılmış, tezyin edilmiş.

Derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı beyt-i sāde ẓannetme
Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūru'n-nās

2. **muḥallādır:**-*dır*
Muhammes 1
Mısra: **19**
Süslenmiş, donatılmış, tezyin edilmiş.

Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

muḥannā:

1. **muḥannā:**
Gazel 9
Mısra: **4**
Kınalı, kınalanmış.

Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāġ-ı ʿālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol benānı dāne-i ʿunāb

mühennā:

1. **müḥennā:**
Kıt'a 10
Mısra: **25**
Tebrik edilmiş, kutlanmış.

Görünce ol müḥennā dāne-i engüşt-i zībāyı
Tenüñ pür-dāġ edip bāġ-ı cihānda naḫl-i ʿunnāb ol

müheyyā:

1. **müheyyā:**
Gazel 122
Mısra: **9**
Ar. Tehyie olunmuş, hâzır, âmâde, mürettep.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

2. **müheyyādır:**-*dır*
Gazel 220
Mısra: **7**

Hazır, hazırlanmış olan.

Müheyyādır reh-i beyt-i viṣāl-i yār içün aġyār
Ḳaṭār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḥmil ḫar isterse

3. **müheyyā:**
Kıt'a 1
Mısra: **10**
Hazır, hazırlanmış olan.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

4. **müheyyādır:***-dır*
Gazel 165
Mısra: **7**
Hazır, amade.

Müheyyādır müşerraḥ zaḫm-ı sīnem daʿvi-i ʿışḳa
Ḥużūr-ı ḳāḍī-i ḥüsnüñde cānā ḥüccet isterseñ

5. **müheyyā:**
Gazel 227
Mısra: **8**
Hazır, amade.

Buyursun meclise zāhid riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

6. **müheyyā:**
Kıt'a 10
Mısra: **14**
Belirli bir iş için hazır durumda olan, hazır.

Felekde ṭāliʿiñ var ise Keyvān olmaġa saʿy et
Müheyyā dāmeniñ irḫā edip bābında tevvāb ol

müheyyā ḳılmaġa:

1. **müheyyā ḳılmaġa:***-maḳ, -a*
Murabba 3
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Hazırlamak.

Penbe-i vaṣlın müheyyā ḳılmaġa ol dil-beri
Ḫvābda feth etmek içün uçḳur-ı şevḳ-āveri

mühr ol:

1. **mühr ol:**
Gazel 165
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mühür olmak.

Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

muḥrıḳ:

1. **muḥrıḳ:**
Gazel 57
Mısra: **5**
Ateşli, yakıcı; etkili, dokunaklı, yanık (ses).

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

muḥtaç:

1. **muḥtāc:**
Gazel 21
Mısra: **8**
Bir şeye gereksinim duyan II gereklilik duyma, mecbur olma.

Versin leẕeẕ mevācibin ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

muḥtāc-ı gedā-pīşelere:

1. **muḥtāc-ı gedā-pīşelere:**
Gazel 158
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yoksulluğa alışmış ihtiyaç sahibi.

ʿĀlīye gelir ḳısmeti bābına hümāveş
Muḥtāc-ı gedā-pīşelere bād-ı hevā yoḳ

muḫtaṣar:

1. **muḫtaṣar:**
Gazel 136
Mısra: **7**
Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ eyle(ye)mem derken meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım bendini zencīr eder vāʿiẓ

muḫtaṣar geçer:

1. **muḫtaṣar geçer:** *-er*
Gazel 97
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Özet olarak geçmek. II Arapça gramer kitaplarından biri.

Oḳur ḫayāl-i dili muḫtaṣar geçer aramaz
Binā-yı ʿāşıḳına ṣarf-ı ẕihn edip varamaz

muḫteriḳ:

1. **muḫteriḳ:**
Gazel 135
Mısra: **8**
Ateşte yanmış olan II içi yanan, yanıp tutuşan; dokunaklı, etkili.

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḫteriḳ olduḳça eyler şemʿden pervāne ḥaẓ

muʿīn:

1. **muʿīni:** *-i*
Gazel 194
Mısra: **12**
Yardımcı.

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu) anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe muʿīni olanlarıñ

müjde:

1. **müjde:**
Kaside 1
Mısra: **150**
Müjde. güzel haber.

Süḫan-ı Nābī Efendiyi teʾemmül eyle
Mütesellīdir o müjde ile dil-i ser-gerdān

müjde edip:

1. **müjde edip:** *-ip*
Kıt'a 7
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Müjdelemek.

Mevlidi tārīḫini müjde edip Fenniyā
Dedim o maḫdūm içün bu süḫan-ı efḍali

müje:

1. **müjeñ:** *-ñ*
Gazel 119
Mısra: **14**
Far. Kirpik.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

2. **müjesin:** *-si, -n*
Gazel 70
Mısra: **4**
Kirpik.

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

3. **müjeniñ:** *-niñ*
Gazel 234
Mısra: **3**
Kirpik.

Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim naḳş-ı dest-māliñ mi

4. **müjeñle:** *-ñ, -le*
Gazel 229
Mısra: **7**
Kirpik.

Nice āh etmeyem müjeñle şehā
Ṣad hezārān işfāḳ var dilde

müjgān:

1. **müjgānını:** *-ı, -nı, -*
Gazel 117
Mısra: **4**
Kirpikler.

Naẓar et ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i tüfengine müjgānını şiş

2. **müjgānıñ:** *-ın*
Gazel 118
Mısra: **1**
Kirpikler.

Baḳışıñla sīneme müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sūrāḫ sūrāḫ hedef-i kef-gīrveş

3. **müjgānıma:** *-ım, -a*
Murabba 3
Mısra: **7**
Kirpikler.

Bend olup müjgānıma ḳılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde niheng-i mārveş āġ oynadır

4. **müjgānımız:** *-ımız*
Gazel 55
Mısra: **7**
Kirpik, kirpikler.

Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çīne sezā tuḥfe şānedir

5. **müjgānımız:** *-ımız*
Gazel 209
Mısra: **4**
Kirpik, kirpikler.

Taḫayyül eyledikçe Köçek Süleymānı çeşmimde
Eder dil zülfüne müjgānımız o tīre bir şāne

muḳārin olmaġa:

1. **muḳārin olmaġa:** *-maḳ, -a*
Kıt'a 10
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yaklaşmak,yakın olmak.

Muḳārin olmaġa saʿy et tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

mükerrer:

1. **mükerrer:**
Gazel 188
Mısra: **1**
1.Tekrar tekrar olmak 2. Tekrar tekrar saflaştırılmış şeker haline getirme.

Mükerrer pür-ᶜaraḳ mı gül-ᶜiẕārıñ teşne-i mülden
Hezārān mest olur nīm-nigāhıñla teġāfülden

mükeyyef:

1. **mükeyyef:**
Gazel 43
Mısra: **5**
Keyiflenmiş, sarhoş.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaᶜḳıl
Seniñ laᶜl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meᵓhūẕ

muḳteżā:

1. **muḳteżādır:**-*dır*
Gazel 131
Mısra: **1**
Bir şeyin mucibi, icap ve iktizası, neticesi.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laᶜl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

mül:

1. **müldür:**-*dür*
Gazel 35
Mısra: **7**
Şarap.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

2. **mülde:**-*de*
Gazel 89
Mısra: **8**
Şarap, mey.

Boyandı laᶜl-i sāḳī reng-i ḫūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya ammā mülde sārīdir

mülāyim ṭarz:

1. **mülāyim ṭarz:**
Murabba 3
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Mülayim tarz.

Düzd-i dest-i ᶜāşıḳı dīvāne-i ḫvāhişgeri
Bir mülāyim ṭarz ile yoḳlaşdırıp bāġ oynadır

mülāzemet ver:

1. **mülāzemet ver:**
Kıt'a 2
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Görev vermek.

Oldumsa midḥatımla çerāġ olmaġa sezā
Ver bir mülāzemet beni etme şehā sipāh

mülemmaᶜ:

1. **mülemmaᶜ:**
Gazel 140
Mısra: **1**
Bulaşmış, bulanmış, sıvanmış.

Zaḥmımda dilā penbelerim mülemmaᶜ
Pür-naḫle dönüp oldu lemᶜ-i müşemmaᶜ

mülḥid:

1. **mülḥide:**-*e*
Gazel 84
Mısra: **8**
(Ar.) Dinsiz, Allah'ı tanımaz.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ᶜaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

mül-i mey-ḫāne:

1. **mül-i mey-ḫāne:**
Gazel 18
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meyhanenin şarabı.

Şimdi fem-i ṭabʿımda zebānım bańa Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḫāneye bāʿiş

mül-i ṣahbā:

1. **mül-i ṣahbā:**
Gazel 105
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı şarap.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

mülket-ārā-yı cihān:

1. **mülket-ārā-yı cihān:**
Kaside 1
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Cihan ülkesini süsleyen.

Ṣāḥib-i tāc-ı le-ʿamruk şāhān-ı güzīn
Mülket-ārā-yı cihān pādişeh-i ʿālemiyān

mülket-i ʿaḳlımı:

1. **mülket-i ʿaḳlımı:** *-ım, -ı*
Gazel 147
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Akıl mülkü.

Künc-i çeşminde o çeyş-i ġamze-i kūr Fenniyā
Mülket-i ʿaḳlımı tārāc etdi Tātār-ı Bucaġ

mumārıż:

1. **mümārıż:**
Gazel 128
Mısra: **10**
?.

Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

mū-miyān:

1. **mū-miyān:**
Gazel 185
Mısra: **4**
Beli kıl gibi denecek kadar ince olan, çok ince belli (güzel).

Ḫadeng-i ġamzesi sūrāḫ ederse ṣaḥn-ı dili
Ḫayāl-i ḥaddeden ol mū-miyān tel çekelim

2. **mū-miyānın:** *-ı, -n*
Gazel 161
Mısra: **11**
(Sevgilinin) ince beli.

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āġūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

3. **mū-miyānıñ:** *-ı, -n*
Gazel 188
Mısra: **4**
(Sevgilinin) ince beli.

Miyān-ı güft ü gūda ehl-i vaḳ[i]t ḳīl u ḳāl eyler
Necefle mū-miyānıñ seyr eden ʿayn-ı taḫayyülden

mümkin:

1. **mümkin:**
Gazel 35
Mısra: **6**
İmkan dahilinde.

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

2. **mümkin:**
Gazel 154
Mısra: **1**
İmkan dahilinde.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

3. **mümkin:**
Gazel 186
Mısra: **13**
İmkan dahilinde.

Fenniyā Ḥayri Efendiye ne mümkin tanẓīr
Dür niṣār etmede kenz-i fem-i esrārından

4. **mümkin:**
Gazel 218
Mısra: **11**
İmkan dahilinde.

Mümkin mi güle miṣli anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

5. **mümkin:**
Gazel 231
Mısra: **14**
İmkan dahilinde.

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

6. **mümkin:**
Gazel 132
Mısra: **6**
Olabilir; muhtemel, olası.

Gürbeyle seg-miṣāl olur meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

7. **mümkin:**
Gazel 75
Mısra: **3**
Olabilir II muhtemel, olası.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

mümkin degil:

1. **mümkin degil:**
Muhammes 1
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
İmkan dahilinde olmayan.

Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

münādī:

1. **münādīde:** *-de*
Gazel 113
Mısra: **11**
Tellal.

Bir bir çıḳarırlarsa münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende verem çaġırıp on beş

münāfese:

1. **münāfese:**
Gazel 21
Mısra: **3**
Haset, kin,

çekememezlik, gizli düşmanlık.

Aġyār ile münāfese var mā-beyn-i yārda
Hīç āteş ile penbe niçe ide imtizāc

munaḳḳaʿ:

1. **münaḳḳaʿ:**
Gazel 140
Mısra: **4**
Pak edilmiş, temizlenmiş.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk üzre münaḳḳaʿ

münaḳḳaş:

1. **münaḳḳaş:**
Gazel 113
Mısra: **6**
İşlenmiş, nakşedilmiş. II Nakışlı, işlemeli.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile ʿālemde münaḳḳaş

2. **münaḳḳaş:**
Muhammes 1
Mısra: **17**
İşlenmiş.

Münaḳḳaş dār-ı Ḥamdī Şeyḫ-zāde ẓannetme
Bulunmaz zāhidā miṣli anıñ dünyāda ẓannetme

münkir olsa:

1. **münkir olsa:***-sa*
Gazel 182
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İnkar etmek.

Kāşif-i esrāra münkir olsa ġam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne gelmişlerdenim

münṭafī:

1. **münṭafī:**
Gazel 233
Mısra: **5**
Söndürme.

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise n'ola āb-ı viṣāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur germ-ābeniñ germiyyeti

muntaẓar ol:

1. **muntaẓar ol:***-ma*
Gazel 223
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bekleme.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i reziñ var ḥużūruna
Yoḫsa bez[i]mde muntaẓar olma ẓuhūruna

münteḫab:

1. **münteḫabdır:***-dır*
Gazel 163
Mısra: **12**
İntihap edilmiş, seçilmiş, güzide.

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

mūr u faḫd [u] melaḥāsā:

1. **mūr u faḫd [u] melaḥāsā:**
Kaside 1
Mısra: **137**
Kelime Tipi: **-**
Karınca, leopar ve çekirge.

Mūr u faḫd [u]
melaḥāsā yürüyüp maḳdemiñe
Yüz sürer naʿt-ı şerīfiñ ile çeşm-i giryān

murād:

1. **murād:**
Gazel 48
Mısra: **6**
Maksat, meram, niyet.

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile bir murād olur

murād üzre:

1. **murād üzre:**
Kıt'a 4
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İstenilen şekilde, arzu edildiği gibi.

Ne devletdir olup dāmād-ı şehryār ʿālemde
Murād üzre naẓar-perverdelikde yoḳdur emsāli

mürde:

1. **mürdeyi:***-(y)i*
Gazel 216
Mısra: **11**
Ölü, ölmek üzere olan kimse. ll Perişan, bitkin, âşık.

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

mürde-i ʿāşıḳa:

1. **mürde-i ʿāşıḳa:***-a*
Gazel 196
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın ölümü.

Dem-i ʿīsā gibi cān baḫş eyle
Mürde-i ʿāşıḳa laʿl-i mey-gūn

mürde-i dünyā:

1. **mürde-i dünyā:**
Kaside 2
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Ölü dünya.

Mürde-i dünyā olup iḥyā edip tārīḫini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna şāh-ı nev ʿAbdūl-ḥamīd

2. **mürde-i dünyā:**
Kaside 2
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Ölü dünya.

Mürde-i dünyā olup iḥyā edip tārīḫini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna şāh-ı nev ʿAbdūl-ḥamīd

mürde-i maḫmūr olan:

1. **mürde-i maḫmūr olan:***-an*
Gazel 26
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoşlukta ölü gibi olmak.

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿīsādır ḳadeḥ

mürde-i maḫmūra:

1. **mürde-i maḫmūra:***-a*
Müstezad 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kendinden geçmiş ölü.

Cān baḫş eder ol mürde-i maḫmūra

ezelden
Ṣun sāḳī biz'elden

mürde-i maḫmūre:

1. **mürde-i maḫmūre:**-*e*
Gazel 181
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kendinden geçmiş ölüye.

Evṣāf-ı meyle mürde-i maḫmūre cāmveş
Ḳulḳul-zebān-ı ʿīsī-i iʿcāzdır sözüm

mürde-i maḫmūru:

1. **mürde-i maḫmūru:**-*u*
Gazel 106
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mahmurluk, sersemlik halindeki ölü.

Bir mürde-i maḫmūru n'ola eyleseñ iḥyā
ʿ×sā-nefes [ü] ḳulḳul-ı mīnāda gelūyuz

mürebbā:

1. **mürebbā:**
Gazel 31
Mısra: **4**
Terbiye olunmuş.

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḥāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

2. **mürebbā:**
Gazel 63
Mısra: **2**
Terbiye olunmuş.

Viṣāliñ sükkeri pālūdeveş cānā şekerdendir
Mürebbā būse-i laʿl-i lebiñ gül-berg-i terdendir

murġ-ı ʿanḳāveş:

1. **murġ-ı ʿanḳāveş:**
Gazel 231
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Anka kuşu gibi.

Sū-be-sū nā-dīdedir ol Fāżıl-ı ehl-i kemāl
Murġ-ı ʿanḳāveş cihānı ṭutdu nām-ı şöhreti

murġ-ı būse-i laʿl:

1. **murġ-ı būse-i laʿl:**-*iñ*
Gazel 27
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Lal taşı gibi öpücük kuşu.

Ṣayyāda hīç ḥarām ola mı ṭā'ir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i laʿliñ şehā mubāḥ

murġ-ı cānā:

1. **murġ-ı cānā:**
Gazel 108
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Can kuşu.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

murġ-ı çemen:

1. **murġ-ı çemen:**
Gazel 44
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bülbül.

Vaṣl-ı dildāra niyāz-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ
Ġonçe-i gülşene murġ-ı çemenim ḳıldı nüfūẕ

2. **murġ-ı çemen:**
Gazel 51

Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bülbül.

Fennī maḳām-ı Şermiyi gülzār-ı naġmede
Ancaḳ bilirse Fehmiyi murġ-ı çemen bilir

murġ-ı dil:

1. **murġ-ı dil:**
Gazel 13
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Pençe-i şāhīn-i ġamzeñden ne mümkindür necāt
Dāne-i ḫāliñ çün eyler murġ-ı dil āḫir vefāt

2. **murġ-ı dil:**
Gazel 14
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Şāhīn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im
Murġ-ı dilimiz ḥażret-i Allaha emānet

3. **murġ-ı dil:**
Gazel 75
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

4. **murġ-ı dil:**
Gazel 173
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Ḫār-ı aġyāra açıldıḳça o gül
Āh edip murġ-ı dil oldu bülbül

5. **murġ-ı dil:**
Gazel 179
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Naḫl-i ḳaddiñ olalı serv-i ḫırām
Murġ-ı dil oldu şehā bī-ārām

6. **murġ-ı dil:**
Gazel 209
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

ʿİẕārında o şūḫuñ zülfüdür ẓannetme pīç-ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

murġ-ı dile:

1. **murġ-ı dile:**
Gazel 179
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Dāne-i ḫāl ile murġ-ı dile
Ḥalḳa-i zülfünü ḳılmış ol dām

murġ-ı dili:

1. **murġ-ı dili:** *-i*
Gazel 35
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

2. **murġ-ı dili:** *-i*
Gazel 123
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Murġ-ı dili ṣayd eylemek ol dāneye maḫṣūṣ
Ḫāl-i ruḫunu tele-i zülfünde naẓar ḳıl

3. **murġ-ı dili:** *-i*
Gazel 218
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

murġ-ı dil-i ʿuşşāḳ:

1. **murġ-ı dil-i ʿuşşāḳ:**
Gazel 79
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aşıkların gönül kuşu.

Dām ḳurmuş o murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne çiçekdir

murġ-ı diller:

1. **murġ-ı diller:** *-ler*
Gazel 205
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Hümāāsā n'ola cevlān ederse evc-i ḥüsnüñde
Hevā-yı perçemiñle murġ-ı diller oldu āvāre

murġ-ı göñül:

1. **murġ-ı göñül:**
Gazel 200
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kuşu.

Dām-ı ḫāl-i yāre ey murġ-ı göñül meyl eyleme
Ādemi başdan çıḳarır ḫvāhiş-i yek-dāne cev

murġ-ı hezārān:

1. **murġ-ı hezārān:** *-lar, -ı*
Gazel 228
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Binlerce kuş.

Fenniyā gülşen-i ṭabʿıñda esen bād-ı nikāt
Ḳondurur murġ-ı hezārānları daldan dala

murġ-ı hümāveş:

1. **murġ-ı hümāveş:** *-veş*
Gazel 49
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hüma kuşu.

Seḥāb-ı zülfüñe murġ-ı hümāveş per açan ʿışḳa
Feżā-yı evc-i dilde ṭā'ir-i sürūr hevā derler

murġ-ı kebūter:

1. **murġ-ı kebūter:**
Gazel 137
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güvercin kuşu.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

murġ-ı nigāhına:

1. **murġ-ı nigāhına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 146
Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Bakış kuşu.

Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri ṣaġ
Eyledi ġamzelerim murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

murġ-ı seḥerde:

1. **murġ-ı seḥerde:** *-de*
Gazel 187
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Bülbül.

Erdi ḫazāna gülşen-i ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

murġ-ı vaṣlıñ:

1. **murġ-ı vaṣlıñ:** *-ıñ*
Gazel 190
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Kavuşma kuşu.

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳībiñ cāblūsundan

murġ-ı viṣāl:

1. **murġ-ı viṣāl:**
Gazel 17
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Kavuşma kuşu.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ʿabeş

mürġveş:

1. **murġveş:**
Gazel 217
Mısra: **9**
Kuş gibi.

Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamaḳ üzre
N'ola dil murġveş per aça çīn-i ṭurre-i yāre

mūr-ı dil:

1. **mūr-ı dil:**
Gazel 191
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Gönül karıncası. (âşığın gönlü kastedilerek).

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

mūr-ı göñül:

1. **mūr-ı göñül:** *-ı*
Gazel 65
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Gönül karıncası.

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

mūr-ı żaʿīfi:

1. **mūr-ı żaʿīfi:** *-i*
Gazel 36
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Zayıf, güçsüz karınca.

Düşdü dil çeşmiñe ey şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı żaʿīfi şīşede ḥabs-i medīd

mürīd-i ḫalvetīdir:

1. **mürīd-i ḫalvetīdir:** *-dir*
Kıt'a 8
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Halvetî müridi.

Ne merkezdir ṭarīḳatde
o sırr-ı Ḥaḳḳa yol buldu
Mürīd-i Ḫalvetīdir çile-
dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān

mürşid:

1. **mürşidi:** *-i*
Gazel 109
Mısra: **6**
İrşat eden, doğru yol gösteren.

Mey-i ṣahbāyı ṣunar
pīr-i muġān elbette
Sālik-i ṣādıḳına mürşidi
etdik de nefes

2. **mürşidiñ:** *-iñ*
Gazel 183
Mısra: **9**
Doğru yolu gösteren kimse, kılavuz.

Mürşidiñ tiryāk eger
eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde
zehr-i mārveş sem
görmedim

3. **mürşidiñ:** *-iñ*
Gazel 218
Mısra: **1**
Doğru yolu gösteren kimse, kılavuz.

Bir mürşidiñ ol bendesi
ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

mürşid-i dānāya:

1. **mürşid-i dānāya:** *-y, -a*
Gazel 206
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bilgili, doğru yolu gösteren kimse.

Fennī ne ḳadar bilse de
zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

mürşid-i neffās:

1. **mürşid-i neffās:**
Gazel 110
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sihir yapan, üfürükçülerin mürşidi.

Ayaġın elde ṭut pīr-i
muġānıñ ḥürmeten
zāhid
Nefes eyler ʿazīzim
sālikine mürşid-i neffās

2. **mürşid-i neffās:**
Muhammes 1
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Sihir yapan, üfürükçülerin mürşidi.

Nefes eyler ʿazīzim
sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʿuşşāḳı köhne
menzil-i üftāde
ẓannetme

mürtefiʿ:

1. **mürtefiʿ:**
Gazel 143
Mısra: **7**
Çok yüksek.

Mürtefiʿ ḳaṣr-ı cinān-ı
vaṣl-ı yāre nāʾilim
Zīr-i ṣaḥn-ı ṣuffe-i
kāşāneden etdim ferāġ

2. **mürtefiʿ:**
Gazel 194
Mısra: **5**
Çok yüksek.

Diller ḫayāl-i ḫaddiñ ile
mürtefiʿ olur
Mānend-i ḳaṣr-ı ʿadn-ı
berīni olanlarıñ

3. **mürtefiʿ:**
Kıt'a 13
Mısra: **16**
Çok yüksek.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

mürūr:

1. **mürūruna:** *-u, -n, -a*
Gazel 223
Mısra: **8**
Geçmek.

Kūyuñda rūz u şeb n'ola āh etse ʿāşıḳān
Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i viṣāliñ mürūruna

2. **mürūr:**
Kıt'a 8
Mısra: **13**
Geçme, sona erme, geçip geçme.

Mürūr ile velī olmasına ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

mürüvvet:

1. **mürüvvet:**
Gazel 15
Mısra: **1**
Cömertlik, ihsan, lutuf.

Baḫş-ı mey-i laʿliñ iledir sen de mürüvvet
Ḫūn-rīz-i nigāhıñla şehā ḳanda mürüvvet

2. **mürüvvet:**
Gazel 15
Mısra: **2**
Cömertlik, ihsan, lutuf.

Baḫş-ı mey-i laʿliñ iledir sen de mürüvvet
Ḫūn-rīz-i nigāhıñla şehā ḳanda mürüvvet

3. **mürüvvet:**
Gazel 15
Mısra: **4**
Cömertlik, ihsan, lutuf.

Vaṣlıñla şināverlik edip gāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña her ḳanda mürüvvet

4. **mürüvvet:**
Gazel 15
Mısra: **6**
Cömertlik, ihsan, lutuf.

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

5. **mürüvvet:**
Gazel 15
Mısra: **8**
Cömertlik, ihsan, lutuf.

Deryā-yı göñül kişt-i cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi zībende mürüvvet

6. **mürüvvet:**
Gazel 15
Mısra: **10**
Cömertlik, ihsan, lutuf.

Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet

müşāʿare:

1. **müşāʿareye:** *-y, -e*
Gazel 192
Mısra: **9**
Karşılıklı şiir söyleme, şiirle birbirine cevap vermek sūretiyle yarışma.

Ḥasībī ister imiş
Fenniyā müşāʿareye
Hezār-ı ġonçe-dehen
sū-be-sū çemen be-çemen

2. **müşāʿare:**
Gazel 243
Mısra: **11**
Karşılıklı şiir söyleme, şiirle birbirine cevap vermek sūretiyle yarışma.

Müşāʿare ile zebān-ı mücessem Fennī
Refīʿ Efendiye dāʾim senādadır şimdi

müşābih:

1. **müşābih:**
Gazel 228
Mısra: **6**
Benzemek.

Zaḫ[ı]m-ı pür-daġı sīnemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

2. **müşābih:**
Gazel 7
Mısra: **2**
Ar. Benzer, şebîh, mümâsil, nazîr.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih ṣaḥn-ı sīnem bir çiçeklik yap

3. **müşābih:**
Gazel 11
Mısra: **7**
Ar. Benzer, şebîh, mümâsil, nazîr.

Müşābih bād-zehre dīde-i mestāne-i dil-ber
Nigāh-ı iltifātı ḫasteye ʿayn-ı şifā ḳat ḳat

4. **müşābih:**
Gazel 35
Mısra: **11**
Ar. Benzer, şebîh, mümâsil, nazîr.

Çemen-zāra müşābih sebze-i tanẓīr ile Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmım eylesin yārān-ı Saʿd-ābād

5. **müşābih:**
Gazel 113
Mısra: **3**
Ar. Benzer, şebîh, mümâsil, nazîr.

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ
Keyfiyyet-i bengīye nice beñzeye ḥaşḥaş

müsādif:

1. **muṣādif:**
Gazel 37
Mısra: **8**
Tesadüf eden, rastlayan, denk gelen.

Bebekden aḫẕ edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥişāra her çi bād-ābād

muṣaffā:

1. **muṣaffādır:** *-dır*
Gazel 26
Mısra: **10**
Saf, duru, arı.

ʿAks-i rūy-ı sāḳi-i meh-pāre ile Fenniyā
Vech-i billūr-ı secencelveş muṣaffādır ḳadeḥ

muṣannaʿ:

1. **muṣannaʿ:**
Kıt'a 1
Mısra: **10**

(Ar.) Sanatlı , çok süslü.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

2. **muṣannaʿ:**
Gazel 200
Mısra: **10**
Sanatlı , çok süslü.

Hāle ḫırmen dāne-i gendüm kevākib ḥāṣılı
Pīr-i çerḫa keşkül-i zerdir muṣannaʿ māh-ı nev

3. **muṣannaʿ:**
Gazel 245
Mısra: **10**
Çok süslü.

Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

müşār-ı benān:

1. **müşār-ı benān:**
Gazel 93
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Parmakla gösterilen, seçkin kişi olmak.

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

müşārün bi'l-benān:

1. **müşārün bi'l-benān:**
Kıt'a 9
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Parmakla gösterilen, meşhur.

Nedīm-i ehl-i ʿirfān ḥażret-i Rāmiz Efendi kim
Müşārün bi'l-benān emsāli içre sālik-i āgāh

müsāvī:

1. **müsāvi:**
Gazel 7
Mısra: **7**
Uygun.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

müşerraḥ:

1. **müşerraḥ:**
Gazel 165
Mısra: **7**
Şerh olunmuş, açılmış.

Müheyyādır müşerraḥ zaḫm-ı sīnem daʿvi-i ʿışḳa
Ḥużūr-ı ḳāḍī-i ḥüsnüñde cānā ḥüccet isterseñ

müşerref ḳıl:

1. **müşerref ḳıl:**
Gazel 224
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şereflendirmek, şerefli kılmak.

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna
Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

muṣḥaf-ı ḥüsne:

1. **muṣḥaf-ı ḥüsne:***-e*
Gazel 141
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**

Güzellik kitabı; -sevgilinin yüzü-.

Yazmış altun ḥal ile maʿrifet-i ḳadrini gör
Levḥ-i ebrūlarıñı muṣḥaf-ı ḥüsne sāniʿ

muṣḥaf-ı ḥüsnündeki:

1. **muṣḥaf-ı ḥüsnündeki:** *-ü, -n, -de, -ki*
Kıt'a 7
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik kitabı; -sevgilinin yüzü-.

Şimdi Ḫudā bir oġul verdi aña kim dilā
Muṣḥaf-ı ḥüsnündeki ebrūları ḫaṭṭ-ı celī

muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra:

1. **muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra:** *-a*
Gazel 205
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yanak (güzellik) sayfasının Kuran'ı.

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

muṣḥaf-ı ruḫsār:

1. **muṣḥaf-ı ruḫsār:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yüz kitabı; Kur'an nüshasına benzeyen sevgilinin yüzü, yanağı.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

2. **muṣḥaf-ı ruḫsār:**
Gazel 10
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yüz kitabı; Kur'an nüshasına benzeyen sevgilinin yüzü, yanağı.

Ebrūlarıña fevḳ-ı cemāliñde naẓar ḳıl
Ser-levḥadır ol muṣḥaf-ı ruḫsāra müẕehheb

3. **muṣḥaf-ı ruḫsār:**
Gazel 28
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yüz kitabı; Kur'an nüshasına benzeyen sevgilinin yüzü, yanağı.

Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ
Refʿ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

muṣḥaf-ı ruḫsārıñ:

1. **muṣḥaf-ı ruḫsārıñ:** *-ıñ*
Gazel 145
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yüz kitabı; Kur'an nüshasına benzeyen sevgilinin yüzü, yanağı.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti vechiñ varaḳ
Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

muṣinḳa:

1. **muṣinḳa:**
Gazel 202
Mısra: **6**
Haydi, coş.

Germ-ābede vaṣlın edip ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd meh-pāre muṣinḳa

müşk:

1. **müşk:**

Gazel 123

Mısra: **5**

Asya dağlarında yaşayan bir ceylân cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

Şemm eyleyeyim müşk otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o şehiñ şāneye maḫṣūṣ

2. **müşk:**

Gazel 137

Mısra: **3**

Asya dağlarında yaşayan bir ceylân cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

Şemm eyleyemez müşk otunu kimse ruḫunda
Būy-ı ḫaṭı minḳār-ı ser-i şānede maḥfūẓ

müşk-ālūd:

1. **müşk-ālūd:**

Gazel 129

Mısra: **4**

Miske bulanmış.

Hevāyī perçemiñi rūzgār-ı çīn-i zülfüñü
Dimāġ-ı cānı müşk-ālūd eder şebbūların ifrāṭ

müşk-bū:

1. **müşk-bū:**

Gazel 192

Mısra: **4**

(Fa.) Misk kokulu.

Şükūfeler gibi zeyn oldu zülf-i muġ-beçegān
Açıldı ʿāşıḳına müşk-bū çemen be-çemen

müşk-būy-ı çīne:

1. **müşk-būy-ı çīne:***-e*

Gazel 55

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

(sevgilinin saçının) kıvrımının misk kokusu.

Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çīne sezā tuḥfe şānedir

müşkil:

1. **müşkildir:***-dir*

Gazel 205

Mısra: **11**

Sorun, mesele.

Ṭabībim merhem-i vaslın eger ṣarmazsa müşkildir
Vücūdum oldu tīġ-ı ġamzesiyle zaḫm-ı ṣad-pāre

2. **müşkil:**

Gazel 42

Mısra: **7**

Güç, zor, sıkıntılı.

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm olmadıḳ meh-pāre şāẕ

3. **müşkil:**

Müstezad 2

Mısra: **6**

Çözüme kavuşturulması zor mesele, zorluk.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise ʿuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

4. **müşkil:**
Gazel 173
Mısra: **10**
Güç, zor, müşkül.

Fenniyā ṣundu muʿammāāsā
Süḫan-ı nükre-i Fetḥī müşkil

müşkil olur:

1. **müşkil olur:***-ur*
Gazel 220
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Zor, çetin olmak.

Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

müslim:

1. **müslime:***-e*
Gazel 73
Mısra: **4**
Müslüman.

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze dillere
Maġlūp olunca Müslime kāfir imān verir

müslimān:

1. **müslimān:**
Gazel 84
Mısra: **8**
Müslüman. İslam dininden olan kimse, Muhammedî, Müslim, Müselman, mümin.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

muṣṭafā seyyid efendi:

1. **muṣṭafā seyyid efendi:**
Kıt'a 5
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mustafa Seyyid Efendi.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Muṣṭafā Seyyid Efendi kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i Rodosçuḳda be-kām oldu

müştāḳ oldular:

1. **müştāḳ oldular:***-du, -lar*
Kıt'a 14
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Âşık olmak.

Güş eden naḳşını Mānī gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle temāşāsına ʿālem müştāḳ

müşterī:

1. **müşterīsidir:***-sidir*
Gazel 90
Mısra: **1**
İştirâ eden, satın alan.

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

2. **müşterī:**
Gazel 97
Mısra: **9**
Jüpiter gezegeni.

Felekde dönmededir Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa kimseler ṣaramaz

3. **müşteri:**
Gazel 235
Mısra: **2**

Alıcı, Müşteri yıldızı.

Arż seyrin olsa n'ola māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

4. **müşterī:**
Kıt'a 8
Mısra: **9**
Altıncı felekte bulunan, Mars, Bircis, Jüpiter, Hürmüz, Erendiz, Sakıt adlarıyla bilinen, etkisi altında bulunanların utangaç, iyi ve yumuşak huylu, alçak gönüllü, cömert olduğuna inanılan, feleğin kadısı olduğuna inanılan bir gezegen.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫz-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

müstevfā:

1. **müstevfā:**
Gazel 114
Mısra: **4**
Tam, mükemmel, yeteri kadar.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā ṣığındırmış

muṭābıḳ:

1. **muṭābıḳdır:** *-dır*
Gazel 56
Mısra: **4**
Uygun, münasip, muvâfık.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

müṭālaʿa:

1. **müṭālaʿa:** *-ıp*
Gazel 90
Mısra: **5**
Bir işi etraflıca düşünmek, tetkik etmek.

Ḳılsa n'ola kitāb-ı cemālin müṭālaʿa
Ḫaṭṭı ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ aḫterīsidir

muṭarā:

1. **muṭarā:**
Gazel 52
Mısra: **6**
?.

Berḳ-i neẓẓāre-i ḫūbān ile çerḫ-i dilde
Raʿd-ı āhı muṭarā şekk-i firāvān büyüdür

muṭavvel:

1. **muṭavvel:**
Kıt'a 1
Mısra: **18**
Uzatılmış.

Yeter ḥaddüñ degildir ḳıl edeb ey ḫāme-i lüknet
Muṭavvel naẓm ile taṣdiʿe bāʿiṣ olma bālāya

2. **muṭavvel:**
Gazel 138
Mısra: **8**
Uzun, uzatılmış (şey). II Mutavvel: 14. yüzyılda yaşamış olan ünlü Fars İslam düşünürü ve mutasavvıf Teftazanî'nin, Kavzînî'nin "Telhîsü'l-Miftâh" adlı eserinin üzerine şerh yaptığı ve

Osmanlı medreselerinde ders kitabı olarak okutulduğu belagat kitabı.

Olmasın naẓmıñ
Muṭavvel bāʿiṣ-i renc-i ṣudāʿ
Sen Müfīd ü Muḫtaṣar ḳıl Fenniyā eşʿārıñı

muʿteber:

1. **muʿteber:**
   Gazel 213
   Mısra: **4**
   (Ar.) Değer verilen.

Kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına ḫaṭṭ gelse dillerde
Olur cildi ḫayāli muʿteber şīrāzelendikçe

mütesellī:

1. **mütesellīdir:** *-dir*
   Kaside 1
   Mısra: **150**
   Acısını, kederini, derdini unutur gibi olan, avunan.

Süḫan-ı Nābī Efendiyi teʾemmül eyle
Mütesellīdir o müjde ile dil-i ser-gerdān

muṭrib:

1. **muṭrib:**
   Gazel 57
   Mısra: **4**
   Çalgıcı, çalgı çalan.

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı ʿuşşāḳa şāh-nāz
Muṭrib uṣūl-i būseligin hey heyindedir

2. **muṭrib:**
   Gazel 86
   Mısra: **5**
   Bir mûsikî âleti çalan kimse, sâzende.

Maḳām-ı būseligi devr-i gül eder muṭrib
O şāh-nāz ʿAcemde nühüftekār mıdır

3. **muṭrib:**
   Gazel 95
   Mısra: **8**
   A. mutrib:çalgıcı, şenlendiren.

ʿUşşāḳa būselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

4. **muṭrib:**
   Gazel 244
   Mısra: **10**
   A. mutrib:çalgıcı, şenlendiren.

Maḳām-ı şiʿr-i Zīver Fenniyā İḥsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese ʿuşşāḳa muṭrib būselik hey hey

muṭribā:

1. **muṭribā:**
   Gazel 179
   Mısra: **6**
   Bir mûsikî âleti çalan kimse, sâzende // İlâhî, gazel, şarkı vb. okuyan kimse, hânende.

Bize gerdāniyeden būselige
Muṭribā kār-ı nühüft olsa maḳām

mūtū ḳable en-temūtūdan:

1. **mūtū ḳable en-temūtūdan:** *-dan*
   Gazel 182
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Hz. Muhammed'in

"Ölmeden önce ölünüz" anlamındaki sözü.

Mūtū ḳable en-temūtū
dan ḫaber al ḥāletim
Ölmeden evvel ölüp
meydāna
gelmişlerdenim

muvaffaḳ oldu:

1. **muvaffaḳ oldu:** *-du*
   Kıt'a 13
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Başarmak, üstesinden gelmek.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem
Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffaḳ oldu
bünyādına bu
kāşāneniñ nāgāh

muvāfiḳ:

1. **muvāfiḳ:**
   Gazel 101
   Mısra: **9**
   Münasip, uygun II layık, yaraşır.

Fennī baña bu dāʾire-i
ʿışḳa muvāfiḳ
Ebrū-yı nigārım gibi bir
kār bulunmaz

muvāfiḳ ol:

1. **muvāfiḳ ol:**
   Gazel 115
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Uygun olmamak.

Bir dürlü muvāfiḳ
olamaz ṭabʿıma Fennī
Bir vażʿ-ı redīdir benim
ʿindimde sipāriş

mūy:

1. **mūya:** *-a*
   Gazel 217
   Mısra: **5**
   Saç, saç teli.

Kimi mūya kimisi
ʿankebūta eyleyip
teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim
miyānı olmamaḳ üzre

mūy-ı miyān:

1. **mūy-ı miyān:**
   Gazel 64
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   İnce bel; ince belli güzel.

Meclisde ẓarf-ı mey gibi
āġūş-ı rind ile
Mūy-ı miyān rūy-ı
nigārān ḳuşaḳlıdır

2. **mūy-ı miyān:**
   Gazel 113
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   İnce bel; ince belli güzel.

Ḳıl mūy-ı miyānında
temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḫ-ı hezārān ile dil
sürmeyi terkeş

mūy-ı miyān-ı ḳad-i cānāne:

1. **mūy-ı miyān-ı ḳad-i cānāne:** *-y, -e*
   Gazel 149
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin boyundak kıl gibi bele.

Diyemem mūy-ı miyān-
ı ḳad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip
cismini bir dāneye üf

mūy-ı miyān-ı pākine:

1. **mūy-ı miyān-ı pākine:** *-i, -n, -e*
   Gazel 174
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Temiz kıl bel.

Ḫurşīd ü meh de olsa dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine lāyıḳ girū degil

mūy-ı miyānın:

1. **mūy-ı miyānın:** *-ı, -n*
Gazel 244
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İnce bel.

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

müẕehheb:

1. **müẕehheb:**
Gazel 10
Mısra: **4**
Tezhip olunmuş, altınla yaldızlanmış.

Ebrūlarıña fevḳ-ı cemāliñde naẓar ḳıl
Ser-levḥadır ol muṣḥaf-ı ruḫsāra müẕehheb

müzeyyen:

1. **müzeyyen:**
Gazel 228
Mısra: **2**
Bezenmiş, süslenmiş, ziynetli.

Naẓar et ol ḫaṭ-ı ḫoy-kerde-i ḫadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā da müzeyyen jāle

müzeyyen-:

1. **müzeyyen-tāb:**
Gazel 231
Mısra: **1**
Süs ışığını yansıtan.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

müzeyyen eyledi:

1. **müzeyyen eyledi:** *-di*
Gazel 35
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Süslemek, bezemek, tezyin etmek.

Ḫayāl-i ʿārıżıñ bir kaṣr-ı nev-bünyād edip zühhād
Müzeyyen eyledi bāġ-ı İremāsā anı Şeddād

müzeyyen ol:

1. **müzeyyen ol:** *-den*
Gazel 43
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Süslenmek.

Müzeyyen olsa zaḫmım penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden meʾhūẕ

müzeyyen olan:

1. **müzeyyen olan:** *-an*
Gazel 207
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Süslenmek.

Ḳālīçe-i münaḳḳaşa beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen olan zīr ü pālara

müzeyyen oldu:

1. **müzeyyen oldu:** *-du*
Kıt'a 12
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Süslenmek.

Oldu müzeyyen niçe seyre cevān ṣaf-be-ṣaf
Çıḳdılar ālāyına nev-çerī-i zīverān

nabżına baḳmaz:

1. **nabżına baḳmaz:** *-maz*
Gazel 215
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Nabzına bakmak.<.

Dil-ḫasteniñ ol ḥāẕıḳ-ı cān nabżına baḳmaz
Tefhīm eder ālāmını bīmārı görünce

nā-çār:

1. **nā-çārın:** *-ın*
Muhammes 1
Mısra: **7**
Far. Çaresiz.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

nā-dīde:

1. **nā-dīdedir:** *-dir*
Gazel 231
Mısra: **17**
Görülmemiş.

Sū-be-sū nā-dīdedir ol Fāżıl-ı ehl-i kemāl
Murġ-ı ʿanḳāveş cihānı ṭutdu nām-ı şöhreti

2. **nā-dīde:**
Kıt'a 1
Mısra: **4**
Çok değerli.

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

3. **nā-dīde:**
Müstezad 1
Mısra: **18**
Çok değerli.

Pālūde midir vuṣlatıñ ey Fāris-i niʿmet
Nā-dīde bu leẕẕet

4. **nā-dīde:**
Gazel 7
Mısra: **10**
Eşi az bulunur, seçkin, değerli.

Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

5. **nā-dīde:**
Gazel 180
Mısra: **9**
Eşi az bulunur, seçkin, değerli.

Olsa ʿanḳā gibi naẕīrem nā-dīde taʿaccüb
Fenniyā ser-süḫan-ı Hāşime naġzem maġzem

6. **nā-dīde:**
Kıt'a 13
Mısra: **16**
Eşi az bulunur, seçkin, değerli.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẕırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

7. **nā-dīde:**
Gazel 114
Mısra: **7**
Görülmemiş, görülmedik. II Pek seyrek bulunan, çok değerli.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣıġındırmış

nā-dīde verdi:

1. **nā-dīde verdi:** *-di*
   Kıt'a 2
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Pahalı vermek.

ʿAbdūl-ḥamīd Ḫan cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pür-güher-i maʿdeni ilāh

nā-dīde-i cādū:

1. **nā-dīde-i cādū:**
   Gazel 197
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Görülmemiş cadı.

ʿUşşāḳ-ı hezārānı helāk etse ʿaceb mi
Yek-naẓrada ṣad kes ḳapar ol nā-dīde-i cādū

nādire-i pīşedir:

1. **nādire-i pīşedir:** *-dir*
   Gazel 48
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Nadir alışkanlık.

Laʿl-i mücevheriñ ki nādire-i pīşedir
Naḳş-ı ḫaṭıñla ḫātem-i gevher sevād olur

nāfe:

1. **nāfeden:** *-den*
   Gazel 152
   Mısra: **6**
   Derisinden kürk yapılan hayvan postlarının karın altına gelen tarafı ve postun bu kısmından yapılmış kürk- Sevgilinin saçı-.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

nāfile:

1. **nāfile:**
   Gazel 1
   Mısra: **7**
   Bir kimsenin dînen mecbur ve mükellef olmadığı halde sırf Allah rızâsını kazanmak maksadıyle farz dışında kıldığı namaz, tuttuğu oruç ve yaptığı her türlü hayırlı iş ve davranış.

Beş vaḳti ḳılmasın yeter ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ altında būriyā

nāgāh:

1. **nāgāh:**
   Kıt'a 13
   Mısra: **2**
   Aniden, birdenbire.

Semiyy-i faḫr-i ʿālem Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffaḳ oldu bünyādına bu kāşāneniñ nāgāh

nāgehān:

1. **nāgehān:**
   Kıt'a 3
   Mısra: **5**
   Ansızın.

Gülşen-i vaṣfın tefekkür eyler iken nāgehān
Güş etdi bu ṣadā-yı Fenni-i bī-çāresi

naġme:

1. **naġmesi:** *-s, -i*
   Gazel 109
   Mısra: **4**
   Kulağa hoş gelen âhenkli ses, ezgi.

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır

Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

naġme-i şuḳḳa:

1. **naġme-i şuḳḳa:**
   Gazel 180
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kâğıt parçasındaki nağme.

Naġme-i şuḳḳa zebān ile eder āzürde
Ṭabʿ-ı şeh-bāzımı āġāza cestem mestem

naġme-sāz-ı āh u zār:

1. **naġme-sāz-ı āh u zār:**
   Gazel 112
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Ağlayıp inleme nağmeleri söyleyen.

Nev-şüküfte gül gibi şāh-ı cānāna fes
Naġme-sāz-ı āh u zār bülbül-i nālāna bes

naġme-sāz-ı dil-i şeydālara:

1. **naġme-sāz-ı dil-i şeydālara:***-lara*
   Gazel 104
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Çılgın gönlün ahenkle söyleyenleri.

Zülfün ʿuşşāḳa uṣūliyle edip bir beste
Naġme-sāz-ı dil-i şeydālara zencīr ederiz

naġzem maġzem:

1. **naġzem maġzem:**
   Gazel 180
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   ?.

Olsa ʿanḳā gibi naẓīrem nā-dīde taʿaccüb
Fenniyā ser-süḫan-ı Hāşime naġzem maġzem

naḫl-i dü-tā:

1. **naḫl-i dü-tā:**
   Gazel 17
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Iki kat olmuş ağaç.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabeş
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabeş

naḫl-i emel:

1. **naḫl-i emel:**
   Gazel 218
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Arzu,istek fidanı.

Naḫl-i emel üzre heves-i ḫāma düşenler
ʿÖmrün çürüdür mīve-i maḳṣūdu bulunca

naḫl-i güller:

1. **naḫl-i güller:***-ler*
   Gazel 222
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül fidanı.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre bülbül reşk eder feryādıma

naḫl-i ḳaddiñ:

1. **naḫl-i ḳaddiñ:***-iñ*
   Gazel 72
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   (Sevgilinin) fidan boyu.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

2. **naḫl-i ḳaddiñ:** *-iñ*
Gazel 179
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin fidan boyu.

Naḫl-i ḳaddiñ olalı serv-i ḫırām
Murġ-ı dil oldu şehā bī-ārām

naḫl-i ḳadi:

1. **naḫl-i ḳadi:** *-i*
Gazel 120
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) fidan boyu.

Kemāliyle olup naḫl-i ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā ṣulandırmış

naḫl-i ḳad-i bālā:

1. **naḫl-i ḳad-i bālā:**
Gazel 114
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Uzun boylu fidan. II Uzun boylu sevgili.

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣıġındırmış

naḫl-i ʿunnāb ol:

1. **naḫl-i ʿunnāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Hunnap fidanı olmak.

Görünce ol müḥennā dāne-i engüşt-i zībāyı
Tenüñ pür-dāġ edip bāġ-ı cihānda naḫl-i ʿunnāb ol

naḫl-i zebān-ı şehri efendi:

1. **naḫl-i zebān-ı şehri efendi:** *-y, -le*
Gazel 84
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şehrî Efendi'nin dil fidanı.

Naḫl-i zebān-ı Şehri Efendiyle Fenniyā
Bāġ-ı süḫanda bülbülveş imtiḥān olur

nāḫüdā:

1. **nāḫüdāsıdır:** *-sıdır*
Gazel 60
Mısra: **10**
Kaptan.

Baḥr-i naẓ[ı]mda şiʿr-i Refīʿā ki Fenniyā
Keştī-i ṭabʿ-ı nev-hevesiñ nāḫüdāsıdır

nā'il:

1. **nā'ilim:** *-im*
Gazel 143
Mısra: **7**
İstediği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren.

Mürtefiʿ ḳaṣr-ı cinān-ı vaṣl-ı yāre nā'ilim
Zīr-i ṣaḥn-ı ṣuffe-i kāşāneden etdim ferāġ

nā'il ol:

1. **nā'il ol:**
Gazel 38
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

Nā'il olmaḳsa metāʿ-ı vaṣla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ʿışḳa tār u pūd

2. **nāʾil ol:**-*ma, -dı*
Gazel 151
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

Nāʾil olmadı göñül vaṣlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

nāʾil olmaḳ:

1. **nāʾil olmaḳ:**-*maḳ*
Gazel 42
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm olmadıḳ meh-pāre şāẕ

nāʾil olur:

1. **nāʾil olur:**-*ur*
Gazel 121
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o] niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına cerrār tabaṣbuṣ

nāʾil-i nān olur:

1. **nāʾil-i nān olur:**-*ur*
Kaside 1
Mısra: **148**
Kelime Tipi: **-**
Ekmeğe ulaşmak.

Der-i beytinde çerāġ olmaġa saʿy et ey dil
Ḫādim-i pādişeh elbette olur nāʾil-i nān

nāʾil-i vaṣl-ı merām:

1. **nāʾil-i vaṣl-ı merām:**
Gazel 194
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İstediğine kavuşmaya erişen.

Heb vāsıṭayla nāʾil-i vaṣl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya yaḳīnı olanlarıñ

nāḳa-i maḥmil:

1. **nāḳa-i maḥmil:**
Gazel 220
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yük devesi; her yıl hac mevsiminde halife ve bazı İslam hükümdarlarının kafilelerle Mekke ve Medine'ye gönderdikleri hediye takımlarını taşıyan deve.

Müheyyādır reh-i beyt-i viṣāl-i yār içün aġyār
Ḳaṭār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḥmil ḫar isterse

naḳd:

1. **naḳdin:**-*in*
Gazel 44
Mısra: **5**
Ar. Meskûk akçe. nakden: Nakit olarak. (Mecazen dahi kullanılır: nakd-i cân).

Ḫaṭṭ ber-āverde iken fürḳatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

2. **naḳdi:**-*i*
Gazel 219
Mısra: **7**
Bir şeyi almak için verilen peşin para, elde bulunan geçerli para.

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi

Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

3. **naḳd:**
Gazel 214
Mısra: **8**
Bir şeyi almak için verilen peşin para, elde bulunan geçerli para, akçe ("cevher-i cân kastedilmiştir).

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż ol yetimeye
Yevmiyye naḳd būsesidir mā-cerā-cere

naḳd-i būs-ı lebiñi:

1. **naḳd-i būs-ı lebiñi:** *-i, -iñ, -i*
Gazel 142
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dudağını öpmenin karşılığı.

Vaḳf edip mescid-i ruḫsāriña ver yevmiyye
Naḳd-i būs-ı lebiñi eyleme bizden taḳṭīʿ

naḳd-i cān:

1. **naḳd-i cān:**
Gazel 127
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Can sermayesi.

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

2. **naḳd-i cān:**
Gazel 90
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Can parası (en kıymetli şey).

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

naḳd-i cānı:

1. **naḳd-i cānı:** *-ı*
Gazel 152
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Can sermayesi.

Telef etdi hezārān naḳd-i cānı reh-i ʿışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir kerre cānā etmediñ inṣāf

2. **naḳd-i cānı:** *-ı*
Gazel 220
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Can sermayesi.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

naḳd-i daġal verir:

1. **naḳd-i daġal verir:** *-ir*
Gazel 59
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Geçmez akçe vermek.

Maḥbūb ile işin bitirip baʿż-ı bī-vefā
Ṣoñra metāʿ-ı vuṣlata naḳd-i daġal verir

naḳd-ı dil ü cān:

1. **naḳd-ı dil ü cān:**
Gazel 101
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül parası.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam

Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

naḳd-i dil ü cānı:

1. **naḳd-i dil ü cānı:** *-ı*
Gazel 125
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül ve can sermayesi.

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

2. **naḳd-i dil ü cānı:** *-ı*
Gazel 128
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül ve can nakdi, karşılığı.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

naḳdi emīni olanlarıñ:

1. **naḳdi emīni olanlarıñ:** *-an, -lar, -ıñ*
Gazel 194
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sermayesini güveneceği olmak.

Teslīm-i cāna yār-ı güzīni olanlarıñ
Ẓāyiʿ olur mu naḳdi emīni olanlarıñ

naḳd-i eşk:

1. **naḳd-i eşk:**
Gazel 47
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı sermayesi.

Serinde ṭutsa n'ola gevher-i viṣāli dil
O naḳd-i eşk ile tāc-ı Keyān behāsınadır

naḳd-i eşkim:

1. **naḳd-i eşkim:** *-im*
Gazel 127
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı sermayesi.

Edip ḥükkām-ı yāra ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili maʿrūż
Görünce naḳd-i eşkim ḳıldı tecrīm eyleyip maḳbūż

naḳd-i eşkiñ:

1. **naḳd-i eşkiñ:** *-iñ*
Gazel 220
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı sermayesi.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

naḳd-i eşkiñi:

1. **naḳd-i eşkiñi:** *-i, -ñ, -i*
Gazel 223
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı sermayesi.

Sūr-ı viṣāle ṣaçıverip naḳd-i eşkiñi
Ṣarf et cemīʿ-i varıñı yāriñ umūruna

naḳd-i ḥāżır:

1. **naḳd-i ḥāżır:**
Gazel 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hazır para.

Ehl-i iḥsān etmede māżī vü müstaḳbel kerem Görmedik bir naḳd-i ḥāżır ṣarf edip eyler binā

naḳd-i sirişkin:

1. **naḳd-i sirişkin:** *-i, -n*
   Gazel 151
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Gözyaşı sermayesi.

Nāʾil olmadı göñül vaṣlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

naḳd-i varıñı:

1. **naḳd-i varıñı:** *-ıñı*
   Gazel 57
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Var olan servet, mal varlığı.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye meyli şebindedir

naḳd-i vişāle:

1. **naḳd-i vişāle:** *-e*
   Gazel 152
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Vuslat akçesi.

Nemā verme yeter naḳd-i vişāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

naḳd-i vuṣlat:

1. **naḳd-i vuṣlat:**
   Gazel 54
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Vuslat sermâyesi.

Mā-sivāyı terk eden dil māla etmez iʿtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder Eryāle etmez iʿtibār

nāḳe:

1. **nāḳesiniñ:** *-si, -niñ*
   Kıt'a 4
   Mısra: **14**
   Dişi deve gibi.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

naḳil:

1. **naḳīl:**
   Gazel 170
   Mısra: **4**
   Aktarmak.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Tefsīr eder o sūre-i Nemli naḳīl ḳıl

nakş:

1. **nakşını:** *-ı, -n, -ı*
   Kıt'a 13
   Mısra: **12**
   (Ar.) Bezek, süs, resim.

ʿAceb mi olsalar engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāşā eyleyenler nakşını bay u gedā hem şāh

2. **nakşını:** *-ı, -n, -ı*
   Kıt'a 14
   Mısra: **9**
   (Ar.) Bezek, süs, resim.

Güş eden nakşını Mānī gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle temāşāsına ʿālem müştāḳ

nakş ed:

1. **nakş ed:**
   Gazel 32
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Yazmak, süslemek.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

2. **naḳş ed:**
Gazel 35
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Çizmek, resmetmek.

Ne māniʿ ebruvānıñ ḫūn ile taṣvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i kāşānesine naḳş edip Bih-zād

naḳş etdi:

1. **naḳş etdi:***-di*
Gazel 222
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Nakşetmek, tezyin etmek.

Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bih-zādıma
Sefīddir māniʿ degil beyt içre ol cellādıma

naḳş eyle:

1. **naḳş eyle:**
Gazel 7
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Süslemek, bezemek, nakışla işlemek.

Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

naḳş-ı āh:

1. **naḳş-ı āh:**
Gazel 93
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Âh süsü II âh resmi.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

naḳş-ı dest-māliñ:

1. **naḳş-ı dest-māliñ:***-iñ*
Gazel 234
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mendilin nakışları.

Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim naḳş-ı dest-māliñ mi

naḳş-ı ḥaṣīr:

1. **naḳş-ı ḥaṣīr:**
Gazel 17
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hasırın süslemeleri // Hasırın alında veya vücutta bıraktığı iz.

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip cismi ṣūfiyā
Bu ṭarz-ı nev-verāʿla saña būriyā ʿabes

naḳş-ı ḥaṣīri:

1. **naḳş-ı ḥaṣīri:***-i*
Gazel 1
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
1. Hasırdaki nakış. 2. Hasırın alında veya vücutta bıraktığı iz.

Beş vaḳti ḳılmasın yeter ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ altında būriyā

naḳş-ı ḫaṭ:

1. **naḳş-ı ḫaṭ:**
Gazel 48
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin nakış gibi olan ayva tüyleri.

Laʿl-i mücevheriñ ki nādire-i pīşedir
Naḳş-ı ḫaṭıñla ḫātem-i gevher sevād olur

naḳş-ı kālā-yı surūrīye:

1. **naḳş-ı kālā-yı surūrīye:**
Gazel 75
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Surûrî'nin kumaşının işlemeleri.

Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṭaraġ üstündedir

naḳş-ı nigīn-i mihr-i zemīn ü zemān mısın:

1. **naḳş-ı nigīn-i mihr-i zemīn ü zemān mısın:** *-mı, -sın*
Gazel 168
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Zemin ve zamanın sevgi güneşinin süsü.

Ol nev-ẓuhūr-ı ḫaṭṭ-ı leb-i gevheriñ ile
Naḳş-ı nigīn-i mihr-i zemīn ü zemān mısın

naḳş-ı resm-i āh:

1. **naḳş-ı resm-i āh:**
Gazel 93
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Âh resminin nakışı, süsü.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

naḳş-ı żamīr-i nigāh:

1. **naḳş-ı żamīr-i nigāh:**
Gazel 107
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(gönül) bakışımızın süsü.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

nālān:

1. **nālān:**
Gazel 96
Mısra: **1**
Ağlayan, inleyen.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

nāle:

1. **nāleveş:** *-veş*
Gazel 71
Mısra: **10**
Inilti, feryat.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

2. **nālelerle:** *-lerle*
Gazel 99
Mısra: **3**
Inilti, feryat.

Nālelerle geçicek zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı çeresinden biliriz

3. **nāle:**
Gazel 233
Mısra: **7**
Inilti, feryat.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i

vaḥdetde budur keyfiyyeti

4. **nāle:**
Gazel 187
Mısra: **6**
İnilti, inleme, feryat,figan.

Erdi ḫazāna gülşen-i ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

nāle vü efġān:

1. **nāle vü efġān:**
Gazel 194
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ağlayıp inlemek.

Eflāke çıḳdı nāle vü efġān ey perī
Tīġ-ı müjeñle āh u enīni olanlarıñ

nāleler:

1. **nāleler:**
Gazel 71
Mısra: **3**
Inilti, feryat.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

2. **nāleler:**
Gazel 234
Mısra: **12**
Inilti, feryat.

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi

nām:

1. **nām:**
Kıt'a 9
Mısra: **18**
Ad.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūʿ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

nām al:

1. **nām al:**
Müstezad 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ün kazanmak, ad kazanmak.

Ḳıl ceyş-i ġamı ṣebḳat-ı mücellā ile nām al
Ḫavf eyleme aṣlā

nā-maḥrem:

1. **nā-maḥrem:**
Gazel 135
Mısra: **3**
Mahrem olmayan, yabancı.

Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-ʿinebden eylemez bīgāne ḥaẓ

nā-maḥrem-i bint-i rezi:

1. **nā-maḥrem-i bint-i rezi:***-i*
Gazel 232
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şarabın haramlığı.

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek efendi sizlere cāʾiz gibi

nāme:

1. **nāmeye:***-ye*
Gazel 100
Mısra: **2**
F. mektup.

Taḥrīr edemem ʿışḳı
fem-i ḫāmeye ṣıġmaz
Bir şerḥ-i meʿānīdir o
kim nāmeye ṣıġmaz

nā-merd:

1. **nā-merd:**
Gazel 39
Mısra: **1**
İnsanlıktan nasibini almamış, mert olmayan.

Kūyuñda raḳīb āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ
ey meh ne belā derd

nāmı:

1. **nāmı:**
Gazel 31
Mısra: **7**
Ad II Şan,şöhret.

Cihān ālāyişinden şüst
ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme
ʿibret-nümādır yaḫ

nām-ı şöhreti:

1. **nām-ı şöhreti:** *-i*
Gazel 231
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Şöhretinin adı.

Sū-be-sū nā-dīdedir ol
Fāżıl-ı ehl-i kemāl
Murġ-ı ʿanḳāveş cihānı
ṭutdu nām-ı şöhreti

nāmver-i ṣāḥib-i güftār:

1. **nāmver-i ṣāḥib-i güftār:**
Kıt'a 14
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Söz sahibinin şöhreti.

Mefḫar-ı ẕāt-ı şerīf āl-i
Resūl-i Ekrem
Nāmver-i ṣāḥib-i güftār
ḥasīb-i ʿuşşāḳ

nān-pāre-i mebẕūl:

1. **nān-pāre-i mebẕūl:** *-uñ, -a*
Gazel 115
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mebzul miktardaki ekmek parçası.

İfṭār-ı lebiñ verdi ġınā
ṣanma ki cānā
Hīç ḳalmadı nān-pāre-i
mebẕūluña ḫvāhiş

nā-peder:

1. **nā-peder:**
Gazel 29
Mısra: **6**
Babasız.

Mūceb-i hikmet-i lā-
yüsʾelü ammā yefʿalü
Nā-peder kevne
Mesīḥāyı getirdi fettāḥ

nâr:

1. **nārıdır:** *-ıdır*
Gazel 89
Mısra: **10**
Ateş II Sevgilinin yanağı.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ
eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürḳatiñle gül de
nārıdır

2. **nārın:** *-ın*
Gazel 57
Mısra: **1**
Ateş, od.

Nārın ṣafā-yı şuʿlesi her
geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ḳahve-i
pey-der-peyindedir

3. **nār:**
Gazel 25

Mısra: **12**
Ateş.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

naʿra:

1. **naʿralarla:** *-lar, -la*
Gazel 21
Mısra: **9**
Yüksek sesle bağırma.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

naʿra-i hū(dur):

1. **naʿra-i hū(dur):** *-dur*
Gazel 244
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İniltilerin ve feryatların narası.

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

naʿra-keş:

1. **naʿra-keş:**
Gazel 73
Mısra: **7**
Nara atan.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feth eden elbet eẕān verir

nār-ı cān-güdāza:

1. **nār-ı cān-güdāza:** *-a*
Gazel 150
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Can eriten ateş.

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i nigāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

nār-ı dil:

1. **nār-ı dil:**
Gazel 81
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönül ateşi.

Ol ġazāliñ bāde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayāl
Sīḫ-i ümmīd ile nār-ı dilde āhū çevrilir

nār-ı fürḳat:

1. **nār-ı fürḳat:**
Gazel 89
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık ateşi.

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

nār-ı ḫalīl:

1. **nār-ı ḫalīl:**
Gazel 65
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Halil'in ateşi II Hz. İbrahim'in atıldığı ateş.

Tehī reh mi açar bezm-i gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı Ḫalīle sünbül eder

nār-ı ḥasreti:

1. **nār-ı ḥasreti:** *-i*
Gazel 231
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Özlem ateşi.

Rüʾyet-i nūr-ı cemāl-i pākine üftādedir

Yaḳdı heb dünyā vü māfīhāyı nār-ı ḥasreti

nār-ı hecr:

1. **nār-ı hecr:**
    Gazel 38
    Mısra: **5**
    Kelime Tipi: **-**
    Ayrılık ateşi.

Nār-ı hecriyle o mehtābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

nār-ı hecr-i yār:

1. **nār-ı hecr-i yār:**
    Gazel 189
    Mısra: **1**
    Kelime Tipi: **-**
    Sevgilinin ayrılığının ateşi.

Nār-ı hecr-i yār ile bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

nār-ı ʿışḳı:

1. **nār-ı ʿışḳı:***-ı*
    Gazel 110
    Mısra: **13**
    Kelime Tipi: **-**
    Aşk ateşi.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı süziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

2. **nār-ı ʿışḳı:***-ı*
    Gazel 233
    Mısra: **5**
    Kelime Tipi: **-**
    Aşk ateşi.

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise n'ola āb-ı viṣāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur germ-ābeniñ germiyyeti

3. **nār-ı ʿışḳı:***-ı*
    Muhammes 1
    Mısra: **33**
    Kelime Tipi: **-**
    Aşk ateşi.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı süziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

nār-ı şehr-i sitānbulu:

1. **nār-ı şehr-i sitānbulu:***-u*
    Gazel 229
    Mısra: **5**
    Kelime Tipi: **-**
    İstanbul'un ateşi.

Nār-ı şehr-i Sitānbulu seyr et
Böyle bir iḥtirāḳ var dilde

nār-ı taḥassür:

1. **nār-ı taḥassür:**
    Gazel 64
    Mısra: **13**
    Kelime Tipi: **-**
    Üzüntü ateşi.

Yaḳdı cihānı nār-ı taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i sūzān ocaḳlıdır

2. **nār-ı taḥassür:**
    Gazel 119
    Mısra: **5**
    Kelime Tipi: **-**
    Üzüntü ateşi.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

nār-ı tedbīriñle:

1. **nār-ı tedbīriñle:***-iñ, -le*
    Kaside 2
    Mısra: **17**
    Kelime Tipi: **-**
    Tedbir ateşi.

Nār-ı tedbīriñle ḳāl edip
zer-i nā-ḫāliṣi
Maḥv ḳıl tīz-āb-ı
ḫışmıñla anı mis̱l-i
ḥadīd

nā-sezā:

1. **nā-sezā:**
Gazel 59
Mısra: **12**
Münasib olmayan, layık olmayan.

Fennīyi gör ki şiʿr-i
Leẕīẕīye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre
ġazel verir

nāşid:

1. **nāşide:***-e*
Gazel 231
Mısra: **19**
18.yy şâiri.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda
Nāşide tevfīḳ olup
Nāẓımānıñ ʿĀkif oldu
bāʿis̱-i cemʿiyyeti

naṣīḥat diñlemez:

1. **naṣīḥat diñlemez:***-mez*
Kaside 2
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Söz dinlememek.

Hīç ne mümkindir
seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı
cihān
ʿAzm-i medḥiñde
naṣīḥat diñlemez kilkim
ʿanīd

nā-şināsān-ı hüner:

1. **nā-şināsān-ı hüner:**
Gazel 143
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hünerden anlamayanlar.

Fenniyā maḥrem edip
Kenzīyi sırr-ı naẓmıma
Nā-şināsān-ı hüner
bīgāneden etdim ferāġ

naʿt-ı şerīfiñ:

1. **naʿt-ı şerīfiñ:***-iñ*
Kaside 1
Mısra: **138**
Kelime Tipi: **-**
Şerefli natı.

Mūr u faḫd [u]
melaḥāsā yürüyüp
maḳdemiñe
Yüz sürer naʿt-ı şerīfiñ
ile çeşm-i giryān

nāṭıḳa-i ekberān:

1. **nāṭıḳa-i ekberān:**
Kıt'a 12
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Büyüklerin konuşanı.

Buña töhmet-i mey
deyü elsine-i nāsda
El-veledü sirri ebīh
nāṭıḳa-i ekberān

nāvek-i naẓmı:

1. **nāvek-i naẓmı:***-ı*
Gazel 168
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Nazım oku.

Ey tīr-i ġamze āteş-i dil-
dūz-ı cān mısın
Yā nāvek-i naẓmı pūte-i
ḳażādan nişān mısın

nāz:

1. **nāz:**
Gazel 125
Mısra: **10**
Edalı tavır, cilve.

ʿArż eyleyerek yāre
nuḳūd-ı dili Fennī

Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

2. **nāz:**
Gazel 218
Mısra: **10**
Cilve.

Pek bağla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

nāz u niyāz-ı ḫūbān:

1. **nāz u niyāz-ı ḫūbān:**
Kaside 1
Mısra: **116**
Kelime Tipi: **-**
Güzellerin nazı ve yalvarması.

Ne idi ol gece āyā o sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā nāz u niyāz-ı ḫūbān

nazar:

1. **naẓardan:** *-dan*
Kıt'a 6
Mısra: **5**
Bakış, bakma; bazı kimselerin bakışlarının bir şey veya kimse üzerinde meydana getirdiği etkiye yorulan ve kötü hadiselere sebep olan terslik, uğursuzluk, göz; göz değmesi.

Naẓardan dāʾimā ḥıfẓ eyleyip bāri o maḫdūmı
Oḳuyup nüsḫayı tekmīlen olsun şāriḥ-i eşbāh

naẓar et:

1. **naẓar et:**
Gazel 117
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Naẓar et ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i tüfengine müjgānını şiş

2. **naẓar et:**
Gazel 160
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Düşünerek bakmak, üzerinde durmak. II Devam etmek.

Kūzeler mi ḳodıñ eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ
Naẓar et çāh-ı zeneḫdānıña zemzem gibisin

3. **naẓar et:**
Gazel 228
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Naẓar et ol ḫaṭ-ı ḫoy-kerde-i ḫadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā da müzeyyen jāle

naẓar eyle:

1. **naẓar eyle:**
Gazel 137
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

İmʿān ile eşyāya naẓar eyle cihānda
Her māye-i ecsām-ı nevāt dānede maḥfūẓ

2. **naẓar eyle:**
Gazel 161
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Görünür ġurre-i ebrūsu ṭulūʿ etdi ḫayāl
Çerḫ-i ḥüsnüñde naẓar eyle hilāli küçücek

naẓar ḳıl:

1. **naẓar ḳıl:**
Gazel 2
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Penbe-i dāġ-ı vücūdum bir ḳabā ḳıldı baña

2. **naẓar ḳıl:**
Gazel 9
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Naẓar ḳıl ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕār-ı şūḫ
A gül-gūn câme-i pākīzeye duḫte

3. **naẓar ḳıl:**
Gazel 10
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Ebrūlarıña fevḳ-ı cemāliñde naẓar ḳıl
Ser-levḥadır ol muṣḥaf-ı ruḫsāra müẕehheb

4. **naẓar ḳıl:**
Gazel 25
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Naẓar ḳıl micmer-i ḥüsnünde gūyā zülfü ol şūḫuñ
Ṣuʿūd eyler hevāya dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç

5. **naẓar ḳıl:**
Gazel 174
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar ḳıl gelū degil

6. **naẓar ḳıl:**
Gazel 43
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
1. bakmak 2. dikkatle/hikmet gözüyle bakmak.

Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol ẕī-ḳıyam dür-dāneden meʾhūẕ

7. **naẓar ḳıl:**
Gazel 56
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
1. bakmak 2. dikkatle/hikmet gözüyle bakmak.

Naẓar ḳıl ḥalḳa ḥalḳa cān-güdāz-ı sīne-i Fennī
Efendim sūz-ı ʿışḳıñla hemīşe baġrı yanıḳdır

8. **naẓar ḳıl:**
Gazel 92
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
1. bakmak 2. dikkatle/hikmet gözüyle bakmak.

Naẓar ḳıl kūdek-i cevher-fürūş-ı ẕī-ḳıyem-kāra
Atar mengūş-ı vaʿdin duḫter-i vaṣla ṭaḳar ṭaḳmaz

9. **naẓar ḳıl:**
Gazel 116
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
1. bakmak 2.

dikkatle/hikmet gözüyle bakmak.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

10. **naẓar ḳıl:**
Gazel 123
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
1. bakmak 2. dikkatle/hikmet gözüyle bakmak.

Murġ-ı dili ṣayd eylemek ol dāneye maḫṣūṣ
Ḫāl-i ruḫunu tele-i zülfünde naẓar ḳıl

11. **naẓar ḳıl:**
Gazel 52
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, bakış.

Veled-i ḳalbi bağ[ı]rında naẓar ḳıl sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i ʿirfān büyüdür

naẓar ḳıldıḳça:

1. **naẓar ḳıldıḳça:**
Gazel 235
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Cūyān olur miyānına ḳıldıḳça naẓar
Bir āb-ı ṣāfdır kemeri içre ḫançeri

naẓar ḳılsam:

1. **naẓar ḳılsam:**
Gazel 242
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Her neye ḳılsam naẓar ruḫsārın ʿarż eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi taṣvīr eyledi

naẓardan ḥıfẓ edip:

1. **naẓardan ḥıfẓ edip:** *-ip*
Kıt'a 4
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Nazardan anlamak.

Naẓardan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfin tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun Allaha ʿaẓīmü'ş-şāna her ḥāli

naẓargāh-ı secencelveş:

1. **naẓargāh-ı secencelveş:**
Gazel 193
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Aynaya bakış yeri gibi.

Naẓargāh-ı secencelveş ṣununca dest-i üstāda
Nikāt-ı ṭūṭi-i māh-ı şeker naẓmıñ sülellensin

naẓar-perverde:

1. **naẓar-perverdelikde:** *-lik, -de*
Kıt'a 4
Mısra: **6**
Kollayıp gözetmek.

Ne devletdir olup dāmād-ı şehryār ʿālemde
Murād üzre naẓar-perverdelikde yoḳdur emsāli

nāzik:

1. **nāzikdir:** *-dir*
Gazel 82
Mısra: **2**
Ince, narin.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-

nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

nāzil ol:

1. **nāzil ol:**
Gazel 14
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İnmek, nüzul etmek.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

nāzil olan āyet midir:

1. **nāzil olan āyet midir:** *-mi, -dir*
Gazel 242
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Nazil olan ayet.

Ḫamr içün nāzil olan āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

nāẓımān:

1. **nāẓımānıñ:** *-ıñ*
Gazel 231
Mısra: **20**
Söz ustaları, şairler.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda Nāşide tevfīḳ olup
Nāẓımānıñ ʿĀkif oldu bāʿiṣ-i cemʿiyyeti

naẓīr:

1. **naẓīreñde:** *-eñ, -de*
Gazel 161
Mısra: **14**
Benzer.

Fenniyā Neşʾet Efendi'den alıp ḫayr duʿā
Eyledik noḳta naẓīreñde meʾāli küçücek

2. **naẓīrim:** *-im*
Gazel 25
Mısra: **13**
Benzer, eş, denk.

Naẓīrim Fenniyā bāġ-ı süḫanda naẓm-ı Reʾfetle
Ṣarıldı yasemenveş gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç

naẓīre:

1. **naẓīre:**
Gazel 20
Mısra: **7**
Ar. Bir şairin şiirine vezin ve kafiyede müsavi olarak, müsabaka kasdıyla söylenilen şiir, karşılık ki cevap dahi denilir: "Var mı cevap söyler bu nev-zemîne Vecdî/Şi'rinde ehl-i nazma tâze hitâb göster".

Celālīden naẓīre isteyip bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā eyle olmazsa miyānın ḳoc

2. **naẓīre:**
Gazel 63
Mısra: **11**
Ar. Bir şairin şiirine vezin ve kafiyede müsavi olarak, müsabaka kasdıyla söylenilen şiir, karşılık ki cevap dahi denilir: "Var mı cevap söyler bu nev-zemîne Vecdî/Şi'rinde ehl-i nazma tâze hitâb göster".

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et

Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

3. **naẓīre:**
Gazel 67
Mısra: **11**
Ar. Bir şairin şiirine vezin ve kafiyede müsavi olarak, müsabaka kasdıyla söylenilen şiir, karşılık ki cevap dahi denilir: "Var mı cevap söyler bu nev-zemîne Vecdî/Şi'rinde ehl-i nazma tâze hitâb göster".

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

4. **naẓīre:**
Gazel 75
Mısra: **9**
Ar. Bir şairin şiirine vezin ve kafiyede müsavi olarak, müsabaka kasdıyla söylenilen şiir, karşılık ki cevap dahi denilir: "Var mı cevap söyler bu nev-zemîne Vecdî/Şi'rinde ehl-i nazma tâze hitâb göster".

Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṭaraġ üstündedir

5. **naẓīrem:***-m*
Gazel 180
Mısra: **9**
Ar. Bir şairin şiirine vezin ve kafiyede müsavi olarak, müsabaka kasdıyla söylenilen şiir, karşılık ki cevap dahi denilir: "Var mı cevap söyler bu nev-zemîne Vecdî/Şi'rinde ehl-i nazma tâze hitâb göster".

Olsa ʿanḳā gibi naẓīrem nā-dīde taʿaccüb
Fenniyā ser-süḫan-ı Hāşime naġzem maġzem

6. **naẓīre:**
Gazel 190
Mısra: **10**
Ar. Bir şairin şiirine vezin ve kafiyede müsavi olarak, müsabaka kasdıyla söylenilen şiir, karşılık ki cevap dahi denilir: "Var mı cevap söyler bu nev-zemîne Vecdî/Şi'rinde ehl-i nazma tâze hitâb göster".

Bulunmaz Kesbiye pey-rev olur Fennī gibi ammā
Naẓīre iltimās etmiş süḫan-dānıñ ḳamusundan

7. **naẓīre:**
Gazel 214
Mısra: **10**
Ar. Bir şairin şiirine vezin ve kafiyede müsavi olarak, müsabaka kasdıyla söylenilen şiir, karşılık ki cevap dahi denilir: "Var mı cevap söyler bu nev-zemîne Vecdî/Şi'rinde ehl-i nazma tâze hitâb göster".

Dībāc-ı naẓm-ı zeylini seyr eyle Fenniyā
Olmaz naẓīre böyle metāʿ-ı zirā zere

8. **naẓīre:**
Murabba 2
Mısra: **18**
Bir şairin manzum eserine başka bir şair tarafından aynı vezin, kafiye ve edayla yazılan benzer manzume.

Baḥr-i dür-feşān meʾvā-yı süḫan olsa n'ola
Naẓm-ı üstāda naẓīre beyne'l-arżı ve's-semā

9. **naẓīre:**
Gazel 59
Mısra: **12**
Bir şairin manzum bir eserine, daha ziyade gazeline başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede yazılan benzeri.

Fennīyi gör ki şiʿr-i Leẕīẕīye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre ġazel verir

naẓīre ʿarż eder:

1. **naẓīre ʿarż eder:** *-er*
Gazel 205
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Nazire sunmak.

Naẓīre ʿarż eder ʿĀrif Efendiye bu manẓūmu ʿAcāyib ṣaçmalar taḥrīr eder Fennī-i bī-çāre

naẓīre demede:

1. **naẓīre demede:** *-me, -de*
Gazel 202
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Nazire söylemek, nazire yapmak.

Fennī ne ʿacāyib ki süḫandān-ı Sitānbul Fetḥīye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

naẓīre yazdım:

1. **naẓīre yazdım:** *-dım*
Gazel 187
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Nazire yazmak.

Yazdım naẓīre naẓmım Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr içün ḥavāle hem olsun hem olmasın

naẓīre-i manẓūm-ı pertevi:

1. **naẓīre-i manẓūm-ı pertevi:**
Gazel 69
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Pertev (öl. 1222/1807-08)'in mazmununun naziresi.

Taḥrīr içün naẓīre-i manẓūm-ı Pertevi Fennī devāt-ı şiʿrini her ān açar ḳapar

naẓīre-i süḫan-iʿcāza:

1. **naẓīre-i süḫan-iʿcāza:** *-a*
Gazel 65
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Şaşkınlık içinde bırakan nazire.

Mesīḥ-güfte-i Esʿad-cūdur zemīn-i Fennī Naẓīre-i süḫan-iʿcāza kim tenezzül eder

naẓīre-i süḫanım:

1. **naẓīre-i süḫanım:** *-ım*
Gazel 150
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şiirin naziresi.

Tīr-i nigāh-ı Zīvere şāyeste Fenniyā

Oldu naẓīre-i süḫanım bī-şefef hedef

naẓīri:

1. **naẓīri:**
Gazel 219
Mısra: **12**
Benzer, eş.

Temāşā ḳıl rikābında olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur naẓīri iḥtişāmlıḳda

nāẓir-i gülşeniñe:

1. **nāẓir-i gülşeniñe:** *-i, -ñ, -e*
Kıt'a 14
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesine benzemek.

Rūzunu nāẓir-i gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ġam ola ne dāfiʿ-i sevdā-yı merāḳ

naẓm:

1. **naẓm:**
Gazel 70
Mısra: **10**
Manzum söz.

Fenniyā nükte-i eşʿārını Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep ṣūret-i maʿnāya çeker

2. **naẓmıña:** *-ına*
Gazel 20
Mısra: **7**
Şiir, nazım.

Celālīden naẓīre isteyip bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā eyle olmazsa miyānın ḳoc

3. **naẓmımı:** *-ım, -ı*
Gazel 36
Mısra: **9**
Şiir, nazım.

Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd

4. **naẓmı:** *-ı*
Gazel 37
Mısra: **9**
Şiir, nazım.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

5. **naẓmıña:** *-ına*
Gazel 42
Mısra: **9**
Şiir, nazım.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāẕ

6. **naẓmı:** *-ı*
Gazel 78
Mısra: **12**
Şiir, nazım.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile ẕī-şān olur

7. **naẓmıma:** *-ım, -a*
Gazel 167
Mısra: **10**
Şiir, nazım.

Bāġ-ı süḫanda naẓmıma bülbül demez misin
Ḫvānde-i güle ülfetimiz yoḳsa Fenniyā

8. **naẓmım:** *-ım*
Gazel 187
Mısra: **13**
Şiir, nazım.

Yazdım naẓīre naẓmım
Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr içün ḥavāle hem
olsun hem olmasın

9. **naẓmı:** *-ı*
Gazel 203
Mısra: **17**
Şiir, nazım.

ʿArż et bu naẓmı Zīver
Efendiye Fenniyā
ʿAfv eylesin ḳuṣūrunu
temyīz gerekse de

10. **naẓmım:** *-ım*
Gazel 204
Mısra: **9**
Şiir, nazım.

Seyr eyle naẓmım Zīver
Efendiyi Fenniyā
Vermiş kenār-ı baḥr-i
maḳālāta dürri bih

11. **naẓmında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 236
Mısra: **12**
Şiir, nazım.

Üstādıma ki misl-i
Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı
ḥayāt-ı selāseti

12. **naẓmı:** *-ı*
Gazel 4
Mısra: **11**
Vezinli ve kafiyeli söz, manzume, nesir karşıtı.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif
Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ
edip olma melāl ammā

13. **naẓmı:** *-ı*
Gazel 232
Mısra: **13**
Düzen, dizi.

Fenniyā temyīz içün
ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı
çün erziz gibi

14. **naẓmı:** *-ı*
Gazel 225
Mısra: **11**
Düzen, dizi II vezinli kafiyeli söz, şiir.

Fenniyā Zīver Efendiye
bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı
saña zergercesine

15. **naẓmıñ:** *-ı, -n*
Gazel 193
Mısra: **10**
Nazım, şiir.

Naẓargāh-ı secencelveş
ṣununca dest-i üstāda
Nikāt-ı ṭūṭi-i māh-ı
şeker naẓmıñ
sülellensin

16. **naẓm:**
Kıt'a 1
Mısra: **18**
Dizme, tertîb etme, sıraya koyma; sıra, tertip; vezinli, kafiyeli söz; halk şâirlerinin mesnevi şeklindeki manzûmelere verdikleri ad.

Yeter ḥaddüñ degildir
ḳıl edeb ey ḫāme-i
lüknet
Muṭavvel naẓm ile
taṣdiʿe bāʿis olma
bālāya

17. **naẓmıñ:** *-ıñ*
Gazel 138

Mısra: **8**
Şiir.

Olmasın naẓmıñ
Muṭavvel bāʿiṣ-i renc-i ṣudāʿ
Sen Müfīd ü Muḫtaṣar ḳıl Fenniyā eşʿārıñı

naẓm et:

1. **naẓm et:**
Gazel 13
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak,şiir söylemek.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña
Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

2. **naẓm et:**
Gazel 77
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak,şiir söylemek.

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

naẓmı:

1. **naẓmı:**
Gazel 63
Mısra: **11**
Vezinli ve kafiyeli söz, manzume.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

2. **naẓmı:**
Gazel 90
Mısra: **11**
Vezinli ve kafiyeli söz, manzume.

ʿArż et bu naẓmı Neşʾet Efendiye Fenniyā
Cevher-fürūş-ı pey-revin ol cevherīsidir

3. **naẓmı:**
Gazel 129
Mısra: **9**
Vezinli ve kafiyeli söz, manzume.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et
Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cülarıñ bisāṭ

4. **naẓmı:**
Gazel 47
Mısra: **11**
Vezinli, kāfiyeli söz dizisi, şiir.

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı Fennīyā ʿarż et
Felek ister ise bādbān behāsınadır

naẓm-ı belāġat:

1. **naẓm-ı belāġat:**
Gazel 40
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Belagatlı şiir.

Rengīn ola mı saʿy ile hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir vaḳt-ı müsāʿid

naẓm-ı celālī:

1. **naẓm-ı celālī:**
Gazel 215
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Şair Celâlî'nin şiiri.

Fennīyi neşāṭ-āver edip naẓm-ı Celālī
Tanẓīr eder ol güfte-i hūşyārı görünce

naẓm-ı edīb:

1. **naẓm-ı edīb:** *-i*
Gazel 45
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Edip mahlaslı şairin şiiri.

Naẓm-ı Edībi söyle
Leẕīẕīye Fenniyā
Pāyında esb-i
cāmesiniñ çınḳıraġı var

naẓm-ı faṣīḥe:

1. **naẓm-ı faṣīḥe:** *-e*
Gazel 108
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Fasîh (öl. 1111/1699)'in şiiri.

Fenniyā pey-rev olan
naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per
açar bāl-ı meges

naẓm-ı meżāmīn:

1. **naẓm-ı meżāmīn:**
Gazel 8
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Nükteli, cinaslı, sanatlı şiir.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile
ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫan-
dāna teḳarrüb

naẓm-ı reʾfet:

1. **naẓm-ı reʾfet:**
Gazel 25
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Refet'in şiiri.

Naẓīrim Fenniyā bāġ-ı
süḫanda naẓm-ı
Reʾfetle
Ṣarıldı yasemenveş
gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç

naẓm-ı sırriye:

1. **naẓm-ı sırriye:**
Gazel 81
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sırrî'nin şiiri.

Fenniyā pergār-ı
tanẓīrimle naẓm-ı
Sırriye
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-levḥa
miṣl-i çīn-i ebrū çevrilir

naẓm-ı üstāda:

1. **naẓm-ı üstāda:** *-a*
Murabba 2
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Üstadın şiiri.

Baḥr-i dür-feşān meʾvā-
yı süḫan olsa n'ola
Naẓm-ı üstāda naẓīre
beyne'l-arżı ve's-semā

ne:

1. **ne:**
Gazel 9
Mısra: **2**
Nasıl.

Mey-i laʿlin ṣunup
rindāne sāḳī-i ṭalʿat
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş
eyleyenler ẓanneder
vişn-āb

2. **ne:**
Gazel 31
Mısra: **6**
Nasıl.

Döküp ol ḫān-ḳāh
şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim
berdü'l-ʿacūze
mübtelādır yaḫ

3. **ne:**
Gazel 39

Mısra: **2**
Nasıl.

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

4. **ne:**
Gazel 62
Mısra: **10**
Nasıl.

Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne güne ḳumāş olur

5. **ne:**
Gazel 79
Mısra: **4**
Nasıl.

Dām ḳurmuş o murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne çiçekdir

6. **ne:**
Gazel 114
Mısra: **3**
Nasıl.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā ṣıġındırmış

7. **ne:**
Gazel 139
Mısra: **7**
Nasıl.

Ne ʿaceb açа hezārān-ı şükūfe-elvān
Toḫm-ı şiʿr-i ter ile sāḥa-i ṭabʿım mezrūʿ

8. **ne:**
Gazel 203
Mısra: **9**
Nasıl.

Gül-geşt ü bedi ne fehm edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne deñlü çiçekse de

9. **ne:**
Gazel 42
Mısra: **5**
T. Öyle bir.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Ṣunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

10. **ne:**
Gazel 114
Mısra: **7**
T. Öyle bir.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣıġındırmış

11. **ne:**
Gazel 25
Mısra: **11**
Ne kadar, oldukça fazla anlamında.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

12. **ne:**
Gazel 161
Mısra: **1**
Ne kadar, oldukça fazla anlamında.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

13. **ne:**
Gazel 39
Mısra: **5**
Ne.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile
vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise
ol bād-ı fenā serd

14. **ne:**
Gazel 72
Mısra: **2**
Ne.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā
ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār
anı cānā ne yapar

15. **ne:**
Gazel 81
Mısra: **4**
Ne.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı
vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra
ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

16. **ne:**
Gazel 104
Mısra: **7**
Ne.

Ne ʿaceb bint-i rezi
görse kimi rūʾyāda
Ekşeriyyā bu düşü
zāhide taʿbīr ederiz

17. **ne:**
Gazel 137
Mısra: **10**
Ne.

Dürr-i süḫan hīç telef
etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni
yā ne de maḥfūẓ

18. **ne:**
Gazel 203
Mısra: **4**
Ne.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra
çerāġan-ı vuṣlatı
Zībendedir ne deñlü
hevāyī fişekse de

19. **ne:**
Gazel 203
Mısra: **10**
Ne.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

20. **ne:**
Gazel 206
Mısra: **9**
Ne.

Fennī ne ḳadar bilse de
zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

21. **ne:**
Gazel 208
Mısra: **1**
Ne.

Zülfüñ ne ʿaceb dilde
ḫayāl-i daḫīl olsa
Şeb tā-be-seḥer ʿāşıḳa
ṭūl-ı emel olsa

22. **ne:**
Gazel 219
Mısra: **9**
Ne.

Ne deñlü iddiḫār etseñ
bulunmaz biñde bir
dīnār
Zer-maḥbūb vaṣl-ı dil-
rübāāsā temāmlıḳda

23. **ne:**
Gazel 238
Mısra: **7**
Ne.

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri

24. **ne:**
Gazel 238
Mısra: **11**
Ne.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

25. **ne:**
Gazel 93
Mısra: **8**
Önüne geldiği kelimeyi olumsuzlayan ikilik bağlacı.

Düşüp o şāh zeneḫdāna baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı Kenʿān ne meyl-i cāh ederiz

26. **ne:**
Gazel 93
Mısra: **8**
Önüne geldiği kelimeyi olumsuzlayan ikilik bağlacı.

Düşüp o şāh zeneḫdāna baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı Kenʿān ne meyl-i cāh ederiz

27. **ne:**
Gazel 4
Mısra: **4**
Ne kadar, çok.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

28. **ne:**
Gazel 4
Mısra: **4**
Ne kadar, çok.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

29. **ne:**
Gazel 180
Mısra: **3**
Ne kadar, çok.

Ne ʿaceb zāʾir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl
İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem

30. **ne:**
Gazel 188
Mısra: **6**
Ne kadar, çok.

Dimāġ-ı cānı ʿıṭr-ālūd eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş dühn-i ḫoş-bū tāze-sünbülden

31. **ne:**
Gazel 202
Mısra: **11**
Ne kadar, çok.

Fennī ne ʿacāyib ki süḫandān-ı Sitānbul
Fetḥīye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

32. **ne:**
Gazel 206
Mısra: **3**
Ne kadar, çok.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

33. **ne:**
Gazel 221
Mısra: **6**
Ne kadar, çok.

Evrād edip ol laʿl-i leb zāde-i şeyḫi
Görseñ ne çeker sübḥa-i mercān elimizde

34. **ne:**
Gazel 64
Mısra: **15**
Nasıl.

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

35. **ne:**
Gazel 92
Mısra: **3**
Nasıl.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

36. **ne:**
Gazel 158
Mısra: **8**
Neden.

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

37. **ne:**
Gazel 19
Mısra: **5**
Nedir?.

Merdümiye tesmiye-i duḫter ne ʿaceb kim
Yıḳar bir ayaġla nice ber-pāy-ı müʿennes

38. **ne:**
Gazel 55
Mısra: **5**
Nedir?.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

39. **ne:**
Gazel 111
Mısra: **12**
Nedir?.

Oḳuyup ḥüsn-i ḫaṭ-ı muṣḥaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ʿaceb āyet-i Ḳurʾāna heves

40. **ne:**
Gazel 112
Mısra: **8**
Nedir?.

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mis̲l-i gülbāng-ı ceres

41. **ne:**
Gazel 5
Mısra: **12**
Hangi şey.

Aġız aġıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

42. **ne:**
Gazel 201
Mısra: **7**
Ne kadar, çok.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

43. **ne:**
Gazel 65
Mısra: **3**
Nasıl bir?.

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

44. **ne:**
Gazel 125
Mısra: **7**
Nasıl.

Zāhid ne bilir ḥālet-i devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti Ḫüdā eyledi tefrīż

45. **ne:**
Gazel 76
Mısra: **2**
Neler.

İnfiṣāl ile edip cāh-ı viṣālin iḳrār
Ne çeker Zāde-i Mollānıñ elinden dil-i zār

46. **ne:**
Gazel 17
Mısra: **11**
Ne, nasıl.

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ʿabeş

47. **ne:**
Gazel 76
Mısra: **5**
Ne, nasıl.

Ṣıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i ẕeḳandan tekrār

48. **ne:**
Gazel 35
Mısra: **6**
Önüne geldiği kelimeyi olumsuzlayan soru zamiri.

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

49. **ne:**
Gazel 132
Mısra: **6**
Önüne geldiği kelimeyi olumsuzlayan soru zamiri.

Gürbeyle seg-miṣāl olur meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

50. **ne:**
Gazel 186
Mısra: **13**
Önüne geldiği kelimeyi olumsuzlayan soru zamiri.

Fenniyā Ḥayri Efendiye ne mümkin tanẓīr
Dür niṣār etmede kenz-i fem-i esrārından

51. **ne:**
Gazel 231
Mısra: **14**
Önüne geldiği kelimeyi olumsuzlayan soru zamiri.

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

52. **ne:**
Muhammes 1
Mısra: **20**
Öyle bir, çok.

Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

53. **ne:**
Gazel 79
Mısra: **7**
"Nasıl, ne biçim" anlamında beğeni ifade eden sözde soru sözcüğü.

Sīnem ne ʿaceb eylesem ol yāre çerāġān
Efşān-şerer-i ġamze-i cādūsu fişekdir

54. **ne:**
Gazel 21
Mısra: **9**
"Nası" anlamında soru sıfatı.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

55. **ne:**
Gazel 166
Mısra: **1**
"Gerek yok, ne gerek var, ne hâcet" anlamlarına gelen bir ifade.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

56. **ne:**
Kıt'a 14
Mısra: **14**
"ne, hangi" anlamında soru sıfatı.

Rūzunu nāẓir-i gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ġam ola ne dāfiʿ-i sevdā-yı merāḳ

ne ʿaceb:

1. **ne ʿaceb:**
Gazel 99
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı ?.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb
Būy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

ne bilir anı:

1. **ne bilir anı:**
Kaside 1
Mısra: **36**
Kelime Tipi: **-**
Onu ne bilir.

Fehm eden maʿni-i levlākı bilir mertebeñi
Ne bilir anı gürūh-ı fużelā-yı imʿān

ne deñlü:

1. **ne deñlü:**
Muhammes 1
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Ne kadar, ne ölçüde.

Mücessem eyleyip mānende-i İslāmbol-ı sānī
Ne deñlü iḥtirāz etsem yanar bā-ḥükm-i Rabbānī

ne devletdir:

1. **ne devletdir:**
Kıt'a 4
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ne kadar büyük mutluluk / saadet ki.

Ne devletdir olup dāmād-ı şehryār ʿālemde
Murād üzre naẓar-perverdelikde yoḳdur emsāli

ne idi:

1. **ne idi:**
Kaside 1
Mısra: **115**
Kelime Tipi: **-**
Ne vardı, ne olurdu?.

Ne idi ol gece āyā o sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā nāz u niyāz-ı ḫūbān

ne ḳadar:

1. **ne ḳadar:**
Kaside 1
Mısra: **145**
Kelime Tipi: **-**
Ne ölçüde.

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile ʿiṣyānını setr eyle amān

ne māniʿ:

1. **ne māniʿ:**
Gazel 35
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ne çıkar, mani bir şey mi var? (Tasdik ettirme makamında).

Ne māniʿ ebruvānıñ ḫūn ile taṣvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i kāşānesine naḳş edip Bih-zād

ne merkezdir:

1. **ne merkezdir:** *-dir*
Kıt'a 8
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hangi merkez.

Ne merkezdir ṭarīḳatde o sırr-ı Ḥaḳḳa yol buldu
Mürīd-i Ḫalvetīdir çile-dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān

2. **ne merkezdir:**
Kıt'a 9
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hangi merkez.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

ne mümkin:

1. **ne mümkin:**
Kıt'a 4
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Mümkün değil, mümkün mü?.

Ne mümkin vaṣfın etmek böyle bir vālā-yı ẕī-şānıñ
Senāver bendesiniñ dem-be-dem maḳṣūr-ı aʿmāli

2. **ne mümkin:**
Kıt'a 5
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mümkün değil, mümkün mü?.

Ne mümkin baʿż-ı ḥükkāmān çıḳmaḳ rāh-ı şerʿīden
Anıñ destinde fetvā eşheb-i ḥükme zaḥm oldu

3. **ne mümkin:**
Kıt'a 9
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**

Mümkün değil, mümkün mü?.

Bu devrāna ne mümkin böyle bir ḳalb-i żiyā gelmek
Ḫayāl-i dīdesi dāʾim anıñ nūr-ı Cemālullah

ne mümkindir:

1. **ne mümkindir:** *-dir*
   Kaside 2
   Mısra: **19**
   Kelime Tipi: **-**
   Mümkün değil, mümkün mü?.

Hīç ne mümkindir seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān
ʿAzm-i medḥiñde naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

ne mümkindür:

1. **ne mümkindür:** *-dür*
   Gazel 13
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Mümkün değil, mümkün mü?.

Pençe-i şāhīn-i ġamzeñden ne mümkindür necāt
Dāne-i ḫāliñ çün eyler murġ-ı dil āḫir vefāt

ne mümkün:

1. **ne mümkün:**
   Gazel 88
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Mümkün değil.

Fenniyā Sebzi Efendiye ne mümkün tanẓīr
Fem-i kilkinden anıñ laʿl-i bedeḫşān dökülür

ne ne ne ne:

1. **ne ne ne ne:**
   Kaside 1
   Mısra: **106**
   Kelime Tipi: **-**
   Ne... ne... ne... ne... ne...

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

ne rifʿatdir:

1. **ne rifʿatdir:** *-dir*
   Kıt'a 8
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Ne yücelik.

Ne rifʿatdir aña māder peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

ne sevdādır:

1. **ne sevdādır:** *-dır*
   Gazel 241
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Bu nasıl bir sevdadır.

Ne sevdādır bu kim vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān
Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

nebiyy-i z̄ī-şān:

1. **nebiyy-i z̄ī-şān:**
   Kaside 1
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Şanlı nebi.

Hāşimī vü Ḳureşī-nām ḥabīb-i Ekrem
Levḥ-i şāh beyt-i risāletde nebiyy-i z̄ī-şān

necāt:

1. **necāt:**
   Gazel 13

Mısra: **1**

A. kurtulma, kurtuluş.

Pençe-i şāhīn-i ġamzeñden ne mümkindür necāt
Dāne-i ḫāliñ çün eyler murġ-ı dil āḫir vefāt

neccār-ı şūḫı:

1. **neccār-ı şūḫı:** *-ı*

Gazel 67

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Nazlı, işveli marangoz.

Neccār-ı şūḫı dār-ı dili hem yapar yıḳar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i ʿālem yapar yıḳar

necef:

1. **necef:**

Gazel 150

Mısra: **4**

Kûfe civarında Hz. Ali'nin türbesi olan yer.

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i nigāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

2. **necefle:** *-le*

Gazel 153

Mısra: **5**

Kûfe civarında Hz. Ali'nin türbesi olan yer.

Sebtine tercīʿ eder laʿliñ Necefle seyr eden
Ol ḫayāl-i mū-miyānı ʿāşıḳān-ı mū-şikāf

3. **necefle:** *-le*

Gazel 188

Mısra: **4**

Kûfe civarında Hz. Ali'nin türbesi olan yer.

Miyān-ı güft ü gūda ehl-i vaḳ[i]t ḳīl u ḳāl eyler
Necefle mū-miyānıñ seyr eden ʿayn-ı taḫayyülden

4. **necefle:** *-le*

Gazel 244

Mısra: **5**

Tepe.

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

necm:

1. **necm:**

Kıt'a 10

Mısra: **2**

Yıldız.

Gel ey tāb-āver-i kilk-i ʿUṭārid başla evṣāfa
Ṭulūʿ etdi o şeb necm

necm-i seḥer:

1. **necm-i seḥer:**

Gazel 55

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Seher yıldızı.

Gülgūn-ı ʿārızında seniñ ḫāl-i ʿanberīn
Necm-i seḥerdir ol ki şafaḳdan nişānedir

2. **necm-i seḥer:**

Gazel 56

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Seher yıldızı.

Gören necm-i seḥer derse o ḫāl-i yāre lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı vech-i pāki ṣubḥ-ı ṣādıḳdır

3. **necm-i seḥer:**
Gazel 240
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Seher yıldızı.

Çerḫ-i ruḫuñda ḫāliñ eder gāhice ṭulūᶜ
Dehr-i ḫayāl-i dillere necm-i seḥer gibi

4. **necm-i seḥer:**
Kaside 1
Mısra: **66**
Kelime Tipi: **-**
Seher yıldızı.

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre
Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaᶜbān

neden:

1. **neden:**
Gazel 43
Mısra: **4**
Niçin, hangi sebepten.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raᶜnā neden meᵓhūẕ

nedīm-i ehl-i ᶜirfān:

1. **nedīm-i ehl-i ᶜirfān:**
Kıt'a 9
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sezgi sahiplerinin sohbet arkadaşı.

Nedīm-i ehl-i ᶜirfān ḥażret-i Rāmiz Efendi kim
Müşārün bi'l-benān emṣāli içre sālik-i āgāh

nedir:

1. **nedir:**
Gazel 55
Mısra: **2**
Nedendir ?.

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise ᶜöẕrüñ şehā nedir
Ḫavf-ı metāᶜ-ı vaṣlıñ ise bu behā nedir

2. **nedir:**
Gazel 55
Mısra: **6**
Nedendir ?.

ᶜUşşāḳı ḳatl içün ne ᶜaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

3. **nedir:**
Gazel 71
Mısra: **3**
Nedendir ?.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

4. **nedir:**
Gazel 104
Mısra: **13**
Nedendir ?.

Ġāᶜibāne nedir āyā bu meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maᶜnāda da tanẓīr ederiz

5. **nedir:**
Gazel 125
Mısra: **2**
Nedendir ?.

Zāhid sen umūruñ idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi maḫlūḳa bu taᶜrīż

6. **nedir:**
Gazel 169
Mısra: **10**
Nedendir ?.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ
ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

7. **nedir:**
Gazel 146
Mısra: **4**
Hangi şey.

Nüzhet-i ẕātı mıdır
zülf-i girihgīrinde
ʿIṭr-ı şāhī midir āyā
nedir ol sürdügü yaġ

8. **nedir:**
Gazel 17
Mısra: **1**
Nedir nasıldır şeklinde kullanılan hayranlık bildiren ifade.

Zāhid nedir yüzünde o
naḫl-i dü-tā ʿabes
Ol bir nihāl-i tāze
degildir ʿaṣā ʿabes

9. **nedir:**
Gazel 55
Mısra: **1**
Nedendir?.

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise
ʿöẕrüñ şehā nedir
Ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣlıñ ise
bu behā nedir

10. **nedir:**
Gazel 161
Mısra: **2**
Nedendir?.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib
fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir
dāne-i ḫāli küçücek

nedir bu:

1. **nedir bu:**
Müstezad 1
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bu nedir.

Ṣan micmer-i sīm içre
verir meclise ḫoş-bū
Māverd mi nedir bu

nedir derseñ:

1. **nedir derseñ:**
Murabba 2
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Nedir dersen?.

Ḳaysveş Mecnūnuñ
olmaḳ ya nedir derseñ
sen o
ʿUḳde-i zencīr-i zülf ü
ṭurreniñ sevdāsıdır

nefes:

1. **nefes:**
Gazel 233
Mısra: **10**
Soluk, an.

Rıfḳ ile dā'i eylerdi izāle
Fenniyā
Bir nefes şemm
eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh
şevketi

2. **nefesinden:** *-in , -den*
Gazel 99
Mısra: **1**
Nefes.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde
nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü
gülşende sesinden
biliriz

3. **nefes:**
Gazel 108
Mısra: **2**
Nefes, soluk II konuşmak, söylemek, söz.

Ḳulḳul-i mīnā degildir
tekye-i meclisde ses

Şeyḫimiz pīr-i muġān
eyler bize zāhid nefes

4. **nefes:**
Gazel 109
Mısra: **6**
Nefes, soluk II konuşmak, söylemek, söz.

Mey-i ṣahbāyı ṣunar
pīr-i muġān elbette
Sālik-i ṣādıḳına mürşidi
etdik de nefes

nefes eyler:

1. **nefes eyler:***-r*
Muhammes 1
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Nefes vermek II üflemek.

Nefes eyler ʿazīzim
sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʿuşşāḳı köhne
menzil-i üftāde
ẓannetme

2. **nefes eyler:***-r*
Gazel 110
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bir hastayı iyileştirmek veya başka bir şeyin etkisinden kurtarmak için okuyup üflemek (İyilikte bulunmak bağlamında).

Ayaġın elde ṭut pīr-i
muġānıñ ḥürmeten
zāhid
Nefes eyler ʿazīzim
sālikine mürşid-i neffās

3. **nefes eyler:***-r*
Gazel 110
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Nefes vermek, üflemek II can vermek, canlandırmak.

Ayaġın elde ṭut pīr-i
muġānıñ ḥürmeten
zāhid
Nefes eyler ʿazīzim
sālikine mürşid-i neffās

nefes ḳıldı:

1. **nefes ḳıldı:***-dı*
Kıt'a 7
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Nefes üflemek.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-
ı merātib edip
Pīri nefes ḳıldı ʿālemde
aña çün velī

nefḫa-sāz-ı göñül:

1. **nefḫa-sāz-ı göñül:**
Gazel 216
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün güzel esintisini hazırlama.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i
seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı
göñül beste māteme

nefsāniyet:

1. **nefsāniyyetle:***-le*
Gazel 136
Mısra: **9**
İnsanda nefse ait arzu, istek ve zaaflardan meydana gelen benlik.

Ṭarīḳa daḫl edip
nefsāniyyetle bī-ḫurd
Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-
be-dem tekdīr eder
vāʿiẓ

nefs-i emmāre:

1. **nefs-i emmāre:**
Kaside 1
Mısra: **135**
Kelime Tipi: **-**

Zorlayıcı, itici kuvvet II Nefsin yedi makamından biri olup üzeri yoğun ve kalın perdelerle örtülü nefis, anlamına gelir.

Nefs-i emmāre ṣoyup aldı libāsın cümle
Düzd-i bī-merḥamet etdi anı ḥayfā ʿuryān

nefs-i emmāremde:

1. **nefs-i emmāremde:** *-m, -de*
Gazel 183
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Zorlayıcı, itici kuvvet II Nefsin yedi makamından biri olup üzeri yoğun ve kalın perdelerle örtülü nefis, anlamına gelir.

Mürşidiñ tiryāk eger eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde zehr-i mārveş sem görmedim

nefsini maġlūb eyledi:

1. **nefsini maġlūb eyledi:**
Kaside 1
Mısra: **134**
Kelime Tipi: **-**
Nefsini yenmek.

Küşt-gīr-i heves fiʿl-i menāhīlerle
Eyledi nefsini maġlūb hevā-yı şeyṭān

nefy ü isbāt-ı necefle:

1. **nefy ü isbāt-ı necefle:** *-le*
Gazel 231
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Necef'in bir şeyin varlığını inkar etme ve doğruluğunu kanıtlaması.

Nefy ü isbāt-ı Necefle baḥs edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu miyānında ḫayāl-i diḳḳati

nehri:

1. **nehriye:** *-y, -e*
Gazel 181
Mısra: **10**
Nehrî mahlaslı şair.

Āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya Fenniyā
Üstād-ṭabʿ Nehriye enbāzdır sözüm

nem:

1. **nem:**
Gazel 183
Mısra: **14**
Çiğ tanesi.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

2. **nemimiz:** *-imiz*
Gazel 102
Mısra: **2**
Islaklık, yaş, gözyaşı.

Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı gözümüzden nemimiz

nemā:

1. **nemā:**
Gazel 158
Mısra: **1**
Gelişip büyüme, üreme, yetişme.

ʿĀyīne-i ʿālemde dilā şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde naẓar eyleme dünyāya ṣafā yoḳ

nemā olunca:

1. **nemā olunca:** *-unca*
   Gazel 216
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Artmak.

Ben renc-i vaʿd-i
būseye meyl eylemem
dilā
Vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat
olunca nemā neme

nemā verme:

1. **nemā verme:** *-me*
   Gazel 152
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Faiz artırmak, çoğaltmak.

Nemā verme yeter
naḳd-i viṣāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder ṣarrāf

neme:

1. **neme:**
   Gazel 216
   Mısra: **4**
   Neyime.

Ben renc-i vaʿd-i
būseye meyl eylemem
dilā
Vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat
olunca nemā neme

nergis:

1. **nergis:**
   Gazel 107
   Mısra: **6**
   İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı bir çiçek.

Ġammı helāk ederse
bizi çeşm-i aʿveri
Nergis biter ḳubūrumuz
üzre giyāhımız

nerīmān:

1. **nerīmāne:**
   Gazel 209
   Mısra: **6**
   I. Şehname'de adı geçen kahraman gibi II. Yiğitçe, kahramanca.

Yürü ḫançer be-kef dal
tīġ-ı āteş-tāb olup ey
meh
Ṣadā-yı naʿralarla
bezme teşrīf et
Nerīmāne

neşāṭ:

1. **neşāṭ:**
   Gazel 40
   Mısra: **10**
   Sevinç, ferah, şâdlık.

Rengīn ola mı saʿy ile
hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir
vaḳt-ı müsāʿid

2. **neşāṭ:**
   Gazel 119
   Mısra: **2**
   Sevinç, mutluluk.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

3. **neşāṭ:**
   Gazel 132
   Mısra: **2**
   Sevinç, mutluluk.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili
zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki
bula ol perī neşāṭ

4. **neşāṭ:**
   Gazel 151

Mısra: **11**

Neşe, mutluluk, sevinç.

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

neşāṭ-āver:

1. **neşāṭ-āver:**
Gazel 215
Mısra: **11**
Mutluluk getiren - mutlu eden anlamında-.

Fennīyi neşāṭ-āver edip naẓm-ı Celālī
Tanẓīr eder ol güfte-i hūşyārı görünce

neşāṭ-efzā:

1. **neşāṭ-efzā:**
Gazel 172
Mısra: **2**
Neşeyi artıran.

Bezm-i gülşen rind-i sāḳī encümen-pīrā degil
Böyledir bāġ-ı cihān şimdi neşāṭ-efzā degil

neşāṭ-ı bāde:

1. **neşāṭ-ı bāde:**
Gazel 83
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şarabın neşesi.

Neşāṭ-ı bāde leb-i laʿl-i yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rūy-ı nigāra ḳalmışdır

neşāṭ-ı ḳalb-i ʿuşşāḳa:

1. **neşāṭ-ı ḳalb-i ʿuşşāḳa:***-a*
Gazel 230
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların kalp sevinci.

Firāḳ-ı laʿl-i dil-berle dü-çeşmim ḳulzum-i dilden
Neşāṭ-ı ḳalb-i ʿuşşāḳa efendi seyl-i Ceyḥūnu

neşāṭ-ı pīrezen-i bint-i rez:

1. **neşāṭ-ı pīrezen-i bint-i rez:**
Gazel 185
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şarap koca karısının sevinci.

Neşāṭ-ı pīrezen-i bint-i rezden el çekelim
ʿAraḳla rūy-ı nigārı derūna ḥal çekelim

neşāṭ-ı vaṣl:

1. **neşāṭ-ı vaṣl:**
Gazel 134
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sevinci.

Neşāṭ-ı vaṣlla lüknet-i zebānın eyleme taʿyīb
Mey-i laʿliñle sāḳī şuḳḳa-i mestānedir elfāẓ

nesc et:

1. **nesc et:***-sin*
Gazel 25
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dokumak.

Metāʿ-ı vuṣlatın nessāc-ı ʿāşıḳ niçe nesc etsin
Perend-i tār u pūd-ı perçem-i dildār-ı pīç-ā-pīç

nesc-i dil:

1. **nesc-i dil:**
Gazel 75
Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Gönül dokuması.

Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṭaraġ üstündedir

neş'e vermez:

1. **neş'e vermez:** *-mez*
Gazel 178
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Mutluluk vermek.

Neş'e vermez efendim size bu sekr-i ḥudūs
Tevbe-i sāḳıṭ edip bāde-i nā-yāb içelim

neş'et:

1. **neş'etiñ:** *-iñ*
Gazel 210
Mısra: **9**
Hoca Süleyman Neş'et Efendi (d.1148/1735-ö.1222/1807), divan şairi.

Neş'etiñ Fennī ġubār-ı ḫaṭ-ı şiʿr-i Zīveri
Kuḥl-ı pāk-i Iṣfahān-ı bī-behādır çeşmime

neş'et efendi:

1. **neş'et efendi:**
Gazel 90
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Neş'et (öl. 1222/1807).

ʿArż et bu naẓmı Neş'et Efendiye Fenniyā
Cevher-fürūş-ı pey-revin ol cevherīsidir

2. **neş'et efendi:** *-den*
Gazel 161
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
Neş'et (öl. 1222/1807).

Fenniyā Neş'et Efendi'den alıp ḫayr duʿā
Eyledik noḳta naẓīreñde me'āli küçücek

nesīm:

1. **nesīm:**
Gazel 39
Mısra: **10**
Hafif esen ve sevgilinin kokusunu taşıyan rüzgar.

Āh eyleyecek Fenni ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola vech-i şomā gerd

nesīm-i ḥākime:

1. **nesīm-i ḥākime:** *-i, -m, -e*
Gazel 166
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Toprak rüzgârı.

Çü aḫz olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

nesir:

1. **neşirde:** *-de*
Gazel 23
Mısra: **9**
Düzyazı.

Neşirde leng olanlar Fenniyā şaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

nessāc-ı ʿāşıḳ:

1. **nessāc-ı ʿāşıḳ:** *-d*
Gazel 25
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Aşk dokumacısı.

Metāʿ-ı vuṣlatın nessāc-ı ʿāşıḳ niçe nesc etsin
Perend-i tār u pūd-ı perçem-i dildār-ı pīç-ā-pīç

nessāc-ı ʿışḳ:

1. **nessāc-ı ʿışḳ:**
Gazel 51
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşk dokuyucusu, çuhacısı.

Nessāc-ı ʿışḳa nice ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

nessāc-ı ʿışḳa:

1. **nessāc-ı ʿışḳa:** *-a*
Gazel 38
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Aşk dokuyucusu, çuhacısı.

Nāʾil olmaḳsa metāʿ-ı vaṣla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ʿışḳa tār u pūd

nessāc-ı ṭabʿ-ı fennī:

1. **nessāc-ı ṭabʿ-ı fennī:**
Gazel 191
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Fennî'nin şairlik kabiliyetinin kumaşını dokuyan.

Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭabʿ-ı Fennī ʿabd-i kemīneden

neşter-i ġamla:

1. **neşter-i ġamla:** *-la*
Kıt'a 14
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntü neşteri.

Feraḥ u şevḳ ile yā Rabb ṣafā-yāb eyle
Neşter-i ġamla dil-i bānīsini ḳılma şiḳāḳ

neşter-i ġamze:

1. **neşter-i ġamze:**
Gazel 69
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yan bakış neşteri.

Ḳaṣd eyledikçe neşter-i ġamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāġ şīşe-i cānān açar ḳapar

ne-şüküfte:

1. **ne-şüküfte:**
Müstezad 2
Mısra: **9**
Açılmamış gül.

Sünbül gibi ne-şüküfte ḳaranfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlūb

neşv eder:

1. **neşv eder:** *-,er, -*
Gazel 207
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Coşmak, kaynamak.

Dillerde vaʿd-i būs-ı lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder ḳoyunca şehā tevānālara

nev-ā-kār:

1. **nev-ā-kārıdır:** *-ı, -dır*
Gazel 46
Mısra: **8**
Musikide bir tür makam.

Edip āġāza uṣūliyle bize şeh-nāzım
Būselik ḳılmadı ʿuṣṣāḳa nev-ā-kārıdır

nevāle:

1. **nevāle:**
Gazel 187
Mısra: **10**
Azık.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

nevāl-i süfre-i bezm-i elest:

1. **nevāl-i süfre-i bezm-i elest:**
Gazel 165
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ezel meclisi sofrasının yemeği.

Mey-i ʿışḳ-ı ezelden zāhidā bir cām nūş et kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i elestden lezzet isterseñ

nevāt:

1. **nevāt:**
Gazel 114
Mısra: **12**
Çekirdek, hurma çekirdeği.

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣıġındırmış

nev-bahār:

1. **nev-bahār:**
Gazel 4
Mısra: **1**
İlkbahar, gençlik.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

2. **nev-bahār:**
Kıt'a 7
Mısra: **11**
İlk bahar.

Tuḥfe açıp nev-bahār dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā aḳmişe-i sünbüli

nev-bahār-ı eyyāmı:

1. **nev-bahār-ı eyyāmı:***-ı*
Gazel 68
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İlkbahar günleri.

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı çün ezhār kendin gösterir

nev-çerī:

1. **nev-çerīsidir:***-sidir*
Gazel 90
Mısra: **10**
Yeniçeri.

Baş gösteren o sīm-beden üzre kākülü
Ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıżınıñ nev-çerīsidir

nev-çerī-i āteş-i sūzān:

1. **nev-çerī-i āteş-i sūzān:**
Gazel 64
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yakıcı ateşin yeniçerisi.

Yaḳdı cihānı nār-ı taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i sūzān ocaḳlıdır

nev-çerī-i şūḫ-ı bengī:

1. **nev-çerī-i şūḫ-ı bengī:***-deb*
Gazel 195
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**

Afyon almış yeniçeri genci.

Gelir ḫançer be-kef āteş miṣāli ṭalʿat-ı pür-ḥāl
Ḥaẕer ḳıl mest-i şeydā nev-çerī-i şūḫ-ı bengīden

nev-çerī-i zīverān:

1. **nev-çerī-i zīverān:**
Kıt'a 12
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Donanmış yeniçeriler.

Oldu müzeyyen niçe seyre cevān ṣaf-be-ṣaf
Çıḳdılar ālāyına nev-çerī-i zīverān

nev-cevān:

1. **nev-cevān:**
Kıt'a 12
Mısra: **2**
Genç II genç sevgili.

Fehmi-i nām Ḥācı İbrāhim Aġā-zāde kim
Merd-i ʿAlemdār İsmāʿīl Aġa nev-cevān

nev-dilān:

1. **nev-dilānıñ:** *-ıñ*
Gazel 234
Mısra: **16**
Yeni âşıklar.

Saṭır saṭır oḳuyup şiʿr-i Nehrīyi Fennī
Ḳalem ḳalem dedi bevvāb nev-dilānıñ mı

nevʿ-i ḥacer:

1. **nevʿ-i ḥacer:**
Gazel 63
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Taş çeşidi.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

nev-ʿīd edip:

1. **nev-ʿīd edip:** *-ip*
Gazel 176
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yeni bayram saymak.

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫāne içre intiẓār ile
O şūḫuñ meclise teşrīfini nev-ʿīd edip çıḳmam

2. **nev-ʿīd edip:** *-ip*
Gazel 176
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yeni bayram saymak.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

nevm-i teġāfül:

1. **nevm-i teġāfül:** *-de*
Gazel 239
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gaflet uykusu.

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i peydā bulunur mu

nev-res:

1. **nev-res:**
Gazel 95
Mısra: **10**
Yeni yetişen, taze.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

2. **nev-res:**
Gazel 120
Mısra: **6**
Yeni yetişen, yeni biten, genç, taze.

Kemāliyle olup naḫl-i ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā şulandırmış

nev-reste:

1. **nev-resteye:** *-y, -e*
Gazel 140
Mısra: **9**
Yeni yetişmiş II Sevgili.

Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ʿaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaʿ

nev-rūz-ı ḥüsne:

1. **nev-rūz-ı ḥüsne:** *-e*
Gazel 238
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğinin baharı. II Sevgilinin gül bahçesini andıran yüzü.

Çıḳdı fesden zeyn olup nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül feslegen dedikleri

nev-rūzu müjde eder:

1. **nev-rūzu müjde eder:** *-er*
Gazel 186
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Nevruzu müjdelemek.

Gelip üftādesine müjde eder nev-rūzu
Sünbül-i zülfü çıḳar kūşe-i destārından

nev-şuḫan:

1. **nev-süḫan:**
Gazel 193
Mısra: **11**
Yeni söz.

Leẕīzīye dem-ā-dem nev-süḫan ʿarż eyleyip Fennī
Kitāb-ı ṣafḥa-i mecmūʿa-i ṭabʿī ġazellensin

nev-şüküfte:

1. **nev-şüküftem:** *-m*
Gazel 245
Mısra: **2**
Yeni çiçek açmış.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

2. **nev-şüküfte:**
Gazel 112
Mısra: **1**
Yeni açılmış (çiçek).

Nev-şüküfte gül gibi şāh-ı cānāna fes
Naġme-sāz-ı āh u zār bülbül-i nālāna bes

nev-terāş:

1. **nev-terāş:**
Gazel 139
Mısra: **4**
Yeni tıraş olmuş.

Mübtedādan ḫaber al ḳāʿide-i maʿnāyı
Nev-terāş yāre deme lafẓen ü maʿnen merfūʿ

nevvāb ol:

1. **nevvāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Nâiplik yapan, vekâlet eden (kimse) olmak.

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥṣīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

nev-zemīn:

1. **nev-zemīniñiz:** *-iñiz*
Gazel 103
Mısra: **10**
Yeni yol, yeni tarz.

İlḳā-yı toḫm sırr-ı meżāmīn-i naẓm içün
Āmāde yoḳ mu Fenniye bir nev-zemīniñiz

2. **nev-zemīni:** *-i*
Gazel 223
Mısra: **9**
Yeni yol, yeni tarz.

ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā
Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuṣūruma

3. **nev-zemīne:**
Gazel 61
Mısra: **10**
Yeni yol, yeni tarz (Orijinal bağlamında).

Fennī Celāli olma gūş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

4. **nev-zemīn:**
Gazel 236
Mısra: **9**
Yeni yol, yeni tarz (Orijinal bağlamında).

ʿİndimde nev-zemīn deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice ṣunayım bu rekāketi

nev-zemīni:

1. **nev-zemīni:**
Gazel 53
Mısra: **11**
Yeni yol, yeni tarz.

Fennī bu nev-zemīni Leẕīẕiye ʿarż edip
Seng-i Ḥiṣārı ṭabʿ-ı hünerden temel ḳopar

nev-zemīn-i fennī:

1. **nev-zemīn-i fennī:**
Gazel 168
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Fennî'nin nevzemin şiiri.

Ey nev-zemīn-i Fennī gülistān-ı dil iseñ
Bıṭṭīḫ-i küfteler ile sen būstān mısın

nev-ẓuhūr-ı ḫaṭṭ-ı leb-i gevheriñ:

1. **nev-ẓuhūr-ı ḫaṭṭ-ı leb-i gevheriñ:**
Gazel 168
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mücevher gösteren dudağının kenarındaki yeni çkmış ayva tüyleri.

Ol nev-ẓuhūr-ı ḫaṭṭ-ı leb-i gevheriñ ile
Naḳş-ı nigīn-i mihr-i zemīn ü zemān mısın

ney:

1. **ney:**
Gazel 57
Mısra: **5**
Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı II Aşık.

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

2. **ney:**
Gazel 213
Mısra: **1**
İçi yanık kamış, nay.

Dem-ā-dem ney gibi baġrım deler āġāzelendikçe
Açılsın ʿandelībe gülşen-i dil tāzelendikçe

3. **neydir:**
Gazel 233
Mısra: **7**
İçi yanık kamış, nay.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

neye:

1. **neye:**
Gazel 242
Mısra: **5**
Nereye.

Her neye ḳılsam naẓar ruḫsārın ʿarż eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi taṣvīr eyledi

neye müncer olurdu:

1. **neye müncer olurdu:** *-ur, -du*
Kıt'a 4
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sonu ne olmak.

Bu esnāda gerçi olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu devletiñ āyā ki aḥvāli

neyler:

1. **neyler:**
Gazel 176
Mısra: **9**
Ne yapsın, ne etsin.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi neyler ʿāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa da temcīd edip çıḳmam

neyleyem:

1. **neyleyem:**
Gazel 28
Mısra: **3**
Ne yapayım, ne çare?.

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-güẕār
Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

nezāket:

1. **nezāketi:** *-i*
Gazel 236
Mısra: **1**
Naziklik, incelik, zariflik.

Perçem çıḳarma fesden o şāhıñ nezāketi
İḳlīm-i çīn-i ülfete ṭūġ-ı melāḥati

nezd:

1. **nezdinde:** *-i, -n, -de*
Murabba 2
Mısra: **19**
Kat, yan, huzur, yakın II Nazarında, göre.

Ḳaṭreyem nezdinde bi'llāhi anıñ ben Fenniyā
Hātif-i ṣāḥib-belāġat maʿrifet deryāsıdır

nezdinde:

1. **nezdinde:** -, -, -

Gazel 195

Mısra: **7**

İndinde, nazarında, kabul ve anlayışına göre.

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

nice:

1. **nice:**

Gazel 199

Mısra: **9**

T. Öyle bir, nasıl.

Nice vezn eyleyem ṭāġ-ı zebūnum vaṣf-ı ḫāliñle
Dehān-ı ʿandelīb-i dilde yek-dāne sevābım bu

2. **nice:**

Gazel 200

Mısra: **11**

T. Öyle bir, nasıl.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

3. **niçe:**

Gazel 77

Mısra: **4**

T. Pek çok.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vaḥşī-nigehi
Deşt-i ḫayālimde benim niçe āhū bulunur

4. **nice:**

Gazel 18

Mısra: **4**

Pek çok.

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿis

5. **nice:**

Gazel 19

Mısra: **6**

Pek çok.

Merdümiye tesmiye-i duḫter ne ʿaceb kim
Yıḳar bir ayaġla nice ber-pāy-ı müʿennes

6. **nice:**

Gazel 84

Mısra: **3**

Pek çok.

Pā-māl eder zemīne nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde duḫter-i rez pehlevān olur

7. **nice:**

Gazel 135

Mısra: **5**

Pek çok.

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẓ

8. **niçe:**

Gazel 163

Mısra: **12**

Pek çok.

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

9. **nice:**

Gazel 211

Mısra: **8**

Pek çok.

Seyr ḳıl çāk-ı girībānımda ḫūn-ı eşkimi

Zīb-i silk olmuş nice mercān mercān üstüne

10. **nice:**
Gazel 16
Mısra: **9**
Nasıl.

Aġyāra nice fāş edeyim sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice açsam da ḥavādiṯ

11. **niçe:**
Gazel 21
Mısra: **4**
Nasıl.

Aġyār ile münāfese var mā-beyn-i yārda
Hīç āteş ile penbe niçe ide imtizāc

12. **niçe:**
Gazel 25
Mısra: **7**
Nasıl.

Metāʿ-ı vuṣlatın nessāc-ı ʿāşıḳ niçe nesc etsin
Perend-i tār u pūd-ı perçem-i dildār-ı pīç-ā-pīç

13. **nice:**
Gazel 34
Mısra: **3**
Nasıl.

Nice sīḫ olmaya bu sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı maḥabbetde tabīḫ

14. **nice:**
Gazel 49
Mısra: **3**
Nasıl.

Hedefāsā nice sūrāḫ olmasın sīnem
O tīġ-ı ġamze-i mestāneye tīr-i każā derler

15. **nice:**
Gazel 51
Mısra: **5**
Nasıl.

Nessāc-ı ʿışḳa nice ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

16. **nice:**
Gazel 89
Mısra: **3**
Nasıl.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ keşkülde yārıdır

17. **nice:**
Gazel 108
Mısra: **3**
Nasıl.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

18. **nice:**
Gazel 110
Mısra: **13**
Nasıl.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

19. **nice:**
Gazel 113
Mısra: **4**
Nasıl.

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ

Keyfiyyet-i bengīye
nice beñzeye ḥaşḥaş

20. **nice:**
Gazel 118
Mısra: **5**
Nasıl.

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

21. **nice:**
Gazel 119
Mısra: **15**
Nasıl.

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

22. **nice:**
Gazel 152
Mısra: **5**
Nasıl.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

23. **nice:**
Gazel 153
Mısra: **3**
Nasıl.

Nice ʿāzim olmasın diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir zeneḫdānıñ şehā ḫaddiñ meṭāf

24. **nice:**
Gazel 172
Mısra: **9**
Nasıl.

Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

25. **nice:**
Gazel 201
Mısra: **3**
Nasıl.

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen ṣuyuna

26. **nice:**
Gazel 229
Mısra: **7**
Nasıl.

Nice āh etmeyem müjeñle şehā
Ṣad hezārān işfāḳ var dilde

27. **nice:**
Gazel 236
Mısra: **10**
Nasıl.

ʿİndimde nev-zemīn deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice ṣunayım bu rekāketi

28. **nice:**
Gazel 178
Mısra: **1**
Öyle bir, nasıl.

Nice bir fikr-i ġamıñla mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

29. **nice:**
Gazel 171
Mısra: **14**
Birçok, hayli.

Fenniyā pür-nev-edā tanẓīr-i Hātifden baña

Nice zer taḥsīn ü iḥsān olsa da māniʿ degil

30. **niçe:**
Gazel 175
Mısra: **6**
Birçok, hayli.

Zāhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad pür-sifāl fil

31. **niçe:**
Gazel 191
Mısra: **3**
Birçok, hayli.

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

32. **nice:**
Gazel 88
Mısra: **6**
Nice, ne kadar çok,.

Gör baḥr içre seni ey semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i ʿışḳa nice biñ ḳan dökülür

33. **nice:**
Gazel 23
Mısra: **5**
Birçok, çok sayıda.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

34. **nice:**
Gazel 108
Mısra: **3**
"Nasıl?" anlamında imkansızlık ifade eden soru zarfı.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

35. **nice:**
Muhammes 1
Mısra: **33**
"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

36. **nice:**
Murabba 2
Mısra: **11**
"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Ravża-i ruḫsārına ādem nice cān atmasın
ʿĀşıḳ-ı şeydāsının ol cennetü'l-meʾvāsıdır

37. **nice:**
Kıt'a 13
Mısra: **15**
"Nasıl, ne şekilde, hangi surette" anlamlarına gelen ifade.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

38. **niçe:**
Kaside 1
Mısra: **50**
" Pek çok, çok, bir hayli" anlamında zarf.

Dehre teşrīf edicek vażʿ-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıḳılıp niçe kilīsā-yı muġān

39. **niçe:**
Kaside 1
Mısra: **101**
" Pek çok, çok, bir hayli" anlamında zarf.

Geçdi anıñla niçe perde-i nūr u ẓulmet
Ḳaldı refrefde o dem eyledi ol ṭayy-ı mekān

40. **niçe:**
Kıt'a 5
Mısra: **10**
" Pek çok, çok, bir hayli" anlamında zarf.

Maḳām-ı ḥürmetinde eyleyip dāmānını irḫā
Niçe dest-i kemer-beste ḥużūrunda ġulām oldu

41. **niçe:**
Kıt'a 12
Mısra: **19**
" Pek çok, çok, bir hayli" anlamında zarf.

Oldu müzeyyen niçe seyre cevān ṣaf-be-ṣaf
Çıḳdılar ālāyına nev-çerī-i zīverān

niçe biñ:

1. **niçe biñ:**
Kaside 1
Mısra: **108**
Kelime Tipi: **-**
Binlerce.

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol şehe ednā mennī
Her ḳademde geçer idi niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

nice taʿbīr edeyim:

1. **nice taʿbīr edeyim:** *-eyim, -*
Kaside 1
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Nasıl anlatayım.

Nice vaṣf eyleyeyim ẕāt-ı şerīfin āyā
Nice taʿbīr edeyim ḫulḳını ey rūḥ-ı revān

nice vaṣf eyleyem:

1. **nice vaṣf eyleyem:** *-y, -em*
Kıt'a 1
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Niteliklerini nasıl anlatacağını bilmemek.

Nice vaṣf eyleyem ben siyemmā ẓıll-ı Yezdānı
Zebānım ḳaṭredir deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya

nice vaṣf eyleyeyim:

1. **nice vaṣf eyleyeyim:** *-y, -eyim, -*
Kaside 1
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Niteliklerini nasıl anlatacağını bilmemek.

Nice vaṣf eyleyeyim ẕāt-ı şerīfin āyā
Nice taʿbīr edeyim ḫulḳını ey rūḥ-ı revān

niçün:

1. **niçün:**
Gazel 31
Mısra: **11**
Neden.

Niçün beyʿ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ʿālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

2. **niçün:**
Gazel 56
Mısra: **5**
Neden, niçin, hangi sebeble.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

3. **niçün:**
Gazel 160
Mısra: **9**
Neden, niçin, hangi sebeble.

Fāżılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

nigâh:

1. **nigāhıñda:** *-ın, -da*
Gazel 25
Mısra: **1**
Bakış, nazar.

Ẓuhūr etse ʿaceb mi raʿd-ı āhımla nigāhıñda
Seḥāb-ı çerḫ-i dilde āteşzār-ı pīç-ā-pīç

2. **nigāhıñ:** *-ı, -n*
Gazel 98
Mısra: **1**
Bakış, nazar.

Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

3. **nigāhı:** *-ı*
Gazel 195
Mısra: **11**
(Sevgiliden gelen) Bakış.

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḥaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf etmek ol ṭıfl-ı tüfengīden

4. **nigāhı:** *-ı*
Gazel 217
Mısra: **12**
(Sevgiliden gelen) Bakış.

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

5. **nigāhı:** *-ı*
Murabba 3
Mısra: **9**
(Sevgiliden gelen) Bakış.

Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā

6. **nigāhı:** *-ı*
Gazel 40
Mısra: **5**
Bakış, nazar.

Daʿvā-yı deme beyyine isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dür-i çeşmim aña şāhid

7. **nigāh:**
Gazel 144
Mısra: **8**
Bakış, bakma, nazar.

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

nigāh ḳılmaz:

1. **nigāh ḳılmaz:** *-maz*
Kıt'a 2
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Gehvāresine olmaġa āvīze teşnedir
Ḳılmaz felekde līk Süreyyāya ol nigāh

nigāhbān:

1. **nigāhbānlıġa:** *-lıḳ, -a*
Kaside 1
Mısra: **47**
Bekçi, gözcü.

Bāb-ı ġārıñda nigāhbānlıġa taʿyīn olıcaḳ
Şişirir beyże ile ḳapıñda arslan

nigāh-ı dīdeñi çeksin:

1. **nigāh-ı dīdeñi çeksin:** *-sin*
Gazel 170
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dik dik bakmaktan çekinmek.

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol ḫāk-i pāk ile
Çeşm-i ʿalīl-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ʿamīl mīl

nigāh-ı iltifāt:

1. **nigāh-ı iltifāt:**
Gazel 11
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İlgili, alâkalı bakış.

Müşābih bād-zehre dīde-i mestāne-i dil-ber
Nigāh-ı iltifātı ḫasteye ʿayn-ı şifā ḳat ḳat

nigāh-ı rāʾif:

1. **nigāh-ı rāʾif:**
Gazel 74
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Râ'ifîn bakışı.

Yümn-i elṭāf ile Fennīye nigāh-ı Rāʾif
Fülk-i baḥr-i keremi ḳible-nümāsıyla döner

nigāh-ı yārdan:

1. **nigāh-ı yārdan:** *-dan*
Gazel 58
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yan bakışı.

Ḳāʿe-i ʿuşşāḳına ol ḳāmet-i dil-cū aḳar
Geç nigāh-ı yārdan aġyār olup ālūde-ġam

nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ:

1. **nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ:**
Gazel 7
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Âşıklar zümresinin bakışı.

Seni āzürde eylerse nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ
Cemāl-i pākle zülf-i girih-gīriñ sineklik yap

nigār:

1. **nigārıma:** *-ıma*
Gazel 73
Mısra: **5**
Güzel yüzlü sevgili.

Āh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe
Mirʾāt-ı ḳalb-i pākine şāyed ṭuman verir

2. **nigāre:** *-e*
Kıt'a 10
Mısra: **18**
1. Tasvir gibi güzel, mahbûbe.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿis-i ḫvāb ol

nigeh:

1. **nigehi:** *-i*
Gazel 154
Mısra: **12**
Bakış.

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi cāna ʿışḳşaḳ

2. **nigeh:**
Gazel 205
Mısra: **5**
Bakış.

Nigeh gezlik benān ḫāme dehānıñ ḥücredir ey meh
Ḫaṭıñ āyet mi yazdıñ muṣḥaf-ı ḳırṭāṣ-ı ruḫsāra

3. **nigehi:** *-i*
Gazel 14
Mısra: **1**
Bakış, nazar.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

4. **nigehiñ:** *-in*
Gazel 113
Mısra: **10**
Bakış, nazar.

Aġyāra edip kūşe-i ebrū ile īmā
Lāyıḳ mı bize kec nigehiñ ey ḳad-i ser-keş

5. **nigeh:**
Gazel 119
Mısra: **14**
Bakış, nazar.

Hevāyī-meşreb olduñ ay ḳaşıñ gitdikçe ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş ʿiẕārıñ lālezār āteş

6. **nigehi:** *-i*
Kaside 1
Mısra: **66**
Bakış, bakma II göz.

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre
Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaʿbān

nigeh-be-nigeh:

1. **nigeh-be-nigeh:**
Gazel 69
Mısra: **3**
Göz göze.

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

nigehdār:

1. **nigehdārından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 186
Mısra: **10**
Gözcü, koruyucu.

Pāsbānı mıdır fülfül-i ḫāl-i Hindū
Baḳamam gerden-i kāfūra nigehdārından

nigeh-i ʿāşıḳ:

1. **nigeh-i ʿāşıḳ:**
Gazel 52
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın bakışı.

Nigeh-i ʿāşıḳa feṭḥ etse n'ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşīd ile ol penbe-i būstān büyüdür

nigeh-i çeşmi:

1. **nigeh-i çeşmi:** *-i*
Gazel 46
Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Gözünün bakışı.

Dāne-i ḫāl-i siyehkārıdır aġa-yı nebāt
Nigeh-i çeşmi şehiñ aṣaf-ı ġaddārıdır

nigeh-i pür-sūzı:

1. **nigeh-i pür-sūzı:***-ı*
Gazel 151
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Yakıcı bakışı.

Cān-güdāz olsa ᶜaceb mi nigeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri yaḳmada mānend-i Necef

nigeh-i yār:

1. **nigeh-i yār:**
Gazel 140
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Sevgilinin bakışı.

Ḳaddi dü-şikāf olsa n'ola hem-ser-i maḳṭūᶜ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaᶜ

nigerān:

1. **nigerāndır:***-dır*
Kaside 1
Mısra: **60**
Bakan, seyreden.

Buyuruñ deyü gelip daᶜvete Cibrīl-i emīn
Nigerāndır dedi teşrīfiñe Rabb-i mennān

niġīn:

1. **niġīniñiz:***-iñiz*
Gazel 103
Mısra: **1**
Mühür, hâtem.

Laᶜl-i lebiñ mi ḥüccet-i vaṣla niġīniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o ḫaṭṭ-ı güzīniñiz

2. **nigīne:**
Gazel 235
Mısra: **5**
Mühür, hâtem.

Laᶜlin nigīne ṣanᶜat-ı teşbīhle vażᶜ edip
Alsam dehānıma ol şūḫ-ı zergeri

nihāl:

1. **nihāl:**
Gazel 120
Mısra: **6**
Far. taze, düzgün fidan.

Kemāliyle olup naḫl-i ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā ṣulandırmış

2. **nihāl:**
Gazel 30
Mısra: **3**
Ağaç, fidan. II Fidan boylu güzel.

Berg-i nevr-ā-nevriñdir yāsemen ḳaddiñ nihāl
Ravża-i ḥüsn-i cemāliñ sāḥa-i bāġ-ı feraḥ

nihāl-i bāġ-ı ᶜālemde:

1. **nihāl-i bāġ-ı ᶜālemde:***-de*
Gazel 9
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Âlemin bağının fidanı.

Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāġ-ı ᶜālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol benānı dāne-i ᶜunāb

nihāl-i benān:

1. **nihāl-i benān:**
Kıt'a 12
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Parmakların ucu.

Ṭablınıñ āhengiñi güş edip eflākde
Aḫter-i dümbāle ʿarż etdi nihāl-i benān

nihāl-i bīd-i çīn-i ṭurresiniñ:

1. **nihāl-i bīd-i çīn-i ṭurresiniñ:**
Gazel 190
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Turrasının kıvrım kıvrım söğüt fidanı.

Degil ḫoy-kerde ṣanma olur [.] ruḫsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i ṭurresiniñ ser-fürūsundan

nihāl-i gül:

1. **nihāl-i gül:**
Gazel 209
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gül fidanı.

ʿİẕārında o şūḫuñ zülfüdür ẓannetme pīç-ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

nihāl-i ḳāmetin:

1. **nihāl-i ḳāmetin:***-in*
Gazel 127
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Fidan boylu.

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

nihāl-i naẓm [u] belāġat:

1. **nihāl-i naẓm [u] belāġat:**
Gazel 86
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Belagat ve şiir fidanı.

Nihāl-i naẓm [u] belāġatde Esʿadıñ Fennī Bahār-ı güfte-i mażmūnu tāze bār mıdır

nihāl-i tāze:

1. **nihāl-i tāze:**
Gazel 17
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Taze fidan. II Sevgili.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabeş
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabeş

nihāyet:

1. **nihāyeti:**
Gazel 126
Mısra: **5**
Son, sınır.

Ḳaʿr-ı derūn-ı ʿāşıḳınıñ yoḳ nihāyeti
Nīrān-ı nār velvele-ārā-yı bī-ḥażīż

nihāyeti:

1. **nihāyeti:**
Gazel 236
Mısra: **14**
Son, netice.

Ol ẕāt-ı beyt-i maḳtaʿmı feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ yoḳ nihāyeti

niheng-i mārveş:

1. **niheng-i mārveş:**
Murabba 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yılan gibi timsah.

Bend olup müjgānıma ḳılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde niheng-i mārveş āġ oynadır

nīk ü bedi:

1. **nīk ü bedi:** *-i*
Gazel 203
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Iyi ve kötü.

Nīk ü bedi fehim edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Farḳ eylemez ʿayār-ı ḳulūbu meḥekse de

niḳāb:

1. **niḳābın:** *-ın*
Gazel 120
Mısra: **12**
Yüz örtüsü, peçe, yaşmak II Sevgilinin kendi iradesiyle aşığı arasına koyduğu engel, hicap.

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde
Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

nikāl-i necm-i gīsūdār:

1. **nikāl-i necm-i gīsūdār:**
Kıt'a 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kuyruklu yıldızın can yakması.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

nikāt:

1. **nikātı:**
Gazel 59
Mısra: **12**
Nükteler; "nükte"nin çoğuludur.

Fennīyi gör ki şiʿr-i Leẕīẕīye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre ġazel verir

2. **nikāta:** *-a*
Gazel 132
Mısra: **10**
İnce mânâlı zarif sözler, herkesin kavrayamadığı ince anlamlar, nükteler.

Erbāb-ı naẓm içünde ʿaceb var mı Fenniyā
Maẕmūn ile nikāta verir böyle irtibāṭ

nikāt-cūları:

1. **nikāt-cūlarıñ:** *-ñ*
Gazel 129
Mısra: **10**
İncelikler arayan.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et
Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cūlarıñ bisāṭ

nikāt-ı ṭūṭi-i māh-ı şeker:

1. **nikāt-ı ṭūṭi-i māh-ı şeker:**
Gazel 193
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şeker ayının tuti nükteleri.

Naẓargāh-ı secencelveş ṣununca dest-i üstāda
Nikāt-ı ṭūṭi-i māh-ı

şeker naẓmıñ
s̲ülellensin

nikātını verir:

1. **nikātını verir:**-*ir*
Gazel 207
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
İncelikleri göstermek.

Zemzem verirse kevs̲ere ḥüccācveş Ḥasīb
Fennī verir nikātını ʿūd-āşnālara

nīl:

1. **nil:**
Gazel 170
Mısra: **10**
Mısır ülkesindeki büyük nehir.

Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i ḥasretle Fenniyā
Olsa Ḥicāz-ı dilde n'ola ber-kenīl Nil

2. **nīl:**
Gazel 240
Mısra: **4**
Mısır ülkesindeki büyük nehir.

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl gibi

nīl-i ʿışḳ:

1. **nīl-i ʿışḳ:**
Gazel 58
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Aşk Nili; aşk denizi.

Jāle-i güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā ẓuhūr

nīl-i mübārek:

1. **nīl-i mübārek:**
Gazel 218
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mübarek Nil nehri.

Deryā-yı mecāz elbet olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i mübārek ṭurulunca

2. **nīl-i mübārek:**
Kıt'a 14
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Mübarek Nil nehri.

Āb-ı germ-ābesine Nīl-i mübārek der idim
Olsa ḳurbiyyeti mevḳıfınıñ iḳlīm-i ʿIrāḳ

nīl-i mübārekden:

1. **nīl-i mübārekden:**-*den*
Kıt'a 13
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Mübarek Nil nehri.

İçen āb-ı laṭīf çeşmesārından ḳıyās eyler
Aña olmaḳ gerek Nīl-i mübārekden ḫafī bir rāh

nīl-i sirişkim:

1. **nīl-i sirişkim:**-*im*
Gazel 170
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı Nil'i, Nil'e benzeyen gözyaşı.

Mışr-ı dil içre Nīl-i sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu bevāb mīl sīl

nīlüfer:

1. **nīlüfer:**
Gazel 80
Mısra: **6**
Beyaz, mavi ve sarı çiçekler açan bir cins su bitkisi.

Mıṣr-ı dilde bād-ı semm-i āhım esdikçe o şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek ṣolmuş bulanmış nīlüfer

nīm-bād-ı dūşnām:

1. **nīm-bād-ı dūşnām:** *-la*
Gazel 4
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Unutmanın hafif rüzgarı.

Esip savursa da nīm-bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka
Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl ammā

niʿmet-fürūş:

1. **niʿmet-fürūş:**
Gazel 41
Mısra: **3**
Nimet satan.

Daʿvet-i bezminde sen niʿmet-fürūş olma şehā
Vuṣlatıñdır ʿāşıḳa pālūde-i terden leẕīẕ

niʿmet-i pāk-i nikātın:

1. **niʿmet-i pāk-i nikātın:** *-ı, -n*
Gazel 157
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İnceliklerin temiz nimeti.

Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ şöyle leẕẕet verdigim Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i nikātın bal ile ḳaymaḳ

niʿmet-i vaṣl:

1. **niʿmet-i vaṣl:**
Gazel 28
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma nimeti.

Laʿl-i ümmīdiñ eden sāʾil-i deryūzeleriñ
Geçinir niʿmet-i vaṣlınla faḳīrān ferīḥ

niʿmet-i vaṣla:

1. **niʿmet-i vaṣla:** *-a*
Gazel 121
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma nimeti.

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o] niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına cerrār tabaṣbuṣ

niʿmet-i vaṣlına:

1. **niʿmet-i vaṣlına:** *-ı, -n, -a*
Murabba 1
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma lütfu, iyiliği.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı ḫadeng ile ḳızıl ḳan olayım
Niʿmet-i vaṣlına ṣabr etme ḥamāḳatdendir

niʿmet-i viṣāliñ:

1. **niʿmet-i viṣāliñ:** *-iñ*
Gazel 187
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın nimeti.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş:

1. **niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş:**
Gazel 73
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sofrasını pazarlayan nimet hazırlayanlar.

Niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtināndа ḫvāhiş-i vaṣla girān verir

nīm-nigāh:

1. **nīm-nigāha:***-a*
Kaside 2
Mısra: **23**
Yarım bakış. Göz ucuyla bakma.

Ḳāʾilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

2. **nīm-nigāhıñla:***-(ı)n, -la*
Gazel 188
Mısra: **2**
Yan bakış. II Sevgilinin göz ucuyla süzgün bakışı.

Mükerrer pür-ʿaraḳ mı gül-ʿiẕārıñ teşne-i mülden
Hezārān mest olur nīm-nigāhıñla teġāfülden

nîm-nigeh:

1. **nīm-nigehi:***-i*
Müstezad 2
Mısra: **5**
Yarım bakış.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise ʿuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

ninni-serālıḳ etme:

1. **ninni-serālıḳ etme:***-me*
Kıt'a 2
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ninni söylemek.

Ninni-serālıḳ etme sen ey ʿandelīb-i zār
Ol ḫvāb-ı nāza ʿārıż olur şāyed intibāh

nīrān:

1. **nīrān:**
Kaside 1
Mısra: **142**
Ateş, cehennem.

Nice olur ḥāli faḳīriñ ʿacebā maḥşerde
Ṣevrveş gelse gerek üstüne ḫalḳıñ nīrān

nīrān-ı nār:

1. **nīrān-ı nār:**
Gazel 126
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Cehennem ateşi.

Ḳaʿr-ı derūn-ı ʿāşıḳınıñ yoḳ nihāyeti
Nīrān-ı nār velvele-ārā-yı bī-ḥażīż

nīrū-[yı] hebādır:

1. **nīrū-[yı] hebādır:***-dır*
Gazel 31
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gereksiz güç.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

nişān:

1. **nişānı:** *-ı*
Gazel 217
Mısra: **4**
Belirti, özellik, nitelik.

Çekilmiş ebruvānı iki ṭuġrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ nişānı olmamaḳ üzre

2. **nişān:**
Gazel 134
Mısra: **6**
Belirti, işaret, iz, eser.

Lebiñ ẕikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında
Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẓ

nīsān ābı:

1. **nīsān ābı:**
Kıt'a 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Nisan yağmuru.

Dür-feşān olsa n'ola nīsān ābı dem-be-dem
Baḥr-i rīzān olmada ṣan ḳaṭre-i ṣad-pāresi

nişān mısın:

1. **nişān mısın:** *- mı, -sın*
Gazel 168
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Iz, işaret, belirti.

Ey tīr-i ġamze āteş-i dil-dūz-ı cān mısın
Yā nāvek-i naẓmı pūte-i ḳażādan nişān mısın

nişān verir:

1. **nişān verir:** *-ir*
Gazel 73
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İşaret ve imada bulunma.

Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḫdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

nişāncı muṣṭafā paşa:

1. **nişāncı muṣṭafā paşa:**
Kıt'a 4
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Nişancı Mustafa Paşa, Bosna valisi.

Deme bir eksigim var ʿaẓm edip ṣun Fenniyā tārīḫ
Nişāncı Muṣṭafā Paşa çü oldu Bosnaya vālī

nişāne:

1. **nişānedir:** *-dir*
Gazel 55
Mısra: **4**
Far. Hedef, eser, iz, alamet.

Gülgūn-ı ʿārızında seniñ ḫāl-i ʿanberīn
Necm-i seḥerdir ol ki şafaḳdan nişānedir

nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye:

1. **nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye:** *-y, -e*
Gazel 32
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İnci taneli tespih tanesinin nişanı.

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ ẕikr et kim
Eyle sen anı nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

nisbet:

1. **nisbet:**
Gazel 131
Mısra: **5**
"göre, nazaran, nispetle" anlamlarına gelen ölçü ve kıyaslama ifadesi.

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba nisbet bī-ṣadā pā-māl
Ḥaṣīr-i zāhidāsā mevc-i naḳş-ı būriyādır Ṣaṭ

nīş-i ṣaḥn-ı vefā:

1. **nīş-i ṣaḥn-ı vefā:** *-y, -a*
Gazel 162
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Vefa sahnesinin zehri.

ʿĀzim olup eylerse nīş-i ṣaḥn-ı vefāya
Esb-i dili sende o şehenşāha yedek çek

niyām:

1. **niyāmından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 98
Mısra: **1**
Kılıç kını, kılıf.
Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

niyāz u nāzı:

1. **niyāz u nāzı:** *-ı*
Gazel 98
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yalvarma ve yakarma.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

niyāz-ı süḫan:

1. **niyāz-ı süḫan:** *-ım*
Gazel 44
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Söz ile yalvarma.

Vaṣl-ı dildāra niyāz-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ
Ġonçe-i gülşene murġ-ı çemenim ḳıldı nüfūẕ

niyāzım ḳıldı:

1. **niyāzım ḳıldı:** *-dı*
Gazel 15
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yalvarmak.

Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet

nizār-ı cismiñ:

1. **nizār-ı cismiñ:** *-iñ*
Gazel 71
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Vücudun zayıflığı.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

noḳsān:

1. **noḳṣān:**
Gazel 86
Mısra: **3**
Eksik, kusurlu.

Ederseñ ʿāleme māh-ı viṣāliñi noḳṣān
Ṭulūʿ-ı mihr ü vefāsında ẕerre var mıdır

noḳṣān ise alma:

1. **noḳṣān ise alma:** *-ma*
Müstezad 2
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Noḳṣān ise almak.

Ḳoy vezne-i aġūşuña
sen çekde temām al
Noḳṣān ise alma

noḳṣān yeñ:

1. **noḳṣān yeñ:**
Gazel 189
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Eksik yen.

Ola mı noḳṣān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ʿuṣṣāḳın şeciʿyem
bendesiyle iñlesin

noḳṭa:

1. **noḳta:**
Gazel 161
Mısra: **14**
Bazı harflerin üstüne, ortasına, altına konulan şu (.) işaret, mevzu, husus.

Fenniyā Neşʾet
Efendi'den alıp ḫayr
duʿā
Eyledik noḳta
naẓīreñde meʾāli
küçücek

noḳṭa-i ḫāl:

1. **noḳṭa-i ḫāl:**
Gazel 142
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Benin siyah noktası.

Çār ebrūsunu ṣan
defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o
ḥisāb-ı terbīʿ

2. **noḳṭa-i ḫāl:**
Gazel 87
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) beni.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa
ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

3. **noḳṭa-i ḫāl:**
Gazel 87
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) beni.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i
vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa
ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

noḳṭa-i ḫāl-i lebā:

1. **noḳṭa-i ḫāl-i lebā:** *-ıñ*
Gazel 30
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dudaklarının kenarındaki nokta gibi ben.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti ḳavl-i eṣaḥ
Noḳṭa-i ḫāl-i lebānıñ
ḥarf-i daʿvāt-ı ḳadeḥ

noḳṭa-i ḫāliñ:

1. **noḳṭa-i ḫāliñ:** *-iñ*
Gazel 145
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Benin siyah noktası.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varaḳ
Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre
noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

n'ol:

1. **n'ola:** *-a*
Kaside 1
Mısra: **42**
"Çok mu / Ne

çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

Yüzü ṣuyuña seniñ
ʿālemi ḫalḳ etdi Ḫudā
Parmaġında n'ola ırmaḳ gibi āb olsa revān

2. **n'ola:**-*a*
Kıt'a 1
Mısra: **11**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

N'ola teşrīfine ins ü melek şād olsa ser-tā-pā
ʿUrūc etdi ṣadā-yı müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

3. **n'ola:**-*a*
Kıt'a 5
Mısra: **5**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

Fünūn-ı ʿilm-i Şettāyı n'ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tedrīs-i fıḳıhda müctehidāsā imām oldu

4. **n'ola:**-*a*
Kıt'a 8
Mısra: **5**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

5. **n'ola:**-*a*
Kıt'a 12
Mısra: **18**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

Aḫẕına Keyvān gibi mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola maḥfeline sāyebān

6. **n'ola:**-*a*
Kıt'a 14
Mısra: **17**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

Kilk-i Vaṣṣāfın alıp çıḳsa n'ola meydāna
Yekke-tāz-ı süḫana ḥavlısı ṣaḥn-ı mızrāḳ

7. **n'ola:**-*a*
Murabba 2
Mısra: **17**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

Baḥr-i dür-feşān meʾvā-yı süḫan olsa n'ola
Naẓm-ı üstāda naẓīre beyne'l-arżı ve's-semā

8. **n'ola:**-*a*
Müstezad 1
Mısra: **13**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

Dil gitse n'ola çeşmiñe kuḥl-ı Ṣıfahāna
Semt-i Hemedāna

n'ola:

1. **n'ola:**
Gazel 63
Mısra: **7**
Ne olur.

Dü-çār olsam n'ola ʿaynımda bostān-ı dil-ārāya
Güẕergāhım benim ol sīne-i nevʿ-i memerrdendir

2. **n’ola:**
Gazel 77
Mısra: **11**
Ne olur.

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n’ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

3. **n’ola:**
Gazel 90
Mısra: **5**
Ne olur.

Ḳılsa n’ola kitāb-ı cemālin müṭālaʿa
Ḫaṭṭı ḫayāl-i ṭıfl-ı diliñ aḫterīsidir

4. **n’ola:**
Gazel 98
Mısra: **9**
Ne olur.

N’ola meydānı alsa eşheb-i Fennī bu vādīde
Feżā-yı naẓma esb-i reh-rev-i hem-pā çıḳar çıḳmaz

5. **n’ola:**
Gazel 100
Mısra: **5**
Ne olur.

ʿUşşāḳa n’ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣıġmaz

6. **n’ola:**
Gazel 102
Mısra: **9**
Ne olur.

Dürr-i güftārı n’ola dizse kenār-ı baḥre
Fenniyā ḫāme-i eşʿārımız oldu yemimiz

7. **n’ola:**
Gazel 103
Mısra: **4**
Ne olur.

Būs eyledikçe ʿārıżıñ üzre sefīd olur
Açılsa bāġ-ı gülde n’ola yaseminiñiz

8. **n’ola:**
Gazel 106
Mısra: **3**
Ne olur.

Bir mürde-i maḫmūru n’ola eyleseñ iḥyā
ʿ×sā-nefes [ü] ḳulḳul-ı mīnāda gelūyuz

9. **n’ola:**
Gazel 140
Mısra: **7**
Ne olur.

Ḳaddi dü-şikāf olsa n’ola hem-ser-i maḳṭūʿ
Gezlik nigeh-i yār ile dil kilk-i muḳaṭṭaʿ

10. **n’ola:**
Gazel 146
Mısra: **9**
Ne olur.

Sürme-i çeşmi helāk etse n’ola ʿuşşāḳı
Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

11. **n’ola:**
Gazel 153
Mısra: **1**
Ne olur.

Bir gece olsaḳ n’ola cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

12. **n'ola:**
Gazel 157
Mısra: **1**
Ne olur.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

13. **n'ola:**
Gazel 164
Mısra: **3**
Ne olur.

Seyr-i Boġaza düşe n'ola çeşm-i ʿāşıḳān
Oldu ḫayāl-i ḥāl-i riḳābıñ Bebek seniñ

14. **n'ola:**
Gazel 170
Mısra: **10**
Ne olur.

Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i ḥasretle Fenniyā
Olsa Ḥicāz-ı dilde n'ola ber-kenīl Nil

15. **n'ola:**
Gazel 172
Mısra: **5**
Ne olur.

Dil hümāāsā n'ola per aça ebr-i zülfüñe
Ṭāʾir-i ser der-hevādır sākin-i ber-cā degil

16. **n'ola:**
Gazel 176
Mısra: **13**
Ne olur.

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

17. **n'ola:**
Gazel 197
Mısra: **5**
Ne olur.

Rindāna n'ola vaṣlını sevḳ etse bez[i]mde īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

18. **n'ola:**
Gazel 221
Mısra: **7**
Ne olur.

Kūyunda raḳīb içün o māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

19. **n'ola:**
Gazel 232
Mısra: **7**
Ne olur.

Leyl-i hecriñde n'ola kevn-i dile etse ṭulūʿ
Dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ yıldız gibi

20. **n'ola:**
Gazel 233
Mısra: **5**
Ne olur.

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise n'ola āb-ı viṣāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur germ-ābeniñ germiyyeti

21. **n'ola:**
Gazel 235
Mısra: **1**
Ne olur.

Arż seyrin olsa n'ola māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

22. **n'ola:**
Gazel 235
Mısra: **12**
Ne olur.

Bu yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġatle Fenniyā
ʿÖrfī n'ola reh-i süḫānıñ olsa reh-beri

23. **n'ola:**
Gazel 241
Mısra: **3**
Ne olur.

N'ola tīġ-ı nigāhı dīdesi ṣad-pāre eylerse
Çekince üstüne ʿuşşāḳınıñ şemşīre ṣunḳuru

24. **n'ola:**
Gazel 245
Mısra: **5**
Ne olur.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā sīne bend-i Düldülü

25. **n'ola:**
Gazel 5
Mısra: **15**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Dürr-i süḫan-efşānım olsa n'ola Fennī
Ṣaḥn-ı dehen-i sāḥil [ü] mevc-i leb-i deryā

26. **n'ola:**
Gazel 8
Mısra: **3**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Bāl açsa n'ola zülfüne zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü] reyḥāna teḳarrüb

27. **n'ola:**
Gazel 10
Mısra: **7**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye hüccāc ile merkeb

28. **n'ola:**
Gazel 23
Mısra: **7**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

29. **n'ola:**
Gazel 32
Mısra: **5**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n'ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

30. **n'ola:**
Gazel 32
Mısra: **9**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Jende-i ḫūn ile dil olsa n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

31. **n'ola:**
Gazel 34
Mısra: **7**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Tāb-ı ḥasretle n’ola ṭāḳ-ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīḫ

32. **n’ola:**
Gazel 68
Mısra: **5**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn eylese hüsnün n’ola
Nev-bahār-ı eyyāmı çün ezhār kendin gösterir

33. **n’ola:**
Gazel 68
Mısra: **7**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Yāre ʿarż etse n’ola derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil
Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere bīmār kendin gösterir

34. **n’ola:**
Gazel 77
Mısra: **5**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Şermle ruḫsārı n’ola pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarṣu bulunur

35. **n’ola:**
Gazel 101
Mısra: **3**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Hem-meclis olursa n’ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i bī-ḫār bulunmaz

36. **n’ola:**
Gazel 115
Mısra: **5**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Ebrūsu n’ola çār ise miḥrābı yerinde
Ammā ki birāz eyledi evḳātı güẕāriş

37. **n’ola:**
Gazel 119
Mısra: **3**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

N’ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş

38. **n’ola:**
Gazel 119
Mısra: **7**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

N’ola şeb tā seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāġdār āteş

39. **n’ola:**
Gazel 121
Mısra: **3**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Öpse n’ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaşbuş

40. **n’ola:**
Gazel 131
Mısra: **11**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

N’ola pāyine yüz sürse ʿAcem-şeh-nāzını Fennī

Ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa
ḳarīb-i evliyādır Şāṭ

41. **n'ola:**
Gazel 133
Mısra: **3**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Āvīzesi olsa n'ola ol
zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi
dil mescide meşrūṭ

42. **n'ola:**
Gazel 141
Mısra: **11**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Yürise ḫaṭṭ-ı İmām-
zāde n'ola ʿārızına
Fenniyā cemʿ-i cemāʿat
eder elbet cāmiʿ

43. **n'ola:**
Gazel 150
Mısra: **4**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i
nigāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza
n'ola verse tef Necef

44. **n'ola:**
Gazel 176
Mısra: **7**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

N'ola kürsüye çıḳsam
şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-
puḫteyi taḳlīd edip
çıḳmam

45. **n'ola:**
Gazel 205
Mısra: **7**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Hümāāsā n'ola cevlān
ederse evc-i ḥüsnüñde
Hevā-yı perçemiñle
murġ-ı diller oldu āvāre

46. **n'ola:**
Gazel 215
Mısra: **5**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Düzd-i nigehinden n'ola
dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki
Tātārı görünce

47. **n'ola:**
Gazel 223
Mısra: **7**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Kūyuñda rūz u şeb n'ola
āh etse ʿāşıḳān
Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i
viṣāliñ mürūruna

48. **n'ola:**
Gazel 229
Mısra: **9**
Şaşılır mı?
(Şaşılmaz).

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa
n'ola
Āteşāsā merāḳ var dilde

49. **n'ola:**
Gazel 14
Mısra: **3**
Ne çıkar.

Āġūşuma alsam n'ola
gāhīce o ṭıflı
Gehvāre-i sīnemde
gelip eylese rāḥat

50. **n'ola:**
Gazel 22
Mısra: **3**
Ne çıkar.

Püşt-i dildāra n’ola vażᶜ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

51. **n’ola:**
Gazel 33
Mısra: **7**
Ne çıkar.

N’ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muᶜazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

52. **n’ola:**
Gazel 35
Mısra: **3**
Ne çıkar.

N’ola cismimde ᶜışḳıñla hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

53. **n’ola:**
Gazel 47
Mısra: **7**
Ne çıkar.

Serinde ṭutsa n’ola gevher-i viṣāli dil
O naḳd-i eşk ile tāc-ı Keyān behāsınadır

54. **n’ola:**
Gazel 50
Mısra: **3**
Ne çıkar.

Ḫusūf-ı ḫaṭṭı n’ola ẓulmet-i cihān olsa
ᶜAlāyim-i ḳameriñ ol vekāyiᶜindendir

55. **n’ola:**
Gazel 52
Mısra: **7**
Ne çıkar.

Nigeh-i ᶜāşıḳa feṭḥ etse n’ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşīd ile ol penbe-i būstān büyüdür

56. **n’ola:**
Gazel 63
Mısra: **3**
Ne çıkar.

N’ola devr-i ḫaṭıñla çerḫ-i fikrimde ḫusūf olsa
Benim baḫt-ı siyāhım tāliᶜ-i ḥüsn-i ḳamerdendir

57. **n’ola:**
Gazel 71
Mısra: **7**
Ne çıkar.

Ṭalᶜatıñ olsa n’ola āyīne-i ᶜĀlem-nümā Şāh-ı İskender gibi
ᶜālemde aḳrānıñ mı var

58. **n’ola:**
Gazel 72
Mısra: **11**
Ne çıkar.

Şiᶜr-i Ḥamdiye dü dīdem n’ola açsam Fennī
Ṭabᶜ-ı maḥmūr olanı bir iki peymāne yapar

59. **n’ola:**
Gazel 161
Mısra: **7**
Ne çıkar.

Merdüm-i vaṣlı biñ miṯli ḥarām etse n’ola
Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

60. **n’ola:**
Gazel 199

Mısra: **7**
Ne çıkar.

Revān olsa n'ola fikr-i ruḫ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ʿālem-tāba ābım bu

61. **n'ola:**
Gazel 225
Mısra: **9**
Ne çıkar.

Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde sāḳī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol vechine efsercesine

62. **n'ola:**
Kıt'a 3
Mısra: **3**
Ne çıkar.

Dür-feşān olsa n'ola nīsān ābı dem-be-dem
Baḥr-i rīzān olmada ṣan ḳaṭre-i ṣad-pāresi

63. **n'ola:**
Gazel 1
Mısra: **9**
Nola, çok mu.

Fennī Celāliye n'ola ʿarż etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı manẓūmı cā-be-cā

64. **n'ola:**
Gazel 39
Mısra: **10**
Nola, çok mu.

Āh eyleyecek Fenni ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola vech-i şomā gerd

65. **n'ola:**
Gazel 161
Mısra: **11**
Nola, çok mu.

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āġūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

66. **n'ola:**
Gazel 245
Mısra: **5**
Çok mu, şaşılır mı?.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā sīne-bend-i Düldülü

67. **n'ola:**
Gazel 121
Mısra: **3**
"Ne olur" anlamında yalvarma sözü; ne olur, ne çıkar II şaşılır mı? (Şaşılmaz).

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

68. **n'ola:**
Gazel 217
Mısra: **9**
"Ne olur" anlamında yalvarma sözü; II şaşılır mı? (Şaşılmaz).

Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamaḳ üzre
N'ola dil murġveş per aça çīn-i ṭurre-i yāre

69. **n'ola:**
Kaside 1
Mısra: **125**
"Ne olur" anlamında yalvarma sözü.

N'ola ihdāʾ-i tuḥaf eylese miʿrācından

Kaʿbeden gelse verir
dostuna ḥacı fincān

70. **n'ola:**
Kıt'a 7
Mısra: **10**
"Ne olur"
anlamında kullanılan
söz.

Ġonce-i zibādır ol tāb-ı
gül-i Hāşimī
Ravża-i faḫrin n'ola olsa
dilā meşʿāli

71. **n'ola:**
Kıt'a 12
Mısra: **12**
"Ne olur"
anlamında kullanılan
söz.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-
ı merātib edip
Vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa
n'ola bī-gümān

72. **n'ola:**
Kıt'a 13
Mısra: **9**
"Ne olur"
anlamında kullanılan
söz.

N'ola encüm gibi
revnaḳ verirse çerḫ-i
ṭāḳında
O maʿkūs-ı ser-miʿmāra
dīvān-ḫāne-i dergāh

73. **n'ola:**
Kıt'a 14
Mısra: **11**
"Ne olur"
anlamında kullanılan
söz.

Çerḫ-i ṭāḳına n'ola
encümveş ʿaks ise
Ser-miʿmār-ı muḥallā-
yı dīvān-ḫāne vü ṭāḳ

nüfūẕ ḳıldı:

1. **nüfūẕ ḳıldı:***-dı*
Gazel 44
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Etki etti.

Vaṣl-ı dildāra niyāz-ı
süḫanım ḳıldı nüfūẕ
Ġonçe-i gülşene murġ-ı
çemenim ḳıldı nüfūẕ

2. **nüfūẕ ḳıldı:***-dı*
Gazel 44
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Etki etti.

Vaṣl-ı dildāra niyāz-ı
süḫanım ḳıldı nüfūẕ
Ġonçe-i gülşene murġ-ı
çemenim ḳıldı nüfūẕ

3. **nüfūẕ ḳıldı:***-dı*
Gazel 44
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Etki etti.

Alıp āġūşuma olma hey
dilā hāle gibi
Ten-i pākīzesine
pīrehenim ḳıldı nüfūẕ

4. **nüfūẕ ḳıldı:***-dı*
Gazel 44
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Etki etti.

Ḫaṭṭ ber-āverde iken
fürḳatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı
ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

5. **nüfūẕ ḳıldı:***-dı*
Gazel 44
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Etki etti.

Feṭḥ edip ʿarż-ı cemāl
eyleme aġyāra diyü

Ġonçeye ḫār-ı nikāt-ı
süḫanım ḳıldı nüfūẕ

6. **nüfūẕ ḳıldı:**-*dı*
Gazel 44
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Üstünlük sağladı.

Fenniyā saʿy ederek
ṣaḥn-ı belāġat içre
Güç ile şiʿr-i beyāna
dehenim ḳıldı nüfūẕ

“nūḥ yelken”:

1. **“nūḥ yelken”:**
Gazel 97
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
?.

Yem-i süḫanda reʾīs-i
Celālīveş Fennī
“Nūḥ yelken” mażmūnı
böyle aḳdaramaz

nüḥās:

1. **nüḥāsı:**-*ı*
Gazel 9
Mısra: **10**
Bakır denilen maden.

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şīşe-i dilde
Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu
nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

nühüfte:

1. **nühüfte:**
Gazel 82
Mısra: **10**
Far. Gizli olarak, gizlice, saklı.

Fenniyā fetḥ etse gāhī
gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte
nükte-i gül-fem ḳapar

2. **nühüfte:**
Gazel 89
Mısra: **6**
Far. Gizli olarak, gizlice, saklı.

Gelince meclis-i şeh-
nāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik ḳılmaḳ
anıñ ḳulḳulde kārıdır

3. **nühüfte:**
Gazel 123
Mısra: **3**
Far. Gizli olarak, gizlice, saklı.

ʿUşşāḳı helāk eylemek
ʿālemde nühüfte
Tīġ-ı nigehi dīde-i
mestāneye maḫṣūṣ

4. **nühüfte:**
Kaside 1
Mısra: **54**
Gizli, saklı.

Bu maḳāma gelicek
güftemiz oldu beste
Girelim ġayra nühüfte
bir uṣūl ile hemān

nühüftekār mıdır:

1. **nühüftekār mıdır:**
Gazel 86
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Musikide bir makam.

Maḳām-ı būseligi devr-i
gül eder muṭrib
O şāh-nāz ʿAcemde
nühüftekār mıdır

nuḳl:

1. **nuḳle:**-*e*
Gazel 40
Mısra: **7**
Meze, çerez.

Ṣun nuḳle bedel nūş
edicek bāde-i sāḳī

Meclisde ḳadeḥ başına
bir būsedir ʿāʾid

2. **nuḳl:**
Gazel 24
Mısra: **4**
İçkiyle yenen yiyecek, meze, çerez.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

nuḳl-i laʿliñle:

1. **nuḳl-i laʿliñle:** *-iñ, -le*
Gazel 178
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dudağın mezesi.

Nice bir fikr-i ġamıñla mey-i zehr-āb içelim
Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

nuḳl-ı leb:

1. **nuḳl-ı leb:**
Gazel 132
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dudağın mezesi.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

nükte:

1. **nüktesi:** *-si*
Gazel 181
Mısra: **3**
Herkesin anlayamadığı ince mana.

Laʿliñden aldı var ise rengin nüktesi
Mażmūn-şināsı-ı dil-ber-i ṭannāzdır sözüm

nükte-dān:

1. **nükte-dān:**
Gazel 109
Mısra: **3**
İnce manalı sözlerden anlayan.

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır
Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

nükte-i eşʿārını:

1. **nükte-i eşʿārını:** *-ını*
Gazel 70
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şiirlerin ince manası.

Fenniyā nükte-i eşʿārını Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep ṣūret-i maʿnāya çeker

nükte-i gül-fem:

1. **nükte-i gül-fem:**
Gazel 82
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gül renkli nükteler, ince sözler.

Fenniyā fetḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫı böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

nükte-i taʿrīżi:

1. **nükte-i taʿrīżi:**
Gazel 124
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kinayeli, kapalı söylenmiş söz.

Ḳulaḳ ur nükte-i taʿrīżi teşḫīṣ eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer mażmūn-ı taḥḳīḳi saña rakḳāṣ

nükteyi añlar:

1. **nükteyi añlar:** *-r*
Gazel 191

Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İncelikleri anlamak.

Ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ olan añlar bu nükteyi
Yoḳ farḳı lafẓ-ı güher-i naẓmıñ defîneden

nuḳūd-ı dili:

1. **nuḳūd-ı dili:***-i*
Gazel 125
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gönül nakdleri.

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

nuḳūd-ı eşk-i niyāzı:

1. **nuḳūd-ı eşk-i niyāzı:***-ı*
Gazel 185
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yalvarma göz yaşının paraları.

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı hemîşe ṣarf ederek
Binā-yı vaʿd-i viṣāle begim temel çekelim

nuḳūd-ı sirişki:

1. **nuḳūd-ı sirişki:***-i*
Gazel 93
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı nakdi (parası).

Bu bī-çāre nuḳūd-ı sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuṣlata ḫarc-ı rāh ederiz

nümāyān:

1. **nümāyān:**
Gazel 100
Mısra: **5**
Görünen, açık, âşikâr.

ʿUşşāḳa n'ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣığmaz

nümâyiş:

1. **nümāyiş:**
Gazel 115
Mısra: **2**
Far. Gösteriş, görünüş, zâhir-i hâl, manzara.

Kālā-yı viṣāliñ gibi ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre şehā böyle nümāyiş

nūr:

1. **nūr:**
Gazel 96
Mısra: **3**
1. Işık, ziya, aydınlık, nur -sevgilinin yanağı-.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

nūr āyeti:

1. **nūr āyeti:**
Gazel 30
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(24/NÛR-35: Allah, göklerin ve yerin Nûru'dur. O' nun nûru, şöyle bir misalle anlatılabilir: İçinde lamba bulunan bir fanus; lamba kristal bir cam içinde; kristal de sanki inciden bir yıldız. Lamba, doğuya da batıya da ait olmayan kutlu, pek bereketli bir zeytin ağacından yakılıyor; öyle ki, yağı daha ateş değmeden hemen kendiliğinden ışık veriverecek. Nur,

yine nur. Allah, kimi dilerse onu nûruna iletir. Allah, (gerçeği anlamaları için) insanlara böyle misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.).

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti ḳavl-i eṣaḥ
Noḳṭa-i ḫāl-i lebānıñ
ḥarf-i daʿvāt-ı ḳadeḥ

2. **nūr āyeti:**
Gazel 30
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
(24/NÛR-35: Allah, göklerin ve yerin Nûru'dur. O' nun nûru, şöyle bir misalle anlatılabilir: İçinde lamba bulunan bir fanus; lamba kristal bir cam içinde; kristal de sanki inciden bir yıldız. Lamba, doğuya da batıya da ait olmayan kutlu, pek bereketli bir zeytin ağacından yakılıyor; öyle ki, yağı daha ateş değmeden hemen kendiliğinden ışık veriverecek. Nur, yine nur. Allah, kimi dilerse onu nûruna iletir. Allah, (gerçeği anlamaları için) insanlara böyle misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.).

Fenni-i bī-çāreniñ
baḥsinde ḳīl ü ḳāl yoḳ
Ḥüsn-i ḫaṭṭındır şehā
nūr āyeti ḳavl-i eṣāḥ

3. **nūr āyeti:** *-i*
Gazel 145
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kur'an'ın 24. Suresinin 12. ayeti. II Sevgilinin yüzü.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varaḳ
Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre
noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

nūr āyetin:

1. **nūr āyetin:**
Gazel 118
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Nur suresi; Kur'ân-ı Kerim'deki 24. sure.

Fenniyā Rāmiz Efendi
ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri
Şerḫ edip nūr āyetin
taḳrīr eder tefsīrveş

2. **nūr āyetin:** *-n*
Gazel 136
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kur'an'ın 24. Suresinin 12. ayeti.

Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i
ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr
āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

nūr-ı cemālullah:

1. **nūr-ı cemālullah:**
Kıt'a 9
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın nuru.

Bu devrāna ne mümkin
böyle bir ḳalb-i żiyā
gelmek
Ḫayāl-i dīdesi dā'im
anıñ nūr-ı Cemālullah

nūr-ı ḫūrşīd:

1. **nūr-ı ḫūrşīd:**
Gazel 52
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güneşin aydınlığı, nuru.

Nigeh-i ʿāşıḳa fetḥ etse
n'ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşīd ile ol

penbe-i būstān büyüdür

nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı cānānı:

1. **nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı cānānı:** *-ı*
   Gazel 229
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin güzel yüzünün ateşi.

Nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı cānānı
Görmege iştiyāḳ var dilde

nūr-ı imān:

1. **nūr-ı imān:**
   Kaside 1
   Mısra: **38**
   Kelime Tipi: **-**
   İman nuru.

Ẓulmet-i küfre şafaḳ gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem ʿālemi nūr-ı imān

nūr-ı meh-i ruḫ:

1. **nūr-ı meh-i ruḫ:**
   Gazel 46
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanak ayının ışığı.

Çerḫ-i ḥüsnünde şafaḳ ʿārıż-ı ruḫsārıdır
Kevkeb-i ḥāline nūr-ı meh-i ruḫ sarıdır

nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb:

1. **nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb:**
   Kıt'a 4
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Dünyayı aydınlatan güneşin ışığı.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

nūr-ı şuʿāʿ:

1. **nūr-ı şuʿāʿ:** *-di*
   Gazel 138
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Parlak ışıklı.

Ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ olsa ʿaceb mi ʿāşıḳān
Beyt-i dillerde ḫayāl-i ṭalʿatiñ nūr-ı şuʿāʿ

nūr-ı ṣubḥgāh ḳılsın:

1. **nūr-ı ṣubḥgāh ḳılsın:** *-sın*
   Kıt'a 2
   Mısra: **22**
   Kelime Tipi: **-**
   Sabah vakti ışığı.

Ḥıfẓ eyleyip ḫaṭādan o sulṭān-ı pāki Ḥaḳ
Ḳılsın hemīşe ṭalʿatı nūr-ı ṣubḥgāh

nūr-ı tecellī:

1. **nūr-ı tecellī:**
   Kıt'a 8
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Tecelli nuru.

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

nūr-ı tecellīden:

1. **nūr-ı tecellīden:** *-den*
   Kaside 1
   Mısra: **114**
   Kelime Tipi: **-**
   Tecelli nuru.

Başladı ġonçe o dem bülbülveş güftāra
Feyż alıp nūr-ı

tecellīden o verd-i ḫandān

nūş ed:

1. **nūş ed:**
   Gazel 4
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   İçmek.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

2. **nūş ed:**
   Gazel 40
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   İçmek.

Ṣun nuḳle bedel nūş edicek bāde-i sāḳī
Meclisde ḳadeḥ başına bir būsedir ʿāʾid

nūş eder:

1. **nūş eder:**
   Gazel 62
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Içmek.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

nūş edip:

1. **nūş edip:**
   Gazel 24
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Içmek.

Nūş edip māʿ-ı vużūʾın zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber iç

2. **nūş edip:**
   Gazel 76
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Içmek.

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

nūş ediyor:

1. **nūş ediyor:**
   Gazel 106
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   İçmek.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

nūş et:

1. **nūş et:***-mek, -e*
   Gazel 146
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Içmek.

Bāde-i laʿlini nūş etmege meʾẕūn olsam
Cān ḥalḳıma degin etmez idim anı ferāġ

nūş etdi:

1. **nūş etdi:***-di*
   Gazel 175
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Içmek.

Zāhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad pür-sifāl fil

nūş eyle:

1. **nūş eyle:**
   Gazel 5
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   İçmek.

Vechiñde eger görse
şehā āb-ı ḥayātı
Nūş eyler idi laʿliñi
İskender [ü] Dārā

2. **nūş eyle:**
Gazel 9
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İçmek.

Mey-i laʿlin şunup
rindāne sāḳī-i ṭalʿat
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş
eyleyenler ẓanneder
vişn-āb

3. **nūş eyle:**
Gazel 85
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İçmek.

Setr-i dāmen eyleyip
destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem
āh yār ile tenhā biter

4. **nūş eyle:**
Gazel 154
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İçmek.

Nūş eyle mey-i cām-ı
Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-
i dilde yataḳtaḳ

nūş eylemek:

1. **nūş eylemek:**
Gazel 136
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İçmek.

Meyi nūş eylemek
maʿnāda cāʾizdir deyü
rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek
güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

nūş eyler:

1. **nūş eyler:***-r*
Gazel 5
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İçmek.

Vechiñde eger görse
şehā āb-ı ḥayātı
Nūş eyler idi laʿliñi
İskender [ü] Dārā

nūş ol:

1. **nūş ol:***-duḳ, -ça*
Gazel 224
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İçmek.

Ḫafīce bāde nūş
olduḳça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa
ʿaceb mi sīm ü zersizce

nüsḫa-i kübrā:

1. **nüsḫa-i kübrā:**
Müstezad 2
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Büyük sahife.

Al destiñe öp ki başıña
ʿörf-i ʿiẓām al
Ey nüsḫa-i kübrā

nüsḫayı oḳuyup:

1. **nüsḫayı oḳuyup:***-y, -up*
Kıt'a 6
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Nüshayı okumak.

Naẓardan dāʾimā ḥıfẓ
eyleyip bāri o maḫdūmı
Oḳuyup nüsḫayı
tekmīlen olsun şāriḥ-i
eşbāh

nūş-ı mey-i laʿliñ:

1. **nūş-ı mey-i laʿliñ:** *-iñ*
Gazel 169
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Lale renkli şarap içme.

Nūş-ı mey-i laʿliñ ṭaleb etdikçe ʿaṭāşıñ
Çīn eyleme ey māh-cebīnim aña ḳaşıñ

nuṭḳ:

1. **nuṭḳın:** *-ın̄*
Gazel 105
Mısra: **13**
Söz, kelâm.

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif olanlar Fenniyā nuṭḳın
Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz

2. **nuṭḳuñ:** *-uñ*
Gazel 157
Mısra: **9**
Söz II nefes; istekte bulunma.

Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ şöyle lezzet verdigim Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i nikātın bal ile ḳaymaḳ

nuṭḳ-ı edībü'l-lisān:

1. **nuṭḳ-ı edībü'l-lisān:**
Kıt'a 12
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sanatlı söz söyleme.

Ẕāt-ı şecīʿü'ş-şiyem ṭabʿ-ı laṭīf-i himem
Ġonçe-i leb-beste-fem nuṭḳ-ı edībü'l-lisān

nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı:

1. **nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı:**
Gazel 122
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların ve yabancıların söz söyleme kabiliyeti.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ:

1. **nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ:** *-ıñ*
Gazel 172
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sözüne dair konuşma.

Būs-ı laʿliñ tāze mażmūndur şehā ʿuşşāḳıña
Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ lafẓ-ı müstesnā degil

nuṭḳını uzadır:

1. **nuṭḳını uzadır:** *-ır*
Gazel 206
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Konuşmayı uzatmak. II Nutuk atmak.

Zāhid uzadır nuṭḳını daʿvāya gelince
Leb-beste olur ḥükmüme maʿnāya gelince

nüzhet-i ẕātı mıdır:

1. **nüzhet-i ẕātı mıdır:** *-ı-ı, -mı, -dır*
Gazel 146
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Zatının ferahlığı.

Nüzhet-i ẕātı mıdır zülf-i girihgīrinde
ʿIṭr-ı şāhī midir āyā nedir ol sürdügü yaġ

nüzūl:

1. **nüzūl:**
Gazel 22
Mısra: **2**
Aşağıya inme.

Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

nüzūl eyle:

1. **nüzūl eyle:**
Gazel 98
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İnmek, ulaşmak.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim üstüḫvānım eyleyip minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya ol şeydā çıḳar çıḳmaz

2. **nüzūl eyle:**
Gazel 105
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İnmek.

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra
Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿ×sā çıḳar çıḳmaz

nüzūl eyledi:

1. **nüzūl eyledi:***-di*
Kaside 1
Mısra: **122**
Kelime Tipi: **-**
İnmek, ulaşmak, erişmek.

Künc-i raḥmetden alıp ḳıyye-be-ḳıyye lüʾlüʾ
Rūy-ı arża o nüzūl eyledi miṣl-i mīzān

[o]:

1. **[o]:**
Gazel 121
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o] niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına cerrār tabaṣbuṣ

o:

1. **o:**
Gazel 1
Mısra: **1**
T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bī-māra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

2. **o:**
Gazel 19
Mısra: **9**
T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Bint-i rezi gör ḥacle-i bezminde o Fennī
ʿAyş etdi bu şeb zāhide ḫünsā-yı müʿennes

3. **o:**
Gazel 47
Mısra: **1**
T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

O ṭīġ-ı ġamze-i mestāne cān behāsınadır
Şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli ḳan behāsınadır

4. **o:**
Gazel 47
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Serinde ṭutsa n'ola gevher-i viṣāli dil

O naḳd-i eşk ile tāc-ı Keyān behāsınadır

Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar bārveş ehl-i kemāl ammā

5. **o:**
Gazel 50
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Gelince maḥkeme-i ḥüsn-i yāre şāhid-i ḫaṭ Beyān eder o bedīʿī bedāyiʿindendir

8. **o:**
Gazel 111
Mısra: **6**
T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

11. **o:**
Gazel 16
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṯ Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṯ

6. **o:**
Gazel 65
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Tehī reh mi açar bezm-i gülşende O dūd-ı āhını nār-ı Ḫalīle sünbül eder

9. **[anı]:** *-n, -ı*
Kıt'a 14
Mısra: **19**
T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Ḥıfẓ edip āteş-i iḥrāḳdan [anı] dāʾim Bāri göstermeye bu menzīl-i pāke iḥrāḳ

12. **o:**
Gazel 46
Mısra: **3**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Yüz bulup çıḳdı o başdan eder elbette ḫaṭā Leşker-i Çīn-i Ḫoten ṭurre-i Tatarıdır

7. **o:**
Gazel 76
Mısra: **3**
T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh

10. **o:**
Gazel 4
Mısra: **9**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ o teslīm-i rıżāsında Yerin ḫākister eyler

13. **o:**
Gazel 50
Mısra: **6**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Büt-i mücāmaʿatı der-i dilde ḥıfẓ etmek

O Sāmīrīyi raḳībiñ
ṣınāyiʿindendir

14. **o:**
Gazel 55
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Āvīze olsa zülfüñe
müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çīne sezā
tuḥfe şānedir

15. **o:**
Gazel 65
Mısra: **6**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i
gerdeniñ ʿuşşāḳ
O pāsbānını kāfūra
vażʿ-ı fülfül eder

16. **o:**
Gazel 72
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Zāhirā zāhid ayaḳ
almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i
bāṭında o şeyḫāne
yapar

17. **o:**
Gazel 74
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki
żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna
şemʿi liḳāsıyla döner

18. **o:**
Gazel 77
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Cismini germ-ābede
seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten
muġ-beçede mū
bulunur

19. **o:**
Gazel 86
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Felekde vuṣlatıñ ey
māh-rū şikār mıdır
Hümā miṣāli görünmez
o rūzgār mıdır

20. **o:**
Gazel 88
Mısra: **3**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Yüz bulup başdan eder
ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i
perīşān dökülür

21. **o:**
Gazel 100
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Taḥrīr edemem ʿışḳı
fem-i ḫāmeye ṣıġmaz
Bir şerḥ-i meʿānīdir o
kim nāmeye ṣıġmaz

22. **o:**
Gazel 106
Mısra: **10**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Pūşīdesini refʿ edip
ʿuşşāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rūyuz

23. **o:**
Gazel 113
Mısra: **7**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Ḳıl mūy-ı miyānında temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḫ-ı hezārān ile dil sürmeyi terkeş

24. **o:**
Gazel 119
Mısra: **12**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

25. **o:**
Gazel 122
Mısra: **5**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

26. **o:**
Gazel 124
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Uzandıḳça leb-i dildāra mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur ḳorḳaram andan dilā ḫalāṣ

27. **o:**
Gazel 126
Mısra: **1**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Yek-noḳṭadır ʿil[i]m ki o deryā-yı bī-ḥażīż
Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i sūy-ı bī-ḥażīż

28. **o:**
Gazel 126
Mısra: **7**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Bir gün görürseñiz o hemān ser-nigūn olur
Ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muʿallā-yı bī-ḥażīż

29. **o:**
Gazel 128
Mısra: **10**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

30. **o:**
Gazel 134
Mısra: **6**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Lebiñ ẕikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında
Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẓ

31. **o:**
Gazel 134
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

32. **o:**
Gazel 137
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

33. **o:**
Gazel 143
Mısra: **9**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Esb-i mażmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān
Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāġ

34. **o:**
Gazel 144
Mısra: **11**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

O mīl-i mukaḥḥal bir meşāṭa luṭf edip
Çek dīdesine keḥīl-i siyāh dirīġ

35. **o:**
Gazel 149
Mısra: **3**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Zülf-i cānānı feşān edip o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek Süleymān der imiş şāneye üf

36. **o:**
Gazel 162
Mısra: **3**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Māhī-i viṣāline atıp şişi o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde dilā sīm-semek çek

37. **o:**
Gazel 178
Mısra: **10**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı giderirmiş Fennī
O çiçek ṣuyunu ṣunsun bize gül-āb içelim

38. **o:**
Gazel 180
Mısra: **4**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Ne ʿaceb zāʾir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl
İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem

39. **o:**
Gazel 206
Mısra: **4**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

40. **o:**
Gazel 243
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

41. **o:**

Gazel 243

Mısra: **10**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri.

Yürü ziyāretine ʿāşıḳān ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

42. **o:**

Gazel 79

Mısra: **3**

O, işaret zamiri.

Dām ḳurmuş o murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne çiçekdir

43. **o:**

Gazel 170

Mısra: **4**

O, işaret zamiri.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Tefsīr eder o sūre-i Nemli naḳīl ḳıl

44. **o:**

Gazel 186

Mısra: **12**

O, işaret zamiri.

ʿAḳreb-i sāʿat devvāre çerḫ-i kec-rev
Heb muḫālif yürür ʿuşşāḳa o pergārından

45. **o:**

Gazel 83

Mısra: **8**

O, işaret zamiri.

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde ʿayāra ḳalmışdır

46. **o:**

Gazel 1

Mısra: **1**

O, işaret sıfatı.

Laʿliñ midir ṭabībim o eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḫoy-ı ḫāl-i ruḫuñ mā-ı hindibā

47. **o:**

Gazel 4

Mısra: **7**

O, işaret sıfatı.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevs̱er dedi āb-ı zülāl ammā

48. **o:**

Gazel 5

Mısra: **7**

O, işaret sıfatı.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

49. **o:**

Gazel 7

Mısra: **10**

O, işaret sıfatı.

Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

50. **o:**

Gazel 9

Mısra: **6**

O, işaret sıfatı.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

51. **o:**

Gazel 11

Mısra: **4**

O, işaret sıfatı.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāġ-ı ḥüsnüñde
O çīn-i berg-i zībā ġabġabıñ mı dil-berā ḳat ḳat

52. **o:**
Gazel 14
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Āġūşuma alsam n'ola gāhīce o ṭıflı
Gehvāre-i sīnemde gelip eylese rāḥat

53. **o:**
Gazel 15
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Deryā-yı göñül kişt-i cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi zībende mürüvvet

54. **o:**
Gazel 17
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabeş
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabeş

55. **o:**
Gazel 17
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ʿabeş

56. **o:**
Gazel 18
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i şāhāneye bāʿiş
Mānend-i serāy içre o gül-ḫāneye bāʿiş

57. **o:**
Gazel 19
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ḥamd ola ki yoḳ bende o sevdā-yı müʿenneş
Mecnūn edemez herkesi leylā-yı müʿenneş

58. **o:**
Gazel 19
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Giydir laḳabı câme diyü ümm-i ḫabīşe
Güldür o żamīri aña kālā-yı müʿenneş

59. **o:**
Gazel 21
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ eşribe ṣun teşnegāna

60. **o:**
Gazel 24
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Tāb-ı ḥasretden çekip ḫūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi ʿ×d-ı vaṣlında o māhıñ şerbet-i nilūfer iç

61. **o:**
Gazel 25
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil
miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün
olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

62. **o:**
Gazel 25
Mısra: **12**
O, işaret sıfatı.

Ne mār-pīç-i
muṣannaʿdır emel
billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle
o nār cild-dār-ı pīç-ā-
pīç

63. **o:**
Gazel 27
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Seyr-i Bebek de ṣaf ṣaf
olup ceyş-i ġamzesi
Çıḳmış o kāfir-i müje
meydāna pür-silāḥ

64. **o:**
Gazel 28
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

O perī dūd-ı firāḳın
içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ḳabīḥ

65. **o:**
Gazel 29
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ol bīmāra sürüp çeşmin
o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile
zehri ışlāḥ

66. **o:**
Gazel 29
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Fenniyā düşe diyü
zülfünü dāmen mi ṭutar
Ẕeḳanı bāġ-ı cemālinde
o şāhıñ tuffāḥ

67. **o:**
Gazel 32
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Naḳş edip laʿliñi sür bu
dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre
o vīrāneye sürḫ

68. **o:**
Gazel 34
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip
ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ
Ḳılmış āmāde o laḥm-ı
cigere ālet-i sīḫ

69. **o:**
Gazel 34
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Dedi bir ehl-i süḫan
ġonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o
ṭıflıñ tārīḫ

70. **o:**
Gazel 38
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Nār-ı hecriyle o meh-
tābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna
eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

71. **o:**
Gazel 39
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Kūyuñda raḳīb āh ile
yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ
ey meh ne belā derd

72. **o:**
Gazel 39
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Yār ile bu şeb şemʿ idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ġayr dilā ferd

73. **o:**
Gazel 39
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Āh eyleyecek Fenni
ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola
vech-i şomā gerd

74. **o:**
Gazel 40
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Taḥrīr edemem sūziş-i
ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş
ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

75. **o:**
Gazel 41
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Fenniyā bāġ-ı
cemālinde o şāhıñ
ġabġabı
Bir turunc-ı tāzedir
tüffāḥ-ı aḥmerden leẕīẕ

76. **o:**
Gazel 49
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Hedefāsā nice sūrāḫ
olmasın sīnem
O tīġ-ı ġamze-i
mestāneye tīr-i każā
derler

77. **o:**
Gazel 51
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Nessāc-ı ʿışḳa nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehen bilir

78. **o:**
Gazel 53
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Şāneyle ṭurrasında o
şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile
ṭūl-ı emel ḳopar

79. **o:**
Gazel 56
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Gören necm-i seḥer
derse o ḫāl-i yāre
lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı
vech-i pāki ṣubḥ-ı
ṣādıḳdır

80. **o:**
Gazel 56
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i
Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū
deñlü yoḳ farḳı
muṭābıḳdır

81. **o:**
Gazel 56
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

82. **o:**
Gazel 59
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe dehānım ʿasel verir

83. **o:**
Gazel 61
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

84. **o:**
Gazel 61
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

85. **o:**
Gazel 62
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur

86. **o:**
Gazel 63
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

87. **o:**
Gazel 65
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Ḳalem-keşīde-i ebrūlarıñ taḫayyül eder
Yazıp o besmele-i muṣḥafı teʾemmül eder

88. **o:**
Gazel 67
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Bih-zād-ı dil o şehle donanma-yı vuṣlatı
Sūḳ-ı emelde miṣl-i mücessem yapar yıḳar

89. **o:**
Gazel 67
Mısra: **12**
O, işaret sıfatı.

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

90. **o:**
Gazel 69
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

91. **o:**
Gazel 72
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Vaʿd edip ġonçe-i vaṣlın
o Çiçekçi-zāde
Enderūn-ı dil-i ʿuṣṣāḳını
gül-ḫāne yapar

92. **o:**
Gazel 73
Mısra: **12**
O, işaret sıfatı.

Dürr-i viṣālini kenz-i
derūnunda ḥıfẓ eden
Fennī o ser-gevhere
ser-rişte-i cān verir

93. **o:**
Gazel 76
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

94. **o:**
Gazel 77
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Şermle ruḫsārı n'ola
pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān
içre aḳarṣu bulunur

95. **o:**
Gazel 77
Mısra: **11**
O, işaret sıfatı.

Vaṣfınıñ o dendān
dürrin Behcete naẓm
etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i
Fennide incü bulunur

96. **o:**
Gazel 80
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Mıṣr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek
ṣolmuş bulanmış
nīlüfer

97. **o:**
Gazel 80
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Ten-bürehne feth edip
ʿuṣṣāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem
görmüş ḳuşatmış sīm-
kemer

98. **o:**
Gazel 81
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Āh u zār et cāme-ḫvāb
içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla
be-her-sū çevrilir

99. **o:**
Gazel 82
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Laʿlin ʿuṣṣāḳa o meh
baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billūrdan ṣan
sükkerī bādām ḳapar

100. **o:**
Gazel 84
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Zāhid şerāba tevbe mi
etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o
mülḥide ki Müslimān
olur

101. **o:**
Gazel 86
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

102. **o:**
Gazel 90
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

103. **o:**
Gazel 90
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Baş gösteren o sīm-beden üzre kākülü
Ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıżınıñ nev-çerīsidir

104. **o:**
Gazel 92
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

105. **o:**
Gazel 92
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Yürü ḫavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṭḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

106. **o:**
Gazel 92
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Ḳaçınma Fenniyā tīr-i nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-miṣli siper ḳıl sīneñi cānıñ yaḳar yaḳmaz

107. **o:**
Gazel 93
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

108. **o:**
Gazel 93
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

109. **o:**
Gazel 93
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Düşüp o şāh zeneḫdāna baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı Kenʿān ne meyl-i cāh ederiz

110. **o:**
Gazel 97
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

O māha kilk-i dili verme ḳaṭʿ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir ḳapar artar yaramaz

111. **o:**
Gazel 97
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān
Ṣunar āyā rec-i düşnāmını yerer yeremez

112. **o:**
Gazel 97
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

113. **o:**
Gazel 97
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Felekde dönmededir Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa kimseler ṣaramaz

114. **o:**
Gazel 103
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Laʿl-i lebiñ mi ḥüccet-i vaṣla niġīniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o ḫaṭṭ-ı güzīniñiz

115. **o:**
Gazel 105
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Temāşā eyleyip kālā-yı gīsūsun dedi ḫayyāṭ
O ḳadd-i ʿarʿara bir cāme-i dībā çıḳar çıḳmaz

116. **o:**
Gazel 113
Mısra: **12**
O, işaret sıfatı.

Bir bir çıḳarırlarsa münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende verem çaġırıp on beş

117. **o:**
Gazel 114
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

O ṭıfl-ı tevʾemānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḫaḳḳā ṣıġındırmış

118. **o:**
Gazel 114
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

119. **o:**
Gazel 120
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

O meh āb-ı viṣāliyle ʿaṭāş-ı ʿışḳı ḳandırmış
Sebīl-i Nīl-i pāk-i Kerbelā-yı Mışrı andırmış

120. **o:**
Gazel 120
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip s̱ābit
O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

121. **o:**
Gazel 121

Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

122. **o:**
Gazel 121
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

123. **o:**
Gazel 123
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Āteş ile yanmaḳ dil-i vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

124. **o:**
Gazel 123
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Şemm eyleyeyim müşk otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o şehiñ şāneye maḫṣūṣ

125. **o:**
Gazel 125
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

126. **o:**
Gazel 127
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

127. **o:**
Gazel 128
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

128. **o:**
Gazel 137
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Dillerde ḫayāli o mehiñ lānede maḥfūẓ
Bir murġ-ı kebūterdir o kim ḫānede maḥfūẓ

129. **o:**
Gazel 137
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i pervānede maḥfūẓ

130. **o:**
Gazel 139
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

131. **o:**
Gazel 144
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i teriñ āb-ı cāh dirīġ

132. **o:**
Gazel 144
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

133. **o:**
Gazel 144
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

134. **o:**
Gazel 144
Mısra: **14**
O, işaret sıfatı.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın eyler o şāh dirīġ

135. **o:**
Gazel 145
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

136. **o:**
Gazel 146
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri ṣaġ
Eyledi ġamzelerim murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

137. **o:**
Gazel 147
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Künc-i çeşminde o çeyş-i ġamze-i kūr Fenniyā
Mülket-i ʿaḳlımı tārāc etdi Tātār-ı Bucaġ

138. **o:**
Gazel 148
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Teşrīfine o serviñ edip bīd ser-fürū
Yüz sürdü ḫāk-i pāyına şeydā ṭaraf ṭaraf

139. **o:**
Gazel 150
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Ḫāl-i ʿiẕārı raḳṣa çıḳıp Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde ḳılmış o meh-tābı def-be-kef

140. **o:**
Gazel 151
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Nāʾil olmadı göñül vaṣlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

141. **o:**
Gazel 152
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

142. **o:**
Gazel 157
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n’ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

143. **o:**
Gazel 157
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi’l-ḥāl
Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş

144. **o:**
Gazel 159
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Ḳılmadıḳ iftār o dem ḳand-i lebiñle bü’l-ʿaceb
Bekledik ḥayfā ġurūb-ı ḫaṭṭıñ aḫşam eyledik

145. **o:**
Gazel 161
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

146. **o:**
Gazel 161
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Merdüm-i vaṣlı biñ miṣli ḥarām etse n’ola
Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

147. **o:**
Gazel 162
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Ṭutmuş yine gör sā’id-i sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine bilekcek

148. **o:**
Gazel 162
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

ʿĀzim olup eylerse nīş-i ṣaḥn-ı vefāya
Esb-i dili sende o şehenşāha yedek çek

149. **o:**
Gazel 166
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

150. **o:**
Gazel 167
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Bāġ-ı serinde seyr edip o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içünde ḳaranfül demez misin

151. **o:**
Gazel 173
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ḫār-ı aġyāra açıldıḳça o gül
Āh edip murġ-ı dil oldu bülbül

152. **o:**
Gazel 173
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Ḥıfẓ içün gerden-i kāfūrunda
Pāsbānıdır o ḫāl-i fülfül

153. **o:**
Gazel 174
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar ḳıl gelū degil

154. **o:**
Gazel 175
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Fikr-i müjeñle kuḥl-ı viṣāliñ ʿalīl olan
Çekdi dü dīdesine o ehl-i kemāl mīl

155. **o:**
Gazel 176
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫāne içre intiẓār ile
O şūḫuñ meclise teşrīfini nev-ʿīd edip çıḳmam

156. **o:**
Gazel 176
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Ki çıḳsa yār anıñla bir kere girsem ḫalvet-i bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir iki nev-ʿīd edip çıḳmam

157. **o:**
Gazel 189
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

158. **o:**
Gazel 191
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Ġavvāṣ-ı dil görünce o dür-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i ʿışḳa sefīneden

159. **o:**
Gazel 199
Mısra: **11**
O, işaret sıfatı.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

160. **o:**
Gazel 201
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

O çīn-i perçem-i ḫoy-kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı feslegen ṣuyuna

161. **o:**
Gazel 201
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

162. **o:**
Gazel 202

Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Geldikde yem-i bezme o mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla baba finḳa

163. **o:**
Gazel 202
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Dür-naḳd-i sirişkim görüp aġyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaṣl-ı yemi ḳıymeti ṭınḳa

164. **o:**
Gazel 203
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de
Leẕẕet verir dimāġa şeker bī-nemekse de

165. **o:**
Gazel 203
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Mehd-i emelde ḫāl-i ʿiẕārı o mehveşiñ
Ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihāndır bebekse de

166. **o:**
Gazel 203
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Gül-geşt ü bedi ne fehm edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne deñlü çiçekse de

167. **o:**
Gazel 204
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı eyler ḫusūf-ı meh
Ḳılmazsa burc-ı ʿışḳa teveccüh o pādişeh

168. **o:**
Gazel 209
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Taḫayyül eyledikçe Köçek Süleymānı çeşmimde
Eder dil zülfüne müjgānımız o tīre bir şāne

169. **o:**
Gazel 209
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

ʿİẕārında o şūḫuñ zülfüdür ẓannetme pīç-ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

170. **o:**
Gazel 216
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Sāḳī ṣubūḥı meclis-i zühhāda ʿarż edip
Vermiş o teşnegāna şeme şeme

171. **o:**
Gazel 217
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

O meh-rūnuñ ʿazm-i çāh-ı dehānı olmamaḳ üzre
Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı lebānı olmamaḳ üzre

172. **o:**
Gazel 219

Mısra: **12**
O, işaret sıfatı.

Temāşā ḳıl rikābında
olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur
naẓīri iḥtişāmlıḳda

173. **o:**
Gazel 220
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Hevā-yı āhla ḳıl sen o
āteş-pāreyi pür-tāb
Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-
ı ḳalbiñ aḫker isterse

174. **o:**
Gazel 220
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne
miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū
ḫvāba varsın pister
isterse

175. **o:**
Gazel 221
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Kūyunda raḳīb içün o
māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer
ḫancer-i bürrān
elimizde

176. **o:**
Gazel 224
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Bizimle meclis olsa
sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb
raḳs eyleyip gelse
żararsızca

177. **o:**
Gazel 226
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Dām-ı bezm-i meye yoḳ
meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ḥırāmānı
hemān ürkütme

178. **o:**
Gazel 226
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Bāl-ı zülfün göricek
ʿārıżı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

179. **o:**
Gazel 226
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Bāl-ı zülfün göricek
ʿārıżı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı
cinān ürkütme

180. **o:**
Gazel 227
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ
ruḫların ḫoy-kerde
ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder
gülzāra şeb-nem
tāzeden tāze

181. **o:**
Gazel 236
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Perçem çıḳarma fesden
o şāhıñ nezāketi
İḳlīm-i çīn-i ülfete ṭūġ-ı
melāḥati

182. **o:**
Gazel 47

Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna
Revān kuḥlı anıñ Iṣfahān behāsınadır

183. **o:**
Gazel 167
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

184. **o:**
Gazel 223
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā
Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuṣūruma

185. **o:**
Gazel 20
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Hivām-meşreb żiddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

186. **o:**
Gazel 102
Mısra: **4**
"O" işaret sıfatı.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

187. **o:**
Gazel 107
Mısra: **4**
"O" işaret sıfatı.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız

188. **o:**
Gazel 121
Mısra: **1**
"O" işaret sıfatı.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

189. **o:**
Gazel 121
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuṣṣāḳına her bār tabaṣbuṣ

190. **o:**
Kıt'a 6
Mısra: **2**
"O" işaret sıfatı.

Be-nām-ı Muṣṭafā Seyyid Efendi āl-i ṭāhir kim
O müftī-i Rodosçuḳ fāżıl-ı ʿallāme-i āgāh

191. **o:**
Gazel 89
Mısra: **2**
"O" İşaret zamiri.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

192. **anıñ:** *-n, -ıñ*
Kaside 1
Mısra: **132**
" O" üçüncü tekil

şahıs zamiri (Hz. Muhammed).

Fenni-i rū-siyehiñ bir kes deryūzeñdir
Ḥāline merḥamet eyle anıñ ey şāh-ı cihān

193. **o:**
Gazel 142
Mısra: **8**
"O" işaret sıfatı.

Çār ebrūsunu ṣan defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o ḥisāb-ı terbīʿ

194. **o:**
Gazel 146
Mısra: **10**
"O" kişi zamiri.

Sürme-i çeşmi helāk etse n'ola ʿuşşāḳı
Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

195. **o:**
Kıt'a 8
Mısra: **3**
"O" kişi zamiri.

Ne merkezdir ṭarīḳatde o sırr-ı Ḥaḳḳa yol buldu
Mürīd-i Ḫalvetīdir çile-dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān

196. **o:**
Kıt'a 9
Mısra: **4**
"O" kişi zamiri.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

197. **o:**
Kıt'a 11
Mısra: **2**
"O" kişi zamiri.

Ki rūşen yaşını gül-ġonçecigim efendi
Ravża-i cennete ʿazm edip o ārām etdi

198. **o:**
Kıt'a 12
Mısra: **13**
"O" kişi zamiri.

Zādesine ʿaḳd edip şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını görmemiş idi cihān

199. **o:**
Murabba 2
Mısra: **9**
"O" kişi zamiri.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu ʿuşşāḳa ġılmān çatmasın

200. **o:**
Murabba 2
Mısra: **15**
"O" kişi zamiri.

Ḳaysveş Mecnūnuñ olmaḳ ya nedir derseñ sen o
ʿUḳde-i zencīr-i zülf ü ṭurreniñ sevdāsıdır

201. **o:**
Kaside 1
Mısra: **71**
"O" işaret adılı (zamiri).

Şeh-süvār oldu saʿādetle o esbi göricek
ʿAzm edip Mescid-i Aḳṣāya cenāb-ı sulṭān

202. **o:**
Gazel 161

Mısra: **10**
"O" işaret sıfat (fen).

Var mı zülf-i ʿiẕārıñ ile cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde per ü bālı küçücek

203. **o:**
Gazel 86
Mısra: **6**
"O" işaret sıfatı.

Maḳām-ı būseligi devr-i gül eder muṭrib
O şāh-nāz ʿAcemde nühüftekār mıdır

204. **o:**
Gazel 190
Mısra: **3**
"O" işaret sıfatı.

Feh[i]m ḳıl pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i gelūsundan
O ṣāf-ṭıynetiñ eczā-yı kāfūr olduġun ey dil

205. **o:**
Kaside 1
Mısra: **13**
"O" işaret sıfatı.

Eşref-i cümle-i ārā o ḫıdīv-i Dārā
Cedd-i sıbteyn dürü'n-nesl-i Ḫalīlü'l-Raḥmān

206. **o:**
Kaside 1
Mısra: **61**
"O" işaret sıfatı.

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

207. **o:**
Kaside 1
Mısra: **69**
"O" işaret sıfatı.

O sahīl-āverīn ādem işideydi ṣavtın
Dil verip ʿāşıḳ olurdu aña şāh-ı mīrān

208. **o:**
Kaside 1
Mısra: **73**
"O" işaret sıfatı.

Enbiyāya o imām oldu geçip miʿrāba
Bülbül-i ḳāri-i āyāt-ı mübīn-i Ḳurʾān

209. **o:**
Kaside 1
Mısra: **79**
"O" işaret sıfatı.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek berḳ ile güm güm o şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi maḳdem-i raḫşān

210. **o:**
Kaside 1
Mısra: **110**
"O" işaret sıfatı.

Ḳābe ḳavseyn e duḫūl eyledi bu ḥālet ile
Vāṣıl oldu ḥarem-i ḫāṣa o ṣāḥib-i ʿirfān

211. **o:**
Kaside 1
Mısra: **112**
"O" işaret sıfatı.

Erdi maḳṣūduna ser-menzil-i ev ednā da
Ḳıldı ışġā o ḫiṭāb-ı Ḥaḳı bī-ḥarf ü zebān

212. **o:**
Kaside 1

Mısra: **114**
"O" işaret sıfatı.

Başladı ġonçe o dem bülbülveş güftāra
Feyż alıp nūr-ı tecellīden o verd-i ḫandān

213. **o:**
Kaside 1
Mısra: **115**
"O" işaret sıfatı.

Ne idi ol gece āyā o sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā nāz u niyāz-ı ḫūbān

214. **o:**
Kaside 1
Mısra: **115**
"O" işaret sıfatı.

Ne idi ol gece āyā o sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā nāz u niyāz-ı ḫūbān

215. **o:**
Kaside 1
Mısra: **122**
"O" işaret sıfatı.

Künc-i raḥmetden alıp ḳıyye-be-ḳıyye lüʾlüʾ
Rūy-ı arża o nüzūl eyledi miṣl-i mīzān

216. **o:**
Kaside 1
Mısra: **140**
"O" işaret sıfatı.

Der-i luṭfuñda ṭurur gitmez āyā kān-ı kerem
Sāʾil-i naḳd-i şefāʿatdir o ʿuryān-ı biryān

217. **o:**
Kaside 1
Mısra: **150**
"O" işaret sıfatı.

Süḫan-ı Nābī Efendiyi teʾemmül eyle
Mütesellīdir o müjde ile dil-i ser-gerdān

218. **o:**
Kıt'a 2
Mısra: **21**
"O" işaret sıfatı.

Ḥıfẓ eyleyip ḫaṭādan o sulṭān-ı pāki Ḥaḳ
Ḳılsın hemīşe ṭalʿatı nūr-ı ṣubḥgāh

219. **o:**
Kıt'a 7
Mısra: **18**
"O" işaret sıfatı.

Mevlidi tārīḫini müjde edip Fenniyā
Dedim o maḫdūm içün bu süḫan-ı efḍali

220. **o:**
Kıt'a 8
Mısra: **9**
"O" işaret sıfatı.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫz-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

221. **o:**
Kıt'a 8
Mısra: **12**
"O" işaret sıfatı.

Ne rifʿatdir aña māder peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

222. **o:**
Kıt'a 8
Mısra: **18**
"O" işaret sıfatı.

Duʿā ḳıl Fenniyā ḫatm et kelāmı ḫīrelendirme
O māhı mehd-i gerdūn içre maḥfūẓ eylesin Mennān

223. o:
Kıt'a 9
Mısra: **3**
"O" işaret sıfatı.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

224. o:
Kıt'a 9
Mısra: **13**
"O" işaret sıfatı.

Bilā-şübhe devāzdeh-sāle olduḳda o meh-talʿat
Cemālin seyr eden mecnūn olur cümle gedā hem şāh

225. o:
Kıt'a 10
Mısra: **11**
"O" işaret sıfatı.

Ṭulūʿ etdi o z̲ātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

226. o:
Kıt'a 10
Mısra: **17**
"O" işaret sıfatı.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿi̲s̲-i ḫvāb ol

227. o:
Kıt'a 13
Mısra: **10**
"O" işaret sıfatı.

N'ola encüm gibi revnaḳ verirse çerḫ-i ṭāḳında
O maʿkūs-ı ser-miʿmāra dīvān-ḫāne-i dergāh

228. o:
Kıt'a 14
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o z̲āt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

229. o:
Muhammes 1
Mısra: **7**
"O" işaret sıfatı.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur seniñde buña inkārın

230. o:
Muhammes 1
Mısra: **30**
"O" işaret sıfatı.

Yetiş bir kerre bāri sen bize mi̲s̲l-i Ḫıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

231. o:
Müstezad 2
Mısra: **7**
"O" işaret sıfatı.

Ṭur reh-güz̲ārıñda o şehiñ bāri selām al
Ey ʿāşıḳ-ı şeydā

232. **anı:**-*n, -u*
Kaside 1
Mısra: **85**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Keh-keşān ṣanma anı esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

233. **anı:**-*n, -u*
Kaside 1
Mısra: **128**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb ü Raḥmān

234. **anı:**-*n, -u*
Kaside 1
Mısra: **136**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Nefs-i emmāre ṣoyup aldı libāsın cümle
Düzd-i bī-merḥamet etdi anı ḥayfā ʿuryān

235. **anı:**-*n, -u*
Kaside 1
Mısra: **144**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

ʿAbd-i memlūkıñı ḥıfẓ ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i saḳar-ı aḫkerdān

236. **anı:**-*n, -u*
Kaside 2
Mısra: **18**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Nār-ı tedbīriñle ḳāl edip zer-i nā-ḫāliṣi
Maḥv ḳıl tīz-āb-ı ḫışmıñla anı miṯl-i ḥadīd

237. **anı:**-*n, -u*
Muhammes 1
Mısra: **20**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

238. **anı:**-*n, -u*
Müstezad 2
Mısra: **18**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Bend etmek içün kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş ḳoyma sen anı

239. **anı:**-*n, -u*
Müstezad 2
Mısra: **20**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

İḳdāʾ-i viṣālin yediñe miṯl-i zimām al
Yemle anı tenhā

240. **o:**
Kıt'a 6
Mısra: **5**
"O" işaret sıfat.

Naẓardan dāʾimā ḥıfẓ eyleyip bāri o maḫdūmı
Oḳuyup nüṣḫayı tekmīlen olsun şāriḥ-i eşbāh

241. **o:**
Kıt'a 10
Mısra: **3**
"O" işaret sıfat.

O māhıñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şiʿrin

defter-i aḳlāma küttāb ol

242. **o:**
Kıt'a 13
Mısra: **3**
"O" kişi sıfatı.

O ẕāt-ı ʿırḳ-ı pāk-i āl-i
Tāhā-zāde-i Pāşā
Kibār-ı devlet-i maḳbūl-i ḳalb-i şāh-ı ẓıllullāh

243. **aña:** *-ñ, -a*
Kaside 1
Mısra: **32**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

244. **aña:** *-ñ, -a*
Kaside 1
Mısra: **70**
"O" III. tekil kişi zamiri.

O sahīl-āverīn ādem işideydi ṣavtın
Dil verip ʿāşıḳ olurdu aña şāh-ı mīrān

245. **aña:** *-ñ, -a*
Kaside 1
Mısra: **82**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Reh-güẕār oldu düşüp pāyına sürʿatle şihāb
Māh-ı tābānı aña meşʿale çekdi Keyvān

246. **aña:** *-ñ, -a*
Kaside 1
Mısra: **87**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Çıḳdılar ḳarşı aña cümle ehāli-i behişt
Ṭurdular dest-i kemer-beste gürūh-ı ġılmān

247. **aña:** *-ñ, -a*
Kaside 1
Mısra: **95**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Aṭlas-ı çerḫi Ḫudā ḳıldı aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile faḫre şāyān

248. **aña:** *-ñ, -a*
Kaside 1
Mısra: **100**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Ḳaldı zīrinde şehiñ raḫşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-i nā-dīde revān

249. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 1
Mısra: **8**
"O" III. tekil kişi zamiri.

ʿAceb mi rūz u şeb gehvāresin pāyende eylerse
Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

250. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 2
Mısra: **13**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Besdir delīli şāh-ı cihān oldu tā aña
Āḫir-i veliyye olmasına yoḳdur iştibāh

251. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 5
Mısra: **8**

"O" III. tekil kişi zamiri.

Kimi dāniş-peẕīr-i müddeʿi kimi eḥibbādan
Aña tebrīge varmaḳ Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

252. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 7
Mısra: **4**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Pīri nefes ḳıldı ʿālemde aña çün velī

253. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 7
Mısra: **14**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Şām-ı ḫaṭında duʿā ḳılsa ʿaceb mi dilā
Çār meẕāhib aña Şāfiʿ vü Ḥanbelī

254. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 8
Mısra: **6**
"O" III. tekil kişi zamiri.

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

255. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 8
Mısra: **11**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Ne rifʿatdir aña māder peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

256. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 9
Mısra: **12**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Zemānında görünce ḥüsn-i ḫaṭṭın ḳāḍi-ʿasker
ʿāşıḳ olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

257. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 9
Mısra: **16**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Ġınā-āver olunca şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan
Aña emdürme yā Rab mehd-i gerdūn istikrāh

258. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 12
Mısra: **28**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Ḫaclegehiniñ eger görse cihān ẕātını
Ġıbṭ eder idi aña ravża-i bāġ-ı cinān

259. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 13
Mısra: **14**
"O" III. tekil kişi zamiri.

İçen āb-ı laṭīf çeşmesārından ḳıyās eyler
Aña olmaḳ gerek Nīl-i mübārekden ḫafī bir rāh

260. **aña:** *-ñ, -a*
Murabba 3
Mısra: **9**

"O" III. tekil kişi zamiri.

Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā

261. **aña:** *-n, -a*
Kıt'a 13
Mısra: **18**
"O" işaret zamiri.

Derūnunda ṣafā-yāb eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-be-rustā-ḫīz istikrāh

o dem:

1. **o dem:**
Kaside 1
Mısra: **102**
Kelime Tipi: **-**
O zaman.

Geçdi anıñla niçe perde-i nūr u ẓulmet
Ḳaldı refrefde o dem eyledi ol ṭayy-ı mekān

2. **o dem:**
Kaside 1
Mısra: **38**
Kelime Tipi: **-**
O zaman.

Ẓulmet-i küfre şafaḳ gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem ʿālemi nūr-ı imān

3. **o dem:**
Kaside 1
Mısra: **113**
Kelime Tipi: **-**
O zaman.

Başladı ġonçe o dem bülbülveş güftāra
Feyż alıp nūr-ı tecellīden o verd-i ḫandān

o gece:

1. **o gece:**
Kaside 1
Mısra: **93**
Kelime Tipi: **-**
O gece.

Vaʿẓ edip kürsiye çıḳdı o gece şeyḫ-i rüsül
Ḳıldı mirʾāt-ı nikātına Mesīḥī ḥayrān

o kim:

1. **o kim:**
Kaside 1
Mısra: **105**
Kelime Tipi: **-**
Her kim ki II o ki.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

o şeb:

1. **o şeb:**
Kaside 1
Mısra: **83**
Kelime Tipi: **-**
O gece.

Raḳṣa çıḳdı zeyl-i raḫşān ile o şeb Zühre
Yürüdü ʿarż-ı hüner eyleyerek ḫayli zemān

2. **o şeb:**
Kaside 1
Mısra: **49**
Kelime Tipi: **-**
O gece.

Dehre teşrīf edicek vażʿ-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıḳılıp niçe kilīsā-yı muġān

3. **o şeb:**
Kıt'a 10
Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
O gece.

Gel ey tāb-āver-i kilk-i ʿUṭārid başla evṣāfa
Ṭulūʿ etdi o şeb necm

4. **o şeb:**
Kaside 1
Mısra: **124**
Kelime Tipi: -
O gece II Miraç gecesi.

Evvelen işte biri ḫamse mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i nübüvvet o şeb oldu iḥsān

ocaḳ:

1. **ocaḳdan:***-dan*
Gazel 119
Mısra: **6**
Yemek pişirmek için ateş yakılan yer.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

ocaḳdan yeñi çıḳmış:

1. **ocaḳdan yeñi çıḳmış:***-mış*
Gazel 157
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Ocaktan yeni çıkmış.

Yeñi çıḳmış ocaḳdan āteş-i sūzānı seyr eyle
Vire āhen-dilān-ı ʿāşıḳ-ı şeydāsına ḳanıḳ

ocaḳlı:

1. **ocaḳlıdır:***-dır*
Gazel 64
Mısra: **14**
Yeniçeri ocağına bağlı olan yeniçeri:.

Yaḳdı cihānı nār-ı taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i sūzān ocaḳlıdır

ögren:

1. **ögren:**
Kıt'a 10
Mısra: **7**
Anlama / idrak etme.

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥṣīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

oḳ:

1. **oḳur:***-ur*
Gazel 97
Mısra: **3**
Okumak, bir metni sesli olarak okumak.

Oḳur ḫayāl-i dili muḫtaṣar geçer aramaz
Binā-yı ʿāşıḳına ṣarf-ı ẕihn edip varamaz

2. **oḳ:**
Gazel 118
Mısra: **3**
1. Yay veya keman denilen kavis şeklinde bükülmüş bir ağaç çubuğa gerili kirişe takılarak uzağa atılan ucu sivri demirli ince ve kısa değneğe verilen addır.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

oḳ meydānı:

1. **oḳ meydānı:***-dır*
Gazel 237
Mısra: **5**

Kelime Tipi: -

Ok talimlerinin ve ok atma yarışlarının yapıldığı yer; İstanbul'un Kağıthane ve Şişli ilçelerine bağlı bir semt II sevgilinin bakışının isabet ettiği, yaraladığı yer.

Ebruvānıñ meyli Oḳ Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze seyr-i Saʿd-ābāda mı

oḳu:

1. **oḳuyup:** *-y, -up*
Gazel 3
Mısra: **12**
Okumak.

Fenniyā bu sırr-ı fendir kim bu ebyāt-ı süḫan
Oḳuyup fehm edemez mażmūn–ı terkīb-āşinā

2. **oḳur:** *-r*
Gazel 78
Mısra: **12**
Okumak.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile z̲ī-şān olur

3. **oḳuyup:** *-yup*
Gazel 42
Mısra: **10**
Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāz̲

4. **oḳuyup:** *-yup*
Gazel 230
Mısra: **9**
Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek.

Oḳuyup Fenniyā eşʿārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ oldum ben de meftūnu

5. **oḳuyup:** *-y, -up*
Gazel 104
Mısra: **2**
Bir yazıda ne yazıldığını sâdece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek // Bir yazıda anlatılmak istenen mânâyı anlamak, öğrenmek.

Ders-i ebrūsunu ol dil-bere taḳrīr ederiz
Oḳuyup besmele-i muṣḥafı tefsīr ederiz

6. **oḳuyup:** *-y, -up*
Gazel 111
Mısra: **11**
Bir yazıda ne yazıldığını sâdece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek // Bir yazıda anlatılmak istenen mânâyı anlamak, öğrenmek.

Oḳuyup ḥüsn-i ḫaṭ-ı muṣḥaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ʿaceb āyet-i Ḳurʾāna heves

7. **oḳu:**
Gazel 198
Mısra: **2**
(Dua) okumak.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

ol-:

1. **olduġum:**-*duġ, -um*
Gazel 96
Mısra: **1**
Hale gelmek, bürünmek.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

2. **olduġum:**-*duġ, -um*
Gazel 96
Mısra: **2**
Hale gelmek, bürünmek.

Benim bülbül gibi ol ġonçe nālān olduġum bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre gülistān olduġum bilmez

3. **olduġum:**-*duġ, -um*
Gazel 96
Mısra: **4**
Hale gelmek, bürünmek.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

4. **olduġum:**-*duġ, -um*
Gazel 96
Mısra: **6**
Hale gelmek, bürünmek.

Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

5. **olduġum:**-*duġ, -um*
Gazel 96
Mısra: **8**
Hale gelmek, bürünmek.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

6. **olduġum:**-*duġ, -um*
Gazel 96
Mısra: **10**
Hale gelmek, bürünmek.

Çi sūd āvāz-ı girye bī-ḫalāṣ-ı cān ey Fennī
Çü ġarḳ-āb-ı ḫoy-ı çāh-ı zeneḫdān olduġum bilmez

ol:

1. **olmaz:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Olmak.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

2. **olur:**
Gazel 1
Mısra: **3**
Olmak.

Kūyuñda ṭutduġum iş olur zer-ʿayār-ı ḫāṣ
Ḫāk-i rehiñdir ʿāşıḳ-ı şeydāya kīmyā

3. **olup:**
Gazel 2
Mısra: **6**
Olmak.

Ṭabʿıma āb-ı ḥayāt[ı] mā-cerā ḳıldı baña
Ḫayli dem vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār olup

4. **olsa:**

Gazel 4

Mısra: **1**

Olmak.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

5. **olur:**

Gazel 5

Mısra: **1**

Olmak.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat ey ṣaçı Leylā

6. **oldu:**

Gazel 9

Mısra: **10**

Olmak.

Sirişk-i dānişim zāhid görünce şīşe-i dilde
Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

7. **olup:**

Gazel 9

Mısra: **3**

Olmak.

Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāġ-ı ʿālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol benānı dāne-i ʿunāb

8. **olup:**

Gazel 13

Mısra: **7**

Olmak.

Sāḥil-i baḥr-i sefīd-i raḥmete seyl-āb olup
Kim olur yek ḳaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyiʾāt

9. **oldu:**

Gazel 16

Mısra: **2**

Olmak.

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṣ
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṣ

10. **olma:**

Gazel 17

Mısra: **10**

Olmak.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ʿabeṣ

11. **oldı:**

Gazel 18

Mısra: **4**

Olmak.

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿiṣ

12. **oldu:**

Gazel 18

Mısra: **7**

Olmak.

Bih-zādımın oldu yine himmeti sāḳī
Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāneye bāʿiṣ

13. **olmazsa:**

Gazel 20

Mısra: **8**

Olmak.

Celālīden naẓīre isteyip bu naẓmıña Fennī
Elin būs et temennā eyle olmazsa miyānın ḳoc

14. **oldu:**
Gazel 21
Mısra: **10**
Olmak.

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne
muḍḥik imiş meger

15. **olmada:**
Gazel 21
Mısra: **2**
Olmak.

Vechiñ ḫayāl-i dilde
şehā lemʿa-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i
ḳaddiñde şekl-i tāc

16. **ol:**
Gazel 22
Mısra: **10**
Olmak.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

17. **olsa:**
Gazel 35
Mısra: **3**
Olmak.

N'ola cismimde ʿışḳıñla
hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı
vücūdum tīşe-i Ferhād

18. **oldu:**
Gazel 38
Mısra: **4**
Olmak.

Semt-i taḳvāyı mey-i
engūr ile ıṣlāḥ edip
Zāhidiñ terkībi oldu
şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

19. **olasın:**
Gazel 42
Mısra: **10**
Olmak.

Fenniyā taḥrīr ederken
diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın
şiʿr her bāre şāẕ

20. **olmada:**
Gazel 42
Mısra: **2**
Olmak.

Būs-ı laʿliñ ey perī
olmaḳ gerek aġyāra şāẕ
Şübhe ʿārıż olmada zīrā
dil-i ġam-ḫvāra şāẕ

21. **olmasın:**
Gazel 49
Mısra: **3**
Olmak.

Hedefāsā nice sūrāḫ
olmasın sīnem
O tīġ-ı ġamze-i
mestāneye tīr-i każā
derler

22. **olmasın:**
Gazel 51
Mısra: **5**
Olmak.

Nessāc-ı ʿışḳa nice
ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i
teri pīrehen bilir

23. **ol:**
Gazel 73
Mısra: **9**
Olmak.

Niʿmet-keşān-ı süfre-
fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtinānda ḫvāhiş-i
vaṣla girān verir

24. **olup:**
Gazel 76
Mısra: **9**
Olmak.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

25. **olur:**
Gazel 78
Mısra: **1**
Olmak.

Ḳılmayan ey dil
teʾehhül ṣanma bī-
ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān
Mıṣr ol sulṭān olur

26. **olmuş:**
Gazel 80
Mısra: **8**
Olmak.

Laʿl-i nābıñda görüp
tebḫāle ṣanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş
ṣulanmış bār-ı ter

27. **olmasın:**
Gazel 89
Mısra: **3**
Olmak.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem
olmasın olma hele
Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ
keşkülde yārıdır

28. **olup:**
Gazel 96
Mısra: **7**
Olmak.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle
hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān
gibi giryān olduġum
bilmez

29. **olduġunu:**
Gazel 99
Mısra: **7**
Olmak.

Yoḳlayıp farḳ ederiz
añla yaḳın olduġunu
Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı
sīnesinden biliriz

30. **olursa:**
Gazel 101
Mısra: **3**
Olmak.

Hem-meclis olursa
n'ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i
bī-ḫār bulunmaz

31. **oldu:**
Gazel 102
Mısra: **2**
Olmak.

Açılıp gülmedi meclisde
bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı
gözümüzden nemimiz

32. **oldu:**
Gazel 102
Mısra: **10**
Olmak.

Dürr-i güftārı n'ola
dizse kenār-ı baḥre
Fenniyā ḫāme-i
eşʿārımız oldu yemimiz

33. **olur:**
Gazel 103
Mısra: **3**
Olmak.

Būs eyledikçe ʿārıżıñ
üzre sefīd olur
Açılsa bāġ-ı gülde n'ola
yaseminiñiz

34. **olur:**
Gazel 105
Mısra: **2**
Olmak.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū hilālāsā çıḳar çıḳmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem ġurre-i ġarrā çıḳar çıḳmaz

35. **olduḳ:**
Gazel 106
Mısra: **1**
Olmak.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

36. **olan:**
Gazel 108
Mısra: **9**
Olmak.

Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

37. **oldu:**
Gazel 109
Mısra: **4**
Olmak.

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır
Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

38. **olmadan:**
Gazel 109
Mısra: **3**
Olmak.

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır
Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

39. **olduydu:**
Gazel 115
Mısra: **8**
Olmak.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile baḫş eyle viṣāliñ
Olduydu aña şāyeste şehā zīver-i bāliş

40. **olduḳça:**
Gazel 120
Mısra: **11**
Olmak.

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde
Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

41. **olduñ:**
Gazel 153
Mısra: **8**
Olmak.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

42. **olsaḳ:**
Gazel 153
Mısra: **1**
Olmak.

Bir gece olsaḳ n'ola cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

43. **olmaz:**
Gazel 161
Mısra: **12**
Olmak.

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āġūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

44. **oldu:**
Gazel 164
Mısra: **4**
Olmak.

Seyr-i Boġaza düşe n'ola çeşm-i ʿāşıḳān

Oldu ḫayāl-i ḥāl-i
riḳābıñ Bebek seniñ

45. **olur:**
Gazel 164
Mısra: **13**
Olmak.

Zīver gibi bir vādīye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe
Düldül gerek seniñ

46. **olmuş:**
Gazel 184
Mısra: **3**
Olmak.

Şām-ı ḫaṭıña olmuş
iken cāzim-i şeydā
Laʿliñ işidip ḳand-i
Buḫārāya mı gitsem

47. **olur:**
Gazel 186
Mısra: **1**
Olmak.

Kebk olur ġıbṭa-fezā
cünbiş-i reftārından
Ṭūṭiye şuḳḳa gelir şīve-i
güftārından

48. **olur:**
Gazel 190
Mısra: **5**
Olmak.

Degil ḫoy-kerde ṣanma
olur [.] ruḫsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i
ṭurresiniñ ser-
fürūsundan

49. **olup:**
Gazel 191
Mısra: **3**
Olmak.

Çeşminde niçe dem ki
olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu
rehā engübīneden

50. **ol:**
Gazel 194
Mısra: **10**
Olmak.

Heb vāsıṭayla nāʾil-i
vaṣl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya
yaḳīnı olanlarıñ

51. **olur:**
Gazel 194
Mısra: **5**
Olmak.

Diller ḫayāl-i ḫaddiñ ile
mürtefiʿ olur
Mānend-i ḳaṣr-ı ʿadn-ı
berīni olanlarıñ

52. **olur:**
Gazel 194
Mısra: **9**
Olmak.

Heb vāsıṭayla nāʾil-i
vaṣl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya
yaḳīnı olanlarıñ

53. **olmuş:**
Gazel 211
Mısra: **8**
Olmak.

Seyr ḳıl çāk-ı
girībānımda ḫūn-ı
eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice
mercān mercān üstüne

54. **ol:**
Gazel 218
Mısra: **1**
Olmak.

Bir mürşidiñ ol bendesi
ʿālemde bulunca
Leylāyı fedā eyleme
Mevlāyı bulunca

55. **ol:**
Gazel 13
Mısra: **5**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

56. **ol:**
Gazel 17
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabeş
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabeş

57. **ol:**
Gazel 31
Mısra: **12**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Niçün beyʿ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ʿālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

58. **ol:**
Gazel 55
Mısra: **4**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Gülgūn-ı ʿārızında seniñ ḫāl-i ʿanberīn
Necm-i seḥerdir ol ki şafaḳdan nişānedir

59. **ol:**
Gazel 59
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Bezm-i ḥacāle maḥrem rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol ḫalel verir

60. **ol:**
Gazel 60
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Devrān ederse āh-ı sirişkimle dil çi ġam
Ol āsiyāb-ı ʿāşıḳıñ āb-ı hevāsıdır

61. **ol:**
Gazel 63
Mısra: **10**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

62. **ol:**
Gazel 64
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Dil-i şehenşāh-ı ṭūl-ı emelde bataḳlıdır
Ol bu binā-yı fitne-i kākülde ṣaḳlıdır

63. **ol:**
Gazel 66
Mısra: **4**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh
Düşmüş ol mengene-i dillere her ān ṣıḳılır

64. **ol:**

Gazel 67

Mısra: **4**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū
Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar

65. **ol:**

Gazel 69

Mısra: **8**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Belḳīs-ı ʿışḳa ṣanma ki taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı Süleymān açar ḳapar

66. **ol:**

Gazel 78

Mısra: **2**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Ḳılmayan ey dil teʾehhül ṣanma bī-ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mıṣr ol sulṭān olur

67. **ol:**

Gazel 79

Mısra: **1**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Ol kūdek-i mihr-i cihān-ārā küçücekdir
Gehvāre-i çeşmimde hemān ʿayn-ı Bebekdir

68. **olmaḳlıġa:**

Gazel 80

Mısra: **2**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

69. **ol:**

Gazel 82

Mısra: **1**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

70. **ol:**

Gazel 86

Mısra: **8**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

ʿAceb mi daʿvet-i bezme icābet etmez ise
Baṣar mı telleye ol öyle yādigār mıdır

71. **ol:**

Gazel 90

Mısra: **12**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

ʿArż et bu naẓmı Neşʾet Efendiye Fenniyā
Cevher-fürūş-ı pey-revin ol cevherīsidir

72. **ol:**

Gazel 95

Mısra: **6**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre Ḫıṭādır fes istemez

73. **ol:**
Gazel 100
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

74. **ol:**
Gazel 112
Mısra: **3**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül maʿşūḳ ol maḫfice kim
İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

75. **ol:**
Gazel 114
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣıġındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣıġındırmış

76. **ol:**
Gazel 117
Mısra: **4**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Naẓar et ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i tüfengine müjgānını şiş

77. **ol:**
Gazel 117
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

78. **ol:**
Gazel 128
Mısra: **8**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

79. **ol:**
Gazel 131
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

80. **ol:**
Gazel 131
Mısra: **10**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Bürehne dil-rübālar ṣuyını buldurmuş ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Şāṭ

81. **ol:**
Gazel 157
Mısra: **2**
T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

82. **ol:**

Gazel 163

Mısra: **3**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Ol helāk etmekde Gök
Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā
ceyş-i Ḥalebdir
perçemiñ

83. **ol:**

Gazel 179

Mısra: **8**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Dāne-i ḫāl ile murġ-ı
dile
Ḥalḳa-i zülfünü ḳılmış
ol dām

84. **ol:**

Gazel 236

Mısra: **13**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Ol z̲āt-ı beyt-i maḳtaʿmı
feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ
yoḳ nihāyeti

85. **ol:**

Gazel 237

Mısra: **4**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Dāne-i engūru misket
mi kenār-ı cāmda
Ḫāl-i müşgīn-i lebiñ mi
ol ḥabāb-ı bāde mi

86. **ol:**

Gazel 241

Mısra: **6**

T. Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis
zāhidiñ bāsūrun
incitmiş
Ġınā-āver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulġuru

87. **ol:**

Gazel 45

Mısra: **9**

T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Beñzer hilāle ʿarż eder
ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü
biçmege çerḫiñ oraġı
var

88. **ol:**

Gazel 52

Mısra: **8**

T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Nigeh-i ʿāşıḳa feṭḥ etse
n'ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşīd ile ol
penbe-i būstān
büyüdür

89. **ol:**

Gazel 150

Mısra: **8**

T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Söz yoḳ metāʿ-ı
ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalʿatıñ
Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol
ṭaraf tuḥaf

90. **ol:**

Gazel 155

Mısra: **7**

T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Ḫavfım budur ki ġarḳ
eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i
fenānıñ ḳarārı yoḳ

91. **ol:**
Gazel 215
Mısra: **6**
T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Düzd-i nigehinden n'ola dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki Tātārı görünce

92. **ol:**
Gazel 215
Mısra: **12**
T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Fennīyi neşāṭ-āver edip naẓm-ı Celālī
Tanẓīr eder ol güfte-i hūşyārı görünce

93. **ol:**
Gazel 225
Mısra: **12**
T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Fenniyā Zīver Efendiye bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı saña zergercesine

94. **ol:**
Gazel 232
Mısra: **14**
T. Teklik üçüncü şahıs zamiri.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

95. **ol:**
Gazel 1
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Beş vaḳti ḳılmasın yeter ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaşīri zāhidiñ altında būriyā

96. **ol:**
Gazel 3
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline
Vechin iṯbāt eyler ol İbn-i Melek āḫir saña

97. **ol:**
Gazel 4
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin baḫş eder ol nev-bahār ammā
Bahār mevsimi gül-nāra ṣab[ı]r etmek muḥāl ammā

98. **ol:**
Gazel 4
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Esip savursa da nīm-bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka
Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl ammā

99. **ol:**
Gazel 5
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Ṭıġ-ı nigehiñ ḳatlime ol hükm-i ḳażā līk
Daʿvā-yı deme ḥüsn-i ḫaṭıñ ḥüccet-i ibrā

100. **ol:**
Gazel 6
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Seyr et beyāż fes ile ol şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze semen söylerim saña

101. **ol:**
Gazel 9
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāġ-ı ʿālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol benānı dāne-i ʿunāb

102. **ol:**
Gazel 9
Mısra: **11**
O, işaret sıfatı.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

103. **ol:**
Gazel 10
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Ebrūlarıña fevḳ-ı cemāliñde naẓar ḳıl
Ser-levḥadır ol muṣḥaf-ı ruḫsāra müẕehheb

104. **ol:**
Gazel 10
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre
Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

105. **ol:**
Gazel 12
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Pervāne-ṣıfat şemʿ-i cemāliñ cevelān et
Sūzān olup ol envere baḫş-ı dil ü cān et

106. **ol:**
Gazel 12
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

107. **ol:**
Gazel 14
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

108. **ol:**
Gazel 14
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

109. **ol:**
Gazel 18
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿiṣ

110. **ol:**
Gazel 22
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

111. **ol:**
Gazel 23
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Çekince üstüme tīġ-ı nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḫ sūrāḫ eyledi ol mec

112. **ol:**
Gazel 23
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

113. **ol:**
Gazel 25
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Hevā-yı āh ile olduḳça zülf-i ʿanber-bū
Perīşān eyler ʿaḳlım ol ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

114. **ol:**
Gazel 25
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Naẓar ḳıl micmer-i ḥüsnünde gūyā zülfü ol şūḫuñ
Ṣuʿūd eyler hevāya dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç

115. **ol:**
Gazel 27
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

116. **ol:**
Gazel 28
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ
Refʿ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

117. **ol:**
Gazel 29
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ıṣlāḥ

118. **ol:**
Gazel 31
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

119. **ol:**
Gazel 33
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

120. **ol:**
Gazel 33
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

121. **ol:**
Gazel 33

Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

122. **ol:**
Gazel 33
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Şümār-ı būs-ı laʿlin tekye-i miḥnetde şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde sübḥa-i mercān eder ol şūḫ

123. **ol:**
Gazel 33
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

N'ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

124. **ol:**
Gazel 33
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sūrāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol şūḫ

125. **ol:**
Gazel 33
Mısra: **12**
O, işaret sıfatı.

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

126. **ol:**
Gazel 37
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Bebekden aḫẕ edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥiṣāra her çi bād-ābād

127. **ol:**
Gazel 38
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

128. **ol:**
Gazel 38
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

129. **ol:**
Gazel 39
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

130. **ol:**
Gazel 42
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Ṣunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

131. **ol:**
Gazel 43
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol ẕī-ḳıyam dür-dāneden meʾhūẕ

132. **ol:**
Gazel 45
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

133. **ol:**
Gazel 46
Mısra: **11**
O, işaret sıfatı.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

134. **ol:**
Gazel 47
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Feżā-yı sūḳ-ı maḥabbetde çıkdı ol ebrū
Ḳarār-dādesi şimdi kemān behāsınadır

135. **ol:**
Gazel 47
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Gelip ayaġına ol şehd-i vaṣl kendiden
Ziyāde verme ṣaḳın rāygān behāsınadır

136. **ol:**
Gazel 50
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Ḫusūf-ı ḫaṭṭı n'ola ẓulmet-i cihān olsa
ʿAlāyim-i ḳameriñ ol vekāyiʿindendir

137. **ol:**
Gazel 51
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Dil ol beyāż fesle seni yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi feslegen bilir

138. **ol:**
Gazel 52
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Veled-i ḳalbi baġ[ı]rında naẓar ḳıl sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i ʿirfān büyüdür

139. **ol:**
Gazel 54
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Eyleyen ṭūl-ı emel kisvesin ol cānāneniñ
Çerḫ-i dilde aḫter-i dümbāle etmez iʿtibār

140. **ol:**
Gazel 57

Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı
ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

141. **ol:**
Gazel 58
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Ḳāʿe-i ʿuşşāḳına ol
ḳāmet-i dil-cū aḳar
Geç nigāh-ı yārdan
aġyār olup ālūde-ġam

142. **ol:**
Gazel 62
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Ceyş-i müjeyle dilleri
yaġmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i
Cingīze baş olur

143. **ol:**
Gazel 63
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Dü-çār olsam n'ola
ʿaynımda bostān-ı dil-
ārāya
Güẕergāhım benim ol
sīne-i nevʿ-i
memerrdendir

144. **ol:**
Gazel 64
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Düzd -i nigāhı kūşe-i
tār-ı ġamzede
Ol ser-hezār ceyş-i
fiten-cū bucaḳlıdır

145. **ol:**
Gazel 64
Mısra: **14**
O, işaret sıfatı.

Yaḳdı cihānı nār-ı
taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i
sūzān ocaḳlıdır

146. **ol:**
Gazel 70
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Ṣanma çīn etmede
ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter
müjesin yaya çeker

147. **ol:**
Gazel 77
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Dil tefekkür edip ol
dīde-i vaḥşī-nigehi
Deşt-i ḫayālimde benim
niçe āhū bulunur

148. **ol:**
Gazel 78
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Mışr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs
etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı
zenāḫdānında ser-
gerdān olur

149. **ol:**
Gazel 78
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Bu meseldir ki denir
dü-dil olunca yek şehā
ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem
kāhgeh seyrān olur

150. **ol:**
Gazel 79
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Sīnem ne ʿaceb eylesem
ol yāre çerāġān
Efşān-şerer-i ġamze-i
cādūsu fişekdir

151. **ol:**
Gazel 80
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Bezm-i rindānı bu şeb
bulmuş ṭolanmış ol
püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa
bulmuş utanmış bu
sefer

152. **ol:**
Gazel 83
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ
bezme meyl etdirmiş ol
meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil
bahāra ḳalmışdır

153. **ol:**
Gazel 83
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı ol
āfetiñ Fennī
Ḫarāb edip cigerim
pāre pāre ḳalmışdır

154. **ol:**
Gazel 87
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Ruḫların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā
ġonçe-i ḥamrā çıḳar

155. **ol:**
Gazel 90
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Āmādedir umūruna
şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i
şeydā perīsidir

156. **ol:**
Gazel 90
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Ṭurmaz ġurūb-ı ḫaṭṭına
ol meh ṭulūʿ eder
Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ
gerisidir

157. **ol:**
Gazel 92
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i
çeşmi ol māhıñ çaḳar
çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur
bārānveş eşkim aḳar
aḳmaz

158. **ol:**
Gazel 96
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Benim bülbül gibi ol
ġonçe nālān olduġum
bilmez
Hezārān dāġ-ı ġam içre
gülistān olduġum
bilmez

159. **ol:**
Gazel 98
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim
üstüḫvānım eyleyip
minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya
ol şeydā çıḳar çıḳmaz

160. **ol:**
Gazel 101
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Hem-meclis olursa
n'ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i
bī-ḫār bulunmaz

161. **ol:**
Gazel 101
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde
olan dāfiʿ-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

162. **ol:**
Gazel 102
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña
dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā
ḳalmadı bir adımız

163. **ol:**
Gazel 104
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ders-i ebrūsunu ol dil-
bere taḳrīr ederiz
Oḳuyup besmele-i
muṣḥafı tefsīr ederiz

164. **ol:**
Gazel 105
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū
hilālāsā çıḳar çıḳmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem
ġurre-i ġarrā çıḳar
çıḳmaz

165. **ol:**
Gazel 105
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Görünce ser-fürū eyler
göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuṣlatdan ol
ġavvāṣ-ı bī-hem-tā
çıḳar çıḳmaz

166. **ol:**
Gazel 105
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Gelince bezme pey-der-
pey mey ister şimdi ol
fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī
mül-i ṣahbā çıḳar
çıḳmaz

167. **ol:**
Gazel 105
Mısra: **12**
O, işaret sıfatı.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda
ḳaldı dil zencīr-i
zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol
delve-i saḳḳā çıḳar
çıḳmaz

168. **ol:**
Gazel 114
Mısra: **14**
O, işaret sıfatı.

Behişt-i dilde Fennī
ḳadd-i dildārı edip
taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı
ser-tā-pā ṣıġındırmış

169. **ol:**
Gazel 116
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Bu şeb meclisde ṭaş
dikmiş yine ol āfet-i
devrān

Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

170. **ol:**
Gazel 116
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Çıḳarmış ṭaylesānın kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-pāre serv-i sīm göstermiş

171. **ol:**
Gazel 118
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

172. **ol:**
Gazel 118
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Baḫş edip ʿuşşāḳına tīmār-ı vaṣlın ol perī
İftiḫār eyler sipāh-ı bendesine mīrveş

173. **ol:**
Gazel 119
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

174. **ol:**
Gazel 120
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i laʿline ol meh dadandırmış

175. **ol:**
Gazel 120
Mısra: **12**
O, işaret sıfatı.

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde
Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

176. **ol:**
Gazel 122
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ
Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aṣ

177. **ol:**
Gazel 122
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

178. **ol:**
Gazel 123
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Murġ-ı dili ṣayd eylemek ol dāneye maḫṣūṣ
Ḫāl-i ruḫunu tele-i zülfünde naẓar ḳıl

179. **ol:**
Gazel 125

Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

180. **ol:**
Gazel 126
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

ʿ×d oldu dilden ʿarż edip ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i ġarrā-yı bī-ḥażīż

181. **ol:**
Gazel 128
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Beyt-i dil-i mevrūs̱ısın [sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥiṣṣesin ol dil-bere taḳsīm-i ferāʾiż

182. **ol:**
Gazel 132
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

183. **ol:**
Gazel 133
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Āvīzesi olsa n'ola ol zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūṭ

184. **ol:**
Gazel 136
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

185. **ol:**
Gazel 140
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk üzre münaḳḳaʿ

186. **ol:**
Gazel 145
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Ḳulzüm-i vechiñde cünbān olsa diller ṭañ mıdır
Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol māh ile peyveste aġ

187. **ol:**
Gazel 146
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Nüzhet-i z̲ātı mıdır zülf-i girihgīrinde
ʿIṭr-ı şāhī midir āyā nedir ol sürdügü yaġ

188. **ol:**
Gazel 150
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i nigāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

189. **ol:**
Gazel 150
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Söz yoḳ metāᶜ-ı
ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalᶜatıñ
Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol
ṭaraf tuḥaf

190. **ol:**
Gazel 153
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Sebtine tercīᶜ eder laᶜliñ
Necefle seyr eden
Ol ḫayāl-i mū-miyānı
ᶜāşıḳān-ı mū-şikāf

191. **ol:**
Gazel 154
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Çarpılma ṣaḳın meyl
edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma
yem-i ġamda açıḳçıḳ

192. **ol:**
Gazel 156
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

ᶜArż etse gāhī diller
ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına
pervānemiz mi yoḳ

193. **ol:**
Gazel 158
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Vechinde ḥusūf
oldıġıçün şerm ile
Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha
demek sende vefā yoḳ

194. **ol:**
Gazel 159
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī
mey-āşām eyledik
Būs edip laᶜl-i lebin
şevḳine bayram eyledik

195. **ol:**
Gazel 159
Mısra: **11**
O, işaret sıfatı.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri
ser-ā-pā resm edip
Ṭabᶜ-ı Hātifle dili
mirʾāta iḳdām eyledik

196. **ol:**
Gazel 160
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Fāżılā Fenni-i zāra
niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol
bülbüle gül-fem gibisin

197. **ol:**
Gazel 167
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Ey dil o sürḫ-i ᶜārıża sen
gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye
sünbül demez misin

198. **ol:**
Gazel 168
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Ol nev-ẓuhūr-ı ḫaṭṭ-ı
leb-i gevheriñ ile
Naḳş-ı nigīn-i mihr-i
zemīn ü zemān mısın

199. **ol:**
Gazel 170
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Çeksin nigāh-ı dīdeñi ol
ḫāk-i pāk ile
Çeşm-i ᶜalīl-i ᶜāşıḳ-ı
zārıñ ᶜamīl mīl

200. **ol:**
Gazel 174
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Ḫurşīd ü meh de olsa dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine lāyıḳ girū degil

201. **ol:**
Gazel 176
Mısra: **11**
O, işaret sıfatı.

Derūnundan çıḳarmaḳ ḳaṣd ederse bendesin ol meh
Kirāyı ṣāḥib-i beyte hemān tezyīd edip çıḳmam

202. **ol:**
Gazel 180
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

203. **ol:**
Gazel 182
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Kāşif-i esrāra münkir olsa ġam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne gelmişlerdenim

204. **ol:**
Gazel 184
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Bülbül gibi feryād ederek vaḳt-i seḥerde
Ol verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya mı gitsem

205. **ol:**
Gazel 185
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Ḫadeng-i ġamzesi sūrāḫ ederse ṣaḥn-ı dili
Ḫayāl-i ḥaddeden ol mū-miyān tel çekelim

206. **ol:**
Gazel 187
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

207. **ol:**
Gazel 193
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Bürūtuñ ol büt-i tersā-yı ḫayyāṭa verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı girībānın teyellensin

208. **ol:**
Gazel 195
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

209. **ol:**
Gazel 195
Mısra: **12**
O, işaret sıfatı.

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḥaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf

etmek ol ṭıfl-ı
tüfengīden

210. **ol:**
Gazel 197
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Ṣayyādına vaḥşī ise ol
gözleri āhū
Varma ḳatına
gelmeyicek çeşmine
uyḫu

211. **ol:**
Gazel 197
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

ʿUşşāḳ-ı hezārānı helāk
etse ʿaceb mi
Yek-naẓrada ṣad kes
ḳapar ol nā-dīde-i cādū

212. **ol:**
Gazel 198
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

ʿAzm et ol māha bu şeb
maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek
Āyete'l-kürsī oḳu

213. **ol:**
Gazel 198
Mısra: **11**
O, işaret sıfatı.

Fenniyā deryāya girmiş
ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

214. **ol:**
Gazel 202
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Germ-ābede vaṣlın edip
ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd
meh-pāre muṣinḳa

215. **ol:**
Gazel 206
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Fennī ne ḳadar bilse de
zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i
dānāya gelince

216. **ol:**
Gazel 208
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini
sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza
bir meḥel olsa

217. **ol:**
Gazel 209
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Bıçaġıyla beni ḳatl
eyleyip ol şūḫ-ı
mestāne
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı
nigāh-ı dīdesi ḳana

218. **ol:**
Gazel 211
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Eyleyip tebdīl-i câme
sāḳiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı
fistān fistān üstüne

219. **ol:**
Gazel 212
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i
tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
ḥelvāya ḳarışma

220. **ol:**
Gazel 213
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

221. **ol:**
Gazel 214
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Ḫavfım budur ḥışn-ı dili ḥüsn ü rıfḳla
Ol ceyş-i kāfir-i müjeye mā-verā-vere

222. **ol:**
Gazel 215
Mısra: **9**
O, işaret sıfatı.

Dil-ḫasteniñ ol ḥāẕıḳ-ı cān nabżına baḳmaz
Tefhīm eder ālāmını bīmārı görünce

223. **ol:**
Gazel 217
Mısra: **11**
O, işaret sıfatı.

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

224. **ol:**
Gazel 218
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

225. **ol:**
Gazel 219
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳdan

226. **ol:**
Gazel 221
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Evrād edip ol laʿl-i leb zāde-i şeyḫi Görseñ ne çeker sübḥa-i mercān elimizde

227. **ol:**
Gazel 222
Mısra: **2**
O, işaret sıfatı.

Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bih-zādıma
Sefīddir māniʿ degil beyt içre ol cellādıma

228. **ol:**
Gazel 224
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Ḫafīce bāde nūş olduḳça zāhid mest olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa ʿaceb mi sīm ü zersizce

229. **ol:**
Gazel 224
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Ṣoyup bir câme-ḫvāb içre felekde hāleveş Fennī
Der-āġūş eyledim ol

māh-ı tābānı
kemersizce

230. **ol:**
Gazel 225
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Ṣarf edip sīm ü zer-i
vuṣlatın ol şūḫ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili
İbrāhim [ü] Āzercesine

231. **ol:**
Gazel 225
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

Alıp āġūşuma Meryem
gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken baġrıma başdı
anı mādercesine

232. **ol:**
Gazel 225
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Zinde-fecr ise n'ola
meclis-i meyde sāḳī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol
vechine efsercesine

233. **ol:**
Gazel 227
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Ḫoşā bir deste
sünbüldür ki ṣan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber
būy-ı perçem tāzeden
tāze

234. **ol:**
Gazel 228
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Naẓar et ol ḫaṭ-ı ḫoy-
kerde-i ḫadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā
da müzeyyen jāle

235. **ol:**
Gazel 228
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Bilini ḳoçmaġa meyl
etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ
şevḳiñde ḫāle

236. **ol:**
Gazel 228
Mısra: **5**
O, işaret sıfatı.

Zaḫ[ı]m-ı pür-daġı
sīnemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih
dedi ṭarḥ-ı lāle

237. **ol:**
Gazel 231
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Dürr-i vaṣlın beyʿ
ederken ʿāşıḳ-ı
şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol
ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

238. **ol:**
Gazel 231
Mısra: **11**
O, işaret sıfatı.

Verme mirʾāt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl
etmez maḥabbet şirketi

239. **ol:**
Gazel 231
Mısra: **13**
O, işaret sıfatı.

Sīneye çekmek diler ol
dil-beri ammā raḳīb

Hīç ne mümkin
penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

240. **ol:**
Gazel 231
Mısra: **17**
O, işaret sıfatı.

Sū-be-sū nā-dīdedir ol
Fāżıl-ı ehl-i kemāl
Murġ-ı ʿanḳāveş cihānı
ṭutdu nām-ı şöhreti

241. **ol:**
Gazel 232
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer
terkībe ol ḳırmız gibi

242. **ol:**
Gazel 233
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i
Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān
oldu bu şeb māhiyyeti

243. **ol:**
Gazel 233
Mısra: **10**
O, işaret sıfatı.

Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm
eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

244. **ol:**
Gazel 235
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı.

Laʿlin nigīne ṣanʿat-ı teşbīhle vażʿ edip
Alsam dehānıma ol şūḫ-ı zergeri

245. **ol:**
Gazel 238
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

ʿīd-i vaṣlıñda mevācib-i būs-ı laʿliñdir leẕīẕ
Baḫş-i bostānıñdır ol ḳasṭ-ı reşen dedikleri

246. **ol:**
Gazel 240
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

İʿrāb-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ bī-ḫaber gelip
Ol ḳalb-i mübtedāyı çeker ḥarf-i cerr gibi

247. **ol:**
Gazel 242
Mısra: **8**
O, işaret sıfatı.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını rüʾyāda ammā baʿd-ez-īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir ḥüsn-i taʿbīr eyledi

248. **ol:**
Gazel 245
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

249. **ol:**
Gazel 245
Mısra: **7**
O, işaret sıfatı.

ʿIyşa vārıdır mey-āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru hecr-i būse-i laʿli mülü

250. **olup:**-*up*
Gazel 5
Mısra: **5**
1. Olmak.

Reşk-āver olup āteş-i laʿliñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i Semerḳand u Buḫārā

251. **oldu:**-*du*
Gazel 108
Mısra: **4**
1. Olmak.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

252. **oldu:**-*du*
Gazel 126
Mısra: **3**
1. Olmak.

ʿ×d oldu dilden ʿarż edip ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i ġarrā-yı bī-ḥażīż

253. **olsa:**-*sa*
Gazel 245
Mısra: **5**
1. Olmak.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā sīne-bend-i Düldülü

254. **olsa:**-*sa*
Gazel 245
Mısra: **12**
1. Olmak.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

255. **ol:**
Gazel 81
Mısra: **5**
1. O, işaret sıfatı.

Ol ġazāliñ bāde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayāl
Sīḫ-i ümmīd ile nār-ı dilde āhū çevrilir

256. **ol:**
Gazel 4
Mısra: **3**
O, işaret sıfatı.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

257. **ol:**
Gazel 155
Mısra: **2**
Üçüncü teklik şahıs zamiri, O.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

258. **ol:**
Gazel 241
Mısra: **1**
O, işaret sıfatı.

Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru
Yem-i vuṣlatda çıḳdı ṣīdanıñ bezme ṣaḳınḳuru

259. **olma:**-*ma*
Gazel 155
Mısra: **5**
Olmak eylemi, şeklini almak, haline gelmek.

Ṣayyād-ı āhu olma yeter püşt ü pā urup
Deşt-i ḫayāl-i murġ-ı viṣāliñ şikārı yoḳ

260. **olunca:**-*un, -ca*
Gazel 121
Mısra: **5**
... hale gelince, olunca.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

261. **oldu:**-*du*
Gazel 10
Mısra: **2**
(İsimlerden sonra geldiğinde) ... hâline gelmek.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey kūdek-i mekteb
Sürḫ oldu sefīdiñ ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

262. **olan:**-*an*
Gazel 108
Mısra: **9**
Bir duruma, vasfa sahip olmak.

Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

263. **ol:**
Gazel 245
Mısra: **1**
"O" işaret sıfatı.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

264. **ol:**
Gazel 245
Mısra: **7**
"O" işaret sıfatı.

ʿIyşa vārıdır mey-āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru hecr-i būse-i laʿli mülü

265. **ol:**
Gazel 87
Mısra: **8**
"O" teklik üçüncü şahıs zamiri.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

266. **olmayaydı:**-*ma, -ya, -yıdı*
Kıt'a 4
Mısra: **9**
Bulunmak, mevcut olmak.

Bu esnāda gerçi olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu devletiñ āyā ki aḥvāli

267. **oldu:**-*du*
Gazel 118
Mısra: **2**
... halinde bulunmak, ... haline gelmek.

Bakışıñla sīneme müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sūrāḫ sūrāḫ hedef-i kef-gīrveş

268. **ol:**
Kıt'a 2
Mısra: **6**
O, işaret sıfatı II öyle, o şekilde.

Gehvāresine olmaġa āvīze teşnedir
Ḳılmaz felekde līk
Süreyyāya ol nigāh

269. **ol:**
Gazel 18
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ
āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i
ṣad dāneye bāʿiṣ

270. **ol:**
Gazel 20
Mısra: **4**
"O" işaret sıfatı.

Serīḳa eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-
rişte zülfüñde verir ol
uc

271. **ol:**
Gazel 87
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Ruḫların būs eyleyince
zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā
ġonçe-i ḥamrā çıḳar

272. **ol:**
Gazel 87
Mısra: **8**
"O" işaret sıfatı.

Ḫāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol
dil-ber-i raʿnā çıḳar

273. **olup:**-*up*
Gazel 131
Mısra: **5**
"Ol-" yardımcı fiil.

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba
nisbet bī-ṣadā pā-māl
Ḥaṣīr-i zāhidāsā mevc-i
naḳş-ı būriyādır Şaṭ

274. **olıcaḳ:**-*ıcaḳ*
Gazel 176
Mısra: **9**
"Ol-" yardımcı fiil.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi
neyler ʿāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa
da temcīd edip çıḳmam

275. **ol:**
Gazel 188
Mısra: **5**
"O", işaret sıfatı (zülf).

Dimāġ-ı cānı ʿıṭr-ālūd
eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş
dühn-i ḫoş-bū täze-
sünbülden

276. **olmasına:**-*ma, -sı, -n, -a*
Kıt'a 8
Mısra: **13**
(İsimlerden sonra geldiğinde) ... hâline gelmek.

Mürūr ile velī olmasına
ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi
luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

277. **ol:**
Gazel 234
Mısra: **14**
"O" işaret sıfatı.

İçip içip bize rez-
duḫteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol
zāhidā hilāliñ mi

278. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **9**
"O" işaret sıfatı.

Başla evṣāfa [.] ol ẕāt-ı
şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil

ammā seniñ ey şīfte-zebān

279. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **63**
"O" işaret sıfatı.

Şöyle bir raḫş-ı müzeyyen idi ol eşheb kim
Encümen boncuġu ḥınnāsı şafaḳ pür-elvān

280. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **96**
"O" işaret sıfatı.

Aṭlas-ı çerḫi Ḫudā ḳıldı aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile faḫre şāyān

281. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **102**
"O" işaret sıfatı.

Geçdi anıñla niçe perde-i nūr u ẓulmet
Ḳaldı refrefde o dem eyledi ol ṭayy-ı mekān

282. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **107**
"O" işaret sıfatı.

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol şehe ednā mennī
Her ḳademde geçer idi niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

283. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **127**
"O" işaret sıfatı.

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb ü Raḥmān

284. **ol:**
Kıt'a 2
Mısra: **10**
"O" işaret sıfatı.

Ninni-serālıḳ etme sen ey ʿandelīb-i zār
Ol ḫvāb-ı nāza ʿārıż olur şāyed intibāh

285. **ol:**
Kıt'a 2
Mısra: **12**
"O" işaret sıfatı.

Devrān eder cemālini rüʾyet içün felek
Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

286. **ol:**
Kıt'a 4
Mısra: **2**
"O" işaret sıfatı.

Gel ey Fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār
Hüner seyr etdirip ṣaḥn-ı belāġat içre ol ʿālī

287. **ol:**
Muhammes 1
Mısra: **2**
"O" işaret sıfatı.

Meleklerle felekde etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde şimdi ol ḫannās

288. **ol:**
Murabba 2
Mısra: **12**
"O" işaret sıfatı.

Ravża-i ruḫsārına ādem nice cān atmasın

ʿĀşıḳ-ı şeydāsının ol
cennetü'l-meʾvāsıdır

289. **ol:**
Murabba 3
Mısra: **12**
"O" işaret sıfatı.

Şeh-süvārım ṣanma
eyle iki yaña merḥabā
Ḫışm-ı neẕẕār ile ol
ʿāşıḳa ḳalpaġ oynadır

290. **ol:**
Murabba 3
Mısra: **23**
"O" işaret sıfatı.

Şāʿirān içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat
içre mızrāġ oynadır

291. **ol:**
Müstezad 2
Mısra: **17**
"O" işaret sıfatı.

Bend etmek içün
kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş ḳoyma sen anı

292. **ol:**
Müstezad 3
Mısra: **6**
"O" işaret sıfatı.

Diñle süḫan-ı Arnebūd-
ı pīr-i ʿalīliñ
Ol cild-i ş̲aḳīliñ

293. **ol:**
Müstezad 3
Mısra: **13**
"O" işaret sıfatı.

Sini şīn oḳur muġ-beçe
ol ṭıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

294. **ol:**
Kıt'a 1
Mısra: **2**
"Olmak".

Gel ey bülbül-zebān-ı
ṭūṭī-i kilk-i süḫan-
perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın
hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

295. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **23**
"O" Üçüncü tekil şahıs zamiri (Hz. Peygamber).

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehm-i müşkil
Sensin ol vāḳıf-ı
fermān-ber-i rūy-ı
ġufrān

296. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **24**
"O" Üçüncü tekil şahıs zamiri (Hz. Peygamber).

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehm-i müşkil
Sensin ol vāḳıf-ı
fermān-ber-i rūy-ı
ġufrān

297. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **25**
"O" Üçüncü tekil şahıs zamiri (Hz. Peygamber).

Sensin ol ravża-i
ḥasretgeh-i ḳalb-i
ümmet
Sensin ol mīve-i
ḫāṣiyyet-i naḫl-i
pinhān

298. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **26**
"O" Üçüncü tekil

şahıs zamiri (Hz. Peygamber).

Sensin ol ravża-i ḥasretgeh-i ḳalb-i ümmet
Sensin ol mīve-i ḫāṣiyyet-i naḫl-i pinhān

299. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **27**
"O" Üçüncü tekil şahıs zamiri (Hz. Peygamber).

Sensin ol ʿālim-i maʿnā-yı kemāl-i īzed
Sensin ol ṣāḥib-i Ḳurʾān-ı mübīn-i bürhān

300. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **28**
"O" Üçüncü tekil şahıs zamiri (Hz. Peygamber).

Sensin ol ʿālim-i maʿnā-yı kemāl-i īzed
Sensin ol ṣāḥib-i Ḳurʾān-ı mübīn-i bürhān

301. **ol:**
Gazel 129
Mısra: **6**
"Bir" belgisiz sıfat.

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

302. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **99**
"Bir" belgisiz sıfat.

Ḳaldı zīrinde şehiñ raḫşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-i nā-dīde revān

303. **ol:**
Kıt'a 7
Mısra: **9**
"Bir" belgisiz sıfat.

Ġonce-i zibādır ol tāb-ı gül-i Hāşimī
Ravża-i faḫrin n'ola olsa dilā meşʿāli

304. **ol:**
Kıt'a 12
Mısra: **22**
"Bir" belgisiz sıfat.

Ṭāḳī-i elvānını ḳavs-i ḳuzaḥ seyr edip
Ṣaḥn-ı felekde ṭulūʿ eylemez ol çoḳ zemān

305. **ol:**
Kıt'a 2
Mısra: **8**
"O" işaret sıfatı (ad, isim).

Olsa ʿaceb mi dāyesi ḫūrşīd-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i zībā-yı pāki gāh

306. **ol:**
Gazel 214
Mısra: **7**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż ol yetimeye
Yevmiyye naḳd būsesidir mā-cerā-cere

307. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **52**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Bindi şeyṭān atına dedi ʿazāzil eyvāh

Urup ol kendini yerden yere ḳıldı efġān

308. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **57**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Ümmühānīye gidip bir gece ol devletle
Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

309. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **86**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Keh-keşān ṣanma anı esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

310. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **90**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

311. **ol:**
Kıt'a 4
Mısra: **3**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Sezādır ṭurma vaṣf et ol vezir-i ẕāt-ı ẕīşānı
Seḫādetde ʿadīl-i Bermekīdir cümle efʿāli

312. **ol:**
Kıt'a 7
Mısra: **3**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Pīri nefes ḳıldı ʿālemde aña çün velī

313. **ol:**
Kıt'a 7
Mısra: **16**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Ḥaḳ ede ʿömrin mezīd-i rıfʿatla ser-medīd
Muʿammer ola ol reşīd āḫiri vü evveli

314. **ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **18**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿiṯ-i ḫvāb ol

315. **ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **25**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Görünce ol müḥennā dāne-i engüşt-i zībāyı
Tenüñ pür-dāġ edip bāġ-ı cihānda naḫl-i ʿunnāb ol

316. **ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **30**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Duʿā ḳıl cāmiʿ-i cismiñde ṣūfī çāk edip sīnen
Ṣalāt-ı ḫamsede ol duḫtere dāʿī-i miḥrāb ol

317. **ol:**
Kıt'a 12
Mısra: **11**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa n'ola bī-gümān

318. **ol:**
Murabba 3
Mısra: **13**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Penbe-i vaṣlın müheyyā ḳılmaġa ol dil-beri
Ḫvābda feṭḥ etmek içün uçḳur-ı şevḳ-āveri

319. **ol:**
Kaside 1
Mısra: **119**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey
Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

320. **ol:**
Kıt'a 1
Mısra: **20**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Ḫaṭādan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfiñ tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun ol şeh-zāde-i meh-pāre Mevlāya

321. **ol:**
Murabba 3
Mısra: **20**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Ẓanneder seyr eyleyen taḳlīb eder çeşmin hemān
Ol tüfengin eyleyip peyveste çaḳmaġ oynadır

322. **ol:**
Müstezad 1
Mısra: **5**
"O" 3. teklik kişi zamiri.

Cān baḫş eder ol mürde-i maḫmūra ezelden
Ṣun sāḳī biz'elden

ol ān:

1. **ol ān:**
Kaside 1
Mısra: **76**
Kelime Tipi: **-**
O anda , o sırada.

Eyledi cāy-ı mübārekde ṣalāt ile selām
Müstecāb oldu merām üzre duʿālar ol ān

ol gece:

1. **ol gece:**
Kaside 1
Mısra: **115**
Kelime Tipi: **-**
O gece.

Ne idi ol gece āyā o sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā nāz u niyāz-ı ḫūbān

ol neydi:

1. **ol neydi:**
Kaside 1
Mısra: **116**
Kelime Tipi: **-**
O ne idi.

Ne idi ol gece āyā o sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā nāz u niyāz-ı ḫūbān

ola:

1. **ola:**
Gazel 40
Mısra: **10**
Olsun.

Rengīn ola mı saʿy ile
hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir
vaḳt-ı müsāʿid

2. **ola:**
Gazel 95
Mısra: **5**
Olsun.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn
ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre
Ḫıṭādır fes istemez

3. **ola:**
Gazel 187
Mısra: **9**
Olsun.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola
ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem
olsun hem olmasın

4. **ola:**
Gazel 16
Mısra: **7**
Olur.

Cāʾiz ki ola kūy-ı
viṣālinde iṣr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül
[ü] perçemde ḥavādiṣ

5. **ola:**
Gazel 27
Mısra: **2**
Olur.

Yoḳdur derūnuñ içre
seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola
mı dilde inşirāḥ

6. **ola:**
Gazel 27
Mısra: **9**
Olur.

Ṣayyāda hīç ḥarām ola
mı ṭāʾir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i
laʿliñ şehā mubāḥ

7. **ola:**
Gazel 40
Mısra: **9**
Olur.

Rengīn ola mı saʿy ile
hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir
vaḳt-ı müsāʿid

8. **ola:**
Gazel 189
Mısra: **3**
Olur.

Ola mı noḳṣān yeñ ile
ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ʿuşşāḳın şeciʿyem
bendesiyle iñlesin

9. **ola:**
Gazel 197
Mısra: **10**
Olur.

Defʿ etmege sevdā-yı
merāḳı bańa Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola
yāḫūd bir aḳar ṣu

olalı:

1. **olalı:**
Gazel 179
Mısra: **1**
Olduğundan beri.

Naḫl-i ḳaddiñ olalı
serv-i ḫırām
Murġ-ı dil oldu şehā bī-
ārām

olamaz:

1. **olamaz:**
Gazel 237

Mısra: **7**
Olamamak.

Bilmeyen sırr-ı ledünni olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī ẓāhirde mi iḫfāda mı

olan:

1. **olan:**
Gazel 219
Mısra: **11**
Var olan, bulunan.

Temāşā ḳıl rikābında olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur naẓīri iḥtişāmlıḳda

2. **olan:**
Gazel 10
Mısra: **10**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre
Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

3. **olanlar:**
Gazel 23
Mısra: **9**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Neşirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

4. **olan:**
Gazel 31
Mısra: **1**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

5. **olan:**
Gazel 52
Mısra: **2**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Āteş-i dāġ-ı dili ṣarṣar-ı hicrān büyüdür
İḫtirāḳ-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

6. **olan:**
Gazel 70
Mısra: **6**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Çekme tīġ-ı nigehiñ ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıña
Er olan ālet-i şemşīrini aʿdāya çeker

7. **olanlar:**
Gazel 94
Mısra: **2**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Ḫumār-ālūd olanlar sāḳiyā mehcūrdur sensiz
Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle dil maḫmūrdur sensiz

8. **olan:**
Gazel 100
Mısra: **6**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

ʿUşşāḳa n'ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣıġmaz

9. **olanlar:**
Gazel 105
Mısra: **13**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif olanlar Fenniyā nuṭḳın Dehānından kelām-ı ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz

10. **olan:**
Gazel 124
Mısra: **11**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Yem-i ṭabʿından iḫrāc eyleyip şāʿir olan Fennī Kenār-ı baḥr-i naẓma zīb-i silk eyler idi ġavvāṣ

11. **olan:**
Gazel 127
Mısra: **9**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

12. **olan:**
Gazel 135
Mısra: **2**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Būs edip laʿl-i lebiñ eyler dil-i divāne ḥaẓ
Bādeden elbet eder maḫmūr olan mestāne ḥaẓ

13. **olan:**
Gazel 191
Mısra: **7**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ olan añlar bu nükteyi
Yoḳ farḳı lafẓ-ı güher-i naẓmıñ defīneden

14. **olanlarıñ:**
Gazel 194
Mısra: **1**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Teslīm-i cāna yār-ı güzīni olanlarıñ
Ẓāyiʿ olur mu naḳdi emīni olanlarıñ

15. **olanlarıñ:**
Gazel 194
Mısra: **4**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Eflāke çıḳdı nāle vü efġān ey perī
Tīġ-ı müjeñle āh u enīni olanlarıñ

16. **olanlarıñ:**
Gazel 194
Mısra: **6**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Diller ḫayāl-i ḫaddiñ ile mürtefiʿ olur
Mānend-i ḳaṣr-ı ʿadn-ı berīni olanlarıñ

17. **olanlarıñ:**
Gazel 194
Mısra: **8**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Hedm oldu ṭūp-ı ḳulḳul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde ḥışn-ı ḥaṣīni olanlarıñ

18. **olanlarıñ:**
Gazel 194
Mısra: **10**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Heb vāsıṭayla nāʾil-i vaṣl-ı merām olur

Ol şāh-ı bī-vefāya
yaḳīnı olanlarıñ

19. **olanlarıñ:**
Gazel 194
Mısra: **12**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu)
anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe
muᶜīni olanlarıñ

20. **olanlarıñ:**
Gazel 194
Mısra: **14**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Bāġ-ı süḫanda mīve-i
mażmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze
zemīni olanlarıñ

21. **olanlar:**
Gazel 219
Mısra: **5**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Ḳanı rindānla hem
bezm-i ᶜişret olanlar
zāhid
Geçip miḥrāba şimdi
evliyā olduñ imāmlıḳda

22. **olan:**
Gazel 101
Mısra: **7**
Olmak, bulunmak.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde
olan dāfiᶜ-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

23. **olanı:**
Gazel 72
Mısra: **12**
...olan (kimse, kişi) "sıfat fiil".

Şiᶜr-i Ḥamdiye dü
dīdem n'ola açsam
Fennī
Ṭabᶜ-ı maḥmūr olanı bir
iki peymāne yapar

olaydı:

1. **olaydı:**
Gazel 236
Mısra: **8**
Olsaydı.

Dil-ḫaste cān bulurdu
devā viṣāli
Bir laḥẓacıḳ olaydı anıñ
istirāḥati

oldu:

1. **oldu:**
Gazel 29
Mısra: **8**
Olmak.

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikāf eyledigi
Saᶜy-ı āhenger ile
tesmiye oldu miftāḥ

2. **oldu:**
Gazel 42
Mısra: **7**
Olmak.

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm
olmadıḳ meh-pāre şāẕ

3. **oldu:**
Gazel 76
Mısra: **10**
Olmak.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup
şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş
oldu cihāna esrār

4. **oldu:**
Gazel 108

Mısra: **4**
Olmak.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

5. **oldu:**
Gazel 127
Mısra: **4**
Olmak.

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir
Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

6. **oldu:**
Gazel 140
Mısra: **2**
Olmak.

Zaḥmımda dilā penbelerim mülemmaʿ
Pür-naḫle dönüp oldu lemʿ-i müşemmaʿ

7. **oldu:**
Gazel 150
Mısra: **10**
Olmak.

Tīr-i nigāh-ı Zīvere şāyeste Fenniyā
Oldu naẓīre-i süḫanım bī-şefef hedef

8. **oldu:**
Gazel 153
Mısra: **10**
Olmak.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez duḫteri pīr-i muġān

9. **oldu:**
Gazel 170
Mısra: **2**
Olmak.

Mıṣr-ı dil içre Nīl-i sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu bevāb mīl sīl

10. **oldu:**
Gazel 170
Mısra: **8**
Olmak.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

11. **oldu:**
Gazel 179
Mısra: **2**
Olmak.

Naḫl-i ḳaddiñ olalı serv-i ḫırām
Murġ-ı dil oldu şehā bī-ārām

12. **oldu:**
Gazel 198
Mısra: **8**
Olmak.

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft gū

13. **oldu:**
Gazel 205
Mısra: **8**
Olmak.

Hümāāsā n'ola cevlān ederse evc-i ḥüsnüñde
Hevā-yı perçemiñle murġ-ı diller oldu āvāre

14. **oldu:**
Gazel 216
Mısra: **8**
Olmak.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i
seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı
göñül beste māteme

15. **oldu:**
Gazel 216
Mısra: **14**
Olmak.

Tā çerḫa çıḳdı āh u
fiġānıña Fenniyā
Tanẓīrim ile oldu zemīn
u semā seme

16. **oldu:**
Gazel 231
Mısra: **4**
Olmak.

Nefy ü iṯbāt-ı Necefle
baḥṯ edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu
miyānında ḫayāl-i
diḳḳati

17. **oldu:**
Gazel 231
Mısra: **20**
Olmak.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda
Nāşide tevfīḳ olup
Nāẓımānıñ ʿĀkif oldu
bāʿiṯ-i cemʿiyyeti

olduḳça:

1. **olduḳça:**
Gazel 85
Mısra: **4**
Olduğu sürece.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim
dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ʿarżda cūybār
olduḳça hep kīmyā
biter

2. **olduḳça:**
Gazel 135
Mısra: **8**
Olduğu sürece.

Ses çıḳarmaz cān teslīm
eyleyip dil vechiñe
Muḥteriḳ olduḳça eyler
şemʿden pervāne ḥaẓ

3. **olduḳça:**
Gazel 25
Mısra: **3**
Olduğu sürece.

Hevā-yı āh ile olduḳça
zülf-i ʿanber-bū
Perīşān eyler ʿaḳlım ol
ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

oldum:

1. **oldum:**
Gazel 230
Mısra: **10**
Olmak.

Oḳuyup Fenniyā
eşʿārını māh-ı şekerāsā
Ḥasīb-i ṭūṭi-i gūyānıñ
oldum ben de meftūnu

olduñ:

1. **olduñ:**
Gazel 119
Mısra: **13**
Olmak.

Hevāyī-meşreb olduñ
ay ḳaşıñ gitdikçe
ʿālemde
Müjeñ āteş nigeh āteş
ʿiẕārıñ lālezār āteş

öldür-:

1. **öldür:**
Murabba 1
Mısra: **7**
Hayatına son vermek.

Devr-i vaṣlıñda ṣunup
bendeñi bāri öldür
Tekye-i ʿışḳıña biñ
cānla ḳurbān olayım

oldur:

1. **oldur:**

Gazel 20

Mısra: **1**

"O-dur". Üçüncü teklik şahıs zamirinin bildirme kipiyle kullanılmış biçimi.

Efendi işret etmez sāḳi-i gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün meclisde zāhid oldur ḳanzīl tuc

olıcaḳ:

1. **olıcaḳ:**

Gazel 53

Mısra: **3**

Olduğu zaman.

Aġyār ile dü-çār olıcaḳ kūy-ı yārda
Gird-i nesīm-i āteş-i çerḫ-i cedel ḳopar

2. **olıcaḳ:**

Gazel 88

Mısra: **8**

Olduğu zaman.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḥayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

3. **olıcaḳ:**

Gazel 221

Mısra: **4**

Olunca, olduğu zaman.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān
Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde

olma:

1. **olma:**

Gazel 22

Mısra: **6**

Olmamak.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

2. **olma:**

Gazel 26

Mısra: **5**

Olmamak.

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

3. **olma:**

Gazel 41

Mısra: **3**

Olmamak.

Daʿvet-i bezminde sen niʿmet-fürūş olma şehā
Vuṣlatıñdır ʿāşıḳa pālūde-i terden leẕīẕ

4. **olma:**

Gazel 44

Mısra: **3**

Olmamak.

Alıp āġūşuma olma hey dilā hāle gibi
Ten-i pākīzesine pīrehenim ḳıldı nüfūẕ

5. **olma:**

Gazel 61

Mısra: **9**

Olmamak.

Fennī Celāli olma güş eyleyip dürūġı
Kim der bu nev-zemīne Bāġ-ı İrem degildir

6. **olma:**

Gazel 84

Mısra: **6**

Olmamak.

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı

Leb-ber-leb olma yār ile bi'llahi ḳan olur

7. **olma:**
Gazel 89
Mısra: **3**
Olmamak.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ keşkülde yārıdır

8. **olma:**
Gazel 108
Mısra: **7**
Olmamak.

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

9. **olma:**
Gazel 122
Mısra: **7**
Olmamak.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāze merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

10. **olmasın:**
Gazel 138
Mısra: **8**
Olmamak.

Olmasın naẓmıñ Muṭavvel bāʿiṣ-i renc-i ṣudāʿ
Sen Müfīd ü Muḫtaṣar ḳıl Fenniyā eşʿārıñı

11. **olma:**
Gazel 212
Mısra: **7**
Olmamak.

İfrāṭ-ı neşāṭ ile dilā olma ġam-ālūd
Ceyḥūn-ı sirişkiñ ile deryāya ḳarışma

12. **olma:**
Gazel 241
Mısra: **10**
Olmamak.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

13. **olma:**
Gazel 124
Mısra: **4**
... halinde bulunmak, ... haline gelmek.

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

olmada:

1. **olmada:**
Gazel 51
Mısra: **3**
Olmakta.

Āvīze olmada dil-i sevdā-zede hemān
Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü özge resen bilir

2. **olmada:**
Gazel 106
Mısra: **2**
Olmakta.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

olmaġ:

1. **olmaġ:**
Gazel 101

Mısra: **2**
Olmak.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

olmaġa:

1. **olmaġa:**
Gazel 61
Mısra: **3**
Olmak için.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

olmaḳ:

1. **olmaḳ:**
Gazel 42
Mısra: **1**
Olmak.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāẕ
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāẕ

2. **olmaḳ:**
Gazel 120
Mısra: **9**
Olmak.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

olmalı:

1. **olmalı:**
Gazel 99
Mısra: **9**
Olmak.

Cismi āyīne-ṣıfat olmalı ki maʿnāda
Güfte-i ṭūṭi-i naẓmı ḳafesinden biliriz

olmamaḳ üzre:

1. **olmamaḳ üzre:**
Gazel 217
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Olmamak şartıyla.

Kimi mūya kimisi ʿankebūta eyleyip teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim miyānı olmamaḳ üzre

2. **olmamaḳ üzre:**
Gazel 217
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Olmamak şartıyla.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

3. **olmamaḳ üzre:**
Gazel 217
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Olmamak şartıyla.

Helāk etse ʿaceb mi Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tīr-i ebrūsu kemānı olmamaḳ üzre

4. **olmamaḳ üzre:**
Gazel 217
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Olmamak şartıyla.

5. **olmamaḳ üzre:**
Gazel 217
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Olmamak şartıyla.

O meh-rūnuñ ʿazm-i çāh-ı dehānı olmamaḳ üzre

Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı lebānı olmamaḳ üzre

6. **olmamaḳ üzre:**
Gazel 217
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Olmamak şartıyla.

O meh-rūnuñ ʿazm-i çāh-ı dehānı olmamaḳ üzre
Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı lebānı olmamaḳ üzre

7. **olmamaḳ üzre:**
Gazel 217
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Olmamak şartıyla.

Çekilmiş ebruvānı iki ṭuġrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ nişānı olmamaḳ üzre

olmasın:

1. **olmasın:**
Gazel 187
Mısra: **1**
Olmasın.

Maḥṣūl lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

2. **olmasın:**
Gazel 187
Mısra: **2**
Olmasın.

Maḥṣūl lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle hem olsun hem olmasın

3. **olmasın:**
Gazel 187
Mısra: **4**
Olmasın.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

4. **olmasın:**
Gazel 187
Mısra: **6**
Olmasın.

Erdi ḫazāna gülşen-i ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

5. **olmasın:**
Gazel 187
Mısra: **8**
Olmasın.

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem olsun hem olmasın

6. **olmasın:**
Gazel 187
Mısra: **10**
Olmasın.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

7. **olmasın:**
Gazel 187
Mısra: **12**
Olmasın.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle hem olsun hem olmasın

8. **olmasın:**
Gazel 187
Mısra: **14**
Olmasın.

Yazdım naẓīre naẓmım Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr içün ḥavāle hem olsun hem olmasın

olmaya:

1. **olmaya:**
   Gazel 34
   Mısra: **3**
   Olmasın.

Nice sīḫ olmaya bu sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı maḥabbetde tabīḫ

olmayıcaḳ:

1. **olmayıcaḳ:**
   Gazel 83
   Mısra: **3**
   Olmayınca.

Ḫaṭ-āver olmayıcaḳ bezme meyl etdirmiş ol meh
Bizim bu ʿıyşımız ey dil bahāra ḳalmışdır

2. **olmayıcaḳ:**
   Gazel 169
   Mısra: **5**
   Olmayınca, olmadığında, olmadığı zaman.

Tā olmayıcaḳ sırr-ı meʿād ile ṣafā-yāb
Zaḥmet verir ʿālemde saña ḳayd-ı meʿāşıñ

olmaz:

1. **olmaz:**
   Gazel 43
   Mısra: **3**
   Olmak.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raʿnā neden meʾhūẕ

2. **olmaz:**
   Gazel 194
   Mısra: **14**
   Olmak.

Bāġ-ı süḫanda mīve-i mażmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze zemīni olanlarıñ

3. **olmaz:**
   Gazel 214
   Mısra: **10**
   Olmak.

Dībāc-ı naẓm-ı zeylini seyr eyle Fenniyā
Olmaz naẓīre böyle metāʿ-ı zirā zere

olmazdı:

1. **olmazdı:**
   Gazel 208
   Mısra: **3**
   Olmak.

Olmazdı behā ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi ey meh
Zeylinde eger aḳmişeniñ çevre tel olsa

ölmeden evvel öl:

1. **ölmeden evvel öl:***-üp*
   Gazel 182
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
   Hz. Muhammed'in "Ölmeden önce ölünüz (Mūtū ḳable entemūtū.)" anlamındaki sözü.

Mūtū ḳable en-temūtū dan ḫaber al ḥāletim
Ölmeden evvel ölüp meydāna gelmişlerdenim

olmuş:

1. **olmuş:**
   Gazel 25

Mısra: **12**

Gerçekleşmek veya yapılmak.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

olsa:

1. **olsa:**

Gazel 32

Mısra: **8**

Olmak.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

2. **olsa:**

Gazel 33

Mısra: **3**

Olmak.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

3. **olsa:**

Gazel 33

Mısra: **7**

Olmak.

N'ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

4. **olsa:**

Gazel 34

Mısra: **7**

Olmak.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīḫ

5. **olsa:**

Gazel 54

Mısra: **7**

Olmak.

Dūşına almaz revā olsa aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā ṣūfī felekde şāla etmez iʿtibār

6. **olsa:**

Gazel 64

Mısra: **15**

Olmak.

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

7. **olsa:**

Gazel 66

Mısra: **8**

Olmak.

Dem-i vaṣlında hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳāʿide evvel deme gerdān ṣıḳılır

8. **olsa:**

Gazel 71

Mısra: **7**

Olmak.

Ṭalʿatıñ olsa n'ola āyīne-i ʿĀlem-nümā
Şāh-ı İskender gibi ʿālemde aḳrānıñ mı var

9. **olsa:**

Gazel 76

Mısra: **5**

Olmak.

Ṣıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i ẕeḳandan tekrār

10. **olsa:**
Gazel 81
Mısra: **4**
Olmak.

Aḫz [u] beyᶜ etme ᶜarż-ı vaᶜd-i vaṣlıñ ey zaᶜīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

11. **olsa:**
Gazel 23
Mısra: **10**
Olur ise.

Neşirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ᶜaceb mi esb-i pāk-i ṭabᶜına aᶜrec

12. **olsa:**
Gazel 30
Mısra: **8**
Olur ise.

Sīm-bāzuñdur felekde ᶜāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

13. **olsa:**
Gazel 32
Mısra: **9**
Olur ise.

Jende-i ḫūn ile dil olsa n’ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

14. **olsa:**
Gazel 41
Mısra: **5**
Olur ise.

Menbaᶜ-ı āb-ı ḥayāt olsa ᶜaceb mi ṭalᶜatıñ
Ḫoy-ı pākiñ çeşme-i ḫūrşīd-i enverden leẕīẕ

15. **olsa:**
Gazel 50
Mısra: **3**
Olur ise.

Ḫusūf-ı ḫaṭṭı n’ola ẓulmet-i cihān olsa
ᶜAlāyim-i ḳameriñ ol vekāyiᶜindendir

16. **olsa:**
Gazel 53
Mısra: **7**
Olur ise.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürᶜat ile licām-ı cemel ḳopar

17. **olsa:**
Gazel 58
Mısra: **12**
Olur ise.

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ içre ᶜaceb mi Fenniyā

18. **olsa:**
Gazel 63
Mısra: **3**
Olur ise.

N’ola devr-i ḫaṭıñla çerḫ-i fikrimde ḫusūf olsa
Benim baḫt-ı siyāhım tāliᶜ-i ḥüsn-i ḳamerdendir

19. **olsa:**
Gazel 64
Mısra: **3**
Olur ise.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

20. **olsa:**
Gazel 73
Mısra: **7**
Olur ise.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feth eden elbet ez̲ān verir

21. **olsa:**
Gazel 77
Mısra: **5**
Olur ise.

Şermle ruḫ̲sārı n'ola pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarṣu bulunur

22. **olsa:**
Gazel 82
Mısra: **2**
Olur ise.

ʿĀrıżıñ ḫ̲oy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

23. **olsa:**
Gazel 89
Mısra: **10**
Olur ise.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı fürḳatiñle gül de nārıdır

24. **olsa:**
Gazel 95
Mısra: **10**
Olur ise.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫ̲aṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

25. **olsa:**
Gazel 119
Mısra: **3**
Olur ise.

N'ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş

26. **olsa:**
Gazel 133
Mısra: **3**
Olur ise.

Āvīzesi olsa n'ola ol zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi dil mescide meşrūṭ

27. **olsa:**
Gazel 164
Mısra: **8**
Olur ise.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-i ḳalb-i muḫ̲lişi
Ey şūḫ̲-ı zerger olsa [da] ṭabʿıñ meḥek seniñ

28. **olsa:**
Gazel 170
Mısra: **10**
Olur ise.

Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i ḥasretle Fenniyā
Olsa Ḥicāz-ı dilde n'ola ber-kenīl Nil

29. **olsa:**
Gazel 171
Mısra: **1**
Olur ise.

Ḫ̲aṭṭıñ ebr-i māh-ı tābān olsa da mānic degil
Eşk-i çeşmim dilde

bārān olsa da māniʿ degil

30. **olsa:**
Gazel 171
Mısra: **4**
Olur ise.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da māniʿ degil

31. **olsa:**
Gazel 174
Mısra: **5**
Olur ise.

Ḫurşīd ü meh de olsa dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine lāyıḳ girū degil

32. **olsa:**
Gazel 176
Mısra: **10**
Olur ise.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi neyler ʿāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa da temcīd edip çıḳmam

33. **olsa:**
Gazel 180
Mısra: **9**
Olur ise.

Olsa ʿanḳā gibi naẓīrem nā-dīde taʿaccüb
Fenniyā ser-süḫan-ı Hāşime naġzem maġzem

34. **olsa:**
Gazel 224
Mısra: **1**
Olur ise.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

35. **olsa:**
Gazel 231
Mısra: **2**
Olur ise.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

36. **olsa:**
Gazel 235
Mısra: **1**
Olur ise.

Arż seyrin olsa n'ola māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

37. **olsa:**
Gazel 245
Mısra: **5**
Olur ise.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā sīne bend-i Düldülü

38. **olsa:**
Gazel 5
Mısra: **15**
Olursa.

Dürr-i süḫan-efşānım olsa n'ola Fennī
Ṣaḥn-ı dehen-i sāḥil [ü] mevc-i leb-i deryā

39. **olsa:**
Gazel 9
Mısra: **5**
Olursa.

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā

O heyʾetle bilir ṣad
āferin İbn-i Melek ādāb

40. **olsa:**
Gazel 224
Mısra: **8**
Olursa.

Ḫafîce bāde nūş
olduḳça zāhid mest
olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa
ʿaceb mi sīm ü zersizce

41. **olsa:**
Gazel 245
Mısra: **12**
Olursa.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i
yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi
cennetiñ nāzik gülü

olsa ʿaceb mi:

1. **olsa ʿaceb mi:**
Kıt'a 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı?.

Olsa ʿaceb mi dāyesi
ḫūrşīd-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i
zībā-yı pāki gāh

olsa n'ola:

1. **olsa n'ola:**
Kıt'a 7
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Olsa ne olur?.

Şāʿir-i Nābī-zemān-ı
nüktever-i dür-feşān
Olsa n'ola bī-gümān
sırr-ı ʿaṭādan eli

olsam:

1. **olsam:**
Gazel 63
Mısra: **7**
Olmak.

Dü-çār olsam n'ola
ʿaynımda bostān-ı dil-
ārāya
Güẕergāhım benim ol
sīne-i nevʿ-i
memerrdendir

olsañ:

1. **olsañ:**
Gazel 238
Mısra: **11**
Olsan, olmak.

Sūḳ-ı naẓm içre ne
deñlü Fenniyā olsañ
Ḥasīb

ʿİlm ile girmez ele kesb-
i süḫan dedikleri

olsun:

1. **olsun:**
Gazel 22
Mısra: **8**
Olmak.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra
cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu
hevesden ḳatl olur
ṣāḥib-ḫurūc

2. **olsun:**
Gazel 91
Mısra: **8**
Olmak.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel
gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun
deyü teʾkīd ederiz

3. **olsun:**
Gazel 187
Mısra: **1**
Olmak.

Maḥṣūl lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

4. **olsun:**
Gazel 187
Mısra: **2**
Olmak.

Maḥṣūl lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

5. **olsun:**
Gazel 187
Mısra: **4**
Olmak.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle
hem olsun hem olmasın

6. **olsun:**
Gazel 187
Mısra: **6**
Olmak.

Erdi ḫazāna gülşen-i
ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle
hem olsun hem olmasın

7. **olsun:**
Gazel 187
Mısra: **8**
Olmak.

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ
dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem
olsun hem olmasın

8. **olsun:**
Gazel 187
Mısra: **10**
Olmak.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola
ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem
olsun hem olmasın

9. **olsun:**
Gazel 187
Mısra: **14**
Olmak.

Yazdım naẓīre naẓmım
Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr içün ḥavāle hem
olsun hem olmasın

10. **olsun:**
Gazel 196
Mısra: **11**
Olmak.

Saña ṭavşan diyen olsun
rūbāh
Ẓürefā-nām gürūh-ı
gerdūn

11. **olsun:**
Gazel 187
Mısra: **12**
Olmak.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi
aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle
hem olsun hem olmasın

olun:

1. **olunan:***-an*
Kıt'a 10
Mısra: **5**
Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak.

Muḳārin olmaġa saʿy et
tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i
fünūna derseñ aḥbāb ol

olunca:

1. **olunca:**
Gazel 6
Mısra: **11**
Olduğu zaman.

Pey-rev olunca güfte-i
İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre
süḫan söylerim saña

2. **olunca:**

Gazel 121

Mısra: **5**

Olduğu zaman.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

3. **olunca:**

Gazel 218

Mısra: **12**

Olduğu zaman.

Mümkin mi güle mi̱sli anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

4. **olunca:**

Gazel 231

Mısra: **1**

Olduğu zaman.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

<u>olup:</u>

1. **olup:**

Gazel 28

Mısra: **3**

Olmak.

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-güz̲ār
Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

2. **olup:**

Gazel 31

Mısra: **9**

Olmak.

Reh-i mesdūde sengāsā olup pā-māl hemvāre
Güz̲ergāh-ı ḫarāb-ābāda cisr-i muḳteżādır yaḫ

3. **olup:**

Gazel 40

Mısra: **4**

Olmak.

Taḥrīr edemem sūziş-i ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

4. **olup:**

Gazel 48

Mısra: **3**

Olmak.

Ḥavfım budur ḳażā ile diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i Bebekde fesād olur

5. **olup:**

Gazel 58

Mısra: **8**

Olmak.

Ḳāʿe-i ʿuşşāḳına ol ḳāmet-i dil-cū aḳar
Geç nigāh-ı yārdan aġyār olup ālūde-ġam

6. **olup:**

Gazel 66

Mısra: **1**

Olmak.

Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır
Ḫāz̲ıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

7. **olup:**

Gazel 85

Mısra: **3**

Olmak.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ʿarżda cūybār olduḳça hep kīmyā biter

8. **olup:**
Gazel 97
Mısra: **9**
Olmak.

Felekde dönmededir
Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa
kimseler ṣaramaz

9. **olup:**
Gazel 120
Mısra: **5**
Olmak.

Kemāliyle olup naḫl-i
ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-
res nihāl ammā
ṣulandırmış

10. **olup:**
Gazel 209
Mısra: **5**
Olmak.

Yürü ḫançer be-kef dal
tīġ-ı āteş-tāb olup ey
meh
Ṣadā-yı naʿralarla
bezme teşrīf et
Nerīmāne

11. **olup:**
Gazel 212
Mısra: **2**
Olmak.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i
tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
ḥelvāya ḳarışma

12. **olup:**
Gazel 236
Mısra: **11**
Olmak.

Üstādıma ki mis̱l-i
Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı
ḥayāt-ı selāseti

13. **olup:**
Gazel 241
Mısra: **6**
Olmak.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis
zāhidiñ bāsūrun
incitmiş
Ġınā-āver olup ekl
eylemez ol şimdi
bulġuru

14. **olup:**
Gazel 62
Mısra: **7**
Olmak.

Māh-ı felekde ẓāhir
olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr
göñülde telāş olur

olupdur:

1. **olupdur:**
Gazel 127
Mısra: **10**
Olmuştur.

Verir deynin gelince
vaʿdesi medyūn olan
Fennī
Ezelden çünki naḳd-i
cān olupdur cümleye
maḳrūż

olur:

1. **olur:**
Gazel 13
Mısra: **8**
Olmak.

Sāḥil-i baḥr-i sefīd-i
raḥmete seyl-āb olup
Kim olur yek ḳaṭre-i
yem-i siyāh-ı seyyiʾāt

2. **olur:**
Gazel 15
Mısra: **5**
Olmak.

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

3. **olur:**
Gazel 25
Mısra: **10**
Olmak.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

4. **olur:**
Gazel 31
Mısra: **8**
Olmak.

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme ʿibret-nümādır yaḫ

5. **olur:**
Gazel 48
Mısra: **2**
Olmak.

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gūn güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

6. **olur:**
Gazel 48
Mısra: **4**
Olmak.

Ḥavfım budur ḳażā ile diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i Bebekde fesād olur

7. **olur:**
Gazel 48
Mısra: **6**
Olmak.

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile bir murād olur

8. **olur:**
Gazel 48
Mısra: **8**
Olmak.

Laʿl-i mücevheriñ ki nādire-i pīşedir
Naḳş-ı ḫaṭıñla ḫātem-i gevher sevād olur

9. **olur:**
Gazel 48
Mısra: **10**
Olmak.

Gelmez ḥaṭ-ı niẓāmına şol beldeniñ hemān
Beyne'l-ehāli cümlede ki ittiḥād olur

10. **olur:**
Gazel 48
Mısra: **12**
Olmak.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

11. **olur:**
Gazel 62
Mısra: **1**
Olmak.

Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur

12. **olur:**
Gazel 62
Mısra: **2**
Olmak.

Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur

13. **olur:**
Gazel 62
Mısra: **4**
Olmak.

Kim nūş āb-ı vaṣlın eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi hemīşe ʿaṭāş olur

14. **olur:**
Gazel 62
Mısra: **10**
Olmak.

Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne güne ḳumāş olur

15. **olur:**
Gazel 62
Mısra: **12**
Olmak.

Ṣaḥn-ı süḫanda eşheb-i dil rāh-dāş olur
Zuʿmınca esb-i ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā

16. **olur:**
Gazel 64
Mısra: **15**
Olmak.

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

17. **olur:**
Gazel 68
Mısra: **9**
Olmak.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile eşʿār kendin gösterir

18. **olur:**
Gazel 78
Mısra: **2**
Olmak.

Ḳılmayan ey dil teʾehhül ṣanma bī-ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mıṣr ol sulṭān olur

19. **olur:**
Gazel 78
Mısra: **4**
Olmak.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

20. **olur:**
Gazel 78
Mısra: **6**
Olmak.

Mıṣr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı zenāḫdānında ser-gerdān olur

21. **olur:**
Gazel 78
Mısra: **8**
Olmak.

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

22. **olur:**
Gazel 78
Mısra: **12**
Olmak.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile ẕī-şān olur

23. **olur:**

Gazel 84

Mısra: **1**

Olmak.

Meclisde bāde cāmeler ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i pīr-i muġān olur

24. **olur:**

Gazel 84

Mısra: **2**

Olmak.

Meclisde bāde cāmeler ile zenān olur
Tezvīc-i rind himmet-i pīr-i muġān olur

25. **olur:**

Gazel 84

Mısra: **4**

Olmak.

Pā-māl eder zemīne nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde duḫter-i rez pehlevān olur

26. **olur:**

Gazel 84

Mısra: **6**

Olmak.

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile bi'llahi ḳan olur

27. **olur:**

Gazel 84

Mısra: **8**

Olmak.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

28. **olur:**

Gazel 92

Mısra: **2**

Olmak.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḳar aḳmaz

29. **olur:**

Gazel 126

Mısra: **7**

Olmak.

Bir gün görürseñiz o hemān ser-nigūn olur
Ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muʿallā-yı bī-ḥażīż

30. **olur:**

Gazel 128

Mısra: **4**

Olmak.

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile baḫş etmede ʿuşşāḳ
Elbette olur ders-i menāṣıbda muʿārıż

31. **olur:**

Gazel 132

Mısra: **5**

Olmak.

Gürbeyle seg-miṣāl olur meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

32. **olur:**

Gazel 145

Mısra: **1**

Olmak.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

33. **olur:**
Gazel 175
Mısra: **2**
Olmak.

Fehm etmesin ḫayāl-i ḫaṭıñda meʾāl il
Zīrā olur meʿāni beyānında ḳāl u ḳīl

34. **olur:**
Gazel 187
Mısra: **3**
Olmak.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle hem olsun hem olmasın

35. **olur:**
Gazel 204
Mısra: **8**
Olmak.

Şemm eylediyse zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile aġyār-ı rū-siyeh

36. **olur:**
Gazel 213
Mısra: **4**
Olmak.

Kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına ḫaṭṭ gelse dillerde
Olur cildi ḫayāli muʿteber şīrāzelendikçe

37. **olur:**
Gazel 213
Mısra: **8**
Olmak.

Ṣaḳın ʿarż etmesin bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra
Olur fersūde ḳuṭn-ı vuṣlatı endāzelendikçe

38. **olur:**
Gazel 218
Mısra: **3**
Olmak.

Deryā-yı mecāz elbet olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i mübārek ṭurulunca

39. **olur:**
Gazel 227
Mısra: **2**
Olmak.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

40. **olur:**
Gazel 231
Mısra: **2**
Olmak.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

41. **olur:**
Gazel 62
Mısra: **8**
(Bir şeye veya niteliğe) sahip olmak.

Māh-ı felekde ẓāhir olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr göñülde telāş olur

<u>olursa:</u>

1. **olursa:**
Gazel 119
Mısra: **7**
Olur ise.

N'ola şeb tā seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde

Fetīl-i penbeler āteş
vücūd-ı dāġdār āteş

ʿömr-:

1. **ʿömrin:** *-in*
Gazel 67
Mısra: **9**
Ömür, hayat.

Seyr et binā-yı gendüm
ü ʿömrin devāmını
Ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i
ādem yapar yıḳar

ʿömr:

1. **ʿömrümüz:** *-ümüz*
Gazel 42
Mısra: **3**
Hayat, yaşam.

Ḫvāb-ı ġafletden telef
oldu dirīġā ʿömrümüz
Gerçi vāḳiʿ oldu ammā
vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

2. **ʿömrin:** *-i, -n*
Kıt'a 7
Mısra: **15**
Hayat, yaşama süresi.

Ḥaḳ ede ʿömrin mezīd-i
rıfʿatla ser-medīd
Muʿammer ola ol reşīd
āḫiri vü evveli

ʿömr-i hümāyunun mezīd eylesin:

1. **ʿömr-i hümāyunun mezīd eylesin:** *-sin*
Kaside 2
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Kutlu ömrün uzun olsun.

Fenniyā ḫatm et kelāmı
ḳıl duʿā-yı devletin
Ḥaḳ Teʿālā eylesin
ʿömr-i hümāyunun
mezīd

ʿömrün çürüdür:

1. **ʿömrün çürüdür:** *-ür*
Gazel 218
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Uzun süre bir şey için emek vermiş olmak, ya da boşuna zaman harcamış olmak.

Naḫl-i emel üzre heves-
i ḫāma düşenler
ʿÖmrün çürüdür mīve-i
maḳṣūdu bulunca

on beş verem:

1. **on beş verem:** *-em*
Gazel 113
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Beş veya on değerinde para vermek.

Bir bir çıḳarırlarsa
münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende
verem çağırıp on beş

öp:

1. **öpsem:** *-se, -m*
Gazel 59
Mısra: **3**
Öpmek.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı
ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe
dehānım ʿasel verir

2. **öpse:** *-se*
Gazel 121
Mısra: **3**
Öpmek.

Öpse n'ola zāhid ayaġın
pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa
bīmār tabaṣbuṣ

3. **öpme:** *-me*
Gazel 78
Mısra: **3**
Öpmek.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

4. **öp:**
Müstezad 2
Mısra: **23**
Öpmek.

Al destiñe öp ki başıña ʿörf-i ʿiẓām al
Ey nüsḫa-i kübrā

oraġ:

1. **oraġı:***-ı*
Gazel 45
Mısra: **10**
Yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin metal bir bıçakla, buna bağlı bir saptan oluşan ekin biçme aracı.

Beñzer hilāle ʿarż eder ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü biçmege çerḫiñ oraġı var

ordu:

1. **orduya:***-ya*
Gazel 67
Mısra: **3**
Askeri birlik.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū
Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar

ʿörfî:

1. **ʿörfî:**
Gazel 221
Mısra: **9**
(ö. 999/1591) Asıl adı Cemâleddin Muhammed olan Şîraz doğumlu şair "Örfî" mahlasını kullanmıştır. Örfî-i Şîrâzî olarak da anılmaktadır.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfî ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

2. **ʿörfî:**
Gazel 235
Mısra: **12**
Örfî adlı şair.

Bu yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġatle Fenniyā
ʿÖrfî n'ola reh-i süḫānıñ olsa reh-beri

ʿörf-i ʿiẓām al:

1. **ʿörf-i ʿiẓām al:**
Müstezad 2
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Büyüklerin geleneğini almak.

Al destiñe öp ki başıña ʿörf-i ʿiẓām al
Ey nüsḫa-i kübrā

orsapoça gitme:

1. **orsapoça gitme:**
Müstezad 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Geminin kâh rüzgâr yönüne yaklaşarak kâh uzaklaşarak ve sağa sola dönerek düzensiz şekilde yol almak. II Güçlükle, bata çıka, düşe kalka gitmek.

Ḳullan dümeni orsapoça gitme dimīşḳa
Deryā-yı ʿIrāḳa

ört:

1. **örtdüklerim:***-düklerim*
Gazel 11
Mısra: **2**
Kapamak, kaplamak.

Şehā sen būse ver kim
cāme-ḫvāb içre baña
ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni
örtdüklerim leyl-i şitā
ḳat ḳat

ot:

1. **otunu:**-*unu*
Gazel 123
Mısra: **5**
Ot.

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḫṣūṣ

2. **otunu:**-*unu*
Gazel 137
Mısra: **3**
Ot.

Şemm eyleyemez müşk
otunu kimse ruḫunda
Būy-ı ḫaṭı minḳār-ı ser-
i şānede maḥfūẓ

öyle:

1. **öyle:**
Gazel 82
Mısra: **2**
O kadar, çok fazla.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde
ṣanma güldür ol şeb-
nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs
olsa hevādan nem
ḳapar

2. **öyle:**
Gazel 86
Mısra: **8**
Öyle, o şekilde.

ʿAceb mi daʿvet-i bezme
icābet etmez ise
Baṣar mı telleye ol öyle
yādigār mıdır

öz:

1. **öz:**
Gazel 60
Mısra: **6**
T. Kendi, şahsı, zatı.

Zāhid varıp ayaġını
öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i
Cem öz babasıdır

özge:

1. **özge:**
Gazel 51
Mısra: **4**
*Bambaşka, farklı,
kendine has.*

Āvīze olmada dil-i
sevdā-zede hemān
Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü
özge resen bilir

ʿözr:

1. **ʿözrüñ:**-*üñ*
Gazel 55
Mısra: **1**
*Yapılan bir kabahat
ve kusur üzerine affını
dilemek üzere
gösterilen bahane veya
sebep, mazeret.*

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise
ʿözrüñ şehā nedir
Ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣlıñ ise
bu behā nedir

pā vü ser:

1. **pā vü ser:**
Gazel 80
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
*Baş ve ayak //
baştan ayağa.*

Çeşm-i bülbül
cāmelerle yārı seyr edip
göñül
Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini
bulmuş donanmış pā vü
ser

2. **pā vü ser:**
Gazel 127
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Baştan ayağa.

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir
Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

pādişā:

1. **pādişā:**
Murabba 3
Mısra: **9**
Padişah II sevgili.

Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā

pādişāh-ı ʿādil-i baḥr ü ber:

1. **pādişāh-ı ʿādil-i baḥr ü ber:**
Kaside 2
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Deniz ve karanın adaletli padişahı.

Pādişāh-ı ʿādil-i baḥr ü ber ü ẓıll-ı Ḥamīd
Şehryār-ı dāver-i ṣadr-āver-ārā-yı ferīd

pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā:

1. **pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā:**
Kaside 2
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik sahibi padişah.

Yoḳ nihāyet luṭfuña ey pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā
Reşk ederdi cūd-ı pākiñ görse sulṭān Bā-yezīd

pādişeh:

1. **pādişeh:**
Gazel 204
Mısra: **2**
Padişah // sevgili, güzel.

Ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı eyler ḫusūf-ı meh
Ḳılmazsa burc-ı ʿışḳa teveccüh o pādişeh

2. **pādişehiñ:** *-in*
Kaside 1
Mısra: **86**
Hükümdar, sultan. II Allah.

Keh-keşān ṣanma anı esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

pādişeh-i ʿālemiyān:

1. **pādişeh-i ʿālemiyān:**
Kaside 1
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Âlemlerin padişahı.

Ṣāḥib-i tāc-ı le-ʿamruk şāhān-ı güzīn
Mülket-ārā-yı cihān pādişeh-i ʿālemiyān

pādişeh-i mülket-i fes:

1. **pādişeh-i mülket-i fes:**
Gazel 109
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Fas ülkesinin padişahı.

Düşdü sevdāsına dil perçemin[iñ] ḳıldı heves
Etme şeydā anı ey pādişeh-i mülket-i Fes

pāk:

1. **pākime:** *-i, -m, -e*
Gazel 166

Mısra: **1**
Far. Temiz, saf.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

pākīze:

1. **pākīzedir:**
Gazel 43
Mısra: **10**
Hâlis, sâfî.

Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol ẕī-ḳıyam dür-dāneden meʾhūẕ

pālūde midir:

1. **pālūde midir:***-mi, -dir, -*
Müstezad 1
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Nişasta, şeker ve su karışımının pişirilerek soğutulmasıyla yapılan bir tür tatlı; sevgilinin dudağı.

Pālūde midir vuṣlatıñ ey Fāris-i niʿmet
Nā-dīde bu leẕẕet

pālūde-i ter:

1. **pālūde-i ter:**
Gazel 41
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
1. Taze, yeni yapılmış tatlı. 2. Taze pelte (nişasta tatlısı).

Daʿvet-i bezminde sen niʿmet-fürūş olma şehā
Vuṣlatıñdır ʿāşıḳa pālūde-i terden leẕīẕ

pālūdeveş:

1. **pālūdeveş:**
Gazel 63
Mısra: **1**
Pelte gibi.

Viṣāliñ sükkeri pālūdeveş cānā şekerdendir
Mürebbā būse-i laʿl-i lebiñ gül-berg-i terdendir

pā-māl:

1. **pā-māl:**
Gazel 31
Mısra: **9**
Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

Reh-i mesdūde sengāsā olup pā-māl hemvāre
Güẕergāh-ı ḫarāb-ābāda cisr-i muḳteżādır yaḫ

2. **pā-māl:**
Gazel 131
Mısra: **5**
Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba nisbet bī-ṣadā pā-māl
Ḥaṣīr-i zāhidāsā mevc-i naḳş-ı būriyādır Şaṭ

pā-māl eder:

1. **pā-māl eder:***-er*
Gazel 84
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ayak altında bırakmak, çiğnenmiş.

Pā-māl eder zemīne nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde duḫter-i rez pehlevān olur

pā-māl eyler:

1. **pā-māl eyler:***-r*
Gazel 149
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**

Ayaklar altına almak ll kontrolü altına almak.

Zülf-i cānānı feşān edip o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek Süleymān der imiş şāneye üf

pā-māl olur:

1. **pā-māl olur:***-ur*
Gazel 113
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ayaklar altında ezilmek.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile ʿālemde münaḳḳaş

2. **pā-māl olur:***-ur*
Gazel 207
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek, yerle bir olmak.

Ḳālīçe-i münaḳḳaşa beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen olan zīr ü pālara

pāre:

1. **pāre:**
Gazel 102
Mısra: **4**
Parça, kısım.

Baḥr-i vuṣlatda ṣuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

pāre pāre:

1. **pāre pāre:**
Gazel 96
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Parça parça.

Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

pāre pāre ḳalmışdır:

1. **pāre pāre ḳalmışdır:***-mışdır*
Gazel 83
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Parça parça olmak.

Ḫayāl-i tīġ-ı nigāhı ol āfetiñ Fennī
Ḫarāb edip cigerim pāre pāre ḳalmışdır

pārelen:

1. **pārelendi:***-di*
Murabba 1
Mısra: **10**
Parça parça olmak, parçalanmak, paralanmak.

ʿAcebā tīġ-ı müjeñle nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu perīşān ḥālim

parıl parıl ṭutuşup:

1. **parıl parıl ṭutuşup:***-up*
Gazel 234
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Parıl parıl ṭutuşmak. II Birdenbire yanmak..

Parıl parıl ṭutuşup şemʿveş derūnumda
Ṣanem ṣanem cevelān eyleyen ḫayāliñ mi

parmağında ırmaḳ gibi āb revān olsa:

1. **parmaġında ırmaḳ gibi āb revān olsa:** *-sa*
Kaside 1
Mısra: **42**
Kelime Tipi: **-**
Parmağında ırmak gibi su akmak.

Yüzü ṣuyuña seniñ ʿālemi ḫalḳ etdi Ḫudā
Parmaġında n'ola ırmaḳ gibi āb olsa revān

parmaḳ:

1. **parmaġıñ:** *-ıñ*
Kaside 1
Mısra: **40**
Parmak.

Feṯḥ edip muʿcizeyi genc-i muṭalsamāsā
İki şaḳḳ oldu parmaġıñ ile māh-tābān

pāsbān:

1. **pāsbānını:** *-ını*
Gazel 65
Mısra: **6**
Bekçi, gece bekçisi, gözcü.

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i gerdeniñ ʿuşşāḳ
O pāsbānını kāfūra vażʿ-ı fülfül eder

2. **pāsbānıñ:** *-ın*
Kaside 1
Mısra: **46**
Bekçi, gece bekçisi, gözcü.

ʿAnkebūt ile kebūter per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri daḫı derbān

3. **pāsbān:**
Gazel 174
Mısra: **7**
Gece bekçisi, gözetici.

Kāfūra ḥabb-ı fülfülün etmiş o pāsbān
Hindūstān-ı dilde naẓar ḳıl gelū degil

4. **pāsbānıdır:** *--ı-dır*
Gazel 173
Mısra: **4**
Bekçi.

Ḥıfẓ içün gerden-i kāfūrunda
Pāsbānıdır o ḫāl-i fülfül

pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i gelū:

1. **pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i gelū:** *-, -, -, --su, -n, -dan, -*
Gazel 190
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Boğazdan akarken çıkan kulkul sesinin bekçisi.

Feh[i]m ḳıl pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i gelūsundan
O ṣāf-ṭıynetiñ eczā-yı kāfūr olduġun ey dil

pāsbānı mıdır:

1. **pāsbānı mıdır:** *-ı, -mı, -dır*
Gazel 186
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gece bekçisi.

Pāsbānı mıdır fülfül-i ḫāl-i Hindū
Baḳamam gerden-i kāfūra nigehdārından

pāy:

1. **pāyında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 45
Mısra: **12**
Ayak.

Naẓm-ı Edībi söyle Leẕīẕīye Fenniyā

Pāyında esb-i cāmesiniñ çınḳıraġı var

2. **pāyını:** *-ı, -n, -ı*
Kıt'a 13
Mısra: **17**
Ayak, kadem.

Derūnunda ṣafā-yāb eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-be-rustā-ḫīz istikrāh

pāy-dār:

1. **pāy-dār:**
Gazel 86
Mısra: **10**
İyice yerleşmiş. Devamlı, sürekli. kadim.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

paye:

1. **pāye:**
Kıt'a 1
Mısra: **10**
Basamak, mertebe.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

pāye-i sulṭān:

1. **pāye-i sulṭān:**
Kaside 1
Mısra: **96**
Kelime Tipi: **-**
Sultanın makamı.

Aṭlas-ı çerḫi Ḫudā ḳıldı aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile faḫre şāyān

pāy-endāz:

1. **pāy-endāz:**
Gazel 151
Mısra: **7**
Bir hükümdârın, büyük bir kimsenin geçeceği yere serilen halı veya çuha, kadife gibi değerli kumaş.

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

pāy-endāz ḳıldı:

1. **pāy-endāz ḳıldı:** *-dı*
Kaside 1
Mısra: **95**
Kelime Tipi: **-**
Bir hükümdârın, büyük bir kimsenin geçeceği yere serilen halı veya çuha, kadife gibi değerli kumaş semek.

Aṭlas-ı çerḫi Ḫudā ḳıldı aña pāy-endāz
Oldu ol pāye-i sulṭān ile faḫre şāyān

pāyende eylerse:

1. **pāyende eylerse:** *-r, -se*
Kıt'a 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Daimi eylemek.

ʿAceb mi rūz u şeb gehvāresin pāyende eylerse
Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

pāy-ı duḫter-i rez:

1. **pāy-ı duḫter-i rez:**
Gazel 64
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızının (şarabın) ayağı, kadehi.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā

Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

pāy-ı yāre:

1. **pāy-ı yāre:** *-e*
Gazel 132
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yarin, dostun ayağı.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

pāyıma ḫūnum dökülür:

1. **pāyıma ḫūnum dökülür:** *-ül, -ür*
Gazel 197
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ayağına kadar kan dökmek.

Ġırbale dönüp ʿışḳ ile sürāḫ-ı vücūdum
Ḫūnum dökülür pāyıma ṣan dāne-i ḍārū

pāyın ḳoyup:

1. **pāyın ḳoyup:** *-y, -up*
Kıt'a 13
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Ayağını koymak.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

pāyına şihāb düşüp:

1. **pāyına şihāb düşüp:** *-üp*
Kaside 1
Mısra: **81**
Kelime Tipi: **-**
Ayağına yıldız düşmek.

Reh-güẕār oldu düşüp pāyına sürʿatle şihāb
Māh-ı tābānı aña meşʿale çekdi Keyvān

pāyine yüz sürse:

1. **pāyine yüz sürse:** *-se*
Gazel 131
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ayağına yüz sürmek. // Birinin huzurunda saygı göstermek, bir dilekte bulunmak, yalvarmak gibi maksatlarla yere eğilmek.

N'ola pāyine yüz sürse ʿAcem-şeh-nāzını Fennī
Ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa ḳarīb-i evliyādır Şāṭ

peder-i ʿāzamı:

1. **peder-i ʿāzamı:** *-ı*
Kıt'a 12
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Büyük babası.

Şāʿir-i ṣāḥib-süḫandır peder-i ʿāzamı
Tevʾem-i Nābī-dehen mevc-i yem-i dür-feşān

pedersizce:

1. **pedersizce:**
Gazel 224
Mısra: **4**
Pedersizce.

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna
Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

pehlevān:

1. **pehlevān:**
Gazel 84
Mısra: **4**
1. İri, bünyesi kavi,

şeci adam. 2. Güreşçi, mesâri.

Pā-māl eder zemīne nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde duḫter-i rez pehlevān olur

pek:

1. **pek:**
Gazel 55
Mısra: **9**
Çok fazla, öyle.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle süḫanlar fesānedir

2. **pek:**
Gazel 195
Mısra: **2**
Çok fazla, öyle.

Ṣaḳın esb-i viṣāliñ yekke-tāz-ı merd-i zengīden
Hele pek iḥtirāz eyle begim ḍarb-ı üzengīden

3. **pek:**
Gazel 136
Mısra: **4**
Çok fazla.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

4. **pek:**
Gazel 95
Mısra: **9**
Çok fazla, oldukça.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

pek bağla:

1. **pek bağla:**
Gazel 218
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sağlam bağlamak.

Pek bağla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

penbe-:

1. **penbelerle:***-ler, -le*
Gazel 43
Mısra: **7**
Pamuk.

Müzeyyen olsa zaḫmım penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende cismim[i] dil-i dīvāneden meʾhūẕ

penbe:

1. **penbelerim:***-ler, -im, -*
Gazel 140
Mısra: **1**
Pamuk.

Zaḥmımda dilā penbelerim mülemmaʿ
Pür-naḫle dönüp oldu lemʿ-i müşemmaʿ

2. **penbe:**
Gazel 75
Mısra: **1**
Pamuk.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

3. **penbe:**
Gazel 208
Mısra: **6**
Pamuk.

Girse elime ben daḫı
būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege
şāyeste el olsa

penbe-i būstān:

1. **penbe-i būstān:**
Gazel 52
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bostan sarısı.

Nigeh-i ʿāşıḳa fetḥ etse
n'ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşīd ile ol
penbe-i būstān
büyüdür

penbe-i dāġ:

1. **penbe-i dāġ:**
Gazel 15
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yaramın pamuğu.

Çerḫiñ keremi ḳıldı
niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña
bir jende mürüvvet

penbe-i dāġ-ı serim:

1. **penbe-i dāġ-ı serim:***-im*
Gazel 237
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Baştaki yaramın pamuğu.

Penbe-i dāġ-ı serim
başıma bir berf-i belā
Aṭlas-ı çerḫiñ cihāna
verdigi aḳ sāde mi

penbe-i dāġ-ı vücūdum:

1. **penbe-i dāġ-ı vücūdum:***-um*
Gazel 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Vücudumun yaralarının pamuğu.

Penbe-i dāġ-ı vücūdum
bir ḳabā ḳıldı baña

penbe-i dāġım:

1. **penbe-i dāġım:***-ım*
Gazel 243
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yara pamuğu.

Ḫadeng-i sūzen-i
ġamzeñle çeşm-i
bülbülveş
Tenimde penbe-i dāġım
lebādedir şimdi

penbe-i vaṣlın:

1. **penbe-i vaṣlın:***-ı, -n*
Murabba 3
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmak pamuğu.

Penbe-i vaṣlın müheyyā
ḳılmaġa ol dil-beri
Ḫvābda fetḥ etmek içün
uçḳur-ı şevḳ-āveri

penbeniñ nār ile ülfeti:

1. **penbeniñ nār ile ülfeti:**
Gazel 231
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Pamuğun ateş ile dostluğu. II İmkânsız olma.

Sīneye çekmek diler ol
dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin
penbeniñ nār ile ey dil
ülfeti

penbe-ṣıfat:

1. **penbe-ṣıfat:**
Gazel 100
Mısra: **6**
Pamuk sıfatlı, pamuk gibi.

ʿUşşāḳa n'ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣıġmaz

penc olur:

1. **penc olur:***-ur*
Gazel 135
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Beş sayısına ulaşmak.

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẓ

pençe-i ġamze:

1. **pençe-i ġamze:**
Gazel 35
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yan bakışın pençesi.

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

pençe-i mühr-i nübüvvet:

1. **pençe-i mühr-i nübüvvet:**
Kaside 1
Mısra: **124**
Kelime Tipi: **-**
Peygamberlik mührünün pençesi; peygamberlik mührünün işareti (Pençe, eskiden sadrazam başta olmak üzere eyalatlerdeki vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, mutasarrıf ve mütesellimlerle darüsaade ağaları tarafından imza yerine kullanılan işaretdir. Sağ elin pençesine benzemesi nedeniyle bu isimle anıldığı düşünülmekle birlikte ilk dönemlerde elin kırmızı boyaya batırılıp fermanlar üzerine bastırıldığı da bilinmektedir. KÜTÜKOĞLU, 76; UZUNÇARŞILI, 1995: 111-112) II yüce peygamberlik görevi; Hz. Muhammed'in sırtındaki benin işaret ettiği peygamberlik.

Evvelen işte biri ḫamse mübārekdir kim
Pençe-i mühr-i nübüvvet o şeb oldu iḥsān

pençe-i şāhīn-i ġamze:

1. **pençe-i şāhīn-i ġamze:**
Gazel 13
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yan bakış şahinin pençesi.

Pençe-i şāhīn-i ġamzeñden ne mümkindür necāt
Dāne-i ḫāliñ çün eyler murġ-ı dil āḫir vefāt

pençe-i yevm-i ġamı:

1. **pençe-i yevm-i ġamı:***-ı*
Gazel 52
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntü gününün pençesi.

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile maʿmūr
Pençe-i yevm-i ġamı lāne-i vīrān büyüdür

pend:

1. **pendi:***-i*
Gazel 13

Mısra: **6**
Nasihat, öğüt.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

pend edip:

1. **pend edip:***-ip*
Gazel 145
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Nasihat etmek, öğüt vermek.

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

per aça:

1. **per aça:***-a*
Gazel 172
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak.

Dil hümāāsā n'ola per aça ebr-i zülfüñe
Ṭāʾir-i ser der-hevādır sākin-i ber-cā degil

2. **per aça:**
Gazel 217
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak.

Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamaḳ üzre
N'ola dil murġveş per aça çīn-i ṭurre-i yāre

3. **per aça:***-a*
Gazel 217
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak.

Hümā-yı ber-hevādır āşiyānı olmamaḳ üzre
N'ola dil murġveş per aça çīn-i ṭurre-i yāre

per açan:

1. **per açan:***-an*
Gazel 49
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak, kanatlanmak.

Seḥāb-ı zülfüñe murġ-ı hümāveş per açan ʿışḳa
Feżā-yı evc-i dilde ṭāʾir-i sürūr hevā derler

per açar:

1. **per açar:***-ar*
Gazel 108
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak, kanatlanmak.

Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

per açdı:

1. **per açdı:***-dı*
Gazel 37
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak, kanatlanmak.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra her çi bād-ābād

per açıp:

1. **per açıp:***-ıp*
Gazel 91
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak, kanatlanmak.

Gūş edip Şāʿiriniñ gülşen-i tabʿın Fennī

Bülbülāsā per açıp
ʿazm-i Zinikmid ederiz

2. **per açıp:** *-ıp*
Kaside 1
Mısra: **45**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak.

ʿAnkebūt ile kebūter
per açıp kehf-i gerd
Pāsbānıñ biri oldu biri
daḫı derbān

per ṣaldı:

1. **per ṣaldı:** *-dı*
Kıt'a 6
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kol kanat salmak.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün
ẓanneder vechin
görenler māh

per ü bālı:

1. **per ü bālı:** *-ı*
Gazel 161
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kol kanat.

Var mı zülf-i ʿiẕārıñ ile
cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde
per ü bālı küçücek

per ü bāli olsa:

1. **per ü bāli olsa:** *-sa*
Kıt'a 4
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kolu kanadı olmak.

Şehenşāh-ı cihān
ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
ʿAceb mi tevʾemen bir
şāhiniñ olsa per ü bāli

perçem:

1. **perçemde:** *-de*
Gazel 16
Mısra: **8**
Alna düşen kısa saç demeti, kakül.

Cāʾiz ki ola kūy-ı
viṣālinde iṣr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül
[ü] perçemde ḥavādiṣ

2. **perçemiñden:** *-in , -den*
Gazel 179
Mısra: **3**
Alna düşen kısa saç demeti, kakül.

Perçemiñden ederiz ey
gül-i ter
Feslegen rāyiḥasın
istişmām

3. **perçemiñi:** *-i, -n, -i*
Gazel 51
Mısra: **2**
Alna düşen kısa saç demeti, kâkül.

Dil ol beyāż fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

4. **perçemin[iñ]:** *-in[iñ]*
Gazel 109
Mısra: **1**
Alna düşen kısa saç demeti, kâkül.

Düşdü sevdāsına dil
perçemin[iñ] ḳıldı
heves
Etme şeydā anı ey
pādişeh-i mülket-i Fes

5. **perçemiñi:** *-i, -n, -i*
Gazel 129
Mısra: **3**

Alna düşen kısa saç demeti, kâkül.

Hevāyī perçemiñi
rūzgār-ı çīn-i zülfüñü
Dimāġ-ı cānı müşk-ālūd
eder şebbūların ifrāṭ

6. **perçemiñ:**-*in*
Gazel 211
Mısra: **5**
Alna düşen kısa saç demeti, kâkül.

Feslegen mi perçemiñ
şebbūya beñzer
kākülüñ
Eylediñ teşmīm-i ḫoş
reyḥān reyḥān üstüne

7. **perçem:**
Gazel 82
Mısra: **4**
Alna düşen kısa saç demeti, kâkül.

Ṭurre-i ṭarrārıña yaḳın
getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı
şeydir ḳorḳarım
perçem ḳapar

8. **perçemiñ:**-*iñ*
Gazel 163
Mısra: **1**
Alna düşen kısa saç, kâkül. II Sevgilinin alnına dökülen saçları.

Ġurre-i ebrūña şaʿbān-ı
ʿArabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāẓır-ı māh-ı
Recebdir perçemiñ

9. **perçemiñ:**-*iñ*
Gazel 163
Mısra: **2**
Alna düşen kısa saç, kâkül. II Sevgilinin alnına dökülen saçları.

Ġurre-i ebrūña şaʿbān-ı
ʿArabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāẓır-ı māh-ı
Recebdir perçemiñ

10. **perçemiñ:**-*iñ*
Gazel 163
Mısra: **4**
Alna düşen kısa saç, kâkül. II Sevgilinin alnına dökülen saçları.

Ol helāk etmekde Gök
Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā
ceyş-i Ḥalebdir
perçemiñ

11. **perçemiñ:**-*iñ*
Gazel 163
Mısra: **6**
Alna düşen kısa saç, kâkül. II Sevgilinin alnına dökülen saçları.

Ḫvāb-ı ġafletde çıkıp
fesden eder elbet ẓuhūr
Meh yüzüñ
māhiyyetiçün tār-ı
şebdir perçemiñ

12. **perçemiñ:**-*iñ*
Gazel 163
Mısra: **8**
Alna düşen kısa saç, kâkül. II Sevgilinin alnına dökülen saçları.

Yüz bulup çıḳdı yine
başdan uzandı ḫāline
ʿĀşıḳān ekl-i ḥabbü'l-
zehebdir perçemiñ

13. **perçemiñ:**-*iñ*
Gazel 163
Mısra: **10**
Alna düşen kısa saç, kâkül. II Sevgilinin alnına dökülen saçları.

Şerbet-i tebḫāle-i laʿl-i
lebiñ ṣun ḥāẕıḳā
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye

buhrān u buñdur perçemiñ

14. **perçemiñ:** *-iñ*
Gazel 163
Mısra: **12**
Alna düşen kısa saç, kâkül. II Sevgilinin alnına dökülen saçları.

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip
Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

15. **perçemiñ:** *-iñ*
Gazel 163
Mısra: **14**
Alna düşen kısa saç, kâkül. II Sevgilinin alnına dökülen saçları.

Zīveri ʿāşıḳ edip Fennīyi mecnūn etmede
İsm-i Leylāya teşebbühle laḳabdır perçemiñ

perde:

1. **perde:**
Gazel 95
Mısra: **8**
Bir müzik parçasını meydana getiren seslerden herbirinin kalınlık veya incelik derecesi.

ʿUşşāḳa büselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

perde-i dāmeniñ:

1. **perde-i dāmeniñ:** *-iñ*
Gazel 10
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Etek perdesi.

Meclisde edip perde-i dāmeniñ irḫā
Söz yok seniñ ʿirfānıña ey şūḫ-ı müʾeddeb

perde-i nūr u ẓulmet:

1. **perde-i nūr u ẓulmet:**
Kaside 1
Mısra: **101**
Kelime Tipi: **-**
Aydınlık ve karanlık perdesi.

Geçdi anıñla niçe perde-i nūr u ẓulmet
Ḳaldı refrefde o dem eyledi ol ṭayy-ı mekān

perde-i vaṣl:

1. **perde-i vaṣl:**
Gazel 99
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma perdesi.

Yoḳlayıp farḳ ederiz añla yaḳın olduġunu
Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı sīnesinden biliriz

perde-i zülfüñ:

1. **perde-i zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 141
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Zülüf, saç örtüsü.

Şeb-i hecriñde eyā şemʿ-i cemāl-i lāmiʿ
Perde-i zülfüñ olur tāb-ı dilāna māniʿ

perend-i tār u pūd-ı perçem-i dildār-ı pīç-ā-pīç:

1. **perend-i tār u pūd-ı perçem-i dildār-ı pīç-ā-pīç:**
Gazel 25
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kıvrım kıvrım perçeminin dokuma kumaşı.

Metāʿ-ı vuṣlatın nessāc-ı ʿāşıḳ niçe nesc etsin
Perend-i tār u pūd-ı perçem-i dildār-ı pīç-ā-pīç

pergār:

1. **pergārından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 186
Mısra: **12**
Far. Pergel denilen daire çizecek maruf alet.

ʿAḳreb-i sāʿat devvāre çerḫ-i kec-rev
Heb muḫālif yürür ʿuşşāḳa o pergārından

pergār-ı tanẓīr:

1. **pergār-ı tanẓīr:**
Gazel 81
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Benzetme pergeli.

Fenniyā pergār-ı tanẓīrimle naẓm-ı Sırriye
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-levḥa miṣl-i çīn-i ebrū çevrilir

perī:

1. **perī:**
Gazel 28
Mısra: **7**
Güzel, sevgili.

O perī dūd-ı firāḳın içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı maḥabbetde eder kesb-i ḳabīḥ

2. **perī:**
Gazel 35
Mısra: **6**
Güzel, sevgili.

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

3. **perī:**
Gazel 42
Mısra: **1**
Güzel, sevgili.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāz
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāz

4. **perī:**
Gazel 82
Mısra: **3**
Peri II Güzel, Sevgili.

Ṭurre-i ṭarrāruña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

5. **perī:**
Gazel 89
Mısra: **9**
Peri II Güzel, Sevgili.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı fürḳatiñle gül de nārıdır

6. **perī:**
Gazel 118
Mısra: **7**
Peri II Güzel, Sevgili.

Baḫş edip ʿuşşāḳına tīmār-ı vaṣlın ol perī
İftiḫār eyler sipāh-ı bendesine mīrveş

7. **perī:**
Gazel 119
Mısra: **6**

Peri II Güzel,
Sevgili.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

8. **perī:**
Gazel 126
Mısra: **3**
Peri II Güzel,
Sevgili.

ʿ×d oldu dilden ʿarż edip ebrūsun ol perī
Ḥüsn-i hilāl-i naḫ-şeb-i ġarrā-yı bī-ḥażīż

9. **perī:**
Gazel 132
Mısra: **2**
Peri II Güzel,
Sevgili.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

10. **perī:**
Gazel 146
Mısra: **1**
Peri II Güzel,
Sevgili.

Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri ṣaġ
Eyledi ġamzelerim murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

11. **perī:**
Gazel 156
Mısra: **5**
Peri II Güzel,
Sevgili.

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

12. **perī:**
Gazel 171
Mısra: **7**
Peri II Güzel,
Sevgili.

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da māniʿ degil

13. **perī:**
Gazel 189
Mısra: **5**
Peri II Güzel,
Sevgili.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

14. **perī:**
Gazel 194
Mısra: **3**
Peri II Güzel,
Sevgili.

Eflāke çıḳdı nāle vü efġān ey perī
Tīġ-ı müjeñle āh u enīni olanlarıñ

15. **perīsidir:***-sidir*
Gazel 90
Mısra: **4**
Cisimleri çok lâtif ve görünmez olan hoş mahluk.

Āmādedir umūruna şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i şeydā perīsidir

16. **perī:**
Gazel 45
Mısra: **5**
Çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın, sevgili.

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol

perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

17. **perī:**
Gazel 97
Mısra: **8**
Çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın, sevgili.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

perīşān etdi:

1. **perīşān etdi:** *-di*
Gazel 151
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Perişan etmek, altüst olmak, kendini kaybetmek.

Zāhid ʿaḳlın şaşırıp zühdi perīşān etdi
Ṣaḥn-ı meclisde görüp muġ-beçeyi kāse be-kef

perīşān eyler:

1. **perīşān eyler:**
Gazel 25
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sıkıntılı ve kederli eylemek.

Hevā-yı āh ile olduḳça zülf-i ʿanber-bū
Perīşān eyler ʿaḳlım ol ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

perīşān-ḥālim oldu:

1. **perīşān-ḥālim oldu:** *-du*
Murabba 1
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Perişan halli olmak.

ʿAcebā tīġ-ı müjeñle nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu perīşān ḥālim

pertev aldı:

1. **pertev aldı:** *-dı*
Gazel 219
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Işık almak.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳdan

pervāne:

1. **pervānedir:** *-dir*
Gazel 90
Mısra: **2**
Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

2. **pervāneye:** *-y, -e*
Gazel 123
Mısra: **2**
Geceleri ışık çevresinde dönen, kendini ateşin içine atmasıyla bilinen küçük kelebek.

Āteş ile yanmaḳ dil-i vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

3. **pervāne:**
Gazel 135
Mısra: **8**
1. Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek. 2. Gönül, âşık.

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḥteriḳ olduḳça eyler şemʿden pervāne ḥaẓ

4. **pervānemiz:** *-miz*
Gazel 156
Mısra: **6**
Geceleri ışık etrâfında dönerek uçan küçük kelebek.

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

5. **pervāneyem:** *-y, -em*
Gazel 182
Mısra: **2**
Ateş böceği. II Âşık.

Zāhidā şemʿ-i cemāle yana gelmişlerdenim
Sūz-ten pervāneyem devrāna gelmişlerdenim

pervāne-i dil:

1. **pervāne-i dil:**
Gazel 111
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül pervanesi.

Būsedir ḳaṣdı eden ʿārıż-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḫsārıña pervāne-i dil yā ne heves

pervāne-i sūzān olayım:

1. **pervāne-i sūzān olayım:** *-ayım*
Murabba 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yakan pervane olmak.

Fikr-i zülfüñle şehā tār-ı şebistān olayım
Şemʿa-i ḥüsnüñe pervāne-i sūzān olayım

pervāne-ṣıfat:

1. **pervāne-ṣıfat:**
Gazel 12
Mısra: **1**
Geceleri ışık çevresinde dönen, kendini ateşin içine atmasıyla bilinen küçük kelebek gibi.

Pervāne-ṣıfat şemʿ-i cemāliñ cevelān et
Sūzān olup ol envere baḫş-ı dil ü cān et

pes:

1. **pes:**
Gazel 95
Mısra: **8**
(Ses için) Alçak ve kalın.

ʿUşşāḳa būselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

pesend et:

1. **pesend et:**
Gazel 13
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Beğenmek.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

pes-i imżāda:

1. **pes-i imżāda:** *-da*
Gazel 165
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İmzanın altı.

Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

peydā:

1. **peydā:**
Gazel 52
Mısra: **9**
Meydana getirmek.

Sāḳiyā dāʾire-i meclis-i Cem ḳıl peydā
Şevket ü salṭanatı āṣaf-ı Şāhān büyüdür

2. **peydā:**
Gazel 96
Mısra: **3**
Açıkta ve meydanda olan, âşikâr, zâhir.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

3. **peydā:**
Gazel 119
Mısra: **3**
Açıkta ve meydanda olan, âşikâr, zâhir.

N'ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş

4. **peydā:**
Gazel 104
Mısra: **9**
Açık ve meydan olan, aşikar.

Eyleyip sīnede ṣad dāġ-ı hezārān peydā
Āteş-i ʿışḳı Sitanbūl gibi taṣvīr ederiz

pey-der-pey:

1. **pey-der-pey:**
Gazel 244
Mısra: **4**
Birbirinin ardı sıra, yavaş yavaş.

Lebiñ ṣun sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde sāḳiyā ṣahbāyı pey-der-pey

2. **pey-der-pey:**
Gazel 105
Mısra: **5**
Arka arkaya, ardı sıra, durmadan; azar azar.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

3. **pey-der-pey:**
Murabba 3
Mısra: **10**
Birbiri ardınca, art arda.

Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā

peyk:

1. **peykveş:**-*veş*
Kıt'a 2
Mısra: **12**
Far. 1. Haber götürüp getiren. 2. Seyyâre etrafında dolaşan cirm.

Devrān eder cemālini rüʾyet içün felek
Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

peymāne:

1. **peymāne:**
Gazel 72
Mısra: **12**
Büyük kadeh (İçi şarap dolu kadeh bağlamında).

Şiʿr-i Ḥamdiye dü dīdem n'ola açsam Fennī
Ṭabʿ-ı maḥmūr olanı bir iki peymāne yapar

2. **peymāne:**
Gazel 111
Mısra: **4**
Büyük kadeh (İçi şarap dolu kadeh bağlamında).

İçerem ḳanını billāh anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-bere peymāne heves

peymāne vü mey-ḫāne:

1. **peymāne vü mey-ḫāne:***-den*
Gazel 143
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kadeh ve meyhane.
Meclis-i dilde ḫayāl-i cām-ı laʿl-i yār ile
El çekip peymāne vü mey-ḫāneden etdim ferāġ

peymānemiz çekmege:

1. **peymānemiz çekmege:***-mek, -e, -*
Gazel 156
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kadeh çekmek. II Şarap içmek.

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

pey-rev:

1. **pey-rev:**
Gazel 6
Mısra: **11**
Ardı sıra giden, tâbi olan, izinden giden, uyan.

Pey-rev olunca güfte-i İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre süḫan söylerim saña

2. **pey-rev:**
Gazel 108
Mısra: **9**
Ardı sıra giden, tâbi olan, izinden giden, uyan.

Fenniyā pey-rev olan naẓm-ı Faṣīḥe gūyiyā
Evc-i ʿālīde hümāya per açar bāl-ı meges

pey-rev olur:

1. **pey-rev olur:***-ur*
Gazel 207
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Birinin ardı sıra gitmek.

Deşt-i ḫayāl-i dilde fem-i yāre ʿazm eden Rāh-ı ʿademde pey-rev olur püşt ü pālara

2. **pey-rev olur:***-ur*
Gazel 190
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
(Bir kimsenin) Ardından gitmek, tabi olmak.

Bulunmaz Kesbiye pey-rev olur Fennī gibi ammā

Naẓīre iltimās etmiş
süḫan-dānıñ
ḳamusundan

pey-rev-i zebān:

1. **pey-rev-i zebān:**
Gazel 164
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Söz takipçisi.

Zīver gibi bir vādīye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe
Düldül gerek seniñ

peyveste:

1. **peyveste:**
Gazel 122
Mısra: **8**
(Fa.) Bitişik, birbirine ulaşmış.

Tīr-i yāre zāhid olma ya
kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma
ḳāmetiñ cānāne yaṣ

2. **peyveste:**
Gazel 45
Mısra: **5**
Daima, sürekli, her zaman.

Peyveste tār-ı
ġamzelerin ḳılmış ol
perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ
içre aġı var

peyveste aġ ḳılmış:

1. **peyveste aġ ḳılmış:**
Gazel 145
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Birbirine bağlı ağ haline getirmek.

Ḳulzüm-i vechiñde
cünbān olsa diller ṭañ
mıdır
Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol
māh ile peyveste aġ

peyveste-rāh-ı mūy-ı cinān-ı cemāle:

1. **peyveste-rāh-ı mūy-ı cinān-ı cemāle:***-e*
Gazel 132
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin cennete benzeyen birleşik yolunun kılı.

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda
teşbīh ile ṣırāṭ
Peyveste-rāh-ı mūy-ı
cinān-ı cemāle baḳ

pīç-ā-pīç:

1. **pīç-ā-pīç:**
Gazel 209
Mısra: **7**
Birbirine dolaşmış II karma karışık.

ʿİẕārında o şūḫuñ
zülfüdür ẓannetme pīç-
ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış
bülbülāsā murġ-ı dil
lāne

pīçe-i şīrīn-dehān:

1. **pīçe-i şīrīn-dehān:**
Kaside 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
?.

Gel ey bülbül-i kilk gül-i
eşʿār-ı beyān
Ṭūṭi-i muʿcize-gū pīçe-i
şīrīn-dehān

pilāv-ı nuḳl-ı meclis:

1. **pilāv-ı nuḳl-ı meclis:**
Gazel 241
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meclisin mezelik pilavı.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis zāhidiñ bāsūrun incitmiş
Ġınā-āver olup ekl eylemez ol şimdi bulġuru

pilāv-ı vaṣl:

1. **pilāv-ı vaṣl:** *-a*
   Gazel 49
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma pilavı.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aṣlā derler

pinhān olayım:

1. **pinhān olayım:** *-ayım*
   Murabba 1
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Gizli, saklı olmak.

Ṣıġınıp ravza-i ruḫsārıña pinhān olayım
Ġonçe-i ʿārıżıña bülbül-i nālān olayım

pinhān u hüveydā:

1. **pinhān u hüveydā:**
   Müstezad 1
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Gizli ve belli.

Bu cāme ile faḫrimi
Dārāya degişmem
Pinhān u hüveydā

pir:

1. **pīri:** *-i*
   Kıt'a 7
   Mısra: **4**
   Akıl veren bilge kişi.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Pīri nefes ḳıldı ʿālemde aña çün velī

pīrāhen-i şeffāf:

1. **pīrāhen-i şeffāf:**
   Gazel 152
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Şeffaf gömlek.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

pīrāye-i destārım edip:

1. **pīrāye-i destārım edip:** *-ip*
   Müstezad 1
   Mısra: **21**
   Kelime Tipi: **-**
   Sarığa süs yapmak.

Pīrāye-i destārım edip ʿārif-i ẕātın
Evrāḳ-ı nikātın

pīrehen:

1. **pīrehen:**
   Gazel 238
   Mısra: **6**
   Gömlek.

Rūz u şeb eyler der-āġūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışḳıña yansın pīrehen dedikleri

2. **pīrehen:**
   Gazel 51
   Mısra: **6**
   Gömlek.

Nessāc-ı ʿışḳa nice ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

3. **pīrehenim:** *-im*
   Gazel 44

Mısra: **4**
Gömlek, elbise.

Alıp āġūşuma olma hey dilā hāle gibi
Ten-i pākīzesine pīrehenim ḳıldı nüfūẕ

pīrezen:

1. **pīrezen:**
Kıt'a 10
Mısra: **23**
İhtiyar kadın.

Uçup cādū gibi ʿazm et yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında şeb-tāb ol

pīr-i çerḫ:

1. **pīr-i çerḫ:** *-iñ, -dir*
Gazel 245
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Feleğin piri.

Hāle ḫırmendir kevākib dāne gendüm hezārān
Pīr-i çerḫiñdir muṣannaʿ māh-ı nevdir keşkülü

pīr-i çerḫa:

1. **pīr-i çerḫa:** *-a*
Gazel 200
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Felek ihtiyarı.

Hāle ḫırmen dāne-i gendüm kevākib ḥāṣılı
Pīr-i çerḫa keşkül-i zerdir muṣannaʿ māh-ı nev

pīr-i ʿışḳıñ:

1. **pīr-i ʿışḳıñ:** *-ıñ*
Gazel 233
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Aşk erbabı, aşk ustası.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

pīr-i muġān:

1. **pīr-i muġān:**
Gazel 81
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Rind evrād eyleyip dendānıñı pīr-i muġān
Sübḥa-i cām elde sāḳī reng-i lülü çevrilir

2. **pīr-i muġān:**
Gazel 108
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

3. **pīr-i muġān:**
Gazel 109
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Mey-i ṣahbāyı ṣunar pīr-i muġān elbette
Sālik-i ṣādıḳına mürşidi etdik de nefes

4. **pīr-i muġān:**
Gazel 110
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānıñ ḥürmeten zāhid
Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās

5. **pīr-i muġān:**
Gazel 130
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Bintü'l-ʿinebi pīr-i muġān zāhide sāḳī
ʿAḳd etmek içün eyledi şeyḫāne tavassuṭ

6. **pīr-i muġān:**
Gazel 201
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

7. **pīr-i muġān:**
Gazel 236
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Pīr-i muġān ayaġına çekse ʿaceb midir
Bāy u gedāya ẓāhir olunca ʿalāmeti

8. **pīr-i muġān:**
Gazel 237
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

ʿAḳd edip rez-duḫterin rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān ʿazmiñ mübārek-bāde mi

9. **pīr-i muġān:**
Gazel 244
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

10. **pīr-i muġān:**
Gazel 153
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İhtiyar meyhaneci.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez duḫteri pīr-i muġān

11. **pīr-i muġān:**
Gazel 154
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İhtiyar meyhaneci.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

12. **pīr-i muġān:**
Gazel 60
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II mürşit.

Zāhid varıp ayaġını öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i Cem öz babasıdır

13. **pīr-i muġān:**
Gazel 59
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II sevgili; mürşit.

Sen ḫān-ḳāh-ı mey-kededen çıḳma rind iseñ
Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

pīr-i muġān-ı mey-kede:

1. **pīr-i muġān-ı mey-kede:**
Gazel 57
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Meyhanedeki meyhaneci.

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

pīr-i muġānın:

1. **pīr-i muġānıñ:** *-ıñ*
Gazel 121
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

2. **pīr-i muġānın:** *-ı, -n*
Muhammes 1
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

pīr-i selef:

1. **pīr-i selef:**
Gazel 151
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Önceki pir.

Ḳıldı Mecnūn beni ṣaḥrā-yı maḥabbetde ḫalef
Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

pīş ü pes:

1. **pīş ü pes:**
Gazel 87
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ön ve arka.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

2. **pīş ü pes:**
Gazel 87
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ön ve arka.

Ḫāk ile yeksān olur pīş ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol dil-ber-i raʿnā çıḳar

pīşgāh:

1. **pīşgāhıñda:** *-ın, -da*
Kaside 2
Mısra: **13**
Ön, huzur.

Pīşgāhıñda livāʾı eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine ḫavfıñla ḳışr-ı naḫl-i bīd

pistān:

1. **pistānıñ:**
Gazel 35

Mısra: **8**
Meme.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

2. **pistānı:***-ı*
Gazel 114
Mısra: **9**
Meme.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

pistānını ṣunduḳça:

1. **pistānını ṣunduḳça:***-duḳ, -ça*
Gazel 206
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Göğsünü uzattıkça.

Ṭıfl-ı dile pistānını ṣunduḳça meh-rū
Sākin olur efġānı aña dāye gelince

pister:

1. **pister:**
Gazel 220
Mısra: **6**
Yatak, döşek.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū ḫvāba varsın pister isterse

pister-i sīnemde:

1. **pister-i sīnemde:***-m, -de*
Gazel 235
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Göğüs yastığı.

Bī-dār eder fiġān ile yārı raḳīb-i zāġ
Ḳuşluḳ zemānı pister-i sīnemde dil-beri

piştov-ı ḫūbān:

1. **piştov-ı ḫūbān:**
Gazel 66
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Güzellerin silahı.

Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Ḫışmıla üstüme ṣad piştov-ı ḫūbān ṣıḳılır

piyāde:

1. **piyāde:**
Kıt'a 12
Mısra: **24**
Yaya savaşan asker sınıfı.

Bayraḳ açıp reh-nümā çār-āġā-yı ʿalem
Kimi süvār-ı feres kimi piyāde hemān

piyāde sürmeden:

1. **piyāde sürmeden:***-me, -den*
Gazel 134
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(Satrançta) Devamlı hamle yapmak. II Vezir konumunda olmak.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

piyāle:

1. **piyāle:**
Gazel 187
Mısra: **1**
Kadeh.

Maḥṣūl lebiñ piyāle
hem olsun hem olmasın
Gül meclis[in]de lāle
hem olsun hem olmasın

2. **piyāle:**
Murabba 2
Mısra: **1**
Kadeh.

Rāʾiż-i bezmiñ piyāle
ġonçe-i raʿnāsıdır
Bāde-i laʿl-i leb-i sāḳī
gül-i ḥamrāsıdır

pūhte:

1. **puḫte:**
Gazel 94
Mısra: **7**
Pişkin, kıvama gelmiş, olgun.

Sirişkim mey kebābım
mā-ḥażar ḫūn-ı ciger puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-āteş-i tennūrdur sensiz

pūpā ḳullan:

1. **pūpā ḳullan:**
Gazel 201
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Alabildiğine, tam yolla gitmek.

Açarsa yelkeni ḳıçdan firişḳa ten ṣuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan pūpā dümen ṣuyuna

pür:

1. **pür:**
Gazel 168
Mısra: **7**
Çok fazla.

Keştī-i baḥr-i fikr-i ġama bādbān mısın
Dāʾim güşāde-bād-ı taḥassürle pür dilā

pür eyleyip:

1. **pür eyleyip:***-yip*
Gazel 65
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Doldurmak (kadeh bağlamında).

Vücūd-ı pākin eden ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ
Pür eyleyip dem-i mīnāyı sāḳī bülbül eder

pür ol:

1. **pür ol:**
Gazel 107
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dolmak.

Yazdıḳça vird-i şiʿr-i Ḥasībāyı Fenniyā
Evrāḳ-ı Zīver ile pür oldu külāhımız

pür oldu:

1. **pür oldu:***-du*
Gazel 192
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dolmak.

Çekildi meclise sāḳī sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-rū çemen be-çemen

pür-altūn:

1. **pür-altūn:**
Gazel 196
Mısra: **10**
Altınla dolu.

Būs edip vechiñi ḳılsa tezyīn
Zer-i nıṣfiye ile pür-altūn

pür-ʿaraḳ:

1. **pür-ʿaraḳ:**
Gazel 76
Mısra: **5**
Çok terli.

Şıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i ẕeḳandan tekrār

2. **pür-ʿaraḳ:**
Gazel 77
Mısra: **5**
Çok terli.

Şermle ruḫsārı n'ola pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarṣu bulunur

pür-ʿaraḳ mı:

1. **pür-ʿaraḳ mı:***-mı*
Gazel 188
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çok terli.

Mükerrer pür-ʿaraḳ mı gül-ʿiẕārıñ teşne-i mülden
Hezārān mest olur nīm-nigāhıñla teġāfülden

pür-āteş-i tennūrdur:

1. **pür-āteş-i tennūrdur:***-dur*
Gazel 94
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ateş dolu bir tandır, fırın.

Sirişkim mey kebābım mā-ḥażar ḫūn-ı ciger puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-āteş-i tennūrdur sensiz

pür-dāġ edip:

1. **pür-dāġ edip:***-ip*
Kıt'a 10
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Yanık yaraları ile doldurmak.

Görünce ol müḥennā dāne-i engüşt-i zībāyı
Tenüñ pür-dāġ edip bāġ-ı cihānda naḫl-i ʿunnāb ol

pür-efsūn:

1. **pür-efsūn:**
Gazel 196
Mısra: **6**
Sihirli, büyü ile dopdolu.

Bezm-i rindāna gelip cilve ile
Raḳṣ et ʿuşşāḳ[ıñ]a ey pür-efsūn

pür-elvān:

1. **pür-elvān:**
Kaside 1
Mısra: **64**
Çok çeşitli renk ile dolu. II Rengarenk.

Şöyle bir raḫş-ı müzeyyen idi ol eşheb kim
Encümen boncuġu ḥınnāsı şafaḳ pür-elvān

pür-ġam:

1. **(pür-ġamda):***-da)*
Gazel 113
Mısra: **3**
Gam dolu.

Efyūna müşābih (pür-ġamda) diyemem dāne-i ḫāliñ
Keyfiyyet-i bengīye nice beñzeye ḥaşḥaş

pür-güher:

1. **pür-güher:**
Gazel 58
Mısra: **12**
Mücevher dolu.

Kīl-i cism-i köhnesinden dāne-i dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ içre ʿaceb mi Fenniyā

pür-güher-i maʿdeni:

1. **pür-güher-i maʿdeni:**-*i*
Kıt'a 2
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İncilerle dolu maden.

ʿAbdül-ḥamīd Ḫan cihān-tāba luṭf edip
Nā-dīde verdi pür-güher-i maʿdeni ilāh

pür-ḫāl:

1. **pür-ḫālle:**-*le*
Gazel 133
Mısra: **6**
Yüzün ben ile dolu hale gelmesi.

Meşḳ-i ḫaṭı(nı) taʿlīm edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı pür-ḫālle menḳūṭ

pür-naḫl:

1. **pür-naḫl:**
Gazel 119
Mısra: **7**
Tepeden tırnağa (süslerle, çiçeklerle donanmış).

N'ola şeb tā seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāġdār āteş

pür-naḫle dönüp:

1. **pür-naḫle dönüp:**-*üp*
Gazel 140
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Fidanlarla dolu hale dönmek.

Zaḥmımda dilā penbelerim mülemmaʿ
Pür-naḫle dönüp oldu lemʿ-i müşemmaʿ

pür-nev-edā:

1. **pür-nev-edā:**
Gazel 171
Mısra: **13**
Yeni tarz ile dolu.

Fenniyā pür-nev-edā tanẓīr-i Hātifden baña
Nice zer taḥsīn ü iḥsān olsa da māniʿ degil

pür-sifāl:

1. **pür-sifāl:**
Gazel 175
Mısra: **6**
Kâse dolusu.

Zāhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad pür-sifāl fil

pür-silāḥ:

1. **pür-silāḥ:**
Gazel 27
Mısra: **4**
Silahla dolu.

Seyr-i Bebek de ṣaf ṣaf olup ceyş-i ġamzesi
Çıḳmış o kāfir-i müje meydāna pür-silāḥ

pürsiş:

1. **pürsişdir:**-*dir*
Kıt'a 1
Mısra: **9**
Sormak, istifsâr, pürsîden.

Nikāl-i necm-i gīsūdār pürsişdir felek aṭlas
Müheyyā māh-ı nev altun muṣannaʿ mehdine pāye

pür-tāb:

1. **pür-tāb:**
Gazel 220
Mısra: **3**
Ateşli, hararetli.

Hevā-yı āhla ḳıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb
Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ aḫker isterse

2. **pür-tāb:**
Gazel 92
Mısra: **2**
Işık ile dolu, parlak.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḳar aḳmaz

pür-tāb eden:

1. **pür-tāb eden:** *-en*
Gazel 234
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Parlaklık, ışık dolu etmiş (sevgili).

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

pür-tāb-ı ʿālem:

1. **pür-tāb-ı ʿālem:**
Gazel 105
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Âlemin aydınlığı.

Ġurūb-ı dilden ol ebrū hilālāsā çıḳar çıḳmaz
Olur pür-tāb-ı ʿālem ġurre-i ġarrā çıḳar çıḳmaz

pür-tāb-ı ḥüsnüñ:

1. **pür-tāb-ı ḥüsnüñ:** *-üñ*
Gazel 240
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Işıklarla dolu güzellik.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

pür-tetik:

1. **pür-tetikdir:** *-dir*
Gazel 195
Mısra: **11**
Aşırı tetikte.

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḥaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf etmek ol ṭıfl-ı tüfengīden

püser:

1. **püser:**
Gazel 80
Mısra: **1**
Oğul, erkek çocuk. II Sevgili.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

pūşīde:

1. **pūşīdesini:** *-sini*
Gazel 106
Mısra: **9**
Örtülmüş, gizli.

Pūşīdesini refʿ edip ʿuşşāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz rū-be-rūyuz

püşt - pā:

1. **püşt - pā:**
Gazel 17
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ayak tabanı, ayağın altı.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl için
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ʿabeş

püşt ü pā urup:

1. **püşt ü pā urup:** *-up*
   Gazel 155
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Koşmak.

Ṣayyād-ı āhu olma yeter püşt ü pā urup
Deşt-i ḫayāl-i murġ-ı viṣāliñ şikārı yoḳ

püşt ü pālara:

1. **püşt ü pālara:** *-lar, -a*
   Gazel 207
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayağının tabanıyla vurmak.

Deşt-i ḫayāl-i dilde fem-i yāre ʿazm eden
Rāh-ı ʿademde pey-rev olur püşt ü pālara

puşt u ser-keşi:

1. **puşt u ser-keşi:** *-ı*
   Gazel 84
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Puşt ve söz dinlemeyen.

Pā-māl eder zemīne nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde duḫter-i rez pehlevān olur

püşt-i dildāra:

1. **püşt-i dildāra:** *-a*
   Gazel 22
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilin sırtı, arkası.

Püşt-i dildāra n'ola vażʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

pūte-i ʿışḳ:

1. **pūte-i ʿışḳ:**
   Gazel 54
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşk potası (Aşkın, içinde maden eritilen kabı).

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

pūte-i ḳażādan:

1. **pūte-i ḳażādan:** *-dan*
   Gazel 168
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   İlahi takdir potası.

Ey tīr-i ġamze āteş-i dil-dūz-ı cān mısın
Yā nāvek-i naẓmı pūte-i ḳażādan nişān mısın

pūte-i vird-i ḳāle:

1. **pūte-i vird-i ḳāle:** *-e*
   Gazel 228
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Arka arkaya tekrarlanan sözün potası.

Zerger-i mürşid eder ḫāliṣ-ʿayār elbette
Dağal-ı zühdü ḳoyup pūte-i vird-i ḳāle

rabb:

1. **rabb:**
   Gazel 194
   Mısra: **11**
   Bütün mahlûkātı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden Cenâbıhak, Allah.

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu)
anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe
muʿīni olanlarıñ

rabb ü raḥmān:

1. **rabb ü raḥmān:**
Kaside 1
Mısra: **128**
Kelime Tipi: **-**
Terbiye eden ve esirgeyen Allah.

Sözleriñ ḳanda seniñ
vaṣf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ
eyledi Rabb ü Raḥmān

rabbāṭ:

1. **rabbāṭ:**
Gazel 129
Mısra: **1**
Damatlar II
Yardım, iyilik gören kimseler.

Dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i
mevzūn-ı ebrūlarıñ
rabbāṭ
Celī yazmış anı levḥ-i
cemāle mūlaruñ ḫaṭṭāṭ

rabb-i mecīd:

1. **rabb-i mecīd:**
Kaside 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Çok büyük Allah.

Bir gül-i mestūr idiñ
bāġ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh ḳıldı
üşküfte seni Rabb-i
mecīd

rabb-i mennān:

1. **rabb-i mennān:**
Kaside 1
Mısra: **60**
Kelime Tipi: **-**
Çok lütuf ve ihsan eden Allah.

Buyuruñ deyü gelip
daʿvete Cibrīl-i emīn
Nigerāndır dedi
teşrīfiñe Rabb-i
mennān

rābiʿa sulṭān:

1. **rābiʿa sulṭān:**
Kıt'a 2
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Fennî'nin kızı.

Tārīḫ-i mevlidin
oḳuyan Fenniyā desin
El-ḥaḳ rebīʿde Rābiʿa
sulṭān göründü māh

rabṭ:

1. **rabṭ:**
Kaside 1
Mısra: **32**
Bağlamak, bağlanmak.

Enbiyā cümlesi bir
sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış
imāmesini aña Ṣübḥān

rabṭ eyle:

1. **rabṭ eyle:**
Gazel 136
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bağlamak // Kontrol altına almak.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ
eyle(ye)mem derken
meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım
bendini zencīr eder
vāʿiẓ

raʿd:

1. **raʿd:**
Gazel 96
Mısra: **7**
(a.i.) Gök gürlemesi.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

raʿdāsā:

1. **raʿdāsā:**
Murabba 3
Mısra: **1**
Gök gürültüsü gibi.

Raʿdāsā āh u efġānım benim ṭaġ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim dilde ırmaġ oynadır

raʿd-ı āh:

1. **raʿd-ı āh:**
Gazel 22
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gök gürültüsü gibi gürleyen ah.

Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

raʿd-ı āhı:

1. **raʿd-ı āhı:**-*ı*
Gazel 52
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gök gürültüsü gibi gürleyen ah.

Berḳ-i neẕẕāre-i ḫūbān ile çerḫ-i dilde
Raʿd-ı āhı muṭarā şekk-i firāvān büyüdür

raʿd-ı āhımla:

1. **raʿd-ı āhımla:**-*ımla*
Gazel 25
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gök gürültüsü gibi gürleyen ah.

Ẓuhūr etse ʿaceb mi raʿd-ı āhımla nigāhıñda
Seḥāb-ı çerḫ-i dilde āteşzār-ı pīç-ā-pīç

raʿdveş:

1. **raʿdveş:**
Gazel 189
Mısra: **5**
Gök gürlemesi gibi.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

raġbet:

1. **raġbet:**
Gazel 14
Mısra: **1**
Arzu, meyil, teveccüh // itibar.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

2. **raġbet:**
Gazel 165
Mısra: **2**
Arzu, meyil, teveccüh // itibar.

Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

rāġıb:

1. **rāġıb:**
Gazel 155
Mısra: **12**
18.yüzyıl divan şairi.

Meydān-ı yekke-tāza Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tabʿ-ı pākine Rāġıb süvārı yoḳ

rāġıb-ı vālāda:

1. **rāġıb-ı vālāda:**-*da*
Gazel 218
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Büyük şair Râgıp.

Mümkin mi güle mis̲li anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

rāh:

1. **rāh:**
Kıt'a 2
Mısra: **16**
Yol, iz; meslek, uğraşı II aşk yolu; âşıklık.

Diger ṭarīḳa gitme dilā ẓıll-ı ʿİzediñ
Deryā-yı cūd-ı dergehīdir bī-kesāna rāh

rāḥat:

1. **rāḥat:**
Kıt'a 1
Mısra: **21**
Ferahlık.

Müdellel ʿāleme tārīḫi besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi ṣulḥ ile sulṭān Süleymān geldi dünyāya

rāḥat eylese:

1. **rāḥat eylese:**-*se*
Gazel 14
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Rahat etmek, huzur bulmak.

Āġūşuma alsam n'ola gāhīce o ṭıflı
Gehvāre-i sīnemde gelip eylese rāḥat

rāh-dāş:

1. **rāh-dāş:**
Gazel 62
Mısra: **12**
Yol arkadaşı, yoldaş.

Ṣaḥn-ı süḫanda eşheb-i dil rāh-dāş olur
Zuʿmınca esb-i ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā

rāh-ı ʿadem:

1. **rāh-ı ʿadem:**-*de*
Gazel 207
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yokluk yolu.

Deşt-i ḫayāl-i dilde fem-i yāre ʿazm eden
Rāh-ı ʿademde pey-rev olur püşt ü pālara

2. **rāh-ı ʿadem:**-*de*
Gazel 244
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yokluk yolu.

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

rāh-ı ʿadū:

1. **rāh-ı ʿadū:**-*dan*
Gazel 224
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Düşmanın yolu.

Ṣaḳın vehm eyleyip rāh-ı ʿadūdan iḥtirāz etme
Yürü baʿde'l-ʿişā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

rāh-ı şerʿīden çıḳmaḳ:

1. **rāh-ı şerʿīden çıḳmaḳ:**-*maḳ*
Kıt'a 5
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**

Din kuralları yolundan çıkmak.

Ne mümkin baʿż-ı ḥükkāmān çıḳmaḳ rāh-ı şerʿīden
Anıñ destinde fetvā eşheb-i ḥükme zaḥm oldu

rāh-ı ṭaleb:

1. **rāh-ı ṭaleb:**
   Gazel 64
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Elde etme yolu.

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

raḫş-ı müzeyyen idi:

1. **raḫş-ı müzeyyen idi:** *-i, -di*
   Kaside 1
   Mısra: **63**
   Kelime Tipi: **-**
   Süslü at.

Şöyle bir raḫş-ı müzeyyen idi ol eşheb kim
Encümen boncuġu ḥınnāsı şafaḳ pür-elvān

raḫş-i yār:

1. **raḫş-i yār:**
   Gazel 64
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin atı.

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

raḫşīde:

1. **raḫşīde:**
   Kaside 1
   Mısra: **99**
   Parlamış.

Ḳaldı zīrinde şehiñ raḫşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-i nā-dīde revān

raḫt-ı vaṣlıñ:

1. **raḫt-ı vaṣlıñ:** *-ıñ*
   Gazel 225
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma varlığı.

Ẕü'l-feḳār eyleriz ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i dile Ḥaydercesine

rā'iż-i bezmiñ:

1. **rā'iż-i bezmiñ:** *-iñ*
   Murabba 2
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Meclisin terbiyecisi.

Rā'iż-i bezmiñ piyāle ġonçe-i raʿnāsıdır
Bāde-i laʿl-i leb-i sāḳī gül-i ḥamrāsıdır

rā'iż-i vaṣf-ı cemāl-i yār:

1. **rā'iż-i vaṣf-ı cemāl-i yār:**
   Gazel 245
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin güzel niteliğini artıran.

Rā'iż-i vaṣf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

raḳam-ı vuṣlata:

1. **raḳam-ı vuṣlata:** *-a*
   Gazel 74
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma rakamı.

Çerḫ-i devvāre kiriş
olsa çi ġam raḳḳāṣa
Raḳam-ı vuṣlata ʿaḳreb
ruḳabāsıyla döner

raḳīb:

1. **raḳībiñ:** *-iñ*
Gazel 50
Mısra: **6**
Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Büt-i mücāmaʿatı der-i dilde ḥıfẓ etmek
O Sāmīrīyi raḳībiñ ṣınāyiʿindendir

2. **raḳīb:**
Gazel 23
Mısra: **8**
Aynı şeyi elde etmeye uğraşan kimse, bir güzele gönül veren âşıkların diğerine göre durumu.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

3. **raḳīb:**
Gazel 22
Mısra: **7**
Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu hevesden ḳatl olur ṣāḥib-ḫurūc

4. **raḳīb:**
Gazel 39
Mısra: **1**
Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri.

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

5. **raḳīb:**
Gazel 147
Mısra: **4**
Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri.

Sāḳiyā bezm-i ḥaḳīḳatde (biz) seniñle ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile meclisde raḳīb olmuş ırağ

6. **raḳīb:**
Gazel 231
Mısra: **13**
Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri.

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

7. **raḳībe:** *-e*
Gazel 116
Mısra: **8**
Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri // Klâsik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

8. **raḳīb:**

Gazel 221

Mısra: **7**

Âşığın kendisine rakip olarak gördüğü, sevgilinin mahallesinde dolaşan ve ona âşıktan daha yakın olan kişi.

Kūyunda raḳīb içün o māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

raḳībā:

1. **raḳībā:**

Gazel 94

Mısra: **9**

Ey rakip!.

Raḳībā bezm-i meyde yār ile maḫfīce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn ile dūr-ā-dūrdur sensiz

raḳīb-i bed-meniş:

1. **raḳīb-i bed-meniş:**

Gazel 157

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Kötü huylu rakip.

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi'l-ḥāl
Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş

raḳīb-i zāġ:

1. **raḳīb-i zāġ:**

Gazel 235

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Kargaya benzeyen rakip.

Bī-dār eder fiġān ile yārı raḳīb-i zāġ
Ḳuşluḳ zemānı pister-i sīnemde dil-beri

rakḳaṣ:

1. **rakḳaṣ:**

Gazel 25

Mısra: **10**

Oynayan, dans eden (kişi), köçek.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O rakḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

2. **rakḳāṣa:***-a*

Gazel 74

Mısra: **7**

Oynayan, dans eden (kişi), köçek.

Çerḫ-i devvāre kiriş olsa çi ġam raḳḳāṣa
Raḳam-ı vuṣlata ʿaḳreb ruḳabāsıyla döner

3. **raḳḳāṣ:**

Gazel 124

Mısra: **4**

1)Oynayan, dans eden (kişi), köçek. 2) Güvenilmez, sözünde durmaz kişi.

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

4. **raḳḳāṣ:**

Gazel 124

Mısra: **6**

1)Oynayan, dans eden (kişi), köçek. 2) Güvenilmez, sözünde durmaz kişi.

Ḳulaḳ ur nükte-i taʿrīżi teşḫīṣ eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer mażmūn-ı taḥḳīḳi saña raḳḳāṣ

rakṣ:

1. **raḳṣ:**
Gazel 7
Mısra: **7**
(Ar.) Dans, oyun.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

2. **raḳsa:***-a*
Gazel 12
Mısra: **5**
(Ar.) Dans, oyun.

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

raḳṣ ed:

1. **raḳṣ ed:***-erek*
Gazel 173
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek.

ʿAnberiyyeyle çıḳıp raḳṣ ederek
Ṣaḥn-ı meclisde mey oldu Düldül

2. **raḳṣ ed:***-ince*
Gazel 201
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

raḳṣ et:

1. **raḳṣ et:**
Gazel 6
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

2. **raḳṣ et:**
Gazel 196
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek.

Bezm-i rindāna gelip cilve ile
Raḳṣ et ʿuşşāḳ[ıñ]a ey pür-efsūn

raḳs eyle:

1. **raḳs eyle:***-y, -ip*
Gazel 224
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek, oynamak II sağa sola salınarak işveyle yürümek.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

raḳṣ eyleyerek:

1. **raḳṣ eyleyerek:***-yerek*
Gazel 5
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek, dönmek, oynamak.

Dürr-i süḫan-efşānım olsa n'ola Fennī
Ṣaḥn-ı dehen-i sāḥil [ü] mevc-i leb-i deryā

raḳṣa çıḳdı:

1. **raḳṣa çıḳdı:***-dı*
Kaside 1
Mısra: **83**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek için öne çıkmak.

Raḳṣa çıḳdı zeyl-i raḫşān ile o şeb Zühre

Yürüdü ʿarż-ı hüner eyleyerek ḫayli zemān

rakṣa çıḳıp:

1. **rakṣa çıḳıp:** *-ıp*
   Gazel 150
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Dans etmek için öne çıkmak.

Ḫāl-i ʿiẕārı rakṣa çıḳıp Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde ḳılmış o meh-tābı def-be-kef

raḳīb:

1. **raḳīb:**
   Gazel 187
   Mısra: **9**
   Aşığın rakibi.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola ekli raḳīb
ʿUṣṣāḳa ol nevāle hem olsun hem olmasın

rām eyledik:

1. **rām eyledik:** *-dik*
   Gazel 159
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Boyun eğdirmek, itaat ettirmek II (Sevgiliyi) kendine bağlamak.

Bezm-i meyde cām-ı laʿl-i yāri gül-fām eyledik
ʿAndelīb-i ʿāşıḳāna gonçeyi rām eyledik

ramażān:

1. **ramażān:**
   Gazel 12
   Mısra: **10**
   Ramazan ayı (Sevgiliden ayrı kalınan günler bağlamında vuslatın zıddı olarak kullanılmış).

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

rāmiz efendi:

1. **rāmiz efendi:**
   Gazel 118
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Divan şairi. Râmiz (öl.1202/1788).

Fenniyā Rāmiz Efendi ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri
Şerḥ edip nūr āyetin taḳrīr eder tefsīrveş

raʿnā:

1. **raʿnā:**
   Gazel 114
   Mısra: **10**
   Güzel, latîf, hoş görünen.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

rāsiḫ:

1. **rāsiḫiñ:** *-iñ*
   Gazel 211
   Mısra: **9**
   18. yüzyıl şairi Rasih Ahmed Bey.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā eyvān eyvān üstüne

ravża-i bāġ-ı cinān:

1. **ravża-i bāġ-ı cinān:**
   Kıt'a 12
   Mısra: **28**
   Kelime Tipi: **-**
   Cennet(ler) bağının bahçesi.

Ḫaclegehiniñ eger görse cihān ẕātını

Ġıbṭ eder idi aña ravża-i bāġ-ı cinān

ravża-i cennete:

1. **ravża-i cennete:** *-e*
   Kıt'a 11
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Cennet bahçesi.

Ki rūşen yaşını gül-ġonçecigim efendi
Ravża-i cennete ʿazm edip o ārām etdi

ravża-i faḫrin:

1. **ravża-i faḫrin:** *-i, -n*
   Kıt'a 7
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Övünç bahçesi.

Ġonce-i zibādır ol tāb-ı gül-i Hāşimī
Ravża-i faḫrin n'ola olsa dilā meşʿāli

ravża-i ḥasretgeh-i ḳalb-i ümmet:

1. **ravża-i ḥasretgeh-i ḳalb-i ümmet:**
   Kaside 1
   Mısra: **25**
   Kelime Tipi: **-**
   Ümmet kalbinin hasret yerinin bahçesi.

Sensin ol ravża-i ḥasretgeh-i ḳalb-i ümmet
Sensin ol mīve-i ḫāṣiyyet-i naḫl-i pinhān

ravża-i ḥüsn-i cemāl:

1. **ravża-i ḥüsn-i cemāl:** *-iñ*
   Gazel 30
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Yüz güzelinin bahçesi.

Berg-i nevr-ā-nevriñdir yāsemen ḳaddiñ nihāl
Ravża-i ḥüsn-i cemāliñ sāḥa-i bāġ-ı feraḥ

ravża-i ḥüsn(üñ)de:

1. **ravża-i ḥüsn(üñ)de:** *-(üñ)de*
   Gazel 77
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzellik bahçesi .

Ravża-i ḥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur
Bülbül ʿuşşāḳ-ı dile ġonçe-i ḫoş-bū bulunur

ravza-i ruḫsārıña:

1. **ravza-i ruḫsārıña:** *-ıñ, -a*
   Murabba 1
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yanağındaki gül bahçesi.

Ṣıġınıp ravza-i ruḫsārıña pinhān olayım
Ġonçe-i ʿārıżıña bülbül-i nālān olayım

2. **ravża-i ruḫsārına:** *-ı, -n, -a*
   Murabba 2
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yanağındaki gül bahçesi.

Ravża-i ruḫsārına ādem nice cān atmasın
ʿĀşıḳ-ı şeydāsının ol cennetü'l-meʾvāsıdır

ravża-i rūḥuna:

1. **ravża-i rūḥuna:** *-u, -n, -a*
Kaside 1
Mısra: **157**
Kelime Tipi: **-**
Ruh bahçesi.

Ravża-i rūḥuna ʿıṭr-āver ola ṣubḥ u mesā
Būy-ı ezhār ṣalāt ile selām-ı Sübḥān

rāygān:

1. **rāygān:**
Gazel 47
Mısra: **10**
Bedava, bedelsiz.

Gelip ayaġına ol şehd-i vaṣl kendiden
Ziyāde verme ṣaḳın rāygān behāsınadır

rāyiḥa:

1. **rāyiḥasın:** *-sın*
Gazel 179
Mısra: **4**
Koku.

Perçemiñden ederiz ey gül-i ter
Feslegen rāyiḥasın istişmām

2. **rāyiḥası:** *-sı*
Gazel 99
Mısra: **5**
Koku, güzel koku.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb
Būy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

rāyiż-i ḥüsn:

1. **rāyiż-i ḥüsn:** *-üñ, -de*
Gazel 87
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik seyisi.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çiniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

2. **rāyiż-i ḥüsn:**
Gazel 101
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik seyisi.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde olan dāfiʿ-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i çemenzār bulunmaz

rāz:

1. **rāzıña:** *-ı, -n, -a*
Gazel 102
Mısra: **7**
Gizlenen şey, sır.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā ḳalmadı bir adımız

2. **rāz:**
Gazel 59
Mısra: **7**
Gizli sır, saklı şey.

Bezm-i ḥacāle maḥrem rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol ḫalel verir

rebīʿ:

1. **rebīʿde:** *-de*
Kıt'a 2
Mısra: **24**
Bahar.

Tārīḫ-i mevlidin oḳuyan Fenniyā desin
El-ḥaḳ rebīʿde Rābiʿa sulṭān göründü māh

recā ḳıldı:

1. **recā ḳıldı:** *-dı*
Kaside 1
Mısra: **120**

Kelime Tipi: -
Umut etmek // istemek.

Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey
Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

rec-i düşnām:

1. **rec-i düşnām:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 97
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
?.

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān
Ṣunar āyā rec-i düşnāmını yerer yeremez

redd-i cevāb-ı suʾāle:

1. **redd-i cevāb-ı suʾāle:** *-e*
Gazel 187
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Soruya yanıt vermek.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle hem olsun hem olmasın

redī:

1. **redīsi:** *-si*
Gazel 90
Mısra: **8**
?.

Ṭurmaz ġurūb-ı ḫaṭṭına ol meh ṭulūʿ eder
Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ gerisidir

refʿ ed:

1. **refʿ ed:**
Gazel 28
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Kaldırma,yüceltme.

Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ
Refʿ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

2. **refʿ ed:**
Gazel 106
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Kaldırma,yüceltme.

Pūşīdesini refʿ edip ʿuṣṣāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz rū-be-rūyuz

refʿ edip:

1. **refʿ edip:** *-ip*
Gazel 225
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Yükseltme.

Refʿ edip ḫaṭṭıñı cinbistire-i dendānım
Siler āyīne-i ruḫsārını berbercesine

refʿ ol:

1. **refʿ ol:** *-unca*
Gazel 152
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Kaldırılmak, giderilmek, yok edilmek.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

refʿed:

1. **refʿedip:** *-ip*
Gazel 120
Mısra: **12**
Kaldırma, yüceltme.

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde
Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

reʾfet:

1. **reʾfete:** *-e*
   Gazel 119
   Mısra: **15**
   Divan şairi. Reʾfet (öl.1200/1785-86).

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

reʾfet-i sübḥān:

1. **reʾfet-i sübḥān:**
   Kıt'a 8
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Allah'ın acıma; esirgeme; merhameti.

Ne rifʿatdir aña māder peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

refīʿ efendiye:

1. **refīʿ efendiye:** *-y, -e*
   Gazel 243
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Şair Fennî'nin arkadaşı.

Müşāʿare ile zebān-ı mücessem Fennī Refīʿ Efendiye dāʾim senādadır şimdi

refʿ-i fes:

1. **refʿ-i fes:**
   Gazel 99
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Fesin kalkması.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb
Būy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

refrefde ḳaldı:

1. **refrefde ḳaldı:** *-dı*
   Kaside 1
   Mısra: **102**
   Kelime Tipi: **-**
   Refref'de kalmak :Mi'rac gecesinde Hz. Peygamber'i taşıdığı kabul edilen binek.

Geçdi anıñla niçe perde-i nūr u ẓulmet
Ḳaldı refrefde o dem eyledi ol ṭayy-ı mekān

refref-i nā-dīde:

1. **refref-i nā-dīde:**
   Kaside 1
   Mısra: **100**
   Kelime Tipi: **-**
   Görülmemiş Refref.

Ḳaldı zīrinde şehiñ raḫşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-i nā-dīde revān

reftār:

1. **reftārıñ:** *-ıñ*
   Gazel 196
   Mısra: **7**
   Yürüyüş (tarz, üslub).

ʿĀşıḳıñ ʿaḳlın alır reftārıñ
Serv ü ʿarʿar gibi ḳaddi mevzūn

reh:

1. **rehine:** *-ine*
   Gazel 19
   Mısra: **3**
   Yol || Sevgilinin yolunda.

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ
Meẕmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿenneṣ

2. **reh:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Yol.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

rehā:

1. **rehā:**
Gazel 191
Mısra: **4**
Kurtulma, kurtuluş.

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

2. **rehā:**
Gazel 75
Mısra: **3**
Kurtulma, kurtuluş.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

3. **rehā:**
Gazel 158
Mısra: **4**
Kurtulma, kurtuluş.

Ġarḳ olmada keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ
Duş oldu yem-i fürḳata ḥayfā ki rehā yoḳ

reh-beri olsa:

1. **reh-beri olsa:***-sa*
Gazel 235
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yol gösterici olmak, kılavuz olmak.

Bu yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġatle Fenniyā
ʿÖrfī n'ola reh-i süḫānıñ olsa reh-beri

reh-güẕār oldu:

1. **reh-güẕār oldu:***-du*
Kaside 1
Mısra: **81**
Kelime Tipi: **-**
Gelip geçilen yol olmak.

Reh-güẕār oldu düşüp pāyına sürʿatle şihāb
Māh-ı tābānı aña meşʿale çekdi Keyvān

reh-güẕārıñda ṭur:

1. **reh-güẕārıñda ṭur:**
Müstezad 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Geçiş yolunda beklemek.

Ṭur reh-güẕārıñda o şehiñ bāri selām al
Ey ʿāṣıḳ-ı şeydā

reh-güzer:

1. **reh-güẕerinde:***-inde*
Kaside 1
Mısra: **86**
Geçit, geçecek yol.

Keh-keşān ṣanma anı esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

2. **reh-güẕerinde:***-i, -n, -de*
Gazel 144
Mısra: **7**
Geçit, geçecek yol (Sevgilinin geçtiği yol).

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

reh-i beyt-i viṣāl-i yār:

1. **reh-i beyt-i viṣāl-i yār:**
Gazel 220
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma evinin yolu.

Müheyyādır reh-i beyt-i viṣāl-i yār içün aġyār
Ḳaṭār-ı ḳudsiyāne nāḳa-i maḥmil ḫar isterse

reh-i hecrinde telef eyledi:

1. **reh-i hecrinde telef eyledi:***-di*
Gazel 151
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık yolunda harcamak.

Nāʾil olmadı göñül vaṣlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

reh-i ʿışḳ:

1. **reh-i ʿışḳ:***-ıñ, -da*
Gazel 152
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aşk yolu.

Telef etdi hezārān naḳd-i cānı reh-i ʿışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir kerre cānā etmediñ inṣāf

reh-i mesdūde:

1. **reh-i mesdūde:***-e*
Gazel 31
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Seddedilmiş, kapatılmış, hududlanmış yol.

Reh-i mesdūde sengāsā olup pā-māl hemvāre
Güẕergāh-ı ḫarāb-ābāda cisr-i muḳteżādır yaḫ

reh-i süḫānıñ:

1. **reh-i süḫānıñ:***-ıñ*
Gazel 235
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Söz yolu.

Bu yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġatle Fenniyā
ʿÖrfī n'ola reh-i süḫānıñ olsa reh-beri

reh-nümā:

1. **reh-nümā:**
Kıt'a 12
Mısra: **23**
Gösterici, delil.

Bayraḳ açıp reh-nümā çār-āġā-yı ʿalem
Kimi süvār-ı feres kimi piyāde hemān

reh-nümā eyledikçe:

1. **reh-nümā eyledikçe:***-dik, -çe*
Kaside 2
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yol gösterici olmak, rehberlik yapmak.

Pīşgāhıñda livāʾı eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine ḫavfıñla ḳışr-ı naḫl-i bīd

reʾīs-i celālīveş:

1. **reʾīs-i celālīveş:**
Gazel 97
Mısra: **11**

Kelime Tipi: -
Celâlî gibi başkan.

Yem-i süḫanda reʾīs-i
Celālīveş Fennī
"Nūḥ yelken" mażmūnı
böyle aḳdaramaz

reʾis-i fāżıl:

1. **reʾis-i fāżıl:** *-a*
Gazel 47
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Fazıl adlı şairlerin reisi.

Reʾis-i Fāżıla bu naẓmı
Fennīyā ʿarż et
Felek ister ise bādbān
behāsınadır

rekāket:

1. **rekāketi:** *-i*
Gazel 236
Mısra: **10**
Cümlelerdeki tutarsızlık, bağlantıdan yoksunluk, ifâdenin zayıf, nazmın âhenksiz olması.

ʿİndimde nev-zemīn
deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice ṣunayım
bu rekāketi

remz:

1. **remz:**
Kıt'a 8
Mısra: **19**
Ar. Gizlice işaret, ima.

Gelip bir remz ile
mevlūduna dedim ḫoşā
tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim
dehre fī-nesl-i benī
ʿAdnān

remzi efendi:

1. **remzi efendi:**
Kıt'a 8
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Remzi Efendi.

Cenāb-ı ḥażret-i pür-
maʿrifet Remzi Efendi
kim
ʿUṭārid görse taḥrīrin
olurdu reşk ile sūzān

remz-i ev ednā:

1. **remz-i ev ednā:**
Kaside 1
Mısra: **23**
Kelime Tipi: -
Necm Suresi 9. ayette geçen "Kabe kavseyn ev edna/ iki yayın beraberliği gibi, belki ondan da yakın." ibaresinin remzi.

Sensin ol remz-i ev
ednā da fehm-i müşkil
Sensin ol vāḳıf-ı
fermān-ber-i rūy-ı
ġufrān

remz-i meʿānī:

1. **remz-i meʿānī:**
Gazel 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
1. meâni ilminin sırrı. 2. mânâların bütünü olan Allah.

Besmeleyle başla gel
taḳrīr-i eşʿāra dilā
Ver ḫaber remz-i
meʿānīden bedīʿi
mübtedā

renc-i rūzgār-ı āsmānī:

1. **renc-i rūzgār-ı āsmānī:**
Gazel 49
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Gökyüzü rüzgârının eziyeti.

Devā-yı viṣāl-i yāre
mest-i pūşt-pā derler
Bu renc-i rūzgār-ı
āsmānīye belā derler

renc-i vaʿd-i būseye:

1. **renc-i vaʿd-i būseye:**-*y, -e*
Gazel 216
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Öpüşme vaadinin eziyeti.

Ben renc-i vaʿd-i
būseye meyl eylemem
dilā
Vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat
olunca nemā neme

rengī:

1. **rengīden:**-*den*
Gazel 195
Mısra: **10**
Bir renk.

Degil sābit-ḳadem ḥayfā
döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre
saña bugüne rengīden

reng-i ḫūn-āb-ı sirişk:

1. **reng-i ḫūn-āb-ı sirişk:**
Gazel 89
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kanlı gözyaşı rengi.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ
eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı
fürḳatiñle gül de
nārıdır

reng-i lülü:

1. **reng-i lülü:**
Gazel 81
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Inci renkli (şarap).

Rind evrād eyleyip
dendānıñı pīr-i muġān
Sübḥa-i cām elde sāḳī
reng-i lülü çevrilir

rengin:

1. **rengīn:**
Gazel 4
Mısra: **4**
Far. 1. Renkli, boyalı. 2. Güzel, lâtif, müzeyyen nazar-rübâ.

Ḫafī mey nūş eder
misiñ demiş ey dil saña
ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu
ne ʿacāʾib bir suʾāl
ammā

2. **rengīn:**
Gazel 68
Mısra: **9**
Far. 1. Renkli, boyalı. 2. Güzel, lâtif, müzeyyen nazar-rübâ.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile
rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile
eşʿār kendin gösterir

3. **rengīn:**
Gazel 40
Mısra: **9**
Daha renkli, daha canlı.

Rengīn ola mı saʿy ile
hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir
vaḳt-ı müsāʿid

4. **rengīn:**
Gazel 91
Mısra: **7**
Çeşitli, farklı.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel
gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun
deyü teʾkīd ederiz

rengin aldı:

1. **rengin aldı:**-*dı*
Gazel 181
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aynı renge dönüşmek.

Laʿliñden aldı var ise rengin nüktesi
Mażmūn-şinās-ı dil-ber-i ṭannāzdır sözüm

rengin degişip:

1. **rengin degişip:**-*ip*
Gazel 215
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Rengten renge girmek.

Rengin degişip āteş-i laʿl ile imāma
Beñzi şararır laʿl-i güher-bārı görünce

resen:

1. **resenin:**-*i, -n*
Gazel 29
Mısra: **7**
İp, urgan, halat.

Resenin bilmeyeniñ seniñ şikāf eyledigi
Saʿy-ı āhenger ile tesmiye oldu miftāḥ

2. **resen:**
Gazel 238
Mısra: **8**
İp II Saç teli.

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri

3. **resen:**
Gazel 51
Mısra: **4**
Ip, idam ipi II sevgilinin saçı.

Āvīze olmada dil-i sevdā-zede hemān
Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü özge resen bilir

reşid:

1. **reşīd:**
Kıt'a 7
Mısra: **16**
Akil, baliğ.

Ḥaḳ ede ʿömrin mezīd-i rıfʿatla ser-medīd
Muʿammer ola ol reşīd āḫiri vü evveli

resimā:

1. **resimā:**
Gazel 238
Mısra: **7**
?.

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri

reşk eder:

1. **reşk eder:**-*er*
Gazel 222
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kıskanmak.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre bülbül reşk eder feryādıma

reşk ederdi:

1. **reşk ederdi:**-*erdi*
Gazel 34
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kıskanmak, haset etmek.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

2. **reşk ederdi:** *-er, -di*
Kaside 2
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kıskanmak.

Yoḳ nihāyet luṭfuña ey pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā
Reşk ederdi cūd-ı pākiñ görse sulṭān Bā-yezīd

reşk ile sūzān olurdu:

1. **reşk ile sūzān olurdu:** *-ur, -du*
Kıt'a 8
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kıskançlık ile yanmak.

Cenāb-ı ḥażret-i pür-maʿrifet Remzi Efendi kim
ʿUṭārid görse taḥrīrin olurdu reşk ile sūzān

reşk-āver:

1. **reşk-āver:**
Gazel 5
Mısra: **5**
Haset getiren, hasede düşüren, kıskançlık uyandıran.

Reşk-āver olup āteş-i laʿliñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i Semerḳand u Buḫārā

reşk-i yemen:

1. **reşk-i yemen:**
Gazel 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yemen kıskançlığı.

Dendān-ı ṣāfi dürr-i ʿAden söylerim saña
Laʿl-i ʿaḳīḳi reşk-i Yemen söylerim saña

resm edip:

1. **resm edip:** *-ip*
Gazel 159
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Resmetmek, çizmek.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri ser-ā-pā resm edip
Ṭabʿ-ı Hātifle dili mirʾāta iḳdām eyledik

2. **resm edip:** *-ip*
Muhammes 1
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Resmini çizmek.

Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

resm-i elf-i āh:

1. **resm-i elf-i āh:**
Gazel 223
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Âh sesinin elife benzeyen resmi.

Bir resm-i elf-i āh ile dil ṣanma lāl olur
Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn ṭaraf-ı ṭūruna

resmin ʿarz etdi:

1. **resmin ʿarz etdi:** *-di*
Kıt'a 14
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Resmini sunmak.

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o ẕāt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

ressām-ı hezār:

1. **ressām-ı hezār:**
Kıt'a 14

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Binlerce ressam.

Gūş eden naḳşını Mānī gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle temāşāsına ʿālem müştāḳ

resūl-ı saḳaleyn:

1. **resūl-ı saḳaleyn:**
Kaside 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Her iki dünyanın müftüsü. II Şeyhülislâm.

Seyyid-i mefḫar-ı kevneyn resūl-ı saḳaleyn
Mihr-i pür-tāb-ı cihān maṭlaʿ-ı nūr-ı Yezdān

revā:

1. **revā:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Uygun, yaraşır.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

2. **revā:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Layık, uygun, yaraşır.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

3. **revā:**
Gazel 30
Mısra: **7**
Ayık, uygun, yaraşır.

Sīm-bāzuñdur felekde ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

4. **revā:**
Gazel 54
Mısra: **7**
Ayık, uygun, yaraşır.

Dūşına almaz revā olsa aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā ṣūfī felekde şāla etmez iʿtibār

5. **revā:**
Kıt'a 5
Mısra: **12**
Ayık, uygun, yaraşır.

Ehāli şükr edip der Fennīyā tārīḫini gūş et
Revā Ḥaḳ beldeye ʿallāme müftī-i enām oldu

6. **revā:**
Gazel 17
Mısra: **12**
Layık, uygun, münasip.

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ʿabeş

revā mı:

1. **revā mı:** *-mı*
Kıt'a 10
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Uygun, yaraşır.

Ṣafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı
Revā mı gülşen-i aġūşuña sen elde aġżāb ol

2. **revā mı:**-*mı*

Gazel 144

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Yakışır, uygun, yerinde.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

revā olsa:

1. **revā olsa:**

Gazel 17

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Uymak.

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzaḥ riḳābıma olsa revā ʿabes

revāc:

1. **revāc:**

Gazel 21

Mısra: **12**

İtibar , değer, kıymet.

Bāzār-ı zīb -i silk-i selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-i manẓūmuma revāc

revāḳ:

1. **revāḳlıdır:**-*lıdır*

Gazel 64

Mısra: **18**

Süzülmüş, sâfî, hâlis. II Parlak.

Ezhār-ı naẓm-ı Sābit ü Esʿadla Fenniyā
Şehd-i leẕīẕ-i güfte-i ṭabʿım revāḳlıdır

revān:

1. **revānı:**-*ı*

Gazel 131

Mısra: **8**

Yürüyücü, akıcı, giden.

Meşaḳḳat çekdirir ʿazminde keştī-i dil ü cāna
Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şaṭ

2. **revān:**

Kaside 1

Mısra: **100**

Akan (su).

Ḳaldı zīrinde şehiñ raḫşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-i nā-dīde revān

3. **revān:**

Gazel 47

Mısra: **6**

Ermenistan Cumhuriyeti'nin bugün Erivan şeklinde anılan başşehri.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna
Revān kuḥlı anıñ Iṣfahān behāsınadır

revān edersin:

1. **revān edersin:**-*er, -sin*

Gazel 198

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Akıtmak.

Ḫāk-ı pāy-ı yāre yüz eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip gāh eyle tecdīd-i vużū

revān olsa:

1. **revān olsa:**-*sa*

Gazel 199

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Akıp gitmek. Salınmak.

Revān olsa n’ola fikr-i ruḫ ile dīdeden eşkim
Derūn-ı çeşme-i ḫūrşīd-i ʿālem-tāba ābım bu

reviş:

1. **reviş:**
Gazel 237
Mısra: **6**
Far. Gidiş, tarz, tavır, üslûp, tarih.

Ebruvānıñ meyli Oḳ Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze seyr-i Saʿd-ābāda mı

revnaḳ verir:

1. **revnaḳ verir:** *-ir*
Gazel 169
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Parlaklaştırmak, güzelleştirmek.

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf olsa ʿaceb mi
Ruḫsārıña revnaḳ verir elbette terāşıñ

revnaḳ verirse:

1. **revnaḳ verirse:** *-ir, -se*
Kıt'a 13
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Parlaklaştırmak, güzelleştirmek.

N’ola encüm gibi revnaḳ verirse çerḫ-i ṭāḳında
O maʿkūs-ı ser-miʿmāra dīvān-ḫāne-i dergāh

rev-zen-i serā-yı süleymān:

1. **rev-zen-i serā-yı süleymān:**
Gazel 69
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Süleyman'ın sarayının penceresi.

Belḳīs-ı ʿışḳa ṣanma ki taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı Süleymān açar ḳapar

reyḥân:

1. **reyḥān:**
Gazel 211
Mısra: **6**
Diğer adı fesleğen olan güzel kokulu bir bitki // Sevgilinin ayva tüyleri.

Feslegen mi perçemiñ şebbūya beñzer kākülüñ
Eylediñ teşmīm-i ḫoş reyḥān reyḥān üstüne

2. **reyḥān:**
Gazel 211
Mısra: **6**
Diğer adı fesleğen olan güzel kokulu bir bitki // Sevgilinin ayva tüyleri.

Feslegen mi perçemiñ şebbūya beñzer kākülüñ
Eylediñ teşmīm-i ḫoş reyḥān reyḥān üstüne

rez duḫteri:

1. **rez duḫteri:** *-i*
Gazel 153
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Asmanın kızı. // Şarap.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez duḫteri pīr-i muġān

rezālet:

1. **rezāletle:** *-le*
Gazel 136
Mısra: **6**
Çok çirkin ve

utanılacak hal, herkesin duygularını inciten durum veya olay, rezillik, kepazelik.

Sürüp mażmūn-ı naḳdi meclise sā'il-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda kendini teşbīh eder vāʿiẓ

rez-duḫter:

1. **rez-duḫterin:** *-i, -b*
Gazel 237
Mısra: **11**
Üzüm kızı//şarap.

ʿAḳd edip rez-duḫterin rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān ʿazmiñ mübārek-bāde mi

2. **rez-duḫteri:** *-i*
Gazel 5
Mısra: **14**
Üzümün kızı, şarap.

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḥınnā

rez-duḫteri:

1. **rez-duḫteri:**
Gazel 6
Mısra: **9**
Üzümün kızı, şarap.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

2. **rez-duḫterine:** *-n, -e, -*
Gazel 216
Mısra: **9**
Üzümün kızı, şarap.

Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña aġlama māteme

3. **rez-duḫteri:**
Gazel 234
Mısra: **13**
Üzümün kızı, şarap.

İçip içip bize rez-duḫteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol zāhidā hilāliñ mi

rıḍvān:

1. **rıḍvān:**
Kaside 1
Mısra: **92**
Cennet kapılarında bekçilik yapan, cenete girecek müminleri selamla karşılayan ve cennette müminlere hizmet eden meleklerin başkanının adı.

Encümen ṣanma riyāż içre çerāġān etdi
Cemʿ edip şevḳ ile ṣad şemʿ-i fürūġı rıḍvān

rıfḳ:

1. **rıfḳ:**
Gazel 85
Mısra: **10**
Yumuşaklık, yavaşlık, tatlılık, nezaket.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meseldir rıfḳ ile ġavġā biter

2. **rıfḳ:**
Gazel 233
Mısra: **9**
Yumuşaklık, naziklik; yavaşlık.

Rıfḳ ile dā'i eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

3. **rıfḳ:**
Gazel 239
Mısra: **3**
Yumuşaklık, naziklik, mülayimlik.

Bu nevm-i teġāfülde bizi rıfḳ ile ey dil
Bī-dār edici bir er-i peydā bulunur mu

riḳāb:

1. **riḳābıma:** *-ıma*
Gazel 17
Mısra: **8**
Üzengi.

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzaḥ riḳābıma olsa revā ʿabeş

2. **riḳābın:** *-ın*
Gazel 154
Mısra: **8**
Üzengi, ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin yanına asılmış, altı düz madenî halka.

ʿAzmgehi şuşaya ammā dile āsā
Şıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

3. **rikābında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 219
Mısra: **11**
Üzengi II Büyük bir kimsenin katı, huzuru.

Temāşā ḳıl rikābında olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur naẓīri iḥtişāmlıḳda

rikāb-ı vezni:

1. **rikāb-ı vezni:** *-i*
Gazel 89
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Vezin üzengisi.

rikāb-ı vuṣlat:

1. **rikāb-ı vuṣlat:**
Gazel 59
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma üzengisi.

Başşa rikāb-ı vuṣlata cānāne bel verir
Meydān-ı yekke-tāze-i fürs böyle el verir

riḳḳat-ı ḳalb:

1. **riḳḳat-ı ḳalb:**
Gazel 183
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Kalbin merhameti, yufka yüreklilik.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

rind:

1. **rind:**
Gazel 59
Mısra: **5**
Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender (kimse).

Sen ḫān-ḳāh-ı meykededen çıḳma rind iseñ
Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

2. **rinde:** *-e*
Gazel 66
Mısra: **6**
Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender (kimse).

Menzil-i pīr-i muġāna gelicek rūy-ı nigār
Rinde ruḫsārını ʿarż etmege cānān ṣıḳılır

3. **rind:**
Gazel 81
Mısra: **9**
Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender (kimse).

Rind evrād eyleyip dendānıñı pīr-i muġān
Sübḥa-i cām elde sāḳī reng-i lülü çevrilir

4. **rind:**
Gazel 85
Mısra: **9**
Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender (kimse).

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir rıfḳ ile ġavġā biter

5. **rind:**
Gazel 130
Mısra: **1**
Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender (kimse).

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

6. **rinde:**-*e*
Gazel 132
Mısra: **8**
Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender (kimse).

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

7. **rinde:**-*e*
Gazel 136
Mısra: **3**
Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender (kimse).

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

8. **rinde:**-*e*
Gazel 235
Mısra: **7**
Dünya işleriyle uğraşan, eğlenceye düşkün, kalender (kimse).

Rūy-ı nigārın açmaḳ içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ʿışḳ ile çenberi

9. **rinde:**-*e*
Gazel 219
Mısra: **4**
Dünyaya ve dünya nimetlerine değer vermeyen, hayatı ciddiye almayan, dünya işlerine ilgisiz, kalender, gönül ehli kimse.

ʿİbādetle ḳabāḥat zāhidā maḫfī gerek ammā
Ṣaḳadır rinde bezm içre mey içmek izdiḥāmlıḳda

10. **rinde:**-*e*
Gazel 211
Mısra: **2**
(□□□) i. (Fars. rind) Görünüşe ve

dünya işlerine kıymet vermeyen, kurallardan uzak, bütün varlığı kendi iç dünyâsına göre değerlendiren, gönül gözüyle gören, hoş görülü, kalender, içkiye düşkün ve derbeder görünüşünün aksine ârif, hakîm, gönül ehli kimse.

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

rindān:

1. **rindān:**
Gazel 36
Mısra: **4**
Rindler, kalenderler, dünya işlerini boş görenler.

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

2. **rindān:**
Gazel 132
Mısra: **6**
Rindler, kalenderler, dünya işlerini boş görenler.

Gürbeyle seg-mi<u>s</u>āl olur meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

3. **rindānla:** *-la*
Gazel 219
Mısra: **5**
Rindler, kalenderler, dünya işlerini boş görenler.

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar zāhid
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

4. **rindān:**
Gazel 98
Mısra: **8**
Rintler, kalenderler, dünya işlerini boş görenler.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

5. **rindān:**
Gazel 237
Mısra: **11**
Dünya işini boş görenler, alçakgönüllüler, kalenderler. Aşıklar, şairler.

ʿAḳd edip rez-duḫterin rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān ʿazmiñ mübārek-bāde mi

6. **rindāna:** *-a*
Gazel 198
Mısra: **10**
Dünya işlerini boş görenler.

Ḳo götürsün zāhid ābdest ibriġin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda rindāna lāzımdır sebū

rindān-:

1. **rindāna:** *-a*
Gazel 197
Mısra: **5**
Dünya işini boş görenler, alçakgönüllüler, kalenderler.

Rindāna n'ola vaṣlını sevḳ etse bez[i]mde īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

2. **rindāna:**-*a*
Gazel 244
Mısra: **3**
Dünya işini boş görenler, alçakgönüllüler, kalenderler.

Lebiñ ṣun sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde sāḳiyā ṣahbāyı pey-der-pey

rindāne:

1. **rindāne:**
Gazel 5
Mısra: **12**
Rintlere yakışır tarzda ll kalenderce.

Ağız ağıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

2. **rindāne:**
Gazel 9
Mısra: **1**
Dünya işlerini hoş görerek, keyfekeder yaşayan, aldırışsız, kalender kimse.

Mey-i laʿlin ṣunup rindāne sāḳī-i ṭalʿat mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ẓanneder vişn-āb

3. **rindāne:**
Gazel 120
Mısra: **9**
Kalenderce, dünya işlerini hoş görerek, keyfekeder yaşayan, aldırışsız, kalender kimseler gibi.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

rindān-ı bezme:

1. **rindān-ı bezme:**-*e*
Gazel 148
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
1)Şarap meclisinin rintleri 2)Aşıklar.

Bülbül miṣāli başladı gülşende ʿışḳ ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı mīnā ṭaraf ṭaraf

rind-i ʿişretgāh:

1. **rind-i ʿişretgāh:**
Gazel 26
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Işret edip içki içilen yerin rindi.

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿīsādır ḳadeḥ

rind-i sāḳī:

1. **rind-i sāḳī:**
Gazel 172
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sâkî rindi.

Bezm-i gülşen rind-i sāḳī encümen-pīrā degil
Böyledir bāġ-ı cihān şimdi neşāṭ-efzā degil

rindveş:

1. **rindveş:**
Gazel 160
Mısra: **8**
I. Aşık II. Rind gibi, rinde benzer.

Zāhidā ḳaçma buyur ḫaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı meye maḥrem gibisin

rīş-i dırāz:

1. **rīş-i dırāz:**
Gazel 108
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Uzun sakal II uzun sakallı zâhit, kaba sofu; arg. rüşvetçi, iyi bahşiş veren zâhit (TBAS, 251).

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

2. **rīş-i dırāz:**
Gazel 112
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Uzun sakal II uzun sakallı zâhit, kaba sofu; arg. rüşvetçi, iyi bahşiş veren zâhit (TBAS, 251).

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaʿn ederek
Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

riyâ:

1. **riyā:**
Gazel 198
Mısra: **9**
İki yüzlülük, gösteriş yapma.

Ḳo götürsün zāhid ābdest ibriġin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda rindāna lāzımdır sebū

2. **riyā:**
Gazel 227
Mısra: **7**
1. Olduğundan başka türlü görünme, özü sözü bir olmama, iki yüzlülük 2. din. Bir ibâdet veya iyiliğin Allah rızâsı için değil gösteriş için yapılması.

Buyursun meclise zāhid riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

3. **riyāsı:** *-(s)ı*
Gazel 147
Mısra: **6**
Gösteriş. II Zahidin dünya işleriyle meşgul olmaktan kaçınıp ibadeti başkalarına kendini beğendirmek için yapması.

Baʿd-ez-īn bikrin izāle edemez bint-i reziñ
Ḳaldı zühhādıñ riyāsı erliğiñ turunc-ı bāġ

4. **riyāsı:** *-(s)ı*
Gazel 183
Mısra: **13**
Gösteriş. II Zahidin dünya işleriyle meşgul olmaktan kaçınıp ibadeti başkalarına kendini beğendirmek için yapması.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

5. **riyā:**
Gazel 219
Mısra: **8**
Bir ibadet veya iyiliğin Allah rızası için değil gösteriş için yapılması. // Olduğundan başka türlü görünme, özü sözü bir olmama, iki yüzlülük.

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

riyāsı mı aḳar:

1. **riyāsı mı aḳar:**
Gazel 190
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Riya akmak.

Riyāsı mı aḳar zühhād-ı sālūsuñ sebūsundan
Geçilmez sāḥa-i meclisde seyl-āb-ı vużūsundan

riyāyı ḳo:

1. **riyāyı ḳo:**
Kıt'a 4
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İki yüzlülüğü bırakmak.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkāli

riyāż içre:

1. **riyāż içre:**
Kaside 1
Mısra: **91**
Kelime Tipi: **-**
Bahçesi.

Encümen şanma riyāż içre çerāġān etdi
Cemʿ edip şevḳ ile şad şemʿ-i fürūġı rıḍvān

riyāż-ı bāġı:

1. **riyāż-ı bāġı:** *-ı*
Gazel 227
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bağın bahçesi.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

riyāż-ı dil-i şāhāne:

1. **riyāż-ı dil-i şāhāne:**
Gazel 18
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şah gibi, şaha yakışır bir surette gönül bahçeleri.

Ḫaddiñ mi riyāż-ı dil-i şāhāneye bāʿis
Mānend-i serāy içre o gül-ḫāneye bāʿis

rīzān:

1. **rīzān:**
Gazel 96
Mısra: **5**
Dökülen, akan.

Vezān-ı bād-ı şarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

2. **rīzān:**
Gazel 190
Mısra: **5**
Akıp dökülen.

Degil ḫoy-kerde şanma olur [.] ruḫsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i ṭurresiniñ ser-fürūsundan

rubāh:

1. **rūbāh:**
Gazel 196
Mısra: **11**
Far. Tilki.

Saña ṭavşan diyen olsun rūbāh
Ẓürefā-nām gürūh-ı gerdūn

rūbāh-ı raḳībiñ:

1. **rūbāh-ı raḳībiñ:** *-iñ*
Gazel 190
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Rakip tilki.

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳībiñ cāblūsundan

rū-be-rū:

1. **rū-be-rūyuz:**
Gazel 106
Mısra: **10**
Yüz yüze, karşı karşıya.

Pūşīdesini refʿ edip ʿuşşāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz rū-be-rūyuz

2. **rū-be-rū:**
Gazel 120
Mısra: **11**
Yüz yüze, karşı karşıya.

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde
Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

3. **rū-be-rū:**
Gazel 174
Mısra: **2**
Yüz yüze.

Şimdi bez[i]mde sāġar u mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü ḳamer rū-be-rū degil

rubʿ-ı dāʾire:

1. **rubʿ-ı dāʾire:**
Gazel 138
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dairenin çeyreği.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫẕ eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

rūḥ:

1. **ruḫunda:** *-u, -ñ, -da*
Gazel 89
Mısra: **1**
Far. Yanak.
(Mecazen yüz manasında da kullanılır).

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

2. **ruḫunda:** *-u, -ñ, -da*
Gazel 137
Mısra: **3**
Far. Yanak.
(Mecazen yüz manasında da kullanılır).

Şemm eyleyemez müşk otunu kimse ruḫunda
Būy-ı ḫaṭı minḳār-ı ser-i şānede maḥfūẓ

3. **ruḫların:** *-lar, -ın*
Gazel 227
Mısra: **3**
Far. Yanak.
(Mecazen yüz manasında da kullanılır).

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

4. **ruḫların:** *-lar, -ın*
Gazel 87
Mısra: **5**
Yanak.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

5. **ruḫuñ:** *-un*
Gazel 116
Mısra: **3**
(Sevgilinin) yanağı.

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa ʿarż etmiş ruḫuñ ammā
Düyūn-ı būseden baʿde'l-ḥisāb terḳīm göstermiş

6. **ruḫların:** *-lar, -ıñ*
Gazel 87
Mısra: **5**
Yanak, yüz.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

7. **rūḥum:** *-um*
Gazel 60
Mısra: **2**
İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan, hayat veren, can.

Dil ebr-i zülf-i ʿārıż-ı yāriñ hümāsıdır
Ḫoş-būy-ı sīb-i ġabġabı rūḥum ġıdāsıdır

8. **ruḫunda:** *-uñ, -da*
Gazel 147
Mısra: **1**
Yanak II sevgilinin yanağı.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

ruḫ-ı ḫoy-kerde:

1. **ruḫ-ı ḫoy-kerde:**
Gazel 104
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Terlemiş yanak.

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil içre gūyā
Ruḫ-ı ḫoy-kerdesini gül gibi taḳṭīr ederiz

ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ:

1. **ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ:** *-iñ*
Gazel 66
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Temiz ve ıslanmış yanak.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh
Düşmüş ol mengene-i dillere her ān ṣıḳılır

rūḥ-ı ḳudsīdir:

1. **rūḥ-ı ḳudsīdir:** *-dir*
Kaside 2
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
İlâhî gerçeği kavrayan ruh.

Mürde-i dünyā olup iḥyā edip tārīḫini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna şāh-ı nev ʿAbdūl-ḥamīd

rūḥ-ı revān:

1. **rūḥ-ı revān:**
Kaside 1
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Yürüyen, su gibi akıp giden ruh II sevgili, güzel; can.

Nice vaṣf eyleyeyim ẕāt-ı şerīfin āyā
Nice taʿbīr edeyim ḫulḳını ey rūḥ-ı revān

rūḥ-ı zāc:

1. **rūḥ-ı zāc:**
Gazel 21
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Göztaşının ruhu. (Zâc: Meşhurdur. Ağaçtır. Arabî-i galattır. Sahihi sîn-i mühmelenin kesr ve meddi cimin feth ve meddi ahirde nun ile sîcân gelir. Farisîsi yine Arabî'de istimali üzere sâcdır. Mezbur ağaç Hindistan'dan gelir. O diyarda bundan yüce yaprakları çok ağaç olmaz. Gayet sâye-dâr tabiatı bârid ve yâbistir. Eğer yakıp kömürünü meşe suyuna koyup badehu sahk edip göze çekseler ziyade kuvvet verip mücellâ eder. Sair menafii kütüb-i tıbda mukayyet ve mestur ve musarrah mezkûrdur.).

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ eşribe ṣun teşnegāna

<u>ruḫsār:</u>

1. **ruḫsārını:** *-ını*
Gazel 66
Mısra: **6**
Far. Yanak, ruh, yüz, çehre:.

Menzil-i pīr-i muġāna gelicek rūy-ı nigār
Rinde ruḫsārını ʿarż etmege cānān ṣıḳılır

2. **ruḫsārıña:** *-ına*
Gazel 136
Mısra: **1**
Far. Yanak, ruh, yüz, çehre:.

Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

3. **ruḫsārında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 34
Mısra: **5**
Yanak // yüz.

Görse encüm gibi bir ḫālini ruḫsārında
Reşk ederdi aña bī-şübhe felekde Mirrīḫ

4. **ruḫsārıña:** *-ı, -n, -a*
Gazel 169
Mısra: **4**
Yanak.

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf olsa ʿaceb mi
Ruḫsārıña revnaḳ verir elbette terāşıñ

5. **ruḫsārın:** *-ı, -n*
Gazel 156
Mısra: **5**
Yanak, ruh, yüz, çehre.

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

6. **ruḫsārı:** *-ı*
Gazel 61
Mısra: **8**
(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Ḥayrān ederdi görse İskenderi mehāsā
Āyīne-i felekden ruḫsārı kem degildir

7. **ruḫsārı:** *-ı*
Gazel 77
Mısra: **5**
(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Şermle ruḫsārı n'ola pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarṣu bulunur

8. **ruḫsārına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 190
Mısra: **5**
(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Degil ḫoy-kerde ṣanma olur [.] ruḫsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i ṭurresiniñ ser-fürūsundan

9. **ruḫsārın:** *--ıñ*
Gazel 242
Mısra: **5**
(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Her neye ḳılsam naẓar ruḫsārın ʿarż eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi taṣvīr eyledi

10. **ruḫsārıña:** *-ı, -n, -a*
Murabba 3
Mısra: **3**
Yanak; yüz, çehre,.

Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsārıña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

ruḫṣat:

1. **ruḫṣatıñ:** *-ıñ*
Gazel 73
Mısra: **3**
Ar. İzin, icazet, cevaz.

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze dillere
Maġlūp olunca Müslime kāfir imān verir

ruḫun:

1. **ruḫuñ:**
Gazel 35
Mısra: **7**
(Sevgilinin) yanağı.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

2. **ruḫun:**
Gazel 22
Mısra: **5**
Kale (satranç terimi).

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

3. **ruḫun:**
Gazel 23
Mısra: **8**
Kale (satranç terimi).

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

rūhuna bir fātiḥa:

1. **rūhuna bir fātiḥa:**
Kıt'a 11
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ruhuna bir Fatiha.

Fenniyā rūhuna bir Fātiḥa dedim tārīḫ
Fāṭıma bülbülveş uçdu fenādan gitdi

rūm-ı vechiñ:

1. **rūm-ı vechiñ:** *-iñ*
Gazel 159
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünün Rum'u.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ Rūm-ı vechiñ ey ṣanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri ʿāzim-i Şām eyledik

rümûz:

1. **rumūzu:** *-u*
Gazel 147
Mısra: **8**
Remizler.

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen
Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

rūşen:

1. **rūşen:**
Kıt'a 11
Mısra: **1**
1. aydın,. 2.açık, belli.

Ki rūşen yaşını gül-ġonçecigim efendi
Ravża-i cennete ʿazm edip o ārām etdi

rūşenā:

1. **rūşenā:**
Gazel 2
Mısra: **1**
Parlak, Işıklı.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı baña
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı baña

rüsūm-ı ʿilmi:

1. **rüsūm-ı ʿilmi:** *-i*
Gazel 207
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bilimin yöntemlerini.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Verir rüsūm-ı ʿilmi ḫaber mübtedālara

2. **rüsūm-ı ʿilmi:**
Kıt'a 10
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bilimin yöntemlerini.

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥṣīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

rütbe:

1. **rütbe:**
Gazel 113
Mısra: **14**
Derece, aşama.

Fennīye yine etmese bir ġonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i dem-keş

2. **rütbe:**
Gazel 154
Mısra: **3**
Derece, aşama.

Nūş eyle mey-i cām-ı Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-i dilde yataḳtaḳ

3. **rütbe:**
Gazel 183
Mısra: **6**
Derece, aşama.

Ġarḳ eder ḫavfım budur fülk-i dili deryā-yı ʿışḳ
Bād-ı āh ile bu rütbe cūşiş-i yem görmedim

rütbe-i maṭlab-ı vaṣlıñ:

1. **rütbe-i maṭlab-ı vaṣlıñ:** *-ıñ*
Gazel 141
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**

Kavuşma isteğinin gücü.

Geçdi ḳāḍī-i göñül manṣıb-ı mevʿūdundan
Rütbe-i maṭlab-ı vaṣlıñ ile oldu ḳāniʿ

ruʾyā:

1. **rüʾyāyı:** *-yı*
Gazel 136
Mısra: **4**
Uyku içinde görülen keyfiyet, düş.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

2. **rūʾyāda:** *-da*
Gazel 104
Mısra: **7**
Rüya.

Ne ʿaceb bint-i rezi görse kimi rūʾyāda
Ekseriyyā bu düşü zāhide taʿbīr ederiz

3. **rüʾyāda:** *-da*
Gazel 242
Mısra: **7**
Rüya.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını rüʾyāda ammā baʿd-ez-īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir ḥüsn-i taʿbīr eyledi

4. **rüʾyāyı:** *-yı*
Gazel 183
Mısra: **12**
Rüya, düş.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

rüʾyet:

1. **rüʾyet:**
Gazel 12
Mısra: **9**
Görme, görülme.

Rüʾyet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

2. **rüʾyet:**
Kıt'a 2
Mısra: **11**
Görme, bakış, görüş.

Devrān eder cemālini rüʾyet içün felek
Giymiş hilāli başına ol peykveş külāh

ruʾyeti:

1. **rüʾyeti:**
Gazel 231
Mısra: **2**
Görme, bakış, görüş.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

rüʾyet-i dīdār:

1. **rüʾyet-i dīdār:**
Gazel 226
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yüzüne bakma.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rüʾyet-i dīdār ise cān ürkütme

rüʾyet-i nūr-ı cemāl-i pākine:

1. **rüʾyet-i nūr-ı cemāl-i pākine:** *-i, -n, -e*
Gazel 231

Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Temiz yüzünün nurunu görme.

Rüʾyet-i nūr-ı cemāl-i pākine üftādedir
Yaḳdı heb dünyā vü māfīhāyı nār-ı ḥasreti

rūy-ı arża:

1. **rūy-ı arża:**
Kaside 1
Mısra: **122**
Kelime Tipi: **-**
Yeryüzü.

Künc-i raḥmetden alıp ḳıyye-be-ḳıyye lüʾlüʾ
Rūy-ı arża o nüzūl eyledi miṣl-i mīzān

rūy-ı ʿarżda:

1. **rūy-ı ʿarżda:** *-da*
Gazel 85
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yeryüzü.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ʿarżda cūybār olduḳça hep kīmyā biter

rūy-ı nigār:

1. **rūy-ı nigār:**
Gazel 76
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüzü.

Ṣıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i ẕeḳandan tekrār

2. **rūy-ı nigār:**
Gazel 66
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüzü.

Menzil-i pīr-i muġāna gelicek rūy-ı nigār
Rinde ruḫsārını ʿarż etmege cānān ṣıḳılır

rūy-ı nigāra:

1. **rūy-ı nigāra:** *-a*
Gazel 83
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüzü.

Neşāṭ-ı bāde leb-i laʿl-i yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rūy-ı nigāra ḳalmışdır

rūy-ı nigārān:

1. **rūy-ı nigārān:**
Gazel 64
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sevgililerin yüzü.

Meclisde ẓarf-ı mey gibi āġūş-ı rind ile
Mūy-ı miyān rūy-ı nigārān ḳuşaḳlıdır

rūy-ı nigārı:

1. **rūy-ı nigārı:** *-ı*
Gazel 185
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüzü.

Neşāṭ-ı pīrezen-i bint-i rezden el çekelim
ʿAraḳla rūy-ı nigārı derūna ḥal çekelim

2. **rūy-ı nigārı:** *-ı*
Gazel 201
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüzü.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

rūy-ı nigārın açmaḳ:

1. **rūy-ı nigārın açmaḳ:**-*maḳ*

Gazel 235

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Sevgilinin yüzünü açmak.

Rūy-ı nigārın açmaḳ içün rinde bint-i rezi
Atdı serinden āteş-i ʿışḳ ile çenberi

rūy-ı zemīn:

1. **rūy-ı zemīn:**

Gazel 189

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Yeryüzü.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

rūy-ı zemīne ḳademiñ başmasa:

1. **rūy-ı zemīne ḳademiñ başmasa:**-*ma, -sa*

Kaside 1

Mısra: **44**

Kelime Tipi: **-**

Yer yüzüne ayak basmak.

ʿĀlemi ḫākle ḳılmazdı teyemmüm ṭāhir
Başmasa rūy-ı zemīne ḳademiñ mihr-i cihān

rūz:

1. **rūzunu:**-*u, -n, -u*

Kıt'a 14

Mısra: **13**

Gündüz.

Rūzunu nāẓir-i gülşeniñe cennetāsā
Dil-i pür-ġam ola ne dāfiʿ-i sevdā-yı merāḳ

rūz u şeb:

1. **rūz u şeb:**

Gazel 96

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Gündüz ve gece.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i firūzān olduġum bilmez

2. **rūz u şeb:**

Gazel 223

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Gündüz ve gece.

Kūyuñda rūz u şeb n'ola āh etse ʿāşıḳān
Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i viṣāliñ mürūruna

3. **rūz u şeb:**

Gazel 238

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Gündüz ve gece.

Rūz u şeb eyler der-āġūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışḳıña yansın pīrehen dedikleri

4. **rūz u şeb:**

Kıt'a 1

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Gündüz ve gece.

ʿAceb mi rūz u şeb gehvāresin pāyende eylerse
Ḳamer lālāsıdır māh-ı münevverdir aña dāye

rūze-dārān:

1. **rūze-dārāna:**-*a*

Gazel 36

Mısra: **2**

Oruçlular, oruç tutanlar.

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ʿāşıḳa vaʿd-i vaʿīd
Rūze-dārāna ġurūb oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

2. **rūze-dārān:**
Gazel 138
Mısra: **6**
Oruçlular, oruç tutanlar.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫz eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

rūze-dār-ı dili:

1. **rūze-dār-ı dili:** *-i*
Gazel 91
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül oruçlusu.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz ġurreye teşbīh ederiz

rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāl:

1. **rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāl:**
Gazel 107
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma bayramının oruçluları.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız

rūzedār-ı nāẓır-ı māh-ı receb:

1. **rūzedār-ı nāẓır-ı māh-ı receb:**
Gazel 163
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Recep ayını bekleyen oruçlular.

Ġurre-i ebrūña şaʿbān-ı ʿArabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāẓır-ı māh-ı Recebdir perçemiñ

rūzgār:

1. **rūzgār:**
Gazel 37
Mısra: **8**
Esinti, yel.

Bebekden aḫz edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥiṣāra her çi bād-ābād

2. **rūzgārıyla:** *-ı, -y, -la*
Gazel 81
Mısra: **2**
Esinti, yel.

Āh u zār et câme-ḫvāb içre o meh-rū çevrilir
Fülk-i vuṣlat rūzgārıyla be-her-sū çevrilir

3. **rūzgār:**
Gazel 203
Mısra: **7**
Devir, zaman II esinti,yel.

Çekdirme baḥr-i fürḳate bu rūzgār ile
Çat keşti-i viṣāline yāriñ melekse de

4. **rūzgār:**
Gazel 86
Mısra: **2**
1. Zaman. 2. Rüzgar, yel.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır
Hümā miṣāli görünmez o rūzgār mıdır

5. **rūzgār:**
Gazel 119
Mısra: **10**

1. Zaman. 2. Rüzgar, yel.

Giden şām-ı ḫaṭından
Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş
reh āteş rūzgār āteş

6. **rūzgār:**
Gazel 242
Mısra: **2**
1. Zaman. 2. Rüzgar, yel.

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil
yārı tesḫīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı
çerḫi zencīr eyledi

7. **rūzgāra:***-a*
Gazel 37
Mısra: **2**
Devir, zaman // felek.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i
yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra
her çi bād-ābād

8. **rūzgāra:***-a*
Gazel 83
Mısra: **6**
Esinti, yel. II Devir, zaman.

Ḳarışdı dāne-i ḫālile
ḥāṣılı zülfü
Ümīd-i ḫırmen-i dil
rūzgāra ḳalmışdır

9. **rūzgāra:***-a*
Gazel 213
Mısra: **5**
Esinti, yel. II Devir, zaman.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm
ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

<u>rūzgār-ı çerḫ-i fenā:</u>

1. **rūzgār-ı çerḫ-i fenā:**
Gazel 164
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yokluk feleğinin rüzgârı.

Bu rūzgār-ı çerḫ-i fenā
içre ġarḳ olur
Gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña
düşen melek seniñ

<u>rūzgār-ı çīn-i zülfüñü:</u>

1. **rūzgār-ı çīn-i zülfüñü:***-üñ, -ü-üñü*
Gazel 129
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saç kıvrımının rüzgârı.

Hevāyī perçemiñi
rūzgār-ı çīn-i zülfüñü
Dimāġ-ı cānı müşk-ālūd
eder şebbūların ifrāṭ

<u>rūz-ı ḥaşr:</u>

1. **rūz-ı ḥaşr:**
Gazel 132
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kıyamet günü.

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda
teşbīh ile ṣırāṭ
Peyveste-rāh-ı mūy-ı
cinān-ı cemāle baḳ

<u>rūz-ı hicrānı:</u>

1. **rūz-ı hicrānı:***-ı*
Gazel 49
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık günü.

Zemāne ḫūbınıñ
ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı
hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi
ṣaḥrāda aṣlā derler

<u>rūz-ı vaṣl-ı yāre:</u>

1. **rūz-ı vaṣl-ı yāre:** *-e*
Gazel 85
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma günü.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā lāle-i ḥamrā biter

saʿādet:

1. **saʿādetle:** *-le*
Kaside 1
Mısra: **71**
Bahtiyarlık, iyi talih.

Şeh-süvār oldu saʿādetle o esbi göricek
ʿAzm edip Mescid-i Aḳṣāya cenāb-ı sulṭān

sāʿat:

1. **sāʿat:**
Gazel 57
Mısra: **12**
Saat.

Mażmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı Refīʿā ki Fenniyā
Sāʿat gibi ṣınāyiʿ-i şiʿri lebindedir

sāʿat-i ḫāṭır:

1. **sāʿat-i ḫāṭır:**
Gazel 83
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ömür saati, hayatın devam edip etmemesi.

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde ʿayāra ḳalmışdır

sāʿat-i hezār:

1. **sāʿat-i hezār:**
Gazel 164
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Binlerce saat.

Fennī bu esbāba düşüp sāʿat-i hezār
Döndü daḳīḳa seng-i ġamıñla felek seniñ

sāʿat-i mevʿūd-ı muṣannaʿ:

1. **sāʿat-i mevʿūd-ı muṣannaʿ:**
Gazel 140
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sanatlı olarak vaat edilmiş saat.

Ṣāʾimlere ifṭār-ı viṣālinde cefā-cū
Āheste yürür sāʿat-i mevʿūd-ı muṣannaʿ

sāʿat-i vaṣl:

1. **sāʿat-i vaṣl:**
Gazel 90
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma saati.

Ṭurmaz ġurūb-ı ḫaṭṭına ol meh ṭulūʿ eder
Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ gerisidir

sabāḥ:

1. **sabāḥ:**
Gazel 27
Mısra: **8**
Sabah vakti, sabahleyin.

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

şaʿbān-ı ʿarab:

1. **şaʿbān-ı ʿarab:**
Gazel 163
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Arap güzeli.

Ġurre-i ebrūña şaʿbān-ı
ʿArabdır perçemiñ
Rūzedār-ı nāẓır-ı māh-ı
Recebdir perçemiñ

ṣabīḥā:

1. **ṣabīḥāya:** *-y, -a*
Gazel 187
Mısra: **13**
Ey Sabih! II Sabih: Sabih Ahmed Efendi (d. ?/? - ö. 1783/1198), divan şairi.

Yazdım naẓīre naẓmım
Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr içün ḥavāle hem
olsun hem olmasın

ṣab[ı]r etmek:

1. **ṣab[ı]r etmek:** *-mek*
Gazel 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sabretmek, dayanmak.

Ḫaṭ-āver olsa laʿlin
baḫş eder ol nev-bahār
ammā
Bahār mevsimi gül-nāra
ṣab[ı]r etmek muḥāl
ammā

sābit edip:

1. **sābit edip:** *-ip*
Gazel 120
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sürekli hale getirmek, korumak.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı
ḥasretle edip sābit
O yek-sāle ḫam içre
tāze engūru
ṭayandırmış

sābit-ḳadem:

1. **sābit-ḳadem:**
Gazel 195
Mısra: **9**
Değişmez, devamlı II Sabit.

Degil sābit-ḳadem ḥayfā
döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre
saña bugüne rengīden

sabr:

1. **ṣabrıñ:** *-ın*
Gazel 166
Mısra: **1**
Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç.

Cefāya var ise ṣabrıñ
benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil
ḥużūr-ı ḥākime çek

ṣabr etme:

1. **ṣabr etme:** *-me*
Murabba 1
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Sabretmek, dayanmak.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı
ḫadeng ile ḳızıl ḳan
olayım
Niʿmet-i vaṣlına ṣabr
etme ḥamāḳatdendir

ṣabr olur mu:

1. **ṣabr olur mu:** *-ur, -mu*
Gazel 223
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sabretmek.

Kūyuñda rūz u şeb n'ola
āh etse ʿāşıḳān
Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i
viṣāliñ mürūruna

ṣabr u taḥammül eyle:

1. **ṣabr u taḥammül eyle:** *-sin*
Gazel 152

Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sabretmek ve katlanmak.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid
Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ:

1. **ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ:***-ıñ*
Gazel 210
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma vadesine sabretmek.

İntiẓārıñla ʿaceb mi alsa defʿ-i remed
Ṣabr-ı vaʿd-i vaṣlıñ eczā-yı devādır çeşmime

saç:

1. **ṣaçıp:***-ıp*
Gazel 69
Mısra: **3**
T. Saçmak, dağıtmak, yaymak.

Āteş ṣaçıp nigeh-be-nigeh çeşmi āfetiñ
Cādū-yı pileverīn o fettān açar ḳapar

2. **ṣaçıver:***-ı, -ver*
Gazel 220
Mısra: **2**
T. Saçmak, dağıtmak, yaymak.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

3. **ṣaçı:***-ı*
Gazel 5
Mısra: **2**
Saç.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat ey ṣaçı Leylā

ṣaçıl:

1. **ṣaçıldı:***-dı*
Gazel 102
Mısra: **2**
Ortalığa dağılmak, serpilmek, yayılmak, dökülmek.

Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı gözümüzden nemimiz

ṣaçıñ:

1. **ṣaçıñ:**
Gazel 35
Mısra: **7**
Saç II Sevgilinin saçı.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

ṣaçıver:

1. **ṣaçıverip:***-ip*
Gazel 223
Mısra: **3**
Saçmak. II Harcamak.

Sūr-ı viṣāle ṣaçıverip naḳd-i eşkiñi
Ṣarf et cemīʿ-i varıñı yāriñ umūruna

ṣaçma:

1. **ṣaçmalar:***-lar*
Gazel 205
Mısra: **14**
Yersiz, akla aykırı, tutarsız söz.

Naẓīre ʿarż eder ʿĀrif Efendiye bu manẓūmu
ʿAcāyib ṣaçmalar taḥrīr eder Fennī-i bī-çāre

ṣad:

1. **ṣad:**
Gazel 66
Mısra: **10**
Pek çok, oldukça fazla.

Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Ḫışmıla üstüme ṣad piştov-ı ḫūbān şıḳılır

2. **ṣad:**
Gazel 104
Mısra: **9**
100 // Pek çok.

Eyleyip sīnede ṣad dāġ-ı hezārān peydā
Āteş-i ʿışḳı Sitanbūl gibi taṣvīr ederiz

ṣad āferin:

1. **ṣad āferin:**
Gazel 9
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yüzlerce kez aferin,(Tebrik ederim manasında).

Eder mi olsa Ḳāḍī-zāde böyle dāmenin irḫā
O heyʾetle bilir ṣad āferin İbn-i Melek ādāb

ṣad hezārān:

1. **ṣad hezārān:**
Gazel 229
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yüz binlerce.

Nice āh etmeyem müjeñle şehā
Ṣad hezārān işfāḳ var dilde

ṣad kes ḳapar:

1. **ṣad kes ḳapar:***-ar*
Gazel 197
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yüz insanı ele geçirir.

ʿUşşāḳ-ı hezārānı helāk etse ʿaceb mi
Yek-naẓrada ṣad kes ḳapar ol nā-dīde-i cādū

şād olsa:

1. **şād olsa:***-sa*
Kıt'a 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Şād olmaḳ.

N'ola teşrīfine ins ü melek şād olsa ser-tā-pā
ʿUrūc etdi ṣadā-yı müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

ṣad şemʿ-i fürūġı:

1. **ṣad şemʿ-i fürūġı:***-ı*
Kaside 1
Mısra: **92**
Kelime Tipi: **-**
Yüz aydınlık mum.

Encümen ṣanma riyāż içre çerāġān etdi
Cemʿ edip şevḳ ile ṣad şemʿ-i fürūġı rıḍvān

ṣadā:

1. **ṣadā:**
Gazel 57
Mısra: **5**
Ses, avaz // yankı.

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

saʿd-ābād:

1. **saʿd-ābād:**
Gazel 9
Mısra: **14**
Mutluluğu çok olan yer.

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanẓīr eyle Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

2. **saʿd-ābādıma:** *-ı, -m, -a*
Gazel 222
Mısra: **12**
Mutluluğu çok olan yer.

Bu müferriḥ-i nev-zemīni Fenniyā ʿarż eyleyip
Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

şadā-yı fenni-i bī-çāresi:

1. **şadā-yı fenni-i bī-çāresi:** *-si*
Kıt'a 3
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Zavallı Fennî'nin sesi.

Gülşen-i vaṣfın tefekkür eyler iken nāgehān
Güş etdi bu ṣadā-yı Fenni-i bī-çāresi

şadā-yı müjdesi:

1. **ṣadā-yı müjdesi:** *-si*
Kıt'a 1
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Müjde sesi.

N'ola teşrīfine ins ü melek şād olsa ser-tā-pā ʿUrūc etdi ṣadā-yı müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

şadā-yı nāle vü zār:

1. **ṣadā-yı nāle vü zār:**
Gazel 94
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ağlayıp inleme sesleri.

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım tehī faġfūrdur sensiz

şadā-yı naʿralarla:

1. **ṣadā-yı naʿralarla:** *-lar, -la*
Gazel 209
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yüksek sesle haykırmak.

Yürü ḫançer be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh
Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāne

şadā-yı ney:

1. **ṣadā-yı ney:**
Gazel 244
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ney sesi.

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

şad-çenber:

1. **ṣad-çenber:**
Gazel 11
Mısra: **6**
Yüz çemberli: yüz çemberi olan. yüz türlü 2. hileli.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

şad-deste gül ü sünbül-i ġarrāya:

1. **ṣad-deste gül ü sünbül-i ġarrāya:** *-y, -a*

Müstezad 1
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Yüz seste gül ve parlak sümbül.

Ṣad-deste gül ü sünbül-i ġarrāya degişmem
Bilmem ne bu sevdā

sāde:

1. **sāde:**
Gazel 191
Mısra: **9**
Basit, süsten arınmış.

Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭabʿ-ı Fennī ʿabd-i kemīneden

ṣadef-i baḥr-i dile:

1. **ṣadef-i baḥr-i dile:***-e*
Gazel 88
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül denizinin sedefi.

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i firāvān dökülür
Ṣadef-i baḥr-i dile ṣan dür-i nisān dökülür

ṣad-efsāne:

1. **ṣad-efsānemiz:***-miz*
Gazel 156
Mısra: **8**
Yüz efsane.

Āṣār u neṣrimizde bulunmazsa Fenniyā Mecmūʿalarda böyle ṣad-efsānemiz mi yoḳ

ṣad-hezār:

1. **ṣad-hezār:**
Gazel 207
Mısra: **9**
Yüz bin, yüz bin kere.

Der-bend-i zülfü kalʿa-ı ḥüsnünde ṣad-hezār
Bārī ʿināyet ede esīr-i ʿanālara

ṣad-pāre:

1. **ṣad-pāre:**
Gazel 241
Mısra: **3**
Yüz parça.

N'ola tīġ-ı nigāhı dīdesi ṣad-pāre eylerse
Çekince üstüne ʿuşşāḳınıñ şemşīre ṣunḳuru

ṣad-pāre etmekde:

1. **ṣad-pāre etmekde:***-mek, -de*
Gazel 183
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Lime lime, paramparça haline getirmek.

Seng-i cevr ile dili ṣad-pāre etmekde felek
Bezm-i ġamda bī-girān-ı sāġar-ı Cem görmedim

ṣāf olan:

1. **ṣāf olan:***-an*
Gazel 183
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Temiz olan.

Mā-sivāyı terk eden şol kimse de ġam görmedim
Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde jeng-i mübhem görmedim

ṣaf olsa:

1. **ṣaf olsa:***-sa*
Gazel 169
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Temiz olan.

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf olsa ʿaceb mi
Ruḫsārıña revnaḳ verir elbette terāşıñ

ṣaf ṣaf olup:

1. **ṣaf ṣaf olup:**
Gazel 27
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yan yana dizilmek.

Seyr-i Bebek de ṣaf ṣaf olup ceyş-i ġamzesi
Çıḳmış o kāfir-i müje meydāna pür-silāḥ

ṣafā:

1. **ṣafā:**
Gazel 4
Mısra: **6**
1. Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik. 2. Eğlence, neşe, zevk. 3. Saflık, berraklık.

Esip savursa da nīm-bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka
Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı ṣabā-yı iʿtidāl ammā

2. **ṣafā:**
Gazel 158
Mısra: **2**
Eğlence, neşe, zevk.

ʿĀyīne-i ʿālemde dilā şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde naẓar eyleme dünyāya ṣafā yoḳ

3. **ṣafādır:***-dır*
Kıt'a 10
Mısra: **27**
Eğlence, neşe, zevk.

Ṣafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı
Revā mı gülşen-i aġūşuña sen elde aġżāb ol

şafaḳ:

1. **şafaḳdan:***-dan*
Gazel 55
Mısra: **4**
Ar. Güneş gurup ettikten sonra ufukta kalan kızıl aydınlık, alaca karanlık. Fecre yani güneş doğmadan ufukta zahir olan aydınlığa da ıtlak olunur ki lisanımızda bu manada şayidir: Şafak vakti, şafak söktü. şafak-gûn: Şafak renkli.

Gülgūn-ı ʿārıżında seniñ ḫāl-i ʿanberīn
Necm-i seḥerdir ol ki şafaḳdan nişānedir

2. **şafaḳ:**
Gazel 46
Mısra: **1**
1. Güneşin doğuşundan önceki alaca karanlık, fecir, tan. 2. Güneşin batışından sonra ufukta beliren kızıllık. [Kelimenin Arapça'daki asıl mânâsı bu ise de dilimizde çok az kullanılmıştır].

Çerḫ-i ḥüsnünde şafaḳ ʿārıż-ı ruḫsārıdır
Kevkeb-i ḫāline nūr-ı meh-i ruḫ sarıdır

3. **şafaḳ:**
Kaside 1
Mısra: **37**
1. Güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık 2. Güneş battıktan sonra ufukta kalan kızıllık [Kelimenin Arapça'daki asıl mânâsı bu ise de dilimizde çok az kullanılmıştır].

Ẓulmet-i küfre şafaḳ
gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem
ʿālemi nūr-ı imān

4. **şafaḳ:**
Kaside 1
Mısra: **64**
1. Güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık 2. Güneş battıktan sonra ufukta kalan kızıllık [Kelimenin Arapça'daki asıl mânâsı bu ise de dilimizde çok az kullanılmıştır].

Şöyle bir raḫş-ı
müzeyyen idi ol eşheb
kim
Encümen boncuġu
ḥınnāsı şafaḳ pür-elvān

şafā-yāb:

1. **ṣafā-yāb:**
Gazel 169
Mısra: **5**
Safâ bulmuş, neşeli, şen.

Tā olmayıcaḳ sırr-ı
meʿād ile ṣafā-yāb
Zaḥmet verir ʿālemde
saña ḳayd-ı meʿāşıñ

ṣafā-yāb eyle:

1. **ṣafā-yāb eyle:**
Kıt'a 14
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Neşelendirmek, keyiflendirmek.

Feraḥ u şevḳ ile yā Rabb
ṣafā-yāb eyle
Neşter-i ġamla dil-i
bānīsini ḳılma şiḳāḳ

ṣafā-yāb eyleyip:

1. **ṣafā-yāb eyleyip:***-y, -ip*
Kıt'a 13
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Neşelendirmek, keyiflendirmek.

Derūnunda ṣafā-yāb
eyleyip pāyını dāʾim
Aña etdirme yā Rab tā-
be-rustā-ḫīz istikrāh

ṣafā-yāb ol:

1. **ṣafā-yāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Safa bulmak; mutlu, neşeli, huzurlu olmak.

Gelip mevlūduna Fennī
dedi bir tārīḫ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre
ḳadem baṣdın ṣafā-yāb
ol

ṣafā-yı şuʿlesi:

1. **ṣafā-yı şuʿlesi:***-si*
Gazel 57
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Işığın mutluluğu.

Nārın ṣafā-yı şuʿlesi her
geh dehendedir
Keyfiñ cilāsı ḳahve-i
pey-der-peyindedir

ṣaf-be-ṣaf:

1. **ṣaf-be-ṣaf:**
Kıt'a 12
Mısra: **19**
Saf saf, sıra sıra.

Oldu müzeyyen niçe
seyre cevān ṣaf-be-ṣaf
Çıḳdılar ālāyına nev-
çerī-i zīverān

ṣafḥa-i kāġıd:

1. **ṣafḥa-i kāġıd:**
Gazel 40

Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kâğıt yüzeyi.

Taḥrīr edemem sūziş-i ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

<u>şāfiʿ vü ḥanbelī:</u>

1. **şāfiʿ vü ḥanbelī:**
Kıt'a 7
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Şafi ve Hanbeli.

Şām-ı ḫaṭında duʿā ḳılsa ʿaceb mi dilā
Çār meẕāhib aña Şāfiʿ vü Ḥanbelī

<u>şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem:</u>

1. **şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem:**
Kaside 1
Mısra: **129**
Kelime Tipi: **-**
Ümmetlerin isyan edenin şefaatçisi.

Ey Ḫudāvend-i kerem şāfiʿ-i ʿāṣī-i ümem
Ey kār-ı himem mevc-i yem dür-efşān

<u>şāf-ṭıynet:</u>

1. **şāf-ṭıynetiñ:** *-iñ*
Gazel 190
Mısra: **3**
Temiz yaratılışlı.

Feh[i]m ḳıl pāsbān-ı ḳulḳul-i ḥāl-i gelūsundan
O şāf-ṭıynetiñ eczā-yı kāfūr olduġun ey dil

<u>ṣafvet:</u>

1. **ṣafvet:**
Gazel 165
Mısra: **6**
Saflık.

Sikenderveş cihānı gezme mirʾāt-ı taḫayyülde
Cemāsā sāġar-ı billūra meyl et ṣafvet isterseñ

<u>ṣafvet-i āyīne:</u>

1. **ṣafvet-i āyīne:**
Gazel 68
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Aynanın temizliği, saflığı.

Her ḳaçan ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dildār kendin gösterir
Ṣafvet-i āyīneden esrār kendin gösterir

<u>sāġar:</u>

1. **sāġar:**
Gazel 5
Mısra: **11**
Kadeh // şarap.

Ağız ağıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

2. **ṣāġar:**
Gazel 233
Mısra: **7**
Kadeh.

Nāle neydir mey sirişkim dīde ṣāġar dil kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i vaḥdetde budur keyfiyyeti

<u>sāġar u mey:</u>

1. **sāġar u mey:**
Gazel 174
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kadeh ve şarap.

Şimdi bez[i]mde sāġar u mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü ḳamer rū-be-rū degil

sāġar-ı billūra:

1. **sāġar-ı billūra:** *-a*
   Gazel 165
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Billurdan kadeh.

Sikenderveş cihānı gezme mirʾāt-ı taḫayyülde
Cemāsā sāġar-ı billūra meyl et ṣafvet isterseñ

sāġar-ı ṣahbāya:

1. **sāġar-ı ṣahbāya:** *-y, -a*
   Müstezad 1
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap kadehi.

Laʿl-i lebiñi sāġar-ı ṣahbāya degişmem
Ey ṭıfl-ı Mesīḥā

şāh:

1. **şāh:**
   Gazel 21
   Mısra: **7**
   Padişah, hükümdar // sevgili.

Versin leẕeẕ mevācibin ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

2. **şāhıñ:** *-ıñ*
   Gazel 29
   Mısra: **10**
   Padişah, hükümdar // sevgili.

Fenniyā düşe diyü zülfünü dāmen mi ṭutar
Ẕeḳanı bāġ-ı cemālinde o şāhıñ tuffāḥ

3. **şāhıñ:**
   Gazel 56
   Mısra: **3**
   Padişah, hükümdar // sevgili.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

4. **şāhıñ:**
   Gazel 63
   Mısra: **5**
   Padişah, hükümdar // sevgili.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı ṣāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

5. **şāh:**
   Gazel 144
   Mısra: **14**
   Padişah, hükümdar // sevgili.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın eyler o şāh dirīġ

6. **şāhıñ:**
   Gazel 219
   Mısra: **12**
   Padişah, hükümdar // sevgili.

Temāşā ḳıl rikābında olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur naẓīri iḫtişāmlıḳda

7. **şāhıñ:**
   Gazel 236
   Mısra: **1**
   Padişah, hükümdar // sevgili.

Perçem çıḳarma fesden o şāhıñ nezāketi
İḳlīm-i çīn-i ülfete ṭūġ-ı melāḥati

8. **şāhıñ:**
Gazel 245
Mısra: **1**
Padişah, hükümdar // sevgili.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

9. **şāhıñ:**
Gazel 53
Mısra: **1**
Padişah, hükümdar // sevgili.

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

10. **şāha:***-a*
Muhammes 1
Mısra: **30**
Padişah, hükümdar // sevgili.

Yetiş bir kerre bāri sen bize miṯl-i Ḥıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

11. **şāhıñ:**
Gazel 5
Mısra: **7**
Güzel, sevgili.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

12. **şāhıñ:**
Gazel 41
Mısra: **7**
Güzel, sevgili.

Fenniyā bāġ-ı cemālinde o şāhıñ ġabġabı
Bir turunc-ı tāzedir tüffāḥ-ı aḥmerden leẕīẕ

13. **şāhıñ:**
Gazel 113
Mısra: **7**
Güzel, sevgili.

Ḳıl mūy-ı miyānında temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḫ-ı hezārān ile dil sürmeyi terkeş

14. **şāhıñ:**
Gazel 245
Mısra: **1**
Güzel, sevgili.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

15. **şāhıñ:***-ıñ*
Kaside 1
Mısra: **127**
Hükümdar, padişah, sultan.

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb ü Raḥmān

16. **şāhı:***-ı*
Gazel 23
Mısra: **7**
Satranç oyununda her yönde tek hane gidebilen en önemli taş.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

17. **ṣaḥ:**
Gazel 30
Mısra: **6**
(□□ – □□□) i. (Fars. şāh – şeh) Pâdişah, hükümdar:.

Meh-cebīniñdir berāt-ı pādişāh-ı lem-yezel
Kilk-i ḳudretle çekilmiş ebruvānıñ anda ṣaḥ

18. **şāhı:** *-ı*
Gazel 134
Mısra: **8**
Padişah, hükümdar II satranç oyununda her yönde tek hane gidebilen en önemli taş.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

19. **şāhım:** *-ım*
Gazel 191
Mısra: **1**
Padişah II Sevgili.

Şāhım ʿulūfe vermez ise būse sīneden
Ḳılsın ʿatiyye laʿl-i lebin ṭış ḫazīneden

20. **şāh:**
Gazel 22
Mısra: **6**
Padişah, hükümdar. // Satranç oyununda en önemli taş.

Açmaz eylerse ruḫun fi'l-ḥāl anı ḳılma ḳarīb
Māt olup leclācveş ol şāh ile olma lecūc

21. **şāh:**
Kıt'a 13
Mısra: **12**
Hükümdar, padişah.

ʿAceb mi olsalar engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāşā eyleyenler naḳşını bay u gedā hem şāh

22. **şāh:**
Gazel 93
Mısra: **7**
1. Hükümdar, padişah. 2. Sevgili.

Düşüp o şāh zeneḫdāna baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı Kenʿān ne meyl-i cāh ederiz

23. **şāhı:** *-ı*
Gazel 157
Mısra: **5**
Padişah, hükümdar II Satrançta, her yöne tek kare oynayabilen en önemli taş.

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi'l-ḥāl
Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş

<u>şāhā:</u>

1. **şāha:**
Kaside 1
Mısra: **61**
Ey Şâh // Allah (c.c.).

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

<u>sāḥa-i bāġ-ı feraḥ:</u>

1. **sāḥa-i bāġ-ı feraḥ:**
Gazel 30
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ferahlık bağının ortası.

Berg-i nevr-ā-nevriñdir yāsemen ḳaddiñ nihāl
Ravża-i ḥüsn-i cemāliñ sāḥa-i bāġ-ı feraḥ

sāḥa-i meclis:

1. **sāḥa-i meclis:**
Gazel 190
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Meclis meydanı.

Riyāsı mı aḳar zühhād-ı sālūsuñ sebūsundan
Geçilmez sāḥa-i meclisde seyl-āb-ı vużūsundan

sāḥa-i ṭabʿım:

1. **sāḥa-i ṭabʿım:** *-ım*
Gazel 139
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kabiliyet arsası.

Ne ʿaceb aça hezārān-ı şükūfe-elvān
Toḫm-ı şiʿr-i ter ile sāḥa-i ṭabʿım mezrūʿ

şāhān-ı güzīn:

1. **şāhān-ı güzīn:**
Kaside 1
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Seçkin padişahk.

Ṣāḥib-i tāc-ı le-ʿamruk şāhān-ı güzīn
Mülket-ārā-yı cihān pādişeh-i ʿālemiyān

ṣahbā:

1. **ṣahbāyı:** *-yı*
Gazel 244
Mısra: **4**
Şarap // Kadeh.

Lebiñ ṣun sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde sāḳiyā ṣahbāyı pey-der-pey

ṣaḥī:

1. **şāhiniñ:** *-niñ*
Kıt'a 4
Mısra: **8**
Gerçek, doğru. II Gerçek olarak, gerçekten, doğrulukla.

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
ʿAceb mi tevʾemen bir şāhiniñ olsa per ü bāli

şāh-ı ʿālem:

1. **şāh-ı ʿālem:**
Gazel 90
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Alemin padişahı, sevgili.

Āmādedir umūruna şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i şeydā perīsidir

şāh-ı bī-vefā:

1. **şāh-ı bī-vefā:** *-y, -a*
Gazel 194
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sözünde durmayan sevgili.

Heb vāsıṭayla nāʾil-i vaṣl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya yaḳīnı olanlarıñ

şāh-ı cānāna:

1. **şāh-ı cānāna:** *-a*
Gazel 112
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgililerin padişahı.

Nev-şüküfte gül gibi şāh-ı cānāna fes
Naġme-sāz-ı āh u zār bülbül-i nālāna bes

şāh-ı cemşīdiñ:

1. **şāh-ı cemşīdiñ:** *-ıñ*
Gazel 74
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Cem sultan.

Ḫātem-i cāmını sāḳīye verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru vüzerāsıyla döner

şāh-ı cihān:

1. **şāh-ı cihān:**
Kaside 1
Mısra: **132**
Kelime Tipi: **-**
Cihan şahı.

Fenni-i rū-siyehiñ bir kes deryūzeñdir
Ḥāline merḥamet eyle anıñ ey şāh-ı cihān

2. **şāh-ı cihān:**
Kaside 2
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Cihan şahı.

Hīç ne mümkindir seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān
ʿAzm-i medḥiñde naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

3. **şāh-ı cihān:**
Gazel 143
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dünya padişahı // sevgili/dünyalar güzeli.

Esb-i mażmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān
Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāġ

şāh-ı cihān oldu:

1. **şāh-ı cihān oldu:** *-du*
Kıt'a 2
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Cihan padişahı olmak, dünyaya hükmetmek.

Besdir delīli şāh-ı cihān oldu tā aña
Āḫir-i veliyye olmasına yoḳdur iştibāh

şāh-ı cihānıñ:

1. **şāh-ı cihānıñ:** *-ıñ*
Gazel 155
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Cihan şahı.

Heb tār u mār oldu dilā ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı cihānıñ medārı yoḳ

şāh-ı iskender:

1. **şāh-ı iskender:**
Gazel 71
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İskender padişahı.

Ṭalʿatıñ olsa n'ola āyīne-i ʿĀlem-nümā
Şāh-ı İskender gibi ʿālemde aḳrānıñ mı var

şāh-ı mīrān:

1. **şāh-ı mīrān:**
Kaside 1
Mısra: **70**
Kelime Tipi: **-**
Emirlerin padişahı.

O sahīl-āverīn ādem işideydi ṣavtın
Dil verip ʿāşıḳ olurdu aña şāh-ı mīrān

şāh-ı nev:

1. **şāh-ı nev:**
Kaside 2
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Yeni padişah.

Mürde-i dünyā olup
iḥyā edip tārīḫini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna
şāh-ı nev ʿAbdūl-ḥamīd

şāh-ı süleymān:

1. **şāh-ı süleymān:**
Gazel 78
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Süleyman şah (Hz. Süleyman).

Ḳılmayan ey dil
teʾehhül ṣanma bī-
ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān
Mıṣr ol sulṭān olur

şāh-ı süleymān-ı zemān:

1. **şāh-ı süleymān-ı zemān:**
Gazel 36
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Zamanın Süleyman gibi padişahı.

Düşdü dil çeşmiñe ey
şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı żaʿīfi
şīşede ḥabs-i medīd

sāḥib-elem:

1. **sāḥib-elem:**
Gazel 61
Mısra: **1**
Dert, keder sahibi.

Fehm eyleyen meʿādı
sāḥib-elem degildir
Fikr eyleyen meʿāşı
ferḫūnde Cem degildir

ṣāḥib-ḫurūc:

1. **ṣāḥib-ḫurūc:**
Gazel 22
Mısra: **8**
Yükselen // Mirac'a yükselen hz. Muhammed.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra
cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu
hevesden ḳatl olur
ṣāḥib-ḫurūc

ṣāḥib-i beyte:

1. **ṣāḥib-i beyte:***-e*
Gazel 176
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ev sahibi.

Derūnundan çıḳarmaḳ
ḳaṣd ederse bendesin ol
meh
Kirāyı ṣāḥib-i beyte
hemān tezyīd edip
çıḳmam

ṣāḥib-i ebnāsına:

1. **ṣāḥib-i ebnāsına:***-sı, -n, -a*
Kıt'a 14
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Bina sahipleri.

Fenni ver ṣāḥib-i
ebnāsına bu tārīḫi
Eyledim̃ ṣan İremi
cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

ṣāḥib-i ʿirfān:

1. **ṣāḥib-i ʿirfān:**
Gazel 52
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İrfan sahibi, kültürlü kimseler.

Veled-i ḳalbi
baġ[ı]rında naẓar ḳıl
sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i
ʿirfān büyüdür

2. **ṣāḥib-i ʿirfān:**
Kaside 1
Mısra: **110**
Kelime Tipi: **-**

İrfan sahibi, kültürlü kimseler.

Ḳābe ḳavseyn e duḫūl eyledi bu ḥālet ile
Vāṣıl oldu ḥarem-i ḫāṣa o ṣāḥib-i ʿirfān

ṣāḥib-i ḳurʾān-ı mübīn-i bürhān:

1. **ṣāḥib-i ḳurʾān-ı mübīn-i bürhān:**
Kaside 1
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Delil olan kutlu Kuran sahibi.

Sensin ol ʿālim-i maʿnā-yı kemāl-i īzed
Sensin ol ṣāḥib-i Ḳurʾān-ı mübīn-i bürhān

ṣāḥib-i tāc-ı le-ʿamruk:

1. **ṣāḥib-i tāc-ı le-ʿamruk:**
Kaside 1
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Le'amruk (Senin ömrüne yemin olsun. "Senin hayatına and olsun ki, onlar sarhoşlukları içinde bocalayıp duruyorlardı." (Kur'an-ı Kerim, Hicr Suresi 15/72) tacının sahibi.

Ṣāḥib-i tāc-ı le-ʿamruk şāhān-ı güzīn
Mülket-ārā-yı cihān pādişeh-i ʿālemiyān

ṣāḥib-zemīn-i zīver-i bülbül:

1. **ṣāḥib-zemīn-i zīver-i bülbül:**
Gazel 183
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Bülbül gibi güzel sözler söyleyen şair Ziver'in yazdığı zemin şiir.

Fenniyā ṣāḥib-zemīn-i Zīver-i bülbül gibi
Gülşen-i bāġ-ı süḫanda böyle bir fem görmedim

şāhid:

1. **şāhid:**
Gazel 40
Mısra: **6**
Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.

Daʿvā-yı deme beyyine isterse nigāhı
Ḳāḍī-i cemālinde dür-i çeşmim aña şāhid

şāhid-i ḫaṭ:

1. **şāhid-i ḫaṭ:**
Gazel 50
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hat güzeli.

Gelince maḥkeme-i ḥüsn-i yāre şāhid-i ḫaṭ
Beyān eder o bedīʿī bedāyiʿindendir

şāhid-i ḫaṭṭı:

1. **şāhid-i ḫaṭṭı:** *-ı*
Gazel 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yanak güzeli // mahkemedeki tanık.

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline
Vechin iṣbāt eyler ol İbn-i Melek āḫir saña

2. **şāhid-i ḫaṭṭı:** *-ı*
Gazel 79
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**

Yanak güzeli // mahkemedeki tanık.

Ḳāḍī-i cemālinde gelip şāhid-i ḫaṭṭı
Maḳṣūd-ı beyānında anı İbn-i Melekdir

şāhid-i maḳsūd-ı viṣāl-i yārı:

1. **şāhid-i maḳsūd-ı viṣāl-i yārı:**
Gazel 91
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma isteğini bilen, tanık olan.

Şerḥ edip şāhid-i maḳsūd-ı viṣāl-i yārı
Varaḳ-ı sīneye tanẓīm ile tesvīd ederiz

ṣaḥīḥ:

1. **ṣaḥīḥ:**
Gazel 28
Mısra: **4**
Doğru, doğrusu.

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-güẕār
Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

sāḥil-āver:

1. **sāḥil-āver:**
Gazel 142
Mısra: **9**
Sahil boyunca.

Fenniyā sāḥil-āver aḳa yem-i ṭabʿıñdan
Mevc-i naẓmıñla dür-i sirişki ḳılma taẕyīʿ

sahīl-āverīn:

1. **sahīl-āverīn:**
Kaside 1
Mısra: **69**
Kişnemesini.

O sahīl-āverīn ādem işideydi ṣavtın
Dil verip ʿāşıḳ olurdu aña şāh-ı mīrān

sāḥil-i baḥr-i sefīd-i raḥmet:

1. **sāḥil-i baḥr-i sefīd-i raḥmet:**
Gazel 13
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Rahmetin beyaz denizinin sahili.

Sāḥil-i baḥr-i sefīd-i raḥmete seyl-āb olup
Kim olur yek ḳaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyiʾāt

sāḥil-i deryā-yı fem-i fennide:

1. **sāḥil-i deryā-yı fem-i fennide:**
Gazel 77
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Fenni'nin söz denizinin sahilinde.

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

şāhin:

1. **şāhīn:**
Gazel 14
Mısra: **5**
55 – 60 santim boyunda, kanatları ve kuyruğu geniş, tüyleri benekli ve çizgili, yaygın olarak yaşayan, pek çok türü bulunan, doğana benzer yırtıcı avcı kuş.

Şāhīn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im
Murġ-ı dilimiz ḥażret-i Allaha emānet

2. **şāhīn:**

Gazel 35

Mısra: **5**

55 – 60 santim boyunda, kanatları ve kuyruğu geniş, tüyleri benekli ve çizgili, yaygın olarak yaşayan, pek çok türü bulunan, doğana benzer yırtıcı avcı kuş.

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

3. **şāhīn:**

Gazel 218

Mısra: **8**

55 – 60 santim boyunda, kanatları ve kuyruğu geniş, tüyleri benekli ve çizgili, yaygın olarak yaşayan, pek çok türü bulunan, doğana benzer yırtıcı avcı kuş.

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

<u>şāhin-i aġyār:</u>

1. **şāhin-i aġyār:**

Gazel 72

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Yabancıların, rakiplerin şahini.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

<u>şāh-nāz:</u>

1. **şāh-nāz:**

Gazel 57

Mısra: **3**

Klasik Türk müziğinde bir makam.

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı ʿuşşāḳa şāh-nāz
Muṭrib uṣūl-i būseligin hey heyindedir

2. **şāh-nāz:**

Gazel 86

Mısra: **6**

Klasik Türk müziğinde bir makam.

Maḳām-ı būseligi devr-i gül eder muṭrib
O şāh-nāz ʿAcemde nühüftekār mıdır

3. **şāh-nāz:**

Gazel 78

Mısra: **5**

Nazların şâhı (sevgili).

Mıṣr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı zenāḫdānında ser-gerdān olur

<u>ṣaḥn-ı belāġat:</u>

1. **ṣaḥn-ı belāġat:**

Gazel 23

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Belagat meydanı.

Neşirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

2. **ṣaḥn-ı belāġat:**

Gazel 44

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Belagat meydanı.

Fenniyā saʿy ederek ṣaḥn-ı belāġat içre
Güç ile şiʿr-i beyāna dehenim ḳıldı nüfūẕ

3. **ṣaḥn-ı belāġat:** *-da*
Gazel 52
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Belagat meydanı.

Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda Ḥasīb-i Rüstem
Küşt-gīr-i süḫan-ı nāẓım-ı meydān büyüdür

4. **ṣaḥn-ı belāġat:** *-da*
Gazel 176
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Belagat meydanı.

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

5. **ṣaḥn-ı belāġat:**
Kıt'a 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Belagat meydanı.

Gel ey Fāris-zebān-ı yekke-tāz-ı ḫāme-i eşʿār
Hüner seyr etdirip ṣaḥn-ı belāġat içre ol ʿālī

6. **ṣaḥn-ı belāġat:**
Murabba 3
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Belagat meydanı.

Şāʿirān içre hüner seyr etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat içre mızrāġ oynadır

ṣaḥn-ı çemen:

1. **ṣaḥn-ı çemen:** *-de*
Gazel 148
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bahçenin ortası, meydanı.

Ṣaḥn-ı çemende meh-i muṣaffā ṭaraf ṭaraf
Bend oldu serv-ḳadlere diller ḫırām edip

ṣaḥn-ı ciger:

1. **ṣaḥn-ı ciger:**
Gazel 7
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ciğerin ortası.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

ṣaḥn-ı dehen-i sāḥil:

1. **ṣaḥn-ı dehen-i sāḥil:**
Gazel 5
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Sâhilin kenarının ortası.

ṣaḥn-ı dili:

1. **ṣaḥn-ı dili:** *-i*
Gazel 185
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gönül sahnesi.

Ḫadeng-i ġamzesi sūrāḫ ederse ṣaḥn-ı dili
Ḫayāl-i ḥaddeden ol mū-miyān tel çekelim

ṣaḥn-ı dilleri:

1. **ṣaḥn-ı dilleri:** *-leri*
Gazel 67
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gönül avlusu, meydanı.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū
Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar

ṣaḥn-ı emel:

1. **ṣaḥn-ı emel:** *-de*
   Gazel 150
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Emel meydanı.

Ṣaḥn-ı emelde fürḳat-ı vuṣlat telef şeref
Mihr ü ḳamer felekde olurlar ḫalef selef

ṣaḥn-ı felek:

1. **ṣaḥn-ı felek:** *-de*
   Gazel 27
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Gökyüzü.

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

ṣaḥn-ı felekde:

1. **ṣaḥn-ı felekde:** *-de*
   Gazel 174
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Gökyüzü.

Şimdi bez[i]mde sāġar u mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü ḳamer rū-be-rū degil

2. **ṣaḥn-ı felekde:** *-de*
   Kıt'a 12
   Mısra: **22**
   Kelime Tipi: **-**
   Gökyüzü.

Ṭāḳī-i elvānını ḳavs-i ḳuzaḥ seyr edip
Ṣaḥn-ı felekde ṭulūʿ eylemez ol çoḳ zemān

ṣaḥn-ı gül:

1. **ṣaḥn-ı gül:**
   Gazel 95
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül bahçesinin ortası; seyir ve gezinti yerinin ortası.

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ:

1. **ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ:**
   Gazel 65
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Yara dolu gülbahçesinin ortası.

Vücūd-ı pākin eden ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ
Pür eyleyip dem-i mīnāyı sāḳī bülbül eder

ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān:

1. **ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān:**
   Gazel 77
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Cennetin gül bahçesinin ortası, meydanı.

Şermle ruḫsārı n'ola pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarṣu bulunur

ṣaḥn-ı hāmūnu:

1. **ṣaḥn-ı hāmūnu:** *-u*
   Gazel 230
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Sahranın ortası. II Âşığın bedeni.

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

ṣaḥn-ı ḫayāl:

1. **ṣaḥn-ı ḫayāl:**
Gazel 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hayal meydanı (Hayal dünyası bağlamında) II geçici dünya.

Ṭıġ-ı nigehiñ ḳatlime ol hükm-i ḳażā līk
Daʿvā-yı deme ḥüsn-i ḫaṭıñ ḥüccet-i ibrā

ṣaḥn-ı meclis:

1. **ṣaḥn-ı meclis:**
Gazel 86
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Içki ve sohbet meclisinin ortası.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

2. **ṣaḥn-ı meclis:***-de*
Gazel 151
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Içki ve sohbet meclisinin ortası.

Zāhid ʿaḳlın şaşırıp zühdi perīşān etdi
Ṣaḥn-ı meclisde görüp muġ-beçeyi kāse be-kef

3. **ṣaḥn-ı meclis:***-de*
Gazel 173
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Içki ve sohbet meclisinin ortası.

ʿAnberiyyeyle çıḳıp raḳṣ ederek
Ṣaḥn-ı meclisde mey oldu Düldül

ṣaḥn-ı meʾvāya:

1. **ṣaḥn-ı meʾvāya:***-y, -a*
Kaside 1
Mısra: **78**
Kelime Tipi: **-**
Cennet bahçesi.

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā gibi gūyā ecvef
Ṣaḥn-ı meʾvāya ʿurūc eyledi mānende-i cān

ṣaḥn-ı mızrāḳ:

1. **ṣaḥn-ı mızrāḳ:**
Kıt'a 14
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Mızrak meydanı.

Kilk-i Vaṣṣāfın alıp çıḳsa n'ola meydāna
Yekke-tāz-ı süḫana ḥavlısı ṣaḥn-ı mızrāḳ

ṣaḥn-ı nihān:

1. **ṣaḥn-ı nihān:**
Kaside 1
Mısra: **108**
Kelime Tipi: **-**
Gizli yer.

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol şehe ednā mennī
Her ḳademde geçer idi niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

ṣaḥn-ı sīnem:

1. **ṣaḥn-ı sīnem:**
Gazel 7
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sinemin ortası.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih ṣaḥn-ı sīnem bir çiçeklik yap

ṣaḥn-ı süḫanda:

1. **ṣaḥn-ı süḫanda:***-da*
Gazel 62
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**

Söz (söyleme) sahnesi.

Ṣaḥn-ı süḫanda eşheb-i dil rāh-dāş olur
Zuʿmınca esb-i ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā

2. **ṣaḥn-ı süḫanda:**-*da*
Gazel 226
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Söz meydanı.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda hüner-i ʿÖrfīveş
Ḥışt-ı ḫāmeñle yeter esb-i zebān ürkütme

3. **ṣaḥn-ı süḫanda:**-*da*
Gazel 231
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Söz meydanı.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda Nāşide tevfīḳ olup
Nāẓımānıñ ʿĀkif oldu bāʿiṣ-i cemʿiyyeti

sahra:

1. **ṣaḥrāda:**-*da*
Gazel 49
Mısra: **8**
Çöl, kır, ova.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aşlā derler

ṣaḥrālara düşsem:

1. **ṣaḥrālara düşsem:**-*sem*
Murabba 2
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Çöle düş-.

Geşt edip ṣaḥrālara düşsem ʿaceb mi sū-be-sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ edip ey şīrīn-rū

ṣaḥrā-yı dilde:

1. **ṣaḥrā-yı dilde:**-*de*
Gazel 6
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül sahrası.

Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı sebze-i bāġ-ı cinān mıdır
Ṣaḥrā-yı dilde seyr-i çemen söylerim saña

2. **ṣaḥrā-yı dilde:**-*de*
Gazel 45
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül sahrası.

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre baġı var

ṣaḥrā-yı maḥabbet:

1. **ṣaḥrā-yı maḥabbet:**-*de*
Gazel 151
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgi çölü.

Ḳıldı Mecnūn beni ṣaḥrā-yı maḥabbetde ḫalef
Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

ṣaḥrā-yı sīne:

1. **ṣaḥrā-yı sīne:**
Gazel 64
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Göğsü (gönül) sahrası II âşığın çöl gibi kurak gönlü, geniş bir ova gibi gönül.

Ey çeşm-i āhu yāri ṣaḳın bāġ-ı ʿāşıḳa
Ṣaḥrā-yı sīne çāk-ı ġamıñla çataḳlıdır

sāḫte:

1. **sāḫtedir:***-dir*
Gazel 183
Mısra: **13**
Aldatıcı, hilekâr.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile
riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile
çeşminde anıñ nem
görmedim

sahv edince:

1. **sahv edince:***-ince*
Gazel 236
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoşluk, baygınlık, koma, cinnet vb. bir durumdan kurtulmak II Ayılıp kendine gelme, ayık veya uyanık olma, ayıklık, uyanıklık.

Yazdıḳça ḥüsn-i ḫaṭṭına
zāhid ḥasen deyip
İʿrābı sahv edince
şaşırdı iżāfeti

sāʿid:

1. **saʿīdiñ:***-in*
Gazel 105
Mısra: **13**
Said, sevgili, uğurlu, kutlu.

Saʿīdiñ fehm eder ʿārif
olanlar Fenniyā nuṭḳın
Dehānından kelām-ı
ṭūṭi-i gūyā çıḳar çıḳmaz

sāʾid-i sīmīnini ṭutmuş:

1. **sāʾid-i sīmīnini ṭutmuş:***-muş*
Gazel 162
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gümüş elini tutmak.

Ṭutmuş yine gör sāʾid-i
sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine
bilekcek

sāʾil:

1. **sāʾilveş:***-veş*
Gazel 121
Mısra: **7**
□□□□*) sıf. (Ar. seyelān "akmak"tan sā'il) Akan, akıcı, câri II Dilenen kimse, dilenci.*

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o]
niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına
cerrār tabaṣbuṣ

sāʾil-i deryūze:

1. **sāʾil-i deryūze:***-ler , -iñ*
Gazel 28
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dilencinin sorusu.

Laʿl-i ümmīdiñ eden
sāʾil-i deryūzeleriñ
Geçinir niʿmet-i
vaṣlınla faḳīrān ferīḥ

sāʾil-i naḳd-i şefāʿatdir:

1. **sāʾil-i naḳd-i şefāʿatdir:***-dir*
Kaside 1
Mısra: **140**
Kelime Tipi: **-**
Şefaat parası dilenen.

Der-i luṭfuñda ṭurur
gitmez āyā kān-ı kerem
Sāʾil-i naḳd-i şefāʿatdir
o ʿuryān-ı biryān

sāʾil-şıfat:

1. **sāʾil-şıfat:**
Gazel 136
Mısra: **5**
Dilenci gibi.

Sürüp mażmūn-ı naḳdi
meclise sāʾil-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda
kendini teşbīh eder
vāʿiẓ

şāʾim:

1. **ṣāʾimlere:** *-ler, -e*
   Gazel 140
   Mısra: **5**
   Oruçlu II muhtaç.

Ṣāʾimlere ifṭār-ı
viṣālinde cefā-cū
Āheste yürür sāʿat-i
mevʿūd-ı muṣannaʿ

şāʿir:

1. **şāʿir:**
   Gazel 55
   Mısra: **10**
   Ar. Şiir söyleyen.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo
bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle
süḫanlar fesānedir

2. **şāʿir:**
   Gazel 124
   Mısra: **11**
   Ar. Şiir söyleyen.

Yem-i ṭabʿından iḫrāc
eyleyip şāʿir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓma
zīb-i silk eyler idi
ġavvāṣ

3. **şāʿir:**
   Gazel 208
   Mısra: **11**
   Ar. Şiir söyleyen.

Fennī saña şāʿir der
idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ
ʿasel olsa

şāʿirān:

1. **şāʿirān:**
   Kaside 2
   Mısra: **21**
   Şairler.

Yazdılar taʿmiyye
ammā tāriḫiñde şāʿirān
Bedr olur mu zāʿid-i
noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

2. **şāʿirān:**
   Murabba 3
   Mısra: **23**
   Şairler.

Şāʿirān içre hüner seyr
etdirir ol dem-be-dem
Gūyiyā ṣaḥn-ı belāġat
içre mızrāġ oynadır

şāʿiri:

1. **şāʿiriniñ:** *-niñ*
   Gazel 91
   Mısra: **9**
   Şairî adlı şair.

Gūş edip Şāʿiriniñ
gülşen-i tabʿın Fennī
Bülbülāsā per açıp
ʿazm-i Zinikmid ederiz

şāʿir-i nābī-zemān-ı nüktever-i dür-feşān:

1. **şāʿir-i nābī-zemān-ı nüktever-i dür-feşān:**
   Kıt'a 7
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   İnciler saçan, nükteli söz söyleyen, Nabi zamanından yaşayan şair.

Şāʿir-i Nābī-zemān-ı
nüktever-i dür-feşān
Olsa n'ola bī-gümān
sırr-ı ʿaṭādan eli

şāʿir-i ṣāḥib-süḫandır:

1. **şāʿir-i ṣāḥib-süḫandır:** *-dır*
   Kıt'a 12
   Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Söz sahibi şair.

Şāʿir-i ṣāḥib-süḫandır
peder-i ʿāzamı
Tevʾem-i Nābī-dehen
mevc-i yem-i dür-feşān

şaḳa:

1. **şaḳadır:** *-dır*
Gazel 219
Mısra: **4**
Su dağıtan.

ʿİbādetle ḳabāḥat
zāhidā maḫfī gerek
ammā
Şaḳadır rinde bezm içre
mey içmek
izdiḥāmlıḳda

şaḳalı elde:

1. **şaḳalı elde:**
Murabba 2
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Sakalı elinde.

İmtizāc etmekde yoḳ
aṣla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i
ḫarāb elde ṣaḳalı
zāhidiñ

saḳf-ı ʿāleme:

1. **saḳf-ı ʿāleme:** *-e*
Gazel 31
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Âlemin tavanı.

Cihān ālāyişinden şüst
ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme
ʿibret-nümādır yaḫ

sāḳī:

1. **sāḳiyā:** *-ya*
Gazel 38
Mısra: **7**
Ar. Kadeh sunan, suvarıcı.

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir
meyli ammā sāḳiyā
Ḫaclegāh-ı meclis-i
rindān degil tenhā çi
sūd

2. **sāḳī:**
Gazel 134
Mısra: **4**
Ar. Kadeh sunan, suvarıcı.

Neşāṭ-ı vaṣlla lüknet-i
zebānın eyleme taʿyīb
Mey-i laʿliñle sāḳī
şuḳḳa-i mestānedir
elfāẓ

3. **sāḳī:**
Gazel 65
Mısra: **10**
Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Vücūd-ı pākin eden
ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sāḳī bülbül eder

4. **sāḳī:**
Gazel 111
Mısra: **3**
Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

İçerem ḳanını billāh
anıñ ben sāḳī
Etmesin laʿl-i leb-i dil-
bere peymāne heves

5. **sāḳī:**
Gazel 192
Mısra: **1**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan.

Çekildi meclise sāḳī
sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-
rū çemen be-çemen

6. **sāḳī:**

Gazel 200

Mısra: **1**

1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

7. **sāḳī:**

Gazel 208

Mısra: **7**

1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

8. **sāḳī:**

Gazel 159

Mısra: **3**

Ar. Kadeh sunan, sevgili.

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī mey-āşām eyledik
Būs edip laʿl-i lebin şevḳine bayram eyledik

9. **sāḳī:**

Gazel 178

Mısra: **7**

Ar. Kadeh sunan, sevgili.

Bün-nişīn-i ḫum-ı mey-ḫāneye sāḳī açma
Ṭursun Allahı severseñ meyi yab yab içelim

10. **sāḳī:**

Gazel 201

Mısra: **4**

Ar. Kadeh sunan, sevgili.

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿArak mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen ṣuyuna

11. **ṣāḳī:**

Gazel 211

Mısra: **1**

Ar. Kadeh sunan, sevgili.

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

12. **sāḳī:**

Gazel 5

Mısra: **13**

1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḥınnā

13. **sāḳī:**

Gazel 7

Mısra: **7**

1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

14. **sāḳī:**

Gazel 18

Mısra: **7**

1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Bih-zādımın oldu yine himmeti sāḳī
Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāneye bāʿis

15. **sāḳī:**
Gazel 43
Mısra: **6**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

16. **sāḳī:**
Gazel 45
Mısra: **3**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Sāḳī bez[i]mde cāmı ṭutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ṣıcaġı var

17. **sāḳī:**
Gazel 76
Mısra: **6**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Şıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i ẕeḳandan tekrār

18. **sāḳī:**
Gazel 81
Mısra: **10**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Rind evrād eyleyip dendānıñı pīr-i muġān
Sübḥa-i cām elde sāḳī reng-i lülü çevrilir

19. **sāḳī:**
Gazel 98
Mısra: **7**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

20. **sāḳī:**
Gazel 100
Mısra: **7**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Şunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

21. **sāḳī:**
Gazel 105
Mısra: **6**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i şahbā çıḳar çıḳmaz

22. **sāḳī:**
Gazel 130
Mısra: **3**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Bintü'l-ʿinebi pīr-i muġān zāhide sāḳī
ʿAḳd etmek içün eyledi şeyḫāne tavassuṭ

23. **sāḳī:**
Gazel 132
Mısra: **8**
1. Kadeh, içki

sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

24. **sāḳī:**
Gazel 133
Mısra: **9**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Fennī yine gör mey-kede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile eyledi mebsūṭ

25. **sāḳīye:** *-(y)e*
Gazel 74
Mısra: **5**
Kadeh sunan, içki dağıtan.

Ḫātem-i cāmını sāḳīye verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru vüzerāsıyla döner

26. **sāḳī:**
Gazel 142
Mısra: **1**
1-Kadeh, içki sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden edip ey meh tercīʿ

27. **sāḳī:**
Gazel 149
Mısra: **7**
1-Kadeh, içki sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

ʿAks-i ḫāl-i ruḫunu cām-ı Cem içre sāḳī
Meges-i mürde ṣanıp der-mey-i peymāneye üf

28. **sāḳi:**
Gazel 151
Mısra: **12**
1-Kadeh, içki sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

29. **sāḳī:**
Gazel 177
Mısra: **1**
1-Kadeh, içki sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

Meyi destiñde sāḳī şerbet-i gül-fām ẓannetdim
Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram ẓannetdim

30. **sāḳī:**
Gazel 216
Mısra: **5**
1-Kadeh, içki sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

Sāḳī ṣubūḥı meclis-i zühhāda ʿarż edip
Vermiş o teşnegāna şeme şeme

31. **sāḳī:**
Müstezad 1
Mısra: **6**
1-Kadeh, içki sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

Cān baḫş eder ol mürde-i maḫmūra ezelden
Ṣun sāḳī biz'elden

32. **sāḳī:**

Gazel 225

Mısra: **9**

Ar. 1-Su veren, su dağıtan veya satan. 2-Bezm-i işrette içilen şarap vesaireyi kadehlere döküp dağıtan adam, kadeh sunan.

Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde sāḳī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol vechine efsercesine

sāḳi-i gül-çehreniñdir:

1. **sāḳi-i gül-çehreniñdir:** *-niñdir*

Gazel 20

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Gül yüzlü içki sunucu. // Sevgili.

Efendi işret etmez sāḳi-i gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün meclisde zāhid oldur ḳanzīl tuc

sāḳī-i ṭalʿat:

1. **sāḳī-i ṭalʿat:**

Gazel 9

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Güzellik sâkîsi.

Mey-i laʿlin ṣunup rindāne sāḳī-i ṭalʿat mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ẓanneder vişn-āb

şaḳın:

1. **şaḳın:**

Gazel 195

Mısra: **1**

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Şaḳın esb-i viṣāliñ yekke-tāz-ı merd-i zengīden
Hele pek iḥtirāz eyle begim ḍarb-ı üzengīden

2. **saḳın:**

Gazel 195

Mısra: **8**

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

3. **şaḳın:**

Gazel 226

Mısra: **2**

Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Dāġ-ı berden bere-i vaṣlı aman ürkütme
Anı ḳoynuñda şaḳın ḫayl-i zemān ürkütme

4. **şaḳın:**

Gazel 124

Mısra: **4**

Hiçbir zaman, olmaması gereken.

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma şaḳın raḳḳāṣ

5. **şaḳın:**

Gazel 47

Mısra: **10**

Asla.

Gelip ayaġına ol şehd-i vaṣl kendiden
Ziyāde verme şaḳın rāygān behāsınadır

6. **saḳın:**

Gazel 130

Mısra: **5**
Asla.

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç
Beyᶜ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

7. **ṣaḳın:**
Gazel 224
Mısra: **5**
Asla.

Ṣaḳın vehm eyleyip rāh-ı ᶜadūdan iḥtirāz etme
Yürü baᶜde'l-ᶜişā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

8. **ṣaḳın:**
Gazel 64
Mısra: **7**
"Yapma, yapmaktan çekin" anlamında, yapılması istenmeyen bir davranışa engel olmak için söylenen bir söz, asla.

Ey çeşm-i āhu yāri ṣaḳın bāġ-ı ᶜāşıḳa
Ṣaḥrā-yı sīne çāk-ı ġamıñla çataḳlıdır

9. **ṣaḳın:**
Gazel 203
Mısra: **15**
"Aman ha" anlamında bir uyarı sözü.

Şimdi zemāne furṣatı fevt eylemez ṣaḳın
Ġāfil bulunma düşmeniñ ey dil siñekse de

10. **ṣaḳın:**
Gazel 213
Mısra: **7**
"Aman ha" anlamında bir uyarı sözü.

Ṣaḳın ᶜarż etmesin bīgāne-i ḫayyāṭ-ı aġyāra
Olur fersūde ḳuṭn-ı vuṣlatı endāzelendikçe

11. **ṣaḳın:**
Gazel 154
Mısra: **5**
"Aman ha" / "dikkat et".

Çarpılma ṣaḳın meyl edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma yem-i ġamda açıḳçıḳ

sākin olur:

1. **sākin olur:** *-ur*
Gazel 206
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yatışmak, durulmak, rahat olmak.

Ṭıfl-ı dile pistānını ṣunduḳça meh-rū
Sākin olur efġānı aña dāye gelince

sākin-i ber-cā:

1. **sākin-i ber-cā:**
Gazel 172
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yerde bulunan.

Dil hümāāsā n'ola per aça ebr-i zülfüñe
Ṭā'ir-i ser der-hevādır sākin-i ber-cā degil

ṣaḳınḳur:

1. **ṣaḳınḳuru:** *-u*
Gazel 241
Mısra: **2**
?.

Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru

Yem-i vuṣlatda çıḳdı
ṣīdanıñ bezme
ṣaḳınḳuru

sāḳiyā:

1. **sāḳiyā:**
Gazel 52
Mısra: **9**
Ey sâkî!.

Sāḳiyā dāʾire-i meclis-i
Cem ḳıl peydā
Şevket ü salṭanatı āṣaf-ı
Şāhān büyüdür

2. **sāḳiyā:**
Gazel 64
Mısra: **3**
Ey sâkî!.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i
rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki]
altun bıcaḳlıdır

3. **sāḳiyā:**
Gazel 94
Mısra: **2**
Ey sâkî!.

Ḫumār-ālūd olanlar
sāḳiyā mehcūrdur
sensiz
Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle
dil maḫmūrdur sensiz

4. **sāḳiyā:**
Gazel 135
Mısra: **3**
Ey sâkî!.

Geldi bezme zāhidā nā-
maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-
ʿinebden eylemez
bīgāne ḥaẓ

5. **sāḳiyā:**
Gazel 147
Mısra: **3**
Ey sâkî!.

Sāḳiyā bezm-i
ḥaḳīḳatde (biz) seniñle
ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile
meclisde raḳīb olmuş
ırağ

6. **sāḳiyā:**
Gazel 189
Mısra: **7**
Ey sâkî!.

Zāhidiñ döndür serin
meydān-ı meyde sāḳiyā
Luʿbet-i maṣnūʿ-ı ṭıflāsā
ḳabaġı dikilsin

7. **sāḳiyā:**
Gazel 196
Mısra: **1**
Ey sâkî!.

Sāḳiyā cilveñe oldum
meftūn
Luṭf edip ḳılma dü-
dīdem Ceyḥūn

8. **sāḳiyā:**
Gazel 211
Mısra: **3**
Ey sâkî!.

Eyleyip tebdīl-i câme
sāḳiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı
fistān fistān üstüne

9. **sāḳiyā:**
Gazel 244
Mısra: **8**
Ey sâkî!.

Ḫumār-ı meyle varmış
ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden
maḫfī gelip sen sāḳiyā
ṣun mey

10. **sāḳiyā:**
Gazel 124
Mısra: **7**

Ey içki dağıtan, kadeh sunan!.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

11. **sāḳiyā:**
Gazel 11
Mısra: **5**
Ey içki dağıtan, kadeh sunan! II ey sevgili!.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

12. **sāḳiyā:**
Gazel 24
Mısra: **7**
Ey içki dağıtan, kadeh sunan! II ey sevgili!.

Laʿl-i nābıñ ʿaks edince sāḳiyā billūrdan
Bāde-i engūr ile ālūde ḳand-i aḥmer iç

13. **sāḳiyā:**
Gazel 145
Mısra: **2**
1-Ey içki dağıtan, kadeh sunan. 2-Ey sevgili.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

14. **sāḳīyā:**
Gazel 224
Mısra: **1**
1-Ey içki dağıtan, kadeh sunan. 2-Ey sevgili.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

15. **sāḳiyā:**
Gazel 244
Mısra: **4**
1-Ey içki dağıtan, kadeh sunan. 2-Ey sevgili.

Lebiñ ṣun sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde sāḳiyā ṣahbāyı pey-der-pey

saḳız:

1. **saḳız:**
Gazel 32
Mısra: **8**
I. Kimi ağaçların ve özellikle sakız ağacının kabuğundan sızan sarımtırak beyaz renkte bir cins akındırık. II. Osmanlı'da sancak merkezi olan ada.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

2. **saḳız:**
Gazel 232
Mısra: **2**
Sakız.

Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle bikrini saḳız gibi

ṣaḳızcıḳ cignemek:

1. **ṣaḳızcıḳ cignemek:**
Gazel 134
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -

Sakız parçası çiğnemek.

Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

şakk:

1. **ṣakki:** *-ı*
Kıt'a 10
Mısra: **7**
Kadı belgesi.

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥṣīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

şaḳlı:

1. **şaḳlıdır:** *-dır*
Gazel 64
Mısra: **2**
Saklı, gizli olma.

Dil-i şehenşāh-ı ṭūl-ı emelde bataḳlıdır
Ol bu binā-yı fitne-i kākülde ṣaḳlıdır

şal:

1. **şāla:** *-a*
Gazel 54
Mısra: **8**
Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü, atkı.

Dūşına almaz revā olsa aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā ṣūfī felekde şāla etmez iʿtibār

2. **şāl:**
Gazel 30
Mısra: **8**
Kadınların omuzlarına örttükleri geniş atkı.

Sīm-bāzuñdur felekde ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

3. **şalar:** *-ar*
Gazel 22
Mısra: **4**
Bırakmak, göndermek.

Püşt-i dildāra n'ola vażʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

4. **şālı:** *-ı*
Gazel 32
Mısra: **8**
Boyun ve baş örtüsü.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

5. **sāl:**
Gazel 175
Mısra: **4**
Bir yıl.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i Bārī bu sāl sil

sal-:

1. **ṣal:**
Gazel 171
Mısra: **3**
Göndermek, yollamak.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da māniʿ degil

şalā et:

1. **ṣalā et:**-*sem*
Gazel 176
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Çağırmak, davet etmek II meydan okumak.

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

ṣalāt ile selām eyledi:

1. **ṣalāt ile selām eyledi:**-*di*
Kaside 1
Mısra: **75**
Kelime Tipi: **-**
Salat ile selam eylemek.

Eyledi cāy-ı mübārekde ṣalāt ile selām
Müstecāb oldu merām üzre duʿālar ol ān

ṣalāt ile selām-ı sübḥān:

1. **ṣalāt ile selām-ı sübḥān:**
Kaside 1
Mısra: **158**
Kelime Tipi: **-**
Allah için salat ve selâm.

Ravża-i rūḥuna ʿıṭr-āver ola ṣubḥ u mesā
Būy-ı ezhār ṣalāt ile selām-ı Sübḥān

ṣalāt-ı ḫamsede:

1. **ṣalāt-ı ḫamsede:**-*de*
Kıt'a 10
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Beş vakit namaz.

Duʿā ḳıl cāmiʿ-i cismiñde ṣūfī çāk edip sīnen
Ṣalāt-ı ḫamsede ol duḫtere dāʿī-i miḥrāb ol

ṣalb:

1. **ṣalb:**
Gazel 101
Mısra: **2**
Asma, darağacına asmak.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

2. **ṣalb:**
Gazel 238
Mısra: **8**
Asma, darağacına asmak.

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri

ṣalb ed:

1. **ṣalb ed:**
Gazel 109
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Asmak. Darağacına çekmek. Çarmıha germek.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

ṣalb olmaġa:

1. **ṣalb olmaġa:**-*maḳ, -a*
Gazel 239
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Asılmak.

Ṣalb olmaġa āmāde saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe ber-dār bulunur mu

ṣalb-i ser-nigūn:

1. **ṣalb-i ser-nigūn:**
Gazel 194

Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Baş aşağı asılmış.

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu)
anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe
muʿīni olanlarıñ

şāl-ı aḥmer:

1. **şāl-ı aḥmer:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı şal.

Seyr et beyāż fes ile ol
şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze
semen söylerim saña

şāl-ı ʿanberi:

1. **şāl-ı ʿanberi:***-i*
Gazel 167
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Amber kokulu veya renkli saç.

Bāġ-ı serinde seyr edip
o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içünde
ḳaranfül demez misin

şālı olmasın:

1. **şālı olmasın:***-ma, -sın*
Kıt'a 4
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Şalı olmak.

Eger oldumsa lāyıḳ
ḫilʿate vaṣfımla
sulṭānım
Ḳıyem baḫş et efendim
şimdi ḳışdır olmasın
şālı

sālik:

1. **sālik:**
Gazel 52
Mısra: **3**
1.Sülûk edici, eden: 2. Tarikatlerden birine bağlı olan.

Veled-i ḳalbi
bağ[ı]rında naẓar ḳıl
sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i
ʿirfān büyüdür

2. **sālikine:***-i, -n, -e*
Muhammes 1
Mısra: **15**
Bir tarikata giren.

Nefes eyler ʿazīzim
sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʿuşşāḳı köhne
menzil-i üftāde
ẓannetme

3. **sālikine:***-i, -, -e*
Gazel 110
Mısra: **6**
Bir yolda giden, belli bir yol tutup giden.

Ayaġın elde ṭut pīr-i
muġānıñ ḥürmeten
zāhid
Nefes eyler ʿazīzim
sālikine mürşid-i neffās

sālik-i āgāh:

1. **sālik-i āgāh:**
Kıt'a 9
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül gözü açık olan tarikat ehli, mürit.

Nedīm-i ehl-i ʿirfān
ḥażret-i Rāmiz Efendi
kim
Müşārün bi'l-benān
emsāli içre sālik-i āgāh

sālik-i nā-dīdedir:

1. **sālik-i nā-dīdedir:***-dir*
Kıt'a 12
Mısra: **9**

Kelime Tipi: -
Benzersiz mürit.

Sālik-i nā-dīdedir der-i ṭarīḳ-i Ḫalvetī
ʿIşḳla şeb-tā-seḥer ṣūfī-i çille-keşān

sālik-i rāh-ı ḫudā:

1. **sālik-i rāh-ı ḫudā:**
Kıt'a 7
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Hak yolunun yolcusu.

Ḥażret-i Seyyid Rıżā bende-i şeyḫ-i ʿaṭā
Sālik-i rāh-ı Ḫudā ehl-i dil-i müncelī

sālik-i ṣādıḳ:

1. **sālik-i ṣādıḳ:**
Gazel 109
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Sadık yolcular.

Mey-i ṣahbāyı ṣunar pīr-i muġān elbette
Sālik-i ṣādıḳına mürşidi etdik de nefes

şalın:

1. **şalındı:***-dı*
Gazel 192
Mısra: **8**
Bir sağa, bir sola hafifçe meylederek naz ve eda ile yürümek.

Ḫırām-ı nāzenīni diller görünce ḳāmetiñ
Şalındı serve hezārān kedū çemen be-çemen

şāma dek:

1. **şāma dek:**
Kıt'a 12
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Akşama kadar. II Şam şehrine kadar.

Aḫzına Keyvān gibi mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola maḥfeline sāyebān

sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi:

1. **sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi:***-i*
Muhammes 1
Mısra: **22**
Kelime Tipi: -
Dünya ömrünün serveti.

Tefehhüm eyle ey Keyvān çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ
Esip ṣavurmada sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi eryāḥ

şām-ı aġyāra:

1. **şām-ı aġyāra:***-a*
Gazel 105
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Yabancıların akşamı.

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra
Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿ×sā çıḳar çıḳmaz

şām-ı ḫaṭ:

1. **şām-ı ḫaṭ:**
Gazel 12
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Ayva tüylerinin siyahlığı.

Rü'yet içün ʿīd etmege ol ḳaşı hilāli
Şām-ı ḫaṭıña ʿazm edip anda ramażān et

şām-ı ḫaṭıña:

1. **şām-ı ḫaṭıña:***-ı, -ñ, -a*
Gazel 184

Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yüz çizgisinin akşamı.

Şām-ı ḫaṭıña olmuş iken cāzim-i şeydā
Laʿliñ işidip ḳand-i Buḫārāya mı gitsem

şām-ı ḫaṭında:

1. **şām-ı ḫaṭıñda:** *-ıñda*
Gazel 103
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yüz çizgisinin akşamı.

Şām-ı ḫaṭıñda seyr eden ebrūñı ʿīd eder
Beñzer hilāl-ı Naḫşebe māh-ı mubīniñiz

2. **şām-ı ḫaṭında:** *-ı, -n, -da*
Kıt'a 7
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yüz çizgisinin Şam şehri.

Şām-ı ḫaṭında duʿā ḳılsa ʿaceb mi dilā
Çār meẕāhib aña Şāfiʿ vü Ḥanbelī

şām-ı ḫaṭından:

1. **şām-ı ḫaṭından:** *-ından*
Gazel 119
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ayva tüylerinin siyahlığı.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

şām-ı ḫaṭṭıñda:

1. **şām-ı ḫaṭṭında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 205
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin yüzündeki) ayva tüyü ve beninin siyahlığı.

Görünce süfre-i mefrūş-ı vaṣlın şām-ı ḫaṭṭında
Gürūh-ı rūze-dār-ı ʿāşıḳān ʿazm etdi ifṭāra

2. **şām-ı ḫaṭṭıñda:** *-ıñ, -da-ıñda, -*
Gazel 163
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin gece gibi saçı.

Ol helāk etmekde Gök Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā ceyş-i Ḥalebdir perçemiñ

3. **şām-ı ḫaṭṭında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 231
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin gece gibi saçı.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

sāmīrī:

1. **sāmīrīyi:** *-yi*
Gazel 50
Mısra: **6**
Hz. Musa, Tûr-i Sina'da, Allah'la konuşmaya gittiğinde, topraktan bir buzağı yapıp "İşte Musa'nın aradığı Allah" diye ona taptırmaya kalkışan kişi.

Büt-i mücāmaʿatı der-i dilde ḥıfẓ etmek
O Sāmīrīyi raḳībiñ ṣınāyiʿindendir

şan:

1. **ṣan:**
Müstezad 1
Mısra: **9**
Sanki, güya.

Ṣan micmer-i sīm içre verir meclise ḫoş-bū
Māverd mi nedir bu

2. **ṣanıp:** *-ıp*
Gazel 149
Mısra: **8**
Sanmak, düşünmek, zannetmek.

ʿAks-i ḫāl-i ruḫunu cām-ı Cem içre sāḳī
Meges-i mürde ṣanıp der-mey-i peymāneye üf

3. **ṣan:**
Gazel 142
Mısra: **7**
Sanki.

Çār ebrūsunu ṣan defter-i ruḫsāra gelip
Noḳṭa-i ḫāl ile ḳalmış o ḥisāb-ı terbīʿ

4. **ṣan:**
Gazel 197
Mısra: **8**
Sanki.

Ġırbale dönüp ʿışḳ ile sūrāḫ-ı vücūdum
Ḫūnum dökülür pāyıma ṣan dāne-i ḍārū

5. **ṣan:**
Gazel 227
Mısra: **5**
Sanki.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

6. **ṣan:**
Kıt'a 3
Mısra: **4**
Sanki.

Dür-feşān olsa n'ola nīsān ābı dem-be-dem
Baḥr-i rīzān olmada ṣan ḳaṭre-i ṣad-pāresi

7. **ṣanma:** *-ma*
Gazel 9
Mısra: **11**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

8. **ṣanma:** *-ma*
Gazel 57
Mısra: **5**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

9. **ṣanma:** *-ma*
Gazel 58
Mısra: **10**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

10. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 69
Mısra: **7**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Belḳīs-ı ʿışḳa ṣanma ki taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı Süleymān açar ḳapar

11. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 70
Mısra: **3**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

12. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 78
Mısra: **1**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Ḳılmayan ey dil teʾehhül ṣanma bī-ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mıṣr ol sulṭān olur

13. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 80
Mısra: **7**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Laʿl-i nābıñda görüp tebḫāle ṣanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş ṣulanmış bār-ı ter

14. **ṣan:**
Gazel 82
Mısra: **6**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

15. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 82
Mısra: **1**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

16. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 85
Mısra: **1**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Ṣanma ḫāl-i ʿārıżında ḫaṭṭ-ı ʿanber(ā)sā biter
Gülsitān içre dil-i bīmāra hindibā biter

17. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 87
Mısra: **1**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

18. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 87
Mısra: **1**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

19. **ṣan:**
Gazel 88
Mısra: **2**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Fikr-i dendānıñ ile eşk-i firāvān dökülür
Ṣadef-i baḥr-i dile ṣan dür-i nisān dökülür

20. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 91
Mısra: **5**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Ṣanma ṣūfī bizi sen ḥalḳa-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān ile tevḥīd ederiz

21. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 106
Mısra: **5**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

22. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 115
Mısra: **3**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

İftār-ı lebiñ verdi ġınā ṣanma ki cānā
Hīç ḳalmadı nān-pāre-i mebẕūluña ḫvāhiş

23. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 190
Mısra: **5**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Degil ḫoy-kerde ṣanma olur [.] ruḫsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i ṭurresiniñ ser-fürūsundan

24. **ṣanma:**-*ma*
Gazel 223
Mısra: **5**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Bir resm-i elf-i āh ile dil ṣanma lāl olur
Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn ṭaraf-ı ṭūruna

25. **ṣanma:**-*ma*
Murabba 3
Mısra: **11**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Şeh-süvārım ṣanma eyle iki yaña merḥabā
Ḫışm-ı neẕẕār ile ol ʿāṣıḳa ḳalpaġ oynadır

26. **ṣan:**
Gazel 33
Mısra: **10**
Gibi.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sūrāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol şūḫ

27. **ṣan:**
Kıt'a 14
Mısra: **24**
Sanki, adeta, güya.

Fenni ver ṣāḥib-i ebnāsına bu tārīḫi
Eylediñ ṣan İremi cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

28. **ṣan:**
Murabba 3
Mısra: **17**
... olduğunu düşünmek, zannetmek.

Cenge ṭurmuş ġamzesi ṣan kāfir-i āteş-feşān
ḳıl ḥaẕer sen ḳarşılıḳ ṭurma amān

29. **ṣanma:**-*ma*
Kaside 1
Mısra: **91**
Düşünmek, sanmak, zannetmek.

Encümen ṣanma riyāż içre çerāġān etdi
Cemʿ edip şevḳ ile ṣad şemʿ-i fürūġı rıḍvān

saña:

1. **saña:**
Gazel 3
Mısra: **6**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline
Vechin iṣbāt eyler ol İbn-i Melek āḫir saña

2. **saña:**
Gazel 4
Mısra: **3**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

3. **saña:**
Gazel 6
Mısra: **1**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Dendān-ı ṣāfi dürr-i ʿAden söylerim saña
Laʿl-i ʿaḳīḳi reşk-i Yemen söylerim saña

4. **saña:**
Gazel 6
Mısra: **2**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Dendān-ı ṣāfi dürr-i ʿAden söylerim saña
Laʿl-i ʿaḳīḳi reşk-i Yemen söylerim saña

5. **saña:**
Gazel 6
Mısra: **4**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı sebze-i bāġ-ı cinān mıdır
Ṣaḥrā-yı dilde seyr-i çemen söylerim saña

6. **saña:**
Gazel 6
Mısra: **6**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Seyr et beyāż fes ile ol şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze semen söylerim saña

7. **saña:**
Gazel 6
Mısra: **8**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

İḳlīm-i Rūmı başdı fiten söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ü] ḫaṭṭıñ şeh-cemāl

8. **saña:**
Gazel 6
Mısra: **10**

Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb câmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

9. **saña:**
Gazel 6
Mısra: **12**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Pey-rev olunca güfte-i İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre süḫan söylerim saña

10. **saña:**
Gazel 13
Mısra: **5**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

11. **saña:**
Gazel 15
Mısra: **6**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Hīç gevher-i iʿṭāya gedā kādir olur mu
Baḫş-ı dil ü cāndur saña bu bende mürüvvet

12. **saña:**
Gazel 15
Mısra: **10**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Çerḫiñ keremi ḳıldı niyāzım ile Fennī
Bu penbe-i dāġım saña bir jende mürüvvet

13. **saña:**
Gazel 36
Mısra: **4**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

14. **saña:**
Gazel 59
Mısra: **6**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Sen ḫān-ḳāh-ı mey-kededen çıḳma rind iseñ
Düş ayaġına pīr-i muġān saña el verir

15. **saña:**
Gazel 116
Mısra: **2**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

16. **saña:**
Gazel 124
Mısra: **6**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Ḳulaḳ ur nükte-i taʿrīżi teşḫīṣ eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer

mażmūn-ı taḥḳīḳi saña raḳḳāṣ

17. **saña:**
Gazel 147
Mısra: **8**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen
Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

ʿAzmgehi ṣuṣaya ammā dile āsā
Ṣıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

20. **saña:**
Gazel 162
Mısra: **1**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Kim der saña fevt eyle de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı viṣāl içre yedek çek

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

23. **saña:**
Gazel 195
Mısra: **10**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Degil sābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

18. **saña:**
Gazel 154
Mısra: **4**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Nūş eyle mey-i cām-ı Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-i dilde yataḳtaḳ

21. **saña:**
Gazel 169
Mısra: **6**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Tā olmayıcaḳ sırr-ı meʿād ile ṣafā-yāb
Zaḥmet verir ʿālemde saña ḳayd-ı meʿāşıñ

24. **saña:**
Gazel 196
Mısra: **11**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Saña ṭavşan diyen olsun rūbāh
Ẓürefā-nām gürūh-ı gerdūn

19. **saña:**
Gazel 154
Mısra: **8**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

22. **saña:**
Gazel 180
Mısra: **1**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

25. **saña:**
Gazel 208
Mısra: **11**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Fennī saña şāʿir der
idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ
ʿasel olsa

26. **saña:**
Gazel 225
Mısra: **12**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Fenniyā Zīver Efendiye
bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı
saña zergercesine

27. **saña:**
Gazel 239
Mısra: **5**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Ṣalb olmaġa āmāde
saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe
ber-dār bulunur mu

<u>şanʿat-ı teşbīhle:</u>

1. **şanʿat-ı teşbīhle:***-le*
Gazel 235
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Teşbih sanatı.

Laʿlin nigīne ṣanʿat-ı
teşbīhle vażʿ edip
Alsam dehānıma ol şūḫ-
ı zergeri

<u>şāne:</u>

1. **şāneyle:***-yle*
Gazel 53
Mısra: **1**
Tarak.

Şāneyle ṭurrasında o
şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile
ṭūl-ı emel ḳopar

2. **şāne:**
Gazel 72
Mısra: **4**
Tarak.

Dil-i sevdā-zede
ḳaldıḳça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çīniñe ḫār-ı
müjesin şāne yapar

3. **şāne:**
Gazel 82
Mısra: **4**
Tarak.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın
getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı
şeydir ḳorḳarım
perçem ḳapar

4. **şānedir:**
Gazel 134
Mısra: **1**
Tarak.

Lebiñ būsına vaʿdiñ
ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek
vaṣlıñ içün şeh-dānedir
elfāẓ

5. **şāneye:***-y, -e*
Gazel 149
Mısra: **4**
Tarak.

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

6. **şāne:**
Gazel 209
Mısra: **4**
Tarak.

Taḫayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne

müjgānımız o tīre bir şāne

7. **şānedir:** *-dir*
Gazel 55
Mısra: **8**
Tarak.

Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çīne sezā tuḥfe şānedir

8. **şāneye:**
Gazel 123
Mısra: **6**
Tarak.

Şemm eyleyeyim müşk otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o şehiñ şāneye maḫṣūṣ

şāne-i dil:

1. **şāne-i dil:**
Gazel 186
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül tarağı.

Sırrın ifşā edip ʿuşşāḳa verir ser-rişte
Tel ḳırār şāne-i dil ṭurre-i ṭarrārından

ṣanem:

1. **ṣanem:**
Gazel 71
Mısra: **11**
Put II Tapınır gibi sevilen, çok güzel kadın.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

2. **ṣanem:**
Gazel 159
Mısra: **7**
Put II Tapınır gibi sevilen, çok güzel kadın.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ Rūm-ı vechiñ ey ṣanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri ʿāzim-i Şām eyledik

3. **ṣanemi:** *-i*
Gazel 225
Mısra: **7**
Güzel, dilber.

Alıp āġūşuma Meryem gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken baġrıma başdı anı mādercesine

ṣanem ṣanem:

1. **ṣanem ṣanem:**
Gazel 234
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Put put.

Parıl parıl ṭutuşup şemʿveş derūnumda
Ṣanem ṣanem cevelān eyleyen ḫayāliñ mi

sāniʿ:

1. **sāniʿ:**
Gazel 141
Mısra: **6**
Öven, medh eden.

Yazmış altun ḥal ile maʿrifet-i ḳadrini gör
Levḥ-i ebrūlarıñı muṣḥaf-ı ḥüsne sāniʿ

ṣanki:

1. **ṣanki:**
Kıt'a 12
Mısra: **34**
"Adeta, gibi, tıpkı" anlamında benzetme edatı.

Tārīḫin üçler gelip sūrına der Fenniyā

Ṭāliʿi meh-tāb ile eyledi
ṣanki ḳırān

ṣanma:

1. **ṣanma:**
Gazel 147
Mısra: **1**
... olduğunu düşünmek, zannetmek; farz etmek.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

ṣar:

1. **ṣaramaz:***-amaz*
Gazel 97
Mısra: **10**
Örtmek, sarıp sarmalamak.

Felekde dönmededir
Müşterī olup Keyvān
O māhı hāle-i āġūşa
kimseler ṣaramaz

2. **ṣarmazsa:***-maz, -sa*
Gazel 205
Mısra: **11**
Sarmak, dolamak.

Ṭabībim merhem-i vaslın eger ṣarmazsa müşkildir
Vücūdum oldu tīġ-ı ġamzesiyle zaḫm-ı ṣad-pāre

ṣarf ed:

1. **ṣarf ed:***-erek*
Gazel 185
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Tüketmek, harcamak.Kullanmak.

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı hemīşe ṣarf ederek
Binā-yı vaʿd-i viṣāle begim temel çekelim

2. **ṣarf ed:**
Gazel 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
1. para harcamak. 2. Arapça gramerde fiil çekimi.

Ehl-i iḥsān etmede māżī vü müstaḳbel kerem
Görmedik bir naḳd-i ḥāżır ṣarf edip eyler binā

ṣarf edip:

1. **ṣarf edip:***-ip*
Kıt'a 14
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Tüketmek, harcamak.Kullanmak.

Dāḫiliyyeyle temām etdi behiştāsāyı
Ṣarf edip sīm ü zeri eyledi meẕāḳ

2. **ṣarf edip:***-ip*
Gazel 225
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
1. para harcamak. 2. Arapça gramerde fiil çekimi.

Ṣarf edip sīm ü zer-i vuṣlatın ol şūḫ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili İbrāhim [ü] Āzercesine

ṣarf et:

1. **ṣarf et:**
Gazel 223
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sarf etmek; harcamak, kullanmak.

Sūr-ı viṣāle ṣaçıverip naḳd-i eşkiñi

Ṣarf et cemīᶜ-i varıñı
yāriñ umūruna

ṣarf eyle:

1. **ṣarf eyle:**
Gazel 27
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Harcamak; kullanmak, tüketmek II feda etmek.II Arapça gramerde fiil çekimi.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi
ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ᶜizz ü rifᶜat
ise ezber et Merāḥ

ṣarf-ı ẕihn:

1. **ṣarf-ı ẕihn:**
Gazel 97
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Düşünmek, anlayabilmek.

Oḳur ḫayāl-i dili
muḫtaṣar geçer aramaz
Binā-yı ᶜāşıḳına ṣarf-ı
ẕihn edip varamaz

sarı:

1. **sarıdır:**-*dır*
Gazel 46
Mısra: **2**
Sarı renk.

Çerḫ-i ḥüsnünde şafaḳ
ᶜārıż-ı ruḫsārıdır
Kevkeb-i ḥāline nūr-ı
meh-i ruḫ sarıdır

2. **sārīdir:**-*dir*
Gazel 89
Mısra: **8**
Birinden diğerine geçen, yayılan, sirâyet eden, nüfuz eden.

Boyandı laᶜl-i sāḳī reng-
i ḫūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya
ammā mülde sārīdir

şāriḥ-i eşbāh olsun:

1. **şāriḥ-i eşbāh olsun:**-*sun*
Kıt'a 6
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Cisimler, vücutların yarılması.

Naẓardan dā'imā ḥıfẓ
eyleyip bāri o maḫdūmı
Oḳuyup nüsḫayı
tekmīlen olsun şāriḥ-i
eşbāh

şarıl:

1. **şarıldı:**-*dı*
Gazel 25
Mısra: **14**
(bir şey diğer bir şeyin üzerine veya etrafına) dolanmak.

Naẓīrim Fenniyā bāġ-ı
süḫanda naẓm-ı
Re'fetle
Şarıldı yasemenveş
gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç

şarrāf:

1. **şarrāf:**
Gazel 152
Mısra: **10**
Altın, değerli kağıt ve metalleri birbiriyle değiştiren, tahvil alış verişi yapan meslek erbabı; bir işten iyi derecede anlayan, o işin erbabı olan kimse; iyi şair.

Nemā verme yeter
naḳd-i viṣāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder ṣarrāf

şarṣar-ı hicrān:

1. **şarṣar-ı hicrān:**
Gazel 52
Mısra: **1**

Kelime Tipi: -

Ayrılık kasırgası, ayrılık yeli.

Āteş-i dāġ-ı dili şarşar-ı hicrān büyüdür
İḥtirāḳ-ı gamı āh-āver olan cān büyüdür

şaṭ:

1. **şāṭ:**

Gazel 131

Mısra: **1**

Büyük nehir // Dicle ve Fırat'ın birleşmesinden meydana gelen büyük nehir. // Şattu'l-Arap olarak bilinen Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yerdir.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

2. **şāṭ:**

Gazel 131

Mısra: **2**

Büyük nehir // Dicle ve Fırat'ın birleşmesinden meydana gelen büyük nehir. // Şattu'l-Arap olarak bilinen Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yerdir.

Aḳıp Baġdād-ı vaṣla eşk-i çeşmim muḳteżādır Şāṭ
Döner Ceyḥūna ol laʿl-i lebiñle mā-cerādır Şāṭ

3. **şāṭ:**

Gazel 131

Mısra: **4**

Büyük nehir // Dicle ve Fırat'ın birleşmesinden meydana gelen büyük nehir. // Şattu'l-Arap olarak bilinen Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yerdir.

Hezārān teşnegān-ı beldeyi seyr eyler ʿālemde
Ki meyl-i menbaʿ-ı āb-ı behişt-i dil-güşādır Şāṭ

4. **şaṭ:**

Gazel 131

Mısra: **6**

Büyük nehir // Dicle ve Fırat'ın birleşmesinden meydana gelen büyük nehir. // Şattu'l-Arap olarak bilinen Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yerdir.

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba nisbet bī-ṣadā pā-māl
Ḥaṣīr-i zāhidāsā mevc-i naḳş-ı būriyādır Şaṭ

5. **şaṭ:**

Gazel 131

Mısra: **8**

Büyük nehir // Dicle ve Fırat'ın birleşmesinden meydana gelen büyük nehir. // Şattu'l-Arap olarak bilinen Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yerdir.

Meşaḳḳat çekdirir ʿazminde keştī-i dil ü cāna
Revānı ʿaks olunca ʿazm-i dildāra belādır Şaṭ

6. **şāṭ:**

Gazel 131

Mısra: **10**

Büyük nehir // Dicle ve Fırat'ın birleşmesinden meydana gelen büyük nehir. // Şattu'l-Arap olarak bilinen Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yerdir.

Bürehne dil-rübālar ṣuyını buldurmuş ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Şāṭ

7. **şāṭ:**

Gazel 131

Mısra: **12**

Büyük nehir // Dicle ve Fırat'ın birleşmesinden meydana gelen büyük nehir. // Şattu'l-Arap olarak bilinen Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi'nden denize dökülmeden önce birleştikleri yerdir.

N'ola pāyine yüz sürse ʿAcem-şeh-nāzını Fennī Ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa ḳarīb-i evliyādır Şāṭ

<u>satır satır oḳuyup:</u>

1. **satır satır oḳuyup:** *-y, -up*

Gazel 234

Mısra: **15**

Kelime Tipi: **-**

Satır satır okumak. II Dikkatli bir biçimde gözden geçirmek.

Satır satır oḳuyup şiʿr-i Nehrīyi Fennī
Ḳalem ḳalem dedi bevvāb nev-dilānıñ mı

<u>şatranc-ı süḫan:</u>

1. **şatranc-ı süḫan:**

Gazel 111

Mısra: **13**

Kelime Tipi: **-**

Söz satrancı.

Māt eder ādemi şatranc-ı süḫanda fi'l-ḥāl
Fenniyā ḳılma fem-i Zīver-i ferzāne heves

<u>ṣavt:</u>

1. **ṣavt:**

Kıt'a 10

Mısra: **17**

Bağırma, haykırma, çığlık.

O ṣavt ile edip āġāze-i ninniyi ey dāye
Miyān giryesinden ol nigāre baʿi<u>s</u>-i ḫvāb ol

<u>ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi:</u>

1. **ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi:** *-i*

Gazel 214

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Zahit'in ayıplama sesi.

Bezm içre bīm-i şıḥne-i aġyār içün çi ġam
Biz ṣavt-ı ṭaʿn-ı zāhidi ḳıldıḳ der-ā-dere

<u>ṣavt-ı ṭūb-ı āh-ı bī-pervā:</u>

1. **ṣavt-ı ṭūb-ı āh-ı bī-pervā:**

Gazel 98

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Korkusuz ah topunun sesi.

Yıḳar ḥısn-ı ʿadūyı gülle-i ʿāşıḳ olup vāṣıl
Feminden ṣavt-ı ṭūb-ı āh-ı bī-pervā çıḳar çıḳmaz

şavtın işideydi:

1. **şavtın işideydi:** *-e, -y, -di*
Kaside 1
Mısra: **69**
Kelime Tipi: **-**
Sesini işitmek.

O sahīl-āverīn ādem işideydi şavtın
Dil verip ʿāşıḳ olurdu aña şāh-ı mīrān

saʿy:

1. **saʿy:**
Gazel 40
Mısra: **9**
Çaba, gayret.

Rengīn ola mı saʿy ile hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir vaḳt-ı müsāʿid

2. **saʿy:**
Kıt'a 9
Mısra: **4**
Çaba, gayret.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

saʿy ed:

1. **saʿy ed:**
Gazel 44
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Çalışmak, gayret etmek.

Fenniyā saʿy ederek ṣaḥn-ı belāġat içre
Güç ile şiʿr-i beyāna dehenim ḳıldı nüfūẕ

2. **saʿy ed:** *-er, -üz*
Gazel 243
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Uğraşmak, çabalamak, gayret etmek. II Haccın şartlarından olarak Safa ve Merve tepeleri arasında hızlı yürüme.

Mücāvir oldu göñül Kaʿbe-i viṣāliñde
Ṭavāfa saʿy ederiz iṣr-i ṣafādadır şimdi

saʿy edip:

1. **saʿy edip:** *-ip*
Gazel 159
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Uğraşmak, çabalamak, gayret etmek.

Kaʿbe-i ḥüsnünde saʿy edip metaʿ-ı vuṣlatın
Zāʾir-i ḥüccāc-ı ʿışḳa anı iḥrām eyledik

saʿy et:

1. **saʿy et:**
Kaside 1
Mısra: **147**
Kelime Tipi: **-**
Uğraşmak, gayret etmek.

Der-i beytinde çerāġ olmaġa saʿy et ey dil
Ḫādim-i pādişeh elbette olur nāʾil-i nān

2. **saʿy et:**
Kıt'a 10
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Uğraşmak, çabalamak, gayret etmek.

Muḳārin olmaġa saʿy et tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

3. **saʿy et:**
Kıt'a 10
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Uğraşmak, çabalamak, gayret etmek.

Felekde ṭāliʿiñ var ise Keyvān olmaġa saʿy et
Müheyyā dāmeniñ irḫā edip bābında tevvāb ol

<u>ṣayd:</u>

1. **ṣayd:**
Gazel 14
Mısra: **1**
Av.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

2. **ṣayd:**
Gazel 190
Mısra: **7**
Av.

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳībiñ cāblūsundan

<u>ṣayd ed:</u>

1. **ṣayd ed:**
Gazel 114
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Avlamak, ele geçirmek.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

<u>ṣayd eyle:</u>

1. **ṣayd eyle:**
Gazel 123
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Avlamak || gönül bağlamında aşka düşürmek, âşık etmek anlamlarında kullanılmıştır.

Murġ-ı dili ṣayd eylemek ol dāneye maḫṣūṣ
Ḫāl-i ruḫunu tele-i zülfünde naẓar ḳıl

<u>sāyebān olsa:</u>

1. **sāyebān olsa:***-sa*
Kıt'a 12
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Gölgelik olmak.

Aḫẕına Keyvān gibi mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola maḥfeline sāyebān

<u>sāyebānı olsa:</u>

1. **sāyebānı olsa:***-sa*
Kıt'a 4
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Koruyucu olmak.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

<u>şāyed:</u>

1. **şāyed:**
Gazel 73
Mısra: **6**
Belki, ola ki, bilfarz, muhtemelen.

Āh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe
Mirʾāt-ı ḳalb-i pākine şāyed ṭuman verir

2. **şāyed:**
Kıt'a 2
Mısra: **10**
Belki.

Ninni-serālıḳ etme sen ey ʿandelīb-i zār
Ol ḫvāb-ı nāza ʿārıż olur şāyed intibāh

şāyeste:

1. **şāyeste:**
Gazel 90
Mısra: **3**
Layık, yaraşır, uygun, şayan.

Āmādedir umūruna şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i şeydā perīsidir

2. **şāyeste:**
Gazel 115
Mısra: **8**
Layık, yaraşır, uygun, şayan.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile baḫş eyle viṣāliñ
Olduydu aña şāyeste şehā zīver-i bāliş

3. **şāyeste:**
Gazel 150
Mısra: **9**
Layık, uygun, yaraşır.

Tīr-i nigāh-ı Zīvere şāyeste Fenniyā
Oldu naẓīre-i süḫanım bī-şefef hedef

şāyeste olsa:

1. **şāyeste olsa:***-sa*
Gazel 208
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yakışmak, layık olmak.

Girse elime ben daḫı būs eyler idim līk
Bir penbe gibi öpmege şāyeste el olsa

saʿy-ı āhenger:

1. **saʿy-ı āhenger:**
Gazel 29
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Demircinin gayreti.

Resenin bilmeyeniñ seniñ şikāf eyledigi
Saʿy-ı āhenger ile tesmiye oldu miftāḥ

ṣayyād:

1. **ṣayyāda:***-a*
Gazel 27
Mısra: **9**
Avcı.

Ṣayyāda hīç ḥarām ola mı ṭāʾir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i laʿliñ şehā mubāḥ

2. **ṣayyādına:***-ı, -na*
Gazel 197
Mısra: **1**
Avcı II âşık.

Ṣayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū
Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḫu

ṣayyād-ı āhu:

1. **ṣayyād-ı āhu:**
Gazel 155
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ahu avcısı.

Ṣayyād-ı āhu olma yeter püşt ü pā urup
Deşt-i ḫayāl-i murġ-ı viṣāliñ şikārı yoḳ

ṣayyād-ı vaḥşi:

1. **ṣayyād-ı vaḥşi:**
Gazel 17
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Zâlim avcı.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ʿabeş

2. **ṣayyād-ı vaḥşi:**
Gazel 17
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Zâlim avcı.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ʿabeş

şāz:

1. **şāz:**
Gazel 42
Mısra: **1**
(Fa. T.) Sevinç, mutluluk.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāz
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāz

2. **şāz:**
Gazel 42
Mısra: **2**
(Fa. T.) Sevinç, mutluluk.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāz
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāz

3. **şāz:**
Gazel 42
Mısra: **4**
(Fa. T.) Sevinç, mutluluk.

Ḫvāb-ı ġafletden telef oldu dirīġā ʿömrümüz
Gerçi vāḳiʿ oldu ammā vuṣlatıñ bī-dāra şāz

4. **şāz:**
Gazel 42
Mısra: **6**
(Fa. T.) Sevinç, mutluluk.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Ṣunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāz

5. **şāz:**
Gazel 42
Mısra: **8**
(Fa. T.) Sevinç, mutluluk.

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm olmadıḳ meh-pāre şāz

6. **şāz:**
Gazel 42
Mısra: **10**
(Fa. T.) Sevinç, mutluluk.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāz

se maḳdem:

1. **se maḳdem:**
Kıt'a 13
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Üç adım.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde
Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

şeb:

1. **şeb:**
Gazel 5
Mısra: **13**
Gece.

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḥınnā

2. **şeb:**
Gazel 6
Mısra: **9**
Gece.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

3. **şeb:**
Gazel 19
Mısra: **10**
Gece.

Bint-i rezi gör ḥacle-i bezminde o Fennī
ʿAyş etdi bu şeb zāhide ḫünsā-yı müʿennes

4. **şeb:**
Gazel 28
Mısra: **9**
Gece.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

5. **şeb:**
Gazel 39
Mısra: **7**
Gece.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

6. **şebindedir:** *-i, -n, -de, -dir*
Gazel 57
Mısra: **8**
Gece.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye meyli şebindedir

7. **şeb:**
Gazel 80
Mısra: **1**
Gece.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

8. **şeb:**
Gazel 102
Mısra: **1**
Gece.

Açılıp gülmedi meclisde bu şeb gül-femimiz
Jāleler oldu ṣaçıldı gözümüzden nemimiz

9. **şeb:**
Gazel 109
Mısra: **7**
Gece.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

10. **şeb:**
Gazel 116
Mısra: **7**
Gece.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

11. **şeb:**
Gazel 130
Mısra: **1**
Gece.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ

Vuṣlat ile bīmāra
ḥekīmāne tavassuṭ

12. **şeb:**
Gazel 132
Mısra: **8**
Gece.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

13. **şeb:**
Gazel 153
Mısra: **10**
Gece.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez duḫteri pīr-i muġān

14. **şeb:**
Gazel 183
Mısra: **11**
Gece.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

15. **şeb:**
Gazel 198
Mısra: **1**
Gece.

ʿAzm et ol māha bu şeb maḥfīce ey dil ḫavfı ḳo
Ġūl aġyārı görürsek Āyete'l-kürsī oḳu

16. **şeb:**
Gazel 198
Mısra: **8**
Gece.

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft gū

17. **şeb:**
Gazel 215
Mısra: **7**
Gece.

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

18. **şeb:**
Gazel 233
Mısra: **2**
Gece.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān oldu bu şeb māhiyyeti

<u>şeb tā seḥer:</u>

1. **şeb tā seḥer:**
Gazel 119
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Geceden sabaha kadar.

N'ola şeb tā seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāġdār āteş

<u>şeb tā-be-seḥer:</u>

1. **şeb tā-be-seḥer:**
Gazel 208
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Akşamdan sabaha kadar.

Zülfüñ ne ʿaceb dilde ḫayāl-i daḫīl olsa
Şeb tā-be-seḥer ʿāşıḳa ṭūl-ı emel olsa

<u>sebaḳ-āmūz-ı sübyān:</u>

1. **sebaḳ-āmūz-ı sübyān:**
Kıt'a 9
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çocukların öğretmeni.

Süḫān-dān-ı belāġat hem-zebān-ı Ṣāʾib ü ʿÖrfī
Sebaḳ-āmūz-ı sübyān ü müfaḫḫim-i fāʾiḳü'l-eşbāh

şeb-ārā:

1. **şeb-ārā:**
Gazel 148
Mısra: **2**
Geceyi süsleyen.

ʿAzm etdi siphr-i māh-ı dil-ārā ṭaraf ṭaraf
Çıḳdı yem-i boġaza şeb-ārā ṭaraf ṭaraf

şeb-ārā-yı cihāna:

1. **şeb-ārā-yı cihāna:***-a*
Gazel 74
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kâinâtın gecesini süsleyen.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna şemʿi liḳāsıyla döner

sebāt-ı daʿviye:

1. **sebāt-ı daʿviye:***-y, -e-ye*
Gazel 93
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İddiada kararlı olma.

Helāke bāʿis olursa begim ḫadeng-i müjeñ
Sebāt-ı daʿviye çeşmiñ iki güvāh ederiz

şebbū:

1. **şebbūların:***-ların*
Gazel 129
Mısra: **4**
Far. Maruf çiçek. Şebboy çiçeği.

Hevāyī perçemiñi rūzgār-ı çīn-i zülfüñü
Dimāġ-ı cānı müşk-ālūd eder şebbūların ifrāṭ

şebbūya:

1. **şebbūya:***-ya*
Gazel 211
Mısra: **5**
Güzel kolulu bir nevi çiçeğin ismidir. şebboy.

Feslegen mi perçemiñ şebbūya beñzer kākülüñ
Eylediñ teşmīm-i ḫoş reyḥān reyḥān üstüne

şeb-çerāġı:

1. **şeb-çerāġı:**
Gazel 45
Mısra: **8**
Geceleyin parlayan bir çeşit taş // şimşirek taşı; hurafeler ve tanıklarla ilgili olarak bkz. ONAY, s. 422. (şebçerâğ md.).

Gird-i siyāh-ı sīnede gör sūz-ı dağını
Efʿi-i dīdebān-ı ġamıñ şeb-çerāġı var

sebeb:

1. **sebeb:**
Gazel 29
Mısra: **3**
Neden, gerekçe.

Bu mu sebeb vaḳ[i]tinden mi ġıdā aḫz eyler
Evc-i ʿalāda hümā-perde cemīʿ-i ervāḥ

sebeb-i ḥabs-i ḳafes:

1. **sebeb-i ḥabs-i ḳafes:**
Gazel 109
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kafes habsinin sebebi.

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır
Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

şeb-i fikrinde:

1. **şeb-i fikrinde:** *-inde*
Gazel 10
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Düşünce gecesi.

Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre
Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

şeb-i hecr:

1. **şeb-i hecr:** *-i, -n, -de*
Gazel 199
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık gecesi.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

şeb-i hecriñde:

1. **şeb-i hecriñde:** *-iñ, -de*
Gazel 141
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık gecesi.

Şeb-i hecriñde eyā şemʿ-i cemāl-i lāmiʿ
Perde-i zülfüñ olur tāb-ı dilāna māniʿ

2. **şeb-i hecrinde:** *-i, -in, -de, -*
Gazel 142
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık gecesi.

Şeb-i hecrinde ṭulūʿ etmez ise māh-ı felek
Şemʿine ḥüsnüñ eder ḫāne-i ḳalbi telmīʿ

şeb-i miʿrācına:

1. **şeb-i miʿrācına:** *-ı, -n, -a*
Kaside 1
Mısra: **156**
Kelime Tipi: **-**
Miraç gecesi.

Gelip üçler dedi tārīḫini bu manẓūmeñ
Şeb-i miʿrācına dil-i micmer ʿūd-ı sūzān

şeb-i yeldā:

1. **şeb-i yeldā:**
Kıt'a 10
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Yılın en uzun gecesi.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-seḥer devr etmede gerdūnı
Bulunmaz böyle bir ṭalʿat çi sūd ʿālemde bī-tāb ol

şeb-i zülf:

1. **şeb-i zülf:**
Gazel 56
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Saç karanlığı; sevgilinin siyah saçları.

Gören necm-i seḥer derse o ḫāl-i yāre lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı vech-i pāki ṣubḥ-ı ṣādıḳdır

sebīl:

1. **sebīl:**
Gazel 170
Mısra: **1**
Hayrat olarak dağıtılan şeyler.

Mıṣr-ı dil içre Nīl-i sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu bevāb mīl sīl

sebīl-i nīl-i pāk-i kerbelā-yı mışrı:

1. **sebīl-i nīl-i pāk-i kerbelā-yı mışrı:** *-ı*
Gazel 120
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mısır çölündeki saf Nil nehri sebili.

O meh āb-ı viṣāliyle ʿaṭāş-ı ʿışḳı ḳandırmış
Sebīl-i Nīl-i pāk-i Kerbelā-yı Mışrı andırmış

sebḳat-ı mücellā ḳıl:

1. **sebḳat-ı mücellā ḳıl:**
Müstezad 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cila ile silmek.

Ḳıl ceyş-i ġamı sebḳat-ı mücellā ile nām al
Ḫavf eyleme aṣlā ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

şeb-nem:

1. **şeb-nemi:** *-i*
Gazel 201
Mısra: **5**
Çiğ, rutubet, gece nemi.

O çīn-i perçem-i ḫoy-kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı feslegen ṣuyuna

2. **şeb-nem:**
Gazel 82
Mısra: **1**
Çiğ tanesi.

ʿĀrıżıñ ḫoy-kerde ṣanma güldür ol şeb-nem ḳapar
Öyle nāzikdir ki būs olsa hevādan nem ḳapar

3. **şeb-nem:**
Gazel 227
Mısra: **4**
Çiğ tanesi.

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

şebnem-nemā:

1. **şebnem-nemā:**
Gazel 227
Mısra: **2**
Çiğ tanesi arttıran.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

sebt:

1. **sebtine:** *-i, -n, -e*
Gazel 153
Mısra: **5**
Yazma, kaydetme.

Sebtine tercīʿ eder laʿliñ Necefle seyr eden
Ol ḫayāl-i mū-miyānı ʿāşıḳān-ı mū-şikāf

şeb-tāb ol:

1. **şeb-tāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Ateş böceği gibi olmak.

Uçup cādū gibi ʿazm et yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında şeb-tāb ol

şeb-tā-be-seḥer:

1. **şeb-tā-be-seḥer:**
Gazel 221
Mısra: **8**
Geceden sabaha kadar.

Kūyunda raḳīb içün o māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

şeb-tā-seḥer:

1. **şeb-tā-seḥer:**
Kıt'a 8
Mısra: **10**
Akşamdan sabaha kadar.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫz-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

2. **şeb-tā-seḥer:**
Kıt'a 10
Mısra: **15**
Akşamdan sabaha kadar.

Şeb-i yeldā gibi şeb-tā-seḥer devr etmede gerdūnı
Bulunmaz böyle bir ṭalʿat çi sūd ʿālemde bī-tāb ol

3. **şeb-tā-seḥer:**
Kıt'a 12
Mısra: **10**
Akşamdan sabaha kadar.

Sālik-i nā-dīdedir der-i ṭarīḳ-i Ḫalvetī
ʿIşḳla şeb-tā-seḥer şūfī-i çille-keşān

4. **şeb-tā-seḥer:**
Gazel 71
Mısra: **3**
Geceden sabaha kadar.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

sebū:

1. **sebūyuz:***-yuz*
Gazel 106
Mısra: **6**
Far. Desti, ibrik.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

2. **sebūsundan:***-su, -n, -dan*
Gazel 190
Mısra: **1**
Far. Desti, ibrik.

Riyāsı mı aḳar zühhād-ı sālūsuñ sebūsundan
Geçilmez sāḥa-i meclisde seyl-āb-ı vużūsundan

3. **sebū:**
Gazel 192
Mısra: **1**
Far. Desti, ibrik.

Çekildi meclise sāḳī sebū çemen be-çemen
Pür oldu ʿişve ki māh-rū çemen be-çemen

4. **sebūda:***-da*
Gazel 105
Mısra: **6**
Şarap kabı, testi.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān

Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī
mül-i ṣahbā çıḳar
çıḳmaz

5. **sebū:**
Gazel 198
Mısra: **10**
Şarap kabı, desti, ibrik.

Ḳo götürsün zāhid
ābdest ibriġin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda
rindāna lāzımdır sebū

sebze-i bāġ-ı cinān:

1. **sebze-i bāġ-ı cinān:**
Gazel 6
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cennet bağının sebzesi.

Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı sebze-i bāġ-ı cinān mıdır
Ṣaḥrā-yı dilde seyr-i çemen söylerim saña

sebze-i bāġ-ı ḫoten:

1. **sebze-i bāġ-ı ḫoten:**
Gazel 238
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hoten gül bahçesinin yeşili.

Fikr-i ḫaṭṭıñdır şehā
seyr-i çemen dedikleri
Defʿ-i ġamdır sebze-i
bāġ-ı Ḫoten dedikleri

sebze-i tanẓīr:

1. **sebze-i tanẓīr:**
Gazel 35
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Nazire otu.

Çemen-zāra müşābih
sebze-i tanẓīr ile Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmım
eylesin yārān-ı Saʿd-ābād

sebze-zār-ı ḫaṭṭı:

1. **sebze-zār-ı ḫaṭṭı:***-ı*
Gazel 68
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) ayva tüylerinin bağı, bahçesi.

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn
eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı
çün ezhār kendin
gösterir

sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ:

1. **sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ:***-ṭıñ*
Gazel 244
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) ayva tüylerinin yeşilliği.

Lebiñ ṣun sebze-zār-ı
ḫaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde
sāḳiyā ṣahbāyı pey-der-pey

sebzi efendiye:

1. **sebzi efendiye:***-ye*
Gazel 88
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Divan şairi.

Fenniyā Sebzi Efendiye
ne mümkün tanẓīr
Fem-i kilkinden anıñ
laʿl-i bedeḫşān dökülür

şecāʿat:

1. **şecāʿatdendir:***-den, -dir*
Murabba 1
Mısra: **16**
Yiğitlik.

Düzd deme ʿuşşāḳa
ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda
ʿazmiyyet bu
şecāʿatdendir

secencel:

1. **secencel:**
Gazel 106
Mısra: **10**
Ayna.

Pūşīdesini refʿ edip ʿuşşāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz rū-be-rūyuz

2. **secencel:**
Gazel 114
Mısra: **14**
Ayna.

Behişt-i dilde Fennī ḳadd-i dildārı edip taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı ser-tā-pā ṣıġındırmış

3. **secencel:**
Gazel 130
Mısra: **7**
Ayna.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

secencelveş:

1. **secencelveş:**
Kıt'a 14
Mısra: **6**
Ayna gibi.

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o ẕāt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

şeciʿ:

1. **şeciʿyem:** *-y, -em*
Gazel 189
Mısra: **4**
Yiğit, cesur.

Ola mı noḳṣān yeñ ile ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ʿuşşāḳın şeciʿyem bendesiyle iñlesin

seciʿ-i tevʾem-i dāver:

1. **seciʿ-i tevʾem-i dāver:**
Kıt'a 1
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Padişahın cesur ikizi.

Ḫıdiv-i maʿdelet-perver seciʿ-i tevʾem-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i cihān-tāb ile hem-sāye

şeddād:

1. **şeddād:**
Gazel 35
Mısra: **2**
Zalimliği ile ün yapmış, yeryüzü cenneti denilen İrem'i kendine kurmuş olan efsanevi hükümdar.

Ḫayāl-i ʿārıżıñ bir kaṣr-ı nev-bünyād edip zühhād
Müzeyyen eyledi bāġ-ı İremāsā anı Şeddād

sefer:

1. **sefer:**
Gazel 80
Mısra: **2**
Defa, kere.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

sefīd:

1. **sefid:**
Gazel 103
Mısra: **3**
Ar. Sepîd, beyaz, ak.

Būs eyledikçe ʿārıżıñ üzre sefīd olur
Açılsa bāġ-ı gülde n'ola yaseminiñiz

2. **sefīddir:** *-dir*
Gazel 222
Mısra: **2**
Beyaz.

Naḳş etdi baḳdıḳça ebrūsun dil-i Bih-zādıma
Sefīddir māniʿ degil beyt içre ol cellādıma

3. **sefīdiñ:** *-iñ*
Gazel 10
Mısra: **2**
Beyaz, ak.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey kūdek-i mekteb
Sürḫ oldu sefīdiñ ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

sefīd eyler:

1. **sefīd eyler:** *-r*
Gazel 232
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Beyazlaştırmak.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

sefīl:

1. **sefīl:**
Gazel 170
Mısra: **8**
Perişan.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

seg:

1. **segle:** *-le*
Murabba 2
Mısra: **8**
Köpek.

Bezm-i ʿişretgāhda ceng ü cidāli zāhidiñ
Gūyiyā bī-hūde segle hirreniñ ġavġāsıdır

seg-i aġyār:

1. **seg-i aġyār:**
Gazel 121
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yabancıların köpeği.

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

seg-misāl:

1. **seg-miṣāl:**
Gazel 132
Mısra: **5**
Köpek gibi.

Gürbeyle seg-miṣāl olur meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

şeh:

1. **şehiñ:**
Gazel 46
Mısra: **6**
Sultan, padişah II Sevgili.

Dāne-i ḫāl-i siyehkārıdır aġa-yı nebāt
Nigeh-i çeşmi şehiñ aṣaf-ı ġaddārıdır

2. **şehiñ:** *-in*
Gazel 62
Mısra: **5**
Sultan, padişah II Sevgili.

Ceyş-i müjeyle dilleri yaġmaya ol şehiñ

Düzd-i nigāhı leşker-i
Cingīze baş olur

3. **şehle:**
Gazel 67
Mısra: **7**
Sultan, padişah II Sevgili.

Bih-zād-ı dil o şehle
donanma-yı vuṣlatı
Sūḳ-ı emelde miṣl-i
mücessem yapar yıḳar

4. **şehiñ:**
Gazel 123
Mısra: **6**
Sultan, padişah II Sevgili.

Şemm eyleyeyim müşk
otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o
şehiñ şāneye maḫṣūṣ

5. **şehiñ:***-in*
Müstezad 2
Mısra: **7**
Sultan, padişah II Sevgili.

Ṭur reh-güẕārıñda o
şehiñ bāri selām al
Ey ʿāşıḳ-ı şeydā

6. **şehe:***-e, -*
Kaside 1
Mısra: **107**
Ey padişah // ey sevgili, ey Hz. Muhammed.

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol
şehe ednā mennī
Her ḳademde geçer idi
niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

7. **şehiñ:***-iñ*
Kaside 1
Mısra: **79**
Şah, hükümdar.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek
berḳ ile güm güm o
şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi
maḳdem-i raḫşān

8. **şehiñ:***-iñ*
Kaside 1
Mısra: **99**
Hükümdar. II Allah.

Ḳaldı zīrinde şehiñ
raḫşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nā-dīde revān

şehā:

1. **şehā:**
Gazel 15
Mısra: **2**
1. ey padişah // ey sevgili.

Baḫş-ı mey-i laʿliñ
iledir sen de mürüvvet
Ḫūn-rīz-i nigāhıñla
şehā ḳanda mürüvvet

2. **şehā:**
Gazel 27
Mısra: **10**
1. ey padişah // ey sevgili.

Ṣayyāda hīç ḥarām ola
mı ṭāʾir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i
laʿliñ şehā mubāḥ

3. **şehā:**
Gazel 28
Mısra: **3**
1. ey padişah // ey sevgili.

Neyleyem dilde olup
şimdi şehā sūz-güẕār
Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż
eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

4. **şehā:**
Gazel 30

Mısra: **1**

1. ey padişah // ey sevgili.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti ḳavl-i eṣaḥ
Noḳṭa-i ḫāl-i lebānıñ
ḥarf-i daʿvāt-ı ḳadeḥ

5. **şehā:**

Gazel 30

Mısra: **10**

1. ey padişah // ey sevgili.

Fenni-i bī-çāreniñ baḥsinde ḳīl ü ḳāl yoḳ
Ḥüsn-i ḫaṭṭındır şehā
nūr āyeti ḳavl-i eṣāḥ

6. **şehā:**

Gazel 41

Mısra: **1**

1. ey padişah // ey sevgili.

Laʿl-i nābıñdır şehā
ʿuşşāḳa sükkerden lezīz
Bādedir dil-teşne-i maḫmūra kevserden lezīz

7. **şehā:**

Gazel 41

Mısra: **3**

1. ey padişah // ey sevgili.

Daʿvet-i bezminde sen niʿmet-fürūş olma şehā
Vuṣlatıñdır ʿāşıḳa pālūde-i terden lezīz

8. **şehā:**

Gazel 55

Mısra: **1**

1. ey padişah // ey sevgili.

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise ʿözrüñ şehā nedir
Ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣlıñ ise bu behā nedir

9. **şehā:**

Gazel 72

Mısra: **1**

1. ey padişah // ey sevgili.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

10. **şehā:**

Gazel 73

Mısra: **9**

1. ey padişah // ey sevgili.

Niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtinānda ḫvāhiş-i vaṣla girān verir

11. **şehā:**

Gazel 77

Mısra: **1**

1. ey padişah // ey sevgili.

Ravża-i ḥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur
Bülbül ʿuşşāḳ-ı dile ġonçe-i ḫoş-bū bulunur

12. **şehā:**

Gazel 101

Mısra: **5**

1. ey padişah // ey sevgili.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

13. **şehā:**

Gazel 102

Mısra: **5**

1. ey padişah // ey sevgili.

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt
Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

14. **şehā:**
Gazel 115
Mısra: **2**
1. ey padişah // ey sevgili.

Kālā-yı viṣāliñ gibi ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre şehā böyle nümāyiş

15. **şehā:**
Gazel 115
Mısra: **8**
1. ey padişah // ey sevgili.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile baḫş eyle viṣāliñ
Olduydu aña şāyeste şehā zīver-i bāliş

16. **şehā:**
Gazel 145
Mısra: **3**
1. ey padişah // ey sevgili.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti vechiñ varaḳ
Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

17. **şehā:**
Gazel 153
Mısra: **4**
1. ey padişah // ey sevgili.

Nice ʿāzim olmasın diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir zeneḫdānıñ şehā ḫaddiñ meṭāf

18. **şehā:**
Gazel 163
Mısra: **4**
1. ey padişah // ey sevgili.

Ol helāk etmekde Gök Meydānı içre gūyiyā
Şām-ı ḫaṭṭıñda şehā ceyş-i Ḥalebdir perçemiñ

19. **şehā:**
Gazel 171
Mısra: **9**
1. ey padişah // ey sevgili.

Ben bu limegāh-ı ġamda kestigi ḫvāhem şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

20. **şehā:**
Gazel 172
Mısra: **3**
1. ey padişah // ey sevgili.

Būs-ı laʿliñ tāze mażmūndur şehā ʿuşşāḳıña
Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ lafẓ-ı müstesnā degil

21. **şehā:**
Gazel 179
Mısra: **2**
1. ey padişah // ey sevgili.

Naḫl-i ḳaddiñ olalı serv-i ḫırām
Murġ-ı dil oldu şehā bī-ārām

22. **şehā:**
Gazel 207
Mısra: **6**

1. ey padişah // ey sevgili.

Dillerde vaʿd-i būs-ı lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder ḳoyunca şehā tevānālara

23. **şehā:**
Gazel 225
Mısra: **1**
1. ey padişah // ey sevgili.

Ẕü'l-feḳār eyleriz ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i dile Ḥaydercesine

24. **şehā:**
Gazel 229
Mısra: **7**
1. ey padişah // ey sevgili.

Nice āh etmeyem müjeñle şehā
Ṣad hezārān işfāḳ var dilde

25. **şehā:**
Gazel 238
Mısra: **1**
1. ey padişah // ey sevgili.

Fikr-i ḫaṭṭıñdır şehā seyr-i çemen dedikleri
Defʿ-i ġamdır sebze-i bāġ-ı Ḫoten dedikleri

26. **şehā:**
Gazel 240
Mısra: **4**
1. ey padişah // ey sevgili.

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl gibi

27. **şehā:**
Gazel 5
Mısra: **3**
Ey padişah, ey sevgili.

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ḥayātı
Nūş eyler idi laʿliñi İskender [ü] Dārā

28. **şehā:**
Gazel 80
Mısra: **7**
Ey padişah, ey sevgili.

Laʿl-i nābıñda görüp tebḫāle ṣanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş ṣulanmış bār-ı ter

29. **şehā:**
Gazel 11
Mısra: **1**
(f.n.) Ey şah, ey padişah.

Şehā sen būse ver kim cāme-ḫvāb içre baña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

30. **şehā:**
Gazel 21
Mısra: **1**
(f.n.) Ey şah, ey padişah.

Vechiñ ḫayāl-i dilde şehā lemʿa-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i ḳaddiñde şekl-i tāc

31. **şehā:**
Gazel 78
Mısra: **9**
(f.n.) Ey şah, ey padişah.

Bu meseldir ki denir dü-dil olunca yek şehā

ʿĀşıḳ-ı şeydāya ol dem kāhgeh seyrān olur

32. **şehā:**
Gazel 138
Mısra: **1**
(f.n.) Ey şah, ey padişah.

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāʿ
Bezm-i aġyār şehā ʿazmiñ edince istimāʿ

33. **şehā:**
Kıt'a 2
Mısra: **18**
(f.n.) Ey şah, ey padişah.

Oldumsa midḥatımla çerāġ olmaġa sezā
Ver bir mülāzemet beni etme şehā sipāh

34. **şehā:**
Kaside 2
Mısra: **11**
"Ey padişah, ey sevgili!" anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh ḳıldı üşküfte seni Rabb-i mecīd

35. **şehā:**
Murabba 1
Mısra: **1**
"Ey padişah, ey sevgili!" anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Fikr-i zülfüñle şehā tār-ı şebistān olayım
Şemʿa-i ḥüsnüñe pervāne-i sūzān olayım

seḥābāsā:

1. **seḥābāsā:**
Gazel 38
Mısra: **5**
Bulut gibi.

Nār-ı hecriyle o meh-tābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

seḥāb-ı çerḫ-i dilde:

1. **seḥāb-ı çerḫ-i dilde:***-de*
Gazel 25
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül göğünün bulutu.

Ẓuhūr etse ʿaceb mi raʿd-ı āhımla nigāhıñda
Seḥāb-ı çerḫ-i dilde āteşzār-ı pīç-ā-pīç

seḥāb-ı dil:

1. **seḥāb-ı dil:**
Gazel 92
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül bulutu.

Seḥāb-ı dilde berḳ-i çeşmi ol māhıñ çaḳar çaḳmaz
Cihān pür-tāb olur bārānveş eşkim aḳar aḳmaz

seḥāb-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ruḫuñ:

1. **seḥāb-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ruḫuñ:***-uñ*
Gazel 177
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yeni meydana gelmiş yanağındaki ayva tüylerinin bulutu.

Şıyāmım açdım ifṭār-ı nebāt-ı laʿl-i nābıñla
Seḥāb-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ruḫuñ aḫşam ẓannetdim

seḥāb-ı saʿāda:

1. **seḥāb-ı saʿāda:**
Gazel 243
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Saadet bulutu.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

seḥāb-ı zülfi:

1. **seḥāb-ı zülfi:***-i*
Kıt'a 6
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Zülf bulutu.

Hümāāsā cihāna şimdi bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün ẓanneder vechin görenler māh

seḥāb-ı zülfüñe:

1. **seḥāb-ı zülfüñe:***-üñe*
Gazel 49
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Saçın karanlığı.

Seḥāb-ı zülfüñe murġ-ı hümāveş per açan ʿışḳa
Feżā-yı evc-i dilde ṭāʾir-i sürūr hevā derler

seḫādet:

1. **seḫādetde:***-de*
Kıt'a 4
Mısra: **4**
Cömertlik.

Sezādır ṭurma vaṣf et ol vezir-i ẕāt-ı ẕīşānı
Seḫādetde ʿadīl-i Bermekīdir cümle efʿāli

şeh-cemāl:

1. **şeh-cemāl:**
Gazel 6
Mısra: **7**
Güzel yüzlü.

İḳlīm-i Rūmı başdı fiten söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ü] ḫaṭṭıñ şeh-cemāl

şeh-dāne:

1. **şeh-dānedir:***-dir*
Gazel 134
Mısra: **2**
İri parlak inci.

Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

şehd-i leẕīẕ-i güfte-i ṭabʿım:

1. **şehd-i leẕīẕ-i güfte-i ṭabʿım:***-ım*
Gazel 64
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Şairlik kabiliyetimden doğan sözün lezzetli balı.

Ezhār-ı naẓm-ı Sābit ü Esʿadla Fenniyā
Şehd-i leẕīẕ-i güfte-i ṭabʿım revāḳlıdır

şehd-i semerḳand u buḫārā:

1. **şehd-i semerḳand u buḫārā:**
Gazel 5
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Semerkand ve Buhara'nın şekeri.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

şehd-i vaṣl:

1. **şehd-i vaṣl:**
Gazel 47
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma balı.

Gelip ayağına ol şehd-i vaṣl kendiden
Ziyāde verme ṣaḳın rāygān behāsınadır

şehenşāh:

1. **şehenşāha:***-a*
Gazel 162
Mısra: **8**
En büyük padişah, şah, padişahlar padişahı, şahlar şahı.

ʿĀzim olup eylerse nīş-i ṣaḥn-ı vefāya
Esb-i dili sende o şehenşāha yedek çek

şehenşāh-ı cedīd:

1. **şehenşāh-ı cedīd:**
Kaside 2
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yeni padişahlar padişahı.

Ḥāẕıḳ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem ḳıldı seni kevne şehenşāh-ı cedīd

şehenşāh-ı cihān:

1. **şehenşāh-ı cihān:**
Kıt'a 4
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Zamanın, dönemin dünya padişahlarının padişahı; dönemin güzelleri içindeki en güzel kişi.

Şehenşāh-ı cihān
ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
ʿAceb mi tevʾemen bir şāhiniñ olsa per ü bāli

2. **şehenşāh-ı cihān:**
Kıt'a 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dünya padişahlarının padişahı // Sultan 1. Abdülhamid.

Şehenşāh-ı cihān
ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

seḥer:

1. **seḥerde:***-de*
Gazel 188
Mısra: **7**
Ar. Tan yeri açılmadan evvelce olan vakit. ale's-seher: Erkenden.

Seḥerde vażʿ eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Der-i bāġ-ı cinānı feṭḥ eder bāb-ı tevekkülden

seḥer seḥer:

1. **seḥer seḥer:**
Gazel 234
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Seher seher- Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

Ḥazīn ḥazīn loḳmalarla ey bülbül
Seḥer seḥer güle bu nāleler mevāliñ mi

şeh-i dārā:

1. **şeh-i dārā:**
Gazel 240
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Keyaniyan denilen Fars hükümdarlarından

dokuzuncusu. Azamet ve şan sahibi Dara.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

şeh-i dārā-yı iskender-i cihān-tāb:

1. **şeh-i dārā-yı iskender-i cihān-tāb:**
Kıt'a 1
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Cihanı aydınlatmada İskender gibi hükmeden padişah.

Ḫıdiv-i maʿdelet-perver seciʿ-i tevʾem-i Dāver
Şeh-i Dārā-yı İskender-i cihān-tāb ile hem-sāye

şeh-i ġamze:

1. **şeh-i ġamze:**
Gazel 7
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gamze güzeli, bakış güzeli.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

şehīd:

1. **şehīd:**
Gazel 48
Mısra: **3**
Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.

Ḥavfım budur ḳażā ile diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i Bebekde fesād olur

şehīd ḳıldı:

1. **şehīd ḳıldı:***-dı*
Gazel 36
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Şehit etmek.

Ceyş-i ʿuşşāḳı yine seyr-i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i müjgānı ile ḳıldı şehīd

şehīd olmaḳda:

1. **şehīd olmaḳda:***-maḳ, -da*
Murabba 3
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kutsal inanç uğrunda ölmek.

Ceyş-i cāndır ġamzesi aña nigāhı pādişā
Ḫalḳı pey-der-pey şehīd olmaḳda bā-ḥükm-i ḳażā

şehīd-i tīġ-ı ʿışḳıñ:

1. **şehīd-i tīġ-ı ʿışḳıñ:***-ıñ*
Gazel 116
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşk kılıcının şehidi.

Helāke ḳaṣd edince ġamze-i cellād-ı ḫūn-rīziñ
Şehīd-i tīġ-ı ʿışḳıñ gerden-i teslīm göstermiş

şehir şehir:

1. **şehir şehir:**
Gazel 234
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şehir şehir.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

şeh-levend:

1. **şeh-levendim:** *-im*
Gazel 171
Mısra: **4**
Boylu boslu, şen, güzel genç.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da māniʿ degil

şeh-nāz:

1. **şeh-nāzım:** *-ım*
Gazel 46
Mısra: **7**
Musikimizin en eski birleşik makamlarından biri; nazlı, işveli hareket.

Edip āġāza uṣūliyle bize şeh-nāzım
Būselik ḳılmadı ʿuşşāḳa nev-ā-kārıdır

şeh-per-i ʿanḳā:

1. **şeh-per-i ʿanḳā:**
Gazel 172
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Anka kuşun kanadındaki en uzun tüy.

Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

şeh-rāh-ı ʿışḳa:

1. **şeh-rāh-ı ʿışḳa:** *-a*
Gazel 170
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın büyük ve işlek yolu.

Mıṣr-ı dil içre Nīl-i sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu bevāb mīl sīl

şehryār-ı dāver-i ṣadr-āver-ārā-yı ferīd:

1. **şehryār-ı dāver-i ṣadr-āver-ārā-yı ferīd:**
Kaside 2
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Tek olan vezirlerin padişahı.

Pādişāh-ı ʿādil-i baḥr ü ber ü ẓıll-ı Ḥamīd
Şehryār-ı dāver-i ṣadr-āver-ārā-yı ferīd

şeh-süvār:

1. **şeh-süvār:**
Gazel 144
Mısra: **7**
Usta binici II
Sevgili.

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

2. **şeh-süvārım:** *-ım*
Gazel 219
Mısra: **1**
Usta binici II
Sevgili.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳdan

3. **şeh-süvārım:** *-ım*
Murabba 3
Mısra: **11**
Usta binici II
Sevgili.

Şeh-süvārım ṣanma eyle iki yaña merḥabā
Ḫışm-ı neẕẕār ile ol ʿāşıḳa ḳalpaġ oynadır

şeh-süvār oldu:

1. **şeh-süvār oldu:**-*du*
Kaside 1
Mısra: **71**
Kelime Tipi: **-**
Ata iyi binmek.

Şeh-süvār oldu
saʿādetle o esbi göricek
ʿAzm edip Mescid-i
Aḳṣāya cenāb-ı sulṭān

şeh-süvār-ı cefā-cū:

1. **şeh-süvār-ı cefā-cū:**
Gazel 243
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Cefa arayan at binicisi. II Sevgili.

Yürü ziyāretine ʿāşıḳān ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

şeh-zāde:

1. **şeh-zāde:**
Kıt'a 1
Mısra: **2**
Padişah ailesinden olan, saltanat varisi.

Gel ey bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

şeh-zāde-i meh-pāre:

1. **şeh-zāde-i meh-pāre:**
Kıt'a 1
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Ay yüzlü şehzade, Sultan Süleyman.

Ḫaṭādan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfiñ tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun ol şeh-zāde-i meh-pāre Mevlāya

şek:

1. **şek:**
Gazel 110
Mısra: **4**
Ar. Şüphe, gümân.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

şeker:

1. **şekerdendir:**-*dendir*
Gazel 63
Mısra: **1**
Şeker.

Viṣāliñ sükkeri pālūdeveş cānā şekerdendir
Mürebbā būse-i laʿl-i lebiñ gül-berg-i terdendir

2. **şeker:**
Gazel 217
Mısra: **2**
Far. şeker.

O meh-rūnuñ ʿazm-i çāh-ı dehānı olmamaḳ üzre
Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı lebānı olmamaḳ üzre

3. **şeker:**
Gazel 240
Mısra: **14**
Far. şeker.

Fennī cenāb-ı ḥażret-i Zīver Efendiniñ
Çekmez feminde güfte-i naẓmın şeker gibi

4. **şekerden:**-*den*
Gazel 139
Mısra: **10**
1. Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından

çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı. 2. Bu madde katılarak yapılmış lokum, akide, çikolata vb. tatlı yiyeceklerin genel adı.

Ṣūret-i melʿabe-i ṭıfl-ı meżāmīn-i hüner
Fenniyā ṭabʿ-ı Leẕīẕīde şekerden maṣnūʿ

5. **şeker:**
Gazel 203
Mısra: **2**
1. Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı. 2. Bu madde katılarak yapılmış lokum, akide, çikolata vb. tatlı yiyeceklerin genel adı.

Būstān-ı dilde cevri o māhıñ kelekse de
Leẕẕet verir dimāġa şeker bī-nemekse de

şekk-i firāvān:

1. **şekk-i firāvān:**
Gazel 52
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Firavun'un şüphesi.

Berḳ-i neẓẓāre-i ḫūbān ile çerḫ-i dilde
Raʿd-ı āhı muṭarā şekk-i firāvān büyüdür

şekl-i tāc:

1. **şekl-i tāc:**
Gazel 21
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Tac şekli.

Vechiñ ḫayāl-i dilde şehā lemʿa-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i ḳaddiñde şekl-i tāc

sekr-i ḥudūs:

1. **sekr-i ḥudūs:**
Gazel 178
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Olayın sarhoşu.

Neşʾe vermez efendim size bu sekr-i ḥudūs
Tevbe-i sāḳıṭ edip bāde-i nā-yāb içelim

şekvā:

1. **şekvāya:** *-y, -a*
Gazel 184
Mısra: **6**
Sızlanma, şikayet.

Yıḳdıñ dil-i vīrānemi ey muġ-beçe senden
Şekvāya ʿaceb ḥażret-i ʿīsāya mı gitsem

şekvā eder:

1. **şekvā eder:** *-er*
Gazel 158
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şikâyet etmek.

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

selām al:

1. **selām al:**
Müstezad 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Birinin selamına karşılık vermek, "ve

aleyküm selâm" diyerek, cevap vermek.

Ṭur reh-güẕārıñda o şehiñ bāri selām al
Ey ʿāşıḳ-ı şeydā

selāma ṭursam:

1. **selāma ṭursam:** *-sam*
   Gazel 144
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir büyüğe, bir üste veya saygı duyulan bir şeye ayakta selam vermek II sıralanmak.

Ṭursam selāma reh-güẕerinde o şeh-süvār
Eyler mi bendesinden ʿaceb bir nigāh dirīġ

selāmlıḳ:

1. **selāmlıḳda:** *-da*
   Gazel 219
   Mısra: **1**
   Eskiden saray, konak gibi büyük meskenlerde ve evlerde erkek misâfirleri kabul etmeye mahsus bölüm.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳdan

selmān-ı ṗāk:

1. **selmān-ı pāk:**
   Gazel 163
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   (Selman-ı Farisi ya da Selman-ı Pak adından) Bektaşilik'te niyaz kabul eden derviş; temiz yüzlü berber (OTS, 1481; ABTS, 310).

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

semʿ:

1. **şemʿden:** *-den*
   Gazel 135
   Mısra: **8**
   Mum // Sevgili.

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḥteriḳ olduḳça eyler şemʿden pervāne ḥaẕ

2. **şemʿ:**
   Gazel 39
   Mısra: **7**
   Mum.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

3. **şemʿi:** *-i*
   Gazel 74
   Mısra: **2**
   Ar. mum.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna şemʿi liḳāsıyla döner

4. **semʿ:**
   Kaside 1
   Mısra: **106**
   Kulak.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

5. **şemʿ:**
   Gazel 43
   Mısra: **1**
   A. mum.

Degil şemʿ āteş-i ʿışḳ-ı dil-i pervāneden meʾhūẕ

Muḥaḳḳakdır denir ʿuşşāḳa cānāneden meʾhūẕ

6. **şemʿine:** *-i, -n, -e*
Gazel 142
Mısra: **6**
Mum // Sevgilinin yüzünün güzelliği, parlaklığı.

Şeb-i hecrinde ṭulūʿ etmez ise māh-ı felek
Şemʿine ḥüsnüñ eder ḫāne-i ḳalbi telmīʿ

sem:

1. **sem:**
Gazel 61
Mısra: **6**
Zehir, ağu.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

2. **sem:**
Gazel 183
Mısra: **10**
Acı, zehir, dert.

Mürşidiñ tiryāk eger eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde zehr-i mārveş sem görmedim

şemʿa-i ḥüsnüñe:

1. **şemʿa-i ḥüsnüñe:** *-üñ, -e*
Murabba 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik mumu.

Fikr-i zülfüñle şehā tār-ı şebistān olayım
Şemʿa-i ḥüsnüñe pervāne-i sūzān olayım

şemʿa-i sūzān:

1. **şemʿa-i sūzān:**
Gazel 221
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yakıcı mum.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān
Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde

semāvat:

1. **semavāt:**
Gazel 105
Mısra: **8**
Gökler.

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra
Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿ×sā çıḳar çıḳmaz

şeme:

1. **seme:**
Gazel 216
Mısra: **14**
Sersem, ahmak.

Tā çerḫa çıḳdı āh u fiġānıña Fenniyā
Tanẓīrim ile oldu zemīn u semā seme

2. **şeme:**
Gazel 216
Mısra: **6**
?.

Sāḳī ṣubūḥı meclis-i zühhāda ʿarż edip
Vermiş o teşnegāna şeme şeme

şeme vermiş:

1. **şeme vermiş:** *-miş*
Gazel 216
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Koku vermek.

Sāḳī ṣubūḥı meclis-i
zühhāda ʿarż edip
Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

semek:

1. **semek:**
Gazel 15
Mısra: **8**
Balık.

Deryā-yı göñül kişt-i
cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi
zībende mürüvvet

semek-i sīm-endām:

1. **semek-i sīm-endām:**
Gazel 88
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gümüş vücutlu balık.

Gör baḥr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
ʿışḳa nice biñ ḳan
dökülür

semen:

1. **semen:**
Gazel 6
Mısra: **6**
Güzel kokulu, beyaz ve güzel çiçekler açan sarmaşık cinsinden bir ağaç.

Seyr et beyāż fes ile ol
şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze
semen söylerim saña

şemʿ-i cemāle:

1. **şemʿ-i cemāle:***-e*
Gazel 182
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğin mumu.

Zāhidā şemʿ-i cemāle
yana gelmişlerdenim
Sūz-ten pervāneyem
devrāna
gelmişlerdenim

şemʿ-i cemāl-i lāmiʿ:

1. **şemʿ-i cemāl-i lāmiʿ:**
Gazel 141
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Parlak yüz mumu.

Şeb-i hecriñde eyā
şemʿ-i cemāl-i lāmiʿ
Perde-i zülfüñ olur tāb-
ı dilāna māniʿ

şemʿ-i cemāliñ:

1. **şemʿ-i cemāliñ:***-iñ*
Gazel 12
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğin mumu.

Pervāne-ṣıfat şemʿ-i
cemāliñ cevelān et
Sūzān olup ol envere
baḫş-ı dil ü cān et

şemʿ-i cemāline:

1. **şemʿ-i cemāline:***-ine*
Gazel 137
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğin mumu.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i
cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i
pervānede maḫfūẓ

şemʿ-i firūzān:

1. **şemʿ-i firūzān:**
Gazel 96
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yanan mum.

Ḫayāl-i ṭalʿat ile dilde
bir nūr eyleyip peydā
Dirīġā rūz u şeb şemʿ-i
firūzān olduġum bilmez

şemʿ-i ḥüsnü:

1. **şemʿ-i ḥüsnü:**-*ü*
Gazel 124
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğin mumu. // Sevgilinin yüzü.

Uzandıḳça leb-i dildāra mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur ḳorḳaram andan dilā ḫalāṣ

şem-i müşk-bū:

1. **şem-i müşk-bū:**
Gazel 174
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Misk kokusunun kokusu.

ʿIṭr-ı nikāt-ı naẓm ile Fennī Celāliniñ
Gül-ġonçe-i dehen eder şem-i müşk-bū degil

şemʿ-i ruḫa:

1. **şemʿ-i ruḫa:**-*a*
Gazel 123
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.

Āteş ile yanmaḳ dil-i vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

şemʿ-i ruḫı:

1. **şemʿ-i ruḫı:**-*ı*
Gazel 90
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

şemʿ-i ruḫsārıña:

1. **şemʿ-i ruḫsārıña:**-*ıña*
Gazel 111
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) Yanağının mumu. // (Sevgilinin) Parlak yanağı.

Būsedir ḳaṣdı eden ʿārıż-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḫsārıña pervāne-i dil yā ne heves

şemʿ-i ruḫuñ:

1. **şemʿ-i ruḫuñ:**-*uñ*
Gazel 32
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n'ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

şem-i ruḫun:

1. **şem-i ruḫun:**-*un*
Gazel 18
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿiṣ

şemʿ-i żiyādār:

1. **şemʿ-i żiyādār:**
Gazel 239
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**

Etrafına ışık saçan mum.

Yağım eridi āteş-i laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i żiyādār bulunur mu

semiyy-i faḫr-i ʿālem:

1. **semiyy-i faḫr-i ʿālem:**
Kıt'a 5
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Âlemlerin övünç kaynağı ile aynı adı taşıyan. Hz. Muhammed'in adını taşıyan. (Mezaki bu ifade ile Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa veya onun oğlu ve aynı zamanda sadrazam Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'yı kastetmiş olabilir. Nitekim her iki sadrazamın ismi de Hz. Muhammed'in isimlerindendir.).

Semiyy-i faḫr-i ʿālem
Muṣṭafā Seyyid Efendi kim
Alıp fetvā-yı eş-şehr-i Rodosçuḳda be-kām oldu

2. **semiyy-i faḫr-i ʿālem:**
Kıt'a 13
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Âlemlerin övünç kaynağı ile aynı adı taşıyan. Hz. Muhammed'in adını taşıyan. (Mezaki bu ifade ile Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa veya onun oğlu ve aynı zamanda sadrazam Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'yı kastetmiş olabilir. Nitekim her iki sadrazamın ismi de Hz. Muhammed'in isimlerindendir.).

Semiyy-i faḫr-i ʿālem
Aḥmed Beg Efendi kim
Muvaffaḳ oldu bünyādına bu kāşāneniñ nāgāh

şemm:

1. **şemm:**
Gazel 144
Mısra: **3**
Koklamak.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

şemm eyle:

1. **şemm eyle:**
Gazel 123
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Koklamak.

Şemm eyleyeyim müşk otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o şehiñ şāneye maḫṣūṣ

2. **şemm eyle:**
Gazel 137
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Koklamak.

Şemm eyleyemez müşk otunu kimse ruḫunda
Būy-ı ḫaṭı minḳār-ı ser-i şānede maḥfūẓ

3. **şemm eyle:** *-di, -y, -se*
Gazel 204
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Koklamak.

Şemm eylediyse zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile aġyār-ı rū-siyeh

4. **şemm eyle:** *-sem*
Gazel 233
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Koklamak.

Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

semmūr-ı ḫaṭṭ:

1. **semmūr-ı ḫaṭṭ:**
Gazel 75
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Samurdan ayva tüyü.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

şems-i nigāh:

1. **şems-i nigāh:** *-ı, -y, -la*
Gazel 150
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bakış güneşi.

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i nigāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

şemşīr:

1. **şemşīre:** *-e*
Gazel 241
Mısra: **4**
Kılıç.

N'ola tīġ-ı nigāhı dīdesi ṣad-pāre eylerse
Çekince üstüne ʿuşşāḳınıñ şemşīre ṣunḳuru

şemşīrveş:

1. **şemşīrveş:**
Gazel 118
Mısra: **6**
Kılıç gibi.

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

şemsü'd-ḍuḥā:

1. **şemsü'd-ḍuḥā:**
Gazel 2
Mısra: **2**
Kuşluk vakti güneşi, sabah güneşi.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı baña
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı baña

semt-i hemedāna:

1. **semt-i hemedāna:** *-a*
Müstezad 1
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Hemedan tarafı.

Dil gitse n'ola çeşmiñe kuḥl-ı Ṣıfahāna
Semt-i Hemedāna

semt-i taḳvā:

1. **semt-i taḳvā:** *-y, -ı*
Gazel 38
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Takva semtini.

Semt-i taḳvāyı mey-i engūr ile ıṣlāḥ edip
Zāhidiñ terkībi oldu şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

şemʿveş:

1. **şemʿveş:**
Gazel 234
Mısra: **9**
Mum gibi.

Parıl parıl ṭutuşup
şemʿveş derūnumda
Ṣanem ṣanem cevelān
eyleyen ḫayāliñ mi

Ḳıymet demek revā mı
seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı
ruḫsārıña behā

ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni
örtdüklerim leyl-i şitā
ḳat ḳat

[sen]:

1. **[sen]:**
Gazel 128
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Beyt-i dil-i mevrūṣısın
[sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥiṣṣesin ol dil-bere
taḳsīm-i ferāʾiż

3. **sen:**
Gazel 3
Mısra: **3**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Yāre telḫīṣ eyle sen
faṣl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḫayāl-
i vaṣlını gāhī aña

6. **sen:**
Gazel 15
Mısra: **1**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Baḫş-ı mey-i laʿliñ
iledir sen de mürüvvet
Ḫūn-rīz-i nigāhıñla
şehā ḳanda mürüvvet

sen:

1. **seniñde:***-iñ, -de*
Muhammes 1
Mısra: **8**
Ikinci tekil şahıs.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur
seniñde buña inkārın

4. **sen:**
Gazel 8
Mısra: **9**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile
ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫan-
dāna teḳarrüb

7. **sen:**
Gazel 22
Mısra: **10**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

2. **seniñ:**
Gazel 1
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

5. **sen:**
Gazel 11
Mısra: **1**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Şehā sen būse ver kim
cāme-ḫvāb içre baña

8. **sen:**
Gazel 23
Mısra: **6**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet
içre baḳma mār-ı

müjgāna
Ṭolaşıp istiʿāẕeyle
civārından hemān sen
gec

9. **sen:**
Gazel 24
Mısra: **10**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Nūş edip māʿ-ı vużūʾın
zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var
sen āb-ı saṭl[ı] bereber
iç

10. **sen:**
Gazel 32
Mısra: **4**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Vaṣf-ı dendānıñ
arasında lebiñ ẕikr et
kim
Eyle sen anı nişān-ı
sübḥa-i dür-dāneye
sürḫ

11. **sen:**
Gazel 41
Mısra: **3**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Daʿvet-i bezminde sen
niʿmet-fürūş olma şehā
Vuṣlatıñdır ʿāşıḳa
pālūde-i terden leẕīẕ

12. **sen:**
Gazel 57
Mısra: **7**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Baḫş eyle naḳd-i varıñı
ol māha sen dilā
Maḥbūbunuñ fütādeye
meyli şebindedir

13. **sen:**
Gazel 59
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen ḫān-ḳāh-ı mey-
kededen çıḳma rind
iseñ
Düş ayaġına pīr-i
muġān saña el verir

14. **sen:**
Gazel 73
Mısra: **9**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Niʿmet-keşān-ı süfre-
fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtinānda ḫvāhiş-i
vaṣla girān verir

15. **sen:**
Gazel 80
Mısra: **7**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Laʿl-i nābıñda görüp
tebḫāle ṣanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş
ṣulanmış bār-ı ter

16. **sen:**
Gazel 91
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ṣanma ṣūfī bizi sen
ḥalḳa-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān
ile tevḥīd ederiz

17. **sen:**
Gazel 92
Mısra: **7**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Yürü ḫavf eyleme bir
kerre sen de ey dil-i

şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṭḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

18. **sen:**
Gazel 101
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

19. **sen:**
Gazel 106
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

20. **sen:**
Gazel 108
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

21. **sen:**
Gazel 110
Mısra: **12**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās

22. **sen:**
Gazel 112
Mısra: **9**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā
Yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā gehī yārāna es

23. **sen:**
Gazel 113
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn Pā-māl olur elvān ile

ʿālemde münaḳḳaş

24. **sen:**
Gazel 114
Mısra: **11**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣığındırmış

25. **sen:**
Gazel 122
Mısra: **1**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ
Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aṣ

26. **sen:**
Gazel 122
Mısra: **4**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri

Eyleme irḫā anı sen
vādi-i şeyḫāne ḳaṣ

27. **sen:**
Gazel 122
Mısra: **6**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u
aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır
hep sen bī-ġāne ḫāṣ

28. **sen:**
Gazel 122
Mısra: **10**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen
sīne-i ʿuryāna yaṣ

29. **sen:**
Gazel 125
Mısra: **1**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Zāhid sen umūruñ
idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi
maḫlūḳa bu taʿrīż

30. **sen:**
Gazel 127
Mısra: **7**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ
bize de Kaʿbedir mefrūż

31. **sen:**
Gazel 140
Mısra: **3**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme
sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk
üzre münaḳḳaʿ

32. **sen:**
Gazel 141
Mısra: **9**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Hele sen dostluġu farḳ
eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim
iyliklerim olmaz żāyiʿ

33. **sen:**
Gazel 144
Mısra: **2**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḫoyuñ ederse çāh-ı
ruḫuñdan o māh dirīġ
Sen ḳılma andan eşk-i
teriñ āb-ı cāh dirīġ

34. **sen:**
Gazel 144
Mısra: **13**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın
eyler o şāh dirīġ

35. **sen:**
Gazel 147
Mısra: **7**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Añlamazsın zāhidā
ebced ḥisābın bunda
sen
Ben rumūzu saña
tefhīm etmege ḳıldım
ferāġ

36. **sen:**
Gazel 154
Mısra: **2**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Bir kerre meye başlada mümkin mi çabuḳ baḳ
Ey pīr-i muġān sen bize gel ḳıl babalıḳlıḳ

37. **sen:**
Gazel 160
Mısra: **10**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Fāżılā Fenni-i zāra niçün açılmazsın
Bāġ-ı naẓmıñda sen ol bülbüle gül-fem gibisin

38. **sen:**
Gazel 166
Mısra: **2**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

39. **sen:**
Gazel 167
Mısra: **1**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

40. **sen:**
Gazel 168
Mısra: **10**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ey nev-zemīn-i Fennī gülistān-ı dil iseñ
Bıṭṭīḫ-i küfteler ile sen būstān mısın

41. **sen:**
Gazel 170
Mısra: **7**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

42. **sen:**
Gazel 171
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre bańa
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da māniʿ degil

43. **sen:**
Gazel 174
Mısra: **9**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

44. **sen:**
Gazel 175
Mısra: **10**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓımda şiʿrini sen yāl u bāl bil

45. **sen:**
Gazel 187
Mısra: **11**

İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḥīn-i ṭalebde būseyi aḫẕ eyle sen dilā
Redd-i cevāb-ı suʾāle hem olsun hem olmasın

46. **sen:**
Gazel 200
Mısra: **2**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

47. **sen:**
Gazel 202
Mısra: **9**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḥāẕıḳ-ı perver
Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḳa

48. **sen:**
Gazel 210
Mısra: **7**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa ʿarż etme sen ṣūfī gelip
Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

49. **sen:**
Gazel 212
Mısra: **9**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

50. **sen:**
Gazel 214
Mısra: **1**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

51. **sen:**
Gazel 220
Mısra: **3**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Hevā-yı āhla ḳıl sen o āteş-pāreyi pür-tāb
Feżā-yı ẓulmet-i kānūn-ı ḳalbiñ aḫker isterse

52. **sen:**
Gazel 231
Mısra: **11**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Verme mirʾāt-ı dili sen ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl etmez maḥabbet şirketi

53. **sen:**
Gazel 244
Mısra: **8**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

54. **saña:***-a*
Gazel 17
Mısra: **4**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip cismi ṣūfiyā

Bu ṭarz-ı nev-verāʿla
saña būriyā ʿabeş

55. **sen:**
Gazel 108
Mısra: **5**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Zāhidā rīş-i dırāz ile
gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma
mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı
kes

56. **seniñle:***-iñ, -le*
Gazel 185
Mısra: **6**
" Sen" ikinci teklik şahıs zamiri.

Bez[i]mde meclise ser-
ḫalḳa ol ki ey zāhid
Seniñle sübḥa-i cām-ı
Cem-i ezel çekelim

57. **sen:**
Murabba 3
Mısra: **18**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Cenge ṭurmuş ġamzesi
ṣan kāfir-i āteş-feşān
ḳıl ḫaẕer sen ḳarşılıḳ
ṭurma amān

58. **sende:***-de*
Gazel 160
Mısra: **8**
" Sen" ikinci teklik şahıs zamiri.

Zāhidā ḳaçma buyur
ḫaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı
meye maḥrem gibisin

59. **sen:**
Gazel 138
Mısra: **7**
" Sen" ikinci teklik şahıs zamiri .

Olmasın naẓmıñ
Muṭavvel bāʿiş-i renc-i
ṣudāʿ
Sen Müfīd ü Muḫtaṣar
ḳıl Fenniyā eşʿārıñı

60. **sen:**
Kıt'a 2
Mısra: **9**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ninni-serālıḳ etme sen
ey ʿandelīb-i zār
Ol ḫvāb-ı nāza ʿārıż olur
şāyed intibāh

61. **sen:**
Kıt'a 10
Mısra: **12**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ṭulūʿ etdi o ẕātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle ıṭnāb
ol

62. **sen:**
Kıt'a 10
Mısra: **28**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ṣafādır dāyesine
bülbülāsā zār u efġānı
Revā mı gülşen-i
aġūşuña sen elde aġżāb
ol

63. **sen:**
Muhammes 1
Mısra: **27**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı
zārın der ʿaḳab sen yet

Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

64. **sen:**
Murabba 2
Mısra: **15**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ḳaysveş Mecnūnuñ olmaḳ ya nedir derseñ sen o
ʿUḳde-i zencīr-i zülf ü ṭurreniñ sevdāsıdır

65. **sen:**
Müstezad 2
Mısra: **18**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Bend etmek içün kendiñe ol eşheb-i cānı
Boş ḳoyma sen anı

66. **sen:**
Müstezad 2
Mısra: **15**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri : Bende, köle.

Ḳoy vezne-i aġūşuña sen çekde temām al
Noḳṣān ise alma

67. **saña:***-a*
Murabba 1
Mısra: **12**
" Sen" 2. teklik şahıs adılı (zamir).

Pārelendi cigerim oldu perīşān-ḥālim
Saña lāyıḳ mı baña böyle iş et sulṭānım

68. **sensin:***-sin*
Kaside 1
Mısra: **23**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Muhammed s.a.v.).

Sensin ol remz-i ev ednā da fehm-i müşkil
Sensin ol vāḳıf-ı fermān-ber-i rūy-ı ġufrān

69. **sensin:***-sin*
Kaside 1
Mısra: **24**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Muhammed s.a.v.).

Sensin ol remz-i ev ednā da fehm-i müşkil
Sensin ol vāḳıf-ı fermān-ber-i rūy-ı ġufrān

70. **sensin:***-sin*
Kaside 1
Mısra: **25**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Muhammed s.a.v.).

Sensin ol ravża-i ḥasretgeh-i ḳalb-i ümmet
Sensin ol mīve-i ḫāṣiyyet-i naḫl-i pinhān

71. **sensin:***-sin*
Kaside 1
Mısra: **26**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Muhammed s.a.v.).

Sensin ol ravża-i ḥasretgeh-i ḳalb-i ümmet
Sensin ol mīve-i ḫāṣiyyet-i naḫl-i pinhān

72. **sensin:** *-sin*
Kaside 1
Mısra: **27**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Muhammed s.a.v.).

Sensin ol ʿālim-i maʿnā-yı kemāl-i īzed
Sensin ol ṣāḥib-i Ḳurʾān-ı mübīn-i bürhān

73. **sensin:** *-sin*
Kaside 1
Mısra: **28**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Hz. Muhammed s.a.v.).

Sensin ol ʿālim-i maʿnā-yı kemāl-i īzed
Sensin ol ṣāḥib-i Ḳurʾān-ı mübīn-i bürhān

74. **sen:**
Muhammes 1
Mısra: **29**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Yetiş bir kerre bāri sen bize miṯl-i Ḫıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha resm edip ʿarż eylemek ḥāli

75. **seniñ:** *-iñ*
Kaside 1
Mısra: **10**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Başla evṣāfa [.] ol ẕāt-ı şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil ammā seniñ ey şīfte-zebān

76. **seniñ:** *-iñ*
Kaside 1
Mısra: **41**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Yüzü ṣuyuña seniñ ʿālemi ḫalḳ etdi Ḫudā
Parmaġında n'ola ırmaḳ gibi āb olsa revān

77. **seniñ:** *-iñ*
Kaside 1
Mısra: **127**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb ü Raḥmān

78. **seniñ:** *-iñ*
Kaside 1
Mısra: **153**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Şübhe yoḳdur seniñ ey seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād olur ehl-i ʿişyān

79. **seni:** *-i*
Kaside 2
Mısra: **8**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ḥāẕıḳ-ı cān gibi fehm etdiñ mizāc-ı devleti
Ḥaḳ kerem ḳıldı seni kevne şehenşāh-ı cedīd

80. **seni:** *-i*
Kaside 2
Mısra: **12**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh ḳıldı

üşküfte seni Rabb-i mecīd

81. **seniñ:** *-iñ*
Kaside 2
Mısra: **19**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Hīç ne mümkindir seniñ evṣāfıñ ey şāh-ı cihān
ʿAzm-i medḥiñde naṣīḥat diñlemez kilkim ʿanīd

sen de:

1. **sen de:**
Kıt'a 10
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Sen de.

Uçup cādū gibi ʿazm et yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında şeb-tāb ol

senā:

1. **senādadır:** *-da, -dır*
Gazel 243
Mısra: **12**
(Hakk'ı) övme. II Duâ.

Müşāʿare ile zebān-ı mücessem Fennī
Refīʿ Efendiye dāʾim senādadır şimdi

senāver:

1. **senāver:**
Kıt'a 4
Mısra: **20**
Metheden, öven.

Ne mümkin vaṣfın etmek böyle bir vālā-yı zī-şānıñ
Senāver bendesiniñ dem-be-dem maḳṣūr-ı aʿmāli

sende:

1. **sende:**
Gazel 162
Mısra: **8**
"Sen" şahıs zamirinin bulunma hali eki almış şekli.

ʿĀzim olup eylerse nīş-i ṣaḥn-ı vefāya
Esb-i dili sende o şehenşāha yedek çek

sende vefā yoḳ:

1. **sende vefā yoḳ:**
Gazel 158
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Sende vefa yok.

Vechinde ḫusūf oldığıçün şerm ile Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha demek sende vefā yoḳ

senden:

1. **senden:**
Gazel 81
Mısra: **7**
Sen, ikinci tekil şahıs zamirinin ayrılma eki almış hali.

Ḫaṭṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

2. **senden:**
Gazel 138
Mısra: **2**
Sen, ikinci tekil şahıs zamirinin ayrılma eki almış hali.

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāʿ
Bezm-i aġyār şehā ʿazmiñ edince istimāʿ

3. **senden:**
Gazel 184
Mısra: **5**
Sen, ikinci tekil şahıs zamirinin ayrılma eki almış hali.

Yıḳdıñ dil-i vīrānemi ey muġ-beçe senden
Şekvāya ʿaceb ḥażret-i ʿīsāya mı gitsem

[sene 1191]:

1. **[sene 1191]:**
Kıt'a 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sene 1991.

Tārīḫin üçler gelip der ḥarf-i cevherdārla
Cennet içre ʿaynıdır bu kevs̱erin fevvāresi
[Sene 1191]

seng:

1. **seng:**
Muhammes 1
Mısra: **10**
Taş.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı seng ile ḳaṭʿ etmede elmās

2. **seng:**
Gazel 98
Mısra: **7**
Taş // Katı, sert.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

sengāsā:

1. **sengāsā:**
Gazel 31
Mısra: **9**
Taş gibi.

Reh-i mesdūde sengāsā olup pā-māl hemvāre
Güz̲ergāh-ı ḫarāb-ābāda cisr-i muḳteżādır yaḫ

seng-i cevr:

1. **seng-i cevr:**
Gazel 183
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cefa taşı; eziyet taşı.

Seng-i cevr ile dili ṣad-pāre etmekde felek
Bezm-i ġamda bī-girān-ı sāġar-ı Cem görmedim

seng-i cevriñle:

1. **seng-i cevriñle:** *-iñ, -le*
Gazel 200
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Cefa taşı; eziyet taşı.

Beyt-i ḳalbim seng-i cevriñle yıḳılsa ġam degil
Baʿd-ez-īn tecdīd olur luṭfuñ ile vīrāne ev

seng-i ġam:

1. **seng-i ġam:** *-la*
Gazel 164
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntü taşı.

Fennī bu esbāba düşüp sāʿat-i hezār
Döndü daḳīḳa seng-i ġamıñla felek seniñ

seng-i ḥiṣārı:

1. **seng-i ḥiṣārı:** *-ı*
Gazel 53
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hisar taşı.

Fennī bu nev-zemīni
Leẕīẕiye ʿarż edip
Seng-i Ḥişārı ṭabʿ-ı
hünerden temel ḳopar

seni:

1. **seni:**
Gazel 11
Mısra: **2**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Şehā sen būse ver kim
cāme-ḫvāb içre baña
ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni
örtdüklerim leyl-i şitā
ḳat ḳat

2. **seni:**
Gazel 129
Mısra: **5**
İkinci tekil şahıs zamiri.

Libās-ı teng ile ḥayfā
seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-
ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

3. **seni:**
Gazel 8
Mısra: **5**
İkinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hali.

Çekmek diler āġūşuna
ammā seni aġyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i
sūzāna teḳarrüb

4. **seni:**
Gazel 88
Mısra: **5**
İkinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hali.

Gör baḥr içre seni ey
semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i
ʿışḳa nice biñ ḳan
dökülür

5. **seni:**
Gazel 145
Mısra: **9**
İkinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hali.

Maṭlabında infiṣāl-ı
vaʿd ile Fennīyā seni
Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı
Zāde-i Mollā çerāġ

6. **seni:**
Gazel 152
Mısra: **10**
İkinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hali.

Nemā verme yeter
naḳd-i viṣāle Fenniyā
cānı
Ki zīrā istidāneyle seni
müflis eder ṣarrāf

7. **seni:**
Gazel 200
Mısra: **2**
İkinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hali.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde
luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse
sen de cānā anı sev

8. **seni:**
Gazel 238
Mısra: **5**
İkinci teklik şahıs zamirinin yükleme eki almış hali.

Rūz u şeb eyler der-
āġūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışḳıña yansın
pīrehen dedikleri

9. **seni:**

Gazel 7

Mısra: **3**

İkinci teklik şahıs zamirinin belirtme eki almış biçimi.

Seni āzürde eylerse nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ
Cemāl-i pākle zülf-i girih-gīriñ sineklik yap

10. **seni:**

Gazel 51

Mısra: **1**

Teklik ikinci şahıs zamirinin yükleme (belirtme) eki almış hali.

Dil ol beyāż fesle seni yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi feslegen bilir

<u>seniñ:</u>

1. **seniñ:**

Gazel 1

Mısra: **5**

Teklik ikinci kişi zamiri, sen.

Ḳıymet demek revā mı seniñ ḥüsn-i ḫaṭṭıña
Olmaz efendi muṣḥaf-ı ruḫsārıña behā

2. **seniñ:**

Gazel 10

Mısra: **6**

Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Meclisde edip perde-i dāmeniñ irḫā
Söz yok seniñ ʿirfānıña ey şūḫ-ı müʾeddeb

3. **seniñ:**

Gazel 27

Mısra: **1**

Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

4. **seniñ:**

Gazel 29

Mısra: **7**

Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Resenin bilmeyeniñ seniñ şikāf eyledigi
Saʿy-ı āhenger ile tesmiye oldu miftāḥ

5. **seniñ:**

Gazel 35

Mısra: **8**

Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

6. **seniñ:**

Gazel 43

Mısra: **6**

Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Eder mi ādemi her bir mükeyyef mest-i lā-yaʿḳıl
Seniñ laʿl-i lebiñ sāḳī mey-i peymāneden meʾhūẕ

7. **seniñ:**

Gazel 48

Mısra: **5**

Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Kūyuñda görmedik
seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile
bir murād olur

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā
nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i
her-cāyı cānānıñ mı var

Tebḫāle-i lebānıñı būs
eylesek seniñ
Dil ārzū eder ʿaseliñe
çiçek seniñ

8. **seniñ:**
Gazel 55
Mısra: **3**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Gülgūn-ı ʿārıżında seniñ
ḫāl-i ʿanberīn
Necm-i seḥerdir ol ki
şafaḳdan nişānedir

11. **seniñ:**
Gazel 127
Mısra: **8**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Biz ebrū-yı cemāle meyl
edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ
bize de Kaʿbedir mefrūż

14. **seniñ:**
Gazel 164
Mısra: **4**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Seyr-i Boġaza düşe
n'ola çeşm-i ʿāşıḳān
Oldu ḫayāl-i ḥāl-i
riḳābıñ Bebek seniñ

9. **seniñ:**
Gazel 71
Mısra: **10**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Ḫāmeye döndü nizār-ı
cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir
çıḳmadıḳ cānıñ mı var

12. **seniñ:**
Gazel 164
Mısra: **1**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Tebḫāle-i lebānıñı būs
eylesek seniñ
Dil ārzū eder ʿaseliñe
çiçek seniñ

15. **seniñ:**
Gazel 164
Mısra: **6**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Bu rūzgār-ı çerḫ-i fenā
içre ġarḳ olur
Gird-āb-ı baḥr-i ʿışḳıña
düşen melek seniñ

10. **seniñde:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

13. **seniñ:**
Gazel 164
Mısra: **2**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

16. **seniñ:**
Gazel 164
Mısra: **8**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-
i ḳalb-i muḫliṣi
Ey şūḫ-ı zerger olsa [da]
ṭabʿıñ meḥek seniñ

17. **seniñ:**
Gazel 164
Mısra: **10**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra
çerāġān-ı vaṣl ile
Eflāke çıḳdı āteş-i
cevriñ fişek seniñ

18. **seniñ:**
Gazel 164
Mısra: **12**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Fennī bu esbāba düşüp
sāʿat-i hezār
Döndü daḳīḳa seng-i
ġamıñla felek seniñ

19. **seniñ:**
Gazel 164
Mısra: **14**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Zīver gibi bir vādīye
pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe
Düldül gerek seniñ

20. **seniñ:**
Gazel 169
Mısra: **10**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ
ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu
seniñ dilde telāşıñ

21. **seniñ:**
Gazel 232
Mısra: **9**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-
ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer
terkībe ol ḳırmız gibi

22. **seniñ:**
Gazel 234
Mısra: **14**
Tekil ikinci kişi zamiri ilgi eki almış hâli.

İçip içip bize rez-
duḫteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol
zāhidā hilāliñ mi

seniñle:

1. **seniñle:**
Gazel 147
Mısra: **3**
Senin ile birlikte.

Sāḳiyā bezm-i
ḥaḳīḳatde (biz) seniñle
ʿıyş edip
ʿAks-i dūr-bīn ile
meclisde raḳīb olmuş
ırağ

2. **seniñle:**
Gazel 153
Mısra: **1**
Senin ile birlikte.

Bir gece olsaḳ n'ola
cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ
ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

sensiz:

1. **sensiz:**
Gazel 94
Mısra: **1**
Sen olmadan.

Ḫumār-ālūd olanlar sāḳiyā mehcūrdur sensiz
Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle dil maḫmūrdur sensiz

2. **sensiz:**
Gazel 94
Mısra: **2**
Sen olmadan.

Ḫumār-ālūd olanlar sāḳiyā mehcūrdur sensiz
Ḫayāl-i bāde-i laʿliñle dil maḫmūrdur sensiz

3. **sensiz:**
Gazel 94
Mısra: **4**
Sen olmadan.

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım tehī faġfūrdur sensiz

4. **sensiz:**
Gazel 94
Mısra: **6**
Sen olmadan.

Dehānına çalıp bir engübīn ezhār-ı vaṣlından
Ṭolanır ber-hevā dil-teşne-i zenbūrdur sensiz

5. **sensiz:**
Gazel 94
Mısra: **8**
Sen olmadan.

Sirişkim mey kebābım mā-ḥażar ḫūn-ı ciger puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-āteş-i tennūrdur sensiz

6. **sensiz:**
Gazel 94
Mısra: **10**
Sen olmadan.

Raḳībā bezm-i meyde yār ile maḫfīce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn ile dūr-ā-dūrdur sensiz

7. **sensiz:**
Gazel 94
Mısra: **12**
Sen olmadan.

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] feṭḥ eder ammā
Açılmaz verd-i şiʿrim Fenniyā mestūrdur sensiz

se-per:

1. **se-perdir:***-dir*
Gazel 118
Mısra: **3**
Üç yelekli ok (bir ok çeşidi).

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

ser çekip:

1. **ser çekip:***-ip*
Gazel 127
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Başı çekmek, en önde olmak.

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

ser [ü] cānı:

1. **ser [ü] cānı:***-ı*
Gazel 106
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Baş ve can.

Ẓāhirde ser [ü] cānı dirīġ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü] dostāne ʿadūyuz

ser ver:

1. **ser ver:**
Gazel 19
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Başını vermek, canını kurban etmek.

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ
Mezmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿennes

şerāb:

1. **şerāba:** *-a*
Gazel 84
Mısra: **7**
Şarap.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

2. **şerābım:** *-ım*
Gazel 199
Mısra: **1**
Şarap.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

3. **şerāb:**
Gazel 219
Mısra: **8**
Şarap.

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

ser-ā-pā:

1. **ser-ā-pā:**
Gazel 125
Mısra: **3**
Baştan ayağa, tamamen.

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

2. **ser-ā-pā:**
Gazel 159
Mısra: **11**
Baştan ayağa, tamamen.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri ser-ā-pā resm edip
Ṭabʿ-ı Hātifle dili mirʾāta iḳdām eyledik

şerār:

1. **şerāra:** *-a*
Gazel 37
Mısra: **4**
Kıvılcım II ateş.

Söyünmez sūziş-i ʿışḳım dem-ā-dem bād-ı āhımla
Dil-i vīrānemi verdim şerāra her çi bād-ābād

ser-ā-ser:

1. **ser-ā-sere:**
Gazel 214
Mısra: **2**
Baştan başa, tamamıyla.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

ser-be-ser:

1. **ser-be-ser:**
Gazel 171

Mısra: **11**

Baştan başa, büsbütün.

Câme-i diller Sitânbul-mişli cânâ ser-be-ser
Âteş-i ʿışḳıñla sūzān olsa da mâniʿ degil

şerbet-i būse-i laʿliñ:

1. **şerbet-i būse-i laʿliñ:** *-iñ*

Gazel 141

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Lal taşı gibi dudağı öpmenin şerbeti.

Fikr-i ḫaṭṭıñ ile sevdā-yı dil-i bīmārı
Şerbet-i būse-i laʿliñ gibi olmaz dāfiʿ

şerbet-i dūşnām:

1. **şerbet-i dūşnām:**

Gazel 31

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Ayıplama şerbeti.

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḥāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā âteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

şerbet-i emlec:

1. **şerbet-i emlec:**

Gazel 23

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Emlec şerbeti. Emlec; Hindistan'da yetişen amlac olarak bilinen bitki ve bu bitkinin şifalı meyvesidir.

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i düşnāmıñ ṣun ey ḥāẕıḳ
Aña āb-ı viṣāliñle şifā ver şerbet-i emlec

şerbet-i gül-fām:

1. **şerbet-i gül-fām:**

Gazel 177

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Gül renkli şarap.

Meyi destiñde sāḳī şerbet-i gül-fām ẓannetdim
Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram ẓannetdim

şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd:

1. **şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd:**

Gazel 38

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Görünenleri öldürme şerbeti.

Semt-i taḳvāyı mey-i engūr ile ışlāḥ edip
Zāhidiñ terkībi oldu şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

şerbet-i laʿl:

1. **şerbet-i laʿl:**

Gazel 42

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

(Sevgilinin) kırmızı dudağının şerbeti.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Ṣunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

şerbet-i laʿli:

1. **şerbet-i laʿli:** *-i*

Gazel 118

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

(Sevgilinin) lâl renkli, kırmızı dudağının şerbeti.

Şerbet-i laʿli şifā derken dil-i dīvāneye

Ḥalḳa-i zülfüñ geçirdi boynuma zencīrveş

şerbet-i laʿl-i lebiñ:

1. **şerbet-i laʿl-i lebiñ:** *-iñ*
Gazel 205
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin dudağının kırmızısının şerbeti.

Yetiş Loḳmānveş buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip defʿ et
Şifādır şerbet-i laʿl-i lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

şerbet-i laʿlin:

1. **şerbet-i laʿlin:** *-in*
Gazel 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) kırmızı dudağının şerbeti.

Şerbet-i laʿlin ṭabīb-i cān şifā ḳıldı baña
Fenniyā ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ ḳıl naẓar maṣnūʿına

2. **şerbet-i laʿlin:** *-in*
Gazel 56
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) kırmızı dudağının şerbeti.

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder derd-i derūnum ṭabʿı ḥāẕıḳdır

3. **şerbet-i laʿlin:** *-in*
Gazel 134
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) lâl renkli, kırmızı dudağının şerbeti.

Görünce şerbet-i laʿlin tevaḳḳuf etmeyip Fennī Atar darü'ş-şifāya kendini dīvānedir elfāẓ

şerbet-i nilūfer:

1. **şerbet-i nilūfer:**
Gazel 24
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Nilüfer şerbeti II sakinleştirici ilaç (Nilüfer çiçeğinin, bünyeyi güçlendirme, şehveti yatıştırma gibi etkileri vardır).

Tāb-ı ḥasretden çekip ḫūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi ʿ×d-ı vaṣlında o māhıñ şerbet-i nilūfer iç

şerbet-i tebḫāle-i laʿl-i lebiñ ṣun:

1. **şerbet-i tebḫāle-i laʿl-i lebiñ ṣun:**
Gazel 163
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Lal gibi dudağının kenarındaki uçuğun şerbetini sun.

Şerbet-i tebḫāle-i laʿl-i lebiñ ṣun ḥāẕıḳā ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye buhrān u buñdur perçemiñ

şerbet-i vaṣlıña:

1. **şerbet-i vaṣlıña:** *-ıñ, -a*
Gazel 178
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma şerbeti.

Dil-i bīmāra şifā ṣun lebiñ ey ḥāẕıḳ-ı cān
Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ anı muġlāb içelim

şerbet-sükker:

1. **şerbet-sükker:**
Gazel 24

Mısra: **1**
Şekerli şerbet.

Būs edip laʿl-i leb-i dildār şerbet-sükker iç
Ḫūb ḫayāl-i ʿārızından ḳahve-i bā-ʿanber iç

serd:

1. **serd:**
Gazel 39
Mısra: **6**
Soğuk II Sert, haşin.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

ser-der-hevā:

1. **ser-der-hevā:**
Gazel 182
Mısra: **3**
Başı havada, mağrur.

Ceẕb-i ʿālī verdi Bārī eyleyip ser-der-hevā
Ben hümā-yı ʿışḳ olup cevlāna gelmişlerdenim

şeref:

1. **şeref:**
Gazel 150
Mısra: **1**
Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur; iyi şöhret.

Ṣaḥn-ı emelde fürḳat-ı vuṣlat telef şeref
Mihr ü ḳamer felekde olurlar ḫalef selef

şeref buldu:

1. **şeref buldu:***-du*
Gazel 151
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şeref bulmak, şereflenmek.

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

şerer:

1. **şerer:**
Gazel 98
Mısra: **8**
Kıvılcım.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

2. **şerer:**
Gazel 240
Mısra: **10**
Kıvılcım // Gönül ateşinin kıvılcımları.

Meydān-ı lāle-zār-ı dilān içre dem-be-dem
Ġamzeñ fişeklik etse ʿaceb mi şerer gibi

şerer-efşān-ı ġamze:

1. **şerer-efşān-ı ġamze:**
Gazel 7
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bakışın kıvılcımlar saçıcılığı.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih ṣaḥn-ı sīnem bir çiçeklik yap

şerer-nāme-i viṣāliñ:

1. **şerer-nāme-i viṣāliñ:**-*iñ*
Gazel 234
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma kıvılcımları mektubu.

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sînem üzre her dâġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-nâme-i viṣâliñ mi

ser-fürū:

1. **ser-fürū:**
Gazel 26
Mısra: **7**
Baş eğen II itaat eden.

Etdirir her mey-keş-i ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū
Ṣu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır ḳadeḥ

2. **ser-fürū:**
Gazel 105
Mısra: **3**
Baş eğen II itaat eden.

Görünce ser-fürū eyler göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuṣlatdan ol ġavvāṣ-ı bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

3. **ser-fürū:**
Gazel 174
Mısra: **4**
Baş eğen II itaat eden.

Yüz buldu çıḳdı ser-keş-i zülfüñ ḫaṭā eder
Bīd-i cünūn-ı Çīn ü Ḫoten ser-fürū degil

4. **ser-fürūsundan:***-su, -n, -dan*
Gazel 190
Mısra: **6**
Baş eğen II itaat eden.

Degil ḫoy-kerde ṣanma olur [.] ruḫsārına rīzān
Nihāl-i bīd-i çīn-i ṭurresiniñ ser-fürūsundan

ser-fürū edip:

1. **ser-fürū edip:***-ip*
Gazel 148
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Baş eğmek, itaat etmek.

Teşrīfine o serviñ edip bīd ser-fürū
Yüz sürdü ḫāk-i pāyına şeydā ṭaraf ṭaraf

ser-gerdān:

1. **ser-gerdān:***-n*
Gazel 78
Mısra: **6**
Başı dönen, şaşkın, perîşan.

Mışr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı zenāḫdānında ser-gerdān olur

ser-gevher:

1. **ser-gevhere:***-e*
Gazel 73
Mısra: **12**
Mücevherin uç noktası.

Dürr-i viṣālini kenz-i derūnunda ḥıfẓ eden
Fennī o ser-gevhere ser-rişte-i cān verir

şerḥ ed:

1. **şerḥ ed:**
Gazel 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak.

Yāre telḫīṣ eyle sen faṣl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḫayāl-i vaṣlını gāhī aña

2. **şerḥ ed:**
Gazel 70

Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak.

Fenniyā nükte-i eşʿārını
Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep
ṣūret-i maʿnāya çeker

3. **şerḥ ed:**
Gazel 91
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak.

Şerḥ edip şāhid-i
maḳsūd-ı viṣāl-i yārı
Varaḳ-ı sīneye tanẓīm
ile tesvīd ederiz

4. **şerḫ ed:**
Gazel 118
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak.

Fenniyā Rāmiz Efendi
ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri
Şerḫ edip nūr āyetin
taḳrīr eder tefsīrveş

<u>şerḥ eder:</u>

1. **şerḥ eder:***-er*
Gazel 181
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, ayrıntısına inerek açıklamak.

Vaṣf-ı ḫaṭıñda ḳāʿid-i
rāzdır sözüm
Ders-i Ḫayāli şerḥ eder
īcāzdır sözüm

<u>şerḥ edip:</u>

1. **şerḥ edip:***-ip*
Kıt'a 10
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, ayrıntısına inerek açıklamak.

Ḫaber ver mübtedāya
şerḥ edip maʿnā-yı
maḳṣūdı
Binā-yı ṣarf u naḥv
vāḳıf-ı tefsīr ü iʿrāb ol

<u>şerḥ etse:</u>

1. **şerḥ etse:***-se*
Kıt'a 5
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, ayrıntısına inerek açıklamak.

Fünūn-ı ʿilm-i Şettāyı
n'ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tedrīs-i fıḳıhda
müctehidāsā imām oldu

<u>şerḥ eyle:</u>

1. **şerḥ eyle:***-y, -ip*
Gazel 170
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, anlatmak.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i
ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Tefsīr eder o sūre-i
Nemli naḳīl ḳıl

2. **şerḥ eyle:***-y, -ip*
Gazel 207
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, anlatmak.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i
ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Verir rüsūm-ı ʿilmi
ḫaber mübtedālara

<u>şerḥa:</u>

1. **şerḥalar:***-lar*
Gazel 35
Mısra: **3**
Ar. Yarık: şerha-i sine, şerha-i hûnîn.

N'ola cismimde ʿışḳıñla hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

şerḥa şerḥa:

1. **şerḥa şerḥa:**
Gazel 119
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dilim dilim, parça parça.

N'ola cismimde olsa şerḥa şerḥa dāġlar peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş sirişk-i bī-ḳarār āteş

ser-ḥadd-i mülkü:

1. **ser-ḥadd-i mülkü:** *-ü*
Gazel 67
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mülkün sınırı.

Neccār-ı şūḫı dār-ı dili hem yapar yıḳar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i ʿālem yapar yıḳar

ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıż:

1. **ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıż:**
Gazel 90
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının güzelliğinin sınırı.

Baş gösteren o sīm-beden üzre kākülü
Ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıżınıñ nev-çerīsidir

ser-ḥalḳa ol:

1. **ser-ḥalḳa ol:**
Gazel 185
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Baş halka olmak.

Bez[i]mde meclise ser-ḥalḳa ol ki ey zāhid
Seniñle sübḥa-i cām-ı Cem-i ezel çekelim

ser-hezār:

1. **ser-hezār:**
Gazel 64
Mısra: **6**
I. Binbaşı II. Bülbüllerin mekânı.

Düzd -i nigāhı kūşe-i tār-ı ġamzede
Ol ser-hezār ceyş-i fiten-cū bucaḳlıdır

ser-hezārān:

1. **ser-hezārān:**
Gazel 189
Mısra: **3**
Binlercenin önderi.

Ola mı noḳṣān yeñ ile ser-hezārān fitne-cū
Ceyş-i ʿuşşāḳın şeciʿyem bendesiyle iñlesin

şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ:

1. **şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ:** *-uñ*
Gazel 234
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağındaki ayva tüylerinin hayalini şerhi.

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Faṣıl faṣıl yine bu ders ḳīl ü ḳāliñ mi

şerḥ-i meʿānī:

1. **şerḥ-i meʿānī:**
Gazel 100
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Manaların açıklanması.

Taḥrīr edemem ʿışḳı
fem-i ḫāmeye ṣıġmaz
Bir şerḥ-i meʿānīdir o
kim nāmeye ṣıġmaz

seri:

1. **seri:**
Murabba 3
Mısra: **7**
?.

Bend olup müjgānıma
ḳılmış gerdānın seri
Baḥr-i çeşmimde
niheng-i mārveş āġ
oynadır

ser-i bālā:

1. **ser-i bālā:***-y, -a*
Gazel 98
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Zirve.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim
üstüḫvānım eyleyip
minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya
ol şeydā çıḳar çıḳmaz

ser-i ḳaddiñde:

1. **ser-i ḳaddiñde:***-iñde*
Gazel 21
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Uzun boy.

Vechiñ ḫayāl-i dilde
şehā lemʿa-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i
ḳaddiñde şekl-i tāc

seri ṣaġ olsun:

1. **seri ṣaġ olsun:***-i-sun*
Gazel 146
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sağlık ve esenlik içinde bulunmak.

Düşer elbet o perī
dāmıma olsun seri ṣaġ
Eyledi ġamzelerim
murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

ser-i tüfeng:

1. **ser-i tüfeng:**
Gazel 117
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tüfeğin ucu.

Naẓar et ālet-i çeşm-i
veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i
tüfengine müjgānını şiş

serīḳa eyledi:

1. **serīḳa eyledi:***-di*
Gazel 20
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Çalmak.

Serīḳa eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-
rişte zülfüñde verir ol
uc

serin döndür:

1. **serin döndür:***-dür*
Gazel 189
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Başını döndürmek.

Zāhidiñ döndür serin
meydān-ı meyde sāḳiyā
Luʿbet-i maṣnūʿ-ı ṭıflāsā
ḳabaġı dikilsin

serinde ṭutsa:

1. **serinde ṭutsa:***-sa*
Gazel 47
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Başında tutmak; çok değer vermek.

Serinde ṭutsa n'ola
gevher-i viṣāli dil
O naḳd-i eşk ile tāc-ı
Keyān behāsınadır

serinden düşicek:

1. **serinden düşicek:**-*icek*
Müstezad 2
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Başından düşmek.

Meclisde serinden düşicek kisve-i zāhid
ʿİsā ile ʿābid

ser-keş:

1. **ser-keş:**
Gazel 121
Mısra: **5**
Baş çeken; dik başlı, inatçı.

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

ser-keş-i zülfüñ:

1. **ser-keş-i zülfüñ:**-*üñ*
Gazel 174
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saç serkeşi.

Yüz buldu çıḳdı ser-keş-i zülfüñ ḫaṭā eder
Bīd-i cünūn-ı Çīn ü Ḫoten ser-fürū degil

ser-levḥa:

1. **ser-levḥa:**
Gazel 81
Mısra: **12**
Bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazının veya resmin başı.

Fenniyā pergār-ı tanẓīrimle naẓm-ı Sırriye
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-levḥa miṣl-i çīn-i ebrū çevrilir

2. **ser-levḥadır:**-*dır*
Gazel 10
Mısra: **4**
Dibace, mukaddime, önsöz, kitabın başlığı.

Ebrūlarıña fevḳ-ı cemāliñde naẓar ḳıl
Ser-levḥadır ol muṣḥaf-ı ruḫsāra müẕehheb

şerm:

1. **şermle:**-*le*
Gazel 77
Mısra: **5**
Utanma.

Şermle ruḫsārı n'ola pür-ʿaraḳ olsa o mehiñ
Ṣaḥn-ı gülzār-ı cinān içre aḳarṣu bulunur

2. **şerm:**
Gazel 158
Mısra: **9**
Utanma.

Vechinde ḥusūf oldıġıçün şerm ile Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha demek sende vefā yoḳ

şerm ile ṣıḳılsın:

1. **şerm ile ṣıḳılsın:**-*sın*
Gazel 193
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Utanarak sıkılmak.

ʿArūs olsun ṣıḳılsın şerm ile dāmād-ı rindāna
ʿAraḳla duḫter-i rez ḥacle-i meclisde tellensin

sermāye-i bāḳī-i naẓmı verip:

1. **sermāye-i bāḳī-i naẓmı verip:**-*ip*
Gazel 120

Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Şiir Bâkî'sinin (Bâki adlı şair ve geriye kalanı) vermek.

Verip sermāye-i Bāḳī-i naẓmı Fenniye Ḥüsnī
Aña yek-sāʿat içre māl-i Ḳārūn ḳazandırmış

ser-medīd ede:

1. **ser-medīd ede:***-e*
Kıt'a 7
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Uzatmak.

Ḥaḳ ede ʿömrin mezīd-i rıfʿatla ser-medīd
Muʿammer ola ol reşīd āḫiri vü evveli

ser-menzil-i ev ednā da:

1. **ser-menzil-i ev ednā da:***-da*
Kaside 1
Mısra: **111**
Kelime Tipi: **-**
"Daha yakın oldu" ibaresinin menzili.

Erdi maḳṣūduna ser-menzil-i ev ednā da
Ḳıldı ışġā o ḫiṭāb-ı Ḥaḳı bī-ḥarf ü zebān

şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya:

1. **şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya:***-y, -a*
Gazel 184
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Parlak şiirler söyleyen Şermî.

Ṭanẓīr içün āyā ki bu manẓūmemi Fennī
Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

ser-miʿmār-ı muḥallā-yı dīvān-ḫāne vü ṭāḳ:

1. **ser-miʿmār-ı muḥallā-yı dīvān-ḫāne vü ṭāḳ:**
Kıt'a 14
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Saray ve konaklarda büyük sofa ve kemer süsleyen mimar başı.

Çerḫ-i ṭāḳına n'ola encümveş ʿaks ise
Ser-miʿmār-ı muḥallā-yı dīvān-ḫāne vü ṭāḳ

ser-nāme-i ḳırṭās-ı ruḫsār:

1. **ser-nāme-i ḳırṭās-ı ruḫsār:**
Gazel 198
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yüz sayfasındaki mektup.

Derd-i āh-ı ʿāşıḳāndır çīn-i mūy [u] ḫāl-i yār
Ḥüsn-i ḫaṭṭ ser-nāme-i ḳırṭās-ı ruḫsārında hū

ser-nāmeveş:

1. **ser-nāmeveş:**
Gazel 165
Mısra: **1**
Mektup başlığı gibi.

Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

ser-nigūn:

1. **ser-nigūn:**
Gazel 230
Mısra: **2**
Baş aşağı, altı üstüne gelmiş, çevrilmiş.

Kenār-ı cūda ʿarż et serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım

ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

2. **ser-nigūn:** *-dı*
Gazel 126
Mısra: **7**
1.Talihsiz, bahtsız, 2.Baş aşağı, altı üstüne gelmiş, çevrilmiş.

Bir gün görürseñiz o hemān ser-nigūn olur
Ḳaṣr-ı binā-yı arż-ı muʿallā-yı bī-ḥażīż

ser-rişte:

1. **ser-rişte:**
Gazel 20
Mısra: **4**
Far. 1. İp ucu, manevî tutamak.

Serīḳa eyledi düzd-i müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-rişte zülfüñde verir ol uc

2. **ser-rişte:**
Gazel 124
Mısra: **9**
Far. 1. İp ucu, manevî tutamak.

Eger esrār-ı vaṣlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aṣ

ser-rişte verir:

1. **ser-rişte verir:** *-rir*
Gazel 186
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İpucu vermek; aranılan şeyi bulmaya yarayan işareti, onu açıklamaya yarayan bilgiyi vermek.

Sırrın ifşā edip ʿuşşāḳa verir ser-rişte
Tel ḳırār şāne-i dil ṭurre-i ṭarrārından

ser-rişte-i cān:

1. **ser-rişte-i cān:**
Gazel 73
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Can ipinin başı.

Dürr-i viṣālini kenz-i derūnunda ḥıfẓ eden Fennī o ser-gevhere ser-rişte-i cān verir

serşār-ı mükeyyif:

1. **serşār-ı mükeyyif:**
Gazel 18
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Keyif verici şeyle ağzına kadar dolu olan.

Şimdi fem-i ṭabʿımda zebānım baña Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḫāneye bāʿiş

serserī:

1. **serserīsidir:** *-sidir*
Gazel 90
Mısra: **2**
Ötede beride gezen, başı boş, işi gücü olmayıp boşta dolaşan.

Dil naḳd-i cān ile o mehiñ müşterīsidir
Pervānedir ki şemʿ-i ruḫı serserīsidir

ser-süḫan-ı hāşime:

1. **ser-süḫan-ı hāşime:** *-e*
Gazel 180
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Haşim adlı şairin en önemli sözü.

Olsa ʿanḳā gibi naẓīrem nā-dīde taʿaccüb
Fenniyā ser-süḫan-ı

Hāşime naġzem
maġzem

ser-tā-pā:

1. **ser-tā-pā:**
Gazel 114
Mısra: **14**
Baştan ayağa.

Behişt-i dilde Fennī
ḳadd-i dildārı edip
taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı
ser-tā-pā ṣıġındırmış

2. **ser-tā-pā:**
Kıt'a 5
Mısra: **5**
Baştan aşağı ll her tarafa.

Fünūn-ı ʿilm-i Şettāyı
n'ola şerḥ etse ser-tā-pā
Ki tedrīs-i fıḳıhda
müctehidāsā imām oldu

3. **ser-tā-pā:**
Kıt'a 1
Mısra: **11**
Baştan aşağı ll her tarafa.

N'ola teşrīfine ins ü
melek şād olsa ser-tā-pā
ʿUrūc etdi ṣadā-yı
müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

4. **ser-tā-pā:**
Gazel 43
Mısra: **7**
Baştan aşağı ll Tamamen.

Müzeyyen olsa zaḫmım
penbelerle ġam mı ser-tā-pā
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden meʾhūẕ

serv:

1. **serviñ:**-*in*
Gazel 148
Mısra: **7**
Selvi ağacı II sevgilinin uzun boyu.

Teşrīfine o serviñ edip
bīd ser-fürū
Yüz sürdü ḫāk-i pāyına
şeydā ṭaraf ṭaraf

2. **serve:**-*e*
Gazel 192
Mısra: **8**
İnce uzun bir ağaç çeşidi II Sevgili.

Ḫırām-ı nāzenīni diller
görünce ḳāmetiñ
Ṣalındı serve hezārān
kedū çemen be-çemen

serv ü ʿarʿar:

1. **serv ü ʿarʿar:**
Gazel 196
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Servi ve ardıç ağacı. II sevgilinin boyu posu.

ʿĀşıḳıñ ʿaḳlın alır
reftārıñ
Serv ü ʿarʿar gibi ḳaddi
mevzūn

serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu:

1. **serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu:**-*u*
Gazel 230
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Düzgün boylu, gül bahçesi servisi.

Kenār-ı cūda ʿarż et
serv-i bāġ-ı ḳadd-i
mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım
ser-nigūn et bīd-i
mecnūnu

serv-i ḫırām:

1. **serv-i ḫırām:**
Gazel 179
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Salınarak yürüyen servi.

Naḫl-i ḳaddiñ olalı
serv-i ḫırām
Murġ-ı dil oldu şehā bī-ārām

serv-i ḫırāmım:

1. **serv-i ḫırāmım:***-ım*
Gazel 230
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Salınarak yürüyen servi.

Kenār-ı cūda ʿarż et
serv-i bāġ-ı ḳadd-i mevzūnu
Gel ey serv-i ḫırāmım ser-nigūn et bīd-i mecnūnu

serv-i sīm:

1. **serv-i sīm:**
Gazel 116
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gümüşten göğüs, gümüş göğüslü servi. Sevgili.

Çıḳarmış ṭaylesānın
kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-pāre serv-i sīm göstermiş

serv-ḳad:

1. **serv-ḳadlere:***-ler, -e*
Gazel 148
Mısra: **3**
Servi boylu.

Ṣaḥn-ı çemende meh-i muṣaffā ṭaraf ṭaraf
Bend oldu serv-ḳadlere diller ḫırām edip

ses:

1. **ses:**
Gazel 95
Mısra: **2**
Bir kulağın duyabileceği frekans ve özellikteki titreşim.

Dil bezm-i meyde yār ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle ġayrı ses istemez

2. **sesinden:***-inden*
Gazel 99
Mısra: **2**
Bir kulağın duyabileceği frekans ve özellikteki titreşim.

Ḳulḳul-i cāmı bez[i]mde nefesinden biliriz
Görmeden bülbülü gülşende sesinden biliriz

3. **ses:**
Gazel 112
Mısra: **4**
Bir kulağın duyabileceği frekans ve özellikteki titreşim.

ʿAndelīb-i ʿāşıḳa gül maʿşūḳ ol maḫfīce kim
İstemez ġayrı dilā bu gülşen-i meydāna ses

4. **ses:**
Gazel 108
Mısra: **1**
Kulağın duyabildiği titreşim, seda, ün.

Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

ses çıḳarmaz:

1. **ses çıḳarmaz:** *-maz*
Gazel 135
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Seslenmek, karşı gelmek.

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḥteriḳ olduḳça eyler şemʿden pervāne ḥaẕ

şeş-cihet [ü] çār-ʿunṣur:

1. **şeş-cihet [ü] çār-ʿunṣur:**
Kaside 1
Mısra: **103**
Kelime Tipi: **-**
Altı yön ve dört unsur.

Bir yere irdigi yoḳ şeş-cihet [ü] çār-ʿunṣur
Dīdeden oldu dilā cümle ʿavālim pinhān

setr et:

1. **setr et:**
Kıt'a 2
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Örtmek, gizlemek.

Ḥaddiñ degildir ey dehenin ḫāme ḳıl edeb
Setr et midād-ı micbereñi miṣl-i āb-ı çāh

setr eyle:

1. **setr eyle:**
Kaside 1
Mısra: **146**
Kelime Tipi: **-**
Kapatmak, örtmek, saklamak.

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile ʿişyānını setr eyle amān

setr-i dāmen eyleyip:

1. **setr-i dāmen eyleyip:**
Gazel 85
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Eteğini kapamak, örtmek.

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

2. **setr-i dāmen eyleyip:** *-yip*
Gazel 85
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Etekle kapamak, örtmek.

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

sev:

1. **severseñ:** *-er, -se, -ñ*
Gazel 146
Mısra: **5**
(Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek, âşık olmak.

Sūz-ı pür-sūz edip Allahı severseñ diyerek
Ḳıldı bāzūlarımı bezm-i ḫafīde pür-dāġ

2. **sev:**
Gazel 200
Mısra: **2**
(Bir kimseye veya bir şeye) Sevgi duymak, gönül vermek.

Bezm-i ʿişretgāh-ı rinde luṭf edip sāḳī be-rev
Kim seni ister dilerse sen de cānā anı sev

sevāb:

1. **sevābım:** *-ım*
Gazel 199
Mısra: **10**
İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat.

Nice vezn eyleyem ṭāġ-ı zebūnum vaṣf-ı ḫāliñle
Dehān-ı ʿandelīb-i dilde yek-dāne sevābım bu

sevād:

1. **sevād:**
Gazel 48
Mısra: **8**
Ar. Siyahlık, Karalık, Karanlık.

Laʿl-i mücevheriñ ki nādire-i pīşedir
Naḳş-ı ḫaṭıñla ḫātem-i gevher sevād olur

şevā'i:

1. **şevā'iʿindendir:** *-i, -n, -den, -dir*
Gazel 50
Mısra: **1**
Şayialar.

ʿArūs-ı bāde cihānıñ şevā'iʿindendir
Şırā-yı vuṣlatı ʿaṣrıñ mübāyaʿındandır

sevdâ:

1. **sevdāya:** *-y, -a*
Gazel 128
Mısra: **9**
Ar. 1. Heves, arzu, şiddetli eğilim, aşk.

Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

2. **sevdā:**
Müstezad 2
Mısra: **12**
Kara, siyah.

Zülf-i siyehiñ maġz-ı dile būy-ı meşām al
Tā defʿ ola sevdā

3. **sevdāsıdır:** *-s, -ı, -dır*
Murabba 2
Mısra: **16**
Heves, arzu, aşk.

Ḳaysveş Mecnūnuñ olmaḳ ya nedir derseñ sen o
ʿUḳde-i zencīr-i zülf ü ṭurreniñ sevdāsıdır

4. **sevdāyı:** *-y, -ı*
Kıt'a 13
Mısra: **15**
Arzu / heves.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

sevdāsına düşdü:

1. **sevdāsına düşdü:** *-dü*
Gazel 109
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aşık olmak, gönül vermek.

Düşdü sevdāsına dil perçemin[iñ] ḳıldı heves
Etme şeydā anı ey pādişeh-i mülket-i Fes

sevdā-yı dil-i bīmārı:

1. **sevdā-yı dil-i bīmārı:** *-ı*
Gazel 141
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönlün sevdası.

Fikr-i ḫaṭṭıñ ile sevdā-yı dil-i bīmārı
Şerbet-i būse-i laʿliñ gibi olmaz dāfiʿ

sevdā-yı fikri:

1. **sevdā-yı fikri:** *-i*
   Gazel 159
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   (Sevgilinin) sevdasının fikri.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey ṣanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
ʿāzim-i Şām eyledik

sevdā-yı ḫaṭıñ:

1. **sevdā-yı ḫaṭıñ:** *-ıñ*
   Gazel 125
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   (Sevgilinin) ayva tüyünün sevdası // (Sevgilinin) ayva tüyünün karalığı.

Sevdā-yı ḫaṭıñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i
buhrān ile temrīż

sevdā-yı merāḳı:

1. **sevdā-yı merāḳı:**
   Gazel 197
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevda merakı.

Defʿ etmege sevdā-yı
merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola
yāḫūd bir aḳar ṣu

sevdā-yı müʿennes:

1. **sevdā-yı müʿennes:**
   Gazel 19
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kadın sevgisi.

Ḥamd ola ki yoḳ bende
o sevdā-yı müʿennes
Mecnūn edemez
herkesi leylā-yı
müʿennes

şevḳ:

1. **şevḳiñde:** *-i, -n, -de*
   Gazel 228
   Mısra: **4**
   Gönül meyli, arzu.

Bilini ḳoçmaġa meyl
etdi göñül ol māhıñ
Başımız üzre gelen baḳ
şevḳiñde ḫāle

2. **şevḳ:**
   Gazel 1
   Mısra: **9**
   Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

Fennī Celāliye n'ola ʿarż
etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı
manẓūmı cā-be-cā

3. **şevkle:** *-le*
   Kıt'a 8
   Mısra: **8**
   Arzu, istek.

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
ṣaldı
Ḳudūmun gūş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrān

4. **şevḳ:**
   Kaside 1
   Mısra: **92**
   1.Şiddetli arzu 2. Işık, parlaklık.

Encümen ṣanma riyāż
içre çerāġān etdi
Cemʿ edip şevḳ ile ṣad
şemʿ-i fürūġı rıḍvān

5. **şevḳine:** *-i, -n, -e*
   Gazel 159
   Mısra: **4**
   Arzu, heves.

Ol hilāl-ebrūyı biz sāḳī
mey-āşām eyledik

Būs edip laʿl-i lebin şevḳine bayram eyledik

sevḳ et:

1. **sevḳ et:** *-se*
   Gazel 197
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Göndermek, yollamak.

Rindāna n'ola vaṣlını sevḳ etse bez[i]mde īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

sevḳ etdi:

1. **sevḳ etdi:** *-di*
   Kıt'a 3
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Göndermek, yollamak.

Esmā Sulṭān-ı celādetli keremkār-ı cihān Yapmaġa bu ḥavżı sevḳ etdi dil-i sitāresi

şevket:

1. **şevketi:** *-i*
   Gazel 233
   Mısra: **10**
   Büyüklük, heybet.

Rıfḳ ile dāʾi eylerdi izāle Fenniyā
Bir nefes şemm eylesem ol ḫaṭṭ-ı giyāh şevketi

şevket ü salṭanatı:

1. **şevket ü salṭanatı:** *-ı*
   Gazel 52
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Yücelik ve iktidar.

Sāḳiyā dāʾire-i meclis-i Cem ḳıl peydā
Şevket ü salṭanatı āṣaf-ı Şāhān büyüdür

şevket-i şiʿr:

1. **şevket-i şiʿr:** *-i, -n, -de*
   Gazel 46
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Şiir yüceliği.

Fenniyā şevket-i şiʿrinde Cenābın gūş et Emr-i z̄ī-şān-ı nikāt-ı femi ḫünkārıdır

şevḳ-i vaṣl:

1. **şevḳ-i vaṣl:** *-ı, -n, -da*
   Gazel 161
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşmanın arzusu, isteği.

Şevḳ-i vaṣlında tebessüm edicek seyr etdim
Ḫurde-gevher gibi dendān-ı leʾāli küçücek

sevrveş:

1. **sevrveş:**
   Kaside 1
   Mısra: **142**
   Boğa burcu gibi.

Nice olur ḥāli faḳīriñ ʿacebā maḥşerde
Sevrveş gelse gerek üstüne ḫalḳıñ nīrān

şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl:

1. **şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl:**
   Gazel 53
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma bayramının Şevval ayı.

Şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl ile gülrūzeden hezār
Berg-i ḫazān tevbe-i zühd-i ḫiyel ḳopar

şey:

1. **şeydir:**

Gazel 82

Mısra: **4**

Nesne.

Ṭurre-i ṭarrāruña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

<u>şeydā:</u>

1. **şeydā:**

Gazel 5

Mısra: **1**

Aşkının çokluğundan aklı başından gitmiş, kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış (kimse), çılgın, dîvâne, meczup.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat ey ṣaçı Leylā

2. **şeydā:**

Gazel 98

Mısra: **4**

Aşkının çokluğundan aklı başından gitmiş, kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış (kimse), çılgın, dîvâne, meczup.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim üstüḫvānım eyleyip minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya ol şeydā çıḳar çıḳmaz

3. **şeydā:**

Gazel 109

Mısra: **2**

Aşkının çokluğundan aklı başından gitmiş, kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış (kimse), çılgın, dîvâne, meczup.

Düşdü sevdāsına dil perçemin[iñ] ḳıldı heves
Etme şeydā anı ey pādişeh-i mülket-i Fes

4. **şeydā:**

Gazel 148

Mısra: **8**

(Aşk sebebiyle) Aklını yitirmiş, deli divane olmuş, çılgın (kimse). II Âşık.

Teşrīfine o serviñ edip bīd ser-fürū
Yüz sürdü ḫāk-i pāyına şeydā ṭaraf ṭaraf

<u>şeydā derlerse de:</u>

1. **şeydā derlerse de:** *-r, -ler, -se, -de, -*

Müstezad 1

Mısra: **16**

Kelime Tipi: **-**

Çılgın demek.

İḳlīm-i lebiñ ḳand-i Buḫāraya degişmem
Derlerse de şeydā

<u>seyf-i ġamzeñ:</u>

1. **seyf-i ġamzeñ:** *-ñ*

Gazel 171

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Etkili bakış kılıcı.

Ben bu limegāh-ı ġamda kestigi ḫvāhem şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

<u>seyf-i mücellā:</u>

1. **seyf-i mücellā:**

Gazel 26

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Cilalı, parlak lılıç.

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

2. **seyf-i mücellā:**
Gazel 146
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Cilalı, parlak kılıç.

Sürme-i çeşmi helāk etse n'ola ʿuşşāḳı
Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

seyf-i mücellāsına:

1. **seyf-i mücellāsına:** *-sı, -n, -a*
Gazel 146
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Cilalı, parlak kılıç.

Sürme-i çeşmi helāk etse n'ola ʿuşşāḳı
Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

şeyḫ:

1. **şeyḫimiz:** *-imiz*
Gazel 108
Mısra: **2**
Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse II zâhit, kaba sofu.

Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

2. **şeyḫimiz:** *-imiz*
Gazel 244
Mısra: **2**
Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse II zâhit, kaba sofu.

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

şeyḫāne:

1. **şeyḫāne:**
Gazel 72
Mısra: **8**
Şeyh gibi.

Zāhirā zāhid ayaḳ almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i bāṭında o şeyḫāne yapar

2. **şeyḫāne:**
Gazel 130
Mısra: **4**
Şeyh gibi.

Bintü'l-ʿinebi pīr-i muġān zāhide sāḳī
ʿAḳd etmek içün eyledi şeyḫāne tavassuṭ

şeyḫāsā:

1. **şeyḫāsā:**
Gazel 33
Mısra: **5**
Şeyh gibi.

Şümār-ı būs-ı laʿlin tekye-i miḥnetde şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde sübḥa-i mercān eder ol şūḫ

şeyḫ-i rüsül:

1. **şeyḫ-i rüsül:**
Kaside 1
Mısra: **93**
Kelime Tipi: **-**
Resullerin şeyhi.

Vaʿẓ edip kürsiye çıḳdı o gece şeyḫ-i rüsül

Ḳıldı mirʾāt-ı nikātına
Mesīḥī ḥayrān

şeyḫ-zāde:

1. **şeyḫ-zāde:**
Muhammes 1
Mısra: **17**
Şeyh oğlu.

Münaḳḳaş dār-ı Ḥamdī
Şeyḫ-zāde ẓannetme
Bulunmaz zāhidā miṣli
anıñ dünyāda
ẓannetme

seyl-āb:

1. **seyl-āb:**
Gazel 13
Mısra: **7**
Sel suyu.

Sāḥil-i baḥr-i sefīd-i
raḥmete seyl-āb olup
Kim olur yek ḳaṭre-i
yem-i siyāh-ı seyyiʾāt

seyl-āb-ı eşk:

1. **seyl-āb-ı eşk:**
Gazel 143
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı seli.

Yıḳdı beyt-i ḳalbimi
seyl-āb-ı eşk etdi ḫarāb
Ḳaṭʿ-ı ümmīd eyleyip
vīrāneden etdim ferāġ

seyl-āb-ı eşk-i dīde-i ḥasret:

1. **seyl-āb-ı eşk-i dīde-i ḥasret:***-le*
Gazel 170
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hasret göz yaşının sel suyu.

Seyl-āb-ı eşk-i dīde-i
ḥasretle Fenniyā
Olsa Ḥicāz-ı dilde n'ola
ber-kenīl Nil

seyl-āb-ı eşkin:

1. **seyl-āb-ı eşkin:***-in*
Gazel 114
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı seli.

Göñül seyl-āb-ı eşkin
dīdeye cānā ṣıġındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı
Ceyḥūna ol deryā
ṣıġındırmış

seyl-āb-ı mīzāb ol:

1. **seyl-āb-ı mīzāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Oluk sel suyu olmak.

Revān et dīdeden eşk-i
devāzdeh-sāle olduḳda
Ṭarīḳ-i ʿaḳdine meyl
eyleyip seyl-āb-ı mīzāb
ol

seyl-āb-ı vużūsu:

1. **seyl-āb-ı vużūsu:***-su*
Gazel 190
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Abdest sel suyu.

Riyāsı mı aḳar zühhād-ı
sālūsuñ sebūsundan
Geçilmez sāḥa-i
meclisde seyl-āb-ı
vużūsundan

seyl-āb-ı zülāl-ı süḫan-ı naẓm-ı belāġat:

1. **seyl-āb-ı zülāl-ı süḫan-ı naẓm-ı belāġat:**
Gazel 100
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Belagatli şiirdeki sözün saf sel suyu.

Seyl-āb-ı zülāl-ı süḫan-ı
naẓm-ı belāġat

Mīzāb-ı zebān-ı ʿallāmeye ṣığmaz

seyl-i bārān:

1. **seyl-i bārān:**
Gazel 96
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yağmur seli.

Ḫayāl-i ebr-i zülfüyle hemīşe raʿd olup āhım
Dü-çeşmim seyl-i bārān gibi giryān olduġum bilmez

seyl-i bārān-ı sirişkim:

1. **seyl-i bārān-ı sirişkim:***-im*
Murabba 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı yağmurunun seli.

Raʿdāsā āh u efġānım benim ṭaġ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim dilde ırmaġ oynadır

seyl-i ceyḥūnu:

1. **seyl-i ceyḥūnu:***-u*
Gazel 230
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ceyhun ırmağı.

Firāḳ-ı laʿl-i dil-berle dü-çeşmim ḳulzum-i dilden
Neşāṭ-ı ḳalb-i ʿuşşāḳa efendi seyl-i Ceyḥūnu

seyl-i firāḳ-ı yār:

1. **seyl-i firāḳ-ı yār:**
Gazel 17
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliden ayrılığın gözyaşı seli.

Āh bende Fenniyā ne edem āyā derdime
Seyl-i firāḳ-ı yāra dirīġā revā ʿabeş

seyl-i yārān-ı viṣāl:

1. **seyl-i yārān-ı viṣāl:***-iñ*
Gazel 58
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşan dostların seli.

Jāle-i güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā ẓuhūr

seyr:

1. **seyr:**
Gazel 9
Mısra: **13**
Temaşa.

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanẓīr eyle Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

2. **seyrine:***-i, -n, -e*
Gazel 37
Mısra: **7**
Bakma, temaşa etme.

Bebekden aḫẕ edip ʿazm et Boġaz seyrine ol māhı
Muṣādif rūzgār ile Ḥişāra her çi bād-ābād

3. **seyrin:***-in*
Gazel 235
Mısra: **1**
İzleme II görünüş.

Arż seyrin olsa n'ola māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

4. **seyre:***-e*
Kıt'a 12

Mısra: **19**

Bakma, seyretme, temaşa.

Oldu müzeyyen niçe seyre cevān ṣaf-be-ṣaf
Çıḳdılar ālāyına nev-çerī-i zīverān

seyr ed:

1. **seyr ed:**
Gazel 135
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Izlemek, bakmak, gözlemek; hayranlıkla algılamak.

Ḳand-i naẓmım seyr edip āyīne-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭabʿ-ı ṭūṭi-i yārāna ḥaẓ

seyr eden:

1. **seyr eden:***-en*
Gazel 153
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Sebtine tercīʿ eder laʿliñ Necefle seyr eden
Ol ḫayāl-i mū-miyānı ʿāşıḳān-ı mū-şikāf

2. **seyr eden:***-en*
Gazel 188
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Miyān-ı güft ü gūda ehl-i vaḳ[i]t ḳīl u ḳāl eyler
Necefle mū-miyānıñ seyr eden ʿayn-ı taḫayyülden

3. **seyr eden:***-en*
Gazel 244
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Necefle seyr eden mūy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

4. **seyr eden:***-en*
Gazel 103
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İzlemek, bakmak.

Şām-ı ḫaṭıñda seyr eden ebrūñı ʿīd eder
Beñzer hilāl-ı Naḫşebe māh-ı mubīniñiz

seyr edip:

1. **seyr edip:***-ip*
Gazel 80
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Izlemek, bakmak, gözlemek; hayranlıkla algılamak.

Çeşm-i bülbül cāmelerle yārı seyr edip göñül
Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini bulmuş donanmış pā vü ser

2. **seyr edip:***-ip*
Gazel 167
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Bāġ-ı serinde seyr edip o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içünde ḳaranfül demez misin

3. **seyr edip:***-ip*
Gazel 232
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**

Bakmak, temaşa etmek.

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek efendi sizlere cāʾiz gibi

4. **seyr edip:** *-ip*
Kıt'a 12
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Ṭāḳī-i elvānını ḳavs-i ḳuzaḥ seyr edip
Ṣaḥn-ı felekde ṭulūʿ eylemez ol çoḳ zemān

seyr et:

1. **seyr et:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Seyr et beyāż fes ile ol şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze semen söylerim saña

2. **seyr et:**
Gazel 20
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Hivām-meşreb żıddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

3. **seyr et:**
Gazel 20
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Hivām-meşreb żıddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

4. **seyr et:**
Gazel 67
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Seyr et binā-yı gendüm ü ʿömrin devāmını
Ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i ādem yapar yıḳar

5. **seyr et:**
Gazel 72
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Dil-i sevdā-zede ḳaldıḳça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çīniñe ḫār-ı müjesin şāne yapar

6. **seyr et:**
Gazel 111
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Fülfül-i ḫālini seyr et ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ cān ile bir dāne heves

7. **seyr et:**
Gazel 119
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Midād-ı laʿl ile daʿvā-yı nār-ı ʿışḳ içün seyr et
O emr-i ḥüsnü ḳılmış kilk-i ḳudret der-kenār āteş

8. **seyr et:**
Gazel 127
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

9. **seyr et:***-dim*
Gazel 161
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Şevḳ-i vaṣlında tebessüm edicek seyr etdim
Ḫurde-gevher gibi dendān-ı leʾāli küçücek

10. **seyr et:**
Gazel 229
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Nār-ı şehr-i Sitānbulu seyr et
Böyle bir iḥtirāḳ var dilde

11. **seyr et:**
Gazel 230
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Hezārān dilleri ḥayrān eder bu maṭlaʿı seyr et
Ḥasīb-i ṭūṭi-i şīrīn-femiñ mirʾāt-ı mażmūnu

12. **seyr et:**
Kıt'a 4
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Felek güş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et
Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

13. **seyr et:**
Kıt'a 8
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

O māh-ı ḥüsne Keyvān-ı felekde Müşterī seyr et
Eder āvīze aḫz-ı nūr içün şeb-tā-seḥer mīzān

<u>seyr eyle:</u>

1. **seyr eyle:**
Gazel 214
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gezmek, gezinmek // temaşa etmek.

Dībāc-ı naẓm-ı zeylini seyr eyle Fenniyā
Olmaz naẓīre böyle metāʿ-ı zirā zere

2. **seyr eyle:**
Muhammes 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gezmek, gezinmek // temaşa etmek.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr

eyle destinde şīşe-i vārın

3. **seyr eyle:**
Gazel 89
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek, karşıdan bakmak.

Boyandı laʿl-i sāḳī reng-i ḫūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya ammā mülde sārīdir

4. **seyr eyle:**
Gazel 157
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek, karşıdan bakmak.

Yeñi çıḳmış ocaḳdan āteş-i sūzānı seyr eyle
Vire āhen-dilān-ı ʿāşıḳ-ı şeydāsına ḳanıḳ

5. **seyr eyle:**
Gazel 160
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek, karşıdan bakmak.

Fikr-i neş'küfte-i tebḫāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim ġonçe-i çigdem gibisin

6. **seyr eyle:**
Gazel 77
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Cismini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten muġ-beçede mū bulunur

7. **seyr eyle:**
Gazel 120
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Kemāliyle olup naḫl-i ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā ṣulandırmış

8. **seyr eyle:**
Gazel 204
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Seyr eyle naẓmım Zīver Efendiyi Fenniyā
Vermiş kenār-ı baḥr-i maḳālāta dürri bih

seyr eyler:

1. **seyr eyler:** *-r*
Gazel 131
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gezmek, gezinmek // temaşa etmek.

Hezārān teşnegān-ı beldeyi seyr eyler ʿālemde
Ki meyl-i menbaʿ-ı āb-ı behişt-i dil-güşādır Şāṭ

seyr eyleyen:

1. **seyr eyleyen:** *-y, -en*
Murabba 3
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Gezmek, gezinmek // temaşa etmek.

Ẓanneder seyr eyleyen taḳlīb eder çeşmin hemān
Ol tüfengin eyleyip peyveste çaḳmaġ oynadır

2. **seyr eyleyen:**
Gazel 56
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek, karşıdan bakmak.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

seyr ḳıl:

1. **seyr ḳıl:**
Gazel 211
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek.

Seyr ḳıl çāk-ı girībānımda ḫūn-ı eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice mercān mercān üstüne

seyrān:

1. **seyrān:**
Gazel 7
Mısra: **5**
Bakma, temâşâ etme.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

seyrān ed:

1. **seyrān ed:**
Gazel 33
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gezinti yapmak, gezmek, dolaşmak.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sūrāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol şūḫ

seyrāngāh:

1. **seyrāngāh:**
Kıt'a 13
Mısra: **16**
Seyir yeri; gezme ve eğlenme yeri.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

seyr-i bebek:

1. **seyr-i bebek:**
Gazel 27
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bebek seyri, gezisi.

Seyr-i Bebek de ṣaf ṣaf olup ceyş-i ġamzesi
Çıḳmış o kāfir-i müje meydāna pür-silāḥ

2. **seyr-i bebek:**
Gazel 36
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bebek seyri, gezisi.

Ceyş-i ʿuşşāḳı yine seyr-i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i müjgānı ile ḳıldı şehīd

3. **seyr-i bebek:**
Gazel 48
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bebek seyri, gezisi.

Ḥavfım budur ḳażā ile diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i Bebekde fesād olur

4. **seyr-i bebek:** *-de*
Gazel 204

Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bebek seyri, gezisi.

Āġūşa çekse ʿāşıḳ-ı
şeydā ʿaceb midir
Ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini
seyr-i Bebekde geh

5. **seyr-i bebek:***-de*
Gazel 209
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bebek seyri, gezisi.

Bugün seyr-i Bebekde
ḳatl edip ʿuşşāḳını
Fennī
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı
nigāh-ı dīdesi ḳana

seyr-i boġaza:

1. **seyr-i boġaza:***-a*
Gazel 164
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Boğaz gezisi.

Seyr-i Boġaza düşe
n'ola çeşm-i ʿāşıḳān
Oldu ḫayāl-i ḫāl-i
riḳābıñ Bebek seniñ

seyr-i çemen:

1. **seyr-i çemen:**
Gazel 238
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çimenlik gezintisi.

Fikr-i ḫaṭṭıñdır şehā
seyr-i çemen dedikleri
Defʿ-i ġamdır sebze-i
bāġ-ı Ḫoten dedikleri

2. **seyr-i çemen:**
Gazel 6
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kırları, bahçeleri seyretmek.

Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı sebze-i bāġ-
ı cinān mıdır
Ṣaḥrā-yı dilde seyr-i
çemen söylerim saña

seyr-i çemenzār:

1. **seyr-i çemenzār:**
Gazel 101
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bahçe seyri, bahçede gezinme.

Ol rāyiż-i ḥüsnüñde
olan dāfiʿ-i ġam kim
Ḫaṭṭıñ gibi bir seyr-i
çemenzār bulunmaz

seyr-i gülzār:

1. **seyr-i gülzār:**
Gazel 87
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesini gezme/seyretme.

Ḫāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol
dil-ber-i raʿnā çıḳar

seyr-i gülzāra:

1. **seyr-i gülzāra:***-a*
Gazel 87
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesini gezme/seyretme.

Ḫāk ile yeksān olur pīş
ü pesinde ʿāşıḳān
Seyr-i gülzāra ḳaçan ol
dil-ber-i raʿnā çıḳar

seyr-i saʿd-ābāda:

1. **seyr-i saʿd-ābāda:***-a*
Gazel 237
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sadabad gezintisi (18. yüzyılda Kağıthane Deresi kıyısında Haliç'e

doğru uzanan düzlük mesire ve eğlence alanına Lale Devrinde verilen ad).

Ebruvānıñ meyli Oḳ Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze seyr-i Saʿd-ābāda mı

şeyṭān atına bindi:

1. **şeyṭān atına bindi:**-*di*
Kaside 1
Mısra: **51**
Kelime Tipi: **-**
Şeytan atına bindirmek II kötü bir şey yapma isteği uyandırmak, doğru yoldan saptırmak; zâhidin yaptığı gibi kurnazlığa, hileye sevk etmek.

Bindi şeyṭān atına dedi ʿazāzil eyvāh
Urup ol kendini yerden yere ḳıldı efġān

seyyāḥ-ı ʿālem:

1. **seyyāḥ-ı ʿālem:**
Gazel 89
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dünyayı gezen, gezgin.

Gelince meclis-i şeh-nāz ile mīnāyı seyr eyle
Nühüfte būselik ḳılmaḳ anıñ ḳulḳulde kārıdır

seyyāre:

1. **seyyāre:**
Gazel 235
Mısra: **2**
Gezegen.

Arż seyrin olsa n'ola māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

seyyīd:

1. **seyyidi:**
Kaside 1
Mısra: **151**
Efendi, bey, ağa, Hz. Hasan'ın soyundan olanlar.

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

seyyid-i kevneyn:

1. **seyyid-i kevneyn:**
Kaside 1
Mısra: **153**
Kelime Tipi: **-**
Dünya ve ahiretin efendisi.

Şübhe yoḳdur seniñ ey seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād olur ehl-i ʿişyān

seyyid-i mefḫar-ı kevneyn:

1. **seyyid-i mefḫar-ı kevneyn:**
Kaside 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İki dünyanın övüncü seyyit.

Seyyid-i mefḫar-ı kevneyn resūl-ı saḳaleyn
Mihr-i pür-tāb-ı cihān maṭlaʿ-ı nūr-ı Yezdān

sezā:

1. **sezā:**
Kıt'a 7
Mısra: **12**
Far. Lâyık.

Tuḥfe açıp nev-bahār dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā aḳmişe-i sünbüli

2. **sezā:**
Murabba 1
Mısra: **20**
Far. Lâyık.

Zīr-i eşikde begim ḫāk ile yeksān olayım
Manṣıb-ı vaṣlıñı ver Fenniye iḥsān sezā

3. **sezā:**
Murabba 1
Mısra: **21**
Far. Lâyık.

Ḥükm-i fażlıñda efendiligi dīvāne sezā

4. **sezādır:**-*dır*
Gazel 7
Mısra: **8**
Layık, uygun, yaraşır.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

5. **sezādır:**-*dır*
Gazel 14
Mısra: **7**
Layık, uygun, yaraşır.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

6. **sezā:**
Gazel 55
Mısra: **8**
Layık, uygun, yaraşır.

Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çine sezā tuḥfe şānedir

7. **sezādır:**-*dır*
Gazel 244
Mısra: **10**
Layık, uygun, yaraşır.

Maḳām-ı şiʿr-i Zīver Fenniyā İḥsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese ʿuşşāḳa muṭrib būselik hey hey

8. **sezādır:**-*dır*
Kıt'a 4
Mısra: **3**
Layık, uygun, yaraşır.

Sezādır ṭurma vaṣf et ol vezir-i ẕāt-ı ẕīşānı
Seḫādetde ʿadīl-i Bermekīdir cümle efʿāli

9. **sezādır:**-*dır*
Kıt'a 4
Mısra: **17**
Layık, uygun, yaraşır.

Sezādır her ne deñli medḥ edersem bāġ-ı ʿālemde
Gül-ʿaraḳü'l-beniyye ḳāmet-i bālāsıdır vālī

10. **sezādır:**-*dır*
Kıt'a 13
Mısra: **8**
Layık, uygun, yaraşır.

Bu ḳaṣr-ı nev-zemīni eyleyip iḥyā Mesīḥāsā
Felekde olmaġa āvīze ḳandīli sezādır māh

sezā mı:

1. **sezā mı:**
Murabba 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mümkün mü?.

Baḫş edip vaṣlıñı ben ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür

Verd edip cismimi hecriñle sezā mı ṣoldur

sezādır kim:

1. **sezādır kim:**
   Kıt'a 10
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Layıktır ki.

O māhıñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şiʿrin defter-i aḳlāma küttāb ol

ṣıcaġ:

1. **ṣıcaġı:**-*ı*
   Gazel 45
   Mısra: **4**
   Sıcak.

Sāḳī bez[i]mde cāmı ṭutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ṣıcaġı var

şīda:

1. **ṣīdanıñ:**-*nıñ*
   Gazel 241
   Mısra: **2**
   ?.

Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru
Yem-i vuṣlatda çıḳdı ṣīdanıñ bezme ṣaḳınḳuru

şiddet-i vaḳt-i şitā:

1. **şiddet-i vaḳt-i şitā:**
   Gazel 31
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kış vaktinin şiddeti.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

sidre:

1. **sidrede:**-*de*
   Kaside 1
   Mısra: **97**
   (Ar.) Arşın sağ yanında bulunan ağaç,Arabistan kirazı.

ʿAzm edip sürʿat ile Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i pākinden olup berg-i ḫazān

şifā:

1. **şifādır:**-*dır*
   Gazel 31
   Mısra: **4**
   Deva II iyileştirici.

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḥāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

2. **şifādır:**-*dır*
   Gazel 205
   Mısra: **10**
   Deva II iyileştirici.

Yetiş Loḳmānveş buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip defʿ et
Şifādır şerbet-i laʿl-i lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

3. **şifā:**
   Gazel 118
   Mısra: **9**
   Derman, ilâç, devâ.

Şerbet-i laʿli şifā derken dil-i dīvāneye
Ḥalḳa-i zülfüñ geçirdi boynuma zencīrveş

4. **şifādır:**-*dır*
   Gazel 241

Mısra: **9**
Derman, ilâç, devâ.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

şifā ḳıl:

1. **şifā ḳıl:**
Gazel 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Tedavi etmek.

Şerbet-i laʿlin ṭabīb-i cān şifā ḳıldı baña
Fenniyā ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ ḳıl naẓar maṣnūʿına

şifā ṣun:

1. **şifā ṣun:**
Gazel 178
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şifa olarak vermek.

Dil-i bīmāra şifā ṣun lebiñ ey ḥāẕıḳ-ı cān
Şerbet-i vaṣlıña lāyıḳ anı muġlāb içelim

şifā ver:

1. **şifā ver:**
Gazel 23
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şifa vermek.

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i düşnāmıñ ṣun ey ḥāẕıḳ
Aña āb-ı viṣāliñle şifā ver şerbet-i emlec

şifā vü işfāda bulmaz:

1. **şifā vü işfāda bulmaz:**-*maz*
Gazel 123
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şifa bulmak, iyileşmek.

Bulmaz hele maḫmūr şifā vü işfāda
Dil-ḫasteye ṣıḥḥat der-i mey-ḫāneye maḫṣūṣ

sifāl-i taḥḳīḳe:

1. **sifāl-i taḥḳīḳe:**-*e*
Gazel 65
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Hakikati bulma kadehi.

Mey-i mecāzı süzünce sifāl-i taḥḳīḳe
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı ʿışḳ ḳulḳul eder

şīfte:

1. **şīfte-zebān:**
Kaside 1
Mısra: **10**
Âşık dilli.

Başla evṣāfa [.] ol ẕāt-ı şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil ammā seniñ ey şīfte-zebān

sıġ:

1. **sıġındırmış:**-*ın, -dır, -mış*
Gazel 114
Mısra: **1**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā sıġındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā sıġındırmış

2. **sıġındırmış:**-*ın, -dır, -mış*
Gazel 114
Mısra: **2**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

Göñül seyl-āb-ı eşkin dīdeye cānā ṣıġındırmış
ʿAceb kim menbaʿ-ı Ceyḥūna ol deryā ṣıġındırmış

3. **ṣığındırmış:** *-ın, -dır, -mış*
Gazel 114
Mısra: **4**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip biʾl-cümle müstevfā ṣıġındırmış

4. **ṣığındırmış:** *-ın, -dır, -mış*
Gazel 114
Mısra: **6**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

O ṭıfl-ı tevʾemānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣıġındırmış

5. **ṣığındırmış:** *-ın, -dır, -mış*
Gazel 114
Mısra: **8**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣıġındırmış

6. **ṣığındırmış:** *-ın, -dır, -mış*
Gazel 114
Mısra: **10**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

7. **ṣığındırmış:** *-ın, -dır, -mış*
Gazel 114
Mısra: **12**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣıġındırmış

8. **ṣığındırmış:** *-ın, -dır, -mış*
Gazel 114
Mısra: **14**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

Behişt-i dilde Fennī ḳadd-i dildārı edip taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı ser-tā-pā ṣıġındırmış

9. **ṣığmaz:** *-maz*
Gazel 100
Mısra: **1**
Bir şeye uygun düşmek, yakışmak, kabul edilebilir olmak, bir şeyin sınırları içine girebilmek.

Taḥrīr edemem ʿışḳı fem-i ḫāmeye ṣıġmaz
Bir şerḥ-i meʿānīdir o kim nāmeye ṣıġmaz

10. **ṣığmaz:** *-maz*
Gazel 100
Mısra: **2**
Bir şeye uygun düşmek, yakışmak, kabul edilebilir olmak, bir şeyin sınırları içine girebilmek.

Taḥrīr edemem ʿışḳı fem-i ḫāmeye ṣığmaz
Bir şerḥ-i meʿānīdir o kim nāmeye ṣığmaz

11. **ṣığmaz:** *-maz*
Gazel 100
Mısra: **4**
Bir şeye uygun düşmek, yakışmak, kabul edilebilir olmak, bir şeyin sınırları içine girebilmek.

Seyl-āb-ı ẕülāl-ı süḫan-ı naẓm-ı belāġat
Mīzāb-ı zebān-ı ʿallāmeye ṣığmaz

12. **ṣığmaz:** *-maz*
Gazel 100
Mısra: **6**
Bir şeye uygun düşmek, yakışmak, kabul edilebilir olmak, bir şeyin sınırları içine girebilmek.

ʿUşşāḳa n'ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣığmaz

13. **ṣığmaz:** *-maz*
Gazel 100
Mısra: **8**
Bir şeye uygun düşmek, yakışmak, kabul edilebilir olmak, bir şeyin sınırları içine girebilmek.

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣığmaz

14. **ṣığmaz:** *-maz*
Gazel 100
Mısra: **10**
Bir şeye uygun düşmek, yakışmak, kabul edilebilir olmak, bir şeyin sınırları içine girebilmek.

Fennī ḳo yeter zühd-i ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i levvāmeye ṣığmaz

ṣığın:

1. **ṣığınıp:** *-ıp*
Murabba 1
Mısra: **3**
Sığınmak.

Ṣığınıp ravza-i ruḫsārıña pinhān olayım
Ġonçe-i ʿārıẓıña bülbül-i nālān olayım

sīḫ:

1. **sīḫ:**
Gazel 34
Mısra: **3**
Demir şiş; kebap şişi.

Nice sīḫ olmaya bu sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı maḥabbetde tabīḫ

ṣıḥḥat:

1. **ṣıḥḥat:**
Gazel 123
Mısra: **8**
Sağlık, afiyet, esenlik.

Bulmaz hele maḫmūr şifā vü işfāda
Dil-ḫasteye ṣıḥḥat der-i mey-ḫāneye maḫṣūṣ

ṣıḥḥati bul:

1. **ṣıḥḥati bul:**
Gazel 231
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Sağlığı bul.

Bulmaḳ isterseñ
Sikenderveş dilā āb-ı ḥayāt
Şiʿr-i Tevfīḳı ḳırāʾat eyleyip bul ṣıḥḥati

sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa:

1. **sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa:**
Gazel 232
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Âşık gönüllerin tandır şişi.

Mā-ḥażar ḳıldım cigerden ben de bir loḳma kebāb
Sīḫ-i tennūr-ı dilān-ı ʿāşıḳa cız bız gibi

sīḫ-i ümmīd:

1. **sīḫ-i ümmīd:**
Gazel 81
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ümidin demir şişi.

Ol ġazāliñ bāde-i laʿlini ḳıldıḳça ḫayāl
Sīḫ-i ümmīd ile nār-ı dilde āhū çevrilir

şıḥne olmuş:

1. **şıḥne olmuş:***-muş*
Gazel 200
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Bekçi olmak.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

şıḥne-i ġaddārveş:

1. **şıḥne-i ġaddārveş:***-veş*
Gazel 183
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Acımasız bekçi.

Merḥametden düzd ü ṭāġīde eser meʾmūldur
Şıḥne-i ġaddārveş dehr içre iḳlīm görmedim

siḥr-i sūz-ı āh:

1. **siḥr-i sūz-ı āh:**
Gazel 242
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Âhın yakıcı sihri.

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil yārı tesḫīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı çerḫi zencīr eyledi

şiir:

1. **şiʿr:**
Gazel 42
Mısra: **10**
Edebi değeri olan nazımlı kafiyeli söz.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāẕ

şık:

1. **şıḳdırmış:***-dır, -mış*
Gazel 129
Mısra: **6**
Sıkmak II bunaltmak.

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ şıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

2. **şıḳdıḳda:***-dıḳ, -da*
Gazel 154
Mısra: **8**
Sıkmak, baskı uygulamak.

ʿAzmgehi ṣuṣaya ammā dile āsā
Şıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

şikāf eyledigi:

1. **şikāf eyledigi:** *-digi*
Gazel 29
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yarmak.

Resenin bilmeyeniñ seniñ şikāf eyledigi
Saʿy-ı āhenger ile tesmiye oldu miftāḥ

şiḳāḳ ḳılma:

1. **şiḳāḳ ḳılma:**
Kıt'a 14
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Yarmak, parçalamak.

Feraḥ u şevḳ ile yā Rabb ṣafā-yāb eyle
Neşter-i ġamla dil-i bānīsini ḳılma şiḳāḳ

şikār:

1. **şikār:**
Gazel 86
Mısra: **1**
Av, avlama, avlanan hayvan, ganimet.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır
Hümā miṣāli görünmez o rūzgār mıdır

şikārı yoḳ:

1. **şikārı yoḳ:**
Gazel 155
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Değeri yok.

Ṣayyād-ı āhu olma yeter püşt ü pā urup
Deşt-i ḫayāl-i murġ-ı viṣāliñ şikārı yoḳ

sikenderveş:

1. **sikenderveş:**
Gazel 165
Mısra: **5**
İskender gibi.

Sikenderveş cihānı gezme mirʾāt-ı taḫayyülde
Cemāsā sāġar-ı billūra meyl et ṣafvet isterseñ

2. **sikenderveş:**
Gazel 231
Mısra: **15**
İskender gibi.

Bulmaḳ isterseñ Sikenderveş dilā āb-ı ḥayāt
Şiʿr-i Tevfīḳı ḳırāʾat eyleyip bul ṣıḥḥati

şıḳıl:

1. **şıḳılıp:** *-ıp*
Gazel 76
Mısra: **5**
Sıkılarak suyu çıkartılmak.

Şıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i zeḳandan tekrār

2. **şıḳılır:** *--ır*
Gazel 66
Mısra: **4**
Daralmak, dar hâle gelmek.

Dühn-i gülveş ruḫ-ı ḫoy-kerde-i pākiñ ey meh
Düşmüş ol mengene-i dillere her ān şıḳılır

3. **şıḳılır:** *--ır*
Gazel 66
Mısra: **8**
Daralmak, dar hâle gelmek.

Dem-i vaṣlında hemān uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳāʿide evvel deme gerdān ṣıḳılır

4. **ṣıḳılır:**
Gazel 66
Mısra: **2**
(Bir şeyin) çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına alınması; can sıkıntısı duymak.

Fikr-i zülfüñle merāḳ-āver olup cān ṣıḳılır
Ḥāẕıḳā hecr ile dem-be-dem insān ṣıḳılır

5. **ṣıḳılır:**
Gazel 66
Mısra: **6**
(Bir şeyin) çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına alınması; can sıkıntısı duymak.

Menzil-i pīr-i muġāna gelicek rūy-ı nigār
Rinde ruḫsārını ʿarż etmege cānān ṣıḳılır

6. **ṣıḳılır:**
Gazel 66
Mısra: **12**
(Bir şeyin) çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına alınması; can sıkıntısı duymak.

Fenniyā ebr-i felekveş bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān ṣıḳılır

<u>ṣıḳılır:</u>

1. **ṣıḳılır:**
Gazel 66
Mısra: **10**
Silahın içindeki mermilerin boşaltılması, sıkılması.

Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Ḫışmıla üstüme ṣad piştov-ı ḫūbān ṣıḳılır

<u>sikkīn-i bī-hem-tā:</u>

1. **sikkīn-i bī-hem-tā:**
Gazel 98
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Eşsiz, benzersiz bıçak.

Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

<u>ṣıḳma:</u>

1. **ṣıḳma:**
Gazel 56
Mısra: **6**
Çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına alınmış; dar, daracık (TS, 186).

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

<u>sil:</u>

1. **silicek:** *-icek*
Gazel 10
Mısra: **1**
Temizlemek, gidermek, görünmez hale getirmek.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey kūdek-i mekteb
Sürḫ oldu sefīdiñ ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

2. **siler:** *-er*
Gazel 225
Mısra: **4**
(Islak bir şeyi) Üzerinde havlu, mendil gibi kuru ve emici başka bir şey gezdirmek suretiyle kuru duruma getirmek.

Refʿ edip ḫaṭṭıñı
cinbistire-i dendānım
Siler āyīne-i ruḫsārını
berbercesine

3. **sīl:**
Gazel 170
Mısra: **2**
Sel.

Mıṣr-ı dil içre Nīl-i
sirişkim sebīl bil
Şeh-rāh-ı ʿışḳa oldu
bevāb mīl sīl

4. **sil:**
Gazel 175
Mısra: **4**
Sel, sürekli yağmur, karların süratle erimesi, akarsuların taşması vb. sebeplerle meydana gelen ve önüne geleni alıp götürecek şiddette akan su, su taşkını, taşkın, seylâb.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb
oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i
Bārī bu sāl sil

sīm:

1. **sīm:**
Gazel 15
Mısra: **8**
Ar. Gümüş.

Deryā-yı göñül kişt-i
cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi
zībende mürüvvet

sīm ü zer:

1. **sīm ü zer:**
Gazel 104
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gümüş ve altın.

Düşme iflās ile ey ṣūfi
ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-
teni tesḫīr ederiz

2. **sīm ü zer:**
Gazel 240
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gümüş ve altın.

Müflislik ile düşme
vaḳfa ṣūfiyā
Tesḫīr olur mu dil-beri
hīç sīm ü zer gibi

sīm ü zeri:

1. **sīm ü zeri:** *-i*
Kıt'a 14
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gümüş ve altın.

Dāḫiliyyeyle temām
etdi behiştāsāyı
Ṣarf edip sīm ü zeri
eyledi meẕāḳ

sīm ü zer-i vuṣlatın:

1. **sīm ü zer-i vuṣlatın:** *-ı, -n*
Gazel 225
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Vuslat gümüş ve altını.

Ṣarf edip sīm ü zer-i
vuṣlatın ol ṣūḫ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili
İbrāhim [ü] Āzercesine

sīm ü zersizce:

1. **sīm ü zersizce:**
Gazel 224
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gümüş ve altın.

Ḫafīce bāde nūş olduḳça zāhid mest olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa ʿaceb mi sīm ü zersizce

<u>ṣımāḫ-ı dem-i mīnā:</u>

1. **ṣımāḫ-ı dem-i mīnā:**
Gazel 202
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şişenin nefes kulağı.

Meclisde ṣımāḫ-ı dem-i mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı serini luʿbet-i vınḳa

<u>ṣımāḫ-ı zühdünü:</u>

1. **ṣımāḫ-ı zühdünü:** *-ü, -n, -ü*
Gazel 188
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Zahitlik kulağı.

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı gūş eyler
Ṣımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

<u>simāṭ çekdi:</u>

1. **simāṭ çekdi:** *-di*
Gazel 132
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sofra düzenlemek; ziyafet çekmek. Konukları yemekli ağırlamak I.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

<u>sīm-bāzu:</u>

1. **sīm-bāzuñdur:** *-ñdur*
Gazel 30
Mısra: **7**
Gümüş pazı, kol.

Sīm-bāzuñdur felekde ʿāşıḳa cānā revā
Egnime şāl olsa maḳbūlüm degil ḳavs-i ḳuzaḥ

<u>sīm-beden:</u>

1. **sīm-beden:**
Gazel 90
Mısra: **9**
Beyazlık, parlaklık yönünden gümüş bedenli (sevgili).

Baş gösteren o sīm-beden üzre kākülü
Ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıżınıñ nev-çerīsidir

<u>şimden gerü:</u>

1. **şimden gerü:**
Kaside 2
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Şimdiden sonra, bundan sonra.

Māʾ-i cārī olsa da ceyş-i fiten şimden gerü
Kem eder baḥr-i siyāhı ḳaʿr-ı deryā-yı sefīd

<u>şimdi:</u>

1. **şimdi:**
Gazel 203
Mısra: **15**
İçinde bulunulan zamanda, bu anda, el'an.

Şimdi zemāne furṣatı fevt eylemez ṣaḳın
Ġāfil bulunma düşmeniñ ey dil siñekse de

2. **şimdi:**

Gazel 28

Mısra: **3**

Şimdi, şu anda.

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-güẕār
Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

3. **şimdi:**

Gazel 188

Mısra: **9**

Şimdi, şu anda.

Gelip meclisde şimdi ḳulḳul-ı mīnāyı güş eyler
Ṣımāḫ-ı zühdünü ḥıfẓ eyleyen āvāre bülbülden

4. **şimdi:**

Gazel 49

Mısra: **8**

"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an"anlamlarında zaman zarfı.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aṣlā derler

5. **şimdi:**

Kıt'a 12

Mısra: **13**

"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an"anlamlarında zaman zarfı.

Zādesine ʿaḳd edip şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını görmemiş idi cihān

6. **şimdi:**

Muhammes 1

Mısra: **2**

"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an"anlamlarında zaman zarfı.

Meleklerle felekde etmiş iken dīv istinās
Olur eṭrāf-ı ıḍlāl-ı ʿibāde şimdi ol ḫannās

7. **şimdi:**

Gazel 18

Mısra: **9**

Şimdi, artık.

Şimdi fem-i ṭabʿımda zebānım baña Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḫāneye bāʿiş

8. **şimdi:**

Gazel 46

Mısra: **12**

Şimdi, artık.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

9. **şimdi:**

Gazel 47

Mısra: **4**

Şimdi, artık.

Feżā-yı sūḳ-ı maḥabbetde çıkdı ol ebrū
Ḳarār-dādesi şimdi kemān behāsınadır

10. **şimdi:**

Gazel 48

Mısra: **12**

Şimdi, artık.

Esrār-ı ʿışḳı gāhice ifşāya Fenniyā
Şimdi cihānda ḳalmadı bir iʿtimād olur

11. **şimdi:**

Gazel 54

Mısra: **3**

Şimdi, artık.

El çekip ẕeyl-i kibār-ı ġırreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer cühhāle etmez iʿtibār

12. **şimdi:**
Gazel 70
Mısra: **9**
Şimdi, artık.

Fenniyā nükte-i eşʿārını Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep ṣūret-i maʿnāya çeker

13. **şimdi:**
Gazel 71
Mısra: **10**
Şimdi, artık.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

14. **şimdi:**
Gazel 76
Mısra: **9**
Şimdi, artık.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

15. **şimdi:**
Gazel 102
Mısra: **8**
Şimdi, artık.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā ḳalmadı bir adımız

16. **şimdi:**
Gazel 105
Mısra: **5**
Şimdi, artık.

Gelince bezme pey-der-pey mey ister şimdi ol fettān
Sebūda bir ḳadeḥ sāḳī mül-i ṣahbā çıḳar çıḳmaz

17. **şimdi:**
Gazel 110
Mısra: **8**
Şimdi, artık.

Derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı beyt-i sāde ẓannetme
Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūru'n-nās

18. **şimdi:**
Gazel 158
Mısra: **1**
Şimdi, artık.

ʿĀyīne-i ʿālemde dilā şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde naẓar eyleme dünyāya ṣafā yoḳ

19. **şimdi:**
Gazel 172
Mısra: **2**
Şimdi, artık.

Bezm-i gülşen rind-i sāḳī encümen-pīrā degil
Böyledir bāġ-ı cihān şimdi neşāṭ-efzā degil

20. **şimdi:**
Gazel 219
Mısra: **6**
Şimdi, artık.

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar zāhid
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

21. **şimdi:**
Gazel 237
Mısra: **12**
Şimdi, artık.

ʿAḳd edip rez-duḫterin rindān ʿişretgāhda
Şimdi ey pīr-i muġān ʿazmiñ mübārek-bāde mi

22. **şimdi:**
Gazel 238
Mısra: **7**
Şimdi, artık.

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri

23. **şimdi:**
Gazel 241
Mısra: **6**
Şimdi, artık.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis zāhidiñ bāsūrun incitmiş
Ġınā-āver olup ekl eylemez ol şimdi bulġuru

24. **şimdi:**
Gazel 243
Mısra: **1**
Şimdi, artık.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

25. **şimdi:**
Gazel 243
Mısra: **2**
Şimdi, artık.

Ḫayāl-i zülfüñ ile dil hevādadır şimdi
Hümā gibi o seḥāb-ı saʿādadır şimdi

26. **şimdi:**
Gazel 243
Mısra: **4**
Şimdi, artık.

Ḫadeng-i sūzen-i ġamzeñle çeşm-i bülbülveş
Tenimde penbe-i dāġım lebādedir şimdi

27. **şimdi:**
Gazel 243
Mısra: **6**
Şimdi, artık.

Mücāvir oldu göñül Kaʿbe-i viṣāliñde
Ṭavāfa saʿy ederiz iṣr-i ṣafādadır şimdi

28. **şimdi:**
Gazel 243
Mısra: **8**
Şimdi, artık.

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde
Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

29. **şimdi:**
Gazel 243
Mısra: **10**
Şimdi, artık.

Yürü ziyāretine ʿāşıḳān ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

30. **şimdi:**
Gazel 243
Mısra: **12**
Şimdi, artık.

Müşāʿare ile zebān-ı mücessem Fennī Refīʿ Efendiye dāʾim ṣenādadır şimdi

31. **şimdi:**
Gazel 106
Mısra: **10**
Şimdi II artık.

Pūşīdesini refʿ edip
ʿuşşāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz
rū-be-rūyuz

32. **şimdi:**
Kıt'a 4
Mısra: **24**
Artık, bundan sonra.

Eger oldumsa lāyıḳ
ḫilʿate vaṣfımla
sulṭānım
Ḳıyem baḫş et efendim
şimdi ḳışdır olmasın
şālı

33. **şimdi:**
Gazel 174
Mısra: **1**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Şimdi bez[i]mde sāġar u
mey güft gū degil
Ṣaḥn-ı felekde mihr ü
ḳamer rū-be-rū degil

34. **şimdi:**
Kıt'a 6
Mısra: **3**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Hümāāsā cihāna şimdi
bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün
ẓanneder vechin
görenler māh

35. **şimdi:**
Kıt'a 7
Mısra: **7**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Şimdi Ḫudā bir oġul
verdi aña kim dilā
Muṣḥaf-ı ḥüsnündeki
ebrūları ḫaṭṭ-ı celī

36. **şimdi:**
Kıt'a 8
Mısra: **7**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Hümāāsā gibi cihāna
şimdi bir ferzendi per
ṣaldı
Ḳudūmun gūş edip
mihr ü meh etsin şevkle
devrān

37. **şimdi:**
Kıt'a 9
Mısra: **10**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip
dāʾim Ḫudā efzūn ede
ʿömrün
Ṭulūʿ etdi cihāna şimdi
bir ferzend miṯl-i māh

38. **şimdi:**
Kıt'a 10
Mısra: **11**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Ṭulūʿ etdi o ẕātıñ şimdi
bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey
kevkeb-i dümbāle ıṭnāb
ol

39. **şimdi:**
Muhammes 1
Mısra: **19**
"İçinde bulunulan

zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

40. **şimdi:**
Murabba 2
Mısra: **4**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Ḳulḳul-ı cām-ı ṣürāḥī bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ ṭūtī-i gūyāsıdır

sīm-i daġal:

1. **sīm-i daġal:**
Gazel 122
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sahte para.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

sīm-i raḫt-ı ḥayderī:

1. **sīm-i raḫt-ı ḥayderī:**
Gazel 245
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Haydara ait süsün gümüşü.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā sīne-bend-i Düldülü

sīm-i süḫen-i esʿadı:

1. **sīm-i süḫen-i esʿadı:**
Gazel 79
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Es'ad'ın gümüşten sözü.

Ḍarb-ḫāne-i dilde ḥacer-i ṭabʿ ile Fennī
Sīm-i süḫen-i Esʿadı tamġāya meḥekdir

sīmīn-sifāl:

1. **sīmīn-sifāl:**
Gazel 167
Mısra: **6**
Gümüş çanak.

Bāġ-ı serinde seyr edip o şāl-ı ʿanberi
Sīmīn-sifāl içünde ḳaranfül demez misin

sīmīn-ten:

1. **sīmīn-teni:** *-i*
Gazel 104
Mısra: **12**
Teni gümüş gibi beyaz olan.

Düşme iflās ile ey ṣūfi ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-teni tesḫīr ederiz

sīm-kemer:

1. **sīm-kemer:**
Gazel 80
Mısra: **10**
Gümüş kemer.

Ten-bürehne feṭḥ edip ʿuşşāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

sīm-micmer:

1. **sīm-micmer:**
Gazel 87
Mısra: **2**
Gümüş buhurdan.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar

Sīm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

2. **sīm-micmer:**
Gazel 87
Mısra: **2**
Gümüş buhurdan.

Ṣanma ḫaddiñ üzre
cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā
çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı
ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

sīm-semek:

1. **sīm-semek:**
Gazel 162
Mısra: **4**
?.

Māhī-i viṣāline atıp şişi
o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde
dilā sīm-semek çek

sīm-sifāl:

1. **sīm-sifāl:**
Gazel 32
Mısra: **7**
Gümüş çanak.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül
der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında
levendāneye sürḫ

2. **sīm-sifāl:**
Gazel 227
Mısra: **5**
Gümüş çanak.

Ḫoşā bir deste
sünbüldür ki ṣan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber
būy-ı perçem tāzeden
tāze

3. **sīm-sifāl:**
Gazel 238
Mısra: **10**
Gümüş çanak.

Çıḳdı fesden zeyn olup
nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül
feslegen dedikleri

sīm-ten:

1. **sīm-ten:**
Gazel 56
Mısra: **6**
*Gümüş tenli II
Sevgili.*

Der-āġūş eyleyip dāʾim
niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o
cism-i pāki ṣıḳma
yazıḳdır

şināver:

1. **şināveriñ:** *-iñ*
Gazel 174
Mısra: **5**
Yüzücü.

Ḫurşīd ü meh de olsa
dilā ol şināveriñ
Mūy-ı miyān-ı pākine
lāyıḳ girū degil

2. **şināver:**
Gazel 198
Mısra: **12**
Yüzücü.

Fenniyā deryāya girmiş
ġusl içün ol māhı gör
Mū miyānına şināver
bend edip iki kedū

3. **şināver:**
Gazel 22
Mısra: **10**
*Yüzücü II dert, ateş
denizinde yüzen aşık.*

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

şināverlik:

1. **şināverlik:**
Gazel 15
Mısra: **3**
Yüzücülük etmek.

Vaṣlıñla şināverlik edip gāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña her ḳanda mürüvvet

<u>şınāyiʿ:</u>

1. **ṣınāyiʿindendir:** *-i, -n, -den, -dir, -*
Gazel 50
Mısra: **6**
Sanatlar.

Büt-i mücāmaʿatı der-i dilde ḥıfẓ etmek
O Sāmīrīyi raḳībiñ ṣınāyiʿindendir

2. **ṣınāyiʿdir:** *-dir*
Gazel 153
Mısra: **7**
Sanatlar.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

<u>ṣınāyiʿ-i şiʿri:</u>

1. **ṣınāyiʿ-i şiʿri:** *-i*
Gazel 57
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şiir sanatları.

Mażmūn-ı naẓm-ı ṭabʿ-ı Refīʿā ki Fenniyā
Sāʿat gibi ṣınāyiʿ-i şiʿri lebindedir

<u>sīne:</u>

1. **sīne:**
Gazel 85
Mısra: **8**
Far. 1. Göğüs, sadr.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā lāle-i ḥamrā biter

2. **sīneden:** *-den*
Gazel 21
Mısra: **7**
1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Versin leẕeẕ mevācibin ey şāh sīneden
Ac enderūnuñ etme bizi ġayra muḥtāc

3. **sīnem:** *-m*
Gazel 49
Mısra: **3**
1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Hedefāsā nice sūrāḫ olmasın sīnem
O tīġ-ı ġamze-i mestāneye tīr-i każā derler

4. **sīnesini:** *-sin, -i*
Gazel 52
Mısra: **7**
1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Nigeh-i ʿāşıḳa fetḥ etse n'ola sīnesini
Nūr-ı ḫūrşīd ile ol penbe-i būstān büyüdür

5. **sīneñi:** *-ñ, -i*
Gazel 92
Mısra: **10**
1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Ḳaçınma Fenniyā tīr-i nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-miṣli siper ḳıl sīneñi cānıñ yaḳar yaḳmaz

6. **sīnesinden:** *-si, -nden*
Gazel 99
Mısra: **8**
1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Yoḳlayıp farḳ ederiz añla yaḳın olduġunu
Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı sīnesinden biliriz

7. **sīnesini:** *-sin, -i*
Gazel 100
Mısra: **5**
1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

ʿUşşāḳa n'ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣıġmaz

8. **sīnede:** *-de*
Gazel 104
Mısra: **9**
1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Eyleyip sīnede ṣad dāġ-ı hezārān peydā
Āteş-i ʿışḳı Sitanbūl gibi taṣvīr ederiz

9. **sīnemizden:** *-mizden*
Gazel 105
Mısra: **7**
1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Nüzūl eylerse ḥayfā sīnemizden şām-ı aġyāra
Semavāt diyemem bir kez daḫı ʿ×sā çıḳar çıḳmaz

10. **sīneme:** *-m, -e*
Gazel 118
Mısra: **1**
1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Bakışıñla sīneme müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sūrāḫ sūrāḫ hedef-i kef-gīrveş

11. **sīnesini:** *-si, -n, -i*
Gazel 8
Mısra: **7**
Göğüs, bağır // gönül, yürek.

Tīġ-ı müjeñe sīnesini feth eden ʿāşıḳ
Dīvāne eder ḫançer-i bürrāna teḳarrüb

12. **sīneden:** *-den*
Gazel 191
Mısra: **1**
Göğüs. // gönül yürek.

Şāhım ʿulūfe vermez ise būse sīneden
Ḳılsın ʿatiyye laʿl-i lebin ṭış ḫazīneden

13. **sīnesin:** *-si, -n*
Gazel 98
Mısra: **2**
Göğüs, bağır.

Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz
Açar dil sīnesin sikkīn-i bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

14. **sīnem:** *-m*
Gazel 79
Mısra: **7**
Göğüs, bağır. // Gönül, yürek.

Sīnem ne ʿaceb eylesem ol yāre çerāġān
Efşān-şerer-i ġamze-i cādūsu fişekdir

<u>sīne-bend-i düldülü:</u>

1. **sīne-bend-i düldülü:** *-ü*
Gazel 245

Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Düldülün göğsüne bağlanan işlemeli, gümüşlü enli kayış.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā sīne-bend-i Düldülü

sīne-ber:

1. **sīne-ber-sīne:**
Gazel 220
Mısra: **5**
Göğüs göğüse.

Leb-ā-leb sīne-ber-sīne miyān āġūş-ı vuṣlatda
Bu ḥāl üzre o meh-rū ḫvāba varsın pister isterse

sīne-çāk:

1. **sīne-çāk:**
Gazel 237
Mısra: **5**
Yaralı sine (paramparça olmuş yaka).

Ebruvānıñ meyli Oḳ Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze seyr-i Saʿd-ābāda mı

sīne-i cānāne:

1. **sīne-i cānāne:***-e*
Gazel 16
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin göğsü.

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādiṣ

sīne-i nevʿ-i memerrdendir:

1. **sīne-i nevʿ-i memerrdendir:***-den, -dir*
Gazel 63
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Geçit olan yeni sine.

Dü-çār olsam n'ola ʿaynımda bostān-ı dil-ārāya
Güẕergāhım benim ol sīne-i nevʿ-i memerrdendir

sīne-i ʿuryāna:

1. **sīne-i ʿuryāna:***-a*
Gazel 122
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çıplak göğüs.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ
Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aṣ

2. **sīne-i ʿuryāna:***-a*
Gazel 122
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Çıplak göğüs.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

siñek:

1. **siñekdir:***-dir*
Gazel 79
Mısra: **6**
Çift kanatlılardan, karasinek, sivrisinek vb. pek çok çeşidi olan uçucu böceklerin ortak adı.

Ḥāl-i lebini bu dil-i şeydāya ṣorarsıñ
Düşmüş lebeni kevṣer-i ḥavż içre siñekdir

sineklik:

1. **sineklik:**
Gazel 7
Mısra: **4**
Sineklik.

Seni āzürde eylerse nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ
Cemāl-i pākle zülf-i girih-gīriñ sineklik yap

sinem:

1. **sīnem:**
Gazel 234
Mısra: **7**
(aşığın) gönlü.

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sīnem üzre her dāġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-nāme-i vişāliñ mi

sīnem yaḳdı:

1. **sīnem yaḳdı:***-dı*
Gazel 145
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sinemi yakmak.

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

sīnemde:

1. **sīnemde:***-m, -de*
Gazel 228
Mısra: **5**
(Âşığın) sinesi, göğsü. Gönül, yürek.

Zaḫ[ı]m-ı pür-dağı sīnemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

sīnen çāk edip:

1. **sīnen çāk edip:***-ip*
Kıt'a 10
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Göğsünü parçalamak. II Üzülmek.

Duʿā ḳıl cāmiʿ-i cismiñde ṣūfī çāk edip sīnen
Ṣalāt-ı ḫamsede ol duḫtere dāʿī-i miḥrāb ol

sīneñde:

1. **sīneñde:**
Gazel 35
Mısra: **8**
Göğüs, sadr., derun, kalp.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

sīne-ṣāf:

1. **sīne-ṣāf:**
Gazel 153
Mısra: **1**
Gönlü temiz, temiz yürekli.

Bir gece olsaḳ n'ola cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

sīneye çek:

1. **sīneye çek:***-mek*
Gazel 231
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Bağrına basmak, kucaklamak II kötü bir davranış, söz veya olaya ister istemez katlanmak; göğsüne kazımak.

Sīneye çekmek diler ol dil-beri ammā raḳīb
Hīç ne mümkin penbeniñ nār ile ey dil ülfeti

sini şīn oḳur:

1. **sini şīn oḳur:** *-r*
Müstezad 3
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Sini şın okumak.

Sini şīn oḳur muġ-beçe ol ṭıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

sipāh etme:

1. **sipāh etme:** *-me*
Kıt'a 2
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Asker etmek.

Oldumsa midḥatımla çerāġ olmaġa sezā
Ver bir mülāzemet beni etme şehā sipāh

sipāh-ı bende:

1. **sipāh-ı bende:**
Gazel 118
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kölelerin ordusu // köle askeri.

Baḫş edip ʿuşşāḳına tīmār-ı vaṣlın ol perī
İftiḫār eyler sipāh-ı bendesine mīrveş

sipāriş:

1. **sipāriş:**
Gazel 115
Mısra: **10**
Ismarlamak.

Bir dürlü muvāfıḳ olamaz ṭabʿıma Fennī
Bir vaż'-ı redīdir benim ʿindimde sipāriş

siper ḳıl:

1. **siper ḳıl:**
Gazel 92
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kalkan etmek, korumak, gizlemek maksadıyla bir şeyi siper olarak kullanmak.

Ḳaçınma Fenniyā tīr-i nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-miṣli siper ḳıl sīneñi cānıñ yaḳar yaḳmaz

siphr-i māh-ı dil-ārā:

1. **siphr-i māh-ı dil-ārā:**
Gazel 148
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül alıcı gökyüzü ayı. II Sevgili.

ʿAzm etdi siphr-i māh-ı dil-ārā ṭaraf ṭaraf
Çıḳdı yem-i boġaza şeb-ārā ṭaraf ṭaraf

sipihr:

1. **sipihriñ:** *-iñ*
Kıt'a 4
Mısra: **12**
Far. Gök, sema.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkāli

sipihr-i ruḫı:

1. **sipihr-i ruḫı:** *-ı*
Gazel 10
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yanak yıldızı.

Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre
Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

sır:

1. **sırrıñ:**
Gazel 102
Mısra: **7**
Aklın erişemediği, açıklanamayan veya çözülemeyen şey, giz, gizem.

Sırrıñ ifşā edip ol rāzıña dil-beste olur
Şimdi dünyāda dilā ḳalmadı bir adımız

2. **sırdır:** *-dır*
Gazel 217
Mısra: **7**
Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

şiʿr:

1. **şiʿri:** *-i*
Gazel 12
Mısra: **11**
Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiʿri
Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ʿayān et

2. **şiʿrini:** *-i, -ñ, -i*
Gazel 175
Mısra: **10**
Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓımda şiʿrini sen yāl u bāl bil

3. **şiʿrimi:** *-im, -i*
Gazel 176
Mısra: **7**
Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

4. **şiʿriñ:** *-i, -n*
Müstezad 1
Mısra: **25**
Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.

Fenni güher-efşā yem-i ṭabʿıñ ile şiʿriñ
Dür-dāne-i fikriñ

5. **şiʿrim:** *-im*
Gazel 227
Mısra: **9**
Şiir.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

şirā:

1. **şirā:**
Gazel 11
Mısra: **6**
Satın almak, alış veriş yapmak.

Degilse sāḳiyā bint-i reziñ eşyāsı āmāde
Cihāzāt-ı lüzūmun ile ṣad-çenber şirā ḳat ḳat

sīr-āb edici:

1. **sīr-āb edici:** *-ici*
Gazel 239
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Susuzluğu gidermek, suya kandırmak.

Āyā bize bir Ḫıżr-ı keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici yār bulunur mu

sirāc:

1. **sirācına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 156

Mısra: **6**

Kandil, mum, meş'ale gibi aydınlatma aracı, ışık.

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

şīrān:

1. **şīrān:**
Kıt'a 4
Mısra: **9**
Arslanlar.

Bu eşnāda gerçi olmayaydı bu iki Şīrān
Neye müncer olurdu devletiñ āyā ki aḥvāli

sırāt:

1. **ṣırāṭ:**
Gazel 132
Mısra: **4**
Ar. 1. Yol: sırât-ı müstakim. 2. Cehennemin üzerine kurulan köprü.

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda teşbīh ile ṣırāṭ
Peyveste-rāh-ı mūy-ı cinān-ı cemāle baḳ

ṣırāṭ-ı ebruvān:

1. **ṣırāṭ-ı ebruvān:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 49
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sırat köprüsüne benzeyen kaş.

ʿİnān-ı çīn-i zülfün bend edip esb-i dile Fennī
Ṣırāṭ-ı ebruvānından güẕer ḳılmaḳ ḫaṭā derler

sirāyet eylemez:

1. **sirāyet eylemez:** *-mez*
Gazel 89
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bulaşmak, geçmek, dağılmak, yayılmak.

Boyandı laʿl-i sāḳī reng-i ḫūn-āb-ı sirişkimle
Sirāyet eylemez eşyāya ammā mülde sārīdir

şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli:

1. **şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli:** *-i*
Gazel 47
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dudak şarabını içmenin şırası.

O ṭīġ-ı ġamze-i mestāne cān behāsınadır
Şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli ḳan behāsınadır

şırā-yı vuṣlatı:

1. **şırā-yı vuṣlatı:** *-ı*
Gazel 50
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma şırası.

ʿArūs-ı bāde cihānıñ şevāʾiʿindendir
Şırā-yı vuṣlatı ʿaṣrıñ mübāyaʿındandır

şīrāzelen:

1. **şīrāzelendikçe:** *-dik, -çe*
Gazel 213
Mısra: **4**
Bir arada tutmak (Ümit kitabının yapraklarını bir arada tutmak bağlamında).

Kenār-ı muṣḥaf-ı ruḫsārına ḫaṭṭ gelse dillerde
Olur cildi ḫayāli muʿteber şīrāzelendikçe

şīrāzesiz risāle:

1. **şīrāzesiz risāle:**
Gazel 187
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Şirazesi olmayan kitapçık.

Eczā ḳalır ḫayāl-i ruḫuñ dilde bī-ḫuṭūṭ
Şīrāzesiz risāle hem olsun hem olmasın

şiʿr-i beyān:

1. **şiʿr-i beyān:***-a*
Gazel 44
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Beyan ilminin kurallarına uygun.

Fenniyā saʿy ederek ṣaḫn-ı belāġat içre
Güç ile şiʿr-i beyāna dehenim ḳıldı nüfūẕ

şiʿr-i ḥamdiye:

1. **şiʿr-i ḥamdiye:***-ye*
Gazel 72
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Hamdi'nin şiiri.

Şiʿr-i Ḥamdiye dü dīdem n'ola açsam
Fennī
Ṭabʿ-ı maḥmūr olanı bir iki peymāne yapar

şiʿr-i leẕīẕī:

1. **şiʿr-i leẕīẕī:**
Gazel 59
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Lezîzî'nin şiiri.

Fennīyi gör ki şiʿr-i Leẕīẕīye gūyiyā
Bu nā-sezā nikātı naẓīre ġazel verir

şiʿr-i nehrīyi:

1. **şiʿr-i nehrīyi:***-y, -i*
Gazel 234
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Nehrî'nin şiiri.

Saṭır saṭır oḳuyup şiʿr-i Nehrīyi Fennī
Ḳalem ḳalem dedi bevvāb nev-dilānıñ mı

şiʿr-i nev-zemīni:

1. **şiʿr-i nev-zemīni:***-i*
Gazel 9
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yeni zeminli şiir (nev-zemin, ter-zemin ya da zemin-i taze kavramların tamamı bikr-i mazmunlarla örülmüş mantalitesinde, arka planında yeni hayal dünyasıyla bezenmiş şiir anlamına gelir.).

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanẓīr eyle Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan:

1. **şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan:***-dan*
Kıt'a 9
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Dört unsurun memelerindeki süt.

Ġınā-āver olunca şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan
Aña emdürme yā Rab mehd-i gerdūn istikrāh

şiʿr-i refīʿā:

1. **şiʿr-i refīʿā:**
Gazel 60
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Refî'nin şiiri.

Baḥr-i naẓ[ı]mda şiʿr-i
Refīʿā ki Fenniyā
Keştī-i ṭabʿ-ı nev-
hevesiñ nāḫüdāsıdır

şiʿr-i tevfīḳı:

1. **şiʿr-i tevfīḳı:** *-ı*
   Gazel 231
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Tevfik'in şiiri.

Bulmaḳ isterseñ
Sikenderveş dilā āb-ı
ḥayāt
Şiʿr-i Tevfīḳı ḳırāʾat
eyleyip bul ṣıḥḥati

şīr-i tevḥīd:

1. **şīr-i tevḥīd:**
   Gazel 52
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Tevhit arslanı.

Veled-i ḳalbi
baġ[ı]rında naẓar ḳıl
sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i
ʿirfān büyüdür

şiʿr-i zīver:

1. **şiʿr-i zīver:**
   Gazel 22
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Zîver'in şiiri.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

şīrīn-rū:

1. **şīrīn-rū:**
   Murabba 2
   Mısra: **14**
   Şirin yüzlü.

Geşt edip ṣaḥrālara
düşsem ʿaceb mi sū-be-
sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ
edip ey şīrīn-rū

sirişk:

1. **sirişkim:** *-im*
   Gazel 74
   Mısra: **3**
   Gözyaşı.

Bād-ı āhımla sirişkim
baña besdir ey dil
Āsiyāb-ı emelim āb u
hevāsıyla döner

2. **sirişkim:** *-im*
   Gazel 85
   Mısra: **3**
   Gözyaşı.

Fikr-i ḫaṭṭıñla sirişkim
dīde-i iksīr olup
Rūy-ı ʿarżda cūybār
olduḳça hep kīmyā
biter

3. **sirişkim:** *-im*
   Gazel 94
   Mısra: **7**
   Gözyaşı.

Sirişkim mey kebābım
mā-ḥażar ḫūn-ı ciger
puḫte
Derūn-ı sūzişim pür-
āteş-i tennūrdur sensiz

4. **sirişkim:**
   Gazel 233
   Mısra: **7**
   Gözyaşı.

Nāle neydir mey
sirişkim dīde ṣāġar dil
kebāb
Pīr-i ʿışḳıñ bezm-i
vaḥdetde budur
keyfiyyeti

5. **sirişk:**
   Gazel 187
   Mısra: **3**
   Göz yaşı.

Fikr-i ḫaṭıñla ḥüsnüñe
bārān olur sirişk
Devr-i ḳamerde hāle
hem olsun hem olmasın

sirişk-i bī-ḳarār:

1. **sirişk-i bī-ḳarār:**
Gazel 119
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sürekli akan gözyaşı.

N'ola cismimde olsa
şerḥa şerḥa dāġlar
peydā
Ġam āteş hecr-i yār āteş
sirişk-i bī-ḳarār āteş

sirişk-i dānişim:

1. **sirişk-i dānişim:** *-im*
Gazel 9
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bilginin gözyaşı.

Sirişk-i dānişim zāhid
görünce şişe-i dilde
Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu
nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

sirişt:

1. **siriştiñ:** *-iñ*
Gazel 212
Mısra: **5**
Yaratılış, huy, mizaç.

Ḥall ile siriştiñ leheb-i
ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile
kīmyāya ḳarışma

şirket:

1. **şirketi:** *-i*
Gazel 231
Mısra: **12**
Ortaklık.

Verme mirʾāt-ı dili sen
ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl
etmez maḥabbet şirketi

sırr:

1. **sırrımı:** *-ım, -ı*
Gazel 16
Mısra: **9**
Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

Aġyāra nice fāş edeyim
sırrımı Fennī
Ebkem olurum gāhice
açsam da ḥavādiṣ

2. **sırrın:** *-ı, -n*
Gazel 189
Mısra: **9**
Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

Fenniyā sırrın güşād
edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i
derūnun ḥāẕıḳ-ı cān
diñlesin

3. **sırrını:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 100
Mısra: **9**
1. Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

Fennī ḳo yeter zühd-i
ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i
levvāmeye ṣıġmaz

sırrī:

1. **sırrīye:** *-y, -e*
Müstezad 2
Mısra: **25**
Divan edebiyatı şairi. II Şairin mahlası.

Sırrīye ṣunup bu süḫan-
ı āyīne-i Fennī
Esrāriñı maḫfī

2. **sırrī:**

Gazel 36

Mısra: **9**

Şair Sırrı.

Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd

3. **sırri:**

Gazel 149

Mısra: **10**

Şair Sırrı.

Fenni bī-şübhe uçar miṣl-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırri der ise eger bu süḫan-efsāneye üf

sırr-ı ʿaṭādan:

1. **sırr-ı ʿaṭādan:***-dan*

Kıt'a 7

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

"İnna ataynakel Kevser" sırrı. II Sana Kevser'i verdik.

Şāʿir-i Nābī-zemān-ı nüktever-i dür-feşān
Olsa n'ola bī-gümān sırr-ı ʿaṭādan eli

sırrī efendi:

1. **sırrī efendi:**

Gazel 12

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Fennî'nin çağdaşı bir şair.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiʿri
Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ʿayān et

sırrī efendiye:

1. **sırrī efendiye:***-ye*

Gazel 129

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Fennî'nin çağdaşı bir şair.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et
Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cülarıñ bisāṭ

sırr-ı fendir:

1. **sırr-ı fendir:***-dir*

Gazel 3

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Güzel sanatlar sırrı.

Fenniyā bu sırr-ı fendir kim bu ebyāt-ı süḫan
Oḳuyup fehm edemez maẓmūn–ı terkīb-āşinā

sırr-ı ḥaḳḳa:

1. **sırr-ı ḥaḳḳa:***-a*

Kıt'a 8

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

İlahi sır.

Ne merkezdir ṭarīḳatde o sırr-ı Ḥaḳḳa yol buldu
Mürīd-i Ḫalvetīdir çile-dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān

sırr-ı ledünni:

1. **sırr-ı ledünni:***-i*

Gazel 237

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Gayb ilminin sırrı.

Bilmeyen sırr-ı ledünni olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī ẓāhirde mi iḫfāda mı

sırr-ı meʿād:

1. **sırr-ı meʿād:**

Gazel 169

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Ahiret sırrı.

Tā olmayıcaḳ sırr-ı meʿād ile ṣafā-yāb
Zaḥmet verir ʿālemde saña ḳayd-ı meʿāşıñ

sırr-ı meżāmīn-i naẓm:

1. **sırr-ı meżāmīn-i naẓm:**
Gazel 103
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şiirin mazmununun sırrı.

İlḳā-yı toḫm sırr-ı meżāmīn-i naẓm içün
Āmāde yoḳ mu Fenniye bir nev-zemīniñiz

sırr-ı naẓmıma:

1. **sırr-ı naẓmıma:** *-ı, -m, -a*
Gazel 143
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Nazmın sırrı.

Fenniyā maḥrem edip Kenzīyi sırr-ı naẓmıma
Nā-şināsān-ı hüner bīgāneden etdim ferāġ

sırr-ı yezdānı:

1. **sırr-ı yezdānı:** *-ı*
Gazel 114
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın sırrı.

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣıġındırmış

sırrın ifşā edip:

1. **sırrın ifşā edip:** *-ip*
Gazel 186
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sırrını açıklamak.

Sırrın ifşā edip ʿuşşāḳa verir ser-rişte
Tel ḳırār şāne-i dil ṭurre-i ṭarrārından

sırrını gösterir:

1. **sırrını gösterir:** *-ir*
Gazel 186
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sırrını göstermek.

Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi cemālinde olunca ẓāhir
Gösterir sırrını āyīne-i ruḫsārından

şiş:

1. **şiş:**
Gazel 117
Mısra: **4**
Şiş, ucu sivri demir çubuk.

Naẓar et ālet-i çeşm-i veled-i sulṭāna
Eylemiş ol ser-i tüfengine müjgānını şiş

şīşe:

1. **şīşe:**
Gazel 199
Mısra: **1**
Şīşe.

Ḳadeḥ çeşmim iki şīşe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

2. **şīşede:** *-de*
Gazel 36
Mısra: **6**
Şişe, cam.

Düşdü dil çeşmiñe ey şāh-ı Süleymān-ı zemān
Eyleme mūr-ı żaʿīfi şīşede ḥabs-i medīd

şīşe-i billūr:

1. **şīşe-i billūr:**
Gazel 82
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Şeffaf, cam şişe.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

şīşe-i cānān:

1. **şīşe-i cānān:**
Gazel 69
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin şişesi.

Ḳaṣd eyledikçe neşter-i ġamze ile çāk edip
Āmāc-ı dāġ şīşe-i cānān açar ḳapar

şīşe-i dil:

1. **şīşe-i dil:**
Gazel 9
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gönül şişesi.

Sirişk-i dānişim zāhid görünce şīşe-i dilde
Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu nüḫāsı ḳāl edip tīz-āb

şīşe-i vārın:

1. **şīşe-i vārın:***-ı, -n*
Muhammes 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Varlık şişesi.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın

şişi atıp:

1. **şişi atıp:***-ıp*
Gazel 162
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Demir çubuğu saplamak. II Olta atmak.

Māhī-i viṣāline atıp şişi o māhıñ
Deryā-yı maḥabbetde dilā sīm-semek çek

şişir:

1. **şişirir:***-ir*
Kaside 1
Mısra: **48**
Şişirmek.

Bāb-ı ġārıñda nigāhbānlıġa taʿyīn olıcaḳ
Şişirir beyże ile ḳapıñda arslan

şitābān:

1. **şitābān:**
Gazel 221
Mısra: **3**
Acele ile giden, acele eden, çabuk giden, seğirten.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān
Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde

sitānbul:

1. **sitanbūl:**
Gazel 104
Mısra: **10**
İstanbul şehri.

Eyleyip sīnede ṣad dāġ-ı hezārān peydā
Āteş-i ʿışḳı Sitanbūl gibi taṣvīr ederiz

2. **sitānbūlda:***-da*
Gazel 155
Mısra: **11**
İstanbul şehri.

Meydān-ı yekke-tāza Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tabʿ-ı pākine Rāġıb süvārı yoḳ

sitānbul-misli:

1. **sitānbul-misli:**
Gazel 171
Mısra: **11**
İstanbul gibi.

Câme-i diller Sitānbul-misli cānā ser-be-ser
Āteş-i ʿışḳıñla sūzān olsa da mānīʿ degil

sitiġnāya çeker:

1. **sitiġnāya çeker:** *-er*
Gazel 70
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Istignaya çekmek; naza çekmek, nazlanmak.

Būs-ı laʿlin ṭaleb etdikçe sitiġnāya çeker
Gūyiyā mevce-i luṭfun leb-i deryāya çeker

şīt–i derāy-ı reh-berimiz:

1. **şīt–i derāy-ı reh-berimiz:** *-imiz*
Gazel 64
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Rehberin çan sesi.

Şīt–i derāy-ı reh-berimiz çınḳıraḳlıdır
Zāhid ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna ḫar olup

şīve-i güftārından:

1. **şīve-i güftārından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 186
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Söz işvesi.

Kebk olur ġıbṭa-fezā cünbiş-i reftārından
Ṭūṭiye şuḳḳa gelir şīve-i güftārından

şīve-i ḥikmet:

1. **şīve-i ḥikmet:**
Gazel 92
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hekimlik yöntemi.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

siyāh:

1. **siyāh:**
Gazel 93
Mısra: **2**
Kara.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

ṣıyāmım açdım:

1. **ṣıyāmım açdım:** *-dım*
Gazel 177
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Oruç açmak.

Ṣıyāmım açdım ifṭār-ı nebāt-ı laʿl-i nābıñla
Seḥāb-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ruḫuñ aḫşam ẓannetdim

siyeh:

1. **siyeh:**
Gazel 235
Mısra: **2**
Kara renkte olan.

Arż seyrin olsa n'ola māh-ı nūru
Seyyāre siyeh mihr-i cemāline Müşteri

siyemmā:

1. **siyemmā:**
Kıt'a 1

Mısra: **13**

Hele, hususuyla, bilhassa "lâ-siyemmâ" suretinde de müstameldir.

Nice vaṣf eyleyem ben siyemmā ẓıll-ı Yezdānı
Zebānım ḳaṭredir deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya

şıyt-ı āhı:

1. **şıyt-ı āhı:***-ı*

Gazel 112

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Âhların yüksekliği.

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne mis̱l-i gülbāng-ı ceres

siyyemā:

1. **siyyemā:**

Gazel 216

Mısra: **1**

Özellikle, husûsiyle, bâhusus.

Ġarḳ oldu āb-ı zevraḳ-ı dil siyyemā yeme
Ṭāḳat mı gelir cūşiş-i eşk-i dem-ā-deme

size:

1. **size:**

Gazel 178

Mısra: **3**

Ikinci çoğul şahıs zamiri.

Neş'e vermez efendim size bu sekr-i ḥudūs̱
Tevbe-i sāḳıṭ edip bāde-i nā-yāb içelim

sizler:

1. **sizlere:**

Gazel 232

Mısra: **4**

Ikinci çokluk şahıs zamiri. II Sevgili ile âşık arasında haber taşıyan kişiler.

Medd ederseñ seyr edip nā-maḥrem-i bint-i rezi
Ḥüsnünü görmek efendi sizlere cā'iz gibi

şoḥbet:

1. **şoḥbet:**

Müstezad 1

Mısra: **20**

Ar. Görüşüp konuşma.

Ḫvān-ı keremiñ sükker-i ḥalvāya degişmem
Ṣoḥbet deme cānā

2. **şoḥbet:**

Kaside 1

Mısra: **117**

Allah'a gönül veren insanların bir araya gelip her an O'nunla berâber olduklarını bilmenin edebi ve huzûru içinde, şeyhlerinin veya aralarından ehil birinin yönlendirmesiyle yaptıkları ârifâne söyleşme ve halleşme.

Añlanılmaz bu ne ṣoḥbet bu ne keyfiyyetdir
ʿAḳl ile fehm edemez künhünü ẕihn-i insān

ṣoḥbete nevbet verip:

1. **ṣoḥbete nevbet verip:***-ip*

Gazel 85

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Sohbete ara vermek.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ

Āsiyāb içre meseldir
rıfḳ ile ġavġā biter

ṣoḥbet-i müşāʿare:

1. **ṣoḥbet-i müşāʿare:**
Gazel 69
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Müşâ'are sohbeti.

Geh ṣoḥbet-i müşāʿare
gāhī sükūt ile
Mecmūʿa-i ṭabīʿi yārān
açar ḳapar

ṣoḥbet-i tenhāya:

1. **ṣoḥbet-i tenhāya:** *-y, -a*
Gazel 212
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yalnız kalınan sohbet.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i
tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
ḥelvāya ḳarışma

ṣol:

1. **ṣol:**
Gazel 208
Mısra: **9**
T. Şu, o.

ʿĀlemde esāsı gibi ṣol
ḥışn-ı ḥaṣīniñ
Hedm olmaz idi
tevbede zāhid temel
olsa

2. **ṣol:**
Gazel 48
Mısra: **9**
Şu, o, bu.

Gelmez ḥaṭ-ı niẓāmına
ṣol beldeniñ hemān
Beyne'l-ehāli cümlede
ki ittiḥād olur

3. **ṣol:**
Gazel 75
Mısra: **2**
Şu, o, bu.

Zaḫm-ı sīnem üzre her
bir penbe dāġ
üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā
çerāġ üstündedir

4. **ṣol:**
Gazel 183
Mısra: **1**
Şu, işaret sıfatı.

Mā-sivāyı terk eden ṣol
kimse de ġam
görmedim

Ṣāf olan mirʾāt-ı dilde
jeng-i mübhem
görmedim

5. **ṣolmuş:** *-muş*
Gazel 80
Mısra: **6**
Solmak, sararmak.

Mıṣr-ı dilde bād-ı
semm-i āhım esdikçe o
şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek
ṣolmuş bulanmış
nīlüfer

ṣoldur:

1. **ṣoldur:**
Murabba 1
Mısra: **6**
Solmasına sebep olmak, solgun duruma getirmek; (insan için) zayıflatıp cildin sarı-beyaz arası bir renk almasına neden olmak.

Baḫş edip vaṣlıñı ben
ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi
hecriñle sezā mı ṣoldur

ṣoñra:

1. **ṣoñra:**
Gazel 59

Mısra: **10**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

Maḥbūb ile işin bitirip
baʿż-ı bī-vefā
Ṣoñra metāʿ-ı vuṣlata
naḳd-i daġal verir

2. **soñra:**

Gazel 121

Mısra: **6**

Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına
her bār tabaṣbuṣ

3. **ṣoñra:**

Gazel 81

Mısra: **4**

-nin ardından, arkasından.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı
vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra
ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

4. **soñra:**

Gazel 121

Mısra: **6**

-nin ardından, arkasından.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına
her bār tabaṣbuṣ

ṣor:

1. **ṣordum:***-dum*

Gazel 4

Mısra: **7**

Sormak II Emmek.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i
lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi
kevs̱er dedi āb-ı zülāl
ammā

2. **ṣorarsıñ:***-ar, -sın*

Gazel 79

Mısra: **5**

Sormak. // Halini hatrını sormak.

Ḥāl-i lebini bu dil-i
şeydāya ṣorarsıñ
Düşmüş lebeni kevs̱er-i
ḥavż içre siñekdir

ṣoy:

1. **ṣoyup:***-up*

Gazel 224

Mısra: **9**

Giysiyi çıkarmak.

Ṣoyup bir cāme-ḫvāb
içre felekde hāleveş
Fennī
Der-āġūş eyledim ol
māh-ı tābānı
kemersizce

söyle:

1. **şöyle:**

Gazel 157

Mısra: **9**

Şunun gibi, şuna benzer biçimde.

Dimāġ-ı cāna nuṭḳuñ
şöyle lez̲z̲et verdigim
Fennī
Bu bābda niʿmet-i pāk-i
nikātın bal ile ḳaymaḳ

2. **söylerim:***-rim*

Gazel 6

Mısra: **1**

Demek, söylemek.

Dendān-ı ṣāfi dürr-i
ʿAden söylerim saña
Laʿl-i ʿaḳīḳi reşk-i
Yemen söylerim saña

3. **söylerim:***-rim*

Gazel 6

Mısra: **2**
Demek, söylemek.

Dendān-ı ṣāfi dürr-i
ʿAden söylerim saña
Laʿl-i ʿaḳīḳi reşk-i
Yemen söylerim saña

4. **söylerim:** *-rim*
Gazel 6
Mısra: **4**
Demek, söylemek.

Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı sebze-i bāġ-ı cinān mıdır
Ṣaḥrā-yı dilde seyr-i çemen söylerim saña

5. **söylerim:** *-rim*
Gazel 6
Mısra: **6**
Demek, söylemek.

Seyr et beyāż fes ile ol şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze semen söylerim saña

6. **söylerim:** *-rim*
Gazel 6
Mısra: **8**
Demek, söylemek.

İḳlīm-i Rūmı başdı fiten söylerim saña
Cünbiş-i çeşm [ü] ḫaṭṭıñ şeh-cemāl

7. **söylerim:** *-rim*
Gazel 6
Mısra: **10**
Demek, söylemek.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

8. **söylerim:** *-rim*
Gazel 6
Mısra: **12**
Demek, söylemek.

Pey-rev olunca güfte-i İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre süḫan söylerim saña

9. **söyle:**
Gazel 45
Mısra: **11**
Demek, söylemek.

Naẓm-ı Edībi söyle Leẕīẕīye Fenniyā
Pāyında esb-i cāmesiniñ çınḳıraġı var

10. **söyler:** *-r*
Gazel 5
Mısra: **12**
(Anlatmak istediği şeyi) Sözle bildirme.

Ağız ağıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

11. **söyler:** *-r*
Gazel 225
Mısra: **12**
(Anlatmak istediği şeyi) Sözle bildirme.

Fenniyā Zīver Efendiye bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı saña zergercesine

12. **söyleyip:**
Gazel 28
Mısra: **9**
İtiraf etmek, dile getirmek.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

13. **söyle:**
Gazel 222

Mısra: **12**
Demek, duyurmak.

Bu müferriḥ-i nev-zemīni Fenniyā ʿarż eyleyip
Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

14. **söylesin:** *-sin*
Gazel 189
Mısra: **2**
Anlatmak, dile getirmek.

Nār-ı hecr-i yār ile bīmār olan dil añlasın
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

15. **söylesin:** *-sin*
Gazel 189
Mısra: **10**
Anlatmak, dile getirmek.

Fenniyā sırrın güşād edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

16. **söylese:** *-se*
Kıt'a 8
Mısra: **15**
Anlatmak, dile getirmek.

Daḫı çoḳdur kenār-ı baḥr-i naẓmım söylese ammā
Yeter taṣdīʿe bāʿiṣ olma ey kilk-i güher-efşān

şöyle bir:

1. **şöyle bir:**
Kaside 1
Mısra: **63**
Kelime Tipi: **-**
Öyle çok, o kadar fazla.

Şöyle bir raḫş-ı müzeyyen idi ol eşheb kim
Encümen boncuġu ḥınnāsı şafaḳ pür-elvān

söyün-:

1. **söyünmez:** *-mez*
Gazel 37
Mısra: **3**
Söndürmek, parlaklığını gidermek.

Söyünmez sūziş-i ʿışḳım dem-ā-dem bād-ı āhımla
Dil-i vīrānemi verdim şerāra her çi bād-ābād

söz:

1. **sözleriñ:** *-ler, -in*
Kaside 1
Mısra: **127**
Ağızdan çıkan bir veya daha fazla heceden meydana gelen, mana ifade eden kelime veya kelime topluluğu, laf,lafız, kelam.

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb ü Raḥmān

2. **sözüm:** *-üm*
Gazel 181
Mısra: **10**
Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam II şiir.

Āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya Fenniyā
Üstād-ṭabʿ Nehriye enbāzdır sözüm

3. **söz:**
Gazel 19

Mısra: **3**
Kelime, laf.

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ
Meẕmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿenneṣ

4. **sözüm:** *-üm*
Gazel 181
Mısra: **1**
Bir düşünceyi anlatan kelime dizisi, kelam // Şiir.

Vaṣf-ı ḫaṭıñda ḳāʿid-i rāzdır sözüm
Ders-i Ḫayāli şerḥ eder īcāzdır sözüm

5. **sözüm:** *-üm*
Gazel 181
Mısra: **2**
Bir düşünceyi anlatan kelime dizisi, kelam // Şiir.

Vaṣf-ı ḫaṭıñda ḳāʿid-i rāzdır sözüm
Ders-i Ḫayāli şerḥ eder īcāzdır sözüm

6. **sözüm:** *-üm*
Gazel 181
Mısra: **4**
Bir düşünceyi anlatan kelime dizisi, kelam // Şiir.

Laʿliñden aldı var ise rengin nüktesi
Maẕmūn-şināṣ-ı dil-ber-i ṭannāzdır sözüm

7. **sözüm:** *-üm*
Gazel 181
Mısra: **6**
Bir düşünceyi anlatan kelime dizisi, kelam // Şiir.

ʿUşşāḳa faṣl-ı devr-i gülü būselik edip
Kār-ı nühüfte bülbül-i dem-sāzdır sözüm

8. **sözüm:** *-üm*
Gazel 181
Mısra: **8**
Bir düşünceyi anlatan kelime dizisi, kelam // Şiir.

Evṣāf-ı meyle mürde-i maḫmūre cāmveş
Ḳulḳul-zebān-ı ʿīsī-i iʿcāzdır sözüm

9. **sözüm:** *-üm*
Gazel 222
Mısra: **9**
Söz, söylem, şiir.

Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

söz etme:

1. **söz etme:** *-me*
Gazel 195
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(O şeyi) Konuşmak, (o şeyden) bahsetmek, lâf etmek.

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

söz yok:

1. **söz yok:**
Gazel 10
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Söz yok, diyecek bir şey yok.

Meclisde edip perde-i dāmeniñ irḫā

Söz yok seniñ ʿirfānıña
ey şūḫ-ı müʾeddeb

2. **söz yoḳ:**
Gazel 150
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Söz yok, diyecek bir şey yok.

Söz yoḳ metāʿ-ı ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalʿatıñ
Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol ṭaraf tuḥaf

sözüm yoḳ:

1. **sözüm yoḳ:**
Kıt'a 13
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Söyleyecek bir şeyi olmamak || razıl omak.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde
Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

sözümde ḫilāf yoḳ:

1. **sözümde ḫilāf yoḳ:**
Gazel 153
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sözümde yanlış yok.

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

şu:

1. **şu:**
Gazel 26
Mısra: **8**
T. Hidrojen ve oksijen karışımından oluşan, sıvı durumda bulunan, bütün varlıkların yaşam kaynağı olan akıcı madde.

Etdirir her mey-keş-i ġavvāṣ-ı rinde ser-fürū
Şu gibi devvār eder gird-āb-ı deryādır ḳadeḥ

2. **şuyuna:***-yun, -a*
Gazel 201
Mısra: **1**
T. Hidrojen ve oksijen karışımından oluşan, sıvı durumda bulunan, bütün varlıkların yaşam kaynağı olan akıcı madde.

Açarsa yelkeni ḳıçdan firişḳa ten şuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan pūpā dümen şuyuna

3. **şuyuna:***-yun, -a*
Gazel 201
Mısra: **4**
T. Hidrojen ve oksijen karışımından oluşan, sıvı durumda bulunan, bütün varlıkların yaşam kaynağı olan akıcı madde.

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen şuyuna

4. **şuyuna:***-yun, -a*
Gazel 201
Mısra: **6**
T. Hidrojen ve oksijen karışımından oluşan, sıvı durumda bulunan, bütün varlıkların yaşam kaynağı olan akıcı madde.

O çīn-i perçem-i ḫoy-kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı feslegen ṣuyuna

5. **ṣuyuna:** *-yun, -a*
Gazel 201
Mısra: **8**
T. Hidrojen ve oksijen karışımından oluşan, sıvı durumda bulunan, bütün varlıkların yaşam kaynağı olan akıcı madde.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

6. **ṣuyuna:** *-yun, -a*
Gazel 201
Mısra: **10**
T. Hidrojen ve oksijen karışımından oluşan, sıvı durumda bulunan, bütün varlıkların yaşam kaynağı olan akıcı madde.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

7. **şu:**
Gazel 154
Mısra: **3**
İşaret sıfatı, şu.

Nūş eyle mey-i cām-ı Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-i dilde yataḳtaḳ

8. **ṣu:**
Kıt'a 12
Mısra: **15**
Malum içilen sıvı, su.

ʿIrḳ-ı şerīfü'n-nebī ṣu gibi meyl eyleyip
Oldu Tekirṭağına Ḫayraboludan revān

9. **ṣu:**
Gazel 58
Mısra: **1**
Ab, su // gözyaşı.

Fikr-i ḫoy-ı ʿārıżıñla çeşm-i dilden ṣu aḳar
Jāle vü güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar

<u>suʾāl:</u>

1. **suʾāl:**
Gazel 4
Mısra: **4**
Ar. soru.

Ḫafī mey nūş eder misiñ demiş ey dil saña ol meh
Ne rengīn ḫoş-süḫan bu ne ʿacāʾib bir suʾāl ammā

<u>suʾāl eyle:</u>

1. **suʾāl eyle:** *-r, -se*
Gazel 199
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Soru sormak.

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

<u>sūʾāl [ü] cevāb:</u>

1. **sūʾāl [ü] cevāb:**
Kaside 1
Mısra: **115**
Kelime Tipi: **-**
Soru ve cevap.

Ne idi ol gece āyā o sūʾāl [ü] o cevāb
Neydi ol beynehümā nāz u niyāz-ı ḫūbān

<u>sū-be-sū:</u>

1. **sū-be-sū:**
Gazel 7
Mısra: **5**
Taraf taraf, her taraf, her yan.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

2. **sū-be-sū:**
Gazel 64
Mısra: **13**
Taraf taraf, her taraf, her yan.

Yaḳdı cihānı nār-ı taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i sūzān ocaḳlıdır

3. **sū-be-sū:**
Gazel 119
Mısra: **5**
Taraf taraf, her taraf, her yan.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

4. **sū-be-sū:**
Gazel 13
Mısra: **3**
Her taraf, her yan.

Sū-be-sū geşt eyleyip İskenderāsā ʿālemi
Bulmadı dil būse-i laʿliñ gibi āb-ı ḥayāt

5. **sū-be-sū:**
Gazel 231
Mısra: **17**
Her taraf, her yan.

Sū-be-sū nā-dīdedir ol Fāżıl-ı ehl-i kemāl
Murġ-ı ʿanḳāveş cihānı ṭutdu nām-ı şöhreti

6. **sū-be-sū:**
Gazel 192
Mısra: **10**
Her yana, her tarafa.

Ḥasībī ister imiş Fenniyā müşāʿareye
Hezār-ı ġonçe-dehen sū-be-sū çemen be-çemen

7. **sū-be-sū:**
Murabba 2
Mısra: **13**
Her yana, her tarafa.

Geşt edip ṣaḥrālara düşsem ʿaceb mi sū-be-sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ edip ey şīrīn-rū

ṣubḥ:

1. **ṣubḥ:**
Gazel 221
Mısra: **4**
Sabah.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān
Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde

ṣubḥ u mesā:

1. **ṣubḥ u mesā:**
Kaside 1
Mısra: **157**
Kelime Tipi: **-**
Gündüz ve gece.

Ravża-i rūḥuna ʿıṭr-āver ola ṣubḥ u mesā
Būy-ı ezhār ṣalāt ile selām-ı Sübḥān

sübḥa-i bāde-i mercān:

1. **sübḥa-i bāde-i mercān:**

Gazel 91
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mercandan şarap renkli tespih.

Şanma ṣūfī bizi sen ḥalḳa-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān ile tevḥīd ederiz

sübḥa-i cām:

1. **sübḥa-i cām:**
Gazel 81
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Camdan tesbih.

Rind evrād eyleyip dendānıñı pīr-i muġān
Sübḥa-i cām elde sāḳī reng-i lülü çevrilir

sübḥa-i cām-ı cem-i ezel çekelim:

1. **sübḥa-i cām-ı cem-i ezel çekelim:***-elim*
Gazel 185
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ezel Cem'inin kadehinin tespih tanesini çekmek.

Bez[i]mde meclise ser-ḥalḳa ol ki ey zāhid
Seniñle sübḥa-i cām-ı Cem-i ezel çekelim

sübḥa-i dür-dāne:

1. **sübḥa-i dür-dāne:**
Gazel 134
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Inci taneli tesbih.

Lebiñ ẕikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında
Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẓ

sübḥa-i mercān:

1. **sübḥa-i mercān:**
Gazel 33
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mercan tesbihi.

Şümār-ı būs-ı laʿlin tekye-i miḥnetde şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde sübḥa-i mercān eder ol şūḫ

sübḥa-i mercān çeker:

1. **sübḥa-i mercān çeker:***-er*
Gazel 221
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mercan tesbih çekmek.

Evrād edip ol laʿl-i leb zāde-i şeyḫi
Görseñ ne çeker sübḥa-i mercān elimizde

sübḥa-i mercāna:

1. **sübḥa-i mercāna:***-a*
Gazel 111
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Mercan tesbihi.

Ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-berle heme āvīze
Zāhidān elde eder sübḥa-i mercāna heves

sübḥa-i ṣad dāneye:

1. **sübḥa-i ṣad dāneye:***-ye*
Gazel 18
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İçinde yüz tane boncuk olan tespih.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i ṣad dāneye bāʿis

sübḥa-i ṣad-dāne:

1. **sübḥa-i ṣad-dāne:** *-miz*
Gazel 156
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yüzlük tespih.

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

sübḥa-i zībā:

1. **sübḥa-i zībā:**
Kaside 1
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Güzel tesbih.

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

ṣubḥ-dem açıp:

1. **ṣubḥ-dem açıp:** *-ıp*
Murabba 2
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sabah vakti açmak.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu ʿuṣṣāḳa ġılmān çatmasın

şübhe:

1. **şübhe:**
Gazel 42
Mısra: **2**
Kuşku; vesvese, kuruntu.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāz̲
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāz̲

şübhe yoḳdur:

1. **şübhe yoḳdur:** *-dur*
Kaside 1
Mısra: **153**
Kelime Tipi: **-**
Şüphesiz.

Şübhe yoḳdur seniñ ey seyyid-i kevneyn elbet
Yüz süren ḳabriñe āzād olur ehl-i ʿiṣyān

ṣubḥ-ı ṣādıḳ:

1. **ṣubḥ-ı ṣādıḳ:**
Gazel 56
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Subh-i kâzibden sonra tan yerinde ufuk boyunca görülen ve gittikçe yayılarak güneşin doğuşuna kadar kesintisiz devam eden aydınlık, hakîkî fecir.

Gören necm-i seḥer derse o ḥāl-i yāre lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı vech-i pāki ṣubḥ-ı ṣādıḳdır

sübḥān:

1. **ṣübḥān:**
Kaside 1
Mısra: **32**
Eksiklerden ve kusurlardan münezzeh olan.

Enbiyā cümlesi bir sübḥa-i zībā ammā
Rabṭ içün ḳılmış imāmesini aña Ṣübḥān

ṣubūḥ:

1. **ṣubūḥı:** *-ı*
Gazel 216
Mısra: **5**
Sabah şarabı.

Sāḳī ṣubūḥı meclis-i zühhāda ʿarż edip

Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

suç:

1. **ṣuc:**
Gazel 20
Mısra: **2**
Kabahat, hata.

Efendi işret etmez sāḳi-i
gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün
meclisde zāhid oldur
ḳanzīl tuc

sūd:

1. **sūd:**
Gazel 46
Mısra: **10**
(Fa.) Kazanç, yarar.

Beyʿ ederken dür-i
vaṣlın ḳo tehevvür etsin
Sūd eden biri lüknet-i
güftārıdır

2. **sūd:**
Gazel 54
Mısra: **2**
(Fa.) Kazanç, yarar.

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez iʿtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder
Eryāle etmez iʿtibār

ṣudūru'n-nās:

1. **ṣudūru'n-nās:**
Gazel 110
Mısra: **8**
Insanların göğüsleri (Nâs Sûresine de gönderme yapılmaktadır).

Derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı
beyt-i sāde ẓannetme
Muḥallādır mey-i engūr
ile şimdi ṣudūru'n-nās

2. **ṣudūrü'n-nās:**
Muhammes 1
Mısra: **19**
Insanların göğüsleri (Nâs Sûresine de gönderme yapılmaktadır).

Muḥallādır mey-i engūr
ile şimdi ṣudūrü'n-nās
Ne ālāt-ı müheyyādır
anı ḫalḳ eylemiş fettāḥ

ṣūfī:

1. **ṣūfī:**
Kıt'a 10
Mısra: **29**
A. Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan.

Duʿā ḳıl cāmiʿ-i
cismiñde ṣūfī çāk edip
sīnen
Ṣalāt-ı ḫamsede ol
duḫtere dāʿī-i miḥrāb ol

2. **ṣūfiyā:** *-yā*
Gazel 17
Mısra: **3**
Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip
cismi ṣūfiyā
Bu ṭarz-ı nev-verāʿla
saña būriyā ʿabes

3. **ṣūfī:**
Gazel 54
Mısra: **8**
A. Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan, zahit.

Dūşına almaz revā olsa
aña ḳavs-i ḳuzaḥ
Bī-riyā ṣūfī felekde şāla
etmez iʿtibār

4. **ṣūfī:**
Gazel 91
Mısra: **5**
A. Dinin emir ve

yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan, zahit.

Ṣanma ṣūfī bizi sen ḥalḳa-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān ile tevḥīd ederiz

5. **ṣūfī:**
Gazel 104
Mısra: **11**
A. Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan, zahit.

Düşme iflās ile ey ṣūfi ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-teni tesḫīr ederiz

6. **ṣūfī:**
Gazel 210
Mısra: **7**
A. Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan, zahit.

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa ʿarż etme sen ṣūfī gelip
Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

ṣūfī-i çille-keşān:

1. **ṣūfī-i çille-keşān:**
Kıt'a 12
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Çile çeken sufiler.

Sālik-i nā-dīdedir der-i ṭarīḳ-i Ḫalvetī
ʿIşḳla şeb-tā-seḥer ṣūfī-i çille-keşān

ṣūfiyā:

1. **ṣūfiyā:**
Gazel 62
Mısra: **9**
Ey sofi.

Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne güne ḳumāş olur

2. **ṣūfiyā:**
Gazel 240
Mısra: **11**
Ey sofi.

Müflislik ile düşme vaḳfa ṣūfiyā
Tesḫīr olur mu dil-beri hīç sīm ü zer gibi

süfre-i mefrūş-ı vaṣlın:

1. **süfre-i mefrūş-ı vaṣlın:***-ı, -n*
Gazel 205
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın dayalı döşeli sofrası.

Görünce süfre-i mefrūş-ı vaṣlın şām-ı ḫaṭṭında
Gürūh-ı rūze-dār-ı ʿāşıḳān ʿazm etdi ifṭāra

şūḫ:

1. **şūḫ:**
Gazel 33
Mısra: **1**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

2. **şūḫ:**
Gazel 33
Mısra: **2**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

3. **şūḫ:**
Gazel 33
Mısra: **4**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

4. **şūḫ:**
Gazel 33
Mısra: **6**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Şümār-ı būs-ı laʿlin tekye-i miḥnetde şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde sübḥa-i mercān eder ol şūḫ

5. **şūḫ:**
Gazel 33
Mısra: **8**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

N'ola çāh-ı zenaḫdānında dil ḥabs-i medīd olsa
Muʿazzez Mıṣr-ı vaṣla bendesin sulṭān eder ol şūḫ

6. **şūḫ:**
Gazel 33
Mısra: **10**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin çeşmine sūrāḫ-ı sūzından
Ki ṣan Hindūstān iḳlīmini seyrān eder ol şūḫ

7. **şūḫ:**
Gazel 33
Mısra: **12**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

8. **şūḫ:**
Gazel 122
Mısra: **5**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Nuṭḳ-ı pend-i ʿāşıḳ u aġyārı farḳ etmez o şūḫ
Maḥremi sīm-i daġaldır hep sen bī-ġāne ḫāṣ

9. **şūḫ:**
Gazel 141
Mısra: **9**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

10. **şūḫ:**
Gazel 145
Mısra: **5**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

11. **şūḫuñ:**
Gazel 209
Mısra: **7**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

ʿİẕārında o şūḫuñ zülfüdür ẓannetme pīç-

ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

12. **şūḫ:**
Gazel 228
Mısra: **5**
İşveli, cilveli dilber/güzel.

Zaḫ[ı]m-ı pür-dağı sīnemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

13. **şūḫ:**
Gazel 80
Mısra: **5**
Açık meşrepli, şen ve hareketinde serbest, oynak, nazlı; neşeli (sevgili).

Mıṣr-ı dilde bād-ı semm-i āhım esdikçe o şūḫ
Eşk-i çeşmimde çiçek ṣolmuş bulanmış nīlüfer

14. **şūḫuñ:**-*uñ*
Gazel 20
Mısra: **5**
Hareketlerinde serbest; neşeli, şen ve oynak (kadın) II sevgili.

Hivām-meşreb żıddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

15. **şūḫun:**-*uñ*
Gazel 114
Mısra: **9**
Hareketlerinde serbest; neşeli, şen ve oynak (kadın) II sevgili.

İki pistānı şūḫun ṣayd edip maḫfīce bir ʿāşıḳ
Dü biṭṭīḥi o baṭ-ı vāḥide raʿnā ṣıġındırmış

16. **şūḫuñ:**-*uñ*
Gazel 9
Mısra: **11**
Hareketlerinde serbest; neşeli, şen ve oynak (kimse) II sevgili.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

17. **şūḫuñ:**-*uñ*
Gazel 176
Mısra: **4**
Güzel, sevgili.

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫāne içre intiẓār ile
O şūḫuñ meclise teşrīfini nev-ʿīd edip çıḳmam

18. **şūḫı:**-*ı*
Gazel 166
Mısra: **2**
Cilveli güzel.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

süḫan:

1. **süḫan:**
Gazel 6
Mısra: **12**
Far. Söz, kelâm.

Pey-rev olunca güfte-i İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre süḫan söylerim saña

2. **süḫanlar:**-*lar*
Gazel 55

Mısra: **10**
Far. Söz, kelâm.

Pek çoḳ da iftiḫārı ḳo bi'llāh Fenniyā
Şāʿir ḳatında böyle süḫanlar fesānedir

3. **süḫan:**
Gazel 201
Mısra: **10**
Far. Söz, kelâm.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

4. **süḫan:**
Gazel 245
Mısra: **12**
Far. Söz, kelâm.

Rāʾiż-i vaṣf-ı cemāl-i yār içre Fenniyā
Bu süḫan olsa ʿaceb mi cennetiñ nāzik gülü

5. **süḫan:**
Gazel 6
Mısra: **12**
Far. Söz, kelâm. (Asıl maharet bağlamında).

Pey-rev olunca güfte-i İḥsāna Fenniyā
Süḫan belāġat içre süḫan söylerim saña

süḫan ḫatm oldu:

1. **süḫan ḫatm oldu:***-du*
Gazel 218
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Söz bitmek.

Mümkin mi güle mis̲li anıñ bir daḫı Fennī
Ḫatm oldu süḫan Rāġıb-ı vālāda olunca

süḫan-dān:

1. **süḫan-dānıñ:***-ıñ*
Gazel 190
Mısra: **10**
Söz söylemeyi bilen, düzgün ve güzel söz söyleyen (kimse).

Bulunmaz Kesbiye pey-rev olur Fennī gibi ammā
Naẓīre iltimās etmiş süḫan-dānıñ ḳamusundan

süḫān-dān-ı belāġat:

1. **süḫān-dān-ı belāġat:**
Kıt'a 9
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Belagatli sözden anlayan.

Süḫān-dān-ı belāġat hem-zebān-ı Ṣāʾib ü ʿÖrfī
Sebaḳ-āmūz-ı sübyān ü müfaḫḫim-i fāʾiḳü'l-eşbāh

süḫandān-ı sitānbul:

1. **süḫandān-ı sitānbul:**
Gazel 202
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İstanbul'un sözden anlayanları.

Fennī ne ʿacāyib ki süḫandān-ı Sitānbul Fetḥīye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

süḫan-efsāne:

1. **süḫan-efsāneye:***-ye*
Gazel 149
Mısra: **10**
Efsane olmuş söze.

Fenni bī-şübhe uçar mis̲l-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırri der ise eger bu süḫan-efsāneye üf

süḫan-ı arnebūd-ı pīr-i ʿalīliñ:

1. **süḫan-ı arnebūd-ı pīr-i ʿalīliñ:** *-iñ*
Müstezad 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gözü kör Arnavut'un sözü.

Diñle süḫan-ı Arnebūd-ı pīr-i ʿalīliñ
Ol cild-i ṣaḳīliñ

süḫan-ı āyīne-i fennī:

1. **süḫan-ı āyīne-i fennī:**
Müstezad 2
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Şair Fennî'nin söz aynası.

Sırrīye ṣunup bu süḫan-ı āyīne-i Fennī
Esrārıñı maḫfī

süḫan-ı efḍali:

1. **süḫan-ı efḍali:** *-i*
Kıt'a 7
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
En erdemli söz.

Mevlidi tārīḫini müjde edip Fenniyā
Dedim o maḫdūm içün bu süḫan-ı efḍali

süḫan-ı nābī efendiyi:

1. **süḫan-ı nābī efendiyi:** *-y, -i*
Kaside 1
Mısra: **149**
Kelime Tipi: **-**
Urfalı Nâbî efendi'nin şiiri.

Süḫan-ı Nābī Efendiyi teʾemmül eyle
Mütesellīdir o müjde ile dil-i ser-gerdān

süḫan-ı nekreyi:

1. **süḫan-ı nekreyi:** *-y, -i*
Kıt'a 12
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Eğlendirici söz.

Bikr-i meżāmīn ile bu süḫan-ı nekreyi
Gūşına dūşīzeniñ söyledi

süḫan-ı nükre-i fetḥī:

1. **süḫan-ı nükre-i fetḥī:**
Gazel 173
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Fethî'nin gümüş gibi değerli sözü.

Fenniyā ṣundu muʿammāāsā
Süḫan-ı nükre-i Fetḥī müşkil

süḫan-meşreb-i ḫātem:

1. **süḫan-meşreb-i ḫātem:**
Gazel 160
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Cömertliğiyle ünlü İbn Abdullah bin Sa'd gibi sözden anlayan.

Būs-ı laʿliñle bez[i]mde ḳadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭabʿ u süḫan-meşreb-i Ḫātem gibisin

şūḫ-ı cihān:

1. **şūḫ-ı cihān:**
Gazel 225
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dünyalar güzeli.

Ṣarf edip sīm ü zer-i vuṣlatın ol şūḫ-ı cihān
Yapdı beyt-i dili İbrāhim [ü] Āzercesine

2. **şūḫ-ı cihān:**

Gazel 62

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Dünyalar güzeli.

Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur

şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ:

1. **şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ:** *-ıñ*

Gazel 227

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Edalı, işveli güzel.

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

şūḫ-ı mestāne:

1. **şūḫ-ı mestāne:**

Gazel 209

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Sarhoş sevgili. II Göz.

Bıçaġıyla beni ḳatl eyleyip ol şūḫ-ı mestāne
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı nigāh-ı dīdesi ḳana

şūḫ-ı müʾeddeb:

1. **şūḫ-ı müʾeddeb:**

Gazel 10

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Edepli sevgili.

Meclisde edip perde-i dāmeniñ irḫā
Söz yok seniñ ʿirfānıña ey şūḫ-ı müʾeddeb

şūḫ-ı zerger:

1. **şūḫ-ı zerger:**

Gazel 164

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Altın işleyen güzel.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-i ḳalb-i muḫliṣi
Ey şūḫ-ı zerger olsa [da] ṭabʿıñ meḥek seniñ

şūḫ-ı zergeri:

1. **şūḫ-ı zergeri:** *-i*

Gazel 235

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Altın işleyen güzel.

Laʿlin nigīne ṣanʿat-ı teşbīhle vażʿ edip
Alsam dehānıma ol şūḫ-ı zergeri

sūḫte:

1. **suḫte:**

Gazel 85

Mısra: **8**

1. Yanmış, yanık 2. mec. Bağrı yanık kimse, âşık.

Rūz-ı vaṣl-ı yāre āmāde çerāġān etmege
Sīne de bir suḫte gūyā lāle-i ḥamrā biter

şūḫuñ:

1. **şūḫuñ:**

Gazel 25

Mısra: **5**

Neşeli, şen kadın, sevgili.

Naẓar ḳıl micmer-i ḥüsnünde gūyā zülfü ol şūḫuñ
Ṣuʿūd eyler hevāya dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç

sūḳ-ı elem:

1. **sūḳ-ı elem:**

Gazel 120

Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Elem pazarı.

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i laʿline ol meh dadandırmış

sūḳ-ı emel:

1. **sūḳ-ı emel:**
Gazel 67
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Arzu, istek yolu.

Bih-zād-ı dil o şehle donanma-yı vuṣlatı
Sūḳ-ı emelde miṣl-i mücessem yapar yıḳar

sūḳ-ı maḥabbet:

1. **sūḳ-ı maḥabbet:**
Gazel 28
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Muhabbet çarşısı.

O perī dūd-ı firāḳın içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı maḥabbetde eder kesb-i ḳabīḥ

2. **sūḳ-ı maḥabbet:**
Gazel 34
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgi çarşısı.

Nice sīḫ olmaya bu sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı maḥabbetde tabīḫ

sūḳ-i naẓımda:

1. **sūḳ-i naẓımda:**-*da*
Gazel 175
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şiir sokağı.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓımda şiʿrini sen yāl u bāl bil

sūḳ-ı naẓm:

1. **sūḳ-ı naẓm:**
Gazel 238
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Nazım sokağı.

Sūḳ-ı naẓm içre ne deñlü Fenniyā olsañ Ḥasīb
ʿİlm ile girmez ele kesb-i süḫan dedikleri

şuḳḳa gelir:

1. **şuḳḳa gelir:**-*ir*
Gazel 186
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Parça, bez parçası gelmek.

Kebk olur ġıbṭa-fezā cünbiş-i reftārından
Ṭūṭiye şuḳḳa gelir şīve-i güftārından

şuḳḳa-i mestāne:

1. **şuḳḳa-i mestāne:**
Gazel 134
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mestane bayrağı.

Neşāṭ-ı vaṣlla lüknet-i zebānın eyleme taʿyīb
Mey-i laʿliñle sāḳī şuḳḳa-i mestānedir elfāẓ

sükker:

1. **sükkerden:**-*den*
Gazel 41
Mısra: **1**
Ar. Şeker.

Laʿl-i nābıñdır şehā ʿuşşāḳa sükkerden leẕīẕ

Bādedir dil-teşne-i maḫmūra kevs̱erden leẕīẕ

2. **sükker:**
Gazel 61
Mısra: **6**
Ar. Şeker.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

3. **sükkeri:***-i*
Gazel 63
Mısra: **1**
Ar. Şeker.

Viṣāliñ sükkeri pālūdeveş cānā şekerdendir
Mürebbā būse-i laʿl-i lebiñ gül-berg-i terdendir

sükkerī:

1. **sükkerī:**
Gazel 82
Mısra: **6**
Şekerden yapılmış, şekerli II tatlı, lezzetli.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

sükker-i ḥalvāya:

1. **sükker-i ḥalvāya:***-y, -a*
Müstezad 1
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Tatlı, şekerli helva.

Ḫvān-ı keremiñ sükker-i ḥalvāya degişmem
Ṣoḥbet deme cānā

şükr:

1. **şük[ü]r:**
Gazel 72
Mısra: **10**
Şükür olsun.

Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

şükr edip:

1. **şükr edip:***-ip*
Kıt'a 5
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme.

Ehāli şükr edip der Fennīyā tārīḫini gūş et
Revā Ḥaḳ beldeye ʿallāme müftī-i enām oldu

şükūfe:

1. **şükūfeler:***-ler*
Gazel 192
Mısra: **3**
Çiçek.

Şükūfeler gibi zeyn oldu zülf-i muġ-beçegān
Açıldı ʿāşıḳına müşk-bū çemen be-çemen

şüküfte:

1. **şüküfte:**
Gazel 173
Mısra: **6**
(Çiçek için) Açılmış.

Dāġ-ı dillerde ḫayāl-i zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte sünbül

şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān:

1. **şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān:**
Gazel 11
Mısra: **3**

Kelime Tipi: -
Cennet çiçeklerinin başını açması; çiçek vermesi.

Şüküfte-ser-i ezhār-ı cinān mı bāġ-ı ḥüsnüñde
O çīn-i berg-i zībā ġabġabıñ mı dil-berā ḳat ḳat

sükūt:

1. **sükūt:**
Gazel 187
Mısra: **5**
Sessizlik, suskunluk.

Erdi ḫazāna gülşen-i ten dil eder sükūt
Murġ-ı seḥerde nāle hem olsun hem olmasın

2. **sükūt:**
Gazel 69
Mısra: **9**
Sakinlik II sessizlik.

Geh ṣoḥbet-i müşāʿare gāhī sükūt ile
Mecmūʿa-i ṭabīʿi yārān açar ḳapar

3. **sükūt:**
Gazel 109
Mısra: **3**
Sakinlik II sessizlik.

Nükte-dān olmadan ʿālemde sükūt evlādır
Bülbülüñ naġmesi oldu sebeb-i ḥabs-i ḳafes

sükūt-ı ʿışḳ:

1. **sükūt-ı ʿışḳ:**
Gazel 131
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Aşkın suskunluğu.

Sükūt-ı ʿışḳ olup bāba nisbet bī-ṣadā pā-māl
Ḥaṣīr-i zāhidāsā mevc-i naḳş-ı būriyādır Şaṭ

şulan-:

1. **şulanmış:** *-mış*
Gazel 80
Mısra: **8**
Sulanmak ll ıslanmak.

Laʿl-i nābıñda görüp tebḫāle ṣanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş ṣulanmış bār-ı ter

şulandır:

1. **şulandırmış:** *-mış*
Gazel 120
Mısra: **6**
Taze hale getirme; yaranın tazelenmesi, deşilmesi.

Kemāliyle olup naḫl-i ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā ṣulandırmış

şulb-ı ʿalīdir:

1. **şulb-ı ʿalīdir:** *-dir*
Kıt'a 8
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Hz. Ali'nin soyu.

Ne rifʿatdir aña māder peder olmaḳ bu ʿālemde
O ʿırḳ-ı Hāşimī ṣulb-ı ʿAlīdir reʾfet-i Sübḥān

şuʿle-i kevkeb:

1. **şuʿle-i kevkeb:**
Gazel 10
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Yıldızların ışıltısı.

Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre
Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

sülel:

1. **sülellensin:** *-len, -sin*
   Gazel 193
   Mısra: **10**
   ?.

Naẓargāh-ı secencelveş
ṣununca dest-i üstāda
Nikāt-ı ṭūṭi-i māh-ı
şeker naẓmıñ
sülellensin

süleyman:

1. **süleymānım:** *-ım*
   Gazel 213
   Mısra: **6**
   Özel isim.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm
ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs
eyleyip yelpāzelendikçe

ṣulḥ erişdi:

1. **ṣulḥ erişdi:** *-iş, -di*
   Kıt'a 1
   Mısra: **22**
   Kelime Tipi: **-**
   Barış gelmek.

Müdellel ʿāleme tārīḫi
besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi ṣulḥ ile sulṭān
Süleymān geldi
dünyāya

süllem:

1. **sülleminde:** *-i, -n, -de*
   Kıt'a 13
   Mısra: **19**
   Merdiven.

Ḳoyup pāyın se
maḳdem sülleminde
Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı
nev güzel resm oldu
māşāllāh

sulṭān:

1. **sulṭān:**
   Gazel 33
   Mısra: **8**
   Hükümdar, padişah.

N'ola çāh-ı
zenaḫdānında dil ḥabs-i
medīd olsa
Muʿazzez Mışr-ı vaṣla
bendesin sulṭān eder ol
şūḫ

2. **sulṭān:**
   Gazel 78
   Mısra: **2**
   Hükümdar, melik, padişah.

Ḳılmayan ey dil
teʾehhül ṣanma bī-
ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān
Mışr ol sulṭān olur

3. **sulṭāna:** *-a*
   Gazel 182
   Mısra: **11**
   Sultan. II Mürşit.

Ḥāmid-i mürşid gibi
sulṭāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i
ʿummāna
gelmişlerdenim

sulṭān bā-yezīd:

1. **sulṭān bā-yezīd:**
   Kaside 2
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Sultan Bayezid.

Yoḳ nihāyet luṭfuña ey
pādişāh-ı ẕü'l-ʿaṭā
Reşk ederdi cūd-ı pākiñ
görse sulṭān Bā-yezīd

sulṭān süleymān:

1. **sulṭān süleymān:**
   Kıt'a 1
   Mısra: **22**
   Kelime Tipi: **-**
   Şehzade Süleyman.

Müdellel ʿāleme tārīḫi
besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi şulḥ ile sulṭān
Süleymān geldi
dünyāya

sulṭān-ı pāki:

1. **sulṭān-ı pāki:** *-i*
Kıt'a 2
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Soyu kutlu (olan) padişah.

Ḥıfẓ eyleyip ḫaṭādan o
sulṭān-ı pāki Ḥaḳ
Ḳılsın hemīşe ṭalʿatı
nūr-ı ṣubḥgāh

sultānım:

1. **sulṭānım:**
Kaside 1
Mısra: **145**
"Sultanım, padişadım, sevgilim" anlamlarına gelen bir sevgiliye hitap şeklidir. (Ey sultanım!).

Ne ḳadar ʿāṣī-i mücrim
ise de sulṭānım
Dāmen-i ʿafv ile
ʿiṣyānını setr eyle amān

2. **sulṭānım:**
Kıt'a 4
Mısra: **23**
"Sultanım, padişadım, sevgilim" anlamlarına gelen bir sevgiliye hitap şeklidir. (Ey sultanım!).

Eger oldumsa lāyıḳ
ḫilʿate vaṣfımla
sulṭānım
Ḳıyem baḫş et efendim
şimdi ḳışdır olmasın
şālı

3. **sulṭānım:**
Murabba 1
Mısra: **12**
"Sultanım, padişadım, sevgilim" anlamlarına gelen bir sevgiliye hitap şeklidir. (Ey sultanım!).

Pārelendi cigerim oldu
perīşān-ḥālim
Saña lāyıḳ mı baña
böyle iş et sulṭānım

sulṭānıma şunayım:

1. **sulṭānıma şunayım:** *-ayım*
Gazel 236
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilisine sunmak.

ʿİndimde nev-zemīn
deyü ʿadd eyleyip dilā
Sulṭānıma nice şunayım
bu rekāketi

şümār-ı būs-ı laʿl:

1. **şümār-ı būs-ı laʿl:** *-i, -n*
Gazel 33
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Lal taşı gibi dudağı öpmenin sayısı.

Şümār-ı būs-ı laʿlin
tekye-i miḥnetde
şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde
sübḥa-i mercān eder ol
şūḫ

şun:

1. **şunmada:** *-ma, -da*
Gazel 42
Mısra: **6**
Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Şerbet-i laʿliñ ne
ḥikmet ol ṭabīb-i cān-
fezā
Şunmada aġyāra her
dem bu dil-i bīmāra şāẕ

2. **ṣunup:**-*up*
Gazel 130
Mısra: **7**
Takdim etmek, ikram etmek, uzatmak.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

3. **ṣununca:**-*unca*
Gazel 193
Mısra: **9**
Takdim etmek, ikram etmek, uzatmak.

Naẓargāh-ı secencelveş ṣununca dest-i üstāda
Nikāt-ı ṭūṭi-i māh-ı şeker naẓmıñ sülellensin

4. **ṣunsun:**-*sun*
Gazel 178
Mısra: **10**
Sun ll ikram etmek.

Ḫoy-ı ruḫsārı merāḳı giderirmiş Fennī
O çiçek ṣuyunu ṣunsun bize gül-āb içelim

5. **ṣunsun:**-*sun*
Gazel 241
Mısra: **10**
Sun ll ikram etmek.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

6. **ṣunar:**-*ar*
Gazel 61
Mısra: **6**
İkram etmek, uzatmak.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

7. **ṣunar:**-*ar*
Gazel 109
Mısra: **5**
İkram etmek, uzatmak.

Mey-i ṣahbāyı ṣunar pīr-i muġān elbette
Sālik-i ṣādıḳına mürşidi etdik de nefes

8. **ṣunar:**-*ar*
Gazel 180
Mısra: **2**
İkram etmek, uzatmak.

Dese ʿīsā-ṣıfat açmam saña lehçem mehçem
Eşkim içre ṣunar ol dem beni der-yem Meryem

9. **ṣunma:**-*ma*
Gazel 211
Mısra: **1**
Sunmak, ikram etmek.

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

10. **ṣunup:**-*up*
Gazel 9
Mısra: **1**
Sunmak, takdim etmek.

Mey-i laʿlin ṣunup rindāne sāḳī-i ṭalʿat mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ẓanneder vişn-āb

11. **ṣunup:**-*up*
Müstezad 2
Mısra: **25**
Sunmak, takdim etmek.

Sırrīye ṣunup bu süḫan-ı āyīne-i Fennī
Esrārıñı maḫfī

12. **ṣun:**
Gazel 12
Mısra: **11**
1. sunmak 2. ikram etmek.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiʿri
Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ʿayān et

13. **ṣun:**
Gazel 21
Mısra: **5**
1. sunmak 2. ikram etmek.

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ eşribe ṣun teşnegāna

14. **ṣun:**
Gazel 23
Mısra: **3**
1. sunmak 2. ikram etmek.

Dil-i bīmārıma eczāʾ-i düşnāmıñ ṣun ey ḥāẕıḳ
Aña āb-ı viṣāliñle şifā ver şerbet-i emlec

15. **ṣun:**
Gazel 40
Mısra: **7**
1. sunmak 2. ikram etmek.

Ṣun nuḳle bedel nūş edicek bāde-i sāḳī
Meclisde ḳadeḥ başına bir būsedir ʿāʾid

16. **ṣun:**
Müstezad 1
Mısra: **6**
1. sunmak 2. ikram etmek.

Cān baḫş eder ol mürde-i maḫmūra ezelden
Ṣun sāḳī biz'elden

17. **ṣunar:**-*ar*
Gazel 97
Mısra: **6**
Sunmak II ikram etmek.

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān
Ṣunar āyā rec-i düşnāmını yerer yeremez

18. **ṣundu:**-*du*
Gazel 173
Mısra: **9**
Vermek, uzatmak, takdim etmek, ikram etmek.

Fenniyā ṣundu muʿammāāsā
Süḫan-ı nükre-i Feṯḥī müşkil

19. **ṣunup:**-*up*
Murabba 1
Mısra: **7**
Sunmak, ikram etmek.

Devr-i vaṣlıñda ṣunup bendeñi bāri öldür
Tekye-i ʿışḳıña biñ cānla ḳurbān olayım

<u>ṣun-:</u>

1. **ṣunduḳça:**-*duḳça*
Gazel 216
Mısra: **12**
Bir şeyi birine

nezaketle vermek, takdim etmek.

Ḳılsın bez[i]mde mürdeyi iḥyā Mesīḥveş
Ṣunduḳça cām-ı laʿl-i lebiñ keyfemā feme

ṣunʿ:

1. **sunʿ:**
Muhammes 1
Mısra: **11**
Amel, eylem.

Eger ʿāḳil iseñ olma cihānda sunʿ ile ḥāsid
İçip cām-ı mey devrān-ı ʿışḳı dem-be-dem ḥāmid

sünbül:

1. **sünbülü:** *-ü*
Gazel 245
Mısra: **2**
Far. Maruf çiçek, sünbül.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

2. **sünbüldür:** *-dür*
Gazel 227
Mısra: **5**
Far. Maruf çiçek, sünbül, saç.

Ḫoşā bir deste sünbüldür ki ṣan bir sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber būy-ı perçem tāzeden tāze

3. **sünbül:**
Gazel 163
Mısra: **11**
Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek. Beyitte aşık sümbüle benzetilmiştir.

Feslegen sünbül ḳaranfül cemʿ edip Selmān-ı pāk
Niçe envāʿ-ı çiçekden münteḫabdır perçemiñ

4. **sünbül:**
Gazel 35
Mısra: **7**
Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

5. **sünbül:**
Gazel 65
Mısra: **8**
Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek.

Tehī reh mi açar bezm-i gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı Ḫalīle sünbül eder

6. **sünbül:**
Gazel 173
Mısra: **6**
Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek.

Dāġ-ı dillerde ḫayāl-i zülfüñ
Lāle-zār içre şüküfte sünbül

7. **sünbül:**
Müstezad 2
Mısra: **9**
Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek.

Sünbül gibi ne-şüküfte ḳaranfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlūb

8. **sünbül:**
Gazel 167
Mısra: **2**
Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek. II Sevgilinin dağınık ve kıvrımlı olan saçı.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

sünbül [ü] reyḥān:

1. **sünbül [ü] reyḥān:**
Gazel 8
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sümbül ve reyhan.

Bāl açsa n'ola zülfüne zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü] reyḥāna teḳarrüb

sünbül-i ġarrā:

1. **sünbül-i ġarrā:**
Gazel 87
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Parlak, güzel sümbül. II sevgilinin saçı bağlamında.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

2. **sünbül-i ġarrā:**
Gazel 87
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Parlak, güzel sümbül. II sevgilinin saçı bağlamında.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören
Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

sünbül-i gīsū:

1. **sünbül-i gīsū:**
Gazel 77
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin sümbül kokulu saçı.

Ravża-i ḥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur
Bülbül ʿuşşāḳ-ı dile ġonçe-i ḫoş-bū bulunur

sünbül-i zülfü:

1. **sünbül-i zülfü:***-ü*
Gazel 186
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sümbül gibi olan saç, saç kıvrımı; sevgilinin dağınık ve kıvrımlı olan saçı.

Gelip üftādesine müjde eder nev-rūzu
Sünbül-i zülfü çıḳar kūşe-i destārından

şunḳuru üstüne çekince:

1. **şunḳuru üstüne çekince:***-ince*
Gazel 241
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Doğana benzeyen yırtıcı, avcı kuşu üzerine göndermek.

N'ola tīġ-ı nigāhı dīdesi ṣad-pāre eylerse
Çekince üstüne ʿuşşāḳınıñ şemşīre şunḳuru

şunma:

1. **şunma:**
Gazel 100

Mısra: **7**
Sunmak II ikram etmek.

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

<u>süpür:</u>

1. **süpürme:***-me*
Gazel 122
Mısra: **3**
Süpürmek, temizlemek.

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri
Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaṣ

<u>sür:</u>

1. **sür:**
Gazel 32
Mısra: **1**
Sürmek.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

2. **sürünce:***-ünce*
Gazel 143
Mısra: **9**
Sürmek.

Esb-i mażmūnun sürünce baña o şāh-ı cihān
Māt olup bāzīçe-i ferzāneden etdim ferāġ

3. **sürına:***-ı, -n, -a*
Kıt'a 12
Mısra: **33**
Düğün , eğlence .

Tārīḫin üçler gelip sürına der Fenniyā
Ṭāliʿi meh-tāb ile eyledi ṣanki ḳırān

4. **sürüp:***-üp*
Gazel 29
Mısra: **1**
Bir maddeyi ince bir tabaka halinde yaymak.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ıṣlāḥ

5. **sürdü:***-dü*
Gazel 34
Mısra: **8**
Bir maddeyi ince bir tabaka halinde yaymak.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīḫ

6. **sürer:***-er*
Gazel 124
Mısra: **6**
Devam etmek, varlığını korumak.

Ḳulaḳ ur nükte-i taʿrīżi teşḫīṣ eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer mażmūn-ı taḥḳīḳi saña raḳḳāṣ

<u>sürāḫ:</u>

1. **sürāḫ:**
Gazel 49
Mısra: **3**
Delik, gedik.

Hedefāsā nice sürāḫ olmasın sīnem
O tīġ-ı ġamze-i mestāneye tīr-i każā derler

2. **sürāḫ:**
Gazel 185

Mısra: **3**
Delik, gedik.

Ḫadeng-i ġamzesi sürāḫ
ederse ṣaḥn-ı dili
Ḫayāl-i ḥaddeden ol
mū-miyān tel çekelim

sürāḫ sürāḫ:

1. **sürāḫ sürāḫ:**
Gazel 23
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Delik deşik, parça parça.

Çekince üstüme tīġ-ı
nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sürāḫ
sürāḫ eyledi ol mec

2. **sürāḫ sürāḫ:**
Gazel 118
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Delik deşik, parça parça.

Baḳışıñla sīneme
müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sürāḫ sürāḫ
hedef-i kef-gīrveş

sürāḫ-ı hezārān:

1. **sürāḫ-ı hezārān:**
Gazel 113
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Binlerce at nalı.

Ḳıl müy-ı miyānında
temāşāyı o şāhıñ
Sürāḫ-ı hezārān ile dil
sürmeyi terkeş

sürāḫ-ı süz:

1. **sürāḫ-ı süz:***-ı, -n, -dan*
Gazel 33
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yakıcı boşluktan.

Düşürmüş ḫāl-i ḫaddin
çeşmine sürāḫ-ı
süzından
Ki ṣan Hindūstān
iḳlīmini seyrān eder ol
şūḫ

sürāḫ-ı vücūdum:

1. **sürāḫ-ı vücūdum:***-um*
Gazel 197
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Vücut delikleri.

Ġırbale dönüp ʿışḳ ile
sürāḫ-ı vücūdum
Ḫūnum dökülür pāyıma
ṣan dāne-i ḍārū

sürʿat:

1. **sürʿat:**
Gazel 53
Mısra: **8**
Ar. çabukluk, hız.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar
olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile
licām-ı cemel ḳopar

2. **sürʿatle:***-le*
Kaside 1
Mısra: **81**
Ar. çabukluk, hız.

Reh-güẕār oldu düşüp
pāyına sürʿatle şihāb
Māh-ı tābānı aña
meşʿale çekdi Keyvān

3. **sürʿat:**
Kaside 1
Mısra: **97**
Ar. Çabukluk.

ʿAzm edip sürʿat ile
Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i
pākinden olup berg-i
ḫazān

süre-i neml:

1. **sūre-i neml:**

Gazel 170

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Neml Suresi (Arapça: سورة النّمل) Kur'an'ın 27. suresidir, Mekkede indirildiğine inanılmakta olan 93 ayetten oluşur. İsmini 18. Ayetinde Süleymanın ordusunun geçeceği karınca vadisindeki karıncaların konuşmalarının anlatıldığı karınca anlamına gelen neml kelimesinden almıştır.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Tefsīr eder o sūre-i Nemli naḳīl ḳıl

sûret:

1. **ṣūret:**

Gazel 64

Mısra: **4**

Dış görünüş, şekil, biçim, resim, tasvir.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

ṣūret-i daʿvāya:

1. **ṣūret-i daʿvāya:** *-y, -a*

Gazel 233

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Dava yolu.

Tīġ-ı müjgānı helāk-i cāna bā-ḥükm-i ḳażā
Ḥüsn-i ḫaṭṭı ṣūret-i daʿvāya ibrā ḥücceti

ṣūret-i insān:

1. **ṣūret-i insān:**

Gazel 78

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

İnsan şeklinde, biçiminde.

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

ṣūret-i maʿnā:

1. **ṣūret-i maʿnā:**

Gazel 70

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Anlamın görünen tarafı.

Fenniyā nükte-i eşʿārını Fehmī şimdi
Şerḥ edip naẓm ile hep ṣūret-i maʿnāya çeker

ṣūret-i melʿabe-i ṭıfl-ı meżāmīn-i hüner:

1. **ṣūret-i melʿabe-i ṭıfl-ı meżāmīn-i hüner:**

Gazel 139

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Hüner mazmunları çocuğunun oyun şekli.

Ṣūret-i melʿabe-i ṭıfl-ı meżāmīn-i hüner
Fenniyā ṭabʿ-ı Leẕīẕīde şekerden maṣnūʿ

süreyyā:

1. **süreyyāya:** *-(y)a*

Kıt'a 2

Mısra: **6**

Süreyya. II Gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı.

Gehvāresine olmaġa āvīze teşnedir
Ḳılmaz felekde līk
Süreyyāya ol nigāh

sürḫ:

1. **sürḫ:**
Gazel 32
Mısra: **6**
Kırmızı.

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n'ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

2. **sürḫ:**
Gazel 32
Mısra: **10**
Kırmızı.

Jende-i ḫūn ile dil olsa n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

3. **sürḫ:**
Gazel 10
Mısra: **2**
Kırmızı, kızıl.

Kilkiñ silicek laʿliñe ey kūdek-i mekteb
Sürḫ oldu sefīdiñ ḳalem-i laʿl-i mürekkeb

4. **sürḫ:**
Gazel 32
Mısra: **1**
Kırmızı, kızıl.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

5. **sürḫ:**
Gazel 32
Mısra: **2**
Kırmızı, kızıl.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

6. **sürḫ:**
Gazel 32
Mısra: **4**
Kırmızı, kızıl.

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ ẕikr et kim
Eyle sen anı nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

7. **sürḫ:**
Gazel 32
Mısra: **8**
Kırmızı, kızıl.

Sīm-sifāl içre ḳaranfül der idi anı gören
Olsa Saḳız şālı başında levendāneye sürḫ

sürḫ-i ʿārıża:

1. **sürḫ-i ʿārıża:** *-a*
Gazel 167
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı yanak. II Yanağa sürülen kırmızı boya. Allık.

Ey dil o sürḫ-i ʿārıża sen gül demez misin
Ol çīn-i zülf-i ṭurreye sünbül demez misin

sūr-ı ḥasībe:

1. **sūr-ı ḥasībe:** *-e*
Gazel 191
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hasip'in sevinci.

Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭabʿ-ı Fennī ʿabd-i kemīneden

sūr-ı ḥıtān:

1. **sūr-ı ḥıtān:**
Gazel 34
Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Sünnet düğünü, şöleni.

Dedi bir ehl-i süḫan ġonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o ṭıflıñ tārīḫ

sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ:

1. **sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ:** *-ıñ*
Gazel 48
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Kavuşma umudunun bayramı.

Kūyuñda görmedik seniñ ey meh bir ʿāşıḳıñ
Sūr-ı ümīd-i vaṣlıñ ile bir murād olur

sūr-ı viṣāle:

1. **sūr-ı viṣāle:** *-e*
Gazel 223
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Kavuşma, buluşma düğünü.

Sūr-ı viṣāle şaçıverip naḳd-i eşkiñi
Ṣarf et cemīʿ-i varıñı yāriñ umūruna

sürme:

1. **sürmeyi:** *-yi*
Gazel 113
Mısra: **8**
Göze sürülen siyah madde.

Ḳıl mūy-ı miyānında temāşāyı o şāhıñ
Sürāḫ-ı hezārān ile dil sürmeyi terkeş

2. **sürme:**
Gazel 47
Mısra: **5**
1. Far. Göze çekilen maruf siyah madde, kûhl. 2. sürme çekme eylemi.

Girān behāları sürme o çeşm-i cānāna
Revān kuḥlı anıñ Iṣfahān behāsınadır

sürme-i çeşmi:

1. **sürme-i çeşmi:** *-i*
Gazel 146
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Göz sürmesi.

Sürme-i çeşmi helāk etse n'ola ʿuşşāḳı
Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

sürūc:

1. **sürūc:**
Gazel 22
Mısra: **4**
Eyerler, at takımları.

Püşt-i dildāra n'ola vażʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

sürün:

1. **sürünürmüş:** *-ür, -müş*
Gazel 195
Mısra: **3**
Sürünerek ilerlemek.

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

şuşa:

1. **şuşaya:** *-y, -a*
Gazel 154
Mısra: **7**
Susamak.

ʿAzmgehi ṣuṣaya ammā dile āsā
Ṣıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

süst:

1. **süstünde:** *-ü, -n, -de*
Gazel 241
Mısra: **1**
Gevşek, zayıf, güçsüz.

Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru
Yem-i vuṣlatda çıḳdı ṣīdanıñ bezme ṣaḳınḳuru

şüst ü şū etmek:

1. **şüst ü şū etmek:** *-mek*
Gazel 31
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yıkamak, temizlemek.

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme ʿibret-nümādır yaḫ

ṣuʿūd eyledi:

1. **ṣuʿūd eyledi:** *-di*
Gazel 38
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yükselmek.

Nār-ı hecriyle o meh-tābın seḥābāsā dilā
Dūd-ı āhım āsmāna eyledi ḳat ḳat ṣuʿūd

ṣuʿūd eyler:

1. **ṣuʿūd eyler:** *-r*
Gazel 25
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yükselmek.

Naẓar ḳıl micmer-i ḥüsnünde gūyā zülfü ol şūḫuñ
Ṣuʿūd eyler hevāya dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç

süvār:

1. **süvār:**
Gazel 23
Mısra: **10**
Iyi, usta süvari.

Neşirde leng olanlar Fenniyā ṣaḥn-ı belāġatda
Süvār olsa ʿaceb mi esb-i pāk-i ṭabʿına aʿrec

2. **süvārı:** *-ı*
Gazel 155
Mısra: **12**
Süvari, atlı asker.

Meydān-ı yekke-tāza Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tabʿ-ı pākine Rāġıb süvārı yoḳ

süvār olmaġa:

1. **süvār olmaġa:** *-maḳ, -a*
Murabba 3
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Binmek.

Fenniyā alsa Leẕīẕī dest-i pākine ḳalem
Esb-i ṭabʿına süvār olmaġa hīç çekmez elem

süvār-ı feres:

1. **süvār-ı feres:**
Kıt'a 12
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
At binen.

Bayraḳ açıp reh-nümā çār-āġā-yı ʿalem
Kimi süvār-ı feres kimi piyāde hemān

şuyını buldurmuş:

1. **şuyını buldurmuş:**-*muş*
Gazel 131
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **Deyim**
İşlerini bir düzene sokmak.

Bürehne dil-rübālar şuyını buldurmuş ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Şāṭ

şuyun bulmuş:

1. **şuyun bulmuş:**-*muş*
Gazel 102
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İntizama girmiş, yoluna girmiş Tarama Sözlüğü 1971.

Baḥr-i vuṣlatda şuyun bulmuş iken dil eyvāh
Çarpılıp düşdü o bir pāre dirīġā gemimiz

süz:

1. **süzünce:**-*ünce*
Gazel 65
Mısra: **11**
Süzmek, damıtmak, temizlemek.

Mey-i mecāzı süzünce sifāl-i taḥḳīḳa
Lisān-ı ḥāl ile mīnā-yı ʿışḳ ḳulḳul eder

2. **süzmede:**-*mede*
Gazel 14
Mısra: **5**
Süzmek.

Şāhīn gibi bāl-i müjesin süzmede dā'im
Murġ-ı dilimiz ḥażret-i Allaha emānet

sūzān:

1. **sūzān:**
Gazel 211
Mısra: **2**
Yakan, yakıcı II yanan, yanıcı.

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

sūzān ol:

1. **sūzān ol:**
Gazel 12
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yanmak.

Pervāne-ṣıfat şemʿ-i cemāliñ cevelān et
Sūzān olup ol envere baḫş-ı dil ü cān et

2. **sūzān ol:**
Gazel 110
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yanmak.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

sūzān olsa da:

1. **sūzān olsa da:**-*sa, -da*
Gazel 171
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yanmak.

Cāme-i diller Sitānbul-miṣli cānā ser-be-ser
Āteş-i ʿışḳıñla sūzān olsa da māniʿ degil

sūzān olur:

1. **sūzān olur:**-*ur*
Muhammes 1
Mısra: **34**

Kelime Tipi: -
Yanmak.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

sūzān-ı ʿışḳ:

1. **sūzān-ı ʿışḳ:**
Gazel 237
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Aşk ateşi.

Bilmeyen sırr-ı ledünni olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī ẓāhirde mi iḫfāda mı

sūzen:

1. **sūzeni:***-i*
Gazel 234
Mısra: **3**
Far. İğne.

Cerek cerek müjeniñ sūzeni ey meh-rū
Delik delik cigerim naḳş-ı dest-māliñ mi

sūz-güẕār:

1. **sūz-güẕār:**
Gazel 28
Mısra: **3**
Yakıcılık gideren.

Neyleyem dilde olup şimdi şehā sūz-güẕār
Mihr-i ruḫsārıñı ʿarż eylediğiñ bāde ṣaḥīḥ

sūz-ı daġ:

1. **sūz-ı daġ:**
Gazel 45
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
(Aşk) yarasının yakıcılığı.

Gird-i siyāh-ı sīnede gör sūz-ı daġını
Efʿi-i dīdebān-ı ġamıñ şeb-çerāġı var

sūz-ı dil-i pervāne:

1. **sūz-ı dil-i pervāne:**
Gazel 18
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Pervanenin gönlü yakması.

Şem-i ruḫun ol māh edicek bezme firūzān
Oldı nice sūz-ı dil-i pervāneye bāʿiṣ

sūz-ı ʿışḳ:

1. **sūz-ı ʿışḳ:**
Gazel 56
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Aşkın ateşi, yakıcılığı.

Naẓar ḳıl ḥalḳa ḥalḳa cān-güdāz-ı sīne-i Fennī
Efendim sūz-ı ʿışḳıñla hemīşe baġrı yanıḳdır

sūz-ı mihr-i cevre:

1. **sūz-ı mihr-i cevre:***-e*
Gazel 31
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Eziyet güneşinin yakıcılığı.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

sūz-ı pür-sūz edip:

1. **sūz-ı pür-sūz edip:***-ip*
Gazel 146
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Yakıcılıkla yakmak.

Sūz-ı pür-sūz edip
Allahı severseñ diyerek
Ḳıldı bāzūlarımı bezm-i
ḫafīde pür-dāġ

sūziş-i ʿışḳ:

1. **sūziş-i ʿışḳ:**
Gazel 34
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aşk acısı, aşk ıstırabı, aşk ateşiyle yanma.

Nice sīḫ olmaya bu
sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı
maḥabbetde tabīḫ

2. **sūziş-i ʿışḳ:**
Gazel 37
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aşk acısı, aşk ıstırabı, aşk ateşiyle yanma.

Söyünmez sūziş-i ʿışḳım
dem-ā-dem bād-ı
āhımla
Dil-i vīrānemi verdim
şerāra her çi bād-ābād

3. **sūziş-i ʿışḳ:**
Gazel 104
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aşk acısı, aşk ıstırabı, aşk ateşiyle yanma.

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil
içre gūyā
Ruḫ-ı ḫoy-kerdesini gül
gibi taḳṭīr ederiz

4. **sūziş-i ʿışḳ:***-ı*
Gazel 40
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aşk ateşi.

Taḥrīr edemem sūziş-i
ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş
ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

sūz-ten:

1. **sūz-ten:**
Gazel 182
Mısra: **2**
Vücudu yanmış.

Zāhidā şemʿ-i cemāle
yana gelmişlerdenim
Sūz-ten pervāneyem
devrāna
gelmişlerdenim

süzül:

1. **süzülüp:***-üp*
Gazel 35
Mısra: **5**
Süzülerek.

Süzülüp urmasun şāhīn
gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i
ġamzeñden olmaḳ ey
perī āzād

süzülünce:

1. **süzülünce:**
Gazel 218
Mısra: **8**
Gözün baygın baygın bakması II mahmur bakış. kışların havada süzülmesi.

Murġ-ı dili yek-demde
helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ġamze-i
cādū süzülünce

sebte:

1. **sebte:***-e*
Gazel 144
Mısra: **10**
Yazma, deftere geçirme, bir yere kaydetme.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi
ḳāḍīya ḥükm içün

Daʿvā-yı demde sebte
bu çeşmim güvāh dirīġ

tā:

1. **tā:**
Gazel 27
Mısra: **8**
Değin, dek, kadar.

Ṣaḥn-ı felekde burc-ı niyāz ile hāleveş
Āġūşa çeksem ol meh-i tābānı tā sabāḥ

2. **tā:**
Gazel 132
Mısra: **2**
Değin, dek, kadar.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

3. **tā:**
Gazel 169
Mısra: **5**
Değin, dek, kadar.

Tā olmayıcaḳ sırr-ı meʿād ile ṣafā-yāb
Zaḥmet verir ʿālemde saña ḳayd-ı meʿāşıñ

4. **tā:**
Gazel 216
Mısra: **13**
Değin, dek, kadar.

Tā çerḫa çıḳdı āh u fiġānıña Fenniyā
Tanẓīrim ile oldu zemīn u semā seme

5. **tā:**
Gazel 221
Mısra: **4**
Değin, dek, kadar.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān
Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde

6. **tā:**
Gazel 42
Mısra: **10**
Ta ki.

Fenniyā taḥrīr ederken diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın şiʿr her bāre şāẕ

7. **tā:**
Gazel 105
Mısra: **12**
Değin, dek.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

8. **tā:**
Gazel 154
Mısra: **4**
Değin, dek.

Nūş eyle mey-i cām-ı Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-i dilde yataḳtaḳ

9. **tā:**
Gazel 210
Mısra: **1**
-den beri.

Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ tūtiyādır çeşmime
Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ āşnādır çeşmime

10. **tā:**
Müstezad 2
Mısra: **12**
-ince, dek değin.

Zülf-i siyehiñ maġz-ı dile būy-ı meşām al
Tā defʿ ola sevdā

11. **tā:**
Kıt'a 2
Mısra: **13**
"-e kadar" anlamında edat.

Besdir delīli şāh-ı cihān oldu tā aña
Āḫir-i veliyye olmasına yoḳdur iştibāh

12. **tā:**
Murabba 3
Mısra: **4**
"-e kadar" anlamında edat.

Her ḳaçan hū çekse dil ruḫsāriña ey māh-rū
Erişip gül-bāngı tā eflāke uçmāġ oynadır

13. **tā:**
Kaside 1
Mısra: **144**
"Amacıyla, diye" anlamı katan bir söz.

ʿAbd-i memlūkıñı ḥıfẓ ile livā-i ḥamdda
Anı tā görmeye çeşm-i saḳar-ı aḫkerdān

taʿaccüb:

1. **taʿaccüb:**
Gazel 180
Mısra: **9**
Ar. şaşma, şaşa kalma.

Olsa ʿanḳā gibi naẓīrem nā-dīde taʿaccüb
Fenniyā ser-süḫan-ı Hāşime naġzem maġzem

tāb:

1. **tābāsā:***-āsā*
Gazel 75
Mısra: **2**
Işık, parıltı gibi.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

ṭabʿ:

1. **ṭabʿı:***-ı*
Gazel 56
Mısra: **8**
Huy, mizaç, karakter, yaratılış.

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder derd-i derūnum ṭabʿı ḥāẕıḳdır

2. **ṭabʿıma:***-ım, -a*
Gazel 2
Mısra: **5**
Tabiat, huy, yaradılış.

Ṭabʿıma āb-ı ḥayāt[ı] mā-cerā ḳıldı baña
Ḫayli dem vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār olup

3. **ṭabʿımdan:***-ım, -dan*
Gazel 227
Mısra: **9**
Yaradılış, tabiat (Şairlik tabiatı, gücü bağlamında).

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir deste çekdim tāzeden tāze

4. **ṭabʿıñ:***-ı, -n*
Gazel 164
Mısra: **8**
Huy, mizaç, karakter, yaratılış.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-i ḳalb-i muḫlişi
Ey şūḫ-ı zerger olsa [da] ṭabʿıñ meḥek seniñ

tabaṣbuṣ:

1. **tabaṣbuṣ:**
Gazel 121
Mısra: **1**
Köpeğin kuyruk sallaması (mecazen yaltaklanmak).

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

2. **tabaṣbuṣ:**
Gazel 121
Mısra: **2**
Köpeğin kuyruk sallaması (mecazen yaltaklanmak).

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

3. **tabaṣbuṣ:**
Gazel 121
Mısra: **4**
Köpeğin kuyruk sallaması (mecazen yaltaklanmak).

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

4. **tabaṣbuṣ:**
Gazel 121
Mısra: **6**
Köpeğin kuyruk sallaması (mecazen yaltaklanmak).

Bir kerre o ser-keş himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına her bār tabaṣbuṣ

5. **tabaṣbuṣ:**
Gazel 121
Mısra: **8**
Köpeğin kuyruk sallaması (mecazen yaltaklanmak).

Dil nāʾil olur sāʾilveş [o] niʿmet-i vaṣla
Ḳıldıḳça keremkārına cerrār tabaṣbuṣ

6. **tabaṣbuṣ:**
Gazel 121
Mısra: **1**
Köpeğin kuyruk sallaması (mecazen yaltaklanmak).

O dil-bere eyler seg-i aġyār tabaṣbuṣ
Bī-hūde çi ġam ḳılsın a bī-kār tabaṣbuṣ

tabaṣbuṣ eyleme:

1. **tabaṣbuṣ eyleme:** *-me*
Gazel 121
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Köpeğin kuyruk sallaması (mecazen yaltaklanmak).

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe
Fennī ḥaẕer et eyleme zīnhār tabaṣbuṣ

tāb-āver:

1. **tāb-āver:**
Gazel 230
Mısra: **8**
Güç veren.

Ḫayāliñle edip deşt-i dilānı geşt-i bī-pervā
Gel ey meh-ṭalʿatım tāb-āver eyle ṣaḥn-ı hāmūnu

2. **tāb-āver:**
Gazel 21
Mısra: **2**
Işık saçmak (Güzel

hale getirmek, süslemek).

Vechiñ ḫayāl-i dilde şehā lemʿa-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i ḳaddiñde şekl-i tāc

tāb-āver-i kilk-i ʿuṭārid:

1. **tāb-āver-i kilk-i ʿuṭārid:**
Kıt'a 10
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Utaritin kaleminin güçlenmesi.

Gel ey tāb-āver-i kilk-i ʿUṭārid başla evṣāfa
Ṭulūʿ etdi o şeb necm

tābende eyler:

1. **tābende eyler:** *-r*
Kıt'a 2
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Parlatmak.

Olsa ʿaceb mi dāyesi ḫūrşīd-i āsmān
Tābende eyler ol gül-i zībā-yı pāki gāh

tābende ḳıldı:

1. **tābende ḳıldı:** *-dı*
Kaside 1
Mısra: **38**
Kelime Tipi: **-**
Parlak yapmak parlamasını sağlamak.

Ẓulmet-i küfre şafaḳ gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem ʿālemi nūr-ı imān

tā-be-rūst-ā-ḫīz:

1. **tā-be-rūst-ā-ḫīz:**
Kıt'a 1
Mısra: **19**
Kıyamete kadar.

Ḫaṭādan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfiñ tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun ol şeh-zāde-i meh-pāre Mevlāya

2. **tā-be-rūst-ā-ḫīz:**
Kıt'a 4
Mısra: **21**
Kıyamete kadar.

Naẓardan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfin tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun Allaha ʿaẓīmü'ş-şāna her ḥāli

tā-be-rustā-ḫīz:

1. **tā-be-rustā-ḫīz:**
Kıt'a 13
Mısra: **18**
Kıyamete kadar.

Derūnunda ṣafā-yāb eyleyip pāyını dā'im
Aña etdirme yā Rab tā-be-rustā-ḫīz istikrāh

ṭabʿ-ı belīġiñ:

1. **ṭabʿ-ı belīġiñ:** *-iñ*
Gazel 50
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şair Beliğ'in şairlik kabiliyeti.

Dedim görünce zemīn-i Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭabʿ-ı Belīġiñ żevāyiʿindendir

ṭabʿ-ı bīmāra:

1. **ṭabʿ-ı bīmāra:** *-a*
Gazel 205
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hastalarının mizacı.

Yetiş Loḳmānveş buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip defʿ et
Şifādır şerbet-i laʿl-i lebiñ bir ṭabʿ-ı bīmāra

ṭabᶜ-ı dil:

1. **ṭabᶜ-ı dil:**
Gazel 81
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün huyu.

Ḫaṭṭ gelince ṭabᶜ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ᶜazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

tāb-ı dilāna:

1. **tāb-ı dilāna:** *-a*
Gazel 141
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönüllerin ışığı.

Şeb-i hecriñde eyā şemᶜ-i cemāl-i lāmiᶜ
Perde-i zülfüñ olur tāb-ı dilāna māniᶜ

ṭabᶜ-ı dil-ḫaste-i ᶜuşşāḳa:

1. **ṭabᶜ-ı dil-ḫaste-i ᶜuşşāḳa:** *-a*
Gazel 149
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların gönlü yaralı tabiatları.

ᶜİllet-i yek-şeş-i sāᶜat-i virāneye üf
Ṭabᶜ-ı dil-ḫaste-i ᶜuşşāḳa ḥaḳīḳat besdir

tāb-ı gül-i hāşimī:

1. **tāb-ı gül-i hāşimī:**
Kıt'a 7
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hâşimî gülünün parlaklığı.

Ġonce-i zibādır ol tāb-ı gül-i Hāşimī
Ravża-i faḫrin n'ola olsa dilā meşᶜāli

tāb-ı ḥasret:

1. **tāb-ı ḥasret:**
Gazel 24
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hasret ateşi.

Tāb-ı ḥasretden çekip ḫūn-āb-ı eşk-i çeşmiñi ᶜ×d-ı vaşlında o māhıñ şerbet-i nilūfer iç

2. **tāb-ı ḥasret:**
Gazel 34
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hasret ateşi.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīḫ

ṭabᶜ-ı hātif:

1. **ṭabᶜ-ı hātif:** *-le*
Gazel 159
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hatif adlı şairin şairlik kabiliyeti.

Fenniyā ol ḳāmet-i yāri ser-ā-pā resm edip
Ṭabᶜ-ı Hātifle dili mirʾāta iḳdām eyledik

ṭabᶜ-ı hüner:

1. **ṭabᶜ-ı hüner:** *-den*
Gazel 53
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yetenekli şairlik kabiliyeti.

Fennī bu nev-zemīni Leẕīẕiye ᶜarż edip
Seng-i Ḥişārı ṭabᶜ-ı hünerden temel ḳopar

ṭabᶜ-ı ḥurūf:

1. **ṭabᶜ-ı ḥurūf:**
Gazel 109

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Harflerin yaradılışı.

Fenniyā ṭabʿ-ı
ḥurūfuñla çıḳıp meydāna
Fāris-i güfte-i İḥsānla oynatma feres

ṭabʿ-ı laṭīf-i himem:

1. **ṭabʿ-ı laṭīf-i himem:**
Kıt'a 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Himmetlerin latif kabiliyeti.

Ẕāt-ı şecīʿü'ş-şiyem
ṭabʿ-ı laṭīf-i himem
Ġonçe-i leb-beste-fem nuṭḳ-ı edībü'l-lisān

ṭabʿ-ı lezīzī:

1. **ṭabʿ-ı leẕīẕī:***-de*
Gazel 139
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Lezizî'nin şairlik kabiliyeti.

Ṣūret-i melʿabe-i ṭıfl-ı meżāmīn-i hüner
Fenniyā ṭabʿ-ı Leẕīẕīde şekerden maṣnūʿ

ṭabʿ-ı maḥmūr:

1. **ṭabʿ-ı maḥmūr:**
Gazel 72
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Mahmûr (sarhoşluğun verdiği sersemlik hâli) yaratılışlı.

Şiʿr-i Ḥamdiye dü dīdem n'ola açsam Fennī
Ṭabʿ-ı maḥmūr olanı bir iki peymāne yapar

ṭabʿ-ı miʿmārı:

1. **ṭabʿ-ı miʿmārı:***-ı*
Kıt'a 14
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mimarlık yeteneği, mimarlık gücü, mimarlık.

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o ẕāt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

ṭabʿ-ı şeh-bāz:

1. **ṭabʿ-ı şeh-bāz:***-ım, -ı*
Gazel 180
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Doğan kuşu gibi hızlı ve çevik şairlik yeteneği.

Naġme-i şuḳḳa zebān ile eder āzürde
Ṭabʿ-ı şeh-bāzımı āġāza cestem mestem

ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān:

1. **ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān:**
Gazel 66
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sevgililerin, dostların söz besleyen tabiatı.

Fenniyā ebr-i felekveş bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān ṣıḳılır

ṭabʿ-ı ṭūṭi-i yārāna:

1. **ṭabʿ-ı ṭūṭi-i yārāna:***-a*
Gazel 135
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin papağan yaratılışına.

Ḳand-i naẓmım seyr
edip āyīne-i evrāḳda
Fenniyā gelmez mi ṭabʿ-
ı ṭūṭi-i yārāna ḥaẓ

<u>tāb-ı vech-i pāki:</u>

1. **tāb-ı vech-i pāki:**-*i*
Gazel 56
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Temiz yüzünün ışığı.

Gören necm-i seḥer
derse o ḫāl-i yāre
lāyıḳdır
Şeb-i zülfüñde tāb-ı
vech-i pāki ṣubḥ-ı
ṣādıḳdır

<u>ṭabʿ-ı zāhidiñ:</u>

1. **ṭabʿ-ı zāhidiñ:**-*iñ*
Gazel 203
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Zahidin mizacı/karakteri.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

2. **ṭabʿ-ı zāhidiñ:**-*iñ*
Gazel 203
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Zahidin mizacı/karakteri.

Nīk ü bedi fehim edecek
ṭabʿ-ı zāhidiñ
Farḳ eylemez ʿayār-ı
ḳulūbu meḥekse de

<u>ṭabīb:</u>

1. **ṭabībim:**-*im*
Gazel 1
Mısra: **1**
Hekim doktor // sevgili.

Laʿliñ midir ṭabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bī-māra ḫoy-ı ḫāl-i
ruḫuñ mā-ı hindibā

2. **ṭabībim:**-*im*
Gazel 33
Mısra: **11**
Hekim doktor // sevgili.

Cigerden ḳan geçer
bilmez ṭabībim Fenniyā
derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin
ṭıflveş giryān eder ol
şūḫ

3. **ṭabībim:**-*im*
Gazel 125
Mısra: **5**
Hekim doktor // sevgili.

Sevdā-yı ḫaṭıñ bu dil-i
şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i
buhrān ile temrīż

4. **ṭabībim:**-*im*
Gazel 1
Mısra: **1**
Doktor, sevgili.

Laʿliñ midir ṭabībim o
eczā-yı cān-fezā
Bīmāra ḫoy-ı ḫāl-i
ruḫuñ mā-ı hindibā

5. **ṭabīb:**
Gazel 17
Mısra: **5**
Doktor, sevgili.

Besdir mizāca ḫāl-i
ʿaraḳ-rīziñ ey ṭabīb
Buhrān-ı ʿışḳa mā-ı ter-
i hindibā ʿabes

6. **ṭabībim:**-*im*
Gazel 56
Mısra: **8**

Hekim, doktor -sevgili-.

Dil-i bī-çāre baḫş etse ʿaceb mi şerbet-i laʿlin
Ṭabībim fehm eder derd-i derūnum ṭabʿı ḥāẕıḳdır

7. **ṭabībim:** *-(i)m*
Gazel 205
Mısra: **11**
Doktor. II Sevgili.

Ṭabībim merhem-i vaslın eger ṣarmazsa müşkildir
Vücūdum oldu tīġ-ı ġamzesiyle zaḫm-ı ṣad-pāre

8. **ṭabībim:** *-(i)m*
Gazel 241
Mısra: **10**
Doktor. II Sevgili.

Şifādır Fenniyā düşnām-ı Luṭfī derde kāfīdir
Dil-i bīmārına ṣunsun ṭabībim olma cān ḳuru

ṭabībī:

1. **ṭabībī:**
Gazel 229
Mısra: **9**
Tabibî adlı şair.

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n'ola
Āteşāsā merāḳ var dilde

ṭabīb-i cān:

1. **ṭabīb-i cān:**
Gazel 200
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gönül doktoru.

Ḥasret-i laʿl-i lebiñle ey ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāḳıñ ṭutuşup oldu ʿalev

2. **ṭabīb-i cān:**
Gazel 2
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül doktoru, sevgili.

Şerbet-i laʿlin ṭabīb-i cān şifā ḳıldı baña
Fenniyā ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ ḳıl naẓar maṣnūʿına

3. **ṭabīb-i cān:**
Gazel 82
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül doktoru, sevgili.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

ṭabīb-i cān-fezā:

1. **ṭabīb-i cān-fezā:**
Gazel 42
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönüle ferahlık veren, can artıran tabib. // sevgili.

Şerbet-i laʿliñ ne ḥikmet ol ṭabīb-i cān-fezā
Ṣunmada aġyāra her dem bu dil-i bīmāra şāẕ

ṭabīb-i yāre:

1. **ṭabīb-i yāre:** *-e*
Gazel 189
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin doktoru.

Fenniyā sırrın güşād edip ṭabīb-i yāre dil
Söylesin derd-i derūnun ḥāẕıḳ-ı cān diñlesin

ṭabīḫ:

1. **tabīḫ:**
Gazel 34
Mısra: **4**
Pişiren, aşçı; ateş yapan, ateşli II pişmiş (şey); ilaç. (Tabîh ile ateşli sıtma manasına gelen hummâ-yı tabîh kastedilerek müsellesin onunla aynı etkiyi göstermesi bağlamında kullanılır).

Nice sīḫ olmaya bu sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı maḥabbetde tabīḫ

ṭabʿım açılır:

1. **ṭabʿım açılır:** *-ıl, -ır*
Gazel 215
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ferahlamak.

Bülbül gibi feryād ederem yāri görünce
Ṭabʿım açılır ġonçe-i gülzārı görünce

ṭabʿıma:

1. **ṭabʿıma:**
Gazel 14
Mısra: **10**
Huy, mizac, yaratılış.

Vaṣf eyleyemem lebini ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz güheri ṭabʿıma ḫisset

2. **ṭabʿıma:**
Gazel 115
Mısra: **9**
Huy, mizac, yaratılış.

Bir dürlü muvāfıḳ olamaz ṭabʿıma Fennī
Bir vażʿ-ı redīdir benim ʿindimde sipāriş

taʿbīr ed:

1. **taʿbīr ed:**
Gazel 104
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, anlatmak.

Ne ʿaceb bint-i rezi görse kimi rūʾyāda
Ekseriyyā bu düşü zāhide taʿbīr ederiz

taʿbīr eder:

1. **taʿbīr eder:** *-er*
Gazel 136
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, anlatmak.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

ṭabl:

1. **ṭablınıñ:** *-ı, -nıñ*
Kıt'a 4
Mısra: **15**
Davul.

Felek gūş eyleyince ṭablınıñ āhengini seyr et
Eder ḳavs-i ḳuzaḥ āvīze bir elvān-ı Bengāli

2. **ṭablınıñ:** *-ı, -nıñ*
Kıt'a 12
Mısra: **25**
Davul.

Ṭablınıñ āhengiñi gūş edip eflākde
Aḫter-i dümbāle ʿarż etdi nihāl-i benān

ṭabl-ı çerḫi:

1. **ṭabl-ı çerḫi:** *-i*
Kaside 1
Mısra: **79**
Kelime Tipi: **-**
Çarh davulu.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek berḳ ile güm güm o şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi maḳdem-i raḫşān

ṭabl-ı perçem dögüp:

1. **ṭabl-ı perçem dögüp:** *-üp*
Gazel 225
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Perçem davulu döğmek.

Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde sāḳī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol vechine efsercesine

tāc-ı cemālinde:

1. **tāc-ı cemālinde:** *-i, -n, -de*
Kaside 1
Mısra: **90**
Kelime Tipi: **-**
Yüz, güzel taç.

Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

tāc-ı keyān:

1. **tāc-ı keyān:**
Gazel 47
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hükümdarlık tacı // Keyanîler.

Serinde ṭutsa n'ola gevher-i viṣāli dil
O naḳd-i eşk ile tāc-ı Keyān behāsınadır

ṭadaḳdaḳ:

1. **ṭadaḳdaḳ:**
Gazel 154
Mısra: **8**
?.

ʿAzmgehi ṣuṣaya ammā dile āsā
Ṣıḳdıḳda riḳābın demesin saña ṭadaḳdaḳ

ṭaġ oynadır:

1. **ṭaġ oynadır:** *-ır*
Murabba 3
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dağı harekete geçirmek.

Raʿdāsā āh u efġānım benim ṭaġ oynadır
Seyl-i bārān-ı sirişkim dilde ırmaġ oynadır

taġallüb:

1. **taġallübüñ:** *-üñ*
Gazel 39
Mısra: **2**
Zorbalık.

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

ṭaġ-ı vücūd:

1. **ṭaġ-ı vücūd:**
Gazel 35
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Vücud, beden dağı.

N'ola cismimde ʿışḳıñla hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

ṭāġ-ı zebūnum:

1. **ṭāġ-ı zebūnum:** *-um*
Gazel 199
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Zavallı yara.

Nice vezn eyleyem ṭāġ-ı zebūnum vaṣf-ı ḫāliñle
Dehān-ı ʿandelīb-i dilde yek-dāne sevābım bu

ṭaġıl:

1. **ṭaġıla:***-a*
Gazel 109
Mısra: **7**
Dağılmak II Savrulmak.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

taḫallüf:

1. **taḫallüf:**
Gazel 155
Mısra: **3**
Uymama, uygun gelmeme.

Dāʾim taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd
Zīrā ki devr-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

taḫammül:

1. **taḫammül:**
Gazel 153
Mısra: **7**
Dayanma gücü.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

taḫammül eder:

1. **taḫammül eder:***-er*
Gazel 65
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ses çıkarmadan katlanmak, dayanmak.

Ne deñlü cevri girān ise de fütādesine
Bu bār-ı miḥneti mūr-ı göñül taḥammül eder

taḫayyül ed:

1. **taḫayyül ed:**
Gazel 65
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hayal etmek, zihinde canlandırmak.

Ḳalem-keşīde-i ebrūlarıñ taḫayyül eder
Yazıp o besmele-i muṣḥafı teʾemmül eder

taḫayyül eyle:

1. **taḫayyül eyle:**
Gazel 165
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hayal etmek, zihinde canlandırmak II şahit olmak, yaşamak.

Taḫayyül eyle dilde Fenniyā bu maʿni-i bikri
Zifāf-ı nev-ʿarūs-ı naẓm-ı pāk-i Fıṭnat isterseñ

2. **taḫayyül eyle:***-dik, -çe*
Gazel 209
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hayal etmek, zihinde canlandırmak II şahit olmak, yaşamak.

Taḫayyül eyledikçe Köçek Süleymānı çeşmimde
Eder dil zülfüne müjgānımız o tīre bir şāne

3. **taḫayyül eyle:***-r, -em*
Gazel 244
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hayal etmek, zihinde canlandırmak II şahit olmak, yaşamak.

Necefle seyr eden müy-ı miyānın farḳ eder ammā
Taḫayyül eylerem rāh-ı ʿademde ben anı lā-şey

taḫayyül eyleyip:

1. **taḫayyül eyleyip:** *-yip*
Gazel 114
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tahayyül etmek. hayal etmek. fikir kurmak.

Ne ḥikmetdir ḳamu eşyāyı bir mirʾāta İskender
Taḫayyül eyleyip bi'l-cümle müstevfā şıġındırmış

ṭāhir:

1. **ṭāhir:**
Kaside 1
Mısra: **43**
Ar. Temiz, pak, arık.

ʿĀlemi ḫākle ḳılmazdı teyemmüm ṭāhir
Başmasa rūy-ı zemīne ḳademiñ mihr-i cihān

taḥḳīḳ:

1. **taḥḳīḳ:**
Gazel 199
Mısra: **11**
Araştırma, soruşturma.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

taḥḳīḳ edip:

1. **taḥḳīḳ edip:** *-ip*
Murabba 2
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Araştırmak, soruşturmak.

Geşt edip ṣaḥrālara düşsem ʿaceb mi sū-be-sū
Ben mecāz-ı ʿışḳı taḥḳīḳ edip ey şīrīn-rū

taḥrīk eyle:

1. **taḥrīk eyle:** *-se*
Gazel 206
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hareket ettirmek II dalgalandırmak; artırmak, çoğaltmak.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

taḥrīm:

1. **taḥrīm:**
Gazel 14
Mısra: **8**
Haram kılmak, yasaklamak.

Ḫaṭṭ-ı lebine besmele ebrūsu sezādır
Taḥrīm içün ol bādiye nāzil olan āyet

taḥrīr:

1. **taḥrīrin:** *-in*
Kıt'a 8
Mısra: **2**
Yazı.

Cenāb-ı ḥażret-i pür-maʿrifet Remzi Efendi kim
ʿUṭārid görse taḥrīrin olurdu reşk ile sūzān

2. **taḥrīr:**
Gazel 68
Mısra: **9**
Yazma, kaleme alma; kaydetme.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile
rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile
eşʿār kendin gösterir

3. **taḥrīr:**
Gazel 85
Mısra: **11**
Yazma, kaleme alma.

Fenniyā taḥrīr içün
maʿnā-yı şiʿr-i Seyyidi
Ḳāf-ı ṭabʿımda benim
kilk-i per-i ʿanḳā biter

4. **taḥrīr:**
Gazel 69
Mısra: **11**
Yazma, kaleme alma.

Taḥrīr içün naẓīre-i
manẓūm-ı Pertevi
Fennī devāt-ı şiʿrini her
ān açar ḳapar

taḥrīr ed:

1. **taḥrīr ed:***-e, -me, -m*
Gazel 40
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Taḥrīr edemem sūziş-i
ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş
ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

2. **taḥrīr ed:**
Gazel 42
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Fenniyā taḥrīr ederken
diḳḳat et kim naẓmıña
Oḳuyup tā kim olasın
şiʿr her bāre şāẕ

3. **taḥrīr ed:**
Gazel 100
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Taḥrīr edemem ʿışḳı
fem-i ḫāmeye ṣıġmaz
Bir şerḥ-i meʿānīdir o
kim nāmeye ṣıġmaz

4. **taḥrīr ed:**
Gazel 119
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Nice ben Reʾfete
tanẓīrimi taḥrīr edem

Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş
midād-ı cūybār āteş

taḥrīr eder:

1. **taḥrīr eder:***-er*
Gazel 205
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Naẓīre ʿarż eder ʿĀrif
Efendiye bu manẓūmu
ʿAcāyib ṣaçmalar taḥrīr
eder Fennī-i bī-çāre

2. **taḥrīr eder:***-er*
Gazel 136
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i
ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr
āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

taḥrīr eyle:

1. **taḥrīr eyle:**
Gazel 110
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

taḥrīr eyleyem:

1. **taḥrīr eyleyem:** *-y, -em*
   Muhammes 1
   Mısra: **33**
   Kelime Tipi: **-**
   Yazmak.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī Medār-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

taḥrīr-i muvaḳḳaʿ:

1. **taḥrīr-i muvaḳḳaʿ:**
   Gazel 140
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Tuğra çekilmiş, tuğralı yazı.

Kim verdi ḫaber bu ġazeli vaḳʿa-nüvīse Fennī dedi baʿżıları taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

taḥsīl eyleyip:

1. **taḥsīl eyleyip:** *-y, -ip*
   Kıt'a 10
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Öğrenim görmek, bir konu hakkında bilgi sahibi olmak.

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥsīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

taḥsīn ü iḥsān olsa da:

1. **taḥsīn ü iḥsān olsa da:** *-sa, -da*
   Gazel 171
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Beğenme ve bağış olmak.

Fenniyā pür-nev-edā tanẓīr-i Hātifden baña Nice zer taḥsīn ü iḥsān olsa da māniʿ degil

taḫtgāh-ı sīne-i yār:

1. **taḫtgāh-ı sīne-i yār:**
   Gazel 22
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin sinesinin başyeri, başkenti.

Taḫtgāh-ı sīne-i yāra cülūs ister raḳīb
Fāriġ olsun bu hevesden ḳatl olur ṣāḥib-ḫurūc

taḫt-ı ebrū:

1. **taḫt-ı ebrū:**
   Gazel 71
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kaşta.

Taḫt-ı ebrūda ẓuhūr etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ Ḳatline ʿuşşāḳınıñ ṭuġrālı fermānıñ mı var

ṭāʿir-i dil:

1. **ṭāʿir-i dil:**
   Gazel 72
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül kuşu.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

ṭāʾir-i ḳudsam:

1. **ṭāʾir-i ḳudsam:** *-am*
   Gazel 143
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kutsal kuş.

Ṭāʾir-i ḳudsam behişt-i lāneden etdim ferāġ
Kendimi bildim bileli dāneden etdim ferāġ

ṭāʾir-i ser der-hevādır:

1. **ṭāʾir-i ser der-hevādır:** *-dır*
Gazel 172
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kafası göğe doğru olan kuş.

Dil hümāāsā n'ola per aça ebr-i zülfüñe
Ṭāʾir-i ser der-hevādır sākin-i ber-cā degil

ṭāʾir-i sürūr:

1. **ṭāʾir-i sürūr:**
Gazel 49
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sevinç kuşu.

Seḥāb-ı zülfüñe murġ-ı hümāveş per açan ʿışḳa
Feżā-yı evc-i dilde ṭāʾir-i sürūr hevā derler

ṭāʾir-i viṣāl:

1. **ṭāʾir-i viṣāl:**
Gazel 27
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma kuşu.

Ṣayyāda hīç ḥarām ola mı ṭāʾir-i viṣāl
Fennīye murġ-ı būse-i laʿliñ şehā mubāḥ

ṭaḳ ṭaḳ:

1. **ṭaḳ ṭaḳ:**
Gazel 195
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Tak tak sesi çıkararak.

Anıñ nezdinde diger dil-ber-i cānāna söz etme
Urur ṭaş başıña ṭaḳ ṭaḳ saḳın maḥcūb-ı sengīden

ṭaḳar ṭaḳmaz:

1. **ṭaḳar ṭaḳmaz:**
Gazel 92
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Takar takmaz.

Naẓar ḳıl kūdek-i cevher-fürūş-ı z̲ī-ḳıyem-kāra
Atar mengūş-ı vaʿdin duḫter-i vaṣla ṭaḳar ṭaḳmaz

ṭāḳat mı gelir:

1. **ṭāḳat mı gelir:**
Gazel 216
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dayanma gücü gelmek.

Ġarḳ oldu āb-ı zevraḳ-ı dil siyyemā yeme
Ṭāḳat mı gelir cūşiş-i eşk-i dem-ā-deme

taḳbīż:

1. **taḳbīż:**
Gazel 125
Mısra: **10**
Toplayıp bir yere getirmek.

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

ṭāḳ-ı göñül:

1. **ṭāḳ-ı göñül:**
Gazel 34
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül takı.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-ı göñül zerd olsa

Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīḫ

ṭāḳī-i elvānını:

1. **ṭāḳī-i elvānını:** *-ı, -n, -ı*
   Kıt'a 12
   Mısra: **21**
   Kelime Tipi: **-**
   Renkli renkli süs kemeri.

Ṭāḳī-i elvānını ḳavs-i ḳuzaḥ seyr edip
Ṣaḥn-ı felekde ṭulūʿ eylemez ol çoḳ zemān

taḳlīb eder:

1. **taḳlīb eder:** *-er*
   Murabba 3
   Mısra: **19**
   Kelime Tipi: **-**
   Döndermek.

Ẓanneder seyr eyleyen taḳlīb eder çeşmin hemān
Ol tüfengin eyleyip peyveste çaḳmaġ oynadır

taḳlīb-i çeşm:

1. **taḳlīb-i çeşm:**
   Gazel 69
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Gözü döndürme.

Belḳīs-ı ʿışḳa ṣanma ki taḳlīb-i çeşm eder
Ol rev-zen-i serā-yı Süleymān açar ḳapar

taḳlīd edip:

1. **taḳlīd edip:** *-ip*
   Gazel 176
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir kimseye veya bir şeye benzemeye çalışmak.

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

taḳrīr ed:

1. **taḳrīr ed:**
   Gazel 104
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlatmak, ifade etmek.

Ders-i ebrūsunu ol dil-bere taḳrīr ederiz
Oḳuyup besmele-i muṣḥafı tefsīr ederiz

taḳrīr eder:

1. **taḳrīr eder:** *-er*
   Gazel 118
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlatmak, ifade etmek.

Fenniyā Rāmiz Efendi ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri
Şerḥ edip nūr āyetin taḳrīr eder tefsīrveş

taḳrīr-i eşʿāra:

1. **taḳrīr-i eşʿāra:** *-a*
   Gazel 3
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Şiirler söyleme.

Besmeleyle başla gel taḳrīr-i eşʿāra dilā
Ver ḫaber remz-i meʿānīden bedīʿi mübtedā

taḳrīż ed:

1. **taḳrīż ed:**
   Gazel 125
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Ödünç verme.

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

taḳsīm:

1. **taḳsīmi:***-i*
Gazel 57
Mısra: **3**
1. bir şeyi paylaştırmak, bölmek, bölüştürmek.2. Mûsikîmizde faslın başında veya ortasında bir tek çalgı tarafından belli bir usûle ve besteye bağlı olmaksızın içten geldiği gibi doğaçlama olarak çalınan parça.

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı ʿuşşāḳa şāh-nāz
Muṭrib uṣūl-i būseligin hey heyindedir

taḳsīm-i ferāʾiż:

1. **taḳsīm-i ferāʾiż:**
Gazel 128
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Borçların bölünmesi.

Beyt-i dil-i mevrūs̱ısın [sen] ʿāşıḳ ey ḥākim
Ḳıl ḥiṣṣesin ol dil-bere taḳsīm-i ferāʾiż

taḳṭīʿ eyleme:

1. **taḳṭīʿ eyleme:***-me*
Gazel 142
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayırmak.

Vaḳf edip mescid-i ruḫsārıña ver yevmiyye
Naḳd-i būs-ı lebiñi eyleme bizden taḳṭīʿ

taḳṭīr ederiz:

1. **taḳṭīr ederiz:***-eriz*
Gazel 104
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Damla damla akıtma, damlatma.

Sūziş-i ʿışḳ ile inbiḳ-i dil içre gūyā
Ruḫ-ı ḫoy-kerdesini gül gibi taḳṭīr ederiz

taḳṭīr olun:

1. **taḳṭīr olun:***-un, -muş*
Gazel 188
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Damıtmak.

Dimāġ-ı cānı ʿıṭr-ālūd eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş dühn-i ḫoş-bū täze-sünbülden

ṭalāḳ:

1. **ṭalaḳı:***-ı*
Gazel 233
Mısra: **1**
Nikahlı karısını bırakmak, boşanmak.

Çāh-ı dilde ḥüsn-i Yūsufveş görüp ol ṭalaḳı
Āb-ı ṭabʿımda ʿayān oldu bu şeb māhiyyeti

ṭalʿat:

1. **ṭalʿatı:***-ı*
Kıt'a 2
Mısra: **22**
Güzellik.

Ḥıfẓ eyleyip ḫaṭādan o sulṭān-ı pāki Ḥaḳ
Ḳılsın hemīşe ṭalʿatı nūr-ı ṣubḥgāh

2. **ṭalʿatıñ:***-ıñ*
Gazel 41
Mısra: **5**
Ar. yüz, çehre; güzellik.

Menbaʿ-ı āb-ı ḥayāt olsa ʿaceb mi ṭalʿatıñ
Ḫoy-ı pākiñ çeşme-i ḫūrşīd-i enverden leẕīẕ

3. **ṭalʿatıñ:** *-ıñ*
Gazel 71
Mısra: **7**
Ar. yüz, çehre; güzellik.

Ṭalʿatıñ olsa n'ola āyīne-i ʿĀlem-nümā Şāh-ı İskender gibi ʿālemde aḳrānıñ mı var

4. **ṭalʿati:** *-i*
Gazel 231
Mısra: **1**
Güzellik, parlaklık.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

ṭalʿat-ı pür-ḥāl:

1. **ṭalʿat-ı pür-ḥāl:**
Gazel 195
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hal ile dolu ışık (?).

Gelir ḫançer be-kef āteş miṣāli ṭalʿat-ı pür-ḥāl
Ḥaẕer ḳıl mest-i şeydā nev-çerī-i şūḫ-ı bengīden

ṭaleb et:

1. **ṭaleb et:** *-dik, -çe*
Gazel 169
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İstemek. II Aramak.

Nūş-ı mey-i laʿliñ ṭaleb etdikçe ʿaṭāşıñ
Çīn eyleme ey māh-cebīnim aña ḳaşıñ

2. **ṭaleb et:**
Gazel 33
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
İstemek, dilemek, arzulamak.

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

3. **ṭaleb et:**
Gazel 70
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İstemek, dilemek, arzulamak.

Būs-ı laʿlin ṭaleb etdikçe sitiġnāya çeker
Gūyiyā mevce-i luṭfun leb-i deryāya çeker

tâliʿ:

1. **ṭāliʿim:** *-im*
Gazel 2
Mısra: **2**
Kader, talih, alınyazısı.

Ḥamd ola Yezdāna baḫtım rūşenā ḳıldı bańa
Maṭlaʿımdan ṭāliʿim şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı bańa

2. **ṭāliʿi:** *-i*
Kıt'a 12
Mısra: **34**
Baht, talih.

Tārīḫin üçler gelip sūrına der Fenniyā
Ṭāliʿi meh-tāb ile eyledi ṣanki ḳırān

tāliʿ-i ḥüsn-i ḳamer:

1. **tāliʿ-i ḥüsn-i ḳamer:**
Gazel 63
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayın güzelliğinin ortaya çıkması // ayın güzelliğinin kısmeti.

N'ola devr-i ḫaṭıñla çerḫ-i fikrimde ḫusūf olsa
Benim baḫt-ı siyāhım tāliʿ-i ḥüsn-i ḳamerdendir

taʿlīm:

1. **taʿlīm:**
Gazel 116
Mısra: **2**
Ders.

Elif ḳaddiñ dehānıñ mīm zülfüñ cīm göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret saña taʿlīm göstermiş

taʿlīm edip:

1. **taʿlīm edip:***-ip*
Gazel 133
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Öğretme, öğrenme.

Meşḳ-i ḫaṭı(nı) taʿlīm edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı pür-ḫālle menḳūṭ

taʿlīm olunsa:

1. **taʿlīm olunsa:***-unsa*
Gazel 87
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Öğretilmek.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

2. **taʿlīm olunsa:***-un, -sa*
Gazel 87
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Öğretilmek.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

tām:

1. **tam:**
Gazel 88
Mısra: **8**
Ar. tam, noksansız.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḫayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

tamām:

1. **temām:**
Gazel 179
Mısra: **10**
Bütün, tüm.

Ḳand-i laʿli ile ifṭār eyle Fenniyā ḫaṭṭı ġurūb oldu temām

tamġā:

1. **tamġāya:***-y, -a*
Gazel 79
Mısra: **12**
A. Bir nesnenin üzerine bir nişan bir alamet basmak üzere boya veya kızgın demir olarak kullanılan mühür.

Ḍarb-ḫāne-i dilde ḥacer-i ṭabʿ ile Fennī Sīm-i süḫen-i Esʿadı tamġāya meḥekdir

taʿmiyye yazdılar:

1. **taʿmiyye yazdılar:***-dı, -ar*
Kaside 2
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**

Ebcet hesabıyla düşürülen tarihlerde hesabı doldurmak için çıkarılacak veya eklenecek sayıları yazmak.

Yazdılar taʿmiyye ammā tārīḫiñde şāʿirān
Bedr olur mu zāʿid-i noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

tañ:

1. **tañ:**
Gazel 26
Mısra: **3**
T. Tuhaf, acayip.

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿīsādır ḳadeḥ

2. **ṭañ:**
Gazel 126
Mısra: **9**
Ayıp, tuhaf, acayip.

Ḍārū-yı rūḫı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż

ṭaʿn ed:

1. **ṭaʿn ed:**
Gazel 112
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kınama, ayıplama, yerme.

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaʿn ederek
Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

ṭañ mı:

1. **ṭañ mı:**
Murabba 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

Zülf cünbān-ı telāṭum etse ṭañ mı dilleri
Ẓāhir olmaḳda yem-i ġam üzre mevc-i serseri

ṭañ mıdır:

1. **ṭañ mıdır:** *-mı, -dır*
Gazel 145
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
T. Tuhaf, acayip.

Ḳulzüm-i vechiñde cünbān olsa diller ṭañ mıdır
Çīn-i zülfüñ ḳılmış ol māh ile peyveste aġ

tañla:

1. **tañlasın:** *-sın*
Gazel 189
Mısra: **6**
Gürültü çıkarmak.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

tanẓīm:

1. **tanẓīm:**
Gazel 91
Mısra: **4**
Düzenleme, düzen.

Şerḥ edip şāhid-i maḳsūd-ı viṣāl-i yārı
Varaḳ-ı sīneye tanẓīm ile tesvīd ederiz

tanẓīm edip:

1. **tanẓīm edip:** *-ip*
Gazel 162
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
(Yazı) Kaleme almak.

Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib

Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

Varaḳ āteş ḳalem āteş midād-ı cūybār āteş

Fem-i kilkinden anıñ laʿl-i bedeḫşān dökülür

tanẓīr:

1. **tanẓīr:**
Gazel 1
Mısra: **10**
Nazire yapmak, benzetmek.

Fennī Celāliye n'ola ʿarż etse şevḳ ile
Tanẓīr içün belāġat-ı manẓūmı cā-be-cā

2. **tanẓīr:**
Gazel 36
Mısra: **9**
Nazire yapmak, benzetmek.

Fenniyā eylese bu naẓmımı Sırrī tanẓīr
Kim eder baḥr-i siyāhı fem-i deryā-yı sefīd

3. **tanẓīrimi:** *-im, -i*
Gazel 119
Mısra: **15**
Nazire yapmak, benzetmek.

Nice ben Reʾfete tanẓīrimi taḥrīr edem Fennī

4. **tanẓīrim:** *-im*
Gazel 216
Mısra: **14**
Nazire yapmak, benzetmek.

Tā çerḫa çıḳdı āh u fiġānıña Fenniyā
Tanẓīrim ile oldu zemīn u semā seme

5. **tanẓīriñ:** *-iñ*
Gazel 237
Mısra: **13**
Nazire yapmak, benzetmek.

Fenniyā lüknet-zebān ile bu tanẓīriñ ʿaceb
Zīver-i manẓūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda mı

6. **tanẓīr:**
Gazel 88
Mısra: **9**
Eş değerinde şiir yazmak, Nazire şiir yazmak Nazire, kıyas, denklik.

Fenniyā Sebzi Efendiye ne mümkün tanẓīr
Fem-i kilkinden anıñ laʿl-i bedeḫşān dökülür

7. **ṭanẓīr:**
Gazel 184
Mısra: **7**
Benzetme, bir şairin naziresini ve taklidini yapma.

Ṭanẓīr içün āyā ki bu manẓūmemi Fennī
Şermī-i süḫan-perver-i ġarrāya mı gitsem

8. **tanẓīr:**
Gazel 186
Mısra: **13**
Benzetme, benzetilme; ed. Bir şiirin şekil ve bana bakımından benzerini yazma.

Fenniyā Ḥayri Efendiye ne mümkin tanẓīr
Dür nis̲ār etmede kenz-i fem-i esrārından

9. **tanẓīr:**
Gazel 187
Mısra: **14**
Benzetme, benzetilme; ed. Bir şiirin şekil ve bana

bakımından benzerini yazma.

Yazdım naẓīre naẓmım Ṣabīḥāya Fenniyā
Tanẓīr içün ḥavāle hem olsun hem olmasın

tanẓīr ed:

1. **tanẓīr ed:**
Gazel 104
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Nazire yazmak.

Ġāʿibāne nedir āyā bu meveddet Fennī
Ġazel-i Ṣabriyi maʿnāda da tanẓīr ederiz

tanẓīr eder:

1. **tanẓīr eder:***-er*
Gazel 215
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Nazire yapmak, benzetmek.

Fennīyi neşāṭ-āver edip naẓm-ı Celālī
Tanẓīr eder ol güfte-i hūşyārı görünce

tanẓīr eyle:

1. **tanẓīr eyle:**
Gazel 9
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Nazire söylemek.

Bu şiʿr-i nev-zemīni seyr içün tanẓīr eyle Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmıma Saʿd-ābād eylesin aḥbāb

2. **tanẓīr eyle:***-di*
Gazel 242
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Nazire söylemek.

Fenni-i bī-çāre gūyā Zīvere fermūd eder
Güfte-i manẓūmunu zuʿmınca tanẓīr eyledi

tanẓīre lāyıḳdır:

1. **tanẓīre lāyıḳdır:***-dır*
Gazel 222
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Nazire yazmaya layık.

Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

tanẓīr-i hātif:

1. **tanẓīr-i hātif:***-den*
Gazel 171
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Hatif adlı şaire nazire yazma.

Fenniyā pür-nev-edā tanẓīr-i Hātifden baña
Nice zer taḥsīn ü iḥsān olsa da māniʿ degil

tanẓīrin et:

1. **tanẓīrin et:**
Gazel 188
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Nazire yaz.

Yürü beyt-i ʿarūs-ı Fıṭnata tanẓīrin et Fennī
Zifāf-ı ḫacle-i naẓma dürer āh-ı teʾemmülden

tār:

1. **tār:**
Gazel 101
Mısra: **2**
İplik. II Saç teli.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı dile dār bulunmaz

Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ içün tār bulunmaz

tār u mār ol:

1. **tār u mār ol:**-*du*
Gazel 155
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Darmadağınık olmak, dağılmak.

Heb tār u mār oldu dilā ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı cihāniñ medārı yoḳ

tār u pūd:

1. **tār u pūd:**
Gazel 38
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Enine ve boyuna dokuma; atkı ve çözgü.

Nāʾil olmaḳsa metāʿ-ı vaṣla ḳasdıñ Fenniyā
Eyleseñ cān u dili nessāc-ı ʿışḳa tār u pūd

tār u pūdı:

1. **tār u pūdı:**-*ı*
Gazel 75
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Enine ve boyuna dokuma; atkı ve çözgü.

Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṭaraġ üstündedir

ṭara-:

1. **ṭaramaz:**-*maz*
Gazel 97
Mısra: **8**
Taramak.

Muʿaḳḳad etmede başdan çıḳar deyü dāʾīm
Ḫaṭā edip o perī çīn-i perçemin ṭaramaz

ṭarab:

1. **ṭarab:**
Gazel 227
Mısra: **8**
Eğlence, şenlik.

Buyursun meclise zāhid riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

tārāc et:

1. **tārāc et:**-*di*
Gazel 147
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yağmalamak, talan etmek // Aşk derdiyle âşığın gönlünün harap olması.

Künc-i çeşminde o çeyş-i ġamze-i kūr Fenniyā
Mülket-i ʿaḳlımı tārāc etdi Tātār-ı Bucaġ

ṭaraf:

1. **ṭaraf:**
Gazel 150
Mısra: **8**
Ar. yan, yön, bölge, yer.

Söz yoḳ metāʿ-ı ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalʿatıñ
Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol ṭaraf tuḥaf

ṭaraf ṭaraf:

1. **ṭaraf ṭaraf:**
Gazel 148
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Her taraftan.

ʿAzm etdi siphr-i māh-ı dil-ārā ṭaraf ṭaraf
Çıḳdı yem-i boġaza şeb-ārā ṭaraf ṭaraf

2. **ṭaraf ṭaraf:**
Gazel 148
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Her taraftan.

ʿAzm etdi siphr-i māh-ı dil-ārā ṭaraf ṭaraf
Çıḳdı yem-i boġaza şeb-ārā ṭaraf ṭaraf

3. **ṭaraf ṭaraf:**
Gazel 148
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Her taraftan.

Ṣaḥn-ı çemende meh-i muṣaffā ṭaraf ṭaraf
Bend oldu serv-ḳadlere diller ḫırām edip

4. **ṭaraf ṭaraf:**
Gazel 148
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Her taraftan.

Bülbül miṣāli başladı gülşende ʿışḳ ile
Rindān-ı bezme ḳulḳul-ı mīnā ṭaraf ṭaraf

5. **ṭaraf ṭaraf:**
Gazel 148
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Her taraftan.

Teşrīfine o serviñ edip bīd ser-fürū
Yüz sürdü ḫāk-i pāyına şeydā ṭaraf ṭaraf

6. **ṭaraf ṭaraf:**
Gazel 148
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Her taraftan.

Mirʾat-ı vech-i yār ile Luṭfīde Fenniyā
Güftāra geldi ṭūṭi-i gūyā ṭaraf ṭaraf

7. **ṭaraf ṭaraf:**
Gazel 234
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Her taraftan.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

ṭaraf-ı ṭūruna:

1. **ṭaraf-ı ṭūruna:** *-u, -n, -a*
Gazel 223
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dağ tarafı.

Bir resm-i elf-i āh ile dil ṣanma lāl olur
Dikdi ʿaṣāyı dāġ-ı berīn ṭaraf-ı ṭūruna

taraġ:

1. **ṭaraġ:**
Gazel 75
Mısra: **10**
Tarak.

Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṭaraġ üstündedir

ṭarāvet:

1. **ṭarāvet:**
Gazel 227
Mısra: **4**
Ar. Tazelik, canlılık.

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

ṭarf-ı bālāya:

1. **ṭarf-ı bālāya:** *-y, -a*
   Kıt'a 1
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Yüce taraf.

Gel ey bülbül-zebān-ı ṭūṭī-i kilk-i süḫan-perver
Yaz ol şeh-zāde evṣāfın hem ʿarż et ṭarf-ı bālāya

ṭarḥ-ı lāle:

1. **ṭarḥ-ı lāle:**
   Gazel 228
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Lale bahçesi düzenlemek, oluşturmak.

Zaḫ[ı]m-ı pür-daġı sīnemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

ṭarḥ-ı sīnemde:

1. **ṭarḥ-ı sīnemde:** *-m, -de*
   Gazel 160
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Göğsün çiçek dikmek için ayrılmış yeri.

Fikr-i neş'küfte-i tebḫāleñ ile seyr eyle
Ṭarḥ-ı sīnemde benim ġonçe-i çigdem gibisin

tār-ı ġamze:

1. **tār-ı ġamze:** *-ler, -in*
   Gazel 45
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Gamze ipi.

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

tār-ı kālā-yı dil:

1. **tār-ı kālā-yı dil:**
   Gazel 138
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül kumaşının ipi.

Tār-ı kālā-yı dil etdi senden ey meh inḳıṭāʿ
Bezm-i aġyār şehā ʿazmiñ edince istimāʿ

tār-ı ruhuñ:

1. **tār-ı ruhuñ:**
   Gazel 5
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   1. yanağın karanlığı. 2. yanağın ipi.

Reşk-āver olup āteş-i laʿliñle erirdi
Görse lebiñi şehd-i Semerḳand u Buḫārā

tār-ı şebdir:

1. **tār-ı şebdir:** *-dir*
   Gazel 163
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Karanlık gece.

Ḫvāb-ı ġafletde çıkıp fesden eder elbet ẓuhūr
Meh yüzüñ māhiyyetiçün tār-ı şebdir perçemiñ

tār-ı şeb-i hecriñle:

1. **tār-ı şeb-i hecriñle:** *-iñ, -le*
   Gazel 221
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayrılık gecesinin karanlığı.

Tār-ı şeb-i hecriñle bizi ḳılma şitābān

Tā ṣubḥ olıcaḳ şemʿa-i sūzān elimizde

tār-ı şebistān olayım:

1. **tār-ı şebistān olayım:** *-ayım*
   Murabba 1
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Gece karanlığı olmak.

Fikr-i zülfüñle şehā tār-ı şebistān olayım
Şemʿa-i ḥüsnüñe pervāne-i sūzān olayım

tār-ı zülfüñle:

1. **tār-ı zülfüñle:** *-üñle*
   Gazel 25
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Saç teli.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

tārīḫ:

1. **tāriḫiñde:** *-i, -n, -de*
   Kaside 2
   Mısra: **21**
   Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

Yazdılar taʿmiyye ammā tāriḫiñde şāʿirān
Bedr olur mu zāʿid-i noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

2. **tārīḫ:**
   Gazel 34
   Mısra: **10**
   Bir olayın meydana geldiği tarihi belirten manzumlar.

Dedi bir ehl-i süḫan ġonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o ṭıflıñ tārīḫ

3. **tārīḫi:** *-i*
   Kıt'a 1
   Mısra: **21**
   "Ebced" hesabıyla düşürülen târih.

Müdellel ʿāleme tārīḫi besdir Fenniyā rāḥat
Erişdi ṣulḥ ile sulṭān Süleymān geldi dünyāya

tārīḫ dedim:

1. **tārīḫ dedim:** *-dim*
   Kıt'a 6
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Tarih düşmek.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūʿ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ʿAṭāullah

2. **tārīḫ dedim:** *-di, -m*
   Kıt'a 8
   Mısra: **19**
   Kelime Tipi: **-**
   Tarih düşmek.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

3. **tārīḫ dedim:** *-dim*
   Kıt'a 11
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Tarih düşmek.

Fenniyā rūḥuna bir Fātiḥa dedim tārīḫ
Fāṭıma bülbülveş uçdu fenādan gitdi

tārīḫ der:

1. **tārīḫ der:** *-r*
Kıt'a 13
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Tarih düşmek.

Ḳoyup pāyın se maḳdem sülleminde
Fenni der tārīḫ
Sözüm yoḳ bu binā-yı nev güzel resm oldu māşāllāh

tārīḫ şun:

1. **tārīḫ şun:**
Kıt'a 4
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Tarih yazmak.

Deme bir eksigim var ʿaẓm edip şun Fenniyā tārīḫ
Nişāncı Muṣṭafā Paşa çü oldu Bosnaya vālī

tārīḫ-i mevlidin oḳuyan:

1. **tārīḫ-i mevlidin oḳuyan:** *-y, -an*
Kıt'a 2
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Doğum tarihini söylemek.

Tārīḫ-i mevlidin oḳuyan Fenniyā desin
El-ḥaḳ rebīʿde Rābiʿa sulṭān göründü māh

tārīḫi ver:

1. **tārīḫi ver:**
Kıt'a 14
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Tarih düşürmek.

Fenni ver ṣāḥib-i ebnāsına bu tārīḫi
Eyledi̇ñ ṣan İremi cennete el-ḥaḳ ilḥāḳ

tārīḫ-i zībā:

1. **tārīḫ-i zībā:**
Kıt'a 9
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Süslü tarih.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūʿ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

2. **tārīḫ-i zībā:**
Kıt'a 10
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Süslü tarih.

Gelip mevlūduna Fennī dedi bir tārīḫ-i zībā
Görigel Fāṭımam dehre ḳadem baṣdın ṣafā-yāb ol

tāriḫin der:

1. **tāriḫin der:** *-r*
Kıt'a 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Tarih düşmek.

Tāriḫin üçler gelip der ḥarf-i cevherdārla
Cennet içre ʿaynıdır bu kevs̱erin fevvāresi
[Sene 1191]

tārīḫin üçler gelip der:

1. **tārīḫin üçler gelip der:** *-r*
Kıt'a 12
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Tarihini üçler söylemek.

Tārīḫin üçler gelip sūrına der Fenniyā
Ṭāliʿi meh-tāb ile eyledi ṣanki ḳırān

tārīḫini dedi:

1. **tārīḫini dedi:** *-di*
Kaside 1
Mısra: **155**
Kelime Tipi: **-**
Tarih düşmek.

Gelip üçler dedi tārīḫini bu manẓūmeñ
Şeb-i miʿrācına dil-i micmer ʿūd-ı sūzān

tārīḫini edip:

1. **tārīḫini edip:** *-ip*
Kaside 2
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Tarihini söylemek.

Mürde-i dünyā olup iḥyā edip tārīḫini
Rūḥ-ı ḳudsīdir cihāna şāh-ı nev ʿAbdūl-ḥamīd

tārīḫini güş et:

1. **tārīḫini güş et:**
Kıt'a 5
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Tarih düşmeyi dinle.

Ehāli şükr edip der Fennīyā tārīḫini güş et
Revā Ḥaḳ beldeye ʿallāme müftī-i enām oldu

ṭarīḳ-:

1. **ṭarīḳa:** *-a*
Gazel 136
Mısra: **9**
Tutulan yol. II düstur.

Ṭarīḳa daḫl edip nefsāniyyetle bī-ḫurd Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-be-dem tekdīr eder vāʿiẓ

ṭarīḳa duḫūl etsem:

1. **ṭarīḳa duḫūl etsem:** *-sem*
Gazel 176
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Tarikata girmek.

Girip devrān-ı bezm-i vuṣlata tevḥīd edip çıḳmam
Duḫūl etsem ṭarīḳa manṣıbım teʾyīd edip çıḳmam

ṭarīḳat:

1. **ṭarīḳatde:** *-de*
Kıt'a 8
Mısra: **3**
Allah'a ulaşmak amacıyla tutulan yol, İlâhî yol.

Ne merkezdir ṭarīḳatde o sırr-ı Ḥaḳḳa yol buldu
Mürīd-i Ḫalvetīdir çile-dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān

ṭarīḳ-i ʿaḳdine:

1. **ṭarīḳ-i ʿaḳdine:** *-i, -n, -e*
Kıt'a 10
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Söz kesme yolu.

Revān et dīdeden eşk-i devāzdeh-sāle olduḳda
Ṭarīḳ-i ʿaḳdine meyl eyleyip seyl-āb-ı mīzāb ol

tārīk-i ġam:

1. **tārīk-i ġam:**
Gazel 171
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gam karanlığı.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da māniʿ degil

ṭarīḳ-i kaʿbe-i vuṣlat:

1. **ṭarīḳ-i kaʿbe-i vuṣlat:**
Gazel 93
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma
Ka'besinin yolu.

Bu bī-çāre nuḳūd-ı sirişki biz Fennī
Ṭarīḳ-i Kaʿbe-i vuṣlata ḫarc-ı rāh ederiz

ṭarīḳ-i vaḳfa:

1. **ṭarīḳ-i vaḳfa:***-a*
Gazel 104
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bir kimseyi veya bir şeyi alıkoyma, durdurma yolu.

Düşme iflās ile ey ṣūfi ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-teni tesḫīr ederiz

taʿrīż:

1. **taʿrīż:**
Gazel 125
Mısra: **2**
Kapalı bir biçimde, dolaylı olarak söz söyleme, taşlama.

Zāhid sen umūruñ idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi maḫlūḳa bu taʿrīż

ṭarz-ı nev-verāʿla:

1. **ṭarz-ı nev-verāʿla:***-la*
Gazel 17
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yeni bir tarzla.

Naḳş-ı ḥaṣīr alt edip cismi ṣūfiyā
Bu ṭarz-ı nev-verāʿla saña būriyā ʿabeṣ

ṭaş dikmiş:

1. **ṭaş dikmiş:***-miş*
Gazel 116
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Türlü alanlarda üstün başarı gösteren kimselere değerbilirlik göstermek.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

taṣdīʿe bāʿis olma:

1. **taṣdīʿe bāʿiṣ olma:***-ma*
Kıt'a 1
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Baş ağrısına neden olmak.

Yeter ḥaddüñ degildir ḳıl edeb ey ḫāme-i lüknet
Muṭavvel naẓm ile taṣdiʿe bāʿiṣ olma bālāya

2. **taṣdīʿe bāʿiṣ olma:***-ma*
Kıt'a 8
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Baş ağrısına neden olmak.

Daḫı çoḳdur kenār-ı baḥr-i naẓmım söylese ammā
Yeter taṣdīʿe bāʿiṣ olma ey kilk-i güher-efşān

taṣdīʿe bāʿis olmasın:

1. **taṣdīʿe bāʿiṣ olmasın:***-ma, -sın*
Kaside 2
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Baş ağrısına neden olmak.

Besdir ey ḫāme yeter ḥaddiñ degildir ḳıl edeb

Olmasın taṣdīᶜe bāᶜis
güfte-i naẓmıñ medīd

taṣḥīh:

1. **taṣḥīḥ:**
Gazel 28
Mısra: **2**
Sahih kılma, iyileştirme.

Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ
Refᶜ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

taṣrīḥ:

1. **taṣrīḥ:**
Gazel 28
Mısra: **10**
Açık surette ifade etme, şüphe ve tereddüde mahal bırakmayacak şekilde ve gerekli ayrıntılarıyla ifade etme, belirtme.

Fenniyā söyleyip esrārını mestāne bu şeb
Eyledi derd-i derūnuñ bize bir bir taṣrīḥ

taṣvīr ed:

1. **taṣvīr ed:**
Gazel 104
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Tasvir etmek, ayrıntılarıyla anlatmak, betimlemek.

Eyleyip sīnede ṣad dāġ-ı hezārān peydā
Āteş-i ᶜışḳı Sitanbūl gibi taṣvīr ederiz

2. **taṣvīr ed:**
Gazel 114
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
Tasvir etmek, ayrıntılarıyla anlatmak, betimlemek.

Behişt-i dilde Fennī ḳadd-i dildārı edip taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı ser-tā-pā ṣıġındırmış

taṣvīr eyle:

1. **taṣvīr eyle:***-di*
Gazel 242
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Resmetmek; anlatmak, ifade etmek.

Her neye ḳılsam naẓar ruḫsārın ᶜarż eyler baña
Ḳalbime āyīne-i ḫūrşīdi taṣvīr eyledi

taṣvīr-i seyf etse:

1. **taṣvīr-i seyf etse:***-se*
Gazel 35
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Kılıç tasviri yapmak.

Ne māniᶜ ebruvānıñ ḫūn ile taṣvīr-i seyf etse
Derūn-ı menzil-i kāşānesine naḳş edip Bih-zād

tātār:

1. **tātārı:***-ı*
Gazel 215
Mısra: **6**
Tatar. // Sevgilinin yağmacı gamzesi.

Düzd-i nigehinden n'ola dil ḳaça bucaġa
Ol kūşe-i çeşmindeki Tātārı görünce

tātār-ı bucaġ:

1. **tātār-ı bucaġ:**
Gazel 147
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Bucak yöresinin Tatar'ı.

Künc-i çeşminde o çeyş-i ġamze-i kūr
Fenniyā
Mülket-i ʿaḳlımı tārāc etdi Tātār-ı Bucaġ

tatar-ı müjeñ:

1. **tatar-ı müjeñ:**
Gazel 5
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yağmacı, çapulcu kirpikleri.

Ṭıġ-ı nigehiñ ḳatlime ol hükm-i ḳażā līk
Daʿvā-yı deme ḥüsn-i ḫaṭıñ ḥüccet-i ibrā

taṭbīḳ ed:

1. **taṭbīḳ ed:**
Gazel 56
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Uydurma, benzetme.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

ṭavāf:

1. **ṭavāfa:** *-a*
Gazel 243
Mısra: **6**
Hacerü'l-Esved'in köşesinden başlayarak Kābe'nin etrafını usülüne göre yedi defa dolaşma, dönme.

Mücāvir oldu göñül Kaʿbe-i viṣāliñde
Ṭavāfa saʿy ederiz iṣr-i ṣafādadır şimdi

tavassuṭ:

1. **tavassuṭ:**
Gazel 130
Mısra: **1**
Ara bulma için araya girmek. Aracılık. Vasıtalık.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

2. **tavassuṭ:**
Gazel 130
Mısra: **2**
Ara bulma için araya girmek. Aracılık. Vasıtalık.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra ḥekīmāne tavassuṭ

3. **tavassuṭ:**
Gazel 130
Mısra: **4**
Ara bulma için araya girmek. Aracılık. Vasıtalık.

Bintü'l-ʿinebi pīr-i muġān zāhide sāḳī
ʿAḳd etmek içün eyledi şeyḫāne tavassuṭ

4. **tavassuṭ:**
Gazel 130
Mısra: **6**
Ara bulma için araya girmek. Aracılık. Vasıtalık.

Ḳılma saḳın ey dil göricek bī-hem-tā geç
Beyʿ ile ḫarīdār-ı peşīmāne tavassuṭ

5. **tavassuṭ:**
Gazel 130
Mısra: **8**
Ara bulma için araya girmek. Aracılık. Vasıtalık.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

ṭavşan:

1. **ṭavşan:**
Gazel 196
Mısra: **11**
Tavşan.

Saña ṭavşan diyen olsun rūbāh
Ẓürefā-nām gürūh-ı gerdūn

ṭayan:

1. **ṭayanmaz:** *-maz*
Gazel 31
Mısra: **2**
Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

ṭayandır:

1. **ṭayandırmış:** *-mış*
Gazel 120
Mısra: **4**
Dayanıklı hâle getirmek, zamana karşı sağlamlığını korur duruma getirmek.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip s̱ābit
O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

taʿyīb:

1. **taʿyīb:**
Gazel 134
Mısra: **3**
Ayıplama.

Neşāṭ-ı vaṣlla lüknet-i zebānın eyleme taʿyīb
Mey-i laʿliñle sāḳī şuḳḳa-i mestānedir elfāẓ

taʿyīn olıcaḳ:

1. **taʿyīn olıcaḳ:** *-ıcaḳ*
Kaside 1
Mısra: **47**
Kelime Tipi: **-**
Görevlendirilmek, atanmak.

Bāb-ı ġārıñda nigāhbānlıġa taʿyīn olıcaḳ
Şişirir beyże ile ḳapıñda arslan

ṭaylesān-:

1. **ṭaylesānın:** *-ı, -n*
Gazel 116
Mısra: **9**
1. Başa sarılan sarığın omuzlar üzerine salıverilen ucu. 2. Başa ve boyuna örtülen şal ve saire.

Çıḳarmış ṭaylesānın kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-pāre serv-i sīm göstermiş

ṭayy-ı mekān eyledi:

1. **ṭayy-ı mekān eyledi:**
Kaside 1
Mısra: **102**
Kelime Tipi: **-**
Mekanı uçar gibi geçmek.

Geçdi anıñla niçe perde-i nūr u ẓulmet
Ḳaldı refrefde o dem eyledi ol ṭayy-ı mekān

tāze:

1. **tāze:**
Gazel 201

Mısra: **8**
Yeni, körpe.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

2. **tāzeniñ:** *-niñ*
Gazel 95
Mısra: **9**
Yeni, körpe; genç.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

3. **tāze:**
Gazel 6
Mısra: **6**
Bozulmamış, bayatlamamış olan; yeni.

Seyr et beyāż fes ile ol şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze semen söylerim saña

4. **tāze:**
Gazel 120
Mısra: **4**
Bozulmamış, bayatlamamış olan; yeni.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip s̱ābit
O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

5. **tāze:**
Gazel 86
Mısra: **12**
Bozulmamış, yeni, taze.

Nihāl-i naẓm [u] belāġatde Esʿadıñ Fennī
Bahār-ı güfte-i mażmūnu tāze bār mıdır

6. **tāze:**
Gazel 80
Mısra: **8**
Canlı, körpe. II yeni.

Laʿl-i nābıñda görüp tebḫāle ṣanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş ṣulanmış bār-ı ter

tāze mażmūndur:

1. **tāze mażmūndur:** *-dur*
Gazel 172
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Orijinal hayal, söyleyiş, mana.

Būs-ı laʿliñ tāze mażmūndur şehā ʿuşşāḳıña
Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ lafẓ-ı müstesnā degil

tāze zemīni:

1. **tāze zemīni:** *-i*
Gazel 194
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Şiirde yenilik, orijinallik II yeni tarz.

Bāġ-ı süḫanda mīve-i mażmūnu Fenniyā
Olmaz mı böyle tāze zemīni olanlarıñ

tāzeden tāze:

1. **tāzeden tāze:**
Gazel 227
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde

ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder
gülzāra şeb-nem
tāzeden tāze

2. **tāzeden tāze:**
Gazel 227
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Riyāż-ı bāġı ṭabʿımdan
bu şiʿrim ehl-i ʿirfāna
Hediyye Fenniyā bir
deste çekdim tāzeden
tāze

3. **tāzeden tāze:**
Gazel 227
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Ḫoşā bir deste
sünbüldür ki ṣan bir
sīm-sifāl içre
Açılmış ol muʿanber
būy-ı perçem tāzeden
tāze

4. **tāzeden tāze:**
Gazel 227
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Buyursun meclise zāhid
riyā iẓhār edip ḳaçma
Müheyyā bint-i rez
cümle ṭarab hem
tāzeden tāze

5. **tāzeden tāze:**
Gazel 227
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye
tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül
gibi her dem tāzeden
tāze

tāzelen:

1. **tāzelendikçe:** *-dik, -çe*
Gazel 213
Mısra: **2**
Tazelenmek ll canlılık kazanmak.

Dem-ā-dem ney gibi
baġrım deler
āġāzelendikçe
Açılsın ʿandelībe
gülşen-i dil
tāzelendikçe

tāze-sünbül:

1. **tāze-sünbülden:** *-den*
Gazel 188
Mısra: **6**
Yeni sünbül.

Dimāġ-ı cānı ʿıṭr-ālūd
eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş
dühn-i ḫoş-bū tāze-
sünbülden

taʿẓīmen:

1. **ṭaʿẓīmen:**
Gazel 75
Mısra: **5**
Hürmet ve ikram ederek.

Ḫacle-i bezm içre
ṭaʿẓīmen bize bintü'l-
ʿineb
Başına bir āl tutuḳ
aşmış ayaġ üstündedir

taẓyīʿ ḳılma:

1. **taẓyīʿ ḳılma:** *-ma*
Gazel 142

Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kaybetmek.

Fenniyā sāḥil-āver aḳa
yem-i ṭabʿıñdan
Mevc-i naẓmıñla dür-i
sirişki ḳılma taẕyīʿ

tebdīl-i cāme eyleyip:

1. **tebdīl-i cāme eyleyip:** *-y, -ip*
Gazel 211
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Elbise değiştirmek.

Eyleyip tebdīl-i cāme
sāḳiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı
fistān fistān üstüne

tebessüm ed:

1. **tebessüm ed:** *-icek*
Gazel 161
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gülümsemek.

Şevḳ-i vaṣlında
tebessüm edicek seyr
etdim
Ḫurde-gevher gibi
dendān-ı leʾāli küçücek

tebḫāle:

1. **tebḫāle:**
Gazel 80
Mısra: **7**
Hararet nedeniyle dudaklarda veya ağzın çevresinde oluşan uçuk, kabarcık.

Laʿl-i nābıñda görüp
tebḫāle ṣanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş
ṣulanmış bār-ı ter

2. **tebḫāle:**
Gazel 245
Mısra: **7**
Dudaklarda hararetten kaynaklı çıkan uçuk // Aşığın aşk ateşinin sevgiliye tesir etmesi.

ʿIyşa vārıdır mey-
āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru
hecr-i būse-i laʿli mülü

tebḫāle-i laʿl-i lebin:

1. **tebḫāle-i laʿl-i lebin:**
Gazel 4
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) kırmızı dudağının uçuğu.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i
lebin ṣordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi
kevs̱er dedi āb-ı zülāl
ammā

tebḫāle-i lebānıñı:

1. **tebḫāle-i lebānıñı:** *-ı, -ñ, -ı*
Gazel 164
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dudakların uçuğu.

Tebḫāle-i lebānıñı būs
eylesek seniñ
Dil ārzū eder ʿaseliñe
çiçek seniñ

tebrīge varmaḳ:

1. **tebrīge varmaḳ:** *-maḳ*
Kıt'a 5
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Tebrik için gitmek.

Kimi dāniş-peẕīr-i
müddeʿi kimi
eḥibbādan
Aña tebrīge varmaḳ
Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

tecdīd olur:

1. **tecdīd olur:** *-ur*
Gazel 200

Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yenilenmek.

Beyt-i ḳalbim seng-i cevriñle yıḳılsa ġam degil
Baʿd-ez-īn tecdīd olur luṭfuñ ile vīrāne ev

tecdīd-i vużū eyle:

1. **tecdīd-i vużū eyle:**
Gazel 198
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Abdest tazelemek.

Ḫāk-ı pāy-ı yāre yüz eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip gāh eyle tecdīd-i vużū

tecrīm:

1. **tecrīm:**
Gazel 127
Mısra: **2**
Cezalandırmak; suçlamak, itham etmek.

Edip ḥükkām-ı yāra ḥüccet-i ʿışḳ-ı dili maʿrūż
Görünce naḳd-i eşkim ḳıldı tecrīm eyleyip maḳbūż

tedāvī-i şırınḳa:

1. **tedāvī-i şırınḳa:**
Gazel 202
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şırınga ile tedavi.

Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḥāẕıḳ-ı perver
Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḳa

teʾdīb eder:

1. **teʾdīb eder:***-er*
Gazel 200
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Terbiye etmek, eğitmek.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

tedrīs-i fıḳıhda:

1. **tedrīs-i fıḳıhda:***-da*
Kıt'a 5
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Fıkıh eğitimi.

Fünūn-ı ʿilm-i Şettāyı n'ola şerḥ etse ser-tā-pā Ki tedrīs-i fıḳıhda müctehidāsā imām oldu

teʾehhül:

1. **teʾehhül:**
Gazel 78
Mısra: **1**
Evlenmek.

Ḳılmayan ey dil teʾehhül şanma bī-ʿünvān olur
ʿĀleme şāh-ı Süleymān Mışr ol sulṭān olur

teʾemmül ed:

1. **teʾemmül ed:**
Gazel 65
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Iyice, etraflıca düşünmek.

Ḳalem-keşīde-i ebrūlarıñ taḫayyül eder
Yazıp o besmele-i muṣḥafı teʾemmül eder

teʾemmül eyle:

1. **teʾemmül eyle:**
Kaside 1
Mısra: **149**
Kelime Tipi: **-**
İyice, etraflıca

düşünme. Derin derin düşünme.

Süḫan-ı Nābī Efendiyi teʾemmül eyle
Mütesellīdir o müjde ile dil-i ser-gerdān

teʾessüf eyle:

1. **teʾessüf eyle:**
Gazel 145
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gücenmek.

Yaḳdı sīnem dāġ-ı pür-dāġ eyleyip ḥayfā o şūḫ
Pend edip dedi teʾessüf eyleme dāġ üstü bāġ

tef verse:

1. **tef verse:***-se*
Gazel 150
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sıcaklık vermek.

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i nigāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

tefehhüm eyle:

1. **tefehhüm eyle:**
Gazel 190
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳībiñ cāblūsundan

2. **tefehhüm eyle:**
Muhammes 1
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Tefehhüm eyle ey Keyvān çerḫ-i bī-ḫurd-ı fellāḥ
Esip ṣavurmada sāmān-ı ʿömr-i ʿālemi eryāḥ

tefekkür:

1. **tefekkür:**
Gazel 199
Mısra: **6**
Ar. Düşünme, düşünce.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ u ḫālin būsına tezyil
Tefekkür defter-i hecr-i viṣālinde ḥisābım bu

tefekkür ed:

1. **tefekkür ed:**
Gazel 77
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Düşünmek.

Dil tefekkür edip ol dīde-i vaḥşī-nigehi
Deşt-i ḫayālimde benim niçe āhū bulunur

tefekkür eyler iken:

1. **tefekkür eyler iken:***-r, -iken*
Kıt'a 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tefekkür eylemek. düşünmek. fikre getirmek.

Gülşen-i vaṣfın tefekkür eyler iken nāgehān
Güş etdi bu ṣadā-yı Fenni-i bī-çāresi

tefhīm eder:

1. **tefhīm eder:***-er*
Gazel 215
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bildirmek, anlatmak.

Dil-ḫasteniñ ol ḥāẕıḳ-ı cān nabżına baḳmaz

Tefhīm eder ālāmını
bīmārı görünce

tefhīm et:

1. **tefhīm et:** *-mek, -e*
Gazel 147
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bildirmek, anlatmak.

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen
Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

tefrīż eyledi:

1. **tefrīż eyledi:** *-di*
Gazel 125
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Farz eylemek; zorunlu kılmak.

Zāhid ne bilir ḥālet-i devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti Ḫüdā eyledi tefrīż

tefsīr ed:

1. **tefsīr ed:**
Gazel 104
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, yorumlamak.

Ders-i ebrūsunu ol dil-bere taḳrīr ederiz
Oḳuyup besmele-i muṣḥafı tefsīr ederiz

2. **tefsīr ed:** *-er*
Gazel 170
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, yorumlamak.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Tefsīr eder o sūre-i Nemli naḳīl ḳıl

3. **tefsīr ed:** *-ip*
Gazel 176
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, yorumlamak.

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

tefsīr eder:

1. **tefsīr eder:** *-er*
Gazel 136
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, yorumlamak.

Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

tefsīr eyle:

1. **tefsīr eyle:** *-di*
Gazel 242
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
1-Uzunca anlatmak, açıklamak, yorumlamak. 2-Hikâye anlatmak.

Ḫamr içün nāzil olan āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

tefsīrveş:

1. **tefsīrveş:**
Gazel 118
Mısra: **12**
Tefsir gibi.

Fenniyā Rāmiz Efendi ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı dil-beri

Şerḫ edip nūr āyetin
taḳrīr eder tefsīrveş

tefvīż:

1. **tefvīż:**
Gazel 125
Mısra: **1**
1.birine bırakma. 2.ihale etme.

Zāhid sen umūruñ
idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi
maḫlūḳa bu taʿrīż

teġāfül:

1. **teġāfülden:***-den*
Gazel 188
Mısra: **2**
Anlamazlıktan gelmek, ilgisiz davranmak.

Mükerrer pür-ʿaraḳ mı
gül-ʿiẕārıñ teşne-i mülden
Hezārān mest olur nīm-nigāhıñla teġāfülden

tehevvür:

1. **tehevvür:**
Gazel 46
Mısra: **9**
Çok kızma, öfkelenme, hiddetlenme, köpürme.

Beyʿ ederken dür-i
vaṣlın ḳo tehevvür etsin
Sūd eden biri lüknet-i güftārıdır

tehī:

1. **tehī:**
Gazel 94
Mısra: **4**
Boş II işe yaramaz.

ʿAceb mi fikr-i zülfüñle
irişe Çīn [ü] Māçīne
Ṣadā-yı nāle vü zārım
tehī faġfūrdur sensiz

2. **tehī:**
Gazel 9
Mısra: **11**
Boş II Boşuna.

Tehī şanma görüp zülf-i
girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

tehī reh mi açar:

1. **tehī reh mi açar:***-ar*
Gazel 65
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Boş yol açmak.

Tehī reh mi açar bezm-i gülşende
O dūd-ı āhını nār-ı Ḫalīle sünbül eder

teḳarrüb:

1. **teḳarrüb:**
Gazel 8
Mısra: **1**
İki şeyin birbirine yakın olma hali.

Zāhid edecek meclis-i rindāna teḳarrüb
Bintü'l-ʿinebe eyledi bīgāne teḳarrüb

2. **teḳarrüb:**
Gazel 8
Mısra: **2**
İki şeyin birbirine yakın olma hali.

Zāhid edecek meclis-i rindāna teḳarrüb
Bintü'l-ʿinebe eyledi bīgāne teḳarrüb

3. **teḳarrüb:**
Gazel 8
Mısra: **4**

İki şeyin birbirine yakın olma hali.

Bāl açsa n'ola zülfüne zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü] reyḥāna teḳarrüb

4. **teḳarrüb:**
Gazel 8
Mısra: **6**
İki şeyin birbirine yakın olma hali.

Çekmek diler āġūşuna ammā seni aġyār
Hīç ḳuṭn ede mi āteş-i sūzāna teḳarrüb

5. **teḳarrüb:**
Gazel 8
Mısra: **8**
İki şeyin birbirine yakın olma hali.

Tīġ-ı müjeñe sīnesini feṯḥ eden ʿāşıḳ
Dīvāne eder ḫançer-i bürrāna teḳarrüb

6. **teḳarrüb:**
Gazel 8
Mısra: **10**
İki şeyin birbirine yakın olma hali.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫandāna teḳarrüb

7. **teḳarrüb:**
Gazel 123
Mısra: **6**
İki şeyin birbirine yakın olma hali.

Şemm eyleyeyim müşk otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o şehiñ şāneye maḥṣūṣ

<u>tekdīr eder:</u>

1. **tekdīr eder:** *-er*
Gazel 136
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Azarlamak.

Ṭarīḳa daḫl edip nefsāniyyetle bī-ḫurd Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-be-dem tekdīr eder vāʿiẓ

<u>tekeyyüf:</u>

1. **tekeyyüfü:** *-ü*
Gazel 83
Mısra: **2**
Keyif hali.

Neşāṭ-ı bāde leb-i laʿl-i yāre ḳalmışdır
Meyiñ tekeyyüfü rūy-ı nigāra ḳalmışdır

<u>teʾkīd ederiz:</u>

1. **teʾkīd ederiz:** *-eriz*
Gazel 91
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Üsteleme, tekrarlama.

Bü'l-ʿacebdir ki ġazel gāhice düşmez rengīn
Bu ḳadar bī-bedel olsun deyü teʾkīd ederiz

<u>teʾkīd edip çıḳmam:</u>

1. **teʾkīd edip çıḳmam:** *-mam*
Gazel 176
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Kuvvetlendirip çıkmak.

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

<u>tekke-i cem:</u>

1. **tekke-i cem:**
Gazel 60
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Cem'in tekkesi.

Zāhid varıp ayaġını öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i Cem öz babasıdır

tekmīl:

1. **tekmīlen:**
Kıt'a 6
Mısra: **6**
Tam olarak.

Naẓardan dāʾimā ḥıfẓ eyleyip bāri o maḫdūmı
Oḳuyup nüsḫayı tekmīlen olsun şāriḥ-i eşbāh

tekrār:

1. **tekrār:**
Gazel 76
Mısra: **6**
Bir daha, yine, yeniden.

Ṣıḳılıp pür-ʿaraḳ olsa ne ʿaceb rūy-ı nigār
Çekdi sāḳī anı inbīḳ-i zeḳandan tekrār

tekye-i ʿışḳ:

1. **tekye-i ʿışḳ:**
Gazel 206
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşk tekkesi.

Meyl eyleyemem tekye-i ʿışḳ içre ḳudūme
Baġrım delinir līk dem-i nāya gelince

tekye-i ʿışḳıña:

1. **tekye-i ʿışḳıña:** *-ıña*
Gazel 117
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Aşk tekkesi.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

2. **tekye-i ʿışḳıña:** *-ıñ, -a*
Murabba 1
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Aşk tekkesi.

Devr-i vaṣlıñda ṣunup bendeñi bāri öldür
Tekye-i ʿışḳıña biñ cānla ḳurbān olayım

tekye-i meclisde:

1. **tekye-i meclisde:** *-de*
Gazel 108
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Meclis tekkesi // meclis.

Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

tekye-i miḫnet:

1. **tekye-i miḫnet:** *-de*
Gazel 33
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Eziyet/sıkıntı tekkesi.

Şümār-ı būs-ı laʿlin tekye-i miḫnetde şeyḫāsā
Fem-i süllāk-ı rinde sübḥa-i mercān eder ol şūḫ

tekye-i vuṣlat:

1. **tekye-i vuṣlat:**
Gazel 244
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma tekkesi.

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā

ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat
şeyḫimiz pīr-i muġān
yā Ḥay

tel:

1. **tel:**
Gazel 108
Mısra: **4**
Çeşitli madenlerden yapılan ve çeşitli işlerde kullanılan, kopmaya karşı dayanıklı çok ince ve uzun nesne.

Bülbülāsā dem-be-dem
ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende
murġ-ı cānā tel ḳafes

2. **tel:**
Gazel 53
Mısra: **1**
Saç teli.

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

3. **tel:**
Gazel 144
Mısra: **4**
Hlk. Tek, teki.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa bir tel giyāh dirīġ

tel çekelim:

1. **tel çekelim:** *-elim*
Gazel 185
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Demir oluktan tel şeklinde malzeme çekmek.

Ḫadeng-i ġamzesi sūrāḫ ederse ṣaḥn-ı dili
Ḫayāl-i ḥaddeden ol mū-miyān tel çekelim

tel ḳırār:

1. **tel ḳırār:** *-ār*
Gazel 186
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **Deyim**
Yanlış ve münâsebetsiz bir iş yapmak veya söz söylemek, gaf yapmak.

Sırrın ifşā edip ʿuşşāḳa verir ser-rişte
Tel ḳırār şāne-i dil ṭurre-i ṭarrārından

telāş:

1. **telāş:**
Gazel 62
Mısra: **8**
Telaş, kaygı.

Māh-ı felekde ẓāhir olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr göñülde telāş olur

2. **telāşıñ:** *-ın*
Gazel 169
Mısra: **10**
Telaş, kaygı.

Bir ʿışḳa mı duş olduñ ʿaceb derde mi düşdüñ
Fennī nedir āyā bu seniñ dilde telāşıñ

telef:

1. **telef:**
Gazel 150
Mısra: **1**
Boş yere harcama, yıpratma.

Ṣaḥn-ı emelde fürḳat-ı vuṣlat telef şeref
Mihr ü ḳamer felekde olurlar ḫalef selef

2. **telef:**
Gazel 126
Mısra: **9**
Yok etme, öldürme II Boş yere harcama, yıpratma.

Ḍārū-yı rūḥı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż

telef et:

1. **telef et:**
Gazel 137
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Mahvetmek, yok etmek.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

2. **telef et:***-di*
Gazel 152
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mahvetmek, yok etmek.

Telef etdi hezārān naḳd-i cānı reh-i ʿışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir kerre cānā etmediñ inṣāf

telef ol:

1. **telef ol:**
Gazel 42
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Telef olmak, boş yere harcamak.

Ḫvāb-ı ġafletden telef oldu dirīġā ʿömrümüz
Gerçi vāḳiʿ oldu ammā vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

tele-i zülfünde:

1. **tele-i zülfünde:***-ünde*
Gazel 123
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Saçın tuzağı.

Murġ-ı dili ṣayd eylemek ol dāneye maḫṣūṣ
Ḫāl-i ruḫunu tele-i zülfünde naẓar ḳıl

telḫ:

1. **telḫ:**
Gazel 40
Mısra: **2**
Acı, yakıcı.

Bintü'l-ʿinebiñ būs edicek laʿlini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsid

telḫīṣ eyle:

1. **telḫīṣ eyle:**
Gazel 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Özetlemek II bildirmek, rapor etmek.

Yāre telḫīṣ eyle sen faṣl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḫayāl-i vaṣlını gāhī aña

tellen:

1. **tellensin:***-sin*
Gazel 193
Mısra: **4**
Süslenmek.

ʿArūs olsun ṣıḳılsın şerm ile dāmād-ı rindāna
ʿAraḳla duḫter-i rez ḥacle-i meclisde tellensin

telleye başar mı:

1. **telleye başar mı:***-ar, -mı*
Gazel 86

Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
?.

ʿAceb mi daʿvet-i bezme icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle yādigār mıdır

telmīʿ eder:

1. **telmīʿ eder:** *-er*
Gazel 142
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aydınlatmak.

Şeb-i hecrinde ṭulūʿ etmez ise māh-ı felek
Şemʿine ḥüsnüñ eder ḫāne-i ḳalbi telmīʿ

temām al:

1. **temām al:**
Müstezad 2
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Bütünüyle almak.

Ḳoy vezne-i aġūşuña sen çekde temām al
Noḳṣān ise alma

2. **temām al:**
Müstezad 2
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Bütünüyle almak.

Ḳoy vezne-i aġūşuña sen çekde temām al
Noḳṣān ise alma

temām etdi:

1. **temām etdi:** *-di*
Kıt'a 14
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Tamamlama.

Dāḫiliyyeyle temām etdi behiştāsāyı
Ṣarf edip sīm ü zeri eyledi meẕāḳ

temāmen:

1. **temāmen:**
Kıt'a 10
Mısra: **7**
Tamamen.

Ferāʾiż oḳuyup andan temāmen ṣakki de ögren
Rüsūm-ı ʿilmi taḥṣīl eyleyip ḥükkāma nevvāb ol

temāmlıḳ:

1. **temāmlıḳda:** *-da*
Gazel 219
Mısra: **10**
Tamam olmak.

Ne deñlü iddiḫār etseñ bulunmaz biñde bir dīnār
Zer-maḥbūb vaṣl-ı dil-rübāāsā temāmlıḳda

temāşā:

1. **temāşāsına:** *-sı, -n, -a*
Kıt'a 14
Mısra: **10**
Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

Güş eden naḳşını Mānī gibi ressām-ı hezār
Oldular cümle temāşāsına ʿālem müştāḳ

2. **temāşā:**
Gazel 72
Mısra: **3**
(Sevgiliyi) seyretme; hayranlıkla izleme.

Dil-i sevdā-zede ḳaldıḳça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çīniñe ḫār-ı müjesin şāne yapar

temāşā et:

1. **temāşā et:**
Gazel 118
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek, bakmak.

Dil nice ḫavf etmesin ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım ebrūsun vurur şemşīrveş

temāşā eyle:

1. **temāşā eyle:**
Gazel 105
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek.

Temāşā eyleyip kālā-yı gīsūsun dedi ḫayyāṭ
O ḳadd-i ʿarʿara bir cāme-i dībā çıḳar çıḳmaz

temāşā eyleyenler:

1. **temāşā eyleyenler:** *-y, -en, -ler*
Kıt'a 13
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek.

ʿAceb mi olsalar engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāşā eyleyenler naḳşını bay u gedā hem şāh

temāşā ḳıl:

1. **temāşā ḳıl:**
Gazel 9
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

Kemāliyle olup gūyā nihāl-i bāġ-ı ʿālemde
Temāşā ḳıl muḥannā ol benānı dāne-i ʿunāb

2. **temāşā ḳıl:**
Gazel 63
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

Temāşā ḳıl o şāhıñ ḫançer-i pāki miyānında
Bir āb-ı şāfdır gūyā aḳar ʿayn-ı kemerdendir

3. **temāşā ḳıl:**
Gazel 114
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

Ezelden sırr-ı Yezdānı temāşā ḳıl sen ʿālemde
Nevāt içre Ḫüdā naḫl-i ḳad-i bālā ṣıġındırmış

4. **temāşā ḳıl:**
Gazel 114
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

O ṭıfl-ı tevʾemānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣıġındırmış

5. **temāşā ḳıl:**
Gazel 219
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

Temāşā ḳıl rikābında olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur naẓīri iḫtişāmlıḳda

6. **temāşā ḳıl:***-maḳ, -a*
Gazel 220
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

Firāḳ-ı yār ile müşkil olur aḥvāli Fennīniñ
Temāşā ḳılmaġa ḥüsn-i secencel berber isterse

7. **temāşā ḳıl:**
Gazel 245
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

Sīm-i raḫt-ı Ḥayderī olsa n'ola bāzū-yı yār
Esb-i dilde ḳıl temāşā sīne-bend-i Düldülü

8. **temāşā ḳıl:**
Kıt'a 4
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek, bakmak.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir leşkeriniñ cümle eşkāli

temāşāyı ḳıl:

1. **temāşāyı ḳıl:**
Gazel 113
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Seyretmek, bakmak.

Ḳıl mūy-ı miyānında temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḫ-ı hezārān ile dil sürmeyi terkeş

temcīd ed:

1. **temcīd ed:***-ip*
Gazel 176
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yüceltmek.

Cemāli olıcaḳ kürsiyi neyler ʿāşıḳ-ı şeydā
Menāre-i ʿarş-ı aʿlā olsa da temcīd edip çıḳmam

temel:

1. **temellensin:***-le, -n, -sin*
Gazel 193
Mısra: **2**
Temel(bina, inşaat temeli).
Ḳo zülfüñle göñül tüccārveş ṭūl-ı emellensin
Binā-yı şeh-nişīn-i vaʿde-i vaṣlıñ temellensin

temel çekelim:

1. **temel çekelim:***-elim*
Gazel 185
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Binanın temelini atmak.

Nuḳūd-ı eşk-i niyāzı hemīşe ṣarf ederek
Binā-yı vaʿd-i viṣāle begim temel çekelim

temel ḳopar:

1. **temel ḳopar:***-ar*
Gazel 53
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Temelden yıkılmak.

Fennī bu nev-zemīni Leẕīẕiye ʿarż edip
Seng-i Ḥişārı ṭabʿ-ı hünerden temel ḳopar

temel olsa:

1. **temel olsa:***-sa*
Gazel 208

Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyin üzerine kurulduğu ilk ve en önemli unsur olma.

ʿĀlemde esāsı gibi şol ḥışn-ı ḥaşīniñ
Hedm olmaz idi tevbede zāhid temel olsa

temennā:

1. **temennāsına:***-sına*
Gazel 46
Mısra: **11**
Arzu, istek, temennî.

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

temennā eyle:

1. **temennā eyle:**
Gazel 20
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Elini başına götürüp bir istekte bulunmak.

temrīż:

1. **temrīż:**
Gazel 125
Mısra: **6**
(Maraz. dan) Zayıf gösterme.

Sevdā-yı ḫaṭıñ bu dil-i şeydāyı ṭabībim
Ḳıldı leheb-i sūziş-i buhrān ile temrīż

tem-tāzeden tāze:

1. **tem-tāzeden tāze:**
Gazel 227
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden dahada yeni olmak II Zamanı geçmemiş olma.

Gelir ise ḫaṭıñla dīdeye tem-tāzeden tāze
Olur şebnem-nemā gül gibi her dem tāzeden tāze

temyīz:

1. **temyīz:**
Gazel 232
Mısra: **13**
Ayırma, ayrılma, seçme, seçilme.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

temyīz ed:

1. **temyīz ed:**
Gazel 4
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Temize çekmek, düzeltmek.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

ten:

1. **ten:**
Gazel 118
Mısra: **2**
Far. Beden, cisim, gövde, vücut.

Baḳışıñla sīneme müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sūrāḫ sūrāḫ hedef-i kef-gīrveş

2. **tenimde:***-im, -de*
Gazel 239
Mısra: **7**
Far. Beden, cisim, gövde, vücut.

Yaġım eridi āteş-i laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i żiyādār bulunur mu

3. **ten:**
Gazel 51
Mısra: **5**
Beden, cisim, gövde, vücut.

Nessāc-ı ʿışḳa nice ketān olmasın bu ten
Gül-penbeveş o cism-i teri pīrehen bilir

4. **tenim:** *-im*
Gazel 82
Mısra: **7**
Beden, cisim, gövde, vücut.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

5. **tenimde:** *-im, -de*
Gazel 243
Mısra: **4**
Beden, cisim, gövde, vücut.

Ḫadeng-i sūzen-i ġamzeñle çeşm-i bülbülveş
Tenimde penbe-i dāġım lebādedir şimdi

6. **tenüñ:** *-üñ*
Kıt'a 10
Mısra: **26**
Beden, cisim, gövde, vücut.

Görünce ol müḥennā dāne-i engüşt-i zībāyı
Tenüñ pür-dāġ edip bāġ-ı cihānda naḫl-i ʿunnāb ol

7. **ten:**
Gazel 201
Mısra: **1**
Beden.

Açarsa yelkeni ḳıçdan firişḳa ten ṣuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan pūpā dümen ṣuyuna

8. **tende:** *-de*
Gazel 108
Mısra: **4**
Beden, cisim // maddi varlık.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

ten-bürehne:

1. **ten-bürehne:**
Gazel 80
Mısra: **9**
Çıplak.

Ten-bürehne feṭḥ edip ʿuşşāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

teneffüs eyle:

1. **teneffüs eyle:** *-y, -ip*
Gazel 213
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Nefes alıp vermek, soluk almak.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

tenezzül ed:

1. **tenezzül ed:**
Gazel 65
Mısra: **14**

Kelime Tipi: -
İnmek, alçalmak, ilgilenme.

Mesīḥ-güfte-i Esʿad-cūdur zemīn-i Fennī
Naẓīre-i süḫan-iʿcāza kim tenezzül eder

teng:

1. **tengdi:**-*di*
Kaside 1
Mısra: **62**
Dar.

Cānib-i Ḥaḳdan o şāha götürüp bir eşheb
Tengdi ḫaṭve-i reftārına bu kevn ü mekān

teng ol:

1. **teng ol:**-*du*
Gazel 214
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Dar olmak.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

tenhā:

1. **tenhā:**
Gazel 38
Mısra: **8**
Boş, ıssız.

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir meyli ammā sāḳiyā
Ḫaclegāh-ı meclis-i rindān degil tenhā çi sūd

2. **tenhā:**
Gazel 85
Mısra: **6**
Yalnız, sadece.

Setr-i dāmen eyleyip destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem āh yār ile tenhā biter

3. **tenhā:**
Gazel 172
Mısra: **8**
Bir başına, tek, yalnız.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı bint-i rez ammā çi sūd
Ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān tenhā degil

4. **tenhā:**
Müstezad 2
Mısra: **20**
Bir başına, tek, yalnız.

İḳdāʾ-i viṣālin yediñe miṣl-i zimām al
Yemle anı tenhā

tenhāya çeker:

1. **tenhāya çeker:**-*er*
Gazel 70
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Kimsenin bulunmadığı bir yer seçmek II yalnız kalmaya özen göstermek.

Giyicek cāmeleri duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege zāhid anı tenhāya çeker

ten-i girān:

1. **ten-i girān:**
Gazel 170
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Ağır vücut ile.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

ten-i ʿışḳ:

1. **ten-i ʿışḳ:**
Gazel 222
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşk vücudu.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ
içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre
bülbül reşk eder
feryādıma

ten-i kāfūr:

1. **ten-i kāfūr:**
Gazel 111
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Beyaz ten.

Fülfül-i ḫālini seyr et
ten-i kāfūrunda
Bend olup ḳalmış o biñ
cān ile bir dāne heves

ten-i mevtā:

1. **ten-i mevtā:**
Kaside 1
Mısra: **77**
Kelime Tipi: **-**
Mevtanın vücudu.

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā
gibi gūyā ecvef
Ṣaḥn-ı meʾvāya ʿurūc
eyledi mānende-i cān

ten-i pākīze:

1. **ten-i pākīze:***-si, -n, -e*
Gazel 44
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Temiz vücut.

Alıp āġūşuma olma hey
dilā hāle gibi
Ten-i pākīzesine
pīrehenim ḳıldı nüfūẕ

tennūr-ı dili:

1. **tennūr-ı dili:***-i*
Gazel 34
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül tandırı.

Nice sīḫ olmaya bu
sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı
maḥabbetde tabīḫ

tente:

1. **tente:**
Müstezad 3
Mısra: **17**
Genellikle güneşten korunmak için bir yerin üzerine gerilen bez, naylon vb.nden yapılmış örtü.

Fennīye edip tente
feragāhī tırınḳa
Degdir baba finḳa

terāş:

1. **terāş:**
Gazel 62
Mısra: **1**
Tıraş.

Gördüm bugün o şūḫ-ı
cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi
ʿuşşāḳa fāş olur

2. **terāşıñ:***-ıñ*
Gazel 169
Mısra: **4**
Tıraş.

Mirʾāt-ı mücellā gibi ṣaf
olsa ʿaceb mi
Ruḫsārıña revnaḳ verir
elbette terāşıñ

tercemān mısın:

1. **tercemān mısın:***-mı, -sın*
Gazel 168
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aracı.

Bezm-i ḥafīde yār ile ey
ḳulḳul-ı şerāb

Beyᶜ ü şirāya bī-hem-
tāda tercemān mısın

tercīᶜ eder:

1. **tercīᶜ eder:** *-er*
   Gazel 153
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Üstün tutar.

Sebtine tercīᶜ eder laᶜliñ
Necefle seyr eden
Ol ḫayāl-i mū-miyānı
ᶜāşıḳān-ı mū-şikāf

tercīᶜ edip:

1. **tercīᶜ edip:** *-ip*
   Gazel 142
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Geri çevirmek,döndürmek.

Vaᶜd-i teşrīfiñi ḳıl
meclise sāḳī tevḳīᶜ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden
edip ey meh tercīᶜ

tereḥḥum eyle:

1. **tereḥḥum eyle:** *-y, -ip*
   Gazel 152
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Acımak.

Telef etdi hezārān
naḳd-i cānı reh-i
ᶜışḳıñda
Tereḥḥum eyleyip bir
kerre cānā etmediñ
inṣāf

terk eden:

1. **terk eden:** *-en*
   Gazel 54
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Terk etmek // - Dünya ve ahiret kaygısından-vazgeçmek.

Mā-sivāyı terk eden dil
māla etmez iᶜtibār
Naḳd-i vuṣlat sūd eder
Eryāle etmez iᶜtibār

terkeş:

1. **terkeş:**
   Gazel 113
   Mısra: **8**
   Far. Ok kabı, okluk. "tîrkeş"den muhaffef.

Ḳıl mūy-ı miyānında
temāşāyı o şāhıñ
Sūrāḫ-ı hezārān ile dil
sürmeyi terkeş

terkīb:

1. **terkībi:** *-i*
   Gazel 38
   Mısra: **4**
   Birkaç parça veya unsurun birleşmesinden meydana gelen katışık madde.

Semt-i taḳvāyı mey-i
engūr ile ışlāḥ edip
Zāhidiñ terkībi oldu
şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

terkīb ed:

1. **terkīb ed:**
   Gazel 129
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Birkaç şeyi birleştirmek karışık bir şey meydana getirmek.

Dür-i dendān u laᶜliñ
görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaṣf
edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

terkīb edip:

1. **terkīb edip:** *-ip*
   Gazel 111
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Birkaç şeyi birleştirmek karışık bir şey meydana getirmek.

Āb-ı laʿliñle edip būse-i laʿliñ terkīb
Ḥāẕıḳ-ı ʿāḳil dil-i bīmārıña dermān heves

terkīb ol:

1. **terkīb ol:**
Gazel 82
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bir araya gelmek, oluşmak.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

terkībe girer:

1. **terkībe girer:***-er*
Gazel 232
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Karışıma girmek.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer terkībe ol ḳırmız gibi

terkīb-i devā:

1. **terkīb-i devā:**
Gazel 2
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Tedavi edici ilaç.

Şerbet-i laʿlin ṭabīb-i cān şifā ḳıldı baña
Fenniyā ḫayyāṭ-ı ʿışḳıñ ḳıl naẓar maṣnūʿına

terkīb-i mülūk-ı ceme:

1. **terkīb-i mülūk-ı ceme:***-e*
Gazel 212
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cem'in mülklerinin tamamına.

Gevher gibi terkīb-i mülūk-ı Ceme meyl et
Keyfiyet-i maʿcūn-ı murabbāya ḳarışma

terḳīm göstermiş:

1. **terḳīm göstermiş:***-miş*
Gazel 116
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Rakam koymak; yazmak II saymak; sıralamak.

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa ʿarż etmiş ruḫuñ ammā
Düyūn-ı būseden baʿde'l-ḥisāb terḳīm göstermiş

tesbīḥ:

1. **teşbīh:**
Gazel 132
Mısra: **4**
Ar. 1. Tenzih ve takdis etmek, sübhanallah demek. Cem'i: tesbîhât. 2. İpliğe dizilmiş tanelerden müteşekkil ta'dâd-ı ezkâr âleti, sübha.

Ebrūsu rūz-ı ḥaşrda teşbīh ile ṣırāṭ
Peyveste-rāh-ı mūy-ı cinān-ı cemāle baḳ

2. **teşbīh:**
Gazel 239
Mısra: **11**
Benzetme, benzetilme.

İbrāhime teşbīh ile Ḥāmid gibi Fennī
Bu beyt-i dili yapmaġa miʿmār bulunur mu

teşbīh eder:

1. **teşbīh eder:***-er*
Gazel 136
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Benzetmek.

Sürüp mażmūn-ı naḳdi
meclise sāʾil-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda
kendini teşbīh eder
vāʿiẓ

teşbīh ederiz:

1. **teşbīh ederiz:** *-eriz*
Gazel 91
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Benzetmek.

Meh-i nev mi ḳaşıñ āyā
ki görüp ʿīd ederiz
Rūze-dār-ı dili biz
ġurreye teşbīh ederiz

teşbīh eyleyip:

1. **teşbīh eyleyip:** *-y, -ip*
Gazel 217
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Benzetmek.

Kimi mūya kimisi
ʿankebūta eyleyip
teşbīh
Belī ben de ḫayāl etdim
miyānı olmamaḳ üzre

teşbìhāt:

1. **teşbīhāt:**
Muhammes 1
Mısra: **8**
Benzetmeler.

Biri kāse biri ḳāṭıʿdır
ālātı o nā-çārın
Bu teşbīhāt ile yoḳdur
seniñde buña inkārın

teşebbüh:

1. **teşebbühle:** *-le*
Gazel 163
Mısra: **14**
Ar. Benzemek, andırmak.

Zīveri ʿāşıḳ edip Fennīyi
mecnūn etmede
İsm-i Leylāya
teşebbühle laḳabdır
perçemiñ

teshīr ed:

1. **teshīr ed:**
Gazel 104
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Etkisi altına almak.

Düşme iflās ile ey ṣūfi
ṭarīḳ-i vaḳfa
Sīm ü zer ile bu sīmīn-
teni teshīr ederiz

teshīr eyle:

1. **teshīr eyle:** *-di*
Gazel 242
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ele geçirmek, hükmü altına almak.

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil
yārı teshīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı
çerḫi zencīr eyledi

teshīr olur:

1. **teshīr olur:** *-ur*
Gazel 240
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ele geçirilmek, zapt edilmek.

Müflislik ile düşme
vaḳfa ṣūfiyā
Teshīr olur mu dil-beri
hīç sīm ü zer gibi

teşhīş eyle:

1. **teşhīş eyle:**
Gazel 124
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ayırmak, fark etmek, tanımak II hissetmek, sezmek; ayıklamak.

Ḳulaḳ ur nükte-i taʿrīżi
teşḫīṣ eyleyip fehm et
Maḥallinde sürer
mażmūn-ı taḥḳīḳi saña
raḳḳāṣ

teskīn olur:

1. **teskīn olur:**-*ur*
Gazel 233
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yatışma, rahatlama, sükunete erme.

Nār-ı ʿışḳı münṭafī ise
n'ola āb-ı viṣāl
Baʿd-ez-īn teskīn olur
germ-ābeniñ
germiyyeti

teslīm ol:

1. **teslīm ol:**
Gazel 42
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kabul etmek, boyun eğmek.

Müşkil oldu nāʾil olmaḳ
bir meh-i tābāna kim
Hāle-i āġūşa teslīm
olmadıḳ meh-pāre şāẕ

teslīm-i cāna:

1. **teslīm-i cāna:**-*a*
Gazel 194
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Canını vermek.

Teslīm-i cāna yār-ı
güzīni olanlarıñ
Ẓāyiʿ olur mu naḳdi
emīni olanlarıñ

teslīm-i rıżā:

1. **teslīm-i rıżā:**
Gazel 4
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Razı olma, kabullenme.

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ
o teslīm-i rıżāsında
Yerin ḫākister eyler
bārveş ehl-i kemāl
ammā

teslīm-i vaṣl:

1. **teslīm-i vaṣl:**
Gazel 224
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmaya teslim olmak.

Ḫafīce bāde nūş
olduḳça zāhid mest
olup ol meh

Bize teslīm-i vaṣl olsa
ʿaceb mi sīm ü zersizce

teşmīm eder:

1. **teşmīm eder:**-*er*
Gazel 203
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Koku saçmak.

Gül-geşt ü bedi ne fehm
edecek ṭabʿ-ı zāhidiñ
Teşmīm eder o māhı ne
deñlü çiçekse de

teşmīm-i ḫoş eylediñ:

1. **teşmīm-i ḫoş eylediñ:**-*diñ*
Gazel 211
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Güzel koku yaymak.

Feslegen mi perçemiñ
şebbūya beñzer
kākülüñ
Eylediñ teşmīm-i ḫoş
reyḥān reyḥān üstüne

tesmiye:

1. **tesmiye:**
Gazel 29
Mısra: **8**

İsimlendirmek, adlandırmak.

Resenin bilmeyeniñ
seniñ şikāf eyledigi
Saʿy-ı āhenger ile
tesmiye oldu miftāḥ

tesmiye-i duḫter:

1. **tesmiye-i duḫter:**
Gazel 19
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kız adı koyma.

Merdümiye tesmiye-i
duḫter ne ʿaceb kim
Yıḳar bir ayaġla nice
ber-pāy-ı müʿennes

teşne:

1. **teşne:**
Gazel 62
Mısra: **3**
Susamış.

Kim nūş āb-ı vaṣlın
eder teşne cān bulur
Kim fikr-i hecrin etdi
hemīşe ʿaṭāş olur

2. **teşnedir:** *-dir*
Kıt'a 2
Mısra: **5**
Susamış.

Gehvāresine olmaġa
āvīze teşnedir
Ḳılmaz felekde līk
Süreyyāya ol nigāh

teşnegān:

1. **teşnegāna:** *-a*
Gazel 216
Mısra: **6**
Susamışlar, susayanlar II yardıma muhtaç kimseler; insanlar, halk.

Sāḳī ṣubūḥı meclis-i
zühhāda ʿarż edip
Vermiş o teşnegāna
şeme şeme

2. **teşnegāna:** *-a*
Gazel 21
Mısra: **5**
Susamışlar, susayanlar; âşıklar.

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı
rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ
eşribe ṣun teşnegāna

teşnegān-ı beldeyi:

1. **teşnegān-ı beldeyi:** *-yi*
Gazel 131
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Beldenin isteklileri, susamışları.

Hezārān teşnegān-ı
beldeyi seyr eyler
ʿālemde
Ki meyl-i menbaʿ-ı āb-ı
behişt-i dil-güşādır Şāṭ

teşne-i ʿışḳıñ:

1. **teşne-i ʿışḳıñ:** *-ıñ*
Gazel 155
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Aşka susamış, aşkı çok arzulayan.

Bir bādedir ki būse-i
laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki
teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

teşne-i mülden:

1. **teşne-i mülden:** *-den*
Gazel 188
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şaraba susamış.

Mükerrer pür-ʿaraḳ mı
gül-ʿiẕārıñ teşne-i
mülden
Hezārān mest olur nīm-
nigāhıñla teġāfülden

teşne-i rez:

1. **teşne-i rez:**
Gazel 45
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm suyuna susama.

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre bağı var

teşnelere:

1. **teşnelere:**
Gazel 102
Mısra: **6**
Bağrı yanık, susamışlar.

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt
Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

teşrīf:

1. **teşrīfiñe:***-in, -e*
Gazel 36
Mısra: **3**
Şereflendirmek, bir yere buyurmak.

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

2. **teşrīfine:***-in, -e*
Gazel 148
Mısra: **7**
Gelmesiyle bir yeri onurlandırma, şereflendirme.

Teşrīfine o serviñ edip bīd ser-fürū
Yüz sürdü ḫāk-i pāyına şeydā ṭaraf ṭaraf

3. **teşrīfine:***-in, -e*
Gazel 151
Mısra: **7**
Gelmesiyle bir yeri onurlandırma, şereflendirme.

Bezme teşrīfine āmāde edip pāy-endāz
Eyledik cān u dili biz aña kālā-yı tuḥaf

4. **teşrīfini:***-i, -n, -i*
Gazel 176
Mısra: **4**
Gelmesiyle bir yeri onurlandırma, şereflendirme.

Geçirdim ʿömrümü mey-ḫāne içre intiẓār ile
O şūḫuñ meclise teşrīfini nev-ʿīd edip çıḳmam

5. **teşrīfine:***-in, -e*
Kıt'a 1
Mısra: **11**
Gelmesiyle bir yeri onurlandırma, şereflendirme.

N'ola teşrīfine ins ü melek şād olsa ser-tā-pā
ʿUrūc etdi ṣadā-yı müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

6. **teşrīfiñe:***-i, -n, -e*
Kaside 1
Mısra: **60**
Şereflendirme; bir yerden bir yere gelme veya gitme II bir göreve tayin edilme.

Buyuruñ deyü gelip daʿvete Cibrīl-i emīn
Nigerāndır dedi teşrīfiñe Rabb-i mennān

teşrīf ed:

1. **teşrīf ed:**
Gazel 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**

Şereflendirmek, bir yere buyurmak.

Teşrīf edicek ḫāneñe her maḳdem-i pākin
Ḫāk-i rehini çeşmiñe ḳuḥl-ı Ṣıfahān et

2. **teşrīf ed:**-*ecek*
Gazel 151
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Şereflendirmek.

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

teşrīf edicek:

1. **teşrīf edicek:**-*ecek*
Kaside 1
Mısra: **49**
Kelime Tipi: -
Şereflendirmek.

Dehre teşrīf edicek vażʿ-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıḳılıp niçe kilīsā-yı muġān

teşrīf et:

1. **teşrīf et:**
Gazel 209
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Şereflendirmek, onurlandırmak.

Yürü ḫançer be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh
Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāne

teşrīf eyle:

1. **teşrīf eyle:**
Gazel 24
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Şereflendirmek, şeref vermek.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

teşrīf-i sūḳ-ı meclis:

1. **teşrīf-i sūḳ-ı meclis:**-*e*
Gazel 55
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Meclis sokağını şereflendirme.

Teşrīf-i sūḳ-ı meclise ʿöẕrüñ şehā nedir
Ḫavf-ı metāʿ-ı vaṣlıñ ise bu behā nedir

tesvīd:

1. **tesvīd:**
Gazel 91
Mısra: **4**
Karalamak, yazmak.

Şerḥ edip şāhid-i maḳsūd-ı viṣāl-i yārı
Varaḳ-ı sīneye tanẓīm ile tesvīd ederiz

tesvīş eyleyince:

1. **tesvīs eyleyince:**-*yince*
Gazel 110
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Karıştırmak, karışık hale getirmek.

Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫıred ecnās

2. **tesvīş eyleyince:**-*y, -ince*
Muhammes 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Zihni karıştırmak.

Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş eyleyince zāhid-i ḫannās

tevaḳḳuf et:

1. **tevaḳḳuf et:**
Gazel 134
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Beklemek.

Görünce şerbet-i laʿlin tevaḳḳuf etmeyip Fennī
Atar darü'ş-şifāya kendini dīvānedir elfāẓ

tevānā:

1. **tevānālara:** *-lar, -a*
Gazel 207
Mısra: **6**
Güçlü kuvvetli.

Dillerde vaʿd-i būs-ı lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder ḳoyunca şehā tevānālara

tevażuʿ:

1. **tevāzuʿla:** *-la*
Gazel 165
Mısra: **2**
Alçak gönüllü.

Dilā ser-nāmeveş bālā-nişīn ol ʿizzet isterseñ
Tevāzuʿla pes-i imżāda mühr ol raġbet isterseñ

2. **tevāżuʿ:**
Kıt'a 10
Mısra: **5**
Alçak gönüllülük, alçalma.

Muḳārin olmaġa saʿy et tevāżuʿ ile olunan
Eger mālik olam kenz-i fünūna derseñ aḥbāb ol

tevbe:

1. **tevbesi:** *-si*
Gazel 194
Mısra: **7**
İşlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme; bu kararı ifade eden söz.

Hedm oldu ṭūp-ı ḳulḳul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde ḥışn-ı ḥaşīni olanlarıñ

tevbe et:

1. **tevbe et:**
Gazel 84
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bir daha günah ya da suç işlememeye söz vermek.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

tevbe vü ʿahd:

1. **tevbe vü ʿahd:**
Gazel 67
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tövbe ve yemin etmek.

Yoḳdur esāsı tevbe vü ʿahdinde zāhidiñ
Ḥışn-i ḥaşīni gāhīce yapar yıḳar

tevbede:

1. **tevbede:**
Gazel 208
Mısra: **10**
Tövbe etmekte.

ʿĀlemde esāsı gibi şol ḥışn-ı ḥaşīniñ
Hedm olmaz idi tevbede zāhid temel olsa

tevbe-i sāḳıṭ ed:

1. **tevbe-i sāḳıṭ ed:**-*elim*
Gazel 178
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tevbeden vaz geçmek.

Neşʾe vermez efendim size bu sekr-i ḥudūs
Tevbe-i sāḳıṭ edip bāde-i nā-yāb içelim

tevbe-i zühd-i ḫiyel:

1. **tevbe-i zühd-i ḫiyel:**
Gazel 53
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Oyunlar, aldatmalar zühdünün tövbesi.

Şevvāl-ı ʿīd-ı vaṣl ile gülrūzeden hezār
Berg-i ḫazān tevbe-i zühd-i ḫiyel ḳopar

teveccüh ḳılmazsa:

1. **teveccüh ḳılmazsa:**-*maz, -sa*
Gazel 204
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yönelme.

Ḫūrşīd-i nūr-ṭalʿatı eyler ḫusūf-ı meh
Ḳılmazsa burc-ı ʿışḳa teveccüh o pādişeh

tevʾem degil:

1. **tevʾem degil:**
Gazel 219
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Eşit değil.

Hemīşe ekl ederseñ besmeleyle naḳdi
Şerāb ile riyā gūyā degil tevʾem ḥarāmlıḳda

2. **tevʾem degil:**
Muhammes 1
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Eşit değil.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı seng ile ḳaṭʿ etmede elmās

tevʾemen:

1. **tevʾemen:**
Kıt'a 4
Mısra: **8**
İkiz olarak.

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
ʿAceb mi tevʾemen bir şāhiniñ olsa per ü bāli

tevʾem-i nābī-dehen:

1. **tevʾem-i nābī-dehen:**
Kıt'a 12
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Nâbî ağzıyla eş.

Şāʿir-i ṣāḥib-süḫandır peder-i ʿāzamı
Tevʾem-i Nābī-dehen mevc-i yem-i dür-feşān

tevʾem-i züccācı:

1. **tevʾem-i züccācı:**-*ı*
Gazel 110
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cam yapan, kristalcinin aynısı.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

tevfīḳ ol:

1. **tevfīḳ ol:**-*up*
Gazel 231

Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Yardımcı olmak.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda
Nāşide tevfīḳ olup
Nāẓımānıñ ʿĀkif oldu
bāʿiṣ-i cemʿiyyeti

tevḥīd:

1. **tevḥīd:**
Kıt'a 8
Mısra: **5**
"lâilâhe-ill-Allah" sözünü tekrarlama.

N'ola tevḥīd ile
ḳalbinde ḳılsa bir veled
ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı
tecellī ḥikmet-i Yezdān

tevḥīd ederiz:

1. **tevḥīd ederiz:***-eriz*
Gazel 91
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Birlemek, Allah'ın birliğini belirtmek,.

Ṣanma ṣūfī bizi sen
ḥalḳa-i meclisde görüp
Sübḥa-i bāde-i mercān
ile tevḥīd ederiz

tevḥīd edip:

1. **tevḥīd edip:***-dip*
Gazel 176
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme.

Girip devrān-ı bezm-i
vuṣlata tevḥīd edip
çıḳmam
Duḫūl etsem ṭarīḳa
manṣıbım teʾyīd edip
çıḳmam

tevḳīʿ ḳıl:

1. **tevḳīʿ ḳıl:**
Gazel 142
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Nişan vurmak.

Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl
meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden
edip ey meh tercīʿ

tevvāb ol:

1. **tevvāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Tövbeleri kabul eden olmak.

Felekde ṭāliʿiñ var ise
Keyvān olmaġa saʿy et
Müheyyā dāmeniñ irḫā
edip bābında tevvāb ol

teyelle:

1. **teyellensin:***-n, -sin*
Gazel 193
Mısra: **8**
İnce iple dikmek.

Bürütuñ ol büt-i tersā-
yı ḫayyāṭa verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı
girībānın teyellensin

teyemmüm ed:

1. **teyemmüm ed:***-ip*
Gazel 192
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Suyun bulunmadığı veya kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda toprak, kum vb. ile kolları ve yüzü meshetmek suretiyle abdest alma.

Türāb-ı pāyına yüz
sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip
geh vużū çemen be-
çemen

teyemmüm eyle:

1. **teyemmüm eyle:**
Gazel 198
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Teyemmüm abdesti almak (Suyun bulunmadığı veya kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda toprak, kum vb. ile kolları ve yüzü meshetmek sûretiyle abdest alma).

Ḫāk-ı pây-ı yâre yüz eşkiñ edersin revân
Geh teyemmüm eyleyip gâh eyle tecdîd-i vużū

teyemmüm ḳılmazdı:

1. **teyemmüm ḳılmazdı:**-*maz, -dı*
Kaside 1
Mısra: **43**
Kelime Tipi: **-**
Teyemmüm etmek.

ʿĀlemi ḫākle ḳılmazdı teyemmüm ṭāhir
Başmasa rūy-ı zemîne ḳademiñ mihr-i cihân

teʾyîd edip:

1. **teʾyîd edip:**-*ip*
Gazel 176
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek.

Girip devrân-ı bezm-i vuṣlata tevḥîd edip çıḳmam
Duḫūl etsem ṭarîḳa manṣıbım teʾyîd edip çıḳmam

tezerv:

1. **tezervi:**--*i*
Gazel 190
Mısra: **7**
Sülün kuşu.

Merāmı ṣayd içündir murġ-ı vaṣlıñ ey tezervi kim
Tefehhüm eyle rūbāh-ı raḳîbiñ cāblūsundan

tezervī--i ḥırāmānı:

1. **tezervī--i ḥırāmānı:**-*ı*
Gazel 226
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Salınan sülün.

Dām-ı bezm-i meye yoḳ meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ḥırāmānı hemān ürkütme

tezvîc-i rind:

1. **tezvîc-i rind:**
Gazel 84
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Rindin evlenmesi.

Meclisde bāde câmeler ile zenān olur
Tezvîc-i rind himmet-i pîr-i muġān olur

tezyil et:

1. **tezyil et:**-*ip*
Gazel 199
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Eklemek.

Edip erḳām-ı ḥüsn-i ḫaṭṭ u ḫālin būsına tezyil
Tefekkür defter-i hecr-i viṣālinde ḥisābım bu

tezyîn:

1. **tezyîn:**
Gazel 68
Mısra: **5**
Tamamen süslenmiş, donatılmış.

Sebze-zār-ı ḫaṭṭı tezyīn eylese hüsnün n'ola
Nev-bahār-ı eyyāmı çün ezhār kendin gösterir

tezyīn eyleme:

1. **tezyīn eyleme:**-*me*
Gazel 113
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Süslemek.

Ḳālīçe gibi eyleme sen cismiñi tezyīn
Pā-māl olur elvān ile ʿālemde münaḳḳaş

tezyīn ḳılsa:

1. **tezyīn ḳılsa:**-*sa*
Gazel 196
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Süslemek.

Būs edip vechiñi ḳılsa tezyīn
Zer-i nışfiye ile pür-altūn

tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāne:

1. **tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāne:**
Gazel 18
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Büyük, süslü ve gösterişli gönlün nakışlarını süsleyen.

Bih-zādımın oldu yine himmeti sāḳī
Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāneye bāʿis

ṭıf[ı]ll:

1. **ṭıf[ı]lıñ:**-*ıñ*
Gazel 161
Mısra: **1**
Küçük çocuk // toy, deneyimsiz.

O ṭıf[ı]lıñ ne ʿacāyib fem-i āli küçücek
Ḥabb-ı ʿanber mi nedir dāne-i ḫāli küçücek

ṭıfl:

1. **ṭıfl:**
Gazel 225
Mısra: **8**
Çocuk.

Alıp āġūşuma Meryem gibi ben ol ṣanemi
Ṭıfl iken baġrıma başdı anı mādercesine

2. **ṭıflı:**-*ı*
Gazel 14
Mısra: **3**
Çocuk, güzel.

Āġūşuma alsam n'ola gāhīce o ṭıflı
Gehvāre-i sīnemde gelip eylese rāḥat

ṭıfl-ı cerrāḥ:

1. **ṭıfl-ı cerrāḥ:**
Gazel 29
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cerrah sevgili.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ışlāḥ

ṭıfl-ı deh-sāle:

1. **ṭıfl-ı deh-sāle:**-*niñ*
Gazel 161
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
On yaşındaki çocuk.

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āġūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

ṭıfl-ı dil:

1. **ṭıfl-ı dil:**
Gazel 82
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül çocuğu.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şîşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

ṭıfl-ı dile:

1. **ṭıfl-ı dile:***-e*
Gazel 133
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönül çocuğu.

Meşḳ-i ḫaṭı(nı) taʿlīm edip kātib-i ḳudret
Ṭıfl-ı dile ḳılmış anı pür-ḫālle menḳūṭ

2. **ṭıfl-ı dile:***-e*
Gazel 206
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül çocuğu.

Ṭıfl-ı dile pistānını ṣunduḳça meh-rū
Sākin olur efġānı aña dāye gelince

ṭıfl-ı dil-i efġāna:

1. **ṭıfl-ı dil-i efġāna:***-a*
Gazel 216
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ağlayan gönül çocuğu.

Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña aġlama māteme

ṭıfl-ı efrence:

1. **ṭıfl-ı efrence:***-e*
Gazel 195
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Firenk çocuğu.

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

ṭıfl-ı fiten-cū:

1. **ṭıfl-ı fiten-cū:**
Müstezad 3
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Fitneler arayan çocuk.

Sini şīn oḳur muġ-beçe ol ṭıfl-ı fiten-cū
Lüknet-zede gül-rū

ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihān:

1. **ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihān:***-dır*
Gazel 203
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Cihan gözünde hayal çocuğu.

Mehd-i emelde ḫāl-i ʿiẕārı o mehveşiñ
Ṭıfl-ı ḫayāl-i çeşm-i cihāndır bebekse de

ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini:

1. **ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini:***-i, -n, -í*
Gazel 204
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki benin hayal çocuğu.

Āġūşa çekse ʿāşıḳ-ı şeydā ʿaceb midir
Ṭıfl-ı ḫayāl-i ḫālini seyr-i Bebekde geh

ṭıfl-ı mesīḥā:

1. **ṭıfl-ı mesīḥā:**
Müstezad 1
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hristiyan çocuğu.

Laʿl-i lebiñi sāġar-ı ṣahbāya degişmem
Ey ṭıfl-ı Mesīḥā

ṭıfl-ı nāz:

1. **ṭıfl-ı nāz:**
Gazel 7
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Nazlı çocuk.

Ḫayāl-i çeşmiñi nakş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

ṭıfl-ı nāzıñ:

1. **ṭıfl-ı nāzıñ:** *-ıñ*
Gazel 231
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Naz çocuğu.

Dürr-i vaṣlın beyʿ ederken ʿāşıḳ-ı şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

ṭıfl-ı nev-resīdem:

1. **ṭıfl-ı nev-resīdem:** *-m*
Gazel 127
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yeni yetişen çocuk.

O ṭıfl-ı nev-resīdem bāġ-ı dilde ser çekip seyr et
Nihāl-i ḳāmetin āb-ı sirişkim eyledi maḳbūż

ṭıfl-ı şiʿriñ:

1. **ṭıfl-ı şiʿriñ:** *-iñ*
Gazel 232
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şiir çocuğu.

Köhne mażmūn ile ilbās eyleyip manẓūmeñi
Ṭıfl-ı şiʿriñ ḳılma maḥzūn câme-i nevsiz gibi

ṭıfl-ı sitemkāra:

1. **ṭıfl-ı sitemkāra:** *-a*
Gazel 154
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İşkenceci çocuk. II İşkence yapan sevgili.

Verdim dili bir ṭıfl-ı sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi câna ʿışḳşaḳ

ṭıfl-ı ṭabbāḫ:

1. **ṭıfl-ı ṭabbāḫ:**
Gazel 34
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aşçı çocuğu.

Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ
Ḳılmış āmāde o laḥm-ı cigere ālet-i sīḫ

ṭıfl-ı tevʾemānı:

1. **ṭıfl-ı tevʾemānı:** *-ı*
Gazel 114
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ikiz çocuklar.

O ṭıfl-ı tevʾemānı ḳıl temāşā ḳudret-i Yezdān
İki bādāmı ḳışr-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣığındırmış

ṭıfl-ı tüfengī:

1. **ṭıfl-ı tüfengī:** *-den*
Gazel 195
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Çoçuğun elindeki tüfenk.

Nigāhı pür-tetikdir ḳarşılıḳ sürme ḥaẕer eyle
Gerekdir Fenniyā ḫavf etmek ol ṭıfl-ı tüfengīden

Cigerden ḳan geçer bilmez ṭabībim Fenniyā derdim
Ṭaleb etdikçe laʿlin ṭıflveş giryān eder ol şūḫ

Yürü ḫançer be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh
Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāne

ṭıflın:

1. **ṭıflıñ:**
   Gazel 34
   Mısra: **10**
   Ar. küçük çocuk.

Dedi bir ehl-i süḫan ġonçe külāhın açdı
Fenniyā sūr-ı ḥıtānına o ṭıflıñ tārīḫ

2. **ṭıflıñ:**
   Gazel 61
   Mısra: **5**
   Ar. küçük çocuk.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

ṭıflveş:

1. **ṭıflveş:**
   Gazel 33
   Mısra: **12**
   Çocuk gibi.

2. **ṭıflveş:**
   Gazel 95
   Mısra: **9**
   Çocuk gibi.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

3. **ṭıflveş:**
   Kaside 1
   Mısra: **55**
   Çocuk gibi.

Ṭıflveş bī-edeb olma yeter ey kilk-i raḳam
Eyle miʿrācınıñ esrārında ʿayān

tīġ-ı āteş-tāb:

1. **tīġ-ı āteş-tāb:**
   Gazel 209
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Ateş gibi yakıcı kılıç.

tīġ-ı bürrān olsa da:

1. **tīġ-ı bürrān olsa da:**-*sa, -da*
   Gazel 171
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Keskin kılıç olmak.

Ben bu limegāh-ı ġamda kestigi ḫvāhem şehā
Seyf-i ġamzeñ tīġ-ı bürrān olsa da māniʿ degil

tīġ-ı ebruvāne:

1. **tīġ-ı ebruvāne:**-*e*
   Gazel 153
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Kaşların kılıcı II sevgilinin sivri uçlu, kavisli kaşları.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

ṭīġ-ı ġamze-i mestāne:

1. **ṭīġ-ı ġamze-i mestāne:**
Gazel 47
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mest olmuş yan bakış kılıcı.

O ṭīġ-ı ġamze-i mestāne cān behāsınadır
Şırā-yı nūş-ı mey-i laʿli ḳan behāsınadır

2. **tīġ-ı ġamze-i mestāne:**
Gazel 49
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mest olmuş yan bakış kılıcı.

Hedefāsā nice sūrāḫ olmasın sīnem
O tīġ-ı ġamze-i mestāneye tīr-i każā derler

tīġ-ı ġamzeñi:

1. **tīġ-ı ġamzeñi:** *-ñ, -i*
Gazel 214
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yan bakış kılıcı.

Çekdikçe tīġ-ı ġamzeñi sen dil-berā bere
Teng oldu ḫavfım ile bu gülşen ser-ā-sere

tīġ-ı ġamzeñle:

1. **tīġ-ı ġamzeñle:** *-ñ, -le*
Gazel 183
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin öldürücü yan bakışının kılıcı.

Tīġ-ı ġamzeñle helāk edip bu şeb cānā beni
Ben bu rüʾyāyı güzel taʿbīr edip kem görmedim

tīġ-ı ġamzesi:

1. **tīġ-ı ġamzesi:** *-si*
Gazel 107
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yan bakış kılıcı.

Ḳatl etse tīġ-ı ġamzesi daʿvā-yı ẕüllüne
Ḳāḍī-i ṭalʿatında dü-çeşmi güvāhımız

tīġ-ı ġamzesiyle:

1. **tīġ-ı ġamzesiyle:** *-si, -y, -le*
Gazel 205
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin öldürücü yan bakışının kılıcı.

Ṭabībim merhem-i vaslın eger şarmazsa müşkildir
Vücūdum oldu tīġ-ı ġamzesiyle zaḫm-ı ṣad-pāre

tīġ-ı meç-i müjgān-ı efrenc:

1. **tīġ-ı meç-i müjgān-ı efrenc:** *-dir*
Gazel 127
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Avrupalı kirpiklerin meç (?) kılıcı.

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir
Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

tīġ-ı mücevher:

1. **tīġ-ı mücevher:**
Gazel 201

Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Mücevher kılıç.

Celāl-i ḥüsnüne ḥayrān olur gören Fennī
Düşünce tīġ-ı mücevher gibi süḫan ṣuyuna

tīġ-ı müje:

1. **tīġ-ı müje:**
Gazel 48
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik kılıcı, kılıca benzer kirpik II sevgilinin yan bakışları.

Ḥavfım budur ḳażā ile diller şehīd olup
Tīġ-ı müjeñle seyr-i Bebekde fesād olur

tīġ-ı müjeñe:

1. **tīġ-ı müjeñe:***-e*
Gazel 8
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik kılıcı, kılıca benzer kirpik II sevgilinin yan bakışları.

Tīġ-ı müjeñe sīnesini feṯḥ eden ʿāşıḳ
Dīvāne eder ḫançer-i bürrāna teḳarrüb

tīġ-ı müjeñle:

1. **tīġ-ı müjeñle:***-ñ, -le*
Gazel 194
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik kılıcı.

Eflāke çıḳdı nāle vü efġān ey perī
Tīġ-ı müjeñle āh u enīni olanlarıñ

2. **tīġ-ı müjeñle:***-ñ, -le*
Murabba 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik kılıcı.

ʿAcebā tīġ-ı müjeñle nice olur aḥvālim
Pārelendi cigerim oldu perīşān ḥālim

tīġ-ı müjeyle:

1. **tīġ-ı müjeyle:***-y, -le*
Gazel 144
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik kılıcı.

Tīġ-ı müjeyle ḳatlimi ḳāḍīya ḥükm içün
Daʿvā-yı demde sebte bu çeşmim güvāh dirīġ

tīġ-ı müjgānı:

1. **tīġ-ı müjgānı:***-ı*
Gazel 233
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) kirpik kılıcı.

Tīġ-ı müjgānı helāk-i cāna bā-ḥükm-i ḳażā
Ḥüsn-i ḫaṭṭı ṣūret-i daʿvāya ibrā ḥücceti

tīġ-ı nigāhı:

1. **tīġ-ı nigāhı:***-ı*
Gazel 241
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bakış kılıcı.

N'ola tīġ-ı nigāhı dīdesi ṣad-pāre eylerse
Çekince üstüne ʿuşşāḳınıñ şemşīre ṣunḳuru

tīġ-ı nigāhın:

1. **tīġ-ı nigāhın:***-ın*
Gazel 33
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bakışının kılıcı II keskin, etkili bakış.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

tīġ-ı nigāhın çekmesin:

1. **tīġ-ı nigāhın çekmesin:** *-me, -sin*
Gazel 38
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bakış kılıcını çekmek.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

tīġ-ı nigeh:

1. **tīġ-ı nigeh:**
Gazel 70
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakış kılıcı.

Çekme tīġ-ı nigehiñ ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarıña
Er olan ālet-i şemşīrini aʿdāya çeker

2. **tīġ-ı nigeh:**
Gazel 23
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) keskin kılıca benzeyen bakışı.

Çekince üstüme tīġ-ı nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḫ sūrāḫ eyledi ol mec

tīġ-ı nigehi:

1. **tīġ-ı nigehi:** *-i*
Gazel 123
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bakış kılıcı.

ʿUşşāḳı helāk eylemek ʿālemde nühüfte
Tīġ-ı nigehi dīde-i mestāneye maḫṣūṣ

tīġ-ı nigeh-i dīdesi:

1. **tīġ-ı nigeh-i dīdesi:** *-si*
Gazel 117
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) gözünün bakış kılıcı.

Çīn-i ebrūsu aḫ-ı tevʾem-i ḳavs-i Tātār
Meç-i Efrencle tīġ-ı nigeh-i dīdesi ḫvīş

ṭıġ-ı nigehiñ:

1. **ṭıġ-ı nigehiñ:** *-iñ*
Gazel 5
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) keskin kılıca benzeyen bakışı.

Ağız ağıza sāġar ile meclis-i meyde
Rindāne ne söyler ʿacebā ḳulḳul-i mīnā

tīġ-ı şemşīr-i müjeñ:

1. **tīġ-ı şemşīr-i müjeñ:** *-ñ*
Gazel 171
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik kılıçları.

Tīġ-ı şemşīr-i müjeñ ṣal leşker-i ʿuşşāḳıña
Şeh-levendim günde biñ ḳat olsa da mānīʿ degil

tīgveş:

1. **tīġveş:**
Gazel 98
Mısra: **1**
Kılıç gibi.

Niyāmından nigāhıñ tīġveş cānā çıḳar çıḳmaz

Açar dil sînesin sikkîn-i
bî-hem-tā çıḳar çıḳmaz

ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ:

1. **ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ:**
Gazel 191
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şairlik kabiliyetinin büyüsünü açan.

Ṭılsım-güşā-yı ṭabʿ olan
añlar bu nükteyi
Yoḳ farḳı lafẓ-ı güher-i
naẓmıñ defîneden

ṭılsım-ı müşkil-i āmāde:

1. **ṭılsım-ı müşkil-i āmāde:**
Gazel 245
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Zor çözülen tılsım.

Feṭḥ olunmaz bir
ṭılsım-ı müşkil-i
āmādedir
Daḫme-i vuṣlatda
ejderhā miṣāli kākülü

tîmār-ı vaṣlın:

1. **tîmār-ı vaṣlın:***-ın*
Gazel 118
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma tımarı.

Baḫş edip ʿuşşāḳına
tîmār-ı vaṣlın ol perî
İftiḫār eyler sipāh-ı
bendesine mîrveş

ṭınāb-ı tār:

1. **ṭınāb-ı tār:**
Gazel 193
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İpten çadır.

Bürütuñ ol büt-i tersā-
yı ḫayyāṭa verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı
girîbānın teyellensin

ṭınḳa:

1. **ṭınḳa:**
Gazel 202
Mısra: **8**
[istinḳa/stinga] yelken ipi.

Dür-naḳd-i sirişkim
görüp aġyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaṣl-ı
yemi ḳıymeti ṭınḳa

tîre:

1. **tîre:**
Gazel 209
Mısra: **4**
Kara.

Taḫayyül eyledikçe
Köçek Süleymānı
çeşmimde
Eder dil zülfüne
müjgānımız o tîre bir
şāne

tîr-i ebrūsu:

1. **tîr-i ebrūsu:***-su*
Gazel 217
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kaş oku.

Helāk etse ʿaceb mi
Fenniyā dünyāyı ol āfet
Nigāhı tîr-i ebrūsu
kemānı olmamaḳ üzre

tîr-i ġamze:

1. **tîr-i ġamze:**
Gazel 168
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gamze oku.

Ey tîr-i ġamze āteş-i dil-
dūz-ı cān mısın
Yā nāvek-i naẓmı pūte-i
ḳażādan nişān mısın

2. **tīr-i ġamze:**
Gazel 237
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gamze oku.

Ebruvānıñ meyli Oḳ Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze seyr-i Saʿd-ābāda mı

tīr-i każā:

1. **tīr-i każā:**
Gazel 49
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kaza oku.

Hedefāsā nice sūrāḫ olmasın sīnem
O tīġ-ı ġamze-i mestāneye tīr-i każā derler

tīr-i müje:

1. **tīr-i müje:***-ñ, -le*
Gazel 152
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik oku.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

tīr-i müjeñ:

1. **tīr-i müjeñ:***-ñ*
Gazel 73
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kirpik oku.

Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḫdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

tīr-i nigāh:

1. **tīr-i nigāh:**
Gazel 92
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bakış oku.

Ḳaçınma Fenniyā tīr-i nigāhından o dil-dūzuñ
Hedef-miṣli siper ḳıl sīneñi cānıñ yaḳar yaḳmaz

tīr-i nigāh-ı zīvere:

1. **tīr-i nigāh-ı zīvere:***-e*
Gazel 150
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ziver'in bakış oku.

Tīr-i nigāh-ı Zīvere şāyeste Fenniyā
Oldu naẓīre-i süḫanım bī-şefef hedef

tīr-i yāre:

1. **tīr-i yāre:***-e*
Gazel 122
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin (kirpiklerinin) oku.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

tırınḳa:

1. **tırınḳa:**
Gazel 202
Mısra: **1**
?.

Geldikde yem-i bezme o mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla baba finḳa

2. **tırınḳa:**
Müstezad 3
Mısra: **17**
?.

Fennīye edip tente feragāhī tırınḳa
Degdir baba finḳa

ṭırnaḳ vermesin:

1. **ṭırnaḳ vermesin:** *-rme, -sin*
   Gazel 157
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Fırsat vermek.

Bular varın yoġın furṣat bulunca
Uyuz-meşreb olan aḥbāba bāri vermesin ṭırnaḳ

tīrveş:

1. **tīrveş:**
   Gazel 118
   Mısra: **1**
   Ok gibi.

Baḳışıñla sīneme müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sūrāḫ sūrāḫ hedef-i kef-gīrveş

tiryāḳ-ı vird-i mürşid:

1. **tiryāḳ-ı vird-i mürşid:**
   Gazel 203
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Mürşidin duasının tedavisi.

Bī-iştibāh helāk olur elbette mār-nefes
Tiryāḳ-ı vird-i mürşid ile engerekse de

ṭış ḫazīneden:

1. **ṭış ḫazīneden:** *-den*
   Gazel 191
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Osmanlılar'da devlete ait nakit, kıymetli eşya ve bunlarla ilgili evrakın saklanıp korunduğu yer.

Şāhım ʿulūfe vermez ise būse sīneden
Ḳılsın ʿatiyye laʿl-i lebin ṭış ḫazīneden

tīşe-i ferhād:

1. **tīşe-i ferhād:**
   Gazel 35
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Ferhadın kazması.

N'ola cismimde ʿışḳıñla hezārān şerḥalar olsa
Benim çāk eyledi ṭaġ-ı vücūdum tīşe-i Ferhād

ṭıyn-ı kūy-ı dil-ber:

1. **ṭıyn-ı kūy-ı dil-ber:**
   Gazel 166
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin köyünün çamuru.

Çü aḫẕ olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

tīz edip:

1. **tīz edip:** *-ip*
   Gazel 95
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Tez, çabuk olmak, etmek.

ʿUşşāḳa būselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

tīz-āb:

1. **tīz-āb:**
   Gazel 9
   Mısra: **10**
   Kezzap.

Sirişk-i dānişim zāhid görünce şīşe-i dilde

Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

tīz-āb-ı ḫışmıñla:

1. **tīz-āb-ı ḫışmıñla:** *-ıñ, -la*
   Kaside 2
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Hışım asiti.

Nār-ı tedbīriñle ḳāl edip zer-i nā-ḫāliṣi
Maḥv ḳıl tīz-āb-ı ḫışmıñla anı miṣl-i ḥadīd

togru:

1. **ṭoġrusu:** *-(s)u*
   Gazel 222
   Mısra: **9**
   "Doğru söylemek gerekirse, gerçekten" anlamlarında kullanılan kelime.

Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

2. **ṭoġrusu:** *-(s)u*
   Müstezad 2
   Mısra: **6**
   "Doğru söylemek gerekirse, gerçekten" anlamlarında kullanılan kelime.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise ʿuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

töhmet-i mey:

1. **töhmet-i mey:**
   Kıt'a 12
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap töhmeti.

Buña töhmet-i mey deyü elsine-i nāsda
El-veledü sirri ebīh nāṭıḳa-i ekberān

toḫm-ı şiʿr-i ter:

1. **toḫm-ı şiʿr-i ter:**
   Gazel 139
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Taze şiir tohmu.

Ne ʿaceb açа hezārān-ı şükūfe-elvān
Toḫm-ı şiʿr-i ter ile sāḥa-i ṭabʿım mezrūʿ

ṭolan:

1. **ṭolanır:** *-ır*
   Gazel 94
   Mısra: **6**
   Dolanmak, dolaşmak.

Dehānına çalıp bir engübīn ezhār-ı vaṣlından
Ṭolanır ber-hevā dil-teşne-i zenbūrdur sensiz

2. **ṭolanmış:** *-mış*
   Gazel 80
   Mısra: **1**
   Dolanmak, gezmek, seyr etmek.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

ṭolaş:

1. **ṭolaşıp:** *-ıp*
   Gazel 23
   Mısra: **6**
   Dolaşmak, gezinmek, dolanmak.

Gör nice ḫvāb-ı ġaflet içre baḳma mār-ı müjgāna

Ṭolaşıp istiʿāẕeyle civārından hemān sen gec

2. **ṭolaşdıkça:** *-dıkça*
Gazel 25
Mısra: **9**
Dolaşmak, gezinmek, dolanmak.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

ṭolu:

1. **ṭolu:**
Gazel 199
Mısra: **1**
Dolu. II Kadeh.

Ḳadeḥ çeşmim iki şişe ṭolu eşkim şerābım bu
Cigerden mā-ḥażar bir loḳma cānāna kebābım bu

ṭop ṭop:

1. **ṭop ṭop:**
Müstezad 2
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Top top, bütün bütün.

Sünbül gibi ne-şüküfte ḳaranfül gibi ṭop ṭop
Dilden dile maṭlūb

ṭūbā:

1. **ṭūbāyı:** *-y, -ı*
Gazel 114
Mısra: **14**
Bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan ağaç || güzelin boyu.

Behişt-i dilde Fennī ḳadd-i dildārı edip taṣvīr
Secencel içre ol ṭūbāyı ser-tā-pā ṣıġındırmış

tuç:

1. **tuc:**
Gazel 20
Mısra: **1**
Tunç.

Efendi işret etmez sāḳi-i gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün meclisde zāhid oldur ḳanzīl tuc

tüccārveş:

1. **tüccārveş:**
Gazel 193
Mısra: **1**
Tüccar gibi.

Ḳo zülfüñle göñül tüccārveş ṭūl-ı emellensin
Binā-yı şeh-nişīn-i vaʿde-i vaṣlıñ temellensin

tüfengin peyveste eyleyip:

1. **tüfengin peyveste eyleyip:** *-y, -ip*
Murabba 3
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Tüfengini çatmak.

Ẓanneder seyr eyleyen taḳlīb eder çeşmin hemān
Ol tüfengin eyleyip peyveste çaḳmaġ oynadır

ṭufeyl-i ʿışḳ:

1. **ṭufeyl-i ʿışḳ:**
Gazel 120
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın küçük çocuğu. OTAL, 1112 (Genç, toy sevgili bağlamında); aşkın dalkavuğu (Çıkarcı,

bencil sevgili bağlamında).

Fiġān u zār eder sūḳ-ı elemde dem-be-dem ḥayfā
Ṭufeyl-i ʿışḳ ḳand-i laʿline ol meh dadandırmış

tuffāḥ:

1. **tuffāḥ:**
   Gazel 29
   Mısra: **10**
   Elma.

Fenniyā düşe diyü zülfünü dāmen mi ṭutar
Ẕeḳanı bāġ-ı cemālinde o şāhıñ tuffāḥ

tüffāḥ-ı aḥmer:

1. **tüffāḥ-ı aḥmer:**
   Gazel 41
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Kırmızı elma.

Fenniyā bāġ-ı cemālinde o şāhıñ ġabġabı
Bir turunc-ı tāzedir tüffāḥ-ı aḥmerden leẕīẕ

ṭūġ-ı melāḥati:

1. **ṭūġ-ı melāḥati:***-i*
   Gazel 236
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Melahat tuğu.

Perçem çıḳarma fesden o şāhıñ nezāketi
İḳlīm-i çīn-i ülfete ṭūġ-ı melāḥati

ṭūġ-ı mihri:

1. **ṭūġ-ı mihri:**
   Kaside 1
   Mısra: **80**
   Kelime Tipi: **-**
   Güneş tuğu.

Ṭabl-ı çerḫi dögerek berḳ ile güm güm o şehiñ
Ṭūġ-ı mihri çekilip gitdi maḳdem-i raḫşān

ṭuġrālı:

1. **ṭuġrālı:**
   Gazel 71
   Mısra: **6**
   Üzerinde tuğra bulunan, tuğra çekilmiş olan.

Taḫt-ı ebrūda ẓuhūr etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ
Ḳatline ʿuşşāḳınıñ ṭuġrālı fermānıñ mı var

ṭuġrā-yı şehenşāhī:

1. **ṭuġrā-yı şehenşāhī:**
   Gazel 217
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Padişah tuğrası.

Çekilmiş ebruvānı iki ṭuġrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ nişānı olmamaḳ üzre

tuḥaf:

1. **tuḥaf:**
   Gazel 17
   Mısra: **7**
   Alışılmış olmayan II Hediye.

Bāzūlarındır ey meh-i tābān tuḥaf baña
Ḳavs-i ḳuzaḥ riḳābıma olsa revā ʿabes

2. **tuḥaf:**
   Gazel 150
   Mısra: **8**
   Alışılmış olmayan II Hediye.

Söz yoḳ metāʿ-ı ḥüsnüne ol ḫūb-ṭalʿatıñ
Kālā-yı ḫaddi līk daḫı ol ṭaraf tuḥaf

ṭuḫfe:

1. **tuḥfe:**
Gazel 36
Mısra: **4**
Armağan, hediye.

Bezme teşrīfiñe cān u dili āmāde edip
Ḳıldı rindān anı tuḥfe saña kālā-yı cedīd

2. **tuḥfe:**
Gazel 55
Mısra: **8**
Armağan, hediye.

Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çīne sezā tuḥfe şānedir

3. **tuḥfedir:** *-dir*
Gazel 191
Mısra: **9**
Armağan, hediye.

Sūr-ı Ḥasībe sāde bu bir tuḥfedir dilā
Nessāc-ı ṭabʿ-ı Fennī ʿabd-i kemīneden

tuḥfe açıp:

1. **tuḥfe açıp:** *-ıp*
Kıt'a 7
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Hediye vermek.

Tuḥfe açıp nev-bahār dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā aḳmişe-i sünbüli

ṭūl-ı emel:

1. **ṭūl-ı emel:**
Gazel 53
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hırs, tamah, tükenmez arzu.

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

2. **ṭūl-ı emel:**
Gazel 193
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Uzun süreli arzu.

Ḳo zülfüñle göñül tüccārveş ṭūl-ı emellensin
Binā-yı şeh-nişīn-i vaʿde-i vaṣlıñ temellensin

3. **ṭūl-ı emel:**
Gazel 54
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sonu gelmez arzu, tükenmez hırs, tamah.

Eyleyen ṭūl-ı emel kisvesin ol cānāneniñ
Çerḫ-i dilde aḫter-i dümbāle etmez iʿtibār

ṭūl-ı emel olsa:

1. **ṭūl-ı emel olsa:** *-sa*
Gazel 208
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Daima isteyip durmak.

Zülfüñ ne ʿaceb dilde ḫayāl-i daḫīl olsa
Şeb tā-be-seḥer ʿāşıḳa ṭūl-ı emel olsa

ṭulūʿ ed:

1. **ṭulūʿ ed:**
Gazel 90
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Doğmak, ortaya çıkmak.

Ṭurmaz ġurūb-ı ḫaṭṭına ol meh ṭulūʿ eder

Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ gerisidir

2. **ṭulūʿ ed:**
Gazel 93
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Doğmak, ortaya çıkmak.

Leyāl-ı ʿīd-ı viṣāle ṭulūʿ ederse o meh
Anı müşār-ı benān ile dehre māh ederiz

ṭulūʿ eder:

1. **ṭulūʿ eder:***-er*
Gazel 107
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Doğmak, ortaya çıkmak.

Bir rūze-dār-ı ʿīd-ı viṣāliz ki ey göñül
Elbet ṭulūʿ eder bir gün o māhımız

2. **ṭulūʿ eder:***-er*
Gazel 240
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meydana çıkmak, doğmak.

Çerḫ-i ruḫuñda ḫāliñ eder gāhice ṭulūʿ
Dehr-i ḫayāl-i dillere necm-i seḥer gibi

ṭulūʿ et:

1. **ṭulūʿ et:***-di*
Gazel 161
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meydana çıkmak, doğmak.

Görünür ġurre-i ebrūsu ṭulūʿ etdi ḫayāl
Çerḫ-i ḥüsnüñde naẓar eyle hilāli küçücek

2. **ṭulūʿ et:***-se*
Gazel 232
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Meydana çıkmak, doğmak.

Leyl-i hecriñde n'ola kevn-i dile etse ṭulūʿ
Dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ yıldız gibi

3. **ṭulūʿ et:***-mez*
Gazel 142
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Doğmak, ortaya çıkmak // Zamanı gelmek.

Şeb-i hecrinde ṭulūʿ etmez ise māh-ı felek
Şemʿine ḥüsnüñ eder ḫāne-i ḳalbi telmīʿ

ṭulūʿ etdi:

1. **ṭulūʿ etdi:***-di*
Kıt'a 6
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Meydana çıkmak, doğmak.

Dedim bu mevlide ben daḫı Fennī bī-behā tārīḫ
Ṭulūʿ etdi Mehemmed māhveş Seyyid ʿAṭāullah

2. **ṭulūʿ etdi:***-di*
Kıt'a 8
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Meydana çıkmak, doğmak.

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

3. **ṭulūᶜ etdi:**-*di*
Kıt'a 9
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
Meydana çıkmak, doğmak.

Gelip bir tārīḫ-i zībā dedim mevlūduna Fennī
Bu nām ile ṭulūᶜ etdi Meḥemmed Rıżāʾullah

4. **ṭulūᶜ etdi:**-*di*
Kıt'a 9
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Meydana çıkmak, doğmak.

Ḫaṭādan ḥıfẓ eyleyip dāʾim Ḫudā efzūn ede ᶜömrün
Ṭulūᶜ etdi cihāna şimdi bir ferzend miṣl-i māh

5. **ṭulūᶜ etdi:**-*di*
Kıt'a 10
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Meydana çıkmak, doğmak.

Gel ey tāb-āver-i kilk-i ᶜUṭārid başla evṣāfa Ṭulūᶜ etdi o şeb necm

6. **ṭulūᶜ etdi:**-*di*
Kıt'a 10
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Doğmak, ortaya çıkmak // Zamanı gelmek.

Ṭulūᶜ etdi o ẕātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

ṭulūᶜ eylemez:

1. **ṭulūᶜ eylemez:**-*mez*
Kıt'a 12
Mısra: **22**
Kelime Tipi: -
Doğmak, görünmek.

Ṭāḳī-i elvānını ḳavs-i ḳuzaḥ seyr edip Ṣaḥn-ı felekde ṭulūᶜ eylemez ol çoḳ zemān

ṭulūᶜ-ı mihr ü vefā:

1. **ṭulūᶜ-ı mihr ü vefā:**
Gazel 86
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Sevgi ve vefanın doğuşu.

Ederseñ ᶜāleme māh-ı viṣāliñi noḳṣān Ṭulūᶜ-ı mihr ü vefāsında ẕerre var mıdır

tuman:

1. **ṭuman:**
Gazel 73
Mısra: **6**
Duman,sis.

Āh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe Mirʾāt-ı ḳalb-i pākine şāyed ṭuman verir

ṭūp:

1. **tūp:**
Gazel 221
Mısra: **10**
Top.

Meydān-ı süḫanda yine ᶜÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

ṭūp-ı ḳulḳul-ı bāde:

1. **ṭūp-ı ḳulḳul-ı bāde:**
Gazel 194
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Şarabın kulkul diye ses çıkaran topu.

Hedm oldu ṭūp-ı ḳulḳul-ı bādeyle tevbesi
Meydān-ı meyde ḥışn-ı ḥaşīni olanlarıñ

ṭur:

1. **ṭurmaz:** *-maz*
Gazel 92
Mısra: **4**
Beklemek, bir yerde kalmak.

Ne ḥikmetdir ʿaceb bu şīve-i ḥikmet o meh-rūda
Gelir ṭurmaz gider dil-ḫasteye ḥāẕıḳ baḳar baḳmaz

2. **ṭurur:** *-ur*
Kaside 1
Mısra: **139**
Beklemek.

Der-i luṭfuñda ṭurur gitmez āyā kān-ı kerem
Sā'il-i naḳd-i şefāʿatdir o ʿuryān-ı biryān

tur-:

1. **ṭurdu:** *-du*
Kaside 1
Mısra: **97**
Kalkmak, oturma durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak.

ʿAzm edip sürʿat ile Sidrede ṭurdu Cibrīl
Ayrı düşdi gül-i pākinden olup berg-i ḫazān

2. **ṭursaḳ:** *-sa, -k*
Gazel 221
Mısra: **7**
Durmak, yaşamak, kalmak, oturmak.

Kūyunda raḳīb içün o māhıñ n'ola ṭursaḳ
Şeb-tā-be-seḥer ḫancer-i bürrān elimizde

türāb-ı ḳadem:

1. **türāb-ı ḳadem:**
Kaside 1
Mısra: **89**
Kelime Tipi: **-**
Ayağının tozu, ayağının toprağı.

Çihresin sürdü türāb-ı ḳadem faḫre ḳamer
Bellidir tāc-ı cemālinde anıñ ol elān

türāb-ı pāyına yüz sürdü:

1. **türāb-ı pāyına yüz sürdü:** *-dü.*
Gazel 192
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **Deyim**
Ayağı toprağına yüz sürmek; hürmet, saygı, temennada bulunmak.

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip geh vużū çemen be-çemen

ṭurma:

1. **ṭurma:**
Kaside 1
Mısra: **9**
Durmadan, devamlı.

Başla evṣāfa [.] ol ẕāt-ı şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil ammā seniñ ey şīfte-zebān

turma-:

1. **ṭurma:**
Gazel 243
Mısra: **9**
Durma (durmamak).

Yürü ziyāretine ʿāşıḳān ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

2. **ṭurma:**
Kıt'a 2
Mısra: **2**
Durma (durmamak).

Ey ʿandelīb-i ḫāme-i gülzār-ı maʿrifet
Üşküfte oldu ṭurma gül-i ṭabʿ-ı pādişāh

3. **ṭurma:**
Kıt'a 4
Mısra: **3**
Durma (durmamak).

Sezādır ṭurma vaṣf et ol vezir-i ẕāt-ı ẕīşānı
Seḫādetde ʿadīl-i Bermekīdir cümle efʿāli

ṭurmaz:

1. **ṭurmaz:**
Gazel 90
Mısra: **7**
Beklemeden II hızlıca.

Ṭurmaz ġurūb-ı ḫaṭṭına ol meh ṭulūʿ eder
Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ gerisidir

ṭurra:

1. **ṭurrasında:** *-sı, -n, -da*
Gazel 53
Mısra: **1**
Kakül, saç.

Şāneyle ṭurrasında o şāhıñ ki tel ḳopar
Dilden hevā-yı āh ile ṭūl-ı emel ḳopar

ṭurre:

1. **ṭurresi:** *-s, -i*
Gazel 238
Mısra: **9**
Alna dökülen kıvırcık saç lülesi.

Çıḳdı fesden zeyn olup nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül feslegen dedikleri

türrehāt:

1. **türrehāt:**
Gazel 13
Mısra: **6**
Saçma sapan sözler. II dedikodu.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

ṭurre-i ṭarrār:

1. **ṭurre-i ṭarrār:**
Gazel 82
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) yan kesici kıvırcık, saç lülesi.

Ṭurre-i ṭarrārıña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

2. **ṭurre-i ṭarrār:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 186
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) yan kesici kıvırcık, saç lülesi.

Sırrın ifşā edip ʿuşşāḳa verir ser-rişte
Tel ḳırār şāne-i dil ṭurre-i ṭarrārından

ṭurre-i tatarıdır:

1. **ṭurre-i tatarıdır:***-ı, -dır*

Gazel 46

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Tatar turrası.

Yüz bulup çıḳdı o başdan eder elbette ḫaṭā
Leşker-i Çīn-i Ḫoten ṭurre-i Tatarıdır

ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān:

1. **ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān:**

Kaside 1

Mısra: **68**

Kelime Tipi: **-**

Cennet tavusunun alna dökülen saçı.

Ḳuyruġu aḫter-i dümbāle licāmı hāle
Çīn-i zülf-i siyehi ṭurre-i ṭāvūs-ı cinān

turş-ı ḥasret:

1. **turş-ı ḥasret:**

Gazel 120

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Hasretin ekşiliği.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip s̱ābit
O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

ṭurul:

1. **ṭurulunca:***-unca*

Gazel 218

Mısra: **4**

Durulmak.

Deryā-yı mecāz elbet olur baḥr-i ḥaḳīḳat
Billūra döner Nīl-i mübārek ṭurulunca

turunc:

1. **turuncdur:**

Gazel 35

Mısra: **8**

Ağaç kavunu denilen ve portakala benzeyen meyve.

Diliñ bülbül ṣaçıñ sünbül ruḫuñ gül lebleriñ müldür
Seniñ sīneñde pistānıñ turuncdur ġabġabıñ kebbād

turunc-ı bāġ:

1. **turunc-ı bāġ:**

Gazel 147

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Bağ turuncu.

Baʿd-ez-īn bikrin izāle edemez bint-i reziñ
Ḳaldı zühhādıñ riyāsı erligiñ turunc-ı bāġ

turunc-ı tāze:

1. **turunc-ı tāze:***-dir.*

Gazel 41

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Taze turunç/portakal.

Fenniyā bāġ-ı cemālinde o şāhıñ ġabġabı
Bir turunc-ı tāzedir tüffāḥ-ı aḥmerden leẕīẕ

ṭut-:

1. **ṭutsa:***-sa*

Gazel 99

Mısra: **5**

Çevrelemek, sarmak, doldurmak.

Feslegen rāyiḥası ṭutsa cihānı ne ʿaceb
Būy-ı perçem idügi refʿ-i fesinden biliriz

tut:

1. **ṭut:**

Gazel 113

Mısra: **2**

Göstermek, yapmak.

Başıldı beyt-i ʿışḳ-ı pür-ġamdaki āteş
Ṭut ḥilye-i vechiñ aña ey ʿārıż-ı mehveş

ṭūṭī:

1. **ṭūṭiye:** *-y, -e*
Gazel 186
Mısra: **2**
Afrika, Hint ve Amerika'da türleri bulunan eğitildiği takdirde insan gibi konuşan papağan cinsinden renkli bir kuş. Klâsik şiirde pek çok hayale malzeme olan papağanın ilk ve en önemli özelliği konuşabilmesidir. Papağanın şekere düşkünlüğü, konuştuğu zaman şekerle ödüllendirilmesi çeşitli hayallere konu olmuştur.

Kebk olur ġıbṭa-fezā cünbiş-i reftārından
Ṭūṭiye şuḳḳa gelir şīve-i güftārından

2. **ṭūṭi:**
Gazel 130
Mısra: **8**
Etli ve kalın dilli, parlak tüylü, sıcak yerlerde yaşayan ve işittiği sesleri taklit eden, bazı kelimeleri söyleyebilen kuş türü, papağan.

Ḳıl ṭūṭi ile bülbül-i nālāna tavassuṭ
Fennī[yā] ṣunup ġonçeyi Fehmīye secencel

3. **ṭūṭī:**
Müstezad 2
Mısra: **27**
(Dudu) Afrika, Hindistan ve Amerika'da değişik türleri bulunan ve insanı taklit eden bir kuş.

Ṭūṭī deheninden femiñe ḳand-i kelām al
Mā'-ı şekerāsā

ṭūṭi-i gūyā:

1. **ṭūṭi-i gūyā:**
Gazel 148
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Konuşan papağan.

Mir'at-ı vech-i yār ile Luṭfīde Fenniyā
Güftāra geldi ṭūṭi-i gūyā ṭaraf ṭaraf

ṭūṭī-i gūyāsıdır:

1. **ṭūṭī-i gūyāsıdır:** *-sı, -dır*
Murabba 2
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Konuşan papağan.

Ḳulḳul-ı cām-ı ṣürāḥī bülbül-i şeydāsıdır
Şimdi dil bu bezmgāhıñ ṭūṭī-i gūyāsıdır

ṭūṭi-i māh:

1. **ṭūṭi-i māh:**
Gazel 72
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ay papağanı.

Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

ṭūṭi-i muʿcize-gū:

1. **ṭūṭi-i muʿcize-gū:**
Kaside 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mucize gibi söz söyleyen/tatlı dilli papağan.

Gel ey bülbül-i kilk gül-i eşʿār-ı beyān
Ṭūṭi-i muʿcize-gū pīçe-i şīrīn-dehān

tūtiyā:

1. **tūtiyā:**
Gazel 2
Mısra: **7**
Göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu II sevgilinin ayak tozu.

Ḫāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtiyā ḳıldı bağa
[5] Āb-ı vaṣlın eyleyip bīmāra terkīb-i devā

2. **tūtiyādır:**-*dır*
Gazel 210
Mısra: **1**
Göze çekilen sürme.

Tā ezelden ḫāk-i pāyıñ tūtiyādır çeşmime
Dilde ḫūrşīd-i cemāliñ āşnādır çeşmime

tutuḳ:

1. **tutuḳ:**
Gazel 75
Mısra: **6**
Peçe.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aşmış ayaġ üstündedir

ṭutul-:

1. **ṭutuldum:**-*du, -m*
Gazel 177
Mısra: **5**
Yakalanmak.

Ṭutuldum bend olup zülf-i girihgīrine dildārıñ
Firengistān-ı Çīni ḳalʿa-i İslām ẓannetdim

ṭutuş-:

1. **ṭutuşur:**-*ur*
Gazel 40
Mısra: **4**
Tutuşmak II yanmak.

Taḥrīr edemem sūziş-i ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

ṭutuş:

1. **ṭutuşdurdu:**-*dur, -du*
Gazel 119
Mısra: **5**
Tutuşmak II yanmak.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

2. **ṭutuşup:**-*up*
Gazel 200
Mısra: **4**
1. Alevlenmeye, yanmaya başlamak, alev almak 2. mec. Alev almış gibi olmak 3. Aşk ateşine tutuşup yanmak.

Ḫasret-i laʿl-i lebiñle ey ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāḳıñ ṭutuşup oldu ʿalev

3. **ṭuṭuşsa:**-*sa*
Gazel 229
Mısra: **9**

Güreşe tutuşmak, yarışmak.

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n'ola
Āteşāsā merāḳ var dilde

ṭutuşdur:

1. **ṭutuşdurdu:**-*du*
Gazel 45
Mısra: **3**
(eline kadeh) tutuşturmak.

Sāḳī bez[i]mde cāmı ṭutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı zārıñ şıcaġı var

tuzaġ:

1. **ṭuzaġ:**
Gazel 75
Mısra: **4**
Tuzak.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

2. **ṭuzaġ:**
Gazel 146
Mısra: **2**
Tuzak.

Düşer elbet o perī dāmıma olsun seri şaġ
Eyledi ġamzelerim murġ-ı nigāhına ṭuzaġ

3. **ṭuzaġ:**
Gazel 147
Mısra: **2**
Tuzak.

Ḫaṭṭ-ı nev şanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

u:

1. **u:**
Gazel 4
Mısra: **8**
Ve.

Bugün tebḫāle-i laʿl-i lebin şordum o cānānıñ
Kimi ḳand u kimi kevşer dedi āb-ı zülāl ammā

2. **u:**
Gazel 24
Mısra: **4**
Ve.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

3. **ü:**
Gazel 67
Mısra: **9**
Ve.

Seyr et binā-yı gendüm ü ʿömrin devāmını
Ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i ādem yapar yıḳar

4. **ü:**
Gazel 93
Mısra: **1**
Ve.

Ḫayāl-i çeşm ü ḳadiñ naḳş-ı resm-i āh ederiz
O naḳş-ı āh ile beyt-i dili siyāh ederiz

5. **u:**
Gazel 132
Mısra: **7**
Ve.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

6. **u:**

Gazel 132

Mısra: **7**

Ve.

Ḫvān-ı viṣāl u nuḳl-ı leb u bāde laʿl-i nāb
Sāḳī bez[i]mde çekdi bu şeb rinde çoḳ simāṭ

7. **u:**

Gazel 160

Mısra: **2**

" Ve " bağlacı.

Būs-ı laʿliñle bez[i]mde ḳadeḥ-i Cem gibisin
Bermekī-ṭabʿ u süḫan-meşreb-i Ḫātem gibisin

8. **u:**

Gazel 189

Mısra: **6**

" Ve " bağlacı.

Raʿdveş hecriñle bir āh edeyim ki o perī
Ditreyip rūy-ı zemīn u çerḫ-i gerdūn tañlasın

9. **u:**

Kaside 1

Mısra: **106**

" Ve " bağlacı.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

10. **ü:**

Kaside 2

Mısra: **1**

" Ve " bağlacı.

Pādişāh-ı ʿādil-i baḥr ü ber ü ẓıll-ı Ḥamīd
Şehryār-ı dāver-i ṣadr-āver-ārā-yı ferīd

11. **ü:**

Kıt'a 4

Mısra: **14**

" Ve " bağlacı.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb
Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

12. **ü:**

Kıt'a 9

Mısra: **8**

" Ve " bağlacı.

Süḫān-dān-ı belāġat hem-zebān-ı Ṣāʾib ü ʿÖrfī
Sebaḳ-āmūz-ı sübyān ü müfaḫḫim-i fāʾiḳü'l-eşbāh

[u]:

1. **[u]:**

Gazel 69

Mısra: **2**

Ve.

Beyt-i derūnu vuṣlat u hicrān açar ḳapar
Ḥaccāc [u] āṣafa anı merdān açar ḳapar

2. **[ü]:**

Gazel 106

Mısra: **4**

Ve.

Bir mürde-i maḫmūru n'ola eyleseñ iḥyā
ʿ×sā-nefes [ü] ḳulḳul-ı mīnāda gelūyuz

3. **[ü]:**

Gazel 5

Mısra: **16**

(Ve).

Dürr-i süḫan-efşānım olsa n'ola Fennī
Ṣaḫn-ı dehen-i sāḥil [ü] mevc-i leb-i deryā

4. **[ü]:**
Gazel 16
Mısra: **8**
(Ve).

Cāʾiz ki ola kūy-ı
viṣālinde i̲sr çün
Ḫoş-būy-ı ṣabā kākül
[ü] perçemde ḥavādi̲s

5. **[ü]:**
Gazel 106
Mısra: **8**
(Ve).

Ẓāhirde ser [ü] cānı
dirīġ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü]
dostāne ʿadūyuz

6. **[u]:**
Gazel 21
Mısra: **5**
"Ve" bağlacı.

İṭfā eder o āteş-i ʿuşşaḳı
rūḥ-ı zāc
Düşnām [u] cevriñ
eşribe ṣun teşnegāna

7. **[u]:**
Gazel 21
Mısra: **9**
"Ve" bağlacı.

Zāhid bez[i]mde oldu
dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne
muḍḥik imiş meger

u̲ç:

1. **uc:**
Gazel 22
Mısra: **10**
Havaya kalkıp gitmek, tayeran etmek.

Mevc-i deryāveş irilmez
Fenni şiʿr-i Zīvere
Sen şināver ol diler
bülbül bāl aç da uc

2. **uçdu:***-du*
Gazel 37
Mısra: **1**
Havaya kalkıp gitmek, tayeran etmek.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i
yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra
her çi bād-ābād

u̲c verir:

1. **uc verir:***-ir*
Gazel 20
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ucunu göstermek, ucunun görünmesi (saçın ucunun görünmesi bağlamında).

Serīḳa eyledi düzd-i
müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-
rişte zülfüñde verir ol
uc

u̲çḳur-ı şevḳ-āvere düşme:

1. **uçḳur-ı şevḳ-āvere düşme:***-me*
Gazel 154
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şevk arttıran uçkura düşkünlük göstermek.

Ḫvāhişle hemān uçḳur-ı
şevḳ-āvere düşme
Ṣun destiñi bir kere
uṣūliyle ḳāṣaḳṣak

u̲çḳur-ı şevḳ-āveri:

1. **uçḳur-ı şevḳ-āveri:***-i*
Murabba 3
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Şevk arttıran uçkura düşkünlük göstermek.

Penbe-i vaṣlın müheyyā
ḳılmaġa ol dil-beri
Ḫvābda feth etmek içün
uçḳur-ı şevḳ-āveri

uçḳur-ı şevḳ-āverveş:

1. **uçḳur-ı şevḳ-āverveş:**
Gazel 66
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Neşe getiren, şevklendiren uçkur gibi.

Dem-i vaṣlında hemān
uçḳur-ı şevḳ-āverveş
Olsa da ḳāʿide evvel
deme gerdān ṣıḳılır

uçḳuru çevirip:

1. **uçḳuru çevirip:**
Gazel 241
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Uçkuru çevirmek.

Çevirip süstünde ol
meh-pāre mestāne
uçḳuru
Yem-i vuṣlatda çıḳdı
ṣīdanıñ bezme
ṣaḳınḳuru

üçler:

1. **üçler:**
Kaside 1
Mısra: **155**
Bir kutup ve iki imamdan oluşan üç büyük veli, gaip erenlerinden üç ulu ermiş.

Gelip üçler dedi tārīḫini
bu manẓūmeñ
Şeb-i miʿrācına dil-i
micmer ʿūd-ı sūzān

üçler gelip:

1. **üçler gelip:***-ip*
Kıt'a 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Halkın inançlarına göre üç kişilik ermişler topluluğu gelmek.

Tārīḫin üçler gelip der
ḥarf-i cevherdārla
Cennet içre ʿaynıdır bu
kevṣerin fevvāresi
[Sene 1191]

uçur:

1. **uçurdu:***-du*
Gazel 201
Mısra: **6**
Uçma işini yaptırmak.

O çīn-i perçem-i ḫoy-
kerde şeb-nemi göricek
Uçurdu dil meges-i cānı
feslegen ṣuyuna

ʿūd-āşnā:

1. **ʿūd-āşnālara:***-lar, -a*
Gazel 207
Mısra: **14**
Öd ağacını bilenlere.

Zemzem verirse
kevṣere ḥüccācveş
Ḥasīb
Fennī verir nikātını
ʿūd-āşnālara

ʿūd-ı sūzān:

1. **ʿūd-ı sūzān:**
Kaside 1
Mısra: **156**
Kelime Tipi: **-**
Yanan öd.

Gelip üçler dedi tārīḫini
bu manẓūmeñ
Şeb-i miʿrācına dil-i
micmer ʿūd-ı sūzān

üf:

1. **üf:**
Gazel 149
Mısra: **2**

Üf, öf, üf ünlemi, üfleme.

Diyemem mūy-ı miyān-ı ḳad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip cismini bir dāneye üf

2. **üf:**
Gazel 149
Mısra: **4**
Üf, öf, üf ünlemi, üfleme.

Zülf-i cānānı feşān edip o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek Süleymān der imiş şāneye üf

3. **üf:**
Gazel 149
Mısra: **6**
Üf, öf, üf ünlemi, üfleme.

ʿİllet-i yek-şeş-i sāʿat-i virāneye üf
Ṭabʿ-ı dil-ḫaste-i ʿuşşāḳa ḥaḳīḳat besdir

4. **üf:**
Gazel 149
Mısra: **8**
Üf, öf, üf ünlemi, üfleme.

ʿAks-i ḫāl-i ruḫunu cām-ı Cem içre sāḳī
Meges-i mürde ṣanıp der-mey-i peymāneye üf

5. **üf:**
Gazel 149
Mısra: **10**
Üf, öf, üf ünlemi, üfleme.

Fenni bī-şübhe uçar misl-i ḥabāb-ı ṣabun
Sırri der ise eger bu süḫan-efsāneye üf

üf diyemem:

1. **üf diyemem:** *-yemem*
Gazel 149
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Üflemek. II En basit bir hareket, davranışta bulunmak.

Diyemem mūy-ı miyān-ı ḳad-i cānāneye üf
Maḥv eder bāde verip cismini bir dāneye üf

üftāde:

1. **üftādeleri:** *-ler, -i*
Gazel 99
Mısra: **3**
Düşkün, zavallı // âşık.

Nālelerle geçicek zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı çeresinden biliriz

2. **üftādeniñ:** *-niñ*
Gazel 112
Mısra: **7**
Düşkün, zavallı // âşık.

Bü'l-ʿaceb mi ṣıyt-ı āhı cevr ile üftādeniñ
Erse eflāke dilā ne misl-i gülbāng-ı ceres

3. **üftāde:**
Gazel 77
Mısra: **7**
Düşkün, âşık.

Cismini germ-ābede seyr eyleyen üftāde ḫar
Kimdir o kāfūr-ten muġ-beçede mū bulunur

4. **üftādeye:** *-ye*
Gazel 19

Mısra: **3**
Düşkün, zavallı II âşık.

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ
Mezmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿennes

5. **üftādeleriñ:** *-leriñ*
Gazel 117
Mısra: **2**
Düşkün, zavallı II âşık.

Fikr-i İncīl ḫaṭ-ı ḫaddiñ ile kāfir-kīş
Ḳıldıñ üftādeleriñ deyr-i cemāliñde keşīş

6. **üftādesine:** *-s, -i, -n, -e*
Gazel 197
Mısra: **6**
Düşkün, tutkun. // Aşık.

Rindāna n'ola vaṣlını sevḳ etse bez[i]mde īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

7. **üftādedir:** *-dir*
Gazel 231
Mısra: **5**
Düşkün, zavallı (âşık).

Rüʾyet-i nūr-ı cemāl-i pākine üftādedir
Yaḳdı heb dünyā vü māfīhāyı nār-ı ḥasreti

üftādegān:

1. **üftādegān:**
Gazel 231
Mısra: **3**
Düşkünler ll Âşıklar.

Nefy ü isbāt-ı Necefle baḥs edip üftādegān
Ḳīl u ḳāl oldu miyānında ḫayāl-i diḳḳati

üftādesine gelip:

1. **üftādesine gelip:** *-ip*
Gazel 186
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşığına uğramak.

Gelip üftādesine müjde eder nev-rūzu
Sünbül-i zülfü çıḳar kūşe-i destārından

ʿuḳde-i zencīr-i zülf ü ṭurreniñ:

1. **ʿuḳde-i zencīr-i zülf ü ṭurreniñ:** *-niñ*
Murabba 2
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Zülf ve turre zencirinin bağı.

Ḳaysveş Mecnūnuñ olmaḳ ya nedir derseñ sen o
ʿUḳde-i zencīr-i zülf ü ṭurreniñ sevdāsıdır

ülfet:

1. **ülfet:**
Gazel 14
Mısra: **2**
Alışkanlık II Yakın ilişki.

Ol çeşm-i ġazāl ile ḳanı kūçedir ülfet
Ḳılmaz nigehi ʿāşıḳı ṣayd avına raġbet

ülfetimiz yoḳsa:

1. **ülfetimiz yoḳsa:** *-sa*
Gazel 167
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yakınlık, dostluk olmamak.

Bāġ-ı süḫanda naẓmıma bülbül demez misin

Ḫvānde-i güle ülfetimiz yoḳsa Fenniyā

ʿulūfe vermez:

1. **ʿulūfe vermez:** *-mez*
   Gazel 191
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Ulufe vermek.

Şāhım ʿulūfe vermez ise büse sīneden
Ḳılsın ʿatiyye laʿl-i lebin ṭış ḫazīneden

ümīd olmaḳ:

1. **ümīd olmaḳ:**
   Kaside 2
   Mısra: **24**
   Kelime Tipi: **-**
   Ümit olmak.

Ḳāʾilem bir nīm-nigāha olsa manẓūmem ḳarīn
Bu dil-i şeydā ise eyler çerāġ olmaḳ ümīd

ümīd-i ḫırmen-i dil:

1. **ümīd-i ḫırmen-i dil:**
   Gazel 83
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül harmanının ümidi.

Ḳarışdı dāne-i ḫālile ḥāṣılı zülfü
Ümīd-i ḫırmen-i dil rūzgāra ḳalmışdır

ümmet:

1. **ümmetin:** *-in*
   Kaside 1
   Mısra: **120**
   1. Tayfa, kavim: ümmet-i Arab. 2. Kendilerine taraf-ı bârîden peygamber ba's olunan cemaat, tayfa: ümmet-i Muhammed (aleyhi's-salâtü ve's-selâm). ümmet-i icâbet ümmetin iman eden kısmı. ümmet-i davet davet edilip de iman etmeyen kısmı.

Mā-sivādan geçip ol istemedi hīçbir şey
Ümmetin maġfiretin ḳıldı recā Ḥaḳa hemān

ümm-i ḫabīs:

1. **ümm-i ḫabīs:**
   Gazel 19
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Fesadcı, hilekâr, alçak tabiatlı ana (şarap).

Giydir laḳabı câme diyü ümm-i ḫabīse
Güldür o żamīri aña kālā-yı müʿennes

ümmühān:

1. **ümmühānīye:** *-e, -y, -i*
   Kaside 1
   Mısra: **57**
   Mekke'nin fethi günü müslüman olan kadın Sahâbîlerden. Ebû Tâlib'in kızı ve Hazreti Ali'nin kızkardeşidir // Hz. Peygamber'in amcasının kızı.

Ümmühānīye gidip bir gece ol devletle
Maḳṣadı ḥażretiñ olmaḳ idi anda mihmān

ʿumūmen:

1. **ʿumūmen:**
   Gazel 152
   Mısra: **8**
   Bütün, tamamen.

O meh-pāre ile maḫfī ʿıyşımız gūş eyleyip
Hücūm etdi ʿumūmen meclise ʿases ile eṭrāf

umūr:

1. **umūru:**-*u*
Gazel 74
Mısra: **6**
İşler.

Ḫātem-i cāmını sāḳīye verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru vüzerāsıyla döner

2. **umūruna:**-*una*
Gazel 90
Mısra: **3**
Işler.

Āmādedir umūruna şāyeste dem-be-dem
Ol şāh-ı ʿālemiñ dil-i şeydā perīsidir

3. **umūruna:**-*u, -n, -a*
Gazel 223
Mısra: **4**
Işler.

Sūr-ı viṣāle ṣaçıverip naḳd-i eşkiñi
Ṣarf et cemīʿ-i varıñı yāriñ umūruna

4. **umūruñ:**-*un*
Gazel 125
Mısra: **1**
İşler, hususlar, hadiseler.

Zāhid sen umūruñ idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi maḫlūḳa bu taʿrīż

ʿunvān:

1. **ʿunvān:**
Kaside 1
Mısra: **86**
Derece, mertebe, rütbe.

Keh-keşān ṣanma anı esbine ḳum çekdi felek
Ḳıldı ol pādişehiñ reh-güẕerinde ʿunvān

ur:

1. **urulmaz:**-*ul, -maz*
Gazel 166
Mısra: **7**
Nakşetmek, işlemek.

Bu esb-i naẓmı ḫarīdār-ı raḥmnākime çek
Eger urulmaz ise Fenniyā baḳıp ḥüsnü

2. **urma:**
Gazel 118
Mısra: **1**
Saplamak, vurmak.

Baḳışıñla sīneme müjgānıñ urma tīrveş
Oldu ten sūrāḫ sūrāḫ hedef-i kef-gīrveş

3. **urmasun:**-*masun*
Gazel 35
Mısra: **5**
Hızla değmek, çarpmak.

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

4. **ur:**
Gazel 27
Mısra: **5**
Vurmak II oluşturmak, inşa etmek.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat ise ezber et Merāḥ

5. **ur:**
Gazel 131
Mısra: **10**
?.

Bürehne dil-rübālar ṣuyını buldurmuş

ʿālemde
Ur ol germ-ābe-i bād-ı hevādır Şāṭ

ürküt:

1. **ürkütme:***-me*
Gazel 226
Mısra: **1**
Korkutup kaçırmak.

Dāġ-ı berden bere-i vaṣlı aman ürkütme
Anı ḳoynuñda ṣaḳın ḫayl-i zemān ürkütme

2. **ürkütme:***-me*
Gazel 226
Mısra: **2**
Korkutup kaçırmak.

Dāġ-ı berden bere-i vaṣlı aman ürkütme
Anı ḳoynuñda ṣaḳın ḫayl-i zemān ürkütme

3. **ürkütme:***-me*
Gazel 226
Mısra: **4**
Korkutup kaçırmak.

Dām-ı bezm-i meye yoḳ meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ḥırāmānı hemān ürkütme

4. **ürkütme:***-me*
Gazel 226
Mısra: **6**
Korkutup kaçırmak.

Bāl-ı zülfün göricek ʿārıżı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı cinān ürkütme

5. **ürkütme:***-me*
Gazel 226
Mısra: **8**
Korkutup kaçırmak.

Cennet isterseñ eger mār raḳībi ḳatl et
Ġarażıñ rüʾyet-i dīdār ise cān ürkütme

6. **ürkütme:***-me*
Gazel 226
Mısra: **10**
Korkutup kaçırmak.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda hüner-i ʿÖrfîveş
Ḥışt-ı ḫāmeñle yeter esb-i zebān ürkütme

ʿurūc:

1. **ʿurūc:**
Gazel 22
Mısra: **2**
Yukarı çıkmak. II Yükselmek.

Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

ʿurūc etdi:

1. **ʿurūc etdi:***-di*
Kıt'a 1
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Uçmak, yükselmek.

N'ola teşrīfine ins ü melek şād olsa ser-tā-pā
ʿUrūc etdi ṣadā-yı müjdesi ʿarş-ı muʿallāya

ʿurūc eyledi:

1. **ʿurūc eyledi:***-di*
Kaside 1
Mısra: **78**
Kelime Tipi: **-**
Yukarı çıkmak, yükselmek.

Ḳaldı dünyā ten-i mevtā gibi gūyā ecvef
Ṣaḥn-ı meʾvāya ʿurūc eyledi mānende-i cān

ʿuryān:

1. **ʿuryān:**
Gazel 96
Mısra: **6**
Çıplak.

Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

ʿuryān etdi:

1. **ʿuryān etdi:**-*di*
Kaside 1
Mısra: **136**
Kelime Tipi: **-**
Elbisesini çıkarmak, soymak II çıplak bırakmak.

Nefs-i emmāre ṣoyup aldı libāsın cümle
Düzd-i bī-merḥamet etdi anı ḥayfā ʿuryān

ʿuryān-ı biryān:

1. **ʿuryān-ı biryān:**
Kaside 1
Mısra: **140**
Kelime Tipi: **-**
Kebabı safi.

Der-i luṭfuñda ṭurur gitmez āyā kān-ı kerem
Sāʾil-i naḳd-i şefāʿatdir o ʿuryān-ı biryān

üşküfte:

1. **üşküfte:**
Gazel 61
Mısra: **3**
Yeni açılmak.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk
Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

2. **üşküfte:**
Gazel 100
Mısra: **6**
Yeni açılmak.

ʿUşşāḳa n'ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣıġmaz

3. **üşküfte:**
Gazel 128
Mısra: **2**
Yen i açılmış.

Zenbūr-ı göñül verd-i ruḫ-ı dil-bere ʿārıż
Üşküfte hezārān-ı şükūfe aña fāʾiż

4. **üşküfte:**
Gazel 240
Mısra: **3**
Yen i açılmış.

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl gibi

üşküfte ḳıldı:

1. **üşküfte ḳıldı:**-*dı*
Kaside 2
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Açılmak.

Bir gül-i mestūr idiñ bāġ-ı cihān içre şehā
Ḥamdü lillāh ḳıldı üşküfte seni Rabb-i mecīd

üşküfte oldu:

1. **üşküfte oldu:**-*du*
Kıt'a 2
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Açılmak. II

Goncanın açılması gibi gönlün açılması.

Ey ʿandelīb-i ḫāme-i gülzār-ı maʿrifet
Üşküfte oldu ṭurma gül-i ṭabʿ-ı pādişāh

ʿuşşāḳ:

1. **ʿuşşāḳ:**
Gazel 10
Mısra: **7**
Âşıklar.

ʿUşşāḳ ile ʿazm etse n'ola kūyuña aġyār
Elbette gider Kaʿbeye hüccāc ile merkeb

2. **ʿuşşāḳı:**
Gazel 55
Mısra: **5**
Âşıklar.

ʿUşşāḳı ḳatl içün ne ʿaceb ey ḳaşı kemān
Dil-dūz-ı tīr-i tīz-i nigāhıñ baña nedir

3. **ʿuşşāḳ:**
Gazel 65
Mısra: **5**
Âşıklar.

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i gerdeniñ ʿuşşāḳ
O pāsbānını kāfūra vażʿ-ı fülfül eder

4. **ʿuşşāḳı:**
Gazel 123
Mısra: **3**
Âşıklar.

ʿUşşāḳı helāk eylemek ʿālemde nühüfte
Tīġ-ı nigehi dīde-i mestāneye maḫṣūṣ

5. **ʿuşşāḳına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 34
Mısra: **1**
Aşıklar.

Ṭıfl-ı ṭabbāḫım edip ġamzesin ʿuşşāḳına mīḫ
Ḳılmış āmāde o laḥm-ı cigere ālet-i sīḫ

6. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 49
Mısra: **7**
Aşıklar.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aṣlā derler

7. **ʿuşşāḳına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 76
Mısra: **3**
Aşıklar.

Laʿlin ʿuşşāḳına cān-baḫş eder ammā ki o meh
Ḫulf-ı vaʿdinde benim ḳanıma etmek ṭoġrar

8. **ʿuşşāḳına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 80
Mısra: **9**
Aşıklar.

Ten-bürehne feṭḥ edip ʿuşşāḳına āġūşını
Fenni-i zārı o dem görmüş ḳuşatmış sīm-kemer

9. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 82
Mısra: **5**
Aşıklar.

Laʿlin ʿuşşāḳa o meh baḫş eyledikçe ṭıfl-ı dil
Şīşe-i billūrdan ṣan sükkerī bādām ḳapar

10. **ʿuşşāḳına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 118

Mısra: **7**
Aşıklar.

Baḫş edip ʿuşşāḳına
tīmār-ı vaṣlın ol perī
İftiḫār eyler sipāh-ı
bendesine mīrveş

11. **ʿuşşāḳına:** *-ına*
Gazel 121
Mısra: **6**
Âşıklar.

Bir kerre o ser-keş
himem-i meclis olunca
Soñra eder ʿuşşāḳına
her bār tabaṣbuṣ

12. **ʿuşşāḳ:**
Gazel 128
Mısra: **3**
Aşıklar.

Ḥüsn-i ḫaṭın aġyār ile
baḫş etmede ʿuşşāḳ
Elbette olur ders-i
menāṣıbda muʿārıż

13. **ʿuşşāḳını:**
Gazel 209
Mısra: **9**
Aşıklar.

Bugün seyr-i Bebekde
ḳatl edip ʿuşşāḳını
Fennī
Boyandı ḫançer-i tīġ-ı
nigāh-ı dīdesi ḳana

14. **ʿuşşāḳınıñ:**
Gazel 71
Mısra: **6**
Âşıklar.

Taḥt-ı ebrūda ẓuhūr
etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ
Ḳatline ʿuşşāḳınıñ
ṭuġrālı fermānıñ mı var

15. **ʿuşşāḳınıñ:**
Gazel 241
Mısra: **4**
Âşıklar.

N'ola tīġ-ı nigāhı dīdesi
ṣad-pāre eylerse
Çekince üstüne
ʿuşşāḳınıñ şemşīre
ṣunḳuru

16. **ʿuşşāḳını:**
Gazel 242
Mısra: **7**
Âşıklar.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını
rüʾyāda ammā baʿd-ez-
īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir
ḥüsn-i taʿbīr eyledi

17. **ʿuşşāka:** *-a*
Gazel 4
Mısra: **5**
(□□□□□) i. (Ar. ʻāşıḳ'ın çoğul şekli ʻuşşāḳ) Âşıklar.

Esip savursa da nīm-
bād-ı dūşnāmla ʿuşşāka
Ṣafā baḫş eyler ol bād-ı
ṣabā-yı iʿtidāl ammā

18. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 41
Mısra: **1**
(□□□□□) i. (Ar. ʻāşıḳ'ın çoğul şekli ʻuşşāḳ) Âşıklar.

Laʿl-i nābıñdır şehā
ʿuşşāḳa sükkerden leẕīẕ
Bādedir dil-teşne-i
maḫmūra kevṯerden
leẕīẕ

19. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 43
Mısra: **2**
(□□□□□) i. (Ar. ʻāşıḳ'ın çoğul şekli ʻuşşāḳ) Âşıklar.

Degil şemʿ āteş-i ʿışḳ-ı
dil-i pervāneden
meʾhūẕ
Muḥaḳḳakdır denir

ʿuşşāḳa cānāneden meʾhūẕ

Gördüm bugün o şūḫ-ı cihānım terāş olur
Esrār-ı çīn-i perçemi ʿuşşāḳa fāş olur

ʿUşşāḳa n’ola sīnesini ḳılsa nümāyān
Üşküfte olan penbe-ṣıfat cāmeye ṣıġmaz

20. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 46
Mısra: **8**
(□□□□□) i. (Ar. ʿāşıḳ’ın çoğul şekli ʿuşşāḳ) Âşıklar.

Edip āġāza uṣūliyle bize şeh-nāzım
Büselik ḳılmadı ʿuşşāḳa nev-ā-kārıdır

23. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 95
Mısra: **3**
(□□□□□) i. (Ar. ʿāşıḳ’ın çoğul şekli ʿuşşāḳ) Âşıklar.

ʿUşşāḳa bāb-ı vaṣf-ı cinān açma vāʿiẓā
Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı ezel melbes istemez

26. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 104
Mısra: **5**
(□□□□□) i. (Ar. ʿāşıḳ’ın çoğul şekli ʿuşşāḳ) Âşıklar.

Zülfün ʿuşşāḳa uṣūliyle edip bir beste
Naġme-sāz-ı dil-i şeydālara zencīr ederiz

21. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 61
Mısra: **6**
(□□□□□) i. (Ar. ʿāşıḳ’ın çoğul şekli ʿuşşāḳ) Âşıklar.

Leẕẕet verir dimāġa dūşnāma o ṭıflıñ
Sükker ṣunar dem-ā-dem ʿuşşāḳa sem degildir

24. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 95
Mısra: **7**
(□□□□□) i. (Ar. ʿāşıḳ’ın çoğul şekli ʿuşşāḳ) Âşıklar.

ʿUşşāḳa büselikde girizgāhı tīz edip
Muṭrib ʿaraḳı boşla bu perde pes istemez

27. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 106
Mısra: **9**
(□□□□□) i. (Ar. ʿāşıḳ’ın çoğul şekli ʿuşşāḳ) Âşıklar.

Pūşīdesini refʿ edip ʿuşşāḳa Fennī
Şimdi o secencel ile biz rū-be-rūyuz

22. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 62
Mısra: **2**
(□□□□□) i. (Ar. ʿāşıḳ’ın çoğul şekli ʿuşşāḳ) Âşıklar.

25. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 100
Mısra: **5**
(□□□□□) i. (Ar. ʿāşıḳ’ın çoğul şekli ʿuşşāḳ) Âşıklar.

28. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 115
Mısra: **1**
(□□□□□) i. (Ar. ʿāşıḳ’ın çoğul şekli ʿuşşāḳ) Âşıklar.

Kālā-yı viṣāliñ gibi
ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

29. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 116
Mısra: **3**
(□□□□□) i. (Ar. ʻāşıḳ'ın çoğul şekli ʻuşşāḳ) Âşıklar.

Beḳāya defterin ʿuşşāḳa
ʿarż etmiş ruḫuñ ammā
Düyūn-ı būseden baʿde'l-ḥisāb terḳīm göstermiş

30. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 128
Mısra: **8**
(□□□□□) i. (Ar. ʻāşıḳ'ın çoğul şekli ʻuşşāḳ) Âşıklar.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

31. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 171
Mısra: **6**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da māniʿ degil

32. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 186
Mısra: **7**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

Sırrın ifşā edip ʿuşşāḳa verir ser-rişte
Tel ḳırār şāne-i dil ṭurre-i ṭarrārından

33. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Murabba 1
Mısra: **15**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

Düzd deme ʿuşşāḳa ḳabāḥatdendir
Ḫvāb-ı nāzıñda ʿazmiyyet bu şecāʿatdendir

34. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Murabba 2
Mısra: **10**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu ʿuşşāḳa ġılmān çatmasın

35. **ʿuşşāḳına:** *-ı, -n, -a*
Müstezad 2
Mısra: **5**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise ʿuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

36. **ʿuşşāḳına:** *-ı, -n, -a*
Müstezad 2
Mısra: **14**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

Eksik verir ise zer-maḥbūb-ı viṣālin
ʿUşşāḳına mālın

37. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Müstezad 3
Mısra: **9**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

ʿUşşāḳa āh edip aġyār içün eder
Ġavġāya bu peydā

ʿuşşāḳa:

1. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 57
Mısra: **3**
Âşıklar II Musikide uşşâk makamı.

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı
ʿuşşāḳa şāh-nāz
Muṭrib uṣūl-i būseligin
hey heyindedir

2. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 244
Mısra: **10**
Âşıklar II Musikide uşşâk makamı.

Maḳām-ı şiʿr-i Zīver
Fenniyā İḥsāna lāyıḳdır
Sezādır eylese ʿuşşāḳa
muṭrib būselik hey hey

3. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 28
Mısra: **7**
Âşıklar.

O perī dūd-ı firāḳın
içirip ʿuşşāḳa
Ḥayf kim sūḳ-ı
maḥabbetde eder kesb-i
ḳabīḥ

4. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 116
Mısra: **10**
Âşıklar.

Çıḳarmış ṭaylesānın
kūşe-i destārdan Fennī
Ḫoşā ʿuşşāḳa ol meh-
pāre serv-i sīm
göstermiş

5. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 144
Mısra: **5**
Âşıklar.

Ḳaṭʿiyyesi de var ise
ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i
vaṣlın[ı] etmekde gāh
dirīġ

6. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 153
Mısra: **2**
Âşıklar.

Bir gece olsaḳ n'ola
cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ
ʿuşşāḳa lāf ile güẕāf

7. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 181
Mısra: **5**
Âşıklar.

ʿUşşāḳa faṣl-ı devr-i
gülü būselik edip
Kār-ı nühüfte bülbül-i
dem-sāzdır sözüm

8. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 186
Mısra: **12**
Âşıklar.

ʿAḳreb-i sāʿat devvāre
çerḫ-i kec-rev
Heb muḫālif yürür
ʿuşşāḳa o pergārından

9. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 187
Mısra: **10**
Âşıklar.

Bir niʿmet-i viṣāliñ ola
ekli raḳīb
ʿUşşāḳa ol nevāle hem
olsun hem olmasın

10. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 217
Mısra: **2**
Âşıklar.

O meh-rūnuñ ʿazm-i
çāh-ı dehānı olmamaḳ
üzre

Ki ʿuşşāḳa şeker būs-ı lebānı olmamaḳ üzre

ʿuşşāḳı:

1. **ʿuşşāḳı:**
   Gazel 128
   Mısra: **10**
   Aşıklar.

Sevdāya boġup zülf-i girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede ḥayfā o mümārıż

2. **ʿuşşāḳı:**
   Gazel 146
   Mısra: **9**
   Aşıklar.

Sürme-i çeşmi helāk etse n'ola ʿuşşāḳı
Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

3. **ʿuşşāḳı:**
   Gazel 150
   Mısra: **3**
   Aşıklar.

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i nigāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

4. **ʿuşşāḳı:**
   Gazel 216
   Mısra: **7**
   Aşıklar.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı göñül beste māteme

5. **ʿuşşāḳı:**
   Gazel 201
   Mısra: **3**
   Âşıklar.

Gör nice mest eder ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ
ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī bu yāsemen ṣuyuna

ʿuşşāḳ-ı dile:

1. **ʿuşşāḳ-ı dile:***-e*
   Gazel 77
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül aşıkları, gönülden sevenler.

Ravża-i ḥüsn(üñ)de şehā sünbül-i gīsū bulunur
Bülbül ʿuşşāḳ-ı dile ġonçe-i ḫoş-bū bulunur

ʿuşşāḳ-ı hezārānı:

1. **ʿuşşāḳ-ı hezārānı:***-ı*
   Gazel 197
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Binlerce âşıkları.

ʿUşşāḳ-ı hezārānı helāk etse ʿaceb mi
Yek-naẓrada ṣad kes ḳapar ol nā-dīde-i cādū

ʿuşşāḳ-ı lāle-zāra:

1. **ʿuşşāḳ-ı lāle-zāra:***-a*
   Gazel 164
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Lale bahçesinin âşıkları.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġān-ı vaṣl ile
Eflāke çıḳdı āteş-i cevriñ fişek seniñ

2. **ʿuşşāḳ-ı lāle-zāra:***-a*
   Gazel 203
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Lale bahçesinin âşıkları.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġan-ı vuṣlatı
Zībendedir ne deñlü hevāyī fişekse de

ʿuşşāḳ-ı zārın:

1. **ʿuşşāḳ-ı zārın:***-ı, -n*
   Muhammes 1
   Mısra: **27**
   Kelime Tipi: **-**
   İnleyen âşıklar.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet
Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

ʿuşşāḳına:

1. **ʿuşşāḳına:**
   Gazel 152
   Mısra: **2**
   Âşıklarına.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

2. **ʿuşşāḳıña:**
   Gazel 172
   Mısra: **3**
   Âşıklarına.

Būs-ı laʿliñ tāze mażmūndur şehā ʿuşşāḳıña
Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ lafẓ-ı müstesnā degil

ʿuşşāḳ[ıñ]a:

1. **ʿuşşāḳ[ıñ]a:**
   Gazel 196
   Mısra: **6**
   Âşıklarına.

Bezm-i rindāna gelip cilve ile
Raḳṣ et ʿuşşāḳ[ıñ]a ey pür-efsūn

üst:

1. **üstüme:***-üme*
   Gazel 66
   Mısra: **10**
   Bedenin üzeri, vücut, beden.

Görüp alayda meh-pāreleri āh edemem
Ḫışmıla üstüme ṣad piştov-ı ḫūbān ṣıḳılır

2. **üstündedir:***-ündedir*
   Gazel 75
   Mısra: **1**
   Bir şeyin yukarı kısmı II üzeri.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

3. **üstündedir:***-ündedir*
   Gazel 75
   Mısra: **2**
   Bir şeyin yukarı kısmı II üzeri.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

4. **üstündedir:***-ündedir*
   Gazel 75
   Mısra: **4**
   Bir şeyin yukarı kısmı II üzeri.

Bend-i zülfüñden rehā mümkin degil ey māh-rū
Murġ-ı dil cünbān-ı bāl eyler ṭuzaġ üstündedir

5. **üstündedir:***-ündedir*
   Gazel 75
   Mısra: **6**
   Bir şeyin yukarı kısmı II üzeri.

Ḫacle-i bezm içre ṭaʿẓīmen bize bintü'l-

ʿineb
Başına bir āl tutuḳ aşmış ayaġ üstündedir

6. **üstündedir:** *-ündedir*
Gazel 75
Mısra: **8**
Bir şeyin yukarı kısmı II üzeri.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

7. **üstündedir:** *-ündedir*
Gazel 75
Mısra: **10**
Bir şeyin yukarı kısmı II üzeri.

Naḳş-ı kālā-yı Surūrīye naẓīre Fennī
Nesc-i dilde tār u pūdı bir ṭaraġ üstündedir

usta:

1. **usta:**
Gazel 63
Mısra: **12**
Öğretici, üstat, hoca.

Naẓīre iltimās edip bu naẓmı Fennīyā ʿarż et Leẕīẕī çünkü bir usta degil ehl-i hünerdendir

üstād:

1. **üstāda:** *-a*
Gazel 223
Mısra: **9**
Öğretici, öğretmen II mahir.

ʿArż et bu nev-zemīni [.] üstāda Fenniyā
Baḳmaz Ḥasīb Efendi o deñlü ḳuṣūruma

2. **üstādıma:** *-ım, -a*
Gazel 236
Mısra: **11**
Üstat, usta, hoca.

Üstādıma ki misl-i Sikender-cihān olup
Naẓmında buldu āb-ı ḥayāt-ı selāseti

3. **üstāda:** *-a*
Gazel 37
Mısra: **9**
Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan, üstün bir yeri, tam vukūfu bulunan kimse.

Bu naẓmı māhya ḳandīli uçurup Fenni üstāda
Hüner ʿarż et Ḥasīb-i rūze-dāra her çi bād-ābād

4. **üstāda:** *-a*
Kıt'a 14
Mısra: **5**
Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan, üstün bir yeri, tam vukūfu bulunan kimse.

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o ẕāt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

üstād-ı süḫan-dān:

1. **üstād-ı süḫan-dān:**
Gazel 8
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Söz söylemesini bilen öğretici.

Bu naẓm-ı meżāmīn ile ḳıl sen daḫı Fennī
Luṭfī gibi üstād-ı süḫan-dāna teḳarrüb

üstād-ṭabʿ:

1. **üstād-ṭabʿ:**
Gazel 181
Mısra: **10**
Üstat gibi yeteneği olan.

Āb-ı ḥayāt-ı güfte-i icrāya Fenniyā
Üstād-ṭabʿ Nehriye enbāzdır sözüm

üstüḫvān:

1. **üstüḫvānım:** *-ım*
Gazel 98
Mısra: **3**
Kemik.

Ḫaṭīb-i ʿışḳı gör kim üstüḫvānım eyleyip minber
Nüzūl eyler ser-i bālāya ol şeydā çıḳar çıḳmaz

2. **üstüḫvānım:** *-ım*
Gazel 108
Mısra: **4**
Kemik.

Bülbülāsā dem-be-dem ben nice feryād etmeyem
Üstüḫvānım oldu tende murġ-ı cānā tel ḳafes

üstüme çekince:

1. **üstüme çekince:** *-ince*
Gazel 23
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Üstüne çekmek, örtmek.

Çekince üstüme tīġ-ı nigehin kūdek-i esvec
Hedefāsā dili sūrāḫ sūrāḫ eyledi ol mec

üstüne:

1. **üstüne:**
Gazel 211
Mısra: **1**
Arka arkaya.

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

2. **üstüne:**
Gazel 211
Mısra: **2**
Arka arkaya.

Ṣunma ṣāḳī meclise fincān fincān üstüne
Başma rinde āteş-i sūzān sūzān üstüne

3. **üstüne:**
Gazel 211
Mısra: **4**
Arka arkaya.

Eyleyip tebdīl-i cāme sāḳiyā bintü'l-ʿineb
Giysin ol kāfir ḳızı fistān fistān üstüne

4. **üstüne:**
Gazel 211
Mısra: **6**
Arka arkaya.

Feslegen mi perçemiñ şebbūya beñzer kākülüñ
Eylediñ teşmīm-i ḫoş reyḥān reyḥān üstüne

5. **üstüne:**
Gazel 211
Mısra: **8**
Arka arkaya.

Seyr ḳıl çāk-ı girībānımda ḫūn-ı eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice mercān mercān üstüne

6. **üstüne:**
Gazel 211

Mısra: **10**
Arka arkaya.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni
yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā
eyvān eyvān üstüne

<u>üstüne gelse gerek:</u>

1. **üstüne gelse gerek:**
Kaside 1
Mısra: **142**
Kelime Tipi: **-**
Üstüne gelse gerek.

Nice olur ḥāli faḳīriñ
ʿacebā maḥşerde
Sevrveş gelse gerek
üstüne ḫalḳıñ nīrān

<u>uṣūl:</u>

1. **uṣūliyle:***-iy, -le*
Gazel 124
Mısra: **3**
Bir ilimde bir sonuca erişmek için belli bir plana göre tâkip edilen yol, metot.

Uṣūliyle ayaġın denk
alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen
zāhidā olma ṣaḳın
raḳḳāṣ

2. **uṣūl:**
Gazel 216
Mısra: **7**
İzlenilen yol, tarz metod II Klasik Türk müziğinde tempo.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i
seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı
göñül beste māteme

3. **uṣūliyle:***-i, -y, -le*
Gazel 46
Mısra: **7**
Bir amaca erişmek için tâkip edilen yol, yöntem II Mûsikîmizde belli düzümlerden yapılarak kalıp hâlinde tespit edilmiş ölçülere verilen isim.

Edip āġāza uṣūliyle bize
şeh-nāzım
Būselik ḳılmadı ʿuşşāḳa
nev-ā-kārıdır

4. **uṣūliyle:***-i, -y, -le*
Gazel 104
Mısra: **5**
Bir amaca erişmek için tâkip edilen yol, yöntem II Mûsikîmizde belli düzümlerden yapılarak kalıp hâlinde tespit edilmiş ölçülere verilen isim.

Zülfün ʿuşşāḳa uṣūliyle
edip bir beste
Naġme-sāz-ı dil-i
şeydālara zencīr ederiz

5. **uṣūliyle:***-i, -y, -le*
Gazel 154
Mısra: **10**
Bir amaca erişmek için tâkip edilen yol, yöntem II Mûsikîmizde belli düzümlerden yapılarak kalıp hâlinde tespit edilmiş ölçülere verilen isim.

Ḫvāhişle hemān uçḳur-ı
şevḳ-āvere düşme
Ṣun destiñi bir kere
uṣūliyle ḳāṣaḳṣak

<u>uṣūl-i būseligin:</u>

1. **uṣūl-i būseligin:***-in-in, -*
Gazel 57
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Musikideki buselik makamının yöntemi.II Öpücük yolu.

Taḳsīmi ḳıldı kār ḳaldı
ʿuşşāḳa şāh-nāz

Muṭrib uṣūl-i büseligin hey heyindedir

utan-:

1. **utanmış:** *-mış*
Gazel 80
Mısra: **2**
Kusurlu duruma düşmekten veya kendini öyle görmekten ileri gelen bir eziklik duygusuna kapılmak, gülünç olduğu veya küçük düştüğü için üzüntü duymak, mahcup olmak.

Bezm-i rindānı bu şeb bulmuş ṭolanmış ol püser
Cāy-gīr olmaḳlıġa bulmuş utanmış bu sefer

utandır:

1. **utandırmış:** *-mış*
Gazel 120
Mısra: **12**
Utanmasına yol açmak, utanmasına sebep olmak.

Felekde rū-be-rū olduḳça mirʾāt-ı cemālinde
Niḳābın refʿedip ol māh-ı tābānı utandırmış

ʿutarid:

1. **ʿuṭārid:**
Kıt'a 8
Mısra: **2**
Feleğin kâtibi, yazarların piri (bk. ʿUtarid).*

Cenāb-ı ḥażret-i pür-maʿrifet Remzi Efendi kim
ʿUṭārid görse taḥrīrin olurdu reşk ile sūzān

uyut:

1. **uyutdum:** *-du, -m*
Gazel 161
Mısra: **8**
Uyumasını sağlamak.

Merdüm-i vaṣlı biñ mi̲sli ḥarām etse n'ola
Mehd-i sīnemde uyutdum o ġazāli küçücek

uyuz-meşreb olan:

1. **uyuz-meşreb olan:** *-an*
Gazel 157
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Uyuz yaratılışlı olmak.

Bular varın yoġın furṣat bulunca
Uyuz-meşreb olan aḥbāba bāri vermesin ṭırnaḳ

uzan:

1. **uzandıḳça:** *-dıḳça*
Gazel 124
Mısra: **1**
Yönelme II talep etme II elleriyle almak için uzanmak.

Uzandıḳça leb-i dildāra mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur ḳorḳaram andan dilā ḫalāṣ

üzre:

1. **üzre:**
Gazel 75
Mısra: **1**
Üzerine.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

2. **üzre:**
Gazel 140
Mısra: **4**
Üzerine.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk üzre münaḳḳaʿ

3. **üzre:**
Gazel 87
Mısra: **9**
Üzerinde.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

4. **üzre:**
Gazel 90
Mısra: **9**
Üzerinde.

Baş gösteren o sīm-beden üzre kākülü
Ser-ḥad-i ḥüsn-i ʿārıżınıñ nev-çerīsidir

5. **üzre:**
Gazel 95
Mısra: **6**
Üzerinde.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre Ḫıṭādır fes istemez

6. **üzre:**
Gazel 107
Mısra: **6**
Üzerinde.

Ġammı helāk ederse bizi çeşm-i aʿveri
Nergis biter ḳubūrumuz üzre giyāhımız

7. **üzre:**
Gazel 145
Mısra: **4**
Üzerinde.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti vechiñ varaḳ
Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

8. **üzre:**
Gazel 218
Mısra: **5**
Üzerinde.

Naḫl-i emel üzre heves-i ḫāma düşenler
ʿÖmrün çürüdür mīve-i maḳṣūdu bulunca

9. **üzre:**
Gazel 222
Mısra: **6**
Üzerinde.

Gülşen-i dāġ ten-i ʿışḳ içre ey dil dem-be-dem
Naḫl-i güller üzre bülbül reşk eder feryādıma

10. **üzre:**
Gazel 226
Mısra: **5**
Üzerinde.

Bāl-ı zülfün göricek ʿārıżı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı cinān ürkütme

11. **üzre:**
Gazel 234
Mısra: **7**
Üzerinde.

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sīnem üzre her dāġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-nāme-i viṣāliñ mi

12. **üzre:**
Gazel 6
Mısra: **6**

Üst, üstünde, üzerinde.

Seyr et beyāż fes ile ol şāl-ı aḥmeri
Gül-ġonçe üzre tāze semen söylerim saña

13. **üzre:**
Gazel 10
Mısra: **9**
Üst, üstünde, üzerinde.

Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre
Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

14. **üzre:**
Gazel 22
Mısra: **4**
Üst, üstünde, üzerinde.

Püşt-i dildāra n'ola vażʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

15. **üzre:**
Gazel 86
Mısra: **9**
Üst, üstünde, üzerinde.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

16. **üzre:**
Gazel 87
Mısra: **1**
Üst, üstünde, üzerinde.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

17. **üzre:**
Gazel 107
Mısra: **2**
Üst, üstünde, üzerinde.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

18. **üzre:**
Kaside 1
Mısra: **152**
Üst, üstünde, üzerinde.

Budur āyīn-i ʿArab seyyidi fevt olsa ḳaçan
Merḳadi üzre ḳul āzād eder anlar her ān

19. **üzre:**
Gazel 87
Mısra: **1**
Üstünde, üzerinde.

Ṣanma ḫaddiñ üzre cānā ḫaṭṭ-ı ʿanbersā çıḳar
Sīm-micmer içre dūd-ı ʿūd-ı bī-hem-tā çıḳar

20. **üzre:**
Gazel 120
Mısra: **9**
-den dolayı.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

21. **üzre:**
Gazel 75
Mısra: **7**
-a/-e göre, -a/-e uygun.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

22. **üzre:**
Gazel 103
Mısra: **3**
-a/-e göre, -a/-e uygun.

Būs eyledikçe ʿārıżıñ üzre sefīd olur
Açılsa bāġ-ı gülde n'ola yaseminiñiz

23. **üzre:**
Gazel 87
Mısra: **9**
"Amaç, koşul, zamanda yakınlık, gibilik" anlamları katan "üzere" edatı.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

24. **üzre:**
Murabba 3
Mısra: **6**
"Amaç, koşul, zamanda yakınlık, gibilik" anlamları katan "üzere" edatı.

Zülf cünbān-ı telāṭum etse ṭañ mı dilleri
Ẓāhir olmaḳda yem-i ġam üzre mevc-i serseri

25. **üzre:**
Kaside 1
Mısra: **76**
"Doğrultusunda" anlamında "üzere" edatı.

Eyledi cāy-ı mübārekde ṣalāt ile selām
Müstecāb oldu merām üzre duʿālar ol ān

<u>vaʿd:</u>

1. **vaʿdiñ:***-iñ*
Gazel 134
Mısra: **1**
Söz.

Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

2. **vaʿd:**
Gazel 125
Mısra: **4**
Söz, vaat.

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

3. **vaʿdini:***-i, -n, -i*
Gazel 128
Mısra: **8**
Söz, vaat.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

<u>vaʿd ed:</u>

1. **vaʿd ed:**
Gazel 72
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Vaat etmek, söz vermek.

Vaʿd edip ġonçe-i vaṣlın o Çiçekçi-zāde
Enderūn-ı dil-i ʿuşşāḳını gül-ḫāne yapar

<u>vaʿd etdi:</u>

1. **vaʿd etdi:***-di*
Gazel 208
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
(Bir şeyi) Yapacağına dâir söz vermek II Tutumuyla, davranışıyle ümit vermek.

Vaʿd etdi mey-i laʿlini sāḳī bize ammā
Ol mehle ḥafī ʿıyşımıza bir meḥel olsa

vaʿdesi gelince:

1. **vaʿdesi gelince:** *-ince*
Gazel 127
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Zamanı geldiğinde.

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

vādī:

1. **vādīde:** *-de*
Gazel 98
Mısra: **9**
Şiir vadisi.

N'ola meydānı alsa eşheb-i Fennī bu vādīde
Feżā-yı naẓma esb-i reh-rev-i hem-pā çıḳar çıḳmaz

2. **vādīye:** *-y, -e*
Gazel 164
Mısra: **13**
Alan.

Zīver gibi bir vādīye pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe Düldül gerek seniñ

vaʿd-i būs-ı lebiñ:

1. **vaʿd-i būs-ı lebiñ:** *-iñ*
Gazel 207
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Dudağı öpme vadesi.

Dillerde vaʿd-i būs-ı lebiñ cūybār olur
Mey neşv eder ḳoyunca şehā tevānālara

vaʿd-i muṣannaʿ:

1. **vaʿd-i muṣannaʿ:**
Gazel 123
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Uydurulmuş, yapmacık va'd, söz.

Ferdālara ṣalmaḳ bizi cānāneye maḫṣūṣ
Envāʿ-ı dürūġ vaʿd-i muṣannaʿ ile Fennī

vaʿd-i teşrīfiñi:

1. **vaʿd-i teşrīfiñi:** *-i, -ñ, -i*
Gazel 142
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Şeref verme, şereflendirme sözü.

Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden edip ey meh tercīʿ

vaʿd-i vaʿīd:

1. **vaʿd-i vaʿīd:**
Gazel 36
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
İyi ve yıldırıcı şeyler vâdetme.

Ḳılma ifṭār-ı lebiñ ʿāşıḳa vaʿd-i vaʿīd
Rūze-dārāna ġurūb oldu ḫaṭıñ ey meh-i ʿīd

vaʿd-i viṣāl:

1. **vaʿd-i viṣāl:** *-iñ, -den*
Gazel 195

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sözü.

Degil sābit-ḳadem ḥayfā döner vaʿd-i viṣālinden
Daḫı çoḳ āl eder ġırre saña bugüne rengīden

vaʿd-i viṣāliñ:

1. **vaʿd-i viṣāliñ:** *-iñ*
Gazel 218
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sözü.

Pek baġla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

2. **vaʿd-i viṣāliñ:** *-iñ*
Gazel 223
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sözü.

Kūyuñda rūz u şeb n'ola āh etse ʿāşıḳān
Hīç ṣabr olur mu vaʿd-i viṣāliñ mürūruna

vaʿd-i vuṣlatın:

1. **vaʿd-i vuṣlatın:** *-ın*
Gazel 120
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sözü.

Gelip hem-meclis olmaḳ üzre rindāne büt-i tersā
Dürūġ-āmīz vaʿd-i vuṣlatın kāfir inandırmış

2. **vaʿd-i vuṣlatıñ:** *-ıñ*
Gazel 153
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma sözü.

Bir gece olsaḳ n'ola cānā seniñle sīne-ṣāf
Ḳılma vaʿd-i vuṣlatıñ ʿuṣṣāḳa lāf ile güẕāf

vādi-i şeyḫāne:

1. **vādi-i şeyḫāne:**
Gazel 122
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şeyhlere yakışır şekilde olan vadi, alan.

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri
Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaṣ

vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār:

1. **vaḥdet-nişīn-i vuṣlat-ı dildār:**
Gazel 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliyle baş başa kalmak // Allah'a yakın olmak.

Ḫāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtiyā ḳıldı baña
[5] Āb-ı vaṣlın eyleyip bīmāra terkīb-i devā

vaḥşet:

1. **vaḥşetiyle:** *-iyle*
Gazel 89
Mısra: **2**
Korku.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

vaḥşī:

1. **vaḥşī:**
Gazel 197
Mısra: **1**
İnsandan kaçan, insana alışkın olmayan, yabani.

Ṣayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū
Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḫu

vāʿiẓ:

1. **vāʿiẓ:**
Gazel 170
Mısra: **7**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

2. **vāʿiẓ:**
Gazel 213
Mısra: **9**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Bugün kürsīde gör kim ḫvāba vardı Fenniyā vāʿiẓ
Ḥużūrunda cemāʿat ḳaṣd edip ḫamyāzelendikçe

3. **vāʿiẓ:**
Gazel 242
Mısra: **4**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Ḫamr içün nāzil olan āyet midir ḫaṭṭıñ lebiñ
Ḥürmeten baḳdıḳça vāʿiẓ anı tefsīr eyledi

4. **vāʿiẓ:**
Gazel 136
Mısra: **1**
İbadet yerlerinde öğüt niteliğinde dinî konuşmalar yapan kimse, öğütçü II zâhit.

Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

5. **vāʿiẓ:**
Gazel 136
Mısra: **2**
İbadet yerlerinde öğüt niteliğinde dinî konuşmalar yapan kimse, öğütçü II zâhit.

Baḳıp ruḫsārıña ḥüsn-i ḫaṭıñ taḥrīr eder vāʿiẓ
Çıḳıp kürsīye ol nūr āyetin tefsīr eder vāʿiẓ

6. **vāʿiẓ:**
Gazel 136
Mısra: **4**
İbadet yerlerinde öğüt niteliğinde dinî konuşmalar yapan kimse, öğütçü II zâhit.

Meyi nūş eylemek maʿnāda cāʾizdir deyü rinde
Bu rüʾyāyı ḥaḳīḳat pek güzel taʿbīr eder vāʿiẓ

7. **vāʿiẓ:**
Gazel 136
Mısra: **6**
İbadet yerlerinde öğüt niteliğinde dinî konuşmalar yapan kimse, öğütçü II zâhit.

Sürüp mażmūn-ı naḳdi meclise sāʾil-ṣıfat ey dil
Rezāletle cihānda kendini teşbīh eder vāʿiẓ

8. **vāʿiẓ:**
Gazel 136
Mısra: **8**
İbadet yerlerinde öğüt niteliğinde dinî konuşmalar yapan kimse, öğütçü II zâhit.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ eyle(ye)mem derken meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım bendini zencīr eder vāʿiẓ

9. **vāʿiẓ:**
Gazel 136
Mısra: **10**
İbadet yerlerinde öğüt niteliğinde dinî konuşmalar yapan kimse, öğütçü II zâhit.

Ṭarīḳa daḫl edip nefsāniyyetle bī-ḫurd Fennī
Derūn-i ehl-i ḥāli dem-be-dem tekdīr eder vāʿiẓ

vāʿiẓā:

1. **vāʿiẓā:**
Gazel 95
Mısra: **3**
Ey vaiz II ey (dinî öğütler veren) zâhit, kaba sofu.

ʿUşşāḳa bāb-ı vaṣf-ı cinān açma vāʿiẓā
Ġavvāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı ezel melbes istemez

2. **vāʿiẓā:**
Gazel 95
Mısra: **5**
Ey vaiz II ey (dinî öğütler veren) zâhit, kaba sofu.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā
Ol Çīn-i mülket üzre Ḫıṭādır fes istemez

vāʿiż-i nā-puḫte:

1. **vāʿiż-i nā-puḫte:**
Gazel 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Olgunlaşmamış, kemâle ermemiş vâiz, nasihat veren kimse.

Kākül-i ḥūr-i cinān evṣāfın eyler ol saña
Vāʿiż-i nā-puḫteniñ pendi dilā heb türrehāt

vāʿiẓ-i nā-puḫteyi:

1. **vāʿiẓ-i nā-puḫteyi:** *-y, -i*
Gazel 176
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Olgunlaşmamış, kemâle ermemiş vâiz, nasihat veren kimse.

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

vaḳʿa-nüvīs:

1. **vaḳʿa-nüvīse:** *-e*
Gazel 140
Mısra: **11**
Osmanlı Devleti'nde zamanın olaylarını kaydetmekle görevli resmî devlet tarihçisi.

Kim verdi ḫaber bu ġazeli vaḳʿa-nüvīse Fennī dedi baʿżıları taḥrīr-i muvaḳḳaʿ

vaḳf ed:

1. **vaḳf ed:** *-ip*
Gazel 142
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bağışlamak.

Vaḳf edip mescid-i ruḫsārıña ver yevmiyye Naḳd-i būs-ı lebiñi eyleme bizden taḳṭīʿ

vaḳfa düşme:

1. **vaḳfa düşme:** *-me*
Gazel 240
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Vakıftan yardım isteme.

Müflislik ile düşme vaḳfa ṣūfiyā
Tesḫīr olur mu dil-beri hīç sīm ü zer gibi

vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat:

1. **vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat:**
Gazel 216
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma gelirini vakıf olarak vermek.

Ben renc-i vaʿd-i büseye meyl eylemem dilā
Vaḳf-ı ʿaḳar-ı vuṣlat olunca nemā neme

vāḳıʿ:

1. **vāḳıʿ:**
Gazel 231
Mısra: **2**
Bulunan, mevcut.

Şām-ı ḫaṭṭında müzeyyen-tāb olunca ṭalʿati
ʿ×d olur ḳaşı hilāliñ vāḳıʿ olsa rüʾyeti

vāḳiʿ oldu:

1. **vāḳiʿ oldu:** *-du*
Gazel 42
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Vuku bulmak, uğramak, meydana gelmek.

Ḫvāb-ı ġafletden telef oldu dirīġā ʿömrümüz
Gerçi vāḳiʿ oldu ammā vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

vāḳıf oldu:

1. **vāḳıf oldu:** *-du*
Kıt'a 9
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İdrak etmek, kavramak.

Ne merkezdir bu kim o mehde ṣaf eyleyip ḳalbin
Ledün sırrına vāḳıf oldu saʿy ile o bir dil-ḫvāh

vāḳıf-ı fermān-ber-i rūy-ı ġufrān:

1. **vāḳıf-ı fermān-ber-i rūy-ı ġufrān:**
Kaside 1
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Affetme yüzünün fermanını bilen.

Sensin ol remz-i ev ednā da fehm-i müşkil
Sensin ol vāḳıf-ı fermān-ber-i rūy-ı ġufrān

vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa:

1. **vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa:** *-sa*
Kıt'a 12
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ledün sırrına vakıf olmak.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Vāḳıf-ı sırr-ı ledün olsa n'ola bī-gümān

vāḳıf-ı tefsīr ü iʿrāb ol:

1. **vāḳıf-ı tefsīr ü iʿrāb ol:**
Kıt'a 10
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yorum ve hareke değişimi konusuna vakıf olmak.

Ḫaber ver mübtedāya şerḥ edip maʿnā-yı maḳṣūdı
Binā-yı ṣarf u naḥv vāḳıf-ı tefsīr ü iʿrāb ol

vaḳ[i]t-i ʿazl:

1. **vaḳ[i]t-i ʿazl:**
    Gazel 81
    Mısra: **8**
    Kelime Tipi: **-**
    Işinden çıkarma, kovma zamanı.

Ḫaṭṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

vaḳt:

1. **vaḳ[i]tinden:** *-inden*
    Gazel 29
    Mısra: **3**
    Çağ, zaman, devir.

Bu mu sebeb vaḳ[i]tinden mi ġıdā aḫz eyler
Evc-i ʿalāda hümā-perde cemīʿ-i ervāḥ

vaḳt-i ḥasūn:

1. **vaḳt-i ḥasūn:** *-da*
    Gazel 39
    Mısra: **5**
    Kelime Tipi: **-**
    Güzel zaman.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

vaḳt-ı müsāʿid:

1. **vaḳt-ı müsāʿid:**
    Gazel 40
    Mısra: **10**
    Kelime Tipi: **-**
    Uygun zaman.

Rengīn ola mı saʿy ile hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir vaḳt-ı müsāʿid

vaḳt-i seḥer:

1. **vaḳt-i seḥer:** *-de*
    Gazel 184
    Mısra: **1**
    Kelime Tipi: **-**
    Seher vakti.

Bülbül gibi feryād ederek vaḳt-i seḥerde
Ol verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya mı gitsem

vālā-yı ẕī-şānıñ:

1. **vālā-yı ẕī-şānıñ:** *-ıñ*
    Kıt'a 4
    Mısra: **19**
    Kelime Tipi: **-**
    Şanı yüce.

Ne mümkin vaṣfın etmek böyle bir vālā-yı ẕī-şānıñ
Senāver bendesiniñ dem-be-dem maḳṣūr-ı aʿmāli

vālī:

1. **vālī:**
    Kıt'a 4
    Mısra: **18**
    Bir ilde devleti temsil eden en büyük mülkî âmir.

Sezādır her ne deñli medḥ edersem bāġ-ı ʿālemde
Gül-ʿaraḳü'l-beniyye ḳāmet-i bālāsıdır vālī

vālid:

1. **vālidi:** *-i*
    Kıt'a 10
    Mısra: **3**
    Baba.

O māhıñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şiʿrin

defter-i aḳlāma küttāb ol

vālih ü ḥayrān:

1. **vālih ü ḥayrān:**
Kıt'a 13
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Aklı başından gitmiş ve şaşkın.

ʿAceb mi olsalar engüşt ber-leb vālih ü ḥayrān
Temāşā eyleyenler nakşını bay u gedā hem şāh

vallahi billāhī:

1. **vallahi billāhī:**
Gazel 153
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

var:

1. **var:**
Gazel 229
Mısra: **1**
Var: Var, yokun karşıtı.

Āteşāsā merāḳ var dilde
Dūd-ı āh-ı firāḳ var dilde

2. **var:**
Gazel 229
Mısra: **2**
Var: Var, yokun karşıtı.

Āteşāsā merāḳ var dilde
Dūd-ı āh-ı firāḳ var dilde

3. **var:**
Gazel 229
Mısra: **4**
Var: Var, yokun karşıtı.

Nūr-ı ḥüsn-i cemāl-ı cānānı
Görmege iştiyāḳ var dilde

4. **var:**
Gazel 229
Mısra: **6**
Var: Var, yokun karşıtı.

Nār-ı şehr-i Sitānbulu seyr et
Böyle bir iḥtirāḳ var dilde

5. **var:**
Gazel 229
Mısra: **8**
Var: Var, yokun karşıtı.

Nice āh etmeyem müjeñle şehā
Ṣad hezārān işfāḳ var dilde

6. **var:**
Gazel 229
Mısra: **10**
Var: Var, yokun karşıtı.

Fenni Ṭabībī ile ṭuṭuşsa n'ola
Āteşāsā merāḳ var dilde

7. **varıdır:**-*ıdır*
Gazel 89
Mısra: **12**
Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

8. **var:**
Gazel 101
Mısra: **6**
Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

9. **varımı:**
Gazel 125
Mısra: **3**
Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

10. **vārıdır:**-*ıdır*
Gazel 245
Mısra: **7**
Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

ʿIyşa vārıdır mey-āşāmānıñ ol tebḫāle leb
Ditredir maḫmūru hecr-i būse-i laʿli mülü

11. **varıp:**-*ıp*
Gazel 12
Mısra: **12**
Gitmek.

Ṣun destine āyīne-ṣıfat Fennī bu şiʿri
Maḫfīce varıp Sırrī Efendiye ʿayān et

12. **vardıḳça:**-*dıḳça*
Gazel 121
Mısra: **9**
Gitmek, ulaşmak.

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe
Fennī ḥaẕer et eyleme zīnhār tabaṣbuṣ

13. **var:**
Gazel 37
Mısra: **5**
Var git.

Eṯer yoḳ hīç feminden var ḫaber al būs-i laʿlinden
ʿAzīmet eyle ey dil Ḳandehāra her çi bād-ābād

14. **var:**
Gazel 223
Mısra: **1**
Var git.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i reziñ var ḥużūruna
Yoḫsa bez[i]mde muntaẓar olma ẓuhūruna

15. **var:**
Gazel 45
Mısra: **4**
Bulunmakta.

Sāḳī bez[i]mde cāmı ṭutuşdurdu meclise
Ḥammām-ı ḳalb-i ʿāşıḳ-ı zārıñ ṣıcaġı var

16. **var:**
Gazel 71
Mısra: **1**
Bulunmakta.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

17. **var:**
Gazel 71
Mısra: **2**
Bulunmakta.

Dilde fikr-i ḫaddi dil-berle gülistānıñ mı var
Bülbülāsā bāġ-ı ümmīd içre efġānıñ mı var

18. **var:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Bulunmakta.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

19. **var:**
Gazel 71
Mısra: **6**
Bulunmakta.

Taḫt-ı ebrūda ẓuhūr etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ
Ḳatline ʿuşşāḳınıñ ṭuġrālı fermānıñ mı var

20. **var:**
Gazel 71
Mısra: **8**
Bulunmakta.

Ṭalʿatıñ olsa n'ola āyīne-i ʿĀlem-nümā
Şāh-ı İskender gibi ʿālemde aḳrānıñ mı var

21. **var:**
Gazel 71
Mısra: **10**
Bulunmakta.

Ḫāmeye döndü nizār-ı cismiñ ey bīmār-ı dil
Nāleveş şimdi seniñ bir çıḳmadıḳ cānıñ mı var

22. **var:**
Gazel 71
Mısra: **12**
Bulunmakta.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

23. **var:**
Gazel 71
Mısra: **14**
Bulunmakta.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

24. **var:**
Gazel 132
Mısra: **9**
Bulunmakta.

Erbāb-ı naẓm içünde ʿaceb var mı Fenniyā
Mażmūn ile nikāta verir böyle irtibāṭ

25. **var:**
Gazel 166
Mısra: **1**
Bulunmakta.

Cefāya var ise ṣabrıñ benim ne pākime çek
Getir o şūḫı sen ey dil ḥużūr-ı ḥākime çek

26. **var:**
Gazel 224
Mısra: **3**
Bulunmakta.

Eger var ise meyliñ ḫān-ḳāh-ı bezm-i rindāna
Ḳudūmuñla müşerref ḳıl buyur lakin pedersizce

27. **var:**
Gazel 21
Mısra: **3**
Mevcut olan (şey).

Aġyār ile münāfese var mā-beyn-i yārda

Hīç āteş ile penbe niçe ide imtizāc

28. **var:**
Gazel 45
Mısra: **1**
Mevcut olan (şey).

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre baġı var

29. **var:**
Gazel 45
Mısra: **2**
Mevcut olan (şey).

Esb-i meyiñ ki bezm-i çemende ayaġı var
Ṣaḥrā-yı dilde teşne-i rez içre baġı var

30. **var:**
Gazel 45
Mısra: **6**
Mevcut olan (şey).

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

31. **var:**
Gazel 45
Mısra: **8**
Mevcut olan (şey).

Gird-i siyāh-ı sīnede gör sūz-ı daġını
Efʿi-i dīdebān-ı ġamıñ şeb-çerāġı var

32. **var:**
Gazel 45
Mısra: **10**
Mevcut olan (şey).

Beñzer hilāle ʿarż eder ol ḫırmenindeki
Maḥṣūl-ı ʿömrü biçmege çerḫiñ oraġı var

33. **var:**
Gazel 45
Mısra: **12**
Mevcut olan (şey).

Naẓm-ı Edībi söyle Leẕīẕīye Fenniyā
Pāyında esb-i cāmesiniñ çınḳıraġı var

34. **var:**
Gazel 86
Mısra: **4**
Mevcut olan (şey).

Ederseñ ʿāleme māh-ı viṣāliñi noḳṣān
Ṭulūʿ-ı mihr ü vefāsında ẕerre var mıdır

35. **var:**
Gazel 144
Mısra: **5**
Mevcut olan (şey).

Ḳaṭʿiyyesi de var ise ʿuşşāḳa çoḳ degil
Geh luṭf-ı naḳd-i vaṣlın[ı] etmekde gāh dirīġ

36. **varsa:**-*sa*
Gazel 135
Mısra: **5**
Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak.

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẕ

37. **varma:**-*ma*
Gazel 197
Mısra: **2**
(Bir yere) ulaşmak, erişmek; gitmek.

Ṣayyādına vaḥşī ise ol gözleri āhū
Varma ḳatına gelmeyicek çeşmine uyḫu

38. **var:**
Gazel 24
Mısra: **10**
"Git, var; gidip de, varıp da" anlamlarına gelerek yapılmaması gereken bir şeyin yapılması durumunda söylenen bir ifade.

Nūş edip māʿ-ı vużūʾın zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber iç

39. **var:**
Kaside 1
Mısra: **106**
1-Bulunma durumu, mevcut 2-Gitmek, ulaşmak.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

40. **var:**
Kaside 1
Mısra: **106**
1-Bulunma durumu, mevcut 2-Gitmek, ulaşmak.

Bir ġarīb ʿālem o kim anda yoḳ evvel aḫir
Ne semʿ var ne ʿaḳl var ne kelām u ne lisān

var-:

1. **varam:***-am*
Gazel 101
Mısra: **5**
Gitmek, ulaşmak.

Bir kez şehā sen de bu benden dile varam
Naḳd-ı dil ü cān deme baña var bulunmaz

2. **varıp:***-ıp*
Gazel 60
Mısra: **5**
Bir yere ulaşmak, yetişmek.

Zāhid varıp ayaġını öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i Cem öz babasıdır

3. **varıp:***-ıp*
Gazel 195
Mısra: **3**
Bir maksat için bir yere gitmek, ulaşmak.

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

var ise:

1. **var ise:**
Gazel 181
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ihtimal ki, galiba, olsa olsa, zannımca.

Laʿliñden aldı var ise rengin nüktesi
Mażmūn-şināś-ı dil-ber-i ṭannāzdır sözüm

var mı:

1. **var mı:**
Gazel 161
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Var mı (yok)?.

Var mı zülf-i ʿiẕārıñ ile cevlān eyler

O hümā-mi<u>s</u>l felekde
per ü bālı küçücek

varāġ:

1. **verāġ:**
Gazel 145
Mısra: **4**
?.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varaḳ
Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre
noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

varaḳ:

1. **varaḳ:**
Gazel 119
Mısra: **16**
Ar. 1. Tek yaprak.

Nice ben Reʾfete
tanẓīrimi taḥrīr edem
Fennī
Varaḳ āteş ḳalem āteş
midād-ı cūybār āteş

2. **varaḳ:**
Gazel 145
Mısra: **3**
Ar. 1. Tek yaprak.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā
nūr āyeti vechiñ varaḳ
Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre
noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

3. **varaḳ:**
Gazel 234
Mısra: **7**
Ar. 1. Tek yaprak.

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sīnem
üzre her dāġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-
nāme-i viṣāliñ mi

4. **varaḳ:**
Gazel 58
Mısra: **12**
Yaprak, kağıt.

Kīl-i cism-i
köhnesinden dāne-i
dārū aḳar
Pür-güher olsa varaḳ
içre ʿaceb mi Fenniyā

varaḳ varaḳ:

1. **varaḳ varaḳ:**
Gazel 170
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yaprak yaprak, sayfa sayfa.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i
ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Tefsīr eder o sūre-i
Nemli naḳīl ḳıl

2. **varaḳ varaḳ:**
Gazel 207
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yaprak yaprak, sayfa sayfa.

Şerḥ eyleyip ḫayāl-i
ḫaṭıñ dil varaḳ varaḳ
Verir rüsūm-ı ʿilmi
ḫaber mübtedālara

3. **varaḳ varaḳ:**
Gazel 234
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yaprak yaprak, sayfa sayfa.

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i
ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Faṣıl faṣıl yine bu ders
ḳīl ü ḳāliñ mi

varaḳ-ı sīneye:

1. **varaḳ-ı sīneye:** *-ye*
Gazel 91
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül, yürek sayfası.

Şerḥ edip şāhid-i
maḳsūd-ı viṣāl-i yārı
Varaḳ-ı sīneye tanẓīm
ile tesvīd ederiz

varamaz:

1. **varamaz:**
Gazel 97
Mısra: **4**
Ulaşamamak.

Oḳur ḫayāl-i dili muḫtaṣar geçer aramaz
Binā-yı ʿāşıḳına ṣarf-ı ẕihn edip varamaz

vardır:

1. **vardır:**
Gazel 145
Mısra: **2**
Bulunmakta.

Hīç mey-āşāma olur mu ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün bez[i]mde sāḳiyā vardır mesāġ

vārid olduḳça:

1. **vārid olduḳça:***-duḳ, -ça*
Kaside 1
Mısra: **107**
Kelime Tipi: **-**
Vâsıl olmak, ulaşmak.

Vārid olduḳça ḫiṭāb ol şehe ednā mennī
Her ḳademde geçer idi niçe biñ ṣaḥn-ı nihān

varım ṣoyup:

1. **varım ṣoyup:***-up*
Gazel 117
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Varlığını soymak, dünyaya ait tüm maddi varlıklardan kurtulmak.

Tekye-i ʿışḳıña ḳurbān olayım gel diyecek
Cümle varım ṣoyup ol bendesin etdi dervīş

varın yoġın:

1. **varın yoġın:**
Gazel 157
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Varını yoğunu.

Bular varın yoġın furṣat bulunca
Uyuz-meşreb olan aḥbāba bāri vermesin ṭırnaḳ

varını verdi:

1. **varını verdi:***-di*
Gazel 139
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Varlığını vermek.

Verdi varını o māha dil-i şeydā ammā
Bir kitāb içre degil beyʿ ü şirāsı meşrūʿ

vāris-i mülk-i süleymān:

1. **vāris-i mülk-i süleymān:**
Kaside 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Süleyman mülkünün mirasçısı.

Vāris-i mülk-i Süleymān āl-i ʿOsmān-cihān
Ḫüsrev-i fermān-ber İskender-i dānā-reşīd

varmış:

1. **varmış:**
Gazel 244
Mısra: **7**
Varmak, ulaşmak.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

varrāḳī:

1. **varrāḳīleriñ:** *-leriñ*
Gazel 80
Mısra: **8**
?.

Laʿl-i nābıñda görüp tebḫāle şanma sen şehā
Tāze varrāḳīleriñ olmuş şulanmış bār-ı ter

2. **varrāḳiveş:** *-veş*
Gazel 120
Mısra: **6**
?.

Kemāliyle olup naḫl-i ḳadi bālāda seyr eyle
Lebin varrāḳiveş nev-res nihāl ammā şulandırmış

vaṣf:

1. **vaṣfımla:** *-ım, -la*
Kıt'a 4
Mısra: **23**
Nitelik, özellik, ayrıcalık.

Eger oldumsa lāyıḳ ḫilʿate vaṣfımla sulṭānım
Ḳıyem baḫş et efendim şimdi ḳışdır olmasın şālı

2. **vaṣfınıñ:** *-ı, -nın, -, -*
Gazel 77
Mısra: **11**
Nitelik, özellik.

Vaṣfınıñ o dendān dürrin Behcete naẓm etse n'ola
Sāḥil-i deryā-yı fem-i Fennide incü bulunur

3. **vaṣf:**
Kaside 1
Mısra: **127**
(Bir şey veya kimsenin) durumunu, sıfatlarını ve niteliklerini sayarak tarif etmek, övmek.

Sözleriñ ḳanda seniñ vaṣf ol şāhıñ ḳanda
Anı āyāt ile medḥ eyledi Rabb ü Raḥmān

vaṣf ed:

1. **vaṣf ed:**
Gazel 129
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
(Bir şey veya kimsenin) Durumunu, sıfatlarını ve niteliklerini sayarak târif etmek.

Dür-i dendān u laʿliñ görse cānā āb-ı vaslıñla
Anı terkīb ederdi vaṣf edip lüʾlüʾleriñ Buḳrāṭ

vaṣf et:

1. **vaṣf et:** *-sem*
Gazel 172
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Niteliklerini sayarak tarif etmek, anlatmak.

Nice vaṣf etsem Emīniñ ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

2. **vaṣf et:**
Kıt'a 4
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Niteliklerini sayarak tarif etmek, anlatmak.

Sezādır ṭurma vaṣf et ol vezir-i ẕāt-ı ẕīşānı
Seḫādetde ʿadīl-i Bermekīdir cümle efʿāli

vaṣf eyle:

1. **vaṣf eyle:**
Gazel 14
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Övmek // güzelliğini dile getirmek.

Vaṣf eyleyemem lebini ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz güheri ṭabʿıma ḫisset

vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı:

1. **vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı:***-ı*
Gazel 112
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin saç kıvrımının vasfı,özelliği.

Vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā
Yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā gehī yārāna es

vaṣf-ı dendān:

1. **vaṣf-ı dendān:**
Gazel 32
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin dişinin vasfı.

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ ẕikr et kim
Eyle sen anı nişān-ı sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

vaṣf-ı ḫāliñle:

1. **vaṣf-ı ḫāliñle:***-iñ, -le*
Gazel 199
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüzündeki ben.

Nice vezn eyleyem ṭāġ-ı zebūnum vaṣf-ı ḫāliñle
Dehān-ı ʿandelīb-i dilde yek-dāne ṣevābım bu

vaṣf-ı ḫaṭıñda:

1. **vaṣf-ı ḫaṭıñda:***-ıñ, -da*
Gazel 181
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) ben ve ayva tüylerinin vasıfları.

Vaṣf-ı ḫaṭıñda ḳāʿid-i rāzdır sözüm
Ders-i Ḫayāli şerḥ eder īcāzdır sözüm

vaṣfın etmek:

1. **vaṣfın etmek:***-mek*
Kıt'a 4
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Nitelikleri sayma. II Övme.

Ne mümkin vaṣfın etmek böyle bir vālā-yı ẕī-şānıñ
Ṣenāver bendesiniñ dem-be-dem maḳṣūr-ı aʿmāli

vāṣıl:

1. **vāṣıl:**
Gazel 64
Mısra: **15**
Erişen, ulaşan.

Vāṣıl olur ne deñlü ḳaçaḳ olsa raḫş-i yār
Rāh-ı ṭalebde esb-i niyāzım ayaḳlıdır

vāṣıl oldu:

1. **vāṣıl oldu:***-du*
Kaside 1
Mısra: **110**
Kelime Tipi: **-**
Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.

Ḳābe ḳavseyn e duḫūl eyledi bu ḥālet ile

Vāṣıl oldu ḥarem-i ḫāṣa o ṣāḥib-i ʿirfān

vāṣıl olup:

1. **vāṣıl olup:** *-up*
   Gazel 98
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Ulaşmak, erişmek.

Yıḳar ḥısn-ı ʿadūyı gülle-i ʿāşıḳ olup vāṣıl
Feminden ṣavt-ı ṭūb-ı āh-ı bī-pervā çıḳar çıḳmaz

vāsıta:

1. **vāsıṭayla:**
   Gazel 194
   Mısra: **9**
   Bir işin gerçekleşmesi için gerekli olan şey, kullanılan nesne, âlet.

Heb vāsıṭayla nā'il-i vaṣl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya yaḳīnı olanlarıñ

vaṣl:

1. **vaṣlıñı:** *-ını*
   Murabba 1
   Mısra: **5**
   1. Ulaşma, yetişme. 2. Kavuşma.

Baḫş edip vaṣlıñı ben ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi hecriñle sezā mı ṣoldur

2. **vaṣlında:** *-ın, -da*
   Gazel 12
   Mısra: **6**
   Kavuşma.

Cünbān ederek raḳsa diye başladırıñ cānı
Vaṣlında anıñ cünbiş-i ḳalb ḥafeḳān et

3. **vaṣlına:** *-ı, -n, -a*
   Gazel 151
   Mısra: **3**
   Kavuşma.

Nā'il olmadı göñül vaṣlına ḥayfā o mehiñ
Eyledi naḳd-i sirişkin reh-i hecrinde telef

4. **vaṣlıñla:** *-ıñ, -la*
   Gazel 15
   Mısra: **3**
   Vuslat, sevgiliye kavuşma.

Vaṣlıñla şināverlik edip gāhi kerem ḳıl
Baḥr-i ġam-ı ʿuşşāḳıña her ḳanda mürüvvet

5. **vaṣlıñ:** *-ıñ*
   Gazel 134
   Mısra: **2**
   Vuslat, sevgiliye kavuşma.

Lebiñ būsına vaʿdiñ ʿāşıḳa şānedir elfāẓ
Ṣaḳızcıḳ cignemek vaṣlıñ içün şeh-dānedir elfāẓ

6. **vaṣlını:** *-ı, -nı*
   Gazel 197
   Mısra: **5**
   Kavuşma, Sevgili'ye ulaşma.

Rindāna n'ola vaṣlını sevḳ etse bez[i]mde
īmā eder üftādesine kūşe-i ebrū

7. **vaṣlın:** *-ı, -n*
   Gazel 202
   Mısra: **5**
   Kavuşma, vuslat.

Germ-ābede vaṣlın edip ol dil-bere be-rām
Dedi baña Arnebūd meh-pāre muṣinḳa

8. **vaṣlıñ:** *-(ı)n*
Gazel 171
Mısra: **7**
(Sevgiliye) kavuşma, ulaşma.

Vaṣlıñ ʿarż etmez iseñ mirʾāt-ı dilden ey perī
Ḥüsnüñe aġyār ḥayrān olsa da māniʿ degil

vaṣl-ı dildār:

1. **vaṣl-ı dildār:**
Gazel 44
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma.

Vaṣl-ı dildāra niyāz-ı süḫanım ḳıldı nüfūẕ
Ġonçe-i gülşene murġ-ı çemenim ḳıldı nüfūẕ

vaṣl-ı dil-rübāāsā:

1. **vaṣl-ı dil-rübāāsā:**
Gazel 219
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma gibi.

Ne deñlü iddiḫār etseñ bulunmaz biñde bir dīnār
Zer-maḥbūb vaṣl-ı dil-rübāāsā temāmlıḳda

vaṣl-ı nigārı:

1. **vaṣl-ı nigārı:** *-ı*
Gazel 53
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma.

Vaṣl-ı nigārı güft-i leẕīẕ ile cerr edip
Kendi dilān-ı tāzeden ey dil ʿasel ḳopar

vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān:

1. **vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān:**
Gazel 241
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kâkül dumanının nitelikleri.

Ne sevdādır bu kim vaṣṣāf-ı dūd-ı kākül-i cānān
Feminden dil bıraḳmaz mübtelā mār-pīç-i ġurġuru

vażᶜ **eden:**

1. **vaż**ᶜ **eden:** *-en*
Gazel 188
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Düzenleme.

Seḥerde vażᶜ eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Der-i bāġ-ı cinānı fetḥ eder bāb-ı tevekkülden

2. **vaż**ᶜ **eden:** *-en*
Gazel 3
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Koymak, düzenlemek, ortaya çıkarmak.

Vażᶜ eden miftāḥ-ı ẕikrin ḳufl-ı maḳṣūda
Fetḥ eder bāb-ı gülistān-ı cinānı bī-riyā

vażᶜ **edip:**

1. **vaż**ᶜ **edip:** *-ip*
Gazel 235
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Koyma, konulma.

Laᶜlin nigīne ṣanᶜat-ı teşbīhle vażᶜ edip
Alsam dehānıma ol şūḫ-ı zergeri

vaᶜẕ edip:

1. **vaʿẓ edip:** *-ip*
Kaside 1
Mısra: **93**
Kelime Tipi: **-**
Koymak.

Vaʿẓ edip kürsiye çıḳdı o gece şeyḫ-i rüsül
Ḳıldı mirʾāt-ı nikātına Mesīḥī ḥayrān

vaż^ʿ et:

1. **vaż^ʿ et:**
Gazel 22
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Tayin ve tespit etmek.

Püşt-i dildāra n'ola vaż^ʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

vaż^ʿ-ı fülfül:

1. **vaż^ʿ-ı fülfül:**
Gazel 65
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Karabiber koyma.

Ḳıyās eder göricek ḫāl-i gerdeniñ ʿuşşāḳ
O pāsbānını kāfūra vaż^ʿ-ı fülfül eder

vaż^ʿ-ı ḳudūmuñla:

1. **vaż^ʿ-ı ḳudūmuñla:** *-uñ, -la*
Kaside 1
Mısra: **49**
Kelime Tipi: **-**
Gelişteki tavır.

Dehre teşrīf edicek vaż^ʿ-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıḳılıp niçe kilīsā-yı muġān

vaż^ʿ-ı redī:

1. **vaż^ʿ-ı redī:** *-dir*
Gazel 115
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
?.

Bir dürlü muvāfıḳ olamaz ṭabʿıma Fennī
Bir vaż^ʿ-ı redīdir benim ʿindimde sipāriş

vebāl:

1. **vebāli:**
Gazel 161
Mısra: **12**
Günah.

Mū-miyānın n'ola maḫfīce der-āġūş etsem
Ṭıfl-ı deh-sāleniñ olmaz mı vebāli küçücek

vec:

1. **vec:**
Gazel 20
Mısra: **6**
?.

Hivām-meşreb żıddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

vech:

1. **vechin:** *-in*
Gazel 3
Mısra: **6**
Çehre, yüz.

Şāhid-i ḫaṭṭı gelip ḳāḍī-i hüsn-i ḥāline
Vechin iṣbāt eyler ol İbn-i Melek āḫir saña

2. **vechiñde:** *-i, -n, -de*
Gazel 5
Mısra: **3**
Çehre, yüz.

Vechiñde eger görse şehā āb-ı ḥayātı

Nūş eyler idi laʿliñi İskender [ü] Dārā

3. **vechiñ:**
Gazel 21
Mısra: **1**
Çehre, yüz.

Vechiñ ḫayāl-i dilde şehā lemʿa-i sirāc
Tāb-āver olmada ser-i ḳaddiñde şekl-i tāc

4. **vechiñde:** *-i, -n, -de*
Gazel 25
Mısra: **11**
Çehre, yüz.

Ne mār-pīç-i muṣannaʿdır emel billūr vechiñde
Ki olmuş tār-ı zülfüñle o nār cild-dār-ı pīç-ā-pīç

5. **vechiñe:** *-i, -n, -e*
Gazel 135
Mısra: **7**
Çehre, yüz.

Ses çıḳarmaz cān teslīm eyleyip dil vechiñe
Muḥteriḳ olduḳça eyler şemʿden pervāne ḥaẓ

6. **vechini:** *-i, -n, -i*
Gazel 140
Mısra: **3**
Çehre, yüz.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk üzre münaḳḳaʿ

7. **vechiñ:**
Gazel 145
Mısra: **3**
Çehre, yüz.

Ḥüsn-i ḫaṭṭıñdır şehā nūr āyeti vechiñ varaḳ
Muṣḥaf-ı ruḫsārıñ üzre noḳṭa-i ḫāliñ verāġ

8. **vechiñi:** *-i, -n, -i*
Gazel 196
Mısra: **9**
Çehre, yüz.

Būs edip vechiñi ḳılsa tezyīn
Zer-i nıṣfiye ile pür-altūn

9. **vechine:** *-i, -n, -e*
Gazel 225
Mısra: **10**
Çehre, yüz.

Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde sāḳī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol vechine efsercesine

10. **vechinde:** *-i, -n, -de*
Gazel 158
Mısra: **9**
Yüz, çehre.

Vechinde ḥusūf oldıġıçün şerm ile Fennī
Lāyıḳ mıdır ol māha demek sende vefā yoḳ

vech-i billūr-ı secencelveş:

1. **vech-i billūr-ı secencelveş:** *-veş*
Gazel 26
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Aynanın parlak ve saf yüzü.

ʿAks-i rūy-ı sāḳi-i meh-pāre ile Fenniyā
Vech-i billūr-ı secencelveş muṣaffādır ḳadeḥ

vech-i ḥasenim:

1. **vech-i ḥasenim:** *-im*
Gazel 76

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yüz.

Ḫaṭṭ ber-āverde olup şimdi o vech-i ḥasenim
Fenniyā gün gibi fāş oldu cihāna esrār

vech-i şomā:

1. **vech-i şomā:**
Gazel 39
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yüzün.

Āh eyleyecek Fenni ġubār-ı ḫaṭ-ı yāre
Olsa o nesīm ile n'ola vech-i şomā gerd

vech-i taḥrīr:

1. **vech-i taḥrīr:**
Gazel 44
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yazı yazma; kaydetme, deftere geçirme.

Ḫaṭṭ ber-āverde iken fürḳatine cān naḳdin
Vech-i taḥrīr ile ḳarż-ı ḥasenim ḳıldı nüfūẕ

vechin görenler:

1. **vechin görenler:***-en, -ler*
Kıt'a 6
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünü görmek.

Hümāāsā cihāna şimdi bir ferzend per ṣaldı
Seḥāb-ı zülfi içün ẓanneder vechin görenler māh

vedūd:

1. **vedūd:**
Gazel 38
Mısra: **2**
Çok seven, çok muhabbetli (Allah).

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

vefā:

1. **vefādadır:***-da, -dır*
Gazel 243
Mısra: **10**
Sözünde durma, sözü yerine getirme, dostlukta sebat gösterme.

Yürü ziyāretine ʿāşıḳān ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

vefāt:

1. **vefāt:**
Gazel 13
Mısra: **2**
(Ar.) Ölüm.

Pençe-i şāhīn-i ġamzeñden ne mümkindür necāt
Dāne-i ḫāliñ çün eyler murġ-ı dil āḫir vefāt

vefātın bildi:

1. **vefātın bildi:***-di*
Kıt'a 8
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Vefatını bilmek.

Mürūr ile velī olmasına ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

vehm eyle:

1. **vehm eyle:***-y, -ip*
Gazel 224
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**

Korkmak, çekinmek.

Ṣaḳın vehm eyleyip rāh-ı ʿadūdan iḥtirāz etme
Yürü baʿde'l-ʿişā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

vekāyiʿ:

1. **vekāyiʿindendir:**-*indendir*
Gazel 50
Mısra: **4**
Olaylar, hadiseler, vak'alar.

Ḫusūf-ı ḫaṭṭı n'ola ẓulmet-i cihān olsa
ʿAlāyim-i ḳameriñ ol vekāyiʿindendir

veled:

1. **veled:**
Kıt'a 8
Mısra: **5**
Çocuk.

N'ola tevḥīd ile ḳalbinde ḳılsa bir veled ḥāṣıl
Ṭulūʿ etdi aña nūr-ı tecellī ḥikmet-i Yezdān

veled-i ḳalbi:

1. **veled-i ḳalbi:**-*i*
Gazel 52
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kalp çocuğu (mec. gönül).

Veled-i ḳalbi bağ[ı]rında naẓar ḳıl sālik
Şīr-i tevḥīd ile ol ṣāḥib-i ʿirfān büyüdür

veled-i mehveşi gelip:

1. **veled-i mehveşi gelip:**-*ip*
Kıt'a 12
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Ay gibi çocuğu doğmak.

Mehd-i felekde gelip bir veled-i mehveşi
Gevher-i bāzīçesi olsun anıñ Ferḳadān

veleh:

1. **veleh:**
Gazel 204
Mısra: **4**
Şaşkın, sersem.

İmlā-yı mūy-ı ḫayāl-i ruḫun dilde gūyiyā
Yazmış kitāb-ı ḥüsn-i ḫaṭ-ı pākine veleh

velev:

1. **velev:**
Gazel 200
Mısra: **12**
İster, isterse.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

velī:

1. **velī:**
Kıt'a 7
Mısra: **4**
Allah'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu.

Merkezini buldu ol ḳaṭʿ-ı merātib edip
Pīri nefes ḳıldı ʿālemde aña çün velī

2. **velī:**
Gazel 234
Mısra: **1**
"Ama, fakat, lakin, şöyle ki" anlamlarına gelen Farsça bir bağlaç.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

3. **velī:**
Gazel 176
Mısra: **8**
"Ama, fakat, lakin, şöyle ki" anlamlarına gelen bağlaç.

N'ola kürsüye çıḳsam şiʿrimi tefsīr edip ey dil
Velī ben vāʿiẓ-i nā-puḫteyi taḳlīd edip çıḳmam

4. **velī:**
Gazel 176
Mısra: **14**
"Ama, fakat, lakin, şöyle ki" anlamlarına gelen bağlaç.

Çıḳıp ṣaḥn-ı belāġatda ṣalā etsem n'ola Fennī
Velī ben küşt-gīr-i Zīvere teʾkīd edip çıḳmam

5. **velī:**
Gazel 217
Mısra: **4**
"Ama, fakat, lakin, şöyle ki" anlamlarına gelen bağlaç.

Çekilmiş ebruvānı iki ṭuġrā-yı şehenşāhī
Velī emr-i ruḫunda ḫaṭṭ nişānı olmamaḳ üzre

6. **velī:**
Kıt'a 8
Mısra: **13**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarına gelen bir bağlaç.

Mürūr ile velī olmasına ceddi müdelleldir
Ḥayātında vefātın bildi luṭf-ı Aḥmed-i Bī-cān

velvele-ārā-yı bī-ḥażīż:

1. **velvele-ārā-yı bī-ḥażīż:**
Gazel 126
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
En yüksek gürültü ile süslemek.

Ḳaʿr-ı derūn-ı ʿāşıḳınıñ yoḳ nihāyeti
Nīrān-ı nār velvele-ārā-yı bī-ḥażīż

ver:

1. **verme:***-me*
Gazel 67
Mısra: **11**
Vermek, ihsan etmek.

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

2. **verse:***-se*
Gazel 89
Mısra: **12**
Vermek, ihsan etmek.

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

3. **verdimse:***-di, -m, -se*
Gazel 202
Mısra: **8**
Vermek, ihsan etmek.

Dür-naḳd-i sirişkim görüp aġyāra o meh-rū
Verdimse dür-i vaṣl-ı yemi ḳıymeti ṭınḳa

4. **verir:***-ir, -*
Gazel 73

Mısra: **10**
Vermek.

Niʿmet-keşān-ı süfre-fürūş ol ki sen şehā
Çoḳ imtinānda ḫvāhiş-i vaṣla girān verir

5. **verir:** *-ir, -*
Gazel 127
Mısra: **9**
Vermek.

Verir deynin gelince vaʿdesi medyūn olan Fennī
Ezelden çünki naḳd-i cān olupdur cümleye maḳrūż

6. **verdim:** *-di, -m*
Gazel 21
Mısra: **12**
Sarfetmek, söylemek.

Bāzār-ı zīb -i silk-i selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-i manẓūmuma revāc

7. **verme:** *-me*
Gazel 231
Mısra: **11**
Bırakmak.

Verme mirʾāt-ı dili sen ol büt-i tersālara
ʿAks-i vech ile ḳabūl etmez maḥabbet şirketi

8. **ver:**
Gazel 11
Mısra: **1**
Uzatmak, vermek, ikram etmek.

Şehā sen būse ver kim cāme-ḫvāb içre baña ḳat ḳat
Ḥelāl olsun seni örtdüklerim leyl-i şitā ḳat ḳat

9. **verir:** *-ir*
Gazel 59
Mısra: **4**
Uzatmak, vermek, ikram etmek.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe dehānım ʿasel verir

10. **verdim:** *-di, -m*
Gazel 37
Mısra: **4**
Vermek, ihsan etmek, sahip olmasını sağlamak.

Söyünmez sūziş-i ʿışḳım dem-ā-dem bād-ı āhımla
Dil-i vīrānemi verdim şerāra her çi bād-ābād

11. **verdi:** *-di*
Kıt'a 1
Mısra: **4**
Feda etmek.

Şehenşāh-ı cihān ʿAbdūl-ḥamīde luṭf edip Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-dāne verdi ḫan-ı vālāya

12. **verir:** *-ir*
Gazel 57
Mısra: **5**
Saçmak, yaymak.

Mīnāyı ṣanma ney gibi muḥrıḳ ṣadā verir
Pīr-i muġān-ı mey-kedeniñ dem meyindedir

13. **verir:** *-ir*
Gazel 73
Mısra: **6**
Saçmak, yaymak.

Āh eylemem nigārıma ben bi'l-muvācehe

Mirʾāt-ı ḳalb-i pākine şāyed ṭuman verir

14. **verir:** *-ir*
Gazel 73
Mısra: **2**
Vermek, oluşturmak.

Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḫdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

15. **verir:** *-ir*
Gazel 74
Mısra: **5**
Getirmek, ulaştırmak.

Ḫātem-i cāmını sāḳīye verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru vüzerāsıyla döner

16. **verme:** *-me*
Gazel 97
Mısra: **1**
Uzatmak, sunmak, ikram etmek, ihsan etmek.

O māha kilk-i dili verme ḳaṭʿ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir ḳapar artar yaramaz

17. **verirse:** *-ir, -se*
Gazel 124
Mısra: **9**
Uzatmak, sunmak, ikram etmek, ihsan etmek.

Eger esrār-ı vaṣlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aṣ

18. **verme:** *-me*
Gazel 124
Mısra: **8**
Uzatmak, sunmak, ikram etmek, ihsan etmek.

Gelip ibrām ederse sāḳiyā bezm içre aġyārān
Kerem ḳıl būse verme merd-i rindāna ayaġıñ baṣ

19. **verir:** *-ir*
Gazel 73
Mısra: **12**
Uzatmak, vermek, ikram etmek.

Dürr-i viṣālini kenz-i derūnunda ḥıfẓ eden Fennī o ser-gevhere ser-rişte-i cān verir

ver-:

1. **verirse:** *-ir, -se*
Gazel 20
Mısra: **4**
Vermek, ihsan etmek.

Serīḳa eyledi düzd-i müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-rişte zülfüñde verir ol uc

2. **ver:**
Gazel 89
Mısra: **11**
Sunmak, ikram etmek.

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

verd:

1. **verd:**
Gazel 39
Mısra: **4**
Ar. Gül.

Bülbül gibi dil ḫaddiñe feryād eder ammā
Açılmadı gülzār-ı cemāliñde aña verd

verd edip:

1. **verd edip:** *-ip*
Murabba 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çiçek yapmak.

Baḫş edip vaṣlıñı ben ʿāşıḳ-ı zārıñ güldür
Verd edip cismimi hecriñle sezā mı ṣoldur

verd-i ebyaż:

1. **verd-i ebyaż:**
Gazel 87
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Beyaz gül.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

2. **verd-i ebyaż:**
Gazel 87
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Beyaz gül.

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

verd-i ḫandān:

1. **verd-i ḫandān:**
Kaside 1
Mısra: **114**
Kelime Tipi: **-**
Gülen gül II yeni açılmış gül.

Başladı ġonçe o dem bülbülveş güftāra
Feyż alıp nūr-ı tecellīden o verd-i ḫandān

verd-i raʿnā:

1. **verd-i raʿnā:**
Gazel 26
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hoş, parlak gül.

Meclis-i gülşende ḫoş-bū verd-i raʿnādır ḳadeḥ
Dest-i sāḳīde ḫoşā gül-berg-i zībādır ḳadeḥ

verd-i ruḫ-ı dil-bere:

1. **verd-i ruḫ-ı dil-bere:** *-e*
Gazel 128
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin gül gibi yanağı.

Zenbūr-ı göñül verd-i ruḫ-ı dil-bere ʿārıż
Üşküfte hezārān-ı şükūfe aña fāʾiż

verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya:

1. **verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya:** *-y, -a*
Gazel 184
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzel goncanın yanağın gülü.

Bülbül gibi feryād ederek vaḳt-i seḥerde
Ol verd-i ruḫ-ı ġonçe-i zībāya mı gitsem

verd-i şiʿrim:

1. **verd-i şiʿrim:** *-m*
Gazel 94
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şiirimin gülü.

Hezārān ġonçe-i üşküfte-ṭabʿ[ı] feth eder ammā

Açılmaz verd-i şiʿrim
Fenniyā mestūrdur sensiz

verd-i üşküfte-i ḥamrā:

1. **verd-i üşküfte-i ḥamrā:**
Gazel 228
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı açılmış gül.

Naẓar et ol ḫaṭ-ı ḫoy-kerde-i ḫadd-i āle
Verd-i üşküfte-i ḥamrā da müzeyyen jāle

verir:

1. **verir:**
Gazel 73
Mısra: **8**
Vermek (ezan okumak bağlamında).

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feṭḥ eden elbet eẕān verir

vesme:

1. **vesme:**
Gazel 138
Mısra: **5**
Kadınların kaşlarını veya saçlarını boyamak için sürdükleri siyah boya.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫẕ eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

vezān olduḳça:

1. **vezān olduḳça:** *-duḳ, -ça*
Gazel 231
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Esmek, yayılmak.

Fülk-i idrāk-ı hevā-yı zülfü ḫavfım ġarḳ eder
Baḥr-i fikrimde vezān olduḳça bād-ı fürḳati

vezān-ı bād-ı ṣarṣar:

1. **vezān-ı bād-ı ṣarṣar:**
Gazel 96
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Fırtına rüzgârının esmesi.

Vezān-ı bād-ı ṣarṣar pāre pāre berḳ olup rīzān
Bu ġaddār-ı felek kūyunda ʿuryān olduġum bilmez

vezir-i ẕāt-ı ẕīşānı:

1. **vezir-i ẕāt-ı ẕīşānı:** *-ı*
Kıt'a 4
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şanı yüce bir kişilik olan vezir.

Sezādır ṭurma vaṣf et ol vezir-i ẕāt-ı ẕīşānı
Seḫādetde ʿadīl-i Bermekīdir cümle efʿāli

vezn:

1. **vezn:**
Gazel 21
Mısra: **12**
Manzum yazılarda mısraların belirli bir ölçü içinde dizilmesi ile oluşan uyum, ölçü.

Bāzār-ı zīb -i silk-i selāsetde Fenniyā
Verdim bu vezn ile dür-i manẓūmuma revāc

vezn eyle:

1. **vezn eyle:** *-y, -em*
Gazel 199
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Tartmak, mukayese etmek.

Nice vezn eyleyem ṭāġ-ı zebūnum vaṣf-ı ḫāliñle
Dehān-ı ʿandelīb-i dilde yek-dāne s̲evābım bu

vezne-i aġūşuña ḳoy:

1. **vezne-i aġūşuña ḳoy:**
Müstezad 2
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Kucak tartısına koymak.

Ḳoy vezne-i aġūşuña sen çekde temām al
Noḳṣān ise alma

vīrāne:

1. **vīrāneye:***-(y)e*
Gazel 32
Mısra: **2**
Yıkılmış, harâb olmuş yer.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

2. **vīrānemiz:***-miz*
Gazel 156
Mısra: **4**
Yıkılmış, harâb olmuş yer.

Cevr ü cefāya lāne-i fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili vīrānemiz mi yoḳ

3. **vīrāneden:***-den*
Gazel 143
Mısra: **6**
Eskimiş, yıkılmaya yüz tutmuş harabe yapı. II Âşığın gönlü.

Yıḳdı beyt-i ḳalbimi seyl-āb-ı eşk etdi ḫarāb
Ḳaṭʿ-ı ümmīd eyleyip vīrāneden etdim ferāġ

vīrāne ev:

1. **vīrāne ev:**
Gazel 200
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Harabe ev.

Beyt-i ḳalbim seng-i cevriñle yıḳılsa ġam degil
Baʿd-ez-īn tecdīd olur luṭfuñ ile vīrāne ev

vird:

1. **virdin:***-i, -n*
Gazel 18
Mısra: **5**
Belirli zamanlarda mânevî bir görev olarak düzenli şekilde okunan âyet, esmâ-i hüsnâ veya duâlar.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i ṣad dāneye bāʿi s̲

2. **virdidir:***-idir*
Gazel 19
Mısra: **4**
Dinî bir sözü sürekli tekrarlama; çok tekrarlama, diline dolama.

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ
Me̲zmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿenne s̲

vird-i cennet:

1. **vird-i cennet:***-dir*
Gazel 43
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cennet duası.

Ḫilāf olmaz ġaddārıñ vird-i cennetdir dese ādem
Cihāna māye-i feyż-i gül-i raʿnā neden meʾhū̲z

vird-i şiʿr-i ḥasībā:

1. **vird-i şiʿr-i ḥasībā:**
Gazel 107
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hasîb'in şiirinin tekrar tekrar okunması.

Yazdıḳça vird-i şiʿr-i
Ḥasībāyı Fenniyā
Evrāḳ-ı Zīver ile pür
oldu külāhımız

viṣāl:

1. **viṣāliñ:** *-in*
Gazel 63
Mısra: **1**
Buluşma, yâre kavuşma, vuslat.

Viṣāliñ sükkeri
pālūdeveş cānā
şekerdendir
Mürebbā būse-i laʿl-i
lebiñ gül-berg-i
terdendir

2. **viṣāliñ:** *-in*
Gazel 113
Mısra: **11**
Buluşma, yâre kavuşma, vuslat.

Bir bir çıḳarırlarsa
münādīde viṣāliñ
ʿIşḳıñla o dem bende
verem çaġırıp on beş

3. **viṣāliñ:** *-in*
Gazel 115
Mısra: **7**
Buluşma, yâre kavuşma, vuslat.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile
baḫş eyle viṣāliñ
Olduydu aña şāyeste
şehā zīver-i bāliş

4. **viṣāl:**
Gazel 119
Mısra: **1**
Ar. ulaşma, kavuşma, vuslat.

Viṣāl āteş firāḳ āteş
mey āteş laʿl-i yār āteş
Bahār āteş ḫazān āteş
neşāṭ āteş ḫumār āteş

visāli:

1. **viṣāli:** *-i*
Gazel 236
Mısra: **7**
(Sevdiğine) kavuşma,vuslata erme.

Dil-ḫaste cān bulurdu
devā viṣāli
Bir laḥẓacıḳ olaydı anıñ
istirāḥati

viṣālin çıḳarıp:

1. **viṣālin çıḳarıp:** *-ıp*
Müstezad 3
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmasına ulaştırmak.

Maʿhūda viṣālin çıḳarıp
dedi lepişḳa
Beyʿ etdi meẓāḳa

viṣn-āb:

1. **viṣn-āb:**
Gazel 9
Mısra: **2**
Vişne suyu.

Mey-i laʿlin ṣunup
rindāne sāḳī-i ṭalʿat
mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş
eyleyenler ẓanneder
viṣn-āb

2. **vīşn-āb:**
Gazel 178
Mısra: **2**
Vişne suyu.

Nice bir fikr-i ġamıñla
mey-i zehr-āb içelim

Nuḳl-i laʿliñle buyur meclise vīşn-āb içelim

vü:

1. **vü:**
Gazel 126
Mısra: **10**
Bağlama vavı, ve bağlacı.

Ḍārū-yı rūḫı ḳılsa telef ṭañ mı Fenniyā
Bu kīl-i cism-i köhne vü milḳā-yı bī-ḥażīż

2. **vü:**
Gazel 157
Mısra: **2**
Bağlama vavı, ve bağlacı.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

3. **vü:**
Kıt'a 4
Mısra: **14**
"Ve" bağlacı.

ʿAceb mi sāyebānı olsa nūr-ı mihr-i ʿālem-tāb Ḳaṭār nāḳesiniñ aḫter ü mebāle vü mebāli

vücūd:

1. **vücūdum:**-*um*
Gazel 205
Mısra: **12**
Beden.

Ṭabībim merhem-i vaslın eger ṣarmazsa müşkildir
Vücūdum oldu tīġ-ı ġamzesiyle zaḫm-ı ṣad-pāre

2. **vücūdu(nu):**-*u, -n, -u*
Gazel 194
Mısra: **11**
Beden gövde.

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu) anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe muʿīni olanlarıñ

vücūd-:

1. **vücūdum:**-*(u)m*
Gazel 89
Mısra: **10**
Beden gövde.

Ederse anı āb-ı vaṣlıñ eyler ey perī iṭfā
Vücūdum olsa nār-ı fürḳatiñle gül de nārıdır

vücūd-ı dāġdār:

1. **vücūd-ı dāġdār:**
Gazel 119
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yaralı vücut.

N'ola şeb tā seḥer pür-naḫl olursa leyl-i hecrinde
Fetīl-i penbeler āteş vücūd-ı dāġdār āteş

vücūd-ı dil-ber-i eşʿār:

1. **vücūd-ı dil-ber-i eşʿār:**
Gazel 7
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şiir sevgilisinin vücudu.

Alıp kālā-yı naẓmı ḫvāce-i ṭabʿ-ı Fürūġīden
Vücūd-ı dil-ber-i eşʿārıña Fennī yeleklik yap

vücūd-ı pāk:

1. **vücūd-ı pāk:**
Gazel 65

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Temiz ve mübarek vücudu.

Vücūd-ı pākin eden
ṣaḥn-ı gülşen-i pür-dāġ
Pür eyleyip dem-i
mīnāyı sāḳī bülbül eder

vücūdunu sefîneden yem-i ʿışḳa atdı:

1. **vücūdunu sefîneden yem-i ʿışḳa atdı:** *-dı*

Gazel 191

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Vücudunu gemiden aşk denizine atmak.

Ġavvāṣ-ı dil görünce o
dür-dāne heykeli
Atdı vücūdunu yem-i
ʿışḳa sefîneden

vurur:

1. **vurur:**

Gazel 118

Mısra: **6**

Vurmak.

Dil nice ḫavf etmesin
ḥüsnün temāşā etmege
Çekmiş ol cellādım
ebrūsun vurur
şemşīrveş

vuṣlat:

1. **vuṣlatıñdır:** *-ıñdır*

Gazel 41

Mısra: **4**

Kavuşmak, ulaşmak.

Daʿvet-i bezminde sen
niʿmet-fürūş olma şehā
Vuṣlatıñdır ʿāṣıḳa
pālūde-i terden leẕīẕ

2. **vuṣlatın:** *-ı, -n*

Gazel 144

Mısra: **14**

Kavuşmak, ulaşmak.

Ḫvāb içre sen de fırṣatı
fevt etme Fenniyā
Bī-dār olunca vuṣlatın
eyler o şāh dirīġ

3. **vuṣlatıñ:** *-ıñ*

Gazel 232

Mısra: **9**

Kavuşma günü, sevgiliye kavuşma günü.

Vuṣlatıñ āyā ki maʿcūn-
ı cevāhir mi seniñ
Būse-i laʿliñ girer
terkībe ol ḳırmız gibi

4. **vuṣlatıñ:** *-ıñ*

Müstezad 1

Mısra: **17**

Kavuşma günü, sevgiliye kavuşma günü.

Pālūde midir vuṣlatıñ
ey Fāris-i niʿmet
Nā-dīde bu leẕẕet

5. **vuṣlatıñla:** *-ıñ, -la*

Gazel 73

Mısra: **7**

Sevgiliye kavuşma.

Dil vuṣlatıñla naʿra-keş
olsa ʿaceb midir
Ḥısn-i ḥaṣīni feth eden
elbet eẕān verir

6. **vuṣlat:**

Gazel 130

Mısra: **2**

(□□□□) i. (Ar. vuṣlat) Sevdiğine kavuşma.

Mey ḳıldı bu şeb rind ile
cānāna tavassuṭ
Vuṣlat ile bīmāra
ḥekīmāne tavassuṭ

7. **vuṣlatıñ:** *-ıñ*
Gazel 142
Mısra: **2**
Kavuşma, birleşme.

Vaʿd-i teşrīfiñi ḳıl meclise sāḳī tevḳīʿ
Vuṣlatıñ ḫavfını dilden edip ey meh tercīʿ

8. **vuṣlat:**
Gazel 242
Mısra: **8**
(Sevgiliye) kavuşma, ulaşma,vuslata erme.

Ḳatl edip ʿuşşāḳını rüʾyāda ammā baʿd-ez-īn
Vuṣlat ile ol muʿabbir ḥüsn-i taʿbīr eyledi

vuṣlat u hicrān:

1. **vuṣlat u hicrān:**
Gazel 69
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma ve ayrılık.

Beyt-i derūnu vuṣlat u hicrān açar ḳapar
Ḥaccāc [u] āṣafa anı merdān açar ḳapar

vuṣlatın:

1. **vuṣlatıñ:**
Gazel 42
Mısra: **4**
Kavuşma.

Ḫvāb-ı ġafletden telef oldu dirīġā ʿömrümüz
Gerçi vāḳiʿ oldu ammā vuṣlatıñ bī-dāra şāẕ

2. **vuṣlatıñ:**
Gazel 86
Mısra: **1**
Kavuşma.

Felekde vuṣlatıñ ey māh-rū şikār mıdır
Hümā miṣāli görünmez o rūzgār mıdır

3. **vuṣlatıñ:**
Gazel 152
Mısra: **2**
Kavuşma.

Bizi tīr-i müjeñle çözme ey meh-pāre-i ḫaffāf
Bez[i]mde vuṣlatıñ ḳıl mest olup ʿuşşāḳına elṭāf

vüzerā:

1. **vüzerāsıyla:** *-sıyla*
Gazel 74
Mısra: **6**
Vezirler.

Ḫātem-i cāmını sāḳīye verir meclisde
Şāh-ı Cemşīdiñ umūru vüzerāsıyla döner

vużū:

1. **vużū:**
Gazel 192
Mısra: **6**
Abdest, abdest alma.

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip geh vużū çemen be-çemen

yā:

1. **yā:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Ve yahut.

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

2. **yā:**
Gazel 137

Mısra: **10**
Ve yahut.

Dürr-i süḫan hīç telef etmez mi Fennī
Gencīne degildir deheni yā ne de maḥfūẓ

3. **yā:**
Gazel 168
Mısra: **2**
Ve yahut.

Ey tīr-i ġamze āteş-i dil-dūz-ı cān mısın
Yā nāvek-i naẓmı pūte-i ḳażādan nişān mısın

4. **ya:**
Gazel 199
Mısra: **4**
Ve yahut.

Suʾāl eylerse laʿlin būs ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş et deyü yāre cevābım bu

5. **ya:**
Gazel 237
Mısra: **1**
Ve yahut.

Būsesi maʿcūn-ı ḳırmız mı ya laʿl-i sāde mi
Berg-i gül mü laʿli eczā-yı Ḥayāt-zāde mi

6. **ya:**
Gazel 237
Mısra: **5**
Ve yahut.

Ebruvānıñ meyli Oḳ Meydānıdır ya sīne-çāk
Bu reviş ey tīr-i ġamze seyr-i Saʿd-ābāda mı

7. **yā:**
Gazel 38
Mısra: **2**
Nida, ey.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

8. **ya:**
Gazel 122
Mısra: **7**
Nida, ey.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

9. **yā:**
Gazel 194
Mısra: **11**
Nida, ey.

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu) anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe muʿīni olanlarıñ

10. **yā:**
Gazel 244
Mısra: **2**
Nida, ey.

Bez[i]mde naʿra-i hū(dur) ḳulḳul-ı mīnā ṣadā-yı ney
Ḳudūm tekye-i vuṣlat şeyḫimiz pīr-i muġān yā Ḥay

11. **yā:**
Gazel 222
Mısra: **10**
Yahut, veya.

Ben begendim ṭoġrusu tanẓīre lāyıḳdır sözüm
Yā degil ḥaddiñ ki desem Fehmi-i üstādıma

12. **yaya:** *-y, -a*
Gazel 70

Mısra: **4**
Yay, ok atılan yay.

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

13. **ya:**
Gazel 122
Mısra: **8**
Yay, ok atılan yay.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

14. **ya:**
Gazel 40
Mısra: **10**
Artık.

Rengīn ola mı saʿy ile hīç naẓm-ı belāġat
Fennīya neşāṭ ola ya bir vaḳt-ı müsāʿid

15. **yā:**
Gazel 197
Mısra: **10**
Ya.

Defʿ etmege sevdā-yı merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola yāḫūd bir aḳar ṣu

16. **ya:**
Gazel 87
Mısra: **10**
Yay, ok atılan yay - Sevgilinin kaşı için kullanılmıştır.-.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḥüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

17. **yā:**
Gazel 166
Mısra: **5**
Yay, ok atılan yay - Sevgilinin kaşı için kullanılmıştır.-.

Helāke ḳaṣd ise yā ḳaşlarıñ edip pür-çīn
Ḫadeng-i ġamzeleriñ zaḫm-ı sīne-çākime çek

18. **yā:**
Gazel 207
Mısra: **1**
Yay, ok atılan yay - Sevgilinin kaşı için kullanılmıştır.-.

Ey ḳaşı yā egilme hezār āşnālara
Ḳaddiñ ḫamīde etme begim merḥabālara

19. **yā:**
Gazel 234
Mısra: **2**
Yay, ok atılan yay - Sevgilinin kaşı için kullanılmıştır.-.

Şehir şehir velī pür-tāb eden cemāliñ mi
Ṭaraf ṭaraf görünen ḳaşı yā hilāliñ mi

20. **ya:**
Murabba 2
Mısra: **15**
"Ey" seslenme edatı.

Ḳaysveş Mecnūnuñ olmaḳ ya nedir derseñ sen o
ʿUḳde-i zencīr-i zülf ü ṭurreniñ sevdāsıdır

ya ḳaşı:

1. **ya ḳaşı:**
Gazel 87
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**

Sevgilinin yaya benzeyen kaşları.

Noḳṭa-i ḫāliyle meşḳ-i vechi üzre Fenniyā
Ya ḳaşı taʿlīm olunsa ḫüsn-i ḫaṭṭ bir rā çıḳar

yā ne:

1. **yā ne:**
Gazel 111
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Nasıl.

Būsedir ḳaşdı eden ʿārıż-ı cānāna heves
Şemʿ-i ruḫsārıña pervāne-i dil yā ne heves

yā rab:

1. **yā rab:**
Kıt'a 9
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Ya Rab.

Ġınā-āver olunca şīr-i pistān-ı ʿanāṣırdan
Aña emdürme yā Rab mehd-i gerdūn istikrāh

2. **yā rab:**
Kıt'a 13
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Ey rabbim.

Derūnunda ṣafā-yāb eyleyip pāyını dāʾim
Aña etdirme yā Rab tā-be-rustā-ḫīz istikrāh

yā rabb:

1. **yā rabb:**
Kıt'a 14
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Ey Rabbim.

Feraḥ u şevḳ ile yā Rabb ṣafā-yāb eyle
Neşter-i ġamla dil-i bānīsini ḳılma şiḳāḳ

yab yab:

1. **yab yab:**
Gazel 178
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yavaş yavaş, usul usul, sessizce.

Bün-nişīn-i ḫum-ı meyḫāneye sāḳī açma
Ṭursun Allahı severseñ meyi yab yab içelim

2. **yab yab:**
Gazel 178
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yavaş yavaş, usul usul, sessizce.

Bün-nişīn-i ḫum-ı meyḫāneye sāḳī açma
Ṭursun Allahı severseñ meyi yab yab içelim

yābāna sezā eyleme:

1. **yābāna sezā eyleme:**
Murabba 1
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Uzakta kalmasını layık bulmak.

Būs edip laʿl-i lebiñ dehre Süleymān olayım
Gerd-i ḫāṭırla ḳuluñ eyleme yābāna sezā

yād:

1. **yāda:***-a*
Gazel 124
Mısra: **9**
Yabancı. II Rakip.

Eger esrār-ı vaṣlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḫüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aṣ

yād olur:

1. **yād olur:** *-ur*
Gazel 48
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
1. Anılmak, hatırlanmak.

Endek ḫumārı ey leb-i mey-gūn güşād olur
Laʿlin ki bezm-i bāġ-ı cihān içre yād olur

yādigār:

1. **yādigār:**
Gazel 86
Mısra: **8**
1. armağan, hediye 2. hatıra.

ʿAceb mi daʿvet-i bezme icābet etmez ise
Başar mı telleye ol öyle yādigār mıdır

yaġ:

1. **yaġmaya:** *-ma, -y, -a*
Gazel 62
Mısra: **5**
Bozguna uğratmak, zarar vermek.

Ceyş-i müjeyle dilleri yaġmaya ol şehiñ
Düzd-i nigāhı leşker-i Cingīze baş olur

yaġ sürdügü:

1. **yaġ sürdügü:** *-dük, -ü*
Gazel 146
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yağ sürmek.

Nüzhet-i ẕātı mıdır zülf-i girihgīrinde
ʿIṭr-ı şāhī midir āyā nedir ol sürdügü yaġ

yaġı eri:

1. **yaġı eri:** *-di*
Gazel 239
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **Deyim**
İçinin (yüreğinin) yağı erimek: Korkulacak bir durum meydana gelecek diye kaygı çekmek.

Yaġım eridi āteş-i laʿliñle tenimde
Cismim gibi bir şemʿ-i żiyādār bulunur mu

yaġmā:

1. **yaġmā:**
Gazel 5
Mısra: **8**
1. Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan.

Çapul mu eder ṣaḥn-ı ḫayālimde o şāhıñ
Tatar-ı müjeñ ḳıldı benim ʿaḳlımı yaġmā

yaḫ:

1. **yaḫ:**
Gazel 31
Mısra: **1**
Buz.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

2. **yaḫ:**
Gazel 31
Mısra: **2**
Buz.

Demi bārid olan dil-berden el çek bī-vefādır yaḫ
Ṭayanmaz sūz-ı mihr-i cevre nīrū-[yı] hebādır yaḫ

3. **yaḫ:**
Gazel 31
Mısra: **4**
Buz.

Dil-i bīmāra baḫş et şerbet-i dūşnāmıñ ey ḥāẕıḳ
Gül-i terden mürebbā āteş-i ʿışḳa şifādır yaḫ

4. **yaḫ:**
Gazel 31
Mısra: **6**
Buz.

Döküp ol ḫān-ḳāh şiddet-i vaḳt-i şitā içün
Ne ḥāletdir bu kim berdü'l-ʿacūze mübtelādır yaḫ

5. **yaḫ:**
Gazel 31
Mısra: **8**
Buz.

Cihān ālāyişinden şüst ü şū etmek içün nāmı
Olur āvīze saḳf-ı ʿāleme ʿibret-nümādır yaḫ

6. **yaḫ:**
Gazel 31
Mısra: **10**
Buz.

Reh-i mesdūde sengāsā olup pā-māl hemvāre
Güẕergāh-ı ḫarāb-ābāda cisr-i muḳteżādır yaḫ

7. **yaḫ:**
Gazel 31
Mısra: **12**
Buz.

Niçün beyʿ ü şirāḫ eylerler anı Fenniyā ʿālem
Cihāna cānib-i Bārīden ol bād-ı hevādır yaḫ

yāḫūd:

1. **yāḫūd:**
Gazel 197
Mısra: **10**
Veya.

Defʿ etmege sevdā-yı merāḳı baña Fennī
Yā ḳulḳul-ı mīnā ola yāḫūd bir aḳar ṣu

yak:

1. **yaḳa:**-*a*
Gazel 98
Mısra: **8**
Ateşe vermek, tutuşturmak.

Niyāz u nāzı bezm-i meyde seng āhen edip sāḳī
Yaḳa rindān çaḳdıḳça şerer ġavġā çıḳar çıḳmaz

2. **yaḳdı:**-*dı*
Gazel 34
Mısra: **4**
Ateşe vermek, tutuşturmak.

Nice sīḫ olmaya bu sūziş-i ʿışḳıñla hezār
Yaḳdı tennūr-ı dili sūḳ-ı maḥabbetde tabīḫ

3. **yaḳdı:**-*dı*
Gazel 231
Mısra: **6**
(aşk ateşiyle) yakmak.

Rüʾyet-i nūr-ı cemāl-i pākine üftādedir
Yaḳdı heb dünyā vü māfīhāyı nār-ı ḥasreti

4. **yaḳmada:**-*mada*
Gazel 151
Mısra: **6**

Arzu, istek ile yakmak; bir kimsenin çokça arzu duyduğu şeyi elde etmesine müsaade etmeyerek onu ıstırap içinde bırakmak.

Cān-güdāz olsa ʿaceb mi nigeh-i pür-sūzı
Dil-i üftādeleri yaḳmada mānend-i Necef

5. **yaḳma:** *-ma*
Müstezad 1
Mısra: **12**
Acı çektirme, eziyet.

Zülf-i siyehiñ ʿanber-i sārāya degişmem
Yaḳma beni cānā

yaḳdı:

1. **yaḳdı:**
Gazel 64
Mısra: **13**
Ateşe vermek.

Yaḳdı cihānı nār-ı taḥassürle sū-be-sū
Ol nev-çerī-i āteş-i sūzān ocaḳlıdır

yaḳın:

1. **yaḳīnı:** *-ı*
Gazel 194
Mısra: **10**
Yakın.

Heb vāsıṭayla nāʾil-i vaṣl-ı merām olur
Ol şāh-ı bī-vefāya yaḳīnı olanlarıñ

2. **yaḳın:**
Gazel 99
Mısra: **7**
Aralarında sıkı ilgi bulunan; az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı.

Yoḳlayıp farḳ ederiz añla yaḳın olduġunu
Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı sīnesinden biliriz

yaḳın getirme:

1. **yaḳın getirme:** *-me*
Gazel 82
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yakın olmak.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın getirme ey perī
Şāne bir çoḳ başlı şeydir ḳorḳarım perçem ḳapar

yakış:

1. **yaḳışır:** *-(ı)r*
Gazel 32
Mısra: **2**
Güzel durmak, iyi gitmek; uygun olmak.

Naḳş edip laʿliñi sür bu dil-i kāşāneye sürḫ
Yaḳışır beyt-i siyāh içre o vīrāneye sürḫ

2. **yaḳışır:** *-(ı)r*
Gazel 32
Mısra: **10**
Güzel durmak, iyi gitmek; uygun olmak.

Jende-i ḫūn ile dil olsa n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

yaḳmak:

1. **yaḳdı:** *-dı*
Gazel 150
Mısra: **3**
(Aşığın gönlünü) yakmak.

ʿUşşāḳı yaḳdı şems-i nigāhıyla dīdesi
Ol nār-ı cān-güdāza n'ola verse tef Necef

yāl u bāl:

1. **yāl u bāl:**
Gazel 175
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Boy pos, endam.

Kesb-i selāset ile Ḥasīb Begle Fenniyā
Sūḳ-i naẓımda şiʿrini sen yāl u bāl bil

yan:

1. **yansa:** *-ısa*
Gazel 32
Mısra: **5**
1. Isı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline gelmek. 2. Çok ıstırap çekmek, büyük bir acı içinde olmak, çok üzülmek.

Āteş-i ʿışḳıña dil yansa n'ola ʿālemde
Görünür şemʿ-i ruḫuñ dīde-i pervāneye sürḫ

2. **yanar:** *-ar*
Muhammes 1
Mısra: **32**
(aşk ateşiyle) yanmak.

Mücessem eyleyip mānende-i İslāmbol-ı s̱ānī
Ne deñlü iḥtirāz etsem yanar bā-ḥükm-i Rabbānī

3. **yansın:** *-sın*
Gazel 238
Mısra: **6**
Alev almak. // Tutuşmak.

Rūz u şeb eyler der-āġūş āh kim cānā seni
Āteş-i ʿışḳıña yansın pīrehen dedikleri

yana:

1. **yanar:** *-r*
Gazel 137
Mısra: **7**
(aşk ateşiyle) yanmak.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i pervānede maḥfūẓ

yana gelmişlerdenim:

1. **yana gelmişlerdenim:** *-miş, -ler, -den, -im*
Gazel 182
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sürekli yanmak, tutuşmak.

Zāhidā şemʿ-i cemāle yana gelmişlerdenim
Sūz-ten pervāneyem devrāna gelmişlerdenim

yanaḳ:

1. **yañaḳ:**
Gazel 75
Mısra: **8**
Yüzün iki tarafı, yanak.

Ḫilʿat-ı nā-dīdedir kim aṭlas üzre gūyiyā
Ḳaplamış semmūr-ı ḫaṭṭ gülgūn yañaḳ üstündedir

yanar:

1. **yanar:**
Gazel 119
Mısra: **6**
Ateş durumuna geçmek, tutuşmak, yanmak.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle
Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

yanıḳ:

1. **yanıḳdır:** *-dır*
   Gazel 56
   Mısra: **10**
   Yanık, yanmış olan.

Naẓar ḳıl ḥalḳa ḥalḳa
cān-güdāz-ı sīne-i
Fennī
Efendim sūz-ı ʿışḳıñla
hemīşe baġrı yanıḳdır

yanıḳ yanıḳ:

1. **yanıḳ yanıḳ:**
   Gazel 234
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanık yanık.

Ḳızıl ḳızıl varaḳ sīnem
üzre her dāġım
Yanıḳ yanıḳ şerer-
nāme-i viṣāliñ mi

yanmaḳ:

1. **yanmaḳ:**
   Gazel 123
   Mısra: **1**
   Ateş durumuna geçmek, tutuşmak.

Āteş ile yanmaḳ dil-i
vīrāneye maḫṣūṣ
Cān atmaḳ o şemʿ-i
ruḫa pervāneye maḫṣūṣ

yap-:

1. **yapar:** *-ar*
   Gazel 67
   Mısra: **2**
   Oluşturmak, meydana getirmek.

Neccār-ı şūḫı dār-ı dili
hem yapar yıḳar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-
i ʿālem yapar yıḳar

yap:

1. **yapar:** *-ar*
   Gazel 67
   Mısra: **10**
   Bina etme.

Seyr et binā-yı gendüm
ü ʿömrin devāmını
Ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i
ādem yapar yıḳar

2. **yapar:** *-ar*
   Gazel 67
   Mısra: **12**
   İnşa etmek.

Fennī naẓīre verme bu
beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem
yapar yıḳar

3. **yap:**
   Gazel 7
   Mısra: **1**
   Yapmak II etmek.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih
ṣaḥn-ı sīnem bir
çiçeklik yap

4. **yap:**
   Gazel 7
   Mısra: **2**
   Yapmak II etmek.

Şerer-efşān-ı ġamzeñle
gelip bezme fişeklik yap
Çerāġāna müşābih
ṣaḥn-ı sīnem bir
çiçeklik yap

5. **yap:**
   Gazel 7
   Mısra: **4**
   Yapmak II etmek.

Seni āzürde eylerse
nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ
Cemāl-i pākle zülf-i
girih-gīriñ sineklik yap

6. **yap:**
   Gazel 7

Mısra: **6**
Yapmak II etmek.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

7. **yap:**
Gazel 7
Mısra: **8**
Yapmak II etmek.

Ayaġına müsāvi raḳṣ içün bint-i reziñ sāḳī
Sezādır cām-ı Cemden mücessem al eteklik yap

8. **yap:**
Gazel 7
Mısra: **10**
Yapmak II etmek.

Ḫayāl-i çeşmiñi naḳş eyleyip ḫūn-ı sirişklikle
O ṭıfl-ı nāza bir nā-dīde gehvāre bebeklik yap

9. **yap:**
Gazel 7
Mısra: **12**
Yapmak II etmek.

Alıp kālā-yı naẓmı ḫvāce-i ṭabʿ-ı Fürūġīden
Vücūd-ı dil-ber-i eşʿārıña Fennī yeleklik yap

10. **yapar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **1**
İnşa etmek, gerçekleştirmek.

Neccār-ı şūḫı dār-ı dili hem yapar yıḳar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i ʿālem yapar yıḳar

11. **yapar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **4**
İnşa etmek, gerçekleştirmek.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū
Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar

12. **yapar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **6**
İnşa etmek, gerçekleştirmek.

Yoḳdur esāsı tevbe vü ʿahdinde zāhidiñ
Ḥışn-i ḥaṣīni gāhīce yapar yıḳar

13. **yapar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **8**
İnşa etmek, gerçekleştirmek.

Bih-zād-ı dil o şehle donanma-yı vuṣlatı
Sūḳ-ı emelde mi<u>s</u>l-i mücessem yapar yıḳar

<u>yapar:</u>

1. **yapar:**
Gazel 72
Mısra: **1**
Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

2. **yapar:**
Gazel 72
Mısra: **4**
Ortaya koymak, gerçekleştirmek,

oluşturmak, meydana getirmek.

Dil-i sevdā-zede ḳaldıḳça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çīniñe ḫār-ı müjesin şāne yapar

3. **yapar:**
Gazel 72
Mısra: **6**
Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.

Vaʿd edip ġonçe-i vaṣlın o Çiçekçi-zāde
Enderūn-ı dil-i ʿuşşāḳını gül-ḫāne yapar

4. **yapar:**
Gazel 72
Mısra: **8**
Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.

Zāhirā zāhid ayaḳ almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i bāṭında o şeyḫāne yapar

5. **yapar:**
Gazel 72
Mısra: **10**
Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.

Cām-ı Cem menḳabesin diñle gelip mīnādan
Ṭūṭi-i māh şük[ü]r meclise efsāne yapar

6. **yapar:**
Gazel 72
Mısra: **12**
Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.

Şiʿr-i Ḥamdiye dü dīdem n'ola açsam Fennī
Ṭabʿ-ı maḥmūr olanı bir iki peymāne yapar

7. **yapar:**
Gazel 72
Mısra: **2**
Yapmak.

Naḫl-i ḳaddiñ de şehā ṭāʿir-i dil lāne yapar
Görmesin şāhin-i aġyār anı cānā ne yapar

yapıl-:

1. **yapıldı:** *-dı*
Gazel 83
Mısra: **7**
Meydana getirilmek, hazırlanmak.

Yapıldı sāʿat-i ḫāṭır ʿadāt-ı dil-ber ile
Hemān o cüzʾ-i felekde ʿayāra ḳalmışdır

yār:

1. **yāre:** *-e*
Gazel 3
Mısra: **3**
Sevgili // dost.

Yāre telḫīṣ eyle sen faṣl-ı ser-encām-ı dili
Şerḥ edip metn-i ḫayāl-i vaṣlını gāhī añа

2. **yāre:**
Gazel 40
Mısra: **3**
Sevgili // dost.

Taḥrīr edemem sūziş-i ʿışḳı ben o yāre
Ḫāmem olup āteş ṭutuşur ṣafḥa-i kāġıd

3. **yāre:**
Gazel 68
Mısra: **7**
Sevgili // dost.

Yāre ʿarż etse n'ola
derd-i derūnu ʿışḳ-ı dil
Ḥāẕıḳ-ı cān-pervere
bīmār kendin gösterir

4. **yār:**
Gazel 84
Mısra: **6**
Sevgili // dost.

Ey cām-ı Cem ḳurutma
yeter ḫūn-ı ʿāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile
bi'llahi ḳan olur

5. **yār:**
Gazel 85
Mısra: **6**
Sevgili // dost.

Setr-i dāmen eyleyip
destinde mīnā-yı rakīb
Ḳande mey nūş eylesem
āh yār ile tenhā biter

6. **yāriñ:**
Gazel 137
Mısra: **7**
Sevgili // dost.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i
cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i
pervānede maḥfūẓ

7. **yāriñ:**
Gazel 140
Mısra: **3**
Sevgili // dost.

Ḫaṭ başdı ḳıyās eyleme
sen vechini yāriñ
Āvīzedir ol ḥilye-i pāk
üzre münaḳḳaʿ

8. **yāriñ:**
Gazel 147
Mısra: **1**
Sevgili // dost.

Ḫaṭṭ-ı nev şanma
ruḫunda yāriñ ey aġyār
zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış
gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

9. **yār:**
Gazel 168
Mısra: **5**
Sevgili // dost.

Bezm-i ḥafīde yār ile ey
ḳulḳul-ı şerāb
Beyʿ ü şirāya bī-hem-
tāda tercemān mısın

10. **yār:**
Gazel 176
Mısra: **5**
Sevgili // dost.

Ki çıḳsa yār anıñla bir
kere girsem ḫalvet-i
bezme
O mehle baʿd-ez-īn bir
iki nev-ʿīd edip çıḳmam

11. **yār:**
Gazel 212
Mısra: **2**
Sevgili // dost.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i
tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
ḥelvāya ḳarışma

12. **yār:**
Gazel 221
Mısra: **1**
Sevgili // dost.

Meclisde ḫafī yār ile
fincān elimizde
Keyfiyyet-i dil-i ḫasteye
dermān elimizde

13. **yār:**
Gazel 243

Mısra: **7**
Sevgili // dost.

Görünce yār ile aġyārı
bezm-i maḫfīde
Fiġān-ı āh ile derdim
ziyādedir şimdi

14. **yāriñ:** *-iñ*
Gazel 19
Mısra: **3**
Sevgili.

Yāriñ rehine ser veren
üftādeye söz yoḳ
Mezmūm virdidir hele
ġavġā-yı müʿennes

15. **yāriñ:** *-iñ*
Gazel 24
Mısra: **12**
Sevgili.

El çekip cām-ı Cem-i ser
şār-ı meyden Fenniyā
Cennet-i vaṣlında yāriñ
ḳana ḳana kevser iç

16. **yāri:** *-i*
Gazel 64
Mısra: **7**
Sevgili.

Ey çeşm-i āhu yāri
ṣaḳın bāġ-ı ʿāşıḳa
Ṣaḥrā-yı sīne çāk-ı
ġamıñla çataḳlıdır

17. **yār:**
Gazel 154
Mısra: **12**
Sevgili.

Verdim dili bir ṭıfl-ı
sitemkāra ki Fennī
Atdıḳça urur yār nigehi
cāna ʿışḳşaḳ

18. **yār:**
Gazel 39
Mısra: **7**
(□□□) i. (Fars. yār)
1. Sevgili:.

Yār ile bu şeb şemʿ idi
yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre
idi ġayr dilā ferd

19. **yār:**
Gazel 94
Mısra: **9**
(□□□) i. (Fars. yār)
1. Sevgili:.

Raḳībā bezm-i meyde
yār ile maḫfīce ʿişretde
Ḫayālim ʿaks-i dūr-bīn
ile dūr-ā-dūrdur sensiz

20. **yār:**
Gazel 95
Mısra: **1**
(□□□) i. (Fars. yār)
1. Sevgili:.

Dil bezm-i meyde yār
ile maḫfī kes istemez
Bu ṣaḥn-ı gülde bülbüle
ġayrı ses istemez

21. **yār:**
Gazel 101
Mısra: **3**
(□□□) i. (Fars. yār)
1. Sevgili:.

Hem-meclis olursa
n'ola aġyār ile ol yār
Gülzār-ı cihānda gül-i
bī-ḫār bulunmaz

22. **yāre:** *-e*
Muhammes 1
Mısra: **33**
Sevgili // Dost.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı
taḥrīr eyleyem Fennī
Medār-ı sūziş-i naẓmım
ile sūzān olur ḳırṭās

23. **yāre:** *-e*
Gazel 139
Mısra: **4**

Dost, arkadaş // sevgili.

Mübtedādan ḫaber al
ḳāʿide-i maʿnāyı
Nev-terāş yāre deme
lafẓen ü maʿnen merfūʿ

24. **yāre:**-*e*
Gazel 199
Mısra: **4**
Arkadaş, dost II Sevgili.

Suʾāl eylerse laʿlin būs
ederken ḫvāb-ı ġafletde
Beni ḳatl et ya cān baḫş
et deyü yāre cevābım
bu

25. **yāri:**-*i*
Gazel 215
Mısra: **1**
Arkadaş, dost II Sevgili.

Bülbül gibi feryād
ederem yāri görünce
Ṭabʿım açılır ġonçe-i
gülzārı görünce

26. **yārı:**-*ı*
Gazel 242
Mısra: **1**
Arkadaş, dost II Sevgili.

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil
yārı tesḫīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı
çerḫi zencīr eyledi

27. **yāriñ:**-*iñ*
Gazel 223
Mısra: **4**
Arkadaş, dost, sevgili.

Sūr-ı viṣāle ṣaçıverip
naḳd-i eşkiñi
Ṣarf et cemīʿ-i varıñı
yāriñ umūruna

28. **yār:**
Gazel 239
Mısra: **2**
Sevgili, dost, tanıdık.

Āyā bize bir Ḫıżr-ı
keremkār bulunur mu
Dil-teşneyi sīr-āb edici
yār bulunur mu

yara:

1. **yaramaz:**-*maz*
Gazel 97
Mısra: **2**
Bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak, faydalı olmak.

O māha kilk-i dili verme
ḳaṭʿ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir
ḳapar artar yaramaz

yaramaz:

1. **yaramaz:**
Gazel 97
Mısra: **1**
Yaramazlık yapan (Sevgili).

O māha kilk-i dili verme
ḳaṭʿ edip yaramaz
Daḫı ḳatı küçücekdir
ḳapar artar yaramaz

yārān:

1. **yārān:**
Gazel 69
Mısra: **10**
Arkadaşlar, dostlar // sohbet ve eğlence meclisinin sakinleri.

Geh ṣoḥbet-i müşāʿare
gāhī sükūt ile
Mecmūʿa-i ṭabīʿi yārān
açar ḳapar

2. **yārāna:**-*a*
Gazel 112

Mısra: **10**
Arkadaş, dost; sevgili.

Vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā
Yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā gehī yārāna es

yārān-ı saʿd-ābād:

1. **yārān-ı saʿd-ābād:**
Gazel 35
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Saʿdabad'ta buluşulan dostlar.

Çemen-zāra müşābih sebze-i tanẓīr ile Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓmım eylesin yārān-ı Saʿd-ābād

yāre:

1. **yāre:**
Gazel 217
Mısra: **8**
Sevgili.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

2. **yāre:**
Gazel 110
Mısra: **13**
Sevgiliye; yara.

Nice ben yāre nār-ı ʿışḳı taḥrīr eyleyem Fennī
Midād-ı sūziş-i naẓmım ile sūzān olur ḳırṭās

3. **yāre:**
Gazel 125
Mısra: **3**
Sevgiliye; yara.

Ben varımı baḫş eyleyip ol yāre ser-ā-pā
Naḳd-i dil ü cānı edeyim vaʿd ile taḳrīż

4. **yāre:**
Gazel 125
Mısra: **9**
Sevgiliye; yara.

ʿArż eyleyerek yāre nuḳūd-ı dili Fennī
Ḳıldı o ḫaẕef-pāreyi biñ nāz ile taḳbīż

5. **yāre:**
Gazel 128
Mısra: **7**
Sevgiliye; yara.

Ben baḫş ederem naḳd-i dil ü cānı o yāre
Meşkūk eder ol vaʿdini ʿuşşāḳa muʿārıż

6. **yāre:**
Gazel 154
Mısra: **5**
Sevgiliye; yara.

Çarpılma ṣaḳın meyl edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma yem-i ġamda açıḳçıḳ

7. **yārelerle:** *-ler, -le*
Gazel 127
Mısra: **4**
Yara.

Beni mecrūḥ eden tīġ-ı meç-i müjgān-ı Efrencdir
Firengī yārelerle oldu cismim pā vü ser memrūż

8. **yāre:**
Gazel 79
Mısra: **7**
Sevgili, dost.

Sīnem ne ʿaceb eylesem ol yāre çerāġān

Efşān-şerer-i ġamze-i cādūsu fişekdir

yārı:

1. **yārı:**
Gazel 80
Mısra: **3**
Dost, arkadaş, muhip. Sevgili, mahbup ve mahbube, maşuk, maşuka. bildik, tanıdık, aşina.

Çeşm-i bülbül cāmelerle yārı seyr edip göñül
Ḫuşk-ı zaḫm-ı cismini bulmuş donanmış pā vü ser

2. **yārıdır:** *-dır*
Gazel 89
Mısra: **4**
Dost, arkadaş, muhip. Sevgili, mahbup ve mahbube, maşuk, maşuka. bildik, tanıdık, aşina.

Nice seyyāḥ-ı ʿālem olmasın olma hele Keyvān
Hilālāsā felekde ʿāşıḳıñ keşkülde yārıdır

3. **yārı:**
Gazel 235
Mısra: **9**
Sevgili, dost.

Bī-dār eder fiġān ile yārı raḳīb-i zāġ
Ḳuşluḳ zemānı pister-i sīnemde dil-beri

yār-ı firūzān:

1. **yār-ı firūzān:**
Gazel 39
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Parlak sevgili.

Yār ile bu şeb şemʿ idi yār-ı firūzān
Ben gitdim o meh-pāre idi ġayr dilā ferd

yār-ı güzīni:

1. **yār-ı güzīni:** *-i*
Gazel 194
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Seçkin, özel sevgili. II. Şirin.

Teslīm-i cāna yār-ı güzīni olanlarıñ
Ẓāyiʿ olur mu naḳdi emīni olanlarıñ

yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā:

1. **yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā:**
Gazel 112
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sabah rüzgarının hoş kokusuna dost gibi.

Vaṣf-ı çīn-i zülf-i dildārı açıp sen Fenniyā
Yār-ı ḫoş-bū-yı ṣabāāsā gehī yārāna es

yār-ı melīḥ:

1. **yār-ı melīḥ:**
Gazel 28
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzel, şirin sevgili.

Cünbiş ü nāz ile ḫaṭṭ-ı ruḫuñ ol yār-ı melīḥ
Refʿ edip muṣḥaf-ı ruḫsārını kıldı taṣḥīḥ

yārin:

1. **yāriñ:** *-in*
Gazel 203
Mısra: **8**
Âşığın gönlünü kaptırdığı, sevgili, mâşuk.

Çekdirme baḥr-i fürḳate bu rūzgār ile

Çat keşti-i viṣāline
yāriñ melekse de

yaş:

1. **yaṣ:**
Gazel 122
Mısra: **1**
(bir yere, bir şeye) yaslanmak.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen
sīne-i ʿuryāna yaṣ
Zülfüne Manṣūrveş çek
kendiñi meydāna aṣ

2. **yaṣ:**
Gazel 122
Mısra: **8**
(bir yere, bir şeye) yaslanmak.

Tīr-i yāre zāhid olma ya
kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma
ḳāmetiñ cānāne yaṣ

3. **yaṣ:**
Gazel 122
Mısra: **10**
(bir yere, bir şeye) yaslanmak.

Yerde gökde gezme
bulmuşken müheyyā
Fenniyā

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen
sīne-i ʿuryāna yaṣ

4. **yaşını:** *-ı, -n, -ı*
Kıt'a 11
Mısra: **1**
Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin.

Ki rūşen yaşını gül-
ġonçecigim efendi
Ravża-i cennete ʿazm
edip o ārām etdi

yasaġ:

1. **yasāġ:**
Gazel 145
Mısra: **1**
Yasak.

Hīç mey-āşāma olur mu
ʿıyş-ı maḫfīde yasāġ
Būs-ı laʿliñçün
bez[i]mde sāḳiyā vardır
mesāġ

yāsemen:

1. **yāsemen:**
Gazel 30
Mısra: **3**
Beyaz ve küçük çiçekler açan, sarmaşık cinsinden, çok uzayan bir ağaç; bu ağacın beyaz renkli çiçeği.

Berg-i nevr-ā-nevriñdir
yāsemen ḳaddiñ nihāl
Ravża-i ḥüsn-i cemāliñ
sāḥa-i bāġ-ı feraḥ

2. **yāsemen:**
Gazel 51
Mısra: **1**
Beyaz ve küçük çiçekler açan, sarmaşık cinsinden, çok uzayan bir ağaç; bu ağacın beyaz renkli çiçeği.

Dil ol beyāż fesle seni
yāsemen bilir
Bāg-ı seriñde perçemiñi
feslegen bilir

3. **yāsemen:**
Gazel 201
Mısra: **4**
Beyaz çiçekler açan ve sarmaşık cinsinden olan güzel kokulu bir ağaç, yasemin çiçeği. II Sevgilinin yanağı. II Sevgilinin yüzünde bulunan ayva tüyleri.

Gör nice mest eder
ʿuşşāḳı ḫoy-ı ruḫsārıñ

ʿAraḳ mı ḳatdıñ ey sāḳī
bu yāsemen ṣuyuna

yasemenveş:

1. **yasemenveş:**
Gazel 25
Mısra: **14**
Yasemin gibi.

Naẓīrim Fenniyā bāġ-ı süḫanda naẓm-ı Reʾfetle
Ṣarıldı yasemenveş gūyiyā eşcār-ı pīç-ā-pīç

yasemin:

1. **yaseminiñiz:** *-iñiz*
Gazel 103
Mısra: **4**
Güzel kokulu, beyaz ve güzel çiçekler açan sarmaşık cinsinden bir ağaç, yasemen çiçeği.

Būs eyledikçe ʿārıżıñ üzre sefīd olur
Açılsa bāġ-ı gülde n'ola yaseminiñiz

yataḳtaḳ:

1. **yataḳtaḳ:**
Gazel 154
Mısra: **4**
?.

Nūş eyle mey-i cām-ı Cem ʿışḳı şu rütbe
Tā saña diye mey-kede-i dilde yataḳtaḳ

yatma:

1. **yatmasın:**
Murabba 2
Mısra: **9**
Uyumak için uzanma.

Bāb-ı vaṣlın ṣubḥ-dem açıp o cānān yatmasın
Çīn edip ebrūsunu ʿuşşāḳa ġılmān çatmasın

yaz:

1. **yazdıḳça:** *-dıḳça*
Gazel 107
Mısra: **9**
Kaleme almak.

Yazdıḳça vird-i şiʿr-i Ḥasībāyı Fenniyā
Evrāḳ-ı Zīver ile pür oldu külāhımız

2. **yazıp:** *-ıp*
Gazel 65
Mısra: **2**
Kaleme almak II yazmak.

Ḳalem-keşīde-i ebrūlarıñ taḫayyül eder
Yazıp o besmele-i muṣḥafı teʾemmül eder

3. **yazmış:** *-mış*
Gazel 204
Mısra: **4**
Kaleme almak II yazmak.

İmlā-yı mūy-ı ḫayāl-i ruḫun dilde gūyiyā
Yazmış kitāb-ı ḥüsn-i ḫaṭ-ı pākine veleh

4. **yazdı:** *-dı*
Gazel 103
Mısra: **2**
(Bir söz veya düşünceyi) Belli işâret ve harflerle bir yere geçirmek // Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.

Laʿl-i lebiñ mi ḥüccet-i vaṣla niġīniñiz
Kilk-i ḳaderi yazdı o ḫaṭṭ-ı güzīniñiz

5. **yazıp:** *-ıp*
Kıt'a 10
Mısra: **4**
(Bir söz veya

düşünceyi) Belli işâret ve harflerle bir yere geçirmek // Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.

O māhıñ vālidi Fennī Efendiniñ sezādır kim
Yazıp dīvān-ı şiʿrin defter-i aḳlāma küttāb ol

6. **yazmış:** *-mış*
Gazel 129
Mısra: **2**
Bir söz veya düşünceyi belli işâret ve harflerle bir yere geçirmek II yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak, nakşetmek.

Dü-mıṣraʿ-ı şiʿr-i mevzūn-ı ebrūlarıñ rabbāṭ
Celī yazmış anı levḥ-i cemāle mūlaruñ ḫaṭṭāṭ

yaz-:

1. **yazmış:** *-mış*
Gazel 141
Mısra: **5**
İşlemek, nakşetmek.

Yazmış altun ḥal ile maʿrifet-i ḳadrini gör
Levḥ-i ebrūlarıñı muṣḥaf-ı ḥüsne sāniʿ

2. **yazdıḳça:** *-dık, -ça*
Gazel 236
Mısra: **3**
Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek; kaleme almak; yazı ile anlatmak.

Yazdıḳça ḥüsn-i ḫaṭṭına zāhid ḥasen deyip
İʿrābı sahv edince şaşırdı iżāfeti

yazıḳ:

1. **yazıḳdır:**
Gazel 56
Mısra: **6**
Herkesi üzebilecek şey, günah.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

2. **yazıḳ:**
Gazel 129
Mısra: **6**
Yazık.

Libās-ı teng ile ḥayfā seni āzürde-cān etmiş
Yazıḳ ṣıḳdırmış ol bī-ḫaber bāzūlarıñ ḫayyāṭ

yed:

1. **yediñe:** *-iñ, -e*
Müstezad 2
Mısra: **19**
El // Gönül.

İḳdāʾ-i viṣālin yediñe miṣl-i zimām al
Yemle anı tenhā

yedek çek:

1. **yedek çek:**
Gazel 162
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yedekte bir at götürmek.

Kim der saña fevt eyle de eyyāmı kürek çek
Düş fürḳate liman-ı viṣāl içre yedek çek

2. **yedek çek:**
Gazel 162
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**

Yedekte bir at götürmek.

ʿĀzim olup eylerse nīş-i ṣaḥn-ı vefāya
Esb-i dili sende o şehenşāha yedek çek

yefʿalü:

1. **yefʿalü:**
Gazel 29
Mısra: **5**
Allah (cc.) dilediğini yapar (14/İbrahim 27).

Mūceb-i hikmet-i lā-yüsʾelü ammā yefʿalü
Nā-peder kevne Mesīḥāyı getirdi fettāḥ

yek:

1. **yek:**
Gazel 23
Mısra: **7**
Bir, tek.

N'ola māt eylese yek luʿb ile şāhı gelip fi'l-ḥāl
Ruḫun açmaz raḳīb ile eder ol māh-ı tābān lec

2. **yek:**
Gazel 133
Mısra: **7**
Bir, tek.

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ maṣrafı maẓbūṭ

3. **yek:**
Gazel 134
Mısra: **8**
Bir, tek.

Ḳurup manṣūbe-i vaṣlı piyāde sürmeden fi'l-ḥāl
O şāhı māt eder yek luʿbla ferzānedir elfāẓ

yek ḳaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyiʾāt:

1. **yek ḳaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyiʾāt:**
Gazel 13
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yıldızların siyah denizinin bir damlası.

Sāḥil-i baḥr-i sefīd-i raḥmete seyl-āb olup
Kim olur yek ḳaṭre-i yem-i siyāh-ı seyyiʾāt

yek luʿb:

1. **yek luʿb:**
Gazel 157
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bir hile.

O şāhı māt eder yek luʿb ile Leclācveş fi'l-ḥāl
Ḳurup manṣūbe-i ʿışḳı raḳīb-i bed-meniş

yek-dāne:

1. **yek-dāne:**
Gazel 199
Mısra: **10**
Bir tane, eşi benzeri olmayan, eşsiz.

Nice vezn eyleyem ṭāġ-ı zebūnum vaṣf-ı ḫāliñle
Dehān-ı ʿandelīb-i dilde yek-dāne ş̲evābım bu

yek-demde:

1. **yek-demde:**
Gazel 218
Mısra: **7**
Bir anda.

Murġ-ı dili yek-demde helāk etse ʿaceb mi
Şāhīn gibi ol ġamze-i cādū süzülünce

yek-ġılāf:

1. **yek-ġılāf:**
Gazel 153
Mısra: **8**
Bir kılıf.

Çoḳ taḥammül çoḳ cesāret çoḳ ṣınāyiʿdir bu kim
İki tīġ-ı ebruvāne olduñ ey dil yek-ġılāf

yek-kem mekkem:

1. **yek-kem mekkem:**
Gazel 180
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
?.

Ne ʿaceb zāʾir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl
İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem

yekke-tāz:

1. **yekke-tāz:**
Gazel 22
Mısra: **4**
Düşmana yalnız başına hücum etme.

Püşt-i dildāra n'ola vażʿ etse ibrām-ı viṣāl
Yekke-tāz elbet ṣalar esb-i Ḥarūn üzre sürūc

yekke-tāz-ı merd-i zengī:

1. **yekke-tāz-ı merd-i zengī:**
Gazel 195
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Zenci, siyah insanın tek başına saldırması.

Ṣaḳın esb-i viṣāliñ yekke-tāz-ı merd-i zengīden
Hele pek iḥtirāz eyle begim ḍarb-ı üzengīden

yekke-tāz-ı süḫana:

1. **yekke-tāz-ı süḫana:**
Kıt'a 14
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Söze tek başına hücum etmek.

Kilk-i Vaṣṣāfın alıp çıḳsa n'ola meydāna
Yekke-tāz-ı süḫana ḥavlısı ṣaḥn-ı mızrāḳ

yekke-tāz-ı ṭabʿ:

1. **yekke-tāz-ı ṭabʿ:**
Gazel 13
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yaratılış yiğidi.

Yekke-tāz-ı ṭabʿıña Fennī pesend etsin cihān
Günde bir Fāris ġazel naẓm et çıḳar meydāna at

yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġat:

1. **yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġat:***-de*
Gazel 235
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Belagat tabiatının tek başına koşanı.

Bu yekke-tāz-ı ṭabʿ-ı belāġatle Fenniyā ʿÖrfī n'ola reh-i süḫānıñ olsa reh-beri

yek-naẓra:

1. **yek-naẓrada:***-da*
Gazel 197
Mısra: **4**
Tek bakış.

ʿUṣṣāḳ-ı hezārānı helāk etse ʿaceb mi
Yek-naẓrada ṣad kes ḳapar ol nā-dīde-i cādū

yek-noḳṭa:

1. **yek-noḳṭadır:** *-dır*
   Gazel 126
   Mısra: **1**
   Tek durak.

Yek-noḳṭadır ʿil[i]m ki o deryā-yı bī-ḥażīż
Ḥıfẓ eyler anı baḥr-i sūy-ı bī-ḥażīż

yek-sāʿat:

1. **yek-sāʿat:**
   Gazel 120
   Mısra: **14**
   Bir saat.

Verip sermāye-i Bāḳī-i naẓmı Fenniye Ḥüsnī
Aña yek-sāʿat içre māl-i Ḳārūn ḳazandırmış

2. **yek-sāʿat:**
   Gazel 199
   Mısra: **12**
   Bir saat.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

yek-sāle:

1. **yek-sāle:**
   Gazel 120
   Mısra: **4**
   Bir yıllık II (Yol için) uzun, uzak.

Ḫayāl-i laʿlini dil turş-ı ḥasretle edip s̱ābit
O yek-sāle ḫam içre tāze engūru ṭayandırmış

yėl:

1. **yeli:** *-i*
   Gazel 206
   Mısra: **3**
   Havanın yer değiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr.

Āhım yeli ʿışḳı ne ʿaceb eylese taḥrīk
İẓhār eder emvācı o deryāya gelince

yeleklik:

1. **yeleklik:**
   Gazel 7
   Mısra: **12**
   Yeleklik; giyilecek kıyafet.

Alıp kālā-yı naẓmı ḫvāce-i ṭabʿ-ı Fürūġīden
Vücūd-ı dil-ber-i eşʿārıña Fennī yeleklik yap

yelkeni açalım:

1. **yelkeni açalım:** *-alım*
   Müstezad 3
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Yola çıkmak veya bir eylemi gerçekleştirmek için harekete geçmek.

Ḳıçdan açalım yelkeni ey müço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

2. **yelkeni açalım:** *-alım*
   Müstezad 3
   Mısra: **19**
   Kelime Tipi: **-**
   Yola çıkmak veya bir eylemi gerçekleştirmek için harekete geçmek.

Ḳıçdan açalım yelkeni ey müço fırışḳa
Çekdirme firāḳa

yelkeni açarsa:

1. **yelkeni açarsa:** *-ar, -sa*
   Gazel 201
   Mısra: **1**

Kelime Tipi: -
Yola çıkmak üzere harekete geçmek.

Açarsa yelkeni ḳıçdan firişḳa ten ṣuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan pūpā dümen ṣuyuna

yelpāzelen:

1. **yelpāzelendikçe:** *-dik, -çe*
Gazel 213
Mısra: **6**
Yelpazelenmek.

ʿAceb mi rūzgāra ḥükm ederse gāhi ol meh-rū
Süleymānım teneffüs eyleyip yelpāzelendikçe

yem:

1. **yemimiz:** *-imiz*
Gazel 102
Mısra: **10**
Deniz.

Dürr-i güftārı n'ola dizse kenār-ı baḥre
Fenniyā ḫāme-i eşʿārımız oldu yemimiz

2. **yeme:** *-e*
Gazel 216
Mısra: **1**
Deniz.

Ġarḳ oldu āb-ı zevraḳ-ı dil siyyemā yeme
Ṭāḳat mı gelir cūşiş-i eşk-i dem-ā-deme

yemeklik:

1. **yemeklik:**
Gazel 7
Mısra: **6**
Yemek yapmakta kullanılan.

Gelip ṣaḥn-ı cigerde ey şeh-i ġamze yemeklik yap
Edince deşt-i iḳlīm-i velāyı sū-be-sū seyrān

yem-i bezme:

1. **yem-i bezme:** *-e*
Gazel 202
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Meclis denizi.

Geldikde yem-i bezme o mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla baba finḳa

yem-i boġaza çıḳdı:

1. **yem-i boğaza çıḳdı:**
Gazel 148
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Boğaz gezisine çıkmak.

ʿAzm etdi siphr-i māh-ı dil-ārā ṭaraf ṭaraf
Çıḳdı yem-i boğaza şeb-ārā ṭaraf ṭaraf

yem-i fürḳata:

1. **yem-i fürḳata:** *-a*
Gazel 158
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Ayrılık denizi.

Ġarḳ olmada keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ
Duş oldu yem-i fürḳata ḥayfā ki rehā yoḳ

yem-i ġam:

1. **yem-i ġam:**
Murabba 3
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Gam denizi.

Zülf cünbān-ı telāṭum etse ṭañ mı dilleri
Ẓāhir olmaḳda yem-i ġam üzre mevc-i serseri

2. **yem-i ġam:** *-da*
Gazel 154
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Keder denizi.

Çarpılma ṣaḳın meyl edip ol yāre melekse
Fülk-i dili bıḳdırma yem-i ġamda açıḳçıḳ

yem-i giryāna:

1. **yem-i giryāna:** *-a*
Gazel 110
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ağlama denizi.

Yem-i giryāna ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen bize miṣl-i Ḥıż[ı]r İlyās

yem-i ḥüsn:

1. **yem-i ḥüsn:**
Gazel 9
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik denizinde.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

yem-i ʿışḳ:

1. **yem-i ʿışḳ:**
Gazel 45
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşk denizi.

Peyveste tār-ı ġamzelerin ḳılmış ol perī
Māhī-dillere yem-i ʿışḳ içre aġı var

yem-i ʿışḳa:

1. **yem-i ʿışḳa:** *-a*
Gazel 88
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşk denizi.

Gör baḥr içre seni ey semek-i sīm-endām
Fülk-i tenden yem-i ʿışḳa nice biñ ḳan dökülür

yem-i süḫan:

1. **yem-i süḫan:**
Gazel 97
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Söz denizi.

Yem-i süḫanda reʾīs-i Celālīveş Fennī
"Nūḥ yelken" mażmūnı böyle aḳdaramaz

yem-i ṭabʿ:

1. **yem-i ṭabʿ:**
Gazel 124
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Tabiatının/mizacının denizi.

Yem-i ṭabʿından iḫrāc eyleyip şāʿir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓma zīb-i silk eyler idi ġavvāṣ

2. **yem-i ṭabʿ:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 142
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Tabiatının/mizacının denizi.

Fenniyā sāḥil-āver aḳa yem-i ṭabʿıñdan
Mevc-i naẓmıñla dür-i sirişki ḳılma tażyīʿ

yem-i ṭabʿıñ:

1. **yem-i ṭabʿıñ:** *-ıñ*
Müstezad 1
Mısra: **25**

Kelime Tipi: -
Tabiatının/mizacın ın denizi.

Fenni güher-efşā yem-i ṭabʿıñ ile şiʿriñ
Dür-dāne-i fikriñ

yem-i vuṣlat:

1. **yem-i vuṣlat:**
Gazel 105
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Kavuşma denizi.

Görünce ser-fürū eyler göñül māhī-i cānānı
Yem-i vuṣlatdan ol ġavvāṣ-ı bī-hem-tā çıḳar çıḳmaz

yem-i vuṣlatda:

1. **yem-i vuṣlatda:***-da*
Gazel 241
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Kavuşma denizi.

Çevirip süstünde ol meh-pāre mestāne uçḳuru
Yem-i vuṣlatda çıḳdı ṣīdanıñ bezme ṣaḳınḳuru

yemīn:

1. **yemīniñiz:***-iñiz*
Gazel 103
Mısra: **8**
Yemin II ant.

Daʿvā-yı vaʿd-i vaṣlıñ içün istemez güvāh
Bes ḥużūr-ı ḥākim-i dilde yemīniñiz

yemle:

1. **yemle:**
Müstezad 2
Mısra: **20**
Yemlemek; az az yem atmak.

İḳdāʾ-i viṣālin yediñe miṣl-i zimām al
Yemle anı tenhā

yemm:

1. **yemmdir:***-dir*
Gazel 155
Mısra: **2**
Deniz.

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

yemyan:

1. **yemyana:***-a*
Muhammes 1
Mısra: **28**
?.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

yeñi:

1. **yeñi:**
Gazel 119
Mısra: **6**
Henüz, yakın zaman önce.

Ṭutuşdurdu cihānı sū-be-sū nār-ı taḥassürle Yeñi çıḳmış ocaḳdan ol perī gūyā yanar āteş

yeñi sevdā:

1. **yeñi sevdā:**
Gazel 231
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Yeni sevda.

Dürr-i vaṣlın beyʿ ederken ʿāşıḳ-ı şeydāsına
Bir yeñi sevdā eder ol ṭıfl-ı nāzıñ lükneti

yer:

1. **yerin:** *-in*
Gazel 4
Mısra: **10**
Yer, Mekan.

Olur maḳbūl ʿinde'l-ḥaḳ o teslīm-i rıżāsında
Yerin ḫākister eyler bārveş ehl-i kemāl ammā

2. **yer:**
Gazel 38
Mısra: **2**
Yeryüzü.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

3. **yeremez:** *-emez*
Gazel 97
Mısra: **6**
Kötülemek, beğenmemek, çekiştirmek.

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān
Ṣunar āyā rec-i düşnāmını yerer yeremez

4. **yerer:** *-er*
Gazel 97
Mısra: **6**
Kötülemek, beğenmemek, çekiştirmek.

Görünce ʿāşıḳ-ı dil-ḫastesin o ḥāẕıḳ-ı cān
Ṣunar āyā rec-i düşnāmını yerer yeremez

5. **yeri:** *-i*
Gazel 88
Mısra: **7**
Durum, konum, mevki.

Ḫāk olur ehl-i kemāliñ yeri ḥayfā ki dilā
Leẕẕeti tam olıcaḳ bār-ı nihālān dökülür

6. **yerleri:** *-ler, -i*
Gazel 122
Mısra: **3**
Yer, toprak, mahal.

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri
Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaṣ

7. **yerde:** *-de*
Gazel 122
Mısra: **9**
Dünya, yeryüzü.

Yerde gökde gezme bulmuşken müheyyā Fenniyā
Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaṣ

yerini boş ḳomadı:

1. **yerini boş ḳomadı:** *-dı*
Gazel 151
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Yerini boş koymamak. II Yerine geçmek.

Ḳıldı Mecnūn beni ṣaḥrā-yı maḥabbetde ḫalef
Ḥamdü lillāh yerini boş ḳomadı pīr-i selef

yet:

1. **yet:**
Muhammes 1
Mısra: **27**
Ulaşmak, yetmek, varmak; oluşmak.

Gelip imdādına ʿuşşāḳ-ı zārın der ʿaḳab sen yet

Yemyana ġarḳ olmazdan aḳdem ey felek luṭf et

yeter:

1. **yeter:**
Kıt'a 8
Mısra: **16**
Artık, bundan sonra.

Daḫı çoḳdur kenār-ı baḥr-i naẓmım söylese ammā
Yeter taṣdīᶜe bāᶜiş olma ey kilk-i güher-efşān

2. **yeter:**
Gazel 17
Mısra: **10**
Yeterli, Kafi.

Deşt-i ḫayāl-i dilde o murġ-ı viṣāl içün
Ṣayyād-ı vaḥşi olma yeter püşt - pā ᶜabeş

3. **yeter:**
Gazel 70
Mısra: **4**
Yeterli, Kafi.

Ṣanma çīn etmede ebrūsunu ol ḳaşı kemān
Ḳaṣd edip cānıma yeter müjesin yaya çeker

4. **yeter:**
Gazel 78
Mısra: **3**
Yeterli, Kafi.

Öpme laᶜl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

5. **yeter:**
Gazel 84
Mısra: **5**
Yeterli, Kafi.

Ey cām-ı Cem ḳurutma yeter ḫūn-ı ᶜāşıḳı
Leb-ber-leb olma yār ile bi'llahi ḳan olur

6. **yeter:**
Gazel 100
Mısra: **9**
Yeterli, Kafi.

Fennī ḳo yeter zühd-i ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i levvāmeye ṣıġmaz

7. **yeter:**
Gazel 102
Mısra: **6**
Yeterli, Kafi.

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt
Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

8. **yeter:**
Gazel 112
Mısra: **6**
Yeterli, Kafi.

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaᶜn ederek
Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

9. **yeter:**
Gazel 152
Mısra: **9**
Yeterli, Kafi.

Nemā verme yeter naḳd-i viṣāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

10. **yeter:**
Gazel 155

Mısra: **5**
Yeterli, Kafi.

Ṣayyād-ı āhu olma
yeter püşt ü pā urup
Deşt-i ḫayāl-i murġ-ı
viṣāliñ şikārı yoḳ

11. **yeter:**
Gazel 212
Mısra: **1**
Yeterli, Kafi.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i
tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile
ḥelvāya ḳarışma

12. **yeter:**
Gazel 226
Mısra: **10**
Yeterli, Kafi.

Fenniyā ṣaḥn-ı süḫanda
hüner-i ʿÖrfīveş
Ḥışt-ı ḫāmeñle yeter
esb-i zebān ürkütme

13. **yeter:**
Gazel 1
Mısra: **7**
"Yeterli, kâfi" anlamında ünlem.

Beş vaḳti ḳılmasın yeter
ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ
altında būriyā

14. **yeter:**
Kaside 1
Mısra: **55**
"Kâfi gelsin, yeter artık! ".

Ṭıflveş bī-edeb olma
yeter ey kilk-i raḳam
Eyle miʿrācınıñ
esrārında ʿayān

15. **yeter:**
Kaside 2
Mısra: **25**
"Kâfi gelsin, yeter artık! ".

Besdir ey ḫāme yeter
ḥaddiñ degildir ḳıl edeb
Olmasın taṣdīʿe bāʿiṣ
güfte-i naẓmıñ medīd

yeter!:

1. **yeter:**
Kıt'a 1
Mısra: **17**
"Yeterli, kâfi, son bulsun!" anlamlarında bir ünlem.

Yeter ḥaddüñ degildir
ḳıl edeb ey ḫāme-i
lüknet
Muṭavvel naẓm ile
taṣdiʿe bāʿiṣ olma
bālāya

yetime:

1. **yetimeye:** *-y, -e*
Gazel 214
Mısra: **7**
Kimsesiz, sahipsiz.

Daʿvā-yı eşkimiz ile ʿarż
ol yetimeye
Yevmiyye naḳd
būsesidir mā-cerā-cere

yetiş:

1. **yetiş:**
Gazel 110
Mısra: **12**
Ulaşmak, ermek.

Yem-i giryāna ġarḳ
olmazdan aḳdem ey
felek luṭf et
Yetiş bir kerre bāri sen
bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās

2. **yetiş:**
Gazel 205
Mısra: **9**
Ulaşmak, ermek.

Yetiş Loḳmānveş
buhrān-ı ʿışḳı luṭf edip

defᶜ et
Şifādır şerbet-i laᶜl-i
lebiñ bir ṭabᶜ-ı bīmāra

yetiş bir kerre:

1. **yetiş bir kerre:**
Muhammes 1
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Bir kez yetiş.

Yetiş bir kerre bāri sen
bize miṣl-i Ḫıż[ı]r İlyās
Degil mümkin o şāha
resm edip ᶜarż eylemek
ḥāli

yetişip geldi:

1. **yetişip geldi:***-di*
Kaside 1
Mısra: **100**
Kelime Tipi: **-**
Yetişip gelmek.

Ḳaldı zīrinde şehiñ
raḫşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-
i nā-dīde revān

yevmiyye:

1. **yevmiyye:**
Gazel 214
Mısra: **8**
Bir günlük çalışma karşılığı olan ücret.

Daᶜvā-yı eşkimiz ile ᶜarż
ol yetimeye
Yevmiyye naḳd
būsesidir mā-cerā-cere

yevmiyye ver:

1. **yevmiyye ver:**
Gazel 142
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Günlük ücret vermek.

Vaḳf edip mescid-i
ruḫsārıña ver yevmiyye
Naḳd-i būs-ı lebiñi
eyleme bizden taḳṭīᶜ

yezdān:

1. **yezdāna:***-a*
Gazel 2
Mısra: **1**
Tanrı, Allah, Hüdâ.

Ḥamd ola Yezdāna
baḫtım rūşenā ḳıldı
baña
Maṭlaᶜımdan ṭāliᶜim
şemsü'd-ḍuḥā ḳıldı
baña

2. **yezdān:**
Kıt'a 1
Mısra: **3**
Allah.

Şehenşāh-ı cihān
ᶜAbdūl-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
Ḫoşā nā-dīde bir dür-
dāne verdi ḫan-ı vālāya

yezdān luṭf edip:

1. **yezdān luṭf edip:***-ip*
Kıt'a 4
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Allah lutfetmek.

Şehenşāh-ı cihān
ᶜAbdūl-ḥamīde luṭf edip
Yezdān
ᶜAceb mi tevᵓemen bir
şāhiniñ olsa per ü bāli

yıḳ:

1. **yıḳar:***-ar*
Gazel 19
Mısra: **6**
Bozmak, dağıtmak, viran etmek.

Merdümiye tesmiye-i
duḫter ne ᶜaceb kim
Yıḳar bir ayaġla nice
ber-pāy-ı müᶜenneṣ

2. **yıḳar:***-ar*
Gazel 67
Mısra: **4**

Bozmak, dağıtmak, viran etmek.

Döndürdü ṣaḥn-ı dilleri orduya fitne-cū
Ol ḫayme-i viṣālini hem yapar yıḳar

3. **yıḳar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **6**
Bozmak, dağıtmak, viran etmek.

Yoḳdur esāsı tevbe vü ʿahdinde zāhidiñ
Ḥışn-i ḥaṣīni gāhīce yapar yıḳar

4. **yıḳar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **8**
Bozmak, dağıtmak, viran etmek.

Bih-zād-ı dil o şehle donanma-yı vuṣlatı
Sūḳ-ı emelde miṣl-i mücessem yapar yıḳar

5. **yıḳar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **10**
Bozmak, dağıtmak, viran etmek.

Seyr et binā-yı gendüm ü ʿömrin devāmını
Ḳaṣr-ı ḳażā-yı ḫırmen-i ādem yapar yıḳar

6. **yıḳar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **12**
Bozmak, dağıtmak, viran etmek.

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

7. **yıḳar:**-*ar*
Gazel 98
Mısra: **5**
Bozmak, dağıtmak, viran etmek.

Yıḳar ḥısn-ı ʿadūyı gülle-i ʿāşıḳ olup vāṣıl
Feminden ṣavt-ı ṭūb-ı āh-ı bī-pervā çıḳar çıḳmaz

8. **yıḳar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **1**
Ortadan kaldırmak, yok etmek.

Neccār-ı şūḫı dār-ı dili hem yapar yıḳar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i ʿālem yapar yıḳar

9. **yıḳar:**-*ar*
Gazel 67
Mısra: **2**
Ortadan kaldırmak, yok etmek.

Neccār-ı şūḫı dār-ı dili hem yapar yıḳar
Ser-ḥadd-i mülkü fitne-i ʿālem yapar yıḳar

yıḳıl:

1. **yıḳılsa:**-*sa*
Gazel 200
Mısra: **5**
Harap olmak, mahvolmak perişan olmak.

Beyt-i ḳalbim seng-i cevriñle yıḳılsa ġam degil
Baʿd-ez-īn tecdīd olur luṭfuñ ile vīrāne ev

yıḳılıp yere geçdi:

1. **yıḳılıp yere geçdi:**-*di*
Kaside 1
Mısra: **50**
Kelime Tipi: -

Yıkılıp yere geçmek.

Dehre teşrīf edicek vażʿ-ı ḳudūmuñla o şeb
Yere geçdi yıḳılıp niçe kilīsā-yı muġān

yıldız:

1. **yıldız:**
Gazel 232
Mısra: **8**
Yıldız.

Leyl-i hecriñde n'ola kevn-i dile etse ṭulūʿ
Dāne-i ḫāl-i sipihr-i ṭalʿatıñ yıldız gibi

yine:

1. **yine:**
Gazel 166
Mısra: **4**
Tekrar.

Çü aḫẕ olunduḳ idi ṭıyn-ı kūy-ı dil-berden
Bu gerd-i cismi yine ey nesīm-i ḥākime çek

2. **yine:**
Gazel 198
Mısra: **7**
Tekrar.

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft gū

3. **yine:**
Gazel 200
Mısra: **3**
Tekrar.

Ḥasret-i laʿl-i lebiñle ey ṭabīb-i cān yine
Dilde buhrān-ı firāḳıñ ṭutuşup oldu ʿalev

4. **yine:**
Gazel 205
Mısra: **1**
Tekrar.

Yine dil māʾil oldu bir büt-i tersā-yı hūşyāre
ʿAceb mi deyr-i ḳalbim içre taṣvīr olsa dīvāre

5. **yine:**
Gazel 206
Mısra: **9**
Yine de, sonunda.

Fennī ne ḳadar bilse de zāhid yine ḥaḳḳı
İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

6. **yine:**
Gazel 133
Mısra: **9**
Tekrar.

Fennī yine gör mey-kede-i dilleri sāḳī
Ḳālīçe-i keyfiyyet ile eyledi mebsūṭ

7. **yine:**
Gazel 163
Mısra: **7**
Tekrar.

Yüz bulup çıḳdı yine başdan uzandı ḫāline
ʿĀşıḳān ekl-i ḥabbü'l-zehebdir perçemiñ

8. **yine:**
Gazel 113
Mısra: **13**
Bir daha, tekrar, gene.

Fennīye yine etmese bir ġonçe-i zībā
Çoşmazdı bu rütbe dehen-i bülbül-i dem-keş

9. **yine:**
Gazel 5

Mısra: **14**
Tekrar, aynıyla.

Raḳṣ eyleyerek geldi bu şeb meclise sāḳī
Yaḳmış yine rez-duḫteri ayaġına ḥınnā

10. **yine:**
Gazel 18
Mısra: **7**
Tekrar, aynıyla.

Bih-zādımın oldu yine himmeti sāḳī
Tezyīn-i nuḳūş-ı dil-i kāşāneye bāʿiṣ

11. **yine:**
Gazel 36
Mısra: **7**
Tekrar, aynıyla.

Ceyş-i ʿuşşāḳı yine seyr-i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i müjgānı ile ḳıldı şehīd

12. **yine:**
Gazel 82
Mısra: **7**
Tekrar, aynıyla.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa ey ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

13. **yine:**
Gazel 84
Mısra: **7**
Tekrar, aynıyla.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o mülḥide ki Müslimān olur

14. **yine:**
Gazel 116
Mısra: **7**
Tekrar, aynıyla.

Bu şeb meclisde ṭaş dikmiş yine ol āfet-i devrān
Raḳībe ḫışm edip çīn-i cebīnin bīm göstermiş

15. **yine:**
Gazel 162
Mısra: **5**
Tekrar, aynıyla.

Ṭutmuş yine gör sā'id-i sīmīnini ḥayfā
Urmuş o mehiñ destine bilekcek

16. **yine:**
Gazel 175
Mısra: **3**
Tekrar, aynıyla.

Bārān-ı eşkim ile ḫarāb oldu dil yine
Yıḳdı cihānı ḥikmet-i Bārī bu sāl sil

17. **yine:**
Gazel 177
Mısra: **7**
Tekrar, aynıyla.

Liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre ġarḳ oldum yine Fennī
Ṣalıp baḥr-i ġama fülk-i dili eyyām ẓannetdim

18. **yine:**
Gazel 221
Mısra: **9**
Tekrar, aynıyla.

Meydān-ı süḫanda yine ʿÖrfī ile Fennī
Kilk ile devāt tūp ile çevgān elimizde

19. **yine:**
Gazel 234
Mısra: **6**
Tekrar, aynıyla.

Varaḳ varaḳ dile şerḥ-i ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Faṣıl faṣıl yine bu ders ḳīl ü ḳāliñ mi

20. **yine:**
Gazel 244
Mısra: **7**
Tekrar, aynıyla.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

21. **yine:**
Kaside 2
Mısra: **14**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Pīşgāhıñda livāʾı eyledikçe reh-nümā
Ekl eder düşmen yine ḫavfıñla ḳışr-ı naḫl-i bīd

yir gök:

1. **yir gök:**
Kıt'a 7
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Yer gök.

Tuḥfe açıp nev-bahār dürlü çiçek yir gök
Mehdine çekse sezā aḳmişe-i sünbüli

yiter:

1. **yiter:**
Gazel 56
Mısra: **6**
Yeter, kâfi, yeterince.

Der-āġūş eyleyip dāʾim niçün āzürde eylersiñ
Gel ey sīm-ten yiter o cism-i pāki ṣıḳma yazıḳdır

yoḫsa:

1. **yoḫsa:**
Gazel 156
Mısra: **2**
Yoksa.

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

2. **yoḫsa:**
Gazel 35
Mısra: **5**
Yoksa, aksi halde.

Süzülüp urmasun şāhīn gibi murġ-ı dili yoḫsa
Ne mümkin pençe-i ġamzeñden olmaḳ ey perī āzād

3. **yoḫsa:**
Gazel 38
Mısra: **1**
Yoksa, aksi halde.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

4. **yoḫsa:**
Gazel 78
Mısra: **4**
Yoksa, aksi halde.

Öpme laʿl-i yāri ey cām-ı mey-i sahbā yeter
Görmeyem bir daḫı yoḫsa beynimizde ḳan olur

5. **yoḫsa:**
Gazel 95
Mısra: **5**
Yoksa, aksi halde.

Meclisde dāl ʿaraḳ-çīn ola yoḫsa vāʿiẓā

Ol Çīn-i mülket üzre
Ḫıṭādır fes istemez

6. **yoḫsa:**
Gazel 172
Mısra: **4**
Yoksa, aksi halde.

Būs-ı laʿliñ tāze mażmūndur şehā ʿuşşāḳıña
Yoḫsa nuṭḳ-ı vaʿd-i vaṣlıñ lafẓ-ı müstesnā degil

7. **yoḫsa:**
Gazel 223
Mısra: **2**
Yoksa, aksi halde.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i reziñ var ḥużūruna
Yoḫsa bez[i]mde muntaẓar olma ẓuhūruna

yoḳ:

1. **yoḳ:**
Gazel 19
Mısra: **3**
Yoktur.

Yāriñ rehine ser veren üftādeye söz yoḳ
Meẕmūm virdidir hele ġavġā-yı müʿenneṣ

2. **yoḳ:**
Gazel 95
Mısra: **9**
Yoktur.

Pek tāzeniñ de ʿālemi yoḳ elde ṭıflveş
Fennī ḫaṭ-āver olsa göñül nev-res istemez

3. **yoḳ:**
Gazel 16
Mısra: **1**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Bir ḳavl-i eṣaḥ yoḳ mu bu ʿālemde ḥavādiṣ
Güftār-ı dürūġ oldu o her femde ḥavādiṣ

4. **yoḳ:**
Gazel 30
Mısra: **9**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Fenni-i bī-çāreniñ baḥṣinde ḳīl ü ḳāl yoḳ
Ḥüsn-i ḫaṭṭındır şehā nūr āyeti ḳavl-i eṣāḥ

5. **yoḳ:**
Gazel 73
Mısra: **3**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Mū deñlü yoḳ mu ruḫṣatıñ ey ġamze dillere
Maġlūp olunca Müslime kāfir imān verir

6. **yoḳ:**
Gazel 89
Mısra: **12**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Cenāb-ı yekke-tāza ver kümeyt-i naẓmıñı Fennī
Eger verse rikāb-ı vezni yoḳ dilde varıdır

7. **yoḳ:**
Gazel 103
Mısra: **10**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

İlḳā-yı toḫm sırr-ı meżāmīn-i naẓm içün
Āmāde yoḳ mu Fenniye bir nev-zemīniñiz

8. **yoḳ:**
Gazel 126
Mısra: **5**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Ḳaʿr-ı derūn-ı ʿāşıḳınıñ yoḳ nihāyeti
Nīrān-ı nār velvele-ārā-yı bī-ḥażīż

9. **yoḳ:**
Gazel 151
Mısra: **11**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Fenniyā yoḳ idi bezm-i rind içre neşāṭ
Sāḳi teşrīf edecek meclisimiz buldu şeref

10. **yoḳ:**
Gazel 155
Mısra: **1**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

11. **yoḳ:**
Gazel 155
Mısra: **2**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Bir bādedir ki būse-i laʿliñ ḫumārı yoḳ
Bir yemmdir ol ki teşne-i ʿışḳıñ kenārı yoḳ

12. **yoḳ:**
Gazel 155
Mısra: **4**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Dāʾim taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd
Zīrā ki devr-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

13. **yoḳ:**
Gazel 155
Mısra: **10**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Heb tār u mār oldu dilā ceyş-i ṭurresi
Kemend-i sırrına şāh-ı cihānıñ medārı yoḳ

14. **yoḳ:**
Gazel 155
Mısra: **12**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Meydān-ı yekke-tāza Sitānbūlda Fenniyā
Bir esb-i tabʿ-ı pākine Rāġıb süvārı yoḳ

15. **yoḳ:**
Gazel 156
Mısra: **1**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

16. **yoḳ:**
Gazel 156
Mısra: **2**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ
Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

17. **yoḳ:**
Gazel 156
Mısra: **4**

Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Cevr ü cefāya lāne-i fikr-i viṣāl ile
İskān-ı būm içün dili vīrānemiz mi yoḳ

18. **yoḳ:**
Gazel 156
Mısra: **6**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

ʿArż etse gāhī diller ruḫsārın ol perī
Cān baḫş eder sirācına pervānemiz mi yoḳ

19. **yoḳ:**
Gazel 156
Mısra: **8**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Āṯār u neṯrimizde bulunmazsa Fenniyā
Mecmūʿalarda böyle ṣad-efsānemiz mi yoḳ

20. **yoḳ:**
Gazel 158
Mısra: **1**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

ʿĀyīne-i ʿālemde dilā şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde naẓar eyleme dünyāya ṣafā yoḳ

21. **yoḳ:**
Gazel 158
Mısra: **2**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

ʿĀyīne-i ʿālemde dilā şimdi nemā yoḳ
Bī-hūde naẓar eyleme dünyāya ṣafā yoḳ

22. **yoḳ:**
Gazel 158
Mısra: **4**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Ġarḳ olmada keştī-i ümīd-i dil-i ʿuşşāḳ
Duş oldu yem-i fürḳata ḥayfā ki rehā yoḳ

23. **yoḳ:**
Gazel 158
Mısra: **6**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

ʿĀlīye gelir ḳısmeti bābına hümāveş
Muḥtāc-ı gedā-pīşelere bād-ı hevā yoḳ

24. **yoḳ:**
Gazel 158
Mısra: **8**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Şekvā eder ʿāleme imdād içün ʿanḳā
Bilmem ne ʿaceb Ḳāf-ı ḳanāʿatde ġınā yoḳ

25. **yoḳ:**
Gazel 162
Mısra: **9**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Bir būsesi yoḳ Fennīye İḥsānıñ ʿacāyib
Tanẓīm edip eşʿārını bī-hūde emek çek

26. **yoḳ:**
Gazel 191
Mısra: **4**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Çeşminde niçe dem ki olup mūr-ı dil mekīn
Ceyş-i medīde yoḳ mu rehā engübīneden

27. **yoḳ:**
Gazel 226
Mısra: **3**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Dām-ı bezm-i meye yoḳ meyli deyü cānānıñ
O tezervī--i ḥırāmānı hemān ürkütme

28. **yoḳ:**
Gazel 236
Mısra: **14**
Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Ol z̲āt-ı beyt-i maḳtaʿmı feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ yoḳ nihāyeti

29. **yoḳ:**
Gazel 16
Mısra: **6**
Bulunmamak.

Dil sīne-i cānāne girip çıḳdı be-ḥikmet
Cennetde ʿaceb yoḳ mudur Ādemde ḥavādis̲

30. **yoḳ:**
Gazel 19
Mısra: **1**
Bulunmamak.

Ḥamd ola ki yoḳ bende o sevdā-yı müʿennes̲
Mecnūn edemez herkesi leylā-yı müʿennes̲

31. **yoḳ:**
Gazel 56
Mısra: **4**
Bulunmamak.

Lebin taṭbīḳ edip faḫr-i Süleymān ile o şāhıñ
Dedi seyr eyleyen mū deñlü yoḳ farḳı muṭābıḳdır

32. **yoḳ:**
Gazel 155
Mısra: **8**
Bulunmayan, mevcut olmayan.

Ḫavfım budur ki ġarḳ eder ol fülk-i dilleri
Bād-ı ḥasedim baḥr-i fenānıñ ḳarārı yoḳ

yoḳ ise:

1. **yoḳ ise:**
Müstezad 2
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yok ise, yoksa.

Bir nīm-nigehi yoḳ ise ʿuşşāḳına ḳand ey dil
Bu ṭoġrusu müşkil

yoḳdur:

1. **yoḳdur:**
Gazel 27
Mısra: **1**
Yoktur, bulunmamaktadır.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

2. **yoḳdur:**
Gazel 67
Mısra: **5**
Yoktur, bulunmamaktadır.

Yoḳdur esāsı tevbe vü ʿahdinde zāhidiñ
Ḥışn-i ḥaṣīni gāhīce yapar yıḳar

3. **yoḳdur:**
Gazel 115
Mısra: **2**
Yoktur, bulunmamaktadır.

Kālā-yı viṣāliñ gibi
ʿuşşāḳa ḫayāl iş
Yoḳdur bu cihān içre
şehā böyle nümāyiş

4. **yoḳdur:**
Gazel 124
Mısra: **2**
Yoktur, bulunmamaktadır.

Uzandıḳça leb-i dildāra
mıḳraż-ı fem-i eşḫāṣ
O şemʿ-i ḥüsnü yoḳdur
ḳorḳaram andan dilā
ḫalāṣ

5. **yoḳdur:**
Gazel 219
Mısra: **12**
Yoktur, bulunmamaktadır.

Temāşā ḳıl rikābında
olan ālāy-ı ʿuşşāḳı
O şāhıñ Fenniyā yoḳdur
naẓīri iḥtişāmlıḳda

yoḳla-:

1. **yoḳlayıp:** *-yıp*
Gazel 99
Mısra: **7**
Yoklamak.

Yoḳlayıp farḳ ederiz
añla yaḳın olduġunu
Dāġ-ı dilde perde-i vaṣlı
sīnesinden biliriz

yoḳlaşdır:

1. **yoḳlaşdırıp:** *-ıp*
Murabba 3
Mısra: **16**
?.

Düzd-i dest-i ʿāşıḳı
dīvāne-i ḫvāhişgeri
Bir mülāyim ṭarz ile
yoḳlaşdırıp bāġ oynadır

yol:

1. **yoluna:** *-uñ, -a*
Gazel 222
Mısra: **3**
(Sevgilinin) uğrunda, yolunda.

Ṣarf edip cānı ʿaḳār-ı
vaṣl-ı cānı yoluna
Ben ḥavāle eyledim bu
maṣrafı īrādıma

yol buldu:

1. **yol buldu:** *-du*
Kıt'a 8
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bir menzile ulaşmak için uygun yolu, yöntemi bulmak; vesile, araç bulmak.

Ne merkezdir ṭarīḳatde
o sırr-ı Ḥaḳḳa yol buldu
Mürīd-i Ḫalvetīdir çile-
dār-ı ṣāḥib-i ʿirfān

yüce:

1. **yücedir:** *-dir*
Gazel 211
Mısra: **9**
Yüksek II Yüksek sanat eseri.

Rāsiḫiñ ḳaṣr-ı zemīni
yücedir kim Fenniyā
Çerḫa çıḳmış gūyiyā
eyvān eyvān üstüne

yümn-i elṭāf:

1. **yümn-i elṭāf:**
Gazel 74
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Lutufların bereketi.

Yümn-i elṭāf ile
Fennīye nigāh-ı Rā'if
Fülk-i baḥr-i keremi
ḳible-nümāsıyla döner

yüri:

1. **yürise:** *-se*
Gazel 141

Mısra: **11**

İlerlemek. II Yazılmak.

Yürise ḫaṭṭ-ı İmām-zāde n'ola ʿārıżına
Fenniyā cemʿ-i cemāʿat eder elbet cāmiʿ

yürü:

1. **yürü:**

Gazel 26

Mısra: **5**

Hareket edip yol almak.

Olma maġlūb fiten-i cāmī bez[i]m içre yürü
Ḳaṭʿ eder ceyş-i ġamı seyf-i mücellādır ḳadeḥ

2. **yürü:**

Gazel 4

Mısra: **11**

Var git.

Bu naẓmı Fenniyā ʿĀrif Efendiye yürü arż et
Eger temyīz ederse ḫaṭṭ edip olma melāl ammā

3. **yürü:**

Gazel 129

Mısra: **9**

Var git.

Bu naẓmı Fenniyā Sırrī Efendiye yürü ʿarż et
Oḳuyup basṭ ʿafv etmesin nikāt-cūlarıñ bisāṭ

4. **yürü:**

Gazel 188

Mısra: **11**

Var git.

Yürü beyt-i ʿarūs-ı Fıṭnata tanẓīrin et Fennī
Zifāf-ı ḫacle-i naẓma dürer āh-ı teʾemmülden

5. **yürü:**

Gazel 224

Mısra: **6**

Var git.

Şaḳın vehm eyleyip rāh-ı ʿadūdan iḥtirāz etme
Yürü baʿde'l-ʿişā bī-bāk ü bī-pervā fenersizce

6. **yürü:**

Gazel 92

Mısra: **7**

Yürümek II bir hedefe doğru yol almak.

Yürü ḫavf eyleme bir kerre sen de ey dil-i şeydā
O meh bāb-ı viṣālin feṭḥ eder ḳaḳar ḳaḳmaz

7. **yürüyüp:** *-yüp*

Gazel 36

Mısra: **8**

Adım atarak ilerlemek, gitmek; herhangi bir yöne doğru sürekli olarak yer değiştirmek.

Ceyş-i ʿuşşāḳı yine seyr-i Bebekde kāfir
Yürüyüp leşker-i müjgānı ile ḳıldı şehīd

8. **yürü:**

Gazel 209

Mısra: **5**

Haydi, devam et, var git.

Yürü ḫançer be-kef dal tīġ-ı āteş-tāb olup ey meh
Ṣadā-yı naʿralarla bezme teşrīf et Nerīmāne

9. **yürü:**

Gazel 243

Mısra: **9**
Haydi, devam et, var git.

Yürü ziyāretine ʿāşıḳān ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

yürü-:

1. **yürü:**
Kıt'a 8
Mısra: **20**
Adım atarak ilerlemek, gitmek; herhangi bir yöne doğru sürekli olarak yer değiştirmek.

Gelip bir remz ile mevlūduna dedim ḫoşā tārīḫ
Yürü geldin Ḥüseynim dehre fī-nesl-i benī ʿAdnān

2. **yürü:**
Kıt'a 10
Mısra: **23**
Adım atarak ilerlemek, gitmek.

Uçup cādū gibi ʿazm et yürü ey pīrezen sen de
Kenār-ı bezmgāh-ı leyl-i ḥınnāsında şeb-tāb ol

yürü çık git:

1. **yürü çık git:**
Muhammes 1
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Yürü çık git.

Baḫīl olma kerem ḳıl ʿāleme iḥsānıñı var et
Devā mı ʿaksine devrānla böyle yürü çıḳ git

yürüt-:

1. **yürüt:**
Gazel 201
Mısra: **2**
Bir yerden başka bir yere götürmek.

Açarsa yelkeni ḳıçdan firişḳa ten şuyuna
Yürüt melekseyi ḳullan pūpā dümen şuyuna

yürüt:

1. **yürüt:**
Gazel 244
Mısra: **4**
Yürütmek. II Götürmek.

Lebiñ şun sebze-zār-ı ḫaṭṭıñ içre rindāna
Yürüt gül mevsiminde sāḳiyā şahbāyı pey-der-pey

yūsuf:

1. **yūsufam:**-*am*
Gazel 78
Mısra: **6**
Hz. Yusuf peygamber.

Mışr-ı ʿışḳ içre dili ḥabs etmesin ol şāh-nāz
Yūsufam çāh-ı zenāḫdānında ser-gerdān olur

yūsufveş:

1. **yūsufveş:**
Gazel 239
Mısra: **9**
Hz. Yusuf gibi.

Dil dest-i münādīde gezer Yūsufveş līk
Mışr içre ʿaceb anı ḫarīdār bulunur mu

yüz:

1. **yüz:**
Gazel 106
Mısra: **6**
100 sayısı.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

2. **yüzünde:** *-ü, -n, -de*
Gazel 17
Mısra: **1**
Yüz, suret, çehre.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabes
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabes

3. **yüzüñ:** *-(ü)ñ*
Gazel 163
Mısra: **6**
(Sevgilinin) yüzü, çehresi.

Ḫvāb-ı ġafletde çıkıp fesden eder elbet ẓuhūr
Meh yüzüñ māhiyyetiçün tār-ı şebdir perçemiñ

yüz biñ:

1. **yüz biñ:**
Gazel 33
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yüz bin sayısı, çokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.

Çekip tīġ-ı nigāhın günde yüz biñ ḳan eder ol şūḫ
Hezārān lā-cerem itlāf-ı ceyş-i cān eder ol şūḫ

yüz bul:

1. **yüz bul:**
Gazel 46
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **Deyim**
Kendisine gösterilen hoşgörüden yararlanma yoluna gidip şımarmak, hoşa gitmeyen davranışlarda bulunmak.ilgi ve yakınlık görmek (ASD).

Yüz bulup çıḳdı o başdan eder elbette ḫaṭā
Leşker-i Çīn-i Ḫoten ṭurre-i Tatarıdır

2. **yüz bul:**
Gazel 88
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kendisine gösterilen hoşgörüden yararlanma yoluna gidip şımarmak, hoşa gitmeyen davranışlarda bulunmak.ilgi ve yakınlık görmek (ASD).

Yüz bulup başdan eder ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

3. **yüz bul:**
Gazel 39
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **Deyim**
Yüz bulmak ll ilgi ve yakınlık görmek. (Kendisine gösterilen hoşgörüden yararlanma yoluna gidip şımarmak, hoşa gitmeyen davranışlarda bulunmak.).

Kūyuñda raḳīb āh ile yüz buldu o nā-merd
Feryād-resi taġallübüñ ey meh ne belā derd

4. **yüz bul:** *-du*
Gazel 174
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **Deyim**
İlgi ve yakınlık görmek II kendisine gösterilen hoşgörüden yararlanıp şımarmak.

Yüz buldu çıḳdı ser-keş-i zülfüñ ḫaṭā eder
Bīd-i cünūn-ı Çīn ü Ḫoten ser-fürū degil

5. **yüz bul:** *-up*
Gazel 163
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **Deyim**
İlgi ve yakınlık görmek.

Yüz bulup çıḳdı yine başdan uzandı ḫāline
ʿĀşıḳān ekl-i ḥabbü'l-zehebdir perçemiñ

yüz döndür:

1. **yüz döndür:**
Gazel 81
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **Deyim**
Yüz çevirmek, terketmek.

Ḫaṭṭ gelince ṭabʿ-ı dil yüz döndürür senden dirīġ
Vaḳ[i]t-i ʿazl manṣıb-ı ḥüsnüñde ḳapu çevrilir

yüz eşkiñ:

1. **yüz eşkiñ:** *-iñ*
Gazel 198
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yüze dökülen göz yaşı.

Ḫāk-ı pāy-ı yāre yüz eşkiñ edersin revān
Geh teyemmüm eyleyip gāh eyle tecdīd-i vużū

yüz sür:

1. **yüz sür:**
Gazel 223
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Baş eğmek, (huzurunda) yere kapanmak, ayaklara kapanmak (saygı bağlamında).

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i reziñ var ḥużūruna
Yoḫsa bez[i]mde muntaẓar olma ẓuhūruna

yüz sürer:

1. **yüz sürer:** *-er*
Kaside 1
Mısra: **138**
Kelime Tipi: **-**
Baş eğmek, (huzurunda) yere kapanmak, ayaklara kapanmak (saygı bağlamında).

Mūr u faḫd [u] melaḥāsā yürüyüp maḳdemiñe
Yüz sürer naʿt-ı şerīfiñ ile çeşm-i giryān

yüz sürüp:

1. **yüz sürüp:** *-üp*
Gazel 182
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **Deyim**
Baş eğmek, (huzurunda) yere kapanmak, ayaklara kapanmak (saygı bağlamında).

Ḥāmid-i mürşid gibi sulṭāna Fennī yüz sürüp
Ḳaṭreyem mevc-i yem-i ʿummāna gelmişlerdenim

yüzü ṣuyuña:

1. **yüzü ṣuyuña:** *-ñ, -a*
Kaside 1
Mısra: **41**
Kelime Tipi: **-**
Bir kimsenin onuru, haysiyeti.

Yüzü ṣuyuña seniñ ʿālemi ḫalḳ etdi Ḫudā
Parmaġında n'ola ırmaḳ gibi āb olsa revān

zāde:

1. **zādesine:** *-si, -n, -e*
Kıt'a 12
Mısra: **13**
Doğmuş olan kimse II çocuk, yavru.

Zādesine ʿaḳd edip şimdi o bir duḫteri
Sūrınıñ ālāyını görmemiş idi cihān

zāde-i mollā:

1. **zāde-i mollā:**
Gazel 76
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mollalar.

İnfiṣāl ile edip cāh-ı viṣālin iḳrār
Ne çeker Zāde-i Mollānıñ elinden dil-i zār

2. **zāde-i mollā:**
Gazel 139
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mollalar.

Manṣıb-ı vaṣlın edip Zāde-i Mollā maḳṭūʿ
İnfiṣālinde dili maṭlab-ı vaʿdi memnūʿ

3. **zāde-i mollā:**
Gazel 145
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Mollalar.

Maṭlabında infiṣāl-ı vaʿd ile Fennīyā seni
Manṣıb-ı vaṣl ile ḳıldı Zāde-i Mollā çerāġ

zāde-i şeyḫi:

1. **zāde-i şeyḫi:** *-i*
Gazel 221
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şeyhin oğlu.

Evrād edip ol laʿl-i leb zāde-i şeyḫi
Görseñ ne çeker sübḥa-i mercān elimizde

zaġ:

1. **zāġ:**
Gazel 147
Mısra: **1**
Karga II rakip.

Ḫaṭṭ-ı nev ṣanma ruḫunda yāriñ ey aġyār zāġ
Bülbül-i ʿuşşāḳa ḳalmış gülşen içre ḳıl ṭuzaġ

zāġ verdikçe:

1. **zāġ verdikçe:** *-dik, -çe*
Gazel 146
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Keskinleştirmek.

Sürme-i çeşmi helāk etse n'ola ʿuşşāḳı Fenniyā seyf-i mücellāsına verdikçe o zāġ

zāhid:

1. **zāhidiñ:** *-iñ*
Gazel 46
Mısra: **11**
Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Zāhidiñ ol büt-i tersāya temennāsına baḳ
Şimdi gün ṭoġrısına ḳaddi kemānvārıdır

2. **zāhidi:** *-i*
Gazel 59
Mısra: **7**
Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Bezm-i ḥacāle maḥrem rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol ḫalel verir

3. **zāhid[e]:** *-[e]*

Gazel 108

Mısra: **7**

Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Jājḫā-yı hecr ile zāhid[e] eş olma dilā
Kārbān[ı] düzd-i dāġīye ḫaber verir ceres

4. **zāhidi:** *-i*

Gazel 153

Mısra: **11**

Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Mey içerken ben de gördüm zāhidi mey-ḫānede
Yoḳ sözümde Fenniyā vallahi billāhī ḫilāf

5. **zāhid:**

Gazel 206

Mısra: **9**

Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Fennī ne ḳadar bilse de zāhid yine ḥaḳḳı İnkār eder ol mürşid-i dānāya gelince

6. **zāhid:**

Gazel 208

Mısra: **10**

Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

ʿĀlemde esāsı gibi şol ḥışn-ı ḥaşīniñ
Hedm olmaz idi tevbede zāhid temel olsa

7. **zāhidā:**

Muhammes 1

Mısra: **18**

Dünya işleriyle meşgul olmayan, dünya hazlarına karşı kayıtsız kalan, aşırı sofu, perhizkâr; Tasavvufta, dinin özünden habersiz şekilci ve zahirci kişi olarak görülür. Sufi ile zahit arasındaki fark, zahitlerin nefislerinin hazzı sebebiyle Hak'tan mahcup kalmalarıdır; zira cennet, nefsin haz makamıdır. Sufi ise, ezelî müşahede yoluyla iki âlemden de yüz çevirmiştir. Zahit, nefsinin hazzını talep ederken sufi, yalnızca Hakk'ı talep eder.

Münaḳḳaş dār-ı Ḥamdī Şeyḫ-zāde ẓannetme
Bulunmaz zāhidā miṣli anıñ dünyāda ẓannetme

8. **zāhid:**

Gazel 20

Mısra: **1**

(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Efendi işret etmez sāḳi-i gül-çehreniñdir ṣuc
Mey-i laʿliñ içün meclisde zāhid oldur ḳanzīl tuc

9. **zāhid:**

Gazel 62

Mısra: **9**

(□□□□) sıf. ve i.

(Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Zāhid metāʿ-ı zühdini ʿarż etse ṣūfiyā
Kemḫāyı fehm ederdi ne güne ḳumāş olur

10. **zāhid:**
Gazel 70
Mısra: **8**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Giyicek cāmeleri duḫter-i rez meclisde
Ḥüsnünü görmege zāhid anı tenhāya çeker

11. **zāhid:**
Gazel 72
Mısra: **7**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Zāhirā zāhid ayaḳ almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i bāṭında o şeyḫāne yapar

12. **zāhid:**
Gazel 78
Mısra: **8**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Düşse mirʾāt-ı meye İskenderāsā min-vech
Āb-ı ḥayvān içre zāhid ṣūret-i insān olur

13. **zāhid:**
Gazel 85
Mısra: **9**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Ṣoḥbete nevbet verip zāhid daḳīḳ ol rind iseñ
Āsiyāb içre meşeldir rıfḳ ile ġavġā biter

14. **zāhid:**
Gazel 86
Mısra: **9**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı

terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Düşünce zāhid ayaġ üzre ṣaḥn-ı meclisde
Ḳadeḥ duʿāsı o dem aña pāy-dār mıdır

15. **zāhid:**
Gazel 121
Mısra: **3**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Öpse n'ola zāhid ayaġın pīr-i muġānıñ
Elbette eder ḥāẕıḳa bīmār tabaṣbuṣ

16. **zāhid:**
Gazel 122
Mısra: **7**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Tīr-i yāre zāhid olma ya kepāẕe merd iseñ
Ya gibi peyveste ḳılma ḳāmetiñ cānāne yaṣ

17. **zāhid:**
Gazel 125
Mısra: **1**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Zāhid sen umūruñ idegör Ḫālıḳa tefvīż
Geldikçe nedir ḥāliñi maḫlūḳa bu taʿrīż

18. **zāhid:**
Gazel 125
Mısra: **7**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Zāhid ne bilir ḥālet-i devrānı ḥaḳīḳat
Besdir aña beş vaḳti Ḫüdā eyledi tefrīż

19. **zāhid:**
Gazel 132
Mısra: **6**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve

takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Gürbeyle seg-miṣāl olur meclis-i ṣafā
Rindān ile ne mümkin ede zāhid iḫtilāṭ

20. **zāhid:**
Gazel 133
Mısra: **7**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Yek māhi-i ḫuşk ile gelir meclise zāhid
×rādına eklendi anıñ maṣrafı maẓbūṭ

21. **zāhid:**
Gazel 175
Mısra: **5**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Zāhid bezimde mest olıcaḳ baʿd-ez-īn dilā
Nūş etdi niçe bāde-i ṣad pür-sifāl fil

22. **zāhid:**
Gazel 202
Mısra: **3**
(□□□□) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) 1. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu:.

Meclisde ṣımāḫ-ı dem-i mīnā ile zāhid
Döndürdü kedū-yı serini luʿbet-i vınḳa

23. **zāhidiñ:** *-iñ*
Gazel 1
Mısra: **8**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Beş vaḳti ḳılmasın yeter ol nāfile hemān
Naḳş-ı ḥaṣīri zāhidiñ altında būriyā

24. **zāhid:**
Gazel 8
Mısra: **1**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Zāhid edecek meclis-i rindāna teḳarrüb
Bintü'l-ʿinebe eyledi bīgāne teḳarrüb

25. **zāhid:**
Gazel 9
Mısra: **9**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Sirişk-i dānişim zāhid görünce şīşe-i dilde
Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

26. **zāhid:**
Gazel 17
Mısra: **1**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Zāhid nedir yüzünde o naḫl-i dü-tā ʿabeş
Ol bir nihāl-i tāze degildir ʿaṣā ʿabeş

27. **zāhid:**
Gazel 18
Mısra: **5**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Virdin midir ol çaḳ çaḳ āhenk ile zāhid
Āvīze be-dest sübḥa-i ṣad dāneye bāʿiş

28. **zāhide:**-*e*
Gazel 19
Mısra: **10**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Bint-i rezi gör ḥacle-i bezminde o Fennī
ʿAyş etdi bu şeb zāhide ḫünsā-yı müʿenneş

29. **zāhid:**
Gazel 21
Mısra: **10**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Zāhid bez[i]mde oldu dilā ḳıṭı ḳıṭ decāc
Feryād [u] naʿralarla ne muḍḥik imiş meger

30. **zāhid:**
Gazel 24
Mısra: **3**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Bezme teşrīf eyleyip ḳıl zāhid icrā-yı meẕāḳ
İşte nuḳl u işte bāde ister ekl et ister iç

31. **zāhid:**
Gazel 26
Mısra: **3**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Tañ mı cān baḫş etse zāhid rind-i ʿişretgāhda
Mürde-i maḫmūr olan mestāne ʿīsādır ḳadeḥ

32. **zāhid:**
Gazel 27
Mısra: **1**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Yoḳdur derūnuñ içre seniñ zāhid infirāḥ
Mey içmeyicek hīç ola mı dilde inşirāḥ

33. **zāhidiñ:**-*iñ*
Gazel 38
Mısra: **4**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Semt-i taḳvāyı mey-i engūr ile ışlāḥ edip
Zāhidiñ terkībi oldu şerbet-i ḳahru'ş-şuhūd

34. **zāhidiñ:**-*iñ*
Gazel 38
Mısra: **7**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Zāhidiñ bintü'l-ʿinebdir meyli ammā sāḳiyā
Ḫaclegāh-ı meclis-i

rindān degil tenhā çi sūd

35. **zāhid:**
Gazel 39
Mısra: **5**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Dönse ne ʿaceb zāhid ile vaḳt-i ḥasūnda
Geldik de eser meclise ol bād-ı fenā serd

36. **zāhid:**
Gazel 40
Mısra: **1**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Bintü'l-ʿinebiñ būs edicek laʿlini zāhid
Telḫ etdi mey-i milḥ-i lebānı ile fāsid

37. **zāhid:**
Gazel 54
Mısra: **6**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

38. **zāhidiñ:** *-iñ*
Gazel 58
Mısra: **10**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Bed-liḳānıñ çehresinden gūyiyā aġu aḳar
Ḳaṭre ḳaṭre ḫūn-feşān-ı zaḫmı ṣanma zāhidiñ

39. **zāhidiñ:** *-iñ*
Gazel 67
Mısra: **5**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Yoḳdur esāsı tevbe vü ʿahdinde zāhidiñ
Ḥışn-i ḥaṣīni gāhīce yapar yıḳar

40. **zāhid:**
Gazel 106
Mısra: **5**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Zāhid bizi mey nūş ediyor ṣanma görüp sen
Ḥıfẓ etmede yüz bādeyi deyr içre sebūyuz

41. **zāhid:**
Gazel 108
Mısra: **2**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Ḳulḳul-i mīnā degildir tekye-i meclisde ses
Şeyḫimiz pīr-i muġān eyler bize zāhid nefes

42. **zāhid:**
Gazel 109
Mısra: **7**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Ṣalb edip zāhid ṭaġıla bu şeb meclisde
Der-i mey-ḫāneye ḳıldı anı āvīze çeres

43. **zāhid:**
Gazel 110
Mısra: **5**

Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānıñ ḥürmeten zāhid
Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās

44. **zāhidiñ:** *-iñ*
Gazel 241
Mısra: **5**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Pilāv-ı nuḳl-ı meclis zāhidiñ bāsūrun incitmiş
Ġınā-āver olup ekl eylemez ol şimdi bulġuru

45. **zāhidiñ:** *-iñ*
Murabba 2
Mısra: **5**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

İmtizāc etmekde yoḳ aṣla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i ḫarāb elde ṣaḳalı zāhidiñ

46. **zāhide:** *-e*
Gazel 100
Mısra: **7**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

47. **zāhide:** *-e*
Gazel 104
Mısra: **8**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Ne ʿaceb bint-i rezi görse kimi rūʾyāda
Ekseriyyā bu düşü zāhide taʿbīr ederiz

48. **zāhide:** *-e*
Gazel 130
Mısra: **3**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Bintü'l-ʿinebi pīr-i muġān zāhide sāḳī
ʿAḳd etmek içün eyledi şeyḫāne tavassuṭ

49. **zāhid:**
Gazel 53
Mısra: **7**
Allah korkusuyla dünyevi şeylerden el çekmiş kimse.

Zāhid ḳaṭarında çü ḫar olsa ġam degil
Ammā bu sürʿat ile licām-ı cemel ḳopar

50. **zāhid:**
Gazel 60
Mısra: **5**
Allah korkusuyla dünyevi şeylerden el çekmiş kimse.

Zāhid varıp ayaġını öpse ʿaceb midir
Pīr-i muġān tekke-i Cem öz babasıdır

51. **zāhid:**
Gazel 84
Mısra: **7**
Allah korkusuyla dünyevi şeylerden el çekmiş kimse.

Zāhid şerāba tevbe mi etmiş ʿaceb yine
Bendeñ demem o

mülḥide ki Müslimān olur

52. **zāhid:**
Gazel 111
Mısra: **12**
Allah korkusuyla dünyevi şeylerden el çekmiş kimse.

Oḳuyup ḥüsn-i ḫaṭ-ı muṣḥaf-ı vech-i pākiñ
Etse zāhid ne ʿaceb āyet-i Ḳurʾāna heves

53. **zāhide:**-*e*
Gazel 153
Mısra: **9**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse // Kaba sofu.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez duḫteri pīr-i muġān

54. **zāhidiñ:**-*iñ*
Gazel 172
Mısra: **7**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse // Kaba sofu.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı bint-i rez ammā çi sūd
Ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān tenhā degil

55. **zāhidiñ:**-*iñ*
Gazel 183
Mısra: **13**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse // Kaba sofu.

Zāhidiñ dāʾim bükā ile riyāsı sāḫtedir
Riḳḳat-ı ḳalb ile çeşminde anıñ nem görmedim

56. **zāhidiñ:**-*iñ*
Gazel 189
Mısra: **7**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse // Kaba sofu.

Zāhidiñ döndür serin meydān-ı meyde sāḳiyā
Luʿbet-i maṣnūʿ-ı ṭıflāsā ḳabaġı dikilsin

57. **zāhide:**-*e*
Gazel 215
Mısra: **7**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse // Kaba sofu.

Mevt ermiş idi zāhide meclisde bu şeb
Göz açdı cenāb-ı mey-i şersārı görünce

58. **zāhidiñ:**-*iñ*
Murabba 2
Mısra: **6**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse // Kaba sofu.

İmtizāc etmekde yoḳ aṣla kemāli zāhidiñ
Dem-be-dem mest-i ḫarāb elde ṣaḳalı zāhidiñ

59. **zāhidiñ:**-*iñ*
Murabba 2
Mısra: **7**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse // Kaba sofu.

Bezm-i ʿişretgāhda ceng ü cidāli zāhidiñ
Gūyiyā bī-hūde segle hirreniñ ġavġāsıdır

60. **zāhid:**
Gazel 64

Mısra: **9**

: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ṣīt–i derāy-ı reh-berimiz çınḳıraḳlıdır
Zāhid ḳaṭār-ı naʿra-i rindāna ḫar olup
Nev-resteye meyl etmez ise zāhid ʿaceb mi
Diker ise lāzım aña ebrū-yı murabbaʿ

61. **zāhid:**

Gazel 140

Mısra: **9**

: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

62. **zāhid:**

Gazel 151

Mısra: **9**

: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar,

ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Zāhid ʿaḳlın şaşırıp zühdi perīşān etdi Ṣaḥn-ı meclisde görüp muġ-beçeyi kāse be-kef

63. **zāhid:**

Gazel 152

Mısra: **5**

: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Nice ʿāşıḳ buña ṣabr u taḥammül eylesin zāhid Ḳaçan kim refʿ olunca nāfeden pīrāhen-i şeffāf

64. **zāhid:**

Gazel 156

Mısra: **1**

: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Zāhid ḳatında sübḥa-i ṣad-dānemiz mi yoḳ Bezm içre yoḫsa çekmege peymānemiz mi yoḳ

65. **zāhid:**

Gazel 185

Mısra: **5**

: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele

alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Bez[i]mde meclise ser-ḥalḳa ol ki ey zāhid
Seniñle sübḥa-i cām-ı Cem-i ezel çekelim

66. **zāhid:**

Gazel 192

Mısra: **5**

: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Türāb-ı pāyına yüz sürdü eşk ile zāhid
Gehi teyemmüm edip geh vużū çemen be-çemen

67. **zāhid:**

Gazel 193

Mısra: **7**

: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Bürūtuñ ol büt-i tersā-yı ḫayyāṭa verip zāhid
Ṭınāb-ı tār ile çāk-ı girībānın teyellensin

68. **zāhid:**

Gazel 195

Mısra: **3**

: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış

kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Sürünürmüş meger zāhid varıp ol ṭıfl-ı Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim düşdü der zaḫm-ı Firengīden

69. **zāhid:**
Gazel 198
Mısra: **9**
: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḳo götürsün zāhid ābdest ibriġin edip riyā
Bezm-i ʿişretgāhda rindāna lāzımdır sebū

70. **zāhid:**
Gazel 206
Mısra: **1**
: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Zāhid uzadır nuṭḳını daʿvāya gelince
Leb-beste olur ḥükmüme maʿnāya gelince

71. **zāhid:**

Gazel 212

Mısra: **1**

: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Zāhid yeter ol ṣoḥbet-i tenhāya ḳarışma
Leb-ber-leb olup yār ile ḥelvāya ḳarışma

72. **zāhid:**

Gazel 212

Mısra: **5**

: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḥall ile siriştiñ leheb-i ʿışḳ ile zāhid
Dühn-i zer-i meskūk ile kīmyāya ḳarışma

73. **zāhid:**

Gazel 219

Mısra: **5**

: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır.

Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḳanı rindānla hem bezm-i ʿişret olanlar zāhid
Geçip miḥrāba şimdi evliyā olduñ imāmlıḳda

74. **zāhid:**
Gazel 224
Mısra: **7**
: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḫafīce bāde nūş olduḳça zāhid mest olup ol meh
Bize teslīm-i vaṣl olsa ʿaceb mi sīm ü zersizce

75. **zāhid:**
Gazel 227
Mısra: **7**
: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Buyursun meclise zāhid riyā iẓhār edip ḳaçma Müheyyā bint-i rez cümle ṭarab hem tāzeden tāze

76. **zāhid:**
Gazel 232
Mısra: **2**
: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına

anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḫacle-i bezme ʿarūs-ı mey gelince ḳız gibi
Eyledi zāhid izāle bikrini saḳız gibi

77. **zāhid:**
Gazel 236
Mısra: **3**
: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Yazdıḳça ḥüsn-i ḫaṭṭına zāhid ḥasen deyip
İʿrābı sahv edince şaşırdı iżāfeti

78. **zāhid:**
Gazel 244
Mısra: **7**
: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḫumār-ı meyle varmış ḥālet-i nezʿe yine zāhid
Aña mevt ermeden maḫfī gelip sen sāḳiyā ṣun mey

79. **zāhid:**
Kıt'a 4
Mısra: **11**
: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli

şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Riyāyı ḳo temāşā ḳıl
gelip ālāyını zāhid
Sipihriñ encümidir
leşkeriniñ cümle eşkāli

80. **zāhid:**
Muhammes 1
Mısra: **14**
: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Gelip bu ḫān-ḳāh-ı ḥalḳa-i bezm içre ey ʿābid
Ayaġın elde ṭut pīr-i muġānın ḥürmete zāhid

81. **zāhid:**
Müstezad 2
Mısra: **1**
: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Gel destiñe zāhid der-i mey-ḫānede cām al
Merdāne hüveydā

<u>zâhidâ:</u>

1. **zāhidā:**
Gazel 122
Mısra: **3**
Ey zahid.

Zāhidā dāmān-ı jendeñle süpürme yerleri
Eyleme irḫā anı sen vādi-i şeyḫāne ḳaṣ

2. **zāhidā:**
Gazel 165
Mısra: **3**
Ey zahid.

Mey-i ʿışḳ-ı ezelden zāhidā bir cām nūş et kim
Nevāl-i süfre-i bezm-i elestden leẕẕet isterseñ

3. **zāhidā:**
Gazel 174
Mısra: **9**
Ey zahid.

Bu ḫān-ḳāh-ı ʿışḳa gelip sen de zāhidā
Hū çek cemāl-i yāre cinān ārzū degil

4. **zāhidā:**
Gazel 180
Mısra: **7**
Ey zahid.

Zāhidā bint-i rezin bikrin edip ḫūn-ālūd
Ḫaclegāh-ı der-i mey-ḫānede her dem merdem

5. **zāhidā:**
Gazel 127
Mısra: **7**
Ey zâhid!.

Biz ebrū-yı cemāle meyl edip sen zāhidā mihre
Seniñ ḥāver ise ḳıbleñ bize de Kaʿbedir mefrūż

6. **zāhidā:**
Gazel 182
Mısra: **1**
Ey zâhid!.

Zāhidā şemʿ-i cemāle yana gelmişlerdenim
Sūz-ten pervāneyem devrāna gelmişlerdenim

7. **zāhidā:**
Gazel 219
Mısra: **3**
Ey zâhid!.

ʿİbādetle ḳabāḥat zāhidā maḫfī gerek ammā
Ṣaḳadır rinde bezm içre mey içmek izdiḥāmlıḳda

8. **zāhidā:**
Gazel 234
Mısra: **14**
Ey zâhid!.

İçip içip bize rez-duḫteri etme ḥarām
Ḳadeḥ ḳadeḥ seniñ ol zāhidā hilāliñ mi

9. **zāhidā:**
Gazel 108
Mısra: **5**
Ey kuru sofu!.

Zāhidā rīş-i dırāz ile gelip bezm içre sen
Çañına ot tıḳma mīnānıñ kelām-ı ṭaʿnı kes

10. **zāhidā:**
Gazel 147

Mısra: **7**

Ey kuru sofu!.

Añlamazsın zāhidā ebced ḥisābın bunda sen
Ben rumūzu saña tefhīm etmege ḳıldım ferāġ

11. **zāhidā:**

Gazel 160

Mısra: **7**

Ey kuru sofu!.

Zāhidā ḳaçma buyur ḫaclegeh-i mey-kedeye
Rindveş sende ʿarūs-ı meye maḥrem gibisin

12. **zāhidā:**

Gazel 71

Mısra: **3**

Ey sofu, ey zâhid!
(Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).

Zāhidā şeb-tā-seḥer āyā nedir bu nāleler
Yā seniñde bir meh-i her-cāyı cānānıñ mı var

13. **zāhidā:**

Gazel 87

Mısra: **5**

Ey sofu, ey zâhid!
(Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

14. **zāhidā:**

Gazel 87

Mısra: **5**

Ey sofu, ey zâhid!
(Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).

Ruḫların būs eyleyince zāhidā ol dil-beriñ
Verd-i ebyaż içre gūyā ġonçe-i ḥamrā çıḳar

15. **zāhidā:**

Gazel 112

Mısra: **5**

Ey sofu, ey zâhid!
(Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).

Zāhidā rīş-i dırāzıyla gelip ṭaʿn ederek
Çañına ot ṭıḳma mīnānıñ yeter dendāne kes

16. **zāhidā:**

Gazel 124

Mısra: **4**

Ey sofu, ey zâhid!
(Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).

Uṣūliyle ayaġın denk alıp bu ḫān-ḳāh içre
Gelip devrāna girsen zāhidā olma ṣaḳın raḳḳāṣ

17. **zāhidā:**

Gazel 135

Mısra: **3**

Ey sofu, ey zâhid!
(Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).

Geldi bezme zāhidā nā-maḥrem ammā sāḳiyā
Ḳorḳaram bintü'l-ʿinebden eylemez bīgāne ḥaẓ

18. **zāhidā:**

Gazel 135

Mısra: **5**

Ey sofu, ey zâhid!

(Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).

Ḳanḳı bezme varsa nice penc olur zāhidā
Kelb-i pīrānīden etmez hirre-i mey-ḫāne ḥaẕ

<u>zāhidān:</u>

1. **zāhidān:**
Gazel 111
Mısra: **8**
Zahidler, aşırı sofular.

Ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-berle heme āvīze
Zāhidān elde eder sübḥa-i mercāna heves

2. **zāhidān:**
Gazel 182
Mısra: **5**
Zahidler, aşırı sofular.

Kāşif-i esrāra münkir olsa ġam mı zāhidān
Ol hidāyetsizlere efsāne gelmişlerdenim

<u>zāhid-i bezm-i:</u>

1. **zāhid-i bezm-i:**
Gazel 24
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Meclisin zahidi, sofusu.

Nūş edip māʿ-ı vużūʾın zāhid-i bezm-i
Köçek Süleymāna var sen āb-ı saṭl[ı] bereber iç

<u>zāhid-i bīgāne:</u>

1. **zāhid-i bīgāne:**
Gazel 76
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ilgisiz zahid.

Nūş edip bādeyi hem biñ dir(h)em[i] aḫẕ etdi
Görmedim zāhid-i bīgāne gibi bir cerrār

<u>zāhid-i bīmāra:</u>

1. **zāhid-i bīmāra:***-a*
Gazel 202
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hasta zahit.

Ḳıl zāhid-i bīmāra sen ey ḥāẕıḳ-ı perver
Lāzımdır aña eyle tedāvī-i şırınḳa

<u>zāhid-i ḫannās:</u>

1. **zāhid-i ḫannās:**
Gazel 110
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şeytan zahit.

Bez[i]mde mesti tesvīs eyleyince zāhid-i ḫannās
Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫıred ecnās

2. **zāhid-i ḫannās:**
Muhammes 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şeytan zahit.

Mey-i ṣahbādan el çekdi hezārān bī-ḫaber ecnās
Bez[i]mde mesti tesvīş eyleyince zāhid-i ḫannās

<u>zāhid-i şeydā:</u>

1. **zāhid-i şeydā:**
Gazel 198
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şaşkın zahit.

El uzatmış zāhid-i şeydā yine bint-i reze
Oldu meclisde bu şeb beyne'l-eḥibbā güft gū

2. **zāhid-i şeydā:**
Gazel 200
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şaşkın zahit.

Fenniyā mey-ḫānede mesti nice teʾdīb eder
Bir de anda şıḥne olmuş zāhid-i şeydā velev

zaḫ[ı]m-ı pür-dağı:

1. **zaḫ[ı]m-ı pür-dağı:***-ı*
Gazel 228
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yanık yaralarıyla dolu yara.

Zaḫ[ı]m-ı pür-dağı sînemde görünce ol şūḫ
Bu çerāġāna müşābih dedi ṭarḥ-ı lāle

ẓāhir:

1. **zāhirde:***-de*
Gazel 106
Mısra: **1**
Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü.

Zāhirde gül olduḳ ise bāṭında būyuz
İnbīḳ-i felek içre gül-āb olmada ḫūyuz

2. **ẓāhir:**
Gazel 62
Mısra: **7**
(Ar. ẓuhūr "âşikâr olmak, görünmek"ten ẓāhir) 1. Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan (şey).

Māh-ı felekde ẓāhir olup gūyiyā ḫusūf
Ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı dehr göñülde telāş olur

3. **ẓāhirde:***-de*
Gazel 106
Mısra: **7**
Açık, ortada, görünür.

Ẓāhirde ser [ü] cānı dirīġ etmeyiz ammā
Aḥbāb[a] dūr-ṣūret [ü] dostāne ʿadūyuz

4. **ẓāhirde:***-de*
Gazel 137
Mısra: **7**
Açık, aşina, görünür.

Ẓāhirde yanar şemʿ-i cemāline o yāriñ
ʿIşḳ āteşi ammā dil-i pervānede maḫfūẓ

5. **ẓāhirde:***-de*
Gazel 237
Mısra: **8**
Açık, aşina, görünür.

Bilmeyen sırr-ı ledünni olamaz sūzān-ı ʿışḳ
Lemʿi ḳandīl-i tehī ẓāhirde mi iḫfāda mı

ẓāhir olmaḳda:

1. **ẓāhir olmaḳda:***-maḳ, -da*
Murabba 3
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Zülf cünbān-ı telāṭum etse ṭañ mı dilleri
Ẓāhir olmaḳda yem-i ġam üzre mevc-i serseri

ẓāhir olunca:

1. **ẓāhir olunca:***-unca*
Gazel 186
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi
cemālinde olunca ẓāhir
Gösterir sırrını āyīne-i
ruḥsārından

2. **ẓāhir olunca:** *-unca*
Gazel 236
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Pīr-i muġān ayaġına
çekse ʿaceb midir
Bāy u gedāya ẓāhir
olunca ʿalāmeti

ẓāhirā:

1. **zāhirā:**
Gazel 72
Mısra: **7**
Açıkça.

Zāhirā zāhid ayaḳ
almaġı bilmez ammā
Der-i mey-ḫāne-i
bāṭında o şeyḫāne
yapar

zaḫm:

1. **zaḫmım:** *-ım*
Gazel 43
Mısra: **7**
Far. Yara, ceriha.

Müzeyyen olsa zaḫmım
penbelerle ġam mı ser-
tā-pā
Benim bu jende
cismim[i] dil-i
dīvāneden meʾhūẕ

2. **zaḫmın:** *-ı, -n*
Gazel 82
Mısra: **7**
Far. Yara, ceriha.

Bu tenim zaḫmın
ḳaparsa ey ṭabīb-i cān
yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb
olan merhem ḳapar

3. **zaḫmımda:** *-ım, -da*
Gazel 140
Mısra: **1**
Yara.

Zaḫmımda dilā
penbelerim mülemmaʿ
Pür-naḫle dönüp oldu
lemʿ-i müşemmaʿ

zaḫm oldu:

1. **zaḫm oldu:** *-du*
Kıt'a 5
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yara olmak.

Ne mümkin baʿż-ı
ḥükkāmān çıḳmaḳ rāh-ı
şerʿīden
Anıñ destinde fetvā
eşheb-i ḥükme zaḥm
oldu

zaḫmet ver:

1. **zaḫmet ver:** *-ir*
Gazel 169
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sıkıntı vermek, sıkıntıya sokmak, yormak.

Tā olmayıcaḳ sırr-ı
meʿād ile ṣafā-yāb
Zaḥmet verir ʿālemde
saña ḳayd-ı meʿāşıñ

zaḫm-ı firengī:

1. **zaḫm-ı firengī:**
Gazel 195
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Firenk yarası.

Sürünürmüş meger
zāhid varıp ol ṭıfl-ı
Efrence
Anuñçün ḥāṣiyetim
düşdü der zaḫm-ı
Firengīden

zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār:

1. **zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār:**
Gazel 68
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gamlı gönlün kanlı yaraları.

Zaḫm-ı pür-ḫūn-ı dil-i ġam-ḫvār kendin gösterir
Çāk edip ḳışrın derūn-ı sīneden gül ġonçeveş

zaḫm-ı pür-ḫūn-ı ḫadeng:

1. **zaḫm-ı pür-ḫūn-ı ḫadeng:**
Murabba 1
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Okun açtığı yara dolu yara.

Pārelendi cigerim oldu perīşān-ḥālim
Saña lāyıḳ mı baña böyle iş et sulṭānım

zaḫm-ı ṣad-pāre oldu:

1. **zaḫm-ı ṣad-pāre oldu:***-du*
Gazel 205
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yüz parça olmak.

Ṭabībim merhem-i vaslın eger ṣarmazsa müşkildir
Vücūdum oldu tīġ-ı ġamzesiyle zaḫm-ı ṣad-pāre

zaḫm-ı sīne-çākime:

1. **zaḫm-ı sīne-çākime:***-i, -m, -e*
Gazel 166
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sineyi parçalayan yara.

Helāke ḳaṣd ise yā ḳaşlarıñ edip pür-çīn
Ḫadeng-i ġamzeleriñ zaḫm-ı sīne-çākime çek

zaḫm-ı sīnem:

1. **zaḫm-ı sīnem:***-m*
Gazel 165
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül yarası.

Müheyyādır müşerraḥ zaḫm-ı sīnem daʿvi-i ʿışḳa
Ḥużūr-ı ḳāḍī-i ḥüsnüñde cānā ḥüccet isterseñ

2. **zaḫm-ı sīnem:**
Gazel 75
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Göğüs yarası.

Zaḫm-ı sīnem üzre her bir penbe dāġ üstündedir
Şol fetīl-i lemʿa tābāsā çerāġ üstündedir

zaḫm-ı ten:

1. **zaḫm-ı ten:**
Gazel 12
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Tenin yaraları.

Ḥāẕıḳ iseñ ey dil aḳıdıp ḫūn-ı sirişki
Zaḫm-ı teniñe merhem-i dühün belesān et

ẓahr-i pākiñde:

1. **ẓahr-i pākiñde:***-iñ, -de*
Kaside 1
Mısra: **34**

Kelime Tipi: -
Temiz sırt.

Ḥüccet-i ḥükm-i nübüvvet idigüñ ʿālemde
Ẓahr-i pākiñde yeter faṣṣ-ı nigīn-i deyyān

zāʿid-i noḳṣān:

1. **zāʿid-i noḳṣān:**
Kaside 2
Mısra: **22**
Kelime Tipi: -
Eksikliğin fazlası.

Yazdılar taʿmiyye ammā tārīḫiñde şāʿirān
Bedr olur mu zāʿid-i noḳṣān ile hīç māh-ı ʿīd

zaʿīm:

1. **zaʿīm:**
Gazel 81
Mısra: **3**
Zeâmet sâhibi kimse. // Mal mülk sahibi, zengin.

Aḫz [u] beyʿ etme ʿarż-ı vaʿd-i vaṣlıñ ey zaʿīm
Her ne deñlü olsa ṣoñra ḥaḳḳ-ı ṭapu çevrilir

zāʾir-i aġyārı:

1. **zāʾir-i aġyārı:**-*ı*
Gazel 180
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Başkalarının ziyareti.

Ne ʿaceb zāʾir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl
İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem

zāʾir-i ḥüccāc-ı ʿışḳa:

1. **zāʾir-i ḥüccāc-ı ʿışḳa:**
Gazel 159
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Aşk hacılarının yaşı.

Kaʿbe-i ḥüsnünde saʿy edip metaʿ-ı vuṣlatın
Zāʾir-i ḥüccāc-ı ʿışḳa anı iḥrām eyledik

ẓālim:

1. **ẓālimleriñ:**-*ler, -in*
Gazel 194
Mısra: **12**
Zulm eden, eziyet eden.

Yā Rabb ḳıl vücūdu(nu) anıñ ṣalb-i ser-nigūn
Ẓālimleriñ hemīşe muʿīni olanlarıñ

ẓālim-i nesnās:

1. **ẓālim-i nesnās:**
Muhammes 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Zalim şeytan.

Anıñ gibi devrāndan daḫı bir ẓālim-i nesnās
Ḥacerle cevheri seyr eyle destinde şīşe-i vārın

żamīr:

1. **żamīri:**-*i*
Gazel 19
Mısra: **8**
1. İç, derun 2. mec. Kalp, gönül.

Giydir laḳabı câme diyü ümm-i ḫabīṣe
Güldür o żamīri aña kālā-yı müʿenneṣ

zanbaḳ versem:

1. **zanbaḳ versem:**-*sem*
Gazel 157
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Zanbak vermek.

O ḫoy-ı ʿārıż-ı dildāra versem ben n'ola zanbaḳ
Gül üzre jāle desem ol daḫı aʿlā vü hem elyaḳ

zannet-:

1. **ẓanneder:** *-(e)r*
Murabba 3
Mısra: **19**
Sanmak.

Ẓanneder seyr eyleyen taḳlīb eder çeşmin hemān
Ol tüfengin eyleyip peyveste çaḳmaġ oynadır

zannet:

1. **ẓannetme:**
Gazel 110
Mısra: **7**
Zannetmek , sanmak.

Derūn-ı ʿāşıḳ-ı rindānı beyt-i sāde ẓannetme
Muḥallādır mey-i engūr ile şimdi ṣudūru'n-nās

2. **ẓannetme:** *-me*
Muhammes 1
Mısra: **16**
Sanmak.

Nefes eyler ʿazīzim sālikine mürşid-i neffās
Dil-i ʿuşşāḳı köhne menzil-i üftāde ẓannetme

3. **ẓannetme:** *-me*
Muhammes 1
Mısra: **17**
Sanmak.

Münaḳḳaş dār-ı Ḥamdī Şeyḫ-zāde ẓannetme
Bulunmaz zāhidā mi<u>s</u>li anıñ dünyāda ẓannetme

4. **ẓannetme:** *-me*
Muhammes 1
Mısra: **18**
Sanmak.

Münaḳḳaş dār-ı Ḥamdī Şeyḫ-zāde ẓannetme
Bulunmaz zāhidā mi<u>s</u>li anıñ dünyāda ẓannetme

5. **ẓannetme:** *-me*
Gazel 209
Mısra: **7**
Sanmak.

ʿİẕārında o şūḫuñ zülfüdür ẓannetme pīç-ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

6. **ẓannetdim:** *-dim*
Gazel 177
Mısra: **1**
Sanmak.

Meyi destiñde sāḳī şerbet-i gül-fām ẓannetdim
Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram ẓannetdim

7. **ẓannetdim:** *-dim*
Gazel 177
Mısra: **2**
Sanmak.

Meyi destiñde sāḳī şerbet-i gül-fām ẓannetdim
Bez[i]mde baḫş-ı būs-ı laʿliñi bayram ẓannetdim

8. **ẓannetdim:** *-dim*
Gazel 177
Mısra: **4**
Sanmak.

Ṣıyāmım açdım iftār-ı nebāt-ı laʿl-i nābıñla
Seḥāb-ı ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ruḫuñ aḫşam ẓannetdim

9. **ẓannetdim:** *-dim*
Gazel 177
Mısra: **6**
Sanmak.

Ṭutuldum bend olup zülf-i girihgīrine dildārıñ
Firengistān-ı Çīni ḳalʿa-i İslām ẓannetdim

10. **ẓannetdim:** *-dim*
Gazel 177
Mısra: **8**
Sanmak.

Liman-ı fikr-i vaṣl-ı yāre ġarḳ oldum yine Fennī
Ṣalıp baḥr-i ġama fülk-i dili eyyām ẓannetdim

zannetme:

1. **ẓannetme:** *-me*
Gazel 227
Mısra: **3**
Sanmak, bilmek.

O şūḫ-ı ʿişve-bāzıñ ruḫların ḫoy-kerde ẓannetme
Ṭarāvet baḫş eder gülzāra şeb-nem tāzeden tāze

ẓannetmek:

1. **ẓanneder:** *-er*
Gazel 9
Mısra: **2**
Sanmak.

Mey-i laʿlin ṣunup rindāne sāḳī-i ṭalʿat mehtāb
Ne keyfiyyet anı nūş eyleyenler ẓanneder vişn-āb

2. **ẓanneder:** *-er*
Gazel 87
Mısra: **4**
Sanmak.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

3. **ẓanneder:** *-er*
Gazel 87
Mısra: **4**
Sanmak.

Rāyiż-i ḥüsnüñde çīn-i pür-çīniñ gören Ẓanneder destārdan bir sünbül-i ġarrā çıḳar

4. **ẓanneder:** *-er*
Kıt'a 6
Mısra: **4**
Sanmak.

Hümāāsā cihāna şimdi bir ferzend per ṣaldı Seḥāb-ı zülfi içün ẓanneder vechin görenler māh

ẓanneyle:

1. **ẓanneyler:**
Gazel 61
Mısra: **4**
Zannetmek , sanmak.

Āmādedir o ġonçe üşküfte olmaġa līk Ẓanneyler ʿandelībīn leb-beste fem degildir

zār:

1. **zār:**
Gazel 38
Mısra: **2**
Ağlamak, inlemek.

Çekmesin tīġ-ı nigāhın yoḫsa ol çeşm-i kebūd
Zār ile āh eyleyip yer gök der ol dem yā Vedūd

zār eder:

1. **zār eder:** *-er*
   Gazel 216
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   İnlemek.

Rez-duḫterine ṭıfl-ı dil-i efġāna zār eder
Kāfir ḳızı demez aña aġlama māteme

zār u efġānı:

1. **zār u efġānı:** *-ı*
   Kıt'a 10
   Mısra: **27**
   Kelime Tipi: **-**
   Ağlayıp inlemek.

Ṣafādır dāyesine bülbülāsā zār u efġānı
Revā mı gülşen-i aġūşuña sen elde aġżāb ol

żararsızca:

1. **żararsızca:**
   Gazel 224
   Mısra: **2**
   Zararsızca.

Bizimle meclis olsa sāḳīyā maḫfī kedersizce
O dem bintü'l-ʿineb raḳs eyleyip gelse żararsızca

ẓarf-ı mey:

1. **ẓarf-ı mey:**
   Gazel 64
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap kabı (kadeh).

Meclisde ẓarf-ı mey gibi āġūş-ı rind ile
Mūy-ı miyān rūy-ı nigārān ḳuşaḳlıdır

zārī:

1. **zārīdir:** *-dir*
   Gazel 89
   Mısra: **2**
   Ağlama, sızlama; ağlayıp inleme.

Gören ḫaṭṭ-ı siyehkārın ruḫunda gül de mārıdır
O ḫārıñ vaḥşetiyle dīde-i bülbülde zārīdir

z̲āt:

1. **z̲āt:**
   Kıt'a 14
   Mısra: **5**
   (saygın) kişi.

Resmin ʿarz etdi bu kāşāneniñ üstāda o z̲āt
Ṭabʿ-ı miʿmārı secencelveş olunca berrāḳ

zāt-ı beyt-i maḳtaʿmı:

1. **z̲āt-ı beyt-i maḳtaʿmı:** *-m, -ı*
   Gazel 236
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Makta beytinin kendisi.

Ol z̲āt-ı beyt-i maḳtaʿmı feh[i]m eder bilir
Deryā-yı ṭabʿ-ı cūşişiñ yoḳ nihāyeti

zāt-ı ʿırḳ-ı pāk-i āl-i tāhā-zāde-i p̲āşā:

1. **z̲āt-ı ʿırḳ-ı pāk-i āl-i tāhā-zāde-i pāşā:**
   Kıt'a 13
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Paşa Tahazade sülalesinin temiz soyunun ta kendisi.

O ẕāt-ı ʿırḳ-ı pāk-i āl-i Tāhā-zāde-i Pāşā Kibār-ı devlet-i maḳbūl-i ḳalb-i şāh-ı ẓıllullāh

ẕāt-ı şecīʿü'ş-şiyem:

1. **ẕāt-ı şecīʿü'ş-şiyem:**
Kıt'a 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kahraman karakterli kişi.

Ẕāt-ı şecīʿü'ş-şiyem ṭabʿ-ı laṭīf-i himem
Ġonçe-i leb-beste-fem nuṭḳ-ı edībü'l-lisān

ẕāt-ı şerīfiñ:

1. **ẕāt-ı şerīfiñ:** *-iñ*
Kaside 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şerefli kişi, soylu kimse.

Başla evṣāfa [.] ol ẕāt-ı şerīfiñ ṭurma
Gerçi ḥaddiñ degil ammā seniñ ey şīfte-zebān

2. **ẕāt-ı şerīfin:** *-i, -n*
Kaside 1
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Şerefli kişi, soylu kimse.

Nice vaṣf eyleyeyim ẕāt-ı şerīfin āyā
Nice taʿbīr edeyim ḫulḳını ey rūḥ-ı revān

3. **ẕāt-ı şerīfiñ:** *-iñ*
Kıt'a 1
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Şerefli kişi, soylu kimse.

Ḫaṭādan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfiñ tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun ol şeh-zāde-i meh-pāre Mevlāya

4. **ẕāt-ı şerīfin:** *-i, -n*
Kıt'a 4
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Şerefli kişi, soylu kimse.

Naẓardan ḥıfẓ edip ẕāt-ı şerīfin tā-be-rūst-ā-ḫīz
Emānet olsun Allaha ʿaẓīmü'ş-şāna her ḥāli

zatın:

1. **ẕātıñ:**
Kıt'a 10
Mısra: **11**
Kimse, kişi, şahıs.

Ṭulūʿ etdi o ẕātıñ şimdi bir meh-tābı dünyāya
Anıñ mehdine sen ey kevkeb-i dümbāle ıṭnāb ol

żāyiʿ olmaz:

1. **żāyiʿ olmaz:** *-maz*
Gazel 141
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kaybolmak, yok olmak.

Hele sen dostluġu farḳ eylemez iseñ ey şūḫ
Ḥaḳ ḳatında benim iyliklerim olmaz żāyiʿ

ẓāyiʿ olur:

1. **ẓāyiʿ olur:** *-ur, -mu*
Gazel 194
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ziyan olmak, yok olmak, heder olmak.

Teslīm-i cāna yār-ı güzīni olanlarıñ
Ẓāyiʿ olur mu naḳdi emīni olanlarıñ

zebān:

1. **zebānım:**-*ım*
Gazel 18
Mısra: **9**
Dil // konuşma, söylem.

Şimdi fem-i ṭabʿımda zebānım baña Fennī
Serşār-ı mükeyyif mül-i mey-ḫāneye bāʿiş

2. **zebānım:**-*ım*
Kıt'a 1
Mısra: **14**
Dil // konuşma, söylem.

Nice vaṣf eyleyem ben siyemmā ẓıll-ı Yezdānı
Zebānım ḳaṭredir deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya

3. **zebān:**
Gazel 180
Mısra: **5**
Dil.

Naġme-i şuḳḳa zebān ile eder āzürde
Ṭabʿ-ı şeh-bāzımı āġāza cestem mestem

4. **zebānı:**-*ı*
Gazel 217
Mısra: **8**
Dil // Söz.

Elimde ḫāme-i lālim ki bir beste-ser sırdır
Merām ʿarż etmede yāre zebānı olmamaḳ üzre

zebān-ı mücessem:

1. **zebān-ı mücessem:**
Gazel 243
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Cisimleşmiş dil.

Müşāʿare ile zebān-ı mücessem Fennī
Refīʿ Efendiye dāʾim senādadır şimdi

zebān-ı yār:

1. **zebān-ı yār:**
Gazel 110
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Sevgilinin dili.

Dil-āzār zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārıñ
Degil tevʾem-i züccācı şek ile kaṭʿ etmede elmās

zehr:

1. **zehri:**-*i*
Gazel 29
Mısra: **2**
Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağu, sem.

Ol bīmāra sürüp çeşmin o ṭıfl-ı cerrāḥ
Ḳıldı eczā-yı viṣāli ile zehri ışlāḥ

zehr-i mārveş:

1. **zehr-i mārveş:**-*veş*
Gazel 183
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Yılan zehri.

Mürşidiñ tiryāk eger eyleyip evrādını
Nefs-i emmāremde zehr-i mārveş sem görmedim

zeḳan:

1. **zeḳanıñ:**-*ıñ*
Gazel 102
Mısra: **6**
Çene.

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt
Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

2. **ẕeḳanı:** *-ı*
Gazel 29
Mısra: **10**
Çene II çene çukuru.

Fenniyā düşe diyü zülfünü dāmen mi ṭutar
Ẕeḳanı bāġ-ı cemālinde o şāhıñ tuffāḥ

zemān:

1. **zemānında:** *-ında*
Kıt'a 9
Mısra: **11**
Olmuş ve olacak hâdiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit.

Zemānında görünce ḥüsn-i ḫaṭṭın ḳāḍi-ʿasker
ʿāşıḳ olup ey dil aña biñ cānla bir cāh

zemāne:

1. **zemāne:**
Gazel 203
Mısra: **15**
(Küçümseme ve alay yollu) şimdiki zaman; baht, talih II bulunulan zamandaki kişiler.

Şimdi zemāne furṣatı fevt eylemez ṣaḳın
Ġāfil bulunma düşmeniñ ey dil siñekse de

2. **zemāne:**
Gazel 49
Mısra: **7**
Devir, zaman; (Küçümseme ve yakınma ifadesiyle) içinde yaşanılan zaman II dünya.

Zemāne ḫūbınıñ ʿuşşāḳa ġammı rūz-ı hicrānı
Pilāv-ı vaṣla anlar şimdi ṣaḥrāda aṣlā derler

zemīn:

1. **zemīne:** *-e*
Gazel 84
Mısra: **3**
Dünya, alem, yeryüzü.

Pā-māl eder zemīne nice puşt u ser-keşi
Meydān-ı meyde duḫter-i rez pehlevān olur

2. **zemīn:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Dünya, alem, yeryüzü.

Giden şām-ı ḫaṭından Kaʿbe-i vaṣlına āh eyler
Zemīn āteş hevā āteş reh āteş rūzgār āteş

3. **zemīni:** *-i*
Kıt'a 13
Mısra: **16**
Yer II toprak.

Nice defʿ etmesin sevdāyı kim deryāya nāẓırdır
Hevāsı ḫoş zemīni mürtefiʿ nā-dīde seyrāngāh

zemīn u semā:

1. **zemīn u semā:**
Gazel 216
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yer yüzü ve gök yüzü.

Tā çerḫa çıḳdı āh u fiġānıña Fenniyā
Tanẓīrim ile oldu zemīn u semā seme

zemīn-i celāli:

1. **zemīn-i celāli:***-y, -i*
Gazel 50
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şair Celalî'nin zemin gazeli.

Dedim görünce zemīn-i Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭabʿ-ı Belīġiñ żevāyiʿindendir

zemīn-i fennī:

1. **zemīn-i fennī:**
Gazel 65
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Fennî'nin zemin şiiri.

Mesīḥ-güfte-i Esʿad-cūdur zemīn-i Fennī
Naẓīre-i süḫan-iʿcāza kim tenezzül eder

zemīn-i pāki:

1. **zemīn-i pāki:***-i*
Gazel 66
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Temiz, pâk yer // nazire söylemede esas alınan beyit.

Fenniyā ebr-i felekveş bu zemīn-i pāki
Fikr-i ter ṭabʿ-ı süḫan-perver-i yārān ṣıḳılır

zemzem:

1. **zemzemimiz:***-imiz*
Gazel 102
Mısra: **6**
Ar. Kâ'be-i Muazzama kurbundaki maruf ve mübarek kuyunun suyu.

Beyt-i ḥüsnüñde bulunmazsa şehā āb-ı ḥayāt
Ẕeḳanıñ çāhı yeter teşnelere zemzemimiz

2. **zemzem:**
Gazel 160
Mısra: **6**
Ar. Kâ'be-i Muazzama kurbundaki maruf ve mübarek kuyunun suyu.

Kūzeler mi ḳodıñ eṭrāfına ḫāl-i siyehiñ
Naẓar et çāh-ı zeneḫdānıña zemzem gibisin

zemzem verirse:

1. **zemzem verirse:***-ir, -se*
Gazel 207
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Zemzem suyu vermek.

Zemzem verirse kevs̱ere ḥüccācveş Ḥasīb
Fennī verir nikātını ʿūd-āşnālara

zemzem-i çeşmimde:

1. **zemzem-i çeşmimde:***-im, -de*
Gazel 180
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Göz Zemzemi.

Ne ʿaceb zāʾir-i aġyārı dil etmezse ḫayāl

İstemez zemzem-i çeşmimde o yek-kem mekkem

zen:

1. **zen:**
   Gazel 6
   Mısra: **10**
   (Fa.) Kadın.

Rez-duḫteri bez[i]mde bu şeb cāmeler giyip
Raḳṣ etmedi bir ayaġla zen söylerim saña

2. **zen:**
   Gazel 201
   Mısra: **8**
   Argo: kahbe bağlamında kancık.

Ne çekdi pīr-i muġān raḳṣ edince bint-i rezi
O tāze rūy-ı nigārı ḳoyunca zen ṣuyuna

zenān:

1. **zenān:**
   Gazel 84
   Mısra: **1**
   Kadınlar.

Meclisde bāde cāmeler ile zenān olur

Tezvīc-i rind himmet-i pīr-i muġān olur

zenbūr-ı cinān:

1. **zenbūr-ı cinān:**
   Gazel 226
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Cennet arısı.

Bāl-ı zülfün göricek ʿārıżı üzre o mehiñ
Bād-ı āhıñla o zenbūr-ı cinān ürkütme

zenbūr-ı göñül:

1. **zenbūr-ı göñül:**
   Gazel 128
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül arısı.

Zenbūr-ı göñül verd-i ruḫ-ı dil-bere ʿārıż
Üşküfte hezārān-ı şükūfe aña fāʾiż

zenbūr-ı ʿışḳ:

1. **zenbūr-ı ʿışḳ:***-a*
   Gazel 59
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşk arısı.

Öpsem o laʿl-i tāb-ı ʿaraḳ-rīzi gül gibi
Zenbūr-ı ʿışḳa ġonçe dehānım ʿasel verir

zenbūr-ı ṭabʿ:

1. **zenbūr-ı ṭabʿ:***-ım*
   Gazel 54
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Şairlik arısı.

Buldu lezzet ḳand-i şiʿr-i Niʿmet ile Fenniyā
Baʿd-ez-īn zenbūr-ı ṭabʿım bala etmez iʿtibār

zenbūr-ṣıfat:

1. **zenbūr-ṣıfat:**
   Gazel 8
   Mısra: **3**
   Arı sıfat.

Bāl açsa n'ola zülfüne zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü] reyḥāna teḳarrüb

zencīr eder:

1. **zencīr eder:***-er*
   Gazel 136
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**

Zincirlemek, zincire bağlamak.

Meʾāli muḫtaṣar rabṭ eyle(ye)mem derken meʿānīde
Ḳaṣīdeyle kelāmım bendini zencīr eder vāʿiẓ

zencīr ederiz:

1. **zencīr ederiz:**-*eriz*
Gazel 104
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Zincirlemek, zincire bağlamak.

Zülfün ʿuşşāḳa uṣūliyle edip bir beste
Naġme-sāz-ı dil-i şeydālara zencīr ederiz

zencīr eyledi:

1. **zencīr eyledi:**-*di*
Gazel 242
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Zincire vurmak, zincirlemek (Eskiden deliler zincire vurulurmuş. Aşk da bir nevi delilik olduğu için kendini zaptedemeyen aşık tek çare olarak zincire vurulmayı istemektedir.

Siḥr-i sūz-ı āh ile dil yārı tesḫīr eyledi
Rūzgār ile hümā-yı çerḫi zencīr eyledi

zencīr-i zülfünden:

1. **zencīr-i zülfünden:**-*ünden*
Gazel 105
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
I. Sevgilinin zincir gibi aşığı kendine esir/köle eden saçları II. Sevgilinin zincir gibi uzun olan saçları.

Düşüp çāh-ı ẕeḳanda ḳaldı dil zencīr-i zülfünden
Çi ġam tā ḥaşre dek ol delve-i saḳḳā çıḳar çıḳmaz

zencīrveş:

1. **zencīrveş:**
Gazel 118
Mısra: **10**
Zincir gibi.

Şerbet-i laʿli şifā derken dil-i dīvāneye
Ḥalḳa-i zülfüñ geçirdi boynuma zencīrveş

zeneḫdān:

1. **zeneḫdāna:**-*a*
Gazel 93
Mısra: **7**
Çene çukuru.

Düşüp o şāh zeneḫdāna baʿd-ez-īn ey dil
Ne ḥüsn-i Yūsuf-ı Kenʿān ne meyl-i cāh ederiz

2. **zeneḫdānıñ:**-*ıñ*
Gazel 153
Mısra: **4**
Çene çukuru.

Nice ʿāzim olmasın diller ḫayāl-i vechiñe
Çāh-ı zemzemdir zeneḫdānıñ şehā ḫaddiñ meṭāf

zer:

1. **zere:**-*e*
Gazel 214
Mısra: **10**
Altın II Para.

Dībāc-ı naẓm-ı zeylini seyr eyle Fenniyā

Olmaz naẓīre böyle metāʿ-ı zirā zere

2. **zer:**
Kıt'a 13
Mısra: **5**
Altın II Para.

Bināya ṣarf edip zer gibi ẕihnin erdi maḳṣūda
Müderris-i ʿālim ü fāżıl müʾellif-i şāriḥ-i eşbāh

zer-ʿayār-ı ḫāṣ:

1. **zer-ʿayār-ı ḫāṣ:**
Gazel 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Has ayarlı altın.

Kūyuñda ṭutduġum iş olur zer-ʿayār-ı ḫāṣ
Ḫāk-i rehiñdir ʿāşıḳ-ı şeydāya kīmyā

zerd:

1. **zerd:**
Gazel 64
Mısra: **3**
Sarı, sararmış, solgun.

Zerd olsa pāy-ı duḫter-i rez ġam mı sāḳiyā
Maḥbūba ṣūret ile [ki] altun bıcaḳlıdır

2. **zerd:**
Gazel 34
Mısra: **7**
Sararmış, solgun.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīḫ

zerd olup:

1. **zerd olup:***-up*
Gazel 240
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sarı olmak, sararmak.

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl gibi

zergercesine:

1. **zergercesine:**
Gazel 225
Mısra: **12**
Sarraf gibi.

Fenniyā Zīver Efendiye bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı saña zergercesine

zerger-i mürşid:

1. **zerger-i mürşid:**
Gazel 54
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mürşit kuyumcusu.

Zerger-i mürşid ʿayār eylerdi ḳalb ḫārcın
Pūte-i ʿışḳ içre zāhid ḳāla etmez iʿtibār

2. **zerger-i mürşid:**
Gazel 228
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Mürşit kuyumcusu.

Zerger-i mürşid eder ḫāliṣ-ʿayār elbette
Daġal-ı zühdü ḳoyup pūte-i vird-i ḳāle

zer-i ḫāliṣ-ʿayār:

1. **zer-i ḫāliṣ-ʿayār:**
Gazel 9
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hâlis ayarlı altın.

Sirişk-i dānişim zāhid görünce şīşe-i dilde

Zer-i ḫāliṣ-ʿayār oldu nüḥāsı ḳāl edip tīz-āb

zer-i ḫāliṣ-ʿayārı:

1. **zer-i ḫāliṣ-ʿayārı:** *-ı*
   Gazel 63
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Hâlis ayarlı altın.

Zer-i ḫāliṣ-ʿayārı farḳ eder bī-rūḥ iken fehm et
Mehekkdir ismi ammā ol daḫı nevʿ-i ḥacerdendir

zer-i ḳalb-i muḫlişi:

1. **zer-i ḳalb-i muḫlişi:** *-i*
   Gazel 164
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   İhlaslı kalp altını.

Farḳ eylemez ʿayārı zer-i ḳalb-i muḫlişi
Ey şūḫ-ı zerger olsa [da] ṭabʿıñ meḥek seniñ

zer-i mey:

1. **zer-i mey:**
   Gazel 52
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap sarısı.

Eyle eyvān-ı derūnuñ zer-i mey ile maʿmūr
Pençe-i yevm-i ġamı lāne-i vīrān büyüdür

zer-i nā-ḫāliṣi:

1. **zer-i nā-ḫāliṣi:** *-i*
   Kaside 2
   Mısra: **17**
   Kelime Tipi: **-**
   Halis olmayan altın.

Nār-ı tedbīriñle ḳāl edip zer-i nā-ḫāliṣi
Maḥv ḳıl tīz-āb-ı ḫışmıñla anı miṣl-i ḥadīd

zer-i nıṣfiye:

1. **zer-i nıṣfiye:**
   Gazel 196
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Yarımlık altın.

Būs edip vechiñi ḳılsa tezyīn
Zer-i nıṣfiye ile pür-altūn

zer-maḥbūb:

1. **zer-maḥbūb:**
   Gazel 219
   Mısra: **10**
   XVIII. yüzyılda kesilmiş bir altın.

Ne deñlü iddiḫār etseñ bulunmaz biñde bir dīnār
Zer-maḥbūb vaṣl-ı dil-rübāāsā temāmlıḳda

zer-maḥbūb-ı viṣālin:

1. **zer-maḥbūb-ı viṣālin:** *-in, -*
   Müstezad 2
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma parası (Sultan II. Mustafa devrinde çıkarılan yirmi beş kuruş değerinde bir altın para.

Eksik verir ise zer-maḥbūb-ı viṣālin
ʿUşşāḳına mālın

zerr:

1. **zer:**
   Gazel 171
   Mısra: **14**
   Altın.

Fenniyā pür-nev-edā tanẓīr-i Hātifden baña
Nice zer taḥsīn ü iḥsān olsa da māniʿ degil

2. **zer:**
Gazel 220
Mısra: **1**
Altın.

ʿArūs-ı vaṣla naḳd-i cānı baḫş eyle zer isterse
Ḫarīdāra ṣaçıver naḳd-i eşkiñ gevher isterse

zerre:

1. **ẕerre:**
Gazel 86
Mısra: **4**
Bir arpanın yüzde bir cüz'ü, pek ufak parça, şey.

Ederseñ ʿāleme māh-ı viṣāliñi noḳṣān
Ṭulūʿ-ı mihr ü vefāsında ẕerre var mıdır

2. **ẕerre:**
Gazel 71
Mısra: **12**
Az bir miktar, çok az miktarda.

ʿĀşıḳa ʿarż etmege mihr-i ʿiẕārıñ ey ṣanem
Deyr-i ḳalbiñ içre kāfir ẕerre īmānıñ mı var

3. **ẕerre:**
Gazel 219
Mısra: **2**
Zerre, çok küçük parçacık. II Toz.

Baña ol şeh-süvārım merḥabā ḳıldı selāmlıḳda
Mih[i]rden ẕerre pertev aldı ey dil iḫtirāmlıḳdan

żevāyiʿ:

1. **żevāyiʿindendir:** *-i, -n, -den, -dir*
Gazel 50
Mısra: **10**
Yitirdikleri.

Dedim görünce zemīn-i Celāliyi Fennī
Bu güfte ṭabʿ-ı Belīġiñ żevāyiʿindendir

zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla:

1. **zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla:** *-a*
Gazel 202
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın izin alan gemisi.

Geldikde yem-i bezme o mestāne tırınḳa
Diñ zevraḳ-ı müsteʾmin-i vaṣla baba finḳa

zeyd-i ʿamra:

1. **zeyd-i ʿamra:** *-a*
Kıt'a 5
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Amr'ın Zeyd'i.

Kimi dāniş-peẕīr-i müddeʿi kimi eḥibbādan
Aña tebrīge varmaḳ Zeyd-i ʿAmra ilzām oldu

zeyl:

1. **zeylinde:** *-i, -n, -de*
Gazel 208
Mısra: **4**
İlave, ek.II Etek.

Olmazdı behā ʿārıż-ı ḫoy-kerdeñi ey meh Zeylinde eger aḳmışeniñ çevre tel olsa

zeyl-i kibār-ı ġırre:

1. **ẕeyl-i kibār-ı ġırre:** *-den*
Gazel 54

Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gururlu kibarların eteği.

El çekip ẕeyl-i kibār-ı ġırreden şimdi göñül
Bī-mürüvvet ker ü fer cühhāle etmez iʿtibār

zeyl-i raḫşān:

1. **zeyl-i raḫşān:**
Kaside 1
Mısra: **83**
Kelime Tipi: **-**
Parlak ek.

Raḳṣa çıḳdı zeyl-i raḫşān ile o şeb Zühre
Yürüdü ʿarż-ı hüner eyleyerek ḫayli zemān

zeyn oldu:

1. **zeyn oldu:***-du*
Gazel 192
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bezenmek.

Şükūfeler gibi zeyn oldu zülf-i muġ-beçegān
Açıldı ʿāşıḳına müşk-bū çemen be-çemen

2. **zeyn oldu:***-du*
Gazel 240
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bezenmek.

Üşküfte zerd olup eşkime dāġdāġım
Zeyn oldu āb-ı dilde şehā Nīl gibi

zeyn olup:

1. **zeyn olup:***-up*
Gazel 238
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bezenmek.

Çıḳdı fesden zeyn olup nev-rūz-ı ḥüsne ṭurresi
Sīm-sifāl içre ḳaranfül feslegen dedikleri

zībende:

1. **zībende:**
Gazel 15
Mısra: **8**
Süslü, süsleyen.

Deryā-yı göñül kişt-i cemālinde o māhī
Bir sīm semek eyledi zībende mürüvvet

2. **zībende:**
Gazel 32
Mısra: **9**
Süslü, süsleyen.

Jende-i ḫūn ile dil olsa n'ola zībende
Fenniyā ḫoş yaḳışır bu dil-i dīvāneye sürḫ

3. **zībendedir:***-dir*
Gazel 203
Mısra: **4**
Yakışıklı, güzel, çarpıcı.

ʿUşşāḳ-ı lāle-zāra çerāġan-ı vuṣlatı
Zībendedir ne deñlü hevāyī fişekse de

zīb-i silk:

1. **zīb-i silk:**
Gazel 71
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Dizinin (mısranın) süsü.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

2. **zīb-i silk:**

Gazel 124

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Dizinin (mısranın) süsü.

Yem-i ṭabʿından iḫrāc eyleyip şāʿir olan Fennī
Kenār-ı baḥr-i naẓma zīb-i silk eyler idi ġavvāṣ

3. **zīb-i silk:**

Gazel 211

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

İpinin süsü.

Seyr ḳıl çāk-ı girībānımda ḫūn-ı eşkimi
Zīb-i silk olmuş nice mercān mercān üstüne

<u>żıddeyn:</u>

1. **żıddeyni:** *-i*

Gazel 20

Mısra: **6**

İki zıt şey.

Hivām-meşreb żıddeyni gör hirre ile seg fem vec
O şūḫuñ ceyş-i ḫaṭ-ı ʿārıż [u] ruḫsārını seyr et

<u>zifāf:</u>

1. **zifāf:**

Gazel 153

Mısra: **10**

Gerdeğe girme, gerdek.

Ḫaclegāh-ı bezm-i mey içre bu şeb oldu zifāf
Zāhide ʿakd eyleyip rez duḫteri pīr-i muġān

<u>zifāf-ı bint-i rez:</u>

1. **zifāf-ı bint-i rez:**

Gazel 59

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Şarabın zifafı.

Bezm-i ḥacāle maḥrem rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol ḫalel verir

2. **zifāf-ı bint-i rez:**

Gazel 172

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Şarabın zifafı.

Zāhidiñ meyli zifāf-ı bint-i rez ammā çi sūd
Ḫaclegāh-ı meclis-i pīr-i muġān tenhā degil

<u>zifāf-ı ḫacle-i naẓma:</u>

1. **zifāf-ı ḫacle-i naẓma:** *-a*

Gazel 188

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Nazmın gelin odasının gerdeği.

Yürü beyt-i ʿarūs-ı Fıṭnata tanẓīrin et Fennī
Zifāf-ı ḫacle-i naẓma dürer āh-ı teʾemmülden

<u>zifāf-ı nev-ʿarūs-ı naẓm-ı pāk-i fıṭnat:</u>

1. **zifāf-ı nev-ʿarūs-ı naẓm-ı pāk-i fıṭnat:**

Gazel 165

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Fıtnat'ın temiz nazmındaki yeni gelinin zifaf odası.

Taḫayyül eyle dilde Fenniyā bu maʿni-i bikri
Zifāf-ı nev-ʿarūs-ı naẓm-ı pāk-i Fıṭnat isterseñ

zih:

1. **zihāsā:** *-āsā*
Gazel 25
Mısra: **9**
Far. 1. Kiriş, yay kirişi. 2. Şerit, kaytan 3. Bir şeyin kenarına çekilen hat.

Ṭolaşdıkça zihāsā dil miyān-ı sāʿat-i vaṣla
O raḳḳaṣ ile çerḫ içün olur aġyār-ı pīç-ā-pīç

zih-gīrveş:

1. **ẕih-gīrveş:**
Gazel 118
Mısra: **4**
Sağ elin başparmağına takılan atış yüzüğü gibi.

Gūyiyā bīni se-perdir ġamzeñ oḳ ebrū kemān
Anlarıñ beyninde çeşmiñ görünür ẕih-gīrveş

zihī:

1. **ẕihī:**
Gazel 43
Mısra: **10**
Ar. ne güzel, ne hoş.

Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol ẕī-ḳıyam dür-dāneden meʾhūẕ

ẕihn-i insān:

1. **ẕihn-i insān:**
Kaside 1
Mısra: **118**
Kelime Tipi: **-**
İnsan zihni.

Añlanılmaz bu ne ṣoḥbet bu ne keyfiyyetdir
ʿAḳl ile fehm edemez künhünü ẕihn-i insān

ẕihn-i pāk:

1. **ẕihn-i pāk:** *-iñ, -i*
Gazel 27
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Temiz zihin.

Ṣarf eyle ẕihn-i pākiñi ur bir binā aña
Maḳṣūduñ ʿizz ü rifʿat ise ezber et Merāḥ

ẕihnin bināya ṣarf edip:

1. **ẕihnin bināya ṣarf edip:** *-ip*
Kıt'a 13
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Zihnini binaya harcamak.

Bināya ṣarf edip zer gibi ẕihnin erdi maḳṣūda
Müderris-i ʿālim ü fāżıl müʾellif-i şāriḥ-i eşbāh

zī-ḳıyam:

1. **ẕī-ḳıyam:**
Gazel 43
Mısra: **10**
?.

Naẓar ḳıl Fenniyā dendānına kenz-i dehānında
Ẕihī pākīzedir ol ẕī-ḳıyam dür-dāneden meʾhūẕ

ẕikr et:

1. **ẕikr et:**
Gazel 32
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Zikr etmek, anmak.

Vaṣf-ı dendānıñ arasında lebiñ ẕikr et kim
Eyle sen anı nişān-ı

sübḥa-i dür-dāneye sürḫ

zikr eyle:

1. **ẕikr eyle:**
   Gazel 134
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Anmak, sözünü etmek.

Lebiñ ẕikr eyle kim evṣāf-ı dendānıñ arasında
Nişān mercān ile o sübḥa-i dür-dānedir elfāẓ

ẕikr-i ḳurʾān ola:

1. **ẕikr-i ḳurʾān ola:** *-a*
   Kaside 1
   Mısra: **160**
   Kelime Tipi: **-**
   Kuran'ın zikri olmak.

Āl u evlādınıñ aṣḥābınıñ ervāḥıçün
Gül-i ḫoş-būy-ı hedāyā ola ẕikr-i Ḳurʾān

ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-ber:

1. **ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-ber:**
   Gazel 111
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül alan sevgilinin dudağının kırmızılığının zikri.

Ẕikr-i laʿl-i leb-i dil-berle heme āvīze
Zāhidān elde eder sübḥa-i mercāna heves

ẓıll-ı ḥamīd:

1. **ẓıll-ı ḥamīd:**
   Kaside 2
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Abdülhamit'in gölgesi.

Pādişāh-ı ʿādil-i baḥr ü ber ü ẓıll-ı Ḥamīd
Şehryār-ı dāver-i ṣadr-āver-ārā-yı ferīd

ẓıll-ı ʿizediñ:

1. **ẓıll-ı ʿizediñ:** *-iñ*
   Kıt'a 2
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Allah'ın gölgesi.

Diger ṭarīḳa gitme dilā ẓıll-ı ʿİzediñ
Deryā-yı cūd-ı dergehīdir bī-kesāna rāh

ẓıll-ı yezdānı:

1. **ẓıll-ı yezdānı:** *-ı*
   Kıt'a 1
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Allah'ın gölgesi.

Nice vaṣf eyleyem ben siyemmā ẓıll-ı Yezdānı
Zebānım ḳaṭredir deryā-yı cūd-ı şevket-ārāya

zimām-ı sırrını:

1. **zimām-ı sırrını:** *-ı, -n, -ı*
   Gazel 218
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Sır dizgini.

Pek bağla zimām-ı sırrını vaʿd-i viṣāliñ
Girmez ele biñ nāz ile eşheb çözülünce

zindān olsa da:

1. **zindān olsa da:** *-sa, -da*
   Gazel 171
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Zindan olmak.

Sen cemāl ʿarż eyle gel tārīk-i ġam içre baña
Cennetiñ ʿuşşāḳa zindān olsa da māniʿ degil

zinde-fecr:

1. **zinde-fecr:**
Gazel 225
Mısra: **9**
Fecr vaktine kadar ayakta.

Zinde-fecr ise n'ola meclis-i meyde sāḳī
Ṭabl-ı perçem dögüp ol vechine efsercesine

zinhâr:

1. **zînhār:**
Gazel 121
Mısra: **10**
Sakın! Sakın ha! Aman!.

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe
Fennī ḥaẕer et eyleme zînhār tabaşbuş

2. **zînhār:**
Gazel 121
Mısra: **10**
Aman ha!, kesinlikle, asla.

Vardıḳça kibārāne ḥużūrunda hemīşe
Fennī ḥaẕer et eyleme zînhār tabaşbuş

ẓınḳa:

1. **ẓınḳa:**
Gazel 202
Mısra: **12**
Arka üstü yatma, yere vurma.

Fennī ne ʿacāyib ki süḫandān-ı Sitānbul
Feṯḥiye naẓīre demede cümlesi ẓınḳa

zīr ü pālara:

1. **zīr ü pālara:***-lar, -a*
Gazel 207
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayaklar altında.

Ḳālīçe-i münaḳḳaşa beñzetme cismiñi
Pā-māl olur müzeyyen olan zīr ü pālara

zīrā:

1. **zīrā:**
Gazel 152
Mısra: **10**
Çünkü, onun için ki.

Nemā verme yeter naḳd-i viṣāle Fenniyā cānı
Ki zīrā istidāneyle seni müflis eder ṣarrāf

2. **zīrā:**
Gazel 155
Mısra: **4**
Çünkü, onun için ki.

Dā'im taḫallüf etmededir ʿaḳreb-i ümmīd
Zīrā ki devr-i sāʿat-i çerḫiñ ʿayārı yoḳ

3. **zīrā:**
Gazel 175
Mısra: **2**
Çünkü, onun için ki.

Fehm etmesin ḫayāl-i ḫaṭıñda meʾāl il
Zīrā olur meʿāni beyānında ḳāl u ḳīl

4. **zīrā:**
Gazel 204
Mısra: **8**
Çünkü, onun için ki.

Şemm eylediyse zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile aġyār-ı rū-siyeh

5. **zīrā:**
Gazel 210
Mısra: **8**
Çünkü, onun için ki.

Mevc-i kem-ḫā-yı verʿa ʿarż etme sen ṣūfī gelip
Ḫān-ḳāh-ı dilde zīrā būriyādır çeşmime

6. **zīrā:**
Gazel 59
Mısra: **8**
Çünkü, onun için ki.

Bezm-i ḥacāle maḥrem rāz etme zāhidi
Zīrā zifāf-ı bint-i reze ol ḫalel verir

7. **zīrā:**
Gazel 100
Mısra: **8**
Çünkü, onun için ki.

Ṣunma lebiñi milḥ-i dehen zāhide sāḳī
İfsād eder ol laʿliñi zīrā meye ṣıġmaz

8. **zīrā:**
Gazel 67
Mısra: **12**
Çünkü, şundan dolayı ki.

Fennī naẓīre verme bu beyti Celāliye
Zīrā anı o bāni-i Rüstem yapar yıḳar

9. **zīrā:**
Gazel 58
Mısra: **13**
Zira, çünkü, şundan dolayı.

ʿĀrifiñ zīrā midād-ı ḫāmesi lülü aḳar

10. **zīrā:**
Gazel 42
Mısra: **2**
Aslında, gerçekte.

Būs-ı laʿliñ ey perī olmaḳ gerek aġyāra şāẕ
Şübhe ʿārıż olmada zīrā dil-i ġam-ḫvāra şāẕ

11. **zīrā:**
Gazel 90
Mısra: **8**
1. çünkü, bundan dolayı II 2.aslında, gerçekte.

Ṭurmaz ġurūb-ı ḥaṭṭına ol meh ṭulūʿ eder
Zīrā redīsi sāʿat-i vaṣlıñ gerisidir

12. **zīrā:**
Gazel 170
Mısra: **8**
"Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Vāʿiẓ ḳo sen cesāmet ile kerr ü ferriñi
Oldu ten-i girān ile zīrā sefīl fil

<u>zīr-i eşikde:</u>

1. **zīr-i eşikde:***-de*
Murabba 1
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Eşik altı.

Būs edip laʿl-i lebiñ dehre Süleymān olayım
Gerd-i ḫāṭırla ḳuluñ eyleme yābāna sezā

zīr-i fes:

1. **zīr-i fes:**
Gazel 79
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Fesin altı.

Dām ḳurmuş o murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne çiçekdir

zīr-i ṣaḥn-ı ṣuffe-i kāşāne:

1. **zīr-i ṣaḥn-ı ṣuffe-i kāşāne:**
Gazel 143
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Köşkl balkonunun meydanının altı.

Mürtefiʿ ḳaṣr-ı cinān-ı vaṣl-ı yāre nāʾilim
Zīr-i ṣaḥn-ı ṣuffe-i kāşāneden etdim ferāġ

zīrinde ḳaldı:

1. **zīrinde ḳaldı:**-*dı*
Kaside 1
Mısra: **99**
Kelime Tipi: **-**
Altında kalmak.

Ḳaldı zīrinde şehiñ raḫşīde ol menzilde
Yetişip geldi aña refref-i nā-dīde revān

zirnīḫ:

1. **zīrnīḫ:**
Gazel 34
Mısra: **8**
Ar. Yaldızlı sıçan otu.

Tāb-ı ḥasretle n'ola ṭāḳ-ı göñül zerd olsa
Sürdü Bih-zād-ı nigārım aña cevrin zīrnīḫ

z̲ī-şān:

1. **z̲ī-şān:**
Gazel 78
Mısra: **12**
Şanlı.

Fenniyā ʿarż eyle eşʿārıñ cenāb-ı Zīvere
Kim bu naẓmı oḳur ise ʿizz ile z̲ī-şān olur

zīver:

1. **zīveri:**-*i*
Gazel 163
Mısra: **13**
18. yüzyıl şairlerinden Ahmed Zîver Efendi. Bkz.http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2126.

Zīveri ʿāşıḳ edip Fennīyi mecnūn etmede
İsm-i Leylāya teşebbühle laḳabdır perçemiñ

2. **zīver:**
Gazel 164
Mısra: **13**
18. yüzyıl şairlerinden Ahmed Zîver Efendi. Bkz.http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2126.

Zīver gibi bir vādīye pey-rev-i zebān olur
Ey dil kümeyt-i ḫāmeñe Düldül gerek seniñ

3. **zīvere:**-*e*
Gazel 172
Mısra: **10**
18. yüzyıl şairlerinden Ahmed Zîver Efendi. Bkz.http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.c

om/index.php?sayfa=detay&detay=2126.

Nice vaṣf etsem Emīniñ
ḳāf-ı ṭabʿın Fenniyā
Zīvere destimde
ḫāmem şeh-per-i ʿanḳā degil

4. **zīver:**
Gazel 208
Mısra: **12**
18. yüzyıl şairlerinden Ahmed Zîver Efendi. Bkz.http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2126.

Fennī saña şāʿir der idim ben daḫı ammā
Zīver gibi eşʿār-ı leẕīẕiñ ʿasel olsa

5. **zīvere:**-*e*
Gazel 242
Mısra: **9**
18. yüzyıl şairlerinden Ahmed Zîver Efendi. Bkz.http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2126.

Fenni-i bī-çāre gūyā
Zīvere fermūd eder
Güfte-i manẓūmunu zuʿmınca tanẓīr eyledi

6. **zīvere:**-*e*
Gazel 14
Mısra: **9**
Ey Zîver! 18. yüzyıl şairlerinden Ahmed Zîver Efendi. Bkz.http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2126.

Vaṣf eyleyemem lebini ben Zīvere Fennī
Baḫş etmege ḳoymaz güheri ṭabʿıma ḫisset

7. **zīvere:**-*e*
Gazel 232
Mısra: **13**
Ey Zîver! 18. yüzyıl şairlerinden Ahmed Zîver Efendi. Bkz.http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2126.

Fenniyā temyīz içün ʿarż et bu naẓmı Zīvere
Ol sefīd eyler imiş eşʿārı çün erziz gibi

zīver efendiye:

1. **zīver efendiye:**-*y, -e*
Gazel 203
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Ziver Efendi.

ʿArż et bu naẓmı Zīver Efendiye Fenniyā
ʿAfv eylesin ḳuṣūrunu temyīz gerekse de

2. **ziver efendiye:**-*y, -e*
Gazel 212
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ziver Efendi.

Sen Ziver Efendiye bu eşʿārıñı Fennī
Ḥüccet deyü ṣun destine imżāya ḳarışma

3. **zīver efendiye:**-*y, -e*
Gazel 225
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ziver Efendi.

Fenniyā Zīver Efendiye bu naẓmı ʿarż et
Söyler ol ḫāliṣ-ʿayārı saña zergercesine

zīver efendiyi:

1. **zīver efendiyi:** *-y, -i*
   Gazel 204
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Ziver Efendi.

Seyr eyle naẓmım Zīver Efendiyi Fenniyā
Vermiş kenār-ı baḥr-i maḳālāta dürri bih

zīver-i bāliş:

1. **zīver-i bāliş:**
   Gazel 115
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Altın süs.

Gehvāre-i ṭıfl-ı dile baḫş eyle viṣāliñ
Olduydu aña şāyeste şehā zīver-i bāliş

zīver-i bisāṭ:

1. **zīver-i bisāṭ:**
   Gazel 132
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Döşeğin süsü.

Ḳıl pāy-ı yāre cān u dili zīver-i bisāṭ
Geldikde bezme tā ki bula ol perī neşāṭ

zīver-i kālāyı:

1. **zīver-i kālāyı:** *-y, -ı*
   Kıt'a 10
   Mısra: **21**
   Kelime Tipi: **-**
   Zevk ve safa kumaşının süsü.

Hezārān zīver-i kālāyı ḥıfẓ et naḳş edip dilde
Cihāz-ı ḥaclegāh-ı sürına āmāde dūlāb ol

zīver-i manẓūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda:

1. **zīver-i manẓūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda:** *-a*
   Gazel 237
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Üstadın üstün ve temiz manzumu Ziver'i.

Fenniyā lüknet-zebān ile bu tanẓīriñ ʿaceb
Zīver-i manẓūm-ı pāk-i cāzim-i üstāda mı

zīver-i mażmūn:

1. **zīver-i mażmūn:**
   Gazel 68
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Zîver (öl. 1202/1787-88)'in mazmunu.

Ḥüsn-i ḫaṭṭ taḥrīr ile rengīn olur mu Fenniyā
Zīver-i mażmūn ile eşʿār kendin gösterir

żiyā:

1. **żiyāsıyla:** *-sı, -yla*
   Gazel 74
   Mısra: **1**
   Parlaklık, aydınlık, ışık.

Dilde fānūs-ı ḫayālin ki żiyāsıyla döner
O şeb-ārā-yı cihāna şemʿi liḳāsıyla döner

żiyādār:

1. **żiyādār:**
   Gazel 10
   Mısra: **10**
   Parıltılı, ışıltılı.

Fennī şeb-i fikrinde sipihr-i ruḫı üzre
Ḥālimi żiyādār olan ol şuʿle-i kevkeb

ziyāde:

1. **ziyāde:**
Gazel 71
Mısra: **14**
Haddinden fazla II Gereğinden çok fazla.

Zīb-i silk edip gehī dür-i nikātıñ ʿĀrifā
Fenniye bundan ziyāde daḫı iḥsānıñ mı var

2. **ziyādedir:**
Gazel 243
Mısra: **8**
Çok, daha çok, daha fazla.

Görünce yār ile aġyārı bezm-i maḫfīde
Fiġān-ı āh ile derdim ziyādedir şimdi

ziyāde verme:

1. **ziyāde verme:** *-me*
Gazel 47
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Fazla vermek.

Gelip ayaġına ol şehd-i vaṣl kendiden
Ziyāde verme ṣaḳın rāygān behāsınadır

ziyān:

1. **ziyān:**
Gazel 73
Mısra: **2**
Bir şey veya kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar.

Ebrūların ki ḳavs-i ḳuzaḫdan nişān verir
Meydān-ı bezmde tīr-i müjeñ çok ziyān verir

ziyāret:

1. **ziyāretine:** *-i, -n, -e*
Gazel 243
Mısra: **9**
Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.

Yürü ziyāretine ʿāṣıḳān ile ṭurma
O şeh-süvār-ı cefā-cū vefādadır şimdi

ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa:

1. **ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa:** *-a*
Gazel 131
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkların ziyaret yeri.

N'ola pāyine yüz sürse ʿAcem-şeh-nāzını Fennī Ziyāretgāh-ı ʿuşşāḳa ḳarīb-i evliyādır Şāṭ

zücāc-ı dīde-i tengine:

1. **zücāc-ı dīde-i tengine:**
Gazel 114
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gözün dar şişesi.

Ne nā-dīde fen īcād eyleyip dil ġabġabıñ cānā
Zücāc-ı dīde-i tengine bir elma ṣıġındırmış

züccāc:

1. **züccācı:** *-ı*
Muhammes 1
Mısra: **10**
Cam yapan, kristalci.

Dil-i zār [u] zebān-ı yār ile elfāẓı aġyārın
Degil tevʾem züccācı seng ile ḳaṭʿ etmede elmās

zühd:

1. **zühdi:** *-i*
Gazel 151
Mısra: **9**
Ar. Dünyaya rağbet

etmeme, kendini ibadete verme.

Zāhid ʿaḳlın şaşırıp zühdi perīşān etdi
Ṣaḥn-ı meclisde görüp muġ-beçeyi kāse be-kef

<u>zühd-i ledün:</u>

1. **zühd-i ledün:**
Gazel 100
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ledün zühdü.

Fennī ḳo yeter zühd-i ledün sırrını fehm et
Bu kenz-i ḫafī merkez-i levvāmeye ṣıġmaz

<u>zühhād:</u>

1. **zühhādıñ:***-ıñ*
Gazel 147
Mısra: **6**
Zahirler(Sofular).

Baʿd-ez-īn bikrin izāle edemez bint-i reziñ
Ḳaldı zühhādıñ riyāsı erligiñ turunc-ı bāġ

2. **zühhād:**
Gazel 35
Mısra: **1**
Zahidler, çok aşırı sofular; kaba sofular.

Ḫayāl-i ʿārıżıñ bir kaṣr-ı nev-bünyād edip zühhād
Müzeyyen eyledi bāġ-ı İremāsā anı Şeddād

<u>zühhād-ı sālūsuñ:</u>

1. **zühhād-ı sālūsuñ:***-uñ*
Gazel 190
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İki yüzlü zahitler.

Riyāsı mı aḳar zühhād-ı sālūsuñ sebūsundan
Geçilmez sāḥa-i meclisde seyl-āb-ı vużūsundan

<u>zühre:</u>

1. **zühreniñ:***-niñ*
Kıt'a 12
Mısra: **18**
Nahid, Çobanyıldızı. Bu yıldızın tesiri altındaki burçlarda doğanlar güzel, zarif, zevk sahibi, zeki, maharetli ve sanatkar olurlar.

Aḫżına Keyvān gibi mihr-i cihān Şāma dek
Zühreniñ olsa n'ola maḥfeline sāyebān

2. **zühre:**
Gazel 150
Mısra: **5**
1. Üçüncü kat göğe hâkim olduğu söylenilen Çoban Yıldızı, Venüs olarak da bilinen çok parlak bir yıldız. 2. Sevgilinin güzel, parlak yüzü.

Ḫāl-i ʿiẕārı raḳṣa çıḳıp Zühre gūyiyā
Bezm-i felekde ḳılmış o meh-tābı def-be-kef

3. **zühre:**
Kaside 1
Mısra: **65**
1. Üçüncü kat göğe hâkim olduğu söylenilen Çoban Yıldızı, Venüs olarak da bilinen çok parlak bir yıldız. 2. Sevgilinin güzel, parlak yüzü.

Donu aṭlas-ı felek dīdesi gūyā Zühre
Nigehi necm-i seḥer gūşı hilāl-i Şaʿbān

4. **zühre:**

Kaside 1

Mısra: **83**

1. Üçüncü kat göğe hâkim olduğu söylenilen Çoban Yıldızı, Venüs olarak da bilinen çok parlak bir yıldız. 2. Sevgilinin güzel, parlak yüzü.

Raḳṣa çıḳdı zeyl-i raḫşān ile o şeb Zühre
Yürüdü ʿarż-ı hüner eyleyerek ḫayli zemān

<u>ẓuhūr:</u>

1. **ẓuhūruna:** *-u, -n, -a*

Gazel 223

Mısra: **2**

Zâhir olmak, meydana çıkmak, belli olmak.

Yüz sür ʿarūs-ı bint-i reziñ var ḥużūruna
Yoḫsa bez[i]mde muntaẓar olma ẓuhūruna

2. **ẓuhūr:**

Gazel 58

Mısra: **4**

Görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme.

Jāle-i güldür hevā-yı āh ile ḫoş-bū aḳar
Seyl-i yārān-ı viṣāliñ eylemez cānā ẓuhūr

3. **ẓuhūruñ:** *-uñ*

Kaside 1

Mısra: **37**

Ortaya çıkmak, belirmek. ll Doğmak (Hz. Muhammed'in doğması bağlamında).

Ẓulmet-i küfre şafaḳ gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem ʿālemi nūr-ı imān

<u>ẓuhūr eder:</u>

1. **ẓuhūr eder:** *-er*

Gazel 163

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Ortaya çıkmak. ll Doğmak.

Ḫvāb-ı ġafletde çıkıp fesden eder elbet ẓuhūr
Meh yüzüñ māhiyyetiçün tār-ı şebdir perçemiñ

<u>ẓuhūr et:</u>

1. **ẓuhūr et:**

Gazel 71

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Görünmek, ortaya çıkmak.

Taḫt-ı ebrūda ẓuhūr etdi ḥüs[ü]n-i ḫaṭṭıñ
Ḳatline ʿuşşāḳınıñ ṭuġrālı fermānıñ mı var

<u>ẓuhūr etse:</u>

1. **ẓuhūr etse:** *-se*

Gazel 25

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Görünmek, ortaya çıkmak.

Ẓuhūr etse ʿaceb mi raʿd-ı āhımla nigāhıñda
Seḥāb-ı çerḫ-i dilde āteşzār-ı pīç-ā-pīç

<u>ẓuhūr eyle:</u>

1. **ẓuhūr eyle:** *-r, -se*

Gazel 199

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Doğmak, açığa çıkmak, görünmek.

Ḫayāl-i ebr-i zülf ile o māha Fenniyā taḥḳīḳ
Şeb-i hecrinde yek-sāʿat ẓuhūr eylerse ḫvābım bu

zülf:

1. **zülfüdür:** *-ü, -dür*
Gazel 209
Mısra: **7**
Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü. [İstimali dilberler saçına mahsus gibidir.]: "Zülfüne kalsa perişân eylemezdi dilleri / Anı da tahrîk eden bâd-ı sabâdır neylesin" -Nefî. Arabîde müstamel olduğu hâlde Arabî olmak üzere gösterilmek istenilen "zülf" lâfzı "Gece ibtidalarından bir miktar" manasına olan "zülfe" lâfzından mehuz olsa gerektir. Vech-i ıtlak ise zahirdir. "zülfe" lisanımızda küçük saçak manasında müstameldir: zülfe-i elif, zülfe-i ilm.

ʿİẕārında o şūḫuñ zülfüdür ẓannetme pīç-ā-pīç
Nihāl-i gül de yapmış bülbülāsā murġ-ı dil lāne

2. **zülfü:** *-ü*
Gazel 25
Mısra: **5**
Ar. Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Naẓar ḳıl micmer-i ḥüsnünde gūyā zülfü ol şūḫuñ
Ṣuʿūd eyler hevāya dūd-ı ʿanber-bār-ı pīç-ā-pīç

3. **zülfü:** *-ü*
Gazel 83
Mısra: **5**
Ar. Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Ḳarışdı dāne-i ḫālile ḥāṣılı zülfü
Ümīd-i ḫırmen-i dil rūzgāra ḳalmışdır

4. **zülfüñe:** *-üñe*
Gazel 124
Mısra: **10**
Ar. Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Eger esrār-ı vaṣlından verirse yāda ser-rişte
Dil-i şeydāyı ḥüsn-i Manṣūrāsā zülfüñe çek aṣ

5. **zülfünü:** *-ü, -ñ, -ü*
Gazel 204
Mısra: **7**
Ar. Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Şemm eylediyse zülfünü inkār etmesin
Zīrā olur bu kez bile aġyār-ı rū-siyeh

6. **zülfüñdür:** *-üñ, -dür*
Gazel 238
Mısra: **8**
Ar. Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Resimā ne eylesin dil şimdi ber-dār olmaġa
Ṣalb içün Manṣūra zülfüñdür resen dedikleri

7. **zülfüdür:** *-üdür*
Gazel 245
Mısra: **2**
Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Gülşen-i ḥüsnünde ol şāhıñ göñüldür bülbülü
Zülfüdür bāġ-ı ruḫunda nev-şüküftem sünbülü

8. **zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 138
Mısra: **5**
Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Ḫaṭ merīddir ḫayṭ zülfüñ vesme rubʿ-ı dāʾire
Rūze-dārān aḫẕ eder mihr-i ruḫuñdan irtifāʿ

9. **zülfüne:** *-üñ, -e*
Gazel 209
Mısra: **4**
Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Taḫayyül eyledikçe Köçek Süleymānı çeşmimde
Eder dil zülfüne müjgānımız o tīre bir şāne

10. **zülfüñüñ:** *-ü, -ñüñ*
Gazel 99
Mısra: **3**
(sevgilinin) yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

Nālelerle geçicek zülfüñüñ üftādeleri
Kārbān-ı reh-i Şāmı çeresinden biliriz

11. **zülfüñ:** *-ü, -ñ*
Gazel 22
Mısra: **1**
1. Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.

Raʿd-ı āhım berḳ-i çeşmiñ ey ḳamer zülfüñ burūc
Ebr-i ġam-ı çerḫ deme eyler nüzūl geh ʿurūc

12. **zülfüñe:** *-ü, -ñ, -e*
Gazel 55
Mısra: **7**
1. Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.

Āvīze olsa zülfüñe müjgānımız çi ġam
O müşk-būy-ı çīne sezā tuḥfe şānedir

13. **zülfüne:** *-ü, -ñ, -e*
Gazel 122
Mısra: **2**
1. Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.

Ol büt-i ʿ×sā gibi sen sīne-i ʿuryāna yaş Zülfüne Manṣūrveş çek kendiñi meydāna aş

14. **zülfüñe:** *-ü, -ñ, -e*
Gazel 123
Mısra: **6**
1. Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.

Şemm eyleyeyim müşk otunu bāġ-ı ruḫundan
Zülfüñe teḳarrüb o şehiñ şāneye maḫṣūṣ

15. **zülfüñle:** *-ü, -ñ, -le*
Gazel 193
Mısra: **1**
Güzel yüzün iki tarafından sarkan saç.

Ḳo zülfüñle göñül tüccārveş ṭūl-ı emellensin
Binā-yı şeh-nişīn-i vaʿde-i vaṣlıñ temellensin

16. **zülfüñ:** *-ü, -ñ*
Gazel 101
Mısra: **2**
(□□□) i. (Fars. zulf) Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

Ḳaddiñ gibi Manṣūr-ı
dile dār bulunmaz
Zülfüñ gibi ṣalb olmaġ
içün tār bulunmaz

17. **zülfün:** *-ü, -ñ*
Gazel 104
Mısra: **5**
(□□□) i. (Fars. zulf) Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

Zülfün ʿuşşāḳa uṣūliyle
edip bir beste
Naġme-sāz-ı dil-i
şeydālara zencīr ederiz

18. **zülfüñ:** *-ü, -ñ*
Gazel 116
Mısra: **1**
(□□□) i. (Fars. zulf) Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

Elif ḳaddiñ dehānıñ
mīm zülfüñ cīm
göstermiş
Naẓar ḳıl kātib-i ḳudret
saña taʿlīm göstermiş

19. **zülfüñü:** *-üñ, -ü*
Gazel 51
Mısra: **4**
Ar. Yüzün iki tarafından sarkan saç.

Āvīze olmada dil-i
sevdā-zede hemān
Manṣūr-ı ʿışḳa zülfüñü
özge resen bilir

20. **zülfüñe:** *-üñe*
Gazel 5
Mısra: **1**
(Sevgilinin) saçı.

Manṣūr-ı dil-āvīze olur
zülfüñe şeydā
Ḳıldıḳ anı mecnūn-ṣıfat
ey ṣaçı Leylā

21. **zülfüne:** *-üñe*
Gazel 8
Mısra: **3**
(Sevgilinin) saçı.

Bāl açsa n'ola zülfüne
zenbūr-ṣıfat dil
Elbette eder sünbül [ü]
reyḥāna teḳarrüb

22. **zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 144
Mısra: **3**
(Sevgilinin) saçı.

Bāġ-ı ruḫunda zülfüñ o
meh-pāre şemm içün
Ḳılmaḳ revā mı ʿāşıḳa
bir tel giyāh dirīġ

23. **zülfüñe:** *-üñe*
Gazel 159
Mısra: **8**
(Sevgilinin) saçı.

Başdı ceyş-i fitne-i ḫaṭṭ
Rūm-ı vechiñ ey ṣanem
Zülfüñe sevdā-yı fikri
ʿāzim-i Şām eyledik

24. **zülfüñüñ:** *-ü, -ñ, -üñ*
Gazel 196
Mısra: **3**
(Sevgilinin) saçı.

Zülfüñüñ fikri
başımdan aşdı
Mevc-i deryā gibi
ḥadden bīrūn

25. **zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 208
Mısra: **1**
(Sevgilinin) saçı.

Zülfüñ ne ʿaceb dilde
ḫayāl-i daḫīl olsa
Şeb tā-be-seḥer ʿāşıḳa
ṭūl-ı emel olsa

26. **zülfüñe:** *-üñe*
Gazel 239
Mısra: **6**
(Sevgilinin) saçı.

Ṣalb olmaġa āmāde
saña dil gibi cānā
Manṣūr-ṣıfat zülfüñe
ber-dār bulunur mu

27. **zülf:**
Murabba 3
Mısra: **5**
(sevgilinin) saçı.

Zülf cünbān-ı telāṭum
etse ṭañ mı dilleri
Ẓāhir olmaḳda yem-i
ġam üzre mevc-i serseri

zü'l-feḳār:

1. **ẕü'l-feḳār:**
Gazel 225
Mısra: **1**
Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan meşhur kılıcı.

Ẕü'l-feḳār eyleriz
ebrūñu şehā ercesine
Raḫt-ı vaṣlıñ çekip esb-i
dile Ḥaydercesine

zülf-i ʿanber-bū:

1. **zülf-i ʿanber-bū:**
Gazel 25
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Anber kokulu saç.

Hevā-yı āh ile olduḳça
zülf-i ʿanber-bū
Perīşān eyler ʿaḳlım ol
ḫayāl-i mār-ı pīç-ā-pīç

zülf-i cānānı:

1. **zülf-i cānānı:** *-ı*
Gazel 149
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin saçı.

Zülf-i cānānı feşān edip
o pā-māl eyler
Ḥayf kim Köçek
Süleymān der imiş
şāneye üf

zülf-i cemāliñ:

1. **zülf-i cemāliñ:** *-iñ*
Gazel 133
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin güzel saçı.

Āvīzesi olsa n'ola ol
zülf-i cemāliñ
Ḳandīl-i münevver gibi
dil mescide meşrūṭ

zülf-i girihgīr:

1. **zülf-i girihgīr:**
Gazel 128
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kıvrım kıvrım, büklümlü saçlar gibi.

Sevdāya boġup zülf-i
girihgīr ile Fennī
ʿUşşāḳı helāk etmede
ḥayfā o mümārıż

2. **zülf-i girihgīr:** *-i, -n, -de*
Gazel 146
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) dolaşık ve düğümlü saçı.

Nüzhet-i ẕātı mıdır
zülf-i girihgīrinde
ʿIṭr-ı şāhī midir āyā
nedir ol sürdügü yaġ

zülf-i girih-gīriñ:

1. **zülf-i girih-gīriñ:**
Gazel 7
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Düğümlü/dolaşık saç.

Seni āzürde eylerse nigāh-ı zümre-i ʿuşşāḳ
Cemāl-i pākle zülf-i girih-gīriñ sineklik yap

zülf-i girihgīrine:

1. **zülf-i girihgīrine:** *-i, -n, -e*
Gazel 177
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) dolaşık ve düğümlü saçı.

Ṭutuldum bend olup zülf-i girihgīrine dildārıñ
Firengistān-ı Çīni ḳalʿa-i İslām ẓannetdim

zülf-i girih-gīrini:

1. **zülf-i girih-gīrini:** *-ini*
Gazel 9
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Düğümlü, dolaşık saç.

Tehī ṣanma görüp zülf-i girih-gīrini ol şūḫuñ
Yem-i ḥüsnünde felek dillere ḳılmış anı gird-āb

zülf-i ʿiẕārıñ:

1. **zülf-i ʿiẕārıñ:** *-ıñ*
Gazel 161
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağının yanından sarkan saç.

Var mı zülf-i ʿiẕārıñ ile cevlān eyler
O hümā-miṣl felekde per ü bālı küçücek

zülf-i muġ-beçegān:

1. **zülf-i muġ-beçegān:**
Gazel 192
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci çocuklarının saçı.

Şükūfeler gibi zeyn oldu zülf-i muġ-beçegān
Açıldı ʿāşıḳına müşk-bū çemen be-çemen

zülf-i perīşān:

1. **zülf-i perīşān:**
Gazel 88
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin darmadağınık saçı.

Yüz bulup başdan eder ʿāşıḳa gün o ḫatā
Her ḳaçan ʿārıżıña zülf-i perīşān dökülür

zülf-i pür-çīn:

1. **zülf-i pür-çīn:**
Gazel 72
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kıvrımlı saç.

Dil-i sevdā-zede ḳaldıḳça temāşā seyr et
Zülf-i pür-çīniñe ḫār-ı müjesin şāne yapar

zülf-i seḳīliñ:

1. **zülf-i seḳīliñ:** *-iñ*
Gazel 216
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ağır saç.

ʿUşşāḳı ferdi zülf-i seḳīliñ uṣūl ile
Oldu bu nefḫa-sāz-ı göñül beste māteme

zülf-i siyehi:

1. **zülf-i siyehi:** *-i*
Gazel 79
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Siyah saç.

Dām ḳurmuş o murġ-ı dil-i ʿuşşāḳına dekdir
Zülf-i siyehi zīr-i fesinde ne çiçekdir

zülf-i siyehiñ:

1. **zülf-i siyehiñ:** *-iñ*
Müstezad 2
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Siyah saç.

Zülf-i siyehiñ maġz-ı dile būy-ı meşām al
Tā defʿ ola sevdā

2. **zülf-i siyehiñ:** *-iñ*
Müstezad 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Günahkâr sevgili.

Zülf-i siyehiñ ʿanber-i sārāya degişmem
Yaḳma beni cānā

zülf-i yār:

1. **zülf-i yār:**
Gazel 37
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin saçı.

Hümāāsā dil uçdu zülf-i yāre her çi bād-ābād
Per açdı āşiyān rūzgāra her çi bād-ābād

zülfü:

1. **zülfüñde:** *-ñ, -de*
Gazel 20
Mısra: **4**
Saç, yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

Serīḳa eyledi düzd-i müjeñ cān u dili ammā
Verirse baʿd-ez-īn ser-rişte zülfüñde verir ol uc

zülfüñ mü:

1. **zülfüñ mü:** *-üñ, -mü*
Gazel 188
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ar. Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

Dimāġ-ı cānı ʿıṭr-ālūd eden ol ḫūb zülfüñ mü
Ne ḫoş taḳṭīr olunmuş dühn-i ḫoş-bū tāze-sünbülden

zülfünü dāmen mi ṭutar:

1. **zülfünü dāmen mi ṭutar:** *-ar*
Gazel 29
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Saçını etek tutmak.

Fenniyā düşe diyü zülfünü dāmen mi ṭutar
Ẕeḳanı bāġ-ı cemālinde o şāhıñ tuffāḥ

ẓulmet-i ʿālem:

1. **ẓulmet-i ʿālem:** *-e*
Gazel 33
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
,Dünyanın karalığı.

Cevf-i ḫaṭṭı olsa dilde ġam mı ẓulmet-i ʿāleme
Cemālin baʿd-ez-īn dehre meh-i tābān eder ol şūḫ

ẓulmet-i cihān:

1. **ẓulmet-i cihān:**
Gazel 50
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cihanın karanlığı.

Ḫusūf-ı ḫaṭṭı n'ola ẓulmet-i cihān olsa
ʿAlāyim-i ḳameriñ ol vekāyiʿindendir

ẓulmet-i ġam:

1. **ẓulmet-i ġam:**-*dan*
Gazel 138
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gam, keder karanlığı; sıkıntı, hüzün hali.

Ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ olsa ʿaceb mi ʿāṣıḳān
Beyt-i dillerde ḫayāl-i ṭalʿatiñ nūr-ı şuʿāʿ

2. **ẓulmet-i ġam:**-*dan*
Gazel 240
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gam, keder karanlığı; sıkıntı, hüzün hali.

Pür-tāb-ı ḥüsnüñ ey şeh-i Dārā ḳamer gibi
Ḳoymaz felekde ẓulmet-i ġamdan keder gibi

ẓulmet-i küfre:

1. **ẓulmet-i küfre:**-*e*
Kaside 1
Mısra: **37**
Kelime Tipi: **-**
Küfür karanlığı.

Ẓulmet-i küfre şafaḳ gibi ẓuhūruñ kim edip
Ḳıldı tābende o dem ʿālemi nūr-ı imān

zuʿm:

1. **zuʿmınca:**-*ınca*
Gazel 242
Mısra: **10**
Asılsız idda, batıl inanç.

Fenni-i bī-çāre gūyā Zīvere fermūd eder
Güfte-i manẓūmunu zuʿmınca tanẓīr eyledi

2. **zuʿmınca:**-*ınca*
Gazel 62
Mısra: **11**
Asılsız iddia, batıl inanç.

Ṣaḥn-ı süḫanda eşheb-i dil rāh-dāş olur
Zuʿmınca esb-i ṭabʿ-ı Ḥasībāya Fenniyā

zümre-i ʿirfān:

1. **zümre-i ʿirfān:**
Gazel 222
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Alimler, bilginler topluluğu.

Bu müferriḥ-i nev-zemīni Fenniyā ʿarż eyleyip
Zümre-i ʿirfān buyursun söyle Saʿd-ābādıma

ẓürefā-nām:

1. **ẓürefā-nām:**
Gazel 196
Mısra: **12**
Zarifler, entelektüeller adında.

Saña ṭavşan diyen olsun rūbāh
Ẓürefā-nām gürūh-ı gerdūn

EK-2: HASÎB DİVANI BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

(?):

1. **(?):**
   Gazel 7
   Mısra: **5**
   ?.

Ṣoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ nᶜola
Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd hep

2. **(?):**
   Gazel 61
   Mısra: **2**
   ?.

Eylemem funduḳçılıḳ kestāneden etdim ferāġ
Köfte-ḫor olmam hele küfegāneden (?) etdim ferāġ

3. **(?):**
   Kıt'a 11
   Mısra: **3**
   ?.

Aña Ḥācī ᶜUbuvāṭ (?) demiş verā-yı perdeden
Gerçi maᶜzūl olduñ ammā pāye ḳaṭᶜ etdiñ köpek

4. **(?):**
   Mesnevi 4
   Mısra: **29**
   ?.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirᶜātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

[.]:

1. **[.]:**
   Gazel 34
   Mısra: **5**
   ...

Ber-dār ederse düzd-i nigāhım [.] muḥāl
Gīsūlarile zülfü güvāh-ı aṣīl olur

2. **[.]:**
   Gazel 40
   Mısra: **12**
   ...

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

3. **[.]:**
   Gazel 55
   Mısra: **6**
   ...

Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳāmla bir ṣūret-i defter
Ḫaṭıñ cemᶜa yekūn ḥüsnüñ [.] taḳsīm göstermiş

4. **[.]:**
   Gazel 82
   Mısra: **2**
   ...

Bisāṭ-ı bezme mey-i ᶜayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.] leşkeri hümūm edelim

5. **[.]:**
   Gazel 82
   Mısra: **5**
   ...

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ᶜışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ᶜumūm edelim

6. **[.]:**
Gazel 82
Mısra: **2**
...

Bisāṭ-ı bezme mey-i ʿayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.] leşkeri hümūm edelim

7. **[.]:**
Gazel 82
Mısra: **5**
...

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

8. **[.]:**
Gazel 93
Mısra: **10**
...

Zihī nā-pāk-ṭıynet raḥmet-i Ḥaḳdan müberrādır
Edenler ḳaṭʿ-ı mā [.] āl-i türābīden

9. **[.]:**
Gazel 111
Mısra: **5**
...

Şāh-ı cis[i]m mi pāyıñ [.] Hindū mudur ʿaceb
İḳlīm-i Çīn-i dilde o zülf-i siyāhımız

10. **[.]:**
Gazel 112
Mısra: **5**
...

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [.]
Yaḳma bağrım çün kebāb eşkimi mey-gūn eyleme

11. **[.]:**
Gazel 117
Mısra: **7**
...

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı] [.] ṭamaʿkārī
Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

12. **[.]:**
Gazel 140
Mısra: **25**
...

Mehdī saña hidāyet [.] der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

13. **[.]:**
Mesnevi 1
Mısra: **10**
...

Sen veliyyü'l-niʿam-ı ʿālemsin
Sırr-ı aḥvālime [.] maḥremsin

14. **[.]:**
Mesnevi 3
Mısra: **6**
...

Der idi Leylīye Mecnūn ayaġıñ altına baḳ
Yuṭdu nāḳayı [.] göstermedi devede ḳulaḳ

***:**

1. ***:**
Gazel 11
Mısra: **10**
*

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

(1182):

1. **(1182):**
Gazel 139
Mısra: **4**
1182.

Eyle cevherlerle tārīḫin ḥisāb
Oldu iḳbāl ile ḫān Devlet Girāy (1182)

(1184):

1. **(1184):**
Kıt'a 21
Mısra: **18**
1184.

Oḳu tebrīkine tārīḫ Ḥasīb
Ḥüsn-i ḫaṭṭ levḥa-i māşaʿallāh (1184)

(1192):

1. **(1192):**
Kıt'a 18
Mısra: **16**
Mehmet'in vefatı yılı.

Yazdı tārīḫin imāmeyn emr-i ciddile anıñ
Eyledi miʿrāc-ı rūḥānī Meḥemmed cennete (1192)

a:

1. **anıñ:***-nıñ*
Kıt'a 18
Mısra: **15**
"Onun" 3. tekil şahıs zamiri.

Yazdı tārīḫin imāmeyn emr-i ciddile anıñ
Eyledi miʿrāc-ı rūḥānī Meḥemmed cennete (1192)

2. **anıñ:***-nıñ*
Kıt'a 25
Mısra: **16**
"O" üçüncü teklik şahıs zamiri, onun.

Uyandırıp anı dest-i ʿaṭā-yı Mevlānā
Miṣāl-i Şems anıñ şemʿi pür-żiyā oldı

3. **anı:***-n, -ı*
Gazel 62
Mısra: **6**
"O" İşaret zamiri (Âşığın gözyaşları).

Cereyān etmede kūyunda sirişk-i çeşmim
Eyleme anı gözüm ḫāk-i rehiñde ırmaġ

4. **anıñ:***-n, -ıñ*
Gazel 101
Mısra: **9**
3. teklik kişi zamiri.

Olsa şāyeste Benātü'n-naʿş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīzeye nūr-ı eşiʿa rīsmān

āb:

1. **āb:**
Gazel 47
Mısra: **1**
Su.

Şarābı āb ile āmīḫte eder de ṣatar
Görüñ o pīr-i muġānı ḥarāma ḥīle ḳatar

2. **ābile:***-ile*
Müfret 11
Mısra: **1**
Su.

Sūḳ-ı çemende ābile lāleye nigāh
Kārı nesīm-i ṣubḥ ile al ṭāḳye ver külāh

āb u dānesin:

1. **āb u dānesin:** *-si, -n*
Gazel 117
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Su ile yem.

Bulur āmāde āb u dānesin murġ-ı ḳafes bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet rızḳ içün ġam yer mi bīhūde

āb u ḫākime:

1. **āb u ḫākime:** *-im, -e*
Gazel 65
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Su ve toprak.

Çü māʿ-ı ṭīnım almışidi kūy-ı dil-berden
Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek

ābād ḳıldı:

1. **ābād ḳıldı:** *-dı*
Kıt'a 23
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Imar etmek.

Ḳıldı rükn-i der ü dīvār suṭūḥuñ ābād
Ṣarf-ı maḳdūr yed-i ġayret edip bünyāna

ābād olmasa:

1. **ābād olmasa:** *-ma, -sa*
Gazel 134
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bayındır hale gelmek, imar olmak.

Dil-i aʿdā ābādī-i feraḥla olmasa ābād
Mücerred ḫāṭır-ı ʿāşıḳ ḫarāb olsa kim aġlardı

ābādī-i feraḥla:

1. **ābādī-i feraḥla:** *-la*
Gazel 134
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ferah bayındırlık.

Dil-i aʿdā ābādī-i feraḥla olmasa ābād
Mücerred ḫāṭır-ı ʿāşıḳ ḫarāb olsa kim aġlardı

ʿabd günāh eyleye:

1. **ʿabd günāh eyleye:** *-y, -e*
Gazel 19
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kul günah işlemek.

Eyleye ʿabd günāh ola çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḫār u ḫas hīç ola mı baḥr-i muḥīt öñine sedd

abdāl:

1. **abdālıñ:** *-ın*
Kıt'a 25
Mısra: **17**
Kökleri melametî düşünceye uzanan, geleneksel simgeleri (hükümdarlık tacı, iktidar tahtı) terk ve reddeden, boyun ve bileklerine halkalar takarak "başı kabak yalın ayak" gezen kalenderî dervişlerin adı. Bu dervişlerin diğer aksesuarları ise teber, keşkül ve nefirdir. Bakî'de, vücutlarını dağlamaları, esrar kullanmaları ve çıplak gezmeleri (çıplaklıklarını koyun postuyla gizlerler) bağlamlarında geçmektedir.

Çıḳıp bu tārīḫi dedi bir abdālıñ
Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn vāṣıl-ı Ḫudā oldı

2. **abdālıyız:** *-ı, -y, -ız*
Gazel 51
Mısra: **6**
Kalenderi derviş II perişan âşık.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

ʿabes:

1. **ʿabeş:**
Gazel 45
Mısra: **10**
Akla, sağduyuya ve gerçeğe aykırı olan, yersiz (şey).

Menʿe saʿy eyler bizi vāʿiẓ mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini tażyīʿ edip nefes ʿabeş itʿāb eder

āb-ı ḥayāt:

1. **āb-ı ḥayāt:**
Gazel 101
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.

Etmesin ḥācet degül ʿazm-i seyāḥat ẓulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı ḥayāt olmuş revān

āb-ı nābla:

1. **āb-ı nābla:** *-la*
Gazel 118
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Berrak su.

Bu āb-ı nābla sen ol ġonce-i ḫūy-gerde
Ḳanar mı teşne-dehenler çeh-i ẕeḳan ṣuyına

āb-ı raḥmet-beste:

1. **āb-ı raḥmet-beste:**
Gazel 102
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Rahmete bağlı su.

Āb-ı raḥmet-beste nāzildür firāz-ı kūhdan
Bulmadum luṭf-ı tevāżuʿdan eser maġrūrda

āb-ı rūyumla:

1. **āb-ı rūyumla:** *-um, -la*
Gazel 86
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şeref, haysiyet.

Bezm-i ʿışḳ içre şikest olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rūyumla mey-i ʿārımı dökdüm ṣaçdım

āb-ı şiʿrin:

1. **āb-ı şiʿrin:** *-i, -n*
Gazel 45
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Şiir suyu.

Āb-ı şiʿrin etse cārī lüʾlüʾ-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı ʿışḳı hep sīr-āb eder

āb-ı vaṣl-ı yār:

1. **āb-ı vaṣl-ı yār:**
Gazel 23
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma suyu.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

āb-ı zülāl:

1. **āb-ı zülāl:**
Kıt'a 12
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Berrak su; kar suyu.

Söyledim işrāb edip
ʿaṭşāna tārīḫin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer
çeşmeye āb-ı zülāl

2. **āb-ı zülāl:**
Gazel 70
Mısra: **36**
Kelime Tipi: **-**
Saf, berrak su.

Gül redīfinde düzüp
şiʿr-i selīsin üstād
Dizdiler ṣanki Ḥasīb āb-
ı zülāl üstüne gül

ʿabḳarī:

1. **ʿabḳarīsidir:***-sidir*
Gazel 39
Mısra: **10**
İpekli kumaştan çok güzel bir elbise II Kusursuz olan Atlas feleği.

Nessāc-ı ṭabʿ-ı Neşʿete
ṣad āferīn Ḥasīb
Kālā-yı naẓm-ı
emtiʿanıñ ʿabḳarīsidir

ābveş yüzüm sürerem:

1. **ābveş yüzüm sürerem:***-er, -em*
Gazel 58
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Su gibi yüzünü sürmek. II Mütevazi davranmak.

Pāy-ı şerīfiñe sürerem
ābveş yüzüm
Bāġ-ı cihānda ey gül-i
ḫandānım el-vedāʿ

aç:

1. **açar:***-ar*
Gazel 46
Mısra: **3**
Açmak, çiçeklenmek.

Hep şaḳāyıḳlar
ḳaranfüller açar
mecrāsına
Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-ḫūna biter

2. **açar:***-ar*
Gazel 1
Mısra: **1**
Kanat açmak, uçmak.

Açar kebūter-i dil ʿazme
per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān
üzre ʿarż-ı ḥāl saña

3. **açdı:***-dı*
Gazel 70
Mısra: **21**
Tefeül etmek, fal açmak.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı
tefeʾülle ṣabā
Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o
ḫāl üstüne gül

4. **açdıḳca:***-dıḳça*
Gazel 35
Mısra: **5**
Açık hâle gelmek, çiçeklenmek.

Açdıḳca bārlar ten-i
sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i
nār-ı Ḫalīl olur

aç ḳalmaz idi:

1. **aç ḳalmaz idi:***-maz, -i, -di*
Mesnevi 5
Mısra: **37**

Kelime Tipi: -
Aç kalmak, karnını doyurmamak, yemek yememek.

Bilse her Ḳıbti demirciligi ḳalmaz idi aç
Geçinirleridi ʿiyāli ile bulġur bulamaç

aceb:

1. ʿaceb:
Gazel 13
Mısra: **7**
Acaba.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫi lek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

ʿaceb:

1. ʿaceb:
Kıt'a 22
Mısra: **4**
Acayip, garip, şaşılacak şey, tuhaf.

O şūḫı daʿvet etmiş dāḫiliyye ḥücreye tenhā
ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı ḫāriciyye eylemiş peydā

2. ʿaceb:
Mesnevi 3
Mısra: **2**
Şaşılır mı? Şaşılmaz.

Leylī-i nāḳa-süvārı görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve söylerse ʿaceb mi Mecnūn

3. ʿaceb:
Gazel 72
Mısra: **4**
Öyle bir.

Yine taḫrīb-i ʿālem ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-ḫū
ʿAceb ser-rişte verdi kūşe-i destārdan kākül

4. ʿaceb:
Gazel 83
Mısra: **9**
Öyle bir.

ʿAceb ser-mest-i ʿışḳam sāḳiyā şām u seḥer bilmem
Sipihr-i mihr ü māhıñ meclise köhne sifāl etmem

5. ʿaceb:
Gazel 116
Mısra: **4**
Acaba, hayret, şaşılacak şey II öyle bir, o kadar, çok.

Hevā-yı zülfüñe düş eyledim lā-ḳayd iken başım
ʿAceb sevdāya düşdüm rūzgārile esenlikde

6. ʿaceb:
Gazel 113
Mısra: **8**
Acaba, tuhaf, şaşırtıcı, hayret verici.

Saḳī-i bezm olanlar eylemezse celse-i ḫiffet
ʿAceb rindāna istiḳbāl olur micmer ḫuṣūsında

7. ʿaceb:
Gazel 57
Mısra: **2**
"Acaba" soru kelimesi.

Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā ṣıġışdırmış
ʿAceb taṣvīr-i şāmı ḥabbe-i yektā ṣıġışdırmış

8. **ʿaceb:**
Gazel 111
Mısra: **5**
"Acaba" soru kelimesi.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyıñ [.] Hindū mudur ʿaceb
İḳlīm-i Çīn-i dilde o zülf-i siyāhımız

9. **ʿaceb:**
Gazel 137
Mısra: **1**
"Acaba" soru kelimesi.

ʿAceb ol meh bize hem-ṣoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āġūşda furṣat olur mı

ʿaceb bilsem:

1. **ʿaceb bilsem:**
Gazel 36
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Nasıl, nereden bileyim! Keşke, ah bir bilebilsem!.

Ḥayāt-ı cāvidāndır laʿl-i nābıñ şūḫ-ı dil-cūsun
ʿAceb bilsem ṭabīb-i cān mısın cānān mısın kāfir

ʿaceb mi:

1. **ʿaceb mi:**
Gazel 100
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

Oḳursa bülbül-i gūyā ʿaceb mi tārīḫin
Gül-i Meḥemmede ḫaṭṭ yazdı Sūre-i Yāsīn

2. **ʿaceb mi:**
Gazel 102
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

Eylesem bālīn ü pisterde ʿaceb mi ıżṭırāb
Ferş-i rāḥat ḫārzār olur ten-i rencūrda

3. **ʿaceb mi:**
Gazel 104
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

Ṭabīʿatler açıldı gül gibi evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül başlasa pervāza yelpāze

4. **ʿaceb mi:**
Gazel 123
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı.

Ḫancer-be-dest şāl gelū-beste dīde-mest
Cānlar ʿaceb mi olsa fedā bu edālara

5. **ʿaceb mi:**
Gazel 56
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılır mı, tuhaf mı.

ʿAceb mi sirkelense vāʿiẓ-i pīr-i muġān sāḳī
Şarāb-ı ḫoş-güvāra etmemiş ḥürmet nemek ḳatmış

ʿaceb mi kim:

1. **ʿaceb mi kim:**
Mesnevi 5
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Acep mi ki.

Yay-ıla sīne-i yāri ki raḳīb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

ʿacem:

1. **ʿacemde:**-*de*
Gazel 103
Mısra: **11**
İran; musiki makamlarından biri.

Rāst geldim o şeh-nāza
Ṣıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā
evc-i ʿIrāḳa

acı:

1. **acı:**
Mesnevi 5
Mısra: **32**
Acı.

Alsa Dāvud eline tīġi
[vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem
nice acı kefere

ʿacīb:

1. **ʿacīb:**
Gazel 29
Mısra: **11**
Garip, tuhaf, şaşılacak.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn
mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā
mest olup aḥbāb uyur

açıḳ meşrebli:

1. **açıḳ meşrebli:**-*li*
Gazel 17
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Geniş tabiatlı.

Bir güzel yüzlü açıḳ
meşrebli yārāndır
ḳadeḥ
Neşʿe-baḫşā-yı
meşāmm-ı ṭabʿ-ı
rindāndır ḳadeḥ

açıl:

1. **açılamaz:**-*ıl, -a, -maz*
Gazel 51
Mısra: **1**
Ferahlamak, rahatlamak.

Açılamaz gelemeziz
saḳī-i ġonce-lebsiz biz
Mey içdik ʿişret etdik
etmedik meşrebsiz biz

2. **açılup:**-*up*
Gazel 10
Mısra: **7**
(çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

Açılup göñlünde gül
gibi hezārān ġonceler
Ağlamaḳda ʿandelīb-i
bī-nevālar semt semt

3. **açılsa:**-*sa*
Gazel 121
Mısra: **1**
(çiçek için) büyüyüp gonca halinden çıkmak, açmak.

Gözüm gelse açılsa gül
mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āġāze

açılmış:

1. **açılmış:**-*mış*
Gazel 31
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

Dīdebān olmuş
gülistānda açılmış
ġonceler
Nergisiñ başı ʿaṣāsında
nite bevvāb uyur

açılmış gördüm:

1. **açılmış gördüm:**-*düm*
Kıt'a 13

Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Açılmış görmek.

O mehiñ gülşen-i ḥüsninde açılmış gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlū mı desem

acından:

1. **acından:**
Mesnevi 3
Mısra: **35**
Açlıktan.

Ḳaṭᶜ eder arpasın acından olur yüregi ḳan
Cigeriçün deveyi ẕebḥ eder oldu sārbān

adā:

1. **aᶜdā:**
Gazel 2
Mısra: **3**
Düşmanlar, hasımlar.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aᶜdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden baña

ādāb ile taḳbīl ederim:

1. **ādāb ile taḳbīl ederim:***-er, -im*
Gazel 109
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Edep ile öpmek.

Ādāb ile taḳbīl ederim muṣḥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i ḫaṭ āyet var içinde

aᶜdād:

1. **aᶜdādı:***-ı*
Kıt'a 24
Mısra: **5**
Adetler, sayılar.

Eder sūrāḫı aᶜdādı ḳadar zaḫm-ı sitem peydā
Bu ᶜālemde temelluḳ eyleyen cirmince ġırbāliñ

ᶜadāleti verir:

1. **ᶜadāleti verir:***-ir*
Gazel 131
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Adaleti dağıtmak.

Seḫā vü luṭf u kerem ḥüsn-i ḫulḳ hep mevcūd
Verir ᶜadāleti iḳlīm-i hefte ᶜünvānı

ᶜadd ḳıldım:

1. **ᶜadd ḳıldım:***-dım*
Gazel 19
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Eklemek.

Göñül āyīne imiş bilmez idim ḳıldım ᶜadd
İkisi geldi müsāvī be-ḥisāb-ı ebced

ādem:

1. **ādem:**
Gazel 12
Mısra: **13**
Değerli, ahlâklı, faziletli, güvenilir kimse.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

2. **ādeme:***-e*
Gazel 135
Mısra: **12**
1- Hz. Âdem. 2- Adam, insan, kişi.

Er odur dünyāda terk ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır mekr-i zen dedikleri

3. **ādeme:**-*e*
Gazel 43
Mısra: **9**
Adam, insan.

Ādeme mürşid-i maḥkī ḳābiliyyetdir Ḥasīb
Ḫāliṣ ü kem-māyeye miʿyār kendin gösterir

4. **ādeme:**-*e*
Gazel 135
Mısra: **12**
Adam, insan.

Er odur dünyāda terk ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır mekr-i zen dedikleri

5. **ādem:**
Gazel 130
Mısra: **7**
1. insan 2. kişi // adam 3. insan.

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḥāşā seni

ādem cihānda istiḳāmetle ser-bülend olur:

1. **ādem cihānda istiḳāmetle ser-bülend olur:**-*le*
Gazel 28
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **Kelam-ı Kibar**
İnsanın dünyada düzgünlükle başı yükselir.

İstiḳāmetle olur ādem cihānda ser-bülend
Olmasa ger müstaḳīm olmazdı ʿarʿar muʿteber

ādem degül:

1. **ādem degül:**
Gazel 50
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Adam/insan değil.

Ser-i zülfüñ ġamın ṣanma hemān ben nā-tüvān çekmez
Belā zencīrini ādem degül şīr-i zamān çekmez

ādem gibi gel:

1. **ādem gibi gel:**
Gazel 12
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Adam gibi gel.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

ʿadem gördüm:

1. **ʿadem gördüm:**-*düm*
Gazel 85
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yok görmek.

Temür-i hestī-i mevhūm imiş cism-i fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde ṣūret-i rengi ʿadem gördüm

ādem ḳapar:

1. **ādem ḳapar:**-*ar*
Gazel 24
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İnsan kapmak. II İnsan öldürmek.

Böyle sāḥir-i fiten-cū çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde

ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

ādemi iḥyā eder:

1. **ādemi iḥyā eder:** *-er*
   Gazel 136
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   İnsanı canlandırmak.

Laʿliñ ey sāḳī eder yek-demde iḥyā ādemi
Neşʾe-i cān-baḫşı bilmem rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi

ʿadl:

1. **ʿadli:** *-i*
   Gazel 59
   Mısra: **2**
   Adalet.

Ḥażret-i Ḫān Ḥamīd ol şeh-i ẓıll-ı Ṣāniʿ
ʿAdli ḥırz-ı żuʿafā düşmene seyf-i ḳāṭıʿ

2. **ʿadlile:** *-ile*
   Mesnevi 4
   Mısra: **4**
   Adalet, doğruluk, hakkaniyet.

Yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ Evren begi
Ḫaṭṭ edip hep dediler ʿadlile meşhūr özi

ʿadū:

1. **ʿadū:**
   Gazel 58
   Mısra: **7**
   Düşman.

Dāmānıña el urmasın arada ol ʿadū
Ey bāġ-ı ḥüsn serv-i ḫırāmānım el-vedāʿ

2. **ʿadūyı:** *-y, -ı*
   Gazel 104
   Mısra: **5**
   Düşman.

Viṣāliñle ʿadūyı şād u ḫandān eyledüñ her-dem
Firāḳıñla revā mı ʿāşıḳ-ı hem-rāza ḫum-bāze

ʿadū-yı vaṭan:

1. **ʿadū-yı vaṭan:**
   Gazel 90
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Vatan düşmanı.

Alır cevābın oḳuyunca beyt-i maḳṭadan
Ederse daḫl-i taʿarruż baña ʿadū-yı vaṭan

āfāḳ:

1. **āfāḳa:** *-a*
   Gazel 101
   Mısra: **25**
   Her yer, etraf II tüm dünya.

Müjde ḳıl ser-tā-be-pā āfāḳa tārīḫin Ḥasīb
Geldi İskender Meḥemmed zümre-i ṣāḥib-ḳırān

āfet:

1. **āfeti:** *-i*
   Gazel 84
   Mısra: **8**
   Aklı başdan alan güzel, sevgili.

Dergehinde olmadım ʿuşşāḳıñ ẓiḥāmından cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr olmadıḳca bilmedim

ʿāfiyet mi bula:

1. **ʿāfiyet mi bula:**
   Gazel 97
   Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Âfiyet bulmamak.

Dil urulmuş yine bir dil-ber-i çār-ebrūya
ʿĀfiyet mi bula ol şerḥa-i nā-çārından

ʿafüvv ola:

1. **ʿafüvv ola:***-a*
Gazel 19
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Af edilmek, mazur görülmek.

Eyleye ʿabd günāh ola çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḫār u ḫas hīç ola mı baḥr-i muḥīt öñine sedd

aġac:

1. **aġaca:***-a*
Gazel 7
Mısra: **3**
Dıraht, şecer.

Olmışına ḫāmına baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz düşürür emrūd hep

aġacdan ata binmiş:

1. **aġacdan ata binmiş:***-miş*
Gazel 70
Mısra: **19**
Kelime Tipi: -
Tahta ata binmek.

Ṭıfl-i nev-resdir aġacdan ata binmiş gūyā
Seyr-i bāġ etse süvār olmada dal üstüne gül

āġāz edersem:

1. **āġāz edersem:***-er, -sem*
Gazel 21
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Başlamak.

Vaṣf-ı ruḫṣārıña gülşende edersem āġāz
Ġonce-i lāle ṣunar ḫāme gül-i ter kāġıd

āġāze edip:

1. **āġāze edip:***-ip*
Gazel 104
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Dile getirmek.

Maḳām-ı būselikde peş-rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ʿuşşāḳa gerdāniyyede şeh-nāza āġāze

āġāze etse:

1. **āġāze etse:***-se*
Gazel 121
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Dile getirmek.

Gözüm gelse açılsa gül mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey heylerini şeh-nāza āġāze

āġāze-i būselikde:

1. **āġāze-i būselikde:***-de*
Gazel 40
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Buselik makamının başlangıcı.

Ḳānūn-ı ḳayda baḳsa ol ḳaşı kemān
Āġāze-i būselikde maḳām-ı ʿasīr olur

ağırlıḳ:

1. **ağırlıḳ:**
Gazel 8
Mısra: **3**
1. ağır olma hali. 2. hediye, değerli eşya.

Raṭl-i girānı muġbeçe ağırlıḳ eyledi
Olmış meger ki nāmzed-i duḫter-i ʿineb

ağız miski:

1. **ağız miski:**
Gazel 56
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ağız miski.

Ḥasībā Rāʾif-i şīrīn-edā evṣāf-ı nükhetle
Ağız miski gibi yārāna naẓm-ı sükkerīn ṣatmış

ağla:

1. **ağlamaḳda:** *-maḳ, -da*
Gazel 10
Mısra: **8**
Gözyaşı dökmek // üzülmek.

Açılup göñlünde gül gibi hezārān ġonceler
Ağlamaḳda ʿandelīb-i bī-nevālar semt semt

2. **ağlardı:** *-r, -dı*
Gazel 134
Mısra: **1**
Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.

O meh bir şeb bize hem-cāme-ḫvāb olsa kim ağlardı
Felekde necm-i baḫtım şuʿle-tāb olsa kim ağlardı

3. **ağlardı:** *-r, -dı*
Gazel 134
Mısra: **2**
Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.

O meh bir şeb bize hem-cāme-ḫvāb olsa kim ağlardı
Felekde necm-i baḫtım şuʿle-tāb olsa kim ağlardı

4. **ağlardı:** *-r, -dı*
Gazel 134
Mısra: **4**
Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.

Dil-i aʿdā ābādī-i feraḥla olmasa ābād
Mücerred ḫāṭır-ı ʿāşıḳ ḫarāb olsa kim ağlardı

5. **ağlardı:** *-r, -dı*
Gazel 134
Mısra: **6**
Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.

Mey içsek inşirāḥ-ı ṣadrile bendin yine çözsek
Açılsaḳ gül gibi refʿ-i ḥicāb olsa kim ağlardı

6. **ağlardı:** *-r, -dı*
Gazel 134
Mısra: **8**
Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i

nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim aġlardı

7. **aġlardı:** *-r, -dı*
Gazel 134
Mısra: **10**
Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.

Ṭabībim şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ vaʿde etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfī cevāb olsa kim aġlardı

8. **aġlardı:** *-r, -dı*
Gazel 134
Mısra: **12**
Acı, keder, pişmanlık ve bazen da sevinçten göz yaşı dökmek II üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi ḥasbeten li'llāh
Ṣayılsa rūze-i hicrim ḥisāb olsa kim aġlardı

āġūş:

1. **āġūşa:** *-a*
Gazel 136
Mısra: **9**
Kucak.

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

2. **āġūşda:** *-da*
Gazel 137
Mısra: **2**
Kucakta.

ʿAceb ol meh bize hem-ṣoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āġūşda furṣat olur mı

āġūşa çekmiş:

1. **āġūşa çekmiş:** *-miş*
Gazel 130
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kucaklamak.

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

āġūşına alıp:

1. **āġūşına alıp:** *-ıp*
Gazel 57
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Kucaklamak.

Nice reşk etmeyem āyīne-i endāma baḳdıḳca
Alıp āġūşına ol servi ser-tā-pā ṣığışdırmış

āġūşumda ṣıḳṣam:

1. **āġūşumda ṣıḳṣam:** *-ṣam*
Gazel 121
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kucağımda sıkmak.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab gelse vaḳt-i yaza yelpāze

aġyār:

1. **aġyār:**
Gazel 126
Mısra: **9**
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler [Tekil

anlamında da kullanılır].

Ẓann eyleme aġyār başını ḫırḳaya çekdi
Ḫarpüşte-ṣıfat yāriñ öñünde bozulınca

2. **aġyār:**
Mesnevi 5
Mısra: **19**
Başkaları, yabancılar.

Gerçi ḳuyu ḳazar ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü düşer āḫir-i kār

3. **aġyār:**
Mesnevi 3
Mısra: **23**
Başka, gayr. II Rakip.

Çeker aġyār zimāmıyla ḳaṭārın çün ḫar
Deve gördüñ mi diyene yiden olsun dirler

4. **aġyārı:***-ı*
Gazel 80
Mısra: **7**
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler; başkaları.

Ḳaṭl edip aġyārı aldım büse-i ruḫsārını
Yine bir günde efendi iki bayram eyledim

5. **aġyārı:***-ı*
Gazel 102
Mısra: **7**
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler; başkaları.

Yār aġyārı ġam-ı gīsūñla farḳ etmedim
Nīk ü bed olmaz irāde merdüm-i mesḥūrda

6. **aġyāra:***-a*
Mesnevi 4
Mısra: **33**
(Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler; başkaları.

Şu ki doğunca eşek gibi gebersin ölsün
Demür az lebine aġyāra içir feyż olsun

<u>aġyār-ı seg:</u>

1. **aġyār-ı seg:**
Mesnevi 3
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Köpek rakib.

Dil-ber-i üştür-süvāra yalvarır aġyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim deveye ürmez köpek

<u>aġzıma aldım:</u>

1. **aġzıma aldım:***-dım*
Gazel 61
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aġzına götürmek, aġız içine sokmak. // Söylemek, konuşmak.

Aġzıma aldım leb-i şīrīniñi ḥelvā gibi
Çaşnī-i le<u>zz</u>et-i ḳayıġāneden etdim ferāġ

<u>aġzını deper miydi:</u>

1. **aġzını deper miydi:***-er, -mi, -y, -diş*
Gazel 103
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Aġzına tekme atmak.

Ḫālī mi bulur Leylīyi
ḥālī diye Mecnūn
Aġzını deper miydi
raḳīb olmasa nāḳa

āh:

1. **āhımız:** *-ımız*
Gazel 111
Mısra: **2**
Ah etme, inleme.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı
żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif
ḳaddim āhımız

2. **āh:**
Kıt'a 20
Mısra: **8**
"Ah!" üzüntü bildiren ünlem.

Girye vü zārile aḥbābı
dedi tārīḫini
Dehre verdi velvele
Dervīş Meḥemmed
göçdü āh

3. **āh:**
Gazel 56
Mısra: **7**
"Ah!" özlem, sevgi bildiren ünlem.

Serimde seyr eden dūd-
ı siyāhı āh ẓann eyler
Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki
kūh-ı miḥnete çatmış

4. **āh:**
Kıt'a 15
Mısra: **2**
"Ah!" özlem, sevgi bildiren ünlem.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh
gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi
ḳalemden mevzūn

āh edip:

1. **āh edip:** *-ip*
Mesnevi 4
Mısra: **42**
Kelime Tipi: **-**
Feryat etmek, inlemek, beddua etmek (bk. âh).

Zülf-i dil-ber ḳara
pürçeklerini ṭaġıtmış
Ḫācī lebiñ göricek āh
edip ʿaḳlı gitmiş

āh kim:

1. **āh kim:**
Gazel 130
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Manevi bir acıyı, pismanlık ve ümitsizlik duygusunu pekistirmeye yarayan ses taklidi sözcük.

Şehrimizde gerçi
çoḳdur şūḫ-ı müsteṣnā
velī
Āh kim ey māh-rū illā
seni illā seni

āh ü fiġān:

1. **āh ü fiġān:**
Gazel 129
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ah ve feryat, eyvah!.

Ciger pür-ḫūn olur
derdiñle aġlar dīde-i
giryān
Cihānı iñledir āh ü
fiġān v'allāhi bi'llāhi

āh u nāle:

1. **āh u nāle:**
Gazel 98
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ah etme ve inleme.

Ḫūbān-ı sīm-ten zer-i
maḥbūba seslenir

ʿĀşıḳda āh u nāle hem olsun hem olmasın

aḥbāb:

1. **aḥbābımdır:** *-ım, -dır*
Gazel 49
Mısra: **2**
Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.

Rūyuna māʾil olan girye-i ḫūn-ābımdır
Baña düşmenlik edenler yine aḥbābımdır

2. **aḥbāba:** *-a*
Gazel 92
Mısra: **9**
Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.

Aḥbāba berg-i sebzdir ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı Ḥasīb-i kemīneden

3. **aḥbāba:** *-a*
Mesnevi 5
Mısra: **44**
Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.

Çün ḳurāʾiyye-i Maġalġara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne Ḥasībā ihdā

4. **aḥbābı:** *-ı*
Kıt'a 20
Mısra: **7**
Dost, sevgili.

Girye vü zārile aḥbābı dedi tārīḫini
Dehre verdi velvele Dervīş Meḥemmed göçdü āh

5. **aḥbāb:**
Gazel 29
Mısra: **12**
Dost, bildik, tanıdık.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā mest olup aḥbāb uyur

aḥbāb uyur:

1. **aḥbāb uyur:** *-r*
Gazel 31
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Dostlar uyumak.

Şöyle vaṣf etdim mey-i laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb
Oḳuduḳca leẕẕetinden mest olup aḥbāb uyur

ʿahd:

1. **ʿahdine:** *-i, -n, -e*
Gazel 83
Mısra: **8**
Ant, yemin, söz.

Ne deñlü noḳṭa-i necmi dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü remmāl-i felek ʿahdine fāl etmem

ʿahd ü ṗeymāne edip:

1. **ʿahd ü peymāne edip:** *-ip*
Gazel 117
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Söz vermek.

Viṣāliñ ʿahd ü peymāne edip peymāne nūş etdik
Unutma içdigiñ andı vefā ḳıl vaʿd-ı maʿhūda

āheng-i şebsiz olmazız:

1. **āheng-i şebsiz olmazız:** *-maz, -ız*
Gazel 51
Mısra: **4**

Kelime Tipi: -
Gece eğlencesi yapmak.

Ġam-ı zülfüñle olduḳ keşmekeş serdī-i hicriñde
Şitā hengāmı gelse olmazız āheng-i şebsiz biz

aḫī evranla:

1. **aḫī evranla:** *-la*
Mesnevi 5
Mısra: **16**
Kelime Tipi: -
Ahiliğin kurucusu sayılan debbağların (dericilerin) piri, 32 çeşit esnaf ve sanatkârın lideri, Türk filozof.

Üç dere ṭaşḳın olup şimdi geçilmez dereler
Aḫī Evranla refīḳız ederiz ġārı maḳarr

āhım şereri:

1. **āhım şereri:**
Gazel 86
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Ah kıvılcımları.

Ḥāṣılı yaḳsa cihānı n'ola āhım şereri
Micmer-i dilde nihān nārımı dökdüm ṣaçdım

āḫir:

1. **āḫir:**
Gazel 5
Mısra: **9**
Sonsuza kadar, ebediyen.

İder cā deyr-i ʿaşḳı
Tābī-i ṣūret-perest āḫir
Ne kāfirce belādur
ibtilā-yı duḫter-i tersā

2. **āḫir:**
Gazel 75
Mısra: **3**
1. sonunda, nihayet.

Oldu āḫir dāderi Seyyid
Ḫalīle hem-civār
Bir yere cemʿiyyet etdi
ol iki tāze nihāl

3. **āḫir:**
Gazel 77
Mısra: **3**
1. sonunda, nihayet.

Seyāḥat eyledi āḫir beḳāya fānīden
Civār-ı raḥmetine vāṣıl ede Rabb-i cemīl

4. **āḫir:**
Kıt'a 20
Mısra: **4**
"Bir sonu olmayan, her şeyden sonra kalacak olan" anlamında Allah'ın isimlerinden.

Naḳş-bendī mesleki üzre geçirdi sāl ü māh
Ḳıldı fānīden beḳā mülkine āḫir ʿazm-i rāh

āḫir ala:

1. **āḫir ala:** *-a*
Mesnevi 5
Mısra: **28**
Kelime Tipi: -
Sonunda almak.

Yay-ıla sīne-i yāri ki raḳīb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

āḫir-i kār:

1. **āḫir-i kār:**
Mesnevi 5
Mısra: **20**

Kelime Tipi: -
İşin sonu.

Gerçi ḳuyu ḳazar
ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āḫir-i kār

aḥḳar ü efḳar:

1. **aḥḳar ü efḳar:**
Gazel 76
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
En hakir ve en fakir.

Aḥḳar ü efḳar
ġarībiñdir Ḥasīb-i pür-ḳuṣūr
Ṣad selām ile taḥiyyāt
ola ber aṣḥāb ü āl

aḫker:

1. **aḫker:**
Gazel 113
Mısra: **6**
Ateş koru.

O āteş-pāreniñ şehr-i
dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır
żarar aḫker ḫuṣūsında

aḫşām eyledim:

1. **aḫşām eyledim:***-dim*
Gazel 80
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Akşam eylemek, eğlenmek.

Laʿlin emdim gerdenin
būs eyledim erince ḫaṭṭ
ʿİşret-i meyle Boġaz
ẕevḳında aḫşām
eyledim

aḫterī:

1. **aḫterīsidir:***-si, -dir*
Gazel 39
Mısra: **4**
YIldız. II Türk yazar, âlim. Asıl adı Muslihiddin Mustafa bin Şemsüddin Karahisârî'dir. Ahteri-i Kebir adlı Arapça-Türkçe sözlük önemli eserlerindendir.

Etdi bedīʿ-i ḥüsnüñ
maʿānīsin beyān
Ḫaṭṭ-ı ruḫı meger
kütübüñ Aḫterīsidir

āhū mı yā hū mı:

1. **āhū mı yā hū mı:**
Kıt'a 13
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Ceylan mı yoksam elveda mı.

Tekye-i ʿışḳda gördükce
o dervīş-beçeyi
Büd ü yede ṣarılıp āhū
mı yā hū mı desem

āhū-yı ḫoten:

1. **āhū-yı ḫoten:**
Gazel 56
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Hoten ceylanı.

Cemālinde ruḫ-ı gül-
gūnla çeşmin görenler
der
Melāḥat gülşeninde iki
āhū-yı Ḫoten yatmış

aḥvāl:

1. **aḥvāline:***-i, -n, -e*
Mesnevi 3
Mısra: **4**
"Hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.

Göricek Leylīyi
hevdecde olur efgende
Ḳaysıñ aḥvāline şimdi
deve eyler ḫande

aḥvāl-i perīşānım:

1. **aḥvāl-i perīşānım:**-*ım*
Gazel 129
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Perişan hâller.

Hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle düşdüm baḫş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım yaman v'allāhi bi'llāhi

ak:

1. **aḳan:**-*an*
Gazel 35
Mısra: **7**
(sıvılar veya ufak tâneli maddeler için) bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek II sızmak, damlamak II gözyaşı akmak, dökülmek.

Añdıḳca Kerbelāda aḳan ḫūn-ı ʿāşıḳı
Şeh-rāh-ı ʿışḳa çeşm-i Ḥüseynim sebīl olur

ʿaḳār-ı dehrden:

1. **ʿaḳār-ı dehrden:**-*den*
Gazel 33
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dünya geliri.

ʿAḳār-ı dehrden ancaḳ dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir ḳutlu başım var

akçe:

1. **aḳçedür:**-*dür*
Gazel 7
Mısra: **2**
Para, gümüş para.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır ḳuşıdur aḳçedür maḳṣūd hep

ʿaḳd etmek içün:

1. **ʿaḳd etmek içün:**-*mek, -içün*
Gazel 71
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Nikahlamak.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

ʿaḳd oldu:

1. **ʿaḳd oldu:**-*du*
Mesnevi 4
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Bağlanmak; anlaşma sağlamak; nazma çevirmek; evlenmek.

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara ḳārī-i ṣaġīr
Alaca oġluna ʿaḳd oldu münāsib tedbīr

ʿaḳd-i uḫuvvet:

1. **ʿaḳd-i uḫuvvet:**
Gazel 115
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kardeşlik yemini/ antlaşması.

İntisāb etse de ṣoñra olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

ʿāḳıbet:

1. **ʿāḳıbet:**
Kıt'a 6
Mısra: **3**
Bir şeyin sonu, nihayet, netice, sonuç. II En sonunda.

ʿĀḳıbet ḳıldı seyāḥat ārzū
Eyledi bāḳîye fānîden sefer

ʿāḳıbet-endîş olan:

1. **ʿāḳıbet-endîş olan:** *-an*
Gazel 50
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sonunu düşünen olmak, yaptığın işin sonunu düşünen olmak.

Olan mest-i mey-i raṭl-i girān mı ʿāḳıbet-endîş
Bu bezm-i pür-miḥende sāġar-ı bār-ı girān çekmez

ʿāḳil u kāmil:

1. **ʿāḳil u kāmil:**
Müfret 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Akıllı ve kemal sahibi.

Ḫāḳān-ı heft kişver taḫta cülūs edince
ʿĀḳil u kāmil şehenşāh-ı cihān ʿAbdu'l-ḥamīd

aḳın etdi:

1. **aḳın etdi:** *-di*
Gazel 69
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Saldırmak, baskın yapmak.

Seyr-i kemerde etdi aḳın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne cüvānı Sitānbuluñ

aḳın eyledi:

1. **aḳın eyledi:** *-di*
Gazel 118
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yabancı bir ülkeyle ganimet için savaşmak üzere gitmek.

Firāḳ-ı laʿl-i ʿaḳîḳiñle döndü Ceyḥūna
Yem-i sirişkim aḳın eyledi Yemen ṣuyına

aḳıncı:

1. **aḳıncılı:** *-lı*
Mesnevi 4
Mısra: **13**
Düşman memleketine akın eden süvari.

Bir aḳıncılı kişidir o Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı

ʿaḳle ṣığışmaz:

1. **ʿaḳle ṣığışmaz:** *-ış, -maz*
Mesnevi 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Akla sığmamak: Akla uygun gelmemek, inanılacak gibi olmamak.

Vaṣf-ı ẕātiñ ki ṣığışmaz ʿaḳle
Ṣığmayan ʿaḳle gelir mi naḳle

ʿaḳle ṣığmayan naḳle gelir mi:

1. **ʿaḳle ṣığmayan naḳle gelir mi:** *-ir, -mi*
Mesnevi 1
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Akla uygun gelmeyen, inanılacak gibi olmayanların anlatılmaması.

Vaṣf-ı ẕātiñ ki ṣığışmaz ʿaḳle
Ṣığmayan ʿaḳle gelir mi naḳle

ʿaḳlı gitmiş:

1. **ʿaḳlı gitmiş:** *-miş*
   Mesnevi 4
   Mısra: **42**
   Kelime Tipi: **-**
   Delirmek.

Zülf-i dil-ber ḳara pürçeklerini ṭaġıtmış
Ḥācī lebiñ göricek āh edip ʿaḳlı gitmiş

aḳlıḳ:

1. **aḳlıḳlarıyla:** *-larıyla*
   Gazel 4
   Mısra: **14**
   Beyazlık.

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarıyla müzeyyen nev-ʿarūsāsā
Beyāż fes ḫāli ḳaldı çeşmüm[ün] ḫaclegāhında

ʿaḳlım aldıñ:

1. **ʿaḳlım aldıñ:** *-dıñ*
   Gazel 129
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **Deyim**
   Etkileme, kendinden geçirme // Sevgilinin güzelliği ile aşığı kendinden geçirmesi, etkilemesi.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

2. **ʿaḳlım aldıñ:** *-dıñ*
   Gazel 129
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Aklını almak: Etkisi altına almak.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

aḳmişe-i tāze-ẓuhūr:

1. **aḳmişe-i tāze-ẓuhūr:**
   Kıt'a 14
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Yeni ortaya çıkmış kumaş.

Reng-i cennet-çemeni aḳmişe-i tāze-ẓuhūr
Oldu pūşīde-i zer-kārī-i āyīne-i sīm

ʿaks:

1. **ʿaksiñ:** *-i, -n*
   Gazel 36
   Mısra: **10**
   Görüntü (ayna veya kadehten yansıyan bir nesnenin hayali).

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḫayrān mısın kāfir

2. **ʿaksine:** *-i, -ne*
   Gazel 36
   Mısra: **10**
   Akis, yansıma, görüntü.

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḫayrān mısın kāfir

ʿaks eyledi:

1. **ʿaks eyledi:** *-di*
   Gazel 103
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Yansımak, görünmek.

Ḫalḫālı mı ey serv-i sehī ḳumrī-i cānıñ
Ya ṭavḳ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāḳa

akşāmı medd olur:

1. **akşāmı medd olur:** *-ur*
   Gazel 13
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Akşamı uzamak.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫīlek
Akşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṯ

ʿaks-i mey:

1. **ʿaks-i mey:**
   Gazel 36
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap yansıması.

Reviş merdāne ammā ʿaks-i mey destinde ḥınnādır
Ḳız oġlan meşreb olduñ ḳız mısın oġlan mısın kāfir

ʿaks-i mirʾāt-ı ḫayāl etmem:

1. **ʿaks-i mirʾāt-ı ḫayāl etmem:** *-me, -m*
   Gazel 83
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Hayal aynasının yansıması yapmak.

Büt-i taṣvīr-i vaṣlı ʿaks-i mirʾāt-ı ḫayāl etmem
Velī İskenderi meyyāl-i maʿdūmü'l-miṯāl etmem

ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül:

1. **ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül:**
   Gazel 57
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Hayalin aynadaki yansıması.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim
Mücessem naḳşe gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣığışdırmış

ʿaks-i ruḫsārıñ:

1. **ʿaks-i ruḫsārıñ:** *-ıñ*
   Gazel 36
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   (Sevgilinin) Yüzünün yansıması, görüntüsü.

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḥayrān mısın kāfir

aḳvā görür:

1. **aḳvā görür:** *-ür*
   Gazel 130
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Kuvvetli görmek.

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tīz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

al-:

1. **almışidi:** *-mış, -i, -di*
   Gazel 65
   Mısra: **3**
   Almak.

Çü māʿ-ı ṭīnım almışidi kūy-ı dil-berden
Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek

al:

1. **aldı:** *-dı*
   Gazel 5
   Mısra: **4**
   Çalmak // kapmak.

Mükaḥḥal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

2. **al:**
Gazel 22
Mısra: **1**
Açık kırmızı renk.

Ruḫ u ḫāliñ ya al
Bengāli ya gül-gün sevāyīdir
Muḥallā ḫūylarıñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

3. **al:**
Gazel 22
Mısra: **7**
Açık kırmızı renk.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

4. **al:**
Gazel 22
Mısra: **8**
Açık kırmızı renk.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

5. **al:**
Gazel 71
Mısra: **6**
"(buyur) al" anlamında kullanılmıştır.

Nev fidancıḳdır eyā bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıḳlet-i bār-girān olmasın al üstüne gül

6. **ala:***-a*
Gazel 12
Mısra: **18**
(herhangi bir şeyi) tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı Sābit

7. **ala:***-a*
Mesnevi 5
Mısra: **27**
Almak II elde etmek.

Yay-ıla sīne-i yāri ki raḳīb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

8. **al:**
Mesnevi 4
Mısra: **30**
(bir bedel karşılığında) temin etmek, satın almak II sağlamak, elde etmek.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

9. **al:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Kırmızı.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

10. **al:**
Gazel 9
Mısra: **4**
Al, kırmızı.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür

sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

11. **al:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Al, kırmızı.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

al etmek içün:

1. **al etmek içün:** *-mek, -içün*
Gazel 71
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızılaştırmak.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

al ṭākye ver külāh:

1. **al ṭākye ver külāh:**
Müfret 11
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Uzun bir çekişmeden sonra, çekişe çekişe II Aralarındaki senli benli ilişkiyi sürdürerek.

Sūḳ-ı çemende ābile lāleye nigāh
Kārı nesīm-i ṣubḥ ile al ṭāḳye ver külāh

al ṭūṭī:

1. **al ṭūṭī:**
Gazel 70
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Al, kızıl dudu kuşu, papağan.

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meselā
Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

āl ü aṣḥāba:

1. **āl ü aṣḥāba:** *-a*
Mesnevi 1
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Peygamber'in sülâlesi ve arkadaşları ile Resulullah'ı gören müminler.

Āl ü aṣḥāba taḥiyyāt ü selām
Ehl-i beyt üzre daḫi bi'l-ikrām

alaca oġluna:

1. **alaca oġluna:** *-na*
Mesnevi 4
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Alaca oğlu.

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara ḳārī-i ṣaġīr
Alaca oġluna ʿaḳd oldu münāsib tedbīr

ʿalāḳa etdiñse:

1. **ʿalāḳa etdiñse:** *-diñ, -se*
Gazel 103
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bağlamak.

Būs eyle laʿl-i lebin zülfüne etdiñse ʿalāḳa
Maʿcūn-ı müferraḥla ʿilāc eyle merāḳa

ʿalāmet:

1. **ʿalāmetdir:** *-dir*
Gazel 57
Mısra: **7**
İz, nişân, işâret.

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ

Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣığışdırmış

2. **ʿalāmet:**
Kıt'a 9
Mısra: **6**
Alamet, belirti, iz.

Ḫudā pür-nūr ede ḳabrin maḳāmın cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu çün duʿā-yı ḫayr içün bu ṭaş

ālām-ı telḫ:

1. **ālām-ı telḫ:**
Gazel 18
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Acı elemler.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

alay:

1. **alayını:***-ını*
Gazel 6
Mısra: **4**
Topluluk, kalabalık.

Sühā der-eşheb-i ebr olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını tesyīr ider mehtāb

ʿālem:

1. **ʿālem:**
Gazel 105
Mısra: **6**
(fâni) dünyâ.

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet eyler ʿālem tāzeden tāze

2. **ʿālemde:***-de*
Kıt'a 19
Mısra: **4**
Alem, dünya.

Ser-bülend oldu şeref buldu giyin sikke Ḥasīb
Erdi ʿālemde külāhıyla mināre şerefe

3. **ʿālemde:***-de*
Gazel 13
Mısra: **10**
(Fâni, geçici)
Dünya.

Şimdi kim oḳur menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḫ Ḥasībā ile ʿālemde ḥavādiṯ (Fi Ġurre Şaʿbān Sene 1198)

ʿālem:

4. **ʿālemde:***-de*
Gazel 33
Mısra: **4**
(Fâni, geçici)
Dünya.

Dem-i aġyāra ġarḳ olmazdı tīġ-i balġamī-ḳabżam
Ne baḫtım var benim ʿālemde ne bir ḳanlu ṭaşım var

ālem:

1. **ʿāleme:***-e*
Müfret 1
Mısra: **2**
Ar. Evren, kainat.

Mevlidi tārīḫini didim Ḥasīb
ʿĀleme ān geldi ʿAlī Żiyā

ʿālem içre ser-firāz ola:

1. **ʿālem içre ser-firāz ola:***-a*
Kıt'a 8
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**

Dünyada başı dik olmak.

Ben daḫi etdim duʿā dedim hemān tārīḫimi
Ola bu Seyyid Meḥemmed ʿālem içre ser-firāz

ʿālem ḳapar:

1. **ʿālem ḳapar:***-ar*
   Gazel 24
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Âlem kapmak. II Herkes istemek.

Feṯḥ-i bāb etme zemīn-i āḫere yoḫsa Ḥasīb
Şāʿirān dīvānçesin mecmūʿasın ʿālem ḳapar

ʿālemi ḫarāb ḳıldı:

1. **ʿālemi ḫarāb ḳıldı:***-dı*
   Gazel 107
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Âlemi harap etmek.

Geldi bir ḳara ḫaberle ʿālemi ḳıldı ḫarāb
Fitne-i devr-i ḳamer pür-iştihār oldu yine

ʿālem-i tedvīrde:

1. **ʿālem-i tedvīrde:***-de*
   Gazel 114
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Dönen dünya.

Gāh nīş ü ġam gelir gāh bu bezme nūş-ı sürūr
Etme ümmīd-i neşāṭı ʿālem-i tedvīrde

ʿālemi yaḳarsın:

1. **ʿālemi yaḳarsın:***-ar, -sın*
   Gazel 36
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Âlemi, dünyayı yakmak.

Yıḳarsıñ mülk-i ṣabrım fitne-i devrān mısın kāfir
Yaḳarsın ʿālemi nār-ı şerār-efşān mısın kāfir

ʿalī:

1. **ʿalī:**
   Gazel 140
   Mısra: **9**
   Ali bin Ebu Talib (Arapça: أ علي بن طالب ; d. 599, Mekke - ö. Kûfe), İslam ,661 Devleti'nin 656-661 yılları arasındaki halifesi. İslam peygamberi Muhammed'in hem damadı hem de amcası Ebu Talib'in oğlu olan Ali, Muhammed'in İslam'a davetini kabul eden ilk erkektir. Ebu Talib ve Fatıma bint Esed'in çocukları olan Ali, Kabe'de doğan tek insandır.

Ol nükte-dān-ı pāk ʿAlī Zeyne'l-ʿābidīn
Bir noḳṭa ile kāmil eder ṭıfl-ı ebcedi

āl-i ʿabā:

1. **āl-i ʿabā:**
   Gazel 77
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Peygamberimizin kendisiyle birlikte kızı Fatma, damadı Ali torunları Hasan ve Hüseyin'den mürekkep ailesi.

Ḳabāda āl-i ʿabā ḥubbını ḳılıp taḥṣīl
Kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi eyledi tekmīl

ʿalī aġa:

1. **ʿalī aġa:**
Gazel 59
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ali Ağa.

Oldu devletde gedüklü zuʿamādan meʾmūr
ʿAlī Aġa ki ṣadāḳatle şehīr ü şāyiʿ

ʿalī aġa-yı zaʿīm-i dergāh:

1. **ʿalī aġa-yı zaʿīm-i dergāh:**
Kıt'a 23
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dergâhın şerefli Ali Ağa.

Oldu meʾmūr ʿAlī Aġa-yı zaʿīm-i dergāh
İmtiṣāl etdi aṭaʿnā diyerek fermāna

āl-i aḥmedi:

1. **āl-i aḥmedi:***-i*
Gazel 140
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Muhammed'in ailesi, soyu.

Her kim şehādet etdi bilip ḥaḳḳ Muḥammedi
Ṣıdḳ u maḥabbet ile sever āl-i Aḥmedi

āl-i nebī:

1. **āl-i nebī:**
Gazel 141
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Muhammed'in ailesi.

Āl-i Nebī mesned-i z̲āt-ı nesīb
Eyledi ʿuḳbāya güz̲er ol edīb

āl-i resūl olsun:

1. **āl-i resūl olsun:***-sun*
Kıt'a 20
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yüce Resul olmak.

Meclis-i naḳl-i Ebā Müslimle olmuşdu nedīm
Rūz-ı maḥşer şāfiʿi Āl-i Resūl olsun İlāh

āl-i resūlden:

1. **āl-i resūlden:***-den*
Müfret 7
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Muhammet'in (s.a.s.) ailesi.

Nām-ı şerīfini işit āl-i Resūlden
Tārīḫ-i mevlidin dedi Āmed Rıżā Ḥasan

āl-i resūlem:

1. **āl-i resūlem:***-em*
Gazel 71
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yüce Resul.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

āl-i türābīden:

1. **āl-i türābīden:***-den*
Gazel 93
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Ali'nin ailesinden.

Zihī nā-pāk-ṭıynet raḥmet-i Ḥaḳdan müberrādır
Edenler ḳaṭʿ-ı mā [.] āl-i türābīden

ʿalī vü aḥmed ü āline:

1. **ʿalī vü aḥmed ü āline:**
Kıt'a 25
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Ali, Hz. peygamber ve sülalesi.

Ḥüseyn idi velī anda idi ḫulḳ-ı Ḥasen
ʿAlī vü Aḥmed ü āline ḫāk-i pā oldı

āl-i zehrā:

1. **āl-i zehrā:**
Kıt'a 16
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hz.Fatma'nın ailesi.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥasen

ʿalī-i naḳīyedir:

1. **ʿalī-i naḳīyedir:** *-y, -e, -dir*
Gazel 140
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Ali'nin torunlarından, on iki imamdan biri.

Bir dil ki istinādı ʿAlī-i Naḳīyedir
Buldu ṣafā-yı vuṣlatı ẕevḳ-ı müʿeyyedi

alīm:

1. **ʿalīm:**
Gazel 3
Mısra: **3**
Ar. sf. İlimli, bilen, bilgili, bilgiç.

Ḫˇāceden çıḳmış ẓerāfetle ʿalīm olmış baña
Şīve üstāddan el öpmiş ḫoş ḥişāl olmış baña

allāh:

1. **allāh:**
Müfret 2
Mısra: **2**
Ar. Tanrı, Bâri Teâlâ ve tekaddes hazretleri. A'zam-ı esma-i ilâhiyyedir.

Müjde birle didi hātif mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefîse Ḫānımʿı Allāh ʿaṭā

allāha tevekkül olasın:

1. **allāha tevekkül olasın:** *-a, -sın*
Mesnevi 5
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Allah'a tevekkül etmek.

Her ekini ekip Allāha tevekkül olasın
Olmayıp ṣoñra yüzü ḳara murādıñ bulasın

ʿallāme-i naẓm-ı beyān:

1. **ʿallāme-i naẓm-ı beyān:**
Gazel 101
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Beyanını nazm ile ifade etmede bilgin.

Ḥażret-i Rātib Efendi-i müşārün bi'l-benān
Āmidī-i ḫvācegān
ʿallāme-i naẓm-ı beyān

altun:

1. **altun:**
Gazel 6
Mısra: **9**
Altın.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

2. **altun:**
Mesnevi 4
Mısra: **48**
"Altın"; değerli bir maden // Değerli, kıymetli.

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña altun gibi ṣarı yārı

altun ḳafesinden:

1. **altun ḳafesinden:** *-i, -n, -den*
Gazel 54
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Altından yapılmış kafes.

Olsa da gizlice gerdüne-i zerrīne süvār
Biz o ḳumriveşi altun ḳafesinden biliriz

āmāde bulur:

1. **āmāde bulur:** *-ur*
Gazel 89
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hazır bulmak.

Sebū vü ḫumveş āmāde bulur rızḳın gelūsunda
Taʿalluḳ bezmgāhından çekenler dest ü dāmānın

2. **āmāde bulur:** *-ur*
Gazel 117
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Hazır bulmak.

Bulur āmāde āb u dānesin murġ-ı ḳafes bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet rızḳ içün ġam yer mi bīhūde

āmāde mi:

1. **āmāde mi:** *-mi*
Gazel 136
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Hazır, hazırlanmış II mevcut, var.

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet ḫanceriñ āmāde mi

āmidī-i ḫvācegān:

1. **āmidī-i ḫvācegān:**
Gazel 101
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hocaların önde geleni.

Ḥażret-i Rātib Efendi-i müşārün bi'l-benān
Āmidī-i ḫvācegān ʿallāme-i naẓm-ı beyān

āmīḫte eder de:

1. **āmīḫte eder de:** *-er, -de*
Gazel 47
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Karıştırmak.

Şarābı āb ile āmīḫte eder de ṣatar
Görüñ o pīr-i muġānı ḥarāma ḥīle ḳatar

ammā:

1. **ammā:**
Gazel 17
Mısra: **9**
"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Şuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine
Şevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

2. **ammā:**

Gazel 18

Mısra: **1**

"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ
ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı
şīrīn līk mevt encām-ı
telḫ

3. **ammā:**

Gazel 28

Mısra: **2**

"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Pür-ʿaraḳ olmazsa da
ebrū-yı dil-ber
muʿteber
Olmaz ammā olmasa
ḫançerde cevher
muʿteber

4. **ammā:**

Gazel 29

Mısra: **8**

"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Rūz u şeb bī-dār eder
çeşmim ġam-ı ḫaddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammā
mest-i sükker-ḫvāb
uyur

5. **ammā:**

Gazel 36

Mısra: **3**

"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Reviş merdāne ammā
ʿaks-i mey destinde
ḥınnādır
Ḳız oġlan meşreb olduñ
ḳız mısın oġlan mısın
kāfir

6. **ammā:**

Gazel 38

Mısra: **7**

"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Muḫtaṣar bir nüsḫayam
ammā mufaṣṣal
olmuşam
Kāʿinātıñ saʿd u naḥsı
levḥa-i ḳālimdedir

7. **ammā:**

Gazel 72

Mısra: **7**

"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Ḥasībā gerçi püsküllü
belādır ʿāşıḳa ammā
Eder pūşīde rūyın
ṣubḥgāh dīde-i
aġyārdan kākül

8. **ammā:**

Gazel 83

Mısra: **13**

"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Ḥasībā eylerim ehl-i
kemāle ʿarż-ı ḥāl ammā
Muʿārıż-ṭabʿ olan
dānāya taẕyīʿ-i maḳāl
etmem

9. **ammā:**

Gazel 130

Mısra: **2**

"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Görmedik tā ṣubḥ
olunca ey meh-i ġarrā
seni
Hāleveş āġūşa kim
çekmiş bu şeb ammā
seni

10. **ammā:**
Kıt'a 3
Mısra: **3**
"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde göñlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

11. **ammā:**
Kıt'a 11
Mısra: **4**
"Ama, fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?) demiş verā-yı perdeden
Gerçi maʿzūl olduñ ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ köpek

ammā kim:

1. **ammā kim:**
Gazel 57
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Oysa ki.

Meşeldir çün ġılāfa nīze ṣıġmaz derler ammā kim
Müjeñ almış ḫayāle ʿāşıḳ-ı şeydā ṣıġışdırmış

ān:

1. **ān:**
Müfret 1
Mısra: **2**
O.

Mevlidi tārīḫini didim Ḥasīb
ʿĀleme ān geldi ʿAlī Żiyā

2. **añmaz:***-maz*
Gazel 11
Mısra: **7**
Anmak, hatırlamak, bahsetmek, söylemek.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

ān gerek:

1. **ān gerek:**
Gazel 115
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik gerek.

Ān gerek ḥüsn-i dil-ārāda (ki) ola çārūb dil
Bize ānsız güzele meyl ü maḥabbet güççe

ana:

1. **aña:**
Gazel 12
Mısra: **8**
"A-na: o-na". Üçüncü teklik şahıs zamirinin yönelme hâl eki almış biçimi.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

2. **anasına:***-sı, -n, -a*
Müfret 6
Mısra: **1**
Ana, Anne; anası, annesi.

Sögmek gibidir anasına ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür eyledigi nūn-ı nesneler

3. **aña:**
Gazel 12
Mısra: **8**
"O" işaret adılı (zamir).

Aṭlas-ı çerḫi edip
fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḥāb aña şerīt

4. **aña:**
Gazel 19
Mısra: **10**
"O" işaret adılı (zamir).

Ezelī bende-i dergāh-ı
ʿaṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ġazeliñ
maḳṭaʿını aña sened

ʿanā-yı firḳate düşdüm:

1. **ʿanā-yı firḳate düşdüm:***-düm*
Gazel 58
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık eziyetine düşmek.

Gitdim diyār-ı ġurbete
cānım el-vedāʿ
Düşdüm ʿanā-yı firḳate
sulṭānım el-vedāʿ

ʿanber:

1. **ʿanber:**
Gazel 70
Mısra: **13**
1. Ada balığının bağırsaklarından çıkarılan ve misk gibi kokan madde. 2. Güzel koku.

Yine neşr ü dehenim
ḳırmıza ḳanmış ʿanber
Ne müferraḥ oluyor
dāne-i ḫāl üstüne gül

ʿanberīn şīrāze:

1. **ʿanberīn şīrāze:**
Gazel 100
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Anber kokulu şiraze.

Kitāb-ı ḥüsnüne ya
ʿanberīn şīrāze
Ya cild-i muṣḥaf-ı
ruḫsāra mıḳleb-i miskīn

ʿanberiyye:

1. **ʿanberiyye:**
Gazel 114
Mısra: **6**
Rakı.

Mest eder ruḫsār-ı pür-
ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ beni
ʿAnberiyye ḥāletin
gördüm gül-i taṣvīrde

ancaḳ:

1. **ancaḳ:**
Gazel 33
Mısra: **1**
"Fakat" anlamında bağlama edatı.

ʿAḳār-ı dehrden ancaḳ
dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze
görünür bir ḳutlu başım var

anda:

1. **anda:**
Mesnevi 1
Mısra: **2**
Onda(yer).

Maʿnā-yı ḥüsn-i edā deryādır
Midḥatiñ anda dür-i yektādır

anda idi:

1. **anda idi:**
Kıt'a 25
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
O kişide idi.

Ḥüseyn idi velī anda idi ḫulḳ-ı Ḥasen
ʿAlī vü Aḥmed ü āline ḫāk-i pā oldı

ʿandelīb:

1. **ʿandelīb:**
Gazel 44
Mısra: **4**
Ar. bülbül.

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż
Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-i ḫoş-bū mudur

anı:

1. **anı:**
Gazel 53
Mısra: **14**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Fennīniñ Ḫayrīye peyrevligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı tanẓīr ederiz

2. **anı:**
Gazel 54
Mısra: **14**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

3. **anı:**
Kıt'a 25
Mısra: **15**
"O" İşaret zamiri.

Uyandırıp anı dest-i ʿaṭā-yı Mevlānā
Miṣāl-i Şems anıñ şemʿi pür-żiyā oldı

4. **anı:**
Mesnevi 4
Mısra: **40**
"O" İşaret zamiri.

Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-i Şāh-ı Mārān
Ārzūlı iseñ anı varıp eyle seyrān

5. **anı:**
Mesnevi 5
Mısra: **28**
"O" İşaret zamiri.

Yay-ıla sīne-i yāri ki raḳīb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

anıñ içün:

1. **anıñ içün:**
Gazel 30
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bu sebepten dolayı, bunun için.

Bülbüle ḳuş uyḳusı vermişdi şāh-ı nev-bahār
Anıñ içün nāb u ḳandı ġonce-i şādāb uyur

2. **anıñ içün:**
Gazel 87
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Onun için, bu sebepten dolayı.

Vezn-i ṭabʿī tā ezel vehb-i İlāhīdir baña
Anıñ içün böyle pür-maʿnā vü mażmūndur sözüm

ʿanḳā-yı ḳāf-ı himmetem:

1. **ʿanḳā-yı ḳāf-ı himmetem:***-em*
Gazel 83
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Iyilik, yardım
Kaf'ının Anka'sı.

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı himmetem dünyā vü ʿuḳbāda
Feżā-yı ʿālemi

cevlāngehimde per ü bāl etmem

añla-:

1. **añladım:** *-dı, -m*
Gazel 37
Mısra: **18**
Anlamak.

Der-bend-i mū-miyānı beli gördügüm gibi
Şeh-rāh-ı vaṣl añladım ol ince beldedir

añla:

1. **añladığım:** *-dıg, -ım*
Gazel 81
Mısra: **1**
Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

Libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş ten añladığım
Bu çārsū-yı fenāda hemān ben añladığım

2. **añladığım:** *-dıg, -ım*
Gazel 81
Mısra: **2**
Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

Libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş ten añladığım
Bu çārsū-yı fenāda hemān ben añladığım

3. **añladığım:** *-dıg, -ım*
Gazel 81
Mısra: **4**
Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

Bisāṭ-ı ʿayşıñı bād-ı ḳażā eder tārāc
Budur dehān-ı perīşān-ı gülden añladığım

4. **añladığım:** *-dıg, -ım*
Gazel 81
Mısra: **6**
Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

Taḥammül eylemedir seng-i ṭaʿn-ı aġyāra
Ṭarīḳ-ı ehl-i maḥabbetde ehven añladığım

5. **añladığım:** *-dıg, -ım*
Gazel 81
Mısra: **8**
Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

Baña kiẕb ü riyāʾile etmiş pür-ḫūn
Duyuldu vāʿiẓ-i pākīze-dāmen añladığım

6. **añladığım:** *-dıg, -ım*
Gazel 81
Mısra: **10**
Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

Ṣafā-yı ḫāṭıra reşk-i ʿadū olur bāʿiṣ
Ḥasīb dostum imiş baña düşmen añladığım

añladıḳ bildik:

1. **añladıḳ bildik:**
Gazel 30
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Anladık bildik.

Añladıḳ bildik seniñ leb-beste-i nāz olduġuñ
Çeşm-i ebrūyīde olsun luṭf-ı istiġnāb uyur

ānsız güzele:

1. **ānsız güzele:** *-e*
Gazel 115
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliği olmayan güzel.

Ān gerek ḥüsn-i dil-ārāda (ki) ola çārūb dil
Bize ānsız güzele meyl ü maḥabbet güççe

anuñçün:

1. **anuñçün:**
Gazel 11
Mısra: **2**
Bu sebepten dolayı, bu nedenle.

Anuñçün herkese ṣūret-nümā-yı tāmdır mirʾāt
Miṣāl-i çerḫ ʿibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt

arada:

1. **arada:**
Gazel 58
Mısra: **7**
Ara sıra, bazen.

Dāmānıña el urmasın arada ol ʿadū
Ey bāġ-ı ḥüsn serv-i ḫırāmānım el-vedāʿ

ʿarak:

1. **ʿaraḳ:**
Gazel 110
Mısra: **3**
Ar. is. Ter. Terkibi sızarak hâsıl olan ve meyveden taktir ile alınan ispirto, rakı.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

2. **ʿaraḳla:** *-la*
Gazel 105
Mısra: **1**
Ter.

ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre şebnem tāzeden tāze

ʿarʿar:

1. **ʿarʿar:**
Gazel 28
Mısra: **10**
Ar. Servi, dağ servisi, dikenli ardıç.

İstiḳāmetle olur ādem cihānda ser-bülend
Olmasa ger müstaḳīm olmazdı ʿarʿar muʿteber

ārāyişe ḥācet mi:

1. **ārāyişe ḥācet mi:** *- mi*
Gazel 126
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Süs gerekmek.

Şāyeste mi nā-bikr olana ġāze vü vesme
Ārāyişe ḥācet mi donanma bozulınca

ʿārif:

1. **ʿārife:** *-e*
Gazel 49
Mısra: **13**
Rodoscuklu Fennî'nin zamanında yaşayan şair.

N'ola ʿarż eyledise ʿĀrife tanẓīr Ḥasīb
Ḫāk-i pāyına niṣār-ı dür-i nā-yābımdır

ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ:

1. **ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ:**
Gazel 59
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Faydalı bilimden anlayan.

Var mıdır işte tevārīḫ-i selef inṣāf et
Böyle ḫāḳān-ı kerem ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ

ʿārif-i men lem-yezuḳ degül:

1. **ʿārif-i men lem-yezuḳ degül:**
Gazel 47
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
"Tatmayan (bilmez)" i bilen değil.

Ḥasīb ʿārif-i men lem-yezuḳ degül ẕāhid
Bilir leẕāyiẕ-i şīrīn-i ʿışḳı kim ki ṭatar

ʿārif-i nīl ü fırāt u şaṭṭ u ceyḥūndur:

1. **ʿārif-i nīl ü fırāt u şaṭṭ u ceyḥūndur:***-dur*
Gazel 87
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Nil, Fırat ve Şattü'l-arab adı verilen Dicle ve Fırat'ın birleştiği büyük ırmağı bilen.

Ben bir ʿummānum ki yoḳdur ḥadd ü pāyānum benüm
ʿĀrif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ u Ceyḥūndur sözüm

ʿārif-i rūşen-żamīr olur:

1. **ʿārif-i rūşen-żamīr olur:***-ur*
Gazel 40
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Aydınlık gönüllü ârif.

Bir ẕāta mihr-i nūr-ı süḫan feyż-yāb ola
Çün māh-ı bedr ʿārif-i rūşen-żamīr olur

ʿārıż:

1. **ʿārıżına:***-ı, -n, -a*
Gazel 70
Mısra: **11**
Yanak.

Nev-ʿarūsāne döküp ʿārıżına sürḫīze
Ḫaclegāh-ı çemene geldi o ḥāl üstüne gül

2. **ʿārıżıñ:***-ı, -n*
Gazel 23
Mısra: **1**
(Sevgilinin) yanağı.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde şanma güldür ol şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

ʿārıż-ı āliñ:

1. **ʿārıż-ı āliñ:***-iñ*
Gazel 122
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kırmızı yanağı.

Zülf-i siyehle ʿārıż-ı āliñ nümāyişi
Semmūr ḳaplamış gibi gül-gūn ser-ā-sere

ʿārıż-ı ālinde:

1. **ʿārıż-ı ālinde:***-i, -n, -de*
Gazel 46
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kırmızı yanağı.

ʿĀrıż-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā biter
Bāġ-ı ḥüsninde gül üzre ḥabbetü's-sevdā biter

ʿārıż-ı gül-bīnesinde:

1. **ʿārıż-ı gül-bīnesinde:***-si, -n, -de, -*
Gazel 104
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gül damlayan yanak.

Gül-i terler gibi tāb-ı ʿaraḳla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿārıż-ı gül-

bīnesinde ġāze mümtāze

ʿārıżımı ʿarż edeyim:

1. **ʿārıżımı ʿarż edeyim:**-*eyim*
Gazel 21
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İsteğini sunmak.

Eşki rīzān ederek ʿārıżımı ʿarż edeyim
Söylesin ḥālimi ber-vech-i muḥarrer kāġıd

ʿārıżıñ:

1. **ʿārıżıñ:**
Gazel 105
Mısra: **1**
Senin yanağın (sevgili).

ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre şebnem tāzeden tāze

armaġan-ı ʿālem-i ġayb-ı ḫudādır:

1. **armaġan-ı ʿālem-i ġayb-i ḫüdādır:**-*dır*
Gazel 87
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın gayb âleminin armağanı.

Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-i Ḫüdādır cümlesi
Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-ı meknūndur sözüm

2. **armaġan-ı ʿālem-i ġayb-ı ḫudādır:**-*dır*
Kıt'a 16
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın gayb âleminin armağanı.

Ġonce-i gülzār-ı bāġ-ı ʿālem-i mülk-i vücūd
Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-ı Ḫudādır cümleten

armaġanım ola:

1. **armaġanım ola:**-*a*
Gazel 27
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Armağan olmak.

Ḥasībā ḥāṣılı bir deste güllerde degül tanẓīr
Ola ṣāḥib-zemīne armaġanım gül zamānıdır

arnabud:

1. **arnabudlar:**-*lar*
Gazel 7
Mısra: **6**
Arnavut.

Ṣoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ nʿola
Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd hep

arpasın ḳaṭʿ eder:

1. **arpasın ḳaṭʿ eder:**-*er*
Mesnevi 3
Mısra: **35**
Kelime Tipi: **-**
Arpasını kesmek.

Ḳaṭʿ eder arpasın acından olur yüregi ḳan
Cigeriçün deveyi ẕebḥ eder oldu sārbān

ʿarş-ı muʿallā:

1. **ʿarş-ı muʿallā:**
Gazel 59
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yüce arş (İslâm inancına göre göğün en yüksek katı)'ın kubbesi.

Minberi burc-ı semā ʿarş-ı muʿallā kürsī
Maḥfili māh-ı celī revzeni mihr-i lāmiʿ

art:

1. **artıp:** *-ıp*
Gazel 69
Mısra: **1**
Artmak, fazla kalmak.

Artıp bahārile yine şānı Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü emānı Sitānbuluñ

arūs:

1. **ʿarūsdur:** *-dur*
Kıt'a 1
Mısra: **2**
Süslenmiş gelin.

Bikr-i mażmūn-ı şiʿr-i mevżūnum
Bir mütellā ʿarūsdur gūyā

ʿarūs-ı ġonçeye:

1. **ʿarūs-ı ġonçeye:** *-y, -e*
Gazel 96
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gonce gelini.

ʿArūs-ı ġonçeye meşşāṭa oldu ġonce-i ter
Miṣāl-i ġāze verir reng ü bū çemen-be-çemen

ʿarūs-ı kām-ı zīb-i ḫaclegāhı:

1. **ʿarūs-ı kām-ı zīb-i ḫaclegāhı:** *-ı*
Gazel 83
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gelin odasının arzuyu süsleyen gelini.

ʿArūs-ı kām-ı zīb-i ḫaclegāhı iḫtimāl etmem
Derūn-ı merd-i āzādım ṭaleb-cūy-ı muḥāl etmem

ʿarūs-ı maʿnāya:

1. **ʿarūs-ı maʿnāya:** *-y, -a*
Gazel 79
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mana gelini.

ʿArūs-ı maʿnāya ṣan mīl-i sürmedān olmuş Hemīşe vermededir ḥüsn ü ān devāt ü ḳalem

2. **ʿarūs-ı maʿnāya:** *-y, -a*
Gazel 79
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mana gelini.

ʿArūs-ı maʿnāya ṣan mīl-i sürmedān olmuş Hemīşe vermededir ḥüsn ü ān devāt ü ḳalem

ʿarż eder:

1. **ʿarż eder:** *-er*
Gazel 88
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

ʿarż et:

1. **ʿarż et:**
Gazel 27
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sunmak, göstermek.

Hezār-ı ḫasteyem ṣun şerbet-i vaṣlıñ cemāl ʿarż et
Ṭabībim derde

dermānım civānım gül zamānıdır

ʿarż etdikde:

1. **ʿarż etdikde:** *-dikde*
   Gazel 55
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek.

Ḥasībā mekteb-i ʿirfānda ʿarż etdikde üstāda
Bu sözde hep şerīkim üstüne taḳvīm göstermiş

ʿarż etmedi:

1. **ʿarż etmedi:** *-me, -di*
   Mesnevi 3
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek.

Niçün ʿarż etmedi Leylīye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya dehen-i Mecnūnı

ʿarż etmege:

1. **ʿarż etmege:** *-mek, -e*
   Gazel 115
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek.

Oldu mevzūn u muḳaffā bu ġazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarż etmege üstāda cesāret güççe

ʿarż eyle:

1. **ʿarż eyle:**
   Gazel 66
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek.

ʿArż eyle ḫāk-i pāyına hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ yoḳ mudur seniñ

2. **ʿarż eyle:**
   Gazel 70
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek.

Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşene bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

3. **ʿarż eyle:**
   Gazel 125
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek.

Cenāb-ı Rātibe bu naẓm-ı bī-tertībi ʿarż eyle
Dirīġ etmez Ḥasībā kilk-i taṣḥīḥin niẓāmında

ʿarż eyledise:

1. **ʿarż eyledise:** *-di, -se*
   Gazel 49
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek.

N'ola ʿarż eyledise ʿĀrife tanẓīr Ḥasīb
Ḫāk-i pāyına niṯār-ı dür-i nā-yābımdır

ʿarż eyleyip:

1. **ʿarż eyleyip:** *-y, -ip*
   Gazel 68
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek.

ʿArż eyleyip cemālini ol māh-tābımız

Çıḳmaz mı ebr-i nāzdan
āyā ṣabāḥa dek

ʿarż-ı ḥāl:

1. **ʿarż-ı ḥāl:**
Gazel 76
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Halin arzı; dilekçe.

İbtedeʿtü biʿsmike yā
Ẕe'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre taḥrīr
eyleyince ʿarż-ı ḥāl

ʿarż-ı ḥāl eyledi:

1. **ʿarż-ı ḥāl eyledi:** *-di*
Mesnevi 1
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Halini/durumunu söylemek/bildirmek.

Yüz sürer dergeh-i sulṭāna ġarīb
ʿArż-ı ḥāl eyledi bī-çāre Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene 1186)

ʿarż-ı ḥāl eyler:

1. **ʿarż-ı ḥāl eyler:** *-r*
Gazel 94
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Halini/durumunu söylemek/bildirmek.

Ḥasīb ḫāk-i ḳudūmuna ʿarż-ı ḥāl eyler
Eder efendilik elbet gedālara şāhān

ʿarż-ı ḥāl eylerim:

1. **ʿarż-ı ḥāl eylerim:** *-r, -im*
Gazel 83
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Halini/durumunu söylemek/bildirmek.

Ḥasībā eylerim ehl-i kemāle ʿarż-ı ḥāl ammā Muʿārıż-ṭabʿ olan dānāya tażyīʿ-i maḳāl etmem

ʿarż-ı ḥāl eyleyemem:

1. **ʿarż-ı ḥāl eyleyemem:** *-y, -e, -me, -m*
Gazel 97
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hâlini bildirmek II durumunu bildiren bir şey, dileğini ifade eden şiir söylemek.

Būsına ḫaṭṭ-ı ruḫa bīm-i nigehdir māniʿ
ʿArż-ı ḥāl eyleyemem şāha silaḥdārından

ʿarż-ı ḥāl ḳıldıñ:

1. **ʿarż-ı ḥāl ḳıldıñ:** *-dıñ*
Gazel 116
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Halini arz etmek, durumunu anlatmak.

Bu beyt-i penci ḳıldıñ ʿarż-ı ḥāl o pençe-i mihre
Ḥasīb olduñ müşārün bi'l-benān ehl-i suḫenlikde

ʿarż-ı ḥālim:

1. **ʿarż-ı ḥālim:** *-im*
Kıt'a 5
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dilekçe, nüvişte.

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ āsār

ārzūlı iseñ:

1. **ārzūlı iseñ:** *-i, -señ*
Mesnevi 4
Mısra: **40**
Kelime Tipi: **-**
İstekli.

Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-i Şāh-ı Mārān
Ārzūlı iseñ anı varıp eyle seyrān

aṣ:

1. **aṣ:**
Gazel 12
Mısra: **16**
Asmak, bir yere tutturmak.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

2. **aṣa:** *-a*
Mesnevi 5
Mısra: **9**
Asmak.

Murġ-ı İsḥāḳca dil ü ʿaḳlıña zülfüñ aṣa ṣan
İki cān-bāzı bir ip üzre ederdi cünbān

3. **aşmış:** *-mış*
Gazel 122
Mısra: **1**
Bir şeyi yüksek bir yere iliştirip sarkıtmak; takmak, yerleştirmek.

Kāfir ḥiṣār-ı nāzda aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya mı mā-verā vere

aṣā:

1. **ʿaṣā:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Asa: El değneği.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫˇāb ile tesḫīr ider mehtāb

ʿaṣā:

1. **ʿaṣā:**
Gazel 44
Mısra: **10**
Ar. Uzun çomak, el değneği.

Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi ʿaṣā üşküfte gül ya bū mudur

2. **ʿaṣāsında:** *-sı, -n, -da*
Gazel 31
Mısra: **6**
Asa: El değneği.

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ġonceler
Nergisiñ başı ʿaṣāsında nite bevvāb uyur

ʿaṣādār:

1. **ʿaṣādārı:** *-ı*
Gazel 44
Mısra: **9**
Hizmetnişin. (Tarikatta "hizmetnişin" denilen hizmet dervişleri tekkedeki çeşitli işlerin yürütülmesiyle görevliydiler. Şeyhle birlikte on dört kişiden (sertarik, aşçı, zâkirbaşı, imam, meydancı, türbedar, kapıcı, ASÂDAR, nakib, pazarcı, çerağcı, sâkî, ferrâş) meydana gelen hizmetnişinler, hiyerarşik bir sıralama ile görevlerini yürütürlerdi.).

Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi ʿaṣā

üşküfte gül ya bū mudur

āṣaf-ı ḫāṣṣı olup:

1. **āṣaf-ı ḫāṣṣı olup:***-up*
   Mesnevi 4
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Özel veziri olmak.

Ḫayrı bol şāh-ı melek ḥażret-i Ḳāsım Paşa
Āṣaf-ı ḫāṣṣı olup etdi vezāret ḥaḳḳā

āsān:

1. **āsān:**
   Gazel 2
   Mısra: **1**
   Kolay.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

2. **āsān:**
   Gazel 115
   Mısra: **7**
   Kolay.

Cevr-i bī-ġāyet-i dildāra taḥammül āsān
Ruḳabānıñ sitem ü ṭaʿnına ṭāḳat güççe

āsār ḳıldı:

1. **āsār ḳıldı:***-dı*
   Kıt'a 5
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   İz işaret veya nişane kılmak,etmek.

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ āsār

āsār-ı ḫaṭṭile:

1. **āsār-ı ḫaṭṭile:***-ile*
   Gazel 84
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Hattın izleri.

Olmada āsār-ı ḫaṭṭile ʿizārıñ şuʿle-tāb
Ḳadr-i nūr-ı şemʿi rencūr olmadıḳca bilmedim

ʿaṣā-yı ḫāme:

1. **ʿaṣā-yı ḫāme:**
   Gazel 128
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Kalem asası, asa gibi olan kalem.

Yine pīrāne ʿazm etdi ṭarīḳ-ı maʿnāye ṭabʿım
ʿAṣā-yı ḫāme ile kişver-i iʿcāza dek gitdi

ʿaṣā-yı kilk:

1. **ʿaṣā-yı kilk:**
   Gazel 104
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Kalemin asası, sopası II (Şiirde) yazılan şeylere dayanma, söylediklerini yapma.

Ḥasībā nice mümkindir cenāb-ı şeyḫe pey-revlik
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

2. **ʿaṣā-yı kilk:**
   Gazel 121
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Kalemin asası, sopası II (Şiirde) yazılan şeylere dayanma, söylediklerini yapma.

Ḥasībā māhir oldu şeyḫe pey-revlik ne mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

ʿases başmış:

1. **ʿases başmış:** *-mış*
Kıt'a 22
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kolluk kuvvetleri suç üstü yapmak.

Meger her gice bir ʿavret ḳaparmış ḫalvet-i ḫāṣṣa
ʿAses başmış cenāb-ı vāʿiẓi rüsvā-yı ʿāmm etmiş

aṣḥāb-ı kemālleriñe:

1. **aṣḥāb-ı kemālleriñe:** *-ler, -iñ, -e, -*
Mesnevi 4
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Kemâl sâhibi sahâbeler, dostlar.

Ḫvāceye aydın çeşmi çerāġ elbet
Kimle aṣḥāb-ı kemālleriñe hem-ṣoḥbet

ʿāşıḳ:

1. **ʿāşıḳda:** *-da*
Gazel 98
Mısra: **4**
Aşık.

Ḫūbān-ı sīm-ten zer-i maḥbūba seslenir
ʿĀşıḳda āh u nāle hem olsun hem olmasın

2. **ʿāşıḳları:** *-lar, -ı*
Gazel 53
Mısra: **12**
Aşık.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāşıḳları taʿmīr ederiz

3. **ʿāşıḳıñ:** *-ıñ*
Gazel 112
Mısra: **4**
Âşık.

Gezme māʿī nīm-tenle cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl ü Ceyhūn eyleme

4. **ʿāşıḳıñ:** *-ıñ*
Gazel 113
Mısra: **9**
Âşık.

O ber-dāʾim Ḥasībā ʿāşıḳıñ çoḳ olduġun ister
Taḳayyüd eyler elbet şāhdır leşker ḫuṣūsında

5. **ʿāşıḳa:** *-a*
Gazel 72
Mısra: **7**
'âşık.

Ḥasībā gerçi püsküllü belādır ʿāşıḳa ammā
Eder pūşīde rüyın ṣubḥgāh dīde-i aġyārdan kākül

6. **ʿāşıḳa:** *-a*
Gazel 89
Mısra: **2**
'âşık.

Niḳāb etdikce ruḫsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

7. **ʿāşıḳa:** *-a*
Gazel 135
Mısra: **6**
'âşık.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu nīm-ten dedikleri

8. **ʿāşıḳ:**
Gazel 34
Mısra: **1**
'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Dökmezse naḳd-i eşkini ʿāşıḳ ẕelīl olur
Mālı ʿazīz olan kişiniñ kendi reẕīl olur

9. **ʿāşıḳ:**
Gazel 35
Mısra: **1**
'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Cānāna cān vermeyen ʿāşıḳ ẕelīl olur
Mālı ʿazīz olan kişi kendi reẕīl olur

10. **ʿāşıḳ:**
Gazel 57
Mısra: **11**
'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Göñülde ebruvānıñ ʿışḳını pinhān eden ʿāşıḳ
İki tīġı niyām-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣıġışdırmış

11. **ʿāşıḳı:** *-ı*
Gazel 72
Mısra: **2**
'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ʿāşıḳı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

12. **ʿāşıḳlara:** *-lar, -a*
Gazel 137
Mısra: **8**
'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Bārān-ı sirişkiñ göricek şefḳat edermiş
ʿĀşıḳlara bundan ileri raḥmet olur mı

13. **ʿāşıḳ:**
Mesnevi 3
Mısra: **27**
'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

ʿĀşıḳ varamaz rākib olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek gibidir nāḳa-süvāra

14. **ʿāşıḳam:** *-am*
Mesnevi 3
Mısra: **45**
'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

ʿĀşıḳam dāmen sürer dīvānelik ġam mı baña
Ceẕbeli şütürüñ çulu egri gerekdir dil-berā

15. **ʿāşıḳı:** *-ı*
Gazel 63
Mısra: **4**
'âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış kimse (Hz. Muhammed bağlamında).

Varaḳ-ı mihr ü vefādan oḳudup maʿşūḳa
İmtiḥān ile eder ʿāşıḳı ser-defter-i ʿışḳ

16. **ʿāşıḳ:**
Gazel 105
Mısra: **9**
A. aşırı seven, tutkun.

Yeñiler eski derdin çeşm-i bīmārın gören ʿāşıḳ

Ne deñlü dest-i luṭfı ḫoşa merhem tāzeden tāze

17. **ʿāşıḳmış:** *-mış*
Gazel 84
Mısra: **9**
Saz şairi, ozan.

ʿİzzet-i ādāb-ı tevażuʿla
ʿāşıḳmış Ḥasīb
Dil-şikest-i hezl-i maġrūr olmadıḳca bilmedim

ʿāşıḳ rıżā:

1. **ʿāşıḳ rıżā:**
Gazel 66
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Âşık Rıza.

Ḫavf etme tīr-i ḳażādan sen ol ḳadar
ʿĀşıḳ Rıżā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

ʿāşıḳ ṣırāṭı geçer:

1. **ʿāşıḳ ṣırāṭı geçer:** *-er*
Mesnevi 3
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Âşık sırat köprüsünü geçmek.

Yügrük at gibi geçer ʿāşıḳ ṣırāṭı zāhidā
Ḫandeḳ atlatmaḳ gibidir deveye tefhīmi saña

ʿāşıḳam:

1. **ʿāşıḳam:**
Mesnevi 3
Mısra: **21**
Aşık.

ʿĀşıḳam laġzīde olmam ġam baña ḳılsa nidā
Bu meşeldir deve ḳulaġından aḳsamaz şehā

ʿāşıḳān:

1. **ʿāşıḳān:**
Gazel 44
Mısra: **5**
Aşıklar.

Cezbe ile ʿāşıḳān ḳuçduḳca Gümüş Dedeyi
Naʿra-i Yā Ḥayy mıdır çekdikleri Yā Hū mudur

āşikār:

1. **āşikāra:** *-a*
Mesnevi 3
Mısra: **31**
Açık, meydanda, gözle görülebilen, alenen.

Āşikāra nehy eder vāʿiẓ ḥarāmī gizli yer
Ḫavf eder gündüz deveden gice yuların çeler

āşikār oldu:

1. **āşikār oldu:** *-du*
Gazel 107
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ortaya çıkmak.

Etmege yāḫūd melāḥat gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteye:

1. **ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteye:** *-y, -e*
Gazel 18
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönüllü âşık.

Nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-i dildār olsa ger
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye olmaz mı ol bayram telḫ

ʿāşıḳ-ı hem-rāza:

1. **ʿāşıḳ-ı hem-rāza:** *-a*
Gazel 104
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sırdaş âşık.

Viṣāliñle ʿadūyı şād u ḫandān eyledüñ her-dem
Firāḳıñla revā mı ʿāşıḳ-ı hem-rāza ḫum-bāze

ʿāşıḳ-ı maʿşūḳıla:

1. **ʿāşıḳ-ı maʿşūḳıla:** *-ıla*
Gazel 19
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin seveni.

ʿIşḳ-ı pākden ʿāşıḳ-ı maʿşūḳıla dost
Nāʿil-i vuṣlat olur fehm eden erbāb-ı ḫıred

ʿāşıḳ-ı nā-çār:

1. **ʿāşıḳ-ı nā-çār:**
Kıt'a 5
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çaresiz, zavallı âşık.

Çekip ṭuġra-i tevḳīʿ-i refīʿü'ş-şān-ı ḫāḳānī
Eṭaʿnā resmin icrā etdi cümle ʿāşıḳ-ı nā-çār

2. **ʿāşıḳ-ı nā-çār:**
Mesnevi 3
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Çaresiz, zavallı âşık.

Göricek dil-beri üştürde ʿāşıḳ-ı nā-çār
Alıp ḳucaġa dedi deveden büyük fîl var

ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olanlarıñ:

1. **ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olanlarıñ:** *-an, -lar, -ıñ*
Gazel 140
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Sadakatli aşık olma.

Caʿfer cünān ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olanlarıñ
Ḳullāb-ı ʿışḳdır ser-i zülf-i mücaʿadı

ʿāşıḳ-ı şeydā:

1. **ʿāşıḳ-ı şeydā:**
Gazel 57
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Divane âşık.

Meşeldir çün ġılāfa nīze ṣıġmaz derler ammā kim
Müjeñ almış ḫayāle ʿāşıḳ-ı şeydā ṣıġışdırmış

2. **ʿāşıḳ-ı şeydā:**
Gazel 68
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Divane âşık.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā ṣabāḥa dek

3. **ʿāşıḳ-ı şeydā:**
Gazel 68
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Çılgın âşık.

Ṭañ sökünceye dek şafaḳ bend-i sīnesin
Yalvara yatsa ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek

āşinā oldum:

1. **āşinā oldum:** *-dum*
Gazel 60
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tanıdık olmak, bilinen olmak.

Ḳıldım ilḳā-yı yemi vaḥdet ḫaşīş-i keşreti

Āşinā oldum heme dīvāneden etdim ferāġ

āsitān-ı günc-i ʿuzletdir:

1. **āsitān-ı günc-i ʿuzletdir:** *-dir*
   Gazel 60
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayrılık köşesinin köşkü.

Āsitān-ı günc-i ʿuzletdir serīr-i salṭanat
Şeh-nişīn-i kūşe-i kāşāneden etdim ferāġ

ʿaşḳ-ı meftūnı:

1. **ʿaşḳ-ı meftūnı:** *-ı*
   Mesnevi 3
   Mısra: **47**
   Kelime Tipi: **-**
   Meftun âşık.

Raḳīb ile ber-ā-ber beyʿ ederler ʿaşḳ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş olmasa boynında melʿūnı

āstān-ı ravżasına:

1. **āstān-ı ravżasına:** *-sı, -n, -a*
   Gazel 140
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Āstān-ı ravża.

İksīr eder Muḥammed-i Bāḳır vücūduñı
Sür āstān-ı ravżasına rūy-ı esvedi

āsūde ol:

1. **āsūde ol:**
   Gazel 117
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Mutlu olmak.

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı] [.] ṭamaʿkārī
Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

āsūde olmaz:

1. **āsūde olmaz:** *-maz*
   Gazel 89
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Mutlu olmak.

Ḥasībā bād-ı ḫūrşīd elimden olmaz āsūde
Çü ḫayme etmeyen ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın

āşüfte verip:

1. **āşüfte verip:** *-ip*
   Gazel 12
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Perişanlık vermek.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

āsumānī:

1. **āsumānī:**
   Gazel 6
   Mısra: **10**
   Gök rengi. II. Mavi.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

at-:

1. **atın:** *-ıñ*
   Mesnevi 4
   Mısra: **30**
   (ok) atmak.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

at ḳapdı:

1. **at ḳapdı:** *-dı*
Gazel 4
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
?.

Miyān-ı şālde at ḳapdı
fesin ḥaddi ʿuşşāḳa
Ḳurulmış lālezāra
yasemende ḫayme-i
zībā

ʿaṭā:

1. **ʿaṭāda:** *-da*
Kıt'a 25
Mısra: **6**
Cömertçe verme, ihsan, bağış.

Ḳalender idi kerīm idi
şūḫ-meşreb idi
ʿAṭāda varını iḫvāna
muḳtedā oldı

aṭā:

1. **ʿaṭā:**
Müfret 2
Mısra: **2**
Bağış, ihsan, bahşiş.

Müjde birle didi hātif
mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefīse
Ḫānımʿı Allāh ʿaṭā

ʿaṭā eyledi:

1. **ʿaṭā eyledi:** *-di*
Gazel 101
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bağışlamak.

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu
meserret rū-nümā
Verdi bir maḫdūm-ı
pāk mevlidile dehre şān

ʿaṭā oldı:

1. **ʿaṭā oldı:** *-dı*
Kıt'a 25
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bağışta, ihsanda bulunmak.

Nühüfte olmuş idi ol
ḳabā-yı ʿizzetde
Aña velāyet-i Ḥaḳḳ
şübhesiz ʿaṭā oldı

aṭaʿnā:

1. **aṭaʿnā:**
Kıt'a 23
Mısra: **4**
Baba; babana.

Oldu meʾmūr ʿAlī Aġa-
yı zaʿīm-i dergāh
İmtiṣāl etdi aṭaʿnā
diyerek fermāna

ʿaṭā-yı şāha:

1. **ʿaṭā-yı şāha:** *-a*
Gazel 14
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Padişahın lütfu.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-
bahāne nedir bāʿiṣ
ʿAṭā-yı şāha hemān bir
bahānedir bāʿiṣ

āteş:

1. **āteşüñ:** *-üñ*
Gazel 4
Mısra: **5**
Yakıcı, parlayıcı madde.

Dinilür penbe ile āteşüñ
oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
ḫālā

āteşī:

1. **āteşī:**
Gazel 48
Mısra: **3**
Hararetli, ateşli, dokunaklı.

Āteşī fermene tābende
ʿiẕār-ı raḳḳāṣ
Şemʿ fānūs-ı ḫayāl oldu
żiyāsıyla döner

āteş-i ġayret:

1. **āteş-i ġayret:**
Gazel 63
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kıskançlık ateşi.

Bād-ı himmetle olur nüh felege peyveste
Āteş-i ġayret ile kim ola ḫākister-i ʿışḳ

āteş-i ʿışḳ-ı dili:

1. **āteş-i ʿışḳ-ı dili:***-i*
Gazel 92
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin aşkının ateşi.

İṭfā eder mi āteş-i ʿışḳ-ı dili sirişk
Yoḳ farḳı yemde muḥteriḳ olan sefīneden

āteşī-reng:

1. **āteşī-reng:**
Gazel 112
Mısra: **5**
Ateş renkli.

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [.]
Yaḳma baġrım çün kebāb eşkimi mey-gūn eyleme

āteş-pāre:

1. **āteş-pāreniñ:***-niñ*
Gazel 113
Mısra: **5**
Ateş parçası II Sevgili.

O āteş-pāreniñ şehr-i dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır żarar aḫker ḫuṣūsında

aṭlas-ı çerḫi:

1. **aṭlas-ı çerḫi:***-i*
Gazel 12
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzü, felek.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

2. **aṭlas-ı çerḫi:***-i*
Gazel 12
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Felek atlası, gökyüzü.
Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

aṭlas-ı naẓmın:

1. **aṭlas-ı naẓmın:**
Gazel 7
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şiir atlası.

Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl
Aṭlas-ı naẓmın doḳurken ḳırdılar tār pūd hep

ʿaṭşān:

1. **ʿaṭşāna:***-a*
Kıt'a 12
Mısra: **7**
Susuz, susamış II yardım, bağış bekleyen kimse.

Söyledim işrāb edip ʿaṭşāna tārīḫin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer çeşmeye āb-ı zülāl

āvāre etdi:

1. **āvāre etdi:***-di*
Mesnevi 3
Mısra: **9**

Kelime Tipi: -
Perişân etmek.

Raḳīb nāḳa-i Leylādan etdi āvāre
Ḳuduz dalar deveye binse Ḳays-ı bī-çāre

āvāz-ı ḥüsni:

1. **āvāz-ı ḥüsni:** *-i*
Gazel 32
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Güzel sesler.

N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rubʿ-ı meskūnı
Maḳām-ı būselikde beste olmuş bir murabbaʿdır

ʿavret ḳaparmış:

1. **ʿavret ḳaparmış:** *-r, -mış*
Kıt'a 22
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Bir hanımla aynı ortamda kalmak.

Meger her gice bir ʿavret ḳaparmış ḫalvet-i ḫāṣṣa
ʿAses baṣmış cenāb-ı vāʿiẓi rüsvā-yı ʿāmm etmiş

āyā:

1. **āyā:**
Gazel 133
Mısra: **4**
"Acaba" manasına gelen, şaşkınlık ve merak bildiren edat.

Bir meh mi ṭoġduñ ki mişlini görmüş yoḳ ey mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā māder-i dünyā seni

2. **āyā:**
Kıt'a 13
Mısra: **9**
"Acaba" manasına gelen, şaşkınlık ve merak bildiren edat.

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā
Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

3. **āyā:**
Gazel 68
Mısra: **4**
"Acaba" manasına gelen, şaşkınlık ve merak bildiren bir zarf.

ʿArż eyleyip cemālini ol māh-tābımız
Çıḳmaz mı ebr-i nāzdan āyā ṣabāḥa dek

ayaġ:

1. **ayaġı:** *-ı*
Gazel 8
Mısra: **5**
1. İnsan uzvu olan ayak. 2. kadeh.

Dest-i ṭaleble ayaġı taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duʿā-yı ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

ayaġ elinde:

1. **ayaġ elinde:**
Gazel 96
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Kadeh elinde.

Durur o şūḫ-ı mey-āşāma lāleler güller
Ayaġ elinde ṣurāḥī ṭolu çemen-be-çemen

ayaġıñ altına baḳ:

1. **ayaġıñ altına baḳ:**
Mesnevi 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Ayağın altına bak.

Der idi Leylīye Mecnūn ayaġıñ altına baḳ
Yuṭdu nāḳayı [.] göstermedi devede ḳulaḳ

ayaġına yıḳıl düş:

1. **ayaġına yıḳıl düş:**
Gazel 109
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayağına yıkılmak, düşmek.

Gel pīr-i ḫarābātıñ ayaġına yıḳıl düş
Vīrāne ol ey dil ki ʿimāret var içinde

ayaḳdan ṣundu:

1. **ayaḳdan ṣundu:***-du*
Gazel 85
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kadehten sunmak. II Ayaktayken sunmak.

Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan ṣundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

ʿayān eder mi:

1. **ʿayān eder mi:***-er, -mi*
Gazel 79
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak, ortaya koymak, âşikâr etmek.

Feżāʾil-i hüneriñ oldu ḳufl ü miftāḥı
Eder mi cāhil-i dūna ʿayān devāt ü ḳalem

ʿayān olmuş:

1. **ʿayān olmuş:***-muş*
Gazel 101
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Açık ,aşikar, gözle görünür olmak.

Ẕātı mirʾāt-ı celī pervāzı mihr-i ʿanberīn
Ya seḥāb-ı müşg-fām içre hilāl olmuş ʿayān

ʿayān olsun mu:

1. **ʿayān olsun mu:***-sun, -mu*
Gazel 91
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Açık ,aşikar, gözle görünür olmak.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile ʿayān olsun mu derdim ben

ʿayār eyle:

1. **ʿayār eyle:**
Gazel 87
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Ayarlamak II ölçmek.

ʿAyn-ı ʿibretle naẓar ḳıl ṣāfī altundur sözüm
Güş edince mürdeye baḫş-ı ḥayāt eyler o dem

ʿayb:

1. **ʿaybsız:**
Gazel 49
Mısra: **10**
Utanç veren kusur, hata.

Beni pā-bend ile çūl-pūşe-i derd ü ġam eden
Ḳıl ʿaybsız o güzel-zāde-i mūy-tābımdır

āyet:

1. **āyet:**
Gazel 109
Mısra: **6**

1. Kur'ân-ı Kerim'deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri. 2. Kimsenin inkâr edemeyeceği alâmet, işâret, nişan.

Ādāb ile taḳbīl ederim muṣḥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i ḫaṭ āyet var içinde

2. **āyetle:***-le*
Gazel 62
Mısra: **4**
Kur'ân-ı Kerim'deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri, ayet.

Ḫaṭṭ-ı laʿli gelicek būsesini menʿ etdi
Nehy olup āyetle nūş-ı meye oldu çün yasaġ

āyīne:

1. **āyīnede:***--de*
Gazel 43
Mısra: **4**
Ayna.

Nīk ü bed iẓhār eder naḳş-ı derūn-ı cām-ı mey
Zişt ü ḫūb āyīnede hemvār kendin gösterir

2. **āyīne:**
Gazel 19
Mısra: **1**
Ayna II gönül aynası.

Göñül āyīne imiş bilmez idim ḳıldım ʿadd
İkisi geldi müsāvī be-ḥisāb-ı ebced

āyīne-i billūrda:

1. **āyīne-i billūrda:***-da*
Gazel 102
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Şeffaf, parlak ayna ile.

Sīne-i ṣāfında bostānın temāşā ḳıl Ḥasīb
Ḫūb ʿaks etmiş turunc āyīne-i billūrda

āyīne-i elmāsa:

1. **āyīne-i elmāsa:***-a*
Kıt'a 10
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Elmas ayine.

Çekdi āyīne-i elmāsa zümürrüd pervāz
Oldu mīnā-yı mücevher dür-i deryā-yı Necef

āyīne-i endāma:

1. **āyīne-i endāma:***-a*
Gazel 57
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Endam aynası. İnsanın başından ayağına kadar bütün vücudunu gösteren büyük ayna, boy aynası II (Sevgilinin) tüm güzelliği.

Nice reşk etmeyem āyīne-i endāma baḳdıḳca
Alıp āġūşına ol servi ser-tā-pā ṣıġışdırmış

āyīne-i endāmdur:

1. **āyīne-i endāmdur:***-dur*
Gazel 20
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Endam aynası. İnsanın başından ayağına kadar bütün vücudunu gösteren büyük ayna, boy aynası

II (Sevgilinin) tüm güzelliği.

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

āyīne-i sāḳa:

1. **āyīne-i sāḳa:***-a*
   Gazel 103
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Baldır aynası.

Ḫalḫālı mı ey serv-i sehī ḳumrī-i cānıñ
Ya ṭavḳ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāḳa

ʿayn-ı ʿibretle:

1. **ʿayn-ı ʿibretle:***-le*
   Gazel 87
   Mısra: **34**
   Kelime Tipi: **-**
   Ibret gözü.

ʿAyn-ı ʿibretle naẓar ḳıl şāfī altundur sözüm
Güş edince mürdeye baḫş-ı ḥayāt eyler o dem

ʿayn-ı kevseri:

1. **ʿayn-ı kevseri:***-i*
   Kıt'a 12
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kevser Irmağı.

Rūḥına ihdā binā ḳıldı bu ʿayn-ı kevseri
Ola maḳbūlī-i dergāh-ı cenāb-ı Ẕü'l-celāl

ʿayn-ı żarardır:

1. **ʿayn-ı żarardır:***-dır*
   Kıt'a 24
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Zarar görmüş; ziyanın, kaybın kendisi.

Sāmī
Temīz-i nīk ü bed ʿayn-ı żarardır ḫurde-bīnāna

ʿaynın buldu:

1. **ʿaynın buldu:***-du*
   Gazel 124
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Su bulmak.

Ne leẕẕet var zülāl-i būs-ı laʿl-i ġonce-fāmında
Ne ʿaynın buldu İskender ne Cem derk etdi cāmında

ayru vekīl olur:

1. **ayru vekīl olur:**
   Gazel 34
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayrı vekil olmak.

Etdikce ḫum-ı çeşm-i dili daʿvā-yı işrāb
Çīn-i cebīni ayru vekīl olur

ʿayş u ṣafā-yı bezm-i emel:

1. **ʿayş u ṣafā-yı bezm-i emel:**
   Gazel 37
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   İstek meclisindeki mutluluk ve yeme ile içme.

Mest olmadan ḫumāra düşüp keşf-i rāzı ḳo
ʿAyş u ṣafā-yı bezm-i emel mā-ḥaṣaldadır

az:

1. **az:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **33**
   Az.

Şu ki doğunca eşek gibi gebersin ölsün
Demür az lebine aġyāra içir feyż olsun

ʿāzim:

1. **ʿāzimi:** *-i*
Kıt'a 2
Mısra: **6**
Büyük, ulu.

Söylediler rıḥleti tārīḫini
Rāh-ı cinān ʿāzimi
Dervîş Bekir

ʿazl:

1. **ʿazl:**
Gazel 18
Mısra: **1**
Görevden uzaklaştırılmak.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

ʿazl olup gitdi:

1. **ʿazl olup gitdi:** *-di*
Kıt'a 11
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Görevinden ayrılıp uzaklaşmak.

Nāʿib-i Tekfūr Esīrī-zāde cānlı ḳaragöz
ʿAzl olup gitdi vaḳāyiʿ kātibi etdi felek

azm:

1. **ʿazme:** *-e*
Gazel 1
Mısra: **1**
Kasıt, niyet, karar; gitme, yönelme.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

ʿazm etdi:

1. **ʿazm etdi:** *-di*
Gazel 128
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Niyet etmek, yönelmek, karar vermek.

Yine pīrāne ʿazm etdi ṭarīḳ-ı maʿnāye ṭabʿım
ʿAṣā-yı ḫāme ile kişver-i iʿcāza dek gitdi

ʿazm eyleye:

1. **ʿazm eyleye:** *-y, -e*
Gazel 139
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gitmek, yönelmek.

Ḳanda kim ʿazm eyleye ḳılsun Ḫudāy
Ṭāliʿ u tevfīḳ u baḫtı reh-nümāy

āzmāyiş:

1. **āzmāyişdür:** *-dür*
Gazel 9
Mısra: **11**
Tecrübe, deneyiş.

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-zemîne āzmāyişdür
Bu tanẓīri Ḥasībā gül gibi ʿarż eylemeklik yap

ʿazme per ü bāl güşāde oldu:

1. **ʿazme per ü bāl güşāde oldu:** *-du*
Gazel 76
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hareketlenmeye kol kanat açık olmak. II Harekete başlamaya hazır olmak.

Bī-zebāndır nice taʿbīr eylesin nevk-i ḳalem

Çün kebūter oldu dil
ʿazme güşāde per ü bāl

ʿazm-i beḳā eyledi:

1. **ʿazm-i beḳā eyledi:***-di*
Gazel 95
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ebediyete, ahiret yoluna koyulma; vefat etme.

Mülk-i fenādan göçüp eyledi ʿazm-i beḳā
Ede cenāb-ı Ḫüdā ḳaṣr-ı cinānı mekān

ʿazm-i firdevs eyledi:

1. **ʿazm-i firdevs eyledi:***-di*
Kıt'a 20
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Firdevs cennetine gitmek.

Şehr-i ṣubḥa ḥālet-i mevtile düşdü zelzele
ʿAzm-i firdevs eyledi ḥūriyle oldı el ele

ʿazm-i rāh ḳıldı:

1. **ʿazm-i rāh ḳıldı:***-dı*
Kıt'a 20
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yola çıkmaya niyet etmek.

Naḳş-bendī mesleki üzre geçirdi sāl ü māh
Ḳıldı fānīden beḳā mülkine āḫir ʿazm-i rāh

ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa:

1. **ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa:***-a*
Gazel 14
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aşk yoluna koyulmak.

Lebiñle ḫāliñ olur ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa sebeb
Seyāḥate ṭaleb-i āb u dānedir bāʿiṣ

ʿazm-i reh-i kaʿbe-i viṣāl etsem:

1. **ʿazm-i reh-i kaʿbe-i viṣāl etsem:***-sem*
Gazel 34
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma Kabesinin yoluna gitmek.

Etsem Ḥasīb ʿazm-i reh-i Kaʿbe-i viṣāl
Sīnemde dāġ-ı meşʿal ü āhım delīl olur

ʿazm-i seyāḥat etmesin:

1. **ʿazm-i seyāḥat etmesin:***-me, -sin*
Gazel 101
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Seyahata karar vermek, başlamak.

Etmesin ḥācet degül ʿazm-i seyāḥat ẓulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı ḥayāt olmuş revān

āzürde:

1. **āzürde:**
Gazel 3
Mısra: **8**
Incitilmiş.

Eylemiş ruḫsāruñı āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i çeşmüñ geçüp her naẓrası

bāb:

1. **bābımdır:***-ım, -dır*
Gazel 49
Mısra: **6**
Bir kitabın bölümlerinden her biri.

Ḳīl ü ḳāl etmedeyim baḥs-i ser-i zülfüñde
Faṣl olunmaz bir uzun mesʾelede bābımdır

bāb-ı gencīne-i ṭabʿım:

1. **bāb-ı gencīne-i ṭabʿım:** *-ım*
Gazel 86
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şairlik yeteneğimin kapısı.

Bāb-ı gencīne-i ṭabʿım yine feṭḥ oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dür-i eşʿārımı dökdüm ṣaçdım

bāb-ı ḫaddiñde:

1. **bāb-ı ḫaddiñde:** *-iñ, -de*
Gazel 114
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının konusu.

Bāb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳīl ü ḳāl
Faṣl olunmaz mesʿele geldi yine tefsīrde

bāb-ı ḥaḳa:

1. **bāb-ı ḥaḳa:** *-a*
Gazel 89
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın kapısı, huzuru, makamı.

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim
Açar keştī-ṣıfat bāb-ı Ḥaḳa her dest ü dāmānın

bāb-ı mehdi:

1. **bāb-ı mehdi:** *-i*
Gazel 31
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Beşik kapısı.

Zāde-i ṭabʿım yatar gehvāre-i endīşede
Bāb-ı mehdi vāridātıñ eylemez işrāb uyur

bāb-ı zülfi:

1. **bāb-ı zülfi:** *-i*
Gazel 128
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Zülfü konusu.

Kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında bāb-ı zülfi şerḥ olmaz

Bu faṣluñ ḳīl ü ḳāli baḥsle Şīrāza dek gitdi

bacdā:

1. **bācdārı:**
Mesnevi 4
Mısra: **13**
Yol emniyetini sağlamak amacıyla karşılığında belirli yerlerde belirli miktarda para alan memur.

Bir aḳıncılı kişidir o Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı

bācdār:

1. **bācdāra:** *-a*
Mesnevi 4
Mısra: **11**
Yol emniyetini sağlamak amacıyla karşılığında belirli yerlerde belirli miktarda para alan memur.

Bācdāra buluşunca ḳara bāzirgānı
Ordı Tatar begisi gibi soydu anı

bādām çeşm ü piste dehānım:

1. **bādām çeşm ü piste dehānım:** *-ım*
   Gazel 41
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Badem gözlü, fıstık ağızlı.

Olmuş meze meẕāḳi-i nuḳl-i ṣafā-yı ʿayş
Bādām çeşm ü piste dehānım çıtır pıtır

bāde mi:

1. **bāde mi:** *-mi*
   Gazel 136
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap.

Farḳ eder mi ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ
Lāle mi gül mi ḳaranfül mi ruḫuñ mı bāde mi

bāde-i gül-reng:

1. **bāde-i gül-reng:**
   Gazel 88
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül renkli şarap.

Şevḳ-ı ruḫuñla bāde-i gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine ḳan eyledim bugün

bāde-i rūy-ı nigār:

1. **bāde-i rūy-ı nigār:**
   Gazel 45
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yüz şarabı.

Bāde-i rūy-ı nigār etmiş ʿiẕārı pür-ʿaraḳ
ʿİşretiñ keyfiyyetin bu vechle işrāb eder

bāde-nūş ol:

1. **bāde-nūş ol:**
   Gazel 71
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap, içki içmek.

Bāde-nūş ol gel açıl refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

bāde-perest-i niyāzım:

1. **bāde-perest-i niyāzım:** *-ım*
   Gazel 60
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Yalvarma şarabına tapan.

Men hümā-yı evc-i nāzım lāneden etdim ferāġ
Bāde-perest-i niyāzım dāneden etdim ferāġ

bād-ı āh:

1. **bād-ı āh:**
   Gazel 66
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Ah rüzgarı.

Bāġ-ı emelde ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hīç eseriñ yoḳ mudur seniñ

bād-ı hevāsıyla döner:

1. **bād-ı hevāsıyla döner:** *-er*
   Gazel 48
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Bedava işler.

Murġ-ı ʿışḳda ḳıla ḥāṣılı gīsūya heves
Mültezim dāʾiresi bād-ı hevāsıyla döner

bād-ı himmetle:

1. **bād-ı himmetle:** *-le*
   Gazel 63
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Lütuf rüzgarı.

Bād-ı himmetle olur nüh felege peyveste
Āteş-i ġayret ile kim ola ḫākister-i ʿışḳ

bād-ı ḫūrşīd:

1. **bād-ı ḫūrşīd:**
   Gazel 89
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Güneş konusu.

Ḥasībā bād-ı ḫūrşīd elimden olmaz āsūde
Çü ḫayme etmeyen ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın

bād-ı ḳażā:

1. **bād-ı ḳażā:**
   Gazel 81
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Kaza rüzgarı.

Bisāṭ-ı ʿayşıñı bād-ı ḳażā eder tārāc
Budur dehān-ı perīşān-ı gülden añladıġım

bād-ı ṣabā:

1. **bād-ı ṣabā:**
   Gazel 72
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Sabah rüzgarı.

Güşāde-bāl olur ṣan bülbül-i naḫl-i gül-i terde
Gelip cünbāna bād-ı ṣabā ki ruḫsārdan kākül

bād-ı sebük-rev:

1. **bād-ı sebük-rev:**
   Gazel 71
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Çabuk geçen rüzgâr.

Nev fidancıḳdır eyā bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıḳlet-i bār-girān olmasın al üstüne gül

bād-i şimāl:

1. **bād-i şimāl:**
   Gazel 70
   Mısra: **32**
   Kelime Tipi: **-**
   Kuzey rüzgarı.

Muṣḥaf-ı ʿārıż-ı dil-dāra yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

bādī-i ẓafer:

1. **bādī-i ẓafer:**
   Kıt'a 23
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Zaferin başlangıcı.

Rifʿat-i ḳullesi bādī-i ẓafer İslāma
Ḫandeḳ-ı ʿumḳı olur ḳaʿr-ı saḳar düşmāna

bāġbān:

1. **bāġbān:**
   Gazel 7
   Mısra: **4**
   Bahçıvan. // Aşık.

Olmışına ḫāmına baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz düşürür emrūd hep

2. **bāġbān:**
   Gazel 73
   Mısra: **6**
   Bağ bekçisi, bahçıvan.

Kirās-ı laʿlini şeftālu almaġa ṣundum
O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degül

baġī:

1. **bāġī:**
Gazel 10
Mısra: **5**
Ar. sf. Serkeş, asi.

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış dıraḫt-ı müntehālar semt semt

bāġ-ı ʿālemiñ:

1. **bāġ-ı ʿālemiñ:***-iñ*
Gazel 122
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dünya bahçesi.

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

bāġ-ı cihānda:

1. **bāġ-ı cihānda:***-da*
Gazel 58
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dünya bahçesi, cennet.

Pāy-ı şerīfiñe sürerem ābveş yüzüm
Bāġ-ı cihānda ey gül-i ḫandānım el-vedāʿ

bāġ-ı dehr-i dil-cūda:

1. **bāġ-ı dehr-i dil-cūda:***-da*
Gazel 117
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dünyada gönül arama bahçesi.

Erişdi dest-i gül-çīn-i ḫayālim şāh-ı maḳṣūda
Yetişmişlerdenim şimdi bu bāġ-ı dehr-i dil-cūda

bāġ-ı emelde:

1. **bāġ-ı emelde:***-de*
Gazel 66
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İstek bahçesi II gönül.

Bāġ-ı emelde ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hīç eseriñ yoḳ mudur seniñ

bāġ-ı ḥüsn:

1. **bāġ-ı ḥüsn:**
Gazel 58
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik bahçesi.

Dāmānıña el urmasın arada ol ʿadū
Ey bāġ-ı ḥüsn serv-i ḫırāmānım el-vedāʿ

bāġ-ı ḥüsninde:

1. **bāġ-ı ḥüsninde:***-i, -n, -de*
Gazel 46
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik bahçesi.

ʿĀrıż-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā biter
Bāġ-ı ḥüsninde gül üzre ḥabbetü’s-sevdā biter

bāġ-ı ḥüsnüñde:

1. **bāġ-ı ḥüsnüñde:***-üñde*
Gazel 12
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik bahçesi.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldı benefşe sābit

2. **bāġ-ı ḥüsnüñde:** *-üñ, -de*

Gazel 12
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik bahçesi.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldu benefşe sābit

bāġ-ı ruḫsārında:

1. **bāġ-ı ruḫsārında:** *-ı, -n, -da*

Gazel 107
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanak, yanağın bahçesi.

Bāġ-ı ruḫsārında güller üzre sünbüller biter
Kim ġazāl-i çeşmine bir sebzezār oldu yine

bāġ-ı vuṣlatda:

1. **bāġ-ı vuṣlatda:** *-da*

Gazel 105
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma bahçesi.

Çürümez rızḳa verdim naḳd-ı fenni bāġ-ı vuṣlatda
Alıp şeftālüler ser-tā-be-pā hem tāzeden tāze

bāğından şeftālü yemişdir:

1. **bāğından şeftālü yemişdir:** *-miş, -dir*

Gazel 108
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bağından şeftali yemek.

Diş kirāsı ṣanma bāğından yemişdir şeftālü
Leylīye cān Ḳaysı olmuşdur ġam-ı Mecnūnla

bağrım yaḳma:

1. **bağrım yaḳma:** *-ma*

Gazel 112
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çok ıztırap çekmek, çok kederlenmek.

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [.]
Yaḳma bağrım çün kebāb eşkimi mey-gün eyleme

bağrına ḳurşundur:

1. **bağrına ḳurşundur:** *-dur*

Gazel 87
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Bağrına kurşun.

Cāna urdum bir ağızdan ben tüfeng-i ṭabʿla
Reşk eden ḥāsidleriñ bağrına ḳurşundur sözüm

bahā mı olur:

1. **bahā mı olur:**

Gazel 26
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Paha biçilmez.

Ḫaṭ-ı ʿiẕārıña ḳıymet demek revā mı olur
Efendi muṣḥaf-ı ḥüsn-i ḫaṭa bahā mı olur

bahā olmaz:

1. **bahā olmaz:** *-maz*

Kıt'a 16
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Değer, paha biçmek.

Ger vezān olsa aña olmaz bahā dürr-i semīn

ʿIrḳ-ı ṭāhir maḫzen-i ġayb-ı hüviyyetdir gelen

bahāne:

1. **bahānedir:** *-dir*
Gazel 14
Mısra: **2**
Bir şeyin gerçek sebebi gizlenerek ileri sürülen uydurma sebep.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-bahāne nedir bāʿiṣ
ʿAṭā-yı şāha hemān bir bahānedir bāʿiṣ

bahār:

1. **bahārdır:** *-dır*
Gazel 96
Mısra: **14**
Bahar mevsimi.

Ḥasīb vaṣf-ı ḫaṭ-ı yāre gel müşāʿareye
Bahārdır edelim güft ü gū çemen-be-çemen

bahār u ḫazānı:

1. **bahār u ḫazānı:** *-ı*
Gazel 69
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
İlkbahar ve sonbahar.

Olsun Ḥasīb sākin olan gül gibi güşād
Mādām olur bahār u ḫazānı Sitānbuluñ

bahāra döndü:

1. **bahāra döndü:** *-dü*
Gazel 67
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bahar gibi olmak.

Sūzān edince meşʿale-i mihr-i dāġını
Döndü bahāra kūy-ı dil-ārā ṣabāḥa dek

bahāra münāsib:

1. **bahāra münāsib:**
Gazel 69
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Bahara uygun.

Güller gibi bahāra münāsib ġazelleri
Eyler hediyye tāze zebānı Sitānbuluñ

bahāri:

1. **bahārile:** *-le*
Gazel 69
Mısra: **1**
İlkbahara ait, ilkyazla ilgili.

Artıp bahārile yine şānı Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü emānı Sitānbuluñ

baḫr ü berr etdik:

1. **baḫr ü berr etdik:** *-dik*
Gazel 50
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Deniz ve kara etmek. II Bütün dünyaya yayılmak.

Ruḫ u zülfüñ ġamıyla eşk ü āhım baḫr ü berr etdik
Bu yerden göge dek ẓulmı zemīn ü āsumān çekmez

baḫr-i eşk-i firḳate:

1. **baḫr-i eşk-i firḳate:** *-e*
Gazel 65
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılığın göz yaşı denizi.

Levendim olmayasın baḫr-i eşk-i firḳate ġarḳ

Ki fülk-i vaṣlıñı līmān-ı sīne-çākime çek

baḥr-i ʿişretsin:

1. **baḥr-i ʿişretsin:***-sin*
   Gazel 136
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Eğlence denizi.

Zevraḳ-ı sāġar süvārı baḥr-i ʿişretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-ābāde mi şevḳ-ābāde mi

baḥr-i muḥīt:

1. **baḥr-i muḥīt:**
   Gazel 19
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Okyanus.

Eyleye ʿabd günāh ola çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḫār u ḫas hīç ola mı baḥr-i muḥīt öñine sedd

baḥs:

1. **baḥsle:***-le*
   Gazel 128
   Mısra: **10**
   Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

Kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında bāb-ı zülfi şerḥ olmaz
Bu faṣluñ ḳīl ü ḳāli baḥsle Şīrāza dek gitdi

baḫş-ı būy-ı vaṭan etdi:

1. **baḫş-ı būy-ı vaṭan etdi:***-di*
   Gazel 90
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Vatan sevgisi bağışlamak.

Meşāmm-ı cāna ṣabā etdi baḫş-ı būy-ı vaṭan
Derūna düşdü yine şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan

baḫş-ı ḥayāt eyler:

1. **baḫş-ı ḥayāt eyler:***-r*
   Gazel 87
   Mısra: **35**
   Kelime Tipi: **-**
   Hayat vermek.

Ben Ḥasībem muʿciz-i ʿīsāya maḳrūndur sözüm

baḥs-i ser-i zülfüñde:

1. **baḥs-i ser-i zülfüñde:***-üñ, -de*
   Gazel 49
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Saçın ucundan söz etme.

Ḳīl ü ḳāl etmedeyim baḥs-i ser-i zülfüñde
Faṣl olunmaz bir uzun mesʾelede bābımdır

baḫş-ı sevdāya düşdüm:

1. **baḫş-ı sevdāya düşdüm:***-düm*
   Gazel 129
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşk bağışına düşmek.

Hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle düşdüm baḫş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım yaman v'allāhi bi'llāhi

baḥs-i ṭāliʿ:

1. **baḥs-i ṭāliʿ:**
   Gazel 59
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Talih bahsi.

Ḳıldı iḫlāṣla bu maʿbedi iḥyā ḥaḳḳā
Çıḳsa şādurvān-ı kevser baḥs-i ṭāliʿ

baḫt-ı girān-ḫvābımdır:

1. **baḫt-ı girān-ḫvābımdır:** *-ım, -dır*
   Gazel 49
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Ağır uykudaki baht.

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

baḫtım var:

1. **baḫtım var:**
   Gazel 33
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Talihim var.

Dem-i aġyāra ġarḳ olmazdı tīġ-i balġamī-ḳabżam
Ne baḫtım var benim ʿālemde ne bir ḳanlu ṭaşım var

bāʿis:

1. **bāʿis:**
   Gazel 14
   Mısra: **2**
   Ar. Sebep olucu, olan, bâdî.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-bahāne nedir bāʿis
ʿAṭā-yı şāha hemān bir bahānedir bāʿis

2. **bāʿis:**
   Gazel 14
   Mısra: **4**
   Ar. Sebep olucu, olan, bâdî.

Lebiñle ḫāliñ olur ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa sebeb
Seyāḥate ṭaleb-i āb u dānedir bāʿis

3. **bāʿis:**
   Gazel 14
   Mısra: **6**
   Ar. Sebep olucu, olan, bâdî.

Dem-i viṣāle ṣafā-baḫş olur enīn-i niyāz
Sürūr-ı sūra ṣadā-yı çeġānedir bāʿis

4. **bāʿis:**
   Gazel 14
   Mısra: **8**
   Ar. Sebep olucu, olan, bâdî.

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz
O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bāʿis

5. **bāʿis:**
   Gazel 14
   Mısra: **10**
   Ar. Sebep olucu, olan, bâdî.

Hezār şevḳıle dil böyle olmaġa pür-gū
Ḥasīb ü ṭabʿ-ı Naẓīf-i yegānedir bāʿis

bāʿis nedir:

1. **bāʿis nedir:** *-dir*
   Gazel 14
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Sebep nedir.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-bahāne nedir bāʿis
ʿAṭā-yı şāha hemān bir bahānedir bāʿis

bāʿis oldu:

1. **bāʿis oldu:** *-du*
   Gazel 88
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Sebep olmak.

Bāʿis bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb

Şu gibi ḫāk-pāyına
revān eyledim bugün

bāʿis olur:

1. **bāʿiş olur:** *-ur*
Gazel 81
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sebep olmak.

Şafā-yı ḫāṭıra reşk-i
ʿadū olur bāʿiş
Ḥasīb dostum imiş baña
düşmen añladığım

baḳ:

1. **baḳ:**
Gazel 12
Mısra: **5**
Bakışı bir şey üzerine çevirmek, bakmak.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı
sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldı
benefşe sābit

2. **baḳ:**
Gazel 12
Mısra: **5**
"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı
sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe sābit

3. **baḳ:**
Gazel 127
Mısra: **1**
"Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Baḳ ser-i ṭurre ile ḫaṭṭ-ı
ruḫ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektūba

4. **baḳdıḳca:** *-dıḳça*
Gazel 57
Mısra: **13**
Görmek, gözlemlemek.

Nice reşk etmeyem
āyīne-i endāma
baḳdıḳca
Alıp āġūşına ol servi
ser-tā-pā ṣığışdırmış

bāḳīye fānīden sefer eyledi:

1. **bāḳīye fānīden sefer eyledi:**
Kıt'a 6
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Fani alemden kalıcı aleme göç etmek. II Bu dünyadan öbür dünyaya göçmek.

ʿĀḳıbet ḳıldı seyāḥat
ārzū
Eyledi bāḳīye fānīden
sefer

baḳmaz:

1. **baḳmaz:**
Gazel 7
Mısra: **3**
Önemsemez.

Olmışına ḫāmına
baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz
düşürür emrūd hep

bālā:

1. **bālā:**
Gazel 124
Mısra: **5**
Yücelik.

Eder pür delvi rīz
olduḳca bālā gerdiş-i
dolāb
Tevāżuʿdur ḳulūbı ceẕb
eden rifʿat maḳāmında

bālā ḳadd ile:

1. **bālā ḳadd ile:** *-ile*
Gazel 46
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) yüce, uzun boyu.

Seyr-i gülzāra ṣalındıḳca o bālā ḳadd ile
Ṣanıram her ḫaṭvede bir serv-i müsteṉnā biter

balaban:

1. **balabanı:** *-ı*
Mesnevi 5
Mısra: **13**
Çakır doğan, üsküflü doğan.

Ṣaldı doġancı balabanı şikāra imdi
Ḳondu ḳaraaġaca oḳu yañılmaz şimdi

bālīn ü pisterde:

1. **bālīn ü pisterde:** *-de*
Gazel 102
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yastık ve yatak(döşek).

Eylesem bālīn ü pisterde ʿaceb mi ıżṭırāb
Ferş-i rāḥat ḫārzār olur ten-i rencūrda

bāliş ü pister:

1. **bāliş ü pister:**
Gazel 101
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yatak döşek.

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

2. **bāliş ü pister:**
Gazel 101
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yatak döşek.

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

balta:

1. **balṭam:** *-m*
Mesnevi 4
Mısra: **35**
Balta.

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler
İʿtimād etme ġayrı ḳazancı süsler

bañ:

1. **baña:** *-a*
Gazel 126
Mısra: **7**
"Bana" kişi zamiri . II Şair.

Yegdir ölüsünden dirisi baña raḳībiñ
Rūbāhıñ olur luṭf derisi yüzülince

baña:

1. **baña:**
Gazel 2
Mısra: **4**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden baña

2. **baña:**
Gazel 2
Mısra: **10**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

3. **baña:**
Gazel 3
Mısra: **3**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Ḫˇāceden çıḳmış ẕerāfetle ʿalīm olmış baña
Şīve üstāddan el öpmiş ḫoş ḫişāl olmış baña

4. **baña:**
Gazel 3
Mısra: **4**
Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Ḫˇāceden çıḳmış ẕerāfetle ʿalīm olmış baña
Şīve üstāddan el öpmiş ḫoş ḫişāl olmış baña

5. **baña:**
Gazel 2
Mısra: **1**
Bana.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

6. **baña:**
Gazel 2
Mısra: **2**
Bana.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

7. **baña:**
Gazel 2
Mısra: **6**
Bana.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

8. **baña:**
Gazel 2
Mısra: **8**
Bana.

Māniʿ-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür ol rū-siyeh düşmen baña

9. **baña:**
Gazel 3
Mısra: **1**
Bana.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

10. **baña:**
Gazel 3
Mısra: **2**
Bana.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

11. **baña:**
Gazel 3
Mısra: **6**
Bana.

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā tekrīr olup leẕẕāt-ı ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl olmış baña

12. **baña:**
Gazel 3
Mısra: **8**
Bana.

Eylemiş ruḫsāruñı
āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
naẓrası

13. **baña:**
Gazel 3
Mısra: **10**
Bana.

Tār ü pūd itmiş niyāz u
nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende
dūş şāl olmış baña

14. **baña:**
Gazel 3
Mısra: **12**
Bana.

Şöyle sīr olmış dehānuñ
kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-
ender-muḥāl olmış
baña

15. **baña:**
Gazel 3
Mısra: **14**
Bana.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn
özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʾyā mı ya
ḫulyā mı söylersin
Ḥasīb

16. **baña:**
Gazel 90
Mısra: **9**
Bana (aşığa), benim için.

Bu bī-bedel bedelüñ
yoḳ naẓīri gerçi baña
Miṣāl-i bāġ-ı İremdir
feżā-yı kūy-ı vaṭan

17. **baña:**
Gazel 70
Mısra: **27**
"Bana" şahıs zamiri. (Şair kendini kastetmiştir.).

Şerḥalar dāġ-ı serimde
baña ṭaġ üstüne bāġ
Oldu zībende güşāyişle
ḫayāl üstüne gül

18. **baña:**
Gazel 135
Mısra: **9**
"Bana" kişi zamiri II Aşık.

Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır
külbe-i şādī baña
Firḳatiñdir dōstum
beytü'l-ḥazen dedikleri

19. **baña:**
Gazel 87
Mısra: **19**
"Ben" birinci teklik kişi adılı (zamiri).

Vezn-i ṭabʿī tā ezel
vehb-i İlāhīdir baña
Anıñ içün böyle pür-
maʿnā vü maẓmūndur
sözüm

bāni:

1. **bānīsin:** *-si, -n*
Gazel 20
Mısra: **13**
Ar. Bina eden (Ekseriya yaptıran makamında kullanılır).

İlāhī eyle bānīsin
muʿammer ḫānesin
maʿmūr
Derinden ḥalḳa gibi
ṭaşra ḳalsun dīde-i
ḥussād

banu:

1. **bānū:**

Gazel 101

Mısra: **17**

Banu (kadın, hanım, soylu ve asil kadınlara verilen unvan); özel isim.

Ḥüsnünü görse olur sevdāda bānū dāyesi
Ḫıdmet-i lālālığın eyler Siyāvūş-ı keyān

bār:

1. **bārlar:** *-lar*

Gazel 35

Mısra: **5**

Yük, ağırlık.

Açdıḳca bārlar ten-i sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i nār-ı Ḫalīl olur

bārān-ı sirişkiñ:

1. **bārān-ı sirişkiñ:** *-iñ*

Gazel 137

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Gözyaşı yağmuru.

Bārān-ı sirişkiñ göricek şefḳat edermiş
ʿĀşıḳlara bundan ileri raḥmet olur mı

bārekallah:

1. **bārekallāh:**

Kıt'a 14

Mısra: **22**

"Allah mübarek etsin, hayırlı uğurlu olsun!" anlamında bir ifade.

Daḫi ḥüccetle beyān etdi hilāl-i ʿıydi
Bārekallāh zihī ḳāʾime-i müjde-raḳīm

2. **bārekallāh:**

Kıt'a 16

Mısra: **1**

"Allah mübarek etsin, hayırlı uğurlu olsun!" anlamında bir ifade.

Bārekallāh ṭāliʿ-i saʿdile etdi nev-ẓuhūr
İlticā-yı naḫl-i ümmīdim verā-yı perdeden

bār-girān:

1. **bār-girān:**

Gazel 2

Mısra: **5**

Yük taşıyanlar.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

bārī:

1. **bāri:**

Gazel 70

Mısra: **34**

"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.

Nice ṣad girye ederiz firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-tebessümle viṣāl üstüne gül

2. **bārī:**

Gazel 131

Mısra: **16**

"Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden.

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tārīḫ
Mübārek feth ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḫānı

3. **bārī:**

Gazel 134

Mısra: **8**

"Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden.

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim aġlardı

bār-ı hümā-pervāza dek gitdi:

1. **bār-ı hümā-pervāza dek gitdi:** *-di*

Gazel 128

Mısra: **16**

Kelime Tipi: **-**

Hüma kuşunun uçtuğu yere dek gitmek.

Maḥabbet-nāmeyi taḥrīr edince levḥa-i cāna
Kebūterveş göñül bār-ı Hümā-pervāza dek gitdi

bār-ı riyāyı yüklenir:

1. **bār-ı riyāyı yüklenir:** *-ir*

Gazel 45

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Riya yükünü yüklenmek.

Yüklenir bār-ı riyāyı meclise sıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi beni iġżāb eder

bār-ı vizr:

1. **bār-ı vizr:**

Gazel 93

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Günah yükü.

Tenāvül etdigi miḳdārdır sıḳlet şikem-ḫvāra
Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ʿişyān-ı cābīden

bār-ı zād olmuş:

1. **bār-ı zād olmuş:** *-muş*

Gazel 30

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Yiyecek, azık yükü olmak II Yardım yükü olmak.

Bār-ı zād olmuş ʿiẕār-ı yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar mescidde bī-ādāb uyur

baş:

1. **başı:** *-ı*

Gazel 31

Mısra: **6**

Baş II zirve.

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ġonceler
Nergisiñ başı ʿaṣāsında nite bevvāb uyur

2. **başıma:** *-ı, -m, -a*

Gazel 102

Mısra: **9**

Baş // akıl.

Başıma bilmem ne sevdādır hevā-yı kākülüñ
Düşdü teşvīşe göñül bu fikr-i dūr-ā-dūrda

baş üstünde yer eyle:

1. **baş üstünde yer eyle:**

Gazel 28

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **Deyim**

Büyük bir saygı ve ilgi ile karşılanmak veya ağırlanmak.

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer
Meclise olmaḳ dilerseñ çün gül-i ter muʿteber

başarıñ yoḳ mudur:

1. **başarıñ yoḳ mudur:**-*mu, -dur*
Gazel 66
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gözün yok.

Sırr-ı Ḫudā vücūd-ı maẓāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān başarıñ yoḳ mudur seniñ

başım lā-ḳayd iken:

1. **başım lā-ḳayd iken:**-*iken*
Gazel 116
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Başım ne yaptığını bilmeyen.

Hevā-yı zülfüñe dūş eyledim lā-ḳayd iken başım
ʿAceb sevdāya düşdüm rūzgārile esenlikde

başıma belā mı olur:

1. **başıma belā mı olur:**-*ur*
Gazel 26
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Başıma bela mı olmak.

Müşevveş etmişiken kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daḫi başıma belā mı olur

başın egmez olan:

1. **başın egmez olan:**-*an*
Gazel 63
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Direnmek, buyruk altına girmemek.

Kim olur kāse-i deryūze be-dest-i der-i ʿışḳ
Dāver-i dehre başın egmez olan kemter-i ʿışḳ

başıña bir ḳayd alıp:

1. **başıña bir ḳayd alıp:**-*ıp*
Gazel 112
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Bir bela üstlenmek.

Kākül-i sevdāsına olma heves-kār ey göñül
Başıña bir ḳayd alıp ḥāliñ dīger-gūn eyleme

başını ġalṭān etdi:

1. **başını ġalṭān etdi:**-*di*
Mesnevi 4
Mısra: **50**
Kelime Tipi: **-**
Başını yuvarlamak. II Canını almak.

Aldı mıżrābı ele ḫışmla cellād-ı cihān
Etdi ṭoḳuz yörügüñ başını birden ġalṭān

başını ḫırḳaya çekdi:

1. **başını ḫırḳaya çekdi:**-*di*
Gazel 126
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Görünmez olmak (Çok fazla insanlar içerisinde olup şöhret bulmamak bağlamında).

Ẓann eyleme aġyār başını ḫırḳaya çekdi
Ḫarpüşte-ṣıfat yāriñ öñünde bozulınca

başını kesdirince:

1. **başını kesdirince:** *-dir, -ince*
   Mesnevi 4
   Mısra: **46**
   Kelime Tipi: **-**
   Başını kesmek II başını gövdesinden ayırmak II öldürmek.

Ḳaraca körlüge ḳaçmadı hele oldu şikār
Kesdirince başını eyledi ṣaḥrāya firār

bā-yed-i beyżā:

1. **bā-yed-i beyżā:**
   Gazel 4
   Mısra: **22**
   Kelime Tipi: **-**
   Parlak el ile. (Musa Aleyhisselâm'ın mu'cize olarak gösterdiği beyaz ve parlak eli).

Şafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl ṣandılar ol pençe-i mihrüñ

bayḳara oldı:

1. **bayḳara oldı:** *-dı*
   Kıt'a 25
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Baykara (Hüseyn) olmak.

Egerçi ol ḫademe zümresinden idi velī
Miṣāl-i şöhreti himmetde Bayḳara oldı

bayram:

1. **bayram:**
   Gazel 18
   Mısra: **8**
   Bayram.

Nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-i dildār olsa ger
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye olmaz mı ol bayram telḫ

bayram şāha:

1. **bayram şāha:** *-a*
   Mesnevi 4
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Bayram Şah.

Ḳarşu ḳorısa Macarlar ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar ura ol güm-rāha

bayramī:

1. **bayramī:**
   Mesnevi 2
   Mısra: **3**
   Bayramiye tarikatı.

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı baṣar
Rütbe-i aʿdādda oldu tamām iṣnā ʿaşer

bāzār:

1. **bāzārından:** *-ından*
   Gazel 97
   Mısra: **6**
   Pazar. II aşk pazarı.

Ḫum-ı cūşīdeye elbette ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

bāzār-ı ḥüsnüñde:

1. **bāzār-ı ḥüsnüñde:** *-üñde*
   Gazel 4
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzellik pazarı.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt

içre ḳonmış dürr-i yektā

bāzīçe:

1. **bāzīçesi:***-si*
Gazel 101
Mısra: **9**
Oyun, oyuncak.

Olsa şāyeste Benātü'n-naʿş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīzeye nūr-ı eşiʿa rīsmān

bāzīçe-bāz-ı mihr-i ḫırāmān:

1. **bāzīçe-bāz-ı mihr-i ḫırāmān:**
Gazel 41
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Salınarak yürüyen sevgilinin oyuncakla oynaması.

Bāzīçe-bāz-ı mihr-i ḫırāmān nāz eder
Ḳundaḳdan ibn-i vaḳt-i cihānım çıtır pıtır

bāzirgān-:

1. **bāzirgānı:***-ı*
Mesnevi 4
Mısra: **11**
Alışveriş işi yapan kimse, tüccar, esnaf.

Bācdāra buluşunca ḳara bāzirgānı
Ordı Tatar begisi gibi soydu anı

bāzū:

1. **bāzūlara:***-lar, -a*
Gazel 110
Mısra: **10**
Pazı, kol (güç kudret).

Nār-ı āhımla benim cān u dilimdir bend olan
Sevdigim ṣanma ḥamāʾil bağlamış bāzūlara

bāzū mı:

1. **bāzū mı:***-mı*
Kıt'a 13
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Pazı, kol (güç kudret).

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā
Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

bāʿis-i düşnāmdır:

1. **bāʿis-i düşnāmdır:***-dır*
Gazel 11
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sövme, sövüp saymaya sebep olan.

Cemāl-i tāb-nākin seyr eder ḫūbān-ı devrānıñ
Naẓar ḳıldıḳca her dem bāʿis-i düşnāmdır mirʾāt

beçde dura:

1. **beçde dura:***-a*
Mesnevi 4
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
?.

Ḳarşu ḳorısa Macarlar ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar ura ol güm-rāha

beden:

1. **bedeni:***-i*
Kıt'a 23
Mısra: **13**
Bina II Cami.

Bedeni sīne-i āfāḳa ḳılır istiġnā
Nāz eder ṭābyaları mihr ü meh-i tābāna

be-dest-i der-i ʿışḳ:

1. **be-dest-i der-i ʿışḳ:**
Gazel 63
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aşk kapısının eline.

Kim olur kāse-i deryūze be-dest-i der-i ʿışḳ
Dāver-i dehre başın egmez olan kemter-i ʿışḳ

bedīʿ-i ḥüsnüñ:

1. **bedīʿ-i ḥüsnüñ:***-üñ*
Gazel 39
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğin eşsizliği.

Etdi bedīʿ-i ḥüsnüñ maʿānīsin beyān
Ḫaṭṭ-ı ruḫı meger kütübüñ Aḫterīsidir

bedr-i ʿaşra varma:

1. **bedr-i ʿaşra varma:***-ma*
Gazel 12
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
?.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaşra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

bedr-i tāmında:

1. **bedr-i tāmında:***-ı, -n, -da*
Gazel 125
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dolunay.

Bilir māhiyyet-i noḳṣān-ı ḥüsnin ġurre-i ġarrā
Muḳābil olsa şems-i ʿārıżıñla bedr-i tāmında

begüm:

1. **begüm:**
Gazel 88
Mısra: **8**
"efendim, ağam-paşam" manasında dır. Rumeli şairleri arasında yaygın kullanılan bir hitaptır.

Şevḳ-ı ruḫuñla bāde-i gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine ḳan eyledim bugün

2. **begüm:**
Mesnevi 5
Mısra: **12**
"efendim, ağam-paşam" manasında dır. Rumeli şairleri arasında yaygın kullanılan bir hitaptır.

Eyledim cānımı cānāna teberrük teslīm
Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu begüm etsin taʿẓīm

be-ḥisāb-ı ebced:

1. **be-ḥisāb-ı ebced:**
Gazel 19
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ebcet hesabıyla.

Göñül āyīne imiş bilmez idim ḳıldım ʿadd
İkisi geldi müsāvī be-ḥisāb-ı ebced

behişte per ü bāl açdı:

1. **behişte per ü bāl açdı:***-dı*
Kıt'a 12
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cennete kol kanat açmak.

Zevce-i pāk-i melek-ḫaṣlet Ḫadīce-ʿişmeti
Ṭāʾir-i ḳudsī gibi açdı behişte per ü bāl

beḳā mülkine:

1. **beḳā mülkine:** *-i, -n, -e*
Kıt'a 20
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ebedilik ülkesi; ahiret.

Naḳş-bendī mesleki üzre geçirdi sāl ü māh
Ḳıldı fānīden beḳā mülkine āḫir ʿazm-i rāh

beḳāya irtiḥāl ḳıldı:

1. **beḳāya irtiḥāl ḳıldı:** *-dı*
Gazel 75
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sonsuzluk alemine göçmek. II Vefat etmek.

Daḫi nev-resken edip emr-i Ḫüdāya imtiṣāl
Eyleyip terk-i fenā ḳıldı beḳāya irtiḥāl

beḳāya sefer ḳıldı:

1. **beḳāya sefer ḳıldı:** *-dı*
Kıt'a 9
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kalıcı âleme seyahat etmek. II Vefat etmek.

Ocaġıñ iḫtiyārı idi ellinci cemāʿatde
Sefer ḳıldı beḳāya çeşm-i aḥbāb oldular ḫūn-pāş

bektāşī:

1. **bektāşī:**
Mesnevi 2
Mısra: **3**
Bektaşilik tarikatına mensup kimse.

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı baṣar
Rütbe-i aʿdādda oldu tamām iṣnā ʿaşer

bel:

1. **belde:** *-de*
Gazel 2
Mısra: **2**
Bel.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

2. **beli:** *-i*
Gazel 37
Mısra: **17**
Bel.

Der-bend-i mū-miyānı beli gördügüm gibi
Şeh-rāh-ı vaṣl añladım ol ince beldedir

belā:

1. **belādur:** *-dur*
Gazel 5
Mısra: **10**
Ar. Felaket, afet.

İder cā deyr-i ʿaşḳı
Tābī-i ṣūret-perest āḫir
Ne kāfirce belādur ibtilā-yı duḫter-i tersā

belā zencīrini:

1. **belā zencīrini:** *-n, -i*
Gazel 50
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bela zinciri.

Ser-i zülfüñ ġamın ṣanma hemān ben nā-tüvān çekmez
Belā zencīrini ādem degül şīr-i zamān çekmez

belā-yı bīm-i şaḥne-i debīristān:

1. **belā-yı bīm-i şaḥne-i debīristān:**
Gazel 120
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Okul bekçisinin korku belası.

Ne berzaḫdır belā-yı bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīḳ-ı līk olur maḥbūb u dostānıñ ḫaṭarsızca

belī demiş idi:

1. **belī demiş idi:***-miş, -idi*
Gazel 132
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kabul etmek.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı pür-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīḳ-ı Naḳş-bendīye demiş idi belī

ben:

1. **bende:***-de*
Gazel 129
Mısra: **10**
Birinci teklik şahıs zamiri; şair.

Düşelden ʿışḳıña şöyle
żaʿīf ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü tüvān v'allāhi bi'llāhi

2. **ben:**
Gazel 12
Mısra: **9**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

3. **beni:***-i*
Gazel 65
Mısra: **4**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri (âşık, şair Fennî).

Çü māʿ-ı ṭīnım almışidi kūy-ı dil-berden
Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek

4. **beni:***-i*
Gazel 104
Mısra: **13**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri (âşık, şair Fennî).

Şikeste-dār-ı reftārıñ öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

5. **beni:***-i*
Gazel 138
Mısra: **4**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri (âşık, şair Fennî).

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

6. **benim:***-im*
Gazel 33
Mısra: **4**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Dem-i aġyāra ġarḳ olmazdı tīġ-i balġamī-ḳabżam
Ne baḫtım var benim ʿālemde ne bir ḳanlu ṭaşım var

7. **beni:***--i*
Gazel 45
Mısra: **6**

"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Yüklenir bār-ı riyāyı meclise sıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi beni iġżāb eder

8. **benim:**-*im*
Gazel 110
Mısra: **9**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Nār-ı āhımla benim cān u dilimdir bend olan
Sevdigim ṣanma ḥamāʾil baġlamış bāzūlara

9. **benim:**-*im*
Gazel 85
Mısra: **3**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Benim her zaḥmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

10. **bende:**-*de*
Gazel 121
Mısra: **4**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab gelse vaḳt-i yaza yelpāze

11. **benim:**-*im*
Kıt'a 3
Mısra: **3**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde göñlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

12. **benüm:**-*üm*
Gazel 87
Mısra: **9**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri (şair, âşık).

Ben bir ʿummānum ki yoḳdur ḥadd ü pāyānum benüm
ʿĀrif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ u Ceyḥūndur sözüm

13. **benim:**-*im*
Gazel 87
Mısra: **27**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri. II Şair.

Revnaḳ-ı mecmūʿa-i ʿālemdir eşʿārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı ʿāmm-ı rubʿ-ı meskūndur sözüm

14. **ben:**
Gazel 87
Mısra: **21**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Şairin kendisi, âşık).

Cāna urdum bir ağızdan ben tüfeng-i ṭabʿla
Reşk eden ḥāsidleriñ baġrına ḳurşundur sözüm

15. **ben:**
Gazel 12
Mısra: **9**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

16. **ben:**

Gazel 61

Mısra: **9**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben Hevāyī şimdi ṭaġlarda köçekciyim bugün
Çirke-i çengāne-i ʿörfāneden etdim ferāġ

17. **ben:**

Gazel 83

Mısra: **11**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı himmetem dünyā vü ʿuḳbāda
Feżā-yı ʿālemi cevlāngehimde per ü bāl etmem

18. **ben:**

Gazel 84

Mısra: **8**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Dergehinde olmadım ʿuşşāḳıñ ẓiḥāmından cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr olmadıḳca bilmedim

19. **ben:**

Gazel 85

Mısra: **2**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan şundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

20. **ben:**

Gazel 87

Mısra: **9**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben bir ʿummānum ki yoḳdur ḥadd ü pāyānum benüm
ʿĀrif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ u Ceyḥūndur sözüm

21. **ben:**

Gazel 87

Mısra: **35**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben Ḥasībem muʿciz-i ʿīsāya maḳrūndur sözüm

22. **ben:**

Gazel 88

Mısra: **5**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

23. **ben:**

Gazel 91

Mısra: **1**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile ʿayān olsun mu derdim ben

24. **ben:**

Gazel 91

Mısra: **2**

"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile

ʿayān olsun mu derdim ben

25. **ben:**
Gazel 91
Mısra: **4**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi
O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

26. **ben:**
Gazel 91
Mısra: **6**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Niṣār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuşşāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

27. **ben:**
Gazel 91
Mısra: **8**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Viṣāliñle beni bir kerre mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı zamān olsun mu derdim ben

28. **ben:**
Gazel 91
Mısra: **10**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

29. **ben:**
Gazel 120
Mısra: **10**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaṣā ḳıldım ḥaẕersizce

30. **ben:**
Gazel 122
Mısra: **9**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben küşt-gīr-i naẓma Ḥasībā bes eyledim Fennīyle ḳaldı Zīnet Efendi ber-ā-bere

31. **ben:**
Kıt'a 8
Mısra: **3**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri II Şair, âşık.

Ben daḫi etdim duʿā dedim hemān tārīḫimi
Ola bu Seyyid Meḥemmed ʿālem içre ser-firāz

32. **ben:**
Gazel 50
Mısra: **3**
" Ben" birinci teklik şahıs zamir.

Ser-i zülfüñ ġamın ṣanma hemān ben nā-tüvān çekmez
Belā zencīrini ādem degül şīr-i zamān çekmez

33. **ben:**
Gazel 81
Mısra: **2**
" Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş
ten añladıġım
Bu çārsū-yı fenāda
hemān ben añladıġım

34. **baña:** *-a*
Gazel 49
Mısra: **2**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri .

Rūyuna māʾil olan
girye-i ḫūn-ābımdır
Baña düşmenlik
edenler yine
aḥbābımdır

35. **baña:** *-a*
Gazel 62
Mısra: **8**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri .

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine daġ üstüne bāġ

36. **baña:** *-a*
Gazel 81
Mısra: **7**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri .

Baña kiẕb ü riyāʾile
etmiş pür-ḫūn
Duyuldu vāʿiẓ-i pākīze-
dāmen añladıġım

37. **baña:** *-a*
Gazel 81
Mısra: **10**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri .

Ṣafā-yı ḫāṭıra reşk-i
ʿadū olur bāʿiṣ
Ḥasīb dostum imiş baña
düşmen añladıġım

38. **baña:** *-a*
Gazel 87
Mısra: **30**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri .

Mıṣraʿ-ı naẓmile teshīr-
i cüvānān eylerem
Hep musaḫḫardır baña
çün siḥr [ü] efsūndur
sözüm

39. **baña:** *-a*
Gazel 90
Mısra: **4**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri .

Sitānbuluñ güzelin
sevmezem perīse daḫi
Baña melek görünür
cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

40. **baña:** *-a*
Gazel 90
Mısra: **12**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri .

Alır cevābın oḳuyunca
beyt-i maḳṭadan
Ederse daḫl-i taʿarruż
baña ʿadū-yı vaṭan

41. **baña:** *-a*
Mesnevi 3
Mısra: **45**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri .

ʿĀşıḳam dāmen sürer
dīvānelik ġam mı baña
Ceẕbeli şütürüñ çulu
egri gerekdir dil-berā

42. **baña:** *-a*
Mesnevi 4
Mısra: **26**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri .

Ḳand imiş ġayra gibi
ṣormaġa yoḳdur ḥācet

Çeñe eyler baña būs gelse nevbet

43. **baña:**-*a*
Mesnevi 3
Mısra: **21**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri.

ʿĀşıḳam laġzīde olmam ġam baña ḳılsa nidā
Bu meṣeldir deve ḳulaġından aḳsamaz şehā

44. **baña:**-*a*
Mesnevi 5
Mısra: **17**
"Ben" birinci tekil kişi zamiri.

Merḥamet ḳıl der-i ḫāṣṣıñda baña sulṭānım
Rūz u şeb yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ nālānım

45. **beni:**-*i*
Gazel 41
Mısra: **21**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Ḳıldı beni selāset-i güftār ile esīr
Nev-reste şūḫ-ı tuḥfe-lisānım çıtır pıtır

46. **beni:**-*i*
Gazel 49
Mısra: **9**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Beni pā-bend ile çūl-pūşe-i derd ü ġam eden
Ḳıl ʿaybsız o güzel-zāde-i mūy-tābımdır

47. **beni:**-*i*
Gazel 65
Mısra: **6**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Doyurma ġamze vü ebrūña baġla zülfüñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ġamz edip ne ḥākime çek

48. **beni:**-*i*
Gazel 112
Mısra: **7**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Tek raḳībe verme yol ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan eyle ḳānūn eyleme

49. **beni:**-*i*
Gazel 114
Mısra: **5**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Mest eder ruḫsār-ı pür-ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ beni
ʿAnberiyye ḥāletin gördüm gül-i taşvīrde

50. **beni:**-*i*
Gazel 129
Mısra: **2**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

51. **beni:**-*i*
Gazel 129
Mısra: **2**
"Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

52. **beni:**-*i*
Kıt'a 4
Mısra: **3**
" Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Edeyazdı beni dīvāne hemān
O ḳalem kātibi ḥaḳḳā dil-ber

53. **beni:**-*i*
Kıt'a 17
Mısra: **3**
" Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

İdeyazdı beni dīvāne
Kāġıd-ḫāne seyrinde
Ḳalem kātiblerinden bir güzel gördüm efendim hū

54. **beni:**-*i*
Mesnevi 4
Mısra: **35**
" Ben" birinci teklik şahıs zamiri.

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler
İʿtimād etme ġayrı ḳazancı süsler

benān:

1. **benān:**
Kıt'a 17
Mısra: **1**
Ar. Parmak veya parmak ucu, parmaklar veya uçları. (Elden dahi kinâye olur. müşârun bi'l benân: Parmakla gösterilir, meşhur ve mümtaz.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

2. **benānıñla:**-*ıñ, -la*
Gazel 83
Mısra: **5**
Parmak.

Benānıñla Benātü'n-naʿşı mīzān eylemem hemçün
Şebān-ı ġayra çeşmim ḫīredārī-i hilāl etmem

3. **benānım:**-*ım*
Gazel 41
Mısra: **10**
Parmaklar, parmak uçları.

Ḥarf-i taʿalluḳı geh eder nesḫ geh celī
Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

benānına ziller ṭaḳıp:

1. **benānına ziller ṭaḳıp:**-*ıp*
Gazel 78
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Parmaklarına zil takmak.

Vāʿiẓ görünce raḳṣa çıḳar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḳıp benānına geldi rezīl zil

benātu'n-naʿş:

1. **benātü'n-naʿşı:**-*ı*
Gazel 83
Mısra: **5**
"Şimal kutbu cihetinde yedi yıldızdan mürekkeb küme, dübb-i ekber. Üçüne benât, dördüne na't derler." Ahmet Talat Onay, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı, Ankara 1993, s. 74.

Benānıñla Benātü'n-naʿşı mīzān eylemem hemçün
Şebān-ı ġayra çeşmim ḫīredārī-i hilāl etmem

2. **benātü'n-naʿş:**
Gazel 101
Mısra: **9**
Türkçe'de Büyük Ayı ve Küçük Ayı denilen takım yıldızıdır.

Olsa şāyeste Benātü'n-naʿş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīzeye nūr-ı eşiʿa rīsmān

3. **benātü'n-naʿş:**
Gazel 101
Mısra: **9**
Türkçe'de Büyük Ayı ve Küçük Ayı denilen takım yıldızıdır.

Olsa şāyeste Benātü'n-naʿş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīzeye nūr-ı eşiʿa rīsmān

benātün-naşı:

1. **benātüʿn-naʿşʿı:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Heft-evreng, heft birâderân da denilen ve dilimizde Yedi Kardeş takım yıldızı olarak isimlendirilen yıldız kümesidir. Edebiyatımızda dağınıklık, perişanlık halini ifade etmek için kullanılmıştır.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫ̆āb ile tesḫīr ider mehtāb

bend:

1. **bendini:** *-i, -n, -i*
Gazel 41
Mısra: **1**
Bağ, düğüm.

Bendini çāk ede cüvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i cānım çıtır pıtır

2. **bendine:** *-i, -n, -e*
Gazel 135
Mısra: **5**
Bağ, düğüm.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu nīm-ten dedikleri

3. **bendini:** *-ini*
Gazel 10
Mısra: **3**
Kıvrım, bağ, düğüm.

Nev-bahār irdi güzeller çözdi gerden bendini
Çıḳdı boġaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

bend edip:

1. **bend edip:** *-ip*
Gazel 61
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bağlamak.

Bend edip fitrākime yaġmurlıġıle heybeyi
Ḳayd-ı ḫurc-ı pāldüm-i seksāneden etdim ferāġ

bend olan:

1. **bend olan:** *-an*
Gazel 110
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bağ olmak, engel olmak.

Nār-ı āhımla benim cān u dilimdir bend olan
Sevdigim ṣanma ḥamā'il bağlamış bāzūlara

bende:

1. **bendesi:**-*si*
Gazel 140
Mısra: **26**
Bağlı, köle, esir.

Mehdī saña hidāyet [.] der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

2. **bendesi:**-*si*
Kıt'a 19
Mısra: **1**
Bende, kul.

Ṣıdḳile bendesi ol Ḥażret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāṣıl olam sırr-ı dile "men ʿarefe"

3. **bendesin:**
Gazel 89
Mısra: **3**
Kul, köle II âşık.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

bende bende etdi:

1. **bende bende etdi:**-*di*
Kıt'a 18
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bir sıraya, diziye bağlamak.

Olmadı her naḳş bende etdi bende her nuḳūş
Naḳş-bend olup ḥaḳīḳatle serāy-ı vaḥdete

bende-i dergāh-ı ʿaṭā oldu:

1. **bende-i dergāh-ı ʿaṭā oldu:**-*du*
Gazel 19
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik dergâhının tutsağı olmak.

Ezelī bende-i dergāh-ı ʿaṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ġazeliñ maḳṭaʿını aña sened

benden cüdā degüldür:

1. **benden cüdā degüldür:**-*dür*
Gazel 99
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Benden ayrı değil.

Degüldür seyr-i ḫāliñ żaʿf-ı çeşmimle cüdā benden
Eder Hindi temāşā rind-i ʿāşıḳ çeşm-i sūzenden

bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb var:

1. **bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb var:**
Gazel 106
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sınırsız ve hesapsız bağ var.

Ruḫı dāġı ile pür oldu Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb var dilde

bend-i gerdeni:

1. **bend-i gerdeni:**-*i*
Gazel 8
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Boyun bendi; boyun bağı.

Gül mevsimi de geldi boġaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şūḫ-ı ġonce-leb

bend-i gerdenin çözdü:

1. **bend-i gerdenin çözdü:** *-dü*
Gazel 69
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gerdanındaki düğmeleri çözmek.

Çāk etdi çözdü māhveşān bend-i gerdenin
Geldi boġaz seyri zamānı Sitānbuluñ

bend-i sīneñ:

1. **bend-i sīneñ:** *-ñ*
Gazel 27
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül bağı.

Güşād et bend-i sīneñ mihr-bānım gül zamānıdır
Açıl gül gibi gel ġonce-dehānım gül zamānıdır

bend-i sīnesin:

1. **bend-i sīnesin:** *-si, -n*
Gazel 68
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Gönül bağı.

Ṭañ sökünceye dek şafaḳ bend-i sīnesin Yalvara yatsa ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek

bend-i zülfüñdür:

1. **bend-i zülfüñdür:** *-üñ, -dür*
Gazel 60
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Saçın bağı.

Ḳaṭʿ edip ḳayd-ı rehādan rişte-i ümmīdimi
Bend-i zülfüñdür velī dīvāneden etdim ferāġ

bendin çözsek:

1. **bendin çözsek:** *-sek*
Gazel 134
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kemer bağını çözmek.

Mey içsek inşirāḥ-ı ṣadrile bendin yine çözsek
Açılsaḳ gül gibi refʿ-i ḥicāb olsa kim aġlardı

bendīne-i zer:

1. **bendīne-i zer:**
Gazel 12
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Altın düğme.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

2. **bendīne-i zer:**
Gazel 12
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Altın düğme.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

benefşe:

1. **benefşedir:** *-dir*
Gazel 100
Mısra: **8**
Menekşe çiçeği.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda berg-i ḫaḍrādır
Benefşedir ki ola yāsemenle teşḥīn

2. **benefşedir:** *-dir*
Gazel 100
Mısra: **8**
Menekşe çiçeği.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda
berg-i ḫaḍrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşḥīn

3. **benefşe:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Baharın müjdecisi olan, dağlarda, taşlık yerlerde, çalı ve duvar diplerinde yetişen, mor renkli, hoş kokulu bir çiçek.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldı benefşe sābit

4. **benefşe:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Baharın habercisi olan, mor renkli ve güzel kokulu çiçek, menekşe, sevgilinin yüzünde bulunan ayva tüylerine benzetilir.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldu benefşe sābit

bengāli:

1. **bengāli:**
Gazel 22
Mısra: **1**
Hindistan'da kumaşlarıyla meşhur Bengâl şehrine ait.

Ruḫ u ḫāliñ ya al Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir
Muḥallā ḫūylarıñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

beni:

1. **beni:**
Gazel 5
Mısra: **2**
T. Birinci teklik şahıs zamiri.

Olınca yek nigeh çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā
Esīr itdi beni zülf-i dü-tā-yı duḫter-i tersā

2. **beni:**
Gazel 91
Mısra: **7**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Viṣāliñle beni bir kerre mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı zamān olsun mu derdim ben

benzer:

1. **beñzer:**
Gazel 59
Mısra: **12**
... gibi görünmek, andırmak, benzemek, eş, denk.

Serv gül-deste-i şümūʿı imāmı bülbül
Ravża-i cennete beñzer ḥaremi fi'l-vāḳiʿ

ber aṣḥāb ü āl:

1. **ber aṣḥāb ü āl:**
Gazel 76
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sahabeler ve sülalesi üzerine.

Aḥḳar ü efḳar ġarībiñdir Ḥasīb-i pür-ḳuṣūr
Ṣad selām ile taḥiyyāt ola ber aṣḥāb ü āl

ber-ā-ber beyʿ ederler:

1. **ber-ā-ber beyʿ ederler:***-er, -ler*
Mesnevi 3
Mısra: **47**
Kelime Tipi: **-**
Birlikte almak.

Raḳīb ile ber-ā-ber beyʿ
ederler ʿaşḳ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş
olmasa boynında
melʿūnı

ber-ā-bere ḳaldı:

1. **ber-ā-bere ḳaldı:** *-dı*
Gazel 122
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yenişememek.

Ben küşt-gīr-i naẓma
Ḥasībā bes eyledim
Fennīyle ḳaldı Zīnet
Efendi ber-ā-bere

berāt-ı ḥüsni:

1. **berāt-ı ḥüsni:** *-i*
Kıt'a 14
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik fermanı.

Der-kenār oldı beyāż
üzre berāt-ı ḥüsni
Ḫaṭṭ-keşīde ola olmaz
mı o nāme telsīm

ber-dā'im:

1. **ber-dā'im:**
Gazel 113
Mısra: **9**
Devam üzre.

O ber-dā'im Ḥasībā
ʿāşıḳın çoḳ olduġun
ister
Taḳayyüd eyler elbet
şāhdır leşker ḫuṣūsında

ber-dār ederse:

1. **ber-dār ederse:** *-er, -se*
Gazel 34
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Asmak.

Ber-dār ederse düzd-i
nigāhım [.] muḥāl
Gīsūlarile zülfü güvāh-ı
aṣīl olur

berg ü bār:

1. **berg ü bār:**
Gazel 43
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yaprak ve yük.

Būstān-ı dil ṭarāvet-yāb
olur iḫlāṣla
Naḫle feyż erdikce berg
ü bār kendin gösterir

berg-i ḫaḍrādır:

1. **berg-i ḫaḍrādır:** *-dır*
Gazel 100
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yeşil yaprak.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda
berg-i ḫaḍrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşḥīn

berg-i sebzdir:

1. **berg-i sebzdir:** *-dir*
Gazel 92
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yeşil yaprak.

Aḥbāba berg-i sebzdir
ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı
Ḥasīb-i kemīneden

berg-i sebzile:

1. **berg-i sebzile:** *-ile*
Kıt'a 21
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yeşil yaprak.

Berg-i sebzile ne
ḫoşdur gül-i āl
Ḫaṭṭ-ı ruḫsāra naẓar ḳıl
her gāh

berg-i sebzüñ:

1. **berg-i sebzüñ:** *-üñ*
Gazel 10

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yeşil yaprak (Mevlevîler, gidecekleri yere gücü yetmediği durumlarda eli boş gitmemek için sokaktan bir yaprak koparark hediye olarak götürürmüş ki bu geleneğe yaprak niyâzı adı da verilir) II güzel el; tâze, yeni şiir.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler
Ḥasībā nev-edālar semt semt

berrāḳ sefīde:

1. **berrāḳ sefīde:**
Kıt'a 13
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Saf beyaz.

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā
Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

berrāḳ u beyāż ola:

1. **berrāḳ u beyāż ola:***-a*
Gazel 137
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Berrak ve beyaz olmak.

Berrāḳ u beyāż ola mevzūn ü müdevver
Hīç öyle dür-i nādireye ḳıymet olur mı

ber-vech-i muḥarrer:

1. **ber-vech-i muḥarrer:**
Gazel 21
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yazıldığı üzere.

Eşki rīzān ederek ʿārıżımı ʿarż edeyim
Söylesin ḥālimi ber-vech-i muḥarrer kāġıd

beş:

1. **besdir:***-dir*
Gazel 98
Mısra: **1**
Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

2. **besdir:***-dir*
Gazel 104
Mısra: **13**
Far. yeter, yetişir, tamam, kâfi.

Şikeste-dār-ı reftārıñ öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

3. **beş:**
Gazel 8
Mısra: **9**
Beş (sayı adı).

ʿIyd üsti beş ḥisābınadur bu ġazel Ḥasīb
Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

4. **besinden:***-i, -n, -den*
Gazel 54
Mısra: **14**
Öylece, o halde.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

bes eyledim:

1. **bes eyledim:***-dim*
Gazel 122
Mısra: **9**

Kelime Tipi: -
Pes etmek. II Yenilgiyi kabul etmek.

Ben küşt-gīr-i naẓma Ḥasībā bes eyledim
Fennīyle ḳaldı Zīnet Efendi ber-ā-bere

beşer der:

1. **beşer der:** *-r*
Gazel 130
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
İnsan olduğunu ileri sürmek.

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḥāşā seni

besle:

1. **besler:** *-r*
Mesnevi 4
Mısra: **35**
Beslemek II Büyütmek, muhafaza etmek.

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler
İʿtimād etme ġayrı ḳazancı süsler

beste olmuş:

1. **beste olmuş:** *-muş*
Gazel 32
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Bestelenmek.

N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rubʿ-ı meskūnı
Maḳām-ı būselikde beste olmuş bir murabbaʿdır

beste-bostān:

1. **beste-bostāna:** *-a*
Gazel 99
Mısra: **9**
Kapalı bostan.

Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna
Bez[i]mde mīve-çīn-i şeftālū olduḳca gerdenden

beste-leb ol:

1. **beste-leb ol:**
Gazel 110
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Dudağı kapalı olmak. II Susmak.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür--gūlara

2. **beste-leb ol:**
Gazel 128
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Dudağı kapalı olmak. II Susmak.

Ḥasībā beste-leb ol ḳıl edeb üstāddan zīrā
Naẓīreñ semʿ-i Feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi

bevvāb uyur:

1. **bevvāb uyur:** *-r*
Gazel 31
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Kapıcı uyumak.

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ġonceler
Nergisiñ başı ʿaṣāsında nite bevvāb uyur

beyʿ eylesin:

1. **beyʿ eylesin:** *-sin*
Gazel 98
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -

Satma, satış, satılma, satın alma.

Bir şeb firāş-ı vuṣlatı beyᶜ eylesin hemān
Ferdāya ġam iḳāle hem olsun hem olmasın

beyān etdi:

1. **beyān etdi:** *-di*
Gazel 39
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bildirmek, söylemek.

Etdi bedīᶜ-i ḥüsnüñ maᶜānīsin beyān
Ḫaṭṭ-ı ruḫı meger kütübüñ Aḫterīsidir

2. **beyān etdi:** *-di*
Kıt'a 14
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Bildirmek, açıklamak; anlatmak.

Daḫi ḥüccetle beyān etdi hilāl-i ᶜıydi
Bārekallāh zihī ḳāʾime-i müjde-raḳīm

beyāż:

1. **beyāż:**
Gazel 4
Mısra: **1**
Beyaz.

Beyāż fes üzre ṣarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuᶜā-ı nūr-ı şemᶜ ü şuᶜle-i cevvāledür gūyā

2. **beyāż:**
Gazel 4
Mısra: **3**
Beyaz.

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş ᶜaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

3. **beyāż:**
Gazel 4
Mısra: **6**
Beyaz.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

4. **beyāż:**
Gazel 4
Mısra: **7**
Beyaz.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt içre ḳonmış dürr-i yektā

5. **beyāż:**
Gazel 4
Mısra: **9**
Beyaz.

Beyāż fes ḳırmızı şāl içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i ḥamrāda olmış ḳarṭopı peydā

6. **beyāż:**
Gazel 4
Mısra: **12**
Beyaz.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laᶜlüñ ile ṭuġra

7. **beyāż:**
Gazel 4
Mısra: **13**
Ak, beyaz.

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarıyla müzeyyen nev-ʿarūsāsā
Beyāż fes ḫāli ḳaldı çeşmüm[ün] ḫaclegāhında

8. **beyāż:**
Gazel 4
Mısra: **19**
Ak, beyaz.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

9. **beyāż:**
Gazel 4
Mısra: **21**
Ak, beyaz.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl ṣandılar ol pençe-i mihrüñ

10. **beyāz:**
Gazel 4
Mısra: **23**
Ak, beyaz.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış yine ol gülşenī raʿnā

11. **beyāż:**
Kıt'a 5
Mısra: **6**
Boş sayfa, kağıt;.

Edip sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat mülkini teʾbīd
Beyāż üzre yine ḫaṭṭ-ı hümāyūn eyledi ışdār

beyāż üzre:

1. **beyāż üzre:**
Kıt'a 14
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Beyaz kâğıt üzerinde.

Der-kenār oldı beyāż üzre berāt-ı ḥüsni
Ḫaṭṭ-keşīde ola olmaz mı o nāme telsīm

beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn:

1. **beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn:**
Gazel 119
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İnce yüz levhasının beyazı.

Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir kim yāsemīn üzre

beyt:

1. **beyt:**
Gazel 53
Mısra: **13**
Ar. Beyit.

Fennīniñ Ḫayrīye pey-revligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı tanẓīr ederiz

beyt-i maḳṭadan:

1. **beyt-i maḳṭadan:***-dan*
Gazel 90
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bir gazelin makta beyti.

Alır cevābın oḳuyunca beyt-i maḳṭadan
Ederse daḫl-i taʿarruż baña ʿadū-yı vaṭan

beyt-i maʿmūr:

1. **beyt-i maʿmūr:**
Gazel 59
Mısra: **16**

Kelime Tipi: -
Kâbe.

Ḥaḳḳa duʿā āḫiri hātifden işit tārīḫin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-ı mübārek cāmiʿ

beyt-i maʿmūra:

1. **beyt-i maʿmūra:**
Gazel 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Cennette bir köşk.

Ṣunarsa pīr-i muġān köhne bir sifāl saña

beyt-i penci:

1. **beyt-i penci:***-i*
Gazel 116
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Beş beyit.

Bu beyt-i penci ḳıldıñ ʿarż-ı ḥāl o pençe-i mihre
Ḥasīb olduñ müşārün bi'l-benān ehl-i suḫenlikde

beyt-i rāsiḫu'l-bünyān:

1. **beyt-i rāsiḫu'l-bünyān:**
Gazel 20
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Sağlam yapılı ev.

Bu beyt-i rāsiḫu'l-bünyān ḳıldı şāmiḫu'l-aḳrān
Muṣannaʿ dil-güşā zībende vālā-ṭarḥ nev-īcād

beyt-i süflīdir:

1. **beyt-i süflīdir:***-dir*
Gazel 38
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Süfli ev.

Ṭıynetim bir beyt-i süflīdir kesāfetde velī
Kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt saʿy-i necā elimdedir

beytü'l-ḥazen:

1. **beytü'l-ḥazen:**
Gazel 135
Mısra: **10**
Hüzünler evi; Hz.Yusuf'tan ayrılan Hz.Ya 'kûb'un gönül üzgünlüğü yaşadığı ve gözyaşı döktüğü ev.

Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır külbe-i şādī baña
Firḳatiñdir dōstum beytü'l-ḥazen dedikleri

2. **beytü'l-ḥazen:**
Gazel 135
Mısra: **10**
Hüzünler evi; Hz.Yusuf'tan ayrılan Hz.Ya 'kûb'un gönül üzgünlüğü yaşadığı ve gözyaşı döktüğü ev.

Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır külbe-i şādī baña
Firḳatiñdir dōstum beytü'l-ḥazen dedikleri

bez[i]m:

1. **bez[i]mde:***-de*
Gazel 99
Mısra: **10**
Bezm, meclis.

Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna
Bez[i]mde mīve-çīn-i şeftālū olduḳca gerdenden

bezl ü ṣarf eylesem:

1. **bezl ü ṣarf eylesem:***-sem*
Gazel 87
Mısra: **3**

Kelime Tipi: -
Harcamak.

Her ne deñlü eylesem noḳṣān erişmez beẕl ü ṣarf
Mālik-i kenz-i ʿulūmum māl-i Ḳārūndur sözüm

bezm:

1. **bezmde:** *-de*
Gazel 16
Mısra: **4**
Eğlence meclisi.

Aʿlā bilindi ḳıymeti ḳıldıḳ müzāyede
Pīri mi etdi bezmde muġbeçe ḫarāc

2. **bezmiñde:** *-i, -n, -de*
Gazel 67
Mısra: **3**
Eğlence meclisi.

Şevḳ-ı ruḫuñla ṭurmaġa bezmiñde mūmveş
Yandı yaḳıldı şemʿ-i şeb-ārā ṣabāḥa dek

3. **bezmi:** *-i*
Gazel 71
Mısra: **12**
Eğlence meclisi.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

bezme gel:

1. **bezme gel:**
Gazel 110
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Meclise gelmek.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür--gūlara

bezmgāh:

1. **bezmgāhından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 89
Mısra: **6**
Sohbet ve işret için toplanılan, meclis kurulan yer.

Sebū vü ḫumveş āmāde bulur rızḳın gelūsunda
Taʿalluḳ bezmgāhından çekenler dest ü dāmānın

bezm-i aḥbāba:

1. **bezm-i aḥbāba:** *-a*
Gazel 119
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Dost, arkadaş meclisi.

Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı Fennī nev-zemīn üzre

bezm-i ʿışḳ:

1. **bezm-i ʿışḳ:**
Gazel 86
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Aşk meclisi.

Bezm-i ʿışḳ içre şikest olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rūyumla mey-i ʿārımı dökdüm ṣaçdım

bezm-i mey:

1. **bezm-i mey:**
Gazel 17
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Şarap meclisi.

Ṣaḥn-ı gülşen bezm-i mey ḳulḳul ṣadā-yı ʿandelīb

Sāḳi-i gül-çihre gül-bün verd-i ḫandāndır ḳadeḥ

bezm-i pür-miḥende:

1. **bezm-i pür-miḥende:**-*de*
Gazel 50
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Eziyet ve zorluk dolu meclis.

Olan mest-i mey-i raṭl-i girān mı ʿāḳıbet-endīş
Bu bezm-i pür-miḥende sāġar-ı bār-ı girān çekmez

bezm-i taʿalluḳdan:

1. **bezm-i taʿalluḳdan:**-*dan*
Gazel 15
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bağlılıktan vaz geçme.

Çekip desti sebūveş sāḳiyā bezm-i taʿalluḳdan
Müdām ayaġıña gelsin naṣībiñ iddiʿādan gec

bezm-i tesbīḥ-i riyā:

1. **bezm-i tesbīḥ-i riyā:**
Gazel 93
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Riya tesbihi meclisi.

Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-i riyā künc-i ḫarābīden
Feraḥdır ḫānḳāh-ı pey-i nev ol künc-i ḥesābīden

bezzāz:

1. **bezzāza:**-*a*
Gazel 104
Mısra: **8**
Bezci, kumaş satan kimse, manifaturacı.

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

bī-ādāb uyur:

1. **bī-ādāb uyur:**-*r*
Gazel 30
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ahlaka uygun olamayacak biçimde uyumak.

Bār-ı zād olmuş ʿiẕār-ı yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar mescidde bī-ādāb uyur

bī-bahāne ola:

1. **bī-bahāne ola:**-*a*
Gazel 14
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bahanesiz olmak ll kusursuz olmak.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-bahāne nedir bāʿiṣ
ʿAṭā-yı şāha hemān bir bahānedir bāʿiṣ

bī-baṣar:

1. **bī-baṣar:**
Gazel 48
Mısra: **7**
Basiretsiz.

Bī-baṣar devr-i ḫadiñ etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i ʿamāsıyla döner

bī-bedel bedelüñ:

1. **bī-bedel bedelüñ:**-*üñ*
Gazel 90
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**

Benzersiz karşılığın.

Bu bī-bedel bedelüñ yoḳ naẓīri gerçi baña
Miṣāl-i bāġ-ı İremdir feżā-yı kūy-ı vaṭan

biç:

1. **biç:**
Gazel 9
Mısra: **6**
Dikilecek kumaşı belli bir ölçüye ve modele uygun olarak makasla kesmek.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

bī-çāre:

1. **bī-çāre:**
Mesnevi 1
Mısra: **16**
1. Çaresiz. 2. Düşkün, zavallı.

Yüz sürer dergeh-i sulṭāna ġarīb
ʿArż-ı ḥāl eyledi bī-çāre Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene 1186)

bī-çūn:

1. **bī-çūndur:***-dur*
Gazel 87
Mısra: **14**
Emsalsiz, eşsiz, ortaksız, benzersiz.

Ermişim taḳlīd ile taḥḳīḳa dervīşem bugün
Derd edindim Ḥażret-i Yezdān bī-çūndur sözüm

bī-dār eder:

1. **bī-dār eder:***-er*
Gazel 29
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Uyandırmak.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

bīdār olup:

1. **bīdār olup:***-up*
Gazel 68
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Uyanık olmak.

Ḳadriñ bilip leyālī-i vaṣlıñda bekledi
Bīdār olup göñül tek ü tenhā ṣabāḥa dek

bī-daʿvet:

1. **bī-daʿvet:**
Mesnevi 4
Mısra: **23**
Davetsiz.

Bir hediyyeli müsāfir gelicek bī-daʿvet
Mīrḫān olsa daḫi ḳondurur eyler ʿizzet

bī-emān:

1. **bī-emānıñ:***-ıñ*
Gazel 73
Mısra: **8**
Aman vermeyen, amansız, zalim.

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden emān zamānı degül

bī-fāʾide:

1. **bī-fāʾidedir:***-dir*
Mesnevi 5
Mısra: **4**
Beyhude, faydasız.

Ṭurma boynuñ egip it gibi çalış al māli
Ṣuñ peşīmānlıġı bī-fāʾidedir bil ḥāli

bī-ḫaber:

1. **bī-ḫaber:**
Gazel 130
Mısra: **6**
Bilgisiz // cahil; vurdumduymaz.

Ey göñül ḥālim perīşāndır ḫayāl-i zülfle
Bī-ḫaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

bī-ḫaber dīvānesin:

1. **bī-ḫaber dīvānesin:** *-sin*
Gazel 130
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hiç bir şeyden haberi olmayan.

Ey göñül ḥālim perīşāndır ḫayāl-i zülfle
Bī-ḫaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

bīhüde:

1. **bīhūde:**
Gazel 40
Mısra: **15**
Beyhude, boş yere.

Bīhūde bu riyā ile zāhid sücūd eder
Çīn-i cebīn ṣafḥa-i naḳş-ı ḥaṣīr olur

bīhūde ġam yer mi:

1. **bīhūde ġam yer mi:** *-mi*
Gazel 117
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Boş yere üzüntü çeker mi?.

Bulur āmāde āb u dānesin murġ-ı ḳafes bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet rızḳ içün ġam yer mi bīhūde

bihzād:

1. **bihzād:**
Kıt'a 23
Mısra: **7**
15. yüzyılda yaşamış, İran tarihinde meşhur bir ressam ve minyatür sanatkârı.

Görse taṣvīrini ḥayretde ḳalırdı Bihzād
Ṭabʿ-ı miʿmārī-i Mānīyi ḳodu ḫüsrāna

bī-iḫtiyārī:

1. **bī-iḫtiyārī:**
Gazel 120
Mısra: **2**
İradesini kaybetmiş, kendinden geçmiş.

Dil-i āvāre ṣayda bir püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe meyl etdi kedersizce

bī-ḳadr:

1. **bī-ḳadr:**
Gazel 11
Mısra: **10**
Değersiz, itibarsız.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

bī-ḳand:

1. **bī-ḳand:**
Gazel 118
Mısra: **10**
Şekersiz.

Uyunca neşʿe-i mey
çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand
hep ḫaten ṣuyına

bī-ḳayd:

1. **bī-ḳayd:**
Gazel 117
Mısra: **11**
Kayıtsız II bağlı olmadan, özgür.

Bulur āmāde āb u
dānesin murġ-ı ḳafes
bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet
rızḳ içün ġam yer mi
bīhūde

bī-kes ü tenhā ḳaldım:

1. **bī-kes ü tenhā ḳaldım:***-dım*
Gazel 33
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kimsesiz ve yalnız kalmak.

Ḥasībā vādī-i firḳatde
ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālikim ne ḳarındaşım
var

bikr-i mażmūn-ı şiʿr-i mevżūnum:

1. **bikr-i mażmūn-ı şiʿr-i mevżūnum:**
Kıt'a 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Vezinli şiirimin taze mazmunu.

Bikr-i mażmūn-ı şiʿr-i
mevżūnum
Bir mütellā ʿarūsdur
gūyā

bil:

1. **bilmedim:***-me, -di, -m*
Gazel 84
Mısra: **4**
Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Rifʿat-i cāh u celāliñ
luṭfı ẓāhirken yine
Ẕillet-i ʿazlile maḳhūr
olmadıḳca bilmedim

2. **bilmedim:***-me, -di, -m*
Gazel 84
Mısra: **6**
Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Olmada āṣār-ı ḫaṭṭile
ʿiẕārıñ şuʿle-tāb
Ḳadr-i nūr-ı şemʿi
rencūr olmadıḳca
bilmedim

3. **bilmedim:***-me, -di, -m*
Gazel 84
Mısra: **8**
Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Dergehinde olmadım
ʿuşşāḳıñ ẓiḥāmından
cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr
olmadıḳca bilmedim

4. **bilmedim:***-me, -di, -m*
Gazel 84
Mısra: **10**
Anlamak, kavramak, idrak etmek.

ʿİzzet-i ādāb-ı tevażuʿla
ʿāşıḳmış Ḥasīb
Dil-şikest-i hezl-i
maġrūr olmadıḳca
bilmedim

5. **bilüp:***-üp*
Gazel 10
Mısra: **1**
Anlamak, fark etmek.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp
geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

6. **bilmedim:** *-me, -di, -m*
Gazel 84
Mısra: **1**
Anlamak, farkına varmak.

Devlet ü iḳbāli maʿzūl
olmadıḳca bilmedim
Miḥnet ü idbārı manẓūr
olmadıḳca bilmedim

7. **bilmedim:** *-me, -di, -m*
Gazel 84
Mısra: **2**
Anlamak, farkına varmak.

Devlet ü iḳbāli maʿzūl
olmadıḳca bilmedim
Miḥnet ü idbārı manẓūr
olmadıḳca bilmedim

8. **bilmem:** *-me, -m*
Gazel 46
Mısra: **9**
(sonucu) bilmemek.

Naḫl-bend-i ravża-i
maʿīn midir bilmem
Ḥasīb
Her ḳalemde mīve-i
mażmūn-ı bī-hemtā
biter

9. **bilür:** *-ür*
Gazel 37
Mısra: **7**
(Kıymetini) bilmek, anlamak, idrak etmek.

Ḫāṣṣiyyet-i sülūki bilür
ehl-i derd olan
Teşḫīṣ-i ḳadr-i edviye
ṣāḥib-ʿileldedir

10. **bilir:** *-ir*
Gazel 47
Mısra: **10**
Anlamak, farkında olmak.

Ḥasīb ʿārif-i men lem-
yezuḳ degül ẓāhid
Bilir leẕāyiẕ-i şīrīn-i
ʿışḳı kim ki ṭatar

11. **bil:**
Gazel 78
Mısra: **1**
"Anla, kavra, idrak et" anlamında bir söz.

Kūyuñda eşk-i çeşmim
seyl bil
Ey şūḫ vermesin seni
ġarḳ-ābe seyl sil

12. **bilmem:** *-me, -m*
Gazel 25
Mısra: **10**
(Sonucu) bilememek, tahmin edememek; kararsız kalmak.

Bir nev-zemīn vādiye
meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i
ṭabʿıña kim rāhdaş olur

13. **biliriz:** *-ir, -iz*
Gazel 54
Mısra: **1**
Bilmek.

Görmedin dil-beri şīrīn
nefesinden biliriz
Nuṭḳ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi
sesinden biliriz

14. **biliriz:** *-ir, -iz*
Gazel 54
Mısra: **4**
Bilmek.

Dāʾire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muḥibb-i Ḫudāyı
ceresinden biliriz

15. **biliriz:** *-ir, -iz*
Gazel 54
Mısra: **6**
Bilmek.

Ḫaṭṭ ẓuhūr etdi dem-i şevḳ-ı viṣāl etdi yine
Ẕevḳ-ı seyr-i çemeni tāze-resinden biliriz

16. **biliriz:** *-ir, -iz*
Gazel 54
Mısra: **8**
Bilmek.

Feslegen rāyiḥasın eyleyicek istişmām
Kākülü olduġunu zīr-i fesinden biliriz

17. **biliriz:** *-ir, -iz*
Gazel 54
Mısra: **10**
Bilmek.

Ol ḳadar tecrübemiz geçdi der-i meykedeye
Şaḥne başdığını daḳḳ-ı ʿasesinden biliriz

18. **biliriz:** *-ir, -iz*
Gazel 54
Mısra: **12**
Bilmek.

Olsa da gizlice gerdūne-i zerrīne süvār
Biz o ḳumriveşi altun ḳafesinden biliriz

19. **biliriz:** *-ir, -iz*
Gazel 54
Mısra: **14**
Bilmek.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

20. **bilse:** *-se*
Mesnevi 5
Mısra: **37**
Anlama / idrak etme.

Bilse her Ḳıbti demirciligi ḳalmaz idi aç
Geçinirleridi ʿiyāli ile bulġur bulamaç

bil-:

1. **bildük:** *-dü, -k*
Gazel 9
Mısra: **7**
Anlamak, farkına varmak, bilebilmek.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildük
Teẕervüm cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

2. **bilmem:** *-me, -m*
Gazel 71
Mısra: **10**
... bilgisine sahip olmak.

Bāde-nūş ol gel açıl refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

bi'l-ikrām:

1. **bi'l-ikrām:**
Mesnevi 1
Mısra: **14**
İkram ile.

Āl ü aṣḥāba taḥiyyāt ü selām
Ehl-i beyt üzre daḫi bi'l-ikrām

bilin ḫayāl eylemiş:

1. **bilin ḫayāl eylemiş:** *-miş*
Gazel 123
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**

Belini hayal eylemek.

Dil mū-miyān-ı yāri bilin eylemiş ḫayāl
Rāh-ı ʿademde düşdü görünmez belālara

bi'llāh:

1. **bi'llāh:**
Gazel 110
Mısra: **8**
Allah için, Allah'a yemin ederim. .

Rubʿ-ı meskūn içre eyler dāʾimā devr üzre ẕevḳ
Dil veren üftādeler bi'llāh çār ebrūlara

2. **bi'llāh:**
Gazel 125
Mısra: **1**
Allah için, Allah'a yemin ederim. .

Ya zaḫm ur sīneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

3. **bi'llāh:**
Gazel 130
Mısra: **10**
Allah için, Allah'a yemin ederim. .

Fitne-i devrān mı ya efʿī-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum Mecnūn olur Leylā seni

billūr mı:

1. **billūr mı:***-mı*
Kıt'a 13
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Billûr, şeffaf cam. Şeffaf bir cevher.

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā
Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

bilmem:

1. **bilmem:**
Gazel 26
Mısra: **5**
(Sonucu) bilememek, tahmin edememek.

Müşevveş etmişiken kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daḫi başıma belā mı olur

2. **bilmem:**
Gazel 53
Mısra: **4**
(Sonucu) bilememek, tahmin edememek.

Vāḳıʿā rüʾyada da miṣliñi seyr etmiş yoḳ
Midḥet-i ḥüsnüñü bilmem nice taḳrīr ederiz

3. **bilmem:**
Gazel 102
Mısra: **9**
(Sonucu) bilememek, tahmin edememek.

Başıma bilmem ne sevdādır hevā-yı kākülüñ
Düşdü teşvīşe göñül bu fikr-i dūr-ā-dūrda

4. **bilmem:**
Gazel 136
Mısra: **2**
(Sonucu) bilememek, tahmin edememek.

Laʿliñ ey sāḳī eder yek-demde iḥyā ādemi
Neşʾe-i cān-baḫşı

bilmem rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi

5. **bilmem:**
Gazel 136
Mısra: **10**
(Sonucu) bilememek, tahmin edememek.

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

bilmez idim:

1. **bilmez idim:** *-i, -dim*
Gazel 19
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İdrak etmek, kavramak.

Göñül āyīne imiş bilmez idim ḳıldım ʿadd
İkisi geldi müsāvī be-ḥisāb-ı ebced

bīm-i nigehdir:

1. **bīm-i nigehdir:** *-dir*
Gazel 97
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yan bakışın korkusu.

Būsına ḫaṭṭ-ı ruḫa bīm-i nigehdir mānic
ʿArż-ı ḥāl eyleyemem şāha silaḥdārından

bīm-i zenden:

1. **bīm-i zenden:** *-den*
Mesnevi 3
Mısra: **49**
Kelime Tipi: **-**
Kadın korkusu.

Bīm-i zenden varamaz şevher-i kāhiller eve
Ḳuş olur yük deseler uçmaġa geldikde deve

biñ:

1. **biñ:**
Gazel 17
Mısra: **7**
" Pek çok, çok fazla" anlamlarını içeren sayı sıfatı.

Bir ayaġ ile yıḳar Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliḳanlu civāndır merd-i meydāndır ḳadeḥ

2. **biñ:**
Gazel 116
Mısra: **5**
" Pek çok, çok fazla" anlamlarını içeren sayı sıfatı.

Helāk eyler hezārān ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīġ-zenlikde

biñ cānla:

1. **biñ cānla:** *-la*
Gazel 53
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bin can feda etmek. Bin can kurban etmek.

Eyleyip raḫşıña kālā-yı dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ cānla tevḳīr ederiz

binā:

1. **binā:**
Kıt'a 23
Mısra: **10**
Bina, yapı.

Görmedi mislini seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāḫatde binā şānı çıḳa eyvāna

binā ḳıldı:

1. **binā ḳıldı:** *-dı*
   Kıt'a 12
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Yapmak, inşa etmek.

Rūḥına ihdā binā ḳıldı bu ʿayn-ı kevs̲eri
Ola maḳbūlī-i dergāh-ı cenāb-ı Z̲ü'l-celāl

bī-naẓīr olur:

1. **bī-naẓīr olur:** *-ur*
   Gazel 40
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Benzersiz olmak, eşi benzeri olmamak.

Naḳş-ı Emīniñ olmaya tanẓīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol güheriñ bī-naẓīr olur

bī-nemek:

1. **bī-nemekdir:** *-dir*
   Gazel 18
   Mısra: **3**
   Far. Tuzsuz, tadı tuzu yok.

Bī-nemekdir vāʿiẓ-i nā-puḫte pend eylerse de Sükker-ālūd olsa da elbet olur her ḫām telḫ

biniş giyme:

1. **biniş giyme:** *-me*
   Gazel 112
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Çok bol ve geniş cübbe, ferâce giyme. II Osmanlı devrinde genellikle ulemâ sınıfı, yüksek rütbeli görevliler, saray ve yeniçeri ileri gelenleri biniş giyerlerdi.

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [.]
Yaḳma baġrım çün kebāb eşkimi mey-gün eyleme

bīniş-künān-ı vuṣlata:

1. **bīniş-künān-ı vuṣlata:** *-a*
   Gazel 52
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşmayı görenler.

Her sū nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı yār olur
Bīniş-künān-ı vuṣlata pīş ü pes istemez

bint-i rezi:

1. **bint-i rezi:** *-i*
   Gazel 103
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Üzümün kızı, şarap.

Şarṭ etdi ḳadeḥ ʿıyd u bahār u leb-i cūda
Bint-i rezi görmezse s̲elās̲eyle ṭalāḳa

bintü'l-ʿineb:

1. **bintü'l-ʿineb:**
   Gazel 136
   Mısra: **7**
   Üzümün kızı II şarap.

Nāmzed olmuş gibi muġbeçeye bintü'l-ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muġān ḳaṣdıñ mübārek-bāde mi

bir:

1. **bir:**
   Gazel 1
   Mısra: **9**
   Herhangi bir

varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

Ṣunarsa pīr-i muġān köhne bir sifāl saña

2. **bir:**
Gazel 2
Mısra: **2**
Bir.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

3. **bir:**
Gazel 6
Mısra: **1**
Bir.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı dile taḳrīr ider mehtāb

4. **bir:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Bir.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫˇāb ile tesḫīr ider mehtāb

5. **bir:**
Gazel 7
Mısra: **4**
Bir.

Olmışına ḫāmına baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz düşürür emrūd hep

6. **bir:**
Kıt'a 1
Mısra: **2**
Bir.

Bikr-i mażmūn-ı şiʿr-i mevżūnum
Bir mütellā ʿarūsdur gūyā

7. **bir:**
Gazel 12
Mısra: **9**
"Bir" sayı sıfatı.

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

8. **bir:**
Gazel 56
Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

O ṭūṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

9. **bir:**
Gazel 14
Mısra: **2**
" Bir " belgisiz sıfat.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-bahāne nedir bāʿiṣ
ʿAṭā-yı şāha hemān bir bahānedir bāʿiṣ

10. **bir:**
Gazel 17
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

11. **bir:**
Gazel 22
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḫarābāta düşer ṣūfîde fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

12. **bir:**
Gazel 23
Mısra: **4**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ṭurre-i ṭarrārıña yaḳın getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

13. **bir:**
Gazel 25
Mısra: **8**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ermez ṣafāya vāṣıl-ı sırr-ı maʿād olup
Bir dilde ki küdūret-i ḳayd-ı maʿāş olur

14. **bir:**
Gazel 25
Mısra: **9**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir nev-zemīn vādiye meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i ṭabʿıña kim rāhdaş olur

15. **bir:**
Gazel 30
Mısra: **2**
" Bir " belgisiz sıfat.

Meclis-i aġyārda ser-mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir gūyā ki der-gird-āb uyur

16. **bir:**
Gazel 30
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bār-ı zād olmuş ʿiẕār-ı yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar mescidde bī-ādāb uyur

17. **bir:**
Gazel 32
Mısra: **4**
" Bir " belgisiz sıfat.

N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rubʿ-ı meskūnı
Maḳām-ı būselikde beste olmuş bir murabbaʿdır

18. **bir:**
Gazel 33
Mısra: **2**
" Bir " belgisiz sıfat.

ʿAḳār-ı dehrden ancaḳ dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir ḳutlu başım var

19. **bir:**
Gazel 33
Mısra: **10**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḥasībā vādī-i firḳatde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya mālikim ne ḳarındaşım var

20. **bir:**
Gazel 36
Mısra: **12**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḥasīb-i zāra maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir ṣāḥib-i īmān mısın kāfir

21. **bir:**
Gazel 37

Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir dil ki kār-ı nesc-i ḫayāl-i ḥuleldedir
Ser-rişte-i maḳāṣıdı sevḳ-ı ḫaleldedir

22. **bir:**
Gazel 38
Mısra: **3**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ṭıynetim bir beyt-i süflīdir kesāfetde velī
Kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt saʿy-i necā elimdedir

23. **bir:**
Gazel 38
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Muḫtaṣar bir nüsḫayam ammā mufaṣṣal olmuşam
Kāʿinātıñ saʿd u naḥsı levḥa-i ḳālimdedir

24. **bir:**
Gazel 40
Mısra: **3**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir ẕāta mihr-i nūr-ı süḫan feyż-yāb ola
Çün māh-ı bedr ʿārif-i rūşen-żamīr olur

25. **bir:**
Gazel 42
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

Peş-revde ḥişār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

26. **bir:**
Gazel 46
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

Seyr-i gülzāra ṣalındıḳca o bālā ḳadd ile
Ṣanıram her ḫaṭvede bir serv-i müsteṣnā biter

27. **bir:**
Gazel 51
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

28. **bir:**
Gazel 54
Mısra: **13**
" Bir " belgisiz sıfat.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

29. **bir:**
Gazel 55
Mısra: **5**
" Bir " belgisiz sıfat.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳāmla bir ṣūret-i defter
Ḫaṭıñ cemʿa yekūn ḥüsnüñ [.] taḳsīm göstermiş

30. **bir:**
Gazel 57
Mısra: **3**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir enbān-ı kerāmetdir derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ
Ki her bir kūşesinde kenz-i lā-yefnā ṣıġışdırmış

31. **bir:**
Gazel 57
Mısra: **8**
" Bir " belgisiz sıfat.

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣığışdırmış

32. **bir:**
Gazel 62
Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ
Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

33. **bir:**
Gazel 67
Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

34. **bir:**
Gazel 70
Mısra: **5**
" Bir " belgisiz sıfat.

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā-be-i şāḫ üstüne gül

35. **bir:**
Gazel 70
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḳurdu bir taḫt-ı muraṣṣaʿ varaḳ-ı ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-miṯāl üstüne gül

36. **bir:**
Gazel 70
Mısra: **34**
" Bir " belgisiz sıfat.

Nice ṣad girye ederiz firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-tebessümle viṣāl üstüne gül

37. **bir:**
Gazel 86
Mısra: **5**
" Bir " belgisiz sıfat.

Müjde-i vaṣlıñ ile almaġa bir şāfī cevāb
Naḳd-i cān u dil-i bīmārımı dökdüm ṣaçdım

38. **bir:**
Gazel 87
Mısra: **9**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ben bir ʿummānum ki yoḳdur ḥadd ü pāyānum benüm
ʿĀrif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ u Ceyḥūndur sözüm

39. **bir:**
Gazel 87
Mısra: **16**
" Bir " belgisiz sıfat.

Noḳṭa noḳṭa nükte-i mevhūm-ı taḥrīr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-ḫāle meftūndur sözüm

40. **bir:**
Gazel 96
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bu rūzgārda bir serv-ḳadd hevāsınadır

Nesīmde eser-i ārzū
çemen-be-çemen

41. **bir:**
Gazel 97
Mısra: **9**
" Bir " belgisiz sıfat.

Dil urulmuş yine bir dil-ber-i çār-ebrūya
ʿĀfiyet mi bula ol şerḥa-i nā-çārından

42. **bir:**
Gazel 101
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu meserret rū-nümā
Verdi bir maḫdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

43. **bir:**
Gazel 107
Mısra: **4**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bāġ-ı ruḫsārında güller üzre sünbüller biter
Kim ġazāl-i çeşmine bir sebzezār oldu yine

44. **bir:**
Gazel 107
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

Etmege yāḫūd melāḥat gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

45. **bir:**
Gazel 107
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Geldi bir ḳara ḫaberle ʿālemi ḳıldı ḫarāb
Fitne-i devr-i ḳamer pür-iştihār oldu yine

46. **bir:**
Gazel 109
Mısra: **2**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

47. **bir:**
Gazel 110
Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yoḫsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

48. **bir:**
Gazel 116
Mısra: **2**
" Bir " belgisiz sıfat.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

49. **bir:**
Gazel 119
Mısra: **9**
" Bir " belgisiz sıfat.

Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı Fennī nev-zemīn üzre

50. **bir:**
Gazel 120
Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

Dil-i āvāre ṣayda bir püser ister pedersizce

Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe meyl etdi kedersizce

51. **bir:**
Gazel 123
Mısra: **8**
" Bir " belgisiz sıfat.

ʿUşşāḳa rāst rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir
Bir gül-ʿiẕār ḳılsa nevā ten-tenālara

52. **bir:**
Gazel 125
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

Nihānīce edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā
Yine bir düzd peydā oldu derler ġamze nāmında

53. **bir:**
Gazel 132
Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

Nāy-zen-i ṣāḥib-nefes bir ẕāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemīʿ-ı mā-sivā'llāhdan eli

54. **bir:**
Gazel 133
Mısra: **3**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir meh mi ṭoġduñ ki mis̱lini görmüş yoḳ ey mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā māder-i dünyā seni

55. **bir:**
Gazel 133
Mısra: **9**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ġonce-i laʿl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

56. **bir:**
Gazel 135
Mısra: **6**
" Bir " belgisiz sıfat.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu nīm-ten dedikleri

57. **bir:**
Gazel 135
Mısra: **13**
" Bir " belgisiz sıfat.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir fenn-i suḫan dedikleri

58. **bir:**
Gazel 136
Mısra: **10**
" Bir " belgisiz sıfat.

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

59. **bir:**
Gazel 137
Mısra: **3**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir pīrehen içre olalım laḥmüke laḥmī
Hīç ṭon üzerinden güzelim ülfet olur mı

60. **bir:**
Gazel 140
Mısra: **21**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir dil ki istinādı ʿAlī-i Naḳīyedir
Buldu ṣafā-yı vuṣlatı ẕevḳ-ı müʿeyyedi

61. **bir:**
Kıt'a 7
Mısra: **3**
" Bir " belgisiz sıfat.

Geldi dünyāya bir evlādı ẕükūr
Ġurre-i meh gibi oldu ẓāhir

62. **bir:**
Kıt'a 9
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melāʾik geldiler yoldaş

63. **bir:**
Kıt'a 10
Mısra: **4**
" Bir " belgisiz sıfat.

Sünnet-i Ḥażret-i Peyġamberi ḳıldı icrā
Levḥa-i nūrda bir ḳıṭʿa-i nā-dīde tuḥaf

64. **bir:**
Kıt'a 22
Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

Meger her gice bir ʿavret ḳaparmış ḫalvet-i ḫāṣṣa
ʿAses başmış cenāb-ı vāʿiẓi rüsvā-yı ʿāmm etmiş

65. **bir:**
Kıt'a 25
Mısra: **17**
" Bir " belgisiz sıfat.

Çıḳıp bu tārīḫi dedi bir abdālıñ
Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn vāṣıl-ı Ḫudā oldı

66. **bir:**
Mesnevi 4
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir yavaşca kişidir Ḥācī Ḫalīl Parmaḳsız
Deli Bedrile ṣavaş etmege anı ḳomazız

67. **bir:**
Mesnevi 4
Mısra: **13**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir aḳıncılı kişidir o Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı

68. **bir:**
Mesnevi 4
Mısra: **16**
" Bir " belgisiz sıfat.

Çünki Tatarlı Yörükler ile etdi ġavġā
Bir yamanlıḳ ḳomayıp eyledi mālın yaġmā

69. **bir:**
Mesnevi 4
Mısra: **23**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir hediyyeli müsāfir gelicek bī-daʿvet
Mīrḫān olsa daḫi ḳondurur eyler ʿizzet

70. **bir:**
Mesnevi 4
Mısra: **37**
" Bir " belgisiz sıfat.

Yine bir körpe ḳuzu tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḫıżr oldu teni mürdemize cān geldi

71. **bir:**
Mesnevi 4
Mısra: **43**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ḫānı oġlu güleci eyledi bir ṣubaşı
Olımaz iken o şāhıñ eşigi firāşı

72. **bir:**
Mesnevi 5
Mısra: **23**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir yılanlı ḳayaġan ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

73. **bir:**
Müfret 8
Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir ḳalem ḳaşlı mürekkeb ṣaçlı kātib dil-beri
Ḫalḳı Mecnūn ideyazdı ṣaḥn-ı Kāġıd-ḫānede

74. **bir:**
Müfret 10
Mısra: **1**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir dürr-i Necef mihr-i ṣadef içre nefīse
Nefs şems şeref burcu oldu gehvāre

75. **bir:**
Gazel 115
Mısra: **1**
" Bir " belirsizlik sıfatı.

Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye ülfet güççe

bir ağızdan urdum:

1. **bir ağızdan urdum:***-dum*
Gazel 87
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Bir kerede vurmak. II Bir anda vurmak.

Cāna urdum bir ağızdan ben tüfeng-i ṭabʿla
Reşk eden ḥāsidleriñ bağrına ḳurşundur sözüm

bir ayağ ile yıḳar:

1. **bir ayağ ile yıḳar:***-ar*
Gazel 17
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bir ayak darbesiyle yere yıkmak.

Bir ayağ ile yıḳar Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliḳanlu civāndır merd-i meydāndır ḳadeḥ

bir bir:

1. **bir bir:**
Gazel 101
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Tek tek, Birer birer.

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

bir būse istedim:

1. **bir būse istedim:***-dim*
Mesnevi 3
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bir öpücük istemek.

İstedim bir būse ḫaṭṭından ṭutup ol

yārdan
Dedi deveyi bir ṭutam otdur yārdan uçuran

bir deliḳanlu civāndır:

1. **bir deliḳanlu civāndır:** *-dır*
Gazel 17
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Genç bir erkek.

Bir ayaġ ile yıḳar Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliḳanlu civāndır merd-i meydāndır ḳadeḥ

bir dem:

1. **bir dem:**
Gazel 27
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bir nefeslik zaman, bir an.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

2. **bir dem:**
Gazel 31
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bir an.

Ser-be-ceyb-i ḫırḳadır seyyāḥ-ı baḫt u ṭāliʿim
Vermeyip bir dem nefes şöyle ṣafā-yāb uyur

bir deste güllerde:

1. **bir deste güllerde:** *-ler, -de*
Gazel 27
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bir deste gül.

Ḥasībā ḥāṣılı bir deste güllerde degül tanẓīr
Ola ṣāḥib-zemīne armaġanım gül zamānıdır

bir gicecik:

1. **bir gicecik:**
Gazel 82
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bir gece kadar.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

2. **bir gicecik:**
Gazel 82
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bir gece kadar.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

bir günde iki bayram eyledim:

1. **bir günde iki bayram eyledim:** *-dim*
Gazel 80
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Bir günde iki bayram eyle. II Aşırı sevinmek.

Ḳaṭl edip aġyārı aldım būse-i ruḫsārını
Yine bir günde efendi iki bayram eyledim

bir güzel gördüm:

1. **bir güzel gördüm:** *-düm*
Kıt'a 17
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bir güzel görmek.

İdeyazdı beni dīvāne
Kāġıd-ḫāne seyrinde
Ḳalem kātiblerinden bir
güzel gördüm efendim
hū

bir güzel yüzlü:

1. **bir güzel yüzlü:**
   Gazel 17
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir güzel yüzlü.

Bir güzel yüzlü açıḳ
meşrebli yārāndır
ḳadeḥ
Neşʿe-baḫşā-yı
meşāmm-ı ṭabʿ-ı
rindāndır ḳadeḥ

bir hemān:

1. **bir hemān:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **42**
   Kelime Tipi: **-**
   Hemen.

Nişādır ile ḳalay penbe
olunca ey yār
Bir hemān
çalḳamaḳdan ġayrı
ḳalaycıya ne var

bir işdir:

1. **bir işdir:**
   Gazel 42
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir iştir.

Çeşmile ḫiṭāb eyleme
maḫfīce bir işdir
ʿUşşāḳa işāretler ile iş
bitirişdir

bir ḳanlu ṭaşım var:

1. **bir ḳanlu ṭaşım var:**
   Gazel 33
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir kanlu taşım var.

Dem-i aġyāra ġarḳ
olmazdı tīġ-i balġamī-
ḳabżam
Ne baḫtım var benim
ʿālemde ne bir ḳanlu
ṭaşım var

bir kerre:

1. **bir kerre:**
   Gazel 87
   Mısra: **33**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir defacık.

ʿAyn-ı ʿibretle naẓar ḳıl
ṣāfī altundur sözüm
Güş edince mürdeye
baḫş-ı ḥayāt eyler o
dem

2. **bir kerre:**
   Gazel 91
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir defacık.

Viṣāliñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

bir ḳuzucaġı ḳoyuna tenhā alayım:

1. **bir ḳuzucaġı ḳoyuna tenhā alayım:***-ayım*
   Gazel 12
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir kuzucağı ḳoyna yalnız almak II Koyun gibi bir sevgiliyi kucağına yalnız almak.

Ben alayım ḳoyuna bir
ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında
ṭolanmaġı raḳībā sen et

bir noḳṭa:

1. **bir noḳṭa:**
   Gazel 140

Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bir yer.

Ol nükte-dān-ı pāk ʿAlī Zeyne'l-ʿābidīn
Bir noḳṭa ile kāmil eder ṭıfl-ı ebcedi

bir şāfī cevāb olsa:

1. **bir şāfī cevāb olsa:***-sa*
Gazel 134
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bir şifa verici / yeterli cevap olmak.

Ṭabībim şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ vaʿde etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfī cevāb olsa kim aġlardı

bir şeb:

1. **bir şeb:**
Gazel 98
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bir gece.

Bir şeb firāş-ı vuṣlatı beyʿ eylesin hemān
Ferdāya ġam iḳāle hem olsun hem olmasın

2. **bir şeb:**
Gazel 134
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bir gece.

O meh bir şeb bize hem-cāme-ḫvāb olsa kim aġlardı
Felekde necm-i baḫtım şuʿle-tāb olsa kim aġlardı

bir şīşe içre ḳoyup:

1. **bir şīşe içre ḳoyup:***-y, -up*
Gazel 57
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bir şişe içine koymak.

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḫayāl-i gīsuvānıñla
Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā ṣıġışdırmış

bir sözü var:

1. **bir sözü var:**
Gazel 137
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bir sözü var.

Sulṭānıma var bir sözü maḫfice Ḥasībiñ
Eṭrāfı biraz eyleseñiz ḫalvet olur mı

bir ṭabʿ kim:

1. **bir ṭabʿ kim:**
Gazel 40
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Öyle bir şairlik kabiliyeti ki.

Bir ṭabʿ kim zülāl-i maʿārifle sīr olur
Gülzār-ı naẓma verd-i ṭarāvet-peẕīr olur

bir tāze ġazel yazdı:

1. **bir tāze ġazel yazdı:***-dı*
Gazel 70
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Yeni bir gazel yazmak.

Müje-i çeşmi döküp ṣafḥa-i ruḫsār üzre
Yazdı bir tāze ġazel vaṣf-ı ġazāl üstüne gül

bir üstād:

1. **bir üstād:**
Gazel 20

Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Herhangi bir mimar.

Hezārān āferīnler ṭabʿ-ı miʿmārına ṣad taḥsīn
Taḫayyül etmemişdür böyle resmi daḫi bir üstād

bir uzun mesʾelede:

1. **bir uzun mesʾelede:** *-de*
Gazel 49
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Uzun bir mesele.

Ḳīl ü ḳāl etmedeyim baḥs-i ser-i zülfüñde
Faṣl olunmaz bir uzun mesʾelede bābımdır

bir yere cemʿiyyet etdi:

1. **bir yere cemʿiyyet etdi:** *-di*
Gazel 75
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bir yerde toplamak.

Oldu āḫir dāderi Seyyid Ḫalīle hem-civār
Bir yere cemʿiyyet etdi ol iki tāze nihāl

bırak:

1. **bırak:**
Gazel 12
Mısra: **13**
Bırakmak, vazgeçmek, elinden çıkarmak.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

biraz:

1. **biraz:**
Gazel 137
Mısra: **10**
Az da olsa.

Sulṭānıma var bir sözü maḫfīce Ḥasībiñ
Eṭrāfı biraz eyleseñiz ḫalvet olur mı

birbirine:

1. **birbirine:**
Gazel 7
Mısra: **7**
Karşılıklı olarak biri ötekini, öteki de onu.

Naʿra ile birbirine dirler ormatus gerus
Uñudup çengāneler yollardaġı ḥaydūd hep

birbirine ʿaks etmede:

1. **birbirine ʿaks etmede:** *-me, -de*
Gazel 133
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Birbirine yansımak.

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

birden:

1. **birden:**
Mesnevi 4
Mısra: **50**
Aniden, ansızın.

Aldı mıżrābı ele ḫışmla cellād-ı cihān
Etdi ṭoḳuz yörügüñ başını birden ġalṭān

birer būse lāzım:

1. **birer būse lāzım:**
Gazel 82
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Birer öpücük gerekli.

Ṣununca cāmı birer
büse lāzım ey sāḳī
Unutma devr-i Cemi
raġbet-i rüsūm edelim

birisi:

1. **birisi:**
Gazel 3
Mısra: **6**
Bir tanesi.

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā
tekrīr olup lezzāt-ı
ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl
olmış baña

2. **birisi:**
Gazel 3
Mısra: **6**
Bir tanesi.

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā
tekrīr olup lezzāt-ı
ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl
olmış baña

3. **birisidir:** *-dir*
Gazel 39
Mısra: **6**
Birisi, herhangi birisi.

Çeşm-i terimden
olmadı ḫālī ḫayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh
etmiş birisidir

bī-riyā ol:

1. **bī-riyā ol:**
Gazel 15
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Riyasız olmak.

Cebīniñ ferş edip
dergāh-ı Ḥaḳḳa künc-i
ʿuzletde
Teniñ naḳş-ı ḥaṣīr et bī-
riyā ol būriyādan gec

birle:

1. **birle:**
Müfret 2
Mısra: **1**
Ile.

Müjde birle didi hātif
mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefīse
Ḫānımʿı Allāh ʿaṭā

birūn:

1. **bīrūndur:** *-dur*
Gazel 87
Mısra: **24**
Far. Dışarı, hariç.

Ṣarf-ı maḳdūr eyledim
cümle taṣavvuf
söyledim
Ḥikmet ü naḥv ü
maʿānīden de bīrūndur
sözüm

bisāṭ-ı ʿayşıñı:

1. **bisāṭ-ı ʿayşıñı:** *-ı, -ñ, -ı*
Gazel 81
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Zevk ve sefa yaygısı, işret sofrası.

Bisāṭ-ı ʿayşıñı bād-ı
ḳażā eder tārāc
Budur dehān-ı perīşān-ı
gülden añladıġım

bisāṭ-ı bezme:

1. **bisāṭ-ı bezme:** *-e*
Gazel 82
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Meclisin yaygısı.

Bisāṭ-ı bezme mey-i
ʿayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümūm edelim

2. **bisāṭ-ı bezme:** *-e*
Gazel 82
Mısra: **1**

Kelime Tipi: -
Meclisin kilimi, zemini.

Bisāṭ-ı bezme mey-i ʿayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.] leşkeri hümūm edelim

bī-şekk:

1. **bī-şekk:**
Gazel 40
Mısra: **14**
Şüphesiz, kesinlikle.

Ḫāk-i tevāżuʿ ola şolki bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ḥażret-i Ḥaḳ dest-gīr ola

bismilgāh-ı ʿışḳ:

1. **bismilgāh-ı ʿışḳ:**
Gazel 136
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
Aşk mezbahası.

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet ḫanceriñ āmāde mi

bit:

1. **biter:** *-er*
Gazel 46
Mısra: **1**
Belirmek, hasıl olmak.

ʿĀrıż-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā biter
Bāġ-ı ḥüsninde gül üzre ḥabbetü's-sevdā biter

2. **biter:** *-er*
Gazel 46
Mısra: **2**
Belirmek, hasıl olmak.

ʿĀrıż-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā biter
Bāġ-ı ḥüsninde gül üzre ḥabbetü's-sevdā biter

3. **biter:** *-er*
Gazel 46
Mısra: **4**
Belirmek, hasıl olmak.

Hep şaḳāyıḳlar ḳaranfüller açar mecrāsına
Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i çeşm-i pür-ḫūna biter

4. **biter:** *-er*
Gazel 46
Mısra: **6**
Belirmek, hasıl olmak.

Seyr-i gülzāra ṣalındıḳca o bālā ḳadd ile
Ṣanıram her ḫaṭvede bir serv-i müstesnā biter

5. **biter:** *-er*
Gazel 46
Mısra: **10**
Belirmek, hasıl olmak.

Naḫl-bend-i ravża-i maʿīn midir bilmem Ḥasīb
Her ḳalemde mīve-i mażmūn-ı bī-hemtā biter

bī-tāb uyur:

1. **bī-tāb uyur:** *-ur*
Gazel 30
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Yorgun uyumak.

Meclis-i aġyārda ser-mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir

gūyā ki der-gird-āb uyur

bī-tāb-ı muḥāl:

1. **bī-tāb-ı muḥāl:**
Gazel 70
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Olmayacak bir zorluk.

Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşene bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

bī-tekellüf:

1. **bī-tekellüf:**
Kıt'a 18
Mısra: **3**
Kolayca, zahmetsizce.

Bī-tekellüf keşf olup kendüye sırr-ı "menʿaref"
Maẓhar oldu Ḥaḳḳ bu kim feyż-i ʿaṭā-yı Ḥażrete

bī-telaffuẓ:

1. **bī-telaffuẓ:**
Gazel 38
Mısra: **2**
Konuşmadan.

Ṣūret-i sırr-ı meẓāhir sīret-i lālimdedir
Bī-telaffuẓ ḳāl-i maʿnā ḥālet-i lālimdedir

bį-vefā:

1. **bī-vefā:**
Gazel 136
Mısra: **14**
Far. Vefasız, sözünde, muhabbetinde sebatı olmayan adam (sevgili bağlamında).

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet ḫanceriñ āmāde mi

biz:

1. **biz:**
Gazel 1
Mısra: **7**
Birinci çokluk şahıs zamiri, biz.

Biz eyledük güzelüm ḳanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne beyt-i maʿmūra

2. **biz:**
Gazel 53
Mısra: **14**
"Biz" birinci çokluk şahıs zamiri.

Fennīniñ Ḫayrīye pey-revligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı tanẓīr ederiz

3. **biz:**
Gazel 54
Mısra: **12**
"Biz" birinci çokluk şahıs zamiri.

Olsa da gizlice gerdūne-i zerrīne süvār
Biz o ḳumriveşi altun ḳafesinden biliriz

4. **biz:**
Gazel 54
Mısra: **14**
"Biz" birinci çokluk şahıs zamiri.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

5. **bizde:***-de*
Gazel 54
Mısra: **4**
"Biz" birinci çokluk şahıs zamiri.

Dāʾire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muḥibb-i Ḫudāyı
ceresinden biliriz

6. **biz:**
Gazel 111
Mısra: **3**
"Biz" birinci çokluk şahıs zamiri.

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı
viṣāliz gedā göñül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol
ḥüsn-i māhımız

7. **biz:**
Gazel 51
Mısra: **1**
"Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (âşık / âşıklar).

Açılamaz gelemeziz
saḳī-i ġonce-lebsiz biz
Mey içdik ʿişret etdik
etmedik meşrebsiz biz

8. **biz:**
Gazel 51
Mısra: **2**
"Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (âşık / âşıklar).

Açılamaz gelemeziz
saḳī-i ġonce-lebsiz biz
Mey içdik ʿişret etdik
etmedik meşrebsiz biz

9. **biz:**
Gazel 51
Mısra: **4**
"Biz" birinci çoğul şahıs zamiri (âşık / âşıklar).

Ġam-ı zülfüñle olduḳ
keşmekeş serdī-i
hicriñde
Şitā hengāmı gelse
olmazız āheng-i şebsiz
biz

10. **bize:**-*e*
Gazel 111
Mısra: **4**
"Bir" birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı
viṣāliz gedā göñül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol
ḥüsn-i māhımız

11. **bize:**-*e*
Gazel 115
Mısra: **4**
"Bir" birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Ān gerek ḥüsn-i dil-
ārāda (ki) ola çārūb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maḥabbet güççe

12. **bize:**-*e*
Gazel 120
Mısra: **4**
"Bir" birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Ciger pīrāhen üzre mā-
hażar mey eşk-i
çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey
perī-peyker ḫabersizce

13. **bize:**-*e*
Gazel 134
Mısra: **1**
"Bir" birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḫvāb olsa
kim aġlardı
Felekde necm-i baḫtım
şuʿle-tāb olsa kim
aġlardı

14. **bize:**-*e*
Gazel 137
Mısra: **1**
"Bir" birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

ʿAceb ol meh bize hem-ṣoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āġūşda furṣat olur mı

15. **bizi:**-*i*
Gazel 45
Mısra: **9**
"Bir" birinci çokluk şahıs zamiri. II Âşıklar.

Menʿe saʿy eyler bizi vāʿiẓ mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini taẕyīʿ edip nefes ʿabeş itʿāb eder

bī-zebān:

1. **bī-zebāndır:**-*dır*
Gazel 76
Mısra: **3**
Dilsiz, suskun.

Bī-zebāndır nice taʿbīr eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebūter oldu dil ʿazme güşāde per ü bāl

boġaz seyri zamānı geldi:

1. **boġaz seyri zamānı geldi:**-*di*
Gazel 69
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Boğaz gezisine çıkma zamanı.

Çāk etdi çözdü māhveşān bend-i gerdenin
Geldi boġaz seyri zamānı Sitānbuluñ

boġaz seyrin:

1. **boġaz seyrin:**
Gazel 8
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Boğaz gezisi.

Gül mevsimi de geldi boġaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şūḫ-ı ġonce-leb

boġaz seyrine çıḳdı:

1. **boġaz seyrine çıḳdı:**-*dı*
Gazel 10
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Boğaz seyrine çıkmak // Boğaz gezisine çıkmak.

Nev-bahār irdi güzeller çözdi gerden bendini
Çıḳdı boġaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

boġaz ẕevḳında:

1. **boġaz ẕevḳında:**-*nd, -a*
Gazel 80
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Boğaz'da gezinti zevki.

Laʿlin emdim gerdenin būs eyledim erince ḫaṭṭ ʿİşret-i meyle Boġaz ẕevḳında aḫşām eyledim

boġul:

1. **boġulma:**-*ma*
Gazel 12
Mısra: **4**
Boğulmak.

Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt
Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit

2. **boġulma:**-*ma*
Gazel 12
Mısra: **4**
Boğulmak.

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt

boş bögürden uruldu:

1. **boş bögürden uruldu:** *-ul, -du*
Gazel 129
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Boş böğürden vurmak.

Uruldu boş bögürden seyr edince tīr-i müjgānıñ
Dil-i bī-çāre ey ḳaşı kemān v'allāhi bi'llāhi

boşnaḳ:

1. **boşnaḳ:**
Gazel 7
Mısra: **5**
Boşnak güzeli.

Ṣoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ nᶜola
Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd hep

bosnalı imiş:

1. **bosnalı imiş:** *-í, -miş*
Mesnevi 4
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Boşnak.

Derdi ḳapuṣġada şalġamlı ṭaᶜāma ṣunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş laḥanadan dönmez

bostān:

1. **bostānın:** *-ı, -n*
Gazel 102
Mısra: **13**
Bahçe. II yer.

Sīne-i ṣāfında bostānın temāşā ḳıl Ḥasīb
Ḫūb ᶜaks etmiş turunc āyīne-i billūrda

boy begi:

1. **boy begi:**
Gazel 10
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşiret boyunun beyi.

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış dıraḫt-ı müntehālar semt semt

böyle:

1. **böyle:**
Gazel 24
Mısra: **5**
"böyle, bu şekilde" anlamlarına gelen durum zarfı.

Böyle sāḥir-i fiten-cū çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

2. **böyle:**
Gazel 91
Mısra: **6**
"böyle, bu şekilde" anlamlarına gelen durum zarfı.

Niṣār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ᶜuṣṣāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

3. **böyle:**
Gazel 133
Mısra: **10**
"böyle, bu şekilde" anlamlarına gelen durum zarfı.

Ġonce-i laᶜl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

4. **böyle:**

Gazel 14

Mısra: **9**

"Böyle, Bu şekilde, buna benzer" anlamına gelen bir durum zarfı olup şairlerin söylemiş oldukları güzel şiirler kastedilmektedir.

Hezār şevḳıle dil böyle olmaġa pür-gū
Ḥasīb ü ṭabʿ-ı Naẓīf-i yegānedir bāʿiṣ

5. **böyle:**

Gazel 59

Mısra: **4**

"Böyle, Bu şekilde, buna benzer" anlamına gelen bir durum zarfı olup şairlerin söylemiş oldukları güzel şiirler kastedilmektedir.

Var mıdır işte tevārīḫ-i selef inṣāf et
Böyle ḫāḳān-ı kerem ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ

6. **böyle:**

Gazel 84

Mısra: **8**

"Böyle, Bu şekilde, buna benzer" anlamına gelen bir durum zarfı olup şairlerin söylemiş oldukları güzel şiirler kastedilmektedir.

Dergehinde olmadım ʿuṣṣāḳıñ ẓiḥāmından cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr olmadıḳca bilmedim

7. **böyle:**

Gazel 87

Mısra: **20**

"Böyle, Bu şekilde, buna benzer" anlamına gelen bir durum zarfı olup şairlerin söylemiş oldukları güzel şiirler kastedilmektedir.

Vezn-i ṭabʿī tā ezel vehb-i İlāhīdir baña
Anıñ içün böyle pür-maʿnā vü maẕmūndur sözüm

8. **böyle:**

Kıt'a 13

Mısra: **9**

"Böyle, Bu şekilde, buna benzer" anlamına gelen bir durum zarfı olup şairlerin söylemiş oldukları güzel şiirler kastedilmektedir.

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā
Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

böyle çoḳ:

1. **böyle çoḳ:**

Gazel 23

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Bu kadar çok, bu kadar fazla.

Fennīye feṭḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

böyle resmi:

1. **böyle resmi:**

Gazel 20

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Böyle resmi. II Böyle tarzı.

Hezārān āferīnler ṭabʿ-ı miʿmārına ṣad taḥsīn
Taḫayyül etmemişdür böyle resmi daḫi bir üstād

boynında olmasa:

1. **boynında olmasa:** *-ma, -sa*

Mesnevi 3
Mısra: **49**
Kelime Tipi: **-**
Boynunda olmak.

Bīm-i zenden varamaz şevher-i kāhiller eve
Ḳuş olur yük deseler uçmaġa geldikde deve

boynuñ egip:

1. **boynuñ egip:** *-ip*
Mesnevi 5
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Boynunu eğmek, eğilmek.II Acındırıcı, çaresiz bir durumda kalmak.

Ṭurma boynuñ egip it gibi çalış al māli
Ṣuñ peşīmānlıġı bī-fā'idedir bil ḥāli

boz aġacı:

1. **boz aġacı:**
Mesnevi 4
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Boz ağacı.

Ḥavlı obasını çit yap(dır)dı boz aġacı faḳīr
Raḥm edip etmeye tecrīm müsellim-i ṣaġīr

bu:

1. **bu:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Bu, işaret zamiri.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

2. **bu:**
Gazel 6
Mısra: **9**
Bu.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

3. **bu:**
Gazel 8
Mısra: **9**
Bu.

ʿIyd üsti beş ḥisābınadur bu ġazel Ḥasīb
Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

4. **bu:**
Gazel 116
Mısra: **9**
Bu, işaret sıfatı.

Aḥbāba berg-i sebzdür ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı Ḥasīb-i kemīneden

5. **bu:**
Gazel 9
Mısra: **12**
"Bu" işaret sıfatı.

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-zemīne āzmāyişdür
Bu tanẓīri Ḥasībā gül gibi ʿarż eylemeklik yap

6. **bu:**
Gazel 14
Mısra: **8**
"Bu" işaret sıfatı.

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz
O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bāʿiş

7. **bu:**
Gazel 19
Mısra: **3**
"Bu" işaret sıfatı.

Naḳş-bend oldu bu remz ile ṭarīḳ-i irşād
Mālik-i ḳalb-i selīm olan eder mi anı redd

8. **bu:**
Gazel 19
Mısra: **10**
"Bu" işaret sıfatı.

Ezelī bende-i dergāh-ı ʿaṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ġazeliñ maḳṭaʿını aña sened

9. **bu:**
Gazel 20
Mısra: **3**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu beyt-i rāsiḫu'l-bünyān ḳıldı şāmiḫu'l-aḳrān
Muṣannaʿ dil-güşā zībende vālā-ṭarḥ nev-īcād

10. **bu:**
Gazel 20
Mısra: **12**
"Bu" işaret sıfatı.

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

11. **bu:**
Gazel 23
Mısra: **5**
"Bu" işaret sıfatı.

Ol perī ṣunduḳca laʿlin aġzıma bu ṭıfl-ı dil
Ḥoḳḳa-i billūrdan ṣan sükkerī bādem ḳapar

12. **bu:**
Gazel 23
Mısra: **7**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

13. **bu:**
Gazel 23
Mısra: **7**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

14. **bu:**
Gazel 27
Mısra: **3**
"Bu" işaret sıfatı.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

15. **bu:**
Gazel 29
Mısra: **8**
"Bu" işaret sıfatı.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

16. **bu:**
Gazel 32
Mısra: **1**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu çār ebrū yazılmış ḳıl ḳalemle çār mıṣraʿdır
Oḳunur levḥa-i vechinde ol māhıñ dü-maṭlaʿdır

17. **bu:**
Gazel 40
Mısra: **11**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

18. **bu:**
Gazel 40
Mısra: **15**
"Bu" işaret sıfatı.

Bīhūde bu riyā ile zāhid sücūd eder
Çīn-i cebīn ṣafḥa-i naḳş-ı ḥaṣīr olur

19. **bu:**
Gazel 42
Mısra: **6**
"Bu" işaret sıfatı.

Peş-revde ḥiṣār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

20. **bu:**
Gazel 42
Mısra: **10**
"Bu" işaret sıfatı.

Pey-revlik eder ḳanı Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu naẓmı erişdir

21. **bu:**
Gazel 50
Mısra: **6**
"Bu" işaret sıfatı.

Olan mest-i mey-i raṭl-i girān mı ʿāḳıbet-endīş
Bu bezm-i pür-miḥende sāġar-ı bār-ı girān çekmez

22. **bu:**
Gazel 50
Mısra: **10**
"Bu" işaret sıfatı.

Ruḫ u zülfüñ ġamıyla eşk ü āhım baḥr ü berr etdik
Bu yerden göge dek ẓulmı zemīn ü āsumān çekmez

23. **bu:**
Gazel 50
Mısra: **12**
"Bu" işaret sıfatı.

Olup zinde Ḥasībā mevtden olan āgāh
Bu dehr-i bī-beḳāda ġayret-i nām ü nişān çekmez

24. **bu:**
Gazel 53
Mısra: **12**
"Bu" işaret sıfatı.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāşıḳları taʿmīr ederiz

25. **bunu:** *-(n)u*
Gazel 53
Mısra: **6**
"Bu" işaret sıfatı.

Fikrimiz vuṣlat-ı dildār ü helāk-i aġyār
Hele taḳrīre muvāfıḳ bunu tedbīr ederiz

26. **bu:**
Gazel 55
Mısra: **4**
"Bu" işaret sıfatı.

Ḳad u zülf ü dehānı hīç degül ḫālī ḫayālimden
Bu ḳāl-i muṣḥaf-ı ḥüsnüñ elif lām mīm göstermiş

27. **bu:**
Gazel 59
Mısra: **5**
"Bu" işaret sıfatı.

Ḳıldı iḫlāṣla bu maʿbedi iḥyā ḥaḳḳā
Çıḳsa şādurvān-ı kevs̱er baḥs̱-i ṭāliʿ

28. **bu:**
Gazel 67
Mısra: **14**
"Bu" işaret sıfatı.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i Şiʿrā ṣabāḥa dek

29. **bu:**
Gazel 68
Mısra: **6**
"Bu" işaret sıfatı.

Tesbīḥ çekdi Zühreyi tesḫīr içün meger
Bu mādeyi çeşm-i necm-i S̱üreyyā ṣabāḥa dek

30. **bu:**
Gazel 71
Mısra: **10**
"Bu" işaret sıfatı.

Bāde-nūş ol gel açıl refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

31. **bu:**
Gazel 71
Mısra: **12**
"Bu" işaret sıfatı.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

32. **bu:**
Gazel 72
Mısra: **2**
"Bu" işaret sıfatı.

Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ʿāşıḳı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

33. **bu:**
Gazel 79
Mısra: **10**
"Bu" işaret sıfatı.

Ḥasīb olup yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ
Bu naẓmı eyledi çün rāyegān devāt ü ḳalem

34. **bu:**
Gazel 81
Mısra: **2**
"Bu" işaret sıfatı.

Libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş ten añladıġım
Bu çārsū-yı fenāda hemān ben añladıġım

35. **bu:**
Gazel 85
Mısra: **8**
"Bu" işaret sıfatı.

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş
Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

36. **bu:**
Gazel 88
Mısra: **9**
"Bu" işaret sıfatı.

Bāʿiṣ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

37. **bu:**

Gazel 90

Mısra: **9**

"Bu" işaret sıfatı.

Bu bī-bedel bedelüñ
yoḳ naẓīri gerçi baña
Miṣāl-i bāġ-ı İremdir
feżā-yı kūy-ı vaṭan

38. **bu:**

Gazel 90

Mısra: **14**

"Bu" işaret sıfatı.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün
eṣerle ṣābitdür
Bu naẓm olur sebeb-i
ẕikri güft ü gūy-ı vaṭan

39. **bu:**

Gazel 92

Mısra: **9**

"Bu" işaret sıfatı.

Aḥbāba berg-i sebzdir
ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı
Ḥasīb-i kemīneden

40. **bu:**

Gazel 102

Mısra: **10**

"Bu" işaret sıfatı.

Başıma bilmem ne
sevdādır hevā-yı
kākülüñ
Düşdü teşvīşe göñül bu
fikr-i dūr-ā-dūrda

41. **bu:**

Gazel 103

Mısra: **14**

"Bu" işaret sıfatı.

Ṭavr-ı ġazel-i ṭarz-ı
meżāmīn-i meṣelde
Ṭarḥıñda sebāḳ etme
Ḥasībā bu siyāḳa

42. **bu:**

Gazel 112

Mısra: **2**

"Bu" işaret sıfatı.

Dīde-i cādūlarıñla siḥr
ü efsūn eyleme
Bu dil-i dīvāneyi
ġamzeñle meftūn
eyleme

43. **bu:**

Gazel 113

Mısra: **2**

"Bu" işaret sıfatı.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī
her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i
ḫuşkuñ bu çeşm-i ter
ḫuṣūsında

44. **bu:**

Gazel 115

Mısra: **9**

"Bu" işaret sıfatı.

Oldu mevzūn u muḳaffā
bu ġazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarż etmege üstāda
cesāret güççe

45. **bu:**

Gazel 116

Mısra: **9**

"Bu" işaret sıfatı.

Bu beyt-i penci ḳıldıñ
ʿarż-ı ḥāl o pençe-i
mihre
Ḥasīb olduñ müşārün
bi'l-benān ehl-i
suḫenlikde

46. **bu:**

Gazel 117

Mısra: **2**

"Bu" işaret sıfatı.

Erişdi dest-i gül-çīn-i
ḫayālim şāh-ı maḳṣūda
Yetişmişlerdenim şimdi
bu bāġ-ı dehr-i dil-cūda

47. **bu:**
Gazel 118
Mısra: **7**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu āb-ı nābla sen ol ġonce-i ḫūy-gerde
Ḳanar mı teşne-dehenler çeh-i ẕeḳan ṣuyına

48. **bu:**
Gazel 118
Mısra: **14**
"Bu" işaret sıfatı.

Ṣuyunca varmadı eşʿār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

49. **bu:**
Gazel 122
Mısra: **8**
"Bu" işaret sıfatı.

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

50. **bu:**
Gazel 125
Mısra: **7**
"Bu" işaret sıfatı.

Cenāb-ı Rātibe bu naẓm-ı bī-tertībi ʿarż eyle
Dirīġ etmez Ḥasībā kilk-i taṣḥīḥin niẓāmında

51. **bu:**
Gazel 128
Mısra: **4**
"Bu" işaret sıfatı.

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre ʿışḳı eyledim iṯbāt
Bu daʿvā ḥüccet-i iḫlāṣımı ibrāza dek gitdi

52. **bu:**
Gazel 128
Mısra: **10**
"Bu" işaret sıfatı.

Kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında bāb-ı zülfi şerḥ olmaz
Bu faṣluñ ḳīl ü ḳāli baḥṯle Şīrāza dek gitdi

53. **bu:**
Gazel 131
Mısra: **18**
"Bu" işaret sıfatı.

Ḥasīb ḥurūf-ı mücevherle söyledim tārīḫ
Bu daʿvet ede mübārek ḳadem-i Selīm Ḫānı

54. **bu:**
Gazel 133
Mısra: **8**
"Bu" işaret sıfatı.

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

55. **bu:**
Gazel 135
Mısra: **8**
"Bu" işaret sıfatı.

Gel uzatma ḳāmeti reşk-i ḫırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

56. **bu:**
Kıt'a 8
Mısra: **4**
"Bu" işaret sıfatı.

Ben daḫi etdim duʿā dedim hemān tārīḫimi
Ola bu Seyyid

Meḥemmed ʿālem içre ser-firāz

57. **bu:**
Kıt'a 12
Mısra: **5**
"Bu" işaret sıfatı.

Rūḥına ihdā binā ḳıldı bu ʿayn-ı kevs̲eri
Ola maḳbūlī-i dergāh-ı cenāb-ı Z̲ü'l-celāl

58. **bu:**
Kıt'a 13
Mısra: **12**
"Bu" işaret sıfatı.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

59. **bu:**
Kıt'a 14
Mısra: **16**
"Bu" işaret sıfatı.

Rüʾyet-i ġaymiledir s̲ebt-i s̲übūt-i ġurre
Ḳıldı bu mesʿeleyi ḫaṭṭ-ı ʿiz̲ārı tefhīm

60. **bu:**
Kıt'a 18
Mısra: **9**
"Bu" işaret sıfatı.

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

61. **bu:**
Kıt'a 23
Mısra: **10**
"Bu" işaret sıfatı.

Görmedi mis̲lini seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāḫatde binā şānı çıḳa eyvāna

62. **bu:**
Kıt'a 24
Mısra: **3**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu diḳḳat cismini sūrāḫ sūrāḫ etdi ġırbāliñ
Ḥasīb

63. **bu:**
Kıt'a 25
Mısra: **17**
"Bu" işaret sıfatı.

Çıḳıp bu tārīḫi dedi bir abdālıñ

Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn vāṣıl-ı Ḫudā oldı

64. **bu:**
Mesnevi 4
Mısra: **47**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña altun gibi ṣarı yārı

65. **bu:**
Mesnevi 5
Mısra: **1**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu se-Mālġāre-gīre Bū ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü begi kimse ṭaleb

66. **bu:**
Müfret 3
Mısra: **1**
"Bu" işaret sıfatı.

Bu duʿā iclāsına tārīḫdir
Ola heft iḳlīme şeh ʿAbdu'l-ḥamīd-i ġāzī

67. **bu:**
Mesnevi 5

Mısra: **8**
" Bu " işaret adılı (zamir).

Ṭolu ḳıl ibricegiñ etmege tecdīd-i vużūʾ
Ṣūfīce eyle ʿibādātı naṣīḥatdir bu

68. **budur:** *-dur*
Gazel 81
Mısra: **4**
"Böyledir" anlamına gelen "bu" işaret sıfatının / zamirinin bildirme hal eki almış hali.

Bisāṭ-ı ʿayşıñı bād-ı ḳażā eder tārāc
Budur dehān-ı perīşān-ı gülden añladığım

69. **budur:** *-dur*
Kıt'a 6
Mısra: **5**
"Böyledir" anlamına gelen "bu" işaret sıfatının / zamirinin bildirme hal eki almış hali.

Rıḥleti tārīḫini dedim budur
Ḥaḳḳ yolunda cān fedā Dervīş ʿÖmer

bu ʿālemde:

1. **bu ʿālemde:**
Gazel 50
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bu dünya, bu alem.

Bu ʿālemde taḥammülle gören nīk ü bedi yeksān
Olup özinde dil-āzār yaḫşi vü yaman çekmez

2. **bu ʿālemde:**
Kıt'a 24
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bu dünya, bu alem.

Eder sūrāḫı aʿdādı ḳadar zaḫm-ı sitem peydā
Bu ʿālemde temelluḳ eyleyen cirmince ġırbāliñ

bu ʿāleme:

1. **bu ʿāleme:** *-e*
Gazel 87
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Bu âlem, dünya.

Sāʾil-i dehr-i denīye vermede naḳd-i cevāb
Şāʿirem bu ʿāleme gūyā ki medyūndur sözüm

bū ʿalī sīnā:

1. **bū ʿalī sīnā:**
Mesnevi 5
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İbn-i Sina. İbn-i Sina (980-1037) daha çok felsefe ve tıp alanlarında tanınan bir bilim adamıdır.

Bu se-Mālġāre-gīre Bū ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü begi kimse ṭaleb

bu anda:

1. **bu anda:**
Kıt'a 25
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Bu zamanda.

Çıḳıp bu tārīḫi dedi bir abdālıñ
Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn vāṣıl-ı Ḫudā oldı

bu bābda:

1. **bu bābda:**
Gazel 73
Mısra: **9**

Kelime Tipi: -
Bu hususta.

Bu bābda mesʿele faṣl olunmaz etme ḳīl ü ḳāl
Ḥasīb şiʿri bıraḳ imtiḥān zamānı degül

bu bāzārda:

1. **bu bāzārda:** *-da*
Gazel 40
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
Bu pazar.

Ḫāk-i tevāżuʿ ola şolki bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ḥażret-i Ḥaḳ dest-gīr ola

bu bezme:

1. **bu bezme:** *-e*
Gazel 114
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Bu meclis.

Gāh nīş ü ġam gelir gāh bu bezme nūş-ı sürūr
Etme ümmīd-i neşāṭı ʿālem-i tedvīrde

bu cān tende iken:

1. **bu cān tende iken:**
Gazel 64
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Bu cān tende iken: Yaşarken.

Bu cān tende iken şerḥ edem ḥākime çek
O ḳanlu tīġi şehā cism-i şerḥnākime çek

bu cihān:

1. **bu cihān:**
Gazel 129
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Dünya.

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

bu edālara:

1. **bu edālara:** *-lar, -a*
Gazel 123
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Bu cilve.

Ḫancer-be-dest şāl gelū-beste dīde-mest
Cānlar ʿaceb mi olsa fedā bu edālara

bu gice:

1. **bu gice:**
Gazel 67
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Bu gece.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

bu hevādan gec:

1. **bu hevādan gec:**
Gazel 15
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Bu arzudan geçmek.

Ḫaṭā etme göñül sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec
Edip ṭūl-ı emel olma perīşān bu hevādan gec

bu ḳadar:

1. **bu ḳadar:**
Gazel 105
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
Bu kadar.

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar ʿuşşāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-

reste sevsem tāzeden tāze

bu meseldir:

1. **bu meseldir:** *-dir*
   Mesnevi 3
   Mısra: **22**
   Kelime Tipi: **-**
   Bu atasözüdür.

ʿĀşıḳam laġzīde olmam ġam baña ḳılsa nidā
Bu meseldir deve ḳulaġından aḳsamaz şehā

bu nice:

1. **bu nice:**
   Gazel 93
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Bu nasıl.

Dil-i dīvāneme sevdā-yı gīsū-yı girih-gīriñ
Bu nice ḫilʿata şāyestedir zencīr-i bābīden

bu rūzgārda:

1. **bu rūzgārda:**
   Gazel 96
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Devir, zaman. II esinti, yel.

Bu rūzgārda bir serv-ḳadd hevāsınadır
Nesīmde eşer-i ārzū çemen-be-çemen

bu şeb:

1. **bu şeb:**
   Gazel 31
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Bu gece.

Ṣubḥ olunca etmedi bu şeb ẓuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āġūşında ol meh-tāb uyur

2. **bu şeb:**
   Gazel 49
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Bu gece.

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

3. **bu şeb:**
   Gazel 130
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Bu gece.

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

bu sefer:

1. **bu sefer:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **25**
   Kelime Tipi: **-**
   Bu kez.

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

bu sözde:

1. **bu sözde:**
   Gazel 55
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Bahsedilen sözde. II Şiirde.

Ḥasībā mekteb-i ʿirfānda ʿarż etdikde üstāda
Bu sözde hep şerīkim üstüne taḳvīm göstermiş

bu ṣūretle:

1. **bu ṣūretle:**
Gazel 130
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bu yüz güzelliği. II Bu yolla, bundan dolayı, böylece.

Çarpılırmış her gören
ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer
der ey perī ḥāşā seni

bu ṭaş:

1. **bu ṭaş:**
Kıt'a 9
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dikilen taş.

Ḫudā pür-nūr ede
ḳabrin maḳāmın
cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu
çün duʿā-yı ḫayr içün
bu ṭaş

bu vechle:

1. **bu vechle:***-le*
Gazel 45
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bunun gibi, böyle.

Bāde-i rūy-ı nigār etmiş
ʿiẕārı pür-ʿaraḳ
ʿİşretiñ keyfiyyetin bu
vechle işrāb eder

2. **bu vechle:**
Kıt'a 10
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bu şekilde.

Oḳu bu vechle tebrīke
Ḥasībā tārīḫ
Ḥüsn-i ḫaṭṭile
cemālinde yazıldı
muṣḥaf

3. **bu vechle:**
Kıt'a 14
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Bu şekilde.

Oḳu bu vechle tebrīke
Ḥasībā tārīḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḥına
geldikde ṣuḥuf İbrāhīm
(Fī Ramażān 1186)

bu yıl:

1. **bu yıl:**
Gazel 78
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bu sene.

Düşdü hevā-yı zülfüñe
dil rūzgārile
Taḳvīmimizde yazdı
şedāyid bu yıl yil

bu zamān zamānı degül:

1. **bu zamān zamānı degül:**
Gazel 73
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bu zaman zamanı değil.

Güẕeştelendi olur şimdi
ṭālib-i āġūş
Ki derd-i şīve edip bu
zamān zamānı degül

büd ü yede ṣarılıp:

1. **büd ü yede ṣarılıp:**
Kıt'a 13
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
?.

Tekye-i ʿışḳda gördükce
o dervīş-beçeyi
Büd ü yede ṣarılıp āhū
mı yā hū mı desem

bugün:

1. **bugün:**
Gazel 87
Mısra: **13**

Bu devirde, bu zamanda.

Ermişim taḳlīd ile taḥḳīḳa dervīşem bugün
Derd edindim Ḥażret-i Yezdān bī-çūndur sözüm

2. **bugün:**
Mesnevi 3
Mısra: **25**
Bu devirde, bu zamanda.

İmām efendi bugün ṭoydu hep ribā yemeden
Lisān-ı nāsda derler yarar deveye diken

3. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **1**
Bugün II Bu zamanda.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

4. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **2**
Bugün II Bu zamanda.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

5. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **4**
Bugün II Bu zamanda.

Açdım o yāre şerḥa-i pür-ḫūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü beyān eyledim bugün

6. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **6**
Bugün II Bu zamanda.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

7. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **8**
Bugün II Bu zamanda.

Şevḳ-ı ruḫuñla bāde-i gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine ḳan eyledim bugün

8. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **10**
Bugün II Bu zamanda.

Bāʿiṣ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

9. **bugün:**
Gazel 61
Mısra: **9**
Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Ben Hevāyī şimdi ṭaġlarda köçekciyim bugün
Çirke-i çengāne-i ʿörfāneden etdim ferāġ

10. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **1**

Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

11. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **2**
Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

12. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **4**
Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Açdım o yāre şerḥa-i pür-ḫūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü beyān eyledim bugün

13. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **6**
Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

14. **bugün:**
Gazel 88
Mısra: **8**
Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Şevḳ-ı ruḫuñla bāde-i gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine ḳan eyledim bugün

15. **bugün:**
Gazel 110
Mısra: **6**
Bu devirde, bu zamanda,bugün.

Mihr-i ruḫsārın gören māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin bildir bugün meh-rūlara

buḥrān-ı hicr:

1. **buḥrān-ı hicr:**
Gazel 39
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık buhranı.

Dil-ḫaste būs-ı laʿl-i lebiñ müşterīsidir
Buḥrān-ı hicr ki eşribeniñ sükkerīsidir

bükā:

1. **bükā:**
Gazel 113
Mısra: **1**
Ağlama, ağlayış.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

bülbül:

1. **bülbüle:***-e*
Gazel 30
Mısra: **7**
Ar. Maruf güzel sesli kuş, hezar.

Bülbüle ḳuş uyḳusı vermişdi şāh-ı nev-bahār
Anıñ içün nāb u ḳandı ġonce-i şādāb uyur

2. **bülbül:**
Gazel 59
Mısra: **11**
Ar. Maruf güzel sesli kuş, hezar.

Serv gül-deste-i şümūʿı imāmı bülbül
Ravża-i cennete beñzer ḥaremi fi'l-vāḳiʿ

3. **bülbüli:** *-i*
Gazel 12
Mısra: **2**
Bülbül II âşık.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

4. **bülbülüñ:** *-ün*
Gazel 70
Mısra: **22**
1. Güzel sesli kuş, 2.Aşık.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā
Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

5. **bülbül:**
Gazel 104
Mısra: **10**
1. Güzel sesli kuş, 2.Aşık.

Ṭabīʿatler açıldı gül gibi evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül başlasa pervāza yelpāze

6. **bülbül:**
Kıt'a 5
Mısra: **11**
1. Güzel sesli kuş, 2.Aşık.

Ḥasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tārīḫ
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār

bülbül olur:

1. **bülbül olur:** *-ur*
Gazel 96
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bülbül gibi olmak.

Faṣıl faṣıl varaḳ-ı gülsitān olur bülbül
Eder ṭuyūr-ı sebaḳ-ḫvān ġulū çemen-be-çemen

bülbül ötse:

1. **bülbül ötse:** *-se*
Gazel 121
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bülbül ötmek.

Zemistān gitse nev-rūz etse bülbül ötse gül bitse
Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa muṭrib sāza āġāza

bülbül-i gūyā:

1. **bülbül-i gūyā:**
Gazel 100
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Söyleyen bülbül, konuşan bülbül.

Oḳursa bülbül-i gūyā ʿaceb mi tārīḫin
Gül-i Meḥemmede ḫaṭṭ yazdı Sūre-i Yāsīn

bülbül-i gūyā eyleyen:

1. **bülbül-i gūyā eyleyen:** *-y, -en*
Gazel 133
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şakıyan bülbül eylemek.

Ġonce-i laʿl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

bülbül-i naḫl-i gül-i terde:

1. **bülbül-i naḫl-i gül-i terde:***-de*
Gazel 72
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül fidanının üstündeki bülbül.

Güşāde-bāl olur ṣan bülbül-i naḫl-i gül-i terde
Gelip cünbāna bād-ı ṣabā ki ruḫsārdan kākül

bülbül-i ṣaḥn-ı çemen-i nakş-bend:

1. **bülbül-i ṣaḥn-ı çemen-i nakş-bend:**
Gazel 74
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Nakşibendi tarikati çimenliğinin ortasındaki bülbül.

Bülbül-i ṣaḥn-ı çemen-i Nakş-bend
Ḳıldı gülistān-ı cināna duḫūl

bülbül-i sipihr:

1. **bülbül-i sipihr:**
Gazel 66
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gök yüzü bülbülü.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

bulġur bulamaç:

1. **bulġur bulamaç:**
Mesnevi 5
Mısra: **38**
Kelime Tipi: **-**
Bulgur bulamaç.

Bilse her Ḳıbti demirciligi ḳalmaz idi aç
Geçinirleridi ʿiyāli ile bulġur bulamaç

buluş:

1. **buluşunca:***-unca*
Mesnevi 4
Mısra: **11**
Buluşmak, karşılaşmak.

Bācdāra buluşunca ḳara bāzirgānı
Ordı Tatar begisi gibi soydu anı

bulutdan nem ḳapar:

1. **bulutdan nem ḳapar:***-ar*
Gazel 24
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çok alıngan olmak.

Kākül-i ḫūy-gerdesinden gülleri şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ʿiẕārıñ kim bulutdan nem ḳapar

bunça:

1. **bunca:**
Gazel 57
Mısra: **6**
Bu denli, bu kadar.

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḫayāl-i gīsuvānıñla
Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā ṣığışdırmış

bundan büyük ḫaṭā mı olur:

1. **bundan büyük ḫaṭā mı olur:***-ur*
Gazel 26
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bundan büyük yanlış mı olmak.

Ġazāl-i müşke ḫaṭ u çeşmiñ eylemiş teşbīh

Ġazelde şāʿire bundan büyük ḫaṭā mı olur

bundan ileri:

1. **bundan ileri:**
Gazel 137
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Bundan daha fazla.

Bārān-ı sirişkiñ göricek şefḳat edermiş
ʿĀşıḳlara bundan ileri raḥmet olur mı

bünyād eyledi:

1. **bünyād eyledi:** *-di*
Gazel 20
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Binâ etmek, inşâ etmek, kurmak.

Cenāb-ı zāde-i Arslan Girāy Ḫān-ı kerem-muʿtād
Celādetlü o sulṭān-ı mübārek eyledi bünyād

bünyān:

1. **bünyāna:**
Kıt'a 23
Mısra: **6**
Ar. is. Yapı, bina.
Kelime Tipi: **-**
Koç burcu olmak.

Ḳıldı rükn-i der ü dīvār suṭūḥuñ ābād
Ṣarf-ı maḳdūr yed-i ġayret edip bünyāna

burc-ı delvden çıḳa:

1. **burc-ı delvden çıḳa:** *-a*
Gazel 40
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kova burcundan çıkmak.

Kim cāh-ı ʿizzetile çıḳa burc-ı delvden
Çāh-ı meẕellete düşüp ḫor u ḥaḳīr olur

burc-ı felekden:

1. **burc-ı felekden:** *-den*
Kıt'a 23
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzü.

Dediler çend melek burc-ı felekden tārīḫ
Seyr-i bārūyı geliñ ḳalʿa-i Aḳkirmāna

burc-ı ḥamel oldı:

1. **burc-ı ḥamel oldı:** *-dı*
Kıt'a 14
Mısra: **17**

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı maḥall-i ḫūrşīd
Ḳıldı taḥrīr şeb ü rūzı müsāvī taḳvīm

burc-ı semā:

1. **burc-ı semā:**
Gazel 59
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Gök burcu.

Minberi burc-ı semā ʿarş-ı muʿallā kürsī
Maḥfili māh-ı celī revzeni mihr-i lāmiʿ

burc-ı sünbüledir:

1. **burc-ı sünbüledir:** *-dir*
Gazel 100
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Başak burcu.

Seḥābda meh-i nevdir ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir oldu maṭlaʿ-ı Pervīn

bürehne:

1. **bürehne:**
Gazel 136

Mısra: **13**
Çıplak, açık, yalın.

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet ḫanceriñ āmāde mi

būriyādan gec:

1. **būriyādan gec:**
Gazel 15
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hasır, örtü istememek. II İki yüzlülükten vaz geçmek.

Cebīniñ ferş edip dergāh-ı Ḥaḳḳa künc-i ʿuzletde
Teniñ naḳş-ı ḥaṣīr et bī-riyā ol būriyādan gec

bürūc-ı maṭlaʿı oldum:

1. **bürūc-ı maṭlaʿı oldum:***-dum*
Gazel 38
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Matla burçları olmak.

Kevkeb-i ʿışḳıñ bürūc-ı maṭlaʿı oldum Ḥasīb
Kim şümūs-i tāb-der-ẕerrāt dü elimdedir

būs etdim:

1. **būs etdim:***-dim*
Gazel 80
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Her lebin emdikce būs etdim ʿiẕār-ı şemmini
Nūş-ı meyle nuḳl-i şeftālū vü bādām eyledim

būs etmiş:

1. **būs etmiş:***-miş*
Gazel 24
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Ḫvābda laʿl-i leb-i dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur Süleymāndan ḫafī ḫātem ḳapar

būs eyle:

1. **būs eyle:**
Gazel 103
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Öpmek.

Būs eyle laʿl-i lebin zülfüne etdiñse ʿalāḳa
Maʿcūn-ı müferraḥla ʿilāc eyle merāḳa

būse-i ruḫsārını aldım:

1. **būse-i ruḫsārını aldım:***-dım*
Gazel 80
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yanaktan bir öpücük almak.

Ḳaṭl edip aġyārı aldım būse-i ruḫsārını
Yine bir günde efendi iki bayram eyledim

būsesini menʿ etdi:

1. **būsesini menʿ etdi:***-di*
Gazel 62
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Öpücük vermeyi yasaklamak.

Ḫaṭṭ-ı laʿli gelicek būsesini menʿ etdi
Nehy olup āyetle nūş-ı meye oldu çün yasaġ

būs-ı laʿl-i dil-ber-i mümtāza:

1. **būs-ı laʿl-i dil-ber-i mümtāza:** *-a*
Gazel 121
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Seçkin sevgilinin lal taşı gibi dudağını öpme.

Şeker-pālūde-i cism-i laṭīfin ditredir dir dir
Ṭuyulmaz būs-ı laʿl-i dil-ber-i mümtāza hem-rāza

būs-ı laʿl-i lebiñ:

1. **būs-ı laʿl-i lebiñ:** *-iñ*
Gazel 39
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) kırmızı dudağının öpücüğü.

Dil-ḫaste būs-ı laʿl-i lebiñ müşterīsidir
Buḥrān-ı hicr ki eşribeniñ sükkerīsidir

būs-i laʿlin:

1. **būs-i laʿlin:** *-i, -n*
Gazel 88
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin lal taşına benzeyen kırmızı dudağını öpme.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

būs-ı leb-i cān-baḫşına:

1. **būs-ı leb-i cān-baḫşına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 42
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Can bağışlayan dudağın öpücüğü.

Būs-ı leb-i cān-baḫşına cān naḳdini ister
Cān almada cān vermede ne alış verişdir

būs-ı nevāl eyleme:

1. **būs-ı nevāl eyleme:** *-me*
Gazel 92
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yiyecek gibi öpücük vermek.

Olmaz göñül ḫayāl-i viṣāliyle muġtenem
Būs-ı nevāl eyleme dürr-i āb-gīneden

būsına māniʿ:

1. **būsına māniʿ:**
Gazel 97
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Öpmesine engel.

Būsına ḫaṭṭ-ı ruḫa bīm-i nigehdir māniʿ
ʿArż-ı ḥāl eyleyemem şāha silaḥdārından

būstān-ı dil:

1. **būstān-ı dil:**
Gazel 43
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül gülbahçesi.

Būstān-ı dil ṭarāvet-yāb olur iḫlāṣla
Naḫle feyż erdikce berg ü bār kendin gösterir

büt:

1. **büt:**
Gazel 12
Mısra: **14**
Far. is. Put, sanem, dilber. put gibi durmak lâkırdı bilmemek ve tavır ve hareketten mahrum olmak.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel

Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

büt gibi ṣāmit olma:

1. **büt gibi ṣāmit olma:**-*ma*
Gazel 12
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Put gibi sessiz kalmak.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

büt-i taṣvīr-i vaṣlı:

1. **büt-i taṣvīr-i vaṣlı:**-*ı*
Gazel 83
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın tasvir edilmiş put gibi güzeli.

Büt-i taṣvīr-i vaṣlı ʿaks-i mirʾāt-ı ḫayāl etmem
Velī İskenderi meyyāl-i maʿdūmü'l-miṣāl etmem

bütün:

1. **bütün:**
Gazel 45
Mısra: **4**
Tamamıyla.

Hicr-i gīsū-yı girih-gīriñle eşk-i dīdeden Nīm-ḳaṭre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

buyurıldı:

1. **buyuruldu:**
Kıt'a 5
Mısra: **8**
Yazılı emir, ferman.

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ āṣār

cā:

1. **cā:**
Gazel 5
Mısra: **9**
Far. Yer, makam, mahal, mevki.

İder cā deyr-i ʿaşḳı
Tābī-i ṣūret-perest āḫir
Ne kāfirce belādur ibtilā-yı duḫter-i tersā

caʿfer:

1. **caʿfer:**
Gazel 140
Mısra: **13**
"80 (699) veya 83 (702) yılında Medine'de doğdu. Babası İsnâaşeriyye'nin beşinci imamı Muhammed el-Bâkır, annesi Hz. Ebû Bekir'in torunu olan Kasım b. Muhammed'in kızı Ümmü Ferve'dir. Böylece Ca'fer es-Sâdık'ın soyu baba tarafından Hz. Ali'ye, anne tarafından da Hz. Ebû Bekir'e ulaşmaktadır. Künyesi büyük oğlu İsmâil'e nisbetle Ebû İsmâil ise de onun kendisinden önce vefat etmesi sebebiyle daha çok Ebû Abdullah, bazan da Ebû Mûsâ diye anılmıştır. Lakaplarının en meşhuru Sâdık olup Sâbir, Fâzıl, Tâhir ve Âtır lakaplarıyla da zikredilmiştir. ".

Caʿfer cünān ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olanlarıñ
Ḳullāb-ı ʿışḳdır ser-i zülf-i mücaʿadı

çāha uçurur:

1. **çāha uçurur:** *-ur, -ur*
Mesnevi 4
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Kuyuya uçmak.

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

çāh-ı ʿizzetile:

1. **cāh-ı ʿizzetile:** *-ile*
Gazel 40
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şeref makamı.

Kim cāh-ı ʿizzetile çıḳa burc-ı delvden
Çāh-ı meẕellete düşüp ḫor u ḥaḳīr olur

çāh-ı meẕellete düşüp:

1. **çāh-ı meẕellete düşüp:** *-üp*
Gazel 40
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Değersizlik kuyusuna düşmek.

Kim cāh-ı ʿizzetile çıḳa burc-ı delvden
Çāh-ı meẕellete düşüp ḫor u ḥaḳīr olur

çāh-ı zeleldedir:

1. **çāh-ı zeleldedir:** *-de, -dir*
Gazel 37
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Günah kuyusu.

Dest-i ṭamaʿ ḫarāba verir ḳaṣr-ı rifʿatin
Ẓann eyler ʿizz ü cāhını çāh-ı zeleldedir

çāh-ı zenaḫdānı:

1. **çāh-ı zenaḫdānı:** *-ı*
Kıt'a 14
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Çene çukuru.

Oldu rīş-i nev ile çāh-ı zenaḫdānı muḥīṭ
Hem-çünīn sünbül-i pīrāmen-i ḥavż-ı nesīm

cāhil-i dūna:

1. **cāhil-i dūna:** *-a*
Gazel 79
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bilgisiz, alçak.

Feżāʾil-i hüneriñ oldu ḳufl ü miftāḥı
Eder mi cāhil-i dūna ʿayān devāt ü ḳalem

çaḳ:

1. **çaḳ:**
Kıt'a 18
Mısra: **10**
Hatta, tastamam.

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

çāk ede:

1. **çāk ede:** *-e*
Gazel 41
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Parçalanmak, yırtılmak.

Bendini çāk ede cüvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i cānım çıtır pıtır

çāk etdi:

1. **çāk etdi:** *-di*
Gazel 69
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Parçalamak, yırtmak.

Çāk etdi çözdü
māhveşān bend-i
gerdenin
Geldi boġaz seyri
zamānı Sitānbuluñ

çāk-i girībān etmede:

1. **çāk-i girībān etmede:**-*me, -de*
Gazel 136
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Elbise yakasını yırtmak.

Çerḫ-i aṭlas ṣubḥ-dem
çāk-i girībān etmede
Dāmen-i ālūde-i ḫūn-ı
şafaḳ mı sāde mi

çāk-i sīnesi:

1. **çāk-i sīnesi:**-*si*
Gazel 135
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Göğsün yırtığı, yarıklığı II gönül yarası, büyük acı.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır
bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu
nīm-ten dedikleri

çal:

1. **çalar:**-*ar*
Gazel 116
Mısra: **6**
Çarp-, vur-, darbe indir-.

Helāk eyler hezārān
ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetīli
Ḳahramānı tīġ-zenlikde

çalḳa:

1. **çalḳamaḳdan:**-*maḳdan*
Mesnevi 5
Mısra: **42**
Çalkalamak.

Nişādır ile ḳalay penbe
olunca ey yār
Bir hemān
çalḳamaḳdan ġayrı
ḳalaycıya ne var

cām:

1. **cāmı:**-*ı*
Gazel 11
Mısra: **8**
Ar. 1. Kadeh.

Cem [ü] İskenderi laʿl
[ü] ruḫuñ yār olmayan
añmaz
Getirmez cāmı kimse
ḫāṭıra kim fāmdır
mirʾāt

2. **cāmdır:**-*dır*
Gazel 11
Mısra: **6**
Kadeh.

Ne deñlü müncelī olsa
yine ey mihr-i şehr-
āşūb
ʿİẕār-ı ṣāfiña nisbetle
seniñ cāmdır mirʾāt

3. **cāmında:**-*ın, -da*
Gazel 124
Mısra: **2**
Kadeh.

Ne leẕẕet var zülāl-i
būs-ı laʿl-i ġonce-
fāmında
Ne ʿaynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi cāmında

4. **cām:**
Gazel 13
Mısra: **1**
Cam veya topraktan yapılmış bardak, içki kadehi.

Sāḳī ṭarab-efzā ola her
demde ḥavādiṣ
Cām al ele naḳl et
ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ

5. **cām:**
Gazel 62
Mısra: **2**
İçki bardağı, kadeh, piyale. II Şarap.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ
Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

cām alsa:

1. **cām alsa:** *-sa*
Gazel 121
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Eline kadeh alan, şarap içen.

Zemistān gitse nev-rūz etse bülbül ötse gül bitse
Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa muṭrib sāza āġāza

cāme:

1. **cāmeñ:** *-ñ*
Gazel 22
Mısra: **8**
Elbise.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

cāmiʿ:

1. **cāmiʿi:** *-i*
Kıt'a 25
Mısra: **1**
Cemeden, derleyen, toplayan.

Maḥāsin-i şiyemiñ cāmiʿi Ḥüseyn Aġa
Mürüvvet ehline vaḳtinde pīşvā oldı

2. **cāmiʿ:**
Gazel 59
Mısra: **16**
Toplayan, toplayıcı, bir araya getiren, cemeden.

Ḥaḳḳa duʿā āḫiri hātifden işit tārīḫin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-ı mübārek cāmiʿ

cām-ı bezmi:

1. **cām-ı bezmi:** *-i*
Gazel 9
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meclisin kadehi.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

cām-ı cemiñ:

1. **cām-ı cemiñ:** *-iñ*
Gazel 118
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Cemşid'in kadehi.

Zülāl-i laʿlini nūş eyle tāzeden tāze
Temāyül eyleme cām-ı Cemiñ kühen ṣuyına

cām-ı gül dök:

1. **cām-ı gül dök:**
Gazel 103
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gül şarabı dökmek.

Mescidde varup yaġ ḳoma ḳandīle mürāyī
Mey-ḫānede dök cām-ı gül icrā-yı meẕāḳa

cām-ı laʿliñ:

1. **cām-ı laʿliñ:** *-iñ*
Gazel 29
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Lal renkli şarap.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

cām-ı mey:

1. **cām-ı mey:**
Gazel 133
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şarap kadehi.

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

cām-ı mülü:

1. **cām-ı mülü:***-ü*
Gazel 71
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Şarap kadehi, şarap.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

cām-ı nāmūs:

1. **cām-ı nāmūs:**
Gazel 86
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Haysiyet kadehi.

Bezm-i ʿışḳ içre şikest olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rūyumla mey-i ʿārımı dökdüm ṣaçdım

cāmı ṣununca:

1. **cāmı ṣununca:***-unca*
Gazel 82
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kadeh sunmak, takdim etmek.

Ṣununca cāmı birer būse lāzım ey sāḳī
Unutma devr-i Cemi raġbet-i rüsūm edelim

cāmiʿ-i ḥışn-ı cihān:

1. **cāmiʿ-i ḥışn-ı cihān:**
Kıt'a 23
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dünya kalesini içine alan.

Cāmiʿ-i ḥışn-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd
Ḳıldı Ḥaḳ mülhem o şāhenşeh-i ʿālī-şāna

cān:

1. **cāna:***-a*
Gazel 13
Mısra: **7**
Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫi lek
Akşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṯ

2. **cānımı:***-ım, -ı*
Gazel 128
Mısra: **1**
Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.

Tenimden derd-i ḥasret cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfiʿ-i baḥṯla dergāh-ı bī-enbāza dek gitdi

3. **cānımı:***-ım, -ı*
Mesnevi 5
Mısra: **11**
Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.

Eyledim cānımı cānāna teberrük teslīm
Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu begüm etsin taʿẓīm

4. **cānım:** *-ım*

Gazel 130

Mısra: **4**

Aşığın canı.

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tīz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

5. **cān:**

Gazel 29

Mısra: **3**

(Aşığın) canı.

Cān merāḳıdır meyān-ı ebruvān-ı dil-bere
Ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür hemān miḥrāb uyur

6. **cān:**

Gazel 99

Mısra: **7**

(Aşığın) canı.

Sirişk-i dīdeme cān zaḫm-ı sīnemden nigāh eyler
Neẓāret defʿ-i ġamdır sāḥil-i deryāya revzenden

7. **cāna:** *-a*

Gazel 87

Mısra: **21**

(Âşığın) gönlü.

Cāna urdum bir ağızdan ben tüfeng-i ṭabʿla
Reşk eden ḥāsidleriñ baġrına ḳurşundur sözüm

8. **cān:**

Gazel 108

Mısra: **4**

"Arkadaş, dost" anlamlarında seslenme sözü.

Diş kirāsı ṣanma bāġından yemişdir şeftālū
Leylīye cān Ḳaysı olmuşdur ġam-ı Mecnūnla

cān almada cān vermede:

1. **cān almada cān vermede:**

Gazel 42

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Ölüm sıkıntısı ve acısı içinde bunalmak.

Būs-ı leb-i cān-baḫşına cān naḳdini ister
Cān almada cān vermede ne alış verişdir

cān atar:

1. **cān atar:** *-ar*

Gazel 64

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **Deyim**

Bir şeyi yapmak için heveslenmek.

Şehīd-i ġamzeñ olam diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ḫadengini ey ḳaşı yā helākime çek

cān āyīnesinde:

1. **cān āyīnesinde:** *-n, -de*

Gazel 85

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Gönül aynası.

Temür-i hestī-i mevhūm imiş cism-i fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde ṣūret-i rengi ʿadem gördüm

cān cünbān eder:

1. **cān cünbān eder:** *-er*

Gazel 128

Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Can kımıldamak.

Eder cān rīsmān-ı kākül-i cānān ile cünbān
Dil-i āvāremizde seyre ol cān-bāza dek gitdi

cān naḳdini ister:

1. **cān naḳdini ister:** *-r*
Gazel 42
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Can parasını istemek.

Būs-ı leb-i cān-baḫşına cān naḳdini ister
Cān almada cān vermede ne alış verişdir

cān u başım var:

1. **cān u başım var:**
Gazel 33
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Can ve başım var.

Helāk eyler nigeh ber-dār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaṣl-ı cānān etmege ḳaç cān u başım var

cān ü dili:

1. **cān ü dili:** *-i*
Gazel 25
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül.

Nessāc-ı ʿışḳ cān ü dili tār u pūd eden
Añlar metāʿ-ı vaṣlı ne güne ḳumāş olur

cān u dilimdir:

1. **cān u dilimdir:** *-im, -dir*
Gazel 110
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül.

Nār-ı āhımla benim cān u dilimdir bend olan
Sevdigim ṣanma ḥamāʾil bağlamış bāzūlara

cān vermeyen:

1. **cān vermeyen:** *-me, -y, -en*
Gazel 35
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ölmek.

Cānāna cān vermeyen ʿāşıḳ ẕelīl olur
Mālı ʿazīz olan kişi kendi reẕīl olur

cānā:

1. **cāna:**
Gazel 13
Mısra: **7**
"Ey can, ey sevgili!" anlamlarında sevgiliye kullanılan bir hitap sözü.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫīlek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

cānān:

1. **cānān:**
Gazel 62
Mısra: **1**
Gönül verilmiş, sevgili. II Dost.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ
Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

cānān mısın:

1. **cānān mısın:** *-mı, -sın*
Gazel 36
Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.

Ḥayāt-ı cāvidāndır laʿl-i nābıñ şūḫ-ı dil-cūsun
ʿAceb bilsem ṭabīb-i cān mısın cānān mısın kāfir

cānāna:

1. **cānāna:** *-+a*
Gazel 35
Mısra: **1**
Gönül verilmiş, sevgili. II Dost.

Cānāna cān vermeyen ʿāşıḳ ẕelīl olur
Mālı ʿazīz olan kişi kendi reẕīl olur

2. **cānāna:** *-+a*
Mesnevi 5
Mısra: **11**
Gönül verilmiş, sevgili. II Dost.

Eyledim cānımı cānāna teberrük teslīm
Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu begüm etsin taʿẓīm

cān-bāza dek gitdi:

1. **cān-bāza dek gitdi:** *-di*
Gazel 128
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Canbaza kadar gitmek.

Eder cān rīsmān-ı kākül-i cānān ile cünbān
Dil-i āvāremizde seyre ol cān-bāza dek gitdi

cānı:

1. **cānı:** *-ı*
Mesnevi 4
Mısra: **38**
(Âşığın) canı, gönlü.

Yine bir körpe ḳuzu tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḫıżr oldu teni mürdemize cān geldi

cān-ı şīrīn:

1. **cān-ı şīrīn:**
Gazel 18
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Tatlı can -sevgili-.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

cānib-i cānāneden:

1. **cānib-i cānāneden:** *-den*
Kıt'a 18
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Sevgilinin bulunduğu yer, yön, taraf.

Vuṣlata dāʾir ḫiṭābı cānib-i cānāneden
Güş edince ḳıldı sürʿatle icābet daʿvete

cānım:

1. **cānım:**
Gazel 58
Mısra: **1**
"Canım!" seslenme biçimi.

Gitdim diyār-ı ġurbete cānım el-vedāʿ
Düşdüm ʿanā-yı firḳate sulṭānım el-vedāʿ

2. **cānım:**
Gazel 58
Mısra: **4**
"Canım!" seslenme biçimi.

Ölmek yazuḳ degül mi murādıma ermedin

ʿÖmrüm benim sürūr-ı dilim cānım el-vedāʿ

cānım ṣıḳılır:

1. **cānım ṣıḳılır:** *-ır*
Gazel 126
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İçi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirginlik duymak; öfkelenmek; üzülmek.

Cānım ṣıḳılır muṭribe sāzı düzülince
Keyfim ḳırılır rişte-i tārı üzülince

cānın fedā eden:

1. **cānın fedā eden:** *-en*
Gazel 140
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
-Sevgili uğruna canından vazgeçmek.

Cānın eden İmām ʿAlī yoluna fedā
Buldu ḥayāt-ı Ḫıżr gibi ʿömr-i sermedī

cānını caḥīme atar:

1. **cānını caḥīme atar:** *-ar*
Gazel 47
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Canını Cehenneme atmak. II Kendini bile bile çok zor duruma sokmak.

Raḳīb yāra dürūġ eyleyip yanar yaḳılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını caḥīme atar

cānlar fedā olsa:

1. **cānlar fedā olsa:** *-sa*
Gazel 123
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Canını vermek, uğruna ölmek.

Ḫancer-be-dest şāl gelū-beste dīde-mest
Cānlar ʿaceb mi olsa fedā bu edālara

cānlı ḳaragöz:

1. **cānlı ḳaragöz:**
Kıt'a 11
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Canlı karagöz.

Nāʿib-i Tekfūr Esīrī-zāde cānlı ḳaragöz
ʿAzl olup gitdi vaḳāyiʿ kātibi etdi felek

çār ebrū:

1. **çār ebrū:**
Gazel 32
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dört kaş, bıyığı yeni terlemiş delikanlı -sevgili-.

Bu çār ebrū yazılmış ḳıl ḳalemle çār mıṣraʿdır
Oḳunur levḥa-i vechinde ol māhıñ dü-maṭlaʿdır

çār ebrūlara:

1. **çār ebrūlara:** *-lar, -a*
Gazel 110
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dört kaş, bıyığı yeni terlemiş delikanlı -sevgili-.

Rubʿ-ı meskūn içre eyler dāʾimā devr üzre ẕevḳ
Dil veren üftādeler bi'llāh çār ebrūlara

çār mıṣraʿdır:

1. **çār mıṣraʿdır:** *-dır*
Gazel 32
Mısra: **1**

Kelime Tipi: -
Dört mısra.

Bu çār ebrū yazılmış ḳıl ḳalemle çār mıṣraʿdır
Oḳunur levḥa-i vechinde ol māhıñ dü-maṭlaʿdır

çāre bulmaz:

1. **çāre bulmaz:***-maz*
Gazel 89
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Bir meseleyi halletmeye çalışmak, çözüm yolu aramak.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maḥrūm
Ḫulāṣa çāre bulmaz rūz-ı maḥşer dest ü dāmānın

çarḫ-ı aṭlasdan:

1. **çarḫ-ı aṭlasdan:***-dan*
Gazel 101
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
İpekli kumaştan olan elbise.

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

cārī:

1. **cārī:**
Gazel 113
Mısra: **1**
Akan, akıcı.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

cārī etse:

1. **cārī etse:***-se*
Gazel 45
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Akıtmak.

Āb-ı şiʿrin etse cārī lüʾlüʾ-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı ʿışḳı hep sīr-āb eder

cārī iken:

1. **cārī iken:***-iken*
Gazel 90
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Geçerli olan kanun.

Ṣafā verir mi temāşā-yı nehr-i Saʿd-ābād
Göñülde cārī iken mā-cerā-yı cūy-ı vaṭan

cārī oldu:

1. **cārī oldu:***-du*
Kıt'a 12
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Akmak, dökülmek.

Söyledim işrāb edip ʿaṭşāna tārīḫin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer çeşmeye āb-ı zülāl

çarpıl:

1. **çarpıldı:***-dı*
Gazel 12
Mısra: **15**
Tutulmak, aşık olmak.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aş cit

2. **çarpılıp:***-ıp*
Gazel 115
Mısra: **1**
Çarpık duruma gelmek.

Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe

Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye ülfet güççe

3. **çarpılırmış:** *-ır, -mış*
Gazel 130
Mısra: **7**
Çarpık duruma gelmek.

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḥāşā seni

4. **çarpılıp:** *-ıp*
Gazel 133
Mısra: **5**
Çarpık duruma gelmek.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-gerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

çārsū-yı fenāda:

1. **çārsū-yı fenāda:** *-da*
Gazel 81
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yokluk çarşısı (dünya).

Libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş ten añladığım
Bu çārsū-yı fenāda hemān ben añladığım

cārūb:

1. **çārūba:** *-a*
Gazel 127
Mısra: **6**
Far. ís. Süpürge.

Her seḥer silmede süpürmede reh-güẕerin
Dīde saḳḳāya miṣāl oldu müje çārūba

çārūb ola:

1. **çārūb ola:** *-a*
Gazel 115
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Süpürge olmak II özveri ile çalışıp hizmet etmek.

Ān gerek ḥüsn-i dil-ārāda (ki) ola çārūb dil
Bize ānsız güzele meyl ü maḥabbet güççe

çāşnī-i ʿışḳı:

1. **çāşnī-i ʿışḳı:** *-ı*
Gazel 18
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın çeşnisi (lezzeti, tadı).

Çāşnī-i ʿışḳı idrāk etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi leẕẕet-i ḳandi olunca kām telḫ

çaşnī-i leẕẕet-i ḳayıġāneden:

1. **çaşnī-i leẕẕet-i ḳayıġāneden:**
Gazel 61
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kaygana yemeğinin lezzetini tatmak.

Aġzıma aldım leb-i şīrīniñi ḥelvā gibi
Çaşnī-i leẕẕet-i ḳayıġāneden etdim ferāġ

çat-:

1. **çatmış:** *-mış*
Gazel 56
Mısra: **8**
Rastlamak, karşılaşmak, çarpmak.

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh ẓann eyler
Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

çāvuş:

1. **çāvuş:**
Mesnevi 5
Mısra: **26**
Bekçi, gözcü.

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

cāy-gīr olmaz:

1. **cāy-gīr olmaz:** *-maz*
Gazel 102
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yer etmek, yerleşmek.

Fikr-i şādī cāy-gīr olmaz dil-i maġdūrda
Mey nice eyler temekkün şīşe-i meksūrda

cāy-ı ḥasīb:

1. **cāy-ı ḥasīb:**
Gazel 112
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hayrabolulu Hasip'in yeri.

Kūşe-i destārı sebze tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt ü hāmūn eyleme

cāy-ı mübārek:

1. **cāy-ı mübārek:**
Gazel 59
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Mübârek yer.

Ḥaḳḳa duʿā āḫiri hātifden işit tārīḫin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-ı mübārek cāmiʿ

cāy-ı raʿnāyı:

1. **cāy-ı raʿnāyı:** *-y, -ı*
Gazel 20
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yer.

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

cedd-i peyġamber-i zī-şānla:

1. **cedd-i peyġamber-i zī-şānla:** *-la*
Kıt'a 14
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şanı yüce peygamberin soyu.

Yaʿni maḫdūm-ı mükerremleri faḫrü'l-aḳrān
Cedd-i peyġamber-i zī-şānla hem-nām-ı ʿaẓīm

çeh-i zeḳan ṣuyına:

1. **çeh-i zeḳan ṣuyına:** *-n, -a*
Gazel 118
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çene çukuru kuyusunun suyu.

Bu āb-ı nābla sen ol ġonce-i ḫūy-gerde
Ḳanar mı teşne-dehenler çeh-i zeḳan ṣuyına

çehre-sā oldu:

1. **çehre-sā oldu:** *-du*
Gazel 122
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yüz sürmek.

Mihr ü meh oldu rāh-güẕārında çehre-sā
Ol sīm-ten girince libās-ı zer-ā-zere

çek:

1. **çekip:** *-ip*

Gazel 67

Mısra: **11**

Dizmek,Sıralamak.

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

2. **çek:**

Gazel 64

Mısra: **6**

(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Uymadım ez-dil ü cān ebruvān u müjgāna
Ḫilāf söylemem isterse ṭoġrı ḥākime çek

3. **çek:**

Gazel 64

Mısra: **8**

(Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak.

Marīż-i ʿışḳ olana sāḳiyā nedir ʿilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-i sīne-çākime çek

4. **çekdi:** *-di*

Kıt'a 10

Mısra: **7**

Çizmek, nakşetmek.

Çekdi āyīne-i elmāsa zümürrüd pervāz
Oldu mīnā-yı mücevher dür-i deryā-yı Necef

5. **çekdikleri:** *-dik, -ler, -i*

Gazel 44

Mısra: **6**

Zikretmek, dile dolamak.

Ceẕbe ile ʿāşıḳān ḳuçduḳca Gümüş Dedeyi
Naʿra-i Yā Ḥayy mıdır çekdikleri Yā Hū mudur

6. **çek:**

Gazel 64

Mısra: **1**

(bir şeye) doğru çekmek, sâye bağlamında "almak.".

Bu cān tende iken şerḥ edem ḥākime çek
O ḳanlu tīġi şehā cism-i şerḥnākime çek

7. **çek:**

Gazel 64

Mısra: **2**

(bir şeye) doğru çekmek, sâye bağlamında "almak.".

Bu cān tende iken şerḥ edem ḥākime çek
O ḳanlu tīġi şehā cism-i şerḥnākime çek

8. **çek:**

Gazel 64

Mısra: **4**

(bir şeye) doğru çekmek, sâye bağlamında "almak.".

Şehīd-i ġamzeñ olam diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ḫadengini ey ḳaşı yā helākime çek

9. **çek:**

Gazel 65

Mısra: **2**

(bir şeye) doğru çekmek, sâye bağlamında "almak.".

Ḫadeng-i ġamzeleriñ cism-i zaḫmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı yā helākime çek

10. **çek:**
Gazel 65
Mısra: **4**
(bir şeye) doğru çekmek, sâye bağlamında "almak.".

Çü māʿ-ı ṭînım almışidi kūy-ı dil-berden
Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek

11. **çek:**
Gazel 65
Mısra: **6**
(bir şeye) doğru çekmek, sâye bağlamında "almak.".

Doyurma ġamze vü ebrūña baġla zülfüñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ġamz edip ne ḥākime çek

12. **çek:**
Gazel 65
Mısra: **10**
(bir şeye) doğru çekmek, sâye bağlamında "almak.".

Görem cenāb-ı maʿānī-i şiʿr-i Tevfīḳı
Ḥasīb gerd-rehin cism-i ḳālıb-pākime çek

13. **çek:**
Gazel 64
Mısra: **10**
(Sürme) çekmek, sürmek.

Midād-ı ḫāme-i Sırrīyi sürme fetīl et
Ḥasīb-i dīde-i mā-ʿaynı nāẓım-pākime çek

14. **çek:**
Gazel 65
Mısra: **1**
Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru çekmek. II Kılıç çekmek.

Ḫadeng-i ġamzeleriñ cism-i zaḫmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı yā helākime çek

çekdir:

1. **çekdirirse:***-ir, -se*
Gazel 118
Mısra: **1**
Katlanmak, tahammül etmek. II Savaş gemisi.

Melekeci güzeli çekdirirse ten ṣuyına
Kenāra ṣal yeke yek ḳullanıp dümen ṣuyına

çeken:

1. **çekenler:***-ler*
Gazel 89
Mısra: **6**
Kendine doğru çekmek.

Sebū vü ḫumveş āmāde bulur rızḳın gelūsunda
Taʿalluḳ bezmgāhından çekenler dest ü dāmānın

çekil:

1. **çekilmiş:***-miş*
Gazel 119
Mısra: **6**
Sürülmek.

Ser-i gīsūda seyr et ḫāl-i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin
Çekilmiş leşker-i Hindūstān iḳlīm-i Çīn üzre

celādetlü:

1. **celādetlü:**
Gazel 20
Mısra: **2**
Yiğit, yürekli.

Cenāb-ı zāde-i Arslan Girāy Ḫān-ı kerem-muʿtād

Celādetlü o sulṭān-ı mübārek eyledi bünyād

celī eder:

1. **celī eder:**
Gazel 41
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Celi yazı çeşidi yapmak.

Ḥarf-i taʿalluḳı geh eder nesḫ geh celī
Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

cellād-ı cihān:

1. **cellād-ı cihān:**
Mesnevi 4
Mısra: **49**
Kelime Tipi: **-**
Dünyanın celladı.

Aldı mıżrābı ele ḫışmla cellād-ı cihān
Etdi ṭoḳuz yörügüñ başını birden ġalṭān

celse-i ḫiffet eylemezse:

1. **celse-i ḫiffet eylemezse:***-mez, -se*
Gazel 113
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hafif oturuş eylemek. II Bir defa oturmak.

Saḳī-i bezm olanlar eylemezse celse-i ḫiffet ʿAceb rindāna istiḳbāl olur micmer ḫuṣūsında

celvetī:

1. **celvetī:**
Mesnevi 2
Mısra: **2**
Celvetiye tarikatı.

Naḳş-bendī Mevlevī Veysī Rufāʿī Ḫalvetī Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī Cibāvī Celvetī

cem:

1. **cem:**
Gazel 124
Mısra: **2**
Cem (İran hükümdar sülalelerinden Pişdadiyan'a mensup olup uzun yıllar ülkesini esenlik içerisinde yönetir. Azerbaycan'a gelince güneşin doğuşuna yakın yüksek bir yere tahtını kurdurur ve güneşin doğuşu ile tahtı ve üzeri mücevherlerle süslü kaftanı parlamaya başlayınca kendisine Cemşid denilir. İdris peygamberin şeratine göre amel eden Cemşid, sonraları saltanatına güvenerek tanrılık iddiasında bulunur ve bu yüzden halkı kendisinden yüz çevirir. Şarabın mucididir. Ayrıca meşhur bir kasesinin olduğu ve o kase ile dünyanın çeşitli yerlerini seyredebildiği söylenir.).

Ne leẕẕet var zülāl-i būs-ı laʿl-i ġonce-fāmında
Ne ʿaynın buldu İskender ne Cem derk etdi cāmında

cem [ü] iskenderi:

1. **cem [ü] iskenderi:***-i*
Gazel 11
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Cem ve İskender.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse

ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

cemʿa yekūn:

1. **cemʿa yekūn:**
Gazel 55
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Toplam yekun.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳāmla bir ṣūret-i defter
Ḫaṭıñ cemʿa yekūn ḥüsnüñ [.] taḳsīm göstermiş

cemʿa yekūn eder:

1. **cemʿa yekūn eder:** *-er*
Kıt'a 15
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Toplamını almak.

Ṣıfr-ı ḫālī raḳamı ḫaṭṭı degüldür ḫāli
Naḳd-ı cān u dili ʿuşşāḳı eder cemʿa yekūn

cemāl:

1. **cemāl:**
Gazel 3
Mısra: **1**
Güzellik, hüsn ü ân. Güzel yüz.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

2. **cemālinde:** *-i, -n, -de*
Gazel 56
Mısra: **5**
Güzellik, hüsn ü ân. Güzel yüz.

Cemālinde ruḫ-ı gül-gūnla çeşmin görenler der
Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḫoten yatmış

3. **cemālinde:** *-i, -n, -de*
Kıt'a 10
Mısra: **12**
Güzellik, hüsn ü ân. Güzel yüz.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Ḥüsn-i ḫaṭṭile cemālinde yazıldı muṣḥaf

4. **cemāl:**
Gazel 27
Mısra: **7**
Güzel yüz.

Hezār-ı ḫasteyem ṣun şerbet-i vaṣlıñ cemāl ʿarż et
Ṭabībim derde dermānım civānım gül zamānıdır

5. **cemālini:** *-i, -n, -i*
Gazel 68
Mısra: **3**
Güzel yüz, yüz güzelliği.

ʿArż eyleyip cemālini ol māh-tābımız
Çıḳmaz mı ebr-i nāzdan āyā ṣabāḥa dek

cemāl ü ḫaṭṭ:

1. **cemāl ü ḫaṭṭ:**
Kıt'a 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yüz ve yüzdeki ayva tüyleri.

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde göñlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

cemāl-i tāb-nākin:

1. **cemāl-i tāb-nākin:** *-in*
Gazel 11

Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Parlayan güzel yüz.

Cemāl-i tāb-nākin seyr eder ḫūbān-ı devrānıñ
Naẓar ḳıldıḳca her dem bāʿiṣ-i düşnāmdır mirʾāt

cemāl-i yār:

1. **cemāl-i yār:**
Gazel 82
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin güzelliği.

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

cemālin ḫatṭ-ı şerīf ile tezyīn eyledi:

1. **cemālin ḫatṭ-ı şerīf ile tezyīn eyledi:***-di*
Gazel 100
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünü şerefli sakal ile süslemek. II Sakal bırakmak.

Ḫazīnedār Meḥemmed Aġaya ṣad taḥsīn
Cemālin eyledi ḫaṭṭ-ı şerīf ile tezyīn

cemālin tezyīn eyledi:

1. **cemālin tezyīn eyledi:***-di*
Gazel 100
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünü süsledi. II Sakal bıraktı.

Ḫazīnedār Meḥemmed Aġaya ṣad taḥsīn
Cemālin eyledi ḫaṭṭ-ı şerīf ile tezyīn

çemen-be-çemen:

1. **çemen-be-çemen:**
Gazel 96
Mısra: **1**
Çayırdan çayıra // Her yer.

Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze ḳılar cüst ü cū çemen-be-çemen

2. **çemen-be-çemen:**
Gazel 96
Mısra: **2**
Çayırdan çayıra // Her yer.

Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze ḳılar cüst ü cū çemen-be-çemen

3. **çemen-be-çemen:**
Gazel 96
Mısra: **4**
Çayırdan çayıra // Her yer.

Durur o şūḫ-ı mey-āşāma lāleler güller
Ayaġ elinde ṣurāḥī ṭolu çemen-be-çemen

4. **çemen-be-çemen:**
Gazel 96
Mısra: **6**
Çayırdan çayıra // Her yer.

Faṣıl faṣıl varaḳ-ı gülsitān olur bülbül
Eder ṭuyūr-ı sebaḳ-ḫvān ġulū çemen-be-çemen

5. **çemen-be-çemen:**
Gazel 96
Mısra: **8**
Çayırdan çayıra // Her yer.

Bu rūzgārda bir serv-ḳadd hevāsınadır
Nesīmde eser-i ārzū çemen-be-çemen

6. **çemen-be-çemen:**
Gazel 96
Mısra: **10**
Çayırdan çayıra // Her yer.

O mest-i nāzik eder seyre çıḳdıġın ifşā
Ṣadā-yı naʿra-i gül-bāng-ı hū çemen-be-çemen

7. **çemen-be-çemen:**
Gazel 96
Mısra: **12**
Çayırdan çayıra // Her yer.

ʿArūs-ı ġonçeye meşşāṭa oldu ġonce-i ter
Misāl-i ġāze verir reng ü bū çemen-be-çemen

8. **çemen-be-çemen:**
Gazel 96
Mısra: **14**
Çayırdan çayıra // Her yer.

Ḥasīb vaṣf-ı ḫaṭ-ı yāre gel müşāʿareye
Bahārdır edelim güft ü gū çemen-be-çemen

çemenlik:

1. **çemenlikde:** *-de*
Gazel 116
Mısra: **1**
Çimenlik, yeşillik alan.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

cemīʿ-i mā-sivā'llāhdan eli çekdi:

1. **cemīʿ-i mā-sivā'llāhdan eli çekdi:** *-di*
Gazel 132
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Allah'tan başka olanların tamamından uzaklaşmak.

Nāy-zen-i ṣāḥib-nefes bir zāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemīʿ-i mā-sivā'llāhdan eli

cenāb-ı fennī-i ṣāḥib-zemīne:

1. **cenāb-ı fennī-i ṣāḥib-zemīne:**
Gazel 9
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Zemin sahibi Fenni Efendi.

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-zemīne āzmāyişdür
Bu tanẓīri Ḥasībā gül gibi ʿarż eylemeklik yap

cenāb-ı ḥażret-i ḥaḳ:

1. **cenāb-ı ḥażret-i ḥaḳ:**
Gazel 40
Mısra: **14**
Kelime Tipi: -
Yüce Allah hazretleri.

Ḫāk-i tevāżuʿ ola şolki bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ḥażret-i Ḥaḳ dest-gīr ola

cenāb-ı ḫüdā:

1. **cenāb-ı ḫüdā:**
Gazel 95
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Hazreti Hak.

Mülk-i fenādan göçüp eyledi ʿazm-i beḳā
Ede cenāb-ı Ḫüdā ḳaṣr-ı cinānı mekān

cenāb-ı ḳādir:

1. **cenāb-ı ḳādir:**
Kıt'a 7
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Allahın mutlak gücü.

Ser-tirāş-kār Süleymān Çelebi
Aña luṭf etdi cenāb-ı Ḳādir

cenāb-ı kān-ı celādet:

1. **cenāb-ı kān-ı celādet:**
Gazel 94
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yücelik kaynağı beyefendi.

Cenāb-ı kān-ı celādet
Ḳırım Girāy Sulṭan
Ki şān-ı şevketidir reşk-i ḫusrev ü ḫāḳān

cenāb-ı maʿānī-i şiʿr-i tevfīḳı:

1. **cenāb-ı maʿānī-i şiʿr-i tevfīḳı:**-*ı*
Gazel 65
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şair Tevfik'in şiirinin mana hazretleri.

Görem cenāb-ı maʿānī-i şiʿr-i Tevfīḳı
Ḥasīb gerd-rehin cism-i ḳālıb-pākime çek

cenāb-ı mefḫar-ı küttāb:

1. **cenāb-ı mefḫar-ı küttāb:**
Kıt'a 5
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Okulun övüncü olan beyefendi.

Cenāb-ı mefḫar-ı küttāb
İsmāʿīl Efendi kim
Edip irsāl-i liḥye vaḳr-ı ẕātın eyledi iẓhār

cenāb-ı rātibe:

1. **cenāb-ı rātibe:**-*e*
Gazel 125
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şair Ratip.

Cenāb-ı Rātibe bu naẓm-ı bī-tertībi ʿarż eyle
Dirīġ etmez Ḥasībā kilk-i taṣḥīḥin niẓāmında

cenāb-ı şeyḫ:

1. **cenāb-ı şeyḫ:**-*e*
Gazel 104
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Hazreti şeyh.

Ḥasībā nice mümkindir cenāb-ı şeyḫe pey-revlik
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

cenāb-ı vāʿiẓi:

1. **cenāb-ı vāʿiẓi:**-*i*
Kıt'a 22
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Vaiz hazreti.

Meger her gice bir ʿavret ḳaparmış ḫalvet-i ḫāṣṣa
ʿAses başmış cenāb-ı vāʿiẓi rüsvā-yı ʿāmm etmiş

cenāb-ı zāde-i arslan girāy:

1. **cenāb-ı zāde-i arslan girāy:**
Gazel 20

Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Arslan Giray'ın oğlu.

Cenāb-ı zāde-i Arslan Girāy Ḫān-ı kerem-muʿtād
Celādetlü o sulṭān-ı mübārek eyledi bünyād

cenāb-ı ẕü'l-minen:

1. **cenāb-ı ẕü'l-minen:**
Kıt'a 16
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İyilik ve bağış sahibi (Allah) hazreti.

Şāhid-i baḫt u saʿādet ʿizzet ü ʿömr-i dırāz
Ol velīdi ḳılsın erzānī cenāb-ı Ẕü'l-minen

cenāḥeyn:

1. **cenāḥeyni:***-i*
Kıt'a 14
Mısra: **9**
İki kanat, iki yön.

Ṭūṭi-i sebze-bahār etdi cenāḥeyni güşād
Eyler eṭrāf-ı gülistānı ṭavāfa taʿlīm

çenārcığ:

1. **çenārcığla:***-ıla*
Gazel 69
Mısra: **5**
Çınarcık. II İstanbul'a yakın bir belde.

Etmiş çenārcığla ḳavaḳ müsellemi ġālibā
Şalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

çenber eylemiş:

1. **çenber eylemiş:***-miş*
Gazel 136
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Çenber haline getirdi.

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

çend:

1. **çend:**
Kıt'a 23
Mısra: **15**
Birkaç.

Dediler çend melek burc-ı felekden tārīḫ
Seyr-i bārūyı geliñ ḳalʿa-i Aḳkirmāna

çeñe eyler:

1. **çeñe eyler:***-r*
Mesnevi 4
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Çok konuşmak.

Ḳand imiş ġayra gibi ṣormaġa yoḳdur ḥācet
Çeñe eyler baña būs gelse nevbet

çengāl-i zaḫm-ı zūrile:

1. **çengāl-i zaḫm-ı zūrile:***-ile*
Gazel 78
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Zorla açılan yara ormanı.

Buldu licām-ı rāma uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḫm-ı zūrile oldı sefīl fil

çengāne:

1. **çengāneler:***-ler*
Gazel 7
Mısra: **8**
Çingene; Hindistan'dan çıktıkları söylenen, dünyanın çeşitli yerlerinde

yaşayan bir topluluk, Çingen, Kıpti, Roman ve bu topluluktan olan kimse.

Naʿra ile birbirine dirler ormatus gerus
Uñudup çengāneler yollardaġı ḥaydūd hep

cennet:

1. **cennete:**-*e*
Kıt'a 18
Mısra: **16**
Ağaçlık bahçe; iman edip Salih ameller işleyenlere, ahirette vaat edilen nimet ve mükâfat yurdu.

Yazdı tārīḫin imāmeyn emr-i ciddile anıñ
Eyledi miʿrāc-ı rūḥānī Meḥemmed cennete (1192)

2. **cennetde:**-*de*
Kıt'a 18
Mısra: **14**
Ahirette müminlere Allah tarafından va'dedilen ebedî hayat, yaşanacak yer.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile maḥbūb-ı āl olmış idi
Şübhesüz anlarla cennetde irer her niʿmete

cennetü'l-meʿvā:

1. **cennetü'l-meʿvā:**
Kıt'a 9
Mısra: **5**
Şehit ve müminlerin barınağı ve konağı olan cennet.

Ḫudā pür-nūr ede ḳabrin maḳāmın cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu çün duʿā-yı ḫayr içün bu ṭaş

çerāġ etdi:

1. **çerāġ etdi:**-*di*
Gazel 62
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mutlu etmek, şad etmek.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ
Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

çerāġān:

1. **çerāġāndır:**-*dır*
Gazel 68
Mısra: **15**
Bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği, donanma.

Dāġımla şerḥa-i lāle çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze temāşā ṣabāḥa dek

çerāġ-ı selmān:

1. **çerāġ-ı selmān:**
Kıt'a 7
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Selman'ın çıkağı.

Şuʿle-tāb oldu çerāġ-ı Selmān
Kendi Müslim pederi pek kāfir

ceres:

1. **ceresveş:**-*veş*
Mesnevi 3
Mısra: **48**
Çan, çıngırak.

Raḳīb ile ber-ā-ber beyʿ ederler ʿaşḳ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş olmasa boynında melʿūnı

2. **ceresinden:** *-inden, -, -, -*

Gazel 54
Mısra: **4**
Hayvanın boynuna asılan çıngırak.

Dāʾire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muḥibb-i Ḫudāyı
ceresinden biliriz

cereyān etmede:

1. **cereyān etmede:** *-me, -de*

Gazel 62
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Akmak.

Cereyān etmede
kūyunda sirişk-i
çeşmim
Eyleme anı gözüm ḫāk-i
rehiñde ırmaġ

çerḫ-i ʿamāsıyla:

1. **çerḫ-i ʿamāsıyla:** *-sı, -y, -la*

Gazel 48
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kör bir çark.

Bī-baṣar devr-i ḫadiñ
etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i
ʿamāsıyla döner

çerḫ-i aṭlas:

1. **çerḫ-i aṭlas:**

Gazel 136
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Atlas feleği, göğü.

Çerḫ-i aṭlas ṣubḥ-dem
çāk-i girībān etmede
Dāmen-i ālūde-i ḫūn-ı
şafaḳ mı sāde mi

çerḫ-i felekde:

1. **çerḫ-i felekde:** *-de*

Gazel 66
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gök tabakası.

Devr oldu ey sitāre-i
baḫt etmediñ ṭulūʿ
Çerḫ-i felekde yoḫsa
yeriñ yoḳ mudur seniñ

çerḫ-i ġaddār:

1. **çerḫ-i ġaddār:**

Gazel 2
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Zâlim felek.

Sevdügim çīn-i cebīn
itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

cesaret:

1. **cesāret:**

Gazel 115
Mısra: **10**
Cesurluk.

Oldu mevzūn u muḳaffā
bu ġazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarż etmege üstāda
cesāret güççe

çeşm:

1. **çeşmüm[ün]:** *-üm[ün]*

Gazel 4
Mısra: **13**
Göz II göz çukuru.

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarıyla
müzeyyen nev-ʿarūsāsā
Beyāż fes ḫāli ḳaldı
çeşmüm[ün]
ḫaclegāhında

2. **çeşmile:** *-ile*

Gazel 42
Mısra: **1**
Göz.

Çeşmile ḫiṭāb eyleme maḫfīce bir işdir
ʿUşşāḳa işāretler ile iş bitirişdir

3. **çeşmim:** *-im*
Gazel 29
Mısra: **7**
Görme organı, dide, ayn.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

4. **çeşmim:** *-im*
Gazel 57
Mısra: **5**
Görme organı, dide, ayn.

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḫayāl-i gīsuvānıñla
Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā ṣıġışdırmış

5. **çeşminde:** *-i, -n, -de*
Gazel 29
Mısra: **1**
Bakış, görüş, nazar II Algılama biçimi, fikir, düşünce, anlayış.

Ġamzeler çeşminde elde tīġ-ı āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş gürūh-ı leşker-i nehhāb uyur

6. **çeşmim:** *-im*
Gazel 83
Mısra: **6**
Görme organı, dide, ayn.

Benānıñla Benātü'n-naʿşı mīzān eylemem hemçün
Şebān-ı ġayra çeşmim ḫīredārī-i hilāl etmem

çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā:

1. **çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā:**
Gazel 5
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hristiyan güzelinin gözünü bilen.

Olınca yek nigeh çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā
Esīr itdi beni zülf-i dütā-yı duḫter-i tersā

çeşme:

1. **çeşmeye:** *-ye*
Kıt'a 12
Mısra: **8**
Bir kaynaktan gelip bir haznede toplanan veya borularla getirilen suların, kullanılmak amacıyla üzerindeki musluklar vâsıtasıyle akıtılması için yapılmış küçük tesis.

Söyledim işrāb edip ʿaṭşāna tārīḫin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer çeşmeye āb-ı zülāl

çeşmesār:

1. **çeşmesārı:** *-ı*
Gazel 39
Mısra: **6**
Çeşmesi çok olan yer.

Çeşm-i terimden olmadı ḫālī ḫayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh etmiş birisidir

çeşm-i aḥbāb:

1. **çeşm-i aḥbāb:**
Kıt'a 9
Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Sevgililerin, dosların gözü.

Ocaġıñ iḫtiyārı idi ellinci cemāʿatde
Sefer ḳıldı beḳāya çeşm-i aḥbāb oldular ḫūn-pāş

çeşm-i bīmārın gören:

1. **çeşm-i bīmārın gören:***-en*
Gazel 105
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Hasta gözünü görmek.

Yeñiler eski derdin çeşm-i bīmārın gören ʿāşıḳ
Ne deñlü dest-i luṭfı ḫoşa merhem tāzeden tāze

çeşm-i cādū:

1. **çeşm-i cādū:**
Gazel 24
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Büyüleyici göz.

Böyle sāḥir-i fiten-cū çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

çeşmi çerāġ aydın:

1. **çeşmi çerāġ aydın:**
Mesnevi 4
Mısra: **19**
Kelime Tipi: -
Gözü çırası yanmak. II Mutlu olmak.

Ḫvāceye aydın çeşmi çerāġ elbet
Kimle aṣḥāb-ı kemālleriñe hem-ṣoḥbet

çeşm-i ebrūyīde:

1. **çeşm-i ebrūyīde:***-de*
Gazel 30
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Kaşın altındaki göz.

Añladıḳ bildik seniñ leb-beste-i nāz olduġuñ
Çeşm-i ebrūyīde olsun luṭf-ı istiġnāb uyur

çeşm-i estere:

1. **çeşm-i estere:***-e*
Kıt'a 7
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Katır gözü.

Çeşm-i estere nigāhı nīş-ter
Müşterī necm-i sitāre ṭāhir

çeşm-i fetīli:

1. **çeşm-i fetīli:***-i*
Gazel 116
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Fitilin gözü.

Helāk eyler hezārān ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīġ-zenlikde

çeşm-i ḫīre:

1. **çeşm-i ḫīre:**
Gazel 133
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Kamaşmış, fersiz göz.

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

çeşm-i ḥüseynim:

1. **çeşm-i ḥüseynim:** *-im*
Gazel 35
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Hüseyin'in özü.

Añdıḳca Kerbelāda aḳan ḫūn-ı ʿāşıḳı
Şeh-rāh-ı ʿışḳa çeşm-i Ḥüseynim sebīl olur

çeşm-i inṣāfile:

1. **çeşm-i inṣāfile:** *-ile*
Gazel 20
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Insaflıca bakan göz.

Naẓar ḳıl çeşm-i inṣāfile var mı miṣl-i ṣānīsi
Ne ḥācet ṣarf-ı maḳdūr-ı suḫanla eylemek īrād

çeşm-i mestini:

1. **çeşm-i mestini:** *-i, -n, -i*
Gazel 118
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoş göz.

Uyunca neşʿe-i mey çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḫaten ṣuyına

çeşm-i necm-i süreyyā:

1. **çeşm-i necm-i süreyyā:**
Gazel 68
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Süreyya yıldızının gözü.

Tesbīḥ çekdi Zühreyi tesḫīr içün meger
Bu mādeyi çeşm-i necm-i Süreyyā ṣabāḥa dek

çeşm-i pür-ḫvābın:

1. **çeşm-i pür-ḫvābın:** *-ı, -n*
Gazel 119
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Uyku dolu göz.

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḫvābın
Durur iki kemend-endāzdır ceyş-i kemīn üzre

çeşm-i sūzenden:

1. **çeşm-i sūzenden:** *-den*
Gazel 99
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Iğnenin gözü.

Degüldür seyr-i ḫāliñ żaʿf-ı çeşmimle cüdā benden
Eder Hindi temāşā rind-i ʿāşıḳ çeşm-i sūzenden

çeşm-i ter:

1. **çeşm-i ter:**
Gazel 113
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yaşlı göz.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

çeşm-i terim:

1. **çeşm-i terim:** *-im*
Gazel 25
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yaşlı göz.

Ruḫsārım üzre çeşm-i terim ḳaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle dildāra fāş olur

çeşm-i terimden:

1. **çeşm-i terimden:** *-im, -den*
Gazel 39
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Genç gözler // canlılığı ve parlaklığı ziyâde, dinç gözler.

Çeşm-i terimden olmadı ḫālī ḫayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh etmiş birisidir

çeşmin görenler:

1. **çeşmin görenler:** *-en, -ler*
Gazel 56
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gözünü görenler.

Cemālinde ruḫ-ı gül-gūnla çeşmin görenler der
Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḫoten yatmış

cevāb eyleye:

1. **cevāb eyleye:** *-y, -e*
Gazel 71
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Cevaplamak, cevap vermek.

Bāde-nūş ol gel açıl refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

cevābı verdim:

1. **cevābı verdim:** *-dim*
Gazel 16
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Cevap vermek.

Ḳılmış mesāʾil-i ser-i zülfüñde ḳāl ü ḳīl
Verdim Ḥasīb şeyḫe cevābı ḳulac ḳulac

cevābın oḳuyunca alır:

1. **cevābın oḳuyunca alır:** *-ır*
Gazel 90
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Cevabını okuyunca alır.

Alır cevābın oḳuyunca beyt-i maḳṭadan
Ederse daḫl-i taʿarruż baña ʿadū-yı vaṭan

cevāmiʿ:

1. **cevāmiʿi:** *-i*
Gazel 69
Mısra: **13**
Camiler.

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir eẕānı Sitānbuluñ

çevgān:

1. **çevgānı:** *-ı*
Gazel 6
Mısra: **3**
Ucu egri cirit sopası.

Sühā der-eşheb-i ebr olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını tesyīr ider mehtāb

cevher:

1. **cevherlerle:** *-ler, -le*
Gazel 139
Mısra: **3**
Noktalı harf. II Tarih-i Cevher (Tarih-i Mu'cem): Noktalı harflerin hesabına dayanan tarih.

Eyle cevherlerle tārīḫin ḥisāb
Oldu iḳbāl ile ḫān Devlet Girāy (1182)

cevher-i ʿışḳ var:

1. **cevher-i ʿışḳ var:**
Gazel 63
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın özü var.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceyş-i hevādan taṯhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o ẕātında ki var cevher-i ʿışḳ

cevlān eyleyen:

1. **cevlān eyleyen:***-y, -en*
Gazel 24
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gezinmek.

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

cevlāngeh:

1. **cevlāngehimde:***-im, -de*
Gazel 83
Mısra: **12**
Gezilip dolaşılan yer.

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı himmetem dünyā vü ʿuḳbāda
Feżā-yı ʿālemi cevlāngehimde per ü bāl etmem

cevr:

1. **cevri:***-i*
Gazel 2
Mısra: **4**
Ar. Eza, sitem.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden baña

cevr-i bī-ġāyet-i dildāra:

1. **cevr-i bī-ġāyet-i dildāra:***-a*
Gazel 115
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin sonsuz eziyeti.

Cevr-i bī-ġāyet-i dildāra taḥammül āsān
Ruḳabānıñ sitem ü ṭaʿnına ṭāḳat güççe

ceyḫūna döndü:

1. **ceyḫūna döndü:***-dü*
Gazel 118
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ceyhun nehri gibi olmak.

Firāḳ-ı laʿl-i ʿaḳīḳiñle döndü Ceyḫūna
Yem-i sirişkim aḳın eyledi Yemen ṣuyına

ceyş-i hevādan:

1. **ceyş-i hevādan:***-dan*
Gazel 63
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Arzu, nefis isteği.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceyş-i hevādan taṯhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o ẕātında ki var cevher-i ʿışḳ

ceyş-i kemīn:

1. **ceyş-i kemīn:**
Gazel 119
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Az ve tuzak askeri.

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḫvābın
Durur iki kemend-endāzdır ceyş-i kemīn üzre

ceyş-i niyāza:

1. **ceyş-i niyāza:**-*a*
Gazel 122
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Niyaz askeri.

Kāfir ḥişār-ı nāzda aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya mı mā-verā vere

ceẕb eden:

1. **ceẕb eden:**-*en*
Gazel 124
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kendine çekme, hoşlanma duygusu ile ilerleme.

Eder pür delvi rīz olduḳca bālā gerdiş-i dolāb
Tevāżuʿdur ḳulūbı ceẕb eden rifʿat maḳāmında

ceẕbe ile ḳuçduḳca:

1. **ceẕbe ile ḳuçduḳca:**-*duḳca*
Gazel 44
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Cezbe ile kucaklamak.

Ceẕbe ile ʿāşıḳān ḳuçduḳca Gümüş Dedeyi
Naʿra-i Yā Ḥayy mıdır çekdikleri Yā Hū mudur

ceẕbeli şütürüñ çulu egri gerekdir:

1. **ceẕbeli şütürüñ çulu egri gerekdir:**
Mesnevi 3
Mısra: **46**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Alımlı devenin çulu eğri gerekdir.

ʿĀşıḳam dāmen sürer dīvānelik ġam mı baña
Ceẕbeli şütürüñ çulu egri gerekdir dil-berā

cibāvī:

1. **cibāvī:**
Mesnevi 2
Mısra: **2**
Cibavi tarikati.

Naḳş-bendī Mevlevī Veysī Rufāʿī Ḫalvetī
Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī Cibāvī Celvetī

ciger:

1. **ciger:**
Gazel 120
Mısra: **3**
Ciğer.

Ciger pīrāhen üzre mā-hażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

ciger pür-ḫūn olur:

1. **ciger pür-ḫūn olur:**-*ur*
Gazel 129
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ciğer kanla dolmak. II Çok üzülmek.

Ciger pür-ḫūn olur derdiñle aġlar dīde-i giryān
Cihānı iñledir āh ü fiġān v'allāhi bi'llāhi

cigeriçün deveyi zebḥ eder oldu:

1. **cigeriçün deveyi zebḥ eder oldu:**-*du*
Mesnevi 3
Mısra: **36**
Kelime Tipi: **-**
Ciğeri için deveyi boğazlar olmak.

Ḳaṭʿ eder arpasın acından olur yüregi ḳan
Cigeriçün deveyi ẕebḥ eder oldu sārbān

cihān:

1. **cihānda:** *-da*
Gazel 9
Mısra: **2**
Ar. dünya, âlem, cihan.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müşthereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

2. **cihānı:** *-ı*
Gazel 29
Mısra: **9**
Âlem, dünya, yeryüzü.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

cihāna erzānī eyledi:

1. **cihāna erzānī eyledi:** *-di*
Gazel 131
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Cihanı layık eylemek.

Senā vü minnet ü şükr ü sipās-ı Yezdānī
Cihāna eyledi luṭf-ı ʿamīmi erzānī

cihānı iñledir:

1. **cihānı iñledir:** *-ir*
Gazel 129
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dünyayı inletmek.

Ciger pür-ḫūn olur derdiñle aġlar dīde-i giryān
Cihānı iñledir āh ü fiġān v'allāhi bi'llāhi

cihānı yaḳsa:

1. **cihānı yaḳsa:** *-sa*
Gazel 86
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dünyayı ateşe vermek, yok etmek.

Ḥāṣılı yaḳsa cihānı n'ola āhım şereri
Micmer-i dilde nihān nārımı dökdüm ṣaçdım

çıḳ:

1. **çıḳmış:** *-mış*
Gazel 3
Mısra: **3**
Görünmek.

Ḫᵛāceden çıḳmış ẓerāfetle ʿalīm olmış bağa
Şīve üstāddan el öpmiş ḫoş ḫişāl olmış bağa

2. **çıḳıcaḳ:** *-ıcaḳ*
Gazel 7
Mısra: **3**
Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek, tırmanmak.

Olmışına ḫāmına baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz düşürür emrūd hep

3. **çıḳarmış:** *-ar, -mış*
Gazel 55
Mısra: **5**
Şekil vermek, çizmek.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳāmla bir ṣūret-i defter
Ḫaṭıñ cemʿa yekūn ḥüsnüñ [.] taḳsīm göstermiş

4. **çıḳıp:** *-ıp*
Kıt'a 25
Mısra: **17**
Görünme / zuhur etme.

Çıḳıp bu tārīḫi dedi bir abdālıñ
Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn vāṣıl-ı Ḫudā oldı

çıḳrıḳçı:

1. **çıḳrıḳcı:**
Mesnevi 4
Mısra: **35**
Çıkrık yapan ve satan kimse.

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler
İʿtimād etme ġayrı ḳazancı süsler

cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır:

1. **cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır:** *-mı, -dır*
Gazel 78
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Mana gözüne sürmek.

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mükaḥḥil ü kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29 Rebīʿu'l-āḫir 1187)

cild-i muṣḥaf-ı ruḫsāra:

1. **cild-i muṣḥaf-ı ruḫsāra:** *-a*
Gazel 100
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yüz sayfasının cildi.

Kitāb-ı ḥüsnüne ya ʿanberīn şīrāze
Ya cild-i muṣḥaf-ı ruḫsāra mıḳleb-i miskīn

cilvegeh etmiş:

1. **cilvegeh etmiş:** *-miş*
Gazel 39
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dolaşmak.

Çeşm-i terimden olmadı ḫālī ḫayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh etmiş birisidir

cināna göçüp:

1. **cināna göçüp:** *-üp*
Gazel 77
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Cennete göçmek. II Vefat etmek.

Dedim vefātını güş eyleyince tārīḫin
Göçüp cināna revān oldu Dervīş İsmāʿīl

çīn-i cebīn:

1. **çīn-i cebīn:**
Gazel 40
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Alın buruşukluğu‖ kızma, surat asma.

Bīhūde bu riyā ile zāhid sücūd eder
Çīn-i cebīn ṣafḥa-i naḳş-ı ḥaṣīr olur

2. **çīn-i cebīn:**
Gazel 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Alın kırışıklığı.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden bańa

çīn-i cebīni:

1. **çīn-i cebīni:** *-i*
Gazel 34
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Alın buruşukluğu‖ kızma, surat asma.

Etdikce ḫum-ı çeşm-i dili daʿvā-yı işrāb
Çīn-i cebīni ayru vekīl olur

çirke-i çengāne-i ʿörfāneden:

1. **çirke-i çengāne-i ʿörfāneden:** *-den*
Gazel 61
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Geleneksel çingene çadırı.

Ben Hevāyī şimdi ṭaġlarda köçekciyim bugün
Çirke-i çengāne-i ʿörfāneden etdim ferāġ

cirm:

1. **cirmince:** *-ince*
Kıt'a 24
Mısra: **6**
Cisim; büyüklük, hacim II beden, vücut.

Eder sūrāḫı aʿdādı ḳadar zaḫm-ı sitem peydā
Bu ʿālemde temelluḳ eyleyen cirmince ġırbāliñ

cism:

1. **cismim:** *-im*
Gazel 104
Mısra: **7**
Ar. Gövde.

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

2. **cismini:** *-in, -i*
Kıt'a 24
Mısra: **3**
Ar. Gövde.

Bu diḳḳat cismini sūrāḫ sūrāḫ etdi ġırbāliñ
Ḥasīb

3. **cismüm:** *-üm*
Gazel 2
Mısra: **5**
Cisim, vücut.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

4. **cismim:** *-im*
Gazel 88
Mısra: **2**
Cisim, vücut.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

cism-i fenā:

1. **cism-i fenā:**
Gazel 85
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yokluk varlığı.

Temür-i hestī-i mevhūm imiş cism-i fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde ṣūret-i rengi ʿadem gördüm

cism-i ḳālıb-pākime:

1. **cism-i ḳālıb-pākime:** *-im, -e*
Gazel 65
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Temiz kalıplı vücut.

Görem cenāb-ı maʿānī-i şiʿr-i Tevfīḳı
Ḥasīb gerd-rehin cism-i ḳālıb-pākime çek

cism-i şerḥnākime:

1. **cism-i şerḥnākime:**-*im, -e*
Gazel 64
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yaralı vücut.

Bu cān tende iken şerḥ edem ḥākime çek
O ḳanlu tīġi şehā cism-i şerḥnākime çek

cism-i sūzānımı:

1. **cism-i sūzānımı:**-*ım, -ı*
Gazel 62
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yanan beden.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ
Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

cism-i zaḫmnākime:

1. **cism-i zaḫmnākime:**-*im, -e*
Gazel 65
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yaralı vücut.

Ḫadeng-i ġamzeleriñ cism-i zaḫmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı yā helākime çek

cismim:

1. **cismim:**
Gazel 88
Mısra: **2**
Beden, gövde.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

cit:

1. **cit:**
Gazel 12
Mısra: **16**
Çit, sınır ?.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

2. **çit:**
Mesnevi 4
Mısra: **9**
Çit, sınır ?.

Ḥavlı obasını çit yap(dır)dı boz aġacı faḳīr
Raḥm edip etmeye tecrīm müsellim-i ṣaġīr

çıtır pıtır:

1. **çıtır pıtır:**-*e*
Gazel 41
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Bendini çāk ede cüvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i cānım çıtır pıtır

2. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Bendini çāk ede cüvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i cānım çıtır pıtır

3. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**

Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Pā-māl-i esb-i ʿişve eder serv-i gülşeni
Gülzāra gelse tāze fidānım çıtır pıtır

4. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Olduḳca tāb pertev-i mihr-i ruḫuñla germ
Eyler zücāc-ı ḳalb-i nihānım çıtır pıtır

5. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Yıḳdı ten-i nizārı dirīġā çü ḫār u ḫas
Sūz-ı dil-i şerāre-feşānım çıtır pıtır

6. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Ḥarf-i taʿalluḳı geh eder nesḫ geh celī
Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

7. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Olmuş meze meẕāḳi-i nuḳl-i ṣafā-yı ʿayş
Bādām çeşm ü piste dehānım çıtır pıtır

8. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Seccāde ferş-i nükte-i ʿışḳın şümār eder
Nesīc-i şeyḫ-zād-ı zemānım çıtır pıtır

9. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Taʿbīr n'ola ḳuş dilini söyleye Ḥasīb
Ṭabʿ-ı Ṣabīḥ-i tāze-zebānım çıtır pıtır

10. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Sāʿat çeker gibi heves-i ceyb-i vuṣlata
İşler derūnı nāle-künānım çıtır pıtır

11. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Bāzīçe-bāz-ı mihr-i ḫırāmān nāz eder
Ḳundaḳdan ibn-i vaḳt-i cihānım çıtır pıtır

12. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Der-ḫufte yāre dest-res-i raʿşe-rīz iken
Ḫalḫāl-i sāḳi kesdi emānım çıtır pıtır

13. **çıtır pıtır:**
Gazel 41
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Çıtı pıtı. II Ufak tefek ve sevimli, hoş.

Ḳıldı beni selāset-i güftār ile esīr
Nev-reste şūḫ-ı tuḥfe-lisānım çıtır pıtır

civân:

1. **civānım:** *-ım*
Gazel 27
Mısra: **8**
Genç, taze delikanlı.

Hezār-ı ḫasteyem ṣun şerbet-i vaṣlıñ cemāl ʿarż et
Ṭabībim derde dermānım civānım gül zamānıdır

civār-ı raḥmetine:

1. **civār-ı raḥmetine:** *-i, -n, -e*
Gazel 77
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İlâhî şefkat ve merhamet tarafı. II Ebedi alem; ahiret.

Seyāḥat eyledi āḫir beḳāya fānīden
Civār-ı raḥmetine vāṣıl ede Rabb-i cemīl

çok:

1. **çoḳ:**
Gazel 85
Mısra: **4**
"Birçok, bir hayli" anlamındaki belgisiz sıfat.

Benim her zaḥmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

çoḳ bağrı yanıḳ:

1. **çoḳ bağrı yanıḳ:**
Gazel 109
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çok acılar, sıkıntılar, dertler çekmiş.

Dağ üsti n'ola bāġ olsa ʿuşşāḳa Edirne
Çoḳ bağrı yanıḳ ehl-i kerāmet var içinde

çoḳ başlıdır:

1. **çoḳ başlıdır:** *-dır*
Gazel 23
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
1.Hilekâr, aldatıcı, yalancı, kurnaz. 2. Dolandırıcı, yankesici, hırsız, 3. Fitnekâr, 4. Vefasız, 5. Zalim, gaddar 6. Bir konuda uzman, usta, mahir olarak sıralanabilir. 7. Kendisini olduğundan üstün gören ve üstesinden gelemeyeceği işlere kalkışarak beceremeyen kimse, 8. Ser-keş, asi, dikbaşlı, başına buyruk, itaatsiz, inatçı, 9. Mağrur, kibirli, kendini beğenmiş, büyüklük

taslayan 10.Cesur, korkusuz, 11. Küstah, şımarık, saygısız, utanmaz. (Çetinkaya,2009,s. 278).

Ṭurre-i ṭarrāruña yaḳın getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

çoḳ ḳāl u ḳīl olur:

1. **çoḳ ḳāl u ḳīl olur:***-ur*
   Gazel 35
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
   Çok dedikodu olmak.

Ḫaṭṭıñ kitāb-ı ḥüsnüñü iʿrāb eder Ḥasīb
Ders-i ḫayāle başladı çoḳ ḳāl u ḳīl olur

çoḳ olduġun ister:

1. **çoḳ olduġun ister:***-r*
   Gazel 113
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Çok olduğunu istemek.

O ber-dāʾim Ḥasībā ʿāşıḳıñ çoḳ olduġun ister
Taḳayyüd eyler elbet şāhdır leşker ḫuṣūsında

çorba:

1. **çorbası:***-sı*
   Gazel 61
   Mısra: **6**
   Çorba.

Ḫoş ġıdādır mercümek ṣāḥib-riyāżāt olmuşam
Gerçi çorbası ile tārḫāneden etdim ferāġ

çöz:

1. **çözseydi:***-seydi*
   Gazel 8
   Mısra: **8**
   Çözmek, açmak.

Gül mevsimi de geldi boġaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şūḫ-ı ġonce-leb

2. **çözdi:***-di*
   Gazel 10
   Mısra: **3**
   Çözmek, açmak.

Nev-bahār irdi güzeller çözdi gerden bendini
Çıḳdı boġaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

çü:

1. **çü:**
   Gazel 83
   Mısra: **8**
   Gibi.

Ne deñlü noḳṭa-i necmi dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü remmāl-i felek ʿahdine fāl etmem

2. **çü:**
   Gazel 41
   Mısra: **7**
   "Gibi" edatı.

Yıḳdı ten-i nizārı dirīġā çü ḫār u ḫas
Sūz-ı dil-i şerāre-feşānım çıtır pıtır

3. **çü:**
   Gazel 65
   Mısra: **3**
   "Gibi" edatı.

Çü māʿ-ı ṭīnım almışidi kūy-ı dil-berden
Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek

4. **çü:**
   Gazel 71

Mısra: **8**
"Gibi" edatı.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

5. **çü:**
Gazel 89
Mısra: **12**
"Gibi" edatı.

Ḥasībā bād-ı ḫūrşīd elimden olmaz āsūde
Çü ḫayme etmeyen ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın

6. **çü:**
Gazel 105
Mısra: **3**
"Gibi" edatı.

İçenler şerbet-i laʿlin çü zemzem tāzeden tāze
ʿİlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzeden tāze

7. **çü:**
Gazel 117
Mısra: **7**
"Gibi" edatı.

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı] [.] ṭamaʿkārī
Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

8. **çü:**
Gazel 113
Mısra: **6**
"-dığı zaman, -dığında" anlamı katan bağlaç. II -dığı gibi.

O āteş-pāreniñ şehr-i dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır żarar aḫker ḫuṣūsında

cübbe-i eski:

1. **cübbe-i eski:**
Gazel 112
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Eski cübbe.

Gezme māʿī nīm-tenle cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl ü Ceyhūn eyleme

cüdā olmadım:

1. **cüdā olmadım:** *-ma, -dı, -m*
Gazel 84
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayrı düşmek, uzak kalmak, görüşememek.

Dergehinde olmadım ʿuşşāḳıñ ẓiḥāmından cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr olmadıḳca bilmedim

çuḳa:

1. **çuḳa:**
Gazel 7
Mısra: **6**
Çuha, tüysüz ve sık dokunmuş yün kumaş.

Ṣoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ nʿola
Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd hep

cūlāh-ı şekīb:

1. **cūlāh-ı şekīb:**
Gazel 3
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Tahammül giysisi, kumaşı.

Tār ü pūd itmiş niyāz u nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende dūş şāl olmış baña

cüllāh-ı ḫayāl:

1. **cüllāh-ı ḫayāl:**
Gazel 7
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hayal bezi dokuyucuları.

Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl
Aṭlas-ı naẓmın doḳurken ḳırdılar tār pūd hep

çūl-pūşe-i derd ü ġam eden:

1. **çūl-pūşe-i derd ü ġam eden:***-en*
Gazel 49
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dert ve gam çulunu örtü yapmak.

Beni pā-bend ile çūl-pūşe-i derd ü ġam eden
Ḳıl ʿaybsız o güzel-zāde-i mūy-tābımdır

cülūs eyleye:

1. **cülūs eyleye:***-y, -e*
Gazel 70
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Tahta çıkmak.

Ḳurdu bir taḫt-ı muraṣṣaʿ varaḳ-ı ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-miṣāl üstüne gül

cümle:

1. **cümle:**
Gazel 87
Mısra: **23**
Bütün.

Ṣarf-ı maḳdūr eyledim cümle taṣavvuf söyledim
Ḥikmet ü naḥv ü maʿānīden de bīrūndur sözüm

2. **cümlesi:***-si*
Gazel 87
Mısra: **7**
Ar. zf. Hep, bütün.

Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-i Ḫüdādır cümlesi
Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-ı meknūndur sözüm

3. **cümle:**
Gazel 90
Mısra: **4**
(sıfat) Bütün, hep.

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi
Bana melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

4. **cümle:**
Kıt'a 5
Mısra: **4**
(sıfat) Bütün, hep.

Çekip ṭuġra-i tevḳīʿ-i refīʿü'ş-şān-ı ḫāḳānī
Eṭaʿnā resmin icrā etdi cümle ʿāşıḳ-ı nā-çār

cümle mekānı:

1. **cümle mekānı:**
Gazel 69
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Bütün yerleri.

Olmuş ḥarīḳ yerleri verd-i ḳuṣūr ile
Ṭaġ üstü bāġ cümle mekānı Sitānbuluñ

cümleten:

1. **cümleten:**
Kıt'a 16
Mısra: **4**
A. bütün, hep, herkes.

Ġonce-i gülzār-ı bāġ-ı ʿālem-i mülk-i vücūd
Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-ı Ḫudādır cümleten

Mışraʿ-ı naẓmile tesḫīr-i cüvānān eylerem
Hep musaḫḫardır baña çün siḥr [ü] efsündur sözüm

Bī-zebāndır nice taʿbīr eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebūter oldu dil ʿazme güşāde per ü bāl

<u>çün:</u>

1. **çün:**
Gazel 3
Mısra: **14**
Çünkü, nedeniyle.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʿyā mı ya ḫulyā mı söylersin Ḥasīb

2. **çün:**
Gazel 114
Mısra: **11**
Mâdem.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı nāfiẕi iʿcāzdır
Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā neylesin tanẓīrde

3. **çün:**
Gazel 87
Mısra: **30**
Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zîrâ.

4. **çün:**
Gazel 18
Mısra: **2**
"gibi" anlamında edat.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

5. **çün:**
Gazel 28
Mısra: **8**
"gibi" anlamında edat.

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer
Meclise olmaḳ dilerseñ çün gül-i ter muʿteber

6. **çün:**
Gazel 76
Mısra: **4**
"gibi" anlamında edat.

7. **çün:**
Gazel 104
Mısra: **16**
"gibi" anlamında edat.

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun
Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

8. **çün:**
Gazel 112
Mısra: **6**
"gibi" anlamında edat.

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [.]
Yaḳma baġrım çün kebāb eşkimi mey-gūn eyleme

9. **çün:**
Gazel 10
Mısra: **10**
"Gibi" anlamında kullanılmış edat.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin
ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler
Ḥasībā nev-edālar semt semt

10. **çün:**
Gazel 19
Mısra: **5**
"Gibi" edatı.

Eyleye ʿabd günāh ola
çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḫār u ḫas hīç ola mı
baḥr-i muḥīt öñine sedd

11. **çün:**
Gazel 43
Mısra: **6**
"Çünkü" anlamında edat.

Ḳılmayan deyr-i dili eṣnām-ı hestīden ḫalāṣ
Çün teṣāvīr-i der ü dīvār kendin gösterir

12. **çün:**
Gazel 137
Mısra: **2**
"Çünkü" anlamında bağlaç.

ʿAceb ol meh bize hem-ṣoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āġūşda furṣat olur mı

13. **çün:**
Gazel 28
Mısra: **12**
"-dığı için" anlamında kullanılan bağlaç.

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile olurlar muʿteber

14. **çün:**
Mesnevi 3
Mısra: **23**
"-dığı için" anlamında kullanılan bağlaç.

Çeker aġyār zimāmıyla ḳaṭārın çün ḫar
Deve gördüñ mi diyene yiden olsun dirler

15. **çün:**
Gazel 57
Mısra: **15**
"Çünkü" anlamında kullanılan bağlaç.

Meṣeldir çün ġılāfa nīze ṣıġmaz derler ammā kim
Müjeñ almış ḫayāle ʿāşıḳ-ı şeydā ṣıġışdırmış

16. **çün:**
Mesnevi 5
Mısra: **43**
"Çünkü" anlamında kullanılan bağlaç.

Çün ḳurāʾiyye-i Maġalġara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne Ḥasībā ihdā

17. **çün:**
Gazel 12
Mısra: **18**
"-dığı için" anlamına gelen bağlaç.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı Sābit

18. **çün:**
Gazel 40
Mısra: **4**
"-dığı için" anlamına gelen bağlaç.

Bir z̲āta mihr-i nūr-ı
süḫan feyż-yāb ola
Çün māh-ı bedr ʿārif-i
rūşen-żamīr olur

19. **çün:**
Gazel 62
Mısra: **4**
"-dığı için"
anlamına gelen bağlaç.

Ḫaṭṭ-ı laʿli gelicek
būsesini menʿ etdi
Nehy olup āyetle nūş-ı
meye oldu çün yasaġ

20. **çün:**
Gazel 79
Mısra: **10**
"-dığı için"
anlamına gelen bağlaç.

Ḥasīb olup yem-i
ġavvāṣ-ı güher-i
süḫanıñ
Bu naẓmı eyledi çün
rāyegān devāt ü ḳalem

21. **çün:**
Gazel 90
Mısra: **13**
"-dığı için"
anlamına gelen bağlaç.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün
es̲erle s̲ābitdür
Bu naẓm olur sebeb-i
z̲ikri güft ü gūy-ı vaṭan

22. **çün:**
Gazel 127
Mısra: **7**
"-dığı için"
anlamına gelen bağlaç.

Yazdı çün ḫaṭṭ-ı şerīfin
dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daḫi
var mı ḳalem mecz̲ūba

23. **çün:**
Kıt'a 8
Mısra: **1**
"-dığı için"
anlamına gelen bağlaç.

Dediler çün öksüz oġlan
göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki
mevlidiñ sen daḫi yaz

24. **çün:**
Kıt'a 9
Mısra: **6**
"-dığı için"
anlamına gelen bağlaç.

Ḫudā pür-nūr ede
ḳabrin maḳāmın
cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu
çün duʿā-yı ḫayr içün
bu ṭaş

25. **çün:**
Kıt'a 21
Mısra: **4**
"-dığı için"
anlamına gelen bağlaç.

Eyledi liḥye-i ḫoş-bū
irsāl
Ḳıldı çün sünbül-i ter
zīr-i külāh

cünān:

1. **cünān:**
Gazel 140
Mısra: **13**
?.

Caʿfer cünān ʿāşıḳ-ı
ṣādıḳ olanlarıñ
Ḳullāb-ı ʿışḳdır ser-i
zülf-i mücaʿadı

cünbāna gelip:

1. **cünbāna gelip:***-ip*
Gazel 72
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Harekete geçmek.

Güşāde-bāl olur ṣan bülbül-i naḫl-i gül-i terde
Gelip cünbāna bād-ı ṣabā ki ruḫsārdan kākül

cünbiş eyle:

1. **cünbiş eyle:**
Gazel 9
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kımıldama, hareket etme.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildük
Teẕervüm cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

cünbiş-zen-i reftārdan:

1. **cünbiş-zen-i reftārdan:** *-dan*
Gazel 72
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yürüyüşün kımıldanış vurması.

Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ʿāşıḳı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

cüneyd ü şiblīye:

1. **cüneyd ü şiblīye:** *-y, -e*
Kıt'a 25
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Cüneyt ve Şibli adındaki mutasavvıflara.

Degüldi gerçi o dervīş ṣūretā libās
Cüneyd ü Şiblīye maʿnāda reh-nümā oldı

çünki:

1. **çünki:**
Gazel 120
Mısra: **9**
"Çünkü" Bundan dolayı, bu yüzden anlamlarında bağlaç.

Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaṣā ḳıldım ḥaẕersizce

2. **çünki:**
Mesnevi 4
Mısra: **17**
"Bundan dolayı, bu yüzden" anlamında "çünkü" bağlacı.

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda ṣanır
Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

3. **çünki:**
Mesnevi 4
Mısra: **15**
"Bundan dolayı, bu yüzden" anlamında kullanılan bağlaç.

Çünki Tatarlı Yörükler ile etdi ġavġā
Bir yamanlıḳ ḳomayıp eyledi mālın yaġmā

çürü:

1. **çürümüş:** *-müş*
Mesnevi 5
Mısra: **35**
Sağlamlığını, dayanıklılığını yitirmek.

Ṣatmamış Ḳara Ḫalīl ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara ṣatıvermemiş yürümüş

çürümez rızḳa verdim:

1. **çürümez rızḳa verdim:** *-dim*
Gazel 105
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**

Çürümez rızka vermek.

Çürümez rızḳa verdim naḳd-ı fenni bāġ-ı vuṣlatda
Alıp şeftālūler ser-tā-be-pā hem tāzeden tāze

cüst ü cū:

1. **cüst ü cū:**
Gazel 96
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Arama, araştırma.

Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze ḳılar cüst ü cū çemen-be-çemen

cüvān:

1. **cüvānı:** *-ı*
Gazel 69
Mısra: **8**
Genç II Taze.

Seyr-i kemerde etdi aḳın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne cüvānı Sitānbuluñ

2. **cüvān:**
Gazel 129
Mısra: **1**
Genç II Taze.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

3. **cüvān:**
Gazel 129
Mısra: **1**
Genç II Taze.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

cüvānım:

1. **cüvānım:**
Gazel 41
Mısra: **1**
Genç, taze || Yaşı küçük (sevgili).

Bendini çāk ede cüvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i cānım çıtır pıtır

da:

1. **da:**
Gazel 13
Mısra: **3**
"De, da" bağlacı.

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādiṣ

2. **da:**
Gazel 53
Mısra: **3**
"Bile, da/de" anlamlarına gelen bağlaç.

Vāḳıʿā rüʾyada da miṣliñi seyr etmiş yoḳ
Midḥet-i ḥüsnüñü bilmem nice taḳrīr ederiz

3. **da:**
Gazel 42
Mısra: **6**
"da/de" anlamlarına gelen bağlaç.

Peş-revde ḥişār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

dāder:

1. **dāderi:** *-i*
Gazel 75
Mısra: **3**
Kardeş.

Oldu āḫir dāderi Seyyid Ḫalīle hem-civār
Bir yere cemʿiyyet etdi ol iki tāze nihāl

dād-ı ḥaḳ:

1. **dād-ı ḥaḳ:**
Gazel 135
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Allah vergisi, İlahi takdir.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir fenn-i suḫan dedikleri

2. **dād-ı ḥaḳ:**
Gazel 135
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Allah vergisi, İlahi takdir.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir fenn-i suḫan dedikleri

dād-ı hevāyīdir:

1. **dād-ı hevāyīdir:***-dir*
Gazel 22
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Beyaz renkli kumaş (?).

Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm aña dād-ı hevāyīdir

dāfiʿ-i ġamdır:

1. **dāfiʿ-i ġamdır:***-dır*
Kıt'a 3
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntüyü gideren.

Gerçi kim ḫalḳıñ nigāhı dāfiʿ-i ġamdır diyü
Ṣaḥn-ı ṣaḥrā māʾ-i cārī ṣūret-i zībādadır

dāġ:

1. **dāġımla:***-ım, -la*
Gazel 68
Mısra: **15**
Yara.

Dāġımla şerḥa-i lāle çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze temāşā ṣabāḥa dek

2. **dāġım:***-ım*
Gazel 104
Mısra: **7**
Çevresindeki arâziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

3. **dāġımla:***-ım, -la*
Gazel 68
Mısra: **15**
Yara // Gönül yarası.

Dāġımla şerḥa-i lāle çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze temāşā ṣabāḥa dek

4. **dāġı:***-ı*
Gazel 106
Mısra: **9**
Aşk yarası.

Ruḫı dāġı ile pür oldu Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb var dilde

dāġ eyledi:

1. **dāġ eyledi:**-*di*
Gazel 62
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kızgın demirle dağlamak, yaralamak.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ
Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

dağ üsti bāġ olsa:

1. **dağ üsti bāġ olsa:**-*sa*
Gazel 109
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **Deyim**
Dağlık taşlık yerlerin güllük gülistanlık hale getirilmesi II Bir sıkıntıdan kurtulup mutluluğa ulaşmak.Göğüste açılmış yaranın kanlı hâliyle çiçek açmış bâğ ve bahçe manzarası göstermesi (Tahir Olgun). Kollara dâğ vurmak suretiyle açılan yaraya sarılan sargıya da bağ denildiği için yara üzerindeki sargı yerine "dâğ üstü bâğ" kullanılır (A. Talat Onay).

Dağ üsti n'ola bāġ olsa ʿuşşāḳa Edirne
Çoḳ baġrı yanıḳ ehl-i kerāmet var içinde

daġ üstüne bāġ:

1. **daġ üstüne bāġ:**
Gazel 62
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Sinedeki açık ve kanlı yara. (Bu yara görüntüsünden dolayı çiçek açmış bir bağa benzetilmiştir).

Gül gibi yārelerim üzre açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā yine daġ üstüne bāġ

dāġdār olmuş:

1. **dāġdār olmuş:**-*muş*
Gazel 102
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Çok üzgün, kederli, elem ve ızdırapla kavrulmuş, yanık, dağlanmış.

Rūy-ı aʿdā dāġdār olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamġa-i pīşānī güvāh-ı zūrda

dāġ-ı meşʿal ü āhım:

1. **dāġ-ı meşʿal ü āhım:**-*ım*
Gazel 34
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ah ve yanan yanık yarası.

Etsem Ḥasīb ʿazm-i reh-i Kaʿbe-i viṣāl
Sīnemde dāġ-ı meşʿal ü āhım delīl olur

dāġ-ı serimde:

1. **dāġ-ı serimde:**-*im, -de*
Gazel 70
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Baş yarası, kafa yarası.

Şerḥalar dāġ-ı serimde baña ṭaġ üstüne bāġ
Oldu zībende güşāyişle ḫayāl üstüne gül

daḫi:

1. **daḫi:**
Gazel 10
Mısra: **9**
"Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler Ḥasībā nev-edālar semt semt

2. **daḫi:**
Gazel 13
Mısra: **7**
"Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫi lek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṯ

3. **daḫi:**
Gazel 120
Mısra: **10**
"Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaṣā ḳıldım ḥaẕersizce

4. **daḫi:**
Kıt'a 8
Mısra: **2**
"Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Dediler çün öksüz oğlan göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki mevlidiñ sen daḫi yaz

5. **daḫi:**
Kıt'a 8
Mısra: **3**
"Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Ben daḫi etdim duʿā dedim hemān tārīḫimi
Ola bu Seyyid Meḥemmed ʿālem içre ser-firāz

6. **daḫi:**
Kıt'a 14
Mısra: **21**
"Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Daḫi ḥüccetle beyān etdi hilāl-i ʿıydi
Bārekallāh zihī ḳāʾime-i müjde-raḳīm

7. **daḫi:**
Mesnevi 1
Mısra: **14**
"Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Āl ü aṣḥāba taḥiyyāt ü selām
Ehl-i beyt üzre daḫi bi'l-ikrām

8. **daḫi:**
Mesnevi 4
Mısra: **24**
"Bile, da/de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

Bir hediyyeli müsāfir gelicek bī-daʿvet
Mīrḫān olsa daḫi ḳondurur eyler ʿizzet

9. **daḫi:**
Gazel 23
Mısra: **10**
"Bile, da/de" anlamlarında sözü kuvvetlendirmek için kullanılan bağlaç.

Fennīye feṯḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

10. **daḫi:**
Gazel 20
Mısra: **8**
"Bile" anlamında bağlaç.

Hezārān āferīnler ṭabʿ-ı miʿmārına ṣad taḥsīn
Taḫayyül etmemişdür böyle resmi daḫi bir üstād

11. **daḫi:**
Gazel 26
Mısra: **6**
"Bile" anlamında bağlaç.

Müşevveş etmişiken kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daḫi başıma belā mı olur

12. **daḫi:**
Gazel 27
Mısra: **6**
"Bile" anlamında bağlaç.

Açıl gülzāra ṣalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

13. **daḫi:**
Gazel 75
Mısra: **1**
"Bile" anlamında bağlaç.

Daḫi nev-resken edip emr-i Ḫüdāya imtiṯāl
Eyleyip terk-i fenā ḳıldı beḳāya irtiḥāl

14. **daḫi:**
Gazel 90
Mısra: **3**
"Bile" anlamında bağlaç.

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi
Baña melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

15. **daḫi:**
Gazel 127
Mısra: **8**
"Bile" anlamında bağlaç.

Yazdı çün ḫaṭṭ-ı şerīfin dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daḫi var mı ḳalem meczūba

16. **daḫi:**
Gazel 130
Mısra: **4**
"Bile" anlamında bağlaç.

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tīz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

17. **daḫi:**
Mesnevi 5
Mısra: **24**
"Bile" anlamında bağlaç.

Bir yılanlı ḳayaġan ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

dahīlek:

1. **daḫīlek:**
Gazel 13
Mısra: **7**
"Sana sığınırım, sana sığındım" anlamında yalvarma sözü.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫīlek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṯ

dāḫiliyye:

1. **dāḫiliyye:**
Kıt'a 22
Mısra: **3**
İç taraf.

O şūḫı daʿvet etmiş
dāḫiliyye ḥücreye
tenhā
ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı
ḫāriciyye eylemiş
peydā

daḫl-i taʿarruż ederse:

1. **daḫl-i taʿarruż ederse:***-er, -se*
Gazel 90
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Taarruza karışmak.

Alır cevābın oḳuyunca
beyt-i maḳṭadan
Ederse daḫl-i taʿarruż
baña ʿadū-yı vaṭan

dāʾim:

1. **dāʾim:**
Gazel 140
Mısra: **6**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Ḫalḳ ḥasen-i rıżāsına ḳıl
zehr-i dehri nūş
Dāʾim ola ṣalāt ü selām
ebb ü cedi

2. **dāʾim:**
Gazel 140
Mısra: **19**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Tā ümmet içre sen
olasın merd-i esʿadi
Dāʾim göñülde ḥubb-i
Muḥammed Taḳīyi ṭut

3. **dāʾim:**
Kıt'a 18
Mısra: **2**
Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

Menbaʿ-ı ḥilm ü ḥayā
Mollā Meḥemmed kim
Fikri maṣrūf idi dāʾim
ehl-i Ḥaḳḳa ḫıdmete

dāʾimā:

1. **dāʾimā:**
Gazel 110
Mısra: **7**
Ar. Sürekli.

Rubʿ-ı meskūn içre
eyler dāʾimā devr üzre
ẕevḳ
Dil veren üftādeler
bi'llāh çār ebrūlara

2. **dāʾimā:**
Kıt'a 3
Mısra: **3**
Ar. Sürekli.

Ey Ḥasīb ammā benim
ḫoş-dīde göñlüm
dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār
ü ḳad-i bālādadır

dāʾir:

1. **dāʾir:**
Kıt'a 18
Mısra: **11**
Alakalı.

Vuṣlata dāʾir ḫiṭābı
cānib-i cānāneden
Güş edince ḳıldı sürʿatle
icābet daʿvete

dāʾire:

1. **dāʾiresi:***-si*
Gazel 48
Mısra: **6**
Belirli devlet işlerini çevirmekle görevli kuruluşlardan her biri.

Murġ-ı ʿışḳda ḳıla ḥāṣılı gīsūya heves
Mültezim dāʾiresi bād-ı hevāsıyla döner

dāʿire-i ḥaddin bilmeyen:

1. **dāʿire-i ḥaddin bilmeyen:** *-me, -y, -en*
Gazel 97
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Sınırını bilmeyen.

Bilmeyen dāʿire-i ḥaddin eder maḥv-ı vücūd
Ḥakk olur ṣıfr-ı raḳam kim çıḳa pergārından

dāʾire-i ḫāneye oḳuyup:

1. **dāʾire-i ḫāneye oḳuyup:** *-y, -up*
Gazel 12
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Ev dairesine çağırmak.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

2. **dāʾire-i ḫāneye oḳuyup:** *-y, -up*
Gazel 115
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ev dairesine çağırmak.

Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye ülfet güççe

dāʾire-i kūyuñ:

1. **dāʾire-i kūyuñ:** *-uñ*
Gazel 54
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Köyünün çevresi.

Dāʾire-i kūyuñ eder nāle vü zār elbette
Bizde muḥibb-i Ḫudāyı ceresinden biliriz

daḳḳ-ı ʿasesinden:

1. **daḳḳ-ı ʿasesinden:** *-i, -n, -den*
Gazel 54
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gece bekçisinin (kapıyı) çalması.

Ol ḳadar tecrübemiz geçdi der-i meykedeye
Şaḥne başdığını daḳḳ-ı ʿasesinden biliriz

2. **daḳḳ-ı ʿasesinden:** *-i, -n, -den*
Gazel 54
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gece bekçisinin (kapıyı) çalması.

Ol ḳadar tecrübemiz geçdi der-i meykedeye
Şaḥne başdığını daḳḳ-ı ʿasesinden biliriz

dāl:

1. **dāl:**
Gazel 1
Mısra: **3**
Arap alfabesindeki "□ "harfinin ismi. II .Aşığın boyu

Ḥamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnüñ ider tār-ı kākülüñ iʿrāb

2. **dal:**
Gazel 70
Mısra: **20**
Ağaç dalı.

Ṭıfl-i nev-resdir aġacdan ata binmiş gūyā
Seyr-i bāġ etse süvār olmada dal üstüne gül

dāma gelmiş:

1. **dāma gelmiş:** *-miş*
Gazel 24
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tuzağa gelmiş.

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

dāmānıña el urmasın:

1. **dāmānıña el urmasın:** *-ma, -sın*
Gazel 58
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **Deyim**
Eteğine el vurmak. II İlgi göstermek.

Dāmānıña el urmasın arada ol ʿadū
Ey bāġ-ı ḥüsn serv-i ḫırāmānım el-vedāʿ

dāmen sürer:

1. **dāmen sürer:** *-er*
Mesnevi 3
Mısra: **45**
Kelime Tipi: **-**
Etek sürmek.

ʿĀşıḳam dāmen sürer dīvānelik ġam mı baña
Cezbeli şütürüñ çulu egri gerekdir dil-berā

dāmen-i ālūde-i ḫūn-ı şafaḳ mı:

1. **dāmen-i ālūde-i ḫūn-ı şafaḳ mı:** *-mı*
Gazel 136
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şafak kanının eteğe bulaşması.

Çerḫ-i aṭlas ṣubḥ-dem çāk-i girībān etmede
Dāmen-i ālūde-i ḫūn-ı şafaḳ mı sāde mi

dānā:

1. **dānāya:** *-y, -a*
Gazel 83
Mısra: **14**
Alim, bilgin, bilgili kimse.

Ḥasībā eylerim ehl-i kemāle ʿarż-ı ḥāl ammā
Muʿārıż-ṭabʿ olan dānāya taẓyīʿ-i maḳāl etmem

2. **dānā:**
Gazel 57
Mısra: **1**
Âlim, bilgin, bilgili kimse.

Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā ṣıġışdırmış
ʿAceb taṣvīr-i şāmı ḥabbe-i yektā ṣıġışdırmış

dāne:

1. **dāne:**
Gazel 7
Mısra: **4**
Tane, adet, miktar.

Olmışına ḫāmına baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz düşürür emrūd hep

dāneden ferāġ etdim:

1. **dāneden ferāġ etdim:** *-dim*
Gazel 60
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Taneden vaz geçmek.

Men hümā-yı evc-i nāzım lāneden etdim ferāġ
Bāde-perest-i niyāzım dāneden etdim ferāġ

dāne-i eşkile:

1. **dāne-i eşkile:** *-ile*
Gazel 33
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı damlası.

Zemīni ḳaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḥāṣılı vāfirce īrād-ı maʿāşım var

dāne-i ḫāl üstüne:

1. **dāne-i ḫāl üstüne:** *-n, -e*
Gazel 70
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Ben tanesi üstüne.

Yine neşr ü dehenim ḳırmıza ḳanmış ʿanber
Ne müferraḥ oluyor dāne-i ḫāl üstüne gül

dāne-i ḫāl-i lebiñdendir:

1. **dāne-i ḫāl-i lebiñdendir:** *-iñ, -den, -dir*
Gazel 108
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dudak üzerinde bulunan ve tohuma benzeyen ben.

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḫāl-i lebiñdendir devā
Ḫoş gelir maʿcūn-ı ḳırmız ḥabb-i eftimūnla

dānişmend:

1. **dānişmendi:** *-i*
Mesnevi 5
Mısra: **29**
Bilgin // maddi ilim sâhibi.

ʿUlemā zümresiniñ kim ola dānişmendi
Olmaya ḫıdmeti żāyiʿ ola ḳāḍī kendi

dārāyī:

1. **darāyī:**
Gazel 22
Mısra: **7**
Îran'da dokunan eski bir kumaş çeşidi.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

2. **darāyīdir:** *-dir*
Gazel 22
Mısra: **8**
Îran'da dokunan eski bir kumaş çeşidi.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

dār-ı felek:

1. **dār-ı felek:**
Gazel 18
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Felek evi. II Feleğin sahibi.

Zehr olur ol mihr ü meh ruḫsārsız dār-ı felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i zāra ṣubḥ u şām telḫ

daʿvā:

1. **daʿvā:**
Gazel 128
Mısra: **4**
Dava, mesele; iddia.

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre ʿışḳı eyledim iṯbāt
Bu daʿvā ḥüccet-i iḫlāṣımı ibrāza dek gitdi

daʿvā-yı işrāb etdikce:

1. **daʿvā-yı işrāb etdikce:** *-dik, -ce*
   Gazel 34
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   İçerme iddiasında bulunma.

Etdikce ḫum-ı çeşm-i dili daʿvā-yı işrāb
Çīn-i cebīni ayru vekīl olur

dāver-i dehre:

1. **dāver-i dehre:** *-e*
   Gazel 63
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Zamanın adil hükümdarı.

Kim olur kāse-i deryūze be-dest-i der-i ʿışḳ
Dāver-i dehre başın egmez olan kemter-i ʿışḳ

daʿvet ede:

1. **daʿvet ede:** *-e*
   Gazel 131
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Çağırmak.

Ḥasīb ḥurūf-ı mücevherle söyledim tārīḫ
Bu daʿvet ede mübārek ḳadem-i Selīm Ḫānı

daʿvet etmiş:

1. **daʿvet etmiş:** *-miş*
   Kıt'a 22
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Çağırmak.

O şūḫı daʿvet etmiş dāḫiliyye ḥücreye tenhā
ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı ḫāriciyye eylemiş peydā

daʿvet ḳıl:

1. **daʿvet ḳıl:**
   Gazel 12
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Çağırmak.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

daʿvete icābet ḳıldı:

1. **daʿvete icābet ḳıldı:** *-dı*
   Kıt'a 18
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Davete icabet etmek.

Vuṣlata dāʾir ḫiṭābı cānib-i cānāneden
Güş edince ḳıldı sürʿatle icābet daʿvete

dāvūd:

1. **dāvud:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **31**
   Davud Peygamber II Dâvûd داود-kelimesi (Tanıkta, kelimedeki vavın çıkarılmasıyla dâd yani adaletin ortaya çıktığı ifade edilir).

Alsa Dāvud eline tīġi [vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem nice acı kefere

2. **dāvuda:** *-a*
   Gazel 117
   Mısra: **6**
   Davud peygamber.

Girift-i dār-ı Manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan

Nefîr olsam enînim
neyle ruḫsār ola
Dāvuda

dāyesi olur:

1. **dāyesi olur:** *-ur*
Gazel 101
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Bakıcısı olmak.

Ḥüsnünü görse olur
sevdāda bānū dāyesi
Ḫıdmet-i lālālıġın eyler
Siyāvūş-ı keyān

daʿvet ḳıl:

1. **daʿvet ḳıl:**
Gazel 12
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Çağırmak, gelmesini istemek, çağrı yapmak.

Her perī-peykere
çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye
sen de aṣ cit

daʿvet olsa:

1. **daʿvet olsa:** *-sa*
Mesnevi 3
Mısra: **54**
Kelime Tipi: **-**
Davet olmak.

Sārbān-zāde süvārī
gelir olsa daʿvet
Deveciyle görüşen
ḳapıda lāzım vüsʿat

dė:

1. **de:**
Gazel 8
Mısra: **7**
Dahi anlamındaki ek.

Gül mevsimi de geldi
boġaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni
her şūḫ-ı ġonce-leb

2. **dersin:** *-r, -sin*
Gazel 36
Mısra: **11**
Demek, anlatmak.

Ḥasīb-i zāra maḥż-ı luṭf
u şefḳat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir
ṣāḥib-i īmān mısın kāfir

3. **dedikde:** *-dik, -de*
Gazel 128
Mısra: **5**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Dedikde çıḳmasın kār-ı
nühüfte naḳş-ı ʿuşşāḳıñ
Maḳām-ı būselikde
naġmeler şeh-nāza dek
gitdi

4. **dediler:** *-di, -ler*
Kıt'a 8
Mısra: **1**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Dediler çün öksüz oġlan
göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki
mevlidiñ sen daḫi yaz

5. **denir:** *-n, -ir*
Mesnevi 4
Mısra: **39**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-
i Şāh-ı Mārān
Ārzūlı iseñ anı varıp
eyle seyrān

6. **de:**
Gazel 12
Mısra: **16**
"Dahi, bile" anlamında bağlaç.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

7. **der:**-*r*
Gazel 56
Mısra: **5**
Söylemek, ifade etmek.

Cemālinde ruḫ-ı gül-günla çeşmin görenler der
Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḫoten yatmış

8. **desem:**-*se, -m*
Kıt'a 13
Mısra: **2**
Demek.

Tekye-i ʿışḳda gördükce o dervīş-beçeyi
Büd ü yede ṣarılıp āhū mı yā hū mı desem

9. **desem:**-*se, -m*
Kıt'a 13
Mısra: **4**
Demek.

Dil-i bīmārıma emdikce şifā-baḫş eyler
Laʿl-i āliñe ya ḳırmız mı ya tenzū mı desem

10. **desem:**-*se, -m*
Kıt'a 13
Mısra: **6**
Demek.

O mehiñ gülşen-i ḥüsninde açılmış gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlū mı desem

11. **desem:**-*se, -m*
Kıt'a 13
Mısra: **8**
Demek.

Ḫāl-i ġarbīlerine gerden-i şarḳīsinde
Ḥabeşī tāze mi ya dil-ber-i Hindū mı desem

12. **desem:**-*se, -m*
Kıt'a 13
Mısra: **10**
Demek.

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā
Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

13. **desem:**-*se, -m*
Kıt'a 13
Mısra: **12**
Demek.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

14. **der:**-*r*
Gazel 99
Mısra: **9**
Demek.

Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna
Bez[i]mde mīve-çīn-i şeftālū olduḳca gerdenden

15. **dediler:**-*di, -ler*
Gazel 107
Mısra: **9**
Demek, söylemek, dile getirmek, ifade etmek.

Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

16. **dedi:**-*di*
Gazel 73
Mısra: **6**
Demek, denilmek.

Kirās-ı laʿlini şeftālu almaġa ṣundum
O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degül

17. **dedi:**-*di*
Mesnevi 3
Mısra: **12**
Demek, denilmek.

İstedim bir būse ḫaṭṭından ṭutup ol yārdan
Dedi deveyi bir ṭutam otdur yārdan uçuran

18. **dedi:**-*di*
Mesnevi 3
Mısra: **14**
Demek, denilmek.

Deveye düzden yoḳuşdan ḥaẕẕın etdiler suʾāl
Dedi yük ṣırtımda olsa ikisi daḫi melāl

19. **dedi:**-*di*
Mesnevi 3
Mısra: **16**
Demek, denilmek.

Göricek dil-beri üştürde ʿāşıḳ-ı nā-çār
Alıp ḳucaġa dedi deveden büyük fīl var

20. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **1**
Söylemek.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde feslegen dedikleri

21. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **2**
Söylemek.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde feslegen dedikleri

22. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **4**
Söylemek.

Defʿ-i ġam reftār-ı dīdār ḫaṭ-ı dildārdır
Mā ʾ-ı cārī ḫūb-rū seyr-i çemen dedikleri

23. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **6**
Söylemek.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu nīm-ten dedikleri

24. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **8**
Söylemek.

Gel uzatma ḳāmeti reşk-i ḫırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

25. **dedikleri:**-*dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **10**
Söylemek.

Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır külbe-i şādī bāña
Firḳatiñdir dōstum beytü'l-ḥazen dedikleri

26. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **12**
Söylemek.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

27. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **14**
Söylemek.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḫan dedikleri

28. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **1**
Söylemek.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

29. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **2**
Söylemek.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

30. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **4**
Söylemek.

Defʿ-i ġam reftār-ı dīdār
ḫaṭ-ı dildārdır
Māʾ-ı cārī ḫūb-rū seyr-i
çemen dedikleri

31. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **6**
Söylemek.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır
bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu
nīm-ten dedikleri

32. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **8**
Söylemek.

Gel uzatma ḳāmeti
reşk-i ḫırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey
nārven dedikleri

33. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **10**
Söylemek.

Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır
külbe-i şādī baña
Firḳatiñdir dōstum
beytü'l-ḥazen dedikleri

34. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **12**
Söylemek.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

35. **dedikleri:***-dik, -ler, -i*
Gazel 135
Mısra: **14**
Söylemek.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḫan dedikleri

36. **de:**
Gazel 48
Mısra: **7**
" dahi, de (bağlaç)".

Bī-baṣar devr-i ḫadiñ
etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i
ʿamāsıyla döner

37. **dediler:** *-di, -ler*
Mesnevi 4
Mısra: **4**
Adlandırmak, vasıflandırmak.

Yaʿḳūb-ı müsellem
olıcaḳ Evren begi
Ḫaṭṭ edip hep dediler
ʿadlile meşhūr özi

de-:

1. **derler:** *-r, -ler*
Gazel 57
Mısra: **15**
Demek, söylemek.

Meşeldir çün ġılāfa nīze
ṣıġmaz derler ammā
kim
Müjeñ almış ḫayāle
ʿāṣıḳ-ı şeydā ṣıġışdırmış

2. **dedim:** *-di, -m*
Gazel 71
Mısra: **9**
Demek, söylemek.

Bāde-nūş ol gel açıl
refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye
bilmem bu suʿāl üstüne
gül

3. **dedim:** *-di, -m*
Gazel 74
Mısra: **5**
Demek, söylemek.

Rıḥleti tārīḫini dedim
Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḫalīl eyledi
Ḥaḳḳa vuṣūl

4. **derdim:** *-r, -di, -m*
Gazel 91
Mısra: **1**
Demek, söylemek, dile getirmek, ifade etmek.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile
ʿayān olsun mu derdim
ben

5. **derdim:** *-r, -di, -m*
Gazel 91
Mısra: **2**
Demek, söylemek, dile getirmek, ifade etmek.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim
ben
Saña rāzım o vechile
ʿayān olsun mu derdim
ben

6. **derdim:** *-r, -di, -m*
Gazel 91
Mısra: **4**
Demek, söylemek, dile getirmek, ifade etmek.

Zamān geçdi şeb-i
hicrān erişdi yıldızım
düşdi
O meh-rū gün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

7. **derdim:** *-r, -di, -m*
Gazel 91
Mısra: **8**
Demek, söylemek, dile getirmek, ifade etmek.

Viṣāliñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

8. **derdim:** *-r, -di, -m*
Gazel 91
Mısra: **9**
Demek, söylemek, dile getirmek, ifade etmek.

Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

9. **derdim:** *-r, -di, -m*
Gazel 91
Mısra: **10**
Demek, söylemek, dile getirmek, ifade etmek.

Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

10. **demiş:** *-miş*
Kıt'a 11
Mısra: **3**
Demek, söylemek, dile getirmek, ifade etmek.

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?) demiş verā-yı perdeden
Gerçi maʿzūl olduñ ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ köpek

decāc:

1. **decāc:**
Gazel 16
Mısra: **8**
Tavuk.

Ḳıldı ḳanāʿatile hümā menzilin ʿalā
Esfelde ḥırṣ-ı dāne ile ḥabs olur decāc

dedi:

1. **dedi:**
Müfret 7
Mısra: **2**
Söylemek, adlandırmak.

Nām-ı şerīfini işit āl-i Resūlden
Tārīḫ-i mevlidin dedi Āmed Rıżā Ḥasan

2. **dedi:**
Gazel 135
Mısra: **14**
Demek, söylemek.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir fenn-i suḫan dedikleri

3. **dedi:**
Mesnevi 3
Mısra: **18**
Demek, söylemek.

Ya deve ya deveci dedi gürūh-ı ʿuşşāḳ
Şütürbān-zāde ḳaṭār içre ederdi işrāḳ

4. **dedi:**
Kıt'a 13
Mısra: **11**
Demek.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

dedi kim:

1. **dedi kim:**
Mesnevi 3
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Dedi ki; şöyle dedi.

Dil-ber-i üştür-süvāra yalvarır aġyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim deveye ürmez köpek

def ṭutdu:

1. **def ṭutdu:** *-du*
Gazel 101
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(Elinde) tef (zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı) tutmak.

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

defʿa-i sānī:

1. **defʿa-i sānī:**
Gazel 131
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İkinci kez.

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḫān-ı Ḳırım
Müşerref etdi yine dehri defʿa-i sānī

2. **defʿa-i sānī:**
Gazel 131
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İkinci kez.

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḫān-ı Ḳırım
Müşerref etdi yine dehri defʿa-i sānī

deffe-i ḥiddetle:

1. **deffe-i ḥiddetle:** *-le*
Gazel 7
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hiddet yüzü.

Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl
Aṭlas-ı naẓmın doḳurken ḳırdılar tār pūd hep

deffe-i ṭabʿıñ:

1. **deffe-i ṭabʿıñ:** *-ıñ*
Gazel 22
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yaratılışın küçük defi.

Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm aña dād-ı hevāyīdir

defʿ-i ġam:

1. **defʿ-i ġam:**
Gazel 135
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntüyü uzaklaştırma. sıkıntıyı savma.

Defʿ-i ġam reftār-ı dīdār ḫaṭ-ı dildārdır
Māʾ-ı cārī ḫūb-rū seyr-i çemen dedikleri

defʿ-i ġamdır:

1. **defʿ-i ġamdır:** *-dır*
Gazel 99
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntüyü uzaklaştırma. sıkıntıyı savma.

Sirişk-i dīdeme cān zaḫm-ı sīnemden nigāh eyler
Neẓāret defʿ-i ġamdır sāḥil-i deryāya revzenden

defʿ-i sıḳlet eylesin:

1. **defʿ-i sıḳlet eylesin:** *-sin*
Gazel 46
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ağırlığı bırakmak.

Defʿ-i sıḳlet eylesin söyleñ raḳīb-i kāfire
Ol şeh-i ḫūbānla zīrā işim tenhā biter

defîne:

1. **defîneden:** *-den*
Gazel 92
Mısra: **4**
Hazine.

Ḫaylī tekellüf oldu kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne feṯḥ-i muṭalsam defîneden

defteriñe biñ ḥasene yazıla:

1. **defteriñe biñ ḥasene yazıla:** *-ıl, -a*
Kıt'a 21
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Defterine bin iyilik yazmak.

Yazıla defteriñe biñ ḥasene
Eyle vech-i ḥasene pāk-nigāh

degül:

1. **degül:**
Gazel 1
Mısra: **3**
Değil.

Ḥamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnüñ ider tār-ı kākülüñ iʿrāb

2. **degüldi:** *-di*
Kıt'a 25
Mısra: **11**
"Değil" edatı (bulunduğu cümledeki bir hususu ret anlamında kullanır).

Degüldi gerçi o dervīş ṣūretā libās
Cüneyd ü Şiblīye maʿnāda reh-nümā oldı

3. **degül:**
Gazel 17
Mısra: **5**
"Değil" anlamına gelen soru eki.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

4. **degül:**
Gazel 71
Mısra: **7**
"Değil" anlamına gelen soru eki.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

5. **degül:**
Gazel 124
Mısra: **4**
"Değil" anlamına gelen soru eki.

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü zeriñ devr eylesin sāḳī
Degül rindān sipihriñ mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında

dehān:

1. **dehānuñ:** *-uñ*
Gazel 3
Mısra: **11**
Far. is. Ağız.

Şöyle sīr olmış dehānuñ kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-ender-muḥāl olmış baña

dehān ü zebān:

1. **dehān ü zebān:**
Gazel 79
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ağız ve dil.

Olur şebīh dehān ü zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile tercemān devāt ü ḳalem

dehān-ı mūr-ı aḥḳar:

1. **dehān-ı mūr-ı aḥḳar:**
Gazel 57
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Zavallı karıncanın ağzı.

Ḥasīb üstād-ı şiʿr-i bī-naẓīriñ eyleyip tanẓīr
Dehān-ı mūr-ı aḥḳar loḳma-i ʿanḳā ṣıġışdırmış

dehān-ı perīşān-ı gülden:

1. **dehān-ı perīşān-ı gülden:***-den*
Gazel 81
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gülün dağınık ağzı.

Bisāṭ-ı ʿayşıñı bād-ı ḳażā eder tārāc
Budur dehān-ı perīşān-ı gülden añladığım

dehen-i mecnūnı:

1. **dehen-i mecnūnı:***-ı*
Mesnevi 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Mecnun'un ağzı.

Niçün ʿarż etmedi Leylīye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya dehen-i Mecnūnı

dehr:

1. **dehre:***-e*
Gazel 101
Mısra: **6**
Dünya, âlem.

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu meserret rū-nümā
Verdi bir maḫdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

2. **dehri:***-i*
Gazel 131
Mısra: **4**
Dünya, âlem.

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḫān-ı Ḳırım
Müşerref etdi yine dehri defʿa-i sānī

3. **dehre:***-e*
Gazel 82
Mısra: **10**
Dünya // Dünyanın zenginlikleri.

Ḥasīb emīn olalım gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim dehre ne şütūm edelim

4. **dehre:***-e*
Gazel 82
Mısra: **10**
1. Dünya, cihan, âlem. 2. Zaman, kesintisiz zaman, devir.

Ḥasīb emīn olalım gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim dehre ne şütūm edelim

5. **dehre:***-e*
Kıt'a 20
Mısra: **8**
Dünya II Dünyanın geçici yaşamı.

Girye vü zārile aḥbābı dedi tārīḫini
Dehre verdi velvele Dervīş Meḥemmed göçdü āh

dehr-i bī-beḳāda:

1. **dehr-i bī-beḳāda:***-da*
Gazel 50

Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Fani dünya, dünya.

Olup zinde Ḥasībā mevtden olan āgāh
Bu dehr-i bī-beḳāda ġayret-i nām ü nişān çekmez

deli bedrile:

1. **deli bedrile:***-ile*
Mesnevi 4
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Deli Bedri.

Bir yavaşca kişidir Ḥācī Ḫalīl Parmaḳsız
Deli Bedrile ṣavaş etmege anı ḳomazız

delīl olur:

1. **delīl olur:***-ur*
Gazel 34
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Tanık olmak.

Etsem Ḥasīb ʿazm-i reh-i Kaʿbe-i viṣāl
Sīnemde dāġ-ı meşʿal ü āhım delīl olur

dellāk ile berber:

1. **dellāk ile berber:**
Gazel 113
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tellak ile berber.

Ne deñlü zen-perestān meyl-i maḥbūb eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk ile berber ḫuṣūsında

delvi pür eder:

1. **delvi pür eder:***-er*
Gazel 124
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kovayı doldurmak.

Eder pür delvi rīz olduḳca bālā gerdiş-i dolāb
Tevāżuʿdur ḳulūbı ceẕb eden rifʿat maḳāmında

dem gördüm:

1. **dem gördüm:***-düm*
Gazel 85
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bir an, kısa bir süre görmek.

Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan ṣundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

dem ḳadem gördüm:

1. **dem ḳadem gördüm:***-düm*
Gazel 85
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hayırlı bir iş yapmak.

Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan ṣundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

dem-i aġyāra:

1. **dem-i aġyāra:***-a*
Gazel 33
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ellerin, yabancıların dostu II rakîbin arkadaşı.

Dem-i aġyāra ġarḳ olmazdı tīġ-i balġamī-ḳabżam
Ne baḫtım var benim ʿālemde ne bir ḳanlu ṭaşım var

dem-i maḥremde:

1. **dem-i maḥremde:** *-de*
   Gazel 13
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Gizli zaman, an.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫi lek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

2. **dem-i maḥremde:**
   Gazel 13
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Gizli zaman, an.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫīlek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

dem-i şevḳ-ı viṣāl etdi:

1. **dem-i şevḳ-ı viṣāl etdi:** *-di*
   Gazel 54
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Ulaşmak şevkinin zamanı yapmak.

Ḫaṭṭ ẓuhūr etdi dem-i şevḳ-ı viṣāl etdi yine
Ẕevḳ-ı seyr-i çemeni tāze-resinden biliriz

dem-i viṣāle:

1. **dem-i viṣāle:** *-e*
   Gazel 14
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma zamanı.

Dem-i viṣāle ṣafā-baḫş olur enīn-i niyāz
Sürūr-ı sūra ṣadā-yı çeġānedir bāʿiṣ

demikeş-i ġam-ı hicrānıña:

1. **demikeş-i ġam-ı hicrānıña:** *-ıñ, -a*
   Gazel 26
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayrılık üzüntüsünü uzun ve devamlı nağmelerle anlatmak.

Demikeş-i ġam-ı hicrānıña gözüm nūrı
Ġubār-ı reh-güẕeriñ gibi tūtiyā mı olur

demircilik:

1. **demirciligi:** *-i*
   Mesnevi 5
   Mısra: **37**
   Demircilik.

Bilse her Ḳıbti demirciligi ḳalmaz idi aç
Geçinirleridi ʿiyāli ile bulġur bulamaç

demür:

1. **demür:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **33**
   Demir.

Şu ki doġunca eşek gibi gebersin ölsün
Demür az lebine aġyāra içir feyż olsun

denilmek sezā:

1. **denilmek sezā:**
   Gazel 131
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Denilmesi uygun.

Sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı pāk-i Cengīzī
O ḫānedāna denilmek sezā kerem kānı

deñlü:

1. **deñlü:**
   Gazel 2

Mısra: **5**
Kadar, derece.

Cismüm ol deñlü żaᶜīf
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ᶜankebūt
egnümde pīrāhen baña

der:

1. **derdim:***-di, -m*
Gazel 91
Mısra: **6**
Demek, söylemek, dile getirmek.

Nisār-ı ġamzesi
yaġmāya çıḳmış ḫayli
ᶜuşşāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle
yaman olsun mu
derdim ben

2. **derinden:***-i, -n, -den, -*
Gazel 20
Mısra: **14**
Dergâh, kapı, eşik.

İlāhī eyle bānīsin
muᶜammer ḫānesin
maᶜmūr
Derinden ḥalḳa gibi
ṭaşra ḳalsun dīde-i
ḥussād

der idi:

1. **der idi:***-r, -i, -di*
Mesnevi 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Söylemek.

Der idi Leylīye Mecnūn
ayaġıñ altına baḳ
Yuṭdu nāḳayı [.]
göstermedi devede
ḳulaḳ

der iseñ:

1. **der iseñ:***-r, -i, -señ*
Gazel 140
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Söylemek.

Mehdī saña hidāyet [.]
der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

2. **der iseñ:***-r, -i, -señ*
Kıt'a 19
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Söylemek.

Ṣıdḳile bendesi ol
Ḥażret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāṣıl olam sırr-
ı dile “men ᶜarefe”

der-ā-der:

1. **der-ā-dere:***-e*
Gazel 122
Mısra: **1**
Kapı kapı.

Kāfir ḥiṣār-ı nāzda
aṣmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya
mı mā-verā vere

der-bend-i mū-miyānı:

1. **der-bend-i mū-miyānı:***-ı*
Gazel 37
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
İnce belli sevgilinin bağında.

Der-bend-i mū-miyānı
beli gördügüm gibi
Şeh-rāh-ı vaṣl añladım
ol ince beldedir

derd:

1. **derdiñle:***-iñ, -le*
Gazel 129
Mısra: **7**
Dert, gam.

Ciger pür-ḫūn olur
derdiñle aġlar dīde-i
giryān
Cihānı iñledir āh ü
fiġān v'allāhi bi'llāhi

2. **derdi:***-i*
Mesnevi 4
Mısra: **27**
Amaç, gaye.

Derdi ḳapuṣġada şalġamlı ṭaʿāma ṣunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş laḥanadan dönmez

derd edindim:

1. **derd edindim:***-dim*
Gazel 87
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Dert saymak. II Uğraşmak.

Ermişim taḳlīd ile taḥḳīḳa dervīşem bugün
Derd edindim Ḥażret-i Yezdān bī-çūndur sözüm

derd ü belā:

1. **derd ü belā:**
Gazel 66
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Dert ve bela.

Mihmān olursa derd ü belā ġam yeme Ḥasīb
Ḫūn-ı cigerle mā-ḥażarıñ yoḳ mudur seniñ

derde dermānım:

1. **derde dermānım:**
Gazel 27
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Aşk hastalığının tedavi eden.

Hezār-ı ḫasteyem ṣun şerbet-i vaṣlıñ cemāl ʿarż et
Ṭabībim derde dermānım civānım gül zamānıdır

derdi dermān bil:

1. **derdi dermān bil:**
Gazel 15
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Derdi derman bilmek.

Ṭabībe etme şerḥ-i şerḥa muḥtāc-ı ʿilāc olma
Yüri şāfī cevāb al derdi dermān bil devādan gec

derd-i derūnı:

1. **derd-i derūnı:***-ı*
Gazel 88
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül derdi.

Açdım o yāre şerḥa-i pür-ḫūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü beyān eyledim bugün

derd-i dili:

1. **derd-i dili:***-i*
Gazel 21
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşma derdi.

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

derd-i ḥasret:

1. **derd-i ḥasret:**
Gazel 128
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hasret derdi.

Tenimden derd-i ḥasret cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfiʿ-i baḥṣla dergāh-ı bī-enbāza dek gitdi

derd-i ʿışḳına düşen:

1. **derd-i ʿışḳına düşen:**-*en*
Gazel 140
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Onların aşk derdine düşmek.

Mūsi'r-Rıżā ʿAlī ki
düşen derd-i ʿışḳına
Buldu ṣafā-yı ṣadrı odur
ḫalḳıñ erşedi

derd-i şīve edip:

1. **derd-i şīve edip:**
Gazel 73
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Şivesini dert etmek.

Güẕeştelendi olur şimdi
ṭālib-i āġūş
Ki derd-i şīve edip bu
zamān zamānı degül

dere:

1. **dereler:**--*ler*
Mesnevi 5
Mısra: **15**
Dere, küçük akarsu.

Üç dere ṭaşḳın olup
şimdi geçilmez dereler
Aḫī Evranla refīḳız
ederiz ġārı maḳarr

der-eşheb-i ebr:

1. **der-eşheb-i ebr:**
Gazel 6
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Bulut atına binmek.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını
tesyīr ider mehtāb

dergāh-ı bī-enbāza dek gitdi:

1. **dergāh-ı bī-enbāza dek gitdi:**-*di*
Gazel 128
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Benzersiz bir dergâha kadar gitmek.

Tenimden derd-i ḥasret
cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfiʿ-i baḥṣla dergāh-
ı bī-enbāza dek gitdi

dergāh-ı ḥaḳḳa cebīniñ ferş edip:

1. **dergāh-ı ḥaḳḳa cebīniñ ferş edip:**-*ip*
Gazel 15
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Allah'ın dergâhına alnını sürmek. II Allah'a yalvarmak.

Cebīniñ ferş edip
dergāh-ı Ḥaḳḳa künc-i ʿuzletde
Teniñ naḳş-ı ḥaṣīr et bī-riyā ol būriyādan gec

dergāh-ı ḫudāda:

1. **dergāh-ı ḫudāda:**-*da*
Gazel 59
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Allah'ın dergahı.

Eyledi ez-dil ü cān ṣarf-ı nuḳūd-ı himmet
Ḫıdmeti olmaya dergāh-ı Ḫudāda żāyiʿ

dergeh:

1. **dergehinde:**-*in, -de*
Gazel 85
Mısra: **2**
1. Tarîkatlarda dervişlerin zikir ve ibâdet ettikleri ve içinde tarîkatın gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke. 2. Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşiği.

Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan ṣundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

2. **dergehinde:** *-in, -de*
Gazel 84
Mısra: **7**
Dergah // Huzur,makam.

Dergehinde olmadım ʿuṣṣāḳıñ ẓiḥāmından cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr olmadıḳca bilmedim

dergeh-i ḥażrā:

1. **dergeh-i ḥażrā:**
Gazel 76
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yeşil dergâh.

ʿÖẕr-ḫvāhem dergeh-i ḥażrā zi-taḳṣīrāt-ı men
Kāʿināta vaṣf-ı pākiñ eylemek emr-i muḥāl

dergeh-i sulṭāna yüz sürer:

1. **dergeh-i sulṭāna yüz sürer:** *-er*
Mesnevi 1
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Padişahın dergâhına yüz sürmek.

Yüz sürer dergeh-i sulṭāna ġarīb
ʿArż-ı ḥāl eyledi bī-çāre Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene 1186)

der-gird-āb uyur:

1. **der-gird-āb uyur:** *-r*
Gazel 30
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Girdapta uyumak.

Meclis-i aġyārda ser-mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir gūyā ki der-gird-āb uyur

der-ḫufte:

1. **der-ḫufte:**
Gazel 41
Mısra: **11**
Uyumada.

Der-ḫufte yāre dest-res-i raʿşe-rīz iken
Ḫalḫāl-i sāḳi kesdi emānım çıtır pıtır

der-i ḫāṣṣıñda:

1. **der-i ḫāṣṣıñda:** *-ıñ, -da*
Mesnevi 5
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Özel kapı.

Merḥamet ḳıl der-i ḫāṣṣıñda baña sulṭānım
Rūz u şeb yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ nālānım

der-i mey-ḫānede:

1. **der-i mey-ḫānede:** *-de*
Gazel 85
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Meyhane kapısı.

Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan ṣundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

der-i meykedeye:

1. **der-i meykedeye:** *-y, -e*
Gazel 54
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Meyhane kapısı.

Ol ḳadar tecrübemiz geçdi der-i meykedeye Şaḥne başdıġını daḳḳ-ı ʿasesinden biliriz

der-i paşa vü begi:

1. **der-i paşa vü begi:**
Mesnevi 5
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Paşa ve bey kapısı.

Bu se-Mālġāre-gīre Bū ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü begi kimse ṭaleb

derisi yüzülince:

1. **derisi yüzülince:**-*ince-si*
Gazel 126
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Derisi yüzülmek.

Yegdir ölüsünden dirisi baña raḳībiñ
Rūbāhıñ olur luṭf derisi yüzülince

derk etdi:

1. **derk etdi:**-*di*
Gazel 124
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak, kavramak, idrak etmek.

Ne lezzet var zülāl-i būs-ı laʿl-i ġonce-fāmında
Ne ʿaynın buldu İskender ne Cem derk etdi cāmında

der-kemīn olmuş:

1. **der-kemīn olmuş:**-*muş*
Gazel 29
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Pusuda beklemek.

Ġamzeler çeşminde elde tīġ-ı āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş gürūh-ı leşker-i nehhāb uyur

der-kenār:

1. **der-kenārında:**-*ın, -da*
Kıt'a 5
Mısra: **7**
Kenarda, kitabın kenar kaydı, kenar notu.

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ āsār

der-kenār oldı:

1. **der-kenār oldı:**-*dı*
Kıt'a 14
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Bir yazının kenarına not olarak konulmak II Ortaya çıkmak, görünürde olmak.

Der-kenār oldı beyāż üzre berāt-ı ḥüsni
Ḫaṭṭ-keşīde ola olmaz mı o nāme telsīm

derler:

1. **derler:**-*r, -ler*
Mesnevi 3
Mısra: **26**
Adlandırmak, söylemek.

İmām efendi bugün ṭoydu hep ribā yemeden
Lisān-ı nāsda derler yarar deveye diken

ders:

1. **derse:**-*e*
Mesnevi 4

Mısra: **35**

Bir öğreticinin belli bir konuda öğrencilere verdiği bilgi.

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler
İʿtimād etme ġayrı ḳazancı süsler

ders-i ḫayāle başladı:

1. **ders-i ḫayāle başladı:**-*dı*

Gazel 35

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Hayal dersi başlamak.

Ḫaṭṭıñ kitāb-ı ḥüsnüñü iʿrāb eder Ḥasīb
Ders-i ḫayāle başladı çoḳ ḳāl u ḳīl olur

derūn:

1. **derūnın:**-*ı, -n*

Gazel 114

Mısra: **9**

Kalp, yürek, iç, bâtın.

Ḳılmayan iksīr-i ʿışḳıla derūnın kīmyā
Bilse de teʾs̱īr-i eşyāyı ḳalır tedbīrde

derūna dāġlar başdım:

1. **derūna dāġlar başdım:**-*dım*

Gazel 80

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Gönülde yanık yarası açmak.

Mühr-i mihrile derūna dāġlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

derūna düşdü:

1. **derūna düşdü:**-*dü*

Gazel 90

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Gönle düşmek.

Meşāmm-ı cāna ṣabā etdi baḫş-ı būy-ı vaṭan
Derūna düşdü yine şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan

derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ:

1. **derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ:**-*ıñ*

Gazel 57

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

İrfan sahibinin gönlü.

Bir enbān-ı kerāmetdir derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ
Ki her bir kūşesinde kenz-i lā-yefnā ṣığışdırmış

derūn-ı ġonce-i ḥamrāda:

1. **derūn-ı ġonce-i ḥamrāda:**

Gazel 4

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Kırmızı gülün içi.

Beyāż fes ḳırmızı şāl içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i ḥamrāda olmış ḳarṭopı peydā

derūn-ı ḥāsidi:

1. **derūn-ı ḥāsidi:**-*i*

Gazel 79

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Kıskancın gönlü.

Kemān ü tīridir ehl-i maʿārifiñ gūyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş nişān devāt ü ḳalem

derūnı işler:

1. **derūnı işler:** *-r*
Gazel 41
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
İçten işlemeli saat gibi işlemek.

Sāʿat çeker gibi heves-i ceyb-i vuṣlata
İşler derūnı nāle-künānım çıtır pıtır

derūn-ı merd-i āzādım:

1. **derūn-ı merd-i āzādım:** *-ım*
Gazel 83
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Özgür insanın gönlü.

ʿArūs-ı kām-ı zīb-i ḫaclegāhı iḥtimāl etmem
Derūn-ı merd-i āzādım ṭaleb-cūy-ı muḥāl etmem

dervīş:

1. **dervīşem:** *-em*
Gazel 87
Mısra: **13**
Derviş, fakir, kalender.

Ermişim taḳlīd ile taḥḳīḳa dervīşem bugün
Derd edindim Ḥażret-i Yezdān bī-çūndur sözüm

2. **dervīş:**
Kıt'a 25
Mısra: **11**
1. Tarikata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslah eden, varlık iddiasından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinatta görerek kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarikat müntesibi. 2. Hakikat yolcusunun niteliklerini taşıyan, kanaatkâr, saf, alçak gönüllü, her şeyi hoş gören kimse.

Degüldi gerçi o dervīş ṣūretā libās
Cüneyd ü Şiblīye maʿnāda reh-nümā oldı

dervīş bekir:

1. **dervīş bekir:**
Kıt'a 2
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Derviş Bekir.

Söylediler rıḥleti tārīḫini
Rāh-ı cinān ʿāzimi Dervīş Bekir

dervīş ismāʿīl:

1. **dervīş ismāʿīl:**
Gazel 77
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Nakşi tarikatine bağlı, Hayrabolulu Hasip'in arkadaşı.

Dedim vefātını güş eyleyince tārīḫin
Göçüp cināna revān oldu Dervīş İsmāʿīl

dervīş meḥemmed:

1. **dervīş meḥemmed:**
Kıt'a 20
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Derviş Mehmet.

Girye vü zārile aḥbābı dedi tārīḫini
Dehre verdi velvele Dervīş Meḥemmed göçdü āh

dervīş ʿömer:

1. **dervīş ʿömer:**
Kıt'a 6
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dervīş ʿÖmer. Nakşibendi müridi.

Rıḥleti tārīḫini dedim budur
Ḥaḳḳ yolunda cān fedā Dervīş ʿÖmer

dervīş-beçe:

1. **dervīş-beçeyi:***-y, -i*
Kıt'a 13
Mısra: **1**
Derviş çocuğu.

Tekye-i ʿışḳda gördükce o dervīş-beçeyi
Büd ü yede ṣarılıp āhū mı yā hū mı desem

dervīş-i ser-bürehne:

1. **dervīş-i ser-bürehne:**
Gazel 52
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Başı kesilmiş derviş.

Şāh-ı cihāndır eyledi ḫūrşīd tāc-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne ḫaṭādır fes istemez

deryā:

1. **deryāyı:***-yı*
Gazel 45
Mısra: **4**
Deniz.

Hicr-i gīsū-yı girih-gīriñle eşk-i dīdeden
Nīm-ḳaṭre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

2. **deryādır:***-dır*
Mesnevi 1
Mısra: **1**
Deniz.

Maʿnā-yı ḥüsn-i edā deryādır
Midḥatiñ anda dür-i yektādır

deşne:

1. **deşne:**
Gazel 69
Mısra: **8**
Hançer.

Seyr-i kemerde etdi aḳın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne cüvānı Sitānbuluñ

2. **deşne-be-kef:**
Gazel 73
Mısra: **7**
Hançer elde.

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden emān zamānı degül

deşne-i zehr-āb-ı ṣadr-ı düşmen-i dündur:

1. **deşne-i zehr-āb-ı ṣadr-ı düşmen-i dündur:***-dur*
Gazel 87
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Aşağılık düşmanın göğsündeki zehirli mızrak.

Rīze-i elmāsveş zaḫmı ḳabūl etmez ʿilāc
Deşne-i zehr-āb-ı ṣadr-ı düşmen-i dündur sözüm

dest:

1. **destinde:***-inde*
Gazel 4
Mısra: **11**
El.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm

Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

2. **destinde:** *-i, -n, -de*
Gazel 36
Mısra: **3**
(Sevgilinin) eli.

Reviş merdāne ammā ʿaks-i mey destinde ḥınnādır
Ḳız oġlan meşreb olduñ ḳız mısın oġlan mısın kāfir

dest ü dāmānın:

1. **dest ü dāmānın:** *-ı, -n*
Gazel 89
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
El ve etek.

Niḳāb etdikce ruḫsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

2. **dest ü dāmānın:** *-ı, -n*
Gazel 89
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
El ve etek.

Niḳāb etdikce ruḫsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

3. **dest ü dāmānın:** *-ı, -n*
Gazel 89
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
El ve etek.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

4. **dest ü dāmānın:** *-ı, -n*
Gazel 89
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
El ve etek.

Sebū vü ḫumveş āmāde bulur rızḳın gelūsunda
Taʿalluḳ bezmgāhından çekenler dest ü dāmānın

5. **dest ü dāmānın:** *-ı, -n*
Gazel 89
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
El ve etek.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maḥrūm
Ḫulāṣa çāre bulmaz rūz-ı maḥşer dest ü dāmānın

dest ü dāmānın açar:

1. **dest ü dāmānın açar:** *-ar*
Gazel 89
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
El ve etek açmak. II Yardım istemek.

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim
Açar keştī-ṣıfat bāb-ı Ḥaḳa her dest ü dāmānın

deşt ü hāmūn eyleme:

1. **deşt ü hāmūn eyleme:**
Gazel 112
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Çöl yapmak.

Kūşe-i destārı sebze tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt ü hāmūn eyleme

dest ü pāy-ı duḫter-i tersā:

1. **dest ü pāy-ı duḫter-i tersā:**
Gazel 5
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hristiyan güzelinin el ve ayağı.

Mükaḥḥal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

destār-ı sebze:

1. **destār-ı sebze:***-e*
Gazel 71
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yeşil sarık.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

dest-būs:

1. **dest-būsından:***-ı, -n, -dan*
Gazel 44
Mısra: **7**
El öpme.

Dest-būsından revān ḫūbāne-i üftādegān
Şemse-i mercān-nişāne sübḥa-i lüʾlüʾ müdür

dest-gīr ola:

1. **dest-gīr ola:***-a*
Gazel 40
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yardımcı olmak, yardım etmek, himmet etmek.

Ḫāk-i tevāżuʿ ola şolki bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ḥażret-i Ḥaḳ dest-gīr ola

dest-i ʿaṭā-yı mevlānā:

1. **dest-i ʿaṭā-yı mevlānā:**
Kıt'a 25
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Mevlana'nın cömert eli.

Uyandırıp anı dest-i ʿaṭā-yı Mevlānā
Miṣāl-i Şems anıñ şemʿi pür-żiyā oldı

desti çekip:

1. **desti çekip:***-ip*
Gazel 15
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
"El çekmek"; vazgeçmek, bırakmak, terk etmek.

Çekip desti sebūveş sāḳiyā bezm-i taʿalluḳdan
Müdām ayaġıña gelsin naṣībiñ iddiʿādan gec

dest-i gül-çīn-i ḫayālim:

1. **dest-i gül-çīn-i ḫayālim:***-im*
Gazel 117
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hayalin gül devşiren, gül toplayan eli.

Erişdi dest-i gül-çīn-i ḫayālim şāh-ı maḳṣūda
Yetişmişlerdenim şimdi bu bāġ-ı dehr-i dil-cūda

dest-i ḫaṭṭāṭ-ı cemāl:

1. **dest-i ḫaṭṭāṭ-ı cemāl:**
Kıt'a 14
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Güzel hattat eli.

Dest-i ḫaṭṭāṭ-ı cemāl eyledi vażᶜ-ı ketebe
Ḳıl ḳalemlerle edip Sūre-i Nemli tanẓīm

dest-i ḫazān:

1. **dest-i ḫazān:**
Gazel 70
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sonbahar eli.

Reşk edip laᶜl-i leb-i yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḫazān ile zevāl üstüne gül

dest-i luṭfı:

1. **dest-i luṭfı:** *-ı*
Gazel 105
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Lütuf eli.

Yeñiler eski derdin çeşm-i bīmārın gören ᶜāşıḳ
Ne deñlü dest-i luṭfı ḫoşa merhem tāzeden tāze

dest-i ṭaleble:

1. **dest-i ṭaleble:** *-le*
Gazel 8
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Arzu eli.

Dest-i ṭaleble ayaġı taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duᶜā-yı ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

dest-i ṭamaᶜ:

1. **dest-i ṭamaᶜ:**
Gazel 37
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Çok isteme, aç gözlülük eli.

Dest-i ṭamaᶜ ḫarāba verir ḳaṣr-ı rifᶜatin
Ẓann eyler ᶜizz ü cāhını çāh-ı zeleldedir

destiñe al:

1. **destiñe al:**
Kıt'a 8
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Eline almak, tutmak.

Dediler çün öksüz oġlan göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki mevlidiñ sen daḫi yaz

destini būs eylemede:

1. **destini būs eylemede:** *-me, -de*
Gazel 42
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Elini öpmek.

Būs eylemede destini ol muṭrib-i nāzik
Var ise meger perde-i ṭanbūra kirişdir

dest-res-i raᶜşe-rīz:

1. **dest-res-i raᶜşe-rīz:**
Gazel 41
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Titreme döken elin uzanması.

Der-ḫufte yāre dest-res-i raᶜşe-rīz iken
Ḫalḫāl-i sāḳi kesdi emānım çıtır pıtır

destūr yoḳ:

1. **destūr yoḳ:**
Gazel 128
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İzin yok.

Ḫaṭ-āver olmadıḳca ibtidā-yı vaṣla yoḳ destūr

Niyāzım ḥayflar kim intihā-yı nāza dek gitdi

devā:

1. **devā:**
Gazel 108
Mısra: **5**
Çare, derman.

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḫāl-i lebiñdendir devā
Ḫoş gelir maʿcūn-ı ḳırmız ḥabb-i eftimūnla

devādan gec:

1. **devādan gec:**
Gazel 15
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Deva istememek.

Ṭabībe etme şerḥ-i şerḥa muḥtāc-ı ʿilāc olma
Yüri şāfī cevāb al derdi dermān bil devādan gec

devāt:

1. **devāt:**
Kıt'a 17
Mısra: **1**
Divit, içine mürekkep konan ufak hokka, kap.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

devāt ü ḳalem:

1. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Divit ve kalem.

Olur şebīh dehān ü zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile tercemān devāt ü ḳalem

2. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Divit ve kalem.

Olur şebīh dehān ü zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile tercemān devāt ü ḳalem

3. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Divit ve kalem.

Ḥasīb olup yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ
Bu naẓmı eyledi çün rāyegān devāt ü ḳalem

4. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Divit ve kalem.

Kemān ü tīridir ehl-i maʿārifiñ gūyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş nişān devāt ü ḳalem

5. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Divit ve kalem.

Feżāʾil-i hüneriñ oldu ḳufl ü miftāḥı
Eder mi cāhil-i dūna ʿayān devāt ü ḳalem

6. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

ʿArūs-ı maʿnāya ṣan
mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir
ḥüsn ü ān devāt ü
ḳalem

7. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Ḥasīb olup yem-i
ġavvāṣ-ı güher-i
süḫanıñ
Bu naẓmı eyledi çün
rāyegān devāt ü ḳalem

8. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Olur şebīh dehān ü
zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile
tercemān devāt ü
ḳalem

9. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

ʿArūs-ı maʿnāya ṣan
mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir
ḥüsn ü ān devāt ü
ḳalem

10. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Kemān ü tīridir ehl-i
maʿārifiñ gūyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş
nişān devāt ü ḳalem

11. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Olur şebīh dehān ü
zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile
tercemān devāt ü
ḳalem

12. **devāt ü ḳalem:**
Gazel 79
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Divit ve kalem.

Feżāʾil-i hüneriñ oldu
ḳufl ü miftāḥı
Eder mi cāhil-i dūna
ʿayān devāt ü ḳalem

devāt ü kilk-i ʿamīl:

1. **devāt ü kilk-i ʿamīl:**
Gazel 78
Mısra: **14**
Kelime Tipi: -
İşleyen kalem ve divit.

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i
maʿnā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mükaḫḫil ü
kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29
Rebīʿu'l-āḫir 1187)

deve:

1. **deveniñ:** *-niñ*
Mesnevi 3
Mısra: **41**
Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan.

Rāh-ı ḥacda deveniñ iki
bahāsında kirā

Deveden deve ticāret mi olur ḥācī baba

2. **devesi:** *-si*
Mesnevi 3
Mısra: **38**
Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan.

Kaʿbeyi ḫān-ı Ḫalīl ṣandı ticāretde gözi
Ehl-i sūḳa devesi ḥācī diyen ṭoġru sözi

3. **deveye:** *-ye*
Mesnevi 3
Mısra: **13**
Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan.

Deveye düzden yoḳuşdan ḥaẕẕın etdiler suʾāl
Dedi yük ṣırtımda olsa ikisi daḫi melāl

4. **deve:**
Mesnevi 3
Mısra: **2**
Deve.

Leylī-i nāḳa-süvārı görüp oldu meftūn
Ḫayretinden deve söylerse ʿaceb mi Mecnūn

5. **deve:**
Mesnevi 3
Mısra: **48**
Deve.

Raḳīb ile ber-ā-ber beyʿ ederler ʿaşḳ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş olmasa boynında melʿūnı

6. **deveden:**
Mesnevi 3
Mısra: **32**
Deve.

Āşikāra nehy eder vāʿiẓ ḥarāmī gizli yer
Ḫavf eder gündüz deveden gice yuların çeler

deve bir akçeye ḳıymetlü biñ akçeye ucuz:

1. **deve bir akçeye ḳıymetlü biñ akçeye ucuz:**
Mesnevi 3
Mısra: **44**
Kelime Tipi: **-**
Deve bir akçeye kıymetli bin akçeye ucuz.

Oldu zengīnle zügürtlüge mis̱āl her rūz
Deve bir akçeye ḳıymetlü biñ akçeye ucuz

deve depmiş idi:

1. **deve depmiş idi:** *-miş, -i, -di*
Mesnevi 3
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Devenin tepmesi, ezmesi.

Niçün ʿarż etmedi Leylīye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya dehen-i Mecnūnı

deve dişi buġdayı:

1. **deve dişi buġdayı:**
Mesnevi 3
Mısra: **36**

Kelime Tipi: -
Deve dişi buğdayı.

Ḳaṭʿ eder arpasın acından olur yüregi ḳan
Cigeriçün deveyi ẕebḥ eder oldu sārbān

deve geldikde ḳuş uçmaġa yük olur deseler:

1. **deve geldikde ḳuş uçmaġa yük olur deseler:** *-se, -ler-ur*
Mesnevi 3
Mısra: **50**
Kelime Tipi: **Atasözü**
Deve geldiğinde kuş uçmaya yük olur deseler.

Bīm-i zenden varamaz şevher-i kāhiller eve
Ḳuş olur yük deseler uçmaġa geldikde deve

deve gördüñ mi:

1. **deve gördüñ mi:** *-düñ, -mi*
Mesnevi 3
Mısra: **24**
Kelime Tipi: -
Deve görmek.

Çeker aġyār zimāmıyla ḳaṭārın çün ḫar
Deve gördüñ mi diyene yiden olsun dirler

deve ḫande eyler:

1. **deve ḫande eyler:** *-r*
Mesnevi 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Deve gülmak.

Göricek Leylīyi hevdecde olur efgende
Ḳaysıñ aḥvāline şimdi deve eyler ḫande

deve ḳulaġından aḳsamaz:

1. **deve ḳulaġından aḳsamaz:**
Mesnevi 3
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **Atasözü**
Deve kulağından aksamaz.

Çeker aġyār zimāmıyla ḳaṭārın çün ḫar
Deve gördüñ mi diyene yiden olsun dirler

deveci:

1. **deveciyle:** *-y, -le*
Mesnevi 3
Mısra: **54**
Deveci, kervancı.

Sārbān-zāde süvārī gelir olsa daʿvet
Deveciyle görüşen ḳapıda lāzım vüsʿat

2. **deveci:**
Mesnevi 5
Mısra: **25**
Deveci, kervancı.

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

devede ḳulaḳ göstermedi:

1. **devede ḳulaḳ göstermedi:** *-me, -di*
Mesnevi 3
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **Deyim**
Devede kulak göstermek.

Der idi Leylīye Mecnūn ayaġıñ altına baḳ
Yuṭdu nāḳayı [.] göstermedi devede ḳulaḳ

deveden büyük fil var:

1. **deveden büyük fil var:**
Mesnevi 3
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **Atasözü**
Deveden büyük fil var.

Göricek dil-beri üştürde ʿāşıḳ-ı nā-çār
Alıp ḳucaġa dedi deveden büyük fīl var

deveden deve ticāret mi olur:

1. **deveden deve ticāret mi olur:**
Mesnevi 3
Mısra: **42**
Kelime Tipi: **-**
Deveden deve ticaret mi olmak.

Rāh-ı ḥacda deveniñ iki bahāsında kirā
Deveden deve ticāret mi olur ḥācī baba

develi:

1. **develidir:***-dir*
Mesnevi 5
Mısra: **25**
Deve sahibi.

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

deveye binse:

1. **deveye binse:***-se*
Mesnevi 3
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Deveye binmek.

Raḳīb nāḳa-i Leylādan etdi āvāre
Ḳuduz dalar deveye binse Ḳays-ı bī-çāre

deveye diken yarar:

1. **deveye diken yarar:**
Mesnevi 3
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Deveye diken yarar.

İmām efendi bugün ṭoydu hep ribā yemeden
Lisān-ı nāsda derler yarar deveye diken

deveyi ḥavuduyla yuṭar:

1. **deveyi ḥavuduyla yuṭar:**
Mesnevi 3
Mısra: **51**
Kelime Tipi: **Deyim**
Deveyi hamuduyla yutmak.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden emīn-i beytü'l-māl

2. **deveyi ḥavuduyla yuṭar:**
Mesnevi 3
Mısra: **51**
Kelime Tipi: **Deyim**
Deveyi hamuduyla yutmak.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden emīn-i beytü'l-māl

deveyi nācī olmaz:

1. **deveyi nācī olmaz:***-maz*
Mesnevi 3
Mısra: **40**
Kelime Tipi: **-**
Deveyi kurtarmak.

Yaġır etdigi ḳalır deveyi olmaz nācī

Ṭoġrudur peşīmāne
yalancı ḥācī

deveyi yārdan uçuran bir ṭutam otdur:

1. **deveyi yārdan uçuran bir ṭutam otdur:**
Mesnevi 3
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **Atasözü**
Deveyi uçurumdan uçuran bir tutam ottur.

İstedim bir büse ḫaṭṭından ṭutup ol yārdan
Dedi deveyi bir ṭutam otdur yārdan uçuran

devlet:

1. **devletde:***-de*
Gazel 59
Mısra: **7**
Devlet, makam.

Oldu devletde gedüklü zuʿamādan meʾmūr
ʿAlī Aġa ki ṣadāḳatle şehīr ü şāyiʿ

2. **devlet:**
Gazel 131
Mısra: **14**
1. Belli bir toprakta bir hükûmet idâresi altında teşkîlâtlanmış bulunan bağımsız siyâsî topluluk, milletin hukūkî şahsiyet kazanmış şekli 2. Ululuk, büyüklük, büyük rütbe, büyük mevki ve makam 3. Mutluluk, saâdet, tâlih, baht.

Sitānbula medʿuvven eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet ile mihmānı

3. **devlete:***-e*
Gazel 28
Mısra: **12**
Bağımsız idare olunan hükümet ve ülke (Tanıkta, Osmanlı Devleti kastedilir).

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile olurlar muʿteber

4. **devlete:***-e*
Gazel 109
Mısra: **1**
Mutluluk, baht // Makam, yüce rütbe.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

devlet girāy:

1. **devlet girāy:**
Gazel 139
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
II. Devlet Giray (1648 - 1718), Kırım Hanı. 1699-1702 ve 1709-1713 yılları arasında olmak üzere iki kez Kırım Hanlığı yaptı. Hanlık donemi iki kez toplamda 8 yıl 5 aydı.

Eyle cevherlerle tārīḫin ḥisāb
Oldu iḳbāl ile ḫān Devlet Girāy (1182)

devlet ü iḳbāli:

1. **devlet ü iḳbāli:***-i*
Gazel 84
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Devleti ve ikbali.

Devlet ü iḳbāli maʿzūl olmadıḳca bilmedim
Miḥnet ü idbārı manẓūr olmadıḳca bilmedim

devr:

1. **devrinde:** *-i, -n, -de*
Kıt'a 23
Mısra: **9**
Devir, çağ.

Görmedi mis̲lini seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāḫatde binā şānı çıḳa eyvāna

2. **devrinde:** *-in, -de*
Gazel 85
Mısra: **8**
1. Dönme, kendi ekseni etrâfında hareket etme. 2. Bir şeyin çevresinde dolaşma. 3. Dönen bir şeyin dönüş hareketini tamamlayıp ilk hareket ettiği noktaya gelmesi işi. 4. Ayrı bir bölüm oluşturan, başı sonu belli zaman parçası, çağ, dönem.

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş
Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

devr etdi:

1. **devr etdi:** *-di*
Gazel 101
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dolaşmak.

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

devr eyler:

1. **devr eyler:** *-r*
Gazel 110
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dönüp dolaşmak.

Rubʿ-ı meskūn içre eyler dāʾimā devr üzre z̲evḳ
Dil veren üftādeler bi'llāh çār ebrūlara

devr eylese:

1. **devr eylese:** *-se*
Gazel 32
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dönüp dolaşmak.

N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rubʿ-ı meskūnı
Maḳām-ı būselikde beste olmuş bir murabbaʿdır

devr eylesin:

1. **devr eylesin:** *-sin*
Gazel 124
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dönmek, dolaşmak.

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü zeriñ devr eylesin sāḳī
Degül rindān sipihriñ mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında

devr oldu:

1. **devr oldu:** *-du-ldu*
Gazel 66
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dönmek, döndürmek.

Devr oldu ey sitāre-i baḫt etmediñ ṭulūʿ
Çerḫ-i felekde yoḫsa yeriñ yoḳ mudur seniñ

devr-i bende:

1. **devr-i bende:**
Gazel 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
?.

Eylemiş ruḫsāruñı
āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
naẓrası

devr-i cemi unutma:

1. **devr-i cemi unutma:**-*ma*
Gazel 82
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cem'in dönemini unutma.

Ṣununca cāmı birer
büse lāzım ey sāḳī
Unutma devr-i Cemi
raġbet-i rüsūm edelim

devr-i ḫadiñ:

1. **devr-i ḫadiñ:**-*iñ*
Gazel 48
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) Yüzünün görüldüğü vakit.

Bī-baṣar devr-i ḫadiñ
etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i
ʿamāsıyla döner

devr-i ḳamerden:

1. **devr-i ḳamerden:**-*den*
Gazel 57
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ay devri.

ʿAlāmetdir meger devr-
i ḳamerden ḫaṭṭ-ı
ḫaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i
cihān-ārā ṣıġışdırmış

deyr-i dili:

1. **deyr-i dili:**-*i*
Gazel 43
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kilisesi.

Ḳılmayan deyr-i dili
eṣnām-ı hestīden ḫalāṣ
Çün teṣāvīr-i der ü
dīvār kendin gösterir

deyr-i ʿaşḳı:

1. **deyr-i ʿaşḳı:**-*ı*
Gazel 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Aşk kilisesi.

İder cā deyr-i ʿaşḳı
Tābī-i ṣüret-perest āḫir
Ne kāfirce belādur
ibtilā-yı duḫter-i tersā

di-:

1. **dirler:**-*rler*
Gazel 4
Mısra: **19**
1. Demek, söylemek.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile
dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān
içinde sükkerī ḥelvā

2. **diyen:**-*(y)en*
Mesnevi 3
Mısra: **38**
"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Kaʿbeyi ḫān-ı Ḫalīl
ṣandı ticāretde gözi
Ehl-i sūḳa devesi ḥācī
diyen ṭoġru sözi

3. **dirler:**-*r, -ler*
Mesnevi 3
Mısra: **24**
"Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

Çeker aġyār zimāmıyla
ḳaṭārın çün ḫar
Deve gördüñ mi diyene
yiden olsun dirler

di:

1. **dimeye:** *-meye*
Gazel 2
Mısra: **10**
Söylemek.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

2. **dinilür:** *-nilür*
Gazel 4
Mısra: **5**
Söylemek.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

3. **dirler:** *-rler*
Gazel 7
Mısra: **7**
Söylemek.

Naʿra ile birbirine dirler ormatus gerus
Uñudup çengāneler yollardaġı ḥaydūd hep

4. **dimeñiz:** *-me, -ñiz*
Gazel 52
Mısra: **12**
Söylemek.

Ḳalmaz o ṭıflı görse Ḥasībāda iḫtiyār
Pīrān-ı ʿışḳ olan dimeñiz nev-res istemez

5. **didim:** *-dim*
Müfret 1
Mısra: **1**
Söylemek.

Mevlidi tārīḫini didim Ḥasīb
ʿĀleme ān geldi ʿAlī Żiyā

6. **dir:** *-r*
Gazel 4
Mısra: **23**
1. Demek, söylemek.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış yine ol gülşenī raʿnā

7. **diyene:** *-y, -en, -e*
Mesnevi 3
Mısra: **24**
Demek, söylemek.

Çeker aġyār zimāmıyla ḳaṭārın çün ḫar
Deve gördüñ mi diyene yiden olsun dirler

8. **diyerek:** *-y, -erek*
Kıt'a 23
Mısra: **4**
Demek.

Oldu meʾmūr ʿAlī Aġa-yı zaʿīm-i dergāh
İmtiṣāl etdi aṭaʿnā diyerek fermāna

dībāc:

1. **dībāc:**
Gazel 22
Mısra: **9**
Dallı çiçekli bir cins ipek kumaş.

Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm aña dād-ı hevāyīdir

dībāc-ı āl:

1. **dībāc-ı āl:**
Gazel 101
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı kumaş.

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

dīde:

1. **dīdeler:** *-ler*
   Gazel 2
   Mısra: **10**
   Göz.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

2. **dīde:**
   Gazel 5
   Mısra: **3**
   Göz.

Mükaḥḥal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

3. **dīde:**
   Gazel 66
   Mısra: **10**
   Göz.

ʿArż eyle ḫāk-i pāyına hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ yoḳ mudur seniñ

4. **dīde:**
   Gazel 127
   Mısra: **6**
   (Âşığın) gözü.

Her seḥer silmede süpürmede reh-güẕerin
Dīde saḳḳāya miṣāl oldu müje çārūba

5. **dīdeler:** *-ler*
   Gazel 31
   Mısra: **1**
   (Âşığın) gözü.

Elde ḫançer dīdeler mest-i şarāb-ı nāb uyur
Saʿy-i īḳāẕ etme gördük fitne-cūydur ḫvāb uyur

dīdebān olmuş:

1. **dīdebān olmuş:** *-muş*
   Gazel 31
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Gözcü olmak.

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ġonceler
Nergisiñ başı ʿaṣāsında nite bevvāb uyur

dīde-i aġyārdan:

1. **dīde-i aġyārdan:** *-dan*
   Gazel 72
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Yabancıların, rakiplerin gözleri.

Ḥasībā gerçi püsküllü belādır ʿāşıḳa ammā
Eder pūşīde rūyın ṣubḥgāh dīde-i aġyārdan kākül

dīde-i cādūlarıñla:

1. **dīde-i cādūlarıñla:** *-lar, -ıñ, -la*
   Gazel 112
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Büyüleyici göz II Çok güzel ve iri göz.

Dīde-i cādūlarıñla siḥr ü efsūn eyleme
Bu dil-i dīvāneyi ġamzeñle meftūn eyleme

dīde-i giryān aġlar:

1. **dīde-i giryān aġlar:** *-r*
   Gazel 129
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**

Ağlayan gözü ağlamak.

Ciger pür-ḫūn olur derdiñle aġlar dīde-i giryān
Cihānı iñledir āh ü fiġān v'allāhi bi'llāhi

dīde-i ḥussād:

1. **dīde-i ḥussād:**
Gazel 20
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Haset edenlerin, kıskançların gözü.

İlāhī eyle bānīsin muʿammer ḫānesin maʿmūr
Derinden ḥalḳa gibi ṭaşra ḳalsun dīde-i ḥussād

dīde-i ter:

1. **dīde-i ter:**
Kıt'a 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Islak gözler.

Zīr-meşḳ etdi dil-i ʿuşşāḳı
Rīgdān olsa n'ola dīde-i ter

dīde-mest:

1. **dīde-mest:**
Gazel 123
Mısra: **11**
Göz sarhoş.

Ḫancer-be-dest şāl gelū-beste dīde-mest
Cānlar ʿaceb mi olsa fedā bu edālara

didi:

1. **didi:**
Gazel 115
Mısra: **2**
Didi: De-, demek, söylemek.

Nām-ı şerīfini işit āl-i Resūlʿden
Tārīḫ-i mevlidin didi "Āmed Rıżā Ḥasan"

2. **didi:**
Gazel 119
Mısra: **5**
Didi: De-, demek, söylemek.

Hātif-i ġaybī didi rıḥleti tārīḫini
Rūḥ-ı Emīn Ḳadınʿa Fātiḥa oḳı hemān

3. **didi:**
Müfret 2
Mısra: **1**
Didi: De-, demek, söylemek.

Müjde birle didi hātif mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefîse Ḫānımʿı Allāh ʿaṭā

dik:

1. **dikdür:***-dür*
Gazel 9
Mısra: **6**
(Elbise) dikmek.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

diḳḳat:

1. **diḳḳat:**
Kıt'a 24
Mısra: **3**
Dikkat.

Bu diḳḳat cismini sūrāḫ sūrāḫ etdi ġırbāliñ Ḥasīb

dil:

1. **dili:**-*i*

Gazel 5

Mısra: **4**

Gönül.

Mükaḥḥal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

2. **dil:**

Gazel 116

Mısra: **9**

Gönül.

Aḥbāba berg-i sebzdür ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı Ḥasīb-i kemīneden

3. **dil:**

Gazel 14

Mısra: **9**

(Aşığın) gönlü.

Hezār şevḳıle dil böyle olmaġa pür-gū
Ḥasīb ü ṭabʿ-ı Naẓīf-i yegānedir bāʿiṣ

4. **dil:**

Gazel 29

Mısra: **8**

(Aşığın) gönlü.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

5. **dil:**

Gazel 37

Mısra: **1**

(Aşığın) gönlü.

Bir dil ki kār-ı nesc-i ḫayāl-i ḥuleldedir
Ser-rişte-i maḳāṣıdı sevḳ-ı ḫaleldedir

6. **dil:**

Gazel 48

Mısra: **1**

(Aşığın) gönlü.

Rükn-i kūyunda dil ümmīd-i viṣāliñle döner
Nitekim saʿy-i ṭavāf etse ṣafāsıyla döner

7. **dil:**

Gazel 66

Mısra: **1**

(Aşığın) gönlü.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

8. **dil:**

Gazel 76

Mısra: **4**

(Aşığın) gönlü.

Bī-zebāndır nice taʿbīr eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebūter oldu dil ʿazme güşāde per ü bāl

9. **dil:**

Gazel 92

Mısra: **9**

(Aşığın) gönlü.

Aḥbāba berg-i sebzdir ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı Ḥasīb-i kemīneden

10. **dil:**

Gazel 97

Mısra: **9**

(Aşığın) gönlü.

Dil urulmuş yine bir dil-ber-i çār-ebrūya
ʿĀfiyet mi bula ol şerḥa-i nā-çārından

11. **dil:**
Gazel 109
Mısra: **8**
(Aşığın) gönlü.

Gel pīr-i ḫarābātıñ ayaġına yıḳıl düş
Vīrāne ol ey dil ki ʿimāret var içinde

12. **dil:**
Gazel 115
Mısra: **3**
(Aşığın) gönlü.

Ān gerek ḥüsn-i dil-ārāda (ki) ola çārūb dil
Bize ānsız güzele meyl ü maḥabbet güççe

13. **dil:**
Gazel 123
Mısra: **9**
(Aşığın) gönlü.

Dil mū-miyān-ı yāri bilin eylemiş ḫayāl
Rāh-ı ʿademde düşdü görünmez belālara

14. **dil:**
Gazel 136
Mısra: **6**
(Aşığın) gönlü.

Zevraḳ-ı sāġar süvārı baḥr-i ʿişretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-ābāde mi şevḳ-ābāde mi

15. **dil:**
Gazel 140
Mısra: **21**
(Aşığın) gönlü.

Bir dil ki istinādı ʿAlī-i Naḳīyedir
Buldu ṣafā-yı vuṣlatı ẕevḳ-ı müʿeyyedi

16. **dilde:**-*de*
Gazel 25
Mısra: **8**
(Âşığın) gönlü.

Ermez ṣafāya vāṣıl-ı sırr-ı maʿād olup
Bir dilde ki küdūret-i ḳayd-ı maʿāş olur

17. **dilde:**-*de*
Gazel 106
Mısra: **1**
(Âşığın) gönlü.

Kūy-ı yāre şitāb var dilde
Ḫᵛāhiş-i intisāb var dilde

18. **dilde:**-*de*
Gazel 106
Mısra: **2**
(Âşığın) gönlü.

Kūy-ı yāre şitāb var dilde
Ḫᵛāhiş-i intisāb var dilde

19. **dilde:**-*de*
Gazel 106
Mısra: **4**
(Âşığın) gönlü.

Edemem ilticā-yı refᶜ-i niḳāb
Meh-cebīnim ḥicāb var dilde

20. **dilde:**-*de*
Gazel 106
Mısra: **6**
(Âşığın) gönlü.

N'ola yār sitemiyle ḫam ḳaddim
Ḳuvvet-i ʿışḳ-ı şāb var dilde

21. **dilde:**-*de*
Gazel 106
Mısra: **8**
(Âşığın) gönlü.

Zülfi sevdāsı geh ḫayāl-i ruḫı
Hem hevā vü hem āb var dilde

22. **dilde:***-de*
Gazel 106
Mısra: **10**
(Âşığın) gönlü.

Ruḫı dāġı ile pür oldu Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb var dilde

23. **dilde:***-de*
Gazel 138
Mısra: **1**
(Âşığın) gönlü.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi
İddiḫār olmaġa lāyıḳ zer-i maḥbūb gibi

24. **dilde:***-de*
Gazel 138
Mısra: **1**
(Âşığın) gönlü.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi
İddiḫār olmaġa lāyıḳ zer-i maḥbūb gibi

25. **dil:**
Gazel 78
Mısra: **3**
(Âşığın) gönlü, kalbi.

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile
Taḳvīmimizde yazdı şedāyid bu yıl yil

dil sīnesin gerer:

1. **dil sīnesin gerer:***-er*
Gazel 37
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Gönül sinesini germek. II Gönül katlanır.

Şemşīr-i ḫışm-ı çeşmine dil sīnesin gerer
Ġayret-gerde-i yeᵓse maḥall-i veceldedir

dil ü ʿaḳlıña:

1. **dil ü ʿaḳlıña:***-ıñ, -a*
Mesnevi 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gönül ve akıl.

Murġ-ı İsḥāḳca dil ü ʿaḳlıña zülfüñ aṣa ṣan
İki cān-bāzı bir ip üzre ederdi cünbān

dil veren:

1. **dil veren:***-en*
Gazel 110
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül vermek.

Rubʿ-ı meskūn içre eyler dāᵓimā devr üzre ẕevḳ
Dil veren üftādeler bi'llāh çār ebrūlara

dil-āzār olup:

1. **dil-āzār olup:***-up*
Gazel 50
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kalp kırmak, gönül incitmek.

Bu ʿālemde taḥammülle gören nīk ü bedi yeksān
Olup özinde dil-āzār yaḫşi vü yaman çekmez

dil-ber:

1. **dil-berle:***-le*
Gazel 88
Mısra: **6**
Gönül alan güzel // Sevgili.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

2. **dil-berle:** *-le*
Gazel 88
Mısra: **6**
Gönül alan güzel // Sevgili.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

3. **dil-ber:**
Kıt'a 4
Mısra: **4**
Gönlü alıp götüren güzel.

Edeyazdı beni dīvāne hemān
O ḳalem kātibi ḥaḳḳā dil-ber

4. **dil-ber:**
Gazel 89
Mısra: **1**
Far. Gönül alan, güzel, mahbube.

Niḳāb etdikce ruḫsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

5. **dil-bere:** *-e*
Gazel 115
Mısra: **1**
Gönlü alıp götüren, gönlü kendine çeken güzel, sevgili.

Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye ülfet güççe

6. **dil-beri:** *-i*
Gazel 53
Mısra: **8**
Dilber, güzel.

Naḳd yoḳ elde döküp eşk-i teri ruḫsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-beri tesḫīr ederiz

7. **dil-beri:** *-i*
Gazel 54
Mısra: **1**
Dilber, güzel.

Görmedin dil-beri şīrīn nefesinden biliriz
Nuṭḳ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi sesinden biliriz

8. **dil-beri:** *-i*
Gazel 91
Mısra: **6**
Dilber, güzel.

Niṣār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuşşāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

9. **dil-ber:**
Gazel 115
Mısra: **6**
Gönlü kendine çeken güzel. II Sevgili.

İntisāb etse de ṣoñra olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

dil-berā:

1. **dil-berā:**
Mesnevi 3
Mısra: **46**
Ey dilber! Ey gönlü cezbeden sevgili! Ey gönlü kendine çeken güzel; sevgili!.

ʿĀşıḳam dāmen sürer dīvānelik ġam mı baña
Ceẕbeli şütürüñ çulu egri gerekdir dil-berā

dil-ber-i çār-ebrūya urulmuş:

1. **dil-ber-i çār-ebrūya urulmuş:** *-muş, -*
Gazel 97
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Genç güzele âşık olmak.

Dil urulmuş yine bir dil-ber-i çār-ebrūya
ʿĀfiyet mi bula ol şerḥa-i nā-çārından

dil-beri göricek:

1. **dil-beri göricek:** *-icek*
Mesnevi 3
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliyi bulmak.

Göricek dil-beri üştürde
ʿāşıḳ-ı nā-çār
Alıp ḳucaġa dedi
deveden büyük fīl var

dil-ber-i hindū mı:

1. **dil-ber-i hindū mı:** *-mı*
Kıt'a 13
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hintli güzel.

Ḫāl-i ġarbīlerine
gerden-i şarḳīsinde
Ḥabeşī tāze mi ya dil-ber-i Hindū mı desem

dil-ber-i ḥüsnā:

1. **dil-ber-i ḥüsnā:**
Gazel 133
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzel sevgili.

Her gören ḥayrān olur
dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin iẓhāra mı ḫalḳ eylemiş Mevlā seni

dil-ber-i üştür-süvāra:

1. **dil-ber-i üştür-süvāra:** *-a*
Mesnevi 3
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Deveye binen sevgili.

Dil-ber-i üştür-süvāra
yalvarır aġyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim deveye ürmez köpek

dil-dāde mi:

1. **dil-dāde mi:** *-mi*
Gazel 136
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül vermiş: âşık.

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

dildār:

1. **dildāra:** *-a*
Gazel 25
Mısra: **2**
Birinin gönlüne malik olan maşuka.

Ruḫsārım üzre çeşm-i terim ḳaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle dildāra fāş olur

2. **dildārı:** *-ı*
Mesnevi 4
Mısra: **47**
Birinin gönlüne malik olan maşuka.

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña altun gibi ṣarı yārı

dilde:

1. **dilde:**
Gazel 117

Mısra: **13**
(Âşığın) gönlü.

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüş oldu fersūde

dil-güşā:

1. **dil-güşā:**
Gazel 20
Mısra: **4**
Gönle ferahlık veren, iç açıcı, ferahlatıcı.

Bu beyt-i rāsiḫu'l-bünyān ḳıldı şāmiḫu'l-aḳrān
Muṣannaᶜ dil-güşā zībende vālā-ṭarḥ nev-īcād

dil-ḫaste:

1. **dil-ḫaste:**
Gazel 39
Mısra: **1**
Gönlü hasta, hasta gönüllü II âşık.

Dil-ḫaste būs-ı laᶜl-i lebiñ müşterīsidir
Buḥrān-ı hicr ki eşribeniñ sükkerīsidir

dil-i aᶜdā:

1. **dil-i aᶜdā:**
Gazel 134
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Düşmanın gönlü.

Dil-i aᶜdā ābādī-i feraḥla olmasa ābād
Mücerred ḫāṭır-ı ᶜāşıḳ ḫarāb olsa kim aġlardı

dil-i āvāre:

1. **dil-i āvāre:**
Gazel 120
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dağınık, perişan gönül.

Dil-i āvāre ṣayda bir püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe meyl etdi kedersizce

dil-i āvāremizde:

1. **dil-i āvāremizde:** *-miz, -de*
Gazel 128
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Dağınık, perişan gönül.

Eder cān rīsmān-ı kākül-i cānān ile cünbān
Dil-i āvāremizde seyre ol cān-bāza dek gitdi

dil-i bī-çāre:

1. **dil-i bī-çāre:**
Gazel 129
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çaresiz gönül.

Uruldu boş bögürden seyr edince tīr-i müjgānıñ
Dil-i bī-çāre ey ḳaşı kemān v'allāhi bi'llāhi

dil-i bī-ġıll u ġış:

1. **dil-i bī-ġıll u ġış:**
Gazel 52
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kini olmayan gönül.

Ṣıdḳ u maḥabbete dil-i bī-ġıll u ġış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete ḫār u ḫas istemez

dil-i bīmāra:

1. **dil-i bīmāra:** *-a*
Gazel 105
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

İçenler şerbet-i laʿlin çü zemzem tāzeden tāze
ʿİlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzeden tāze

2. **dil-i bīmāra:** *-a*
Mesnevi 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Nuṭḳ-ı pākiñ dil-i bīmāra şifā
Her nefes mürdeler eyler iḥyā

3. **dil-i bīmāra:** *-a*
Gazel 134
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül; aşık, tutkun gönül.

Ṭabībim şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ vaʿde etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfī cevāb olsa kim aġlardı

dil-i bīmārıma:

1. **dil-i bīmārıma:** *-ım, -a*
Kıt'a 13
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hasta gönül.

Dil-i bīmārıma emdikce şifā-baḫş eyler
Laʿl-i āliñe ya ḳırmız mı ya tenzū mı desem

dil-i dīvāneme:

1. **dil-i dīvāneme:** *-m, -e*
Gazel 93
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Divane gönül.

Dil-i dīvāneme sevdā-yı gīsū-yı girih-gīriñ
Bu nice ḫilʿata şāyestedir zencīr-i bābīden

dil-i dīvāneye:

1. **dil-i dīvāneye:** *-y, -e*
Gazel 127
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Divane gönül.

Yazdı çün ḫaṭṭ-ı şerīfin dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daḫi var mı ḳalem mecẕūba

dil-i dīvāneyi:

1. **dil-i dīvāneyi:** *-y, -i*
Gazel 112
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Divane gönül.

Dīde-i cādūlarıñla siḥr ü efsūn eyleme
Bu dil-i dīvāneyi ġamzeñle meftūn eyleme

dil-i maġdūrda:

1. **dil-i maġdūrda:** *-da*
Gazel 102
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönlü harap olmuş mağdur kişi.

Fikr-i şādī cāy-gīr olmaz dil-i maġdūrda
Mey nice eyler temekkün şīşe-i meksūrda

dil-i maḥzūnı:

1. **dil-i maḥzūnı:** *-ı*
Mesnevi 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kederli gönül.

Niçün ʿarż etmedi Leylīye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya dehen-i Mecnūnı

dil-i pür-ġamda:

1. **dil-i pür-ġamda:** *-da*
Gazel 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Keder dolu gönül.

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādiṣ

2. **dil-i pür-ġamda:** *-da*
Gazel 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntüyle/kederle dolu gönül.

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādiṣ

dil-i ʿuşşāḳı:

1. **dil-i ʿuşşāḳı:** *-ı*
Kıt'a 4
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aşıkların gönlü.

Zīr-meşḳ etdi dil-i ʿuşşāḳı
Rīgdān olsa n'ola dīde-i ter

dil-i vīrāne:

1. **dil-i vīrāne:**
Gazel 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yıkık, harap gönül.

Ṣunarsa pīr-i muġān köhne bir sifāl saña

dilkeş:

1. **dilkes:**
Gazel 52
Mısra: **1**
Cezbeden, hoşa giden.

Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i ḳayd-ı hevāsın kes istemez

dil-şād olur:

1. **dil-şād olur:** *-ur*
Gazel 20
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gönlü sevinçle dolu olmak.

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

dil-şikest-i hezl-i maġrūr olmadıḳca:

1. **dil-şikest-i hezl-i maġrūr olmadıḳca:** *-ma, -dıḳca*
Gazel 84
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gururlu eleştirmekten kalp kırmış olmak.

ʿİzzet-i ādāb-ı tevāżuʿla ʿāşıḳmış Ḥasīb
Dil-şikest-i hezl-i maġrūr olmadıḳca bilmedim

dil-üftāde:

1. **dil-üftādelerle:** *-ler, -le*
Gazel 104
Mısra: **15**
Âşık.

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun
Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

dir dir ditredir:

1. **dir dir ditredir:** *-ir*
Gazel 104
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Tir tir titremek.

Korkudan ve endişeden titremek.

Ten-i pālūdesin raḳṣ eyledikce ditredir dir dir
Doyulmaz şūḫ-ı şīrīn-kār-ı luʿbet-bāza pür-tāze

2. **dir dir ditredir:** *-t, -ir*
Gazel 121
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tir tir titremek. Korkudan ve endişeden titremek.

Şeker-pālūde-i cism-i laṭīfin ditredir dir dir
Ṭuyulmaz būs-ı laʿl-i dil-ber-i mümtāza hem-rāza

dıraḫt-ı müntehālar:

1. **dıraḫt-ı müntehālar:** *-lar*
Gazel 10
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Boş, meyvesiz ağaç.

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış dıraḫt-ı müntehālar semt semt

dırāz eyler:

1. **dırāz eyler:** *-r*
Gazel 104
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Uzatmak.

Maḳām-ı büselikde peş-rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ʿuşşāḳa gerdāniyyede şeh-nāza āġāze

dirīġ etmez:

1. **dirīġ etmez:** *-mez*
Gazel 125
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Esirgemek, menetmek.

Cenāb-ı Rātibe bu naẓm-ı bī-tertībi ʿarż eyle
Dirīġ etmez Ḥasībā kilk-i taṣḥīḥin niẓāmında

dirīġā:

1. **dirīġā:**
Gazel 41
Mısra: **7**
"Çok yazık, eyvahlar olsun" anlamlarına gelir.

Yıḳdı ten-i nizārı dirīġā çü ḫār u ḫas
Sūz-ı dil-i şerāre-feşānım çıtır pıtır

diş kirāsı:

1. **diş kirāsı:**
Gazel 108
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Eski Ramazanlarda, iftara gelen konuklara 'dişleriniz aşındı, teşekkür ediyoruz' anlamında verilen hediye.

Diş kirāsı ṣanma bāġından yemişdir şeftālū
Leylīye cān Ḳaysı olmuşdur ġam-ı Mecnūnla

diş kirāsı alma:

1. **diş kirāsı alma:**
Gazel 99
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ramazanlarda, iftara gelen konuklara 'dişleriniz aşındı, teşekkür ediyoruz' anlamında verilen hediyeden almak.

Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna
Bez[i]mde mīve-çīn-i şeftālū olduḳca gerdenden

ditreyip düşdü:

1. **ditreyip düşdü:***-dü*
Gazel 70
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Titreyip düşmek.

Muṣḥaf-ı ʿārıż-ı dil-dāra yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

dīvānçe:

1. **dīvānçesin:***-si, -n*
Gazel 24
Mısra: **10**
Küçük şiir mecmuası.

Feṯḥ-i bāb etme zemīn-i āḫere yoḫsa Ḥasīb
Şāʿirān dīvānçesin mecmūʿasın ʿālem ḳapar

dīvāne edeyazdı:

1. **dīvāne edeyazdı:***-e, -yaz, -dı*
Kıt'a 4
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Deli etmek.

Edeyazdı beni dīvāne hemān
O ḳalem kātibi ḥaḳḳā dil-ber

dīvāne ideyazdı:

1. **dīvāne ideyazdı:***-dı*
Kıt'a 17
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Neredeyse deli saymak.

İdeyazdı beni dīvāne
Kāġıd-ḫāne seyrinde
Ḳalem kātiblerinden bir güzel gördüm efendim hū

dīvāne ḳıldıñ:

1. **dīvāne ḳıldıñ:***-dıñ*
Gazel 129
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Delirtmek, kendinden geçmek.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

dīvāne ser-be-ceyb-i ferāġ-ı ʿaḳīl ḳıl:

1. **dīvāne ser-be-ceyb-i ferāġ-ı ʿaḳīl ḳıl:**
Gazel 78
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Divane akıldan uzak başı cebinde kılmak.

Esbāba intimāyı bıraḳ pāk-dāmen ol
Dīvāne ser-be-ceyb-i ferāġ-ı ʿaḳīl ḳıl

dīvāneden ferāġ etdim:

1. **dīvāneden ferāġ etdim:***-dim, -*
Gazel 60
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Divaneden ayrılmak.

Ḳıldım ilḳā-yı yemi vaḥdet ḥaşīş-i kesreti
Āşinā oldum heme dīvāneden etdim ferāġ

2. **dīvāneden ferāġ etdim:***-dim*

Gazel 60
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Divaneden ayrılmak.

Ḳaṭʿ edip ḳayd-ı rehādan rişte-i ümmīdimi
Bend-i zülfüñdür velī dīvāneden etdim ferāġ

dīvānelik:

1. **dīvānelik:**
Mesnevi 3
Mısra: **45**
Çılgınlık, delilik.

ʿĀşıḳam dāmen sürer dīvānelik ġam mı baña
Ceẕbeli şütürüñ çulu egri gerekdir dil-berā

dīv-i bed-ḫūdur:

1. **dīv-i bed-ḫūdur:** *-dur*
Gazel 24
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kötü huylu dev.

Ḫvābda laʿl-i leb-i dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur Süleymāndan ḫafī ḫātem ḳapar

diyār-ı ġurbete gitdim:

1. **diyār-ı ġurbete gitdim:** *-dim*
Gazel 58
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gurbete gitmek.

Gitdim diyār-ı ġurbete cānım el-vedāʿ
Düşdüm ʿanā-yı firḳate sulṭānım el-vedāʿ

diyü:

1. **diyü:**
Gazel 64
Mısra: **3**
"Diye" zarf, diyerek.

Şehīd-i ġamzeñ olam diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ḫadengini ey ḳaşı yā helākime çek

2. **diyü:**
Kıt'a 3
Mısra: **1**
"Diye" zarf, diyerek.

Gerçi kim ḫalḳıñ nigāhı dāfiʿ-i ġamdır diyü
Ṣaḥn-ı ṣaḥrā māʾ-i cārī ṣūret-i zībādadır

doġancı:

1. **doġancı:**
Mesnevi 5
Mısra: **13**
Doğan eğiticisi.

Ṣaldı doġancı balabanı şikāra imdi
Ḳondu ḳaraaġaca oḳu yañılmaz şimdi

doġunca eşek gibi gebersin ölsün:

1. **doġunca eşek gibi gebersin ölsün:**
Mesnevi 4
Mısra: **34**
Kelime Tipi: **-**
Doğunca eşek gibi gebersin ölsün.

Şu ki doġunca eşek gibi gebersin ölsün
Demür az lebine aġyāra içir feyż olsun

dök:

1. **dökem:** *-em*
Gazel 7
Mısra: **1**
Saçmak, serpmek.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd

hep
Sevdigüm manḳır ḳuşıdur aḳçedür maḳṣūd hep

2. **dökülmüş:** *-ül, -müş*
Gazel 119
Mısra: **3**
(Saç, zülüf veya kâkülleri) Serbest bırakıp koyuvermek.

Dökülmüş kākül-i müşgīn ḫaṭṭ-ı ʿanberīn üzre
Ḳomuşlar ḳıl ḳalem iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn üzre

dökdüm ṣaçdım:

1. **dökdüm ṣaçdım:**
Gazel 86
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dökmek. II. Ziyan etmek.

Pāyıña eşk-i güher-bārımı dökdüm ṣaçdım
Yoluña pādişehim varımı dökdüm ṣaçdım

2. **dökdüm ṣaçdım:** *-dım*
Gazel 86
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dökmek. II. Ziyan etmek.

Pāyıña eşk-i güher-bārımı dökdüm ṣaçdım
Yoluña pādişehim varımı dökdüm ṣaçdım

3. **dökdüm ṣaçdım:** *-dım*
Gazel 86
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dökmek. II. Ziyan etmek.

Bezm-i ʿışḳ içre şikest olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rūyumla mey-i ʿārımı dökdüm ṣaçdım

4. **dökdüm ṣaçdım:** *-dım*
Gazel 86
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dökmek. II. Ziyan etmek.

Ḥāṣılı yaḳsa cihānı n'ola āhım şereri
Micmer-i dilde nihān nārımı dökdüm ṣaçdım

5. **dökdüm ṣaçdım:** *-dım*
Gazel 86
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dökmek. II. Ziyan etmek.

Müjde-i vaṣlıñ ile almaġa bir şāfī cevāb
Naḳd-i cān u dil-i bīmārımı dökdüm ṣaçdım

6. **dökdüm ṣaçdım:** *-dım*
Gazel 86
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dökmek. II. Ziyan etmek.

Bāb-ı gencīne-i ṭabʿım yine feṭḥ oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dür-i eşʿārımı dökdüm ṣaçdım

doḳu:

1. **doḳurken:** *-rken*
Gazel 7
Mısra: **10**
Tezgahta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yaptırmak.

Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl
Aṭlas-ı naẓmın

doḳurken ḳırdılar tār pūd hep

dön:

1. **dönmez:**-*mez*
Mesnevi 4
Mısra: **28**
Vazgeçmek, caymak.

Derdi ḳapuṣġada şalġamlı ṭaʿāma ṣunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş laḥanadan dönmez

2. **döner:**-*er*
Gazel 1
Mısra: **8**
Benzemek, andırmak, ...gibi olmak.

Biz eyledük güzelüm ḳanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne beyt-i maʿmūra

3. **döndü:**-*dü*
Gazel 127
Mısra: **2**
...gibi olmak, benzemek.

Baḳ ser-i ṭurre ile ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū yazılan mektūba

4. **döner:**-*er*
Gazel 48
Mısra: **4**
Dönmek.

Āteşī fermene tābende ʿiẕār-ı raḳḳāṣ
Şemʿ fānūs-ı ḫayāl oldu żiyāsıyla döner

5. **döner:**-*er*
Gazel 48
Mısra: **10**
Yönelmek, dönmek.

Ḳılsa ebrūña teveccüh ne ʿaceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi ḳıble-nümāsıyla döner

6. **döner:**-*er*
Gazel 48
Mısra: **8**
(Belli bir yerde) Dolaşmak, gidip gelmek.

Bī-baṣar devr-i ḫadiñ etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i ʿamāsıyla döner

7. **döner:**-*er*
Gazel 48
Mısra: **2**
(Bir şeyi) bir istikamete döndürmek, dönmek, dönmesini sağlamak.

Rükn-i kūyunda dil ümmīd-i viṣāliñle döner
Nitekim saʿy-i ṭavāf etse ṣafāsıyla döner

dön-:

1. **döner:**-*er*
Gazel 48
Mısra: **1**
Başka bir şey halini almak, dönüşmek, değişmek.

Rükn-i kūyunda dil ümmīd-i viṣāliñle döner
Nitekim saʿy-i ṭavāf etse ṣafāsıyla döner

donanma bozulınca:

1. **donanma bozulınca:**-*ınca*
Gazel 126
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**

Denizde yenilgiye uğramak.

Şāyeste mi nā-bikr olana ġāze vü vesme
Ārāyişe ḥācet mi donanma bozulınca

döşe:

1. **döşedi:** *-di*
   Gazel 10
   Mısra: **2**
   Bir şeyi bir yere sermek, yayma // (Bir yeri) Bir şeyle kaplamak.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-serālar semt semt

döşeklik:

1. **döşeklik:**
   Gazel 9
   Mısra: **4**
   Döşek gibi olma.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

dost:

1. **dost:**
   Gazel 2
   Mısra: **8**
   Sevgili.

Māniʿ-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür ol rū-siyeh düşmen baña

2. **dōstum:** *-um*
   Gazel 130
   Mısra: **10**
   Dost II Sevgili.

Fitne-i devrān mı ya efʿī-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum Mecnūn olur Leylā seni

3. **dostum:** *-um*
   Gazel 23
   Mısra: **3**
   Arkadaş,dost.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

4. **dost:**
   Gazel 19
   Mısra: **7**
   Arkadaş, dost.

ʿIşḳ-ı pākden ʿāşıḳ-ı maʿşūḳıla dost
Nāʿil-i vuṣlat olur fehm eden erbāb-ı ḫıred

5. **dōstum:** *-um*
   Gazel 135
   Mısra: **10**
   Arkadaş, yâren. II Sevgili.

Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır külbe-i şādī baña
Firḳatiñdir dōstum beytü'l-ḥazen dedikleri

dü çeşm-i ḥoḳḳa:

1. **dü çeşm-i ḥoḳḳa:**
   Gazel 33
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Hokka gibi iki göz.

ʿAḳār-ı dehrden ancaḳ dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir ḳutlu başım var

dü elimdedir:

1. **dü elimdedir:** *-im, -de, -dir*

Gazel 38
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İki el.

Kevkeb-i ʿışḳıñ bürūc-ı maṭlaʿı oldum Ḥasīb
Kim şümūs-i tāb-der-ẕerrāt dü elimdedir

duʿā:

1. **duʿālara:** *-lar, -a*

Gazel 123
Mısra: **4**
Allah'a yalvarma; niyaz.

Vāʿiẓ ḫulūṣ-ı ḳalb gerekdir tażarruʿa
Ḥācet mi refʿ-i ṣavt-ı muḳaffā duʿālara

duʿā āḫiri:

1. **duʿā āḫiri:**

Gazel 59
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Duanın sonu.

Ḥaḳḳa duʿā āḫiri hātifden işit tārīḫin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-ı mübārek cāmiʿ

duʿā etdim:

1. **duʿā etdim:** *-dim*

Kıt'a 8
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dua etmek.

Ben daḫi etdim duʿā dedim hemān tārīḫimi
Ola bu Seyyid Meḥemmed ʿālem içre ser-firāz

duʿā-yı ḫayr:

1. **duʿā-yı ḫayr:**

Kıt'a 9
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hayır duası.

Ḫudā pür-nūr ede ḳabrin maḳāmın cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu çün duʿā-yı ḫayr içün bu ṭaş

dūd-ı siyāhı:

1. **dūd-ı siyāhı:** *-ı*

Gazel 56
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kara duman.

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh ẓann eyler
Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

duḫter-i rezi:

1. **duḫter-i rezi:** *-i*

Gazel 78
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm kızı ll şarap.

Vāʿiẓ görünce raḳṣa çıḳar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḳıp benānına geldi rezīl zil

2. **duḫter-i rezi:** *-i*

Gazel 78
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzüm kızı ll şarap.

Vāʿiẓ görünce raḳṣa çıḳar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḳıp benānına geldi rezīl zil

dükān:

1. **dükānı:** *-ı*

Gazel 69
Mısra: **10**
Çarşı, pazar gibi yerlerde mal alım

satımları yapılan yer; sevgilinin aşk dükkanı.

Şerbet-fürūşları yine fısḳiyyeler düzüp
Gülşende ḳaṣra döndü dükānı Sitānbuluñ

dü-maṭlaʿ:

1. **dü-maṭlaʿdır:**-*dır*
Gazel 32
Mısra: **2**
İki matla.

Bu çār ebrū yazılmış ḳıl ḳalemle çār mıṣraʿdır
Oḳunur levḥa-i vechinde ol māhıñ dü-maṭlaʿdır

dümbāle-bāz:

1. **dümbāle-bāz[ı]:**-*ı*
Gazel 117
Mısra: **7**
Kuyrukla oynayan.

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı] [.]
ṭamaʿkārī
Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

dümen ṣuyına ḳullanıp:

1. **dümen ṣuyına ḳullanıp:**
Gazel 118
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dümen suyuna kullanmak.

Melekeci güzeli çekdirirse ten ṣuyına
Kenāra ṣal yeke yek ḳullanıp dümen ṣuyına

dünya:

1. **dünyāda:**-*da*
Mesnevi 5
Mısra: **5**
(fani ve güven olmaz) dünya.

Ger miyānın ḳoçan ol sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu ġamdan olup āzāde

2. **dünyāda:**-*da*
Gazel 33
Mısra: **2**
Âlem, cihan, yeryüzü.

ʿAḳār-ı dehrden ancaḳ dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir ḳutlu başım var

3. **dünyāda:**-*da*
Gazel 135
Mısra: **11**
(Fani, geçici olan) dünya II dünya hayatı.

Er odur dünyāda terk ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır mekr-i zen dedikleri

dünyā vü ʿuḳbāda:

1. **dünyā vü ʿuḳbāda:**-*da*
Gazel 83
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Dünya ve ahiret.

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı himmetem dünyā vü ʿuḳbāda
Feżā-yı ʿālemi cevlāngehimde per ü bāl etmem

dünyāya geldi:

1. **dünyāya geldi:**-*di*
Kıt'a 7
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Doğmak.

Geldi dünyāya bir evlādı ẕükūr
Ġurre-i meh gibi oldu ẓāhir

dur:

1. **durur:**-*ur*
Gazel 119
Mısra: **8**
Durmak.

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḫvābın
Durur iki kemend-endāzdır ceyş-i kemīn üzre

dur-:

1. **durur:**-*ur*
Gazel 96
Mısra: **3**
Durmak, beklemek.

Durur o şūḫ-ı mey-āşāma lāleler güller
Ayaġ elinde ṣurāḥī ṭolu çemen-be-çemen

dürc:

1. **dürce:**-*e*
Gazel 4
Mısra: **8**
İçine inci ve altın konulan küçük hokka.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt içre ḳonmış dürr-i yektā

dür-i deryā-yı necef:

1. **dür-i deryā-yı necef:**
Kıt'a 10
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Necef denizinin incisi.

Çekdi āyīne-i elmāsa zümürrüd pervāz
Oldu mīnā-yı mücevher dür-i deryā-yı Necef

dür-i nādireye:

1. **dür-i nādireye:**-*y, -e*
Gazel 137
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Az inci.

Berrāḳ u beyāż ola mevzūn ü müdevver
Hīç öyle dür-i nādireye ḳıymet olur mı

dür-i yek-tā:

1. **dür-i yek-tā:**
Gazel 101
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Eşsiz inci.

Ya dür-i yek-tā vücūdudur ṣadef gehvāresi
Şeb-çerāġ olmuş ya ṭarf-ı dürc-i yāḳūta nihān

dür-i yektādır:

1. **dür-i yektādır:**-*dır*
Mesnevi 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Eşsiz inci.

Maʿnā-yı ḥüsn-i edā deryādır
Midḥatiñ anda dür-i yektādır

dürr-i āb-gīneden:

1. **dürr-i āb-gīneden:**-*den*
Gazel 92
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Şişedeki inci.

Olmaz göñül ḫayāl-i viṣāliyle muġtenem
Būs-ı nevāl eyleme dürr-i āb-gīneden

dürr-i necef:

1. **dürr-i necef:**
Müfret 10
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Necef Denizi'nden çıkarılan inci.

Bir dürr-i Necef mihr-i ṣadef içre nefīse
Nefs şems şeref burcu oldu gehvāre

dürr-i semīn:

1. **dürr-i semīn:**
Kıt'a 16
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Çok kıymetli inci tanesi.

Ger vezān olsa aña olmaz bahā dürr-i semīn
ʿIrḳ-ı ṭāhir maḫzen-i ġayb-ı hüviyyetdir gelen

dürr-i yektā:

1. **dürr-i yektā:**
Gazel 4
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Eşi bulunmaz inci.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde Ṣanurlar dürce yāḳūt içre ḳonmış dürr-i yektā

dürr-i yetīme:

1. **dürr-i yetīme:***-e*
Gazel 40
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Bir sedefte tek başına meydana gelen büyük ve iri, çok makbul inci.

Naḳş-ı Emīniñ olmaya tanẓīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol güheriñ bī-naẓīr olur

dürūġ eyleyip:

1. **dürūġ eyleyip:***-y, -ip*
Gazel 47
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yalan söylemek, iftira atmak.

Raḳīb yāra dürūġ eyleyip yanar yaḳılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını caḥīme atar

düş:

1. **düşene:***-en, -e*
Gazel 70
Mısra: **10**
Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihtiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.

Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşene bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

2. **düşmiş:***-miş*
Gazel 4
Mısra: **4**
Müptela olmak.

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

3. **düşdü:***-dü*
Gazel 78
Mısra: **3**
Bir şeyin etkisinde kalmak, uğramak, kapılmak. .

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile
Taḳvīmimizde yazdı şedāyid bu yıl yil

4. **düşüpdür:**-*üp, -dür*
Gazel 110
Mısra: **1**
Aksetmek, yansımak.

Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yoḫsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

5. **düşer:**-*er*
Mesnevi 5
Mısra: **20**
Bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek.

Gerçi ḳuyu ḳazar ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü düşer āḫir-i kār

6. **düşmedi:**-*me, -di*
Gazel 118
Mısra: **14**
Denk gelmek, gerçekleşmek.

Ṣuyunca varmadı eşʿār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

düş-:

1. **düşse:**-*se*
Gazel 45
Mısra: **4**
Damlamak // meyletmek.

Hicr-i gīsū-yı girih-gīriñle eşk-i dīdeden
Nīm-ḳaṭre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

düş eyledim:

1. **düş eyledim:**-*dim*
Gazel 116
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Denk gelmek, Rast gelmek.

Hevā-yı zülfüñe düş eyledim lā-ḳayd iken başım
ʿAceb sevdāya düşdüm rūzgārile esenlikde

düş şāl:

1. **düş şāl:**-*mış*
Gazel 3
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Omuz şalı.

Tār ü pūd itmiş niyāz u nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende düş şāl olmış baña

düşman:

1. **düşmāna:**-*a*
Kıt'a 23
Mısra: **12**
(Birine karşı) İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım, adû.

Rifʿat-i ḳullesi bādī-i ẓafer İslāma
Ḫandeḳ-ı ʿumḳı olur ḳaʿr-ı saḳar düşmāna

düşmen:

1. **düşmen:**
Gazel 2
Mısra: **8**
Far. sf. Dost olmayan, hasım, düşman.

Māniʿ-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür ol rū-siyeh düşmen baña

2. **düşmene:**-*e*
Gazel 59

Mısra: **2**
"Rakip; düşman".

Ḥażret-i Ḫān Ḥamīd ol şeh-i ẓıll-ı Ṣānic
ʿAdli ḥırz-ı żuʿafā düşmene seyf-i ḳāṭıʿ

düşmen dostum imiş:

1. **düşmen dostum imiş:**
Gazel 81
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Düşmen dostum imiş.

Ṣafā-yı ḫāṭıra reşk-i ʿadū olur bāʿis
Ḥasīb dostum imiş baña düşmen añladığım

düşmenlik edenler:

1. **düşmenlik edenler:** *-en, -ler*
Gazel 49
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Düşmanlık etmek.

Rūyuna māʾil olan girye-i ḫūn-ābımdır
Baña düşmenlik edenler yine aḥbābımdır

düşür:

1. **düşürür:** *-ür*
Gazel 7
Mısra: **4**
Yukarıdan aşağı indirmek II Kaybetmek.

Olmışına ḫāmına baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz düşürür emrūd hep

duy:

1. **duyuldu:** *-ul, -du*
Gazel 81
Mısra: **8**
Başka biri aracılığıyla haber almak.

Baña kiẕb ü riyāʾile etmiş pür-ḫūn
Duyuldu vāʿiẓ-i pākīze-dāmen añladığım

düz:

1. **düzüp:** *-üp*
Gazel 70
Mısra: **35**
Dizmek, şiir söylemek.

Gül redīfinde düzüp şiʿr-i selīsin üstād
Dizdiler ṣanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

düzd:

1. **düzd:**
Gazel 125
Mısra: **6**
Hırsız, çalan kimse.

Nihānīce edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā
Yine bir düzd peydā oldu derler ġamze nāmında

düzden yoḳuşdan:

1. **düzden yoḳuşdan:**
Mesnevi 3
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Düz yol ve yokuş yol.

Deveye düzden yoḳuşdan ḥaẕẕın etdiler suʾāl
Dedi yük ṣırtımda olsa ikisi daḫi melāl

düzd-i nigāhım:

1. **düzd-i nigāhım:** *-ım*
Gazel 34
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakış hırsızı.

Ber-dār ederse düzd-i nigāhım [.] muḥāl
Gīsūlarile zülfü güvāh-ı aṣīl olur

duʿā:

1. **duʿā:**
Müfret 3
Mısra: **1**
Yakarış.

Bu duʿā iclāsına tārīḫdir
Ola heft iḳlīme şeh ʿAbdu'l-ḥamīd-i ġāzī

duʿā-yı ḳadeḥ:

1. **duʿā-yı ḳadeḥ:**
Gazel 8
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kadeh duası.

Dest-i ṭaleble ayaġı taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duʿā-yı ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

duʿā-yı ḳadeḥ(i):

1. **duʿā-yı ḳadeḥ(i):** *-(i)*
Gazel 8
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kadeh duası.

Dest-i ṭaleble ayaġı taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duʿā-yı ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

ebb ü cedi:

1. **ebb ü cedi:** *-i*
Gazel 140
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Babası ve atası.

Ḫalḳ ḥasen-i rıżāsına ḳıl zehr-i dehri nūş
Dāʾim ola ṣalāt ü selām ebb ü cedi

ebr-i muʿanber:

1. **ebr-i muʿanber:**
Gazel 107
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Anber kokulu bulut.

Etmege yāḫūd melāḥat gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

ebr-i nāzdan çḳmaz mı:

1. **ebr-i nāzdan çḳmaz mı:** *-maz, -mı*
Gazel 68
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Naz bulutundan çıkmak. II Nazlanmayı bırakıp görünür olmak.

ʿArż eyleyip cemālini ol māh-tābımız
Çıḳmaz mı ebr-i nāzdan āyā ṣabāḥa dek

ebr-i siyāh:

1. **ebr-i siyāh:**
Kıt'a 21
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Siyah bulut.

Etmege verd-i ʿiẕārın şādāb
ʿIṭr-bār oldu meger ebr-i siyāh

ebrū:

1. **ebrū:**
Gazel 5
Mısra: **3**
Kaş.

Mükaḥḥal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

2. **ebrū:**
Gazel 101
Mısra: **20**
Kaş.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

3. **ebrū:**
Gazel 101
Mısra: **20**
Kaş.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

4. **ebrū:**
Kıt'a 15
Mısra: **1**
Kaş.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

ebruña:

1. **ebrūña:** *-ñ, -a*
Gazel 48
Mısra: **9**
Kaş.

Ḳılsa ebrūña teveccüh ne ʿaceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi ḳıble-nümāsıyla döner

ebrūsın n'eyler:

1. **ebrūsın n'eyler:** *-r*
Gazel 127
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kaşını ne napar.

Yazdı çün ḫaṭṭ-ı şerīfin dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daḫi var mı ḳalem meczūba

ebruvān:

1. **ebruvānıñ:** *-ıñ*
Gazel 57
Mısra: **11**
Kaşlar.

Göñülde ebruvānıñ ʿışḳını pinhān eden ʿāşıḳ
İki tīġı niyām-ı vāḥide ḫaḳḳā ṣıġışdırmış

2. **ebruvān:**
Kıt'a 17
Mısra: **1**
Ebrular,kaşlar.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

ebruvān u müjgāna:

1. **ebruvān u müjgāna:** *-a*
Gazel 64
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ebrular ve kaş.

Uymadım ez-dil ü cān ebruvān u müjgāna
Ḫilāf söylemem isterse ṭoġrı ḥākime çek

ebrū-yı dil-ber:

1. **ebrū-yı dil-ber:**
Gazel 28
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kaşı.

Pür-ʿaraḳ olmazsa da ebrū-yı dil-ber muʿteber
Olmaz ammā olmasa ḫançerde cevher muʿteber

ebü'l-feṭḥ ola:

1. **ebü'l-feṭḥ ola:** *-a*
Gazel 131

Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Fetihlerin babası olmak. (Fatih Sultan Mehmed'in lakabıdır.).

Ebü'l-fetḥ ola yā Rabb fetḥ-i ḫān-zāde
Ġazāya eyle muvaffaḳ o ẕāt-ı ẕī-şānı

ecel:

1. **ecel:**
Gazel 65
Mısra: **4**
Can verme, ölüm.

Çü māʿ-ı ṭīnım almışidi kūy-ı dil-berden
Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek

edeb ḳıl:

1. **edeb ḳıl:**
Gazel 110
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Terbiyeli olmak.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür--gūlara

edhemī:

1. **edhemī:**
Mesnevi 2
Mısra: **3**
Edhemî tarikati.

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı baṣar
Rütbe-i aʿdādda oldu tamām iṣnā ʿaşer

edīb:

1. **edīb:**
Gazel 141
Mısra: **2**
Edebi yazılar yazan kimse.

Āl-i Nebī mesned-i ẕāt-ı nesīb
Eyledi ʿuḳbāya güẕer ol edīb

edirne:

1. **edirne:**
Gazel 109
Mısra: **3**
Edirne.

Daġ üsti n'ola bāġ olsa ʿuşşāḳa Edirne
Çoḳ baġrı yanıḳ ehl-i kerāmet var içinde

efendi:

1. **efendi:**
Gazel 26
Mısra: **2**
Bir hitap sözü, efendi.

Ḫaṭ-ı ʿiẕārıña ḳıymet demek revā mı olur
Efendi muṣḥaf-ı ḥüsn-i ḫaṭa bahā mı olur

2. **efendi:**
Gazel 80
Mısra: **8**
Bir hitap sözü, efendi.

Ḳatl edip aġyārı aldım būse-i ruḫsārını
Yine bir günde efendi iki bayram eyledim

3. **efendi:**
Mesnevi 3
Mısra: **34**
Bir hitap sözü, efendi.

Ḳatır arpası taʿyīni ister her ay
Verdi ṣan vāʿiẓ efendi deve dişi buġdayı

efendilik eder:

1. **efendilik eder:** *-er*
Gazel 94
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Efendice davranmak.

Ḥasīb ḫāk-i ḳudūmuna
ʿarż-ı ḥāl eyler
Eder efendilik elbet
gedālara şāhān

efendim:

1. **efendim:**
Gazel 9
Mısra: **4**
Efendi.

Ser-ā-ser şerḥa vü
zaḫm ile naḳş-ı tāzedür
sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-
ẓuhūrīdür döşeklik yap

efendim hū:

1. **efendim hū:**
Kıt'a 17
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Efendim hey.

İdeyazdı beni dīvāne
Kāġıd-ḫāne seyrinde
Ḳalem kātiblerinden bir
güzel gördüm efendim
hū

efgende olur:

1. **efgende olur:** *-ur*
Mesnevi 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Atılmış,düşkün olmak.

Göricek Leylīyi
hevdecde olur efgende
Ḳaysıñ aḥvāline şimdi
deve eyler ḫande

efʿī-i sāḥir misin:

1. **efʿī-i sāḥir misin:** *-mi, -sin*
Gazel 130
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Büyü yapan yılan.

Fitne-i devrān mı ya
efʿī-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum
Mecnūn olur Leylā seni

efsâne:

1. **efsānedir:** *-dir*
Gazel 135
Mısra: **14**
Dillere destan olmuş hikaye, meşhur olmuş hikaye.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḫan dedikleri

efsūn mudur:

1. **efsūn mudur:** *-mu, -dur*
Gazel 29
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sihir, büyü.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn
mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā
mest olup aḥbāb uyur

efsūne mi:

1. **efsūne mi:** *-mi*
Gazel 29
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Büyüleyici.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn
mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā
mest olup aḥbāb uyur

efzūn:

1. **efzūndur:** *-dur*
Gazel 87
Mısra: **31**
Çok fazla, ziyade.

Naẓm-i pāk-i Nābī-i dānādan efzūndur sözüm
Eyle bir kerre miḥekk-i ṭabʿ-ı ḫālişle ʿayār

egerçi:

1. **egerçi:**
Kıt'a 25
Mısra: **3**
"Eğer, şayet" anlamında bağlaç.

Egerçi ol ḫademe zümresinden idi velī
Miṣāl-i şöhreti himmetde Bayḳara oldı

egn:

1. **egnümde:***-ümde*
Gazel 2
Mısra: **6**
Sırt.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

eḥibbā:

1. **eḥibbā:**
Gazel 2
Mısra: **10**
Tanıdıklar, bildikler, dostlar.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

2. **eḥibbā:**
Gazel 8
Mısra: **10**
Tanıdıklar, bildikler, dostlar.

ʿIyd üsti beş ḥisābınadur bu ġazel Ḥasīb
Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

ehl-i beyt:

1. **ehl-i beyt:**
Mesnevi 1
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Ar. "Hz. Muhammed'in çocukları".

Āl ü aṣḥāba taḥiyyāt ü selām
Ehl-i beyt üzre daḫi bi'l-ikrām

2. **ehl-i beyt:**
Gazel 140
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Peygamberin (A.S.M.) evine mensub olanlar. Hazret-i Muhammed'in ailesi.

Mehdī saña hidāyet [.] der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

ehl-i derd olan:

1. **ehl-i derd olan:***-an*
Gazel 37
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dert sahibi olmak.

Ḫāṣṣiyyet-i sülūki bilür ehl-i derd olan
Teşḫīṣ-i ḳadr-i edviye ṣāḥib-ʿileldedir

ehl-i dīvān:

1. **ehl-i dīvān:**
Gazel 104
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Divan sahipleri II. Şairler.

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun
Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

ehl-i ḥaḳḳa:

1. **ehl-i ḥaḳḳa:***-a*
Kıt'a 18
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Allah'a iman eden kimse.

Menbaʿ-ı ḥilm ü ḥayā
Mollā Meḥemmed kim
Fikri maṣrūf idi dāʾim
ehl-i Ḥaḳḳa ḫıdmete

ehl-i ḥāl:

1. **ehl-i ḥāl:**
Gazel 78
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gönül ehli.

Terk-i cedelle oldu
sebük-rūḥ ehl-i ḥāl
Erbāb-ı ḳāli ḳıldı gürūh-
ı ṣaḳīl ḳıl

ehl-i kemāle:

1. **ehl-i kemāle:***-e*
Gazel 83
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Ilim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.

Ḥasībā eylerim ehl-i
kemāle ʿarż-ı ḥāl ammā
Muʿārıż-ṭabʿ olan
dānāya taʿyīʿ-i maḳāl
etmem

ehl-i kerāmet:

1. **ehl-i kerāmet:**
Gazel 109
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Keramet ehli.

Daġ üsti n'ola bāġ olsa
ʿuşşāḳa Edirne
Çoḳ baġrı yanıḳ ehl-i
kerāmet var içinde

ehl-i maʿārifiñ:

1. **ehl-i maʿārifiñ:***-iñ*
Gazel 79
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bilgili, marifetli kişi.

Kemān ü tīridir ehl-i
maʿārifiñ gūyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş
nişān devāt ü ḳalem

ehl-i meclisiñ:

1. **ehl-i meclisiñ:***-iñ*
Müfret 6
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Meclis ehli, meclistekiler.

Sögmek gibidir anasına
ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür
eyledigi nūn-ı nesneler

ehl-i niyāzı:

1. **ehl-i niyāzı:***-ı*
Gazel 89
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yakaranlar, dua edenler.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile
telsīmden maḥrūm
Ḫulāṣa çāre bulmaz
rūz-ı maḥşer dest ü
dāmānın

ehl-i ʿörfe:

1. **ehl-i ʿörfe:***-e*
Gazel 65
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Osmanlı Devleti'nde ihtisap ağası gibi, halkın ihtiyaçlarına âit işleri örfe ve idârî kararlara dayanarak gören memurlar.

Doyurma ġamze vü ebrūña baġla zülfüñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ġamz edip ne ḥākime çek

ehl-i şāmı:

1. **ehl-i şāmı:***-ı*
   Gazel 6
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Gece ehli.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫˇāb ile tesḫīr ider mehtāb

ehl-i suḫan:

1. **ehl-i suḫan:**
   Kıt'a 13
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Söz sahipleri.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

ehl-i suḫenlikde:

1. **ehl-i suḫenlikde:***-de*
   Gazel 116
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Söz ustalığı.

Bu beyt-i penci ḳıldıñ ʿarż-ı ḥāl o pençe-i mihre
Ḥasīb olduñ müşārün bi'l-benān ehl-i suḫenlikde

ehl-i sūḳa:

1. **ehl-i sūḳa:***-a*
   Mesnevi 3
   Mısra: **38**
   Kelime Tipi: **-**
   Çarşı halkı, esnaf.

Kaʿbeyi ḫān-ı Ḫalīl ṣandı ticāretde gözi
Ehl-i sūḳa devesi ḥācī diyen ṭoġru sözi

ehl-i ʿışḳa:

1. **ehl-i ʿışḳa:***-a*
   Gazel 11
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşk ehli olanlar, dervişler.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

ehven:

1. **ehven:**
   Gazel 81
   Mısra: **6**
   Ar. sf. Daha hafif, daha zararsız.

Taḥammül eylemedir seng-i ṭaʿn-ı aġyāra
Ṭarīḳ-ı ehl-i maḥabbetde ehven añladıġım

ejderhā:

1. **ejderhā:**
   Gazel 57
   Mısra: **6**
   Bin tane başı olan efsanevî, korkunç ve pek büyük bir hayvan, büyük yılan.

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḫayāl-i gīsuvānıñla
Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā ṣıġışdırmış

el:

1. **elde:***-de*
   Gazel 6
   Mısra: **3**
   El.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını
tesyīr ider mehtāb

2. **eliñde:** *-i, -n, -de*
Gazel 16
Mısra: **2**
Kolun, bilek mafsalından îtibâren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye, tutmaya yarayan kısmı II güç, kudret, tasarruf, tesir.

Ḫūbān ile mübāḥaṣeye
var mı iḥtiyāc
Mirʾāt eliñde ḥüsnüñe
eylerken iḥticāc

3. **elimden:** *-im, -den*
Gazel 89
Mısra: **11**
(Birinin veya bir şeyin) elinden; yüzünden, -den dolayı.

Ḥasībā bād-ı ḫūrşīd
elimden olmaz āsūde
Çü ḫayme etmeyen
ʿuzletde ḫūn ber dest ü
dāmānın

4. **elimdedir:** *-im, -de, -dir*
Gazel 38
Mısra: **4**
El, güç.

Ṭıynetim bir beyt-i
süflīdir kesāfetde velī
Kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt saʿy-i
necā elimdedir

5. **elinden:** *-i, -n, -den*
Gazel 73
Mısra: **8**
"-den dolayı, yüzünden, sebebiyle" gibi anlamlara gelen ifade.

O şūḫ deşne-be-kef
mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden
emān zamānı degül

el ele oldı:

1. **el ele oldı:** *-dı*
Kıt'a 20
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
El ele tutmak. II Samimi olmak.

Şehr-i ṣubḥa ḥālet-i
mevtile düşdü zelzele
ʿAzm-i firdevs eyledi
ḥūriyle oldı el ele

el öpmiş:

1. **el öpmiş:** *-miş*
Gazel 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
El öpmek.

Ḫˇāceden çıḳmış
ẓerāfetle ʿalīm olmış
bana
Şīve üstāddan el öpmiş
ḫoş ḫişāl olmış bana

el ursunlar:

1. **el ursunlar:**
Gazel 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bir işi yapmak, girişmek.

Biz eyledük güzelüm
ḳanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne
beyt-i maʿmūra

el-amān:

1. **el-amān:**
Gazel 129
Mısra: **2**
"Aman, imdat, medet!" anlamlarındaki yardım isteme ve yalvarma sözü.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

2. **el-amān:**
Gazel 129
Mısra: **2**
"Aman, imdat, medet!" anlamlarındaki yardım isteme ve yalvarma sözü.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

elbet:

1. **elbet:**
Gazel 18
Mısra: **4**
Ar. e. Mutlaka. Behemehâl: Elbette gider gelen cihana.

Bī-nemekdir vāʿiẓ-i nā-puḫte pend eylerse de
Sükker-ālūd olsa da elbet olur her ḫām telḫ

2. **elbet:**
Gazel 111
Mısra: **4**
Ar. e. Mutlaka. Behemehâl: Elbette gider gelen cihana.

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı viṣāliz gedā göñül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol ḥüsn-i māhımız

3. **elbetde:***-de*
Gazel 63
Mısra: **6**
Elbet, mutlaka.

Senge ṣaymaz güheri künci degişmez gence
Eder elbetde luṭf u ʿaṭā ser-defter-i ʿışḳ

4. **elbet:**
Gazel 94
Mısra: **4**
Elbet, mutlaka.

Ḥasīb ḫāk-i ḳudūmuna ʿarż-ı ḥāl eyler
Eder efendilik elbet gedālara şāhān

5. **elbet:**
Gazel 113
Mısra: **10**
Elbet, mutlaka.

O ber-dāʾim Ḥasībā ʿāṣıḳıñ çoḳ olduġun ister
Taḳayyüd eyler elbet şāhdır leşker ḫuṣūsında

6. **elbet:**
Mesnevi 4
Mısra: **19**
Elbet, mutlaka.

Ḫvāceye aydın çeşmi çerāġ elbet
Kimle aṣḥāb-ı kemālleriñe hem-ṣoḥbet

elbette:

1. **elbette:**
Gazel 16
Mısra: **6**
"Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında kullanılan kelime.

İsterse yāre yarasına merhem olmasın
ʿUşşāḳ ḥālin ʿarż eder elbette lā-ʿilāc

2. **elbette:**
Gazel 54
Mısra: **3**
"Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında kullanılan kelime.

Dā'ire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muḥibb-i Ḫudāyı
ceresinden biliriz

3. **elbette:**
Gazel 97
Mısra: **5**
"Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında kullanılan kelime.

Ḫum-ı cūşīdeye elbette ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

elde:

1. **elde:**
Gazel 29
Mısra: **1**
Bedenin bir uzvu, el, elinde.

Ġamzeler çeşminde elde tīġ-ı āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş gürūh-ı leşker-i nehhāb uyur

elde nakd yoḳ:

1. **elde nakd yoḳ:**
Gazel 53
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Elde para yok.

Naḳd yoḳ elde döküp eşk-i teri ruḫsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-beri tesḫīr ederiz

ele al:

1. **ele al:**
Gazel 13
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Elinde tutmak, eline almak.

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ
Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ

ele almış:

1. **ele almış:** *-mış*
Gazel 71
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Elinde tutmak, eline almak.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

ele cām al:

1. **ele cām al:**
Gazel 13
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ele kadeh almak.

Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ
Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ

elfāẓ-ı dürer-bārıña:

1. **elfāẓ-ı dürer-bārıña:** *-ıñ, -a*
Gazel 21
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İnci saçan (güzel) sözler.

Olsa elfāẓ-ı dürer-bārıña maẓhar kāġıd
Ṣadef-i dürr-i girān-ḳıymet olur her kāġıd

elif:

1. **elif:**
Gazel 111
Mısra: **2**
Arap alfabesinde bulunan "elif (ا)" harfi. II Şekil itibariyle Arapça "elif (ا)" harfine benzeyen uzun ve düzgün boy, sevgilinin boyu.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

elif lām mīm göstermiş:

1. **elif lām mīm göstermiş:** *-miş*
Gazel 55
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Elif, lam ve mim (elem) göstermek.

Ḳad u zülf ü dehānı hīç degül ḫālī ḫayālimden
Bu ḳāl-i muṣḥaf-ı ḥüsnüñ elif lām mīm göstermiş

eliñden cām düşmez:

1. **eliñden cām düşmez:** *-mez*
Gazel 36
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Elinden kadeh düşmek. II Sürekli içmek.

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḥayrān mısın kāfir

eline tīġi alsa:

1. **eline tīġi alsa:** *-sa*
Mesnevi 5
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Eline kılıç almak.

Alsa Dāvud eline tīġi [vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem nice acı kefere

ellinci cemāʿatde:

1. **ellinci cemāʿatde:**
Kıt'a 9
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ellinci cemaat.

Ocaġıñ iḫtiyārı idi ellinci cemāʿatde
Sefer ḳıldı beḳāya çeşm-i aḥbāb oldular ḫūn-pāş

el-vedāʿ:

1. **el-vedāʿ:**
Gazel 58
Mısra: **1**
Bir daha karşılaşılmayacak biçimde ayrılırken "Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olun" anlamlarında kullanılan bir söz.

Gitdim diyār-ı ġurbete cānım el-vedāʿ
Düşdüm ʿanā-yı firḳate sulṭānım el-vedāʿ

2. **el-vedāʿ:**
Gazel 58
Mısra: **2**
Bir daha karşılaşılmayacak biçimde ayrılırken "Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olun" anlamlarında kullanılan bir söz.

Gitdim diyār-ı ġurbete cānım el-vedāʿ
Düşdüm ʿanā-yı firḳate sulṭānım el-vedāʿ

3. **el-vedāʿ:**
Gazel 58
Mısra: **4**
Bir daha karşılaşılmayacak biçimde ayrılırken "Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olun" anlamlarında kullanılan bir söz.

Ölmek yazuḳ degül mi murādıma ermedin
ʿÖmrüm benim sürūr-ı dilim cānım el-vedāʿ

4. **el-vedāʿ:**
Gazel 58
Mısra: **6**
Bir daha karşılaşılmayacak biçimde ayrılırken "Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olun" anlamlarında kullanılan bir söz.

Pāy-ı şerīfiñe sürerem ābveş yüzüm
Bāġ-ı cihānda ey gül-i ḫandānım el-vedāʿ

5. **el-vedāʿ:**
Gazel 58
Mısra: **8**
Bir daha karşılaşılmayacak biçimde ayrılırken "Allah'a ısmarladık, Allah'a emanet olun" anlamlarında kullanılan bir söz.

Dāmānıña el urmasın arada ol ʿadū
Ey bāġ-ı ḥüsn serv-i ḫırāmānım el-vedāʿ

el-vedāʿ etdi:

1. **el-vedāʿ etdi:** *-di*
Gazel 58
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Veda etmek.

Yaʿḳūb gibi külbe-i aḥzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı Kenʿānım el-vedāʿ

em:

1. **emdikce:** *-dik, -ce*
Kıt'a 13
Mısra: **3**
Dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek.

Dil-i bīmārıma emdikce şifā-baḫş eyler
Laʿl-i āliñe ya ḳırmız mı ya tenzū mı desem

emān:

1. **emān:**
Gazel 73
Mısra: **8**
Aman dileme.

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden emān zamānı degül

emānım kesdi:

1. **emānım kesdi:** *-di*
Gazel 41
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güçten, kuvvetten düşürmek.

Der-ḫufte yāre dest-res-i raʿşe-rīz iken
Ḫalḫāl-i sāḳi kesdi emānım çıtır pıtır

emīn olalım:

1. **emīn olalım:** *-alım*
Gazel 82
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İnanmak, güvenmek.

Ḥasīb emīn olalım gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim dehre ne şütūm edelim

2. **emīn olalım:** *-alım*
Gazel 82
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İnanmak, güvenmek.

Ḥasīb emīn olalım
gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütūm edelim

emīnā:

1. **emīnāya:** *-y, -a*
Gazel 42
Mısra: **9**
Ey Emin!.

Pey-revlik eder ḳanı
Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu
naẓmı erişdir

emīn-i beytü'l-māl:

1. **emīn-i beytü'l-māl:**
Mesnevi 3
Mısra: **52**
Kelime Tipi: **-**
Hazinedar.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla
ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden
emīn-i beytü'l-māl

2. **emīn-i beytü'l-māl:**
Mesnevi 3
Mısra: **52**
Kelime Tipi: **-**
Hazinedar.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla
ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden
emīn-i beytü'l-māl

emn ü emānı oldu:

1. **emn ü emānı oldu:** *-du*
Gazel 69
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kötülükten uzak kalmak.

Artıp bahārile yine şānı
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emānı Sitānbuluñ

emr-i ciddile:

1. **emr-i ciddile:** *-ile*
Kıt'a 18
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Gerçek emir ile.

Yazdı tārīḫin imāmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi miʿrāc-ı rūḥānī
Meḥemmed cennete
(1192)

emr-i ḫüdāya imtisāl edip:

1. **emr-i ḫüdāya imtiṣāl edip:** *-ip*
Gazel 75
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın emrine uymak. II Vefat etmek.

Daḫi nev-resken edip
emr-i Ḫüdāya imtiṣāl
Eyleyip terk-i fenā ḳıldı
beḳāya irtiḥāl

emr-i muḥāl:

1. **emr-i muḥāl:**
Gazel 76
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mümkün olmayan emir.

ʿÖẕr-ḫvāhem dergeh-i
ḥażrā zi-taḳṣīrāt-ı men
Kāʿināta vaṣf-ı pākiñ
eylemek emr-i muḥāl

emrūd:

1. **emrūd:**
Gazel 7
Mısra: **4**
Far. Armut.

Olmışına ḫāmına
baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz
düşürür emrūd hep

eñ berisidir:

1. **eñ berisidir:** *-dir*
Gazel 39
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
En berisi.

Kūy-ı viṣāle ṭālib olan ṣaymaz ötesin
īs̱ār-ı naḳd-i cān yoluna eñ berisidir

enām:

1. **enām:**
Gazel 95
Mısra: **1**
İnsanlar.

ʿİffeti ẕikri enām ʿişmeti verdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi olmuşidi rāy-gān

enbān-ı kerāmetdir:

1. **enbān-ı kerāmetdir:** *-dir*
Gazel 57
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Keramet heybesi.

Bir enbān-ı kerāmetdir derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ
Ki her bir kūşesinde kenz-i lā-yefnā ṣıġışdırmış

encām-ı telḫ:

1. **encām-ı telḫ:**
Gazel 18
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Acının sonu.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

encüm:

1. **encüm:**
Gazel 101
Mısra: **8**
Yıldız.

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

endişe:

1. **endīşesi:** *-s, -i*
Gazel 101
Mısra: **3**
Düşünce, fikir.

Feylesūf-ı ḥikmete ḥayret verir endīşesi Rüşdine teslīm olur Soḳraṭ olaydı imtiḥān

endişe vü ḥayretde ḳalur:

1. **endīşe vü ḥayretde ḳalur:** *-ur*
Gazel 20
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Düşünmek ve şaşkınlıkta kalmak.

Mücessem naḳş-ı gūn-ā-gūn ile tezyīn olan ṭāḳın
Ḳalur endīşe vü ḥayretde görse Māni vü Bihzād

endişeme ḥayret gelir:

1. **endīşeme ḥayret gelir:** *-ir*
Gazel 114
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Düşünceme şaşkınlık gelir.

Ḥālimi ḥayret gelir endīşeme taḳrīrde
Micmerim leb-beste kilkim lāl olur taʿbīrde

enīn:

1. **enīnim:** *-im*
Gazel 117
Mısra: **6**
İnilti, inleme.

Girift-i dār-ı Manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan
Nefīr olsam enīnim neyle ruḫsār ola Dāvuda

enīn-i niyāz:

1. **enīn-i niyāz:**
Gazel 14
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yalvarma inlemesi.

Dem-i viṣāle ṣafā-baḫş olur enīn-i niyāz
Sürūr-ı sūra ṣadā-yı çeġānedir bāʿiṣ

er odur:

1. **er odur:**
Gazel 135
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yiğit odur.

Er odur dünyāda terk ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır mekr-i zen dedikleri

erbāb-ı dil:

1. **erbāb-ı dil:**
Kıt'a 5
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönül erbabı II Şairler.

Yazıldı Sūre-i Ve'l-leyl levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād oḳur tebrīkine erbāb-ı dil her bār

erbāb-ı dile:

1. **erbāb-ı dile:**
Gazel 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül erbabı.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı dile taḳrīr ider mehtāb

erbāb-ı ḫıred:

1. **erbāb-ı ḫıred:**
Gazel 19
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Akıl sahipleri.

ʿIşḳ-ı pākden ʿāşıḳ-ı maʿşūḳıla dost
Nāʿil-i vuṣlat olur fehm eden erbāb-ı ḫıred

erbāb-ı ḳāli:

1. **erbāb-ı ḳāli:** *-i*
Gazel 78
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Söz ustası.

Terk-i cedelle oldu sebük-rūḥ ehl-i ḥāl
Erbāb-ı ḳāli ḳıldı gürūh-ı saḳīl ḳıl

erbāb-ı süḫan:

1. **erbāb-ı süḫan:**
Gazel 87
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Söz sahipleri.

Mışraʿ-ı ebyātıma māʾildir erbāb-ı süḫan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā ki mevzūndur sözüm

eren:

1. **erenler:** *-ler*
Gazel 75
Mısra: **7**
Allah'a kavuşmuş âşık, velî.

Naḳş-bendīden erenler dediler tārīḫini
Rāh-ı ḥaḳda eyledi Seyyid Meḥemmed irtiḥāl

eriş:

1. **erişdir:** *-dir*
   Gazel 42
   Mısra: **10**
   Ulaşmak.

Pey-revlik eder ḳanı Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu naẓmı erişdir

erit:

1. **erit:**
   Gazel 12
   Mısra: **1**
   (katı bir cismi) ısı etkisiyle sıvı durumuna getirmek.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

erḳām:

1. **erḳāmla:** *-la*
   Gazel 55
   Mısra: **5**
   Yazılar, resimler, sayılar.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳāmla bir ṣūret-i defter
Ḫaṭıñ cemʿa yekūn ḥüsnüñ [.] taḳsīm göstermiş

erzānī ḳılsın:

1. **erzānī ḳılsın:** *-sın*
   Kıt'a 16
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Kolay etmek, layık görmek.

Şāhid-i baḫt u saʿādet ʿizzet ü ʿömr-i dırāz
Ol velīdi ḳılsın erzānī cenāb-ı Ẕü'l-minen

eşʿār:

1. **eşʿārım:** *-(ı)m*
   Gazel 87
   Mısra: **27**
   Şiirler, manzum olarak kaleme alınmış eserler.

Revnaḳ-ı mecmūʿa-i ʿālemdir eşʿārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı ʿāmm-ı rubʿ-ı meskūndur sözüm

2. **eşʿārından:** *-ı, -n, -dan*
   Gazel 97
   Mısra: **16**
   Şiirler.

Ḥażret-i Ḫayrīye mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Ḳadri maʿlūm süḫandān olur eşʿārından

eşʿār-ı ḥākimī:

1. **eşʿār-ı ḥākimī:**
   Gazel 118
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Hâkimî'nin şiirleri.

Ṣuyunca varmadı eşʿār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

eşʿārile maʿlūm olur:

1. **eşʿārile maʿlūm olur:** *-ur*
   Kıt'a 13
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Şiirlerinden bilinmek.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb

Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

esbāb:

1. **esbāba:** *-a*
   Gazel 78
   Mısra: **11**
   Ar. Sebeb'ler, vasıtalar, vesileler.

Esbāba intimāyı bıraḳ pāk-dāmen ol
Dīvāne ser-be-ceyb-i ferāġ-ı ʿaḳīl ḳıl

esbāba intimāyı bıraḳ:

1. **esbāba intimāyı bıraḳ:**
   Gazel 78
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Nedenlere bağlanmayı bırak.

Esbāba intimāyı bıraḳ pāk-dāmen ol
Dīvāne ser-be-ceyb-i ferāġ-ı ʿaḳīl ḳıl

esb-i ṭāḥūne:

1. **esb-i ṭāḥūne:** *-a*
   Gazel 48
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Değirmen atı.

Bī-baṣar devr-i ḫadiñ etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i ʿamāsıyla döner

esen:

1. **esenlikde:** *-lik, -de*
   Gazel 116
   Mısra: **4**
   Sağ salim, sağlıklı II (rüzgar için) eser olmak, esmek.

Hevā-yı zülfüñe dūş eyledim lā-ḳayd iken başım
ʿAceb sevdāya düşdüm rūzgārile esenlikde

eser:

1. **eserle:** *-le*
   Gazel 90
   Mısra: **13**
   Yapıt, kitap, telif.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün eserle sābitdür
Bu naẓm olur sebeb-i zikri güft ü gūy-ı vaṭan

eser bulmadum:

1. **eser bulmadum:** *-ma, -dum*
   Gazel 102
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Belirti, iz bulmak.

Āb-ı raḥmet-beste nāzildür firāz-ı kūhdan
Bulmadum luṭf-ı tevāżuʿdan eser maġrūrda

eser-i ārzū:

1. **eser-i ārzū:**
   Gazel 96
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Arzu izi.

Bu rūzgārda bir serv-ḳadd hevāsınadır
Nesīmde eser-i ārzū çemen-be-çemen

eseriñ yoḳ mudur:

1. **eseriñ yoḳ mudur:** *-mu, -dur*
   Gazel 66
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Etkin yok.

Bāġ-ı emelde ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hīç eseriñ yoḳ mudur seniñ

esfelde:

1. **esfelde:**
Gazel 16
Mısra: **8**
Alçak yer, aşağı, dip.

Ḳıldı ḳanāᶜatile hümā menzilin ᶜalā
Esfelde ḥırṣ-ı dāne ile ḥabs olur decāc

eşigi firāşı olımaz iken:

1. **eşigi firāşı olımaz iken:***-ı, -maz, -iken, -*
Mesnevi 4
Mısra: **44**
Kelime Tipi: **-**
Eşiği süpürgesi olmak.

Ḫānı oġlu güleci eyledi bir ṣubaşı
Olımaz iken o şāhıñ eşigi firāşı

esīr:

1. **esīr:**
Gazel 5
Mısra: **2**
Tutsak // müptela, düşkün.

Olınca yek nigeh çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā
Esīr itdi beni zülf-i dütā-yı duḫter-i tersā

esīr ḳıldı:

1. **esīr ḳıldı:***-dı*
Gazel 41
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Mahkum, köle yapmak.

Ḳıldı beni selāset-i güftār ile esīr
Nev-reste şūḫ-ı tuḥfe-lisānım çıtır pıtır

esīr olur:

1. **esīr olur:***-ur*
Gazel 40
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Köle olmak II Bir şeye tutulmak, müptela olmak,bağlılık göstermek.

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

esīr-i firāş olur:

1. **esīr-i firāş olur:***-ur*
Gazel 25
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sürekli yatan hasta, yatak esiri.

Kim ẕikr-i laᶜl-i nābıñ eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi esīr-i firāş olur

esīrī-zāde:

1. **esīrī-zāde:**
Kıt'a 11
Mısra: **1**
Esirizade.

Nāᶜib-i Tekfūr Esīrī-zāde cānlı ḳaragöz
ᶜAzl olup gitdi vaḳāyiᶜ kātibi etdi felek

eşk:

1. **eşkimi:***--im, --i*
Gazel 112
Mısra: **6**
Gözyaşı II Aşığın gözyaşları.

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [.]
Yaḳma bağrım çün kebāb eşkimi mey-gün eyleme

eşk ü āhım:

1. **eşk ü āhım:***-ım*
Gazel 50

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşı ve ah.

Ruḫ u zülfüñ ġamıyla eşk ü āhım baḥr ü berr etdik
Bu yerden göge dek ẓulmı zemīn ü āsumān çekmez

eşk-i çeşmim:

1. **eşk-i çeşmim:** *-im*
Gazel 78
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

Kūyuñda eşk-i çeşmim seyl bil
Ey şūḫ vermesin seni ġarḳ-ābe seyl sil

eşk-i çeşmimle:

1. **eşk-i çeşmimle:** *-im, -le*
Gazel 120
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

Ciger pīrāhen üzre mā-hażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

eski demleri:

1. **eski demleri:** *-ler, -i*
Gazel 66
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Geçmiş zaman.

Şerḥ eyle eski demleri yād eyle nev-be-nev
Aç yāre ḳanlu şerḥalarıñ yoḳ mudur seniñ

eski derdin yeñiler:

1. **eski derdin yeñiler:** *-r*
Gazel 105
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Eski derdini yenilemek.

Yeñiler eski derdin çeşm-i bīmārın gören ʿāşıḳ
Ne deñlü dest-i luṭfı ḫoşa merhem tāzeden tāze

eşk-i dīdeden:

1. **eşk-i dīdeden:** *-den*
Gazel 45
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

Hicr-i gīsū-yı girih-gīriñle eşk-i dīdeden
Nīm-ḳaṭre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

eşk-i güher-bārımı:

1. **eşk-i güher-bārımı:** *-ım, -ı*
Gazel 86
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İnci gibi dökülen gözyaşı.

Pāyiña eşk-i güher-bārımı dökdüm ṣaçdım
Yoluña pādişehim varımı dökdüm ṣaçdım

eşk-i ḫūn-ālūd:

1. **eşk-i ḫūn-ālūd:**
Gazel 7
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kanlı göz yaşı.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır ḳuşıdur aḳçedür maḳṣūd hep

eşki rīzān ederek:

1. **eşki rīzān ederek:** *-erek*
Gazel 21
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşı dökmek.

Eşki rīzān ederek
ʿārıżımı ʿarż edeyim
Söylesin ḥālimi ber-
vech-i muḥarrer kāġıd

eşk-i sirişkin:

1. **eşk-i sirişkin:** *-i, -n*
Gazel 112
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşı.

Gezme māʿī nīm-tenle
cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl
ü Ceyhūn eyleme

2. **eşk-i sirişkin:** *-i, -n*
Gazel 112
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşı.

Gezme māʿī nīm-tenle
cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl
ü Ceyhūn eyleme

eşk-i teri döküp:

1. **eşk-i teri döküp:** *-üp*
Gazel 53
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşı dökmek.

Naḳd yoḳ elde döküp
eşk-i teri ruḫsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-
beri teṣḫīr ederiz

eṣnām-ı hestīden:

1. **eṣnām-ı hestīden:** *-den*
Gazel 43
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Varlık putları.

Ḳılmayan deyr-i dili
eṣnām-ı hestīden ḫalāṣ
Çün teṣāvīr-i der ü
dīvār kendin gösterir

eşribe:

1. **eşribeniñ:** *-niñ*
Gazel 39
Mısra: **2**
İçilecek şeyler; "şerâb"ın cem'idir: eşribe-i lezîze.

Dil-ḫaste būs-ı laʿl-i
lebiñ müşterīsidir
Buḥrān-ı hicr ki
eşribeniñ sükkerīsidir

et-:

1. **etdi:** *-di*
Gazel 62
Mısra: **8**
Etmek yardımcı fiil.

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine daġ üstüne bāġ

et:

1. **edip:** *-ip*
Gazel 12
Mısra: **7**
Etmek, eylemek.

Aṭlas-ı çerḫi edip
fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḥāb aña şerīt

2. **et:**
Gazel 12
Mısra: **10**
Etmek, eylemek.

Ben alayım ḳoyuna bir
ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında
ṭolanmaġı raḳībā sen et

3. **etmedi:**-*me, -di*
Gazel 97
Mısra: **6**
Etmek, eylemek.

Ḫum-ı cūşīdeye elbette ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

4. **etmeye:**-*meye*
Mesnevi 4
Mısra: **10**
Etmek, eylemek.

Ḥavlı obasını çit yap(dır)dı boz aġacı faḳīr
Raḥm edip etmeye tecrīm müsellim-i ṣaġīr

5. **et:**
Gazel 12
Mısra: **10**
Etmek, eylemek, yapmak.

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

6. **eder:**-*er*
Gazel 93
Mısra: **5**
Etmek. // Eylemek.

Ḥelālīden eder ifṭār kebābı setresin ṣūfī
Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

eṭaʿnā:

1. **eṭaʿnā:**
Kıt'a 5
Mısra: **4**
Bize geldi.

Çekip ṭuġra-i tevḳīʿ-i refīʿü'ş-şān-ı ḫāḳānī
Eṭaʿnā resmin icrā etdi cümle ʿāşıḳ-ı nā-çār

etdi:

1. **etdi:**
Kıt'a 11
Mısra: **2**
... duruma getirmek.

Nāʿib-i Tekfūr Esīrī-zāde cānlı ḳaragöz
ʿAzl olup gitdi vaḳāyiʿ kātibi etdi felek

eteklik:

1. **eteklik:**
Gazel 9
Mısra: **6**
Eteklik, elbisenin belden aşağıda kalan kısmına giyilen kıyafet.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

eṭrāf-ı gülistānı:

1. **eṭrāf-ı gülistānı:**-*ı*
Kıt'a 14
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesi çevresi.

Ṭūṭi-i sebze-bahār etdi cenāḥeyni güşād
Eyler eṭrāf-ı gülistānı ṭavāfa taʿlīm

eṭrāfı ḫalvet eyleseñiz:

1. **eṭrāfı ḫalvet eyleseñiz:**-*señiz*
Gazel 137
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yalnız kalmak.

Sulṭānıma var bir sözü maḫfice Ḥasībiñ
Eṭrāfı biraz eyleseñiz ḫalvet olur mı

etse:

1. **etse:**
Gazel 48
Mısra: **7**
Etmek, eylemek, yapmak.

Bī-başar devr-i ḫadiñ etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i ʿamāsıyla döner

eṭvār:

1. **eṭvārdan:***-dan*
Gazel 72
Mısra: **2**
Tavırlar, edalar, hareketler.

Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ʿāşıḳı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

ev yıḳan:

1. **ev yıḳan:***-an*
Gazel 22
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ev yıkan. II Yuva dağıtan.

Ḫarābāta düşer ṣūfīde fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

evc-i ʿirāḳa:

1. **evc-i ʿirāḳa:***-a*
Gazel 103
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Mûsikîmizin altı yedi asırlık birleşik makamlarından birinin zirvesi.

Rāst geldim o şeh-nāza Ṣıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā evc-i ʿIrāḳa

evc-i istiġnāya pervāz et:

1. **evc-i istiġnāya pervāz et:**
Gazel 117
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Doymuşluk göğüne uçmak.

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı] [.]
ṭamaʿkārī
Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

evc-i naḫveti:

1. **evc-i naḫveti:***-i*
Gazel 37
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kibir, gurur zirvesi.

Terk eyle evc-i naḫveti meyl et tevāżuʿa
Şükb-i miyāh-ı sūy-ı ḥażīż-i cebeldedir

eve varamaz:

1. **eve varamaz:***-a, -maz*
Mesnevi 3
Mısra: **50**
Kelime Tipi: **-**
Eve varmak.

Bīm-i zenden varamaz şevher-i kāhiller eve
Ḳuş olur yük deseler uçmaġa geldikde deve

evlād:

1. **evlādı:***-ı*
Kıt'a 7
Mısra: **3**
Ar. Veled'ler, oğullar. (Yerine göre müfred makamında dahi kullanılır).

Geldi dünyāya bir evlādı ẕükūr
Ġurre-i meh gibi oldu ẓāhir

evrāḳ-ı gülistānı:

1. **evrāḳ-ı gülistānı:** *-ı*
Gazel 70
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesinin yaprakları.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā
Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr:

1. **evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr:**
Gazel 67
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Gök yüzünün altın işlemeli yaprakları.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i Şiʿrā ṣabāḥa dek

evren begi:

1. **evren begi:** *-i*
Mesnevi 4
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Evren Bey.

Yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ Evren begi
Ḫaṭṭ edip hep dediler ʿadlile meşhūr özi

evṣāf-ı nükhetle:

1. **evṣāf-ı nükhetle:** *-le*
Gazel 56
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzel kokunun nitelikleri.

Ḥasībā Rāʾif-i şīrīn-edā evṣāf-ı nükhetle
Aġız miski gibi yārāna naẓm-ı sükkerīn ṣatmış

evvel:

1. **evveli:** *-i*
Gazel 117
Mısra: **13**
Başlangıç, birinci, ilk.

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüs oldu fersūde

evvel bahār oldu:

1. **evvel bahār oldu:** *-du*
Gazel 107
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İlkbaharın gelişi. II Sevgilinin yüzünü görmek.

Ḫaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı rūy-ı yār oldu yine
Gülsitān-ı ḥüsnde evvel bahār oldu yine

2. **evvel bahār oldu:** *-du*
Gazel 104
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ilkbaharın gelmesi.

Ṭabīʿatler açıldı gül gibi evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül başlasa pervāza yelpāze

evvel yetiş:

1. **evvel yetiş:**
Gazel 130
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Önce yetişmek. II Önceden yardıma koşmak.

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tīz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

evveli:

1. **evveli:**
Gazel 115
Mısra: **6**
Başlangıcı, öncesi.

İntisāb etse de ṣoñra olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

ey:

1. **ey:**
Gazel 7
Mısra: **9**
Far. Edat-ı nida.

Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl
Aṭlas-ı naẓmın doḳurken ḳırdılar tār pūd hep

2. **ey:**
Gazel 116
Mısra: **9**
Seslenme edatı.

Aḥbāba berg-i sebzdür ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı Ḥasīb-i kemīneden

3. **ey:**
Gazel 103
Mısra: **7**
Ey, seslenme edatı.

Ḫalḫālı mı ey serv-i sehī ḳumrī-i cānıñ
Ya ṭavḳ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāḳa

4. **ey:**
Gazel 122
Mısra: **7**
Ey, seslenme edatı.

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

5. **ey:**
Mesnevi 2
Mısra: **3**
Ey seslenme edatı.

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı baṣar
Rütbe-i aʿdādda oldu tamām iṣnā ʿaşer

6. **ey:**
Gazel 9
Mısra: **1**
(Ünlem) Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müşthereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

7. **ey:**
Gazel 11
Mısra: **5**
(Ünlem) Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır.

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şehr-āşūb
ʿİẕār-ı ṣāfiña nisbetle seniñ cāmdır mirʾāt

8. **ey:**
Gazel 71
Mısra: **2**
"Ey" ünlem edatı.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ
gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem
gül-i āl üstüne gül

9. **ey:**
Gazel 78
Mısra: **13**
''Ey'' ünlem edatı.

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mükaḥḥil ü kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29 Rebīʿu'l-āḫir 1187)

10. **ey:**
Gazel 73
Mısra: **6**
''Hey'' ünlem edatı.

Kirās-ı laʿlini şeftālu almaġa ṣundum
O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degül

11. **ey:**
Gazel 130
Mısra: **12**
Ey, seslenme ünlemi.

Şehrimizde gerçi çoḳdur şūḫ-ı müsteṣnā velī
Āh kim ey māh-rū illā seni illā seni

12. **ey:**
Gazel 127
Mısra: **9**
Ey!.

Tevsen-i ḫāmeñe meydān gerek ey naẓm-ı Ḥasīb
Eyle irḫā-yı ʿināna var mı vādī nev-üslūba

13. **ey:**
Gazel 135
Mısra: **8**
"Ey" seslenme ünlemi (uzun boylu sevgili için).

Gel uzatma ḳāmeti reşk-i ḫırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

14. **ey:**
Gazel 136
Mısra: **8**
''Ey'' seslenme ünlemi.

Nāmzed olmuş gibi muġbeçeye bintü'l-ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muġān ḳaṣdıñ mübārek-bāde mi

15. **ey:**
Gazel 67
Mısra: **13**
"Ey" seslenme ünlemi.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i Şiʿrā ṣabāḥa dek

16. **ey:**
Gazel 136
Mısra: **1**
"Ey" seslenme ünlemi (saki için).

Laʿliñ ey sāḳī eder yek-demde iḥyā ādemi
Neşʾe-i cān-baḫşı bilmem rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi

17. **ey:**
Gazel 66
Mısra: **2**
"Ey" seslenme ünlemi (bülbül için).

Ey dil şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur seniñ

Ey bülbül-i sipihr seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

18. **ey:**
Gazel 64
Mısra: **4**
"Ey" seslenme ünlemi (keman kaşlı sevgili).

Şehīd-i ġamzeñ olam diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ḫadengini ey ḳaşı yā helākime çek

19. **ey:**
Gazel 129
Mısra: **4**
"Ey" seslenme ünlemi (keman kaşlı sevgili).

Uruldu boş bögürden seyr edince tīr-i müjgānıñ
Dil-i bī-çāre ey ḳaşı kemān v'allāhi bi'llāhi

20. **ey:**
Gazel 130
Mısra: **8**
"Ey" seslenme ünlemi (peri gibi güzel sevgili için).

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḥāşā seni

21. **ey:**
Gazel 112
Mısra: **8**
Ey" seslenme ünlemi.

Tek raḳībe verme yol ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan eyle ḳānūn eyleme

22. **ey:**
Gazel 120
Mısra: **4**
Ey" seslenme ünlemi.

Ciger pīrāhen üzre mā-hażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

23. **ey:**
Gazel 22
Mısra: **8**
"Ey!" seslenme ünlemi (sevgili).

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

24. **ey:**
Gazel 40
Mısra: **17**
"Ey!" seslenme ünlemi (sevgili).

Naḳş-ı Emīniñ olmaya tanẓīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol güheriñ bī-naẓīr olur

25. **ey:**
Gazel 65
Mısra: **2**
"Ey!" seslenme ünlemi (sevgili).

Ḫadeng-i ġamzeleriñ cism-i zaḫmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı yā helākime çek

26. **ey:**
Gazel 78
Mısra: **2**
"Ey!" seslenme ünlemi (sevgili).

Kūyuñda eşk-i çeşmim seyl bil

Ey şūḫ vermesin seni ġarḳ-ābe seyl sil

27. **ey:**
Gazel 130
Mısra: **3**
"Ey!" seslenme ünlemi (sevgili).

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tīz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

28. **ey:**
Gazel 129
Mısra: **1**
"Ey" seslenme ünlemi (kaşı keman sevgili için).

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

29. **ey:**
Gazel 112
Mısra: **9**
"Ey" seslenme ünlemi [kalem; mec. Şair (Fennî) için].

Kākül-i sevdāsına olma heves-kār ey göñül
Başıña bir ḳayd alıp ḥāliñ dīger-gūn eyleme

30. **ey:**
Gazel 66
Mısra: **12**
"Ey!" seslenme ünlemi.

Sırr-ı Ḫudā vücūd-ı maẓāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān başarıñ yoḳ mudur seniñ

31. **ey:**
Gazel 82
Mısra: **3**
"Ey!" seslenme ünlemi (Saki).

Ṣununca cāmı birer būse lāzım ey sāḳī
Unutma devr-i Cemi raġbet-i rüsūm edelim

32. **ey:**
Gazel 129
Mısra: **11**
"Ey!" seslenme ünlemi (Gül).

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

33. **ey:**
Gazel 66
Mısra: **1**
"Bir varlığa seslenme ünlemi (gönül).

Ey dil şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

34. **ey:**
Gazel 92
Mısra: **9**
"Bir varlığa seslenme ünlemi (gönül).

Aḥbāba berg-i sebzdir ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı Ḥasīb-i kemīneden

35. **ey:**
Gazel 109
Mısra: **8**
"Bir varlığa

seslenme ünlemi (gönül).

Gel pīr-i ḫarābātıñ ayaġına yıḳıl düş
Vīrāne ol ey dil ki ʿimāret var içinde

36. **ey:**
Gazel 130
Mısra: **5**
"Bir varlığa seslenme ünlemi (gönül).

Ey göñül ḥālim perīşāndır ḫayāl-i zülfle
Bī-ḫaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

37. **ey:**
Gazel 136
Mısra: **6**
"Bir varlığa seslenme ünlemi (gönül).

Zevraḳ-ı sāġar süvārı baḥr-i ʿişretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-ābāde mi şevḳ-ābāde mi

38. **ey:**
Gazel 120
Mısra: **6**
" Maha (Ay yüzlü sevgili) seslenme ünlemi (Ey!).

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

39. **ey:**
Gazel 130
Mısra: **1**
" Maha (Ay yüzlü sevgili) seslenme ünlemi (Ey!).

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

40. **ey:**
Gazel 136
Mısra: **10**
" Maha (Ay yüzlü sevgili) seslenme ünlemi (Ey!).

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

41. **ey:**
Gazel 27
Mısra: **6**
Seslenme ünlemi.

Açıl gülzāra ṣalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

42. **ey:**
Mesnevi 5
Mısra: **41**
Bir varlığa seslenme ünlemi.

Nişādır ile ḳalay penbe olunca ey yār
Bir hemān çalḳamaḳdan ġayrı ḳalaycıya ne var

43. **ey:**
Gazel 123
Mısra: **13**
" Bir varlığa (Şair kendisine seslenir) seslenme ünlemi (Ey!)".

Kevs̱er Efendi naẓmına naẓīreñ ey Ḥasīb

Zemzem hediyyesi ola rūḥ-āşnālara

44. **ey:**
Kıt'a 3
Mısra: **3**
" Bir varlığa (Şair kendisine seslenir) seslenme ünlemi (Ey!)".

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde gönlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

45. **ey:**
Gazel 58
Mısra: **6**
" Bir varlığa (gül yaprağı II sevgili seslenme ünlemi (Ey!)".

Pāy-ı şerīfiñe sürerem ābveş yüzüm
Bāġ-ı cihānda ey gül-i ḫandānım el-vedāʿ

46. **ey:**
Gazel 133
Mısra: **3**
" Bir varlığa (gül yaprağı II sevgili seslenme ünlemi (Ey!)".

Bir meh mi ṭoġduñ ki mis̱lini görmüş yoḳ ey mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā māder-i dünyā seni

47. **ey:**
Gazel 66
Mısra: **4**
" Bir varlığa seslenme ünlemi (Ey!).".

Bāġ-ı emelde ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hīç es̱eriñ yoḳ mudur seniñ

48. **ey:**
Gazel 66
Mısra: **5**
" Bir varlığa seslenme ünlemi (Ey!).".

Devr oldu ey sitāre-i baḫt etmediñ ṭulūʿ
Çerḫ-i felekde yoḫsa yeriñ yoḳ mudur seniñ

49. **ey:**
Gazel 58
Mısra: **8**
" Bir varlığa (dilber) seslenme ünlemi (Ey!).".

Dāmānıña el urmasın arada ol ʿadū
Ey bāġ-ı ḥüsn serv-i ḫırāmānım el-vedāʿ

50. **ey:**
Gazel 129
Mısra: **1**
" Bir varlığa seslenme ünlemi (Ey!)".

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

51. **ey:**
Gazel 133
Mısra: **5**
" Bir varlığa (peri) seslenme ünlemi (Ey!)".

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-gerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

52. **ey:**
Gazel 66
Mısra: **10**
Bir varlığa seslenme ünlemi (göz).

ʿArż eyle ḫāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ
yoḳ mudur seniñ

ey heylerini:

1. **ey heylerini:** *-ler, -i, -n, -i*
Gazel 121
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ey he sesi.

Gözüm gelse açılsa gül
mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āġāze

eyā:

1. **eyā:**
Gazel 6
Mısra: **7**
Ey.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meşʿal-
keş midür eyā ki
yandurmış
Miyān-ı kārbān-ı
encümi tenvīr ider
mehtāb

2. **eyā:**
Gazel 31
Mısra: **9**
"Ey!" seslenme edatı.

Ṣubḥ olunca etmedi bu
şeb ẓuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āġūşında
ol meh-tāb uyur

3. **eyā:**
Gazel 71
Mısra: **5**
"Ey!" seslenme edatı.

Nev fidancıḳdır eyā
bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıḳlet-i bār-girān
olmasın al üstüne gül

eyle-:

1. **eylemez:** *-mez*
Gazel 31
Mısra: **4**
"Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.

Zāde-i ṭabʿım yatar
gehvāre-i endīşede
Bāb-ı mehdi vāridātıñ
eylemez işrāb uyur

eyle:

1. **eyledük:** *-dük*
Gazel 1
Mısra: **7**
Etmek, yapmak.

Biz eyledük güzelüm
ḳanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne
beyt-i maʿmūra

2. **eylemekde:** *-mekde*
Gazel 2
Mısra: **4**
Etmek, yapmak.

Sevdügim çīn-i cebīn
itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār
eylemekde cevri her
yüzden baña

3. **eylemiş:** *-miş*
Gazel 3
Mısra: **8**
Etmek, yapmak.

Eylemiş ruḫsāruñı
āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
naẓrası

4. **eylemiş:** *-miş*
Gazel 3
Mısra: **10**
Etmek, yapmak.

Tār ü pūd itmiş niyāz u nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende dūş şāl olmış baña

5. **eyledi:** *-di*
Gazel 5
Mısra: **7**
Etmek, yapmak.

Müşevveş eyledi ḫˇāb-ı perīşānum gibi ḥālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı müşgbār-ı duḫter-i tersā

6. **eyledi:** *-di*
Müfret 2
Mısra: **2**
Etmek, yapmak.

Müjde birle didi hātif mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefīse Ḫānımᶜı Allāh ᶜaṭā

7. **eyledi:** *-di*
Gazel 8
Mısra: **3**
Etmek, eylemek, yapmak.

Raṭl-i girānı muġbeçe aġırlıḳ eyledi
Olmış meger ki nāmzed-i duḫter-i ᶜineb

8. **eyler:** *-r*
Gazel 12
Mısra: **12**
Etmek II eylemek.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ᶜaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

9. **eyle:**
Gazel 127
Mısra: **10**
Öyle, o kadar, o derece II o şekilde, o biçimde, o tarzda.

Tevsen-i ḫāmeñe meydān gerek ey naẓm-ı Ḥasīb
Eyle irḫā-yı ᶜināna var mı vādī nev-üslūba

eyledi:

1. **eyledi:**
Gazel 119
Mısra: **3**
Eylemek, yapmak.

Mülk-i fenādan göçüp eyledi ᶜazm-i beḳā
İde cenāb-ı Ḫudā ḳaṣr-ı cinānı mekān

eyleme:

1. **eyleme:**
Gazel 116
Mısra: **8**
Yapmamak II etmemek.

Olmaz göñül ḫayāl-i viṣāliyle muġtenim
Būs-ı nevāl eyleme dürr-i āb-gīneden

eylesek:

1. **eylesek:** *-in*
Gazel 8
Mısra: **7**
Kılmak, yapmak.

Gül mevsimi de geldi boġaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şūḫ-ı ġonce-leb

eyyāmını bulup:

1. **eyyāmını bulup:**
Gazel 89
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Günlerini bulmak. II Uygun zamana ermek.

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim
Açar keştī-ṣıfat bāb-ı Ḥaḳa her dest ü dāmānın

2. **eyyāmını bulup:**
Gazel 89
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Günlerini bulmak. II Uygun zamana ermek.

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim
Açar keştī-ṣıfat bāb-ı Ḥaḳa her dest ü dāmānın

eyyūb:

1. **eyyūba:** *-a*
Gazel 127
Mısra: **4**
İstanbul'da bir semt adı.

Emerek leblerini ġabġaba ṭoġrı yürürüz
Geçeriz Südliceden ḳaymaḳ içün Eyyūba

ezān:

1. **eẕānı:** *-ı*
Gazel 69
Mısra: **14**
Namaz vakitlerinin geldiğini bildirmek için okunan söz.

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir eẕānı Sitānbuluñ

2. **eẕānı:**
Gazel 69
Mısra: **14**
İslamlıkta, namaz vaktinin geldiğini bildirmek ve Müslümanları namaz kılmaya çağırmak için müezzinin yüksek sesle okuduğu kutsal sözler.

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir eẕānı Sitānbuluñ

ez-dil ü cān:

1. **ez-dil ü cān:**
Gazel 64
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Can u gönülden, büyük bir istek ve iştiyakla.

Uymadım ez-dil ü cān ebruvān u müjgāna
Ḫilāf söylemem isterse ṭoġrı ḥākime çek

2. **ez-dil ü cān:**
Gazel 59
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gönülden ve candan.

Eyledi ez-dil ü cān ṣarf-ı nuḳūd-ı himmet Ḫıdmeti olmaya dergāh-ı Ḫudāda żāyiʿ

ezel:

1. **ezelī:** *-i*
Gazel 19
Mısra: **9**
Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

Ezelī bende-i dergāh-ı ʿaṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ġazeliñ maḳṭaʿını aña sened

ezhār:

1. **ezhār:**
Gazel 10
Mısra: **2**
Çiçekler.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp
geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

ez-neseb-i ṭāhir-i āl-i resūl:

1. **ez-neseb-i ṭāhir-i āl-i resūl:**
Gazel 74
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Resulün ailesinin temiz soyundan.

Ez-neseb-i ṭāhir-i āl-i
Resūl
Zübde-i evlād-ı cenāb-ı
Betūl

faḫrü'l-aḳrān:

1. **faḫrü'l-aḳrān:**
Kıt'a 14
Mısra: **3**
Akranlarının iftihar ettikleri kimse (Fahrü'l-akran, Fahrü'l-mürselin Fahr-i kainat vb. Hz. Muhammed Peygamberin vasıflarıdır).

Yaʿni maḫdūm-ı
mükerremleri faḫrü'l-
aḳrān
Cedd-i peyġamber-i ẕī-
şānla hem-nām-ı ʿaẓīm

faḳîr:

1. **faḳīr:**
Mesnevi 4
Mısra: **9**
1. 'ben', 'bendeniz' anlamında; 2. yoksul, muhtaç // düşkün, âciz.

Ḥavlı obasını çit
yap(dır)dı boz aġacı
faḳīr
Raḥm edip etmeye
tecrīm müsellim-i ṣaġīr

faḳīrāne:

1. **faḳīrāne:**
Mesnevi 5
Mısra: **44**
Fakirce. Fakire yakışacak biçimde.

Çün ḳurāʾiyye-i
Maġalġara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne
Ḥasībā ihdā

faḳīrāne nāzīre ola:

1. **faḳīrāne nāzīre ola:***-a*
Gazel 109
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yoksula yaraşırca nazire yazmak.

Mümkin mi Ḥasīb ola
faḳīrāne nāzīre
ʿÖrfī ġazeli gibi nezāket
var içinde

fāl:

1. **fāla:***-a*
Gazel 82
Mısra: **10**
Uğur; birtakım usullerle insanların talihi ya da geleceği hakkında bir şeyler belirlemek, söylemek.

Ḥasīb emīn olalım
gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütūm edelim

2. **fāla:***-a*
Gazel 82
Mısra: **10**
Uğur; birtakım usullerle insanların talihi ya da geleceği hakkında bir şeyler belirlemek, söylemek.

Ḥasīb emīn olalım
gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütūm edelim

fāl etmem:

1. **fāl etmem:**-*me, -m*
   Gazel 83
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Gaflete düşürüp yanıltmak, kandırmak, aldatmak.

Ne deñlü noḳṭa-i necmi dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü remmāl-i felek ʿahdine fāl etmem

fām:

1. **fāmdır:**-*dır*
   Gazel 11
   Mısra: **8**
   Renk.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

fāni:

1. **fānīden:**-*den*
   Kıt'a 20
   Mısra: **4**
   Bekası olmayan, fena bulan, devamsız.

Naḳş-bendī mesleki üzre geçirdi sāl ü māh
Ḳıldı fānīden beḳā mülkine āḫir ʿazm-i rāh

fānīden beḳāya:

1. **fānīden beḳāya:**
   Gazel 77
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Yokluktan sonsuzluğa. II Bu alemden sonsuz olan öbür aleme.

Seyāḥat eyledi āḫir beḳāya fānīden
Civār-ı raḥmetine vāṣıl ede Rabb-i cemīl

fānīden göçdü:

1. **fānīden göçdü:**-*dü*
   Gazel 132
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Fani âlemden yani bu âlemden sonsuzluk alemine göçmek. II Vefat etmek.

Rıḥlet-i dār-ı beḳā edince tārīḫin dedim
Göçdü fānīden muḥibb-i ḫānedān Seyyid ʿAlī

fānūs-ı ḫayāl oldu:

1. **fānūs-ı ḫayāl oldu:**-*du*
   Gazel 48
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Hayal fanusu olmak (meclis bağlamında). (Fanus, içinde mum yakılan cam kap.).

Āteşī fermene tābende ʿiẕār-ı raḳḳāṣ
Şemʿ fānūs-ı ḫayāl oldu żiyāsıyla döner

fānūs-ı ḫayāl-i meclis-i mestān mısın:

1. **fānūs-ı ḫayāl-i meclis-i mestān mısın:**-*mı, -sın*
   Gazel 36
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Mestler meclisinin hayal fanusu.

Edip raḳḳāṣlıḳlar şevḳ-ı şemʿi sāġar-ı meyle
Ki fānūs-ı ḫayāl-i meclis-i mestān mısın kāfir

farḳ eder mi:

1. **farḳ eder mi:***-er, -mi*
Gazel 136
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Fark etmek, farkına varmak.

Farḳ eder mi ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ
Lāle mi gül mi ḳaranfül mi ruḫuñ mı bāde mi

farḳ etmedim:

1. **farḳ etmedim:***-me, -di, -m*
Gazel 102
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Tanımak, bilmek.

Yār aġyārı ġam-ı gīsūñla farḳ etmedim
Nīk ü bed olmaz irāde merdüm-i meshūrda

farḳ etsin:

1. **farḳ etsin:***-sin*
Gazel 133
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Farkına varmak, idrak etmek, sezmek.

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

farḳı yoḳ:

1. **farḳı yoḳ:**
Gazel 92
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Farksız.

İṭfā eder mi āteş-i ʿışḳ-ı dili sirişk
Yoḳ farḳı yemde muḥteriḳ olan sefīneden

farṭ-ı taʿẓīm ede:

1. **farṭ-ı taʿẓīm ede:**
Mesnevi 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşırı saygı göstermek.

Eyleye silk-i beyāna tanẓīm
Ede taʿbīrde farṭ-ı taʿẓīm

fāş ḳılmasınlar:

1. **fāş ḳılmasınlar:***-ma, -sın, -lar*
Kıt'a 9
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gizli olan bir şeyi ortaya çıkarmak, açığa vurmak, duyurmak, ifşa etmek.

Ḥabību'llāh şefāʿat eylesin rūz-ı ḳıyāmetde
Olup ḫayra mübeddel ḳılmasınlar seyyiʿātın fāş

fāş olur:

1. **fāş olur:***-ur*
Gazel 25
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Meydana çıkmak, açığa vurmak.

Ruḫsārım üzre çeşm-i terim ḳaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle dildāra fāş olur

faṣıl faṣıl:

1. **faṣıl faṣıl:**
Gazel 96
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bölüm bölüm, kısım kısım.

Faṣıl faṣıl varaḳ-ı gülsitān olur bülbül
Eder ṭuyūr-ı sebaḳ-

ḫvān ġulū çemen-be-çemen

faṣl:

1. **faṣluñ:** *-uñ*
Gazel 128
Mısra: **10**
Bir kitabın ana bölümlerinden her biri, mephas.

Kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında bāb-ı zülfi şerḥ olmaz
Bu faṣluñ ḳīl ü ḳāli baḥsle Şīrāza dek gitdi

2. **faṣlında:** *-ın, -da*
Gazel 45
Mısra: **2**
Ar. bölüm, kısım.

Kākülüñ şerḥini gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yāb eder

faṣl olunmaz:

1. **faṣl olunmaz:** *-un, -maz*
Gazel 49
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılmak, bölünmek.

Ḳīl ü ḳāl etmedeyim baḥs-i ser-i zülfüñde
Faṣl olunmaz bir uzun mesʾelede bābımdır

2. **faṣl olunmaz:** *-u, -n, -maz*
Gazel 73
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılmak, bölünmek.

Bu bābda mesʿele faṣl olunmaz etme ḳīl ü ḳāl
Ḥasīb şiʿri bıraḳ imtiḥān zamānı degül

3. **faṣl olunmaz:** *-u, -n, -maz*
Gazel 114
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılmak, bölünmek.

Bāb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳīl ü ḳāl
Faṣl olunmaz mesʿele geldi yine tefsīrde

faṣl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı:

1. **faṣl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı:** *-ñ, -ı*
Gazel 53
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Saçın başlangıcının ana ve ara bölümü.

Faṣl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı taḳrīr ederiz
Ḳıl ile mesʾele-i müşkile tefsīr ederiz

fātiḥa oḳu:

1. **fātiḥa oḳu:**
Gazel 95
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Fatiha okumak.

Hātif-i ġaybī dedi rıḥleti tārīḫini
Rūḥ-ı Emīn Ḳadına Fātiḥa oḳu hemān

fehm eden:

1. **fehm eden:** *-en*
Gazel 19
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

ʿIşḳ-ı pākden ʿāşıḳ-ı maʿşūḳıla dost
Nāʿil-i vuṣlat olur fehm eden erbāb-ı ḫıred

fehm eder mi:

1. **fehm eder mi:** *-r, -mi*
   Gazel 18
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlamak.

Çāşnī-i ʿışḳı idrāk etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi leẕẕet-i ḳandi olunca kām telḫ

fehm eyle:

1. **fehm eyle:**
   Gazel 140
   Mısra: **26**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlamak.

Mehdī saña hidāyet [.] der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

fehm-i ġālib:

1. **fehm-i ġālib:**
   Kıt'a 13
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Gâlip Fehm.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

felek:

1. **felek:**
   Gazel 12
   Mısra: **7**
   1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) // dünya 2. gökyüzü.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendîne-i zer sîm seḥāb aña şerīt

2. **felek:**
   Gazel 12
   Mısra: **7**
   1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih (olumsuz bağlamda) // dünya 2. gökyüzü.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendîne-i zer sîm seḥāb aña şerīt

3. **felekde:** *-de*
   Gazel 134
   Mısra: **2**
   1. Gökyüzü, semâ. 2. Dünya, âlem, devran. 3. Gök katlarında yer alan yıldızların insan kaderi üzerinde yaptığı kabul edilen etki, kadere hâkim olduğuna inanılan güç, tâlih, baht.

O meh bir şeb bize hem-câme-ḫvāb olsa kim aġlardı
Felekde necm-i baḫtım şuʿle-tāb olsa kim aġlardı

4. **felekler:** *-+ler*
   Gazel 21
   Mısra: **8**
   Dünya II Gökyüzü.

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

5. **felek:**
   Kıt'a 11
   Mısra: **2**
   Baht, talih, kader.

Nāʿib-i Tekfūr Esīrī-zāde cānlı ḳaragöz
ʿAzl olup gitdi vaḳāyiʿ kātibi etdi felek

fem:

1. **femi:** *-i*
Gazel 23
Mısra: **4**
Ağız.

Ṭurre-i ṭarrāruña yaḳın getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

fenāyī:

1. **fenāyīdir:** *-dir*
Gazel 22
Mısra: **6**
Fena (yokluk) yolunu seçen.

Ḫarābāta düşer ṣūfide fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

fenersizce:

1. **fenersizce:**
Gazel 120
Mısra: **6**
Fenersizce.

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

fennī:

1. **fennīye:** *-y, -e*
Gazel 23
Mısra: **9**
Fennî II Tuhfetü'l-ihvân isimli şükûfenâmenin yazarı.

Fennīye feṯḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

2. **fennīniñ:**
Gazel 53
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennīniñ Ḫayrīye pey-revligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı tanẓīr ederiz

3. **fennī:**
Gazel 98
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī Ṣabīḥa oldu Ḥasīb-i naẓīre-gū
Pey-revlik-i iḥāle hem olsun hem olmasın

4. **fennī:**
Gazel 98
Mısra: **13**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Fennī Ṣabīḥa oldu Ḥasīb-i naẓīre-gū
Pey-revlik-i iḥāle hem olsun hem olmasın

5. **fennīyle:** *-y, -le*
Gazel 122
Mısra: **10**
18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir.

Ben küşt-gīr-i naẓma Ḥasībā bes eyledim
Fennīyle ḳaldı Zīnet Efendi ber-ā-bere

6. **fenni:**
Gazel 54
Mısra: **13**
1. Ey Fennî.18. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Rodosçuklu şairdir. 2.

Güzel sanatlar ile ilgilenen.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

7. **fennī:**
Gazel 85
Mısra: **9**
Fenne, ilme ait; fenle ilgili (şeyler). XIX. yüzyılın ikinci yarısı ve XX. yüzyılın başlarında yaşayan Yozgatlı bir hattat, hakkak ve şair (âşık).

Selāsetle ġarīḳ-i lücce-i fenn eyledi Fennī
Ḥasībā ḳaṭre-i nā-çīz-i ʿācizānı yem gördüm

fenn-i suḫan:

1. **fenn-i suḫan:**
Gazel 135
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Söz ilmi, şiir sanatı.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir fenn-i suḫan dedikleri

ferāġ etdim:

1. **ferāġ etdim:** *-dim*
Gazel 60
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Āsitān-ı künc-i ʿuzletdir serīr-i salṭanat
Şeh-nişīn-i kūşe-i kāşāneden etdim ferāġ

2. **ferāġ etdim:** *-dim*
Gazel 60
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Şimdi mest-i cām u çeşm-i laʿl-i dildārım Ḥasīb
Ülfet-i mey-ḫāne vü peymāneden etdim ferāġ

3. **ferāġ etdim:** *-dim*
Gazel 61
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Eylemem funduḳçılıḳ kestāneden etdim ferāġ
Köfte-ḫor olmam hele küfegāneden (?) etdim ferāġ

4. **ferāġ etdim:** *-dim*
Gazel 61
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Eylemem funduḳçılıḳ kestāneden etdim ferāġ
Köfte-ḫor olmam hele küfegāneden (?) etdim ferāġ

5. **ferāġ etdim:** *-dim*
Gazel 61
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Ağzıma aldım leb-i şīrīniñi ḥelvā gibi
Çaşnī-i lezzet-i ḳayıġāneden etdim ferāġ

6. **ferāġ etdim:** *-dim*
Gazel 61
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Ḫoş ġıdādır mercümek ṣāḥib-riyāżāt olmuşam

Gerçi çorbası ile tārḫāneden etdim ferāġ

7. **ferāġ etdim:** *-dim*
Gazel 61
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Bend edip fitrākime yaġmurlığıle heybeyi
Ḳayd-ı ḫurc-ı pāldüm-i seksāneden etdim ferāġ

8. **ferāġ etdim:** *-dim*
Gazel 61
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Vazgeçmek.

Ben Hevāyī şimdi ṭaġlarda köçekciyim bugün
Çirke-i çengāne-i ʿörfāneden etdim ferāġ

ferah:

1. **feraḥdır:** *-dır*
Gazel 93
Mısra: **2**
Gönül açıklığı, sevinç, sevinme.

Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-i riyā künc-i ḫarābīden
Feraḥdır ḫānḳāh-ı pey-i nev ol künc-i ḥesābīden

ferāmūş eylemem:

1. **ferāmūş eylemem:** *-me, -m*
Gazel 85
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Unutmak.

Benim her zaḫmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

ferdā:

1. **ferdāya:** *-ya*
Gazel 98
Mısra: **12**
1. Ertesi gün, yarın. 2. Gelecek, gelecek zaman.

Bir şeb firāş-ı vuṣlatı beyʿ eylesin hemān
Ferdāya ġam iḳāle hem olsun hem olmasın

ferdāya ṣalma:

1. **ferdāya ṣalma:** *-ma*
Gazel 49
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ertelemek.

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

ferman:

1. **fermāna:** *--a*
Kıt'a 23
Mısra: **4**
Buyruk, emir.

Oldu meʾmūr ʿAlī Aġa-yı zaʿīm-i dergāh
İmtiṯāl etdi aṭaʿnā diyerek fermāna

fermān ile geldi:

1. **fermān ile geldi:**
Mesnevi 5
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Belge ile gelmek.

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

fermen:

1. **fermene:** *-e*
Gazel 9
Mısra: **6**

1.İşlemeli dar ve yuvarlak yanlı yelek. 2.Eskiden esnaf tabakasına mahsus elbise.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

2. **fermene:**-*e*
Gazel 48
Mısra: **3**
1.İşlemeli dar ve yuvarlak yanlı yelek. 2.Eskiden esnaf tabakasına mahsus elbise.

Āteşī fermene tābende ʿiẕār-ı raḳḳāṣ
Şemʿ fānūs-ı ḫayāl oldu żiyāsıyla döner

fermene:

1. **fermene:**
Gazel 12
Mısra: **7**
1.İşlemeli dar ve yuvarlak yanlı yelek. 2.Eskiden esnaf tabakasına mahsus elbise.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendîne-i zer sîm seḥāb aña şerīt

fermene edip:

1. **fermene edip:**
Gazel 12
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İşlemeli dar ve yuvarlak yanlı yelek yapmak. II Eskiden esnaf tabakasına mahsus elbise yapmak.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendîne-i zer sîm seḥāb aña şerīt

ferş-i rāḥat:

1. **ferş-i rāḥat:**
Gazel 102
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Rahat yatak.

Eylesem bālīn ü pisterde ʿaceb mi ıżṭırāb
Ferş-i rāḥat ḫārzār olur ten-i rencūrda

fersūde oldu:

1. **fersūde oldu:**-*du*
Gazel 117
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Eskimek.

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüs oldu fersūde

feryād-ı ʿandelībdir:

1. **feryād-ı ʿandelībdir:**-*dir*
Gazel 69
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Bülbülün feryadı II âşığın haykırışı.

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir eẕānı Sitānbuluñ

fes:

1. **fes:**
Gazel 4
Mısra: **1**
Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Beyāż fes üzre şarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

2. **fes:**

Gazel 4

Mısra: **3**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

3. **fes:**

Gazel 4

Mısra: **7**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt içre ḳonmış dürr-i yektā

4. **fes:**

Gazel 4

Mısra: **9**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Beyāż fes ḳırmızı şāl içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i ḥamrāda olmış ḳarṭopı peydā

5. **fes:**

Gazel 4

Mısra: **11**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

6. **fes:**

Gazel 4

Mısra: **13**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarıyla müzeyyen nev-ʿarūsāsā
Beyāż fes ḫāli ḳaldı çeşmüm[ün] ḫaclegāhında

7. **fes:**

Gazel 4

Mısra: **18**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Fes üzre şāluñı seyr eyledükde ʿāşıḳ-ı şeydā
Beyāż çıḳdı ḳırmızı şāl oyını şimdi ḫūbānuñ

8. **fes:**

Gazel 4

Mısra: **19**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

9. **fes:**

Gazel 4

Mısra: **21**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl ṣandılar ol pençe-i mihrüñ

10. **fesde:**-*de*

Gazel 4

Mısra: **6**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

11. **fesin:**-*in, -*

Gazel 4

Mısra: **15**

Kırmızı ve kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde bir başlık.

Miyān-ı şālde at ḳapdı fesin ḥaddi ʿuşşāḳa
Ḳurulmış lālezāra yasemende ḫayme-i zībā

12. **fes:**

Gazel 52

Mısra: **6**

Fes, şapka, başlık.

Şāh-ı cihāndır eyledi ḫūrşīd tāc-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne ḫaṭādır fes istemez

<u>fesleğen:</u>

1. **feslegen:**

Gazel 54

Mısra: **7**

Ballıbabagillerden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik gibi bahar ve koku verici olarak kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki.

Feslegen rāyiḥasın eyleyicek istişmām
Kākülü olduġunu zīr-i fesinden biliriz

2. **feslegen:**

Gazel 135

Mısra: **2**

Ballıbabagillerden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik gibi bahar ve koku verici olarak kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde feslegen dedikleri

3. **feslegen:**

Gazel 135

Mısra: **2**

Ballıbabagillerden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen, keskin kokulu, ufak yeşil yaprakları kekik gibi bahar ve koku verici olarak kullanılan, küçük beyaz çiçekli bitki.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

fetḥ:

1. **fetḥ:**
Gazel 131
Mısra: **16**
Açma, açılma; fetih, ele geçirme.

Ḥurūf-ı cevherīlerle
Ḥasībā söyledim tārīḫ
Mübārek fetḥ ile
mesrūr ede Bārī Selīm
Ḫānı

fetḥ etse:

1. **fetḥ etse:** *-se*
Gazel 23
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Açmak.

Fennīye fetḥ etse gāhī
gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte
nükte-i gül-fem ḳapar

fetḥ oldu:

1. **fetḥ oldu:** *-du*
Gazel 86
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Açılmak, açığa çıkmak.

Bāb-ı gencīne-i ṭabʿım
yine fetḥ oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dür-i
eşʿārımı dökdüm
ṣaçdım

fetḥ-i bāb etme:

1. **fetḥ-i bāb etme:** *-me*
Gazel 24
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kapı açmak.

Fetḥ-i bāb etme zemīn-i
āḫere yoḫsa Ḥasīb
Şāʿirān dīvānçesin
mecmūʿasın ʿālem
ḳapar

fetḥ-i ḫān-zāde:

1. **fetḥ-i ḫān-zāde:**
Gazel 131
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Hanoğlu'nun fethi.

Ebü'l-fetḥ ola yā Rabb
fetḥ-i ḫān-zāde
Ġazāya eyle muvaffaḳ o
ẕāt-ı ẕī-şānı

fetḥ-i muṭalsam:

1. **fetḥ-i muṭalsam:**
Gazel 92
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tılsımlı açış.

Ḫaylī tekellüf oldu
kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne fetḥ-i
muṭalsam defīneden

fetīl et:

1. **fetīl et:**
Gazel 64
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kandil ve muma konulan, emdiği yağ ile yanarak çevreyi aydınlatan pamuktan bükülmüş ip yap.

Midād-ı ḫāme-i Sırrīyi
sürme fetīl et
Ḥasīb-i dīde-i mā-ʿaynı
nāẓım-pākime çek

fetīl olur:

1. **fetīl olur:**
Gazel 35
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mum fitili gibi olmak.

Zaḫm-ı çerāġı üzre ki
ḳor penbe-i devā
Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür
ten fetīl olur

fetīl-i şemʿ-i iḳbālimdedir:

1. **fetīl-i şemʿ-i iḳbālimdedir:** *-im, -de, -dir*
Gazel 38
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İkbal mumunun fitili.

Sebʿa-i seyyāreden
ṭāḳdır pervānesi
Nūr-ı sābit kim fetīl-i
şemʿ-i iḳbālimdedir

fetvāyı verir:

1. **fetvāyı verir:** *-ır*
Gazel 22
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Fetva vermek. II Yapılmasını uygun bulmak.

Ḫarābāta düşer ṣūfîde
fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir
pār-çedir semti
fenāyīdir

feylesūf-ı ḥikmete:

1. **feylesūf-ı ḥikmete:** *-e*
Gazel 101
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bilgi felsefesi.

Feylesūf-ı ḥikmete
ḥayret verir endîşesi
Rüşdine teslīm olur
Soḳraṭ olaydı imtiḥān

feyż:

1. **feyżdir:** *-dir*
Gazel 135
Mısra: **13**
Nîmet, bağış, ihsan, kerem.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḫan dedikleri

feyż erdikce:

1. **feyż erdikce:** *-dik, -ce*
Gazel 43
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bereket, canlılık erişmek.

Būstān-ı dil ṭarāvet-yāb
olur iḫlāṣla
Naḫle feyż erdikce berg
ü bār kendin gösterir

feyż olsun:

1. **feyż olsun:** *-sun*
Mesnevi 4
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Feyzlenme, bereketlenme.

Şu ki doğunca eşek gibi
gebersin ölsün
Demür az lebine aġyāra
içir feyż olsun

feyż-i ʿaṭā-yı ḥażrete:

1. **feyż-i ʿaṭā-yı ḥażrete:** *-e*
Kıt'a 18
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hazret'in bağışının bolluğu.

Bī-tekellüf keşf olup
kendüye sırr-ı
“menʿaref”
Maẓhar oldu Ḥaḳḳ bu
kim feyż-i ʿaṭā-yı
Ḥażrete

feyż-yāb ola:

1. **feyż-yāb ola:** *-a*
Gazel 40

Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bereket, bolluk bulmak II hararetlenmek, ateşi artmak; artmak, fazlalaşmak.

Bir ẕāta mihr-i nūr-ı süḫan feyż-yāb ola
Çün māh-ı bedr ʿārif-i rūşen-żamīr olur

feżāʾil-i hüneriñ:

1. **feżāʾil-i hüneriñ:** *-iñ*
Gazel 79
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sanat erdemleri.

Feżāʾil-i hüneriñ oldu ḳufl ü miftāḥı
Eder mi cāhil-i dūna ʿayān devāt ü ḳalem

feżā-yı ʿālemi:

1. **feżā-yı ʿālemi:** *-i*
Gazel 83
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Alemin göğü, gökyüzü, dünya (dünyanın boşluğu bağlamında).

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı himmetem dünyā vü ʿuḳbāda
Feżā-yı ʿālemi cevlāngehimde per ü bāl etmem

feżā-yı kūy-ı vaṭan:

1. **feżā-yı kūy-ı vaṭan:**
Gazel 90
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Vatan köyünün meydanı.

Bu bī-bedel bedelüñ yoḳ naẓīri gerçi baña
Miṣāl-i bāġ-ı İremdir feżā-yı kūy-ı vaṭan

(fī 11 şevvāl sene 1186):

1. **(fī 11 şevvāl sene 1186):**
Mesnevi 1
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
11 Şevval 1186.

Yüz sürer dergeh-i sulṭāna ġarīb
ʿArż-ı ḥāl eyledi bī-çāre Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene 1186)

(fī 29 rebīʿu'l-āḫir 1187):

1. **(fī 29 rebīʿu'l-āḫir 1187):**
Gazel 78
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
(29 Rebiulāhir 1187'de).

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mükaḫḫil ü kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29 Rebīʿu'l-āḫir 1187)

(fi ġurre şaʿbān sene 1198):

1. **(fi ġurre şaʿbān sene 1198):**
Gazel 13
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şaban ayının başında 1198.

Şimdi kim oḳur menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḫ Ḥasībā ile ʿālemde ḥavādiṣ (Fi Ġurre Şaʿbān Sene 1198)

fī nār-ı cehennem ola:

1. **fī nār-ı cehennem ola:** *-a*
Mesnevi 5
Mısra: **32**

Kelime Tipi: -
Cehennem ateşinde olmak.

Alsa Dāvud eline tīġi [vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem nice acı kefere

(fī ramażān 1186):

1. **(fī ramażān 1186):**
Kıt'a 14
Mısra: **24**
Kelime Tipi: -
1186 Ramazan.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḥına geldikde ṣuḥuf İbrāhīm
(Fī Ramażān 1186)

fikr:

1. **fikrimiz:***-imiz*
Gazel 53
Mısra: **5**
Bir kimsenin herhangi bir hususta kendine göre vardığı hüküm, görüş, kanâat.

Fikrimiz vuṣlat-ı dildār ü helāk-i aġyār
Hele taḳrīre muvāfiḳ bunu tedbīr ederiz

2. **fikrim:***-im*
Gazel 29
Mısra: **8**
Düşünce, endişe, hayal.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

fikr-i çeşmiñ etdi:

1. **fikr-i çeşmiñ etdi:***-di*
Gazel 25
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Gözünün düşüncesi yapmak.

Kim ẕikr-i laʿl-i nābıñ eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi esīr-i firāş olur

fikr-i dūr-ā-dūrda:

1. **fikr-i dūr-ā-dūrda:***-da*
Gazel 102
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Uzun uzadıya hayal (Sevgilinin saçları bağlamında).

Başıma bilmem ne sevdādır hevā-yı kākülüñ
Düşdü teşvīşe göñül bu fikr-i dūr-ā-dūrda

fikri maṣrūf idi:

1. **fikri maṣrūf idi:***-i, -di*
Kıt'a 18
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Düşüncesini ayırmak, sarf etmek.

Menbaʿ-ı ḥilm ü ḥayā Mollā Meḥemmed kim
Fikri maṣrūf idi dāʾim ehl-i Ḥaḳḳa ḫıdmete

fikr-i şādī:

1. **fikr-i şādī:**
Gazel 102
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Mutluluk düşüncesi.

Fikr-i şādī cāy-gīr olmaz dil-i maġdūrda
Mey nice eyler temekkün şīşe-i meksūrda

fīl:

1. **fil:**
Gazel 78
Mısra: **6**
Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan II çok yemek yiyen, şişman kimse.

Buldu licām-ı rāma uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḫm-ı zūrile oldı sefīl fil

fi'l-ḥāl:

1. **fi'l-ḥāl:**
Mesnevi 3
Mısra: **51**
Bu halde, bu durumda.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden emīn-i beytü'l-māl

fi'l-vāḳiʿ:

1. **fi'l-vāḳiʿ:**
Gazel 59
Mısra: **12**
Gerçekten, aslında.

Serv gül-deste-i şümūʿı imāmı bülbül
Ravża-i cennete beñzer ḥaremi fi'l-vāḳiʿ

firāḳ:

1. **firāḳile:***-ile*
Gazel 35
Mısra: **4**
Ar. Ayrılık, hicran.

Zaḫm-ı çerāġı üzre ki ḳor penbe-i devā
Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür ten fetīl olur

2. **firāḳıñla:***-ıñ, -la*
Gazel 104
Mısra: **6**
Ar. Ayrılık, hicran.

Viṣāliñle ʿadūyı şād u ḫandān eyledüñ her-dem
Firāḳıñla revā mı ʿāşıḳ-ı hem-rāza ḫum-bāze

3. **firāḳıñda:***-ın, -da*
Gazel 70
Mısra: **33**
Ayrılık.

Nice ṣad girye ederiz firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-tebessümle viṣāl üstüne gül

firāḳ-ı laʿl-i ʿaḳīḳiñle:

1. **firāḳ-ı laʿl-i ʿaḳīḳiñle:***-iñ, -le*
Gazel 118
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı renkli akik ve lal taşından ayrılma.

Firāḳ-ı laʿl-i ʿaḳīḳiñle döndü Ceyḥūna
Yem-i sirişkim aḳın eyledi Yemen ṣuyına

firāş-ı vuṣlatı:

1. **firāş-ı vuṣlatı:***-ı*
Gazel 98
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma yatağı.

Bir şeb firāş-ı vuṣlatı beyʿ eylesin hemān
Ferdāya ġam iḳāle hem olsun hem olmasın

firāz-ı kūhdan:

1. **firāz-ı kūhdan:***-dan*
Gazel 102
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dağ yokuşu.

Āb-ı raḥmet-beste nāzildür firāz-ı kūhdan
Bulmadum luṭf-ı tevāżuʿdan eşer maġrūrda

firḳat:

1. **firḳatiñdir:** *-iñ, -dir*
Gazel 135
Mısra: **10**
Ayrılık.

Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır külbe-i şādī baña
Firḳatiñdir dōstum beytü'l-ḥazen dedikleri

2. **firḳatiñle:** *-+iñ, -+le*
Gazel 122
Mısra: **8**
Ayrılık, sevgiliden ayrı düşme.

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

fısḳiyyeler düzüp:

1. **fısḳiyyeler düzüp:** *-üp*
Gazel 69
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Fıskıyyeye benzer şekilde pek çok şerbet hazırlamak.

Şerbet-fürūşları yine fısḳiyyeler düzüp
Gülşende ḳaṣra döndü dükānı Sitānbuluñ

fitne-cūy:

1. **fitne-cūydur:** *-dur*
Gazel 31
Mısra: **2**
Fitne çıkarmak için fırsat arayanlar.

Elde ḫançer dīdeler mest-i şarāb-ı nāb uyur
Saʿy-i īḳāẓ etme gördük fitne-cūydur ḫvāb uyur

fitne-i devrān mı:

1. **fitne-i devrān mı:** *-mı*
Gazel 130
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Devrin, zamanın fitnesi.

Fitne-i devrān mı ya efʿī-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum Mecnūn olur Leylā seni

fitne-i devrān mısın:

1. **fitne-i devrān mısın:** *-mı, -sın*
Gazel 36
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Zamanın fitnesi.

Yıḳarsıñ mülk-i ṣabrım fitne-i devrān mısın kāfir
Yaḳarsın ʿālemi nār-ı şerār-efşān mısın kāfir

fitne-i devr-i ḳamer:

1. **fitne-i devr-i ḳamer:**
Gazel 30
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ahir zaman fitnesi.

Fitne-i devr-i ḳamer nāʿimdir īḳāẓ olmasın
Sīne-i māderde ol ḫūrşīd-i ʿālem-tāb uyur

2. **fitne-i devr-i ḳamer:**
Gazel 107
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ahir zaman fitnesi.

Geldi bir ḳara ḫaberle ʿālemi ḳıldı ḫarāb
Fitne-i devr-i ḳamer pür-iştihār oldu yine

fitrāk:

1. **fitrākime:** *-im, -e*
Gazel 61
Mısra: **7**
At eyerinin arka kısmındaki eşya bağlamaya yarayan kayış, terki bağı.

Bend edip fitrākime yaġmurlıġıle heybeyi
Ḳayd-ı ḫurc-ı pāldüm-i seksāneden etdim ferāġ

fuḳarā:

1. **fuḳarāya:** *-(y)a*
Mesnevi 4
Mısra: **14**
Fakir, zavallı. II Âşık, düşkün.

Bir aḳıncılı kişidir o Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı

fülk-i vaṣlıñı:

1. **fülk-i vaṣlıñı:** *-ıñ, -ı*
Gazel 65
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma gemisi.

Levendim olmayasın baḥr-i eşk-i firḳate ġarḳ
Ki fülk-i vaṣlıñı līmān-ı sīne-çākime çek

funduḳçılıḳ eylemem:

1. **funduḳçılıḳ eylemem:** *-me, -m*
Gazel 61
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Fındıkçılık yapmak.

Eylemem funduḳçılıḳ kestāneden etdim ferāġ
Köfte-ḫor olmam hele küfegāneden (?) etdim ferāġ

furṣat olur mı:

1. **furṣat olur mı:** *-ur, -mı*
Gazel 137
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart, vesile olma durumu.

ʿAceb ol meh bize hem-ṣoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āġūşda furṣat olur mı

fürūġ-ı meh:

1. **fürūġ-ı meh:**
Gazel 3
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ay ışığı.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

fütādeñi aç:

1. **fütādeñi aç:**
Gazel 92
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Zavallı aşığı rahatlatmak.

ʿIyd oldu aç fütādeñi ver būse sīneden
Şāhım leẕeẕ mevācibidir iç ḫazīneden

fütūḥ-ı rezmiñe:

1. **fütūḥ-ı rezmiñe:** *-iñ, -e*
Gazel 82
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Savaş fetihleri.

Bisāṭ-ı bezme mey-i ʿayşla hücūm edelim

Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümūm edelim

fütūḥ-ı rümūz-ı muʿaḳḳadı:

1. **fütūḥ-ı rümūz-ı muʿaḳḳadı:** *-ı*
Gazel 140
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Düğümlü remizleri çözmeler.

Sulṭān-ı ceyş-i dīn Ḥasan ʿAskerī saña
İskān eder fütūḥ-ı rümūz-ı muʿaḳḳadı

ġabġab:

1. **ġabġab:**
Gazel 5
Mısra: **5**
Çene altı; gerdan.

Ṣurāḥī gerden-i billūr mey leb şeftālū ġabġab
ʿAceb mi olsa gönlüm mübtelā-yı duḫter-i tersā

2. **ġabġaba:** *-a*
Gazel 127
Mısra: **3**
Çene altı; gerdan.

Emerek leblerini ġabġaba ṭoġrı yürürüz
Geçeriz Südliceden ḳaymaḳ içün Eyyūba

ġabġabın emdikce:

1. **ġabġabın emdikce:** *-dik, -ce*
Gazel 70
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Çenesini emmek.

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

gāh gāh:

1. **gāh gāh:**
Gazel 114
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bazan.....bazan, kimi.....kimi, kâh.....kâh.

Gāh nīş ü ġam gelir gāh bu bezme nūş-ı sürūr
Etme ümmīd-i neşāṭı ʿālem-i tedvīrde

gāhī:

1. **gāhī:**
Gazel 23
Mısra: **9**
Ara sıra, bazen.

Fennīye feṭḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

ġālibā:

1. **ġālibā:**
Gazel 107
Mısra: **9**
Galiba; görünüşe bakılırsa, öyle görünüyor ki.

Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

2. **ġālibā:**
Gazel 69
Mısra: **5**
Galiba, ihtimal.

Etmiş çenārcıġıla ḳavaḳ müsellemi ġālibā
Ṣalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

3. **ġālibā:**
Gazel 87
Mısra: **16**

Galiba, öyle görünüyor ki.

Noḳṭa noḳṭa nükte-i mevhūm-ı taḥrīr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-ḫāle meftūndur sözüm

4. **ġālibā:**
Kıt'a 14
Mısra: **17**
Galiba, öyle görünüyor ki.

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı maḥall-i ḫūrşīd
Ḳıldı taḥrīr şeb ü rūzı müsāvī taḳvīm

ġam:

1. **ġamın:** *-ı, -n*
Gazel 50
Mısra: **3**
Dert, keder, tasa, kaygı.

Ser-i zülfüñ ġamın şanma hemān ben nā-tüvān çekmez
Belā zencīrini ādem degül şīr-i zamān çekmez

2. **ġam:**
Gazel 98
Mısra: **12**
Acı, dert, keder, üzüntü.

Bir şeb firāş-ı vuṣlatı beyʿ eylesin hemān
Ferdāya ġam iḳāle hem olsun hem olmasın

3. **ġam:**
Gazel 105
Mısra: **8**
Acı, dert, keder, üzüntü.

Güzeşte demleri yād eylemek ḳalbe ṣafā virmez
Gelirken ḫāṭır-ı maḥzūnına ġam tāzeden tāze

4. **ġam:**
Mesnevi 3
Mısra: **21**
Acı, dert, keder, üzüntü.

ʿĀşıḳam laġzīde olmam ġam baña ḳılsa nidā
Bu meşeldir deve ḳulaġından aḳsamaz şehā

5. **ġamıyla:** *-ı, -y, -la*
Gazel 50
Mısra: **9**
Acı, dert, keder, üzüntü.

Ruḥ u zülfüñ ġamıyla eşk ü āhım baḥr ü berr etdik
Bu yerden göge dek ẓulmı zemīn ü āsumān çekmez

ġam gördüm:

1. **ġam gördüm:** *-düm*
Gazel 85
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dert çekmek.

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş
Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

ġam mı:

1. **ġam mı:**
Mesnevi 3
Mısra: **45**
Kelime Tipi: **-**
Keder mi, dert mi.

ʿĀşıḳam dāmen sürer dīvānelik ġam mı baña

Ceẕbeli şütürüñ çulu egri gerekdir dil-berā

ġam yeme:

1. **ġam yeme:** *-me*
   Gazel 66
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Dertlenme / kederlenme.

Mihmān olursa derd ü belā ġam yeme Ḥasīb
Ḫūn-ı cigerle mā-ḥażarıñ yoḳ mudur seniñ

ġamdan āzāde olup:

1. **ġamdan āzāde olup:** *-up*
   Mesnevi 5
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Üzüntüden kurtulmak.

Ger miyānın ḳoçan ol sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu ġamdan olup āzāde

ġam-ı gīsūñla:

1. **ġam-ı gīsūñla:** *-ñ, -la*
   Gazel 102
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Saçın derdi.

Yār aġyārı ġam-ı gīsūñla farḳ etmedim
Nīk ü bed olmaz irāde merdüm-i mesḥūrda

ġam-ı ḫaddiñ:

1. **ġam-ı ḫaddiñ:** *-iñ*
   Gazel 29
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yanağının üzüntüsü.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

ġam-ı ḫaddiñle:

1. **ġam-ı ḫaddiñle:** *-iñ, -le*
   Gazel 27
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yanağının üzüntüsü.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

ġam-ı mecnūnla:

1. **ġam-ı mecnūnla:** *-la*
   Gazel 108
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Mecnun'un derdi.

Diş kirāsı ṣanma bāġından yemişdir şeftālū
Leylīye cān Ḳaysı olmuşdur ġam-ı Mecnūnla

ġam-ı zülfüñle:

1. **ġam-ı zülfüñle:**
   Gazel 51
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Saçın gamı, kederi. II Sevgilinin saçının derdi, kederi.

Ġam-ı zülfüñle olduḳ keşmekeş serdī-i hicriñde
Şitā hengāmı gelse olmazız āheng-i şebsiz biz

ġamz edip:

1. **ġamz edip:**
Gazel 65
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Koğuculuk etmek.

Doyurma ġamze vü ebrūña baġla zülfüñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ġamz edip ne ḥākime çek

ġamze:

1. **ġamzeñle:** *-ñ, -le*
Gazel 112
Mısra: **2**
Ar. Güzel gözde, hususiyle kuyruğunda görülen dil-firîb harekât: gamze-i fettân.

Dīde-i cādūlarıñla siḥr ü efsūn eyleme
Bu dil-i dīvāneyi ġamzeñle meftūn eyleme

2. **ġamzelerüñ:** *-ler, -üñ*
Gazel 1
Mısra: **6**
Dilberlerin gözleri ucunda görülen harekât-ı dil-firîb, nazlı nazlı göz kapama, kirpik süzme.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

3. **ġamzeden:** *-den*
Gazel 130
Mısra: **3**
(Sevgilinin) süzerek göz ucu ile yan bakışı.

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tīz-destlikde görür cānım daḥi aḳvā seni

4. **ġamzesi:** *-s, -i*
Gazel 101
Mısra: **19**
(Sevgilinin) süzerek göz ucu ile yan bakışı.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

5. **ġamzeñ:** *-ñ*
Gazel 24
Mısra: **6**
(Sevgilinin) süzerek göz ucu ile yan bakışı.

Böyle sāḥir-i fiten-cū çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

6. **ġamzeñ:** *-ñ*
Gazel 50
Mısra: **2**
(Sevgilinin) süzerek göz ucu ile yan bakışı.

Ḥüsnünü gördükde kimdir gerden-i āh u emān çekmez
Ki ġamzeñ çekdigi ḫançerleri gerden-keşān çekmez

7. **ġamze:**
Gazel 125
Mısra: **6**
(Sevgilinin) can alıcı yan bakışı,.

Nihānīce edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā
Yine bir düzd peydā oldu derler ġamze nāmında

8. **ġamzeler:** *-ler*
Gazel 29
Mısra: **1**
(Sevgilinin yaralayıcı) yan bakışı.

Ġamzeler çeşminde elde tīġ-ı āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş gürūh-ı leşker-i nehhāb uyur

9. **ġamzeler:** *-ler*
Gazel 104
Mısra: **7**
(Sevgilinin yaralayıcı) yan bakışı.

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

ġamze vü ebrūña doyurma:

1. **ġamze vü ebrūña doyurma:** *-ma*
Gazel 65
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gamze ve kaşına doyurmak.

Doyurma ġamze vü ebrūña baġla zülfüñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ġamz edip ne ḥākime çek

ġamze-i hesti:

1. **ġamze-i hesti:** *-i*
Gazel 116
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mevcut gamzesi.

Helāk eyler hezārān ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīġ-zenlikde

ġamze-i mesti süzülince:

1. **ġamze-i mesti süzülince:** *-ince*
Gazel 126
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoş gamzesi süzülmek.

Şemşīr niyāmında gerek yoḳsa Ḥasibā
Ṭāḳat mi gelir ġamze-i mesti süzülince

ġār:

1. **ġārı:** *-ı*
Mesnevi 5
Mısra: **16**
Mağara.

Üç dere ṭaşḳın olup şimdi geçilmez dereler
Aḫī Evranla refīḳız ederiz ġārı maḳarr

garaz:

1. **ġarażım:** *-ım*
Gazel 49
Mısra: **7**
Gaye, maksat, amaç.

Ġarażım raṭl-i girān-keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsine iġżābımdır

ġarīb:

1. **ġarībiñdir:** *--in, --dir*
Gazel 76
Mısra: **7**
Kimsesiz, zavallı, biçare.

Aḥḳar ü efḳar ġarībiñdir Ḥasīb-i pür-ḳuṣūr
Ṣad selām ile taḥiyyāt ola ber aṣḥāb ü āl

2. **ġarīb:**
Mesnevi 1

Mısra: **15**
Çaresiz, düşkün, zavallı.

Yüz sürer dergeh-i sulṭāna ġarīb
ʿArż-ı ḥāl eyledi bī-çāre Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene 1186)

ġarīḳ-i lücce-i fenn eyledi:

1. **ġarīḳ-i lücce-i fenn eyledi:***-di*
Gazel 85
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sanat dalgasına daldırmak.

Selāsetle ġarīḳ-i lücce-i fenn eyledi Fennī Ḥasībā ḳaṭre-i nā-çīz-i ʿācizānı yem gördüm

ġarḳ olmayasın:

1. **ġarḳ olmayasın:***-y, -a, -sın*
Gazel 65
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Boğulmak.

Levendim olmayasın baḥr-i eşk-i firḳate ġarḳ
Ki fülk-i vaṣlıñı līmān-ı sīne-çākime çek

ġarḳ olmazdı:

1. **ġarḳ olmazdı:***-maz, -dı*
Gazel 33
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Boğulmak, batmak.

Dem-i aġyāra ġarḳ olmazdı tīġ-i balġamī-ḳabżam
Ne baḫtım var benim ʿālemde ne bir ḳanlu ṭaşım var

ġarḳ-ābe vermesin:

1. **ġarḳ-ābe vermesin:***-me, -sin*
Gazel 78
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Batırmak.

Kūyuñda eşk-i çeşmim seyl bil
Ey şūḫ vermesin seni ġarḳ-ābe seyl sil

ġavġā etdi:

1. **ġavġā etdi:***-di*
Mesnevi 4
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Kavga etmek.

Çünki Tatarlı Yörükler ile etdi ġavġā
Bir yamanlıḳ ḳomayıp eyledi mālın yaġmā

ġavvāṣı ola:

1. **ġavvāṣı ola:***-a*
Mesnevi 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dalgıcı olmak. II Yeni ve orijinal manalar çıkarmak.

Ḫāme mümkin mi ola ġavvāṣı
Bula ol gevher-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣı

ġayr:

1. **ġayra:***-a*
Mesnevi 4
Mısra: **25**
Ar. ayrı, başka, özge, yabancı.

Ḳand imiş ġayra gibi ṣormaġa yoḳdur ḥācet
Çeñe eyler bana būs gelse nevbet

ġayra recādan gec:

1. **ġayra recādan gec:**
Gazel 15
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Başkasına ricadan vaz geçmek.

Ḥasībā ḥażret-i Sālim Efendi şiʿriñi görse
Ḳuṣūruñ ʿafv ile tekmīl eder ġayra recādan gec

ġayret-gerde-i yeʾse:

1. **ġayret-gerde-i yeʾse:***-e*
Gazel 37
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntüye düşmek.

Şemşīr-i ḥışm-ı çeşmine dil sīnesin gerer
Ġayret-gerde-i yeʾse maḥall-i veceldedir

ġayret-i nām ü nişān çekmez:

1. **ġayret-i nām ü nişān çekmez:***-mez*
Gazel 50
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ad san peşinden koşmak.

Olup zinde Ḥasībā mevtden olan āgāh
Bu dehr-i bī-beḳāda ġayret-i nām ü nişān çekmez

ġayrı:

1. **ġayrı:**
Mesnevi 5
Mısra: **42**
-dan ayrı.

Nişādır ile ḳalay penbe olunca ey yār
Bir hemān çalḳamaḳdan ġayrı ḳalaycıya ne var

2. **ġayrı:**
Mesnevi 4
Mısra: **36**
Ar. Diğer.

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler
İʿtimād etme ġayrı ḳazancı süsler

ġayrın:

1. **ġayrıñ:**
Gazel 52
Mısra: **2**
Başka, ayrı, özge, artık, diğer.

Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i ḳayd-ı hevāsın kes istemez

ġazā:

1. **ġazāya:***-y, -a*
Gazel 131
Mısra: **12**
Din uğruna yapılan savaş.

Ebü'l-fetḥ ola yā Rabb fetḥ-i ḫān-zāde
Ġazāya eyle muvaffaḳ o z̲āt-ı z̲ī-şānı

ġazāl-i çeşmine:

1. **ġazāl-i çeşmine:***-i, -n, -e*
Gazel 107
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ceylan gözleri.

Bāġ-ı ruḫsārında güller üzre sünbüller biter
Kim ġazāl-i çeşmine bir sebzezār oldu yine

ġazāl-i müşke:

1. **ġazāl-i müşke:***-e*
Gazel 26
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Misk ceylanı.

Ġazāl-i müşke ḫaṭ u çeşmiñ eylemiş teşbīh
Ġazelde şāʿire bundan büyük ḫaṭā mı olur

ġāze:

1. **ġāze:**
Gazel 104
Mısra: **2**
Allık.

Gül-i terler gibi tāb-ı ʿaraḳla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿārıż-ı gül-bīnesinde ġāze mümtāze

ġāze vü vesme:

1. **ġāze vü vesme:**
Gazel 126
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Kırmızı renkli düzgün, allık ve rastık..

Şāyeste mi nā-bikr olana ġāze vü vesme
Ārāyişe ḥācet mi donanma bozulınca

ġazel:

1. **ġazellerle:** *-ler, -le*
Gazel 91
Mısra: **9**
Bir nevi âşıkâne şiir ki 5-9 beyit arasında değişen tür.

Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

2. **ġazeldedir:** *-de, -dir*
Gazel 37
Mısra: **20**
Divan şiirinde en önemli ve en çok kullanılan nazım şeklidir.

Ḳıl vaṣf-ı ʿaḳd-i ṭurre-i ġaẓālini
Nüzhet Ḥasīb şiʿrde luġazla ġazeldedir

3. **ġazel:**
Gazel 8
Mısra: **9**
Divan şiirinin en yaygın nazım şekillerinden biri olan gazelin sözlük anlamı, kadınlarla âşıkâne sohbet etmek ve aşk üzerine konuşmaktır. Edebî bir terim olarak gazel, ilk beyti kendi içinde diğer beyitlerinin ikinci mısraları ilk beyitle kafiyeli olan, 4-15 beyit arasında yazılabilen, son beyitte şairin mahlasının bulunduğu ve kafiye şeması aa, xa, xa, xa, xa şeklinde olan nazım biçiminin adıdır.

ʿIyd üsti beş ḥisābınadur bu ġazel Ḥasīb
Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

4. **ġazelde:** *-de*
Gazel 26
Mısra: **8**
Beyit sayısı 5-10 arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.

Ġazāl-i müşke ḫaṭ u çeşmiñ eylemiş teşbīh
Ġazelde şāʿire bundan büyük ḫaṭā mı olur

5. **ġazeli:** *-i*
Gazel 109
Mısra: **10**
Beyit sayısı 5-10 arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan Divan edebiyatı nazım biçimi.

Mümkin mi Ḥasīb ola faḳīrāne nāzīre
ʿÖrfī ġazeli gibi nezāket var içinde

6. **ġazeliñ:** *-in*
Gazel 19
Mısra: **10**
Divan edebiyatında, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan nazım biçimi.

Ezelī bende-i dergāh-ı ʿaṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ġazeliñ maḳṭaʿını aña sened

7. **ġazelleri:** *-ler, -i*
Gazel 69
Mısra: **15**
Divan edebiyatında, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan nazım biçimi.

Güller gibi bahāra münāsib ġazelleri
Eyler hediyye tāze zebānı Sitānbuluñ

8. **ġazel:**
Gazel 115
Mısra: **9**
Divan edebiyatında 5-10 beyit arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan nazım biçimi.

Oldu mevzūn u muḳaffā bu ġazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarż etmege üstāda cesāret güççe

ġazel-i ʿizzete:

1. **ġazel-i ʿizzete:** *-e*
Gazel 21
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İzzet'in gazeli.

Ġazel-i ʿİzzete mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Yeridir kūşe-i destāra ede yer kāġıd

ġazzāz:

1. **ġazzāza:** *-a*
Gazel 104
Mısra: **8**
İpekçi.

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

geç:

1. **geçmiş:** *-miş*
Gazel 3
Mısra: **1**
Bir nesnenin bir tarafından girip öbür tarafından çıkmak.

Mühreden geçmiş
fürūġ-ı meh cemāl
olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ
ruḫsār-ı āl olmış baña

2. **geçüp:** *-üp*
Gazel 3
Mısra: **7**
Gitmek, varmak.

Eylemiş ruḫsāruñı
āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
naẓrası

geçil:

1. **geçilmez:** *-mez*
Mesnevi 5
Mısra: **15**
Aşılmak, geçilmek.

Üç dere ṭaşḳın olup
şimdi geçilmez dereler
Aḫī Evranla refīḳız
ederiz ġārı maḳarr

geçin:

1. **geçinirleridi:** *-ir, -ler, -i, -di*
Mesnevi 5
Mısra: **38**
Yaşamak, hayatını devam ettirmek.

Bilse her Ḳıbti
demirciligi ḳalmaz idi
aç
Geçinirleridi ʿiyāli ile
bulġur bulamaç

ged:

1. **geder:** *-er*
Gazel 104
Mısra: **16**
Gitmek.

Varıp kūyuñda dil-
üftādelerle imtiḥān
olsun
Geder çün ehl-i dīvān
rütbesin iḥrāza iʿzāza

gedâ:

1. **gedā:**
Gazel 111
Mısra: **3**
Dilenci // fakir.

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı
viṣāliz gedā göñül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol
ḥüsn-i māhımız

2. **gedālara:** *-lar, -a*
Gazel 94
Mısra: **4**
Dilenci, fakir.

Ḥasīb ḫāk-i ḳudūmuna
ʿarż-ı ḥāl eyler
Eder efendilik elbet
gedālara şāhān

3. **gedāya:** *-(y)a*
Gazel 14
Mısra: **1**
Aciz, çaresiz, düşkün. II Âşık.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-
bahāne nedir bāʿiṣ
ʿAṭā-yı şāha hemān bir
bahānedir bāʿiṣ

gedüklü oldu:

1. **gedüklü oldu:** *-du*
Gazel 59
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Osmanlılar'da genel olarak kadro sahibi görevlileri veya herhangi bir mevki ve görevi uzun süre işgal eden kişi olmak.

Oldu devletde gedüklü
zuʿamādan meʾmūr
ʿAlī Aġa ki ṣadāḳatle
şehīr ü şāyiʿ

geh:

1. **geh:**
Gazel 106
Mısra: **7**
Bazen de.

Zülfi sevdāsı geh ḫayāl-i ruḫı
Hem hevā vü hem āb var dilde

geh gāhī:

1. **geh gāhī:**
Gazel 89
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Zaman zaman, bazen.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

geh geh:

1. **geh geh:***-ı*
Gazel 41
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kimi....kimi.... kimi, kâh..kâh... kâh.

Ḥarf-i taʿalluḳı geh eder nesḫ geh celī
Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

2. **geh geh:**
Gazel 138
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kimi....kimi.... kimi, kâh..kâh... kâh.

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

gehvāre:

1. **gehvāre:**
Müfret 10
Mısra: **2**
Beşik.

Bir dürr-i Necef mihr-i ṣadef içre nefīse
Nefs şems şeref burcu oldu gehvāre

gehvāre-i endīşede yatar:

1. **gehvāre-i endīşede yatar:***-ar*
Gazel 31
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Düşünce beşiğinde yatmak.

Zāde-i ṭabʿım yatar gehvāre-i endīşede
Bāb-ı mehdi vāridātıñ eylemez işrāb uyur

gel-:

1. **geldi:***-di*
Gazel 114
Mısra: **4**
(Bir maksatla) Bir yere uğramak.

Bāb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳīl ü ḳāl
Faṣl olunmaz mesʿele geldi yine tefsīrde

2. **gel:**
Gazel 12
Mısra: **1**
(Bir şey veya kimse) Konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesâfe katedip uzak bir yerden daha yakın bir yere varmak.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

3. **geldi:** *-di*

Gazel 70

Mısra: **12**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Nev-ʿarūsāne döküp
ʿārıżına sürḫīze
Ḫaclegāh-ı çemene
geldi o ḥāl üstüne gül

4. **gelir:** *-(i)r*

Gazel 73

Mısra: **7**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

O şūḫ deşne-be-kef
mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden
emān zamānı degül

5. **gelip:** *-ip*

Gazel 121

Mısra: **3**

(Bir maksatla bir yere) Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ
ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab
gelse vaḳt-i yaza
yelpāze

gel:

1. **gelemeziz:** *-e, -mez, -iz*

Gazel 51

Mısra: **1**

Gelmek.

Açılamaz gelemeziz
saḳī-i ġonce-lebsiz biz
Mey içdik ʿişret etdik
etmedik meşrebsiz biz

2. **geldi:** *-di*

Müfret 1

Mısra: **2**

Gelmek.

Mevlidi tārīḫini didim
Ḥasīb
ʿĀleme ān geldi ʿAlī
Żiyā

3. **geldikde:** *-dik, -de*

Kıt'a 14

Mısra: **24**

Gelmek, ortaya çıkmak.

Oḳu bu vechle tebrīke
Ḥasībā tārīḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḥına
geldikde ṣuḥuf İbrāhīm
(Fī Ramażān 1186)

4. **geldiñ:** *-di, -ñ*

Gazel 136

Mısra: **8**

Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Nāmzed olmuş gibi
muġbeçeye bintü'l-ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muġān
ḳaṣdıñ mübārek-bāde
mi

5. **gelse:** *-se*

Gazel 121

Mısra: **1**

Belirmek.

Gözüm gelse açılsa gül
mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey
heylerini şeh-nāza
āġāze

6. **geldi:** *-+di*

Gazel 10

Mısra: **1**

(Bir maksatla) Bir yere uğramak,gelmek, ziyâret etmek.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp
geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-
serālar semt semt

7. **gel:**
Gazel 12
Mısra: **13**
(Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyâret etmek.

Zāhidā kibri bıraḳ
meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt
gibi olma ṣāmit

8. **gelen:***-en*
Kıt'a 16
Mısra: **6**
(Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyâret etmek.

Ger vezān olsa aña
olmaz bahā dürr-i
semīn
ʿIrḳ-ı ṭāhir maḫzen-i
ġayb-ı hüviyyetdir
gelen

9. **gelse:***-se*
Gazel 121
Mısra: **4**
Gelmek II Ulaşmak, erişmek.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ
ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ
etse
Ṣalaydım bende yab yab
gelse vaḳt-i yaza
yelpāze

10. **gel:**
Gazel 110
Mısra: **6**
"Buyur, haydi gel!" anlamlarında bir davet ve çağırma sözü.

Mihr-i ruḫsārın gören
māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin
bildir bugün meh-
rūlara

11. **gelirken:***-ir, -ken*
Gazel 105
Mısra: **8**
Bir yere varmak, ulaşmak, erişmek.

Güzeşte demleri yād
eylemek ḳalbe ṣafā
virmez
Gelirken ḫāṭır-ı
maḥzūnına ġam
tāzeden tāze

12. **gel:**
Gazel 109
Mısra: **7**
"Bırak, dön" anlamında bir söz.

Gel pīr-i ḫarābātıñ
ayaġına yıḳıl düş
Vīrāne ol ey dil ki
ʿimāret var içinde

gel açıl:

1. **gel açıl:**
Gazel 71
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gül gibi gel açıl.

Bāde-nūş ol gel açıl
refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye
bilmem bu suʿāl üstüne
gül

gel ḳāmeti uzatma:

1. **gel ḳāmeti uzatma:***-ma*
Gazel 135
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gel! Boyunu uzatmak.

Gel uzatma ḳāmeti
reşk-i ḫırām-ı yārdan

Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

gel!:

1. **gel:**
Gazel 117
Mısra: **7**
"Buyur, haydi gel!" anlamlarında bir temenni, davet ve çağırma sözü.

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı] [.]
ṭamaʿkārī
Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

geldi:

1. **geldi:**
Gazel 8
Mısra: **7**
Ortaya çıkmak, baş göstermek.

Gül mevsimi de geldi boġaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şūḫ-ı ġonce-leb

gelin:

1. **geliñ:**
Kıt'a 23
Mısra: **16**
"Haydi, buyurun!" anlamlarında bir davet sözü.

Dediler çend melek burc-ı felekden tārīḫ
Seyr-i bārūyı geliñ ḳalʿa-i Aḳkirmāna

gelū:

1. **gelūsunda:** *-su, -n, -da*
Gazel 89
Mısra: **5**
Boğaz.

Sebū vü ḫumveş āmāde bulur rızḳın gelūsunda
Taʿalluḳ bezmgāhından çekenler dest ü dāmānın

gelū beste:

1. **gelū-beste:**
Gazel 123
Mısra: **11**
Boğaz kapalı.

Ḫancer-be-dest şāl gelū-beste dīde-mest
Cānlar ʿaceb mi olsa fedā bu edālara

ger:

1. **ger:**
Kıt'a 16
Mısra: **5**
Eğer.

Ger vezān olsa aña olmaz bahā dürr-i semīn
ʿIrḳ-ı ṭāhir maḫzen-i ġayb-ı hüviyyetdir gelen

2. **ger:**
Gazel 18
Mısra: **7**
"Eğer" edatı.

Nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-i dildār olsa ger
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye olmaz mı ol bayram telḫ

3. **ger:**
Gazel 28
Mısra: **10**
"Eğer" edatı.

İstiḳāmetle olur ādem cihānda ser-bülend
Olmasa ger müstaḳīm olmazdı ʿarʿar muʿteber

4. **ger:**
Mesnevi 4
Mısra: **5**
"Eğer" edatı.

Ḳarşu ḳorısa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar
ura ol güm-rāha

5. **ger:**
Mesnevi 5
Mısra: **5**
"Eğer" edatı.

Ger miyānın ḳoçan ol
sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu
ġamdan olup āzāde

gerçi:

1. **gerçi:**
Kıt'a 11
Mısra: **4**
Aslına bakılırsa, aslında, filvâki.

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi maʿzūl olduñ
ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ
köpek

2. **gerçi:**
Gazel 61
Mısra: **6**
"Her ne kadar" anlamında zarf.

Ḫoş ġıdādır mercümek
ṣāḥib-riyāżāt olmuşam
Gerçi çorbası ile
tārḫāneden etdim ferāġ

3. **gerçi:**
Mesnevi 5
Mısra: **19**
"Her ne kadar" anlamında zarf.

Gerçi ḳuyu ḳazar
ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āḫir-i kār

4. **gerçi:**
Gazel 90
Mısra: **9**
"Aslına bakılırsa, aslında" anlamlarında bir zarf.

Bu bī-bedel bedelüñ
yoḳ naẓīri gerçi baña
Miṣāl-i bāġ-ı İremdir
feżā-yı kūy-ı vaṭan

5. **gerçi:**
Gazel 72
Mısra: **7**
"Aslına bakılırsa" anlamında zarf.

Ḥasībā gerçi püsküllü
belādır ʿāşıḳa ammā
Eder pūşīde rūyın
ṣubḥgāh dīde-i
aġyārdan kākül

6. **gerçi:**
Gazel 115
Mısra: **9**
"Aslına bakılırsa" anlamında zarf.

Oldu mevzūn u muḳaffā
bu ġazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarż etmege üstāda
cesāret güççe

7. **gerçi:**
Kıt'a 25
Mısra: **11**
"Aslına bakılırsa" anlamında zarf.

Degüldi gerçi o dervīş
ṣūretā libās
Cüneyd ü Şiblīye
maʿnāda reh-nümā oldı

gerçi kim:

1. **gerçi kim:**
Kıt'a 3
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Her ne kadar.

Gerçi kim ḫalḳıñ nigāhı dāfiʿ-i ġamdır diyü
Ṣaḥn-ı ṣaḥrā māʾ-i cārī ṣūret-i zībādadır

gerdāniyye:

1. **gerdāniyyede:** *-de*
Gazel 104
Mısra: **12**
1. Klâsik Türk müziğinde tiz sekizlideki sol sesi. 2. Klâsik Türk müziğinde kullanılan birleşik makam. Rast (sol) sesi üzerindeki (yerinde) Rast makamı dizisine, dügâh (la) sesi üzerindeki (yerinde) Hüseynî makamı dizisinin eklenmesiyle meydana getirilmiştir. İnici bir seyir özelliğine sahiptir. Karar sesi dügâh (la), güçlü sesi gerdâniye (sol) ve nevâ (re)dır. Asma kararları, gerdâniye (sol) sesi üzerine aktarılmış Bûselik, muhayyer (la) sesi üzerine aktarılmış Uşşak, nevâ (re) sesi üzerine aktarılmış Rast ve Bûselik, çargâh (do) sesi üzerinde Çargâh ve Pençgâh ile rast (sol) sesi üzerinde Rast çeşnileri ile segâh (koma bemolü almış si) sesi üzerinde Eksik veya Tam Ferahnâk beşlisi, Segâh üçlüsü ve hüseynî (mi), segâh ve rast sesleridir.

Maḳām-ı büselikde peş-rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ʿuşşāḳa gerdāniyyede şeh-nāza āġāze

gerden:

1. **gerdenim:** *-im*
Gazel 136
Mısra: **13**
Boyun, gerdan.

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet ḫanceriñ āmāde mi

2. **gerdenden:** *-den*
Gazel 99
Mısra: **10**
Boyun.

Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna
Bez[i]mde mīve-çīn-i şeftālū olduḳca gerdenden

3. **gerden:**
Gazel 10
Mısra: **3**
Boyun, gerdan.

Nev-bahār irdi güzeller çözdi gerden bendini
Çıḳdı boğaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

gerden-i āh u emān çekmez:

1. **gerden-i āh u emān çekmez:** *-mez*
Gazel 50
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ah ve imdat gerdanına / dönmesine katlanmaz.

Ḥüsnünü gördükde kimdir gerden-i āh u emān çekmez
Ki ġamzeñ çekdigi ḫançerleri gerden-keşān çekmez

gerden-i billūr:

1. **gerden-i billūr:**
Gazel 5
Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Billûr gerdan.

Ṣurāḥī gerden-i billūr mey leb şeftālū ġabġab
ʿAceb mi olsa göñlüm mübtelā-yı duḫter-i tersā

gerden-i pür-ḫāle:

1. **gerden-i pür-ḫāle:***-e*
Gazel 87
Mısra: **16**
Kelime Tipi: -
Benle dolu gerdan.

Noḳṭa noḳṭa nükte-i mevhūm-ı taḥrīr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-ḫāle meftūndur sözüm

gerden-i şarḳīsinde:

1. **gerden-i şarḳīsinde:***-si, -n, -de*
Kıt'a 13
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Şarka ait boyun.

Ḫāl-i ġarbīlerine gerden-i şarḳīsinde
Ḥabeşī tāze mi ya dil-ber-i Hindū mı desem

gerdenin būs eyledim:

1. **gerdenin būs eyledim:***-dim*
Gazel 80
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Gerdanını öpmek.

Laʿlin emdim gerdenin būs eyledim erince ḫaṭṭ
ʿİşret-i meyle Boġaz ẕevḳında aḫşām eyledim

gerden-keşān çekmez:

1. **gerden-keşān çekmez:**
Gazel 50
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Âsiler, isyankarlar çekmek.

Ḥüsnünü gördükde kimdir gerden-i āh u emān çekmez
Ki ġamzeñ çekdigi ḫançerleri gerden-keşān çekmez

gerdiş-i dolāb:

1. **gerdiş-i dolāb:**
Gazel 124
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Dolabın dönmesi.

Eder pür delvi rīz olduḳca bālā gerdiş-i dolāb
Tevāżuʿdur ḳulūbı ceẕb eden rifʿat maḳāmında

gerd-reh:

1. **gerd-rehin:***-i, -n*
Gazel 65
Mısra: **10**
Yol tozu.

Görem cenāb-ı maʿānī-i şiʿr-i Tevfīḳı
Ḥasīb gerd-rehin cism-i ḳālıb-pākime çek

gerdūne-i zerrīne:

1. **gerdūne-i zerrīne:**
Gazel 54
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Altından araba.

Olsa da gizlice gerdūne-i zerrīne süvār
Biz o ḳumriveşi altun ḳafesinden biliriz

gerek:

1. **gerek:**
Gazel 125
Mısra: **2**
"Olmalı"

anlamında kullanılan bir söz, lazım.

Ya zaḫm ur sîneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tîġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

germ:

1. **germ:**
Gazel 8
Mısra: **1**
Far. Sıcak, hararet.

Gitdükce germ olmasına meclis-i ṭarab
Sāḳī-i nerm-meşreb-i gül-çihredür sebeb

germ olduḳca:

1. **germ olduḳca:** *-duḳ, -ca*
Gazel 41
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hararetlenmek, Kızışmak // kızmak, öfkelenmek.

Olduḳca tāb pertev-i mihr-i ruḫuñla germ
Eyler zücāc-ı ḳalb-i nihānım çıtır pıtır

gėrü:

1. **gerü:**
Gazel 100
Mısra: **7**
Bundan sonra, bundan böyle.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda berg-i ḫaḍrādır
Benefşedir ki ola yāsemenle teşḥīn

gevher-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣı bula:

1. **gevher-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣı bula:** *-a*
Mesnevi 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mükemmel mücevheri bulmak.

Ḫāme mümkin mi ola ġavvāṣı
Bula ol gevher-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣı

gez:

1. **gezme:** *-me*
Gazel 112
Mısra: **3**
(Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.

Gezme māʿī nīm-tenle cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl ü Ceyhūn eyleme

gezlik:

1. **gezlik:**
Kıt'a 15
Mısra: **1**
Kalemtıraş.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

2. **gezlik:**
Kıt'a 17
Mısra: **2**
Eğri kılıcın ağzı. II. Kesici âletlerin keskin tarafı.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

gibi:

1. **gibi:**
Gazel 5
Mısra: **7**
Benzetme edatı.

Müşevveş eyledi ḫˇāb-ı perīşānum gibi ḥālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı müşgbār-ı duḫter-i tersā

2. **gibi:**
Gazel 88
Mısra: **10**
Benzetme edatı.

Bāʿiṣ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

3. **gibi:**
Gazel 9
Mısra: **12**
"Sanki, öyle görünüyor" anlamlarında edat.

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-zemīne āzmāyişdür
Bu tanẓīri Ḥasībā gül gibi ʿarż eylemeklik yap

4. **gibi:**
Gazel 10
Mısra: **7**
"Sanki, öyle görünüyor" anlamlarında edat.

Açılup göñlünde gül gibi hezārān ġonceler
Aġlamaḳda ʿandelīb-i bī-nevālar semt semt

5. **gibi:**
Gazel 12
Mısra: **13**
"Gibi" edatı.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

6. **gibi:**
Gazel 12
Mısra: **14**
"Gibi" edatı.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

7. **gibi:**
Kıt'a 12
Mısra: **4**
"Gibi" edatı.

Zevce-i pāk-i melek-ḫaṣlet Ḫadīce-ʿişmeti
Ṭāʾir-i ḳudsī gibi açdı behişte per ü bāl

8. **gibi:**
Gazel 41
Mısra: **13**
"-e benzer" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Sāʿat çeker gibi heves-i ceyb-i vuṣlata
İşler derūnı nāle-künānım çıtır pıtır

9. **gibi:**
Gazel 67
Mısra: **2**
"-e benzer" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

10. **gibi:**
Gazel 70
Mısra: **16**
"-e benzer" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meselā
Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

11. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: **2**
"-e benzer" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ
sikke-i maḍrūb gibi
İddiḫār olmaġa lāyıḳ
zer-i maḥbūb gibi

12. **gibidir:** *-dir*
Mesnevi 3
Mısra: **28**
"-e benzer" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

ʿĀşıḳ varamaz rākib
olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek
gibidir nāḳa-süvāra

13. **gibi:**
Gazel 17
Mısra: **7**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Bir ayaġ ile yıḳar
Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliḳanlu civāndır
merd-i meydāndır
ḳadeḥ

14. **gibi:**
Gazel 20
Mısra: **14**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

İlāhī eyle bānīsin
muʿammer ḫānesin
maʿmūr
Derinden ḥalḳa gibi
ṭaşra ḳalsun dīde-i
ḥussād

15. **gibi:**
Gazel 47
Mısra: **4**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Şerāre-pāş-ı donanma-i
baḥr-i ʿişret olur
Piyāle zevraḳ-ı āteş gibi
sebūya çatar

16. **gibi:**
Gazel 47
Mısra: **6**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Raḳīb yāra dürūġ
eyleyip yanar yaḳılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını
caḥīme atar

17. **gibi:**
Gazel 54
Mısra: **13**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

18. **gibi:**
Gazel 56
Mısra: **10**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ḥasībā Rāʾif-i şīrīn-edā
evṣāf-ı nükhetle
Ağız miski gibi yārāna
naẓm-ı sükkerīn ṣatmış

19. **gibi:**

Gazel 58

Mısra: **9**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Yaʿḳūb gibi külbe-i aḥzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı Kenʿānım el-vedāʿ

20. **gibi:**

Gazel 59

Mısra: **16**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ḥaḳḳa duʿā āḫiri hātifden işit tārīḫin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-ı mübārek cāmiʿ

21. **gibi:**

Gazel 61

Mısra: **3**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Aġzıma aldım leb-i şīrīniñi ḥelvā gibi
Çaşnī-i leẕẕet-i ḳayıġāneden etdim ferāġ

22. **gibi:**

Gazel 62

Mısra: **7**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Gül gibi yārelerim üzre açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā yine daġ üstüne bāġ

23. **gibi:**

Gazel 66

Mısra: **14**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ḫavf etme tīr-i ḳażādan sen ol ḳadar
ʿĀşıḳ Rıżā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

24. **gibi:**

Gazel 67

Mısra: **11**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

25. **gibi:**

Gazel 68

Mısra: **7**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Mecnūn gibi yildüm o Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i yeldā ṣabāḥa dek

26. **gibi:**

Gazel 69

Mısra: **15**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Güller gibi bahāra münāsib ġazelleri
Eyler hediyye tāze zebānı Sitānbuluñ

27. **gibi:**

Gazel 91

Mısra: **4**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi
O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

28. **gibi:**

Gazel 104

Mısra: **1**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Gül-i terler gibi tāb-ı ʿaraḳla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿārıż-ı gül-bīnesinde ġāze mümtāze

29. **gibi:**

Gazel 104

Mısra: **9**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ṭabīʿatler açıldı gül gibi evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül başlasa pervāza yelpāze

30. **gibi:**

Gazel 109

Mısra: **10**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Mümkin mi Ḥasīb ola faḳīrāne nāzīre
ʿÖrfī ġazeli gibi nezāket var içinde

31. **gibi:**

Gazel 123

Mısra: **2**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Naḳd-i niyāzı etme telef nā-sezālara
Taṣvīr-i naḳş-ı zer gibi muẓlim binālara

32. **gibi:**

Gazel 130

Mısra: **6**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ey göñül ḥālim perīşāndır ḫayāl-i zülfle
Bī-ḫaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

33. **gibi:**

Gazel 136

Mısra: **7**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Nāmzed olmuş gibi muġbeçeye bintü'l-ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muġān ḳaṣdıñ mübārek-bāde mi

34. **gibi:**

Gazel 140

Mısra: **4**

"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Cānın eden İmām ʿAlī yoluna fedā
Buldu ḥayāt-ı Ḫıżr gibi ʿömr-i sermedī

35. **gibi:**
Kıt'a 5
Mısra: **11**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ḥasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tārīḫ
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār

36. **gibi:**
Kıt'a 7
Mısra: **4**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Geldi dünyāya bir evlādı ẕükūr
Ġurre-i meh gibi oldu ẓāhir

37. **gibi:**
Mesnevi 3
Mısra: **29**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Yügrük at gibi geçer ʿāşıḳ ṣırāṭı zāhidā
Ḫandeḳ atlatmaḳ gibidir deveye tefhīmi saña

38. **gibi:**
Mesnevi 3
Mısra: **51**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden emīn-i beytü'l-māl

39. **gibi:**
Mesnevi 4
Mısra: **12**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Bācdāra buluşunca ḳara bāzirgānı
Ordı Tatar begisi gibi soydu anı

40. **gibi:**
Mesnevi 4
Mısra: **25**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Ḳand imiş ġayra gibi ṣormaġa yoḳdur ḥācet
Çeñe eyler baña būs gelse nevbet

41. **gibi:**
Mesnevi 5
Mısra: **1**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Bu se-Mālġāre-gīre Bū ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü begi kimse ṭaleb

42. **gibi:**
Mesnevi 5
Mısra: **20**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Gerçi ḳuyu ḳazar ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü düşer āḫir-i kār

43. **gibidir:**-*dir*
Müfret 6
Mısra: **1**
"-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Sögmek gibidir anasına ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür eyledigi nūn-ı nesneler

44. **gibi:**
Gazel 44
Mısra: **10**
"Gibi" benzetme edatı.

Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi ʿaṣā üşküfte gül ya bū mudur

45. **gibi:**
Gazel 87
Mısra: **26**
"Gibi" benzetme edatı.

Mıṣraʿ-ı ebyātıma mā'ildir erbāb-ı süḫan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā ki mevzūndur sözüm

46. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: **4**
"-e benzer" anlamında kullanılan benzetme edatı.

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

47. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: **6**
"-e benzer" anlamında kullanılan benzetme edatı.

Ḥıfẓ-ı esrāra kişi gizli ḳapalı lāzım
İʿtibārı ola tā kīseli mektūb gibi

48. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: **8**
"-e benzer" anlamında kullanılan benzetme edatı.

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

49. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: **10**
"-e benzer" anlamında kullanılan benzetme edatı.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

50. **gibi:**
Gazel 122
Mısra: **4**
"Gibi" edatı.

Zülf-i siyehle ʿārıż-ı āliñ nümāyişi
Semmūr ḳaplamış gibi gül-gūn ser-ā-sere

51. **gibi:**
Gazel 26
Mısra: **4**
"-e benzer" anlamında kullanılan edat.

Demikeş-i ġam-ı hicrāniña gözüm nūrı
Ġubār-ı reh-güẕeriñ gibi tūtiyā mı olur

52. **gibi:**
Gazel 67
Mısra: **7**
"-e benzer" anlamında kullanılan edat.

Meclisde raḳṣa girdi ḫayāli fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı ṣahbā ṣabāḥa dek

53. **gibi:**
Gazel 120
Mısra: **5**
"-e benzer" anlamında kullanılan edat.

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

54. **gibi:**
Gazel 138
Mısra: **1**
"-e benzer" anlamında kullanılan edat.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi
İddiḫār olmaġa lāyıḳ zer-i maḥbūb gibi

55. **gibi:**
Mesnevi 4
Mısra: **48**
"-e benzer" anlamında kullanılan edat.

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña altun gibi ṣarı yārı

gice yuların çeler:

1. **gice yuların çeler:** *-er*
Mesnevi 3
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Gece yularını çelmek.

Āşikāra nehy eder vāʿiẓ ḥarāmī gizli yer
Ḫavf eder gündüz deveden gice yuların çeler

giceyi iḥyā etdik:

1. **giceyi iḥyā etdik:** *-dik*
Gazel 67
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gece uyumamak. II Sabaha kadar eğlenmek.

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

ġıdā:

1. **ġıdā:**
Gazel 12
Mısra: **3**
(Ar.) Besin.

Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳülünde boġulma ḳıt ḳıt
Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit

giñ yaḳadan:

1. **giñ yaḳadan:** *-dan*
Gazel 99
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Usulünce.

Meger vāʿiẓ yürütmüş giñ yaḳadan zevraḳ-ı ẕevḳı
Sebū-yı mey açıldı çıḳdı zīr-i ẕeyl-i dāmenden

gir:

1. **gir:**
Gazel 9

Mısra: **8**

1. Girmek, dahil olmak.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildük
Teẕervüm cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

girān:

1. **girāndır:** *-dır*
Gazel 93
Mısra: **4**
Ağır.

Tenāvül etdigi miḳdārdır sıḳlet şikem-ḫvāra
Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ʿişyān-ı cābīden

ġırbāl:

1. **ġırbāliñ:** *-iñ*
Kıt'a 24
Mısra: **3**
Kalbur.

Bu diḳḳat cismini sūrāḫ sūrāḫ etdi ġırbāliñ
Ḥasīb

2. **ġırbāliñ:** *-iñ*
Kıt'a 24
Mısra: **6**
Kalbur.

Eder sūrāḫı aʿdādı ḳadar zaḫm-ı sitem peydā
Bu ʿālemde temelluḳ eyleyen cirmince ġırbāliñ

gird-āb eder:

1. **gird-āb eder:** *-er*
Gazel 45
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Girdap şeklinde yapmak.

Hicr-i gīsū-yı girih-gīriñle eşk-i dīdeden
Nīm-ḳaṭre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

gird-āb eyler:

1. **gird-āb eyler:** *-r*
Gazel 97
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Girdap yapmak.

Reşkle mevce-i deryāları gird-āb eyler
Her girih kim çözile ṭurre-i ṭarrārından

girift-i dār-ı manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan:

1. **girift-i dār-ı manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan:**
Gazel 117
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Zülfünün arzusuyla Mansur gibi dar ağacına asılmak.

Girift-i dār-ı Manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan
Nefīr olsam enīnim neyle ruḫsār ola Dāvuda

girih:

1. **girihler:** *-ler*
Gazel 55
Mısra: **1**
Düğüm.

Girihler meşḳ-ı ruḫsārıñda kāf-hā mīm göstermiş
Düzülmüş noḳṭa-i ḫāl-i siyeh taʿlīm göstermiş

girye vü zārile:

1. **girye vü zārile:** *-ile*
Kıt'a 20
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ağlama ve inleme.

Girye vü zārile aḥbābı dedi tārīḫini
Dehre verdi velvele Dervīş Meḥemmed göçdü āh

girye-i ḫūn-ābımdır:

1. **girye-i ḫūn-ābımdır:** *-ım, -dır*
Gazel 49
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kanlı gözyaşı.

Rūyuna māʾil olan girye-i ḫūn-ābımdır
Baña düşmenlik edenler yine aḥbābımdır

girye-i yaʿḳūb:

1. **girye-i yaʿḳūb:**
Gazel 138
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Yakub'un gözyaşı.

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

2. **girye-i yaʿḳūb:**
Gazel 138
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Yakub'un gözyaşı.

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

gīsū:

1. **gīsūya:** *-y, -a*
Gazel 48
Mısra: **5**
Omuz üstüne dökülen saç.

Murġ-ı ʿışḳda ḳıla ḥāṣılı gīsūya heves
Mültezim dāʾiresi bād-ı hevāsıyla döner

2. **gīsūlara:** *-lar, -a*
Gazel 110
Mısra: **2**
Omuz üstüne dökülen saç.

Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yoḫsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

3. **gīsūlarile:** *-lar, -ile*
Gazel 34
Mısra: **6**
Omuz üstüne dökülen saç.

Ber-dār ederse düzd-i nigāhım [.] muḥāl
Gīsūlarile zülfü güvāh-ı aṣīl olur

4. **gīsū:**
Kıt'a 17
Mısra: **2**
(Sevgilinin) omuza dökülen siyah uzun saçı, kahkül.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

git-:

1. **gitdi:** *-di*
Kıt'a 18
Mısra: **10**
Ahirete göç etmek.

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden

Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

git:

1. **gitdi:** *-di*
   Gazel 121
   Mısra: **14**
   Bir yere varmak, ulaşmak.

Ḥasībā māhir oldu şeyḫe pey-revlik ne mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

gitdükce:

1. **gitdükce:**
   Gazel 8
   Mısra: **1**
   Git gide, artarak.

Gitdükce germ olmasına meclis-i ṭarab
Sāḳī-i nerm-meşreb-i gül-çihredür sebeb

gītī-nümā:

1. **gītī-nümādır:** *-dır*
   Gazel 57
   Mısra: **9**
   İskender'in cihanı gösteren aynası.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim
Mücessem naḳşe gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣığışdırmış

giy:

1. **giydiler:** *-diler*
   Gazel 7
   Mısra: **6**
   Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

Ṣoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ nʿola
Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd hep

2. **giyip:** *-ip*
   Gazel 112
   Mısra: **3**
   Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

Gezme māʿī nīm-tenle cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl ü Ceyhūn eyleme

3. **giysem:** *-se, -m*
   Mesnevi 5
   Mısra: **28**
   Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

Yay-ıla sīne-i yāri ki raḳīb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

4. **giy:**
   Gazel 9
   Mısra: **1**
   Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müşthereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

5. **giydirip:** *-dir, -ip*
   Gazel 62
   Mısra: **2**
   Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ

Giydirip cām neylerem
gül-bendini etdi çerāġ

giyeh:

1. **giyeh:**
Gazel 21
Mısra: **8**
Taze ot, yeşillik.

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

gizli:

1. **gizlice:***-ce*
Gazel 54
Mısra: **11**
Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur, nihan.

Olsa da gizlice gerdūne-i zerrīne süvār
Biz o ḳumriveşi altun ḳafesinden biliriz

gizli dīn ṭutup:

1. **gizli dīn ṭutup:***-up*
Gazel 36
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Göründüğünden farklı bir din veya inanç sahibi olmak.

Ḥasīb-i zāra maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir ṣāḥib-i īmān mısın kāfir

gizli ḳapalı lāzım:

1. **gizli ḳapalı lāzım:**
Gazel 138
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gizli kapalı gerekli. II Sır tutmak gerekli.

Ḥıfẓ-ı esrāra kişi gizli ḳapalı lāzım
İʿtibārı ola tā kīseli mektūb gibi

gizli yer:

1. **gizli yer:**
Mesnevi 3
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Gizli yer.

Āşikāra nehy eder vāʿiẓ ḥarāmī gizli yer
Ḫavf eder gündüz deveden gice yuların çeler

gizlik:

1. **gizlik:**
Gazel 41
Mısra: **10**
Silen, yok eden, kesen; kalemtıraş; kesici âletlerin keskin tarafı.

Ḥarf-i taʿalluḳı geh eder nesḫ geh celī
Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

göçdü:

1. **göçdü:**
Kıt'a 20
Mısra: **8**
Dünyadan göçmek, vefat etmek.

Girye vü zārile aḥbābı dedi tārīḫini
Dehre verdi velvele Dervīş Meḥemmed göçdü āh

ġonçe:

1. **ġonceler:***-ler*
Gazel 10
Mısra: **7**
Gonca, henüz açılmamış çiçek, tomurcuk.

Açılup göñlünde gül gibi hezārān ġonceler

Ağlamaḳda ʿandelīb-i bī-nevālar semt semt

2. **ġonce:**
Gazel 122
Mısra: **7**
Açılmamış gül.

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

3. **ġonceler:***-ler*
Gazel 31
Mısra: **5**
Açılmamış çiçek, tomurcuk (bk. gonca).*

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ġonceler
Nergisiñ başı ʿaṣāsında nite bevvāb uyur

gonce-dehân:

1. **ġonce-dehānım:***-ım*
Gazel 27
Mısra: **2**
Gonca ağızlı. II Sevgili.

Güşād et bend-i sīneñ mihr-bānım gül zamānıdır
Açıl gül gibi gel ġonce-dehānım gül zamānıdır

ġonce-i gülzār-ı bāġ-ı ʿālem-i mülk-i vücūd:

1. **ġonce-i gülzār-ı bāġ-ı ʿālem-i mülk-i vücūd:**
Kıt'a 16
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Vücut mülkü âleminin bağındaki gül bahçesinin goncası.

Ġonce-i gülzār-ı bāġ-ı ʿālem-i mülk-i vücūd
Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-ı Ḫudādır cümleten

ġonce-i ḥamrā:

1. **ġonce-i ḥamrā:**
Gazel 70
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı gonca.

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meselā
Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

ġonce-i ḫūy-gerde:

1. **ġonce-i ḫūy-gerde:**
Gazel 118
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Islanmış gonca.

Bu āb-ı nābla sen ol ġonce-i ḫūy-gerde
Ḳanar mı teşne-dehenler çeh-i ẕeḳan ṣuyına

ġonce-i lāle:

1. **ġonce-i lāle:**
Gazel 21
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Lale goncası.

Vaṣf-ı ruḫṣārıña gülşende edersem āġāz
Ġonce-i lāle ṣunar ḫāme gül-i ter kāġıd

ġonce-i laʿl-i güli:

1. **ġonce-i laʿl-i güli:***-i*
Gazel 133
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gül gibi lal taşına benzeyen gonca.

Ġonce-i laʿl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ:

1. **ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ:** *-ma, -dıñ*
Gazel 66
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İstek goncasını açmak. II Amacına ulaşmaya başlamak.

Bāġ-ı emelde ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hīç eserim yoḳ mudur seniñ

ġonce-i şādāb uyur:

1. **ġonce-i şādāb uyur:** *-r*
Gazel 30
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Suya kanmış gonca uyumak.

Bülbüle ḳuş uyḳusı vermişdi şāh-ı nev-bahār
Anıñ içün nāb u ḳandı ġonce-i şādāb uyur

ġonce-i ter:

1. **ġonce-i ter:**
Gazel 96
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Taze gonca.

ʿArūs-ı ġonçeye meşşāṭa oldu ġonce-i ter
Miṣāl-i ġāze verir reng ü bū çemen-be-çemen

gönl:

1. **göñlüm:** *-üm*
Gazel 5
Mısra: **6**
Gönül, kalp, yürek. Gönül, kalp, yürek. Bu göñlüm ḫānesin rūşen iden ol mehliḳā yigdür Bu göñlüm ḫānesin rūşen iden ol mehliḳā yigdür.

Ṣurāḥī gerden-i billūr mey leb şeftālū ġabġab
ʿAceb mi olsa göñlüm mübtelā-yı duḫter-i tersā

2. **göñlüm:** *-(ü)m*
Kıt'a 3
Mısra: **3**
(Âşığın) duygu merkezi.

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde göñlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

göñlüm:

1. **göñlüm:**
Gazel 64
Mısra: **3**
"Canım, ruhum" anlamında muhataba olan sevgi ve yakınlığı ifade eden bir hitap.

Şehīd-i ġamzeñ olam diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ḫadengini ey ḳaşı yā helākime çek

gönül:

1. **göñül:**
Gazel 116
Mısra: **7**
Kalp, İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Olmaz göñül ḫayāl-i viṣāliyle muġtenim
Būs-ı nevāl eyleme dürr-i āb-gīneden

2. **göñül:**
Gazel 92
Mısra: **7**
"Ey gönül" "ey kişi" anlamlarında bir ifade.

Olmaz göñül ḫayāl-i viṣāliyle muġtenem
Būs-ı nevāl eyleme dürr-i āb-gīneden

3. **göñülde:** *-de*
Gazel 57
Mısra: **11**
(Aşığın) gönlü.

Göñülde ebruvānıñ ʿışḳını pinhān eden ʿāşıḳ
İki tīġı niyām-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣıġışdırmış

4. **göñülde:** *-de*
Gazel 90
Mısra: **8**
(Aşığın) gönlü.

Ṣafā verir mi temāşā-yı nehr-i Saʿd-ābād
Göñülde cārī iken mā-cerā-yı cūy-ı vaṭan

5. **göñülde:** *-de*
Kıt'a 25
Mısra: **10**
(Aşığın) gönlü.

Serāy-ı vaḥdetüñ ol naḳş-bendi olmaġla
Göñülde maḥv-kün-i naḳş-ı mā-sivā oldı

6. **göñül:**
Gazel 111
Mısra: **3**
(Ey) gönül!.

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı viṣāliz gedā göñül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol ḥüsn-i māhımız

7. **göñül:**
Gazel 68
Mısra: **10**
"Ey gönül!" "Ey kişi!" anlamlarında bir ifade.

Ḳadriñ bilip leyālī-i vaṣlıñda bekledi
Bīdār olup göñül tek ü tenhā ṣabāḥa dek

8. **göñül:**
Gazel 15
Mısra: **1**
(Âşığın) duygu merkezi.

Ḫaṭā etme göñül sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec
Edip ṭūl-ı emel olma perīşān bu hevādan gec

9. **göñül:**
Gazel 19
Mısra: **1**
(Âşığın) duygu merkezi.

Göñül āyīne imiş bilmez idim ḳıldım ʿadd
İkisi geldi müsāvī be-ḥisāb-ı ebced

10. **göñül:**
Gazel 102
Mısra: **10**
(Âşığın) duygu merkezi.

Başıma bilmem ne sevdādır hevā-yı kākülüñ
Düşdü teşvīşe göñül bu fikr-i dūr-ā-dūrda

11. **göñül:**
Gazel 112
Mısra: **9**
(Âşığın) duygu merkezi.

Kākül-i sevdāsına olma heves-kār ey göñül
Başıña bir ḳayd alıp ḥāliñ dīger-gūn eyleme

12. **göñül:**
Gazel 130
Mısra: **5**
(Âşığın) duygu merkezi.

Ey göñül ḥālim perīşāndır ḫayāl-i zülfle
Bī-ḫaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

13. **göñül:**
Gazel 128
Mısra: **16**
(Âşığın) gönlü, yüreği.

Maḥabbet-nāmeyi taḥrīr edince levḥa-i cāna
Kebūterveş göñül bār-ı Hümā-pervāza dek gitdi

14. **göñül:**
Gazel 118
Mısra: **4**
(Âşığın) gönlü, kalbi.

Şaşırdı puşılasın gördükde pür-ʿaraḳ ḫaṭṭın
Göñül ḳażāyile düşdü yine Ḫoten ṣuyına

göñ(ü)l:

1. **göñlünde:***-üñ, -de*
Gazel 10
Mısra: **7**
İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil.

Açılup göñlünde gül gibi hezārān ġonceler
Aġlamaḳda ʿandelīb-i bī-nevālar semt semt

göñül vermez:

1. **göñül vermez:***-mez*
Gazel 105
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Sevdalanmak, âşık olmak.

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar ʿuşşāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

göñülde ṭut:

1. **göñülde ṭut:**
Gazel 140
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Gönülde tutmak.

Tā ümmet içre sen olasın merd-i esʿadi
Dāʾim göñülde ḥubb-i Muḥammed Taḳīyi ṭut

gör-:

1. **görmezse:***-mez, -se*
Gazel 103
Mısra: **6**
(Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek.

Şarṭ etdi ḳadeḥ ʿıyd u bahār u leb-i cūda
Bint-i rezi görmezse selāseyle ṭalāḳa

2. **görünce:***-ünce*
Gazel 78
Mısra: **7**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Vāʿiẓ görünce raḳṣa çıḳar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḳıp benānına geldi rezīl zil

3. **görünce:***-ünce*
Gazel 129
Mısra: **1**

(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

4. **görünce:** *-ünce*
Gazel 129
Mısra: **1**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

5. **görmedik:** *-me, -di, -k*
Gazel 130
Mısra: **1**
Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna şahit olmak, müşahede etmek, tanık olmak.

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

gör:

1. **görüp:** *-üp*
Gazel 1
Mısra: **5**
Görmek.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

2. **gören:** *-en*
Gazel 4
Mısra: **3**
Görmek.

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

3. **gören:** *-en*
Gazel 4
Mısra: **7**
Görmek.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt içre ḳonmış dürr-i yektā

4. **görmemiş:** *-memiş*
Gazel 4
Mısra: **6**
Görmek.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

5. **görinür:** *-inür*
Gazel 2
Mısra: **8**
Görmek, idrak etmek, düşünmek.

Māniʿ-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür ol rū-siyeh düşmen bāña

6. **görgil:** *-gil*
Mesnevi 4
Mısra: **29**
Bakmak, görmek.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

7. **görenler:** *-en, -ler*
Gazel 119
Mısra: **2**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek.

Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir kim yāsemīn üzre

8. **görmedim:** *-me, -di, -m*
Gazel 24
Mısra: **5**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Böyle sāḥir-i fiten-cū çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

9. **görmedin:** *-me, -din*
Gazel 54
Mısra: **1**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Görmedin dil-beri şīrīn nefesinden biliriz
Nuṭḳ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi sesinden biliriz

10. **göricek:** *-icek*
Gazel 137
Mısra: **7**
(bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şahit olmak, müşahede etmek.

Bārān-ı sirişkiñ göricek şefḳat edermiş
ʿĀşıḳlara bundan ileri raḥmet olur mı

11. **gördüm:** *-dü, -m*
Gazel 4
Mısra: **11**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

12. **görenler:** *-en, -ler*
Gazel 4
Mısra: **23**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış yine ol gülşenī raʿnā

13. **görüñ:** *-üñ*
Gazel 47
Mısra: **2**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Şarābı āb ile āmīḫte eder de ṣatar
Görüñ o pīr-i muġānı ḥarāma ḥīle ḳatar

14. **gördüm:** *-dü, -m*
Gazel 107
Mısra: **10**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

15. **gördüm:**-*dü, -m*
Gazel 109
Mısra: **6**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Ādāb ile taḳbīl ederim muṣḥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i ḫaṭ āyet var içinde

16. **görüp:**-*üp*
Mesnevi 3
Mısra: **1**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Leylī-i nāḳa-süvārı görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve söylerse ʿaceb mi Mecnūn

17. **gördük:**-*dü, -k*
Gazel 31
Mısra: **2**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Elde ḫançer dīdeler mest-i şarāb-ı nāb uyur
Saʿy-i īḳāẓ etme gördük fitne-cūydur ḫvāb uyur

18. **görem:**-*em*
Gazel 65
Mısra: **9**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Görem cenāb-ı maʿānī-i şiʿr-i Tevfīḳı
Ḥasīb gerd-rehin cism-i ḳālıb-pākime çek

19. **görse:**-*se*
Gazel 15
Mısra: **9**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Ḥasībā ḥażret-i Sālim Efendi şiʿriñi görse
Ḳuṣūruñ ʿafv ile tekmīl eder ġayra recādan gec

20. **görse:**-*se*
Gazel 20
Mısra: **10**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Mücessem naḳş-ı gün-ā-gün ile tezyīn olan ṭāḳın
Ḳalur endīşe vü ḥayretde görse Māni vü Bihzād

21. **görse:**-*se*
Gazel 22
Mısra: **5**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Ḫarābāta düşer ṣūfīde fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

22. **görse:**-*se*
Gazel 52
Mısra: **11**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Ḳalmaz o ṭıflı görse Ḥasībāda iḫtiyār
Pīrān-ı ʿışḳ olan

dimeñiz nev-res istemez

23. **görse:**-*se*
Gazel 101
Mısra: **17**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Ḥüsnünü görse olur sevdāda bānū dāyesi
Ḫıdmet-i lālālığın eyler Siyāvūş-ı keyān

24. **görse:**-*se*
Gazel 130
Mısra: **10**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Fitne-i devrān mı ya efʿī-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum Mecnūn olur Leylā seni

25. **gördükce:**-*dükce*
Kıt'a 13
Mısra: **1**
(Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

Tekye-i ʿışḳda gördükce o dervīş-beçeyi
Büd ü yede ṣarılıp āhū mı yā hū mı desem

<u>gördügüm gibi:</u>

1. **gördügüm gibi:**
Gazel 37
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Gördüğüm gibi.

Der-bend-i mū-miyānı beli gördügüm gibi
Şeh-rāh-ı vaṣl añladım ol ince beldedir

<u>görmege maḳṣūdlı iseñ:</u>

1. **görmege maḳṣūdlı iseñ:**-
Mesnevi 5
Mısra: **24**
Kelime Tipi: -
Görmeyi amaç edinen.

Bir yılanlı ḳayaġan ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

<u>görün:</u>

1. **göründü:**-*dü*
Gazel 27
Mısra: **4**
Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

<u>görünmez belālara düşdü:</u>

1. **görünmez belālara düşdü:**-*dü*
Gazel 123
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Görülmeyen belalara düşmek. II Sevgilinin ince beline rastlamak.

Dil mū-miyān-ı yāri bilin eylemiş ḫayāl
Rāh-ı ʿademde düşdü görünmez belālara

<u>göz:</u>

1. **gözsüz:**-*süz*
Mesnevi 5
Mısra: **20**

Görme uzvu, ayn,çeşm.

Gerçi ḳuyu ḳazar ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü düşer āḫir-i kār

2. **gözüm:** *--(ü)m, -*
Gazel 121
Mısra: **1**
Görme organı.

Gözüm gelse açılsa gül mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey heylerini şeh-nāza āġāze

gözden nihān olsun mu:

1. **gözden nihān olsun mu:** *-sun, -mu*
Gazel 91
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gözden uzak olmak, Uzaklarda bulunan, görünmeyen.

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi
O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

göze görünür:

1. **göze görünür:**
Gazel 33
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Göze görünmek II Gözün görebileceği, gördüğü, belli, açık olan şey.

ʿAḳār-ı dehrden ancaḳ dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir ḳutlu başım var

gözü āhū:

1. **gözü āhū:**
Mesnevi 3
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
İri ve güzel gözlü, ceylan gözlü.

ʿĀşıḳam laġzīde olmam ġam baña ḳılsa nidā
Bu meṣeldir deve ḳulaġından aḳsamaz şehā

gözüm:

1. **gözüm:**
Gazel 62
Mısra: **6**
"Kıymetlim" anlamında sevgi hitabı.

Cereyān etmede kūyunda sirişk-i çeşmim
Eyleme anı gözüm ḫāk-i rehiñde ırmaġ

gözüm nūrı:

1. **gözüm nūrı:**
Gazel 26
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Sevgiliye söylenen kalıplaşmış hitap sözü (nûr-ı aynım).

Demikeş-i ġam-ı hicrānıña gözüm nūrı
Ġubār-ı reh-güẕeriñ gibi tūtiyā mı olur

ġubār-ı reh-güẕeriñ:

1. **ġubār-ı reh-güẕeriñ:** *-iñ*
Gazel 26
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yolunun toprağı.

Demikeş-i ġam-ı hicrānıña gözüm nūrı

Ġubār-ı reh-güẕeriñ
gibi tūtiyā mı olur

güç:

1. **güççe:**-*ce*
Gazel 115
Mısra: **1**
Güç, zor.

Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe
Oḳuyup dā'ire-i ḫāneye ülfet güççe

2. **güççe:**-*ce*
Gazel 115
Mısra: **2**
Güç, zor.

Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe
Oḳuyup dā'ire-i ḫāneye ülfet güççe

3. **güççe:**-*ce*
Gazel 115
Mısra: **4**
Güç, zor.

Ān gerek ḥüsn-i dil-ārāda (ki) ola çārūb dil
Bize ānsız güzele meyl ü maḥabbet güççe

4. **güççe:**-*ce*
Gazel 115
Mısra: **6**
Güç, zor.

İntisāb etse de ṣoñra olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

5. **güççe:**-*ce*
Gazel 115
Mısra: **8**
Güç, zor.

Cevr-i bī-ġāyet-i dildāra taḥammül āsān
Ruḳabānıñ sitem ü ṭaʿnına ṭāḳat güççe

6. **güççe:**-*ce*
Gazel 115
Mısra: **10**
Güç, zor.

Oldu mevzūn u muḳaffā bu ġazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarż etmege üstāda cesāret güççe

güft ü gū edelim:

1. **güft ü gū edelim:**-*elim*
Gazel 96
Mısra: **14**
Kelime Tipi: -
Konuşmak. II Dedikodu yapmak.

Ḥasīb vaṣf-ı ḫaṭ-ı yāre gel müşāʿareye
Bahārdır edelim güft ü gū çemen-be-çemen

güft ü gūy-ı vaṭan:

1. **güft ü gūy-ı vaṭan:**
Gazel 90
Mısra: **14**
Kelime Tipi: -
Vatan hakkında konuşmak.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün eserle sābitdür
Bu naẓm olur sebeb-i ẕikri güft ü gūy-ı vaṭan

güfte:

1. **güftedir:**-*dir*
Gazel 138
Mısra: **10**
Söz, söylem II Müzik eserlerine ait sözlerin yazılı metni, söz.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

güfte-i mecẕūb:

1. **güfte-i mecẕūb:**
Gazel 138
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meczubun sözü.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

güher:

1. **güheriñ:***-iñ*
Gazel 40
Mısra: **18**
İnci, mücevher II Teşbihen "söz" anlamında.

Naḳş-ı Emīniñ olmaya tanẓīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol güheriñ bī-naẓīr olur

güheri senge ṣaymaz:

1. **güheri senge ṣaymaz:***-maz*
Gazel 63
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mücevheri taşa saymaz.

Senge ṣaymaz güheri künci degişmez gence
Eder elbetde luṭf u ʿaṭā ser-defter-i ʿışḳ

gül:

1. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **1**
Çiçek.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

2. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **2**
Çiçek.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

3. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **4**
Çiçek.

Reşk edip laʿl-i leb-i yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḫazān ile zevāl üstüne gül

4. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **6**
Çiçek.

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā-be-i şāḫ üstüne gül

5. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **8**
Çiçek.

Ḳurdu bir taḫt-ı muraṣṣaʿ varaḳ-ı ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-miṣāl üstüne gül

6. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **12**
Çiçek.

Nev-ʿarūsāne döküp ʿārızına sürḫīze
Ḫaclegāh-ı çemene geldi o ḥāl üstüne gül

7. **gül:**
Gazel 70

Mısra: **16**
Çiçek.

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meşelā
Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

8. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **18**
Çiçek.

Müje-i çeşmi döküp ṣafḥa-i ruḫsār üzre
Yazdı bir tāze ġazel vaṣf-ı ġazāl üstüne gül

9. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **20**
Çiçek.

Ṭıfl-i nev-resdir aġacdan ata binmiş gūyā
Seyr-i bāġ etse süvār olmada dal üstüne gül

10. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **22**
Çiçek.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā
Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

11. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **26**
Çiçek.

Ṣoḳunup ḫancer-i ḫār eyledi ḳasd-ı bülbül
Ḳızarıp çıḳdı hemān rūy-ı celāl üstüne gül

12. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **28**
Çiçek.

Şerḥalar dāġ-ı serimde baña ṭaġ üstüne bāġ
Oldu zībende güşāyişle ḫayāl üstüne gül

13. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **30**
Çiçek.

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

14. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **32**
Çiçek.

Muṣḥaf-ı ʿārıż-ı dil-dāra yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

15. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **34**
Çiçek.

Nice ṣad girye ederiz firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-tebessümle viṣāl üstüne gül

16. **gül:**
Gazel 71
Mısra: **3**
Çiçek.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

17. **gül:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Çiçek.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

18. **gül:**
Gazel 71
Mısra: **6**
Çiçek.

Nev fidancıḳdır eyā bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıḳlet-i bār-girān olmasın al üstüne gül

19. **gül:**
Gazel 71
Mısra: **8**
Çiçek.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

20. **gül:**
Gazel 71
Mısra: **10**
Çiçek.

Bāde-nūş ol gel açıl refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

21. **gül:**
Gazel 62
Mısra: **7**
Çiçek.

Gül gibi yārelerim üzre açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā yine daġ üstüne bāġ

22. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **10**
Çiçek.

Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşene bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

23. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **24**
Çiçek.

Mey-i gül-fāmla pür-sāġar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mirʾāt-i cemāl üstüne gül

24. **gül:**
Gazel 71
Mısra: **1**
Çiçek.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

25. **gül:**
Gazel 71
Mısra: **2**
Çiçek.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

26. **gül:**
Gazel 71
Mısra: **12**
Çiçek.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

27. **gül:**
Gazel 9
Mısra: **12**
(□□) i. (Fars. gul) 1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-
zemīne āzmāyişdür
Bu tanẓīri Ḥasībā gül
gibi ʿarż eylemeklik yap

28. **gül:**
Gazel 10
Mısra: **7**
(□□) i. (Fars. gul)
1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

Açılup göñlünde gül
gibi hezārān ġonceler
Aġlamaḳda ʿandelīb-i
bī-nevālar semt semt

29. **gül:**
Gazel 10
Mısra: **10**
(□□) i. (Fars. gul)
1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin
ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler
Ḥasībā nev-edālar semt
semt

30. **gülleri:** *-ler, -i*
Gazel 24
Mısra: **1**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "sevgili" de kastedilir.

Kākül-i ḫūy-
gerdesinden gülleri
şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ʿiẕārıñ
kim bulutdan nem
ḳapar

31. **gül:**
Gazel 46
Mısra: **2**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "insanlar" kastedilir.

ʿĀrıż-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-
ı ʿanber-sā biter
Bāġ-ı ḥüsninde gül üzre
ḥabbetü’s-sevdā biter

32. **gül:**
Gazel 70
Mısra: **14**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "insanlar" kastedilir.

Yine neşr ü dehenim
ḳırmıza ḳanmış ʿanber
Ne müferraḥ oluyor
dāne-i ḫāl üstüne gül

33. **gül:**
Gazel 104
Mısra: **9**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "insanlar" kastedilir.

Ṭabīʿatler açıldı gül gibi
evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül
başlasa pervāza yelpāze

34. **gül:**
Gazel 121
Mısra: **1**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "insanlar" kastedilir.

Gözüm gelse açılsa gül mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey heylerini şeh-nāza āġāze

35. **güller:**-*ler*
Gazel 69
Mısra: **15**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "sevgili" de kastedilir. || Aşığın gözyaşları gül renginde akar.

Güller gibi bahāra münāsib ġazelleri
Eyler hediyye tāze zebānı Sitānbuluñ

36. **güldür:**-*dür*
Gazel 23
Mısra: **1**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "sevgili" de kastedilir.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde ṣanma güldür ol
şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

37. **güller:**-*ler*
Gazel 96
Mısra: **3**
"Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "sevgili" de kastedilir.

Durur o şūḫ-ı mey-āşāma lāleler güller
Ayaġ elinde ṣurāḥī ṭolu çemen-be-çemen

gül açıl:

1. **gül açıl:**
Gazel 28
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gülün açılması, çiçeklenmesi.

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer
Meclise olmaḳ dilerseñ çün gül-i ter muʿteber

gül açmış:

1. **gül açmış:**-*mış*
Gazel 119
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gül açmak.

Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı Fennī nev-zemīn üzre

gül bitse:

1. **gül bitse:**-*se*
Gazel 121
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gül yetişmek.

Zemistān gitse nev-rūz etse bülbül ötse gül bitse
Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa muṭrib sāza āġāza

gül devri geldi:

1. **gül devri geldi:**-*di*
Gazel 98
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gül devri gelmek. II İlkbahar gelmek.

Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

gül dizdiler:

1. **gül dizdiler:** *-di, -ler*
   Gazel 70
   Mısra: **36**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül dizmek.

Gül redīfinde düzüp şiʿr-i selīsin üstād
Dizdiler ṣanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

gül gibi açılsaḳ:

1. **gül gibi açılsaḳ:** *-saḳ*
   Gazel 134
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül gibi açılmak. (Gülümseme bağlamında).

Mey içsek inşirāḥ-ı ṣadrile bendin yine çözsek
Açılsaḳ gül gibi refʿ-i ḥicāb olsa kim aġlardı

gül gibi gel açıl:

1. **gül gibi gel açıl:**
   Gazel 27
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül gibi gel açıl.

Güşād et bend-i sīneñ mihr-bānım gül zamānıdır
Açıl gül gibi gel ġonce-dehānım gül zamānıdır

gül gibi güşād olsun:

1. **gül gibi güşād olsun:** *-sun*
   Gazel 69
   Mısra: **17**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül gibi açılmak.

Olsun Ḥasīb sākin olan gül gibi güşād
Mādām olur bahār u ḫazānı Sitānbuluñ

gül gül açıl:

1. **gül gül açıl:**
   Gazel 138
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül gibi kızarmak.

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

gül mevsimi:

1. **gül mevsimi:**
   Gazel 8
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül mevsimi, güllerin açıldığı vakit || ilkbahar.

Gül mevsimi de geldi boġaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şūḫ-ı ġonce-leb

gül mi:

1. **gül mi:** *-mi*
   Gazel 136
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül.

Farḳ eder mi ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ
Lāle mi gül mi ḳaranfül mi ruḫuñ mı bāde mi

gül redīfinde:

1. **gül redīfinde:** *-n, -de*
   Gazel 70
   Mısra: **35**
   Kelime Tipi: **-**
   Gül redifli şiir.

Gül redīfinde düzüp şiʿr-i selīsin üstād
Dizdiler ṣanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

gül ya bū mudur:

1. **gül ya bū mudur:** *-mu, -dur*
Gazel 44
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gül veya koku.

Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi ʿaṣā üşküfte gül ya bū mudur

gül zamānıdır:

1. **gül zamānıdır:** *-dır*
Gazel 27
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gül vakti II İlkbahar.

Güşād et bend-i sīneñ mihr-bānım gül zamānıdır
Açıl gül gibi gel ġonce-dehānım gül zamānıdır

2. **gül zamānıdır:** *-ı, -dır*
Gazel 27
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gül vakti II İlkbahar.

Güşād et bend-i sīneñ mihr-bānım gül zamānıdır
Açıl gül gibi gel ġonce-dehānım gül zamānıdır

3. **gül zamānıdır:** *-dır*
Gazel 27
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gül vakti II İlkbahar.

Açıl gülzāra ṣalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

4. **gül zamānıdır:** *-dır*
Gazel 27
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gül vakti II İlkbahar.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

5. **gül zamānıdır:** *-ı, -dır*
Gazel 27
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gül vakti II İlkbahar.

Ḥasībā ḥāṣılı bir deste güllerde degül tanẓīr
Ola ṣāḥib-zemīne armaġanım gül zamānıdır

6. **gül zamānıdır:** *-ı, -dır*
Gazel 27
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gül vakti II İlkbahar.

Hezār-ı ḫasteyem ṣun şerbet-i vaṣlıñ cemāl ʿarż et
Ṭabībim derde dermānım civānım gül zamānıdır

gül-āb:

1. **gül-ābında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 54
Mısra: **14**
Gül suyu.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

gül-bang:

1. **gül-bāng:**
Kıt'a 9
Mısra: **7**
Eskiden muhtelif tarîkatların âyinlerinde, saray, lonca, yeniçeri ocağı, mehter vb. yerlerdeki muayyen merâsimlerde belli bir tertîbe göre yüksek sesle okunan duâ ve ilâhî dizisi.

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melāʾik geldiler yoldaş

gül-be-çeşm etme:

1. **gül-be-çeşm etme:***-me*
Gazel 138
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kör yapma.

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

gül-bend:

1. **gül-bendini:***-i, -n, -i*
Gazel 62
Mısra: **2**
?.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ
Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

gül-berg:

1. **gül-bergdir:***-dir*
Gazel 119
Mısra: **2**
Gül yaprağı II sevgili.

Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir kim yāsemīn üzre

gül-bün:

1. **gül-bün:**
Gazel 17
Mısra: **4**
Gül fidanı.

Ṣaḥn-ı gülşen bezm-i mey ḳulḳul ṣadā-yı ʿandelīb
Sāḳi-i gül-çihre gül-bün verd-i ḫandāndır ḳadeḥ

2. **gül-bün:**
Gazel 69
Mısra: **13**
Gül fidanı.

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir eẕānı Sitānbuluñ

3. **gül-bün:**
Gazel 69
Mısra: **13**
Gül fidanı.

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir eẕānı Sitānbuluñ

gül-deste-i şümūʿı:

1. **gül-deste-i şümūʿı:***-ı*
Gazel 59
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Mumlar gül destesi.

Serv gül-deste-i şümūʿı imāmı bülbül
Ravża-i cennete beñzer ḥaremi fi'l-vāḳiʿ

güleci eyledi:

1. **güleci eyledi:***-di*
Mesnevi 4
Mısra: **43**

Kelime Tipi: -
?.

Ḫānı oġlu güleci eyledi bir ṣubaşı
Olımaz iken o şāhıñ eşigi firāşı

gül-fem:

1. **gül-fem:**
Gazel 105
Mısra: **5**
Gül ağız; gül gibi güzel ve kırmızı ağız.

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet eyler ʿālem tāzeden tāze

gülgülī şāl:

1. **gülgülī şāl:**
Gazel 71
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Gül renkli şal.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

gülgüli yüzle:

1. **gülgüli yüzle:** *-le*
Gazel 28
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Gül yüzlü yüz.

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer
Meclise olmaḳ dilerseñ çün gül-i ter muʿteber

gül-gūn:

1. **gül-gūn:**
Gazel 22
Mısra: **1**
Gül renkli.

Ruḫ u ḫāliñ ya al
Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir
Muḥallā ḫūylarıñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

2. **gül-gūn:**
Gazel 122
Mısra: **4**
Gül renkli.

Zülf-i siyehle ʿārıż-ı āliñ nümāyişi
Semmūr ḳaplamış gibi gül-gūn ser-ā-sere

gül-i āl:

1. **gül-i āl:**
Gazel 70
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Kırmızı gül.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

2. **gül-i āl:**
Gazel 71
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Kırmızı gül.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

3. **gül-i āl:**
Gazel 71
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Kırmızı gül.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

4. **gül-i āl:**
Gazel 105

Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı gül.

ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre şebnem tāzeden tāze

5. **gül-i āl:**
Kıt'a 21
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı gül.

Berg-i sebzile ne ḫoşdur gül-i āl
Ḫaṭṭ-ı ruḫsāra naẓar ḳıl her gāh

gül-i ḫandānım:

1. **gül-i ḫandānım:***-ım*
Gazel 58
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Açılmış gül II Sevgili.

Pāy-ı şerīfiñe sürerem ābveş yüzüm
Bāġ-ı cihānda ey gül-i ḫandānım el-vedāʿ

gül-i ḫoş-bū mudur:

1. **gül-i ḫoş-bū mudur:***-mu, -dur*
Gazel 44
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hoş kokulu gül.

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż
Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-i ḫoş-bū mudur

gül-i meḥemmede:

1. **gül-i meḥemmede:***-e*
Gazel 100
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Mehmet gülü.

Oḳursa bülbül-i gūyā ʿaceb mi tārīḫin
Gül-i Meḥemmede ḫaṭṭ yazdı Sūre-i Yāsīn

gül-i raʿnā:

1. **gül-i raʿnā:**
Gazel 129
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bir tarafı sarı, diğer tarafı kırmızı gül II sevgili.

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

2. **gül-i raʿnā:**
Gazel 129
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bir tarafı sarı, diğer tarafı kırmızı gül II sevgili.

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

gül-i sürḫde:

1. **gül-i sürḫde:***-de*
Gazel 4
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı gül.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış yine ol gülşenī raʿnā

gül-i taṣvīrde:

1. **gül-i taṣvīrde:***-de*
Gazel 114
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gül resmi.

Mest eder ruḫsār-ı pür-ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ beni
ʿAnberiyye ḥāletin gördüm gül-i taṣvīrde

gül-i ter:

1. **gül-i ter:**
Gazel 21
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül.

Vaṣf-ı ruḫṣārıña gülşende edersem āġāz
Ġonce-i lāle ṣunar ḫāme gül-i ter kāġıd

gül-i ter mi:

1. **gül-i ter mi:** *-mi*
Kıt'a 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül.

O mehiñ gülşen-i ḥüsninde açılmış gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlū mı desem

gül-i ter olmaḳ dilerseñ:

1. **gül-i ter olmaḳ dilerseñ:** *-r, -señ*
Gazel 28
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül olmayı dilemek.

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer
Meclise olmaḳ dilerseñ çün gül-i ter muʿteber

gül-i terler:

1. **gül-i terler:** *-ler*
Gazel 104
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül.

Gül-i terler gibi tāb-ı ʿaraḳla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿārıż-ı gül-bīnesinde ġāze mümtāze

gülistān:

1. **gülistān:**
Gazel 69
Mısra: **13**
Bahçe, gül bahçesi.

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir eẕānı Sitānbuluñ

2. **gülistāndır:** *-dır*
Gazel 17
Mısra: **6**
Gül bahçesi.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

3. **gülistānda:** *-da*
Gazel 31
Mısra: **5**
Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ġonceler
Nergisiñ başı ʿaṣāsında nite bevvāb uyur

gülistān-i cemāli:

1. **gülistān-i cemāli:** *-i*
Kıt'a 5
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğinin gül bahçesi.

Ḫasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tārīḫ
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār

gülistān-ı cināna duḫūl ḳaldı:

1. **gülistān-ı cināna duḫūl ḳaldı:***-dı*
Gazel 74
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cennet gül bahçesine dahil olmak.

Bülbül-i ṣaḥn-ı çemen-i Naḳş-bend
Ḳıldı gülistān-ı cināna duḫūl

gül-ʿiẕār:

1. **gül-ʿiẕār:**
Gazel 123
Mısra: **8**
Gül bahçesi II sevgili.

ʿUşşāḳa rāst rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir
Bir gül-ʿiẕār ḳılsa nevā ten-tenālara

güller üzre:

1. **güller üzre:**
Gazel 107
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güllerin üzerinde.

Bāġ-ı ruḫsārında güller üzre sünbüller biter
Kim ġazāl-i çeşmine bir sebzezār oldu yine

gül-penbe:

1. **gül-penbe:**
Gazel 4
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Pembe gül (desenli).

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

2. **gül-penbe:**
Gazel 112
Mısra: **5**
Pembe gül (desenli).

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [.]
Yaḳma baġrım çün kebāb eşkimi mey-gün eyleme

gülşen:

1. **gülşende:***-de*
Gazel 27
Mısra: **3**
Gül bahçesi.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

2. **gülşen:**
Gazel 122
Mısra: **8**
Gül bahçesi.

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

3. **gülşenī:***-i*
Gazel 4
Mısra: **24**
Bahçe, gül bahçesi.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış yine ol gülşenī raʿnā

4. **gülşeninde:***-i, -n, -de*
Gazel 56
Mısra: **6**
Gül bahçesi // bahçe.

Cemālinde ruḫ-ı gül-gūnla çeşmin görenler der
Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḫoten yatmış

5. **gülşende:** *-de*
Gazel 21
Mısra: **3**
Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.

Vaṣf-ı ruḫṣāruña gülşende edersem āġāz
Ġonce-i lāle ṣunar ḫāme gül-i ter kāġıd

gülşende ḳaṣra döndü:

1. **gülşende ḳaṣra döndü:** *-dü*
Gazel 69
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesindeki bir köşk olmak.

Şerbet-fürūşları yine fısḳiyyeler düzüp
Gülşende ḳaṣra döndü dükānı Sitānbuluñ

gülşenī:

1. **gülşenī:**
Mesnevi 2
Mısra: **2**
Gül bahçesi II.Halvetiyye tarikatının İbrahim Gülşeni'ye (ö. 940 / 1534) nisbet edilen bir kolu.

Naḳş-bendī Mevlevī Veysī Rufāʿī Ḫalvetī Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī Cibāvī Celvetī

gülşenī dervīşi:

1. **gülşenī dervīşi:**
Gazel 44
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gülşenî tarikatı şeyhine bağlanarak dergahta hizmet ve çile ile gününü geçiren ermiş kişi.

Gülşenī dervīşi tācında ser-i gīsū mudur
Kūşe-i destārına sünbül mü yā şeb-bū mudur

gülşen-i ḥüsninde:

1. **gülşen-i ḥüsninde:** *-i, -n, -de*
Kıt'a 13
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğin gül bahçesi.

O mehiñ gülşen-i ḥüsninde açılmış gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlū mı desem

gülşen-i ṭabʿın:

1. **gülşen-i ṭabʿın:** *-ı, -n*
Gazel 23
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yaratılışın gül bahçesi.

Fennīye feṭḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

gülşen-serā:

1. **gülşen-serālar:** *-lar*
Gazel 10
Mısra: **2**
Gül bahçesi sarayı.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-serālar semt semt

gülşen-serāy-ı cennete:

1. **gülşen-serāy-ı cennete:** *-e*
Gazel 52
Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Cennet sarayının gül bahçesi.

Ṣıdḳ u maḥabbete dil-i bī-ġıll u ġış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete ḫār u ḫas istemez

gülsitān:

1. **gülsitāndır:**-*dır*
Gazel 44
Mısra: **3**
Gül bahçesi.

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż
Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-i ḫoş-bū mudur

gülsitān-ı ḥüsnde:

1. **gülsitān-ı ḥüsnde:**-*de*
Gazel 107
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Güzelliğin gül bahçesi.

Ḫaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı rūy-ı yār oldu yine
Gülsitān-ı ḥüsnde evvel bahār oldu yine

gülsitān-ı ṭabʿ-ı fennī:

1. **gülsitān-ı ṭabʿ-ı fennī:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Fenni'nin şairlik gül bahçesi.

Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı Fennī nev-zemīn üzre

ġulū eder:

1. **ġulū eder:**-*er*
Gazel 96
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Gulüvv. Haddini aşmak. II Hücum etmek.

Faṣıl faṣıl varaḳ-ı gülsitān olur bülbül
Eder ṭuyūr-ı sebaḳ-ḫvān ġulū çemen-be-çemen

gülzār:

1. **gülzārda:**-*da*
Kıt'a 21
Mısra: **6**
Gül bahçesi.

Geldi ruḫsāra ḫaṭ-ı ʿanber-fām
Bitdi gülzārda ya müşgīn giyāh

gülzāra açıl:

1. **gülzāra açıl:**
Gazel 27
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Gül bahçesini gezmeye çık.

Açıl gülzāra şalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

gülzāra gelse:

1. **gülzāra gelse:**-*se*
Gazel 41
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Gül bahçesine gelmek.

Pā-māl-i esb-i ʿişve eder serv-i gülşeni
Gülzāra gelse tāze fidānım çıtır pıtır

gülzār-ı leṭāfetde:

1. **gülzār-ı leṭāfetde:**
Gazel 4
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Incelik bahçesi.

Beyāż fes ḳırmızı şāl
içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i
ḥamrāda olmış ḳarṭopı
peydā

gülzār-ı naẓma:

1. **gülzār-ı naẓma:** *-a*
   Gazel 40
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Şiir bahçesi.

Bir ṭabʿ kim zülāl-i
maʿārifle sīr olur
Gülzār-ı naẓma verd-i
ṭarāvet-peẕīr olur

güm-rāh:

1. **güm-rāha:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **6**
   Yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış.

Ḳarşu ḳorısa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar
ura ol güm-rāha

gümüş dedeyi:

1. **gümüş dedeyi:** *-y, -i*
   Gazel 44
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Gülşenî dervişi.

Ceẕbe ile ʿāşıḳān
ḳuçduḳca Gümüş
Dedeyi
Naʿra-i Yā Ḥayy mıdır
çekdikleri Yā Hū mudur

gün:

1. **gün:**
   Gazel 91
   Mısra: **4**
   Gün, güneş, aydınlık, parlak.

Zamān geçdi şeb-i
hicrān erişdi yıldızım
düşdi
O meh-rū gün gibi
gözden nihān olsun mu
derdim ben

2. **gün:**
   Gazel 120
   Mısra: **5**
   Gün, gündüz. II Aydınlık, parlak.

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi
nümāyān meşʿal-i
dāġım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylersem
fenersizce

gündüz:

1. **gündüz:**
   Mesnevi 3
   Mısra: **32**
   Gündüz.

Āşikāra nehy eder vāʿiẓ
ḥarāmī gizli yer
Ḫavf eder gündüz
deveden gice yuların
çeler

günile:

1. **güniler:** *-r*
   Mesnevi 5
   Mısra: **28**
   Kıskanmak, haset etmek.

Yay-ıla sīne-i yāri ki
raḳīb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi
kim anı āḫir ala

ġurre-i ġarrā:

1. **ġurre-i ġarrā:**
   Gazel 4
   Mısra: **22**
   Kelime Tipi: **-**
   Hilâl.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā
muḥannā bā-yed-i
beyżā

Beyāż fes [ḳırmızı] şāl
ṣandılar ol pençe-i mihrüñ

2. **ġurre-i ġarrā:**
Gazel 125
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hilâl.

Bilir māhiyyet-i noḳṣān-ı ḥüsnin ġurre-i ġarrā
Muḳābil olsa şems-i ʿārıżıñla bedr-i tāmında

ġurre-i meh:

1. **ġurre-i meh:**
Kıt'a 7
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ayın parlaklığı.

Geldi dünyāya bir evlādı ẕükūr
Ġurre-i meh gibi oldu ẓāhir

gürūh-ı aḫterān:

1. **gürūh-ı aḫterān:**
Gazel 6
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yıldızlar topluluğu.

Sühā der-eşheb-i ebr olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını tesyīr ider mehtāb

gürūh-ı leşker-i nehhāb:

1. **gürūh-ı leşker-i nehhāb:**
Gazel 29
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yağmacı asker topluluğu.

Ġamzeler çeşminde elde tīġ-ı āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş gürūh-ı leşker-i nehhāb uyur

gürūh-ı saḳīl:

1. **gürūh-ı saḳīl:**
Gazel 78
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kaba insanlar topluluğu.

Terk-i cedelle oldu sebük-rūḥ ehl-i ḥāl
Erbāb-ı ḳāli ḳıldı gürūh-ı saḳīl ḳıl

gürūh-ı ʿuşşāḳ:

1. **gürūh-ı ʿuşşāḳ:**
Mesnevi 3
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Âşıklar topluluğu.

Dil-ber-i üştür-süvāra yalvarır aġyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim deveye ürmez köpek

güş edince:

1. **güş edince:***-ince*
Gazel 87
Mısra: **35**
Kelime Tipi: **-**
Dinlemek, kulak kesilmek.

Ben Ḥasībem muʿciz-i ʿīsāya maḳrūndur sözüm

2. **güş edince:***-ince*
Kıt'a 18
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Dinlemek, kulak kesilmek.

Vuṣlata dāʾir ḫiṭābı cānib-i cānāneden
Güş edince ḳıldı sürʿatle icābet daʿvete

güş eyleyince:

1. **güş eyleyince:** *-y, -ince*
Gazel 77
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dinlemek, kulak vermek.

Dedim vefātını güş eyleyince tārīḫin
Göçüp cināna revān oldu Dervīş İsmāʿīl

güşād et:

1. **güşād et:**
Gazel 27
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Açmak.

Güşād et bend-i sīneñ mihr-bānım gül zamānıdır
Açıl gül gibi gel ġonce-dehānım gül zamānıdır

güşād etdi:

1. **güşād etdi:** *-di*
Kıt'a 14
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Açmak.

Ṭūṭi-i sebze-bahār etdi cenāḥeyni güşād
Eyler eṭrāf-ı gülistānı ṭavāfa taʿlīm

güşāde-bāl olur:

1. **güşāde-bāl olur:** *-ur*
Gazel 72
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Açılmış kanat olmak.

Güşāde-bāl olur ṣan bülbül-i naḫl-i gül-i terde
Gelip cünbāna bād-ı ṣabā ki ruḫsārdan kākül

güşâyiş:

1. **güşāyişle:** *-le*
Gazel 70
Mısra: **28**
Far. Açıklık, revnak, safa: güşâyiş-i hâtır, güşâyiş-i hevâ.

Şerḥalar dāġ-ı serimde baña ṭaġ üstüne bāġ
Oldu zībende güşāyişle ḫayāl üstüne gül

güvāh-ı aṣīl olur:

1. **güvāh-ı aṣīl olur:** *-ur*
Gazel 34
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Soylu tanık olmak.

Ber-dār ederse düzd-i nigāhım [.] muḥāl
Gīsūlarile zülfü güvāh-ı aṣīl olur

güvāh-ı zūr:

1. **güvāh-ı zūr:**
Gazel 47
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Zor şahidi.

Raḳīb yāra dürūġ eyleyip yanar yaḳılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını caḥīme atar

güvāh-ı zūrda:

1. **güvāh-ı zūrda:** *-da*
Gazel 102
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Zor şahidi.

Rūy-ı aʿdā dāġdār olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamġa-i pīşānī güvāh-ı zūrda

güyā:

1. **güyā:** *-dür*
Gazel 4

Mısra: **2**

Far. Sanki, faraza, sözde.

Beyāż fes üzre şarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

2. **gūyā:**

Kıt'a 1

Mısra: **2**

Far. Sanki, faraza, sözde.

Bikr-i mażmūn-ı şiʿr-i mevżūnum
Bir mütellā ʿarūsdur gūyā

3. **gūyā:**

Gazel 20

Mısra: **11**

"Güya, sanki, âdeta, zannedersin ki" anlamlarında zarf.

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

4. **gūyā:**

Gazel 45

Mısra: **1**

"Güya, sanki, âdeta, zannedersin ki" anlamlarında zarf.

Kākülüñ şerḥini gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yāb eder

5. **gūyā:**

Gazel 57

Mısra: **10**

"Güya, sanki, âdeta, zannedersin ki" anlamlarında zarf.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim
Mücessem naḳşe gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣığışdırmış

6. **gūyā:**

Gazel 79

Mısra: **3**

"Güya, sanki, âdeta, zannedersin ki" anlamlarında zarf.

Kemān ü tīridir ehl-i maʿārifiñ gūyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş nişān devāt ü ḳalem

7. **gūyā:**

Gazel 70

Mısra: **19**

"Sanki, zannedersin ki, imiş gibi" anlamlarında olup benzetme edatı görevinde kullanılır.

Ṭıfl-i nev-resdir aġacdan ata binmiş gūyā
Seyr-i bāġ etse süvār olmada dal üstüne gül

8. **gūyā:**

Gazel 44

Mısra: **3**

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż
Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-i ḫoş-bū mudur

9. **gūyā:**

Gazel 79

Mısra: **3**

"Adeta, sanki, gibi" edatı.

Kemān ü tīridir ehl-i maʿārifiñ gūyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş nişān devāt ü ḳalem

10. **gūyā:**
Gazel 105
Mısra: **2**
"Adeta, sanki, gibi" edatı.

ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre şebnem tāzeden tāze

gūyā ki:

1. **gūyā ki:**
Gazel 30
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Varsayalım ki, farzedelim ki.

Meclis-i aġyārda ser-mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir gūyā ki der-gird-āb uyur

2. **gūyā ki:**
Gazel 87
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Varsayalım ki, farzedelim ki.

Sāʾil-i dehr-i denīye vermede naḳd-i cevāb
Şāʿirem bu ʿāleme gūyā ki medyūndur sözüm

3. **gūyā ki:**
Gazel 110
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sanki.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

güẕār:

1. **güẕār:**
Gazel 3
Mısra: **11**
Geçip gitmek.

Şöyle sīr olmış dehānuñ kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-ender-muḥāl olmış baña

güzel:

1. **güzelüm:***-üm*
Gazel 1
Mısra: **7**
Dilber.

Biz eyledük güzelüm ḳanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne beyt-i maʿmūra

2. **güzeli:***-i*
Kıt'a 15
Mısra: **2**
Dilber.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

3. **güzeller:***-ler*
Gazel 91
Mısra: **9**
Çekici olma durumu II Sevgilinin kendisi.

Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

4. **güzelin:***-in*
Gazel 90
Mısra: **3**
Dilber, sevgili, mahbub.

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi

Baña melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

güzel-:

1. **güzeller:** *-ler*
   Gazel 10
   Mısra: **3**
   Çekici, cazip kimse, dilber.

Nev-bahār irdi güzeller çözdi gerden bendini
Çıḳdı boġaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

güzel-i sürḫ-sere:

1. **güzel-i sürḫ-sere:** *-e*
   Gazel 54
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Kızıl başlıklı güzel.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-ābında besinden biliriz

güzelim:

1. **güzelim:**
   Gazel 137
   Mısra: **4**
   Beğenilen, sevilen kimselere hitap sözü olarak kullanılır.

Bir pīrehen içre olalım laḥmüke laḥmī
Hīç ṭon üzerinden güzelim ülfet olur mı

güzel-zāde-i müy-tābımdır:

1. **güzel-zāde-i müy-tābımdır:** *-ım, -dır*
   Gazel 49
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Dokumacının güzel çocuğu.

Beni pā-bend ile çül-pūşe-i derd ü ġam eden
Ḳıl ʿaybsız o güzel-zāde-i müy-tābımdır

güzeşte demleri:

1. **güzeşte demleri:** *-ler, -i*
   Gazel 105
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Geçmiş zaman.

Güzeşte demleri yād eylemek ḳalbe ṣafā virmez
Gelirken ḫāṭır-ı maḥzūnına ġam tāzeden tāze

güzeştelendi olur:

1. **güzeştelendi olur:** *-ur*
   Gazel 73
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Gitmeyi istemiş gibi olmak.

Güzeştelendi olur şimdi ṭālib-i āġūş
Ki derd-i şīve edip bu zamān zamānı degül

ḥabāb:

1. **ḥabāb:**
   Gazel 17
   Mısra: **5**
   Kabarcık ll köpük.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

ḥabāb-ı āb-ı revān:

1. **ḥabāb-ı āb-ı revān:**
   Gazel 96
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Akan sudaki kabarcık.

Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze ḳılar cüst ü cū çemen-be-çemen

ḥabbe-i yektā:

1. **ḥabbe-i yektā:**
Gazel 57
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Büyük su kabarcığı.

Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā ṣıġışdırmış
ʿAceb taṣvīr-i şāmı ḥabbe-i yektā ṣıġışdırmış

ḥabbetü’s-sevdā:

1. **ḥabbetü’s-sevdā:**
Gazel 46
Mısra: **2**
Çörekotu // ben.

ʿĀrıż-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā biter
Bāġ-ı ḥüsninde gül üzre ḥabbetü’s-sevdā biter

ḥabb-i eftimūnla:

1. **ḥabb-i eftimūnla:***-la*
Gazel 108
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gelinçiçeğinin tohumları.

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḫāl-i lebiñdendir devā
Ḫoş gelir maʿcūn-ı ḳırmız ḥabb-i eftimūnla

ḫabersiz:

1. **ḫabersizce:***-ce*
Gazel 120
Mısra: **4**
Haberi olmamak.

Ciger pīrāhen üzre māhażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

ḥabeş:

1. **ḥabeşī:***-i*
Kıt'a 13
Mısra: **8**
Habeşistan.İnsanlarının siyah derili olması yüzünden saç siyahlığını ve yüzdeki siyah beni simgeler.

Ḫāl-i ġarbīlerine gerden-i şarḳīsinde
Ḥabeşī tāze mi ya dil-ber-i Hindū mı desem

ḫˇāb-ı perīşānum:

1. **ḫˇāb-ı perīşānum:***-um*
Gazel 5
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Karmakarışık rüyalar görülen uyku, rahatsız edici uyku.

Müşevveş eyledi ḫˇāb-ı perīşānum gibi ḥālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı müşgbār-ı duḫter-i tersā

ḥabīb:

1. **ḥabībine:***-i, -n, -e*
Gazel 52
Mısra: **9**
Sevgili, mahbup.

Naḳşın çıḳarma kār-ı nühüftüñ ḥabībine
Ṭut mūsiḳī sükūtuñu muṭrib ses istemez

ḥabību'llāh:

1. **ḥabību'llāh:**
Kıt'a 9
Mısra: **3**
Allah’ın sevgilisi Hz. Muhammed.

Ḥabību'llāh şefāʿat eylesin rūz-ı ḳıyāmetde
Olup ḫayra mübeddel

ḳılmasınlar seyyiʿātın fāş

ḫabīr olur:

1. **ḫabīr olur:** *-ur*
   Gazel 40
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Haberdar olmak.

ʿUşşāḳ uṣūl-i dāʾire-i rāstdan çıḳıp
Rāz-ı nühüft miyānesiile ḫabīr olur

ḥabs olur:

1. **ḥabs olur:** *-ur*
   Gazel 16
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir yerde dışarı çıkamayacak şekilde kapalı kalmak.

Ḳıldı ḳanāʿatile hümā menzilin ʿalā
Esfelde ḥırṣ-ı dāne ile ḥabs olur decāc

ḫˇāce:

1. **ḫˇāceden:** *-den*
   Gazel 3
   Mısra: **3**
   Hoca, ders veren kimse // mektep.

Ḫˇāceden çıḳmış ẓerāfetle ʿalīm olmış baña
Şīve üstāddan el öpmiş ḫoş ḫiṣāl olmış baña

ḥācet degül:

1. **ḥācet degül:**
   Gazel 101
   Mısra: **21**
   Kelime Tipi: **-**
   Gerekmez, İhtiyacı yoktur.

Etmesin ḥācet degül ʿazm-i seyāḥat ẓulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı ḥayāt olmuş revān

ḥācet mi:

1. **ḥācet mi:**
   Gazel 123
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Gerek var mı?.

Vāʿiẓ ḫulūṣ-ı ḳalb gerekdir tażarruʿa
Ḥācet mi refʿ-i ṣavt-ı muḳaffā duʿālara

ḥācet yoḳdur:

1. **ḥācet yoḳdur:** *-dur*
   Mesnevi 4
   Mısra: **25**
   Kelime Tipi: **-**
   Gerek yok.

Ḳand imiş ġayra gibi ṣormaġa yoḳdur ḥācet
Çeñe eyler baña būs gelse nevbet

ḫācī:

1. **ḥācī:**
   Mesnevi 3
   Mısra: **38**
   Ar. Hacceden zat.

Kaʿbeyi ḫān-ı Ḫalīl ṣandı ticāretde gözi
Ehl-i sūḳa devesi ḥācī diyen ṭoġru sözi

2. **ḥācī:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **42**
   Hacı.

Zülf-i dil-ber ḳara pürçeklerini ṭaġıtmış
Ḥācī lebiñ göricek āh edip ʿaḳlı gitmiş

ḫācī baba:

1. **ḥācī baba:**
   Mesnevi 3
   Mısra: **43**
   Kelime Tipi: **-**

Hacca gitmiş (erkek).

Oldu zengīnle zügürtlüge mis̱āl her rūz
Deve bir aḳçeye ḳıymetlü biñ aḳçeye ucuz

ḥācī ḫalīl parmaḳsız:

1. **ḥācī ḫalīl parmaḳsız:**
Mesnevi 4
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hacı Halil Parmaksız.

Bir yavaşca kişidir Ḥācī Ḫalīl Parmaḳsız
Deli Bedrile ṣavaş etmege anı ḳomazız

ḥācī manṣūr:

1. **ḥācī manṣūr:**
Mesnevi 4
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Hacı Mansur.

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda ṣanır
Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

ḥācī ʿubuvāṭ:

1. **ḥācī ʿubuvāṭ:**
Kıt'a 11
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
?.

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?) demiş verā-yı perdeden
Gerçi maʿzūl olduñ ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ köpek

ḫaclegāh:

1. **ḫaclegāhında:***-ında*
Gazel 4
Mısra: **13**
Gelin odası II süslü, gösterişli yer; yüksek mevkideki kimsenin huzuru, makamı.

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarıyla müzeyyen nev-ʿarūsāsā
Beyāż fes ḫāli ḳaldı çeşmüm[ün] ḫaclegāhında

ḫaclegāh-ı çemene:

1. **ḫaclegāh-ı çemene:***-e*
Gazel 70
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Çimenliğin gelin odası.

Nev-ʿarūsāne döküp ʿārıżına sürḫīze
Ḫaclegāh-ı çemene geldi o ḥāl üstüne gül

ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır:

1. **ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır:***-ıñ, -dır*
Gazel 135
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın gelin odası.

Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır külbe-i şādī baña
Firḳatiñdir dōstum beytü'l-ḥazen dedikleri

ḫadd:

1. **ḫaddi:***-i*
Gazel 4
Mısra: **15**
(Ar.) Derece, mertebe.

Miyān-ı şālde at ḳapdı fesin ḥaddi ʿuṣṣāḳa
Ḳurulmış lālezāra yasemende ḫayme-i zībā

ḫadd ü ḳadd-i yārdır:

1. **ḫadd ü ḳadd-i yārdır:***-dır*

Gazel 135
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin boyu ve ayva tüyleri.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde feslegen dedikleri

ḥadd ü pāyānum yoḳdur:

1. **ḥadd ü pāyānum yoḳdur:***-dur*
Gazel 87
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sınır yok.

Ben bir ʿummānum ki yoḳdur ḥadd ü pāyānum benüm
ʿĀrif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ u Ceyḥūndur sözüm

ḫademe zümresinden idi:

1. **ḫademe zümresinden idi:***-n, -den, -i, -i*
Kıt'a 25
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hizmet edenler grubu.

Egerçi ol ḫademe zümresinden idi velī
Miṣāl-i şöhreti himmetde Bayḳara oldı

ḫadeng-i ġamzeleriñ:

1. **ḫadeng-i ġamzeleriñ:***-ler, -iñ*
Gazel 65
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yan bakış oku.

Ḫadeng-i ġamzeleriñ cism-i zaḫmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı yā helākime çek

ḫadīce-ʿişmet:

1. **ḫadīce-ʿişmeti:***-i*
Kıt'a 12
Mısra: **3**
Temiz Hatice.

Zevce-i pāk-i melek-ḫaṣlet Ḫadīce-ʿişmeti
Ṭāʾir-i ḳudsī gibi açdı behişte per ü bāl

ḥadīd-lisān:

1. **ḥadīd-lisān:**
Gazel 47
Mısra: **8**
Demir gibi ağır ve sert sözlü.

Eder naṣīḥati vāʿiẓ efendiniñ teʾsīr
Zehri ḥadīd-lisān kim kelāmı ḫalḳa saṭar

ḫafī:

1. **ḫafī:**
Gazel 24
Mısra: **8**
Gizli.

Ḫvābda laʿl-i leb-i dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur Süleymāndan ḫafī ḫātem ḳapar

2. **ḫafī:**
Gazel 24
Mısra: **8**
Gizli.

Ḫvābda laʿl-i leb-i dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur Süleymāndan ḫafī ḫātem ḳapar

ḫaḳ:

1. **ḫaḳ:**
Kıt'a 23

Mısra: **2**
Allah tealâ.

Cāmiʿ-i ḥışn-ı cihān
Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd
Ḳıldı Ḥaḳ mülhem o
şāhenşeh-i ʿālī-şāna

ḫaḳ mübārek ede:

1. **ḫaḳ mübārek ede:** *-e*
Kıt'a 10
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Allah mübarek etmek.

Ḫāl ü ḫaṭṭ noḳṭa-i müşgīn-i muʿanber iʿrāb
Ḥaḳ mübārek ede hemvāre ola ḫayr-ı ḫalef

ḫāḳān-ı heft kişver:

1. **ḫāḳān-ı heft kişver:**
Müfret 4
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yedi iklimin padişahı.

Ḫāḳān-ı heft kişver taḫta cülūs edince
ʿĀḳil u kāmil şehenşāh-ı cihān ʿAbdu'l-ḥamīd

ḫāḳān-ı kerem:

1. **ḫāḳān-ı kerem:**
Gazel 59
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cömertliği emreden padişah.

Var mıdır işte tevārīḫ-i selef inṣāf et
Böyle ḫāḳān-ı kerem ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ

ḫāk-i ḳudūmuna:

1. **ḫāk-i ḳudūmuna:** *-u, -n, -a*
Gazel 94
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gelişinin toprağı.

Ḥasīb ḫāk-i ḳudūmuna ʿarż-ı ḥāl eyler
Eder efendilik elbet gedālara şāhān

ḫāk-i pā oldı:

1. **ḫāk-i pā oldı:** *-dı*
Kıt'a 25
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Ayağın bastığı toprak olmak.

Ḥüseyn idi velī anda idi ḫulḳ-ı Ḥasen
ʿAlī vü Aḥmed ü āline ḫāk-i pā oldı

ḫāk-i pāy:

1. **ḫāk-i pāyına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 88
Mısra: **10**
Ayağının toprağı.

Bāʿiṣ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Şu gibi ḫāk-i pāyına revān eyledim bugün

ḫāk-i pāyı:

1. **ḫāk-i pāyı:** *-ı*
Gazel 140
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Ayak toprağı.

Mūsā cenāb-ı Kāẓımıñ ol ḫāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ʿarş-ı muʿallāda mesnedi

ḫāk-i pāyın:

1. **ḫāk-i pāyın:** *-ın*
Gazel 2
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ayak toprağı.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā
ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā
dīdeler rūşen baña

ḫāk-i pāyına:

1. **ḫāk-i pāyına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 49
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Ayak toprağı.

N'ola ʿarż eyledise
ʿĀrife tanẓīr Ḥasīb
Ḫāk-i pāyına niṣār-ı
dür-i nā-yābımdır

2. **ḫāk-i pāyına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 66
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ayak toprağı.

ʿArż eyle ḫāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ
yoḳ mudur seniñ

ḫāk-i rehiñde:

1. **ḫāk-i rehiñde:** *-iñ, -de*
Gazel 62
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Padişah, sevgilinin yürüdüğü yer / eşik.

Cereyān etmede
kūyunda sirişk-i
çeşmim
Eyleme anı gözüm ḫāk-i
rehiñde ırmaġ

ḫāk-i tevāżuʿ ola:

1. **ḫāk-i tevāżuʿ ola:** *-la*
Gazel 40
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Alçak gönüllülükte toprak gibi olmak.

Ḫāk-i tevāżuʿ ola şolki
bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ḥażret-i
Ḥaḳ dest-gīr ola

hakīkatle:

1. **ḥaḳīḳatle:**
Kıt'a 18
Mısra: **6**
"Doğrulukla, gerçekten" anlamında zarf.

Olmadı her naḳş bende
etdi bende her nuḳūş
Naḳş-bend olup
ḥaḳīḳatle serāy-ı
vaḥdete

ḥakīm:

1. **ḥākime:** *-e*
Gazel 65
Mısra: **6**
Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

Doyurma ġamze vü
ebrūña baġla zülfüñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ġamz
edip ne ḥākime çek

2. **ḥākime:**
Gazel 64
Mısra: **1**
Âlim, bilgin, her şeyi bilen.

Bu cān tende iken şerḥ
edem ḥākime çek
O ḳanlu tīġi şehā cism-i
şerḥnākime çek

3. **ḥākime:**
Gazel 64
Mısra: **6**
Âlim, bilgin, her şeyi bilen.

Uymadım ez-dil ü cān
ebruvān u müjgāna
Ḫilāf söylemem isterse
ṭoġrı ḥākime çek

ḫākister-i ʿışḳ:

1. **ḫākister-i ʿışḳ:**
Gazel 63
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Aşk külü.

Bād-ı himmetle olur nüh felege peyveste
Āteş-i ġayret ile kim ola ḫākister-i ʿışḳ

ḥaḳḳ:

1. **ḥaḳḳa:***-a*
Gazel 59
Mısra: **15**
" Allah (c.c.)".

Ḥaḳḳa duʿā āḫiri hātifden işit tārīḫin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-ı mübārek cāmiʿ

2. **ḥaḳḳa:***-a*
Gazel 74
Mısra: **6**
" Allah (c.c.)".

Rıḥleti tārīḫini dedim Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḫalīl eyledi Ḥaḳḳa vuṣūl

ḥaḳḳ ʿarż-ı cemāl eyleye:

1. **ḥaḳḳ ʿarż-ı cemāl eyleye:***-y, -e*
Gazel 75
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Allah yüzünü göstermek.

Eylesin ol ṭāʿir-i ḳudsīye uçmaġın naṣīb
Nāʿil-i vuṣlat olup Ḥaḳḳ eyleye ʿarż-ı cemāl

ḥaḳḳ bu kim:

1. **ḥaḳḳ bu kim:**
Kıt'a 18
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gerçek budur ki, gerçekten.

Bī-tekellüf keşf olup kendüye sırr-ı "menʿaref"
Maẓhar oldu Ḥaḳḳ bu kim feyż-i ʿaṭā-yı Ḥażrete

ḥaḳḳ muḥammedi bilip:

1. **ḥaḳḳ muḥammedi bilip:***-ip*
Gazel 140
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Muhammed ve Hz. Ali'nin hak olduğu, yani doğru olduğu, onların yolunda gitmek olduğunu bilmek.

Her kim şehādet etdi bilip ḥaḳḳ Muḥammedi
Ṣıdḳ u maḥabbet ile sever āl-i Aḥmedi

ḥakk olur:

1. **ḥakk olur:***-ur*
Gazel 97
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
İşlenmek II kazınmak.

Bilmeyen dāʿire-i ḥaddin eder maḥv-ı vücūd
Ḥakk olur ṣıfr-ı raḳam kim çıḳa pergārından

ḥaḳḳ yolunda cān fedā:

1. **ḥaḳḳ yolunda cān fedā:**
Kıt'a 6
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Allah yolunda canını feda etmek.

Rıḥleti tārīḫini dedim budur
Ḥaḳḳ yolunda cān fedā Dervīş ʿÖmer

ḥaḳḳā:

1. **ḥaḳḳā:**
Gazel 59
Mısra: **5**
Doğrusu, gerçekte.

Ḳıldı iḫlāṣla bu maʿbedi iḥyā ḥaḳḳā
Çıḳsa şādurvān-ı kevs̱er baḥs̱-i ṭāliʿ

2. **ḥaḳḳā:**
Kıt'a 4
Mısra: **4**
Doğrusu, gerçekte.

Edeyazdı beni dīvāne hemān
O ḳalem kātibi ḥaḳḳā dil-ber

3. **ḥaḳḳā:**
Mesnevi 4
Mısra: **2**
Doğrusu, gerçekte.

Ḫayrı bol şāh-ı melek ḥażret-i Ḳāsım Paşa
Āṣaf-ı ḫāṣṣı olup etdi vezāret ḥaḳḳā

4. **ḥaḳḳā:**
Gazel 57
Mısra: **12**
Ar. doğrusu, gerçekte.

Göñülde ebruvānıñ ʿışḳını pinhān eden ʿāşıḳ
İki tīğı niyām-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣıġışdırmış

ḥakk-ı tedebbür:

1. **ḥakk-ı tedebbür:**
Gazel 37
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sonunu düşünmek hakkı.

Ḥüccet olur mu ḥakk-ı tedebbür muḳaddere
Ḥükm-i ḳażā ki ḳayd-ı sicill-i ezeldedir

ḫāk-pāy:

1. **ḫāk-pāyına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 88
Mısra: **10**
Ayağın toprağı, ayağın tozu, ayağın bastığı toprak.

Bāʿis̱ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

ḫāl:

1. **ḫāl:**
Gazel 3
Mısra: **8**
Ben.

Eylemiş ruḫsāruñı āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i çeşmüñ geçüp her naẓrası

2. **ḥālüm:** *-üm*
Gazel 5
Mısra: **7**
Hâl, durum.

Müşevveş eyledi ḫˇāb-ı perīşānum gibi ḥālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı müşgbār-ı duḫter-i tersā

3. **ḫāliñ:** *-iñ*
Gazel 14
Mısra: **3**
Ben, siyah nokta.

Lebiñle ḫāliñ olur ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa sebeb
Seyāḥate ṭaleb-i āb u dānedir bāʿis̱

4. **ḥāldir:** *-dir*
Gazel 137
Mısra: **2**

Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

ʿAceb ol meh bize hem-ṣoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āġūşda furṣat olur mı

5. **ḫāl:**
Gazel 70
Mısra: **22**
Bedende olan siyah nokta, ben.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā
Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

6. **ḥālimi:** *-im, -i*
Gazel 114
Mısra: **1**
Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum // Kulun gayreti ve kastı olmadan sırf Allah'ın bir lutfu olarak kalbe gelen mânâ, feyiz.

Ḥālimi ḥayret gelir endīşeme taḳrīrde
Micmerim leb-beste kilkim lāl olur taʿbīrde

ḫāl ü ḫaṭṭ:

1. **ḫāl ü ḫaṭṭ:**
Kıt'a 10
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) beni ve ayva tüyleri.

Ḫāl ü ḫaṭṭ noḳṭa-i müşgīn-i muʿanber iʿrāb
Ḥaḳ mübārek ede hemvāre ola ḫayr-ı ḫalef

ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā:

1. **ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā:**
Gazel 46
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Anber gibi ayva tüyü ve beni.

ʿĀrıż-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā biter
Bāġ-ı ḥüsninde gül üzre ḥabbetü's-sevdā biter

ḫāl ü ḫaṭṭıñ:

1. **ḫāl ü ḫaṭṭıñ:** *-ıñ*
Gazel 24
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) beni ve ayva tüyleri.

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

ḫālā:

1. **ḫālā:**
Gazel 4
Mısra: **6**
Bu zamâna kadar, daha, henüz, şimdi bile, hâlen.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḫālā

ḫalāṣ ḳılmayan:

1. **ḫalāṣ ḳılmayan:** *-ma, -y, -an*
Gazel 43
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kurtarmak.

Ḳılmayan deyr-i dili eṣnām-ı hestīden ḫalāṣ
Çün teṣāvīr-i der ü dīvār kendin gösterir

hāle:

1. **hāleyi:** *-yi*
   Gazel 6
   Mısra: **5**
   Ay'ın etrafında bazen görünen parlak dâire.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫˇāb ile tesḫīr ider mehtāb

2. **hāle:**
   Gazel 57
   Mısra: **8**
   Ar. ay çevresindeki parlaklık.

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣığışdırmış

3. **hāle:**
   Gazel 98
   Mısra: **8**
   Ar. ay çevresindeki parlaklık.

Ol mest-i nāz şāl-be-gerden degülse de
Mihr-i münīr hāle hem olsun hem olmasın

4. **hāle:**
   Gazel 100
   Mısra: **5**
   Ar. ay çevresindeki parlaklık.

Seḥābda meh-i nevdir ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir oldu maṭlaʿ-ı Pervīn

5. **hāle:**
   Gazel 67
   Mısra: **2**
   Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire. II Sevgilinin etrafı, çevresi.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

6. **hāle:**
   Gazel 101
   Mısra: **7**
   Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire. II Sevgilinin etrafı, çevresi.

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

hāledār oldu:

1. **hāledār oldu:** *-du*
   Gazel 107
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Etrafı ışıklı hale gelmek // Yüzde ayva tüylerinin çıkması.

Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

hāle-i bālīn-i āġūşında:

1. **hāle-i bālīn-i āġūşında:** *-ı, -n, -da*
   Gazel 31
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Kucak yastığı halesi.

Ṣubḥ olunca etmedi bu şeb ẓuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āġūşında ol meh-tāb uyur

hāle-i burca:

1. **hāle-i burca:***-a*
Kıt'a 10
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Burc halesi.

Mihrdir hāle-i burca ufuḳ-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev şāne-i zībā-yı ṣadef

hāle-i burc-ı behcet:

1. **hāle-i burc-ı behcet:**
Kıt'a 21
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güzel burc ay ağılı.

Mihrdir hāle-i burc-ı behcet
Pür seḥāb oldu ya pīrāmen-i māh

ḥālet-i lālimdedir:

1. **ḥālet-i lālimdedir:***-im, -de, -dir*
Gazel 38
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Suskun hal.

Ṣūret-i sırr-ı meẓāhir sīret-i lālimdedir
Bī-telaffuẓ ḳāl-i maʿnā ḥālet-i lālimdedir

ḥālet-i mevtile:

1. **ḥālet-i mevtile:***-ile*
Kıt'a 20
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Ölüm hali.

Şehr-i ṣubḥa ḥālet-i mevtile düşdü zelzele
ʿAzm-i firdevs eyledi ḥūriyle oldı el ele

ḥāletin gördüm:

1. **ḥāletin gördüm:***-dü, -m*
Gazel 114
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Durumunu görmek.

Mest eder ruḫsār-ı pür-ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ beni
ʿAnberiyye ḥāletin gördüm gül-i taṣvīrde

hāleveş:

1. **hāleveş:**
Gazel 112
Mısra: **12**
Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire gibi.

Kūşe-i destārı sebze tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt ü hāmūn eyleme

2. **hāleveş:**
Gazel 130
Mısra: **2**
Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire gibi.

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

3. **hāleveş:**
Gazel 130
Mısra: **2**
Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire gibi.

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

4. **hāleveş:**
Gazel 136

Mısra: **9**

Ay ağılı, ay etrafında bazen peyda olan daire gibi.

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

ḫalḫālı mı:

1. **ḫalḫālı mı:***-ı, -mı*
Gazel 103
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ayak bileziği.

Ḫalḫālı mı ey serv-i sehī ḳumrī-i cānıñ
Ya ṭavḳ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāḳa

ḫalḫāl-i sāḳi:

1. **ḫalḫāl-i sāḳi:**
Gazel 41
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
İçki sunan güzelin halhalı.

Der-ḫufte yāre dest-res-i raʿşe-rīz iken
Ḫalḫāl-i sāḳi kesdi emānım çıtır pıtır

ḫālī:

1. **ḫālīdir:***-dir*
Gazel 120
Mısra: **9**
Boş.

Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaşā ḳıldım ḥaẕersizce

ḫāl-i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin:

1. **ḫāl-i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin:***-i, -n*
Gazel 119
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sınırsız ve sayısız ben.

Ser-i gīsūda seyr et ḫāl-i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin
Çekilmiş leşker-i Hindūstān iḳlīm-i Çīn üzre

ḫāli bil:

1. **ḫāli bil:**
Mesnevi 5
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hali bilmek, durumu anlamak.

Ṭurma boynuñ egip it gibi çalış al māli
Ṣuñ peşīmānlıġı bī-fāʾidedir bil ḥāli

ḫāli degüldür:

1. **ḫāli degüldür:***-dür*
Kıt'a 15
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
...-sız olmamak.

Ṣıfr-ı ḫālī raḳamı ḫaṭṭı degüldür ḫāli
Naḳd-ı cān u dili ʿuşşāḳı eder cemʿa yekūn

ḫāl-i dili:

1. **ḫāl-i dili:***-i*
Gazel 80
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün hali, durumu.

Sīnemi hicriñle pür-dāġ u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

2. **ḫāl-i dili:***-i*
Gazel 80

Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün hali, durumu.

Mühr-i mihrile derūna dāġlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

ḫālī diye:

1. **ḫālī diye:** *-y, -e*
Gazel 103
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Durumu anlatmak.

Ḫālī mi bulur Leylīyi
ḫālī diye Mecnūn
Aġzını deper miydi
raḳīb olmasa nāḳa

ḫāl-i ġarbīlerine:

1. **ḫāl-i ġarbīlerine:** *-ler, -i, -n, -e*
Kıt'a 13
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Doğuya ait beni.

Ḫāl-i ġarbīlerine gerden-i şarḳīsinde
Ḥabeşī tāze mi ya dil-ber-i Hindū mı desem

ḫāli ḳaldı:

1. **ḫāli ḳaldı:** *-dı*
Gazel 4
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Boş, tenha kalmak.

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarıyla müzeyyen nev-ʿarūsāsā
Beyāż fes ḫāli ḳaldı çeşmüm[ün] ḫaclegāhında

ḫāl-i ḳays:

1. **ḫāl-i ḳays:**
Gazel 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kays'ın hâli.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i zencīr ider mehtāb
Ki ḫāl-i Ḳays erbāb-ı dile taḳrīr ider mehtāb

ḫālī mi bulur:

1. **ḫālī mi bulur:** *-ur*
Gazel 103
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Boş mu bulmak.

Ḫālī mi bulur Leylīyi
ḫālī diye Mecnūn
Aġzını deper miydi
raḳīb olmasa nāḳa

ḫālī olmadı:

1. **ḫālī olmadı:** *-ma, -dı*
Gazel 39
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Boş olmak.

Çeşm-i terimden olmadı ḫālī ḫayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh etmiş birisidir

ḫalıcı:

1. **ḫalıcımız:** *-mız*
Mesnevi 5
Mısra: **35**
Halı satıcısı.

Ṣatmamış Ḳara Ḫalīl ḫalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara ṣatıvermemiş yürümüş

ḫālim perīşāndır:

1. **ḫālim perīşāndır:** *-dır*
Gazel 130
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Halim perişan.

Ey göñül ḫālim perīşāndır ḫayāl-i zülfle
Bī-ḫaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

ḥālimi söylesin:

1. **ḥālimi söylesin:** *-sin*
   Gazel 21
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Derdini anlatmak.

Eşki rīzān ederek ʿārıżımı ʿarż edeyim
Söylesin ḥālimi ber-vech-i muḥarrer kāġıd

ḥālin ʿarż eder:

1. **ḥālin ʿarż eder:** *-er*
   Gazel 16
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Durumunu sunmak.

İsterse yāre yarasına merhem olmasın
ʿUşşāḳ ḥālin ʿarż eder elbette lā-ʿilāc

ḥāliñ dīger-gūn eyleme:

1. **ḥāliñ dīger-gūn eyleme:** *-me*
   Gazel 112
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Durumunu değiştirme. II Bir bela üstlenme.

Kākül-i sevdāsına olma heves-kār ey göñül
Başıña bir ḳayd alıp ḥāliñ dīger-gūn eyleme

ḫāliṣ ü kem-māyeye:

1. **ḫāliṣ ü kem-māyeye:** *-y, -e*
   Gazel 43
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Gerçek ve değersiz sermaye.

Ādeme mürşid-i maḥkī ḳābiliyyetdir Ḥasīb
Ḫāliṣ ü kem-māyeye miʿyār kendin gösterir

ḫalḳ:

1. **ḫalḳa:** *-a*
   Gazel 51
   Mısra: **5**
   Ahali İnsanlar.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

2. **ḫalḳı:** *-ı*
   Müfret 8
   Mısra: **2**
   Ahali İnsanlar.

Bir ḳalem ḳaşlı mürekkeb ṣaçlı kātib dil-beri
Ḫalḳı Mecnūn ideyazdı ṣaḥn-ı Kāġıd-ḫānede

3. **ḫalḳıñ:** *-ıñ*
   Kıt'a 3
   Mısra: **1**
   İnsanlar.

Gerçi kim ḫalḳıñ nigāhı dāfiʿ-i ġamdır diyü
Ṣaḥn-ı ṣaḥrā māʾ-i cārī ṣūret-i zībādadır

ḫalḳ ḥasen-i rıżāsına:

1. **ḫalḳ ḥasen-i rıżāsına:** *-sı, -n, -a*
   Gazel 140
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Hz. Rıza'nın güzel yaratılışı.

Ḫalḳ ḥasen-i rıżāsına ḳıl zehr-i dehri nūş
Dāʾim ola ṣalāt ü selām ebb ü cedi

ḫalḳ pesendīdesi olmuşidi:

1. **ḫalḳ pesendīdesi olmuşidi:***-muş, -i, -di*
Gazel 95
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Halk beğenisini kazanmak.

ʿİffeti ẕikri enām ʿişmeti verdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi olmuşidi rāy-gān

ḫalḳa:

1. **ḫalḳa:**
Gazel 20
Mısra: **14**
Çember biçiminde çeşitli nesnelerden yapılmış tutturma aracı.

İlāhī eyle bānīsin muʿammer ḫānesin maʿmūr
Derinden ḫalḳa gibi ṭaşra ḳalsun dīde-i ḥussād

ḫalḳa ede:

1. **ḫalḳa ede:***-e*
Mesnevi 4
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Toplamak.

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda ṣanır
Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

ḫalḳa-i tevḥīd:

1. **ḫalḳa-i tevḥīd:**
Gazel 44
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Tevhid halkası, Allah'ın bir olarak bilinip ilan edildiği meclislerde kurulan halka.

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż
Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-i ḫoş-bū mudur

ḫalḳa-i zencīr:

1. **ḫalḳa-i zencīr:**
Gazel 6
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Zincir halkası.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı dile taḳrīr ider mehtāb

ḫalḳıñ erşedi odur:

1. **ḫalḳıñ erşedi odur:**
Gazel 140
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Halkın en doğru yolu tutmuş, doğru yola en yakın olan, davranışları en iyi olan odur.

Mūsi'r-Rıżā ʿAlī ki düşen derd-i ʿışḳına
Buldu ṣafā-yı ṣadrı odur ḫalḳıñ erşedi

ḫalvetī:

1. **ḫalvetī:**
Mesnevi 2
Mısra: **1**
Halvetî.

Naḳş-bendī Mevlevī Veysī Rufāʿī Ḫalvetī
Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī Cibāvī Celvetī

ḫalvet-i ḫāṣṣa:

1. **ḫalvet-i ḫāṣṣa:***-a*
Kıt'a 22
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çok güzel olanla başbaşa bulunmak.

Meger her gice bir ʿavret ḳaparmış ḫalvet-i

ḫāṣṣa
ʿAses başmış cenāb-ı vāʿiẓi rüsvā-yı ʿāmm etmiş

ḫām:

1. **ḫāmına:** *-ına*
Gazel 7
Mısra: **3**
Olgunlaşmamış.

Olmışına ḫāmına baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz düşürür emrūd hep

ḫam ḳaddim:

1. **ḫam ḳaddim:** *-im*
Gazel 106
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Eğri, bükülmüş boy.

N'ola yār sitemiyle ḫam ḳaddim
Ḳuvvet-i ʿışḳ-ı şāb var dilde

ḫamā'il bağlamış:

1. **ḫamā'il bağlamış:** *-mış*
Gazel 110
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Muska bağlamak.

Nār-ı āhımla benim cān u dilimdir bend olan
Sevdigim ṣanma ḫamā'il bağlamış bāzūlara

ḫāme:

1. **ḫāme:**
Kıt'a 17
Mısra: **1**
Kalem.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

2. **ḫāme:**
Gazel 41
Mısra: **10**
Kalem II divit.

Ḥarf-i taʿalluḳı geh eder nesḫ geh celī
Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

3. **ḫāme:**
Mesnevi 1
Mısra: **3**
I. Kalem II. Şairlik yeteneği.

Ḫāme mümkin mi ola ġavvāṣı
Bula ol gevher-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣı

ḫāme ṣunar:

1. **ḫāme ṣunar:** *-ar*
Gazel 21
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kalem vermek.

Vaṣf-ı ruḫṣārıña gülşende edersem āġāz
Ġonce-i lāle ṣunar ḫāme gül-i ter kāġıd

ḫamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ:

1. **ḫamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ:**
Gazel 1
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın bükük beli, iki büklüm boyu.

Ḫamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnüñ ider tār-ı kākülüñ iʿrāb

ḫāmız olur:

1. **ḫāmız olur:** *-ur*
Gazel 123
Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Ekşi olmak.

Olmaz meẕāḳ-ı hāżıma-i tāze-devletān
Mey vażʿ olunca ḥāmıż olur nev otalara

ḫān oldu:

1. **ḫān oldu:***-du*
Gazel 139
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Padişah olmak.

Eyle cevherlerle tārīḫin ḥisāb
Oldu iḳbāl ile ḫān Devlet Girāy (1182)

ḫançer:

1. **ḫançeri:***-i*
Gazel 2
Mısra: **2**
Hançer, kılıç.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

2. **ḫancer:**
Gazel 89
Mısra: **4**
Hançer // kılıç;.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

3. **ḫancer:**
Gazel 88
Mısra: **5**
Hançer (sevgilinin belinde asılı duran hançer bağlamında). ll ayın hilal şekli.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

4. **ḫanceriñ:***-in*
Gazel 136
Mısra: **14**
1. Sevgilinin yan bakışı. 2. Sevgilinin kirpikleri.

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet ḫanceriñ āmāde mi

ḫançer elde:

1. **ḫançer elde:**
Gazel 31
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Hançer elde.

Elde ḫançer dīdeler mest-i şarāb-ı nāb uyur
Saʿy-i īḳāẓ etme gördük fitne-cūydur ḫvāb uyur

2. **ḫançer elde:**
Gazel 31
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Hançer elde.

Elde ḫançer dīdeler mest-i şarāb-ı nāb uyur
Saʿy-i īḳāẓ etme gördük fitne-cūydur ḫvāb uyur

ḫançer-be-dest:

1. **ḫancer-be-dest:**
Gazel 123
Mısra: **11**
Elinde hançer taşımak.

Ḫancer-be-dest şāl gelū-beste dīde-mest
Cānlar ʿaceb mi olsa fedā bu edālara

ḫançer-be-kef:

1. **ḫancer-be-kef:**
Gazel 125

Mısra: **1**
Hançer elinde.

Ya zaḫm ur sîneme
bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tîġ yaḳanda
gerek yāḫūd niyāmında

ḫançerde cevher olmasa olmaz:

1. **ḫançerde cevher olmasa olmaz:** *-maz*
Gazel 28
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hançere mücevher çok güzel olur.

Pür-ʿaraḳ olmazsa da ebrū-yı dil-ber muʿteber
Olmaz ammā olmasa ḫançerde cevher muʿteber

ḫancer-i ebrū:

1. **ḫancer-i ebrū:**
Gazel 121
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hançere benzer kaşlar.

Eder yer yer tenimde şerḥa şerḥa ḫancer-i ebrū
Ne ḥācet tîġ-i tîz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

ḫancer-i ḫār ṣoḳunup:

1. **ḫancer-i ḫār ṣoḳunup:** *-un, -up*
Gazel 70
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Dikenden hançer sokmak.

Ṣoḳunup ḫancer-i ḫār eyledi ḳasd-ı bülbül
Ḳızarıp çıḳdı hemān rūy-ı celāl üstüne gül

ḫancer-i müjgān-ı yār:

1. **ḫancer-i müjgān-ı yār:**
Gazel 130
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin hançer gibi kirpikleri.

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tîz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

ḫançerleri çekdigi:

1. **ḫançerleri çekdigi:** *-dik, -i*
Gazel 50
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hançerleri çekmek. II Etkili bakış oklarını hazırlamak.

Ḥüsnünü gördükde kimdir gerden-i āh u emān çekmez
Ki ġamzeñ çekdigi ḫançerleri gerden-keşān çekmez

ḫande:

1. **ḫandedür:** *-dür*
Gazel 2
Mısra: **3**
Gülüş.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden bāña

ḫandeḳ-ı ʿumḳı:

1. **ḫandeḳ-ı ʿumḳı:** *-ı*
Kıt'a 23
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Derin hendek.

Rifʿat-i ḳullesi bādī-i ẓafer İslāma
Ḫandeḳ-ı ʿumḳı olur ḳaʿr-ı saḳar düşmāna

ḫānedān:

1. **ḫānedāna:** *-a*
   Gazel 131
   Mısra: **6**
   Bulunduğu yerde herkesçe misâfirperver olarak bilinen, evi açık, asil ve cömert kimse.

Sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı pāk-i Cengīzī
O ḫānedāna denilmek sezā kerem kānı

ḫānesin maʿmūr:

1. **ḫānesin maʿmūr:**
   Gazel 20
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Evini bayındır kıl.

İlāhī eyle bānīsin muʿammer ḫānesin maʿmūr
Derinden ḥalḳa gibi ṭaşra ḳalsun dīde-i ḥussād

ḫān-ı kerem-muʿtād:

1. **ḫān-ı kerem-muʿtād:**
   Gazel 20
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Cömertliğe alışkın Han.

Cenāb-ı zāde-i Arslan Girāy Ḫān-ı kerem-muʿtād
Celādetlü o sulṭān-ı mübārek eyledi bünyād

ḫān-ı ḳırım:

1. **ḫān-ı ḳırım:**
   Gazel 131
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Kırım hükümdarı.

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḫān-ı Ḳırım
Müşerref etdi yine dehri defʿa-i sānī

ḫānı oġlu:

1. **ḫānı oġlu:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **43**
   Kelime Tipi: **-**
   Hanı oğlu.

Ḫānı oġlu güleci eyledi bir ṣubaşı
Olımaz iken o şāhıñ eşigi firāşı

ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ:

1. **ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ:**
   Gazel 51
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Zaman ve raks tekkesi.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

ḫānḳāh-ı pey-i nev:

1. **ḫānḳāh-ı pey-i nev:**
   Gazel 93
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Yeni ayak dergâhı.

Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-i riyā künc-i ḫarābīden
Feraḥdır ḫānḳāh-ı pey-i nev ol künc-i ḥesābīden

ḫar:

1. **ḫar:**
   Mesnevi 3
   Mısra: **23**
   Eşek.

Çeker aġyār zimāmıyla ḳaṭārın çün ḫar
Deve gördüñ mi diyene yiden olsun dirler

ḫār u ḫas:

1. **ḫār u ḫas:**
Gazel 19
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çerçöp.

Eyleye ʿabd günāh ola çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḫār u ḫas hīç ola mı baḥr-i muḥīt öñine sedd

2. **ḫār u ḫas:**
Gazel 41
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Çerçöp.

Yıḳdı ten-i nizārı dirīġā çü ḫār u ḫas
Sūz-ı dil-i şerāre-feşānım çıtır pıtır

3. **ḫār u ḫas:**
Gazel 52
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Çerçöp.

Ṣıdḳ u maḥabbete dil-i bī-ġıll u ġış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete ḫār u ḫas istemez

ḫarāb olsa:

1. **ḫarāb olsa:***-sa*
Gazel 134
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yıkılmak, tahrip olmak.

Dil-i aʿdā ābādī-i feraḥla olmasa ābād
Mücerred ḫāṭır-ı ʿāşıḳ ḫarāb olsa kim aġlardı

ḫarāba verir:

1. **ḫarāba verir:***-ir*
Gazel 37
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yıkmak, bozmak, talan etmek.

Dest-i ṭamaʿ ḫarāba verir ḳaṣr-ı rifʿatin
Ẓann eyler ʿizz ü cāhını çāh-ı zeleldedir

ḫarābāta düşer:

1. **ḫarābāta düşer:***-er*
Gazel 22
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneye gitmek.

Ḫarābāta düşer ṣūfīde fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

ḫarābāta düşsem:

1. **ḫarābāta düşsem:***-sem*
Gazel 99
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneye gitmek.

N'ola düşsem ḫayāl-i cām-ı laʿliñle ḫarābāta
Ṣafādır Lāy-ḫvāra künc-i külḫen ṣaḥn-ı gülşenden

ḫarāc etdi:

1. **ḫarāc etdi:***-di*
Gazel 16
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Harac almak. II Uzaklaştırmak.

Aʿlā bilindi ḳıymeti ḳıldıḳ müzāyede
Pīri mi etdi bezmde muġbeçe ḫarāc

ḥarāma ḥīle ḳatar:

1. **ḥarāma ḥīle ḳatar:** *-ar*
Gazel 47
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Harama hile katmak. II Şaraba su katarak satmak.

Şarābı āb ile āmīḫte eder de ṣatar
Görüñ o pīr-i muġānı ḥarāma ḥīle ḳatar

ḥarāmī:

1. **ḥarāmī:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Haydut , hırsız. II gönül ülkesini bakış marifetiyle talan eden.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

2. **ḥarāmī:**
Mesnevi 3
Mısra: **31**
Eşkiya, yol kesen, haydut.

Āşikāra nehy eder vāʿiẓ ḥarāmī gizli yer
Ḫavf eder gündüz deveden gice yuların çeler

ḫārā-yı hevāyīdir:

1. **ḫārā-yı hevāyīdir:** *-dir*
Gazel 22
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Beyaz renkli kumaş.

Ḳalemkār-ı ḳumāş-ı nev-ẓuhūrīdir ḫaṭ-ı sebziñ
Ser-i zülfüñ aña pūşīde ḫārā-yı hevāyīdir

ḥarem:

1. **ḥaremi:** *-i*
Gazel 59
Mısra: **12**
Eş, zevce.

Serv gül-deste-i şümūʿı imāmı bülbül
Ravża-i cennete beñzer ḥaremi fi'l-vāḳiʿ

ḥarf atmış:

1. **ḥarf atmış:** *-mış*
Gazel 56
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Söz, laf atmak. Birisine uzaktan, dokunacak söz söyleyip işittirmek (Tanyeri, 140).

O ṭūṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

ḥarf-i taʿalluḳı:

1. **ḥarf-i taʿalluḳı:** *-ı*
Gazel 41
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Taalluk harfi.

Ḥarf-i taʿalluḳı geh eder nesḫ geh celī
Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

ḥarīḳ olmuş:

1. **ḥarīḳ olmuş:** *-muş*
Gazel 69
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yanmak II perişan olmak, büyük zarar görmek.

Olmuş ḥarīḳ yerleri verd-i ḳuṣūr ile

Ṭaġ üstü bāġ cümle mekānı Sitānbuluñ

ḫarpüşte-şıfat:

1. **ḫarpüşte-şıfat:**
   Gazel 126
   Mısra: **10**
   Kirpi gibi.

Ẓann eyleme aġyār başını ḫırḳaya çekdi
Ḫarpüşte-şıfat yāriñ öñünde bozulınca

ḫārzār olur:

1. **ḫārzār olur:** *-ur*
   Gazel 102
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Çalılık olmak, yeşerip bahçe olmak.

Eylesem bālīn ü pisterde ʿaceb mi ıżṭırāb
Ferş-i rāḥat ḫārzār olur ten-i rencūrda

hāşā:

1. **ḥāşā:**
   Gazel 130
   Mısra: **8**
   "Allah göstermesin, Allah korusun!" anlamında, söylenilen şeyin gerçekleşmesinin istenilmediğini belirtmek için kullanılan bir söz.

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḥāşā seni

ḥāşā ki:

1. **ḥāşā ki:**
   Gazel 63
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Allah korusun ki.

Kim Ḥasībā işigünde ola ṣıdḳile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

ḥasan ʿaskerī:

1. **ḥasan ʿaskerī:**
   Gazel 140
   Mısra: **23**
   Kelime Tipi: **-**
   Hasan Askerī, on iki imamın on birincisi.

Sulṭān-ı ceyş-i dīn Ḥasan ʿAskerī saña
İskān eder fütūḥ-ı rümūz-ı muʿaḳḳadı

ḥasbeten li'llāh:

1. **ḥasbeten li'llāh:**
   Gazel 134
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Allah rızası için.

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi ḥasbeten li'llāh
Ṣayılsa rūze-i hicrim ḥisāb olsa kim aġlardı

ḥased etmez:

1. **ḥased etmez:** *-mez*
   Gazel 87
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kıskanmak.

Niceler etmez ḥased iblīs-i pür-telbīsveş
Laʿnet-i deḫḫāl-i melʿūn ibn melʿūndur sözüm

ḥasen:

1. **ḥasen:**
   Kıt'a 16
   Mısra: **10**
   Ar. güzel, iyi.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥasen

ḥasenlik:

1. **ḥasenlikde:**-*de*
Gazel 116
Mısra: **8**
Güzellik. II Hz. Hasan gibi.

Maḳām-ı büselikden ederek ʿuşşāḳa ol şehnāz
Ḥüseynīye çıḳardı naġme-i ḥüsni ḥasenlikde

ḫas-ı cārūb:

1. **ḫas-ı cārūb:**
Gazel 138
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Süpürge çöpü.

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

ḥasīb:

1. **ḥasīb:**
Gazel 1
Mısra: **8**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Biz eyledük güzelüm ḳanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne beyt-i maʿmūra

2. **ḥasīb:**
Gazel 3
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʾyā mı ya ḫulyā mı söylersin Ḥasīb

3. **ḥasīb:**
Gazel 6
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

4. **ḥasīb:**
Gazel 8
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

ʿIyd üsti beş ḥisābınadur bu ġazel Ḥasīb
Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

5. **ḥasīb:**
Gazel 16
Mısra: **10**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḳılmış mesāʾil-i ser-i zülfüñde ḳāl ü ḳīl
Verdim Ḥasīb şeyḫe cevābı ḳulac ḳulac

6. **ḥasīb:**
Gazel 19
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ezelī bende-i dergāh-ı ʿaṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ġazeliñ maḳṭaʿını aña sened

7. **ḥasīb:**
Gazel 23
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Fennīye feṭḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

8. **ḥasīb:**
Gazel 24
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Feṯḥ-i bāb etme zemīn-i āḫere yoḫsa Ḥasīb
Şāʿirān dīvānçesin mecmūʿasın ʿālem ḳapar

9. **ḥasīb:**
Gazel 25
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Bir nev-zemīn vādiye meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i ṭabʿıña kim rāhdaş olur

10. **ḥasīb:**
Gazel 26
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb nev-heves üstāda şiʿrin ʿarż etmeñ
Ḳuṣūra muʿterif olunca nā-sezā mı olur

11. **ḥasīb:**
Gazel 28
Mısra: **11**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Pey-rev ol Raḥmīye Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile olurlar muʿteber

12. **ḥasīb:**
Gazel 28
Mısra: **11**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Pey-rev ol Raḥmīye Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile olurlar muʿteber

13. **ḥasīb:**
Gazel 31
Mısra: **11**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Şöyle vaṣf etdim mey-i laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb
Oḳuduḳca lez̲z̲etinden mest olup aḥbāb uyur

14. **ḥasīb:**
Gazel 34
Mısra: **7**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Etsem Ḥasīb ʿazm-i reh-i Kaʿbe-i viṣāl
Sīnemde dāġ-ı meşʿal ü āhım delīl olur

15. **ḥasīb:**
Gazel 35
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḫaṭṭıñ kitāb-ı ḥüsnüñü iʿrāb eder Ḥasīb
Ders-i ḫayāle başladı çoḳ ḳāl u ḳīl olur

16. **ḥasīb:**
Gazel 37
Mısra: **20**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḳıl vaṣf-ı ʿaḳd-i ṭurre-i ġaẕālini
Nüzhet Ḥasīb şiʿrde luġazla ġazeldedir

17. **ḥasīb:**
Gazel 38
Mısra: **9**

XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Kevkeb-i ʿışḳıñ bürūc-ı maṭlaʿı oldum Ḥasīb
Kim şümūs-i tāb-der-ẕerrāt dü elimdedir

18. **ḥasīb:**
Gazel 39
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Nessāc-ı ṭabʿ-ı Neşʿete ṣad āferīn Ḥasīb
Kālā-yı naẓm-ı emtiʿanıñ ʿabḳarīsidir

19. **ḥasīb:**
Gazel 40
Mısra: **17**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Naḳş-ı Emīniñ olmaya tanẓīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol güheriñ bī-naẓīr olur

20. **ḥasīb:**
Gazel 41
Mısra: **23**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Taʿbīr n'ola ḳuş dilini söyleye Ḥasīb
Ṭabʿ-ı Ṣabīḥ-i tāze-zebānım çıtır pıtır

21. **ḥasīb:**
Gazel 43
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ādeme mürşid-i maḥkī ḳābiliyyetdir Ḥasīb
Ḫāliṣ ü kem-māyeye miʿyār kendin gösterir

22. **ḥasīb:**
Gazel 45
Mısra: **11**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Āb-ı şiʿrin etse cārī lüʾlüʾ-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı ʿışḳı hep sīr-āb eder

23. **ḥasīb:**
Gazel 46
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Naḫl-bend-i ravża-i maʿīn midir bilmem Ḥasīb
Her ḳalemde mīve-i mażmūn-ı bī-hemtā biter

24. **ḥasīb:**
Gazel 47
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb ʿārif-i men lem-yezuḳ degül ẓāhid
Bilir leẕāyiẕ-i şīrīn-i ʿışḳı kim ki ṭatar

25. **ḥasīb:**
Gazel 49
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

N'ola ʿarż eyledise ʿĀrife tanẓīr Ḥasīb
Ḫāk-i pāyına niṯār-ı dür-i nā-yābımdır

26. **ḥasīb:**
Gazel 54
Mısra: **14**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Fenni meyl etdi gibi bir güzel-i sürḫ-sere

Biz Ḥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

Ülfet-i mey-ḫāne vü
peymāneden etdim
ferāġ

ḥażarıñ yoḳ mudur
seniñ

27. **ḥasīb:**
Gazel 57
Mısra: **17**
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb üstād-ı şiʿr-i bī-
naẓīriñ eyleyip tanẓīr
Dehān-ı mūr-ı aḥḳar
loḳma-i ʿanḳā
ṣıġışdırmış

30. **ḥasīb:**
Gazel 65
Mısra: **10**
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Görem cenāb-ı maʿānī-i
şiʿr-i Tevfīḳı
Ḥasīb gerd-rehin cism-i
ḳālıb-pākime çek

33. **ḥasīb:**
Gazel 67
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı
sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i
Şiʿrā ṣabāḥa dek

28. **ḥasīb:**
Gazel 58
Mısra: **10**
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Yaʿḳūb gibi külbe-i
aḥzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı
Kenʿānım el-vedāʿ

31. **ḥasīb:**
Gazel 65
Mısra: **10**
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Görem cenāb-ı maʿānī-i
şiʿr-i Tevfīḳı
Ḥasīb gerd-rehin cism-i
ḳālıb-pākime çek

34. **ḥasīb:**
Gazel 67
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı
sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i
Şiʿrā ṣabāḥa dek

29. **ḥasīb:**
Gazel 60
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Şimdi mest-i cām u
çeşm-i laʿl-i dildārım
Ḥasīb

32. **ḥasīb:**
Gazel 66
Mısra: **15**
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Mihmān olursa derd ü
belā ġam yeme Ḥasīb
Ḫūn-ı cigerle mā-

35. **ḥasīb:**
Gazel 68
Mısra: **15**
XVIII. yüzyıl şairi
Hayrabolulu Hasîb.

Dāġımla şerḥa-i lāle
çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā ṣabāḥa dek

36. **ḥasīb:**
Gazel 68
Mısra: **15**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Dāġımla şerḥa-i lāle çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze temāşā ṣabāḥa dek

37. **ḥasīb:**
Gazel 69
Mısra: **17**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Olsun Ḥasīb sākin olan gül gibi güşād
Mādām olur bahār u ḫazānı Sitānbuluñ

38. **ḥasīb:**
Gazel 69
Mısra: **17**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Olsun Ḥasīb sākin olan gül gibi güşād
Mādām olur bahār u ḫazānı Sitānbuluñ

39. **ḥasīb:**
Gazel 70
Mısra: **36**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Gül redīfinde düzüp şiʿr-i selīsin üstād
Dizdiler ṣanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

40. **ḥasīb:**
Gazel 73
Mısra: **10**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Bu bābda mesʿele faṣl olunmaz etme ḳīl ü ḳāl
Ḥasīb şiʿri bıraḳ imtiḥān zamānı degül

41. **ḥasīb:**
Gazel 74
Mısra: **5**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Rıḥleti tārīḫini dedim Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḫalīl eyledi Ḥaḳḳa vuṣūl

42. **ḥasīb:**
Gazel 78
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mükaḥḥil ü kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29 Rebīʿu'l-āḫir 1187)

43. **ḥasīb:**
Gazel 79
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb olup yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ
Bu naẓmı eyledi çün rāyegān devāt ü ḳalem

44. **ḥasīb:**
Gazel 79
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb olup yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ
Bu naẓmı eyledi çün rāyegān devāt ü ḳalem

45. **ḥasīb:**-*dim*
Gazel 80
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Mühr-i mihrile derūna dāġlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

46. **ḥasīb:**
Gazel 81
Mısra: **10**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ṣafā-yı ḫāṭıra reşk-i ʿadū olur bāʿiṯ
Ḥasīb dostum imiş bana düşmen añladığım

47. **ḥasīb:**
Gazel 82
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb emīn olalım gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim dehre ne şütūm edelim

48. **ḥasīb:**
Gazel 82
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb emīn olalım gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim dehre ne şütūm edelim

49. **ḥasīb:**
Gazel 84
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

ʿİzzet-i ādāb-ı tevażuʿla ʿāşıḳmış Ḥasīb
Dil-şikest-i hezl-i maġrūr olmadıḳca bilmedim

50. **ḥasīb:**
Gazel 86
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Bāb-ı gencīne-i ṭabʿım yine fetḥ oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dür-i eşʿārımı dökdüm saçdım

51. **ḥasībem:**-*em*
Gazel 87
Mısra: **35**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ben Ḥasībem muʿciz-i ʿīsāya maḳrūndur sözüm

52. **ḥasīb:**
Gazel 88
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Bāʿiṯ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-i pāyına revān eyledim bugün

53. **ḥasīb:**
Gazel 88
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Bāʿiṯ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

54. **ḥasīb:**
Gazel 90
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün eserle sābitdür
Bu naẓm olur sebeb-i ẕikri güft ü gūy-ı vaṭan

55. **ḥasīb:**
Gazel 94
Mısra: **3**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb ḫāk-i ḳudūmuna ʿarż-ı ḥāl eyler
Eder efendilik elbet gedālara şāhān

56. **ḥasīb:**
Gazel 96
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb vaṣf-ı ḫaṭ-ı yāre gel müşāʿareye
Bahārdır edelim güft ü gū çemen-be-çemen

57. **ḥasīb:**
Gazel 101
Mısra: **25**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Müjde ḳıl ser-tā-be-pā āfāḳa tārīḫin Ḥasīb
Geldi İskender Meḥemmed zümre-i ṣāḥib-ḳırān

58. **ḥasīb:**
Gazel 102
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Sīne-i ṣāfında bostānın temāşā ḳıl Ḥasīb
Ḫūb ʿaks etmiş turunc āyīne-i billūrda

59. **ḥasīb:**
Gazel 106
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ruḫı dāġı ile pür oldu Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb var dilde

60. **ḥasīb:**
Gazel 109
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Mümkin mi Ḥasīb ola faḳīrāne nāzīre
ʿÖrfī ġazeli gibi nezāket var içinde

61. **ḥasīb:**
Gazel 110
Mısra: **11**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür-gūlara

62. **ḥasīb:**
Gazel 110
Mısra: **11**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür--gūlara

63. **ḥasīb:**
Gazel 115
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Oldu mevzūn u muḳaffā bu ġazel gerçi Ḥasīb

Lîk ʿarż etmege üstāda
cesāret güççe

64. **ḥasīb:**
Gazel 116
Mısra: **10**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Bu beyt-i penci ḳıldıñ
ʿarż-ı ḥāl o pençe-i mihre
Ḥasīb olduñ müşārün
bi'l-benān ehl-i suḫenlikde

65. **ḥasīb:**
Gazel 118
Mısra: **14**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ṣoyunca varmadı eşʿār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

66. **ḥasīb:**
Gazel 118
Mısra: **14**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ṣuyunca varmadı eşʿār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

67. **ḥasīb:**
Gazel 123
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Kevs̱er Efendi naẓmına naẓīreñ ey Ḥasīb
Zemzem hediyyesi ola rūḥ-āşnālara

68. **ḥasīb:**
Gazel 131
Mısra: **17**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb ḥurūf-ı mücevherle söyledim tārīḫ
Bu daʿvet ede mübārek ḳadem-i Selīm Ḫānı

69. **ḥasīb:**
Gazel 131
Mısra: **17**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasīb ḥurūf-ı mücevherle söyledim tārīḫ
Bu daʿvet ede mübārek ḳadem-i Selīm Ḫānı

70. **ḥasīb:**
Gazel 135
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir fenn-i suḫan dedikleri

71. **ḥasīb:**
Gazel 135
Mısra: **13**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir fenn-i suḫan dedikleri

72. **ḥasībiñ:** *-iñ*
Gazel 137
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Sulṭānıma var bir sözü maḫfîce Ḥasîbiñ
Etṛāfı biraz eyleseñiz ḫalvet olur mı

73. **ḥasīb:**
Gazel 138
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

74. **ḥasīb:**
Gazel 138
Mısra: **9**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

75. **ḥasīb:**
Gazel 140
Mısra: **25**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Mehdī saña hidāyet [.] der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

76. **ḥasīb:**
Kıt'a 1
Mısra: **3**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Kātib-i māşıṭa naẓīri Ḥasīb
Ḫaṭṭına zer-feşān olursa sezā

77. **ḥasīb:**
Kıt'a 3
Mısra: **3**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde göñlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

78. **ḥasīb:**
Kıt'a 12
Mısra: **7**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Söyledim işrāb edip ʿaṭşāna tārīḫin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer çeşmeye āb-ı zülāl

79. **ḥasīb:**
Kıt'a 13
Mısra: **11**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

80. **ḥasīb:**
Kıt'a 19
Mısra: **3**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ser-bülend oldu şeref buldu giyin sikke Ḥasīb
Erdi ʿālemde külāhıyla mināre şerefe

81. **ḥasīb:**
Kıt'a 21
Mısra: **17**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Oḳu tebrīkine tārīḫ Ḥasīb
Ḥüsn-i ḫaṭṭ levḥa-i māşaʿallāh (1184)

82. **ḥasīb:**
Kıt'a 24
Mısra: **4**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Bu diḳḳat cismini sūrāḫ sūrāḫ etdi ġırbāliñ
Ḥasīb

83. **ḥasīb:**
Mesnevi 1
Mısra: **16**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Yüz sürer dergeh-i sulṭāna ġarīb
ʿArż-ı ḥāl eyledi bī-çāre Ḥasīb (Fī 11 Şevvāl Sene 1186)

84. **ḥasīb:**
Müfret 1
Mısra: **1**
XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Mevlidi tārīḫini didim Ḥasīb
ʿĀleme ān geldi ʿAlī Żiyā

85. **ḥasībā:**
Gazel 12
Mısra: **17**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı Sābit

86. **ḥasībā:**
Gazel 13
Mısra: **10**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Şimdi kim oḳur menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḫ Ḥasībā ile ʿālemde ḥavādiṯ (Fi Ġurre Şaʿbān Sene 1198)

87. **ḥasībā:**
Gazel 15
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā ḥażret-i Sālim Efendi şiʿriñi görse
Ḳuṣūruñ ʿafv ile tekmīl eder ġayra recādan gec

88. **ḥasībā:**
Gazel 17
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Şuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine
Şevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

89. **ḥasībā:**
Gazel 20
Mısra: **15**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā mıṣraʿ-ı vāḥidle der tārīḫ-i tebrīki
Zihī kāşāne-i şāyāne-i sulṭān mübārek-bād

90. **ḥasībā:**
Gazel 21
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ġazel-i ʿİzzete mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Yeridir kūşe-i destāra ede yer kāġıd

91. **ḥasībā:**
Gazel 22
Mısra: **10**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm aña dād-ı hevāyīdir

92. **ḥasībā:**
Gazel 29
Mısra: **12**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā mest olup aḥbāb uyur

93. **ḥasībā:**
Gazel 33
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā vādī-i firḳatde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya mālikim ne ḳarındaşım var

94. **ḥasībā:**
Gazel 42
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Pey-revlik eder ḳanı Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu naẓmı erişdir

95. **ḥasībā:**
Gazel 50
Mısra: **11**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Olup zinde Ḥasībā mevtden olan āgāh
Bu dehr-i bī-beḳāda ġayret-i nām ü nişān çekmez

96. **ḥasībā:**
Gazel 53
Mısra: **14**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Fennīniñ Ḫayrīye pey-revligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı tanẓīr ederiz

97. **ḥasībā:**
Gazel 55
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā mekteb-i ʿirfānda ʿarż etdikde üstāda
Bu sözde hep şerīkim üstüne taḳvīm göstermiş

98. **ḥasībā:**
Gazel 56
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā Rāʾif-i şīrīn-edā evṣāf-ı nükhetle
Ağız miski gibi yārāna naẓm-ı sükkerīn ṣatmış

99. **ḥasībā:**
Gazel 62
Mısra: **8**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Gül gibi yārelerim üzre açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā yine daġ üstüne bāġ

100. **ḥasībā:**
Gazel 63
Mısra: **11**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Kim Ḥasībā işigünde ola ṣıdḳile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

101. **ḥasībā:**
Gazel 71
Mısra: **12**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

102. **ḥasībā:**
Gazel 72
Mısra: **7**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā gerçi püsküllü belādır ʿāşıḳa ammā
Eder pūşīde rūyın ṣubḥgāh dīde-i aġyārdan kākül

103. **ḥasībā:**
Gazel 83
Mısra: **13**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā eylerim ehl-i kemāle ʿarż-ı ḥāl ammā
Muʿārıż-ṭabʿ olan dānāya tażyīʿ-i maḳāl etmem

104. **ḥasībā:**
Gazel 85
Mısra: **10**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Selāsetle ġarīḳ-i lücce-i fenn eyledi Fennī
Ḥasībā ḳaṭre-i nā-çīz-i ʿācizānı yem gördüm

105. **ḥasībā:**
Gazel 89
Mısra: **11**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā bād-ı ḫūrşīd elimden olmaz āsūde
Çü ḫayme etmeyen ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın

106. **ḥasībā:**
Gazel 91
Mısra: **10**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

107. **ḥasībā:**
Gazel 97
Mısra: **15**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥażret-i Ḫayrīye mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Ḳadri maʿlūm süḫandān olur eşʿārından

108. **ḥasībā:**
Gazel 99
Mısra: **14**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ṭalebkār-ı naẓīre olduġum kesb-i maʿārifdir
Ḥasībā Rātib-i üstād-ı ṣāḥib-ṭabʿ-ı pür-fenden

109. **ḥasībā:**
Gazel 103
Mısra: **14**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ṭavr-ı ġazel-i ṭarz-ı meżāmīn-i meşelde
Ṭarḥıñda sebāḳ etme Ḥasībā bu siyāḳa

110. **ḥasībā:**
Gazel 104
Mısra: **17**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā nice mümkindir cenāb-ı şeyḫe pey-revlik
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

111. **ḥasībā:**
Gazel 107
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

112. **ḥasībā:**
Gazel 113
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

O ber-dāʾim Ḥasībā ʿāşıḳıñ çoḳ olduġun ister
Taḳayyüd eyler elbet şāhdır leşker ḫuṣūsında

113. **ḥasībā:**
Gazel 114
Mısra: **12**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı nāfiẕi iʿcāzdır
Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā neylesin tanẓīrde

114. **ḥasībā:**
Gazel 117
Mısra: **13**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüs oldu fersūde

115. **ḥasībā:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı Fennī nev-zemīn üzre

116. **ḥasībā:**
Gazel 120
Mısra: **10**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaṣā ḳıldım ḥaẕersizce

117. **ḥasībā:**
Gazel 121
Mısra: **13**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā māhir oldu şeyḫe pey-revlik ne mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

118. **ḥasībā:**
Gazel 122
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ben küşt-gīr-i naẓma Ḥasībā bes eyledim Fennīyle ḳaldı Zīnet Efendi ber-ā-bere

119. **ḥasībā:**
Gazel 125
Mısra: **8**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Cenāb-ı Rātibe bu naẓm-ı bī-tertībi ʿarż eyle
Dirīġ etmez Ḥasībā kilk-i taṣḥīḥin niẓāmında

120. **ḥasibā:**
Gazel 126
Mısra: **11**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Şemşīr niyāmında gerek yoḫsa Ḥasibā Ṭāḳat mi gelir ġamze-i mesti süzülince

121. **ḥasībā:**
Gazel 128
Mısra: **17**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā beste-leb ol ḳıl edeb üstāddan zīrā Naẓīreñ semʿ-i Feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi

122. **ḥasībā:**
Gazel 130
Mısra: **14**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Merhemiñ ḳand-i leb-i āyīne-i ruḫsārdır Eyleyen şimdi Ḥasībā ṭūṭī-i gūyā seni

123. **ḥasībā:**
Gazel 131
Mısra: **15**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tārīḫ Mübārek feth ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḫānı

124. **ḥasībā:**
Gazel 133
Mısra: **10**
Ey Hasîb II XVIII.

yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ġonce-i laʿl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

125. **ḥasībā:**
Gazel 134
Mısra: **11**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi ḥasbeten li'llāh
Ṣayılsa rūze-i hicrim ḥisāb olsa kim aġlardı

126. **ḥasībā:**
Kıt'a 7
Mısra: **9**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Dedi tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Geldi ʿizzetle Meḥemmed Şākir

127. **ḥasībā:**
Kıt'a 10
Mısra: **11**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Ḥüsn-i ḫaṭṭile cemālinde yazıldı muṣḥaf

128. **ḥasībā:**
Kıt'a 14
Mısra: **23**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḥına geldikde ṣuḥuf İbrāhīm
(Fī Ramażān 1186)

129. **ḥasībā:**
Mesnevi 5
Mısra: **44**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Çün ḳurāʾiyye-i Maġalġara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne Ḥasībā ihdā

ḥasīb ü ṭabʿ-ı naẓīf-i yegānedir:

1. **ḥasīb ü ṭabʿ-ı naẓīf-i yegānedir:** *-dir*
Gazel 14
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hayrabolulu Hasip ve Nazif'in benzersiz şairlik kabiliyeti.

Hezār şevḳıle dil böyle olmaġa pür-gū
Ḥasīb ü ṭabʿ-ı Naẓīf-i yegānedir bāʿis

ḥasībā:

1. **ḥasībā:**
Gazel 2
Mısra: **9**
Ey Hasîb.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

2. **ḥasībā:**
Gazel 4
Mısra: **23**
Ey Hasîb.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile

Gül-i sürḫde sefîd olmış yine ol gülşenī raʿnā

3. **ḥasībā:**
Gazel 9
Mısra: **12**
Ey Hasîb.

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-zemīne āzmāyişdür
Bu tanẓīri Ḥasībā gül gibi ʿarż eylemeklik yap

4. **ḥasībā:**
Gazel 10
Mısra: **10**
Ey Hasîb.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler Ḥasībā nev-edālar semt semt

5. **ḥasībā:**
Gazel 11
Mısra: **9**
Ey Hasîb.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

6. **ḥasībā:**
Gazel 12
Mısra: **17**
Ey Hasîb.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı S̱ābit

7. **ḥasībā:**
Gazel 27
Mısra: **9**
Ey Hasîb.

Ḥasībā ḫāṣılı bir deste güllerde degül tanẓīr
Ola ṣāḥib-zemīne armaġanım gül zamānıdır

8. **ḥasībā:**
Gazel 131
Mısra: **15**
Ey Hasîb.

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tārīḫ
Mübārek feṭḥ ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḫānı

9. **ḥasībā:**
Gazel 134
Mısra: **11**
Ey Hasîb.

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi ḥasbeten li'llāh
Ṣayılsa rūze-i hicrim ḥisāb olsa kim aġlardı

10. **ḥasībā:**
Kıt'a 5
Mısra: **11**
Ey Hasîb.

Ḥasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tārīḫ
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār

11. **ḥasībā:**
Gazel 89
Mısra: **11**
Ey Hasîb [Hesap eden (kimse), hesap edici.].

Ḥasībā bād-ı ḫūrşīd elimden olmaz āsūde
Çü ḫayme etmeyen ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın

12. **ḥasībā:**
Gazel 105
Mısra: **14**

Ey Hasîb [Hesap eden (kimse), hesap edici.].

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar ʿuşşāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

13. **ḥasībāda:** *-da*
Gazel 52
Mısra: **11**
Ey Hasîb II XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb.

Ḳalmaz o ṭıflı görse Ḥasībāda iḫtiyār
Pīrān-ı ʿışḳ olan dimeñiz nev-res istemez

ḥasīb-i ʿandelībiñ:

1. **ḥasīb-i ʿandelībiñ:** *-iñ*
Gazel 129
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bülbül gibi Hasip.

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

ḥasīb-i dīde-i mā-ʿaynı:

1. **ḥasīb-i dīde-i mā-ʿaynı:** *-ı*
Gazel 64
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hasip'in pınar gibi olan gözü.

Midād-ı ḫāme-i Sırrīyi sürme fetīl et
Ḥasīb-i dīde-i mā-ʿaynı nāẓım-pākime çek

ḥasīb-i naẓīre-gū:

1. **ḥasīb-i naẓīre-gū:**
Gazel 98
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Nazire söyleyen Hasip.

Fennī Ṣabīḥa oldu Ḥasīb-i naẓīre-gū
Pey-revlik-i iḥāle hem olsun hem olmasın

ḥasīb-i pür-ḳuṣūr:

1. **ḥasīb-i pür-ḳuṣūr:**
Gazel 76
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kusurlarla dolu Hayrabolulu Hasip.

Aḥḳar ü efḳar ġarībiñdir Ḥasīb-i pür-ḳuṣūr
Ṣad selām ile taḥiyyāt ola ber aṣḥāb ü āl

ḥasīb-i zāra:

1. **ḥasīb-i zāra:** *-a*
Gazel 18
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İnleyen Hayrabolulu Hasib.

Zehr olur ol mihr ü meh ruḫsārsız dār-ı felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i zāra ṣubḥ u şām telḫ

2. **ḥasīb-i zāra:** *-a*
Gazel 36
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İnleyen Hayrabolulu Hasib.

Ḥasīb-i zāra maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir ṣāḥib-i īmān mısın kāfir

ḥāsid:

1. **ḥāsidleriñ:** *-ler, -iñ*
Gazel 87

Mısra: **22**
Kıskanç.

Cāna urdum bir ağızdan ben tüfeng-i ṭabʿla
Reşk eden ḥāsidleriñ baġrına ḳurşundur sözüm

ḥāṣıl et:

1. **ḥāṣıl et:**
Gazel 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Meydana getirmek, oluşturmak, ortaya çıkarmak.

Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt
Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit

2. **ḥāṣıl et:**
Gazel 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Elde etmek, Sahip olmak.

Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt
Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit

3. **ḥāṣıl et:**
Gazel 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Elde etmek, Sahip olmak.

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt

ḥāṣılı:

1. **ḥāṣılı:**
Gazel 27
Mısra: **9**
Doğrusu, kısacası.

Ḥasībā ḥāṣılı bir deste güllerde degül tanẓīr
Ola ṣāḥib-zemīne armaġanım gül zamānıdır

2. **ḥāṣılı:**
Gazel 33
Mısra: **8**
Doğrusu, kısacası.

Zemīni ḳaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḥāṣılı vāfirce īrād-ı maʿāşım var

3. **ḥāṣılı:**
Gazel 48
Mısra: **5**
Doğrusu, kısacası.

Murġ-ı ʿışḳda ḳıla ḥāṣılı gīsūya heves
Mültezim dāʾiresi bād-ı hevāsıyla döner

4. **ḥāṣılı:**
Gazel 86
Mısra: **7**
Doğrusu, kısacası.

Ḥāṣılı yaḳsa cihānı n'ola āhım şereri
Micmer-i dilde nihān nārımı dökdüm ṣaçdım

ḥaşīş-i kesreti:

1. **ḥaşīş-i kesreti:***-i*
Gazel 60
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bolluğa rağmen cimrilik.

Ḳıldım ilḳā-yı yemi vaḥdet ḥaşīş-i kesreti
Āşinā oldum heme dīvāneden etdim ferāġ

ḫāṣṣ u ʿāmdır:

1. **ḫāṣṣ u ʿāmdır:**-*dır*
Gazel 11
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Seçkin kimseler ve halk, herkes.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

ḫāṣṣiyyet-i sülūki:

1. **ḫāṣṣiyyet-i sülūki:**-*i*
Gazel 37
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Seyr ü süluk özelliği.

Ḫāṣṣiyyet-i sülūki bilür ehl-i derd olan
Teşḫīṣ-i ḳadr-i edviye ṣāḥib-ʿileldedir

ḫaṭ:

1. **ḫaṭlanur:**-*uanur*
Gazel 7
Mısra: **1**
1. yeni beliren sakal ve bıyık/ayvatüyü 2. yazı.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır ḳuşıdur aḳçedür maḳṣūd hep

2. **ḫaṭıñ:**-*ıñ*
Gazel 55
Mısra: **6**
(Sevgilinin) Yanağında taze tüyler.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳāmla bir ṣūret-i defter
Ḫaṭıñ cemʿa yekūn ḥüsnüñ [.] taḳsīm göstermiş

3. **ḫaṭıñ:**-*ı, -n*
Gazel 114
Mısra: **3**
(Sevgilinin yanağındaki) ayva tüyleri.

Bāb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳīl ü ḳāl
Faṣl olunmaz mesʿele geldi yine tefsīrde

ḫaṭ u çeşmiñ:

1. **ḫaṭ u çeşmiñ:**-*iñ*
Gazel 26
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yanaklardaki ayva tüyleri ve göz.

Ġazāl-i müşke ḫaṭ u çeşmiñ eylemiş teşbīh
Ġazelde şāʿire bundan büyük ḫaṭā mı olur

ḫaṭ u ḫāliñ:

1. **ḫaṭ u ḫāliñ:**-*iñ*
Gazel 98
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki ayva tüyleri ve ben.

Olmaz niḳābdan ḫaṭ u ḫāliñ müṭālaʿa
Mektūm olan risāle hem olsun hem olmasın

ḫaṭā:

1. **ḫaṭādır:**-*dır*
Gazel 52
Mısra: **6**
Yanlış, hata, kusur.

Şāh-ı cihāndır eyledi ḫūrşīd tāc-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne ḫaṭādır fes istemez

ḫaṭā etme:

1. **ḫaṭā etme:**-*me*
Gazel 15

Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yanlışlık yapmak, yanılgıya düşmek.

Ḫaṭā etme göñül sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec
Edip ṭūl-ı emel olma perīşān bu hevādan gec

ḫaṭarsızca:

1. **ḫaṭarsızca:**
Gazel 120
Mısra: **8**
Korkusuzca.

Ne berzaḫdır belā-yı bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīḳ-ı līk olur maḥbūb u dostānıñ ḫaṭarsızca

ḫaṭ-āver olmadıḳca:

1. **ḫaṭ-āver olmadıḳca:** *-ma, -dıḳca*
Gazel 128
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki ayva tüylerin yeni bitmeye başlaması. II kağıdın üzerine yazı yazılması.

Ḫaṭ-āver olmadıḳca ibtidā-yı vaṣla yoḳ destūr
Niyāzım ḥayflar kim intihā-yı nāza dek gitdi

ḫātem ḳapar:

1. **ḫātem ḳapar:** *-ar*
Gazel 24
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yüzük kapmak.

Ḫvābda laʿl-i leb-i dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur Süleymāndan ḫafī ḫātem ḳapar

ḫātem-i elmās:

1. **ḫātem-i elmās:**
Gazel 100
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Elmas yüzük.

Ya rabṭ-ı faṣṣ-ı zümürrüdle ḫātem-i elmās
Ya sīm āyīne pervāzı kāşī-i zerrīn

ḫaten ṣuyına:

1. **ḫaten ṣuyına:** *-n, -a*
Gazel 118
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Haten (?) suyu.
Uyunca neşʿe-i mey çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḫaten ṣuyına

ḫaṭ-ı ʿanber-fām:

1. **ḫaṭ-ı ʿanber-fām:**
Kıt'a 21
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Anber renkli (siyah) ayva tüyleri.

Geldi ruḫsāra ḫaṭ-ı ʿanber-fām
Bitdi gülzārda ya müşgīn giyāh

ḫaṭ-ı dildārdır:

1. **ḫaṭ-ı dildārdır:** *-dır*
Gazel 135
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüz hatları; sevgilinin ayva tüyleri.

Defʿ-i ġam reftār-ı dīdār ḫaṭ-ı dildārdır
Māʾ-ı cārī ḫūb-rū seyr-i çemen dedikleri

ḫaṭ-ı ḥüsnin:

1. **ḫaṭ-ı ḥüsnin:** *-i, -n*
Gazel 105

Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzel ayva tüyü.

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet eyler ʿālem tāzeden tāze

ḫaṭ-ı ʿiẕārıña:

1. **ḫaṭ-ı ʿiẕārıña:** *-ıñ, -a*
Gazel 26
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yanağın ayva tüyleri.

Ḫaṭ-ı ʿiẕārıña ḳıymet demek revā mı olur
Efendi muṣḥaf-ı ḥüsn-i ḫaṭa bahā mı olur

ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline:

1. **ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline:** *-ine*
Gazel 12
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı yanağın yeşil renkli, yeni çıkmış tüyü.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldı benefşe sābit

2. **ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline:** *-i, -n, -e*
Gazel 12
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı yanağın yeşil renkli, yeni çıkmış tüyü.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldu benefşe sābit

ḫaṭ-ı sebziñ:

1. **ḫaṭ-ı sebziñ:** *-iñ*
Gazel 22
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yeni terleyen bıyıklar.

Ḳalemkār-ı ḳumāş-ı nev-ẓuhūrīdir ḫaṭ-ı sebziñ
Ser-i zülfüñ aña pūşīde ḫārā-yı hevāyīdir

hātif:

1. **hātif:**
Müfret 2
Mısra: **1**
Görülmeyeni haber veren melek.

Müjde birle didi hātif mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefîse Ḫānımʿı Allāh ʿaṭā

2. **hātifden:** *-den*
Gazel 59
Mısra: **15**
Gaipten haber veren II iç sesle ulaşangüç.

Ḥaḳḳa duʿā āḫiri hātifden işit tārīḫin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-ı mübārek cāmiʿ

hātif-i ġaybī:

1. **hātif-i ġaybī:**
Gazel 95
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gizliden gelen ses.

Hātif-i ġaybī dedi rıḥleti tārīḫini
Rūḥ-ı Emīn Ḳadına Fātiḥa oḳu hemān

ḫāṭıra getirmez:

1. **ḫāṭıra getirmez:** *-mez*
Gazel 11

Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Aklına getirmek, hatırlatmak; hissettirmek.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

ḫāṭır-ı ʿāşıḳ:

1. **ḫāṭır-ı ʿāşıḳ:**
Gazel 134
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın gönlü.

Dil-i aʿdā ābādī-i feraḥla olmasa ābād
Mücerred ḫāṭır-ı ʿāşıḳ ḫarāb olsa kim aġlardı

ḫāṭır-ı maḥzūnına:

1. **ḫāṭır-ı maḥzūnına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 105
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hüzünlü gönül.

Güẕeşte demleri yād eylemek ḳalbe ṣafā virmez
Gelirken ḫāṭır-ı maḥzūnına ġam tāzeden tāze

ḫatm oldu:

1. **ḫatm oldu:** *-du*
Gazel 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bitmek, sona ermek.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā (mühr)
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṯ

2. **ḫatm oldu:** *-du*
Gazel 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bitmek, sona ermek.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṯ

ḫatn-i ḥasan:

1. **ḫatn-i ḥasan:**
Kıt'a 21
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hasan'ın dengi.

Mīr Dervīş Rıżā ḫatn-i Ḥasan
Pür-vaḳār oldu o ẕāt-ı āgāh

ḫaṭṭ:

1. **ḫaṭṭıñ:** *-ıñ*
Gazel 35
Mısra: **9**
Ayva tüyü.

Ḫaṭṭıñ kitāb-ı ḥüsnüñü iʿrāb eder Ḥasīb
Ders-i ḫayāle başladı çoḳ ḳāl u ḳīl olur

2. **ḫaṭṭ:**
Gazel 99
Mısra: **6**
(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.

Ṣarılsam rişte-i gīsūya sevdā-yı vişāliñle
Şehā ḫaṭṭ ṣādır olsa ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem senden

3. **ḫaṭṭ:**
Kıt'a 14
Mısra: **24**

(Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḥına geldikde ṣuḥuf İbrāhīm
(Fī Ramażān 1186)

4. **ḫaṭṭına:** *-ına*
Kıt'a 1
Mısra: **4**
1. sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri. 2. yazı.

Kātib-i māşıṭa naẓīri Ḥasīb
Ḫaṭṭına zer-feşān olursa sezā

5. **ḫaṭṭ:**
Kıt'a 17
Mısra: **2**
1. Çizgi. 2. Yazı. 3. eski. Gençlerde yeni beliren sakal ve bıyık.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

6. **ḫaṭṭı:**
Kıt'a 15
Mısra: **3**
Ar. çizgi, satır, yazı.

Ṣıfr-ı ḫālī raḳamı ḫaṭṭı degüldür ḫāli
Naḳd-ı cān u dili ʿuşşāḳı eder cemʿa yekūn

ḫaṭṭ edip:

1. **ḫaṭṭ edip:** *-ip*
Mesnevi 4
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ Evren begi
Ḫaṭṭ edip hep dediler ʿadlile meşhūr özi

ḫaṭṭ erince:

1. **ḫaṭṭ erince:** *-ince*
Gazel 80
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanaktaki ayva tüyleri çıkınca.

Laʿlin emdim gerdenin būs eyledim erince ḫaṭṭ
ʿİşret-i meyle Boġaz ẕevḳında aḫşām eyledim

ḫaṭṭ yazdı:

1. **ḫaṭṭ yazdı:** *-dı*
Gazel 100
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı yazma.

Oḳursa bülbül-i gūyā ʿaceb mi tārīḫin
Gül-i Meḥemmede ḫaṭṭ yazdı Sūre-i Yāsīn

ḫaṭṭ ẓuhūr etdi:

1. **ḫaṭṭ ẓuhūr etdi:** *-di*
Gazel 54
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yüzdeki ayva tüyleri görünmeye başlamak.

Ḫaṭṭ ẓuhūr etdi dem-i şevḳ-ı viṣāl etdi yine
Ẕevḳ-ı seyr-i çemeni tāze-resinden biliriz

ḫaṭṭ-ı ʿanberīn:

1. **ḫaṭṭ-ı ʿanberīn:**
Gazel 119
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Anber kokulu ayva tüyü.

Dökülmüş kākül-i müşgīn ḫaṭṭ-ı ʿanberīn üzre
Ḳomuşlar ḳıl ḳalem iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn üzre

ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ:

1. **ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ:** *-di, -niñ*
   Gazel 57
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanaktaki ayva tüyleri.

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣığışdırmış

ḫaṭṭ-ı hümāyūn:

1. **ḫaṭṭ-ı hümāyūn:**
   Kıt'a 5
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Kutlu ayva tüyü.

Edip sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat mülkini teʾbīd
Beyāż üzre yine ḫaṭṭ-ı hümāyūn eyledi ışdār

2. **ḫaṭṭ-ı hümāyūn:**
   Kıt'a 21
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Osmanlı padişahlarının önemli konularda bizzat yazdıkları ya da notlar düştükleri fermanlara verilen ad.

Eyledi ḫaṭṭ-ı hümāyūn ışdār
Maşrıḳa şāh-ı ʿArab çekdi sipāh

ḫaṭṭ-ı hümāyūn mı getirdi:

1. **ḫaṭṭ-ı hümāyūn mı getirdi:** *-di*
   Gazel 55
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Osmanlı padişahlarının önemli konularda bizzat yazdıkları ya da notlar düştükleri ferman mı getirmek.

Lebiñ ḫaṭṭ-ı hümāyūn mı getirdi şāh-ı ḥüsnüñden
Müjeñ leşkerleri ṣıḳ ṣıḳ dizip taʿlīm göstermiş

ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı:

1. **ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı:** *-ı*
   Kıt'a 14
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanağındaki ayva tüyü.

Rüʾyet-i ġaymiledir sebt-i sübūt-i ġurre
Ḳıldı bu mesʿeleyi ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı tefhīm

ḫaṭṭ-ı laʿli gelicek:

1. **ḫaṭṭ-ı laʿli gelicek:** *-icek*
   Gazel 62
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Lal taşına benzeyen dudaktaki ayva tüyleri.

Ḫaṭṭ-ı laʿli gelicek būsesini menʿ etdi
Nehy olup āyetle nūş-ı meye oldu çün yasaġ

ḫaṭṭ-ı nev:

1. **ḫaṭṭ-ı nev:**
   Gazel 107
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Yeni çıkan ayva tüyleri.

Ḫaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı rūy-ı yār oldu yine

Gülsitān-ı ḥüsnde evvel bahār oldu yine

ḫaṭṭ-ı ruḫa:

1. **ḫaṭṭ-ı ruḫa:***-a*
   Gazel 97
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Yüzdeki ayva tüyleri.

Būsına ḫaṭṭ-ı ruḫa bīm-i nigehdir māniʿ
ʿArż-ı ḥāl eyleyemem şāha silaḥdārından

ḫaṭṭ-ı ruḫı:

1. **ḫaṭṭ-ı ruḫı:**
   Gazel 39
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Yüzdeki ayva tüyleri.

Etdi bedīʿ-i ḥüsnüñ maʿānīsin beyān
Ḫaṭṭ-ı ruḫı meger kütübüñ Aḫterīsidir

ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı maḥbūba:

1. **ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı maḥbūba:***-a*
   Gazel 127
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yüzünün üstündeki ayva tüyleri.

Baḳ ser-i ṭurre ile ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū yazılan mektūba

ḫaṭṭ-ı ruḫsāra:

1. **ḫaṭṭ-ı ruḫsāra:***-a*
   Kıt'a 21
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanaktaki ayva tüyler.

Berg-i sebzile ne ḫoşdur gül-i āl
Ḫaṭṭ-ı ruḫsāra naẓar ḳıl her gāh

ḫaṭṭ-ı şerīf:

1. **ḫaṭṭ-ı şerīf:**
   Gazel 100
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Mübarek, kutlu ayva tüyleri.

Ḫazīnedār Meḥemmed Aġaya ṣad taḥsīn
Cemālin eyledi ḫaṭṭ-ı şerīf ile tezyīn

ḫaṭṭ-ı şerīfin yazdı:

1. **ḫaṭṭ-ı şerīfin yazdı:***-dı*
   Gazel 127
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Mübarek yazıyı yazmak.

Yazdı çün ḫaṭṭ-ı şerīfin dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daḫi var mı ḳalem mecẕūba

ḫaṭṭ-ı yāḳūtī:

1. **ḫaṭṭ-ı yāḳūtī:**
   Gazel 100
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Kırmızı renkli yazı.

O leb ki kāġıd-ı āl üzre ḫaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i laʿle ḳazılmış ola zemān ü zemīn

ḫaṭṭ-ı yār gelip:

1. **ḫaṭṭ-ı yār gelip:***-ip*
   Gazel 68
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayva tüyleri gelmek.

Gösterdi ḫaṭṭ-ı yār gelip leylī-i berāt
Çekdi hilāl ḳaşları ṭuġra ṣabāḥa dek

ḫaṭṭından ṭutup:

1. **ḫaṭṭından ṭutup:** *-up*
   Mesnevi 3
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanağındaki ayva tüylerinden tutmak.

İstedim bir büse ḫaṭṭından ṭutup ol yārdan
Dedi deveyi bir ṭutam otdur yārdan uçuran

ḫaṭṭ-keşīde ola:

1. **ḫaṭṭ-keşīde ola:** *-a*
   Kıt'a 14
   Mısra: **20**
   Kelime Tipi: **-**
   Hat çekmek.

Der-kenār oldı beyāż üzre berāt-ı ḥüsni Ḫaṭṭ-keşīde ola olmaz mı o nāme telsīm

ḥavādis:

1. **ḥavādis:**
   Gazel 13
   Mısra: **1**
   Hadiseler, olaylar.

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādis
Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādis

2. **ḥavādis:**
   Gazel 13
   Mısra: **2**
   Hadiseler, olaylar.

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādis
Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādis

3. **ḥavādis:**
   Gazel 13
   Mısra: **4**
   Hadiseler, olaylar.

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādis

4. **ḥavādis:**
   Gazel 13
   Mısra: **6**
   Hadiseler, olaylar.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā (mühr)
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādis

5. **ḥavādis:**
   Gazel 13
   Mısra: **8**
   Hadiseler, olaylar.

Verse ne ᶜaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫi lek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādis

6. **ḥavādis:**
   Gazel 13
   Mısra: **1**
   Olup biten vak'alar, hadiseler, olaylar.

Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādis
Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādis

7. **ḥavādis:**
   Gazel 13
   Mısra: **2**
   Olup biten vak'alar, hadiseler, olaylar.

Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādis
Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādis

8. **ḥavādis:**
   Gazel 13
   Mısra: **4**

Olup biten vak'alar, hadiseler, olaylar.

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādiṯ

9. **ḥavādiṯ:**
Gazel 13
Mısra: **6**
Olup biten vak'alar, hadiseler, olaylar.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṯ

10. **ḥavādiṯ:**
Gazel 13
Mısra: **8**
Olup biten vak'alar, hadiseler, olaylar.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫīlek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṯ

11. **ḥavādiṯ:**
Gazel 13
Mısra: **10**
Olup biten vak'alar, hadiseler, olaylar.

Şimdi kim oḳur menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḫ Ḥasībā ile ʿālemde ḥavādiṯ (Fi Ġurre Şaʿbān Sene 1198)

ḫavf eder:

1. **ḫavf eder:***-er*
Mesnevi 3
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Korkmak.

Ḳaṭır arpası taʿyīni ister her ay
Verdi ṣan vāʿiẓ efendi deve dişi buġdayı

ḫavf etme:

1. **ḫavf etme:***-me*
Gazel 66
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Korkmak.

Ḫavf etme tīr-i ḳażādan sen ol ḳadar
ʿĀşıḳ Rıżā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

ḥavlı obasını:

1. **ḥavlı obasını:**
Mesnevi 4
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Havlı obasını.

Ḥavlı obasını çit yap(dır)dı boz aġacı faḳīr
Raḥm edip etmeye tecrīm müsellim-i ṣaġīr

ḫavz:

1. **ḥavż:**
Gazel 44
Mısra: **3**
Bahçeleri süslemek, sulamak, içinde yüzmek veya belli maddeleri ıslatmak, boyamak, süzmek gibi maksatlar için kullanılan, etrâfı beton, tuğla, mermer vb. şeylerle çevrilmiş su biriktirme yeri.

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż
Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-i ḫoş-bū mudur

ḫayāl:

1. **ḫayāl:**
Gazel 3

Mısra: **14**
Hayal.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʾyā mı ya ḫulyā mı söylersin
Ḥasīb

2. **ḫayāl:**
Gazel 70
Mısra: **28**
Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş.

Şerḥalar dāġ-ı serimde baña ṭaġ üstüne bāġ
Oldu zībende güşāyişle ḫayāl üstüne gül

3. **ḫayālinde:** *-in, -de*
Gazel 113
Mısra: **5**
Düş.

O āteş-pāreniñ şehr-i dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır żarar aḫker ḫuṣūsında

ḫayāle almış:

1. **ḫayāle almış:** *-mış*
Gazel 57
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Hayal etmek, hayal alemine almak.

Meşeldir çün ġılāfa nīze ṣıġmaz derler ammā kim
Müjeñ almış ḫayāle ʿāşıḳ-ı şeydā ṣıġışdırmış

ḫayāl-i cām-ı laʿliñle:

1. **ḫayāl-i cām-ı laʿliñle:** *-iñ, -le*
Gazel 99
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin lal rengindeki kadehinin hayali.

N'ola düşsem ḫayāl-i cām-ı laʿliñle ḫarābāta
Ṣafādır Lāy-ḫvāra künc-i külḫen ṣaḥn-ı gülşenden

ḫayāl-i elif-i ḳadüñle:

1. **ḫayāl-i elif-i ḳadüñle:**
Gazel 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Elif gibi boyunun hayali.

Ḥamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnüñ ider tār-ı kākülüñ iʿrāb

ḫayāli fener:

1. **ḫayāli fener:**
Gazel 67
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Üzerine yapılmış resimleri, içinde yanan ışık etkisiyle büyütüp aksettiren döner fenerin şekli, görüntüsü gibi olmak II çok zayıflamak; yok olmak (Tanıkta, manevi olarak yok olmak, benliğinden uzaklaşmak söz konusu edilir).

Meclisde raḳṣa girdi ḫayāli fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı ṣahbā ṣabāḥa dek

ḫayāl-i gīsuvānıñla:

1. **ḫayāl-i gīsuvānıñla:** *-ıñ, -la*
Gazel 57
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kaşların hayali.

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḫayāl-i gīsuvānıñla

Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā ṣığışdırmış

ḫayāl-i ḥüsnüñe:

1. **ḫayāl-i ḥüsnüñe:** *-üñ, -e*
   Gazel 130
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzelliğin düşlenmesi.

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḥāşā seni

ḫayāl-i ruḫı:

1. **ḫayāl-i ruḫı:** *-ı*
   Gazel 106
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanağın hayali.

Zülfi sevdāsı geh ḫayāl-i ruḫı
Hem hevā vü hem āb var dilde

ḫayāl-i viṣāliyle:

1. **ḫayāl-i viṣāliyle:** *-i, -y, -le*
   Gazel 92
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma hayali.

Olmaz göñül ḫayāl-i viṣāliyle muġtenem
Būs-ı nevāl eyleme dürr-i āb-gīneden

ḫayāl-i yār:

1. **ḫayāl-i yār:**
   Gazel 39
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin hayali.

Çeşm-i terimden olmadı ḫālī ḫayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh etmiş birisidir

ḫayāl-i zülfle:

1. **ḫayāl-i zülfle:** *-le*
   Gazel 130
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin zülüflerinin hayali.

Ey göñül ḥālim perīşāndır ḫayāl-i zülfle
Bī-ḫaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

ḫayālimden ḫālī degül:

1. **ḫayālimden ḫālī degül:**
   Gazel 55
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Hayalimden boş değil.

Ḳad u zülf ü dehānı hīç degül ḫālī ḫayālimden
Bu ḳāl-i muṣḥaf-ı ḥüsnüñ elif lām mīm göstermiş

ḫayāt-ı cāvidāndır:

1. **ḫayāt-ı cāvidāndır:** *-dır*
   Gazel 36
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Sonsuz hayat.

Ḥayāt-ı cāvidāndır laʿl-i nābıñ şūḫ-ı dil-cūsun
ʿAceb bilsem ṭabīb-i cān mısın cānān mısın kāfir

ḫayāt-ı ḫıżr:

1. **ḫayāt-ı ḫıżr:**
   Gazel 140
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Hz. Hızır'ın ömrü.

Cānın eden İmām ʿAlī yoluna fedā

Buldu ḥayāt-ı Ḫıżr gibi
ʿömr-i sermedī

ḥaydūd:

1. **ḥaydūd:**
Gazel 7
Mısra: **8**
Haydut, eşkıya.

Naʿra ile birbirine dirler ormatus gerus
Uñudup çengāneler yollardaġı ḥaydūd hep

ḥayfā:

1. **ḥayfā:**
Gazel 73
Mısra: **7**
"Eyvah, yazık!" anlamında ünlem.

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden emān zamānı degül

ḥayflar kim:

1. **ḥayflar kim:**
Gazel 128
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yazıklar ki.

Ḫaṭ-āver olmadıḳca ibtidā-yı vaṣla yoḳ
destūr
Niyāzım ḥayflar kim intihā-yı nāza dek gitdi

hayli:

1. **ḫayli:**
Gazel 88
Mısra: **6**
"Epey, çok".

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

2. **ḫaylī:**
Gazel 92
Mısra: **3**
"Epey, çok".

Ḫaylī tekellüf oldu kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne feṯḥ-i muṭalsam defīneden

3. **ḫayli:**
Gazel 88
Mısra: **6**
"Epey, çok".

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

4. **ḫayli:**
Gazel 91
Mısra: **5**
"Birçok, çok fazla, epeyce" anlamına gelen zarf.

Niṣār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuṣṣāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

ḫayme:

1. **ḫaymelerdir:** *-ler, -dir*
Gazel 17
Mısra: **5**
Çadır.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

2. **ḫayme:**
Gazel 89
Mısra: **12**
Çadır, otağ.

Ḥasībā bād-ı ḫūrşīd elimden olmaz āsūde
Çü ḫayme etmeyen

ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın

ḫayme-i zībā:

1. **ḫayme-i zībā:**
   Gazel 4
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel, süslü çadır.

Miyān-ı şālde at ḳapdı fesin ḥaddi ʿuşşāḳa
Ḳurulmış lālezāra yasemende ḫayme-i zībā

ḫayra mübeddel olup:

1. **ḫayra mübeddel olup:***-up*
   Kıt'a 9
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Hayra çevrilmek.

Ḥabību'llāh şefāʿat eylesin rūz-ı ḳıyāmetde
Olup ḫayra mübeddel ḳılmasınlar seyyiʿātın fāş

ḫayrān mısın:

1. **ḫayrān mısın:***-mı, -sın*
   Gazel 36
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Şaşırıp kalmış (kimse) // 'aşk ile kendinden geçmiş kişi.

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḥayrān mısın kāfir

ḫayret:

1. **ḥayretinden:***-i, -n, -den*
   Mesnevi 3
   Mısra: **2**
   Beklenmedik, garip bir şeyin sebep olduğu şaşkınlık, şaşırma II beğenme, takdir etme.

Leylī-i nāḳa-süvārı görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve söylerse ʿaceb mi Mecnūn

ḫayret verir:

1. **ḥayret verir:***-ir*
   Gazel 101
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Şaşkınlık vermek, şaşırtmak.

Feylesūf-ı ḥikmete ḥayret verir endîşesi
Rüşdine teslîm olur Soḳraṭ olaydı imtiḥān

ḫayretde ḳalırdı:

1. **ḥayretde ḳalırdı:***-ır, -dı*
   Kıt'a 23
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Şaşırmak, ne yapacağını bilememek.

Görse taṣvîrini ḥayretde ḳalırdı Bihzād
Ṭabʿ-ı miʿmārî-i Mānîyi ḳodu ḫüsrāna

ḫayrī:

1. **ḫayrīye:***-y, -e*
   Gazel 53
   Mısra: **13**
   Şair Hayri.

Fennîniñ Ḫayrîye pey-revligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasîbā anı tanẓīr ederiz

ḫayrı bol:

1. **ḫayrı bol:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **1**

Kelime Tipi: -
Çok hayır yapan.

Ḫayrı bol şāh-ı melek ḥażret-i Ḳāsım Paşa Āṣaf-ı ḫāṣṣı olup etdi vezāret ḥaḳḳā

ḫayr-ı ḫalef ola:

1. **ḫayr-ı ḫalef ola:** *-a*
Kıt'a 10
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Hayırlı halef, hayırlı evlât olmak.

Ḫāl ü ḥaṭṭ noḳṭa-i müşgīn-i muʿanber iʿrāb
Ḥaḳ mübārek ede hemvāre ola ḫayr-ı ḫalef

ḥazersizce:

1. **ḥaẕersizce:**
Gazel 120
Mısra: **10**
Sakınmadan.

Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaṣā ḳıldım ḥaẕersizce

ḫazīnedār meḥemmed aġaya:

1. **ḫazīnedār meḥemmed aġaya:** *-y, -a*
Gazel 100
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Hazînedar Meḥmet Ağa.

Ḫazīnedār Meḥemmed Aġaya ṣad taḥsīn Cemālin eyledi ḫaṭṭ-ı şerīf ile tezyīn

2. **ḫazīnedār meḥemmed aġaya:** *-y, -a*
Gazel 100
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Hazînedar Meḥmet Ağa.

Ḫazīnedār Meḥemmed Aġaya ṣad taḥsīn Cemālin eyledi ḫaṭṭ-ı şerīf ile tezyīn

ḥażret-i ḥācī ḥasan aġa-yı kerīm:

1. **ḥażret-i ḥācī ḥasan aġa-yı kerīm:**
Kıt'a 14
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Cömert Hacı Hasan Ağa Beyefendi.

Ḫilʿat-i ḫāṣṣ-ı hümāyūn-ser-i bāzirgānī
Nāmver ḥażret-i Ḥācī Ḥasan Aġa-yı kerīm

ḥażret-i ḫān ḥamīd:

1. **ḥażret-i ḫān ḥamīd:**
Gazel 59
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Hamit Han Hazreti.

Ḥażret-i Ḫān Ḥamīd ol şeh-i ẓıll-ı Ṣānīʿ
ʿAdli ḥırz-ı żuʿafā düşmene seyf-i ḳāṭıʿ

ḥażret-i ḫayrīye:

1. **ḥażret-i ḫayrīye:** *-y, -e*
Gazel 97
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Hayri Efendi Hazretleri. (bkz. Ḫayrī Efendi).

Ḥażret-i Ḫayrīye mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Ḳadri maʿlūm süḫan-dān olur eşʿārından

ḥażret-i ḳāsım paşa:

1. **ḥażret-i ḳāsım paşa:**
Mesnevi 4
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kasım Paşa hazreti.

Ḫayrı bol şāh-ı melek ḥażret-i Ḳāsım Paşa
Āṣaf-ı ḫāṣṣı olup etdi vezāret ḥaḳḳā

ḥażret-i mevlānānıñ:

1. **ḥażret-i mevlānānıñ:**-*nıñ*
Kıt'a 19
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mevlānā Hazretleri.

Ṣıdḳile bendesi ol Ḥażret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāṣıl olam sırr-ı dile "men ʿarefe"

ḥażret-i rātib efendi-i müşārün bi'l-benān:

1. **ḥażret-i rātib efendi-i müşārün bi'l-benān:**
Gazel 101
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Parmakla gösterilen Ratib Efendi Hazreti.

Ḥażret-i Rātib Efendi-i müşārün bi'l-benān
Āmidī-i ḫvācegān ʿallāme-i naẓm-ı beyān

ḥażret-i sālim efendi:

1. **ḥażret-i sālim efendi:**
Gazel 15
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Salim Efendi hazretleri.

Ḥasībā ḥażret-i Sālim Efendi şiʿriñi görse
Ḳuṣūruñ ʿafv ile tekmīl eder ġayra recādan gec

ḥażret-i sulṭān ḥamīd:

1. **ḥażret-i sulṭān ḥamīd:**
Kıt'a 23
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Alim Sultan I. Abdülhamid Hazretleri.

Cāmiʿ-i ḥışn-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd
Ḳıldı Ḥaḳ mülhem o şāhenşeh-i ʿālī-şāna

ḥażret-i yezdān:

1. **ḥażret-i yezdān:**
Gazel 87
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yüce Allah.

Ermişim taḳlīd ile taḥḳīḳa dervīşem bugün
Derd edindim Ḥażret-i Yezdān bī-çūndur sözüm

ḥaẕẕın suʾāl etdiler:

1. **ḥaẕẕın suʾāl etdiler:**-*di, -ler*
Mesnevi 3
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Aldığı zevki sormak.

Deveye düzden yoḳuşdan ḥaẕẕın etdiler suʾāl
Dedi yük ṣırtımda olsa ikisi daḫi melāl

heb:

1. **heb:**
Gazel 8
Mısra: **6**
Her vakit, daima, sürekli.

Dest-i ṭaleble ayaġı
taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duʿā-yı
ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

2. **heb:**
Mesnevi 5
Mısra: **1**
Bütün, tüm, hepsi.

Bu se-Māl̇ġāre-gīre Bū
ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü
begi kimse ṭaleb

hediyye eyler:

1. **hediyye eyler:** *-r*
Gazel 69
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Hediye etmek.

Güller gibi bahāra
münāsib ġazelleri
Eyler hediyye tāze
zebānı Sitānbuluñ

hediyyeli müsāfir gelicek:

1. **hediyyeli müsāfir gelicek:** *-icek*
Mesnevi 4
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Hediyeli misafir gelmek.

Bir hediyyeli müsāfir
gelicek bī-daʿvet
Mīrḫān olsa daḫi
ḳondurur eyler ʿizzet

hediyyesi ola:

1. **hediyyesi ola:** *-a*
Gazel 123
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Armağan olmak.

Kevs̱er Efendi naẓmına
naẓīreñ ey Ḥasīb
Zemzem hediyyesi ola
rūḥ-āşnālara

heft iḳlīme:

1. **heft iḳlīme:** *-e*
Müfret 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yedi iklim, bütün dünya.

Bu duʿā iclāsına tārīḫdir
Ola heft iḳlīme şeh
ʿAbdu'l-ḥamīd-i ġāzī

helāk:

1. **helākime:** *-im, -e*
Gazel 64
Mısra: **4**
Ölmek; ölme, mahv ve ma'dûm olma.

Şehīd-i ġamzeñ olam
diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ḫadengini ey
ḳaşı yā helākime çek

2. **helākime:** *-im, -e*
Gazel 65
Mısra: **2**
Ölmek; ölme, mahv ve ma'dûm olma.

Ḫadeng-i ġamzeleriñ
cism-i zaḫmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı
yā helākime çek

helāk eyler:

1. **helāk eyler:** *-r*
Gazel 33
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mahvetmek, perişan etmek.

Helāk eyler nigeh ber-
dār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaṣl-ı cānān
etmege ḳaç cān u başım
var

2. **helāk eyler:** *-r*
Gazel 116
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Öldürmek.

Helāk eyler hezārān ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīġ-zenlikde

ḥelāl:

1. **ḥelāl:**
Gazel 1
Mısra: **7**
Haram olmayan şey, mubah.

Biz eyledük güzelüm ḳanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne beyt-i maʿmūra

ḥelālī:

1. **ḥelālīden:** *-den*
Gazel 93
Mısra: **5**
Helallikle,helallik alarak.

Ḥelālīden eder ifṭār kebābı setresin ṣūfī
Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

hele:

1. **hele:**
Gazel 61
Mısra: **2**
Artık, bundan sonra.

Eylemem funduḳçılıḳ kestāneden etdim ferāġ
Köfte-ḫor olmam hele küfegāneden (?) etdim ferāġ

2. **hele:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Bilhassa, özellikle.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

3. **hele:**
Gazel 53
Mısra: **6**
"Biraz bekle, dur bakalım!" anlamında cümlelerin başına getirilen bir kelime.

Fikrimiz vuṣlat-ı dildār ü helāk-i aġyār
Hele taḳrīre muvāfıḳ bunu tedbīr ederiz

4. **hele:**
Mesnevi 4
Mısra: **45**
"Dahi, bile" anlamında bağlaç.

Ḳaraca körlüge ḳaçmadı hele oldu şikār
Kesdirince başını eyledi ṣaḥrāya firār

helvā:

1. **ḥelvā:**
Gazel 61
Mısra: **3**
Helva.

Aġzıma aldım leb-i şīrīniñi ḥelvā gibi
Çaşnī-i leẕẕet-i ḳayıġāneden etdim ferāġ

2. **ḥelvā:**
Gazel 4
Mısra: **20**
Helva, tatlı.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

hem:

1. **hem:**
Gazel 105
Mısra: **12**
"Aynı zamanda" anlamında bağlaç.

Çürümez rızḳa verdim naḳd-ı fenni bāġ-ı vuṣlatda
Alıp şeftālūler ser-tā-be-pā hem tāzeden tāze

hem hem:

1. **hem hem:**
Gazel 106
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Her ikisi de geçerli olan iki durumu anlatan bağlaç.

Zülfi sevdāsı geh ḫayāl-i ruḫı
Hem hevā vü hem āb var dilde

hem hem hem:

1. **hem hem hem:**
Kıt'a 16
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bağlaç (hem...hem...hem de).

Kāmilen ḥüsn-i edā ile dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥasen

hem olsun hem olmasın:

1. **hem olsun hem olmasın:**
Gazel 98
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Hem olsun hem olmasın.

Ḫūbān-ı sīm-ten zer-i maḥbūba seslenir
ʿĀşıḳda āh u nāle hem olsun hem olmasın

2. **hem olsun hem olmasın:**
Gazel 98
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hem olsun hem olmasın.

Ḫūy-gerde ḳılma şermle ruḫsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem olsun hem olmasın

3. **hem olsun hem olmasın:**
Gazel 98
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hem olsun hem olmasın.

Olmaz niḳābdan ḫaṭ u ḫāliñ müṭālaʿa
Mektūm olan risāle hem olsun hem olmasın

4. **hem olsun hem olmasın:**
Gazel 98
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hem olsun hem olmasın.

Ol mest-i nāz şāl-be-gerden degülse de
Mihr-i münīr hāle hem olsun hem olmasın

5. **hem olsun hem olmasın:**
Gazel 98
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hem olsun hem olmasın.

Bir şeb firāş-ı vuṣlatı beyʿ eylesin hemān
Ferdāya ġam iḳāle hem olsun hem olmasın

6. **hem olsun hem olmasın:**
Gazel 98
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hem olsun hem olmasın.

Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

7. **hem olsun hem olmasın:**
Gazel 98
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Hem olsun hem olmasın.

Fennī Ṣabīḥa oldu Ḥasīb-i naẓīre-gū
Pey-revlik-i iḥāle hem olsun hem olmasın

8. **hem olsun hem olmasın:**
Gazel 98
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hem olsun hem olmasın.

Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

hemān:

1. **hemān:**
Gazel 119
Mısra: **6**
Hemen.

Hātif-i ġaybī didi rıḥleti tārīḫini
Rūḥ-ı Emīn Ḳadınᶜa Fātiḥa oḳı hemān

2. **hemān:**
Mesnevi 4
Mısra: **48**
Hemen.

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña altun gibi ṣarı yārı

3. **hemān:**
Gazel 70
Mısra: **26**
Hemen II o anda II sürekli olarak.

Ṣoḳunup ḫancer-i ḫār eyledi ḳasd-ı bülbül
Ḳızarıp çıḳdı hemān rūy-ı celāl üstüne gül

4. **hemān:**
Gazel 33
Mısra: **2**
Daima, her zaman.

ᶜAḳār-ı dehrden ancaḳ dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir ḳutlu başım var

5. **hemān:**
Mesnevi 5
Mısra: **22**
Daima, sadece.

Yörügü ṣoymaġa başladı Ṣarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ḫıżr oldu Tatar aña hemān

6. **hemān:**
Kıt'a 8
Mısra: **3**
Hemen II O anda, öylece.

Ben daḫi etdim duᶜā dedim hemān tārīḫimi
Ola bu Seyyid Meḥemmed ᶜālem içre ser-firāz

7. **hemān:**
Gazel 98
Mısra: **11**
Daima, her zaman; çabucak, derhâl.

Bir şeb firāş-ı vuṣlatı beyʿ eylesin hemān
Ferdāya ġam iḳāle hem olsun hem olmasın

8. **hemān:**
Kıt'a 4
Mısra: **3**
Birden.

Edeyazdı beni dīvāne hemān
O ḳalem kātibi ḥaḳḳā dil-ber

9. **hemān:**
Gazel 81
Mısra: **2**
Çabucak, derhâl.

Libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş ten añladıġım
Bu çārsū-yı fenāda hemān ben añladıġım

10. **hemān:**
Gazel 95
Mısra: **6**
Çabucak, derhâl.

Hātif-i ġaybī dedi rıḥleti tārīḫini
Rūḥ-ı Emīn Ḳadına Fātiḥa oḳu hemān

11. **hemān:**
Gazel 70
Mısra: **32**
Derhâl, çabucak anlamında zarf.

Muṣḥaf-ı ʿārıż-ı dil-dāra yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

12. **hemān:**
Gazel 101
Mısra: **24**
Derhal, çabucak, hemen.

Nice merd olur o ṭıfl-i sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile muʿammer eyleye Mevlā hemān

13. **hemān:**
Gazel 29
Mısra: **4**
Anında, hemen.

Cān merāḳıdır meyān-ı ebruvān-ı dil-bere
Ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür hemān miḥrāb uyur

14. **hemān:**
Gazel 14
Mısra: **2**
Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden II İllâ.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-bahāne nedir bāʿiṣ
ʿAṭā-yı şāha hemān bir bahānedir bāʿiṣ

15. **hemān:**
Gazel 116
Mısra: **2**
Aksine. II Aniden.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

16. **hemān:**
Gazel 50
Mısra: **3**
Daima / her zaman.

Ser-i zülfüñ ġamın ṣanma hemān ben nā-tüvān çekmez

Belā zencīrini ādem degül şīr-i zamān çekmez

hem-cāme-ḫvāb olsa:

1. **hem-cāme-ḫvāb olsa:** *-sa*
Gazel 134
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aynı yatakta olmak.

O meh bir şeb bize hem-cāme-ḫvāb olsa kim aġlardı
Felekde necm-i baḫtım şuʿle-tāb olsa kim aġlardı

hem-civār oldu:

1. **hem-civār oldu:** *-du*
Gazel 75
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Komşu, yakın ol-.

Oldu āḫir dāderi Seyyid Ḫalīle hem-civār
Bir yere cemʿiyyet etdi ol iki tāze nihāl

hem-çü:

1. **hem-çü:**
Gazel 104
Mısra: **10**
"Gibi" edatı.

Ṭabīʿatler açıldı gül gibi evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül başlasa pervāza yelpāze

hemçün:

1. **hemçün:**
Gazel 83
Mısra: **5**
Gibi.

Benānıñla Benātü'n-naʿşı mīzān eylemem hemçün
Şebān-ı ġayra çeşmim ḫīredārī-i hilāl etmem

hem-çünīn:

1. **hem-çünīn:**
Kıt'a 14
Mısra: **12**
Böyle.

Oldu rīş-i nev ile çāh-ı zenaḫdānı muḥīṭ
Hem-çünīn sünbül-i pīrāmen-i ḥavż-ı nesīm

heme:

1. **heme:**
Gazel 60
Mısra: **4**
Bütün / hep.

Ḳıldım ilḳā-yı yemi vaḥdet ḥaşīş-i kes̲reti
Āşinā oldum heme dīvāneden etdim ferāġ

hemīşe:

1. **hemīşe:**
Gazel 79
Mısra: **6**
Daima.

ʿArūs-ı maʿnāya ṣan mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir ḥüsn ü ān devāt ü ḳalem

hem-nām-ı ʿaẓīm:

1. **hem-nām-ı ʿaẓīm:**
Kıt'a 14
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Büyük arkadaşlık.

Yaʿni maḫdūm-ı mükerremleri faḫrü'l-aḳrān
Cedd-i peyġamber-i z̲īşānla hem-nām-ı ʿaẓīm

hem-rāz:

1. **hem-rāza:** *-a*
Gazel 121
Mısra: **6**
Sırdaş, dost.

Şeker-pālūde-i cism-i laṭīfin ditredir dir dir
Ṭuyulmaz būs-ı laʿl-i dil-ber-i mümtāza hem-rāza

hem-ṣoḥbet:

1. **hem-ṣoḥbet:**
Mesnevi 4
Mısra: **20**
Birbiriyle sohbet eden, arkadaş; beraber, birlikte.

Ḫvāceye aydın çeşmi çerāġ elbet
Kimle aṣḥāb-ı kemālleriñe hem-ṣoḥbet

hem-ṣoḥbet olur mı:

1. **hem-ṣoḥbet olur mı:** *-ur, -mı*
Gazel 137
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dost olmak, aynı sohbet halkasında bulunmak.

ʿAceb ol meh bize hem-ṣoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āġūşda furṣat olur mı

hemvār:

1. **hemvār:**
Gazel 43
Mısra: **4**
Daima, her zaman.

Nīk ü bed iẓhār eder naḳş-ı derūn-ı cām-ı mey
Zişt ü ḫūb āyīnede hemvār kendin gösterir

hemvāre:

1. **hemvāre:**
Kıt'a 10
Mısra: **6**
Daima, devamlı.

Ḫāl ü ḫaṭṭ noḳṭa-i müşgīn-i muʿanber iʿrāb
Ḥaḳ mübārek ede hemvāre ola ḫayr-ı ḫalef

hem-zebān olmaḳ:

1. **hem-zebān olmaḳ:** *-maḳ*
Gazel 110
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Aynı dili konuşmak.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür-gūlara

2. **hem-zebān olmaḳ:** *-maḳ*
Gazel 110
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Aynı dili konuşmak.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür--gūlara

hep:

1. **hep:**
Gazel 7
Mısra: **1**
Sürekli olarak, her zaman, daima.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır

ḳuşıdur aḳçedür
maḳṣūd hep

2. **hep:**
Gazel 7
Mısra: **2**
Sürekli olarak, her zaman, daima.

Ḫaṭlanur dökem
yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır
ḳuşıdur aḳçedür
maḳṣūd hep

3. **hep:**
Gazel 7
Mısra: **4**
Sürekli olarak, her zaman, daima.

Olmışına ḫāmına
baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz
düşürür emrūd hep

4. **hep:**
Gazel 7
Mısra: **6**
Sürekli olarak, her zaman, daima.

Ṣoyramānīden (?)
yapınca kīseler Boşnaḳ
nʿola
Arnabudlar giydiler
yilek çuḳa ḳapūd hep

5. **hep:**
Gazel 7
Mısra: **8**
Sürekli olarak, her zaman, daima.

Naʿra ile birbirine dirler
ormatus gerus
Uñudup çengāneler
yollardaġı ḥaydūd hep

6. **hep:**
Gazel 7
Mısra: **10**
Sürekli olarak, her zaman, daima.

Ey Hevāyī deffe-i
ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl
Aṭlas-ı naẓmın
doḳurken ḳırdılar tār
pūd hep

7. **hep:**
Gazel 46
Mısra: **3**
"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz sıfat.

Hep şaḳāyıḳlar
ḳaranfüller açar
mecrāsına
Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-ḫūna biter

8. **hep:**
Gazel 55
Mısra: **10**
"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz sıfat.

Ḥasībā mekteb-i
ʿirfānda ʿarż etdikde
üstāda
Bu sözde hep şerīkim
üstüne taḳvīm
göstermiş

9. **hep:**
Gazel 66
Mısra: **9**
"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz sıfat.

ʿArż eyle ḫāk-i pāyına
hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ
yoḳ mudur seniñ

10. **hep:**
Gazel 118
Mısra: **10**

"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz sıfat.

Uyunca neşʿe-i mey çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḫaten ṣuyına

11. **hep:**
Mesnevi 4
Mısra: **4**
"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz sıfat.

Yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ Evren begi
Ḫaṭṭ edip hep dediler ʿadlile meşhūr özi

12. **hep:**
Gazel 51
Mısra: **6**
"Her zaman" anlamında zarf.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

13. **hep:**
Gazel 49
Mısra: **4**
"Her zaman" anlamında kullanılan zarf.

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

14. **hep:**
Gazel 87
Mısra: **30**
"Her zaman" anlamında kullanılan zarf.

Mıṣraʿ-ı naẓmile tesḫīr-i cüvānān eylerem
Hep musaḫḫardır baña çün siḥr [ü] efsündur sözüm

15. **hep:**
Mesnevi 5
Mısra: **35**
Tamamen / büsbütün.

Ṣatmamış Ḳara Ḫalīl ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara ṣatıvermemiş yürümüş

16. **hep:**
Gazel 45
Mısra: **12**
"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz zamir.

Āb-ı şiʿrin etse cārī lüʾlüʾ-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı ʿışḳı hep sīr-āb eder

17. **hep:**
Mesnevi 3
Mısra: **25**
"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz zamir.

İmām efendi bugün ṭoydu hep ribā yemeden
Lisān-ı nāsda derler yarar deveye diken

18. **hep:**
Mesnevi 4
Mısra: **17**
"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz zamir.

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda ṣanır
Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

hep mevcūd:

1. **hep mevcūd:**
Gazel 131
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bütün yaratılmışlar.

Seḫā vü luṭf u kerem ḥüsn-i ḫulḳ hep mevcūd
Verir ʿadāleti iḳlīm-i hefte ʿünvānı

hep rūzgār üzre gider:

1. **hep rūzgār üzre gider:***-er*
Gazel 89
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Zamanın getirdiği gibi yaşamak.

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim
Açar keştī-ṣıfat bāb-ı Ḥaḳa her dest ü dāmānın

her:

1. **her:***-i*
Gazel 8
Mısra: **8**
Hep, bütün, herkes.

Gül mevsimi de geldi boġaz seyrin eylesek Çözseydi bend-i gerdeni her şūḫ-ı ġonce-leb

2. **her:**
Gazel 12
Mısra: **15**
Hep, bütün: herkes.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

3. **her:**
Gazel 2
Mısra: **4**
Her; her nefes: her nefeste, her an.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden baña

4. **her:**
Gazel 3
Mısra: **7**
"Bütün, her bir" anlamlarında belgesiz sıfat.

Eylemiş ruḫsāruñı āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i çeşmüñ geçüp her naẓrası

5. **her:**
Gazel 12
Mısra: **15**
"Bütün, her bir" anlamlarında belgesiz sıfat.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

6. **her:**
Gazel 89
Mısra: **8**
"Bütün, her bir" anlamlarında belgesiz sıfat.

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim
Açar keştī-ṣıfat bāb-ı Ḥaḳa her dest ü dāmānın

7. **her:**

Gazel 113

Mısra: **1**

"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

8. **her:**

Gazel 80

Mısra: **5**

"Her bir" anlamında belgisiz sıfat.

Her lebin emdikce būs etdim ʿiẕār-ı şemmini
Nūş-ı meyle nuḳl-i şeftālū vü bādām eyledim

9. **her:**

Gazel 85

Mısra: **3**

"Her bir" anlamında belgisiz sıfat.

Benim her zaḫmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

10. **her:**

Kıt'a 18

Mısra: **5**

"Her bir" anlamında belgisiz sıfat.

Olmadı her naḳş bende etdi bende her nuḳūş
Naḳş-bend olup ḥaḳīḳatle serāy-ı vaḥdete

11. **her:**

Mesnevi 5

Mısra: **37**

"Her bir" anlamında belgisiz sıfat.

Bilse her Ḳıbti demirciligi ḳalmaz idi aç
Geçinirleridi ʿiyāli ile bulġur bulamaç

12. **her:**

Gazel 45

Mısra: **2**

"Her an" anlamında sıfat.

Kākülüñ şerḥini gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yāb eder

13. **her:**

Gazel 21

Mısra: **2**

"Bütün, her bir" anlamında belgisiz sıfat (her câm-ı mücellâ).

Olsa elfāẕ-ı dürer-bārıña maẕhar kāġıd
Ṣadef-i dürr-i girān-ḳıymet olur her kāġıd

[her an]:

1. **[her an]:**

Gazel 2

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Her zaman, daima.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

her ay:

1. **her ay:**

Mesnevi 3

Mısra: **33**

Kelime Tipi: -
Her ay.

Ḳaṭır arpası taʿyīni ister her ay
Verdi ṣan vāʿiẓ efendi deve dişi buġdayı

her bār:

1. **her bār:**
Kıt'a 5
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Her seferinde, sürekli.

Yazıldı Sūre-i Ve'l-leyl levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād oḳur tebrīkine erbāb-ı dil her bār

her bir:

1. **her bir:**
Gazel 20
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Her bir.

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

2. **her bir:**
Gazel 110
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Her bir.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

her bir kūşesinde:

1. **her bir kūşesinde:** *-si, -n, -de*
Gazel 57
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Her bir köşe.

Bir enbān-ı kerāmetdir derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ
Ki her bir kūşesinde kenz-i lā-yefnā ṣıġışdırmış

her biri:

1. **her biri:**
Gazel 35
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Her biri.

Açdıḳca bārlar ten-i sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i nār-ı Ḫalīl olur

2. **her biri:**
Gazel 10
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Ayrı ayrı, her biri.

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış dıraḫt-ı müntehālar semt semt

her dem:

1. **her dem:**
Gazel 105
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Her zaman.

İçenler şerbet-i laʿlin çü zemzem tāzeden tāze
ʿİlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzeden tāze

2. **her dem:**
Gazel 11
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Her an; daima.

Cemāl-i tāb-nākin seyr eder ḫūbān-ı devrānıñ
Naẓar ḳıldıḳca her dem bāʿiṣ-i düşnāmdır mirʾāt

her demde:

1. **her demde:** *-de*
   Gazel 13
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Her an; daima.

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ
Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ

2. **her demde:**
   Gazel 13
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Her an, daima.

Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ
Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ

her ekini ekip:

1. **her ekini ekip:** *-ip*
   Mesnevi 5
   Mısra: **33**
   Kelime Tipi: **-**
   Her ekini ekmek.

Her ekini ekip Allāha tevekkül olasın
Olmayıp ṣoñra yüzü ḳara murādıñ bulasın

her gāh:

1. **her gāh:**
   Kıt'a 21
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Her zaman.

Berg-i sebzile ne ḫoşdur gül-i āl
Ḫaṭṭ-ı ruḫsāra naẓar ḳıl her gāh

her gice:

1. **her gice:**
   Kıt'a 22
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Her gece.

Meger her gice bir ʿavret ḳaparmış ḫalvet-i ḫāṣṣa
ʿAses başmış cenāb-ı vāʿiẓi rüsvā-yı ʿāmm etmiş

her girih:

1. **her girih:**
   Gazel 97
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Her kıvrım.

Reşkle mevce-i deryāları gird-āb eyler
Her girih kim çözile ṭurre-i ṭarrārından

her gören:

1. **her gören:**
   Gazel 130
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Her gören kimse.

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḥāşā seni

her gören ḫayrān olur:

1. **her gören ḫayrān olur:** *-r*
   Gazel 133
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Her gören hayran olur.

Her gören ḫayrān olur dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin iẓhāra mı ḫalḳ eylemiş Mevlā seni

her ḫām telḫ olur:

1. **her ḫām telḫ olur:**
   Gazel 18
   Mısra: **4**

Kelime Tipi: -
Her olgunlaşmamış acı olmak.

Bī-nemekdir vāʿiẓ-i nā-puḫte pend eylerse de
Sükker-ālūd olsa da elbet olur her ḫām telḫ

her ḫaṭvede:

1. **her ḫaṭvede:**-*de*
Gazel 46
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Her adım.

Seyr-i gülzāra ṣalındıḳca o bālā ḳadd ile
Ṣanıram her ḫaṭvede bir serv-i müsteṣnā biter

her ḳalemde:

1. **her ḳalemde:**
Gazel 46
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Her kalem oynatmada.

Naḫl-bend-i ravża-i maʿīn midir bilmem Ḥasīb
Her ḳalemde mīve-i mażmūn-ı bī-hemtā biter

her kim:

1. **her kim:**
Gazel 140
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Hangi kimse ki.

Her kim şehādet etdi bilip ḥaḳḳ Muḥammedi
Ṣıdḳ u maḥabbet ile sever āl-i Aḥmedi

her naḳş:

1. **her naḳş:**
Kıt'a 18
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Her ne nakş, güzel.

Olmadı her naḳş bende etdi bende her nuḳūş
Naḳş-bend olup ḥaḳīḳatle serāy-ı vaḥdete

her ne deñlü:

1. **her ne deñlü:**
Gazel 87
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Her ne kadar.

Her ne deñlü eylesem noḳṣān erişmez beẕl ü ṣarf
Mālik-i kenz-i ʿulūmum māl-i Ḳārūndur sözüm

her nefes:

1. **her nefes:**
Mesnevi 1
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Her an.

Nuṭḳ-ı pākiñ dil-i bīmāra şifā
Her nefes mürdeler eyler iḥyā

her niʿmete irer:

1. **her niʿmete irer:**-*er*
Kıt'a 18
Mısra: **14**
Kelime Tipi: -
Her nimete ermek.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile maḥbūb-ı āl olmış idi
Şübhesüz anlarla cennetde irer her niʿmete

her rūz:

1. **her rūz:**
Mesnevi 3
Mısra: **44**

Kelime Tipi: -
Her gün.

Oldu zengīnle zügürtlüge miṣāl her rūz
Deve bir aḳçeye ḳıymetlü biñ aḳçeye ucuz

her seḥer:

1. **her seḥer:**
Gazel 127
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Her sabah.

Her seḥer silmede süpürmede reh-güẕerin
Dīde saḳḳāya miṣāl oldu müje çārūba

her serv nāzenīn olmaz:

1. **her serv nāzenīn olmaz:**
Gazel 14
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Her servi nazikçe olmaz. II Her güzel nazlıca davranamaz.

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz
O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bāʿiṣ

her sū:

1. **her sū:**
Gazel 52
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Her taraf II her tarafta.

Her sū nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı yār olur
Bīniş-künān-ı vuṣlata pīş ü pes istemez

hercāyī:

1. **hercāyi:**
Gazel 91
Mısra: **8**
Bir şey üzerinde sürekli durmayan, sözünden, kararlarından dönüveren, sebatsız, kararsız, vefasız.

Viṣāliñle beni bir kerre mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı zamān olsun mu derdim ben

her-dem:

1. **her-dem:**
Gazel 104
Mısra: **5**
Her an, her zaman.

Viṣāliñle ʿadūyı şād u ḫandān eyledüñ her-dem
Firāḳıñla revā mı ʿāşıḳ-ı hem-rāza ḫum-bāze

herkes:

1. **herkese:***-e*
Gazel 11
Mısra: **2**
Herkes, insanların tümü.

Anuñçün herkese ṣūret-nümā-yı tāmdır mirʾāt
Miṣāl-i çerḫ ʿibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt

hevā vü āb var:

1. **hevā vü āb var:**
Gazel 106
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Hava ve su var.

Zülfi sevdāsı geh ḫayāl-i ruḫı
Hem hevā vü hem āb var dilde

hevādan nem ḳapar:

1. **hevādan nem ḳapar:** *-ar*
Gazel 23
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **Deyim**
Havadan nem kapmak; en küçük bir şeyden alınmak, çok alıngan olmak.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde ṣanma güldür ol şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

hevāsına:

1. **hevāsınadır:** *-dır*
Gazel 96
Mısra: **7**
Heves, istek, arzu, sevgi.

Bu rūzgārda bir serv-ḳadd hevāsınadır
Nesīmde eser-i ārzū çemen-be-çemen

hevāyī:

1. **hevāyī:**
Gazel 61
Mısra: **9**
Şıpsevdi // uçarı.

Ben Hevāyī şimdi ṭaġlarda köçekciyim bugün
Çirke-i çengāne-i ʿörfāneden etdim ferāġ

2. **hevāyī:**
Gazel 7
Mısra: **9**
Nefsine düşkün, ciddi şeylere ilgisiz olan kimse, uçarı. II Şairin mahlası.

Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl
Aṭlas-ı naẓmın doḳurken ḳırdılar tār pūd hep

hevā-yı gīsuvān-ı müşgbār-ı duḫter-i tersā:

1. **hevā-yı gīsuvān-ı müşgbār-ı duḫter-i tersā:**
Gazel 5
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hristiyan güzelinin misk dolu saçlarının hevesi.

Müşevveş eyledi ḫˇāb-ı perīşānum gibi ḥālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı müşgbār-ı duḫter-i tersā

hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle:

1. **hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle:** *-üñ, -le*
Gazel 129
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Saçının halkasının arzusu.

Hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle düşdüm baḫş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım yaman v'allāhi bi'llāhi

hevā-yı kākülüñ:

1. **hevā-yı kākülüñ:** *-üñ*
Gazel 102
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kâkülün arzusu.

Başıma bilmem ne sevdādır hevā-yı kākülüñ
Düşdü teşvīşe göñül bu fikr-i dūr-ā-dūrda

hevā-yı zülfi:

1. **hevā-yı zülfi:** *-i*
Gazel 26
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Saç hevesi II sevgilinin saçına karşı duyulan heves.

Müşevveş etmişiken kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daḫi başıma belā mı olur

hevā-yı zülfüñe:

1. **hevā-yı zülfüñe:** *-üñ, -e*
Gazel 78
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saç hevesi II sevgilinin saçına karşı duyulan heves.

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile
Taḳvīmimizde yazdı şedāyid bu yıl yil

2. **hevā-yı zülfüñe:** *-üñ, -e*
Gazel 116
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saç hevesi II sevgilinin saçına karşı duyulan heves.

Hevā-yı zülfüñe düş eyledim lā-ḳayd iken başım
ʿAceb sevdāya düşdüm rūzgārile esenlikde

hevdec:

1. **hevdecde:** *-de*
Mesnevi 3
Mısra: **3**
Devenin sırtına konan, kadınlara mahsus, üstü kubbeli bir çeşit sepet, mahfe.

Göricek Leylīyi hevdecde olur efgende
Ḳaysıñ aḥvāline şimdi deve eyler ḫande

heves ḳıla:

1. **heves ḳıla:** *-a*
Gazel 48
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Heveslenmek.

Murġ-ı ʿışḳda ḳıla ḥāṣılı gīsūya heves
Mültezim dāʾiresi bād-ı hevāsıyla döner

heves-i ceyb-i vuṣlata:

1. **heves-i ceyb-i vuṣlata:** *-a*
Gazel 41
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma cebinin arzusu.

Sāʿat çeker gibi heves-i ceyb-i vuṣlata
İşler derūnı nāle-künānım çıtır pıtır

heves-kār olma:

1. **heves-kār olma:** *-ma*
Gazel 112
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Heves etmek.

Kākül-i sevdāsına olma heves-kār ey göñül
Başıña bir ḳayd alıp ḫāliñ dīger-gūn eyleme

hey:

1. **hey:**
Gazel 42
Mısra: **5**
"Ey!" seslenme edatı.

Peş-revde ḥiṣār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

ḫeybe:

1. **heybeyi:** *-yi*
Gazel 61
Mısra: **7**
Heybe.

Bend edip fitrākime yaġmurlığıle heybeyi
Ḳayd-ı ḫurc-ı pāldüm-i seksāneden etdim ferāġ

hezār:

1. **hezār:**
Gazel 14
Mısra: **9**
Bin II binlerce.

Hezār şevḳıle dil böyle olmaġa pür-gū
Ḥasīb ü ṭabʿ-ı Naẓīf-i yegānedir bāʿiş

hezārān:

1. **hezārān:**
Gazel 70
Mısra: **33**
1. Binlerce, pek çok 2. Bülbüller.

Nice ṣad girye ederiz firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-tebessümle viṣāl üstüne gül

2. **hezārān:**
Gazel 116
Mısra: **5**
1. Binlerce, pek çok 2. Bülbüller.

Helāk eyler hezārān ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti /bek
Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīġ-zenlikde

3. **hezārān:**
Gazel 10
Mısra: **7**
Bin, binlerce, pek çok.

Açılup göñlünde gül gibi hezārān ġonceler
Aġlamaḳda ʿandelīb-i bī-nevālar semt semt

hezārān āferīnler:

1. **hezārān āferīnler:** *-ler*
Gazel 20
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bin kere aferin.

Hezārān āferīnler ṭabʿ-ı miʿmārına ṣad taḥsīn
Taḫayyül etmemişdür böyle resmi daḫi bir üstād

hezārān ʿāşıḳı:

1. **hezārān ʿāşıḳı:** *-ı*
Gazel 116
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Binlerce âşık.

Helāk eyler hezārān ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīġ-zenlikde

hezār-ı ḫasteyem:

1. **hezār-ı ḫasteyem:** *-y, -em*
Gazel 27
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hasta bülbül II (Aşk derdiyle) inleyen âşık.

Hezār-ı ḫasteyem ṣun şerbet-i vaṣlıñ cemāl
ʿarż et
Ṭabībim derde dermānım civānım gül zamānıdır

hīç:

1. **hīç:**
Gazel 66
Mısra: **4**
Hiç bir.

Bāġ-ı emelde ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hīç eserim yoḳ mudur seniñ

2. **hīç:**
Gazel 19
Mısra: **6**
"Asla" anlamında zarf.

Eyleye ʿabd günāh ola çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḫār u ḫas hīç ola mı baḥr-i muḥīt öñine sedd

3. **hīç:**
Gazel 129
Mısra: **10**
"Yok denecek kadar az, azıcık" anlamlarında, olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz.

Düşelden ʿışḳıña şöyle żaʿīf ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü tüvān v'allāhi bi'llāhi

4. **hīç:**
Gazel 55
Mısra: **3**
"Asla" anlamına gelen zarf.

Ḳad u zülf ü dehānı hīç degül ḫālī ḫayālimden
Bu ḳāl-i muṣḥaf-ı ḫüsnüñ elif lām mīm göstermiş

5. **hīç:**
Gazel 137
Mısra: **6**
"Asla" anlamına gelen zarf.

Berrāḳ u beyāż ola mevzūn ü müdevver
Hīç öyle dür-i nādireye ḳıymet olur mı

ḫicāb var:

1. **ḫicāb var:**
Gazel 106
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Utanma var.

Edemem ilticā-yı refʿ-i niḳāb
Meh-cebīnim ḫicāb var dilde

hicr:

1. **hicriñle:***-iñ, -le*
Gazel 80
Mısra: **1**
Ayrı olma - Sevgilinin aşıktan uzakta olması-.

Sīnemi hicriñle pür-dāġ u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

hicr-i gīsū-yı girih-gīriñle:

1. **hicr-i gīsū-yı girih-gīriñle:***-iñ, -le*
Gazel 45
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kıvrım kıvrım olmuş saçın ayrılığı.

Hicr-i gīsū-yı girih-gīriñle eşk-i dīdeden
Nīm-ḳaṭre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

hicr-i ḫaddiñle:

1. **hicr-i ḫaddiñle:***-iñ, -le*
Gazel 46
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yanağının ayrılığı.

Hep şaḳāyıḳlar ḳaranfüller açar mecrāsına

Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i çeşm-i pür-ḫūna biter

hidāyet:

1. **hidāyet:**
Gazel 140
Mısra: **25**
1. Doğru yola irşat, delâlet. 2. Doğru yola sülûk. Hakk'a muvassal olan tariki bulmak.

Mehdī saña hidāyet [.] der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

ḫıdmet:

1. **ḫıdmete:***-e*
Kıt'a 18
Mısra: **2**
Bir kimse veya şeyin iyi durumda bulunması için yapılması gereken bakım.

Menbaʿ-ı ḥilm ü ḥayā Mollā Meḥemmed kim
Fikri maṣrūf idi dāʾim ehl-i Ḥaḳḳa ḫıdmete

ḫıdmet-i lālālığın eyler:

1. **ḫıdmet-i lālālığın eyler:***-r, -*
Gazel 101
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Lalalık hizmeti eylemek.

Ḥüsnünü görse olur sevdāda bānū dāyesi
Ḫıdmet-i lālālığın eyler Siyāvūş-ı keyān

ḫıdmeti olmaya:

1. **ḫıdmeti olmaya:***-ma, -y, -a*
Gazel 59
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İşi, ihtiyacı olmak.

Eyledi ez-dil ü cān ṣarf-ı nuḳūd-ı himmet
Ḫıdmeti olmaya dergāh-ı Ḫudāda żāyiʿ

ḫıdmeti żāyiʿ olmaya:

1. **ḫıdmeti żāyiʿ olmaya:***-ma, -y, -a*
Mesnevi 5
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Hizmeti kaybolmak.

ʿUlemā zümresiniñ kim ola dānişmendi
Olmaya ḫıdmeti żāyiʿ ola ḳāḍī kendi

ḥıfẓ eder:

1. **ḥıfẓ eder:***-er*
Gazel 70
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Korumak,saklamak.

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meselā
Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

ḥıfẓ-ı esrāra:

1. **ḥıfẓ-ı esrāra:***-a*
Gazel 138
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sırları saklamak.

Ḥıfẓ-ı esrāra kişi gizli ḳapalı lāzım
İʿtibārı ola tā kīseli mektūb gibi

ḫikmet ü naḥv ü maʿānīden de:

1. **ḫikmet ü naḥv ü maʿānīden de:***-den, -de*
Gazel 87
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Felsefe ve

edebiyatın nahv ve maani bölümü.

Ṣarf-ı maḳdūr eyledim cümle taṣavvuf söyledim
Ḥikmet ü naḥv ü maʿānīden de bīrūndur sözüm

ḥikmeti:

1. **ḥikmetiniñ:** *-niñ*
   Gazel 114
   Mısra: **11**
   Şair Hikmetî.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı nāfiẕi iʿcāzdır
Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā neylesin tanẓīrde

ḫilāf söylemem:

1. **ḫilāf söylemem:** *-me, -m*
   Gazel 64
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanılmak, yalan söylemek.

Uymadım ez-dil ü cān ebruvān u müjgāna
Ḫilāf söylemem isterse ṭoġrı ḥākime çek

hilāl:

1. **hilāl:**
   Gazel 101
   Mısra: **14**
   1) Yeni ay 2) Sevgilinin gömleğinin yakası.

Ẕātı mirʾāt-ı celī pervāzı mihr-i ʿanberīn
Ya seḥāb-ı müşg-fām içre hilāl olmuş ʿayān

hilāl ḳaşları:

1. **hilāl ḳaşları:**
   Gazel 68
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Hilâl kaşları.

Gösterdi ḫaṭṭ-ı yār gelip leylī-i berāt
Çekdi hilāl ḳaşları ṭuġra ṣabāḥa dek

hilāl-i ʿıydi:

1. **hilāl-i ʿıydi:** *-i*
   Kıt'a 14
   Mısra: **21**
   Kelime Tipi: **-**
   Bayram hilali II bayram vaktini haber veren hilal.

Daḫi ḥüccetle beyān etdi hilāl-i ʿıydi
Bārekallāh zihī ḳāʾime-i müjde-raḳīm

ḫilʿata şāyestedir:

1. **ḫilʿata şāyestedir:** *-dir*
   Gazel 93
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Elbiseye layık.

Dil-i dīvāneme sevdā-yı gīsū-yı girih-gīriñ
Bu nice ḫilʿata şāyestedir zencīr-i bābīden

ḫilʿat-i ḫāṣṣ-ı hümāyūn-ser-i bāzirgānī:

1. **ḫilʿat-i ḫāṣṣ-ı hümāyūn-ser-i bāzirgānī:**
   Kıt'a 14
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Ticaretin kutlu has elbisesi.

Ḫilʿat-i ḫāṣṣ-ı hümāyūn-ser-i bāzirgānī
Nāmver ḥażret-i Ḥācī Ḥasan Aġa-yı kerīm

ḫilm-i ḥimārīsi:

1. **ḥilm-i ḥimārīsi:** *-si, -*
Gazel 45
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Eşek olgunluğu.

Yüklenir bār-ı riyāyı meclise sıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi beni iġżāb eder

ḥilm-i ḥimārīsine:

1. **ḥilm-i ḥimārīsine:** *-si, -n, -e*
Gazel 49
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Eşek olgunluğu.

Ġarażım raṭl-i girān-keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsine iġżābımdır

himmet:

1. **himmetde:** *-de*
Kıt'a 25
Mısra: **4**
1. Yardım, ihsan. 2. Çalışma, gayret, emek. 3. Mânen büyük kimselerin, ermişlerin dilediklerini yerine getiren mânevî gücü, mânevî yardımı, lutfu.

Egerçi ol ḫademe zümresinden idi velī
Miṣāl-i şöhreti himmetde Bayḳara oldı

hind:

1. **hindi:** *-i*
Gazel 99
Mısra: **2**
Hindistan.

Degüldür seyr-i ḫāliñ żaʿf-ı çeşmimle cüdā benden
Eder Hindi temāşā rind-i ʿāşıḳ çeşm-i sūzenden

hindū mudur:

1. **hindū mudur:** *-mu, -dur*
Gazel 111
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hintli II Sevgilinin beni.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyıñ [.] Hindū mudur ʿaceb İḳlīm-i Çīn-i dilde o zülf-i siyāhımız

ḥınnā:

1. **ḥınnādır:** *-dır*
Gazel 36
Mısra: **3**
Kına.

Reviş merdāne ammā ʿaks-i mey destinde ḥınnādır
Ḳız oġlan meşreb olduñ ḳız mısın oġlan mısın kāfir

ḫırām-ı nāzdan:

1. **ḫırām-ı nāzdan:** *-dan*
Gazel 9
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Nazla, cilveyle yürüyen sevgili.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildük
Teẕervüm cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ:

1. **ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ:**
Gazel 136
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aşk meclisindeki şarap kadehinden sarhoşun göz kamaşması.

Farḳ eder mi ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ
Lāle mi gül mi ḳaranfül mi ruḫuñ mı bāde mi

ḫīredārī-i hilāl etmem:

1. **ḫīredārī-i hilāl etmem:** *-me, -m*
Gazel 83
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hilalden gözü kamaşmak.

Benānıñla Benātü'n-naʿşı mīzān eylemem hemçün
Şebān-ı ġayra çeşmim ḫīredārī-i hilāl etmem

ḫırḳa:

1. **ḫırḳa:**
Gazel 6
Mısra: **5**
Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarîkata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫˇāb ile tesḫīr ider mehtāb

ḫırş-ı dāne:

1. **ḫırş-ı dāne:**
Gazel 16
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dane hırsı. II yemek hırsı.

Ḳıldı ḳanāʿatile hümā menzilin ʿalā
Esfelde ḫırṣ-ı dāne ile ḥabs olur decāc

ḫırz-ı żuʿafā:

1. **ḫırz-ı żuʿafā:**
Gazel 59
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Zayıfları korumak.

Ḥażret-i Ḫān Ḥamīd ol şeh-i ẓıll-ı Ṣānīʿ
ʿAdli ḫırz-ı żuʿafā düşmene seyf-i ḳāṭıʿ

ḫisāb:

1. **ḫisābınadur:** *-ınadur*
Gazel 8
Mısra: **9**
Hesabında, değerinde.

ʿIyd üsti beş ḫisābınadur bu ġazel Ḥasīb
Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

ḫişāl:

1. **ḫişāl:**
Gazel 3
Mısra: **4**
Huylar.

Ḫˇāceden çıḳmış ẓerāfetle ʿalīm olmış baña
Şīve üstāddan el öpmiş ḫoş ḫişāl olmış baña

ḫişār:

1. **ḫişār:**
Gazel 42
Mısra: **5**
1. Klâsik Türk müziğinde tiz sekizlideki küçük mücenneb diyezi almış re veya bakiye bemolü almış mi sesi. 2. Klâsik Türk müziğinde kullanılan birleşik makam. Sûz-i Dil makamının temel dizisine Hüseynî beşlisinin veya Hüseynî makamının temel dizisinin eklenmesiyle

meydana getirilmiştir. İnici-çıkıcı bir seyir özelliğine sahiptir. Karar sesi dügâh (la), güçlü sesi hüseynî (mi)'dir. Asma kararları, hüseynî (mi) sesi üzerine aktarılmış Uşşak ve Kürdî, nevâ (re) sesi üzerine aktarılmış Rast ve Bûselik, çârgâh (do) sesi üzerinde (yerinde) Çârgâh, çârgâh sesi üzerine aktarılmış Pençgâh, segâh (koma bemolü almış si) sesi üzerinde (yerinde) Segâh, segâh sesi üzerine aktarılmış Eksik ve Tam Ferahnâk çeşnileri ile Segâh üçlüsüdür.

Peş-revde ḥişār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

ḥişār-ı nāzda:

1. **ḥişār-ı nāzda:** *-da*
   Gazel 122
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Naz kalesi.

Kāfir ḥişār-ı nāzda aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya mı mā-verā vere

ḫışm:

1. **ḫışmla:** *-la*
   Mesnevi 4
   Mısra: **49**
   Öfke, kızgınlık, gazap.

Aldı mıżrābı ele ḫışmla cellād-ı cihān
Etdi ṭoḳuz yörügüñ başını birden ġalṭān

ḫiṭāb:

1. **ḫiṭābı:** *-ı*
   Kıt'a 18
   Mısra: **11**
   Bir veya birçok kimseye ağızdan veya yazı ile söyleme.

Vuṣlata dāʾir ḫiṭābı cānib-i cānāneden
Gūş edince ḳıldı sürʿatle icābet daʿvete

ḫiṭāb eyleme:

1. **ḫiṭāb eyleme:** *-me*
   Gazel 42
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Sözü birine veya birilerine yöneltmek, seslenmek.

Çeşmile ḫiṭāb eyleme maḫfîce bir işdir
ʿUşşāḳa işāretler ile iş bitirişdir

ḫiṭāb olsa:

1. **ḫiṭāb olsa:** *-sa*
   Gazel 134
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Söylenmek,uygun görülmek.

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim aġlardı

ḫıṭāyī:

1. **ḫıṭāyīdir:** *-dir*
   Gazel 22
   Mısra: **2**
   Kökeni bu bölgeye dayanan stilize edilmiş çiçek, dal ve yaprak motiflerinden oluşan süsleme türü.

Ruḫ u ḫāliñ ya al Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir

Muḥallā ḫūylarıñ
kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

ḫızır oldu:

1. **ḫızır oldu:***-du*
Mesnevi 4
Mısra: **38**
Kelime Tipi: **-**
Hızır olmak // Hızır gibi kurtarıcı olmak (girdab-ı fürkat bağlamında) Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat. (DİPNOT DÜŞ).

Yine bir körpe ḳuzu
tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḫıżr oldu teni
mürdemize cān geldi

2. **ḫızır oldu:***-du*
Mesnevi 5
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Hızır olmak // Hızır gibi kurtarıcı olmak (girdab-ı fürkat bağlamında) Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat. (DİPNOT DÜŞ).

Yörügü ṣoymaġa
başladı Ṣarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ḫıżr
oldu Tatar aña hemān

ḫızır-ı zamān olsun mu:

1. **ḫızır-ı zamān olsun mu:***-sun, -mu*
Gazel 91
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Zamanın Hızır'ı olmak.

Viṣāliñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

hīç:

1. **hīç:**
Gazel 137
Mısra: **4**
Hiç bir şekilde.

Bir pīrehen içre olalım
laḥmüke laḥmī
Hīç ṭon üzerinden
güzelim ülfet olur mı

hokka:

1. **ḥoḳḳa:**
Kıt'a 15
Mısra: **1**
Cam, maden veya seramikten yapılan genellikle kapaklı olan ve içine mürekkep konulan küçük kap, kutu; mec. Sevgilinin küçük ağzı.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh
gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi
ḳalemden mevzūn

ḫoḳḳa-i billūrdan:

1. **ḫoḳḳa-i billūrdan:***-dan*
Gazel 23
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Billur hokka.

Ol perī ṣunduḳca laʿlin
aġzıma bu ṭıfl-ı dil
Ḫoḳḳa-i billūrdan ṣan
sükkerī bādem ḳapar

ḫor u ḥaḳīr olur:

1. **ḫor u ḥaḳīr olur:** *-ur*
   Gazel 40
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Alçak ve aşağı hale gelmek.

Kim cāh-ı ʿizzetile çıḳa burc-ı delvden
Çāh-ı meẕellete düşüp ḫor u ḥaḳīr olur

ḫoş:

1. **ḫoş:**
   Gazel 3
   Mısra: **4**
   Far. İyi, güzel, lâtif, a'lâ.

Ḫˇāceden çıḳmış ẓerāfetle ʿalīm olmış baña
Şīve üstāddan el öpmiş ḫoş ḫiṣāl olmış baña

2. **ḫoşdur:** *-dur*
   Gazel 71
   Mısra: **2**
   Daha güzel, daha iyi.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

ḫoş gelir:

1. **ḫoş gelir:**
   Gazel 108
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Tatlı, hoş gelmek.

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḫāl-i lebiñdendir devā
Ḫoş gelir maʿcūn-ı ḳırmız ḥabb-i eftimūnla

ḫoş ġıdādır:

1. **ḫoş ġıdādır:** *-dır*
   Gazel 61
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel yemek.

Ḫoş ġıdādır mercümek ṣāḥib-riyāżāt olmuşam
Gerçi çorbası ile tārḫāneden etdim ferāġ

ḫoşā:

1. **ḫoşa:**
   Gazel 105
   Mısra: **10**
   Ne hoş!.

Yeñiler eski derdin çeşm-i bīmārın gören ʿāşıḳ
Ne deñlü dest-i luṭfı ḫoşa merhem tāzeden tāze

ḫoş-dīde:

1. **ḫoş-dīde:**
   Kıt'a 3
   Mısra: **3**
   Gözel görmüş.

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde göñlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

ḫoten ṣuyına:

1. **ḫoten ṣuyına:** *-n, -a*
   Gazel 118
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Huten suyu.

Şaşırdı puşılasın gördükde pür-ʿaraḳ ḫaṭṭın
Göñül ḳażāyile düşdü yine Ḫoten ṣuyına

hū yazılan:

1. **hū yazılan:** *-ıl, -an*
   Gazel 127
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**

Hu harflerini yazmak.

Baḳ ser-i ṭurre ile ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū yazılan mektūba

ḫūb ʿaks etmiş:

1. **ḫūb ʿaks etmiş:** *-miş*
   Gazel 102
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Güzel yansımak.

Sīne-i ṣāfında bostānın temāşā ḳıl Ḥasīb
Ḫūb ʿaks etmiş turunc āyīne-i billūrda

ḫubān:

1. **ḫūbānuñ:** *-uñ*
   Gazel 4
   Mısra: **17**
   Güzeller, dilberler.

Fes üzre şāluñı seyr eyledükde ʿāşıḳ-ı şeydā
Beyāż çıḳdı ḳırmızı şāl oyını şimdi ḫūbānuñ

2. **ḫūbān:**
   Gazel 16
   Mısra: **1**
   Güzeller, dilberler.

Ḫūbān ile mübāḥaṣeye var mı iḥtiyāc
Mirʾāt eliñde ḥüsnüñe eylerken iḥticāc

ḫūbāne-i üftādegān:

1. **ḫūbāne-i üftādegān:**
   Gazel 44
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Müritlerin güzeli.

Dest-būsından revān ḫūbāne-i üftādegān
Şemse-i mercān-nişāne sübḥa-i lüʾlüʾ müdür

ḫūbān-ı devrānıñ:

1. **ḫūbān-ı devrānıñ:** *-ıñ*
   Gazel 11
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Zamanın güzelleri.

Cemāl-i tāb-nākin seyr eder ḫūbān-ı devrānıñ
Naẓar ḳıldıḳca her dem bāʿiṣ-i düşnāmdır mirʾāt

ḫūbān-ı sīm-ten:

1. **ḫūbān-ı sīm-ten:**
   Gazel 98
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Gümüş tenli güzeller.

Ḫūbān-ı sīm-ten zer-i maḥbūba seslenir
ʿĀşıḳda āh u nāle hem olsun hem olmasın

ḫubb-ı ehl-i beyt:

1. **ḫubb-ı ehl-i beyt:**
   Kıt'a 18
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Ehl-i beytin sevdası.

Ḫubb-ı ehl-i beyt ile maḥbūb-ı āl olmış idi
Şübhesüz anlarla cennetde irer her niʿmete

ḫubb-i muḥammed taḳīyi:

1. **ḫubb-i muḥammed taḳīyi:** *-y, -i*
   Gazel 140
   Mısra: **19**
   Kelime Tipi: **-**
   Muhammet Taki'nin sevgisi.

Tā ümmet içre sen olasın merd-i esʿadi
Dāʾim göñülde ḫubb-i Muḥammed Taḳīyi ṭut

ḥubb-ı vaṭan:

1. **ḥubb-ı vaṭan:**
Gazel 90
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Vatan sevgisi.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün eserle sābitdür
Bu naẓm olur sebeb-i zikri güft ü gūy-ı vaṭan

ḥubbını:

1. **ḥubbını:**
Gazel 77
Mısra: **1**
Sevgi, muhabbet.

Ḳabāda āl-i ʿabā ḥubbını ḳılıp taḥṣīl
Kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi eyledi tekmīl

ḫūb-rū:

1. **ḫūb-rū:**
Gazel 88
Mısra: **9**
Güzel yüzlü.

Bāʿis bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

2. **ḫūb-rū:**
Gazel 135
Mısra: **4**
Güzel yüzlü.

Defʿ-i ġam reftār-ı dīdār ḫaṭ-ı dildārdır
Māʾ-ı cārī ḫūb-rū seyr-i çemen dedikleri

ḫūb-rūy-ı vaṭan:

1. **ḫūb-rūy-ı vaṭan:**
Gazel 90
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Vatanın güzel yüzlü güzeli.

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi
Baña melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

ḥuccet:

1. **ḥüccetle:***-le*
Kıt'a 14
Mısra: **21**
Delil, kanıt, belge.

Daḫi ḥüccetle beyān etdi hilāl-i ʿıydi
Bārekallāh zihī ḳāʾime-i müjde-raḳīm

ḥüccet olur mu:

1. **ḥüccet olur mu:***-ur, -mu*
Gazel 37
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Delil olmak.

Ḥüccet olur mu ḥakk-ı tedebbür muḳaddere
Ḥükm-i ḳażā ki ḳayd-ı sicill-i ezeldedir

ḫüccet-i iḫlāṣımı:

1. **ḫüccet-i iḫlāṣımı:***-ım, -ı*
Gazel 128
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Doğruluk, dürüstlük delili.

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre ʿışḳı eyledim isbāt
Bu daʿvā ḥüccet-i iḫlāṣımı ibrāza dek gitdi

ḫücre:

1. **ḫücreye:***-+(y)e*
Kıt'a 22
Mısra: **3**
Küçük ev, küçük oda.

O şūḫı daʿvet etmiş dāḫiliyye ḫücreye tenhā

ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı ḫāriciyye eylemiş peydā

hücūm edelim:

1. **hücūm edelim:** *-elim*
   Gazel 82
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Saldırmak.

Bisāṭ-ı bezme mey-i ʿayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.] leşkeri hümūm edelim

ḫudā:

1. **ḫudā:**
   Kıt'a 9
   Mısra: **5**
   Allah.

Ḫudā pür-nūr ede ḳabrin maḳāmın cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu çün duʿā-yı ḫayr içün bu ṭaş

ḫudāy:

1. **ḫudāy:**
   Gazel 139
   Mısra: **1**
   Allah.

Ḳanda kim ʿazm eyleye ḳılsun Ḫudāy
Ṭāliʿ u tevfīḳ u baḫtı reh-nümāy

ḫükm-i ḳażā:

1. **ḫükm-i ḳażā:**
   Gazel 37
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Her hususta Allah tarafından önceden verilmiş hüküm.

Ḥüccet olur mu ḥakk-ı tedebbür muḳaddere
Ḥükm-i ḳażā ki ḳayd-ı sicill-i ezeldedir

ḫükm-i taḳvīm-i şebān-rūz:

1. **ḫükm-i taḳvīm-i şebān-rūz:**
   Gazel 49
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Gece gündüz takviminin hükmü.

Ḥükm-i taḳvīm-i şebān-rūz taḫallüf etmez
Rubʿ-ı ceybim meh-i nev mihr sütürlābımdır

hülāgū-ḫū:

1. **hülāgū-ḫū:**
   Gazel 72
   Mısra: **3**
   Cengiz Han'ın torunu ve İlhanlılar devletinin kurucusu olan, ordusunun acımasızlığı ve yağmacılığı ile bilinen Moğol Hanının huyundan.

Yine taḫrīb-i ʿālem ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-ḫū
ʿAceb ser-rişte verdi kūşe-i destārdan kākül

ḫulāṣa:

1. **ḫulāṣa:**
   Gazel 89
   Mısra: **10**
   Hasılı, kısacası.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maḥrūm
Ḫulāṣa çāre bulmaz rūz-ı maḥşer dest ü dāmānın

ḫulḳ-ı ḥasen:

1. **ḫulḳ-ı ḥasen:**
   Kıt'a 25
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Yaratılışı güzel

(kimse). II Hazreti Hüseyin.

Ḥüseyn idi velī anda idi ḫulḳ-ı Ḥasen
ʿAlī vü Aḥmed ü āline ḫāk-i pā oldı

ḫulūṣ-ı ḳalb gerekdir:

1. **ḫulūṣ-ı ḳalb gerekdir:**
Gazel 123
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kalp temizliği, samimiyet gerek.

Vāʿiẓ ḫulūṣ-ı ḳalb gerekdir taẕarruʿa
Ḥācet mi refʿ-i ṣavt-ı muḳaffā duʿālara

ḫulyā:

1. **ḫulyā:**
Gazel 3
Mısra: **13**
Gerçekleşmesi özlenerek zihinde kurulan ve insanı oyalayıp avutan hayal, tatlı kuruntu, tahayyül.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʾyā mı ya ḫulyā mı söylersin Ḥasīb

ḫulyā eylese:

1. **ḫulyā eylese:***-se*
Gazel 133
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hayal etse.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-gerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

hümā:

1. **hümā:**
Gazel 16
Mısra: **7**
Devlet kuşu, hükümdarlık alameti. II saadet, mutluluk veren, sevgili.

Ḳıldı ḳanāʿatile hümā menzilin ʿalā
Esfelde ḥırṣ-ı dāne ile ḥabs olur decāc

ḫumāra düşüp:

1. **ḫumāra düşüp:***-üp*
Gazel 37
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Baş ağrısına tutulmak.

Mest olmadan ḫumāra düşüp keşf-i rāzı ḳo
ʿAyş u ṣafā-yı bezm-i emel mā-ḥaṣaldadır

hümāveş:

1. **hümāveş:**
Gazel 117
Mısra: **8**
Hüma kuşu gibi.

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı] [.]
ṭamaʿkārī
Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

hümā-yı evc-i nāzım:

1. **hümā-yı evc-i nāzım:***-ım*
Gazel 60
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Naz zirvesinin Hüma'sı II Nazlı sevgili.

Men hümā-yı evc-i nāzım lāneden etdim ferāġ
Bāde-perest-i niyāzım dāneden etdim ferāġ

ḫum-bāz:

1. **ḫum-bāze:** *-e*
Gazel 104
Mısra: **6**
Şarap küpüyle oynama. II Şarap içme.

Viṣāliñle ʿadūyı şād u ḫandān eyledüñ her-dem
Firāḳıñla revā mı ʿāşıḳ-ı hem-rāza ḫum-bāze

ḫum-ı çeşm-i dili:

1. **ḫum-ı çeşm-i dili:** *-i*
Gazel 34
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gönül gözünün küpü.

Etdikce ḫum-ı çeşm-i dili daʿvā-yı işrāb
Çīn-i cebīni ayru vekīl olur

ḫum-ı cūşīdeye:

1. **ḫum-ı cūşīdeye:** *-ye*
Gazel 97
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Çoşmuş şarap küpü.

Ḫum-ı cūşīdeye elbette ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

hümūm edelim:

1. **hümūm edelim:** *-elim*
Gazel 82
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bahşetmeyi artıralım.

Bisāṭ-ı bezme mey-i ʿayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.] leşkeri hümūm edelim

ḫūn-ı ʿāşıḳı añdıḳca:

1. **ḫūn-ı ʿāşıḳı añdıḳca:** *-dıḳ, -ca*
Gazel 35
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Âşıkın kanını anmak.

Añdıḳca Kerbelāda aḳan ḫūn-ı ʿāşıḳı
Şeh-rāh-ı ʿışḳa çeşm-i Ḥüseynim sebīl olur

ḫūn-ı cigerle:

1. **ḫūn-ı cigerle:** *-le*
Gazel 66
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Ciğer kanı.

Mihmān olursa derd ü belā ġam yeme Ḥasīb
Ḫūn-ı cigerle mā-ḥażarıñ yoḳ mudur seniñ

ḫūnīn:

1. **ḫūnīn:**
Gazel 89
Mısra: **3**
Kanlı.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

ḫūn-pāş oldular:

1. **ḫūn-pāş oldular:** *-du, -lar*
Kıt'a 9
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kan saçmak, kan dökmek.

Ocaġıñ iḫtiyārı idi ellinci cemāʿatde
Sefer ḳıldı beḳāya çeşm-i aḥbāb oldular ḫūn-pāş

ḫurde-bīnān:

1. **ḫurde-bīnāna:** *-a*
   Kıt'a 24
   Mısra: **2**
   Çok fazla küçük ve ince şeyleri görebilen, inceliklerden anlayan (kimseler), müdekkikler.

Sāmī
Temīz-i nīk ü bed ʿayn-ı żarardır ḫurde-bīnāna

ḥūri:

1. **ḥūriyle:** *-y, -le*
   Kıt'a 20
   Mısra: **2**
   Huri II Cennet kızı.

Şehr-i ṣubḥa ḥālet-i mevtile düşdü zelzele
ʿAzm-i firdevs eyledi ḥūriyle oldı el ele

ḥürmet:

1. **ḥürmetine:** *-i, -ne*
   Gazel 8
   Mısra: **6**
   Ar. 1. Haysiyet, şeref 2. İhtiram.

Dest-i ṭaleble ayaġı taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duʿā-yı ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

ḥürmet etmemiş:

1. **ḥürmet etmemiş:** *-me, -miş*
   Gazel 56
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Saymak, saygı göstermek.

ʿAceb mi sirkelense vāʿiẓ-i pīr-i muġān sāḳī
Şarāb-ı ḫoş-güvāra etmemiş ḥürmet nemek ḳatmış

ḫūrşīd:

1. **ḫūrşīd:**
   Gazel 52
   Mısra: **5**
   Güneş.

Şāh-ı cihāndır eyledi ḫūrşīd tāc-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne ḫaṭādır fes istemez

ḫūrşīd-i ʿālem-tāb:

1. **ḫūrşīd-i ʿālem-tāb:**
   Gazel 30
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Dünyayı aydınlatan güneş.

Fitne-i devr-i ḳamer nāʿimdir īḳāẓ olmasın
Sīne-i māderde ol ḫūrşīd-i ʿālem-tāb uyur

ḫurşīd-misal:

1. **ḫūrşīd-miṣāl:**
   Gazel 70
   Mısra: **8**
   Güneş gibi.

Ḳurdu bir taḫt-ı muraṣṣaʿ varaḳ-ı ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-miṣāl üstüne gül

2. **ḫūrşīd-miṣāl:**
   Gazel 70
   Mısra: **8**
   Güneş gibi.

Ḳurdu bir taḫt-ı muraṣṣaʿ varaḳ-ı ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-miṣāl üstüne gül

ḫurūf-ı cevherīlerle:

1. **ḫurūf-ı cevherīlerle:** *-ler, -le*
   Gazel 131

Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Tarih manzumesindeki harfler (Cevheri: Ebced hesâbında yalnız noktalı harflerin hesaplanmasıyla düşürülen târih, mücevher).

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tārīḫ
Mübārek feṯḥ ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḫānı

ḥurūf-ı mücevherle:

1. **ḥurūf-ı mücevherle:***-le*
Gazel 131
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Noktalı harfler. Bu harflerle düşürülen tarihe mücevher adı verilir.

Ḥasīb ḥurūf-ı mücevherle söyledim tārīḫ
Bu daʿvet ede mübārek ḳadem-i Selīm Ḫānı

ḥüseyn aġa:

1. **ḥüseyn aġa:**
Kıt'a 25
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hüseyin Ağa.

Maḥāsin-i şiyemiñ cāmiʿi Ḥüseyn Aġa
Mürüvvet ehline vaḳtinde pīşvā oldı

ḥüseyn idi:

1. **ḥüseyn idi:***-i, -di*
Kıt'a 25
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Sultan Hüseyin Baykara'nın mahlası.

Ḥüseyn idi velī anda idi ḫulḳ-ı Ḥasen
ʿAlī vü Aḥmed ü āline ḫāk-i pā oldı

ḥüseyn-i ḫoş-ḥāl:

1. **ḥüseyn-i ḫoş-ḥāl:**
Kıt'a 12
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Durumu güzel olan Hüseyin.

Menbaʿ-ı cūd u seḫā meşreb-efendi-i cemīl
Kātib-i s̲ānī-i cebḫāne Ḥüseyn-i ḫoş-ḥāl

ḥüseynīye çıḳardı:

1. **ḥüseynīye çıḳardı:***-ar, -dı*
Gazel 116
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hüseyni makamına çıkmak, sesi hüseyni perdesine ulaşmak.

Maḳām-ı būselikden ederek ʿuşşāḳa ol şehnāz
Ḥüseynīye çıḳardı naġme-i ḥüsni ḥasenlikde

ḥüsn:

1. **ḥüsne:***-e*
Gazel 14
Mısra: **8**
Ar. Güzellik.

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz
O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bāʿis̲

2. **ḥüsnünü:***-ü, -n, -ü*
Gazel 101
Mısra: **17**
Güzellik.

Ḥüsnünü görse olur sevdāda bānū dāyesi

Ḫıdmet-i lālālığın eyler
Siyāvūş-ı keyān

3. **ḥüsni:** *-i*
Gazel 45
Mısra: **1**
(Sevgilinin) güzelliği.

Kākülüñ şerḥini gūyā
ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele
faṣlında meclis-yāb eder

4. **ḥüsnüñ:** *-üñ*
Gazel 55
Mısra: **6**
(Sevgilinin) güzelliği.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem
erḳāmla bir ṣūret-i defter
Ḫaṭıñ cemʿa yekūn
ḥüsnüñ [.] taḳsīm göstermiş

5. **ḥüsnüñ:** *-üñ*
Gazel 22
Mısra: **7**
Güzel yüz.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

6. **ḥüsnüñe:** *-üñ, -e*
Gazel 16
Mısra: **2**
Güzellik II güzel yüz.

Ḫūbān ile mübāḥaseye var mı iḥtiyāc
Mirʾāt eliñde ḥüsnüñe eylerken iḥticāc

ḥüsn ü ān vermededir:

1. **ḥüsn ü ān vermededir:** *-me, -de, -dir*
Gazel 79
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik ve cazibe vermek.

ʿArūs-ı maʿnāya ṣan mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir ḥüsn ü ān devāt ü ḳalem

ḥüsn-i cāna:

1. **ḥüsn-i cāna:** *-a*
Gazel 108
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin güzelliği.

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḫāl-i lebiñdendir devā
Ḫoş gelir maʿcūn-ı ḳırmız ḥabb-i eftimūnla

ḥüsn-i dil-ārāda:

1. **ḥüsn-i dil-ārāda:** *-da*
Gazel 115
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gönlü süsleyen, gönle huzur veren güzellik.

Ān gerek ḥüsn-i dil-ārāda (ki) ola çārūb dil
Bize ānsız güzele meyl ü maḥabbet güççe

ḥüsn-i edā:

1. **ḥüsn-i edā:**
Kıt'a 16
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Üslup güzelliği.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥasen

ḥüsn-i ġılmān ü behişte:

1. **ḥüsn-i ġılmān ü behişte:** *-e*
Gazel 9
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Cennet güzeli ve cennetin güzeli.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müştereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

ḥüsn-i ḫaṭ:

1. **ḥüsn-i ḫaṭ:**
Gazel 109
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hattının güzelliği (Hat, sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri için kullanılmıştır.).

Ādāb ile taḳbīl ederim muṣḥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i ḫaṭ āyet var içinde

ḥüsn-i ḫaṭṭ:

1. **ḥüsn-i ḫaṭṭ:**
Kıt'a 21
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Oḳu tebrīkine tārīḫ Ḥasīb
Ḥüsn-i ḫaṭṭ levḥa-i māşaʿallāh (1184)

ḥüsn-i ḫaṭṭile:

1. **ḥüsn-i ḫaṭṭile:** *-ile*
Kıt'a 10
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yazı.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Ḥüsn-i ḫaṭṭile cemālinde yazıldı muṣḥaf

ḥüsn-i ḫulḳ:

1. **ḥüsn-i ḫulḳ:**
Gazel 131
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yaradılış, huy.

Seḫā vü luṭf u kerem ḥüsn-i ḫulḳ hep mevcūd
Verir ʿadāleti iḳlīm-i hefte ʿünvānı

ḥüsn-i māhımız:

1. **ḥüsn-i māhımız:** *-ımız*
Gazel 111
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ay gibi güzellik.

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı viṣāliz gedā göñül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol ḥüsn-i māhımız

ḥüsn-i sünbülzār:

1. **ḥüsn-i sünbülzār:**
Kıt'a 5
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sünbül bahçesinin güzelliği.

Ḥasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tārīḫ
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār

ḥüsnünü gördükde:

1. **ḥüsnünü gördükde:** *-dük, -de*
Gazel 50
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğini görmek.

Ḥüsnünü gördükde kimdir gerden-i āh u emān çekmez
Ki ġamzeñ çekdigi

ḫançerleri gerden-keşān çekmez

ḫüsrāna ḳodu:

1. **ḫüsrāna ḳodu:** *-du*
   Kıt'a 23
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Hüsrana uğratmak.

Görse taṣvīrini ḥayretde ḳalırdı Bihzād
Ṭabʿ-ı miʿmārī-i Mānīyi ḳodu ḫüsrāna

ḫuṣūṣ:

1. **ḫuṣūṣında:** *-ı, -n, -da*
   Gazel 113
   Mısra: **1**
   Konu, mevzu.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

2. **ḫuṣūsında:** *-ı, -n, -da*
   Gazel 113
   Mısra: **2**
   Konu, mevzu.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

3. **ḫuṣūsında:** *-ı, -n, -da*
   Gazel 113
   Mısra: **4**
   Konu, mevzu.

Ne deñlü zen-perestān meyl-i maḥbūb eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk ile berber ḫuṣūsında

4. **ḫuṣūsında:** *-ı, -n, -da*
   Gazel 113
   Mısra: **6**
   Konu, mevzu.

O āteş-pāreniñ şehr-i dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır żarar aḫker ḫuṣūsında

5. **ḫuṣūsında:** *-ı, -n, -da*
   Gazel 113
   Mısra: **8**
   Konu, mevzu.

Saḳīl-i bezm olanlar eylemezse celse-i ḫiffet
ʿAceb rindāna istiḳbāl olur micmer ḫuṣūsında

6. **ḫuṣūsında:** *-ı, -n, -da*
   Gazel 113
   Mısra: **10**
   Konu, mevzu.

O ber-dāʾim Ḥasībā ʿāṣıḳıñ çoḳ olduġun ister
Taḳayyüd eyler elbet şāhdır leşker ḫuṣūsında

ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī:

1. **ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī:**
   Gazel 82
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Gerçek sevginin özelliğini.

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

ḫūy:

1. **ḫūylarıñ:** *-lar, -ıñ*
   Gazel 22
   Mısra: **2**
   Huy, mizaç, tabiat, yaratılış.

Ruḫ u ḫāliñ ya al Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir
Muḥallā ḫūylarıñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

ḫūy-gerde:

1. **ḫūy-gerde:**
   Gazel 23
   Mısra: **1**
   Terlemiş, terli.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs
olsa hevādan nem
ḳapar

ḫūy-gerde ḳılma:

1. **ḫūy-gerde ḳılma:***-ma*
   Gazel 98
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Terletmek.

Ḫūy-gerde ḳılma
şermle ruḫsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem
olsun hem olmasın

huzûr:

1. **ḥużūra:***-a*
   Kıt'a 5
   Mısra: **7**
   Büyüklerin makâmı.

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı
ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān
oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ
āṣār

ḫvāb:

1. **ḫvābda:***-da*
   Gazel 24
   Mısra: **7**
   Uyku.

Ḫvābda laʿl-i leb-i
dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur
Süleymāndan ḫafī
ḫātem ḳapar

2. **ḫvābda:***-da*
   Gazel 24
   Mısra: **7**
   Uyku.

Ḫvābda laʿl-i leb-i
dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur
Süleymāndan ḫafī
ḫātem ḳapar

ḫvāb uyur:

1. **ḫvāb uyur:***-r*
   Gazel 31
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Uyku uyumak.

Elde ḫançer dīdeler
mest-i şarāb-ı nāb uyur
Saʿy-i īḳāẓ etme gördük
fitne-cūydur ḫvāb uyur

ḫvāce:

1. **ḫvāceye:***-y, -e*
   Mesnevi 4
   Mısra: **19**
   Dinî hizmetlerde görevli kimse, hoca, molla.

Ḫvāceye aydın çeşmi
çerāġ elbet
Kimle aṣḥāb-ı
kemālleriñe hem-
ṣoḥbet

ḫᵛāhiş-i intisāb var:

1. **ḫᵛāhiş-i intisāb var:**
   Gazel 106
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Bağlanma isteği var.

Kūy-ı yāre şitāb var
dilde
Ḫᵛāhiş-i intisāb var
dilde

i:

1. **imiş:***-miş*
   Gazel 19

Mısra: **1**
"-i" ek fiili (duyulan geçmiş zaman çekimi).

Göñül āyīne imiş bilmez idim ḳıldım ʿadd
İkisi geldi müsāvī be-ḥisāb-ı ebced

2. **iken:** *-ken*
Gazel 41
Mısra: **11**
"-i" ek fiili.

Der-ḫufte yāre dest-res-i raʿşe-rīz iken
Ḫalḫāl-i sāḳi kesdi emānım çıtır pıtır

ʿibādātı ṣūfīce eyle:

1. **ʿibādātı ṣūfīce eyle:**
Mesnevi 5
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ibadetleri basitçe yapmak.

Ṭolu ḳıl ibriceğiñ etmege tecdīd-i vużūʾ
Ṣūfīce eyle ʿibādātı naṣīḥatdir bu

iblīs-i pür-telbīsveş:

1. **iblīs-i pür-telbīsveş:**
Gazel 87
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hilelerle dolu İblis.

Niceler etmez ḥased iblīs-i pür-telbīsveş
Laʿnet-i deḫḫāl-i melʿūn ibn melʿūndur sözüm

ibn-i vaḳt-i cihānım:

1. **ibn-i vaḳt-i cihānım:** *-ım*
Gazel 41
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Dünyanın ibni vakti.

Bāzīçe-bāz-ı mihr-i ḫırāmān nāz eder
Ḳundaḳdan ibn-i vaḳt-i cihānım çıtır pıtır

ibrāhīm:

1. **ibrāhīm:**
Kıt'a 14
Mısra: **24**
İbrahim (özel isim).

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḥına geldikde ṣuḥuf İbrāhīm (Fī Ramażān 1186)

ibrāza dek gitdi:

1. **ibrāza dek gitdi:** *-di*
Gazel 128
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gösterinceye kadar gitmek.

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre ʿışḳı eyledim iṡbāt
Bu daʿvā ḥüccet-i iḫlāṣımı ibrāza dek gitdi

ibricek:

1. **ibriceğiñ:** *-iñ*
Mesnevi 5
Mısra: **7**
Küçük ibrik.

Ṭolu ḳıl ibriceğiñ etmege tecdīd-i vużūʾ
Ṣūfīce eyle ʿibādātı naṣīḥatdir bu

ibtedeʿtü biʿsmike:

1. **ibtedeʿtü biʿsmike:**
Gazel 76
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Senin isminle başlarız.

İbtedeʿtü biʿsmike yā Ẕe'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre taḥrīr eyleyince ʿarż-ı ḥāl

ibtidā-yı vaṣla:

1. **ibtidā-yı vaṣla:** *-a*
Gazel 128
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın başlangıcı.

Ḫaṭ-āver olmadıḳca ibtidā-yı vaṣla yoḳ destūr
Niyāzım ḥayflar kim intihā-yı nāza dek gitdi

ibtilā-yı duḫter-i tersā:

1. **ibtilā-yı duḫter-i tersā:**
Gazel 5
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hristiyan güzeline, kızına düşkünlük.

İder cā deyr-i ʿaşḳı
Tābī-i ṣūret-perest āḫir
Ne kāfirce belādur ibtilā-yı duḫter-i tersā

iç:

1. **içinde:** *-i, -n, -de*
Gazel 4
Mısra: **20**
-da/-de, içinde.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

iç-:

1. **içir:** *-ir*
Mesnevi 4
Mısra: **33**
Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Şu ki doġunca eşek gibi gebersin ölsün
Demür az lebine aġyāra içir feyż olsun

iç ḫazīneden:

1. **iç ḫazīneden:** *-den*
Gazel 92
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Osmanlı saraylarında muhafaza edilen para, kıymetli eşyalar ve bunların bulunduğu yer (OTDTS, II/27) II saklanan maddî veya manevî büyük servet değerindeki şey (Tanıkta, gönül kanı, üzüntü ve yıllanmış şarap kastedilir).

ʿIyd oldu aç fütādeñi ver būse sīneden
Şāhım leẕeẕ mevācibidir iç ḫazīneden

iç libāsı çekme:

1. **iç libāsı çekme:** *-me*
Gazel 93
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İçlik giymek.

Ḥelālīden eder ifṭār kebābı setresin ṣūfī
Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

īcāz:

1. **īcāza:** *-a*
Gazel 121
Mısra: **14**
Sözü kısa ve özlü söyleme, az sözle çok şey anlatma.

Ḥasībā māhir oldu şeyḫe pey-revlik ne mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

2. **īcāza:** *-a*
Gazel 104
Mısra: **18**
Bir fikri açık ve en az lafızla ifade etme.

Ḥasībā nice mümkindir cenāb-ı şeyḫe pey-revlik
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

iʿcāz:

1. **iʿcāzdır:** *--dır*
Gazel 114
Mısra: **11**
Mucize.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı nāfiẕi iʿcāzdır
Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā neylesin tanẓīrde

içdigiñ andı unutma:

1. **içdigiñ andı unutma:** *-ma*
Gazel 117
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Içdiğin andı unutmak.

Viṣāliñ ʿahd ü peymāne edip peymāne nūş etdik
Unutma içdigiñ andı vefā ḳıl vaʿd-ı maʿhūda

iclās:

1. **iclāsına:** *-ı, -n, -a*
Müfret 3
Mısra: **1**
Oturtmak, oturtulmak.

Bu duʿā iclāsına tārīḫdir
Ola heft iḳlīme şeh ʿAbdu'l-ḥamīd-i ġāzī

icrā etdi:

1. **icrā etdi:** *-di*
Kıt'a 5
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yapmak, yürütmek, uygulamak.

Çekip ṭuġra-i tevḳīʿ-i refīʿü'ş-şān-ı ḫāḳānī
Eṭaʿnā resmin icrā etdi cümle ʿāşıḳ-ı nā-çār

icrā ḳıldı:

1. **icrā ḳıldı:** *-dı*
Kıt'a 10
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yapmak, uygulamak.

Sünnet-i Ḥażret-i Peyġamberi ḳıldı icrā
Levḥa-i nūrda bir ḳıṭʿa-i nā-dīde tuḥaf

icrā-yı meẕāḳa:

1. **icrā-yı meẕāḳa:** *-a*
Gazel 103
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Zevk almak.

Mescidde varup yaġ ḳoma ḳandīle mürāyī
Mey-ḫānede dök cām-ı gül icrā-yı meẕāḳa

icrā-yı sünnet-i nebevī edip:

1. **icrā-yı sünnet-i nebevī edip:** *-ip*
Gazel 100
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hz. peygamberin sünnetini yerine getirmek.

Edip liḥāyla icrā-yı sünnet-i Nebevī
Vaḳār-ı ẕātına verdi o vechle temkīn

içre:

1. **içre:**
Gazel 4

Mısra: **8**
Içinde.

Beyāż fes ḳırmızı şālın
gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt
içre ḳonmış dürr-i
yektā

2. **içre:**
Gazel 4
Mısra: **9**
Içinde.

Beyāż fes ḳırmızı şāl
içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i
ḥamrāda olmış ḳarṭopı
peydā

3. **içre:**
Gazel 4
Mısra: **19**
-da/-de, içinde.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile
dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān
içinde sükkerī ḥelvā

4. **içre:**
Mesnevi 3
Mısra: **17**
"İçinde" arasında.

Ya deve ya deveci dedi
gürūh-ı ʿuşşāḳ
Şütürbān-zāde ḳaṭār
içre ederdi işrāḳ

5. **içre:**
Gazel 110
Mısra: **7**
"İçinde" arasında.

Rubʿ-ı meskūn içre
eyler dāʾimā devr üzre
ẕevḳ
Dil veren üftādeler
bi'llāh çār ebrūlara

6. **içre:**
Müfret 10
Mısra: **1**
"İçinde" arasında.

Bir dürr-i Necef mihr-i
ṣadef içre nefīse
Nefs şems şeref burcu
oldu gehvāre

7. **içre:**
Gazel 51
Mısra: **5**
" İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid
ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ
içre
Yine bir tekyeniñ
abdālıyız mekr ile hep
siz biz

8. **içre:**
Gazel 86
Mısra: **3**
" İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

Bezm-i ʿışḳ içre şikest
olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rūyumla mey-i
ʿārımı dökdüm ṣaçdım

9. **içre:**
Gazel 101
Mısra: **14**
" İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

Ẕātı mirʾāt-ı celī
pervāzı mihr-i ʿanberīn
Ya seḥāb-ı müşg-fām
içre hilāl olmuş ʿayān

10. **içre:**

Gazel 116

Mısra: **1**

" İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

11. **içre:**

Gazel 137

Mısra: **3**

" İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

Bir pīrehen içre olalım laḥmüke laḥmī
Hīç ṭon üzerinden güzelim ülfet olur mı

<u>için:</u>

1. **için:**

Gazel 127

Mısra: **4**

"amacıyla, maksadıyla" anlamlarında edat.

Emerek leblerini ġabġaba ṭoġrı yürürüz
Geçeriz Südliceden ḳaymaḳ içün Eyyūba

2. **için:**

Gazel 117

Mısra: **12**

"Amacıyla, maksadıyla" anlamlarındaki edat.

Bulur āmāde āb u dānesin murġ-ı ḳafes bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet rızḳ içün ġam yer mi bīhūde

3. **için:**

Kıt'a 9

Mısra: **6**

"İçin" amacıyla, maksadıyla anlamlarında bağlaç.

Ḫudā pür-nūr ede ḳabrin maḳāmın cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu çün duʿā-yı ḫayr içün bu ṭaş

<u>id:</u>

1. **ider:***-er*

Gazel 9

Mısra: **5**

Etmek, eylemek, yapmak.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

<u>iddiʿādan gec:</u>

1. **iddiʿādan gec:**

Gazel 15

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

İddia etmekten vaz geçmek.

Çekip desti sebūveş sāḳiyā bezm-i taʿalluḳdan
Müdām ayaġıña gelsin naṣībiñ iddiʿādan gec

<u>iddiḫār olmaġa:</u>

1. **iddiḫār olmaġa:***-maḳ, -a*

Gazel 138

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Biriktirmek.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi

İddiḫār olmaġa lāyıḳ
zer-i maḥbūb gibi

ide:

1. **ide:**
Gazel 119
Mısra: **4**
Etsin.

Mülk-i fenādan göçüp
eyledi ʿazm-i beḳā
İde cenāb-ı Ḫudā ḳaṣr-ı
cinānı mekān

ider:

1. **ider:**
Gazel 1
Mısra: **4**
Etmek.

Ḥamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ
degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnüñ ider tār-
ı kākülüñ iʿrāb

2. **ider:**
Gazel 5
Mısra: **9**
Etmek.

İder cā deyr-i ʿaşḳı
Tābī-i ṣūret-perest āḫir
Ne kāfirce belādur
ibtilā-yı duḫter-i tersā

3. **ider:**
Gazel 6
Mısra: **1**
Etmek.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i
zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı
dile taḳrīr ider mehtāb

4. **ider:**
Gazel 6
Mısra: **4**
Etmek.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını
tesyīr ider mehtāb

5. **ider:**
Gazel 6
Mısra: **2**
Etmek, eylemek.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i
zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı
dile taḳrīr ider mehtāb

6. **ider:**
Gazel 6
Mısra: **6**
Etmek, eylemek.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış
bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı
ḫˇāb ile tesḫīr ider
mehtāb

idi:

1. **idi:**
Gazel 119
Mısra: **2**
Ek fiil (görülen geçmiş zaman çekimi).

ʿİffeti ẕikri enām ʿişmeti
virdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi olmış
idi rāyegān

idrāk etmese:

1. **idrāk etmese:** *-me, -se*
Gazel 18
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Anlamak.

Çāşnī-i ʿışḳı idrāk
etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi leẕẕet-i
ḳandi olunca kām telḫ

ʿiffet:

1. **ʿiffeti:** *-i*
Gazel 95
Mısra: **1**
Namus, ar.

ʿİffeti ẕikri enām
ʿişmeti verdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi
olmuşidi rāy-gān

ifrāza dek gitdi:

1. **ifrāza dek gitdi:**
Gazel 128
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Can sallanmak.

Tenimden derd-i ḥasret
cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfiʿ-i baḥsla dergāh-
ı bī-enbāza dek gitdi

ifşā eder:

1. **ifşā eder:***-er*
Gazel 96
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ortaya çıkarmak, açığa vurmak.

O mest-i nāzik eder seyre çıḳdıġın ifşā
Ṣadā-yı naʿra-i gül-bāng-ı hū çemen-be-çemen

iftār kebābı:

1. **iftār kebābı:**
Gazel 93
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İftar kebabı.

Ḥelālīden eder iftār kebābı setresin ṣūfī
Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

iġżāb:

1. **iġżābımdır:***-ım, -dır*
Gazel 49
Mısra: **8**
Gazaba getirme, hiddetlendirme, kızdırma, öfkelendirme.

Ġarażım raṭl-i girān-keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsine iġżābımdır

iġżāb eder:

1. **iġżāb eder:***-er*
Gazel 45
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Öfkelendirmek.

Yüklenir bār-ı riyāyı meclise sıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi beni iġżāb eder

ihdā eyler:

1. **ihdā eyler:***-r*
Kıt'a 10
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hediye etmek II bağışlamak.

Mihrdir hāle-i burca ufuḳ-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev şāne-i zībā-yı ṣadef

ihdā ola:

1. **ihdā ola:***-a*
Mesnevi 5
Mısra: **44**
Kelime Tipi: **-**
Hediye etmek.

Çün ḳurā'iyye-i Maġalġara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne Ḥasībā ihdā

ihdāya lāyıḳ:

1. **ihdāya lāyıḳ:**
Gazel 119
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hediye vermeye layık.

Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba

Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı
Fennī nev-zemīn üzre

iḫlāṣ:

1. **iḫlāṣla:** *-la*
Gazel 43
Mısra: **7**
Gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk, bağlılık.

Būstān-ı dil ṭarāvet-yāb olur iḫlāṣla
Naḫle feyż erdikce berg ü bār kendin gösterir

2. **iḫlāṣla:** *-la*
Gazel 59
Mısra: **5**
Gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk, bağlılık.

Ḳıldı iḫlāṣla bu maʿbedi iḥyā ḥaḳḳā
Çıḳsa şādurvān-ı kevs̲er baḥs̲-i ṭāliʿ

iḥrāz:

1. **iḥrāza:** *-a*
Gazel 104
Mısra: **16**
Kazanmak.

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun
Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

iḥticāc eylerken:

1. **iḥticāc eylerken:**
Gazel 16
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Delil olarak sunmak.

Ḫūbān ile mübāḥas̲eye var mı iḥtiyāc
Mirʾāt eliñde ḥüsnüñe eylerken iḥticāc

iḥtimāl etmem:

1. **iḥtimāl etmem:** *-me, -m*
Gazel 83
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İhtimal dahilinde görmek. Gerçekleşebileceğini düşünmek.

ʿArūs-ı kām-ı zīb-i ḫaclegāhı iḥtimāl etmem
Derūn-ı merd-i āzādım ṭaleb-cūy-ı muḥāl etmem

iḥtiyāc var mı:

1. **iḥtiyāc var mı:**
Gazel 16
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İhtiyaç yok.

Ḫūbān ile mübāḥas̲eye var mı iḥtiyāc
Mirʾāt eliñde ḥüsnüñe eylerken iḥticāc

iḫtiyār ḳalmaz:

1. **iḫtiyār ḳalmaz:** *-maz*
Gazel 52
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İradesi kalmamak.

Ḳalmaz o ṭıflı görse Ḥasībāda iḫtiyār
Pīrān-ı ʿışḳ olan dimeñiz nev-res istemez

ihvān:

1. **iḫvāna:** *-a*
Kıt'a 25
Mısra: **6**
Candan dostlar, samîmî arkadaşlar.

Ḳalender idi kerīm idi şūḫ-meşreb idi

ʿAṭāda varını iḫvāna muḳtedā oldı

iḥyā ḳıldı:

1. **iḥyā ḳıldı:** *-dı*
   Gazel 59
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Diriltmek, canlandırmak.

Ḳıldı iḫlāṣla bu maʿbedi iḥyā ḥaḳḳā
Çıḳsa şādurvān-ı kevs̱er baḥs̱-i ṭāliʿ

iḳāle:

1. **iḳāle:**
   Gazel 98
   Mısra: **12**
   Pazarlıktan dönmek. II. Dememiş iken "dedin!" diye iddia etmek.

Bir şeb firāş-ı vuṣlatı beyʿ eylesin hemān
Ferdāya ġam iḳāle hem olsun hem olmasın

īḳāẓ olmasın:

1. **īḳāẓ olmasın:** *-ma, -sın*
   Gazel 30
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Uyarmak.

Fitne-i devr-i ḳamer nāʿimdir īḳāẓ olmasın
Sīne-i māderde ol ḫūrşīd-i ʿālem-tāb uyur

iḳbāl:

1. **iḳbāl:**
   Gazel 139
   Mısra: **4**
   Ar. baht, talih.

Eyle cevherlerle tārīḫin ḥisāb
Oldu iḳbāl ile ḫān Devlet Girāy (1182)

iki:

1. **iki:**
   Gazel 57
   Mısra: **8**
   "İki" sayı sıfatı.

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣıġışdırmış

2. **iki:**
   Gazel 56
   Mısra: **6**
   "İki" belgisiz sıfat.

Cemālinde ruḫ-ı gül-gūnla çeşmin görenler der
Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḫoten yatmış

3. **iki:**
   Gazel 119
   Mısra: **8**
   "İki" belgisiz sıfat.

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḫvābın
Durur iki kemend-endāzdır ceyş-i kemīn üzre

4. **iki:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **39**
   "İki" belgisiz sıfat.

Olmuş iki Yeñice nāmlı türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler imiş vāveylā

iki bahāsında:

1. **iki bahāsında:** *-sı, -n, -da*
   Mesnevi 3
   Mısra: **42**
   Kelime Tipi: **-**
   İki pahası.

Rāh-ı ḥacda deveniñ iki bahāsında kirā
Deveden deve ticāret mi olur ḥācī baba

iki cān-bāzı bir ip üzre cünbān ederdi:

1. **iki cān-bāzı bir ip üzre cünbān ederdi:**
Mesnevi 5
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **Atasözü**
İki canbaz bir ipte oynamak.

Murġ-ı İsḥāḳca dil ü ʿaḳlıña zülfüñ aṣa ṣan
İki cān-bāzı bir ip üzre ederdi cünbān

iki tāze nihāl:

1. **iki tāze nihāl:**
Gazel 75
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İki yeni fidan. II Vefat eden Seyyit Halil ve Seyyit Mehmet.

Oldu āḫir dāderi Seyyid Ḫalīle hem-civār
Bir yere cemʿiyyet etdi ol iki tāze nihāl

iki tīġı:

1. **iki tīġı:**
Gazel 57
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
İki kılıç.

Göñülde ebruvānıñ ʿışḳını pinhān eden ʿāşıḳ
İki tīġı niyām-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣıġışdırmış

ikisi müsāvī geldi:

1. **ikisi müsāvī geldi:***-di*
Gazel 19
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İkisi eşit gelmek.

Göñül āyīne imiş bilmez idim ḳıldım ʿadd
İkisi geldi müsāvī be-ḥisāb-ı ebced

iḳlīm-i çīn:

1. **iḳlīm-i çīn:**
Gazel 119
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çin ülkesi.

Ser-i gīsūda seyr et ḫāl-i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin
Çekilmiş leşker-i Hindūstān iḳlīm-i Çīn üzre

iḳlīm-i çīn-i dilde:

1. **iḳlīm-i çīn-i dilde:***-de*
Gazel 111
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gönlün Çin iklimi.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyıñ [.] Hindū mudur ʿaceb İḳlīm-i Çīn-i dilde o zülf-i siyāhımız

iḳlīm-i hefte:

1. **iḳlīm-i hefte:***-e*
Gazel 131
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yedi iklim.

Seḫā vü luṭf u kerem ḥüsn-i ḫulḳ hep mevcūd
Verir ʿadāleti iḳlīm-i hefte ʿünvānı

iksīr eder:

1. **iksīr eder:***-er*
Gazel 140
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İksir cevherinin

lütfunun bereketi yapmak.

İksīr eder Muḥammed-i Bāḳır vücūduñı
Sür āstān-ı ravżasına rūy-ı esvedi

iksīr-i ʿışḳıla:

1. **iksīr-i ʿışḳıla:** *-ıla*
Gazel 114
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Aşk iksiri, büyüsü.

Ḳılmayan iksīr-i ʿışḳıla derūnın kīmyā
Bilse de teʾsīr-i eşyāyı ḳalır tedbīrde

iḳtirān etmiş:

1. **iḳtirān etmiş:** *-miş*
Gazel 85
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yaklaşma, yanına gelme, yakın olma.

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş
Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

ʿilāc eyle:

1. **ʿilāc eyle:**
Gazel 103
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çare bulmak, şifa vermek.

Būs eyle laʿl-i lebin zülfüne etdiñse ʿalāḳa
Maʿcūn-ı müferraḥla ʿilāc eyle merāḳa

ʿilāc eyler:

1. **ʿilāc eyler:** *-r*
Gazel 105
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çare bulmak, şifa vermek.

İçenler şerbet-i laʿlin çü zemzem tāzeden tāze
ʿİlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzeden tāze

ʿilāc ḳabūl etmez:

1. **ʿilāc ḳabūl etmez:** *-mez*
Gazel 87
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
İlaç yarar sağlamak.

Rīze-i elmāsveş zaḫmı ḳabūl etmez ʿilāc
Deşne-i zehr-āb-ı ṣadr-ı düşmen-i dündur sözüm

ʿilāc nedir:

1. **ʿilāc nedir:**
Gazel 64
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Tedavisi nedir.

Marīż-i ʿışḳ olana sāḳiyā nedir ʿilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-i sīne-çākime çek

ilāh:

1. **ilāh:**
Kıt'a 20
Mısra: **6**
Allah, Rab.

Meclis-i naḳl-i Ebā Müslimle olmuşdu nedīm
Rūz-ı maḥşer şāfiʿi Āl-i Resūl olsun İlāh

ilāhī:

1. **ilāhī:**
Gazel 20
Mısra: **13**
"Ey Allah'ım!" anlamında hitap sözü.

İlāhī eyle bānīsin muʿammer ḫānesin maʿmūr
Derinden ḥalḳa gibi ṭaşra ḳalsun dīde-i ḥussād

<u>iʿlām eyledim:</u>

1. **iʿlām eyledim:** *-dim*
Gazel 80
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bildirmek, anlatmak.

Sīnemi hicriñle pür-dāġ u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

2. **iʿlām eyledim:** *-dim*
Gazel 80
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bildirmek, anlatmak.

Mühr-i mihrile derūna dāġlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

<u>ile:</u>

1. **ile:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Birlikte.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

2. **ile:**
Gazel 4
Mısra: **5**
Birlikte.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

3. **ile:**
Gazel 6
Mısra: **6**
Birlikte.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış bir ʿaşā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫˇāb ile tesḫīr ider mehtāb

4. **ile:**
Gazel 7
Mısra: **7**
Birlikte.

Naʿra ile birbirine dirler ormatus gerus
Uñudup çengāneler yollardaġı ḥaydūd hep

5. **ile:**
Gazel 4
Mısra: **12**
" birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı şarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

6. **ile:**
Gazel 4
Mısra: **19**
" birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

7. **ile:**
Gazel 4
Mısra: **23**
" birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış yine ol gülşenī raʿnā

8. **ile:**
Gazel 10
Mısra: **2**
"birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-serālar semt semt

9. **ile:**
Gazel 12
Mısra: **1**
"birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

10. **ile:**
Gazel 9
Mısra: **3**
"Birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

11. **iledir:**-*dir*
Gazel 53
Mısra: **13**
"Birlikte, beraber" anlamlarında edat.

Fennīniñ Ḫayrīye pey-revligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı tanẓīr ederiz

12. **ile:**
Gazel 12
Mısra: **1**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

13. **ile:**
Gazel 13
Mısra: **10**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Şimdi kim oḳur menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḫ Ḥasībā ile ʿālemde ḥavādiṯ (Fi Ġurre Şaʿbān Sene 1198)

14. **ile:**
Gazel 14
Mısra: **7**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz
O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bāʿiṯ

15. **ile:**
Gazel 16
Mısra: **1**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḫūbān ile mübāḥaṯeye var mı iḫtiyāc
Mirʾāt eliñde ḥüsnüñe eylerken iḫticāc

16. **ile:**
Gazel 16
Mısra: **8**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḳıldı ḳanāʿatile hümā menzilin ʿalā

Esfelde ḥırṣ-ı dāne ile
ḥabs olur decāc

17. **ile:**
Gazel 19
Mısra: **3**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Naḳş-bend oldu bu
remz ile ṭarīḳ-i irşād
Mālik-i ḳalb-i selīm
olan eder mi anı redd

18. **ile:**
Gazel 20
Mısra: **9**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Mücessem naḳş-ı gūn-
ā-gūn ile tezyīn olan
ṭāḳın
Ḳalur endīşe vü
ḥayretde görse Māni vü
Bihzād

19. **ile:**
Gazel 22
Mısra: **7**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-
i zībā ile ḥüsnüñ

Meger cāmeñ seniñ ey
mihr-i vālā al darāyīdir

20. **ile:**
Gazel 23
Mısra: **8**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bu tenim zaḫmın
ḳaparsa bu ṭabīb-i cān
yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb
olan merhem ḳapar

21. **ile:**
Gazel 28
Mısra: **4**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḳıl taḥammül seng-i
cevre ḳadr-i rūy-ı zerdi
bul
Kim muḥakkā imtiḥān
ile olur zer muʿteber

22. **ile:**
Gazel 28
Mısra: **11**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb

Devlete çün intisāb ile
olurlar muʿteber

23. **ile:**
Gazel 28
Mısra: **12**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar muʿteber

24. **ile:**
Gazel 29
Mısra: **8**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Rūz u şeb bī-dār eder
çeşmim ġam-ı ḫaddiñ
seniñ
Fikrim ile bu dil ammā
mest-i sükker-ḫvāb
uyur

25. **ile:**
Gazel 41
Mısra: **21**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḳıldı beni selāset-i
güftār ile esīr

Nev-reste şūḫ-ı tuḥfe-lisānım çıtır pıtır

26. **ile:**
Gazel 42
Mısra: **2**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Çeşmile ḫiṭāb eyleme maḫfīce bir işdir
ʿUşşāḳa işāretler ile iş bitirişdir

27. **ile:**
Gazel 42
Mısra: **5**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Peş-revde ḥişār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

28. **ile:**
Gazel 42
Mısra: **6**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Peş-revde ḥişār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

29. **ile:**
Gazel 45
Mısra: **2**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Kākülüñ şerḥini gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yāb eder

30. **ile:**
Gazel 47
Mısra: **1**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Şarābı āb ile āmīḫte eder de ṣatar
Görüñ o pīr-i muġānı ḥarāma ḥīle ḳatar

31. **ile:**
Gazel 49
Mısra: **4**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma ki ferdāya sebeb
Naḫb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

32. **ile:**
Gazel 49
Mısra: **9**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Beni pā-bend ile çūl-pūşe-i derd ü ġam eden
Ḳıl ʿaybsız o güzel-zāde-i mūy-tābımdır

33. **ile:**
Gazel 51
Mısra: **6**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

34. **ile:**
Gazel 53
Mısra: **2**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Faṣl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı taḳrīr ederiz
Ḳıl ile mesʾele-i müşkile tefsīr ederiz

35. **ile:**
Gazel 53
Mısra: **8**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Naḳd yoḳ elde döküp eşk-i teri ruḫsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-beri teshīr ederiz

36. **ile:**
Gazel 53
Mısra: **12**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāşıḳları taʿmīr ederiz

37. **ile:**
Gazel 61
Mısra: **6**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḫoş ġıdādır mercümek ṣāḥib-riyāżāt olmuşam
Gerçi çorbası ile tārḫāneden etdim ferāġ

38. **ile:**
Gazel 63
Mısra: **4**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Varaḳ-ı mihr ü vefādan oḳudup maʿşūḳa
İmtiḥān ile eder ʿāşıḳı ser-defter-i ʿışḳ

39. **ile:**
Gazel 63
Mısra: **10**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bād-ı himmetle olur nüh felege peyveste
Āteş-i ġayret ile kim ola ḫākister-i ʿışḳ

40. **ile:**
Gazel 69
Mısra: **11**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Olmuş ḥarīḳ yerleri verd-i ḳuṣūr ile
Ṭaġ üstü bāġ cümle mekānı Sitānbuluñ

41. **ile:**
Gazel 70
Mısra: **4**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Reşk edip laʿl-i leb-i yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḫazān ile zevāl üstüne gül

42. **ile:**
Gazel 86
Mısra: **5**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Müjde-i vaṣlıñ ile almaġa bir şāfī cevāb
Naḳd-i cān u dil-i bīmārımı dökdüm ṣaçdım

43. **ile:**
Gazel 89
Mısra: **9**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maḥrūm
Ḫulāṣa çāre bulmaz rūz-ı maḥşer dest ü dāmānın

44. **ile:**
Gazel 100
Mısra: **2**

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḫazīnedār Meḥemmed Aġaya ṣad taḥsīn
Cemālin eyledi ḫaṭṭ-ı şerīf ile tezyīn

45. **ile:**
Gazel 101
Mısra: **24**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Nice merd olur o ṭıfl-i sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile muʿammer eyleye Mevlā hemān

46. **ile:**
Gazel 104
Mısra: **18**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḥasībā nice mümkindir cenāb-ı şeyḫe pey-revlik
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

47. **ile:**
Gazel 106
Mısra: **9**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ruḫı dāġı ile pür oldu Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb var dilde

48. **ile:**
Gazel 113
Mısra: **1**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

49. **ile:**
Gazel 115
Mısra: **6**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

İntisāb etse de ṣoñra olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

50. **ile:**
Gazel 121
Mısra: **14**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḥasībā māhir oldu şeyḫe pey-revlik ne mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

51. **ile:**
Gazel 127
Mısra: **1**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Baḳ ser-i ṭurre ile ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū yazılan mektūba

52. **ile:**
Gazel 128
Mısra: **11**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Eder cān rīsmān-ı kākül-i cānān ile cünbān
Dil-i āvāremizde seyre ol cān-bāza dek gitdi

53. **ile:**
Gazel 128
Mısra: **14**

"Araç, vasıta" anlamında edat.

Yine pīrāne ʿazm etdi ṭarīḳ-ı maʿnāye ṭabʿım
ʿAṣā-yı ḫāme ile kişver-i iʿcāza dek gitdi

54. **ile:**
Gazel 131
Mısra: **14**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Sitānbula medʿuvven eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet ile mihmānı

55. **ile:**
Gazel 131
Mısra: **16**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tārīḫ
Mübārek fetḥ ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḫānı

56. **ile:**
Gazel 135
Mısra: **11**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Er odur dünyāda terk ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır mekr-i zen dedikleri

57. **ile:**
Gazel 139
Mısra: **4**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Eyle cevherlerle tārīḫin ḥisāb
Oldu iḳbāl ile ḫān Devlet Girāy (1182)

58. **ile:**
Gazel 140
Mısra: **2**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Her kim şehādet etdi bilip ḥaḳḳ Muḥammedi
Ṣıdḳ u maḥabbet ile sever āl-i Aḥmedi

59. **ile:**
Gazel 140
Mısra: **10**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ol nükte-dān-ı pāk ʿAlī Zeyne'l-ʿābidīn
Bir noḳṭa ile kāmil eder ṭıfl-ı ebcedi

60. **ile:**
Kıt'a 2
Mısra: **2**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Sālik-i silk-i edeb-i Naḳş-bend
Ẕikr-i ḫafī ile edip ketm-i sırr

61. **ile:**
Kıt'a 9
Mısra: **7**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melāʾik geldiler yoldaş

62. **ile:**
Kıt'a 10
Mısra: **2**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Muṣṭafā Ḥāfıẓ Efendi-i maʿārif-perver
Ẕātına liḥye-i pākīze ile verdi şeref

63. **ile:**
Kıt'a 14
Mısra: **6**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Eyledi sünnet-i āyīn-i Resūlʿi icrā
Liḥye irsāli ile ḳıldı vaḳārı tetmīm

64. **ile:**
Kıt'a 14
Mısra: **11**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Oldu rīş-i nev ile çāh-ı zenaḫdānı muḥīṭ
Hem-çünīn sünbül-i pīrāmen-i ḥavż-ı nesīm

65. **ile:**
Kıt'a 16
Mısra: **9**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥasen

66. **ile:**
Kıt'a 18
Mısra: **13**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile maḥbūb-ı āl olmış idi
Şübhesüz anlarla cennetde irer her niʿmete

67. **ile:**
Mesnevi 3
Mısra: **47**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Raḳīb ile ber-ā-ber beyʿ ederler ʿaşḳ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş olmasa boynında melʿūnı

68. **ile:**
Mesnevi 4
Mısra: **15**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Çünki Tatarlı Yörükler ile etdi ġavġā
Bir yamanlıḳ ḳomayıp eyledi mālın yaġmā

69. **ile:**
Mesnevi 5
Mısra: **38**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Bilse her Ḳıbti demirciligi ḳalmaz idi aç
Geçinirleridi ʿiyāli ile bulġur bulamaç

70. **ile:**
Mesnevi 5
Mısra: **41**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Nişādır ile ḳalay penbe olunca ey yār
Bir hemān çalḳamaḳdan ġayrı ḳalaycıya ne var

71. **ile:**
Müfret 11
Mısra: **2**
"Araç, vasıta" anlamında edat.

Sūḳ-ı çemende ābile lāleye nigāh

Kārı nesīm-i ṣubḥ ile al ṭāḳye ver külāh

ilḳā-yı yemi:

1. **ilḳā-yı yemi:** *-i*
   Gazel 60
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Denize ulaşmak.

Ḳıldım ilḳā-yı yemi vaḥdet ḥaşīş-i kes̲reti
Āşinā oldum heme dīvāneden etdim ferāġ

illā seni illā seni:

1. **illā seni illā seni:**
   Gazel 130
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   İllâ seni illâ seni.

Şehrimizde gerçi çoḳdur şūḫ-ı müstes̲nā velī
Āh kim ey māh-rū illā seni illā seni

ilticā-yı naḫl-i ümmīdim:

1. **ilticā-yı naḫl-i ümmīdim:** *-im*
   Kıt'a 16
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Ümit fidanına dayanma, sığınma.

Bārekallāh ṭāliʿ-i saʿdile etdi nev-ẓuhūr
İlticā-yı naḫl-i ümmīdim verā-yı perdeden

ilticā-yı refʿ-i niḳāb edemem:

1. **ilticā-yı refʿ-i niḳāb edemem:** *-e, -me, -m*
   Gazel 106
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Örtüyü kaldırmaya sığınmak.

Edemem ilticā-yı refʿ-i niḳāb
Meh-cebīnim ḥicāb var dilde

imām:

1. **imāmı:** *-ı*
   Gazel 59
   Mısra: **11**
   Cemaate namaz kıldıran kimse; en önde bulunan kimse, önder II Hz. Muhammed.

Serv gül-deste-i şümūʿı imāmı bülbül

Ravża-i cennete beñzer ḥaremi fi'l-vāḳiʿ

imām ʿalī yoluna:

1. **imām ʿalī yoluna:** *-, -*
   Gazel 140
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Hz. Ali uğruna.

Cānın eden İmām ʿAlī yoluna fedā
Buldu ḥayāt-ı Ḫıżr gibi ʿömr-i sermedī

imām efendi:

1. **imām efendi:**
   Mesnevi 3
   Mısra: **26**
   Kelime Tipi: **-**
   İmam, Vaiz.

İmām efendi bugün ṭoydu hep ribā yemeden
Lisān-ı nāsda derler yarar deveye diken

imāmeyn:

1. **imāmeyn:**
   Kıt'a 18
   Mısra: **15**
   İki imam. II Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin.

Yazdı tārīḫin imāmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi miʿrāc-ı rūḥānī
Meḥemmed cennete
(1192)

ʿimār etmege:

1. **ʿimār etmege:***-mek, -e*
Gazel 53
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bir yeri bayındır duruma getirme işi, bayındırlık; yapmak.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār
etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāşıḳları
taʿmīr ederiz

ʿimāret:

1. **ʿimāret:**
Gazel 109
Mısra: **8**
1. Medrese talebelerine, câmi görevlilerine, fakirlere ve gelip giden yolcu ve misâfirlere yemek vermek üzere kurulmuş aş evi. 2. Bulunduğu yeri bayındır duruma getiren câmi, medrese, hastahâne, misâfirhâne, hankah, türbe, kale vb. eser.

Gel pīr-i ḫarābātıñ
ayaġına yıḳıl düş
Vīrāne ol ey dil ki
ʿimāret var içinde

imdādına yetdi:

1. **imdādına yetdi:***-di*
Mesnevi 5
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Tam zamanında yardımına gel-.

Yörügü ṣoymaġa
başladı Ṣarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ḫıżr
oldu Tatar aña hemān

imdi:

1. **imdi:**
Mesnevi 5
Mısra: **13**
İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an.

Ṣaldı doġancı balabanı
şikāra imdi
Ḳondu ḳaraaġaca oḳu
yañılmaz şimdi

imtiḥān:

1. **imtiḥān:**
Gazel 63
Mısra: **4**
Sınav.

Varaḳ-ı mihr ü vefādan
oḳudup maʿşūḳa
İmtiḥān ile eder ʿāşıḳı
ser-defter-i ʿışḳ

2. **imtiḥān:**
Gazel 28
Mısra: **4**
Bir kimsenin bilgi derecesini anlamak, daha üst seviyede bir öğrenime veya gireceği bir işe ehliyetli olup olmadığını belirlemek için yapılan yoklama, sınav.

Ḳıl taḥammül seng-i
cevre ḳadr-i rūy-ı zerdi
bul
Kim muḥakkā imtiḥān
ile olur zer muʿteber

3. **imtiḥān:**
Gazel 73
Mısra: **10**
Bir kimsenin bilgi derecesini anlamak, daha üst seviyede bir öğrenime veya gireceği bir işe ehliyetli olup olmadığını belirlemek için yapılan yoklama, sınav.

Bu bābda mesʿele faṣl olunmaz etme ḳīl ü ḳāl
Ḥasīb şiʿri bıraḳ imtiḥān zamānı degül

imtiḥān olaydı:

1. **imtiḥān olaydı:** *-a, -y, -dı*
    Gazel 101
    Mısra: **4**
    Kelime Tipi: **-**
    Denenmek, sınanmak.

Feylesūf-ı ḥikmete ḥayret verir endīşesi
Rüşdine teslīm olur Soḳraṭ olaydı imtiḥān

imtiḥān olsun:

1. **imtiḥān olsun:** *-sun*
    Gazel 104
    Mısra: **15**
    Kelime Tipi: **-**
    Bilgisi ölçülmek; denenmek, sınanmak.

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun
Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

imtinān:

1. **imtinān:**
    Gazel 73
    Mısra: **2**
    Istiğna.

O nāzenīn ġazel almaz yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım imtinān zamānı degül

imtisāl etdi:

1. **imtiṣāl etdi:** *-di*
    Kıt'a 23
    Mısra: **4**
    Kelime Tipi: **-**
    Boyun eğip itâat etme, emre göre hareket etme.

Oldu meʾmūr ʿAlī Aġa-yı zaʿīm-i dergāh
İmtiṣāl etdi aṭaʿnā diyerek fermāna

ʿināyet-i suḫanı:

1. **ʿināyet-i suḫanı:** *-ı*
    Gazel 131
    Mısra: **8**
    Kelime Tipi: **-**
    Söz yardımı.

Şecāʿat-i nigehi Ḳahramānı ḳahr eyler
ʿİnāyet-i suḫanı nerm eder Nerīmānı

ince:

1. **ince:**
    Gazel 2
    Mısra: **2**
    İnce, zarif.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

ince beldedir:

1. **ince beldedir:** *-dir*
    Gazel 37
    Mısra: **18**
    Kelime Tipi: **-**
    İnce belde.

Der-bend-i mū-miyānı beli gördügüm gibi
Şeh-rāh-ı vaṣl añladım ol ince beldedir

incü:

1. **incülere:** *-ler, -e*
    Gazel 110
    Mısra: **4**
    İnci.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

inşā oldu:

1. **inşā oldu:***-du*
Mesnevi 5
Mısra: **43**
Kelime Tipi: **-**
Yapmak, bina etmek.

Çün ḳurāʾiyye-i
Maġalġara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne
Ḥasībā ihdā

inṣāf et:

1. **inṣāf et:**
Gazel 59
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Merhamet etmek, acımak.

Var mıdır işte tevārīḫ-i
selef inṣāf et
Böyle ḫāḳān-ı kerem
ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ

inşirāḥ-ı ṣadrdır:

1. **inşirāḥ-ı ṣadrdır:***-dır*
Gazel 135
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül açıklığı/ferahlığı.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır
bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu
nīm-ten dedikleri

inşirāḥ-ı ṣadrile:

1. **inşirāḥ-ı ṣadrile:***-ile*
Gazel 134
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül açıklığı/ferahlığı.

Mey içsek inşirāḥ-ı
ṣadrile bendin yine
çözsek
Açılsaḳ gül gibi refʿ-i
ḥicāb olsa kim aġlardı

intihā-yı nāza dek gitdi:

1. **intihā-yı nāza dek gitdi:***-di*
Gazel 128
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Nazın bitişine kadar gitmek.

Ḫaṭ-āver olmadıḳca
ibtidā-yı vaṣla yoḳ
destūr
Niyāzım ḥayflar kim
intihā-yı nāza dek gitdi

intimā:

1. **intimāyı:**
Gazel 78
Mısra: **11**
Mensup olma, bağlanma.

Esbāba intimāyı bıraḳ
pāk-dāmen ol
Dīvāne ser-be-ceyb-i
ferāġ-ı ʿaḳīl ḳıl

intisāb:

1. **intisāb:**
Gazel 28
Mısra: **12**
Bir yere, bir kimseye mensub olmak. Mâiyyetine girmek. Bağlanmak.

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar muʿteber

intisāb etse de:

1. **intisāb etse de:***-se, -de*
Gazel 115
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bağlanmak; tas. Bir tarikata girmek.

İntisāb etse de şoñra
olamaz kāşif-i rāz

Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

ipli elekden geçirdi:

1. **ipli elekden geçirdi:**-*di*
Mesnevi 3
Mısra: **52**
Kelime Tipi: **Deyim**
Ipli elekten geçirmek.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden emīn-i beytü'l-māl

ir-:

1. **irdi:**-*di*
Gazel 10
Mısra: **3**
(Belli bir zaman) Gelmek, gelip çatmak, ermek.

Nev-bahār irdi güzeller çözdi gerden bendini
Çıḳdı boğaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

irāb:

1. **iʿrāb:**
Gazel 1
Mısra: **4**
Düzgün konuşma.

Ḥamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnüñ ider tār-ı kākülüñ iʿrāb

iʿrāb:

1. **iʿrāb:**
Kıt'a 10
Mısra: **5**
Arapça kelimelerin sonlarındaki harf ve harekenin değişmesi ve bu değişikliği öğretme bilgisi.

Ḫāl ü ḫaṭṭ noḳṭa-i müşgīn-i muʿanber iʿrāb
Ḥaḳ mübārek ede hemvāre ola ḫayr-ı ḫalef

iʿrāb eder:

1. **iʿrāb eder:**-*er*
Gazel 45
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Süslemek II Detaylandırmak.

Kākülüñ şerḥini gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yāb eder

2. **iʿrāb eder:**-*er*
Gazel 35
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Süslemek II detaylandırmak.

Ḫaṭṭıñ kitāb-ı ḥüsnüñü iʿrāb eder Ḥasīb
Ders-i ḫayāle başladı çoḳ ḳāl u ḳīl olur

iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn:

1. **iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn:**
Gazel 119
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kutsal ayetlerin nasıl okunacağı gösterme.

Dökülmüş kākül-i müşgīn ḫaṭṭ-ı ʿanberīn üzre
Ḳomuşlar ḳıl ḳalem iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn üzre

irād edip:

1. **irād edip:**-*ip*
Gazel 126
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**

Söylemek, dile getirmek.

İrād edip uçḳura yaḳayın ḳışṣa vü metn
Ṣarf etdim olan varımı ṭonu çözülince

īrād eylemek:

1. **īrād eylemek:** *-mek*
Gazel 20
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Söylemek; getirmek II sunmak.

Naẓar ḳıl çeşm-i inṣāfile var mı miṯl-i ṯānīsi
Ne ḥācet ṣarf-ı maḳdūr-ı suḫanla eylemek īrād

irāde olmaz:

1. **irāde olmaz:** *-maz*
Gazel 102
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyi yapıp yapmama hususunda karar verebilme ve bunu uygulama gücü.

Yār aġyārı ġam-ı gīsūñla farḳ etmedim
Nīk ü bed olmaz irāde merdüm-i meshūrda

īrād-ı maʿāşım var:

1. **īrād-ı maʿāşım var:**
Gazel 33
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Maaş gelirim var.

Zemīni ḳaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḥāṣılı vāfirce īrād-ı maʿāşım var

irḫā-yı ʿināna:

1. **irḫā-yı ʿināna:** *-a*
Gazel 127
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dizginleri koyuverme, hayvanı serbest bırakma.

Tevsen-i ḫāmeñe meydān gerek ey naẓm-ı Ḥasīb
Eyle irḫā-yı ʿināna var mı vādī nev-üslūba

ʿirḳ-ı ṭāhir:

1. **ʿirḳ-ı ṭāhir:**
Kıt'a 16
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Temiz soy.

Ger vezān olsa aña olmaz bahā dürr-i semīn
ʿIrḳ-ı ṭāhir maḫzen-i ġayb-ı hüviyyetdir gelen

ırmaġ eyleme:

1. **ırmaġ eyleme:** *-me*
Gazel 62
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Irmak etmek, ırmağa döndürmek.

Cereyān etmede kūyunda sirişk-i çeşmim
Eyleme anı gözüm ḫāk-i rehiñde ırmaġ

irsāl:

1. **irsāli:** *-i*
Kıt'a 14
Mısra: **6**
Sakal uzatmak.

Eyledi sünnet-i āyīn-i Resūlʿi icrā
Liḥye irsāli ile ḳıldı vaḳārı tetmīm

irsāl eyledi:

1. **irsāl eyledi:** *-di*
Kıt'a 21

Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sakal bırakmak.

Eyledi liḥye-i ḫoş-bū irsāl
Ḳıldı çün sünbül-i ter zīr-i külāh

irsāl-i liḥye edip:

1. **irsāl-i liḥye edip:** *-ip*
Kıt'a 5
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sakal uzatmak.

Cenāb-ı mefḫar-ı küttāb İsmāʿīl Efendi kim
Edip irsāl-i liḥye vaḳr-ı ẕātın eyledi iẓhār

irtiḥāl eyledi:

1. **irtiḥāl eyledi:** *-di*
Gazel 75
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Göç etmek. II Ölmek, vefat etmek.

Naḳş-bendîden erenler dediler tārīḫini
Rāh-ı ḥaḳda eyledi Seyyid Meḥemmed irtiḥāl

iş bitirişdir:

1. **iş bitirişdir:** *-dir*
Gazel 42
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
İş bitiriş.

Çeşmile ḫiṭāb eyleme maḫfîce bir işdir
ʿUşşāḳa işāretler ile iş bitirişdir

işāret:

1. **işāretler:** *-ler*
Gazel 42
Mısra: **2**
İz, alamet, emare.

Çeşmile ḫiṭāb eyleme maḫfîce bir işdir
ʿUşşāḳa işāretler ile iş bitirişdir

īsār-ı naḳd-i cān yoluna:

1. **īsār-ı naḳd-i cān yoluna:** *-n, -a*
Gazel 39
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Can yolu parasını harcamak.

Kūy-ı viṣāle ṭālib olan ṣaymaz ötesin
īsār-ı naḳd-i cān yoluna eñ berisidir

isbāt eyledim:

1. **isbāt eyledim:** *-di, -m*
Gazel 128
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kanıtlamak, doğrulamak.

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre ʿışḳı eyledim isbāt
Bu daʿvā ḫüccet-i iḫlāṣımı ibrāza dek gitdi

ışdār eyledi:

1. **ışdār eyledi:** *-di*
Kıt'a 5
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Edip sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat mülkini teʾbīd
Beyāż üzre yine ḫaṭṭ-ı hümāyūn eyledi ışdār

2. **ışdār eyledi:** *-di*
Kıt'a 21
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yazmak.

Eyledi ḫaṭṭ-ı hümāyūn ışdār
Maşrıḳa şāh-ı ʿArab çekdi sipāh

ise:

1. **ise:**
Gazel 12
Mısra: **15**
"ise" bağlacı.

Her perī-peykere
çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye
sen de aṣ cit

işig-:

1. **işigünde:** *-(ü)ñ, -de*
Gazel 63
Mısra: **11**
Eşik II kapı, huzur, makam.

Kim Ḥasībā işigünde ola
ṣıdḳile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā
ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

işim tenhā biter:

1. **işim tenhā biter:** *-er*
Gazel 46
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İşim tenha bitmek.

Defʿ-i sıḳlet eylesin
söyleñ raḳīb-i kāfire
Ol şeh-i ḫūbānla zīrā
işim tenhā biter

işit:

1. **işit:**
Gazel 12
Mısra: **3**
Duymak, haber almak.

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā
ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde
boġulma ḳıt ḳıt

2. **işit:**
Gazel 115
Mısra: **1**
Duymak, haber almak.

Nām-ı şerīfini işit āl-i
Resūlʿden
Tārīḫ-i mevlidin didi
"Āmed Rıżā Ḥasan"

3. **işit:**
Gazel 12
Mısra: **3**
Dinle!.

Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde
boġulma ḳıt ḳıt
Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā
ḳulḳul-i mīnāyı işit

ʿışḳ:

1. **ʿışḳını:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 57
Mısra: **11**
A. Aşırı sevgi.

Göñülde ebruvānıñ
ʿışḳını pinhān eden
ʿāşıḳ
İki tīġı niyām-ı vāḥide
ḥaḳḳā ṣıġışdırmış

2. **ʿışḳı:** *-ı*
Gazel 128
Mısra: **3**
A. Aşırı sevgi.

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre
ʿışḳı eyledim iṣbāt
Bu daʿvā ḥüccet-i
iḫlāṣımı ibrāza dek gitdi

iskān eder:

1. **iskān eder:** *-er*
Gazel 140
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
İskân etmek.

Sulṭān-ı ceyş-i dīn
Ḥasan ʿAskerī saña
İskān eder fütūḥ-ı
rümūz-ı muʿaḳḳadı

iskender:

1. **iskenderi:** *-i*
Gazel 83
Mısra: **2**
1. Padişah.2. M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan.

Büt-i taṣvīr-i vaṣlı ʿaks-i mirʾāt-ı ḫayāl etmem
Velī İskenderi meyyāl-i maʿdūmü'l-miṯāl etmem

2. **iskender:**
Gazel 124
Mısra: **2**
1. Padişah.2. M.Ö. 356-323 arasında yaşayan, Yunanistan, İran, Anadolu, Suriye ve Hindistan'ı ele geçirmiş olan büyük kumandan.

Ne leẕẕet var zülāl-i būs-ı laʿl-i ġonce-fāmında
Ne ʿaynın buldu İskender ne Cem derk etdi cāmında

iskender meḥemmed geldi:

1. **iskender meḥemmed geldi:** *-di*
Gazel 101
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
İskender Mehmet doğmak.

Müjde ḳıl ser-tā-be-pā āfāḳa tārīḫin Ḥasīb
Geldi İskender Meḥemmed zümre-i ṣāḥib-ḳırān

ʿişḳ-ı pākden:

1. **ʿişḳ-ı pākden:** *-den*
Gazel 19
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Temiz aşk.

ʿIşḳ-ı pākden ʿāşıḳ-ı maʿşūḳıla dost
Nāʿil-i vuṣlat olur fehm eden erbāb-ı ḫıred

ʿışḳ-ı yārı:

1. **ʿışḳ-ı yārı:** *-ı*
Gazel 88
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin aşkı.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

2. **ʿışḳ-ı yārı:** *-ı*
Gazel 88
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin aşkı.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

ʿışḳıña düşelden:

1. **ʿışḳıña düşelden:** *-elden*
Gazel 129
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Âşık olmak.

Düşelden ʿışḳıña şöyle żaʿīf ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü tüvān v'allāhi bi'llāhi

islām:

1. **islāma:** *-a*
Kıt'a 23
Mısra: **11**
Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed

tarafından bildirilen din, müslümanlık.

Rifʿat-i ḳullesi bādī-i ẓafer İslāma
Ḫandeḳ-ı ʿumḳı olur ḳaʿr-ı saḳar düşmāna

ismāʿīl efendi:

1. **ismāʿīl efendi:**
Kıt'a 5
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Özel ad.

Cenāb-ı mefḫar-ı küttāb İsmāʿīl Efendi kim
Edip irsāl-i liḥye vaḳr-ı z̲ātın eyledi iẓhār

ʿişmet:

1. **ʿişmeti:***-i*
Gazel 95
Mısra: **1**
Masumluk, günahsızlık, temizlik.

ʿİffeti z̲ikri enām ʿişmeti verdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi olmuşidi rāy-gān

isnā ʿaşer:

1. **i̲snā ʿaşer:**
Mesnevi 2
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
On iki.

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı baṣar
Rütbe-i aʿdādda oldu tamām i̲snā ʿaşer

işrāb:

1. **işrāba:***-a*
Gazel 49
Mısra: **7**
İçirmek.

Ġarażım raṭl-i girān-keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsine iġżābımdır

işrāb eder:

1. **işrāb eder:***-er*
Gazel 29
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İçirmek.

Nuḳl-i bezm olduġunu keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mirʾāt-i sāġar sāḳī-i mey-nāb uyur

2. **işrāb eder:***-er*
Gazel 45
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İçirmek.

Bāde-i rūy-ı nigār etmiş ʿi̲zārı pür-ʿaraḳ
ʿİşretiñ keyfiyyetin bu vechle işrāb eder

işrāb edip:

1. **işrāb edip:**
Kıt'a 12
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İçirmek.

Söyledim işrāb edip ʿaṭşāna tārīḫin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer çeşmeye āb-ı zülāl

işrāb uyur:

1. **işrāb uyur:***-r*
Gazel 31
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kapalı surette uyur.

Zāde-i ṭabʿım yatar gehvāre-i endīşede
Bāb-ı mehdi vāridātıñ eylemez işrāb uyur

işrāḳ ederdi:

1. **işrāḳ ederdi:** *-er, -di*
Mesnevi 3
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Aydınlatmak.

Ya deve ya deveci dedi gürūh-ı ʿuşşāḳ
Şütürbān-zāde ḳaṭār içre ederdi işrāḳ

ʿişret etdik:

1. **ʿişret etdik:** *-dik*
Gazel 51
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Birlikte bulunmak, eğlenmek II İçki içmek.

Açılamaz gelemeziz saḳī-i ġonce-lebsiz biz
Mey içdik ʿişret etdik etmedik meşrebsiz biz

ʿişret-i meyle:

1. **ʿişret-i meyle:** *-le*
Gazel 80
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İçki meclisi.

Laʿlin emdim gerdenin būs eyledim erince ḫaṭṭ
ʿİşret-i meyle Boġaz ẕevḳında aḫşām eyledim

ʿişretiñ keyfiyyetin:

1. **ʿişretiñ keyfiyyetin:** *-n*
Gazel 45
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yeme içmenin keyfiyeti.

Bāde-i rūy-ı nigār etmiş ʿiẕārı pür-ʿaraḳ
ʿİşretiñ keyfiyyetin bu vechle işrāb eder

iste-:

1. **istedim:** *-di, -m*
Gazel 88
Mısra: **5**
(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

işte:

1. **isterse:** *-rse*
Gazel 16
Mısra: **5**
(Bir şeye karşı) istek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek // gönülden ve samimiyetle istemek.

İsterse yāre yarasına merhem olmasın
ʿUşşāḳ ḥālin ʿarż eder elbette lā-ʿilāc

2. **isterse:** *-rse*
Gazel 64
Mısra: **6**
(Bir şeye karşı) istek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek // gönülden ve samimiyetle istemek.

Uymadım ez-dil ü cān ebruvān u müjgāna
Ḫilāf söylemem isterse ṭoġrı ḥākime çek

3. **istemez:** *-mez*
Gazel 52
Mısra: **1**
(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i ḳayd-ı hevāsın kes istemez

4. **istemez:**-*mez*
Gazel 52
Mısra: **2**
(Bir şeye karşı)
İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i ḳayd-ı hevāsın kes istemez

5. **istemez:**-*mez*
Gazel 52
Mısra: **4**
(Bir şeye karşı)
İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Her sū nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı yār olur
Bīniş-künān-ı vuṣlata pīş ü pes istemez

6. **istemez:**-*mez*
Gazel 52
Mısra: **6**
(Bir şeye karşı)
İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Şāh-ı cihāndır eyledi ḫūrşīd tāc-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne ḫaṭādır fes istemez

7. **istemez:**-*mez*
Gazel 52
Mısra: **8**
(Bir şeye karşı)
İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Ṣıdḳ u maḥabbete dil-i bī-ġıll u ġış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete ḫār u ḫas istemez

8. **istemez:**-*mez*
Gazel 52
Mısra: **12**
(Bir şeye karşı)
İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

Ḳalmaz o ṭıflı görse Ḥasībāda iḫtiyār
Pīrān-ı ʿışḳ olan dimeñiz nev-res istemez

9. **işte:**
Mesnevi 4
Mısra: **32**
1. Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır. 2. Dikkati çekmek için kullanılır.

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

10. **işte:**
Gazel 59
Mısra: **3**
Bahsedilen bir duruma işaret etmek ve dikkat çekmek için kullanılan söz.

Var mıdır işte tevārīḫ-i selef inṣāf et
Böyle ḫāḳān-ı kerem ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ

<u>işte işte:</u>

1. **işte işte:**
Gazel 136
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Işte...işte...

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet ḫanceriñ āmāde mi

<u>istiġnā ḳılır:</u>

1. **istiġnā ḳılır:**-*ır*
Kıt'a 23
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Önerilen bir işe

karşı nazlanmak, nazlı davranmak.

Bedeni sīne-i āfāḳa ḳılır istiġnā
Nāz eder ṭābyaları mihr ü meh-i tābāna

istiḳbāl olur:

1. **istiḳbāl olur:**-*ur*
   Gazel 113
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Karşılamak.

Saḳīl-i bezm olanlar eylemezse celse-i ḫiffet
ʿAceb rindāna istiḳbāl olur micmer ḫuṣūsında

istinād:

1. **istinādı:**-*ı*
   Gazel 140
   Mısra: **21**
   Dayanak, güvenç.

Bir dil ki istinādı ʿAlī-i Naḳīyedir
Buldu ṣafā-yı vuṣlatı ẕevḳ-ı müʿeyyedi

istişmām eyleyicek:

1. **istişmām eyleyicek:**-*y, -icek*
   Gazel 54
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Koklamak.

Feslegen rāyiḥasın eyleyicek istişmām
Kākülü olduġunu zīr-i fesinden biliriz

it:

1. **itdi:**-*di*
   Gazel 1
   Mısra: **5**
   Etmek, eylemek.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

2. **itmiş:**-*miş*
   Gazel 3
   Mısra: **9**
   Etmek, eylemek.

Tār ü pūd itmiş niyāz u nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende dūş şāl olmış baña

3. **itmiş:**-*miş*
   Gazel 3
   Mısra: **11**
   Etmek, eylemek.

Şöyle sīr olmış dehānuñ kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-ender-muḥāl olmış baña

4. **itdi:**-*di*
   Gazel 5
   Mısra: **2**
   Etmek, eylemek.

Olınca yek nigeh çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā
Esīr itdi beni zülf-i dütā-yı duḫter-i tersā

5. **it:**
   Gazel 9
   Mısra: **10**
   Bir işi yapmak.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

it gibi çalış:

1. **it gibi çalış:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   İt gibi çalışmak.

Ṭurma boynuñ egip it gibi çalış al māli
Ṣuñ peşīmānlıġı bī-fā'idedir bil ḥāli

itᶜāb eder:

1. **itᶜāb eder:***-er*
Gazel 45
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Azarlamak.

Menᶜe saᶜy eyler bizi vāᶜiẓ mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini taẕyīᶜ edip nefes ᶜabeş itᶜāb eder

itdükce:

1. **itdükce:**
Gazel 2
Mısra: **3**
Yaptıkça, ettikçe.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aᶜdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden baña

iṭfā eder mi:

1. **iṭfā eder mi:***-er, -mi*
Gazel 92
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Söndürmek.

İṭfā eder mi āteş-i ᶜışḳ-ı dili sirişk
Yoḳ farḳı yemde muḥteriḳ olan sefīneden

iᶜtibārı ola:

1. **iᶜtibārı ola:***-a*
Gazel 138
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Rağbet, önem, haysiyet, saygı gösteren.

Ḥıfẓ-ı esrāra kişi gizli ḳapalı lāzım
İᶜtibārı ola tā kīseli mektūb gibi

iᶜtimād etme:

1. **iᶜtimād etme:***-me*
Mesnevi 4
Mısra: **36**
Kelime Tipi: **-**
Güvenmek, inanmak.

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler
İᶜtimād etme ġayrı ḳazancı süsler

ᶜiṭr-bār oldu:

1. **ᶜiṭr-bār oldu:***-du*
Kıt'a 21
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Güzel koku saçmak.

Etmege verd-i ᶜiẕārın şādāb
ᶜIṭr-bār oldu meger ebr-i siyāh

ᶜıṭr-ı fitne mi sürdüñ:

1. **ᶜıṭr-ı fitne mi sürdüñ:***-düñ*
Gazel 110
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Fitne kokusu sürmek.

Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yoḫsa ᶜıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

ᶜiyāl:

1. **ᶜiyāli:***-i*
Mesnevi 5
Mısra: **38**
Çocuk, evlat.

Bilse her Ḳıbti demirciligi ḳalmaz idi aç
Geçinirleridi ᶜiyāli ile bulġur bulamaç

ʿıyd oldu:

1. **ʿıyd oldu:**-*du*
   Gazel 89
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Bayram olmak.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

2. **ʿiyd oldu:**-*du*
   Gazel 92
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Bayram olmak.

ʿIyd oldu aç fütādeñi ver būse sīneden
Şāhım leẕeẕ mevācibidir iç ḫazīneden

ʿıyd u bahār u leb-i cūda:

1. **ʿıyd u bahār u leb-i cūda:**-*da*
   Gazel 103
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Bayram, bahar ve ırmak kenarı.

Şarṭ etdi ḳadeḥ ʿıyd u bahār u leb-i cūda
Bint-i rezi görmezse selāseyle ṭalāḳa

ʿıydiyye:

1. **ʿıydiyye:**
   Gazel 112
   Mısra: **7**
   Bayram hediyesi II bayramlık (kumaş, giysi); sevindiren, keyif veren şey; esrar.

Tek raḳībe verme yol ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan eyle ḳānūn eyleme

ʿizār:

1. **ʿizārıñ:**-*ıñ*
   Gazel 24
   Mısra: **2**
   Yüz, yanak.

Kākül-i ḫūy-gerdesinden gülleri şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ʿizārıñ kim bulutdan nem ḳapar

2. **ʿizārıñ:**-*ıñ*
   Gazel 84
   Mısra: **5**
   Yüz, yanak.

Olmada āsār-ı ḫaṭṭile ʿizārıñ şuʿle-tāb
Ḳadr-i nūr-ı şemʿi rencūr olmadıḳca bilmedim

ʿizārı pür-ʿaraḳ etmiş:

1. **ʿizārı pür-ʿaraḳ etmiş:**-*miş*
   Gazel 45
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanakları ıslatmak.

Bāde-i rūy-ı nigār etmiş ʿizārı pür-ʿaraḳ
ʿİşretiñ keyfiyyetin bu vechle işrāb eder

ʿizār-ı raḳḳāṣ:

1. **ʿizār-ı raḳḳāṣ:**
   Gazel 48
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Rakkasın yanağı.

Āteşī fermene tābende ʿizār-ı raḳḳāṣ
Şemʿ fānūs-ı ḫayāl oldu żiyāsıyla döner

ʿiẕār-ı şemmini:

1. **ʿiẕār-ı şemmini:** *-n, -i*
Gazel 80
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzel kokan yanak.

Her lebin emdikce būs etdim ʿiẕār-ı şemmini
Nūş-ı meyle nuḳl-i şeftālū vü bādām eyledim

ʿiẕār-ı yāre:

1. **ʿiẕār-ı yāre:** *-e*
Gazel 30
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağı.

Bār-ı zād olmuş ʿiẕār-ı yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar mescidde bī-ādāb uyur

iʿzāz:

1. **iʿzāza:** *-a*
Gazel 104
Mısra: **16**
Ağırlama.

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun
Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

iẓhār eder:

1. **iẓhār eder:** *-er*
Gazel 43
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Göstermek.

Nīk ü bed iẓhār eder naḳş-ı derūn-ı cām-ı mey
Zişt ü ḫūb āyīnede hemvār kendin gösterir

iẓhār eyledi:

1. **iẓhār eyledi:** *-di*
Kıt'a 5
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Göstermek, açığa vurmak.

Cenāb-ı mefḫar-ı küttāb İsmāʿīl Efendi kim
Edip irsāl-i liḥye vaḳr-ı ẕātın eyledi iẓhār

iẓhār-ı meserret ḳılsa da:

1. **iẓhār-ı meserret ḳılsa da:** *-sa, -da*
Gazel 13
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevincini göstermek.

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādiṯ

ıżṭırāb eylesem:

1. **ıżṭırāb eylesem:** *-se, -m*
Gazel 102
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Iztırap çekmek, acı çekmek.

Eylesem bālīn ü pisterde ʿaceb mi ıżṭırāb
Ferş-i rāḥat ḫārzār olur ten-i rencūrda

ʿizz ü cāhını:

1. **ʿizz ü cāhını:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 37
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Makam ve mevki.

Dest-i ṭamaʿ ḫarāba verir ḳaṣr-ı rifʿatin
Ẓann eyler ʿizz ü cāhını çāh-ı zeleldedir

ʿizzet eyler:

1. **ʿizzet eyler:**-*r*
Mesnevi 4
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Saygı, hürmet göstermek; değer görmek.

Bir hediyyeli müsâfir gelicek bî-daʿvet
Mîrḫān olsa daḫi ḳondurur eyler ʿizzet

ʿizzet ü ʿömr-i dırāz:

1. **ʿizzet ü ʿömr-i dırāz:**
Kıt'a 16
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Uzun ve yüce ömür.

Şāhid-i baḫt u saʿādet ʿizzet ü ʿömr-i dırāz
Ol velīdi ḳılsın erzānī cenāb-ı Ẕü'l-minen

ʿizzet-i ādāb-ı tevażuʿla:

1. **ʿizzet-i ādāb-ı tevażuʿla:**-*la*
Gazel 84
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Alçak gönüllülük usulünün yüceliği.

ʿİzzet-i ādāb-ı tevażuʿla ʿāşıḳmış Ḥasīb
Dil-şikest-i hezl-i maġrūr olmadıḳca bilmedim

ʿizzetle geldi:

1. **ʿizzetle geldi:**-*di*
Kıt'a 7
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yücelikle gelmek.

Dedi tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Geldi ʿizzetle Meḥemmed Şākir

jāle:

1. **jāle:**
Gazel 71
Mısra: **7**
Çiğ (Sabah vakti yaprak ve çimenlerde oluşan su damlacıkları.).

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

2. **jāle:**
Gazel 98
Mısra: **6**
Çiğ tanesi.

Ḫūy-gerde ḳılma şermle ruḫsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem olsun hem olmasın

ḳabā:

1. **ḳabāda:**-*da*
Gazel 77
Mısra: **1**
Ar. Üstlük, kaftan, libas, cübbe.

Ḳabāda āl-i ʿabā ḥubbını ḳılıp taḥṣīl
Kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi eyledi tekmīl

ḳabā-yı ʿizzetde:

1. **ḳabā-yı ʿizzetde:**-*de*
Kıt'a 25
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İzzet elbisesi.

Nühüfte olmuş idi ol ḳabā-yı ʿizzetde
Aña velāyet-i Ḥaḳḳ şübhesiz ʿaṭā oldı

kaʿbe-i ʿulyā:

1. **kaʿbe-i ʿulyā:**
Gazel 68
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yüce Kabe.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā ṣabāḥa dek

2. **kaʿbe-i ʿulyā:**
Gazel 68
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yüce Kabe.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā ṣabāḥa dek

kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt:

1. **kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt:**
Gazel 38
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yüce sıfatlı Kabe.

Ṭıynetim bir beyt-i süflīdir kesāfetde velī
Kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt saʿy-i necā elimdedir

ḳābiliyyet:

1. **ḳābiliyyetdir:** *-dir*
Gazel 43
Mısra: **9**
Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, beceriklilik, yetenek, istîdat.

Ādeme mürşid-i maḥkī ḳābiliyyetdir Ḥasīb
Ḫāliṣ ü kem-māyeye miʿyār kendin gösterir

ḳabrin pür-nūr ede:

1. **ḳabrin pür-nūr ede:** *-d*
Kıt'a 9
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kabrini nurla doldurmak.

Ḫudā pür-nūr ede ḳabrin maḳāmın cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu çün duʿā-yı ḫayr içün bu ṭaş

ḳaç:

1. **ḳaç:**
Gazel 33
Mısra: **6**
"kaç" belgisiz sıfatı.

Helāk eyler nigeh berdār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaṣl-ı cānān etmege ḳaç cān u başım var

ḳad u zülf ü dehānı:

1. **ḳad u zülf ü dehānı:**
Gazel 55
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Boy, saç ve ağız.

Ḳad u zülf ü dehānı hīç degül ḫālī ḫayālimden
Bu ḳāl-i muṣḥaf-ı ḥüsnüñ elif lām mīm göstermiş

ḳadar:

1. **ḳadar:**
Kıt'a 24
Mısra: **5**
"Ölçüsünde, derecesinde" anlamında edat.

Eder sūrāḫı aʿdādı ḳadar zaḫm-ı sitem peydā
Bu ʿālemde temelluḳ eyleyen cirmince ġırbāliñ

kadd:

1. **ḳaddim:** *-im*
Gazel 111

Mısra: **2**
Boy bos, endam.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

ḳaddi:

1. **ḳaddi:**
Kıt'a 15
Mısra: **2**
Boy.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

ḳadeḥ:

1. **ḳadeḥ:**
Gazel 103
Mısra: **5**
Bardak, piyale.

Şarṭ etdi ḳadeḥ ʿıyd u bahār u leb-i cūda
Bint-i rezi görmezse selāseyle ṭalāḳa

2. **ḳadeḥ:**
Gazel 17
Mısra: **1**
Billurdan, ağaçtan, topraktan yapılmış kâse. II Şarap kâsesi.

Bir güzel yüzlü açıḳ meşrebli yārāndır ḳadeḥ
Neşʿe-baḫşā-yı meşāmm-ı ṭabʿ-ı rindāndır ḳadeḥ

3. **ḳadeḥ:**
Gazel 17
Mısra: **2**
Billurdan, ağaçtan, topraktan yapılmış kâse. II Şarap kâsesi.

Bir güzel yüzlü açıḳ meşrebli yārāndır ḳadeḥ
Neşʿe-baḫşā-yı meşāmm-ı ṭabʿ-ı rindāndır ḳadeḥ

4. **ḳadeḥ:**
Gazel 17
Mısra: **4**
Billurdan, ağaçtan, topraktan yapılmış kâse. II Şarap kâsesi.

Ṣaḥn-ı gülşen bezm-i mey ḳulḳul ṣadā-yı ʿandelīb
Sāḳi-i gül-çihre gül-bün verd-i ḫandāndır ḳadeḥ

5. **ḳadeḥ:**
Gazel 17
Mısra: **6**
Billurdan, ağaçtan, topraktan yapılmış kâse. II Şarap kâsesi.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

6. **ḳadeḥ:**
Gazel 17
Mısra: **8**
Billurdan, ağaçtan, topraktan yapılmış kâse. II Şarap kâsesi.

Bir ayaġ ile yıḳar Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliḳanlu civāndır merd-i meydāndır ḳadeḥ

7. **ḳadeḥ:**
Gazel 17
Mısra: **10**
Billurdan, ağaçtan, topraktan yapılmış kâse. II Şarap kâsesi.

Şuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine
Şevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

ḳāḍī ola:

1. **ḳāḍī ola:**
Mesnevi 5
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Kadı olmak, hakim olmak.

ʿUlemā zümresiniñ kim ola dānişmendi
Olmaya ḫıdmeti żāyiʿ ola ḳāḍī kendi

ḳādirī:

1. **ḳādirī:**
Mesnevi 2
Mısra: **2**
Kadirilik tarikatına mensup olan kimse.

Naḳş-bendī Mevlevī Veysī Rufāʿī Ḫalvetī
Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī Cibāvī Celvetī

ḳadr:

1. **ḳadri:***-i*
Gazel 97
Mısra: **16**
Ar. Değer, itibar, haysiyet,.

Ḥażret-i Ḫayrīye mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Ḳadri maʿlūm süḫandān olur eşʿārından

ḳadr-i nūr-ı şemʿi:

1. **ḳadr-i nūr-ı şemʿi:***-i*
Gazel 84
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mum ışığının değeri.

Olmada āṣār-ı ḫaṭṭile ʿiẕārıñ şuʿle-tāb
Ḳadr-i nūr-ı şemʿi rencūr olmadıḳca bilmedim

ḳadr-i rūy-ı zerdi bul:

1. **ḳadr-i rūy-ı zerdi bul:**
Gazel 28
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sarı renkli yüzün değerini bulmak.

Ḳıl taḥammül seng-i cevre ḳadr-i rūy-ı zerdi bul
Kim muḥakkā imtiḥān ile olur zer muʿteber

ḳadriñ bilip:

1. **ḳadriñ bilip:***-ip*
Gazel 68
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kadrini bilmek, hak ettiği değeri vermek.

Ḳadriñ bilip leyālī-i vaṣlıñda bekledi
Bīdār olup göñül tek ü tenhā ṣabāḥa dek

kāf-hā mīm göstermiş:

1. **kāf-hā mīm göstermiş:***-miş*
Gazel 55
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kaf ha mim göstermek.

Girihler meşḳ-ı ruḫsārıñda kāf-hā mīm göstermiş
Düzülmüş noḳṭa-i ḫāl-i siyeh taʿlīm göstermiş

kāfir:

1. **kāfirce:***-ce*
Gazel 5
Mısra: **10**
Allah'ın varlığını inkar eden. II Sevgili.

İder cā deyr-i ʿaşḳı
Tābī-i ṣūret-perest āḫir
Ne kāfirce belādur
ibtilā-yı duḫter-i tersā

2. **kāfir:**
Kıt'a 7
Mısra: **6**
A. kafir.

Şuʿle-tāb oldu çerāġ-ı Selmān
Kendi Müslim pederi pek kāfir

3. **kāfir:**
Gazel 122
Mısra: **1**
(Zalim; acımasız; merhametsiz) Sevgili.

Kāfir ḥişār-ı nāzda aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya mı mā-verā vere

4. **kāfir:**
Gazel 36
Mısra: **1**
Allah'ın varlığını inkar eden. II Zalim, acımasız sevgili.

Yıḳarsıñ mülk-i ṣabrım fitne-i devrān mısın kāfir
Yaḳarsın ʿālemi nār-ı şerār-efşān mısın kāfir

5. **kāfir:**
Gazel 36
Mısra: **2**
Allah'ın varlığını inkar eden. II Zalim, acımasız sevgili.

Yıḳarsıñ mülk-i ṣabrım fitne-i devrān mısın kāfir
Yaḳarsın ʿālemi nār-ı şerār-efşān mısın kāfir

6. **kāfir:**
Gazel 36
Mısra: **4**
Allah'ın varlığını inkar eden. II Zalim, acımasız sevgili.

Reviş merdāne ammā ʿaks-i mey destinde ḥınnādır
Ḳız oġlan meşreb olduñ ḳız mısın oġlan mısın kāfir

7. **kāfir:**
Gazel 36
Mısra: **6**
Allah'ın varlığını inkar eden. II Zalim, acımasız sevgili.

Edip raḳḳāṣlıḳlar şevḳ-ı şemʿi sāġar-ı meyle
Ki fānūs-ı ḫayāl-i meclis-i mestān mısın kāfir

8. **kāfir:**
Gazel 36
Mısra: **8**
Allah'ın varlığını inkar eden. II Zalim, acımasız sevgili.

Ḥayāt-ı cāvidāndır laʿl-i nābıñ şūḫ-ı dil-cūsun
ʿAceb bilsem ṭabīb-i cān mısın cānān mısın kāfir

9. **kāfir:**
Gazel 36
Mısra: **10**
Allah'ın varlığını inkar eden. II Zalim, acımasız sevgili.

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḥayrān mısın kāfir

10. **kāfir:**
Gazel 36
Mısra: **12**
Allah'ın varlığını inkar eden. II Zalim, acımasız sevgili.

Ḥasīb-i zāra maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir ṣāḥib-i īmān mısın kāfir

kāfir ü müslim:

1. **kāfir ü müslim:**
Mesnevi 5
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Müslüman olmayan ve Müslüman olan.

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

kāġıd:

1. **kāġıda:***-a*
Gazel 6
Mısra: **10**
Maruf üzerine yazı yazılan sahife.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

2. **kāġıd:**
Gazel 21
Mısra: **1**
Kâğıt II Mektup.

Olsa elfāẓ-ı dürer-bārıña maẓhar kāġıd
Ṣadef-i dürr-i girān-ḳıymet olur her kāġıd

3. **kāġıd:**
Gazel 21
Mısra: **2**
Kâğıt II Mektup, vesika, hüccet.

Olsa elfāẓ-ı dürer-bārıña maẓhar kāġıd
Ṣadef-i dürr-i girān-ḳıymet olur her kāġıd

4. **kāġıd:**
Gazel 21
Mısra: **4**
Kâğıt II Mektup, vesika, hüccet.

Vaṣf-ı ruḫṣārıña gülşende edersem āġāz
Ġonce-i lāle ṣunar ḫāme gül-i ter kāġıd

5. **kāġıd:**
Gazel 21
Mısra: **6**
Kâğıt II Mektup, vesika, hüccet.

Eşki rīzān ederek ʿārıżımı ʿarż edeyim
Söylesin ḥālimi ber-vech-i muḥarrer kāġıd

6. **kāġıd:**
Gazel 21
Mısra: **8**
Kâğıt II Mektup, vesika, hüccet.

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

7. **kāġıd:**
Gazel 21
Mısra: **10**
Kâğıt II Mektup, vesika, hüccet.

Ġazel-i ʿİzzete mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Yeridir kūşe-i destāra ede yer kāġıd

kāġıd-ḫāne:

1. **kāġıd-ḫāne:**
Kıt'a 17
Mısra: **3**
Kağıthâne. İstanbul'da bir semt (Sadabad köşkünün bulunduğu semt).

İdeyazdı beni dīvāne Kāġıd-ḫāne seyrinde
Ḳalem kātiblerinden bir güzel gördüm efendim hū

kāġıd-ı āl:

1. **kāġıd-ı āl:**
Gazel 100
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı kağıt.

O leb ki kāġıd-ı āl üzre ḫaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i laʿle ḳazılmış ola zemān ü zemīn

ḳahramān:

1. **ḳahramānı:***-ı*
Gazel 116
Mısra: **6**
I. İran mitolojisinde efsanevi bir karakter II. Yiğit, cesur, bahadır.

Helāk eyler hezārān ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti
Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīġ-zenlikde

ḳahramānı ḳahr eyler:

1. **ḳahramānı ḳahr eyler:***-r*
Gazel 131
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şehname'de geçen Kahramanı bile öldürmek.

Şecāʿat-i nigehi Ḳahramānı ḳahr eyler
ʿİnāyet-i suḫanı nerm eder Nerīmānı

ḳāʾime-i müjde-raḳīm:

1. **ḳāʾime-i müjde-raḳīm:**
Kıt'a 14
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Müjde yazılı taş.

Daḫi ḥüccetle beyān etdi hilāl-i ʿıydi
Bārekallāh zihī ḳāʾime-i müjde-raḳīm

kāʿināt:

1. **kāʿinātıñ:***-ıñ*
Gazel 38
Mısra: **8**
Âlem // herkes, bütün varlıklar.

Muḫtaṣar bir nüsḫayam ammā mufaṣṣal olmuşam
Kāʿinātıñ saʿd u naḥsı levḥa-i ḳālimdedir

2. **kāʿināta:***-a*
Gazel 76
Mısra: **6**
Alem, herkes, bütün varlıklar.

ʿÖẕr-ḫvāhem dergeh-i ḥażrā zi-taḳṣīrāt-ı men
Kāʿināta vaṣf-ı pākiñ eylemek emr-i muḥāl

kākül:

1. **kākülüñ:***-ün*
Gazel 45
Mısra: **1**
Alın üzerine ya da yüze dökülen, sarkıtılan kısa saç demeti; perçem.

Kākülüñ şerḥini gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele

faşlında meclis-yāb eder

2. **kākülleri:** *-ler, -i*
Gazel 22
Mısra: **2**
Alna düşen kısa kesilmiş saç, perçem.

Ruḫ u ḫāliñ ya al
Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir
Muḥallā ḫūylarıñ
kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

3. **kākülleri:** *-ler, -i*
Gazel 24
Mısra: **3**
Alna düşen kısa kesilmiş saç, perçem.

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

4. **kākül:**
Gazel 72
Mısra: **1**
Alın üzerine ya da yüze dökülen, sarkıtılan kısa saç demeti; perçem.

Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ʿāşıḳı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

5. **kākül:**
Gazel 72
Mısra: **2**
Alın üzerine ya da yüze dökülen, sarkıtılan kısa saç demeti; perçem.

Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ʿāşıḳı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

6. **kākül:**
Gazel 72
Mısra: **4**
Alın üzerine ya da yüze dökülen, sarkıtılan kısa saç demeti; perçem.

Yine taḫrīb-i ʿālem ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-ḫū
ʿAceb ser-rişte verdi kūşe-i destārdan kākül

7. **kākül:**
Gazel 72
Mısra: **6**
Alın üzerine ya da yüze dökülen, sarkıtılan kısa saç demeti; perçem.

Güşāde-bāl olur ṣan bülbül-i naḫl-i gül-i terde
Gelip cünbāna bād-ı ṣabā ki ruḫsārdan kākül

8. **kākül:**
Gazel 72
Mısra: **8**
Alın üzerine ya da yüze dökülen, sarkıtılan kısa saç demeti; perçem.

Ḥasībā gerçi püsküllü belādır ʿāşıḳa ammā
Eder pūşīde rūyın ṣubḥgāh dīde-i aġyārdan kākül

kākül-i dili:

1. **kākül-i dili:** *-i*
Gazel 26
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dilberin perçemi.

Müşevveş etmişiken kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daḫi başıma belā mı olur

kākül-i ḫūy-gerdesinden:

1. **kākül-i ḫūy-gerdesinden:** *-si, -n, -den*
Gazel 24
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Islak kakül.

Kākül-i ḫūy-gerdesinden gülleri şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ʿiẕārıñ kim bulutdan nem ḳapar

2. **kākül-i ḫūy-gerdesinden:** *-si, -n, -den*
Gazel 24
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Islak kakül.

Kākül-i ḫūy-gerdesinden gülleri şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ʿiẕārıñ kim bulutdan nem ḳapar

kākül-i müşgīn:

1. **kākül-i müşgīn:**
Gazel 119
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Misk kokulu saç.

Dökülmüş kākül-i müşgīn ḫaṭṭ-ı ʿanberīn üzre
Ḳomuşlar ḳıl ḳalem iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn üzre

kākül-i sevdāsına:

1. **kākül-i sevdāsına:** *-sı, -n, -a*
Gazel 112
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Siyah saç.

Kākül-i sevdāsına olma heves-kār ey göñül
Başıña bir ḳayd alıp ḫāliñ dīger-gūn eyleme

kākülü olduġunu:

1. **kākülü olduġunu:** *-duḳ, -u, -n, -u*
Gazel 54
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kâkülü olmak.

Feslegen rāyiḥasın eyleyicek istişmām
Kākülü olduġunu zīr-i fesinden biliriz

ḳāl ü ḳīl ḳılmış:

1. **ḳāl ü ḳīl ḳılmış:** *-mış*
Gazel 16
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dedikodu yapmak.

Ḳılmış mesāʾil-i ser-i zülfüñde ḳāl ü ḳīl
Verdim Ḥasīb şeyḫe cevābı ḳulac ḳulac

ḳalʿa:

1. **ḳalʿadır:** *-dır*
Mesnevi 5
Mısra: **23**
Kale.

Bir yılanlı ḳayaġan ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

ḳalʿa-i aḳkirmāna:

1. **ḳalʿa-i aḳkirmāna:** *-a*
Kıt'a 23
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Akkirman kalesi.

Dediler çend melek
burc-ı felekden tārīḫ
Seyr-i bārūyı geliñ
ḳalʿa-i Aḳkirmāna

ḳalʿa-i ḳalbi:

1. **ḳalʿa-i ḳalbi:***-i*
Gazel 63
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kalp kalesi.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceyş-i hevādan taṯhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o ẕātında ki var cevher-i ʿışḳ

ḳalʿa-i şāh-ı mārān:

1. **ḳalʿa-i şāh-ı mārān:**
Mesnevi 4
Mısra: **39**
Kelime Tipi: **-**
Şah-ı Maran Kalesi.

Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-i Şāh-ı Mārān
Ārzūlı iseñ anı varıp eyle seyrān

ḳalay:

1. **ḳalay:**
Mesnevi 5
Mısra: **41**
Yumuşak, gümüş beyazı renginde, düşük sıcaklıklarda kolayca eriyen, çok iyi parlatabilen, ince levhalar hâline getirilebilen, normal sıcaklıklarda havada oksitlenmeyen, lehim îmâline yarar, yoğunluğu 18°'nin altında 5.8, üstünde 7.2, erime derecesi 232°, atom ağırlığı 118,70, atom numarası 50, sembolü Sn olan metal element [Bilhassa bakır mutfak eşyâsını kaplamakta kullanılır].

Nişādır ile ḳalay penbe olunca ey yār
Bir hemān çalḳamaḳdan ġayrı ḳalaycıya ne var

ḳalaycı:

1. **ḳalaycıya:***-y, -a*
Mesnevi 5
Mısra: **42**
Kap kalaylayan kimse.

Nişādır ile ḳalay penbe olunca ey yār
Bir hemān çalḳamaḳdan ġayrı ḳalaycıya ne var

kālā-yı cān u cismi:

1. **kālā-yı cān u cismi:***-i*
Gazel 9
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Can ve cism kumaşı.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

kālā-yı dile:

1. **kālā-yı dile:***-e*
Gazel 53
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gönül kumaşı.

Eyleyip raḫşıña kālā-yı dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ cānla tevḳīr ederiz

kālā-yı naẓm-ı emtiʿanıñ:

1. **kālā-yı naẓm-ı emtiʿanıñ:***-nıñ*
Gazel 39
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**

Ticaret mallarının nazım kumaşı.

Nessāc-ı ṭabʿ-ı Neşʿete
ṣad āferīn Ḥasīb
Kālā-yı naẓm-ı emtiʿanıñ ʿabḳarīsidir

kālā-yı şarābīden:

1. **kālā-yı şarābīden:**-*den*
Gazel 93
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Şarap renkli kumaş.

Ḥelālīden eder ifṭār kebābı setresin ṣūfī
Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

ḳalbe ṣafā virmez:

1. **ḳalbe ṣafā virmez:**-*mez*
Gazel 105
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kalbe neş'e vermek, gönül rahatlığına ulaşmak.

Güẕeşte demleri yād eylemek ḳalbe ṣafā virmez
Gelirken ḫāṭır-ı maḥzūnına ġam tāzeden tāze

ḳalb-i ḥasīb:

1. **ḳalb-i ḥasīb:**
Gazel 48
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hayrabolulu Hasîb'in kalbi.

Ḳılsa ebrūña teveccüh ne ʿaceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi ḳible-nümāsıyla döner

ḳalb-i vīrānı:

1. **ḳalb-i vīrānı:**-*ı*
Gazel 53
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Viran kalp.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāşıḳları taʿmīr ederiz

ḳāle:

1. **ḳāle:**
Gazel 12
Mısra: **4**
"Dedi, söz söyledi, buyurdu" anlamlarına gelen Arapça kökenli bir söz.

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt

kāle-i sūʾ-i ʿileldedir:

1. **kāle-i sūʾ-i ʿileldedir:**-*de, -dir*
Gazel 37
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Nedenlerin kötüye kullanma kumaşı.

Pāk ede ṭaşt-ı tevbede ṣābūn-ı maġfiret
Şol kelleler ki kāle-i sūʾ-i ʿileldedir

ḳalem:

1. **ḳalemden:**-*den*
Kıt'a 15
Mısra: **2**
Kalem.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

ḳalem ḳaşlı:

1. **ḳalem ḳaşlı:**
Müfret 8
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kalem kaşlı.

Bir ḳalem ḳaşlı mürekkeb ṣaçlı kātib dil-beri
Ḫalḳı Mecnūn ideyazdı ṣaḥn-ı Kāġıd-ḫānede

ḳalem kātibi:

1. **ḳalem kātibi:**
Kıt'a 4
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kalem kâtibi.

Edeyazdı beni dīvāne hemān
O ḳalem kātibi ḥaḳḳā dil-ber

ḳalem kātiblerinden:

1. **ḳalem kātiblerinden:** *-i, -n, -den*
Kıt'a 17
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Devlet dairesinde görevli memur.

İdeyazdı beni dīvāne Kāġıd-ḫāne seyrinde
Ḳalem kātiblerinden bir güzel gördüm efendim hū

ḳalemkār-ı ḳumāş-ı nev-ẓuhūrīdir:

1. **ḳalemkār-ı ḳumāş-ı nev-ẓuhūrīdir:** *-dir*
Gazel 22
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yeni moda kumaşın kalem işlemesi.

Ḳalemkār-ı ḳumāş-ı nev-ẓuhūrīdir ḫaṭ-ı sebziñ
Ser-i zülfüñ aña pūşīde ḫārā-yı hevāyīdir

ḳalender idi:

1. **ḳalender idi:** *-i, -di*
Kıt'a 25
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dünya malına önem vermeyen, müsâmahakâr, yumuşak huylu, alçak gönüllü, olur olmaz şeyin üstünde durmayan kimse, derviş.

Ḳalender idi kerīm idi şūḫ-meşreb idi
ʿAṭāda varını iḫvāna muḳtedā oldı

ḳāl-i maʿnā:

1. **ḳāl-i maʿnā:**
Gazel 38
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Anlam ifadesi.

Ṣūret-i sırr-ı meẓāhir sīret-i lālimdedir
Bī-telaffuẓ ḳāl-i maʿnā ḥālet-i lālimdedir

ḳāl-i muṣḥaf-ı ḥüsnüñ:

1. **ḳāl-i muṣḥaf-ı ḥüsnüñ:** *-üñ*
Gazel 55
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik sayfasının sözü.

Ḳad u zülf ü dehānı hīç degül ḫālī ḫayālimden
Bu ḳāl-i muṣḥaf-ı ḥüsnüñ elif lām mīm göstermiş

ḳāmet-i dil-ber:

1. **ḳāmet-i dil-ber:**
Gazel 87
Mısra: **26**

Kelime Tipi: -
Sevgilinin boyu.

Mıṣraʿ-ı ebyātıma
māʾildir erbāb-ı süḫan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā
ki mevzūndur sözüm

kāmil eder:

1. **kāmil eder:***-er*
Gazel 140
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Tamamlamak.

Ol nükte-dān-ı pāk ʿAlī
Zeyne'l-ʿābidīn
Bir noḳṭa ile kāmil eder
ṭıfl-ı ebcedi

kāmilen:

1. **kāmilen:**
Kıt'a 16
Mısra: **9**
Büsbütün, tamamen, noksansız olarak.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḥasen

ḳamu:

1. **ḳamu:**
Mesnevi 5
Mısra: **6**
Baştan başa, büsbütün, bütün.

Ger miyānın ḳoçan ol
sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu
ġamdan olup āzāde

ḳan:

1. **ḳanımuz:***-ımuz*
Gazel 1
Mısra: **7**
Vücuttaki hayati sıvı.

Biz eyledük güzelüm
ḳanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne
beyt-i maʿmūra

ḳan eyle ḳānūn eyleme:

1. **ḳan eyle ḳānūn eyleme:***-me*
Gazel 112
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Öldürmek ama kanun haline getirmek.

Tek raḳībe verme yol
ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan
eyle ḳānūn eyleme

ḳan üstüne ḳan eyledim:

1. **ḳan üstüne ḳan eyledim:***-di, -m-dim*
Gazel 88
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **Deyim**
Yaraların üstüne yeni yaralar açmak (sevgilinin yanağının kırmızılığını görüp arka arkaya gül renkli şarap içmek.).

Şevḳ-ı ruḫuñla bāde-i
gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine
ḳan eyledim bugün

ḳanāʿat:

1. **ḳanāʿatile:***-ile*
Gazel 16
Mısra: **7**
Kanaat.

Ḳıldı ḳanāʿatile hümā
menzilin ʿalā
Esfelde ḥırṣ-ı dāne ile
ḥabs olur decāc

2. **ḳanāʿat:**
Gazel 109
Mısra: **2**
Az şeyle yetinmek, kanaat etmek.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

ḳanar mı:

1. **ḳanar mı:***-ar, -mı*
Gazel 118
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Doymak.

Bu āb-ı nābla sen ol ġonce-i ḫūy-gerde
Ḳanar mı teşne-dehenler çeh-i ẕeḳan ṣuyına

ḳand imiş:

1. **ḳand imiş:***-i, -miş*
Mesnevi 4
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Şeker.

Ḳand imiş ġayra gibi ṣormaġa yoḳdur ḥācet
Çeñe eyler bana būs gelse nevbet

ḳanda:

1. **ḳande:**
Gazel 133
Mısra: **4**
Ne zaman.

(Bir) meh mi ṭoġduñ (ki) mis̱lini görmüş yoḳ ey mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi (ā)yā māder-i dünyā seni

ḳanda kim:

1. **ḳanda kim:**
Gazel 139
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Her nerede ki. II Her nerede olursa.

Ḳanda kim ʿazm eyleye ḳılsun Ḫudāy
Ṭāliʿ u tevfīḳ u baḫ̱tı reh-nümāy

ḳande peydā eyledi:

1. **ḳande peydā eyledi:***-di*
Gazel 133
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Nerede meydana getirdi.

Bir meh mi ṭoġduñ ki mis̱lini görmüş yoḳ ey mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā māder-i dünyā seni

ḳandı:

1. **ḳandı:**
Gazel 12
Mısra: **1**
Ar. 1. Nebat şekeri, 2. Kestirilmiş şeker.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

ḳandı erit:

1. **ḳandı erit:**
Gazel 12
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şekeri eritmek.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

ḳand-i leb-i āyīne-i ruḫ̱sārdır:

1. **ḳand-i leb-i āyīne-i ruḫ̱sārdır:***-dır*
Gazel 130
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yanak aynasındaki dudak şekeri.

Merhemiñ ḳand-i leb-i
āyīne-i ruḫsārdır
Eyleyen şimdi Ḥasībā
ṭūṭī-i gūyā seni

ḳandīle yaġ ḳoma:

1. **ḳandīle yaġ ḳoma:** *-ma*
Gazel 103
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kandile yağ koymak.

Mescidde varup yaġ
ḳoma ḳandīle mürāyī
Mey-ḫānede dök cām-ı
gül icrā-yı meẕāḳa

ḳanı:

1. **ḳanı:**
Gazel 42
Mısra: **9**
"Hani, nerede" anlamlarında soru zamiri.

Pey-revlik eder ḳanı
Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu
naẓmı erişdir

2. **ḳanı:**
Gazel 136
Mısra: **14**
"Hani, nerede" anlamlarında soru zamiri.

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte
bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet
ḫanceriñ āmāde mi

ḳanlı leşkeri:

1. **ḳanlı leşkeri:** *-i*
Gazel 65
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kanlı asker.

Ḫadeng-i ġamzeleriñ
cism-i zaḫmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı
yā helākime çek

ḳanlu şerḥalarıñ yoḳ mudur:

1. **ḳanlu şerḥalarıñ yoḳ mudur:** *-mu, -dur*
Gazel 66
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kanlı yaraların yok.

Şerḥ eyle eski demleri
yād eyle nev-be-nev
Aç yāre ḳanlu
şerḥalarıñ yoḳ mudur
seniñ

ḳanlu tīġi:

1. **ḳanlu tīġi:** *-i*
Gazel 64
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kanlı kılıç.

Bu cān tende iken şerḥ
edem ḥākime çek
O ḳanlu tīġi şehā cism-i
şerḥnākime çek

ḳānūn-ı ḳayda baḳsa:

1. **ḳānūn-ı ḳayda baḳsa:** *-sa*
Gazel 40
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kayd kanununa bakmak.

Ḳānūn-ı ḳayda baḳsa ol
ḳaşı kemān
Āġāze-i būselikde
maḳām-ı ʿasīr olur

kap:

1. **ḳapar:** *-ar*
Gazel 23
Mısra: **1**
-i Birdenbire yakalayarak, çekerek almak.

ʿĀrızıñ ḫūy-gerde
ṣanma güldür ol
şebnem ḳapar

Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

2. **ḳapar:**-*ar*
Gazel 23
Mısra: **4**
-i Birdenbire yakalayarak, çekerek almak.

Ṭurre-i ṭarrārıña yaḳın getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

3. **ḳapar:**-*ar*
Gazel 23
Mısra: **10**
Birdenbire çekip almak, yakalayıp tutmak II toplamak.

Fennīye feṭḥ etse gāhī gülşen-i ṭabʿın Ḥasīb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

ḳapa:

1. **ḳapar:**-*r*
Gazel 23
Mısra: **8**
Kapatmak.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

ḳapıda görüşen:

1. **ḳapıda görüşen:**-*en*
Mesnevi 3
Mısra: **55**
Kelime Tipi: **-**
Kapı dışarısında görüşmek.

ḳapūd:

1. **ḳapūd:**
Gazel 7
Mısra: **6**
Asker paltosu.

Ṣoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ nʿola
Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd hep

ḳapuşka:

1. **ḳapuşġada:**-*da*
Mesnevi 4
Mısra: **27**
Lahana ile yapılabilecek yemek.

Derdi ḳapuşġada şalġamlı ṭaʿāma ṣunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş laḥanadan dönmez

kâr:

1. **kār:**
Gazel 43
Mısra: **1**
Amel; davranış // kazanç.

Naḳd-i istiʿdād olunca kār kendin gösterir
Kesb eden sermāyesi miʿyār kendin gösterir

2. **kārı:**-*ı*
Müfret 11
Mısra: **2**
1. Alış verişten elde edilen maddî kazanç, para kazancı. 2. Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar 3. İş, amel, fiil.

Sūḳ-ı çemende ābile lāleye nigāh
Kārı nesīm-i ṣubḥ ile al ṭāḳye ver külāh

ḳara:

1. **ḳara:**
Mesnevi 4

Mısra: **21**

1. Siyah. 2. Ayıplı, kusurlu, yüz kızartıcı hal.

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara ḳārī-i ṣaġīr
Alaca oġluna ʿaḳd oldu münāsib tedbīr

2. **ḳara:**

Mesnevi 4

Mısra: **11**

Ayıplı, günahlı.

Bācdāra buluşunca ḳara bāzirgānı
Ordı Tatar begisi gibi soydu anı

<u>kāra girişdir:</u>

1. **kāra girişdir:***-dir*

Gazel 42

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Bir işe girişmek. II Yeni bir makama geçmek.

Peş-revde ḥişār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

<u>ḳara ḫaberle geldi:</u>

1. **ḳara ḫaberle geldi:**

Gazel 107

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Çok üzücü haber ile gelmek.

Geldi bir ḳara ḫaberle ʿālemi ḳıldı ḫarāb
Fitne-i devr-i ḳamer pür-iştihār oldu yine

<u>ḳara ḫalīl:</u>

1. **ḳara ḫalīl:**

Mesnevi 5

Mısra: **35**

Kelime Tipi: **-**

Kara Halil; özel isim.

Ṣatmamış Ḳara Ḫalīl ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara ṣatıvermemiş yürümüş

<u>ḳara pürçeklerini:</u>

1. **ḳara pürçeklerini:***-ler, -i, -n, -i*

Mesnevi 4

Mısra: **41**

Kelime Tipi: **-**

Saç.

Zülf-i dil-ber ḳara pürçeklerini ṭaġıtmış
Ḥācī lebiñ göricek āh edip ʿaḳlı gitmiş

<u>ḳara yaḫşı:</u>

1. **ḳara yaḫşı:**

Mesnevi 4

Mısra: **14**

Kelime Tipi: **-**

Kara güzel.

Bir aḳıncılı kişidir o Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı

<u>ḳaraaġaca:</u>

1. **ḳaraaġaca:**

Mesnevi 5

Mısra: **14**

Kara ağaç.

Ṣaldı doġancı balabanı şikāra imdi
Ḳondu ḳaraaġaca oḳu yañılmaz şimdi

<u>ḳaraca:</u>

1. **ḳaraca:**

Mesnevi 4

Mısra: **31**

Karaca, Geyikgiller familyasından, geviş getiren, kısa boynuzlu, Avrupa ve Asya'da yaşayan bir geyik türü.

Uyma şeyṭāna olup
saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

2. **ḳaraca:**
Mesnevi 4
Mısra: **45**
Karaca, Geyikgiller familyasından, geviş getiren, kısa boynuzlu, Avrupa ve Asya'da yaşayan bir geyik türü.

Ḳaraca körlüge ḳaçmadı
hele oldu şikār
Kesdirince başını eyledi
ṣaḥrāya firār

ḳaraḥiṣār:

1. **ḳaraḥiṣār:**
Mesnevi 5
Mısra: **23**
Afyonkarahisar (?).

Bir yılanlı ḳayaġan
ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege
maḳṣūdlı iseñ seyrine
var

ḳaranfül:

1. **ḳaranfüller:** *-ler*
Gazel 46
Mısra: **3**
Çeşitli renklerde çiçekler açan hoş bir süs bitkisi, karanfil. II Sevgilinin benleri.

Hep şaḳāyıḳlar
ḳaranfüller açar
mecrāsına
Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i
çeşm-i pür-ḫūna biter

ḳaranfül mi:

1. **ḳaranfül mi:** *-mi*
Gazel 136
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Karanfil.

Farḳ eder mi ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ
Lāle mi gül mi ḳaranfül
mi ruḫuñ mı bāde mi

ḳarārı yoḳ:

1. **ḳarārı yoḳ:**
Gazel 129
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Bir yerde duramamak, huzûru olmamak.

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ
ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

2. **ḳarārı yoḳ:**
Gazel 129
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kararsız, sebat etmeyen, yerinde duramayan.

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ
ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

kār-ı nesc-i ḫayāl-i ḥuleldedir:

1. **kār-ı nesc-i ḫayāl-i ḥuleldedir:** *-de, -dir*
Gazel 37
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hayal elbiselerini dokuma işi.

Bir dil ki kār-ı nesc-i
ḫayāl-i ḥuleldedir
Ser-rişte-i maḳāṣıdı
sevḳ-ı ḫaleldedir

kār-ı nühüfte çıḳmasın:

1. **kār-ı nühüfte çıḳmasın:** *-ma, -sın*
Gazel 128

Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Nühüft makamına kadar çıkmak.

Dedikde çıḳmasın kār-ı nühüfte naḳş-ı ʿuşşāḳıñ
Maḳām-ı büselikde naġmeler şeh-nāza dek gitdi

kār-ı nühüftüñ:

1. **kār-ı nühüftüñ:** *-üñ*
Gazel 52
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gizli iş.

Naḳşın çıḳarma kār-ı nühüftüñ ḥabībine
Ṭut mūsiḳī sükūtuñu muṭrib ses istemez

ḳaʿr-ı saḳar olur:

1. **ḳaʿr-ı saḳar olur:** *-ur*
Kıt'a 23
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Cehennemin dibi olmak.

Rifʿat-i ḳullesi bādī-i ẓafer İslāma
Ḫandeḳ-ı ʿumḳı olur ḳaʿr-ı saḳar düşmāna

ḳārī-i kebīr ü ḳara:

1. **ḳārī-i kebīr ü ḳara:**
Mesnevi 4
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Kara ve büyük okuyucu.

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara ḳārī-i ṣaġīr
Alaca oġluna ʿaḳd oldu münāsib tedbīr

ḳārī-i ṣaġīr:

1. **ḳārī-i ṣaġīr:**
Mesnevi 4
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Küçük okuyucu.

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara ḳārī-i ṣaġīr
Alaca oġluna ʿaḳd oldu münāsib tedbīr

ḳarīn:

1. **ḳarīn:**
Gazel 109
Mısra: **2**
Yakın.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

ḳarındaş:

1. **ḳarındaşım:** *-ım*
Gazel 33
Mısra: **10**
Kardeş.

Ḥasībā vādī-i firḳatde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya mālikim ne ḳarındaşım var

ḳarış:

1. **ḳarış:**
Gazel 12
Mısra: **14**
Katılmak, dâhil olmak.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

ḳarşu ḳorısa:

1. **ḳarşu ḳorısa:** *-ı, -sa*
Mesnevi 4
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Boyun eğmemek.

Ḳarşu ḳorısa Macarlar
ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar
ura ol güm-rāha

ḳarṭopı:

1. **ḳarṭopı:**
Gazel 4
Mısra: **10**
Kartopu.

Beyāż fes ḳırmızı şāl
içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i ḥamrāda olmış ḳarṭopı peydā

ḳaş başdı da:

1. **ḳaş başdı da:***-dı, -da*
Gazel 136
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **Deyim**
Kaşları artmak.

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

kāşāne-i şāyāne-i sulṭān:

1. **kāşāne-i şāyāne-i sulṭān:**
Gazel 20
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Sultana yakışır köşk.

Ḥasībā mıṣraʿ-ı vāḥidle der tārīḫ-i tebrīki
Zihī kāşāne-i şāyāne-i sulṭān mübārek-bād

ḳaşaṣ-ı cemde:

1. **ḳaşaṣ-ı cemde:***-de*
Gazel 13
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cem'in hikayesini anlatma.

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ
Cām al ele naḳl et ḳaşaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ

2. **ḳaşaṣ-ı cemde:***-de*
Gazel 13
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cem'in hikayesini anlatma.

Cām al ele naḳl et ḳaşaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ
Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ

ḳasd:

1. **ḳaşdıñ:***-ıñ*
Gazel 136
Mısra: **8**
Amaç.

Nāmzed olmuş gibi muġbeçeye bintü'l-ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muġān ḳaşdıñ mübārek-bāde mi

ḳasd-ı bülbül eyledi:

1. **ḳasd-ı bülbül eyledi:***-di*
Gazel 70
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Bülbüle yönelmek. II Bülbülü öldürmeyi istemek.

Şoḳunup ḫancer-i ḫār eyledi ḳasd-ı bülbül
Ḳızarıp çıḳdı hemān rūy-ı celāl üstüne gül

2. **ḳasd-ı bülbül eyledi:***-di*
Gazel 70
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Bülbüle yönelmek. II Bülbülü öldürmeyi istemek.

Ṣoḳunup ḫancer-i ḫār
eyledi ḳasd-ı bülbül
Ḳızarıp çıḳdı hemān
rūy-ı celāl üstüne gül

ḳaṣdın etmiş:

1. **ḳaṣdın etmiş:** *-miş*
   Gazel 72
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Teşebbüs etmek.

Yine taḫrīb-i ʿālem
ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-ḫū
ʿAceb ser-rişte verdi
kūşe-i destārdan kākül

kāse-i deryūze olur:

1. **kāse-i deryūze olur:** *-ur*
   Gazel 63
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Dilenci çanağı olmak.

Kim olur kāse-i deryūze be-dest-i der-i ʿışḳ
Dāver-i dehre başın egmez olan kemter-i ʿışḳ

kāse-i mercān:

1. **kāse-i mercān:**
   Gazel 4
   Mısra: **20**
   Kelime Tipi: **-**
   Mercan kâse.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

ḳaşı kemān:

1. **ḳaşı kemān:**
   Gazel 40
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Keman kaşlı dilber (kaşı kavisli ve düzgün olması yönüyle).

Ḳānūn-ı ḳayda baḳsa ol ḳaşı kemān
Āġāze-i būselikde maḳām-ı ʿasīr olur

2. **ḳaşı kemān:**
   Gazel 129
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Keman kaşlı dilber (kaşı kavisli ve düzgün olması yönüyle).

Uruldu boş bögürden seyr edince tīr-i müjgānıñ
Dil-i bī-çāre ey ḳaşı kemān v'allāhi bi'llāhi

ḳaşı yā:

1. **ḳaşı yā:**
   Gazel 64
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Keman kaşlı dilber.

Şehīd-i ġamzeñ olam diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ḫadengini ey ḳaşı yā helākime çek

2. **ḳaşı yā:**
   Gazel 65
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Keman kaşlı dilber.

Ḫadeng-i ġamzeleriñ cism-i zaḫmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı yā helākime çek

ḳāṣıd-ı ṭabʿile:

1. **ḳāṣıd-ı ṭabʿile:** *-ile*
   Gazel 42
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Şairlik yeteneğinin habercisi.

Pey-revlik eder ḳanı
Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu naẓmı erişdir

kāşif-i esrār-ı kevn:

1. **kāşif-i esrār-ı kevn:**
Gazel 87
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Oluşum sırlarını keşfeden.

Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-i Ḫüdādır cümlesi
Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-ı meknūndur sözüm

kāşif-i rāz olamaz:

1. **kāşif-i rāz olamaz:** *-a, -maz*
Gazel 115
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sırrı ortaya çıkarmak, ifşa etmek.

İntisāb etse de ṣoñra olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

kāşī-i zerrīn:

1. **kāşī-i zerrīn:**
Gazel 100
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Altın nakışlı kubbeli II ilk olarak İran'ın Kâşan kentinde yapılması nedeniyle bu adla anılan pişmiş kilden sırlanmış duvar kaplaması.

Ya rabṭ-ı faṣṣ-ı zümürrüdle ḫātem-i elmās
Ya sīm āyīne pervāzı kāşī-i zerrīn

ḳaṣr-ı cinānı:

1. **ḳaṣr-ı cinānı:** *-ı*
Gazel 95
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Cennet köşkü.

Mülk-i fenādan göçüp eyledi ʿazm-i beḳā
Ede cenāb-ı Ḫüdā ḳaṣr-ı cinānı mekān

ḳaṣr-ı rifʿatin:

1. **ḳaṣr-ı rifʿatin:** *-i, -n*
Gazel 37
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yücelik, kudret, büyüklük kasrı.

Dest-i ṭamaʿ ḫarāba verir ḳaṣr-ı rifʿatin
Ẓann eyler ʿizz ü cāhını çāh-ı zeleldedir

ḳaṭʿ edip:

1. **ḳaṭʿ edip:** *-ip*
Gazel 60
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kesmek.

Ḳaṭʿ edip ḳayd-ı rehādan rişte-i ümmīdimi
Bend-i zülfüñdür velī dīvāneden etdim ferāġ

ḳaṭār:

1. **ḳaṭār:**
Mesnevi 3
Mısra: **17**
Bir arada göç eden hayvan dizisi II kervan.

Ya deve ya deveci dedi gürūh-ı ʿuşşāḳ
Şütürbān-zāde ḳaṭār içre ederdi işrāḳ

ḳaṭārın zimāmıyla çeker:

1. **ḳaṭārın zimāmıyla çeker:** *-er*
Mesnevi 3

Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Katarını dizgin ile çekmek.

Çeker aġyār zimāmıyla ḳaṭārın çün ḫar
Deve gördüñ mi diyene yiden olsun dirler

ḳaṭʿ-ı mā edenler:

1. **ḳaṭʿ-ı mā edenler:** *-en, -ler*
Gazel 93
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Suyu esirgeyenler.

Zihī nā-pāk-ṭıynet raḥmet-i Ḥaḳdan müberrādır
Edenler ḳaṭʿ-ı mā [.] āl-i türābīden

ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem:

1. **ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem:** *-me, -m*
Gazel 99
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ümidini kesmek.

Ṣarılsam rişte-i gīsūya sevdā-yı viṣāliñle
Şehā ḫaṭṭ ṣādır olsa ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem senden

kātib:

1. **kātib:**
Kıt'a 15
Mısra: **2**
Ar. Kitabet edici, eden.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

kātib dil-beri:

1. **kātib dil-beri:**
Müfret 8
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kâtip güzeli.

Bir ḳalem ḳaşlı mürekkeb ṣaçlı kātib dil-beri
Ḫalḳı Mecnūn ideyazdı ṣaḥn-ı Kāġıd-ḫānede

kātib-i māşıṭa:

1. **kātib-i māşıṭa:**
Kıt'a 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gelini süsleyen yazıcı.

Kātib-i māşıṭa naẓīri Ḥasīb
Ḫaṭṭına zer-feşān olursa sezā

kātib-i sānī-i cebḫāne:

1. **kātib-i sānī-i cebḫāne:**
Kıt'a 12
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Cephane 2. kâtibi.

Menbaʿ-ı cūd u seḫā meşreb-efendi-i cemīl
Kātib-i sānī-i cebḫāne Ḥüseyn-i ḫoş-ḥāl

ḳaṭır arpası:

1. **ḳaṭır arpası:**
Mesnevi 3
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Katır arpası.

Ḳaṭır arpası taʿyīni ister her ay
Verdi ṣan vāʿiẓ efendi deve dişi buġdayı

2. **ḳaṭır arpası:**
Mesnevi 3
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Katır arpası.

Ḳaṭır arpası taʿyīni ister her ay
Verdi ṣan vāʿiẓ efendi deve dişi buġdayı

ḳaṭl edip:

1. **ḳaṭl edip:** *-ip*
Gazel 80
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Öldürmek.

Ḳaṭl edip aġyārı aldım būse-i ruḫsārını
Yine bir günde efendi iki bayram eyledim

ḳaṭre:

1. **ḳaṭresini:** *-si, -ni*
Gazel 67
Mısra: **11**
Damla, bir damla olan şey.

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

ḳaṭre-i dem:

1. **ḳaṭre-i dem:**
Gazel 33
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kan damlası.

Zemīni ḳaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḥāṣılı vāfirce īrād-ı maʿāşım var

ḳaṭre-i nā-çīz-i ʿācizānı:

1. **ḳaṭre-i nā-çīz-i ʿācizānı:**
Gazel 85
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Âcizlerin değersiz damlası.

Selāsetle ġarīḳ-i lücce-i fenn eyledi Fennī
Ḥasībā ḳaṭre-i nā-çīz-i ʿācizānı yem gördüm

ḳaṭre-pāş olur:

1. **ḳaṭre-pāş olur:** *-ur*
Gazel 25
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Damla saçmak.

Ruḫsārım üzre çeşm-i terim ḳaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle dildāra fāş olur

ḳavaḳ:

1. **ḳavaḳ:**
Gazel 69
Mısra: **5**
Anadolu Kavağı; günümüzde İstanbul'un Beykoz ilçesinde bulunan, İstanbul Boğazı'nın kuzey kıyı sahilindeki bir mahalle.

Etmiş çenārcıġıla ḳavaḳ müsellemi ġālibā
Ṣalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

ḳayaġan:

1. **ḳayaġan:**
Mesnevi 5
Mısra: **23**
Kendisi kolayca kayan veya üzerinden kolaylıkla kayılan, kayağan.

Bir yılanlı ḳayaġan ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

ḳayd-ı ḫᵛāb:

1. **ḳayd-ı ḫᵛāb:**
Gazel 6
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Uyku kaydı, uyku düşkünlüğü.

Benātüᶜn-naᶜşᶜı ḳılmış
bir ᶜaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı
ḫˇāb ile tesḫīr ider
mehtāb

ḳayd-ı ḫurc-ı pāldüm-i seksāneden:

1. **ḳayd-ı ḫurc-ı pāldüm-i seksāneden:** *-den*
Gazel 61
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Seksen hayvanın sırtına vurulan kayıştaki yük bağı.

Bend edip fitrākime yaġmurlıġıle heybeyi
Ḳayd-ı ḫurc-ı pāldüm-i seksāneden etdim ferāġ

ḳayd-ı rehādan:

1. **ḳayd-ı rehādan:** *-dan*
Gazel 60
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kurtulma düşüncesi.

Ḳaṭᶜ edip ḳayd-ı rehādan rişte-i ümmīdimi
Bend-i zülfüñdür velī dīvāneden etdim ferāġ

ḳayd-ı sicill-i ezeldedir:

1. **ḳayd-ı sicill-i ezeldedir:** *-de, -dir*
Gazel 37
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Başlangıçtan beri olan sicil kaydı.

Ḥüccet olur mu ḥakk-ı tedebbür muḳaddere
Ḥükm-i ḳażā ki ḳayd-ı sicill-i ezeldedir

ḳaymaḳ:

1. **ḳaymaḳ:**
Gazel 127
Mısra: **4**
Kaymak.

Emerek leblerini ġabġaba ṭoġrı yürürüz
Geçeriz Südliceden ḳaymaḳ içün Eyyūba

ḳays:

1. **ḳaysıñ:** *-ın*
Mesnevi 3
Mısra: **4**
Leyla ve Mecnun hikayesinin erkek kahramanı Mecnun.

Göricek Leylīyi hevdecde olur efgende
Ḳaysıñ aḥvāline şimdi deve eyler ḫande

2. **ḳaysı:** *-ı*
Gazel 108
Mısra: **4**
Leyla ve Mecnun hikayesindeki Mecnun'un aşk müptelası olmadan önceki adı.

Diş kirāsı ṣanma bāġından yemişdir şeftālū
Leylīye cān Ḳaysı olmuşdur ġam-ı Mecnūnla

ḳays-ı bī-çāre:

1. **ḳays-ı bī-çāre:**
Mesnevi 3
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Çaresiz, zavallı Kays.

Raḳīb nāḳa-i Leylādan etdi āvāre
Ḳuduz dalar deveye binse Ḳays-ı bī-çāre

ḳayyūm:

1. **ḳayyūm:**
Gazel 19
Mısra: **5**
Ar. Ezelî ve ebedî kaim olan Cenabıhak. (Esma-ı hüsnadandır.).

Eyleye ʿabd günāh ola çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḫār u ḫas hīç ola mı baḥr-i muḥīt öñine sedd

ḳazancı:

1. **ḳazancı:**
Mesnevi 4
Mısra: **36**
Kazan yapan kimse, bakırcı.

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler
İʿtimād etme ġayrı ḳazancı süsler

ḳażāya rıżā gösterip:

1. **ḳażāya rıżā gösterip:** *-ip*
Gazel 82
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kazaya rıza göstermek: Verilen hükümlere boyun eğmek. II Kadere razı olmak.

Ḥasīb emīn olalım gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim dehre ne şütūm edelim

2. **ḳażāya rıżā gösterip:** *-ip*
Gazel 82
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kazaya rıza göstermek: Verilen hükümlere boyun eğmek. II Kadere razı olmak.

Ḥasīb emīn olalım gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim dehre ne şütūm edelim

ḳażāyile düşdü:

1. **ḳażāyile düşdü:** *-dü*
Gazel 118
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İlahî takdir sonucu.

Şaşırdı puşılasın gördükde pür-ʿaraḳ ḫaṭṭın
Göñül ḳażāyile düşdü yine Ḫoten ṣuyına

kebāb:

1. **kebāb:**
Gazel 112
Mısra: **6**
"Ateşle kızartılmış et".

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [.]
Yaḳma bağrım çün kebāb eşkimi mey-gün eyleme

kebūter:

1. **kebūter:**
Gazel 76
Mısra: **4**
Güvercin.

Bī-zebāndır nice taʿbīr eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebūter oldu dil ʿazme güşāde per ü bāl

2. **kebūterdir:** *-dir*
Gazel 24
Mısra: **4**
Güvercin.

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

3. **kebūterdir:** *-dir*
Gazel 24
Mısra: **4**
Güvercin.

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

kebūter-i dil:

1. **kebūter-i dil:**
Gazel 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gönül güvercini.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

kebūterveş:

1. **kebūterveş:**
Gazel 128
Mısra: **16**
Güvercin gibi.

Maḥabbet-nāmeyi taḥrīr edince levḥa-i cāna
Kebūterveş göñül bār-ı Hümā-pervāza dek gitdi

kedersizce:

1. **kedersizce:**
Gazel 120
Mısra: **2**
Kedersizce.

Dil-i āvāre ṣayda bir püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe meyl etdi kedersizce

kefere:

1. **kefere:**
Mesnevi 5
Mısra: **32**
Gayrimüslimler, kâfirler.

Alsa Dāvud eline tīġi [vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem nice acı kefere

kelāmı ḫalḳa saṭar:

1. **kelāmı ḫalḳa saṭar:** *-ar*
Gazel 47
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Halkı boş sözlerle aldatmak.

Eder naṣīḥati vāʿiẓ efendiniñ teʾsīr
Zehri ḥadīd-lisān kim kelāmı ḫalḳa saṭar

kelām-ı nāfiẓi:

1. **kelām-ı nāfiẓi:** *-i*
Gazel 114
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Etkili söz.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı nāfiẓi iʿcāzdır
Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā neylesin tanẓīrde

kelle:

1. **kelleler:** *-ler*
Gazel 37
Mısra: **10**
Baş, başın tepesi, üst taraf.

Pāk ede ṭaşt-ı tevbede ṣābūn-ı maġfiret
Şol kelleler ki kāle-i sūʾ-i ʿileldedir

kemāl üstüne gül:

1. **kemāl üstüne gül:**
Gazel 70
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kemāl üstüne gül.

Reşk edip laʿl-i leb-i yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḫazān ile zevāl üstüne gül

kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi:

1. **kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi:***-i*
Gazel 77
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kalbin bilgi olgunluğu.

Ḳabāda āl-i ʿabā ḥubbını ḳılıp taḥṣīl
Kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi eyledi tekmīl

kemān ü tīridir:

1. **kemān ü tīridir:***-i, -dir*
Gazel 79
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yay ve ok.

Kemān ü tīridir ehl-i maʿārifiñ gūyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş nişān devāt ü ḳalem

kemān-ı ḳahramān:

1. **kemān-ı ḳahramān:**
Gazel 101
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Kahraman'ın oku.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

kemend-endāz:

1. **kemend-endāzdır:***-dır*
Gazel 119
Mısra: **8**
1. Kement atan.

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḫvābın
Durur iki kemend-endāzdır ceyş-i kemīn üzre

kemer-bend-i yārda:

1. **kemer-bend-i yārda:***-da*
Gazel 92
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kemer bağı.

Ḫaylī tekellüf oldu kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne feth-i muṭalsam defīneden

kemter-i ʿışḳ:

1. **kemter-i ʿışḳ:**
Gazel 63
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın zavallısı.

Kim olur kāse-i deryūze be-dest-i der-i ʿışḳ
Dāver-i dehre başın egmez olan kemter-i ʿışḳ

kenāra şal:

1. **kenāra şal:**
Gazel 118
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kenara, kıyıya göndermek.

Melekeci güzeli çekdirirse ten şuyına
Kenāra şal yeke yek ḳullanıp dümen şuyına

kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında:

1. **kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında:***-ı, -n, -da*
Gazel 128
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Niteliklerinin nüsha kenarı.

Kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında bāb-ı zülfi şerḥ olmaz
Bu faṣluñ ḳīl ü ḳāli baḥsle Şīrāza dek gitdi

kendi:

1. **kendi:**
Kıt'a 7
Mısra: **6**
"Kişinin öz varlığı, zâtı" anlamında dönüşlülük zamiri.

Şuʿle-tāb oldu çerāġ-ı Selmān
Kendi Müslim pederi pek kāfir

2. **kendi:**
Mesnevi 5
Mısra: **30**
"Kişinin öz varlığı, zâtı" anlamında dönüşlülük zamiri.

ʿUlemā zümresiniñ kim ola dānişmendi
Olmaya ḫıdmeti żāyiʿ ola ḳāḍī kendi

kendin gösterir:

1. **kendin gösterir:** *-ir*
Gazel 43
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kendisini fark ettirmeye çalışmak.

Naḳd-i istiʿdād olunca kār kendin gösterir
Kesb eden sermāyesi miʿyār kendin gösterir

2. **kendin gösterir:** *-ir*
Gazel 43
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kendisini fark ettirmeye çalışmak.

Naḳd-i istiʿdād olunca kār kendin gösterir
Kesb eden sermāyesi miʿyār kendin gösterir

3. **kendin gösterir:** *-ir*
Gazel 43
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kendisini fark ettirmeye çalışmak.

Ḳılmayan deyr-i dili eşnām-ı hestīden ḫalāṣ
Çün teṣāvīr-i der ü dīvār kendin gösterir

4. **kendin gösterir:** *-ir*
Gazel 43
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kendisini fark ettirmeye çalışmak.

Nīk ü bed iẓhār eder naḳş-ı derūn-ı cām-ı mey
Zişt ü ḫūb āyīnede hemvār kendin gösterir

5. **kendin gösterir:** *-ir*
Gazel 43
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kendisini fark ettirmeye çalışmak.

Būstān-ı dil ṭarāvet-yāb olur iḫlāṣla
Naḫle feyż erdikce berg ü bār kendin gösterir

6. **kendin gösterir:** *-ir*
Gazel 43
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kendisini fark ettirmeye çalışmak.

Ādeme mürşid-i maḥkī ḳābiliyyetdir Ḥasīb
Ḫāliṣ ü kem-māyeye miʿyār kendin gösterir

kendü:

1. **kendüde:** *-de*
Gazel 117
Mısra: **10**
İyelik ekleri alarak

kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, kendi.

Vebāl-i nehş-i nīş-i cevr eden mānende-i zünbūr
Şikeste-bāl olup bulmaz ṣafā-yı bāl kendüde

2. **kendüye:** *-y, -e*
Kıt'a 18
Mısra: **3**
"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Bī-tekellüf keşf olup kendüye sırr-ı "menʿaref"
Maẓhar oldu Ḥaḳḳ bu kim feyż-i ʿaṭā-yı Ḥażrete

3. **kendü:**
Mesnevi 5
Mısra: **20**
"Kendi" dönüşlülük zamiri.

Gerçi ḳuyu ḳazar ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü düşer āḫir-i kār

kenz:

1. **kenze:** *-e*
Gazel 109
Mısra: **2**
Hazine.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

kenz-i lā-yefnā:

1. **kenz-i lā-yefnā:**
Gazel 57
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kanaat hazinesi,.

Bir enbān-ı kerāmetdir derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ
Ki her bir kūşesinde kenz-i lā-yefnā ṣıġışdırmış

kerbelā:

1. **kerbelāda:** *-da*
Gazel 35
Mısra: **7**
Irak'ta Hazret-i Hüseyin efendimizin şehit oldukları ve medfûn bulundukları mahal.

Añdıḳca Kerbelāda aḳan ḫūn-ı ʿāşıḳı
Şeh-rāh-ı ʿışḳa çeşm-i Ḥüseynim sebīl olur

kerem gördüm:

1. **kerem gördüm:** *-düm*
Gazel 85
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İyilik, ihsan görmek; iyi muamele görmek, hoş davranışla karşılanmak.

Benim her zaḥmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

kerem kānı:

1. **kerem kānı:**
Gazel 131
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik madeni, kaynağı.

Sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı pāk-i Cengīzī
O ḫānedāna denilmek sezā kerem kānı

keremit eyler:

1. **keremit eyler:***-r*
Gazel 12
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kiremit haline getirmek.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

kerem-nāme-i ḥātemde:

1. **kerem-nāme-i ḥātemde:***-de*
Gazel 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hatem'-i Tayy'ın cömertlik beyan eden ceylan derisinden yazısı. Hatem-i Tayy cömertliğiyle şöhret bulmuş bir Arap'tır.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā (mühr)
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṣ

2. **kerem-nāme-i ḥātemde:***-de*
Gazel 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hatem'-i Tayy'ın cömertlik beyan eden ceylan derisinden yazısı. Hatem-i Tayy cömertliğiyle şöhret bulmuş bir Arap'tır.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṣ

kerīm idi:

1. **kerīm idi:***-i, -di*
Kıt'a 25
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Cömert.

Ḳalender idi kerīm idi şūḫ-meşreb idi
ʿAṭāda varını iḫvāna muḳtedā oldı

kes-:

1. **kes:**
Gazel 9
Mısra: **6**
(Bıçak, makas, balta vb. bir aletle) İkiye ayırmak, kat'etmek.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

kes:

1. **kes:**
Gazel 52
Mısra: **2**
Far. Kimse, kişi, şahıs.

Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i ḳayd-ı hevāsın kes istemez

kesāfet:

1. **kesāfetde:***-de*
Gazel 38
Mısra: **3**
Kabalık, yoğunluk.

Ṭıynetim bir beyt-i süflīdir kesāfetde velī
Kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt saʿy-i necā elimdedir

kesb eden:

1. **kesb eden:***-en*
Gazel 43
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kazanmak.

Naḳd-i istiʿdād olunca kār kendin gösterir

Kesb eden sermāyesi miʿyār kendin gösterir

kesbī:

1. **kesbī:**
Gazel 28
Mısra: **11**
Şair Kesbî.

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar muʿteber

kesbi efendiye:

1. **kesbi efendiye:***-y, -e*
Gazel 135
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kesbi Efendi.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḫan dedikleri

kesb-i maʿārifdir:

1. **kesb-i maʿārifdir:***-dir*
Gazel 99
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Bilgi edinmek, hüner kazanmak.

Ṭalebkār-ı naẓīre
olduġum kesb-i
maʿārifdir
Ḥasībā Rātib-i üstād-ı
ṣāḥib-ṭabʿ-ı pür-fenden

keser:

1. **keserle:***-le*
Mesnevi 4
Mısra: **35**
Tahta, ağaç yontmaya ve çivi çakmaya yarayan, kısa saplı, bir yanı keskin ağızlı çelik araç. (?).

Derse çıḳrıḳcı keserle
beni balṭam besler
İʿtimād etme ġayrı
ḳazancı süsler

keşf olup:

1. **keşf olup:***-up*
Kıt'a 18
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Tanınmayan veya bilinmeyen bir şeyi anlamak, öğrenmek; ilham yoluyla bilgi elde etmek.

Bī-tekellüf keşf olup
kendüye sırr-ı
“menʿaref”
Maẓhar oldu Ḥaḳḳ bu
kim feyż-i ʿaṭā-yı
Ḥażrete

keşf-i rāzı ḳo:

1. **keşf-i rāzı ḳo:**
Gazel 37
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sırları açmayı bırakmak.

Mest olmadan ḫumāra
düşüp keşf-i rāzı ḳo
ʿAyş u ṣafā-yı bezm-i
emel mā-ḥaṣaldadır

keşmekeş olduḳ:

1. **keşmekeş olduḳ:***-duḳ*
Gazel 51
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Karmakarışık olmak.

Ġam-ı zülfüñle olduḳ
keşmekeş serdī-i
hicriñde
Şitā hengāmı gelse
olmazız āheng-i şebsiz
biz

kestāne:

1. **kestāneden:***-den*
Gazel 61

Mısra: **1**
Kestane.

Eylemem funduḳçılıḳ kestāneden etdim ferāġ
Köfte-ḫor olmam hele küfegāneden (?) etdim ferāġ

keştī-ṣıfat:

1. **keştī-ṣıfat:**
Gazel 89
Mısra: **8**
Gemi gibi.

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim
Açar keştī-ṣıfat bāb-ı Ḥaḳa her dest ü dāmānın

ketm eyleyemez:

1. **ketm eyleyemez:** *-y, -e, -mez*
Gazel 13
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saklamak, gizlemek.

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādiṯ

2. **ketm eyleyemez:** *-yemez*
Gazel 13
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saklamak, gizlemek.

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādiṯ

ketm-i sırr edip:

1. **ketm-i sırr edip:** *-ip*
Kıt'a 2
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sırrı gizlemek.

Sālik-i silk-i edeb-i Naḳş-bend
Ẕikr-i ḫafī ile edip ketm-i sırr

ketūm edelim:

1. **ketūm edelim:** *-elim*
Gazel 82
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Saklamak.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

kevkeb-i ʿışḳıñ:

1. **kevkeb-i ʿışḳıñ:** *-ıñ*
Gazel 38
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Aşk yıldızı.

Kevkeb-i ʿışḳıñ bürūc-ı maṭlaʿı oldum Ḥasīb
Kim şümūs-i tāb-der-ẕerrāt dü elimdedir

kevkeb-i şiʿrā:

1. **kevkeb-i şiʿrā:**
Gazel 67
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Şi'ra (Arapça karşılığı "Şi'ra" olan Sirius yıldızları; çift yıldız) yıldızı.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i Şiʿrā ṣabāḥa dek

kevser:

1. **kevseri:** *-i*
Kıt'a 2
Mısra: **4**
Cennette bir havuzun adı.

Tekyede saḳḳālıḳ ederdi müdām
Kevs̲eri nūş etmege şāyestedir

kevser efendi:

1. **kevs̲er efendi:**
Gazel 123
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kevser Efendi, şair. Fennî'nin arkadaşı.

Kevs̲er Efendi naẓmına naẓīreñ ey Ḥasīb
Zemzem hediyyesi ola rūḥ-āşnālara

keyfim ḳırılır:

1. **keyfim ḳırılır:** *-ıl, -ır*
Gazel 126
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Keyfi kaçmak.

Cānım ṣıḳılır muṭribe sāzı düzülince
Keyfim ḳırılır rişte-i tārı üzülince

keyfiyyet:

1. **keyfiyyeti:** *-i*
Gazel 29
Mısra: **5**
Bir şeyin niteliği ve insana verdiği hoşluk hissi.

Nuḳl-i bezm olduġunu keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mirʾāt-i sāġar sāḳī-i mey-nāb uyur

(ki):

1. **(ki):**
Gazel 115
Mısra: **3**
Ki bağlacı.

Ān gerek ḥüsn-i dil-ārāda (ki) ola çārūb dil
Bize ānsız güzele meyl ü maḥabbet güççe

ki:

1. **ki:**
Gazel 2
Mısra: **5**
T. Ki bağlacı.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

2. **ki:**
Gazel 140
Mısra: **21**
Ki bağlacı.

Bir dil ki istinādı ʿAlī-i Naḳīyedir
Buldu ṣafā-yı vuṣlatı z̲evḳ-ı müʿeyyedi

3. **ki:**
Gazel 6
Mısra: **2**
Ki.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḥalḳa-i zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı dile taḳrīr ider mehtāb

4. **ki:**
Gazel 6
Mısra: **6**
Ki.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫ̬ʿāb ile tesḫ̬īr ider mehtāb

5. **ki:**
Gazel 6
Mısra: **7**
Ki.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meşʿal-keş midür eyā ki yandurmış
Miyān-ı kārbān-ı

encümi tenvīr ider mehtāb

6. **ki:**
Gazel 12
Mısra: **11**
"Ki" bağlacı.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

7. **ki:**
Gazel 12
Mısra: **11**
" Ki bağlacı".

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

8. **ki:**
Gazel 18
Mısra: **1**
" Ki bağlacı".

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

9. **ki:**
Gazel 20
Mısra: **11**
" Ki bağlacı".

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

10. **ki:**
Gazel 23
Mısra: **2**
" Ki bağlacı".

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde ṣanma güldür ol şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

11. **ki:**
Gazel 25
Mısra: **8**
" Ki bağlacı".

Ermez ṣafāya vāṣıl-ı sırr-ı maʿād olup
Bir dilde ki küdūret-i ḳayd-ı maʿāş olur

12. **ki:**
Gazel 33
Mısra: **10**
" Ki bağlacı".

Ḥasībā vādī-i firḳatde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya mālikim ne ḳarındaşım var

13. **ki:**
Gazel 35
Mısra: **3**
" Ki bağlacı".

Zaḫm-ı çerāġı üzre ki ḳor penbe-i devā
Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür ten fetīl olur

14. **ki:**
Gazel 36
Mısra: **6**
" Ki bağlacı".

Edip raḳḳāṣlıḳlar şevḳ-ı şemʿi sāġar-ı meyle
Ki fānūs-ı ḫayāl-i meclis-i mestān mısın kāfir

15. **ki:**
Gazel 37
Mısra: **1**
" Ki bağlacı".

Bir dil ki kār-ı nesc-i ḫayāl-i ḥuleldedir
Ser-rişte-i maḳāṣıdı sevḳ-ı ḫaleldedir

16. **ki:**
Gazel 37
Mısra: **4**
"Ki bağlacı".

Ḥüccet olur mu ḥakk-ı tedebbür muḳaddere
Ḥükm-i ḳażā ki ḳayd-ı sicill-i ezeldedir

17. **ki:**
Gazel 37
Mısra: **10**
"Ki bağlacı".

Pāk ede ṭaşt-ı tevbede ṣābūn-ı maġfiret
Şol kelleler ki kāle-i sūʾ-i ʿileldedir

18. **ki:**
Gazel 39
Mısra: **2**
"Ki bağlacı".

Dil-ḫaste būs-ı laʿl-i lebiñ müşterīsidir
Buḥrān-ı hicr ki eşribeniñ sükkerīsidir

19. **ki:**
Gazel 49
Mısra: **3**
"Ki bağlacı".

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

20. **ki:**
Gazel 50
Mısra: **2**
"Ki bağlacı".

Ḥüsnünü gördükde kimdir gerden-i āh u emān çekmez
Ki ġamzeñ çekdigi ḫançerleri gerden-keşān çekmez

21. **ki:**
Gazel 56
Mısra: **8**
"Ki bağlacı".

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh ẓann eyler
Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

22. **ki:**
Gazel 57
Mısra: **4**
"Ki bağlacı".

Bir enbān-ı kerāmetdir derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ
Ki her bir kūşesinde kenz-i lā-yefnā ṣıġışdırmış

23. **ki:**
Gazel 57
Mısra: **8**
"Ki bağlacı".

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣıġışdırmış

24. **ki:**
Gazel 59
Mısra: **8**
"Ki bağlacı".

Oldu devletde gedüklü zuʿamādan meʾmūr
ʿAlī Aġa ki ṣadāḳatle şehīr ü şāyiʿ

25. **ki:**
Gazel 63
Mısra: **8**
"Ki bağlacı".

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceyş-i hevādan taṭhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o z̲ātında ki var cevher-i ʿışḳ

26. **ki:**
Gazel 64
Mısra: **8**
"Ki bağlacı".

Marīż-i ʿışḳ olana sāḳiyā nedir ʿilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-i sīne-çākime çek

27. **ki:**
Gazel 65
Mısra: **8**
"Ki bağlacı".

Levendim olmayasın baḥr-i eşk-i firḳate ġarḳ
Ki fülk-i vaṣlıñı līmān-ı sīne-çākime çek

28. **ki:**
Gazel 70
Mısra: **8**
"Ki bağlacı".

Ḳurdu bir taḫt-ı muraṣṣaʿ varaḳ-ı ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-miṯāl üstüne gül

29. **ki:**
Gazel 70
Mısra: **9**
"Ki bağlacı".

Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşene bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

30. **ki:**
Gazel 72
Mısra: **6**
"Ki bağlacı".

Güşāde-bāl olur ṣan bülbül-i naḫl-i gül-i terde
Gelip cünbāna bād-ı ṣabā ki ruḫsārdan kākül

31. **ki:**
Gazel 73
Mısra: **4**
"Ki bağlacı".

Güz̲eşṭelendi olur şimdi ṭālib-i āġūş
Ki derd-i şīve edip bu zamān zamānı degül

32. **ki:**
Gazel 79
Mısra: **2**
"Ki bağlacı".

Olur şebīh dehān ü zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile tercemān devāt ü ḳalem

33. **ki:**
Gazel 85
Mısra: **6**
"Ki bağlacı".

Temür-i hestī-i mevhūm imiş cism-i fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde ṣūret-i rengi ʿadem gördüm

34. **ki:**
Gazel 87
Mısra: **9**
"Ki bağlacı".

Ben bir ʿummānum ki yoḳdur ḥadd ü pāyānum benüm
ʿĀrif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ u Ceyḥūndur sözüm

35. **ki:**
Gazel 94
Mısra: **2**
"Ki bağlacı".

Cenāb-ı kān-ı celādet
Ḳırım Girāy Sulṭan
Ki şān-ı şevketidir reşk-
i ḫusrev ü ḫāḳān

36. **ki:**
Gazel 100
Mısra: **8**
"Ki bağlacı".

Ya gerü lāle-i ḥamrāda
berg-i ḫaḍrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşḥīn

37. **ki:**
Gazel 100
Mısra: **11**
"Ki bağlacı".

O leb ki kāġıd-ı āl üzre
ḫaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i laʿle ḳazılmış
ola zemān ü zemīn

38. **ki:**
Gazel 105
Mısra: **6**
"Ki bağlacı".

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler
o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet
eyler ʿālem tāzeden
tāze

39. **ki:**
Gazel 109
Mısra: **1**
"Ki bağlacı".

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki
ḳanāʿat var içinde

40. **ki:**
Gazel 109
Mısra: **6**
"Ki bağlacı".

Ādāb ile taḳbīl ederim
muṣḥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i
ḫaṭ āyet var içinde

41. **ki:**
Gazel 109
Mısra: **8**
"Ki bağlacı".

Gel pīr-i ḫarābātıñ
ayaġına yıḳıl düş
Vīrāne ol ey dil ki
ʿimāret var içinde

42. **ki:**
Gazel 129
Mısra: **6**
"Ki bağlacı".

Hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle
düşdüm baḫş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım
yaman v'allāhi bi'llāhi

43. **ki:**
Gazel 131
Mısra: **14**
"Ki bağlacı".

Sitānbula medʿuvven
eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet
ile mihmānı

44. **ki:**
Gazel 133
Mısra: **3**
"Ki bağlacı".

Bir meh mi ṭoġduñ ki
mis̱lini görmüş yoḳ ey
mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

45. **ki:**
Gazel 140
Mısra: **17**
"Ki bağlacı".

Mūsi'r-Rıżā ʿAlī ki
düşen derd-i ʿışḳına
Buldu ṣafā-yı ṣadrı odur
ḫalḳıñ erşedi

46. **ki:**
Mesnevi 1
Mısra: **7**
" Ki bağlacı".

Vaṣf-ı ẕātıñ ki ṣığışmaz ʿaḳle
Ṣığmayan ʿaḳle gelir mi naḳle

47. **ki:**
Mesnevi 4
Mısra: **39**
" Ki bağlacı".

Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-i Şāh-ı Mārān
Ārzūlı iseñ anı varıp eyle seyrān

48. **ki:**
Mesnevi 5
Mısra: **26**
" Ki bağlacı".

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

49. **ki:**
Mesnevi 5
Mısra: **27**
" Ki bağlacı".

Yay-ıla sīne-i yāri ki raḳīb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

ḳible-nümā:

1. **ḳible-nümāsıyla:** *-sı, -y, -la*
Gazel 48
Mısra: **10**
Kıbleyi gösteren alet, pusula.

Ḳılsa ebrūña teveccüh ne ʿaceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi ḳible-nümāsıyla döner

kibr:

1. **kibri:** *-i*
Gazel 12
Mısra: **13**
Ar. Büyüklenme, büyüklük satma, gurur.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

kibri bıraḳ:

1. **kibri bıraḳ:**
Gazel 12
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kibri bırak.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

ḳıbṭi:

1. **ḳıbti:**
Mesnevi 5
Mısra: **37**
Çingene.

Bilse her Ḳıbti demirciligi ḳalmaz idi aç
Geçinirleridi ʿiyāli ile bulġur bulamaç

ḳıl:

1. **ḳıldum:** *-dum*
Gazel 2
Mısra: **9**
T. Yapmak, etmek, eylemek.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

2. **ḳılmış:** *-mış*
Gazel 6
Mısra: **5**

T. Yapmak, etmek, eylemek.

Benātüᶜn-naᶜşᶜı ḳılmış
bir ᶜaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı
ḫᵛāb ile tesḫīr ider
mehtāb

3. **ḳıl:**
Gazel 53
Mısra: **2**
İnce tüy, kıl.

Faṣl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı
taḳrīr ederiz
Ḳıl ile mesᵓele-i müşkile
tefsīr ederiz

4. **ḳıl:**
Gazel 45
Mısra: **2**
1.Sakal.

Kākülüñ şerḥini gūyā
ḥüsni kim iᶜrāb eder
Ḳıl ile her mesᵓele
faṣlında meclis-yāb
eder

5. **ḳıl:**
Gazel 140
Mısra: **16**
"Et, eyle, yap.".

Mūsā cenāb-ı Kāẓımıñ
ol ḫāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ᶜarş-ı
muᶜallāda mesnedi

6. **ḳıl:**
Gazel 49
Mısra: **10**
Yapmak, etmek. II Kıl.

Beni pā-bend ile çūl-
pūşe-i derd ü ġam eden
Ḳıl ᶜaybsız o güzel-zāde-
i mūy-tābımdır

<u>ḳıl ḳalem:</u>

1. **ḳıl ḳalem:**
Gazel 55
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Eski ressam ve minyatür sanatçılarının kullandıkları ince samur fırça.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem
erḳāmla bir ṣūret-i
defter
Ḫaṭıñ cemᶜa yekūn
ḥüsnüñ [.] taḳsīm
göstermiş

<u>ḳıl ḳalem ḳomuşlar:</u>

1. **ḳıl ḳalem ḳomuşlar:**
Gazel 119
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Eski ressam ve minyatür sanatçılarının kullandıkları ince samur fırça.koymak.

Dökülmüş kākül-i
müşgīn ḫaṭṭ-ı ᶜanberīn
üzre
Ḳomuşlar ḳıl ḳalem
iᶜrāb-ı āyāt-ı mübīn
üzre

<u>ḳıl ḳalemle:</u>

1. **ḳıl ḳalemle:***-le*
Gazel 32
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Eski ressam ve minyatür sanatçılarının kullandıkları ince samur fırça.

Bu çār ebrū yazılmış ḳıl
ḳalemle çār mıṣraᶜdır
Oḳunur levḥa-i
vechinde ol māhıñ dü-
maṭlaᶜdır

<u>ḳıl ḳalemlerle:</u>

1. **ḳıl ḳalemlerle:***-ler, -le*
Kıt'a 14
Mısra: **14**

Kelime Tipi: -
Eski ressam ve minyatür sanatçılarının kullandıkları ince samur fırça.

Dest-i ḫaṭṭāṭ-ı cemāl eyledi vażʿ-ı ketebe
Ḳıl ḳalemlerle edip Sūre-i Nemli tanẓīm

ḳıl ḳıldı:

1. **ḳıl ḳıldı:** *-dı*
Gazel 78
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Kıl kadar ince bırakmak.

Terk-i cedelle oldu sebük-rūḥ ehl-i ḥāl
Erbāb-ı ḳāli ḳıldı gürūh-ı s̲aḳīl ḳıl

ḳīl ü ḳāl:

1. **ḳīl ü ḳāl:**
Gazel 1
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Dedikodu.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

ḳīl ü ḳāl etme:

1. **ḳīl ü ḳāl etme:** *-me*
Gazel 73
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Dedikodu yapmak, söylenti çıkarmak.

Bu bābda mesʿele faṣl olunmaz etme ḳīl ü ḳāl
Ḥasīb şiʿri bıraḳ imtiḥān zamānı degül

ḳīl ü ḳāl etmedeyim:

1. **ḳīl ü ḳāl etmedeyim:** *-me, -de, -y, -im*
Gazel 49
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Dedikodu yapmak, söylenti çıkarmak.

Ḳīl ü ḳāl etmedeyim baḥs̲-i ser-i zülfüñde
Faṣl olunmaz bir uzun mesʾelede bābımdır

ḳīl ü ḳāl oldu:

1. **ḳīl ü ḳāl oldu:** *-du*
Gazel 114
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Konuşulmak, dedikodusu yapılmak.

Bāb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳīl ü ḳāl
Faṣl olunmaz mesʿele geldi yine tefsīrde

ḳīl ü ḳāli:

1. **ḳīl ü ḳāli:** *-i*
Gazel 128
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Dedikodu.

Kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında bāb-ı zülfi şerḥ olmaz
Bu faṣluñ ḳīl ü ḳāli baḥs̲le Şīrāza dek gitdi

ḳılıclar ura:

1. **ḳılıclar ura:** *-a*
Mesnevi 4
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Kılıç vurmak.

Ḳarşu ḳorısa Macarlar ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar ura ol güm-rāha

kilk:

1. **kilkiyle:** *-iyle*
Gazel 6
Mısra: **9**

Far. Kalem, kamış kalem.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

2. **kilk:**
Gazel 21
Mısra: **8**
Far. Kalem, kamış kalem.

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

3. **kilkim:** *-im*
Gazel 114
Mısra: **2**
Kalem // Şairlik yeteneği.

Ḥālimi ḥayret gelir endīşeme taḳrīrde
Micmerim leb-beste kilkim lāl olur taʿbīrde

kilk-i pāki:

1. **kilk-i pāki:** *-i*
Kıt'a 8
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzel, doğru sözler yazan kalem.

Dediler çün öksüz oġlan göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki mevlidiñ sen daḫi yaz

kilk-i taṣḥīḥin:

1. **kilk-i taṣḥīḥin:** *-i, -n*
Gazel 125
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Düzeltme kalemi.

Cenāb-ı Rātibe bu naẓm-ı bī-tertībi ʿarż eyle
Dirīġ etmez Ḥasībā kilk-i taṣḥīḥin niẓāmında

kilk-i zer:

1. **kilk-i zer:**
Müfret 9
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Altın kalem.

Mücevher ḥarfle tebrīke yazdı kilk-i zer tārīḫ
Mora manṣıb ḳılındı nīk-nām ʿOsmān Paşaya

ḳılsa:

1. **ḳılsa:**
Gazel 13
Mısra: **3**
Kılmak, yapmak, etmek.

Ketm eyleyemez ḳılsa da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i pür-ġamda ḥavādis

kim:

1. **kim:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Ki.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

2. **kim:**
Gazel 3
Mısra: **11**
Ki.

Şöyle sīr olmış dehānuñ kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-ender-muḥāl olmış baña

3. **kim:**
Gazel 135

Mısra: **14**
Kim.

Dād-ı Ḥaḳ bir feyżdir
Kesbi Efendiye Ḥasīb
Kim dedi efsānedir
fenn-i suḫan dedikleri

4. **kimiñ:** *-+(i)ñ*
Gazel 31
Mısra: **9**
"hangi kişi" anlamında soru zamiri.

Ṣubḥ olunca etmedi bu şeb ẓuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āġūşında ol meh-tāb uyur

5. **kim:**
Gazel 107
Mısra: **4**
"Hangi kimse" anlamında soru zamiri.

Bāġ-ı ruḫsārında güller üzre sünbüller biter
Kim ġazāl-i çeşmine bir sebzezār oldu yine

6. **kim:**
Gazel 11
Mısra: **8**
"Ki", bağlama edatı.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

7. **kim:**
Gazel 24
Mısra: **2**
"Ki" bağlacı.

Kākül-i ḫūy-gerdesinden gülleri şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ʿiẕārıñ kim bulutdan nem ḳapar

8. **kim:**
Gazel 24
Mısra: **6**
"Ki" bağlacı.

Böyle sāḥir-i fiten-cū çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

9. **kim:**
Gazel 28
Mısra: **4**
"Ki" bağlacı.

Ḳıl taḥammül seng-i cevre ḳadr-i rūy-ı zerdi bul
Kim muḥakkā imtiḥān ile olur zer muʿteber

10. **kim:**
Gazel 29
Mısra: **9**
"Ki" bağlacı.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

11. **kim:**
Gazel 38
Mısra: **6**
"Ki" bağlacı.

Sebʿa-i seyyāreden ṭāḳdır pervānesi
Nūr-ı s̱ābit kim fetīl-i şemʿ-i iḳbālimdedir

12. **kim:**
Gazel 38
Mısra: **10**
"Ki" bağlacı.

Kevkeb-i ʿışḳıñ bürūc-ı maṭlaʿı oldum Ḥasīb
Kim şümūs-i tāb-der-ẕerrāt dü elimdedir

13. **kim:**
Gazel 40
Mısra: **9**
"Ki" bağlacı.

Kim cāh-ı ʿizzetile çıḳa burc-ı delvden
Çāh-ı meẕellete düşüp ḫor u ḥaḳīr olur

14. **kim:**
Gazel 40
Mısra: **12**
"Ki" bağlacı.

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

15. **kim:**
Gazel 45
Mısra: **1**
"Ki" bağlacı.

Kākülüñ şerḥini gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yāb eder

16. **kim:**
Gazel 47
Mısra: **8**
"Ki" bağlacı.

Eder naṣīḥati vāʿiẓ efendiniñ teʾsīr
Zehri ḥadīd-lisān kim kelāmı ḫalḳa saṭar

17. **kim:**
Gazel 57
Mısra: **9**
"Ki" bağlacı.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim
Mücessem naḳşe gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣığışdırmış

18. **kim:**
Gazel 63
Mısra: **1**
"Ki" bağlacı.

Kim olur kāse-i deryūze be-dest-i der-i ʿışḳ
Dāver-i dehre başın egmez olan kemter-i ʿışḳ

19. **kim:**
Gazel 63
Mısra: **11**
"Ki" bağlacı.

Kim Ḥasībā işigünde ola ṣıdḳile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

20. **kim:**
Gazel 97
Mısra: **4**
"Ki" bağlacı.

Reşkle mevce-i deryāları gird-āb eyler
Her girih kim çözile ṭurre-i ṭarrārından

21. **kim:**
Gazel 97
Mısra: **6**
"Ki" bağlacı.

Ḫum-ı cūşīdeye elbette ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

22. **kim:**
Gazel 97
Mısra: **14**
"Ki" bağlacı.

Bilmeyen dāʿire-i ḥaddin eder maḥv-ı vücūd
Ḥakk olur ṣıfr-ı raḳam kim çıḳa pergārından

23. **kim:**
Gazel 110
Mısra: **3**
"Ki" bağlacı.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

24. **kim:**
Gazel 119
Mısra: **2**
"Ki" bağlacı.

Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir kim yāsemīn üzre

25. **kim:**
Gazel 130
Mısra: **2**
"Ki" bağlacı.

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

26. **kim:**
Gazel 132
Mısra: **4**
"Ki" bağlacı.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı pür-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīḳ-ı Naḳş-bendīye demiş idi belī

27. **kim:**
Gazel 140
Mısra: **15**
"Ki" bağlacı.

Mūsā cenāb-ı Kāẓımıñ ol ḫāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ʿarş-ı muʿallāda mesnedi

28. **kim:**
Kıt'a 5
Mısra: **1**
"Ki" bağlacı.

Cenāb-ı mefḫar-ı küttāb İsmāʿīl Efendi kim
Edip irsāl-i liḥye vaḳr-ı ẕātın eyledi iẓhār

29. **kimdir:** *-dir*
Gazel 50
Mısra: **1**
"Hangi kişi ? Hangi kimse?" anlamında kullanılan soru zamiri.

Ḥüsnünü gördükde kimdir gerden-i āh u emān çekmez
Ki ġamzeñ çekdigi ḫançerleri gerden-keşān çekmez

30. **kim:**
Gazel 25
Mısra: **3**
"Her kim, hangi kimse" anlamında kullanılan bir ifade.

Kim ẕikr-i laʿl-i nābıñ eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi esīr-i firāş olur

31. **kim:**
Gazel 25
Mısra: **4**
"Her kim, hangi kimse" anlamında kullanılan bir ifade.

Kim ẕikr-i laʿl-i nābıñ eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi esīr-i firāş olur

32. **kim:**
Gazel 25
Mısra: **10**
"Her kim, hangi kimse" anlamında kullanılan bir ifade.

Bir nev-zemīn vādiye meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i ṭabʿıña kim rāhdaş olur

33. **kim:**
Gazel 130
Mısra: **8**
"Hangi kimse" anlamında kullanılan soru zamiri.

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḥāşā seni

kim ağlardı:

1. **kim ağlardı:** *-r, -dı*
Gazel 134
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kim ağlamak.

O meh bir şeb bize hem-cāme-ḫvāb olsa kim ağlardı
Felekde necm-i baḫtım şuʿle-tāb olsa kim ağlardı

2. **kim ağlardı:**
Gazel 134
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kim ağlamak.

O meh bir şeb bize hem-cāme-ḫvāb olsa kim ağlardı
Felekde necm-i baḫtım şuʿle-tāb olsa kim ağlardı

3. **kim ağlardı:**
Gazel 134
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kim ağlamak.

Dil-i aʿdā ābādī-i feraḥla olmasa ābād
Mücerred ḫāṭır-ı ʿāşıḳ ḫarāb olsa kim ağlardı

4. **kim ağlardı:**
Gazel 134
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kim ağlamak.

Mey içsek inşirāḥ-ı ṣadrile bendin yine çözsek
Açılsaḳ gül gibi refʿ-i ḥicāb olsa kim ağlardı

5. **kim ağlardı:**
Gazel 134
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kim ağlamak.

Ṭabībim şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ vaʿde etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfī cevāb olsa kim ağlardı

6. **kim ağlardı:**
Gazel 134
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kim ağlamak.

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim ağlardı

7. **kim ağlardı:**
Gazel 134
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kim ağlamak.

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi ḥasbeten li'llāh
Ṣayılsa rūze-i hicrim ḥisāb olsa kim aġlardı

kim ki ṭatar:

1. **kim ki ṭatar:** *-ar*
   Gazel 47
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Her kim tadarsa.

Ḥasīb ʿārif-i men lem-yezuḳ degül ẓāhid
Bilir leẕāyiẕ-i şīrīn-i ʿışḳı kim ki ṭatar

kim ola:

1. **kim ola:**
   Gazel 63
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
   Her kim, kim ki, kim olursa olsun.

Bād-ı himmetle olur nüh felege peyveste
Āteş-i ġayret ile kim ola ḫākister-i ʿışḳ

2. **kim ola:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **29**
   Kelime Tipi: **-**
   Kim olabilir, kimdir?.

ʿUlemā zümresiniñ kim ola dānişmendi
Olmaya ḫıdmeti żāyiʿ ola ḳāḍī kendi

kimle:

1. **kimle:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **20**
   "Hangi kişi?" anlamında soru zamiri.

Ḫvāceye aydın çeşmi çerāġ elbet
Kimle aṣḥāb-ı kemālleriñe hem-ṣoḥbet

kimse:

1. **kimse:**
   Gazel 11
   Mısra: **8**
   "Hiç kimse" anlamında belgisiz zamir.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

2. **kimse:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **2**
   "Her kimse; biri" anlamında belgisiz zamir.

Bu se-Mālġāre-gīre Bū ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü begi kimse ṭaleb

kimse bilemez:

1. **kimse bilemez:** *-e, -mez*
   Mesnevi 4
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Kimse bilmez, kimsenin bilmediği.

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda ṣanır
Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

kīmyā ḳılmayan:

1. **kīmyā ḳılmayan:** *-ma, -y, -an*
   Gazel 114
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Kimya kılmak; iksir haline getirmek.

Ḳılmayan iksīr-i ʿışḳıla derūnın kīmyā
Bilse de teʾs̲īr-i eşyāyı ḳalır tedbīrde

kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüs:

1. **kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüs̲:**
Gazel 117
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Girişim düşüncesinin örtüsü.

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüs̲ oldu fersūde

ḳır:

1. **ḳırdılar:** *-dı, -lar*
Gazel 7
Mısra: **10**
Parçalamak.

Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl
Aṭlas-ı naẓmın doḳurken ḳırdılar tār pūd hep

kirā:

1. **kirā:**
Mesnevi 3
Mısra: **41**
Bir mülkün belli bir bedel karşılığında sahibi tarafından başkasına verilmesi.

Rāh-ı ḥacda deveniñ iki bahāsında kirā
Deveden deve ticāret mi olur ḥācī baba

kirās-ı laʿlini:

1. **kirās-ı laʿlini:** *-i, -n, -i*
Gazel 73
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı dudağının kirazı.

Kirās-ı laʿlini şeftālu almaġa şundum
O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degül

ḳırım girāy sulṭan:

1. **ḳırım girāy sulṭan:**
Gazel 94
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kırım Giray Sultan.

Cenāb-ı kān-ı celādet Ḳırım Girāy Sulṭan
Ki şān-ı şevketidir reşk-i ḫusrev ü ḫāḳān

kiriş:

1. **kirişdir:** *-dir*
Gazel 42
Mısra: **8**
Hayvan bağırsağından yapılan tel.

Būs eylemede destini ol muṭrib-i nāzik
Var ise meger perde-i ṭanbūra kirişdir

ḳırmız mı:

1. **ḳırmız mı:** *-mı*
Kıt'a 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı; eskiden soğuk algınlığı, sıtma gibi hastalıklara karşı kullanılan ev yapımı ilaç, şurup II şarap.

Dil-i bīmārıma emdikce şifā-baḫş eyler
Laʿl-i āliñe ya ḳırmız mı ya tenzū mı desem

ḳırmıza ḳanmış:

1. **ḳırmıza ḳanmış:**
Gazel 70
Mısra: **13**

Kelime Tipi: -
Kıpkırmızı olmak.

Yine neşr ü dehenim ḳırmıza ḳanmış ʿanber
Ne müferraḥ oluyor dāne-i ḫāl üstüne gül

ḳırmızı:

1. ḳırmızı:
Gazel 4
Mısra: 1
Kırmızı.

Beyāż fes üzre ṣarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

2. ḳırmızı:
Gazel 4
Mısra: 3
Kırmızı.

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

3. ḳırmızı:
Gazel 4
Mısra: 7
Kırmızı.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt içre ḳonmış dürr-i yektā

4. ḳırmızı:
Gazel 4
Mısra: 9
Kırmızı.

Beyāż fes ḳırmızı şāl içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i ḥamrāda olmış ḳarṭopı peydā

5. ḳırmızı:
Gazel 4
Mısra: 19
Al, kızıl renk.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

6. ḳırmızı:
Gazel 4
Mısra: 23
Al, kızıl renk.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile Gül-i sürḫde sefīd olmış yine ol gülşenī raʿnā

7. [ḳırmızı]:
Gazel 4
Mısra: 21
Al, kızıl renk.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl ṣandılar ol pençe-i mihrüñ

ḳırmızı şāl oyını şimdi beyāż çıḳdı:

1. ḳırmızı şāl oyını şimdi beyāż çıḳdı:*-dı*
Gazel 4
Mısra: 17
Kelime Tipi: -
Sevgili kırmızı şal derken beyaz şal gösterdi. II Âşığı aldatmak.

Fes üzre şāluñı seyr eyledükde ʿāşıḳ-ı şeydā
Beyāż çıḳdı ḳırmızı şāl oyını şimdi ḫūbānuñ

kīse:

1. kīseler:*-ler*
Gazel 7

Mısra: **5**
Kese, torba.

Ṣoyramānīden (?)
yapınca kīseler Boşnaḳ nᶜola
Arnabudlar giydiler
yilek çuḳa ḳapūd hep

kīseli mektūb:

1. **kīseli mektūb:**
Gazel 138
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Keseli mektup.

Ḥıfẓ-ı esrāra kişi gizli ḳapalı lāzım
İᶜtibārı ola tā kīseli mektūb gibi

kişi:

1. **kişi:**
Gazel 48
Mısra: **10**
Adam, insan, kimse.

Ḳılsa ebrūña teveccüh ne ᶜaceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi ḳıble-nümāsıyla döner

2. **kişi:**
Gazel 138
Mısra: **5**
Adam, insan, kimse.

Ḥıfẓ-ı esrāra kişi gizli ḳapalı lāzım
İᶜtibārı ola tā kīseli mektūb gibi

3. **kişidir:**-*dir*
Mesnevi 4
Mısra: **13**
İnsan, kimse, şahıs.

Bir aḳıncılı kişidir o Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı

ḳısmet:

1. **ḳısmetle:**-*le*
Gazel 65
Mısra: **4**
Takdir edilmiş olan şey, nasip, tâlih, baht.

Çü māᶜ-ı ṭīnım almışidi kūy-ı dil-berden
Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek

ḳıṣṣa vü metn yaḳayın:

1. **ḳıṣṣa vü metn yaḳayın:**-*ayın*
Gazel 126
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kıssa ve metinler meydana getirmek.

İrād edip uçḳura yaḳayın ḳıṣṣa vü metn
Ṣarf etdim olan varımı ṭonu çözülince

kişver-i cān ü dili:

1. **kişver-i cān ü dili:**-*i*
Gazel 125
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül memleketi.

Nihānīce edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā
Yine bir düzd peydā oldu derler ġamze nāmında

kişver-i iᶜcāza dek gitdi:

1. **kişver-i iᶜcāza dek gitdi:**-*di*
Gazel 128
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Mucize gösterme, şaşkına çevirme ülkesine gitmek.

Yine pīrāne ʿazm etdi ṭarīḳ-ı maʿnāye ṭabʿım
ʿAṣā-yı ḫāme ile kişver-i iʿcāza dek gitdi

ḳıt ḳıt:

1. **ḳıt ḳıt:**
Gazel 12
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Azar azar II yavaş yavaş; güçlükle, çok nadir.

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt

kitāb-ı ḥüsnüñ:

1. **kitāb-ı ḥüsnüñ:** *-üñ*
Gazel 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik kitabı.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

kitāb-ı ḥüsnüne:

1. **kitāb-ı ḥüsnüne:** *-ü, -n, -e*
Gazel 100
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik kitabı.

Kitāb-ı ḥüsnüne ya ʿanberīn şīrāze
Ya cild-i muṣḥaf-ı ruḫsāra mıḳleb-i miskīn

kitāb-ı ḥüsnüñü:

1. **kitāb-ı ḥüsnüñü:** *-üñ, -ü*
Gazel 35
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik kitabı.

Ḫaṭṭıñ kitāb-ı ḥüsnüñü iʿrāb eder Ḥasīb
Ders-i ḫayāle başladı çoḳ ḳāl u ḳīl olur

ḳıṭʿa-i nā-dīde:

1. **ḳıṭʿa-i nā-dīde:**
Kıt'a 10
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Görülmemiş kıta.

Sünnet-i Ḥażret-i Peyġamberi ḳıldı icrā
Levḥa-i nūrda bir ḳıṭʿa-i nā-dīde tuḥaf

ḳıymet demek:

1. **ḳıymet demek:**
Gazel 26
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kıymetli saymak.

Ḫaṭ-ı ʿiẕārıña ḳıymet demek revā mı olur
Efendi muṣḥaf-ı ḥüsn-i ḫaṭa bahā mı olur

ḳıymet olur mı:

1. **ḳıymet olur mı:** *-ur, -mı*
Gazel 137
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kıymet ve değer biçilmemek.

Berrāḳ u beyāż ola mevzūn ü müdevver
Hīç öyle dür-i nādireye ḳıymet olur mı

ḳıymeti aʿlā bilindi:

1. **ḳıymeti aʿlā bilindi:** *-di*
Gazel 16
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kıymeti çok iyi anlaşılmak. II Müzayede değerini bulmak.

Aʿlā bilindi ḳıymeti ḳıldıḳ müzāyede

Pīri mi etdi bezmde muġbeçe ḫarāc

ḳız mısın oġlan mısın:

1. **ḳız mısın oġlan mısın:***-mı, -sın*
   Gazel 36
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Kız mısın erkek misin.

Reviş merdāne ammā ʿaks-i mey destinde ḥınnādır
Ḳız oġlan meşreb olduñ ḳız mısın oġlan mısın kāfir

ḳız oġlan meşreb olduñ:

1. **ḳız oġlan meşreb olduñ:***-duñ*
   Gazel 36
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Kız oğlan gibi nazlanmak.

Reviş merdāne ammā ʿaks-i mey destinde ḥınnādır
Ḳız oġlan meşreb olduñ ḳız mısın oġlan mısın kāfir

ḳızar:

1. **ḳızarıp:***-ıp*
   Gazel 70
   Mısra: **29**
   Kızarmak, kırmızılaşmak. II Utanmak.

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

ḳızarıp çıḳdı:

1. **ḳızarıp çıḳdı:***-dı*
   Gazel 70
   Mısra: **26**
   Kelime Tipi: **-**
   Kızarıp çıkmak.

Ṣoḳunup ḫancer-i ḫār eyledi ḳasd-ı bülbül
Ḳızarıp çıḳdı hemān rūy-ı celāl üstüne gül

kizb:

1. **kiẕbi:***-i*
   Gazel 113
   Mısra: **1**
   Yalan.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında

Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

kiẕb ü riyāʾile:

1. **kiẕb ü riyāʾile:**
   Gazel 81
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Yalan ve iki yüzlülük.

Bana kiẕb ü riyāʾile etmiş pür-ḫūn
Duyuldu vāʿiẓ-i pākīze-dāmen añladıġım

ḳızıllıḳ:

1. **ḳızıllıḳ:**
   Gazel 4
   Mısra: **14**
   Kızıllık II süs maksatlı.

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarıyla müzeyyen nev-ʿarūsāsā
Beyāż fes ḫāli ḳaldı çeşmüm[ün] ḫaclegāhında

ḳo:

1. **ḳomazız:***-maz, -ız*
   Mesnevi 4
   Mısra: **8**

Bırakmak, vazgeçmek, terketmek.

Bir yavaşca kişidir Ḥācī Ḫalīl Parmaḳsız
Deli Bedrile ṣavaş etmege anı ḳomazız

2. **ḳomaz:** *-maz*
Gazel 7
Mısra: **4**
Komak, bırakmak.

Olmışına ḫāmına baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz düşürür emrūd hep

ḳoçan:

1. **ḳoçan:**
Mesnevi 5
Mısra: **5**
Kucaklamak, sarmak.

Ger miyānın ḳoçan ol sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu ġamdan olup āzāde

köçekci:

1. **köçekciyim:** *-y, -im*
Gazel 61
Mısra: **9**
Köçek oynatan.

Ben Hevāyī şimdi ṭaġlarda köçekciyim bugün
Çirke-i çengāne-i ʿörfāneden etdim ferāġ

köfte-ḫor olmam:

1. **köfte-ḫor olmam:** *-mam*
Gazel 61
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Köfte yemek.

Eylemem funduḳçılıḳ kestāneden etdim ferāġ
Köfte-ḫor olmam hele küfegāneden (?) etdim ferāġ

köhne:

1. **köhne:**
Gazel 1
Mısra: **9**
Yıpranmış, eskimiş.

Ṣunarsa pīr-i muġān köhne bir sifāl saña

köhne sifāl etmem:

1. **köhne sifāl etmem:** *-mem*
Gazel 83
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Eski kadeh yapmak.

ʿAceb ser-mest-i ʿışḳam sāḳiyā şām u seḥer bilmem
Sipihr-i mihr ü māhıñ meclise köhne sifāl etmem

ḳon-:

1. **ḳondu:** *-du*
Gazel 70
Mısra: **6**
Konaklamak, bir yerde kalmak.

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā-be-i şāḫ üstüne gül

2. **ḳondu:** *-du*
Mesnevi 5
Mısra: **14**
Konaklamak, bir yerde kalmak.

Ṣaldı doġancı balabanı şikāra imdi
Ḳondu ḳaraaġaca oḳu yañılmaz şimdi

ḳon:

1. **ḳonmış:** *-mış*
Gazel 4
Mısra: **8**
Koymak, bırakmak.

Beyāż fes ḳırmızı şālın
gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt
içre ḳonmış dürr-i
yektā

köndür:

1. **ḳondurur:** *-ür*
Mesnevi 4
Mısra: **24**
Doğru yola sevk etmek, yöneltmek.

Bir hediyyeli müsāfir
gelicek bī-daʿvet
Mīrḫān olsa daḫi
ḳondurur eyler ʿizzet

köpek:

1. **köpek:**
Kıt'a 11
Mısra: **4**
Bir çeşit hayvan // Aşağılık, âdî, alçak, değersiz anlamında hakāret sözü III Esirizade.

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?)
demiş verā-yı perdeden
Gerçi maʿzūl olduñ
ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ
köpek

köpek deveye ürmez:

1. **köpek deveye ürmez:** *-mez*
Mesnevi 3
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Köpek deveye havlamaz.

Dil-ber-i üştür-süvāra
yalvarır aġyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim
deveye ürmez köpek

körlüge ḳaçmadı:

1. **körlüge ḳaçmadı:** *-ma, -dı*
Mesnevi 4
Mısra: **45**
Kelime Tipi: **-**
Kaybolmamak.

Ḳaraca körlüge ḳaçmadı
hele oldu şikār
Kesdirince başını eyledi
ṣaḥrāya firār

körpe ḳuzu:

1. **körpe ḳuzu:**
Mesnevi 4
Mısra: **37**
Kelime Tipi: **-**
Küçük kuzu.

Yine bir körpe ḳuzu
tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḫıżr oldu teni
mürdemize cān geldi

ḳoynuña ḳo:

1. **ḳoynuña ḳo:**
Mesnevi 4
Mısra: **48**
Kelime Tipi: **-**
Koynuna girmek, kucaklamak, sarılmak, biriyle yatıp sevişmek.

Bu umūrcayla ne ṣayda
tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña
altun gibi ṣarı yārı

ḳoyuna alayım:

1. **ḳoyuna alayım:** *-ayım*
Gazel 12
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kucaklamak, sarılmak.

Ben alayım ḳoyuna bir
ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında
ṭolanmaġı raḳībā sen et

ḳuc:

1. **ḳucdum:** *-du, -m*
Gazel 67
Mısra: **2**
Sarmak, kucaklamak.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

ḳucaġa alıp:

1. **ḳucaġa alıp:** *-ıp*
Mesnevi 3
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Kucaklamak.

Göricek dil-beri üştürde ʿāşıḳ-ı nā-çār
Alıp ḳucaġa dedi deveden büyük fīl var

küçük:

1. **küçük:**
Gazel 44
Mısra: **9**
Küçük II Gülşenî dervişi Gümüş Dede'nin asasını taşıyan kişi.

Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi ʿaṣā üşküfte gül ya bū mudur

ḳudretin iẓhāra mı:

1. **ḳudretin iẓhāra mı:** *-a, -mı*
Gazel 133
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın kudretinin görüntüsü.

Her gören ḥayrān olur dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin iẓhāra mı ḫalḳ eylemiş Mevlā seni

küdūret-i ḳayd-ı maʿāş olur:

1. **küdūret-i ḳayd-ı maʿāş olur:** *-ur*
Gazel 25
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yaşamak ve geçinmek için gerekli olan şey, rızk bağının üzüntüsü olmak.

Ermez ṣafāya vāṣıl-ı sırr-ı maʿād olup
Bir dilde ki küdūret-i ḳayd-ı maʿāş olur

ḳuduz dalar:

1. **ḳuduz dalar:** *-r*
Mesnevi 3
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Isırarak kuduz yapmak.

Raḳīb nāḳa-i Leylādan etdi āvāre
Ḳuduz dalar deveye binse Ḳays-ı bī-çāre

küfegāneden:

1. **küfegāneden:**
Gazel 61
Mısra: **2**
?.

Eylemem funduḳçılıḳ kestāneden etdim ferāġ
Köfte-ḫor olmam hele küfegāneden (?) etdim ferāġ

ḳufl ü miftāḥı oldu:

1. **ḳufl ü miftāḥı oldu:** *-du*
Gazel 79
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kilit ve anahtar olmak.

Feżāʾil-i hüneriñ oldu ḳufl ü miftāḥı
Eder mi cāhil-i dūna ʿayān devāt ü ḳalem

kühen şuyına:

1. **kühen şuyına:** *-y, -ı, -n, -a*
Gazel 118
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Eski su.

Zülāl-i laʿlini nūş eyle tāzeden tāze
Temāyül eyleme cām-ı Cemiñ kühen şuyına

kūh-ı miḥnete:

1. **kūh-ı miḥnete:** *-e*
Gazel 56
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Mihnet dağları.

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh ẓann eyler
Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

ḳulac ḳulac:

1. **ḳulac ḳulac:**
Gazel 16
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kulaç kulaç (kulaç: halk arasında ölçü olarak kullanılan, gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasında kalan uzaklık).

Ḳılmış mesāʾil-i ser-i zülfüñde ḳāl ü ḳīl
Verdim Ḥasīb şeyḫe cevābı ḳulac ḳulac

ḳulaġuz:

1. **ḳulaġuz:**
Mesnevi 4
Mısra: **31**
Kılavuz, rehber.

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

külāhıyla mināre şerefe erdi:

1. **külāhıyla mināre şerefe erdi:**
Kıt'a 19
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Külāhıyla minare şerefe ermek.

Ser-bülend oldu şeref buldu giyin sikke Ḥasīb
Erdi ʿālemde külāhıyla mināre şerefe

külbe-i aḥzānı beklerem:

1. **külbe-i aḥzānı beklerem:** *-r, -em*
Gazel 58
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hüzünler kulübesi (Hz. Ya'kub'un oğlu Yûsuf'tan ayrı düştükten sonra hayatını üzüntü içinde geçirdiği ev). beklemek.

Yaʿḳūb gibi külbe-i aḥzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı Kenʿānım el-vedāʿ

külbe-i aḥzānımda:

1. **külbe-i aḥzānımda:** *-ım, -da*
Gazel 138
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hüzünler kulübesi; aşığın hüzünlü, kederli gönlü.

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

külbe-i şādī:

1. **külbe-i şādī:**
Gazel 135
Mısra: **9**

Kelime Tipi: -
Mutluluk kulübesi.

Ḫaclegāh-ı vuṣlatıñdır külbe-i şādī baña
Firḳatiñdir dōstum beytü'l-ḥazen dedikleri

külçe-i sīm mi:

1. **külçe-i sīm mi:** *-mi*
Kıt'a 13
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Gümüşten eritilerek kalıba dökülmüş yekpare maden.

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā
Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

ḳulḳul:

1. **ḳulḳul:**
Gazel 17
Mısra: **3**
Ağzı dar sürahi veya kabaktan dökülürken çıkan ses.

Ṣaḥn-ı gülşen bezm-i mey ḳulḳul ṣadā-yı ʿandelīb
Sāḳi-i gül-çihre gül-bün verd-i ḫandāndır ḳadeḥ

ḳulḳul-i mīnāyı:

1. **ḳulḳul-i mīnāyı:** *-yı*
Gazel 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Şişenin sesi (şişeden bir şey dökülürken çıkan ses.).

Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt
Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit

2. **ḳulḳul-i mīnāyı:** *-y, -ı*
Gazel 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Şişenin sesi (şişeden bir şey dökülürken çıkan ses.).

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt

ḳullāb-ı ʿışḳdır:

1. **ḳullāb-ı ʿışḳdır:** *-dır*
Gazel 140
Mısra: **14**
Kelime Tipi: -
Aşk çengeli/kancası.

Caʿfer cünān ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olanlarıñ
Ḳullāb-ı ʿışḳdır ser-i zülf-i mücaʿadı

ḳulūb:

1. **ḳulūbı:** *-ı*
Gazel 124
Mısra: **6**
Gönüller.

Eder pür delvi rīz olduḳca bālā gerdiş-i dolāb
Tevāżuʿdur ḳulūbı ceẕb eden rifʿat maḳāmında

ḳumāş:

1. **ḳumaşı:** *-ı*
Gazel 9
Mısra: **4**
Ar. İpek, keten, pamuk, yünden olan mensucat.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

ḳumrī-i cānıñ:

1. **ḳumrī-i cānıñ:** *-ıñ*
Gazel 103
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Can kumrusu.

Ḫalḫālı mı ey serv-i sehī ḳumrī-i cānıñ
Ya ṭavḳ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāḳa

ḳumriveş:

1. **ḳumriveşi:** *-i*
Gazel 54
Mısra: **12**
Kumru gibi.

Olsa da gizlice gerdūne-i zerrīne süvār
Biz o ḳumriveşi altun ḳafesinden biliriz

künci gence degişmez:

1. **künci gence degişmez:** *-mez*
Gazel 63
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Köşeyi (değerli yeri) hazineye değişmek.

Senge ṣaymaz güheri künci degişmez gence
Eder elbetde luṭf u ʿaṭā ser-defter-i ʿışḳ

künc-i ḫarābīden:

1. **künc-i ḫarābīden:** *-den*
Gazel 93
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Yıkılmış köşe II Meyhane köşesi.

Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-i riyā künc-i ḫarābīden
Feraḥdır ḫānḳāh-ı pey-i nev ol künc-i ḥesābīden

künc-i ḥesābīden:

1. **künc-i ḥesābīden:** *-den*
Gazel 93
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Hesap köşesi.

Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-i riyā künc-i ḫarābīden
Feraḥdır ḫānḳāh-ı pey-i nev ol künc-i ḥesābīden

künc-i külḫen:

1. **künc-i külḫen:**
Gazel 99
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Hamam ocağı köşesi.

N'ola düşsem ḫayāl-i cām-ı laʿliñle ḫarābāta
Ṣafādır Lāy-ḫvāra künc-i külḫen ṣaḥn-ı gülşenden

künc-i ʿuzletde:

1. **künc-i ʿuzletde:** *-de*
Gazel 15
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Yalnızlığa çekilme köşesi.

Cebīniñ ferş edip dergāh-ı Ḥaḳḳa künc-i ʿuzletde
Teniñ naḳş-ı ḥaṣīr et bī-riyā ol būriyādan gec

ḳundaḳ:

1. **ḳundaḳdan:** *-dan*
Gazel 41
Mısra: **20**
Bebeklikten (kundağa sarıldıkları zamandan beri).

Bāzīçe-bāz-ı mihr-i ḫırāmān nāz eder
Ḳundaḳdan ibn-i vaḳt-i cihānım çıtır pıtır

kur:

1. **ḳurdu:** *-du*
Gazel 71

Mısra: **12**
İnşa etmek.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

ḳurāʾiyye-i maġalġara:

1. **ḳurāʾiyye-i maġalġara:**
Mesnevi 5
Mısra: **43**
Kelime Tipi: **-**
Malkara karyeleri.

Çün ḳurāʾiyye-i Maġalġara oldu inşā
Ola aḥbāba faḳīrāne Ḥasībā ihdā

ḳurbān eder:

1. **ḳurbān eder:***-er*
Gazel 89
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Allah yolunda canını feda etmek.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

ḳurbān et:

1. **ḳurbān et:**
Gazel 112
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Allah yolunda canını feda etmek.

Tek raḳībe verme yol ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan eyle ḳānūn eyleme

ḳurb-ı civār-ı raḥmete:

1. **ḳurb-ı civār-ı raḥmete:***-e*
Kıt'a 18
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Rahmet etme çevresinin yanına.

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

kürd ilini:

1. **kürd ilini:***-n, -i*
Mesnevi 5
Mısra: **40**
Kelime Tipi: **-**
Kürt ili.

Olmuş iki Yeñice nāmlı türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler imiş vāveylā

kürsī:

1. **kürsī:**
Gazel 59
Mısra: **13**
Camilerde va'za mahsus mahal.

Minberi burc-ı semā ʿarş-ı muʿallā kürsī
Maḥfili māh-ı celī revzeni mihr-i lāmiʿ

ḳurul-:

1. **ḳurulmış:***-mış*
Gazel 4
Mısra: **16**
Kurulmak, yapılmak, hazırlanmak.

Miyān-ı şālde at ḳapdı fesin ḥaddi ʿuşşāḳa
Ḳurulmış lālezāra yasemende ḫayme-i zībā

ḳuş dilini söyleye:

1. **ḳuş dilini söyleye:***-y, -e*
Gazel 41
Mısra: **23**

Kelime Tipi: -
Kuşların konuştuğu dil ile söylemek II Ötme, şakıma; herkesin anlayamayacağı dil ile konuşmak.

Taʿbīr n'ola ḳuş dilini söyleye Ḥasīb
Ṭabʿ-ı Ṣabīḥ-i tāze-zebānım çıtır pıtır

ḳuş uyḳusı vermişdi:

1. **ḳuş uyḳusı vermişdi:**-*miş, -di*
Gazel 30
Mısra: 7
Kelime Tipi: -
Bazı hayvanlarda ve kuşlarda kış mevsiminde girilen bir nevi uyuşukluk ve uyku hâli. II Çok uzun ve derin uyunan uyku, ağır uyku.

Bülbüle ḳuş uyḳusı vermişdi şāh-ı nev-bahār
Anıñ içün nāb u ḳandı ġonce-i şādāb uyur

kūşe-i destāra yer ede:

1. **kūşe-i destāra yer ede:**-*e*
Gazel 21
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Sarık, tülbent, baş örtüsünün köşesi.

Ġazel-i ʿİzzete mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Yeridir kūşe-i destāra ede yer kāġıd

kūşe-i destārdan:

1. **kūşe-i destārdan:**-*dan*
Gazel 72
Mısra: 4
Kelime Tipi: -
Sarık, tülbent, baş örtüsünün köşesi.

Yine taḫrīb-i ʿālem ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-ḫū
ʿAceb ser-rişte verdi kūşe-i destārdan kākül

kūşe-i destārı:

1. **kūşe-i destārı:**-*ı*
Gazel 112
Mısra: 11
Kelime Tipi: -
Sarık, tülbent, baş örtüsünün köşesi.

Kūşe-i destārı sebze tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt ü hāmūn eyleme

kūşe-i destārına:

1. **kūşe-i destārına:**-*ı, -n, -a*
Gazel 44
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Sarığın köşesi.

Gülşenī dervīşi tācında ser-i gīsū mudur
Kūşe-i destārına sünbül mü yā şeb-bū mudur

kūşe-i mey-ḫānelerde:

1. **kūşe-i mey-ḫānelerde:**-*ler, -de*
Gazel 29
Mısra: 10
Kelime Tipi: -
Meyhane köşesi.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

küşt-gīr-i naẓma:

1. **küşt-gīr-i naẓma:**-*a*
Gazel 122
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Nazım pehlivanı.

Ben küşt-gīr-i naẓma Ḥasībā bes eyledim
Fennīyle ḳaldı Zīnet Efendi ber-ā-bere

kusūr:

1. **ḳuṣūrile:** *-i, -le*
Gazel 53
Mısra: **14**
Eksiklik, noksan; yersiz davranış, suç, kabahat.

Fennīniñ Ḫayrīye pey-revligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı tanẓīr ederiz

ḳuṣūra muʿterif olunca:

1. **ḳuṣūra muʿterif olunca:** *-unca*
Gazel 26
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kusurunu itiraf etmek.

Ḥasīb nev-heves üstāda şiʿrin ʿarż etmeñ
Ḳuṣūra muʿterif olunca nā-sezā mı olur

ḳuṣūruñ ʿafv ile:

1. **ḳuṣūruñ ʿafv ile:**
Gazel 15
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kusurunu affederek.

Ḥasībā ḥażret-i Sālim Efendi şiʿriñi görse
Ḳuṣūruñ ʿafv ile tekmīl eder ġayra recādan gec

ḳutlu başım var:

1. **ḳutlu başım var:**
Gazel 33
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kutlu başım var.

ʿAḳār-ı dehrden ancaḳ dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir ḳutlu başım var

ḳutlu ola:

1. **ḳutlu ola:** *-a*
Mesnevi 5
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
1. uğurlu, hayırlı olmak 2. mübarek olmak.

Eyledim cānımı cānāna teberrük teslīm
Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu begüm etsin taʿẓīm

kütüb:

1. **kütübüñ:** *-üñ*
Gazel 39
Mısra: **4**
Kitaplar.

Etdi bedīʿ-i ḥüsnüñ maʿānīsin beyān
Ḫaṭṭ-ı ruḫı meger kütübüñ Aḫterīsidir

ḳuvvet-i ʿışḳ-ı şāb var:

1. **ḳuvvet-i ʿışḳ-ı şāb var:**
Gazel 106
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gençliğin aşk kuvveti var.

N'ola yār sitemiyle ḫam ḳaddim
Ḳuvvet-i ʿışḳ-ı şāb var dilde

kūy:

1. **kūyuñda:** *-uñ, -*
Gazel 78
Mısra: **1**
(Sevgili'nin) semti, mahallesi.

Kūyuñda eşk-i çeşmim seyl bil
Ey şūḫ vermesin seni ġarḳ-ābe seyl sil

2. **kūyunda:** *-u, -ñ, -da*
Gazel 62
Mısra: **5**
(Sevgilinin) semti, mahallesi.

Cereyān etmede kūyunda sirişk-i çeşmim
Eyleme anı gözüm ḫāk-i rehiñde ırmaġ

3. **kūyuñda:** *-u, -n, -da*
Gazel 104
Mısra: **15**
(Sevgilinin) köyü.

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun
Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

kūy-ı dil-ārā:

1. **kūy-ı dil-ārā:**
Gazel 67
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin memleketi.

Sūzān edince meşʿale-i mihr-i dāġını
Döndü bahāra kūy-ı dil-ārā ṣabāḥa dek

kūy-ı dil-ber:

1. **kūy-ı dil-ber:**
Gazel 120
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin köyü, mahallesi.

Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaṣā ḳıldım ḥaẕersizce

kūy-ı dil-berden:

1. **kūy-ı dil-berden:** *-den*
Gazel 65
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin köyü, mahallesi.

Çü māʿ-ı ṭīnım almışidi kūy-ı dil-berden
Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek

kūy-ı nigāra:

1. **kūy-ı nigāra:** *-a*
Mesnevi 3
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin köyünün kervanı.

ʿĀşıḳ varamaz rākib olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek gibidir nāḳa-süvāra

kūy-ı viṣāle:

1. **kūy-ı viṣāle:** *-e*
Gazel 39
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma semti.

Kūy-ı viṣāle ṭālib olan ṣaymaz ötesin
īṯār-ı naḳd-i cān yoluna eñ berisidir

kūy-ı yāre:

1. **kūy-ı yāre:** *-e*
Gazel 106
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yarin semti.

Kūy-ı yāre şitāb var dilde
Ḫʸāhiş-i intisāb var dilde

ḳuyu:

1. **ḳuyucu:** *-cu*
Mesnevi 5
Mısra: **19**
Kuyu.

Gerçi ḳuyu ḳazar
ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āḫir-i kār

ḳuyu ḳazar:

1. **ḳuyu ḳazar:** *-ar*
Mesnevi 5
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Birinin kötü duruma düşmesi, felâkete uğraması, zarar görmesini sağlamak için zemin hazırlamak, tuzak kurmak.

Gerçi ḳuyu ḳazar
ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü
düşer āḫir-i kār

kūyuñ ṭolansın:

1. **kūyuñ ṭolansın:** *-sın*
Gazel 68
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mahallesinde gezinmek.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı
şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā
ṣabāḥa dek

ḳuzu:

1. **ḳuzucaġı:** *-caġı*
Gazel 12
Mısra: **9**
Sevgi anlamında kullanılan bir iltifat kelimesi.

Ben alayım ḳoyuna bir
ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında
ṭolanmaġı raḳībā sen et

la:

1. **la:**
Gazel 104
Mısra: **8**
İle bağlacı.

Yer etdi dāġım üzre
ġamzeler ser-tā-be-pā
cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ
minnetim ġazzāza
bezzāza

laġzīde olmam:

1. **laġzīde olmam:**
Mesnevi 3
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Ayağı kaymış olmak.

ʿĀşıḳam laġzīde olmam
ġam baña ḳılsa nidā
Bu meseldir deve
ḳulaġından aḳsamaz
şehā

laḥana:

1. **laḥanadan:** *-dan*
Mesnevi 4
Mısra: **28**
Bir kış sebzesi.

Derdi ḳapuṣġada
şalġamlı ṭaʿāma ṣunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş
laḥanadan dönmez

laḥmüke laḥmī olalım:

1. **laḥmüke laḥmī olalım:**
Gazel 137
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
"Etin etimdir." şeklinde samimi olmak. II Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hz. Ali'ye (r.a.) hitaben söylediği söz. Kaynağı tespit edilememiş olmakla beraber, edebî

metinlerde ara sıra geçer.

Bir pīrehen içre olalım laḥmüke laḥmī
Hīç ṭon üzerinden güzelim ülfet olur mı

lā-ʿilāc:

1. **lā-ʿilāc:**
Gazel 16
Mısra: **6**
Dermansız, çaresiz.

İsterse yāre yarasına merhem olmasın
ʿUşşāḳ ḥālin ʿarż eder elbette lā-ʿilāc

2. **lā-ʿilāc:**
Gazel 88
Mısra: **3**
Dermansız, çaresiz.

Açdım o yāre şerḥa-i pür-ḫūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü beyān eyledim bugün

3. **lā-ʿilāc:**
Gazel 88
Mısra: **3**
Dermansız, çaresiz.

Açdım o yāre şerḥa-i pür-ḫūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü beyān eyledim bugün

lāl:

1. **lāl:**
Gazel 71
Mısra: **8**
Dili tutulmuş, dilsiz.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

laʿl:

1. **laʿliñ:**-*in*
Gazel 136
Mısra: **1**
(Sevgilinin kırmızı) dudağı.

Laʿliñ ey sāḳī eder yek-demde iḥyā ādemi
Neşʾe-i cān-baḫşı bilmem rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi

lāl olur:

1. **lāl olur:**-*ur*
Gazel 114
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dilsiz olmak.

Ḥālimi ḥayret gelir endīşeme taḳrīrde
Micmerim leb-beste kilkim lāl olur taʿbīrde

lāle:

1. **lāleye:**-*y, -e*
Gazel 71
Mısra: **7**
Lale çiçeği.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

2. **lāle:**
Gazel 98
Mısra: **2**
Far. lale.

Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

3. **lāleye:**-*ye*
Müfret 11
Mısra: **1**
Çemen ülkesinin hükümdarı olması, kırmızı rengi, kadeh

şeklinde olması, etrafı aydınlatması vb. bağlamlarda geçer. Nurhan Atasoy, Batılı gözlemci ve elçilerin tanıklıklarına dayanarak, XVI. yüzyılda lale'nin Osmanlılarca bilindiğini, onun Osmanlı çiçek kültürü içinde gülden sonra çok önemli bir yeri olduğunu belirtir. Bkz. ATASOY, s. 56-60.

Sūḳ-ı çemende ābile lāleye nigāh
Kārı nesīm-i ṣubḥ ile al ṭāḳye ver külāh

4. **lāleler:***-ler*
Gazel 96
Mısra: **3**
1.Zambakgillerden yaprakları uzun ve mızrağı andırır, çiçeği ise kadehe benzer çok renkli bir çiçek 2. Yanak.

Durur o şūḫ-ı mey-āşāma lāleler güller
Ayaġ elinde ṣurāḥī ṭolu çemen-be-çemen

lāle mi:

1. **lāle mi:***-mi*
Gazel 136
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Lale II Kadeh.

Farḳ eder mi ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ
Lāle mi gül mi ḳaranfül mi ruḫuñ mı bāde mi

lāle-ḫadd:

1. **lāle-ḫaddin:***-i, -n*
Gazel 85
Mısra: **4**
Lale (renkli) yanak.

Benim her zaḫmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

lāle-i ḥamrāda:

1. **lāle-i ḥamrāda:***-da*
Gazel 100
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı lale.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda berg-i ḫaḍrādır
Benefşedir ki ola yāsemenle teşḥīn

lālezār:

1. **lālezār:**
Gazel 17
Mısra: **5**
1. lale bahçesi 2. lale bahçesi // kan gölü.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

2. **lālezāra:***-a*
Gazel 4
Mısra: **16**
Lale bahçesi; sevgilinin yanağına benzetilen lalelik.

Miyān-ı şālde at ḳapdı fesin ḥaddi ʿuşşāḳa
Ḳurulmış lālezāra yasemende ḫayme-i zībā

laʿl-i āliñe:

1. **laʿl-i āliñe:***-iñ, -e*
Kıtʿa 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Lal taşına benzeyen kırmızı dudak.

Dil-i bīmārıma emdikce şifā-baḫş eyler
Laʿl-i āliñe ya ḳırmız mı ya tenzū mı desem

laʿl-i fem:

1. **laʿl-i fem:**
Kıt'a 15
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dudağın lali.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

laʿl-i leb-i dildārı:

1. **laʿl-i leb-i dildārı:***-ı*
Gazel 24
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin dudağının kırmızısı.

Ḫvābda laʿl-i leb-i dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur Süleymāndan ḫafī ḫātem ḳapar

laʿl-i leb-i yāre:

1. **laʿl-i leb-i yāre:***-e*
Gazel 70
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin lal gibi kırmızı dudağı.

Reşk edip laʿl-i leb-i yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḫazān ile zevāl üstüne gül

laʿl-i lebin:

1. **laʿl-i lebin:***-i, -n*
Gazel 103
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dudağının kırmızılığı.

Būs eyle laʿl-i lebin zülfüne etdiñse ʿalāḳa
Maʿcūn-ı müferraḥla ʿilāc eyle merāḳa

laʿl-i nābıñ:

1. **laʿl-i nābıñ:***-ıñ*
Gazel 36
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) saf dudağı.

Ḥayāt-ı cāvidāndır laʿl-i nābıñ şūḫ-ı dil-cūsun
ʿAceb bilsem ṭabīb-i cān mısın cānān mısın kāfir

laʿlin aġzıma ṣundukca:

1. **laʿlin aġzıma ṣundukca:***-duḳ, -ca*
Gazel 23
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Lal rengi dudağı ağzına sunmak. II Öpücük vermek.

Ol perī ṣunduḳca laʿlin aġzıma bu ṭıfl-ı dil Ḥoḳḳa-i billūrdan ṣan sükkerī bādem ḳapar

laʿlin emdim:

1. **laʿlin emdim:***-dim*
Gazel 80
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dudaklarını öpmek.

Laʿlin emdim gerdenin būs eyledim erince ḫaṭṭ ʿİşret-i meyle Boġaz ẕevḳında aḫşām eyledim

lāneden ferāġ etdim:

1. **lāneden ferāġ etdim:***-dim*
Gazel 60
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yuvadan ayrılmak.

Men hümā-yı evc-i nāzım lāneden etdim ferāġ
Bāde-perest-i niyāzım dāneden etdim ferāġ

laʿnet-i bī-ḥadd ü bī-ʿadi eyler:

1. **laʿnet-i bī-ḥadd ü bī-ʿadi eyler:** *-r*
Gazel 140
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sonsuza kadar ve sayısız lanet etmek.

Şāh Ḥüseyin mātemini nüh felek ṭutar
Eyler Yezīde laʿnet-i bī-ḥadd ü bī-ʿadi

laʿnet-i deḫḫāl-i melʿūn ibn melʿūndur:

1. **laʿnet-i deḫḫāl-i melʿūn ibn melʿūndur:** *-dur*
Gazel 87
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Melun oğlu melunun çok müdahalesine lanet.

Niceler etmez ḥased iblīs-i pür-telbīsveş
Laʿnet-i deḫḫāl-i melʿūn ibn melʿūndur sözüm

laṭīf:

1. **laṭīf:**
Gazel 107
Mısra: **6**
Ar. Güzel, hoş.

Etmege yāḫūd melāḥat gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

lāy-ḫvār:

1. **lāy-ḫvāra:** *-a*
Gazel 99
Mısra: **4**
Külhâni-i lây-hâr, Hakîm Senâî'nin hamamın külhanlarında yaşayıp hamama girip çıkanların bıraktıkları artık üzümleri ve onlardan kalan diğer artıkları yiyerek yaşayan meşhur mürşidinin lakabıdır.

N'ola düşsem ḫayāl-i cām-ı laʿliñle ḫarābāta
Şafādır Lāy-ḫvāra künc-i külḫen ṣaḥn-ı gülşenden

lāyıḳ:

1. **lāyıḳ:**
Gazel 138
Mısra: **2**
1. Uygun, yaraşır, münâsip 2. Nitelikleriyle bir şeye hak kazanacak seviyede olan, bir şeyi hak edecek nitelikte bulunan.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi
İddiḫār olmaġa lāyıḳ zer-i maḥbūb gibi

lāyıḳ-ı pākīze-i ṭabʿ-ı hümāyūndur:

1. **lāyıḳ-ı pākīze-i ṭabʿ-ı hümāyūndur:** *-dur*
Gazel 87
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kutlu yaratılışındaki temizliğe layık.

Şāh-ı taḫt-ı mülk-i naẓmım şerʿ ü ḳānūndur sözüm
Lāyıḳ-ı pākīze-i ṭabʿ-ı hümāyūndur sözüm

lāzım:

1. **lāzımdır:** *-dır*
Gazel 113
Mısra: **6**
Gerekli.

O āteş-pāreniñ şehr-i dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır żarar aḫker ḫuṣūsında

laʿl [ü] ruḫuñ:

1. **laʿl [ü] ruḫuñ:** *-uñ*
Gazel 11
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dudak ve yanak.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

leb:

1. **leb:**
Gazel 5
Mısra: **5**
F. Dudak.

Ṣurāḥī gerden-i billūr mey leb şeftālū ġabġab
ʿAceb mi olsa göñlüm mübtelā-yı duḫter-i tersā

2. **lebiñle:** *-in, -le*
Gazel 14
Mısra: **3**
Dudak.

Lebiñle ḫāliñ olur ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa sebeb
Seyāḥate ṭaleb-i āb u dānedir bāʿiş

3. **lebiñ:** *-in*
Gazel 55
Mısra: **7**
Dudak.

Lebiñ ḫaṭṭ-ı hümāyūn mı getirdi şāh-ı ḥüsnüñden
Müjeñ leşkerleri ṣıḳ ṣıḳ dizip taʿlīm göstermiş

4. **lebiñ:** *-in*
Gazel 98
Mısra: **1**
Dudak.

Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

5. **leb:**
Gazel 100
Mısra: **11**
Dudak.

O leb ki kāġıd-ı āl üzre ḫaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i laʿle ḳazılmış ola zemān ü zemīn

6. **lebinden:** *-i, -n, -den*
Gazel 99
Mısra: **9**
Ağız, dudak.

Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna
Bez[i]mde mīve-çīn-i şeftālū olduḳca gerdenden

7. **lebine:** *-i, -n, -e*
Mesnevi 4
Mısra: **33**
Dudak.
Görünüşündeki güzellik, renk, darlık, yuvarlaklık, kenarındaki ben, ayva tüyleriyle çevrili divan şiirinde önemli bir güzellik unsurudur. Canın son çıkış noktası dudak olduğu için can ile yakından ilgilidir. Bu yüzden dudaktan dökülen can bağışlayıcı kelimeler de önem kazanır. Dudak renk ve şekil yönünden şarap,

kadeh, saki, meze, meyhane olur. Aşığa can bağışlayan her türlü meziyet ve ilaç dudakta mevcuttur. Bunun yanında kötü sözleri ve aşığı azarlamalarıyla zehir de olabilir. Dudak ab-ı hayat, çeşme-i can, Kevser ve Çeşme-i Hayvan'dır. Görünmeyecek kadar küçüktür, bir noktadır, hatta hiç görünmeyebilir, hayaldir. Rüyadır. Aşık onu düşünebilir, asla erişemez.

Şu ki doğunca eşek gibi gebersin ölsün
Demür az lebine aġyāra içir feyż olsun

leb-beste:

1. **leb-beste:**
   Gazel 114
   Mısra: **2**
   Dilsiz, suskun.

Ḥālimi ḥayret gelir endīşeme taḳrīrde
Micmerim leb-beste kilkim lāl olur taʿbīrde

leb-beste-i nāz olduġuñ:

1. **leb-beste-i nāz olduġuñ:** *-duḳ, -uñ*
   Gazel 30
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Naz dudağı kapalı olmak. II Nazlanmak.

Añladıḳ bildik seniñ leb-beste-i nāz olduġuñ
Çeşm-i ebrūyīde olsun luṭf-ı istiġnāb uyur

leb-beste-i nāzım:

1. **leb-beste-i nāzım:** *-ım*
   Gazel 134
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Naz dudağı kapalı olmak. II Nazlanmak.

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim aġlardı

leb-i şīrīniñi:

1. **leb-i şīrīniñi:** *-iñ, -i*
   Gazel 61
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Tatlı dudak.

Aġzıma aldım leb-i şīrīniñi ḥelvā gibi
Çaşnī-i leẕẕet-i ḳayıġāneden etdim ferāġ

lebin emdikce:

1. **lebin emdikce:** *-dik, -ce*
   Gazel 80
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Dudağını emmek.

Her lebin emdikce būs etdim ʿiẕār-ı şemmini
Nūş-ı meyle nuḳl-i şeftālū vü bādām eyledim

lebiñ göricek:

1. **lebiñ göricek:** *-icek*
   Mesnevi 4
   Mısra: **42**
   Kelime Tipi: **-**
   Dudağını görmek.

Zülf-i dil-ber ḳara pürçeklerini ṭaġıtmış
Ḥācī lebiñ göricek āh edip ʿaḳlı gitmiş

leblerini emerek:

1. **leblerini emerek:** *-erek*
   Gazel 127
   Mısra: **3**

Kelime Tipi: -
Dudaklarını emmek II Öpmek.

Emerek leblerini
ġabġaba ṭoġrı yürürüz
Geçeriz Südliceden
ḳaymaḳ içün Eyyūba

lek:

1. **lek:**
Gazel 13
Mısra: **7**
1. Senin için. 2. Yüz bin.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı
ġamıñ cāna daḫi lek
Aḳşāmı olur medd dem-
i maḥremde ḥavādiṣ

leşker:

1. **leşkerleri:** *-ler, -i*
Gazel 55
Mısra: **8**
Asker.

Lebiñ ḫaṭṭ-ı hümāyūn
mı getirdi şāh-ı
ḥüsnüñden
Müjeñ leşkerleri ṣıḳ ṣıḳ
dizip taʿlīm göstermiş

2. **leşkeri:** *-i*
Gazel 82
Mısra: **2**
Asker.

Bisāṭ-ı bezme mey-i
ʿayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümūm edelim

3. **leşkeri:** *-i*
Gazel 82
Mısra: **2**
Asker.

Bisāṭ-ı bezme mey-i
ʿayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümūm edelim

4. **leşker:**
Gazel 113
Mısra: **10**
Asker.

O ber-dāʾim Ḥasībā
ʿāşıḳıñ çoḳ olduġun
ister
Taḳayyüd eyler elbet
şāhdır leşker ḫuṣūsında

leşker-i ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı gül-gūnla:

1. **leşker-i ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı gül-gūnla:** *-la*
Gazel 108
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Gül renkli yanağın üzerindeki ayva tüyü askeri.

Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i
ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı gül-gūnla
Etdi ordu-yı dili yaġmā
yine şeb-ḫūnla

leşker-i hindūstān:

1. **leşker-i hindūstān:**
Gazel 119
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Hindistan askeri.

Ser-i gīsūda seyr et ḫāl-
i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin
Çekilmiş leşker-i
Hindūstān iḳlīm-i Çīn
üzre

levend:

1. **levendim:** *--im*
Gazel 65
Mısra: **7**
İri yapılı, boylu poslu, kuvvetli, yakışıklı deniz askeri. II İnsan, kişi.

Levendim olmayasın
baḥr-i eşk-i firḳate ġarḳ
Ki fülk-i vaṣlıñı līmān-ı
sīne-çākime çek

2. **levendim:** *--im*
Gazel 125
Mısra: **2**
İri yapılı, boylu poslu, kuvvetli, yakışıklı deniz askeri. II İnsan, kişi.

Ya zaḫm ur sîneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tîġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

levḫ:

1. **levḫına:** *-ı, -n, -a*
Kıt'a 14
Mısra: **24**
Sayfa.

Oḳu bu vechle tebrîke Ḥasîbā tārîḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḫına geldikde ṣuḥuf İbrāhîm (Fī Ramażān 1186)

levḥa-i bezme:

1. **levḥa-i bezme:** *-e*
Gazel 17
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Meclis düzlüğüne.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

levḥa-i burca dökerse:

1. **levḥa-i burca dökerse:** *-er, -se*
Gazel 83
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Burc levhasına dökmek.

Ne deñlü noḳṭa-i necmi dökerse levḥa-i burca Döner ṭurmaz çü remmāl-i felek ʿahdine fāl etmem

levḥa-i cān:

1. **levḥa-i cān:**
Gazel 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Can levhası.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

2. **levḥa-i cān:**
Gazel 1
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Can levhası.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

3. **levḥa-i cān:**
Gazel 76
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Can levhası.

İbtedeʿtü biʿsmike yā Ẕe'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre taḥrīr eyleyince ʿarż-ı ḥāl

levḥa-i cāna:

1. **levḥa-i cāna:** *-a*
Gazel 128
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Can levhası.

Maḥabbet-nāmeyi taḥrīr edince levḥa-i cāna
Kebūterveş göñül bār-ı Hümā-pervāza dek gitdi

levḥa-i ḳālimdedir:

1. **levḥa-i ḳālimdedir:** *-im, -de, -dir*

Gazel 38
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül levhası // Kulun davranış ve amelleri.

Muḫtaṣar bir nüsḫayam ammā mufaṣṣal olmuşam
Kāʿinātıñ saʿd u naḥsı levḥa-i ḳālimdedir

levḥa-i māşaʿallāh:

1. **levḥa-i māşaʿallāh:**
Kıt'a 21
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Maşallah levhası.

Oḳu tebrīkine tārīḫ Ḥasīb
Ḥüsn-i ḫaṭṭ levḥa-i māşaʿallāh (1184)

levḥa-i nūrda:

1. **levḥa-i nūrda:***-da*
Kıt'a 10
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Nur levhası.

Sünnet-i Ḥażret-i Peyġamberi ḳıldı icrā
Levḥa-i nūrda bir ḳıṭʿa-i nā-dīde tuḥaf

levḥa-i vechinde oḳunur:

1. **levḥa-i vechinde oḳunur:***-ur*
Gazel 32
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünün levhasında okunmak.

Bu çār ebrū yazılmış ḳıl ḳalemle çār mışraʿdır
Oḳunur levḥa-i vechinde ol māhıñ dü-maṭlaʿdır

levḥ-i cemāliñ:

1. **levḥ-i cemāliñ:***-iñ*
Gazel 111
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzel sayfa; güzellik sayfası II güzel yüz, yanak (Hz. Muhammed'in yanağı, yüzü).

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

levḥ-i māh-tāb:

1. **levḥ-i māh-tāb:**
Kıt'a 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ay ışığı levhası.

Yazıldı Sūre-i Ve'l-leyl levḥ-i māh-tāb üzre Mübārek-bād oḳur tebrīkine erbāb-ı dil her bār

leyālī-i vaşlıñda bekledi:

1. **leyālī-i vaşlıñda bekledi:***-di*
Gazel 68
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma gecelerini beklemek.

Ḳadriñ bilip leyālī-i vaşlıñda bekledi
Bīdār olup göñül tek ü tenhā ṣabāḥa dek

leylā:

1. **leylā:**
Gazel 133
Mısra: **6**
Leyla ile Mecnun halk hikayesinin kadın kahramanı.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-gerdān olurdu ey perī

Vāḳıʿā rüʾyāda ġulyā
eylese Leylā seni

leylā mecnūn olur:

1. **leylā mecnūn olur:** *-ur*
Gazel 130
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Leyla Mecnun gibi davranmaya başlamak.

Fitne-i devrān mı ya
efʿī-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum
Mecnūn olur Leylā seni

leylī:

1. **leylīye:** *-ye*
Gazel 108
Mısra: **4**
1. Leyla ve Mecnun hikayesinin kadın kahramanı. 2. Gece gibi karanlık, siyah.

Diş kirāsı şanma
bāġından yemişdir
şeftālū
Leylīye cān Ḳaysı
olmuşdur ġam-ı
Mecnūnla

2. **leylīye:** *-ye*
Mesnevi 3
Mısra: **7**
1. Leyla ve Mecnun hikayesinin kadın kahramanı. 2. Gece gibi karanlık, siyah.

Niçün ʿarż etmedi
Leylīye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya
dehen-i Mecnūnı

3. **leylīye:** *-(y)e*
Mesnevi 3
Mısra: **5**
Gece gibi karanlık. // saç bağlamında sevgili; Leyla ile Mecnun hikayesine telmihen "saçı Leyla saçı gibi olan sevgili" anlamını da taşımaktadır.

Der idi Leylīye Mecnūn
ayaġıñ altına baḳ
Yuṭdu nāḳayı [.]
göstermedi devede
ḳulaḳ

4. **leylīyi:** *-yi*
Gazel 103
Mısra: **9**
Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.

Ḫālī mi bulur Leylīyi
ḥālī diye Mecnūn
Aġzını deper miydi
raḳīb olmasa nāḳa

leylī hevāsına:

1. **leylī hevāsına:** *-a*
Gazel 68
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Leyla arzusu.

Mecnūn gibi yildüm o
Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i
yeldā ṣabāḥa dek

leylī-i berāt gösterdi:

1. **leylī-i berāt gösterdi:** *-di*
Gazel 68
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Berat gecesi göstermek. II Belgenin siyahlığını göstermek.

Gösterdi ḫaṭṭ-ı yār gelip
leylī-i berāt
Çekdi hilāl ḳaşları ṭuġra
ṣabāḥa dek

leylī-i nāḳa-süvārı:

1. **leylī-i nāḳa-süvārı:** *-ı*
Mesnevi 3

Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Deveye binen Leylâ.

Leylī-i nāḳa-süvārı
görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve
söylerse ʿaceb mi
Mecnūn

leylīyi göricek:

1. **leylīyi göricek:** *-icek*
Mesnevi 3
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Leyla'yı görmek.

Göricek Leylīyi
hevdecde olur efgende
Ḳaysıñ aḥvāline şimdi
deve eyler ḫande

leẕāyiẕ-i şīrīn-i ʿışḳ:

1. **leẕāyiẕ-i şīrīn-i ʿışḳ:** *-ı*
Gazel 47
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın tatlı lezzetleri.

Ḥasīb ʿārif-i men lem-
yezuḳ degül ẓāhid
Bilir leẕāyiẕ-i şīrīn-i
ʿışḳı kim ṭatar

leẕeẕ:

1. **leẕeẕ:**
Gazel 92
Mısra: **2**
Lezzet, tatlılık.

ʿIyd oldu aç fütādeñi
ver būse sīneden
Şāhım leẕeẕ
mevācibidir iç
ḫazīneden

lezīz:

1. **leẕīẕ:**
Gazel 18
Mısra: **1**
Ar. Lezzetli.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ
ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı
şīrīn līk mevt encām-ı
telḫ

leẕẕāt-ı ḳand:

1. **leẕẕāt-ı ḳand:**
Gazel 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şekerin lezzeti.

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā
tekrīr olup leẕẕāt-ı
ḳand

Birisi reftār birisi maḳāl
olmış baña

leẕẕet:

1. **leẕẕetinden:** *-i, -n, -den*
Gazel 31
Mısra: **12**
Herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, safa.

Şöyle vaṣf etdim mey-i
laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb
Oḳuduḳca leẕẕetinden
mest olup aḥbāb uyur

leẕẕet-i güftārından:

1. **leẕẕet-i güftārından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 97
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Söz lezzeti.

Ṭūṭi lüknet-zededir
leẕẕet-i güftārından
Serv pā-beste olur şīve-
i reftārından

leẕẕet-i ḳandi:

1. **leẕẕet-i ḳandi:** *-i*
Gazel 18
Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Şeker lezzeti.

Çāşnī-i ʿışḳı idrāk etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi leẕẕet-i ḳandi olunca kām telḫ

libās:

1. **libās:**
Kıt'a 25
Mısra: **11**
Elbise, giyecek şey.

Degüldi gerçi o dervīş ṣūretā libās
Cüneyd ü Şiblīye maʿnāda reh-nümā oldı

libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş:

1. **libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş:***-i, -miş*
Gazel 81
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Zavallı ödünç elbise.

Libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş ten añladıġım
Bu çārsū-yı fenāda hemān ben añladıġım

libās-ı ʿışḳ:

1. **libās-ı ʿışḳ:**
Gazel 104
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Aşk elbisesi.

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

libās-ı sebz:

1. **libās-ı sebz:**
Gazel 14
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Yeşil elbise.

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz
O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bāʿiṣ

libās-ı sebzeler:

1. **libās-ı sebzeler:***-ler*
Gazel 9
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Yeşil elbise.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müştereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

libās-ı zer-ā-zere girince:

1. **libās-ı zer-ā-zere girince:***-ince*
Gazel 122
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Altın sarısı elbiseye girmek.

Mihr ü meh oldu rāh-güẕārında çehre-sā
Ol sīm-ten girince libās-ı zer-ā-zere

licām-ı rāma uyan:

1. **licām-ı rāma uyan:***-an*
Gazel 78
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Boyun eğme gemine uymak.

Buldu licām-ı rāma uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḫm-ı zūrile oldı sefīl fil

liḫā:

1. **liḫāyla:***-y, -la*
Gazel 100

Mısra: **3**
Örtü II Sakal.

Edip liḥāyla icrā-yı sünnet-i Nebevī
Vaḳār-ı ẕātına verdi o vechle temkīn

liḥye:

1. **liḥye:**
Kıt'a 14
Mısra: **6**
Sakal, rîş.

Eyledi sünnet-i āyīn-i Resūlʿi icrā
Liḥye irsāli ile ḳıldı vaḳārı tetmīm

liḥye-i ḫoş-bū:

1. **liḥye-i ḫoş-bū:**
Kıt'a 21
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hoş kokulu sakal.

Eyledi liḥye-i ḫoş-bū irsāl
Ḳıldı çün sünbül-i ter zīr-i külāh

2. **liḥye-i ḫoş-bū:**
Kıt'a 21
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hoş kokulu sakal.

Eyledi liḥye-i ḫoş-bū irsāl
Ḳıldı çün sünbül-i ter zīr-i külāh

liḥye-i pākīze:

1. **liḥye-i pākīze:**
Kıt'a 10
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Temiz sakal.

Muṣṭafā Ḥāfıẓ Efendi-i maʿārif-perver
Ẕātına liḥye-i pākīze ile verdi şeref

līk:

1. **līk:**
Gazel 18
Mısra: **2**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarında bağlaç.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

2. **līk:**
Gazel 115
Mısra: **10**
"Lakin; fakat, amma, ancak" anlamlarında bir bağlaç.

Oldu mevzūn u muḳaffā bu ġazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarż etmege üstāda cesāret güççe

liḳā:

1. **liḳā:**
Kıt'a 17
Mısra: **2**
İs mürekkebi hokkalarına konulan ham ipek.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

līmān-ı sīne-çākime çek:

1. **līmān-ı sīne-çākime çek:**
Gazel 65
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Göğsümü parçalayan limana çek.

Levendim olmayasın baḥr-i eşk-i firḳate ġarḳ

Ki fülk-i vaṣlıñı līmān-ı sīne-çākime çek

lisān-ı nāsda:

1. **lisān-ı nāsda:**-*da*
   Mesnevi 3
   Mısra: **27**
   Kelime Tipi: **-**
   Insanın dili, konuşması.

ʿĀşıḳ varamaz rākib olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek gibidir nāḳa-süvāra

loḳma-i ʿanḳā:

1. **loḳma-i ʿanḳā:**
   Gazel 57
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Ankanın lokması.

Ḥasīb üstād-ı şiʿr-i bī-naẓīriñ eyleyip tanẓīr
Dehān-ı mūr-ı aḥḳar loḳma-i ʿanḳā şıġışdırmış

luġaz:

1. **luġazla:**-*la*
   Gazel 37
   Mısra: **20**
   Bir nesnenin, bir varlığın özellikleri anlatılarak yazılan bilmecelerdir.

Ḳıl vaṣf-ı ʿaḳd-i ṭurre-i ġaẓālini
Nüzhet Ḥasīb şiʿrde luġazla ġazeldedir

lüḳnet:

1. **lüknet:**
   Müfret 6
   Mısra: **2**
   Dilde pelteklik, tutukluk durumu. II Gönlün kötü duygulardan ve dünyevi arzulardan arınmama durumu; dünyada mevcut olan şeylerin Allah'ın tecellisi olduğunu anlamamak (tasavvufi bağlamda).

Sögmek gibidir anasına ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür eyledigi nūn-ı nesneler

lüknet-i şīrīniñ:

1. **lüknet-i şīrīniñ:**-*iñ*
   Gazel 12
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kekemeliğin şirinliği.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

2. **lüknet-i şīrīniñ:**-*iñ*
   Gazel 12
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Kekemeliğin şirinliği.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

lüknet-zede:

1. **lüknet-zededir:**-*dir*
   Gazel 97
   Mısra: **1**
   Peltek ailesinden.

Ṭūṭi lüknet-zededir lez̲z̲et-i güftārından
Serv pā-beste olur şīve-i reftārından

2. **lüknet-zededir:**-*dir*
   Gazel 97
   Mısra: **1**
   Peltek ailesinden.

Ṭūṭi lüknet-zededir lez̲z̲et-i güftārından

Serv pā-beste olur şīve-i reftārından

lü'lü'-i kilkin:

1. **lü'lü'-i kilkin:** *-i, -n*
Gazel 45
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kalem incisi.

Āb-ı şiʿrin etse cārī lü'lü'-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı ʿışḳı hep sīr-āb eder

luṭf:

1. **luṭfunda:** *-uñ, -da*
Gazel 85
Mısra: **8**
İyilik, yumuşaklık; bağış, cömertlik.

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş
Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

luṭf et:

1. **luṭf et:**
Gazel 27
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

2. **luṭf et:**
Gazel 71
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Nev fidancıḳdır eyā bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıḳlet-i bār-girān olmasın al üstüne gül

luṭf etdi:

1. **luṭf etdi:** *-di*
Kıt'a 7
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Vermek, ihsan etmek, bağışlamak.

Ser-tirāş-kār Süleymān Çelebi
Aña luṭf etdi cenāb-ı Ḳādir

luṭf olur:

1. **luṭf olur:** *-ur*
Gazel 126
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İyilikte bulunma.

Yegdir ölüsünden dirisi baña raḳībiñ
Rūbāhıñ olur luṭf derisi yüzülince

luṭf u ʿaṭā eder:

1. **luṭf u ʿaṭā eder:** *-er*
Gazel 63
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Lutuf ve bağış yapmak.

Senge ṣaymaz güheri künci degişmez gence
Eder elbetde luṭf u ʿaṭā ser-defter-i ʿışḳ

luṭf-ı ʿamīmi:

1. **luṭf-ı ʿamīmi:**
Gazel 131
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Umûmî lütuf.

Senā vü minnet ü şükr ü sipās-ı Yezdānī
Cihāna eyledi luṭf-ı ʿamīmi erzānī

luṭf-ı istiġnāb uyur:

1. **luṭf-ı istiġnāb uyur:** *-r*
Gazel 30
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İstignab (?) uykusu uyumak.

Añladıḳ bildik seniñ leb-beste-i nāz olduġuñ
Çeşm-i ebrūyīde olsun luṭf-ı istiġnāb uyur

luṭf-ı tevāżuʿdan:

1. **luṭf-ı tevāżuʿdan:** *-dan*
Gazel 102
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Alçak gönüllülük fazlalığı.

Āb-ı raḥmet-beste nāzildür firāz-ı kūhdan
Bulmadum luṭf-ı tevāżuʿdan eṣer maġrūrda

luṭfı ẓāhirken:

1. **luṭfı ẓāhirken:** *-ken*
Gazel 84
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Cömertliği ortaya çıkmak.

Rifʿat-i cāh u celāliñ luṭfı ẓāhirken yine
Ẕillet-i ʿazlile maḳhūr olmadıḳca bilmedim

maʿānī:

1. **maʿānīsin:** *-si(n), -*
Gazel 39
Mısra: **3**
Manalar, anlamlar.

Etdi bedīʿ-i ḥüsnüñ maʿānīsin beyān
Ḫaṭṭ-ı ruḫı meger kütübüñ Aḫterīsidir

maʿbed:

1. **maʿbedi:** *-i*
Gazel 59
Mısra: **5**
İbadet etme yeri, ibadetgah.

Ḳıldı iḫlāṣla bu maʿbedi iḥyā ḥaḳḳā
Çıḳsa şādurvān-ı kevṣer baḥṣ-i ṭāliʿ

macar:

1. **macarlar:** *-lar*
Mesnevi 4
Mısra: **5**
Macar halkı.

Ḳarşu ḳorısa Macarlar ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar ura ol güm-rāha

mā-cerā:

1. **mā-cerāları:** *-lar, -ı*
Gazel 66
Mısra: **9**
Baştan geçmiş olay.

ʿArż eyle ḫāk-i pāyına hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ yoḳ mudur seniñ

mā-cerā-yı cūy-ı vaṭan:

1. **mā-cerā-yı cūy-ı vaṭan:**
Gazel 90
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Vatanı arama macerası.

Ṣafā verir mi temāşā-yı nehr-i Saʿd-ābād
Göñülde cārī iken mā-cerā-yı cūy-ı vaṭan

maʿcūn-ı ḳırmız:

1. **maʿcūn-ı ḳırmız:**
Gazel 108
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**

Kırmızı macun; nevruziyye ("Nevrûz-ı Sultanî" şeklinde de isimlendirilen ilkbaharın başlangıcı olan 21 Mart günü çeşitli eğlenceler tertip edilir; eczahanelerde yapılan, kuvvet ve şifa verdiğine inanılan "nevrûziyye" denilen bir macun yenirdi. Hekimbaşılar her sene nevrûz gecesi hazırladıkları kırmızı renkli ve kokulu bu macunu porselen kaplar içerisinde padişaha, şehzadelere, sultanlara, kadın efendilere, vezir-i âzama ve devlet ricaline takdim ederler, buna karşılık çeşitli hediyeler alırlardı).

Ḥüsn-i cāna dāne-i ḫāl-i lebiñdendir devā
Ḫoş gelir maʿcūn-ı ḳırmız ḥabb-i eftimūnla

maʿcūn-ı müferraḥla:

1. **maʿcūn-ı müferraḥla:** *-la*
   Gazel 103
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Ferahlatıcı macun.

Būs eyle laʿl-i lebin zülfüne etdiñse ʿalāḳa
Maʿcūn-ı müferraḥla ʿilāc eyle merāḳa

mādām olur:

1. **mādām olur:** *-ur*
   Gazel 69
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Daimi, kalıcı olmak.

Olsun Ḥasīb sākin olan gül gibi güşād
Mādām olur bahār u ḫazānı Sitānbuluñ

2. **mādām olur:** *-ur*
   Gazel 69
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Daimi, kalıcı olmak.

Olsun Ḥasīb sākin olan gül gibi güşād
Mādām olur bahār u ḫazānı Sitānbuluñ

māde:

1. **mādeyi:** *-y, -i*
   Gazel 68
   Mısra: **6**
   [Far.] Dişi.

Tesbīḥ çekdi Zühreyi tesḫīr içün meger
Bu mādeyi çeşm-i necm-i Süreyyā ṣabāḥa dek

māder-i dünyā:

1. **māder-i dünyā:**
   Gazel 133
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Dünya, alemin annesi.

Bir meh mi ṭoġduñ ki mislini görmüş yoḳ ey mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā māder-i dünyā seni

maġrūr:

1. **maġrūrda:** *-da*
   Gazel 102
   Mısra: **4**
   Gururlanmış.

Āb-ı raḥmet-beste nāzildür firāz-ı kūhdan
Bulmadum luṭf-ı tevāżuʿdan eser maġrūrda

māh:

1. **māhıñ:** *-ın*
Gazel 32
Mısra: **2**
Ay (sevgili).

Bu çār ebrū yazılmış ḳıl ḳalemle çār mıṣraʿdır
Oḳunur levḥa-i vechinde ol māhıñ dü-maṭlaʿdır

2. **māhı:** *-ı*
Gazel 116
Mısra: **1**
Ah. II Ay yüzlü sevgili.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

maḥabbet:

1. **maḥabbete:** *-e*
Gazel 82
Mısra: **8**
Aşk, sevgi.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

2. **maḥabbete:** *-e*
Gazel 82
Mısra: **8**
Aşk, sevgi.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

maḥabbet-nāme:

1. **maḥabbet-nāmeyi:** *-y, -i*
Gazel 128
Mısra: **15**
Aşk mektubu.

Maḥabbet-nāmeyi taḥrīr edince levḥa-i cāna
Kebūterveş göñül bār-ı Hümā-pervāza dek gitdi

maḥall-i ḫūrşīd:

1. **maḥall-i ḫūrşīd:**
Kıt'a 14
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Güneş'in yörüngesi.

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı maḥall-i ḫūrşīd
Ḳıldı taḥrīr şeb ü rūzı müsāvī taḳvīm

maḥall-i veceldedir:

1. **maḥall-i veceldedir:** *-de, -dir*
Gazel 37
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Korku yeri.

Şemşīr-i ḥışm-ı çeşmine dil sīnesin gerer
Ġayret-gerde-i yeʾse maḥall-i veceldedir

mā-ḥaṣal:

1. **mā-ḥaṣaldadır:** *-da, -dır*
Gazel 37
Mısra: **12**
Sonunda.

Mest olmadan ḫumāra düşüp keşf-i rāzı ḳo ʿAyş u ṣafā-yı bezm-i emel mā-ḥaṣaldadır

maḥāsin-i şiyemiñ:

1. **maḥāsin-i şiyemiñ:** *-iñ*
Kıt'a 25
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzel alışkanlıklar.

Maḥāsin-i şiyemiñ cāmiʿi Ḥüseyn Aġa

Mürüvvet ehline vaḳtinde pīşvā oldı

mā-ḥażar:

1. **mā-ḥażar:**
Gazel 120
Mısra: **3**
(Ar.) Önceden hazırlanan, hemen.

Ciger pīrāhen üzre mā-ḥażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

mā-ḥażarıñ yoḳ mudur:

1. **mā-ḥażarıñ yoḳ mudur:***- mu, -dur*
Gazel 66
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Hâli hazırda yok, hemen hazır değil.

Mihmān olursa derd ü belā ġam yeme Ḥasīb Ḫūn-ı cigerle mā-ḥażarıñ yoḳ mudur seniñ

maḥbūb u dostānıñ:

1. **maḥbūb u dostānıñ:***-ıñ*
Gazel 120
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevilenler ve dostlar.

Ne berzaḫdır belā-yı bīm-i şaḥne-i debīristān Ṭarīḳ-ı līk olur maḥbūb u dostānıñ ḫaṭarsızca

maḥbūb-ı āl olmış idi:

1. **maḥbūb-ı āl olmış idi:***-mış, -i, -di*
Kıt'a 18
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Hz. Peygamberin sülâlesinin sevgilisi olmak.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile maḥbūb-ı āl olmış idi Şübhesüz anlarla cennetde irer her niʿmete

maḫdūm-ı mükerremleri:

1. **maḫdūm-ı mükerremleri:***-ler, -i*
Kıt'a 14
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saygı değer, hürmete lâyık oğul.

Yaʿni maḫdūm-ı mükerremleri faḫrü'l-aḳrān
Cedd-i peyġamber-i ẕī-şānla hem-nām-ı ʿaẓīm

maḫdūm-ı pāk:

1. **maḫdūm-ı pāk:**
Gazel 101
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Temiz evlat.

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu meserret rū-nümā Verdi bir maḫdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

maḫfīce:

1. **maḫfīce:**
Gazel 42
Mısra: **1**
Gizlice, habersiz.

Çeşmile ḫiṭāb eyleme maḫfīce bir işdir ʿUşşāḳa işāretler ile iş bitirişdir

2. **maḫfīce:**
Gazel 137
Mısra: **9**
Gizlice, habersiz.

Sulṭānıma var bir sözü
maḫfîce Ḥasîbiñ
Eṭrāfı biraz eyleseñiz
ḫalvet olur mı

maḥfil:

1. **maḥfili:**
Gazel 59
Mısra: **14**
Meclis II büyük câmilerde eskiden padişahlara veya müezzinlere ayrılmış olan etrafı parmaklıklarla çevrilmiş yüksekçe yer.

Minberi burc-ı semā
ᶜarş-ı muᶜallā kürsī
Maḥfili māh-ı celī
revzeni mihr-i lāmiᶜ

māh-ı bedr:

1. **māh-ı bedr:**
Gazel 40
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dolunay.

Bir ẕāta mihr-i nūr-ı
süḫan feyż-yāb ola
Çün māh-ı bedr ᶜārif-i
rūşen-żamīr olur

māh-ı celī:

1. **māh-ı celī:**
Gazel 59
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yüce ay.

Minberi burc-ı semā
ᶜarş-ı muᶜallā kürsī
Maḥfili māh-ı celī
revzeni mihr-i lāmiᶜ

māhir oldu:

1. **māhir oldu:***-du*
Gazel 121
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Ustalaşmak, maharetli hale gelmek.

Ḥasībā māhir oldu
şeyḫe pey-revlik ne
mümkindir
ᶜAṣā-yı kilk ile gitdi
reh-i iᶜcāza īcāza

māhiyyet-i noḳṣān-ı ḫüsnin bilir:

1. **māhiyyet-i noḳṣān-ı ḫüsnin bilir:**
Gazel 125
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğinin eksik yönünü bilmek.

Bilir māhiyyet-i
noḳṣān-ı ḫüsnin ġurre-i
ġarrā
Muḳābil olsa şems-i
ᶜārıżıñla bedr-i tāmında

māhiyyetin idrāk eder:

1. **māhiyyetin idrāk eder:***-er*
Gazel 110
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzelliğini fark etmek.

Mihr-i ruḫsārın gören
māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin
bildir bugün meh-
rūlara

maḥrem:

1. **maḫremsin:***-sin*
Mesnevi 1
Mısra: **10**
Özgü, mahrem. II gizli, saklı.

Sen veliyyü'l-niᶜam-ı
ᶜālemsin
Sırr-ı aḥvālime [.]
maḥremsin

mâh-rû:

1. **māh-rū:**
Gazel 130
Mısra: **12**
Ay gibi parlak yüzlü olan. II Sevgili.

Şehrimizde gerçi çoḳdur şūḫ-ı müsteşnā velī
Āh kim ey māh-rū illā seni illā seni

maḥrūm ede:

1. **maḥrūm ede:***-e*
Gazel 63
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yoksun bırakmak.

Kim Ḥasībā işigünde ola ṣıdḳile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

maḥrūm eden:

1. **maḥrūm eden:***-en*
Gazel 89
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yoksun bırakmak.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maḥrūm
Ḫulāṣa çāre bulmaz rūz-ı maḥşer dest ü dāmānın

maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı ḥasīb-i kemīneden:

1. **maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı ḥasīb-i kemīneden:***-den*
Gazel 92
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Zavallı Hasip'in yaratılış kabiliyeti bahçesinin ürünü.

Aḥbāba berg-i sebzdir ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı Ḥasīb-i kemīneden

māh-tāb:

1. **māh-tābımız:***-ımız*
Gazel 68
Mısra: **3**
Ay ışığı. II alın bağlamında "alnı ay ışığı olan: sevgili.".

ʿArż eyleyip cemālini ol māh-tābımız
Çıḳmaz mı ebr-i nāzdan āyā ṣabāḥa dek

māhveşān:

1. **māhveşān:**
Gazel 69
Mısra: **3**
Ay gibi güzeller.

Çāk etdi çözdü māhveşān bend-i gerdenin
Geldi boġaz seyri zamānı Sitānbuluñ

maḥv-ı vücūd eder:

1. **maḥv-ı vücūd eder:***-er*
Gazel 97
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Benliğinden sıyrılmak, kurtulmak.

Bilmeyen dāʿire-i ḥaddin eder maḥv-ı vücūd
Ḥakk olur ṣıfr-ı raḳam kim çıḳa pergārından

maḥv-kün-i naḳş-ı mā-sivā oldı:

1. **maḥv-kün-i naḳş-ı mā-sivā oldı:***-dı*
Kıt'a 25
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Allah'tan başka her şeyi (nefsinde) yok etmek.

Serāy-ı vaḥdetüñ ol naḳş-bendi olmaġla
Göñülde maḥv-kün-i naḳş-ı mā-sivā oldı

maḥżar:

1. **maḥżarla:** *-la*
Gazel 80
Mısra: **2**
Büyük bir kimsenin önü, huzuru.

Sīnemi hicriñle pür-dāġ u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

2. **maḥżarla:** *-la*
Gazel 80
Mısra: **10**
Büyük bir kimsenin önü, huzuru.

Mühr-i mihrile derūna dāġlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

maḫzen-i ġayb-ı hüviyyetdir:

1. **maḫzen-i ġayb-ı hüviyyetdir:** *-dirdir*
Kıt'a 16
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gizli hakikatlerin kaynağı.

Ger vezān olsa aña olmaz bahā dürr-i semīn
ʿIrḳ-ı ṭāhir maḫzen-i ġayb-ı hüviyyetdir gelen

maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim:

1. **maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim:** *-r, -im*
Gazel 36
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Lutuf ve şefkatin ta kendisi.

Ḥasīb-i zāra maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir ṣāḥib-i īmān mısın kāfir

māʿī:

1. **māʿī:**
Gazel 112
Mısra: **3**
Su rengi, mavi.

Gezme māʿī nīm-tenle cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl ü Ceyhūn eyleme

māʾ-i cārī:

1. **māʾ-ı cārī:**
Gazel 135
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Akar su.

Defʿ-i ġam reftār-ı dīdār ḫaṭ-ı dildārdır
Māʾ-ı cārī ḫūb-rū seyr-i çemen dedikleri

2. **māʾ-i cārī:**
Kıt'a 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Akar su.

Gerçi kim ḫalḳıñ nigāhı dāfiʿ-i ġamdır diyü
Ṣaḥn-ı ṣaḥrā māʾ-i cārī ṣūret-i zībādadır

māʿ-ı ṭīnım:

1. **māʿ-ı ṭīnım:** *-ım*
Gazel 65
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İncir suyu.

Çü māʿ-ı ṭīnım almışidi kūy-ı dil-berden
Ecel beni ḳısmetle āb u ḫākime çek

māʾil:

1. **māʾildir:** *-dir*
Gazel 87
Mısra: **25**

Meyilli, istekli, hevesli.

Mıṣraᶜ-ı ebyātıma māʾildir erbāb-ı süḫan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā ki mevzūndur sözüm

māʾil olan:

1. **māʾil olan:** *-an*
Gazel 49
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Meyletmek, yönelmek II hevesli olmak.

Rūyuna māʾil olan girye-i ḫūn-ābımdır
Baña düşmenlik edenler yine aḥbābımdır

maḳāl:

1. **maḳāl:**
Gazel 3
Mısra: **6**
Söz, kelâm: makal-i şîrîn, şirin makal. makale ilmî, fennî, edebî, siyasî bir meseleye dair kaleme alınan şey.

Saḥḳ olup rubᶜ-ı ṣabā tekrīr olup leẕẕāt-ı ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl olmış baña

maḳām:

1. **maḳāmında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 124
Mısra: **6**
Ar. 1. Durulacak yer, durak, mesken: makamına kaim, makama münasip. 2. Câh, mesnet, mansıb, post: makam-ı âlî, makam-ı vilâyet. 3. Bir büyük zatın medfeni, ziyâretgâh: makam-ı Hazret-i İbrahim. 4. Nagamât-ı mûsıkıyye durağı: Uşşâk makamı. Cem'i: makamât.

Eder pür delvi rīz olduḳca bālā gerdiş-i dolāb
Tevāżuᶜdur ḳulūbı ceẕb eden rifᶜat maḳāmında

2. **maḳāmın:** *-ı, -n*
Kıt'a 9
Mısra: **5**
Durulacak yer, durak, mesken.

Ḫudā pür-nūr ede ḳabrin maḳāmın cennetü'l-meᶜvā
ᶜAlāmet vażᶜ olundu çün duᶜā-yı ḫayr içün bu ṭaş

maḳām-ı ᶜasīr olur:

1. **maḳām-ı ᶜasīr olur:** *-ur*
Gazel 40
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Zor makam olmak.

Ḳānūn-ı ḳayda baḳsa ol ḳaşı kemān
Āġāze-i būselikde maḳām-ı ᶜasīr olur

maḳām-ı būselikde:

1. **maḳām-ı būselikde:** *-de*
Gazel 32
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Klasik Türk müziğinde on üç basit makamdan biri.

N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rubᶜ-ı meskūnı
Maḳām-ı būselikde beste olmuş bir murabbaᶜdır

2. **maḳām-ı būselikde:** *-de*

Gazel 104
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Klasik Türk müziğinde on üç basit makamdan biri.

Maḳām-ı büselikde peş-rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ʿuşşāḳa gerdāniyyede şeh-nāza āġāze

3. **maḳām-ı büselikde:** *-de*
Gazel 128
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Klasik Türk müziğinde on üç basit makamdan biri.

Dedikde çıḳmasın kār-ı nühüfte naḳş-ı ʿuşşāḳıñ
Maḳām-ı büselikde naġmeler şeh-nāza dek gitdi

maḳām-ı büselikden:

1. **maḳām-ı büselikden:** *-den*
Gazel 116
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Buselik (Mûsikîmizde bûselik beşlisiyle hüseynîde hicaz dörtlüsü veya kürdî dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelen ve dügâh (la) perdesinde karar kılan basit makam) makamı.

Maḳām-ı büselikden ederek ʿuşşāḳa ol şehnāz
Ḥüseynīye çıḳardı naġme-i ḥüsni ḥasenlikde

maḳarr ederiz:

1. **maḳarr ederiz:** *-er, -iz*
Mesnevi 5
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Mesken edinmek.

Üç dere ṭaşḳın olup şimdi geçilmez dereler
Aḫī Evranla refīḳız ederiz ġārı maḳarr

maḳbūlī-i dergāh-ı cenāb-ı ẕü'l-celāl ola:

1. **maḳbūlī-i dergāh-ı cenāb-ı ẕü'l-celāl ola:**
Kıt'a 12
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Celal sahibi hazretin dergâhına kabul olunma.

Rūḥına ihdā binā ḳıldı bu ʿayn-ı kevs̱eri
Ola maḳbūlī-i dergāh-ı cenāb-ı Ẕü'l-celāl

maḫhūr olmadıḳca:

1. **maḫhūr olmadıḳca:** *-ma, -dıḳca*
Gazel 84
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mahvolmak, çok üzülmek, perişan olmak.

Rifʿat-i cāh u celāliñ luṭfı ẓāhirken yine
Ẕillet-i ʿazlile maḫhūr olmadıḳca bilmedim

maḳrūn:

1. **maḳrūndur:** *-dur*
Gazel 87
Mısra: **35**
Yakın. II Ulaşmış, kavuşmuş.

Ben Ḥasībem muʿciz-i ʿīsāya maḳrūndur sözüm

maḳṣūd:

1. **maḳṣūd:**
Gazel 7
Mısra: **2**
Amaç, niyet, gaye.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır ḳuşıdur aḳçedür maḳṣūd hep

maḳṣūda erdi:

1. **maḳṣūda erdi:***-di*
Mesnevi 5
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Amacına ulaşmak.

Ger miyānın ḳoçan ol sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu ġamdan olup āzāde

maḳṭaʿ:

1. **maḳṭaʿını:***-ı, -n, -ı*
Gazel 19
Mısra: **10**
Gazelin son beyti.

Ezelī bende-i dergāh-ı ʿaṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ġazeliñ maḳṭaʿını añа sened

māli al:

1. **māli al:**
Mesnevi 5
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ganimet malı almak.

Ṭurma boynuñ egip it gibi çalış al māli
Şuñ peşīmānlıġı bī-fā'idedir bil ḥāli

mālı ʿazīz olan kişi kendi reẕīl olur:

1. **mālı ʿazīz olan kişi kendi reẕīl olur:***-ur*
Gazel 35
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mâlı aziz olan kişi kendi reẕil olmak.

Cānāna cān vermeyen ʿāşıḳ ẕelīl olur
Mālı ʿazīz olan kişi kendi reẕīl olur

mālı ʿazīz olan kişiniñ kendi reẕīl olur:

1. **mālı ʿazīz olan kişiniñ kendi reẕīl olur:**
Gazel 34
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Malı değerli olan kişinin kendi rezil olur.

Dökmezse naḳd-i eşkini ʿāşıḳ ẕelīl olur
Mālı ʿazīz olan kişiniñ kendi reẕīl olur

māl-i ḳārūndur:

1. **māl-i ḳārūndur:***-dur*
Gazel 87
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Karun'un serveti, Karun'un sahip olduğu varlık.

Her ne deñlü eylesem noḳṣān erişmez beẕl ü ṣarf
Mālik-i kenz-i ʿulūmum māl-i Ḳārūndur sözüm

mālik:

1. **mālikim:***-im*
Gazel 33
Mısra: **10**
Ar. Sahip, mutasarrıf, zî'l-yed.

Ḥasībā vādī-i firḳatde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya mālikim ne ḳarındaşım var

mālik-i ḳalb-i selīm olan:

1. **mālik-i ḳalb-i selīm olan:**
Gazel 19
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Temiz kalbe sahip olmak. II "Şüpheden arınmış selamete erişmiş kalp" ll eş-Şuarâ suresi 89 ve es-Sâffât suresi 84. ayetlerine telmih.

Naḳş-bend oldu bu remz ile ṭarīḳ-i irşād
Mālik-i ḳalb-i selīm olan eder mi anı redd

mālik-i kenz-i ʿulūmum:

1. **mālik-i kenz-i ʿulūmum:***-um*
Gazel 87
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bilimler hazinesine malik.

Her ne deñlü eylesem noḳṣān erişmez beẕl ü ṣarf
Mālik-i kenz-i ʿulūmum māl-i Ḳārūndur sözüm

mālın yaġmā eyledi:

1. **mālın yaġmā eyledi:***-di*
Mesnevi 4
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Malını yağma eylemek.

Çünki Tatarlı Yörükler ile etdi ġavġā
Bir yamanlıḳ ḳomayıp eyledi mālın yaġmā

maʿlūm olur:

1. **maʿlūm olur:***-ur*
Gazel 97
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Bilinmek, anlaşılmak.

Ḥażret-i Ḫayrīye mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Ḳadri maʿlūm süḫan-dān olur eşʿārından

maʿnā:

1. **maʿnāda:***-da*
Kıt'a 25
Mısra: **12**
Anlam, iç yüz, hakikat.

Degüldi gerçi o dervīş ṣūretā libās
Cüneyd ü Şiblīye maʿnāda reh-nümā oldı

maʿnā-yı ḥüsn-i edā:

1. **maʿnā-yı ḥüsn-i edā:**
Mesnevi 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Üslup güzelliğinin anlamı.

Maʿnā-yı ḥüsn-i edā deryādır
Midḥatiñ anda dür-i yektādır

mānende-i zünbūr:

1. **mānende-i zünbūr:**
Gazel 117
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Eşek arısı gibi.

Vebāl-i nehş-i nīş-i cevr eden mānende-i zünbūr
Şikeste-bāl olup bulmaz ṣafā-yı bāl kendüde

māni vü bihzād:

1. **māni vü bihzād:**
Gazel 20
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**

Mani ve Behzat II Mani, meşhur Çinli bir nakkaş ve ressamın adıdır. Sasanîler zamanında, Şapur devrinde İran'a gelmiştir Behzad, minyatür ressamıdır. Herat'ta yaşamış, Hüseyin Baykara ve Ali Şir Nevaî'den teşvik görmüştür.

Mücessem naḳş-ı gūn-ā-gūn ile tezyīn olan ṭāḳın
Ḳalur endīşe vü ḥayretde görse Māni vü Bihzād

mānic̱-i seyr-i cemāl:

1. **mānic̱-i seyr-i cemāl:**
Gazel 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüz güzelliğini seyretmeye engel olmak.

Mānic̱-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür ol rū-siyeh düşmen baña

manḳır ḳuşıdur:

1. **manḳır ḳuşıdur:***-dur*
Gazel 7
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mangır - 1. Eski bir cins küçük bakır sikke ki , dördü bir akçe ederdi ; füls, fülūs. 2.çocuk oyuncağı kabilinden tahtadan yaldızlı pul.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır ḳuşıdur aḳçedür maḳṣūd hep

manṣıb ḳılındı:

1. **manṣıb ḳılındı:***-ın, -dı*
Müfret 9
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Atanmak.

Mücevher ḥarfle tebrīke yazdı kilk-i zer tārīḫ
Mora manṣıb ḳılındı nīk-nām c̱Osmān Paşaya

manṣıb-ı dünyā:

1. **manṣıb-ı dünyā:**
Gazel 18
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dünya makamı.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ ammā ki c̱azl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

manẓūr olmadıḳca:

1. **manẓūr olmadıḳca:***-ma, -dıḳca*
Gazel 84
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gösterilmek.

Devlet ü iḳbāli mac̱zūl olmadıḳca bilmedim
Miḥnet ü idbārı manẓūr olmadıḳca bilmedim

mac̱rifet:

1. **mac̱rifet:**
Gazel 28
Mısra: **11**
Bilgi, bilme, irfan.

Pey-rev ol Raḥmīye Kesbī mac̱rifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile olurlar muc̱teber

marīż-i c̱ışḳ olana:

1. **marīż-i ʿışḳ olana:** *-an, -a*
Gazel 64
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Aşk hastası olmak.

Marīż-i ʿışḳ olana sāḳiyā nedir ʿilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-i sīne-çākime çek

maşrıḳ:

1. **maşrıḳa:** *-a*
Kıt'a 21
Mısra: **14**
Güneşin doğduğu yer, doğu.

Eyledi ḫaṭṭ-ı hümāyūn ışdār
Maşrıḳa şāh-ı ʿArab çekdi sipāh

maʿşūḳa oḳudup:

1. **maʿşūḳa oḳudup:** *-up*
Gazel 63
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Âşığa okutmak.

Varaḳ-ı mihr ü vefādan oḳudup maʿşūḳa
İmtiḥān ile eder ʿāşıḳı ser-defter-i ʿışḳ

māte mine'l-ʿışḳı:

1. **māte mine'l-ʿışḳı:** *-, -*
Gazel 141
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Aşkından öldü.

Rıḥletiniñ tārīḫidir şübhesiz
Māte mine'l-ʿışḳı
Meḥemmed Ḥasīb

mātemini ṭutar:

1. **mātemini ṭutar:** *-ar*
Gazel 140
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yasını tutmak: Bkz. mātem tut- mad.

Şāh Ḥüseyin mātemini nüh felek ṭutar
Eyler Yezīde laʿnet-i bī-ḥadd ü bī-ʿadi

maṭlaʿ-ı pervīn oldu:

1. **maṭlaʿ-ı pervīn oldu:** *-du*
Gazel 100
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Pervinin doğuş yeri.

Seḥābda meh-i nevdir ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir oldu maṭlaʿ-ı Pervīn

mā-verā olmaya mı:

1. **mā-verā olmaya mı:** *-ma, -ya, -mı*
Gazel 122
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyin ötesinde, arkasında, gerisinde bulunan yer olmak.

Kāfir ḥiṣār-ı nāzda aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya mı mā-verā vere

maẓhar oldu:

1. **maẓhar oldu:** *-du*
Kıt'a 18
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Erişmek, ulaşmak; tecellî yeri olmak.

Bī-tekellüf keşf olup kendüye sırr-ı "menʿaref"
Maẓhar oldu Ḥaḳḳ bu kim feyż-i ʿaṭā-yı Ḥażrete

maẓhar olsa:

1. **maẓhar olsa:**-*sa*
Gazel 21
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Erişmek, ulaşmak.

Olsa elfāẓ-ı dürer-bāriña maẓhar kāġıd
Ṣadef-i dürr-i girān-ḳıymet olur her kāġıd

maʿzūl olduñ:

1. **maʿzūl olduñ:**-*duñ*
Kıt'a 11
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Azledilmek, işinden çıkarılmak, el çektirilmek.

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?) demiş verā-yı perdeden
Gerçi maʿzūl olduñ ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ köpek

maʿzūl olmadıḳca:

1. **maʿzūl olmadıḳca:**-*ma, -dıḳca*
Gazel 84
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
El çektirilmek.

Devlet ü iḳbāli maʿzūl olmadıḳca bilmedim
Miḥnet ü idbārı manẓūr olmadıḳca bilmedim

meʿâl:

1. **meʿāl:**
Gazel 71
Mısra: **12**
Anlam.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

meclis:

1. **meclise:**-*e*
Gazel 12
Mısra: **13**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

2. **meclisde:**-*de*
Gazel 17
Mısra: **10**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Ṣuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine
Ṣevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

3. **meclisde:**-*de*
Gazel 121
Mısra: **3**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab gelse vaḳt-i yaza yelpāze

4. **meclise:**-*e*
Gazel 12
Mısra: **13**
Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve sefa toplantısı.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

5. **meclise:**-*e*
Gazel 45
Mısra: **5**

Bezm, meclis, eğlence yeri, zevk ve sefa toplantısı.

Yüklenir bār-ı riyāyı meclise sıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi beni iġżāb eder

6. **meclisde:**-*de*
Gazel 56
Mısra: **1**
Ar. Toplanılan yer.

O ṭūṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

7. **meclisde:**-*de*
Gazel 67
Mısra: **7**
Ar. Toplanılan yer.

Meclisde raḳṣa girdi ḫayāli fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı ṣahbā ṣabāḥa dek

meclise:

1. **meclise:**-*e*
Gazel 28
Mısra: **8**
1. Oturulacak, toplanılacak yer. 2. Görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu.

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer
Meclise olmaḳ dilerseñ çün gül-i ter muʿteber

2. **meclise:**-*e*
Gazel 83
Mısra: **10**
1. Oturulacak, toplanılacak yer. 2. Görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu.

ʿAceb ser-mest-i ʿışḳam sāḳiyā şām u seḥer bilmem
Sipihr-i mihr ü māhıñ meclise köhne sifāl etmem

meclis-i aġyārda:

1. **meclis-i aġyārda:**-*da*
Gazel 30
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yabancıların meclisi.

Meclis-i aġyārda ser-mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir gūyā ki der-gird-āb uyur

meclis-i naḳl-i ebā müslimle:

1. **meclis-i naḳl-i ebā müslimle:**-*le*
Kıt'a 20
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Eba Müslim'in hadis naklettiği meclis.

Meclis-i naḳl-i Ebā Müslimle olmuşdu nedīm
Rūz-ı maḥşer şāfiʿi Āl-i Resūl olsun İlāh

meclis-i ṭarab:

1. **meclis-i ṭarab:**
Gazel 8
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevinçlik, şenlik meclisi.

Gitdükce germ olmasına meclis-i ṭarab
Sāḳī-i nerm-meşreb-i gül-çihredür sebeb

meclis-yāb eder:

1. **meclis-yāb eder:** *-er*
   Gazel 45
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Meclis bulmak.

Kākülüñ şerḥini gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yāb eder

mecmūʿa:

1. **mecmūʿasın:** *-sın*
   Gazel 24
   Mısra: **10**
   İçinde şiirler, seçilmiş söz ve yazılar bulunan el yazması kitap.

Feṯḥ-i bāb etme zemīn-i āḫere yoḫsa Ḥasīb
Şāʿirān dīvānçesin mecmūʿasın ʿālem ḳapar

mecnūn:

1. **mecnūn:**
   Gazel 68
   Mısra: **7**
   1. Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı Kays. 2. Deli; divane. 3. Delice seven, tutkun.

Mecnūn gibi yildüm o Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i yeldā ṣabāḥa dek

2. **mecnūn:**
   Mesnevi 3
   Mısra: **2**
   1. Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı Kays. 2. Deli; divane. 3. Delice seven, tutkun.

Leylī-i nāḳa-süvārı görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve söylerse ʿaceb mi Mecnūn

3. **mecnūn:**
   Gazel 103
   Mısra: **9**
   1. Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı Kays. 2. Deli; divane. 3. Delice seven, tutkun.

Ḫālī mi bulur Leylīyi ḥālī diye Mecnūn
Ağzını deper miydi raḳīb olmasa nāḳa

4. **mecnūn:**
   Mesnevi 3
   Mısra: **5**
   1. Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı Kays. 2. Deli; divane. 3. Delice seven, tutkun.

Der idi Leylīye Mecnūn ayaġıñ altına baḳ
Yuṭdu nāḳayı [.] göstermedi devede ḳulaḳ

mecnūn ideyazdı:

1. **mecnūn ideyazdı:** *-e, -yaz, -dı*
   Müfret 8
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   .

Bir ḳalem ḳaşlı mürekkeb ṣaçlı kātib dil-beri
Ḫalḳı Mecnūn ideyazdı ṣaḥn-ı Kāġıd-ḫānede

mecnūn-ı ser-gerdān olurdu:

1. **mecnūn-ı ser-gerdān olurdu:***-ur, -du*
Gazel 133
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Başı dönmüş Mecnun (deli) olmak.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-gerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

mecrāsına:

1. **mecrāsına:***-sı, -na*
Gazel 46
Mısra: **3**
Bir işin gidişi, bir olayın doğrultusu. Bir işin yolu.

Hep şaḳāyıḳlar ḳaranfüller açar mecrāsına
Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i çeşm-i pür-ḫūna biter

mecẕūba ḳalem var mı:

1. **mecẕūba ḳalem var mı:**
Gazel 127
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Divane kalem kabul etmez.

Yazdı çün ḫaṭṭ-ı şerīfin dil-i dīvāneye
N'eyler ebrūsın daḫi var mı ḳalem mecẕūba

medd-i ḳaşıñla:

1. **medd-i ḳaşıñla:***-ıñ, -la*
Gazel 111
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kaşın uzunluğu.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

medʿu:

1. **medʿuvven:**
Gazel 131
Mısra: **13**
Davet olunmuş, çağrılmış, davetli.

Sitānbula medʿuvven eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet ile mihmānı

medyūn:

1. **medyūndur:***-dur*
Gazel 87
Mısra: **18**
Borçlu (Beyitte, Nâbî'nin yaşadığı dönemde borçluların zindana düşmeleri, borçları karşılığı rehin olarak kişisel bazı eşyalarını vermelerine değinilmiştir).

Sāʾil-i dehr-i denīye vermede naḳd-i cevāb
Şāʿirem bu ʿāleme gūyā ki medyūndur sözüm

mefhūm:

1. **mefhūmı:***-ı*
Kıt'a 13
Mısra: **12**
Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana, anlam, kavram.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

meftūn:

1. **meftūndur:***-dur*
Gazel 87
Mısra: **16**
Âşık, vurulmuş, mübtelâ.

Noḳṭa noḳṭa nükte-i mevhūm-ı taḥrīr-i evc

Ġālibā bir gerden-i pür-ḫāle meftūndur sözüm

meftūn eyleme:

1. **meftūn eyleme:** *-me*
   Gazel 112
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Kendine bağlamak, hayran bırakmak.

Dīde-i cādūlarıñla siḥr ü efsūn eyleme
Bu dil-i dīvāneyi ġamzeñle meftūn eyleme

meftūn oldu:

1. **meftūn oldu:** *-du*
   Mesnevi 3
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül vermek.

Leylī-i nāḳa-süvārı görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve söylerse ʿaceb mi Mecnūn

meger:

1. **meger:**
   Gazel 4
   Mısra: **6**
   Aslında, oysa ki.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

2. **meger:**
   Gazel 22
   Mısra: **8**
   "Meğer"; aslında, işin aslı anlamlarında bağlaç.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

3. **meger:**
   Gazel 39
   Mısra: **4**
   "Meğer"; aslında, işin aslı anlamlarında bağlaç.

Etdi bedīʿ-i ḥüsnüñ maʿānīsin beyān
Ḫaṭṭ-ı ruḫı meger kütübüñ Aḫterīsidir

4. **meger:**
   Gazel 36
   Mısra: **10**
   "Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḥayrān mısın kāfir

5. **meger:**
   Gazel 42
   Mısra: **8**
   "Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

Būs eylemede destini ol muṭrib-i nāzik
Var ise meger perde-i ṭanbūra kirişdir

6. **meger:**
   Gazel 68
   Mısra: **5**
   "Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

Tesbīḥ çekdi Zühreyi tesḫīr içün meger
Bu mādeyi çeşm-i necm-i Süreyyā ṣabāḥa dek

7. **meger:**
   Gazel 70
   Mısra: **31**
   "Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

Muṣḥaf-ı ʿārıż-ı dil-dāra yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

8. **meger:**
Gazel 99
Mısra: **11**
"Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

Meger vāʿiẓ yürütmüş giñ yaḳadan zevraḳ-ı ẕevḳı
Sebū-yı mey açıldı çıḳdı zīr-i ẕeyl-i dāmenden

9. **meger:**
Kıt'a 21
Mısra: **10**
"Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

Etmege verd-i ʿiẕārın şādāb
ʿIṭr-bār oldu meger ebr-i siyāh

10. **meger:**
Kıt'a 22
Mısra: **1**
"Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

Meger her gice bir ʿavret ḳaparmış ḫalvet-i ḫāṣṣa
ʿAses başmış cenāb-ı vāʿiẓi rüsvā-yı ʿāmm etmiş

11. **meger:**
Gazel 57
Mısra: **7**
"Meğer"; aslında, işin aslı anlamlarında bağlaç, sonradan anlaşılan bir durumu ifade etmek için kullanılır.

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣıġışdırmış

meger ki:

1. **meger ki:**
Gazel 8
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Oysa ki.

Raṭl-i girānı muġbeçe aġırlıḳ eyledi
Olmış meger ki nāmzed-i duḫter-i ʿineb

meh:

1. **mehle:** *-le*
Gazel 67
Mısra: **12**
Ay II Sevgili, dilber.

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

2. **meh:**
Gazel 120
Mısra: **6**
(ay yüzlü) güzel, dilber.

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

3. **meh:**
Gazel 134
Mısra: **1**
(ay yüzlü) güzel, dilber.

O meh bir şeb bize hem-câme-ḫvāb olsa kim aġlardı
Felekde necm-i baḫtım

şuʿle-tāb olsa kim
aġlardı

4. **meh:**
Gazel 137
Mısra: **1**
(ay yüzlü) güzel, dilber.

ʿAceb ol meh bize hem-
ṣoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āġūşda
furṣat olur mı

5. **mehiñ:** *-iñ*
Kıt'a 13
Mısra: **5**
(ay yüzlü) güzel, dilber.

O mehiñ gülşen-i
ḥüsninde açılmış
gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter
mi ya pehlū mı desem

6. **meh:**
Gazel 136
Mısra: **10**
Ay (gibi parlak ve güzel olan sevgili).

Hāleveş āġūşa çenber
eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña
ḳaş başdı da bir dil-
dāde mi

meh mi ṭoġduñ:

1. **meh mi ṭoġduñ:** *-duñ*
Gazel 133
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ay gibi doğmak.

Bir meh mi ṭoġduñ ki
mislini görmüş yoḳ ey
mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

meh-cebîn:

1. **meh-cebīnim:** *-im*
Gazel 106
Mısra: **4**
Ay alınlı, ay gibi parlak olan (sevgili).

Edemem ilticā-yı refʿ-i
niḳāb
Meh-cebīnim ḥicāb var
dilde

mehdī:

1. **mehdī:**
Gazel 140
Mısra: **25**
(d. 869 - ö. ?) Hz. Muhammed Mehdî el-Muntazar. Babası Hasan b. Ali el-Askerî, annesi Nercis Hatun'dur. On iki imamın on ikincisidir.

Mehdī saña hidāyet [.]
der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi
fehm eyle müfredi

meḥemmed:

1. **meḥemmed:**
Kıt'a 18
Mısra: **16**
-Özel İsim -.

Yazdı tārīḫin imāmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi miʿrāc-ı rūḥānī
Meḥemmed cennete
(1192)

meḥemmed ḥasīb:

1. **meḥemmed ḥasīb:**
Gazel 141
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çorumlu Kethudazade es-Seyyid Mehmet Ḥasīb Efendi.

Rıḥletiniñ tārīḫidir
şübhesiz
Māte mine'l-ʿışḳı
Meḥemmed Ḥasīb

meḥemmed oṭabaşıya:

1. **meḥemmed oṭabaşıya:** *-y, -a*
   Kıt'a 9
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Mehmet Odabaşı.

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melāʾik geldiler yoldaş

meḥemmed şākir:

1. **meḥemmed şākir:**
   Kıt'a 7
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Mehemmed Şâkir.

Dedi tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Geldi ʿizzetle Meḥemmed Şākir

meh-i ġarrā:

1. **meh-i ġarrā:**
   Gazel 67
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Aydınlık, parlak ay.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

2. **meh-i ġarrā:**
   Gazel 130
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Aydınlık, parlak ay.

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

meh-i nev:

1. **meh-i nev:**
   Gazel 49
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Hilâl.

Ḥükm-i taḳvīm-i şebān-rūz taḫallüf etmez
Rubʿ-ı ceybim meh-i nev mihr sütürlābımdır

2. **meh-i nev:**
   Kıt'a 10
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Hilâl.

Mihrdir hāle-i burca ufuḳ-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev şāne-i zībā-yı ṣadef

meh-i nevdir:

1. **meh-i nevdir:** *-dir*
   Gazel 100
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Hilâl.

Seḥābda meh-i nevdir ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir oldu maṭlaʿ-ı Pervīn

meh-i tābānı:

1. **meh-i tābānı:** *-ı*
   Gazel 107
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Parlak ay II Ay gibi parlak yüzlü sevgili.

Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

meh-rū:

1. **meh-rūlara:** *-lar, -a*
   Gazel 110
   Mısra: **6**

Ay yüzlü güzel, sevgili.

Mihr-i ruḫsārın gören māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin bildir bugün meh-rūlara

2. **meh-rūya:** *-y, -a*
Gazel 85
Mısra: **7**
Ay gibi güzel parlak yüz; ay yüzlü sevgili.

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş
Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

3. **meh-rū:**
Gazel 91
Mısra: **4**
Ay gibi güzel parlak yüz; ay yüzlü sevgili.

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi
O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

mehtāb:

1. **mehtāb:**
Gazel 6
Mısra: **1**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı dile taḳrīr ider mehtāb

2. **mehtāb:**
Gazel 6
Mısra: **2**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı dile taḳrīr ider mehtāb

3. **mehtāb:**
Gazel 6
Mısra: **4**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Sühā der-eşheb-i ebr olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını tesyīr ider mehtāb

4. **mehtāb:**
Gazel 6
Mısra: **6**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı ḫˇāb ile tesḫīr ider mehtāb

5. **mehtāb:**
Gazel 6
Mısra: **8**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meşʿal-keş midür eyā ki yandurmış
Miyān-ı kārbān-ı encümi tenvīr ider mehtāb

6. **mehtāb:**
Gazel 6
Mısra: **10**
Ay aydınlığı, ay ışığı.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

meh-tāb uyur:

1. **meh-tāb uyur:** *-r*
Gazel 31
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ay ışığı uyumak.

Ṣubḥ olunca etmedi bu şeb ẓuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āġūşında ol meh-tāb uyur

meh-tāb-ı tevekkül:

1. **meh-tāb-ı tevekkül:**
Gazel 117
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Tevekkül mehtâbı.

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüs oldu fersūde

mekān ede:

1. **mekān ede:** *-e*
Gazel 95
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yer tutmak, barınmak.

Mülk-i fenādan göçüp eyledi ʿazm-i beḳā
Ede cenāb-ı Ḫüdā ḳaṣr-ı cinānı mekān

mekārī olalar:

1. **mekārī olalar:** *-a, -lar*
Mesnevi 5
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
At, deve, katır gibi eşyâ taşımak için kiralanan yük hayvanı olmak.

Deveci kāfir ü Müslim develidir bu sefer
Geldi fermān ile çāvuş ki mekārī olalar

mekr:

1. **mekr:**
Gazel 51
Mısra: **6**
Hile, düzen, aldatma.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

mekr-i zen:

1. **mekr-i zen:**
Gazel 135
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kadınların fendi (hilesi).

Er odur dünyāda terk ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır mekr-i zen dedikleri

mekteb-i ʿirfānda:

1. **mekteb-i ʿirfānda:** *-da*
Gazel 55
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İrfan mektebi.

Ḥasībā mekteb-i ʿirfānda ʿarż etdikde üstāda
Bu sözde hep şerīkim üstüne taḳvīm göstermiş

mektūb:

1. **mektūba:** *-a*
Gazel 127
Mısra: **2**
Mektup.

Baḳ ser-i ṭurre ile ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū yazılan mektūba

mektūm olan:

1. **mektūm olan:** *-an*
Gazel 98
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gizli olmak.

Olmaz niḳābdan ḫaṭ u ḫāliñ müṭālaʿa
Mektūm olan risāle hem olsun hem olmasın

melāḥat:

1. **melāḥat:**
Gazel 56
Mısra: **6**
(Sevgilinin) Yüz güzelliği.

Cemālinde ruḫ-ı gül-gūnla çeşmin görenler der
Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḫoten yatmış

melāḥat gülşenin:

1. **melāḥat gülşenin:** *-i, -n*
Gazel 107
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik bahçesi.

Etmege yāḫūd melāḥat gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

melāʾik:

1. **melāʾik:**
Kıt'a 9
Mısra: **8**
Melekler.

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melāʾik geldiler yoldaş

melek:

1. **melek:**
Kıt'a 23
Mısra: **15**
Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan günahsız varlıklardan her biri.

Dediler çend melek burc-ı felekden tārīḫ
Seyr-i bārūyı geliñ ḳalʿa-i Aḳkirmāna

melek görünür:

1. **melek görünür:** *-ür*
Gazel 90
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Melek gibi görünmek.

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi
Bana melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

melekeci güzeli:

1. **melekeci güzeli:**
Gazel 118
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Melekeci (?) güzeli.

Melekeci güzeli çekdirirse ten ṣuyına
Kenāra ṣal yeke yek ḳullanıp dümen ṣuyına

meleklik:

1. **meleklik:**
Gazel 9
Mısra: **1**
Melek gibi iyi ve güzel davranma.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müşthereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

melek-sīmā:

1. **melek-sīmā:**
Gazel 4

Mısra: **1**
Melek yüzlü.

Beyāż fes üzre ṣarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

melʿūn:

1. **melʿūnı:***-ı*
Mesnevi 3
Mısra: **48**
Allah'ın lanetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lanetlenmiş, lanetli şeytan.

Raḳīb ile ber-ā-ber beyʿ ederler ʿaşḳ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş olmasa boynında melʿūnı

meʾmūr:

1. **meʾmūr:**
Gazel 59
Mısra: **7**
Emir almış olan, yükümlü. ll Nasuh Paşa kastedilmektedir.

Oldu devletde gedüklü zuʿamādan meʾmūr ʿAlī Aġa ki ṣadāḳatle şehīr ü şāyiʿ

meʾmūr oldu:

1. **meʾmūr oldu:***-du*
Kıt'a 23
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yükümlü, görevli olmak.

Oldu meʾmūr ʿAlī Aġa-yı zaʿīm-i dergāh İmtiṣāl etdi aṭaʿnā diyerek fermāna

men:

1. **men:**
Gazel 60
Mısra: **1**
"Ben" birinci tekil şahıs zamiri (Şairin kendisi, âşık).

Men hümā-yı evc-i nāzım lāneden etdim ferāġ
Bāde-perest-i niyāzım dāneden etdim ferāġ

menʿ:

1. **menʿe:***-e*
Gazel 45
Mısra: **9**
Yasak, engel.

Menʿe saʿy eyler bizi vāʿiẓ mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini tażyīʿ edip nefes ʿabeṣ itʿāb eder

"men ʿarefe":

1. **"men ʿarefe":**
Kıt'a 19
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bilen kişi. "Men arefe nefsehü, fekad arefe rabbehü = kendini tanıyan rabbini tanır" hadis-i şerifine gönderme yapılmıştır.

Ṣıdḳile bendesi ol Ḥażret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāṣıl olam sırr-ı dile "men ʿarefe"

menāre:

1. **menārelerle:***-ler, -le*
Gazel 69
Mısra: **13**
Minare (Üst kısım).

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir ezānı Sitānbuluñ

menbaʿ-ı cūd u seḫā:

1. **menbaᶜ-ı cūd u seḫā:**
Kıt'a 12
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik kaynağı.

Menbaᶜ-ı cūd u seḫā
meşreb-efendi-i cemīl
Kātib-i sānī-i cebḫāne
Ḥüseyn-i ḫoş-ḥāl

menbaᶜ-ı ḥilm ü ḥayā:

1. **menbaᶜ-ı ḥilm ü ḥayā:**
Kıt'a 18
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Uysallık ve namusun kaynağı.

Menbaᶜ-ı ḥilm ü ḥayā
Mollā Meḥemmed kim
Fikri maṣrūf idi dāʾim
ehl-i Ḥaḳḳa ḫıdmete

menḳabe-i şāh u gedāyı:

1. **menḳabe-i şāh u gedāyı:***-y, -ı*
Gazel 13
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şah ve Geda menkıbesi.

Şimdi kim oḳur menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḫ Ḥasībā ile

ᶜālemde ḥavādiṯ (Fi Ġurre Şaᶜbān Sene 1198)

menşūr-ı laᶜlüñ çeker:

1. **menşūr-ı laᶜlüñ çeker:***-er-üñ*
Gazel 4
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Lal taşı renginde nişan çekmek.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laᶜlüñ ile ṭuġra

menzilin ᶜalā ḳıldı:

1. **menzilin ᶜalā ḳıldı:***-dı*
Gazel 16
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Menzilini yüce kılmak.

Ḳıldı ḳanāᶜatile hümā menzilin ᶜalā
Esfelde ḥırṣ-ı dāne ile ḥabs olur decāc

merāḳ:

1. **merāḳıdır:***-ı, -dır*
Gazel 29
Mısra: **3**
Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek.

Cān merāḳıdır meyān-ı ebruvān-ı dil-bere
Ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür hemān miḥrāb uyur

2. **merāḳa:***-a*
Gazel 103
Mısra: **2**
Koyu et suyu II. Terbiye.

Būs eyle laᶜl-i lebin zülfüne etdiñse ᶜalāḳa
Maᶜcūn-ı müferraḥla ᶜilāc eyle merāḳa

mercümek:

1. **mercümek:**
Gazel 61
Mısra: **5**
Baklagillerden, beyaz çiçekli bir tarım bitkisi.

Ḫoş ġıdādır mercümek ṣāḥib-riyāżāt olmuşam
Gerçi çorbası ile tārḫāneden etdim ferāġ

merd olur:

1. **merd olur:** *-ur*
Gazel 101
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Yiğit olmak.

Nice merd olur o ṭıfl-i sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile muʿammer eyleye Mevlā hemān

merdāne:

1. **merdāne:**
Gazel 36
Mısra: **3**
Ere, erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe.

Reviş merdāne ammā ʿaks-i mey destinde ḥınnādır
Ḳız oġlan meşreb olduñ ḳız mısın oġlan mısın kāfir

merd-i esʿadi olasın:

1. **merd-i esʿadi olasın:** *-a, -sın*
Gazel 140
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
En mutlu insanı olmak.

Tā ümmet içre sen olasın merd-i esʿadi
Dāʾim göñülde ḥubb-i Muḥammed Taḳīyi ṭut

merd-i meydāndır:

1. **merd-i meydāndır:** *-dır*
Gazel 17
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yiğit, tek kişi.

Bir ayaġ ile yıḳar Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliḳanlu civāndır merd-i meydāndır ḳadeḥ

merdüm-i çeşmüñ:

1. **merdüm-i çeşmüñ:**
Gazel 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Göz bebeği.

Eylemiş ruḫsāruñı āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i çeşmüñ geçüp her naẓrası

2. **merdüm-i çeşmüñ:** *-üñ*
Gazel 3
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Göz bebeği.

Eylemiş ruḫsāruñı āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i çeşmüñ geçüp her naẓrası

merdüm-i meshūrda:

1. **merdüm-i meshūrda:** *-da*
Gazel 102
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Büyülenmiş insan.

Yār aġyārı ġam-ı gīsūñla farḳ etmedim
Nīk ü bed olmaz irāde merdüm-i meshūrda

merdüm-i ṣāḥib-hüner:

1. **merdüm-i ṣāḥib-hüner:**
Kıt'a 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hüner sahibi insan.

Sālik-i pāk-i ṭarīḳ-i Naḳş-bend
Pīr-i perver merdüm-i ṣāḥib-hüner

merḥamet ḳıl:

1. **merḥamet ḳıl:**
Mesnevi 5
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Merhamet etmek.

Merḥamet ḳıl der-i ḫāṣṣıñda baña sulṭānım
Rūz u şeb yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ nālānım

merhem:

1. **merhem:**
Gazel 23
Mısra: **8**
Ar. Yara üzerine konulan yumuşak devâ.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

2. **merhem:**
Gazel 105
Mısra: **10**
Ar. Yara üzerine konulan yumuşak devâ.

Yeñiler eski derdin çeşm-i bīmārın gören ʿāşıḳ
Ne deñlü dest-i luṭfı ḫoşa merhem tāzeden tāze

3. **merhemiñ:** *-iñ*
Gazel 130
Mısra: **13**
Ar. Yara üzerine konulan yumuşak devâ.

Merhemiñ ḳand-i leb-i āyīne-i ruḫsārdır
Eyleyen şimdi Ḥasībā ṭūṭī-i gūyā seni

mesā'il-i ser-i zülfüñde:

1. **mesā'il-i ser-i zülfüñde:** *-üñ, -de*
Gazel 16
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Saç ucunun meseleleri.

Ḳılmış mesā'il-i ser-i zülfüñde ḳāl ü ḳīl
Verdim Ḥasīb şeyḫe cevābı ḳulac ḳulac

meşʿale-i mihr-i dāġını:

1. **meşʿale-i mihr-i dāġını:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 67
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yara güneşinin meşalesi.

Sūzān edince meşʿale-i mihr-i dāġını
Döndü bahāra kūy-ı dil-ārā ṣabāḥa dek

meşʿal-i dāġım:

1. **meşʿal-i dāġım:** *-ım*
Gazel 120
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşk yarasının meşalesi.

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

meşāmm-ı cāna:

1. **meşāmm-ı cāna:** *-a*
Gazel 90
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Can burnu II gönül.

Meşāmm-ı cāna ṣabā etdi baḫş-ı būy-ı vaṭan
Derūna düşdü yine şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan

mescid:

1. **mescide:** *-e*
Gazel 138
Mısra: **7**
Din mescidi, cami.

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

2. **mescidde:** *-de*
Gazel 103
Mısra: **3**
Genellikle minaresi bulunmayan küçük cami.

Mescidde varup yaġ ḳoma ḳandīle mürāyī
Mey-ḫānede dök cām-ı gül icrā-yı meẕāḳa

mescidde yatar:

1. **mescidde yatar:** *-ar*
Gazel 30
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mescitte uyumak.

Bār-ı zād olmuş ʿiẕār-ı yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar mescidde bī-ādāb uyur

mesel:

1. **meseldir:** *-dir*
Gazel 57
Mısra: **15**
Atasözü.

Meseldir çün ġılāfa nīze ṣıġmaz derler ammā kim
Müjeñ almış ḫayāle ʿāşıḳ-ı şeydā ṣıġışdırmış

meselā:

1. **meselā:**
Gazel 70
Mısra: **15**
Ar. Örneğin.

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meselā
Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

mesʿele:

1. **mesʿele:**
Gazel 73
Mısra: **9**
Sorun, konu.

Bu bābda mesʿele faṣl olunmaz etme ḳīl ü ḳāl
Ḥasīb şiʿri bıraḳ imtiḥān zamānı degül

2. **mesʿeleyi:** *-y, -i*
Kıt'a 14
Mısra: **16**
Konu, mevzu, sorun.

Rüʾyet-i ġaymiledir sebt-i sübūt-i ġurre
Ḳıldı bu mesʿeleyi ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı tefhīm

3. **mesʿele:**
Gazel 114
Mısra: **4**
Mesele, konu.

Bāb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳīl ü ḳāl
Faṣl olunmaz mesʿele geldi yine tefsīrde

mesʾele:

1. **mesʾele:**
Gazel 45
Mısra: **2**
Çözüme kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun.

Kākülüñ şerḥini gūyā ḥüsni kim iʿrāb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yāb eder

mesʾele-i müşkile:

1. **mesʾele-i müşkile:**
Gazel 53
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Zor mesele.

Faṣl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı taḳrīr ederiz
Ḳıl ile mesʾele-i müşkile tefsīr ederiz

meserret:

1. **meserret:**
Gazel 101
Mısra: **5**
Sevinç.

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu meserret rū-nümā
Verdi bir maḫdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

meşhedi nūr ola:

1. **meşhedi nūr ola:***-a*
Gazel 132
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kabri ışıklı olmak.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı pür-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīḳ-ı Naḳş-bendīye demiş idi belī

meşhūr:

1. **meşhūr:**
Mesnevi 4
Mısra: **4**
Ar. Ünlü.

Yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ Evren begi
Ḫaṭṭ edip hep dediler ʿadlile meşhūr özi

meşhūr olmadıḳca:

1. **meşhūr olmadıḳca:***-ma, -dıḳca*
Gazel 84
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Herkesçe bilinen.

Dergehinde olmadım ʿuşşāḳıñ ẓiḥāmından cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr olmadıḳca bilmedim

meşhūr-ı ʿāmm-ı rubʿ-ı meskūndur:

1. **meşhūr-ı ʿāmm-ı rubʿ-ı meskūndur:***-dur*
Gazel 87
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Dünyanın dört bir yanında herkesin tanıdığı.

Revnaḳ-ı mecmūʿa-i ʿālemdir eşʿārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı ʿāmm-ı rubʿ-ı meskūndur sözüm

meşḳ-ı ruḫsārıñda:

1. **meşḳ-ı ruḫsārıñda:***-ı, -ñ, -da*
Gazel 55
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yanağın meşki.

Girihler meşḳ-ı ruḫsārıñda kāf-hā mīm göstermiş
Düzülmüş noḳṭa-i ḫāl-i siyeh taʿlīm göstermiş

meslek:

1. **mesleki:***-i*
Kıt'a 20
Mısra: **3**
Yol, tarik.

Naḳş-bendī mesleki üzre geçirdi sāl ü māh
Ḳıldı fānīden beḳā mülkine āḫir ʿazm-i rāh

mesned:

1. **mesnedi:***-i*
Gazel 140

Mısra: **16**
Dayanak.

Mūsā cenāb-ı Kāẓımıñ
ol ḫāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ᶜarş-ı
muᶜallāda mesnedi

mesned-i z̲āt-ı nesīb:

1. **mesned-i z̲āt-ı nesīb:**
Gazel 141
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Nesebi temiz, soylu kişinin dayandığı yer.

Āl-i Nebī mesned-i z̲āt-ı nesīb
Eyledi ᶜuḳbāya güz̲er ol edīb

meşrebce:

1. **meşrebce:**
Gazel 118
Mısra: **14**
Yaradılışına, huyuna göre II sürekli içilen şeye uygun.

Ṣoyunca varmadı eşᶜār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

2. **meşrebce:**
Gazel 118
Mısra: **14**
Yaradılışına, huyuna göre II sürekli içilen şeye uygun.

Ṣuyunca varmadı eşᶜār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

meşreb-efendi-i cemīl:

1. **meşreb-efendi-i cemīl:**
Kıt'a 12
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yüzlü Meşrep Efendi.

Menbaᶜ-ı cūd u seḫā
meşreb-efendi-i cemīl
Kātib-i s̲ānī-i cebḫāne
Ḥüseyn-i ḫoş-ḥāl

2. **meşreb-efendi-i cemīl:**
Kıt'a 12
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yüzlü Meşrep Efendi.

Menbaᶜ-ı cūd u seḫā
meşreb-efendi-i cemīl
Kātib-i s̲ānī-i cebḫāne
Ḥüseyn-i ḫoş-ḥāl

meşrebsiz etmedik:

1. **meşrebsiz etmedik:** *-me, -dik*
Gazel 51
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Adete uygun davranmak.

Açılamaz gelemeziz saḳī-i ġonce-lebsiz biz
Mey içdik ᶜişret etdik etmedik meşrebsiz biz

mesrūr ede:

1. **mesrūr ede:** *-e*
Gazel 131
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Sevindirmek.

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tārīḫ
Mübārek feth̟ ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḫānı

mesrūr etmediñ gitdi:

1. **mesrūr etmediñ gitdi:**
Gazel 91

Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Mutlu etmedin gitti.

Viṣāliñle beni bir kerre mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı zamān olsun mu derdim ben

meşşāṭa oldu:

1. **meşşāṭa oldu:***-du*
Gazel 96
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gelini süsleyen kadının tasarrufunda bulunmak.

ʿArūs-ı ġonçeye meşşāṭa oldu ġonce-i ter
Miṣāl-i ġāze verir reng ü bū çemen-be-çemen

mest eder:

1. **mest eder:***-er*
Gazel 114
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kendinden geçirmek II sarhoş etmek.

Mest eder ruḫsār-ı pür-ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ beni
ʿAnberiyye ḥāletin gördüm gül-i taṣvīrde

mest etmiş:

1. **mest etmiş:***-miş*
Gazel 29
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kendinden geçirmek II sarhoş etmek.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

mest eylemege:

1. **mest eylemege:***-mek, -e*
Gazel 71
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoş etmek.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

mest olmadan:

1. **mest olmadan:***-ma, -dan*
Gazel 37
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoş olmak.

Mest olmadan ḫumāra düşüp keşf-i rāzı ḳo
ʿAyş u ṣafā-yı bezm-i emel mā-ḥaṣaldadır

mest olup:

1. **mest olup:***-up*
Gazel 29
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā mest olup aḥbāb uyur

2. **mest olup:***-up*
Gazel 31
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoş olmak.

Şöyle vaṣf etdim mey-i laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb
Oḳuduḳca lezzetinden mest olup aḥbāb uyur

3. **mest olup:**-*up*
Gazel 73
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoş olmak.

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden emān zamānı degül

mestāne:

1. **mestāne:**
Gazel 4
Mısra: **3**
Sarhoş olmuş, kendinden geçmiş, mahmur.

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

2. **mestāne:**
Kıt'a 18
Mısra: **10**
(Aşkın sarhoşluğuyla) Aklı başından gitmiş, kendinden geçmiş (gönül).

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

mest-i ʿaraḳ olsa:

1. **mest-i ʿaraḳ olsa:**-*sa*
Gazel 121
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Rakıdan sarhoş olmak.

Ruḫ-ı ḫūn-pāşı par par parlasa mest-i ʿaraḳ olsa
Şarılsam mū-miyān-ı ṭıfl-i luʿbet-bāza pür-tāze

mest-i cām u çeşm-i laʿl-i dildārım:

1. **mest-i cām u çeşm-i laʿl-i dildārım:**-*ım*
Gazel 60
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin lal taşı gibi dudağındaki göz ve şarabın sarhoşu.

Şimdi mest-i cām u çeşm-i laʿl-i dildārım Ḥasīb
Ülfet-i mey-ḫāne vü peymāneden etdim ferāġ

mest-i mey:

1. **mest-i mey:**
Gazel 29
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Şarap sarhoşu.

Nuḳl-i bezm olduġunu keyfiyyeti işrāb eder Mest-i mey mirʾāt-i sāġar sāḳī-i mey-nāb uyur

mest-i mey-i raṭl-i girān mı:

1. **mest-i mey-i raṭl-i girān mı:**-*mı*
Gazel 50
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şarapla dolu ağır kadehten sarhoş olan.

Olan mest-i mey-i raṭl-i girān mı ʿāḳıbet-endīş Bu bezm-i pür-miḥende sāġar-ı bār-ı girān çekmez

mest-i nāz:

1. **mest-i nāz:**
Gazel 98
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Naz sarhoşu.

Ol mest-i nāz şāl-be-gerden degülse de
Mihr-i münīr hāle hem olsun hem olmasın

mest-i nāzik:

1. **mest-i nāzik:**
Gazel 96
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Narin mestane (Sevgili).

O mest-i nāzik eder seyre çıḳdıġın ifşā
Ṣadā-yı naʿra-i gül-bāng-ı hū çemen-be-çemen

mest-i şarāb-ı nāb uyur:

1. **mest-i şarāb-ı nāb uyur:** *-r*
Gazel 31
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Saf şarap sarhoşu uyumak.

Elde ḫançer dīdeler mest-i şarāb-ı nāb uyur
Saʿy-i īḳāẓ etme gördük fitne-cūydur ḫvāb uyur

mest-i sükker-ḫvāb:

1. **mest-i sükker-ḫvāb:**
Gazel 29
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Şekerleme yapar gibi sarhoş.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

meşʿal-keş:

1. **meşʿal-keş:**
Gazel 6
Mısra: **7**
Meşale çeken, meşaleci.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meşʿal-keş midür eyā ki yandurmış
Miyān-ı kārbān-ı encümi tenvīr ider mehtāb

metāʿ-ı vaṣlı añlar:

1. **metāʿ-ı vaṣlı añlar:** *-r*
Gazel 25
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Kavuşma metaı anlamak.

Nessāc-ı ʿışḳ cān ü dili tār u pūd eden
Añlar metāʿ-ı vaṣlı ne güne ḳumāş olur

mevācib:

1. **mevācibidir:** *-i, -dir*
Gazel 92
Mısra: **2**
"Maaş, aylık" demek olan ve Osmanlılar'dan önceki Türk devletlerinde de kullanılan kelime, Osmanlı mâliye teşkîlâtında yeniçerilere üç ayda bir olmak üzere "masar, recec, lezez, reşen" adlarıyla yılda dört defa törenle verilen maaş veya ulûfe anlamında kullanılırdı.

ʿIyd oldu aç fütādeñi ver būse sīneden
Şāhım leẕeẕ mevācibidir iç ḫazīneden

mevce-i deryāları:

1. **mevce-i deryāları:** *-lar, -ı*

Gazel 97
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Denizin dalgası.

Reşkle mevce-i deryāları gird-āb eyler
Her girih kim çözile ṭurre-i ṭarrārından

mevlā:

1. **mevlā:**
Gazel 101
Mısra: **5**
Allah.

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu meserret rū-nümā
Verdi bir maḫdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

2. **mevlā:**
Gazel 101
Mısra: **24**
Allah.

Nice merd olur o ṭıfl-i sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile muʿammer eyleye Mevlā hemān

mevlā ḫalḳ eylemiş:

1. **mevlā ḫalḳ eylemiş:** *-miş*
Gazel 133
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mevla yaratmış.

Her gören ḥayrān olur dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin iẓhāra mı ḫalḳ eylemiş Mevlā seni

mevlevī:

1. **mevlevī:**
Mesnevi 2
Mısra: **1**
13. yüzyılda yaşamış Mevlana Celaleddin Rumi'nin görüşleri ve tasavvufi düşünceleri üzerine, kendisinin ölümünün ardından gelişen tarikata mensup derviş.

Naḳş-bendī Mevlevī Veysī Rufāʿī Ḫalvetī Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī Cibāvī Celvetī

mevlid:

1. **mevlidi:** *-i*
Müfret 1
Mısra: **1**
Doğum.

Mevlidi tārīḫini didim Ḥasīb
ʿĀleme ān geldi ʿAlī Żiyā

2. **mevlidi:** *-i*
Müfret 2
Mısra: **1**
Doğum.

Müjde birle didi hātif mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefîse Ḫānımʿı Allāh ʿaṭā

3. **mevlidiñ:** *-iñ*
Kıt'a 8
Mısra: **2**
Hz. Peygamber'in doğumunu anlatan manzum eser, dini manzume.

Dediler çün öksüz oğlan göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki mevlidiñ sen daḫi yaz

4. **mevlidile:** *-ile*
Gazel 101
Mısra: **6**
Doğum.

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu meserret rū-nümā
Verdi bir maḫdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

mevt:

1. **mevt:**
Gazel 18
Mısra: **2**
Ölüm.

Manṣıb-ı dünyā leẕīẕ
ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı
şīrīn līk mevt encām-ı
telḫ

mevtden āgāh olan:

1. **mevtden āgāh olan:**-*an*
Gazel 50
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ölümden haberi olmak.

Olup zinde Ḥasībā
mevtden olan āgāh
Bu dehr-i bī-beḳāda
ġayret-i nām ü nişān
çekmez

mevzūn:

1. **mevzūn:**
Kıt'a 15
Mısra: **2**
Ar. 1. Vezinli, tartılı.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh
gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi
ḳalemden mevzūn

2. **mevzūndur:**-*dur*
Gazel 87
Mısra: **26**
Ölçülü, güzel.

Mıṣraʿ-ı ebyātıma
māʾildir erbāb-ı süḫan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā
ki mevzūndur sözüm

mevzūn ü müdevver:

1. **mevzūn ü müdevver:**
Gazel 137
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Düzgün ve yuvarlak.

Berrāḳ u beyāż ola
mevzūn ü müdevver
Hīç öyle dür-i nādireye
ḳıymet olur mı

2. **mevzūn ü müdevver:**
Gazel 137
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Düzgün ve yuvarlak.

Berrāḳ u beyāż ola
mevzūn ü müdevver
Hīç öyle dür-i nādireye
ḳıymet olur mı

mevzūn u muḳaffā oldu:

1. **mevzūn u muḳaffā oldu:**-*du*
Gazel 115
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Vezinli ve kafiyeli.

Oldu mevzūn u muḳaffā
bu ġazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarż etmege üstāda
cesāret güççe

mey:

1. **mey:**
Gazel 5
Mısra: **5**
Far. Şarap, bâde, hamr. mey-i nâb: Hâlis şarap. mey-âşâm, mey-hâr, mey-küsâr: Bâde-nûş.

Ṣurāḥī gerden-i billūr
mey leb şeftālū ġabġab
ʿAceb mi olsa göñlüm
mübtelā-yı duḫter-i
tersā

2. **meyde:**-*de*
Gazel 17
Mısra: **5**
Far. Şarap, bâde.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

3. **mey:**
Gazel 67
Mısra: **11**
Far. Şarap, bâde.

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

4. **mey:**
Gazel 102
Mısra: **2**
Far. Şarap, bâde.

Fikr-i şādī cāy-gīr olmaz dil-i maġdūrda
Mey nice eyler temekkün şīşe-i meksūrda

5. **mey:**
Gazel 123
Mısra: **6**
Far. Şarap, bâde.

Olmaz meẕāḳ-ı hāżıma-i tāze-devletān
Mey vaż‘ olunca ḥāmıż olur nev otalara

6. **mey:**
Gazel 120
Mısra: **3**
Içki, şarap.

Ciger pīrāhen üzre mā-hażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

mey içdik:

1. **mey içdik:**-*dik*
Gazel 51
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Şarap içmek, içki içmek.

Açılamaz gelemeziz saḳī-i ġonce-lebsiz biz
Mey içdik ‘işret etdik etmedik meşrebsiz biz

mey içsek:

1. **mey içsek:**-*sek*
Gazel 134
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şarap içmek, içki içmek.

Mey içsek inşirāḥ-ı ṣadrile bendin yine çözsek
Açılsaḳ gül gibi ref‘-i ḥicāb olsa kim aġlardı

mey ü maḥbūbdan:

1. **mey ü maḥbūbdan:**-*dan*
Gazel 45
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şarap ve dilber.

Men‘e sa‘y eyler bizi vā‘iẓ mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini tażyī‘ edip nefes ‘abeş it‘āb eder

meyān-ı ebruvān-ı dil-bere:

1. **meyān-ı ebruvān-ı dil-bere:**-*e*
Gazel 29
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kaşlarının ortası.

Cān merāḳıdır meyān-ı ebruvān-ı dil-bere

Ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür hemān miḥrāb uyur

meydān gerek:

1. **meydān gerek:**
Gazel 127
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Meydan gerekli.

Tevsen-i ḫāmeñe meydān gerek ey naẓm-ı Ḥasīb
Eyle irḫā-yı ʿināna var mı vādī nev-üslūba

mey-gūn eyleme:

1. **mey-gūn eyleme:***-me*
Gazel 112
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Şarap rengi yapmak. II Daha çok acı çektirmek.

Āteşī-reng giyme gül-penbe biniş [.]
Yaḳma bağrım çün kebāb eşkimi mey-gūn eyleme

mey-ḫāne:

1. **mey-ḫānede:***-de*
Gazel 103
Mısra: **4**
1. İçki içilen yer. 2. mec. İlahi aşk; tekke, dergâh.

Mescidde varup yaġ ḳoma ḳandīle mürāyī
Mey-ḫānede dök cām-ı gül icrā-yı meẕāḳa

mey-i ʿārımı:

1. **mey-i ʿārımı:***-ım, -ı*
Gazel 86
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Namus şarabı.

Bezm-i ʿışḳ içre şikest olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rūyumla mey-i ʿārımı dökdüm ṣaçdım

mey-i ʿayşla:

1. **mey-i ʿayşla:***-la*
Gazel 82
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şarap içmek.

Bisāṭ-ı bezme mey-i ʿayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümūm edelim

2. **mey-i ʿayşla:***-la*
Gazel 82
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sefa şarabı; zevk u sefa şarabı.

Bisāṭ-ı bezme mey-i ʿayşla hücūm edelim
Fütūḥ-ı rezmiñe [.]
leşkeri hümūm edelim

mey-i gül-fāmla:

1. **mey-i gül-fāmla:***-la*
Gazel 70
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Gül renkli şarap.

Mey-i gül-fāmla pür-sāġar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mirʾāt-i cemāl üstüne gül

mey-i laʿl-i leb-i yāri:

1. **mey-i laʿl-i leb-i yāri:***-i*
Gazel 31
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin dudağının kırmızı şarabı.

Şöyle vaṣf etdim mey-i laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb

Oḳuduḳca leẕẕetinden
mest olup aḥbāb uyur

meyl et:

1. **meyl et:**
Gazel 37
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Terk eyle evc-i naḫveti
meyl et tevāżuʿa
Şükb-i miyāh-ı sūy-ı
ḥażīż-i cebeldedir

meyl etdi:

1. **meyl etdi:***-di*
Gazel 54
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Fenni meyl etdi gibi bir
güzel-i sürḫ-sere
Biz Ḥasīb anı gül-
ābında besinden biliriz

2. **meyl etdi:***-di*
Gazel 120
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Dil-i āvāre ṣayda bir
püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe
meyl etdi kedersizce

meyl etme:

1. **meyl etme:***-me*
Gazel 109
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Meyl etmek,yönelmek.

Ol devlete meyl etme ki
minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki
ḳanāʿat var içinde

meyl eylediñ:

1. **meyl eylediñ:***-diñ*
Gazel 25
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yönelmek, eğilimli olmak.

Bir nev-zemīn vādiye
meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i
ṭabʿıña kim rāhdaş olur

meyl ü maḥabbet:

1. **meyl ü maḥabbet:**
Gazel 115
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül verme, sevme.

Ān gerek ḥüsn-i dil-
ārāda (ki) ola çārūb dil
Bize ānsız güzele meyl
ü maḥabbet güççe

meyl-i maḥbūb eylemezlerse:

1. **meyl-i maḥbūb eylemezlerse:***-mez, -ler, -se*
Gazel 113
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güzele meyletmek.

Ne deñlü zen-perestān
meyl-i maḥbūb
eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk
ile berber ḫuṣūsında

meyl-i sivādır:

1. **meyl-i sivādır:***-dır*
Gazel 135
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Allah'tan başka şeylere meyletmek, istek duymak.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥṣīl-i kām

Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

meyyāl-i maʿdūmü'l-misāl etmem:

1. **meyyāl-i maʿdūmü'l-misāl etmem:** *-me, -m*
Gazel 83
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Benzeri olmayana meyletmek.

Büt-i taṣvīr-i vaṣlı ʿaks-i mirʾāt-ı ḫayāl etmem
Velī İskenderi meyyāl-i maʿdūmü'l-misāl etmem

mezāḳ-ı hāżıma-i tāze-devletān olmaz:

1. **mezāḳ-ı hāżıma-i tāze-devletān olmaz:**
Gazel 123
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yeni göreve atananları ekşi lezzeti olmak.

Olmaz mezāḳ-ı hāżıma-i tāze-devletān
Mey vażʿ olunca ḫāmıż olur nev otalara

mezāḳi-i nuḳl-i ṣafā-yı ʿayş:

1. **mezāḳi-i nuḳl-i ṣafā-yı ʿayş:**
Gazel 41
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Yeme ve içme mutluluğunun mezesinden tat alma.

Olmuş meze mezāḳi-i nuḳl-i ṣafā-yı ʿayş
Bādām çeşm ü piste dehānım çıtır pıtır

meze olmuş:

1. **meze olmuş:** *-muş*
Gazel 41
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Meze olmak.

Olmuş meze mezāḳi-i nuḳl-i ṣafā-yı ʿayş
Bādām çeşm ü piste dehānım çıtır pıtır

mi:

1. **mi:**
Gazel 1
Mısra: **3**
Soru edatı.

Ḥamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnüñ ider tār-ı kākülüñ iʿrāb

2. **mi:**
Gazel 116
Mısra: **5**
Soru edatı.

İṭfā ider mi āteş-i ʿaşḳ-ı dil[i] sirişk
Yoḳ farḳı yemde muḥteriḳ olan sefīneden

3. **mı:**
Gazel 3
Mısra: **13**
Mı, soru edatı.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış bana
Vāḳıʿā rüʿyā mı ya ḫulyā mı söylersin
Ḥasīb

4. **mı:**
Gazel 3
Mısra: **13**
Mı, soru edatı.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış bana
Vāḳıʿā rüʿyā mı ya

ḫulyā mı söylersin
Ḥasīb

5. **mi:**
Mesnevi 3
Mısra: **2**
" Mi " soru eki.

Leylī-i nāḳa-süvārı
görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve
söylerse ʿaceb mi
Mecnūn

micmer:

1. **micmerim:** *-im*
Gazel 114
Mısra: **2**
Buhurdanlık.

Ḥālimi ḥayret gelir
endīşeme taḳrīrde
Micmerim leb-beste
kilkim lāl olur taʿbīrde

2. **micmer:**
Gazel 113
Mısra: **8**
Buhurdanlık.

Saḳīl-i bezm olanlar
eylemezse celse-i ḫiffet
ʿAceb rindāna istiḳbāl
olur micmer ḫuṣūsında

micmer-i dilde:

1. **micmer-i dilde:** *-de*
Gazel 86
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül buhurdanlığı.

Ḥāṣılı yaḳsa cihānı n'ola
āhım şereri
Micmer-i dilde nihān
nārımı dökdüm ṣaçdım

midād:

1. **midād:**
Gazel 6
Mısra: **9**
Mürekkep, yazı mürekkebi.

Ḥasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī
kāġıda taḥrīr ider
mehtāb

midād olsa:

1. **midād olsa:** *-sa*
Gazel 21
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Mürekkep olmak.

Saña derd-i dili taḥrīr
edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh
kilk felekler kāġıd

midād-ı ḫāme-i sırrīyi:

1. **midād-ı ḫāme-i sırrīyi:** *-y, -i*
Gazel 64
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sırrî'nin kaleminin mürekkebi.

Midād-ı ḫāme-i Sırrīyi
sürme fetīl et
Ḥasīb-i dīde-i mā-ʿaynı
nāẓım-pākime çek

midḥat:

1. **midḥatiñ:** *-in*
Mesnevi 1
Mısra: **2**
Medhetme, övme.

Maʿnā-yı ḥüsn-i edā
deryādır
Midḥatiñ anda dür-i
yektādır

midḥet-i ḥüsnüñü:

1. **midḥet-i ḥüsnüñü:** *-üñ, -ü*
Gazel 53
Mısra: **4**

Kelime Tipi: -
Güzelliği övmek.

Vāḳıʿā rüʾyada da
miṣliñi seyr etmiş yoḳ
Midḥet-i ḥüsnüñü
bilmem nice taḳrīr
ederiz

midür:

1. **midür:**
Gazel 6
Mısra: **7**
Mıdır, soru eki.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meşʿal-
keş midür eyā ki
yandurmış
Miyān-ı kārbān-ı
encümi tenvīr ider
mehtāb

miḥekk-i ṭabʿ-ı ḫālişle:

1. **miḥekk-i ṭabʿ-ı ḫālişle:***-le*
Gazel 87
Mısra: **33**
Kelime Tipi: -
Gerçek şairlik yeteneğinin değerlendirme taşı.

ʿAyn-ı ʿibretle naẓar ḳıl
ṣāfī altundur sözüm
Gūş edince mürdeye
baḫş-ı ḥayāt eyler o
dem

mihmān olursa:

1. **mihmān olursa:***-ur, -sa*
Gazel 66
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Misafir olmak.

Mihmān olursa derd ü
belā ġam yeme Ḥasīb
Ḫūn-ı cigerle mā-
ḥażarıñ yoḳ mudur
seniñ

mihmānı ola:

1. **mihmānı ola:***-a*
Gazel 131
Mısra: **14**
Kelime Tipi: -
Misafir olmak, konuk olmak.

Sitānbula medʿuvven
eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet
ile mihmānı

2. **mihmānı ola:***-a*
Gazel 131
Mısra: **14**
Kelime Tipi: -
Misafir olmak, konuk olmak.

Sitānbula medʿuvven
eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet
ile mihmānı

miḥnet ü idbārı:

1. **miḥnet ü idbārı:***-ı*
Gazel 84
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Eziyet ve makam kaybetme.

Devlet ü iḳbāli maʿzūl
olmadıḳca bilmedim
Miḥnet ü idbārı manẓūr
olmadıḳca bilmedim

mihr:

1. **mihr:**
Gazel 3
Mısra: **2**
Far. 1. Güneş, şems, âfitâb.

Mühreden geçmiş
fürūġ-ı meh cemāl
olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ
ruḫsār-ı āl olmış baña

2. **mihrdir:**-*dir*
Gazel 100
Mısra: **5**
Güneş.

Seḥābda meh-i nevdir ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir oldu maṭlaʿ-ı Pervīn

3. **mihrdir:**-*dir*
Kıt'a 10
Mısra: **9**
Güneş.

Mihrdir hāle-i burca ufuḳ-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev şāne-i zībā-yı ṣadef

4. **mihrdir:**-*dir*
Kıt'a 21
Mısra: **7**
Güneş.

Mihrdir hāle-i burc-ı behcet
Pür seḥāb oldu ya pīrāmen-i māh

5. **mihr:**
Gazel 49
Mısra: **12**
Güneş.

Ḥükm-i taḳvīm-i şebān-rūz taḫallüf etmez
Rubʿ-ı ceybim meh-i nev mihr sütürlābımdır

mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında:

1. **mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında:**-*ı, -n, -da*
Gazel 124
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Güneş ve ay ile sabah ve gece.

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü zeriñ devr eylesin sāḳī
Degül rindān sipihriñ mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında

mihr ü meh:

1. **mihr ü meh:**
Gazel 18
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güneş ve ay.

Zehr olur ol mihr ü meh ruḫsārsız dār-ı felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i zāra ṣubḥ u şām telḫ

2. **mihr ü meh:**
Gazel 122
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güneş ve ay.

Mihr ü meh oldu rāh-güẕārında çehre-sā
Ol sīm-ten girince libās-ı zer-ā-zere

mihr ü meh-i tābāna:

1. **mihr ü meh-i tābāna:**-*a*
Kıt'a 23
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Parlak ay ve güneş.

Bedeni sīne-i āfāḳa ḳılır istiġnā
Nāz eder ṭābyaları mihr ü meh-i tābāna

miḥrāb:

1. **miḥrāb:**
Gazel 29
Mısra: **4**
1. Câmi, mescit gibi ibâdet yerlerinde kıble duvarında bulunan, cemâatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer. 2. mec.

Yüceliğinden, güzelliğinden vb. üstün niteliklerinden dolayı kendisine yönelinen makam veya kimse 3. edeb. Sevgilinin kemer şeklindeki kaşları ve kaşların arasında kalan kısım.

Cān merāḳıdır meyān-ı ebruvān-ı dil-bere
Ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür hemān miḥrāb uyur

mihr-bān:

1. **mihr-bānım:** *-ım*
   Gazel 27
   Mısra: **1**
   Sevgili.

Güşād et bend-i sīneñ mihr-bānım gül zamānıdır
Açıl gül gibi gel ġonce-dehānım gül zamānıdır

mihr-i ʿanberīn:

1. **mihr-i ʿanberīn:**
   Gazel 101
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Anber kokulu güneş.

Ẕātı mirʾāt-ı celī pervāzı mihr-i ʿanberīn
Ya seḥāb-ı müşg-fām içre hilāl olmuş ʿayān

mihr-i cihān-ārā:

1. **mihr-i cihān-ārā:**
   Gazel 57
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Cihanı süsleyen güneş.

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣığışdırmış

mihr-i lāmiʿ:

1. **mihr-i lāmiʿ:**
   Gazel 59
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Parlayan güneş.

Minberi burc-ı semā ʿarş-ı muʿallā kürsī
Maḥfili māh-ı celī revzeni mihr-i lāmiʿ

mihr-i münīr:

1. **mihr-i münīr:**
   Gazel 98
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Parlak güneş.

Ol mest-i nāz şāl-be-gerden degülse de
Mihr-i münīr hāle hem olsun hem olmasın

2. **mihr-i münīr:**
   Gazel 133
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Parlak güneş (sevgili).

Bir meh mi ṭoġduñ ki mislini görmüş yoḳ ey mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā māder-i dünyā seni

mihr-i nūr-ı süḫan:

1. **mihr-i nūr-ı süḫan:**
   Gazel 40
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sözün ışıklı güneşi.

Bir ẕāta mihr-i nūr-ı süḫan feyż-yāb ola
Çün māh-ı bedr ʿārif-i rūşen-żamīr olur

mihr-i ruḫsārın gören:

1. **mihr-i ruḫsārın gören:** *-en*
Gazel 110
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yanak güneşini görmek.

Mihr-i ruḫsārın gören māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin bildir bugün meh-rūlara

mihr-i ṣadef:

1. **mihr-i ṣadef:**
Müfret 10
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İnci kabuğunun güneşi.

Bir dürr-i Necef mihr-i ṣadef içre nefîse
Nefs şems şeref burcu oldu gehvāre

mihr-i şehr-āşūb:

1. **mihr-i şehr-āşūb:**
Gazel 11
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şehri karıştıran, kargaşalık yaratan güneş.

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şehr-āşūb
ʿİẕār-ı ṣāfıña nisbetle seniñ cāmdır mirʾāt

mihr-i vālā:

1. **mihr-i vālā:**
Gazel 22
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Vala kumaşının sevgisi.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

mihr-i vefā:

1. **mihr-i vefā:**
Gazel 13
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dostluk güneşi.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā (mühr)
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṣ

2. **mihr-i vefā:**
Gazel 13
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dostluk güneşi.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṣ

miḳdār:

1. **miḳdārdır:** *-dır*
Gazel 93
Mısra: **3**
Bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, derece.

Tenāvül etdigi miḳdārdır ṣıḳlet şikem-ḫvāra
Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ʿişyān-ı cābīden

miḳleb-i miskīn:

1. **miḳleb-i miskīn:**
Gazel 100
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Misk kokulu mıklep.

Kitāb-ı ḥüsnüne ya ʿanberīn şīrāze

Ya cild-i muṣḥaf-ı ruḫsāra mıḳleb-i miskīn

miḳrāṣ:

1. **miḳrāṣ:**
Kıt'a 15
Mısra: **1**
Makas.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

2. **miḳrāṣ:**
Kıt'a 17
Mısra: **1**
Makas.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

mīl:

1. **mīl:**
Gazel 78
Mısra: **14**
(Ar.) Mil, çelik kalem.Göze sürme çekmeye mahsûs âlet.

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mükaḥḥil ü kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29 Rebīʿu'l-āḫir 1187)

mīl-i sürmedān olmuş:

1. **mīl-i sürmedān olmuş:***-muş*
Gazel 79
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sürmedanın mili olmak.

ʿArūs-ı maʿnāya ṣan mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir ḥüsn ü ān devāt ü ḳalem

mīnā-yı mücevher oldu:

1. **mīnā-yı mücevher oldu:***-du*
Kıt'a 10
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Mücevherli şişe.

Çekdi āyīne-i elmāsa zümürrüd pervāz
Oldu mīnā-yı mücevher dür-i deryā-yı Necef

minber:

1. **minberi:***-i*
Gazel 59
Mısra: **13**
Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

Minberi burc-ı semā ʿarş-ı muʿallā kürsī
Maḥfili māh-ı celī revzeni mihr-i lāmiʿ

minnet:

1. **minnet:**
Gazel 109
Mısra: **1**
Beklenti II yalvarma.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

minnetim yoḳ:

1. **minnetim yoḳ:**
Gazel 104
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
"Kıl kadar minnet etmem" anlamında kullanılan bir söz.

Yer etdi dāğım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ

minnetim ġazzāza bezzāza

mīr dervīş rıżā:

1. **mīr dervīş rıżā:**
    Kıt'a 21
    Mısra: **1**
    Kelime Tipi: **-**
    Mir Derviş Rıza.

Mīr Dervīş Rıżā ḫatn-i Ḥasan
Pür-vaḳār oldu o z̲āt-ı āgāh

miʿrāc-ı rūḥānī eyledi:

1. **miʿrāc-ı rūḥānī eyledi:***-di*
    Kıt'a 18
    Mısra: **16**
    Kelime Tipi: **-**
    Ruhen miraca çkmak.

Yazdı tārīḫin imāmeyn emr-i ciddile anıñ
Eyledi miʿrāc-ı rūḥānī Meḥemmed cennete (1192)

mirʾāt:

1. **mirʾāt:**
    Gazel 16
    Mısra: **2**
    Ayna.

Ḫūbān ile mübāḥas̲eye var mı iḫtiyāc
Mirʾāt eliñde ḥüsnüñe eylerken iḫticāc

mirʿāt:

1. **mirʿātın:***-ı, -n*
    Mesnevi 4
    Mısra: **29**
    Ayna.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

mirāt:

1. **mirʾāt:**
    Gazel 11
    Mısra: **1**
    Ayna.

Anuñçün herkese ṣūret-nümā-yı tāmdır mirʾāt
Mis̲āl-i çerḫ ʿibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt

2. **mirʾāt:**
    Gazel 11
    Mısra: **2**
    Ayna.

Anuñçün herkese ṣūret-nümā-yı tāmdır mirʾāt
Mis̲āl-i çerḫ ʿibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt

3. **mirʾāt:**
    Gazel 11
    Mısra: **4**
    Ayna.

Cemāl-i tāb-nākin seyr eder ḫūbān-ı devrānıñ
Naẓar ḳıldıḳca her dem bāʿis̲-i düşnāmdır mirʾāt

4. **mirʾāt:**
    Gazel 11
    Mısra: **6**
    Ayna.

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şehr-āşūb
ʿİz̲ār-ı ṣāfıña nisbetle seniñ cāmdır mirʾāt

5. **mirʾāt:**
    Gazel 11
    Mısra: **8**
    Ayna.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse

ḫāṭıra kim fāmdır
mirʾāt

6. **mirʾāt:**
Gazel 11
Mısra: **10**
Ayna.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

mirʾāt-ı celī:

1. **mirʾāt-ı celī:**
Gazel 101
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Açık, zahir, aşikâr, ayan olan ayna.

Ẕātı mirʾāt-ı celī pervāzı mihr-i ʿanberīn
Ya seḥāb-ı müşg-fām içre hilāl olmuş ʿayān

mirʾāt-i cemāl:

1. **mirʾāt-i cemāl:**
Gazel 70
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik aynası, yüz güzelliğinin aynası.

Mey-i gül-fāmla pür-sāġar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mirʾāt-i cemāl üstüne gül

mirʾāt-ı ruḫ:

1. **mirʾāt-ı ruḫ:**
Gazel 133
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) yanağının aynası (yanağın parlaklığı bağlamında).

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

mirʾāt-i sāġar:

1. **mirʾāt-i sāġar:**
Gazel 29
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kadeh aynası. II Her şeyi gösteren kadeh.

Nuḳl-i bezm olduġunu keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mirʾāt-i sāġar sāḳī-i mey-nāb uyur

mīrḫān olsa:

1. **mīrḫān olsa:** *-sa*
Mesnevi 4
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Mirhan olmak.

Bir hediyyeli müsāfir gelicek bī-daʿvet
Mīrḫān olsa daḫi ḳondurur eyler ʿizzet

misāl oldu:

1. **misāl oldu:** *-du*
Gazel 127
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Benzeri, dengi olmak.

Her seḥer silmede süpürmede reh-güzerin
Dīde saḳḳāya misāl oldu müje çārūba

misāl-i bāġ-ı iremdir:

1. **misāl-i bāġ-ı iremdir:** *-dir*
Gazel 90
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Cennet bahçesine benzeyen.

Bu bī-bedel bedelüñ yoḳ naẓīri gerçi baña
Miṣāl-i bāġ-ı İremdir feżā-yı kūy-ı vaṭan

misāl-i çerḫ:

1. **miṣāl-i çerḫ:**
Gazel 11
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Felek yeri.

Anuñçün herkese ṣūret-nümā-yı tāmdır mirʾāt
Miṣāl-i çerḫ ʿibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt

misāl-i ġāze:

1. **miṣāl-i ġāze:**
Gazel 96
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı renkli düzgün, allık gibi.

ʿArūs-ı ġonçeye meşşāṭa oldu ġonce-i ter
Miṣāl-i ġāze verir reng ü bū çemen-be-çemen

misāl-i şems:

1. **miṣāl-i şems:**
Kıt'a 25
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Mevlana'nın Şems'i.

Uyandırıp anı dest-i ʿaṭā-yı Mevlānā
Miṣāl-i Şems anıñ şemʿi pür-żiyā oldı

2. **miṣāl-i şems:**
Kıt'a 25
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Mevlana'nın Şems'i.

Uyandırıp anı dest-i ʿaṭā-yı Mevlānā
Miṣāl-i Şems anıñ şemʿi pür-żiyā oldı

misāl-i şöhreti:

1. **miṣāl-i şöhreti:***-i*
Kıt'a 25
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Şöhreti gibi.

Egerçi ol ḫademe zümresinden idi velī
Miṣāl-i şöhreti himmetde Bayḳara oldı

misl-i sānīsi var mı:

1. **miṣl-i ṣānīsi var mı:***-mı, -*
Gazel 20
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İkinci benzeri var.

Naẓar ḳıl çeşm-i inṣāfile var mı miṣl-i ṣānīsi
Ne ḥācet ṣarf-ı maḳdūr-ı suḫanla eylemek īrād

mislini görmedi:

1. **miṣlini görmedi:***-me, -di*
Kıt'a 23
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Eşi, benzerini görmemek.

Görmedi miṣlini seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāḫatde binā şānı çıḳa eyvāna

mislini görmüş yoḳ:

1. **miṣlini görmüş yoḳ:**
Gazel 133
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Benzeri görülmemek.

Bir meh mi ṭoġduñ ki miṣlini görmüş yoḳ ey

mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā māder-i dünyā seni

misliñi seyr etmiş yoḳ:

1. **misliñi seyr etmiş yoḳ:**
Gazel 53
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Benzeri görülmemiş.

Vāḳıʿā rüʾyada da misliñi seyr etmiş yoḳ
Midḥet-i ḥüsnüñü bilmem nice taḳrīr ederiz

mıṣraʿ-ı ebyātıma:

1. **mıṣraʿ-ı ebyātıma:** *-ım, -a*
Gazel 87
Mısra: **25**
Kelime Tipi: **-**
Beyitlerin dizeleri.

Mıṣraʿ-ı ebyātıma māʾildir erbāb-ı süḫan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā ki mevzūndur sözüm

mıṣraʿ-ı naẓmile:

1. **mıṣraʿ-ı naẓmile:** *-ile*
Gazel 87
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Şiirin mısrası.

Mıṣraʿ-ı naẓmile tesḫīr-i cüvānān eylerem
Hep musaḫḫardır baña çün siḥr [ü] efsündur sözüm

mıṣraʿ-ı vāḥidle:

1. **mıṣraʿ-ı vāḥidle:** *-le*
Gazel 20
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Bir dize ile.

Ḥasībā mıṣraʿ-ı vāḥidle der tārīḫ-i tebrīki
Zihī kāşāne-i şāyāne-i sulṭān mübārek-bād

mīve-çīn-i şeftālū olduḳca:

1. **mīve-çīn-i şeftālū olduḳca:** *-duḳ, -ca*
Gazel 99
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şeftali toplamak. II Gerdandan öpmek.

Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna
Bez[i]mde mīve-çīn-i şeftālū olduḳca gerdenden

mīve-i mażmūn-ı bī-hemtā:

1. **mīve-i mażmūn-ı bī-hemtā:**
Gazel 46
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Benzersiz mazmun meyvesi.

Naḫl-bend-i ravża-i maʿīn midir bilmem Ḥasīb
Her ḳalemde mīve-i mażmūn-ı bī-hemtā biter

miyān:

1. **miyānın:** *-ı, -n*
Mesnevi 5
Mısra: **5**
Bel, ince bel. Mûy miyân. / Sevgilinin ince beli.

Ger miyānın ḳoçan ol sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu ġamdan olup āzāde

miyāne:

1. **miyānesiile:** *-si, -ile*
Gazel 40
Mısra: **6**
Orta, ara II bel.

ʿUşşāḳ uṣūl-i dāʾire-i rāstdan çıḳıp
Rāz-ı nühüft miyānesiile ḫabīr olur

miyān-ı kārbān-ı encümi:

1. **miyān-ı kārbān-ı encümi:**
Gazel 6
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yıldız kervanının ortası.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meşʿal-keş midür eyā ki yandurmış
Miyān-ı kārbān-ı encümi tenvīr ider mehtāb

miyān-ı şālde:

1. **miyān-ı şālde:** *-de*
Gazel 4
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Şalın ortası.

Miyān-ı şālde at ḳapdı fesin ḥaddi ʿuşşāḳa Ḳurulmış lālezāra yasemende ḫayme-i zībā

miʿyār:

1. **miʿyār:** *-dır*
Gazel 43
Mısra: **10**
Herkes tarafından kabul edilmiş, yerleşmiş prensip, ölçü, kıstas.

Ādeme mürşid-i maḥkī ḳābiliyyetdir Ḥasīb
Ḫāliṣ ü kem-māyeye miʿyār kendin gösterir

2. **miʿyār:**
Gazel 43
Mısra: **2**
Altın, gümüş gibi kıymetli mâdenlerin ve bunlardan yapılmış şeylerin istenilen değerde, ağırlık ve saflık derecesinde olup olmadığını gösteren ölçü, ayar ölçüsü II bir kimseyi veya bir kavramı değerlendirebilmek veya hakkında doğru hükme varabilmek için başvurulan, herkes tarafından kabul edilmiş, yerleşmiş prensip, ölçü, kıstas.

Naḳd-i istiʿdād olunca kār kendin gösterir
Kesb eden sermāyesi miʿyār kendin gösterir

mīzān eylemem:

1. **mīzān eylemem:** *-me, -m*
Gazel 83
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tartmak, ölçmek.

Benānıñla Benātü'n-naʿşı mīzān eylemem hemçün
Şebān-ı ġayra çeşmim ḫīredārī-i hilāl etmem

mızrābı ele aldı:

1. **mızrābı ele aldı:** *-dı*
Mesnevi 4
Mısra: **49**
Kelime Tipi: **-**
Telli sazları çalmakta kullanılan küçük alet, tezeneyi ele almak.

Aldı mızrābı ele ḫışmla cellād-ı cihān
Etdi ṭoḳuz yörügüñ başını birden ġalṭān

mollā meḥemmed kim:

1. **mollā meḥemmed kim:**
Kıt'a 18
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Molla Muhammet ki.

Menbaʿ-ı ḥilm ü ḥayā
Mollā Meḥemmed kim
Fikri maṣrūf idi dāʾim
ehl-i Ḥaḳḳa ḫıdmete

mora:

1. **mora:**
Müfret 9
Mısra: **2**
Balkanlar'da Yunanistan ana karasına bağlı bir yarımada. Fatih Sultan Mehmed zamanında (1460) Osmanlı hakimiyetine girmiştir.

Mücevher ḥarfle tebrīke yazdı kilk-i zer tārīḫ
Mora manṣıb ḳılındı nīk-nām ʿOs̱mān Paşaya

mū:

1. **mūlara:** *-lar, -a*
Gazel 110
Mısra: **3**
Saç.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

muʿammer eyle:

1. **muʿammer eyle:**
Gazel 20
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Uzun ömür vermek.

İlāhī eyle bānīsin muʿammer ḫānesin maʿmūr
Derinden ḥalḳa gibi ṭaşra ḳalsun dīde-i ḥussād

muʿammer eyleye:

1. **muʿammer eyleye:**
Gazel 101
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Allah uzun ömür versin.

Nice merd olur o ṭıfl-i sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile muʿammer eyleye Mevlā hemān

muʿārıż-ṭabʿ olan:

1. **muʿārıż-ṭabʿ olan:** *-an*
Gazel 83
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Dünyaya karşı muhalif yaratılışlı olan.

Ḥasībā eylerim ehl-i kemāle ʿarż-ı ḥāl ammā
Muʿārıż-ṭabʿ olan dānāya taʿyīʿ-i maḳāl etmem

mübāḥase:

1. **mübāḥaṣeye:** *-y, -e*
Gazel 16
Mısra: **1**
Karşılıklı konuşma.

Ḫūbān ile mübāḥaṣeye var mı iḥtiyāc
Mirʾāt eliñde ḫüsnüñe eylerken iḥticāc

mübārek:

1. **mübārek:**
Gazel 131
Mısra: **16**
Kutlu, mukaddes.

Ḥurūf-ı cevherīlerle
Ḥasībā söyledim tārīḫ
Mübārek feṭḥ ile
mesrūr ede Bārī Selīm
Ḫānı

mübārek ḳadem-i selīm ḫānı:

1. **mübārek ḳadem-i selīm ḫānı:** *-ı*
Gazel 131
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Selim Han'ın uğurlu ayağı.

Ḥasīb ḥurūf-ı mücevherle söyledim tārīḫ
Bu daʿvet ede mübārek ḳadem-i Selīm Ḫānı

mübārek-bād:

1. **mübārek-bād:**
Gazel 20
Mısra: **16**
F. Kutlu olsun, mübarek olsun.

Ḥasībā mıṣraʿ-ı vāḥidle der tārīḫ-i tebrīki
Zihī kāşāne-i şāyāne-i sulṭān mübārek-bād

mübārek-bād oḳur:

1. **mübārek-bād oḳur:** *-r*
Kıt'a 5
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hoş geldin okumak.

Yazıldı Sūre-i Ve'l-leyl levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād oḳur tebrīkine erbāb-ı dil her bār

mübārek-bāde mi:

1. **mübārek-bāde mi:** *-e, -mi*
Gazel 136
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
F. Kutlu olsun, mübarek olsun.

Nāmzed olmuş gibi muġbeçeye bintü'l-ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muġān ḳaṣdıñ mübārek-bāde mi

müberrā:

1. **müberrādır:** *-dır*
Gazel 93
Mısra: **9**
Ayrılmış, sıyrılmış, arınmış.

Zihī nā-pāk-ṭıynet raḥmet-i Ḥaḳdan müberrādır
Edenler ḳaṭʿ-ı mā [.] āl-i türābīden

mübtelā-yı duḫter-i tersā:

1. **mübtelā-yı duḫter-i tersā:**
Gazel 5
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hristiyan güzeline düşkün olmak.

Ṣurāḥī gerden-i billūr mey leb şeftālū ġabġab
ʿAceb mi olsa göñlüm mübtelā-yı duḫter-i tersā

mücāz ede:

1. **mücāz ede:** *-e*
Gazel 82
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Uygun görmek.

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

mücerred:

1. **mücerred:**
Gazel 134
Mısra: **4**
Düşüncede var olan, zihinde soyutlama, tecrit yoluyle elde edilen, soyut (fikir, kavram, tasavvur).

Dil-i aʿdā ābādī-i feraḥla olmasa ābād
Mücerred ḫāṭır-ı ʿāşıḳ ḫarāb olsa kim aġlardı

mücessem:

1. **mücessem:**
Gazel 20
Mısra: **9**
Cisimleşmiş, hissedilen.

Mücessem naḳş-ı gün-ā-gün ile tezyīn olan ṭāḳın
Ḳalur endīşe vü ḥayretde görse Māni vü Bihzād

2. **mücessem:**
Gazel 57
Mısra: **10**
Cisimleşmiş, hissedilen.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim
Mücessem naḳşe gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣığışdırmış

mücevher ḥarfle:

1. **mücevher ḥarfle:** *-le*
Müfret 9
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bir tarihteki harflerin hepsi hesaba dahil ediliyorsa buna "tam" tarih denir. Sadece noktalı harfler dahil ediliyorsa, bu tarihlere "menkut" "mu'cam", "cevher", "mücevher", "gevher" gibi isimler verilir.
Sadece noktalı harfler dahil ediliyorsa, bu tarihlere "menkut" "mu'cam", "cevher", "mücevher", "gevher" gibi isimler verilir.

Mücevher ḥarfle tebrīke yazdı kilk-i zer tārīḫ
Mora manṣıb ḳılındı nīk-nām ʿOs̱mān Paşaya

muʿciz-i ʿīsāya:

1. **muʿciz-i ʿīsāya:** *-y, -a*
Gazel 87
Mısra: **36**
Kelime Tipi: **-**
Hz. İsa'nın mucizesi.

Ben Ḥasībem muʿciz-i ʿīsāya maḳrūndur sözüm

müdām:

1. **müdām:**
Gazel 8
Mısra: **5**
Her zaman, daima, devamlı || şarap.

Dest-i ṭaleble ayaġı taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duʿā-yı ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

2. **müdām:**
Gazel 15
Mısra: **4**
(Ar.) Sürekli.

Çekip desti sebūveş sāḳiyā bezm-i taʿalluḳdan
Müdām ayaġıña gelsin naṣībiñ iddiʿādan gec

3. **müdām:**
Gazel 29
Mısra: **9**
(Ar.) Sürekli.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

4. **müdām:**
Kıt'a 2
Mısra: **3**
(Ar.) Sürekli.

Tekyede saḳḳālıḳ ederdi müdām
Kevs̲eri nūş etmege şāyestedir

mufaṣṣal olmuşam:

1. **mufaṣṣal olmuşam:** *-muş, -am*
Gazel 38
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Tafsilli, tafsilatlı, uzun uzadıya anlatılan şeyler olmak.

Muḫtaṣar bir nüsḫayam ammā mufaṣṣal olmuşam
Kāʿinātıñ saʿd u naḥsı levḥa-i ḳālimdedir

müferraḥ oluyor:

1. **müferraḥ oluyor:** *-u, -yor*
Gazel 70
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Ferahlatıcı olmak.

Yine neşr ü dehenim ḳırmıza ḳanmış ʿanber
Ne müferraḥ oluyor dāne-i ḫāl üstüne gül

müfred:

1. **müfredi:** *-i*
Gazel 140
Mısra: **26**
Tek olan. II Pir.

Mehdī saña hidāyet [.] der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

muġbeçe:

1. **muġbeçe:** *-ı*
Gazel 8
Mısra: **3**
Meyhane çırağı. II Saki.

Raṭl-i girānı muġbeçe aġırlıḳ eyledi
Olmış meger ki nāmzed-i duḫter-i ʿineb

2. **muġbeçe:**
Gazel 16
Mısra: **4**
Mecusi çocuğu; meyhaneci çırağı II sevgili.

Aʿlā bilindi ḳıymeti ḳıldıḳ müzāyede
Pīri mi etdi bezmde muġbeçe ḫarāc

3. **muġbeçeye:** *-y, -e*
Gazel 67
Mısra: **9**
Hristiyan sevgili.

Rez duḫterini muġbeçeye eyleyip zifāf
Sāḳiyā eyledik şeb-i ḥınnā ṣabāḥa dek

4. **muġbeçeye:** *-y, -e*
Gazel 136
Mısra: **7**
Hristiyan sevgili.

Nāmzed olmuş gibi muġbeçeye bintü'l-ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muġān

ḳaṣdıñ mübārek-bāde mi

muġtenem olmaz:

1. **muġtenem olmaz:**-*maz*
Gazel 92
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Duyumlu olmak (nimete doymak). ll Mutlu olmak.

Olmaz göñül ḫayāl-i viṣāliyle muġtenem
Būs-ı nevāl eyleme dürr-i āb-gīneden

muḥakkā:

1. **muḥakkā:**
Gazel 28
Mısra: **4**
?.

Ḳıl taḥammül seng-i cevre ḳadr-i rūy-ı zerdi bul
Kim muḥakkā imtiḥān ile olur zer muʿteber

muḥāl:

1. **muḥāl:**
Gazel 34
Mısra: **5**
Ar. Olmaz şey, imkânsız.

Ber-dār ederse düzd-i nigāhım [.] muḥāl
Gīsūlarile zülfü güvāh-ı aṣīl olur

muḥāl-ender-muḥāl:

1. **muḥāl-ender-muḥāl:**
Gazel 3
Mısra: **12**
Mümkün olmayan, olanaksız.

Şöyle sīr olmış dehānuñ kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-ender-muḥāl olmış baña

muḥallā:

1. **muḥallā:**
Gazel 22
Mısra: **2**
Süslenmiş, donatılmış, tezyin edilmiş.

Ruḫ u ḫāliñ ya al Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir
Muḥallā ḫūylarıñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

muḥammed-i bāḳır:

1. **muḥammed-i bāḳır:**
Gazel 140
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
On İki İmam'dan beşincisi olup, Cafer-i Sadık'ın babasıdır.

İksīr eder Muḥammed-i Bāḳır vücūduñı
Sür āstān-ı ravżasına rūy-ı esvedi

muḥannā:

1. **muḥannā:**
Gazel 4
Mısra: **22**
Kınalı, kınalanmış.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl ṣandılar ol pençe-i mihrüñ

2. **muḥannā:**
Gazel 5
Mısra: **4**
Kınalı, kınalanmış.

Mükaḥḥal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

muḥibb-i ḫānedān:

1. **muḥibb-i ḫānedān:**
Gazel 132
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Soylu ailenin (Ehl-i Beyt) dostu.

Rıḥlet-i dār-ı beḳā edince tārīḫin dedim
Göçdü fānīden muḥibb-i ḫānedān Seyyid ʿAlī

muḥibb-i ḫudāyı:

1. **muḥibb-i ḫudāyı:***-y, -ı*
Gazel 54
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Allah sevgisi.

Dāʾire-i kūyuñ eder nāle vü zār elbette
Bizde muḥibb-i Ḫudāyı ceresinden biliriz

muḥīṭ oldu:

1. **muḥīṭ oldu:***-du*
Kıt'a 14
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kuşatmak, çepeçevre sarmak.

Oldu rīş-i nev ile çāh-ı zenaḫdānı muḥīṭ
Hem-çünīn sünbül-i pīrāmen-i ḥavż-ı nesīm

(mühr):

1. **(mühr):**
Gazel 13
Mısra: **5**
Mühür, damga.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā (mühr)
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṯ

mühre:

1. **mühreden:***-den*
Gazel 3
Mısra: **1**
Bir çeşit yuvarlak şey.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

mühr-i laʿle ḳazılmış ola:

1. **mühr-i laʿle ḳazılmış ola:***-a*
Gazel 100
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Lal taşlı mühre kazınmış.

O leb ki kāġıd-ı āl üzre ḫaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i laʿle ḳazılmış ola zemān ü zemīn

mühr-i mihrile:

1. **mühr-i mihrile:***-ile*
Gazel 80
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güneşin mührü.

Mühr-i mihrile derūna dāġlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

muḫtāc-ı ʿilāc olma:

1. **muḫtāc-ı ʿilāc olma:***-ma*
Gazel 15
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
İlaca ihtiyaç duymak.

Ṭabībe etme şerḥ-i şerḥa muḫtāc-ı ʿilāc olma
Yüri şāfī cevāb al derdi dermān bil devādan gec

muḫtaṣar nüsḫayam:

1. **muḫtaṣar nüsḫayam:** *-y, -am*
   Gazel 38
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Özetlenmiş nüsha.

Muḫtaṣar bir nüsḫayam ammā mufaṣṣal olmuşam
Kāʿinātıñ saʿd u naḥsı levḥa-i ḳālimdedir

muḫteriḳ olan:

1. **muḫteriḳ olan:** *-an*
   Gazel 92
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Yanmak. II Aşk veya ayrılık ateşi ile yanmak.

İṭfā eder mi āteş-i ʿışḳ-ı dili sirişk
Yoḳ farḳı yemde muḫteriḳ olan sefīneden

müjde:

1. **müjde:**
   Müfret 2
   Mısra: **1**
   Sevinç haberi, beşaret.

Müjde birle didi hātif mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefīse Ḫānımʿı Allāh ʿaṭā

müjde ḳıl:

1. **müjde ḳıl:**
   Gazel 101
   Mısra: **25**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevinecek haber vermek.

Müjde ḳıl ser-tā-be-pā āfāḳa tārīḫin Ḥasīb
Geldi İskender Meḥemmed zümre-i ṣāḥib-ḳırān

müjde-i vaṣlıñ:

1. **müjde-i vaṣlıñ:** *-ıñ*
   Gazel 86
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma müjdesi.

Müjde-i vaṣlıñ ile almaġa bir şāfī cevāb
Naḳd-i cān u dil-i bīmārımı dökdüm ṣaçdım

müje:

1. **müje:**
   Gazel 101
   Mısra: **20**
   Far. Kirpik.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

2. **müje:**
   Gazel 101
   Mısra: **20**
   Far. Kirpik.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

3. **müje:**
   Gazel 127
   Mısra: **6**
   Far. Kirpik.

Her seḥer silmede süpürmede reh-güzerin
Dīde saḳḳāya misāl oldu müje çārūba

4. **müjeñ:** *-ñ*
   Gazel 55
   Mısra: **8**
   (Sevgilinin) kirpiği.

Lebiñ ḫaṭṭ-ı hümāyūn mı getirdi şāh-ı ḥüsnüñden
Müjeñ leşkerleri ṣıḳ ṣıḳ dizip taʿlīm göstermiş

5. **müjeñ:***-ñ*
Gazel 57
Mısra: **16**
(Sevgilinin) kirpiği.

Meşeldir çün ġılāfa nīze ṣıġmaz derler ammā kim
Müjeñ almış ḫayāle ʿāşıḳ-ı şeydā ṣıġışdırmış

müje-i çeşmi döküp:

1. **müje-i çeşmi döküp:***-üp*
Gazel 70
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Gözün kirpiğini dökmek.

Müje-i çeşmi döküp ṣafḥa-i ruḫsār üzre
Yazdı bir tāze ġazel vaṣf-ı ġazāl üstüne gül

müjeñ ḫadengini:

1. **müjeñ ḫadengini:***-i, -n, -i*
Gazel 64
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ok gibi kirpiği.

Şehīd-i ġamzeñ olam diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ḫadengini ey ḳaşı yā helākime çek

muḳābil olsa:

1. **muḳābil olsa:***-sa*
Gazel 125
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek.

Bilir māhiyyet-i noḳṣān-ı ḥüsnin ġurre-i ġarrā
Muḳābil olsa şems-i ʿārıżıñla bedr-i tāmında

muḳaddem olmuşidi:

1. **muḳaddem olmuşidi:***-muş, -i, -di*
Gazel 131
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
I. Önde olmak, ileride bulunmak II. Arz etmek, sunmak.

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḫān-ı Ḳırım
Müşerref etdi yine dehri defʿa-i s̱ānī

muḳadder:

1. **muḳaddere:***-e*
Gazel 37
Mısra: **3**
Takdir adilmiş, uygun (reva)görülmüş kader, alın yazısı.

Ḥüccet olur mu ḥakk-ı tedebbür muḳaddere
Ḥükm-i ḳażā ki ḳayd-ı sicill-i ezeldedir

mükaḫḫal:

1. **mükaḫḫal:**
Gazel 5
Mısra: **3**
Sürmelenmiş, üzerine sürme sürülmüş.

Mükaḫḫal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

mükaḫḫil oldu:

1. **mükaḫḫil oldu:***-du*
Gazel 78
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**

Sürmelenmek, üzerine sürme sürülmüş olmak.

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mükaḥḥil ü kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29 Rebīʿu'l-āḫir 1187)

mükerrer muʿteber oldu:

1. **mükerrer muʿteber oldu:***-du*
Gazel 28
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Tekrar tekrar saygın olmak.

Eyledim tamġa-i būsiş sīm-i ḫām-endāmını
Sevdigim ser-tā-be-pā oldu mükerrer muʿteber

muḳīm ola:

1. **muḳīm ola:***-a*
Gazel 63
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yerleşmek, ikamet etmek; bir işi üstlenmek ve o görevi yerine getirmeye devam etmek.

Kim Ḥasībā işigünde ola ṣıdḳile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

muḳīm-i künc-i ʿuzlet:

1. **muḳīm-i künc-i ʿuzlet:**
Gazel 117
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Uzlet köşesinde oturan (kimse). II Tüm insanlarla irtibatı keserek bir köşeye çekilmek.

Bulur āmāde āb u dānesin murġ-ı ḳafes bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet rızḳ içün ġam yer mi bīhūde

muḳtedā oldı:

1. **muḳtedā oldı:***-dı*
Kıt'a 25
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kendisine uyulan kimse, reis olmak.

Ḳalender idi kerīm idi şūḫ-meşreb idi
ʿAṭāda varını iḫvāna muḳtedā oldı

mül:

1. **mül:**
Gazel 121
Mısra: **1**
Şarap.

Gözüm gelse açılsa gül mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey heylerini şeh-nāza āġāze

mülhem ḳıldı:

1. **mülhem ḳıldı:***-dı*
Kıt'a 23
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İlham etmek.

Cāmiʿ-i ḥışn-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd Ḳıldı Ḥaḳ mülhem o şāhenşeh-i ʿālī-şāna

mülḥid:

1. **mülḥid:**
Gazel 138
Mısra: **8**
(Ar.) Dinsiz, Allah'ı tanımaz.

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz

Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

2. **mülḥid:**
Gazel 138
Mısra: **8**
Allah'ı tanımayan, dinsiz, îmansız kimse.

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

mülk:

1. **mülkini:***-i, -n, -i*
Kıt'a 5
Mısra: **5**
Mal, varlık, zenginlik // Saltanat.

Edip sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat mülkini teʾbīd
Beyāż üzre yine ḫaṭṭ-ı hümāyūn eyledi ışdār

mülk-i fenādan göçüp:

1. **mülk-i fenādan göçüp:***-üp*
Gazel 95
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Fena ülkesinden göçmek. II Bu dünyadan ayrılmak, vefat etmek.

Mülk-i fenādan göçüp eyledi ʿazm-i beḳā
Ede cenāb-ı Ḫüdā ḳaṣr-ı cinānı mekān

mülk-i ṣabrım yıḳarsıñ:

1. **mülk-i ṣabrım yıḳarsıñ:***-ar, -sıñ*
Gazel 36
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sabır ülkesini yıkmak.

Yıḳarsıñ mülk-i ṣabrım fitne-i devrān mısın kāfir
Yaḳarsın ʿālemi nār-ı şerār-efşān mısın kāfir

mültezim:

1. **mültezim:**
Gazel 48
Mısra: **6**
Devlet gelirlerinden birinin toplanması işini götürü olarak üzerine alan kimse II gerekli gördüğü şeyi veya kimseyi destekleyen, o şey yâhut kimsenin tarafını tutan kimse.

Murġ-ı ʿışḳda ḳıla ḥāṣılı gīsūya heves
Mültezim dāʾiresi bād-ı hevāsıyla döner

mūm:

1. **mūmveş:***-veş*
Gazel 67
Mısra: **3**
Bal mumu, erimiş iç yağı, parafin, stearik asit gibi maddelerden daha çok çubuk şeklinde dondurularak yapılan ve ışığından faydalanmak için ortasına yerleştirilmiş bir fitili üst kısmından yakmak sûretiyle kullanılan basit bir aydınlatma aracı, şem'.

Şevḳ-ı ruḫuñla ṭurmaġa bezmiñde mūmveş
Yandı yaḳıldı şemʿ-i şeb-ārā ṣabāḥa dek

mū-miyān-ı ṭıfl-i luʿbet-bāza ṣarılsam:

1. **mū-miyān-ı ṭıfl-i luʿbet-bāza ṣarılsam:***-sa, -m*
Gazel 121
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Oyun oynamayı seven sevgilinin ince beline sarılmak.

Ruḫ-ı ḫūn-pāşı par par parlasa mest-i ʿaraḳ olsa
Şarılsam mū-miyān-ı ṭıfl-i luʿbet-bāza pür-tāze

mū-miyān-ı yāri:

1. **mū-miyān-ı yāri:** *-i*
Gazel 123
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin kıl kadar ince beli.

Dil mū-miyān-ı yāri bilin eylemiş ḫayāl
Rāh-ı ʿademde düşdü görünmez belālara

mümkin mi:

1. **mümkin mi:**
Gazel 109
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hiç mümkün olabilir mi? Asla olamaz.

Mümkin mi Ḥasīb ola faḳīrāne nāzīre
ʿÖrfī ġazeli gibi nezāket var içinde

2. **mümkin mi:**
Mesnevi 1
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hiç mümkün olabilir mi? Asla olamaz.

Ḫāme mümkin mi ola ġavvāṣı
Bula ol gevher-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣı

mümtāz:

1. **mümtāze:** *-e*
Gazel 104
Mısra: **2**
Seçkin, üstün.

Gül-i terler gibi tāb-ı ʿaraḳla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿārıż-ı gül-bīnesinde ġāze mümtāze

münāsib tedbīr:

1. **münāsib tedbīr:**
Mesnevi 4
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Uygun önlem.

Ḳara ḳārī-i kebīr ü Ḳara ḳārī-i ṣaġīr
Alaca oġluna ʿaḳd oldu münāsib tedbīr

müncelī:

1. **müncelī:**
Gazel 11
Mısra: **5**
Cilalı, parlayan.

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şehr-āşūb
ʿİẕār-ı ṣāfiña nisbetle seniñ cāmdır mirʾāt

münkeşif oldu:

1. **münkeşif oldu:** *-du*
Gazel 70
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Görünür, bilinir duruma gelmek.

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

murabbaʿ:

1. **murabbaʿdır:** *-dır*
Gazel 32
Mısra: **4**
Dört mısradan oluşan şiir.

N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rubʿ-ı meskūnı
Maḳām-ı būselikde beste olmuş bir murabbaʿdır

murādıma ermedin:

1. **murādıma ermedin:**-*medin*
Gazel 58
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
İsteğine ulaşmak.

Ölmek yazuḳ degül mi murādıma ermedin
ʿÖmrüm benim sürūr-ı dilim cānım el-vedāʿ

murādıñ bulasın:

1. **murādıñ bulasın:**-*a, -sın*
Mesnevi 5
Mısra: **34**
Kelime Tipi: **-**
Arzusuna, emeline ulaşmak.

Her ekini ekip Allāha tevekkül olasın
Olmayıp ṣoñra yüzü ḳara murādıñ bulasın

mürāyī:

1. **mürāyī:**
Gazel 103
Mısra: **3**
Ikiyüzlü (kimse).

Mescidde varup yaġ ḳoma ḳandīle mürāyī
Mey-ḫānede dök cām-ı gül icrā-yı meẕāḳa

mürd:

1. **mürdeye:**-*eye*
Gazel 87
Mısra: **34**
Ölmüş, ölü.

ʿAyn-ı ʿibretle naẓar ḳıl ṣāfī altundur sözüm
Güş edince mürdeye baḫş-ı ḥayāt eyler o dem

mürdeler iḥyā eyler:

1. **mürdeler iḥyā eyler:**-*r*
Mesnevi 1
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ölüler dirilmek.

Nuṭḳ-ı pākiñ dil-i bīmāra şifā
Her nefes mürdeler eyler iḥyā

mürdemize cān geldi:

1. **mürdemize cān geldi:**-*di*
Mesnevi 4
Mısra: **38**
Kelime Tipi: **-**
Ölümüz canlanmak.

Yine bir körpe ḳuzu tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḫıżr oldu teni mürdemize cān geldi

mürekkeb:

1. **mürekkeb:**
Kıt'a 17
Mısra: **2**
Mürekkep.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

mürekkeb ṣaçlı:

1. **mürekkeb ṣaçlı:**
Müfret 8
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mürekkep saçlı.

Bir ḳalem ḳaşlı mürekkeb ṣaçlı kātib dil-beri

Ḫalḳı Mecnūn ideyazdı
ṣaḥn-ı Kāġıd-ḫānede

murġ-ı isḥāḳca:

1. **murġ-ı isḥāḳca:**
Mesnevi 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İshakça kuşu.

Murġ-ı İsḥāḳca dil ü
ʿaḳlıña zülfüñ aṣa ṣan
İki cān-bāzı bir ip üzre
ederdi cünbān

murġ-ı ʿışḳda:

1. **murġ-ı ʿışḳda:***-da*
Gazel 48
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşk kuşu.

Murġ-ı ʿışḳda ḳıla ḥāṣılı
gīsūya heves
Mültezim dāʾiresi bād-ı
hevāsıyla döner

murġ-ı ḳafes:

1. **murġ-ı ḳafes:**
Gazel 117
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kafesteki kuş.

Bulur āmāde āb u
dānesin murġ-ı ḳafes
bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet
rızḳ içün ġam yer mi
bīhūde

mürşid-i maḥkī:

1. **mürşid-i maḥkī:**
Gazel 43
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Mahkî (?) mürşit.

Ādeme mürşid-i maḥkī
ḳābiliyyetdir Ḥasīb
Ḫāliṣ ü kem-māyeye
miʿyār kendin gösterir

mürüvvet:

1. **mürüvvet:**
Gazel 136
Mısra: **14**
Cömertlik, ihsan, lütuf.

İşte bismilgāh-ı ʿışḳ işte
bürehne gerdenim
Bī-vefā ḳanı mürüvvet
ḫanceriñ āmāde mi

mürüvvet ehline:

1. **mürüvvet ehline:***-n, -e*
Kıt'a 25
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İyilik ve ihsanda bulunan, cömert ve lufkârolan.

Maḥāsin-i şiyemiñ
cāmiʿi Ḥüseyn Aġa
Mürüvvet ehline
vaḳtinde pīşvā oldı

müsā cenāb-ı kāẓımıñ:

1. **müsā cenāb-ı kāẓımıñ:***-ıñ*
Gazel 140
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
On iki imamdan Musa Kâzım.

Müsā cenāb-ı Kāẓımıñ
ol ḫāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ʿarş-ı
muʿallāda mesnedi

müşāʿareye gel:

1. **müşāʿareye gel:**
Gazel 96
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Karşılıklı şiir söylemeye gelmek.

Ḥasīb vaṣf-ı ḫaṭ-ı yāre
gel müşāʿareye

Bahārdır edelim güft ü gū çemen-be-çemen

musaḫḫar:

1. **musaḫḫardır:**-*dır*
Gazel 87
Mısra: **30**
Boyun eğmiş, emrine âmâde.

Mıṣraᶜ-ı naẓmile tesḫīr-i cüvānān eylerem
Hep musaḫḫardır baña çün siḥr [ü] efsūndur sözüm

muṣannaᶜ:

1. **muṣannaᶜ:**
Gazel 20
Mısra: **4**
(Ar.) Sanatlı , çok süslü.

Bu beyt-i rāsiḫu'l-bünyān ḳıldı şāmiḫu'l-aḳrān
Muṣannaᶜ dil-güşā zībende vālā-ṭarḥ nev-īcād

müşārün bi'l-benān olduñ:

1. **müşārün bi'l-benān olduñ:**-*duñ*
Gazel 116
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Parmakla gösterilen olmak (Gösterilen şeyin meşhur ve belli olduğundan kinayedir.).

Bu beyt-i penci ḳıldıñ ᶜarż-ı ḥāl o pençe-i mihre
Ḥasīb olduñ müşārün bi'l-benān ehl-i suḫenlikde

müsāvī:

1. **müsāvī:**
Kıt'a 14
Mısra: **18**
Birbirinden ne fazla ne eksik olan, eşit.

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı maḥall-i ḫūrşīd
Ḳıldı taḥrīr şeb ü rūzı müsāvī taḳvīm

muṣavver:

1. **muṣavver:**
Gazel 17
Mısra: **6**
(Ar.) Resimlenmiş.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

müsellemi etmiş:

1. **müsellemi etmiş:**-*miş*
Gazel 69
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Teslim edilmek. II Zamanı gelmek.

Etmiş çenārcıġıla ḳavaḳ müsellemi ġālibā
Ṣalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

müsellim-i ṣaġīr:

1. **müsellim-i ṣaġīr:**
Mesnevi 4
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Küçük müsellim.

Ḥavlı obasını çit yap(dır)dı boz aġacı faḳīr
Raḥm edip etmeye tecrīm müsellim-i ṣaġīr

müşerref etdi:

1. **müşerref etdi:**-*di*
Gazel 131
Mısra: **4**

Kelime Tipi: -
Teşrif etmek.

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḫān-ı Ḳırım
Müşerref etdi yine dehri defᶜa-i s̱ānī

müşevveş:

1. **müşevveş:**
Gazel 5
Mısra: **7**
Dağınık, perişan.

Müşevveş eyledi ḫˇāb-ı perīşānum gibi ḥālüm
Hevā-yı gīsuvān-ı müşgbār-ı duḫter-i tersā

müşevveş etmişiken:

1. **müşevveş etmişiken:** *-miş, -iken*
Gazel 26
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Üzüntü içinde bırakmak.

Müşevveş etmişiken kākül-i dili bilmem
Hevā-yı zülfi daḫi başıma belā mı olur

müşgīn giyāh bitdi:

1. **müşgīn giyāh bitdi:** *-di*
Kıt'a 21
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Misk kokulu ot meydana gelmek.

Mihrdir hāle-i burc-ı behcet
Pür seḥāb oldu ya pīrāmen-i māh

muṣḥaf yazıldı:

1. **muṣḥaf yazıldı:** *-ıl, -dı*
Kıt'a 10
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Kuran'ı Kerim yazmak. II Sakalın güzel yazı gibi olması.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Ḥüsn-i ḫaṭṭile cemālinde yazıldı muṣḥaf

muṣḥaf-ı ᶜārıż-ı dil-dāra:

1. **muṣḥaf-ı ᶜārıż-ı dil-dāra:** *-a*
Gazel 70
Mısra: **31**
Kelime Tipi: -
Sevgilinin Kuran sayfasına benzeyen yanağı.

Muṣḥaf-ı ᶜārıż-ı dil-dāra yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

muṣḥaf-ı ḥüsn-i ḫaṭa:

1. **muṣḥaf-ı ḥüsn-i ḫaṭa:** *-a*
Gazel 26
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Hattın güzel sayfası.

Ḫaṭ-ı ᶜiẕārıña ḳıymet demek revā mı olur
Efendi muṣḥaf-ı ḥüsn-i ḫaṭa bahā mı olur

muṣḥaf-ı rūyın:

1. **muṣḥaf-ı rūyın:** *-ı, -n*
Gazel 109
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Güzel yüzünün kitabı.

Ādāb ile taḳbīl ederim muṣḥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i ḫaṭ āyet var içinde

mūsiḳī sükūtuñu ṭut:

1. **mūsiḳī sükūtuñu ṭut:**
Gazel 52

Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Musiki sessizliğini tutmak.

Naḳşın çıḳarma kār-ı nühüftüñ ḥabībine
Ṭut mūsiḳī sükūtuñu muṭrib ses istemez

müsi'r-rıżā ʿalī:

1. **müsi'r-rıżā ʿalī:**
Gazel 140
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
On iki imamdan Rıza'nın Musası.

Müsi'r-Rıżā ʿAlī ki düşen derd-i ʿışḳına
Buldu şafā-yı ṣadrı odur ḫalḳıñ erşedi

müslim:

1. **müslim:**
Kıt'a 7
Mısra: **6**
Müslüman.

Şuʿle-tāb oldu çerāġ-ı Selmān
Kendi Müslim pederi pek kāfir

muṣṭafā ḥāfıẓ efendi-i maʿārif-perver:

1. **muṣṭafā ḥāfıẓ efendi-i maʿārif-perver:**
Kıt'a 10
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İlim, irfan sahibi Mustafa Hafız Efendi.

Muṣṭafā Ḥāfıẓ Efendi-i maʿārif-perver
Ẕātına liḥye-i pākīze ile verdi şeref

müstaḳīm olmasa:

1. **müstaḳīm olmasa:** *-ma, -sa*
Gazel 28
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İstikametli olmak, doğru, düzgün olmak.

İstiḳāmetle olur ādem cihānda ser-bülend
Olmasa ger müstaḳīm olmazdı ʿarʿar muʿteber

müştereklik:

1. **müştereklik:**
Gazel 9
Mısra: **2**
Ortaklık etmek II bir olmak.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müştereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

müşterī:

1. **müşterīsidir:** *-sidir*
Gazel 39
Mısra: **1**
İştirâ eden, satın alan.

Dil-ḫaste būs-ı laʿl-i lebiñ müşterīsidir
Buḥrān-ı hicr ki eşribeniñ sükkerīsidir

2. **müşterī:**
Kıt'a 7
Mısra: **8**
Altıncı felekte bulunan, Mars, Bircis, Jüpiter, Hürmüz, Erendiz, Sakıt adlarıyla bilinen, etkisi altında bulunanların utangaç, iyi ve yumuşak huylu, alçak gönüllü, cömert olduğuna inanılan, feleğin kadısı olduğuna inanılan bir gezegen.

Çeşm-i estere nigāhı nīş-ter
Müşterī necm-i sitāre ṭāhir

müstetir:

1. **müstetir:**
Gazel 66
Mısra: **11**
Gizlenmiş.

Sırr-ı Ḫudā vücūd-ı maẓāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān başarıñ yoḳ mudur seniñ

müṭālaʿa olmaz:

1. **müṭālaʿa olmaz:***-maz*
Gazel 98
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Mütalaa olmak.

Olmaz niḳābdan ḫaṭ u ḫāliñ müṭālaʿa
Mektūm olan risāle hem olsun hem olmasın

muʿteber:

1. **muʿteber:**
Gazel 28
Mısra: **1**
Itibarlı, değerli.

Pür-ʿaraḳ olmazsa da ebrū-yı dil-ber muʿteber
Olmaz ammā olmasa ḫançerde cevher muʿteber

2. **muʿteber:**
Gazel 28
Mısra: **2**
Itibarlı, değerli.

Pür-ʿaraḳ olmazsa da ebrū-yı dil-ber muʿteber
Olmaz ammā olmasa ḫançerde cevher muʿteber

3. **muʿteber:**
Gazel 28
Mısra: **4**
Itibarlı, değerli.

Ḳıl taḥammül seng-i cevre ḳadr-i rūy-ı zerdi bul
Kim muḥakkā imtiḥān ile olur zer muʿteber

4. **muʿteber:**
Gazel 28
Mısra: **8**
Itibarlı, değerli.

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer
Meclise olmaḳ dilerseñ çün gül-i ter muʿteber

5. **muʿteber:**
Gazel 28
Mısra: **1**
Itibarlı, değerli.

Pür-ʿaraḳ olmazsa da ebrū-yı dil-ber muʿteber
Olmaz ammā olmasa ḫançerde cevher muʿteber

6. **muʿteber:**
Gazel 28
Mısra: **2**
Itibarlı, değerli.

Pür-ʿaraḳ olmazsa da ebrū-yı dil-ber muʿteber
Olmaz ammā olmasa ḫançerde cevher muʿteber

7. **muʿteber:**
Gazel 28
Mısra: **8**
İtibarlı, hatırı sayılır, saygın; inanılır, güvenilir.

Gülgüli yüzle gül açıl eyle baş üstünde yer
Meclise olmaḳ dilerseñ çün gül-i ter muʿteber

muʿteber olmazdı:

1. **muʿteber olmazdı:**-*maz, -dı*
Gazel 28
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İtibarlı, değerli olmak.

İstiḳāmetle olur ādem cihānda ser-bülend
Olmasa ger müstaḳīm olmazdı ʿarʿar muʿteber

2. **muʿteber olmazdı:**-*maz, -dı*
Gazel 28
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İtibarlı, değerli olmak.

İstiḳāmetle olur ādem cihānda ser-bülend
Olmasa ger müstaḳīm olmazdı ʿarʿar muʿteber

muʿteber olurlar:

1. **muʿteber olurlar:**-*ur, -lar*
Gazel 28
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
İtibarlı, değerli olmak.

Pey-rev ol Raḥmīye Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile olurlar muʿteber

mütellā:

1. **mütellā:**
Kıt'a 1
Mısra: **2**
Parlak, cilalanmış.

Bikr-i mażmūn-ı şiʿr-i mevżūnum
Bir mütellā ʿarūsdur gūyā

müṭrib:

1. **muṭribe:**-*e*
Gazel 126
Mısra: **1**
Çalgıcı.

Cānım ṣıḳılır muṭribe sāzı düzülince
Keyfim ḳırılır rişte-i tārı üzülince

2. **muṭrib:**
Gazel 52
Mısra: **10**
A. mutrib:çalgıcı, şenlendiren.

Naḳşın çıḳarma kār-ı nühüftüñ ḥabībine
Ṭut mūsiḳī sükūtuñu muṭrib ses istemez

3. **muṭrib:**
Gazel 121
Mısra: **12**
Bir musiki aleti çalan kimse II sevgili.

Zemistān gitse nev-rūz etse bülbül ötse gül bitse
Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa muṭrib sāza āġāza

muṭrib-i nāzik:

1. **muṭrib-i nāzik:**
Gazel 42
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İnce yapılı, nazlı sazende.

Būs eylemede destini ol muṭrib-i nāzik
Var ise meger perde-i ṭanbūra kirişdir

muvaffaḳ eyle:

1. **muvaffaḳ eyle:**
Gazel 131
Mısra: **12**

Kelime Tipi: -
Başarılı kılmak.

Ebü'l-fetḥ ola yā Rabb fetḥ-i ḫān-zāde
Ġazāya eyle muvaffaḳ o ẕāt-ı ẕī-şānı

muvāfiḳ:

1. **muvāfiḳ:**
Gazel 53
Mısra: **6**
Aynı tarafı destekleyen, aynı görüşü paylaşan, birbirine muhâlif olmayan kimselerden her biri.

Fikrimiz vuṣlat-ı dildār ü helāk-i aġyār
Hele taḳrīre muvāfiḳ bunu tedbīr ederiz

müzāyede ḳıldıḳ:

1. **müzāyede ḳıldıḳ:***-dıḳ*
Gazel 16
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Açık artırma ile satmak.

Aʿlā bilindi ḳıymeti ḳıldıḳ müzāyede
Pīri mi etdi bezmde muġbeçe ḫarāc

müzeyyen:

1. **müzeyyen:**
Gazel 4
Mısra: **14**
Ar. Tezyin edilmiş, ziynetli, süslü: müzeyyen bir oda, üslûb-ı müzeyyen. Cem'i: müzeyyenât.

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarıyla müzeyyen nev-ʿarūsāsā
Beyāż fes ḫāli ḳaldı çeşmüm[ün] ḫaclegāhında

muẓlim binālara:

1. **muẓlim binālara:***-lar, -a*
Gazel 123
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Karanlık bina.

Naḳd-i niyāzı etme telef nā-sezālara
Taṣvīr-i naḳş-ı zer gibi muẓlim binālara

nāb u ḳandı:

1. **nāb u ḳandı:***-ı*
Gazel 30
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Saf su ve şeker.

Bülbüle ḳuş uyḳusı vermişdi şāh-ı nev-bahār
Anıñ içün nāb u ḳandı ġonce-i şādāb uyur

nā-bikr olana:

1. **nā-bikr olana:***-an, -a*
Gazel 126
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Kullanılmış olmak.

Şāyeste mi nā-bikr olana ġāze vü vesme
Ārāyişe ḥācet mi donanma bozulınca

nā-dān:

1. **nā-dāna:***-a*
Gazel 11
Mısra: **9**
1)Cahil, akılsız 2)zahid.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

naġme:

1. **naġmeler:***-ler*
Gazel 128
Mısra: **6**
Kulağa hoş gelen ahenkli ses, ezgi.

Dedikde çıḳmasın kār-ı nühüfte naḳş-ı ʿuşşāḳıñ
Maḳām-ı büselikde naġmeler şeh-nāza dek gitdi

naġme-i ḥüsni:

1. **naġme-i ḥüsni:***-i*
Gazel 116
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Üslûbunun güzelliğinin nağmesi.

Maḳām-ı büselikden ederek ʿuşşāḳa ol şehnāz
Ḥüseynīye çıḳardı naġme-i ḥüsni ḥasenlikde

naḫb-i kābūs:

1. **naḫb-i kābūs:**
Gazel 49
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kabustan çekinme.

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma ki ferdāya sebeb
Naḫb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

naḫl:

1. **naḫle:***-e*
Gazel 43
Mısra: **8**
Fidan.

Būstān-ı dil ṭarāvet-yāb olur iḫlāṣla
Naḫle feyż erdikce berg ü bār kendin gösterir

naḫl olup batmış:

1. **naḫl olup batmış:***-mış*
Gazel 56
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Fidan olup incitmek.

O ṭūṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

naḫl-bend-i ravża-i maʿīn midir:

1. **naḫl-bend-i ravża-i maʿīn midir:***-mi, -dir*
Gazel 46
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Saf bahçenin, su bahçesinin nahl ustası.

Naḫl-bend-i ravża-i maʿīn midir bilmem Ḥasīb
Her ḳalemde mīve-i mażmūn-ı bī-hemtā biter

naḫle çıḳardı:

1. **naḫle çıḳardı:***-ar, -dı*
Gazel 70
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Karaağaca çıkmak.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

naḫl-i gül:

1. **naḫl-i gül:**
Gazel 44
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gül fidanı.

Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi ʿaṣā üşküfte gül ya bū mudur

naḫl-i nev:

1. **naḫl-i nev:**
Gazel 73
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Taze fidan. II genç sevgili.

Kirās-ı laʿlini şeftālu almaġa şındum
O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degül

nāʿib-i tekfūr:

1. **nāʿib-i tekfūr:**
Kıt'a 11
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Tekfur kadı vekili.

Nāʿib-i Tekfūr Esīrī-zāde cānlı ḳaragöz
ʿAzl olup gitdi vaḳāyiʿ kātibi etdi felek

nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-i dildār olsa:

1. **nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-i dildār olsa:***-sa*
Gazel 18
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin lal gibi şeker dudağına ulaşmak.

Nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-i dildār olsa ger
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye olmaz mı ol bayram telḫ

nāʿil-i vuṣlat olup:

1. **nāʿil-i vuṣlat olup:***-up*
Gazel 75
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşmak, ulaşmak.

Eylesin ol ṭāʿir-i ḳudsīye uçmaġın naṣīb
Nāʿil-i vuṣlat olup Ḥaḳḳ eyleye ʿarż-ı cemāl

nāʿil-i vuṣlat olur:

1. **nāʿil-i vuṣlat olur:***-ur*
Gazel 19
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşmak, ulaşmak.

ʿIşḳ-ı pākden ʿāşıḳ-ı maʿşūḳıla dost
Nāʿil-i vuṣlat olur fehm eden erbāb-ı ḫıred

nāʿim:

1. **nāʿimdir:***-dir*
Gazel 30
Mısra: **3**
Uyuyan, uykuda olan.

Fitne-i devr-i ḳamer nāʿimdir īḳāẓ olmasın
Sīne-i māderde ol ḫūrşīd-i ʿālem-tāb uyur

nāḳa:

1. **nāḳa:**
Gazel 103
Mısra: **10**
Dişi deve.

Ḫālī mi bulur Leylīyi ḥālī diye Mecnūn
Aġzını deper miydi raḳīb olmasa nāḳa

nāḳa-i leylādan:

1. **nāḳa-i leylādan:***-dan*
Mesnevi 3
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Leyla'nın devesi.

Raḳīb nāḳa-i Leylādan etdi āvāre
Ḳuduz dalar deveye binse Ḳays-ı bī-çāre

nāḳa-süvār:

1. **nāḳa-süvāra:***-a*
Mesnevi 3
Mısra: **28**
Deveye binen.

ʿĀşıḳ varamaz rākib olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek gibidir nāḳa-süvāra

nāḳayı yuṭdu:

1. **nāḳayı yuṭdu:***-du*
Mesnevi 3
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Deveyi yutmak.

Der idi Leylīye Mecnūn ayaġıñ altına baḳ
Yuṭdu nāḳayı [.] göstermedi devede ḳulaḳ

naḳd-ı cān u dili:

1. **naḳd-ı cān u dili:***-i*
Kıt'a 15
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Can ve gönül varlığı, sermayesi.

Ṣıfr-ı ḫālī raḳamı ḫaṭṭı degüldür ḫāli
Naḳd-ı cān u dili ʿuşşāḳı eder cemʿa yekūn

naḳd-i cān u dil-i bīmārımı:

1. **naḳd-i cān u dil-i bīmārımı:***-ım, -ı*
Gazel 86
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Can parası ve hasta gönül.

Müjde-i vaṣlıñ ile almaġa bir şāfī cevāb
Naḳd-i cān u dil-i bīmārımı dökdüm ṣaçdım

naḳd-i cevāb vermede:

1. **naḳd-i cevāb vermede:***-rme, -de*
Gazel 87
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Cevap parası vermek.

Sāʾil-i dehr-i denīye vermede naḳd-i cevāb
Şāʿirem bu ʿāleme gūyā ki medyūndur sözüm

naḳd-i eşkini dökmezse:

1. **naḳd-i eşkini dökmezse:***-mez, -se*
Gazel 34
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Göz yaşını dökmek.

Dökmezse naḳd-i eşkini ʿāşıḳ ẕelīl olur
Mālı ʿazīz olan kişiniñ kendi reẕīl olur

naḳd-ı fenni:

1. **naḳd-ı fenni:***-i*
Gazel 105
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Hüner parası.

Çürümez rızḳa verdim naḳd-ı fenni bāġ-ı vuṣlatda
Alıp şeftālūler ser-tā-be-pā hem tāzeden tāze

naḳd-i istiʿdād olunca:

1. **naḳd-i istiʿdād olunca:***-unca*
Gazel 43
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yetenek parası.

Naḳd-i istiʿdād olunca kār kendin gösterir
Kesb eden sermāyesi miʿyār kendin gösterir

naḳd-i niyāzı:

1. **naḳd-i niyāzı:** *-ı*
Gazel 123
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yalvarma, yakarma akçesi.

Naḳd-i niyāzı etme telef nā-sezālara
Taṣvīr-i naḳş-ı zer gibi muẓlim binālara

naḳd-i rāzı:

1. **naḳd-i rāzı:** *-ı*
Gazel 82
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sır sermayesi // Aşığın gönlündeki aşk sırrı.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

2. **naḳd-i rāzı:** *-ı*
Gazel 82
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sır sermayesi // Aşığın gönlündeki aşk sırrı.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

naḳl et:

1. **naḳl et:**
Gazel 13
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Anlatmak, aktarmak.

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ
Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ

2. **naḳl et:**
Gazel 13
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aktarmak, taşımak, geçirmek.

Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ
Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ

naḳş:

1. **naḳş:**
Gazel 42
Mısra: **6**
Nakış, oyun.

Peş-revde ḥişār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

naḳş-bend oldu:

1. **naḳş-bend oldu:** *-du*
Gazel 19
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Nakşbendî tarikatinden olmak.

Naḳş-bend oldu bu remz ile ṭarīḳ-i irşād
Mālik-i ḳalb-i selīm olan eder mi anı redd

naḳş-bend olup:

1. **naḳş-bend olup:** *-up*
Gazel 77
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Nakşbendî tarikatinden olmak.

Ṭarīḳ-ı ḥakda olup Naḳş-bend o zāt-ı celīl
Reh-i ḳalenderīde ḳıldı saʿy-i cezīl

2. **naḳş-bend olup:** *-up*
Kıt'a 18
Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Nakışçı olmak.

Olmadı her naḳş bende etdi bende her nuḳūş
Naḳş-bend olup ḥaḳīḳatle serāy-ı vaḥdete

naḳş-bendì:

1. **naḳş-bendī:**
Kıt'a 20
Mısra: **3**
Nakşibendilik tarikatından olan kimse.

Naḳş-bendī mesleki üzre geçirdi sāl ü māh
Ḳıldı fānīden beḳā mülkine āḫir ʿazm-i rāh

2. **naḳş-bendī:**
Mesnevi 2
Mısra: **1**
Nakşibendilik tarikatından olan kimse.

Naḳş-bendī Mevlevī Veysī Rufāʿī Ḫalvetī Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī Cibāvī Celvetī

3. **naḳş-bendīden:** *-den*
Gazel 75
Mısra: **7**
Naksşibendi tarikati.

Naḳş-bendīden erenler dediler tārīḫini
Rāh-ı ḥaḳda eyledi Seyyid Meḥemmed irtiḥāl

naḳş-bendi olmaġla:

1. **naḳş-bendi olmaġla:** *-maḳ, -la*
Kıt'a 25
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Nakşibendi tarikatine girmek.

Serāy-ı vaḥdetüñ ol naḳş-bendi olmaġla
Göñülde maḥv-kün-i naḳş-ı mā-sivā oldı

naḳşe:

1. **naḳşe:**
Gazel 57
Mısra: **10**
Görünüş, sûret.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim
Mücessem naḳşe gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣıġışdırmış

naḳş-ı derūn-ı cām-ı mey:

1. **naḳş-ı derūn-ı cām-ı mey:**
Gazel 43
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Şarap kadehinin içindeki işleme.

Nīk ü bed iẓhār eder naḳş-ı derūn-ı cām-ı mey
Zişt ü ḫūb āyīnede hemvār kendin gösterir

naḳş-ı emīniñ:

1. **naḳş-ı emīniñ:** *-iñ*
Gazel 40
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Şair Enin'in işlemesi, izi, gazeli.

Naḳş-ı Emīniñ olmaya tanẓīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol güheriñ bī-naẓīr olur

naḳş-ı gūn-ā-gūn:

1. **naḳş-ı gūn-ā-gūn:**
Gazel 20

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Rengarenk nakışlar.

Mücessem naḳş-ı gün-ā-gün ile tezyīn olan ṭāḳın
Ḳalur endīşe vü ḥayretde görse Māni vü Bihzād

naḳş-ı ḥaṣīr et:

1. **naḳş-ı ḥaṣīr et:**
Gazel 15
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Hasır süsü yapmak.

Cebīniñ ferş edip dergāh-ı Ḥaḳḳa künc-i ʿuzletde
Teniñ naḳş-ı ḥaṣīr et bī-riyā ol būriyādan gec

naḳş-ı tāzedür:

1. **naḳş-ı tāzedür:***-dür*
Gazel 9
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Taze taze nakışlar, yeni yeni süsler.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

naḳş-ı ʿuşşāḳıñ:

1. **naḳş-ı ʿuşşāḳıñ:***-ıñ*
Gazel 128
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Âşığın nakşı. II Uşşak makamının süsü.

Dedikde çıḳmasın kār-ı nühüfte naḳş-ı ʿuşşāḳıñ
Maḳām-ı būselikde naġmeler şeh-nāza dek gitdi

naḳş-ı żamīr-i nigāhımız:

1. **naḳş-ı żamīr-i nigāhımız:***-ımız*
Gazel 111
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bakışın iç süsü.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

naḳşın çıḳarma:

1. **naḳşın çıḳarma:***-ma*
Gazel 52
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Nakışını, işlemesini çıkarmak. Örneğini çıkarmak, benzerini yapmakII (bir kimse veya şeyin) güzelliğinin görülmesine, bilinmesine neden olmak; bir kimsenin güzelliğinin, hilesinin etkisinden kurtulmak.

Naḳşın çıḳarma kār-ı nühüftüñ ḥabībine
Ṭut mūsiḳī sükūtuñu muṭrib ses istemez

nālān:

1. **nālānım:***-ım*
Mesnevi 5
Mısra: **18**
Inleyen.

Merḥamet ḳıl der-i ḫāṣṣıñda baña sulṭānım
Rūz u şeb yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ nālānım

nāle vü zār eder:

1. **nāle vü zār eder:***-er*
Gazel 54
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bağırmak ve ağlamak.

Dāʾire-i kūyuñ eder
nāle vü zār elbette
Bizde muḥibb-i Ḫudāyı
ceresinden biliriz

nāle-künān:

1. **nāle-künānım:** *-ım*
Gazel 41
Mısra: **14**
İnleyen, inleyerek.

Sāʿat çeker gibi heves-i
ceyb-i vuṣlata
İşler derūnı nāle-
künānım çıtır pıtır

nāme:

1. **nāme:**
Kıt'a 14
Mısra: **20**
F. mektup.

Der-kenār oldı beyāż
üzre berāt-ı ḥüsni
Ḫaṭṭ-keşīde ola olmaz
mı o nāme telsīm

nām-ı şerīfini işit:

1. **nām-ı şerīfini işit:**
Müfret 7
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şerefli adını duy.

Nām-ı şerīfini işit āl-i
Resūlden
Tārīḫ-i mevlidin dedi
Āmed Rıżā Ḥasan

2. **nām-ı şerīfini işit:**
Müfret 7
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şerefli adını duy.

Nām-ı şerīfini işit āl-i
Resūlden
Tārīḫ-i mevlidin dedi
Āmed Rıżā Ḥasan

nāmında derler:

1. **nāmında derler:** *-r, -ler*
Gazel 125
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Adında demek.

Nihānīce edermiş
kişver-i cān ü dili
yaġmā
Yine bir düzd peydā
oldu derler ġamze
nāmında

nāmver:

1. **nāmver:**
Kıt'a 14
Mısra: **2**
Namlı, adlı, ünlü.

Ḫilʿat-i ḫāṣṣ-ı
hümāyūn-ser-i
bāzirgānī
Nāmver ḥażret-i Ḥācī
Ḥasan Aġa-yı kerīm

nāmzed olmuş:

1. **nāmzed olmuş:** *-muş*
Gazel 136
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Aday, talip olmak; sözlenmek, nişanlanmak.

Nāmzed olmuş gibi
muġbeçeye bintü'l-
ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muġān
ḳaṣdıñ mübārek-bāde
mi

nāmzed-i duḫter-i ʿineb:

1. **nāmzed-i duḫter-i ʿineb:**
Gazel 8
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Üzümün kızını, şarabı isteyen.

Raṭl-i girānı muġbeçe
aġırlıḳ eyledi

Olmış meger ki nāmzed-i duḫter-i ʿineb

nā-pāk-ṭıynet:

1. **nā-pāk-ṭıynet:**
Gazel 93
Mısra: **9**
Temiz olmayan yaratılışlı.

Zihī nā-pāk-ṭıynet raḥmet-i Ḥaḳdan müberrādır
Edenler ḳaṭʿ-ı mā [.] āl-i türābīden

nār:

1. **nārımı:** *-ım, -ı*
Gazel 86
Mısra: **8**
Ateş, od.

Ḥāṣılı yaḳsa cihānı n'ola āhım şereri
Micmer-i dilde nihān nārımı dökdüm ṣaçdım

nar çiçegi:

1. **nar çiçegi:**
Gazel 70
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Nar çiçeği.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

nara:

1. **naʿra:**
Gazel 7
Mısra: **7**
Yüksek sesle bağırma.

Naʿra ile birbirine dirler ormatus gerus
Uñudup çengāneler yollardaġı ḥaydūd hep

naʿra-i yā ḥayy mıdır:

1. **naʿra-i yā ḥayy mıdır:** *-mı, -dır*
Gazel 44
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ya Ḥayy narası.

Ceẕbe ile ʿāşıḳān ḳuçduḳca Gümüş Dedeyi
Naʿra-i Yā Ḥayy mıdır çekdikleri Yā Hū mudur

nā-revā:

1. **nā-revādır:** *-dır*
Gazel 135
Mısra: **8**
Yakışıksız, uygun olmayan.

Gel uzatma ḳāmeti reşk-i ḫırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

2. **nā-revādır:**
Gazel 135
Mısra: **8**
Yakışıksız, uygun olmayan.

Gel uzatma ḳāmeti reşk-i ḫırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

nār-ı āhımla:

1. **nār-ı āhımla:** *-ım, -la*
Gazel 110
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ah ateşi.

Nār-ı āhımla benim cān u dilimdir bend olan
Sevdigim ṣanma ḥamāʾil baġlamış bāzūlara

nār-ı şerār-efşān mısın:

1. **nār-ı şerār-efşān mısın:** *-mı, -sın*

Gazel 36
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kıvılcımlar saçan ateş.

Yıḳarsıñ mülk-i ṣabrım fitne-i devrān mısın kāfir
Yaḳarsın ʿālemi nār-ı şerār-efşān mısın kāfir

nārı ururlar:

1. **nārı ururlar:** *-ur, -lar*
Mesnevi 4
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Ateş vurmak.

Bir aḳıncılı kişidir o Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı

nārven:

1. **nārven:**
Gazel 135
Mısra: **8**
Far. Karaağaç.

Gel uzatma ḳāmeti reşk-i ḫırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

nā-sezā:

1. **nā-sezālara:** *-lar, -a*
Gazel 123
Mısra: **1**
Münasib olmayan, layık olmayan.

Naḳd-i niyāzı etme telef nā-sezālara
Taṣvīr-i naḳş-ı zer gibi muẓlim binālara

nā-sezā mı olur:

1. **nā-sezā mı olur:** *-ur, -*
Gazel 26
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Layık olmamak.

Ḥasīb nev-heves üstāda şiʿrin ʿarż etmeñ
Ḳuṣūra muʿterif olunca nā-sezā mı olur

naṣīb eylesin:

1. **naṣīb eylesin:** *-sin*
Gazel 75
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Nasip etmek, kısmet etmek.

Eylesin ol ṭāʿir-i ḳudsīye uçmaġın naṣīb
Nāʿil-i vuṣlat olup Ḥaḳḳ eyleye ʿarż-ı cemāl

naṣībiñ ayaġıña gelsin:

1. **naṣībiñ ayaġıña gelsin:** *-sin*
Gazel 15
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Nasibin ayağına gelmek.

Çekip desti sebūveş sāḳiyā bezm-i taʿalluḳdan
Müdām ayaġıña gelsin naṣībiñ iddiʿādan gec

naṣīḥat:

1. **naṣīḥatdir:** *-dir*
Mesnevi 5
Mısra: **8**
Öğüt, tavsiye.

Ṭolu ḳıl ibricegiñ etmege tecdīd-i vużūʾ
Ṣūfîce eyle ʿibādātı naṣīḥatdir bu

2. **naṣīḥati:** *--i*
Gazel 47
Mısra: **7**
Öğüt, nasihat.

Eder naṣīḥati vāʿiẓ efendiniñ teʾs̲īr
Zehri ḥadīd-lisān kim kelāmı ḫalḳa saṭar

nā-tüvān çekmez:

1. **nā-tüvān çekmez:**-*mez*
Gazel 50
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güçsüz çekmek.

Ser-i zülfüñ ġamın şanma hemān ben nā-tüvān çekmez
Belā zencīrini ādem degül şīr-i zamān çekmez

nāy-zen-i ṣāḥib-nefes:

1. **nāy-zen-i ṣāḥib-nefes:**
Gazel 132
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Nefes sahibi neyzen. II Çok iyi ney üfleyen ve keramet sahibi.

Nāy-zen-i ṣāḥib-nefes bir ẕāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemīʿ-ı mā-sivā'llāhdan eli

nāz:

1. **nāz:**
Gazel 89
Mısra: **9**
Cilve,işve.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maḥrūm
Ḫulāṣa çāre bulmaz rūz-ı maḥşer dest ü dāmānın

nāz eder:

1. **nāz eder:**-*er*
Gazel 41
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Nazlanmak.

Bāzīçe-bāz-ı mihr-i ḫırāmān nāz eder
Ḳundaḳdan ibn-i vaḳt-i cihānım çıtır pıtır

2. **nāz eder:**-*er*
Kıt'a 23
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Nazlanmak.

Bedeni sīne-i āfāḳa ḳılır istiġnā
Nāz eder ṭābyaları mihr ü meh-i tābāna

naẓar ḳıl:

1. **naẓar ḳıl:**
Gazel 20
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Naẓar ḳıl çeşm-i inṣāfile var mı misl-i sānīsi
Ne ḥācet ṣarf-ı maḳdūr-ı suḫanla eylemek īrād

2. **naẓar ḳıl:**
Gazel 87
Mısra: **34**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

ʿAyn-ı ʿibretle naẓar ḳıl ṣāfī altundur sözüm
Gūş edince mürdeye baḫş-ı ḥayāt eyler o dem

3. **naẓar ḳıl:**
Kıt'a 21
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Berg-i sebzile ne ḫoşdur gül-i āl
Ḫaṭṭ-ı ruḫsāra naẓar ḳıl her gāh

naẓar ḳıldıḳca:

1. **naẓar ḳıldıḳca:**-*dıḳca*
Gazel 11

Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak.

Cemāl-i tāb-nākin seyr eder ḫūbān-ı devrānıñ
Naẓar ḳıldıḳca her dem bāʿiṣ-i düşnāmdır mirʾāt

nāzenīn ġazel:

1. **nāzenīn ġazel:**
Gazel 73
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Anlam incelikleri barındıran gazel.

O nāzenīn ġazel almaz yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım imtinān zamānı degül

nāzik:

1. **nāzik:**
Müfret 2
Mısra: **2**
Far. 1. İnce, rakîk, narin.

Müjde birle didi hātif mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefîse Ḫānımʿı Allāh ʿaṭā

2. **nāzikdir:** *-dir*
Gazel 23
Mısra: **2**
Ince, narin.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde şanma güldür ol şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

3. **nāzikdir:** *-dir*
Gazel 24
Mısra: **2**
Ince, narin.

Kākül-i ḫūy-gerdesinden gülleri şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ʿiẕārıñ kim bulutdan nem ḳapar

nāzil:

1. **nāzildür:** *-dür*
Gazel 102
Mısra: **3**
Inen, inmiş.

Āb-ı raḥmet-beste nāzildür firāz-ı kūhdan
Bulmadum luṭf-ı tevāżuʿdan eser maġrūrda

nāẓım-pāk:

1. **nāẓım-pākime:** *-im, -e*
Gazel 64
Mısra: **10**
Temiz şiir.

Midād-ı ḫāme-i Sırrīyi sürme fetīl et
Ḥasīb-i dīde-i mā-ʿaynı nāẓım-pākime çek

naẓīr:

1. **naẓīri:** *-i*
Kıt'a 1
Mısra: **3**
Bakan, nazar eden.

Kātib-i māşıṭa naẓīri Ḥasīb
Ḫaṭṭına zer-feşān olursa sezā

nazīre:

1. **naẓīreñ:** *-ñ*
Gazel 123
Mısra: **13**
Bir şairin manzum eserine başka bir şair tarafından aynı vezin, kafiye ve edayla yazılan benzer manzume.

Kevser Efendi naẓmına naẓīreñ ey Ḥasīb

Zemzem hediyyesi ola
rūḥ-āşnālara

2. **naẓīreñ:** *-ñ*
Gazel 128
Mısra: **18**
Bir şairin manzum eserine başka bir şair tarafından aynı vezin, kafiye ve edayla yazılan benzer manzume.

Ḥasībā beste-leb ol ḳıl edeb üstāddan zīrā
Naẓīreñ semʿ-i Feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi

naẓīri yoḳ:

1. **naẓīri yoḳ:**
Gazel 90
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Eşi benzeri yok; eşsiz.

Bu bī-bedel bedelüñ yoḳ naẓīri gerçi baña
Miṣāl-i bāġ-ı İremdir feżā-yı kūy-ı vaṭan

naẓm:

1. **naẓm:**
Gazel 90
Mısra: **14**
Dizmek, şiir söylemek.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün eserle sābitdür
Bu naẓm olur sebeb-i zikri güft ü gūy-ı vaṭan

2. **naẓma:** *-a*
Gazel 88
Mısra: **9**
Manzum söz.

Bāʿis bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

3. **naẓmına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 123
Mısra: **13**
Vezinli, kāfiyeli söz dizisi, şiir.

Kevser Efendi naẓmına naẓīreñ ey Ḥasīb
Zemzem hediyyesi ola rūḥ-āşnālara

4. **naẓmı:** *-ı*
Gazel 42
Mısra: **10**
Düzen, dizi II vezinli kafiyeli söz, şiir.

Pey-revlik eder ḳanı Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu naẓmı erişdir

5. **naẓmı:** *-ı*
Gazel 79
Mısra: **10**
Düzen, dizi II vezinli kafiyeli söz, şiir.

Ḥasīb olup yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ
Bu naẓmı eyledi çün rāyegān devāt ü ḳalem

6. **naẓmıñ:** *-ı, -n*
Gazel 29
Mısra: **11**
Nazım, şiir.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā mest olup aḥbāb uyur

7. **naẓmıñ:** *-ı, -n*
Gazel 78
Mısra: **13**
Nazım, şiir.

Naẓmıñ cilā-yı dīde-i maʿnā mıdır ey Ḥasīb
Oldu devāt mükaḫḫil ü

kilk-i ʿamīl mīl (Fī 29 Rebīʿu'l-āḫir 1187)

8. **naẓma:** *-a*
Gazel 138
Mısra: **9**
Edebî bir değere sahip olan şiir. II Şairin şiiri.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

9. **naẓma:** *-a*
Gazel 138
Mısra: **9**
Edebî bir değere sahip olan şiir. II Şairin şiiri.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

naẓm-ı belīġāya:

1. **naẓm-ı belīġāya:** *-ya*
Gazel 12
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Belîğ'in şiiri.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı Sābit

2. **naẓm-ı belīġāya:** *-y, -a*
Gazel 12
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Belîğ'in şiiri.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı Sābit

naẓm-ı bī-tertībi:

1. **naẓm-ı bī-tertībi:** *-i*
Gazel 125
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Düzensiz şiir.

Cenāb-ı Rātibe bu naẓm-ı bī-tertībi ʿarż eyle
Dirīġ etmez Ḥasībā kilk-i taṣḥīḥin niẓāmında

naẓm-ı ḥasīb:

1. **naẓm-ı ḥasīb:**
Gazel 127
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hasip'in nazmı.

Tevsen-i ḫāmeñe meydān gerek ey naẓm-ı Ḥasīb
Eyle irḫā-yı ʿināna var mı vādī nev-üslūba

naẓm-i pāk-i nābī-i dānādan:

1. **naẓm-i pāk-i nābī-i dānādan:** *-dan*
Gazel 87
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Bilgili Nâbi'nin temiz şiiri.

Naẓm-i pāk-i Nābī-i dānādan efzūndur sözüm
Eyle bir kerre miḥekk-i ṭabʿ-ı ḫālişle ʿayār

naẓm-ı sükkerīn ṣatmış:

1. **naẓm-ı sükkerīn ṣatmış:** *-mış*
Gazel 56
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şekerli şiir satmış.

Ḥasībā Rāʾif-i şīrīn-edā evṣāf-ı nükhetle
Ağız miski gibi yārāna naẓm-ı sükkerīn ṣatmış

naẓra:

1. **naẓrası:** *-sı*
   Gazel 3
   Mısra: **7**
   (Bir tek) bakış, bakma.

Eylemiş ruḫsāruñı āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i çeşmüñ geçüp her naẓrası

ne:

1. **ne:**
   Gazel 5
   Mısra: **10**
   Nasıl.

İder cā deyr-i ʿaşḳı
Tābī-i ṣüret-perest āḫir
Ne kāfirce belādur ibtilā-yı duḫter-i tersā

2. **ne:**
   Gazel 57
   Mısra: **5**
   Çok, öyle bir.

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḫayāl-i gīsuvānıñla
Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā ṣıġışdırmış

3. **ne:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **47**
   Nasıl, hangi?.

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña altun gibi ṣarı yārı

4. **ne:**
   Gazel 71
   Mısra: **10**
   "Beğenme, takdir etme" anlamı oluşmuştur.

Bāde-nūş ol gel açıl refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

5. **ne:**
   Gazel 13
   Mısra: **7**
   "Nasıl bir şeydir" anlamında söz.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫi lek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

6. **ne:**
   Gazel 70
   Mısra: **14**
   "Beğenme ve çokluk" anlamı katmıştır.

Yine neşr ü dehenim ḳırmıza ḳanmış ʿanber
Ne müferraḥ oluyor dāne-i ḫāl üstüne gül

ne ʿaceb:

1. **ne ʿaceb:**
   Gazel 13
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Ne olmuş, şaşılacak ne var.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫīlek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

2. **ne ʿaceb:**
   Gazel 48
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Şaşılır mı?.

Ḳılsa ebrūña teveccüh ne ʿaceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi ḳible-nümāsıyla döner

ne alış verişdir:

1. **ne alış verişdir:** *-dir*
Gazel 42
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Ne güzel alış veriştir.

Būs-ı leb-i cān-baḫşına cān naḳdini ister
Cān almada cān vermede ne alış verişdir

ne berzaḫdır:

1. **ne berzaḫdır:** *-dır*
Gazel 120
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Öyle bir Cehenem'dir.

Ne berzaḫdır belā-yı bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīḳ-ı līk olur maḥbūb u dostānıñ ḫaṭarsızca

ne deñlü:

1. **ne deñlü:**
Gazel 83
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ne kadar, ne ölçüde.

Ne deñlü noḳṭa-i necmi dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü remmāl-i felek ʿahdine fāl etmem

2. **ne deñlü:**
Gazel 113
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ne kadar, ne ölçüde.

Ne deñlü zen-perestān meyl-i maḥbūb eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk ile berber ḫuṣūsında

3. **ne deñlü:**
Gazel 11
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
1. Ne denli, ne kadar.

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şehr-āşūb
ʿİẕār-ı ṣāfıña nisbetle seniñ cāmdır mirʾāt

4. **ne deñlü:**
Gazel 105
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ne kadar.

Yeñiler eski derdin çeşm-i bīmārın gören ʿāşıḳ
Ne deñlü dest-i luṭfı ḫoşa merhem tāzeden tāze

ne der:

1. **ne der:**
Kıt'a 13
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ne, nasıl olduğunu düşünmek.

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā
Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

ne güne ḳumāş olur:

1. **ne güne ḳumāş olur:** *-ur*
Gazel 25
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ne çeşit, nasıl kumaş olmak.

Nessāc-ı ʿışḳ cān ü dili tār u pūd eden
Añlar metāʿ-ı vaṣlı ne güne ḳumāş olur

ne ḥācet:

1. **ne ḥācet:**
Gazel 20
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Neden, ne sebepten.

Naẓar ḳıl çeşm-i inṣāfile var mı miṣl-i ṣānīsi
Ne ḥācet ṣarf-ı maḳdūr-ı suḫanla eylemek īrād

2. **ne ḥācet:**
Gazel 104
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Neden, ne sebepten.

Gül-i terler gibi tāb-ı ʿaraḳla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿārıż-ı gül-bīnesinde ġāze mümtāze

3. **ne ḥācet:**
Gazel 121
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Neden, ne sebepten.

Eder yer yer tenimde şerḥa şerḥa ḫancer-i ebrū
Ne ḥācet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

ne ḥaddiñdir:

1. **ne ḥaddiñdir:** *-dir*
Gazel 110
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Haddin değil.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür--gūlara

ne ḫoş sīne:

1. **ne ḫoş sīne:**
Gazel 70
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Ne güzel sine.

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

ne ḫoşdur:

1. **ne ḫoşdur:** *-dur*
Kıt'a 21
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ne hoş.

Berg-i sebzile ne ḫoşdur gül-i āl
Ḫaṭṭ-ı ruḫsāra naẓar ḳıl her gāh

ne lezzet var:

1. **ne lezzet var:**
Gazel 124
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Lezzeti yok.

Ne lezzet var zülāl-i būs-ı laʿl-i ġonce-fāmında
Ne ʿaynın buldu İskender ne Cem derk etdi cāmında

ne mümkindir:

1. **ne mümkindir:** *-dir*
Gazel 121
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Mümkün değil, mümkün mü?.

Ḥasībā māhir oldu
şeyḫe pey-revlik ne
mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi
reh-i iʿcāza īcāza

ne ne:

1. **ne ne:**
Gazel 33
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.

Ḥasībā vādī-i firḳatde
ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālikim ne ḳarındaşım
var

2. **ne ne:**
Gazel 33
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.

Dem-i aġyāra ġarḳ
olmazdı tīġ-i balġamī-
ḳabżam
Ne baḫtım var benim
ʿālemde ne bir ḳanlu
ṭaşım var

3. **ne ne:**
Gazel 65
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.

Doyurma ġamze vü
ebrūña baġla zülfüñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ġamz
edip ne ḥākime çek

4. **ne ne:**
Gazel 82
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.

Ḥasīb emīn olalım
gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütūm edelim

5. **ne ne:**
Gazel 82
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.

Ḥasīb emīn olalım
gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütūm edelim

6. **ne ne:**
Gazel 124
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.

Ne lezzet var zülāl-i
būs-ı laʿl-i ġonce-

fāmında
Ne ʿaynın buldu
İskender ne Cem derk
etdi cāmında

ne sevdādır:

1. **ne sevdādır:** *-dır*
   Gazel 102
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Nasıl sevda.

Başıma bilmem ne
sevdādır hevā-yı
kākülüñ
Düşdü teşvīşe göñül bu
fikr-i dūr-ā-dūrda

ne sūd olur:

1. **ne sūd olur:** *-ur*
   Gazel 90
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Ne fayda sağlar.

Aña ne sūd olur seyr-i
sūḳ-ı mercānıñ
Yanında gevher ola
seng-i çārsū-yı vaṭan

ne var:

1. **ne var:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **42**
   Kelime Tipi: **-**
   Şaşılır mı, tuhaf mı.

Nişādır ile ḳalay penbe
olunca ey yār
Bir hemān
çalḳamaḳdan ġayrı
ḳalaycıya ne var

ne zaḥmet:

1. **ne zaḥmet:**
   Gazel 104
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Ne gereği var ?.

Şikeste-dār-ı reftārıñ
öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tīġ-i tīz-i
ġamze-i ġammāza ser-
bāza

necīb:

1. **necīb:**
   Kıt'a 16
   Mısra: **10**
   Aslı pak, soyu temiz.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḥasen

necm:

1. **necm:**
   Gazel 12
   Mısra: **8**
   Yıldız.

Aṭlas-ı çerḫi edip
fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḥāb aña şerīt

2. **necm:**
   Gazel 12
   Mısra: **8**
   Yıldız, sitâre.

Aṭlas-ı çerḫi edip
fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm
seḥāb aña şerīt

necm-i baḫtım:

1. **necm-i baḫtım:** *-ım*
   Gazel 134
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Talih yıldızı.

O meh bir şeb bize
hem-cāme-ḫvāb olsa
kim aġlardı
Felekde necm-i baḫtım
şuʿle-tāb olsa kim
aġlardı

necm-i sitāre:

1. **necm-i sitāre:**
Kıt'a 7
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Parlak yıldız.

Çeşm-i estere nigāhı nīş-ter
Müşterī necm-i sitāre ṭāhir

nedīm olmuşdu:

1. **nedīm olmuşdu:***-muş, -du*
Kıt'a 20
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dost olmak.

Meclis-i naḳl-i Ebā Müslimle olmuşdu nedīm
Rūz-ı maḥşer şāfiʿi Āl-i Resūl olsun İlāh

nedīm-i ḫurde-bīn:

1. **nedīm-i ḫurde-bīn:**
Gazel 3
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Çok küçük şeyleri görebilen Nedim.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʿyā mı ya ḫulyā mı söylersin
Ḥasīb

nefes:

1. **nefes:**
Gazel 3
Mısra: **11**
Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk.

Şöyle sīr olmış dehānuñ kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-ender-muḥāl olmış baña

2. **nefes:**
Gazel 45
Mısra: **10**
Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk.

Menʿe saʿy eyler bizi vāʿiẓ mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini taẕyīʿ edip nefes ʿabeş itʿāb eder

nefes vermeyip:

1. **nefes vermeyip:***-me, -y, -ip*
Gazel 31
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Solumak. II Konuşmak.

Ser-be-ceyb-i ḫırḳadır seyyāḥ-ı baḫt u ṭāliʿim
Vermeyip bir dem nefes şöyle ṣafā-yāb uyur

nefīr olsam:

1. **nefīr olsam:***-sam*
Gazel 117
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Nefir çalgısı olmak.

Girift-i dār-ı Manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan
Nefīr olsam enīnim neyle ruḫsār ola Dāvuda

nefise:

1. **nefise:**
Müfret 10
Mısra: **1**
Güzel.

Bir dürr-i Necef mihr-i ṣadef içre nefīse
Nefs şems şeref burcu oldu gehvāre

nefîse ḫānımᶜı:

1. **nefîse ḫānımᶜı:** *-ı*
   Müfret 2
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Şeyh Mehemmed Ataullah Efendi'nin kızı.

Müjde birle didi hātif mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefîse Ḫānımᶜı Allāh ᶜaṭā

nefs:

1. **nefs:**
   Müfret 10
   Mısra: **2**
   Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

Bir dürr-i Necef mihr-i ṣadef içre nefîse
Nefs şems şeref burcu oldu gehvāre

2. **nefs:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **30**
   (Ar.) Nefs, can, ruh, insan, kendi, beden, şehvet.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirᶜātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

nehār:

1. **nehār:**
   Gazel 96
   Mısra: **2**
   Gündüz.

Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze ḳılar cüst ü cū çemen-be-çemen

neheng-i sīmdir:

1. **neheng-i sīmdir:** *-dir*
   Gazel 30
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Gümüş timsah.

Meclis-i aġyārda ser-mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir gūyā ki der-gird-āb uyur

nehy eder:

1. **nehy eder:** *-er*
   Mesnevi 3
   Mısra: **32**
   Kelime Tipi: **-**
   Yasaklamak.

Āşikāra nehy eder vāᶜiẓ ḥarāmī gizli yer
Ḫavf eder gündüz deveden gice yuların çeler

nehy olup:

1. **nehy olup:** *-up*
   Gazel 62
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Birini bir şeyden alıkoyma, yasak etme, engelleme.

Ḫaṭṭ-ı laᶜli gelicek būsesini menᶜ etdi
Nehy olup āyetle nūş-ı meye oldu çün yasaġ

nemek ḳatmış:

1. **nemek ḳatmış:** *-mış*
   Gazel 56
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Tuz katmış.

ᶜAceb mi sirkelense vāᶜiẓ-i pīr-i muġān sāḳī
Şarāb-ı ḫoş-güvāra etmemiş ḥürmet nemek ḳatmış

nergis:

1. **nergisi:**-*i*
Gazel 71
Mısra: **11**
İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı çiçek II (sevgilinin) gözü, bakışı; mahmur bakışlı sevgili.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

2. **nergisiñ:**-*in*
Gazel 31
Mısra: **6**
İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı bir çiçek. II Mahmur bakış.

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ġonceler
Nergisiñ başı ʿaṣāsında nite bevvāb uyur

nerīmānı nerm eder:

1. **nerīmānı nerm eder:**-*er*
Gazel 131
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Şehname'de geçen Neriman'ı bile yumşatmak.

Şecāʿat-i nigehi Ḳahramānı ḳahr eyler
ʿİnāyet-i suḫanı nerm eder Nerīmānı

neşāṭ-ābāde mi:

1. **neşāṭ-ābāde mi:**-*e, -mi*
Gazel 136
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Neşatâbâd Sahilsarayı 1138 (1726) yılında Damad İbrahim Paşa tarafından Defterdarburnu'nda Defterdâr Camii yakınında inşa ettirilmiştir).

Zevraḳ-ı sāġar süvārı baḥr-i ʿişretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-ābāde mi şevḳ-ābāde mi

nesc etdi:

1. **nesc etdi:**-*di*
Gazel 101
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Dokumak.

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

nesc eyler iseñ:

1. **nesc eyler iseñ:**-*r, -i, -señ*
Gazel 22
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
İşlemek, dokumak,.

Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm aña dād-ı hevāyīdir

nesc-i fitende:

1. **nesc-i fitende:**-*de*
Gazel 3
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Fitne dokuması.

Tār ü pūd itmiş niyāz u nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende dūş şāl olmış baña

neşʿe:

1. **neşʿeden:**-*den*
Kıt'a 18
Mısra: **9**
Neşe, mutluluk.

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

neşʿe-baḫşā-yı meşāmm-ı ṭabʿ-ı rindāndır:

1. **neşʿe-baḫşā-yı meşāmm-ı ṭabʿ-ı rindāndır:**
Gazel 17
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Rintlerin yaratılışına kokusuna neşe bağışlayan.

Bir güzel yüzlü açıḳ meşrebli yārāndır ḳadeḥ
Neşʿe-baḫşā-yı meşāmm-ı ṭabʿ-ı rindāndır ḳadeḥ

neşʾe-i cān-baḫşı:

1. **neşʾe-i cān-baḫşı:** *-ı*
Gazel 136
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Cana can katan neşe.

Laʿliñ ey sāḳī eder yek-demde iḥyā ādemi
Neşʾe-i cān-baḫşı bilmem rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi

neşʿe-i mey:

1. **neşʿe-i mey:**
Gazel 118
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şarap neşesi.

Uyunca neşʿe-i mey çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḫaten ṣuyına

neşʿe-i uḫrāya:

1. **neşʿe-i uḫrāya:** *-y, -a*
Kıt'a 18
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Diğer II öteki dünyanın sevinci.

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

nesḫ:

1. **nesḫ:**
Gazel 41
Mısra: **9**
Bir hat çeşidi.

Ḥarf-i taʿalluḳı geh eder nesḫ geh celī
Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

nesīc-i şeyḫ-zād-ı zemānım:

1. **nesīc-i şeyḫ-zād-ı zemānım:** *-ım*
Gazel 41
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Zamanın şeyh oğlunun dokuması.

Seccāde ferş-i nükte-i ʿışḳın şümār eder
Nesīc-i şeyḫ-zād-ı zemānım çıtır pıtır

nesīm:

1. **nesīmde:** *-de*
Gazel 96
Mısra: **8**
Rüzgar II Zaman.

Bu rūzgārda bir serv-ḳadd hevāsınadır
Nesīmde eser-i ārzū çemen-be-çemen

nesīm-i ṣubḥ:

1. **nesīm-i ṣubḥ:**
Müfret 11
Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Sabah esintisi.

Sūḳ-ı çemende ābile lāleye nigāh
Kārı nesīm-i ṣubḥ ile al ṭāḳye ver külāh

neşr ü dehenim:

1. **neşr ü dehenim:** *-im*
Gazel 70
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
Yayma ve ağız.

Yine neşr ü dehenim ḳırmıza ḳanmış ʿanber
Ne müferraḥ oluyor dāne-i ḫāl üstüne gül

nessāc-ı ʿışḳ:

1. **nessāc-ı ʿışḳ:**
Gazel 25
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Aşk dokuyucusu, çuhacısı.

Nessāc-ı ʿışḳ cān ü dili tār u pūd eden
Añlar metāʿ-ı vaṣlı ne gūne ḳumāş olur

nessāc-ı ṭabʿ-ı neşʿete:

1. **nessāc-ı ṭabʿ-ı neşʿete:** *-e*
Gazel 39
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Neşet'in şairlik yaratılışının dokuması.

Nessāc-ı ṭabʿ-ı Neşʿete ṣad āferīn Ḥasīb
Kālā-yı naẓm-ı emtiʿanıñ ʿabḳarīsidir

nev fidancıḳdır:

1. **nev fidancıḳdır:** *-dır*
Gazel 71
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Yeni, küçük fidan.

Nev fidancıḳdır eyā bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıḳlet-i bār-girān olmasın al üstüne gül

nev otalara:

1. **nev otalara:** *-lar, -a*
Gazel 123
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Yeni oda.

Olmaz meẕāḳ-ı hāżıma-i tāze-devletān
Mey vaż' olunca ḫāmıż olur nev otalara

nevā etdi:

1. **nevā etdi:** *-di*
Gazel 103
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Şarkı söylemek.

Rāst geldim o şeh-nāza Ṣıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā evc-i ʿIrāḳa

nevā ḳılsa:

1. **nevā ḳılsa:** *-sa*
Gazel 123
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Neva makamında söylemek.

ʿUşşāḳa rāst rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir
Bir gül-ʿiẕār ḳılsa nevā ten-tenālara

nev-ʿarūsāne:

1. **nev-ʿarūsāne:**
Gazel 70
Mısra: **11**
Yeni gelin gibi.

Nev-ʿarūsāne döküp ʿārıżına sürḫīze

Ḫaclegāh-ı çemene geldi o ḥāl üstüne gül

nev-arūsāsā:

1. **nev-ʿarūsāsā:**
Gazel 4
Mısra: **14**
Yeni gelin gibi.

Ḳızıllıḳ aḳlıḳlarıyla müzeyyen nev-ʿarūsāsā
Beyāż fes ḫāli ḳaldı çeşmüm[ün] ḫaclegāhında

nev-bâhar:

1. **nev-bahār:**
Gazel 10
Mısra: **3**
İlk bahar.

Nev-bahār irdi güzeller çözdi gerden bendini
Çıḳdı boġaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

nev-be-nev:

1. **nev-be-nev:**
Gazel 66
Mısra: **7**
Çeşit çeşit, türlü türlü II Yepyeni.

Şerḥ eyle eski demleri yād eyle nev-be-nev
Aç yāre ḳanlu şerḥalarıñ yoḳ mudur seniñ

nevbet būs gelse:

1. **nevbet būs gelse:**
Mesnevi 4
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Öpme sırası gelmek.

Ḳand imiş ġayra gibi ṣormaġa yoḳdur ḥācet
Çeñe eyler baña būs gelse nevbet

nev-edā:

1. **nev-edālar:***-lar*
Gazel 10
Mısra: **10**
Yeni bir eda, tarz.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler Ḥasībā nev-edālar semt semt

nev-heves:

1. **nev-heves:**
Gazel 26
Mısra: **9**
Yeni, hevesli, acemi.

Ḥasīb nev-heves üstāda şiʿrin ʿarż etmeñ
Ḳuṣūra muʿterif olunca nā-sezā mı olur

nev-icād:

1. **nev-īcād:**
Gazel 20
Mısra: **4**
Yeni icât.

Bu beyt-i rāsiḫu'l-bünyān ḳıldı şāmiḫu'l-aḳrān
Muṣannaʿ dil-güşā zībende vālā-ṭarḥ nev-īcād

nevk-i ḳalem:

1. **nevk-i ḳalem:**
Gazel 76
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kalemin ucu.

Bī-zebāndır nice taʿbīr eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebūter oldu dil ʿazme güşāde per ü bāl

nev-leheb:

1. **nev-leheb:**
Gazel 105
Mısra: **14**

Yeni alev, ateş. II Yeni Cehennem ateşi.

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar ʿuşşāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

nev-res:

1. **nev-res:**
Gazel 52
Mısra: **12**
Yeni yetişen, yeni biten, genç, taze.

Ḳalmaz o ṭıflı görse Ḥasībāda iḫtiyār
Pīrān-ı ʿışḳ olan dimeñiz nev-res istemez

2. **nev-resin:***-in*
Gazel 133
Mısra: **9**
Yeni yetişen, yeni biten, genç, taze.

Ġonce-i laʿl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

3. **nev-resken:***-ken*
Gazel 75
Mısra: **1**
Yeni yetişen, taze,genç.

Daḫi nev-resken edip emr-i Ḫüdāya imtiṣāl
Eyleyip terk-i fenā ḳıldı beḳāya irtiḥāl

nev-reste:

1. **nev-reste:**
Gazel 41
Mısra: **22**
Yeni yetişmiş II Sevgili.

Ḳıldı beni selāset-i güftār ile esīr
Nev-reste şūḫ-ı tuḥfe-lisānım çıtır pıtır

2. **nev-reste:**
Gazel 105
Mısra: **14**
Yeni büyümüş, yeni ortaya çıkmış, taze (sevgili).

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar ʿuşşāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

nev-rūz etse:

1. **nev-rūz etse:***-se*
Gazel 121
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yeni günün sevinci etmek.

Zemistān gitse nev-rūz etse bülbül ötse gül bitse
Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa muṭrib sāza āġāza

nev-şüküfte:

1. **nev-şüküfte:**
Gazel 116
Mısra: **2**
Çiçek gibi yeni açılan.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

nev-üslūb:

1. **nev-üslūba:***-a*
Gazel 127
Mısra: **10**
Yeni tarz.

Tevsen-i ḫāmeñe meydān gerek ey naẓm-ı Ḥasīb
Eyle irḫā-yı ʿināna var mı vādī nev-üslūba

nev-zemīn:

1. **nev-zemīn:**
Gazel 25
Mısra: **9**
Yeni yol, yeni tarz (Orijinal bağlamında).

Bir nev-zemīn vādiye meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i ṭabʿıña kim rāhdaş olur

2. **nev-zemīn:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Yeni yol, yeni tarz (Orijinal bağlamında).

Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı Fennī nev-zemīn üzre

nev-ẓuhūr etdi:

1. **nev-ẓuhūr etdi:***-di*
Kıt'a 16
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yeni doğmak.

Bārekallāh ṭāliʿ-i saʿdile etdi nev-ẓuhūr
İlticā-yı naḫl-i ümmīdim verā-yı perdeden

nev-ẓuhūrī:

1. **nev-ẓuhūrīdür:***-dür*
Gazel 9
Mısra: **4**
Yeni çıkmış.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

ney:

1. **neyle:***-le*
Gazel 117
Mısra: **6**
Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı.

Girift-i dār-ı Manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan
Nefīr olsam enīnim neyle ruḫsār ola Dāvuda

neyle-:

1. **neylerem:***-r, -em*
Gazel 62
Mısra: **2**
Ne eylemek, ne yapmak.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ
Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

neyle:

1. **neylesin:***-sin*
Gazel 114
Mısra: **12**
Ne eylemek, ne yapmak.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı nāfiẕi iʿcāzdır
Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā neylesin tanẕīrde

nezāket:

1. **nezāket:**
Gazel 109
Mısra: **10**
Güzel vasıf.

Mümkin mi Ḥasīb ola faḳīrāne nāzīre
ʿÖrfī ġazeli gibi nezāket var içinde

neẕāret:

1. **neẕāret:**
Gazel 99
Mısra: **8**
Bakma, bakış, nazırlık.

Sirişk-i dīdeme cān zaḫm-ı sīnemden nigāh eyler
Neẕāret defʿ-i ġamdır sāḥil-i deryāya revzenden

nice:

1. **nice:**
Gazel 133
Mısra: **8**
Nasıl.

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

2. **nice:**
Gazel 12
Mısra: **6**
"Nasıl?" anlamında imkansızlık ifade eden soru zarfı.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldı benefşe sābit

3. **nice:**
Gazel 53
Mısra: **4**
"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Vāḳıʿā rüʾyada da mişliñi seyr etmiş yoḳ
Midḥet-i ḥüsnüñü bilmem nice taḳrīr ederiz

4. **nice:**
Gazel 76
Mısra: **3**
"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Bī-zebāndır nice taʿbīr eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebūter oldu dil ʿazme güşāde per ü bāl

5. **nice:**
Gazel 82
Mısra: **6**
"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

6. **nice:**
Gazel 101
Mısra: **23**
"Nasıl" anlamında soru zarfı.

Nice merd olur o ṭıfl-i sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile muʿammer eyleye Mevlā hemān

7. **nice:**
Gazel 29
Mısra: **10**
"Bir çok, hayli" anlamlarında kullanılan kelime.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

8. **nice:**
Gazel 70
Mısra: **33**
"Bir çok, bir hayli" anlamlarında kullanılan kelime.

Nice ṣad girye ederiz
firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-
tebessümle viṣāl üstüne
gül

9. **nice:**
Kıt'a 5
Mısra: **8**
"Bir çok, bir hayli" anlamlarında kullanılan kelime.

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı
ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān
oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ
āṣār

10. **nice:**
Mesnevi 5
Mısra: **32**
"Pek çok, birçok, hayli" anlamında zarf.

Alsa Dāvud eline tīġi
[vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem
nice acı kefere

11. **nice:**
Gazel 57
Mısra: **13**
"Nasıl" anlamında soru zarfı, nasıl, öyle bir.

Nice reşk etmeyem
āyīne-i endāma
baḳdıḳca
Alıp āġūşına ol servi
ser-tā-pā ṣıġışdırmış

12. **niceler:***-ler*
Gazel 87
Mısra: **5**
"Bir çok, çok." anlamlarında kullanılan sıfat. II Âşıklar.

Niceler etmez ḥased
iblīs-i pür-telbīsveş
Laʿnet-i deḫḫāl-i
melʿūn ibn melʿūndur
sözüm

13. **nice:**
Gazel 22
Mısra: **9**
"Birçok, hayli" anlamlarında kullanılan kelime.

Nice dībāc nesc eyler
iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm
aña dād-ı hevāyīdir

14. **nice:**
Gazel 102
Mısra: **2**
"Pek çok, çok, bir hayli" anlamında zarf.

Fikr-i şādī cāy-gīr
olmaz dil-i maġdūrda
Mey nice eyler
temekkün şīşe-i
meksūrda

15. **nice:**
Gazel 109
Mısra: **6**
"Pek çok, çok, bir hayli" anlamında zarf.

Ādāb ile taḳbīl ederim
muṣḥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i
ḫaṭ āyet var içinde

nice mümkindir:

1. **nice mümkindir:***-dir*
Gazel 104
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Mümkün mü?.

Ḥasībā nice mümkindir
cenāb-ı şeyḫe pey-
revlik
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi
reh-i iʿcāza īcāza

nice oldu:

1. **nice oldu:**-*du*
Gazel 12
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Nasıl olmak.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldu benefşe sābit

niçün:

1. **niçün:**
Mesnevi 3
Mısra: **7**
"Ne için, neden, hangi sebepten?" anlamlarında soru zarfı.

Niçün ʿarż etmedi Leylīye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya dehen-i Mecnūnı

nid:

1. **nideyim:**-*eyim*
Gazel 122
Mısra: **7**
"Ne yapayım, ne söyleyeyim; elimden bir şey gelmez." anlamında çaresizlik bildiren bir ifade.

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

nid-:

1. **nider:**-*er*
Gazel 9
Mısra: **9**
Ne etmek, ne yapmak.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

nidā ḳılsa:

1. **nidā ḳılsa:**-*sa*
Mesnevi 3
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Seslenmek.

ʿĀşıḳam laġzīde olmam ġam baña ḳılsa nidā
Bu meşeldir deve ḳulaġından aḳsamaz şehā

nigāh:

1. **nigāha:**-*a*
Gazel 82
Mısra: **5**
Bakış, nazar II ilgi, iltifat.

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

2. **nigāh:**
Gazel 41
Mısra: **10**
Bakış, bakma, nazar.

Ḥarf-i taʿalluḳı geh eder nesḫ geh celī
Gizlik nigāh ḫāme benānım çıtır pıtır

3. **nigāh:**
Müfret 11
Mısra: **1**
Bakış, bakma, nazar.

Sūḳ-ı çemende ābile lāleye nigāh
Kārı nesīm-i ṣubḥ ile al ṭāḳye ver külāh

4. **nigāhı:**-*ı*
Kıt'a 3
Mısra: **1**

Bakış, bakma, nazar.

Gerçi kim ḫalḳıñ nigāhı dāfiʿ-i ġamdır diyü
Ṣaḥn-ı ṣaḥrā māʾ-i cārī ṣūret-i zībādadır

5. **nigāhı:***-ı*
Kıt'a 7
Mısra: **7**
Bakış, bakma, nazar.

Çeşm-i estere nigāhı nīş-ter
Müşterī necm-i sitāre ṭāhir

nigāh eyler:

1. **nigāh eyler:***-r*
Gazel 99
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, görmek.

Sirişk-i dīdeme cān zaḫm-ı sīnemden nigāh eyler
Neẓāret defʿ-i ġamdır sāḥil-i deryāya revzenden

nigāh-ı āfeti:

1. **nigāh-ı āfeti:***-i*
Gazel 118
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) bela bakışı.

Uyunca neşʿe-i mey çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḫaten ṣuyına

nigāh-ı luṭfla:

1. **nigāh-ı luṭfla:***-la*
Gazel 134
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Lutuf, ihsan bakışı II ilgi, şefkat gösterme.

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim aġlardı

nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı yār olur:

1. **nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı yār olur:***-ur*
Gazel 52
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yüzünün güzelliğini görmek.

Her sū nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı yār olur
Bīniş-künān-ı vuṣlata pīş ü pes istemez

nigāh-ı yekde:

1. **nigāh-ı yekde:**
Gazel 24
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Tek bakışta.

Böyle sāḥir-i fiten-cū çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

nigār:

1. **nigār:**
Gazel 42
Mısra: **5**
Güzel yüzlü sevgili.

Peş-revde ḥışār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

nigeh:

1. **nigeh:**
Gazel 5
Mısra: **1**
Far. Bakış, nazar. "Nigâh"dan

muhaffeftir. nigeh-bân nigâh-bân. nigehdân nigâhdâr.

Olınca yek nigeh çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā
Esīr itdi beni zülf-i dü-tā-yı duḫter-i tersā

2. **nigeh:**
Kıt'a 17
Mısra: **2**
Bakış.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

3. **nigeh:**
Gazel 101
Mısra: **19**
Bakış, bakma II göz.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

4. **nigeh:**
Kıt'a 15
Mısra: **1**
Bakış, bakma II göz.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

nigeh ber-dār eder:

1. **nigeh ber-dār eder:***-er*
Gazel 33
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Bakış asılı kalmak.

Helāk eyler nigeh ber-dār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaṣl-ı cānān etmege ḳaç cān u başım var

nihāl:

1. **nihāliñ:***-iñ*
Gazel 97
Mısra: **6**
Ağaç, fidan.

Ḫum-ı cūşīdeye elbette ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

nihān:

1. **nihān:**
Gazel 86
Mısra: **8**
Far. Saklı, gizli, mahfi. nihânî: Nihanlık.

Ḥāṣılı yaḳsa cihānı n'ola āhım şereri
Micmer-i dilde nihān nārımı dökdüm ṣaçdım

2. **nihān:**
Gazel 101
Mısra: **16**
Gizli, gizlice.

Ya dür-i yek-tā vücūdudur ṣadef gehvāresi
Şeb-çerāġ olmuş ya ṭarf-ı dürc-i yāḳūta nihān

nihān eyledim:

1. **nihān eyledim:***-dim*
Gazel 88
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gizlemek.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

nihānīce:

1. **nihānīce:**
Gazel 125

Mısra: **5**
Gizlice.

Nihānīce edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā
Yine bir düzd peydā oldu derler ġamze nāmında

nīk ü bed:

1. **nīk ü bed:**
Gazel 43
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Iyi ve kötü.

Nīk ü bed iẓhār eder naḳş-ı derūn-ı cām-ı mey
Zişt ü ḫūb āyīnede hemvār kendin gösterir

2. **nīk ü bed:**
Gazel 102
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Iyi ve kötü.

Yār aġyārı ġam-ı gīsūñla farḳ etmedim
Nīk ü bed olmaz irāde merdüm-i meshūrda

nīk ü bedi yeksān gören:

1. **nīk ü bedi yeksān gören:***-en*
Gazel 50
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İyi ve kötüyü aynı görmek.

Bu ʿālemde taḥammülle gören nīk ü bedi yeksān
Olup özinde dil-āzār yaḫşi vü yaman çekmez

niḳāb:

1. **niḳābdan:***-dan*
Gazel 98
Mısra: **9**
Yüz örtüsü, peçe.

Olmaz niḳābdan ḫaṭ u ḫāliñ müṭālaʿa
Mektūm olan risāle hem olsun hem olmasın

niḳāb etdikce:

1. **niḳāb etdikce:***-dik, -ce*
Gazel 89
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Örtmek, kapatmak.

Niḳāb etdikce ruḫsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

nīk-nām:

1. **nīk-nām:**
Müfret 9
Mısra: **2**
İyi adlı.

Mücevher ḥarfle tebrīke yazdı kilk-i zer tārīḫ
Mora manṣıb ḳılındı nīk-nām ʿOs̱mān Paşaya

nīl ü ceyhūn eyleme:

1. **nīl ü ceyhūn eyleme:***-me*
Gazel 112
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Nil ve Ceyhun nehirlerine benzetmek.

Gezme māʿī nīm-tenle cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl ü Ceyhūn eyleme

nīm-ḳaṭre:

1. **nīm-ḳaṭre:**
Gazel 45
Mısra: **4**
Yarım damla.

Hicr-i gīsū-yı girih-gīriñle eşk-i dīdeden

Nīm-ḳaṭre düşse deryāyı bütün gird-āb eder

nīm-tebessüm:

1. **nīm-tebessümle:** *-le*
   Gazel 70
   Mısra: **34**
   Yarım tebessüm.

Nice ṣad girye ederiz firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-tebessümle viṣāl üstüne gül

nīm-ten:

1. **nīm-ten:**
   Gazel 9
   Mısra: **6**
   Eskiden gömlek üstüne giyilen kollu yelek.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

2. **nīm-ten:**
   Gazel 135
   Mısra: **6**
   Eskiden gömlek üstüne giyilen kollu yelek.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu nīm-ten dedikleri

3. **nīm-ten:**
   Gazel 135
   Mısra: **6**
   Eskiden gömlek üstüne giyilen kollu yelek.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu nīm-ten dedikleri

4. **nīm-tenle:** *-le*
   Gazel 112
   Mısra: **3**
   Yarı açık ten; mintan, gömlek.

Gezme māʿī nīm-tenle cübbe-i eski giyip
ʿĀşıḳıñ eşk-i sirişkin Nīl ü Ceyhūn eyleme

nīş ü ġam gelir:

1. **nīş ü ġam gelir:** *-ir*
   Gazel 114
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Zehir ve gam gelmek.

Gāh nīş ü ġam gelir gāh bu bezme nūş-ı sürūr
Etme ümmīd-i neşāṭı ʿālem-i tedvīrde

nişādır:

1. **nişādır:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **41**
   Amonyak tuzu.

Nişādır ile ḳalay penbe olunca ey yār
Bir hemān çalḳamaḳdan ġayrı ḳalaycıya ne var

nişān:

1. **nişān:**
   Gazel 101
   Mısra: **12**
   1. İşâret, belirti, iz, alâmet. 2. Ayırıcı işâret, alâmet-i fârika.

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

nişān etmiş:

1. **nişān etmiş:** *-miş*
Gazel 79
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hedef yapmak.

Kemān ü tīridir ehl-i maʿārifiñ gūyā
Derūn-ı ḥāsidi etmiş nişān devāt ü ḳalem

nişāne verdi:

1. **nişāne verdi:** *-di*
Gazel 92
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Belirti / işaret bırakma.

Ḫaylī tekellüf oldu kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne feṯḥ-i muṭalsam defīneden

nisār-ı dür-i nā-yābımdır:

1. **nis̱ār-ı dür-i nā-yābımdır:** *-ım, -dır*
Gazel 49
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Bulunmaz inci saçma.

N'ola ʿarż eyledise ʿĀrife tanẓīr Ḥasīb
Ḫāk-i pāyına nis̱ār-ı dür-i nā-yābımdır

nisār-ı ġamzesi:

1. **nis̱ār-ı ġamzesi:** *-si*
Gazel 91
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yan bakışının saçtığı.

Nis̱ār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuşşāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

nisbet:

1. **nisbetle:** *-le*
Gazel 11
Mısra: **6**
Göre, nazaran, nisbetle.

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şehr-āşūb
ʿİẕār-ı ṣāfıña nisbetle seniñ cāmdır mirʾāt

nīş-ter:

1. **nīş-ter:**
Kıt'a 7
Mısra: **7**
İğne, diken, hançer vb. delici ve batıcı sivri şeyler; neşter II diken.

Çeşm-i estere nigāhı nīş-ter
Müşterī necm-i sitāre ṭāhir

nite:

1. **nite:**
Gazel 48
Mısra: **8**
Nitekim // hakikaten, gerçekten.

Bī-baṣar devr-i ḫadiñ etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i ʿamāsıyla döner

2. **nite:**
Gazel 31
Mısra: **6**
Nasıl (olduğunu)?.

Dīdebān olmuş gülistānda açılmış ġonceler
Nergisiñ başı ʿaṣāsında nite bevvāb uyur

nitekim:

1. **nitekim:**
Gazel 48

Mısra: **2**

Bunun gibi, burada olduğu şekilde.

Rükn-i kūyunda dil ümmīd-i viṣāliñle döner
Nitekim saʿy-i ṭavāf etse ṣafāsıyla döner

niyām-ı tīġ-i bürān eyledim:

1. **niyām-ı tīġ-i bürān eyledim:***-dim*

Gazel 88

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Keskin kılıcın kını eylemek.

Sīnemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

niyām-ı vāḥide:

1. **niyām-ı vāḥide:***-e*

Gazel 57

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Tek bir kılıç kını, kılıf.

Göñülde ebruvānıñ ʿışḳını pinhān eden ʿāşıḳ
İki tīġı niyām-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣığışdırmış

niyāmında:

1. **niyāmında:***-ı, -n, -da*

Gazel 125

Mısra: **2**

Kılıç kını, kın.

Ya zaḫm ur sīneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

niyāz:

1. **niyāzım:***-ım*

Gazel 128

Mısra: **8**

Ar. yalvarma, rica, istirham.

Ḫaṭ-āver olmadıḳca ibtidā-yı vaṣla yoḳ destūr
Niyāzım ḥayflar kim intihā-yı nāza dek gitdi

niyāz etsem:

1. **niyāz etsem:***-sem*

Gazel 134

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Yalvarmak.

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim aġlardı

niyāz u nāzı:

1. **niyāz u nāzı:***-ı*

Gazel 3

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Yalvarma yakarma.

Tār ü pūd itmiş niyāz u nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende dūş şāl olmış baña

niyāza başlayalım:

1. **niyāza başlayalım:***-y, -alım*

Gazel 73

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Yalvarmaya başlamak.

O nāzenīn ġazel almaz yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım imtinān zamānı degül

niyyet:

1. **niyyetiñ:***-i, -n*

Gazel 136

Mısra: **6**
İstek II amaç.

Zevraḳ-ı sāġar süvārı baḥr-i ʿişretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-ābāde mi şevḳ-ābāde mi

niẓām:

1. **niẓāmında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 125
Mısra: **8**
Düzen, tertip; kural.

Cenāb-ı Rātibe bu naẓm-ı bī-tertībi ʿarż eyle
Dirīġ etmez Ḥasībā kilk-i taṣḥīḥin niẓāmında

nīze ġılāfa sıġmaz:

1. **nīze ġılāfa sıġmaz:**
Gazel 57
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **Atasözü**
Mızrak kılıfa sığmaz.

Meşeldir çün ġılāfa nīze sıġmaz derler ammā kim
Müjeñ almış ḫayāle ʿāşıḳ-ı şeydā sıġışdırmış

nīze-i rüstem:

1. **nīze-i rüstem:**
Gazel 101
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Rüstem'in oku.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

noḳṣān erişmez:

1. **noḳṣān erişmez:** *-mez*
Gazel 87
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Eksiklik erişmez.

Her ne deñlü eylesem noḳṣān erişmez beẕl ü ṣarf
Mālik-i kenz-i ʿulūmum māl-i Ḳārūndur sözüm

noḳṭa noḳṭa:

1. **noḳṭa noḳṭa:**
Gazel 87
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Nokta.

Noḳṭa noḳṭa nükte-i mevhūm-ı taḥrīr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-ḫāle meftūndur sözüm

noḳṭa-i ḫāli gören:

1. **noḳṭa-i ḫāli gören:** *-en*
Gazel 97
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ben noktasını görmek.

Vefḳ-ı maḳṣūdını eyler şeref-i şemse ḳarīn
Noḳṭa-i ḫāli gören ṣafḥa-i ruḫsārından

noḳṭa-i ḫāl-i siyeh düzülmüş:

1. **noḳṭa-i ḫāl-i siyeh düzülmüş:** *-müş*
Gazel 55
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Siyah ben noktası sıralanmış.

Girihler meşḳ-ı ruḫsārıñda kāf-hā mīm göstermiş
Düzülmüş noḳṭa-i ḫāl-i siyeh taʿlīm göstermiş

noḳṭa-i ḫāliñi:

1. **noḳṭa-i ḫāliñi:** *-iñ, -i*
Gazel 138

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Benin siyah noktası.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

2. **noḳṭa-i ḫāliñi:** *-iñ, -i*
Gazel 138
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Benin siyah noktası.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

noḳṭa-i müşgīn-i muʿanber:

1. **noḳṭa-i müşgīn-i muʿanber:**
Kıt'a 10
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Anber ve misk kokulu nokta.

Ḫāl ü ḫaṭṭ noḳṭa-i müşgīn-i muʿanber iʿrāb
Ḥaḳ mübārek ede hemvāre ola ḫayr-ı ḫalef

noḳṭa-i necmi:

1. **noḳṭa-i necmi:** *-i*
Gazel 83
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yıldız noktası.

Ne deñlü noḳṭa-i necmi dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü remmāl-i felek ʿahdine fāl etmem

n'ol:

1. **n'ola:** *-a*
Gazel 49
Mısra: **13**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

N'ola ʿarż eyledise ʿĀrife tanẓīr Ḥasīb
Ḫāk-i pāyına niṣār-ı dür-i nā-yābımdır

2. **n'ola:** *-a*
Gazel 86
Mısra: **7**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

Ḥāṣılı yaḳsa cihānı n'ola āhım şereri
Micmer-i dilde nihān nārımı dökdüm ṣaçdım

3. **n'ola:** *-a*
Gazel 99
Mısra: **3**
"Çok mu / Ne çıkar" anlamlarında istirham ifadesi.

N'ola düşsem ḫayāl-i cām-ı laʿliñle ḫarābāta
Ṣafādır Lāy-ḫvāra künc-i külḫen ṣaḥn-ı gülşenden

nola:

1. **nʿola:**
Gazel 7
Mısra: **5**
Şaşılır mı? (Şaşılmaz).

Ṣoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ nʿola
Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd hep

n'ola:

1. **n'ola:**
Gazel 18
Mısra: **5**

"Ne olur" anlamında kullanılan söz.

Çāşnī-i ʿışḳı idrāk etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi leẕẕet-i ḳandi olunca kām telḫ

n'ola:

1. **n'ola:**
Gazel 106
Mısra: **5**
Ne çıkar.

N'ola yār sitemiyle ḫam ḳaddim
Ḳuvvet-i ʿışḳ-ı şāb var dilde

2. **n'ola:**
Gazel 32
Mısra: **3**
Çok mu? Ne çıkar?.

N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rubʿ-ı meskūnı
Maḳām-ı büselikde beste olmuş bir murabbaʿdır

3. **n'ola:**
Gazel 109
Mısra: **3**
Çok mu? Ne çıkar?.

Dağ üsti n'ola bāġ olsa ʿuşşāḳa Edirne
Çoḳ baġrı yanıḳ ehl-i kerāmet var içinde

4. **n'ola:**
Gazel 120
Mısra: **6**
Ne çıkar. Şaşılır mı? (Şaşılmaz).

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

5. **n'ola:**
Kıt'a 4
Mısra: **2**
Ne çıkar. Şaşılır mı? (Şaşılmaz).

Zīr-meşḳ etdi dil-i ʿuşşāḳı
Rīgdān olsa n'ola dīde-i ter

nüh felege:

1. **nüh felege:***-e*
Gazel 63
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dokuz gök (dokuz gezegen).

Bād-ı himmetle olur nüh felege peyveste
Āteş-i ġayret ile kim ola ḫākister-i ʿışḳ

nüh felek:

1. **nüh felek:**
Gazel 101
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dokuz gök.

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

2. **nüh felek:**
Gazel 140
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dokuz gök.

Şāh Ḥüseyin mātemini nüh felek ṭutar
Eyler Yezīde laʿnet-i bī-ḥadd ü bī-ʿadi

nühüfte:

1. **nühüfte:**
Gazel 23

Mısra: **10**
Gizli olarak, gizlice.

Fennîye fetḥ etse gâhî gülşen-i ṭabʿın Ḥasîb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

nühüfte eyleyelim:

1. **nühüfte eyleyelim:** *-y, -elim*
Gazel 82
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Saklamak, gizlemek.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i râzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketûm edelim

nühüfte olmuş idi:

1. **nühüfte olmuş idi:** *-muş, -i, -di*
Kıt'a 25
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gizlenmek, saklanmak.

Nühüfte olmuş idi ol ḳabâ-yı ʿizzetde
Aña velâyet-i Ḥaḳḳ şübhesiz ʿaṭâ oldı

nuḳl-i bezm olduġunu:

1. **nuḳl-i bezm olduġunu:** *-duḳ, -u, -n, -u*
Gazel 29
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mecliste meze yemek.

Nuḳl-i bezm olduġunu keyfiyyeti işrâb eder
Mest-i mey mirʾât-i sâġar sâḳî-i mey-nâb uyur

nuḳl-i şeftâlû vü bâdâm eyledim:

1. **nuḳl-i şeftâlû vü bâdâm eyledim:**
Gazel 80
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Meze olarak şeftali ve badem yemek. II Sevgilinin yanağını ve gözlerini öpmek.

Her lebin emdikce bûs etdim ʿiẕâr-ı şemmini
Nûş-ı meyle nuḳl-i şeftâlû vü bâdâm eyledim

nükte-dân-ı pâk:

1. **nükte-dân-ı pâk:**
Gazel 140
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ey temiz idrakli nükte bilen, ince ve zarif kimse.

Ol nükte-dân-ı pâk ʿAlî Zeyne'l-ʿâbidîn
Bir noḳṭa ile kâmil eder ṭıfl-ı ebcedi

nükte-i gül-fem:

1. **nükte-i gül-fem:**
Gazel 23
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Gül renkli nükteler, ince sözler.

Fennîye fetḥ etse gâhî gülşen-i ṭabʿın Ḥasîb
Daḫi böyle çoḳ nühüfte nükte-i gül-fem ḳapar

nükte-i mevhûm-ı taḥrîr-i evc:

1. **nükte-i mevhûm-ı taḥrîr-i evc:**
Gazel 87
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
En üst yazma kavramının incesi.

Noḳṭa noḳṭa nükte-i mevhūm-ı taḥrīr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-ḫāle meftūndur sözüm

nuḳūş:

1. **nuḳūş:**
Kıt'a 18
Mısra: **5**
Nakışlar, resimler.

Olmadı her naḳş bende etdi bende her nuḳūş
Naḳş-bend olup ḥaḳīḳatle serāy-ı vaḥdete

nümāyān:

1. **nümāyān:**
Gazel 120
Mısra: **5**
Görünen.

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

nümāyān oldu:

1. **nümāyān oldu:** *-du*
Kıt'a 5
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Görünmek.

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ āsār

nümayiş:

1. **nümāyişi:** *-i*
Gazel 122
Mısra: **3**
Gösteriş, görünüş.

Zülf-i siyehle ʿārıż-ı āliñ nümāyişi
Semmūr ḳaplamış gibi gül-gūn ser-ā-sere

nūn-ı nesneler:

1. **nūn-ı nesneler:** *-ler*
Müfret 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Nesne kelimesinin nun harfi.

Sögmek gibidir anasına ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür eyledigi nūn-ı nesneler

nūra beñzer:

1. **nūra beñzer:** *-r*
Kıt'a 12
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Nura benzemek.

Söyledim işrāb edip ʿaṭşāna tārīḫin Ḥasīb
Oldu cārī nūra beñzer çeşmeye āb-ı zülāl

nūr-ı baṣar:

1. **nūr-ı baṣar:**
Mesnevi 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Göz nuru.

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı baṣar
Rütbe-i aʿdādda oldu tamām işnā ʿaşer

nūr-ı çeşm-i cān:

1. **nūr-ı çeşm-i cān:**
Gazel 66
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Can, gönül gözünün nuru.

Sırr-ı Ḫudā vücūd-ı maẓāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān başarıñ yoḳ mudur seniñ

nūr-ı eşiʿa:

1. **nūr-ı eşiʿa:**
   Gazel 101
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Parlak ışık.

Olsa şāyeste Benātü'n-naʿş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīzeye nūr-ı eşiʿa rīsmān

nūr-ı sābit:

1. **nūr-ı sābit:**
   Gazel 38
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Sâbit nur.

Sebʿa-i seyyāreden ṭāḳdır pervānesi
Nūr-ı sābit kim fetīl-i şemʿ-i iḳbālimdedir

nūş edip:

1. **nūş edip:***-ip*
   Gazel 88
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Içmek.

Şevḳ-ı ruḫuñla bāde-i gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine ḳan eyledim bugün

nūş etmege:

1. **nūş etmege:***-mek, -e*
   Kıt'a 2
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Içmek.

Tekyede saḳḳālıḳ ederdi müdām
Kevseri nūş etmege şāyestedir

nūş eyle:

1. **nūş eyle:**
   Gazel 118
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   İçmek.

Zülāl-i laʿlini nūş eyle tāzeden tāze
Temāyül eyleme cām-ı Cemiñ kühen ṣuyına

nūş-ı meye:

1. **nūş-ı meye:***-e*
   Gazel 62
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarabın tadı.

Ḫaṭṭ-ı laʿli gelicek būsesini menʿ etdi
Nehy olup āyetle nūş-ı meye oldu çün yasaġ

nūş-ı meyle:

1. **nūş-ı meyle:***-le*
   Gazel 80
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Şarap içmek.

Her lebin emdikce būs etdim ʿizār-ı şemmini
Nūş-ı meyle nuḳl-i şeftālū vü bādām eyledim

nūş-ı sürūr:

1. **nūş-ı sürūr:**
   Gazel 114
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevinçten içmek.

Gāh nīş ü ġam gelir gāh bu bezme nūş-ı sürūr
Etme ümmīd-i neşāṭı ʿālem-i tedvīrde

2. **nūş-ı sürūr:**
   Gazel 114
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevinçten içmek.

Gāh nīş ü ġam gelir gāh
bu bezme nūş-ı sürūr
Etme ümmīd-i neşāṭı
ʿālem-i tedvīrde

nuṭḳ:

1. **nuṭḳ:**
Gazel 3
Mısra: **12**
Söz, kelâm.

Şöyle sīr olmış dehānuñ
kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-
ender-muḥāl olmış
baña

nuṭḳa gel:

1. **nuṭḳa gel:**
Gazel 12
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Konuş!, söyle!.

Nuṭḳa gel lüknet-i
şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip
bülbüli eyle sākit

nuṭḳ-ı pākiñ:

1. **nuṭḳ-ı pākiñ:***-iñ*
Mesnevi 1
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Temiz, pak söz.

Nuṭḳ-ı pākiñ dil-i
bīmāra şifā
Her nefes mürdeler
eyler iḥyā

nuṭḳ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi:

1. **nuṭḳ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi:**
Gazel 54
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Tatlı tatlı konuşan papağanın konuşması.

Görmedin dil-beri şīrīn
nefesinden biliriz
Nuṭḳ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi
sesinden biliriz

nuṭḳ:

1. **nuṭḳa:***-a*
Gazel 12
Mısra: **1**
Söyleyiş,nasihat.

Nuṭḳa gel lüknet-i
şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip
bülbüli eyle sākit

nüzhet:

1. **nüzhet:**
Gazel 37
Mısra: **20**
Ferahlık, tazelik.

Ḳıl vaṣf-ı ʿaḳd-i ṭurre-i
ġaẕālini
Nüzhet Ḥasīb şiʿrde
luġazla ġazeldedir

o:

1. **o:**
Kıt'a 22
Mısra: **3**
"O" işaret sıfatı .

O şūḫı daʿvet etmiş
dāḫiliyye ḥücreye
tenhā
ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı
ḫāriciyye eylemiş
peydā

2. **aña:***-ñ, -a*
Gazel 129
Mısra: **12**
"O" üçüncü tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ
ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu
cihān v'allāhi bi'llāhi

3. **o:**
Gazel 20
Mısra: **2**
"O" kişi zamiri.

Cenāb-ı zāde-i Arslan
Girāy Ḫān-ı kerem-mu'tād
Celādetlü o sulṭān-ı mübārek eyledi bünyād

4. **o:**
Gazel 113
Mısra: **9**
"O" kişi zamiri.

O ber-dā'im Ḥasībā
'āşıḳıñ çoḳ olduġun ister
Taḳayyüd eyler elbet şāhdır leşker ḫuṣūsında

5. **o:**
Gazel 134
Mısra: **1**
"O" kişi zamiri.

O meh bir şeb bize hem-câme-ḫvāb olsa kim aġlardı
Felekde necm-i baḫtım şu'le-tāb olsa kim aġlardı

6. **o:**
Gazel 14
Mısra: **8**
"O" işaret sıfatı.

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz
O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bā'iṣ

7. **o:**
Gazel 22
Mısra: **6**
"O" işaret sıfatı.

Ḫarābāta düşer ṣūfīde fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

8. **o:**
Gazel 44
Mısra: **9**
"O" işaret sıfatı.

Şeyḫ Efendiniñ 'aṣādārı o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi 'aṣā üşküfte gül ya bū mudur

9. **o:**
Gazel 46
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Seyr-i gülzāra ṣalındıḳca o bālā ḳadd ile
Ṣanıram her ḫaṭvede bir serv-i müstesnā biter

10. **o:**
Gazel 47
Mısra: **2**
"O" işaret sıfatı.

Şarābı āb ile āmīḫte eder de ṣatar
Görüñ o pīr-i muġānı ḥarāma ḥīle ḳatar

11. **o:**
Gazel 52
Mısra: **11**
"O" işaret sıfatı.

Ḳalmaz o ṭıflı görse Ḥasībāda iḫtiyār
Pīrān-ı 'ışḳ olan dimeñiz nev-res istemez

12. **o:**
Gazel 54
Mısra: **12**
"O" işaret sıfatı.

Olsa da gizlice gerdūne-i zerrīne süvār
Biz o ḳumriveşi altun ḳafesinden biliriz

13. **o:**

Gazel 56

Mısra: **1**

"O" işaret sıfatı.

O ṭūṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

14. **o:**

Gazel 63

Mısra: **8**

"O" işaret sıfatı.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceyş-i hevādan taṭhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o z̲ātında ki var cevher-i ʿışḳ

15. **o:**

Gazel 64

Mısra: **2**

"O" işaret sıfatı.

Bu cān tende iken şerḥ edem ḥākime çek
O ḳanlu tīġi şehā cism-i şerḫnākime çek

16. **o:**

Gazel 65

Mısra: **2**

"O" işaret sıfatı.

Ḫadeng-i ġamzeleriñ cism-i zaḫmnākime çek
O ḳanlı leşkeri ey ḳaşı yā helākime çek

17. **o:**

Gazel 67

Mısra: **12**

"O" işaret sıfatı.

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

18. **o:**

Gazel 68

Mısra: **16**

"O" işaret sıfatı.

Dāġımla şerḥa-i lāle çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze temāşā ṣabāḥa dek

19. **o:**

Gazel 70

Mısra: **22**

"O" işaret sıfatı.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā
Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

20. **o:**

Gazel 70

Mısra: **24**

"O" işaret sıfatı.

Mey-i gül-fāmla pür-sāġar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mirʾāt-i cemāl üstüne gül

21. **o:**

Gazel 70

Mısra: **29**

"O" işaret sıfatı.

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

22. **o:**

Gazel 73

Mısra: **1**

"O" işaret sıfatı.

O nāzenīn ġazel almaz yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım imtinān zamānı degül

23. **o:**
Gazel 73
Mısra: **6**
"O" işaret sıfatı.

Kirās-ı laʿlini şeftālu almaġa ṣundum
O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degül

24. **o:**
Gazel 73
Mısra: **7**
"O" işaret sıfatı.

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden emān zamānı degül

25. **o:**
Gazel 73
Mısra: **8**
"O" işaret sıfatı.

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden emān zamānı degül

26. **o:**
Gazel 77
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Ṭarīḳ-ı ḥakda olup Naḳş-bend o z̲āt-ı celīl
Reh-i ḳalenderīde ḳıldı saʿy-i cezīl

27. **o:**
Gazel 85
Mısra: **7**
"O" işaret sıfatı.

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş
Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

28. **o:**
Gazel 88
Mısra: **3**
"O" işaret sıfatı.

Açdım o yāre şerḥa-i pür-ḫūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü beyān eyledim bugün

29. **o:**
Gazel 91
Mısra: **4**
"O" işaret sıfatı.

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi
O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

30. **o:**
Gazel 91
Mısra: **6**
"O" işaret sıfatı.

Niṣ̲ār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuşşāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

31. **o:**
Gazel 96
Mısra: **3**
"O" işaret sıfatı.

Durur o şūḫ-ı mey-āşāma lāleler güller
Ayaġ elinde ṣurāḥī ṭolu çemen-be-çemen

32. **o:**
Gazel 96
Mısra: **9**
"O" işaret sıfatı.

O mest-i nāzik eder seyre çıḳdıġın ifşā
Ṣadā-yı naʿra-i gül-

bāng-ı hū çemen-be-çemen

33. **o:**
Gazel 100
Mısra: **11**
"O" işaret sıfatı.

O leb ki kāġıd-ı āl üzre ḫaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i laʿle ḳazılmış ola zemān ü zemīn

34. **o:**
Gazel 101
Mısra: **23**
"O" işaret sıfatı.

Nice merd olur o ṭıfl-i sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile muʿammer eyleye Mevlā hemān

35. **o:**
Gazel 103
Mısra: **11**
"O" işaret sıfatı.

Rāst geldim o şeh-nāza Ṣıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā evc-i ʿIrāḳa

36. **o:**
Gazel 105
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet eyler ʿālem tāzeden tāze

37. **o:**
Gazel 111
Mısra: **6**
"O" işaret sıfatı.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyıñ [.] Hindū mudur ʿaceb İḳlīm-i Çīn-i dilde o zülf-i siyāhımız

38. **o:**
Gazel 113
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

O āteş-pāreniñ şehr-i dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır żarar aḫker ḫuṣūsında

39. **o:**
Gazel 116
Mısra: **1**
"O" işaret sıfatı.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

40. **o:**
Gazel 116
Mısra: **9**
"O" işaret sıfatı.

Bu beyt-i penci ḳıldıñ ʿarż-ı ḥāl o pençe-i mihre
Ḥasīb olduñ müşārün bi'l-benān ehl-i suḫenlikde

41. **o:**
Gazel 131
Mısra: **6**
"O" işaret sıfatı.

Sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı pāk-i Cengīzī
O ḫānedāna denilmek sezā kerem kānı

42. **o:**
Gazel 131
Mısra: **12**
"O" işaret sıfatı.

Ebü'l-fetḥ ola yā Rabb fetḥ-i ḫān-zāde

Ġazāya eyle muvaffaḳ o z̲āt-ı z̲ī-şānı

43. **o:**
Kıt'a 13
Mısra: **1**
"O" işaret sıfatı.

Tekye-i ʿışḳda gördükce o dervīş-beçeyi
Büd ü yede ṣarılıp āhū mı yā hū mı desem

44. **o:**
Kıt'a 13
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

O mehiñ gülşen-i ḥüsninde açılmış gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlū mı desem

45. **o:**
Kıt'a 14
Mısra: **20**
"O" işaret sıfatı.

Der-kenār oldı beyāż üzre berāt-ı ḥüsni
Ḫaṭṭ-keşīde ola olmaz mı o nāme tel̲sīm

46. **o:**
Kıt'a 15
Mısra: **2**
"O" işaret sıfatı.

Laʿl-i fem ḥoḳḳa nigeh gezlik ebrū miḳrāṣ
Āh o kātib güzeli ḳaddi ḳalemden mevzūn

47. **o:**
Kıt'a 21
Mısra: **2**
"O" işaret sıfatı.

Mīr Dervīş Rıżā ḫatn-i Ḥasan
Pür-vaḳār oldu o z̲āt-ı āgāh

48. **o:**
Kıt'a 23
Mısra: **2**
"O" işaret sıfatı.

Cāmiʿ-i ḥışn-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd
Ḳıldı Ḥaḳ mülhem o şāhenşeh-i ʿālī-şāna

49. **o:**
Kıt'a 25
Mısra: **11**
"O" işaret sıfatı.

Degüldi gerçi o dervīş ṣūretā libās
Cüneyd ü Şiblīye maʿnāda reh-nümā oldı

50. **o:**
Mesnevi 4
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Ḳarşu ḳorısa Macarlar ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar ura ol güm-rāha

51. **o:**
Mesnevi 4
Mısra: **44**
"O" işaret sıfatı.

Ḫānı oġlu güleci eyledi bir ṣubaşı
Olımaz iken o şāhıñ eşigi firāşı

52. **o:**
Gazel 49
Mısra: **10**
"O" işaret sıfat (semt).

Beni pā-bend ile çūl-pūşe-i derd ü ġam eden
Ḳıl ʿaybsız o güzel-zāde-i müy-tābımdır

53. **o:**
Kıt'a 4
Mısra: **4**
"O" işaret sıfat (semt).

Edeyazdı beni dīvāne hemān
O ḳalem kātibi ḥaḳḳā dil-ber

54. **anı:***-n, -u*
Gazel 19
Mısra: **4**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Naḳş-bend oldu bu remz ile ṭarīḳ-i irşād
Mālik-i ḳalb-i selīm olan eder mi anı redd

55. **anı:***-n, -u*
Gazel 63
Mısra: **12**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Kim Ḥasībā işigünde ola ṣıdḳile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

56. **anı:***-n, -u*
Mesnevi 4
Mısra: **8**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Bir yavaşca kişidir Ḥācī Ḫalīl Parmaḳsız
Deli Bedrile ṣavaş etmege anı ḳomazız

57. **anı:***-n, -u*
Mesnevi 4
Mısra: **12**
"O" III. tekil şahıs zamiri.

Bācdāra buluşunca ḳara bāzirgānı
Ordı Tatar begisi gibi soydu anı

58. **o:**
Gazel 68
Mısra: **7**
"O" işaret sıfat.

Mecnūn gibi yildüm o Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i yeldā ṣabāḥa dek

59. **o:**
Gazel 134
Mısra: **1**
"O" işaret sıfat.

O meh bir şeb bize hem-cāme-ḫvāb olsa kim aġlardı
Felekde necm-i baḫtım şuʿle-tāb olsa kim aġlardı

60. **o:**
Mesnevi 4
Mısra: **13**
"O" işaret sıfat.

Bir aḳıncılı kişidir o Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı

61. **añа:***-ñ, -a*
Gazel 22
Mısra: **4**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Ḳalemkār-ı ḳumāş-ı nev-ẓuhūrīdir ḫaṭ-ı sebziñ
Ser-i zülfüñ añа pūşīde ḫārā-yı hevāyīdir

62. **añа:***-ñ, -a*
Gazel 22
Mısra: **10**

"O" III. tekil kişi zamiri.

Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm aña dād-ı hevāyīdir

63. **aña:** *-ñ, -a*
Gazel 90
Mısra: **5**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Aña ne sūd olur seyr-i sūḳ-ı mercānıñ
Yanında gevher ola seng-i çārsū-yı vaṭan

64. **aña:** *-ñ, -a*
Gazel 101
Mısra: **22**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Etmesin ḥācet degül ʿazm-i seyāḥat ẓulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı ḥayāt olmuş revān

65. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 7
Mısra: **2**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Ser-tirāş-kār Süleymān Çelebi
Aña luṭf etdi cenāb-ı Ḳādir

66. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 11
Mısra: **3**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?) demiş verā-yı perdeden
Gerçi maʿzūl olduñ ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ köpek

67. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 18
Mısra: **7**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Sırr-ı Mevlānā żiyā-pāş-ı ʿaṭā olup aña
Ẕerre iken oldu vāṣıl şems-i çarḫ-ı rifʿate

68. **aña:** *-ñ, -a*
Kıt'a 25
Mısra: **8**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Nühüfte olmuş idi ol ḳabā-yı ʿizzetde
Aña velāyet-i Ḥaḳḳ şübhesiz ʿaṭā oldı

69. **aña:** *-ñ, -a*
Mesnevi 5
Mısra: **22**
"O" III. tekil kişi zamiri.

Yörügü ṣoymaġa başladı Ṣarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ḫıżr oldu Tatar aña hemān

70. **aña:** *-n, -a*
Kıt'a 16
Mısra: **5**
"O" işaret zamiri.

Ger vezān olsa aña olmaz bahā dürr-i semīn
ʿIrḳ-ı ṭāhir maḫzen-i ġayb-ı hüviyyetdir gelen

o dem:

1. **o dem:**
Gazel 87
Mısra: **35**
Kelime Tipi: **-**
O zaman.

Ben Ḥasībem muʿciz-i ʿīsāya maḳrūndur sözüm

o ḥāl:

1. **o ḥāl:**
Gazel 70
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
O halde, bu şekil üzere.

Nev-ʿarūsāne döküp ʿārıżına sürḫīze
Ḫaclegāh-ı çemene geldi o ḥāl üstüne gül

o rütbe:

1. **o rütbe:**
Gazel 33
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
O derece, -çok fazla anlamında kullanılmıştır-.

Zemīni ḳaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḥāṣılı vāfirce īrād-ı maʿāşım var

o vechile:

1. **o vechile:**
Gazel 91
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
O sebeple.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile ʿayān olsun mu derdim ben

o vechle:

1. **o vechle:***-le*
Gazel 100
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
O yüzden, ondan dolayı, o şekilde.

Edip liḥāyla icrā-yı sünnet-i Nebevī
Vaḳār-ı z̲ātına verdi o vechle temkīn

ocaġıñ iḫtiyārı idi:

1. **ocaġıñ iḫtiyārı idi:***-idi*
Kıt'a 9
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Dergâhın yaşlısı.

Ocaġıñ iḫtiyārı idi ellinci cemāʿatde
Sefer ḳıldı beḳāya çeşm-i aḥbāb oldular ḫūn-pāş

öksüz oğlan göbegin kendi keser:

1. **öksüz oğlan göbegin kendi keser:**
Kıt'a 8
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **Atasözü**
Bir koruyanı, kollayanı olmayan kimseler her işlerini kendileri yapmak zorundadır.

Dediler çün öksüz oğlan göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki mevlidiñ sen daḫi yaz

oḳu-:

1. **oḳuduḳca:***-duḳça*
Gazel 31
Mısra: **12**
Bir yazıda anlatılmak istenen mânâyı anlamak, öğrenmek.

Şöyle vaṣf etdim mey-i laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb
Oḳuduḳca lez̲z̲etinden mest olup aḥbāb uyur

oḳu yañılmaz:

1. **oḳu yañılmaz:**
Mesnevi 5
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Oku tam isabet etmek.

Ṣaldı doġancı balabanı şikāra imdi
Ḳondu ḳaraaġaca oḳu yañılmaz şimdi

ol:

1. **oldı:***-dı*
Gazel 2
Mısra: **5**
Olmak.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

2. **olmaḳda:***-maḳda*
Gazel 2
Mısra: **7**
Olmak.

Māniʿ-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür ol rū-siyeh düşmen baña

3. **olmasa:***-masa*
Gazel 2
Mısra: **2**
Olmak.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

4. **olsa:***-sa*
Gazel 2
Mısra: **6**
Olmak.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

5. **olur:***-ur*
Gazel 2
Mısra: **1**
Olmak.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

6. **olur:***-ur*
Gazel 2
Mısra: **5**
Olmak.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

7. **olmış:***-mış*
Gazel 3
Mısra: **1**
Olmak.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

8. **olmış:***-mış*
Gazel 3
Mısra: **2**
Olmak.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

9. **olmış:***-mış*
Gazel 3
Mısra: **3**
Olmak.

Ḫˇāceden çıḳmış ẓerāfetle ʿalīm olmış baña

Şīve üstāddan el öpmiş
ḫoş ḫiṣāl olmış baña

10. **olmış:**-*mış*
Gazel 3
Mısra: **4**
Olmak.

Ḫˇāceden çıḳmış
ẕerāfetle ʿalīm olmış
baña
Şīve üstāddan el öpmiş
ḫoş ḫiṣāl olmış baña

11. **olmış:**-*mış*
Gazel 3
Mısra: **6**
Olmak.

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā
tekrīr olup leẕẕāt-ı
ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl
olmış baña

12. **olmış:**-*mış*
Gazel 3
Mısra: **8**
Olmak.

Eylemiş ruḫsāruñı
āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i
çeşmüñ geçüp her
naẓrası

13. **olmış:**-*mış*
Gazel 3
Mısra: **10**
Olmak.

Tār ü pūd itmiş niyāz u
nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende
dūş şāl olmış baña

14. **olmış:**-*mış*
Gazel 3
Mısra: **12**
Olmak.

Şöyle sīr olmış dehānuñ
kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-
ender-muḥāl olmış
baña

15. **olmış:**-*mış*
Gazel 3
Mısra: **14**
Olmak.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn
özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʿyā mı ya
ḫulyā mı söylersin
Ḥasīb

16. **olup:**-*up*
Gazel 3
Mısra: **5**
Olmak.

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā
tekrīr olup leẕẕāt-ı
ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl
olmış baña

17. **olup:**-*up*
Gazel 3
Mısra: **5**
Olmak.

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā
tekrīr olup leẕẕāt-ı
ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl
olmış baña

18. **olmazmış:**-*mazmış*
Gazel 4
Mısra: **5**
Olmak.

Dinilür penbe ile āteşüñ
oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-
penbe şālın görmemiş
ḥālā

19. **olmış:**-*mış*
Gazel 4
Mısra: **10**
Olmak.

Beyāż fes ḳırmızı şāl
içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i
ḥamrāda olmış ḳarṭopı
peydā

20. **olsa:**-*sa*
Gazel 5
Mısra: **6**
Olmak.

Ṣurāḥī gerden-i billūr
mey leb şeftālū ġabġab
ᶜAceb mi olsa göñlüm
mübtelā-yı duḫter-i
tersā

21. **olmış:**-*mış*
Gazel 6
Mısra: **3**
Olmak.

Sühā der-eşheb-i ebr
olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını
tesyīr ider mehtāb

22. **olmasına:**-*masına*
Gazel 8
Mısra: **1**
Olmak.

Gitdükce germ
olmasına meclis-i ṭarab
Sāḳī-i nerm-meşreb-i
gül-çihredür sebeb

23. **olmış:**-*mış*
Gazel 8
Mısra: **4**
Olmak.

Raṭl-i girānı muġbeçe
aġırlıḳ eyledi
Olmış meger ki
nāmzed-i duḫter-i ᶜineb

24. **olursa:**-*ursa*
Kıt'a 1
Mısra: **4**
Olmak.

Kātib-i māşıṭa naẓīri
Ḥasīb
Ḫaṭṭına zer-feşān
olursa sezā

25. **ol:**
Gazel 2
Mısra: **5**
O.

Cismüm ol deñlü żaᶜīf
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ᶜankebūt
egnümde pīrāhen baña

26. **ol:**
Gazel 2
Mısra: **8**
O.

Māniᶜ-i seyr-i cemāl
olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür
ol rū-siyeh düşmen
baña

27. **ol:**
Gazel 2
Mısra: **9**
O.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā
ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā
dīdeler rūşen baña

28. **ol:**
Gazel 4
Mısra: **1**
O.

Beyāż fes üzre ṣarmış
ḳırmızı şāl ol melek-
sīmā
Şuᶜā-ı nūr-ı şemᶜ ü
şuᶜle-i cevvāledür gūyā

29. **ol:**
Gazel 4

Mısra: **11**
O.

Fes üzre şālını destinde
ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker
menşūr-ı laʿlüñ ile
ṭuġra

30. **ol:**
Gazel 110
Mısra: **4**
O, işaret sıfatı.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur
zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur
gūyā ki ol incülere

31. **olsa:***-sa*
Gazel 11
Mısra: **5**
... olarak bulunmak.

Ne deñlü müncelī olsa
yine ey mihr-i şehr-āşūb
ʿİẕār-ı ṣāfıña nisbetle
seniñ cāmdır mirʾāt

32. **olduġuñ:***-duġ, -u, -n*
Gazel 9
Mısra: **7**
... halinde

bulunmak, ... haline gelmek.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı
naḫvet olduġuñ bildük
Teẕervüm cünbiş eyle
raḳṣa gir reftār-ı keklik
yap

33. **ol:**
Gazel 4
Mısra: **21**
"O" işaret zamiri.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā
muḥannā bā-yed-i
beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl
ṣandılar ol pençe-i
mihrüñ

34. **ol:**
Gazel 4
Mısra: **24**
"O" işaret zamiri.

Ḥasībā dir görenler
ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış
yine ol gülşenī raʿnā

35. **ol:**
Gazel 140
Mısra: **15**

III. tekil şahıs zamiri.

Mūsā cenāb-ı Kāẓımıñ
ol ḫāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ʿarş-ı
muʿallāda mesnedi

36. **ol:**
Mesnevi 5
Mısra: **36**
"O" işaret sıfatı.

Ṣatmamış Ḳara Ḫalīl
ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara
ṣatıvermemiş yürümüş

37. **olmuşdur:***-muş, -dur*
Gazel 108
Mısra: **4**
"Ol-" yardımcı fiil.

Diş kirāsı ṣanma
bāġından yemişdir
şeftālū
Leylīye cān Ḳaysı
olmuşdur ġam-ı
Mecnūnla

38. **olup:***-up*
Mesnevi 4
Mısra: **31**
"Ol-" yardımcı fiil.

Uyma şeyṭāna olup
saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte
per uça sana söz

39. **olur:**-*ur*
Gazel 35
Mısra: **6**
"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

Açdıḳca bārlar ten-i
sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i
nār-ı Ḫalīl olur

40. **olur:**-*ur*
Gazel 120
Mısra: **8**
"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

Ne berzaḫdır belā-yı
bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīḳ-ı līk olur maḥbūb
u dostānıñ ḫaṭarsızca

41. **ol:**
Gazel 37
Mısra: **18**
"O" işaret sıfatı (Ahiret).

Der-bend-i mū-miyānı
beli gördügüm gibi
Şeh-rāh-ı vaṣl añladım
ol ince beldedir

42. **ol:**
Gazel 53
Mısra: **8**
"O" işaret sıfatı (Ahiret).

Naḳd yoḳ elde döküp
eşk-i teri ruḫsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-
beri tesḫīr ederiz

43. **ol:**
Gazel 13
Mısra: **10**
"O" işaret sıfatı.

Şimdi kim oḳur
menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḫ Ḥasībā ile
ʿālemde ḥavādiṯ (Fi
Ġurre Şaʿbān Sene
1198)

44. **ol:**
Gazel 18
Mısra: **8**
"O" işaret sıfatı.

Nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-
i dildār olsa ger
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye
olmaz mı ol bayram
telḫ

45. **ol:**
Gazel 18
Mısra: **9**
"O" işaret sıfatı.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruḫsārsız dār-ı
felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i
zāra ṣubḥ u şām telḫ

46. **ol:**
Gazel 23
Mısra: **1**
"O" işaret sıfatı.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde
ṣanma güldür ol
şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs
olsa hevādan nem
ḳapar

47. **ol:**
Gazel 23
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Ol perī ṣunduḳca laʿlin
aġzıma bu ṭıfl-ı dil
Ḥoḳḳa-i billūrdan ṣan
sükkerī bādem ḳapar

48. **ol:**
Gazel 31
Mısra: **10**
"O" işaret sıfatı.

Ṣubḥ olunca etmedi bu şeb ẓuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āġūşında ol meh-tāb uyur

49. **ol:**
Gazel 32
Mısra: **2**
"O" işaret sıfatı.

Bu çār ebrū yazılmış ḳıl ḳalemle çār mıṣraʿdır
Oḳunur levḥa-i vechinde ol māhıñ dü-maṭlaʿdır

50. **ol:**
Gazel 39
Mısra: **6**
"O" işaret sıfatı.

Çeşm-i terimden olmadı ḫālī ḫayāl-i yār
Ol çeşmesārı cilvegeh etmiş birisidir

51. **ol:**
Gazel 40
Mısra: **7**
"O" işaret sıfatı.

Ḳānūn-ı ḳayda baḳsa ol ḳaşı kemān
Āġāze-i büselikde maḳām-ı ʿasīr olur

52. **ol:**
Gazel 40
Mısra: **12**
"O" işaret sıfatı.

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

53. **ol:**
Gazel 40
Mısra: **18**
"O" işaret sıfatı.

Naḳş-ı Emīniñ olmaya tanẓīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol güheriñ bī-naẓīr olur

54. **ol:**
Gazel 59
Mısra: **1**
"O" işaret sıfatı.

Ḥażret-i Ḫān Ḥamīd ol şeh-i ẓıll-ı Ṣānīʿ
ʿAdli ḥırz-ı żuʿafā düşmene seyf-i ḳāṭıʿ

55. **ol:**
Gazel 68
Mısra: **3**
"O" işaret sıfatı.

ʿArż eyleyip cemālini ol māh-tābımız
Çıḳmaz mı ebr-i nāzdan āyā ṣabāḥa dek

56. **ol:**
Gazel 75
Mısra: **4**
"O" işaret sıfatı.

Oldu āḫir dāderi Seyyid Ḫalīle hem-civār
Bir yere cemʿiyyet etdi ol iki tāze nihāl

57. **ol:**
Gazel 75
Mısra: **5**
"O" işaret sıfatı.

Eylesin ol ṭāʿir-i ḳudsīye uçmaġın naṣīb
Nāʿil-i vuṣlat olup Ḥaḳḳ eyleye ʿarż-ı cemāl

58. **ol:**

Gazel 83

Mısra: **11**

"O" işaret sıfatı.

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı himmetem dünyā vü ʿuḳbāda
Feżā-yı ʿālemi cevlāngehimde per ü bāl etmem

59. **ol:**

Gazel 85

Mısra: **2**

"O" işaret sıfatı.

Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan ṣundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

60. **ol:**

Gazel 88

Mısra: **5**

"O" işaret sıfatı.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

61. **ol:**

Gazel 98

Mısra: **7**

"O" işaret sıfatı.

Ol mest-i nāz şāl-be-gerden degülse de
Mihr-i münīr hāle hem olsun hem olmasın

62. **ol:**

Gazel 99

Mısra: **9**

"O" işaret sıfatı.

Lebinden diş kirāsı alma der ol beste-bostāna
Bez[i]mde mīve-çīn-i şeftālū olduḳca gerdenden

63. **ol:**

Gazel 107

Mısra: **10**

"O" işaret sıfatı.

Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

64. **ol:**

Gazel 109

Mısra: **1**

"O" işaret sıfatı.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

65. **ol:**

Gazel 116

Mısra: **7**

"O" işaret sıfatı.

Maḳām-ı būselikden ederek ʿuşşāḳa ol şehnāz
Ḥüseynīye çıḳardı naġme-i ḥüsni ḥasenlikde

66. **ol:**

Gazel 118

Mısra: **7**

"O" işaret sıfatı.

Bu āb-ı nābla sen ol ġonce-i ḫūy-gerde
Ḳanar mı teşne-dehenler çeh-i ẕeḳan ṣuyına

67. **ol:**

Gazel 122

Mısra: **6**

"O" işaret sıfatı.

Mihr ü meh oldu rāh-güẕārında çehre-sā
Ol sīm-ten girince libās-ı zer-ā-zere

68. **ol:**
Gazel 128
Mısra: **12**
"O" işaret sıfatı.

Eder cān rīsmān-ı kākül-i cānān ile cünbān
Dil-i āvāremizde seyre ol cān-bāza dek gitdi

69. **ol:**
Gazel 137
Mısra: **1**
"O" işaret sıfatı.

ʿAceb ol meh bize hem-ṣoḥbet olur mı
Çün ḥāldir āġūşda furṣat olur mı

70. **ol:**
Kıt'a 13
Mısra: **11**
"O" işaret sıfatı.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

71. **ol:**
Kıt'a 19
Mısra: **1**
"O" işaret sıfatı.

Ṣıdḳile bendesi ol Ḥażret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāṣıl olam sırr-ı dile "men ʿarefe"

72. **ol:**
Mesnevi 5
Mısra: **23**
"O" işaret sıfatı.

Bir yılanlı ḳayaġan ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

73. **ol:**
Mesnevi 3
Mısra: **11**
"O" işaret sıfatı (Sevgili).

İstedim bir būse ḫaṭṭından ṭutup ol yārdan
Dedi deveyi bir ṭutam otdur yārdan uçuran

74. **ol:**
Mesnevi 4
Mısra: **6**
"Olmak".

Ḳarşu ḳorısa Macarlar ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar ura ol güm-rāha

75. **ol:**
Gazel 111
Mısra: **4**
"O" işaret sıfatı (sevgili).

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı viṣāliz gedā göñül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol ḥüsn-i māhımız

76. **oldu:** *-du*
Gazel 98
Mısra: **13**
"....haline gelmek" anlamında kullanılan kelime.

Fennī Ṣabīḥa oldu Ḥasīb-i naẓīre-gū
Pey-revlik-i iḥāle hem olsun hem olmasın

77. **olsun:** *-sun*
Gazel 30

Mısra: **10**
"Ol" yardımcı fiili.

Añladıḳ bildik seniñ
leb-beste-i nāz olduġuñ
Çeşm-i ebrūyīde olsun
luṭf-ı istiġnāb uyur

78. **ol:**
Gazel 30
Mısra: **4**
" Bir " belgisiz sıfat.

Fitne-i devr-i ḳamer
nāʿimdir īḳāẓ olmasın
Sīne-i māderde ol
ḫūrşīd-i ʿālem-tāb uyur

79. **ol:**
Gazel 42
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Būs eylemede destini ol
muṭrib-i nāzik
Var ise meger perde-i
ṭanbūra kirişdir

80. **ol:**
Gazel 46
Mısra: **8**
" Bir " belgisiz sıfat.

Defʿ-i s̱ıḳlet eylesin
söyleñ raḳīb-i kāfire
Ol şeh-i ḫūbānla zīrā
işim tenhā biter

81. **ol:**
Gazel 57
Mısra: **14**
" Bir " belgisiz sıfat.

Nice reşk etmeyem
āyīne-i endāma
baḳdıḳca
Alıp āġūşına ol servi
ser-tā-pā ṣıġışdırmış

82. **ol:**
Gazel 58
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Dāmānıña el urmasın
arada ol ʿadū
Ey bāġ-ı ḥüsn serv-i
ḫırāmānım el-vedāʿ

83. **ol:**
Gazel 72
Mısra: **3**
" Bir " belgisiz sıfat.

Yine taḫrīb-i ʿālem
ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-
ḫū
ʿAceb ser-rişte verdi
kūşe-i destārdan kākül

84. **ol:**
Gazel 85
Mısra: **4**
" Bir " belgisiz sıfat.

Benim her zaḥmım üzre
şerḥalar ṭaġ üstü
bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol
lāle-ḫaddin çoḳ kerem
gördüm

85. **ol:**
Gazel 93
Mısra: **2**
" Bir " belgisiz sıfat.

Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-
i riyā künc-i ḫarābīden
Feraḥdır ḫānḳāh-ı pey-i
nev ol künc-i ḥesābīden

86. **ol:**
Gazel 97
Mısra: **10**
" Bir " belgisiz sıfat.

Dil urulmuş yine bir dil-
ber-i çār-ebrūya
ʿĀfiyet mi bula ol şerḥa-
i nā-çārından

87. **ol:**
Gazel 110

Mısra: **2**
" Bir " belgisiz sıfat.

Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yoḫsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

88. **ol:**
Gazel 134
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim aġlardı

89. **ol:**
Gazel 140
Mısra: **26**
" Bir " belgisiz sıfat.

Mehdī saña hidāyet [.] der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

90. **ol:**
Gazel 141
Mısra: **2**
" Bir " belgisiz sıfat.

Āl-i Nebī mesned-i ẕāt-ı nesīb
Eyledi ʿuḳbāya güẕer ol edīb

91. **ol:**
Kıt'a 25
Mısra: **3**
" Bir " belgisiz sıfat.

Egerçi ol ḫademe zümresinden idi velī
Miṣāl-i şöhreti himmetde Bayḳara oldı

92. **ol:**
Kıt'a 25
Mısra: **7**
" Bir " belgisiz sıfat.

Nühüfte olmuş idi ol ḳabā-yı ʿizzetde
Aña velāyet-i Ḥaḳḳ şübhesiz ʿaṭā oldı

93. **ol:**
Mesnevi 5
Mısra: **5**
" Bir " belgisiz sıfat.

Ger miyānın ḳoçan ol sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu ġamdan olup āzāde

94. **ol:**
Gazel 140
Mısra: **9**
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Ol nükte-dān-ı pāk ʿAlī Zeyneʾl-ʿābidīn
Bir noḳṭa ile kāmil eder ṭıfl-ı ebcedi

95. **ol:**
Kıt'a 18
Mısra: **9**
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

96. **ol:**
Kıt'a 25
Mısra: **9**
" O" 3. teklik kişi zamiri.

Serāy-ı vaḥdetüñ ol naḳş-bendi olmaġla
Göñülde maḥv-kün-i naḳş-ı mā-sivā oldı

97. **ol:**
Kıt'a 3

Mısra: **4**

"O" 3. teklik kişi zamiri.

Ey Ḥasīb ammā benim
ḫoş-dīde göñlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

98. **ol:**

Kıt'a 16

Mısra: **8**

"O" 3. teklik kişi zamiri.

Şāhid-i baḫt u saʿādet ʿizzet ü ʿömr-i dırāz
Ol velīdi ḳılsın erzānī cenāb-ı Ẕü'l-minen

99. **ol:**

Mesnevi 3

Mısra: **20**

"O" 3. teklik kişi zamiri.

Dil-ber-i üştür-süvāra yalvarır aġyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim deveye ürmez köpek

100. **ol:**

Gazel 44

Mısra: **4**

"O" 3. teklik şahıs zamiri. II Gülşenî dervişi.

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż
Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-i ḫoş-bū mudur

101. **olmadı:** *-ma, -dı*

Kıt'a 18

Mısra: **5**

"Ol-" yardımcı fiili.

Olmadı her naḳş bende etdi bende her nuḳūş
Naḳş-bend olup ḥaḳīḳatle serāy-ı vaḥdete

102. **ol:**

Mesnevi 1

Mısra: **4**

"O" işaret sıfatı".

Ḫāme mümkin mi ola ġavvāṣı
Bula ol gevher-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣṣı

ol-:

1. **olup:** *-up*

Gazel 10

Mısra: **5**

Bir hali, bir vasfı kazanmak.

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış dıraḫt-ı müntehālar semt semt

2. **olmış:** *-mış*

Gazel 10

Mısra: **6**

Bir vasfa sahip olmak.

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış dıraḫt-ı müntehālar semt semt

3. **ola:** *-a*

Gazel 117

Mısra: **6**

"Ol-" yardımcı fiili.

Girift-i dār-ı Manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan
Nefīr olsam enīnim neyle ruḫsār ola Dāvuda

4. **olurlar:** *-ur, -lar*

Gazel 119

Mısra: **7**

"Ol-" yardımcı fiili.

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḫvābın
Durur iki kemend-endāzdır ceyş-i kemīn üzre

ol ḳadar:

1. **ol ḳadar:**
Gazel 54
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
O kadar, o ölçüde.

Ol ḳadar tecrübemiz geçdi der-i meykedeye
Şaḥne başdığını daḳḳ-ı ʿasesinden biliriz

2. **ol ḳadar:**
Gazel 66
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
O kadar, o ölçüde.

Ḫavf etme tīr-i ḳażādan sen ol ḳadar
ʿĀşıḳ Rıżā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

ol ki:

1. **ol ki:**
Gazel 109
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
O ki.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

ol kim:

1. **ol kim:**
Gazel 89
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
O ki.

Bulup eyyāmını hep rūzgār üzre gider ol kim
Açar keştī-ṣıfat bāb-ı Ḥaḳa her dest ü dāmānın

ol vechle:

1. **ol vechle:**
Gazel 25
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Anlatıldığı şekilde.

Ruḫsārım üzre çeşm-i terim ḳaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle dildāra fāş olur

ola:

1. **ola:**
Gazel 13
Mısra: **2**
(Bir şeye) sahip olmak.

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṯ
Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṯ

ola mı:

1. **ola mı:**
Gazel 12
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Olur mu.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı Ṯābit

olan varımı:

1. **olan varımı:** *-ım, -ı*
Gazel 126
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bütün varlık.

İrād edip uçḳura yaḳayın ḳıṣṣa vü metn
Ṣarf etdim olan varımı ṭonu çözülince

olaraḳ:

1. **olaraḳ:**
Gazel 12
Mısra: **11**
Olmak, olarak.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

oldı:

1. **oldı:**
Gazel 116
Mısra: **1**
Gelip çatmak.

ʿIyd oldı aç fütādeñi vir būse sīneden
Şāhum leẕeẕ mevācibidür iç ḫazīneden

2. **oldı:**
Gazel 116
Mısra: **3**
Olmak.

Ḫaylī tekellüf oldı kemer-bend-i yārda
Virdi nişāne feṯḥ-i muṭalsam defīneden

öldürdü:

1. **öldürdü:***-dü*
Gazel 104
Mısra: **13**
Çok acı ve sıkıntı vermek,yormak.

Şikeste-dār-ı reftārıñ öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

olınca:

1. **olınca:**
Gazel 5
Mısra: **1**
Zamanı gelmek.

Olınca yek nigeh çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā
Esīr itdi beni zülf-i dü-tā-yı duḫter-i tersā

olma:

1. **olmasa:***-sa*
Gazel 9
Mısra: **9**
Bulunmak, mevcut olmak.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

2. **olma:**
Gazel 12
Mısra: **14**
"Olmak" yardımcı fiilinin olumsuzu.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

olmayan:

1. **olmayan:**
Gazel 11
Mısra: **7**
"Ol-ma-y-an" Olmak fiilinin önce olumsuzluk eki, ardından da sıfat fiil eki almış biçimi.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

olmaz:

1. **olmaz:**
Gazel 116
Mısra: **7**
Olmak.

Olmaz göñül ḫayāl-i viṣāliyle muġtenim

Būs-ı nevāl eyleme
dürr-i āb-gīneden

ölmek yazuḳ degül mi:

1. **ölmek yazuḳ degül mi:**
Gazel 58
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ölmek yazık değil mi?.

Ölmek yazuḳ degül mi
murādıma ermedin
ʿÖmrüm benim sürūr-ı
dilim cānım el-vedāʿ

olmış:

1. **olmış:**
Gazel 119
Mısra: **2**
Olmak.

ʿİffeti ẕikri enām ʿişmeti
virdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi olmış
idi rāyegān

2. **olmışına:***-ına*
Gazel 7
Mısra: **3**
Olgunlaşmış.

Olmışına ḫāmına
baḳmaz aġaca çıḳıcaḳ
Bāġbān bir dāne ḳomaz
düşürür emrūd hep

olur:

1. **olur:**
Gazel 11
Mısra: **10**
"Ol" fiilinin geniş zaman kipi.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār
olup yüz verme nā-
dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u
ʿāmdır mirʾāt *

olur mı:

1. **olur mı:**
Gazel 137
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Olur mu; mümkün mü.

Sulṭānıma var bir sözü
maḫfīce Ḥasībiñ
Eṭrāfı biraz eyleseñiz
ḫalvet olur mı

ʿömr-i sermedī buldu:

1. **ʿömr-i sermedī buldu:***-du*
Gazel 140
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sonsuz ömür bulmak.

Cānın eden İmām ʿAlī
yoluna fedā
Buldu ḥayāt-ı Ḫıżr gibi
ʿömr-i sermedī

ʿömrüm benim:

1. **ʿömrüm benim:**
Gazel 58
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Ömrüm benim.

Ölmek yazuḳ degül mi
murādıma ermedin
ʿÖmrüm benim sürūr-ı
dilim cānım el-vedāʿ

öñ:

1. **öñine:***-i, -n, -e*
Gazel 19
Mısra: **6**
Ön taraf. II önünde, huzurunda.

Eyleye ʿabd günāh ola
çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḫār u ḫas hīç ola mı
baḥr-i muḥīt öñine
sedd

on dördüne girmiş:

1. **on dördüne girmiş:**
Gazel 107
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
On dört yaşına ulaşmak. II Ayın on dördü. Kamerin en dolgun olduğu dolunay zamanına girmek.

Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

onlar:

1. **anlarla:** *-la*
Kıt'a 18
Mısra: **14**
Üçüncü çoğul şahıs.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile maḥbūb-ı āl olmış idi
Şübhesüz anlarla cennetde irer her niʿmete

öñünde bozulınca:

1. **öñünde bozulınca:**
Gazel 126
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Önünde mahcup olmak.

Ẓann eyleme aġyār başını ḫırḳaya çekdi
Ḫarpüşte-ṣıfat yāriñ öñünde bozulınca

ordı tatar begisi:

1. **ordı tatar begisi:**
Mesnevi 4
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ordı Tatar begisi.

Bācdāra buluşunca ḳara bāzirgānı
Ordı Tatar begisi gibi soydu anı

ordu-yı dili:

1. **ordu-yı dili:**
Gazel 108
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül ordusu.

Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı gül-gūnla
Etdi ordu-yı dili yaġmā yine şeb-ḫūnla

ʿörfî:

1. **ʿörfî:**
Gazel 109
Mısra: **10**
Örfî adlı şair.

Mümkin mi Ḥasīb ola faḳīrāne nāzīre
ʿÖrfî ġazeli gibi nezāket var içinde

ormatus gerus:

1. **ormatus gerus:**
Gazel 7
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
?.

Naʿra ile birbirine dirler ormatus gerus
Uñudup çengāneler yollardaġı ḥaydūd hep

ʿosmān paşaya:

1. **ʿosmān paşaya:** *-y, -a*
Müfret 9
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mora mansıp olarak Osman Paşa.

Mücevher ḥarfle tebrīke yazdı kilk-i zer tārīḫ
Mora manṣıb ḳılındı nīk-nām ʿOsmān Paşaya

ötesin şaymaz:

1. **ötesin şaymaz:** *-maz*
Gazel 39
Mısra: **7**

Kelime Tipi: -
Ötesini önemsemek.

Kūy-ı viṣāle ṭālib olan ṣaymaz ötesin
īs̱ār-ı naḳd-i cān yoluna eñ berisidir

öyle:

1. **öyle:**
Gazel 23
Mısra: **2**
"O biçimde, o kadar ki" anlamında durum zarfı.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde ṣanma güldür ol şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

2. **öyle:**
Gazel 24
Mısra: **2**
"O biçimde, o kadar ki" anlamında durum zarfı.

Kākül-i ḫūy-gerdesinden gülleri şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ʿiẕārıñ kim bulutdan nem ḳapar

3. **öyle:**
Gazel 137
Mısra: **6**
"O biçim, o tarz" anlamında durum zarfı.

Berrāḳ u beyāż ola mevzūn ü müdevver
Hīç öyle dür-i nādireye ḳıymet olur mı

oyun:

1. **oyunı:**-*ı*
Gazel 4
Mısra: **5**
Oyun.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

öz:

1. **özinde:**-*in, -de*
Gazel 50
Mısra: **8**
Bir şeyin temel unsuru, aslı ve maksadı olan ana nokta, esas, zübde.

Bu ʿālemde taḥammülle gören nīk ü bedi yeksān
Olup özinde dil-āzār yaḫşi vü yaman çekmez

2. **özi:**-*i*
Mesnevi 4
Mısra: **4**
'Kendi ve kendisi' anlamında kullanılan bir dönüşlülük zamiri.

Yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ Evren begi
Ḫaṭṭ edip hep dediler ʿadlile meşhūr özi

özge:

1. **özge:**
Gazel 3
Mısra: **14**
Değişik, kendine has.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış bana
Vāḳıʿā rüʿyā mı ya ḫulyā mı söylersin Ḥasīb

ʿöẕr-ḫvāhem:

1. **ʿöẕr-ḫvāhem:**
Gazel 76
Mısra: **5**
Özür dilerim.

ʿÖẕr-ḫvāhem dergeh-i ḥażrā zi-taḳṣīrāt-ı men Kāʿināta vaṣf-ı pākiñ eylemek emr-i muḥāl

pā-bend:

1. **pā-bend:**
Gazel 49
Mısra: **9**
Ayağı bağlı olan (kimse), esir, giriftar, pâ-beste.

Beni pā-bend ile çūl-pūşe-i derd ü ġam eden
Ḳıl ʿaybsız o güzel-zāde-i mūy-tābımdır

pā-beste olur:

1. **pā-beste olur:***-ur*
Gazel 97
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ayağı bağlı olmak.

Ṭūṭi lüknet-zededir leẕẕet-i güftārından
Serv pā-beste olur şīve-i reftārından

pâdişâh:

1. **pādişāhıñ:***-ın*
Gazel 131
Mısra: **14**
Bir devletin başkanı olan ve hükmetme, emretme hakkını elinde bulunduran kimse, hükümdar, sultan (II. Abdülhamid Han).

Sitānbula medʿuvven eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet ile mihmānı

pādişeh:

1. **pādişehim:***-im*
Gazel 86
Mısra: **2**
Padişah // sevgili, güzel.

Pāyıña eşk-i güher-bārımı dökdüm ṣaçdım
Yoluña pādişehim varımı dökdüm ṣaçdım

pāk ede:

1. **pāk ede:***-e*
Gazel 37
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Temizlemek.

Pāk ede ṭaşt-ı tevbede ṣābūn-ı maġfiret
Şol kelleler ki kāle-i sūʾ-i ʿileldedir

pāk-dāmen ol:

1. **pāk-dāmen ol:**
Gazel 78
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
"Eteği temiz" namuslu olmak.

Esbāba intimāyı bıraḳ pāk-dāmen ol
Dīvāne ser-be-ceyb-i ferāġ-ı ʿaḳīl ḳıl

pāk-nigāh eyle:

1. **pāk-nigāh eyle:**
Kıt'a 21
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
İyi gözle bakmak.

Yazıla defteriñe biñ ḥasene
Eyle vech-i ḥasene pāk-nigāh

pā-māl-i esb-i ʿişve eder:

1. **pā-māl-i esb-i ʿişve eder:***-er*
Gazel 41
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Naz atını ayaklar altına almak.

Pā-māl-i esb-i ʿişve eder serv-i gülşeni
Gülzāra gelse tāze fidānım çıtır pıtır

par par parlasa:

1. **par par parlasa:** *-sa*
Gazel 121
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Parıl parıl parlamak.

Ruḫ-ı ḫūn-pāşı par par parlasa mest-i ʿaraḳ olsa
Ṣarılsam mū-miyān-ı ṭıfl-i luʿbet-bāza pür-tāze

pār-çe:

1. **pār-çedir:** *-dir*
Gazel 22
Mısra: **6**
Parça. II Şuh.

Ḫarābāta düşer ṣūfîde fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

pās-bān-ı ebruvānuñ:

1. **pās-bān-ı ebruvānuñ:** *-uñ*
Gazel 119
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kaşların bekçisi.

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḫvābın
Durur iki kemend-endāzdır ceyş-i kemīn üzre

pāy:

1. **pāyıñ:** *-ı, -ı*
Gazel 111
Mısra: **5**
Ayak, kadem.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyıñ [.] Hindū mudur ʿaceb İḳlīm-i Çīn-i dilde o zülf-i siyāhımız

2. **pāyıña:** *-ı, -(n)a*
Gazel 86
Mısra: **1**
(Sevgilinin) ayağı.

Pāyıña eşk-i güher-bārımı dökdüm ṣaçdım
Yoluña pādişehim varımı dökdüm ṣaçdım

pāye ḳaṭʿ etdiñ:

1. **pāye ḳaṭʿ etdiñ:** *-diñ*
Kıt'a 11
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Daha üst makama atlamak.

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?) demiş verā-yı perdeden
Gerçi maʿzūl olduñ ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ köpek

pāy-endāz:

1. **pāy-endāz:**
Gazel 9
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Far. bir hükümdârın, büyük bir kimsenin geçeceği yere serilen halı veya çuha, kadife gibi değerli kumaş.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

pāy-endāz eyleyip:

1. **pāy-endāz eyleyip:** *-y, -ip*
Gazel 53
Mısra: **9**

Kelime Tipi: -
Bir hükümdârın, büyük bir kimsenin geçeceği yere serilen halı veya çuha, kadife gibi değerli kumaş. Saygı göstermek.

Eyleyip raḫşıña kālā-yı dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ cānla tevḳīr ederiz

pāy-endāz olup:

1. **pāy-endāz olup:** *-up*
Gazel 70
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Büyük kişilerin ayağının altına serilen halı olmak.

Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşene bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

pāy-ı şerīfiñe:

1. **pāy-ı şerīfiñe:** *-i, -ñ, -e*
Gazel 58
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Mübarek ayağın toprağı II yüksek mevkide bulunan kimsenin huzuru, makamı.

Pāy-ı şerīfiñe sürerem ābveş yüzüm
Bāġ-ı cihānda ey gül-i ḫandānım el-vedāʿ

peder:

1. **pederi:** *-i*
Kıt'a 7
Mısra: **6**
Baba.

Şuʿle-tāb oldu çerāġ-ı Selmān
Kendi Müslim pederi pek kāfir

pedersizce:

1. **pedersizce:**
Gazel 120
Mısra: **1**
Pedersizce.

Dil-i āvāre ṣayda bir püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe meyl etdi kedersizce

pehlū mı:

1. **pehlū mı:** *-mı*
Kıt'a 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Göğüs, gerdan.

O mehiñ gülşen-i ḥüsninde açılmış gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlū mı desem

pek:

1. **pek:**
Kıt'a 7
Mısra: **6**
"oldukça" anlamında kullanılan bir zarf.

Şuʿle-tāb oldu çerāġ-ı Selmān
Kendi Müslim pederi pek kāfir

penbe:

1. **penbe:**
Gazel 4
Mısra: **5**
Pamuk.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış
Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

2. **penbe:**
Gazel 62
Mısra: **1**
Pamuk II pembe.

Cism-i sūzānımı cānān eyledi bir penbe dāġ
Giydirip cām neylerem gül-bendini etdi çerāġ

penbe olunca:

1. **penbe olunca:***-unca*
Mesnevi 5
Mısra: **41**
Kelime Tipi: **-**
Penbeleşmek.

Nişādır ile ḳalay penbe olunca ey yār
Bir hemān çalḳamaḳdan ġayrı ḳalaycıya ne var

penbe-i devā ḳor:

1. **penbe-i devā ḳor:***-r*
Gazel 35
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Tedavi pamuğu koymak.

Zaḫm-ı çerāġı üzre ki ḳor penbe-i devā
Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür ten fetīl olur

pençe:

1. **pençesidir:***-si, -dir*
Gazel 70
Mısra: **15**
Far. İnsanda elin, hayvanda beş parmaklı ön ayağın hey'et-i mecmûası.

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meselā
Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

pençe-i mihre:

1. **pençe-i mihre:***-e*
Gazel 116
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Güneşin pençesi.

Bu beyt-i penci ḳıldıñ ʿarż-ı ḥāl o pençe-i mihre
Ḥasīb olduñ müşārün bi'l-benān ehl-i suḫenlikde

pençe-i mihrüñ:

1. **pençe-i mihrüñ:**
Gazel 4
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Güneşin pençesi.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl ṣandılar ol pençe-i mihrüñ

2. **pençe-i mihrüñ:***-üñ*
Gazel 4
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Güneşin pençesi.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl ṣandılar ol pençe-i mihrüñ

pend eylerse de:

1. **pend eylerse de:***-r, -se, -de*
Gazel 18
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Öğüt vermek.

Bī-nemekdir vāʿiẓ-i nā-puḫte pend eylerse de
Sükker-ālūd olsa da elbet olur her ḫām telḫ

per:

1. **per:**
Mesnevi 4
Mısra: **32**
Kanat.

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

per açmış:

1. **per açmış:***-mış*
Gazel 24
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak.

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

per ü bāl:

1. **per ü bāl:**
Gazel 1
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kanat.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

per ü bāl açmış:

1. **per ü bāl açmış:***-mış*
Gazel 70
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Kanat açmak.(Uçmak).

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meselā
Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

per ü bāl etmem:

1. **per ü bāl etmem:***-me, -m*
Gazel 83
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Kol kanat yapmak.

Ben ol ʿAnḳā-yı Ḳāf-ı himmetem dünyā vü ʿuḳbāda
Feżā-yı ʿālemi cevlāngehimde per ü bāl etmem

perçem:

1. **perçem:**
Gazel 23
Mısra: **4**
1. Kakül. 2. Tepede bırakılan saç. 3. Sancak ve emsali şeylerin tepelerine konulan zülfe.

Ṭurre-i ṭarrāruña yaḳın getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

perde-i ṭanbūra:

1. **perde-i ṭanbūra:***-a*
Gazel 42
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Tambur perdesi. Tanbur: Klâsik Türk müziğinin başlıca çalgılarından biri olan, yay veya mızrapla çalınan, uzun saplı, telli tahta çalgı. Perde: Bir müzik parçasını oluşturan seslerden her birinin kalınlık veya incelik derecesi.

Būs eylemede destini ol muṭrib-i nāzik
Var ise meger perde-i ṭanbūra kirişdir

perend-i ḳayd-ı hevāsın:

1. **perend-i ḳayd-ı hevāsın:***-sın*
Gazel 52
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Arzu kaydında uçan.

Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i ḳayd-ı hevāsın kes istemez

pergārından çıḳa:

1. **pergārından çıḳa:** *-a*
Gazel 97
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Pergel ile yazılmak.

Bilmeyen dāʿire-i ḥaddin eder maḥv-ı vücūd
Ḥakk olur ṣıfr-ı raḳam kim çıḳa pergārından

perī:

1. **perī:**
Gazel 23
Mısra: **5**
Çekici güzelliği olan çok alımlı kız II Sevgili.

Ol perī ṣunduḳca laʿlin aġzıma bu ṭıfl-ı dil
Ḥoḳḳa-i billūrdan ṣan sükkerī bādem ḳapar

2. **perī:**
Gazel 130
Mısra: **8**
Çekici güzelliği olan çok alımlı kız II Sevgili.

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḫāṣā seni

3. **perī:**
Gazel 133
Mısra: **5**
1. Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. 2. Çok güzel genç kız veya kadın.

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-gerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

perī peyker:

1. **perī peyker:**
Gazel 9
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Far. peri yüzlü, çok güzel; sevgili.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müştereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

perī-peyker:

1. **perī-peykere:** *-e*
Gazel 12
Mısra: **15**
Far. peri yüzlü, çok güzel; sevgili.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aş cit

2. **perī-peyker:**
Gazel 120
Mısra: **4**
Far. Peri yüzlü. II Çok güzel.

Ciger pīrāhen üzre māhażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

perī-peykere çarpıldı ise:

1. **perī-peykere çarpıldı ise:** *-dı, -ise*
Gazel 12
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**

Peri yüzlüden dolayı çarpık hale gelmek.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

perī-rū:

1. **perī-rū:**
Gazel 115
Mısra: **1**
Peri (gibi güzel) yüzlü (sevgili).

Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye ülfet güççe

perīşān:

1. **perīşānlıḳ:** *-lıḳ*
Gazel 110
Mısra: **1**
Dağınık, dağılmış, karışık, toplu ve düzenli olmayan II üzüntülü, kederli; aşık.

Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yoḫsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

perīşān olma:

1. **perīşān olma:** *-ma*
Gazel 15
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Dağınık olmak.

Ḫaṭā etme göñül sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec
Edip ṭūl-ı emel olma perīşān bu hevādan gec

perīşān-tār olur:

1. **perīşān-tār olur:** *-ur*
Gazel 72
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Perişan halde olmak.

Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ʿāşıḳı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

perīse:

1. **perīse:**
Gazel 90
Mısra: **3**
Peri gibi.

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi
Baña melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

pertev-i mihr-i ruḫuñla:

1. **pertev-i mihr-i ruḫuñla:** *-uñ, -la*
Gazel 41
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin güneşe benzeyen yanağının parlaklığı.

Olduḳca tāb pertev-i mihr-i ruḫuñla germ
Eyler zücāc-ı ḳalb-i nihānım çıtır pıtır

pervāne:

1. **pervānesi:** *-si*
Gazel 38
Mısra: **5**
Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek II âşık.

Sebʿa-i seyyāreden ṭāḳdır pervānesi
Nūr-ı s̱ābit kim fetīl-i şemʿ-i iḳbālimdedir

pervāne döndü:

1. **pervāne döndü:** *-dü*
Gazel 67
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**

Pervane gibi dönmek.

Meclisde raḳṣa girdi ḫayāli fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı ṣahbā ṣabāḥa dek

pervâneveş:

1. **pervāneveş:**
Gazel 17
Mısra: **10**
Gece vaktinde ışığın etrafında dönen kelebek gibi.

Şuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine
Şevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

pervāz:

1. **pervāzı:** *-ı*
Gazel 100
Mısra: **10**
Saçak.

Ya rabṭ-ı faṣṣ-ı zümürrüdle ḫātem-i elmās
Ya sīm āyīne pervāzı kāşī-i zerrīn

2. **pervāz:**
Kıt'a 10
Mısra: **7**
Yazı levhalarının kenarlarına yapılan bir tür süs.

Çekdi āyīne-i elmāsa zümürrüd pervāz
Oldu mīnā-yı mücevher dür-i deryā-yı Necef

pervāza başlasa:

1. **pervāza başlasa:** *-sa*
Gazel 104
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Uçmaya başlamak.

Ṭabīʿatler açıldı gül gibi evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül başlasa pervāza yelpāze

pervāzı:

1. **pervāzı:**
Gazel 101
Mısra: **13**
Kanat açmak.

Ẕātı mirʾāt-ı celī pervāzı mihr-i ʿanberīn
Ya seḥāb-ı müşg-fām içre hilāl olmuş ʿayān

pes:

1. **gerek:**
Gazel 52
Mısra: **7**
Bundan böyle, artık.

Ṣıdḳ u maḥabbete dil-i bī-ġıll u ġış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete ḫār u ḫas istemez

peşīmānlıġı ṣuñ:

1. **peşīmānlıġı ṣuñ:**
Mesnevi 5
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Pişmanlığını belirtmek.

Ṭurma boynuñ egip it gibi çalış al māli
Ṣuñ peşīmānlıġı bī-fāʾidedir bil ḥāli

peş-rev:

1. **peş-revde:** *-de*
Gazel 42
Mısra: **5**
Çoğunlukla fasılların başında çalınan dört hâneli saz eseri.

Peş-revde ḥışār ile eder rişte nigār hey

ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

peş-rev-i cevrin:

1. **peş-rev-i cevrin:** *-i, -n*
   Gazel 104
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Eziyete başlama.

Maḳām-ı būselikde peş-rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ʿuşşāḳa gerdāniyyede şeh-nāza āġāze

pey-ā-pey:

1. **pey-ā-pey:**
   Gazel 121
   Mısra: **2**
   Birbiri ardınca, birbirinin ardı sıra.

Gözüm gelse açılsa gül mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey heylerini şeh-nāza āġāze

2. **pey-ā-pey:**
   Gazel 124
   Mısra: **3**
   Art arda, peş peşe.

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü zeriñ devr eylesin sāḳī
Degül rindān sipihriñ mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında

peydā:

1. **peydā:**
   Gazel 4
   Mısra: **10**
   Ortaya çıkmak, görünmek.

Beyāż fes ḳırmızı şāl içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i ḥamrāda olmış ḳarṭopı peydā

peydā eder:

1. **peydā eder:** *-er*
   Kıt'a 24
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Ortaya çıkarmak.

Eder sūrāḫı aʿdādı ḳadar zaḫm-ı sitem peydā
Bu ʿālemde temelluḳ eyleyen cirmince ġırbāliñ

peydā eylemiş:

1. **peydā eylemiş:** *-miş*
   Kıt'a 22
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Açık,anlaşılır et.

O şūḫı daʿvet etmiş dāḫiliyye ḥücreye tenhā
ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı ḫāriciyye eylemiş peydā

peydā oldu:

1. **peydā oldu:** *-du*
   Gazel 125
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Ortaya çıkmak.

Nihānīce edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā
Yine bir düzd peydā oldu derler ġamze nāmında

peydā olmuş:

1. **peydā olmuş:** *-muş*
   Mesnevi 5
   Mısra: **39**
   Kelime Tipi: **-**
   Görünmek, ortaya çıkmak.

Olmuş iki Yeñice nāmlı
türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler
imiş vāveylā

peyġām-ı elemdir:

1. **peyġām-ı elemdir:** *-dir*
Gazel 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntü haberleri.

Ketm eyleyemez ḳılsa
da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i
pür-ġamda ḥavādiṯ

2. **peyġām-ı elemdir:** *-dir*
Gazel 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Üzüntü haberleri.

Ketm eyleyemez ḳılsa
da iẓhār-ı meserret
Peyġām-ı elemdir dil-i
pür-ġamda ḥavādiṯ

peymāne nūş etdik:

1. **peymāne nūş etdik:** *-dik*
Gazel 117
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şarap içmek.

Viṣāliñ ʿahd ü peymāne
edip peymāne nūş etdik
Unutma içdigiñ andı
vefā ḳıl vaʿd-ı maʿhūda

pey-rev:

1. **pey-revligine:** *-lik, -i, -n, -e*
Gazel 53
Mısra: **13**
Ardı sıra giden, tâbi olan, izinden giden, uyan.

Fennīniñ Ḫayrīye pey-
revligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı
tanẓīr ederiz

pey-rev ol:

1. **pey-rev ol:**
Gazel 28
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Takip etmek, örnek almak.

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar muʿteber

2. **pey-rev ol:**
Gazel 28
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Takip etmek, örnek almak.

Pey-rev ol Raḥmīye
Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile
olurlar muʿteber

pey-revlik:

1. **pey-revlik:**
Gazel 104
Mısra: **17**
Arkasından, peşinden gitmek. Tabi olmak, izinden gitmek.

Ḥasībā nice mümkindir
cenāb-ı şeyḫe pey-
revlik
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi
reh-i iʿcāza īcāza

2. **pey-revlik:**
Gazel 121
Mısra: **13**
Arkasından, peşinden gitmek. Tabi olmak, izinden gitmek.

Ḥasībā māhir oldu
şeyḫe pey-revlik ne
mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi
reh-i iʿcāza īcāza

pey-revlik eder:

1. **pey-revlik eder:***-er*
Gazel 42
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Arkasından gitmek. II Sanat bakımından izlemek.

Pey-revlik eder ḳanı Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu naẓmı erişdir

pey-revlik-i iḥāle:

1. **pey-revlik-i iḥāle:**
Gazel 98
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Havale etmenin takipçiliği.

Fennī Ṣabīḥa oldu Ḥasīb-i naẓīre-gū
Pey-revlik-i iḥāle hem olsun hem olmasın

peyveste olur:

1. **peyveste olur:***-ur*
Gazel 63
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ulaşmak.

Bād-ı himmetle olur nüh felege peyveste
Āteş-i ġayret ile kim ola ḫākister-i ʿışḳ

pinhān eden:

1. **pinhān eden:***-en*
Gazel 57
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Gizlemek.

Göñülde ebruvānıñ ʿışḳını pinhān eden ʿāşıḳ
İki tīġı niyām-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣıġışdırmış

pīrāhen:

1. **pīrāhen:**
Gazel 2
Mısra: **6**
Gömlek, kamis.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

2. **pīrāhen:**
Gazel 120
Mısra: **3**
Gömlek.

Ciger pīrāhen üzre mā-hażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

pīrāmen-i māh:

1. **pīrāmen-i māh:**
Kıt'a 21
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ayın çevresi.

Etmege verd-i ʿiẕārın şādāb
ʿIṭr-bār oldu meger ebr-i siyāh

pīrāne:

1. **pīrāne:**
Gazel 128
Mısra: **13**
İhtiyar olan kimseye yakışır tarzda II izinden gidilen kimseye, ustaya uyarak.

Yine pīrāne ʿazm etdi ṭarīḳ-ı maʿnāye ṭabʿım
ʿAṣā-yı ḫāme ile kişver-i iʿcāza dek gitdi

pīrān-ı ʿışḳ olan:

1. **pīrān-ı ʿışḳ olan:***-an*
Gazel 52

Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Aşk ustası olan.

Ḳalmaz o ṭıflı görse
Ḥasībāda iḫtiyār
Pīrān-ı ʿışḳ olan
dimeñiz nev-res
istemez

pīrehen:

1. **pīrehen:**
Gazel 137
Mısra: **3**
Gömlek.

Bir pīrehen içre olalım
laḥmüke laḥmī
Hīç ṭon üzerinden
güzelim ülfet olur mı

2. **pīrehenlerle:***-ler, -le, -*
Gazel 27
Mısra: **5**
Gömlek.

Açıl gülzāra ṣalın serv-
ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze
civānım gül zamānıdır

pīr-i ḫarābātıñ:

1. **pīr-i ḫarābātıñ:***-ıñ*
Gazel 109
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Meyhanenin en kıdemlisi. (Harâbât ile tekke, pîr-i harâbât ile de şeyh kastedilmiştir.).

Gel pīr-i ḫarābātıñ
ayaġına yıḳıl düş
Vīrāne ol ey dil ki
ʿimāret var içinde

pīr-i meyüñ:

1. **pīr-i meyüñ:**
Gazel 8
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İçkinin yaşlısı. (Meyhanenin ihtiyarı, piri).

Dest-i ṭaleble ayaġı
taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duʿā-yı
ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

2. **pīr-i meyüñ:***-üñ*
Gazel 8
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Şarabın yaşlısı, yıllanmış şarap II meyhaneci; şarap düşkünü zâhit, kaba sofu.

Dest-i ṭaleble ayaġı
taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duʿā-yı
ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

pīri mi:

1. **pīri mi:***-i, -mi*
Gazel 16
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Bir tarikatin kurucusu.

Aʿlā bilindi ḳıymeti
ḳıldıḳ müzāyede
Pīri mi etdi bezmde
muġbeçe ḫarāc

pīr-i muġān:

1. **pīr-i muġān:**
Gazel 1
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Ṣunarsa pīr-i muġān
köhne bir sifāl saña

2. **pīr-i muġān:**
Gazel 136
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II Sevgili.

Nāmzed olmuş gibi muġbeçeye bintü'l-ʿineb
Geldiñ ey pīr-i muġān ḳaṣdıñ mübārek-bāde mi

pīr-i muġānı:

1. **pīr-i muġānı:**
Gazel 47
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci.

Şarābı āb ile āmīḫte eder de ṣatar
Görüñ o pīr-i muġānı ḥarāma ḥīle ḳatar

pīr-i muġānıñ:

1. **pīr-i muġānıñ:***-ıñ*
Gazel 85
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci II
Sevgili.

Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan ṣundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

pīr-i perver:

1. **pīr-i perver:**
Kıt'a 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yetiştiren üstat.

Sālik-i pāk-i ṭarīḳ-i Naḳş-bend
Pīr-i perver merdüm-i ṣāḥib-hüner

pīş ü pes:

1. **pīş ü pes:**
Gazel 52
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ön ve arka.

Her sū nigāh-ı şāhid-i dīdār-ı yār olur
Bīniş-künān-ı vuṣlata pīş ü pes istemez

pīşān:

1. **pīşānıñı:***-ıñ, -ı*
Gazel 136
Mısra: **9**
Alın.

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

pīşvā oldı:

1. **pīşvā oldı:***-dı*
Kıt'a 25
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Başkanlık etmek, önde gitmek.

Maḥāsin-i şiyemiñ cāmiʿi Ḥüseyn Aġa
Mürüvvet ehline vaḳtinde pīşvā oldı

piyāle:

1. **piyāle:**
Gazel 47
Mısra: **4**
Kadeh.

Şerāre-pāş-ı donanma-i baḥr-i ʿişret olur
Piyāle zevraḳ-ı āteş gibi sebūya çatar

2. **piyāle:**
Gazel 98
Mısra: **1**
Kadeh.

Besdir lebiñ piyāle hem olsun hem olmasın
Gül devri geldi lāle hem olsun hem olmasın

pür oldu:

1. **pür oldu:***-du*
Gazel 106
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dolmak.

Ruḫı dāġı ile pür oldu Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb var dilde

pür seḥāb oldu:

1. **pür seḥāb oldu:***-du*
Kıt'a 21
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bulutlarla dolu olmak.

Etmege verd-i ʿiẕārın şādāb
ʿIṭr-bār oldu meger ebr-i siyāh

pür-ʿaraḳ ḫaṭṭın gördükde:

1. **pür-ʿaraḳ ḫaṭṭın gördükde:***-dük, -de*
Gazel 118
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Çok terlemiş ayva tüylerini görmek.

Şaşırdı puşılasın gördükde pür-ʿaraḳ ḫaṭṭın
Göñül ḳażāyile düşdü yine Ḫoten ṣuyına

pür-ʿaraḳ olmazsa da:

1. **pür-ʿaraḳ olmazsa da:***-maz, -sa, -da*
Gazel 28
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Rakı dolu olmak; çok terli olmak II gayretli, istekli olmak.

Pür-ʿaraḳ olmazsa da ebrū-yı dil-ber muʿteber
Olmaz ammā olmasa ḫançerde cevher muʿteber

pür-dāġ u siyeh-fām eyledim:

1. **pür-dāġ u siyeh-fām eyledim:***-dim*
Gazel 80
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yanık yaraları ve siyahlarla kaplamak.

Sīnemi hicriñle pür-dāġ u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

pür-ġāret:

1. **pür-ġāret:**
Gazel 5
Mısra: **3**
Yağma dolu.

Mükaḥḥal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

pür-gū:

1. **pür-gūlara:***-lar, -a*
Gazel 110
Mısra: **12**
Çok söyleyen, bol konuşan, çalçene.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür-gūlara

2. **pür--gūlara:***-lar, -a*
Gazel 110
Mısra: **12**
Çok söyleyen, bol konuşan, çalçene.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne

ḥaddiñdir senüñ pür--gūlara

pür-gū olmaġa:

1. **pür-gū olmaġa:** *-maḳ, -a*
   Gazel 14
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Çok konuşmak.

Hezār şevḳıle dil böyle olmaġa pür-gū
Ḥasīb ü ṭabʿ-ı Naẓīf-i yegānedir bāʿiş

pür-ḫūn:

1. **pür-ḫūn:**
   Gazel 118
   Mısra: **9**
   Kan içinde.

Oyunca neşʿe-i mey çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḫaten ṣuyına

2. **pür-ḫūn:**
   Gazel 118
   Mısra: **9**
   Kan içinde.

Uyunca neşʿe-i mey çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḫaten ṣuyına

pür-ḫūn etmiş:

1. **pür-ḫūn etmiş:** *-miş*
   Gazel 81
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Kan dolu etmek.

Baña kiẕb ü riyāʾile etmiş pür-ḫūn
Duyuldu vāʿiẓ-i pākīze-dāmen añladıġım

pür-iştihār oldu:

1. **pür-iştihār oldu:** *-du*
   Gazel 107
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Aşırı şöhretli olmak.

Geldi bir ḳara ḫaberle ʿālemi ḳıldı ḫarāb
Fitne-i devr-i ḳamer pür-iştihār oldu yine

pür-maʿnā vü mażmūndur:

1. **pür-maʿnā vü mażmūndur:** *-dur*
   Gazel 87
   Mısra: **20**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlam ve mazmun dolu.

Vezn-i ṭabʿī tā ezel vehb-i İlāhīdir baña
Anıñ içün böyle pür-maʿnā vü mażmūndur sözüm

pür-nem olmaḳda:

1. **pür-nem olmaḳda:** *-maḳ, -da*
   Gazel 105
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Nemlenmek, ıslanmak.

ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre şebnem tāzeden tāze

pür-sāġar-ı billūra döner:

1. **pür-sāġar-ı billūra döner:** *-er*
   Gazel 70
   Mısra: **23**
   Kelime Tipi: **-**
   Ağzına kadar dolu billur kadehe dönmek.

Mey-i gül-fāmla pür-sāġar-ı billūra döner

Sāyevār olsa o mirʾāt-i cemāl üstüne gül

pür-tāze:

1. **pür-tāze:**
Gazel 104
Mısra: **4**
Çok taze.

Ten-i pālūdesin raḳṣ eyledikce ditredir dir dir
Doyulmaz şūḫ-ı şīrīn-kār-ı luʿbet-bāza pür-tāze

2. **pür-tāze:**
Gazel 121
Mısra: **8**
Çok taze.

Ruḫ-ı ḫūn-pāşı par par parlasa mest-i ʿaraḳ olsa
Ṣarılsam mū-miyān-ı ṭıfl-i luʿbet-bāza pür-tāze

pür-vaḳār oldu:

1. **pür-vaḳār oldu:** *-du*
Kıt'a 21
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gururlu olmak.

Mīr Dervīş Rıżā ḫatn-i Ḥasan
Pür-vaḳār oldu o ẕāt-ı āgāh

pür-żiyā oldı:

1. **pür-żiyā oldı:** *-dı*
Kıt'a 25
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Aydınlanmak, ışıkla dolmak.

Uyandırıp anı dest-i ʿaṭā-yı Mevlānā
Miṣāl-i Şems anıñ şemʿi pür-żiyā oldı

pūs olsa:

1. **pūs olsa:** *-sa*
Gazel 23
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bulanık olmak.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde ṣanma güldür ol şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

püser ister:

1. **püser ister:** *-r*
Gazel 120
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çocuk istemek.

Dil-i āvāre ṣayda bir püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe meyl etdi kedersizce

pūşīde:

1. **pūşīde:**
Gazel 22
Mısra: **4**
Giyilmiş.

Ḳalemkār-ı ḳumāş-ı nev-ẓuhūrīdir ḫaṭ-ı sebziñ
Ser-i zülfüñ aña pūşīde ḫārā-yı hevāyīdir

pūşīde ḳılmaġa:

1. **pūşīde ḳılmaġa:** *-maḳ, -a*
Gazel 101
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Örtmek, gizlemek.

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

pūşīde ḳılmaḳa:

1. **pūşīde ḳılmaḳa:** *-maḳ, -a*

Gazel 101

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Örtmek, gizlemek.

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

pūşīde-i zer-kārī-i āyīne-i sīm oldu:

1. **pūşīde-i zer-kārī-i āyīne-i sīm oldu:** *-du*

Kıt'a 14

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Gümüş aynanın altın işleme ile kaplanması olmak.

Reng-i cennet-çemeni aḳmişe-i tāze-ẓuhūr
Oldu pūşīde-i zer-kārī-i āyīne-i sīm

puşılasın şaşırdı:

1. **puşılasın şaşırdı:** *-ır, -dı*

Gazel 118

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Yolunu şaşırmak.

Şaşırdı puşılasın gördükde pür-ʿaraḳ ḫaṭṭın
Göñül ḳażāyile düşdü yine Ḫoten şuyına

püsküllü belādır:

1. **püsküllü belādır:** *-dır*

Gazel 72

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Büyük sıkıntı, zarar veren kimse veya şey.

Ḥasībā gerçi püsküllü belādır ʿāşıḳa ammā
Eder pūşīde rūyın ṣubḥgāh dīde-i aġyārdan kākül

rabb-i cemīl:

1. **rabb-i cemīl:**

Gazel 77

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Güzel Allah (Sonsuz güzel ve bütün güzelliklerin sahibi anlamında Cenab-ı Hakk'ın ismi).

Seyāḥat eyledi āḫir beḳāya fānīden
Civār-ı raḥmetine vāṣıl ede Rabb-i cemīl

rabṭ-ı faṣṣ-ı zümürrüdle:

1. **rabṭ-ı faṣṣ-ı zümürrüdle:** *-le*

Gazel 100

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Zümrüt yüzük kaşını bağlamak.

Ya rabṭ-ı faṣṣ-ı zümürrüdle ḫātem-i elmās
Ya sīm āyīne pervāzı kāşī-i zerrīn

raġbet itse:

1. **raġbet itse:**

Gazel 8

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Rağbet etmek, ilgi göstermek.

ʿIyd üsti beş ḥisābınadur bu ġazel Ḥasīb
Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

raġbet-i rüsūm edelim:

1. **raġbet-i rüsūm edelim:** *-elim*

Gazel 82

Mısra: **4**

Kelime Tipi: -
Geleneklere, törenlere daha çok uymak.

Ṣununca cāmı birer büse lāzım ey sāḳī
Unutma devr-i Cemi raġbet-i rüsūm edelim

rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir:

1. **rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir:** *-dir*
Gazel 123
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Rahatülervah adlı musiki makamının mayası.

ʿUşşāḳa rāst rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir
Bir gül-ʿiẕār ḳılsa nevā ten-tenālara

rāhdaş olur:

1. **rāhdaş olur:** *-ur*
Gazel 25
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Yoldaş olmak.

Bir nev-zemīn vādiye meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i ṭabʿıña kim rāhdaş olur

rāh-güẕār:

1. **rāh-güẕārında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 122
Mısra: **5**
Geçilen yol, geçit.

Mihr ü meh oldu rāh-güẕārında çehre-sā
Ol sīm-ten girince libās-ı zer-ā-zere

rāh-ı ʿademde:

1. **rāh-ı ʿademde:** *-de*
Gazel 123
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Yokluk yolu.

Dil mū-miyān-ı yāri bilin eylemiş ḫayāl
Rāh-ı ʿademde düşdü görünmez belālara

rāh-ı cinān:

1. **rāh-ı cinān:**
Kıt'a 2
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Cennet yolu.

Söylediler rıḥleti tārīḫini
Rāh-ı cinān ʿāzimi Dervīş Bekir

rāh-ı ḥacda:

1. **rāh-ı ḥacda:** *-da*
Mesnevi 3
Mısra: **41**
Kelime Tipi: -
Hac yolu.

Rāh-ı ḥacda deveniñ iki bahāsında kirā
Deveden deve ticāret mi olur ḥācī baba

rāh-ı ḥaḳda:

1. **rāh-ı ḥaḳda:** *-da*
Gazel 75
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Hakikat yolu.

Naḳş-bendīden erenler dediler tārīḫini
Rāh-ı ḥaḳda eyledi Seyyid Meḥemmed irtiḥāl

rāh-ı intibāh buldu:

1. **rāh-ı intibāh buldu:** *-du*
Gazel 78
Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Uyanış yolu bulmak.

Buldu licām-ı rāma uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḫm-ı zūrile oldı sefīl fil

raḥm edip:

1. **raḥm edip:** *-ip*
Mesnevi 4
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Merhamet etmek.

Ḥavlı obasını çit yap(dır)dı boz aġacı faḳīr
Raḥm edip etmeye tecrīm müsellim-i ṣaġīr

raḥmet olur mı:

1. **raḥmet olur mı:** *-ur, -mı*
Gazel 137
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Esirgemek, kollamak, merhamet etmek.

Bārān-ı sirişkiñ göricek şefḳat edermiş
ʿĀşıḳlara bundan ileri raḥmet olur mı

raḥmet-i ḥaḳdan:

1. **raḥmet-i ḥaḳdan:** *-dan*
Gazel 93
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Allah'ın merhameti.

Zihī nā-pāk-ṭıynet raḥmet-i Ḥaḳdan müberrādır
Edenler ḳaṭʿ-ı mā [.] āl-i türābīden

raḥmī:

1. **raḥmīye:** *-y, -e*
Gazel 28
Mısra: **11**
Rahmî II Şairin mahlası.

Pey-rev ol Raḥmīye Kesbī maʿrifet ile Ḥasīb
Devlete çün intisāb ile olurlar muʿteber

raḥm-i sīne-çākime:

1. **raḥm-i sīne-çākime:** *-im, -e*
Gazel 64
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Yaralı göğsüme acı.

Marīż-i ʿışḳ olana sāḳiyā nedir ʿilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-i sīne-çākime çek

raḫş:

1. **raḫşıña:** *-ı, -n, -a*
Gazel 53
Mısra: **9**
Gösterişli at.

Eyleyip raḫşıña kālā-yı dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ cānla tevḳīr ederiz

rāʾif-i şīrīn-edā:

1. **rāʾif-i şīrīn-edā:**
Gazel 56
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Tatlı üslup sahibi şair Râif.

Ḥasībā Rāʾif-i şīrīn-edā evṣāf-ı nükhetle
Ağız miski gibi yārāna naẓm-ı sükkerīn ṣatmış

raḳam:

1. **raḳamı:** *-ı*
Kıt'a 15
Mısra: **3**
Sayıları göstermek

için kullanılan işaretlerden her biri.

Ṣıfr-ı ḫālī raḳamı ḫaṭṭı degüldür ḫāli
Naḳd-ı cān u dili ʿuşşāḳı eder cemʿa yekūn

raḳīb:

1. **raḳīb:**
Mesnevi 3
Mısra: **47**
Rakip, ağyar, gayr.

Raḳīb ile ber-ā-ber beyʿ ederler ʿaşḳ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş olmasa boynında melʿūnı

2. **raḳīb:**
Gazel 24
Mısra: **7**
Ağyar, gayr.

Ḫvābda laʿl-i leb-i dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur Süleymāndan ḫafī ḫātem ḳapar

3. **raḳīb:**
Mesnevi 3
Mısra: **9**
Ağyar, gayr.

Raḳīb nāḳa-i Leylādan etdi āvāre
Ḳuduz dalar deveye binse Ḳays-ı bī-çāre

4. **raḳībe:***-e*
Gazel 112
Mısra: **7**
Âşığın sevgiliye ulaşmasını engelleyen fitneci, hilekâr kimse.

Tek raḳībe verme yol ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan eyle ḳānūn eyleme

5. **raḳīb:**
Gazel 47
Mısra: **5**
Âşığın kendisine rakip olarak gördüğü, sevgilinin mahallesinde dolaşan ve ona âşıktan daha yakın olan kişi.

Raḳīb yāra dürūġ eyleyip yanar yaḳılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını caḥīme atar

raḳīb olmasa:

1. **raḳīb olmasa:***-ma, -sa*
Gazel 103
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Rakibi olmak II
Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri olmak.

Ḫālī mi bulur Leylīyi ḫālī diye Mecnūn
Aġzını deper miydi raḳīb olmasa nāḳa

rākib olup:

1. **rākib olup:***-up*
Mesnevi 3
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Rakibi olmak II
Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri olmak.

ʿĀşıḳ varamaz rākib olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek gibidir nāḳa-süvāra

raḳībā:

1. **raḳībā:**
Gazel 12
Mısra: **10**
Ey rakip!.

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

2. **raḳībā:**
Gazel 12
Mısra: **10**
Ey rakib! (Rakib; Klasik şiirde sevgiliyi aşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile aşığın kavuşmasına engel olan kimse).

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

raḳīb-i ḫar:

1. **raḳīb-i ḫar:**
Mesnevi 5
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Eşek rakip, düşman.

Yay-ıla sīne-i yāri ki raḳīb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

raḳīb-i kāfire:

1. **raḳīb-i kāfire:***-e*
Gazel 46
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kafir rakip, suçlu, günahkar rakip; sevgiliyi aşıktan ayırma suçunu işlemiş olan, merhametsiz ve imansız rakip.

Defʿ-i sıḳlet eylesin söyleñ raḳīb-i kāfire
Ol şeh-i ḫūbānla zīrā işim tenhā biter

raḳīb-i naḥs-kevkeb:

1. **raḳīb-i naḥs-kevkeb:**
Gazel 85
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Talihi kötü olan rakip.

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş
Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

raḳīb-i seg-menişden:

1. **raḳīb-i seg-menişden:***-den*
Gazel 120
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Köpek huylu rakip.

Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaṣā ḳıldım ḥaẕersizce

raḳīb-i telḫ-kāma:

1. **raḳīb-i telḫ-kāma:***-a*
Gazel 56
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Acı tatmış rakip.

O ṭūṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

raḳībiñ ölüsünden dirisi yegdir:

1. **raḳībiñ ölüsünden dirisi yegdir:**
Gazel 126
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Raḳibin ölüsünden dirisi yeğdir.

Yegdir ölüsünden dirisi baña raḳībiñ
Rūbāhıñ olur luṭf derisi yüzülince

raḳḳāṣ:

1. **raḳḳāṣ:**
Gazel 12
Mısra: **7**
1)Oynayan, dans eden (kişi), köçek. 2) Güvenilmez, sözünde durmaz kişi.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendîne-i zer sîm seḥāb aña şerīt

2. **raḳḳāṣ:**
Gazel 12
Mısra: **7**
Dans eden, oyun oynayan, köçek.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendîne-i zer sîm seḥāb aña şerīt

raḳḳāṣlıḳlar edip:

1. **raḳḳāṣlıḳlar edip:***-ıp*
Gazel 36
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Rakkaslık etmek.

Edip raḳḳāṣlıḳlar şevḳ-ı şemʿi sāġar-ı meyle
Ki fānūs-ı ḫayāl-i meclis-i mestān mısın kāfir

raḳṣ:

1. **raḳṣa:***-a*
Gazel 9
Mısra: **8**
(Ar.) Dans, oyun.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildük
Teẕervüm cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

raḳṣ etse:

1. **raḳṣ etse:***-se*
Gazel 121
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab gelse vaḳt-i yaza yelpāze

raḳṣ eyledikce:

1. **raḳṣ eyledikce:***-dikce*
Gazel 104
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek, oynamak II sağa sola salınarak işveyle yürümek.

Ten-i pālūdesin raḳṣ eyledikce ditredir dir dir
Doyulmaz şūḫ-ı şīrīn-kār-ı luʿbet-bāza pür-tāze

raḳṣa çıḳar:

1. **raḳṣa çıḳar:***-ar*
Gazel 78
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek için öne çıkmak.

Vāʿiẓ görünce raḳṣa çıḳar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḳıp benānına geldi rezīl zil

raḳṣa çıḳdı:

1. **raḳṣa çıḳdı:***-dı*
Gazel 101
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek için öne çıkmak.

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

raḳṣa girdi:

1. **raḳṣa girdi:** *-di*
Gazel 67
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dans etmek, coşku ve heyecan ile çeşitli hareketlerde bulunmak.

Meclisde raḳṣa girdi ḫayāli fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı ṣahbā ṣabāḥa dek

raḳṣān:

1. **raḳṣāndır:** *-dır*
Gazel 17
Mısra: **10**
Dans eden, oynayan.

Şuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine
Şevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

rām ola:

1. **rām ola:** *-a*
Gazel 40
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Uymak, boyun eğmek.

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

ranā:

1. **raʿnā:**
Gazel 4
Mısra: **24**
Hoş, güzel, parlak.// Yarısı kırmızı, yarısı sarı olan gül.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış yine ol gülşenī raʿnā

rāst:

1. **rāst:**
Gazel 123
Mısra: **7**
Doğrusu // Klasik Türk musikisinde bir makam.

ʿUşşāḳa rāst rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir
Bir gül-ʿiẕār ḳılsa nevā ten-tenālara

rāst geldim:

1. **rāst geldim:** *-dim*
Gazel 103
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Tesadüf etmek/ karşılaşmak/ rastlamak.

Rāst geldim o şeh-nāza Ṣıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā evc-i ʿIrāḳa

rātib-i üstād-ı ṣāḥib-ṭabʿ-ı pür-fenden:

1. **rātib-i üstād-ı ṣāḥib-ṭabʿ-ı pür-fenden:** *-den*
Gazel 99
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Sanatkâr ve şair karakterli usta şair Râtib.

Ṭalebkār-ı naẓīre olduġum kesb-i maʿārifdir
Ḥasībā Rātib-i üstād-ı ṣāḥib-ṭabʿ-ı pür-fenden

raṭl-i girānı:

1. **raṭl-i girānı:** *-ı*
Gazel 8
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**

Ağzına kadar dolu büyük kadeh.

Raṭl-i girānı muġbeçe ağırlıḳ eyledi
Olmış meger ki nāmzed-i duḫter-i ʿineb

raṭl-i girān-keşligimi:

1. **raṭl-i girān-keşligimi:**-*lik, -im, -i*
Gazel 49
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ağır ve azına kadar dolu kadehten içme.

Ġarażım raṭl-i girān-keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsine iġżābımdır

ravża-i cennete:

1. **ravża-i cennete:**-*e*
Gazel 59
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Cennet bahçesi.

Serv gül-deste-i şümūʿı imāmı bülbül
Ravża-i cennete beñzer ḥaremi fi'l-vāḳiʿ

rāyegān eyledi:

1. **rāyegān eyledi:**-*di*
Gazel 79
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Dağıtmak; bedelsiz vermek.

Ḥasīb olup yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ
Bu naẓmı eyledi çün rāyegān devāt ü ḳalem

rāy-gān:

1. **rāy-gān:**
Gazel 95
Mısra: **2**
Bedava, karşılıksız.

ʿİffeti ẕikri enām ʿişmeti verdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi olmuşidi rāy-gān

rāyiha:

1. **rāyiḥasın:**-*sı, -n*
Gazel 54
Mısra: **7**
Koku, güzel koku.

Feslegen rāyiḥasın eyleyicek istişmām
Kākülü olduġunu zīr-i fesinden biliriz

rāz:

1. **rāzım:**-*ım*
Gazel 91
Mısra: **2**
Gizlenen şey, sır.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile ʿayān olsun mu derdim ben

rāz-ı dile:

1. **rāz-ı dile:**-*e*
Gazel 79
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül sırrı.

Olur şebīh dehān ü zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile tercemān devāt ü ḳalem

rāz-ı dilim:

1. **rāz-ı dilim:**-*im*
Gazel 25
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül sırrı.

Ruḫsārım üzre çeşm-i terim ḳaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle dildāra fāş olur

rāz-ı nühüft:

1. **rāz-ı nühüft:**
Gazel 40
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gizli sır.

ʿUşşāḳ uṣūl-i dāʾire-i rāstdan çıḳıp
Rāz-ı nühüft miyānesiile ḫabīr olur

recā-yı vaṣl-ı cānān etmege:

1. **recā-yı vaṣl-ı cānān etmege:***-mek, -e*
Gazel 33
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşmayı rica etmek.

Helāk eyler nigeh ber-dār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaṣl-ı cānān etmege ḳaç cān u başım var

redd eder mi:

1. **redd eder mi:***-er, -mi*
Gazel 19
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Geri çevirmek.

Naḳş-bend oldu bu remz ile ṭarīḳ-i irşād
Mālik-i ḳalb-i selīm olan eder mi anı redd

refʿ-i ḥicāb eyle:

1. **refʿ-i ḥicāb eyle:**
Gazel 71
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Perdesini kaldırmak; hakikati görmesini sağlamak.

Bāde-nūş ol gel açıl
refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

refʿ-i ḥicāb olsa:

1. **refʿ-i ḥicāb olsa:***-sa*
Gazel 134
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Utanç duygusunu ortadan kaldırma.

Mey içsek inşirāḥ-ı ṣadrile bendin yine çözsek
Açılsaḳ gül gibi refʿ-i ḥicāb olsa kim aġlardı

refʿ-i ṣavt-ı muḳaffā:

1. **refʿ-i ṣavt-ı muḳaffā:**
Gazel 123
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kafiyeli sesi yükseltme.

Vāʿiẓ ḫulūṣ-ı ḳalb gerekdir taẕarruʿa
Ḥācet mi refʿ-i ṣavt-ı muḳaffā duʿālara

refīḳ:

1. **refīḳız:***-ız*
Mesnevi 5
Mısra: **16**
Arkadaş, yoldaş.

Üç dere ṭaşḳın olup şimdi geçilmez dereler
Aḫī Evranla refīḳız ederiz ġārı maḳarr

reftār:

1. **reftār:**
Gazel 3
Mısra: **6**
Yürüyüş (tarz, üslub).

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā tekrīr olup leẕẕāt-ı ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl olmış baña

reftār ü ḳad-i bālādadır:

1. **reftār ü ḳad-i bālādadır:** *-da, -dır*
Kıt'a 3
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yürüyüş ve yüce boy.

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde göñlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

reftār-ı dīdār:

1. **reftār-ı dīdār:**
Gazel 135
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yüzün tarzı.

Defʿ-i ġam reftār-ı dīdār ḫaṭ-ı dildārdır
Māʾ-ı cārī ḫūb-rū seyr-i çemen dedikleri

reftār-ı keklik:

1. **reftār-ı keklik:**
Gazel 9
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kekliğin gidişi; kekliğin salınarak yürüyüşü.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildük Tezervüm cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

reh-güzer:

1. **reh-güzerin:** *-i, -n*
Gazel 127
Mısra: **5**
Geçilen yol, geçit.

Her seḥer silmede süpürmede reh-güzerin Dīde saḳḳāya misāl oldu müje çārūba

reh-i iʿcāza:

1. **reh-i iʿcāza:** *-a*
Gazel 121
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Kelâmın belâgatçe son mertebede bulunması yoluna.

Ḥasībā māhir oldu şeyḫe pey-revlik ne mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

reh-i iʿcāza gitdi:

1. **reh-i iʿcāza gitdi:** *-di*
Gazel 104
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Kelâmın belâgatçe son mertebede bulunması yoluna gitmek.

Ḥasībā nice mümkindir cenāb-ı şeyḫe pey-revlik
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

reh-i ʿışḳıñda:

1. **reh-i ʿışḳıñda:** *-ıñ, -da*
Gazel 120
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşk yolu.

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

reh-i ḳalenderīde:

1. **reh-i ḳalenderīde:** *-de*
Gazel 77
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kalenderlik yolunda.

Ṭarīḳ-ı ḥakda olup
Naḳş-bend o z̲āt-ı celīl
Reh-i ḳalenderīde ḳıldı
saʿy-i cezīl

reh-nümā:

1. **reh-nümāya:** *-ya*
Gazel 33
Mısra: **10**
Yol gösteren, rehber.

Ḥasībā vādī-i firḳatde
ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya
mālikim ne ḳarındaşım
var

reh-nümā oldı:

1. **reh-nümā oldı:** *-dı*
Kıt'a 25
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yol gösterici olmak, rehber olmak.

Degüldi gerçi o dervīş
ṣūretā libās
Cüneyd ü Şiblīye
maʿnāda reh-nümā oldı

reh-nümāy ḳılsun:

1. **reh-nümāy ḳılsun:** *-sun*
Gazel 139
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yol gösterici, rehber etmek.

Ḳanda kim ʿazm eyleye
ḳılsun Ḫudāy
Ṭāliʿ u tevfīḳ u baḫtı
reh-nümāy

reh-zen:

1. **reh-zen:**
Gazel 2
Mısra: **2**
Haydut, eşkiya.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār
āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde
olmasa reh-zen baña

remmāl-i felek:

1. **remmāl-i felek:**
Gazel 83
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzünden fal bakan.

Ne deñlü noḳṭa-i necmi
dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü
remmāl-i felek ʿahdine
fāl etmem

remz:

1. **remz:**
Gazel 19
Mısra: **3**
Ar. Gizlice işaret, ima.

Naḳş-bend oldu bu
remz ile ṭarīḳ-i irşād
Mālik-i ḳalb-i selīm
olan eder mi anı redd

remz eylemede:

1. **remz eylemede:** *-me, -de*
Gazel 138
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İşaret etmek.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz
eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi
güfte-i mecz̲ūb gibi

rencūr olmadıḳca:

1. **rencūr olmadıḳca:** *-ma, -dıḳca*
Gazel 84
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Dertli, sıkıntılı olmak.

Olmada āṣ̲ār-ı ḫaṭṭile
ʿiz̲ārıñ şuʿle-tāb
Ḳadr-i nūr-ı şemʿi

rencūr olmadıḳca
bilmedim

reng ü bū verir:

1. **reng ü bū verir:** *-ir*
Gazel 96
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Renk ve koku vermek.

ʿArūs-ı ġonçeye meşşāṭa oldu ġonce-i ter
Misāl-i ġāze verir reng ü bū çemen-be-çemen

reng-i cennet-çemeni:

1. **reng-i cennet-çemeni:** *-i*
Kıt'a 14
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Cennet çimenliği rengi.

Reng-i cennet-çemeni aḳmişe-i tāze-ẓuhūr
Oldu pūşīde-i zer-kārī-i āyīne-i sīm

resāḫat:

1. **resāḫatde:** *-de*
Kıt'a 23
Mısra: **10**
Sağlam.

Görmedi mislini seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāḫatde binā şānı çıḳa eyvāna

reşk:

1. **reşkle:** *-le*
Gazel 97
Mısra: **3**
Gıpta, imrenme, kıskançlık.

Reşkle mevce-i deryāları gird-āb eyler
Her girih kim çözile ṭurre-i ṭarrārından

reşk eden:

1. **reşk eden:** *-en*
Gazel 87
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Kıskanmak.

Cāna urdum bir ağızdan ben tüfeng-i ṭabʿla
Reşk eden ḥāsidleriñ bağrına ḳurşundur sözüm

reşk edip:

1. **reşk edip:** *-ip*
Gazel 70
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kıskanmak.

Reşk edip laʿl-i leb-i yāre kemāl üstüne gül
Düşmede dest-i ḫazān ile zevāl üstüne gül

reşk etmeyem:

1. **reşk etmeyem:** *-y, -em*
Gazel 57
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kıskanmak.

Nice reşk etmeyem āyīne-i endāma baḳdıḳca
Alıp āġūşına ol servi ser-tā-pā ṣıġışdırmış

reşk-i ʿadū:

1. **reşk-i ʿadū:**
Gazel 81
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Düşmanın kıskançlığı.

Ṣafā-yı ḫāṭıra reşk-i ʿadū olur bāʿis
Ḥasīb dostum imiş baña düşmen añladıġım

reşk-i ḫırām-ı yārdan:

1. **reşk-i ḫırām-ı yārdan:***-dan*
Gazel 135
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin salınarak yürüyüşünü kıskanma.

Gel uzatma ḳāmeti
reşk-i ḫırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey
nārven dedikleri

reşk-i ḫusrev ü ḫāḳān:

1. **reşk-i ḫusrev ü ḫāḳān:**
Gazel 94
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hüsrev ve hakanı kıskanma.

Cenāb-ı kān-ı celādet
Ḳırım Girāy Sulṭan
Ki şān-ı şevketidir reşk-
i ḫusrev ü ḫāḳān

resm:

1. **resmin:***-i, -n*
Kıt'a 5
Mısra: **4**
Görüntü, şekil, fiziksel yapı.

Çekip ṭuġra-i tevḳīʿ-i
refīʿü'ş-şān-ı ḫāḳānī
Eṭaʿnā resmin icrā etdi
cümle ʿāṣıḳ-ı nā-çār

resmüm:

1. **resmüm:**
Gazel 85
Mısra: **5**
Resimlenmiş.

Temür-i hestī-i
mevhūm imiş cism-i
fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde ṣūret-
i rengi ʿadem gördüm

revā mı:

1. **revā mı:***-mı*
Gazel 104
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Uygun, yaraşır.

Viṣāliñle ʿadūyı şād u
ḫandān eyledüñ her-
dem
Firāḳıñla revā mı ʿāṣıḳ-ı
hem-rāza ḫum-bāze

revā mı olur:

1. **revā mı olur:***-ur*
Gazel 26
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hiç uygun olur mu?.

Ḫaṭ-ı ʿiẕārıña ḳıymet
demek revā mı olur
Efendi muṣḥaf-ı ḥüsn-i
ḫaṭa bahā mı olur

revān:

1. **revān:**
Gazel 44
Mısra: **7**
Akan, giden, yürüyen.

Dest-būsından revān
ḫūbāne-i üftādegān
Şemse-i mercān-nişāne
sübḥa-i lüʾlüʾ müdür

revān eyledim:

1. **revān eyledim:***-dim*
Gazel 88
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Akıtmak.

Bāʿiṣ bu naẓma oldu
ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına
revān eyledim bugün

revān oldu:

1. **revān oldu:***-du*
Gazel 77

Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gitmek. II Vefat etmek.

Dedim vefātını gūş eyleyince tārīḫin
Göçüp cināna revān oldu Dervīş İsmāʿīl

revān olmuş:

1. **revān olmuş:***-muş*
Gazel 101
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Akıp gitmek.

Etmesin ḥācet degül ʿazm-i seyāḥat ẓulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı ḥayāt olmuş revān

revān olsun mu:

1. **revān olsun mu:***-sun, -mu*
Gazel 91
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Akıp gitmek.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile ʿayān olsun mu derdim ben

reviş:

1. **reviş:**
Gazel 36
Mısra: **3**
Far. Gidiş, tarz, tavır, üslûp, tarih.

Reviş merdāne ammā ʿaks-i mey destinde ḥınnādır
Ḳız oğlan meşreb olduñ ḳız mısın oğlan mısın kāfir

2. **reviş:**
Gazel 135
Mısra: **8**
Far. Gidiş, tarz, tavır, üslûp, tarih.

Gel uzatma ḳāmeti reşk-i ḫırām-ı yārdan
Nā-revādır bu reviş ey nārven dedikleri

reviş-i nāzikānedir:

1. **reviş-i nāzikānedir:***-dir*
Gazel 14
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Nazlı nazlı yürüyüş.

Libās-ı sebz ile her serv nāzenīn olmaz
O ḥüsne bu reviş-i nāzikānedir bāʿiṣ

revnaḳ-ı mecmūʿa-i ʿālemdir:

1. **revnaḳ-ı mecmūʿa-i ʿālemdir:***-dir*
Gazel 87
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Dünya mecmuasının aydınlığı.

Revnaḳ-ı mecmūʿa-i ʿālemdir eşʿārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı ʿāmm-ı rubʿ-ı meskūndur sözüm

revzen:

1. **revzeni:***-i*
Gazel 20
Mısra: **11**
Pencere.

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

2. **revzeni:***-i*
Gazel 59
Mısra: **14**
Pencere.

Minberi burc-ı semā
ʿarş-ı muʿallā kürsī
Maḥfili māh-ı celī
revzeni mihr-i lāmiʿ

3. **revzenden:**-*den*
Gazel 99
Mısra: **8**
Pencere.

Sirişk-i dīdeme cān
zaḫm-ı sīnemden nigāh eyler
Neẓāret defʿ-i ġamdır
sāḥil-i deryāya revzenden

rez duḫterini:

1. **rez duḫterini:**-*i, -n, -i*
Gazel 67
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Asmanın kızı. // Şarap.

Rez duḫterini muġbeçeye eyleyip zifāf
Sāḳiyā eyledik şeb-i ḥınnā ṣabāḥa dek

rezīl zil geldi:

1. **rezīl zil geldi:**-*di*
Gazel 78
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Rezil zil gelmek.

Vāʿiẓ görünce raḳṣa çıḳar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḳıp benānına geldi rezīl zil

ribā yemeden:

1. **ribā yemeden:**-*den*
Mesnevi 3
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Faiz yemek.

İmām efendi bugün ṭoydu hep ribā yemeden
Lisān-ı nāsda derler yarar deveye diken

rıfāʿī:

1. **rufāʿī:**
Mesnevi 2
Mısra: **1**
Rufai tarikati.

Naḳş-bendī Mevlevī Veysī Rufāʿī Ḫalvetī
Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī Cibāvī Celvetī

rifʿat:

1. **rifʿat:**
Gazel 124
Mısra: **6**
Makam ve mertebe yüksekliği // Sevgiliye yakınlık.

Eder pür delvi rīz olduḳca bālā gerdiş-i dolāb
Tevāżuʿdur ḳulūbı ceẕb eden rifʿat maḳāmında

rifʿat-i cāh u celāliñ:

1. **rifʿat-i cāh u celāliñ:**-*iñ*
Gazel 84
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Mevki ve iktidarın yüceliği.

Rifʿat-i cāh u celāliñ luṭfı ẓāhirken yine
Ẕillet-i ʿazlile maḳhūr olmadıḳca bilmedim

rifʿat-i ḳullesi:

1. **rifʿat-i ḳullesi:**-*si*
Kıt'a 23
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kulesi yüce.

Rifʿat-i ḳullesi bādī-i ẓafer İslāma
Ḫandeḳ-ı ʿumḳı olur ḳaʿr-ı saḳar düşmāna

rīgdān olsa:

1. **rīgdān olsa:***-sa*
Kıt'a 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Rıh hokkası olmak.

Zīr-meşḳ etdi dil-i ʿuşşāḳı
Rīgdān olsa n'ola dīde-i ter

rıḥlet:

1. **rıḥleti:***-i*
Gazel 95
Mısra: **5**
Ar. Dünyadan ahirete göçme. (Filasl mutlaka göçme manasına ise de lisanımızda böyle hususî olarak kullanılır).

Hātif-i ġaybī dedi rıḥleti tārīḫini
Rūḥ-ı Emīn Ḳadına Fātiḥa oḳu hemān

2. **rıḥleti:***-i*
Kıt'a 2
Mısra: **5**
Ar. Dünyadan ahirete göçme. (Filasl mutlaka göçme manasına ise de lisanımızda böyle hususî olarak kullanılır).

Söylediler rıḥleti tārīḫini
Rāh-ı cinān ʿāzimi Dervīş Bekir

3. **rıḥleti:***-i*
Kıt'a 6
Mısra: **5**
Ar. Dünyadan ahirete göçme. (Filasl mutlaka göçme manasına ise de lisanımızda böyle hususî olarak kullanılır).

Rıḥleti tārīḫini dedim budur
Ḥaḳḳ yolunda cān fedā Dervīş ʿÖmer

rıḥlet-i dār-ı beḳā edince:

1. **rıḥlet-i dār-ı beḳā edince:***-ince*
Gazel 132
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sonsuzluk alemine göçmek. II Vefat etmek.

Rıḥlet-i dār-ı beḳā edince tārīḫin dedim
Göçdü fānīden muḥibb-i ḫānedān Seyyid ʿAlī

rıḥleti tārīḫini:

1. **rıḥleti tārīḫini:***-n, -i*
Gazel 74
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Vefat tarihi.

Rıḥleti tārīḫini dedim Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḫalīl eyledi Ḥaḳḳa vuṣūl

rıḥletiniñ tārīḫidir:

1. **rıḥletiniñ tārīḫidir:***-dir*
Gazel 141
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Vefat tarihi.

Rıḥletiniñ tārīḫidir şübhesiz
Māte mine'l-ʿışḳı Meḥemmed Ḥasīb

rindān-:

1. **rindāna:***-a*
Gazel 113
Mısra: **8**
Dünya işini boş

görenler, alçakgönüllüler, kalenderler.

Saḳīl-i bezm olanlar eylemezse celse-i ḫiffet
ʿAceb rindāna istiḳbāl olur micmer ḫuṣūsında

rindān:

1. **rindān:**
Gazel 9
Mısra: **9**
Dünya işini boş görenler, alçakgönüllüler, kalenderler. Aşıklar, şairler.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

2. **rindān:**
Gazel 124
Mısra: **4**
Dünya işini boş görenler, alçakgönüllüler, kalenderler.

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü zeriñ devr eylesin sāḳī
Degül rindān sipihriñ mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında

rind-i ʿāşıḳ:

1. **rind-i ʿāşıḳ:**
Gazel 99
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Aşık rind.

Degüldür seyr-i ḫāliñ żaʿf-ı çeşmimle cüdā benden
Eder Hindi temāşā rind-i ʿāşıḳ çeşm-i sūzenden

risāle:

1. **risāle:**
Gazel 98
Mısra: **10**
Kısa yazılmış küçük eser, risale.

Olmaz niḳābdan ḫaṭ u ḫāliñ müṭālaʿa
Mektūm olan risāle hem olsun hem olmasın

rīş-i nev:

1. **rīş-i nev:**
Kıt'a 14
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yeni sakal.
Oldu rīş-i nev ile çāh-ı zenaḫdānı muḥīṭ
Hem-çünīn sünbül-i pīrāmen-i ḥavż-ı nesīm

rīş-i niyāz sürme:

1. **rīş-i niyāz sürme:** *-me*
Gazel 138
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yalvarma sakalı sürmek. II Sürmek.

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

rīsmān:

1. **rīsmān:**
Gazel 101
Mısra: **10**
İp.

Olsa şāyeste Benātü'n-naʿş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīzeye nūr-ı eşiʿa rīsmān

rīsmān-ı kākül-i cānān:

1. **rīsmān-ı kākül-i cānān:**
Gazel 128
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**

Sevgilinin kâkül ipi.

Eder cān rīsmān-ı kākül-i cānān ile cünbān
Dil-i āvāremizde seyre ol cān-bāza dek gitdi

rişte eder:

1. **rişte eder:** *-er*
Gazel 42
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tel etmek (?).

Peş-revde ḥiṣār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

rişte-i āvīzeye:

1. **rişte-i āvīzeye:** *-y, -e*
Gazel 101
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Asılmış ip.

Olsa şāyeste Benātü'n-naʿş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīzeye nūr-ı eşiʿa rīsmān

rişte-i cānım:

1. **rişte-i cānım:** *-ım*
Gazel 41
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Can ipi.

Bendini çāk ede cüvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i cānım çıtır pıtır

rişte-i gīsūya ṣarılsam:

1. **rişte-i gīsūya ṣarılsam:** *-sam*
Gazel 99
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin saçına sarılmak.

Ṣarılsam rişte-i gīsūya sevdā-yı viṣāliñle
Şehā ḫaṭṭ ṣādır olsa ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem senden

rişte-i müşgīn olur:

1. **rişte-i müşgīn olur:** *-ur*
Gazel 110
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Mis kokulu ip olmak.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

rişte-i tārı:

1. **rişte-i tārı:** *-ı*
Gazel 126
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Tel ip olmak.

Cānım ṣıḳılır muṭribe sāzı düzülince
Keyfim ḳırılır rişte-i tārı üzülince

rişte-i ümmīdimi:

1. **rişte-i ümmīdimi:** *-im, -i*
Gazel 60
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Ümit ipliği.

Ḳaṭʿ edip ḳayd-ı rehādan rişte-i ümmīdimi
Bend-i zülfüñdür velī dīvāneden etdim ferāġ

riyā:

1. **riyā ile:** *-ile*
Gazel 40
Mısra: **15**

İki yüzlülük, gösteriş yapma.

Bīhūde bu riyā ile zāhid sücūd eder
Çīn-i cebīn ṣafḥa-i naḳş-ı ḥaṣīr olur

2. **riyāyı:** *-y, -ı*
Gazel 113
Mısra: **1**
İki yüzlülük.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

rīz olduḳca:

1. **rīz olduḳca:** *-duḳ, -ca*
Gazel 124
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dökülmek.

Eder pür delvi rīz olduḳca bālā gerdiş-i dolāb
Tevāżuʿdur ḳulūbı ceẕb eden rifʿat maḳāmında

rıżā ḥasan āmed:

1. **rıżā ḥasan āmed:**
Müfret 7
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Rıza Hasan geldi (Doğdu).

Nām-ı şerīfini işit āl-i Resūlden
Tārīḫ-i mevlidin dedi Āmed Rıżā Ḥasan

rīze-i elmāsveş:

1. **rīze-i elmāsveş:** *-veş*
Gazel 87
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Elmas parçası.

Rīze-i elmāsveş zaḫmı ḳabūl etmez ʿilāc
Deşne-i zehr-āb-ı ṣadr-ı düşmen-i dündur sözüm

rızḳ:

1. **rızḳın:** *-ın*
Gazel 89
Mısra: **5**
Allah'ın bütün yarattıklarına verdiği nimet.

Sebū vü ḫumveş āmāde bulur rızḳın gelūsunda
Taʿalluḳ bezmgāhından çekenler dest ü dāmānın

2. **rızḳ:**
Gazel 117
Mısra: **12**
Allah tarafından herkese takdir edilen nîmet.

Bulur āmāde āb u dānesin murġ-ı ḳafes bī-ḳayd
Muḳīm-i künc-i ʿuzlet rızḳ içün ġam yer mi bīhūde

rūbāh:

1. **rūbāhıñ:** *-ıñ*
Gazel 126
Mısra: **8**
Far. Tilki.

Yegdir ölüsünden dirisi baña raḳībiñ
Rūbāhıñ olur luṭf derisi yüzülince

rubʿ-ı ceybim:

1. **rubʿ-ı ceybim:** *-im*
Gazel 49
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Cebimim dörtte biri.

Ḥükm-i taḳvīm-i şebān-rūz taḫallüf etmez

Rubʿ-ı ceybim meh-i
nev mihr sütürlābımdır

rubʿ-ı meskūn:

1. **rubʿ-ı meskūn:**
Gazel 110
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bir yerin (ev) çeyreği.

Rubʿ-ı meskūn içre eyler dāʾimā devr üzre ẕevḳ
Dil veren üftādeler bi'llāh çār ebrūlara

rubʿ-ı meskūnı:

1. **rubʿ-ı meskūnı:** *-ı*
Gazel 32
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Dünya hayatının dörtte biri.

N'ola devr eylese āvāz-ı ḥüsni rubʿ-ı meskūnı
Maḳām-ı būselikde beste olmuş bir murabbaʿdır

rubʿ-ı ṣabā:

1. **rubʿ-ı ṣabā:**
Gazel 3
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
?.

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā tekrīr olup leẕẕāt-ı ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl olmış baña

rūḥ:

1. **rūḥa:** *-a*
Gazel 12
Mısra: **3**
Can II ruh.

Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt
Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit

2. **rūḥını:** *-ı, -n, -ı*
Kıt'a 9
Mısra: **7**
Allah tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflenen, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mahiyeti tam olarak bilinemeyen ilahi ve manevi cevher.

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melāʾik geldiler yoldaş

3. **ruḫı:** *-ı*
Gazel 106
Mısra: **9**
(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Ruḫı dāġı ile pür oldu Ḥasīb
Bend-i bī-ḥadd ü ḥisāb var dilde

ruḫ u ḫāliñ:

1. **ruḫ u ḫāliñ:** *-iñ*
Gazel 22
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yanak ve ben.

Ruḫ u ḫāliñ ya al Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir
Muḥallā ḫūyları ñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

ruḫ u zülfüñ:

1. **ruḫ u zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 50
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
(sevgilinin) yanağı ve saçı.

Ruḫ u zülfüñ ġamıyla eşk ü āhım baḥr ü berr etdik
Bu yerden göge dek ẓulmı zemīn ü āsumān çekmez

rūḥa ġıdā:

1. **rūḥa ġıdā:**
Gazel 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ruhu besleyen şey.

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt

rūḥ-āşnā:

1. **rūḥ-āşnālara:** *-lar, -a*
Gazel 123
Mısra: **14**
Ruhen tanışan.

Kevser Efendi naẓmına naẓīreñ ey Ḥasīb
Zemzem hediyyesi ola rūḥ-āşnālara

ruḫ-ı ālin:

1. **ruḫ-ı ālin:** *-i, -n*
Gazel 119
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Pembe yanak.

Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir kim yāsemīn üzre

rūḥ-ı emīn ḳadına:

1. **rūḥ-ı emīn ḳadına:** *-a*
Gazel 95
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Emin kadının ruhuna.

Hātif-i ġaybī dedi rıḥleti tārīḫini
Rūḥ-ı Emīn Ḳadına Fātiḥa oḳu hemān

ruḫ-ı gül-bīne:

1. **ruḫ-ı gül-bīne:** *-e*
Gazel 70
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gül damlatan yanak.

Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşene bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

ruḫ-ı gül-gūnla:

1. **ruḫ-ı gül-gūnla:** *-la*
Gazel 56
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) gül renkli yanağı.

Cemālinde ruḫ-ı gül-gūnla çeşmin görenler der
Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḫoten yatmış

rūḥ-ı ḫalīl:

1. **rūḥ-ı ḫalīl:**
Gazel 74
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Halil'in ruhu.

Rıḥleti tārīḫini dedim Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḫalīl eyledi Ḥaḳḳa vuṣūl

ruḫ-ı ḫūn-pāşı:

1. **ruḫ-ı ḫūn-pāşı:** *-ı*
Gazel 121
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kan saçan yanağı:.

Ruḫ-ı ḫūn-pāşı par par parlasa mest-i ʿaraḳ olsa
Ṣarılsam mū-miyān-ı

ṭıfl-i luʿbet-bāza pür-tāze

rūḥ-ı ḥüseyn:

1. **rūḥ-ı ḥüseyn:**
Kıt'a 25
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Hz.Hüseyin'in ruhu.

Çıḳıp bu tārīḫi dedi bir abdālıñ
Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn vāṣıl-ı Ḫudā oldı

rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi:

1. **rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi:** *-mi*
Gazel 136
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İsa oğlunun ruhu.

Laʿliñ ey sāḳī eder yek-demde iḥyā ādemi
Neşʾe-i cān-baḫşı bilmem rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi

rūḥ-ı pür-fütūḥı:

1. **rūḥ-ı pür-fütūḥı:** *-ı*
Gazel 132
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Fetihlerle dolu ruh.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı pür-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīḳ-ı Naḳş-bendīye demiş idi belī

rūḥına ihdā:

1. **rūḥına ihdā:**
Kıt'a 12
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ruhuna hediye.

Rūḥına ihdā binā ḳıldı bu ʿayn-ı kevs̱eri
Ola maḳbūlī-i dergāh-ı cenāb-ı Ẕü'l-celāl

ruḫsār:

1. **ruḫsāruñı:** *-uñı*
Gazel 3
Mısra: **8**
Far. Yanak, ruh, yüz, çehre:.

Eylemiş ruḫsāruñı āzürde ḫāl olmış baña
Devr-i bende merdüm-i çeşmüñ geçüp her naẕrası

2. **ruḫsār:**
Gazel 5
Mısra: **3**
Far. Yanak, ruh, yüz, çehre:.

Mükaḥḥal dīde ebrū vesme-keş ruḫsār pür-ġāret
Dili aldı muḥannā dest ü pāy-ı duḫter-i tersā

3. **ruḫsāra:** *-a*
Gazel 53
Mısra: **7**
Far. Yanak, ruh, yüz, çehre:.

Naḳd yoḳ elde döküp eşk-i teri ruḫsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-beri tesḫīr ederiz

4. **ruḫsār:**
Gazel 117
Mısra: **6**
Far. Yanak, ruh, yüz, çehre:.

Girift-i dār-ı Manṣūr-ı hevā-yı zülfüñ olmaḳdan
Nefīr olsam enīnim neyle ruḫsār ola Dāvuda

5. **ruḫsārsız:** *-sız*
Gazel 18
Mısra: **9**
Yanak // yüz.

Zehr olur ol mihr ü meh ruḫsārsız dār-ı felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i zāra ṣubḥ u şām telḫ

6. **ruḫsārıdır:** *-ı, -dır*
Gazel 133
Mısra: **9**
Yanak // yüz.

Ġonce-i laʿl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

7. **ruḫsārdan:** *-dan*
Gazel 72
Mısra: **6**
Yanak, yüz.

Güşāde-bāl olur ṣan bülbül-i naḫl-i gül-i terde
Gelip cünbāna bād-ı ṣabā ki ruḫsārdan kākül

8. **ruḫsārım:** *-ım*
Gazel 25
Mısra: **1**
Yanak, yüz.

Ruḫsārım üzre çeşm-i terim ḳaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle dildāra fāş olur

9. **ruḫsārına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 89
Mısra: **1**
(Sevgilinin) yanağı, yüzü.

Niḳāb etdikce ruḫsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

ruḫsāra geldi:

1. **ruḫsāra geldi:** *-di*
Kıt'a 21
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yanağa düşmek.

Geldi ruḫsāra ḫaṭ-ı ʿanber-fām
Bitdi gülzārda ya müşgīn giyāh

ruḫsār-ı āl:

1. **ruḫsār-ı āl:**
Gazel 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı, pembe yanak.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

ruḫsār-ı āliñi:

1. **ruḫsār-ı āliñi:** *-iñ, -i*
Gazel 98
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kırmızı, pembe yanak.

Ḫūy-gerde ḳılma şermle ruḫsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem olsun hem olmasın

ruḫsārı ḳocamaz:

1. **ruḫsārı ḳocamaz:** *-maz*
Gazel 105
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yaşlanmak.

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar ʿuşşāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

ruḫsār-ı pür-ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ:

1. **ruḫsār-ı pür-ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ:**-*iñ*
Gazel 114
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Terler döken benlerle dolu yanak.

Mest eder ruḫsār-ı pür-ḫāl-i ʿaraḳ-rīziñ beni
ʿAnberiyye ḥāletin gördüm gül-i taṣvīrde

ruḫuñ mı:

1. **ruḫuñ mı:**-*uñ, -mı*
Gazel 136
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yanak.

Farḳ eder mi ḫīre-çeşm-i mest-i cām-ı bezm-i ʿışḳ
Lāle mi gül mi ḳaranfül mi ruḫuñ mı bāde mi

rukabā:

1. **ruḳabānıñ:**-*nın*
Gazel 115
Mısra: **8**
Rakipler.

Cevr-i bī-ġāyet-i dildāra taḥammül āsān
Ruḳabānıñ sitem ü ṭaʿnına ṭāḳat güççe

rükn-i der ü dīvār:

1. **rükn-i der ü dīvār:**
Kıt'a 23
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kapı ve duvarın esası kılmak.

Ḳıldı rükn-i der ü dīvār suṭūḥuñ ābād
Ṣarf-ı maḳdūr yed-i ġayret edip bünyāna

rükn-i kūyunda:

1. **rükn-i kūyunda:**-*u, -n, -da*
Gazel 48
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Köyün önemli yeri.

Rükn-i kūyunda dil ümmīd-i viṣāliñle döner
Nitekim saʿy-i ṭavāf etse ṣafāsıyla döner

rū-nümā oldu:

1. **rū-nümā oldu:**-*du*
Gazel 101
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünü göstermek.
Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu meserret rū-nümā
Verdi bir maḫdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

rüşdine teslīm olur:

1. **rüşdine teslīm olur:**-*ur*
Gazel 101
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Doğru düşünmeye, doğruyu bilmeye, ayırt edecek seviyede olmaya, olgunluğu, kemale teslim olmak..

Feylesūf-ı ḥikmete ḥayret verir endīşesi
Rüşdine teslīm olur Soḳraṭ olaydı imtiḥān

rūşen:

1. **rūşen:**
Gazel 2
Mısra: **10**
1. meydana çıkmış // aydınlanmış 2. aydınlık 3. parlak.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

rū-siyeh:

1. **rū-siyeh:**
Gazel 2
Mısra: **8**
Karayüz, karayüzlü.

Mānīʿ-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür ol rū-siyeh düşmen baña

rüstem:

1. **rüstem:**
Gazel 17
Mısra: **7**
İran'ın ünlü kahramanı. Adı Şehname'de övgüyle anılır.Eski şiirimizde kahramanlık, acı kuvvet ve yenilmezlik sembolü olarak özellikle kasidelerde anılır.Daha delikanlılığında birçok devleri öldürmüş ve olağanüstü başarılar göstermiştir.

Bir ayaġ ile yıḳar Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliḳanlu civāndır merd-i meydāndır ḳadeḥ

rüsvā-yı ʿāmm etmiş:

1. **rüsvā-yı ʿāmm etmiş:**-*miş*
Kıt'a 22
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Halka rezil olmak.

Meger her gice bir ʿavret ḳaparmış ḫalvet-i ḫāṣṣa
ʿAses başmış cenāb-ı vāʿiẓi rüsvā-yı ʿāmm etmiş

rütbe:

1. **rütbesin:**-*sin*
Gazel 104
Mısra: **16**
Makam, mevki, aşama.

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun
Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

rütbe-i aʿdādda:

1. **rütbe-i aʿdādda:**-*da*
Mesnevi 2
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sayılan makamlar.

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı başar
Rütbe-i aʿdādda oldu tamām iṣnā ʿaşer

rūy:

1. **rūy[dur]:**-*dur*
Kıt'a 17
Mısra: **2**
Yüz.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

2. **rūyuna:**-*uñ, -a*
Gazel 49
Mısra: **1**
Güzel yüz.

Rūyuna māʾil olan girye-i ḫūn-ābımdır
Bana düşmenlik edenler yine aḥbābımdır

rüyā:

1. **rüʿyā:**
Gazel 3
Mısra: **13**
Uyku içinde görülen keyfiyet, düş.

Çün Nedīm-i ġurde-bīn özge ġayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʾyā mı ya ġulyā mı söylersin
Ḥasīb

ruʾyā:

1. **rüʾyada:** *-da*
   Gazel 53
   Mısra: **3**
   Rüya.

Vāḳıʿā rüʾyada da misliñi seyr etmiş yoḳ
Midḥet-i ḥüsnüñü bilmem nice taḳrīr ederiz

2. **rüʾyāda:** *-da*
   Gazel 133
   Mısra: **6**
   Rüya.

Çarpılıp Mecnūn-ı sergerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ġulyā eylese Leylā seni

3. **rüʾyāda:** *-da*
   Gazel 133
   Mısra: **6**
   Rüya.

Çarpılıp Mecnūn-ı sergerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ġulyā eylese Leylā seni

rüʾyet-i ġaymiledir:

1. **rüʾyet-i ġaymiledir:** *-ile, -dir*
   Kıt'a 14
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Bulut görmek.

Rüʾyet-i ġaymiledir sebt-i sübūt-i ġurre
Ḳıldı bu mesʿeleyi ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı tefhīm

rūy-ı aʿdā:

1. **rūy-ı aʿdā:**
   Gazel 102
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Düşmanların yüzü.

Rūy-ı aʿdā dāġdār olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamġa-i pīşānī güvāh-ı zūrda

rūy-ı celāl:

1. **rūy-ı celāl:**
   Gazel 70
   Mısra: **26**
   Kelime Tipi: **-**
   Celal yüzü.

Ṣoḳunup ġancer-i ġār eyledi ḳasd-ı bülbül
Ḳızarıp çıḳdı hemān rūy-ı celāl üstüne gül

rūy-ı esvedi sür:

1. **rūy-ı esvedi sür:**
   Gazel 140
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Günakâr yüzü sürmek.

İksīr eder Muḥammed-i Bāḳır vücūduñı
Sür āstān-ı ravżasına rūy-ı esvedi

rūy-ı ḫākiñ:

1. **rūy-ı ḫākiñ:** *-iñ*
   Gazel 70
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Toprağın yüzeyi, yeryüzü II düşkünlük, muhtaçlık.

Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşene bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

rūy-ı zerd:

1. **rūy-ı zerd:**
   Gazel 91

Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sararmış yüz.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile ʿayān olsun mu derdim ben

rūyın pūşīde eder:

1. **rūyın pūşīde eder:***-er*
Gazel 72
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yüzünü örtmek.

Ḥasībā gerçi püsküllü belādır ʿāşıḳa ammā
Eder pūşīde rūyın ṣubḥgāh dīde-i aġyārdan kākül

rūz u şeb:

1. **rūz u şeb:**
Gazel 29
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gündüz ve gece.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

2. **rūz u şeb:**
Mesnevi 5
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Gündüz ve gece.

Merḥamet ḳıl der-i ḫāṣṣıñda baña sulṭānım
Rūz u şeb yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ nālānım

rūzedār-ı ʿıyd-ı viṣāliz:

1. **rūzedār-ı ʿıyd-ı viṣāliz:***-iz*
Gazel 111
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma bayramının orucunu tutan.

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı viṣāliz gedā göñül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol ḥüsn-i māhımız

rūze-i hicrim:

1. **rūze-i hicrim:***-im*
Gazel 134
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık orucu.

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi ḥasbeten li'llāh
Ṣayılsa rūze-i hicrim ḥisāb olsa kim aġlardı

rūzgār:

1. **rūzgārile:***-ile*
Gazel 78
Mısra: **3**
Yel, esinti II Zaman.

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile
Taḳvīmimizde yazdı şedāyid bu yıl yil

2. **rūzgārile:***-ile*
Gazel 116
Mısra: **4**
Yel, esinti II Zaman.

Hevā-yı zülfüñe dūş eyledim lā-ḳayd iken başım
ʿAceb sevdāya düşdüm rūzgārile esenlikde

rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi:

1. **rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi:***-ti*
Gazel 134
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**

Kavuşma bayramına erişmek.

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl erişdi ḥasbeten li'llāh
Ṣayılsa rūze-i hicrim ḥisāb olsa kim aġlardı

rūz-ı ḳıyāmetde:

1. **rūz-ı ḳıyāmetde:** *-de*
Kıt'a 9
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kıyamet günü.

Ḥabību'llāh şefāʿat eylesin rūz-ı ḳıyāmetde
Olup ḫayra mübeddel ḳılmasınlar seyyiʿātın fāş

rūz-ı maḥşer:

1. **rūz-ı maḥşer:**
Gazel 89
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Mahşer günü, kıyamet günü.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maḥrūm
Ḫulāṣa çāre bulmaz rūz-ı maḥşer dest ü dāmānın

2. **rūz-ı maḥşer:**
Kıt'a 20
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Mahşer günü, kıyamet günü.

Meclis-i naḳl-i Ebā Müslimle olmuşdu nedīm
Rūz-ı maḥşer şāfiʿi Āl-i Resūl olsun İlāh

sāʿat çeker:

1. **sāʿat çeker:** *-er*
Gazel 41
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Saat beklemek.

Sāʿat çeker gibi heves-i ceyb-i vuṣlata
İşler derūnı nāle-künānım çıtır pıtır

ṣabā:

1. **ṣabālar:** *-lar*
Gazel 10
Mısra: **1**
Kuzey doğudan esen hafif ve tatlı rüzgar.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-serālar semt semt

2. **ṣabā:**
Gazel 90
Mısra: **1**
Ar. gün doğusundan esen hafif ve tatlı rüzgâr.

Meşāmm-ı cāna ṣabā etdi baḫş-ı būy-ı vaṭan
Derūna düşdü yine şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan

3. **ṣabā:**
Gazel 103
Mısra: **12**
Ar. gün doğusundan esen hafif ve tatlı rüzgâr.

Rāst geldim o şeh-nāza Ṣıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā evc-i ʿIrāḳa

4. **ṣabā:**
Gazel 70
Mısra: **21**
Ar. Poyrazdan esen lâtif rüzgâr.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā

Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

ṣabāḥa dek:

1. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

2. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Şevḳ-ı ruḫuñla ṭurmaġa bezmiñde mūmveş
Yandı yaḳıldı şemʿ-i şeb-ārā ṣabāḥa dek

3. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Sūzān edince meşʿale-i mihr-i dāġını /mühr
Döndü bahāra kūy-ı dil-ārā ṣabāḥa dek

4. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Meclisde raḳṣa girdi ḫayāli fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı ṣahbā ṣabāḥa dek

5. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i Şiʿrā ṣabāḥa dek

6. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

7. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Rez duḫterini muġbeçeye eyleyip zifāf
Sāḳiyā eyledik şeb-i ḥınnā ṣabāḥa dek

8. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

9. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

10. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Şevḳ-ı ruḫuñla ṭurmaġa bezmiñde mümveş
Yandı yaḳıldı şemʿ-i şeb-ārā ṣabāḥa dek

11. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Meclisde raḳṣa girdi ḫayāli fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı ṣahbā ṣabāḥa dek

12. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i Şiʿrā ṣabāḥa dek

13. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Sūzān edince meşʿale-i mihr-i dāġını
Döndü bahāra kūy-ı dil-ārā ṣabāḥa dek

14. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

15. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 67
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Rez duḫterini muġbeçeye eyleyip zifāf
Sāḳiyā eyledik şeb-i ḥınnā ṣabāḥa dek

16. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā ṣabāḥa dek

17. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā ṣabāḥa dek

18. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

ʿArż eyleyip cemālini ol māh-tābımız
Çıḳmaz mı ebr-i nāzdan āyā ṣabāḥa dek

19. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Tesbīḥ çekdi Zühreyi
tesḫīr içün meger
Bu mādeyi çeşm-i
necm-i Süreyyā ṣabāḥa
dek

20. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Ṭañ sökünceye dek
şafaḳ bend-i sīnesin
Yalvara yatsa ʿāşıḳ-ı
şeydā ṣabāḥa dek

21. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Mecnūn gibi yildüm o
Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i
yeldā ṣabāḥa dek

22. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Ḳadriñ bilip leyālī-i
vaṣlıñda bekledi
Bīdār olup göñül tek ü
tenhā ṣabāḥa dek

23. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Dāġımla şerḥa-i lāle
çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā ṣabāḥa dek

24. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Gösterdi ḫaṭṭ-ı yār gelip
leylī-i berāt
Çekdi hilāl ḳaşları ṭuġra
ṣabāḥa dek

25. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı
şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā
ṣabāḥa dek

26. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı
şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā
ṣabāḥa dek

27. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

ʿArż eyleyip cemālini ol
māh-tābımız
Çıḳmaz mı ebr-i nāzdan
āyā ṣabāḥa dek

28. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Tesbīḥ çekdi Zühreyi
tesḫīr içün meger
Bu mādeyi çeşm-i

necm-i Süreyyā ṣabāḥa dek

29. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Mecnūn gibi yildüm o Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i yeldā ṣabāḥa dek

30. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Ḳadriñ bilip leyālī-i vaṣlıñda bekledi
Bīdār olup göñül tek ü tenhā ṣabāḥa dek

31. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Dāġımla şerḥa-i lāle çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze temāşā ṣabāḥa dek

32. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Gösterdi ḫaṭṭ-ı yār gelip leylī-i berāt
Çekdi hilāl ḳaşları ṭuġra ṣabāḥa dek

33. **ṣabāḥa dek:**
Gazel 68
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar.

Ṭañ sökünceye dek şafaḳ bend-i sīnesin
Yalvara yatsa ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek

ṣabīḥ:

1. **ṣabīḥa:***-a*
Gazel 98
Mısra: **13**
Sabih Ahmed Efendi (d. ?/? - ö. 1783/1198), divan şairi.

Fennī Ṣabīḥa oldu Ḥasīb-i naẓīre-gū
Pey-revlik-i iḥāle hem olsun hem olmasın

sābit:

1. **sābit:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Açık, belli.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldu benefşe sābit

2. **sābitdür:***-dür*
Gazel 90
Mısra: **13**
Açık, belli, net.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün eserle sābitdür
Bu naẓm olur sebeb-i zikri güft ü gūy-ı vaṭan

sābit oldı:

1. **sābit oldı:***-dı*
Gazel 12
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sürekli durağan olmak, aynı durumda olmak.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldı benefşe sābit

<u>ṣābūn-ı maġfiret:</u>

1. **ṣābūn-ı maġfiret:**
Gazel 37
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Bilgi sabunu.

Pāk ede ṭaşt-ı tevbede ṣābūn-ı maġfiret
Şol kelleler ki kāle-i sūʾ-i ʿileldedir

<u>saç-:</u>

1. **ṣaçdı:***-dı*
Gazel 71
Mısra: **8**
(Bir şeyi) Ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

<u>ṣad āferīn:</u>

1. **ṣad āferīn:**
Gazel 39
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yüzlerce tahsin olsun.

Nessāc-ı ṭabʿ-ı Neşʿete ṣad āferīn Ḥasīb
Kālā-yı naẓm-ı emtiʿanıñ ʿabḳarīsidir

<u>ṣad girye ederiz:</u>

1. **ṣad girye ederiz:***-er, -iz*
Gazel 70
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Yük kez ağlamak. II Çok göz yaşı dökmek.

Nice ṣad girye ederiz firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-tebessümle viṣāl üstüne gül

<u>ṣad hezār:</u>

1. **ṣad hezār:**
Gazel 24
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yüz bin.

Böyle sāḥir-i fiten-cū çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

<u>şād ola:</u>

1. **şād ola:***-a*
Gazel 132
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şād olmaḳ.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı pür-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīḳ-ı Naḳş-bendīye demiş idi belī

<u>ṣad selām ile taḥiyyāt ola:</u>

1. **ṣad selām ile taḥiyyāt ola:***-a*
Gazel 76
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yüz selamlar ve hayır dualar olmak.

Aḥḳar ü efḳar ġarībiñdir Ḥasīb-i pür-ḳuṣūr
Ṣad selām ile taḥiyyāt ola ber aṣḥāb ü āl

<u>ṣad taḥsīn:</u>

1. **ṣad taḥsīn:**
Gazel 20
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yüz kez çok beğendik.

Hezārān āferīnler ṭabʿ-ı miʿmārına ṣad taḥsīn
Taḫayyül etmemişdür böyle resmi daḫi bir üstād

2. **ṣad taḥsīn:**
Gazel 100
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yüz kez çok beğendik.

Ḫazīnedār Meḥemmed Aġaya ṣad taḥsīn
Cemālin eyledi ḫaṭṭ-ı şerīf ile tezyīn

3. **ṣad taḥsīn:**
Gazel 100
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yüz kez çok beğendik.

Ḫazīnedār Meḥemmed Aġaya ṣad taḥsīn
Cemālin eyledi ḫaṭṭ-ı şerīf ile tezyīn

<u>şād u ḫandān eyledüñ:</u>

1. **şād u ḫandān eyledüñ:***-düñ*
Gazel 104
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mutlu ve mesrûr eylemek.

Viṣāliñle ʿadūyı şād u ḫandān eyledüñ her-dem
Firāḳıñla revā mı ʿāşıḳ-ı hem-rāza ḫum-bāze

<u>saʿd u naḥsı:</u>

1. **saʿd u naḥsı:***-ı*
Gazel 38
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kutlu ve uğursuz.

Muḫtaṣar bir nüsḫayam ammā mufaṣṣal olmuşam
Kāʿinātıñ saʿd u naḥsı levḥa-i ḳālimdedir

<u>ṣad yem ü ṣaḥrā:</u>

1. **ṣad yem ü ṣaḥrā:**
Gazel 57
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yüz deniz ve çöl.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim
Mücessem naḳşe gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣıġışdırmış

<u>şādāb etmege:</u>

1. **şādāb etmege:***-mek, -e*
Kıt'a 21
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Suya doydurmak. II tazelenmek, canlanmak.

Etmege verd-i ʿiẕārın şādāb
ʿIṭr-bār oldu meger ebr-i siyāh

<u>şādāb-ı ter etmege:</u>

1. **şādāb-ı ter etmege:***-mek, -e*
Gazel 107
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Suya kanmak.

Etmege yāḫūd melāḥat gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

<u>sadākatle:</u>

1. **ṣadāḳatle:**
Gazel 59
Mısra: **8**
Doğruluk, içten bağlılık, vefalılık ile.

Oldu devletde gedüklü zuʿamādan meʾmūr
ʿAlī Aġa ki ṣadāḳatle şehīr ü şāyiʿ

ṣadā-yı ʿandelīb:

1. **ṣadā-yı ʿandelīb:**
Gazel 17
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bülbülün sesi.

Ṣaḥn-ı gülşen bezm-i mey ḳulḳul ṣadā-yı ʿandelīb
Sāḳi-i gül-çihre gül-bün verd-i ḫandāndır ḳadeḥ

ṣadā-yı çeġānedir:

1. **ṣadā-yı çeġānedir:** *-dir*
Gazel 14
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çengi tefçiğinin sesi.

Dem-i viṣāle ṣafā-baḫş olur enīn-i niyāz
Sürūr-ı sūra ṣadā-yı çeġānedir bāʿiṣ

ṣadā-yı naʿra-i gül-bāng-ı hū:

1. **ṣadā-yı naʿra-i gül-bāng-ı hū:**
Gazel 96
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hu'nun yüksek nara sesi.

O mest-i nāzik eder seyre çıḳdıġın ifşā
Ṣadā-yı naʿra-i gül-bāng-ı hū çemen-be-çemen

sāde mi:

1. **sāde mi:** *-mi*
Gazel 136
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Sadece. // Saf.

Çerḫ-i aṭlas ṣubḥ-dem çāk-i girībān etmede
Dāmen-i ālūde-i ḫūn-ı şafaḳ mı sāde mi

ṣadef gehvāresi:

1. **ṣadef gehvāresi:**
Gazel 101
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Sadef beşiği.

Ya dür-i yek-tā vücūdudur ṣadef gehvāresi
Şeb-çerāġ olmuş ya ṭarf-ı dürc-i yāḳūta nihān

ṣadef-i dürr-i girān-ḳıymet olur:

1. **ṣadef-i dürr-i girān-ḳıymet olur:** *-ur*
Gazel 21
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çok değerli incinin sadefi.

Olsa elfāẓ-ı dürer-bārıña maẓhar kāġıd
Ṣadef-i dürr-i girān-ḳıymet olur her kāġıd

sāde-rūyān:

1. **sāde-rūyān:**
Gazel 116
Mısra: **1**
Sade yüzlüler.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

saʿdī:

1. **saʿdī:**
Mesnevi 2
Mısra: **2**
Sadiyye tarikati.

Naḳş-bendī Mevlevī
Veysī Rufāʿī Ḫalvetī
Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī
Cibāvī Celvetī

şādır olsa:

1. **ṣādır olsa:***-sa*
Gazel 99
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ortaya çıkmak, meydana gelmek, zuhur etmek.

Ṣarılsam rişte-i gīsūya sevdā-yı vişāliñle
Şehā ḫaṭṭ ṣādır olsa ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem senden

şādurvān-ı kevser çıḳsa:

1. **şādurvān-ı kevser çıḳsa:***-sa*
Gazel 59
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kevser şadırvan çıkmak.

Ḳıldı iḫlāṣla bu maʿbedi iḥyā ḥaḳḳā
Çıḳsa şādurvān-ı kevser baḥs-i ṭāliʿ

şafā:

1. **ṣafādır:***-dır*
Gazel 99
Mısra: **4**
Eğlence, neşe, zevk.

N'ola düşsem ḫayāl-i cām-ı laʿliñle ḫarābāta
Ṣafādır Lāy-ḫvāra künc-i külḫen ṣaḥn-ı gülşenden

2. **ṣafāsıyla:***-sı, -y, -la*
Gazel 48
Mısra: **2**
Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik, neşe,zevk.

Rükn-i kūyunda dil ümmīd-i vişāliñle döner
Nitekim saʿy-i ṭavāf etse ṣafāsıyla döner

ṣafā verir mi:

1. **ṣafā verir mi:***-ir, -mi*
Gazel 90
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevinç ve mutluluk vermek.

Ṣafā verir mi temāşā-yı nehr-i Saʿd-ābād
Göñülde cārī iken mā-cerā-yı cūy-ı vaṭan

ṣafā-baḫş olur:

1. **ṣafā-baḫş olur:***-ur*
Gazel 14
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mutluluk vermek.

Dem-i vişāle ṣafā-baḫş olur enīn-i niyāz
Sürūr-ı sūra ṣadā-yı çeġānedir bāʿiş

şafaḳ:

1. **şafaḳ:**
Gazel 3
Mısra: **2**
Ar. Güneş gurup ettikten sonra ufukta kalan kızıl aydınlık, alaca karanlık. Fecre yani güneş doğmadan ufukta zahir olan aydınlığa da ıtlak olunur ki lisanımızda bu manada şayidir: Şafak vakti, şafak söktü. şafak-gûn: Şafak renkli.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

2. **şafaḳda:**-*da*
Gazel 4
Mısra: **22**
Ar. Güneş gurup ettikten sonra ufukta kalan kızıl aydınlık, alaca karanlık. Fecre yani güneş doğmadan ufukta zahir olan aydınlığa da ıtlak olunur ki lisanımızda bu manada şayidir: Şafak vakti, şafak söktü. şafak-gûn: Şafak renkli.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl şandılar ol pençe-i mihrüñ

3. **şafaḳda:**-*da*
Gazel 22
Mısra: **7**
Şarap rengi bağlamında.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

4. **şafaḳ:**
Gazel 68
Mısra: **13**
Gündoğumundan önceki alaca karanlık ve kızıllık.

Ṭañ sökünceye dek şafaḳ bend-i sīnesin
Yalvara yatsa ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek

5. **şafaḳ:**
Gazel 101
Mısra: **11**
1. Güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık 2. Güneş battıktan sonra ufukta kalan kızıllık [Kelimenin Arapça'daki asıl mânâsı bu ise de dilimizde çok az kullanılmıştır].

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

<u>ṣafāya ermez:</u>

1. **ṣafāya ermez:**-*mez*
Gazel 25
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Mutluluğa ermek.

Ermez ṣafāya vāṣıl-ı sırr-ı maʿād olup
Bir dilde ki küdūret-i ḳayd-ı maʿāş olur

<u>ṣafā-yāb uyur:</u>

1. **ṣafā-yāb uyur:**-*r*
Gazel 31
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Safa bulma uyumak.

Ser-be-ceyb-i ḫırḳadır seyyāḥ-ı baḫt u ṭāliʿim
Vermeyip bir dem nefes şöyle ṣafā-yāb uyur

<u>ṣafā-yı bāl bulmaz:</u>

1. **ṣafā-yı bāl bulmaz:**-*maz*
Gazel 117
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Kanat mutluluğu bulmak.

Vebāl-i nehş-i nīş-i cevr eden mānende-i zünbūr
Şikeste-bāl olup bulmaz ṣafā-yı bāl kendüde

<u>ṣafā-yı ḫāṭıra:</u>

1. **ṣafā-yı ḫāṭıra:**-*a*
Gazel 81
Mısra: **9**

Kelime Tipi: -
Gönül ferahlığı.

Ṣafā-yı ḫāṭıra reşk-i
ʿadū olur bāʿiṣ
Ḥasīb dostum imiş baña
düşmen añladığım

ṣafā-yı ṣadrı buldu:

1. **ṣafā-yı ṣadrı buldu:**-*du*
Gazel 140
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
En iyi şifayı bulmak.

Mūsi'r-Rıżā ʿAlī ki
düşen derd-i ʿışḳına
Buldu ṣafā-yı ṣadrı odur
ḫalḳıñ erşedi

ṣafā-yı vuṣlatı buldu:

1. **ṣafā-yı vuṣlatı buldu:**-*du*
Gazel 140
Mısra: **22**
Kelime Tipi: -
Kavuşma mutluluğu bulmak.

Bir dil ki istinādı ʿAlī-i
Naḳīyedir
Buldu ṣafā-yı vuṣlatı
ẕevḳ-ı müʿeyyedi

ṣafḥa-i nakş-ı ḥaṣīr olur:

1. **ṣafḥa-i nakş-ı ḥaṣīr olur:**-*ur*
Gazel 40
Mısra: **16**
Kelime Tipi: -
Hasır nakşı safhası.

Bīhūde bu riyā ile zāhid
sücūd eder
Çīn-i cebīn ṣafḥa-i
nakş-ı ḥaṣīr olur

ṣafḥa-i ruḫsār:

1. **ṣafḥa-i ruḫsār:**
Gazel 70
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
Yanağının sayfası,yüzeyi.

Müje-i çeşmi döküp
ṣafḥa-i ruḫsār üzre
Yazdı bir tāze ġazel
vaṣf-ı ġazāl üstüne gül

ṣafḥa-i ruḫsārından:

1. **ṣafḥa-i ruḫsārından:**-*ı, -n, -dan*
Gazel 97
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Yanağının sayfası,yüzeyi.

Vefḳ-ı maḳṣūdını eyler
şeref-i şemse ḳarīn
Noḳṭa-i ḫāli gören
ṣafḥa-i ruḫsārından

şāfiʿ:

1. **şāfiʿi:**--*i*
Kıt'a 20
Mısra: **6**
Şifa veren. II Şefaat eden, şefaatçi (Hz. Muhammed).

Meclis-i naḳl-i Ebā
Müslimle olmuşdu
nedīm
Rūz-ı maḥşer şāfiʿi Āl-i
Resūl olsun İlāh

şāfī altundur:

1. **şāfī altundur:**-*dur*
Gazel 87
Mısra: **34**
Kelime Tipi: -
Saf altın.

ʿAyn-ı ʿibretle naẓar ḳıl
ṣāfī altundur sözüm
Güş edince mürdeye
baḫş-ı ḥayāt eyler o
dem

şāfī cevāb al:

1. **şāfī cevāb al:**
Gazel 15

Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Birinin isteğine olumlu cevap vermek. II Sevgilinin âşığın derdine derman olmaması, onun sevgisine karşılık vermemesi.

Ṭabībe etme şerḥ-i şerḥa muḥtāc-ı ʿilāc olma
Yüri şāfī cevāb al derdi dermān bil devādan gec

şāfī cevāb almaġa:

1. **şāfī cevāb almaġa:***-maḳ, -a*
Gazel 86
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Birinin isteğine olumlu cevap vermek. II Sevgilinin âşığın derdine derman olmaması, onun sevgisine karşılık vermemesi.

Müjde-i vaṣlıñ ile almaġa bir şāfī cevāb
Naḳd-i cān u dil-i bīmārımı dökdüm şaçdım

sāġar:

1. **sāġar:**
Gazel 18
Mısra: **10**
Far. Kadeh, cam, piyale.

Zehr olur ol mihr ü meh ruḫsārsız dār-ı felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i zāra ṣubḥ u şām telḫ

sāġar-ı bār-ı girān çekmez:

1. **sāġar-ı bār-ı girān çekmez:***-mez*
Gazel 50
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ağzına kadar dolu kadehi içmek.

Olan mest-i mey-i raṭl-i girān mı ʿāḳıbet-endīş
Bu bezm-i pür-miḥende sāġar-ı bār-ı girān çekmez

sāġar-ı meyle:

1. **sāġar-ı meyle:***-le*
Gazel 36
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şarap kadehi.

Edip raḳḳāṣlıḳlar şevḳ-ı şemʿi sāġar-ı meyle
Ki fānūs-ı ḫayāl-i meclis-i mestān mısın kāfir

sāġar-ı ṣahbā:

1. **sāġar-ı ṣahbā:**
Gazel 67
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Büyük kadeh.

Meclisde raḳṣa girdi ḫayāli fener gibi
Pervāne döndü sāġar-ı ṣahbā ṣabāḥa dek

sāġar-ı sīm ü zeriñ:

1. **sāġar-ı sīm ü zeriñ:***-iñ*
Gazel 124
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gümüş ve altın kadeh.

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü zeriñ devr eylesin sāḳī
Degül rindān sipihriñ mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında

şāh:

1. **şāhı:***-ı*
Gazel 4

Mısra: **11**
Padişah, hükümdar // sevgili.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

2. **şāhdır:** *-dır*
Gazel 113
Mısra: **10**
Padişah.

O ber-dāʾim Ḥasībā ʿāşıḳıñ çoḳ olduġun ister
Taḳayyüd eyler elbet şāhdır leşker ḫuṣūsında

3. **şāha:** *-a*
Gazel 97
Mısra: **12**
Hükümdar, padişah, sultan.

Būsına ḫaṭṭ-ı ruḫa bīm-i nigehdir mānic
ʿArż-ı ḥāl eyleyemem şāha silaḥdārından

4. **şāhıñ:** *-ıñ*
Mesnevi 4
Mısra: **44**
Padişah, hükümdar.

Ḫānı oġlu güleci eyledi bir ṣubaşı
Olımaz iken o şāhıñ eşigi firāşı

5. **şāhım:** *-ım*
Gazel 92
Mısra: **2**
Padişah II Sevgili.

ʿIyd oldu aç fütādeñi ver būse sīneden
Şāhım leẕeẕ mevācibidir iç ḫazīneden

6. **şāhıma:** *-(ı)m, -a*
Gazel 80
Mısra: **2**
Hükümdar, sultan. II Sevgili.

Sīnemi hicriñle pür-dāġ u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

7. **şāhıma:** *-(ı)m, -a*
Gazel 80
Mısra: **10**
Hükümdar, sultan. II Sevgili.

Mühr-i mihrile derūna dāġlar başdım Ḥasīb
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

<u>şāh ḥüseyin:</u>

1. **şāh ḥüseyin:**
Gazel 140
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hz. İmam Hasan Mücteba (ve kardeşi İmam Hüseyin), Hz. Emir-ül Mü'minin'in oğlu olup, Peygamberimizin kızı Hz. Fatıma'dan, dünyaya geldiler. Hz. İmam Hasan, hicretin üçüncü yılında Medine'de dünyaya geldi. hicretin ellinci yılında vefat etti.hz. hüseyin, Hz. Fatım'nın ikinci oğludur. Hicretin dördüncü yılında dünyaya geldi.Hicretin 61. yılı Muharrem ayında vefat etti.

Şāh Ḥüseyin mātemini nüh felek ṭutar
Eyler Yezīde laʿnet-i bī-ḥadd ü bī-ʿadi

<u>şāhān:</u>

1. **şāhān:**
Gazel 94
Mısra: **4**
Şahlar, padişahlar.

Ḥasīb ḫāk-i ḳudūmuna ʿarż-ı ḥāl eyler
Eder efendilik elbet gedālara şāhān

şahbā:

1. **ṣahbāyı:***-yı*
Gazel 9
Mısra: **9**
Şarap // Kadeh.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

şāhenşeh-i ʿālī-şāna:

1. **şāhenşeh-i ʿālī-şāna:***-a*
Kıt'a 23
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Şanı yüce padişahlar padişahı.

Cāmiʿ-i ḥışn-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd
Ḳıldı Ḥaḳ mülhem o şāhenşeh-i ʿālī-şāna

ṣaḥḥ:

1. **ṣaḥḥ:**
Kıt'a 5
Mısra: **8**
"Doğrudur, yanlışsızdır" anlamında resmi yazılara konulan bir işaret.

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ āṣār

şāh-ı ʿarab:

1. **şāh-ı ʿarab:**
Kıt'a 21
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Arap'ların şahı, önderi.

Eyledi ḫaṭṭ-ı hümāyūn ışdār
Maşrıḳa şāh-ı ʿArab çekdi sipāh

şāh-ı cihāndır:

1. **şāh-ı cihāndır:***-dır*
Gazel 52
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dünya padişahı // sevgili/dünyalar güzeli.

Şāh-ı cihāndır eyledi ḫūrşīd tāc-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne ḫaṭādır fes istemez

şāh-ı cis[i]m mi:

1. **şāh-ı cis[i]m mi:***-mi*
Gazel 111
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
?.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyıñ [.] Hindū mudur ʿaceb İḳlīm-i Çīn-i dilde o zülf-i siyāhımız

şāh-ı ḥüsnüñ:

1. **şāh-ı ḥüsnüñ:***-üñ*
Gazel 108
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik ve iyilik padişahı.

Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı gül-gūnla
Etdi ordu-yı dili yaġmā yine şeb-ḫūnla

şāh-ı ḥüsnüñden:

1. **şāh-ı ḥüsnüñden:** *-üñ, -den*

Gazel 55

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Güzellik ve iyilik padişahı.

Lebiñ ḫaṭṭ-ı hümāyūn mı getirdi şāh-ı ḥüsnüñden
Müjeñ leşkerleri ṣıḳ ṣıḳ dizip taʿlīm göstermiş

şāh-ı maḳṣūda erişdi:

1. **şāh-ı maḳṣūda erişdi:** *-iş, -si*

Gazel 117

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

İstek padişahına ulaşmak.

Erişdi dest-i gül-çīn-i ḫayālim şāh-ı maḳṣūda
Yetişmişlerdenim şimdi bu bāġ-ı dehr-i dil-cūda

2. **şāh-ı maḳṣūda erişdi:** *-iş, -si*

Gazel 117

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

İstek padişahına ulaşmak.

Erişdi dest-i gül-çīn-i ḫayālim şāh-ı maḳṣūda
Yetişmişlerdenim şimdi bu bāġ-ı dehr-i dil-cūda

şāh-ı melek:

1. **şāh-ı melek:**

Mesnevi 4

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Melek huylu padişah.

Ḫayrı bol şāh-ı melek ḥażret-i Ḳāsım Paşa
Āṣaf-ı ḫāṣṣı olup etdi vezāret ḥaḳḳā

şāh-ı nev-bahār:

1. **şāh-ı nev-bahār:**

Gazel 30

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

İlkbaharın sultanı.

Bülbüle ḳuş uyḳusı vermişdi şāh-ı nev-bahār
Anıñ içün nāb u ḳandı ġonce-i şādāb uyur

şāh-ı nev-rūz:

1. **şāh-ı nev-rūz:**

Gazel 70

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Nevruz sultanı, bir sultana benzeyen Nevruz.

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā-be-i şāḫ üstüne gül

şāh-ı nev-rūzı:

1. **şāh-ı nev-rūzı:** *-ı*

Gazel 10

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Bahar mevsimi.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-serālar semt semt

şāh-ı taḫt-ı mülk-i naẓmım:

1. **şāh-ı taḫt-ı mülk-i naẓmım:** *-ım*

Gazel 87

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Nazım ülkesi tahtının padişahı.

Şāh-ı taḫt-ı mülk-i naẓmım şerʿ ü ḳānūndur sözüm

Lāyıḳ-ı pākīze-i ṭabʿ-ı hümāyūndur sözüm

ṣāḥib-i īmān mısın:

1. **ṣāḥib-i īmān mısın:**-*mı, -sın*
Gazel 36
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Iman sahibi.

Ḥasīb-i zāra maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir ṣāḥib-i īmān mısın kāfir

ṣāḥib-ʿilel:

1. **ṣāḥib-ʿileldedir:**-*de, -dir*
Gazel 37
Mısra: **8**
Hastalık sahipleri.

Ḫāṣṣiyyet-i sülūki bilür ehl-i derd olan
Teşḫīṣ-i ḳadr-i edviye ṣāḥib-ʿileldedir

ṣāḥib-riyāżāt olmuşam:

1. **ṣāḥib-riyāżāt olmuşam:**-*muş, -am*
Gazel 61
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Az yiyip içme, az uyuma, çok ibâdet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapmak, dünya lezzetlerinden sakınmak sûretiyle nefsi terbiye etmek, ahlâkı güzelleştirmek.

Ḫoş ġıdādır mercümek ṣāḥib-riyāżāt olmuşam
Gerçi çorbası ile tārḫāneden etdim ferāġ

ṣāḥib-ṣafā:

1. **ṣāḥib-ṣafālar:**-*lar*
Gazel 10
Mısra: **4**
Huzur sahibi; huzurlu.

Nev-bahār irdi güzeller çözdi gerden bendini
Çıḳdı boġaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

ṣāḥib-zemīn:

1. **ṣāḥib-zemīne:**-*e*
Gazel 10
Mısra: **9**
Yer, mekan sahibi II üslup sahibi, usta şairler.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler

Ḥasībā nev-edālar semt semt

2. **ṣāḥib-zemīne:**-*e*
Gazel 27
Mısra: **10**
Yer, mekan sahibi II üslup sahibi, usta şairler.

Ḥasībā ḥāṣılı bir deste güllerde degül tanẓīr
Ola ṣāḥib-zemīne armaġanım gül zamānıdır

şāhid-i baḫt u saʿādet:

1. **şāhid-i baḫt u saʿādet:**
Kıt'a 16
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Mutluluk ve talih güzeli.

Şāhid-i baḫt u saʿādet ʿizzet ü ʿömr-i dırāz
Ol velīdi ḳılsın erzānī cenāb-ı Ẕü'l-minen

sāḥil-i deryāya:

1. **sāḥil-i deryāya:**-*y, -a*
Gazel 99
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Deniz kıyısı.

Sirişk-i dīdeme cān
zaḫm-ı sīnemden nigāh eyler
Neẓāret defᶜ-i ġamdır
sāḥil-i deryāya revzenden

sāḥir-i fiten-cū:

1. **sāḥir-i fiten-cū:**
   Gazel 24
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Fitneler arayan büyücü.

Böyle sāḥir-i fiten-cū
çeşm-i cādū görmedim
Kim nigāh-ı yekde ġamzeñ ṣad hezār ādem ḳapar

sāḥir-pīşe:

1. **sāḥir-pīşedir:** *-dir*
   Gazel 57
   Mısra: **5**
   Sihirbazlık yapmayı huy edinen.

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḫayāl-i gīsuvānıñla
Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā ṣıġışdırmış

saḫḳ:

1. **saḫḳ:**
   Gazel 3
   Mısra: **5**
   Dövülme, ezilme.

Saḫḳ olup rubᶜ-ı ṣabā tekrīr olup leẕẕāt-ı ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl olmış bana

şaḥne başdığını:

1. **şaḥne başdığını:** *-dıḳ, -ı, -n, -ı*
   Gazel 54
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   İnzibat memurunun baskın yapması.

Ol ḳadar tecrübemiz geçdi der-i meykedeye
Şaḥne başdığını daḳḳ-ı ᶜasesinden biliriz

ṣaḥn-ı gülşen:

1. **ṣaḥn-ı gülşen:**
   Gazel 17
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Gülbahçesi // bahçe.

Ṣaḥn-ı gülşen bezm-i mey ḳulḳul ṣadā-yı ᶜandelīb
Sāḳi-i gül-çihre gül-bün verd-i ḫandāndır ḳadeḥ

ṣaḥn-ı gülşenden:

1. **ṣaḥn-ı gülşenden:** *-den*
   Gazel 99
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Gülbahçesi // bahçe.

N'ola düşsem ḫayāl-i cām-ı laᶜliñle ḫarābāta
Ṣafādır Lāy-ḫvāra künc-i külḫen ṣaḥn-ı gülşenden

ṣaḥn-ı kāġıd-ḫānede:

1. **ṣaḥn-ı kāġıd-ḫānede:** *-de*
   Müfret 8
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Kağıthane meydanı.

Bir ḳalem ḳaşlı mürekkeb ṣaçlı kātib dil-beri
Ḫalḳı Mecnūn ideyazdı ṣaḥn-ı Kāġıd-ḫānede

ṣaḥn-ı ṣaḥrā:

1. **ṣaḥn-ı ṣaḥrā:**
Kıt'a 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çöl meydanı.

Gerçi kim ḫalḳıñ nigāhı dāfiʿ-i ġamdır diyü
Ṣaḥn-ı ṣaḥrā māʾ-i cārī ṣūret-i zībādadır

ṣaḥrāya firār eyledi:

1. **ṣaḥrāya firār eyledi:**-*di*
Mesnevi 4
Mısra: **46**
Kelime Tipi: **-**
Çöle kaçmak.

Ḳaraca körlüge ḳaçmadı hele oldu şikār
Kesdirince başını eyledi ṣaḥrāya firār

sāʾil-i dehr-i denīye:

1. **sāʾil-i dehr-i denīye:**-*y, -e*
Gazel 87
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Alçak dünyanın dilencisi.

Sāʾil-i dehr-i denīye vermede naḳd-i cevāb
Şāʿirem bu ʿāleme gūyā ki medyūndur sözüm

şāʿir:

1. **şāʿirem:**-*em*
Gazel 87
Mısra: **18**
Şiir söyleyen.

Sāʾil-i dehr-i denīye vermede naḳd-i cevāb
Şāʿirem bu ʿāleme gūyā ki medyūndur sözüm

2. **şāʿire:**-*e*
Gazel 26
Mısra: **8**
Ar. Şiir söyleyen.

Ġazāl-i müşke ḫaṭ u çeşmiñ eylemiş teşbīh
Ġazelde şāʿire bundan büyük ḫaṭā mı olur

şāʿirān:

1. **şāʿirān:**
Gazel 24
Mısra: **10**
Şâirler, ozanlar.

Feṭḥ-i bāb etme zemīn-i āḫire yoḫsa Ḥasīb
Şāʿirān dīvānçesin mecmūʿasın ʿālem ḳapar

2. **şāʿirān:**
Gazel 24
Mısra: **10**
Şâirler, ozanlar.

Feṭḥ-i bāb etme zemīn-i āḫere yoḫsa Ḥasīb
Şāʿirān dīvānçesin mecmūʿasın ʿālem ḳapar

şāʿir-i sāḥir:

1. **şāʿir-i sāḥir:**
Gazel 114
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
(şiirleriyle) büyüleyen şair.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı nāfiẕi iʿcāzdır
Şāʿir-i sāḥir Ḥasībā neylesin tanẕīrde

şāʿir-i sāḥir misin:

1. **şāʿir-i sāḥir misin:**-*mi, -sin*
Gazel 29
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Büyü yapan şair II

büyüleyici, etkili şiirler söyleyen şair.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā mest olup aḥbāb uyur

şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu:

1. **şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu:***-sun, -mu*
Gazel 91
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şair sözü yalan olmak.

Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

şaḳāyıḳ:

1. **şaḳāyıḳlar:***-lar*
Gazel 46
Mısra: **3**
Gelincik.

Hep şaḳāyıḳlar ḳaranfüller açar mecrāsına
Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i çeşm-i pür-ḫūna biter

saḳf-ı ṭāḳ-ı ʿarş-ı muʿallāda:

1. **saḳf-ı ṭāḳ-ı ʿarş-ı muʿallāda:***-da*
Gazel 140
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Göğün en yüksek yerindeki çatının tâkı.

Mūsā cenāb-ı Kāẓımıñ ol ḫāk-i pāyı kim
Ḳıl saḳf-ı ṭāḳ-ı ʿarş-ı muʿallāda mesnedi

sāḳī:

1. **sāḳī:**
Gazel 13
Mısra: **2**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan.

Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ
Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ

2. **sāḳī:**
Gazel 82
Mısra: **3**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan -sevgili-.

Ṣununca cāmı birer būse lāzım ey sāḳī
Unutma devr-i Cemi raġbet-i rüsūm edelim

3. **sāḳī:**
Gazel 85
Mısra: **1**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan -sevgili-.

Der-i mey-ḫānede sāḳī ayaḳdan ṣundu dem gördüm
Ben ol pīr-i muġānıñ dergehinde dem ḳadem gördüm

4. **sāḳī:**
Gazel 13
Mısra: **2**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṣ
Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṣ

5. **sāḳī:**
Gazel 121
Mısra: **12**
1. Kadeh, içki

sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Zemistān gitse nev-rūz etse bülbül ötse gül bitse
Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa muṭrib sāza āġāza

6. **sāḳī:**
Gazel 136
Mısra: **1**
1. Kadeh, içki sunan. 2. Su veren, su dağıtan (sevgili).

Laʿliñ ey sāḳī eder yek-demde iḥyā ādemi
Neşʾe-i cān-baḫşı bilmem rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi

7. **sāḳī:**
Gazel 56
Mısra: **3**
1-Kadeh, içki sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

ʿAceb mi sirkelense vāʿiẓ-i pīr-i muġān sāḳī
Şarāb-ı ḫoş-güvāra etmemiş ḥürmet nemek ḳatmış

8. **sāḳī:**
Gazel 124
Mısra: **3**
1-Kadeh, içki sunan. 2-Su veren, su dağıtan. 3-Sevgili.

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü zeriñ devr eylesin sāḳī
Degül rindān sipihriñ mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında

saḳī-i ġonce-lebsiz:

1. **saḳī-i ġonce-lebsiz:**-*siz*
Gazel 51
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gonca dudaklı içki dağıtan.

Açılamaz gelemeziz saḳī-i ġonce-lebsiz biz
Mey içdik ʿişret etdik etmedik meşrebsiz biz

sāḳi-i gül-çihre:

1. **sāḳi-i gül-çihre:**
Gazel 17
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gül yüzlü sâkî.

Ṣaḥn-ı gülşen bezm-i mey ḳulḳul ṣadā-yı ʿandelīb
Sāḳi-i gül-çihre gül-bün verd-i ḫandāndır ḳadeḥ

sāḳī-i mey-nāb:

1. **sāḳī-i mey-nāb:**
Gazel 29
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Saf şarap sakisi.

Nuḳl-i bezm olduġunu keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mirʾāt-i sāġar sāḳī-i mey-nāb uyur

2. **sāḳī-i mey-nāb:**
Gazel 29
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Saf şarap sakisi.

Nuḳl-i bezm olduġunu keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mirʾāt-i sāġar sāḳī-i mey-nāb uyur

sāḳī-i nerm-meşreb-i gül-çihredür:

1. **sāḳī-i nerm-meşreb-i gül-çihredür:**-*dür*
Gazel 8
Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Gül yüzlü, yumuşak huylu içki dağıtan güzel.

Gitdükce germ olmasına meclis-i ṭarab
Sāḳī-i nerm-meşreb-i gül-çihredür sebeb

sāḳī-i sükker-leb:

1. **sāḳī-i sükker-leb:**
Gazel 9
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Şeker dudaklı saki.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

saḳīl-i bezm olanlar:

1. **saḳīl-i bezm olanlar:**-*an, -lar*
Gazel 113
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Bezme ağırlık olmak.

Saḳīl-i bezm olanlar eylemezse celse-i ḫiffet
ʿAceb rindāna istiḳbāl olur micmer ḫuṣūsında

sākin olan:

1. **sākin olan:***-an*
Gazel 69
Mısra: **17**
Kelime Tipi: -
İkamet etmek, oturmak.

Olsun Ḥasīb sākin olan gül gibi güşād
Mādām olur bahār u ḫazānı Sitānbuluñ

sākit eyle:

1. **sākit eyle:**
Gazel 12
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Susan, ses çıkarmayan eylemek.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

2. **sākit eyle:**
Gazel 12
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Susan, ses çıkarmayan eylemek.
Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

sāḳiyā:

1. **sāḳiyā:**
Gazel 15
Mısra: **3**
Ey (içki dağıtan) saki! II Sevgili.

Çekip desti sebūveş sāḳiyā bezm-i taʿalluḳdan
Müdām ayaġıña gelsin naṣībiñ iddiʿādan gec

2. **sāḳiyā:**
Gazel 64
Mısra: **7**
1-Ey içki dağıtan, kadeh sunan. 2-Ey sevgili.

Marīż-i ʿışḳ olana sāḳiyā nedir ʿilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-i sīne-çākime çek

3. **sāḳiyā:**
Gazel 67
Mısra: **10**
1-Ey içki dağıtan,

kadeh sunan. 2-Ey sevgili.

Rez duḫterini muġbeçeye eyleyip zifāf
Sāḳiyā eyledik şeb-i ḥınnā ṣabāḥa dek

4. **sāḳiyā:**
Gazel 83
Mısra: **9**
1-Ey içki dağıtan, kadeh sunan. 2-Ey sevgili.

ʿAceb ser-mest-i ʿışḳam sāḳiyā şām u seḥer bilmem
Sipihr-i mihr ü māhıñ meclise köhne sifāl etmem

5. **sāḳiyā:**
Gazel 133
Mısra: **8**
1-Ey içki dağıtan, kadeh sunan. 2-Ey sevgili.

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

saḳḳā:

1. **saḳḳāya:** *-ya*
Gazel 127
Mısra: **6**
Saka.

Her seḥer silmede süpürmede reh-güẕerin
Dīde saḳḳāya miṣāl oldu müje çārūba

saḳḳālıḳ ederdi:

1. **saḳḳālıḳ ederdi:** *-er, -di*
Kıt'a 2
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sakalık etmek.

Tekyede saḳḳālıḳ ederdi müdām
Kevṣeri nūş etmege şāyestedir

şāl:

1. **şāl:**
Gazel 4
Mısra: **1**
Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü, atkı.

Beyāż fes üzre ṣarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

2. **şāl:**
Gazel 4
Mısra: **9**
Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü, atkı.

Beyāż fes ḳırmızı şāl içre gülzār-ı leṭāfetde
Derūn-ı ġonce-i ḥamrāda olmış ḳarṭopı peydā

3. **şālı:** *-ı*
Gazel 4
Mısra: **3**
Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü, atkı.

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

4. **şālın:** *-ın*
Gazel 4
Mısra: **6**
Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü, atkı.

Dinilür penbe ile āteşüñ oyunı olmazmış

Beyāż fesde meger gül-penbe şālın görmemiş ḥālā

5. **şālını:** *-ını*
Gazel 4
Mısra: **11**
Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü, atkı.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

6. **şālın:** *-ın*
Gazel 4
Mısra: **7**
Kadınların omuzlarına örttükleri geniş atkı.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt içre ḳonmış dürr-i yektā

7. **şāl:**
Gazel 123
Mısra: **11**
Şal II boyna sarılan veya saça örtülen ince kumaş.

Ḫancer-be-dest şāl gelū-beste dīde-mest
Cānlar ʿaceb mi olsa fedā bu edālara

8. **şālı:** *-ı*
Gazel 4
Mısra: **23**
Boyun ve baş örtüsü.

Ḥasībā dir görenler ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış yine ol gülşenī raʿnā

9. **şāl:**
Gazel 4
Mısra: **19**
Kadınların omuzlarına örttüğü geniş atkı.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

10. **şāl:**
Gazel 4
Mısra: **21**
Kadınların omuzlarına örttüğü geniş atkı.

Ṣafaḳda ġurre-i ġarrā muḥannā bā-yed-i beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl ṣandılar ol pençe-i mihrüñ

11. **şāl:**
Gazel 70
Mısra: **1**
Kuşak, şal.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

12. **ṣaldı:** *-dı*
Mesnevi 5
Mısra: **13**
Atmak, havale etmek.

Ṣaldı doġancı balabanı şikāra imdi
Ḳondu ḳaraaġaca oḳu yañılmaz şimdi

sāl ü māh geçirdi:

1. **sāl ü māh geçirdi:** *-ir, -di*
Kıt'a 20

Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yıl ve ay geçmek.

Naḳş-bendī mesleki üzre geçirdi sāl ü māh
Ḳıldı fānīden beḳā mülkine āḫir ʿazm-i rāh

şalāt ü selām ola:

1. **ṣalāt ü selām ola:***-a*
Gazel 140
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
"Allah'ın mağfireti ve selamı Hz. Muhammed'in ailesinin ve ashabının üzerine olsun" anlamındaki dua.

Ḫalḳ ḥasen-i rıżāsına ḳıl zehr-i dehri nūş
Dāʾim ola ṣalāt ü selām ebb ü cedi

şāl-be-gerden:

1. **şāl-be-gerden:**
Gazel 98
Mısra: **7**
Şal boyunda.

Ol mest-i nāz şāl-be-gerden degülse de
Mihr-i münīr hāle hem olsun hem olmasın

şāl-be-gerden degülse de:

1. **şāl-be-gerden degülse de:***-se, -de*
Gazel 98
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şal gerdanında değil.

Ol mest-i nāz şāl-be-gerden degülse de
Mihr-i münīr hāle hem olsun hem olmasın

şalġamlı:

1. **şalġamlı:**
Mesnevi 4
Mısra: **27**
Şalgamlı.

Derdi ḳapuṣġada şalġamlı ṭaʿāma ṣunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş laḥanadan dönmez

sālik-i pāk-i ṭarīḳ-i naḳş-bend:

1. **sālik-i pāk-i ṭarīḳ-i naḳş-bend:**
Kıt'a 6
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Naşibendi tarikatının temiz müridi.

Sālik-i pāk-i ṭarīḳ-i Naḳş-bend
Pīr-i perver merdüm-i ṣāḥib-hüner

sālik-i silk-i edeb-i naḳş-bend:

1. **sālik-i silk-i edeb-i naḳş-bend:**
Kıt'a 2
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Nakşibendi adabı silsilesinin müridi.

Sālik-i silk-i edeb-i Naḳş-bend
Ẕikr-i ḫafī ile edip ketm-i sırr

şalın:

1. **ṣalın:**
Gazel 27
Mısra: **5**
Bir sağa, bir sola hafifçe meylederek naz ve eda ile yürümek.

Açıl gülzāra ṣalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

şalınmak:

1. **şalındı:** *-dı*
   Gazel 69
   Mısra: **6**
   Asılmak (aşığının gönlünün sevgilinin zülfüne asılması bağlamında.).

Etmiş çenārcığıla ḳavaḳ müsellemi ġālibā
Şalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

şāluñı:

1. **şāluñı:**
   Gazel 4
   Mısra: **18**
   Şal.

Fes üzre şāluñı seyr eyledükde ʿāşıḳ-ı şeydā
Beyāż çıḳdı ḳırmızı şāl oyını şimdi ḫūbānuñ

şām u seḥer bilmem:

1. **şām u seḥer bilmem:** *-me, -m*
   Gazel 83
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Gece ve gündüzü bilmemek.

ʿAceb ser-mest-i ʿışḳam sāḳiyā şām u seḥer bilmem
Sipihr-i mihr ü māhıñ meclise köhne sifāl etmem

sāmī:

1. **sāmī:**
   Kıt'a 24
   Mısra: **1**
   (Ar.sumuvv "yükselmekten" Sāmī) yüksek, yüce (sadrazamla va sadrazamlık makamıyla ilgili işler için kullanılırdı).

Sāmī
Temīz-i nīk ü bed ʿayn-ı żarardır ḫurde-bīnāna

şāmiḫu'l-aḳrān ḳıldı:

1. **şāmiḫu'l-aḳrān ḳıldı:** *-dı*
   Gazel 20
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Cömert kılmak.

Bu beyt-i rāsiḫu'l-bünyān ḳıldı şāmiḫu'l-aḳrān
Muṣannaʿ dil-güşā zībende vālā-ṭarḥ nev-īcād

şāmit:

1. **şāmit:**
   Gazel 12
   Mısra: **14**
   Susan, konuşmayan (kimse).

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

şan:

1. **şanurlar:** *-urlar*
   Gazel 4
   Mısra: **8**
   Zannetmek.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt içre ḳonmış dürr-i yektā

2. **şanıram:** *-ır, -am*
   Gazel 46
   Mısra: **6**
   Zannetmek.

Seyr-i gülzāra ṣalındıḳca o bālā ḳadd ile

Ṣanıram her ḫaṭvede
bir serv-i müsteṉnā
biter

3. **ṣan:**
Mesnevi 3
Mısra: **34**
Sanki, güya.

Ḳaṭır arpası taʿyīni ister
her ay
Verdi ṣan vāʿiẓ efendi
deve dişi buġdayı

4. **ṣandılar:** *-dı, -lar*
Gazel 4
Mısra: **21**
Zannetmek.

Şafaḳda ġurre-i ġarrā
muḥannā bā-yed-i
beyżā
Beyāż fes [ḳırmızı] şāl
ṣandılar ol pençe-i
mihrüñ

5. **ṣan:**
Gazel 72
Mısra: **5**
Sanki, güya.

Güşāde-bāl olur ṣan
bülbül-i naḫl-i gül-i
terde

Gelip cünbāna bād-ı
ṣabā ki ruḫsārdan kākül

6. **ṣan:**
Gazel 23
Mısra: **6**
Sanki.

Ol perī ṣunduḳca laʿlin
aġzıma bu ṭıfl-ı dil
Ḥoḳḳa-i billūrdan ṣan
sükkerī bādem ḳapar

7. **ṣan:**
Gazel 79
Mısra: **5**
Sanki.

ʿArūs-ı maʿnāya ṣan
mīl-i sürmedān olmuş
Hemīşe vermededir
ḥüsn ü ān devāt ü
ḳalem

8. **ṣan:**
Mesnevi 5
Mısra: **9**
Sanki.

Murġ-ı İsḥāḳca dil ü
ʿaḳlıña zülfüñ aṣa ṣan
İki cān-bāzı bir ip üzre
ederdi cünbān

9. **ṣanma:** *-ma*
Gazel 50
Mısra: **3**
Farz etmek, varsaymak.

Ser-i zülfüñ ġamın
ṣanma hemān ben nā-
tüvān çekmez
Belā zencīrini ādem
degül şīr-i zamān
çekmez

10. **ṣanma:** *-ma*
Gazel 110
Mısra: **10**
Farz etmek, varsaymak.

Nār-ı āhımla benim cān
u dilimdir bend olan
Sevdigim ṣanma
ḥamāʾil bağlamış
bāzūlara

11. **ṣanma:** *-ma*
Gazel 40
Mısra: **11**
...olduğunu düşünmek, zannetmek.

Bu ṣaydgehde ṣanma
ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe
kim [.] esīr olur

12. **şanma:**-*ma*
Gazel 108
Mısra: **3**
Düşünmek, sanmak, zannetmek.

Diş kirāsı şanma bāġından yemişdir şeftālū
Leylīye cān Ḳaysı olmuşdur ġam-ı Mecnūnla

şan-:

1. **şanır:**-*ır*
Mesnevi 4
Mısra: **17**
Sanmak, düşünmek, zannetmek.

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda şanır
Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

şān verdi:

1. **şān verdi:**-*di*
Gazel 101
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Şereflendirmek, önemli hale getirmek.

Eyledi Mevlā ʿaṭā oldu meserret rū-nümā
Verdi bir maḫdūm-ı pāk mevlidile dehre şān

saña:

1. **saña:**
Gazel 1
Mısra: **1**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

2. **saña:**
Gazel 1
Mısra: **2**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

3. **saña:**
Gazel 1
Mısra: **3**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Ḥamīde-ḳāmet-i ʿāşıḳ degül mi dāl saña
Kitāb-ı ḥüsnüñ ider tār-ı kākülüñ iʿrāb

4. **saña:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

5. **saña:**
Gazel 1
Mısra: **7**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Biz eyledük güzelüm ḳanımuz ḥelāl saña
Döner Ḥasīb dil-i vīrāne beyt-i maʿmūra

6. **saña:**
Gazel 1
Mısra: **9**
Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Ṣunarsa pīr-i muġān köhne bir sifāl saña

7. **saña:**
Gazel 21
Mısra: **7**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (sevgili).

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

8. **saña:**
Gazel 36
Mısra: **10**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (sevgili).

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḥayrān mısın kāfir

9. **saña:**
Gazel 91
Mısra: **2**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (sevgili).

Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile ʿayān olsun mu derdim ben

10. **saña:**
Gazel 91
Mısra: **8**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (sevgili).

Viṣāliñle beni bir kerre mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı zamān olsun mu derdim ben

sana söz:

1. **sana söz:**
Mesnevi 4
Mısra: **32**
Kelime Tipi: **-**
Sana söz.

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

saña tefhīmi deveye ḫandeḳ atlatmaḳ gibidir:

1. **saña tefhīmi deveye ḫandeḳ atlatmaḳ gibidir:**
Mesnevi 3
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Sana laf anlatmak deveye hen dek atlatmak gibidir.

Yügrük at gibi geçer ʿāşıḳ ṣırāṭı zāhidā
Ḫandeḳ atlatmaḳ gibidir deveye tefhīmi saña

şāne:

1. **şāne:**
Gazel 23
Mısra: **4**
Tarak.

Ṭurre-i ṭarrāruña yaḳın getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

şāne-i zībā-yı ṣadef:

1. **şāne-i zībā-yı ṣadef:**
Kıt'a 10
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Güzel sadef tarak.

Mihrdir hāle-i burca ufuḳ-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev şāne-i zībā-yı ṣadef

şānı artıp:

1. **şānı artıp:** *-ıp*
Gazel 69
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şöhreti ve değeri artmak.

Artıp bahārile yine şānı Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü emānı Sitānbuluñ

şānı eyvāna çıḳa:

1. **şānı eyvāna çıḳa:** *-a*
Kıt'a 23
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şanı binanın üstüne çıkmak.

Görmedi mislini seyyāh-ı felek devrinde
Bu resāḫatde binā şānı çıḳa eyvāna

şān-ı şevketidir:

1. **şān-ı şevketidir:** *-i, -dir*
Gazel 94
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Büyüklük işareti.

Cenāb-ı kān-ı celādet
Ḳırım Girāy Sulṭan
Ki şān-ı şevketidir reşk-i ḫusrev ü ḫāḳān

şanki:

1. **şanki:**
Gazel 70
Mısra: **36**
"Adeta, gibi, tıpkı" anlamında benzetme edatı.

Gül redīfinde düzüp şiʿr-i selīsin üstād
Dizdiler şanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

şar:

1. **şarmış:** *-mış*
Gazel 4
Mısra: **1**
Etrafını kuşatmak.

Beyāż fes üzre şarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

2. **şarar:** *-ar*
Gazel 4
Mısra: **11**
Örtmek, sarıp sarmalamak.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı şarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

3. **şarın:** *-ın*
Mesnevi 4
Mısra: **29**
Örtmek, sarıp sarmalamak.

Sil şarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

şarāb:

1. **şarābı:** *-ı*
Gazel 47
Mısra: **1**
Bade, mey, sarhoşluk veren içecek.

Şarābı āb ile āmīḫte eder de ṣatar
Görüñ o pīr-i muġānı ḥarāma ḥīle ḳatar

şarāb-ı ḫoş-güvāra:

1. **şarāb-ı ḫoş-güvāra:** *-a*
Gazel 56
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hoşa giden şarap.

ʿAceb mi sirkelense
vāʿiẓ-i pīr-i muġān sāḳī
Şarāb-ı ḫoş-güvāra
etmemiş ḥürmet nemek
ḳatmış

şarāb-ı nāba:

1. **şarāb-ı nāba:***-a*
Gazel 4
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Saf/katıksız şarap.

Beyāż fes ḳırmızı şālı
gören mestāne
ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş
ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

sârbân:

1. **sārbān:**
Mesnevi 3
Mısra: **36**
Deve kervancısı.

Ḳaṭʿ eder arpasın
acından olur yüregi ḳan
Cigeriçün deveyi ẕebḥ
eder oldu sārbān

sārbān-zāde:

1. **sārbān-zāde:**
Mesnevi 3
Mısra: **53**
Sarbanzade. II Devecioğlu.

Sārbān-zāde süvārī
gelir olsa daʿvet
Deveciyle görüşen
ḳapıda lāzım vüsʿat

ṣarf etdim:

1. **ṣarf etdim:***-dim*
Gazel 126
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tüketmek, harcamak.Kullanmak.

İrād edip uçḳura
yaḳayın ḳışṣa vü metn
Ṣarf etdim olan varımı
ṭonu çözülince

ṣarf itmek:

1. **ṣarf itmek:**
Gazel 3
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Harcamak, konuşmak.

Şöyle sīr olmış dehānuñ
kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-
ender-muḥāl olmış
baña

ṣarf-ı maḳdūr:

1. **ṣarf-ı maḳdūr:**
Kıt'a 23
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Güç sarf etme, harcama II savaş açma.

Ḳıldı rükn-i der ü dīvār
suṭūḥuñ ābād
Ṣarf-ı maḳdūr yed-i
ġayret edip bünyāna

ṣarf-ı maḳdūr eyledim:

1. **ṣarf-ı maḳdūr eyledim:***-dim*
Gazel 87
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Güç sarf etmek; güç kullanmak.

Ṣarf-ı maḳdūr eyledim
cümle taṣavvuf
söyledim
Ḥikmet ü naḥv ü
maʿānīden de bīrūndur
sözüm

ṣarf-ı maḳdūr-ı suḫanla:

1. **ṣarf-ı maḳdūr-ı suḫanla:**
Gazel 20
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Söz gücünü harcayarak.

Naẓar ḳıl çeşm-i inṣāfile
var mı miṣl-i ṣānīsi
Ne ḥācet ṣarf-ı maḳdūr-
ı suḥanla eylemek īrād

ṣarf-ı nuḳūd-ı himmet eyledi:

1. **ṣarf-ı nuḳūd-ı himmet eyledi:***-di*
Gazel 59
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Himmet parasını sarf etmek.

Eyledi ez-dil ü cān ṣarf-ı
nuḳūd-ı himmet
Ḫıdmeti olmaya
dergāh-ı Ḫudāda żāyiʿ

ṣarı yārı:

1. **ṣarı yārı:**
Mesnevi 4
Mısra: **48**
Kelime Tipi: **-**
Sarışın sevgili.

Bu umūrcayla ne ṣayda
tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña
altun gibi ṣarı yārı

ṣarıca sekbān:

1. **ṣarıca sekbān:**
Mesnevi 5
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Sarıca Sekban,.

Yörügü ṣoymaġa
başladı Ṣarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ḫıżr
oldu Tatar aña hemān

şarṭ etdi:

1. **şarṭ etdi:***-di*
Gazel 103
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şart koşmak.

Şarṭ etdi ḳadeḥ ʿıyd u
bahār u leb-i cūda
Bint-i rezi görmezse
ṣelāṣeyle ṭalāḳa

ṣat:

1. **ṣatarmış:***-armış*
Gazel 4
Mısra: **20**
Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile
dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān
içinde sükkerī ḥelvā

2. **ṣatmamış:***-ma, -mış*
Mesnevi 5
Mısra: **35**
Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.

Ṣatmamış Ḳara Ḫalīl
ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara
ṣatıvermemiş yürümüş

3. **ṣatar:***-ar*
Gazel 47
Mısra: **1**
Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek.

Şarābı āb ile āmīḫte
eder de ṣatar
Görüñ o pīr-i muġānı
ḥarāma ḥīle ḳatar

ṣatıver:

1. **ṣatıvermemiş:***-me, -miş*
Mesnevi 5
Mısra: **36**
Satıvermek.

Ṣatmamış Ḳara Ḫalīl
ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara
ṣatıvermemiş yürümüş

ṣavaş etmege:

1. **ṣavaş etmege:** *-mek, -e*
   Mesnevi 4
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Savaş yapmak.

Bir yavaşca kişidir Ḥācī Ḫalīl Parmaḳsız
Deli Bedrile ṣavaş etmege anı ḳomazız

saʿy eyler:

1. **saʿy eyler:** *-r*
   Gazel 45
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Çalışmak, çabalamak.

Menʿe saʿy eyler bizi vāʿiẓ mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini taẕyīʿ edip nefes ʿabeş itʿāb eder

ṣayd:

1. **ṣayda:** *-a*
   Gazel 120
   Mısra: **1**
   Av.

Dil-i āvāre ṣayda bir püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe meyl etdi kedersizce

2. **ṣayda:** *-a*
   Mesnevi 4
   Mısra: **47**
   Av.

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña altun gibi ṣarı yārı

ṣayd olur:

1. **ṣayd olur:** *-ur*
   Gazel 91
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Av olmak.

Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

ṣaydgeh:

1. **ṣaydgehde:** *-de*
   Gazel 40
   Mısra: **11**
   Av yeri, avı çok olan yer.

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

şāyed:

1. **şāyed:**
   Gazel 23
   Mısra: **4**
   Belki II olur da.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

şāyeste:

1. **şāyestedir:** *-dir*
   Kıt'a 2
   Mısra: **4**
   Lâyık.

Tekyede saḳḳālıḳ ederdi müdām
Kevşeri nūş etmege şāyestedir

şāyeste mi:

1. **şāyeste mi:** *-mi*
   Gazel 126
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Layık, yaraşır, uygun.

Şāyeste mi nā-bikr
olana ġāze vü vesme
Ārāyişe ḥācet mi
donanma bozulınca

şāyeste olsa:

1. **şāyeste olsa:** *-sa*
   Gazel 101
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Yakışmak, layık olmak.

Olsa şāyeste Benātü'n-
naʿş anıñ bāzīçesi
Rişte-i āvīzeye nūr-ı
eşiʿa rīsmān

sāyevār olsa:

1. **sāyevār olsa:** *-sa*
   Gazel 70
   Mısra: **24**
   Kelime Tipi: **-**
   Gölge gibi olmak.

Mey-i gül-fāmla pür-
sāġar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mirʾāt-i
cemāl üstüne gül

saʿy-i cezīl ḳıldı:

1. **saʿy-i cezīl ḳıldı:** *-dı*
   Gazel 77
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Dürüst bir gayret göstermek.

Ṭarīḳ-ı ḥakda olup
Naḳş-bend o z̲āt-ı celīl
Reh-i ḳalenderīde ḳıldı
saʿy-i cezīl

saʿy-i īḳāẓ etme:

1. **saʿy-i īḳāẓ etme:** *-me*
   Gazel 31
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Uyarmaya çalışmak.

Elde ḫançer dīdeler
mest-i şarāb-ı nāb uyur
Saʿy-i īḳāẓ etme gördük
fitne-cūydur ḫvāb uyur

saʿy-i necā:

1. **saʿy-i necā:**
   Gazel 38
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Kurtuluş çabası.

Ṭıynetim bir beyt-i
süflīdir kesāfetde velī
Kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt saʿy-i
necā elimdedir

saʿy-i ṭavāf etse:

1. **saʿy-i ṭavāf etse:** *-se*
   Gazel 48
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Tavaf yapmaya çalışmak.

Rükn-i kūyunda dil
ümmīd-i viṣāliñle
döner
Nitekim saʿy-i ṭavāf
etse ṣafāsıyla döner

şayılsa ḥisāb olsa:

1. **şayılsa ḥisāb olsa:** *-sa*
   Gazel 134
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Sayılmak hesap olunmak.

Ḥasībā rūz-ı ʿıyd-ı vaṣl
erişdi ḥasbeten li'llāh
Şayılsa rūze-i hicrim
ḥisāb olsa kim aġlardı

sāza āġāza şalsa:

1. **sāza āġāza şalsa:** *-sa*
   Gazel 121
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Saza başlamak.

Zemistān gitse nev-rūz
etse bülbül ötse gül
bitse

Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa muṭrib sāza āġāza

sāzı düzülince:

1. **sāzı düzülince:** *-ül, -ince*
Gazel 126
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çalgıyı hazırlamak; akort etmek.

Cānım ṣıḳılır muṭribe sāzı düzülince
Keyfim ḳırılır rişte-i tārı üzülince

şeb ü rūzı:

1. **şeb ü rūzı:** *-ı*
Kıt'a 14
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Gece ve gündüz.

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı maḥall-i ḫūrşīd
Ḳıldı taḥrīr şeb ü rūzı müsāvī taḳvīm

sebʿa-i seyyāre:

1. **sebʿa-i seyyāre:**
Gazel 101
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yedi seyyar yıldız.

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

sebʿa-i seyyāreden:

1. **sebʿa-i seyyāreden:** *-den*
Gazel 38
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yedi seyyar yıldız. II Yedi gezegen.

Sebʿa-i seyyāreden ṭāḳdır pervānesi
Nūr-ı sābit kim fetīl-i şemʿ-i iḳbālimdedir

sebāḳ etme:

1. **sebāḳ etme:** *-me*
Gazel 103
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Riayet etmek.

Ṭavr-ı ġazel-i ṭarz-ı meżāmīn-i meselde
Ṭarḥıñda sebāḳ etme Ḥasībā bu siyāḳa

şebān-ı ġayra:

1. **şebān-ı ġayra:** *-a*
Gazel 83
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Başka gecelere.

Benānıñla Benātü'n-naʿşı mīzān eylemem hemçün
Şebān-ı ġayra çeşmim ḫīredārī-i hilāl etmem

şeb-çerāġ olmuş:

1. **şeb-çerāġ olmuş:** *-muş*
Gazel 101
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Gece parlayan kıymetli taş olmak.

Ya dür-i yek-tā vücūdudur ṣadef gehvāresi
Şeb-çerāġ olmuş ya ṭarf-ı dürc-i yāḳūta nihān

sebeb:

1. **sebeb:**
Gazel 8
Mısra: **2**
Neden, gerekçe.

Gitdükce germ olmasına meclis-i ṭarab
Sāḳī-i nerm-meşreb-i gül-çihredür sebeb

2. **sebeb:**

Gazel 49

Mısra: **3**

Ar. sebep.

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

sebeb olur:

1. **sebeb olur:** *-ur*

Gazel 14

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Neden olmak, yok açmak.

Lebiñle ḫāliñ olur ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa sebeb
Seyāḥate ṭaleb-i āb u dānedir bāʿiṣ

sebeb-i ẕikri olur:

1. **sebeb-i ẕikri olur:** *-ur*

Gazel 90

Mısra: **14**

Kelime Tipi: **-**

Anmaya vesile olmak.

Ḥasīb ḥubb-ı vaṭan çün eserle sābitdür
Bu naẓm olur sebeb-i ẕikri güft ü gūy-ı vaṭan

şeb-ḫūn:

1. **şeb-ḫūnla:** *-la*

Gazel 108

Mısra: **2**

Gece baskını, düşmanı gece vakti ansızın basma.

Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı gül-gūnla
Etdi ordu-yı dili yaġmā yine şeb-ḫūnla

şeb-i hicrān erişdi:

1. **şeb-i hicrān erişdi:** *-iş, -di*

Gazel 91

Mısra: **3**

Kelime Tipi: **-**

Ayrılık gecesi gelmek.

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi
O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

şeb-i ḥınnā eyledik:

1. **şeb-i ḥınnā eyledik:** *-dik*

Gazel 67

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Kına gecesi yapmak.

Rez duḫterini muġbeçeye eyleyip zifāf
Sāḳiyā eyledik şeb-i ḥınnā ṣabāḥa dek

şebīh olur:

1. **şebīh olur:** *-ur*

Gazel 79

Mısra: **1**

Kelime Tipi: **-**

Benzemek.

Olur şebīh dehān ü zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile tercemān devāt ü ḳalem

sebīl olur:

1. **sebīl olur:** *-ur*

Gazel 35

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Bol bol akmak.

Añdıḳca Kerbelāda aḳan ḫūn-ı ʿāşıḳı
Şeh-rāh-ı ʿışḳa çeşm-i Ḥüseynim sebīl olur

şebnem:

1. **şebnem:**
Gazel 23
Mısra: **1**
Çiğ tanesi.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde
şanma güldür ol
şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs
olsa hevādan nem
ḳapar

şebnem düşer:

1. **şebnem düşer:***-er*
Gazel 105
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Çiy düşmek, kırağı oluşmak II büyümek, olgunlaşmak (Tanıkta hem goncanın hem de sevgilinin olgunlaşması söz konusu edilir).

ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda
pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre
şebnem tāzeden tāze

şebnem ḳapar:

1. **şebnem ḳapar:***-ar*
Gazel 24
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çiğ tanesi kapmak.

Kākül-i ḫūy-
gerdesinden gülleri
şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ʿiẕārıñ
kim bulutdan nem
ḳapar

şeb-revlik eylersem:

1. **şeb-revlik eylersem:***-r, -sem*
Gazel 120
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Hırsızlık yapma.

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi
nümāyān meşʿal-i
dāġım
N'ola ey meh saña şeb-
revlik eylersem
fenersizce

sebt-i sübūt-i ġurre:

1. **sebt-i sübūt-i ġurre:**
Kıt'a 14
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Ayın son gününün belirlenmesi.

Rüʾyet-i ġaymiledir
sebt-i sübūt-i ġurre
Ḳıldı bu mesʿeleyi ḫaṭṭ-ı
ʿiẕārı tefhīm

sebū vü ḫumveş:

1. **sebū vü ḫumveş:***-veş*
Gazel 89
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Testi ve küp.

Sebū vü ḫumveş āmāde
bulur rızḳın gelūsunda
Taʿalluḳ bezmgāhından
çekenler dest ü
dāmānın

sebük-rūḥ oldu:

1. **sebük-rūḥ oldu:***-du*
Gazel 78
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Hafif ruhlu olma, zarif ve şen olma.

Terk-i cedelle oldu
sebük-rūḥ ehl-i ḥāl
Erbāb-ı ḳāli ḳıldı gürūh-
ı saḳīl ḳıl

sebūveş:

1. **sebūveş:**
Gazel 15
Mısra: **3**
Testi gibi.

Çekip desti sebūveş
sāḳiyā bezm-i

taʿalluḳdan
Müdām ayaġıña gelsin naṣībiñ iddiʿādan gec

sebūya çatar:

1. **sebūya çatar:***-ar*
Gazel 47
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Testi ile karşılaşmak.

Şerāre-pāş-ı donanma-i baḥr-i ʿişret olur
Piyāle zevraḳ-ı āteş gibi sebūya çatar

sebū-yı mey açıldı:

1. **sebū-yı mey açıldı:***-ıl, -dı*
Gazel 99
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şarap testisi açmak.

Meger vāʿiẓ yürütmüş giñ yaḳadan zevraḳ-ı ẕevḳı
Sebū-yı mey açıldı çıḳdı zīr-i ẕeyl-i dāmenden

sebze:

1. **sebze:**
Gazel 112
Mısra: **11**
Sebze, yeşil, yeşillik.

Kūşe-i destārı sebze tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt ü hāmūn eyleme

sebzezār oldu:

1. **sebzezār oldu:***-du*
Gazel 107
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yeşermek, canlanmak; varlıklı hale gelmek, güzel bir hayata sahip olmak.

Bāġ-ı ruḫsārında güller üzre sünbüller biter
Kim ġazāl-i çeşmine bir sebzezār oldu yine

şecāʿat-i nigehi:

1. **şecāʿat-i nigehi:***-i*
Gazel 131
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bakış kahramanı.

Şecāʿat-i nigehi
Ḳahramānı ḳahr eyler
ʿİnāyet-i suḫanı nerm eder Nerīmānı

seccāde ferş-i nükte-i ʿışḳın:

1. **seccāde ferş-i nükte-i ʿışḳın:***-ın, -*
Gazel 41
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Aşk nüktesinin seccadesini sermek.

Seccāde ferş-i nükte-i ʿışḳın şümār eder
Nesīc-i şeyḫ-zād-ı zemānım çıtır pıtır

şedāid:

1. **şedāyid:**
Gazel 78
Mısra: **4**
Afetler, büyük sıkıntılar, belâlar.

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile
Taḳvīmimizde yazdı şedāyid bu yıl yil

2. **şedāyid:**
Gazel 78
Mısra: **4**
Afetler, büyük sıkıntılar, belâlar.

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile

Taḳvīmimizde yazdı
şedāyid bu yıl yil

sedd ola mı:

1. **sedd ola mı:***-a, -mı*
Gazel 19
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Engel olmak; kapamak, tıkamak.

Eyleye ʿabd günāh ola
çün ʿafüvv Ḳayyūm
Ḫār u ḫas hīç ola mı
baḥr-i muḥīt öñine
sedd

sedy-i dāyeden:

1. **sedy-i dāyeden:***-den*
Gazel 101
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Dadının göğsü.

Etmesin ḥācet degül
ʿazm-i seyāḥat ẓulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı
ḥayāt olmuş revān

şefāʿat eylesin:

1. **şefāʿat eylesin:***-sin*
Kıt'a 9
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için o kimseyle Tanrı arasında peygamberin yaptığı aracılık.

Ḥabību'llāh şefāʿat
eylesin rūz-ı ḳıyāmetde
Olup ḫayra mübeddel
ḳılmasınlar seyyiʿātın
fāş

sefere gitse:

1. **sefere gitse:***-se*
Mesnevi 5
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Sefere çıkmak.

Alsa Dāvud eline tīġi
[vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem
nice acı kefere

sefīd olmış:

1. **sefīd olmış:***-mış*
Gazel 4
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Beyaz olmak.

Ḥasībā dir görenler
ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış
yine ol gülşenī raʿnā

sefīl oldı:

1. **sefīl oldı:***-dı*
Gazel 78
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Perişan olmak, değersizleşmek. (parlaklığının güzelliğinin hükmü kalmaması).

Buldu licām-ı rāma
uyan rāh-ı intibāh
Çengāl-i zaḫm-ı zūrile
oldı sefīl fil

sefīne:

1. **sefīneden:***-den*
Gazel 92
Mısra: **6**
Gemi.

İṭfā eder mi āteş-i ʿışḳ-ı
dili sirişk
Yoḳ farḳı yemde
muḥteriḳ olan
sefīneden

şefḳat edermiş:

1. **şefḳat edermiş:***-er, -miş*
Gazel 137
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**

Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan bir sevgi gösterme.

Bārān-ı sirişkiñ göricek şefḳat edermiş
ʿĀşıḳlara bundan ileri raḥmet olur mı

şeftālū:

1. **şeftālū:**
Gazel 5
Mısra: **5**
Şeftali II sevgillinin şeftaliye benzetilen dudağı.

Ṣurāḥī gerden-i billūr mey leb şeftālū ġabġab
ʿAceb mi olsa göñlüm mübtelā-yı duḫter-i tersā

şeftālu almaġa:

1. **şeftālu almaġa:** *-maḳ, -a*
Gazel 73
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Öpücük almak.

Kirās-ı laʿlini şeftālu almaġa ṣundum
O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degül

şeftālüler alıp:

1. **şeftālüler alıp:** *-ıp*
Gazel 105
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Şeftaliler almak. II Yanaktan öpücükler almak.

Çürümez rızḳa verdim naḳd-ı fenni bāġ-ı vuṣlatda
Alıp şeftālüler ser-tā-be-pā hem tāzeden tāze

şeh:

1. **şehüñ:** *-üñ*
Gazel 2
Mısra: **9**
Sultan, padişah II Sevgili.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

2. **şehe:** *-e*
Gazel 40
Mısra: **12**
Hükümdar, padişah. II Sevgili.

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

şeh ola:

1. **şeh ola:** *-a*
Müfret 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Padişah olmak, yönetimin başına geçmek.

Bu duʿā iclāsına tārīḫdir
Ola heft iḳlīme şeh
ʿAbdu'l-ḥamīd-i ġāzī

şehā:

1. **şehā:**
Mesnevi 3
Mısra: **22**
(f.n.) Ey şah, ey padişah.

ʿĀşıḳam laġzīde olmam ġam baña ḳılsa nidā
Bu meseldir deve ḳulaġından aḳsamaz şehā

2. **şehā:**
Gazel 64
Mısra: **2**
"Ey padişah, ey sevgili!" anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Bu cān tende iken şerḥ edem ḥākime çek
O ḳanlu tīġi şehā cism-i şerḥnākime çek

3. **şehā:**
Gazel 99
Mısra: **6**
"Ey padişah, ey sevgili!" anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

Şarılsam rişte-i gīsūya sevdā-yı viṣāliñle
Şehā ḫaṭṭ ṣādır olsa ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem senden

seḫā vü luṭf u kerem:

1. **seḫā vü luṭf u kerem:**
Gazel 131
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik, bağış ve iyilik.

Seḫā vü luṭf u kerem ḥüsn-i ḫulḳ hep mevcūd
Verir ʿadāleti iḳlīm-i hefte ʿünvānı

seḥāb:

1. **seḥābda:***-da*
Gazel 100
Mısra: **5**
Bulut.

Seḥābda meh-i nevdir ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir oldu maṭlaʿ-ı Pervīn

2. **seḥāb:**
Gazel 12
Mısra: **8**
(□□□□) i. (Ar. seḥāb) Bulut.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

seḥāb-ı āteş-efşāndır:

1. **seḥāb-ı āteş-efşāndır:***-dır*
Gazel 56
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ateş saçan bulut.

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh ẓann eyler
Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

seḥāb-ı müşg-fām:

1. **seḥāb-ı müşg-fām:**
Gazel 101
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Misk kokulu bulut.

Ẕātı mirʾāt-ı celī pervāzı mihr-i ʿanberīn
Ya seḥāb-ı müşg-fām içre hilāl olmuş ʿayān

şehādet etdi:

1. **şehādet etdi:***-di*
Gazel 140
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İslam'ın şartlarından □Tanrı'dan başka tapacak yoktur ve Hz. Muhammed onun kulu ve peygamberidir□ anlamına gelen kelime-i şehadet adını taşıyan Arapça sözü söylemek.

Her kim şehādet etdi bilip ḥaḳḳ Muḥammedi
Ṣıdḳ u maḥabbet ile sever āl-i Aḥmedi

şehenşāh-ı cihān ʿabdu'l-ḥamīd:

1. **şehenşāh-ı cihān ʿabdu'l-ḥamīd:**
Müfret 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**

Dünya padişahlarının padişahı Abdulhamit.

Ḫāḳān-ı heft kişver taḫta cülūs edince
ʿĀḳil u kāmil şehenşāh-ı cihān ʿAbdu'l-ḥamīd

seḥeriñ yoḳ mudur:

1. **seḥeriñ yoḳ mudur:**
Gazel 66
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Seherin yok mudur?.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

şeh-i ḫūbānla:

1. **şeh-i ḫūbānla:** *-la*
Gazel 46
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Güzeller padişahı.

Defʿ-i sıḳlet eylesin söyleñ raḳīb-i kāfire
Ol şeh-i ḫūbānla zīrā işim tenhā biter

şeh-i kişver-i ʿışḳ:

1. **şeh-i kişver-i ʿışḳ:**
Gazel 63
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Aşk ülkesinin padişahı.

Kim Ḥasībā işigünde ola ṣıdḳile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

şeh-i mülk-i vefā:

1. **şeh-i mülk-i vefā:**
Gazel 112
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Vefa ülkesinin padişahı.// Sevgili.

Tek raḳībe verme yol ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan eyle ḳānūn eyleme

şeh-i ẓıll-ı şāniʿ:

1. **şeh-i ẓıll-ı şāniʿ:**
Gazel 59
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yaratıcının gölgesi olan padişah.

Ḥażret-i Ḫān Ḥamīd ol şeh-i ẓıll-ı Ṣāniʿ
ʿAdli ḥırz-ı żuʿafā düşmene seyf-i ḳāṭıʿ

şehīd-i ġamzeñ olam:

1. **şehīd-i ġamzeñ olam:** *-am*
Gazel 64
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin süzgün bakışının şehidi olmak.

Şehīd-i ġamzeñ olam diyü cān atar göñlüm
Müjeñ ḫadengini ey ḳaşı yā helākime çek

şehīr ü şāyiʿ:

1. **şehīr ü şāyiʿ:**
Gazel 59
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Şöhretli ve yaygın.

Oldu devletde gedüklü zuʿamādan meʾmūr
ʿAlī Aġa ki ṣadāḳatle şehīr ü şāyiʿ

sehl:

1. **sehl:**
Gazel 89
Mısra: **3**
(Ar.) Kolay.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

şeh-nāz:

1. **şeh-nāza:***-a*
Gazel 103
Mısra: **11**
Musikimizin en eski birleşik makamlarından biri, eğlence.

Rāst geldim o şeh-nāza Ṣıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā evc-i ʿIrāḳa

2. **şeh-nāza:***-a*
Gazel 104
Mısra: **12**
Musikimizin en eski birleşik makamlarından biri, eğlence.

Maḳām-ı būselikde peş-rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ʿuşşāḳa gerdāniyyede şeh-nāza āġāze

3. **şeh-nāza:***-a*
Gazel 121
Mısra: **2**
Musikimizin en eski birleşik makamlarından biri, eğlence.

Gözüm gelse açılsa gül mül olsa tāzeden tāze
Pey-ā-pey etse ey heylerini şeh-nāza āġāze

şehnāz ederek:

1. **şehnāz ederek:***-erek*
Gazel 116
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Şehnaz (Mûsikîmizin en eski birleşik makamlarından biri) makamında terennüm etmek. II Şeh naz etmek.

Maḳām-ı būselikden ederek ʿuşşāḳa ol şehnāz
Ḥüseynīye çıḳardı naġme-i ḥüsni ḥasenlikde

şeh-nāza dek gitdi:

1. **şeh-nāza dek gitdi:***-di*
Gazel 128
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Şehnaz makamına kadar gitmek. II Naz yapan sevgiliye gitmek.

Dedikde çıḳmasın kār-ı nühüfte naḳş-ı ʿuşşāḳıñ
Maḳām-ı būselikde naġmeler şeh-nāza dek gitdi

şeh-nişīn-i kūşe-i kāşāneden:

1. **şeh-nişīn-i kūşe-i kāşāneden:***-den*
Gazel 60
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Köşk köşesinin balkonu.

Āsitān-ı künc-i ʿuzletdir serīr-i salṭanat
Şeh-nişīn-i kūşe-i kāşāneden etdim ferāġ

şeh-rāh-ı ʿışḳa:

1. **şeh-rāh-ı ʿışḳa:***-a*
Gazel 35
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Aşkın büyük ve işlek yolu.

Añdıḳca Kerbelāda aḳan
ḫūn-ı ʿāşıḳı
Şeh-rāh-ı ʿışḳa çeşm-i
Ḥüseynim sebīl olur

şeh-rāh-ı vaṣl:

1. **şeh-rāh-ı vaṣl:**
Gazel 37
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşmanın büyük yolu.

Der-bend-i mū-miyānı
beli gördügüm gibi
Şeh-rāh-ı vaṣl añladım
ol ince beldedir

şehr-i dilin ḥıfẓ et:

1. **şehr-i dilin ḥıfẓ et:**
Gazel 113
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönül şehrini koru.

O āteş-pāreniñ şehr-i
dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır
żarar aḫker ḫuṣūsında

şehr-i ṣubḥa:

1. **şehr-i ṣubḥa:***-a*
Kıt'a 20
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sabah şehri.

Şehr-i ṣubḥa ḥālet-i
mevtile düşdü zelzele
ʿAzm-i firdevs eyledi
ḫūriyle oldı el ele

şehrimizde gerçi çoḳdur:

1. **şehrimizde gerçi çoḳdur:**
Gazel 130
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Her ne kadar şehrimizde çoktur.

Şehrimizde gerçi
çoḳdur şūḫ-ı müsteşnā
velī
Āh kim ey māh-rū illā
seni illā seni

şeh-süvār:

1. **şeh-süvārım:***-ım*
Gazel 53
Mısra: **10**
Usta binici II Sevgili.

Eyleyip raḫşıña kālā-yı
dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ
cānla tevḳīr ederiz

şekercik çignemiş:

1. **şekercik çignemiş:***-miş*
Gazel 56
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Küçük şeker çiğnemek. II Tatlı katlı konuşmak.

O ṭūṭī bir şekercik
çignemiş meclisde ḥarf
atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma
sitem-i nīş naḫl olup
batmış

şeker-pālūde-i cism-i laṭīfin:

1. **şeker-pālūde-i cism-i laṭīfin:***-i, -n-in*
Gazel 121
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Latif cismin şekerden süzülmesi.

Şeker-pālūde-i cism-i
laṭīfin ditredir dir dir
Ṭuyulmaz būs-ı laʿl-i
dil-ber-i mümtāza hem-
rāza

selāset:

1. **selāsetle:** *-le*
Gazel 85
Mısra: **9**
Akıcılık kolay anlaşılma hali.

Selāsetle ġarīḳ-i lücce-i fenn eyledi Fennī
Ḥasībā ḳaṭre-i nā-çīz-i ʿācizānı yem gördüm

selāset-i güftār:

1. **selāset-i güftār:**
Gazel 41
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Sözün akıcılığı.

Ḳıldı beni selāset-i güftār ile esīr
Nev-reste şūḫ-ı tuḥfe-lisānım çıtır pıtır

selāseyle ṭalāḳa:

1. **selāseyle ṭalāḳa:**
Gazel 103
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bir sözü üç kez veya daha fazla sayı söyleyerek, erkeğin hanımını boşamak.

Şarṭ etdi ḳadeḥ ʿıyd u bahār u leb-i cūda
Bint-i rezi görmezse selāseyle ṭalāḳa

selīm ḫānı:

1. **selīm ḫānı:** *-ı*
Gazel 131
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Sultan II. Selim.

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tārīḫ
Mübārek feth ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḫānı

şemʿ:

1. **şemʿ:**
Gazel 48
Mısra: **4**
A. mum.

Āteşī fermene tābende ʿiẕār-ı raḳḳāṣ
Şemʿ fānūs-ı ḫayāl oldu żiyāsıyla döner

şemʿ olur:

1. **şemʿ olur:** *-ur*
Gazel 17
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Mum olmak.

Şuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine Şevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

se-mālġāre-gīr:

1. **se-mālġāre-gīre:** *-e*
Mesnevi 5
Mısra: **1**
Malkara.

Bu se-Mālġāre-gīre Bū ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü begi kimse ṭaleb

şemʿdān yaḳdı:

1. **şemʿdān yaḳdı:** *-dı*
Gazel 101
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Mum yakmak.

Raḳṣa çıḳdı sebʿa-i seyyāre ṭutdu hāle def
Nüh felek devr etdi encüm yaḳdı bir bir şemʿdān

semend-i ṭabʿıña:

1. **semend-i ṭabʿıña:** *-ı, -ñ, -a*
Gazel 25
Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Şairlik tabiatı.

Bir nev-zemīn vādiye meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i ṭabʿıña kim rāhdaş olur

şemʿi:

1. **şemʿi:***-i*
Kıt'a 25
Mısra: **16**
Mum.

Uyandırıp anı dest-i ʿaṭā-yı Mevlānā
Miṣāl-i Şems anıñ şemʿi pür-żiyā oldı

semʿ-i feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi:

1. **semʿ-i feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi:***-di*
Gazel 128
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
Güzel söz söyleyen Feyzî'nin kulağına gitmek.

Ḥasībā beste-leb ol ḳıl edeb üstāddan zīrā
Naẓīreñ semʿ-i Feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi

2. **semʿ-i feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi:***-di*
Gazel 128
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
Güzel söz söyleyen Feyzî'nin kulağına gitmek.

Ḥasībā beste-leb ol ḳıl edeb üstāddan zīrā
Naẓīreñ semʿ-i Feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi

şemʿ-i şeb-ārā:

1. **şemʿ-i şeb-ārā:**
Gazel 67
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Geceyi süsleyen mum. // Parlak yüzlü sevgili.

Şevḳ-ı ruḫuñla ṭurmaġa bezmiñde mūmveş
Yandı yaḳıldı şemʿ-i şeb-ārā ṣabāḥa dek

semmūr ḳaplamış:

1. **semmūr ḳaplamış:***-mış*
Gazel 122
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Samur kaplamak.

Zülf-i siyehle ʿārıż-ı āliñ nümāyişi
Semmūr ḳaplamış gibi gül-gūn ser-ā-sere

şems:

1. **şems:**
Müfret 10
Mısra: **2**
Afitap,güneş.

Bir dürr-i Necef mihr-i ṣadef içre nefīse
Nefs şems şeref burcu oldu gehvāre

şemse-i mercān-nişāne:

1. **şemse-i mercān-nişāne:**
Gazel 44
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Tezhip ve kitapçılıkta mercan işlemeli süsleme motifi.

Dest-būsından revān ḫūbāne-i üftādegān
Şemse-i mercān-nişāne sübḥa-i lüʾlüʾ müdür

şems-i ʿārıżıñla:

1. **şems-i ʿārıżıñla:***-ıñ, -la*
Gazel 125

Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yanak güneşi.

Bilir māhiyyet-i noḳṣān-ı ḥüsnin ġurre-i ġarrā
Muḳābil olsa şems-i ʿārıżıñla bedr-i tāmında

şems-i çarḫ-ı rifʿate:

1. **şems-i çarḫ-ı rifʿate:** *-e*
Kıt'a 18
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yüce feleğin güneşi.

Sırr-ı Mevlānā żiyā-pāş-ı ʿaṭā olup aña
Ẕerre iken oldu vāṣıl şems-i çarḫ-ı rifʿate

şemşīr niyāmında gerek:

1. **şemşīr niyāmında gerek:**
Gazel 126
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Kılıç kınında gerekli.

Şemşīr niyāmında gerek yoḫsa Ḥasibā
Ṭāḳat mi gelir ġamze-i mesti süzülince

şemşīr-i ḫışm-ı çeşmine:

1. **şemşīr-i ḫışm-ı çeşmine:** *-i, -n, -e*
Gazel 37
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Gözün hışım kılıcı.

Şemşīr-i ḫışm-ı çeşmine dil sīnesin gerer
Ġayret-gerde-i yeʾse maḥall-i veceldedir

semt:

1. **semti:** *-i*
Gazel 22
Mısra: **6**
Şehirde yerleşim bölgesi; taraf, yön II yol, tutum.

Ḫarābāta düşer ṣūfīde fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

semt semt:

1. **semt semt:**
Gazel 10
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Her tarafta, şehrin her yerinde.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-serālar semt semt

2. **semt semt:**
Gazel 10
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Her tarafta, şehrin her yerinde.

Nev-bahār irdi güzeller çözdi gerden bendini
Çıḳdı boġaz seyrine ṣāḥib-ṣafālar semt semt

3. **semt semt:**
Gazel 10
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Her tarafta, şehrin her yerinde.

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış dıraḫt-ı müntehālar semt semt

4. **semt semt:**
Gazel 10
Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Her tarafta, şehrin her yerinde.

Açılup göñlünde gül gibi hezārān ġonceler
Aġlamaḳda ʿandelīb-i bī-nevālar semt semt

5. **semt semt:**
Gazel 10
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Semtten semte, oradan oraya.

Şāh-ı nev-rūzı bilüp geldi ṣabālar semt semt
Döşedi ezhār ile gülşen-serālar semt semt

6. **semt semt:**
Gazel 10
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Her tarafa, şehrin her yerine.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler Ḥasībā nev-edālar semt semt

sen:

1. **sen:**
Gazel 12
Mısra: **10**
Ikinci teklik şahıs zamiri (rakîb yerine).

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

2. **saña:**-*a*
Gazel 9
Mısra: **5**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

3. **seniñ:**-*iñ*
Gazel 11
Mısra: **6**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şehr-āşūb
ʿİẕār-ı ṣāfıña nisbetle seniñ cāmdır mirʾāt

4. **sen:**
Gazel 12
Mısra: **10**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

5. **sen:**
Gazel 12
Mısra: **16**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aṣ cit

6. **sen:**
Gazel 27
Mısra: **6**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Açıl gülzāra ṣalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

7. **seni:**-*i*
Gazel 133

Mısra: **1**

"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili kastedilmektedir).

Her gören ḥayrān olur dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin iẓhāra mı ḫalḳ eylemiş Mevlā seni

8. **seni:** *-i*

Gazel 133

Mısra: **2**

"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili kastedilmektedir).

Her gören ḥayrān olur dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin iẓhāra mı ḫalḳ eylemiş Mevlā seni

9. **seni:** *-i*

Gazel 133

Mısra: **4**

"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili kastedilmektedir).

(Bir) meh mi ṭoġduñ
(ki) mis̲lini görmüş yoḳ ey mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi
(ā)yā māder-i dünyā seni

10. **seni:** *-i*

Gazel 133

Mısra: **8**

"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili kastedilmektedir).

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

11. **seni:** *-i*

Gazel 133

Mısra: **10**

"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri. (Sevgili kastedilerek).

Ġonce-i laʿl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

12. **sen:**

Gazel 42

Mısra: **10**

"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (âşık, şair Fennî).

Pey-revlik eder ḳanı Emīnāya Ḥasībā
Sen ḳāṣıd-ı ṭabʿile bu naẓmı erişdir

13. **seniñ:** *-iñ*

Gazel 29

Mısra: **7**

" Sen" ikinci teklik şahıs zamiri.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

14. **seniñ:** *-iñ*

Gazel 30

Mısra: **9**

" Sen" ikinci teklik şahıs zamiri.

Añladıḳ bildik seniñ leb-beste-i nāz olduġuñ
Çeşm-i ebrūyīde olsun luṭf-ı istiġnāb uyur

15. **seni:** *-i*

Gazel 12

Mısra: **12**

"Sen" ikici tekil şahıs zamiri.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

16. **seniñ:** *-in*
Gazel 66
Mısra: **16**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (âşık, şair Fennî).

Mihmān olursa derd ü belā ġam yeme Ḥasīb
Ḫūn-ı cigerle mā-ḥażarıñ yoḳ mudur seniñ

17. **saña:** *-a*
Gazel 120
Mısra: **6**
" Sen" ikinci teklik şahıs zamiri (Şairin kendisi, âşık).

Reh-i ʿışḳıñda gün gibi nümāyān meşʿal-i dāġım
N'ola ey meh saña şeb-revlik eylersem fenersizce

18. **sen:**
Kıt'a 8
Mısra: **2**
" Sen" ikinci teklik şahıs zamiri (Şairin kendisi, âşık).

Dediler çün öksüz oġlan göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki mevlidiñ sen daḫi yaz

19. **sen:**
Gazel 140
Mısra: **20**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Tā ümmet içre sen olasın merd-i esʿadi
Dāʾim göñülde ḥubb-i Muḥammed Taḳīyi ṭut

20. **sen:**
Mesnevi 1
Mısra: **9**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Sen veliyyü'l-niʿam-ı ʿālemsin
Sırr-ı aḥvālime [.] maḥremsin

21. **seni:** *-i*
Gazel 133
Mısra: **6**
"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Çarpılıp Mecnūn-ı sergerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

22. **sen:**
Gazel 118
Mısra: **7**
"Sen" ikinci tekil şahıs.

Bu āb-ı nābla sen ol ġonce-i ḫūy-gerde
Ḳanar mı teşne-dehenler çeh-i ẕeḳan ṣuyına

23. **senden:** *-den*
Gazel 99
Mısra: **6**
"Sen " ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Ṣarılsam rişte-i gīsūya sevdā-yı viṣāliñle
Şehā ḫaṭṭ ṣādır olsa ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem senden

24. **seni:** *-i*
Gazel 53
Mısra: **10**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Muhatap olarak metni dinleyen veyahut okuyanlar).

Eyleyip raḫşıña kālā-yı dile pāy-endāz

Şeh-süvārım seni biñ cānla tevḳīr ederiz

25. **sen:**
Gazel 66
Mısra: **13**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Muhatap olarak metni dinleyen veyahut okuyanlar).

Ḫavf etme tīr-i ḳażādan sen ol ḳadar
ʿĀşıḳ Rıżā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

26. **seni:**-*i*
Mesnevi 4
Mısra: **32**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Muhatap olarak metni dinleyen veyahut okuyanlar).

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

27. **sen:**
Mesnevi 5
Mısra: **24**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Muhatap olarak metni dinleyen veyahut okuyanlar).

Bir yılanlı ḳayaġan ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

28. **saña:**-*a*
Gazel 136
Mısra: **10**
"Sen" 2. teklik şahıs adılı (zamir).

Hāleveş āġūşa çenber eylemiş pīşānıñı
Bilmem ey meh saña ḳaş başdı da bir dil-dāde mi

29. **saña:**-*a*
Gazel 140
Mısra: **23**
"Sen" 2. teklik şahıs adılı (zamir).

Sulṭān-ı ceyş-i dīn Ḥasan ʿAskerī saña
İskān eder fütūḥ-ı rümūz-ı muʿaḳḳadı

30. **saña:**-*a*
Gazel 140
Mısra: **25**
"Sen" 2. teklik şahıs adılı (zamir).

Mehdī saña hidāyet [.] der iseñ Ḥasīb
Ol ehl-i beyt bendesi fehm eyle müfredi

31. **saña:**-*a*
Mesnevi 4
Mısra: **31**
"Sen" 2. teklik şahıs adılı (zamir).

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

32. **sen:**
Gazel 22
Mısra: **9**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm aña dād-ı hevāyīdir

33. **sen:**
Gazel 36
Mısra: **10**
"Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḥayrān mısın kāfir

34. **sen:**
Gazel 36
Mısra: **12**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Ḥasīb-i zāra maḥż-ı luṭf u şefḳat eylerim dersin
Ṭutup sen gizli dīn bir ṣāḥib-i īmān mısın kāfir

35. **sen:**
Gazel 64
Mısra: **8**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Marīż-i ʿışḳ olana sāḳiyā nedir ʿilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-i sīne-çākime çek

36. **seni:***-i*
Gazel 78
Mısra: **2**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Kūyuñda eşk-i çeşmim seyl bil
Ey şūḫ vermesin seni ġarḳ-ābe seyl sil

37. **seni:***-i*
Gazel 130
Mısra: **1**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

38. **seni:***-i*
Gazel 130
Mısra: **8**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Çarpılırmış her gören ādem ḫayāl-i ḥüsnüñe
Kim bu ṣūretle beşer der ey perī ḥāşā seni

39. **seni:***-i*
Gazel 130
Mısra: **10**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Fitne-i devrān mı ya efʿī-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum Mecnūn olur Leylā seni

40. **seni:***-i*
Gazel 133
Mısra: **1**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Her gören ḥayrān olur dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin iẓhāra mı ḫalḳ eylemiş Mevlā seni

41. **seni:***-i*
Gazel 133
Mısra: **2**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Her gören ḥayrān olur dil-ber-i ḥüsnā seni
Ḳudretin iẓhāra mı ḫalḳ eylemiş Mevlā seni

42. **seni:***-i*
Gazel 133
Mısra: **4**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Bir meh mi ṭoġduñ ki mis̲lini görmüş yoḳ ey

mihr-i münīr
Ḳande peydā eyledi āyā
māder-i dünyā seni

43. **seni:** *-i*
Gazel 133
Mısra: **6**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Çarpılıp Mecnūn-ı ser-gerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

44. **seni:** *-i*
Gazel 133
Mısra: **8**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Cām-ı mey mirʾāt-ı ruḫ birbirine ʿaks etmede
Nice farḳ etsin bu çeşm-i ḫīre sāḳiyā seni

45. **seni:** *-i*
Gazel 133
Mısra: **10**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (Sevgili).

Ġonce-i laʿl-i güli ruḫsārıdır bir nev-resin
Eyleyen böyle Ḥasībā bülbül-i gūyā seni

46. **seniñ:** *-iñ*
Gazel 22
Mısra: **8**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

47. **seniñ:** *-iñ*
Gazel 66
Mısra: **1**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

48. **seniñ:** *-iñ*
Gazel 66
Mısra: **2**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

49. **seniñ:** *-iñ*
Gazel 66
Mısra: **4**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Bāġ-ı emelde ġonce-i maḳṣūdum açmadıñ
Ey bād-ı āh hīç eseriñ yoḳ mudur seniñ

50. **seniñ:** *-iñ*
Gazel 66
Mısra: **6**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Devr oldu ey sitāre-i baḫt etmediñ ṭulūʿ
Çerḫ-i felekde yoḫsa yeriñ yoḳ mudur seniñ

51. **seniñ:** *-iñ*
Gazel 66
Mısra: **8**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Şerḥ eyle eski demleri yād eyle nev-be-nev
Aç yāre ḳanlu

şerḥalarıñ yoḳ mudur seniñ

52. **seniñ:**-*iñ*
Gazel 66
Mısra: **10**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

ʿArż eyle ḫāk-i pāyına hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ yoḳ mudur seniñ

53. **seniñ:**-*iñ*
Gazel 66
Mısra: **12**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Sırr-ı Ḫudā vücūd-ı maẓāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān başarıñ yoḳ mudur seniñ

54. **seniñ:**-*iñ*
Gazel 66
Mısra: **14**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ḫavf etme tīr-i ḳażādan sen ol ḳadar
ʿĀşıḳ Rıżā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

55. **seni:**-*i*
Gazel 130
Mısra: **2**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

56. **seni:**-*i*
Gazel 130
Mısra: **4**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tīz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

57. **seni:**-*i*
Gazel 130
Mısra: **14**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Merhemiñ ḳand-i leb-i āyīne-i ruḫsārdır
Eyleyen şimdi Ḥasībā ṭūṭī-i gūyā seni

58. **sen:**
Gazel 110
Mısra: **2**
" Sen" ikinci tekil şahıs zamiri (sevgili).

Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yoḫsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

sen de:

1. **sen de:**-*de*
Gazel 12
Mısra: **16**
Kelime Tipi: -
Ikinci tekil şahıs.

Her perī-peykere çarpıldı ise ḳıl daʿvet
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye sen de aş cit

senā vü minnet ü şükr ü sipās-ı yezdānī:

1. **senā vü minnet ü şükr ü sipās-ı yezdānī:**
Gazel 131
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -

Allah'a şükretme, minnet duyma ve övme.

Senā vü minnet ü şükr ü sipās-ı Yezdānī
Cihāna eyledi luṭf-ı ʿamīmi erzānī

sened eyledi:

1. **sened eyledi:** *-di*
   Gazel 19
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Dayanak yapmak.

Ezelī bende-i dergāh-ı ʿaṭā oldu Ḥasīb
Eyledi bu ġazeliñ maḳṭaʿını aña sened

seng-i çārsū-yı vaṭan:

1. **seng-i çārsū-yı vaṭan:**
   Gazel 90
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Vatan çarşısının taşı.

Aña ne sūd olur seyr-i sūḳ-ı mercānıñ
Yanında gevher ola seng-i çārsū-yı vaṭan

seng-i cevre taḥammül ḳıl:

1. **seng-i cevre taḥammül ḳıl:**
   Gazel 28
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Cevir taşına tahammül kılmak.

Ḳıl taḥammül seng-i cevre ḳadr-i rūy-ı zerdi bul
Kim muḥakkā imtiḥān ile olur zer muʿteber

seng-i ṭaʿn-ı aġyāra:

1. **seng-i ṭaʿn-ı aġyāra:** *-a*
   Gazel 81
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Rakiplerin ayıplama taşı.

Taḥammül eylemedir seng-i ṭaʿn-ı aġyāra
Ṭarīḳ-ı ehl-i maḥabbetde ehven añladığım

seng-sār-ı sitem:

1. **seng-sār-ı sitem:**
   Gazel 12
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Sitem taşları.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

seni:

1. **seni:**
   Gazel 12
   Mısra: **12**
   "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

sensiz gerekmez:

1. **sensiz gerekmez:**
   Gazel 129
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Sensiz gerekmez.

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

senüñ:

1. **senüñ:**
   Gazel 110
   Mısra: **12**
   "Sen" ikinci tekil

şahıs zamiri (şair kendisine seslenir).

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür--gūlara

ser:

1. **serimde:***-im, -de*
Gazel 56
Mısra: **7**
Baş // Düşünce, fikir.

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh ẓann eyler
Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

şerʿ ü ḳānūndur:

1. **şerʿ ü ḳānūndur:***-dur*
Gazel 87
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Şeriat ve İslam hukuku.

Şāh-ı taḫt-ı mülk-i naẓmım şerʿ ü ḳānūndur sözüm
Lāyıḳ-ı pākīze-i ṭabʿ-ı hümāyūndur sözüm

şerāre-pāş-ı donanma-i baḥr-i ʿişret olur:

1. **şerāre-pāş-ı donanma-i baḥr-i ʿişret olur:***-ur*
Gazel 47
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şarap içme denizindeki donanmanın kıvılcım saçanı olmak.

Şerāre-pāş-ı donanma-i baḥr-i ʿişret olur
Piyāle zevraḳ-ı āteş gibi sebūya çatar

şerār-ı āhdan:

1. **şerār-ı āhdan:***-dan*
Gazel 102
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Âh kıvılcımı.

Rūy-ı aʿdā dāġdār olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamġa-i pīşānī güvāh-ı zūrda

ser-ā-ser:

1. **ser-ā-sere:***-e*
Gazel 122
Mısra: **8**
Baştan başa, tamamıyla.

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

2. **ser-ā-ser:**
Gazel 9
Mısra: **3**
Baştan başa, tamamen.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

3. **ser-ā-sere:***-e*
Gazel 122
Mısra: **4**
Ipek, altın ve gümüşle dokunan çok kıymetli bir kumaş II Baştan başa tamamıyla.

Zülf-i siyehle ʿārıż-ı āliñ nümāyişi
Semmūr ḳaplamış gibi gül-gūn ser-ā-sere

4. **ser-ā-ser:**
Gazel 101

Mısra: **12**

Baştan başa, tamamıyla II ipek, altın ve gümüşle dokunan çok kıymetli bir kumaş.

Ḳılmaġa pūşīde nesc etdi şafaḳ dībāc-ı āl
Bāliş ü pister ser-ā-ser çarḫ-ı aṭlasdan nişān

5. **ser-ā-ser:**

Gazel 93

Mısra: **6**

Baştan başa, büsbütün.

Ḥelālīden eder ifṭār kebābı setresin ṣūfī
Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

serāy-ı vaḥdete:

1. **serāy-ı vaḥdete:**-*e*

Kıt'a 18

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Birlik sarayı, teklik sarayı.

Olmadı her naḳş bende etdi bende her nuḳūş
Naḳş-bend olup ḥaḳīḳatle serāy-ı vaḥdete

serāy-ı vaḥdetüñ:

1. **serāy-ı vaḥdetüñ:**-*üñ*

Kıt'a 25

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Birlik sarayı, teklik sarayı.

Serāy-ı vaḥdetüñ ol naḳş-bendi olmaġla
Göñülde maḥv-kün-i naḳş-ı mā-sivā oldı

ser-bāz:

1. **ser-bāza:**-*a*

Gazel 104

Mısra: **14**

Korkusuz, cesur, yiğit, serdengeçti.

Şikeste-dār-ı reftārıñ öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

2. **ser-bāza:**-*a*

Gazel 121

Mısra: **10**

Korkusuz, cesur, yiğit, serdengeçti.

Eder yer yer tenimde şerḥa şerḥa ḫancer-i ebrū
Ne ḥācet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

ser-be-ceyb-i ḫırḳadır:

1. **ser-be-ceyb-i ḫırḳadır:**-*dır*

Gazel 31

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Başını hırkanın cebine çekmek.

Ser-be-ceyb-i ḫırḳadır seyyāḥ-ı baḫt u ṭāliʿim
Vermeyip bir dem nefes şöyle ṣafā-yāb uyur

şerbet-fürūş:

1. **şerbet-fürūşları:**-*lar, -ı*

Gazel 69

Mısra: **9**

Şerbet satıcısı.

Şerbet-fürūşları yine fısḳiyyeler düzüp
Gülşende ḳaṣra döndü dükānı Sitānbuluñ

şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ:

1. **şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ:**-*iñ*

Gazel 134
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Lal taşı gibi can bağışlayan dudağının şerbeti.

Ṭabībim şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ vaʿde etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfī cevāb olsa kim aġlardı

şerbet-i laʿlin içenler:

1. **şerbet-i laʿlin içenler:** *-en, -ler*
Gazel 105
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Lal gibi dudağı emmek.

İçenler şerbet-i laʿlin çü zemzem tāzeden tāze
ʿİlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzeden tāze

şerbet-i vaṣlıñ:

1. **şerbet-i vaṣlıñ:** *-ıñ*
Gazel 27
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma şerbeti.

Hezār-ı ḫasteyem ṣun şerbet-i vaṣlıñ cemāl
ʿarż et
Ṭabībim derde dermānım civānım gül zamānıdır

ser-bülend oldu:

1. **ser-bülend oldu:** *-du*
Kıt'a 19
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yücelmek.

Ser-bülend oldu şeref buldu giyin sikke Ḥasīb
Erdi ʿālemde külāhıyla mināre şerefe

ser-defter-i ʿışḳ:

1. **ser-defter-i ʿışḳ:**
Gazel 63
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Aşk defterinin en başına yazılan.

Senge ṣaymaz güheri künci degişmez gence
Eder elbetde luṭf u ʿaṭā ser-defter-i ʿışḳ

ser-defter-i ʿışḳ eder:

1. **ser-defter-i ʿışḳ eder:** *-er*
Gazel 63
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Aşk defterinin başına yazılan.

Varaḳ-ı mihr ü vefādan oḳudup maʿşūḳa
İmtiḥān ile eder ʿāşıḳı ser-defter-i ʿışḳ

serdī-i hicriñde:

1. **serdī-i hicriñde:** *-iñ, -de*
Gazel 51
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Ayrılık soğukluğu, sertliği.

Ġam-ı zülfüñle olduḳ keşmekeş serdī-i hicriñde
Şitā hengāmı gelse olmazız āheng-i şebsiz biz

şeref buldu:

1. **şeref buldu:** *-du*
Kıt'a 19
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şeref bulmak, şereflenmek.

Ser-bülend oldu şeref buldu giyin sikke Ḥasīb

Erdi ʿālemde külāhıyla minâre şerefe

şeref burcu oldu:

1. **şeref burcu oldu:** *-du*
   Müfret 10
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Şeref burcu olmak.

Bir dürr-i Necef mihr-i ṣadef içre nefîse
Nefs şems şeref burcu oldu gehvâre

şeref verdi:

1. **şeref verdi:** *-di*
   Kıt'a 10
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Şereflendirmek, onurlandırmak.

Muṣṭafâ Ḥâfıẓ Efendi-i maʿârif-perver
Ẕâtına liḥye-i pâkîze ile verdi şeref

şeref-i şemse ḳarîn eyler:

1. **şeref-i şemse ḳarîn eyler:** *-r*
   Gazel 97
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Güneşin şerefine yaklaştırmak.

Vefḳ-ı maḳṣûdını eyler şeref-i şemse ḳarîn
Noḳṭa-i ḫâli gören ṣafḥa-i ruḫsârından

şerḥ:

1. **şerḥinde:** *-in, -de*
   Gazel 114
   Mısra: **3**
   Açıklama, izah.

Bâb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳîl ü ḳâl
Faṣl olunmaz mesʿele geldi yine tefsîrde

2. **şerḥini:** *-i, -n, -i*
   Gazel 45
   Mısra: **1**
   Açıklama.

Kâkülüñ şerḥini gûyâ ḥüsni kim iʿrâb eder
Ḳıl ile her mesʾele faṣlında meclis-yâb eder

şerḥ edem:

1. **şerḥ edem:** *-em*
   Gazel 64
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Açıklamak, ayrıntısına inerek açıklamak.

Bu cân tende iken şerḥ edem ḥâkime çek
O ḳanlu tîġi şehâ cism-i şerḥnâkime çek

şerḥ eyle:

1. **şerḥ eyle:**
   Gazel 66
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Açıklamak, anlatmak.

Şerḥ eyle eski demleri yâd eyle nev-be-nev
Aç yâre ḳanlu şerḥalarıñ yoḳ mudur seniñ

şerḥ olmaz:

1. **şerḥ olmaz:** *-maz*
   Gazel 128
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Açıklamak, yorumlamak; açık açık anlatmak, izah etmek.

Kenâr-ı nüsḫa-i vaṣfında bâb-ı zülfi şerḥ olmaz

Bu faṣluñ ḳīl ü ḳāli
baḥ̲sle Şīrāza dek gitdi

şerḥ ü beyān eyledim:

1. **şerḥ ü beyān eyledim:** *-dim*
Gazel 88
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Açıklamak ve anlatmak.

Açdım o yāre şerḥa-i
pür-ḫūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü
beyān eyledim bugün

şerḥa:

1. **şerḥalar:** *-lar*
Gazel 70
Mısra: **27**
Yarık ll yara (sine bağlamında).

Şerḥalar dāġ-ı serimde
baña ṭaġ üstüne bāġ
Oldu zībende güşāyişle
ḫayāl üstüne gül

2. **şerḥa:**
Gazel 9
Mısra: **3**
Dilim, dilinmiş parça. Yarık ll yara.

Ser-ā-ser şerḥa vü
zaḫm ile naḳş-ı tāzedür
sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-
ẓuhūrīdür döşeklik yap

3. **şerḥalar:** *-lar*
Gazel 85
Mısra: **3**
Yara, yarık; dilim, parça.

Benim her zaḫmım üzre
şerḥalar ṭaġ üstü
bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol
lāle-ḫaddin çoḳ kerem
gördüm

şerḥa şerḥa:

1. **şerḥa şerḥa:**
Gazel 121
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dilim dilim, parça parça.

Eder yer yer tenimde
şerḥa şerḥa ḫancer-i
ebrū
Ne ḥācet tīġ-i tīz-i
ġamze-i ġammāza ser-
bāza

şerḥa-i lāle:

1. **şerḥa-i lāle:**
Gazel 68
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Lale gibi yara.

Dāġımla şerḥa-i lāle
çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā ṣabāḥa dek

şerḥa-i nā-çārından:

1. **şerḥa-i nā-çārından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 97
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Tedavisi olmayan yara.

Dil urulmuş yine bir dil-
ber-i çār-ebrūya
ʿĀfiyet mi bula ol şerḥa-
i nā-çārından

şerḥa-i pür-ḫūnı açdım:

1. **şerḥa-i pür-ḫūnı açdım:** *-dım*
Gazel 88
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Kanlı yaraları açmak.

Açdım o yāre şerḥa-i
pür-ḫūnı lā-ʿilāc

Derd-i derūnı şerḥ ü beyān eyledim bugün

şerḥ-i şerḥa etme:

1. **şerḥ-i şerḥa etme:** *-me*
   Gazel 15
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Yarayı açmak.

Ṭabībe etme şerḥ-i şerḥa muḥtāc-ı ʿilāc olma
Yüri şāfī cevāb al derdi dermān bil devādan gec

ser-i gīsū mudur:

1. **ser-i gīsū mudur:** *-mu, -dur*
   Gazel 44
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Saçın ucu.

Gülşenī dervīşi tācında ser-i gīsū mudur
Kūşe-i destārına sünbül mü yā şeb-bū mudur

ser-i gīsūda:

1. **ser-i gīsūda:** *-da*
   Gazel 119
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   1)Saç örgülerinin ucunu göstemek 2)Sevgilinin aşık için bend gibi olan saç örgülerinin uçlarını göstermesi.

Ser-i gīsūda seyr et ḫāl-i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin
Çekilmiş leşker-i Hindūstān iḳlīm-i Çīn üzre

ser-i kūyında:

1. **ser-i kūyında:** *-ında*
   Gazel 12
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yanıbaşı,köyü.

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

ser-i kūyında ṭolanmaġı:

1. **ser-i kūyında ṭolanmaġı:** *-maḳ, -ı*
   Gazel 12
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin bulunduğu yerin başında dolaşmak.

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

ser-i tā-be-i şāḫ:

1. **ser-i tā-be-i şāḫ:**
   Gazel 70
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Dalın ucuna kadar.

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā-be-i şāḫ üstüne gül

ser-i ṭurre:

1. **ser-i ṭurre:**
   Gazel 127
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin saç lülesinin ucu.

Baḳ ser-i ṭurre ile ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū yazılan mektūba

ser-i zülf-i müca'adı:

1. **ser-i zülf-i müca'adı:** *-ı*
   Gazel 140
   Mısra: **14**

Kelime Tipi: -
Kıvrım kıvrım saçın ucu.

Caʿfer cünān ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ olanlarıñ
Ḳullāb-ı ʿışḳdır ser-i zülf-i mücaʿadı

ser-i zülfüñ:

1. **ser-i zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 50
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Zülfün ucu.

Ser-i zülfüñ ġamın ṣanma hemān ben nā-tüvān çekmez
Belā zencīrini ādem degül şīr-i zamān çekmez

2. **ser-i zülfüñ:** *-üñ*
Gazel 22
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Saç ucu.

Ḳalemkār-ı ḳumāş-ı nev-ẓuhūrīdir ḫaṭ-ı sebziñ
Ser-i zülfüñ aña pūşīde ḫārā-yı hevāyīdir

şerîf:

1. **şerīf:**
Kıt'a 16
Mısra: **10**
Saygın, asil.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥasen

şerîk:

1. **şerīkim:** *-im*
Gazel 55
Mısra: **10**
Ortak, taraftar, yanlı.

Ḥasībā mekteb-i ʿirfānda ʿarż etdikde üstāda
Bu sözde hep şerīkim üstüne taḳvīm göstermiş

serîr-i salṭanat:

1. **serīr-i salṭanat:**
Gazel 60
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hükümdarlık makamı, saltanat tahtı.

Āsitān-ı künc-i ʿuzletdir serīr-i salṭanat
Şeh-nişīn-i kūşe-i kāşāneden etdim ferāġ

şerit:

1. **şerīt:**
Gazel 12
Mısra: **8**
Dar, uzun parça ve özellikle dokuma ya da kumaş parçası.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

2. **şerīt:**
Gazel 12
Mısra: **8**
Dar, uzun parça ve özellikle dokuma ya da kumaş parçası.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

ser-keş:

1. **ser-keşi:** *-i*
Gazel 17
Mısra: **7**
Dik başlı, inatçı.

Bir ayaġ ile yıḳar Rüstem gibi biñ ser-keşi
Bir deliḳanlu civāndır

merd-i meydāndır
ḳadeḥ

2. **ser-keş:**
Gazel 10
Mısra: **5**
Dik başlı, dik kafalı, inatçı, itâatsiz (kimse), isyankâr:.

Ser-keş ü bāġī olup
ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış dıraḫt-ı
müntehālar semt semt

şerm:

1. **şermle:***-le*
Gazel 98
Mısra: **5**
Utanma.

Ḫūy-gerde ḳılma
şermle ruḫsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem
olsun hem olmasın

sermāye:

1. **sermāyesi:***-si*
Gazel 43
Mısra: **2**
Bir servetin para ile ifade edilen kısmı, ana para, servet.

Naḳd-i istiʿdād olunca
kār kendin gösterir
Kesb eden sermāyesi
miʿyār kendin gösterir

ser-mest olup:

1. **ser-mest olup:***-up*
Gazel 30
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sarhoş olmak.

Meclis-i aġyārda ser-
mest olup bī-tāb uyur
Bir neheng-i sīmdir
gūyā ki der-gird-āb
uyur

ser-mest-i ʿışḳam:

1. **ser-mest-i ʿışḳam:***-am*
Gazel 83
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Aşk sarhoşu.

ʿAceb ser-mest-i ʿışḳam
sāḳiyā şām u seḥer
bilmem
Sipihr-i mihr ü māhıñ
meclise köhne sifāl
etmem

ser-nāme:

1. **ser-nāmesi:***-si*
Gazel 127
Mısra: **2**
Mektup, kitap vs. nin başına yazılan yazı.

Baḳ ser-i ṭurre ile ḫaṭṭ-ı
ruḫ-ı maḥbūba
Döndü ser-nāmesi hū
yazılan mektūba

ser-rişte verdi:

1. **ser-rişte verdi:***-di*
Gazel 72
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İpucu vermek; aranılan şeyi bulmaya yarayan işareti, onu açıklamaya yarayan bilgiyi vermek.

Yine taḫrīb-i ʿālem
ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-
ḫū
ʿAceb ser-rişte verdi
kūşe-i destārdan kākül

ser-rişte-i maḳāṣıdı:

1. **ser-rişte-i maḳāṣıdı:***-ı*
Gazel 37
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Maksatların ip ucu.

Bir dil ki kār-ı nesc-i
ḫayāl-i ḥuleldedir

Ser-rişte-i maḳāṣıdı sevḳ-ı ḫaleldedir

ser-tā-be-pā:

1. **ser-tā-be-pā:**
Gazel 28
Mısra: **6**
Baştan ayağa, tamamen.

Eyledim tamġa-i būsiş sīm-i ḫām-endāmını
Sevdigim ser-tā-be-pā oldu mükerrer muʿteber

2. **ser-tā-be-pā:**
Gazel 28
Mısra: **6**
Baştan ayağa, baştan aşağı, baştan başa, tamamıyla, büsbütün.

Eyledim tamġa-i būsiş sīm-i ḫām-endāmını
Sevdigim ser-tā-be-pā oldu mükerrer muʿteber

3. **ser-tā-be-pā:**
Gazel 101
Mısra: **25**
Baştan ayağa, baştan aşağı, baştan başa, tamamıyla, büsbütün.

Müjde ḳıl ser-tā-be-pā āfāḳa tārīḫin Ḥasīb
Geldi İskender Meḥemmed zümre-i ṣāḥib-ḳırān

4. **ser-tā-be-pā:**
Gazel 104
Mısra: **7**
Baştan ayağa, baştan aşağı, baştan başa, tamamıyla, büsbütün.

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

5. **ser-tā-be-pā:**
Gazel 105
Mısra: **12**
Baştan ayağa, baştan aşağı, baştan başa, tamamıyla, büsbütün.

Çürümez rızḳa verdim naḳd-ı fenni bāġ-ı vuṣlatda
Alıp şeftālūler ser-tā-be-pā hem tāzeden tāze

ser-tā-pā:

1. **ser-tā-pā:**
Gazel 57
Mısra: **14**
Baştan aşağı ll her tarafa.

Nice reşk etmeyem āyīne-i endāma baḳdıḳca
Alıp āġūşına ol servi ser-tā-pā ṣıġışdırmış

ser-te-ser:

1. **ser-te-ser:**
Gazel 87
Mısra: **28**
Baştan başa.

Revnaḳ-ı mecmūʿa-i ʿālemdir eşʿārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı ʿāmm-ı rubʿ-ı meskūndur sözüm

ser-tirāş-kār:

1. **ser-tirāş-kār:**
Kıt'a 7
Mısra: **1**
Baş berber.

Ser-tirāş-kār Süleymān Çelebi
Aña luṭf etdi cenāb-ı Ḳādir

serv:

1. **servi:** *-i*
Gazel 57
Mısra: **14**
İnce uzun bir ağaç çeşidi II Sevgili.

Nice reşk etmeyem āyīne-i endāma baḳdıḳca
Alıp āġūşına ol servi ser-tā-pā ṣıġışdırmış

2. **serv:**
Gazel 59
Mısra: **11**
"Servi" kelimesinin eski metinlerde görülen asıl şekli. Serv/servi/selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı bir ağaçtır. Klasik şiirde adından en çok bahsedilen ağaçtır. Sevgilinin boyu için hem benzeyen hem de benzetilendir. Hatta zamanla sevgilinin boyu ile bütünleşmiş olup "boy" kelimesinin kullanımına dahi ihtiyaç kalmamıştır ve mecaz yoluyla ifade edilmektedir. selvinin hafif rüzgârla salınışı, sevgilinin yürüyüşünü andırmaktadır.

Serv gül-deste-i şümūʿı imāmı bülbül
Ravża-i cennete beñzer ḥaremi fi'l-vāḳiʿ

3. **serv:**
Gazel 97
Mısra: **2**
"Servi" kelimesinin eski metinlerde görülen asıl şekli. Serv/servi/selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı bir ağaçtır. Klasik şiirde adından en çok bahsedilen ağaçtır. Sevgilinin boyu için hem benzeyen hem de benzetilendir. Hatta zamanla sevgilinin boyu ile bütünleşmiş olup "boy" kelimesinin kullanımına dahi ihtiyaç kalmamıştır ve mecaz yoluyla ifade edilmektedir. selvinin hafif rüzgârla salınışı, sevgilinin yürüyüşünü andırmaktadır.

Ṭūṭi lüknet-zededir leẕẕet-i güftārından
Serv pā-beste olur şīve-i reftārından

serv-i gülşeni:

1. **serv-i gülşeni:** *-i*
Gazel 41
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesinin servisi.

Pā-māl-i esb-i ʿişve eder serv-i gülşeni
Gülzāra gelse tāze fidānım çıtır pıtır

serv-i ḫırāmānım:

1. **serv-i ḫırāmānım:** *-ım*
Gazel 58
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Salınarak yürüyen servi.

Dāmānıña el urmasın arada ol ʿadū
Ey bāġ-ı ḥüsn serv-i ḫırāmānım el-vedāʿ

serv-i müstesnā:

1. **serv-i müstes̲nā:**
Gazel 46
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Seçilmiş servi.

Seyr-i gülzāra ṣalındıḳca o bālā ḳadd ile
Ṣanıram her ḫaṭvede bir serv-i müstes̲nā biter

serv-i revānı:

1. **serv-i revānı:***-ı*
Gazel 69
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Salınan servi II Uzun boylu sevgili.

Etmiş çenārcıġıla ḳavaḳ müsellemi ġālibā
Ṣalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

serv-i sehī:

1. **serv-i sehī:**
Gazel 103
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Servi gibi uzun ve düzgün boylu.

Ḫalḫālı mı ey serv-i sehī ḳumrī-i cānıñ
Ya ṭavḳ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāḳa

serv-i semen:

1. **serv-i semen:**
Gazel 135
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yasemin kokulu servi ağacı.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde feslegen dedikleri

serv-ḳad:

1. **serv-ḳaddiñ:***-diñ*
Gazel 27
Mısra: **5**
Selvi ağacı II uzun boylu sevgili.

Açıl gülzāra ṣalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

2. **serv-ḳad:**
Gazel 88
Mısra: **9**
Selvi ağacı II uzun boylu sevgili.

Bāʿis̲ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Ṣu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

serv-ḳadd:

1. **serv-ḳadd:**
Gazel 96
Mısra: **7**
Selvi ağacı II uzun boylu sevgili.

Bu rūzgārda bir serv-ḳadd hevāsınadır
Nesīmde es̲er-i ārzū çemen-be-çemen

ses:

1. **seslenir:***-le, -n, -ir*
Gazel 98
Mısra: **3**
Ses, seslenme.

Ḫūbān-ı sīm-ten zer-i maḥbūba seslenir
ʿĀşıḳda āh u nāle hem olsun hem olmasın

ses istemez:

1. **ses istemez:***-mez*
Gazel 52
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ses istemek.

Naḳşın çıḳarma kār-ı nühüftüñ ḥabībine
Ṭut mūsiḳī sükūtuñu muṭrib ses istemez

sesinden biliriz:

1. **sesinden biliriz:** *-ir, -iz*
Gazel 54
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sesinden tanımak.

Görmedin dil-beri şīrīn nefesinden biliriz
Nuṭḳ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi sesinden biliriz

setre:

1. **setresin:** *-si, -n*
Gazel 93
Mısra: **5**
I. elbise II. Üste giyilecek elbise III. Kazanç ve güzel nimet.

Ḥelālīden eder ifṭār kebābı setresin ṣūfī
Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

sev-:

1. **sevdigim:** *-dik, -im*
Gazel 110
Mısra: **10**
Bir kimseye karşı aşk, sevgi, muhabbet beslemek.

Nār-ı āhımla benim cān u dilimdir bend olan
Sevdigim ṣanma ḥamāʾil bağlamış bāzūlara

sév:

1. **sevsem:** *-se, -m*
Gazel 105
Mısra: **14**
Sevilmek.

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar ʿuşşāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

2. **sevdigini:** *-dig, -i, -n, -i*
Mesnevi 5
Mısra: **5**
(Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek.

Ger miyānın ḳoçan ol sevdigini dünyāda
Erdi maḳṣūda ḳamu ġamdan olup āzāde

3. **sevdigim:** *-dig, -im*
Gazel 28
Mısra: **6**
(bir şey veya kimseye) sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek.

Eyledim tamġa-i būsiş sīm-i ḫām-endāmını
Sevdigim ser-tā-be-pā oldu mükerrer muʿteber

4. **sevmezem:** *-mez, -em*
Gazel 90
Mısra: **3**
(bir şey veya kimseye) sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek.

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi
Bana melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

5. **sevdigim:** *-dig, -im*
Mesnevi 4
Mısra: **28**

(bir şey veya kimseye) sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek.

Derdi ḳapuṣġada şalġamlı ṭaʿāma ṣunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş laḥanadan dönmez

6. **sever:**-*er*
Gazel 140
Mısra: **2**
(Bir kimseye veya bir şeye) Sevgi duymak, gönül vermek.

Her kim şehādet etdi bilip ḥaḳḳ Muḥammedi
Ṣıdḳ u maḥabbet ile sever āl-i Aḥmedi

sevād-ı zülfüñü:

1. **sevād-ı zülfüñü:**-*üñ, -ü*
Gazel 57
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Saçının siyahlığı.

Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā
ṣıġışdırmış
ʿAceb taṣvīr-i şāmı ḥabbe-i yektā ṣıġışdırmış

sevāyī:

1. **sevāyīdir:**-*dir*
Gazel 22
Mısra: **1**
Bir çeşit kumaş.

Ruḫ u ḫāliñ ya al Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir
Muḥallā ḫūylarıñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

sevdā:

1. **sevdāda:**-*da*
Gazel 101
Mısra: **17**
Aşk, sevgi.

Ḥüsnünü görse olur sevdāda bānū dāyesi
Ḫıdmet-i lālālıġın eyler Siyāvūş-ı keyān

sevdāsına almış:

1. **sevdāsına almış:**-*mış*
Gazel 130
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Âşık olmak.

Ey göñül ḥālim perīşāndır ḫayāl-i zülfle Bī-ḫaber dīvānesin almış gibi sevdāsına

sevdāya düşdüm:

1. **sevdāya düşdüm:**-*düm*
Gazel 116
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sevmek, aşık olmak.

Hevā-yı zülfüñe düş eyledim lā-ḳayd iken başım
ʿAceb sevdāya düşdüm rūzgārile esenlikde

sevdā-yı gīsū-yı girih-gīriñ:

1. **sevdā-yı gīsū-yı girih-gīriñ:**-*iñ*
Gazel 93
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kıvrım kıvrım saçın siyahlığı, sevgisi.

Dil-i dīvāneme sevdā-yı gīsū-yı girih-gīriñ
Bu nice ḫilʿata şāyestedir zencīr-i bābīden

sevdā-yı viṣāliñle:

1. **sevdā-yı viṣāliñle:** *-iñ, -le*
Gazel 99
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma arzusu.

Ṣarılsam rişte-i gīsūya sevdā-yı viṣāliñle
Şehā ḫaṭṭ ṣādır olsa ḳaṭʿ-ı ümmīd eylemem senden

sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec:

1. **sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec:**
Gazel 15
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Misk kokulu saçın sevgisinden vaz geçmek.

Ḫaṭā etme göñül sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec
Edip ṭūl-ı emel olma perīşān bu hevādan gec

sevdā-yı zülf-i yāre düşen:

1. **sevdā-yı zülf-i yāre düşen:** *-en*
Gazel 52
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin saçının siyahlığına (sevgisine) düşmek, düşkünlük göstermek.

Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i ḳayd-ı hevāsın kes istemez

sevdigüm:

1. **sevdigüm:**
Gazel 7
Mısra: **2**
Sevdiğim kişi.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır ḳuşıdur aḳçedür maḳṣūd hep

sevdügim:

1. **sevdügim:**
Gazel 2
Mısra: **3**
Sevdiğim.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden baña

Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin saçının siyahlığına (sevgisine) düşmek, düşkünlük göstermek.

Sevdā-yı zülf-i yāre düşen dilkes istemez
Ġayrıñ perend-i ḳayd-ı hevāsın kes istemez

sevdigüm:

1. **sevdigüm:**
Gazel 7
Mısra: **2**
Sevdiğim kişi.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır ḳuşıdur aḳçedür maḳṣūd hep

sevdügim:

1. **sevdügim:**
Gazel 2
Mısra: **3**
Sevdiğim.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden baña

şevher-i kāhiller:

1. **şevher-i kāhiller:** *-ler*
Mesnevi 3
Mısra: **49**
Kelime Tipi: **-**
Tenbel koca.

Bīm-i zenden varamaz şevher-i kāhiller eve
Ḳuş olur yük deseler uçmaġa geldikde deve

şevḳ:

1. **şevḳden:** *-den*
Gazel 17
Mısra: **10**
Işık II aşk ateşi // arzu II güzellik.

Şuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine
Şevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

2. **şevḳıle:** *-ıle*
Gazel 14
Mısra: **9**
Arzu, istek.

Hezār şevḳıle dil böyle olmaġa pür-gū
Ḥasīb ü ṭabʿ-ı Naẓīf-i yegānedir bāʿiş

şevḳ-ābāde mi:

1. **şevḳ-ābāde mi:***-e, -mi*
Gazel 136
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Arzu dolu. II Arzu ile bayındır.

Zevraḳ-ı sāġar süvārı baḥr-i ʿişretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-ābāde mi şevḳ-ābāde mi

şevket:

1. **şevketile:***-ile*
Gazel 131
Mısra: **3**
Büyüklük, heybet.

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḫān-ı Ḳırım
Müşerref etdi yine dehri defʿa-i s̱ānī

şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan:

1. **şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan:**
Gazel 90
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Vatan arzusunun coşkusu.

Meşāmm-ı cāna ṣabā etdi baḫş-ı būy-ı vaṭan
Derūna düşdü yine şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan

sevḳ-ı ḫaleldedir:

1. **sevḳ-ı ḫaleldedir:***-de, -dir*
Gazel 37
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yok edici zevk.

Bir dil ki kār-ı nesc-i ḫayāl-i ḥuleldedir
Ser-rişte-i maḳāṣıdı sevḳ-ı ḫaleldedir

şevḳ-ı ruḫuñla:

1. **şevḳ-ı ruḫuñla:***-uñ, -la*
Gazel 67
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yanağın parlaklığı.

Şevḳ-ı ruḫuñla ṭurmaġa bezmiñde mūmveş
Yandı yaḳıldı şemʿ-i şeb-ārā ṣabāḥa dek

2. **şevḳ-ı ruḫuñla:***-uñ, -la*
Gazel 88
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yanağın parlaklığı.

Şevḳ-ı ruḫuñla bāde-i gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine ḳan eyledim bugün

şevḳ-ı şemʿi:

1. **şevḳ-ı şemʿi:***-i*
Gazel 36
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Güzellik mumunun ışığı, parıltısı.

Edip raḳḳāṣlıḳlar şevḳ-ı şemʿi sāġar-ı meyle
Ki fānūs-ı ḫayāl-i meclis-i mestān mısın kāfir

seyāḥat:

1. **seyāḥate:***-e*
Gazel 14
Mısra: **4**
Gezi, yolculuk.

Lebiñle ḫāliñ olur ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa sebeb
Seyāḥate ṭaleb-i āb u dānedir bāʿis̱

seyāḥat ārzū ḳıldı:

1. **seyāḥat ārzū ḳıldı:***-dı*
Kıt'a 6
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**

Seyahat arzu etmek. II Vefat etmek.

ʿĀḳıbet ḳıldı seyāḥat ārzū
Eyledi bāḳīye fānīden sefer

seyāḥat eyledi:

1. **seyāḥat eyledi:** *-di*
Gazel 77
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yolculuk yapmak.

Seyāḥat eyledi āḫir beḳāya fānīden
Civār-ı raḥmetine vāṣıl ede Rabb-i cemīl

seyf-i ḳāṭıʿ:

1. **seyf-i ḳāṭıʿ:**
Gazel 59
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Keskin, merhametsiz kılıç.

Ḥażret-i Ḫān Ḥamīd ol şeh-i ẓıll-ı Ṣāniʿ
ʿAdli ḥırz-ı żuʿafā düşmene seyf-i ḳāṭıʿ

seyf-i ḳāṭıʿdır:

1. **seyf-i ḳāṭıʿdır:** *-dır*
Gazel 63
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Keskin, merhametsiz kılıç.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceyş-i hevādan taṭhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o ẕātında ki var cevher-i ʿışḳ

şeyḫ:

1. **şeyḫe:** *-e*
Gazel 16
Mısra: **10**
Bir tarikata girip seyr ü sülûkünü tamamladıktan sonra o tarikatın başı durumundaki en yüksek mertebeye çıkan bulunan ve kendisine derviş yetiştirme (irşat) izni verilen kimse; taliplere rehberlik edip onları tarikat usullerine göre irşat etmek ehliyetine sahip kâmil insan.

Ḳılmış mesāʾil-i ser-i zülfüñde ḳāl ü ḳīl
Verdim Ḥasīb şeyḫe cevābı ḳulac ḳulac

2. **şeyḫe:** *-e*
Gazel 121
Mısra: **13**
Bir tarikata girip seyr ü sülûkünü tamamladıktan sonra o tarikatın başı durumundaki en yüksek mertebeye çıkan bulunan ve kendisine derviş yetiştirme (irşat) izni verilen kimse; taliplere rehberlik edip onları tarikat usullerine göre irşat etmek ehliyetine sahip kâmil insan.

Ḥasībā māhir oldu şeyḫe pey-revlik ne mümkindir
ʿAṣā-yı kilk ile gitdi reh-i iʿcāza īcāza

şeyḫ efendiniñ:

1. **şeyḫ efendiniñ:** *-niñ*
Gazel 44
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Şeyh Efendi II Gümüş Efendi.

Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi ʿaṣā üşküfte gül ya bū mudur

şeyḫ ü şābb:

1. **şeyḫ ü şābb:**
Gazel 29
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İhtiyar ve genç.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

seyl:

1. **seyl:**
Gazel 78
Mısra: **2**
Sel.

Kūyuñda eşk-i çeşmim seyl bil
Ey şūḫ vermesin seni ġarḳ-ābe seyl sil

2. **seyl:**
Gazel 78
Mısra: **1**
Sel (mec. göz yaşı).

Kūyuñda eşk-i çeşmim seyl bil
Ey şūḫ vermesin seni ġarḳ-ābe seyl sil

seyl-i eşk-i teriñ yoḳ mudur:

1. **seyl-i eşk-i teriñ yoḳ mudur:***-mu, -dur*
Gazel 66
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Taze göz yaşı seli.

ʿArż eyle ḫāk-i pāyına hep mā-cerāları
Ey dīde seyl-i eşk-i teriñ yoḳ mudur seniñ

seyl-i sirişkle:

1. **seyl-i sirişkle:***-le*
Mesnevi 4
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı seli.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

seyr:

1. **seyrinde:***-in, -de*
Kıt'a 17
Mısra: **3**
Eğlence, gezinti, görülen yer.

İdeyazdı beni dīvāne Kāġıd-ḫāne seyrinde Ḳalem kātiblerinden bir güzel gördüm efendim hū

2. **seyre:***-e*
Gazel 128
Mısra: **12**
Bakma, seyretme, temaşa.

Eder cān rīsmān-ı kākül-i cānān ile cünbān
Dil-i āvāremizde seyre ol cān-bāza dek gitdi

seyr eden:

1. **seyr eden:***-en*
Gazel 56
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bakmak, temaşa etmek.

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh ẓann eyler Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

seyr eder:

1. **seyr eder:***-er*
Gazel 11
Mısra: **3**

Kelime Tipi: -
İzlemek, bakmak.

Cemāl-i tāb-nākin seyr eder ḫūbān-ı devrānıñ
Naẓar ḳıldıḳca her dem bāʿiṣ-i düşnāmdır mirʾāt

seyr ediñ:

1. **seyr ediñ:***-in*
Gazel 102
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Bakmak, temaşa etmek.

Rūy-ı aʿdā dāġdār olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamġa-i pīşānī güvāh-ı zūrda

seyr edince:

1. **seyr edince:***-ince*
Gazel 129
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Bakmak, temaşa etmek.

Uruldu boş bögürden seyr edince tīr-i müjgānıñ
Dil-i bī-çāre ey ḳaşı kemān v'allāhi bi'llāhi

2. **seyr edince:***-inci*
Kıt'a 5
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Gezmek, dolaşmak.

Ḥasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tārīḫ
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār

seyr edip:

1. **seyr edip:***-ip*
Gazel 112
Mısra: **11**
Kelime Tipi: -
Gezmek, dolaşmak.

Kūşe-i destārı sebze tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt ü hāmūn eyleme

seyr et:

1. **seyr et:**
Gazel 119
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Bakmak, temaşa etmek.

Ser-i gīsūda seyr et ḫāl-i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin
Çekilmiş leşker-i Hindūstān iḳlīm-i Çīn üzre

seyr etdim:

1. **seyr etdim:***-dim*
Gazel 116
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Bakmak, temaşa etmek.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

seyr eyledükde:

1. **seyr eyledükde:***-dükde*
Gazel 4
Mısra: **18**
Kelime Tipi: -
Bakmak, temaşa etmek.

Fes üzre şāluñı seyr eyledükde ʿāşıḳ-ı şeydā
Beyāż çıḳdı ḳırmızı şāl oyını şimdi ḫūbānuñ

seyr içün:

1. **seyr içün:***-içün*
Gazel 70
Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Gezinti, gezme // temaşa, manzara.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

seyrān eyle:

1. **seyrān eyle:**
Mesnevi 4
Mısra: **40**
Kelime Tipi: -
Gezmek.

Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-i Şāh-ı Mārān
Ārzūlı iseñ anı varıp eyle seyrān

seyre çıḳ:

1. **seyre çıḳ:**
Gazel 27
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Gezintiye çıkmak, alay, merâsim vb. görülecek şeyleri görmeye gitmek.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

seyre çıḳdıġın:

1. **seyre çıḳdıġın:***-dıḳ, -ı, -n*
Gazel 96
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Gezintiye çıkmak, alay, merâsim vb. görülecek şeyleri görmeye gitmek.

O mest-i nāzik eder seyre çıḳdıġın ifşā
Ṣadā-yı naʿra-i gül-bāng-ı hū çemen-be-çemen

seyr-i bāġ etse:

1. **seyr-i bāġ etse:***-se*
Gazel 70
Mısra: **20**
Kelime Tipi: -
Bağı, bahçeyi seyretmek.

Ṭıfl-i nev-resdir aġacdan ata binmiş gūyā
Seyr-i bāġ etse süvār olmada dal üstüne gül

seyr-i bārūyı:

1. **seyr-i bārūyı:***-y, -ı*
Kıt'a 23
Mısra: **16**
Kelime Tipi: -
Burc seyretmek, gezintisi.

Dediler çend melek burc-ı felekden tārīḫ
Seyr-i bārūyı geliñ ḳalʿa-i Aḳkirmāna

seyr-i çemen:

1. **seyr-i çemen:**
Gazel 135
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Çimenlik gezintisi.

Defʿ-i ġam reftār-ı dīdār ḫaṭ-ı dildārdır
Māʾ-ı cārī ḫūb-rū seyr-i çemen dedikleri

seyr-i gülzāra ṣalındıḳca:

1. **seyr-i gülzāra ṣalındıḳca:***-ın, -dıḳ, -ca*
Gazel 46
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Gül bahçesi gezintisine çıkmak.

Seyr-i gülzāra ṣalındıḳca o bālā ḳadd

ile
Ṣanıram her ḫaṭvede bir serv-i müsteṯnā biter

seyr-i ḫāliñ:

1. **seyr-i ḫāliñ:***-iñ*
Gazel 99
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Beni seyretme.

Degüldür seyr-i ḫāliñ
ża'f-ı çeşmimle cüdā benden
Eder Hindi temāşā rind-i 'āşıḳ çeşm-i sūzenden

seyr-i kemerde:

1. **seyr-i kemerde:***-de*
Gazel 69
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kemer gezintisi.

Seyr-i kemerde etdi aḳın teşne-dillere
Ṣu gibi elde deşne cüvānı Sitānbuluñ

seyr-i sūḳ-ı mercānıñ:

1. **seyr-i sūḳ-ı mercānıñ:***-ıñ*
Gazel 90
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mercan sokağını gezmek.

Aña ne sūd olur seyr-i sūḳ-ı mercānıñ
Yanında gevher ola seng-i çārsū-yı vaṭan

seyrine var:

1. **seyrine var:**
Mesnevi 5
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Seyrine varmak.

Bir yılanlı ḳayaġan ḳal'adır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

şeyṭāna uyma:

1. **şeyṭāna uyma:***-ma*
Mesnevi 4
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Kötü bir şey yapma isteğine kapılmak.

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

seyyāḥ olmaz:

1. **seyyāḥ olmaz:***-maz*
Gazel 48
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gezgin olmak.

Bī-baṣar devr-i ḫadiñ etse de seyyāḥ olmaz
Esb-i ṭāḥūne nite çerḫ-i 'amāsıyla döner

seyyāḥ-ı baḫt u ṭāli'im:

1. **seyyāḥ-ı baḫt u ṭāli'im:***-im*
Gazel 31
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Baht ve talih gezgini.

Ser-be-ceyb-i ḫırḳadır seyyāḥ-ı baḫt u ṭāli'im
Vermeyip bir dem nefes şöyle ṣafā-yāb uyur

seyyāh-ı felek:

1. **seyyāh-ı felek:**
Kıt'a 23
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Gökyüzü seyyahı.

Görmedi mislini seyyāh-ı felek devrinde

Bu resāḫatde binā şānı çıḳa eyvāna

seyyiʿāt:

1. **seyyiʿātın:**-*ın*
Kıt'a 9
Mısra: **4**
Günahlar, suçlar, kötülük.

Ḥabību'llāh şefāʿat eylesin rūz-ı ḳıyāmetde
Olup ḫayra mübeddel ḳılmasınlar seyyiʿātın fāş

seyyid ʿalī:

1. **seyyid ʿalī:**
Gazel 132
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Seyyit Ali, neyzen.

Rıḥlet-i dār-ı beḳā edince tārīḫin dedim
Göçdü fānīden muḥibb-i ḫānedān Seyyid ʿAlī

seyyid ḫalīle:

1. **seyyid ḫalīle:**-*e*
Gazel 75
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Seyyit Mehmet'in kardeşi.

Oldu āḫir dāderi Seyyid Ḫalīle hem-civār
Bir yere cemʿiyyet etdi ol iki tāze nihāl

seyyid meḥemmed:

1. **seyyid meḥemmed:**
Kıt'a 8
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Özel isim.

Ben daḫi etdim duʿā dedim hemān tārīḫimi
Ola bu Seyyid Meḥemmed ʿālem içre ser-firāz

2. **seyyid meḥemmed:**
Gazel 75
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Seyyit Halil'in kardeşi.

Naḳş-bendīden erenler dediler tārīḫini
Rāh-ı ḥaḳda eyledi Seyyid Meḥemmed irtiḥāl

sezā:

1. **sezā:**
Kıt'a 1
Mısra: **4**
Uygun, münasip.

Kātib-i māşıṭa naẓīri Ḥasīb
Ḫaṭṭına zer-feşān olursa sezā

ṣıdḳ:

1. **ṣıdḳile:**-*ile*
Gazel 63
Mısra: **11**
Ar. Gerçeklik, doğruluk.

Kim Ḥasībā işigünde ola ṣıdḳile muḳīm
Anı maḥrūm ede ḥāşā ki şeh-i kişver-i ʿışḳ

2. **ṣıdḳile:**-*ile*
Kıt'a 19
Mısra: **1**
Ar. Gerçeklik, doğruluk.

Ṣıdḳile bendesi ol Ḥażret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāṣıl olam sırr-ı dile "men ʿarefe"

ṣıdḳ u maḥabbet:

1. **ṣıdḳ u maḥabbet:**
Gazel 140
Mısra: **2**

Kelime Tipi: -
Sadakat ve sevgi.

Her kim şehādet etdi bilip ḥaḳḳ Muḥammedi
Ṣıdḳ u maḥabbet ile sever āl-i Aḥmedi

ṣıdḳ u maḥabbete:

1. **ṣıdḳ u maḥabbete:** *-e*
Gazel 52
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Sadakat ve sevgi.

Ṣıdḳ u maḥabbete dil-i bī-ġıll u ġış gerek
Gülşen-serāy-ı cennete ḫār u ḫas istemez

şifā:

1. **şifā:**
Mesnevi 1
Mısra: **11**
Aşk derdine derman.

Nuṭḳ-ı pākiñ dil-i bīmāra şifā
Her nefes mürdeler eyler iḥyā

şifā-baḫş eyler:

1. **şifā-baḫş eyler:** *-r*
Kıt'a 13
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Derde derman kılmak.

Dil-i bīmārıma emdikce şifā-baḫş eyler
Laʿl-i āliñe ya ḳırmız mı ya tenzū mı desem

şıfāhan:

1. **şıfāhāna:** *-a*
Gazel 103
Mısra: **11**
İsfahan, İran'da İsfahan Eyaleti'nin yönetim merkezi olan şehir. Aynı zamanda ülkenin üçüncü büyük şehridir. Bu şehir Safavi döneminde başkent idi, bu nedenle söz konusu şehirde çok sayıda tarihi eser bulunmaktadır.

Rāst geldim o şeh-nāza Ṣıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā evc-i ʿIrāḳa

sifāl:

1. **sifāl:**
Gazel 70
Mısra: **30**
Çanak, çömlek // kadeh.

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

2. **sifāl:**
Gazel 1
Mısra: **9**
Far. Çanak çömlek parçası. Seg-i kūyuñ sifālin sāġar-ı Cemşīde virmezler Seg-i kūyuñ sifālin sāġar-ı Cemşīde virmezler.

Ṣunarsa pīr-i muġān köhne bir sifāl saña

ṣıfr-ı ḫālī:

1. **ṣıfr-ı ḫālī:**
Kıt'a 15
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Boş sıfır.

Ṣıfr-ı ḫālī raḳamı ḫaṭṭı degüldür ḫāli
Naḳd-ı cān u dili ʿuşşāḳı eder cemʿa yekūn

ṣıfr-ı raḳam:

1. **ṣıfr-ı raḳam:**

Gazel 97

Mısra: **14**

Kelime Tipi: **-**

"0" rakamı.

Bilmeyen dāʿire-i ḥaddin eder maḥv-ı vücūd
Ḥakk olur ṣıfr-ı raḳam kim çıḳa pergārından

<u>ṣığ:</u>

1. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*

Gazel 57

Mısra: **1**

Bir yere bütünüyle girebilmek.

Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā ṣığışdırmış
ʿAceb taṣvīr-i şāmı ḥabbe-i yektā ṣığışdırmış

2. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*

Gazel 57

Mısra: **2**

Bir yere bütünüyle girebilmek.

Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā ṣığışdırmış
ʿAceb taṣvīr-i şāmı ḥabbe-i yektā ṣığışdırmış

3. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*

Gazel 57

Mısra: **4**

Bir yere bütünüyle girebilmek.

Bir enbān-ı kerāmetdir derūn-ı ehl-i ʿirfānıñ
Ki her bir kūşesinde kenz-i lā-yefnā ṣığışdırmış

4. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*

Gazel 57

Mısra: **6**

Bir yere bütünüyle girebilmek.

Ne sāḥir-pīşedir çeşmim ḫayāl-i gīsuvānıñla
Ḳoyup bir şīşe içre bunca ejderhā ṣığışdırmış

5. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*

Gazel 57

Mısra: **8**

Bir yere bütünüyle girebilmek.

ʿAlāmetdir meger devr-i ḳamerden ḫaṭṭ-ı ḫaddiniñ
Ki bir hāle iki mihr-i cihān-ārā ṣığışdırmış

6. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*

Gazel 57

Mısra: **10**

Bir yere bütünüyle girebilmek.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim
Mücessem naḳşe gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣığışdırmış

7. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*

Gazel 57

Mısra: **12**

Bir yere bütünüyle girebilmek.

Göñülde ebruvānıñ ʿışḳını pinhān eden ʿāşıḳ
İki tīğı niyām-ı vāḥide ḥaḳḳā ṣığışdırmış

8. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*
Gazel 57
Mısra: **14**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

Nice reşk etmeyem āyīne-i endāma baḳdıḳca
Alıp āġūşına ol servi ser-tā-pā ṣığışdırmış

9. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*
Gazel 57
Mısra: **16**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

Meş̲eldir çün ġılāfa nīze ṣığmaz derler ammā kim
Müjeñ almış ḫayāle ʿāşıḳ-ı şeydā ṣığışdırmış

10. **ṣığışdırmış:** *-ış, -dır, -mış*
Gazel 57
Mısra: **18**
Bir yere bütünüyle girebilmek.

Ḥasīb üstād-ı şiʿr-i bī-naẓīriñ eyleyip tanẓīr
Dehān-ı mūr-ı aḥḳar loḳma-i ʿanḳā ṣığışdırmış

siḥr ü efsūn eyleme:

1. **siḥr ü efsūn eyleme:** *-me*
Gazel 112
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sihirleyip büyülemek.

Dīde-i cādūlarıñla siḥr ü efsūn eyleme
Bu dil-i dīvāneyi ġamzeñle meftūn eyleme

siḥr [ü] efsūndur:

1. **siḥr [ü] efsūndur:** *-dur*
Gazel 87
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Sihir ve büyü.

Mışraʿ-ı naẓmile tesḫīr-i cüvānān eylerem
Hep musaḫḫardır baña çün siḥr [ü] efsūndur sözüm

siḥr-i efsūndur:

1. **siḥr-i efsūndur:**
Gazel 87
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Sihir ve efsun.

Mışraʿ-ı naẓmile tesḫīr-i cüvānān eylerem
Hep musaḫḫardır baña çün siḥr [ü] efsūndur sözüm

ṣıḳ ṣıḳ:

1. **ṣıḳ ṣıḳ:**
Gazel 121
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sık sık.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab gelse vaḳt-i yaza yelpāze

ṣıḳ ṣıḳ dizip:

1. **ṣıḳ ṣıḳ dizip:** *-ip*
Gazel 55
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sık sık sıralamak.

Lebiñ ḫaṭṭ-ı hümāyūn mı getirdi şāh-ı ḥüsnüñden
Müjeñ leşkerleri ṣıḳ ṣıḳ dizip taʿlīm göstermiş

şikār:

1. **şikāra:**-*a*
   Mesnevi 5
   Mısra: **13**
   Av.

Ṣaldı doġancı balabanı şikāra imdi
Ḳondu ḳaraaġaca oḳu yañılmaz şimdi

şikār oldu:

1. **şikār oldu:**-*du*
   Mesnevi 4
   Mısra: **45**
   Kelime Tipi: **-**
   Avlanmak.

Ḳaraca körlüge ḳaçmadı hele oldu şikār
Kesdirince başını eyledi ṣaḥrāya firār

şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur:

1. **şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur:**-*mu, -dur*
   Gazel 66
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Etki sahibinin avı yok.

Ey dil şikār-ı kārgeriñ yoḳ mudur seniñ
Ey bülbül-i sipihr seḥeriñ yoḳ mudur seniñ

şikem-ḫvār:

1. **şikem-ḫvāra:**-*a*
   Gazel 93
   Mısra: **3**
   Şişman.

Tenāvül etdigi miḳdārdır ṣıḳlet şikem-ḫvāra
Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ʿiṣyān-ı cābīden

şikest:

1. **şikest:**
   Gazel 9
   Mısra: **10**
   Far.kırılmış,kırma, kırılma.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

şikest olalı:

1. **şikest olalı:**-*alı*
   Gazel 86
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Sona ermek, bozulmak.

Bezm-i ʿışḳ içre şikest olalı cām-ı nāmūs
Āb-ı rūyumla mey-i ʿārımı dökdüm ṣaçdım

şikeste oldu:

1. **şikeste oldu:**-*du*
   Gazel 41
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Kırılmak II patlamak, sönmek.

Bendini çāk ede cüvānım çıtır pıtır
Oldu şikeste rişte-i cānım çıtır pıtır

şikeste-bāl olup:

1. **şikeste-bāl olup:**-*up*
   Gazel 117
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Kanadı kırık olmak II Çaresiz olmak.

Vebāl-i nehş-i nīş-i cevr eden mānende-i zünbūr

Şikeste-bāl olup bulmaz ṣafā-yı bāl kendüde

şikeste-dār-ı reftārıñ:

1. **şikeste-dār-ı reftārıñ:** *-ıñ*
Gazel 104
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Yürürken sağa sola sallanma. II Kırık dökük yürüme.

Şikeste-dār-ı reftārıñ öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

sikke giyin:

1. **sikke giyin:** *-in*
Kıt'a 19
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sikke giymek.

Ser-bülend oldu şeref buldu giyin sikke Ḥasīb
Erdi ʿālemde külāhıyla mināre şerefe

sikke-i maḍrūb:

1. **sikke-i maḍrūb:**
Gazel 138
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Basılmış sikke.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi
İddiḫār olmaġa lāyıḳ zer-i maḥbūb gibi

sıḳlet:

1. **sıḳlet:**
Gazel 93
Mısra: **3**
Ağırlık II Sıkıntı.

Tenāvül etdigi miḳdārdır sıḳlet şikem-ḫvāra
Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ʿişyān-ı cābīden

sıḳlet verir:

1. **sıḳlet verir:** *-ir*
Gazel 45
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ağırlık, sıkıntı vermek.

Yüklenir bār-ı riyāyı meclise sıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi beni iġżāb eder

sıḳlet-i bār-girān olmasın:

1. **sıḳlet-i bār-girān olmasın:**
Gazel 71
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ağır yük sıkıntı olmak.

Nev fidancıḳdır eyā bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıḳlet-i bār-girān olmasın al üstüne gül

sil:

1. **sil:**
Gazel 78
Mısra: **2**
Silmek, temizlemek.

Kūyuñda eşk-i çeşmim seyl bil
Ey şūḫ vermesin seni ġarḳ-ābe seyl sil

2. **sil:**
Mesnevi 4
Mısra: **29**
Bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

silaḥdār:

1. **silaḥdārından:** *-ı, -n, -dan*

Gazel 97

Mısra: **12**

Osmanlılar döneminde padişah, sadrazam, vezir vb. devlet büyüklerinin silahlarına bakan ve koruyan kimse.

Būsına ḫaṭṭ-ı ruḫa bīm-i nigehdir mānic
ʿArż-ı ḥāl eyleyemem şāha silaḥdārından

silk-i beyāna:

1. **silk-i beyāna:** *-a*

Mesnevi 1

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **-**

Söyleme, ifade ipi.

Eyleye silk-i beyāna tanẓīm
Ede taʿbīrde farṭ-ı taʿẓīm

silmede süpürmede:

1. **silmede süpürmede:** *-de*

Gazel 127

Mısra: **5**

Kelime Tipi: **Kalıp İfade**

Silmede süpürme.

Her seḥer silmede süpürmede reh-güẕerin
Dīde saḳḳāya miṣāl oldu müje çārūba

sīm:

1. **sīm:**

Gazel 6

Mısra: **9**

Ar. Gümüş, fıdda.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

2. **sīm:**

Gazel 12

Mısra: **8**

Ar. Gümüş, fıdda.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

3. **sīm:**

Gazel 6

Mısra: **3**

Gümüş.

Sühā der-eşheb-i ebr olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını tesyīr ider mehtāb

sīm āyīne:

1. **sīm āyīne:**

Gazel 100

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Gümüş ayna.

Ya rabṭ-ı faṣṣ-ı zümürrüdle ḫātem-i elmās
Ya sīm āyīne pervāzı kāşī-i zerrīn

sīm seḥāb:

1. **sīm seḥāb:**

Gazel 12

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Gümüş bulut.

Aṭlas-ı çerḫi edip fermene raḳḳāṣ felek
Necm bendīne-i zer sīm seḥāb aña şerīt

sīm ü zer:

1. **sīm ü zer:**

Gazel 18

Mısra: **10**

Kelime Tipi: -
Gümüş ve altın.

Zehr olur ol mihr ü meh ruḫsārsız dār-ı felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i zāra ṣubḥ u şām telḫ

sīm-bāzū:

1. **sīm-bāzū:**
Kıt'a 17
Mısra: **1**
Gümüş pazı, kol.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

şimdi:

1. **şimdi:**
Mesnevi 3
Mısra: **4**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an"anlamlarında zaman zarfı.

Göricek Leylīyi hevdecde olur efgende
Ḳaysıñ aḥvāline şimdi deve eyler ḫande

2. **şimdi:**
Mesnevi 5
Mısra: **14**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an"anlamlarında zaman zarfı.

Ṣaldı doġancı balabanı şikāra imdi
Ḳondu ḳaraaġaca oḳu yañılmaz şimdi

3. **şimdi:**
Mesnevi 5
Mısra: **15**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an"anlamlarında zaman zarfı.

Üç dere ṭaşḳın olup şimdi geçilmez dereler
Aḫī Evranla refīḳız ederiz ġārı maḳarr

4. **şimdi:**
Gazel 130
Mısra: **14**
Şimdi, bu an.

Merhemiñ ḳand-i leb-i āyīne-i ruḫsārdır
Eyleyen şimdi Ḥasībā ṭūṭī-i gūyā seni

5. **şimdi:**
Gazel 60
Mısra: **9**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Şimdi mest-i cām u çeşm-i laʿl-i dildārım Ḥasīb
Ülfet-i mey-ḫāne vü peymāneden etdim ferāġ

6. **şimdi:**
Gazel 73
Mısra: **3**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Güzeştelendi olur şimdi ṭālib-i āġūş
Ki derd-i şīve edip bu zamān zamānı degül

7. **şimdi:**
Gazel 117
Mısra: **2**
"İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında kullanılan zaman zarfı.

Erişdi dest-i gül-çīn-i ḫayālim şāh-ı maḳṣūda
Yetişmişlerdenim şimdi bu bāġ-ı dehr-i dil-cūda

8. **şimdi:**
Gazel 61
Mısra: **9**
Bu çağda, bu zamanda, şimdi.

Ben Hevāyī şimdi ṭaġlarda köçekciyim bugün
Çirke-i çengāne-i ʿörfāneden etdim ferāġ

şimdi kim oḳur:

1. **şimdi kim oḳur:**
Gazel 13
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Şimdi kim okur. II Hiç kimse değer vermez.

Şimdi kim oḳur menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḫ Ḥasībā ile ʿālemde ḥavādiṯ (Fi Ġurre Şaʿbān Sene 1198)

sīm-i ḫām-endāmını:

1. **sīm-i ḫām-endāmını:**-*ı, -n, -ı*
Gazel 28
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Henüz olgunlaşmayan gümüş.

Eyledim tamġa-i būsiş sīm-i ḫām-endāmını
Sevdigim ser-tā-be-pā oldu mükerrer muʿteber

sīm-ten:

1. **sīm-ten:**
Gazel 122
Mısra: **6**
Far. gümüş tenli.

Mihr ü meh oldu rāh-güẕārında çehre-sā
Ol sīm-ten girince libās-ı zer-ā-zere

sįne:

1. **sīnem:**-*m*
Gazel 9
Mısra: **3**
Far. 1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

2. **sīneme:**-*m, -e*
Gazel 125
Mısra: **1**
1- Sadr, göğüs,kalp. 2- Âşığın kalbi.

Ya zaḫm ur sīneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

3. **sīnemi:**-*m, -i*
Gazel 80
Mısra: **1**
(Âşığın) göğsü, bağrı.

Sīnemi hicriñle pür-dāġ u siyeh-fām eyledim
Şāhıma ḥāl-i dili maḥżarla iʿlām eyledim

4. **sīnemde:**-*m, -de*
Gazel 34
Mısra: **8**
(Âşığın) göğsü, sinesi.

Etsem Ḥasīb ʿazm-i reh-i Kaʿbe-i viṣāl

Sînemde dāġ-ı meşʿal ü āhım delīl olur

5. **sînemde:** *-m, -de*
Gazel 88
Mısra: **1**
(Âşığın) göğsü, sinesi.

Sînemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

6. **sînemde:** *-m, -de*
Gazel 88
Mısra: **1**
(Aşığın, şairin) Göğüs, bağır II gönül, yürek.

Sînemde ʿışḳ-ı yārı nihān eyledim bugün
Cismim niyām-ı tīġ-i bürān eyledim bugün

sîneden būse ver:

1. **sîneden būse ver:**
Gazel 92
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Göğüsten öpücük vermek.

ʿIyd oldu aç fütādeñi ver būse sîneden
Şāhım leẕeẕ mevācibidir iç ḫazīneden

2. **sîneden būse ver:**
Gazel 92
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Göğüsten öpücük vermek.

ʿIyd oldu aç fütādeñi ver būse sîneden
Şāhım leẕeẕ mevācibidir iç ḫazīneden

sîne-i āfāḳa:

1. **sîne-i āfāḳa:** *-a*
Kıt'a 23
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Ufukların sinesi.

Bedeni sîne-i āfāḳa ḳılır istiġnā
Nāz eder ṭābyaları mihr ü meh-i tābāna

sîne-i māderde:

1. **sîne-i māderde:** *-de*
Gazel 30
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Anne göğsünde.

Fitne-i devr-i ḳamer nāʿimdir īḳāẓ olmasın
Sîne-i māderde ol ḫūrşīd-i ʿālem-tāb uyur

sîne-i ṣāfında:

1. **sîne-i ṣāfında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 102
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Güzel, berrak göğüs.

Sîne-i ṣāfında bostānın temāşā ḳıl Ḥasîb
Ḫūb ʿaks etmiş turunc āyîne-i billūrda

sîne-i yārı:

1. **sîne-i yārı:** *-i*
Mesnevi 5
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin göğsü.

Yay-ıla sîne-i yārı ki raḳîb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

sînemde yatdı:

1. **sīnemde yatdı:** *-dı*
Gazel 67
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aşığın göğsünde yatmak.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

sipāh çekdi:

1. **sipāh çekdi:** *-di*
Kıt'a 21
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Ordu sevk etmek.

Eyledi ḫaṭṭ-ı hümāyūn ışdār
Maşrıḳa şāh-ı ʿArab çekdi sipāh

siperiñ yoḳ mudur:

1. **siperiñ yoḳ mudur:** *-mu, -dur*
Gazel 66
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Arkasına saklanacak alet. II Koruyucu.

Ḫavf etme tīr-i ḳażādan sen ol ḳadar
ʿĀşıḳ Rıżā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

sipihr:

1. **sipihriñ:** *-iñ*
Gazel 124
Mısra: **4**
Felek // gök // talih.

Pey-ā-pey sāġar-ı sīm ü zeriñ devr eylesin sāḳī
Degül rindān sipihriñ mihr ü māh u ṣubḥ u şāmında

sipihr-i keç-reviñ:

1. **sipihr-i keç-reviñ:** *-iñ*
Gazel 85
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Feleğin yanlış yoldan gitmesi, ters dönmesi.

O meh-rūya raḳīb-i naḥs-kevkeb iḳtirān etmiş
Bu devrinde sipihr-i keç-reviñ luṭfunda ġam gördüm

sipihr-i mihr ü māhıñ:

1. **sipihr-i mihr ü māhıñ:** *-ıñ*
Gazel 83
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Ay ve güneşin göğü.

ʿAceb ser-mest-i ʿışḳam sāḳiyā şām u seḥer bilmem
Sipihr-i mihr ü māhıñ meclise köhne sifāl etmem

şiʿr:

1. **şiʿriñi:** *-i, -n, -i*
Gazel 15
Mısra: **9**
Vezinli söz.

Ḥasībā ḥażret-i Sālim Efendi şiʿriñi görse
Ḳuṣūruñ ʿafv ile tekmīl eder ġayra recādan gec

2. **şiʿriñ:** *-i, -n*
Gazel 29
Mısra: **12**
Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā mest olup aḥbāb uyur

3. **şiʿrde:** *-de*
Gazel 37
Mısra: **20**
Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz.

Ḳıl vaṣf-ı ʿaḳd-i ṭurre-i ġaẕālini
Nüzhet Ḥasīb şiʿrde luġazla ġazeldedir

sīr olmış:

1. **sīr olmış:** *-mış*
Gazel 3
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Doymak.

Şöyle sīr olmış dehānuñ kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-ender-muḥāl olmış baña

sīr olur:

1. **sīr olur:** *-ur*
Gazel 40
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Doymak.

Bir ṭabʿ kim zülāl-i maʿārifle sīr olur
Gülzār-ı naẓma verd-i ṭarāvet-peẕīr olur

sīr-āb eder:

1. **sīr-āb eder:** *-er*
Gazel 45
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Susuzluğu gidermek, suya kandırmak.

Āb-ı şiʿrin etse cārī lüʾlüʾ-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı ʿışḳı hep sīr-āb eder

şīrāza dek gitdi:

1. **şīrāza dek gitdi:** *-di*
Gazel 128
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şiraz'a kadar gitmek.

Kenār-ı nüsḫa-i vaṣfında bāb-ı zülfi şerḥ olmaz
Bu faṣluñ ḳīl ü ḳāli baḥsle Şīrāza dek gitdi

sīret-i lālimdedir:

1. **sīret-i lālimdedir:** *-im, -de, -dir*
Gazel 38
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Konuşamama yüzü.

Ṣūret-i sırr-ı meẓāhir sīret-i lālimdedir
Bī-telaffuẓ ḳāl-i maʿnā ḥālet-i lālimdedir

şiʿri bıraḳ:

1. **şiʿri bıraḳ:**
Gazel 73
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şiiri bıraḳ.

Bu bābda mesʿele faṣl olunmaz etme ḳīl ü ḳāl
Ḥasīb şiʿri bıraḳ imtiḥān zamānı degül

şiʿr-i selīsin:

1. **şiʿr-i selīsin:** *-i, -n*
Gazel 70
Mısra: **35**
Kelime Tipi: **-**
Düzgün, akıcı şiir.

Gül redīfinde düzüp şiʿr-i selīsin üstād
Dizdiler ṣanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

şiʿr-i ter:

1. **şiʿr-i ter:**
Gazel 92

Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yeni, taze şiir.

Aḥbāba berg-i sebzdir ey dil bu şiʿr-i ter
Maḥṣūl-i bāġ-ı ṭabʿ-ı Ḥasīb-i kemīneden

<u>şiʿri yazsın:</u>

1. **şiʿri yazsın:***-sın*
Gazel 67
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Şiiri yazmak.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i Şiʿrā ṣabāḥa dek

<u>şīr-i zamān çekmez:</u>

1. **şīr-i zamān çekmez:***-mez*
Gazel 50
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Zamanın aslanı çekmek.

Ser-i zülfüñ ġamın ṣanma hemān ben nā-tüvān çekmez
Belā zencīrini ādem degül şīr-i zamān çekmez

2. **şīr-i zamān çekmez:***-mez*
Gazel 50
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Zamanın aslanı çekmek.

Ser-i zülfüñ ġamın ṣanma hemān ben nā-tüvān çekmez
Belā zencīrini ādem degül şīr-i zamān çekmez

<u>şīrīn nefesinden:</u>

1. **şīrīn nefesinden:***-i, -n, -den*
Gazel 54
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Tatlı nefes.

Görmedin dil-beri şīrīn nefesinden biliriz
Nuṭḳ-ı ṭūṭī-i şeker-rīzi sesinden biliriz

<u>sirişk:</u>

1. **sirişkim:***-im*
Gazel 91
Mısra: **1**
Gözyaşı.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile ʿayān olsun mu derdim ben

2. **sirişk:**
Gazel 92
Mısra: **5**
Göz yaşı.

İṭfā eder mi āteş-i ʿışḳ-ı dili sirişk
Yoḳ farḳı yemde muḥteriḳ olan sefīneden

<u>sirişk-i çeşm-i pür-ḫūna:</u>

1. **sirişk-i çeşm-i pür-ḫūna:***-a*
Gazel 46
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kanlı gözyaşı.

Hep şaḳāyıḳlar ḳaranfüller açar mecrāsına
Hicr-i ḫaddiñle sirişk-i çeşm-i pür-ḫūna biter

<u>sirişk-i çeşmim:</u>

1. **sirişk-i çeşmim:** *-im*
Gazel 62
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

Cereyān etmede kūyunda sirişk-i çeşmim
Eyleme anı gözüm ḫāk-i rehiñde ırmaġ

şirişk-i dīde:

1. **şirişk-i dīde:**
Gazel 89
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

Niḳāb etdikce ruḫsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

sirişk-i dīdeme:

1. **sirişk-i dīdeme:** *-e*
Gazel 99
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı.

Sirişk-i dīdeme cān zaḫm-ı sīnemden nigāh eyler
Neẓāret defʿ-i ġamdır sāḥil-i deryāya revzenden

sirkelen:

1. **sirkelense:** *-se*
Gazel 56
Mısra: **3**
Suratını ekşitmek, canı sıkılmak; yayık çalkalanırken yoğurdun köpürüp kabarcık oluşturması (TS, 188) II öfkelenmek.

ʿAceb mi sirkelense vāʿiẓ-i pīr-i muġān sāḳī
Şarāb-ı ḫoş-güvāra etmemiş ḥürmet nemek ḳatmış

sırr-ı aḥvālime:

1. **sırr-ı aḥvālime:** *-im, -e*
Mesnevi 1
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Hallerin sırrı.

Sen veliyyü'l-niʿam-ı ʿālemsin
Sırr-ı aḥvālime [.] maḥremsin

sırr-ı dile:

1. **sırr-ı dile:** *-e*
Kıt'a 19
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gönül sırrı.

Ṣıdḳile bendesi ol Ḥażret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāṣıl olam sırr-ı dile "men ʿarefe"

sırr-ı ḫudā:

1. **sırr-ı ḫudā:**
Gazel 66
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Allah'ın hikmeti // ilahî sır.

Sırr-ı Ḫudā vücūd-ı maẓāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān başarıñ yoḳ mudur seniñ

sırr-ı meknūndur:

1. **sırr-ı meknūndur:** *-dur*
Gazel 87
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gizli sır.

Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-i Ḫüdādır cümlesi
Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-ı meknūndur sözüm

sırr-ı “menʿaref”:

1. **sırr-ı “menʿaref”:**
Kıt'a 18
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
"men 'aref" sırrı. (men 'aref: nefsini bilen, kendini tanıyan. "Men arefe nefsehu fekad arefe rabbehu/Kendini bilen Rabbini bilir" hadisine göndermedir.).

Bī-tekellüf keşf olup kendüye sırr-ı “menʿaref”
Maẓhar oldu Ḥaḳḳ bu kim feyż-i ʿaṭā-yı Ḥażrete

sırr-ı mevlānā:

1. **sırr-ı mevlānā:**
Kıt'a 18
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Mevlânâ'nın sırrı.

Sırr-ı Mevlānā żiyā-pāş-ı ʿaṭā olup aña
Ẕerre iken oldu vāṣıl şems-i çarḫ-ı rifʿate

şīşe-i meksūrda:

1. **şīşe-i meksūrda:***-da*
Gazel 102
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kırık şişe.

Fikr-i şādī cāy-gīr olmaz dil-i maġdūrda
Mey nice eyler temekkün şīşe-i meksūrda

şīşe-i meyi:

1. **şīşe-i meyi:***-i*
Gazel 64
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Şarap şişesi.

Marīż-i ʿışḳ olana sāḳiyā nedir ʿilāc
Ki şīşe-i meyi sen raḥm-i sīne-çākime çek

şitā:

1. **şitādan:***-dan*
Gazel 69
Mısra: **2**
Kış.

Artıp bahārile yine şānı Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü emānı Sitānbuluñ

şitā hengāmı gelse:

1. **şitā hengāmı gelse:***-se*
Gazel 51
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kış zamanı gelmek.

Ġam-ı zülfüñle olduḳ keşmekeş serdī-i hicriñde
Şitā hengāmı gelse olmazız āheng-i şebsiz biz

şitāb var:

1. **şitāb var:**
Gazel 106
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Koşma, acele etme var,.

Kūy-ı yāre şitāb var dilde
Ḫʷāhiş-i intisāb var dilde

sitanbul:

1. **sitānbula:***-a*
Gazel 131
Mısra: **13**
İstanbul şehri.

Sitānbula medʿuvven eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet ile mihmānı

2. **sitānbula:**-*a*
Gazel 131
Mısra: **13**
İstanbul şehri.

Sitānbula medʿuvven eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet ile mihmānı

3. **sitānbūldur:**-*dur*
Gazel 113
Mısra: **6**
İstanbul şehri.

O āteş-pāreniñ şehr-i dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır żarar aḫker ḫuṣūsında

4. **sitānbuluñ:**-*uñ*
Gazel 69
Mısra: **1**
İstanbul şehri.

Artıp bahārile yine şānı Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü emānı Sitānbuluñ

5. **sitānbuluñ:**-*uñ*
Gazel 69
Mısra: **2**
İstanbul şehri.

Artıp bahārile yine şānı Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü emānı Sitānbuluñ

6. **sitānbuluñ:**-*uñ*
Gazel 69
Mısra: **4**
İstanbul şehri.

Çāk etdi çözdü māhveşān bend-i gerdenin
Geldi boġaz seyri zamānı Sitānbuluñ

7. **sitānbuluñ:**-*uñ*
Gazel 69
Mısra: **6**
İstanbul şehri.

Etmiş çenārcıġıla ḳavaḳ müsellemi ġālibā
Ṣalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

8. **sitānbuluñ:**-*uñ*
Gazel 69
Mısra: **8**
İstanbul şehri.

Seyr-i kemerde etdi aḳın teşne-dillere
Ṣu gibi elde deşne cüvānı Sitānbuluñ

9. **sitānbuluñ:**-*uñ*
Gazel 69
Mısra: **10**
İstanbul şehri.

Şerbet-fürūşları yine fısḳiyyeler düzüp
Gülşende ḳaṣra döndü dükānı Sitānbuluñ

10. **sitānbuluñ:**-*uñ*
Gazel 69
Mısra: **12**
İstanbul şehri.

Olmuş ḥarīḳ yerleri verd-i ḳuṣūr ile
Ṭaġ üstü bāġ cümle mekānı Sitānbuluñ

11. **sitānbuluñ:**-*uñ*
Gazel 69
Mısra: **14**
İstanbul şehri.

Gül-bün menārelerle gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir eẕānı Sitānbuluñ

12. **sitānbuluñ:**-*uñ*
Gazel 69
Mısra: **16**
İstanbul şehri.

Güller gibi bahāra
münāsib ġazelleri
Eyler hediyye tāze
zebānı Sitānbuluñ

13. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **18**
İstanbul şehri.

Olsun Ḥasīb sākin olan
gül gibi güşād
Mādām olur bahār u
ḫazānı Sitānbuluñ

14. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **1**
İstanbul şehri.

Artıp bahārile yine şānı
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emānı Sitānbuluñ

15. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **2**
İstanbul şehri.

Artıp bahārile yine şānı
Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü
emānı Sitānbuluñ

16. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **4**
İstanbul şehri.

Çāk etdi çözdü
māhveşān bend-i
gerdenin
Geldi boġaz seyri
zamānı Sitānbuluñ

17. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **6**
İstanbul şehri.

Etmiş çenārcıġıla ḳavaḳ
müsellemi ġālibā
Ṣalındı yine serv-i
revānı Sitānbuluñ

18. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **8**
İstanbul şehri.

Seyr-i kemerde etdi
aḳın teşne-dillere
Ṣu gibi elde deşne
cüvānı Sitānbuluñ

19. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **10**
İstanbul şehri.

Şerbet-fürūşları yine
fısḳiyyeler düzüp
Gülşende ḳaṣra döndü
dükānı Sitānbuluñ

20. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **12**
İstanbul şehri.

Olmuş ḥarīḳ yerleri
verd-i ḳuṣūr ile
Ṭaġ üstü bāġ cümle
mekānı Sitānbuluñ

21. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **14**
İstanbul şehri.

Gül-bün menārelerle
gülistān cevāmiʿi
Feryād-ı ʿandelībdir
eẕānı Sitānbuluñ

22. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **16**
İstanbul şehri.

Güller gibi bahāra
münāsib ġazelleri
Eyler hediyye tāze
zebānı Sitānbuluñ

23. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 69
Mısra: **18**
İstanbul şehri.

Olsun Ḥasīb sākin olan gül gibi güşād
Mādām olur bahār u ḫazānı Sitānbuluñ

24. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 90
Mısra: **3**
İstanbul şehri.

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi
Baña melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

25. **sitānbuluñ:** *-uñ*
Gazel 90
Mısra: **3**
İstanbul şehri.

Sitānbuluñ güzelin sevmezem perīse daḫi
Baña melek görünür cümle ḫūb-rūy-ı vaṭan

sitāre-i baḫt:

1. **sitāre-i baḫt:**
Gazel 66
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Talih yıldızı; bkz. 'kevkeb-i baḫt' md.

Devr oldu ey sitāre-i baḫt etmediñ ṭulūʿ
Çerḫ-i felekde yoḫsa yeriñ yoḳ mudur seniñ

sitem:

1. **sitemiyle:** *-iyle*
Gazel 106
Mısra: **5**
Zulüm, eza, cefa.

N'ola yār sitemiyle ḫam ḳaddim
Ḳuvvet-i ʿışḳ-ı şāb var dilde

sitem ü ṭaʿnına:

1. **sitem ü ṭaʿnına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 115
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Eziyet ve işkence.

Cevr-i bī-ġāyet-i dildāra taḥammül āsān
Ruḳabānıñ sitem ü ṭaʿnına ṭāḳat güççe

sitem-i nīş:

1. **sitem-i nīş:**
Gazel 56
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Zehirli eziyet.

O ṭūṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

2. **sitem-i nīş:**
Gazel 56
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Zehirli eziyet.

O ṭūṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

şīve:

1. **şīve:**
Gazel 3
Mısra: **4**
Cilve, edâ, naz.

Ḫˇāceden çıḳmış ẓerāfetle ʿalīm olmış baña
Şīve üstāddan el öpmiş ḫoş ḫişāl olmış baña

şīve-i reftārından:

1. **şīve-i reftārından:** *-ı, -n, -dan*
Gazel 97
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Nazlı nazlı yürüme, salınma.

Ṭūṭi lüknet-zededir leẕẕet-i güftārından
Serv pā-beste olur şīve-i reftārından

siyāḳ:

1. **siyāḳa:** *-a*
Gazel 103
Mısra: **14**
İfade tarzı; şekil, üslup II durum, hâl.

Ṭavr-ı ġazel-i ṭarz-ı meżāmīn-i meşelde
Ṭarḥıñda sebāḳ etme Ḥasībā bu siyāḳa

siyāvūş-ı keyān:

1. **siyāvūş-ı keyān:**
Gazel 101
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Keyanlı Siyavuş Paşa (16. asır Divan şairi Nev'i'nin kaside sunduğu devlet adamı).

Ḥüsnünü görse olur sevdāda bānū dāyesi
Ḫıdmet-i lālālığın eyler Siyāvūş-ı keyān

siyeh-rū:

1. **siyeh-rūdur:** *-dur*
Gazel 30
Mısra: **6**
Yüzü kara, günahkar, utanmaz.

Bār-ı zād olmuş ʿiẕār-ı yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar mescidde bī-ādāb uyur

siz biz:

1. **siz biz:**
Gazel 51
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Siz ve biz. II Hepimiz.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

sög-:

1. **sögmek:** *-mek*
Müfret 6
Mısra: **1**
Kötü söz söylemek.

Sögmek gibidir anasına ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür eyledigi nūn-ı nesneler

ṣoḥbet-i cān eyledim:

1. **ṣoḥbet-i cān eyledim:** *-dim*
Gazel 88
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Içtenlikle konuşan çok yakın dostlarla bir arada söyleşip dertleşmek.

Ben būs-i laʿlin istedim ol ḫancer ʿarż eder
Dil-berle ḫayli ṣoḥbet-i cān eyledim bugün

ṣoḥbet-i rinde:

1. **ṣoḥbet-i rinde:** *-e*
Gazel 12
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Rind sohbeti.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel

Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

ṣoḥbet-i rinde ḳarış:

1. **ṣoḥbet-i rinde ḳarış:**
   Gazel 12
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Rint sohbetine katılmak.

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

soḳraṭ:

1. **soḳraṭ:**
   Gazel 101
   Mısra: **4**
   Antik Yunan filozofudur. Heykeltıraş Sophroniskos'un ve ebe Fenarete'nin oğludur. Yunan Felsefesinin kurucularındandır.

Feylesūf-ı ḥikmete ḥayret verir endīşesi
Rüşdine teslīm olur Soḳraṭ olaydı imtiḥān

şol:

1. **şol:**
   Gazel 24
   Mısra: **4**
   "Şu "işaret sıfatı".

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

2. **şol:**
   Gazel 37
   Mısra: **10**
   "Şu "işaret sıfatı".

Pāk ede ṭaşt-ı tevbede ṣābūn-ı maġfiret
Şol kelleler ki kāle-i sūʾ-i ʿileldedir

3. **şol:**
   Gazel 110
   Mısra: **3**
   "Şu "işaret sıfatı".

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

şol ki:

1. **şolki:**
   Gazel 40
   Mısra: **13**
   Şu ki, şöyle ki.

Ḫāk-i tevāżuʿ ola şolki bu bāzārda
Bī-şekk cenāb-ı ḥażret-i Ḥaḳ dest-gīr ola

sonra:

1. **ṣoñra:**
   Gazel 115
   Mısra: **5**
   "Ardından, müteakiben" anlamındaki zarf.

İntisāb etse de ṣoñra olamaz kāşif-i rāz
Evveli dil-ber ile ʿaḳd-i uḫuvvet güççe

2. **ṣoñra:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **34**
   "Ardından, müteakiben" anlamındaki zarf.

Her ekini ekip Allāha tevekkül olasın
Olmayıp ṣoñra yüzü ḳara murādıñ bulasın

sormak:

1. **ṣormaġa:***-a*
   Mesnevi 4
   Mısra: **25**
   (Bir şey veya

kimsenin) Ne durumda olduğunu öğrenmek istemek.

Ḳand imiş ġayra gibi ṣormaġa yoḳdur ḥācet
Çeñe eyler baña būs gelse nevbet

soy:

1. **soydu:***-du*
Mesnevi 4
Mısra: **12**
Birinin giysilerini çıkarmak; birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek.

Bācdāra buluşunca ḳara bāzirgānı
Ordı Tatar begisi gibi soydu anı

söyle-:

1. **söylediler:***-di, -ler*
Kıt'a 2
Mısra: **5**
(Anlatmak istediği şeyi) Sözle bildirmek.

Söylediler rıḥleti tārīḫini
Rāh-ı cinān ʿāzimi Dervīş Bekir

şöyle:

1. **şöyle:**
Gazel 3
Mısra: **11**
Şöyle.

Şöyle sīr olmış dehānuñ kim güẕār itmiş nefes
Nuṭḳ ṣarf itmek muḥāl-ender-muḥāl olmış baña

2. **şöyle:**
Gazel 129
Mısra: **9**
Öyle bir, çok.

Düşelden ʿışḳıña şöyle żaʿīf ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü tüvān v'allāhi bi'llāhi

3. **şöyle:**
Gazel 29
Mısra: **9**
O kadar.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

4. **şöyle:**
Gazel 31
Mısra: **8**
O kadar.

Ser-be-ceyb-i ḫırḳadır seyyāḥ-ı baḫt u ṭāliʿim
Vermeyip bir dem nefes şöyle ṣafā-yāb uyur

5. **şöyle:**
Gazel 31
Mısra: **11**
O kadar.

Şöyle vaṣf etdim mey-i laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb
Oḳuduḳca lezzetinden mest olup aḥbāb uyur

6. **söylersin:***-r, -sin*
Gazel 3
Mısra: **13**
Demek, söylemek.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʿyā mı ya ḫulyā mı söylersin Ḥasīb

7. **söyledügi:***-düg, -i*
Gazel 138
Mısra: **10**
Demek, söylemek, konuşmak.

Noḳṭa-i ḫāliñi remz eylemede naẓma Ḥasīb
Güftedir söyledügi güfte-i mecẕūb gibi

8. **söylerse:***-r, -se*
Mesnevi 3
Mısra: **2**
Demek, dile getirmek, ifade etmek.

Leylī-i nāḳa-süvārı görüp oldu meftūn
Ḥayretinden deve söylerse ʿaceb mi Mecnūn

9. **söyleñ:***-ñ*
Gazel 46
Mısra: **7**
Demek, dile getirmek, ifade etmek.

Defʿ-i ṣıḳlet eylesin söyleñ raḳīb-i kāfire
Ol şeh-i ḫūbānla zīrā işim tenhā biter

<u>şoymaġa başladı:</u>

1. **şoymaġa başladı:***-la, -dı*
Mesnevi 5
Mısra: **21**
Kelime Tipi: **-**
Soymaya başlamak.

Yörügü şoymaġa başladı Şarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ḫıżr oldu Tatar aña hemān

<u>şoyramānī:</u>

1. **şoyramānīden:***-den*
Gazel 7
Mısra: **5**
?.

Şoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ nʿola
Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd hep

<u>söz diñle:</u>

1. **söz diñle:**
Gazel 110
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Söz dinlemek.

Beste-leb ol ḳıl edeb gel bezme söz diñle Ḥasīb
Hem-zebān olmaḳ ne ḥaddiñdir senüñ pür--gūlara

<u>sözüm:</u>

1. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **1**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Şāh-ı taḫt-ı mülk-i naẓmım şerʿ ü ḳānūndur sözüm
Lāyıḳ-ı pākīze-i ṭabʿ-ı hümāyūndur sözüm

2. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **2**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Şāh-ı taḫt-ı mülk-i naẓmım şerʿ ü ḳānūndur sözüm
Lāyıḳ-ı pākīze-i ṭabʿ-ı hümāyūndur sözüm

3. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **4**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Her ne deñlü eylesem noḳṣān erişmez beẕl ü ṣarf
Mālik-i kenz-i ʿulūmum māl-i Ḳārūndur sözüm

4. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **6**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Niceler etmez ḥased iblīs-i pür-telbīsveş
Laʿnet-i deḫḫāl-i melʿūn ibn melʿūndur sözüm

5. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **8**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Armaġan-ı ʿālem-i ġayb-i Ḫüdādır cümlesi
Kāşif-i esrār-ı kevn sırr-ı meknūndur sözüm

6. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **10**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Ben bir ʿummānum ki yoḳdur ḥadd ü pāyānum benüm
ʿĀrif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ u Ceyḥūndur sözüm

7. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **12**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Rīze-i elmāsveş zaḫmı ḳabūl etmez ʿilāc
Deşne-i zehr-āb-ı ṣadr-ı düşmen-i dūndur sözüm

8. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **14**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Ermişim taḳlīd ile taḥḳīḳa dervīşem bugün
Derd edindim Ḥażret-i Yezdān bī-çūndur sözüm

9. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **16**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Noḳṭa noḳṭa nükte-i mevhūm-ı taḥrīr-i evc
Ġālibā bir gerden-i pür-ḫāle meftūndur sözüm

10. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **18**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Sāʾil-i dehr-i denīye vermede naḳd-i cevāb

Şāʿirem bu ʿāleme gūyā ki medyūndur sözüm

11. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **20**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Vezn-i ṭabʿī tā ezel vehb-i İlāhīdir baña
Anıñ içün böyle pür-maʿnā vü mażmūndur sözüm

12. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **22**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Cāna urdum bir ağızdan ben tüfeng-i ṭabʿla
Reşk eden ḥāsidleriñ bağrına ḳurşundur sözüm

13. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **24**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Ṣarf-ı maḳdūr eyledim cümle taṣavvuf söyledim
Ḥikmet ü naḥv ü maʿānīden de bīrūndur sözüm

14. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **26**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Mıṣraʿ-ı ebyātıma māʾildir erbāb-ı süḫan
Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā ki mevzūndur sözüm

15. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **28**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Revnaḳ-ı mecmūʿa-i ʿālemdir eşʿārım benim
Ser-te-ser meşhūr-ı ʿāmm-ı rubʿ-ı meskūndur sözüm

16. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **30**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Mıṣraʿ-ı naẓmile tesḫīr-i cüvānān eylerem
Hep musaḫḫardır baña çün siḥr [ü] efsūndur sözüm

17. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **31**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Naẓm-i pāk-i Nābī-i dānādan efzūndur sözüm
Eyle bir kerre miḥekk-i ṭabʿ-ı ḫālişle ʿayār

18. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **33**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

ʿAyn-ı ʿibretle naẓar ḳıl ṣāfî altundur sözüm
Gūş edince mürdeye baḫş-ı ḥayāt eyler o dem

19. **sözüm:**
Gazel 87
Mısra: **35**
1. Şiir 2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil.

Ben Ḥasībem muʿciz-i ʿīsāya maḳrūndur sözüm

sözüm yoḳ:

1. **sözüm yoḳ:**
Gazel 113
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Söyleyecek bir şeyi olmamak || razıl omak.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

şu:

1. **şu:**
Gazel 88
Mısra: **10**
Ab, su.

Bāʿiṣ bu naẓma oldu ḫūb-rū serv-ḳad Ḥasīb
Şu gibi ḫāk-pāyına revān eyledim bugün

şu gibi elde:

1. **şu gibi elde:**
Gazel 69
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Su gibi elde.

Seyr-i kemerde etdi aḳın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne cüvānı Sitānbuluñ

şu ki:

1. **şu ki:**
Mesnevi 4
Mısra: **34**
Kelime Tipi: **-**
O kimse.

Şu ki doğunca eşek gibi gebersin ölsün
Demür az lebine aġyāra içir feyż olsun

şuʿā-ı nūr-ı şemʿ:

1. **şuʿā-ı nūr-ı şemʿ:**
Gazel 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Mum ışığının parlaklığı.

Beyāż fes üzre ṣarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

suʿāl:

1. **suʿāl:**
Gazel 71
Mısra: **10**
Ar. soru.

Bāde-nūş ol gel açıl refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

şuʿarā:

1. **şuʿarā:**
Kıt'a 13

Mısra: **9**
Şairler.

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā
Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

şubaşı:

1. **şubaşı:**
Mesnevi 4
Mısra: **43**
1.Acemi ocaklarında küçük aşamalı subay. 2. Osmanlılarda kapıkulu süvarileri arasından, savaş zamanı güvenlik işlerine bakmak, barış zamanı da vergi toplamak işleri için ayrılan kimse.

Ḫānı oġlu güleci eyledi bir şubaşı
Olımaz iken o şāhıñ eşigi firāşı

sū-be-sū:

1. **sū-be-sū:**
Gazel 96
Mısra: **1**
Her taraf, her yan.

Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze ḳılar cüst ü cū çemen-be-çemen

ṣubḥ olunca:

1. **ṣubḥ olunca:***-unca*
Gazel 31
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sabah oluncaya kadar.

Ṣubḥ olunca etmedi bu şeb ẓuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āġūşında ol meh-tāb uyur

ṣubḥ u şām:

1. **ṣubḥ u şām:**
Gazel 18
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sabah ve akşam.

Zehr olur ol mihr ü meh ruḫsārsız dār-ı felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i zāra ṣubḥ u şām telḫ

sübḥa-i lü'lü' müdür:

1. **sübḥa-i lü'lü' müdür:***-mü, -dür*
Gazel 44
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İnci tespih.

Dest-būsından revān ḫūbāne-i üftādegān
Şemse-i mercān-nişāne sübḥa-i lü'lü' müdür

sübḥa-i mercān:

1. **sübḥa-i mercān:**
Gazel 67
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Mercan tesbih.

Mey ḳaṭresini sübḥa-i mercān gibi çekip
Etdik o mehle giceyi iḥyā ṣabāḥa dek

ṣubḥ-dem:

1. **ṣubḥ-dem:**
Gazel 136
Mısra: **11**
Sabah vakti.

Çerḫ-i aṭlas ṣubḥ-dem çāk-i girībān etmede
Dāmen-i ālūde-i ḫūn-ı şafaḳ mı sāde mi

şübhesiz:

1. **şübhesiz:**
Kıt'a 25
Mısra: **8**

Kuşkusuz, şüphe uyandırmaz.

Nühüfte olmuş idi ol ḳabā-yı ʿizzetde
Aña velāyet-i Ḥaḳḳ şübhesiz ʿaṭā oldı

2. **şübhesiz:**
Gazel 141
Mısra: **3**
Kuşkusuz, şüphesiz, muhakkak, kesin.

Rıḥletiniñ tārīḫidir şübhesiz
Māte mine'l-ʿışḳı Meḥemmed Ḥasīb

şübhesüz:

1. **şübhesüz:**
Kıt'a 18
Mısra: **14**
Elbette, şüphesiz.

Ḥubb-ı ehl-i beyt ile maḥbūb-ı āl olmış idi
Şübhesüz anlarla cennetde irer her niʿmete

şubḥgāh:

1. **ṣubḥgāh:**
Gazel 72
Mısra: **8**
Sabah vakti.

Ḥasībā gerçi püsküllü belādır ʿāşıḳa ammā
Eder pūşīde rūyın ṣubḥgāh dīde-i aġyārdan kākül

sücūd eder:

1. **sücūd eder:**-*er*
Gazel 40
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Secde etmek.

Bīhūde bu riyā ile zāhid sücūd eder
Çīn-i cebīn ṣafḥa-i naḳş-ı ḥaṣīr olur

sūd ede:

1. **sūd ede:**-*e*
Gazel 97
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yarar sağlamak, kazançlı olmak.

Ḫum-ı cūşīdeye elbette ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

südliceden geçeriz:

1. **südliceden geçeriz:**-*er, -iz*
Gazel 127
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sütlüce semtinden geçmek. II Sütlü olandan geçmek.

Emerek leblerini ġabġaba ṭoġrı yürürüz
Geçeriz Südliceden ḳaymaḳ içün Eyyūba

ṣūfi:

1. **ṣūfide:**-*de*
Gazel 22
Mısra: **5**
A. Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan.

Ḫarābāta düşer ṣūfīde fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

2. **ṣūfi:**
Gazel 93
Mısra: **5**
A. Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan.

Ḥelālīden eder ifṭār kebābı setresin ṣūfī
Ser-ā-ser iç libāsı çekme kālā-yı şarābīden

<u>ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür:</u>

1. **ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür:***-dür*
Gazel 29
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yönelmeye istekli sufi.

Cān merāḳıdır meyān-ı ebruvān-ı dil-bere
Ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür hemān miḥrāb uyur

<u>süfliyyete düşme:</u>

1. **süfliyyete düşme:***-me*
Gazel 138
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bayağılığa düşmek.

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

<u>süfre-i nuḳle:</u>

1. **süfre-i nuḳle:**
Gazel 9
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meze sofrası.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

<u>şūḫ:</u>

1. **şūḫ:**
Gazel 13
Mısra: **10**
Açık meşrepli, şen ve hareketinde serbest, oynak, nazlı; neşeli (sevgili).

Şimdi kim oḳur menḳabe-i Şāh u Gedāyı
Ol şūḫ Ḥasībā ile ʿālemde ḥavādi<u>s</u> (Fi Ġurre Şaʿbān Sene 1198)

2. **şūḫuñ:***-uñ*
Gazel 70
Mısra: **29**
Açık meşrepli, şen ve hareketinde serbest, oynak, nazlı; neşeli (sevgili).

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

3. **şūḫ:**
Gazel 78
Mısra: **2**
Açık meşrepli, şen ve hareketinde serbest, oynak, nazlı; neşeli (sevgili).

Kūyuñda eşk-i çeşmim seyl bil
Ey şūḫ vermesin seni ġarḳ-ābe seyl sil

4. **şūḫ:**
Gazel 73
Mısra: **7**
Canlı, kıvrak, hareketli.

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden emān zamānı degül

5. **şūḫı:***-ı*
Kıt'a 13
Mısra: **11**
Cilveli güzel.

Fehm-i Ġālib dedi ehl-i suḫan ol şūḫı Ḥasīb
Olur eşʿārile maʿlūm bu mefhūmı desem

sühā:

1. **sühā:**
Gazel 6
Mısra: **3**
Büyükayı yıldız kümesinden en küçük yıldız olup küçüklüğü ve uzaktan zor seçilir olması bakımından sevgilinin yüzünün parlaklığı yanında ayın ve güneşin sönük kaldığını ifade etmek için kullanılmıştır.

Sühā der-eşheb-i ebr olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını tesyīr ider mehtāb

süḫan-dān:

1. **süḫan-dān:**
Gazel 97
Mısra: **16**
Söz etmesini bilen, söz bilir.

Ḥażret-i Ḫayrīye mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Ḳadri maʿlūm süḫan-dān olur eşʿārından

suḫen ṣuyına:

1. **suḫen ṣuyına:***-n, -a*
Gazel 118
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Söz suyu.

Ṣuyunca varmadı eşʿār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

şūḫı:

1. **şūḫı:**
Kıt'a 22
Mısra: **3**
1. Hareketlerinde serbest, 2. Neşeli, şen ve oynak [kadın], 3. Açık saçık, hayasız [kadın].

O şūḫı daʿvet etmiş dāḫiliyye ḥücreye tenhā
ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı ḫāriciyye eylemiş peydā

şūḫ-ı dil-cūsun:

1. **şūḫ-ı dil-cūsun:***-sun*
Gazel 36
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönlü kendine çeken dilber, sevgili.

Ḥayāt-ı cāvidāndır laʿl-i nābıñ şūḫ-ı dil-cūsun
ʿAceb bilsem ṭabīb-i cān mısın cānān mısın kāfir

şūḫ-ı ġonce-leb:

1. **şūḫ-ı ġonce-leb:**
Gazel 8
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gonca dudaklı güzel.

Gül mevsimi de geldi boġaz seyrin eylesek
Çözseydi bend-i gerdeni her şūḫ-ı ġonce-leb

şūḫ-ı mey-āşāma:

1. **şūḫ-ı mey-āşāma:***-a*
Gazel 96
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şarap içen güzel.

Durur o şūḫ-ı mey-āşāma lāleler güller
Ayaġ elinde ṣurāḥī ṭolu çemen-be-çemen

şūḫ-ı müstesnā:

1. **şūḫ-ı müsteşnā:**
Gazel 130
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Seçkin, eşi benzeri bulunmayan cilveli sevgili.

Şehrimizde gerçi çoḳdur şūḫ-ı müsteşnā velī
Āh kim ey māh-rū illā seni illā seni

şūḫ-ı şīrīn-kār-ı luʿbet-bāza doyulmaz:

1. **şūḫ-ı şīrīn-kār-ı luʿbet-bāza doyulmaz:** *-ul, -maz*
Gazel 104
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hileler ve sevimli işler yapan cilveli güzel.

Ten-i pālūdesin raḳṣ eyledikce ditredir dir dir
Doyulmaz şūḫ-ı şīrīn-kār-ı luʿbet-bāza pür-tāze

şūḫ-ı tuḥfe-lisānım:

1. **şūḫ-ı tuḥfe-lisānım:** *-ım*
Gazel 41
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Hediye verecekmiş gibi konuşan sevgili.

Ḳıldı beni selāset-i güftār ile esīr
Nev-reste şūḫ-ı tuḥfe-lisānım çıtır pıtır

şūḫ-meşreb idi:

1. **şūḫ-meşreb idi:** *-i, -di*
Kıt'a 25
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Şen ve neşeli.

Ḳalender idi kerīm idi şūḫ-meşreb idi
ʿAṭāda varını iḫvāna muḳtedā oldı

ṣuḥuf yazdı:

1. **ṣuḥuf yazdı:** *-dı*
Kıt'a 14
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Sayfalar yazmak.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḥına geldikde ṣuḥuf İbrāhīm
(Fī Ramażān 1186)

şükb-i miyāh-ı sūy-ı ḥażīż-i cebeldedir:

1. **şükb-i miyāh-ı sūy-ı ḥażīż-i cebeldedir:** *-de, -dir*
Gazel 37
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Dağın eteğindeki suları delerek çıkarmak.

Terk eyle evc-i naḫveti meyl et tevāżuʿa
Şükb-i miyāh-ı sūy-ı ḥażīż-i cebeldedir

sūḳ-ı çemende:

1. **sūḳ-ı çemende:** *-de*
Müfret 11
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Çiçek pazarı.

Sūḳ-ı çemende ābile lāleye nigāh
Kārı nesīm-i ṣubḥ ile al ṭāḳye ver külāh

sūḳ-ı ʿaşḳ:

1. **sūḳ-ı ʿaşḳ:**
Gazel 4
Mısra: **19**

Kelime Tipi: -
Aşk çarşısında.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

sükker-ālūd olsa da:

1. **sükker-ālūd olsa da:**-*sa, -da*
Gazel 18
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Şekerli olmak.

Bī-nemekdir vāʿiẓ-i nā-puḫte pend eylerse de
Sükker-ālūd olsa da elbet olur her ḫām telḫ

sükkerī:

1. **sükkerī:**
Gazel 4
Mısra: **20**
Şekerden yapılmış, şekerli II tatlı, lezzetli.

Beyāż fes ḳırmızı şāl ile dirler sūḳ-ı ʿaşḳ içre
Ṣatarmış kāse-i mercān içinde sükkerī ḥelvā

2. **sükkerīsidir:**-*si, -dir*
Gazel 39
Mısra: **2**
Şekerli.

Dil-ḫaste būs-ı laʿl-i lebiñ müşterīsidir
Buḥrān-ı hicr ki eşribeniñ sükkerīsidir

sükkerī bādem ḳapar:

1. **sükkerī bādem ḳapar:**-*ar*
Gazel 23
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Şekerli badem kapmak.

Ol perī ṣunduḳca laʿlin aġzıma bu ṭıfl-ı dil
Ḥoḳḳa-i billūrdan ṣan sükkerī bādem ḳapar

sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı pāk-i cengīzī:

1. **sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı pāk-i cengīzī:**
Gazel 131
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Cengiz'in temiz soyundan gelen sülâlesi.

Sülāle-i neseb-i ʿırḳ-ı pāk-i Cengīzī
O ḫānedāna denilmek sezā kerem kānı

şuʿle-i meyle:

1. **şuʿle-i meyle:**-*le*
Gazel 17
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Şarabın ateşi, alevi II şarabın etkisi.

Şuʿle-i meyle Ḥasībā şemʿ olur ammā yine
Şevḳden pervāneveş meclisde raḳṣāndır ḳadeḥ

şuʿle-tāb oldu:

1. **şuʿle-tāb oldu:**-*du*
Kıt'a 7
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Işık saçmak.

Şuʿle-tāb oldu çerāġ-ı Selmān
Kendi Müslim pederi pek kāfir

şuʿle-tāb olmada:

1. **şuʿle-tāb olmada:**-*ma, -da*
Gazel 84
Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Işık saçmak.

Olmada āsār-ı ḫaṭṭile
ʿizārıñ şuʿle-tāb
Ḳadr-i nūr-ı şemʿi
rencūr olmadıḳca
bilmedim

şuʿle-tāb olsa:

1. **şuʿle-tāb olsa:***-sa*
Gazel 134
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Işık saçmak.

O meh bir şeb bize
hem-câme-ḫvāb olsa
kim aġlardı
Felekde necm-i baḫtım
şuʿle-tāb olsa kim
aġlardı

süleymān:

1. **süleymāndan:***-dan*
Gazel 24
Mısra: **8**
Davud peygamberin oğlu, Hz. Süleyman peygamber.

Ḫvābda laʿl-i leb-i
dildārı būs etmiş raḳīb
Dīv-i bed-ḫūdur
Süleymāndan ḫafī
ḫātem ḳapar

süleymān çelebi:

1. **süleymān çelebi:**
Kıt'a 7
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Süleyman Çelebi.

Ser-tirāş-kār Süleymān
Çelebi
Aña luṭf etdi cenāb-ı
Ḳādir

sulṭān:

1. **sulṭānıma:***-ı, -m, -a*
Gazel 137
Mısra: **9**
Padişah ll Sevgili.

Sulṭānıma var bir sözü
maḫfīce Ḥasībiñ
Eṭrāfı biraz eyleseñiz
ḫalvet olur mı

2. **sulṭānım:***-(ı)m*
Gazel 44
Mısra: **9**
Hoca, şeyh.

Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı
o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi ʿaṣā
üşküfte gül ya bū
mudur

sulṭān-ı ceyş-i dīn:

1. **sulṭān-ı ceyş-i dīn:**
Gazel 140
Mısra: **23**
Kelime Tipi: -
Din askerinin sultanı.

Sulṭān-ı ceyş-i dīn
Ḥasan ʿAskerī saña
İskān eder fütūḥ-ı
rümūz-ı muʿaḳḳadı

sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat:

1. **sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat:**
Kıt'a 5
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Güzellik ülkesinin sultanı.

Edip sulṭān-ı iḳlīm-i
melāḥat mülkini teʾbīd
Beyāż üzre yine ḫaṭṭ-ı
hümāyūn eyledi ışdār

sulṭān-ı mübārek:

1. **sulṭān-ı mübārek:**
Gazel 20
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Kutlu sultan.

Cenāb-ı zāde-i Arslan
Girāy Ḫān-ı kerem-mu'tād
Celādetlü o sulṭān-ı mübārek eyledi bünyād

<u>sultānım:</u>

1. **sulṭānım:**
Gazel 21
Mısra: **7**
"Sultanım, padişadım, sevgilim" anlamlarına gelen bir sevgiliye hitap şeklidir. (Ey sultanım!).

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

2. **sulṭānım:**
Gazel 58
Mısra: **2**
"Sultanım, padişadım, sevgilim" anlamlarına gelen bir sevgiliye hitap şeklidir. (Ey sultanım!).

Gitdim diyār-ı ġurbete cānım el-vedā'
Düşdüm 'anā-yı firḳate sulṭānım el-vedā'

3. **sulṭānım:**
Mesnevi 5
Mısra: **17**
"Sultanım, padişadım, sevgilim" anlamlarına gelen bir sevgiliye hitap şeklidir. (Ey sultanım!).

Merḥamet ḳıl der-i ḫāṣṣıñda baña sulṭānım
Rūz u şeb yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ nālānım

<u>şūm edelim:</u>

1. **şūm edelim:***-elim*
Gazel 82
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Uğursuz saymakl.

Ḥasīb emīn olalım gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim dehre ne şütūm edelim

<u>şümār eder:</u>

1. **şümār eder:***-er*
Gazel 41
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Saymak.

Seccāde ferş-i nükte-i 'ışḳın şümār eder
Nesīc-i şeyḫ-zād-ı zemānım çıtır pıtır

<u>şümūs-i tāb-der-ẕerrāt:</u>

1. **şümūs-i tāb-der-ẕerrāt:**
Gazel 38
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Zerrelerdeki ışık güneşleri.

Kevkeb-i 'ışḳıñ bürūc-ı maṭla'ı oldum Ḥasīb
Kim şümūs-i tāb-der-ẕerrāt dü elimdedir

<u>şun:</u>

1. **şunarsa:***-arsa*
Gazel 1
Mısra: **9**
Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Ṣunarsa pīr-i muġān köhne bir sifāl saña

2. **şundum:***-dum*
Gazel 73
Mısra: **5**
Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Kirās-ı la'lini şeftālu almaġa ṣundum

O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degül

3. **şunmaz:***-maz*
Mesnevi 4
Mısra: **27**
Uzatmak.

Derdi ḳapuṣġada şalġamlı ṭaʿāma şunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş laḥanadan dönmez

4. **sun:**
Gazel 10
Mısra: **9**
Sunmak, takdim etmek.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler Ḥasībā nev-edālar semt semt

5. **şun:**
Gazel 27
Mısra: **7**
1. sunmak 2. ikram etmek.

Hezār-ı ḫasteyem şun şerbet-i vaṣlıñ cemāl ʿarż et
Ṭabībim derde dermānım civānım gül zamānıdır

sünbül mü yā şeb-bū mudur:

1. **sünbül mü yā şeb-bū mudur:***-mu, -dur*
Gazel 44
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Sünbül mü ya şebbû.

Gülşenī dervīşi tācında ser-i gīsū mudur
Kūşe-i destārına sünbül mü yā şeb-bū mudur

sünbül ü şebbūlara:

1. **sünbül ü şebbūlara:***-lar, -a*
Gazel 110
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Sünbül ve şebboy çiçeği.

Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yoḫsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

sünbül-i pīrāmen-i ḥavż-ı nesīm:

1. **sünbül-i pīrāmen-i ḥavż-ı nesīm:**
Kıt'a 14
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Rüzgârdaki havzun eteğindeki sümbül.

Oldu rīş-i nev ile çāh-ı zenaḫdānı muḥīṭ
Hem-çünīn sünbül-i pīrāmen-i ḥavż-ı nesīm

sünbül-i ter:

1. **sünbül-i ter:**
Kıt'a 21
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Taze sümbül II Sevgilinin saçı.

Eyledi liḫye-i ḫoş-bū irsāl
Ḳıldı çün sünbül-i ter zīr-i külāh

sünbüller biter:

1. **sünbüller biter:***-er*
Gazel 107
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Sünbül yetişmek.

Bāġ-ı ruḫsārında güller üzre sünbüller biter

Kim ġazāl-i çeşmine bir sebzezār oldu yine

sünnet-i āyīn-i resūlʿi icrā eyledi:

1. **sünnet-i āyīn-i resūlʿi icrā eyledi:**-*di*
Kıt'a 14
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Hz. peygamberin sünnetini uygulamak.

Eyledi sünnet-i āyīn-i Resūlʿi icrā
Liḥye irsāli ile ḳıldı vaḳārı tetmīm

sünnet-i ḥażret-i peyġamberi:

1. **sünnet-i ḥażret-i peyġamberi:**-*i*
Kıt'a 10
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hazret-i peygamberin sünneti.

Sünnet-i Ḥażret-i Peyġamberi ḳıldı icrā
Levḥa-i nūrda bir ḳıṭʿa-i nā-dīde tuḥaf

sūrāḫ sūrāḫ etdi:

1. **sūrāḫ sūrāḫ etdi:**-*di*
Kıt'a 24
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Delik delik etmek.

Bu diḳḳat cismini sūrāḫ sūrāḫ etdi ġırbāliñ Ḥasīb

şurāḥī:

1. **şurāḥī:**
Gazel 5
Mısra: **5**
İçine şarap konan uzun boyunlu kap.

Şurāḥī gerden-i billūr mey leb şeftālū ġabġab
ʿAceb mi olsa göñlüm mübtelā-yı duḫter-i tersā

2. **sūrāḫı:**
Kıt'a 24
Mısra: **5**
İçine şarap konan uzun boyunlu kap.

Eder sūrāḫı aʿdādı ḳadar zaḫm-ı sitem peydā
Bu ʿālemde temelluḳ eyleyen cirmince ġırbāliñ

3. **şurāḥī:**
Gazel 96
Mısra: **4**
İçine içki koyulan uzun boyunlu kap.

Durur o şūḫ-ı mey-āşāma lāleler güller
Ayaġ elinde şurāḥī ṭolu çemen-be-çemen

sürʿat:

1. **sürʿatle:**-*le*
Kıt'a 18
Mısra: **12**
Ar. çabukluk, hız.

Vuṣlata dāʾir ḫiṭābı cānib-i cānāneden
Güş edince ḳıldı sürʿatle icābet daʿvete

sūre-i nemli:

1. **sūre-i nemli:**-*i*
Kıt'a 14
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Neml Suresi (Arapça: سورة النّمل) Kur'an'ın 27. suresidir, Mekkede indirildiğine inanılmakta olan 93 ayetten oluşur. İsmini 18. Ayetinde Süleymanın ordusunun geçeceği karınca

vadisindeki karıncaların konuşmalarının anlatıldığı karınca anlamına gelen neml kelimesinden almıştır.

Dest-i ḫaṭṭāṭ-ı cemāl eyledi vażʿ-ı ketebe
Ḳıl ḳalemlerle edip Sūre-i Nemli tanẓīm

sūre-i ve'l-leyl yazıldı:

1. **sūre-i ve'l-leyl yazıldı:** *-ıl, -dı*
Kıt'a 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ve'l-leyl sûresi. (Ve'l-leyli iza yağşâ: Güneşi örten gece hakkı için, sûre 92 âyet I. ser sûre: Tezhib san'atına ait bir terim olup, Kur'an-ı Kerim'lerin sûre başlıklarına verilen bir addır.) yazmak.

Yazıldı Sūre-i Ve'l-leyl levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād oḳur tebrīkine erbāb-ı dil her bār

sūre-i yāsīn:

1. **sūre-i yāsīn:**
Gazel 100
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Yasin suresi.

Oḳursa bülbül-i gūyā ʿaceb mi tārīḫin
Gül-i Meḥemmede ḫaṭṭ yazdı Sūre-i Yāsīn

ṣūretā:

1. **ṣūretā:**
Kıt'a 25
Mısra: **11**
Dış görünüş itibariyle, şeklen.

Degüldi gerçi o dervīş ṣūretā libās
Cüneyd ü Şiblīye maʿnāda reh-nümā oldı

ṣūret-i defter:

1. **ṣūret-i defter:**
Gazel 55
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Defterin yüzü, kapağı.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳāmla bir ṣūret-i defter
Ḫaṭıñ cemʿa yekūn ḥüsnüñ [.] taḳsīm göstermiş

ṣūret-i rengi:

1. **ṣūret-i rengi:** *-i*
Gazel 85
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Renkli, güzel şekli.

Temür-i hestī-i mevhūm imiş cism-i fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde ṣūret-i rengi ʿadem gördüm

ṣūret-i sırr-ı meẓāhir:

1. **ṣūret-i sırr-ı meẓāhir:**
Gazel 38
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Varlıkların sırının görünüşü.

Ṣūret-i sırr-ı meẓāhir sīret-i lālimdedir
Bī-telaffuẓ ḳāl-i maʿnā ḥālet-i lālimdedir

ṣūret-i zībā:

1. **ṣūret-i zībā:**
Gazel 22
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yüz.

Şafaḳda al darāyī ṣūret-i zībā ile ḥüsnüñ
Meger cāmeñ seniñ ey mihr-i vālā al darāyīdir

ṣūret-i zībādadır:

1. **ṣūret-i zībādadır:** *-da, -dır*
Kıt'a 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Güzel yüz.

Gerçi kim ḫalḳıñ nigāhı dāfiᶜ-i ġamdır diyü
Ṣaḥn-ı ṣaḥrā māʾ-i cārī ṣūret-i zībādadır

ṣūret-nümā-yı tāmdır:

1. **ṣūret-nümā-yı tāmdır:** *-dır*
Gazel 11
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bütün,eksiksiz şekil ve sûretini gösteren.

Anuñçün herkese ṣūret-nümā-yı tāmdır mirʾāt
Misāl-i çerḫ ᶜibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ᶜāmdır mirʾāt

sürḫīze döküp:

1. **sürḫīze döküp:** *-üp*
Gazel 70
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Allık sürmek.

Nev-ᶜarūsāne döküp ᶜārıżına sürḫīze
Ḫaclegāh-ı çemene geldi o ḥāl üstüne gül

sürme:

1. **sürme:**
Gazel 64
Mısra: **9**
Far. Göze çekilen maruf siyah madde, kûhl. sürme-çûb sürme mili, hilâlî. sürme-dân sürme muhafazası.

Midād-ı ḫāme-i Sırrīyi sürme fetīl et
Ḥasīb-i dīde-i mā-ᶜaynı nāẓım-pākime çek

sürūr-ı dilim:

1. **sürūr-ı dilim:** *-im*
Gazel 58
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gönül sevinci/neşesi.

Ölmek yazuḳ degül mi murādıma ermedin
ᶜÖmrüm benim sürūr-ı dilim cānım el-vedāᶜ

sürūr-ı sūra:

1. **sürūr-ı sūra:** *-a*
Gazel 14
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Düğün neşesi.

Dem-i viṣāle ṣafā-baḫş olur enīn-i niyāz
Sürūr-ı sūra ṣadā-yı çeġānedir bāᶜis

süsle:

1. **süsler:** *-r*
Mesnevi 4
Mısra: **36**
Süslemek.

Derse çıḳrıḳcı keserle beni balṭam besler
İᶜtimād etme ġayrı ḳazancı süsler

süṭūḥ:

1. **suṭūḥuñ:** *-uñ*
Kıt'a 23
Mısra: **5**
Yüzeyler, satıhlar.

Ḳıldı rükn-i der ü dīvār suṭūḥuñ ābād

Ṣarf-ı maḳdūr yed-i
ġayret edip bünyāna

şütūm edelim:

1. **şütūm edelim:** *-elim*
   Gazel 82
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Sövmek.

Ḥasīb emīn olalım
gösterip ḳażāya rıżā
Ne fāla şūm edelim
dehre ne şütūm edelim

şütürbān-zāde:

1. **şütürbān-zāde:**
   Mesnevi 3
   Mısra: **17**
   Şütürbanzade.

Ya deve ya deveci dedi
gürūh-ı ʿuşşāḳ
Şütürbān-zāde ḳaṭār
içre ederdi işrāḳ

suṭūr-ı şerḥalarla:

1. **suṭūr-ı şerḥalarla:** *-lar, -la*
   Gazel 128
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Dilim dilim satırlar.

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre
ʿışḳı eyledim iṣbāt
Bu daʿvā ḥüccet-i
iḫlāṣımı ibrāza dek gitdi

sütürlāb:

1. **sütürlābımdır:** *-ım, -dır*
   Gazel 49
   Mısra: **12**
   Gök cisimlerinin yükseltisini ölçmekte kullanılan araç.

Ḥükm-i taḳvīm-i şebān-
rūz taḫallüf etmez
Rubʿ-ı ceybim meh-i
nev mihr sütürlābımdır

süvār:

1. **süvārı:** *-ı*
   Gazel 136
   Mısra: **5**
   Süvari, atlı asker.

Zevraḳ-ı sāġar süvārı
baḥr-i ʿişretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-
ābāde mi şevḳ-ābāde mi

süvār olmada:

1. **süvār olmada:** *-ma, -da*
   Gazel 70
   Mısra: **20**
   Kelime Tipi: **-**
   Ata binen olmak, at sürücüsü olmak; padişah seçilmek.

Ṭıfl-i nev-resdir
aġacdan ata binmiş
gūyā
Seyr-i bāġ etse süvār
olmada dal üstüne gül

süvār olsa da:

1. **süvār olsa da:** *-sa, -da*
   Gazel 54
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Ata binen olmak, at sürücüsü olmak; padişah seçilmek.

Olsa da gizlice gerdūne-
i zerrīne süvār
Biz o ḳumriveşi altun
ḳafesinden biliriz

süvārī gelir:

1. **süvārī gelir:** *-ir*
   Mesnevi 3
   Mısra: **54**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir hayvana binip gelmek.

Sārbān-zāde süvārī
gelir olsa daʿvet

Deveciyle görüşen
ḳapıda lāzım vüsʿat

süveydā:

1. **süveydāda:** *-da*
Gazel 57
Mısra: **1**
Ar. 1.Yürekte olan siyah nokta.

Süveydāda sevād-ı
zülfüñü dānā
ṣıġışdırmış
ʿAceb taṣvīr-i şāmı
ḥabbe-i yektā
ṣıġışdırmış

sūy-ı miḥrāba:

1. **sūy-ı miḥrāba:** *-a*
Gazel 48
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Mihrap yönü.

Ḳılsa ebrūña teveccüh
ne ʿaceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi
ḳıble-nümāsıyla döner

süyūf:

1. **süyūfa:** *-a*
Gazel 1
Mısra: **6**
Kılıçlar.

Görüp bu vech ile kim
itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al
süyūfa ursunlar

şuyunca varmadı:

1. **şuyunca varmadı:** *-ma, -dı*
Gazel 118
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Suyunca gitmek; Bir kimseyi sinirlendirmeyecek biçimde davranmak.

Ṣuyunca varmadı eşʿār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi
meşrebce bu suḫen
ṣuyına

sūzān edince:

1. **sūzān edince:** *-ince*
Gazel 67
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yakmak.

Sūzān edince meşʿale-i
mihr-i dāġını
Döndü bahāra kūy-ı dil-
ārā ṣabāḥa dek

sūz-ı dil-i şerāre-feşānım:

1. **sūz-ı dil-i şerāre-feşānım:** *-ım*
Gazel 41
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Işıklar saçan gönül yarası.

Yıḳdı ten-i nizārı dirīġā
çü ḫār u ḫas
Sūz-ı dil-i şerāre-
feşānım çıtır pıtır

şuʿāʿ-ı hāleyi:

1. **şuʿāʿ-ı hāleyi:** *-yi*
Gazel 6
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hâlenin ışığı.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i
zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı
dile taḳrīr ider mehtāb

şuʿle-i cevvāledür:

1. **şuʿle-i cevvāledür:** *-dür*
Gazel 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**

Hareketli, canlı parıltılar.

Beyāż fes üzre şarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

şanma:

1. **şanma:**
Gazel 23
Mısra: **1**
... olduğunu düşünmek.

ʿĀrıżıñ ḫūy-gerde şanma güldür ol şebnem ḳapar
Öyle nāzikdir ki pūs olsa hevādan nem ḳapar

tā:

1. **tā:**
Gazel 140
Mısra: **20**
"-e kadar" anlamında edat.

Tā ümmet içre sen olasın merd-i esʿadi
Dāʾim göñülde ḥubb-i Muḥammed Taḳīyi ṭut

2. **tā:**
Kıt'a 18
Mısra: **10**
"-e kadar" anlamında edat.

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

3. **tā:**
Mesnevi 4
Mısra: **39**
"-e kadar" anlamında edat.

Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-i Şāh-ı Mārān
Ārzūlı iseñ anı varıp eyle seyrān

4. **tā:**
Gazel 67
Mısra: **2**
"-e kadar, -den beri" anlamlarında, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartarak anlatan bir söz.

Sīnemde yatdı bir meh-i ġarrā ṣabāḥa dek
Ḳucdum bu gice hāle gibi tā ṣabāḥa dek

5. **tā:**
Gazel 138
Mısra: **6**
" -e kadar" anlamı veren kelime.

Ḥıfẓ-ı esrāra kişi gizli ḳapalı lāzım
İʿtibārı ola tā kīseli mektūb gibi

6. **tā:**
Mesnevi 4
Mısra: **6**
"Dek, değin, kadar" anlamında edat.

Ḳarşu ḳorısa Macarlar ger o Bayram Şāha
Tā dura Beçde ḳılıclar ura ol güm-rāha

tā ezel:

1. **tā ezel:**
Gazel 87
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Ezelden beri.

Vezn-i ṭabʿī tā ezel vehb-i İlāhīdir baña
Anıñ içün böyle pür-

maʿnā vü mażmūndur sözüm

tā ki:

1. **tā ki:**
    Gazel 2
    Mısra: **10**
    Kelime Tipi: **-**
    Ne zaman ki.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

tā ṣubḥ olunca:

1. **tā ṣubḥ olunca:**
    Gazel 130
    Mısra: **1**
    Kelime Tipi: **-**
    Ta sabaha kadar.

Görmedik tā ṣubḥ olunca ey meh-i ġarrā seni
Hāleveş āġūşa kim çekmiş bu şeb ammā seni

taʿalluḳ:

1. **taʿalluḳ:**
    Gazel 89
    Mısra: **6**
    (Dünyevi) bağlılık.

Sebū vü ḫumveş āmāde bulur rızḳın gelūsunda Taʿalluḳ bezmgāhından çekenler dest ü dāmānın

taʿām:

1. **ṭaʿāma:** *-a*
    Mesnevi 4
    Mısra: **27**
    Yemek, aş.

Derdi ḳapuṣġada şalġamlı ṭaʿāma ṣunmaz
Sevdigim Bosnalı imiş laḥanadan dönmez

tāb:

1. **tāb:**
    Gazel 41
    Mısra: **5**
    Güç kuvvet, takat II ışık, parıltı.

Olduḳca tāb pertev-i mihr-i ruḫuñla germ
Eyler zücāc-ı ḳalb-i nihānım çıtır pıtır

tabʿ:

1. **ṭabʿım:** *-ım*
    Gazel 128
    Mısra: **13**
    Huy, mizaç, karakter, yaradılış.

Yine pīrāne ʿazm etdi ṭarīḳ-ı maʿnāye ṭabʿım
ʿAṣā-yı ḫāme ile kişver-i iʿcāza dek gitdi

tāb ü tüvān ḳomadı:

1. **tāb ü tüvān ḳomadı:** *-ma, -dı*
    Gazel 129
    Mısra: **10**
    Kelime Tipi: **-**
    Takat bırakmak.

Düşelden ʿışḳıña şöyle żaʿīf ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü tüvān v'allāhi bi'llāhi

tābān:

1. **tābān:**
    Gazel 117
    Mısra: **13**
    Parlak, ışıklı.

Ḥasībā dilde meh-tāb-ı tevekkül evveli tābān
Kinān-ı fikr-i esbāb-ı teşebbüş oldu fersūde

tābende:

1. **tābende:**
    Gazel 48
    Mısra: **3**
    Parlak.

Āteşī fermene tābende
ʿiẕār-ı raḳḳāṣ
Şemʿ fānūs-ı ḫayāl oldu
żiyāsıyla döner

tāb-ı ʿaraḳla:

1. **tāb-ı ʿaraḳla:** *-la*
Gazel 104
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Terin sıcaklığı.

Gül-i terler gibi tāb-ı
ʿaraḳla tāzeden tāze
Ne ḥācet ʿārıż-ı gül-
bīnesinde ġāze
mümtāze

ṭabʿ-ı miʿmārī-i mānīyi:

1. **ṭabʿ-ı miʿmārī-i mānīyi:** *-y, -i*
Kıt'a 23
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Mani'nin yaratma kabiliyeti.

Görse taṣvīrini
ḥayretde ḳalırdı Bihzād
Ṭabʿ-ı miʿmārī-i Mānīyi
ḳodu ḫüsrāna

ṭabʿ-ı miʿmārına:

1. **ṭabʿ-ı miʿmārına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 20
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Mimarlık yeteneği, mimarlık gücü, mimarlık.

Hezārān āferīnler ṭabʿ-ı
miʿmārına ṣad taḥsīn
Taḫayyül etmemişdür
böyle resmi daḫi bir
üstād

ṭabʿ-ı ṣabīḥ-i tāze-zebānım:

1. **ṭabʿ-ı ṣabīḥ-i tāze-zebānım:** *-ım*
Gazel 41
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Taze dilli Sabih'in şairlik yeteneği.

Taʿbīr n’ola ḳuş dilini
söyleye Ḥasīb
Ṭabʿ-ı Ṣabīḥ-i tāze-
zebānım çıtır pıtır

ṭabīʿatler açıldı:

1. **ṭabīʿatler açıldı:** *-dı*
Gazel 104
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Doğa canlanmak.

Ṭabīʿatler açıldı gül gibi
evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül
başlasa pervāza yelpāze

ṭabīb:

1. **ṭabībe:** *-e*
Gazel 15
Mısra: **5**
Doktor, hekim II sevgili.

Ṭabībe etme şerḥ-i
şerḥa muḥtāc-ı ʿilāc
olma
Yüri şāfī cevāb al derdi
dermān bil devādan gec

2. **ṭabībim:** *-(i)m*
Gazel 27
Mısra: **8**
Doktor. II Sevgili.

Hezār-ı ḫasteyem ṣun
şerbet-i vaṣlıñ cemāl
ʿarż et
Ṭabībim derde
dermānım civānım gül
zamānıdır

3. **ṭabībim:** *-(i)m*
Gazel 134
Mısra: **9**
Doktor. II Sevgili.

Ṭabībim şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ vaʿde etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfī cevāb olsa kim aġlardı

4. **ṭabībim:** *-(i)m*
Gazel 134
Mısra: **9**
Doktor. II Sevgili.

Ṭabībim şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ vaʿde etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfī cevāb olsa kim aġlardı

ṭabīb-i cān:

1. **ṭabīb-i cān:**
Gazel 23
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül doktoru.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

ṭabīb-i cān mısın:

1. **ṭabīb-i cān mısın:** *-mı, -sın*
Gazel 36
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gönül doktoru.

Ḥayāt-ı cāvidāndır laʿl-i nābıñ şūḫ-ı dil-cūsun
ʿAceb bilsem ṭabīb-i cān mısın cānān mısın kāfir

tābī-i ṣūret-perest:

1. **tābī-i ṣūret-perest:**
Gazel 5
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Görünüşe bakan, dış yüze bakan şair Tâbî.

İder cā deyr-i ʿaşḳı
Tābī-i ṣūret-perest āḫir
Ne kāfirce belādur ibtilā-yı duḫter-i tersā

taʿbīr:

1. **taʿbīrde:** *-de*
Gazel 114
Mısra: **2**
Yorumlama, ifade etme, yorum.

Ḥālimi ḥayret gelir endīşeme taḳrīrde
Micmerim leb-beste kilkim lāl olur taʿbīrde

2. **taʿbīrde:** *-de*
Mesnevi 1
Mısra: **6**
Yorumlama, ifade etme, yorum.

Eyleye silk-i beyāna tanẓīm
Ede taʿbīrde farṭ-ı taʿẓīm

taʿbīr eylesin:

1. **taʿbīr eylesin:** *-sin*
Gazel 76
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yorumlamak.

Bī-zebāndır nice taʿbīr eylesin nevk-i ḳalem
Çün kebūter oldu dil ʿazme güşāde per ü bāl

taʿbīr n'ola:

1. **taʿbīr n'ola:**
Gazel 41
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Tabir ne olabilir.

Taʿbīr n'ola ḳuş dilini söyleye Ḥasīb
Ṭabʿ-ı Ṣabīḥ-i tāze-zebānım çıtır pıtır

ṭabya:

1. **ṭābyaları:***-lar, -ı*
Kıt'a 23
Mısra: **14**
Bir istihkâmın siperlerinden dışarıya taşacak şekilde ve tek olarak yapılmış top yeri, küçük ve tek istihkâm.

Bedeni sīne-i āfāḳa ḳılır istiġnā
Nāz eder ṭābyaları mihr ü meh-i tābāna

ṭabʿ-ı miʿmārına:

1. **ṭabʿ-ı miʿmārına:***-ı, -n, -a*
Gazel 20
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Mimar tabiatına.

Hezārān āferīnler ṭabʿ-ı miʿmārına ṣad taḥsīn
Taḫayyül itmemişdür böyle resmi daḫi bir üstād

tāc:

1. **tācında:***-ı, -n, -da*
Gazel 44
Mısra: **1**
Tarikat şeyhlerinin külahı.

Gülşenī dervīşi tācında ser-i gīsū mudur
Kūşe-i destārına sünbül mü yā şeb-bū mudur

tāc-ı mücevher giydi:

1. **tāc-ı mücevher giydi:***-di*
Gazel 70
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Mücevher işlemeli taç.

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā-be-i şāḫ üstüne gül

tāc-ı zer eyledi:

1. **tāc-ı zer eyledi:***-di*
Gazel 52
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Altın taç eylemek.

Şāh-ı cihāndır eyledi ḫūrşīd tāc-ı zer
Dervīş-i ser-bürehne ḫaṭādır fes istemez

ṭaġ:

1. **ṭaġlarda:***-lar, -da*
Gazel 61
Mısra: **9**
Dağ.

Ben Hevāyī şimdi ṭaġlarda köçekciyim bugün
Çirke-i çengāne-i ʿörfāneden etdim ferāġ

ṭaġ üstü bāġ:

1. **ṭaġ üstü bāġ:**
Gazel 69
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Sıkıntıyla rahatlamayı, üzüntüyle sevinci bir arada yaşamak.

Olmuş ḥarīḳ yerleri verd-i ḳuṣūr ile
Ṭaġ üstü bāġ cümle mekānı Sitānbuluñ

ṭaġ üstü bāġımdır:

1. **ṭaġ üstü bāġımdır:***-ım, -dır*
Gazel 85
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Sıkıntıyla rahatlamayı, üzüntüyle sevinci bir arada yaşamak.

Benim her zaḥmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

ṭaġ üstüne bāġ:

1. **ṭaġ üstüne bāġ:**
Gazel 70
Mısra: **27**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Sıkıntıyla rahatlamayı, üzüntüyle sevinci bir arada yaşamak.

Şerḥalar dāġ-ı serimde baña ṭaġ üstüne bāġ
Oldu zībende güşāyişle ḫayāl üstüne gül

ṭaġıt:

1. **ṭaġıtmış:** *-mış*
Mesnevi 4
Mısra: **41**
Savurmak (saç bağlamında).

Zülf-i dil-ber ḳara pürçeklerini ṭaġıtmış
Ḥācī lebiñ göricek āh edip ʿaḳlı gitmiş

ṭaġlara çıḳdı:

1. **ṭaġlara çıḳdı:** *-dı*
Gazel 10
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tağlara çıkmak // eşkıya olmak.

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış dıraḫt-ı müntehālar semt semt

taḫallüf etmez:

1. **taḫallüf etmez:** *-mez*
Gazel 49
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Değişmek.

Ḥükm-i taḳvīm-i şebān-rūz taḫallüf etmez
Rubʿ-ı ceybim meh-i nev mihr sütürlābımdır

taḥammül:

1. **taḥammülle:** *--le*
Gazel 50
Mısra: **7**
Dayanma, katlanma II sabır.

Bu ʿālemde taḥammülle gören nīk ü bedi yeksān
Olup özinde dil-āzār yaḫşi vü yaman çekmez

2. **taḥammül:**
Gazel 115
Mısra: **7**
Dayanma gücü, katlanma, sabretme.

Cevr-i bī-ġāyet-i dildāra taḥammül āsān
Ruḳabānıñ sitem ü ṭaʿnına ṭāḳat güççe

taḥammül eylemedir:

1. **taḥammül eylemedir:** *-me, -dir*
Gazel 81
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dayanmak, katlanmak, sabretmek.

Taḥammül eylemedir seng-i ṭaʿn-ı aġyāra
Ṭarīḳ-ı ehl-i maḥabbetde ehven añladıġım

taḫayyül etmemişdür:

1. **taḫayyül etmemişdür:** *-me, -miş, -dür*
Gazel 20
Mısra: **8**

Kelime Tipi: -
Hayal etmek.

Hezārān āferīnler ṭabʿ-ı miʿmārına ṣad taḥsīn
Taḫayyül etmemişdür böyle resmi daḫi bir üstād

ṭāhir:

1. **ṭāhir:**
Kıt'a 7
Mısra: **8**
Ar. Temiz, pak, arık.

Çeşm-i estere nigāhı nīş-ter
Müşterī necm-i sitāre ṭāhir

taḥiyyāt ü selām:

1. **taḥiyyāt ü selām:**
Mesnevi 1
Mısra: **13**
Kelime Tipi: -
"Allah'ın duası ve selamı üzerine olsun" anlamında bir ifade.

Āl ü aṣḥāba taḥiyyāt ü selām
Ehl-i beyt üzre daḫi bi'l-ikrām

taḫmīs:

1. **taḫmīse:***-e*
Gazel 8
Mısra: **10**
Tahmis edilmek - Şairin ilgili beyitinin üzerine üç mısra ekleyerek beşlemek-.

ʿIyd üsti beş ḥisābınadur bu ġazel
Ḥasīb
Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

taḫrīb-i ʿālem:

1. **taḫrīb-i ʿālem:**
Gazel 72
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Dünyayı yıkmak.

Yine taḫrīb-i ʿālem ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-ḫū
ʿAceb ser-rişte verdi kūşe-i destārdan kākül

taḥrīr edeyim:

1. **taḥrīr edeyim:***-eyim*
Gazel 21
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Yazmak.

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

taḥrīr edince:

1. **taḥrīr edince:***-ince*
Gazel 128
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Yazmak.

Maḥabbet-nāmeyi taḥrīr edince levḥa-i cāna
Kebūterveş göñül bār-ı Hümā-pervāza dek gitdi

taḥrīr eyleyince:

1. **taḥrīr eyleyince:***-y, -ince*
Gazel 76
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Yazmak.

İbtedeʿtü biʿsmike yā Ẕe'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre taḥrīr eyleyince ʿarż-ı ḥāl

taḥrīr ider:

1. **taḥrīr ider:**
Gazel 6
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Yazmak.

Ḥasīb altun midād ü
sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī
kāġıda taḥrīr ider
mehtāb

taḥrīr ḳıldı:

1. **taḥrīr ḳıldı:** *-dı*
   Kıt'a 14
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Yazmak.

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı
maḥall-i ḫūrşīd
Ḳıldı taḥrīr şeb ü rūzı
müsāvī taḳvīm

taḥṣīl ḳılıp:

1. **taḥṣīl ḳılıp:** *-ıp*
   Gazel 77
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Elde etmek, kazanmak.

Ḳabāda āl-i ʿabā
ḥubbını ḳılıp taḥṣīl
Kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi
eyledi tekmīl

taḥṣīl-i kām ede:

1. **taḥṣīl-i kām ede:** *-e*
   Gazel 135
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Arzu ve isteği elde etmek.

Er odur dünyāda terk
ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır
mekr-i zen dedikleri

taḫta cülūs edince:

1. **taḫta cülūs edince:** *-ince*
   Müfret 4
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Tahta çıkmak.

Ḫāḳān-ı heft kişver
taḫta cülūs edince
ʿĀḳil u kāmil şehenşāh-ı
cihān ʿAbdu'l-ḥamīd

taḫt-ı muraṣṣaʿ ḳurdu:

1. **taḫt-ı muraṣṣaʿ ḳurdu:** *-du*
   Gazel 70
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Süslü taht hazırlamak.

Ḳurdu bir taḫt-ı
muraṣṣaʿ varaḳ-ı
ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-
miṣāl üstüne gül

2. **taḫt-ı muraṣṣaʿ ḳurdu:** *-du*
   Gazel 70
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Süslü taht hazırlamak.

Ḳurdu bir taḫt-ı
muraṣṣaʿ varaḳ-ı
ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-
miṣāl üstüne gül

ṭāʾir-i ḳudsī:

1. **ṭāʾir-i ḳudsī:**
   Kıt'a 12
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Cebrail.

Zevce-i pāk-i melek-
ḫaṣlet Ḫadīce-ʿişmeti
Ṭāʾir-i ḳudsī gibi açdı
behişte per ü bāl

ṭāʿir-i ḳudsīye uçmaġın:

1. **ṭāʿir-i ḳudsīye uçmaġın:** *-maḳ, -ı, -n*
   Gazel 75
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Vefat etmek.

Eylesin ol ṭāʿir-i ḳudsīye uçmaġın naṣīb
Nāʿil-i vuṣlat olup Ḥaḳḳ eyleye ʿarż-ı cemāl

ṭāḳ:

1. **ṭāḳdır:** *-dır*
Gazel 38
Mısra: **5**
Kubbe.

Sebʿa-i seyyāreden ṭāḳdır pervānesi
Nūr-ı sābit kim fetīl-i şemʿ-i iḳbālimdedir

2. **ṭaḳsa:** *-sa*
Gazel 70
Mısra: **1**
Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştirmek, geçirmek II eklemek, ilave etmek.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

3. **ṭaḳdı:** *-dı*
Gazel 71
Mısra: **3**
(Bir şeyi başka bir şey üzerine) İliştirmek, tutturmak veya geçirmek, asmak. ll (Giyilecek veya kullanılacak şeyleri) Kendi üzerine yerleştirmek, takınmak, kuşanmak.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

4. **ṭāḳın:** *-ın*
Gazel 20
Mısra: **9**
Bayram ve şenliklerde geçici olarak kurulan süslü kemer.

Mücessem naḳş-ı gün-ā-gün ile tezyīn olan ṭāḳın
Ḳalur endīşe vü ḥayretde görse Māni vü Bihzād

ṭaḳasıñ:

1. **ṭaḳasıñ:**
Gazel 71
Mısra: **1**
(Bir şeyi başka bir şey üzerine) İliştirmek, tutturmak veya geçirmek, asmak. ll (Giyilecek veya kullanılacak şeyleri) Kendi üzerine yerleştirmek, takınmak, kuşanmak.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

ṭāḳat:

1. **ṭāḳat:**
Gazel 115
Mısra: **8**
Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

Cevr-i bī-ġāyet-i dildāra taḥammül āsān
Ruḳabānıñ sitem ü ṭaʿnına ṭāḳat güççe

ṭāḳat mi gelir:

1. **ṭāḳat mi gelir:**
Gazel 126
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Dayanma gücü gelmek.

Şemşīr niyāmında gerek yoḫsa Ḥasibā
Ṭāḳat mi gelir ġamze-i mesti süzülince

taḳayyüd eyler:

1. **taḳayyüd eyler:** *-r*
   Gazel 113
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Bağlamak.

O ber-dāʾim Ḥasībā ʿāşıḳıñ çoḳ olduġun ister
Taḳayyüd eyler elbet şāhdır leşker ḫuṣūsında

taḳbīl etdi:

1. **taḳbīl etdi:** *-di*
   Gazel 89
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Öpmek.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

taḳbīl olur:

1. **taḳbīl olur:** *-ur*
   Gazel 8
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Öpmek.

Dest-i ṭaleble ayaġı taḳbīl olur müdām
Pīr-i meyüñ duʿā-yı ḳadeḥ(i) ḥürmetine heb

taḳlīd ile taḥḳīḳa ermişim:

1. **taḳlīd ile taḥḳīḳa ermişim:** *-mi, -şim*
   Gazel 87
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Taklit yaparak gerçeğe ulaşmak.

Ermişim taḳlīd ile taḥḳīḳa dervīşem bugün
Derd edindim Ḥażret-i Yezdān bī-çündur sözüm

taḳrīr:

1. **taḳrīr:**
   Gazel 6
   Mısra: **2**
   Anlatmak, ifade etmek.

Şuʿāʿ-ı hāleyi bir ḫalḳa-i zencīr ider mehtāb
Ki ḥāl-i Ḳays erbāb-ı dile taḳrīr ider mehtāb

2. **taḳrīre:** *-e*
   Gazel 53
   Mısra: **6**
   Anlatmak, ifade etmek.

Fikrimiz vuṣlat-ı dildār ü helāk-i aġyār
Hele taḳrīre muvāfıḳ bunu tedbīr ederiz

taḳrīr ederiz:

1. **taḳrīr ederiz:** *-er, -iz*
   Gazel 53
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlatmak, ifade etmek.

Faṣl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı taḳrīr ederiz
Ḳıl ile mesʾele-i müşkile tefsīr ederiz

2. **taḳrīr ederiz:** *-er, -iz*
   Gazel 53
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Anlatmak, ifade etmek.

Vāḳıʿā rüʾyada da mis̱liñi seyr etmiş yoḳ
Midḥet-i ḥüsnüñü bilmem nice taḳrīr ederiz

taḳrīrde:

1. **taḳrīrde:** *-de*
Gazel 114
Mısra: **1**
İyi ifade etmek. Bildirmek.

Ḥālimi ḥayret gelir endīşeme taḳrīrde
Micmerim leb-beste kilkim lāl olur taʿbīrde

taḳsīm göstermiş:

1. **taḳsīm göstermiş:** *-miş*
Gazel 55
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bölme göstermek.

Çıḳarmış ḳıl ḳalem erḳāmla bir ṣūret-i defter
Ḫaṭıñ cemʿa yekūn ḥüsnüñ [.] taḳsīm göstermiş

taḳvīm:

1. **taḳvīm:**
Kıt'a 14
Mısra: **18**
Mevsimler ve vakitleri düzenlemek için oluşturulan defter.

Ġālibā burc-ı ḥamel oldı maḥall-i ḫūrşīd
Ḳıldı taḥrīr şeb ü rūzı müsāvī taḳvīm

2. **taḳvīmimizde:** *-imiz, -de*
Gazel 78
Mısra: **4**
Takvim II Zaman.

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile
Taḳvīmimizde yazdı şedāyid bu yıl yil

taḳvīm göstermiş:

1. **taḳvīm göstermiş:** *-miş*
Gazel 55
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Uygun zaman göstermek.

Ḥasībā mekteb-i ʿirfānda ʿarż etdikde üstāda
Bu sözde hep şerīkim üstüne taḳvīm göstermiş

ṭaleb eylemezdi:

1. **ṭaleb eylemezdi:** *-mez, -di*
Mesnevi 5
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
İstemek.

Bu se-Mālġāre-gīre Bū ʿAlī Sīnā gibi heb
Eylemezdi der-i paşa vü begi kimse ṭaleb

ṭaleb-cūy-ı muḥāl etmem:

1. **ṭaleb-cūy-ı muḥāl etmem:** *-me, -m*
Gazel 83
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Olmayacak isteklerin peşinden koşmak.

ʿArūs-ı kām-ı zīb-i ḫaclegāhı iḥtimāl etmem
Derūn-ı merd-i āzādım ṭaleb-cūy-ı muḥāl etmem

ṭaleb-i āb u dānedir:

1. **ṭaleb-i āb u dānedir:** *-dir*
Gazel 14
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Su ve tane isteği.

Lebiñle ḫāliñ olur ʿazm-i rāh-ı ʿışḳa sebeb
Seyāḥate ṭaleb-i āb u dānedir bāʿiṣ

ṭaleb-i dil-beri:

1. **ṭaleb-i dil-beri:** *-i*
   Gazel 82
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Dilberin isteği.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

2. **ṭaleb-i dil-beri:** *-i*
   Gazel 82
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Dilberin isteği.

Nühüfte eyleyelim naḳd-i rāzı bir gicecik
Maḥabbete ṭaleb-i dil-beri ketūm edelim

ṭalebkār-ı naẓīre olduġum:

1. **ṭalebkār-ı naẓīre olduġum:** *-duḳ, -um*
   Gazel 99
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Nazire istemek.

Ṭalebkār-ı naẓīre olduġum kesb-i maʿārifdir
Ḥasībā Rātib-i üstād-ı ṣāḥib-ṭabʿ-ı pür-fenden

ṭāliʿ u tevfīḳ u baḫtı:

1. **ṭāliʿ u tevfīḳ u baḫtı:**
   Gazel 139
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Talih, yardım ve baht.

Ḳanda kim ʿazm eyleye ḳılsun Ḫudāy
Ṭāliʿ u tevfīḳ u baḫtı reh-nümāy

ṭālib olan:

1. **ṭālib olan:** *-an*
   Gazel 39
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Talepte bulunmak.

Kūy-ı viṣāle ṭālib olan ṣaymaz ötesin
īsār-ı naḳd-i cān yoluna eñ berisidir

ṭālib-i āġūş:

1. **ṭālib-i āġūş:**
   Gazel 73
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Kucak isteği.

Güzeştelendi olur şimdi ṭālib-i āġūş
Ki derd-i şīve edip bu zamān zamānı degül

ṭālib-i naḳd:

1. **ṭālib-i naḳd:**
   Gazel 12
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Nakdin tâlibi,.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

ṭālib-i naḳd olaraḳ:

1. **ṭālib-i naḳd olaraḳ:** *-araḳ*
   Gazel 12
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Paraya talip olmak.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

ṭāliʿ-i saʿdile:

1. **ṭāliʿ-i saʿdile:**-*ile*
Kıt'a 16
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mutluluk getiren talih.

Bārekallāh ṭāliʿ-i saʿdile etdi nev-ẓuhūr
İlticā-yı naḫl-i ümmīdim verā-yı perdeden

ṭāliʿine çıḳdı:

1. **ṭāliʿine çıḳdı:**-*dı*
Gazel 70
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Falda talihine çıkmak.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā
Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

taʿlīm göstermiş:

1. **taʿlīm göstermiş:**-*miş*
Gazel 55
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Eğitim göstermek.

Girihler meşḳ-ı ruḫsārıñda kāf-hā mīm göstermiş
Düzülmüş noḳṭa-i ḫāl-i siyeh taʿlīm göstermiş

2. **taʿlīm göstermiş:**-*miş*
Gazel 55
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Eğitim göstermek.

Lebiñ ḫaṭṭ-ı hümāyūn mı getirdi şāh-ı ḥüsnüñden
Müjeñ leşkerleri ṣıḳ ṣıḳ dizip taʿlīm göstermiş

ṭamaʿkārī:

1. **ṭamaʿkārī:**
Gazel 117
Mısra: **7**
Aç gözlülük.

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı] [.] ṭamaʿkārī
Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

tamām eksikligin bildir:

1. **tamām eksikligin bildir:**
Gazel 110
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bütün eksikliğini bildirmek.

Mihr-i ruḫsārın gören māhiyyetin idrāk eder
Gel tamām eksikligin bildir bugün meh-rūlara

tamām oldu:

1. **tamām oldu:**-*du*
Mesnevi 2
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Eksiksiz, tam olmak, tamamlanmak.

Edhemī Bektāşī vü Bayramī ey nūr-ı baṣar
Rütbe-i aʿdādda oldu tamām iṣnā ʿaşer

tamġa-i būsiş eyledim:

1. **tamġa-i būsiş eyledim:**-*dim*
Gazel 28
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Öpücükle damga yapmak. II Öpücük izi çıkartmak.

Eyledim tamġa-i būsiş sīm-i ḫām-endāmını

Sevdigim ser-tā-be-pā oldu mükerrer muʿteber

tamġa-i pīşānī:

1. **tamġa-i pīşānī:**
Gazel 102
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Alın damgası.

Rūy-ı aʿdā dāġdār olmuş şerār-ı āhdan
Seyr ediñ tamġa-i pīşānī güvāh-ı zürda

taʿmīr ederiz:

1. **taʿmīr ederiz:** *-er, -iz*
Gazel 53
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Tamir etmek // Sevgilinin âşığının gönlünü alması.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāşıḳları taʿmīr ederiz

ṭañ sökünceye dek:

1. **ṭañ sökünceye dek:**
Gazel 68
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Tan vakti ağarıncaya kadar.

Ṭañ sökünceye dek şafaḳ bend-i sīnesin
Yalvara yatsa ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek

2. **ṭañ sökünceye dek:**
Gazel 68
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Tan vakti ağarıncaya kadar.

Ṭañ sökünceye dek şafaḳ bend-i sīnesin
Yalvara yatsa ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek

taʿnı ḳo:

1. **taʿnı ḳo:**
Gazel 51
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ayıplamayı bırakmak.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

tanẓīm edip:

1. **tanẓīm edip:** *-ip*
Kıt'a 14
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
(Yazı) Kaleme almak.

Dest-i ḫaṭṭāṭ-ı cemāl eyledi vażʿ-ı ketebe
Ḳıl ḳalemlerle edip Sūre-i Nemli tanẓīm

tanẓīm eyleye:

1. **tanẓīm eyleye:** *-y, -e*
Mesnevi 1
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kaleme almak.

Eyleye silk-i beyāna tanẓīm
Ede taʿbīrde farṭ-ı taʿẓīm

tanẓīr:

1. **tanẓīri:** *-i*
Gazel 6
Mısra: **9**
Nazire yapmak, benzetmek.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

2. **tanẓīri:** *-i*
Gazel 9
Mısra: **12**
Nazire yapmak, benzetmek.

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-zemīne āzmāyişdür
Bu tanẓīri Ḥasībā gül gibi ᶜarż eylemeklik yap

3. **tanẓīr:**
Gazel 12
Mısra: **17**
Nazire yapmak, benzetmek.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabᶜ-ı S̲ābit

4. **tanẓīrde:** *-de*
Gazel 114
Mısra: **12**
Bir şiirin şekil ve mana bakımından benzerini söyleme, benzerini yazma.

Ḥikmetiniñ çün kelām-ı nāfiẕi iᶜcāzdır
Şāᶜir-i sāḥir Ḥasībā neylesin tanẓīrde

5. **tanẓīr:**
Gazel 49
Mısra: **13**
Benzetme, benzetilme; ed. Bir şiirin şekil ve bana bakımından benzerini yazma.

N'ola ᶜarż eyledise ᶜĀrife tanẓīr Ḥasīb
Ḫāk-i pāyına ni s̲ār-ı dür-i nā-yābımdır

6. **tanẓīr:**
Gazel 118
Mısra: **13**
Benzetme, benzetilme; ed. Bir şiirin şekil ve bana bakımından benzerini yazma.

Ṣuyunca varmadı eşᶜār-ı Ḥākimī tanẓīr
Ḥasīb düşmedi meşrebce bu suḫen ṣuyına

tanẓīr degül:

1. **tanẓīr degül:**
Gazel 27
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Nazire değil.

Ḥasībā ḥāṣılı bir deste güllerde degül tanẓīr
Ola ṣāḥib-zemīne armaġanım gül zamānıdır

tanẓīr ederiz:

1. **tanẓīr ederiz:** *-er, -riz*
Gazel 53
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Benzetmek, örnek almak.

Fennīniñ Ḫayrīye pey-revligine beyt iledir
Biz ḳuṣūrile Ḥasībā anı tanẓīr ederiz

tanẓīr eyleyip:

1. **tanẓīr eyleyip:** *-y, -ip*
Gazel 57
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Nazire söylemek.

Ḥasīb üstād-ı şiᶜr-i bī-naẓīriñ eyleyip tanẓīr
Dehān-ı mūr-ı aḥḳar loḳma-i ᶜanḳā ṣıġışdırmış

tanẓīr mümkin mi:

1. **tanẓīr mümkin mi:**
Gazel 21
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Nazire yazmak mümkün değil.

Ġazel-i ʿİzzete mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Yeridir kūşe-i destāra ede yer kāġıd

2. **tanẓīr mümkin mi:***-mi*
Gazel 97
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Nazire yazmak mümkün değil.

Ḥażret-i Ḫayrīye mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Ḳadri maʿlūm süḫan-dān olur eşʿārından

tanẓīr ola mı:

1. **tanẓīr ola mı:***-a, -mı*
Gazel 12
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Nazire yazmak. ll benzerinin yazılması.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı Sābit

tanẓīri olmaya:

1. **tanẓīri olmaya:***-ma, -y, -a*
Gazel 40
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Nazire yazmak.

Naḳş-ı Emīniñ olmaya tanẓīri ey Ḥasīb
Dürr-i yetīme ol güheriñ bī-naẓīr olur

tār pūd:

1. **tār pūd:**
Gazel 7
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Çözgü ve atkı.

Ey Hevāyī deffe-i ḥiddetle cüllāh-ı ḫayāl
Aṭlas-ı naẓmın doḳurken ḳırdılar tār pūd hep

tār ü pūd:

1. **tār ü pūd:**
Gazel 3
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Çözgü ve atkı.

Tār ü pūd itmiş niyāz u nāzı cūlāh-ı şekīb
Eylemiş nesc-i fitende dūş şāl olmış baña

tār u pūd eden:

1. **tār u pūd eden:***-en*
Gazel 25
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Dokumak.

Nessāc-ı ʿışḳ cān ü dili tār u pūd eden
Añlar metāʿ-ı vaṣlı ne gūne ḳumāş olur

tār u pūd-ı naẓm:

1. **tār u pūd-ı naẓm:**
Gazel 22
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Nazım dokuması.

Nice dībāc nesc eyler iseñ sen deffe-i ṭabʿıñ
Ḥasībā tār u pūd-ı naẓm aña dād-ı hevāyīdir

ṭarab-efzā:

1. **ṭarab-efzā:**
Gazel 13
Mısra: **2**
Neşe ve ferahlık artıran.

Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṯ
Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṯ

ṭarab-efzā ola:

1. **ṭarab-efzā ola:** *-a*
   Gazel 13
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Iç açan, keyif veren.

Cām al ele naḳl et ḳaṣaṣ-ı Cemde ḥavādiṯ
Sāḳī ṭarab-efzā ola her demde ḥavādiṯ

tārāc eder:

1. **tārāc eder:** *-er*
   Gazel 81
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Yağmalamak, talan etmek // Aşk derdiyle âşığın gönlünün harap olması.

Bisāṭ-ı ʿayşıñı bād-ı ḳażā eder tārāc
Budur dehān-ı perīşān-ı gülden añladığım

ṭarāvet-yāb olur:

1. **ṭarāvet-yāb olur:** *-ur*
   Gazel 43
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Tazelenmek.

Būstān-ı dil ṭarāvet-yāb olur iḫlāṣla
Naḫle feyż erdikce berg ü bār kendin gösterir

ṭarf-ı dürc-i yāḳūta:

1. **ṭarf-ı dürc-i yāḳūta:** *-a*
   Gazel 101
   Mısra: **16**
   Kelime Tipi: **-**
   Yakut kutusunun tarafı.

Ya dür-i yek-tā vücūdudur ṣadef gehvāresi
Şeb-çerāġ olmuş ya ṭarf-ı dürc-i yāḳūta nihān

ṭarḥ:

1. **ṭarḥıñda:** *-ıñ, -da*
   Gazel 103
   Mısra: **14**
   Bahçelerde çiçek dikmek için ayrılmış, çiçek dikilmiş yer.

Ṭavr-ı ġazel-i ṭarz-ı meżāmīn-i meṣelde Ṭarḥıñda sebāḳ etme Ḥasībā bu siyāḳa

tārḫāna:

1. **tārḫāneden:** *-den*
   Gazel 61
   Mısra: **6**
   Un ve farklı gıdaların karıştırılmasıyla yapılan bir tür gıda ve bu gıdadan yapılan çorba.

Ḫoş ġıdādır mercümek ṣāḥib-riyāżāt olmuşam
Gerçi çorbası ile tārḫāneden etdim ferāġ

tār-ı kākülüñ:

1. **tār-ı kākülüñ:** *-üñ*
   Gazel 1
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Saç teli.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

tār-ı ʿankebūt:

1. **tār-ı ʿankebūt:**
   Gazel 2
   Mısra: **6**

Kelime Tipi: -
Örümcek ipliği.

Cismüm ol deñlü żaʿīf
oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt
egnümde pīrāhen baña

tārīḫ:

1. **tārīḫini:**-*ini*
Müfret 1
Mısra: **1**
Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

Mevlidi tārīḫini didim Ḥasīb
ʿĀleme ān geldi ʿAlī Żiyā

2. **tārīḫini:**-*ini*
Müfret 2
Mısra: **1**
Bir olayın meydana geldiği gün, ay ve yıl.

Müjde birle didi hātif
mevlidi tārīḫini
Eyledi nāzik Nefīse
Ḫānımʿı Allāh ʿaṭā

3. **tārīḫdir:**-*dir*
Müfret 3
Mısra: **1**
Bir olayın meydana geldiği gün, ay ve yıl.

Bu duʿā iclāsına tārīḫdir
Ola heft iḳlīme şeh
ʿAbdu'l-ḥamīd-i ġāzī

4. **tārīḫin:**-*i, -n*
Gazel 77
Mısra: **7**
"Ebced" hesabıyla düşürülen târih.

Dedim vefātını güş eyleyince tārīḫin
Göçüp cināna revān oldu Dervīş İsmāʿīl

5. **tārīḫin:**-*i, -n*
Gazel 101
Mısra: **25**
"Ebced" hesabıyla düşürülen târih.

Müjde ḳıl ser-tā-be-pā āfāḳa tārīḫin Ḥasīb
Geldi İskender Meḥemmed zümre-i ṣāḥib-ḳırān

6. **tārīḫini:**-*i, -n, -i*
Kıt'a 2
Mısra: **5**
"Ebced" hesabıyla düşürülen târih.

Söylediler rıḥleti tārīḫini
Rāh-ı cinān ʿāzimi Dervīş Bekir

tārīḫ dedi:

1. **tārīḫ dedi:**-*di*
Kıt'a 7
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Tarih düşmek.

Dedi tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Geldi ʿizzetle Meḥemmed Şākir

tārīḫ dediler:

1. **tārīḫ dediler:**-*di, -ler*
Kıt'a 23
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Tarih düşmek.

Dediler çend melek burc-ı felekden tārīḫ
Seyr-i bārūyı geliñ ḳalʿa-i Aḳkirmāna

tārīḫ dedim:

1. **tārīḫ dedim:**-*dim*
Kıt'a 9
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Tarih düşmek.

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melāʾik geldiler yoldaş

tārīḫ oḳu:

1. **tārīḫ oḳu:**
Kıt'a 10
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Tarih düşmek.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Ḥüsn-i ḫaṭṭile cemālinde yazıldı muṣḥaf

2. **tārīḫ oḳu:**
Kıt'a 14
Mısra: **23**
Kelime Tipi: **-**
Tarih düşmek.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḥına geldikde ṣuḥuf İbrāhīm (Fī Ramażān 1186)

3. **tārīḫ oḳu:**
Kıt'a 21
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Tarih düşmek.

Oḳu tebrīkine tārīḫ Ḥasīb
Ḥüsn-i ḫaṭṭ levḥa-i māşaʿallāh (1184)

tārīḫ söyledim:

1. **tārīḫ söyledim:***-dim*
Gazel 131
Mısra: **17**
Kelime Tipi: **-**
Ebcet hesabıyla tarih düşürmek.

Ḥasīb ḥurūf-ı mücevherle söyledim tārīḫ
Bu daʿvet ede mübārek ḳadem-i Selīm Ḫānı

2. **tārīḫ söyledim:***-di, -m*
Gazel 131
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
Ebcet hesabıyla tarih düşürmek.

Ḥurūf-ı cevherīlerle Ḥasībā söyledim tārīḫ
Mübārek feṭḥ ile mesrūr ede Bārī Selīm Ḫānı

3. **tārīḫ söyledim:***-di, -m*
Kıt'a 5
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ebcet hesabıyla tarih düşürmek.

Ḥasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tārīḫ
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār

tārīḫ yazdı:

1. **tārīḫ yazdı:***-dı*
Müfret 9
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Tarih düşürmek; Önemli sayılan bir olayın, çoğunlukla nazım biçiminde söylenen sözlerle, ebcet hesabına göre tarihini belirtmek.

Mücevher ḥarfle tebrīke yazdı kilk-i zer tārīḫ
Mora manṣıb ḳılındı nīk-nām ʿOs̱mān Paşaya

tārīḫi dedi:

1. **tārīḫi dedi:***-di*
Kıt'a 25
Mısra: **17**

Kelime Tipi: -
Tarih düşürmek.

Çıḳıp bu tārīḫi dedi bir abdālıñ
Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn vāṣıl-ı Ḫudā oldı

tārīḫ-i mevlidin:

1. **tārīḫ-i mevlidin:** *-i, -n*
Müfret 7
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Doğum tarihi.

Nām-ı şerīfini işit āl-i Resūlden
Tārīḫ-i mevlidin dedi Āmed Rıżā Ḥasan

tārīḫ-i tebrīki der:

1. **tārīḫ-i tebrīki der:** *-r*
Gazel 20
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Tebrik için tarih söylemek.

Ḥasībā mıṣraʿ-ı vāḥidle der tārīḫ-i tebrīki
Zihī kāşāne-i şāyāne-i sulṭān mübārek-bād

tārīḫimi dedim:

1. **tārīḫimi dedim:** *-dim*
Kıt'a 8
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Tarih düşürmek.

Ben daḫi etdim duʿā dedim hemān tārīḫimi
Ola bu Seyyid Meḥemmed ʿālem içre ser-firāz

tārīḫin dedim:

1. **tārīḫin dedim:** *-dim*
Gazel 132
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Tarih düşmek.

Rıḥlet-i dār-ı beḳā edince tārīḫin dedim
Göçdü fānīden muḥibb-i ḫānedān Seyyid ʿAlī

tārīḫin ḥisāb eyle:

1. **tārīḫin ḥisāb eyle:**
Gazel 139
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Tarihini hesap et.

Eyle cevherlerle tārīḫin ḥisāb
Oldu iḳbāl ile ḫān Devlet Girāy (1182)

tārīḫin işit:

1. **tārīḫin işit:**
Gazel 59
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Tarihini işit.

Ḥaḳḳa duʿā āḫiri hātifden işit tārīḫin
Beyt-i Maʿmūr gibi cāy-ı mübārek cāmiʿ

tārīḫin oḳursa:

1. **tārīḫin oḳursa:** *-r, -sa*
Gazel 100
Mısra: **15**
Kelime Tipi: -
Tarihini söylemek.

Oḳursa bülbül-i gūyā ʿaceb mi tārīḫin
Gül-i Meḥemmede ḫaṭṭ yazdı Sūre-i Yāsīn

tārīḫin söyledim:

1. **tārīḫin söyledim:** *-di, -m*
Kıt'a 12
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Tarih düşmek.

Söyledim işrāb edip ʿaṭşāna tārīḫin Ḥasīb

Oldu cārī nūra beñzer
çeşmeye āb-ı zülāl

tārīḫin yazdı:

1. **tārīḫin yazdı:***-dı*
   Kıt'a 18
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Tarihini yazmak.

Yazdı tārīḫin imāmeyn
emr-i ciddile anıñ
Eyledi miʿrāc-ı rūḥānī
Meḥemmed cennete
(1192)

tārīḫini dedi:

1. **tārīḫini dedi:***-di*
   Gazel 95
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Tarih düşmek.

Hātif-i ġaybī dedi
rıḥleti tārīḫini
Rūḥ-ı Emīn Ḳadına
Fātiḥa oḳu hemān

2. **tārīḫini dedi:***-di*
   Kıt'a 20
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Tarih düşmek.

Girye vü zārile aḥbābı
dedi tārīḫini
Dehre verdi velvele
Dervīş Meḥemmed
göçdü āh

tārīḫini dediler:

1. **tārīḫini dediler:***-di, -ler*
   Gazel 75
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Tarih düşmek.

Naḳş-bendīden erenler
dediler tārīḫini
Rāh-ı ḥaḳda eyledi
Seyyid Meḥemmed
irtiḥāl

tārīḫini dedim:

1. **tārīḫini dedim:***-dim*
   Kıt'a 6
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Tarih düşmek.

Rıḥleti tārīḫini dedim
budur
Ḥaḳḳ yolunda cān fedā
Dervīş ʿÖmer

2. **tārīḫini dedim:***-di, -m*
   Kıt'a 16
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Tarih düşmek.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile
dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü
hem necīb ü hem ḥasen

ṭarīḳ-ı ehl-i maḥabbetde:

1. **ṭarīḳ-ı ehl-i maḥabbetde:***-de*
   Gazel 81
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Âşıklar yolu.

Taḥammül eylemedir
seng-i ṭaʿn-ı aġyāra
Ṭarīḳ-ı ehl-i
maḥabbetde ehven
añladıġım

ṭarīḳ-ı ḥacda:

1. **ṭarīḳ-ı ḥacda:***-da*
   Gazel 6
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Hac yolu.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meşʿal-
keş midür eyā ki
yandurmış
Miyān-ı kārbān-ı
encümi tenvīr ider
mehtāb

ṭarīḳ-ı ḥakda:

1. **ṭarīḳ-ı ḥakda:** *-da*
   Gazel 77
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Allah yolu.

Ṭarīḳ-ı ḥakda olup
Naḳş-bend o z̲āt-ı celīl
Reh-i ḳalenderīde ḳıldı
saʿy-i cezīl

ṭarīḳ-i irşād:

1. **ṭarīḳ-i irşād:**
   Gazel 19
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   İrşat yolu.

Naḳş-bend oldu bu
remz ile ṭarīḳ-i irşād
Mālik-i ḳalb-i selīm
olan eder mi anı redd

ṭarīḳ-ı līk:

1. **ṭarīḳ-ı līk:**
   Gazel 120
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   ?.

Ne berzaḫdır belā-yı
bīm-i şaḥne-i debīristān
Ṭarīḳ-ı līk olur maḥbūb
u dostānıñ ḫaṭarsızca

ṭarīḳ-ı maʿnāye:

1. **ṭarīḳ-ı maʿnāye:** *-y, -e*
   Gazel 128
   Mısra: **13**
   Kelime Tipi: **-**
   Mana yolu.

Yine pīrāne ʿazm etdi
ṭarīḳ-ı maʿnāye ṭabʿım
ʿAṣā-yı ḫāme ile kişver-
i iʿcāza dek gitdi

ṭarīḳ-ı naḳş-bendīye:

1. **ṭarīḳ-ı naḳş-bendīye:**
   Gazel 132
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Nakşibendilik tarikati.

Meşhedi nūr ola rūḥ-ı
pür-fütūḥı şād ola
Kim ṭarīḳ-ı Naḳş-
bendīye demiş idi belī

taṣavvuf söyledim:

1. **taṣavvuf söyledim:** *-dim*
   Gazel 87
   Mısra: **23**
   Kelime Tipi: **-**
   Tasavvuf söylemek.

Ṣarf-ı maḳdūr eyledim
cümle taṣavvuf
söyledim
Ḥikmet ü naḥv ü
maʿānīden de bīrūndur
sözüm

ṭaşḳın olup:

1. **ṭaşḳın olup:** *-up*
   Mesnevi 5
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Suların taşıp etrafa zarar vermesi.

Üç dere ṭaşḳın olup
şimdi geçilmez dereler
Aḫī Evranla refīḳız
ederiz ġārı maḳarr

ṭaşra ḳalsun:

1. **ṭaşra ḳalsun:** *-sun*
   Gazel 20
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Dışarıda kalmak, uzak olmak.

İlāhī eyle bānīsin
muʿammer ḫānesin
maʿmūr
Derinden ḥalḳa gibi
ṭaşra ḳalsun dīde-i
ḥussād

ṭaşt-ı tevbede:

1. **ṭaşt-ı tevbede:** *-de*
   Gazel 37
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Tövbe leğeni.

Pāk ede ṭaşt-ı tevbede şābūn-ı maġfiret
Şol kelleler ki kāle-i sūʾ-i ʿileldedir

taşvīr-i naḳş-ı zer:

1. **taşvīr-i naḳş-ı zer:**
   Gazel 123
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Altın nakış tasviri.

Naḳd-i niyāzı etme telef nā-sezālara
Taşvīr-i naḳş-ı zer gibi muẓlim binālara

taşvīr-i şāmı:

1. **taşvīr-i şāmı:** *-ı*
   Gazel 57
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Gece tasviri.

Süveydāda sevād-ı zülfüñü dānā
şıġışdırmış
ʿAceb taşvīr-i şāmı ḥabbe-i yektā
şıġışdırmış

taşvīrini görse:

1. **taşvīrini görse:** *-se*
   Kıt'a 23
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Tasvirini görmek.

Görse taşvīrini ḥayretde ḳalırdı Bihzād
Ṭabʿ-ı miʿmārī-i Mānīyi ḳodu ḫüsrāna

tatar:

1. **tatar:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **13**
   Eskiden Türk ve Moğol kavimlerine genel olarak verilen isim (DN, 2b/5).

Bir aḳıncılı kişidir o Tatar bācdārı
Ḳara yaḫşı ururlar fuḳarāya nārı

2. **tatar:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **22**
   Eskiden Türk ve Moğol kavimlerine genel olarak verilen isim.

Yörügü şoymaġa başladı Şarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ḫıżr oldu Tatar aña hemān

tatarlı yörükler:

1. **tatarlı yörükler:**
   Mesnevi 4
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Tatarlı Yörükler.

Çünki Tatarlı Yörükler ile etdi ġavġā
Bir yamanlıḳ ḳomayıp eyledi mālın yaġmā

taṭhīr eder:

1. **taṭhīr eder:** *-er*
   Gazel 63
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Temizlemek.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceyş-i hevādan taṭhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o ẕātında ki var cevher-i ʿışḳ

ṭavāf etsin:

1. **ṭavāf etsin:** *-sin*
   Gazel 68

Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Tavaf etmek. Kutsal bir yerin çevresinde saygıyla dolaşmak.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā ṣabāḥa dek

2. **ṭavāf etsin:***-sin*
Gazel 68
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Tavaf etmek. Kutsal bir yerin çevresinde saygıyla dolaşmak.

Kūyuñ ṭolansın ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek
Etsin ṭavāf Kaʿbe-i ʿulyā ṣabāḥa dek

ṭavāfa taʿlīm eyler:

1. **ṭavāfa taʿlīm eyler:***-r*
Kıt'a 14
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Tavaf etmeyi denemek.

Ṭūṭi-i sebze-bahār etdi cenāḥeyni güşād
Eyler eṭrāf-ı gülistānı ṭavāfa taʿlīm

ṭavāmīr-i seḫā:

1. **ṭavāmīr-i seḫā:**
Gazel 13
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik tomarları.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṣ

ṭavḳ mı:

1. **ṭavḳ mı:***-mı*
Gazel 103
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Halka.

Ḫalḫālı mı ey serv-i sehī ḳumrī-i cānıñ
Ya ṭavḳ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāḳa

ṭavr-ı ġazel-i ṭarz-ı meżāmīn-i meselde:

1. **ṭavr-ı ġazel-i ṭarz-ı meżāmīn-i meselde:**
Gazel 103
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Atasözü içerikli gazel yazma tarzı.

Ṭavr-ı ġazel-i ṭarz-ı meżāmīn-i meselde
Ṭarḥıñda sebāḳ etme Ḥasībā bu siyāḳa

ṭāvus olma:

1. **ṭāvus olma:***-ma*
Gazel 117
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Tavus kuşu gibi olmak. II Rengarenk çiçek açmak.

Çü ṭāvus olma gel dümbāle-bāz[ı] [.] ṭamaʿkārī
Hümāveş evc-i istiġnāya pervāz et ol āsūde

ṭāvus-ı naḫvet:

1. **ṭāvus-ı naḫvet:**
Gazel 9
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kibir tavusu.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildük
Tezervüm cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

taʿyīni ister:

1. **taʿyīni ister:** *-r*
Mesnevi 3
Mısra: **33**
Kelime Tipi: **-**
Belli miktarda ayrılan yiyecek.

Ḳaṭır arpası taʿyīni ister her ay
Verdi ṣan vāʿiẓ efendi deve dişi buġdayı

ṭayy oldu:

1. **ṭayy oldu:** *-du*
Gazel 13
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşılıp gidilmek, atlanmak.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā (mühr)
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṯ

2. **ṭayy oldu:** *-du*
Gazel 13
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Aşmak, geçmek; yok etmek, ortadan kaldırmak.

Ṭayy oldu ṭavāmīr-i seḫā mihr-i vefā
Ḫatm oldu kerem-nāme-i Ḥātemde ḥavādiṯ

taẕarruʿ:

1. **taẕarruʿa:** *-a*
Gazel 123
Mısra: **3**
Yalvarma, yakarma II dua; istek.

Vāʿiẓ ḫulūṣ-ı ḳalb gerekdir taẕarruʿa
Ḥācet mi refʿ-i ṣavt-ı muḳaffā duʿālara

tāze cān bulur:

1. **tāze cān bulur:** *-ur*
Gazel 25
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Taze can bulmak, yeniden canlanmak.

Kim ẕikr-i laʿl-i nābıñ eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi esīr-i firāş olur

tāze civānım:

1. **tāze civānım:** *-ım*
Gazel 27
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yenice (Henüz) delikanlı olmak.

Açıl gülzāra ṣalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

tāze fidānım:

1. **tāze fidānım:** *-ım*
Gazel 41
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yeni, körpe fidan II sevgili.

Pā-māl-i esb-i ʿişve eder serv-i gülşeni
Gülzāra gelse tāze fidānım çıtır pıtır

tāze güldür:

1. **tāze güldür:** *-dür*
Gazel 116
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yeni açılmış gül. II Genç, güzel sevgili.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

tāze güller:

1. **tāze güller:** *-ler*
Gazel 112
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yeni açılmış gül.

Kūşe-i destārı sebze tāze güller seyr edip
Hāleveş cāy-ı Ḥasīb deşt ü hāmūn eyleme

tāze ḳılar:

1. **tāze ḳılar:** *-ar*
Gazel 96
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yenilemek, tazelendirmek.

Ḥabāb-ı āb-ı revān sū-be-sū çemen-be-çemen
Nehār tāze ḳılar cüst ü cū çemen-be-çemen

tāze mi:

1. **tāze mi:** *-mi*
Kıt'a 13
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Körpe II genç.

Ḫāl-i ġarbīlerine gerden-i şarḳīsinde
Ḥabeşī tāze mi ya dil-ber-i Hindū mı desem

tāze zebānı:

1. **tāze zebānı:** *-ı*
Gazel 69
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Yeni konuşma; yeni sözler söyleyen dil.

Güller gibi bahāra münāsib ġazelleri
Eyler hediyye tāze zebānı Sitānbuluñ

tāzeden tāze:

1. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre şebnem tāzeden tāze

2. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre şebnem tāzeden tāze

3. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

İçenler şerbet-i laʿlin çü zemzem tāzeden tāze
ʿİlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzeden tāze

4. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

İçenler şerbet-i laʿlin çü zemzem tāzeden tāze
ʿİlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzeden tāze

5. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet eyler ʿālem tāzeden tāze

6. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet eyler ʿālem tāzeden tāze

7. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Güẕeşte demleri yād eylemek ḳalbe ṣafā virmez
Gelirken ḫāṭır-ı maḥzūnına ġam tāzeden tāze

8. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar ʿuşşāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

9. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Çürümez rızḳa verdim naḳd-ı fenni bāġ-ı vuṣlatda
Alıp şeftālüler ser-tā-be-pā hem tāzeden tāze

10. **tāzeden tāze:**
Gazel 105
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Yeñiler eski derdin çeşm-i bīmārın gören ʿāşıḳ
Ne deñlü dest-i luṭfı ḫoşa merhem tāzeden tāze

11. **tāzeden tāze:**
Gazel 118
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Zülāl-i laʿlini nūş eyle tāzeden tāze
Temāyül eyleme cām-ı Cemiñ kühen ṣuyına

12. **tāzeden tāze:**
Gazel 104
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni.

Gül-i terler gibi tāb-ı ʿaraḳla tāzeden tāze

Ne ḥācet ʿārıż-ı gül-bīnesinde ġāze mümtāze

tāzeden tāze olsa:

1. **tāzeden tāze olsa:** *-sa*
Gazel 121
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yeniden daha yeni olmak II Zamanı geçmemiş olmak.

Gözüm gelse açılsa gül mül olsa tāzeden tāze Pey-ā-pey etse ey heylerini şeh-nāza āġāze

tāze-res:

1. **tāze-resinden:** *-i, -n, -den*
Gazel 54
Mısra: **6**
Yeni yetişen.

Ḫaṭṭ ẓuhūr etdi dem-i şevḳ-ı viṣāl etdi yine Ẕevḳ-ı seyr-i çemeni tāze-resinden biliriz

taʿẓīm etsin:

1. **taʿẓīm etsin:** *-sin*
Mesnevi 5
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Hürmet etmek, saygı göstermek.

Eyledim cānımı cānāna teberrük teslīm Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu begüm etsin taʿẓīm

tażyīʿ-i maḳāl etmem:

1. **tażyīʿ-i maḳāl etmem:** *-me, -m*
Gazel 83
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Boşa söz söylemek.

Ḥasībā eylerim ehl-i kemāle ʿarż-ı ḥāl ammā Muʿārıż-ṭabʿ olan dānāya tażyīʿ-i maḳāl etmem

teberrük:

1. **teberrük:**
Mesnevi 5
Mısra: **11**
Uğur sayarak.

Eyledim cānımı cānāna teberrük teslīm Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu begüm etsin taʿẓīm

teʾbīd edip:

1. **teʾbīd edip:** *-ip*
Kıt'a 5
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Ebedileştirmek, sonsuzlaştırmak.

Edip sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat mülkini teʾbīd Beyāż üzre yine ḫaṭṭ-ı hümāyūn eyledi ışdār

tebrīk:

1. **tebrīkine:** *-i, -n, -e*
Kıt'a 5
Mısra: **10**
Kutlama.

Yazıldı Sūre-i Ve'l-leyl levḥ-i māh-tāb üzre Mübārek-bād oḳur tebrīkine erbāb-ı dil her bār

2. **tebrīkine:** *-i, -n, -e*
Kıt'a 21
Mısra: **17**
Kutlama.

Oḳu tebrīkine tārīḫ Ḥasīb
Ḥüsn-i ḫaṭṭ levḥa-i māşaʿallāh (1184)

3. **tebrīke:** *-e*
Kıt'a 7
Mısra: **9**
Hayırlı ve uğurlu olmasını dileme.

Dedi tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Geldi ʿizzetle Meḥemmed Şākir

4. **tebrīke:** *-e*
Kıt'a 10
Mısra: **11**
Hayırlı ve uğurlu olmasını dileme.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Ḥüsn-i ḫaṭṭile cemālinde yazıldı muṣḥaf

5. **tebrīke:** *-e*
Kıt'a 14
Mısra: **23**
Hayırlı ve uğurlu olmasını dileme.

Oḳu bu vechle tebrīke Ḥasībā tārīḫ
Yazdı ḫaṭṭ levḥına geldikde ṣuḥuf İbrāhīm (Fī Ramażān 1186)

6. **tebrīke:** *-e*
Müfret 9
Mısra: **1**
Hayırlı ve uğurlu olmasını dileme.

Mücevher ḥarfle tebrīke yazdı kilk-i zer tārīḫ
Mora manṣıb ḳılındı nīk-nām ʿOs̱mān Paşaya

tecdīd-i maḥabbet eyler:

1. **tecdīd-i maḥabbet eyler:** *-r*
Gazel 105
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sevgisini yenilemek II imanını yenilemek, tazelemek; yeni bir sevgili bulmak.

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet eyler ʿālem tāzeden tāze

tecdīd-i vużūʾ etmege:

1. **tecdīd-i vużūʾ etmege:** *-mek, -e*
Mesnevi 5
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Abdest yenilemek.

Ṭolu ḳıl ibricegiñ etmege tecdīd-i vużūʾ
Ṣūfîce eyle ʿibādātı naṣīḥatdir bu

tecrīm:

1. **tecrīm:**
Mesnevi 4
Mısra: **10**
Cezalandırmak; suçlamak, itham etmek.

Ḥavlı obasını çit yap(dır)dı boz aġacı faḳīr
Raḥm edip etmeye tecrīm müsellim-i ṣaġīr

tecrübemiz geçdi:

1. **tecrübemiz geçdi:** *-di*
Gazel 54
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Pek çok yaşanmışlığımız var.

Ol ḳadar tecrübemiz geçdi der-i meykedeye Şaḥne başdığını daḳḳ-ı ʿasesinden biliriz

tedbīr ederiz:

1. **tedbīr ederiz:** *-er, -*
Gazel 53
Mısra: **6**

Kelime Tipi: -

Tedbir almak. (Bir işi önlemek veya yapılmasını sağlamak için) Gereken hazırlıkları yapmak.

Fikrimiz vuṣlat-ı dildār ü helāk-i aġyār
Hele taḳrīre muvāfıḳ bunu tedbīr ederiz

tedbīrde ḳalır:

1. **tedbīrde ḳalır:** *-ır*
Gazel 114
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -

Tedbirli olmaya devam etmek.

Ḳılmayan iksīr-i ʿışḳıla derūnın kīmyā
Bilse de teʾsīr-i eşyāyı ḳalır tedbīrde

tefeʾül:

1. **tefeʾülle:** *-le*
Gazel 70
Mısra: **21**

Bazı hadiseleri, tevafukları uğurlu saymak. Mesela: Bir kitabı rast gele açarak ilk tevafuk eden yeri okuyup ona dikkat ederek onu uğurlu ve esas bir ders sayma gibi. Olacak şeyi tahmin etmek.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā
Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

tefhīm ḳıldı:

1. **tefhīm ḳıldı:** *-dı*
Kıt'a 14
Mısra: **16**
Kelime Tipi: -

Anlamak, bilmek, idrak etmek, kavramak.

Rüʾyet-i ġaymiledir sebt-i sübūt-i ġurre
Ḳıldı bu mesʿeleyi ḫaṭṭ-ı ʿiẕārı tefhīm

tefsīr:

1. **tefsīrde:** *-de*
Gazel 114
Mısra: **4**

Kur'ân'ı Kerîm'in mana bakımından izahı.

Bāb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳīl ü ḳāl
Faṣl olunmaz mesʿele geldi yine tefsīrde

tefsīr ederiz:

1. **tefsīr ederiz:** *-er, -iz*
Gazel 53
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -

Açıklamak, yorumlamak.

Faṣl-ı bāb-ı ser-i gīsūñı taḳrīr ederiz
Ḳıl ile mesʾele-i müşkile tefsīr ederiz

teġāfül eyler:

1. **teġāfül eyler:** *-r*
Gazel 134
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -

Anlamamazlıktan gelmek. Bir şeyi anladığı hâlde anlamamış gibi davranmak.

Niyāz etsem teġāfül eyler ol leb-beste-i nāzım
Nigāh-ı luṭfla bārī ḫiṭāb olsa kim aġlardı

tek:

1. **tek:**
Gazel 112
Mısra: **7**

"Sadece, bir " anlamlarında sıfat.

Tek raḳībe verme yol
ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan
eyle ḳānūn eyleme

tek ü tenhā:

1. **tek ü tenhā:**
Gazel 68
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Tek başına ve yalnız.

Ḳadriñ bilip leyālī-i
vaṣlıñda bekledi
Bīdār olup göñül tek ü
tenhā ṣabāḥa dek

tekellüf oldu:

1. **tekellüf oldu:***-du*
Gazel 92
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Güçlüğe katlanmak, zorluk, zahmet görmek.

Ḫaylī tekellüf oldu
kemer-bend-i yārda
Verdi nişāne feṯḥ-i
muṭalsam defīneden

tekerrür eyledigi:

1. **tekerrür eyledigi:***-dik, -i*
Müfret 6
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bir daha olmak, tekrarlanmak.

Sögmek gibidir anasına
ehl-i meclisiñ
Lüknet tekerrür
eyledigi nūn-ı nesneler

tekmīl eder:

1. **tekmīl eder:***-er*
Gazel 15
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Tamamlamak, kemale erdirmek.

Ḥasībā ḥażret-i Sālim
Efendi şiʿriñi görse
Ḳuṣūruñ ʿafv ile tekmīl
eder ġayra recādan gec

tekmīl eyledi:

1. **tekmīl eyledi:***-di*
Gazel 77
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bitirmek, tamamlamak.

Ḳabāda āl-i ʿabā
ḥubbını ḳılıp taḥṣīl
Kemāl-i maʿrifet-i ḳalbi
eyledi tekmīl

tekrīr:

1. **tekrīr:**
Gazel 3
Mısra: **5**
Tekrarlama, yineleme.

Saḥḳ olup rubʿ-ı ṣabā
tekrīr olup leẕẕāt-ı
ḳand
Birisi reftār birisi maḳāl
olmış baña

tekye:

1. **tekye:**
Gazel 44
Mısra: **3**
Bir şeyhin liderliğinde ve idaresinde derviş grubunun bağlandığı dergâh, tekke.

Tekye gūyā gülsitāndır
ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż
Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-
i ḫoş-bū mudur

2. **tekyeniñ:***-nin*
Gazel 51
Mısra: **6**
Bir şeyhin liderliğinde ve idaresinde derviş

grubunun bağlandığı dergâh, tekke.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

3. **tekyede:**-*de*
Kıt'a 2
Mısra: **3**
Bir şeyhin liderliğinde ve idaresinde derviş grubunun bağlandığı dergâh, tekke.

Tekyede saḳḳālıḳ ederdi müdām
Kevs̱eri nūş etmege şāyestedir

tekyede de:

1. **tekyede de:**-*de, -de*
Gazel 138
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyhin liderliğinde ve idaresinde derviş grubunun bağlandığı dergâh, tekke.

Sürme geh mescide geh tekyede de rīş-i niyāz
Düşme süfliyyete mülḥid ḫas-ı cārūb gibi

tekye-i ʿışḳda:

1. **tekye-i ʿışḳda:**-*da*
Kıt'a 13
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Aşk tekkesi.

Tekye-i ʿışḳda gördükce o dervīş-beçeyi
Büd ü yede ṣarılıp āhū mı yā hū mı desem

tekyeye ḳurbān geldi:

1. **tekyeye ḳurbān geldi:**
Mesnevi 4
Mısra: **37**
Kelime Tipi: **-**
Tekyeye kurban geldi.

Yine bir körpe ḳuzu tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḫıżr oldu teni mürdemize cān geldi

telef etme:

1. **telef etme:**-*me*
Gazel 123
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Mahvetmek, yok etmek.

Naḳd-i niyāzı etme telef nā-sezālara
Taṣvīr-i naḳş-ı zer gibi muẓlim binālara

telḫ:

1. **telḫ:**
Gazel 18
Mısra: **10**
Acı.

Zehr olur ol mihr ü meh ruḫsārsız dār-ı felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i zāra ṣubḥ u şām telḫ

telḫ kām olunca:

1. **telḫ kām olunca:**-*unca*
Gazel 18
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Damağı acılanmak. II Üzülmek.

Çāşnī-i ʿışḳı idrāk etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi leẕẕet-i ḳandi olunca kām telḫ

telḫ olmaz mı:

1. **telḫ olmaz mı:** *-maz, -mı*

Gazel 18

Mısra: **8**

Kelime Tipi: **-**

Acı olmak.

Nāʿil-i būs-ı nebāt-ı laʿl-i dildār olsa ger
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteye olmaz mı ol bayram telḫ

telle pulla:

1. **telle pulla:**

Gazel 40

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Süsle püsle. II İnci boncuk.

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

telli:

1. **telli:**

Gazel 22

Mısra: **2**

Telle süslenmiş II ışık saçan, parlak; göz alıcı.

Ruḫ u ḫāliñ ya al
Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir
Muḥallā ḫūylarıñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

telsīm:

1. **telsīmden:** *-den*

Gazel 89

Mısra: **9**

Öpme.

Eden ehl-i niyāzı nāz ile telsīmden maḥrūm
Ḫulāṣa çāre bulmaz rūz-ı maḥşer dest ü dāmānın

telsīm olmaz mı:

1. **telsīm olmaz mı:** *-maz, -mı*

Kıt'a 14

Mısra: **20**

Kelime Tipi: **-**

Öpme.

Der-kenār oldı beyāż üzre berāt-ı ḥüsni Ḫaṭṭ-keşīde ola olmaz mı o nāme telsīm

temāşā:

1. **temāşāda:** *-da*

Gazel 36

Mısra: **9**

Bakıp seyretme, izleme.

Eliñden cām düşmez ʿaks-i ruḫsārıñ temāşāda
Meger ʿaksiñ saña sen ʿaksine ḥayrān mısın kāfir

temāşā eder:

1. **temāşā eder:** *-er*

Gazel 99

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Seyretmek, bakmak.

Degüldür seyr-i ḫāliñ żaʿf-ı çeşmimle cüdā benden
Eder Hindi temāşā rind-i ʿāşıḳ çeşm-i sūzenden

temāşā etsin:

1. **temāşā etsin:** *-sin*

Gazel 68

Mısra: **16**

Kelime Tipi: **-**

Hoşlanarak bakmak.

Dāġımla şerḥa-i lāle çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze temāşā ṣabāḥa dek

temāşā eyleyen:

1. **temāşā eyleyen:** *-y, -en*

Gazel 20

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Seyretmek. Temāşā eyle āfāḳı çü açuḳlıḳ zamānıdur Temāşā eyle āfāḳı çü açuḳlıḳ zamānıdur.

Ki her bir revzeni āyīne-i endāmdur gūyā
Temāşā eyleyen bu cāy-ı raʿnāyı olur dil-şād

temāşā ḳıl:

1. **temāşā ḳıl:**

Gazel 102

Mısra: **13**

Kelime Tipi: **-**

Seyretmek, bakmak.

Sīne-i ṣāfında bostānın temāşā ḳıl Ḥasīb
Ḫūb ʿaks etmiş turunc āyīne-i billūrda

temāşā-yı nehr-i saʿd-ābād:

1. **temāşā-yı nehr-i saʿd-ābād:**

Gazel 90

Mısra: **7**

Kelime Tipi: **-**

Sadabat nehrini gezmek.

Şafā verir mi temāşā-yı nehr-i Saʿd-ābād
Göñülde cārī iken mā-cerā-yı cūy-ı vaṭan

temāyül eyleme:

1. **temāyül eyleme:** *-me*

Gazel 118

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Meyletmek.

Zülāl-i laʿlini nūş eyle tāzeden tāze
Temāyül eyleme cām-ı Cemiñ kühen ṣuyına

temekkün eyler:

1. **temekkün eyler:** *-r*

Gazel 102

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

Yurt edinmek, yerleşmek, yer tutmak.

Fikr-i şādī cāy-gīr olmaz dil-i maġdūrda
Mey nice eyler temekkün şīşe-i meksūrda

temelluḳ eyleyen:

1. **temelluḳ eyleyen:** *-ye, -n*

Kıt'a 24

Mısra: **6**

Kelime Tipi: **-**

Dalkavukluk etmek, yaltaklanmak.

Eder sūrāḫı aʿdādı ḳadar zaḫm-ı sitem peydā
Bu ʿālemde temelluḳ eyleyen cirmince ġırbāliñ

temīz-i nīk ü bed:

1. **temīz-i nīk ü bed:**

Kıt'a 24

Mısra: **2**

Kelime Tipi: **-**

İyi ve kötünün suçsuzu, safı.

Sāmī
Temīz-i nīk ü bed ʿayn-ı żarardır ḫurde-bīnāna

temkīn verdi:

1. **temkīn verdi:** *-di*

Gazel 100

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Sabit durmak. II Olduğu gibi görünmek.

Edip liḥāyla icrā-yı sünnet-i Nebevī
Vaḳār-ı z̲ātına verdi o vechle temkīn

temür-i hestī-i mevhūm imiş:

1. **temür-i hestī-i mevhūm imiş:** *-i, -miş*
Gazel 85
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Var sayılan varlık demiri.

Temür-i hestī-i mevhūm imiş cism-i fenā resmüm
Ki cān āyīnesinde ṣūret-i rengi ʿadem gördüm

ten:

1. **tendedir:** *-de, -dir*
Gazel 18
Mısra: **2**
Far. Beden, cisim, gövde, vücut.

Manṣıb-ı dünyā lez̲īz̲ ammā ki ʿazl ālām-ı telḫ
Tendedir çün cān-ı şīrīn līk mevt encām-ı telḫ

2. **tenim:** *-im*
Gazel 23
Mısra: **7**
Beden, cisim, gövde, vücut.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

3. **tenimde:** *-im, -de*
Gazel 121
Mısra: **9**
Beden, cisim, gövde, vücut.

Eder yer yer tenimde şerḥa şerḥa ḫancer-i ebrū
Ne ḥācet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

4. **tenimden:** *-im, -den*
Gazel 128
Mısra: **1**
Beden, cisim, gövde, vücut.

Tenimden derd-i ḥasret cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfiʿ-i baḥs̲la dergāh-ı bī-enbāza dek gitdi

5. **tende:** *-de*
Gazel 27
Mısra: **4**
Beden.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

6. **ten:**
Gazel 81
Mısra: **1**
Beden.

Libās-ı ʿāri-i nāçīz imiş ten añladıġım
Bu çārsū-yı fenāda hemān ben añladıġım

7. **teniñ:** *-in*
Gazel 15
Mısra: **8**
Beden, cisim // maddi varlık.

Cebīniñ ferş edip dergāh-ı Ḥaḳḳa künc-i ʿuzletde
Teniñ naḳş-ı ḥaṣīr et bī-riyā ol būriyādan gec

8. **teni:** *-i*
Mesnevi 4
Mısra: **38**
Beden, cisim.

Yine bir körpe ḳuzu tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḫıżr oldu teni mürdemize cān geldi

9. **ten:**
Gazel 35
Mısra: **4**
Beden / cisim. II Nefs.

Zaḫm-ı çerāġı üzre ki ḳor penbe-i devā
Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür ten fetīl olur

ten şuyına:

1. **ten şuyına:** *-n, -a*
Gazel 118
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Vücut suyu.

Melekeci güzeli çekdirirse ten şuyına
Kenāra şal yeke yek ḳullanıp dümen şuyına

tenāvül etdigi:

1. **tenāvül etdigi:** *-dik, -i*
Gazel 93
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yiyip içmek. ll İlahî feyiz almak, nasiplenmek.

Tenāvül etdigi miḳdārdır sıḳlet şikem-ḫvāra
Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ʿişyān-ı cābīden

teng oldu:

1. **teng oldu:** *-du*
Gazel 122
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Dar olmak.

Ey ġonce vüsʿatin nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu gülşen ser-ā-sere

tenhā:

1. **tenhā:**
Gazel 12
Mısra: **9**
Far. 1. Yalnız, vahit. 2. Hali, insandan hali, ıssız.

Ben alayım ḳoyuna bir ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında ṭolanmaġı raḳībā sen et

2. **tenhā:**
Kıt'a 22
Mısra: **3**
Bir başına, tek, yalnız.

O şūḫı daʿvet etmiş dāḫiliyye ḥücreye tenhā
ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı ḫāriciyye eylemiş peydā

ten-i nizārı yıḳdı:

1. **ten-i nizārı yıḳdı:** *-dı*
Gazel 41
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
İnce vücudu yıkmak.

Yıḳdı ten-i nizārı dirīġā çü ḫār u ḫas
Sūz-ı dil-i şerāre-feşānım çıtır pıtır

ten-i pālūdesin:

1. **ten-i pālūdesin:** *-sin*
Gazel 104
Mısra: **3**

Kelime Tipi: -
Taze saf tenli.

Ten-i pālūdesin raḳṣ eyledikce ditredir dir dir
Doyulmaz şūḫ-ı şīrīn-kār-ı luʿbet-bāza pür-tāze

ten-i rencūrda:

1. **ten-i rencūrda:** *-da*
Gazel 102
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Hasta/soluk ten.

Eylesem bālīn ü pisterde ʿaceb mi ıżṭırāb
Ferş-i rāḥat ḫārzār olur ten-i rencūrda

ten-i sūzānım:

1. **ten-i sūzānım:** *-ım*
Gazel 35
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Aşk ile yanan beden.

Açdıḳca bārlar ten-i sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i nār-ı Ḫalīl olur

ten-tenā:

1. **ten-tenālara:** *-lar, -a*
Gazel 123
Mısra: **8**
Ten-tena sesi.

ʿUşşāḳa rāst rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir
Bir gül-ʿiẕār ḳılsa nevā ten-tenālara

tenvīr ider:

1. **tenvīr ider:**
Gazel 6
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Nurlandırmak.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meşʿal-keş midür eyā ki yandurmış
Miyān-ı kārbān-ı encümi tenvīr ider mehtāb

tenzū mı:

1. **tenzū mı:** *-mı*
Kıt'a 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Güzellik II Ateşe konup güzel koku veya tütsü için yakılan misk ve amberden yapılmış ufak tâne.

Dil-i bīmārıma emdikce şifā-baḫş eyler
Laʿl-i āliñe ya ḳırmız mı ya tenzū mı desem

ter eyler:

1. **ter eyler:** *-r*
Gazel 89
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **Deyim**
Islatmak II incitmek, yormak.

Niḳāb etdikce ruḫsārına dil-ber dest ü dāmānın
Şirişk-i dīde eyler ʿāşıḳa ter dest ü dāmānın

terāfiʿ-i baḥsla:

1. **terāfiʿ-i baḥsla:** *-la*
Gazel 128
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Tartışmayı yükseltme.

Tenimden derd-i ḥasret cānımı ifrāza dek gitdi
Terāfiʿ-i baḥsla dergāh-ı bī-enbāza dek gitdi

terāfuʿ:

1. **terāfuʿla:**-*la*
Kıt'a 5
Mısra: **7**
Birbirinden davacı olarak mahkemeye başvurma, duruşmaya girme II gösterme, ortaya koyma.

Terāfuʿla ḥużūra ʿarż-ı ḥālim der-kenārında
Buyuruldu nümāyān oldu ḳıldı nice ṣaḥḥ āṯār

teraḥ:

1. **teraḥdır:**-*dır*
Gazel 93
Mısra: **1**
Keder, gam, tasa.

Teraḥdır bezm-i tesbīḥ-i riyā künc-i ḫarābīden
Feraḥdır ḫānḳāh-ı pey-i nev ol künc-i ḥesābīden

tercemān oldu:

1. **tercemān oldu:**-*du*
Gazel 79
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bir şeyi anlatmaya yardımcı olmak, tercümanlık etmek.

Olur şebīh dehān ü zebān devāt ü ḳalem
Ki oldu rāz-ı dile tercemān devāt ü ḳalem

terk:

1. **terk:**
Gazel 135
Mısra: **11**
Bırakma, terk etme.

Er odur dünyāda terk ile ede taḥṣīl-i kām
Ādeme meyl-i sivādır mekr-i zen dedikleri

terk edip:

1. **terk edip:**-*ip*
Gazel 132
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Canını terk etmek, ölmek; yaşamaz olmak.

Nāy-zen-i ṣāḥib-nefes bir ẕāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemīʿ-ı mā-sivā'llāhdan eli

terk eyle:

1. **terk eyle:**
Gazel 37
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Bırakmak, vazgeçmek.

Terk eyle evc-i naḫveti meyl et tevāżuʿa
Şükb-i miyāh-ı sūy-ı ḥażīż-i cebeldedir

terk-i ʿaṣā ḳıldım:

1. **terk-i ʿaṣā ḳıldım:**-*dım*
Gazel 120
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Asasız olmak.

Raḳīb-i seg-menişden kūy-ı dil-ber çünki ḫālīdir
Ḥasībā ben daḫi terk-i ʿaṣā ḳıldım ḥaẕersizce

terk-i cedelle:

1. **terk-i cedelle:**-*le*
Gazel 78
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Kavgayı, savaşı bırakmak.

Terk-i cedelle oldu sebük-rūḥ ehl-i ḥāl
Erbāb-ı ḳāli ḳıldı gürūh-ı saḳīl ḳıl

terk-i fenā eyleyip:

1. **terk-i fenā eyleyip:***-y, -ip*
Gazel 75
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Bu dünyadan ayrılmak.

Daḫi nev-resken edip emr-i Ḫüdāya imtiṣāl
Eyleyip terk-i fenā ḳıldı beḳāya irtiḥāl

terkīb olan:

1. **terkīb olan:***-an*
Gazel 23
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Bir araya gelmek.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

teṣāvīr-i der ü dīvār:

1. **teṣāvīr-i der ü dīvār:**
Gazel 43
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kapı ve duvar tasvirleri.

Ḳılmayan deyr-i dili eṣnām-ı hestīden ḫalāṣ
Çün teṣāvīr-i der ü dīvār kendin gösterir

tesbīḥ çekdi:

1. **tesbīḥ çekdi:***-di*
Gazel 68
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tesbih çekmek, zikir etmek.

Tesbīḥ çekdi Zühreyi tesḫīr içün meger
Bu mādeyi çeşm-i necm-i Süreyyā ṣabāḥa dek

teşbīh eylemiş:

1. **teşbīh eylemiş:***-miş*
Gazel 26
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Benzetmek.

Ġazāl-i müşke ḫaṭ u çeşmiñ eylemiş teşbīh
Ġazelde şāʿire bundan büyük ḫaṭā mı olur

tesehhür-i şeb-i yeldā etdim:

1. **tesehhür-i şeb-i yeldā etdim:***-dim*
Gazel 68
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sabaha kadar beklemek.

Mecnūn gibi yildüm o Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i yeldā ṣabāḥa dek

teşekkī ede:

1. **teşekkī ede:***-e*
Mesnevi 4
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Şikayet etme, yakınma, başa gelen bir dertten şikayetçi olma.

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda ṣanır
Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

tesellī:

1. **tesellī:**
Gazel 53
Mısra: **12**
Avuntu.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāşıḳları taʿmīr ederiz

teşḫīn ola:

1. **teşḫīn ola:***-a*
   Gazel 100
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Isıtmak, kızdırmak.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda
berg-i ḫaḍrādır
Benefşedir ki ola
yāsemenle teşḥīn

teshīr:

1. **teshīr:**
   Gazel 6
   Mısra: **6**
   Büyüleme.

Benātüʿn-naʿşʿı ḳılmış
bir ʿaṣā hāleyi ḫırḳa
Ki ehl-i şāmı ḳayd-ı
ḫˇāb ile tesḫīr ider
mehtāb

tesḫīr ederiz:

1. **tesḫīr ederiz:***-er, -iz*
   Gazel 53
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Büyülemek, büyü yapmak; mec. Kuvvetli bir tesirle kendine bağlamak, büyülenmiş duruma getirmek, etkilemek.

Naḳd yoḳ elde döküp
eşk-i teri ruḫsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-
beri tesḫīr ederiz

tesḫīr içün:

1. **tesḫīr içün:***-içün*
   Gazel 68
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Sihir yapma, büyü yapma. // Kuvvetli bir tesirle kendine bağlama, büyülenmiş duruma getirme.

Tesbīḥ çekdi Zühreyi
tesḫīr içün meger
Bu mādeyi çeşm-i
necm-i Süreyyā ṣabāḥa
dek

tesḫīr-i cüvānān eylerem:

1. **tesḫīr-i cüvānān eylerem:***-r, -em*
   Gazel 87
   Mısra: **29**
   Kelime Tipi: **-**
   Gençleri büyülemek.

Mıṣraʿ-ı naẓmile tesḫīr-
i cüvānān eylerem
Hep musaḫḫardır bana
çün siḥr [ü] efsūndur
sözüm

teşḫīṣ-i ḳadr-i edviye:

1. **teşḫīṣ-i ḳadr-i edviye:**
   Gazel 37
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   İlaçların değerini bilme.

Ḫāṣṣiyyet-i sülūki bilür
ehl-i derd olan
Teşḫīṣ-i ḳadr-i edviye
ṣāḥib-ʿileldedir

teʾsīr eder:

1. **teʾsīr eder:***-er*
   Gazel 47
   Mısra: **7**
   Kelime Tipi: **-**
   Bir şeyin diğer şey üzerindeki etkisi, etkilemek.

Eder naṣīḥati vāʿiẓ
efendiniñ teʾsīr
Zehri ḥadīd-lisān kim
kelāmı ḫalḳa saṭar

teʾsīr-i eşyāyı bilse de:

1. **teʾsīr-i eşyāyı bilse de:***-se, -de*

Gazel 114

Mısra: **10**

Kelime Tipi: **-**

Mevcut olanların etkisini bilmek.

Ḳılmayan iksīr-i ʿışḳıla derūnın kīmyā
Bilse de teʾsīr-i eşyāyı ḳalır tedbīrde

teslīm eyledim:

1. **teslīm eyledim:***-dim*

Mesnevi 5

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

Bir şeyi sahibine ver.

Eyledim cānımı cānāna teberrük teslīm
Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu begüm etsin taʿẓīm

teslīm olur:

1. **teslīm olur:***-ur*

Gazel 113

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Boyun eğmek, teslim olmak.

Ne deñlü zen-perestān meyl-i maḥbūb eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk ile berber ḫuṣūsında

teşne-dehen:

1. **teşne-dehenler:***-ler*

Gazel 118

Mısra: **8**

Susamış ağızlı.

Bu āb-ı nābla sen ol ġonce-i ḫūy-gerde
Ḳanar mı teşne-dehenler çeh-i ẕeḳan ṣuyına

teşne-dil:

1. **teşne-dillere:***-lere*

Gazel 69

Mısra: **7**

Susuz gönül, gönlü susamış.

Seyr-i kemerde etdi aḳın teşne-dillere
Şu gibi elde deşne cüvānı Sitānbuluñ

teşnegān-ı kerbelā-yı ʿışḳı:

1. **teşnegān-ı kerbelā-yı ʿışḳı:***-ı*

Gazel 45

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Aşk Kerbela'sının susamışları.

Āb-ı şiʿrin etse cārī lüʾlüʾ-i kilkin Ḥasīb
Teşnegān-ı Kerbelā-yı ʿışḳı hep sīr-āb eder

teşrīf ederseñ:

1. **teşrīf ederseñ:***-er, -señ*

Gazel 120

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

Şereflendirmek.

Ciger pīrāhen üzre māhażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

teşrīf eyledi:

1. **teşrīf eyledi:***-di*

Gazel 131

Mısra: **13**

Kelime Tipi: **-**

Gelerek şeref vermek, şereflendirmek.

Sitānbula medʿuvven eyledi teşrīf
Ki pādişāhıñ ola devlet ile mihmānı

teşvīşe düşdü:

1. **teşvīşe düşdü:** *-dü*
Gazel 102
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Karışıklığa düşürmek.

Başıma bilmem ne sevdādır hevā-yı kākülüñ
Düşdü teşvīşe göñül bu fikr-i dūr-ā-dūrda

teşvīşe düşürdü:

1. **teşvīşe düşürdü:** *-ür, -dü*
Gazel 72
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Karışıklığa düşürmek.

Perīşān-tār olur cünbiş-zen-i reftārdan kākül
Düşürdü ʿāşıḳı teşvīşe bu eṭvārdan kākül

tesyīr:

1. **tesyīr:**
Gazel 6
Mısra: **4**
Gönderme, yollama.

Sühā der-eşheb-i ebr olmış elde sīm çevgānı
Gürūh-ı aḫterān alayını tesyīr ider mehtāb

tetmīm ḳıldı:

1. **tetmīm ḳıldı:** *-dı*
Kıt'a 14
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Tamamlamak.

Eyledi sünnet-i āyīn-i Resūlʿi icrā
Liḥye irsāli ile ḳıldı vaḳārı tetmīm

tevārīḫ-i selef:

1. **tevārīḫ-i selef:**
Gazel 59
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bizden önceki kitaplar II Bizden önce yaşamış insanların hadiselerini not alan tarih kitapları.

Var mıdır işte tevārīḫ-i selef inṣāf et
Böyle ḫāḳān-ı kerem ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ

tevârüd:

1. **tevārüd:**
Mesnevi 4
Mısra: **47**
Ar. 1. Gelmek, verd etmek, varid olmak. (Ekseriya evrak hakkında kullanılır: tevârüd-i mekâtib). 2. İki şairin bir beyti veya bir mısraı tesadüfen bir zamanda veya birbirinden haberli olmayarak ayrı zaman ve mekânda mana ve elfazı yekdiğerin aynı olarak söylemesi, bu yolda söylenilen beyit veya mısra.

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña altun gibi ṣarı yārı

tevāżuʿ:

1. **tevāżuʿdur:** *-dur*
Gazel 124
Mısra: **6**
Alçak gönüllülük.

Eder pür delvi rīz olduḳca bālā gerdiş-i dolāb
Tevāżuʿdur ḳulūbı ceẕb eden rifʿat maḳāmında

2. **tevāżuʿa:** *-a*
Gazel 37
Mısra: **13**
Alçak gönüllülük, alçalma.

Terk eyle evc-i naḫveti meyl et tevāżuʿa
Şükb-i miyāh-ı sūy-ı ḥażīż-i cebeldedir

teveccüh ḳılsa:

1. **teveccüh ḳılsa:** *-sa*
Gazel 48
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yönelmek.

Ḳılsa ebrūña teveccüh ne ʿaceb ḳalb-i Ḥasīb
Sūy-ı miḥrāba kişi ḳıble-nümāsıyla döner

tevḳīr ederiz:

1. **tevḳīr ederiz:** *-er, -iz*
Gazel 53
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yücelt-, onurlandır-.

Eyleyip raḫşıña kālā-yı dile pāy-endāz
Şeh-süvārım seni biñ cānla tevḳīr ederiz

tevliyet-i ʿişyān-ı cābīden:

1. **tevliyet-i ʿişyān-ı cābīden:** *-den*
Gazel 93
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Tahsildarın isyanda vakıf mallarına bakma görevi.

Tenāvül etdigi miḳdārdır ṣıḳlet şikem-ḫvāra
Girāndır bār-ı vizr tevliyet-i ʿişyān-ı cābīden

tevsen-i ḫāmeñe:

1. **tevsen-i ḫāmeñe:** *-ñ, -e*
Gazel 127
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Dik başlı at misali kalem.

Tevsen-i ḫāmeñe meydān gerek ey naẓm-ı Ḥasīb
Eyle irḫā-yı ʿināna var mı vādī nev-üslūba

tezerv:

1. **tezervüm:** *-üm*
Gazel 9
Mısra: **8**
Sülün, kılkuyruk. Klasik şiirde av hayvanı olarak anılır.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildük
Tezervüm cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

tezyīn olan:

1. **tezyīn olan:** *-an*
Gazel 20
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Süslenmek, donatılmak.

Mücessem naḳş-ı gün-ā-gün ile tezyīn olan ṭāḳın
Ḳalur endīşe vü ḥayretde görse Māni vü Bihzād

ticāretde gözi kaʿbeyi ḫān-ı ḫalīl ṣandı:

1. **ticāretde gözi kaʿbeyi ḫān-ı ḫalīl ṣandı:**
Mesnevi 3
Mısra: **37**
Kelime Tipi:
Atasözü

Gözü ticarette Kabeyi Halil İbrahim sofrası sanmak.

Kaʿbeyi ḫān-ı Ḫalīl
ṣandı ticāretde gözi
Ehl-i sūḳa devesi ḥācī
diyen ṭoġru sözi

ṭıfl:

1. **ṭıflı:** *-ı*
   Gazel 52
   Mısra: **11**
   Çocuk, güzel.

Ḳalmaz o ṭıflı görse
Ḥasībāda iḫtiyār
Pīrān-ı ʿışḳ olan
dimeñiz nev-res
istemez

ṭıfl-ı dil:

1. **ṭıfl-ı dil:**
   Gazel 23
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Gönül çocuğu.

Ol perī ṣunduḳca laʿlin
aġzıma bu ṭıfl-ı dil
Ḥoḳḳa-i billūrdan ṣan
sükkerī bādem ḳapar

ṭıfl-ı ebcedi:

1. **ṭıfl-ı ebcedi:** *-i*
   Gazel 140
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Okula yeni başlamış, alfabeyi yeni öğrenen çocuk.

Ol nükte-dān-ı pāk ʿAlī
Zeyne'l-ʿābidīn
Bir noḳṭa ile kāmil eder
ṭıfl-ı ebcedi

ṭıfl-i nev-resdir:

1. **ṭıfl-i nev-resdir:** *-dir*
   Gazel 70
   Mısra: **19**
   Kelime Tipi: **-**
   Yeni yetme çocuk.

Ṭıfl-i nev-resdir
aġacdan ata binmiş
gūyā
Seyr-i bāġ etse süvār
olmada dal üstüne gül

ṭıfl-i sedd-i iskender-vaḳār:

1. **ṭıfl-i sedd-i iskender-vaḳār:**
   Gazel 101
   Mısra: **23**
   Kelime Tipi: **-**
   İskender'in seddi gibi gururlu çocuk.

Nice merd olur o ṭıfl-i
sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile
muʿammer eyleye
Mevlā hemān

tīġ:

1. **tīġ:**
   Gazel 125
   Mısra: **2**
   (Sevgilinin) kirpikleri. II Sevgilinin bakışı; İlahi sevgilinin âşığın gönlündeki tesiri ve feyzi (tasavvufi bağlamda).

Ya zaḫm ur sīneme
bi'llāh ya ḫancer-be-kef
ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda
gerek yāḫūd niyāmında

tīġ-ı āteş-tāb:

1. **tīġ-ı āteş-tāb:**
   Gazel 29
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Ateş gibi parlak kılıç II sevgilinin keskin, etkili bakışı.

Ġamzeler çeşminde
elde tīġ-ı āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş

gürūh-ı leşker-i nehhāb uyur

tīġ-i balġamī-ḳabżam:

1. **tīġ-i balġamī-ḳabżam:** *-m*
   Gazel 33
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Balgami (?) kabzalı bir kılıç.

Dem-i aġyāra ġarḳ olmazdı tīġ-i balġamī-ḳabżam
Ne baḫtım var benim ʿālemde ne bir ḳanlu ṭaşım var

tīġ-i ferāfer:

1. **tīġ-i ferāfer:**
   Gazel 101
   Mısra: **19**
   Kelime Tipi: **-**
   Ferafer'in kılıcı.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza:

1. **tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza:** *-a*
   Gazel 104
   Mısra: **14**
   Kelime Tipi: **-**
   Koğucu gamzenin keskin kılıcı.

Şikeste-dār-ı reftārıñ öldürdü beni besdir
Ne zaḥmet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

2. **tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza:** *-a*
   Gazel 121
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Koğucu gamzenin keskin kılıcı.

Eder yer yer tenimde şerḥa şerḥa ḫancer-i ebrū
Ne ḥācet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

tīġ-zen:

1. **tīġ-zenlikde:** *-lik, -de*
   Gazel 116
   Mısra: **6**
   İyi kılıç kullanan kimse.

Helāk eyler hezārān ʿāşıḳı biñ ġamze-i hesti Çalar çeşm-i fetīli Ḳahramānı tīġ-zenlikde

tirāş eyler:

1. **tirāş eyler:** *-r*
   Gazel 105
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Kesmek.

Ḫaṭ-ı ḥüsnin tirāş eyler o gül-fem tāzeden tāze
Ki tecdīd-i maḥabbet eyler ʿālem tāzeden tāze

tīr-i gerşāsb:

1. **tīr-i gerşāsb:**
   Gazel 101
   Mısra: **20**
   Kelime Tipi: **-**
   Neriman'ın babası ve Feridun'un çağdaşı olan efsanevi İran hükümdarının oku.

Ġamzesi tīġ-i Ferāfer nīze-i Rüstem nigeh
Tīr-i Gerşāsb müje ebrū kemān-ı Ḳahramān

tīr-i ḳażādan:

1. **tīr-i ḳażādan:** *-dan*
   Gazel 66
   Mısra: **13**

Kelime Tipi: -
Kaza oku.

Ḫavf etme tīr-i ḳażādan sen ol ḳadar
ʿĀşıḳ Rıżā gibi siperiñ yoḳ mudur seniñ

tīr-i müjgānıñ:

1. **tīr-i müjgānıñ:** *-ıñ*
Gazel 129
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Kirpik okları.

Uruldu boş bögürden seyr edince tīr-i müjgānıñ
Dil-i bī-çāre ey ḳaşı kemān v'allāhi bi'llāhi

ṭıynet:

1. **ṭıynetim:** *-im*
Gazel 38
Mısra: **3**
Yaratılış, huy, mizaç.

Ṭıynetim bir beyt-i süflīdir kesāfetde velī
Kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt saʿy-i necā elimdedir

tīz-dest:

1. **tīz-destlikde:** *-likde*
Gazel 130
Mısra: **4**
Çabuk iş gören, eli çabuk.

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tīz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

2. **tīz-destlikde:** *-likde*
Gazel 130
Mısra: **4**
Çabuk iş gören, eli çabuk.

Ġamzeden evvel yetiş ey ḫancer-i müjgān-ı yār
Tīz-destlikde görür cānım daḫi aḳvā seni

ṭob:

1. **ṭob:**
Mesnevi 3
Mısra: **51**
Gülle veya şarapnel atan ateşli silah, top.

Yuṭar deveyi ḥavuduyla ṭob gibi fi'l-ḥāl
Geçirdi ipli elekden emīn-i beytü'l-māl

ṭoġrı:

1. **ṭoġrı:**
Gazel 64
Mısra: **6**
...a/e doğru.

Uymadım ez-dil ü cān ebruvān u müjgāna
Ḫilāf söylemem isterse ṭoġrı ḥākime çek

ṭoġrı yürürüz:

1. **ṭoġrı yürürüz:** *-r, -üz*
Gazel 127
Mısra: **3**
Kelime Tipi: -
Doğru ilerlemek.

Emerek leblerini ġabġaba ṭoġrı yürürüz
Geçeriz Südliceden ḳaymaḳ içün Eyyūba

ṭoġru:

1. **ṭoġrudur:** *-dur*
Mesnevi 3
Mısra: **40**
Doğru, düzgün.

Yağır etdigi ḳalır deveyi olmaz nācī
Ṭoġrudur peşīmāne yalancı ḥācī

ṭoġru sözi:

1. **ṭoġru sözi:**
Mesnevi 3
Mısra: **38**
Kelime Tipi: **-**
Doğru söz.

Kaʿbeyi ḫān-ı Ḫalīl
ṣandı ticāretde gözi
Ehl-i sūḳa devesi ḥācī
diyen ṭoġru sözi

ṭoḳuz:

1. **ṭoḳuz:**
Mesnevi 4
Mısra: **50**
Dokuz.

Aldı mıżrābı ele ḫışmla
cellād-ı cihān
Etdi ṭoḳuz yörügüñ
başını birden ġalṭān

ṭolan:

1. **ṭolanmaġı:***-maġı*
Gazel 12
Mısra: **10**
Dolanmak, dolaşmak.

Ben alayım ḳoyuna bir
ḳuzucaġı tenhā
Ser-i kūyında
ṭolanmaġı raḳībā sen et

ṭolu:

1. **ṭolu:**
Gazel 121
Mısra: **12**
Dolu (içi içki ile doldurulmuş kadeh).

Zemistān gitse nev-rūz
etse bülbül ötse gül
bitse
Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa
muṭrib sāza āġāza

2. **ṭolu:**
Gazel 96
Mısra: **4**
Bir şey ile dolu olan. // Çok, pek çok.

Durur o şūḫ-ı mey-
āşāma lāleler güller
Ayaġ elinde ṣurāḥī ṭolu
çemen-be-çemen

ṭolu ḳıl:

1. **ṭolu ḳıl:**
Mesnevi 5
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Doldurmak.

Ṭolu ḳıl ibricegiñ
etmege tecdīd-i vużūʾ
Ṣūfīce eyle ʿibādātı
naṣīḥatdir bu

ṭon üzerinden:

1. **ṭon üzerinden:**
Gazel 137
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Elbise üzerinden.

Bir pīrehen içre olalım
laḥmüke laḥmī
Hīç ṭon üzerinden
güzelim ülfet olur mı

ṭonu çözülince:

1. **ṭonu çözülince:***-ül, -ince, -*
Gazel 126
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Uçkuru çözülmek.

İrād edip uçḳura
yaḳayın ḳışṣa vü metn
Ṣarf etdim olan varımı
ṭonu çözülince

toy-:

1. **ṭoydu:***-du*
Mesnevi 3
Mısra: **25**
Doymak.

İmām efendi bugün
ṭoydu hep ribā
yemeden

Lisān-ı nāsda derler yarar deveye diken

tüfeng-i ṭabʿla:

1. **tüfeng-i ṭabʿla:***-la*
   Gazel 87
   Mısra: **21**
   Kelime Tipi: **-**
   Şairlik kabiliyeti tüfeği.

Cāna urdum bir ağızdan ben tüfeng-i ṭabʿla
Reşk eden ḥāsidleriñ bağrına ḳurşundur sözüm

ṭuġrā:

1. **ṭuġra:**
   Gazel 4
   Mısra: **12**
   Fermanlarda imza yerine kullanılan işaret.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

ṭuġra çekdi:

1. **ṭuġra çekdi:***-di*
   Gazel 68
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Tuğra çekmek (kaşların güzelliği tamamlayan unsur olarak görülmesi).

Gösterdi ḫaṭṭ-ı yār gelip leylī-i berāt
Çekdi hilāl ḳaşları ṭuġra ṣabāḥa dek

ṭuġra-i tevḳīʿ-i refīʿü'ş-şān-ı ḫāḳānī çekip:

1. **ṭuġra-i tevḳīʿ-i refīʿü'ş-şān-ı ḫāḳānī çekip:**
   Kıt'a 5
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Padişahın şanı yücelten tuğrasını çekmek.

Çekip ṭuġra-i tevḳīʿ-i refīʿü'ş-şān-ı ḫāḳānī
Eṭaʿnā resmin icrā etdi cümle ʿāṣıḳ-ı nā-çār

tuḥaf:

1. **tuḥaf:**
   Kıt'a 10
   Mısra: **4**
   1. Alışılmışın dışında. 2. Hediye.

Sünnet-i Ḥażret-i Peyġamberi ḳıldı icrā
Levḥa-i nūrda bir ḳıṭʿa-i nā-dīde tuḥaf

tuḥfe:

1. **tuḥfesin:**
   Gazel 10
   Mısra: **9**
   Armağan, hediye.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler Ḥasībā nev-edālar semt semt

ṭūl-ı emel edip:

1. **ṭūl-ı emel edip:***-ip*
   Gazel 15
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Uzun arzular duymak.

Ḫaṭā etme göñül sevdā-yı zülf-i müşg-bārdan gec
Edip ṭūl-ı emel olma perīşān bu hevādan gec

ṭūl-i ʿömr:

1. **ṭūl-i ʿömr:**
   Gazel 101
   Mısra: **24**
   Kelime Tipi: **-**
   Ömrün uzunluğu.

Nice merd olur o ṭıfl-i sedd-i İskender-vaḳār
Ṭūl-i ʿömr ile muʿammer eyleye Mevlā hemān

ṭulūʿ eder:

1. **ṭulūʿ eder:** *-er*
   Gazel 111
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Meydana çıkmak, doğmak.

Biz rūzedār-ı ʿıyd-ı viṣāliz gedā göñül
Elbet ṭulūʿ eder bize ol ḥüsn-i māhımız

ṭulūʿ etmediñ:

1. **ṭulūʿ etmediñ:** *-diñ*
   Gazel 66
   Mısra: **5**
   Kelime Tipi: **-**
   Meydana çıkmak, doğmak.

Devr oldu ey sitāre-i baḫt etmediñ ṭulūʿ
Çerḫ-i felekde yoḫsa yeriñ yoḳ mudur seniñ

ṭur:

1. **ṭurmaġa:** *-maġ, -a*
   Gazel 67
   Mısra: **3**
   Durmak, ayağa kalkmak.

Şevḳ-ı ruḫuñla ṭurmaġa bezmiñde mūmveş
Yandı yaḳıldı şemʿ-i şeb-ārā ṣabāḥa dek

2. **ṭurma:** *-ma*
   Gazel 125
   Mısra: **1**
   Ara vermek, dinlenmek, soluklanmak.

Ya zaḫm ur sīneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

türedi:

1. **türedi:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **39**
   Kendisinden umulmayan bir biçimde sivrilmiş ve hak etmediği iyi, üstün bir duruma gelmiş olan (kimse).

Olmuş iki Yeñice nāmlı türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler imiş vāveylā

ṭurma:

1. **ṭurma:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **3**
   Durmaksızın, devamlı.

Ṭurma boynuñ egip it gibi çalış al māli
Şuñ peşīmānlıġı bī-fāʾidedir bil ḥāli

ṭurmaz döner:

1. **ṭurmaz döner:**
   Gazel 83
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Durmadan dönmek.

Ne deñlü noḳṭa-i necmi dökerse levḥa-i burca
Döner ṭurmaz çü remmāl-i felek ʿahdine fāl etmem

ṭurre:

1. **ṭurredir:** *-dir*
   Gazel 135
   Mısra: **2**
   Alna düşen saç, kıvırcık saç lülesi.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

2. **ṭurredir:** *-dir*
Gazel 135
Mısra: **2**
Alna düşen saç, kıvırcık saç lülesi.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

ṭurre-i ṭarrāriña:

1. **ṭurre-i ṭarrāriña:** *-ı, -ñ, -a*
Gazel 23
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Hilekar saç II sevgilinin saçı.

Ṭurre-i ṭarrāriña yaḳın
getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır
şāyed femi perçem
ḳapar

ṭurre-i ṭarrārından çözile:

1. **ṭurre-i ṭarrārından çözile:** *-e*
Gazel 97
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
(Sevgilinin) yan kesici kıvırcık, saç lülesi tarafından çözülmek.

Reşkle mevce-i
deryāları gird-āb eyler
Her girih kim çözile
ṭurre-i ṭarrārından

turunç:

1. **turunc:**
Gazel 102
Mısra: **14**
1. Turunçgiller familyasından, kışın yaprağını dökmeyen, güzel kokulu beyaz çiçekler açan Akdeniz bölgesi ağacı. 2. Bu ağacın buruk lezzetli, portakala benzer, sarı turuncu renkli, reçeli ve şerbeti yapılan, sinirleri yatıştırıcı, spazm giderici, hazmı kolaylaştırıcı hassalara sahip meyvesi.

Sīne-i ṣāfında bostānın
temāşā ḳıl Ḥasīb
Ḫūb ʿaks etmiş turunc
āyīne-i billūrda

turunciyye:

1. **turunciyye:**
Gazel 70
Mısra: **1**
Turuncu renkte.

Ṭaḳsa turunciyye nar
çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı
gül-i āl üstüne gül

ṭūṭī:

1. **ṭūṭi:**
Gazel 12
Mısra: **2**
Etli ve kalın dilli, parlak tüylü, sıcak yerlerde yaşayan ve işittiği sesleri taklit eden, bâzı kelimeleri söyleyebilen kuş türü.

Nuṭḳa gel lüknet-i
şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip
bülbüli eyle sākit

2. **ṭūṭi:**
Gazel 12
Mısra: **2**
(Dudu) Afrika, Hindistan ve Amerika'da değişik türleri bulunan ve insanı taklit eden bir kuş.

Nuṭḳa gel lüknet-i şīrīniñ ile ḳandı erit
Ṭūṭi āşüfte verip bülbüli eyle sākit

3. **ṭūṭi:**
Gazel 97
Mısra: **1**
(Dudu) Afrika, Hindistan ve Amerika'da değişik türleri bulunan ve insanı taklit eden bir kuş.

Ṭūṭi lüknet-zededir lez̲z̲et-i güftārından
Serv pā-beste olur şīve-i reftārından

4. **ṭūṭi:**
Gazel 97
Mısra: **1**
(Dudu) Afrika, Hindistan ve Amerika'da değişik türleri bulunan ve insanı taklit eden bir kuş.

Ṭūṭi lüknet-zededir lez̲z̲et-i güftārından
Serv pā-beste olur şīve-i reftārından

5. **ṭūṭī:**
Gazel 56
Mısra: **1**
Papağan II Sevgili.

O ṭūṭī bir şekercik çignemiş meclisde ḥarf atmış
Raḳīb-i telḫ-kāma sitem-i nīş naḫl olup batmış

ṭūṭī-i gūyā eyleyen:

1. **ṭūṭī-i gūyā eyleyen:** *-y, -en*
Gazel 130
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Papağan misali güzel sözler söylemek.

Merhemiñ ḳand-i leb-i āyīne-i ruḫsārdır
Eyleyen şimdi Ḥasībā ṭūṭī-i gūyā seni

ṭūṭi-i sebze-bahār:

1. **ṭūṭi-i sebze-bahār:**
Kıt'a 14
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yeşil bahar tutisi.

Ṭūṭi-i sebze-bahār etdi cenāḥeyni güşād
Eyler eṭrāf-ı gülistānı ṭavāfa taʿlīm

tūtiyā:

1. **tūtiyā:**
Gazel 2
Mısra: **9**
Göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu || Güzelin ayak tozu.

Ḫāk-i pāyın tūtiyā ḳıldum Ḥasībā ol şehüñ
Dimeye tā ki eḥibbā dīdeler rūşen baña

tūtiyā mı olur:

1. **tūtiyā mı olur:** *-ur*
Gazel 26
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sürme olmak.

Demikeş-i ġam-ı hicrānıña gözüm nūrı
Ġubār-ı reh-güz̲eriñ gibi tūtiyā mı olur

ṭuy:

1. **ṭuyulmaz:** *-ul, -maz*
Gazel 121
Mısra: **6**
Duymak; hissetmek, anlamak.

Şeker-pālūde-i cism-i laṭīfin ditredir dir dir
Ṭuyulmaz būs-ı laʿl-i dil-ber-i mümtāza hem-rāza

ṭuyūr-ı sebaḳ-ḫvān:

1. **ṭuyūr-ı sebaḳ-ḫvān:**
   Gazel 96
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Ders okuyan kuşlar.

Faṣıl faṣıl varaḳ-ı gülsitān olur bülbül
Eder ṭuyūr-ı sebaḳ-ḫvān ġulū çemen-be-çemen

u:

1. **ü:**
   Gazel 4
   Mısra: **2**
   Vü: ve.

Beyāż fes üzre ṣarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

2. **ü:**
   Gazel 6
   Mısra: **9**
   Vü: ve.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

3. **ü:**
   Gazel 10
   Mısra: **5**
   "Ve" bağlacı.

Ser-keş ü bāġī olup ṭaġlara çıḳdı her biri
Boy begi olmış diraḫt-ı müntehālar semt semt

4. **u:**
   Kıt'a 3
   Mısra: **4**
   " Ve" bağlacı.

Ey Ḥasīb ammā benim ḫoş-dīde gönlüm dāʾimā
Ol cemāl ü ḫaṭṭ u reftār ü ḳad-i bālādadır

5. **ü:**
   Kıt'a 16
   Mısra: **10**
   " Ve" bağlacı.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥasen

6. **ü:**
   Kıt'a 16
   Mısra: **10**
   " Ve" bağlacı.

Kāmilen ḥüsn-i edā ile dedim tārīḫini
Āl-i Zehrā hem şerīf ü hem necīb ü hem ḥasen

uç:

1. **uça:** *-a*
   Mesnevi 4
   Mısra: **32**
   Gitmek, yükselmek.

Uyma şeyṭāna olup saña ḳaraca ḳulaġuz
Uçurur çāha seni işte per uça sana söz

üç dere:

1. **üç dere:**
   Mesnevi 5
   Mısra: **15**
   Kelime Tipi: **-**
   Üç dere.

Üç dere ṭaşḳın olup şimdi geçilmez dereler
Aḫī Evranla refīḳız ederiz ġārı maḳarr

uçḳur:

1. **uçḳura:**-*a*
Gazel 126
Mısra: **3**
Pantolonun belde düşmemesini sağlayan ip.

İrād edip uçḳura yaḳayın ḳışşa vü metn
Ṣarf etdim olan varımı ṭonu çözülince

uçuz:

1. **ucuz:**
Mesnevi 3
Mısra: **48**
Değersiz.

Raḳīb ile ber-ā-ber beyʿ ederler ʿaşḳ-ı meftūnı
Deve ucuz ceresveş olmasa boynında melʿūnı

üftâde:

1. **üftādeler:**-*ler*
Gazel 110
Mısra: **8**
Aşık, tutkun.

Rubʿ-ı meskūn içre eyler dāʾimā devr üzre ẕevḳ
Dil veren üftādeler bi'llāh çār ebrūlara

ufuḳ-ı behcetdir:

1. **ufuḳ-ı behcetdir:**-*dir*
Kıt'a 10
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevinç, güler yüzlülük, güzellik, şirinlik.ufku.

Mihrdir hāle-i burca ufuḳ-ı behcetdir
Eyler ihdā meh-i nev şāne-i zībā-yı ṣadef

uġra:

1. **uġradı:**-*dı*
Gazel 71
Mısra: **4**
Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek, gidip kısa süre kalmak.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

ʿuḳbāya güẕer eyledi:

1. **ʿuḳbāya güẕer eyledi:**-*di*
Gazel 141
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Öbür dünyaya gitmek II Vefat eylemek.

Āl-i Nebī mesned-i ẕāt-ı nesīb
Eyledi ʿuḳbāya güẕer ol edīb

ʿuḳde oldu:

1. **ʿuḳde oldu:**-*du*
Gazel 135
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Düğüm olmak II Dert olmak.

İnşirāḥ-ı ṣadrdır bendine çāk-i sīnesi
ʿĀşıḳa bir ʿuḳde oldu nīm-ten dedikleri

ʿulemā zümresiniñ:

1. **ʿulemā zümresiniñ:**-*niñ*
Mesnevi 5
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Alimler zümresi, bilginler topluluğu.

ʿUlemā zümresiniñ kim ola dānişmendi

Olmaya ḫıdmeti żāyiᶜ
ola ḳāḍī kendi

ülfet:

1. **ülfet:**
Gazel 115
Mısra: **1**
Alışkanlık II Yakın ilişki.

Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye ülfet güççe

2. **ülfet:**
Gazel 115
Mısra: **2**
Alışkanlık II Yakın ilişki.

Çarpılıp bir perī-rū dil-bere ülfet güççe
Oḳuyup dāʾire-i ḫāneye ülfet güççe

ülfet olur mı:

1. **ülfet olur mı:***-ur, -mı*
Gazel 137
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Dost, ahbap olmak.

Bir pīrehen içre olalım laḥmüke laḥmī
Hīç ṭon üzerinden güzelim ülfet olur mı

ülfet-i mey-ḫāne vü peymāneden:

1. **ülfet-i mey-ḫāne vü peymāneden:***-den*
Gazel 60
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Meyhane ve kadeh dostluğu.

Şimdi mest-i cām u çeşm-i laᶜl-i dildārım Ḥasīb
Ülfet-i mey-ḫāne vü peymāneden etdim ferāġ

ᶜummān:

1. **ᶜummānum:***-um*
Gazel 87
Mısra: **9**
Okyanus; büyük deniz.

Ben bir ᶜummānum ki yoḳdur ḥadd ü pāyānum benüm
ᶜĀrif-i Nīl ü Fırāt u Şaṭṭ u Ceyḥūndur sözüm

ümmet içre:

1. **ümmet içre:**
Gazel 140
Mısra: **20**
Kelime Tipi: **-**
Ümmet içinde.

Tā ümmet içre sen olasın merd-i esᶜadi
Dāʾim göñülde ḥubb-i Muḥammed Taḳīyi ṭut

ümmīd-i neşāṭı etme:

1. **ümmīd-i neşāṭı etme:***-me*
Gazel 114
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sevinç için ümitlenme.

Gāh nīş ü ġam gelir gāh bu bezme nūş-ı sürūr
Etme ümmīd-i neşāṭı ᶜālem-i tedvīrde

ümmīd-i viṣāliñle:

1. **ümmīd-i viṣāliñle:***-iñ, -le*
Gazel 48
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Kavuşma ümidi.

Rükn-i kūyunda dil ümmīd-i viṣāliñle döner

Nitekim saʿy-i ṭavāf etse ṣafāsıyla döner

ʿumūm edelim:

1. **ʿumūm edelim:** *-elim*
   Gazel 82
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Yaymak. II Duyurmak.

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

umūr:

1. **umūruñda:** *-u, -n, -da*
   Mesnevi 4
   Mısra: **17**
   İşler.

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda ṣanır
Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

umūrca:

1. **umūrcayla:** *-y, -la*
   Mesnevi 4
   Mısra: **47**
   ?.

Bu umūrcayla ne ṣayda tevārüd dildārı
Ḳo hemān ḳoynuña altun gibi ṣarı yārı

umūr-ı ḫāriciyye:

1. **umūr-ı ḫāriciyye:**
   Kıt'a 22
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Başka işler.

O şūḫı daʿvet etmiş dāḫiliyye ḥücreye tenhā
ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı ḫāriciyye eylemiş peydā

unut:

1. **uñudup:** *-+up*
   Gazel 7
   Mısra: **8**
   Aklında kalmamak, hatırlamamak.

Naʿra ile birbirine dirler ormatus gerus
Uñudup çengāneler yollardaġı ḥaydūd hep

ʿunvān:

1. **ʿünvānı:** *-ı*
   Gazel 131
   Mısra: **10**
   Derece, mertebe, rütbe; şan, şöhret.

Seḫā vü luṭf u kerem ḥüsn-i ḫulḳ hep mevcūd
Verir ʿadāleti iḳlīm-i hefte ʿünvānı

ur:

1. **ursunlar:** *-sunlar*
   Gazel 1
   Mısra: **6**
   Saplamak, vurmak.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

2. **urup:** *-up*
   Mesnevi 5
   Mısra: **40**
   Baskın yapmak, gasp ve yağma etmek.

Olmuş iki Yeñice nāmlı türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler imiş vāveylā

3. **urur:** *-ur*
   Gazel 89
   Mısra: **3**
   Vurmak, saplamak, batırmak.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

üşküfte:

1. **üşküfte:**
Gazel 44
Mısra: **10**
Yen i açılmış.

Şeyḫ Efendiniñ ʿaṣādārı o sulṭānım küçük
Naḫl-i gül gibi ʿaṣā üşküfte gül ya bū mudur

ʿuşşāḳ:

1. **ʿuşşāḳa:***-a*
Gazel 42
Mısra: **2**
Aşıklar.

Çeşmile ḫiṭāb eyleme maḫfīce bir işdir
ʿUşşāḳa işāretler ile iş bitirişdir

2. **ʿuşşāḳıñ:***-ıñ, -*
Gazel 105
Mısra: **13**
Âşıklar.

Göñül vermez ḳocamaz ruḫsārı bu ḳadar ʿuşşāḳıñ
Ḥasībā nev-leheb nev-reste sevsem tāzeden tāze

3. **ʿuşşāḳa:***-a*
Gazel 42
Mısra: **6**
Aşıklar.

Peş-revde ḥişār ile eder rişte nigār hey
ʿUşşāḳa bu da naḳş ile bir kāra girişdir

4. **ʿuşşāḳa:***-a*
Gazel 109
Mısra: **3**
Âşıklar, âşık'ın çoğulu.

Daġ üsti n'ola bāġ olsa ʿuşşāḳa Edirne
Çoḳ baġrı yanıḳ ehl-i kerāmet var içinde

5. **ʿuşşāḳ:**
Gazel 40
Mısra: **5**
Âşıklar II Uşşâk makamı.

ʿUşşāḳ uṣūl-i dāʾire-i rāstdan çıḳıp
Rāz-ı nühüft miyānesiile ḫabīr olur

6. **ʿuşşāḳa:***-a*
Gazel 116
Mısra: **7**
Âşıklar II Uşşâk makamı.

Maḳām-ı būselikden ederek ʿuşşāḳa ol şehnāz
Ḥüseynīye çıḳardı naġme-i ḥüsni ḥasenlikde

7. **ʿuşşāḳ:**
Gazel 16
Mısra: **6**
Âşıklar. II Dervişler.

İsterse yāre yarasına merhem olmasın
ʿUşşāḳ ḥālin ʿarż eder elbette lā-ʿilāc

8. **ʿuşşāḳıñ:***-ıñ, -*
Gazel 84
Mısra: **7**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

Dergehinde olmadım ʿuşşāḳıñ ẓiḥāmından cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr olmadıḳca bilmedim

9. **ʿuşşāḳı:** *-ı*
Kıt'a 15
Mısra: **4**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

Ṣıfr-ı ḫālī raḳamı ḫaṭṭı degüldür ḫāli
Naḳd-ı cān u dili ʿuşşāḳı eder cemʿa yekūn

10. **ʿuşşāḳa:** *-a*
Mesnevi 5
Mısra: **19**
Âşık kelimesinin çoğulu. Âşıklar.

Gerçi ḳuyu ḳazar ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü düşer āḫir-i kār

11. **ʿuşşāḳı:** *-ı*
Gazel 91
Mısra: **5**
(Sevgiliye tutkuyla bağlanan) Âşıklar.

Niṣār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuşşāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

uşşāḳ:

1. **ʿuşşāḳ:**
Gazel 9
Mısra: **5**
Aşıklar.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

ʿuşşāḳa:

1. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 103
Mısra: **12**
Âşıklar II Musikide uşşâk makamı.

Rāst geldim o şeh-nāza Ṣıfāhāna ʿAcemde
ʿUşşāḳa nevā etdi ṣabā evc-i ʿIrāḳa

2. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 104
Mısra: **12**
Âşıklar II Musikide uşşâk makamı.

Maḳām-ı būselikde peş-rev-i cevrin dırāz eyler
Edip ʿuşşāḳa gerdāniyyede şeh-nāza āġāze

3. **ʿuşşāḳa:**
Gazel 123
Mısra: **7**
Âşıklar II Musikide uşşâk makamı.

ʿUşşāḳa rāst rāḥatü'l-ervāḥ-ı māyedir
Bir gül-ʿiẕār ḳılsa nevā ten-tenālara

üst:

1. **üstüne:** *-üñ, -e*
Gazel 70
Mısra: **10**
Bir şeyin dışa bakan yüzü, dış yüzü // Bir kimsenin kendisi, şahsı.

Ruḫ-ı gül-bīne ki ʿarż eyle olup pāy-endāz
Rūy-ı ḫākiñ düşene bī-tāb-ı muḥāl üstüne gül

2. **üstüne:** *-üñ, -e*
Gazel 71
Mısra: **8**
Bir şeyin dışa bakan yüzü, dış yüzü // Bir kimsenin kendisi, şahsı.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

3. **üstüne:** *-ü, -ñ, -e*
Gazel 70
Mısra: **16**
Bir şeyin dış kısmı, yüzeyi, üzeri.

Ḥıfẓ eder pençesidir ġonce-i ḥamrā meşelā
Al ṭūṭī gibi açmış per ü bāl üstüne gül

4. **üstüne:** *-ü, -ñ, -e*
Gazel 70
Mısra: **24**
Bir şeyin dış kısmı, yüzeyi, üzeri.

Mey-i gül-fāmla pür-sāġar-ı billūra döner
Sāyevār olsa o mirʾāt-i cemāl üstüne gül

5. **üstüne:** *-ü, -ñ, -e*
Gazel 70
Mısra: **32**
Bir şeyin dış kısmı, yüzeyi, üzeri.

Muṣḥaf-ı ʿārıż-ı dil-dāra yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

6. **üstüne:** *-ü, -ñ, -e*
Gazel 71
Mısra: **1**
Bir şeyin dış kısmı, yüzeyi, üzeri.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

7. **üstüne:** *-ü, -ñ, -e*
Gazel 71
Mısra: **2**
Bir şeyin dış kısmı, yüzeyi, üzeri.

Destār-ı sebze ṭaḳasıñ gül-i āl üstüne gül
Ḫoşdur ey Āl-i Resūlem gül-i āl üstüne gül

8. **üstüne:** *-(ü)ñ, -e*
Gazel 70
Mısra: **12**
(Sevgilinin) kendisi, şahsı.

Nev-ʿarūsāne döküp ʿārıżına sürḫīze
Ḫaclegāh-ı çemene geldi o ḥāl üstüne gül

9. **üstüne:** *-ü, -n, -e*
Gazel 70
Mısra: **8**
Bir şeyin dışa bakan yüzü, dış yüzü // Bir kimsenin kendisi, şahsı.

Ḳurdu bir taḫt-ı muraṣṣaʿ varaḳ-ı ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-miṣāl üstüne gül

10. **üstüne:** *-ü, -n, -e*
Gazel 70
Mısra: **30**
Bir şeyin görülen yanı, yüzü; bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

11. **üstüne:***-ü, -n, -e*
Gazel 70
Mısra: **36**
Bir şeyin görülen yanı, yüzü; bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Gül redīfinde düzüp şiʿr-i selīsin üstād
Dizdiler ṣanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

12. **üstüne:***--ü, --n, --e*
Gazel 70
Mısra: **1**
Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

13. **üstüne:***--ü, --n, --e*
Gazel 70
Mısra: **2**
Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Ṭaḳsa turunciyye nar çiçegi şāl üstüne gül
Seyr içün naḫle çıḳardı gül-i āl üstüne gül

14. **üstüne:***--ü, --n, --e*
Gazel 70
Mısra: **6**
Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā-be-i şāḫ üstüne gül

15. **üstüne:***--ü, --n, --e*
Gazel 70
Mısra: **20**
Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Ṭıfl-i nev-resdir aġacdan ata binmiş gūyā
Seyr-i bāġ etse süvār olmada dal üstüne gül

16. **üstüne:***--ü, --n, --e*
Gazel 70
Mısra: **22**
Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Açdı evrāḳ-ı Gülistānı tefeʾülle ṣabā
Bülbülüñ ṭāliʿine çıḳdı o ḫāl üstüne gül

17. **üstüne:***--ü, --n, --e*
Gazel 70
Mısra: **26**
Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Ṣoḳunup ḫancer-i ḫār eyledi ḳasd-ı bülbül
Ḳızarıp çıḳdı hemān rūy-ı celāl üstüne gül

18. **üstüne:***--ü, --n, --e*
Gazel 70
Mısra: **28**
Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Şerḥalar dāġ-ı serimde baña ṭaġ üstüne bāġ
Oldu zībende güşāyişle ḫayāl üstüne gül

19. **üstüne:***--ü, --n, --e*
Gazel 71
Mısra: **3**
Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

20. **üstüne:***--ü, --n, --e*
Gazel 71

Mısra: **6**

Bir şeyin dış yüzü, yüzey.

Nev fidancıḳdır eyā bād-ı sebük-rev luṭf et
Sıḳlet-i bār-girān olmasın al üstüne gül

üstād:

1. **üstāddan:***-dan*

Gazel 3

Mısra: **4**

Öğretici, öğretmen II mahir.

Ḫˇāceden çıḳmış ẓerāfetle ʿalīm olmış baña
Şīve üstāddan el öpmiş ḫoş ḫişāl olmış baña

2. **üstāda:***-a*

Gazel 55

Mısra: **9**

Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimse.

Ḥasībā mekteb-i ʿirfānda ʿarż etdikde üstāda
Bu sözde hep şerīkim üstüne taḳvīm göstermiş

3. **üstāda:***-a*

Gazel 115

Mısra: **10**

Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimse.

Oldu mevzūn u muḳaffā bu ġazel gerçi Ḥasīb
Līk ʿarż etmege üstāda cesāret güççe

4. **üstād:**

Gazel 70

Mısra: **35**

1. Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan, üstün bir yeri, tam vukūfu bulunan kimse. 2. Hoca, öğretmen.

Gül redīfinde düzüp şiʿr-i selīsin üstād
Dizdiler ṣanki Ḥasīb āb-ı zülāl üstüne gül

üstāda şiʿrin ʿarż etmeñ:

1. **üstāda şiʿrin ʿarż etmeñ:***-me, -ñ*

Gazel 26

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Üstada şiirini sunmak.

Ḥasīb nev-heves üstāda şiʿrin ʿarż etmeñ
Ḳuṣūra muʿterif olunca nā-sezā mı olur

üstāddan edeb ḳıl:

1. **üstāddan edeb ḳıl:**

Gazel 128

Mısra: **17**

Kelime Tipi: **-**

Ustadan edep öğrenmek.

Ḥasībā beste-leb ol ḳıl edeb üstāddan zīrā
Naẓīreñ semʿ-i Feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi

üstād-ı şiʿr-i bī-naẓīriñ:

1. **üstād-ı şiʿr-i bī-naẓīriñ:***-iñ*

Gazel 57

Mısra: **17**

Kelime Tipi: **-**

Benzersiz şiir üstadı.

Ḥasīb üstād-ı şiʿr-i bī-naẓīriñ eyleyip tanẓīr
Dehān-ı mūr-ı aḥḳar loḳma-i ʿanḳā ṣıġışdırmış

üstüne:

1. **üstüne:**
Gazel 70
Mısra: **34**
Birbiri arkasından, arka arkaya, peş peşe.

Nice ṣad girye ederiz firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-tebessümle viṣāl üstüne gül

2. **üstüne:**
Gazel 55
Mısra: **10**
..... ile alakalı olarak.

Ḥasībā mekteb-i ʿirfānda ʿarż etdikde üstāda
Bu sözde hep şerīkim üstüne taḳvīm göstermiş

3. **üstüne:**
Gazel 70
Mısra: **18**
..... ile alakalı olarak.

Müje-i çeşmi döküp ṣafḥa-i ruḫsār üzre
Yazdı bir tāze ġazel vaṣf-ı ġazāl üstüne gül

4. **üstüne:**
Gazel 71
Mısra: **10**
..... ile alakalı olarak.

Bāde-nūş ol gel açıl refʿ-i ḥicāb eyle dedim
Ne cevāb eyleye bilmem bu suʿāl üstüne gül

5. **üstüne:**
Gazel 71
Mısra: **12**
..... ile alakalı olarak.

Cām-ı mülü almış ele nergisi mest eylemege
Ḳurdu bezmi Ḥasībā bu meʿāl üstüne gül

6. **üstüne:**
Gazel 71
Mısra: **4**
Arka arkaya.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

üştür:

1. **üştürde:***-de*
Mesnevi 3
Mısra: **15**
Deve.

Göricek dil-beri üştürde ʿāşıḳ-ı nā-çār
Alıp ḳucaġa dedi deveden büyük fīl var

uşūl-i dāʾire-i rāstdan çıḳıp:

1. **uşūl-i dāʾire-i rāstdan çıḳıp:***-ıp*
Gazel 40
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Rast makamının dairesinin usulünden çıkmak.

ʿUşşāḳ uṣūl-i dāʾire-i rāstdan çıḳıp
Rāz-ı nühüft miyānesiile ḫabīr olur

uy:

1. **uyunca:***-unca*
Gazel 118

Mısra: **9**

(Şartları veya özellikleri bakımından) Birbiriyle bağdaşmak, uyuşmak, mutâbık olmak, intibak etmek.

Uyunca neşʿe-i mey çeşm-i mestini pür-ḫūn
Nigāh-ı āfeti bī-ḳand hep ḫaten ṣuyına

2. **uymadım:** *-ma, -dım*

Gazel 64

Mısra: **5**

Birine veya bir şeye tabi olmak, bağlanmak.

Uymadım ez-dil ü cān ebruvān u müjgāna
Ḫilāf söylemem isterse ṭoġrı ḥākime çek

uyandır:

1. **uyandırıp:** *-ıp*

Kıt'a 25

Mısra: **15**

Harekete geçirmek.

Uyandırıp anı dest-i ʿaṭā-yı Mevlānā
Miṣāl-i Şems anıñ şemʿi pür-żiyā oldı

uyu-:

1. **uyur:** *-r*

Gazel 29

Mısra: **1**

Uyku durumunda olmak.

Ġamzeler çeşminde elde tīġ-ı āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş gürūh-ı leşker-i nehhāb uyur

2. **uyur:** *-r*

Gazel 29

Mısra: **2**

Uyku durumunda olmak.

Ġamzeler çeşminde elde tīġ-ı āteş-tāb uyur
Der-kemīn olmuş gürūh-ı leşker-i nehhāb uyur

3. **uyur:** *-r*

Gazel 29

Mısra: **4**

Uyku durumunda olmak.

Cān merāḳıdır meyān-ı ebruvān-ı dil-bere
Ṣūfi-i ṣāḥib-teveccühdür hemān miḥrāb uyur

4. **uyur:** *-r*

Gazel 29

Mısra: **6**

Uyku durumunda olmak.

Nuḳl-i bezm olduġunu keyfiyyeti işrāb eder
Mest-i mey mirʾāt-i sāġar sāḳī-i mey-nāb uyur

5. **uyur:** *-r*

Gazel 29

Mısra: **8**

Uyku durumunda olmak.

Rūz u şeb bī-dār eder çeşmim ġam-ı ḫaddiñ seniñ
Fikrim ile bu dil ammā mest-i sükker-ḫvāb uyur

6. **uyur:** *-r*

Gazel 29

Mısra: **10**

Uyku durumunda olmak.

Şöyle mest etmiş cihānı cām-ı laʿliñ kim müdām
Kūşe-i mey-ḫānelerde nice şeyḫ ü şābb uyur

7. **uyur:** *-r*

Gazel 29

Mısra: **12**

Uyku durumunda olmak.

Şāʿir-i sāḥir misin efsūn mudur naẓmıñ ʿacīb
Şiʿriñ efsūne mi Ḥasībā mest olup aḥbāb uyur

uyu:

1. **uyur:** *-r*

Gazel 30

Mısra: **4**

Uyku durumunda olmak // Çevresindeki olayları fark etmemek, görmemek.

Fitne-i devr-i ḳamer nāʿimdir īḳāẓ olmasın
Sīne-i māderde ol ḫūrşīd-i ʿālem-tāb uyur

uyureng(?) oldu:

1. **uyureng(?) oldu:**

Gazel 71

Mısra: **4**

Kelime Tipi: **-**

?.

Ṭaḳdı al etmek içün gülgülī şāl üstüne gül
Uyureng(?) oldu hele uġradı al üstüne gül

ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın etmeyen:

1. **ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın etmeyen:** *-ı, -n*

Gazel 89

Mısra: **12**

Kelime Tipi: **-**

Yalnızlık köşesine çekilince eteği ve eli kan olmak. II Aşırı üzülmek.

Ḥasībā bād-ı ḫūrşīd elimden olmaz āsūde
Çü ḫayme etmeyen ʿuzletde ḫūn ber dest ü dāmānın

üzre:

1. **üzre:**

Gazel 4

Mısra: **1**

Üzerine.

Beyāż fes üzre şarmış ḳırmızı şāl ol melek-sīmā
Şuʿā-ı nūr-ı şemʿ ü şuʿle-i cevvāledür gūyā

2. **üzre:**

Gazel 4

Mısra: **12**

Üzerine.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

3. **üzre:**

Gazel 4

Mısra: **11**

Üzerinde.

Fes üzre şālını destinde ol şāhı ṣarar gördüm
Beyāż üzre çeker menşūr-ı laʿlüñ ile ṭuġra

4. **üzre:**

Gazel 4

Mısra: **18**

Üst, üstünde, üzerinde.

Fes üzre şāluñı seyr eyledükde ʿāşıḳ-ı şeydā
Beyāż çıḳdı ḳırmızı şāl oyını şimdi ḫūbānuñ

5. **üzre:**

Gazel 24

Mısra: **3**

Üst, üstünde, üzerinde.

Ḫāl ü ḫaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

6. **üzre:**
Gazel 25
Mısra: **1**
Üst, üstünde, üzerinde.

Ruḫsārım üzre çeşm-i terim ḳaṭre-pāş olur
Rāz-ı dilim ol vechle dildāra fāş olur

7. **üzre:**
Gazel 35
Mısra: **3**
Üst, üstünde, üzerinde.

Zaḫm-ı çerāġı üzre ki ḳor penbe-i devā
Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür ten fetīl olur

8. **üzre:**
Gazel 35
Mısra: **5**
Üst, üstünde, üzerinde.

Açdıḳca bārlar ten-i sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i nār-ı Ḫalīl olur

9. **üzre:**
Gazel 67
Mısra: **13**
Üst, üstünde, üzerinde.

Evrāḳ-ı zer-feşān-ı sipihr üzre ey Ḥasīb
Yazsın bu şiʿri kevkeb-i Şiʿrā ṣabāḥa dek

10. **üzre:**
Gazel 85
Mısra: **3**
Üst, üstünde, üzerinde.

Benim her zaḥmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

11. **üzre:**
Gazel 98
Mısra: **6**
Üst, üstünde, üzerinde.

Ḫūy-gerde ḳılma şermle ruḫsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem olsun hem olmasın

12. **üzre:**
Gazel 104
Mısra: **7**
Üst, üstünde, üzerinde.

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

13. **üzre:**
Gazel 111
Mısra: **2**
Üst, üstünde, üzerinde.

Medd-i ḳaşıñla naḳş-ı żamīr-i nigāhımız
Levḥ-i cemāliñ üzre elif ḳaddim āhımız

14. **üzre:**
Gazel 119
Mısra: **1**

Üst, üstünde, üzerinde.

Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir kim yāsemīn üzre

15. **üzre:**
Gazel 119
Mısra: **2**
Üst, üstünde, üzerinde.

Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir kim yāsemīn üzre

16. **üzre:**
Gazel 119
Mısra: **3**
Üst, üstünde, üzerinde.

Dökülmüş kākül-i müşgīn ḫaṭṭ-ı ʿanberīn üzre
Ḳomuşlar ḳıl ḳalem iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn üzre

17. **üzre:**
Gazel 119
Mısra: **4**
Üst, üstünde, üzerinde.

Dökülmüş kākül-i müşgīn ḫaṭṭ-ı ʿanberīn üzre
Ḳomuşlar ḳıl ḳalem iʿrāb-ı āyāt-ı mübīn üzre

18. **üzre:**
Gazel 119
Mısra: **6**
Üst, üstünde, üzerinde.

Ser-i gīsūda seyr et ḫāl-i bī-ḥadd ü bī-ʿadedin
Çekilmiş leşker-i Hindūstān iḳlīm-i Çīn üzre

19. **üzre:**
Gazel 119
Mısra: **8**
Üst, üstünde, üzerinde.

Olurlar pās-bān-ı ebruvānuñ çeşm-i pür-ḫvābın
Durur iki kemend-endāzdır ceyş-i kemīn üzre

20. **üzre:**
Gazel 119
Mısra: **10**
Üst, üstünde, üzerinde.

Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı Fennī nev-zemīn üzre

21. **üzre:**
Gazel 120
Mısra: **3**
Üst, üstünde, üzerinde.

Ciger pīrāhen üzre māhażar mey eşk-i çeşmimle
Bize teşrīf ederseñ ey perī-peyker ḫabersizce

22. **üzre:**
Kıt'a 5
Mısra: **6**
Üst, üstünde, üzerinde.

Edip sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat mülkini teʾbīd

Beyāż üzre yine ḫaṭṭ-ı hümāyūn eyledi ışdār

23. **üzre:**
Kıt'a 5
Mısra: **9**
Üst, üstünde, üzerinde.

Yazıldı Sūre-i Ve'l-leyl levḥ-i māh-tāb üzre
Mübārek-bād oḳur tebrīkine erbāb-ı dil her bār

24. **üzre:**
Mesnevi 1
Mısra: **14**
Üzerinde, üstünde II Etkisiyle.

Āl ü aṣḥāba taḥiyyāt ü selām
Ehl-i beyt üzre daḫi bi'l-ikrām

25. **üzre:**
Gazel 62
Mısra: **7**
Üstüne.

Gül gibi yārelerim üzre açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā yine daġ üstüne bāġ

26. **üzre:**
Gazel 76
Mısra: **2**
Üstüne.

İbtedeʿtü biʿsmike yā Ẕe'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre taḥrīr eyleyince ʿarż-ı ḥāl

27. **üzre:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Üstünde, üzerinde.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldu benefşe sābit

28. **üzre:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı, üzeri.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldı benefşe sābit

29. **üzre:**
Gazel 1
Mısra: **2**
Üzere, üzerine.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

30. **üzre:**
Gazel 46
Mısra: **2**
Üstünde, üzerinde II tepesinde.

ʿĀrıż-ı ālinde ḫāl ü ḫaṭṭ-ı ʿanber-sā biter
Bāġ-ı ḥüsninde gül üzre ḥabbetü's-sevdā biter

31. **üzre:**
Gazel 17
Mısra: **5**
Göre, uygun olarak; "için, -dAn dolayı" anlamında edat.

Ḫaymelerdir lālezār üzre degül meyde ḥabāb
Levḥa-i bezme muṣavver bir gülistāndır ḳadeḥ

32. **üzre:**
Gazel 100

Mısra: **11**

Üst, üstünde, üzerinde.

O leb ki kāġıd-ı āl üzre
ḫaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i laʿle ḳazılmış
ola zemān ü zemīn

33. **üzre:**

Gazel 105

Mısra: **2**

Üst, üstünde, üzerinde.

ʿAraḳla ʿārıżıñ olmaḳda
pür-nem tāzeden tāze
Düşer gūyā gül-i āl üzre
şebnem tāzeden tāze

34. **üzre:**

Kıt'a 20

Mısra: **3**

Bir istikamet doğrultusunda, amacında.

Naḳş-bendī mesleki
üzre geçirdi sāl ü māh
Ḳıldı fānīden beḳā
mülkine āḫir ʿazm-i rāh

35. **üzre:**

Gazel 70

Mısra: **17**

''Üzerinde'' anlamı veren kelime.

Müje-i çeşmi döküp
ṣafḥa-i ruḫsār üzre
Yazdı bir tāze ġazel
vaṣf-ı ġazāl üstüne gül

36. **üzre:**

Gazel 91

Mısra: **1**

''Üzerinde'' anlamı veren kelime.

Sirişkim rūy-ı zerd üzre
revān olsun mu derdim ben
Saña rāzım o vechile
ʿayān olsun mu derdim ben

37. **üzre:**

Gazel 110

Mısra: **7**

Bir şeyin, eşyanın üzeri, üstü.

Rubʿ-ı meskūn içre
eyler dāʾimā devr üzre ẕevḳ
Dil veren üftādeler
bi'llāh çār ebrūlara

üzül:

1. **üzülince:***-ince*

Gazel 126

Mısra: **2**

Kesilmek, kopmak.

Cānım ṣıḳılır muṭribe
sāzı düzülince
Keyfim ḳırılır rişte-i
tārı üzülince

vaʿd etmişidi:

1. **vaʿd etmişidi:***-miş, -i, -di*

Gazel 53

Mısra: **11**

Kelime Tipi: **-**

(Bir şeyi) Yapacağına dâir söz vermek II Tutumuyla, davranışıyla ümit vermek.

Ḳalb-i vīrānı ʿimār
etmege vaʿd etmişidi
Bu tesellī ile ʿāṣıḳları
taʿmīr ederiz

vaʿde etmekle:

1. **vaʿde etmekle:***-mek, -le*

Gazel 134

Mısra: **9**

Kelime Tipi: **-**

Söz vermek.

Ṭabībim şerbet-i cān-baḫş-ı laʿliñ vaʿde etmekle
Dil-i bīmāra bir şāfī cevāb olsa kim aġlardı

vaʿde-i vaṣla:

1. **vaʿde-i vaṣla:** *-a*
   Gazel 49
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   Kavuşma vadi.

Vaʿde-i vaṣla bu şeb ṣalma ki ferdāya sebeb
Naḥb-i kābūs ile hep baḫt-ı girān-ḫvābımdır

vādī:

1. **vādiye:** *-y, -e*
   Gazel 25
   Mısra: **9**
   Alan.

Bir nev-zemīn vādiye meyl eylediñ Ḥasīb
Bilmem semend-i ṭabʿıña kim rāhdaş olur

vaʿd-ı maʿhūda:

1. **vaʿd-ı maʿhūda:** *-a*
   Gazel 117
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Verilen söze.

Viṣāliñ ʿahd ü peymāne edip peymāne nūş etdik
Unutma içdigiñ andı vefā ḳıl vaʿd-ı maʿhūda

vādī var mı:

1. **vādī var mı:**
   Gazel 127
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Vâdi var mı?. II Tarz var mı?.

Tevsen-i ḫāmeñe meydān gerek ey naẓm-ı Ḥasīb
Eyle irḫā-yı ʿināna var mı vādī nev-üslūba

vādī-i firḳatde:

1. **vādī-i firḳatde:** *-de*
   Gazel 33
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Ayrılık vadisi.

Ḥasībā vādī-i firḳatde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya mālikim ne ḳarındaşım var

vādī-i ṭabʿ-ı sābit ola:

1. **vādī-i ṭabʿ-ı sābit ola:** *-a*
   Gazel 12
   Mısra: **18**
   Kelime Tipi: **-**
   Sabit'in şairlik kabiliyeti tarzı.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı Sābit

vāfirce:

1. **vāfirce:**
   Gazel 33
   Mısra: **8**
   Çokça.

Zemīni ḳaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḥāṣılı vāfirce īrād-ı maʿāşım var

vaḥdet ḳıldım:

1. **vaḥdet ḳıldım:** *-dım*
   Gazel 60
   Mısra: **3**
   Kelime Tipi: **-**
   İnzivaya çekilmek.

Ḳıldım ilḳā-yı yemi vaḥdet ḥaşīş-i kesreti
Āşinā oldum heme dīvāneden etdim ferāġ

vāiẓ:

1. **vāʿiẓiñ:** *-iñ*
Gazel 12
Mısra: **4**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt
Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit

vāʿiẓ:

1. **vāʿiẓiñ:**
Gazel 12
Mısra: **4**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt

2. **vāʿiẓ:**
Gazel 45
Mısra: **9**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Menʿe saʿy eyler bizi vāʿiẓ mey ü maḥbūbdan
Vaḳtini taẕyīʿ edip nefes ʿabeş itʿāb eder

3. **vāʿiẓ:**
Gazel 78
Mısra: **7**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Vāʿiẓ görünce raḳṣa çıḳar duḫter-i rezi
Ziller ṭaḳıp benānına geldi rezīl zil

4. **vāʿiẓ:**
Gazel 123
Mısra: **3**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Vāʿiẓ ḫulūṣ-ı ḳalb gerekdir taẕarruʿa
Ḥācet mi refʿ-i ṣavt-ı muḳaffā duʿālara

5. **vāʿiẓ:**
Kıt'a 22
Mısra: **4**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

O şūḫı daʿvet etmiş dāḫiliyye ḥücreye tenhā
ʿAceb vāʿiẓ umūr-ı ḫāriciyye eylemiş peydā

6. **vāʿiẓ:**
Mesnevi 3
Mısra: **31**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Āşikāra nehy eder vāʿiẓ ḥarāmī gizli yer
Ḫavf eder gündüz deveden gice yuların çeler

7. **vāʿiẓ:**
Mesnevi 3
Mısra: **34**
Ar. Vaaz eden, nâsıh.

Ḳaṭır arpası taʿyīni ister her ay
Verdi ṣan vāʿiẓ efendi deve dişi buġdayı

8. **vāʿiẓ:**
Gazel 99
Mısra: **11**
Dini öğütlerde bulunan kişi.

Meger vāʿiẓ yürütmüş giñ yaḳadan zevraḳ-ı ẕevḳı
Sebū-yı mey açıldı çıḳdı zīr-i ẕeyl-i dāmenden

vāʿiẓ efendiniñ:

1. **vāʿiẓ efendiniñ:** *-niñ*
Gazel 47
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Vaazda bulunan kişi Sürekli nasihatlerde bulunan kişi, Zahid.

Eder naṣīḥati vāʿiẓ efendiniñ teʾs̲īr
Zehri ḥadīd-lisān kim kelāmı ḫalḳa saṭar

vāʿiẓ-i nā-puḫte:

1. **vāʿiẓ-i nā-puḫte:**
Gazel 18
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Olgunlaşmamış, kemâle ermemiş vâiz, nasihat veren kimse.

Bī-nemekdir vāʿiẓ-i nā-puḫte pend eylerse de
Sükker-ālūd olsa da elbet olur her ḫām telḫ

vāʿiẓ-i pākīze-dāmen:

1. **vāʿiẓ-i pākīze-dāmen:**
Gazel 81
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Namuslu vaiz.

Baña kiẕb ü riyāʾile etmiş pür-ḫūn
Duyuldu vāʿiẓ-i pākīze-dāmen añladıġım

vāʿiẓ-i pīr-i muġān:

1. **vāʿiẓ-i pīr-i muġān:**
Gazel 56
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Meyhaneci vaiz.

ʿAceb mi sirkelense vāʿiẓ-i pīr-i muġān sāḳī
Şarāb-ı ḫoş-güvāra etmemiş ḥürmet nemek ḳatmış

vaḳār:

1. **vaḳārı:** *-ı*
Kıt'a 14
Mısra: **6**
Ağırbaşlılık.

Eyledi sünnet-i āyīn-i Resūlʿi icrā
Liḥye irsāli ile ḳıldı vaḳārı tetmīm

vaḳār-ı ẕātına:

1. **vaḳār-ı ẕātına:** *-ı, -n, -a*
Gazel 100
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Zatının vakur tavrına.

Edip liḥāyla icrā-yı sünnet-i Nebevī
Vaḳār-ı ẕātına verdi o vechle temkīn

vaḳāyiʿ kātibi:

1. **vaḳāyiʿ kātibi:**
Kıt'a 11
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Vakaları yazan.

Nāʿib-i Tekfūr Esīrī-zāde cānlı ḳaragöz
ʿAzl olup gitdi vaḳāyiʿ kātibi etdi felek

vaḳf:

1. **vaḳfcıḳdır:** *-dır*
Mesnevi 5
Mısra: **12**
Küçük vakıf. II Bir şeyi satılmamak şartıyla bir hayır kurumuna veya işine bağışlamak.

Eyledim cānımı cānāna teberrük teslīm
Vaḳfcıḳdır ola ḳutlu begüm etsin taʿẓīm

vāḳıā:

1. **vāḳıʿā:**
Gazel 3
Mısra: **13**
Hakikaten.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʾyā mı ya ḫulyā mı söylersin Ḥasīb

vāḳıʿā:

1. **vāḳıʿā:**
Gazel 53
Mısra: **3**
Ar. 1. Hadise. 2. Rüya, düş: vâkı'asında görmüş ki. Cem'i: vâkı'ât.

Vāḳıʿā rüʾyada da misliñi seyr etmiş yoḳ
Midḥet-i ḥüsnüñü bilmem nice taḳrīr ederiz

2. **vāḳıʿā:**
Gazel 133
Mısra: **6**
Gerçek, gerçi, her ne kadar.

Çarpılıp Mecnūn-ı sergerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

3. **vāḳıʿā:**
Gazel 133
Mısra: **6**
Gerçi, her ne kadar II düş, rüya.

Çarpılıp Mecnūn-ı sergerdān olurdu ey perī
Vāḳıʿā rüʾyāda ḫulyā eylese Leylā seni

vāḳıf olup:

1. **vāḳıf olup:***-up*
Kıt'a 18
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
İdrak etmek, kavramak.

Vāḳıf olup neşʿe-i uḫrāya ol bu neşʿeden
Gitdi çaḳ mestāne tā ḳurb-ı civār-ı raḥmete

vaḳr-ı z̲ātın:

1. **vaḳr-ı z̲ātın:***-ı, -n*
Kıt'a 5
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Zatının ağırlığı.

Cenāb-ı mefḫar-ı küttāb İsmāʿīl Efendi kim
Edip irsāl-i liḥye vaḳr-ı z̲ātın eyledi iẓhār

vaḳt:

1. **vaḳtinde:***-i, -n, -de*
Kıt'a 25
Mısra: **2**
Çağ, zaman, devir.

Maḥāsin-i şiyemiñ cāmiʿi Ḥüseyn Aġa
Mürüvvet ehline vaḳtinde pīşvā oldı

vaḳt-i yaza:

1. **vaḳt-i yaza:***-a*
Gazel 121
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yaz vakti.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab gelse vaḳt-i yaza yelpāze

vaḳtini taẕyīʿ edip:

1. **vaḳtini taẕyīʿ edip:***-ip*
Gazel 45
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Vaktini harcamak.

Menʿe saʿy eyler bizi vāʿiẓ mey ü maḥbūbdan

Vaḳtini taẕyīᶜ edip
nefes ᶜabeş itᶜāb eder

vālā-ṭarḥ:

1. **vālā-ṭarḥ:**
Gazel 20
Mısra: **4**
Yüce tertipli.

Bu beyt-i rāsiḫu'l-
bünyān ḳıldı şāmiḫu'l-
aḳrān
Muṣannaᶜ dil-güşā
zībende vālā-ṭarḥ nev-
īcād

v'allāhi bi'llāhi:

1. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Görünce ᶜaḳlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

2. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Görünce ᶜaḳlım aldıñ ey
cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-
amān v'allāhi bi'llāhi

3. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle
düşdüm baḫş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım
yaman v'allāhi bi'llāhi

4. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Uruldu boş bögürden
seyr edince tīr-i
müjgānıñ
Dil-i bī-çāre ey ḳaşı
kemān v'allāhi bi'llāhi

5. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Düşelden ᶜışḳıña şöyle
żaᶜīf ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü
tüvān v'allāhi bi'llāhi

6. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Ciger pür-ḫūn olur
derdiñle aġlar dīde-i
giryān
Cihānı iñledir āh ü
fiġān v'allāhi bi'llāhi

7. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **12**

Kelime Tipi: -
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

8. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

9. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Ciger pür-ḫūn olur derdiñle aġlar dīde-i giryān
Cihānı iñledir āh ü fiġān v'allāhi bi'llāhi

10. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **10**
Kelime Tipi: -
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Düşelden ʿışḳıña şöyle żaʿīf ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü tüvān v'allāhi bi'llāhi

11. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Ḥasīb-i ʿandelībiñ yoḳ ḳarārı ey gül-i raʿnā
Aña sensiz gerekmez bu cihān v'allāhi bi'llāhi

12. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **6**
Kelime Tipi: -
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle düşdüm baḫş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım yaman v'allāhi bi'llāhi

13. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **2**
Kelime Tipi: -
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Görünce ʿaḳlım aldıñ ey cüvān v'allāhi bi'llāhi
Beni dīvāne ḳıldıñ el-amān v'allāhi bi'llāhi

14. **v'allāhi bi'llāhi:**
Gazel 129
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Allah hakkı için, Allah'a yemin olsun ki anlamlarında yemin sözleri.

Uruldu boş bögürden seyr edince tīr-i

müjgānıñ
Dil-i bī-çāre ey ḳaşı kemān v'allāhi bi'llāhi

vâr:

1. **varımı:** *-um, -ı*
Gazel 86
Mısra: **2**
Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

Pāyıña eşk-i güher-bārımı dökdüm ṣaçdım
Yoluña pādişehim varımı dökdüm ṣaçdım

2. **varup:** *-up*
Gazel 103
Mısra: **3**
(Bir yere) ulaşmak, erişmek; gitmek.

Mescidde varup yaġ ḳoma ḳandīle mürāyī
Mey-ḫānede dök cām-ı gül icrā-yı meẕāḳa

3. **varını:** *-ı(n), -ı*
Kıt'a 25
Mısra: **6**
Bütün her şey.

Ḳalender idi kerīm idi şūḫ-meşreb idi
ʿAṭāda varını iḫvāna muḳtedā oldı

4. **var:**
Gazel 33
Mısra: **10**
Bazı özellikleri kendinde bulundurmak, sahip olmak.

Ḥasībā vādī-i firḳatde ḳaldım bī-kes ü tenhā
Ki ne bir reh-nümāya mālikim ne ḳarındaşım var

var-:

1. **varma:** *-ma*
Gazel 12
Mısra: **11**
Gitmek, ulaşmak.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaşra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

2. **varıp:** *-ıp*
Gazel 104
Mısra: **15**
Bir maksat için bir yere gitmek, ulaşmak.

Varıp kūyuñda dil-üftādelerle imtiḥān olsun
Geder çün ehl-i dīvān rütbesin iḥrāza iʿzāza

3. **varamaz:** *-a, -maz*
Mesnevi 3
Mısra: **27**
Bir maksat için bir yere gitmek, ulaşmak.

ʿĀşıḳ varamaz rākib olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek gibidir nāḳa-süvāra

4. **varıp:** *-ıp*
Mesnevi 4
Mısra: **40**
Bir maksat için bir yere gitmek, ulaşmak.

Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-i Şāh-ı Mārān
Ārzūlı iseñ anı varıp eyle seyrān

var içinde:

1. **var içinde:**
Gazel 109
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Içinde var.

Dağ üsti n'ola bāġ olsa ʿuşşāḳa Edirne
Çoḳ baġrı yanıḳ ehl-i kerāmet var içinde

2. **var içinde:**
Gazel 109
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İçinde var.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

3. **var içinde:**
Gazel 109
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
İçinde var.

Ol devlete meyl etme ki minnet var içinde
Bir kenze ḳarīn ol ki ḳanāʿat var içinde

4. **var içinde:**
Gazel 109
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
İçinde var.

Ādāb ile taḳbīl ederim muṣḥaf-ı rūyın
Gördüm ki nice ḥüsn-i ḫaṭ āyet var içinde

5. **var içinde:**
Gazel 109
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
İçinde var.

Gel pīr-i ḫarābātıñ ayaġına yıḳıl düş
Vīrāne ol ey dil ki ʿimāret var içinde

6. **var içinde:**
Gazel 109
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
İçinde var.

Mümkin mi Ḥasīb ola faḳīrāne nāzīre
ʿÖrfī ġazeli gibi nezāket var içinde

var ise:

1. **var ise:**
Gazel 42
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ihtimal ki, galiba, olsa olsa, zannımca.

Būs eylemede destini ol muṭrib-i nāzik
Var ise meger perde-i ṭanbūra kirişdir

var mıdır:

1. **var mıdır:**
Gazel 59
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Var mıdır.

Var mıdır işte tevārīḫ-i selef inṣāf et
Böyle ḫāḳān-ı kerem ʿārif-i ʿilm-i nāfiʿ

varaḳ:

1. **varaḳ:**
Kıt'a 17
Mısra: **2**
Ar. 1. Tek yaprak.

Benān ḫāme devāt sīm-bāzū ebruvān miḳrāṣ
Nigeh gezlik varaḳ rūy[dur] mürekkeb ḫaṭṭ liḳā gīsū

varaḳ-ı gülsitān:

1. **varaḳ-ı gülsitān:**
Gazel 96

Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gül bahçesinin yaprağı.

Faṣıl faṣıl varaḳ-ı gülsitān olur bülbül
Eder ṭuyūr-ı sebaḳ-ḫvān ġulū çemen-be-çemen

varaḳ-ı ḫaḍrādan:

1. **varaḳ-ı ḫaḍrādan:***-dan*
Gazel 70
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yeşil yaprak.

Ḳurdu bir taḫt-ı muraṣṣaʿ varaḳ-ı ḫaḍrādan
Ki cülūs eyleye ḫūrşīd-miṣāl üstüne gül

varaḳ-ı mihr ü vefādan:

1. **varaḳ-ı mihr ü vefādan:***-dan*
Gazel 63
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Vefa ve merhamet sayfaları.

Varaḳ-ı mihr ü vefādan oḳudup maʿṣūḳa
İmtiḥān ile eder ʿāṣıḳı ser-defter-i ʿışḳ

vāridāt:

1. **vāridātıñ:***-ın*
Gazel 31
Mısra: **4**
Ar. 1. "vârid"in ve "vâride"nin cem'i. vârîdât-ı emîriyye, vâridât-ı hazîne. 2. Sânihât.

Zāde-i ṭabʿım yatar gehvāre-i endīşede
Bāb-ı mehdi vāridātıñ eylemez işrāb uyur

vaṣf etdim:

1. **vaṣf etdim:***-dim*
Gazel 31
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Niteliklerini sayarak tarif etmek, anlatmak.

Şöyle vaṣf etdim mey-i laʿl-i leb-i yāri Ḥasīb
Oḳuduḳca lezzetinden mest olup aḥbāb uyur

vaṣf-ı ʿaḳd-i ṭurre-i ġazālini ḳıl:

1. **vaṣf-ı ʿaḳd-i ṭurre-i ġazālini ḳıl:**
Gazel 37
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Ceylanın perçemindeki düğümün niteliklerini anlatmak.

Ḳıl vaṣf-ı ʿaḳd-i ṭurre-i ġaẓālini
Nüzhet Ḥasīb şiʿrde luġazla ġazeldedir

vaṣf-ı ġazāl:

1. **vaṣf-ı ġazāl:**
Gazel 70
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Sevgililerin vasıfları hakkında.

Müje-i çeşmi döküp ṣafḥa-i ruḫsār üzre
Yazdı bir tāze ġazel vaṣf-ı ġazāl üstüne gül

vaṣf-ı ḫaṭ-ı yāre:

1. **vaṣf-ı ḫaṭ-ı yāre:***-e*
Gazel 96
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ayva tüylerini niteleme/övme.

Ḥasīb vaṣf-ı ḫaṭ-ı yāre gel müşāʿareye
Bahārdır edelim güft ü gū çemen-be-çemen

vaṣf-ı pākiñ eylemek:

1. **vaṣf-ı pākiñ eylemek:**-*mek*
Gazel 76
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Temiz niteliğini anlatmak.

ʿÖẕr-ḫvāhem dergeh-i ḥażrā zi-taḳṣīrāt-ı men
Kāʿināta vaṣf-ı pākiñ eylemek emr-i muḥāl

vaṣf-ı ruḫṣārıña:

1. **vaṣf-ı ruḫṣārıña:**-*ıñ, -a*
Gazel 21
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağının özelliği.

Vaṣf-ı ruḫṣārıña gülşende edersem āġāz
Ġonce-i lāle ṣunar ḫāme gül-i ter kāġıd

vaṣf-ı ẕātıñ:

1. **vaṣf-ı ẕātıñ:**-*ıñ*
Mesnevi 1
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kişilik özellikleri, vasıfları.

Vaṣf-ı ẕātıñ ki ṣıġışmaz ʿaḳle
Ṣıġmayan ʿaḳle gelir mi naḳle

vāṣıl ede:

1. **vāṣıl ede:**-*e*
Gazel 77
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ulaştırmak, kavuşturmak, götürmek.

Seyāḥat eyledi āḫir beḳāya fānīden
Civār-ı raḥmetine vāṣıl ede Rabb-i cemīl

vāṣıl olam:

1. **vāṣıl olam:**-*am*
Kıt'a 19
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.

Ṣıdḳile bendesi ol Ḥażret-i Mevlānānıñ
Der iseñ vāṣıl olam sırr-ı dile "men ʿarefe"

vāṣıl oldu:

1. **vāṣıl oldu:**-*du*
Kıt'a 18
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.

Sırr-ı Mevlānā żiyā-pāş-ı ʿaṭā olup aña
Ẕerre iken oldu vāṣıl şems-i çarḫ-ı rifʿate

vāṣıl-ı ḫudā oldı:

1. **vāṣıl-ı ḫudā oldı:**-*dı*
Kıt'a 25
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Allah'a kavuşmak.

Çıḳıp bu tārīḫi dedi bir abdālıñ
Bu anda rūḥ-ı Ḥüseyn vāṣıl-ı Ḫudā oldı

vāṣıl-ı sırr-ı maʿād olup:

1. **vāṣıl-ı sırr-ı maʿād olup:**-*up*
Gazel 25
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Dönülüp gidilecek

yer (insanın dünyaya gelişi ve dönüşü) nün sırrına kavuşmak.

Ermez ṣafāya vāṣıl-ı sırr-ı maʿād olup
Bir dilde ki küdūret-i ḳayd-ı maʿāş olur

vasl:

1. **vaṣlıñ:** *-(ı)n*
Gazel 14
Mısra: **1**
(Sevgiliye) kavuşma, ulaşma.

Gedāya vaṣlıñ ola bī-bahāne nedir bāʿiṣ
ʿAṭā-yı şāha hemān bir bahānedir bāʿiṣ

vāveylā eylerler imiş:

1. **vāveylā eylerler imiş:** *-ler , -i, -miş*
Mesnevi 5
Mısra: **40**
Kelime Tipi: **-**
Vaveyla etmek.

Olmuş iki Yeñice nāmlı türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler imiş vāveylā

vażʿ olunca:

1. **vażʿ olunca:** *-unca*
Gazel 123
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Koyulmak.

Olmaz meẕāḳ-ı hāżıma-i tāze-devletān
Mey vażʿ olunca ḥāmıż olur nev otalara

vażʿ olundu:

1. **vażʿ olundu:** *-u, -n, -du*
Kıt'a 9
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Konulmak. II Dikilmek.

Ḫudā pür-nūr ede ḳabrin maḳāmın cennetü'l-meʿvā
ʿAlāmet vażʿ olundu çün duʿā-yı ḫayr içün bu ṭaş

vażʿ-ı ketebe eyledi:

1. **vażʿ-ı ketebe eyledi:** *-di*
Kıt'a 14
Mısra: **13**
Kelime Tipi: **-**
Kâtiplerin ortaya koyması.

Dest-i ḫaṭṭāṭ-ı cemāl eyledi vażʿ-ı ketebe
Ḳıl ḳalemlerle edip Sūre-i Nemli tanẓīm

vebāl-i nehş-i nīş-i cevr eden:

1. **vebāl-i nehş-i nīş-i cevr eden:**
Gazel 117
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Eziyet zehrinin ısırma vebali.

Vebāl-i nehş-i nīş-i cevr eden mānende-i zünbūr
Şikeste-bāl olup bulmaz ṣafā-yı bāl kendüde

vech:

1. **vech:**
Gazel 1
Mısra: **5**
Çehre, yüz.

Görüp bu vech ile kim itdi ḳīl ü ḳāl saña
Ḥarāmī ġamzelerüñ al süyūfa ursunlar

vech-i ḥasene:

1. **vech-i ḥasene:** *-e*
Kıt'a 21
Mısra: **16**

Kelime Tipi: -
Güzel yüz.

Yazıla defteriñe biñ ḥasene
Eyle vech-i ḥasene pāk-nigāh

vech-i taḥrīr:

1. **vech-i taḥrīr:**
Gazel 53
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Yazı yazma; kaydetme, deftere geçirme.

Naḳd yoḳ elde döküp eşk-i teri ruḫsāra
Vech-i taḥrīr ile ol dil-beri teshīr ederiz

vefā ḳıl:

1. **vefā ḳıl:**
Gazel 117
Mısra: **4**
Kelime Tipi: -
Sevgi ve dostlukta sebat göstermek, sözünde durmak.

Viṣāliñ ʿahd ü peymāne edip peymāne nūş etdik
Unutma içdigiñ andı vefā ḳıl vaʿd-ı maʿhūda

vefātını dedim:

1. **vefātını dedim:** *-dim*
Gazel 77
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Vefatına tarih düşürmek.

Dedim vefātını gūş eyleyince tārīḫin
Göçüp cināna revān oldu Dervīş İsmāʿīl

vefḳ-ı maḳṣūdını:

1. **vefḳ-ı maḳṣūdını:** *-ı, -n, -ı*
Gazel 97
Mısra: **7**
Kelime Tipi: -
Amaca, maksada uygun.

Vefḳ-ı maḳṣūdını eyler şeref-i şemse ḳarīn
Noḳṭa-i ḫāli gören ṣafḥa-i ruḫsārından

vehbī:

1. **vehbī:**
Gazel 12
Mısra: **18**
Vehbî, şairin mahlası.

Ola mı naẓm-ı Belīġāya Ḥasībā tanẓīr
Ala Vehbī ola çün vādī-i ṭabʿ-ı Sābit

vehb-i ilāhīdir:

1. **vehb-i ilāhīdir:** *-dir*
Gazel 87
Mısra: **19**
Kelime Tipi: -
İlahî doğuş.

Vezn-i ṭabʿī tā ezel vehb-i İlāhīdir baña
Anıñ içün böyle pür-maʿnā vü mażmūndur sözüm

velāyet-i ḥaḳḳ:

1. **velāyet-i ḥaḳḳ:**
Kıt'a 25
Mısra: **8**
Kelime Tipi: -
Hak velilik.

Nühüfte olmuş idi ol ḳabā-yı ʿizzetde
Aña velāyet-i Ḥaḳḳ şübhesiz ʿaṭā oldı

ve'l-cemāl:

1. **ve'l-cemāl:**
Gazel 76
Mısra: **1**

Güzellik sahibi Allah.

İbtedeʿtü biʿsmike yā Ẕe'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre taḥrīr eyleyince ʿarż-ı ḥāl

velī:

1. **velī:**
Gazel 38
Mısra: **3**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarına gelen bir bağlaç.

Ṭıynetim bir beyt-i süflīdir kesāfetde velī
Kaʿbe-i ʿulyā-ṣıfāt saʿy-i necā elimdedir

2. **velī:**
Gazel 60
Mısra: **8**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarına gelen bir bağlaç.

Ḳaṭʿ edip ḳayd-ı rehādan rişte-i ümmīdimi
Bend-i zülfüñdür velī dīvāneden etdim ferāġ

3. **velī:**
Gazel 83
Mısra: **2**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarına gelen bir bağlaç.

Büt-i taṣvīr-i vaṣlı ʿaks-i mirʾāt-ı ḫayāl etmem
Velī İskenderi meyyāl-i maʿdūmü'l-miṯāl etmem

4. **velī:**
Gazel 130
Mısra: **11**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarına gelen bir bağlaç.

Şehrimizde gerçi çoḳdur şūḫ-ı müsteṯnā velī
Āh kim ey māh-rū illā seni illā seni

5. **velī:**
Gazel 132
Mısra: **1**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarına gelen bir bağlaç.

Nāy-zen-i ṣāḥib-nefes bir ẕāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemīʿ-ı mā-sivā'llāhdan eli

6. **velī:**
Kıt'a 25
Mısra: **3**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarına gelen bir bağlaç.

Egerçi ol ḫademe zümresinden idi velī
Miṯāl-i şöhreti himmetde Bayḳara oldı

7. **velī:**
Kıt'a 25
Mısra: **13**
"Ama, fakat, lakin" anlamlarına gelen bir bağlaç.

Ḥüseyn idi velī anda idi ḫulḳ-ı Ḥasen
ʿAlī vü Aḥmed ü āline ḫāk-i pā oldı

velīd:

1. **velīdi:***-i*
Kıt'a 16
Mısra: **8**
Yeni doğmuş çocuk, nev-zâd.

Şāhid-i baḫt u saʿādet
ʿizzet ü ʿömr-i dırāz
Ol velīdi ḳılsın erzānī
cenāb-ı Ẕü'l-minen

veliyyü'l-niʿam-ı ʿālemsin:

1. **veliyyü'l-niʿam-ı ʿālemsin:**-*sin*
Mesnevi 1
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Âlemin nimetini veren.

Sen veliyyü'l-niʿam-ı ʿālemsin
Sırr-ı aḥvālime [.] maḥremsin

velvele verdi:

1. **velvele verdi:**-*di*
Kıt'a 20
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Gürültüye boğmak, telaş ve heyecan uyandırmak.

Girye vü zārile aḥbābı dedi tārīḫini
Dehre verdi velvele Dervīş Meḥemmed göçdü āh

ver:

1. **verseñ:**-*señ*
Gazel 12
Mısra: **12**
Vermek.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

2. **verseñ:**-*señ*
Gazel 12
Mısra: **12**
Uzatmak, vermek, ikram etmek.

Ṭālib-i naḳd olaraḳ varma ki bedr-i ʿaṣra
Seng-sār-ı sitem eyler seni verseñ keremit

3. **verse:**-*se*
Gazel 13
Mısra: **7**
Vermek, feda etmek.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫi lek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

4. **verse:**-*se*
Gazel 13
Mısra: **7**
Uzatmak, sunmak, ikram etmek, ihsan etmek.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫīlek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

5. **verdi:**-*di*
Gazel 95
Mısra: **1**
Bahşetmek, ikram etmek.

ʿİffeti ẕikri enām ʿişmeti verdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi olmuşidi rāy-gān

ver-:

1. **verdi:**-*di*
Mesnevi 3
Mısra: **34**
Bahşetmek, bağışlamak, ihsan etmek.

Ḳatır arpası taʿyīni ister her ay
Verdi ṣan vāʿiẓ efendi deve dişi buġdayı

verā-yı perdeden:

1. **verā-yı perdeden:**-*den*
Kıt'a 11
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Perdenin arkası.

Aña Ḥācī ʿUbuvāṭ (?) demiş verā-yı perdeden
Gerçi maʿzūl olduñ ammā pāye ḳaṭʿ etdiñ köpek

2. **verā-yı perdeden:**-*den*
Kıt'a 16
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Perdenin arkası.

Bārekallāh ṭāliʿ-i saʿdile etdi nev-ẓuhūr
İlticā-yı naḫl-i ümmīdim verā-yı perdeden

verd-i gülşen-i nār-ı ḫalīl:

1. **verd-i gülşen-i nār-ı ḫalīl:**
Gazel 35
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Halil peygamberin ateş gül bahçesinin gülü.

Açdıḳca bārlar ten-i sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i nār-ı Ḫalīl olur

verd-i ḫandāndır:

1. **verd-i ḫandāndır:**-*dır*
Gazel 17
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Gülen gül II yeni açılmış gül.

Ṣaḥn-ı gülşen bezm-i mey ḳulḳul ṣadā-yı ʿandelīb
Sāḳi-i gül-çihre gül-bün verd-i ḫandāndır ḳadeḥ

verd-i ʿiẕārın:

1. **verd-i ʿiẕārın:**-*ı, -n*
Kıt'a 21
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yanağındaki gül.

Etmege verd-i ʿiẕārın şādāb
ʿIṭr-bār oldu meger ebr-i siyāh

verd-i ḳuṣūr:

1. **verd-i ḳuṣūr:**
Gazel 69
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Kasırlar gülü.

Olmuş ḥarīḳ yerleri verd-i ḳuṣūr ile
Ṭaġ üstü bāġ cümle mekānı Sitānbuluñ

verd-i ṭarāvet-peẕīr olur:

1. **verd-i ṭarāvet-peẕīr olur:**-*ur*
Gazel 40
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Canlılık dolu gül olmak.

Bir ṭabʿ kim zülāl-i maʿārifle sīr olur
Gülzār-ı naẓma verd-i ṭarāvet-peẕīr olur

verd-i tāze:

1. **verd-i tāze:**
Gazel 68
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül.

Dāġımla şerḥa-i lāle
çerāġāndır Ḥasīb
Etsin o verd-i tāze
temāşā ṣabāḥa dek

verd-i ter:

1. **verd-i ter:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı
sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice oldı
benefşe sābit

2. **verd-i ter:**
Gazel 12
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül.

Bāġ-ı ḥüsnüñde ḫaṭ-ı
sebz-i ruḫ-ı āline baḳ
Verd-i ter üzre nice
oldu benefşe sābit

3. **verd-i ter:**
Gazel 98
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Taze gül.

Ḫūy-gerde ḳılma
şermle ruḫsār-ı āliñi
Verd-i ter üzre jāle hem
olsun hem olmasın

vere:

1. **vere:**
Gazel 122
Mısra: **2**
Vera', Allah'tan korkup haramdan, günahtan, kötülüklerden sakınma, dînî buyrukları titizlikle yerine getirme, takvâ.

Kāfir ḥiṣār-ı nāzda
aşmış der-ā-dere
Ceyş-i niyāza olmaya
mı mā-verā vere

vesme-keş:

1. **vesme-keş:**
Gazel 5
Mısra: **3**
Rastık çeken.

Mükaḥḥal dīde ebrū
vesme-keş ruḫsār pür-
ġāret
Dili aldı muḥannā dest
ü pāy-ı duḫter-i tersā

veysī:

1. **veysī:**
Mesnevi 2
Mısra: **1**
Üveysilik tarikati.

Naḳş-bendī Mevlevī
Veysī Rufāʿī Ḫalvetī
Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī
Cibāvī Celvetī

vezān olsa:

1. **vezān olsa:***-sa*
Kıt'a 16
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Tartılmak.

Ger vezān olsa aña
olmaz bahā dürr-i
semīn
ʿIrḳ-ı ṭāhir maḫzen-i
ġayb-ı hüviyyetdir
gelen

vezāret etdi:

1. **vezāret etdi:***-di*
Mesnevi 4
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Vezirlik etmek.

Ḫayrı bol şāh-ı melek
ḥażret-i Ḳāsım Paşa
Āṣaf-ı ḫāṣṣı olup etdi
vezāret ḥaḳḳā

vezn-i ṭabʿī:

1. **vezn-i ṭabʿī:**
Gazel 87
Mısra: **19**
Kelime Tipi: **-**
Tabiaatten doğan vezin.

Vezn-i ṭabʿī tā ezel
vehb-i İlāhīdir baña
Anıñ içün böyle pür-
maʿnā vü mażmūndur
sözüm

vīrāne ol:

1. **vīrāne ol:**
Gazel 109
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yıkılmak, harabe olmak.

Gel pīr-i ḫarābātıñ
ayaġına yıḳıl düş
Vīrāne ol ey dil ki
ʿimāret var içinde

viṣāl:

1. **viṣāliñ:***-in*
Gazel 117
Mısra: **3**
Buluşma, yâre kavuşma, vuslat.

Viṣāliñ ʿahd ü peymāne
edip peymāne nūş etdik
Unutma içdigiñ andı
vefā ḳıl vaʿd-ı maʿhūda

2. **viṣāliñle:***-iñ, -le*
Gazel 91
Mısra: **7**
Sevgiliye kavuşma.

Viṣāliñle beni bir kerre
mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı
zamān olsun mu
derdim ben

3. **viṣāl:**
Gazel 70
Mısra: **34**
(Sevgiliye) kavuşma.

Nice ṣad girye ederiz
firāḳıñda hezārān
Bāri bir nīm-
tebessümle viṣāl üstüne
gül

4. **viṣāliñle:***-in, -le*
Gazel 104
Mısra: **5**
Kavuşma, sevgiliye kavuşma, vuslat.

Viṣāliñle ʿadūyı şād u
ḫandān eyledüñ her-
dem
Firāḳıñla revā mı ʿāşıḳ-ı
hem-rāza ḫum-bāze

vü:

1. **vü:**
Gazel 9
Mısra: **3**
"Ve" bağlacı.

Ser-ā-ser şerḥa vü
zaḫm ile naḳş-ı tāzedür
sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-
ẓuhūrīdür döşeklik yap

2. **[vü]:**
Mesnevi 5
Mısra: **31**
"ve" bağlacı.

Alsa Dāvud eline tīġi
[vü] gitse sefere
Ola fī nār-ı cehennem
nice acı kefere

3. **vü:**
Mesnevi 2
Mısra: **2**
" Ve" bağlacı.

Naḳş-bendī Mevlevī
Veysī Rufāʿī Ḫalvetī

Ḳādirī vü Gülşenī Saʿdī
Cibāvī Celvetī

4. **vü:**
Mesnevi 2
Mısra: **3**
" Ve " bağlacı.

Edhemī Bektāşī vü
Bayramī ey nūr-ı başar
Rütbe-i aʿdādda oldu
tamām iṣnā ʿaşer

vücūd:

1. **vücūduñı:***-u, -n, -ı*
Gazel 140
Mısra: **11**
Beden, cisim, varlık.

İksīr eder Muḥammed-i
Bāḳır vücūduñı
Sür āstān-ı ravżasına
rūy-ı esvedi

2. **vücūdudur:***-u, -dur*
Gazel 101
Mısra: **15**
Varlık, mevcudiyet.

Ya dür-i yek-tā
vücūdudur ṣadef
gehvāresi
Şeb-çerāġ olmuş ya
ṭarf-ı dürc-i yāḳūta
nihān

vücūd-ı maẓāhirde:

1. **vücūd-ı maẓāhirde:***-de*
Gazel 66
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ortaya çıkmış, zuhur etmiş şeylerin, varlıkların, mevcudatın varlığı.

Sırr-ı Ḫudā vücūd-ı
maẓāhirde müstetir
Ey nūr-ı çeşm-i cān
başarıñ yoḳ mudur
seniñ

vüsʿat:

1. **vüsʿatin:***-i, -n*
Gazel 122
Mısra: **7**
1. Genişlik: Vüs'at-ı meydân, vüs'at-ı karîha. 2. Gına, servet, si'a-i hâl.

Ey ġonce vüsʿatin
nideyim bāġ-ı ʿālemiñ
Teng oldu firḳatiñle bu
gülşen ser-ā-sere

vuṣlat:

1. **vuṣlata:***-a*
Kıt'a 18
Mısra: **11**
Kavuşma (Allah'a ulaşma bağlamında).

Vuṣlata dāʾir ḫiṭābı
cānib-i cānāneden
Güş edince ḳıldı sürʿatle
icābet daʿvete

vuṣlat-ı dildār ü helāk-i aġyār:

1. **vuṣlat-ı dildār ü helāk-i aġyār:**
Gazel 53
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sevgiliye kavuşmak ve yabancıların öldürülmesi.

Fikrimiz vuṣlat-ı dildār
ü helāk-i aġyār
Hele taḳrīre muvāfıḳ
bunu tedbīr ederiz

vuṣūl eyledi:

1. **vuṣūl eyledi:***-di*
Gazel 74
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ulaşmaya, gitmeye çalışmak.

Rıḥleti tārīḫini dedim Ḥasīb
Rūḥ-ı Ḫalīl eyledi Ḥaḳḳa vuṣūl

vüsʿat lāzım:

1. **vüsʿat lāzım:**
Mesnevi 3
Mısra: **55**
Kelime Tipi: **-**
Genişlik gerek.

ya:

1. **ya:**
Gazel 101
Mısra: **16**
"de / da" anlamını katan bağlaç.

Ya dür-i yek-tā vücūdudur ṣadef gehvāresi
Şeb-çerāġ olmuş ya ṭarf-ı dürc-i yāḳūta nihān

2. **yā:**
Gazel 91
Mısra: **8**
"de / da" anlamını katan bağlaç.

Viṣāliñle beni bir kerre mesrūr etmediñ gitdi
Saña hercāyi yā Ḫıżr-ı zamān olsun mu derdim ben

3. **ya:**
Gazel 3
Mısra: **13**
(Far.) Ya, ya da.

Çün Nedīm-i ḫurde-bīn özge ḫayāl olmış baña
Vāḳıʿā rüʾyā mı ya ḫulyā mı söylersin Ḥasīb

4. **ya:**
Gazel 100
Mısra: **7**
"Ey" ünlem.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda berg-i ḫaḍrādır
Benefşedir ki ola yāsemenle teşḫīn

5. **ya:**
Kıt'a 21
Mısra: **6**
"Ey" seslenme edatı.

Geldi ruḫsāra ḫaṭ-ı ʿanber-fām
Bitdi gülzārda ya müşgīn giyāh

6. **ya:**
Gazel 103
Mısra: **8**
Ya (bu).

Ḫalḫālı mı ey serv-i sehī ḳumrī-i cānıñ
Ya ṭavḳ mı ʿaks eyledi āyīne-i sāḳa

7. **ya:**
Kıt'a 13
Mısra: **8**
"ya da" anlamında bağlaç.

Ḫāl-i ġarbīlerine gerden-i şarḳīsinde Ḥabeşī tāze mi ya dil-ber-i Hindū mı desem

8. **ya:**
Kıt'a 21
Mısra: **8**
Ey, seslenme sözü.

Mihrdir hāle-i burc-ı behcet
Pür seḥāb oldu ya pīrāmen-i māh

9. **yā:**
Gazel 76
Mısra: **1**
" Ey!" anlamında

bir seslenme sözü (Rab).

İbtedeʿtü biʿsmike yā
Ẕe'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre taḥrīr
eyleyince ʿarż-ı ḥāl

10. **ya:**
Mesnevi 3
Mısra: **8**
"Ey" anlamında ünlem.

Niçün ʿarż etmedi
Leylīye dil-i maḥzūnı
Deve depmiş idi ya
dehen-i Mecnūnı

11. **ya:**
Gazel 130
Mısra: **9**
"veya, veyahut" anlamlarına gelerek iki ifadeyi birbirine bağlayan bağlaç.

Fitne-i devrān mı ya
efʿī-i sāḥir misin
Görse bi'llāh dōstum
Mecnūn olur Leylā seni

12. **ya:**
Gazel 100
Mısra: **12**
"Ey" anlamında seslenme sözü.

O leb ki kāğıd-ı āl üzre
ḫaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i laʿle ḳazılmış
ola zemān ü zemīn

ya deve ya deveci:

1. **ya deve ya deveci:**
Mesnevi 3
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **-**
Ya deve ya deveci.

Ya deve ya deveci dedi
gürūh-ı ʿuşşāḳ
Şütürbān-zāde ḳaṭār
içre ederdi işrāḳ

yā hū mudur:

1. **yā hū mudur:***-mu, -dur*
Gazel 44
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Ya Allah anlamında bir tabir. Kaderine razı olmayı ifade eder.

Ceẕbe ile ʿāşıḳān
ḳuçduḳca Gümüş
Dedeyi
Naʿra-i Yā Ḥayy mıdır
çekdikleri Yā Hū mudur

yā rab:

1. **yā rab:**
Gazel 35
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ey rabbim.

Zaḫm-ı çerāğı üzre ki
ḳor penbe-i devā
Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür
ten fetīl olur

yā rabb:

1. **yā rabb:**
Gazel 131
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Ey Rabbim.

Ebü'l-fetḥ ola yā Rabb
fetḥ-i ḫān-zāde
Ġazāya eyle muvaffaḳ o
ẕāt-ı ẕī-şānı

ya ya:

1. **ya ya:**
Gazel 22
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Ruḫ u ḫāliñ ya al
Bengāli ya gül-gūn sevāyīdir
Muḥallā ḫūylarıñ kākülleri telli Ḫıṭāyīdir

2. **ya ya:**
Gazel 100
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Ya rabṭ-ı faṣṣ-ı zümürrüdle ḫātem-i elmās
Ya sīm āyīne pervāzı kāşī-i zerrīn

3. **ya ya:**
Gazel 100
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Kitāb-ı ḥüsnüne ya ʿanberīn şīrāze
Ya cild-i muṣḥaf-ı ruḫsāra mıḳleb-i miskīn

4. **ya ya:**
Gazel 100
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Seḥābda meh-i nevdir ya mihrdir hāle
Ya burc-ı sünbüledir oldu maṭlaʿ-ı Pervīn

5. **ya ya:**
Gazel 101
Mısra: **15**
Kelime Tipi: **-**
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Ya dür-i yek-tā vücūdudur ṣadef gehvāresi
Şeb-çerāġ olmuş ya ṭarf-ı dürc-i yāḳūta nihān

6. **ya ya:**
Gazel 125
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Ya zaḫm ur sīneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

7. **ya ya:**
Kıt'a 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

O mehiñ gülşen-i ḥüsninde açılmış gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlū mı desem

8. **ya ya:**
Kıt'a 13
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Böyle berrāḳ sefīde ne der āyā şuʿarā

Külçe-i sīm mi ya billūr mı ya bāzū mı desem

9. **ya ya:**
Kıt'a 13
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Dil-i bīmārıma emdikce şifā-baḫş eyler
Laʿl-i āliñe ya ḳırmız mı ya tenzū mı desem

yab yab:

1. **yab yab:**
Gazel 121
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yavaş yavaş, usul usul, sessizce.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab gelse vaḳt-i yaza yelpāze

yād eyle:

1. **yād eyle:**
Gazel 66
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hatırlamak, anmak.

Şerḥ eyle eski demleri yād eyle nev-be-nev
Aç yāre ḳanlu şerḥalarıñ yoḳ mudur seniñ

yād eylemek:

1. **yād eylemek:***-mek*
Gazel 105
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hatırlamak, anmak.

Güzeşte demleri yād eylemek ḳalbe ṣafā virmez
Gelirken ḫāṭır-ı maḥzūnına ġam tāzeden tāze

yād eyleyip:

1. **yād eyleyip:***-y, -ip*
Kıt'a 9
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Hatırlamak, anmak.

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melāʾik geldiler yoldaş

yaġır etdigi ḳalır:

1. **yaġır etdigi ḳalır:***-ır*
Mesnevi 3
Mısra: **40**
Kelime Tipi: **-**
Sürtünerek sırtını yara bere içinde bıraktığı ile kalmak. II Boşuna çaba göstermek.

Yaġır etdigi ḳalır deveyi olmaz nācī
Ṭoġrudur peşīmāne yalancı ḥācī

yaġmā edermiş:

1. **yaġmā edermiş:***-er, -miş*
Gazel 125
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yok etmek, bitirmek.

Nihānīce edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā
Yine bir düzd peydā oldu derler ġamze nāmında

yaġmā etdi:

1. **yaġmā etdi:** *-di*
Gazel 108
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Yok etmek, bitirmek.

Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı gül-gūnla
Etdi ordu-yı dili yaġmā yine şeb-ḫūnla

yaġmāya çıḳmış:

1. **yaġmāya çıḳmış:** *-mış*
Gazel 91
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Yağmaya çıkmak.

Niṣār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuşşāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

yaġmurlıḳ:

1. **yaġmurlığıle:** *-ile*
Gazel 61
Mısra: **7**
Yağmurluk.

Bend edip fitrākime yaġmurlığıle heybeyi
Ḳayd-ı ḫurc-ı pāldüm-i seksāneden etdim ferāġ ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

yaḫşi:

1. **yaḫşi:**
Gazel 91
Mısra: **6**
Güzel.

Niṣār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuşşāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

yaḫşi vü yaman çekmez:

1. **yaḫşi vü yaman çekmez:** *-mez*
Gazel 50
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
İyi kötü çekmek.

Bu ʿālemde taḥammülle gören nīk ü bedi yeksān
Olup özinde dil-āzār yaḫşi vü yaman çekmez

yāḫūd:

1. **yāḫūd:**
Gazel 125
Mısra: **2**
"Yahut" bağlacı.

Ya zaḫm ur sīneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

2. **yāḫūd:**
Gazel 107
Mısra: **5**
"Veya" bağlacı.

Etmege yāḫūd melāḥat gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

yaḳa:

1. **yaḳanda:** *-ñ, -da*
Gazel 125
Mısra: **2**
Elbise boynu, elbisenin boyun geçecek ve buynu örtecek yeri.

Ya zaḫm ur sīneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

yaḳın getirme:

1. **yaḳın getirme:** *-ir, -me*
Gazel 23
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Yakın olmak.

Ṭurre-i ṭarrārıña yaḳın getirme dostum
Şāne bir çoḳ başlıdır şāyed femi perçem ḳapar

yaʿḳub:

1. **yaʿḳūb:**
Gazel 58
Mısra: **9**
Hz. İbrahim'in torunu, Hz. Yusuf'un babası ve İsrailoğulları'nın atası olan peygamber.

Yaʿḳūb gibi külbe-i aḥzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı Kenʿānım el-vedāʿ

yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ:

1. **yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ:** *-ıcaḳ*
Mesnevi 4
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Müsellem Yakup olmak.

Yaʿḳūb-ı müsellem olıcaḳ Evren begi
Ḫaṭṭ edip hep dediler ʿadlile meşhūr özi

yāḳūt:

1. **yāḳūt:**
Gazel 4
Mısra: **8**
Ar. Cevahir kısmından bu isim ile maruf zî-kıymet taş.

Beyāż fes ḳırmızı şālın gören bāzār-ı ḥüsnüñde
Ṣanurlar dürce yāḳūt içre ḳonmış dürr-i yektā

yalan almaz:

1. **yalan almaz:** *-maz*
Gazel 73
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yalanı fark etmek.

O nāzenīn ġazel almaz yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım imtinān zamānı degül

yalan oldu:

1. **yalan oldu:** *-du*
Gazel 91
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Doğru olmayan, düzmece, sahte olmak.

Ġazellerle güzeller ṣayd olur derdim yalan oldu
Ḥasībā şāʿiriñ ḳavli yalan olsun mu derdim ben

yalancı ḥācī peşīmāne:

1. **yalancı ḥācī peşīmāne:**
Mesnevi 3
Mısra: **41**
Kelime Tipi: **-**
Yalancı hacı pişman.

Rāh-ı ḥacda deveniñ iki bahāsında kirā
Deveden deve ticāret mi olur ḥācī baba

yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ:

1. **yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ:**
Mesnevi 5
Mısra: **18**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Yalın ayak başı kabak.

Merḥamet ḳıl der-i ḫāṣṣıñda baña sulṭānım
Rūz u şeb yalıñ ayaḳ başı ḳabaḳ nālānım

yalvar:

1. **yalvaragörsün:** *-a, -gör, -sün*
Gazel 40
Mısra: **12**
Para birimi, yalvarmak.

Bu ṣaydgehde ṣanma ola telle pulla rām
Yalvaragörsün ol şehe kim [.] esīr olur

yalvara yatsa:

1. **yalvara yatsa:** *-sa*
Gazel 68
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yalvararak yatmak. II Para için yatmak.

Ṭañ sökünceye dek şafaḳ bend-i sīnesin
Yalvara yatsa ʿāşıḳ-ı şeydā ṣabāḥa dek

yalvarır:

1. **yalvarır:** *-ır*
Mesnevi 3
Mısra: **19**
Birinden ısrarlı bir biçimde bir şey istemek, rica ve niyaz etmek.

Dil-ber-i üştür-süvāra yalvarır aġyār-ı seg
Ol gözü āhū dedi kim deveye ürmez köpek

yaman:

1. **yaman:**
Gazel 129
Mısra: **6**
Çetin, zor.

Hevā-yı ḥalḳa-i zülfüñle düşdüm baḫş-ı sevdāya
Ki aḥvāl-i perīşānım yaman v'allāhi bi'llāhi

yaman olsun mu:

1. **yaman olsun mu:** *-sun, -mu*
Gazel 91
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Kötü olmak.

Niṣār-ı ġamzesi yaġmāya çıḳmış ḫayli ʿuşşāḳı
O yaḫşi dil-beri böyle yaman olsun mu derdim ben

yamanlıḳ ḳomayıp:

1. **yamanlıḳ ḳomayıp:** *-ma, -y, -ıp*
Mesnevi 4
Mısra: **16**
Kelime Tipi: **-**
Kötülük bırakmak.

Çünki Tatarlı Yörükler ile etdi ġavġā
Bir yamanlıḳ ḳomayıp eyledi mālın yaġmā

yan:

1. **yandurmış:** *-durmış*
Gazel 6
Mısra: **7**
Çok elem, keder, aşk ve hicran çekmek.

Ṭarīḳ-ı ḥacda meşʿal-keş midür eyā ki yandurmış
Miyān-ı kārbān-ı encümi tenvīr ider mehtāb

yanar yaḳılır:

1. **yanar yaḳılır:** *-ır*
Gazel 47
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Derdini döküp sızlanmak.

Raḳīb yāra dürūġ eyleyip yanar yaḳılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını caḥīme atar

yandı yaḳıldı:

1. **yandı yaḳıldı:**
Gazel 67
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Yanıp yakılmak.

Şevḳ-ı ruḫuñla ṭurmaġa bezmiñde mūmveş
Yandı yaḳıldı şemʿ-i şeb-ārā ṣabāḥa dek

yāʿni:

1. **yaʿni:**
Kıt'a 14
Mısra: **3**
"Demek oluyor ki" anlamında bir bağlaç.

Yaʿni maḫdūm-ı mükerremleri faḫrü'l-aḳrān
Cedd-i peyġamber-i ẕī-şānla hem-nām-ı ʿaẓīm

yanında gevher ola:

1. **yanında gevher ola:** *-a*
Gazel 90
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yanında mücevher olmak.

Aña ne sūd olur seyr-i sūḳ-ı mercānıñ
Yanında gevher ola seng-i çārsū-yı vaṭan

yap:

1. **yapınca:** *-ınca*
Gazel 7
Mısra: **5**
Yapmak(iş ve hareket bağlamında).

Ṣoyramānīden (?) yapınca kīseler Boşnaḳ nʿola
Arnabudlar giydiler yilek çuḳa ḳapūd hep

2. **yap:**
Gazel 9
Mısra: **1**
Yapmak II etmek.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müştereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

3. **yap:**
Gazel 9
Mısra: **2**
Yapmak II etmek.

Cihānda ḥüsn-i ġılmān ü behişte müştereklik yap
Libās-ı sebzeler giy ey perī peyker meleklik yap

4. **yap:**
Gazel 9
Mısra: **4**
Yapmak II etmek.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

5. **yap:**
Gazel 9
Mısra: **6**
Yapmak II etmek.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

6. **yap:**
Gazel 9
Mısra: **8**
Yapmak II etmek.

Ḫırām-ı nāzdan ṭāvus-ı naḫvet olduġuñ bildük
Teẕervüm cünbiş eyle raḳṣa gir reftār-ı keklik yap

7. **yap:**
Gazel 9
Mısra: **10**
Yapmak II etmek.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

8. **yap:**
Gazel 9
Mısra: **12**
Yapmak II etmek.

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-zemīne āzmāyişdür
Bu tanẕīri Ḥasībā gül gibi ʿarż eylemeklik yap

yapdırdı:

1. **yap(dır)dı:**
Mesnevi 4
Mısra: **9**
Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.

Ḥavlı obasını çit yap(dır)dı boz aġacı faḳīr
Raḥm edip etmeye tecrīm müsellim-i ṣaġīr

yâr:

1. **yāra:***-a*
Gazel 47
Mısra: **5**
Sevgili.

Raḳīb yāra dürūġ eyleyip yanar yaḳılır
Güvāh-ı zūr gibi cānını caḥīme atar

2. **yār:**
Gazel 102
Mısra: **7**
Sevgili.

Yār aġyārı ġam-ı gīsūñla farḳ etmedim
Nīk ü bed olmaz irāde merdüm-i mesḥūrda

3. **yār:**
Gazel 106
Mısra: **5**
Sevgili.

N'ola yār sitemiyle ḫam ḳaddim
Ḳuvvet-i ʿışḳ-ı şāb var dilde

4. **yār:**
Mesnevi 5
Mısra: **41**
Arkadaş, dost.

Nişādır ile ḳalay penbe olunca ey yār
Bir hemān çalḳamaḳdan ġayrı ḳalaycıya ne var

5. **yār:**
Gazel 11
Mısra: **7**
Dost, arkadaş; sevgili.

Cem [ü] İskenderi laʿl [ü] ruḫuñ yār olmayan añmaz
Getirmez cāmı kimse ḫāṭıra kim fāmdır mirʾāt

6. **yāre:***-e*
Gazel 16
Mısra: **5**
Arkadaş, dost II Sevgili.

İsterse yāre yarasına merhem olmasın
ʿUşşāḳ ḥālin ʿarż eder elbette lā-ʿilāc

7. **yār:**
Gazel 35
Mısra: **5**
Arkadaş, dost II Sevgili.

Açdıḳca bārlar ten-i sūzānım üzre yār
Her biri verd-i gülşen-i nār-ı Ḫalīl olur

8. **yāre:***-e*
Gazel 88
Mısra: **3**
Arkadaş, dost II Sevgili.

Açdım o yāre şerḥa-i pür-ḫūnı lā-ʿilāc
Derd-i derūnı şerḥ ü beyān eyledim bugün

9. **yār:**
Gazel 62
Mısra: **8**
Arkadaş, dost, sevgili.

Gül gibi yārelerim üzre açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā yine daġ üstüne bāġ

10. **yāriñ:***-iñ*
Gazel 126
Mısra: **10**
Arkadaş, dost, sevgili.

Ẓann eyleme aġyār başını ḫırḳaya çekdi
Ḫarpüşte-ṣıfat yāriñ öñünde bozulınca

11. **yārdan:***-dan*
Mesnevi 3
Mısra: **11**
Güzelliği ile herkesin aklını başından alan sevgili.

İstedim bir būse ḫaṭṭından ṭutup ol yārdan
Dedi deveyi bir ṭutam otdur yārdan uçuran

12. **yāre:***-e*
Gazel 128
Mısra: **3**
Sevgili, dost, canan, maşuk.

Suṭūr-ı şerḥalarla yāre ʿışḳı eyledim isbāt
Bu daʿvā ḥüccet-i iḫlāṣımı ibrāza dek gitdi

yār ardına siñmek:

1. **yār ardına siñmek:***-mek*
Mesnevi 3
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin ardına saklanmak.

ʿĀşıḳ varamaz rākib olup kūy-ı nigāra
Yār ardına siñmek gibidir nāḳa-süvāra

yār olup:

1. **yār olup:***-up*
Gazel 11
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Sevgili, dost olmak.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

yārān:

1. **yārāna:***-a*
Gazel 56
Mısra: **10**
Dostlar // sohbet ve

eğlence meclisinin sakinleri (şarap ve meclis bağlamında).

Ḥasībā Rāʾif-i şīrīn-edā
evṣāf-ı nükhetle
Aġız miski gibi yārāna
naẓm-ı sükkerīn ṣatmış

2. **yārāndır:**-*dır*
Gazel 17
Mısra: **1**
Dost, arkadaş.

Bir güzel yüzlü açıḳ
meşrebli yārāndır
ḳadeḥ
Neşʿe-baḫşā-yı
meşāmm-ı ṭabʿ-ı
rindāndır ḳadeḥ

yarasına merhem olmasın:

1. **yarasına merhem olmasın:**-*ma, -sın*
Gazel 16
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **Kalıp İfade**
Yaraya merhem olmak, acısını dindirmek.

İsterse yāre yarasına
merhem olmasın
ʿUşşāḳ ḥālin ʿarż eder
elbette lā-ʿilāc

yāre:

1. **yārelerim:**-*ler, -im*
Gazel 62
Mısra: **7**
Yara.

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine daġ üstüne bāġ

2. **yāre:**-*+e*
Gazel 41
Mısra: **11**
Sevgili, yâr II Dost.

Der-ḫufte yāre dest-
res-i raʿşe-rīz iken
Ḫalḫāl-i sāḳi kesdi
emānım çıtır pıtır

yāre aç:

1. **yāre aç:**
Gazel 66
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yara açmak. // Büyük üzüntü vermek.

Şerḥ eyle eski demleri
yād eyle nev-be-nev
Aç yāre ḳanlu
şerḥalarıñ yoḳ mudur
seniñ

yāreleri açar:

1. **yāreleri açar:**-*ar*
Gazel 62
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yaraları açmak.

Gül gibi yārelerim üzre
açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā
yine daġ üstüne bāġ

yasaġ oldu:

1. **yasaġ oldu:**-*du*
Gazel 62
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Engellenmek, bir yere veya bir şeye ulaşmasına izin verilmemek.

Ḫaṭṭ-ı laʿli gelicek
būsesini menʿ etdi
Nehy olup āyetle nūş-ı
meye oldu çün yasaġ

yāsemen:

1. **yasemende:**-*de*
Gazel 4
Mısra: **16**
Güzel kokulu,

beyaz ve güzel çiçekler açan sarmaşık cinsinden bir ağaç.

Miyān-ı şālde at ḳapdı fesin ḥaddi ʿuşşāḳa
Ḳurulmış lālezāra yasemende ḫayme-i zībā

2. **yāsemenle:** *-le*
Gazel 100
Mısra: **8**
Güzel kokulu, beyaz ve güzel çiçekler açan sarmaşık cinsinden bir ağaç.

Ya gerü lāle-i ḥamrāda berg-i ḫaḍrādır
Benefşedir ki ola yāsemenle teşḥīn

3. **yāsemen:**
Gazel 71
Mısra: **7**
Beyaz çiçekler açan ve sarmaşık cinsinden olan güzel kokulu bir ağaç, yasemin çiçeği. II Sevgilinin yanağı. II Sevgilinin yüzünde bulunan ayva tüyleri.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

yāsemen mi:

1. **yāsemen mi:** *-mi*
Kıt'a 13
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Bu isim ile maruf hoş kokulu çiçek.

O mehiñ gülşen-i ḥüsninde açılmış gördüm
Yāsemen mi ya gül-i ter mi ya pehlū mı desem

yāsemenlik:

1. **yāsemenlikde:** *-de*
Gazel 116
Mısra: **2**
Yasemenlik.

O māhı sāde-rūyān içre seyr etdim çemenlikde
Hemān bir nev-şüküfte tāze güldür yāsemenlikde

yāsemīn:

1. **yāsemīn:**
Gazel 119
Mısra: **2**
Bu isim ile maruf hoş kokulu çiçek.

Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir kim yāsemīn üzre

yaşım var:

1. **yaşım var:**
Gazel 33
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yaşım var.

ʿAḳār-ı dehrden ancaḳ dü çeşm-i ḥoḳḳa yaşım var
Hemān dünyāda göze görünür bir ḳutlu başım var

yat-:

1. **yatmış:** *-mış*
Gazel 56
Mısra: **6**
Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.

Cemālinde ruḫ-ı gül-gūnla çeşmin görenler der
Melāḥat gülşeninde iki āhū-yı Ḫoten yatmış

yavaşca kişidir:

1. **yavaşca kişidir:** *-dir*
Mesnevi 4
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yavaşca kişi.

Bir yavaşca kişidir Ḥācī Ḫalīl Parmaḳsız
Deli Bedrile ṣavaş etmege anı ḳomazız

yay:

1. **yay-ıla:** *-ıla*
Mesnevi 5
Mısra: **27**
İki ucu arasında bir kiriş gerili olan, eğri ve esnek ok atma âleti, kavis.

Yay-ıla sīne-i yāri ki raḳīb-i ḫar ala
Güniler giysem ʿaceb mi kim anı āḫir ala

yaz-:

1. **yaz:**
Kıt'a 8
Mısra: **2**
Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek; kaleme almak; yazı ile anlatmak.

Dediler çün öksüz oġlan göbegin kendi keser
Destiñe al kilk-i pāki mevlidiñ sen daḫi yaz

yaz:

1. **yazılmış:** *-ıl, -mış*
Gazel 32
Mısra: **1**
İşlemek.

Bu çār ebrū yazılmış ḳıl ḳalemle çār mıṣraʿdır
Oḳunur levḥa-i vechinde ol māhıñ dü-maṭlaʿdır

2. **yazdı:** *-dı*
Gazel 78
Mısra: **4**
(Bir söz veya düşünceyi) Belli işâret ve harflerle bir yere geçirmek // Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile
Taḳvīmimizde yazdı şedāyid bu yıl yil

3. **yazınca:** *-ınca*
Gazel 1
Mısra: **2**
Kaleme almak, yazı haline getirmek.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

yed-i ġayret edip:

1. **yed-i ġayret edip:** *-ip*
Kıt'a 23
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çalışma eli yapmak.

Ḳıldı rükn-i der ü dīvār suṭūḥuñ ābād
Ṣarf-ı maḳdūr yed-i ġayret edip bünyāna

yek:

1. **yek:**
Gazel 5
Mısra: **1**
Bir, tek, vahit.

Olınca yek nigeh çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā
Esīr itdi beni zülf-i dü-tā-yı duḫter-i tersā

yek-demde:

1. **yek-demde:**
Gazel 136

Mısra: **1**
Bir anda.

Laʿliñ ey sāḳī eder yek-demde iḥyā ādemi
Neşʾe-i cān-baḫşı bilmem rūḥ-ı ʿīsā-zāde mi

yeke yek:

1. **yeke yek:**
Gazel 118
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Tek tek.

Melekeci güzeli çekdirirse ten ṣuyına
Kenāra ṣal yeke yek ḳullanıp dümen ṣuyına

yeḳūlü:

1. **yeḳūlünde:**
Gazel 12
Mısra: **4**
Der.

Ḥāṣıl et rūḥa ġıdā ḳulḳul-i mīnāyı işit
Vāʿiẓiñ ḳāle yeḳūlünde boġulma ḳıt ḳıt

yelek:

1. **yelek:**
Gazel 9
Mısra: **6**
Ceket altına giyilen kolsuz ve kısa giyisi.

Saña kālā-yı cān u cismi pāy-endāz ider ʿuşşāḳ
Yelek kes nīm-ten biç fermene dikdür eteklik yap

yelpāze:

1. **yelpāze:**
Gazel 104
Mısra: **10**
Sallandığında esinti oluşturarak serinletmeye yarayan araç.

Ṭabīʿatler açıldı gül gibi evvel bahār oldu
ʿAceb mi hem-çü bülbül başlasa pervāza yelpāze

yelpāze ṣalaydım:

1. **yelpāze ṣalaydım:***-ay, -y, -dım*
Gazel 121
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yelpaze sallamak.

Gelip meclisde ṣıḳ ṣıḳ ṣıḳṣam āġūşumda raḳṣ etse
Ṣalaydım bende yab yab gelse vaḳt-i yaza yelpāze

yem:

1. **yem:**
Gazel 21
Mısra: **8**
Deniz.

Saña derd-i dili taḥrīr edeyim sulṭānım
Yem midād olsa giyeh kilk felekler kāġıd

2. **yemde:***-de*
Gazel 92
Mısra: **6**
Deniz II dünya.

İṭfā eder mi āteş-i ʿışḳ-ı dili sirişk
Yoḳ farḳı yemde muḥteriḳ olan sefīneden

yem gördüm:

1. **yem gördüm:***-düm*
Gazel 85
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Deniz görmek.

Selāsetle ġarīḳ-i lücce-i fenn eyledi Fennī

Ḥasībā ḳaṭre-i nā-çīz-i
ʿācizānı yem gördüm

yem ḳapar:

1. **yem ḳapar:***-ar*
Gazel 24
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yem kapmak..

Ḫāl ü ḥaṭṭıñ üzre cevlān eyleyen kākülleri
Şol kebūterdir per açmış dāma gelmiş yem ḳapar

yemeklik:

1. **yemeklik:**
Gazel 9
Mısra: **10**
Yemek yapmakta kullanılan.

Nider ṣahbāyı rindān olmasa sāḳī-i sükker-leb
Şikest it cām-ı bezmi süfre-i nuḳle yemeklik yap

yemen ṣuyına:

1. **yemen ṣuyına:***-n, -a*
Gazel 118
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Yemen suyu.

Firāḳ-ı laʿl-i ʿaḳīḳiñle döndü Ceyḥūna
Yem-i sirişkim aḳın eyledi Yemen ṣuyına

yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ olup:

1. **yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ olup:**
Gazel 79
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Söz incisi dalgıcının denizi olmak.

Ḥasīb olup yem-i ġavvāṣ-ı güher-i süḫanıñ
Bu naẓmı eyledi çün rāyegān devāt ü ḳalem

yem-i sirişkim:

1. **yem-i sirişkim:***-im*
Gazel 118
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Gözyaşı denizi.

Firāḳ-ı laʿl-i ʿaḳīḳiñle döndü Ceyḥūna
Yem-i sirişkim aḳın eyledi Yemen ṣuyına

yemīn etdi:

1. **yemīn etdi:***-di*
Gazel 70
Mısra: **31**
Kelime Tipi: **-**
Yemin etmek, and içmek.

Muṣḥaf-ı ʿārıż-ı dil-dāra yemīn etdi meger
Ditreyip düşdü hemān bād-i şimāl üstüne gül

yeñice nāmlı:

1. **yeñice nāmlı:**
Mesnevi 5
Mısra: **39**
Kelime Tipi: **-**
Yenice adlı.

Olmuş iki Yeñice nāmlı türedi peydā
Kürd ilini urup eylerler imiş vāveylā

yer:

1. **yerleri:***-ler, -i*
Gazel 69
Mısra: **11**
Mekan, mahal.

Olmuş ḥarīḳ yerleri verd-i ḳuṣūr ile

Ṭaġ üstü bāġ cümle mekānı Sitānbuluñ

2. **yeridir:** *-i, -dir*
Gazel 21
Mısra: **10**
Uygun, münasip.

Ġazel-i ʿİzzete mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Yeridir kūşe-i destāra ede yer kāġıd

yer etdi:

1. **yer etdi:** *-di*
Gazel 104
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yer etmek;iz bırakmak II iyice yerleşmek.

Yer etdi dāġım üzre ġamzeler ser-tā-be-pā cismim
Libās-ı ʿışḳ la yoḳ minnetim ġazzāza bezzāza

yer yer:

1. **yer yer:**
Gazel 70
Mısra: **29**
Kelime Tipi: **-**
Zaman zaman.

Ḳızarıp ġabġabın emdikce o şūḫuñ yer yer
Münkeşif oldu ne ḫoş sīne sifāl üstüne gül

yer yer eder:

1. **yer yer eder:** *-, -*
Gazel 121
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Yer yer bulunmak.

Eder yer yer tenimde şerḥa şerḥa ḫancer-i ebrū
Ne ḥācet tīġ-i tīz-i ġamze-i ġammāza ser-bāza

yerden göge dek:

1. **yerden göge dek:**
Gazel 50
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yerden göğe kadar II baştan ayağa kadar, tamamen; pek çok.

Ruḫ u zülfüñ ġamıyla eşk ü āhım baḥr ü berr etdik
Bu yerden göge dek ẓulmı zemīn ü āsumān çekmez

yeriñ yoḳ mudur:

1. **yeriñ yoḳ mudur:** *-mu, -dur*
Gazel 66
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Yeri olmamak. II İstenmemek.

Devr oldu ey sitāre-i baḫt etmediñ ṭulūʿ
Çerḫ-i felekde yoḫsa yeriñ yoḳ mudur seniñ

yetiş:

1. **yetiş:**
Gazel 27
Mısra: **6**
Erişmek, ulaşmak. II Anlamak, idrak etmek, nail olmak.

Açıl gülzāra ṣalın serv-ḳaddiñ pīrehenlerle
Yetiş sen daḫi ey tāze civānım gül zamānıdır

yetişmişlerden:

1. **yetişmişlerdenim:** *-im*
Gazel 117
Mısra: **2**
Yetmiş yaşında olanlar arasında.

Erişdi dest-i gül-çīn-i ḫayālim şāh-ı maḳṣūda
Yetişmişlerdenim şimdi bu bāġ-ı dehr-i dil-cūda

yezīd:

1. **yezīde:** *-e*
Gazel 140
Mısra: **8**
Muaviye'nin oğlu ve Emevî Devleti'nin ikinci halifesidir. Devrinde Kerbela Olayı cereyan etmiştir. Peygamberimizin torunlarından Hz. Hüseyin'in 680 yılında Kerbela'da susuz bırakılması, türlü zulumlere uğraması ve başının gövdesinden ayrılarak şehit edilmesine sebep olmuştur. Hz. Muhammed'in ailesinden geride kalanlara da eziyetler etmiştir.

Şāh Ḥüseyin mātemini nüh felek ṭutar
Eyler Yezīde laʿnet-i bī-ḥadd ü bī-ʿadi

yiden olsun:

1. **yiden olsun:** *-sun*
Mesnevi 3
Mısra: **24**
Kelime Tipi: **-**
Bir hayvanı yönlendirmek.

Çeker aġyār zimāmıyla ḳaṭārın çün ḫar
Deve gördüñ mi diyene yiden olsun dirler

yil:

1. **yildüm:** *-dü, -m*
Gazel 68
Mısra: **7**
Koşmak, seğirtmek.

Mecnūn gibi yildüm o Leylī hevāsına
Etdim tesehhür-i şeb-i yeldā ṣabāḥa dek

2. **yil:**
Gazel 78
Mısra: **4**
Rüzgar.

Düşdü hevā-yı zülfüñe dil rūzgārile
Taḳvīmimizde yazdı şedāyid bu yıl yil

yılanlı:

1. **yılanlı:**
Mesnevi 4
Mısra: **39**
Yılanlı.

Tā yılanlı ki denir Ḳalʿa-i Şāh-ı Mārān
Ārzūlı iseñ anı varıp eyle seyrān

2. **yılanlı:**
Mesnevi 5
Mısra: **23**
Yılanlı.

Bir yılanlı ḳayaġan ḳalʿadır ol Ḳaraḥiṣār
Sen daḫi görmege maḳṣūdlı iseñ seyrine var

yıldızım düşdi:

1. **yıldızım düşdi:** *-di*
Gazel 91
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Bahtım tersine dönmek. II Parlaklığını yitirmek.

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi
O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

yilek:

1. **yilek:**
Gazel 7
Mısra: **6**
Yelek.

Ṣoyramānīden (?)
yapınca kīseler Boşnaḳ
nᶜola
Arnabudlar giydiler
yilek çuḳa ḳapūd hep

yine:

1. **yine:**
Gazel 11
Mısra: **5**
Bir daha, tekrar, gene.

Ne deñlü müncelī olsa
yine ey mihr-i şehr-āşūb
ᶜİẕār-ı ṣāfıña nisbetle
seniñ cāmdır mirʾāt

2. **yine:**
Gazel 4
Mısra: **24**
. zarf Yeniden, bir daha, tekrar, gene.

Ḥasībā dir görenler
ḳırmızı şālı beyāz ile
Gül-i sürḫde sefīd olmış
yine ol gülşenī raᶜnā

3. **yine:**
Gazel 120
Mısra: **2**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında zarf.

Dil-i āvāre ṣayda bir
püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe
meyl etdi kedersizce

4. **yine:**
Gazel 136
Mısra: **5**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında zarf.

Zevraḳ-ı sāġar süvārı
baḥr-i ᶜişretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-
ābāde mi şevḳ-ābāde mi

5. **yine:**
Gazel 49
Mısra: **2**
"Yeniden, tekrar" anlamlarında zarf.

Rūyuna māʾil olan
girye-i ḫūn-ābımdır
Baña düşmenlik
edenler yine
aḥbābımdır

6. **yine:**
Gazel 108
Mısra: **2**
"Bir daha, tekrar, her zaman olduğu gibi" anlamına gelen zarf.

Şāh-ı ḥüsnüñ leşker-i
ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı gül-gūnla
Etdi ordu-yı dili yaġmā
yine şeb-ḫūnla

7. **yine:**
Gazel 17
Mısra: **9**
"Ayrıca, bundan başka" anlamlarında kullanılan zarf.

Şuᶜle-i meyle Ḥasībā
şemᶜ olur ammā yine
Şevḳden pervāneveş
meclisde raḳṣāndır
ḳadeḥ

8. **yine:**
Gazel 51
Mısra: **6**
"Ayrıca, bundan başka" anlamlarında kullanılan zarf.

Ḳo taᶜnı ḫalḳa zāhid
ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ
içre
Yine bir tekyeniñ

abdālıyız mekr ile hep siz biz

9. **yine:**
Gazel 118
Mısra: **4**
"Ayrıca, bundan başka" anlamlarında kullanılan zarf.

Şaşırdı puşılasın gördükde pür-ʿaraḳ ḫaṭṭın
Göñül ḳażāyile düşdü yine Ḫoten şuyına

10. **yine:**
Gazel 23
Mısra: **7**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Bu tenim zaḫmın ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

11. **yine:**
Gazel 54
Mısra: **5**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Ḫaṭṭ ẓuhūr etdi dem-i şevḳ-ı viṣāl etdi yine
Ẕevḳ-ı seyr-i çemeni tāze-resinden biliriz

12. **yine:**
Gazel 62
Mısra: **8**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Gül gibi yārelerim üzre açar yāreleri
Baña yār etdi Ḥasībā yine daġ üstüne bāġ

13. **yine:**
Gazel 69
Mısra: **1**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Artıp bahārile yine şānı Sitānbuluñ
Oldu şitādan emn ü emānı Sitānbuluñ

14. **yine:**
Gazel 69
Mısra: **6**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Etmiş çenārcıġıla ḳavaḳ müsellemi ġālibā
Ṣalındı yine serv-i revānı Sitānbuluñ

15. **yine:**
Gazel 69
Mısra: **9**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Şerbet-fürūşları yine fısḳiyyeler düzüp
Gülşende ḳaṣra döndü dükānı Sitānbuluñ

16. **yine:**
Gazel 70
Mısra: **5**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā-be-i şāḫ üstüne gül

17. **yine:**
Gazel 70
Mısra: **13**
"Bir daha, tekrar"

anlamlarında kullanılan zarf.

Yine neşr ü dehenim ḳırmıza ḳanmış ʿanber
Ne müferraḥ oluyor dāne-i ḫāl üstüne gül

18. **yine:**
Gazel 72
Mısra: **3**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Yine taḫrīb-i ʿālem ḳaṣdın etmiş ol Hülāgū-ḫū
ʿAceb ser-rişte verdi kūşe-i destārdan kākül

19. **yine:**
Gazel 80
Mısra: **8**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Ḳatl edip aġyārı aldım būse-i ruḫsārını
Yine bir günde efendi iki bayram eyledim

20. **yine:**
Gazel 84
Mısra: **3**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Rifʿat-i cāh u celāliñ luṭfı ẓāhirken yine
Ẕillet-i ʿazlile maḳhūr olmadıḳca bilmedim

21. **yine:**
Gazel 86
Mısra: **9**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Bāb-ı gencīne-i ṭabʿım yine feṭḥ oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dür-i eşʿārımı dökdüm şaçdım

22. **yine:**
Gazel 88
Mısra: **8**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Şevḳ-ı ruḫuñla bāde-i gül-reng nūş edip
Ḳan üstüne begüm yine ḳan eyledim bugün

23. **yine:**
Gazel 89
Mısra: **4**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Geh urur bendesin ḳurbān eder gāhī sehl ḫūnīn
Yine ʿıyd oldu taḳbīl etdi ḫancer dest ü dāmānın

24. **yine:**
Gazel 90
Mısra: **2**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Meşāmm-ı cāna ṣabā etdi baḫş-ı būy-ı vaṭan
Derūna düşdü yine şevḳ-ı ārzū-yı vaṭan

25. **yine:**
Gazel 97
Mısra: **9**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Dil urulmuş yine bir dil-ber-i çār-ebrūya

ʿĀfiyet mi bula ol şerḥa-i nā-çārından

26. **yine:**

Gazel 107

Mısra: **1**

"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Ḫaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı rūy-ı yār oldu yine
Gülsitān-ı ḥüsnde evvel bahār oldu yine

27. **yine:**

Gazel 107

Mısra: **2**

"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Ḫaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı rūy-ı yār oldu yine
Gülsitān-ı ḥüsnde evvel bahār oldu yine

28. **yine:**

Gazel 107

Mısra: **4**

"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Bāġ-ı ruḫsārında güller üzre sünbüller biter
Kim ġazāl-i çeşmine bir sebzezār oldu yine

29. **yine:**

Gazel 107

Mısra: **6**

"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Etmege yāḫūd melāḥat gülşenin şādāb-ı ter
Bir laṭīf ebr-i muʿanber āşikār oldu yine

30. **yine:**

Gazel 107

Mısra: **8**

"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Geldi bir ḳara ḫaberle ʿālemi ḳıldı ḫarāb
Fitne-i devr-i ḳamer pür-iştihār oldu yine

31. **yine:**

Gazel 107

Mısra: **10**

"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Dediler on dördüne girmiş Ḥasībā ġālibā
Ol meh-i tābānı gördüm hāledār oldu yine

32. **yine:**

Gazel 113

Mısra: **4**

"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Ne deñlü zen-perestān meyl-i maḥbūb eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk ile berber ḫuṣūsında

33. **yine:**

Gazel 114

Mısra: **4**

"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Bāb-ı ḫaddiñde ḫaṭıñ şerḥinde oldu ḳīl ü ḳāl
Faṣl olunmaz mesʿele geldi yine tefsīrde

34. **yine:**

Gazel 119

Mısra: **9**

"Bir daha, tekrar"

anlamlarında kullanılan zarf.

Yine ihdāya lāyıḳ bir gül açmış bezm-i aḥbāba
Ḥasībā gülsitān-ı ṭabʿ-ı Fennī nev-zemīn üzre

35. **yine:**
Gazel 125
Mısra: **6**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Nihānīce edermiş kişver-i cān ü dili yaġmā
Yine bir düzd peydā oldu derler ġamze nāmında

36. **yine:**
Gazel 128
Mısra: **13**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Yine pīrāne ʿazm etdi ṭarīḳ-ı maʿnāye ṭabʿım
ʿAṣā-yı ḫāme ile kişver-i iʿcāza dek gitdi

37. **yine:**
Gazel 131
Mısra: **4**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Muḳaddem olmuşidi şevketile ḫān-ı Ḳırım
Müşerref etdi yine dehri defʿa-i s̱ānī

38. **yine:**
Gazel 134
Mısra: **5**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Mey içsek inşirāḥ-ı ṣadrile bendin yine çözsek
Açılsaḳ gül gibi refʿ-i ḥicāb olsa kim aġlardı

39. **yine:**
Kıt'a 5
Mısra: **6**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Edip sulṭān-ı iḳlīm-i melāḥat mülkini teʾbīd
Beyāż üzre yine ḫaṭṭ-ı hümāyūn eyledi ışdār

40. **yine:**
Mesnevi 4
Mısra: **37**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Yine bir körpe ḳuzu tekyeye ḳurbān geldi
Cānı Ḫıżr oldu teni mürdemize cān geldi

41. **yine:**
Mesnevi 5
Mısra: **20**
"Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

Gerçi ḳuyu ḳazar ʿuşşāḳa ḳuyucu aġyār
Yine gözsüz gibi kendü düşer āḫir-i kār

yoḫsa:

1. **yoḫsa:**
Gazel 24
Mısra: **9**
"Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz, yoksa.

Feṭḥ-i bāb etme zemīn-i āḫere yoḫsa Ḥasīb
Şāʿirān dīvānçesin

mecmūʿasın ʿālem ḳapar

2. **yoḫsa:**
Gazel 66
Mısra: **6**
"Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz, yoksa.

Devr oldu ey sitāre-i baḫt etmediñ ṭulūʿ
Çerḫ-i felekde yoḫsa yeriñ yoḳ mudur seniñ

3. **yoḫsa:**
Gazel 110
Mısra: **2**
"Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz, yoksa.

Bir perīşānlıḳ düşüpdür sünbül ü şebbūlara
Yoḫsa ʿıṭr-ı fitne mi sürdüñ sen ol gīsūlara

4. **yoḫsa:**
Gazel 126
Mısra: **11**
"Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz, yoksa.

Şemşīr niyāmında gerek yoḫsa Ḥasibā
Ṭāḳat mi gelir ġamze-i mesti süzülince

yoḳ:

1. **yoḳ:**
Gazel 116
Mısra: **6**
Yoktur.

İṭfā ider mi āteş-i ʿaşḳ-ı dil[i] sirişk
Yoḳ farḳı yemde muḥteriḳ olan sefīneden

yol:

1. **yolında:***-ında*
Gazel 7
Mısra: **1**
Uğruna,uğrunda // amaç, maksat.

Ḫaṭlanur dökem yolında eşk-i ḫūn-ālūd hep
Sevdigüm manḳır ḳuşıdur aḳçedür maḳṣūd hep

2. **yoluña:***-uña*
Gazel 86
Mısra: **2**
(Aşk ve sevgili için) Takip edilen seyir // amaç,maksat, uğur.

Pāyıña eşk-i güher-bārımı dökdüm ṣaçdım
Yoluña pādişehim varımı dökdüm ṣaçdım

yol verme:

1. **yol verme:***-me*
Gazel 112
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Müsade etme / izin verme.

Tek raḳībe verme yol ʿıydiyye ḳurbān et beni
Ey şeh-i mülk-i vefā ḳan eyle ḳānūn eyleme

yoldaş geldiler:

1. **yoldaş geldiler:***-di, -ler*
Kıt'a 9
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Yoldaş gelmek.

Dedim yād eyleyip rūḥını bir gül-bāng ile tārīḫ
Meḥemmed Oṭabaşıya melā'ik geldiler yoldaş

yollardaġı:

1. **yollardağı:**
Gazel 7
Mısra: **8**
Yollardaki.

Naʿra ile birbirine dirler ormatus gerus
Uñudup çengāneler yollardağı ḥaydūd hep

yörgüc:

1. **yörgüc:**
Mesnevi 4
Mısra: **17**
Rüya tabircisi.

Çünki ḥalḳa ede yörgüc hep umūruñda ṣanır
Bilemez kimse teşekkī ede Ḥācī Manṣūr

yörüg:

1. **yörügüñ:** *-üñ*
Mesnevi 4
Mısra: **50**
Yörük.

Aldı mıżrābı ele ḫışmla cellād-ı cihān
Etdi ṭoḳuz yörügüñ başını birden ġalṭān

yörügü:

1. **yörügü:**
Mesnevi 5
Mısra: **21**
Yörük.

Yörügü ṣoymaġa başladı Ṣarıca Sekbān
Yetdi imdādına Ḫıżr oldu Tatar aña hemān

yügrük at:

1. **yügrük at:**
Mesnevi 3
Mısra: **30**
Kelime Tipi: **-**
Hızlı at.

Yügrük at gibi geçer ʿāṣıḳ ṣırāṭı zāhidā
Ḫandeḳ atlatmaḳ gibidir deveye tefhīmi saña

yük ṣırtımda olsa ikisi daḫi melāl:

1. **yük ṣırtımda olsa ikisi daḫi melāl:**
Mesnevi 3
Mısra: **14**
Kelime Tipi: **-**
Yük sırtımda olsa ikisi dahi zorluk.

Deveye düzden yoḳuşdan ḥaẕẕın etdiler suʾāl
Dedi yük ṣırtımda olsa ikisi daḫi melāl

yüregi ḳan olur:

1. **yüregi ḳan olur:** *-ur*
Mesnevi 3
Mısra: **35**
Kelime Tipi: **Deyim**
Yüreği kan dolmak. II Çok üzülmek.

Ḳaṭʿ eder arpasın acından olur yüregi ḳan
Cigeriçün deveyi ẕebḥ eder oldu sārbān

yüri:

1. **yüriyecek:** *-y, -ecek*
Mesnevi 4
Mısra: **30**
Yüri-: Yürü, haydi durma.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

2. **yüri:**
Gazel 15
Mısra: **6**
"Haydi, durma!" anlamında bir söz.

Ṭabībe etme şerḥ-i şerḥa muḥtāc-ı ʿilāc olma

Yüri şāfī cevāb al derdi dermān bil devādan gec

yürü:

1. **yürümüş:** *-müş*
   Mesnevi 5
   Mısra: **36**
   Yürümek // gezmek, dolaşmak.

Ṣatmamış Ḳara Ḫalīl ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara ṣatıvermemiş yürümüş

yūsuf:

1. **yūsufum:** *-um*
   Gazel 138
   Mısra: **3**
   Hz. Yusuf. II Sevgili.

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

2. **yūsufum:** *-um*
   Gazel 138
   Mısra: **3**
   Hz. Yakup'un oğlu, İsrailoğulları'na gönderilen bir peygamber. Mısır azizinin karısı Zeliha, Hz. Yusuf'un eşsiz güzelliğine âşık olur ve ona kavuşmak ister. Hz. Yusuf, onun bu isteğine karşı çıkıp ondan kaçarken gömleği yırtılır. Zeliha, Hz. Yusuf'un kendisine saldırdığını söyleyerek onun zindana atılmasına sebep olur.

Yūsufum gül gül açıl külbe-i aḥzānımda
Gül-be-çeşm etme beni girye-i Yaʿḳūb gibi

yūsuf-ı kenʿānım:

1. **yūsuf-ı kenʿānım:** *-ım*
   Gazel 58
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Kenan'lı Yusuf.

Yaʿḳūb gibi külbe-i aḥzānı beklerem
Etdi Ḥasīb Yūsuf-ı Kenʿānım el-vedāʿ

yüz verme:

1. **yüz verme:** *-me*
   Gazel 11
   Mısra: **9**
   Kelime Tipi: **-**
   Her istediğini yerine getirerek şımartmak; yakınlık göstererek, hoş görülü davranarak ölçüsüz hareketler yapmasına sebep olmak.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

yüzden:

1. **yüzden:**
   Gazel 2
   Mısra: **4**
   Sebep.

Sevdügim çīn-i cebīn itdükce aʿdā ḫandedür
Çerḫ-i ġaddār eylemekde cevri her yüzden baña

yüzinden:

1. **yüzinden:**
   Gazel 2
   Mısra: **8**
   Sayesinde.

Māniʿ-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür ol rū-siyeh düşmen baña

yüzü ḳara:

1. **yüzü ḳara:**
Mesnevi 5
Mısra: **36**
Kelime Tipi: **-**
Yüzü kara olan, utanacak bir durumu olan kimse.

Ṣatmamış Ḳara Ḫalīl ḥalıcımız hep çürümüş
Ol yüzü ḳara ṣatıvermemiş yürümüş

yüzü ḳara olmayıp:

1. **yüzü ḳara olmayıp:** *-ma, -y, -ıp*
Mesnevi 5
Mısra: **34**
Kelime Tipi: **-**
Utanacak bir durumu olmak.

Her ekini ekip Allāha tevekkül olasın
Olmayıp ṣoñra yüzü ḳara murādıñ bulasın

żabṭ:

1. **żabṭıña:** *-ı, -n, -a*
Mesnevi 4
Mısra: **30**
Ele geçirme, hâkim olma II ulaşma, erişme.

Sil ṣarın (?) seyl-i sirişkle görgil mirʿātın
Yüriyecek żabṭıña al nefs atın

zāde-i ṭabʿım:

1. **zāde-i ṭabʿım:** *-ım*
Gazel 31
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Şiir, bir insanın tabiatından meydana gelen eseri.

Zāde-i ṭabʿım yatar gehvāre-i endīşede
Bāb-ı mehdi vāridātıñ eylemez işrāb uyur

żaʿf-ı çeşmimle:

1. **żaʿf-ı çeşmimle:** *-im, -le*
Gazel 99
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Göz zayıflığı.

Degüldür seyr-i ḫāliñ żaʿf-ı çeşmimle cüdā benden
Eder Hindi temāşā rind-i ʿāşıḳ çeşm-i sūzenden

zāhid:

1. **zāhidā:**
Mesnevi 3
Mısra: **29**
Dünya işleriyle meşgul olmayan, dünya hazlarına karşı kayıtsız kalan, aşırı sofu, perhizkâr; Tasavvufta, dinin özünden habersiz şekilci ve zahirci kişi olarak görülür. Sufi ile zahit arasındaki fark, zahitlerin nefislerinin hazzı sebebiyle Hak'tan mahcup kalmalarıdır; zira cennet, nefsin haz makamıdır. Sufi ise, ezelî müşahede yoluyla iki âlemden de yüz çevirmiştir. Zahit, nefsinin hazzını talep ederken sufi, yalnızca Hakk'ı talep eder.

Yügrük at gibi geçer ʿāşıḳ ṣırāṭı zāhidā
Ḫandeḳ atlatmaḳ gibidir deveye tefhīmi saña

2. **zāhidiñ:** *-iñ*
Gazel 49
Mısra: **8**
Çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu.

Ġarażım raṭl-i girān-keşligimi işrāba
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsine iġżābımdır

3. **zāhidiñ:** *-iñ*

Gazel 45

Mısra: **6**

Çok dindar olup irfanı olmayan kimse || Kaba sofu.

Yüklenir bār-ı riyāyı meclise sıḳlet verir
Zāhidiñ ḥilm-i ḥimārīsi beni iġżāb eder

4. **zāhid:**

Gazel 18

Mısra: **5**

: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Çāşnī-i ʿışḳı idrāk etmese zāhid n'ola
Fehm eder mi leẕẕet-i ḳandi olunca kām telḫ

5. **zāhid:**

Gazel 40

Mısra: **15**

: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Bīhūde bu riyā ile zāhid sücūd eder
Çīn-i cebīn ṣafḥa-i naḳş-ı ḥaṣīr olur

6. **ẓāhid:**

Gazel 47

Mısra: **9**

: Kaba sofu, zahid || Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini

beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḥasīb ʿārif-i men lem-yezuḳ degül ẓāhid
Bilir leẕāyiẕ-i şīrīn-i ʿışḳı kim ki ṭatar

7. **zāhid:**

Gazel 51

Mısra: **5**

: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Ḳo taʿnı ḫalḳa zāhid ḫānḳāh-ı devr-i çerḫ içre
Yine bir tekyeniñ abdālıyız mekr ile hep siz biz

8. **zāhid:**

Gazel 82

Mısra: **5**

: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

9. **zāhid:**

Gazel 82

Mısra: **5**

: Kaba sofu, zahid // Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçmayan kişi. Bunlar dini konularda anlayışı kıt, her işin ancak dış kabuğunda kalabilen, derinlere inmesini beceremeyen, ilim ve imanı dış görünüşüyle anlayan, bunu da ısrarla başkalarına anlatan ve durmadan öğütler verip topluma düzen verdiklerini sanan kişi olarak ele alınır. Zahid de olanlar aşıkta yoktur. Bu bakımdan geçimsizdirler. Zahid aşkı inkar ettiği için bu duruma düşmüştür. Tek emeli cennete kavuşmaktır. Güzellikleri göremez. Başkalarını sıkar, ıstırap verir. Bu bakımdan alaya alınır. İki yüzlüdür.

Cemāl-i yār [.] nigāha mücāz ede zāhid
Ḫuṣūṣ-ı ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī nice ʿumūm edelim

zâhidâ:

1. **zāhidā:**
Gazel 12
Mısra: **13**
Ey sofu, ey zâhid! (Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

2. **zāhidā:**
Gazel 12
Mısra: **13**
Ey sofu, ey zâhid! (Çok dindar olup irfânı olmayan kimse, kaba sofu).

Zāhidā kibri bıraḳ meclise ādem gibi gel
Ṣoḥbet-i rinde ḳarış büt gibi olma ṣāmit

zāhid-i ḫuşkuñ:

1. **zāhid-i ḫuşkuñ:** *-uñ*
Gazel 113
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Kaba Sofu.

Bükā ile riyāyı kiẕbi cārī her ḫuṣūṣında
Sözüm yoḳ zāhid-i ḫuşkuñ bu çeşm-i ter ḫuṣūsında

ẓāhir oldu:

1. **ẓāhir oldu:** *-du*
Kıt'a 7
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

Geldi dünyāya bir evlādı ẕükūr
Ġurre-i meh gibi oldu ẓāhir

zaḫm:

1. **zaḫm:**
Gazel 9
Mısra: **3**
Far. Yara, ceriha.

Ser-ā-ser şerḥa vü zaḫm ile naḳş-ı tāzedür sīnem
Efendim al ḳumaşı nev-ẓuhūrīdür döşeklik yap

2. **zaḫmım:** *-ım*
Gazel 85

Mısra: **3**
Far. Yara, ceriha.

Benim her zaḥmım üzre şerḥalar ṭaġ üstü bāġımdır
Ferāmūş eylemem ol lāle-ḫaddin çoḳ kerem gördüm

3. **zaḫmı:** *-ı*
Gazel 87
Mısra: **11**
Far. Yara, ceriha.

Rīze-i elmāsveş zaḫmı ḳabūl etmez ʿilāc
Deşne-i zehr-āb-ı ṣadr-ı düşmen-i dündur sözüm

zaḫm ur:

1. **zaḫm ur:**
Gazel 125
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Yaralamak.

Ya zaḫm ur sīneme bi'llāh ya ḫancer-be-kef ṭurma
Levendim tīġ yaḳanda gerek yāḫūd niyāmında

zaḫm-ı çerāġı:

1. **zaḫm-ı çerāġı:** *-ı*
Gazel 35
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Çıra yarası.

Zaḫm-ı çerāġı üzre ki ḳor penbe-i devā
Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür ten fetīl olur

zaḫm-ı ġamıñ:

1. **zaḫm-ı ġamıñ:** *-ıñ*
Gazel 13
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gam yarası.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫi lek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

2. **zaḫm-ı ġamıñ:** *-ıñ*
Gazel 13
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gam yarası.

Verse ne ʿaceb zaḫm-ı ġamıñ cāna daḫīlek
Aḳşāmı olur medd dem-i maḥremde ḥavādiṣ

zaḫm-ı ḫūn-feşānım:

1. **zaḫm-ı ḫūn-feşānım:** *-ım*
Gazel 27
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Kan saçan yara.

Ġam-ı ḫaddiñle bu gülşende bir dem seyre çıḳ luṭf et
Göründü tende zaḫm-ı ḫūn-feşānım gül zamānıdır

zaḫm-ı nigehiñ:

1. **zaḫm-ı nigehiñ:** *-iñ*
Gazel 138
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin yaralayan bakışları.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi
İddiḫār olmaġa lāyıḳ zer-i maḥbūb gibi

2. **zaḫm-ı nigehiñ:** *-iñ*
Gazel 138
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bakış yarası.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi

İddiḫār olmaġa lāyıḳ
zer-i maḥbūb gibi

zaḫm-ı sīnemden:

1. **zaḫm-ı sīnemden:** *-m, -den*
Gazel 99
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Gönül yarası.

Sirişk-i dīdeme cān
zaḫm-ı sīnemden nigāh eyler
Neẓāret defʿ-i ġamdır
sāḥil-i deryāya revzenden

zaḫm-ı sitem:

1. **zaḫm-ı sitem:**
Kıt'a 24
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Sitem yarası.

Eder sūrāḫı aʿdādı
ḳadar zaḫm-ı sitem peydā
Bu ʿālemde temelluḳ eyleyen cirmince
ġırbāliñ

zaḫmın ḳaparsa:

1. **zaḫmın ḳaparsa:** *-r, -sa*
Gazel 23
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Yarasını kapamak.

Bu tenim zaḫmın
ḳaparsa bu ṭabīb-i cān yine
Āb-ı vaṣl-ı yār ile terkīb olan merhem ḳapar

żaīf:

1. **żaʿīf:**
Gazel 2
Mısra: **5**
Zayıf, kuvvetsiz.

Cismüm ol deñlü żaʿīf oldı ki olur bār-girān
Olsa tār-ı ʿankebūt egnümde pīrāhen baña

żaʿīf ü nā-tüvān oldum:

1. **żaʿīf ü nā-tüvān oldum:** *-dum*
Gazel 129
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Zayıf ve güçsüz olmak.

Düşelden ʿışḳıña şöyle
żaʿīf ü nā-tüvān oldum
Ḳomadı bende hīç tāb ü tüvān v'allāhi bi'llāhi

zākirān:

1. **ẕākirānı:** *-ı*
Gazel 44
Mısra: **4**
Zikredenler. ilâhiler okuyan. çok çok duâ ve Esmâ-i İlâhiyeyi okuyan.

Tekye gūyā gülsitāndır ḥalḳa-i tevḥīd ḥavż
Ẕākirānı ʿandelīb ol gül-i ḫoş-bū mudur

zamān geçdi:

1. **zamān geçdi:** *-di*
Gazel 91
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Aradan belli bir sürenin geçmesi.

Zamān geçdi şeb-i hicrān erişdi yıldızım düşdi
O meh-rū gün gibi gözden nihān olsun mu derdim ben

zamānı degül:

1. **zamānı degül:**
Gazel 73
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**

Sırası değil, şimdi olmaz.

O nāzenīn ġazel almaz yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım imtinān zamānı degül

2. **zamānı degül:**
Gazel 73
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sırası değil, şimdi olmaz.

O nāzenīn ġazel almaz yalan zamānı degül
Niyāza başlayalım imtinān zamānı degül

3. **zamānı degül:**
Gazel 73
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sırası değil, şimdi olmaz.

Kirās-ı laʿlini şeftālu almaġa ṣundum
O naḫl-i nev dedi ey bāġbān zamānı degül

4. **zamānı degül:**
Gazel 73
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Sırası değil, şimdi olmaz.

O şūḫ deşne-be-kef mest olup gelir ḥayfā
O bī-emānıñ elinden emān zamānı degül

5. **zamānı degül:**
Gazel 73
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Sırası değil, şimdi olmaz.

Bu bābda mesʿele faṣl olunmaz etme ḳīl ü ḳāl
Ḥasīb şiʿri bıraḳ imtiḥān zamānı degül

<u>ẓann eder:</u>

1. **ẓann eder:***-er*
Gazel 119
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sanma / olduğunu düşünme.

Ruḫ-ı ālin beyāż-ı levḥ-i vech-i nāzenīn üzre
Görenler ẓann eder gül-bergdir kim yāsemīn üzre

<u>ẓann etme:</u>

1. **ẓann etme:***-me*
Gazel 70
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Sanmak, öyle olduğunu düşünmek.

Giydi bir tāc-ı mücevher yine şāh-ı nev-rūz
Ḳondu ẓann etme ser-i tā-be-i şāḫ üstüne gül

<u>ẓann eyleme:</u>

1. **ẓann eyleme:***-me*
Gazel 126
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Zannetmek, sanmak.

Ẓann eyleme aġyār başını ḫırḳaya çekdi
Ḫarpüşte-ṣıfat yāriñ öñünde bozulınca

<u>ẓann eyler:</u>

1. **ẓann eyler:***-r*
Gazel 37
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Zannetmek, sanmak.

Dest-i ṭamaʿ ḫarāba verir ḳaṣr-ı rifʿatin

Ẓann eyler ʿizz ü cāhını
çāh-ı zeleldedir

2. **ẓann eyler:** *-r*
Gazel 56
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Zannetmek, sanmak.

Serimde seyr eden dūd-ı siyāhı āh ẓann eyler
Seḥāb-ı āteş-efşāndır ki kūh-ı miḥnete çatmış

ẓanneyler:

1. **ẓanneyler:**
Gazel 4
Mısra: **3**
Zannetmek , sanmak.

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

żarar:

1. **żarar:**
Gazel 113
Mısra: **6**
Bir bir olayın yol açtığı olumsuz durum, zarar, ziyan.

O āteş-pāreniñ şehr-i dilin ḥıfẓ et ḫayālinde
Sitānbūldur çü lāzımdır żarar aḫker ḫuṣūsında

z̲āt:

1. **z̲ātı:** *-ı*
Gazel 101
Mısra: **13**
Kendi, bizzat kendi.

Z̲ātı mirʾāt-ı celī pervāzı mihr-i ʿanberīn
Ya seḥāb-ı müşg-fām içre hilāl olmuş ʿayān

2. **z̲ātında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 63
Mısra: **8**
Kendi II Öz.

Ḳalʿa-i ḳalbi eder ceyş-i hevādan taṭhīr
Seyf-i ḳāṭıʿdır o z̲ātında ki var cevher-i ʿışḳ

3. **z̲āta:** *-a*
Gazel 40
Mısra: **3**
1. Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse. 2. Bir şeyin ta kendisi, maddî varlığı, maddî varlığının özü, öz varlık. 3. Bir varlığın hakîkati, hüviyeti, mâhiyeti.

Bir z̲āta mihr-i nūr-ı süḫan feyż-yāb ola
Çün māh-ı bedr ʿārif-i rūşen-żamīr olur

4. **z̲ātına:**
Kıt'a 10
Mısra: **2**
Kendi, öz.

Muṣṭafā Ḥāfıẓ Efendi-i maʿārif-perver
Z̲ātına liḥye-i pākīze ile verdi şeref

z̲āt-ı āgāh:

1. **z̲āt-ı āgāh:**
Kıt'a 21
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Uyanık kişi.

Mīr Dervīş Rıżā ḫatn-i Ḥasan
Pür-vaḳār oldu o z̲āt-ı āgāh

z̲āt-ı celīl:

1. **z̲āt-ı celīl:**
Gazel 77
Mısra: **5**

Kelime Tipi: -
Ulu, yüce kişi.

Ṭarīḳ-ı ḥakda olup
Naḳş-bend o ẕāt-ı celīl
Reh-i ḳalenderīde ḳıldı
saʿy-i cezīl

ẕāt-ı pāk idi:

1. **ẕāt-ı pāk idi:** *-idi*
Gazel 132
Mısra: **1**
Kelime Tipi: -
Temiz, saf yaratılış.

Nāy-zen-i ṣāḥib-nefes
bir ẕāt-ı pāk idi velī
Terk edip çekdi cemīʿ-ı
mā-sivā'llāhdan eli

ẕāt-ı ẕī-şānı:

1. **ẕāt-ı ẕī-şānı:** *-ı*
Gazel 131
Mısra: **12**
Kelime Tipi: -
Şanlı kişi (Şerif Paşa).

Ebü'l-fetḥ ola yā Rabb
fetḥ-i ḫān-zāde
Ġazāya eyle muvaffaḳ o
ẕāt-ı ẕī-şānı

żāyiʿ:

1. **żāyiʿ:**
Gazel 59
Mısra: **10**
Bilinmez, kayıp.

Eyledi ez-dil ü cān ṣarf-ı
nuḳūd-ı himmet
Ḫıdmeti olmaya
dergāh-ı Ḫudāda żāyiʿ

zebān:

1. **zebān:**
Gazel 95
Mısra: **1**
Ağız.

ʿİffeti ẕikri enām
ʿişmeti verdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi
olmuşidi rāy-gān

zehr:

1. **zehri:** *-i*
Gazel 47
Mısra: **8**
Ağu / zehir.

Eder naṣīḥati vāʿiẓ
efendiniñ teʾsīr
Zehri ḥadīd-lisān kim
kelāmı ḫalḳa saṭar

zehr olur:

1. **zehr olur:** *-ur*
Gazel 18
Mısra: **9**
Kelime Tipi: -
Zehir olmak.

Zehr olur ol mihr ü
meh ruḫsārsız dār-ı
felek
Sīm ü zer sāġar Ḥasīb-i
zāra ṣubḥ u şām telḫ

zehr-i dehri nūş ḳıl:

1. **zehr-i dehri nūş ḳıl:**
Gazel 140
Mısra: **5**
Kelime Tipi: -
Dünyanın zehrini içmek.

Ḫalḳ ḥasen-i rıżāsına ḳıl
zehr-i dehri nūş
Dāʾim ola ṣalāt ü selām
ebb ü cedi

ze'l-celāli:

1. **ẕe'l-celāli:**
Gazel 76
Mısra: **1**
Büyüklük sahibi.

İbtedeʿtü biʿsmike yā
Ẕe'l-celāli ve'l-cemāl
Levḥa-i cān üzre taḥrīr
eyleyince ʿarż-ı ḥāl

zelīl olur:

1. **ẕelīl olur:**-*ur*
Gazel 34
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hor görülmek, aşağılanmak.

Dökmezse naḳd-i eşkini ʿāşıḳ ẕelīl olur
Mālı ʿazīz olan kişiniñ kendi reẕīl olur

2. **ẕelīl olur:**-*ur*
Gazel 35
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Hor görülmek, aşağılanmak.

Cānāna cān vermeyen ʿāşıḳ ẕelīl olur
Mālı ʿazīz olan kişi kendi reẕīl olur

zelzele düşdü:

1. **zelzele düşdü:**-*dü*
Kıt'a 20
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Zelzele/sarsıntı olmak.

Şehr-i ṣubḥa ḥālet-i mevtile düşdü zelzele
ʿAzm-i firdevs eyledi ḥūriyle oldı el ele

zemān ü zemīn:

1. **zemān ü zemīn:**
Gazel 100
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Zaman ve zemin.

O leb ki kāġıd-ı āl üzre ḫaṭṭ-ı yāḳūtī
Ya mühr-i laʿle ḳazılmış ola zemān ü zemīn

zemīn:

1. **zemīni:**-*i*
Gazel 33
Mısra: **7**
Yer // yeryüzü.

Zemīni ḳaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḥāṣılı vāfirce īrād-ı maʿāşım var

zemīn ü āsumān çekmez:

1. **zemīn ü āsumān çekmez:**-*mez*
Gazel 50
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Yer yüzü ve gök yüzü kaldırmak.

Ruḫ u zülfüñ ġamıyla eşk ü āhım baḥr ü berr etdik
Bu yerden göge dek ẓulmı zemīn ü āsumān çekmez

zemīn-i āḫere:

1. **zemīn-i āḫere:**-*e*
Gazel 24
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Başka bir zemin.

Feṭḥ-i bāb etme zemīn-i āḫere yoḫsa Ḥasīb
Şāʿirān dīvānçesin mecmūʿasın ʿālem ḳapar

zemistān gitse:

1. **zemistān gitse:**-*se*
Gazel 121
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Yaz gelmek.

Zemistān gitse nev-rūz etse bülbül ötse gül bitse
Ṭolu cām alsa sāḳī ṣalsa muṭrib sāza āġāza

zemzem:

1. **zemzem:**
Gazel 105
Mısra: **3**
Ar. Kâ'be-i Muazzama kurbundaki maruf ve mübarek kuyunun suyu.

İçenler şerbet-i laʿlin çü zemzem tāzeden tāze
ʿİlāc eyler dil-i bīmāra her dem tāzeden tāze

2. **zemzem:**
Gazel 123
Mısra: **14**
Ar. Kâ'be-i Muazzama kurbundaki maruf ve mübarek kuyunun suyu.

Kevser Efendi naẓmına naẓīreñ ey Ḥasīb
Zemzem hediyyesi ola rūḥ-āşnālara

zencīr-i bābīden:

1. **zencīr-i bābīden:***-den*
Gazel 93
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Kapının zinciri.

Dil-i dīvāneme sevdā-yı gīsū-yı girih-gīriñ
Bu nice ḫilʿata şāyestedir zencīr-i bābīden

zengīnle zügürtlüge misāl odu:

1. **zengīnle zügürtlüge misāl odu:***-du*
Mesnevi 3
Mısra: **43**
Kelime Tipi: **-**
Zenginle züğürtlüğe örnek olmak.

Oldu zengīnle zügürtlüge misāl her rūz
Deve bir aḳçeye ḳıymetlü biñ aḳçeye ucuz

zen-perest:

1. **zen-perestān:***-ān*
Gazel 113
Mısra: **3**
Kadın düşkünleri, zamparalar.

Ne deñlü zen-perestān meyl-i maḥbūb eylemezlerse
Yine teslīm olur dellāk ile berber ḫuṣūsında

zer muʿteber olur:

1. **zer muʿteber olur:***-ur*
Gazel 28
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Altın değerli olmak.

Ḳıl taḥammül seng-i cevre ḳadr-i rūy-ı zerdi bul
Kim muḥakkā imtiḥān ile olur zer muʿteber

zer ü sīm ü dür-i eşʿārımı:

1. **zer ü sīm ü dür-i eşʿārımı:***-ım, -ı*
Gazel 86
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Altın, gümüş ve şiirlerin incisi.

Bāb-ı gencīne-i ṭabʿım yine feṭḥ oldu Ḥasīb
Zer ü sīm ü dür-i eşʿārımı dökdüm ṣaçdım

ẕerāfet:

1. **ẕerāfetle:***-le*
Gazel 3
Mısra: **3**
Zerâfet, incelik.

Ḫˇāceden çıḳmış
ẓerāfetle ʿalīm olmış baña
Şīve üstāddan el öpmiş
ḫoş ḫiṣāl olmış baña

zer-efşān:

1. **zer-efşān:**
Gazel 6
Mısra: **10**
Serpme altınlı kâğıt.

Ḥasīb altun midād ü sīm kilkiyle bu tanẓīri
Zer-efşān āsumānī kāġıda taḥrīr ider mehtāb

zer-feşān:

1. **zer-feşān:**
Kıt'a 1
Mısra: **4**
Altın saçan.

Kātib-i māşıṭa naẓīri Ḥasīb
Ḫaṭṭına zer-feşān olursa sezā

zer-i maḥbūb:

1. **zer-i maḥbūb:**
Gazel 138
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
XVIII. yüzyılda kesilmiş bir altın.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi
İddiḫār olmaġa lāyıḳ zer-i maḥbūb gibi

2. **zer-i maḥbūb:**
Gazel 138
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
XVIII. yüzyılda kesilmiş bir altın.

Dilde zaḫm-ı nigehiñ sikke-i maḍrūb gibi
İddiḫār olmaġa lāyıḳ zer-i maḥbūb gibi

zer-i maḥbūba:

1. **zer-i maḥbūba:***-a*
Gazel 98
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
XVIII. yüzyılda kesilmiş bir altın.

Ḫūbān-ı sīm-ten zer-i maḥbūba seslenir
ʿĀşıḳda āh u nāle hem olsun hem olmasın

zerre iken:

1. **zerre iken:**
Kıt'a 18
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Zerre iken.

Sırr-ı Mevlānā żiyā-pāş-ı ʿaṭā olup aña
Żerre iken oldu vāṣıl şems-i çarḫ-ı rifʿate

zerrīn ṭabaḳlarla:

1. **zerrīn ṭabaḳlarla:***-lar, -la*
Gazel 71
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Altın gibi sarı parlak tabak.

Yāsemen lāleye ʿaḳd etmek içün jāle degül
Ṣaçdı zerrīn ṭabaḳlarla çü lāl üstüne gül

zevāl üstüne düşmede:

1. **zevāl üstüne düşmede:***-me, -de*
Gazel 70
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Yok olmak.

Reşk edip laʿl-i leb-i yāre kemāl üstüne gül

Düşmede dest-i ḫazān ile zevāl üstüne gül

zevce-i pāk-i melek-ḫaṣlet:

1. **zevce-i pāk-i melek-ḫaṣlet:**
Kıt'a 12
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Melek huylu temiz eş.

Zevce-i pāk-i melek-ḫaṣlet Ḥadīce-ʿişmeti Ṭāʾir-i ḳudsī gibi açdı behişte per ü bāl

zevk:

1. **ẕevḳe:** *-e*
Gazel 120
Mısra: **2**
Eğlence, eğlenti, cünbüş.

Dil-i āvāre ṣayda bir püser ister pedersizce
Yine bī-iḫtiyārī ẕevḳe meyl etdi kedersizce

2. **ẕevḳ:**
Gazel 110
Mısra: **7**
1. Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu. 2. Hoşa giden veya eğlendiren şey.

Rubʿ-ı meskūn içre eyler dāʾimā devr üzre ẕevḳ
Dil veren üftādeler bi'llāh çār ebrūlara

ẕevḳ sür:

1. **ẕevḳ sür:**
Gazel 35
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Hoşlanmak, haz almak, mutlu olmak.

Zaḫm-ı çerāġı üzre ki ḳor penbe-i devā
Yā Rab firāḳile ẕevḳ sür ten fetīl olur

ẕevḳ-ı müʿeyyedi:

1. **ẕevḳ-ı müʿeyyedi:** *-i*
Gazel 140
Mısra: **22**
Kelime Tipi: **-**
Güçlü, sağlam, kuvvetlendirilmiş zevk.

Bir dil ki istinādı ʿAlī-i Naḳīyedir
Buldu ṣafā-yı vuṣlatı ẕevḳ-ı müʿeyyedi

zevḳ-ı seyr-i çemeni:

1. **ẕevḳ-ı seyr-i çemeni:** *-i*
Gazel 54
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Çimenlikteki seyir zevki.

Ḫaṭṭ ẓuhūr etdi dem-i şevḳ-ı viṣāl etdi yine
Ẕevḳ-ı seyr-i çemeni tāze-resinden biliriz

zevraḳ-ı āteş:

1. **zevraḳ-ı āteş:**
Gazel 47
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Ateşten kayık.

Şerāre-pāş-ı donanma-i baḥr-i ʿişret olur
Piyāle zevraḳ-ı āteş gibi sebūya çatar

zevraḳ-ı sāġar:

1. **zevraḳ-ı sāġar:**
Gazel 136
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kadeh kayığı.

Zevraḳ-ı sāġar süvārı baḥr-i ʿişretsin yine
Niyyetiñ ey dil neşāṭ-ābāde mi şevḳ-ābāde mi

zevraḳ-ı ẕevḳı yürütmüş:

1. **zevraḳ-ı ẕevḳı yürütmüş:** *-müş*
Gazel 99
Mısra: **11**
Kelime Tipi: **-**
Zevk sandalı yürütmüş..

Meger vāʿiẓ yürütmüş giñ yaḳadan zevraḳ-ı ẕevḳı
Sebū-yı mey açıldı çıḳdı zīr-i ẕeyl-i dāmenden

zeyn etdim:

1. **zeyn etdim:** *-dim*
Gazel 33
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Süslemek.

Zemīni ḳaṭre-i dem dāne-i eşkile zeyn etdim
O rütbe ḥāṣılı vāfirce īrād-ı maʿāşım var

zeyn olur:

1. **zeyn olur:** *-ur*
Gazel 110
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Süslenmek, bezenmek.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

zeyne'l-ʿābidīn:

1. **zeyne'l-ʿābidīn:**
Gazel 140
Mısra: **9**
Hz. Ali'nin torunlarından, on iki imamdan biri.

Ol nükte-dān-ı pāk ʿAlī Zeyne'l-ʿābidīn
Bir noḳṭa ile kāmil eder ṭıfl-ı ebcedi

zībā oldu:

1. **zībā oldu:** *-du*
Kıt'a 5
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Güzel, hoş olmak.

Ḥasībā seyr edince söyledim bülbül gibi tārīḫ
Gülistān-i cemāli oldu zībā ḥüsn-i sünbülzār

zībende:

1. **zībende:**
Gazel 20
Mısra: **4**
Süslü, süsleyen.

Bu beyt-i rāsiḫu'l-bünyān ḳıldı şāmiḫu'l-aḳrān
Muṣannaʿ dil-güşā zībende vālā-ṭarḥ nev-īcād

zībende oldu:

1. **zībende oldu:** *-du*
Gazel 70
Mısra: **28**
Kelime Tipi: **-**
Süslü olma.

Şerḥalar dāġ-ı serimde baña ṭaġ üstüne bāġ
Oldu zībende güşāyişle ḫayāl üstüne gül

zifāf eyleyip:

1. **zifāf eyleyip:** *-y, -ip*
Gazel 67
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Evlendirmek II gerdeğe girmek.

Rez duḫterini muġbeçeye eyleyip zifāf
Sāḳiyā eyledik şeb-i ḥınnā ṣabāḥa dek

ziḥām:

1. **ẓiḥāmından:** *-ın, -dan*
Gazel 84
Mısra: **7**
Kalabalık, izdiham.

Dergehinde olmadım ʿuşşāḳıñ ẓiḥāmından cüdā
Āfeti ben böyle meşhūr olmadıḳca bilmedim

zihī:

1. **zihī:**
Gazel 20
Mısra: **16**
Ar. ne güzel, ne hoş.

Ḥasībā mıṣraʿ-ı vāḥidle der tārīḫ-i tebrīki
Zihī kāşāne-i şāyāne-i sulṭān mübārek-bād

2. **zihī:**
Gazel 57
Mısra: **9**
Ar. ne güzel, ne hoş.

Zihī gītī-nümādır ʿaks-i mirʾāt-i taḫayyül kim
Mücessem naḳşe gūyā ṣad yem ü ṣaḥrā ṣıġışdırmış

3. **zihī:**
Kıt'a 14
Mısra: **22**
Ar. ne güzel, ne hoş.

Daḫi ḥüccetle beyān etdi hilāl-i ʿıydi
Bārekallāh zihī ḳāʾime-i müjde-raḳīm

4. **zihī:**
Gazel 93
Mısra: **9**
"Ne acayip, ne kadar garip" manasında şaşkınlık bildirir. Acıma, hayıflanma anlamı katmıştır.

Zihī nā-pāk-ṭıynet raḥmet-i Ḥaḳdan müberrādır
Edenler ḳaṭʿ-ı mā [.] āl-i türābīden

ẕikr:

1. **ẕikri:** *-i*
Gazel 95
Mısra: **1**
Anılma, yad edilme.

ʿİffeti ẕikri enām ʿişmeti verdi zebān
Ḫalḳ pesendīdesi olmuşidi rāy-gān

ẕikr-i ḫafī:

1. **ẕikr-i ḫafī:**
Kıt'a 2
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Sessiz olarak içten yapılan zikir.

Sālik-i silk-i edeb-i Naḳş-bend
Ẕikr-i ḫafī ile edip ketm-i sırr

ẕikr-i laʿl-i nābıñ eder:

1. **ẕikr-i laʿl-i nābıñ eder:** *-er*
Gazel 25
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Saf lal renkli şarabı anmak.

Kim ẕikr-i laʿl-i nābıñ eder tāze cān bulur
Kim fikr-i çeşmiñ etdi esīr-i firāş olur

ẕillet-i ʿazlile:

1. **ẕillet-i ʿazlile:***-ile*
   Gazel 84
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Azlin horluğu.

Rifʿat-i cāh u celāliñ luṭfı ẓāhirken yine
Ẕillet-i ʿazlile maḳhūr olmadıḳca bilmedim

zinde olup:

1. **zinde olup:***-up*
   Gazel 50
   Mısra: **11**
   Kelime Tipi: **-**
   Canlı, diri olmak; sıkıntısız bir şekilde yaşamak.

Olup zinde Ḥasībā mevtden olan āgāh
Bu dehr-i bī-beḳāda ġayret-i nām ü nişān çekmez

zīnet efendi:

1. **zīnet efendi:**
   Gazel 122
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Zinet Efendi.

Ben küşt-gīr-i naẓma Ḥasībā bes eyledim
Fennīyle ḳaldı Zīnet Efendi ber-ā-bere

zīnet-fezā-yı rūy-ı yār oldu:

1. **zīnet-fezā-yı rūy-ı yār oldu:***-du*
   Gazel 107
   Mısra: **1**
   Kelime Tipi: **-**
   Sevgilinin yüzünün süsünü arttıran olmak.

Ḫaṭṭ-ı nev zīnet-fezā-yı rūy-ı yār oldu yine
Gülsitān-ı ḥüsnde evvel bahār oldu yine

zīrā:

1. **zīrā:**
   Gazel 11
   Mısra: **10**
   -den dolayı, -diğinden, sebebiyle.

Ḥasībā ehl-i ʿışḳa yār olup yüz verme nā-dāna
Olur bī-ḳadr zīrā ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt *

2. **zīrā:**
   Gazel 46
   Mısra: **8**
   "Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Defʿ-i sıḳlet eylesin söyleñ raḳīb-i kāfire
Ol şeh-i ḫūbānla zīrā işim tenhā biter

3. **zīrā:**
   Gazel 128
   Mısra: **17**
   "Çünkü, şu sebepten, bundan dolayı" anlamlarına gelen bağlaç.

Ḥasībā beste-leb ol ḳıl edeb üstāddan zīrā
Naẓīreñ semʿ-i Feyżī-i suḫan-pervāza dek gitdi

zīrā ki:

1. **zīrā ki:**
   Gazel 87
   Mısra: **26**
   Kelime Tipi: **-**
   Çünkü, onun için ki.

Mışraʿ-ı ebyātıma māʾildir erbāb-ı süḫan

Ḳāmet-i dil-ber gibi zīrā
ki mevzūndur sözüm

zīr-i fesinden:

1. **zīr-i fesinden:** *-i, -n, -den*
Gazel 54
Mısra: **8**
Kelime Tipi: **-**
Fesin altı.

Feslegen rāyiḥasın
eyleyicek istişmām
Kākülü olduġunu zīr-i
fesinden biliriz

zīr-i külāh ḳıldı:

1. **zīr-i külāh ḳıldı:** *-dı*
Kıt'a 21
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Sarık altı olmak.

Eyledi liḥye-i ḫoş-bū
irsāl
Ḳıldı çün sünbül-i ter
zīr-i külāh

zīr-i külehde:

1. **zīr-i külehde:** *-de*
Gazel 135
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Baş örtüsünün altı.

Ḫadd ü ḳadd-i yārdır
serv-i semen dedikleri
Ṭurredir zīr-i külehde
feslegen dedikleri

zīr-i ẕeyl-i dāmenden çıḳdı:

1. **zīr-i ẕeyl-i dāmenden çıḳdı:** *-dı*
Gazel 99
Mısra: **12**
Kelime Tipi: **-**
Eteğin kenarının altından çıkmak.

Meger vāʿiẓ yürütmüş
giñ yaḳadan zevraḳ-ı
ẕevḳı
Sebū-yı mey açıldı çıḳdı
zīr-i ẕeyl-i dāmenden

zīr-meşḳ etdi:

1. **zīr-meşḳ etdi:** *-di*
Kıt'a 4
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Meşk altlığı yapmak.

Zīr-meşḳ etdi dil-i
ʿuşşāḳı
Rīgdān olsa n'ola dīde-i
ter

zişt ü ḫūb:

1. **zişt ü ḫūb:**
Gazel 43
Mısra: **4**
Kelime Tipi: **-**
Çirkin ve güzel.

Nīk ü bed iẓhār eder
naḳş-ı derūn-ı cām-ı
mey
Zişt ü ḫūb āyīnede
hemvār kendin gösterir

zi-taḳṣīrāt-ı men:

1. **zi-taḳṣīrāt-ı men:**
Gazel 76
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kusurlarımdan.

ʿÖẕr-ḫvāhem dergeh-i
ḥażrā zi-taḳṣīrāt-ı men
Kāʿināta vaṣf-ı pākiñ
eylemek emr-i muḥāl

żiyā:

1. **żiyāsıyla:** *-sı, -yla*
Gazel 48
Mısra: **4**
Parlaklık, aydınlık, ışık.

Āteşī fermene tābende
ʿiẕār-ı raḳḳāṣ
Şemʿ fānūs-ı ḫayāl oldu
żiyāsıyla döner

ziyānı derkār:

1. **ziyānı derkār:**
Gazel 97
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Zararı devam ediyor.

Ḫum-ı cūşīdeye elbette ziyānı derkār
Kim nihāliñ ede sūd etmedi bāzārından

żiyā-pāş-ı ʿaṭā olup:

1. **żiyā-pāş-ı ʿaṭā olup:***-up*
Kıt'a 18
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Cömertlik ışığı saçmak.

Sırr-ı Mevlānā żiyā-pāş-ı ʿaṭā olup aña
Ẕerre iken oldu vāṣıl şems-i çarḫ-ı rifʿate

zuʿamā:

1. **zuʿamādan:***-dan*
Gazel 59
Mısra: **7**
Büyük tımar sâhipleri, zaimler.

Oldu devletde gedüklü zuʿamādan meʾmūr
ʿAlī Aġa ki ṣadāḳatle şehīr ü şāyiʿ

zübde-i evlād-ı cenāb-ı betūl:

1. **zübde-i evlād-ı cenāb-ı betūl:**
Gazel 74
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Günahtan sakınan (Hz. Peygamber'in kızı Hz Fatıma'nın lakabı.) hazretinin çocuklarının özü.

Ez-neseb-i ṭāhir-i āl-i Resūl
Zübde-i evlād-ı cenāb-ı Betūl

zücāc-ı ḳalb-i nihānım eyler:

1. **zücāc-ı ḳalb-i nihānım eyler:***-r*
Gazel 41
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Gizli kalbin şişesi yapmak.

Olduḳca tāb pertev-i mihr-i ruḫuñla germ
Eyler zücāc-ı ḳalb-i nihānım çıtır pıtır

zühre:

1. **zühreyi:***-(y)i*
Gazel 68
Mısra: **5**
3. kat göğe hakim olduğu söylenilen Çoban yıldızı, Venüs olarak da bilinen çok parlak bir yıldız; sevgilinin güzel, parlak yüzü.

Tesbīḥ çekdi Zühreyi teshīr içün meger
Bu mādeyi çeşm-i necm-i Süreyyā ṣabāḥa dek

ẓuhūr etmedi:

1. **ẓuhūr etmedi:***-me, -di*
Gazel 31
Mısra: **9**
Kelime Tipi: **-**
Ortaya çıkmak. ll Doğmak.

Ṣubḥ olunca etmedi bu şeb ẓuhūr eyā kimiñ
Hāle-i bālīn-i āġūşında ol meh-tāb uyur

zükūr:

1. **ẕükūr:**
Kıt'a 7
Mısra: **3**
Erlik.

Geldi dünyāya bir evlādı ẕükūr
Ġurre-i meh gibi oldu ẓāhir

zülāl-i būs-ı laʿl-i ġonce-fāmında:

1. **zülāl-i būs-ı laʿl-i ġonce-fāmında:** *-ı, -n, -da*
Gazel 124
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Gonca renkli lal gibi dudağın öpmenin suyu, saflığı.

Ne leẕẕet var zülāl-i būs-ı laʿl-i ġonce-fāmında
Ne ʿaynın buldu İskender ne Cem derk etdi cāmında

zülāl-i laʿlini:

1. **zülāl-i laʿlini:** *-i, -n, -i*
Gazel 118
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Can bağışlayan kırmızı dudağın lezzeti.

Zülāl-i laʿlini nūş eyle tāzeden tāze
Temāyül eyleme cām-ı Cemiñ kühen ṣuyına

zülāl-i maʿārifle:

1. **zülāl-i maʿārifle:** *-le*
Gazel 40
Mısra: **1**
Kelime Tipi: **-**
Bilginin safı.

Bir ṭabʿ kim zülāl-i maʿārifle sīr olur
Gülzār-ı naẓma verd-i ṭarāvet-peẕīr olur

zülf:

1. **zülfüne:** *-üñe*
Gazel 103
Mısra: **1**
(Sevgilinin) saçı.

Būs eyle laʿl-i lebin zülfüne etdiñse ʿalāḳa
Maʿcūn-ı müferraḥla ʿilāc eyle merāḳa

2. **zülfüñde:** *-üñ, -de*
Gazel 110
Mısra: **3**
(Sevgilinin) saçı.

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

3. **zülfüñ:** *-üñ*
Mesnevi 5
Mısra: **9**
(Sevgilinin) saçı.

Murġ-ı İsḥāḳca dil ü ʿaḳlıña zülfüñ aṣa ṣan
İki cān-bāzı bir ip üzre ederdi cünbān

4. **zülfüñde:** *-üñ, -de*
Gazel 110
Mısra: **3**
1) Sevgilinin iki yana sarkan saçları 2) karanlık, (sevgilinin ayrılığından dolayı).

Şol ʿaraḳ kim zeyn olur zülfüñde her bir mūlara
Rişte-i müşgīn olur gūyā ki ol incülere

zülf-i dil-āvīzi:

1. **zülf-i dil-āvīzi:** *-i*
Gazel 33
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Gönüller asan zülüf.

Helāk eyler nigeh ber-dār eder zülf-i dil-āvīzi
Recā-yı vaṣl-ı cānān etmege ḳaç cān u başım var

<u>zülf-i dil-ber:</u>

1. **zülf-i dil-ber:**
Mesnevi 4
Mısra: **41**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin saçları.

Zülf-i dil-ber ḳara pürçeklerini ṭaġıtmış
Ḥācī lebiñ göricek āh edip ʿaḳlı gitmiş

<u>zülf-i dü-tā-yı duḫter-i tersā:</u>

1. **zülf-i dü-tā-yı duḫter-i tersā:**
Gazel 5
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Hristiyan kızının, güzelinin iki büklüm olmuş saçı.

Olınca yek nigeh çeşm-āşinā-yı duḫter-i tersā
Esīr itdi beni zülf-i dü-tā-yı duḫter-i tersā

<u>zülf-i kāfiri:</u>

1. **zülf-i kāfiri:***-i*
Gazel 30
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Kafir olan saç II. Siyah saç.

Bār-ı zād olmuş ʿiẕār-ı yāre zülf-i kāfiri
Bir siyeh-rūdur yatar mescidde bī-ādāb uyur

2. **zülf-i kāfiri:***-i*
Gazel 2
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Kâfir saç.

Māniʿ-i seyr-i cemāl olmaḳda zülf-i kāfiri
Dost yüzinden görinür ol rū-siyeh düşmen baña

<u>zülfi sevdāsı:</u>

1. **zülfi sevdāsı:**
Gazel 106
Mısra: **7**
Kelime Tipi: **-**
Sevgilinin saçının sevdası/arzusu.

Zülfi sevdāsı geh ḫayāl-i ruḫı
Hem hevā vü hem āb var dilde

<u>zülf-i siyāhımız:</u>

1. **zülf-i siyāhımız:***-ımız*
Gazel 111
Mısra: **6**
Kelime Tipi: **-**
Siyah zülf.

Şāh-ı cis[i]m mi pāyıñ [.] Hindū mudur ʿaceb İḳlīm-i Çīn-i dilde o zülf-i siyāhımız

<u>zülf-i siyehle:</u>

1. **zülf-i siyehle:***-le*
Gazel 122
Mısra: **3**
Kelime Tipi: **-**
Siyah saç.

Zülf-i siyehle ʿārıż-ı āliñ nümāyişi
Semmūr ḳaplamış gibi gül-gūn ser-ā-sere

<u>zülfü:</u>

1. **zülfü:***-ü*
Gazel 34
Mısra: **6**
(Sevgilinin) yüzünün iki tarafından sarkan saç lülesi, saç.

Ber-dār ederse düzd-i nigāhım [.] muḥāl

Gīsūlarile zülfü güvāh-ı aṣīl olur

zülfüñle bağla:

1. **zülfüñle bağla:**
Gazel 65
Mısra: **5**
Kelime Tipi: **-**
Saçınla bağlamak.

Doyurma ġamze vü ebrūña bağla zülfüñle
Ne ehl-i ʿörfe beni ġamz edip ne ḥākime çek

ẓulm:

1. **ẓulmı:** *-ı*
Gazel 50
Mısra: **10**
Eziyet, kötülük, fenalık.

Ruḫ u zülfüñ ġamıyla eşk ü āhım baḥr ü berr etdik
Bu yerden göge dek ẓulmı zemīn ü āsumān çekmez

2. **ẓulmüne:** *-ün, -e*
Gazel 101
Mısra: **21**
Adâlete aykırı davranma, hak edene hakkını vermeme, haksızlık, adâletsizlik.

Etmesin ḥācet degül ʿazm-i seyāḥat ẓulmüne
Aña sedy-i dāyeden āb-ı ḥayāt olmuş revān

zümre-i ṣāḥib-ḳırān:

1. **zümre-i ṣāḥib-ḳırān:**
Gazel 101
Mısra: **26**
Kelime Tipi: **-**
Her zaman muvaffak olan ve üstünlük kazanan hükümdarın zümresi.

Müjde ḳıl ser-tā-be-pā āfāḳa tārīḫin Ḥasīb
Geldi İskender Meḥemmed zümre-i ṣāḥib-ḳırān

zümürrüd:

1. **zümürrüd:**
Kıt'a 10
Mısra: **7**
(Ar.) Zümrüt.

Çekdi āyīne-i elmāsa zümürrüd pervāz
Oldu mīnā-yı mücevher dür-i deryā-yı Necef

ẓālim:

1. **ẓālim:**
Gazel 22
Mısra: **6**
Acımasız davranan; zulüm, eziyet eden (kimse).

Ḫarābāta düşer ṣūfīde fetvāyı verir görse
O ẓālim ev yıḳan bir pār-çedir semti fenāyīdir

ʿabdu'l-ḥamīd-i ġāzī:

1. **ʿabdu'l-ḥamīd-i ġāzī:**
Müfret 3
Mısra: **2**
Kelime Tipi: **-**
Gazi Abdülhamit.

Bu duʿā iclāsına tārīḫdir Ola heft iḳlīme şeh ʿAbdu'l-ḥamīd-i ġāzī

ʿaceb degül:

1. **ʿaceb degül:**
Gazel 8
Mısra: **10**
Kelime Tipi: **-**
Şaşılmaz, Garip değil.

ʿIyd üsti beş ḥisābınadur bu ġazel Ḥasīb

Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

ʿaceb mi:

1. **ʿaceb mi:**
   Gazel 5
   Mısra: **6**
   Kelime Tipi: **-**
   Buna şaşılır mı?.

Ṣurāḥī gerden-i billūr mey leb şeftālū ġabġab
ʿAceb mi olsa gönlüm mübtelā-yı duḫter-i tersā

ʿaks itmiş:

1. **ʿaks itmiş:** *-miş*
   Gazel 3
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   Yansımak.

Mühreden geçmiş fürūġ-ı meh cemāl olmış baña
Mihr ʿaks itmiş şafaḳ ruḫsār-ı āl olmış baña

ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā:

1. **ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā:**
   Gazel 4
   Mısra: **4**
   Kelime Tipi: **-**
   Dünyayı süsleyen güneşin yansıması.

Beyāż fes ḳırmızı şālı gören mestāne ẓanneyler
Şarāb-ı nāba düşmiş ʿaks-i ḫūrşīd-i cihān-ārā

ʿalī żiyā:

1. **ʿalī żiyā:**
   Müfret 1
   Mısra: **2**
   Kelime Tipi: **-**
   XVIII. yüzyıl şairi Hayrabolulu Hasîb'in oğlu.

Mevlidi tārīḫini didim Ḥasīb
ʿĀleme ān geldi ʿAlī Żiyā

ʿandelīb-i bī-nevālar:

1. **ʿandelīb-i bī-nevālar:** *-lar*
   Gazel 10
   Mısra: **8**
   Kelime Tipi: **-**
   Zavallı, çaresiz bülbül II Âşık.

Açılup gönlünde gül gibi hezārān ġonceler
Ağlamaḳda ʿandelīb-i bī-nevālar semt semt

ʿarż eylemeklik:

1. **ʿarż eylemeklik:** *-meklik*
   Gazel 9
   Mısra: **12**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek, takdim etmek.

Cenāb-ı Fennī-i ṣāḥib-zemīne āzmāyişdür
Bu tanẓīri Ḥasībā gül gibi ʿarż eylemeklik yap

ʿarż eyler:

1. **ʿarż eyler:** *-r*
   Gazel 10
   Mısra: **10**
   Kelime Tipi: **-**
   Sunmak, göstermek, takdim etmek.

Berg-i sebzüñ tuḥfesin ṣāḥib-zemīne sun daḫi
Çün gül ʿarż eyler Ḥasībā nev-edālar semt semt

ʿarż-ı ḥāl:

1. ʿarż-ı ḥāl:
Gazel 1
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Dilekçe.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

2. ʿarż-ı ḥāl:
Gazel 1
Mısra: 2
Kelime Tipi: -
Dilekçe.

Açar kebūter-i dil ʿazme per ü bāl saña
Yazınca levḥa-i cān üzre ʿarż-ı ḥāl saña

ʿāşıḳ-ı şeydā:

1. ʿāşıḳ-ı şeydā:
Gazel 4
Mısra: 18
Kelime Tipi: -
Divane âşık.

Fes üzre şāluñı seyr eyledükde ʿāşıḳ-ı şeydā
Beyāż çıḳdı ḳırmızı şāl oyını şimdi ḫūbānuñ

ʿazm-i kūy-ı vaṣl-ı yār:

1. ʿazm-i kūy-ı vaṣl-ı yār:
Gazel 2
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Sevgilinin kavuşma köyünün niyeti.

ʿAzm-i kūy-ı vaṣl-ı yār āsān olur [her an] baña
Ḫançeri bir ince belde olmasa reh-zen baña

ʿibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ʿāmdır:

1. ʿibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ʿāmdır:*-dır*
Gazel 11
Mısra: 1
Kelime Tipi: -
Toplumun, halkın, herkesin ibret yeri.

Anuñçün herkese ṣūret-nümā-yı tāmdır mirʾāt
Miṣāl-i çerḫ ʿibret-cāy-ı ḫāṣṣ u ʿāmdır mirʾāt

ʿiyd üsti:

1. ʿiyd üsti:
Gazel 8
Mısra: 9
Kelime Tipi: -
Bayram üstü, bayram üzeri.

ʿIyd üsti beş ḥisābınadur bu ġazel
Ḥasīb
Taḫmīse raġbet itse eḥibbā degül ʿaceb

ʿiẕār-ı ṣāfıña:

1. ʿiẕār-ı ṣāfıña:*-ıña*
Gazel 11
Mısra: 6
Kelime Tipi: -
Temiz, hâlis yanak.

Ne deñlü müncelī olsa yine ey mihr-i şehr-āşūb
ʿİẕār-ı ṣāfıña nisbetle seniñ cāmdır mirʾāt

ʿuşşāḳ:

1. ʿuşşāḳa:*-a*
Gazel 4
Mısra: 15
Aşıklar.

Miyān-ı şālde at ḳapdı fesin ḥaddi ʿuşşāḳa
Ḳurulmış lālezāra yasemende ḫayme-i zībā

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Kadriye		HOCAOĞLU ALAGÖZ
Doğum Yeri ve Yılı			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Eğitim Durumu	**Başlama - Bitirme Yılı**		**Kurum Adı**
Lise	2004	2007	Bursa Hürriyet Lisesi
Lisans	2007	2011	Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans	2011	2014	Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dli ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Doktora	2014		Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dli ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Çalıştığı Kurum (lar)	**Başlama - Ayrılma Yılı**		**Çalışılan Kurumun Adı**
1.	2013	...	Bursa Uludağ Üniversitesi
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar	HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, "Osmanlı Edebî Metinlerine Kulak Vermek: Kulak Etrafında Oluşan Farklı Benzetme ve Söyleyişler", I*I. Uluslararası Doğunun Batısı Batının Doğusu Konferansı*, Prag, Çek Cumhuriyeti, 4 - 06 Temmuz 2017, ss.489. HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, "Şiiri Tenasüpleştiren Hünerli Bir Nâzım Kömürkayazâde Fennî ve Divançesi", *Divan Şiirinin Anlam Dünyası,* İstanbul, 23 Aralık 2016. HOCAOĞLU Kadriye, "Alevî Bektaşî Geleneği Çerçevesinde Yedi Ulu Ozanın Şiirlerinde Kâbe İnancı", *2. Uluslar Arası Hacı Bektaş Veli Hoşgörü ve Barış Sempozyumu*, Nevşehir, 8 - 10 Ekim 2015, ss.458-473. HOCAOĞLU Kadriye, "Fennî Dîvânı'nda Kalem", *II. Genç Akademisyenler Sempozyumu*, Ankara, Türkiye, 4 - 05 Kasım 2014. HOCAOĞLU Kadriye, "Fennî Dîvânı'nda Harfler", *V. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi*, Türkiye, 23 - 24 Haziran 2014, C.1, ss.269-275.		

	HOCAOĞLU Kadriye, "Divan Şiirinde Divşürmek Fiili Üzerine", *VI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*, Türkiye, 4 - 07 Aralık 2013, C.2, ss.871-877.
Yayınlar:	HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, *Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî Müşâare Divançesi*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2016. ERCAN Özlem, HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, "Metin Neşri Çalışmalarına Bir Katkı: Müstensihlerin İmlâ Tasarrufları ve Kullandıkları Rumuzlar", *Diyalektolog - Ulusal Hakemli Sosyal Arastirmalar Dergisi*, 19(2018), ss.149-178. HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, "Şiiri Tenasüpleştiren Hünerli Bir Nâzım: Rodosçuklu Kömürkayazâde Fennî ve Divançesi", *Littera Turca Journal of Turkısh Language and Lıterature*, C.3, 1(2017), ss.107-118. HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, "Osmanlı Edebî Metinlerine Kulak Vermek: Kulak Etrafında Oluşan Benzetme ve Söyleyişler", *Asos Journal The Journal of Academic Social Sciences*,62(2017), ss.390-399. HOCAOĞLU ALAGÖZ Kadriye, "Bursa'da Çıkan Bir Dergi Nilüfer'de Kadın Şairlerin Sesi", *Journal of International Social Research*, C.9, 47(2016), ss.74-77. HOCAOĞLU Kadriye, "Tanzimatın Birinci Dönem Şairlerinin Divan Şiiri Hakkındaki Görüşlerinin Eserlerindeki Yansımaları", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(2012), ss.701-720. HOCAOĞLU Kadriye, Hubbî Ayşe Hubbâ Hanım, www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com, 2013.
Diğer:	TÜBİTAK BİDEB 2210 Yurtiçi Yüksek Lisans Burs Programı kapsamında 2012-Normal Dönem Bursiyeri. Uludağ'ın Zirvesindekiler: Yüksek Lisans Öğrenci Başarı Ödülü (2014). TÜBİTAK BİDEB 2211-E Doğrudan Yurt İçi Doktora Burs Programı kapsamında 2014/2 Bursiyeri.
İletişim (e-posta):	

Tarih **İmza** **Adı Soyadı**	19.03.2021 Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ